PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
Ontario Council of University Libraries

http://www.archive.org/details/talmudbavlibehik03gold

Der babylonische Talmud

Dritter Band

945

Der

Babylonische Talmud

MIT EINSCHLUSS DER VOLLSTAENDIGEN MIŠNAH

HERAUSGEGEBEN NACH DER ERSTEN, ZENSURFREIEN BOMBERGSCHEN AUSGABE (VENEDIG 1520—23), NEBST VARIANTEN DER SPAETEREN, VON S. LORJA, J. BERLIN, J. SIRKES U. AA. REVIDIRTEN AUSGABEN UND DER MUENCHENER TALMUDHANDSCHRIFT, MOEGLICHST SINN- UND WORTGETREU UEBERSETZT UND MIT KURZEN ANMERKUNGEN VERSEHEN

VON

Lazarus Goldschmidt

V. 3, U. 303

DRITTER BAND:

SUKKAH, JOM-TOB, ROŠ-HAŠANAH, TÂNITH,
MEGILLA, MOÊD-QAṬAN, ḤAGIGA, ŠEQALIM

BERLIN
S. CALVARY & Co.
1899

תלמוד בבלי

בהכלל ששה סדרי המשנה

נדפס על פי ההוצאה הראשונה של דניאל בומברג בווינציאה (ר״פ־רפ״ג) הנקייה מכל שגיוי הזקוק והשמטותיו
עם חלופי גרסאות ושנויי נוסחאות של ספרי התלמוד שהגיהו המהרי״ל והגרי״ב והב״ח וזולתם
ועם ח״נ של כתב היד הנמצא באוצר ספרי המלוכה שבבאוריה
ועם מראה מקומות במקרא במשנה בתוספתא ובתלמוד
מתורגם גרמנית ומבואר ע״י הערות קצרות

כל אלה עשה

אליעזר גולדשמידט

כרך שלישי:

סוכה, יום־טוב, ראש־השנה, תענית, מגילה, מועד־קטן, חגיגה, שקלים

ברלין

בבית מסחר הספרים של ס׳ קאלוארי ושותפיו

ה׳תרנ״ט

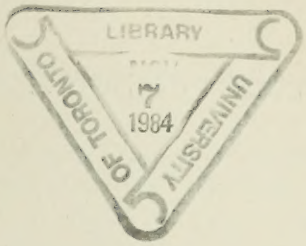

BM
499
.5
G4
1897
Bd. 3.

Transscription.

א ' über dem betreff. Vocal; ב *b (bh);* ג *g;* ד *d;* ה *h;* ו *w;* ז *z;* ח *ḥ;* ט *ṭ;* י *y;* כ *k (kh);* ל *l;* מ *m;* נ *n;* ס (שׂ) *s;* ע ' über dem betreff. Vocal; פ *p (ph);* צ *ṣ;* ק *q;* ר *r;* שׁ *š;* ת *t;* bei Worten bezw. Namen nichtsemitischer Abstammung ist die übliche Orthographie beibehalten.

Signatur der Varianten.

M: Talmudhandschrift der kgl. Hof- u. Staatsbiblioth. zu München (nach Raph. Rabbinowicz, Variae Lectiones in Mischnam et Talmud Babylonicum etc. Monachii mdccclxviii—mdccclxxxvi) ‖ P: editio princeps (erste Bombergsche Ausgabe, Venedig 1520—1523) ‖ B: die neueren Ausgaben, revidirt und corrigirt von SLorja, JBerlin, JSirkes uAA. ‖ V: Lesarten mancher Ausgaben, und aus anderen talmud. Werken ‖ +: Zusatz ‖ —: Defect ‖ ○: Defect des Cod. M, am Rand ergänzt ‖ [ ]: LA. am Rand des Cod. M. ‖ ( ): im Cod. selbst parenthetisch. Censuränderungen der neueren Ausgaben werden nicht markirt. Die Orthographie der Bibelcitate wird nach dem massor. Text corrigirt, Abweichungen im Wortlaut werden jedoch beibehalten; etwaige Defekte werden in [ ] und Superfluen in ( ) gesetzt.

Abkürzungen

der biblischen und talmudischen Büchernamen.

Das t vor dem Traktatnamen bedeutet Tosefta. (Hirt nach Abschnitt. An Stellen, auf die mit vg. verwiesen wird, werden die Parallelen vollständig aufgezählt

Ab.: Aboth ‖ Ah.: Ahiluth ‖ Am.: Amos ‖ Ar.: Ârakhin ‖ Az.: Âboda zara ‖ Bb.: Baba bathra ‖ Bek.: Bekhoroth ‖ Ber.: Berakhoth ‖ Beç.: Beça ‖ Bik.: Bikkurim ‖ Bm.: Baba meçiâ ‖ Bq.: Baba qamma ‖ Can.: Canticum canticorum ‖ Chr.: Chronicorum Dan.: Daniel ‖ Dem. (Dm.): Demaj ‖ Der.: Derekh ereç rabba ‖ Dez.: Derekh ereç zuṭa ‖ Dt. Deuteronomium ‖ Ecc.: Ecclesiastes ‖ Edj.: Êdijoih ‖ Er.: Êrubin ‖ Est.: Ester ‖ Ex.: Exodus ‖ Ez.: Ezechiel ‖ Ezr.: Ezra ‖ Git.: Giṭṭin ‖ Gn. (Gen.) Genesis ‖ Hab.: Habakuk ‖ Hag. Haggaj ‖ Hal.: Ḥalla ‖ Hg.: Ḥagiga ‖ Hol.: Ḥollin ‖ Hor.: Horajoth ‖ Hos.: Hosea ‖ Ij.: Ijob ‖ Jab.: Jabmuth ‖ Jad.: Jadajim ‖ Jer.: Jeremia ‖ Jes.: Jesaia ‖ Jo.: Joel ‖ Jom.: Joma ‖ Jon.: Jona ‖ Jos.: Josua ‖ Jud.: Judicum ‖ Kel.: Kelim Ker.: Kerethoth ‖ Ket.: Kethuboth ‖ Kil.: Kilájim ‖ Lev. (Lv).: Leviticus ‖ Mas.: Maâsroth ‖ Mak.: Makkoth ‖ Mal.: Maleachi ‖ Meg.: Megilla ‖ Mei.: Meîla ‖ Men.: Menaḥoth ‖ Mich.: Micha ‖ Mid.: Middoth ‖ Miq.: Miqvaóth ‖ Mk.: Makhširin ‖ Mq.: Moêd qaṭan ‖ Ms. Maâser šeni ‖ Nah.: Nahum ‖ Naz.: Nazir ‖ Ned.: Nedarim ‖ Neg.: Negaîm ‖ Neh.: Nehemia ‖ Nid.: Nidda ‖ Num. (Nm.) Numeri ‖ Ob.: Obadja ‖ Orl.: Ôrla ‖ Par.: Para ‖ Pes.: Pesaḥim ‖ Pr.: Proverbia ‖ Ps. Psalmi ‖ Qid.: Qiddušin ‖ Qin.: Qinnim ‖ Reg.: Regum ‖ Rh.: Roš hašana ‖ Rt.: Ruth ‖ Sab.: Šabbath ‖ Sam.: Samuel ‖ Sb.: Šebiîth ‖ Seb.: Šebuôth ‖ Sem.: Semaḥoth ‖ Seq.: Šeqalim ‖ Sph.: Sopherim ‖ Sot.: Soṭa ‖ Suk.: Sukka ‖ Syn.: Synhedrin ‖ Tah.: Ṭaharuth ‖ Tam.: Tamid ‖ Tan.: Taânith ‖ Tem.: Temura ‖ Ter.: Terumoth ‖ Thr.: Threni ‖ Tj.: Ṭebul jom ‖ Uqç.: Ûqçin ‖ Zab.: Zabim ‖ Zch.: Zacharja ‖ Zeb.: Zebaḥim ‖ Zph.: Zephania.

Transscription.

א ' über dem betreff. Vocal; ב *b (bh)*; ג *g*; ד *d*; ה *h*; ו *w*; ז *z*; ח *ḥ*; ט *ṭ*; י *j*; כ *k (kh)*; ל *l*; מ *m*; נ *n*; ס *s*; ע ' über dem betreff. Vocal; פ *p (ph)*; צ *ṣ*; ק *q*; ר *r*; ש *š*; ת *t*; bei Worten bezw. Namen nichtsemitischer Abstammung ist die übliche Orthographie beibehalten.

Signatur der Varianten.

M: Talmudhandschrift der kgl. Hof- u. Staatsbiblioth. zu München (nach Raph. Rabbinowicz, Variae Lectiones in Mischnam et Talmud Babylonicum etc. Monachii mdcccclxviii mdcccclxxxvi) P: editio princeps (erste Bombergsche Ausgabe, Venedig 1520—1523) ‖ B: die neueren Ausgaben, revidirt und corrigirt von SLorja, JBerlin, JSirkes uAA. | V: Lesarten mancher Ausgaben, und aus anderen talmud. Werken ¦ +: Zusatz ‖ —: Defect ¸ ○: Defect des Cod. M, am Rand ergänzt ‖ [ ]: LA. am Rand des Cod. M. ‖ ( ): im Cod. selbst parenthetisch. Censuränderungen der neueren Ausgaben werden nicht markirt. Die Orthographie der Bibelcitate wird nach dem massor. Text corrigirt, Abweichungen im Wortlaut werden jedoch beibehalten; etwaige Defekte werden in [ ] und Superfluen in ( ) gesetzt.

Abkürzungen

der biblischen und talmudischen Büchernamen.

Das ' vor dem Traktatnamen bedeutet [illegible] citirt nach Abschnitt. An Stellen, auf die mit ;; verwiesen wird, werden die Paralleln vollständig aufgezählt

Ab.: Aboth ‖ Ah.: Ahiluth ‖ Am.: Amos ¦ Ar.: Ârakhin ‖ Az.: Âboda zara ‖ Bb.: Baba bathra ‖ Bek.: Bekhoroth ‖ Ber.: Berakhoth ¦ Beç.: Beça ¦ Bik.: Bikkurim ¦ Bm.: Baba Meçiâ ¦ Bq.: Baba qamma ‖ Can.: Canticum canticorum ' Chr.: Chronicorum ¸ Dan.: Daniel ‖ Dem. (Dm.): Demaj ¸ Der.: Derekh ereç rabba Dez.: Derekh ereç zuṭa ‖ Dt. Deuteronomium ‖ Ecc.: Ecclesiastes ¸ Edj.: Êdijoih ‖ Er.: Êrubin ‖ Est.: Ester ¸ Ex.: Exodus ¦ Ez.: Ezechiel ¸ Ezr.: Ezra ‖ Git.: Giṭṭin ‖ Gn. (Gen.) Genesis ‖ Hab.: Habakuk ‖ Hag.: Haggaj Hal.: Ḥalla ' Hg.: Ḥagiga ' Hol.: Ḥollin ‖ Hor.: Horajoth ‖ Hos.: Hosea ‖ Ij.: Ijob ' Jab.: Jabmuth ' Jad.; Jadajim Jer.: Jeremia ¦ Jes.: Jesaia ¦ Jo.: Joel ¦ Jom.: Joma ‖ Jon.: Jona Jos.: Josua ¸ Jud.: Judicum Kel.: Kelim Ker.: Kerethoth ‖ Ket.: Kethuboth ‖ Kil.: Kilâjim ‖ Lev. (Lv.): Leviticus ‖ Mas.: Maâsroth Mak.: Makkoth ‖ Mal.: Maleachi ¸ Meg.: Megilla ‖ Mei: Meîla ¦ Men. Menaḥoth ¦ Mich.: Micha Mid.: Middoth Miq.: Miqvaóth ‖ Mk.: Makhširin ¸ Mq.: Moêd qaṭan ¸ Ms.: Maâser šeni Nah.: Nahum ¸ Naz.: Nazir ¸ Ned.: Nedarim ‖ Neg.: Negaîm ‖ Neh.: Nehemia ¦ Nid.: Nidda Num (Nm.): Numeri Ob.: Obadja ' Orl.: Ôrla ‖ Par.: Para ‖ Pes.: Pesaḥim ' Pr.: Proverbia ¦ Ps.: Psalmi ‖ Qid.: Qiddušin ‖ Qin.: Qinnim ‖ Reg.: Regum ‖ Rh.: Roš hašana ‖ Rt.: Ruth Sab. Sabbath ' Sam.: Samuel Sb.: Šebiîth ' Seb.: Šebuôth ¦ Sem.: Semaḥoth ‖ Seq.: Šeqalim ‖ Sph.: Sopherim Sot.: Soṭa Suk.: Sukka Syn.: Synhedrin ¸ Tah.: Ṭaharuth ‖ Tam.: Tamid ¦ Tan.: Taânith ¸ Tem.: Temura ¦ Ter.: Terumoth ¸ Thr.: Threni ¦ Tj.: Ṭebul jom ‖ Uqç.: Ûqçin ‖ Zab.: Zabim ¸ Zch.: Zacharja Zeb.: Zebaḥim Zph.: Zephania.

EINE FESTHÜTTE[1], DIE EINE HÖHE VON MEHR ALS ZWANZIG ELLEN HAT, IST UNBRAUCHBAR, NACH R. JEHUDA, BRAUCHBAR; EINE SOLCHE, DIE KEINE HÖHE VON ZEHN HANDBREITEN ODER KEINE DREI WÄNDE HAT, ODER DIE MEHR SONNE ALS SCHATTEN[2] HAT, IST UNBRAUCHBAR.

GEMARA. Dort wird gelehrt: Eine Durchgangshalle, die eine Höhe von mehr als zwanzig Ellen hat, muss verringert werden; R. Jehuda sagt: dies ist nicht nötig. Weshalb lehrt er nun bezüglich der Festhütte schlechtweg, dass sie unbrauchbar ist, während er bei der Durchgangshalle ein Verbesserungsmittel angiebt?! Bezüglich der Festhütte, die [ein Gebot] der Gesetzlehre ist, lehrt er, dass sie unbrauchbar ist, bei der Durchgangshalle dagegen, die [nur ein Gesetz] der Rabbanan ist, giebt er ein Verbesserungsmittel an. Wenn du aber willst, sage ich: auch bei [Geboten] der Gesetzlehre lehrt er sonst ein Verbesserungsmittel; bezüglich der Festhütte jedoch, bei welcher deren viele sind[3], lehrt er schlechtweg, dass sie unbrauchbar ist, bei der Durchgangshalle dagegen, bei welcher deren nicht viele sind, giebt er ein Verbesserungsmittel an. — Woher dies? Rabba erwiderte: Der Schriftvers lautet: *'Damit eure Geschlechter wissen, dass ich die Israeliten habe in Hütten wohnen lassen:* [in einer Hütte] bis zwanzig Ellen

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר ושאינה גבוהה עשרה טפחים ושאין לה שלשה דפנות ושחמתה מרובה מצלתה פסולה: Suk.2b Er.2a Suk.22b

גמרא. תנן התם סכוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט רבי יהודה אומר אינו צריך מאי שנא סכוי סוכה דתני פסולה ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא סוכה דאוריתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא ואיבעית אימא בדאוריתא נמי תני תקנתא מיהו סוכה דנפישי צילתא פסיק ותני פסולה מבוי דלא נפיש ליה תני תקנתא בנא הני מילי אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע Er.2a Sh.3a Lv.23:43

1 VM שלש 2 M גב 3 VM—למעלה 4 VM מילה.

1. Cf. Bd. I p. 39 N. 2. 2. Das Wort סוכה ist vom Verb. סכך *bedecken, beschatten* abgeleitet, deren Hauptzweck ist also die Beschattung. 3. In der Mišnah werden mehrere Fälle aufgezählt, welche die Festhütte unbrauchbar machen. 4. Lev. 23,43.

שהיא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא רבי זירא אמר מהכא ושכה תהיה לצל יומם מחרב עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנית אמר ליה אביי אלא מעתה העושה סוכתי בעשתרות קרנים הכי נמי דלא חזי סוכה אמר ליה התם דר עשתרות קרנים אינא צל סוכה הכא דל דפנות ליכא צל סוכה ורבא אמר מהכא בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות אמרה תורה כל שבעת היומים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי עד עשרים אמה אדם עושה דירתי דירת עראי למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתי דירת עראי אלא דירת קבע אמר ליה אביי אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל ושכוך עד גבן הכי נמי דלא חזי סוכה אמר ליה הכי קאמינא לך עד עשרים אמה דאדם עושה דירתי דירת עראי כי עביד ליה דירת קבע נמי נפיק למעלה מעשרים אמה דאדם עושה דירתי דירת קבע כי עביד ליה דירת עראי נמי לא נפיק בוולהו ברכה לא אמרי החוא ידיעה לדורות הוא דכרכי זוראי נמי לא אמרי החוא ליבות המשיח הוא דכתיב ורבי זורא אם כן ליבא קרא והופה תהיה לצל יומם ומאי וסוכה תהיה לצל יומם שמעת מינה תרתי כרבא נמי לא אמרי משום קושיא דאביי: כמאן אולא הא דאמר רבי יאשיה אמר רב מחלוקת בשאין דפנות מעיות

weiss man, dass man sich in einer solchen befindet, ist sie höher als zwanzig Ellen, so merkt man nicht mehr, dass man sich in einer solchen befindet, da das Auge dies nicht bemerkt. R. Zera erklärte: Aus Folgendem: *Und ein Hütte wird da sein als Schatten vor der Hitze tagsüber:* [in einer Hütte] bis zwanzig Ellen befindet man sich unter der Beschattung der Hüttenbedachung, ist sie aber höher als zwanzig Ellen, so befindet man sich nicht mehr unter der Beschattung der Hüttenbedachung, sondern unter der der Wände. Abajje sprach zu ihm: Demnach ist ja auch eine Hütte, die man zwischen den Âšteroth-Qarnajim errichtet, ebenfalls nicht als Festhütte zu gebrauchen!? Dieser erwiderte: Würdest du bei dieser die Âšteroth-Qarnajim fortnehmen, so bliebe ja die Beschattung der Hüttenbedachung, würdest du dagegen bei jener die Wände fortnehmen, so bliebe keine Beschattung durch die Hüttenbedachung zurück. Raba erklärte: Aus Folgendem: *Sieben Tage sollt ihr in Hütten sitzen:* die Gesetzlehre sagt damit, dass du die ganzen sieben Tage deine permanente Wohnung verlassen und in einer zeitweiligen Wohnung sitzen sollst; bis zwanzig Ellen wird auch eine zeitweilige errichtet, höher als zwanzig Ellen hingegen nur eine permanente, nicht aber eine zeitweilige. Abajje sprach zu ihm: Demnach sind ja Wände aus Eisen mit einer Hüttenbedachung ebenfalls nicht als Festhütte brauchbar!? Dieser erwiderte: So meine ich es: [mit eine Hütte] bis zu zwanzig Ellen, einer Höhe, die auch bei zeitweiligen Wohnungen gebraucht wird, entledigt man sich seiner Pflicht, auch wenn sie als permanente errichtet wird, mit einer höheren als zwanzig Ellen, eine Höhe, die nur bei permanenten Wohnungen gebraucht wird, entledigt man sich seiner Pflicht nicht, auch wenn sie nur als zeitweilige errichtet wird. Diese Alle erklären nicht wie Rabba, da dort das "Wissen" sich auf die zukünftigen Geschlechter bezieht; ferner nicht wie R. Zera, da jener Vers sich auf die messjanischen Tage bezieht. — Und R. Zera!? — Demnach sollte der Schriftvers lauten: *Und ein Zelt wird da sein als Schatten tagsüber,* weshalb heisst es: *Und eine Hütte wird da sein als Schatten tagsüber*? — schliesse hieraus Beides. Wie Raba erklären sie ebenfalls nicht, wegen der Einwendung Abajjes.

Wessen Ansicht vertritt die Lehre des R. Jošija, die er im Namen Rabhs ge-

M 5 -- א"ל אביי M 6 סוכה M 7 + מקום שאין חמה זורחת || M 8 — א"ל רבא || M 9 תשבו + M 10 כעין תדורו M 11 כל ז' הימים M 12 דירת M 13 שפיר דמי למע M 14 דאין אדם עושה דיר דירת עראי [אלא דיר קבע כי עביד ליה דיר עראי] לא כלום הוא כולהו M 15 הוא דכתיב " M 16 נמי " P 17 הוא.

5. Jes. 4,6. 6. Namen hoher Gebirge (vgl. Gn. 14,5), welche die Bergschlucht vollständig beschatten. 7. Lev. 23,42.

לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה
מעשרים אמה כשרה כאן ברבה דאמר משום דלא
שלטא בה עינא וכיון דדפנות מגיעות לסכך משלטי
שלטא בה עינא כאן אזלא הא דאמר רב הונא
אמר רב מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על
ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות על
ארבע אמות אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה
כאן ברבי זירא דאמר משום צל הוא וכיון דרויחא
איכא צל סוכה כאן אזלא הא דאמר רב חנן בר
רבה אמר רב מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי
ראשו רובו ושלחנו אבל מחזקת יותר מכדי ראשי
ורובו ושלחנו אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה
כאן דלא כחד בשלמא דרבי יאשיה פליגא אדרב
הונא ורב חנן בר רבה דאינהו קא יהבי שעורא
במשכא ואיהו לא קא יהיב שעורא במשכא אלא
רב הונא ורב חנן בר רבה ניחא בהכשר סוכה
קמיפלגי דמר סבר הכשר סוכה בארבע אמות ומר
סבר הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושלחנו לא
דכולי עלמא הכשר סוכה ראשו ורובו ושלחנו
וחכא בהא קמיפלגי דמר סבר במחזקת ראשו ורובו
ושלחנו פליגי אבל יותר מראשו ורובו ושלחנו דברי
הכל כשרה ומר סבר מראשו ורובו ושלחנו עד
ארבע אמות פליגי אבל יותר מארבע אמות דברי
הכל בשרה ביתיבי סוכה שהיא גבוהה למעלה
מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים

M 18—אמה M 19—ד׳ ה M 20—הוא M 21 סו
P 22 רבי M 23 אבא M 24 ד׳ ה כש׳ ואפ למ׳ מכ׳ אמה
כאן M 25 ר׳ י לא פליגא דר ה M 26 דאיהו לא יהיב שיע
למש אלא M 27 בכדי M 28 בכדי M 29
ביותר ד ה M 30 ביותר מכדי ראשו ורו ש ועד 31
M למע

lehrt hat, dass nämlich der Streit nur da besteht, wo die Wände nicht bis zur Hüttenbedachung reichen, wenn die Wände aber bis zur Hüttenbedachung reichen, sie brauchbar ist, selbst, wenn sie höher ist als zwanzig Ellen? — die des Rabba, welcher erklärt, da das Auge dies nicht mehr bemerkt, wenn aber die Wände bis zur Hüttenbedachung reichen, so bemerkt sie das Auge wol. — Wessen Ansicht vertritt die Lehre des R. Hona, die er im Namen Rabhs gelehrt hat, dass nämlich der Streit nur da besteht, wo [die Hütte] nur vier auf vier Ellen hat, wenn sie aber mehr als vier auf vier Ellen hat, sie brauchbar ist, selbst wenn sie höher ist als zwanzig Ellen? — die des R. Zera, welcher erklärt: wegen der Beschattung, wenn sie aber geräumig ist, so wird sie von der Hüttenbedachung beschattet. — Wessen Ansicht vertritt die Lehre des R. Hanan b. Rabba, die er im Namen Rabhs gelehrt hat, dass nämlich der Streit nur da besteht, wo [die Festhütte] nicht mehr als Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fassen kann, wenn sie aber mehr als Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fasst, sie brauchbar ist, selbst wenn sie höher ist als zwanzig Ellen? — wol niemands. Einleuchtend ist der Streit des R. Jošija gegen R. Hona und R. Ḥanan b. Rabba, indem diese ein festgesetztes Mass für die Grösse angeben, jener aber nicht; es ist aber anzunehmen, dass auch R. Hona und R. Ḥanan b. Rabba gegeneinander streiten, und zwar über die Brauchbarkeit der Festhütte: einer ist der Ansicht, die Festhütte sei mit vier Ellen brauchbar, der andere ist der Ansicht, die Festhütte sei schon brauchbar, wenn sie Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fasst. — Nein, thatsächlich sind beide der Ansicht, die Festhütte sei brauchbar, wenn sie Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fasst, der Streit besteht vielmehr in Folgendem: einer ist der Ansicht, die Meinungsverschiedenheit bestehe bezüglich [einer Festhütte], die Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fasst, wenn aber mehr als Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch, so geben alle zu, dass sie brauchbar ist, während der andere der Ansicht ist, die Meinungsverschiedenheit bestehe bezüglich einer Hütte, die Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fasst, bis zur Grösse von vier Ellen, eine grössere als vier Ellen ist nach aller Ansicht brauchbar. Man wandte ein: Eine Festhütte, die eine Höhe von mehr als zwanzig Ellen hat, ist unbrauchbar, nach R. Jehuda ist sie bis vierzig und fünfzig Ellen

Zwischen R. Jehuda und den Rabbanan.

וחמשים אמה אמר רבי יהודה מעשה [32]בהילני המלכה
בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו
זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר אמרו
לו מישם ראייה אשה היתה[33]ופטורה מן הסוכה אמר
להן והלא שבעה בנים [34]הוו לה ועוד כל מעשיה
[35]לא עשתה אלא על פי חכמים למה [36]לי למיתני
ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים
חבי קאמר להו כי תאמרו בנים קטנים היו וקטנים
פטורין מן הסוכה ביון דשבעה הוו אי אפשר דלא
הוי בהו חד שאינו צריך לאמו וכי תימרו [37]קטן
שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמיחייב ואיהי
בדרבנן לא משנחה תא שמע[38]ועוד כל מעשיה לא
עשתה אלא על פי חכמים בשלמא למאן דאמר
בשאין דפנות מניעות [39]מחלוקת דרכה של מלכה
Fol.3 לישב בסוכה שאין דפנות מניעות לסכך משום אוירא
אלא למאן דאמר בסוכה קטנה [40]מחלוקת וכי דרכה
של מלכה לישב בסוכה קטנה אמר [41]רבה בר[42]רב אדא
לא [43]נצרכה אלא לסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות
וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה העשויה קיטוניות
קיטוניות אמר [44]רב אשי לא נצרכה אלא לקיטונית
שבה רבנן סברי בניה בסוכה מעליא הוו יתבי
ואיהי יתבה[45]בקיטונית משום צניעותא ומשום הכי
לא אמרי[46]דבר ורבי יהודה סבר בניה גבה הוו יתבי
ואפילו הכי לא אמרי [47]לה דבר: אמר רב שמואל
בר [48]יצחק הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו רובו
ושלחנו אמר ליה רבי אבא כמאן דמר שמעי'[49]אינא

M 32 בסוכתה של הלני המל' שהיתה גבוה יותר מכ' ‖ M 33 ואשה פט' ‖ M 34 הוו ‖ M 35 היתה עושה ע"פ חכ' ‖ M 36 — לי ‖ P 36 מאי ועוד ה"ק וכי תימא בניה קט' ‖ M 37 ⊂ קטן...לאמו ‖ M 38 כל מע' היתה עושה על ‖ M 39 פליגי ‖ P 40 רבין ‖ VM רב' ‖ M 41 רבא ‖ M 42 צריכא אלא בס ‖ M 43 בקיטונית מ ט מים ‖ B 44 +לה ‖ M 45—לה ‖ M 46 רב יצ' א"ר הונא הלכתא ‖ B 47 + א"ל אלא כמאן.

brauchbar. R. Jehuda erzählte: Die Königin Helena in Lydda hatte ja einst eine Festhütte, höher als zwanzig Ellen und die Aeltesten pflegten da ein und auszugehen, ohne ihr etwas zu sagen! Jene erwiderten: Ist hieraus ein Beweis zu entnehmen? sie war ja ein Weib und von der Festhütte frei. Dieser versetzte: Sie hatte ja auch sieben Söhne! ferner pflegte sie ja alles nach der Anordnung der Weisen zu thun! ¿Wozu ist anzuführen nötig: ferner pflegte sie ja alles nach der Anordnung der Weisen zu thun. So meint er es: Wendet ihr ein: es wären minderjährige Kinder gewesen und Minderjährige sind von der Festhütte frei, so waren ihrer ja sieben, somit war es ja nicht möglich, dass unter ihnen keiner wäre, der seine Mutter entbehren konnte; wendet ihr ferner ein: der Minderjährige, welcher seine Mutter entbehren kann, sei nur laut Anordnung der Rabbanan verpflichtet und jene habe das Rabbanitische nicht beachtet, so komme und höre: ferner pflegte sie ja alles nach Anordnung der Weisen zu thun. Einleuchtend ist es nun nach demjenigen, der ihren Streit auf eine Festhütte bezieht, deren Wände nicht bis zur Hüttenbedachung reichen, es ist ja die Gepflogenheit einer Königin in einer Hütte zu weilen, deren Wände nicht bis zur Bedachung reichen, wegen der Ventilation; nach demjenigen aber, der ihren Streit auf eine kleine Festhütte bezieht, — ist es denn die Gepflogenheit einer Königin in einer kleinen Festhütte zu sitzen?! Rabba b. R. Ada erwiderte: Hier handelt es von einer Hütte, die in Kämmerchen geteilt war. — Ist es denn aber die Gepflogenheit einer Königin in einer Hütte zu weilen, die in Kämmerchen geteilt ist? R. Aši erwiderte: Hier handelt es von ihrer eignen Kammer; die Rabbanan sind der Ansicht, dass die Söhne in einer tauglichen Festhütte sassen, sie aber aus Keuschheit in einer Kammer, weswegen ihr [die Aeltesten] nichts gesagt haben; R. Jehuda aber ist der Ansicht, dass auch die Söhne bei ihr sassen, und dennoch sagten ihr [die Aeltesten] nichts.

R. Šemuél b. Jiṣḥaq sagte: Die Halakha[9] ist, dass sie Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch fassen muss. R. Abba sprach zu ihm: Also wie die Schule Šammajs[10]! Manche lesen: R. Abba sprach: Wer lehrte dich dies? Jener erwiderte:

9. Cf. Bd. I S. 8 N. 3. 10. Nach der Schule Hillels ist es nicht nötig, dass sich der Tisch in der Hütte befinde.

Dies ist nach der Schule Šammajs, weiche von dieser nicht ab. R. Naḥman b. Jiṣḥaq wandte ein: ¿¡Woher, dass die Schule Šammajs und die Schule Hillels bezüglich einer kleinen Hütte streiten, vielleicht streiten sie bezüglich einer grossen, und zwar, wo man am Eingang der Hütte sitzt und der Tisch sich in der Stube befindet: die Schule Šammajs berücksichtigt, man könnte sich nach dem Tisch hinüberneigen, während die Schule Hillels dies nicht berücksichtigt?! Dies ist sogar zu erweisen: es wird gelehrt: Wenn jemand sich mit Haupt und grösserem Teil des Körpers in der Festhütte befindet, den Tisch aber in der Stube hat, so ist sie nach der Schule Šammajs unbrauchbar, nach der Schule Hillels brauchbar; es sollte doch heissen: wo die Festhütte fasst, beziehungsweise, nicht fasst. ¿¡Streiten sie etwa nicht bezüglich einer wirklich kleinen Festhütte, es wird ja gelehrt: Fasst sie Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch, so ist sie brauchbar; Rabbi sagt: nur, wenn sie vier auf vier Ellen hat. Ferner lehrt ein Anderes: Rabbi sagt: eine Festhütte, die keine vier auf vier Ellen hat, ist unbrauchbar; die Weisen sagen: wenn sie nur Haupt und grösseren Teil des Körpers fasst, so ist sie brauchbar; vom Tisch wird also nicht erwähnt, demnach widersprechen [die Lehren] ja einander! — entnimm also hieraus, dass die eine die Ansicht der Schule Šammajs, die andere die der Schule Hillels vertritt. Mar Zuṭra sagte: Dies geht auch aus der Mišnah hervor: da heisst es ja: «so ist sie nach der Schule Šammajs unbrauchbar, nach der Schule Hillels brauchbar», es hätte ja heissen müssen: so hat man sich nach der Schule Šammajs seiner Pflicht nicht entledigt, nach der Schule Hillels wol! — Wieso heisst es nun demnach «wenn jemand sich befindet?» — Thatsächlich streiten sie bezüglich beider: sowol bezüglich einer kleinen Festhütte als auch bezüglich einer grossen, nur ist [diese Lehre] lückenhaft und muss wie folgt lauten: Wenn jemand sich mit Haupt und grösserem Teil des Körpers in der Festhütte befindet, den Tisch aber in der Stube hat, so hat er sich nach der Schule Šammajs seiner Pflicht nicht entledigt, nach der Schule Hillels wol; eine, die nicht mehr als Haupt und grösseren Teil des Körpers fasst, ist nach der Schule Šammajs unbrauchbar, nach der Schule Hillels brauchbar. — ¿¡Wer ist der Autor folgender Lehre der Rabbanan: Ein Haus, welches kleiner ist als vier auf vier Ellen,

1. Wenn die Hütte an der Wohnung angebracht ist.

דאמרי אמר רבי אבא דאמר לך מני אמר ליה בית שמאי היא ולא תזו מינה מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ממאי דבית שמאי ובית הלל בסוכה קטנה פליגי דלמא בסוכה גדולה פליגי וכגון דיתיב אפומא דמטלתא ושלחנו בתוך הבית דבית שמאי סברי גזרינן שמא ימשך אחר שלחנו ובית הלל סברי לא גזרינן ודיקא נמי דקתני מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואם איתא מחוקת ואינה מחוקת מיבעי ליה דבסוכה קטנה לא פליגי והתניא מחוקת ראשו ורובו ושלחנו בשרה רבי אומר עד שיהא בה ארבע אמות על ארבע אמות ותניא אידך רבי אומר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה וחכמים אומרים אפילו אינה מחוקת אלא ראשו ורובו בשרה ואילו שלחנו לא קתני קשיין אהדדי אלא לאו שמע מינה הא בית שמאי הא בית הלל אמר מר זוטרא מתניתין נמי דיקא מדקתני בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואם איתא בית שמאי אומרים לא יצא ובית הלל אומרים יצא מיבעי ליה ואלא קשיא מי שהיה לעולם בתרתי פליגי פליגי בסוכה קטנה ופליגי בסוכה גדולה וחסורי מיחסרא והכי קתני מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית בית שמאי אומרים לא יצא ובית הלל אומרים יצא ושאינה מחוקת אלא כדי ראשו ורובו בלבד בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין מאן תנא להא דתנו רבנן בית שאין בו

M 48 ליה — M 49 א ל M 50 דבסוכה M 51
דמטלתא M 52 שמא ימ M 53 — ש מ M 54
סוכה שמי כדי רא M 55 — שיהא...על M 56 אדיבעי
M 57 — אומר אני M 58 בלבד בש אבל שי לא קש
M 59 כב M 60 דיקא נמי דקת M 61 ואלא...
שהיה M 62 — נמי M 63 בל.

Sek.7b
Er.3b
tSuk.2

ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה ומן
המעקה ואינו מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי
חומה ואין חוזרין עליו מעורבי המלחמה ואין מערבין
Col.b בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו [11]עירוב ואין
עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואין האחין
והשותפין חולקין [12]בו לימא רבי היא ולא רבנן אפילו
תימא רבנן עד כאן לא [13]קאמרי רבנן התם אלא
לענין סוכה דדירת עראי היא אבל [14]לגבי בית דדירת
קבע הוא אפילו רבנן מודו [15]דאי אית ביה ארבע
אמות על ארבע אמות דיירי ביה אינשי ואי לא לא
דיירי ביה אינשי: אמר מר פטור מן המזוזה ומן
המעקה ואין מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי
חומה ואין חוזרין עליו מעורבי המלחמה מאי טעמא
דבית כתיב בהו בבולחו ואין מערבין בו ואין
משתתפין בו ואין מניחין בו [16]עירוב מאי טעמא דלא
חזי לדירה עירובי חצירות [17]אין מניחין בו אבל [18]שיתוף
מניחין [19]בו מאי טעמא דלא גרע מחצר שבמבוי דתנן
Er.85b עירובי חצירות בחצר שיתופי מבוי במבוי והוינן
בה עירובי חצירות בחצר [20]והתנן הנותן עירובו בבית
שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב [21]והדר שם אינו

M 64 עירובי חצר אבל שתופי מב׳ מניחין ואין — P 65
בו M 66 פליגי רב עליה דרבי אלא בסוכה M 67
— לגבי M 68 דאית ליה ד׳ א דיירי ביה אינ פחות מד״א
לא דיירי M 69 — עירוב...לדירה M 70 —אין מנ בו
M 71 שתופי מבוי M 72 — בו מ ב M 73 | —מי
איכא| M 74 והדר שם א א.

ist von der Mezuza" und vom Geländer" frei, ferner ist es weder durch Aussatz verunreinigungsfähig", noch verfällt es als Haus einer ummauerten Stadt", noch kehrt seinetwegen der Krieger nach Haus zurück", noch beteiligt es sich beim Êrub", noch vereinigt es sich", noch legt man da den Êrub nieder, noch kann man es zum Vereinigungshaus zwischen zwei Ortschaften machen", noch teilen sich Brüder oder Gesellschafter darin; es ist also Rabbi und nicht die Rabbanan! Du kannst sogar sagen, dass es die Rabbanan sind, denn auch die Rabbanan sagen dies nur bezüglich der Festhütte, die ja nur zeitweilig als Wohnung dient, bezüglich eines Hauses aber, das ja als permanente Wohnung dient, geben auch sie zu, dass es nur dann von Menschen bewohnt wird, wenn es vier Ellen hat, wenn es aber keine vier Ellen hat, so dient es keinem Menschen zur Wohnung.

Der Meister sagte: Es ist von der Mezuza und vom Geländer frei, ferner ist es weder durch Aussatz verunreinigungsfähig, noch verfällt es als Haus einer ummauerten Stadt, noch kehrt seinetwegen der Krieger nach Haus zurück. Aus welchem Grund? — weil hierbei überall das Wort Haus gebraucht wird. «Noch beteiligt es sich beim Êrub, noch vereinigt es sich, noch legt man da den Êrub nieder.» Aus welchem Grund? — weil es als Wohnung nicht zu gebrauchen ist. Also nur den Êrub zur Vereinigung von Gehöften legt man da nicht nieder, wol aber zur Vereinigung des Durchgangs, aus welchem Grund? — weil es nicht unbedeutender ist als das dem Durchgang angrenzende Gehöft. Es wird nämlich gelehrt: Der Gehöft-Êrub wird im Gehöft und [der Êrub] zur Vereinigung des Durchgangs im Durchgang niedergelegt; dagegen wandten wir ein: wieso wird der Gehöft-Êrub im Gehöft niedergelegt, es wird ja gelehrt: wenn man den Êrub im Thorhäuschen, in der Vorhalle, oder auf der Veranda niederlegt, so gilt er nicht

12. Wörtl. Pfoste; übertragen für die Dt. 6,4—9 u. 11,13—20 enthaltende Pergamentrolle, die oberhalb des rechten Thürpfostens angebracht wird. 13. Cf. Dt. 22,8. 14. Cf. Lev. 14,34 ff. 15. Cf. Lv. 25,29. 16. Cf. Dt. 20,5 17. Wenn mehrere Häuser einen gemeinsamen Hof haben, so ist es am Sabbath verboten, Gegenstände aus der Wohnung nach dem Hof, od. umgekehrt zu tragen, da der Hof als anderes Gebiet (vgl. Bd. I S 330 Z. 22 u. öft.) betrachtet wird; die Nachbarn können sich jedoch ideell vereinigen, indem sie am Freitag zu einer Speise gemeinschaftlich beitragen, die in einem der zum Hof gehörenden Häuser niedergelegt wird. Dies wird Êrub *Vermischung, Vereinigung*, (vollst. עירוב חצירות *Gehöftvereinigung*) genannt. 18. Wenn mehrere Gehöfte einen Durchgang (nach der Strasse) haben, so müssen sie sich ebenfalls durch einen Ê. ideel vereinigen. 19. Zwei Ortschaften werden (bezügl. des Sabbaths, cf. Er. v) unter gewissen Bedingungen vereinigt, wenn sich zwischen ihnen ein Haus befindet.

אוכר אלא אימא עירובי חצירות בבית שבחצר
ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי והאי לא גרע מחצר
שבמבוי ואין עושין אותו עיבור בין שתי עירובות
דאפילו בבורגנין לא משוינן ליה מאי מעמא בורגנין
חזו למילתייהו והאי לא חזו למילתיה ואין האחין
והשותפין חולקין בו מעמא דלית ביה ארבע
אמות הא אית ביה ארבע אמות חולקין והתנן אין
חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה
וארבע אמות לזה אלא אימא אין בי דין חלוקה
בחצר דאמר רב הונא חצר לפי פתחיה מתחלקת
ורב חסדא אמר נותן לכל פתח ופתח ארבע אמות
והשאר חולקין אותו בשוה והני מילי בית דלמהוי
קאי והבינן ליה חצר והאי דלמיסתר קאי לא יהבינן
ליה חצר: היתה גבוהה מעשרים אמה וכא למעטה
בכרים וכסתות לא היו מיעטו את על גב דבטיגנהו Fol. 4
רבותינו משום דבטלה דעתו אצל כל אדם תנן
ובטלו היו מיעטו וכל שכן עפר ובטלו תבן ואין
עתיד לפנותו ועפר כתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן
דתנן בית שביולאהי תבן או צרורות וכיוצא בהן בטל
ביטלו אין לא ביטלו לא ותני עלה רבי יוסי אומר
תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר כתם ובטל
עפר ועתיד לפנותו הרי הוא ככתם תבן והא בטיל:

M 75 מבוי || M 76 — והאי...שבמבוי || M 77 דאין בה ד׳ א על ד׳ א הא אית בה ד׳א על ד׳ א || M 78 הכי קאמר אין M 79 — בה. V בה || B 80 דהני M 81 בפתח בית הדווש דהויה יהבינן ליה אבל האי דלא הוא לדי לא יהבינן ליה מ״ט הא דלמיסתר קאי B 82 יהבינא M 83 — אבל M 84 רבי משום ר.

als Êrub, und wenn da jemand wohnt, so hat er nichts Verbietendes veranlasst[20]; vielmehr muss es heissen: der Gehöft-Êrub wird in dem dem Gehöft angrenzenden Haus, und |der Êrub| zur Vereinigung des Durchgangs in dem dem Durchgang angrenzenden Gehöft niedergelegt; auch dieses ist nicht unbedeutender als das dem Durchgang angrenzende Gehöft. Noch kann man es zum Vereinigungshaus zwischen zwei Ortschaften machen[21], und sogar der Hütte wird es nicht gleich gestellt; aus welchem Grund? die Hütte ist für ihren Zweck brauchbar, dies ist aber für seinen Zweck nicht brauchbar. Noch teilen sich Brüder oder Gesellschafter darin. ¿Also nur, wenn es keine vier Ellen hat, wenn es aber wol vier Ellen hat, so teilen sie sich wol, es wird ja gelehrt: Der Hof wird nur dann geteilt, wenn für den Einen sowol, als auch für den Anderen vier Ellen vorhanden sind. Sage vielmehr: bei diesem hat das Gesetz von der Teilung des Gehöfts nicht statt; R. Hona sagte nämlich: Das Gehöft werde nach den Thüren[21], geteilt, R. Hisda hingegen: jede Thür erhält vier Ellen |vom Gehöft|, und das Übrige wird gleichmässig verteilt; nur ein Haus, welches bestehen bleibt, erhält einen Teil am Gehöft, ein solches aber, das ja zum Niederreissen bestimmt ist, erhält keinen Teil am Gehöft.

Hatte sie eine Höhe von mehr als zwanzig Ellen, und man reduzirte sie durch Unterlegen von Kissen und Polstern, so wird dies nicht als Reduction betrachtet, selbst wenn man deren Wert aufgiebt, da sein Wille gegenüber dem aller anderen Leute bedeutungslos ist; legte man Stroh unter und giebt dessen Wert auf, so wird dies als Reduction betrachtet, und um so mehr, wenn man Erde unterlegt, deren Wert man aufgiebt. Hat man Stroh untergelegt, das man später nicht fortnimmt, oder Erde, ohne irgend welche Beschlussfassung, so besteht hierin ein Streit zwischen R. Jose und den Rabbanan. Es wird nämlich gelehrt: Wenn man ein Haus mit Stroh oder Spänen gefüllt hat, deren Wert man aufgiebt, so werden sie als nichtvorhanden betrachtet[22], also nur wenn man deren Wert aufgiebt, sonst aber nicht; hierüber wird gelehrt: R. Jose sagt: Stroh, das man später nicht forträumt, gleicht Erde ohne irgend welche Beschlussfassung, es wird somit als nichtvorhanden betrachtet; Erde, die man später forträumt, gleicht Stroh ohne irgend welche Beschlussfassung, es

20. Für den Eigentümer des Hofs. 21. Wenn zBs. einer 2 kleine Häuser und der andere ein [illegible] besitzt, der erste auch $\frac{3}{4}$ vom gemeins. Gehöft. 22. Die Verunreinigungsfähigkeit des Raums, in dem sich ein Leichnam bezw. ein Teil desselben befindet, wird durch das oben befindliche Dach begrenzt, wenn jener mind. eine Handbreite frei ist; cf. Ah. xv, 6,7.

תוכה גבוהה מעשרים אמה יהיצין ויידין בתוך
עשרים אמה אם צריכא מיבעי ליה אפילו בשיעור יאם
יאי בפחות תוכה גבוהה עשרה מפחות יהיצין ויידין
ליתיך עשרה בכרי אבני ליתיבי אם הפחם מרובה
מצילתם בשיעור אבני ליה רבא הא דתוכה בתוכה הוא
יאין אדם יכול בדוכה בתוכה: תוכה גבוהה מעשרים
אמה יכנה בה איצטבא כנגד דיפן האמצעי על
פני כולה ייש בה הכשר סוכה בשיעור יפן הצד אם
יש משפת איצטבא ועד הארץ אמות פחות פחות
מארבע אמות בשיעור מאי קא משמע לן דאמרין
דופן עקומה תגנא בית שמפחת ירוקן על גבי אם
יש בין הכותל לדופן ארבע אמות בפחות הא בחות
בבאן בשיעור מהו דתימא הכתם הוא דחויא לדופן
אבר הכא ריא דויא ליפן אימא לא קמשמע לן:
תוכה גבוהה מעשרים אמה יכנה איצטבא באמצעיתה
אם יש משפת איצטבא ולדופן ארבע אמות רבי יוסי
יוסה פחות פחות מארבע אמות בשיעור מאי קא
משמע לן דאמרין דופן עקומה היינו חק כתה
דתימא ליפן עקומה ביטה את אמרין אבר בי יוסי
יוסה לא קא משמע לן: תוכה פחותה מעשרה
מפחום ותקן בה בדי השערוכה עשרה אם יש משפת
תקן יכשיהי שעשה מפחום פחות משלשה
מפחום בשיעור מאי שנא הכא דאמרת פחות מארבע
אמות יכאי שנא הכא דאמרת פחות משלשה מפחום

M 56 אמה M 56 יאם רבי אם פח M 56 יאי M 56
M 56 אם יש M 56 בין הכותל M 56 רבנהרדעי בתוכה
מעשיהא הוא רבא יאי בחולדות בידעת מעל אימא לא רבי
M 56 בה M 56 ריתבא אל ה ו חיבא דחויא
והכותל יכל הוא ד א M 56 ליתיב אדי אם יכני בתוכה הוא
אבי קשיל M 56 בתו.

wird somit nicht als nichtvorhanden betrachtet.

War sie höher als zwanzig Ellen, und Sträucher [von der Hüttenbedachung] hängen innerhalb der zwanzig Ellen herab, so ist [die Festhütte] brauchbar, wenn sie mehr Schatten als Sonne gewähren, wenn aber nicht, so ist sie unbrauchbar. Bezüglich einer, die zehn Handbreiten hoch ist, in der Sträucher [an der Hüttenbedachung] innerhalb der zehn Handbreiten herabhängen, wollte Abajje lehren, dass sie brauchbar ist, wenn sie mehr Sonne gewähren als Schatten; Rabba aber sprach zu ihm: Eine solche ist ja eine niedrige Wohnung, und in einer niedrigen Wohnung weilt ja kein Mensch.

War sie höher als zwanzig Ellen, und man errichtete darin ein Podium längs der Mittelwand, das die für die Festhütte erforderliche Grösse hat, so ist sie brauchbar; wenn aber längs einer Seite und des Podiums bis zur gegenüberliegenden Wand vier Ellen vorhanden sind, wenn aber weniger, so ist sie brauchbar. ¿Was lässt er uns da hören, dass wir die Wand als gebogen betrachten, — dies wurde ja bereits gelehrt: Wenn man [das Dach eines] Hauses durchbricht und oben Hüttenbedachung legt, so ist dieses [als Festhütte] nicht brauchbar, wenn von der Wand bis zur Hüttenbedachung vier Ellen vorhanden sind; wenn aber weniger, ist es also brauchbar. — Man könnte glauben, nur da, wo ja die Wand eine brauchbare ist, nicht aber hier, wo die Wand keine brauchbare ist, so lässt er uns hören.

War sie höher als zwanzig Ellen, und man errichtete ein Podium in der Mitte, so ist sie unbrauchbar, wenn an jeder Seite vom Rand des Podiums bis zur Wand vier Ellen vorhanden sind, wenn aber weniger als vier Ellen, so ist sie brauchbar. — ¿Was lässt er uns da hören, dass die Wand als gebogen betrachtet wird, — das ist ja dasselbe. — Man könnte glauben, wir sagen zwar, an einer Seite werde eine Wand als gebogen betrachtet, nicht aber an jeder Seite, so lässt er uns hören.

War sie niedriger als zehn Handbreiten und man machte darin eine bis zehn Handbreiten ergänzende Vertiefung, so ist sie unbrauchbar, wenn vom Rand der Vertiefung bis zur Wand drei Handbreiten vorhanden sind, wenn aber weniger als drei Handbreiten, so ist sie brauchbar. Weshalb sagst du dort, weniger als vier Ellen, hier dage-

23. Mindesthöhe für die Festhütte. 24. Die dem Eingang gegenüberliegende Wand. 25. Die Wand wird, da sie höher als 20 Ellen ist, als nichtvorhanden betrachtet, u. die vorliegende Festhütte ist unbrauchbar.

התם דאיתיה לדופן פחות מארבע אמות[25] סניא הבא
לשוויי לדופן פחות משלשה טפחים אין אי לא לא:
היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד[26] שהוא
גבוה עשרה[27] טפחים ויש[28] בו הכשר סוכה סבר אביי
למימר גוד אסיק מחיצתא אמר ליה[29] רבא בעינן
מחיצות הניכרות וליכא: תנו רבנן נעין ארבעה
קונדיסין וסיכך על גבן רבי יעקב מכשיר וחכמים
פוסלין אמר רב הונא מחלוקת על שפת הגג דרבי
יעקב סבר אמרינן גוד אסיק מחיצתא ורבנן סברי
לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא אבל באמצע הגג
דברי הכל פסולה ורב נחמן אמר באמצע הגג
מחלוקת איבעיא להו באמצע הגג מחלוקת אבל על
שפת הגג דברי הכל כשרה או דלמא בין בזו ובין
בזו מחלוקת תיקו ביתיבי נעין ארבעה קונדיסין
בארץ וסיכך על גבן רבי יעקב מכשיר וחכמים
פוסלין והא ארץ דבאמצע הגג דמי ותקא מכשיר רבי
יעקב תיובתא דרב הונא תיובתא תיובתא ועוד באמצע הוא
דפליגי אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה לימא
תהוי תיובתיה דרב הונא בתרתי אמר לך רב הונא
פליגי באמצע הגג והוא הדין על שפת הגג והאי
דקמיפלגי באמצע הגג להודיעך כחו דרבי יעקב
דאפילו באמצע הגג נמי מכשיר: תנו רבנן נעין 18a,1

M 95 -- נמי M 96 שהוא M 97 וכו הכ
P 98 בה M 99—רבא M 1 -- בשפת הגג מה אבל
באמצע הגג ד"ה פסולה או דילמא M 2 „ מאי M 3
ופליגי תיוב „ M 4 ועוד „ M 5 בשפת „ M 6 ; בהא
נמי ‖ P 7 הוא דין.

gen, weniger als drei Handbreiten?! — Dort, wo eine Wand bereits vorhanden ist, genügt auch weniger als vier Ellen, hier dagegen, wo eine erst errichtet werden muss, [ist sie nur brauchbar,] wenn es weniger als drei Handbreiten sind, sonst aber nicht.

Wenn sie höher als zwanzig Ellen war, und man darin eine zehn Handbreiten hohe Säule errichtet, die den für die Festhütte erforderlichen Umfang hat, wollte Abajje sagen: ziehe die Wände nach oben[26]; Raba aber sprach zu ihm: Es sind erkennbare Wände erforderlich, die hier nicht vorhanden sind.

Die Rabbanan lehrten: Stellt man vier Stangen[27] auf und legt Hüttenbedachung darüber, so ist dies, nach R. Jâqob [als Festhütte] brauchbar, nach den Weisen unbrauchbar. R. Hona sagte: Der Streit besteht nur, wo man sie am Rand des Dachs steckt, hierbei ist R. Jâqob der Ansicht, man sage: ziehe die Wände nach oben, während die Rabbanan der Ansicht sind, man sage nicht: ziehe die Wände nach oben, wenn aber in der Mitte des Dachs, so geben alle zu, dass es [als Festhütte] unbrauchbar ist. R. Nahman sagte: Der Streit besteht auch, wo man sie in der Mitte des Dachs aufstellt. Sie fragten: Streiten sie nur, wo man sie in der Mitte des Dachs aufstellt, wenn aber am Rand des Dachs, so geben alle zu, dass es [als Festhütte] brauchbar ist, oder streiten sie bezüglich beider Fälle? — Diese Frage bleibt dahingestellt. Man wandte ein: Steckt man vier Stangen in die Erde und legt Hüttenbedachung darüber, so ist dies nach R. Jâqob [als Festhütte] brauchbar, nach den Weisen unbrauchbar; in der Erde gesteckt ist es ja ebenso wie in der Mitte des Dachs aufgestellt[28], dennoch ist es nach R. Jâqob [als Festhütte] brauchbar! Dies ist ja eine Widerlegung R. Honas; eine Widerlegung. Ferner: sie streiten also, wo man sie in der Mitte des Dachs aufstellt, wenn aber am Rand des Dachs, so geben wahrscheinlich alle zu, dass es [als Festhütte] brauchbar ist, somit ist dies eine Widerlegung R. Honas in beiden Fällen! — R. Hona kann dir erwidern: der Streit besteht, wo man sie in der Mitte des Dachs aufstellt, und ebenso, wo man sie am Rand des Dachs aufstellt, und nur daher streiten sie über den Fall, wo man sie in der Mitte des Dachs aufstellt, um dir die entgegengesetzte Ansicht R. Jâqobs hervorzuheben, dass es nämlich [als Festhütte] brauchbar ist, auch wenn man sie in der Mitte aufstellt.

25. Ich kann denke sich Wände am Rand der Säule, da diese den für die Festhütte erforderlichen Flächenraum und die Hüttenbedachung hat. 27. Auf einem flachen Dach. 28. Da hier keine Wände vorhanden sind, die man ideell nach oben ziehen könnte.

ארבעה קנדיסין בארץ וסוכך עליו גמן רבי יעקב
אומר היאך כל שאילו יתקנו ויחלקו ויש בהן טפח
לכאן וטפח לכאן נידונין משום דופן ואם לאו אין
נידונין משום דופן שהיה רבי יעקב אומר דופן
סוכה טפח וחכמים אומרים עד שיהו שתים בחלכתן
ושלישית אפילו טפח׃ ישאונה גבוהה עשרה טפחים׃
מתני׳ אתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב הבינא
Suk.54b Meg.7a מתני בבירה סדר מועד כל בי תאי וזוגא חלופי רבי
Sot.92a Ex.3a יוחנן ומעייליל רבי יונתן אזין תשעה ובפרת טפח
Syn.74a Ex.25,22 הרי כאן עשרה וכתוב ונועדתי לך שם ודברתי אתך
מעל הכפרת ותניא רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה Fol.5
שכינה למטה ואלא עלו משה ואליהו למרום שנאמר
5 115,16 השמים שמים לה׳ והארץ נתן לבני אדם ולא ירדה
Ex.19,20 שכינה למטה והכתיב וירד ה׳ על הר סיני למעלה
Zech.14,4 מעשרה טפחים והכתיב ועמדו רגליו ביום ההוא על
הר הזיתים למעלה מעשרה טפחים ולא עלו משה
ואליהו למרום והכתיב ומשה עלה אל האלהים למטה
Ex.19,3 מעשרה והכתיב ויעל אליהו בסערה השמימה
II Reg. 2,11 למטה מעשרה והכתיב מאחז פני כסא בפשו עליו
Job 26,9 ענני ואמר רבי תנחום בלעז שפיריש שדי מזון
Sot.88b שכינתי ענני עליי למטה מעשרה מכל מקום מאחז
פני כסא בתיב אשתרבובי אישתרכב ליה בסא עד
Ex.25,10 עשרה ונקט ביה בשלמא אחין תשעה דכתיב ועשו

M 8 נידון וכו׳ להלן | M 9 ○ואם...דיומר | M 10 — עד שיהו
M 11 ועייל | P 12 בתוך בני ישראל ודברתי לך שם ותנ
M 13 — טפ...בטפחים | M 14 — טפ...בטפחים | M 15 טפ
M 16 אמה. V תא׳ | M 17 — למטה מעשי | M P 18
M 19 דאשתרבב ליה | M 20 חייבי

Die Rabbanan lehrten: Steckt man vier Stangen in die Erde und legt Hüttenbedachung darüber, so werden sie, wie R. Jâqob sagt, würden sie nach jeder Seite eine Handbreite haben, falls man sie [viereckig] behobeln und [der Länge nach] spalten würde[29], als Doppelsäulen[30] betrachtet, sonst aber werden sie nicht als Doppelsäulen betrachtet; R. Jâqob sagt nämlich: für die Doppelsäule der Festhütte genügt eine Handbreite; die Rabbanan aber sagen: zwei müssen vorschriftsmässige [Wände bilden] und für die dritte genügt eine Handbreite.

EINE SOLCHE, DIE KEINE HÖHE VON ZEHN HANDBREITEN HAT. Woher uns dies? Es wurde gelehrt: Rabh, R. Hanina, R. Johanan und R. Habiba — manche setzen in der ganzen Abteilung von den Feiertagen, überall wo diese Gelehrtengesellschaft vorkommt. R. Jonathan statt R. Johanan — lehrten: Die Bundeslade hatte neun [Handbreiten] und die Deckplatte eine Handbreite, zusammen zehn, und es heisst: *Und dort werde ich mich dir offenbaren und mit dir reden von der Deckplatte aus,* und ferner wird auch gelehrt: R. Jose sagte: Nie ist die Gottheit unten herab- oben hinaufgestiegen, denn es heisst: [37]*Der Himmel ist Himmel des Herrn und die Erde hat er den Menschenkindern gegeben.* — ¿Aber ist denn die Gottheit nicht nach unten herabgestiegen, es heisst ja: [38]*Und der Herr stieg auf den Berg Sinaj herab.* — Oberhalb zehn Handbreiten. — ¿Es heisst ja aber: [39]*An diesem Tag werden seine Füsse auf dem Ölberg stehen.* — Oberhalb zehn Handbreiten. — ¿Aber sind denn Mošeh und Elijahu nicht oben hinaufgestiegen, es heisst ja: [40]*Und Mošeh stieg zu Gott hinauf.* — Unterhalb zehn Handbreiten. — ¿Es heisst ja aber: [41]*Und Elijahu stieg im Sturm in den Himmel.* — Unterhalb zehn Handbreiten. — ¿Es heisst ja aber: [42]*Er erfasst den Anblick des Throns, er zieht seine Wolke über ihn,* worüber R. Tanhum sagte, dies lehre, dass der Allmächtige über ihm den Glanz seiner Gottheit ausgebreitet und ihn beschattet hat[43]. — Unterhalb zehn Handbreiten. — ¿Es heisst ja aber: *Er erfasst den Anblick des Throns.* — Er senkte ihm den Thron zehn Handbreiten herab, alsdann erfasste er ihn. — ¿Einleuchtend ist es, dass die Bundeslade neun Handbreiten [hoch war], denn es heisst: *Sie sollen eine Lade aus Akazienholz anfertigen, zwei*

29. Wenn die Säulen rund sind, so muss die Seite des eingeschriebenen Quadrats eine Handbreite haben. 30. Dh. im Winkel an einander gesetzt, wodurch nach jeder Seite eine handbreite Wand gebildet würde. 31. Ex. 25,22. 32. Ps. 115,16. 33. Ex. 19,20. 34. Zach. 14,4. 35. Ex. 19,3. 36. II Reg. 2,11. 37. Ij. 26,9. 38. Das Wort שדי wird in זיז שדי aufgelöst. 39. Ex. 25,10

und eine halbe Elle lang, anderthalb Ellen breit und anderthalb Ellen hoch[46] woher aber, dass die Deckplatte eine Handbreite hatte. — R. Ḥanina lehrte: Die Gesetzlehre hat die Länge, Breite und Höhe aller Geräte, die Mošeh gefertigt hatte, angegeben, von der Deckplatte aber hat sie nur die Länge und Breite, nicht aber die Höhe angegeben; diese kannst du jedoch aus dem unbedeutendsten aller Geräte[47] entnehmen, von dem es heisst: *[48]Du sollst eine in Handbreite ringsumlaufende Leiste an ihm anbringen;* wie diese eine Handbreite stark war, ebenso war auch jene eine Handbreite stark. Sollte er dies doch von den Geräten selbst folgern!? — Ergreifst du Vieles, so hast du nichts ergriffen, ergreifst du Weniges, so hast du es ergriffen. — ¿¡Sollte man es aber vom Stirnblatt folgern[48]; es wird nämlich gelehrt: Das Stirnblatt war eine Art Platte aus Gold, zwei Finger breit, und reichte von Ohr zu Ohr; darauf waren zwei Zeilen eingravirt: *Jod* und *He*[44] oben und *geheiligt dem* unten. R. Eliêzer b. Jose erzählte: Ich habe es in Rom gesehen, darauf waren [die Worte] [45]*geheiligt dem Herrn* in einer Zeile eingravirt. — Man folgert bezüglich eines Geräts von einem anderen Gerät, nicht aber bezüglich eines Geräts von einem Schmuckgegenstand. — ¿¡Sollte man dies vom Kranz[40] folgern, denn der Meister sagte ja, dass der Kranz nur eine unbedeutende Stärke hatte. — Man folgert bezüglich eines Geräts von einem anderen Gerät, nicht aber bezüglich eines Geräts von der Verzierung eines Geräts. — Aber auch die Leiste war ja nur eine Verzierung?! — Die Leiste befand sich unter [der Tischplatte]. — Einleuchtend ist dies allerdings nach demjenigen, welcher sagt, dass die Leiste unter derselben angebracht war, wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, dass die Leiste oberhalb derselben angebracht war, demnach war sie ja nur eine Verzierung?! — Vielmehr, man folgert bezüglich eines Gegenstands, bei dem die Gesetzlehre ein Mass angegeben hat, von einem Gegenstand, bei dem die Gesetzlehre ebenfalls ein Mass angegeben hat, nicht aber ist vom Stirnblatt und vom Kranz zu entnehmen, bei denen die Gesetzlehre gar kein Mass angegeben hat. R. Hona erklärte: Hieraus: *[46]Auf das Gesicht der Deckplatte*: das Gesicht, nicht weniger als eine Handbreite. — Vielleicht gar wie das Gesicht des Bar-Jukhni[48]? — Ergreifst du Vieles, so hast du nichts ergriffen, ergreifst du Weniges, so hast du es ergriffen. — Vielleicht wie das Gesicht eines sehr kleinen

ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו
ואמה וחצי קומתו אלא בפרת טפח מנלן דתנו רבי
חנינא כל הכלים שעשה משה נתנה בהן תורה מדת
ארכן ומדת רחבן ומדת קומתן בפרת מדת ארכה
ומדת רחבה נתנה מדת קומתה לא נתנה צא
ולמד מפחות שבכלים שנאמר ועשית לו מסגרת טפח Ex. 25,25
סביב מה להלן טפח אף כאן טפח וגילוף כלים
נופייהו תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת Hg. 17a
וגילוף מציין דתניא ציין דומה כמין טס של זהב Sab. 63b
ורחב שתי אצבעות ומוקף מאזן לאזן וכתוב עליו
שתי שיטין יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה
ואמר רבי אלעזר בר יוסי אני ראיתיו ברומי
וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת דנין כלי מכלי
ואין דנין כלי מתכשיט וגילוף מזר דאמר מר זר
משהו דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי
אי הכי מסגרת נמי הכשר כלי הוא מסגרתו למטה
תיתה הניחא לניאן דאמר מסגרתו למטה היתה אלא
למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה מאי איכא למימר
האי הכשר כלי הוא אלא דנין דבר שנתנה בו
תורה מדה מדבר שנתנה בו תורה מדה ואל יוכיחו
ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה כלל רב הונא
אמר מהכא אל פני הכפרת קדמה ואין פנים פחות Lv. 16,14
מטפח ואימא באפי דבר יוכני תפשת מרובה לא Col. b
תפשת תפשת מועט תפשת ואימא באפי דציפרתא

M 21 +בכולן ‖ M 22 ורחבה ‖ M 23 מכל הכלים תפש' ‖ M 24 אלעזר ב"ר ‖ M 25 א"ת ○M — מס' ‖ 27 M — האי...הוא ‖ M 28 כלי, מכלי ‖ M 29 — כלל ‖ M 30 — מהכא ‖ P 31 אפילו.

40. Die Elle hat 6 Handbreiten. 41. Der Tischleiste. 42. Ex. 25,25. 43. das bedeutend dünner war. 44. Der Gottesname Jah. 45. Ex. 28, 36. 46. Cf. Ex. 25,11,24,25; 30,3. 47. Lev. 16,14. 48. Name eines fabelhaften Riesenvogels (cf. Bech. 57b).

דזוטר טובא אמר רב אחא בר[33]יעקב רב חונא פני
פני נמי כתיב הבא אל פני הכפרת וכתיב התם
Gn.27,30 מאת פני יצחק אביו[34]ונילף מפנים של מעלה דכתיב
Ib.33,10 כראת פני אלהים ותרצני תפשת מרובה לא
תפשת תפשת מועט תפשת ונילף מכרוב דכתיב
Ex.25,20 אל (פני) הכפרת יהיו פני הכרבים אמר רב [35]אחא
בר יעקב [36]עמידי אין פני כרוב פחותין מטפח [37]ורב
חונא נמי מהכא נעיר ומאי כרוב אמר רבי אבהו
He.13,9 כרביא שבן בבבל קורין לינוקא רביא אמר ליה
Ez.10,14 [38]אבי אלא מעתה דכתיב פני האחד פני הכרוב פני
השני פני אדם [39]היינו כרוב היינו אדם [40]אפי רכרבי
ואפי זוטרי ומאי דהללה עשרה בר מסכבה אימא
Rev.6,2 [41]בחדי בכבה אלא מבית עולמים נמר[42]דכתיב וחבית
אשר בנה המלך שלמה להי ששים אמה ארכו
Ib.,26 ועשרים רחבי ושלשים אמה קומתו וכתיב קומת
הכרוב האחד עשר אמות וכן הכרוב השני והניא
מה מצינו בבית עולמים כרובים בשליש הבית [43]הן
עומדין משבן נמי כרובים בשליש הבית[44]הן עומדין
Ex.26,16 משבן במה היו עשר אמות[45]דכתיב עשר אמות ארך
הקרש [46]במה היו להו שיתין[47]פושבי תלתין במה חוי
עשרים [48]פישבי דל עשרה דאהרן ובפרת פשו להו
Nu.5,21 עשרה יכתיב יהוי הכרבים פרשי כנפים למעלה
סככים בכנפיהם על הכפרת[49]קדייה רחמנא סכבה
לבעלה מיעיה [50]בבאי דגדפינהו עילוי רישיותו קיימי

M 32 דז טובא | M 33 בר - P 33 מה להלן טפח אף
כאן טפח ואימא כראות | P 35 ארא M 36 אין כרוב שפחותה
פנות מט | M 37 ר...נמר | M 38 כר ספא לאבוי א ה פני
M 39 היינו...אדם | M 40 א"ל אין | M 41 – עשרה
M 42 – להו | M 43 היו עומו אף במו כר | M 44 חוי
M 45 – - הכ...תקריש | M 46 – אורך הכרוב | M 47
פושקו | M 48 אלמא סכ' | M 49 ומאי דכנפיהו עילוי
רישה הוו קיי'.

Vögelchens? R. Aḥa b. Jâqob erwiderte: Er folgert dies aus dem Wort *Gesicht*: hier heisst es: *auf das Gesicht der Deckplatte*, und dort" heisst es ebenfalls: *Vom Gesicht seines Vaters Jiṣḥaq.* ¿Sollte man dies vom Wort *Gesicht* folgern, das von Gott gebraucht wird, wie es heisst: [49]*Wie das Gesicht Gottes, indem du mir gnädig warst.* Ergreifst du Vieles, so hast du nichts ergriffen, ergreifst du Weniges, so hast du es ergriffen. ¿Aber sollte man dies vom Kherub folgern, wie es heisst: [50]*Gegen die Deckplatte hin sollen die Gesichter der Kherubim gerichtet sein.* R. Aḥa b. Jâqob erwiderte: Es ist uns überliefert, dass das Gesicht der Kherubim nicht kleiner als eine Handbreite ist und zwar folgert R. Hona auch hieraus. Weshalb heisst er Kherub? R. Abahu erwiderte: Ke-rabja [wie ein Kind]: in Babylonien wird nämlich das Kind Rabja genannt. Abajje sprach zu ihm: ¿Wieso heisst es demnach: *Das Gesicht des [illegible] Gesicht eines Kherubs, das Gesicht des zweiten war das Gesicht eines Menschen.* Kherub und Mensch sind ja ein und dasselbe. Ein grosses Gesicht und ein kleines Gesicht. Woher, dass der Innenraum zehn Handbreiten haben muss, ohne die Hüttenbedachung, vielleicht einschliesslich der Hüttenbedachung?! — Vielmehr, er folgert dies vom Tempel[51]: es heisst: [52]*Und das Haus, welches der König Selomoh für den Herrn baute, war sechzig Ellen lang, zwanzig Ellen breit und dreissig Ellen hoch;* ferner heisst es: [53]*Die Höhe des einen Kherub betrug zehn Ellen, und ebenso die des zweiten Kherub;* und hierüber wird gelehrt: Wie im Tempel die Kherubim bis zu einem Drittel des ganzen Hauses reichten, ebenso reichten die Kherubim in der Stiftshütte bis zu einem Drittel des ganzen Hauses; wieviel betrug die [Höhe der] Stiftshütte: zehn Ellen, wie es heisst: [54]*Zehn Ellen betrug die Länge des Bretts,* das sind nämlich sechzig Handbreiten, wieviel ist ein Drittel? — zwanzig Handbreiten, ziehe nun davon zehn Handbreiten für die Höhe der Bundeslade nebst der Deckplatte ab, so bleiben zehn, und es heisst: [55]*Es sollen die Kherubim ihre Flügel nach oben ausgebreitet halten, indem sie mit ihren Flügeln die Deckplatte überdecken;* hier nennt also die Gesetzlehre oberhalb zehn Handbreiten "bedecken". — Woher aber, dass die Flügel oberhalb des Haupts ausgebreitet waren, vielleicht in gleicher Höhe

49. Gen. 27,30. 50. Ib. 33,10 51. Ex. 25,20. 52. Ex. 10,14 53. Wortl. Ewigkeitshaus (cf. 1 Reg. 8,13), als Gegensatz zur Stiftshütte. 54. 1 Reg. 6,2. 55. Ex. v. 20. 56. Ex. 26,16 57. Ib. 25,20

mit ihrem Haupt[58]?! R. Aḥa b. Jâqob erwiderte: Es heisst ja *oben*. Vielleicht waren sie sehr hoch ausgebreitet?! — Heisst es denn etwa *oberhalb oben*?! — ¿Richtig ist dies nach R. Meír, welcher sagt, dass sämtliche Ellen gewöhnliche waren, wie ist es aber nach R. Jehuda zu erklären, welcher sagt, die des Gebäudes hatten sechs Handbreiten und die der Geräte hatten fünf, demnach hatte ja die Bundeslade nebst dem Deckel nur acht und eine halbe Handbreite, und elf und eine halbe bleiben zurück, somit müsste ja auch die Festhütte elf und eine halbe Handbreite hoch sein. —Vielmehr, nach R. Jehuda ist dies eine Ueberlieferung, denn R. Hija b. Aši sagte im Namen Rabhs, dass die Lehren von den Massen[59], den Trennungen[60] und den Wänden dem Mošeh vom Sinaj überlieferte Halakhoth sind. ¿Die Lehre von den Massen befindet sich ja in der Gesetzlehre, denn es heisst: "*Ein Land mit Weizen und Gerste, mit Weinstöcken, Feigen und Granatapfeln, ein Land mit Olivenöl und Honig*, und hierüber sagte R. Hanin, dass dieser ganze Schriftvers der Masse wegen da ist: Weizen — bezüglich des aussätzigen Hauses[62]; es wird nämlich gelehrt: Tritt jemand in ein aussätziges Haus und trägt seine Kleider auf der Schulter und seine Sandalen und Ringe in der Hand, so ist er samt diesen sofort unrein; wenn er aber seine Kleider auf dem Körper, seine Sandalen auf den Füssen und seine Ringe auf den Fingern anhat, so ist er sofort unrein, jene aber bleiben rein, bis er so lange verweilt, dass man ein Peras[63] Weizenbrot, nicht aber Gerstenbrot, und zwar angelehnt und mit Zukost[64] aufessen kann. Gerste — ein Knochen[65] in der Grösse einer Gerste verunreinigt durch das Berühren und durch das Tragen, nicht aber verunreinigt er im Zelt[66]. Weinstöcke — das Mass eines Viertellog[67] Wein für den Geweihten[68]. Feigen — das Mass einer getrockneten Feige bezüglich des Hinaustragens am Šabbath[69]. Granatäpfel — Für alle Gefässe eines Privatmanns[70] gilt das Mass eines Granatapfels[71]. Ein Land mit Olivenöl — ein Land dessen

[50]דלמא להדי רישייהו קיימי אמר רב אחא בר יעקב למעלה כתיב ואימא דמידלי טובא מי כתיב למעלה למעלה הניחא לרבי מאיר דאמר כל האמות [51]היו בינוניות אלא לרבי יהודה דאמר אמה של כנין ששה טפחים ושל כלים [52]חמשה [53]מאי איכא למימר ארון וכפרת במה הוו להו תמניא ופלגא פשו להו חד סרי ופלגא [54]אימא [55]סוכה עד דהוויא חד סרי ופלגא [56]אלא לרבי יהודה הלכתא גמירי לה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב שיעורין הציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני שיעורין דאוריתא נינהו דכתיב ארון הטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ואמר רב [57]חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה[57]לבית המנוגע דתנן [58]הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וכנדליו וטבעותיו [59]בידו הוא והן טמאין מיד [60]היה לבוש כליו וכנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורים עד שישהה כבדי אבולת פרס פת חטין ולא פת שעורין מיסב ואוכל בליפתן שערה [61]עם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל נפן כדי רביעית יין לנזיר תאנה בגרוגרת להוצאת שבת רמון [62]כל כדי בעלי בתים שיעורן ברמונים ארץ זית שמן ודבש

50 M– דלמא...קיימי M 51 +שבמשכן M 52 + בת
53 M –טפחים. ○ מאי אל׳מ ׀ M 54 |דלא חויא| מי עד
דהוו |לה| M 55 ○אלא M 56 הניחא M 57 —
לבה׳מ M 58 בידיו B 59 + דתנן M 60 - א ר
יוסי בר ישמ׳. P — ארץ.

58. Der Raum unter den Flügeln hatte also keine vollen 10 Handbreiten. 59. Bei Speisen, die entweder selbst oder aus Anlass des Tags verboten sind. 60. Beim Untertauchen zur rituellen Reinigung darf keine Stelle des Körpers vom Wasser unberührt bleiben, jede "Trennung" (dh. ein am Körper, bezw. untergetauchten Objekt haftender Gegenstand) macht das U. wirkungslos. 61. Dt. 8,8. 62. Cf. Lev. 14, 34 ff. 63. Durchgebrochenes [sc. Brot], dh. die Hälfte eines 8 Eier grossen Brots; vgl. jed. tMiq. viii. 64. Wodurch das Essen weniger Zeit beansprucht. 65. Ungewiss, ob von einer menschl. Leiche; vgl. jed. RSj. zSt. 66. Dh. durch das Zusammensein in einem Zelt. 67. Flüssigkeitsmass, $1^1/_2$ Eier Inhalt. 68. Cf. Num. 6,2 ff. 69. Cf. Bd. I 494 Z. 27. 70. Wörtl. Hausbesitzer, als Ggs. zum bezügl. Handwerker. 71. Wenn das Gefäss ein granatapfelgrosses Loch erhält, so ist es nicht mehr verunreinigungsfähig.

אין שכל שיעוריה כזיתים כל שיעוריה סלקא
דעתך הא איכא הני דאמרינן אלא אימא שרוב
שיעוריה כזתים דבש בכותבת הגסה ביום הכפורים
אלמא דאורייתא נינהו ותסברא שיעורין כי כתיבי
אלא הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא הוא
הציצין דאורייתא נינהו דכתיב ורחץ את בשרו
במים שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים כי
אתאי הלכתא לשערו כדרבה בר בר חנא דאמר
רבה בר בר חנא נימא אחת קשורה חוצצת שלש
אין הוצצות שתים איני יודע שערו נמי דאורייתא
נינהו דכתיב ורחץ את בשרו במים את הטפל
לבשרו ומאי ניהו שערו כי אתאי הלכתא לדרבי
יצחק דאמר רבי יצחק דבר תורה רובו ומקפיד עליו
חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רובו
שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו
המקפיד בישום רובו המקפיד וליגזר נמי על מיעוטו
שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד אי נמי משום
רובו שאינו מקפיד היא גופא גזירה ואגן ניקום
ונגזר גזירה לגזירה מחיצין הא דאמרן הניחא לרבי
יהודה אלא לרבי מאיר מאי איכא למימר כי אתאי
הלכתא לגוד ולבוד ודופן עקומה ושאין לה שלש
דפנות תנו רבנן שתים בהלכתן ושלישית אפילו
טפח רבי שמעון אומר שלש בהלכתן ורביעית אפילו

הוא — M 63	בהדיא — M 62	איבא M 61	
אלמא] M 66	דתניא בשרו M 65	נמי M 64	
וכדר' בר רב M 67	דאור בשרו כי איצטריך הלכ		
אין הוצצת P 69	קש — M 68	הונא דא"ר בר ה	
אלא M 72	בכזים את כל בשרו M 71	נע M 70	
רובו ואין M 73	כי איצטריך קרא לרובו המקפיד לכדר'		
התונת M 76	נמי — M 75	דאור ניתהו M 74	
		לר' לא כי דאור ניתהו כי איצטריך הלכ	שנים. P 77

Lv.14,9 Er.4b Pes.109a Hg.11b Ba.83a Nid.67a

Col.b Er.4b Joh.78a N.a.67b

Sab.11b 23a Er.4b 99b 100b 111a 44b Bezà 3a Joh.21a 109a Ar.21a Hor.85b 104a M.d.67b Suk.7b Syn.4a Nid.26a 15a, 1

sämtliche Masse von Olivengrösse sind. Sämtliche Masse, wie kommst du darauf, da sind ja die ebengenannten!? — Sage vielmehr: dessen meisten Masse von Olivengrösse sind. Honig — die Grösse einer grossen Honigdattel bezüglich des |Essens am| Versöhnungtag. — Da werden sie ja wol in der Gesetzlehre genannt!? — Glaubst du etwa, dass die Masse [ausdrücklich] genannt werden!? sie sind nur eine [überlieferte] Halakha, der Vers ist nichts weiter als eine Stütze. ¿¡Die Lehre von den Trennungen ist ja aus der Gesetzlehre, wie es heisst: *Und er soll den Leib im Wasser baden:* es darf nämlich keine Trennung zwischen ihm und dem Wasser sein. — Die Halakha bezieht sich auf das Haar; und zwar nach einer Lehre des Rabba b. Bar-Hana; dieser lehrte nämlich: Ein festgeklebtes Haar bildet eine Trennung, drei bilden keine Trennung", bezüglich zweier weiss ich nicht. — ¿¡Aber auch das Haar ist ja in der Gesetzlehre genannt, denn es heisst: *Und er soll den Leib im Wasser baden:* auch was zum Leib gehört, nämlich das Haar. — Die Halakha bezieht sich auf die Lehre R. Jichaqs; dieser lehrte nämlich: Dem Gesetz nach gilt es als Trennung, wenn die grössere Hälfte [eines Haars vom Wasser unberührt bleibt] und man darauf achtet, nicht aber, wenn man dies nicht beachtet, nur haben sie bezüglich der grösseren Hälfte, wo man es nicht beachtet, wegen der grösseren Hälfte, wo man es wol beachtet, und bezüglich der kleineren Hälfte, wo man es beachtet, wegen der grösseren Hälfte, wo man es beachtet, Verbot angeordnet. — ¿¡Sollte man auch bezüglich der kleineren Hälfte, wo man darauf nicht achtet, Verbot anordnen, wegen der kleineren Hälfte, wo man darauf achtet, oder wegen der grösseren Hälfte, wo man darauf nicht achtet. — Bezüglich dieser selbst ist es ja nur eine rabbanitische Anordnung, sollten wir etwa zu einer Anordnung noch eine zweite hinzufügen?! Die Lehre von den Wänden, — wie wir bereits gesagt haben. — Richtig ist dies nach R. Jehuda, wie ist es aber nach R.-Meír zu erklären"?! — Die [überlieferte] Halakha bezieht sich auf das Ziehen", die Vereinigung" und die gebogene Wand".

Oder keine drei Wände hat. Die Rabbanan lehrten: Zwei müssen vorschriftsmässig sein, und für die dritte reicht eine Handbreite, R. Simôn sagt: drei müssen vorschriftsmässig sein, und für die vierte reicht eine Handbreite. — Worin besteht

72. I,ev. 14,9. 73. Drei Kleben nicht so sehr zusammen [illegible] 74. Nach ihm geht dies ja aus dem angeführten Schriftvers hervor [illegible] Entfernung von weniger als 3 Handbreiten, cf. Bd. I S. [illegible] Seite eben S.

ihr Streit? — Die Rabbanan sind der Ansicht: die überlieferte Schreibart ist die Hauptsache, R. Šimôn ist der Ansicht: die Lesart ist die Hauptsache. — Die Rabbanan sind der Ansicht: die überlieferte Schreibart ist die Hauptsache, und es heisst: *in einer Hutte, in einer Hutte, in Hütten*, das sind nämlich vier; ziehe eins wegen der Lehre selbst ab, so bleiben es drei: zwei vorschriftsmässig und die dritte hat die [überlieferte] Halakha auf eine Handbreite herabgesetzt. R. Šimôn ist der Ansicht: die Lesart ist die Hauptsache, und es heisst: *in Hutten, in Hutten, in Hutten*, das sind nämlich sechs; ziehe eins ab, wegen der Lehre selbst, so bleiben es vier, drei vorschriftsmässig und die vierte hat die [überlieferte Halakha auf eine Handbreite herabgesetzt. Wenn du willst, sage ich: alle sind der Ansicht, die Lesart sei die Hauptsache, und ihr Streit besteht in Folgendem: einer ist der Ansicht, auch für die Hüttenbedachung sei ein Schriftvers nötig, der andere ist der Ansicht, für die Hüttenbedachung sei kein Schriftvers nötig. Wenn du willst, sage ich: alle sind der Ansicht, die überlieferte Schreibart sei die Hauptsache, und ihr Streit besteht in Folgendem: einer ist der Ansicht, die [überlieferte] Halakha sei zur Verminderung da, der andere ist der Ansicht, die Halakha sei zur Vermehrung da. Wenn du aber willst, sage ich: die [überlieferte] Halakha ist zur Verminderung da, und ebenso, dass die überlieferte Schreibart die Hauptsache ist, und ihr Streit besteht darin, ob man auch das Erste zur Forschung verwendet: der eine ist der Ansicht, man verwende auch das Erste zur Forschung, der andere ist der Ansicht, man verwende das Erste nicht zur Forschung. R. Mathna erklärte: Der Grund R. Šimôns ist aus Folgendem zu entnehmen: *Und eine Hütte wird da sein als Schatten vor der Hitze tagsüber und als Zuflucht und Obdach vor Unwetter und Regen.* — Wo kommt nun diese Handbreite hin? Rabh erwiderte: Diese kommt an der auslaufenden Wand hin. R. Kahana und R. Asi sprachen zu Rabh: Sollte man sie doch schräg gegenüber dem Winkel stellen!? Da schwieg Rabh. Es wurde auch gelehrt: Sie kommt an der auslaufenden Wand hin; und ebenso entschieden sie auch im Lehrhaus, dass man sie nämlich an der auslaufenden Wand stelle. R. Šimôn, nach anderen R. Jehošuâ b. Levi sagte: Man mache sie in Grösse einer übervollen Handbreite, und stelle sie weniger als drei Handbreiten von

טפח בכאי קמיפלגי רבנן סברי יש אם למסורת Pes.86b
ורבי שמעון סבר יש אם למקרא רבנן סברי יש אם Qid.18b
למסורת בסכת בסכת בסכות הרי כאן ארבע דל Syn.42 Mak.5b Bev.36a
חד לגופיה פשו להו תלתא שתים בהלכתן ואתאי Ker.17b
הלכתא ונרעתה לשלישית ואוקמה אטפח רבי
שמעון סבר יש אם למקרא בסכות בסכות בסכות
הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבע
שלש בהלכתן אתאי הלכתא ונרעתה לרביעית
ואוקמתה אטפח ואי בעית אימא דכולי עלמא יש
אם למקרא והכא בהא קמיפלגי מר סבר סככה בעיא Syn.4b
קרא ומר סבר סככה לא בעיא קרא ואיבעית אימא
דכולי עלמא יש אם למסורת והכא בהא קמיפלגי
מר סבר כי אתאי הלכתא לגרע ומר סבר כי אתאי
הלכתא להוסיף ואיבעית אימא דכולי עלמא כי Suk.3b
אתאי הלכתא לגרע יש אם למסורת והכא בדורשין
תחילות קמיפלגי מר סבר דורשין תחילות ומר סבר
אין דורשין תחילות רב מתנה אמר טעמיה דרבי Jes.4,6
שמעון מהכא וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה
ולמסתור ממרם ומטר ואיתו טפח חוכן מעבידי
אמר רב מעבידי כנגד היוצא אמרי ליה רב בהנא Fol.7
ורב אסי לרב ויעמדני כנגד ראש תור שתיק רב
איתמר נמי אמר שמואל משמיה דלוי מעבידו כנגד
היוצא וכן מירן בי מדרשא מעבידי כנגד היוצא
רבי סימון ואיתימא רבי יהושע בן לוי אמר
עשיה לו טפח שיהק ומעבידו כפחות משלשה

78 קרא + M || M 79 — ש׳ כהל׳ || M 80 — קרא
81 — כי אתאי M 82 — ויש אומ׳ למפ׳ M 83
שת׳ רב || M 84 אר״ם אריב״ל || VM 85 מוחק.

Halakha sei zur Verminderung da, der andere ist der Ansicht, die Halakha sei zur Vermehrung da. Wenn du aber willst, sage ich: die [überlieferte] Halakha ist zur Verminderung da, und ebenso, dass die überlieferte Schreibart die Hauptsache ist, und ihr Streit besteht darin, ob man auch das Erste zur Forschung verwendet: der eine ist der Ansicht, man verwende auch das Erste zur Forschung, der andere ist der Ansicht, man verwende das Erste nicht zur Forschung. R. Mathna erklärte: Der Grund R. Šimôns ist aus Folgendem zu entnehmen: *Und eine Hütte wird da sein als Schatten vor der Hitze tagsüber und als Zuflucht und Obdach vor Unwetter und Regen.* — Wo kommt nun diese Handbreite hin? Rabh erwiderte: Diese kommt an der auslaufenden Wand hin. R. Kahana und R. Asi sprachen zu Rabh: Sollte man sie doch schräg gegenüber dem Winkel stellen!? Da schwieg Rabh. Es wurde auch gelehrt: Sie kommt an der auslaufenden Wand hin; und ebenso entschieden sie auch im Lehrhaus, dass man sie nämlich an der auslaufenden Wand stelle. R. Šimôn, nach anderen R. Jehošuâ b. Levi sagte: Man mache sie in Grösse einer übervollen Handbreite, und stelle sie weniger als drei Handbreiten von

78. Lev. 23, 42, 43 ist die massor. Schreibweise zweimal בסכת (defect., also Sing.) und einmal בסכות (plene, also Plur.) 2×1+1×2=4; die massoret. Lesart ist dagegen an allen 3 Stellen בסכות: 3×2=6. 79. Dh. Die erste Nennung des Worts "Hütte". 80. Jes. 4,6. 81. Von der die überl. Halakha lehrt. 82. Die 3., handbreite Wand.

טפחים כמוך לדופן וכל פחות משלשה כמוך לדופן
בלבוד דמי אמר רב יהודה סוכה העשויה במבוי
כשרה ואותי טפח מעכבידו לכל רוח שיהיה רבי
כיצין ואיתיבא רבי יהושע בן לוי אמר עישה לו
פס ארבעה ומשתהו ומעכבידו בפחות משלשה כמוך
לדופן וכל פחות משלשה כמוך לדופן בלבוד דמי
ומאי שנא התם דקאמרת כניא טפח שוחק ומאי
שנא הכא דקאמרת בעיא פס ארבעה חתם דאיכא
שתי דפנות כחלבתן כגי ליה בטפה שוחק הכא
דליכא שתי דפנות אי איכא פס ארבעה אין אי לא
לא אמר רבא ואינה נתרת אלא בצורת הפתח איבא
דאמרי אמר רבא ונתרת נמי בצורת הפתח איבא
דאמרי אמר רבא וצריכא נמי צורת פתח רב אשי
אשכחיה לרב כהנא דקא עביד טפח שוחק וקא
עביד צורת פתח אמר ליה לא כך אמר מר אמר רבא
דאמר רבא ונתרת נמי בצורת פתח אמר ליה אנא
כאידך לישנא דרבא כבירא לי דאמר רבא וצריכא
נמי צורת פתח שתים כחלבתן כו׳ אמר רבא
וכן לשבת נמי דהויא דופן לענין כוכה הויא דופן
לענין שבת איתיביה אבי ומי אמרינן מני והתניא

M 87 אויב ל M 88 טפ ומעכ
M 89 דכל ‖ M 90 +קמ״ל תכשר סוכה קטנה ד׳ טפחים ‖ M 91 דסגי ליה בטפח ומי ש הבא דבעינן ד׳ טפח M 92 כחלבתן
M 93 הפתח B 94 בעינן ד טפח אמר M 94 העביד ליה טפח
M 95 לה ועביד ליה צה פ M 96 כתך לשנא
M 97 לענין שבת. ‖ סבויא

der Wand entfernt, und weniger als drei |Handbreiten| (von der Wand) entfernt, gilt ja als vereinigt[81]. R. Jehuda sagte: Eine Festhütte, die in der Art einer Durchgangshalle gebaut[82] ist, ist brauchbar, und diese[83] Handbreite stelle man in jede beliebige Seite. R. Simón, nach anderen R. Johošuâ b. Levi sagte: Man nehme ein Brett von vier |Handbreiten| und darüber, und stelle es weniger als drei |Handbreiten| entfernt von der Wand, und weniger als drei |Handbreiten| (von der Wand) entfernt, gilt ja als vereinigt. Weshalb sagst du dort[84], dass eine übervolle Handbreite ausreichend ist, hier[85] aber, dass vier |Handbreiten| und darüber erforderlich sind? Dort wo, zwei Wände vorschriftsmässig sind, reicht eine übervolle Handbreite, hier aber, wo zwei |aneinanderstossende| Wände nicht vorhanden sind, ist nur ein Brett von vier |Handbreiten| ausreichend, sonst aber nicht. Raba sagte: Sie ist nur dann brauchbar, wenn sie die Form einer Thür hat[86]. Manche lesen: Raba sagte: Sie ist auch brauchbar, wenn sie nur die Form einer Thür hat[86]. Manche lesen: Raba sagte: Ausserdem ist auch die Form einer Thür erforderlich[87]. R. Aši traf R. Kahana, wie er sie in übervoller Handbreite und zugleich der Form einer Thür machte; da sprach er zu ihm: Hält denn der Meister nicht von dem, was Raba gesagt hat, dass sie nämlich auch durch die Form einer Thür brauchbar wird? Dieser erwiderte: Ich halte von der zweiten Lesart, nach der nämlich Raba gesagt hat, dass ausserdem auch die Form einer Thür erforderlich ist.

«Zwei vorschriftsmässig &.» Raba sagte: Dasselbe gilt auch bezüglich des Šabbaths[88], wenn dies bei der Festhütte als Wand betrachtet wird, so wird es auch bezüglich des Šabbaths als Wand betrachtet. Abajje wandte gegen ihn ein: ¿Folgern wir denn "wenn"[89], es wird ja gelehrt: Die Wand der Festhütte darf eine solche sein,

83. Somit bildet sie eine Wand von 4 Handbreiten, nämlich den grösseren Teil der vorschriftsmässigen (7 Hb.n). 84. Zwei gegenüberstehende Wände. 85 Wo die beiden vorschriftsm. Wände in einem Winkel aufgestellt sind. 86. Wo die beiden vorschriftsm. Wände sich gegenüberstehen. 87. Zwei Pfosten je $^1/_2$ Handbreite und oben eine Pfette. 88. Wenn man die Form einer Thür macht, so brauchen die beiden Pfosten zusammen keine Handbreite zu haben. 89. Einer der beiden Pfosten muss eine volle Handbreite haben. 90. Nur eine Hütte von 3 Wänden wird sonst am Š. als Privatgebiet betrachtet, um aus der Wohnung nach dieser Gegenstände bringen zu dürfen; am Š. des Hüttenfestes jedoch wird auch die nur bezügl. des Festes brauchbare Hütte (2 Wände und 1 Handbreite) als Privatgebiet betrachtet. 91. Die ganz harmlose, grammat. regelmässige Schulpartikel מנו גו (= מן גו *wenn, da doch*, hebr. מתוך (vgl. Seb. 44b), die Ableit. aus dem Persischen (FISCHER, *Winers Cald. Gramm.* p. 169) ist Unsinn) wird von vielen ganz falsch aufgefasst, indem sie als juridischer Terminus erklärt wird (STEIN, *Tal. Term.* p. 13; FISCHER lc. p. 170; KOHUT, *Ar. compl.* v. p. 74); vgl. auch weiter Fol. 46b.

wie sie bezüglich des Šabbaths ausreichend ist[92], nur dürfen die Staken keine vollen drei Handbreiten von einander entfernt sein; und noch strenger ist es bezüglich des Šabbaths als bei der Festhütte, indem es beim Šabbath nur dann erlaubt ist[93], wenn das Stehende mehr ist als die Lücken, was bei der Festhütte nicht der Fall ist[94]; wahrscheinlich ist hier gemeint, dass es bezüglich des Šabbaths am Hüttenfest strenger ist, als bezüglich der Festhütte[95], wir folgern also nicht "wenn". - Nein, strenger ist es sonst bezüglich des gewöhnlichen Šabbaths, als bezüglich des Šabbaths am Hüttenfest[96]. ¿Sollte er demnach auch lehren: Strenger ist es sonst bei der Festhütte, als bei der Festhütte am Šabbath, indem sonst für die Festhütte eine übervolle Handbreite erforderlich ist, während bei der Festhütte am Šabbath keine übervolle Handbreite erforderlich ist, denn du selbst sagtest ja, dass es eine brauchbare [Festhütte] ist, wenn man auf eine Durchgangshalle, die einen Thürpfosten hat[97], Hüttenbedachung gelegt hat. — Dies braucht er nicht zu lehren, wenn dies vom Leichteren auf das Strengere angewandt wird[98], um so eher vom Strengeren auf das Leichtere.

דופן סוכה ברופן שבת ובלבד שלא יהא בין קנה
להבירו שלשה טפחים ויתירה שבת עד סוכה
שהשבת אינה נתרת אלא בעומד מסוכה על הפחיין
מה שאין כן בסוכה מאי ראו יתירה שבת דסוכה
אסוכה ולא אמרינן מנו לא יתירה שבת דעלמא
עד שבת דסוכה אי הכי ליתני נמי יתירה סוכה
דעלמא אסוכה דשבת דאילו סוכה דעלמא בעיא
טפח שוחק ואילו סוכה דשבת לא בעיא טפח שוחק
דהא את הוא דאמרת סיכך על גבי מבוי שיש לו
לחי בשר ההוא לא אצטריכא ליה השתא מקילתא
להחמירתא אמרינן מחמירתא לקילתא לא כל שכן:
גופא אמר רבא סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי Col. b
בשר ואמר רבא סיכך על גבי פסי בירות כשרה
וצריכא דאי אשמעינן מבוי משום דאיכא שתי דפנות
מעליתא אבל גבי פסי בירות דליכא שתי דפנות
מעליתא אימא לא ואי אשמעינן פסי בירות משום
דאיכא שם ארבע דפנות אבל סיכך על גבי מבוי
דליכא שם ארבע דפנות אימא לא ואי אשמעינן
הני תרתי מהחמירתא לקילתא אבל מקילתא לחמירתא

M 98 הס' שבש' ‖ M 99 אש' דס אי שבת דעלמא ליתני
M 1 לא סגי ליה בלחי וא' סוכה דש' סגי לה בלחי דהא מר
הוא דאמ' B 2 — וסגי בלחי M 3 בשרה M 4
מיבעיא V 5 רבה M 6 שיש לו לחי [בשר] דאית
ליה ב' מהוצות „ M 7 — גבי „ M 8 מחוצות „ M 9
— סיכך ע ג „ M 10 אלא ב' דפ':

Der Text. Raba sagte: Hat man auf eine Durchgangshalle, die einen Thürpfosten hat, Hüttenbedachung gelegt, so ist dies [als Festhütte] brauchbar. Ferner sagte Raba: Hat man auf Brunnenpalissaden[99] Hüttenbedachung gelegt, so ist es [als Festhütte] brauchbar. Und [alle drei Lehren] sind nötig; hätte er uns bezüglich der Durchgangshalle gelehrt, so könnte man sagen: weil da zwei vorschriftsmässige Wände vorhanden sind, nicht aber bei den Brunnenpalissaden, wo ja keine zwei vorschriftsmässigen Wände vorhanden sind; hätte er nur bezüglich der Brunnenpalissaden gelehrt, so könnte man sagen: weil da vier Wände dem Namen nach vorhanden sind, nicht aber wenn man auf einer Durchgangshalle Hüttenbedachung gelegt hat, wo ja keine vier Wände dem Namen nach vorhanden sind; hätte er uns bezüglich dieser beiden gelehrt, so könnte man sagen: man folgere nur vom Strengen auf das Leichtere, nicht aber vom Leichteren auf das Strengere; daher ist es bezüglich aller Fälle [besonders zu lehren] nötig.

92. Sie braucht keine feste zu sein, sie kann auch aus ganz dünnen, weniger als 3 Handbreiten von einander entfernten Staken hergestellt sein. 93. Dh. als Privatgebiet betrachtet wird. 94. 2 Wände u. 1 Hb. sind ausreichend, auch wenn in den beiden Wänden sich noch ausserdem Durchgänge befinden. 95. Dieselbe Hütte, die bezügl. des Festes ausreichend ist, wird, wenn das Fest mit einem Š. zusammentrifft nicht als Privatgebiet betrachtet. 96. An einem gewöhnl. Š. wird eine solche Hütte nicht als Privatgebiet betrachtet, wol aber an einem mit dem H.fest zusammentreffenden Š. 97. Dh. 2 Wände u. 1 Pfosten. 98. Das Gesetz bezügl. des Š.s ist strenger als bezügl. der Festhütte. 99. Ein Brunnen auf

אימא לא צריכא: ושחמתה מרובה מצלתה פסולה:
תנו רבנן חמתה מחמת סיכוך ולא מחמת דפנות רבי
יאשיה אומר אף מחמת דפנות אמר רב יימר בר
שלמיה משמיה דאבוי מאי טעמא דרבי יאשיה
דכתיב וסכת על הארן את הפרכת פרוכת מחיצה Ex.40,3
"וקא קרייה רחמנא "סככה אלמא מחיצה בסכך
בעינן ורבנן "ההוא דניכוף ביה פורתא דמחזי בסכך
אמר אביי רבי ורבי יאשיה ורבי יהודה ובית שמאי Suk.21b
ורבן שמעון "בן גמליאל ורבן "גמליאל ורבי אליעזר
ואחרים בולהו סכירי להו סוכה דירות קבע בעינן
רבי דתניא רבי אומר "כל סוכה שאין בה ארבע אמות vgl. Suk.3a
על ארבע אמות פסולה רבי יאשיה הא דאמרן רבי Jom.10b Suk.21b
יהודה דתנן סוכה שהיא גבוהה "למעלה מעשרים Suk.24
אמה פסולה רבי יהודה מכשיר רבן "גמליאל דתניא
העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה ib.23a
רבן "גמליאל פוסל ורבי עקיבא מכשיר בית שמאי
דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך vgl. ib.3a
הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ורבי
שמעון דתניא "רבי שמעון אומר שלש בהלכתן vgl. ib.6b
ורביעית אפילו טפח רבי "אליעזר דתנן "העושה סוכתו ib.19b
במין צריף או שסמכה לכותל רבי "אליעזר פוסל
לפי שאין לה גג וחכמים מכשירין אחרים דתניא
אחרים אומרים סוכה העשויה כשובך פסולה לפי
שאין לה זויות: אמר רבי יוחנן סוכה העשויה

M 11 + היא ‖ M 12 סיכוך ‖ M 13 מאי וסכות קאמר דרמנא ליכוף ביה פור ב ה דליתהוי כס B 14 ב ג
M 15 — שמעון בן ‖ M 16 +אומר אני ‖ M 17 —למ' ‖ BM 18 +ב כהלכתן וג' אם טפח ‖ M 19 אליעזר.

Oder, die mehr Sonne als Schatten hat. Die Rabbanan lehrten: Nur wenn die Sonne durch die Hüttenbedachung eindringt, nicht aber wenn durch die Wände; R. Jošija sagt: auch wenn sie durch die Wände eindringt. R. Jemar b. Šalmija sagte im Namen Abajjes: Was ist der Grund R. Jošijas? — weil es heisst: *"Und du sollst die Bundeslade mit dem Vorhang bedecken"*; der Vorhang war ja eine Scheidewand, und der Allbarmherzige nennt dies "bedecken", hieraus, dass die Wände ebenso sein müssen, wie die Bedachung. Und die Rabbanan?! — Dies bedeutet, das [oben] ein wenig übergeschlagen werde, damit es wie eine Bedachung aussehe. Abajje sagte: Rabbi[100], R. Jošija, R. Jehuda, die Schule Šammajs, R. Šimôn b. Gamaliél, R. Gamaliél, R. Eliêzer und die Anderen[102] sind sämtlich der Ansicht, dass die Festhütte als permanente Wohnung dienen muss. Rabbi — es wird nämlich gelehrt: Rabbi sagt: Eine Festhütte, welche keine vier auf vier Ellen hat, ist unbrauchbar. R. Jošija — wie wir bereits gesagt haben. R. Jehuda — es wird nämlich gelehrt: Eine Festhütte, die höher ist als zwanzig Ellen, ist unbrauchbar, nach R. Jehuda ist sie brauchbar. R. Gamaliél — es wird nämlich gelehrt: Macht man eine Festhütte auf einem Wagen oder einem Schiff, so ist sie nach R. Gamaliél unbrauchbar, nach R. Âqiba brauchbar. Die Schule Šammajs — es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand sich mit Haupt und grösserem Teil des Körpers in der Festhütte, befindet, den Tisch aber in der Stube hat, so ist sie nach der Schule Šammajs unbrauchbar, nach der Schule Hillels brauchbar. — R. Šimôn — es wird nämlich gelehrt: R. Simôn sagt: drei müssen vorschriftsmässig sein, und für die vierte reicht eine Handbreite. R. Eliêzer — Es wird nämlich gelehrt: Eine Festhütte, die man nach der Art eines Binsenzelts[103] gemacht hat, oder, die man an die Wand gestützt hat[104], ist nach R. Eliêzer unbrauchbar, weil sie kein Dach hat, nach den Weisen brauchbar. Die Anderen — es wird nämlich gelehrt: Andere sagen: eine Festhütte, die nach der Art eines Bienenkorbs gemacht ist, ist unbrauchbar, weil sie keine Winkel hat.

R. Johanan sagte: Eine Festhütte, die nach der Art eines Kalkofens[105] gemacht

öffentl. Gebeit wird als Privatg. betrachtet; um aus diesem am Š. schöpfen zu dürfen, werden ringsum 4 im Winkel zusammengesetzte, eine Elle nach jeder Richtung breite Doppelpalissaden gesetzt, wodurch der begrenzte Raum Privatg. wird. 100. Ex. 40, 3. 101. R. Jehuda «der Fürst», od. auch «der Heilige», Verfasser der Mišnah, wird schlechtweg Rabbi genannt. 102. Mit «Andere» wird R. Meir bezeichnet: vgl. Bd. I p. xxxix. 103 Dh. mit einem von den Wänden auslaufenden Dach. 104. Dh. Die Hüttenwand schräg an eine andere Wand gelehnt, wodurch sie zugleich als Dach dient. 105. Dh. kreisförmig.

ist, ist, wenn ihr Umkreis vierundzwanzig Personen fassen kann, brauchbar, wenn aber nicht ist sie unbrauchbar. — ¿¡Nach wessen Ansicht, etwa nach der Ansicht Rabbis, welcher sagt, dass eine Festhütte, die keine vier auf vier Handbreiten hat, unbrauchbar ist, — merke, ein Mensch nimmt den Raum einer Elle ein, und da alles, was im Umkreis drei Handbreiten hat, im Durchmesser eine Handbreite hat, so sind ja auch zwölf ausreichend. — Dies ist nur bei einem Kreis, bei einem Quadrat ist jedoch mehr erforderlich. — Merke, um wieviel ist das Quadrat grösser als der Kreis? — um ein Viertel, demnach sind ja sechszehn ausreichend! — Dies ist nur bei einem Kreis innerhalb eines Quadrats, wenn das Quadrat sich aber im Kreis befindet[106], so muss es grösser sein, wegen (der Spitzen) der Winkel. — ¿¡Merke, eine Quadratelle hat ja [ungefähr] eine Elle und zwei Fünftel in der Diagonale, demnach müssten ja siebzehn weniger ein Fünftel ausreichend sein! Er hat dies nicht genau genommen. "Nicht genau genommen" kann man ja nur bei einer Kleinigkeit sagen, ist dies aber etwa auch bei einer grossen Differenz anwendbar?! Mar Qašiša b. R. Hisda sprach zu R. Aši: Glaubst du etwa, für jede Person sei eine Elle erforderlich? für drei Personen sind zwei Ellen ausreichend. — Das sind also sechszehn Ellen, erforderlich sind ja aber siebzehn weniger ein Fünftel? — Er hat es nicht genau genommen. — "Nicht genau genommen" kann man ja nur erschwerend sagen, ist dies etwa auch erleichternd anwendbar?! R. Asi sprach zu R. Aši: Thatsächlich ist für jede Person eine Elle erforderlich, nur zäht R. Johanan den Raum der Person nicht mit[107], demnach sind es achtzehn [Ellen], während [ungefähr] siebzehn weniger ein Fünftel erforderlich sind, — das ist es eben, was er nicht genau genommen hat, und zwar hat er es erschwerend nicht genau genommen. Die Rabbanan von Cäsaräa, nach Anderen, die Richter von Cäsaräa, erklärten: Der Kreis im Quadrat ist um ein Viertel [kleiner][108], und das Quadrat dieses Kreises hat die Hälfte[109]. Das ist aber nichts, wir sehen ja, dass soviel nicht erforderlich ist.

R. Levi sagte im Namen R. Meírs: Von den beiden Töpferhütten, von denen sich eine in der zweiten befindet, ist die innere als Festhütte unbrauchbar, und zur

כבשן אם יש בהקיפה כדי לישב בה עשרים
יארבעה בני אדם כשרה ואם לאו פסולה במאן
כרבי דאמר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על
ארבע אמות פסולה מכדי גברא באמתא יתיב כל Er.13a-14a Bb.14a
שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח An.Xv,6
כתריסר פי תני מילי בעיגולא אבל ברבועא בעיא Fol.8 Er.70b
טפי מכדי כמה מרובע יותר על העיגול רביע
בשיתסר סגיא הני מילי בעיגולא דנפיק מני ריבועא
אבל ריבועא דנפיק מני עגולא בעיא טפי בישים
מורשא דקרנתא מכדי כל אמתא בריבועא אמתא b.57a Bb.101b
ותרי חומשא באלכסונה בשיבסר נכי חומשא סגיא
לא דק איבוד דאמרינן לא דק פירתא טיבא בי
אמרינן לא דק אגר ליה בר קשישא בריה דרב
חסדא לרב אשי בי כברת גברא באמתא יתיב תילתא
גברי בתרתי אמתי יתבי במה הוו לתו שיתסר אגן
שיבסר נכי חומשא בעינן לא דק איבוד דאמרינן לא Suk.32b
דק להכנרא לקיא בי אמרינן לא דק אגר ליה רב
אכי לרב אשי לעולם גברא באמתא יתיב ורבי
יוחנן מקים גברי לא קחשיב במה הוי דהי תמני
סרי בשיבסר נכי חומשא סגיא היכי דלא דק
ולהוציא לא דק הכנן דקיסרי ואמרי הה דייני Er.76b
דקיסרי אמרי עיגולא דנפיק מנו ריבועא רבעא
ריבועא דנפיק מני עיגילא פלגא ולא היא דהא Col.b
קתנין דלא הוי בולי האי אגר רבי לוי בישים
רבי מאיר שתי כוכבות של ייצרים זו לפנים מזו
הפנימית אינה סוכה וחייבת במזוזה והחיצונה סוכה

M 21 יכל — P 20 בה M 22 בעיגן M 23 — M 24 בולי האי בי M 25 — M 26 אבי
חזי דלא הוו שיעורא כולו.

106) Bei der Festhütte muss ja jede grade Wand 4 Ellen haben. 107. Ein Kreis von 24 Ellen hat einen Durchm. von 8 El., und da jede Person eine Elle einnimmt, so wird der Durchm. auf 6 E.n reduzirt, was wiederum einen Kreis von 18 E.n ergiebt. 108. Das sind also 12 Ellen. 109. Des ersten Q.s, demnach muss das erste Quadrat 24 haben. Dass diese Rechnung eine mathem. falsche ist, bemerkt schon der T. selbst.

ופטידה בין המזוזה ואמאי תחוי חיצונה כבית שער
Men.42a הפנימית ותתחייב במזוזה משום דלא קביע: תנו
רבנן גנבך סוכת גוים סוכת נשים סוכת בהמה
סוכת בותים סוכה מכל מקום כשרה וכלבד שתהא
מסיבכת בהלכתה מאי בהלכתה אמר רב חסדא
יהיא שעשאה לצל סוכה מכל מקום לאתויי מאי
לאתויי סוכת רקב"ש דתנו רבנן סוכת רקב"ש
סוכת רועים סוכת קייצים סוכת בורגנין סוכת שומרי
פירות סוכה מכל מקום כשרה וכלבד שתהא מסובכת
בהלכתה מאי בהלכתה אמר רב חסדא והוא שעשאה
לצל סוכה מכל מקום לאתויי מאי לאתויי סוכת
גנבך האי תנא דגנבך אליבא ליה גנבך משום
דקביעי וקא תנא מכל מקום לאתויי רקב"ש דלא
קביעי והאי תנא דרקב"ש אליבא ליה רקב"ש דבני
חיבא נינהו והתנא מכל מקום לאתויי גנבך דלאו
בני חיובא נינהו:

Fol.9 [i,2] יכה ישנה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין
ואיזו הוא סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג
שלשים יום אבל אם עשאה לשום חג אפילו מתחלת
השנה כשרה:

גמרא. מאי טעמא דבית שמאי אמר קרא
Lev.23,34 חג הסכות שבעת ימים לה' סוכה העשויה לשם
חג בעינן ובית הלל התהוא מיבעי ליה לכדרב ששת

M 27	ואינה חייבת במ	M 28	בית שע לפנ
M 29	קבע	P 31	הוא
M 30	— מאי כה	M 32	טוב
M 33	הא דת ר רקב ש	M 34	להך תנא
M 35	דאליבא ליה גנבך דקב תנא טב מ	M 36	דאל תנא
M 37	ואם	B 38	לשם
M 39	בעבויהו.		

Mezuza verpflichtet[110], die äussere hingegen als Festhütte brauchbar und zur Mezuza nicht verpflichtet. — Warum denn? sollte doch die äussere als Thorhäuschen der inneren betrachtet werden und zur Mezuza verpflichtet sein! — Weil sie keine Bestimmung hat.

Die Rabbanan lehrten: Eine Hütte der Nichtjuden, der Frauen, eines Tiers, der Samaritaner, oder sonst eine Hütte ist [als Festhütte] brauchbar, nur muss sie vorschriftsmässig überdacht sein. — Was heisst vorschriftsmässig? R. Ḥisda erwiderte: Die Hüttenbedachung muss zur Beschattung dienen. — Was schliessen die Worte «oder sonst eine Hütte» ein? — Diese schliessen eine Hütte der Hirten, Feigenhüter, Stadtwächter oder Fruchtwächter ein. Es wird nämlich gelehrt: Eine Hütte der Hirten, Feigenhüter, Stadtwächter, Fruchtwächter, oder sonst eine Hütte ist [als Festhütte] brauchbar, nur muss sie vorschriftsmässig überdacht sein. Was heisst vorschriftsmässig? R. Ḥisda erwiderte: Die Hüttenbedachung muss zur Beschattung dienen. — Was schliessen hier die Worte «oder sonst eine Hütte» ein? — Diese schliessen eine Hütte der Nichtjuden, der Frauen, eines Tiers, oder der Samaritaner ein. Für den Autor [der Lehre] von einer Hütte der Nichtjuden, Frauen, eines Tiers, oder Samaritaner ist eine solche bedeutender, da sie ja permanent sind, mit «oder sonst eine Hütte» bezeichneteine Hütte derer Hirten, Feigenhüter, Stadtwächter, oder Fruchtwächter, die nicht permanent sind; für den Autor [der Lehre] von einer Hütte der Hirten, Feigenhüter, Stadtwächter, Fruchthüter ist eine solche bedeutender, da diese ja dem Gesetz unterworfen sind, mit «oder sonst eine Hütte» bezeichnet er eine Hütte der Nichtjuden, Frauen, eines Tiers, oder Samaritaner, die dem Gesetz nicht unter- worfen sind.

EINE ALTE FESTHÜTTE IST NACH DER SCHULE ŠAMMAJS UNBRAUCHBAR, NACH DER SCHULE HILLELS BRAUCHBAR. WELCHE HEISST EINE ALTE FESTHÜTTE? — EINE, DIE DREISSIG TAGE VOR DEM FEST GEBAUT WURDE. HAT MAN SIE ABER DIREKT FÜR DAS FEST GEBAUT, SO IST SIE BRAUCHBAR, SELBST WENN SEIT ANFANG DES JAHRS.

GEMARA. Was ist der Grund der Schule Šammajs? — Der Schriftvers lautet: [111]*Sieben Tage Hüttenfest für den Herrn:* es ist durchaus eine Hütte erforderlich, die des Festes wegen gebaut wurde. — Und die Schule Hillels?! — Dieser Vers ist

110. Da diese sein ständiger Aufenthaltsort ist. 111. Lev. 23,34.

wegen der Lehre des R. Šešeth nötig; R. Šešeth sagte nämlich im Namen R. Âqibas: Woher, dass das Holz der Festhütte während der ganzen sieben Tage nicht verwendet werden darf? — weil es heisst: *Sieben Tage Huttenfest fur den Herrn.* Ferner wird auch gelehrt: R. Jehuda b. Bethera sagte: Wie das Festopfer den Namen Gottes trägt, so trägt auch die Festhütte den Namen Gottes, denn es heisst: *Sieben Tage Huttenfest fur den Herrn:* wie das Fest-[opfer] dem Herrn gehört, so gehört auch die Hütte dem Herrn. — Aber auch die Schule Šammajs hat ja diesen Vers wegen dieser Lehre nötig?! — Gewiss, dem ist auch so. — Was ist demnach der Grund der Schule Šammajs? — Es giebt noch einen Schriftvers: [111]*Das Huttenfest sollst du dir sieben Tage machen*: die Hütte muss also für das Fest gemacht sein. — Und die Schule Hillels? — Dieser Vers ist dafür nötig, dass man auch an den Zwischentagen[113] eine Festhütte mache. — Und die Schule Šammajs? — Sie ist der Ansicht R. Eliêzers, welcher sagt, dass man an den Zwischentagen keine Festhütte mache. Aber hält denn die Schule Hillels nicht von dem, was R. Jehuda im Namen Rabhs gelehrt hat? R. Jehuda lehrte nämlich im Namen Rabhs: Hat man sie[114] aus den Frangen, herabhängenden Fäden oder Zotten gefertigt, so sind sie unbrauchbar, wenn aus den Knäulen, so sind sie brauchbar. Als ich dies vor Šemuél sagte, sprach er zu mir: Auch wenn man sie aus den Knäulen gefertigt hat, sind sie unbrauchbar, weil sie direkt zu ihrem Behuf gesponnen werden müssen. Ebenso sollte es doch auch hierbei erforderlich sein, dass die Festhütte direkt zum Fest gefertigt — werde!? Anders ist es da, wo der Schriftvers ausdrücklich sagt: [115]*Du sollst dir Quasten fertigen*, dir: zum Behuf deiner Pflicht. — Aber auch hier heisst es ja: *Das Huttenfest sollst du dir machen*, also dir: zum Behuf deiner Pflicht!? — Dieser Vers schliesst das Geraubte aus. — Aber auch jener Vers kann ja das Geraubte ausschliessen!? — Diesbezüglich giebt es bereits einen anderen Vers: [116]*Sie sollen sich [Çiçith] machen*, nämlich aus Eigenem.

Beç.30b
דאמר רב ששת משום רבי עקיבא מנין לעצי סוכה
שאסורין כל שבעה תלמוד לומר חג הסכות שבעת
ימים לה' ותניא רבי יהודה בן בתירה אומר כשם
שהלל שם שמים על החגיגה כך הל שם שמים על
הסוכה שנאמר חג הסכות שבעת ימים לה' מה
חג לה' אף סוכה לה' ובית שמאי נמי מיבעי ליה
להכי אין הכי נמי אלא מאי טעמייהו דבית שמאי
כתיב קרא אחרינא חג הסכת תעשה לך שבעת ימים
סוכה העשויה לשום חג בעינן ובית הלל ההיא
מיבעי ליה לעשין סוכה בחולו של מועד ובית
Suk.27b
שמאי כבורא להו בדבי אלעזר דאמר אין עישין
סוכה בחולו של מועד ובית הלל לית להו דרב
יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב עשאה
Men.42b
בן הקיצין ובן הניטין ובן הגרדין פסולה בן הסיכין
כשרה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף בן
הסיכין נמי פסולה אלמא דבעינן טויה לשמה הכא
נמי בעינן סוכה עשויה לשמה שאני התם דאמר
Dt.22.12
קרא גדילים תעשה לך לשם חובך הכא נמי חג
הסוכות תעשה לך לשם חובך התם ביבעי ליה
Suk.22b
לסעוטי גזולה התם נמי ביבעי ליה לסעוטי גזולה
Nm.15.38
התם כתיב קרא אחרינא ועשו להם משלחם׃

Col.a
ii
עישה סוכתו תחת האילן באילו עשאה בתוך
הבית סוכה על גבי סוכה העלינה כשרה

M 40 – מה הגיגה לה׳ אף סוכה לה׳ | M 41 + מציין יש
M 42 ת ל ה ם ב תעשה לך שב M43 הגיגה M 44
40 – דקאמר רח עישין סוכה בהג M 45 א ר
M עשה ציצית M 47 – אף V 48 – אל M 49
בנ B 50 נבעיא M 51 עשייה M 52 לשום ה בה
M 53 לך למעוטי M 54 – מיב ליה בת M 55
בית קרא | M 56 שעל.

WENN MAN DIE FESTHÜTTE UNTER EINEM BAUM MACHT, SO IST ES GLEICH, ALS HÄTTE MAN SIE IN DER STUBE GEMACHT. WENN EINE HÜTTE SICH AUF DER ANDEREN BEFINDET, SO IST DIE OBERE BRAUCHBAR, DIE UNTERE ABER UNBRAUCH-

112. Dt. 16,13. 113. Vom Pesaḥfest (vulgo Ostern) u. Hüttenfest sind nur die ersten u. letzten 2 Tage heilig, die zwischentage sind nur Halbfeiertage. 114. die Çiçith (vulgo Schaufäden), od. Quasten, an den Gewändern; cf. Num. 15,38 ff; 22,12. 115. Dt. 22,12. 116. Num. 15,38.

יהתחתונה פסולה רבי יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשרה:

BAR; R. JEHUDA SAGT: WENN DIE OBERE NICHT BEWOHNBAR IST, SO IST DIE UNTERE BRAUCHBAR.

גמ׳ אי אמר רבא לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מצלתו כשרה מאי מדקתני באילו עשאה בתוך הבית לימה לי לימיתני באילו עשאה בתוך הבית ליתני פסולה אלא הא קמשמע לן דאילן דומיא דבית מה בית צלתו מרובה מחמתו אף אילן צלתו מרובה מחמתו וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי הא קא מצטרף סכך פסול בחדי סכך כשר אטו רב פפא בשהכבן אי בשהכבן מאי למימרא מהו דתימא ניגזור היכא דהכבן אטו היכא דלא הכבן קמשמע לן דיא גזרינן מאי קמשמע לן תנינא הדלה עליה את Suk. 11a חגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסיכך על גבן פסולה ואם היה ביכוך הרבה מהן או שקצצן כשרה היכי דמי אילימא בשלא הכבן הא קא מצטרף סכך פסול עם סכך כשר אלא לאו בשהכבן ישמע מינה דלא גזרינן מהו דתימא הני מילי בדיעבד אבל לכתחילה לא קמשמע לן: סוכה על גבי סוכה וכו׳: תני רבנן בכבת תשבו לא בסוכה שתחת הסוכה Lev. 23,42 ולא בסוכה שתחת האילן ולא בסוכה שבתוך הבית אדרבה בסיכות תורתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק בכבת כתיב אמר רבי ירמיה פעמים ששתיהן כשירות פעמים ששתיהן פסולות פעמים ששתחתונה כשרה והעליונה פסולה פעמים שתחתונה פסולה

GEMARA. Raba sagte: dies wurde nur bezüglich eines Baums gelehrt, der mehr Schatten als Sonne gewährt, wenn er aber mehr Sonne als Schatten gewährt, so ist sie brauchbar. — Woher dies? — Da er lehrt: so ist es gleich, als hätte man sie in der Stube gemacht; weshalb lehrt er »so ist es gleich, als hätte man sie in der Stube gemacht«, wo er einfach lehren könnte: so ist sie unbrauchbar? — vielmehr lässt er uns dies hören, dass nämlich der Baum gleich einer Stube sein muss: wie die Stube mehr Schatten als Sonne gewährt, so ist dies auch nur bei einem Baum, der mehr Schatten als Sonne gewährt. Was nützt es schon, wenn er mehr Sonne als Schatten gewährt, die unbrauchbare Hüttenbedachung[117] wird ja mit der brauchbaren vereinigt!? R. Papa erwiderte: Wo man [die Zweige] niedergedrückt hat. Wenn man sie niedergedrückt hat, — was lässt er uns da hören?! Man könnte glauben, man ordne auch im Fall, wo man sie niederdrückt, Verbot an, mit Rücksicht auf den Fall, wo man sie nicht niederdrückt, so lässt er uns hören, dass wir es nicht anordnen. — ¿Aber was lässt er uns damit hören, auch das wurde ja bereits gelehrt: Hat man Weinlaub, Kürbisblätter, oder Zaunreben über [die Festhütte] gezogen und oben Hüttenbedachung gelegt, so ist sie unbrauchbar; wenn aber die Hüttenbedachung mehr war, oder man sie abgeschnitten hat, so ist sie brauchbar. In welchem Fall? wollte man sagen, wo man sie nicht niedergedrückt hat, so vereinigt man ja unbrauchbare Bedachung mit der brauchbaren! wahrscheinlich also, wo man sie niederdrückt, — schliesse demnach hieraus, dass man hierbei kein Verbot anordnet! — Man könnte glauben, dies nur, wo es bereits geschehen ist, nicht aber von vornherein, so lässt er uns hören.

WENN EINE HÜTTE SICH AUF DER ANDEREN BEFINDET &. Die Rabbanan lehrten: [118]*In Hütten sollt ihr sitzen*: nicht aber in einer Hütte unter einer Hütte, noch in einer Hütte unter einem Baum, noch in einer Hütte in einer Stube. — Im Gegentheil, "in Hütten" heisst ja in verschiedenen! R. Nahman b. Jichaq erwiderte: Die Schreibart ist "in der[119] Hütte". R. Jirmeja sagte: Oftmals sind beide brauchbar, oftmals sind beide unbrauchbar, oftmals ist die untere brauchbar und die obere

117. Baumzweige sind, da sie am Boden haften, als Bedachung unbrauchbar. 118. Lev. 23,42
119. Defect. בסכת in Singularform; vgl. ob. N. 78.

M 57 אילן הוביא דבית ל׳ל | P 58—ארא M 59 -פסולה M 60 פסול | M 61 זימנין דלא הב ואתי לאצטריכי סכך פסול בחדי סכך כשר | M 62 דל׳ג | M 63 מאי קמ׳ל. B הא נמי תנינא | M 64 [+ כשרה] | M 65 בחדי | M 66 או מהתם הוה אמינא הני | M 67 +אימא | M 68 לא כב שע׳ג כו׳ | M 69 שתחת.

והעליונה בשרה פעמים ששתיתן בשרות היכי דמי
כגון שתחתונה חמתה מרובה מצלתה והעליונה
צלתה מרובה מחמתה וקיימא עליונה בתוך עשרים
פעמים ששתיתן פסולות היכי דמי כגון דתרוייהו
צלתן מרובה מחמתן וקיימא עליונה למעלה מעשרים
אמה פעמים שתחתונה בשרה והעליונה פסולה
היכי דמי כגון שתחתונה צלתה מרובה מחמתה Fol. 10
ועליונה חמתה מרובה מצלתה וקיימן תרוייהו
בתוך עשרים ופעמים שהעליונה בשרה ותחתונה
פסולה היכי דמי כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן
וקיימא עליונה בתוך עשרים פשיטא תחתונה בשרה
ועליונה פסולה איצטריכא ליה מהו דתימא ניגור
דילמא מצטרף סכך פסול בחדי סכך כשר קמשמע
לן כמה יהא בין סוכה לסוכה והא תחתונה פסולה
אמר רב הונא טפח שבן מצינו באהלי טומאה טפח
ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ארבעה שלא
מצינו מקום פחות מארבעה ושמואל אמר עשרה
מאי טעמא דשמואל בהכשרה כך פסולה מה הכשרה
בעשרה אף פסולה בעשרה תנן רבי יהודה אומר
אם אין דיורין בעליונה התחתונה בשרה מאי אין
דיורין אילימא דיורין ממש אטו דיורין קא גרמי
אלא לאו מאי אין דיורין כל שאינה ראויה לדירה
היכי דמי דלא גבוהה עשרה מכלל דתנא קמא סבר

70 M — פעמים ש | 71 M וקיימן תרוייהו בת׳ | P 72 —ה ד | 73 M—אמה | P 74 צלתה | M 75 ותפסל התחתונה | M 76 באהל הטומאה || B 77 +דתניא מע״ט ברום טפח מביא את הטומאה והוצין בפני הטו אבל פחות מרום טפח לא מביא ולא הוצין | 78 M דאמרי תרוייהו | M 79 — כל | 80 B—חשוב | 81 M — אין | 82 M לאו | 83 M שאין עשויין לדיר.

Eine Handbreite, denn so ist auch bei der Verunreinigung durch Bezeltung das Mass auf eine Handbreite festgesetzt[120]. R. Hisda und Rabba b. R. Hona sagen, vier [Handbreiten], denn wir finden keinen besonderen Raum unter vier [Handbreiten]. Šemuél sagt, zehn [Handbreiten]. — Was ist der Grund Šemuéls? — Was sie brauchbar macht, das macht sie auch unbrauchbar: wie sie durch eine Höhe von zehn [Handbreiten brauchbar wird, so wird sie auch nur durch zehn [Handbreiten] unbrauchbar. — ¿¡Es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: wenn die obere nicht bewohnbar ist, so ist die untere brauchbar; was ist unter "(nicht) bewohnbar" zu verstehen? wollte man sagen, wörtlich, bewohnt, bewirkt es denn die Bewohnung? vielmehr ist mit "(nicht) bewohnbar" gemeint, wo sie als Wohnung nicht zu gebrauchen ist, und zwar, wo sie keine zehn [Handbreiten] hoch ist, demnach ist ja der erste Tanna der

120. Ein Raum mind. eine Handbreite lang, breit u. hoch wird als "Zelt" bezügl. der Unreinheit betrachtet, dh. die Unreinheit des darin befindlichen unr. Gegenstands wird auch auf den darin befind. reinen Gegenstand übertragen; die Wandung od. das Dach über demselben gilt als Scheidewand u. begrenzt sie. Wenn der Raum nach einer Richtung keine Handbreite hat, so ist der darin befind. unr. Gegenstand horizontal nicht verunreinigend, wol aber perpendiculär, u. selbst das oben vorhandene Dach begrenzt sie nicht.

אף על פי שאינה ראויה לדירה פסולה כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא אם אין התחתונה יכולה לקבל ברים וכסתות של עליונה התחתונה בשרה מכלל דתנא קמא סבר אף על פי דאינה ראויה לקבל פסולה איבא בינייהו דיכולה לקבל על ידי הדחק׃

[iij] הבית ירים עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר או שפירס על גבי הקינוף פסולה אבל פירס הוא על גבי נקליטו המטה׃

גמ׳ א״ר חסדא לא שנו אלא מפני הנשר אבל לנאותה כשרה פשיטא מפני הנשר תנן מהו דתימא הוא הדין דאפילו לנאותה ואי דקתני מפני הנשר אורחא דמילתא קתני קמשמע לן לימא מסייע ליה סיככה בהלבתה ועיטרה בקרמין ובסדינין המצוירין ותלה בה אגוזין שקדים אפרסקין ורמונים פרכילי ענבים ועטרות של שבולין ינות שמנים וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו דלמא מן הצד אתמר נויי סוכה אין ממעטין בסוכה אמר רב אשי מן הצד ממעטין מניחין עכדיה דרב אשי איטמיטא ליה כתונתא במיא ואשתטחא אמטללתא אמר ליה רב אשי דליה דלא לימרו קא מסככי בדבר המקבל טומאה והא קא חזו ליה דרטיבא לכי יבשא קאמינא לך אתמר נויי סוכה תמופלנין ממנה ארבעה רב נחמן אמר בשרה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי פסולה רב חסדא

Ansicht, dass sie unbrauchbar ist, selbst wo [die obere] als Wohnung nicht zu gebrauchen ist!? Als R. Dimi kam, sagte er: Im Westen[121] erklären sie: wenn die untere die Polster und Kissen der oberen nicht aushalten kann, so ist sie brauchbar. — Demnach ist der erste Tanna der Ansicht, sie sei unbrauchbar, selbst wo sie nicht aushalten kann!? — Ein Unterschied besteht zwischen ihnen, wo sie im Notfall aushalten kann.

[iij] WAT MAN ÜBER [DER HÜTTENBEDACHUNG] EIN LAKEN AUSGEBREITET, WEGEN DER SONNE, ODER UNTER DERSELBEN, WEGEN DES ABFALLS, ODER AUCH AUF EIN BALDACHINGESTELL, SO IST [DIE FESTHÜTTE] UNBRAUCHBAR, WOL ABER DARF MAN [EIN LAKEN] ÜBER DIE BETTSTANGEN AUSBREITEN.

GEMARA. R. Hisda sagte: Nur wegen des Abfalls, wenn aber zur Decoration, so ist sie brauchbar. — Selbstredend, es heisst ja: wegen des Abfalls!? — Man könnte glauben, dasselbe gelte auch, wenn man es zur Decoration ausbreitet, und er lehre nur deshalb «wegen des Abfalls», weil dies der gewöhnliche Fall ist, so lässt er uns hören. Man kann für ihn eine Stütze erbringen: Hat man [die Festhütte] vorschriftsmässig überdacht, mit Tapeten und gewirkten Teppichen verziert und darin Nüsse, Mandeln, Pfirsiche, Granatäpfel, Weinreben, Aehrenkränze, Weine, Oele und feines Mehl ausgehängt, so ist es verboten, bis zum Ablauf des letzten Festtags davon zu geniessen; hat man es sich aber [von vornherein] vorbehalten, so hängt alles von seinem Vorbehalt ab. — Vielleicht an den Wänden! Es wurde gelehrt: Die Verzierung der Festhütte braucht man nicht zu verringern[122]. R. Aši sagte: An der Seite verringere man sie wol[123]. Minjamin, dem Diener R. Ašis, wurde ein Gewand im Wasser durchnässt, und er breitete es auf der Festhütte [zum Trocknen] aus; da sprach R. Aši zu ihm: Nimm es fort, damit man nicht sage: Sie bedecken [die Festhütte] mit einem Gegenstand, der für Unreinheit empfänglich ist. Sie sehen ja aber, dass es feucht ist! — Ich sage es dir [für später], wenn es trocken sein wird. Es wurde gelehrt: Sind die Decorationen vier [Handbreiten von der Hüttenbedachung] entfernt, so ist [die Festhütte], wie R. Nahman sagt, brauchbar, wie R. Hisda und Rabba b. R. Hona sagen, unbrauchbar. R. Hisda und Rabba b. R. Hona

Sab. 22a 45a Beç. 30b 1Suk. 1

Col.b

M 84 אע״ג דאינה עשויה לד׳ | M 85 יכולה | M 86
M 87 אם פירס על | + כשרה | M 88 + מאי בינ | M 89
M 90 כתינא במים ואשטחה | תנא נוויה אין | M 91 דלי
M 92 + א״ל | מהתם דלא לימ׳ בה מסככין | M 93 — ליה
+ M 94 טפחים.

121. Bei den Babyloniern Bezeichnung für Palästina. 122. Falls sie über die 20 Ellen hinausragen. 123. Falls durch sie der Raum auf weniger als 7 Handbreiten beschränkt wird.

ורבה בר רב הונא איקלעו לבי ריש גלותא אגנינהו
רב נחמן בסוכה שנוייה מופלנין ממנה ארבעה
טפחים אשתיקו ולא אמרי ליה ולא בידי אמר להו
התורי בהו רבנן משמעתייהו אמרו ליה אנן שלוחי Suk.26a
מצוה אנן ופטורין מן הסוכה: אמר רב יהודה אמר
שמואל מותר לישן בסוכה אף על פי שיש
לה גג והוא שאינה גבוהה עשרה תא שמע הישן
בסוכה לא יצא ידי חובתו הכא במאי
עסקינן בשגבוהה עשרה מיתיבי הישן תחת המטה b. 20b
בסוכה לא יצא ידי חובתו הא תרגמא שמואל
במטה גבוהה עשרה תא שמע או שפירש על גבי
קנופות פסולה התם נמי דגביהי עשרה והא לא
קתני הכי דתניא נקליטין שנים וקנופות ארבעה
פירש על גבי קנופות פסולה על גבי נקליטין כשרה
ובלבד שלא יהו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה
מכלל דקנופות אף על פי שאין גבוהין עשרה שאני
קנופות דקביעי והרי סוכה על גבי סוכה דקביעא
ואמר שמואל בהכשרה כך פסולה אמרי התם דלמפסל
סוכה בעשרה הכא דלשווי אוהלא בציר מעשרה
נמי הוי אוהלא: אמר רב תחליפא בר אבימי אמר
שמואל הישן בבילה עדום מוציא ראשו חוץ לבילה
וקורא קריאת שמע מיתיבי הישן בבילה עדום לא
יוציא ראשו חוץ לבילה ויקרא קריאת שמע הכא
במאי עסקינן בשגבוהה עשרה הכי נמי מסתברא

M 95 — ר נ P 96 לא M 97 ר נ הדרייתו בכו
משמעתייכו M 98 — אנן M 99 ופטרינן א ר M 1
בבילת התנים M 2 + בטפחים. — תא...עשרה M 3 — בס
M 4 שגב י בטפחים M 5 קנוף M 6 דתנ
M 7 דלא גביהי M 8 עשרה התם דלמ סוכה בהכ כך
פסולה הכא M 9 אבודימי M 10 בבילת התנים מוצ
B 11 כשר.

besuchten das Exiloberhaupt, und R. Nahman[124] liess sie in einer Festhütte schlafen, in der die Decorationen vier Handbreiten entfernt waren. Sie schwiegen und bemerkten nichts. Da sprach er zu ihnen: Sind die Rabbanan von ihrer Lehre zurückgetreten? Darauf erwiderten sie: Wir sind Gesandte zu Gebotszwecken, und somit von der Festhütte frei.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Man darf in der Festhütte unter einem Baldachin schlafen, selbst wenn es ein Dach hat; dies aber nur, wo es keine zehn [Handbreiten] hoch ist. — ¿Komme und höre: Wer in der Festhütte unter einem Baldachin schläft, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt. — Hier handelt es, wo es zehn [Handbreiten] hoch ist. Man wandte ein: Wer in der Festhütte unter einem Bett schläft, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt. — Šemuél hat dies ja bereits erklärt, wo das Bett zehn [Handbreiten] hoch ist. — ¿Komme und höre: Oder auch wenn auf ein Baldachingestell, so ist [die Festhütte] unbrauchbar. — Dort handelt es ebenfalls, wo es zehn [Handbreiten] hoch ist. — So lautet es ja aber nicht! es wird ja gelehrt: die Bettstangen sind zwei, das Baldachingestell hat vier [Stangen]; hat man [ein Laken] auf ein Baldachingestell ausgebreitet, so ist sie unbrauchbar, wenn auf Bettstangen, so ist sie brauchbar, nur dürfen die Bettstangen nicht zehn [Handbreiten] über dem Bett hoch sein; bei einem Baldachingestell ist es also wahrscheinlich verboten, auch wenn es keine zehn [Handbreiten] hoch ist! — Anders ist es bei einem Baldachingestell, welches befestigt ist. — Aber auch bezüglich einer Festhütte auf einer Festhütte, die ja befestigt ist, sagte ja Šemuél ebenfalls, dass sie nur dadurch unbrauchbar wird, wodurch sie sonst brauchbar wird[125]!? Man erwiderte: Dort, um die Festhütte unbrauchbar zu machen, sind zehn [Handbreiten] erforderlich, hier aber, um als Zelt betrachtet zu werden, genügen auch weniger als zehn Handbreiten.

R. Tahlipha b. Abimi sagte im Namen Šemuéls: Wer nackt in einem Baldachinbett schläft, darf den Kopf aus dem Baldachin strecken und das Šemâ[126] lesen. Man wandte ein: Wer nackt in einem Baldachinbett schläft, darf nicht den Kopf herausstrecken und das Šemâ lesen! — Hier handelt es, wo es zehn [Handbreiten] hoch ist. —

124. RN. war Gerichtspräsident u. Walter im Haus des Exiliarchen. 125. Dh. wenn die obere 10 Hb.n hat. 126. Der Nackte darf das Šemâ nicht lesen, das B. wird nicht als besond. Zelt, sondern nur als Umhüllung betrachtet.

מדקתני סיפא הא למה זה דומה לעיזבר בבית עירום שלא יוציא ראשו חוץ לחלון ויקרא קריאת שמע
Fol.11 "שמע מינה וכית "אף על פי שאין גבוה עשרה בזון דקביץ אוהלא הוא דלא נרע מקינופות לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל מיתר לישן בכילת חתנים בסוכה לפי שאין לה גג אף על פי שגבוהה עשרה "מיתיבי חישן בכילה בסוכה לא יצא ידי חובתו תבא במאי עסקינן בשיש לה גג תא שמע נקליטין שנים וקינופות ארבעה פורס על גבי קינופות פסולה על גבי נקליטין בשרה ובלבד שלא יהי נקליטין גבוהין מן המטה עשרה "טפחים הא גבוהין מן המטה עשרה "פסולה אף על פי שאין לה גג שאני נקליטין דקביץ אי קביץ ליהוי כקינופות "לגבי קינופות לא קביץ לגבי כילה קביץ: דרש רבה בר רב הונא מותר לישן בכילה "אף על פי שיש לה גג אף על פי שגבוהה עשרה
Sot.21b "במאן כרבי יהודה דאמר לא אתי אהל עראי "ומבטל
h.20b אהל קבע דתנן אמר רבי יהודה נוהגין היוני "לישן תחת המטה בפני "חוקנים ולימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה ברבי יהודה הוה אמינא הני מילי מטה דלגבה עשויה אבל כילה דלתובה עשויה אימא לא קמשמע לן מעמא דרבי יהודה דלא אתי אהל ארעי ומבטל אהל קבע לא שנא מטה ויא שנא כילה:

iv 9,9 דלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת "הקיסום וסיכך על גבה פסולה ואם היה סיכוך הרבה

M 12 – ש מ B 13 — נמי. M אע ג דלא — M 14
בעב M 15 הוי אהלא ואע"ג דאין + M 16 אמרי
M 17—בסוכה M 18—במאן P 19 ובצל M 20
שהיינו ישנים M 21 זק א ה לימא P M 22 הקסום.

Dies leuchtet auch ein, da er im Schlusssatz lehrt: Dies ist nämlich gleich, als befände sich jemand nackt in einem Zimmer, der ja auch nicht den Kopf herausstrecken und das Šemâ lesen darf. Schliesse dies hieraus. Eine Stube wird aber als Zelt betrachtet, selbst wenn sie keine zehn [Handbreiten] hoch ist, da sie ja permanent ist, und nicht unbedeutender als ein Baldachingestell. Eine andere Lesart: R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Man darf in der Festhütte unter einem Hochzeitsbaldachin schlafen, weil es kein [flaches] Dach hat, obgleich es zehn [Handbreiten] hoch ist. Man wandte ein: Wer in der Festhütte unter einem Baldachin schläft, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt. Hier handelt es, wo es ein [flaches] Dach hat. — ¿Komme und höre: Die Bettstangen sind zwei, das Baldachingestell hat vier Stangen; hat man [ein Laken] auf das Baldachingestell ausgebreitet, so ist sie unbrauchbar, wenn auf Bettstangen, so ist sie brauchbar, nur dürfen die Bettstangen keine zehn Handbreiten über dem Bett hoch sein; wenn sie aber höher sind als zehn [Handbreiten], ist sie also unbrauchbar, obgleich sie kein [flaches] Dach haben!? — Anders ist es bei den Bettstangen, die ja befestigt sind. — Wenn sie befestigt sind, sollten sie ja einem Baldachingestell gleichen!? — Im Vergleich zum Baldachingestell werden sie als nicht befestigt betrachtet, im Vergleich zum Hochzeitsbaldachin werden sie als befestigt betrachtet.

Rabba b. R. Hona trug vor: Man darf unter einem Baldachin schlafen, selbst wenn es ein Dach hat, und selbst wenn es zehn [Handbreiten] hoch ist. Dies ist also nach der Ansicht R. Jehudas, welcher sagt: das zeitweilige Zelt kann ja nicht das permanente verdrängen. Es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda erzählte: Es war bei uns üblich, unter dem Bett zu schlafen, in Gegenwart der Aeltesten. — ¿Sollte er doch einfach sagen, die Halakha[127] sei nach R. Jehuda zu entscheiden. — Hätte er gesagt, die Halakha sei nach R. Jehuda zu entscheiden, so könnte man glauben, dies gelte nur von einem Bett, in dem man schläft, nicht aber bezüglich eines Baldachins, unter dem man schläft, so lässt er uns die Begründung R. Jehudas hören: das zeitweilige Zelt kann nicht das permanente verdrängen, einerlei ob Bett oder Baldachin.

HAT MAN WEINLAUB, KÜRBISBLÄTTER ODER ZAUNREBEN ÜBER [DIE FESTHÜTTE] GEZOGEN UND HÜTTENBEDACHUNG DARÜBER GELEGT, SO IST SIE UNBRAUCHBAR;

127. Beschluss, Entscheidung.

מהן או שקצצן בשרה וה הכלל בל[23]שהוא מקבל טומאה
ואין גידולו מן הארץ אין מסככין בו[24]וכל דבר שאינו
מקבל טומאה וגידולו מן הארץ מסככין בו׃

גמ׳ א. יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב
וקאמר[25]או שקצצן בשרה[26]אמר רב צריך לנענע אמר Bq.102³
ליה רב הונא הא שמואל אמרה אהדרינהו רב יוסף Az.73
לאפיה[26]אמר ליה אטו מי קאמינא לך[27]דלא אמרה
שמואל אמרה רב ואמרה שמואל אמר ליה[28]הכי
קאמינא לך[29]דשמואל אמרה ולא רב דרב
אבשורי מכשר[30]כי הא דרב עמרם חסידא רמא Men.43ª
תכלתא[31]לפרוזמא דאינשי ביתיה תלאן ולא פסק
ראשי חוטין שלהן אתא לקמיה דרב חייא בר אשי
אמר ליה הכי אמר רב מפסקן והן כשרין אלמא
[32]פסיקתן זו היא עשייתן הכא נמי[32]קצצתן זו היא
עשייתן[33]וכבר שמואל לא אמרינן פסיקתן זו היא
עשייתן והא תני שמואל[34]משום רבי חייא הטיל
לשני קרנות בבת אחת[35]ואחר כך פסק ראשי חוטין
שלהן כשרין מאי לאו שקושר ואחר כך פיסק לא
שפיסק ואחר כך קושר[36]פוסק ואחר כך קושר מאי Col.b
לכימרא מהו דתימא בעינן בנק בשעת פתיל וליכא
קמשמע לן מיתיבי תלאן ולא פסק ראשי חוטין
שלהן פסולין מאי לאו פסולין לעולם ותיובתא דרב
[37]לא פסולין עד שיפסקו[37]לוי אמר פסולין לעולם וכן
אמר רב מתנה אמר שמואל פסולין לעולם[38]איכא

23 VM דבר שמקבל || M 24 — וכל...בו || M 25 +הא דתנן || B 26 ואמר M 27 דאמרה רב ולא — ה || M 29 אמרה שמ׳ ולא אמ׳ רב + בלא נענוע || M 31 לפרוזמא. V בפרוזמא || M 32 +אמרינן || M 33 — וסבר...עשייתן || M 34 — שמ׳ משום || M 35 — ואחר...שלהן || M 36 + אי || B 37 אמר לך רב׳ מאי פס׳ עד || M 38 B+ושמ׳ אמר פס׳ לעולם וכן.

WENN ABER VON DER HÜTTENBEDACHUNG MEHR WAR, ODER MAN JENE ABGETRENNT HAT, SO IST SIE BRAUCHBAR. DIE REGEL HIERBEI IST: ALLES, WAS FÜR DIE [RITUELLE] UNREINHEIT EMPFÄNGLICH IST UND WAS NICHT AUS DER ERDE WÄCHST, IST ALS HÜTTENBEDACHUNG UNBRAUCHBAR, ALLES, WAS FÜR DIE UNREINHEIT NICHT EMPFÄNGLICH IST UND AUS DER ERDE WÄCHST, IST ALS HÜTTENBEDACHUNG BRAUCHBAR.

GEMARA. R. Joseph sass vor R. Hona und sprach: [Zum Passus] oder man jene abgetrennt hat, so ist sie brauchbar sagte Rabh, dass man sie jedoch ein wenig rütteln muss. Da sprach R. Hona zu ihm: Dies hat Šemuél gesagt. Darauf wandte R. Joseph das Gesicht ab und sprach: Sagte ich dir etwa, dass Šemuél dies nicht gesagt hat? Rabh sagte es und Šemuél sagte es ebenfalls. R. Hona erwiderte: So sagte ich dir: dies hat nur Šemuél gesagt und nicht Rabh, da dieser sie ja als brauchbar erklärte; denn einst hing R. Amram der Fromme Çiçith in ein Gewand eines seiner Hausleute ein, knüpfte sie zusammen und trennte die Enden nicht durch[128], und als er deswegen vor R. Hija b. Aši kam, sprach dieser zu ihm: so sagte Rabh: man trenne sie durch, und sie sind brauchbar: wie nun da das Durchtrennen als Anfertigen betrachtet wird, ebenso muss ja auch hierbei das Abtrennen als Anfertigen betrachtet werden. — ¿Šemuél ist also nicht der Ansicht, das Durchtrennen sei als Anfertigen zu betrachten, — er lehrte ja im Namen R. Hijas: Hing man [die Çiçith] an beiden Zipfeln zusammen ein und trennte die Enden nachher durch, so sind sie brauchbar; wahrscheinlich, wo man sie zuerst zusammengeknüpft und nachher durchgetrennt hat! — Nein, wo man sie zuerst durchgetrennt und nachher zusammengeknüpft hat. — Wozu ist es nötig von einem Fall zu lehren, wo man sie zu erst durchtrennt und nachher zusammenknüpft?! — Man könnte glauben, dass sie schon beim Einhängen einzeln sein müssen, so lässt er uns hören. Man wandte ein: Hat man sie eingehängt und die Enden nicht durchgetrennt, so sind sie unbrauchbar; wahrscheinlich doch für immer unbrauchbar, somit ist dies ja eine Widerlegung [der Lehre] Rabhs! — Nein, unbrauchbar so lange, als bis man sie durchtrennt. Levi erklärte: unbrauchbar für immer; ebenso erklärte auch R. Mathna im Namen Šemuéls: unbrauchbar für immer.

128. Er knüpfte die beiden Enden eines und desselben Fadens an 2 Zipfeln ein, während an jedem Zipfel ein besonderer Faden gehört.

דאמרי אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא[129] ואתאי לקמיה דמר שמואל ואמר לי פסולין לעולם מיתיבי תלאן ואחר כך[130] פסק ראשי חוטין שלהן פסולין ועוד תניא גבי סוכה תעשה ולא מן העשוי מכאן אמרו Suk.12a 15433a חדלה עליה את הנפן ואת הדלעת ואת[131] הקיסוס וסיכך על גבן פסולה היכי דמי אילימא בשלא קצצן מאי איריא משום תעשה ולא מן העשוי תיפוק ליה[132] דמחוברין נינהו אלא בשקצצן וקתני פסולה ושמע מינה דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן[133] ותיובתא דרב אמר לך רב[134] הכא במאי עסקינן[135] דשלפינהו שלופי דלא מינברא עשה דידהו מכל מקום[136] תלאן ואחר כך[137] פסק קשיא[138] לרב קשיא: ib.33a ליכא בתנאי עכר ולקמן פסול דברי רבי שמעון[139] בר ib.30b 33a יהודה וחכמים מכשירין סברוה דבולי עלמא לולב 36b צריך אגד וילפינן לולב מסוכה דכתיב[140] גבי סוכה Syn.88a תעשה ולא מן העשוי מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דמכשיר סבר אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן וגבי לולב[141] נמי אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן ומאן דפסיל סבר לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן[142] וגבי לולב[143] נמי לא אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן לא דכולי עלמא לא אמרינן ib.33a גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן והכא במילק לולב מסוכה קמיפלגי מאן דמכשיר סבר לא ילפינן לולב

Manche lesen: R. Mathna sagte: Mir ereignete sich einst ein solcher Fall, da kam ich vor Šemuél, und er sagte mir, dass sie für immer unbrauchbar sind. Man wandte ein: Hat man sie eingeknüpft und nachher die Enden durchgetrennt, so sind sie unbrauchbar; ferner wird auch bezüglich der Festhütte gelehrt: [130]*Du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem, hieraus folgerten sie, dass [die Festhütte] unbrauchbar ist, wenn man Weinlaub, Kürbisblätter oder Zaunreben über sie gezogen und Hüttenbedachung darüber gelegt hat. In welchem Fall? wollte man sagen, wo man sie nicht abgehauen hat, so sind sie ja schon deswegen unbrauchbar, weil sie [am Boden] haften, wozu denn [die Begründung]: ‹du sollst machen›, also nicht aus bereits Gefertigtem?! vielmehr handelt es hier, wo man sie abgehauen hat, dennoch lehrt er, dass sie unbrauchbar ist! schliesse also hieraus, dass das Abtrennen nicht als Anfertigen betrachtet wird, somit ist dies eine Widerlegung Rabhs. — Rabh kann dir erwidern, hier handle es, wo man sie nur herabgezogen hat und man das Fertigen nicht gut merkt.— Aber [der Passus]: Hat man sie eingeknüpft und nachher die Enden durchgetrennt» ist ja ein Einwand gegen Rabh! — Ein Einwand.

Es ist anzunehmen, dass sie den Streit folgender Tannaím führen: Hat man eine Uebertretung verübt und sie[139] abgepflückt, so ist sie unbrauchbar. — Worte des R. Šimôn b. Jehoçadaq; nach den Weisen ist sie brauchbar. Sie waren der Ansicht, dass die Festpalme[140] nach aller Ansicht des Zusammenbindens[141] bedarf, und wir bezüglich der Festpalme von der Festhütte folgern[142], bei der es ausdrücklich heisst: *Du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem, demnach besteht ihr Streit in Folgendem: wer sie als brauchbar erklärt, ist der Ansicht, bei der Festhütte werde das Abhauen als Fertigen betrachtet, und ebenso werde bei der Festpalme das Abpflücken als Fertigen betrachtet; wer sie als unbrauchbar erklärt, ist der Ansicht, bei der Festhütte werde das Abhauen nicht als Fertigen betrachtet, und ebenfalls werde bei Festpalme das Abpflücken nicht als Fertigen betrachtet. — Nein, alle sind der Ansicht, dass bei der Festhütte das Abhauen nicht als Fertigen betrachtet wird, ihr Streit besteht vielmehr darin, ob man bezüglich der Festpalme von der Festhütte

129. Dt. 16,13. 130. Die Beeren der Myrte, die mit der Festpalme zusammengebunden wird, diese machen sie rituell unbrauchbar, wenn sie in grosser Menge vorhanden sind. 131. Hebr. Lulab, zum liturg. Gebrauch am Hüttenfest; cf. Lev. 23,40. 132. Mit der Myrte u. der Weidenrute (cf. Bd. I S. 401 N. 9). 133. Dass das bereits Gefertigte unbrauchbar ist.

41 M — ורב אמר עד שיפסקן ‖ M 40 ואמר שמ' פסו
P פוס 42 M דהוי מחובר אלא לאו דקצצן וש"מ
43 M — והני דרב ‖ M 44 + הונא בריה דרב יהושע
45 M + כנון ‖ P 46 תלאה ‖ M 47 — לרב קש'
48 M בן ‖ M 49 — גבי סוכה ‖ M 50 נמי
51 M וכן גבי.

מסוכה ומאן דפסיל סבר ילפינן לולב מסוכה ואי
בעית אימא אי סבירא לן דלולב צריך אגד כולי
עלמא לא פליגי דילפינן לולב מסוכה והכא [52]בהא
קמיפלגי מר סבר צריך אגד ומר סבר אין צריך אגד
ובפלונתא דהני תנאי דתניא לולב בין אגוד בין
שאינו אגוד כשר רבי יהודה אומר אגוד כשר
שאינו אגוד פסול מאי טעמא דרבי יהודה יליף
לקיחה לקיחה מאגודת אזוב [53]כתיב התם ולקחתם
(לכם) אגדת אזוב וכתיב התם ולקחתם לכם ביום
הראשון מה להלן [54]באגודה אף כאן נמי [55]באגודה
ורבנן לקיחה מלקיחה לא [56]ילפינן [57]במאן אזלא הא
דתניא לולב מצוה לאוגדו [58]ואם לא אגדו כשר [59]אי
רבי יהודה בי לא אגדו אמאי כשר אי רבנן [60]אמאי
[61]מצוה לעולם רבנן [62]היא משום שנאמר זה אלי ואנוהו׃
זה הכלל [63]כל דבר שמקבל טומאה כו׳: מנא הני
מילי אמר ריש לקיש [64]אמר קרא ואד יעלה מן הארץ
מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ
אף [65]סוכה דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ
הניהא למאן דאמר ענני כבוד [66]היו אלא למאן דאמר
סוכות ממש עשו להם מאי איבא למימר דתניא
כי בסכות הושבתי את בני ישראל ענני כבוד היו
דברי רבי [67]אליעזר רבי עקיבא אומר סוכות ממש

folgert: wer sie als brauchbar erklärt, ist der Ansicht, man folgere nicht bezüglich der Festpalme von der Festhütte; wer sie als unbrauchbar erklärt, ist der Ansicht, man folgere bezüglich der Festpalme von der Festhütte. Wenn du aber willst, sage ich: wären wir der Ansicht, dass die Festpalme des Zusammenbindens bedarf, so würde niemand streiten, ob man bezüglich der Festpalme von der Festhütte folgert, ihr Streit besteht aber vielmehr in Folgendem: einer ist der Ansicht, sie bedürfe des Zusammenbindens, der andere ist der Ansicht, sie bedürfe des Zusammenbindens nicht, und zwar führen sie den Streit folgender Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Die Festpalme ist sowol zusammengebunden, als auch nicht zusammengebunden brauchbar, R. Jehuda sagt, zusammengebunden sei sie brauchbar, nicht zusammengebunden sei sie unbrauchbar. — Was ist der Grund R. Jehudas? — Er folgert dies aus [dem Wort] *nehmen*, welches auch bei dem Bündel Ysop gebraucht wird; dort[134] heisst es: *Ihr sollt ein Bündel Ysop nehmen*, und hier[135] heisst es: *Ihr sollt euch am ersten Tag nehmen*: wie es dort ein Bündel ist, so muss es auch hier ein Bündel sein. — Und die Rabbanan?! — Wir folgern aus [dem Wort] "nehmen" nicht. — ¿Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: Es ist Gebot, die Festpalme zusammenzubinden, hat man sie nicht zusammengebunden, so ist sie ebenfalls brauchbar; wenn die des R. Jehuda, — wieso ist sie brauchbar, wenn man sie nicht zusammengebunden hat?! wenn die der Rabbanan, — wieso ist es ein Gebot? — Thatsächlich die der Rabbanan, und zwar weil es heisst: [136]*Er ist mein Gott, ich will ihn verherrlichen*:

DIE REGEL HIERBEI IST: ALLES, WAS FÜR DIE [RITUELLE] UNREINHEIT EMPFÄNGLICH IST &. Woher dies? Reš Laqiš erwiderte: Der Schriftvers lautet: [137]*Und ein Gewölk stieg aus der Erde*; wie das Gewölk ein Gegenstand ist, der für die Unreinheit nicht empfänglich ist und aus der Erde kommt, so muss die Hüttenbedachung ebenfalls ein Gegenstand sein, der für die Unreinheit nicht empfänglich ist und aus der Erde kommt. — Einleuchtend ist dies nach demjenigen, welcher sagt, es wären Wolken der Herrlichkeit[138] gewesen, wie ist dies aber nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, sie hätten sich wirkliche Hütten gefertigt?! Es wird nämlich gelehrt: [139]*Denn in Hütten habe ich die Kinder Jisraél sitzen lassen*, das waren nämlich Wolken der Herrlichkeit. — Worte R. Eliêzers, R. Âqiba sagt: sie fertigten

M 52 בלולב צריך אגד קמ׳ מ״ס לולב צריך ○M 53 בתיב
...הראשון M 54 אג׳ M 55 ילפי M 56 אלא הא
דת׳ M 57 — ואם M 58 +במאן M 59 מאי
M 60 ומאי מצוה מש׳ זה M 61 +התנאה לפניו במצות
M 62 — כל...כו׳ M 63 — א״ק M 64 כל שאין
M 65 — היו M 66 אלעזר.

134. Ex. 12,22. 135. Lev. 23,40. 136. Ex. 15,2. 137. Gen. 2,6. 138. In denen Gott die Jisraéliten geführt hat; cf. Lev. 23,43. 139. Lev. 23,43.

עשו להם [139]בשלמא לרבי [140]אליעזר אלא לרבי עקיבא
מאי איכא למימר כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן
Dt.16,13 אמר קרא חג הסכת תעשה לך בקיש סוכה לחגיגה
מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן
הארץ אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו
Fol.12 מן הארץ אי מה חגיגה בעלי חיים אף סוכה [141]נמי
בעלי חיים [142]בי אתא רבין אמר רבי יוחנן אמר קרא
Rh.13A Dt.16,13 באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב
מדבר ואימא גורן [143]עצמו ויקב [144]עצמו אמר רבי
זירא יקב כתיב [145]באן ואי אפשר לסכך בו מתקיף
לה רבי ירמיה ואימא יין קרוש הבא משניר שהוא
דומה לעיגולי דבילה אמר רבי זירא הא מילתא
הוה ביתן ואתא רבי ירמיה שדא ביה נרגא רב
אשי אמר מגורן ולא גורן עצמו מיקב ולא יקב
Neh.8,15 עצמו רב חסדא אמר מהכא צאו החר הביאו עלי
זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ
עבות היינו הדס היינו עץ עבות אמר רב חסדא
הדם שטה לסוכה ועץ עבות ללולב:

[v] בילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן [146]יכול שהתירן בשרות ויכול בשרות לדפנות:

גמ׳ אמר רבי יעקב [147]שמעינן מיניה דרבי
Suk.15a יוחנן תרתי חדא הא ואידך [148]החושבו בגדיש לעשות
לו סוכה אינה סוכה חדא משום גזרת אוצר וחדא
משום תעשה ולא מן העשוי ולא ידענא הי [149]מינייהו
משום [150]אוצר והי [151]מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי

יקב [1] M 70 + גורן M 69 + אלא M 68 הניחא B 67
B 73 שמעית M 74 + דתנן M 75 מיני M 76 + גזירת. M 72 ואם היו מותרין בשרות M 71 — באן

sich wirkliche Hütten; richtig ist es nun nach R. Eliêzer, wie ist es aber nach R. Âqiba zu erklären?! Als R. Dimi kam, erklärte er im Namen R. Johanans: Der Schriftvers lautet: [139]*Das Hüttenfest sollst du dir machen*, man vergleiche also die Hütte mit dem Fest|opfer|: wie das Festopfer ein Gegenstand ist, der für die Unreinheit nicht empfänglich ist und seine Nahrung aus der Erde zieht, ebenso muss die Hüttenbedachung ebenfalls ein Gegenstand sein, der für die Unreinheit nicht empfänglich ist und aus der Erde kommt. — Demnach sollte doch die Hüttenbedachung von Lebendigem sein, wie auch das Festopfer ein Lebendiges ist?! Als Rabin kam, erklärte er im Namen R. Johanans: Der Schriftvers lautet: [140]*Wenn du von deiner Tenne und deiner Kelter einhimsest*, der Schriftvers spricht also vom Abfall der Tenne und der Kelter[141]. — Vielleicht aber von |den Früchten| der Tenne und der Kelter selbst? R. Zera erwiderte: Hier heisst es ja "Kelter"[142], was als Bedachung nicht verwendet werden kann. R. Jirmeja wandte ein: Dies kann ja beim geronnenen Wein, der aus Šenir kommt, der Fall sein, der einem Feigenkuchen gleicht! R. Zera sprach: Bis jetzt hatten wir es, und nun kam R. Jirmeja und warf eine Keule hinein. R. Âsi erklärte: *Von deiner Tenne*, nicht aber die Tenne selbst, *von deiner Kelter*, nicht aber die Kelter selbst. R. Hisda erklärte: aus Folgendem: [143]*Geht hinaus aufs Gebirge und holt euch Zweige vom Ölbaum und Zweige vom Ölbaum und Zweige von der Myrte und Zweige von Palmen und Zweige von dichtbelaubten Bäumen.* Myrten sind ja dasselbe was dichtbelaubte Bäume[144]! R. Hisda erwiderte: Wilde Myrten zur Festhütte und dichtbelaubte Bäume zur Festpalme.

BÜNDEL STROH, BÜNDEL HOLZ UND BÜNDEL REISER DÜRFEN ALS HÜTTENBEDACHUNG NICHT VERWENDET WERDEN, WENN MAN SIE ABER LOSGELÖST HAT, SO SIND SIE BRAUCHBAR; DIESE ALLE SIND FERNER AUCH ALS WÄNDE BRAUCHBAR.

GEMARA. R. Jâqob sagte: |Die Begründung| zweier Lehren hörte ich von R. Johanan, eine ist diese, die andere ist folgende: Eine Hütte, die man durch Aushöhlen einer Tenne fertigt, ist als Festhütte nicht brauchbar; eine |Lehre| begründete er: damit man nicht einen Speicher |als Festhütte| verwende, die andere begründete er: *Du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem; ich weiss jedoch nicht, welche

140. Dt. 16,13. 141. Stroh u. Gezweige. 142 Dh. die Frucht selbst, nämlich der Wein
143. Neh. 8,15. 144. Cf. Lev. 23,40.

אמר רבי ירמיה ניחזי אנן דאמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן מפני מה אמרו חבילי קש וחבילי עצים
וחבילי זרדין אין מסככין בהן פעמים שאדם בא בן
השדה בערב וחבילתו על כתפו ומעלה ומניחה על גבי
סוכתו כדי ליבשה ונמצך עיניה לסיכוך והתורה אמרה
תעשה ולא בן העשוי מדהא משום גזרת אוצר הא
משום תעשה ולא בן העשוי ורבי יעקב הך דרבי
חייא בר אבא לא שמיע ליה אמר רב אשי אמר
חבילי קש וחבילי עצים משום גזרת אוצר איבא
משום תעשה ולא בן העשוי ליבא והחוטט בגדיש
משום תעשה ולא בן העשוי איבא משום גזרת
אוצר ליבא ורבי יוחנן אמר לך הבא דקתני אין
מסככין בהן לכתחלה היא דאין מסככין משום גזרת Col.b
אוצר הא דאודייתא שפיר דמי התם דקתני אינה
סוכה אפילו דיעבד מדאודייתא נמי אינה כוכה׃
אמר רב יהודה אמר רב סככה בחיצין זכרים כשרה S.A. 15a
בנקבות פסולה זכרים כשרה פשיטא מהו דתימא
ניגזור זכרים אטו נקבות קמשמע לן אמר מר
בנקבות פסולה פשיטא מהו דתימא בית קבול
העשוי למראות לא שניה קיבול קמשמע לן׃ אמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן סככה באנינצי S.A. 1
פשתן פסולה בחוצני פשתן כשרה ׳והושני פשתן

M 77 + חכמים | M 78 — בערב M 79 כדי M 80
— והתורה...העשוי M 81 M 82 הא בישום M 82 והך מיש
M 83 הא ‖ M 84 — לכת׳...מסככין ‖ M 85 והא
M 86 — דיוצ M 87 — אי י M 88 בחיצין אמר מר|
בוכ M 89 א מ M 90 פשיטא M 91 — בית
M 92 בענינצי M 93 בה.

אוצר הא דאודייתא שפיר דמי התם דקתני אינה
סוכה אפילו דיעבד מדאודייתא נמי אינה סוכה׃
אמר רב יהודה אמר רב סככה בחיצין זכרים כשרה
בנקבות פסולה זכרים כשרה פשיטא מהו דתימא
ניגזור זכרים אטו נקבות קמשמע לן אמר מר
בנקבות פסולה פשיטא מהו דתימא בית קבול
העשוי למראות לא שניה קיבול קמשמע לן׃ אמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן סככה באנינצי
פשתן פסולה בחוצני פשתן כשרה ׳והושני פשתן

wegen des Speichers und welche wegen «*Du sollst machen*», also nicht aus bereits Gefertigtem» verboten ist. R. Jirmeja sprach: Wir wollen dies sehen, R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Weshalb sagten sie, dass man Bündel Stroh, Bündel Holz, oder Bündel Reiser nicht als Hüttenbedachung verwenden darf? weil es vorkommen kann, dass man abends mit seinem Bündel auf der Schulter heimkommt, und es auf die Hütte legt, um es zu trocknen, nachher sich aber überlegt, es da als Hüttenbedachung zu lassen, während ja die Gesetzlehre sagt: *Du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem. Wenn dies nun eine [rabbanitische] Anordnung ist, mit Rücksicht auf den Speicher, so ist ja zu entnehmen, dass das Andere wegen «*du sollst machen*», also nicht aus bereits Gefertigten verboten ist. R. Jâqob hat aber die Lehre des R. Ḥija b. Abba nicht gehört. R. Aši sprach: Ist etwa bei der Anordnung von Bündeln Stroh und Bündeln Holz nur die Anordnung mit Rücksicht auf den Speicher, nicht aber [das Gebot] «*du sollst machen*», also nicht aus bereits Gefertigtem» in Betracht zu ziehen?! oder ist bei der Aushöhlung einer Tenne nur [das Gebot] «*du sollst machen*», also nicht aus bereits Gefertigtem», nicht aber die Anordnung mit Rücksicht auf den Speicher in Betracht zu ziehen!? — R. Johanan kann dir erwidern: Hier heisst es ja: sie dürfen nicht verwendet werden, also von vornherein nicht, eine Anordnung mit Rücksicht auf den Speicher, nach der Gesetzlehre aber wol; dort heisst es: ist als Festhütte nicht brauchbar, selbst wenn es bereits geschehen ist, weil sie auch nach der Gesetzlehre keine Festhütte ist.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Hat man sie mit Pfeilstielen überdeckt, so ist sie, wenn es Männchen[145] sind, brauchbar, wenn es Weibchen sind, unbrauchbar. — «Wenn es Männchen sind, brauchbar», selbstredend[146]! — Man könnte glauben, man ordne auch bei Männchen Verbot an, mit Rücksicht auf Weibchen, so lässt er uns hören. — «Wenn es Weibchen sind, unbrauchbar», selbstredend! — Man könnte glauben, der aufnehmende Griff werde nicht als aufnehmendes [Gerät] betrachtet, so lässt er uns hören.

Raba b. Bar-Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Hat man sie mit Flachsbüscheln überdacht, so ist sie unbrauchbar, wenn mit Flachsstengeln, so ist sie brauchbar; bezüglich Flachsbündel weiss ich nicht und was mit Flachsbündeln gemeint

145. Weibchen od. Männchen dh. receptive Stiele zum Einsetzen des Pfeils, od. zugespitzte zum Einsetzen derselben in die Pfeile. 146. Da diese nur einfache Holzstücke sind, u. für die Unreinheit nicht empfänglich.

איני יודע [95]מהו והושני עצמן איני יודע [95]מה נפשך אי דיק ולא נפיץ הושני קרי ליה אבל תרי ולא דיק הוצני קרי ליה או דלמא תרי ולא דיק [96]נמי [96]הושני קרי ליה: אמר רב יהודה הני [97]שושי ושווצרי מסככין בהו אביי אמר [98]בשושי [97]מסככין בשווצרי לא מסככין מאי טעמא כיון דסרי Fol. 13a ריחייהו שביק להו ונפיק: אמר [1]רב חנן בר רבא הני היזמי והיני מסככין בהו אביי אמר בהיזמי מסככינן בהיני לא מסככינן [2]מאי טעמא כיון דנתרי טרפייהו שביק לה ונפיק: אמר רב גידל אמר רב האי אפקותא דדיקלא מסככין בהו אף על גב דאנידי אגד בידי שמים לא שמיה אגד [3]אף על גב דהדר אניד להו [4]אינד בחד לא שמיה אגד: אמר רב חסדא אמר [5]רבינא בר שילא הני דוקרי דקני מסככין בהו אף על גב דאנידי [6]נינהו אגד בידי שמים לא שמיה אגד [7]אף על גב דהדר אניד להו אינד בחד לא שמיה אגד תניא נמי הכי קנים [8]ודוקרנין מסככין בהן [9]קנים פשיטא אימא קנים של [10]דוקרנין [11]מסככין בהן: [12]אמר רב חסדא אמר [13]רבינא בר שילא הני מרייתא דאגמא אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח Hol. 62a Par. xi, 7 מיתיבי [14]אזוב ולא אזוב יון ולא אזוב [15]כוחלי ולא אזוב Neg. xiv, 6 מדברי ולא אזוב רומי ולא [16]אזוב שיש לו שם לווי אמר אביי כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה ובאת תורה והקפידה עליו [17]בידוע שיש לו שם לווי והני לא נשתנה שמייהו קודם מתן תורה [18]כלל רבא אמר

ist, weiss ich ebenfalls nicht: ist unter Flachsbündeln gebrochen und nicht gehechelt gemeint, aber geweicht und nicht gebrochen nennt er Flachsstengel, oder nennt er Flachsbündel auch geweicht und nicht gebrochen.

R. Jehuda sagte: Süssholz und Beiwich sind als Hüttenbedachung brauchbar; Abajja sagte: Süssholz ist brauchbar, Beiwich nicht. — Aus welchem Grund? — Da sie übelriechend werden, so könnte man die Festhütte verlassen und fortgehen.

R. Ḥanan b. Raba sagte: Dornen und Disteln sind als Hüttenbedachung brauchbar. Abajje sagte: Dornen sind brauchbar, Disteln nicht. — Aus welchem Grund? — Da ihre Blätter abfallen, so könnte man die Festhütte verlassen und fortgehen.

R. Gidel sagte: Der Quirl der Bäume ist als Hüttenbedachung brauchbar, obgleich die Zweige verbunden sind, denn die Verbindung ist ja durch den Himmel geschehen, und wird daher nicht als Bündel betrachtet, und selbst wenn man sie nachher festbindet, da das Festbinden des Einzelnen[147] nicht als Bündel betrachtet wird.

R. Ḥisda sagte im Namen des Rabina b. Šila: Das Geäst der Sträucher ist als Hüttenbedachung brauchbar, obgleich die Zweige verbunden sind, denn die Verbindung ist ja durch den Himmel geschehen und wird daher nicht als Bündel betrachtet, und selbst wenn man sie nachher festbindet, da das Festbinden des Einzelnen nicht als Bündel betrachtet wird. Ebenso wird auch gelehrt: Sträucher und Geäst sind als Hüttenbedachung brauchbar; bezüglich Sträucher ist dies ja selbstredend?! lies vielmehr: Geäststräucher sind als Hüttenbedachung brauchbar.

R. Ḥisda sagte im Namen des Rabina b. Šila |ferner|: Mit dem Sumpfbitterkraut entledigt man sich seiner Pflicht am Pesaḥfest[148]. Man wandte ein: Ysop[149], aber kein griechisches Ysop, noch stibiumfarbiges Ysop, noch Wald-Ysop, noch römisches Ysop, noch sonst ein Ysop mit einem Beinamen[150]. Abajje erwiderte: Was noch vor der Gesetzgebung verschiedene Namen hatte, und die Gesetzlehre darauf geachtet hat, bei dem giebt es auch einen Beinamen, bei diesem aber hat es vor der Gesetzgebung überhaupt keine verschiedene Namen gegeben. Raba erklärte: dies heisst überhaupt nur

147. Dh. der einzeln. Zweige, um sie auseinander zu spreizen. 148. Cf. Ex. 12,8. 149. Wo in der Gesetzlehre vom Ysop gesprochen wird. 150. Ebenso sollte auch hier Bitterkraut ohne Beinamen erforderlich sein.

95 M — מהו M + מתן M ○ הוש ק״ל 96
97 M שווצי 98 M בשווצי מס׳ אין מסכ׳ כיון ||
99 P מסככינן || M 1 — ר״ח בר || M 2 — מ״ט
3 M ואף || P 4 מיגד | 5 M רבה
7 P והקרינן, דוקרינן | 8 M דוקר
10 B ואמר || M 11 רבה בר רב שילא
12 M מדבריית ול״א רומית || M 13 + כל
14 M זו תיא שם || M 15 — כלל.

הני מרריתא כתמא שמיהו והאי דקרי לה מרריתא
דאנמא משום דמשתכח באנמא: אמר רב חסדא
איגד בחד לא שמיה אגד שלש שמיה אגד שנים
מחלוקת רבי יוסי ורבנן דתנן מצות אזוב שלשה Sab.109b Par. xi,9
קלחים ובהן שלשה גבעולין רבי יוסי אומר מצות
אזוב שלשה גבעולין שירייו שנים גרדומין כל שהוא
קא סלקא דעתין מדשירייו שנים תחילתו נמי שנים
והאי דקתני שלשה למצוה ומדרבי יוסי שלשה
למצוה לרבנן שלשה לעכב והתניא רבי יוסי אומר
אזוב תחילתו שנים ושירייו אחד פסול ואינו כשר
עד שיהא תחילתו שלשה ושירייו שנים אפוך לרבי
יוסי שלשה לעכב לרבנן שלשה למצוה והתניא אזוב
תחילתו שנים ושירייו אחד כשר ואינו פסול עד
שיהא תחלתו ושירייו אחד שירייו אחד פסול הא
אמרת שירייו אחד כשר אלא אימא עד שתהא Col.b
תחלתו כשירייו אחד: דרש מרימר הני איסוריתא
דסורא מסככין בהו אף על גב דאגדן למנינא בעלמא
הוא דאגדן אמר רבי אבא הני צריפי דאורבני ביון
שהותרה ראשי מעדנים שלהן כשרין והא אנידי
מתאי אמר רב פפא דשרי להו אמר רב הונא בריה
דרב יהושע אפילו תימא דלא שרי להו כל אגד
שאינו עשוי לטלטלו לא שמיה אגד: אמר רבי
אבא אמר שמואל ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא
בהן ידי חובתו בפסח מביאין את הטומאה ואין

M 16 וארי״ח א׳ רבה בר שילא אחד לא M 17 בש׳
M 18 קלחין ובהן ג׳ גבע׳ ובלבד שיהו שיריו B 19 וש׳ ב
וגרדומין M 20 והא V 21 שתח׳ M 22—לרבי
...למצוה P 23 פוסל M 24—תחלתו ו M 25 ס״ד
הא אמ׳ כשר אלא תחילתו M 26 + אמר שמואל
M 27 מדנים M 28 — ארי״פ P 29 ואי. M א״ל ר״פ
לה״ה M 30 ראוי.

Bitterkraut, man nennt es jedoch deshalb Sumpfbitterkraut, weil es sich im Sumpf findet.

R. Hisda sagte: Das Festbinden des Einzelnen heisst kein Binden, dreier zusammen heisst ein Binden, bezüglich zweier streiten R. Jose und die Rabbanan; es wird nämlich gelehrt: Beim Gebot vom Ysop ist es erforderlich, dass es drei Strünke mit zusammen[151] drei Stengeln hat; R. Jose sagt, beim Gebot vom Ysop seien drei Stengel erforderlich, als Rest genügen zwei und als Stumpf irgend wieviel. Er war also der Ansicht, dass auch von vornherein zwei erforderlich sind, wie auch als Rest zwei genügen, und nur als besondere Gebotsbefolgung lehrt er drei; und da nun nach R. Jose drei als besondere Gebotsbefolgung erforderlich sind, so sind sie ja nach den Rabbanan durchaus erforderlich. — ¿¡Es wird ja aber gelehrt: R. Jose sagte: Wenn das Ysopbündel von vornherein nur zwei [Stengel], oder als Rest nur einen hat, so ist es unbrauchbar; es ist nur dann brauchbar, wenn es von vornherein drei und als Rest zwei hat. — Wende es um: nach R. Jose sind drei durchaus erforderlich, nach den Rabbanan nur als besondere Gebotsbefolgung. Es wird auch gelehrt: Wenn das Ysopbündel von vornherein zwei und als Rest einen [Stengel] hat, ist es brauchbar, unbrauchbar ist es nur, wenn es von vornherein oder als Rest nur einen hat. — Wenn einen als Rest ist es unbrauchbar? du sagtest ja, dass es brauchbar ist, wenn es einen als Rest hat!— Sage vielmehr so: wenn es von vornherein das Mass seines Restes hat, nämlich einen.

Meremar trug vor: Die Rohrgebunde von Sura sind als Hüttenbedachung brauchbar, obgleich sie zusammengebunden sind, denn sie sind nur der Zahl wegen zusammengebunden. R. Abba sagte: Die Weidenzelte sind, wenn man die Knotenenden gelöst hat, brauchbar. — Sie sind ja aber unten zusammengebunden!? R. Papa erwiderte: Wenn man sie losgelöst hat. R. Hona b. R. Jehošuâ sagte: Du kannst sogar sagen, selbst wenn man sie nicht losgelöst hat, da das Gebinde, das nicht zum Umhertragen dient, nicht als Gebinde betrachtet wird.

R. Abba sagte im Namen Šemuéls: Die Kräuter, bezüglich deren die Weisen gesagt haben, dass man sich durch sie am Pesahfest seiner Pflicht entledigt, übertragen die Unreinheit[152], bilden keine Scheidewand[153] vor der Unreinheit und machen

151. So nach Rsj. z. St. und allen and. Comm. (cf. Tos. z. St. sv. ובהן). Sab. 109b erklärt Rsj. (sv. ובה): mit je 3 Stengeln. 152. Als Ueberzeltung. 153. Sie begrenzen die Unreinheit nicht. cf. N. 120.

חיצצין בפני הטומאה ופוסלין בסוכה משום איר
מאי מעמא כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי כמאן
דליתנהו דמיו יאמר רבי אבא אמר רב הונא
הבוצר לגת אין לו ידות ורב מנשיא בר גדא אמר
רב הונא הקיצי לכך אין לו ידות מאן דאמר
קוצר כל שכן בוצר דלא ניחא ליה דלא ניתציה
לחמריה מאן דאמר בוצר שאין לו ידות אבל קוצר
יש לו ידות הניחא ריה דליסכך בהו כי היכי דלא
ליבדרן נימא דרב מנשיא בר גדא תנאי היא דתניא
סוכי האגים וכהן תאנים פרכיליו וכהן ענבים קשין
וכהן שבלים מכבדות וכהן תמרים כולן אם פסולה
מרובה על הכוכלין בשרה אם לאו פסולה אחרים
אומרים עד שיהו קשין מרובין על הידות ועל
האוכלין מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר יש
לתן ידות ומר סבר אין להן ידות לרבי אבא ודאי
תנאי היא לרב מנשיא בר גדא מי ליתא תנאי
היא אמר לך רב מנשיא דכולי עלמא סברי הקוצר
לכך אין לו ידות והכא במאי עסקינן בגון שקוצצן
לאכילה ונמלך עייהן לסיכוך א קוצצן לאכילה מאי
טעמייהו דרבנן וכי תימא קסברי כיון דנמלך
עליהן לסיכוך בטלה ליה מחשבתו ומי בטלה ליה
מחשבה בהכי והתנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן
במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה
מעשה מוציא ביד מעשה ושיד מחשבה מחשבה

die Festhütte unbrauchbar, als offener Raum[154]; aus welchem Grund? — da sie, wenn sie dürr werden, zerbröckeln und zerfallen, so werden sie als nicht vorhanden betrachtet.

Ferner sagte R. Abba im Namen R. Honas: Wenn man für die Kelter winzert, so giebt es hierbei keine Stiele[155]. R. Menasja b. Gada sagte im Namen R. Honas: Wenn man zur Bedachung mähet, so giebt es hierbei keine Stiele. Nach dem, der dies bezüglich des Mähens lehrt, gilt dies um so eher vom Winzern, da man [die Stengel] nicht haben will, damit sie den Wein nicht aufsaugen; nach dem es aber beim Winzern keine Stiele giebt, giebt es beim Mähen wol, da man [die Aehren] haben will, damit [die Halme] nicht auseinanderfallen. Man kann sagen, dass bezüglich der Lehre des R. Manasja b. Gada Tannaím streiten; es wird nämlich gelehrt: Feigenzweige, an denen Feigen, Traubenbüschel, an denen Trauben, Halme, an denen Aehren, und Palmenzweige, an denen Datteln vorhanden sind, sind sämtlich [als Hüttenbedachung] brauchbar, wenn mehr Abfall als Essbares vorhanden ist, sonst aber unbrauchbar; Andere sagen: der Halme müssen mehr sein als des Essbaren mit den Stielen zusammen. Ihr Streit besteht wahrscheinlich in Folgendem: einer ist der Ansicht, es gebe hierbei Stiele, der andere ist der Ansicht, es gebe hierbei keine Stiele. Nach R. Abba müssen hierüber ganz bestimmt Tannaím streiten, ist dies aber auch nach R. Menasja b. Gada der Fall? Er kann sagen: wo man zur Hüttenbedachung mähet, geben alle zu, dass es hierbei keine Stiele giebt, hier aber handelt es, wo man sie zum Essen gemähet und sich nachher überlegt hat, sie als Hüttenbedachung zu verwenden. — Wenn man sie zum Essen gemähet hat, — was ist nun der Grund der Rabbanan?! wolltest du indess einwenden, die Rabbanan seien der Ansicht, dass durch die Ueberlegung, sie als Hüttenbedachung zu verwenden, sein erster Beschluss aufgehoben wird, — wird etwa dadurch der erste Beschluss aufgegehoben? es wird ja gelehrt: Sämtliche Geräte werden durch den blossen Beschluss[157] verunreinigungsfähig, von ihrer Unreinheit entlastet werden sie aber nur, wenn man an ihnen eine Thätigkeit vorgenommen hat; durch die [neue] Thätigkeit wird die vorherige Thätigkeit, als auch der vorherige Beschluss aufgehoben, durch

154. Der Raum, dem sie zur Ueberdachung dienen, wird als nicht überdacht betrachtet. 155. Zur Uebertragung der Unreinheit; sonst übertragen die Stiele die ev. U. auf die Frucht. 156. Dh. das Stroh überträgt die U. nicht auf die Aehren. 157. Dh. wenn man das Gerät als fertig betrachtet.

M 31 כהן מפני ‖ M 32 את הסוכה ‖ M 33 מיפרכי ונתרי M 34 אמר M 35 למצרא לחמרי — M 36 שא"ל ידות M 37 הקוצר לסכך תנאי ‖ M 38 פרכילי ענבים ובהן M 39 רואין ‖ M 40 — א"ל ר"מ ‖ M 41 סב הקו לסכך " M 42 שקצרן " M 43 הכי מאי ‖ M 44 קס רבנן " M 45 דאיכי M 46 מחשבתו בהכי ‖ B 47 מטומאה (P טומא) V 48 שהמעשה מבטל מיד.

ve.
Sab. 62b
Fol. 14

אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה יכי
תימא הני מילי כלים דהשיבי אבל ידות דלצורך
אכילה נינהו במחשבה נעשה ובמחשבה סלקא ותתנן
כל ידות האוכלין שבכסן בגורן טהורות ורבי יוסי Uçq.v.5
מטמא בשלמא למאן דאמר מאי בכסן בכסן בימש מאי איכא
אלא למאן דאמר מאי בכסן בכסן בימש מאי איכא
למימר הכא נמי שבכסן מימש אי הכי מאי טעמייהו
דאחרים דאמור כרבי יוסי דתנן רבי יוסי מטמא האי
מאי בשלמא התם טעמא דרבי יוסי הויא ידדרבי
שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש הואיל
וראויות לחופכן בעתר אלא הכא למאי הויא חויא
לרבי סתר למעקט לחו בגלייזיתו: גופא כל ידות
האוכלין שבכסן בגורן טהורות ורבי יוסי מטמא
מאי בכסן רבי יוחנן אמר בכסן מימש רבי אליעזר איבר
התיר אגדן בשלמא לרבי אליעזר דאמר בכסן התיר
אגדן היינו דמטמא רבי יוסי אלא לרבי יוחנן דאמר
בכסן מימש מאי איכא למימר טעמיה דרבי יוסי אמר
רבי שמעון בן לקיש הואיל וראויות לחופכן בעתר:
אמר רבי אליעזר למה נמשלה תפלתן של צדיקים Jab.64a
כעתר לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה
בגורן ממקום למקום אף תפלתן של צדיקים מהפכת
דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת
רחמנות:

[vj] סככין בנסרים דברי רבי יהודה ורבי מאיר Suk.15a 36a
אוסר נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה
טפחים בשרת ובלבד שלא יישן התחתון: Ib.17b

einen [neuen] Beschluss wird weder die vorherige Thätigkeit, noch der vorherige Beschluss aufgehoben. Wolltest du indess einwenden: dies beziehe sich nur auf Geräte, die selbständige Gegenstände sind, nicht aber auf Stengel, die zum Speisen gehören und daher mit dem blossen Beschluss solche werden, beziehungsweise nicht mehr sind, so wird ja gelehrt: Stengel von Feldfrüchten, die man bereits in der Tenne gebrochen hat, sind nicht verunreinigungsfähig, nach R. Jose sind sie verunreinigungsfähig; richtig wäre es nun nach dem, welcher sagt, dreschen heisse die Bündel lösen, wie ist es aber nach dem zu erklären, welcher sagt, dreschen heisse wirklich dreschen!? — Hier handelt es ebenfalls, wo man sie gedroschen hat. — Was ist demnach der Grund der Anderen!? — Sie sind der Ansicht R. Joses, wie gelehrt wird: nach R. Jose sind sie verunreinigungsfähig. — Was ist das [für eine Entgegnung?!] dort ist der Grund R. Joses, weil sie eine Verwendung haben, wie es R. Šimôn b. Laqiš erklärt hat: sie sind nämlich dazu verwendbar, um sie mit der Heugabel umzurühren, welche Verwendung haben sie aber hier?! — Sie sind verwendbar, wenn man [die Bedachung] niederreisst, da man sie an den Halmen anfassen kann.

Der Text. Alle Stiele von Feldfrüchten, die man in der Tenne gedroschen hat, sind nicht verunreinigungsfähig, nach R. Jose sind sie verunreinigungsfähig. — Was ist unter "Dreschen" zu verstehen? — R. Johanan erklärt, wirklich dreschen, R. Eliêzer erklärt, die Bündel lösen. — Richtig ist es nach R. Eliêzer, welcher erklärt, die Bündel lösen, dass sie nach R. Jose verunreinigungsfähig sind; was ist aber der Grund R. Joses, nach der Erklärung R. Johanans, dass nämlich wirklich dreschen gemeint ist!? R. Šimôn b. Laqiš erklärte: Da man sie durch diese mit der Heugabel umrühren kann. R. Eliêzer sagte: Weshalb wird das Gebet der Gerechten mit einer Heugabel verglichen? — um dir anzudeuten: wie die Heugabel das Getreide in der Kelter von Ort zu Ort umrührt, so verwandelt auch das Gebet der Gerechten den Willen des Heiligen, gebenedeiet sei er, von der Eigenschaft der Unbarmherzigkeit in die Eigenschaft der Barmherzigkeit.

MAN DARF [DIE FESTHÜTTE] MIT BRETTERN ÜBERDACHEN — WORTE R. JEHUDAS, NACH R. MEÍR IST ES VERBOTEN. HAT MAN ÜBER SIE EIN BRETT VON VIER HANDBREITEN GELEGT, SO IST SIE BRAUCHBAR, NUR DARF MAN UNTER DIESEM NICHT SCHLAFEN.

M 49 מבטלת VM 50 דלצורך אכ ניתהו M 51
נחתי ובמו סלקו V 52 — ור י מטמא | M 53 —
מאי | M 54 אחר דאמ כר י דתניא M 55 — התם
מעמא M 56 — חזוא M 57 לה למנקטיתהו בג
M 58 — אל. V אליעזר | M 59 — לה א דא VP 60
אליעזר M 61 משום הכי מטמא M 62 לני ד 63
M אמאי מטמא אר ש. B אמאי מטמא ר י M 64 אבחו.
V אליעזר M 65 בע M 66 רגזנות.

גמ׳א. אמר רב מחלוקת בנסרין שיש בהן
ארבעה דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה ורבי
יהודה לית ליה גזרת תקרה אבל בנסרין שאין
בהן ארבעה דברי הכל כשרה ושמואל אמר בשאין
בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה דברי
הכל פסולה אין בהן ארבעה ואפילו פחות משלשה
הא קנים בעלמא נינהו אמר רב פפא הכי קאמר
יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה פחות משלשה
דברי הכל כשרה מאי טעמא קנים בעלמא נינהו
בי פליגי משלשה עד ארבעה מר סבר ביון דליתנהו
שיעור מקום לא גזרינן ומר סבר ביון דנפקי לחו
מתורת לבוד גזרינן תנן נתן עליה נסר שהוא רחב
ארבעה טפחים כשרה ובלבד שלא יישן תחתיו
בשלמא לשמואל דאמר בשאין בהן ארבעה מחלוקת
אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה משום הכי
לא יישן תחתיו אלא לרב דאמר בשיש בהן ארבעה
מחלוקת אבל אין בהן ארבעה דברי הכל כשרה
לרבי יהודה אמאי לא יישן תחתיו מי סברת דברי
Suk.17b הכל היא כיפא אתאן לרבי מאיר תא שמע שני
Col.b סדינין מצטרפין שני נסרין אין מצטרפין רבי מאיר
אומר אף נסרין כסדינין בשלמא לשמואל דאמר
בשאין בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה
דברי הכל פסולה מאי מצטרפין לארבעה
אלא לרב דאמר בשיש בהן ארבעה מחלוקת אבל
אין בהן ארבעה דברי הכל כשרה היכי דמי אי

GEMARA. Rabh sagte, der Streit bestehe nur bezüglich Bretter, die vier |Handbreiten| haben, nach R. Meír ist bei solchen Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf gewöhnliche Balken[158]. R. Jehuda hingegen hält von einer Anordnung mit Rücksicht auf gewöhnliche Balken nicht; wenn die Bretter aber keine vier |Handbreiten| haben, geben alle zu, dass sie brauchbar ist. Šemuél sagte, der Streit bestehe, wo sie keine vier |Handbreiten| haben, wenn sie aber vier |Handbreiten| haben, so geben alle zu, dass sie unbrauchbar ist. Wenn sie keine vier |Handbreiten| haben[159], also sogar weniger als drei, solche sind ja nur Stäbe[160]!? R. Papa erklärte: So meint er es: haben sie vier |Handbreiten|, so ist sie nach aller Ansicht unbrauchbar, haben sie keine drei, so ist sie nach aller Ansicht brauchbar, weil solche nur Stäbe sind, ihr Streit besteht bezüglich solcher, die zwischen drei und vier |Handbreiten| haben: einer ist der Ansicht, wir ordnen kein Verbot an, da sie nicht das Mass eines besonderen Raums[161] haben, der andere ist der Ansicht, wir ordnen wol Verbot an, da sie breiter sind als das Mass für die Vereinigung[162]. — ¿Es wird gelehrt: Hat man über sie ein Brett gelegt, das vier Handbreiten hat, so ist sie brauchbar, nur darf man unter diesem nicht schlafen; richtig ist es nun nach Šemuél, nach dem sie über Bretter streiten, die keine vier |Handbreiten| haben, wo sie aber vier haben, alle zugeben, dass sie unbrauchbar ist, es ist daher verboten, unter diesem zu schlafen; weshalb aber darf man unter diesem nach R. Jehuda nicht schlafen, nach der Erklärung Rabhs, nach dem sie über Bretter streiten, die vier |Handbreiten| haben, wo sie aber keine vier haben, alle zugeben, dass sie brauchbar ist!? — Glaubst du etwa, dies sei aller Ansicht!? der Schlussfatz ist auf R. Meír zurückzuführen. ¿Komme und höre: Zwei Laken werden vereinigt[163], zwei Bretter werden nicht vereinigt; R. Meír sagt: Bretter ebenso wie Laken; richtig ist es nun nach Šemuél, nach dem sie über Bretter streiten, die keine vier |Handbreiten| haben, wenn sie aber vier haben, alle zugeben, dass sie unbrauchbar ist, unter "vereinigt" ist also zu verstehen, vereinigt zu vier |Handbreiten|; in welchem Fall handelt es aber nach Rabh, nach dem sie über Bretter streiten, die vier |Handbreiten| haben, wo sie aber keine vier haben, alle zugeben, dass sie brauchbar ist, — haben sie vier, so ist ja die Vereinigung nicht nötig, haben sie

M 67 מסככין בנס שי ב ד׳ מחלוקת M 68 — הא
M 69 רב ע דיש בהן M 70 מאי...גינהו M 71 דלית
ליה || M 72—לחו || M 73 ה״ר.

158. Da auch zu gewöhnlichen Bauten Balken dieser Stärke verwendet werden, so könnte man verleitet werden, der Festhütte überhaupt fern zu bleiben. 159. Vier Handbreiten; cf. Bd. I p. 326 u. o. 160. Drei Handbreiten, vgl. N. 76. 161. Zu 4 Handbreiten, um als unbrauchbare Hüttenbedachung betrachtet zu werden.

keine vier, so sind es ja nur Stäbe!? Thatsächlich, wo sie vier [Handbreiten] haben, unter "vereinigt" ist aber vielmehr die Vereinigung zu vier Ellen am Rand gemeint. Eine andere Lesart: Richtig ist es nach Šemuél, nach dem sie über Bretter streiten, die keine vier [Handbreiten] haben, wo sie aber vier haben, alle zugeben, dass sie unbrauchbar ist, unter "vereinigt" ist also die Vereinigung zu vier Ellen am Rand gemeint; nach der Erklärung Rabhs aber ist allerdings nach R. Meír unter "vereinigt" die Vereinigung zu vier Ellen am Rand gemeint, wie ist aber das "vereinigt" nach R. Jehuda zu verstehen, nach dem sie brauchbar ist, auch wenn sie vier [Handbreiten] haben, und somit nichts weiter als Stäbe sind!? Da R. Meír [den Ausdruck] "vereinigt" gebraucht, so gebraucht R. Jehuda ebenfalls "vereinigt". Es giebt eine Lehre als Stütze für Rabh und es giebt eine Lehre als Stütze für Šemuél. Es giebt eine Lehre als Stütze für Rabh: Hat man sie mit Brettern aus Zedern bedeckt, die keine vier [Handbreiten] haben, so ist sie nach aller Ansicht brauchbar, die wol vier [Handbreiten] haben, so ist sie nach R. Meír unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar. R. Jehuda erzählte: Zur Zeit der Gefahr[162] holten wir einst Bretter von vier [Handbreiten], legten sie auf ein Gatter, und setzten uns darunter. Da sprachen sie zu ihm: Ist hieraus ein Beweis zu erbringen!? aus Zeiten der Gefahr ist nichts zu beweisen. Es giebt eine Lehre als Stütze für Šemuél: Hat man sie mit Brettern bedeckt, die vier [Handbreiten] haben, so ist sie nach aller Ansicht unbrauchbar, die keine vier haben, so ist sie nach R. Meír unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar; jedoch giebt R. Meír zu, dass, wenn jedes Brett vom anderen so weit entfernt ist, wie es breit ist, man oben eine Latte lege, und sie ist brauchbar; ebenso giebt R. Jehuda zu, dass sie, wenn man oben ein Brett von vier Handbreiten gelegt hat, allerdings brauchbar ist, es jedoch verboten ist, unter diesem zu schlafen, und wer darunter schläft, sich seiner Pflicht nicht entledigt.

Es wurde gelehrt: Hat man sie[163] auf der Kante gelegt, so ist sie, wie R. Hona sagt, unbrauchbar, wie R. Hisda und Rabba b. R. Hona sagen, brauchbar. R. Nahman traf einst in Sura ein, da kamen R. Hisda und Rabba b. R. Hona zu ihm und fragten ihn: Wie ist es, wenn man sie auf der Kante legt? Da sprach er zu ihnen: So ist

דאית בהו ארבעה למה לי לאיצטרופי אי דלית בהו ארבעה אמאי והא קנים בעלמא נינהו לעולם דאית בהו ארבעה ומאי מצטרפין מצטרפין לארבע אמות מן הצד לישנא אחרינא בשלמא לשמואל דאמר בשאין בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה מאי מצטרפין מצטרפין לארבע אמות מן הצד אלא לרב בשלמא לרבי מאיר מאי מצטרפין מצטרפין לארבע אמות מן הצד אלא לרבי יהודה דאמר אפילו יש בהן ארבעה כשרה מאי מצטרפין קנים בעלמא נינהו אידי דקאמר רבי מאיר מצטרפין אמר רבי יהודה מצטרפין תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב סככה בנסרים של ארז שאין בהן ארבעה Suk.17b 37a דברי הכל כשרה יש בהן ארבעה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר אמר רבי יהודה מעשה בשעת הסכנה שהביאנו נסרים שהיו בהן ארבעה וסיככנו על גבי מרפסת וישבנו תחתיהן אמרו לו משם ראיה vgl. Suk. 2b אין שעת הסכנה ראיה תניא כוותיה דשמואל סככה b. 17b 37a בנסרים שיש בהן ארבעה דברי הכל פסולה אין בהן ארבעה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר ומודה רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל ביניהם וכשרה ומודה רבי יהודה שאם נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים כשרה ואין ישנים תחתיו והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו אתמר הפכן על צידיהן רב הונא אמר פסולה ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי כשרה איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ליה הפכן על צידיהן מהו אמר להו

M 74 מצטרפי קנים ‖ M 75 + הא אמרת ד"ה כשרה ‖ P 76 — מצט' ‖ M 77 — לישנא...אר"י מצטרפי ‖ B 78 + אין ‖ M 79 + טפחים. — ד"ה ‖ M 80 [+נמי] ‖ M 81 של ארז שיש בהן ‖ M 82 — משם ראיה ‖ B 83 + ארז ‖ M 84 פסול ‖ M 85 תחתיה ואם ישן תחתיה.

162. Dh. Religionsverfolgung. 163. Vier Handbreiten breite Bretter.

פסיכה נעשו כשפודין של מתכת אמר להו רב חונא
לא אמרי לכו אמרי בוותי אמרו ליה ומי אמר לן
מר מעמא ולא קבלינן מיניה אמר להו ומי בעיתו
מינאי מעמא ולא אמרי לכו ליממא מסייע ליה אינה
מחוקק כדי ראשו יהוכו ושלחנו או שנפרצה בה
פרצה כדי שיודקר בה גדי בבת ראש או שנתן
עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים אף על פי
שיש הנטים לתוכה אלא שיש טפחים בסולת חובי
דבי מאי ראי בנין שהפכן על צידיהם לא תכא
במאי עסקינן בנין דאגדה על פיצמא דמטטרתא דעייל
תילתא ואפיק חד דהויה ליה פסל חוצא מן הסוכה
יבי פסי חוצא מן הסוכה נידון בסוכתו:

Fol. 15 [vij]

קדה שאין עליה מעזובה רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים מפקפק ונוטל אחת מכנגיתום ובית הלל אומרים מפקפק או נוטל אחת מכנגיתום רבי מאיר אומר נוטל אחת מכנגיתום ואינו מפקפק:

גמרא בשלמא בית חלל מעמייהו משום תעשה הלא מן העשוי אי מפקפק עביד ליה מעשה אי נוטל אחת מכנגיתום עבד בה מעשה אלא בית שמאי מאי מעמייהו אי משום תעשה והא מן העשוי בחדא מניא אי משום עזות תקרה בנוטל אחת מכנגיתום מניא רעילים משום עזות תקרה ותכי קאמרי אף על פי שמפקפק או נוטל אחת מכנגיתום אין אי לא יא אי הכי אימא סיפא רבי מאיר אומר נוטל אחת מכנגיתום אבל לא יפקפק רבי מאיר היינו בית

M 86 עד כדוד M 87 אנו בוותי M 88 מעך
M 90 הלא אנו M 90 נהי ראשו בבת אחת או M 91
B 93 אפיצמא B 92 אלא B 94 יגון M 94 רבי
M 95 ובל...חסוכה M 96 ואין צריך לפקפק M 97
M 98 בפקפק M 99 אומא...יפקפק

Mes.93a Naz.19a Sym.10a

sie unbrauchbar, sie gleichen hierin Metallspiessen. Darauf sprach R. Hona zu ihnen: Habe ich euch etwa nicht gesagt, dass ihr euch meiner Ansicht anschliessen sollt?! Diese erwiderten: Hat uns der Meister etwa eine Begründung gegeben, die wir zurückgewiesen hätten? Da entgegnete jener: Habt ihr etwa nach einer Begründung gefragt, die ich euch nicht gegeben hätte?! Man kann Folgendes als Stütze für ihn anführen: Fasst sie nicht Haupt, grösseren Teil des Körpers und Tisch, oder hat sie einen Riss bekommen, durch den eine Ziege mit einem Satz durchschlüpfen kann, oder hat man oben ein Brett gelegt, das vier Handbreiten hat, obgleich es auf dieser nur drei einnimmt, so ist sie unbrauchbar; wie kann dies nun stattfinden? — wahrscheinlich, wenn man sie auf der Kante legt. — Nein, hier handelt es, wenn man es an den Rand der Festhütte [an der Thürseite] legt, wo es drei Handbreiten innerhalb und eine ausserhalb einnimmt; dies ist somit eine über die Festhütte hinausragende Latte und die über die Festhütte hinausragende Latte gilt wie die Festhütte selbst.

EIN [FERTIGES] GEBÄLK, DAS KEINE VERKLEIDUNG HAT, SOLL MAN, WIE R. JEHUDA SAGT, NACH DER SCHULE SAMMAJS [EIN WENIG] RÜTTELN, AUSSERDEM [EINE PLANKE] AUS DER MITTE FORTNEHMEN, NACH DER SCHULE HILLELS, ENTWEDER RÜTTELN, ODER EINE PLANKE AUS DER MITTE FORTNEHMEN; R. MEÍR SAGT, MAN NEHME EINE [PLANKE] AUS DER MITTE FORT, RÜTTLE ABER NICHT.

GEMARA. Einleuchtend ist die Ansicht der Schule Hillels, ihre Begründung ist nämlich: «*du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem», wenn man rüttelt, übt man daran eine Thätigkeit, und ebenso, (übt man daran eine Thätigkeit), wenn man eine [Planke], aus der Mitte fortnimmt, was ist aber die Begründung der Schule Sammajs? wollte man sagen, wegen: «*du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem», so müsste doch auch eines genügen, wollte man sagen, als Anordnung mit Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk, so müsste doch genügen, wenn man eine [Planke] aus der Mitte fortnimmt!? — Thatsächlich als Anordnung mit Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk, und zwar ist es folgendermassen gemeint: obgleich man es rüttelt, so ist sie dennoch [nur brauchbar], wenn man eine [Planke] aus der Mitte fortnimmt, sonst aber nicht. — Wie ist demnach der Schlussatz zu erklären: R. Meír sagt, man nehme eine [Planke] aus der Mitte fort, rüttle aber nicht: R. Meír sagt ja dasselbe,

שמאי הכי קאמר [1]לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה[2]מאי קמשמע לן דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה[3]ורבי יהודה לית ליה גזירת תקרה והא אפליגו בה חדא זימנא[4]דתנן מסככין בנסרים דברי רבי יהודה ורבי מאיר אוסר אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן רישא בנסרים משופין[5]עסקינן ומשום גזרת כלים נגעו בה ולרבי יהודה אמר רב דאמר סככה[6]בחיצין זכרים כשרה בנקבות פסולה ולא גזר זכרים אטו נקבות הכא נמי לא גזור נסרים משופין אטו כלים[7]אלא על כרחך[8]רישא פליגי בגזרת תקרה וסיפא[9]פליגי בגזרת תקרה[10]אי הכי תרתי למה לי סיפא רבי יהודה[11]היא דקא אמר[12]ליה לרבי מאיר אמאי קא אסרת בנסרים משום גזרת תקרה האי סברא לבית שמאי[13]דאית להו[14]ובית הלל לא גזרי ואמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה[15]הניחא לרב דאמר מחלוקת בשיש בהן ארבעה דרבי מאיר אית ליה גזירת תקרה ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה[16]אלא לשמואל דאמר בשאין בהן ארבעה מחלוקת אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה סיפא במאי פליגי בביטולי תקרה קא מיפלגי מר סבר בטלה[17]בהכי ומר סבר בהכי לא בטלה[18]׃

Sab.42a 135a Jso.28a Bq.94a Suk.14a 36a

M 1 במאי קמפלגי דר מ P 2 — ור׳ י ל ל גזרת תקרה ‖ M 3 — דתנן ‖ M 4 ○עס׳ ‖ M 5 בהוצין זכ׳ כש׳ בהוצין נק ‖ M 6 — אלא M 7 — רישא M 8 +נמי MB 9 ואפליגי בתר׳ זימני ל׳ ל M 10 — היא M 11 —ליה B 12 +הוא M 13 (ולב ה לית להו) ואמר ליה ר׳מ ‖ M 14 - הניחא...ל ל גז׳ תקרה ‖ M 15 ולשמ׳ ‖ M 16 + תקרה ‖ M 17 +ל׳א ר׳י סבר בטולי תקרה לכ׳ש במפקפק ונוטל אחת מבינתיים לכ ה או מפקפק או נוטל אחת מבינתים וארמ בין כ׳ש וכן ב׳ה אי נוטל אחת מבינת׳ אין אי לא לא.

was die Schule Šammajs! So meint er es: die Schule Šammajs und die Schule Hillels waren darüber überhaupt nicht streitig. – ¿Was lässt er uns also hören, dass R. Meír von der Anordnung mit Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk hält, und R. Jehuda von einer solchen Anordnung nicht hält, bezüglich dessen streiten sie ja bereits, wie gelehrt wird: Man darf [die Festhütte] mit Brettern bedachen – Worte R. Jehudas, R. Meír verbietet dies. R. Hija b. Abba erwiderte im Namen R. Johanans: Diese erste Lehre handelt von gehobelten Brettern, und zwar ist dies eine Anordnung mit Rücksicht auf wirkliche Geräte[164]. ¿Nach R. Jehuda, der im Namen Rabhs sagt, dass sie brauchbar ist, wenn man sie mit Männchen-Griffen, und unbrauchbar, wenn man sie mit Weibchen-Griffen bedeckt hat, — nach dem also bei Männchen-Griffen kein Verbot aus Rücksicht auf Weibchen-Griffe angeordnet wird, sollte man doch hier ebenfalls bei gehobelten Brettern kein Verbot aus Rücksicht auf wirkliche Geräte anordnen; vielmehr musst du ja sagen, dass sie sowol in der ersten Lehre (bezüglich der Anordnung eines Verbots aus Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk streiten) als auch in der zweiten Lehre bezüglich der Anordnung eines Verbots aus Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk streiten, — wozu nun dieser Streit zweimal. — In der zweiten Lehre spricht R. Jehuda zu R. Meír: Du verbietest sie mit Brettern zu bedecken, als Anordnung mit Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk, — diese Ansicht vertritt ja nur die Schule Šammajs, die Schule Hillels ordnet dies ja aber nicht an! Darauf erwiderte R. Meír: die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten diesbezüglich überhaupt nicht. — Richtig ist es nun nach Rabh, nach dem sie [bezüglich Bretter] streiten, die vier [Handbreiten] haben, R. Meír hält von der Anordnung aus Rücksicht auf ein gewöhnliches Gebälk, während R. Jehuda von einer solchen Anordnung nicht hält; worin aber besteht ihr Streit in der zweiten Lehre nach Šemuél, nach dem sie [bezüglich Bretter] streiten, die keine vier [Handbreiten] haben, wo sie aber vier haben, alle zugeben, dass sie unbrauchbar ist[165]!? – Sie streiten bezüglich der Aufhebung[166] des Gebälks, nach diesem wird es dadurch aufgehoben, nach jenem wird es dadurch nicht aufgehoben.

164. Solche gehob. Bretter können auch zu anderem Gebrauch verwendet werden. 165. Planken gewöhnlicher Zimmerdecken haben ja 4 Handbreiten. 166. Mit einem 4 Handbreiten skarken Brett von vornherein zu bedecken, ist nach aller Ansicht (aus Rücksicht etc.) verboten, anders ist es aber, wo man durch irgend eine That den Wunsch, die perman. Wohnung aufzugeben, um eine Festhütte zu errichten

[viij] מקרה סוכתו בשפודין או בארובות המטה
Ed.15ª
אם יש ריוח בינתן במותן בשרה החוטט
Sab.129ª
בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה׃

WENN MAN DIE FESTHÜTTE MIT HOLZSPIESSEN ODER SEITENBRETTERN VON BETTEN AUSBAUT, SO IST SIE BRAUCHBAR, WENN DIESELBEN VON EINANDER UM SO VIEL ENTFERNT, WIE SIE BREIT SIND. WENN MAN EINE TENNE AUSHÖHLT, UM DARAUS EINE HÜTTE ZU MACHEN, SO IST DIESE ALS FESTHÜTTE NICHT BRAUCHBAR.

גמרא. לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בריה
דרב יהושע דאתמר פרוץ בעומד רב פפא אמר
T. 15ª
מותר ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור[167] אמר
לך רב הונא בריה דרב יהושע מאי כמותן בנכנס
ויוצא והא אפשר לצמצם אמר[168] רבי אמי במעדיף
Col.b
רבא אמר אפילו תימא בשאין מעדיף אם היו נתונים
שתי נותנן ערב ערב נותנן שתי׃ או בארובות
המטה׃ לימא מסייע ליה[169] לרבי אמי בר טביומי
דאמר[170] רבי אמי בר טביומי סככה בבלאי בלים
פסולה בדאמר רבי[171] חנן אמר רבי בארובה ושתי
ברעים[172] בקצרה ושתי ברעים הכא נמי בארובה ושתי
ברעים[173] בקצרה ושתי ברעים היכא אתמר דרבי[174] חנן
Fol.16
אמר רבי אחא דתנן מטה מטמאת הכילה וטהרת
Kelyaim,9
חבילה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מטמאת
אברים וטהרת אברים[175] מאי ניהו אמר רבי[176] חנן אמר
רבי ארובה ושתי ברעים[177] קצרה ושתי ברעים[178] למאי
חזיא למסמיכנתו אגודא[179] ולמיתב עליה ומשדא
אשלי׃ גופא אמר[180] רבי אמי בר טביומי סככה בבלאי
Sab.145ª
בלים פסולה מאי בלאי בלים אמר אביי מטלניות
שאין בהן שלש על שלש דלא חזיין לא לעניים
ולא לעשירים תניא כוותיה[181] דרבי אמי בר טביומי

WENN MAN EINE TENNE AUSHÖHLT, UM DARAUS EINE HÜTTE ZU MACHEN, SO IST DIESE ALS FESTHÜTTE NICHT BRAUCHBAR.

GEMARA. Dies wäre also eine Widerlegung der Lehre des R. Hona b. R. Jehošuâ; es wurde nämlich gelehrt: Ist das Durchbrochene ebensoviel wie das Bestehende, so ist es, wie R. Papa sagt, erlaubt[167], wie R. Hona b. R. Jehošuâ sagt, verboten.

R. Hona b. R. Jehošuâ kann dir erwidern: unter "so viel entfernt" ist zu verstehen, dass man sie hin und her schieben kann[168]. — Man kann dies ja genau bemessen! R. Ami erwiderte: Man muss einen Ueberschuss lassen. Raba erklärte: Du kannst sogar sagen, dass man keinen Ueberschuss lässt, denn liegen sie der Länge nach, so lege man [das Rohr der Bedachung] der Breite nach, liegen sie der Breite nach, so lege man dies der Länge nach.

ODER SEITENBRETTERN VON BETTEN. Dies ist also eine Stütze für R. Ami b. Ṭabjomi; R. Ami b. Ṭabjomi sagte nämlich, dass sie unbrauchbar ist, falls man sie mit Lappen bedeckt hat. — Wie R. Ḥanan im Namen Rabbis erklärt hat, es handle vom Seitenbrett nebst beiden Füssen oder vom Querbrett nebst beiden Füssen, ebenso handelt es hier vom Seitenbrett nebst beiden Füssen oder vom Querbrett nebst beiden Füssen. — Worauf wurde die Lehre des R. Ḥanan im Namen Rabbis bezogen? — Auf folgende Lehre: Das Bett wird nur komplet unrein und nur komplet wieder rein — Worte R. Eliêzers, die Weisen sagen, sie werde auch in einzelnen Teilen unrein, und in einzelnen Teilen wieder rein; welche [Teile] sind es nun? hierüber sagte R. Ḥanan im Namen Rabbis: Das Seitenbrett mit beiden Füssen, das Querbrett mit beiden Füssen. — Welche Verwendung haben diese? — Man stützt sie an die Wand, setzt sich auf sie und spinnt Stricke.

Der Text. R. Ami b. Ṭabjomi sagte: Hat man sie mit Lappen von Kleidungsstücken bedeckt, so ist sie unbrauchbar. Welche Lappen sind da gemeint? Abajje erwiderte: Flicke, die keine drei auf drei [Fingerbreiten] haben, und somit weder für Arme noch für Reiche irgend eine Verwendung haben. Gleichlautend mit R. Ami b. Ṭabjomi wird auch gelehrt: Matten aus Bast und Binsicht, auch Ueberreste,

kund thut. 167. Wenn die Wandung des Gebäudes zur Hälfte durchgebrochen ist, so wird es noch als Privatgeb. betrachtet, und das Tragen ist da am Š. erlaubt. 168. Demnach muss der Zwischenraum ein wenig grösser sein.

M 18 הכא במאי עסק בנכנס | M 19 אביי | M 20 לימי
M 21 רמי | M 22 נחמן בארובה | M 23 בקצ וב
M 24 נחמן (א״ר) | M 25 אבריים | M 26 ברעים
M 27 חנן | M 28 ולמיתב עליה | M 29 דרמי.

die das Mass [bezüglich der Verunreinigung] nicht mehr haben, dürfen als Hüttenbedachung nicht verwendet werden; Rohrgeflechte dürfen, wenn es grosse sind, als Hüttenbedachung verwendet werden, nicht aber wenn es kleine sind; R. Eliêzer sagt: auch ein solches ist verunreinigungsfähig, es darf als Hüttenbedachung nicht verwendet werden.

WENN MAN EINE TENNE AUSHÖHLT. R. Hona sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo unten kein Hohlraum, eine Handbreite hoch und sieben breit, vorher war, wenn aber ein solcher bereits vorher war[169], so ist es als Festhütte brauchbar. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn man eine Tenne aushöhlt, um eine Hütte zu machen, so ist sie als Festhütte brauchbar, während ja gelehrt wird, dass eine solche als Festhütte nicht brauchbar ist, — schliesse vielmehr, dass dies nach R. Hona zu erklären ist. Schliesse hieraus. Manche werfen dies als Einwand auf: Hier wird gelehrt, dass wenn man eine Tenne aushöhlt, um daraus eine Hütte zu machen, sie als Festhütte nicht brauchbar ist, dagegen wird [an anderer Stelle] gelehrt, dass sie wol als Festhütte brauchbar ist! R. Hona erwiderte: Das ist kein Einwand, das Eine handelt, wo unten ein Hohlraum, eine Handbreite hoch und sieben breit, [bereits vorher] vorhanden war, das Andere handelt, wo ein Hohlraum, eine Handbreite hoch und sieben breit, vorher nicht vorhanden war.

WENN MAN WÄNDE [FÜR DIE FESTHÜTTE] VON OBEN NACH UNTEN HERABHÄNGEN LÄSST, SO IST SIE, FALLS SIE DREI HANDBREITEN VON DER ERDE ENTFERNT SIND, UNBRAUCHBAR; WENN SIE VON UNTEN NACH OBEN HINAUFRAGEN, SO IST SIE BRAUCHBAR, FALLS SIE ZEHN HANDBREITEN HOCH SIND. R. JOSE SAGT: WIE VON UNTEN NACH OBEN ZEHN HANDBREITEN GENÜGEN, EBENSO GENÜGEN ZEHN HANDBREITEN VON OBEN NACH UNTEN.

GEMARA. Worin besteht ihr Streit? — Einer ist der Ansicht, die hängende Wand sei zulässig[170], der andere ist der Ansicht, die hängende Wand sei nicht zulässig. Dort wird gelehrt: Aus einem zwischen zwei Höfen befindlichen Brunnen darf man am Šabbath nicht schöpfen, es sei denn, dass man in der Mitte eine Scheidewand von zehn Handbreiten gemacht hat, einerlei ob oben oder unten oder innerhalb des Bassins. R. Šimôn b. Gamaliél sagt: nach der Schule Šammajs mache man sie oben,

169. Ein solcher Raum wird als Hütte betrachtet, u. beim Aushöhlen wird nicht die Bedachung, sondern nur die Wände werden aus bereits Gefertigtem hergestellt. 170. Wörtl. erlaubt, dh. erwirkt Erlaubnis bezüglich des Šabbaths.

Col.b שמעון בן גמליאל אומר בית שמאי אומרים מלמעלה
ובית הלל אומרים מלמטה אמר רבי יהודה לא תהא
Ex.88b מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן אמר רבה בר בר
חנה אמר רבי יוחנן רבי יהודה בשיטת רבי יוסי
אמרה "דאמר מחיצה תלויה מתרת ולא היא לא
רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי ולא רבי יוסי סבר
לה כרבי יהודה לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי עד
כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא בעירובי חצרות
דרבנן אבל הכא סוכה דאורייתא לא ולא רבי יוסי
סבר לה כרבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יוסי
"התם אלא בסוכה דמצות עשה אבל שבת דאיסור
סקילה לא "ואם תאמר מעשה "שנעשה בציפורי על
פי בי נעשה לא על פי רבי "יוסי אלא על פי רבי
ישמעאל בר יוסי "דבי אתא רב דימי אמר פעם אחת
שבחו ולא הביאו ספר תורה מערב שבת למחר
פירסו סדינין על גבי העמודים והביאו ספר תורה
וקראו בו פירסו סלקא דעתך "מהיכן הביאום בשבת
אלא מצאו "סדינין פרוסין על גבי העמודים והביאו
ספר תורה וקראו בו: אמר רב חסדא אמר אבימי
מחצלת ארבעה ומשהו "מתרת בסוכה מישום דופן
היכי עביד "תלי ליה באמצע פחות משלשה למטה
ופחות משלשה למעלה "ובל פחות משלשה בלבוד
Fr.98 דמי פשיטא מהו דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד
לא אמרינן קמשמע לן מיתיבי מחצלת שבעה ומשהו
מתרת בסוכה מישום דופן בי תניא ההיא בסוכה
גדולה ומאי קא משמע לן דמשלשלין דפנות מלמעלה

| אם P 45 הכא B 44 - דאמר...מתרת M 43
M 46 דציפורי M 47 יהודה נעשה אלא M 48 +נעשה.
— M 50 מהיו הב בש M 49 ומאי מעשה B +
סדי M 51 מותרין מישום M 52 +ליה M 53
דכל מחיצה פחות.

uach der Schule Hillels mache man sie unten. R. Jehuda sprach: Diese Scheidewand kann ja nicht bedeutender sein, als die zwischen [beiden Höfen] befindliche Wand[171]. Rabba b. Bar-Hana sagte im Namen R. Johanans: R. Jehuda sagte dies nach der Ansicht R. Joses, welcher sagt, die hängende Wand sei zulässig. Dies ist aber nichts, weder ist R. Jehuda der Ansicht R. Joses, noch ist R. Jose der Ansicht R. Jehudas. R. Jehuda ist nicht der Ansicht R. Joses, denn R. Jehuda sagte es nur dort bezüglich der Vereinigung von Gehöften, was ja rabbanitisch ist, nicht aber da, bei der Festhütte, die ja [ein Gebot] der Gesetzlehre ist; R. Jose ist nicht der Ansicht R. Jehudas, denn R. Jose sagte es nur hier, bezüglich der Festhütte, was ja ein auszuübendes Gebot ist, nicht aber bezüglich des Šabbaths, [auf dessen Entweihung] die Steinigung gesetzt ist. Wenn du aber einwendest: nach wem hat man beim Ereignis in Sepphoris verfahren[172]? — Da hat man nicht nach R. Jose, sondern nach R. Jišmâél b. Jose verfahren. Als nämlich R. Dimi kam, erzählte er: Einst vergassen sie am Vorabend des Šabbaths die Gesetzrolle zu holen[173], da breiteten sie am nächsten Morgen Laken über die Säulen[174] aus und holten die Gesetzrolle und lasen aus ihr. — Sie breiteten aus? wie kann dies sein? wieso durften sie sie am Šabbath holen!? — Vielmehr, sie fanden ausgebreitete Laken auf den Säulen vor, da holten sie die Gesetzrolle und lasen aus ihr.

R. Ḥisda sagte im Namen Abimis: Eine Matte von vier [Handbreiten] und etwas darüber ist bei der Festhütte als Wand zulässig. — Wie macht man es? — Man hänge sie in die Mitte, weniger als drei [Handbreiten] von oben, da [ein Zwischenraum von] weniger als drei [Handbreiten] immer als vereinigt betrachtet wird[175]. — Selbstredend! — Man könnte glauben, eine Vereinigung gelte nur an einer Seite, nicht aber an zwei Seiten, so lässt er uns hören. Man wandte ein: Eine Matte von sieben [Handbreiten] und etwas darüber ist bei der Festhütte als Wand zulässig!? — Dort handelt es von einer hohen Festhütte, und zwar lässt er un dort hören, dass man die Wände herabhängen lassen darf, nach der Ansicht R. Joses.

171. Die sich über dem Brunnen erschwerend (hängend) befindet. 172. S. war der Wohnort R. Joses, das Ereignis steht mit dem S. im Zusammenhang. 173. Die Gesetzrolle pflegte in einem Privathaus aufbewahrt zu werden. 174. Um das Gebiet abzugrenzen, da sich auf demselben Hof od. Durchgang mehrere Häuser befanden. 175. Somit bildet diese Matte eine 10 Hb.n hohe Wand.

R. Ami sagte: Ein Brett, das vier [Handbreiten] und etwas darüber breit ist, ist bei der Festhütte als Wand zulässig, indem man es in einer Entfernung von weniger als drei Handbreiten von der [anderen] Wand stellt, da in [einer Entfernung von] weniger als drei [Handbreiten] (von der Wand) überall als vereinigt betrachtet wird. — Was lässt er uns damit hören!? — Dass nämlich das Mass einer kleinen Festhütte sieben Handbreiten ist.

WENN MAN DIE HÜTTENBEDACHUNG DREI HANDBREITEN VON DEN WÄNDEN ENTFERNT[176], SO IST SIE UNBRAUCHBAR. WENN [DAS DACH EINES] HAUSES DURCHBRICHT UND MAN OBEN HÜTTENBEDACHUNG LEGT, SO IST ES [ALS FESTHÜTTE] NICHT BRAUCHBAR, WENN VON DER WAND BIS ZUR HÜTTENBEDACHUNG VIER ELLEN VORHANDEN SIND; EBENSO WENN EIN HOF VON EINER SÄULENHALLE[177] UMGEBEN IST. WENN MAN EINE GROSSE FESTHÜTTE RINGSUM MIT EINEM GEGENSTAND ÜBERDACHT HAT, DER ZUR BEDACHUNG NICHT VERWENDET WERDEN DARF, SO IST SIE NICHT BRAUCHBAR, FALLS [DIE UNBRAUCHBARE BEDACHUNG] VIER ELLEN EINNIMMT.

GEMARA. Wozu alle diese Fälle? — Sie sind nötig; hätte er nur vom durchbrochenen [Dach eines] Hauses gelehrt, [so könnte man glauben], weil die Wände ja des Hauses wegen errichtet sind, nicht aber gilt dies von einem von einer Säulenhalle umgebenen Hof, wo die Wände nicht wegen der Halle errichtet sind, daher lässt er uns auch diesen Fall hören. Hätte er uns diese beiden Fälle gelehrt, [so könnte man glauben], weil man ja mit brauchbarer Hüttenbedachung bedeckt hat, nicht aber, wenn man eine grosse Hütte ringsum mit einem Gegenstand überdacht hat, der zur Bedachung nicht verwendet werden darf, wo ja die Hüttenbedachung eine unbrauchbare ist; daher sind alle nötig. Rabba erzählte: Ich traf die Jünger der Schule Rabhs, die da sassen und lehrten: Der offene Raum macht die Festhütte mit drei [Handbreiten] und die unbrauchbare Bedachung mit vier [Handbreiten] unbrauchbar. Da sprach ich zu ihnen: ¿Woher wisst ihr, dass der offene Raum sie mit drei [Handbreiten] unbrauchbar macht, da gelehrt wird, dass sie unbrauchbar ist, falls man die Hüttenbedachung drei Handbreiten von den Wänden entfernt hat, — ebenso sollte sie durch unbrauchbare Hüttenbedachung nur mit vier Ellen unbrauchbar werden, da gelehrt wird, dass wenn das [Dach eines] Hauses durchbricht und man oben Hüttenbedachung legt, es

176. Horizontal. 177. Und diese wiederum von den Wohnhäusern umgeben ist.

לסמה[54] כרבי יוסי: אמר[55] רבי אמי פס ארבעה ומשהו מתיר בסוכה משום דופן[56] ומוקים ליה בפחות משלשה טפחים[57] סמוך לדופן[58] וכל פחות משלשה[59] כמוך לדופן כלבוד דמי מאי קמשמע לן[60] שיעור מיך סוכה קטנה שבעה:

[60] Fol. 17 [ix,2] [x] Suk. 4a b. 19a

רחוק את הסכוך מן הדפנות שלשה טפחים פסולה: בית שנפחת וסכך על גביו אם יש מן הכותל לסוכך ארבע אמות פסולה[61] מן חצר[62] שהוא מוקף אכסדרה סוכה גדולה שהקיפה בדבר שאין מסככין בו אם יש[63] בהתיו ארבע אמות פסולה:

גבי׳א כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן בית שנפחת[64] דמחיצות לבית עבידין אבל חצר המוקפת[65] אכסדרה דמחיצות לאו לאכסדרה עבידי אימא לא צריכא ואי אשמעינן הני תרתי משום דסככן סכך כשר[66] הוא אבל סוכה[67] גדולה שהקיפה בדבר שאין מסככין בו דסככה סכך פסול[68] הוא אימא לא צריכא אמר רבה אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי ויקאמרי אויר פוסל בשלשה כך פסול פוסל בארבעה ואמינא להו אנא[69] אויר דפוסל בשלשה מנא לכו דתנן התחיל את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים פסולה[70] כך פסול נמי לא ליפסול אלא בארבע אמות דתנן בית

M54 — כר י M 55 רב אשי M 56 היכי עביד מוקי
M 57 דכל M 58 סמוך לדו B 59 — הא קמ"ל
M דהכשיר סוכה קט ז טפחים M 60 — אם M 61
B 63 משום דהני M 62 תחתית תמוך לאכסדרא
M 64 לאכ דהני מה לאו לאכ הוא דעבוין מהוא
M 65 – צריכא M 66 —הוא M 67 — גד M 68
M 69 — א ת. אוירא מנא

שנפחת וסיכך על גבי אם יש בין הסיכוך לכותל
ארבע אמות פסולה ואמרו לי בר מינה דהחיא
דרב ושמואל אמרי תרוייהו משום דופן עקומה גנעו
בה יאמינא להו אנא מה אילו איכא סכך פסול
פחות מארבעה ואויר פחות משלשה מאי בשרה
מלייה בשפידין מאי פסולה ולא יהא אויר הפוסל
בשלשה בסכך פסול הפוסל בארבעה ואמרו לי אי
הכי לידיך נמי דאמרת סכך פסול בארבע
אמות מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבע אמות
ואויר פחות משלשה מאי בשרה מלייה בשפודין
מאי פסולה לא יהא אויר הפוסל בשלשה בסכך
פסול הפוסל בארבע אמות ואמינא להו אנא האי
Col.b מאי בשרמא לידידי דאמינא ארבע אמות בישום
שיעוריא ולאו שיעוריא הוא ביון דלא שוו שיעורייהו
להדדי לא מצטרפי אלא לידידו דאמריתו שיעור
משום הפלגה מה לי איתפלג בסכך פסול מה לי
איתפלג בסכך פסול ואויר אמר ליה אביי ולמר נמי
נהי דלא שוו שיעורייהו בסוכה גדולה קטנה
כי לא שוו שיעורייהו לחדדי הוא אלא משום דלישעורא
לשיעורא דסוכה הוא וכל היכא דלא שוו שיעורייהו

— M 73 ‖ דא׳ M 72 ‖ גבן P 71 ‖ וסיכך...לי M 70 ○ ‖ א״ה M 74 ‖ אי איכא סכך P 75 ‖ אויר + B 76 ‖ תאי
לאו שיעורא הוא M 77 — ‖ שיעור + M 78 ‖ לחודיה M 79 ‖ ולימצע נהי נמי M 80 ‖ משוו א״ל M 81 ‖ לחד
הוא M 82 ‖ דלישעורא ולא שוו לשיעורא לחדדי.

|als Festhütte| unbrauchbar ist, falls von der Bedachung bis zur Wand vier Ellen vorhanden sind?! Darauf erwiderten sie mir: Abgesehen davon, Rabh und Semuél erklärten beide, weil die Wand als gebogen betrachtet wird. Alsdann sprach ich zu ihnen: Wenn |in der Mitte| weniger als vier |Handbreiten| unbrauchbare Hüttenbedachung vorhanden wäre und weniger als drei |Handbreiten| offener Raum daneben, so würde sie ja brauchbar sein, würde man aber an dieser Stelle alsdann Spiesse legen, so würde sie dann unbrauchbar werden, demnach wirkt der offene Raum, der mit drei |Handbreiten die Festhütte| unbrauchbar macht, nicht einmal soviel wie die unbrauchbare Hüttenbedachung, die sie erst mit vier unbrauchbar macht!! Sie sprachen alsdann zu mir: Dies ist ja auch nach deiner Ansicht, dass nämlich die unbrauchbare Hüttenbedachung |die Festhütte| mit vier Ellen unbrauchbar macht, einzuwenden: wenn |in der Mitte| weniger als vier Ellen unbrauchbare Hüttenbedachung vorhanden wäre und daneben weniger als drei|Handbreiten|offener Raum, würde sie ja brauchbar sein, würde man aber an dieser Stelle alsdann Spiesse legen, so würde sie dann unbrauchbar werden, — demnach wirkt der offene Raum, der mit drei |Handbreiten die Festhütte| unbrauchbar macht, nicht einmal soviel wie die unbrauchbare Hüttenbedachung, die sie erst mit vier Ellen unbrauchbar macht!! Darauf erwiderte ich ihnen: Was ist das |für ein Einwand|!? richtig ist es nach mir, dass nämlich vier Ellen [sie unbrauchbar machen], weil dies das festgesetzte Mass ist[180], und in diesem Fall ist ja das festgesetzte Mass nicht vorhanden, denn da [die Unterbrechungen] einander nicht gleichen, so werden sie auch nicht vereinigt; was für ein Unterschied ist es aber nach eurer Ansicht, dass nämlich die Unterbrechung |sie unbrauchbar macht|, ob die Unterbrechung durch unbrauchbare Hüttenbedachung oder durch unbrauchbare Hüttenbedachung und offenen Raum entstanden ist!? Abajje sprach zu ihm: Aber auch nach der Ansicht des Meisters sind ja die Unterbrechungen in ihrem Masse einander bei einer kleinen Festhütte gleich, wenn sie es auch bei einer grossen nicht sind!? Dieser erwiderte: Bei einer solchen ist es nicht deswegen, weil sie in ihrem Mass gleich sind, sondern weil die Festhütte dann das erforderliche Mass nicht hat. — ¿Aber werden denn Gegenstände, die bezüglich ihres Masses einander nicht gleichen, nicht vereinigt, es wird ja gelehrt: Kleider-

178. Dh. dies nur, wenn die unbrauchbare Bedachung sich am Rand befindet aus angegeb. Grund, in der Mitte genügen auch 4 Hb.n. 179. Dh. Gegenstände, die für die Unreinheit empfänglich sind. 180. Bez. der Festhütte. 181. Von sieben Hb.n.

stoff in der Grösse von drei auf drei, Sackzeug, von vier auf vier, Leder, von fünf auf fünf, Matte, von sechs auf sechs [Handbreiten sind verunreinigungsfähig]; hierüber wird gelehrt: Kleiderstoff und Sackzeug, Sackzeug und Leder, Leder und Matte werden mit einander vereinigt!?—Dort wird ja der Grund angegeben: R. Šimôn erklärte: Aus welchem Grund? — weil sie [gleich sind] bezüglich der Vereinigung durch das Niedersetzen[182], wie gelehrt wird: Wenn man von diesen allen [einen Flicken von] Handbreite auf Handbreite beschneidet, so ist er verunreinigungsfähig; welche Verwendung hat [ein Flicken von] Handbreite auf Handbreite? hierüber sagte R. Šimôn b. Laqiš im Namen R. Jannajs: man kann ihn als Flick auf der Eseldecke verwenden. So tragen sie diese Lehre in Sura vor, in Nehardeâ aber wie folgt: R. Hona sagte im Namen Šemuéls: Unbrauchbare Hüttenbedachung macht [die Festhütte] unbrauchbar, in der Mitte mit vier [Handbreiten], am Rand mit vier Ellen. Rabh sagte: Vier Ellen, sowol am Rand als auch in der Mitte. — ¿Es wird gelehrt: Hat man oben ein Brett gelegt, das vier Handbreiten hat, so ist sie brauchbar; richtig ist dies also nach Rabh, nach dem sowol in der Mitte als auch am Rand nur vier Ellen [sie unbrauchbar machen], dass sie brauchbar ist, wieso ist sie aber nach Šemuél brauchbar, nach dem in der Mitte schon vier [Handbreiten] sie unbrauchbar machen. — Hier handelt es, wenn man es am Rand gelegt hat. ¿Komme und höre: Zwei Laken werden vereinigt, zwei Bretter werden nicht vereinigt; R. Meír sagt: Laken gleichen hierin Brettern; richtig ist es nun nach der Lesart, nach der Rabh gesagt habe, vier Ellen sowol am Rand als auch in der Mitte, demnach ist unter "vereinigt" zu verstehen, sie werden zu vier Ellen vereinigt; von welchem Fall handelt es aber nach der Lesart, nach der Rabh gesagt habe, in der Mitte genügen vier [Handbreiten]? haben sie vier [Handbreiten], so ist ja die Vereinigung nicht nötig, haben sie keine vier [Handbreiten], so sind sie ja nur Stäbe. — Thatsächlich, wo sie vier [Handbreiten] haben, unter "vereinigen" ist aber die Vereinigung zu vier Ellen gemeint, nämlich am Rand. — ¿Komme und höre: Hat man sie mit Brettern aus Zedern bedeckt, die vier [Handbreiten] haben, so ist sie nach aller Ansicht unbrauchbar; wenn mit solchen, die keine vier haben, so ist

להדדי לא מצטרפי והתנן הבגד שלשה על שלשה השק Sab.76a 79b
ארבעה על ארבעה העור חמשה על חמשה מפין ששה Kel.xxvi.,2
על ששה ותני עלה הבגד והשק והשק והעור והעור Meg.18a
והמפין מצטרפין זה עם זה התם בדקתני טעמא אמר
רבי שמעון מה טעם הואיל וראוי לטמא מושב בדתנן
המקצע מכולן טפח על טפח טמא טפח על טפח לטמאי Kel.xxviii.,4
חזי ואמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי ינאי הואיל
וראוי ליטלו על גבי החמור בסורא אמרי להא שמעתא
בהאי לישנא בנהרדעא מתנו אמר רב הונא אמר
שמואל סכך פסול באמצע פוסל בארבעה מן הצד
פוסל בארבע אמות ורב אמר בין מן הצד בין
באמצע בארבע אמות תנן נתן עליה נסר שהוא רחב Suk.14a
ארבעה טפחים בשרה בשלמא לרב דאמר בין באמצע
בין מן הצד בארבע אמות משום חבי כשרה אלא
לשמואל דאמר באמצע בארבעה אמאי כשרה הכא
במאי עסקינן מן הצד תא שמע שני סדינין מצטרפין 10.
שני נסרים אין מצטרפין רבי מאיר אומר נסרים
כסדינין בשלמא להך לישנא דאמר רב בין באמצע
בין מן הצד בארבע אמות מאי מצטרפין מצטרפין
לארבע אמות אלא להך לישנא דאמר רב באמצע
בארבעה חיבי רבנן אי דאית בהו ארבעה למה
להו אצטרופי אי דלית בהו ארבעה קנים בעלמא
נינהו לעולם דאית בהו ארבעה ומאי מצטרפין
מצטרפין לארבע אמות מן הצד תא שמע סככה Suk.14a 37a
בנסרין של ארז שיש בהן ארבעה דברי הכל
פסולה אין בהן ארבעה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה

M 83 — חשק M 84 — חע׳ M 85 — זה הכלל הקל
ממנו מצטרף לחמור ממנו ואין החמור מצטרף לקל ממנו
M 86 דאר ש ב ל הואיל וראויין M 87 אמר V 88 לטלאי
M 89 מתני B 90 יהודה M 91 + טפ M 92
+ פוסל M 93 למאן M 94 — באמ M 95 + אפ
M 96 סכך פסול פוסל בר׳ ט M 97 — ה ד M 98
+ מאי מצטרפין M 99 — לעולם...ארבעה ו M 1
ש׳א M 2 +טפ׳.

182. Des Samenflussbehafteten.

Fol.18 מכשיר ומודה רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר
במלא נסר שמניח פסל ביניהם וכשרה בשלמא למאן
דאמר בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות
משום הכי בשרה אלא למאן דאמר באמצע בארבעה
אמאי כשרה אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכא
בסוכה דלא חויא אלא שמנה מצומצמות עסקינן
ויהיב נסר ופסל ונסר ופסל ונסר ופסל מהאי גיסא
ונסר ופסל ונסר ופסל ונסר ופסל מהאי גיסא דהוו
להו שני פסלין באמצע ואיכא הכשר סוכה באמצע:
אמר אביי אויר שלשה בסוכה גדולה ומיעטו בין
בקנים בין בשפודין הוי מיעוט בסוכה קטנה בקנים
הוי מיעוט בשפודין לא הוי מיעוט והני מילי מן
הצד אבל באמצע פליגי בה רב אחא ורבינא חד
אמר יש לבוד באמצע וחד אמר אין לבוד באמצע
מאי טעמא דמאן דאמר יש לבוד באמצע דתניא
Er.14a Suk.22a Er.1 קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל אחר
וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה
מכותל אחר ואינן נוגעות זו בזו פחות משלשה אינו
צריך להביא קורה אחרת שלשה צריך להביא קורה
אחרת ואידך שאני קורות דרבנן מאי טעמא דמאן
דאמר אין לבוד באמצע דתנן ארובה שבבית ובה
Ah.x.1 פותח טפח טומאה בבית כולו טמא מה שבנגד
ארובה טהור טומאה בנגד ארובה כל הבית כולו

M 3 — ומודה ר׳ י שאם נתן עליה נסר שהוא רחב ד׳ ט כשרה ‖ ובלבד שלא ישן תחתיה ‖ P 4 חנגא ‖ VM 5 אמות ‖ M 6 — M 7 ובו ג PM 8 באמ M 9 — רתנן שתי M 10 שבתוך הכ׳ M 11 טומאה...טהור.

sie nach R. Meír unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar; jedoch giebt R. Meír zu, dass wenn ein Brett vom zweiten um so viel entfernt ist, wie es breit ist, man dazwischen eine Latte lege, und sie dann brauchbar ist. Richtig ist es nun nach demjenigen, nach dem sowol in der Mitte als auch am Rand nur vier Ellen [sie unbrauchbar machen], dass sie brauchbar ist; wieso ist es aber nach demjenigen brauchbar, welcher sagt, dass in der Mitte schon vier [Handbreiten sie unbrauchbar machen]!? R. Hona b. R. Jehošuâ erwiderte: Hier handelt es von einer Festhütte, die genau acht [Ellen] hat, und man ein Brett und eine Latte, ein Brett und eine Latte, ein Brett und eine Latte an der einen Seite, und ein Brett und eine Latte, ein Brett und eine Latte, ein Brett und eine Latte an der anderen Seite gelegt hat, in der Mitte befinden sich also zwei Latten, wobei sie brauchbar ist[183].

Abajje sagte: Wenn ein offener Raum von drei [Handbreiten in der Bedachung] einer grossen Festhütte sich befindet und man ihn verringert, sowol durch Rohrstäbe als auch durch Spiesse[184], so heisst dies eine Verringerung, bei einer kleinen[185] Festhütte bilden nur Rohrstäbe eine Verringerung, nicht aber Spiesse; dies nur, wenn er sich am Rand befindet, wenn aber in der Mitte, so besteht diesbezüglich ein Streit zwischen R. Aha und Rabina: nach dem einen giebt es auch in der Mitte eine Vereinigung, nach dem anderen giebt es in der Mitte keine Vereinigung. — Aus welchem Grund sagt der eine, es gebe auch in der Mitte eine Vereinigung? — Es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Balken aus einer Wand hervorragt und die gegenüberliegende nicht berührt, ebenso wenn zwei Balken aus zwei gegenüberliegenden Wänden hervorragen und einander nicht berühren, so ist weiter keine Pfette[186] erforderlich, falls [die Entfernung] keine drei [Handbreiten] beträgt, beträgt sie drei, so ist noch eine Pfette nötig. — Und der andere!? — Anders ist es bei der Pfette, die nur eine rabbanitische Anordnung ist. — Was ist der Grund desjenigen, welcher sagt, in der Mitte gebe es keine Vereinigung? — Es wird nämlich gelehrt: Wenn sich in [der Decke] eines Hauses eine Luke befindet, die eine Handbreite hat, so ist das ganze Haus unrein, wenn sich die Unreinheit im Haus befindet, was sich aber [unten] gegenüber der Luke befindet ist rein[187], befindet sich die Unreinheit [unten] gegenüber der Luke, so ist das ganze Haus rein; hat die Luke keine Handbreite, so ist, falls sich die Unreinheit im Haus

183. Die unbrauchbare Bedachung befindet sich in diesem Fall innerhalb 4 Ellen von der Wand (1 Elle = 6 Handbreiten). 184. Dh. Verunreinigungsfähige Gegenstände. 185. Von genau 7 Handbreiten 186. Um einen bezügl. des Sabbaths begrenzten Durchgang herzustellen 187. Da es nicht "bezeltet" wird

befindet, was sich gegenüber der Luke befindet rein, falls sie sich gegenüber der Luke befindet, das ganze Haus rein[188]. — Und der andere!? — Anders sind die Unreinheitsgesetze, die so überliefert sind.

R. Jehuda b. Eleâj trug vor: Wenn |das Dach eines| Hauses durchbricht und man oben Hüttenbedachung legt, so ist es |als Festhütte| brauchbar. Da sprach R. Jišmâél b. Jose vor ihm: Meister, erkläre |deine Worte|! So erklärte der Vater: wenn vier Ellen |von der Wand|, so ist sie unbrauchbar, wenn weniger als vier Ellen, so ist sie brauchbar.

R. Jehuda b. Eleâj trug vor: Abroma[189] sind |zum Essen| erlaubt. Da sprach R. Jišmâél b. Jose zu ihm: Meister, erkläre |deine Worte|! Dieser erwiderte: So sagte der Vater: aus dieser Stelle sind sie verboten, aus jener Stelle erlaubt. So sagte auch Abajje: Çahanta[190] aus dem Fluss Bab sind |zum Essen| erlaubt. — Aus welchem Grund? wollte man sagen, weil dessen Wasser reissend ist, und der unreine Fisch, da er kein Rückenmark hat, da nicht existiren könne, so sehen wir ja, dass er |in solchem Gewässer| wol existirt! wollte man sagen, weil dessen Wasser salzig ist, und der unreine Fisch, da er keine Schuppen hat, da nicht existiren könne, so sehen wir ja, dass er |in solchem Gewässer| wol existirt! — Vielmehr, weil dessen Grund einen solchen nicht gedeihen lässt. Rabina sprach: Jetzt aber, wo der Fluss Nathan und der Fluss Gamda in diesen münden, sind sie verboten.

Es wurde gelehrt: Hat man auf eine Halle[191], die |ringsum| Staketten hat, Hüttenbedachung gelegt, so ist sie |als Festhütte| brauchbar, hat sie keine Staketten, so ist sie nach Abajje brauchbar, nach Raba unbrauchbar. Nach Abajje ist sie brauchbar, da der Balkenrand als herabsteigend und abschliessend betrachtet wird, nach Raba ist sie unbrauchbar, da der Balkenrand nicht als herabsteigend und abschliessend betrachtet wird. Raba sprach zu Abajje: Nach deiner Ansicht, dass nämlich der Balkenrand als herabsteigend und abschliessend betrachtet wird, |sollte sie ja auch brauchbar sein|, wo die Mittelwand durchgebrochen wird!? Dieser erwiderte: In diesem Fall gebe ich dir zu, da sie einer offenen Durchgangshalle gleichen würde. Es ist anzunehmen, dass Abajje und Raba denselben Streit wie Rabh und Šemuél führen. Es wird nämlich gelehrt: In einer auf freier Ebene sich befindenden Säulen-

188. Hieraus, dass auch eine Oeffnung unter 3 Handbreiten eine Unterbrechung bildet. 189. Eine Art kleiner Fische. 190. Eine Art kleiner Fische, eingelegt od. zerhackt. 191. Vgl. ob. N. 177.

בבקעה רב אסר מותר לטלטל בכולו "ושמואל אסר
אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות "אליבא דשמואל
Fol. 19 כולי עלמא לא פליגי בי פליגי אליבא דרב אביי
כרב ורבא אמר לך עד כאן לא אמר רב התם אלא
דמחיצות לאכסדרה הוא דעבידי אבל הכא "דלאו
Suk. 7 להכי עבידי לא תנן וכן חצר המוקפת "לאכסדרה
Suk. 6 "ואמאי ניתא פי תקרה יורד וסותם "תרגמה רבא
אליבא דאביי כשהשוה את קירוין בסודא "מתני להא
שמעתא בהאי לישנא בפומבדיתא מתני סיכך על
גבי אכסדרה שאין לה פציטין "דברי הכל פסולה
יש לה פציטין אביי אמר כשרה רבא אמר פסולה
אביי אמר כשרה אמרינן לבוד רבא אמר פסולה לא
אמרינן לבוד והלכתא כלישנא קמא "רב אשי אשכחיה
לרב כהנא דקא מסכך על גבי אכסדרה שאין לה
פציטין אמר ליה לא סבר "מר "הא דאמר רבא יש
לה פציטין בשרה אין לה פציטין פסולה אחתי ליה
"נראה מבפנים ושוה מבחוץ אי נמי נראה מבחוץ
Sr. 90 ושוה מבפנים "דאתמר נראה מבחוץ ושוה מבפנים
Suk. 9 נידון משום לחי ולחי הוינו פציטין: תנא פסל
היוצא מן הסוכה נידון בסוכה מאי פסל היוצא מן
הסוכה "אמר עולא קנים היוצאים לאחורי "סוכה והא
בעינן שלש דפנות בראיבא והא בעינן הכשר סוכה

B 26 + ראמי פי תקרה יורד וסותם — B 27 + דלא אמי
ם ת יורד וסותם. M + רב אסר...דאמרינן...וסותם...ושמי אמר...דלא
אמרינן...וסותם M 28 דמחיצ' לאו לסוכה ע: B 29 אב
M 30 אי ס"ד אמרינן פי M 31 + אמאי פסולה M 32
M 35 מתני הכי בפומבי M 33 — ד ה M 34 — דרבא
--לה M 36 הא דא ר M 37 -נראה...נמי M 38
דאתמר...פציטין M 39 — נידון בסוכה M 40 + הסוכה כ.

halle darf man, wie Rabh sagt [Gegenstände am Śabbath] unbeschränkt umhertragen[192], wie Śemuél sagt, nicht mehr als bis vier Ellen. — Bezüglich der Ansicht Śemuéls streitet niemand, vielmehr nur bezüglich der Ansicht Rabhs: Abajje ist gewiss der Ansicht Rabhs, aber auch Raba kann sagen: nur da ist Rabh dieser Ansicht, wo ja die Wände wegen der Säulenhalle errichtet sind, nicht aber hierbei, wo sie nicht zu diesem Zweck errichtet sind. — ¿Es wird gelehrt: Ebenso, wenn ein Hof von einer Säulenhalle umgeben ist; warum denn sollte der Balkenrand als herabsteigend und abschliessend betrachtet werden?! Raba erklärte dies nach Abajje: Wo man das Gebälk gleich[193]gemacht hat. So lehrten sie diese Halakha in Sura, in Pumbeditha aber lehrten sie sie: Hat man Hüttenbedachung auf eine Säulenhalle gelegt, die [ringsum] keine Staketten hat, so ist sie nach aller Ansicht unbrauchbar, hat sie [ringsum] Staketten, so ist sie, wie Abajje sagt, brauchbar, wie Raba sagt, unbrauchbar. Abajje sagt, dass sie brauchbar ist, da diese als vereinigt betrachtet werden, Raba sagt, dass sie unbrauchbar ist, da diese nicht als vereinigt betrachtet werden. Die Halakha ist wie die erste Lesart. R. Aši traf R. Kahana, als er Hüttenbedachung über eine Säulenhalle legte, die [ringsum] keine Staketten hatte; da sprach er zu ihm: Hält denn der Meister nicht von dem, was Raba gesagt hat, dass sie nämlich brauchbar ist, wenn sie Staketten hat, unbrauchbar, wenn sie keine Staketten hat!? Da zeigte er ihm, dass sie von innen zu bemerken und von aussen gleichmässig waren, oder von aussen zu bemerken und von innen gleichmässig waren[194]. Es wird nämlich gelehrt: ist er von aussen zu bemerken und innen gleichmässig, so wird er als Pfosten betrachtet[195], und was dort der Pfosten ist, ist ja hier das Stakett.

Es wird gelehrt: Latten, die über der Festhütte hinausgehen, werden wie die Festhütte selbst betrachtet. — Was ist mit "Latten, die über der Festhütte hinausgehen" zu verstehen? Ûla erklärte: Stäbe, die auf der Rückseite der Festhütte hinausragen. — Es sind ja aber drei Wände erforderlich!? — Wenn solche vorhanden sind. — Es ist ja aber die [nötige Grösse zur] Brauchbarkeit der Festhütte erforderlich!? — Wenn diese vorhanden ist. — Es ist ja aber mehr Schatten als Sonne er-

192. Weil die Balkenränder als abgrenzende Wände betrachtet werden. 193. Mit dem Dach der Halle; der Rand des Hallendachs ist nunmehr in der Hütte nicht sichtbar. 194. Die von RK. errichtete Festhütte hatte 2 vorschriftsmässige Wände, eine 3., für die eine Handbreite ausreicht, wurde durch ein Staket der Halle gebildet, das nur an einer Seite der Wand hervorragte. 195. Bezgl. des Êrubs.

בדאיכא והא בעינן צלתה מרובה מחמתה בדאיכא
[41]אי הכי מאי למימרא מהו דתימא הואיל ולגוואי
עבידי ובראי לא עבידי אימא לא[42]קמשמע לן רבה
ורב יוסף[43]אמרי תרוייהו הכא בקנים היוצאים[44]לפנים
מן הסוכה [45]ומשבא ואזלא חדא דופן בהדייהו מהו
דתימא [46]הא ליתי בה הכשר סוכה קמשמע לן רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא נצרכה[47]אלא לסוכה
שרובה צלתה מרובה מחמתה ומעוטה חמתה מרובה
מצלתה מהו דתימא תפסל בהך פורתא קא משמע
לן ומאי יוצא יוצא מהכשר סוכה רבי אושעיא אמר
לא נצרכה אלא לסכך פסול פחות משלשה בסוכה
קטנה ומאי יוצא יוצא מתורת סוכה מתקיף לה[48]רב
הושעיא לא יהא אלא אויר[49]ואויר פחות משלשה
טפחים בסוכה קטנה מי פסיל אמר ליה[50]רבא זה
מצטרף וישנים תחתיו וזה מצטרף ואין ישנים תחתיו
ומי איכא מידי[51]דאצטרופי מצטרף והוא עצמו אינו
[52]בשר אמר רבי יצחק בן אלישב[53]אין טיט הנרוק Col. b Zeb. 22a
יכיה שמצטרף לארבעים סאה[54]והטובל בו לו עלתה
לו טבילה:

[xi,1] Suk. 7a עושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל
רבי אליעזר פוסל[55]מפני שאין לה גג וחכמים
מכשירין:

Suk. 1 גמרא. תנא מודה רבי אליעזר שאם הגביהה
מן הקרקע[56]טפח או[57]שהפלינה מן הכותל טפח[58]שהיא
Sab. 138b בשרה[59]מאי טעמייהו דרבנן שיפויי אהלים באהלים

M 41 —והא בע' שיעור סוכה בדאיכא M 42 —חוי סוכה
M 43 דאמ' תיר בקנים M 44 לפנים M 45 ומבשכא
חדא M 46 לחודייהו קיימן קמ"ל M 47 בסוכה
M 48 ר' אוש M 49 — ואויר...פסיל B 50 ר'
אבא. M ר' ירמיה כ א M 51 דמצטרפין וה' P 52
כשרה אמ' יצח' M 53 —אין M 54 והוא עצמו הטובל
M 55 לפי M 56 —טפח M 57 שהרחיקה
— שהיא M 59 ובהא קמיפלגי ר"א סבר שפויי אה לאי
כאהלים ורבנן סברי שיפויי.

forderlich!? – Wenn diese vorhanden ist. — Wozu ist dies demnach zu lehren nötig!? — Man könnte glauben, das [Herüberragende] sei nicht [brauchbar], da es ja für die Innenseite, nicht aber für die Aussenseite errichtet wurde, so lässt er uns hören. Rabba und R. Joseph erklärten beide: Hier handelt es von den Stäben, die an der Vorderseite der Festhütte hervorragen, mit denen eine Wand ebenfalls hervorragt; man könnte glauben, [das Hervorragende sei unbrauchbar], da ja bei diesem die Brauchbarkeit der Festhütte fehlt, so lässt er uns hören. Rabba b. Bar-Hana erklärte im Namen R. Johanans: Dies bezieht sich vielmehr auf eine Festhütte, die in ihrer grösseren Hälfte mehr Schatten als Sonne und in ihrer kleineren Hälfte mehr Sonne als Schatten gewährt; man könnte glauben, sie sei durch diesen kleineren Teil unbrauchbar, so lässt er uns hören. — Wie ist demnach [das Wort] "hinausgehen" zu erklären? — Was von der Brauchbarkeit der Festhütte hinausgeht. R. Ošâja erklärte: Dies bezieht sich vielmehr auf weniger als drei Handbreiten unbrauchbarer[199] Hüttenbedachung bei einer kleinen Festhütte. — Wie ist aber [das Wort] "hinausgehen" zu erklären? — Was aus dem Begriff "Festhütte" hinausgeht. R. Hošâja wandte ein: Diese sollte ja nicht bedeutender als offener Raum sein, — und bewirkt denn weniger als drei Handbreiten offener Raum die Unbrauchbarkeit einer kleinen Festhütte!? Raba sprach zu ihm: Jene wird mitvereinigt und man darf darunter schlafen, dieser aber wird zwar mitvereinigt, jedoch darf man darunter nicht schlafen. — Aber giebt es denn einen Gegenstand, der mitvereinigt wird und selbst nicht brauchbar ist!? R. Jiçhaq b. Eljašib erwiderte: Freilich, dies ist beim flüssigen Thon der Fall: er wird zum Mass von vierzig Seáh[197] mitvereinigt, jedoch ist das in solchem genommene Reinigungsbad ungültig.

EINE FESTHÜTTE, DIE MAN NACH DER ART EINES BINSENZELTS[198] GEMACHT, ODER DIE MAN AN EINE WAND GESTÜTZT HAT[198], IST NACH R. ELIÊZER UNBRAUCHBAR, WEIL SIE KEIN DACH HAT, NACH DEN WEISEN BRAUCHBAR.

GEMARA. Es wird gelehrt: R. Eliêzer giebt zu, dass sie brauchbar ist, wenn man sie eine Handbreite vom Boden aufgehoben, beziehungsweise von der Wand entfernt

196. פסול gl. פסול. 197. Hohlmass; das Reinigungsb. muss 40 Seáh Wasser haben. 198. Vgl. NN. 103, 104.

דמי אביי אשכחיה לרב יוסף דקא יתיב בסוכת חתנים בסוכה אמר ליה כמאן כרבי אליעזר שבקת רבנן עבדת כרבי אליעזר אבר ליה בריתא איבעא תני רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין שבקת מתניתין עבדת בברייתא אבר ליה מתניתין יחודאה היא דתניא העושה סוכתי בסוין צריך אי שסוכתה לכיתל רבי נתן אומר רבי אליעזר פיסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין׃

[xi,2] צנלת קנים גדולה עשאה לשכוכה מקבלת טומאה ואי מסככין בה לסוכך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה רבי אלעזר אומר אית תניה קטנה ואית גדולה עשאה לשכוכה מקבלת טומאה ואין מסככין בה לסוכך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה׃

גמ׳ תא שיפה קשיא אברית עשאה לשכוכה מקבלת טומאה ואין מסככין בה טעמא דעשאה לשכוכה הא כתמא לסוכך יחדר תני לסוכך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה טעמא דעשאה לסוכך הא כתמא לשכוכה הא לא קשיא כאן בגדולה כאן בקטנה כשהגה לרבנן לא קשיא אלא רבי אליעזר קשיא דתנן רבי אליעזר אומר קטנה ואחת גדולה עשאה לשכוכה מקבלת טומאה ואין מסככין בה טעמא דעשאה לשכוכה הא כתמא לסוכך אימא סיפא עשאה לסוכך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה טעמא דעשאה לסוכך הא

M 63 יוצתן M 62 דתנן P 61 א״ר M 60
מסככין בה M 65 — בשהגה...קשיא M 64 — עשאה M 67 — בה...טומאה. M 66 עשאה

hat. — Was ist der Grund der Rabbanan?

Die Schiele der Wand wird als Zelt betrachtet. Abajje traf R. Joseph, wie er in der Festhütte unter einem Vermählungsbaldachin schlief. Da sprach er zu ihm: Nach wessen Ansicht? — nach der R. Eliêzers; du lässt also die Ansicht der Rabbanan und handelst nach der des R. Eliêzer!? — Dieser erwiderte: Eine Barajtha[99] lehrt entgegengesetzt: nach R. Eliêzer ist sie brauchbar, nach den Weisen unbrauchbar. — Du lässt also die Mišnah und handelst nach einer Barajtha!? Dieser erwiderte: Die Mišnah rührt von einem Einzelnen her; es wird nämlich gelehrt: Eine Festhütte, die man nach der Art eines Binsenzelts gemacht, oder die man an eine Wand gestützt hat, ist, wie R. Nathan lehrt, nach R. Eliêzer unbrauchbar, weil sie kein Dach hat, nach den Weisen brauchbar.

EINE GROSSE ROHRMATTE IST, WENN MAN SIE ZUR UNTERLAGE BESTIMMT HAT, FÜR DIE UNREINHEIT EMPFÄNGLICH UND ALS HÜTTENBEDACHUNG UNBRAUCHBAR, WENN ZUR BEDACHUNG, ALS HÜTTENBEDACHUNG BRAUCHBAR UND FÜR DIE UNREINHEIT NICHT EMPFÄNGLICH. R. ELIÊZER SAGT: SOWOL EINE KLEINE ALS AUCH EINE GROSSE, HAT MAN SIE ZUR UNTERLAGE BESTIMMT, SO IST SIE FÜR DIE UNREINHEIT EMPFÄNGLICH UND ALS HÜTTENBEDACHUNG UNBRAUCHBAR, WENN ZUR BEDACHUNG, ALS HÜTTENBEDACHUNG BRAUCHBAR UND FÜR DIE UNREINHEIT NICHT EMPFÄNGLICH.

GEMARA. ¿Dies widerspricht sich ja selbst: zuerst sagt er, dass sie für die Unreinheit empfänglich und als Hüttenbedachung unbrauchbar ist, wenn man sie zur Unterlage bestimmt hat; also nur, wenn man sie als Unterlage bestimmt hat, ohne Bestimmung gilt sie also als Bedachung, später aber lehrt er, dass sie als Hüttenbedachung brauchbar und für die Unreinheit nicht empfänglich ist, wenn man sie zur Bedachung bestimmt hat; also nur, wenn man sie zur Bedachung bestimmt hat, ohne Bestimmung gilt sie also als Unterlage!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine handelt von einer grossen, das Andere von einer kleinen. — ¿Richtig ist dies zwar nach den Rabbanan, nach diesen giebt es nun keinen Widerspruch, nach R. Eliêzer aber besteht ja ein Widerspruch, es wird ja gelehrt: R. Eliêzer sagt: sowol eine kleine als auch eine grosse, hat man sie zur Unterlage bestimmt, so ist sie für die Unreinheit empfänglich und als Hüttenbedachung unbrauchbar; also nur, wenn man sie zur Unterlage bestimmt hat, sonst aber gilt sie als Bedachung; wie nun der Schlussfatz: hat man sie zur Bedachung bestimmt, so ist sie als Hüttenbedachung

99. Aeusseres, dh. nicht zum Canon der Mišnah gehörende Lehre.

סתמא לשכיבה אלא אמר רבא בגדולה כולי עלמא
לא פליגי דסתמא לסיכוך כי פליגי בקטנה תנא
קמא סבר סתם קטנה לשכיבה ורבי אליעזר סבר
סתם קטנה נמי לסיכוך והכי קאמר מחצלת הקנים Fol. 20
גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין
בה טעמא דעשאה לשכיבה הא סתמא נעשה כמי
שעשאה לסיכוך ומסככין בה קטנה עשאה לסיכוך
מסככין בה טעמא דעשאה לסיכוך הא סתמא נעשה
כמי שעשאה לשכיבה ואין מסככין בה ואתא רבי
אליעזר לומר אחד קטנה ואחד גדולה קתמא
בשרה לסיכוך אמר ליה אבוי אי הכי רבי אליעזר
אומר אחת קטנה ואחת גדולה אחת גדולה ואחת
קטנה מיבעי ליה ועוד כי פליגי בגדולה הוא דפליגי
ורבי אליעזר לחומרא דתניא מחצלת הקנים בגדולה Suk. 16a
מסככין בה רבי אליעזר אומר אם אינה מקבלת b.
טומאה מסככין בה אלא אמר רב פפא בקטנה
כולי עלמא לא פליגי דסתמא לשכיבה כי פליגי
בגדולה תנא קמא סבר סתם גדולה לסיכוך ורבי
אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה ומאי עשאה
לשכיבה דקאמר הכי קאמר סתם עשייתה נמי
לשכיבה עד דעביד לסיכוך תנו רבנן מחצלת של Suk. 1
שיפה ושל נמי גדולה מסככין בה קטנה אין
מסככין בה של קנים ושל חילת גדולה מסככין בה
ארוגה אין מסככין בה רבי ישמעאל בר יוסי אומר
משום אבוי אחד זו ואחד זו מסככין בה וכן היה

M 68 קתני M 69 מסככין בה א"ל M 70 – רא א
M 71 — ומאי...נמי לשכיבה M 72 + לה M 73
חשיפה ושל נמי גדולה M 74 חלית M 75 — אין
M 76 זו ז.

brauchbar und für die Unreinheit nicht empfänglich; also nur, wenn man sie zur Bedachung besimmt hat, sonst aber gilt sie als Unterlage!? Vielmehr, erklärte Raba, bezüglich einer grossen streitet niemand, dass sie ohne Bestimmung als Unterlage gilt, der Streit besteht vielmehr bezüglich einer kleinen: der erste Tanna ist der Ansicht, die kleine [Rohrmatte] gelte als Unterlage, während R. Eliêzer der Ansicht ist, dass auch die kleine ohne Bestimmung als Bedachung gilt. Er meint es also folgendermassen: eine grosse Rohrmatte ist für die Unreinheit empfänglich und als Hüttenbedachung unbrauchbar, wenn man sie als Unterlage bestimmt hat; also nur, wenn man sie als Unterlage bestimmt hat, ohne Bestimmung gilt es, als hätte man sie zur Bedachung bestimmt und sie ist somit zur Hüttenbedachung brauchbar; eine kleine ist zur Hüttenbedachung brauchbar, wenn man sie zur Bedachung bestimmt hat; also nur, wenn man sie zur Bedachung bestimmt hat, ohne Bestimmung gilt es, als hätte man sie als Unterlage bestimmt und sie ist somit zur Hüttenbedachung unbrauchbar; hierzu sagt R. Eliêzer: sowol eine kleine als auch eine grosse ist ohne Bestimmung zur Hüttenbedachung brauchbar. Abajje sprach zu ihm: Wieso sagt R. Eliêzer demnach «sowol eine kleine als auch eine grosse», es müsste ja heissen: sowol eine grosse als auch eine kleine!? ferner streiten sie ja überhaupt nur bezüglich einer grossen und zwar vertritt R. Eliêzer die erschwerende Ansicht, wie gelehrt wird: Eine grosse Rohrmatte darf als Hüttenbedachung verwendet werden, R. Eliêzer sagt: wenn sie für die Unreinheit nicht empfänglich ist, so darf sie als Hüttenbedachung verwendet werden!? Vielmehr, erklärte R. Papa, bezüglich einer kleinen streitet niemand, dass sie ohne Bestimmung als Unterlage gilt, der Streit besteht vielmehr bezüglich einer grossen: der erste Tanna ist der Ansicht, eine grosse ohne Bestimmung gelte als Bedachung, während R. Eliêzer der Ansicht ist, dass auch eine grosse ohne Bestimmung als Unterlage gilt. — Wie sind [die Worte] «hat man sie als Unterlage bestimmt» zu erklären? — So meint er es: ohne Bestimmung gilt sie als Unterlage, es sei denn, dass man sie zur Bedachung bestimmt hat.

Die Rabbanan lehrten: Eine grosse Matte aus Bast oder Binsen darf als Hüttenbedachung verwendet werden, eine kleine aber nicht; eine aus Rohr oder Schilf ist, wenn sie geflochten ist, als Hüttenbedachung brauchbar, wenn sie gewebt ist, unbrauchbar; R. Jišmâél b. Jose sagt im Namen seines Vaters, sowol diese als auch

רבי דוסא אומר כדבריו: תנן התם כל החוצלות Exod. 25
מטמאין טמא מת דברי רבי דוסא וחכמים אומרים
מדרס מדרס אין טמא מת לא והא אנן תנן כל Num. 19
המטמא מדרס מטמא טמא מת אימא אף מדרס מאי
חוצלית אמר רב אבדימי בר המדורי מרזובלי מאי
מרזובלי אמר רבי אבא מיכלי רבי שמעון בן לקיש
אומר מחצלות טמש ואזדא ריש לקיש לטעמיה
דאמר ריש לקיש הריני כפרת רבי חייא ובניו
שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא
מבבל ויסדה תורה ונשתכחה עלה הלל הבבלי
ויסדה תורה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדוה
וכן אמר רבי חייא יבניו לא נחלקו רבי דוסא
וחכמים על מחצלות של אושא שהן טמאות ושל Col.b
טבריא שהן טהורות על מה נחלקו על שאר מקומות
מר כבר ביון דהיכא דיתיב עליהו כדטבריא דמיין
ומר כבר ביון דמקרי ויתבי עליהו כדאושא דמיין:
אמר מר כל החוצלות מטמאין טמא מת דברי רבי
דוסא והתניא וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו לא
קשיא הא דאית ליה גדנפא הא דלית ליה גדנפא
ביתיבי חוצלות של שעם ושל גמי ושל שק ושל
כפירא מטמא טמא מת דברי רבי דוסא וחכמים
אומרים אף מדרס בשלמא למאן דאמר מרזובלי של
שעם ושל גמי חזו לבינתא דפירי של שק ושל
כפירא חזו לגולקי ועצי אלא למאן דאמר מחצלות
מיש בשלמא של שק ושל כפירא חזו לפרסי ונפוותא

M 77 — טבא M 78 — ולא M 79 אבודימי בר המדורי
M 80 אבא M 81 — ובניו M 82 ועל של M 83
דאוצא דמקר ויתיב M 84 והא אנן תנן M 85 גדפנא
M 86 מטמא טמא M 87 לבינתא. P לבינתא M 88
לגואלקי M 89 ונפויתא.

jene sei zur Hüttenbedachung brauchbar; und ebenso sagte auch R. Dosa.

Dort wird gelehrt: Sämtliche Matten sind verunreinigungsfähig durch einen Leichnam — Worte R. Dosas, die Weisen sagen: durch das Treten[192]. — ¿Nur durch das Treten, nicht aber durch einen Leichnam, es wird ja gelehrt: Alles, was durch das Treten verunreinigungsfähig ist, ist auch durch einen Leichnam verunreinigungsfähig!? — Sage: auch durch das Treten. — Was sind das für Matten? R. Evdämi b. Hamduri erklärte: Marzubli. —Was heisst Marzubli? R. Abba erwiderte: Geflecht. R. Šimôn b. Laqiš erklärte: Einfache Matten. Reš Laqiš vertritt hiermit seine Ansicht, er sagte nämlich: Ich will die Sühne für R. Hija und seine Söhne sein; denn als die Gesetzlehre zuerst bei Jisraél in Vergessenheit geraten war, kam Ezra aus Babylonien und begründete sie; als sie später wieder in Vergessenheit geraten war, kam Hillel der Babylonier und begründete sie; als sie wiederum in Vergessenheit geraten war, kamen R. Hija und seine Söhne und begründeten sie wieder; und R. Hija sagte Folgendes: R. Dosa und die Weisen streiten nicht bezüglich der Matten aus Uša, ob diese verunreinigungsfähig sind, noch bezüglich der aus Ṭiberjas[193], ob sie rein sind; bezüglich welcher aber streiten sie? — bezüglich solcher, die aus anderen Ortschaften kommen: einer ist der Ansicht, da sie niemand zum Sitzen bestimmt, so gleichen sie denen, die aus Ṭiberjas kommen, der andere ist der Ansicht, da man sie zuweilen zum Sitzen benutzt, so gleichen sie denen, die aus Uša kommen.

Der Meister sagte: Sämtliche Matten sind verunreinigungsfähig durch einen Leichnam — Worte R. Dosas. ¿Es wird ja aber gelehrt: Und ebenso sagte auch R. Dosa. — Das ist kein Widerspruch, das Eine handelt, wo sie einen Rand haben, das Andere handelt, wo sie keinen Rand haben. Man wandte ein: Matten aus Korkholz, aus Binsen, aus Sackzeug, oder aus Rosshaar sind verunreinigungsfähig durch einen Leichnam — Worte R. Dosas, die Weisen sagen: auch durch Treten; richtig ist es nun nach demjenigen, welcher erklärt: Marzubli, so sind diese aus Korkholz oder aus Binsen als Fruchtkörbe, aus Sackzeug oder Rosshaar als Beutel und Körbchen brauchbar; nach demjenigen aber, welcher erklärt: einfache Matten, können solche aus Sackzeug und Rosshaar allerdings als Vorhänge und Siebe verwendet werden, welche Verwendung aber haben solche aus Korkholz oder Binsen[194]? — Sie

192. Erstere sind als Unterlage bestimmt, letztere sind als Unterlage nicht zu gebrauchen. 193. Weisen nicht als Unterlage.

אלא של שעם ושל גמי למאי חזו [86]לגניאתא איכא
דאמרי בשלמא למאן דאמר מחצלות ממש של
שעם ושל גמי חזו לגניאתא של שק ושל כפירא
חזו לפרסי [87]ונפוותא אלא למאן דאמר מהזובי
בשלמא של שק ושל כפירא חזו [88]לגולקי וצני אלא
של שעם ושל גמי למאי חזו חזו [89]לבינתא דפירי׃
תניא [90]אמר רבי חנניה בשיעדתי לגולה מצאתי זקן
אחד ואמר לי מסככין [91]בבודיא ובשבאתי אצל רבי
[92]יהושע אחי אבא הודה לדבריו אמר [93]רב חסדא
והוא דלית ליה גדנפא אבר עילא הני [94]בודיתא דבני
מחוזא אלמלא קיר שלהן מסככין בהו תניא נמי הכי
מסככין [95]בבודיא ואם יש [96]להן קיר אין מסככין [97]בהן׃

B 90 + חזו 91 ר׳ חנינא או׳ P 92 בבודיא. M בבוריא
M 93 יהודה הודה || M 94 עולא || M 95 ביריתא || 96 M בבוריא || M 97 לו || M 98 בו.

sind als Bottichdeckel verwendbar. Manche lesen: Richtig ist es nach demjenigen, welcher erklärt: einfache Matten, so sind solche aus Korkholz oder Binsen als Bottichdeckel, aus Sackzeug und Rosshaar als Vorhänge und Siebe verwendbar, nach demjenigen aber, welcher erklärt: Marzubli haben allerdings solche aus Sackzeug oder Rosshaar Verwendung als Beutel und Körbchen, welche Verwendung aber haben solche aus Korkholz oder Binsen!? — Sie sind als Fruchtkörbe verwendbar. Es wird gelehrt: R. Hananja erzählte: Als ich mich in die Gefangenschaft[207] begab, traf ich da einen Greis und er sagte mir, dass man [die Festhütte] mit einer Matte bedachen darf; und als ich zu meinem Bruder R. Jehošuâ kam, stimmte er ihm bei. R. Ḥisda sagte: Dies aber nur, wenn sie keinen Rand hat. Ûla sagte: Die Matten aus Mehoza wären zur Hüttenbedachung brauchbar, wenn sie keinen Rand hätten. Ebenso wird auch gelehrt: Man darf [die Festhütte] mit einer Matte bedecken, hat sie aber einen Rand, ist sie zur Bedachung nicht verwendbar.

ZWEITER ABSCHNITT.

Suk.10b
Jb.11a

ישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו
אמר רבי יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים
תחת המטה בפני הוקנים ולא אמרו לנו דבר אמר
רבי שמעון מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה
ישן תחת המטה ואמר להן רבן גמליאל לזקנים
ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים
פטורין מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה׳ולפי
דרכנו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו׃

M 1—בס׳ || M 2 לפי דבריו למ׳.

WER IN DER FESTHÜTTE UNTER EINEM BETT SCHLÄFT, HAT SICH SEINER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT. R. JEHUDA ERZÄHLTE: ES WAR BEI UNS ÜBLICH, IN GEGENWART DER AELTESTEN UNTER DEM BETT ZU SCHLAFEN, UND DIESE BEMERKTEN UNS NICHTS. R. ŠIMÔN ERZÄHLTE: EINST SCHLIEF ṬABI, DER KNECHT R. GAMALIÉLS UNTER DEM BETT, DA SPRACH R. GAMALIÉL ZU DEN AELTESTEN: HABT IHR GESEHEN, MEIN KNECHT ṬABI IST EIN SCHRIFTGELEHRTER UND WEISS, DASS KNECHTE VON DER FESTHÜTTE FREI SIND, DAHER SCHLÄFT ER UNTER DEM BETT; IN UNSERER WEISE LERNTEN WIR DARAUS, DASS WER UNTER DEM BETT SCHLÄFT, SICH SEINER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT HAT.

202. Cf. Bd. I S. 236 N. 9.

גמרא. והא ליכא עשרה תרנמא שמואל במטה
עשרה תנן התם אחד חור שחררוהו מים או שרצים
או שאבריתו מלחת וכן מדבר אבנים וכן כוארי של
קורות מאהיל על הטומאה רבי יהודה אומר כל אהל
שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל מאי טעמא דרבי
יהודה ילוך אהל אהל ממשכן בתיב הכא זאת
התורה אדם כי ימות באהל וכתיב התם ויפרש את
האהל על המשכן מה להלן בידי אדם אף כאן
בידי אדם וגרסינן אהל אהל ריבה וכסבר רבי
יהודה כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל
ורבינתי חצרות היו בניות בירושלם על גבי הסלע
והתהתיהם חלל מפני קבר התהום ומביאין נשים
עיבורות ויולדות שם ומגדלות בניהם שם לפרה
ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין
על גביהן וכוסות של אבן בידיהם הגיעו לשילוח
ירדו לתוך חמים ומילאום ועלו וישבו להם רבי יוסי
אומר ממקומו היה משלשל וממלא מפני קבר התהום
ותניא רבי יהודה אומר לא היו מביאין דלתות
אלא שוורים והא שוורים דאהל שאינו עשוי בידי
אדם הוא וקתני רבי יהודה אומר לא היו מביאין
דלתות אלא שוורים בי אתא רב דיבי אמר רבי
אלעזר מודה רבי יהודה במלא אגרוף תניא נמי

GEMARA. Es sind ja aber keine zehn [Handbreiten] vorhanden?! Śemuél erklärte: Wo das Bett zehn [Handbreiten hoch ist]. Dort wird gelehrt: Sowol ein Loch, welches durch Wasser oder Kriechtiere gebildet wird oder durch Salzfrass entsteht, als auch eines, das durch einen Steinhaufen oder eine Balkenschicht entsteht, bildet ein Zelt bezüglich der Unreinheit; R. Jehuda sagt: das Zelt, welches nicht durch Menschenhände errichtet wird, wird nicht als Zelt betrachtet. — Was ist der Grund R. Jehudas?

Er folgert dies aus dem Wort *Zelt*, welches auch bei der Stiftshütte gebraucht wird; hier heisst es: *Folgende Lehre gilt, wenn jemand in einem Zelt stirbt,* und dort heisst es: *Und er spannte das Zelt über die Stiftshütte aus*: wie es dort ein durch Menschenhände errichtetes war, so muss es auch hier ein durch Menschenhände errichtetes sein. — Und die Rabbanan!? — Die [öftere Wiederholung des Worts] *Zelt* ist einschliessend. — ¿R. Jehuda ist also der Ansicht, ein Zelt, welches nicht durch Menschenhände gefertigt wird, sei nicht als Zelt zu betrachten, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Höfe waren in Jerušalem errichtet, unter denen ein hohler Raum vorhanden war[4], wegen eines etwaigen Grabes, dorthin brachte man schwangere Frauen, die da ihre Söhne gebaren und zum Behuf der [roten] Kuh grosszogen. Dahin[5] brachte man Ochsen, auf deren Rücken sich Platten befanden, auf diese setzten sich die Kinder mit Steingefässen in den Händen, und als sie zum [Fluss] Šiloah herankamen, stiegen sie ins Wasser füllten diese, stiegen herauf und setzten sich wieder; R. Jose sagte: Wegen eines etwaigen Grabes liessen sie diese von ihren Plätzen aus herunter und füllten sie. Hierzu wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Man pflegte keine Platten zu holen, sondern nur Ochsen; diese Ochsen bilden ja nun eine nicht durch Menschenhände errichtete Bezeltung, dennoch lehrt er, dass man nach R. Jehuda keine Platten, sondern nur Ochsen zu holen pflegte!? Als R. Dimi kam, erklärte er im Namen R. Eliézers: R. Jehuda giebt zu, wo [das Zelt] die Faustgrösse übersteigt. Ebenso wird auch gelehrt: Jedoch giebt R. Jehuda bei Schluchten und Felsspalten

M 3 והא ליכא עשרה — M 4 שגבוה — M 5 טפ׳
M 6 ובן — M 7 או — M 8 של — M 9 כוואר
M 10 השוב אהל ר׳ י — M 11 ר׳ י אומר — M 12 חלול
M 13 לחה מ — M 14 ועלו — M 15 ותני עלה ר׳ י
M 16 ר׳ י א — M 17 היה — M 18 דוקא נמי דקתני
מודה ר׳ י בשקפין וסלעין.

1. Das Bett ist ja keine 10 Hnd hoch, um als besondere Hütte betrachtet zu werden. 2. Num. 19,14. 3. Ex. 40,19. 4. Damit dieser eine Begrenzung bilde, falls sich unten Teile eines Leichnams befinden (cf. Note 120); all diese Massnahmen, damit diese Kinder, die den Hohenpriester bei der Darbringung der roten Kuh (cf. Num. 19,2 ff.) zu «reinigen» haben, von jeder Unreinheit verschont bleiben; sie dürfen übrig, auch wegen event. Verunreinigung durch Samenerguss nicht über 9 Jahre alt sein. 5. Bei der Reinigung des Hohenpriesters. 6. Weil schon der Körper des Ochsen eine Bezeltung bildet, um sie Unreinheit zu begrenzen.

zu. — Aber eine Platte hat ja viele Faustgrössen, dennoch lehrte er, dass man, wie R. Jehuda sagt, keine Platten, sondern nur Ochsen zu holen pflegte!? Abajje erwiderte: Man hatte nicht nötig, Platten zu holen. Raba erwiderte: Man pflegte überhaupt keine Platten zu holen, weil ein Kind übermütig ist, somit könnte es den Kopf oder eines seiner Glieder hervorstrecken und durch ein etwaiges Grab verunreinigt werden. Uebereinstimmend mit Raba wird auch gelehrt: R. Jehuda sagte: Man pflegte überhaupt keine Platten zu holen, denn da ein Kind übermütig ist, so könnte es den Kopf hervorstrecken und durch ein etwaiges Grab unrein werden; vielmehr pflegte man breitbäuchige Ochsen zu holen, und auf diese setzte man die Kinder mit Steingefässen in den Händen, und als sie zum [Fluss] Šiloaḥ herankamen, stiegen sie herab, füllten sie, stiegen herauf und setzten sich wieder. — ¿¡Aber ein Bett hat ja viele Faustgrössen, dennoch wird gelehrt: R. Jehuda erzählte: Es war bei uns üblich, in Gegenwart der Weisen unter dem Bett zu schlafen. — Anders ist das Bett, auf dem man gewöhnlich schläft. — Bei den Ochsen sitzt man ja ebenfalls auf diesen!? Als Rabin kam, erklärte er im Namen R. Eleâzars: Anders ist es bei den Ochsen, da sie ja den Hirten bei Sonne vor der Sonne und bei Regen vor dem Regen Schutz gewähren. — Aber auch das Bett gewährt ja den darunter befindlichen Schuhen und Sandalen Schutz!? Vielmehr, erklärte Raba, anders ist es bei den Ochsen, [deren Rücken] den Därmen Schutz gewährt, wie es heisst: *'Mit Haut und Fleisch bekleidest du mich und mit Knochen und Sehnen bedeckest du mich.* Wenn du aber willst, sage ich: R. Jehuda vertritt seine Ansicht, dass nämlich die Festhütte eine permanente Wohnung sein muss, somit bildet das Bett eine zeitweilige, die Festhütte dagegen eine permanente Wohnung, und das zeitweilige Zelt kann nicht das permanente aufheben. — Aber auch R. Šimôn ist ja der Ansicht, dass die Festhütte eine permanente Wohnung sein muss, wieso kann nun nach ihm das zeitweilige Zelt das permanente aufheben!? — Gewiss, darin streiten sie ja: der eine ist der Ansicht, das zeitweilige Zelt hebe das permanente auf, der andere ist der Ansicht, das zeitweilige Zelt könne das permanente nicht aufheben.

7. Ij. 10,11.

עיראי יתבטר אחד קבנו: אמר רבי שמעוי מעשה בטבי עבדיו: תניא אמר רבי שמעון משיחתו של רבן גמליאל למדנו שני דברים למדנו שעבדים פטורים מן הסוכה ולמדנו שהשוכן תחת המטה לא יצא ידי חובתו וימא מדבריו של רבן גמליאל בילתא אגב אורחיה קמשמע לן כי הא דאמר רב אחא בר אדא יאמרי לה אמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב מנין שאפילו שוחת תלמידי חכמים צריכה תלמוד שנאמר יעלחי לא יבול׃

Ps. 1,3 Fol. 3

[ii.1] סיכך סוכתו בכרעי המטה בשרה רבי יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה׃

גמרא. מאי טעמא דרבי יהודה פליגי בה רבי זירא ורבי אבא בר מבל חד אמר מפני שאין לה קבע וחד אמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה מאי בניתיה מנין שנעץ שפודין של ברזל וסוכך עליהם למאן דאמר רבי שאין לה קבע הרי יש לה קבע ומאן דאמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר אביי לא שנו אלא כמך אבל סוכך על גבי המטה בשרה ׳מאי טעמא למאן דאמר רבי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה׃

Fol. 22 [ii.2] יכה מדובלת ושצולתה מיטמאה בשרה המעבה כמין בית אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה בשרה׃

גמרא. מאי מדובלת אמר רב סוכה ענייה

M 37 ואמרי...אדא M 30 ל ל למימר משיחתו M 35
40 מינץ M 39 שסוחקן של תכ M 38 א ר
M 43 אירצע - M 42 איבא בית - M 41 לפי
ם ם

R. Simón erzählte: Einst [schlief] Tabi, der Knecht. Es wird gelehrt: R. Simón sagte: Aus dem Gespräch R. Gamaliéls lernten wir zwei Dinge: wir lernten, dass Sklaven von der Festhütte frei sind, und wir lernten, dass wer unter dem Bett schläft, sich seiner Pflicht nicht entledigt. Sollte er doch sagen: aus den Worten R. Gamaliéls!? — Er lässt uns nebenbei etwas hören, nämlich das, was R. Aha b. Ada, nach Anderen R. Aha b. Ada im Namen R. Hamnunas im Namen Rabhs gesagt hat: Woher, dass sogar das Gespräch der Schriftgelehrten des Studiums bedarf? — denn es heisst: *Seine Blätter verwelken nicht.*

Wenn man die Festhütte an den Fuss eines Bettes stützt, so ist sie brauchbar, R. Jehuda sagt: wenn sie nicht selbständig stehen kann, so ist sie unbrauchbar.

GEMARA. Was ist der Grund R. Jehudas? — Hierüber streiten R. Zera und R. Abba b. Mamal: einer sagt, weil sie dann nicht permanent ist, der andere sagt, weil man sie durch einen für die Unreinheit empfänglichen Gegenstand stehen lässt.— Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Wenn man eiserne Spiesse aufstellt und über sie Hüttenbedachung legt: nach demjenigen, welcher erklärt, weil sie nicht permanent ist, — diese ist ja wol permanent, nach demjenigen aber, welcher erklärt, weil man sie durch einen für die Unreinheit empfänglichen Gegenstand stehen lässt, so ist ja dies auch bei dieser der Fall. Abajje sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man sie an [das Bett] gestützt hat, wenn man aber über das Bett Hüttenbedachung gelegt hat[9], so ist sie brauchbar. — Aus welchem Grund? — Nach demjenigen, welcher erklärt, weil sie nicht permanent ist, in diesem Fall ist sie ja wol permanent, nach demjenigen, welcher erklärt, weil man sie durch einen für die Unreinheit empfänglichen Gegenstand stehen lässt, — in diesem Fall lässt man sie ja aber nicht durch einen für die Unreinheit empfänglichen Gegenstand stehen.

Eine dünne Festhütte, oder eine, die mehr Schatten als Sonne gewährt, ist brauchbar; eine gleich einem Haus sehr dicht bedeckte ist brauchbar, selbst wenn man keine Sterne durchsehen kann.

GEMARA. Wass heisst "dünne"? — Rabh erklärte, eine dürftig überdachte

8. Ps. 1,3. 9. Dh. die Bedachung auf rit. brauchbare Stangen gelegt, die Wände aber aus Betten hergestellt.

ושמואל אמר קנה עילה וקנה יחיד רב תני חדא
ושמואל תני תרתי רב תני חדא [10]סוכה מדובללת
[11]שצילתה מרובה מחמתה בשרה ושמואל תני תרתי
מאי מדובללת מבולבלת ותרתי קתני סוכה [12]מבולבלת
בשרה וצילתה מרובה מחמתה בשרה אמר אביי
לא שני אלא שאין בין זה לזה שלשה טפחים אבל
יש בין זה לזה שלשה טפחים פסולה [13]אמר רבא
אפילו יש בין זה לזה שלשה טפחים [14]נמי לא אמרן
אלא שאין בגגו טפח אבל יש בגגו טפח בשרה
דאמרינן הכוס [15]רבי אמר רבא מנא אמינא לה [16]דבי
אית ביה טפח אמרינן הכוס רבי וכי לית ביה טפח לא
אמרינן הכוס רבי דתנן [17]קורות הבית והעלייה שאין Ah.1 .5
עליהם מעזיבה והן מכוונות טומאה תחת [18]אחת מהן
תחתיה טמא בין התחתונה לעליונה ביניהן טמא
על גבי העליונה כנגדה עד לרקיע טמא היו העליונות
כבין התחתונות טומאה [19]תחתיהן [20]כיולי טמא על גביהן Ah.3
כנגדן עד לרקיע טמא ותני עלה במה דברים אמורים
בזמן שיש בהן טפח וביניהן פותח טפח אבל אין
ביניהן פותח טפח טומאה תחת אחת מהן תחתיה
טמא ביניהן ועל גביהן טהור אלמא כי אית ביה טפח
אמרינן הכוס רבי [21]וכי לית ביה טפח לא אמרינן
הכוס רבי שמע מינה: יתיב רב כהנא וקאמר [22]להא
שמעתא אמר ליה רב אשי לרב כהנא וכל היכא
דלית ביה טפח לא אמרינן הכוס רבי והא תניא
[23]קורה היוצאה מכותל זה ואינה ניגעת בכותל זה Ex.14a Sak.18a
וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה

M 44 מאי מדובללת שצל׳ || B 45 +מאי מדובללת מדובללת ||
M 46 מדובללת ושצילתה || VM 47 ורבא אמר || M 48 —
נמי M 49 רבי וכן יהודן M 50 דאמרי הכוס רבי
דתנן P 51 אחד M 52 תחת אחת מהן כל תחת כולן
B 53 תחת כולן ט M 54 ◯וכי...רבי M 55 ---לה.

Festhütte; Semuél erklärte, eine Stange hoch, eine niedrig. Rabh lehrt hier eine Lehre, Šemuél lehrt zwei Lehren. Rabh lehrt eine: eine dünne Festhütte, die jedoch mehr Schatten als Sonne gewährt, ist brauchbar; Šemuél lehrt zwei — "dünn" heisst nämlich durcheinander geworfen, — (es sind also zwei): eine Festhütte [deren Bedachung] durcheinander geworfen ist, ist brauchbar, ebenso ist auch eine, die mehr Schatten als Sonne gewährt, brauchbar. Abajje sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo eine [Stange] von der anderen keine drei Handbreiten absteht, wenn sie aber von einander drei Handbreiten abstehen, so ist sie unbrauchbar. Raba sagte: Selbst wenn sie von einander drei Handbreiten abstehen, ist dies nur dann der Fall, wo das Dach[10] keine Handbreite hat, hat das Dach aber eine Handbreite, so ist sie brauchbar, da wir sagen: drücke [die Stange] herunter. Raba sprach: Woher entnehme ich es, dass wir, wo eine Handbreite vorhanden ist, sagen: "drücke herunter", und wo keine Handbreite vorhanden ist, es nicht sagen? — denn es wird gelehrt: Wenn die Balken des Erdgeschosses und des Söllers sich genau gegenüber liegen und keine Verkleidung haben, und eine Unreinheit sich unter einem[11] befindet, so ist [der Raum] unter diesen unrein[12]; wenn zwischen dem oberen und dem unteren, so ist [der Raum] zwischen ihnen unrein; wenn über dem oberen, so ist [der Raum] über demselben bis zum Himmel unrein. Liegen die oberen über dem Zwischenraum der unteren, so sind sie, wenn sich eine Unreinheit unter denselben befindet, sämtlich unrein, wenn über denselben, so ist [der Raum] über ihnen bis zum Himmel unrein. Hierzu wird gelehrt: Diese Worte gelten nur, wo sie eine Handbreite haben, und zwischen ihnen eine Handbreite frei ist, wenn aber zwischen ihnen keine Handbreite frei ist, so ist, wenn sich eine Unreinheit unter einem befindet, [der Raum] unten unrein, zwischen und über ihnen rein. Hieraus, dass wir, wo eine Handbreite vorhanden ist, sagen, "drücke herunter", es aber nicht sagen, wo keine Handbreite vorhanden ist, schliesse dies hieraus.

R. Kahana sass und trug diese Lehre vor, da sprach R. Aši zu ihm: ¿Sagen wir etwa nicht: "drücke herunter", auch wo keine Handbreite vorhanden ist, es wird gelehrt: Wenn ein Balken aus einer Wand hervorragt und die gegenüberliegende nicht berührt, ebenso wenn zwei Balken aus zwei gegenüberliegenden Wänden hervor-

10. Die höher liegende Stange. 11. Balken des Erdgeschosses. 12. Cf. Abseh. I N. 120.

מבוטל זה ואינן נתעות זו בזו פחות בשלשה אינו
צריך להביא קורה אחרת שלשה צריך להביא קורה
אחת רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מארבעה
אין צריך להביא קורה אחרת ארבעה צריך להביא
קורה אחת וכן שתי קורות המתאימות לא בזו כדי
לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות
אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחרת
אם לאו צריך להביא קורה אחרת רבן שמעון בן
גמליאל אומר אם מקבלות אריח לארכו שלשה
טפחים אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך
להביא קורה אחרת היו אחת למעלה ואחת למטה
רבי יהודה אומר רואין העליונה באילו היא למטה
ואת התחתונה באילו היא למעלה ובלבד שלא
תהא עליונה למעלה מעשרים אמה ותחתונה למטה
מעשרה הא זה וזה בתוך עשרים אמרינן חבוט רמי
אף על גב דלית ביה טפח אמר ליה תריין ואימא
הכי ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אלא
בתוך עשרים ותחתונה כמוכה לה בפחות משלשה
אי נמי בלבד שלא תהא תחתונה למטה מעשרה
אלא למעלה מעשרה ועליונה כמוכה לה בפחות
משלשה אבל שלשה כיון דלית ביה טפח לא אמרינן
חבוט רמי ושצילתה מרובה מחמתה בשרה הא
כי הדדי פסולה והא תנן באידך פירקין ושחמתה
מרובה מצילתה פסולה הא כי הדדי כשרה לא
קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה אמר רב פפא הינני
דאמרי אינשי בזווא מלעיל באסתרא מלתחת
מעוכה כמין בית תנו רבנן המעוכה כמין בית אף
על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה אין

ragen und einander nicht berühren, so ist weiter keine Pfette erforderlich, wenn die Entfernung keine drei |Handbreiten| beträgt, beträgt sie drei, so ist noch eine Pfette erforderlich; R. Šimôn b. Gamaliél sagt: wenn |die Entfernung| keine |vier Handbreiten| beträgt, so ist weiter keine Pfette erforderlich, beträgt sie vier, so ist noch eine Pfette erforderlich. Ebenso wenn zwei Pfetten neben einander liegen, von denen weder die eine noch die andere einen Ziegelstein[14] halten kann: wenn sie zusammen eine Handbreite zum Halten eines Ziegelsteins haben, so ist weiter keine andere Pfette erforderlich, wenn aber nicht, so ist eine andere Pfette erforderlich. R. Šimôn b. Gamaliél sagt: wenn sie |von einander gerückt,| zusammen einen Ziegelstein von drei Handbreiten tragen können, so ist keine andere Pfette erforderlich, wenn aber nicht, so ist eine andere Pfette erforderlich. War eine hoch und die andere niedrig, so betrachtet man, wie R. Jehuda sagt, die hohe, als läge sie ebenfalls niedrig, oder die niedrige, als läge sie ebenfalls hoch, nur darf die hohe nicht höher als zwanzig Ellen und die niedrige nicht niedriger als zehn |Handbreiten| sein; — wenn aber beide sich innerhalb der zwanzig Ellen befinden, so sagen wir: "drücke herunter", selbst wenn sie keine Handbreite haben!? Dieser erwiderte: Lies folgendermassen: nur darf die hohe nicht höher als zwanzig Ellen, sondern innerhalb der zwanzig sein, und die andere in einer Nähe von weniger als drei |Handbreiten|, beziehungsweise die untere nicht niedriger sondern höher als zehn |Handbreiten| und die andere in einer Nähe von weniger als drei |Handbreiten| sein; bei einer Entfernung von drei |Handbreiten| aber sagen wir, sobald sie keine Handbreite statt ist, nicht: "drücke herunter".

Oder eine, die mehr Schatten als Sonne gewährt, ist brauchbar. ¿Wenn sie aber gleich sind, so ist sie unbrauchbar, — im vorigen Abschnitt wird ja gelehrt: oder mehr Sonne als Schatten gewährt, ist unbrauchbar, wenn aber gleich, so ist sie also brauchbar!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine von oben, das Andere von unten". R. Papa sagte: Das ist es, was die Leute sagen: Oben wie ein Zuz, unten wie ein Stater.

Gleich einem Haus dicht bedeckt: Die Rabbanan lehrten: Eine, die gleich einem Haus dicht bedeckt ist, ist brauchbar, selbst wenn man keine Sterne durch-

13. Cf. Abschn. I N. 180. 14. Von $1\frac{1}{2}$ Hb.n. 15. Die Fläche, auf welche die Sonnenstrahlen fallen, ist breiter als die Spalte, durch welche sie einfallen.

P 56 שני | B 57 +יוסי ברי | M 58 +את | M 59 או ‖ M 60 אלא זו מזו | M 61 +אלמא | M 62 — ואימא ‖ M 63 ... מאין | M 64 המעוכה...פי שם.

sehen kann; sind die Sonnenstrahlen nicht durchzusehen, so ist sie nach der Schule Šammajs unbrauchbar, nach der Schule Hillels brauchbar.

WENN MAN EINE FESTHÜTTE AUF EINEM WAGEN ODER AUF EINEM SCHIFF ERRICHTET, SO IST SIE BRAUCHBAR UND MAN DARF IN DIESE AM FESTTAG EINTRETEN; WENN AUF DER SPITZE EINES BAUMS ODER AUF DEM RÜCKEN EINES KAMELS, SO IST SIE BRAUCHBAR UND MAN DARF IN DIESE AM FESTTAG NICHT EINTRETEN. SIND ZWEI [WÄNDE] DURCH MENSCHENHÄNDE ERRICHTET UND EINE ENTSTEHT DURCH EINEN BAUM, SO IST SIE BRAUCHBAR, JEDOCH DARF MAN IN DIESE AM FESTTAG NICHT EINTRETEN; SIND DREI DURCH MENSCHENHÄNDE ERRICHTET UND EINE ENTSTEHT DURCH EINEN BAUM, SO IST SIE BRAUCHBAR UND MAN DARF IN DIESE AUCH AM FESTTAG EINTRETEN. DIE REGEL HIERBEI IST: WENN SIE STEHEN BLEIBEN KANN, AUCH WENN MAN DEN BAUM FORTNIMMT, IST SIE BRAUCHBAR UND MAN DARF IN DIESE AM FESTTAG EINTRETEN.

GEMARA. Auf wen ist unsere Mišnah zurückzuführen? — auf R. Âqiba; es wird nämlich gelehrt: Wenn man eine Festhütte auf einem Schiff errichtet, so ist sie nach R. Gamaliél unbrauchbar, nach R. Âqiba brauchbar. Einst reisten R. Gamaliél und R. Âqiba auf einem Schiff, da errichtete R. Âqiba eine Festhütte auf dem Schiff; am nächsten Tag erhob sich ein Wind und riss sie nieder. Da sprach R. Gamaliél zu ihm: Âqiba, wo ist deine Festhütte!? Abajje sagte: Alle geben zu, dass sie, wo sie einem gewöhnlichen Wind auf dem Land nicht widerstehen kann, gar keine Brauchbarkeit hat, ferner streitet niemand, ob sie brauchbar ist, wo sie einem aussergewöhnlichen Wind auf dem Land widerstehen kann; ihr Streit besteht vielmehr, wo sie einem gewöhnlichen Wind auf dem Land widerstehen, und einem aussergewöhnlichen Wind auf dem Land nicht widerstehen kann. R. Gamaliél ist der Ansicht, die Festhütte müsse eine permanente Wohnung sein, und da sie einem gewöhnlichen Wind auf dem Meer nicht widerstehen kann, so hat sie gar keine Brauchbarkeit, R. Âqiba ist der Ansicht, die Festhütte müsse eine zeitweilige Wohnung sein, und da sie einem gewöhnlichen Wind auf dem Land widerstehen kann, so ist sie brauchbar.

ODER AUF DEM RÜCKEN EINES KAMELS 8. Auf wen ist unsere Mišnah zu-

8. So ist diese Stelle nach der Auffassung des T.s. Sab. 154b (Bd. I S. 710 Z. 23ff.) zu erklären; anders RSJ. hier.

כוכבי חמה נראין מתוכה בית שמאי פיסרין יצית הלל מכשירין:

[iij] עישה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה בשרה יעלין לה ביום טוב בראש האילו או
Sab. 154b על גבי גמל בשרה יאי עלוי לה ביום טוב שיתום באילן ואחת בידי אדם או שתים בידי אדם ואחת
באילן בשרה יאי עלין לה ביום טוב שתי בידי
Fol. 23 אדם ואחת באילן בשרה יעלין לה ביום טוב זה הכלל כל שנוטל האילן ויכולה העמיד בפני עצמה
בשרה יעלין לה ביום טוב:

גמ׳ מני מתניתין רבי עקיבא היא דתניא
Suk. 7a העושה סוכתו בראש הספינה רבן גמליאל פוסר רבי עקיבא מכשיר מעשה ברבן גמליאל ורבי עקיבא
שהיו באין בספינה עמד רבי עקיבא ועישה סוכה
בראש הספינה למחר נשבה רוח ועקרתה אמר לו
רבן גמליאל עקיבא היכן סוכתך אמר אבוי דסורי
עילבא הוכא דאינה יכולה לעמוד בריח מציעית דיבשה
לא בעי היא יכולה לעמוד בשאינה מציעית דיבשה
דורי עלמא הא פליגי דכשרה בי פליגי בדיעבד
לעמוד בריח מציעית דיבשה ואינה יכולה לעמוד
בריח שאינה מציעית דיבשה רבן גמליאל סבר סוכה
דורת קבע בעינן ואין זאת יכולה לעמוד בריח
מציעית הוא דבעי היא רבי עקיבא סבר סוכה
דורת עראי בעינן ואין דיבולה לעמוד בריח מציעית
דיבשה בשרה: או על גבי גמל בו׳: מתניתין מני

M 65 שיתום...אי M 66 שלשה...חבירו...בי ס
M 67 בי M 68 ביום הזכן היא M 69 לרבי
M 70 מציעית...לעמוד M 71 הוכא דיבולת M 72 -
שאינה VM 73 דיום.

R. Gamaliél auf dem Land widerstehen kann, so hat sie gar keine Brauchbarkeit, R. Âqiba ist der Ansicht, die Festhütte müsse eine zeitweilige Wohnung sein, und da sie einem gewöhnlichen Wind auf dem Land widerstehen kann, so ist sie brauchbar.

ODER AUF DEM RÜCKEN EINES KAMELS 8. Auf wen ist unsere Mišnah zu-

8. So ist diese Stelle nach der Auffassung des T.s. Sab. 154b (Bd. I S. 710 Z. 23ff.) zu erklären; anders RSJ. hier.

רבי מאיר היא דתניא העושה סוכתו על גבי בהמה
רבי מאיר מכשיר ורבי יהודה פוסל מאי טעמא
Dt.16,13 דרבי יהודה אמר קרא חג הסכת תעשה לך שבעת ימים
Suk.2,1 סוכה הראויה לשבעה שמה סוכה סוכה שאינה ראויה
לשבעה לא שמה סוכה ורבי מאיר הא נמי מדאורייתא
Er.44a מהוא הויא ורבנן הוא דגזרו בה עשאה לבהמה
Sh.15b דופן רסוכה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר
שהיה רבי מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים
אין עישין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי
ולא פסין לביראות ולא גולל לקבר משום רבי יוסי
תנלילי אמרו אף אין כותבין עליו ניטי נשים מאי
טעמא דדבי מאיר אביי אמר שמא תמות רבי זירא
אמר שמא תברה בפיל קשור בולי עלמא לא פליגי
דאי נבי מיית יש בנבלתו עשרה בי פליגי בפיל
שאינו קשור לבאן דאמר שמא תמות לא חיישינן
לבאן דאמר גזרה שמא תברה חיישינן רבאן דאמר
גזרה שמא תמות ניחוש שמא תברה אלא בפיל
שאינו קשור בולי עלמא לא פליגי בי פליגי בבהמה
קשורה רבאן דאמר גזרה שמא תמות חיישינן לבאן
דאמר גזרה שמא תברה לא חיישינן ולבאן דאמר
Jom.13a גזרה שמא תברה ניחוש שמא תמות ביתה לא
שביתא והאיבא רזוחא דביני ביני דעביד ריח בחוצא
ידפנא ידדיבא רבקה דמתיחה באשלי מלעיל ולבאן
דאמר גזרה שמא תמות נבי הא מתיחה באשלי

M 74 דכ חג — M 75 דחזיא — M 76 דלא חזיא ליש
M 77 —לשבעה — M 78 — גזירה — M 79 דבי מאית
M 80 גזרה — M 81 —בבהמה שאינה קשורה.

rückzuführen? — auf R. Meír; es wird nämlich gelehrt: Wenn man die Festhütte auf dem Rücken eines Tiers errichtet, so ist sie nach R. Meír brauchbar, nach R. Jehuda unbrauchbar. — Was ist der Grund R. Jehudas? — Der Schriftvers lautet: "*Das Hüttenfest sollst du dir sieben Tage machen*: eine Festhütte, die sieben [Tage] erhalten bleiben kann, heisst eine Festhütte, eine, die sieben Tage nicht erhalten bleiben kann, heisst keine Festhütte. Und R. Meír!? — Auch eine solche ist nach der Gesetzlehre brauchbar und nur die Rabbanan haben bei ihr Verbot angeordnet. Hat man ein Tier zur Wand der Festhütte gemacht, so ist sie nach R. Meír unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar, denn R. Meír sagte, dass man ein lebendes Wesen weder als Wand zur Festhütte, noch als Pfosten zum Durchgang, noch als Palissade zu einem Brunnen[18], noch als Deckel zu einem Grab[19] verwenden darf. Im Namen R. Jose des Galiläers sagten sie, dass man auf ein solches auch keine Scheidebriefe (der Frauen) schreiben darf. — Was ist der Grund R. Meírs? — Abajje erklärte, es könnte verenden, R. Zera erklärte, es könnte fortlaufen. Bezüglich eines festgebundenen Elefanten streitet niemand, denn wenn er sogar verendet, hat sein Kadaver zehn Handbreiten; sie streiten vielmehr bezüglich eines nicht festgebundenen Elefanten: nach demjenigen, welcher erklärt, es könnte verenden, ist bei diesem nicht zu befürchten, nach demjenigen hingegen, welcher erklärt, es könnte fortlaufen, ist dies auch bei diesem zu befürchten. — Aber auch nach demjenigen, welcher erklärt, es könnte verenden, ist ja Verbot anzuordnen mit Rücksicht darauf, dass es fortlaufen könnte!? — Vielmehr, bezüglich eines nicht festgebundenen Elefanten streitet niemand, der Streit besteht bezüglich eines festgebundenen Tiers: nach demjenigen, welcher erklärt, es könnte verenden, ist hierbei zu befürchten, nach demjenigen aber, welcher erklärt, es könnte fortlaufen, ist hierbei nichts zu befürchten. — Aber auch nach demjenigen, welcher erklärt, es könnte fortlaufen, ist ja Verbot anzuordnen, mit Rücksicht darauf, dass es verenden könnte!? — Der Tod ist ungewöhnliches. — Es giebt ja aber noch einen offenen Raum zwischen [den Füssen des Tiers]!? — Wenn man ihn mit [Gezweige von] Dattel- und Lorbeerbäumen ausfüllt. — Vielleicht legt es sich nieder!? — Wenn es von oben aus mit Stricken angebunden ist. — Welche Bedeutung hat nun die Begründung, es könnte verenden, wo es ja mit Stricken von oben aus befestigt ist!? — Oftmals reicht es nur bis weniger als drei Hand-

17. Cf. Lev. 16,13. 18. Cf. Abschn. I N. 60 19. Cf. Bd. I S. 704 N. 5

breiten von der Hüttenbedachung, und wenn es verendet schrumpft es zusammen, ohne dass man es bemerkt. — ¿Aber kann denn Abajje gesagt haben, dass R. Meír auf den Todesfall Rücksicht nimmt und R. Jehuda auf den Todesfall keine Rücksicht nimmt, es wird ja gelehrt: Wenn eine Jisraélitin von einem Kohen[20] geehelicht wird und er nach den überseeischen Ländern vereist, so darf sie Hebe[21] essen, in der Annahme, dass er lebt; dagegen wandten wir ein: [Sagt jemand]: «da hast du deinen Scheidebrief, der eine Stunde vor meinem Tod [Gültigkeit erlange]», so darf sie fortan keine Hebe mehr essen, und Abajje erwiderte, dies sei kein Widerspruch, da das Eine die Ansicht R. Meírs, der auf den Todesfall keine Rücksicht nimmt, und das Andere die Ansicht R. Jehudas, der auf den Todesfall Rücksicht nimmt; vertritt[22] denn es wird gelehrt: Wenn jemand am Vorabend des Šabbaths bei Samaritanern Wein kauft, und die Heiligkeit des Tags reicht heran, bevor er [die Zehnte] abgesondert hat[22], — was macht er nun? — so spreche er: Zwei Log, die ich absondern werde, sollen als Hebe, zehn als Zehnt, neun als zweiter Zehnt bestimmt sein; alsdann lasse er ihn in Geld eingetauscht sein[23] und darf sofort trinken — Worte R. Meírs; R. Jehuda, R. Jose und R. Šimôn verbieten dies[24]. — Wende um: R. Meír nimmt Rücksicht auf den Todesfall, R. Jehuda nimmt keine Rücksicht auf den Todesfall[25], denn es wird gelehrt: Hat man ein Tier zur Wand der Festhütte gemacht, so ist sie nach R. Meír unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar. — R. Meír befindet sich ja aber mit sich selbst in Widerspruch!? R. Meír kann dir erwidern: der Todesfall ist Gewöhnliches, das Platzen des Gefässes ist Ungewöhnliches, da man es einem Wächter übergeben kann. — R. Jehuda befindet sich ja aber mit sich selbst in Widerspruch!? — Der Grund R. Jehudas ist nicht, weil er auf das Platzen des Gefässes Rücksicht nimmt, sondern, weil er von der ideellen Absonderung nicht hält. — ¿Aber nimmt denn R. Jehuda keine Rücksicht auf das Platzen des Gefässes, es wird ja im Schlussſatz gelehrt: Sie sprachen zu R. Meír: Giebst du etwa nicht zu, dass, wenn das Gefäss platzen er rückwirkend Unverzehntetes[26] getrunken haben wird!? er erwiderte ihnen: Wenn es platzen würde!! — hieraus, dass R. Jehuda auf das

מלעיל זמנין דמזקים בפחות משלשה כמוך לכבך וכיון דמיית׳א בהיצא ולאו אדעתיה ומי אמר אביי רבי מאיר חייש למיתה ורבי יהודה לא חייש והתנן בת ישראל שנשאת לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ורבינן עלה הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד ואמר אביי לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה דחייש למיתה דתניא חלוקה יין מבין הכותים ערב שבת וקדוש היום ולא הפריש ביצד יעשה אומר שני רובין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשירה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דכרי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוכרין איפוך רבי מאיר חייש למיתה ורבי יהודה לא חייש למיתה דתניא עשאה לבהמה דיפן לסוכה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר אמר לך רבי מאיר מיתה שכיחא בקוץ הנוד לא שכיחא אפשר דמכר ליה לישומר קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה טעמא דרבי יהודה לאו משום דחייש לבקוץ נוד אלא משום דאין ברירה ולא חייש רבי יהודה לבקוץ נוד והא מדקתני סיפא אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה שבא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע ואמר להו לשיבקע מכלל דחייש רבי יהודה לבקוץ הנוד

M 82—מלעיל M 83 — סמוך לכבך M 84 דמיתה P 85
+למיתה M 86 +בעלה M 87 דתנן B 88 עיבד...עישה
M 89 — עליהם M 90 הפריש ואמר שני M 91
ותנינא B 92 דליח ליה בי M 93 אלבא דר׳ חייש.

20. Priester, dh. aus dem Geschlecht des Priesters Ahron. 21. Cf. Num. 18,8 u. Bd. I S. 253 N. 8. 22. Es ist verboten, am Š. die Abgaben von den Früchten abzuheben. 23. Cf. Bd. I S. 256 N. 7. 24. Da das Gefäss platzen, und der ideell abgesonderte Wein sich mit dem profanen vermischen könnte; die Rücksicht auf das Platzen des Gefässes gleicht der Rücksicht auf den Todesfall. 25. Erg.: und zwar begründet Abajje aus Folgendem. 26. Cf. Bd. I S. 133. N. 9.

התם רבי יהודה הוא דקאמר להכי מאיר יהודי
ויש לי בירושה אלא יהודך דיש בירושה אי אתה
יודה דשמא יבקע הנוד אמר ליה לכשיבקע ולא
חייש רבי יהודה לשיתה והא תנן רבי יהודה אומר
Jom. 2:4(4) אף אשה אחרת מתקנין לו שמא תמות אשתו הא
איתמר עלה אמר רב תנא בריה דרב יהושע מעלה
עשו בספרה בן רמאן דאמר שמא תמות בן לבאן
דאמר שמא תביה מדאורייתא מחיצה מעליא הוא
ורבנן הוא דגזרו בה אלא מעתה לרבי מאיר תטמא
Ez.15:4 משום גילי אלא תנן רבי יהודה מטמא משום גולל
ורבי מאיר מטהר אלא אמר רב אחא בר יעקב
קסבר רבי מאיר בר מחיצה שעומדת ברוח אינה
מחיצה אוכא דאמרי אמר רב אחא בר יעקב קסבר
רבי מאיר בר מחיצה שאינה עשויה בידי אדם אינה
מחיצה מאי בינייהו איכא בניניהו דאוקמה בנוד
תפיח לבאן דאמר מחיצה עומדת ברוח אינה מחיצה
הכי עומדת ברוח לבאן דאמר אינה עשויה בידי
Col.1 Ez.15 אדם הכי עשויה בידי אדם דתנו אמר מר משום רבי
יוסי הגלילי אמרו אף אין בותבין עליו גיטי נשים
Ez.13:21 Dt.24.1 מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי דתניא ספר אין לו אלא
ספר מנין תלמוד לומר וכתב לה מכל
מקום אם כן מה תלמוד לומר ספר לומר לך מה
ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל את כל
דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל ורבנן אי כתב

M 94 אין | M 95 אודי לי מיהא שמא יבו חנוד ונמצא
שותה עכבים רמפקיע וא דהו רכשי הנוד מכרי דר י לא חייש
+ M 99 בלי מ M 98 בעלמא P 97 תניא P 96
ואמר | M 2 יהודה M 1 כל דבר שיש בו רוח חיים
מה M 7 א ב M 6 מה M 5 נפוח M 4 א ב M 3
M 8 חוה בתיב.

Platzen des Gefässes wol Rücksicht nimmt'?

Da spricht R. Jehuda zu R. Meír wie folgt: ich halte von der ideellen Absonderung nicht; du aber, der du von der ideellen Absonderung hältst, giebst du denn nicht zu, dass der Schlauch platzen könnte'? darauf erwiderte dieser: wenn er platzen würde!! ¿Aber nimmt denn R. Jehuda keine Rücksicht auf den Todesfall, es wird ja gelehrt: Auch eine andere Frau besorgt man für ihn, da seine Frau sterben könnte.

Hierüber wurde ja bereits gelehrt: R. Hona b. R. Jehošuâ erklärte: Eine besondere Vorsicht hat man bei der Versöhnung angewandt. — ¿Sowol nach demjenigen, welcher erklärt, es könnte verenden, als auch nach demjenigen, welcher erklärt, es könnte fortlaufen, bildet es ja nach der Gesetzlehre eine brauchbare Wand und nur die Rabbanan haben bezüglich dessen Verbot angeordnet, demnach sollte es ja nach R. Meír als Deckel zu einem Grab verunreinigungsfähig sein, wieso wird gelehrt: nach R. Jehuda ist es als Deckel zu einem Grab verunreinigungsfähig, nach R. Meír ist es nicht verunreinigungsfähig. Vielmehr erklärte R. Aha b. Jâqob: R. Meír ist der Ansicht, jede Wand, die durch einen Geist steht, sei keine Wand. Manche lesen: R. Aha b. Jâqob erklärte: R. Meír ist der Ansicht, jede Wand, die nicht durch Menschenhände errichtet wird, sei keine Wand. — Welchen Unterschied giebt es zwischen beiden |Lesarten|? — Einen Unterschied giebt es, wenn man sie auf einen aufgeblasenen Schlauch stützt: nach demjenigen, welcher erklärt, die Wand, die durch einen Geist steht, sei keine Wand, — diese steht ja ebenfalls durch einen Geist; nach demjenigen aber, welcher erklärt, die Wand, die nicht durch Menschenhände errichtet wird, sei keine Wand, — diese ist ja durch Menschenhände errichtet.

Der Meister sagte: Im Namen R. Jose des Galiläers sagten sie, dass man auf ein solches auch keine Scheidebriefe (der Frauen) schreiben darf. Was ist der Grund R. Jose des Galiläers? — Es wird gelehrt: *[Scheide]brief*, ich weiss es also nur von einem Brief, woher, alles Andere einzuschliessen? — daher heisst es: *so schreibe es ihr*: auch auf alles Andere. Weshalb heisst es aber demnach *Brief*? — um dir zu sagen: wie der Brief ein lebloser Gegenstand ist, und nicht isst, so muss auch alles andere leblos und nicht essend sein. Und die Rabbanan!? Hiesse es auf einen

27. Den Hohenpriester, vor dem Versöhnungstag, da er bei der Sündenvergebung eine Frau besitzen muss. 28. Dt. 24,1.

בכפר בדקאמרת השתא דכתיב כפר לכפירת דכריס
בעלמא היא דאמרא ורבנן האי וכתב מאי דרשי ביה
ההוא מיבעי להו בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת
בכסף סלקא דעתך אמינא הואיל ואיתקש יציאה
להויה מה הויה בכסף אף יציאה בכסף קמשמע לן
ורבי יוסי הגלילי האי כברא מנא ליה מכפר בריתית
נפקא ליה כפר בורתה ואין דבר אחר בורתה ואידך
ההוא מיבעי ליה לדבר הבורת בינו לבינה דתניא
הרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין ועד מנת
שלא תלכי לבית אביך העזרם אין זה בריתות כך
שלשים יום הרי זה כריתות ואידך מכרת כריתות
נפקא ואידך כרת כריתות לא דרשי׃

[iv,1] עושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות
לה כשרה׃

גמ׳ אמר רב אחא בר יעקב בר מחיצה
שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה
תנן העושה סולתו בין האילנות והאילנות דפנות
לה כשרה והא קאזיל ואתי הבא במאי עסקינן
בקשין והאיבא נופו דעביד ליה בהוצא ודפנא אי
הכי מאי לאיבויי מהו דתיבא נגזר דלבא אתי
לאשתמושי באירן קמשמע לן תא שמע היה שם
אילן או גדר או מחיצת הקנים נידון משום דיומד
התם נמי בשום דעביד ליה בהוצא ודפנא תא
שמע אילן המיכך על הארון אם אין נופו גבוה טן
הארון שלשה טפחים מטלטלין תחתיו אמאי הא

M 9 עבדי לה בכת מתג ולא בכסף M 10 ב׳ M 11
דתנ׳ האומר לאשתו הרי M 12 ולא תל M 13 [עד]
M 14 – מצ M 15 ואמאי הא M 16 ,
קאזלי ואתו] M 17 מיש M 18 ◯אמאי...ואתי

WENN MAN EINE FESTHÜTTE ZWISCHEN BÄUMEN ERRICHTET, UND DIESE DIE WÄNDE BILDEN, SO IST SIE BRAUCHBAR.

GEMARA. R. Aḥa b. Jâqob sagte: Jede Wand, die einem gewöhnlichen Wind nicht widerstehen kann, wird nicht als Wand betrachtet. — ¿¡Es wird gelehrt: Wenn man eine Festhütte zwischen Bäumen errichtet, und diese die Wand bilden, so ist sie brauchbar; — diese bewegen sich ja hin und her!? — Hier handelt es, wo sie ganz steif sind. — Es sind ja aber die Zweige vorhanden!? — Wenn man sie mit Palmen- und Lorbeerzweigen befestigt. — Wozu braucht er dies demnach zu lehren!? — Man könnte glauben, man ordne dennoch Verbot an, da man verleitet werden könnte, sich des Baums zu bedienen, so lässt er uns hören.—¿¡Komme und höre: War da[31] ein Baum, eine Steinwand oder ein Rohrzaun, so werden diese als Doppelsäule[32] betrachtet. — Da handelt es ebenfalls, wo man sie mit Palmen- und Lorbeerzweigen befestigt hat. — ¿¡Komme und höre: Wenn ein Baum zur Erde herabreicht, so darf man [am Šabbath] unter diesem Gegenstände fortbewegen, wenn das Gezweige bis drei Handbreiten von der Erde reicht; warum denn, es bewegt sich ja hin und her!? — Da

29. Wortl.: Fortgehen und Werden [sc. Weib], im Anschluss an Dt. 24,2. 30. Das W. ברת ist kürzer als כריתות und sollte daher gewählt werden. 31. An einem Brunnen auf öffentlichem Gebiet. 32. Cf. Abschn. I N. 90.

קא אזיל ואתי התם נמי דעביד ליה בהוצא ודפנא
אי הכי ניטלטל בכוליה אלמה אמר רב הונא ברירה
Ex.15:19b דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בית סאתים משום Fol.25
דחזי דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה
Fol.15b לאויר אין מטלטלין בו אלא סאתים תא שמע שבת
בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות עד
בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא
מארבע אמות עד בית סאתים וכן קמה קצורה
ושבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה
אלפים אמה אף על גב דקאזיל ואתי התם נמי
דעביד ליה בהוצא ודפנא׃

לוחי מצוה פטורין מן הסוכה חולין ומשמשיהן [Iv.2]
פטורין מן הסוכה אובלין ושותין עראי חוץ
לסוכה׃

Ber.11a 16b גמ׳ תנא הני מילי דתנו רבנן בשבתך
Dt.6.7 בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן
מבאן אמרו הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה
חייב באי משמע אמר רב הונא בדרך מה דרך
רשות אף כל רשות לאפוקי האי דבמצוה עסיק מיבעי לא
עסקינן דקאזיל לדבר מצוה וקא אמר רחמנא ליקרי
אם כן ליבעי קרא בשבת ובלכת מאי בשבתך ובלכתך
בלכת דידך היא דמיחייבת הא בלכת דמצוה פטורת
אי הכי אפילו בונם את האלמנה נמי בונם את

M 19 וכ ת ה נ | M 20 אם כן יש בו כ -+ M 21
בבית M 22 -- טפ P 23 סאין M 24 וכן...○
מאתים M 25 אף...ואתי. [התינח תל ונקע מחיצה העומדת
ברוח הן ולהכי הוי מחיצה ומותר לטלטל בהן אלא קמה קצורה
ושבולות מקיפין אותה אמאי הא קאזיל ואתאי] M 26 אכילת
עד M 27 פפא כי דרך M 28 חייב M 29 בשב ו
M 30 אבל M 31 - את ה M 32 האי טריד האי ל ט.

handelt es ebenfalls, wo man es mit Palmen- und Lorbeerzweigen befestigt hat. ¿Demnach sollte man doch unter diesem unbeschränkt fortbewegen dürfen, weshalb sagte nun R. Hona b. R. Jehošuâ, dass man unter diesem nur dann fortbewegen darf, wenn er nicht mehr Raum einnimmt als für zwei Seáh |Aussaat|!? — Weil dieser eine Behausung bildet, deren Benutzung nur in der Luft besteht, und in einer Behausung, deren Benutzung nur in der Luft besteht, darf man nicht mehr als im Umfang von zwei Seáh tragen. — ¿Komme und höre: Hat man den Šabbath auf einem zehn |Handbreiten| hohen Haufen eingeweiht, der von vier Ellen bis zum Raum von zwei Seáh |Aussaat| gross ist, oder in einer zehn |Handbreiten| tiefen Erdvertiefung, die von vier Ellen bis zum Raum von zwei Seáh |Aussaat| gross ist, oder an einem Getreidehaufen, der von Halmen umgeben ist, so darf man innerhalb dieses Raums und zweitausend Ellen[33] ausserhalb desselben gehen; — obgleich sich ja |die Aehren| hin und her bewegen!? — Da handelt es ebenfalls, wo man sie mit Palmen- oder Lorbeerzweigen befestigt hat.

GESANDTE ZU GEBOTSZWECKEN SIND VON DER FESTHÜTTE FREI; KRANKE, SOWIE IHRE WÄRTER SIND VON DER FESTHÜTTE FREI. MAN DARF GELEGENTLICH AUSSERHALB DER FESTHÜTTE ESSEN UND TRINKEN.

GEMARA. Woher dies? — Die Rabbanan lehrten: [34]*Bei deinem Sitzen im Haus*, ausgenommen derjenige, der sich mit der Ausübung eines Gebots befasst; [34]*bei deinem Gehen auf dem Weg*, ausgenommen der Bräutigam. Hieraus folgerten sie, dass wer eine Jungfrau ehelicht, frei, und wer eine Witwe ehelicht, verpflichtet ist[35]. — Wieso ist dies erwiesen? R. Hona erwiderte: Aus |dem Wort| "Weg": wie der Weg ein Freigestelltes ist, so müssen auch alle |anderen Handlungen| freigestellte sein; ausgenommen dieser, der sich mit der Ausübung eines Gebots befasst. — Könnte es sich nicht um einen handeln, der zur Ausübung eines Gebots geht, dennoch sagt der Allbarmherzige, dass er lesen muss!? — Wenn dem so wäre, so müsste ja der Schriftvers lauten: «beim Sitzen und beim Gehen», warum denn «bei deinem Sitzen und bei deinem Gehen»? — beim Gehen in deinem Interesse bist du verpflichtet, beim Gehen im Interesse eines Gebots bist du aber frei. — Demnach sollte ja auch derjenige, der eine Witwe ehelicht, |frei sein|!? Wer eine Jungfrau ehelicht, ist zerstreut,

33. Cf. Bd. I S. 146 N. 5. 34. Dt. 6,7. 35. Das Šemâ zu lesen.

wer eine Witwe ehelicht, ist nicht zerstreut. – ¿Wenn man wegen der Zerstreuung frei ist, so sollte ja auch derjenige frei sein, dessen Schiff im Meer unterging und er zerstreut ist; wolltest du indess einwenden, dem sei wirklich so, so sagte ja R. Abba b. Zabhda im Namen Rabhs, dass der Leidtragende zu allen in der Gesetzlehre genannten Geboten verpflichtet ist, mit Ausnahme der Tephillin, weil sie ein Kopfschmuck genannt werden!? – Da ist er durch eine Ausübung eines Gebots zerstreut, hier aber durch ein Freigestelltes. ¿Wieso wird hieraus gefolgert, dass wer sich mit einem Gebot befasst, von |einem anderen| Gebot frei ist, dies wird ja aus Folgendem gefolgert: *Und es waren Leute vorhanden, die durch ein Leiche eines Menschen unrein geworden waren* &c.; wer waren diese Leute? — das waren die Träger des Sargs Josephs

Worte R. Jose des Galiläers; R. Âqiba sagt: es waren Mišaél und Elçaphan, die sich mit |den Leichen von| Nadab und Abihu befasst hatten. R. Jiçhaq sagte: Wären es die Träger des Sargs Josephs gewesen, so könnten sie bereits rein gewesen sein, und wären es Mišaél und Elçaphan, so könnten sie ebenfalls bereits rein gewesen sein, vielmehr waren es Leute, die sich mit einem Pflichttoten befasst hatten, und der siebente |Unreinheits-|Tag traf mit dem Vorabend des Pesahfestes zusammen, denn es heisst: [39]*Und sie konnten an diesem Tag das Pesahopfer nicht bereiten*: an diesem Tag konnten sie es nicht, am folgenden wol. — Beide sind nötig; hätte er nur hieraus gefolgert, so könnte man sagen, da war ja zu dieser Zeit[40] die Pflicht des Pesahs noch nicht herangereicht, anders ist es aber dort, wo die Zeit des Semâ heranreicht; daher ist auch Jenes nötig; hätte er aber nur aus jener Lehre gefolgert, so könnte man sagen, da ist ja |auf die Unterlassung| nicht die Ausrottung gesetzt, anders ist aber |das Pesahopfer, auf dessen Unterlassung| die Ausrottung gesetzt ist, deshalb ist Beides nötig.

Der Text: R. Abba b. Zabhda sagte im Namen Rabhs: Der Leidtragende ist zu allen in der Gesetzlehre genannten Geboten verpflichtet, mit Ausnahme der Tephillin, weil sie ein Schmuck genannt werden; denn der Allbarmherzige sprach zu Jehezqél: "*Deinen Schmuck binde dir um* &c., also nur du bist verpflichtet, jeder

הכתורה טריד כונס ארמנה לא טריד וכו' הניכא
דטריד הכי נמי דפטור אלא מעתה טבעה כפינתו
בים דטריד הכא נמי דפטור וכי תימא הכי נמי
והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב
בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שהרי
נאמר בהן פאר הכא טריד טירדא דמצוה הכא
טירדא דרשות והעוסק במצוה פטור מן המצוה
מהכא נפקא והיו אנשים אשר היו
טמאים לנפש אדם וגו' אותם אנשים מי היו נושאי
ארונו של יוסף היו דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא
אומר מישאל ואלצפן שהיו עוסקין בנדב ואביהוא
רבי יצחק אומר אם נישאי ארונו של יוסף היו
כבר היו יכולין ליטהר אם בישאל ואלצפן היו
יכולין היו ליטהר אלא עוסקין במת מצוה היו שהל
שביעי שלהן בחזית בערב פסח שנאמר ויא יכלו
לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא אין יכולין
לעשות הא לטהר יכולין לעשות צריכא דאי
אשמעינן התם משום דלא ניטא זמן חובא הפסח
אבל הכא דניטא זמן קריות שמע לא צריכא ואי
אשמעינן הכא משום דלובא ברית אבר התם דאיכא
ברית אימא לא צריכא גופא אמר רבי אבא בר
זבדא אמר רב אבל חייב בכל מצות האמוריות בתירה
חוץ מתפילין שהרי נאמר בהן פאר מהאמר ריה
דהכא ריהוקאל פארך חבוש עריך וגו' את הזא
דמיהוכא אבר בריי עלמא בעודי יהבי ביה

M 33 אי בשום טריד אפי טבעה M 34 בתפי שע
M 35 התם M 36 הכא M 37 והא B 38 דהכא
M 39 בי הוי B 40 –הוי M 41 כבר הוי 42
M הוי M 43 עוסקין ב M 44 מלי M 45
לה' | M 46—שני | M 47—חיובא ד | B 48 +אימא |
M 49—צריכא | M 50 גבי ק"ש משום | M 51 פסח |
M 52 בן הה P 53 הא.

[39] Cf. Ex. 12:6. [40] Num. 9:6. [41] Cf. Lev. Kap. 10. [42] Num. 9:6. [43] As she [illegible] Tefen verunreinigten. [44] Ez. 24:17.

ראשון דכתיב ואחריתה כיום מר׃ ואמר רבי אבא
בר זבדא אמר רב אבל חייב בסוכה פשיטא מהו
דתימא הואיל ואמר רבי אבא מצטער פטור מן
הסוכה האי נמי מצטער הוא וקמשמע לן הני מילי
צערא דמצוה אבל הכא איהי היא דקא מצטערה
נפשיה אימעי ליה ליתובי דעתיה׃ ואמר רבי אבא
בר זבדא חתן והשושבינין וכל בני חופה פטורין מן
הסוכה כל שבעה מאי טעמא משום דבעו למיחדי
ולילכלו בסוכה וליחדו בסוכה אין שמחה אלא
בחופה ויובי בסוכה ויחדו בחופה אין שמחה אלא
במקום סעודה וליעבדו חופה בסוכה אבי אמר
משום ייחוד ורבא אמר משום צער חתן מאי בינייהו
איכא בינייהו דשבוחי אינשי דנפקי ינשילי לחתם
למאן דאמר משום ייחוד ליכא למאן דאמר משום
צער חתן איכא אבר רבי זירא אנא אכי בסוכה
דחדי בחופה וכי שבן דחדי ריבאי דקא עבידנא
תרתי׃ תנו רבנן חתן והשושבינין וכל בני חופה
פטורין מן התפילה ומן התפירין והיובן בקריאת שמע
ומשיח רבי שילא אמרי חתן פטור והשושבינין וכל
בני חופה חייבין׃ תניא אבר רבי הנניא בן עקביא
כותבי ספרים תפירין ומזוזות הן ותגריהן וכל העוסקין
במלאכת שמים לאתויי מוכרי תכלת פטורין מקריאת
שמע ומן התפילה ומן התפירין ומכל מצות האמורות

M 54 חב ...בני P 55 ואי א VM 56 רבא בר
זבדא אמר רב M 58 והא B 59 קמ. M 60 וקאי ל
M 60 תבא אמר רב B 62 דקמצער M 64 ויליבלו...בחופה
M 65 בני ש M 66 ובל שישבינים
M 67 אנאי שמחת חופה אלא — M 68
לחתם M 69 אכילנא והדינא בם אכינא ב ש דקא חדי
M 70 בני הסוכה M 71 יסגלן חייבין תניא ר עקביא אומר
כותבי B 72 עקביא B 73 ותגרי תגריהן M 74
לאתויי מאי ‖ M 75 מן הסוכה ומה״ת.

and ausgehen: nach demjenigen, welcher erklärt, wegen des Alleinseins, ist hier nicht zu berücksichtigen, nach demjenigen aber, welcher erklärt, wegen der Qual des Bräutigams, ist hier wol zu berücksichtigen. und belustigte mich im Hochzeitsgemach, [Gebote] ausüben konnte.

Die Rabbanan lehrten, der Bräutigam, die Hochzeitsekundanten und alle zur Hochzeit Gehörigen, sind vom Gebet und von den Tephillin frei, zum Semâlesen aber verpflichtet. Im Namen R. Silas sagten sie, der Bräutigam sei frei, die Hochzeitsekundanten und die zur Hochzeit Gehörigen seien verpflichtet. Es wird gelehrt: R. Hananja b. Âqiba sagte: Schreiber von Gesetzrollen, Tephillin und Mezuzoth, sie selbst, die Händler, und alle anderen, die sich mit Ritualien befassen — das sollen nämlich die Purpurfädenverkäufer[45] ein — sind vom Semâlesen, vom Gebet, von den

andere aber ist frei. Dies aber nur am ersten Tag, denn es heisst: *Und am Tage wie am ersten bitteren Tag.*

Ferner sagte R. Abba b. Zabhda im Namen Rabhs: Der Leidtragende ist zur Festhütte verpflichtet. Selbstredend!? Man könnte glauben, da R. Abba gesagt hat, der Gequälte sei von der Festhütte frei, so sei es auch dieser, der ja ebenfalls Qual empfindet, so lässt er uns hören, dass dies nur da der Fall ist, wo die Qual selbst kommt[43], dieser aber verursacht sich ja selbst Qual, er sollte sich beruhigen.

Ferner sagte R. Abba b. Zabhda: Der Bräutigam, die Hochzeitsekundanten und alle Hochzeitsangehörigen sind die ganzen sieben Tage von der Festhütte frei. — Aus welchem Grund? Weil sie sich belustigen müssen. Sollten sie doch in der Festhütte essen und sich in der Festhütte belustigen!?

Die Belustigung ist nur im Hochzeitsgemach. — Sollten sie doch in der Festhütte essen und sich im Hochzeitsgemach belustigen!? Die Belustigung ist nur am Ort des Speisens. Sollten sie das Hochzeitsgemach in der Festhütte einrichten!?

Abajje erklärte: wegen des Alleinseins, Raba erklärte: wegen der Qual des Bräutigams. Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? Einen Unterschied zwischen ihnen giebt es, wo da Leute ein

42. Am. 8,10. 43. Dh. durch das Verweilen in der Festhütte verursacht wird, da durch Regen, Kälte udgl. 44. Die Festhütten wurden gewöhnl. auf dem Dach errichtet; wo keine Leute verkehren, u. wenn der Bräutig. die F. verlässt, so könnte einer der Hochzeitsekundanten mit der Braut allein zurückbleiben. 45. Zu den Çiçith (Schaufäden); cf. Num. 15,38

בתיהה לקיים דברי רבי ויכי הגליוי שחוה רבי ויכי
הגליוי אימר העוסק במצוה פטור מן המצוה׃ תני
רבנן חולבי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום Ar.3b
והייבין בלילה חילבי דרכים בלילה פטורין מן הסוכה
בלילה והייבין ביום חולבי דרכים בין ביום ובין
בלילה פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה חייבין
לדבר מצוה פטורין בין ביום ובין בלילה כי הא
דרב חמדא ירמה בר חנא בי חוי עיירי בשבתא
דרגלא לבי ריש גלותא חוי ענני אריקתא דבריא אבריי
אנן שמחוי בצוה אנן פטרינן׃ תני רבנן שיירי Suk.26b
העיר ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבין בלילה
שומרי העיר בלילה פטורין מן הסוכה בלילה וחייבין
ביום שומרי העיר בין ביום ובין בלילה פטורים מן
הסוכה בין ביום ובין בלילה שומרי גנות ופרדסים
פטורין בין ביום ובין בלילה ולויעבדי סוכה חתם Suk.27a
ייתבי אביי ורבה בר חנא בי חוי עיירי בשבתא
קרואה לגנב מאי ביניהו איכא בינייהו דקא מנטר
בריא דפירי׃ חולים ומשמשיהם׃ תנו רבנן חולה tSuk.2
שאמרו לא חולה שיש בו כבנה אלא אפילו חולה
שאין בו כבנה אפילו יש בעיניו יאפילו יש בראשו
אבר רבן שמעון בן גמליאל פעם אחת חשתי בעיני
בקיסרי והתיר רבי יוסי ברבי ליטין אני ומשמשי
חוץ לסוכה רב שרא לרב אחא ברדילא למיגנא בכילתא
בסוכה בשים בקי רבא שרא ליה רבי אחא בר
אדא למיגנא בר מטטלתא בשום סיחא דנרגישתא
רבא למעמיה דאמר רבא מעשר פטור מן הסוכה Ar.3b
והא אנן תנן חולין ומשמשיהם פטורים מן הסוכה

M 76 לקיים | M 77 יכל | M 78 בן הס | M 79 חולבי...
בלילה | B 80 ביום יבל | VM 81 רב | M 82 לשבתא דחוי
דבי | M 83 ארוקתא | M 84 — אנן | B 85 ופטורין.
M ואנן פטו | M 86 — שומרי...פטורין...בלילה | M 87
ואמאי ריעבדו | P 88 רבי | M 89 אפ...בכנה | M 90
שמעון בן | M 91 בלי | M 92 בר יתיהה רב יתשיט
M 93 רבא שרא ליה לר א למיגנ בכוסה | M 94 חרב אדא
למיגנ בכילתא לבי | P 95 אמרי | M 96 דנרגישתא.

Tephillin und von allen in der Gesetzlehre genannten Geboten frei, zur Bestätigung der Worte R. Jose des Galiläers, welcher nämlich sagt, wer sich mit einem Gebot befasst, sei von [einem anderen] Gebot frei.

Die Rabbanan lehrten: Tagreisende sind tags von der Festhütte frei und nachts verpflichtet; Nachtreisende sind nachts von der Festhütte frei und tags verpflichtet; welche tags und nachts reisen, sind sowol tags als auch nachts von der Festhütte frei; welche in Angelegenheit eines Gebots reisen, sind sowol tags als auch nachts frei. So thaten auch R. Ḥisda und Rabba b. Hona: wenn sie zum Festšabbath zum Exiloberhaupt zu gehen pflegten, schliefen sie am Ufer [des Flusses] von Sura, indem sie sagten: wir sind Gesandte zu Gebotszwecken und [von der Festhütte] frei.

Die Rabbanan lehrten: Städtische Tagwächter sind tags von der Festhütte frei und nachts verpflichtet; städtische Nachtwächter sind nachts von der Festhütte frei und tags verpflichtet; Stadtwächter für Tag und Nacht sind von der Festhütte sowol tags als auch nachts frei; Wächter von Gemüse- und Obstgärten sind sowol tags als auch nachts frei. — Sollten sie doch da eine Festhütte errichten und darin sitzen!? — Abajje erwiderte: Sitzen gleich dem Wohnen[46]; Raba erwiderte: die Lücke lockt den Dieb. Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wo er einen Haufen Früchte zu bewachen hat.

Kranke sowie ihre Wärter. Die Rabbanan lehrten: Der Kranke, von dem sie sprechen, braucht nicht ein gefährlich Kranker zu sein, sondern, auch wenn er nicht gefährlich krank ist, selbst wenn er nur an Augenschmerzen, oder nur an Kopfschmerzen leidet. R. Šimôn b. Gamaliél erzählte: Einst litt ich in Cäsaräa an den Augen, da erlaubte R. Jose Beribbi[47] mir und meinem Wärter, ausserhalb der Festhütte zu schlafen. Rabh erlaubte R. Aha Bardela in der Festhütte unter einem Baldachin zu schlafen, wegen der Mücken. Raba erlaubte dem R. Aḥa b. Ada, ausserhalb der Festhütte zu schlafen, wegen des üblen Geruchs des Thons. Raba vertrat hiermit seine Ansicht, denn Raba sagte nämlich, dass der sich Quälende von der Festhütte frei ist. — Aber wir haben ja gelernt, dass Kranke nebst ihren Wärtern

46. Beim Gebot von der Festhütte wird das Wort "Sitzen" gebraucht. 47. Cf. Bd. I S. 595 N. 3.

הוה אין מצטער לא אמרי חולה הוא ומשמשיו
פצועים מצטער הוא פצוע משמשיו לא: אוכלים
אכילת עראי חייץ לסוכה: ובמה אכילת עראי אמר
S.A.272 רב יוסף תרתי תלת בוצי אמר ליה אביי והא
זימנין סגיאין סני ליה לאינש בחבי והוה ליה
כעידית קבע אלא אמר אביי כדטעים בר בי רב ועייל
לביתיה: תנו רבנן אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה
ואין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה מאי טעמא אמר
רב אשי נזדה שמא ירדם אמר ליה אביי אלא הא
דתניא ישן אדם שינת עראי בתפילין אבל לא שינת
קבע ליחוש שמא ירדם אמר רב יוסף בריה דרב
ייאי בבוסר שינתו לאחרים מתקוק ליה רב בישרשיא
עיבוך עיבא צריך אלא אמר רבה בר בר חנה
G.A.185 אמר רבי יוחנן במניה ראשו בין ברכיו עסקינן רבא
אמר אין קבע לשינה תני חדא ישן אדם בתפילין
שינת עראי אבל לא שינת קבע ותני אידך בן
S.A.37 קבע בין עראי ותני אידך לא קבע ולא עראי
Bo.23 לא קשיא הא דנקיט להו בידיה הא דמנחי
ברישיה הא דפריס כודרא עלויה ובמה שינת
עראי תני רבי בר יחזקאל כדי הילוך מאה אמה
תניא נמי הכי הישן בתפילין והוא קרי אוהו ברצועה
Col.b ואני אוהו בקציצה דברי רבי יעקב והכתיב אומרים
ישן אדם בתפילין שינת עראי אבל לא שינת קבע
ובמה שינת עראי כדי הילוך מאה אמה: אמר רב
אסיר לאדם רישן ביום יותר משינת הסוס ובמה
שינת הסוס שיתין נשמי אמר אביי שנתיה דמר

M 08 אי M 07 ומשמשיו מיצ הוא אין משמשיו רא
M 2 מאי...ורדם M 1 א ל אביי M 00 ביצעי
M 5 התם נמי נזדמן M 4 בתפילו M 3 יוסף
M 9 עילויהו M 8 רב P 7 יצחק M 6
M 10 לאדם. אבר...קבע

von der Festhütte frei sind, also nur der Kranke, nicht aber der sich Quälende!? Man erwiderte: Der Kranke ist selbst frei und auch seine Wärter, der sich Quälende ist aber nur selbst frei, seine Diener aber nicht.

MAN DARF GELEGENTLICH AUSSERHALB DER FESTHÜTTE ESSEN UND TRINKEN. Was heisst ein gelegentliches Essen? R. Joseph erwiderte: Zwei oder drei Eier. Abajje sprach zu ihm: Oft ist ja für jemanden soviel ausreichend, somit ist dies ja eine ordentliche Mahlzeit!? Vielmehr, erklärte Abajje, soviel als ein Jünger kostet, wenn er zur Vorlesung geht.

Die Rabbanan lehrten: Man darf gelegentlich ausserhalb der Festhütte essen, nicht aber darf man gelegentlich ausserhalb der Festhütte schlafen. Aus welchem Grund? R. Aši erwiderte: Dies ist eine Verordnung, da man fest einschlafen könnte. Abajje sprach zu ihm: Wieso wird demnach gelehrt, dass man mit den Tephillin gelegentlich schlafen darf, nicht aber einen regelmässigen Schlaf, man sollte doch befürchten, man könnte fest einschlafen!? R. Joseph b. R. Ilaj erwiderte: Wo man seinen Schlaf anderen anvertraut. R. Mesarsija wandte ein: Dein Bürge bedarf ja eines Bürgen!? Vielmehr, erklärte Rabba b. Bar-Hana im Namen R. Johanans, wenn man den Kopf auf die Knice stützt. Raba erklärte: Beim Schlaf giebt des keine Regelmässigkeit. ¿Das Eine lehrt, dass man mit den Tephillin gelegentlich schlafen darf, nicht aber einen regelmässigen Schlaf, ein Anderes dagegen lehrt, sowol einen regelmässigen, als auch einen gelegentlichen, ein Anderes wiederum lehrt, weder einen regelmässigen, noch einen gelegentlichen!? — Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt, wo man sie in der Hand hält, das Andere, wo man sie auf dem Kopf hat, und das Andere, wo man sie mit einem Gewand bedeckt. — Was heisst ein gelegentlicher Schlaf? — Rami b. Jehezqél lehrte: So lange, da man hundert Ellen gehen kann. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn jemand mit den Tephillin schläft und Samenerguss spürt, so fasse er sie am Riemen[18], nicht aber an der Kapsel selbst — Worte R. Jâqobs; die Weisen sagen, man dürfe mit den Tephillin gelegentlich schlafen, nicht aber einen regelmässigen Schlaf; was ist ein regelmässiger Schlaf? — so lange man hundert Ellen gehen kann.

Rabh sagte: Es ist verboten, am Tag mehr als den Schlaf eines Pferdes zu schlafen. Wieviel ist der Schlaf eines Pferdes? Sechzig. Abajje

18. Cf. Bd. I S. 21 N. 11.

erzählte: Der Meister schlief soviel wie Rabh, Rabh wie Rabbi, Rabbi wie David, David soviel wie das Pferd und der Schlaf des Pferdes ist sechzig Atemzüge. Abajje pflegte so lange zu schlafen, als man von Pumbeditha nach Be-Kube gehen kann, da las R. Joseph über ihn: *"Bis wie lange, Fauler, willst du liegen, wann wirst du aufstehen von deinem Schlaf.*

Die Rabbanan lehrten: Wer am Tag schlafen geht, kann, wenn er will, [die Tephillin] abnehmen, wenn er will, anbehalten, nachts muss er sie abnehmen und darf sie nicht anbehalten Worte R. Nathans; R. Jose sagt, junge Leute müssen immer abnehmen und dürfen nicht anbehalten, weil bei diesen die Verunreinigung gewöhnlich ist. — R. Jose wäre also der Ansicht, der Samenergussbehaftete dürfe keine Tephillin anlegen!? Abajje erklärte: Hier handelt es von jungen Leuten, die ihre Frauen bei sich haben, vielleicht werden sie zu etwas veranlasst. Die Rabbanan lehrten: Hat man vergessen und die Bettpflicht mit den Tephillin ausgeübt, so fasse man sie weder am Riemen, noch an der Kapsel, sondern wasche zuerst die Hände und nehme sie dann ab, denn die Hände sind thätig.

כדרב ודרב כדרבי ודרבי כדוד ודוד כדסוסיא ודסוסיא שיתין נשמי אביי הוה נים כדמעייל מפומבדיתא לבי כובי קרי עליה רב יוסף עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך׃ תנו רבנן הנכנס לישן ביום רצה חולין רצה מניח בלילה חולין ואיני מניח דברי רבי נתן רבי יוסי אומר הולדים לעולם חולצין ואינן מניחין מפני שרגילין בטומאה ליבא קמבר רבי יוסי בעל קרי אכור להניח תפילין אמר אביי בילדים ונשותיהן עמהן עסקינן שמא יבואו לידי הרהר דבר׃ תנו רבנן שכח וישב מטתו בתפילין אינו אוחז לא ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו מפני שהידים עסקניות הן׃

[א] עשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולרבן גמליאל שני ביתבות ודלי של מים ואמרו העלום לסוכה ובשעתו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נעלי בסוכה ואכלי דיין לסוכה ולא בירך אחריו׃

גמ׳׃ מעשה לפתור הכוזי מחכיא יחבי קתני אם בא להחמיר על עצמו מחמיר ולית ביה משום יוהרא ובעשה נעבי יהביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעים את התבשיל ולרבן גמליאל שני ביתבות ודלי של מים ואמרו העלום לסוכה ובשעתו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נעלי בסוכה ואכלי דיין לסוכה ולא בירך אחריו׃ מאי לאו הא דלא אכל פחות מכביצה הא אכל כביצה בעי סוכה לימא תוספתא היא דתניא יוסי אומר אפי׳ הולצין ואינן חולצין

M 11 בשעת חכוס אבני נויס M 12 — דר׳ נ M 13
--ויט M 14 לו M 15 — ב׳ נ M 16 VM עיתי
M 17 אמרו לחם חע M 18 באו לחד על עצמן ויהמוני
M 19 נמי M 20 — לרבן...מוס M 21 — ולא...בוכה
M 22 דאבני יהד׳ אפ תוכא ר׳ דהכא כביצה סוכה היא דלא בעי אכל נשולת יום בעי נמי ברכה.

EINST BRACHTE MAN R. JOHANAN B. ZAKKAJ EINE SPEISE ZUM KOSTEN, UND R. GAMALIÉL ZWEI DATTELN UND EIN GEFÄSS WASSER, DA SPRACHEN SIE: BRINGET SIE NACH DER FESTHÜTTE HINAUF, UND ALS MAN R. ÇADOQ SPEISE, WENIGER ALS IN EIGRÖSSE REICHTE, FASSTE ER SIE MIT EINEM TUCH UND ASS SIE AUSSERHALB DER FESTHÜTTE, UND SPRACH NACHHER NICHT DEN SEGEN.

GEMARA. Eine Thatsache zur Widerlegung!? — [Die Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: wenn man es aber für sich strenger nehmen will, so thue man dies, es ist nicht als Grossthuerei aufzufassen, denn einst brachte man auch R. Johanan b. Zakkaj eine Speise zum Kosten, und R. Gamaliél zwei Datteln und ein Gefäss Wasser, da sprachen sie: Bringet sie nach der Festhütte hinauf; und als man R. Çadoq Speise, weniger als in Eigrösse reichte, fasste er sie mit einem Tuch und ass sie ausserhalb der Festhütte, und sprach nachher nicht den Segen. — ¿¡Speisen in Eigrösse muss man also in der Festhütte essen, somit ist dies ja eine Widerlegung der Ansichten R. Josephs und Abajjes! — Vielleicht sind bei [einer Speise] weniger als in Eigrösse Händewaschen und Segensspruch nicht erforderlich, in

49. Pr. 6,9.

מכבזנה נצורה יכרכה יא בעי הא כבזנה בעי נצורה יכרכה׃

בי אריקי אוצר ארבע עשרה בעדית חייב אדם יאכול בסוכה אחת כום ואחת בלילה ירבנים אומרים אי יכבר קבעה תיקן מדותי יים טוב ראשון שר יג בכסלו יע אמר רבי אלעזר מי שיא אכר יים טוב הראשון ישרים יהיו יים טוב האחרון שר יג יכסלים אומרים אי יכבר השלימוני עד יח נאמר נעדית יא יכבי יתקן יכבדני יא יכבי להמעיט׃

גמרא׳ מאי טעמא דרבי אליעזר תשבי כעין תדורי מה דירה אחת ביום יאחת בלילה את סוכה אחת ביום יאחת בלילה יכאן בדירה מה דירה אי בעי אכיר אי בעי יא אכיר את סוכה נמי אי בעי אכיר אי בעי יא אכיר או חכי אפילו לזמי יים טוב ראשון נמי אמר רבי ייחנן בשום רבי שמעון בן יהוצדק נאמי באן המשה עשר נאמי כאן המשה עשר בחג התצית מה יהלן ירית הראשון חובה מכאן יאוכ ישית את כאן ירית הראשון חובה מכאן יאוכ ישית יהלם מכאן אמר קרא בעכב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה׃ ועוד אמר רבי אליעזר׃ יהא אמי רבי אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר ליזרא אמר רבי אמי חזר בו רבי אליעזר משירים בבאי איימא ביפתא סעודה דיומא קא אכיל אלא מאי ישירים ישלום במיני תרגימא תניא נמי הכי אם הושרים במיני תרגימא יצא׃ שאל אפוטרופוס של אנריפס המלך את רבי אליעזר כמן אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהי שאוכר סעודה אחת יאפשר אמר לו בכר יים

M 25 ויהא ישעי אר א ישירים בירושלמי V 24
M 26 שי ב M 27 אמיי M 28 אפ
M 29 + לחלן צדוק נא׳ M 30 ‖ בריא M 31
M 32 רפוכי M 33 פעמ׳

Eigrösse sind Händewaschen und Segensspruch vollendlich.

R. ELIÊZER SAGT, ABEZETEN MAHLZEITEN MÜSSE MAN IN DER FESTHÜTTE ABHALTEN, EINE AM TAG UND EINE AM ABEND; DIE WEISEN SAGEN, MIT AUSNAHME DES ABENDS DES ERSTEN TAGS GELTE ES DAFÜR, KEINE FESTSETZUNG. FERNER SAGTE R. ELIÊZER: WIE AN ABEND DES ERSTEN TAGS DIE MAHLZEIT NICHT ABGEHALTEN HAT, FESTSETZTE SIE AN ABEND DES LETZTEN TAGS; DIE WEISEN SAGEN, ES GELTE HIERFÜR EINEN FESTSETZUNGSÜBER HEISST ES: [illegible]

GEMARA. Was ist der Grund R. Eliêzers? — Sitzen gleich dem Wohnen: wie die Wohnung sowol für den Tag, als auch für die Nacht bestimmt ist, so auch die Festhütte, sowol für den Tag, als auch für die Nacht. — Und die Rabbanan!? Gleich der Wohnung: wie man in der Wohnung, wenn man will, isst, wenn man will, nicht isst, ebenso die Festhütte: wenn man will, isst man da, wenn man will, isst man da nicht. Demnach sollte dies ja auch bezüglich des Abends des ersten Tags gelten!? R. Johanan erwiderte im Namen des R. Simôn b. Jehoçadaq: Hierbei heisst es "fünfzehn", und beim Maççotfest heisst es ebenfalls "fünfzehn", wie es dort am ersten Abend eine Pflicht ist" und weiterhin ein Freigestelltes, ebenso ist es auch weiterhin ein Freigestelltes. — Woher dies? "*Abends sollt ihr Maçça essen*, die Schrift hier am ersten Abend eine Pflicht und an dieser Stelle? — Der Schriftvers lautet: hat dies also zur Pflicht gemacht.

FERNER SAGTE R. ELIÊZER. R. Eliêzer sagte ja aber, dass man vierzehn Mahlzeiten in der Festhütte abhalten muss", eine am Tag und eine am Abend!? Bira erwiderte im Namen R. Amis: R. Eliêzer ist davon abgekommen. — Womit ersetzt man sie? wollte man sagen mit Brot, so ässe man ja seine Tagesmahlzeit! — Man ersetze sie vielmehr mit Nachtischspeisen. Ebenso wird auch gelehrt: Hat man sie mit Nachtischspeisen ersetzt, so hat man sich seiner Pflicht entledigt.

Der Procurator des Königs Agrippas fragte R. Eliêzer: Kann ich, wo ich gewöhnlich nur eine Mahlzeit täglich abhalte, mich durch eine Mahlzeit meiner

30. Ecc 1,15. 31 Maççа ungesäuertes Brot; zu essen. [illegible] letzten Tag nützt ja nicht, da man die Mahlzeit nicht in der Festhütte abhält.

[54]ויום אתה ממשיך במה פרפראות לכבוד עצמך
ועכשיו [55]אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך
ועוד שאלו בגון אני שיש לי שתי נשים אחת
בטבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת
בטבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה
ואפטר אמר לו לא שאני אומר [56]כל היוצא מסוכה
לסוכה בטל [57]מצותה של ראשונה: תניא רבי אליעזר Col.b
אומר אין יוצאין מסוכה לסוכה ואין עושין סוכה Suk.9a
בחולו של מועד וחכמים אומרים יוצאין מסוכה
לסוכה ועושין סוכה בחולו של מועד ושוין שאם
נפלה שחזור ובונה בחולו של מועד מאי טעמא
דרבי אליעזר [58]אמר קרא חג הסכת תעשה לך שבעת Dt.16,13
ימים עשה סוכה [59]הראויה לשבעה ורבנן הכי קאמר Suk.29a
רחמנא עשה סוכה בחג ושוין שאם נפלה שחזור
ובונה [60]אותה בחולו של מועד פשיטא [61]מהו דתימא
האי אחריתי הוא ואינה [62]לשבעה קמשמע לן: תניא
רבי אליעזר אומר בשם שאין אדם יוצא [63]ידי חובתו
ביום טוב הראשון [64]של חג בלולבו של חבירו דכתיב
[65]ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת Lv.23,40
תמרים משלכם כך אין אדם יוצא [66]ידי חובתו בסוכתו Suk.29b
של חבירו דכתיב חג הסכת תעשה לך שבעת 30a35a41b
ימים [67]משלך וחכמים אומרים אף על פי [68]שאמרו אין Pes.38a
אדם יוצא [69]ידי חובתו ביום טוב הראשון בלולבו
של חבירו אבל יוצא [70]ידי חובתו בסוכתו של חבירו
דכתיב [71]כל האזרח בישראל ישבו בסכת מלמד שכל Lv.23,42
ישראל ראוים לישב בסוכה אחת ורבנן האי לך מאי

M 34 — ויום M 35 אין את יכול למשוך M 36
— כל M 37 מצוה M 38 דכתיב M 39 לשם
חג שבעת ימים ורב מאי קאמר M 40 — אותה
M 41 בין דאר א אין עושין סוכה בחש בו נגזור דלמא אתי
לממעבד סוכה רעועה מעיקרא הא אחר היא קמ ל P 42
צריך M 43—י ת M 44 בין ב ראשון בם M 45 —
לך M 40 שאין M 47 + הוא.

Pflicht entledigen? Dieser erwiderte: An jedem anderen Tag lässt du dir eine Anzahl Zuspeisen nachtragen, dir zu Ehren, und nun willst du dir nicht eine einzige Zuspeise nachtragen lassen, deinem Schöpfer zu Ehren! Ferner fragte ihn jener: Darf ich, wo ich zwei Frauen, eine in Ṭiberjas und eine in Sepphoris, und zwei Festhütten, eine in Ṭiberjas und eine in Sepphoris, habe, aus einer Festhütte in die andere gehen, und mich damit [meiner Pflicht] entledigen? Dieser erwiderte: Nein, denn ich bin der Ansicht, wer aus einer Festhütte in eine andere geht, hat die Gebotserfüllung der ersten aufgehoben.

Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagt, man dürfe nicht aus einer Festhütte in eine andere gehen, auch nicht eine Festhütte am Zwischenfest errichten; die Weisen sagen, man dürfe aus einer Festhütte in eine andere gehen, auch eine Festhütte am Zwischenfest errichten; darin stimmen sie jedoch überein, dass man sie am Zwischenfest wieder aufbaue, falls sie einfiel. —Was ist der Grund R. Eliêzers? — Der Schriftvers lautet: [54]*Das Hüttenfest sollst du dir sieben Tage machen*: mache dir eine Festhütte, die für sieben Tage gebrauchbar ist. Und die Rabbanan!? — So meint der Allbarmherzige: mache dir eine Hütte am Fest. «Darin stimmen sie jedoch überein, dass man sie am Zwischenfest wieder aufbaue, falls sie einfiel»; selbstredend!? — Man könnte glauben, diese sei ja eine andere, und nicht für sieben Tage gebrauchbar, so lässt er uns hören.

Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagt, wie man sich am ersten Festtag durch die Festpalme seines Nächsten seiner Pflicht nicht entledigen kann, wie es heisst: [55]*Und ihr sollt euch am ersten Tag prächtige Baumfrüchte, Palmzweige, nehmen*: also nur von den eurigen, ebenso entledige man sich nicht seiner Pflicht durch die Festhütte seines Nächsten, denn es heisst: *Das Hüttenfest sollst du dir sieben Tage machen*: von dem deinigen; die Weisen sagen, obgleich man gesagt hat, dass man sich am ersten Festtag seiner Pflicht nicht durch die Festpalme seines Nächsten entledigen kann, dennoch kann man sich seiner Pflicht durch die Festhütte eines Nächsten entledigen, denn es heisst: [56]*Alle Landeseingeborenen in Jisraél sollen in Hütten wohnen*, dies lehrt, dass ganz Jisraél in einer Festhütte wohnen kann. — Was folgern die Rabbanan aus dem Wort *dir*? — Dies verwenden sie zum

54. Dt. 16,13. 55. Lev. 23,40. 56. Ib. V. 42. 57. Ueber die Bedeutung des W.s אזרח vgl. Rieger, *Targ.* I p. 47 n.

דרשי בית ביבעי ליה למעוטי גזולה [58] אבל שאולה Suk.9a
כתיב כל האזרח ורבי אליעזר האי כל האזרח מאי
[59]עביד ליה מיבעי ליה לגר שנתגייר בינתים וקטן
שנתגדל בינתים [60]ורבנן בין [58]שאמרו עושין סוכה
בחולו של מועד [60]לא איצטריך קרא: תנו רבנן
מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פני רבי אליעזר
רבו בלוד ברגל אמר לו [60]אלעאי אינך משובתי הרגל
שהיה רבי אליעזר אומר משבח אני את העצלנין
שאין יוצאין מבתיהן ברגל דכתיב ושמחת אתה Dt.M.26
וביתך איני והאמר רבי יצחק מנין שחייב אדם
להקביל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הלכת אלינו Rep.4.23a
היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת
[59]מיחייב איניש לאקבולי אפי רביה לא קשיא הא
דאזיל ואתי ביומיה הא דאזיל ולא אתי ביומיה:
תנו רבנן מעשה ברבי אליעזר ששבת [59]בגליל העליון Suc.10
בסוכתו של [60]יוחנן בר אלעאי בקיסרי [60]ואמרי לה
בקיסרין הגיע חמה לסוכה אמר לו [60]מהו שאפרוש
עליה סדין אמר לו אין לך [59]כל שבט ושבט מישראל
שלא העמיד ממנו שופט הגיע חמה לחצי הסוכה
אמר לו מהו שאפרוש עליה סדין אמר לו אין לך כל
שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו נביאים שבט
יהודה [60]וכניסין העמידו מלכים על [60]פי נביאים הגיע
חמה למרגלותיו של רבי אליעזר נטל [60]יוחנן [59]סדין
ופירש עליה הפשיל רבי אליעזר טליתו לאחוריו
ויצא לא מפני שחפלינו בדברים אלא מפני שלא Jom.66b Suk.28a
אמר דבר שלא שמע מפי רבו [60]לעולם היכי עביד

M 48 אבל...האזרח M 49 דריש ביה M 50 | -
כר א הואיל ואר א אין עושין סוכה בחש מ האי נמי לא ליעבד
M 51 M 52 דאמרי M 53 קט ל -- הש מ
M 54 חייב אינש להקביל פני רבו M 55 אל
M 56 M 57 -- ר M 58 בגת ע -+ וא ל בן
M 59 ר' M 60 בל M 61 ושבט בנ רבי תגביא
M 62 בר אלעאי פיס עליה סדין M 63 מע.

Ausschluss des Geraubten, bezüglich des Geborgten aber heisst es: *alle Landeseingeborenen*. — Was folgert R. Eliêzer aus den Worten *alle Landeseingeborenen*? Hieraus folgert er bezüglich eines Proselyten, der sich inzwischen[58] bekehrt, und eines Minderjährigen, der inzwischen majorenn wird. Und die Rabbanan!? Da sie bereits gesagt haben, man errichte eine Festhütte am Zwischenfest, so ist diesbezüglich weiter kein Schriftvers nötig.

Die Rabbanan lehrten: Einst kam R. Eleâj nach Lydda, um seinen Lehrer R. Eliêzer am Fest zu besuchen; da sprach dieser zu ihm: Eleâj, du gehörst also nicht zu denen, die am Fest feiern!? R. Eliêzer sagte nämlich: Ich lobe mir die Faulenzer, die am Fest das Haus nicht verlassen, denn es heisst: *Und sei fröhlich vanat deinem Haus*. — ¿Dem ist ja aber nicht so, R. Jiçhaq sagte ja: Woher, dass man am Fest seinen Lehrer besuchen muss? — es heisst: *Warum gehst du heute zu ihm, ist doch heute weder Neumondstag noch Sabbath!?* wahrscheinlich ist es ja am Neumondstag und am Šabbath Pflicht, seinen Lehrer zu besuchen!? Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo man geht und noch am selben Tag zurückkommen kann, das Andere, wo man geht und am selben Tag nicht mehr zurückkommen kann.

Die Rabbanan lehrten: Einst feierte R. Eliêzer den Šabbath in der Festhütte des Johanan b. Eleâj zu Cäsarea, nach Anderen Cäsareon, in Obergaliläa; als die Sonne in die Festhütte schien, fragte dieser: Darf ich ein Laken ausbreiten? Jener aber sprach: Du hast keinen Stamm in Jisraél, aus dem nicht ein Richter hervorgegangen wäre. Als die Sonne bis zur Mitte der Festhütte reichte, fragte dieser wiederum: Darf ich ein Laken ausbreiten? Jener aber sprach: Du hast keinen Stamm in Jisraél, aus dem keine Propheten hevorgegangen wären; aus den Stämmen Jehuda und Binjamin sind Könige auf Bestimmung von Propheten hervorgegangen. Als aber die Sonne bis zu den Füssen R. Eliêzers reichte, nahm Johanan ein Laken und breitete es aus; da liess R. Eliêzer sein Gewand auf den Rücken herabwallen und ging hinaus. Und nicht etwa, weil er ihn durch Worte zurückweisen wollte, sondern, weil er nie etwas gesagt, was er von seinem Lehrer nicht gehört hat. — Wieso aber that er dies, R. Eliêzer selbst sagte ja, man dürfe nicht aus einer Festhütte in

58. Während des Festes. 59. Dt. 14,26. 60. ii Reg. 4,23.

eine andere gehen!? — Es war ein anderes Fest. — Aber R. Eliêzer sagte ja selbst, ich lobe mir die Faulenzer, die am Fest das Haus nicht verlassen!? — Es war ein gewöhnlicher Šabbath. — ¿Sollte er dies aus seiner eigenen Lehre entscheiden; es wird nämlich gelehrt: Die Klappe einer Luke darf man schliessen, wie R. Eliêzer sagt, wenn sie beweglich angebracht ist, sonst aber nicht; die Weisen sagen, ob so oder so, dürfe man sie schliessen. — Da verliert sie ja ihre Bedeutung, hier aber verliert es seine Bedeutung nicht[61].

Die Rabbanan lehrten: Einst feierte R. Eliêzer den Šabbath in Obergaliläa, und man fragte ihn da dreissig Rechtsfragen bezüglich der Festhütte; bezüglich zwölf erwiderte er: das habe ich gehört und bezüglich achtzehn erwiderte er: das habe ich nicht gehört; nach R. Jose b. Jehuda war es umgekehrt: bezüglich achtzehn sagte er: das habe ich gehört, und bezüglich zwölf sagte er: das habe ich nicht gehört. Darauf sprachen sie zu ihm: Sind all deine Worte bereits Gehörtes?! Da erwiderte er ihnen: Ihr wollt mich zwingen, etwas zu sagen, was ich von meinen Lehrern nicht gehört habe. Nie war jemand früher als ich im Lehrhaus, nie habe ich im Lehrhaus geschlafen, weder einen regelmässigen, noch einen gelegentlichen Schlaf, nie habe ich beim Fortgehen jemanden im Lehrhaus zurückgelassen, nie habe ich unnützes Gespräch geführt, und nie habe ich etwas gesagt, was ich von meinem Lehrer nicht gehört habe.

הכי והאמר רבי אליעזר אין יוצאין מסוכה לסוכה
רגל אחר הואי והאמר רבי אליעזר משבח אני את
העצלנין שאין יוצאין מבתיהן בחג שבת הואי
ותיפשוט ליה מדידיה דתנן פקק החלון רבי אליעזר Sab.125b 137b
אומר בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו אם לאו אין Er. 44a
פוקקין בו וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין
התם הוא דמבטל אבל הכא דלא מבטל לא: Fol.28
תנו רבנן מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון
ושאלוהו שלשים הלכות בהלכות סוכה שתים עשרה
אמר להם שמעתי שמונה עשר אמר להם לא
שמעתי רבי יוסי בר יהודה אומר חילוף הדברים
שמונה עשר אמר להם שמעתי שתים עשרה אמר
להם לא שמעתי אמרו לו כל דבריך אינן אלא
מפי השמועה אמר להם הזקקתוני לומר דבר שלא
שמעתי מפי רבותי מימי לא קדמני אדם בבית Meg. 27b
המדרש ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע
ולא שינת עראי ולא הנחתי אדם בבית המדרש
ויצאתי ולא שהתי שיחת חולין ולא אמרתי דבר Jom. 19b
שלא שמעתי מפי רבי מעולם: אמרו עליו על רבן Suk. 27b
יוחנן בן זכאי מימיו לא שח שיחת חולין ולא הלך
ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין ולא קדמו
אדם בבית המדרש ולא ישן בבית המדרש לא
שינת קבע ולא שינת עראי ולא הרהר בטבואות
המטונפות ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא ולא
מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה ולא פתח
אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו ולא אמר
דבר שלא שמע מפי רבו מעולם ולא אמר הגיע Pes. 109a
עת לעמוד מבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערבי

M 64 דעלמא הוה M 65 אין קשור ותלוי אין M 66
וחכמ׳...פוקקין M 67 היא גופה קמיבעיא ליה פקק מעמא
מאי דמבטל ליה אבל הכא דלא׳מ ליה או דלמא לא שנא
M 68 לא שמ M 69 – להם לא M 70 ו״א חילוף
M 71 לבית M 72 ולא...חולין M 73 רבותי אמרו
M 74 רבותיו ולא M 75 מערב פסח וערב.

Man erzählt von R. Johanan b. Zakkaj, er habe nie unnützes Gespräch geführt, er sei nie vier Ellen ohne Studium und ohne Tephillin gegangen, es sei nie jemand früher als er im Lehrhaus gewesen, er habe nie im Lehrhaus geschlafen, weder einen regelmässigen Schlaf, noch einen gelegentlichen, er habe nie in schmutzigen Durchgängen [an Gesetzesworte] gedacht, er habe beim Fortgehen nie jemanden im Lehrhaus zurückgelassen, nie habe ihn jemand müssig sitzend angetroffen, sondern nur studirend, es habe nie ein Anderer als er selbst die Thür für seine Schüler geöffnet, er habe nie etwas gesagt, was er von seinem Lehrer nicht gehört hat, und nie habe er gesagt, es sei Zeit aus dem Lehrhaus zu gehen, ausser am Vorabend des Pesahfestes und am Vorabend des Versöhnungstags. Dies war

61 Die Klappe gehört zur Wand, nicht aber das Laken zur Festhütte.

יום הכפורים וכן היה רבי אליעזר תלמידו נוהג
אחריו: תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל
הזקן שלשים מהן ראוים שתשרה עליהן שכינה
כמשה רבינו ושלשים מהן ראוים שתעמוד להם
חמה ביהושע בן נון עשרים בינונים גדול שבכולן
יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי
אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא
ומשנה תלמוד הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי
סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות
וגימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים
ושיחת דקלים ממשלות בובסין ממשלות שועלים
דבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה דבר
קטן חויה דאביי ורבא לקיים מה שנאמר להנחיל
אהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר שקטן שבכולן
כך גדול שבכולן על אחת כמה וכמה אמרו עליו
על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה
כל עוף שפורח עליו מיד נשרף׃

[vij] שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך
הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין
אמרו להם בית הלל לבית שמאי לא כך היה מעשה
שהלכו וקצי בית שמאי וקצני בית הלל לבקר את
רבי יוחנן בן החורנית ומצאוהו שהיה יושב ראשו
ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ולא אמרו לו דבר
אמרו להם בית שמאי משם ראיה אף הם אמרו
לו אם בן היוה נוהג לא קיומת מצות סוכה מיכך׃
[viij] נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה קטן שאוני
צריך לאמו חייב בסוכה מעשה וילדה בלילו של

auch die Gepflogenheit seines Schülers R. Eliézer.

Die Rabbanan lehrten: Achtzig Schüler hatte Hillel der Aelteste, dreissig von ihnen waren würdig, dass die Gottheit auf ihnen ruhe, wie auf unserem Lehrer Mošeh, dreissig von ihnen waren würdig, dass durch sie die Sonne stehen bleibe, wie durch Jehošuâ, den Sohn Nuns, und zwanzig hielten die Mitte; der bedeutendste unter ihnen ist Jonathan b. Úziél, der kleinste unter ihnen ist R. Johanan b. Zakkaj. Von R. Johanan b. Zakkaj erzählte man, er habe Schrift, Mišnah, Talmud, Halakhoth Agadoth, Genauigkeiten der Gesetzlehre, Genauigkeiten der Schriftkundigen, |Folgerungen als| Wichtiges von Geringem, Wortanalogien, Astronomisches und Geometrisches, Engel- und Teufelgespräche, Palmengesäuse, Wäscher- und Fuchsfabeln, Grosses und Kleines nicht gelassen. Grosses, das ist nämlich die Himmelskreislehre, Kleines, die Disputationen von Abajje und Raba; damit geht in Erfüllung der Schriftvers: *"Meinen Lieben Besitz, erben zu lassen, und ihre Schatzkammern voll zu machen."* Wenn nun schon der Kleinste unter ihnen so war, um wie viel grösser muss schon der Bedeutenste unter ihnen gewesen sein! Man erzählte von R. Jonathan b. Úziél, dass wenn er sich mit der Gesetzlehre zu befassen pflegte, jeder Vogel, der über ihn flog, verbrannte.

WENN JEMAND SICH MIT HAUPT UND GRÖSSEREM TEIL DES KÖRPERS IN DER FESTHÜTTE BEFINDET, DEN TISCH ABER IN DER STUBE HAT, SO IST SIE NACH DER SCHULE ŠAMMAJS UNBRAUCHBAR, NACH DER SCHULE HILLELS BRAUCHBAR. DIE SCHULE HILLELS SPRACH ZU DER SCHULE ŠAMMAJS: DIE AELTESTEN DER SCHULE ŠAMMAJS UND DIE AELTESTEN DER SCHULE HILLELS BESUCHTEN JA EINST DEN R. JOHANAN B. HE-HORANITH UND TRAFEN IHN MIT HAUPT UND GRÖSSEREM TEIL DES KÖRPERS IN DER FESTHÜTTE, WÄHREND SEIN TISCH SICH IN DER WOHNUNG BEFAND, UND BEMERKTEN IHM HIERÜBER NICHTS! DIE SCHULE ŠAMMAJS ERWIDERTE: IST DIES EIN BEWEIS!? SIE SPRACHEN JA AUCH ZU IHM: WENN DU STETS SO VERFAHREN HAST, SO HAST DU NIE IN DEINEM LEBEN DAS GEBOT VON DER FESTHÜTTE AUSGEÜBT. FRAUEN, SKLAVEN UND MINDERJÄHRIGE SIND VON DER FESTHÜTTE FREI. EIN MINDERJÄHRIGER, DER SEINER MUTTER NICHT MEHR BEDARF, IST ZUR FESTHÜTTE

02. Was שיחת דקלים bedeutet, weiss RSJ. nicht, ebenso lassen auch die übr. Com. im Stich. Nach Arukh (sv. וסח) pflegte man ein Laken zwischen Palmen aufzuhängen, u. die Bewegungen verschiedenartig zu deuten. 03. Cf. Bd. I S. 76 N. 8. 04. Pr. 8,21.

P 79 מהן :- M 78 מהן רא M 77 רב M 76
משכולן (צ ל שמכ) M 80 יהונתן B 81 מש כוב מש.
M ומנו שוע ומנש B 82 חויות P 83 בית
M 84 החורונית || M 85 ב"ש.

שמאי הזקן ופיחת את המעובה וסוכך על גבי המטה בשביל קטן׃

VERPFLICHTET. DIE SCHWIEGERTOCHTER ŠAMMAJS DES AELTESTEN GEBAR EINST [EIN KNÄBLEIN]; DA ZERBRACH ER DIE ZIMMERDECKE ÜBER DEM BETT UND LEGTE HÜTTENBEDACHUNG DARÜBER, WEGEN DES KINDS.

GEMARA. Woher dies? — Die Rabbanan lehrten: "Landeseingeborene" würde geheissen haben, alles Landeseingeborene; "der[65] Landeseingeborene", ausgenommen sind die Frauen; "alle", dies schliesst die Minderjährigen ein. Der Meister sagte: Der Landeseingeborene, ausgenommen sind die Frauen; unter "Landeseingeborene" sind also sowol Frauen als auch Männer gemeint, — es wird gelehrt: "Alle Landeseingeborenen", dies schliesst die landeseingeborenen Frauen ein, die ebenfalls [am Versöhnungstag] zur Kasteiung verpflichtet sind, hieraus, dass unter "Landeseingeborene" nur Männer gemeint sind!? Raba erwiderte: [Beide Gesetze] sind überlieferte Lehren, nur haben sie die Rabbanan auf Schriftverse gestützt. — Wo Schriftvers, wo Lehre[66]!? Ferner, wozu der Schriftvers, wozu die überlieferte Lehre? Die Festhütte ist ja ein an einer bestimmten Zeit gebundenes Gebot, und von jedem an einer bestimmten Zeit gebundenen Gebot sind ja Frauen frei; und bezüglich des Versöhnungstags geht es ja aus [der Lehre] des R. Jehuda im Namen Rabhs hervor; R. Jehuda lehrte nämlich im Namen Rabhs, und ebenso lehrte man auch in der Schule R. Jišmaéls: Der Schriftvers lautet: "*Ein Mann oder ein Weib*, somit hat er die Frau dem Mann bezüglich aller Strafgesetze der Gesetzlehre gleichgestellt. Abajje erwiderte: Thatsächlich ist das Gebot der Festhütte eine überlieferte Lehre, und zwar ist sie auch nötig, man könnte glauben, "Sitzen gleich dem Wohnen", wie in der Wohnung Mann und Frau weilen, so auch in der Festhütte, (Mann und Frau,) so lässt er uns hören. Raba erwiderte: [Die überlieferte Lehre] ist nötig, man könnte glauben, man folgere aus dem Wort "fünfzehn", das beim Maççafest ebenfalls gebraucht wird: wie da die Frauen verpflichtet sind, so seien sie auch hier verpflichtet, so lässt er uns hören. — Wozu ist jetzt nun, wo du sagst, das Gebot von der Festhütte sei eine überlieferte Lehre, der Schriftvers nötig? — Um die Proselyten einzuschliessen; man könnte glauben, der Allbarmherzige sagt ja *alle Landeseingeborenen in Jisraél*, also nicht die Proselyten, so lässt er uns hören. — «Bezüglich des Versöhnungstags geht es ja schon aus der Lehre des R. Jehuda im Namen Rabhs hervor!?» — Es ist wegen des Kasteiungszusatzes[67] nötig; man könnte glauben, da der Allbarmherzige den

65. Der Artikel (ה) fällt natürl. in der Uebersetz. aus. 66. Aus ein und demselben Wort werden ja entgegengesetzte Lehren gefolgert. 67. Num. 5,6. 68. Die Kasteiung beginnt schon, bevor der Rüsttag zuende ist.

גמרא. מנא הני מילי דתנו רבנן אזרח זה אזרח האזרח להוציא את הנשים כל לרבות את הקטנים אמר קרא האזרח להוציא את הנשים למימרא האזרח בין נשים בין גברי משמע והתניא האזרח לרבות את הנשים האזרחיות שחייבות בעינוי אלמא אזרח גברי משמע אמר רבא הלכתא ניתהו ואכמבינהו רבנן אקראי הוי קרא והוי הלכתא ותו קרא למה לי הלכתא למה לי הא כוכה מצות עשה שהזמן גרמא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות יום הכפורים מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יחידה אמר רב זכן תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל עינוייו שבתורה אמר אביי לעילם כוכה הלכתא ואיצטריך סלקא דעתך אמינא תשבי כעין תהדרי מה דירה איש ואשתו את כוכה איש ואשתו קמשמע לן רבא אמר איצטריך סלקא דעתך אמינא ימים חמשה עשר בחג המצות מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות קמשמע לן והשתא דאמרת כוכה הלכתא קרא למה לי לרבות את הגרים סלקא דעתך אמינא האזרח בישראל אמר רחמנא ולא את הגרים קמשמע לן יום הכפורים מדרב יהודה אמר רב נפקא לא נצרכא אלא לתיכפת

M 86—אזרח זה אזרח M 87 גברי משמע נשי לא משמ׳ והתנ׳ תעני את נפשותיכם האזרח משמע בין גברי בין נשי אמר B 88 רבה M 88 — קרא ל׳ ל...רי V 89 ושם. M — ותו ד נמי ל׳ ל׳ קרא M 90 נילף M 91 — והש ...קמ׳ ל׳ M 92—א מ׳ עינוי M 93—אמר רבא.

Q 1.343 Lv.23,42

Num.5,6 Qid.21 Pes.44b Suc.26b Q 1.356 Ber.15b Tem.2a Num.28

עיניו כרקא דעתך אטינא הואיל ומיעט רחמנא לתוכפת עיניו מעונש ומאזהרה לא נתחייבו נשים כלל קמשמע לן: אמר מר כל לרבות את הקטנים והתנן נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה לא קשיא כאן בקטן כשהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך קטן שהגיע לחינוך דרבנן הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא: קטן שאינו צריך לאמו בר: היכי דמי קטן שאינו צריך לאמו אמרי דבי רבי ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו רבי שמעון אומר כל שנעגור ואינו קורא אימא גדולים נמי קרו אימא אלא כל שנעגור ואינו קורא אימא אימא: מעשה וילדה כלתו בר: מעשה לפתור חסורי מחסרא והכי קתני ושמאי מחמיר ומעשה נמי וילדה כלתו שר שמאי הזקן ופחת את המעזיבה וסיכך על המטה בשביל הקטן:

[ix] שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי וידו גשמים מאוימתו מותר לפנות משתסרח המקפה משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו: גמרא. תני רבנן כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי כיצד היו לו כלים נאים מעלין לסוכה בצנעה נאות מעלין לסוכה אוכל ושותה ומטייל בסוכה מנא הני מילי דתנו רבנן תשבו כעין תדורו מכאן אמרו כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי כיצד היו לו כלים נאים

Kasteiungszusatz von Strafe und Warnung ausgeschlossen hat, so seien Frauen dazu überhaupt nicht verpflichtet, so lässt er uns hören.

Der Meister sagte: "Alle", dies schliesst Minderjährige ein. Es wird ja aber gelehrt, dass Frauen, Sklaven und Minderjährige von der Festhütte frei sind!? — Das ist kein Widerspruch, da, wo der Minderjährige bereits zur Uebung herangewachsen, dort, wo der Minderjährige zur Uebung noch nicht herangewachsen ist. — Aber bezüglich des Minderjährigen, der zur Uebung herangewachsen ist, ist es ja ein rabbanitisches Gebot!? — Das ist auch ein rabbanitisches Gebot, der Schriftvers ist nur eine Stütze.

Ein Minderjähriger, der seiner Mutter nicht mehr bedarf &. Welcher heisst einer, der seiner Mutter nicht mehr bedarf? — In der Schule R. Jannajs erklärten sie: Einer, der seine Notdurft verrichtet und die Mutter ihn nicht abzuwischen braucht. R. Šimôn erklärte: Einer der aufwacht, ohne nach der Mutter zu rufen. — Aber auch Erwachsene rufen ja nach der Mutter!? — Vielmehr, welcher aufwacht und nicht ruft: Mutter, Mutter!!

Die Schwiegertochter [Šammajs] gebar &. Eine Thatsache zur Widerlegung!? — [Die Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Šammaj ist hierbei erschwerend, und einst gebar auch die Schwiegertochter Šammajs des Aeltesten [ein Knäblein]; da zerbrach er die Zimmerdecke über dem Bett und legte Hüttenbedachung darüber, wegen des Kinds.

ALLE sieben Tage mache man seine Festhütte zum permanenten und seine Wohnung zum zeitweiligen [Aufenthaltsort]. Wann darf man aufräumen wenn es regnet? — wenn der Brei verdirbt. Sie sagten ein Beispiel: dies ist gleich, als wenn ein Diener seinem Herrn einen Becher einschenkt, und er ihm diesen ins Gesicht schüttet.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Alle sieben Tage mache man seine Festhütte zum permanenten und seine Wohnung zum zeitweiligen [Aufenthalt]. Wieso? Hat man schöne Geräte, so bringe man sie in die Festhütte, schöne Polster, so bringe man sie in die Festhütte; ferner esse, trinke und verbringe man in der Festhütte. — Woher dies? — Die Rabbanan lehrten nämlich: Sitzen, gleich dem Wohnen, hieraus folgerten sie, dass man alle sieben Tage seine Festhütte zum permanenten und seine

M 94 ומיעט — M 95 כלל — VM 96 שה — M 97 אלא קרא לא כראית ליה לרבנן כראית להו וקטן שהג לחינוך דרבנן הוא וקרא אסמכתא — M 98 קטן...לאמו — VM 99 בן לקוש — B 1 משענתו — B 2 אמא — B 3 אלא אימא. M לוק — M 4 בכלתו תא דקרו ושתוק הא דקרו ולא שתוק: מיעשה — M 5 הזקן...התקנן — M 6 את הכרים — M 7 משלו — M 8 שמונג לו בום — M 9 רבו — M 10 מים — M 11 תנו...בסוכה — M 12 בס' תשבו ז ימים — M 13 ודיורמא.

מעלין לסוכה מצעות נאות מעלין לסוכה אוכל ושותה
[24]ומטייל בסוכה [25]ומשנן בסוכה איני והאמר רבא
מקרא [26]ומתנא במטלתא ותנוי בר ממטלתא לא
קשיא הא במגרס הא בעיוני כי הא [27]דרבא [28]בר חמא Fol. 29
כי הוו קיימי מקמיה דרב חסדא [29]מרחטי בנמרא
בהדי הדדי והדר [30]מעייני בספרא אמר רבא מאני
משתיא במטלתא מאני מיכלא בר ממטלתא
חצבא ושחיל בר ממטלתא [31]ושרגא במטלתא ואמרי
לה בר ממטלתא ולא פליגי הא בסוכה גדולה הא
בסוכה קטנה: ירדו גשמים: תנא משתסרה (ב)מקפה
של גריסין אבוי הוה קא יתיב קמיה דרב יוסף
[32]במטלתא נשב זיקא וקא מייתי [33]ציבתא אמר להו
רב יוסף פנו לי [34]מאני מהכא אמר ליה אבוי והא
[35]תנן משתסרה המקפה אמר ליה לדידי בין דאנינא
דעתאי במי שתסרה המקפה דמי [36]לי: תנו רבנן
[1Suk.2]היה אוכל בסוכה וירדו גשמים וירד אין מטריחין
אותו לעלות עד שינמור סעודתו היה ישן תחת
הסוכה וירדו גשמים וירד אין מטריחין אותו לעלות
עד שיאור איבעיא להו עד שיעור [37]או עד שיאור
תא שמע עד שיאור ויעלה עמוד השחר תרתי אלא
אימא עד [38]שיעור ויעלה עמוד השחר: משל למה
הדבר דומה: איבעיא להו מי שפך לפי תא שמע
[39]דתניא שפך לו רבו קיתון על פניו [40]ואמר לו אי
אפשי בשמושך: תנו רבנן [41]בזמן שהחמה לוקה
כימין רע לכל [42]העולם כולו משל למה הדבר דומה
למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו והניח פנס

M 14—ומט' ‖ M 15 ושונה ‖ M 16 ומשנה במט' תנוי תלמודא בר ‖ B 17 דרבה ‖ M 18 + ורמי ‖ M 19 רחטי גירס' בהד' ‖ M 20 [מעייני] אסב' ‖ M 21 שרגא א"ל במטל' ‖ M 22 במ' ‖ P 23 ציבי'. M צביתא ודלי למיה אמר ליה ר' י לשמעיה ליפנו מאני P 24 מנאי ‖ M 25 + אנן M 26 - לי ‖ M 27 + ויעלה עה"ש M 28 שיאור מאמתי משיעלה עה ש מושלין אותו M 29 ושפך P 30 אמר. M כלומר אי M 31 – בזמן שה M 32 באי עולם משל למלך.

Wohnung zum zeitweiligen [Aufenthalt] mache. Wieso? Hat man schöne Geräte, so bringe man sie in die Festhütte, schöne Polster, so bringe man sie in die Festhütte; ferner esse, trinke, verbringe und studire man in der Festhütte. ¿Dem ist ja aber nicht so, Raba sagte ja: die Schrift und die Mišnah [lese man] in der Festhütte, [Talmud] studire man aber ausserhalb der Festhütte!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine, cursorisch, das Andere, statarisch. So pflegten auch Raba [und Rami] b. Ḥama, als sie vor R. Ḥisda standen, cursorisch zu studiren, nachher aber statarisch zu besprechen. Raba sagte: Trinkgefässe lasse man in der Festhütte, Speisegefässe bringe man aus der Festhütte fort. Krug und Eimer ausserhalb der Festhütte, die [irdene] Leuchte in der Festhütte, manche sagen, ausserhalb der Festhütte; sie streiten aber nicht, dies bei einer grossen, jenes bei einer kleinen Festhütte.

Wenn es regnet. Es wird gelehrt: Wenn der Graupenbrei verdirbt. Abajje sass vor R. Joseph in der Festhütte, da erhob sich ein Wind und trug Gesträuch heran. Da sprach R. Joseph: Räumet die Gefässe von hier fort. Darauf sprach Abajje zu ihm: Es wird ja gelehrt: wenn der Brei verdirbt!? Jener erwiderte: Für mich ist dies, da ich empfindlich bin, ebenso als verderbe der Brei.

Die Rabbanan lehrten: Hat jemand in der Festhütte gespeist und ist, durch den Regen veranlasst, herabgestiegen, so belästigt man ihn nicht, wieder hinaufzugehen, als bis er seine Mahlzeit beendet hat. Hat jemand in der Festhütte geschlafen und ist, durch den Regen veranlasst, herabgestiegen, so belästigt man ihn nicht, wieder hinaufzugehen, als bis es hell wird. Sie fragten: «Âd šejaôr [bis er aufwacht]», oder «âd šejaór [bis es hell wird]»? — Komme und höre: «âd šejaór und die Morgenröte aufsteigt;» wozu nun die Wiederholung? — lies vielmehr ad šejaôr [bis er wach wird] und die Morgenröte aufsteigt.

Sie sagten ein Beispiel: dies ist gleich. Sie fragten: Wer schüttet auf wen? — Komme und höre: Es wird gelehrt: Und der Herr schüttet ihm das Gefäss ins Gesicht und spricht: Ich verzichte auf deine Bedienung.

Die Rabbanan lehrten: Die Sonnenfinsternis ist eine böse Vorbedeutung für die ganze Welt. Dies ist gleich, als wenn ein König aus Fleisch und Blut für seine

לפניהם בעם עליהם[69]ואמד לעבדו טול פנס מפניהם והישכם בהשך: [70]תניא רבי מאיר אומר כל זמן שמאורות לוקין סימן רע [71]לשונאיהם של ישראל מפני שמלומדין במכותיהן משל לסופר שבא לבית הכפר ורצועה בידו מי דואג מי שרגיל ללקות [72]בכל יום ויום הוא דואג: תנו רבנן[73]בזמן שהחמה לוקה סימן רע לאומות העולם לבנה לוקה סימן רע [74]לשונאיהם של ישראל מפני שישראל מונין ללבנה ואומות העולם[75]לחמה לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב סימן רע ליושבי מערב באמצע הרקיע סימן רע לכל[76]העולם כולו פניו דומה לדם חרב בא לעולם לשק[77]חיצי רעב באין לעולם [78]לזו וזלזו חרב וחיצי רעב באין לעולם לקה בכניסתו פורענות שוהא לבא ביציאתו ממהרת לבא [79]ויש אומרים חילוק הדברים ואין לך כל אומה ואומה [80]שלוקה שאין אלהיה לוקה עמה שנאמר וככל אלהי מצרים אעשה שפטים וכזמן שישראל עושין רצונו של [81]מקום אין מתירארן מכל אלו שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה ואין ישראל יחתו:

תנו רבנן בשביל ארבעה דברים חמה לוקה על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכור ועל שני אחין שנשפך דמן באחד ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על כותבי פלכתר [82]ועל מעידי עדות שקר ועל מנדלי בהמה דקה בארץ ישראל ועל

M 33 וכנל פנס M 34 ת"ר בזמן שמאורות M 35 לשנאי יש מפני שרגילין במכות M 36 בכל...דואג M 37 לשנאי יש M 38 + מונין M 39 באי עולם פניו לדם M 40 חיצי M 41 לזו...לעולם M 42 ויש...הדברים M 43 שתיא לוקה M 44 הקב"ה M 45 + ועל מלוה בריבית.

Dienerschaft ein Festmahl bereitet, für sie eine Lampe hinstellt, und wenn er über sie zornig wird, zu seinem Diener spricht: Nimm die Lampe fort und lass sie im Finstern sitzen. Es wird gelehrt: R. Meír sagte: Wenn die Himmelslichter verdunkeln so ist dies eine böse Vorbedeutung für die Feinde[69] Jisraéls, da sie an Schlägen gewöhnt sind. Dies ist gleich, als wenn der Lehrer mit dem Riemen in der Hand in die Schule tritt, wer ist besorgt? — derjenige (ist besorgt), der gewöhnt ist, täglich geprügelt zu werden.

Die Rabbanan lehrten: Die Sonnenfinsternis ist eine böse Vorbedeutung für die Völker der Welt, die Mondfinsternis ist eine böse Vorbedeutung für die Feinde Jisraéls, denn die Jisraéliten rechnen nach dem Mond, und die Völker der Welt nach der Sonne. Finsternis im Osten ist eine böse Vorbedeutung für die Bewohner des Ostens, Finsternis im Westen ist eine böse Vorbedeutung für die Bewohner des Westens, Finsternis im Zenith ist eine böse Vorbedeutung für die ganze Welt. Hat sie das Aussehen von Blut, so zieht das Schwert über die Welt, von einem Sack, so ziehen Hungerpfeile über die Welt, beider, so ziehen Schwert und Hungerpfeile über die Welt. Tritt die Finsternis beim Aufgang ein, so kommt das Unglück langsam, wenn beim Untergang, so kommt es schnell; manche sagen, es sei umgekehrt. Du hast keine Schläge erhaltende Nation, mit der nicht zugleich deren Gottheit geschlagen wird, wie es heisst: [70]*Und an allen Göttern Miçrajims werde ich Strafgericht üben.* Zur Zeit aber, da die Jisraéliten den Willen Gottes thun, haben sie vor all dem nicht zu fürchten, wie es heisst: [71]*So spricht der Herr: An die Weise der Völker gewöhnt euch nicht, so braucht ihr nicht vor den Zeichen des Himmels zu zittern, vielmehr sollen die Völker vor ihnen zittern:* die Völker sollen zittern, Jisraél aber nicht.

Die Rabbanan lehrten: Wegen vier Dinge tritt Sonnenfinsternis ein: wenn ein Gerichtsoberhaupt stirbt und nicht nach Gebühr betrauert wird, wenn ein verlobtes Mädchen in der Stadt [bei Notzucht] um Hülfe ruft, und sich niemand seiner annimmt, wegen des männlichen Beischlafs und wenn das Blut zweier Brüder zusammen vergossen wird. Wegen vier Dinge tritt Finsternis der Himmelslichter ein: wegen der Pasquillschreiber, wegen der Falschzeugen, wegen der Züchter von Kleinvieh

69. Euphem. für Jisraél. 70. Ex. 12,12 71. Jer. 10,2.

קיצצי אילנות טובות [72]ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות על משחו שטרות פרועים [1]ועל מלוי ברבית ועל שחיה [2]כפק בידם לנחות ולא מיחו ועל [73]פוסקו צדקה ברבים ואינן נותנין [1]אמר רב בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים [72]יוצאין לטמיון על מובשי שכר שכיר ועל עושקי שכר שכיר ועל שפורקין עול מעל צואריהן ונותנין על חבריהן ועל גסות הרוח ועסות הרוח בנגד בירן אבל בעניים בתיב [73]ועניים יריש ארץ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר׃

Col.b
Ps.37,11
Isa.60,21

M 46 ועל ‖ M 47 — כפק ‖ B 48 שפוסקים ‖ M 49 —א״ר ‖ M 50 יורדין ‖ M 51 —אבל....להתפאר.

im Jisraélland und wegen derer, die gute Fruchtbäume niederhauen. Wegen vier Dinge verfällt das Vermögen der Bürger an die Regierung: wegen derer, die bezahlte Schuldscheine aufheben, wegen der Wucherer, wegen derer, die warnen könnten und es unterlassen, und wegen derer, die öffentlich Almosen bestimmen und nicht geben. Rabh sagte: Wegen vier Dinge wird das Vermögen der Bürger confiscirt: wegen derer, die den Arbeiterlohn verzögern, wegen derer, die den Arbeiterlohn rauben, wegen derer, die das Joch von ihrem Hals werfen und es auf ihre Nächsten schieben, und wegen der Hochmütigkeit; die Hochmütigkeit überwiegt aber Alles, von den Bescheidenen aber heisst es: *[72]Und die Bescheidenen werden das Land erben. [73]Der Spross meiner Pflanzung, das Werk meiner Hände, zur Verherrlichung.*

DRITTER ABSCHNITT.

גלב הגזול והיבש פסול של אשרה ושל עיר הנדחת פסול נקטם ראשו נפרצו עליו פסול נפרדו עליו כשר רבי יהודה אומר יאגדנו מלמעלה צינו הרבדול בשירות לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לענוע בו בשר׃

Suk.31b
Ned.32b 37b
Men.42a

גמרא. קא פסיק ותני לא שנא ביום טוב ראשון ולא שנא ביום טוב שני בשלמא יבש חדר בעינן ולבא אלא גזול בשלמא יום טוב ראשון [2]דכתיב לכם משלכם אלא ביום טוב שני [1]מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה שנאמר והבאתם

Lv.23,40
Suk.27b
Fol.30
Ber.47b
Bez.67a
Mak.13a

M 1 עליו○ ‖ P 2 ברזל ‖ M 3 כל ‖ M 4 בעינא ‖ M 5 בעינא לכם ‖ B 6 אמאי לא א״ר.

Die geraubte oder verdorrte Festpalme ist unbrauchbar; die von einer Ašerah oder aus einer abgewandten Stadt herrührende, ist unbrauchbar, wurde die Spitze abgebrochen, oder wurden die Blätter abgelöst, so ist sie unbrauchbar, sind die Blätter nur auseinandergespreizt, so ist sie brauchbar; R. Jehuda sagt, man binde sie jedoch oben zusammen. Die Steinpalme ist brauchbar. Eine Festpalme, die drei Handbreiten hat, dass man sie schütteln kann, ist brauchbar.

GEMARA. Er lehrt im Allgemeinen, also ohne Unterschied, ob am ersten Festtag oder am zweiten Festtag; richtig ist es nun bezüglich der verdorrten, da ja eine "prächtige" erforderlich ist, was eine solche nicht ist; weshalb aber ist die geraubte, von der es allerdings bezüglich des ersten Festtags heisst: *[1]euch*, also nur vom Eurigen, am zweiten Festtag nicht brauchbar!? R. Johanan erwiderte im Namen des R. Šimôn b. Johaj: Weil dies ein Gebot wäre, das aus einer Uebertretung her-

72. Ps. 37,11. 73. Jes. 60,21. 1. Cf. Dt. 13,14 ff. 2. Lev. 23,40.

גזול את הפסח ואת החולה גזול דומיא דפסח מה פסח לית ליה תקנתא אף גזול לית ליה תקנתא לא שנא לפני יאוש ולא שנא לאחר יאוש בשלמא לפני יאוש אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא [Lv 1,2] ולאו דידיה הוא אלא לאחר יאוש הא קנייה ביאוש אלא לאו מישום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה? ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב [Jes. 61,8] אני ה' אהב משפט שנוא גזל בעולה משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס אמר להעבדיו תנו מכס למוכסים אמרו לו והלא כל המכס כולו שלך הוא אמר להם ממני ילמדו עוברי דרכים ולא יבריחו עצמן מן המכס אף הקדוש ברוך הוא אמר אני ה' שנא גזל בעולה ממני ילמדו בני ויבריחו עצמן מן הגזל אתמר נמי אמר רבי אבי יבש פסול בפני שאין הדר גזול פסול דרבי יצחק דאמר רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל לא שנו אלא ביום טוב ראשון אבל ביום טוב שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול מתיב רב נחמן בר יצחק לולב הגזול והיבש פסול הא שאול בשר אימת אילימא ביום טוב ראשון הא בתיב לכם ביומכם והאי לאו דידיה הוא אלא [Suk 27b] לאו ביום טוב שני יקחני גזול פסול רבא אמר לעולם ביום טוב ראשון ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שאול דלאו דידיה הוא אבל גזול אימא סתם גזילה יאוש בעלים הוא וכדידיה דמי קא

M 7 [+קתני] ‖ M 8 אין לו תקנה. ‖ P 9 ולא ‖ M 10 +לכם ‖ M 11 +ת"כ מש' מצות הבאה בעבירה ‖ M 12 —משום רשב"י ‖ M 15 +כל ‖ B 15 —כולו ‖ M 14 +לחם ‖ M 16 +M 3 שיצא M 17 —ואמר M 18 שיב M 19 —אר א M 20 —ב נ M 21 —כמי M 22 —והאי...הוא M 23 לאו M VM 24 אמר רב אשי לא לעזרם ולפוק בית. + M 25

rührt, denn es heisst: *Und ihr bringt Geraubtes, Lahmes und Krankes herbei*, das Geraubte gleicht dem Lahmen, wie es für das Lahme kein Mittel mehr giebt, so giebt es auch für das Geraubte kein Mittel mehr, also ohne Unterschied, ob vor dem Verzicht oder nach dem Verzicht. Richtig ist es nun [bezüglich des Geraubten] vor dem Verzicht, denn der Allbarmherzige sagt ja: *Wenn jemand von euch darbringt*, und dies ist ja nicht das seinige, warum aber nach dem Verzicht, er hat es ja durch den Verzicht [des Eigentümers] erworben!? — wahrscheinlich deswegen, weil es ein Gebot ist, dass aus einer Uebertretung herrührt. Ferner sagte R. Johanan im Namen des R. Šimôn b. Johaj: ¿Was bedeutet der Schriftvers: *Ich, der Herr, bin ein Freund des Rechts, hasse Raub beim Brandopfer*, — dies gleicht Folgendem: Ein König ging einst an einem Zollamt vorüber, da sprach er zu seinen Dienern: Entrichtet den Zoll an die Zollbeamten. Da sprachen sie zu ihm: Der ganze Zoll ist ja dein!? Darauf erwiderte er ihnen: Von mir sollen alle anderen Reisenden lernen, den Zoll nicht zu hinterziehen. Ebenso spricht der Heilige, gebenedeiet sei er: Ich, der Herr, hasse Geraubtes beim Brandopfer, von mir sollen meine Kinder lernen, und sich vom Geraubten fern halten. Es wird auch gelehrt: R. Ami sagte: Die verdorrte ist unbrauchbar, weil sie nicht "prächtig" ist, die geraubte ist unbrauchbar, weil dies ein Gebot ist, das von einer Uebertretung herrührt. Er streitet somit gegen R. Jiçhaq; R. Jiçhaq b. Nahmani sagte nämlich im Namen Šemuéls: Dies wurde nur bezüglich des ersten Festtags gelehrt, am zweiten aber entledigt man sich seiner Pflicht auch durch eine geraubte, da man sich auch durch eine geborgte seiner Pflicht entledigt. R. Nahman b. Jiçhaq wandte ein: Die geraubte oder verdorrte Festpalme ist unbrauchbar, die geborgte aber ist also brauchbar, — wann? wollte man sagen, am ersten Festtag, so heisst es ja *euch*, also nur vom Eurigen, während eine solche ja nicht die Seinige ist, — wahrscheinlich vielmehr am zweiten Festtag, und dennoch heisst es, dass die geraubte unbrauchbar ist!? Raba erklärte: Thatsächlich handelt es vom ersten Tag, und zwar ist dies für ihn selbstredend: selbstredend ist die geborgte unbrauchbar, da sie ja nicht ihm gehört, man könnte aber glauben, die geraubte sei brauchbar, da der Eigentümer auf das Geraubte gewöhnlich verzichtet,

3. Mal. 1,13. 4. Lev. 1,2. 5. Jes. 61,8.

משמע ליה אמר להו רב הונא להנהו אינגברי בי
זבניתו אמא מינהו לא תגזזו אתון אלא לגזזה אינהו
ויהבו ליכי מאי טעמא דתם גזים גזלני ארעתא
Col.b Sa.31a Ba.95b נינהו וקרקע אינה נגזלת הלכך לגזזה אינהו בי
חיכי דליהוו יאוש בעלים בידייהו דידהו ושינוי
הרשות בידייכו סוף סוף בי גזזו אוגברי ליהוי יאוש
בעלים בידייהו ושינוי הרשות בידן לא צריכא
בהושענא דאוגברי גופייהו לולקניות בשינוי מעשה
Sa.32a-b Ba.97a קא סבר תולש אין צריך אגד ואם תמצי לומר לולב צריך
אגד שינוי החזור לברייתו הוא ושינוי החזור לברייתו
לא שמיה שינוי לולקניות בשינוי השם דמעיקרא הוה
Fol.31 ליה אגד והשתא הושענא מעיקרא נמי לאגד הושענא
קרו ליה: תנו רבנן סוכה גזולה והמכוכך ברשות הרבים
רבי אלעזר פיסל וחכמים מכשירין אמר רב נחמן
מחלוקת בשתזקך את חבירו והוציאו מסוכתו ורבי
Sa.27a אליעזר לטעמייה דאמר אין אדם יוצא ידי חובתו
בסוכתו של חבירו אי קרקע אינה נגזלת סיכה
10a.30b Ba.95a שאולה היא ואי נמי קרקע נגזלת סוכה גזולה היא
ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו
של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא
אכר גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו אלא
דמי עצים מאי מדקתני דומיא דישות הרבים מה

M 26 — לא...אלא M 27 ויהבו M 28 דידהו אמאי
לגזזו אוגברי נבי ויהוי יאוש M 29 — דידהו M 30
בידי דיזן M 31 ולקנותו M 32 לולב M 33
ושינוי...שינוי M 34 ה ל M 35 בת M 36 דר
M 37 ואי...היא M 38 — וקאי א אין אדם יוצא י ח בס
של חבירו M 39 — כשירה M 40 — בלבד.

משמע ליה אמר להו רב הונא להנהו אינגברי בי זבניתו אמא מינהו לא תגזזו אתון אלא לגזזה אינהו ויהבו ליכי מאי טעמא דתם גזים גזלני ארעתא נינהו וקרקע אינה נגזלת הלכך לגזזה אינהו בי חיכי דליהוו יאוש בעלים בידייהו דידהו ושינוי הרשות בידייכו סוף סוף בי גזזו אוגברי ליהוי יאוש בעלים בידייהו ושינוי הרשות בידן לא צריכא בהושענא דאוגברי גופייהו לולקניות בשינוי מעשה קא סבר תולש אין צריך אגד ואם תמצי לומר לולב צריך אגד שינוי החזור לברייתו הוא ושינוי החזור לברייתו לא שמיה שינוי לולקניות בשינוי השם דמעיקרא הוה ליה אגד והשתא הושענא מעיקרא נמי לאגד הושענא קרו ליה: תנו רבנן סוכה גזולה והמכוכך ברשות הרבים רבי אלעזר פיסל וחכמים מכשירין אמר רב נחמן מחלוקת בשתזקך את חבירו והוציאו מסוכתו ורבי אליעזר לטעמייה דאמר אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו אי קרקע אינה נגזלת סיכה שאולה היא ואי נמי קרקע נגזלת סוכה גזולה היא ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא אכר גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו אלא דמי עצים מאי מדקתני דומיא דישות הרבים מה

und sie somit als die seinige zu betrachten sei, so lässt er uns hören. R. Hona sprach zu den Händlern: Wenn ihr Myrten von Nichtjuden kauft, so sollt ihr sie nicht selbst pflücken, sondern jene sollen sie pflücken und euch geben. Aus welchem Grund? Nichtjuden rauben gewöhnlich Grundstücke, und da ein Grundstück durch Raub nicht erworben werden kann, daher sollen jene sie pflücken, damit sie sie [eventuell] durch den Verzicht der Eigentümer erwerben und ihr durch die Veränderung des Besitzes. Aber (schliesslich) sollten sie die Händler, auch wenn sie sie selbst pflücken, durch den Verzicht der Eigentümer, und [die Käufer] durch Veränderung des Besitzes erwerben!? — Hier handelt es von der Hošâna[7] der Händler selbst. — Sie sollten doch aber durch die Veränderung[8] in ihren Besitz übergehen!? — Er ist der Ansicht, die Festpalme brauchte des Zusammenbindens nicht; und selbst wenn du sagst, die Festpalme bedürfe wol des Zusammenbindens, das ist ja eine Veränderung, [bei der der Gegenstand] seine Beschaffenheit zurückerlangen kann, und eine solche Veränderung wird nicht als Veränderung betrachtet. — Sollten sie doch durch die Veränderung des Namens in ihren Besitz übergehen, denn zuerst war es ja eine Myrte, und jetzt ist es eine Hošâna!? — Auch vorher nennt man die Myrte Hošâna.

Die Rabbanan lehrten: Eine geraubte Festhütte, oder die man auf öffentlichem Gebiet errichtet, ist nach R. Eliêzer unbrauchbar, nach den Weisen brauchbar. R. Nahman sagte: Der Streit besteht nur, wo jemand seinen Nächsten packt und ihn aus seiner Festhütte hinauswirft. R. Eliêzer vertritt seine Ansicht, dass sich nämlich niemand durch die Festhütte seines Nächsten seiner Pflicht entledigt: kann ein Grundstück nicht geraubt werden, so ist sie ja eine geborgte Festhütte, kann ein Grundstück wol geraubt werden, so ist sie ja eine geraubte Festhütte; die Rabbanan vertreten ihre Ansicht, dass man sich nämlich seiner Pflicht durch die Festhütte seines Nächsten entledigen kann, und da ein Grundstück nicht geraubt werden kann, so ist sie eine geborgte Festhütte. Hat man aber Holz geraubt und daraus eine Festhütte errichtet, so geben alle zu, dass man ihm nur den Wert des Holzes zu ersetzen hat. — Woher dies? — Da er von dieser gleichlautend wie von der auf öffentlichem Gebiet errichteten lehrt, wie bei der auf öffentlichem Gebiet errichteten

6. Od. Hausirer, so nach RSJ.; nach R. Hananel: Lieferant des Fürsten. 7. "Hilf doch!"; Benennung der Bachweide (oft aber auch der ganzen Festpalme, sowie anderer Arten derselben), da das Gebet bei der Procession mit diesem Wort beginnt. 8. Durch das Zusammenbinden aller 3 Arten.

רשות הרבים "קרקע לאו דידיה הוא "סוכה נמי לאו
"דידיה הוא ההיא "איתתא דאתאי לקמיה דרב נחמן
אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן "רבי ריש גלותא
בסוכה גזולה "הוו יתבי צווחא ולא אשגח בה רב נחמן
אמרה ליה איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותכני
סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה אמר להו
רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים בלבד:
"אמר רבינא האי בשורא דמטלטלתא "עבדי
ליה רבנן תקנתא מישום תקנת מריש פשיטא מאי
שנא מעצים מהו דתימא עצים שכיחי "אבל האי
לא שכיחא אימא לא קמשמע לן "חני מילי בני
שבעה אבל לבתר שבעה הדר בעיניה ואי חברו
בטינא "ואפילו לאחר שבעה נמי יהוב ליה דמי:
תנא יבש פסול "רבי יהודה מכשיר אמר רבא
מחלוקת בלולב דרבנן כבר מקשינן לולב לאתרוג
מה אתרוג בעי הדר אף לולב בעי הדר ורבי יהודה
כבר לא מקשינן לולב לאתרוג אבל "באתרוג דברי
הכל הדר בעינן "ובלולב לא בעי רבי יהודה הדר
S.A. 264 ותנן רבי יהודה אומר יאגדנו בלבילה מאי טעמא
b. 32a לאו מישום דבעי הדר לא בדקתני טעמא רבי יהודה
אומר "מישום רבי טרפון בפת תמרים "בפות ואם היה
b. 36a פירוד יכפתנו ולא בעי הדר "ותנן אין אוגדין את
הלולב אלא בבינוי דברי רבי יהודה מאי טעמא
ib. לאו מישום דבעי הדר לא דתנא "אמר רבא "אפילו

M 41 ארעא M 42 אפ ה"ג ארעא לאו B 43 קרקע
B 44 כבתא M 45 — דבי ר' ג M 46 הוו
M 47 א"ר M 48 ומטלל עירה עבור לה רבנן M 49
מריש לא שביה קבי ל M 50 ולא אמרן אלא בתוך ז אבר
לאחר M 51 אפ M 52 ור' י M 53 את ד"ה בעי
הדר M 54 ול לא בעי הדר M 55 משום ר' ש 56
M אם פירוד M 57 ת"ש אין M 58 -אתמר עלה.

der Boden nicht ihm gehört, ebenso die [geraubte] Festhütte, bei der [der Boden] nicht ihm gehört. Eine Frau kam einst zu R. Nahman und klagte vor ihm: Das Exiloberhaupt und alle Rabbanan sitzen in einer geraubten Festhütte; sie schrie, aber R. Nahman beachtete sie nicht. Darauf sprach sie zu ihm: Eine Frau, deren Ahn[9] dreihundert und achtzehn Sklaven hatte, klagt vor euch, und ihr beachtet sie nicht!! Da sprach R. Nahman zu ihnen: Diese ist nur eine Schreierin, sie hat nur den Wert des Holzes zu fordern. Rabina sagte: Bezüglich eines geraubten und zur Festhütte verwendeten Klotzes haben die Rabbanan dieselbe Anordnung getroffen, wie beim [geraubten] Balken[10]. Selbstredend, womit ist dieser anders als gewöhnliches Holz!? Man könnte glauben, dies sei bei einem solchen nicht der Fall, da er nicht oft zu haben ist, während ja gewöhnliches Holz oft zu haben ist, so lässt er uns hören. Dies jedoch nur während der sieben [Festtage], nachher aber hat man ihm selbst zurückzugeben: wenn man ihm aber übertüncht hat, so braucht man auch nach den sieben [Festtagen] nur den Wert zu ersetzen.

Es wird gelehrt: Die verdorrte ist unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar. Raba sprach: Der Streit besteht nur bezüglich der Festpalme, die Rabbanan sind nämlich der Ansicht, man vergleiche die Festpalme mit dem Ethrog[11], wie der Ethrog "prächtig" sein muss, so muss auch die Festpalme "prächtig" sein, während R. Jehuda der Ansicht ist, man vergleiche nicht die Festpalme mit dem Ethrog; bezüglich des Ethrogs aber geben alle zu, er müsse also die Festpalme nicht "prächtig" zu sein, es wird ja aber gelehrt: R. Jehuda sagt, man binde sie jedoch oben zusammen, — wahrscheinlich doch, weil sie prächtig sein muss!? — Nein, aus dem in Folgendem gelehrten Grund: R. Jehuda sagt im Namen R. Triphons: *Palmenzweige:* sie müssen also zusammen[12] sein, waren sie lose, so binde man sie zusammen. — ¿Nach ihm braucht sie also nicht "prächtig" zu sein, es wird ja aber gelehrt: Man binde die Festpalme nur vermittelst eines zu ihrer Art gehörigen Gegenstands zusammen — Worte R. Jehudas, — wahrscheinlich doch, weil sie "prächtig" sein muss!? — Nein,

9. Die Diener des Exiliarchen hatten von ihr Holz geraubt, das sie zur Festhütte verwendeten, u. sie verlangte durchaus das Holz selbst zurück. 10. Der Erzvater Abraham. 11. Wenn man einen solchen zu einem Bau verwendet hat, so braucht man, um den Eigentümer zu befriedigen, nicht den Bau niederzureissen, man kann ihn vielmehr durch Geld abfinden. 12. Cf. Bd. I S. 292 N. 5. 13. כפות

בסיב ואפילו בעיקרא דדיקלא מאי טעמא דרבי
יהודה התם דקא סבר לולב צריך אגד ואי מיית vg. b. 30b
מינא אחרינא הוה לה חמשה מינין ובאתרוג מי
בעי רבי יהודה הדר והתניא ארבעת מינין שבלולב tSuk. 2
בשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן לא
מצא אתרוג לא יביא לא פריש ולא רמון ולא דבר
אחר במושין בשרין יבשין פטולין רבי יהודה אומר
אף יבשין ואמר רבי יהודה מעשה בבני ברבין Col. b
שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן אמרו לו
משם ראיה אין שעת הדחק ראיה קתני מיהת
רבי יהודה אומר אף יבשין כשרין מאי לאו אבולהו
לא אלולב: אמר מר בשם שאין פוחתין מהן כך
אין מוסיפין עליהן פשיטא מהו דתימא הואיל ואמר
רבי יהודה לולב צריך אגד ואי בייתי מינא אחרינא
האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי קמשמע לן:
אמר מר לא מצא אתרוג לא יביא לא רמון ולא
פריש ולא דבר אחר פשיטא מהו דתימא ליתי כי
חזי שלא תשכח תורת אתרוג קמשמע לן ויומנין
דנפיק חורבא מינה ואתי למסרך תא שמע אתרוג
הישן פטול ורבי יהודה מכשיר תיובתא דרבא
תיובתא ולא בעי הדר והא אנן תנן חירוק בכרתי Suk. 34a
רבי מאיר מכשיר ורבי יהודה פוסל לאו משום
דבעי הדר לא משום דלא גמר פירא תא שמע
שיעזה אתרוג קטן רבי מאיר אומר באגוז רבי יהודה
אומר בביצה לאו משום דבעי הדר לא משום דלא

Raba sagte ja, selbst mit Bast oder Rinde. — Was aber ist da der Grund R. Jehudas? — Er ist der Ansicht, die Festpalme bedürfe des Zusammenbindens, wenn man nun eine andere Art dazu verwenden würde, so würden es ja fünf Arten werden. — ¿Aber braucht denn der Ethrog nach R. Jehuda "prächtig" zu sein, es wird ja gelehrt: Zu den vier Arten bei der Festpalme, darf man nicht hinzufügen, ebenso wie man sie nicht vermindern darf. Hat man keinen Ethrog bekommen, so darf man statt dessen keine Quitte, keinen Granatapfel, noch sonst etwas anderes verwenden. Verwelkte sind brauchbar, verdorrte sind unbrauchbar, R. Jehuda sagt: sogar verdorrte. R. Jehuda wandte ein: Einst vermachten ja die Grossstädter ihre Festpalmen ihren Enkeln! Diese erwiderten: Soll dies ein Beweis sein!? aus einem Notfall[14] ist nichts zu entnehmen; allenfalls wird ja gelehrt, nach R. Jehuda seien auch verdorrte brauchbar, und dies bezieht sich ja wahrscheinlich auf alle!? — Nein, nur auf die Festpalme.

Der Meister sagte: Man darf zu diesen nicht hinzufügen, ebenso wie man sie nicht vermindern darf; selbstredend!? — Man könnte glauben, da ja R. Jehuda sagt, die Festpalme bedürfe des Zusammenbindens, so dürfe man separat [hinzufügen], so lässt er uns hören. Der Meister sagte: Hat man keinen Ethrog bekommen, so darf man statt dessen keinen Granatapfel, keine Quitte, noch sonst etwas verwenden; selbstredend!? — Man könnte glauben, man verwende solche wol, damit das Gesetz vom Ethrog nicht in Vergessenheit gerate, so lässt er uns hören; und zwar, weil oftmals daraus ein Verderb entstehen könnte, indem es so verschleppt wird. — ¿Komme und höre: Der alte Ethrog ist unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar; dies ist eine Widerlegung [der Lehre] Rabas, eine Widerlegung. — ¿Er braucht also nach ihm nicht "prächtig" zu sein, es wird ja gelehrt, der lauchgrüne [Ethrog] ist nach R. Meír brauchbar, nach R. Jehuda unbrauchbar, — wahrscheinlich doch, weil er "prächtig" sein muss!? — Nein, weil die Frucht noch nicht reif ist. — ¿Komme und höre: Das Mass für den kleinsten Ethrog ist nach R. Meír die Grösse einer Nuss, nach R. Jehuda, die eines Eies, — wahrscheinlich doch, weil er "prächtig" sein muss!? — Nein, weil die Frucht noch nicht reif ist. — ¿Komme und höre: Und für den grossen,

B 59 ואלא — M 60 דאר י לולב — M 61 אי עביד היה
מינן אחר הוה ליה ה — M 62 ואת מי בעי הדר ת ש
ארבעת — M 63 וכולן — M 64 כשרין — M 65 —
לב ב — P 66 להם — M 67 רי א — B 68 אאתרוג
M 69 ד מינין שבלולב — M 70 אי — M 71 ...ראביא
M 72 — ולא ד א — M 73 דלא תשכח — M 74 דאם כן
ג מ תורבא זימנין דאיכא ואתי — B 75 דאתי — M 76
ואת לר י מי בעי הדר — M 77 יבש — M 78 ר"ש הדר ותתן
M 79 מ ב דבעי — M 80 ...תא פירא.

1. Pl. von כפת *Wipfel* od. כף *Hand* übertrag. *Zweig*. Lev. 23,40 wird von כפת *binden* abgeleitet. 14. In Grossstädten sind frische F.n schwer erreichbar.

נמר פירא תא שמע ובנדול כדי שיאחוז שנים בידו S.A.344
אחת דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אפילו אחד
בשתי ידיו מאי טעמא לאו משום דבעי הדר לא
כיון דאמר רבא לולב בימין ואתרוג בשמאל זימנין ib.375
דמהלפי ליה ואתי לאפוכינהו ואתי לאיפסולי ואלא
לרבי יהודה הא בתיב הדר ההוא הדר באילנו ib.353
משנה לחברתה: של אשרה ושל עיר הנדחת:
ושל אשרה פסול והאמר רבא לולב של עבודה זרה Hor.8a
לא יטול ואם נטל כשר הכא באשרה דמשה עקרנן
דכתותי מיכתת שיעוריה דיקא נמי דקתני דומיא
דעיר הנדחת שמע מינה: נקטם ראשו: אמר רב
הונא לא שנו אלא נקטם אבל נסדק כשר ונסדק
כשר והתניא לולב כפוף קוץ סדוק עקום דומה Fol.32
לפגל פסול דומה לחרות כשר אמר רב
פפא דעביד בחיטמן עקום דומה לפגל אמר רבא
לא אמרן אלא לפניו אבל לאחריו ברייתיה הוא
אמר רב נחמן לצדדין כלפניו דמי ואמרי לה בלאחריו
דמי ואמר רבא האי לולבא דסליק בחד הוצא בעל
מים הוא ופסול: נפרצו עליו: אמר רב פפא נפרצו
דעביד כי הופיא נפרדו דאיפרוד אפרודי בעי רב
פפא נחלקה התיומת מהו תא שמע דאמר רבי Rq.96a
יוחנן אמר רבי יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול
מאי לאו הוא הדין נחלקה לא ניטלה שאני הדא

B 81 רבה M 82 ולר׳ י M 83 מיבעי ליה דבר הדר באילן
B 84 לשנה M 85 ושל...פסול M 86 מתני M 87 עם
M 88 שיעי M 89 מיתיבי לולב M 90 כפות
M 91 פסול M 92 והוא דעביד לה כי הימטיק M 93
ספא M 94 הוא M 95 נפרצו P 96 דאיפרודי
P 97 ספא. M 98 ירמיה M 99 מיתון M 100 לנה.

dass man zwei in einer Hand halten kann

Worte R. Jehudas; R. Jose sagt: sogar einen mit beiden Händen; aus welchem Grund? wahrscheinlich doch, weil er "prächtig" sein muss!? — Nein, da Raba gesagt hat, man halte die Festpalme in der Rechten und den Ethrog in der Linken, so könnte, wenn man sie verkehrt hält und umtauschen will, [der Ethrog herabfallen und] unbrauchbar werden. — Aber gegen R. Jehuda [ist ja einzuwenden]: es heisst ja "prächtig"!? — Dies erklärt er: [eine Frucht,] die von einem Jahr zum zweiten auf dem Baum "wohnen"[15] bleibt.

Die von einer Ašerah oder einer abgewendeten Stadt herrührende. ¿Von einer Ašerah ist sie also unbrauchbar, Raba sagte ja, man nehme keine zum Götzendienst verwendete Festpalme, hat man aber eine solche genommen, so ist sie brauchbar!? — Hier handelt es von einer Ašerah [aus der Zeit] Mošes, die als zerstossen gilt, und daher das Mass nicht hat[16]. Dies ist sogar zu beweisen: er lehrt ja von dieser gleichlautend wie von der abgewendeten Stadt. Schliesse dies hieraus.

Wurde die Spitze abgebrochen. R. Hona sagte, dies nur, wo sie ganz abgebrochen wurde, wenn sie nur aufplatzt, ist sie brauchbar. — ¿Wenn sie aufplatzt ist sie brauchbar, es wird ja gelehrt: Die gebogene, stachlige, gespaltene, oder gleich einer Sichel gekrümmte Festpalme ist unbrauchbar, die vertrocknete ist unbrauchbar; wenn sie nur wie vertrocknet aussieht, ist sie brauchbar. R. Papa erwiderte: Wo sie einer Gabel[17] gleicht. [Bezüglich der] gleich einer Sichel gekrümmten [Festpalme] sagte Raba: Dies nur, wenn nach der Vorderseite, wenn aber nach der Rückseite, so ist dies ja die Art ihres Wachsens. R. Nahman sagte: Nach den Seiten ist es gleich, wie nach der Vorderseite; manche sagen: wie nach der Rückseite. Ferner sagte Raba: Die Festpalme, die die Blätter an einer Seite hat, ist fehlerhaft und daher unbrauchbar.

Wurden die Blätter abgelöst. R. Papa erklärte: "Abgelöst" heisst, wenn sie so sind, wie sie zu einem Besen verwendet werden, "auseinander gespreizt" heisst, wenn sie abstehen. R. Papa fragte: Wie ist es, wenn die Doppelspitze geteilt wurde? — Komme und höre: R. Johanan sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Wurde die Doppelspitze entfernt, so ist sie unbrauchbar; wahrscheinlich gilt dies auch,

15. Er liest הדר (aus דור *wohnen*) *weilen, wohnen*, statt הדר *Pracht*. 16. Da die A vernichtet werden muss (cf. Dt. 12,2 ff.), so gilt sie als bereits vernichtet und hat ideell das vorschriftsm. Mass nicht mehr. 17. היומנק ist nach Rsj. ein pincettenartiges Schreibgerät, wahrscheinlicher jedoch die Erkl. des Ârukh (sv.), es sei eine Art zweispitzige Gabel, da es oft neben סכינא genannt wird.

חסר ליה איבא דאמרי אמר רבי[18] יוחנן אמר רבי
יהושע בן לוי נחלקה התיומת נעשה כמי שניטלה Bo. 96a
התיומת ופסול: רבי יהודה אומר: תניא רבי Suk. 31a
יהודה אומר משום רבי טרפון כפת תמרים[22] כפות אם Lv. 23,40
היה פרוד יכפתנו אמר ליה רבינא לרב אשי ממאי
דהאי לישנא כפת תמרים דלולבא הוא אימא הדותא
בעינא כפות וליבא ואימא אופתא כפות מכלל דאיבא
פרוד והאי כפות ועומד לעולם ואימא כופרא אמר
אביי דרביה דרבי נעם וכל נתיבותיה שלום כתיב Pr. 3,17
אמר ליה רבא תוספאה לרבינא ואימא תרתי כפי
דתמרי[19] כפת כתיב ואימא חדא לההוא קנ קרי ליה:
ציני הר הברזל כשרה: אמר אביי לא שנו אלא
שראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה אבל אין
ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה פסול תניא
נמי הכי ציני הר הברזל פסולה והא אנן תנן כשרה
אלא[12] שמע מינה כאבי שמע מינה ואיבא דרבי ליה Col. b
מירמא תנן ציני הר הברזל[13] כשרה והתניא פסולות אמר
אביי לא קשיא כאן שראשו של זה מגיע לצד עיקרו
של זה כאן שאין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של
זה: אמר רבי מריון אמר רבי יהושע בן לוי ואמרי Er. 19a
לה[14] תני רבה בר מרי[15] משום רבן יוחנן בן זכאי[16] שתי
תמרות יש בגיא בן הנם ועולה עשן מביניהם וזהו
ששנינו ציני הר הברזל כשרות וזו היא[17] פתחה של
גיהנם: לולב שיש בו שלשה טפחים: אמר רב
יהודה אמר שמואל שיעור הדס וערבה שלשה

M 1—חת׳ || P 2+נמי || M 3—כפות || M 4 אביי לרבא
M 5 — לישנא M 6 לולב M 7 א ל כפות שהוא פרוד
M 8—א א M 9 — כת M 10 א ל ההוא
M 11 בצד M 12 — לאו B 13 בף הדא קרי
M 14 ובן תנא דבי ר׳ מרון משמיה כשר והתניא פסולה
P 15 בר׳ Y בן M 16 שני דקלים בגיא דר׳
P 17 פיתחא.

wenn sie geteilt wurde. — Nein, anders ist es, wo sie entfernt wurde, da sie ja ganz fehlt. Manche lesen: R. Johanan sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Wurde die Doppelspitze geteilt, so ist es ebenso, als wäre sie ganz entfernt worden, und [die Festpalme] ist somit unbrauchbar.

R. Jehuda sagt. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte im Namen R. Triphons: [18]*Palmenzweige:* zusammengebunden[22], wenn [die Blätter] abstehen, binde man sie zusammen. Rabina sprach zu R. Aši: Woher, dass unter "Palmenzweige" junge Reiser zu verstehen sind, vielleicht vertrocknete Zweige? Sie müssen "zusammen" sein, was solche nicht mehr sind. Vielleicht aber der Strunk? "Zusammen", sie müssen also auch getrennt werden können, während dieser ja "zusammen" verbleibt. Vielleicht aber die jungen Palmen[19]? Abajje erwiderte: Es heisst ja: "*Ihre Wege sind liebliche Wege, und alle ihre Stege sind Wolfart*". Raba Tospaáh sprach zu Rabina: Vielleicht aber zwei Datteln? Es heisst *Kapath* [Zweig][22]. Vielleicht eine? So würde es ja *Kaph* geheissen haben.

Die Steinpalme ist brauchbar. Abajje sagte: Dies nur, wenn die Spitze des einen [Blattes] bis zur Wurzel des anderen reicht, wenn aber (die Spitze des einen bis zur Wurzel des andern) nicht (reicht), ist sie unbrauchbar. Ebenso wird auch gelehrt: Die Steinpalme ist unbrauchbar, — wir haben ja aber gelernt, sie sei brauchbar!? — wahrscheinlich ist es also nach Abajje zu erklären. Manche werfen dies als Widerspruch auf: Es wird gelehrt, die Steinpalme sei brauchbar, dagegen wird [an anderer Stelle] gelehrt, sie sei unbrauchbar!? Abajje erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das eine handelt, wo die Spitze des einen [Blattes] bis zur Wurzel des anderen reicht, das Andere handelt, wo die Spitze des einen bis zur Wurzel des anderen nicht reicht. R. Marjon sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi, nach Anderen lehrte es Rabba b. Mari im Namen des R. Johanan b. Zakkaj: Zwei Dattelpalmen sind im Thal Ben-Hinnom vorhanden, zwischen denen ein Rauch aufsteigt; das ist die Steinpalme von der wir gelernt haben. Da befindet sich die Thür des Fegefeuers.

Eine Festpalme, die drei Handbreiten hat. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls, das Mass für die Myrte und für die Bachweide sei drei, und für die Fest-

18. Lev. 23,40. 19. Deren Blätter auseinander gespreizt sind, die sich jedoch biegen und zusammenbinden lassen. 20. Pr. 3,17. 21. Rsj: diese aber sind ja stachlig. 22. Die def. Schreibart כפת ist ein Sing. st. const.

"ולולב ארבעה כדי שיהא לולב יוצא מן ההדס
Nid.26b טפח ורבי פרנך אמר רבי יוחנן שהדס של לולב
Suk.29b צריך שיצא מן ההדס טפח תנן "לולב שיש בו
שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר "אימא וכדי
לנענע בו כשר מר בדאית ליה ומר כדאית ליה תא
שמע שיעור הדס וערבה שלשה "ולולב ארבעה מאי
1Suk.2 לאו בהדי עלין לא "לבד מעלין: גופא שיעור הדס
וערבה שלשה "ולולב ארבעה רבי טרפון אומר "באמה
בת חמשה טפחים אמר רבא שרא ליה מריה לרבי
טרפון השתא "עבות שלשה לא משכחינן "בת חמשה
"בעיא בי אתא רב דימי אמר אמה בת ששה
"טפחים עשה אותה בת חמשה צא מהן שלשה
להדס והשאר "לולב כמה הוו להו תלתא ותלתא
הומשי קשיא דשמואל אדשמואל הכא "אמר רב יהודה
אמר שמואל שיעור הדס וערבה שלשה והתם אמר רב
Suk.8a "הונא אמר שמואל הלכה כרבי טרפון לא דק אימר
דאמרינן לא דק לחומרא לקולא מי "אמרינן לא דק
כי אתא רבין אמר אמה בת חמשה "טפחים עשה
אותה "עשה צא מהן שלשה להדס והשאר "לולב
כמה הוו להו תרי ופלגא סוף סוף קשיא דשמואל
אדשמואל "לא דק "ולחומרא לא דק "ואמר רב "הונא
אמר שמואל הלכה כרבי טרפון:

[ij] "הדס הגזול והיבש פסול של אשרה ושל עיר
הנדחת פסול נקטם ראשו נפיצו עליו או
שחיו ענביו מרוביו מעליו פסול ואם מיעטן בשר
ואין מומעטן בים טוב:

palme vier [Handbreiten], damit die Festpalme die Myrte um eine Handbreite überrage; R. Parnakh sagte im Namen R. Johanans, schon der Strunk der Festpalme müsse die Myrte um eine Handbreite überragen. — ¿Es wird gelehrt: Eine Festpalme, die drei Handbreiten hat, dass man sie schütteln kann, ist brauchbar. — Sage: und die man schütteln kann, ist brauchbar, und zwar dieser nach seiner Ansicht und jener nach seiner Ansicht. — ¿Komme und höre: Das Mass für die Myrte und für die Bachweide ist drei, und für die Festpalme ist vier [Handbreiten], wahrscheinlich doch mit den Blättern!? — Nein, ausser den Blättern.

Der Text. Das Mass für die Myrte und für die Bachweide ist drei, und für die Festpalme ist vier [Handbreiten]; R. Triphon sagt, eine Elle von fünf Handbreiten. Raba sprach: Möge der Herr R. Triphon verzeihen, wenn wir eine Myrte von drei [Handbreiten] nicht finden, um wieviel weniger eine von fünf [Handbreiten]! Als R. Dimi kam, erklärte er: Die Elle, die sonst sechs Handbreiten hat, soll fünf haben, und nach dieser rechne man drei für die Myrte und das Uebrige für die Festpalme.—¿Das sind also drei und drei Fünftel, somit befindet sich ja Šemuél mit sich selbst in Widerspruch; hier sagte R. Jehuda im Namen Šemuéls, das Mass für die Myrte und für die Bachweide sei drei [Handbreiten], während R. Hona im Namen Šemuéls gesagt hat, die Halakha sei wie R. Triphon!? — Er hat es nicht genau genommen. — "Nicht genau genommen" sagen wir wol erschwerend, sagen wir dies etwa auch erleichternd!? Als Rabin kam, erklärte er: Die Elle, die sonst fünf Handbreiten hat, soll sechs haben, und nach dieser rechne man drei für die Myrte und das Uebrige für die Festpalme. — ¿Das sind also zwei und eine halbe, somit befindet sich ja Šemuél immerhin in Widerspruch mit sich selbst!? — Er hat es nicht genau genommen, und zwar erschwerend, denn R. Hona sagte ja im Namen Šemuéls, die Halakha sei wie R. Triphon.

DIE GERAUBTE ODER VERDORRTE MYRTE IST UNBRAUCHBAR, DIE VON EINER AŠERAH ODER EINER ABGEWANDTEN STADT HERRÜHRENDE IST UNBRAUCHBAR; WÜRDE DIE SPITZE ABGEBROCHEN, WÜRDEN DIE BLÄTTER ABGELÖST, ODER SIND DIE BEEREN MEHR ALS DIE BLÄTTER, SO IST SIE UNBRAUCHBAR; HAT MAN SIE VERMINDERT, SO IST SIE BRAUCHBAR, JEDOCH DARF MAN SIE NICHT AM FESTTAG VERMINDERN.

M 18 טפ - M 19 כל -; M 20 כל ב —
P 21 ואימא M 22 כשר VM 23 לכר
M 24 אמה M 25 עבות M 26 ; אמה M 27
M 28 טפ - M 29 יהודה - אר י M 30 ○אמ
M 31 + בת M 32 - היינו ד B 33 והיינו לח
P 34 - היינו. M ○דאמר...טרפון M 35 [יהודה].

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: "*Zweige von dichtbelaubten Bäumen*: ein Baum, der dicht belaubt ist, dessen Zweige den Stamm bedecken: welcher ist das? sage: das ist die Myrte. — Vielleicht der Olivenbaum? Sie müssen auch geflechtartig[24] sein, was bei diesem nicht der Fall ist. — Vielleicht die Platane? — Die Zweige müssen den Stamm bedecken, was bei dieser nicht der Fall ist. — Vielleicht aber der Oleander? Abajje erwiderte: "*Ihre Wege sind liebliche Wege*, was bei diesem nicht der Fall ist[25]. Raba erwiderte aus Folgendem: "*Liebt Wahrheit und Frieden.*

Die Rabbanan lehrten: Geflechtartig und kettenförmig, das ist nämlich die Myrte; R. Eliêzer sagt: *Zweige von dichtbelaubten Bäumen*: ein Baum, dessen Holz und dessen Frucht denselben Geschmack haben, das ist nämlich die Myrte. Es wird gelehrt: Die dichtbelaubte ist brauchbar, die nicht dichtbelaubte ist unbrauchbar. Was heisst dichtbelaubte? R. Jehuda erwiderte: Wenn am Zweiglein sich je drei Blätter [quirlständig] befinden. R. Kahana erklärte: Sogar zwei und eines [abwechselnd]. R. Aha b. Raba pflegte nach einer zu suchen, die zwei und eines [abwechselnd] hatte, da dies aus dem Mund R. Kahanas hervorging. Mar b. Amemar sprach zu R. Aši: Der Vater pflegte eine solche wilde Myrte zu nennen.

Die Rabbanan lehrten: Sind die meisten Blätter abgefallen, und ist nur der kleinere Teil zurückgeblieben, so ist sie brauchbar, nur muss sie dichtbelaubt sein. — Dies widerspricht sich ja selbst: zuerst heisst es, sie sei brauchbar, wenn die meisten Blätter abgefallen sind, nachher aber lehrt er, sie müsse dichtbelaubt sein, — wieso kann sie dichtbelaubt sein, wenn je zwei [Blätter] abgefallen sind!? Abajje erwiderte: Dies kann bei der ägyptischen[28] Myrte der Fall sein, bei der der Quirlstand siebenblättrig ist, und wenn vier abfallen, noch drei zurückbleiben. Abajje sprach: Hieraus zu entnehmen, dass die ägyptische Myrte als Hošâna brauchbar ist. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, sie sei nicht brauchbar, da sie einen Beinamen hat, so lässt er uns hören. — Vielleicht ist es thatsächlich so!? — Der Allbarmherzige sagt ja: *von dichtbelaubten Bäumen*, also ohne Unterschied. Die Rab-

23. Lev. 23,40. 24. עבת *verflochten, verzweigt, dichtbelaubt.* 25. Pr. 3,17. 26. Der O. ist eine Giftpflanze. 27. Zach. 8,19. 28. Nach einer anderen Erkl. RSJ.s ist מצראה ein Ad. von מצר *Grenze, Rand*, dh. die am Rand des Feldes wächst und daher reicher an Blättern ist; nach R. ḤAN. ist מצ aus צר. *zusammenpressen* abzuleiten, dh. an der die Blätter zusammengepresst sind.

Lev. 23,40 גמ׳ תנו רבנן ענף עץ עבת עץ שהוא עבות שענפיו חופין את עצו יכול זה היא חוי אומר זה הדס ואיבא זיתא בעינן עבות וליבא ואיבא דיקלא בעינן ענפיו חופין את עצו וליבא ואיבא התרדוק אמר אביי דרכיה דרבי נעם וליבא רבא Fol. 33 אמר מהבא האמת והשלום אהבו׃ תנו רבנן קלוץ כמין קלועה דומה לשלשלת זהו הדס רבי אליעזר אומר ענף עץ עבות עץ שטעם עצו ופריו שוה היו אומר זה הדס תנא עץ עבות בשר ושאינו עבות פסול הוכי דמי עבות אמר רב יהודה והוא דקיימי תלתא טרפי בקינא רב כהנא אמר אפילו תרי וחד רב אחא בריה דרבא מיהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא ליהוא הדס שיטה קרי ליה׃ תנו רבנן נשתייר רוב עליו ונשתיירו בו ביעוט בשר וברבד שתהא עבותו קיימת הא גופה קשיא אמרת נשתייר רוב עליו בשר והדר תני ובלבד שתהא עבותו קיימת ביון דנתרי לתו תרי עבות הוכי משבחת לה אמר אביי משבחת לה באבא מצראה דקיימי שבעה Fol. 33 שבעה בחד קינא דכי נתרי ארבעה פשו להו תלתא אמר אביי שטע מינה האי אבא מצראה בשר להושענא פשיטא מהו דתיבא הואיל ואית ליה שם לווי לא מתכשר קא משטע לן ואיבא חבי נמי עין עבות אמר רחמנא מכל מקום׃ תנו רבנן כשהוא רוב

B 36 עץ שהוא עב | M 37—ואיזה הוא | M 38 וכל נת׳
שיום ר׳ א האמת M 39—ודומה לישל | B 40 בן יעקב
M 41 שענפיו חופין את עצו הוי | M 42—עץ | M 43
אמר שמואל כגון דקאי ג׳ ג׳ טרפי בחד קינא רב הונא אמר ||
M 44—הוי | M 45 — אמר | M 46 הונא | M 47
בריה בריה דמרימר לר׳ א אבא לחתיא | P 48 — רוב
M 49 +ונשתיירו בו מיעוטו | M 50—כוין...עבות
M 51 רבא || M 52—+טרפי | M 53 וכיון שנשתיר לתו ד׳ ||
M 54 ואמר אביי האי | M 55 ויש לו ש׳ ר׳ א נכשר
M 56 נשתיר ר״ע ונשתיירו.

עלוי ינשאי בי שלשה בדי עלין לתחן בשר ואמר
רב חסדא ובראש כל אחד ואחד: נקטם ראשו "תני
עולא בר חנינא נקטם ראשו ועלתה בו תמרה בשר
בעי רבי ירמיה נקטם ראשו מעיכב יום טוב ועלתה
בו תמרה ביום טוב מהו יש דחוי אצל מצות או
Hor.8a/4 Ar.4a/4 "לא יתפשיט ליה מהא "דתנן כסחו ונתגלה פטור
מלכסות בסחו חרוח חייב לכסות ואמר רבה בר בר
חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שחור ונתגלה
אבל לא חור ונתגלה פטור מלכסות יחזינן בה "בי
חור ונתגלה אמאי חייב "לכסות הואיל ואידחי אידחי
יאמר רב פפא זאת אומרת אין דחוי אצל מצות
דרב פפא מיפא "מיבעיא ליה "מיפשיט פשיט ליה "דאין
דחוי אצל מצות לא שנא רקולא ולא שנא לחומרא
אי דלמא כפיקו מיפקא ליה לחומרא אמרינן רקולא
S. 613 לא אמרינן תיקו: לימא כתנאי עבר ולקטן פסול
דברי רבי אלעזר בן צדוק והכתיב בכשרין בברוה
Ta.3a/9 דכולי עלמא לולב אין צריך אגד ואם תמצי לומר
צריך אגד לא ילפינן לולב מסוכה דכתיב "בה תעשה
b.11b ולא מן העשוי מאי לאו בהא קמיפלגי דמאן דפסיל
כבר אמרינן יש דחוי אצל מצות ומאן דמכשיר
כבר לא אמרינן יש דחוי אצל מצות לא דכולי עלמא
"לא אמרינן יש דחוי אצל מצות "תבא בשילם לולב

b.

M 58 אמר M 59 אמר עולא נקטם
M 61 דתנן M 62
M 64 ר' יוחנן M 65
M 67 אליעזר M 68
M 70 אבי M 71

banan lehrten: Sind die meisten Blätter verdorrt und blieben nur drei Zweiglein mit drei feuchten Blättern zurück, so ist sie brauchbar. R. Hisda bemerkte hierzu: Und zwar, an der Spitze eines jeden.

WURDE DIE SPITZE ABGEBROCHEN. Ûla b. Henana lehrte: Wurde die Spitze abgebrochen, und ist an dieser Stelle eine Knospe aufgeblüht, so ist sie brauchbar. R. Jirmeja fragte: Wie ist es, wenn die Spitze noch am Vorabend des Festes abgebrochen wurde und die Knospe erst am Fest aufblühte, giebt es ein Verdrängen bei Gebotssachen, oder nicht? ¿Dies sollte er ja aus folgender Lehre entscheiden Hatte jemand es bedeckt, worauf es aufgedeckt wurde, so braucht man es nicht wieder zu bedecken, hatte es der Wind bedeckt, [worauf es aufgedeckt wurde], so muss man es wiederum bedecken, und hierzu sagte Rabba b. Bar-Hana im Namen R. Johanans, dies sei nur dann der Fall, wo es wieder aufgedeckt wurde, wenn es aber nicht aufgedeckt werde, so braucht man es nicht direkt zu bedecken; dagegen wandten wir ein: weshalb braucht man es zu bedecken, wenn es wieder aufgedeckt wurde, [die Pflicht des Zudeckens] wurde ja bereits verdrängt!? und R. Papa erwiderte, dass es bei Gebotssachen kein Verdrängen giebt!? — Bezüglich der Lehre R. Papas selbst ist es ihm fraglich: war es ihm entschieden, dass es bei Gebotssachen kein Verdrängen giebt, sowol erleichternd als auch erschwerend, oder war es ihm fraglich, somit ist dies nur erschwerend der Fall, nicht aber erleichternd. — Dies bleibt dahingestellt.

Es ist anzunehmen, dass sie den Streit folgender Tannaím führen: Hat man übertreten und sie abgepflückt[30], ist sie unbrauchbar — Worte des R. Eleâzar b. Çadoq, nach den Weisen ist sie brauchbar. Sie waren der Ansicht, dass die Festpalme nach aller Ansicht des Zusammenbindens nicht bedarf, und wenn man auch annimmt, sie bedürfe wol des Zusammenbindens, folgern wir nicht bezüglich der Festpalme von der Festhütte, von der es ausdrücklich heisst: "*Du sollst machen*, also nicht aus bereits Gefertigtem; demnach besteht ihr Streit in Folgendem: wer sie als unbrauchbar erklärt, ist der Ansicht, es gebe bei Gebotssachen ein Verdrängen, und wer sie als brauchbar erklärt, ist der Ansicht, bei Gebotssachen gebe es kein Verdrängen. — Nein, alle sind der Ansicht, bei Gebotssachen gebe es kein Verdrängen, hier aber besteht ihr Streit darin, ob man bezüglich der Festpalme von der Festhütte folgert: einer ist der Ansicht, man folgere von der Fest-

29. Das Blut eines geschlachteten Tiers, cf. Dt. 17,13. 30. Cf. Absch. I N. 130. 31. Dt. 16,13.

hütte bezüglich der Festpalme, der andere ist der Ansicht, man folgere von der Festhütte nicht bezüglich der Festpalme. Wenn du aber willst, sage ich: wären wir der Ansicht, die Festpalme bedürfe des Zusammenbindens, so würden alle zugeben, dass man bezüglich der Festpalme von der Festhütte folgert, hier aber besteht ihr Streit vielmehr, ob die Festpalme des Zusammenbindens bedarf, und zwar führen sie den Streit folgender Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Die Festpalme ist sowol zusammengebunden, als auch nicht zusammengebunden brauchbar; R. Jehuda sagt, zusammengebunden sei sie brauchbar, nicht zusammengebunden sei sie unbrauchbar. — Was ist der Grund R. Jehudas? — Er folgert aus [dem Wort] *nehmen*, welches auch bei dem Bündel Ysop gebraucht wird; hier[32] heisst es: *Ihr sollt euch am ersten Tag nehmen*, und dort[33] heisst es: *Ihr sollt euch ein Bündel Ysop nehmen*: wie es dort ein Bündel ist, so muss es auch hier ein Bündel sein. — Und die Rabbanan!? — Sie folgern aus [dem Wort] *nehmen* nichts. ¿Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre der Rabbanan: Es ist Gebot, die Festpalme zusammenzubinden, hat man sie nicht zusammengebunden, so ist sie ebenfalls brauchbar; wenn die des R. Jehuda, wieso ist sie brauchbar, wenn man sie nicht zusammengebunden hat!? wenn die der Rabbanan, — wieso ist es ein Gebot!? — Thatsächlich die der Rabbanan, und zwar weil es heisst: [34]*Er ist mein Gott, ich will ihn verherrlichen.*

מסוכה קא מיפלגי מר סבר ילפינן לולב מסוכה ומר סבר לא ילפינן לולב מסוכה ואיבעית אימא אי סבירא ליה לולב צריך אגד דכולי עלמא ילפינן לולב מסוכה והכא בלולב צריך אגד קא מיפלגי ובפלוגתא Suk.11b דהני תנאי דתניא לולב בין אגוד בין שאינו אגוד Men.27a TSuk.2 כשר רבי יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול מאי טעמא דרבי יהודה ולקחתם לכם ביום הראשון וכתיב Lv.23,40 אזוב בתיב הכא ולקחתם אזוב מה להלן אגודה אף כאן Ex.12,22 אגודה ורבנן היינו להו לקיחה לקיחה מאן תנא להא Suk.11b דתנו רבנן לולב מצוה לאגדו ואם לא אגדו כשר Men.27a מני אי רבי יהודה כי לא אגדו אמאי כשר אי רבנן מאי מצוה קא עביד לעולם רבנן ומצות זה אלי Ex.15,2 ואנוהו או שהיו ענביו מרובין אגר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו והמקום יהיה בעזרו לא Suk.35b שנו אלא במקום אחד אבל בשנים או שלשה Col.b מקומות כשר אמר ליה רבא שנים ושלשה מקומות הוו מנומר ופסול אלא אי אתמר הכי אתמר או שהיו ענביו מרובין מעליו פסול אמר רב חסדא Suk.35b דבר זה רבינו הגדול אמרו והמקום יהיה בעזרו לא שנו אלא ענביו שחורות אבל ענביו ירוקות מיני דהדס הוא וכשר אמר רב פפא אדומות בשחורות דמיין דאמר Hul.46a רבי חנינא האי דם שחור אדום הוא אלא שלקח Nid.20a

M 73 + לא פליגי לא ‖ M 74 בהא קמפ׳ מ״ם לולב צריך אגד וכו׳ ס״ע אגד וכפ׳ M 75 לקיחה מלק לא ילפינן מאן M 76 אגדו M 77 לא ר׳ ולא רבנן אי M 78—קא עבוד ‖ B 79 ומצוה משום זה. M ומאי מצוה משום ‖ M 80 הקדוש ‖ M 81 הכי M—S 82 לי׳ P 83 שיני ‖ M 84 וש V 85 —ליה M 86+ ארדכה M 87 האי נמי מיהתו כמנומר M 88 — והכי ...בעזרו M 89 ענביו 90 M+מתוך ירוקות ‖ M 91 הדס הן וכשרות ‖ M 92+הני ‖ M 93 — רם.

Oder sind die Beeren mehr. R. Ḥisda sagte: Folgendes sagte unser grosser Meister, Gott möge ihm beistehen: Dies nur, wenn sie sich an einer Stelle befinden, wenn aber an zwei oder drei Stellen zerstreut, so ist sie brauchbar. Raba sprach zu ihm: Wenn an zwei oder drei Stellen, so ist sie ja scheckig, und somit unbrauchbar!? — Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so wird es folgendermassen lauten: Oder sind die Beeren mehr als die Blätter, so ist sie unbrauchbar; R. Ḥisda sagte: Folgendes sagte unser grosser Meister, Gott möge ihm beistehen: Dies nur, wenn die Beeren schon schwarz sind, wenn sie aber noch grün sind, so gehören sie zur Art der Myrte, und sie ist somit brauchbar. R. Papa sagte: Rote gleichen schwarzen, denn R. Ḥanina sagte: Das schwarze [Menstrual-] Blut ist eigentlich rot, nur wurde es intensiv.

32. Lev. 23,40. 33. Ex. 12,22. 34. Ib. 15,2.

אם מיעטן כשרה: דמעטינהו אימת אילימא מקמיה דלאגדיה פשיטא אלא לבתר דלאגדיה דחזי מעיקרא הוא ושמעת מינה דחזי מעיקרא לא הוי דחזי לעילם בתר דאגדיה וקסבר אגד הזמנה בעלמא הוא והזמנה בעלמא לאו בכלום הוא: ואין ממעטן ביום טוב: הא עבר ולקטן מאי כשר דאשהור אימת אילימא דאשהור מאתמול דחזי מעיקרא הוא תפשוט מינה דחזי מעיקרא דלא הוי דחזי אלא אי דאשהור ביום טוב נראה ונדחה הוא שבעת מינה נראה ונדחה חזר ונראה לא לעולם דאשהור בעיקרא דחזי מעיקרא דלא הוי דחזי תפשוט מינה אבל נראה ונדחה חזר ונראה לא תפשוט: תני רבנן אין ממעטין ביום טוב משום רבי אליעזר בר שמעון אמרו ממעטין יהא קא מתקן מנא ביום טוב אמר רב אשי בגון שלקטן ראבירה ורבי אליעזר בר שמעון כבר לה באבוה דאמר דבר שאין מתכוין מותר והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא יצית הבא בבאי עקלנן דאית ליה הישענא אהריתי: תני רבנן חיתר אגדו ביום טוב אוגדו באגודה של ירק ואמאי ליעניבה מיענב הא מני רבי יהודה הוא דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא אי רבי יהודה אגד מעלייתא בעי

vgl. S. 2b, 75a

M 94 דחזי מעיקרא הוא | M 95 תפשוט
M 96 לא | M 97 חזר ונראה | M 98 והזמנה...הוא | M 99 מיעטינהו כשר | M 1
M 2 | M 3 לא | M 4 לאו
M 5 מעיקרא | M 6 דלא הוי דחזי מעיקרא | M 7 אליעזר אבי | M 8 אליעזר בב | M 9
M 10 — | M 11 בעי מ | P 11 אביי באש | אמאי יהיתה
M 12 כמין אגד | M 13 ר' יהודה אומר כורך עליו גמי או פונדא או פסקיא וליענביה מיע | M 14—מעל׳.

HAT MAN SIE VERMINDERT, SO IST SIE BRAUCHBAR. Wann soll man sie vermindert haben? wollte man sagen, vor dem Zusammenbinden, so wäre es ja selbstredend, wollte man sagen, nach dem Zusammenbinden, so wäre dies ja ein Verdrängen von früherher, und somit hieraus zu entnehmen, das Verdrängen von früherher werde nicht als solches betrachtet!? — Thatsächlich nach dem Zusammenbinden, nur ist er der Ansicht, das Zusammenbinden sei nur als Zubereitung zu betrachten, und die Zubereitung hat keine Bedeutung.

JEDOCH DARF MAN SIE NICHT AM FESTTAG VERMINDERN. Wenn man aber eine Uebertretung verübt, und sie abgepflückt hat, ist sie also brauchbar, — wann sind [die Beeren] schwarz geworden? wollte man sagen, bereits am vorherigen Tag, so wäre dies ja ein Verdrängen von früherher, und somit hieraus zu entnehmen, das Verdrängen von früherher werde nicht als solches betrachtet!? wollte man sagen, erst am Festtag, so hiesse dies ja erschienen und verdrängt worden, demnach wäre hieraus ja zu entnehmen, dass, was erschienen war und verdrängt wurde, wieder erscheinen kann!? Nein, thatsächlich, wo sie bereits vorher schwarz waren, somit kannst du hieraus zwar entnehmen, das Verdrängen von früherher werde nicht als Verdrängen betrachtet, nicht aber ist hieraus zu entnehmen, dass, was erschienen war und verdrängt wurde, wieder erscheinen kann.

Die Rabbanan lehrten: Man darf sie am Fest nicht abpflücken; im Namen des R. Eliêzer b. Šimôn sagten sie, man dürfe sie wol abpflücken. — Man verbessert ja aber einen Gegenstand am Festtag[36]!? R. Aši erwiderte: Wenn man sie zum Essen abpflückt, und zwar ist R. Eliêzer b. Šimôn der Ansicht seines Vaters, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei erlaubt. — Aber Abajje und Raba sagten ja beide, dass R. Šimôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt[37]!? — Hier handelt es, wo man noch eine andere Hošâna hat. Die Rabbanan lehrten: Wurde das Gebinde am Fest aufgelöst, so verbinde man [den Feststrauss] nach Art eines Kräuterbündels. — Warum denn? sollte man eine Schleife machen!? — Hier ist die Ansicht R. Jehudas vertreten, dass nämlich auch die Schleife ein haltbarer Knoten ist. — Nach R. Jehuda ist ja aber ein richtiges Zu-

35. Dh. früher, beim Zusammenbinden des Feststrausses war die Myrte zu unbrauchbar, diese Unbrauchbarkeit wird alsdann durch das Abpflücken verdrängt. 36. Man macht aus der unbrauchbaren Myrte eine brauchbare. 37. Cf. Bd. I S. 492 N. 4.

sammenbinden erforderlich!? Dieser Tanna ist in einem Fall seiner Ansicht, im zweiten dagegen streitet er gegen ihn.

[iij] DIE GERAUBTE ODER VERDORRTE BACHWEIDE IST UNBRAUCHBAR, DIE VON EINER AŠERAH ODER EINER ABGEWANDTEN STADT HERRÜHRENDE, IST UNBRAUCHBAR; DEREN SPITZE ABGEBROCHEN WURDE, ODER DEREN BLÄTTER ABGELÖST WURDEN UND DIE ÇAPHÇAPHA[38] SIND UNBRAUCHBAR; DIE VERWELKTE, DEREN BLÄTTER ZUM TEIL ABGELÖST SIND, UND DIE AUS EINER NATÜRLICH BEWÄSSERTEN WIESE SIND BRAUCHBAR.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: [39]*Bachweiden*: solche, die am Bach wachsen. Eine andere Erklärung: *Bachweiden*: deren Blätter länglich sind, gleich einem Bach. Ein Anderes lehrt: *Bachweiden*, ich weiss dies also nur von Bachweiden, woher dies auch von den Weiden der natürlich bewässerten Wiesen und von den Bergweiden? — so heisst es: *Bachweiden*[40], auch alle anderen. Abba Šaúl sagt: *Weiden*, nämlich zwei, eine für die Festpalme und eine für |die Procession| im Tempel. Woher wissen es die Rabbanan |bezüglich der, bei der Procession| im Tempel? — Sie haben diesbezüglich eine überlieferte Halakha; R. Aši sagte nämlich im Namen R. Johanans: |Die Lehren von| den zehn Sämlingen[41], der Bachweide und |der Procession| des Wassergiessens[42] sind dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakhoth.

Die Rabbanan lehrten: *Bachweiden*: die am Bach wachsen, ausgenommen die Çaphçapha, die zwischen den Bergen wächst. R. Zera sprach: Welcher Schriftvers |deutet darauf hin|? *Was an vielem Gewässer wächst, machte er zur Çaphçapha.* Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist es nur eine Erklärung: was an vielem Gewässer wächst, das ist nämlich die Çaphçapha!? — Wieso hiesse es demnach *machte er*!? R. Abahu sagte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Ich dachte, die Jisraéliten werden vor mir sein, wie das, was an vielem Gewässer wächst, nämlich die Bachweide, sie aber machten sich zur Çaphçapha, die zwischen den Bergen wächst. Manche lehren diesen Vers in der Barajtha selbst: *Was an vielem Gewässer wächst, machte er zur Çaphçapha.* R. Zera wandte ein: Vielleicht ist es nur eine Erklärung: was

38. DE CANDALLE, *Prodromus*, pars xi, 2 pag. 196 (FORSK. *Cat. pl. Aegypt.* pag. 76) beschreibt eine Art Salix Safsaf, höchstwahrscheinl. mit unserer צפצפה identisch, obgleich seine Beschreibung mehr auf die weiter näher bezeichnete ערבה passt. Dass die Namen dieser beiden Weiden wechseln, bemerkt ja der T. selbst (cf. Bd. I S. 401 Z. 27), ausserdem ist bei den zahlreichen Varietäten der Salix eine Uebereinstimmung der Beschreibungen kaum zu erwarten. 39. Lev. 23,40. 40. In Plur. 41. Cf. Bd. I S. 268 Z. 16 ff. 42. Davon weiter Fol. 48a. 43. Ez. 17,5.

Lv. 23,40

Fol. 34 Suk. 44a Suk. 3 Suk. 44a Tan. 93a Meg. 9b Zeb. 110b

Ez. 17,5

15 M כרי ‖ 16 M או שנ׳ - ושל תרים ‖ 17 M - מושום ‖ 18 M שנדולות ‖ 19 M נחל אחד לשלשה ‖ 20 M - רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן ‖ 21 M רבי אדא פרט רצפ שנדולה ‖ 22 B יכואי ‖ 23 M+א״ל ‖ 24 M+אלא ‖ 25 M בין התרים ‖ 26 B+קרא א.

כן מאי שמו אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי שיהו ישראל לפני כקח על מים רבים מאי ניהו ערבה והן שמו עצמן בצפצפה שבחרים: תנו רבנן
Isa.2 אי זהו ערבה ואיזהו צפצפה ערבה קנה שלה אדום ועלה שלה משוך ופיה חלק צפצפה קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל והא תניא דומה למגל כשר דומה למכר פסול אמר אביי כי תניא החיא בחילפא גילא אמר אביי שמע מינה תאי חילפא גילא כשר להושענא פשיטא מהו דתימא
Suk.33a תואיל ואית ליה שם לווי לא נתכשר קמשמע לן ואימא הכי נמי ערבי נחל אמר רחמנא מכל מקום:
Sab.36a אמר רב חסדא הני תלת מילי אשתני שמייהו מכי הרב בית המקדש חלפתא ערבתא הלפתא מאי נפקא מינה לכולם שיפורא חצוצרתא חצוצרתא שיפורא מאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה פתורתא פתורא פתורתא למאי נפקא מינה למקח ומכר אביי אמר אף אנן נאמר כי כסי הובלילא
Ket.76b Hul.48b 50b הובלילא כי כסי למאי נפקא מינה למחט הנמצא בעיבי בית הכוסות אמר רבא בר יוסק אף אנו נאמר
10. כבל בורסקי בורסקי כבל למאי נפקא מינה לניטי Col.b נשים:

[iv] בי ישמעאל אומר שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום רבי טרפון אומר אפילו שלשתן קטומים רבי עקיבא אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת:

B 27 א ר אבהו M 28 ופה שלה M 29 רב ספא
משכחת לה בחילפא M 30 - לא נת M 31 יוסף
M 32 צפ חילפא ערבתא למאי M 33 למאי B 34
אמר אביי אף אני אומר M 35 שנמצאת M 30 —אמר...נאמר
M 37 ול M 38 ואפ שתי קטו וא שאינו P 30 אומרי

an vielem Gewässer wächst, das ist nämlich die Çaphçapha!?—wieo hiesse es demnach *machte er*!? Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Ich dachte, die Jisraéliten werden vor mir sein, wie das, was an vielem Gewässer wächst, nämlich die Bachweide, und sie machten sich zur Çaphçapha, die zwischen den Bergen wächst.

Die Rabbanan lehrten: Welche ist eine Bachweide und welche ist eine Çaphçapha? bei der Bachweide ist der Stiel rot und das Blatt länglich, mit glattem Rand, bei der Çaphçapha ist der Stiel weiss und das Blatt rund mit sichelartigem Rand. Es wird ja aber gelehrt: Gleicht es einer Sichel, ist sie brauchbar, gleicht es einer Säge, ist sie unbrauchbar. Abajje erwiderte: Was dort gelehrt wird, bezieht sich auf die Schilfweide. Abajje sprach: Hieraus zu entnehmen, dass die Schilfweide als Hošâna brauchbar ist. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, sie sei nicht brauchbar, da sie einen Beinamen hat, so lässt er uns hören. — Vielleicht aber ist es wirklich so!? Der Allbarmherzige sagt ja *Bachweiden*: auch alle anderen.

R. Ḥisda sagte: Folgende drei Dinge haben nach der Zerstörung des Tempels ihre Namen gewechselt: Schilfweide statt Bachweide, Bachweide statt Schilfweide; — in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — bezüglich der Festpalme —. Blashorn; — in welcher Beziehung ist dies horns zum Neujahrsfest —. Tisch statt Blashorn statt Trompete, Trompete statt von Bedeutung? — bezüglich des Blas- welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — im Handel—. Abajje sagte: Auch wir Tischchen, Tischchen statt Tisch; — in wollen manches nennen: Pansen[44] statt Blättermagen, Blättermagen statt Pansen;— in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — wenn man eine Nadel in der Wandung des Pansens findet[45]. Raba b. Joseph sprach: auch wir wollen manches nennen: Borsippa[46] statt Babylon und Babylon statt Borsippa; in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — bezüglich der Scheidebriefe (von Frauen) —.

RJIŠMÂÉL SAGT: DREI MYRTEN, ZWEI BACHWEIDEN, EINE FESTPALME UND EIN ETHROG, UND ZWAR SELBST WENN ZWEI[MYRTEN] ABGEBROCHENE SPITZEN HABEN, DIE DRITTE ABER GANZ IST; R. TRIPHON SAGT: SELBST WENN ALLE DREI ABGEBROCHENE SPITZEN HABEN. R. ÂQIBA SAGT: WIE NUR EINE FESTPALME UND EIN ETHROG, SO AUCH NUR EINE MYRTE UND EINE BACHWEIDE.

44. Cf. Bd. I S. 401 N. 10. 45. Cf. Bd. I S. 402 N. 1. 46. Cf. Bd. I S. 402 N. 2.

גמ׳ תניא רבי ישמעאל אומר פרי עץ הדר אחד כפת תמרים אחד ענף עץ עבת שלשה ערבי נחל שתים ואפילו שנים קטומים ואחד שאינו קטום רבי טרפון אומר [40]שלשה ואפילו שלשתן קטומים רבי עקיבא אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה [41]אחת אמר לו רבי אליעזר יכול יהא אתרוג עמהן באגודה אחת אמרת וכי נאמר פרי עץ הדר וכפת תמרים והלא לא נאמר אלא כפת [42]ומנין שמעכבין זה את זה תלמוד לומר ולקחתם שתהא לקיחה תמה ורבי ישמעאל מה נפשך אי שלימין בעי [43]לכבעי נמי כולהו אי לא בעי שלימין אפילו חד נמי [44]לא אמר ביראה אמר רבי אבי חזר בי רבי ישמעאל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי טרפון ואודא שמואל לטעמיה דאמר לחו שמואל להנהו דמוכנו אבא אשו [45]זכיני ואי לא דרישנא לכו כרבי טרפון באי טעמא [46]אילימא בישום דמיקל ולדרוש להו כרבי עקיבא דמיקל טפי תלתא קטומי שביחי חד ולא קטים לא שביח׃

[v] [47]דרוג הגזול והיבש פסול שני אשרה ושל עיר הנדחת פסול של ערלה [47]פסול של תרומה טמאה פסול [48]של תרומה טהורה לא יטול ואם נטל בשר של דמאי בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין של מעשר שני בירושלים לא יטול ואם נטל בשר׃

[vj] [49]עלתה חזזית על רובו נטלה פטמתו נקלף נסדק נקב יחסר כל שהוא פסול עלתה חזזית על מיעוטו

M 40 — שלשה ו ‖ PM 41 אחד ‖ P 42 מנין
M 43 בוריו נמי השתא נבעי אי M 44 השתא לא נבעינא
אמר בריא ‖ M 45 זכיניכו ‖ M 46 לא אמר להו כרישׁ
אילימא משום דמיקל ‖ M 47 ושל תר׳ ‖ M 48 ושל נח׳

Lv 23,40

Men. 27a

GEMARA. Es wird gelehrt: R. Jišmâél sagt: [39]*Prächtige Baumfrucht*: eine, *Palmenzweige*: einer, *Aeste von dichtbelaubten Bäumen*: drei, *und Bachweiden*: zwei, und zwar selbst wenn zwei [Myrten] abgebrochene Spitzen haben, die dritte aber ganz ist; R. Triphon sagt: (drei) selbst wenn alle drei abgebrochene Spitzen haben. R. Âqiba sagt: wie nur eine Festpalme und ein Ethrog, so auch nur eine Myrte und eine Bachweide. R. Eliêzer sprach zu ihm: Man könnte glauben, auch der Ethrog müsse mit diesen zusammen in einen Strauss gebunden werden, so ist einzuwenden: heisst es etwa: Prächtige Baumfrucht und Palmenzweige? es heisst ja nur Palmenzweige. Woher aber, dass sie von einander abhängig sind? — da es heisst: *Ihr sollt nehmen:* das Nehmen muss ein vollständiges sein[48]. — Welcher Ansicht ist R. Jišmâél? sind nach ihm vollständige [Myrten] erforderlich, so sollten doch alle vollständig sein, sind keine vollständigen erforderlich, so sollte doch keine vollständig erforderlich sein!? Biraáh erwiderte im Namen R. Amis: R. Jišmâél ist davon abgekommen. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie [die Lehre] R. Triphons. Šemuél vertritt hiermit seine Ansicht; Šemuél sagte nämlich zu den Myrtenverkäufern: Verkaufet billig, sonst trage ich vor, nach R. Triphon zu verfahren. — Aus welchem Grund? wollte man sagen, weil er hierbei erleichtert, so sollte er vortragen, nach R. Âqiba zu verfahren, der hierbei noch mehr erleichtert!? — Drei ohne Spitzen sind nicht selten, eine mit Spitze ist selten.

DER GERAUBTE ODER VERDORRTE ETHROG IST UNBRAUCHBAR, DER VON EINER AŠERAH ODER EINER ABGEWANDTEN STADT HERRÜHRENDE IST UNBRAUCHBAR; EINER VON UNGEWEIHTEM[49] IST UNBRAUCHBAR, EINER VON UNREIN GEWORDENER HEBE[50] IST UNBRAUCHBAR; EINER VON REINER HEBE DARF NICHT GENOMMEN WERDEN, HAT MAN IHN BEREITS GENOMMEN, SO IST ER BRAUCHBAR, EINER VOM DEMAJ[51] IST NACH DER SCHULE ŠAMMAJS UNBRAUCHBAR, NACH DER SCHULE HILLELS BRAUCHBAR; EINER VOM ZWEITEN ZEHNT DARF IN JERUŠALEM NICHT GENOMMEN WERDEN, HAT MAN IHN GENOMMEN, SO IST ER BRAUCHBAR. HAT ER ÜBER DIE GRÖSSERE HÄLFTE EINEN SCHORF BEKOMMEN, ODER FEHLT IHM DER STENGEL, ODER SCHÄLTE ER SICH AB, ODER PLATZTE ER, ODER ERHIELT ER EIN LOCH, AN DESSEN STELLE ETWAS FEHLT, SO IST ER UNBRAUCHBAR. HAT ER EINEN SCHORF ÜBER DIE KLEINERE HÄLFTE BEKOMMEN,

47. Die 3 Worte ענה עץ עבות weisen auf 3 Myrten hin. 48. Cf. Bd. I S. 130 N. 2. 49. Cf. Bd. I S. 253 N. 8. 51. Cf. Bd. I S. 250 N. 1.

נטר עיקצי נקב ולא חסר כל שהוא בשר אתרוג
הכישיו פסול יהויזין כברייתו רבי מאיר מכשיר וחכמים
vij; יהודה פוסלן: שעיר אתרוג החקטן רבי מאיר אומר
Num. 13,20 Jer. 49,8 באמיו רבי יהודה אומר בכותח ובגדול כדי שיאחז
Ez. 17,9 שנים בידיו דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אפילו
אחד בשתי ידיו:

Fol. 35 Lev. 23,40 גמרא. תנו רבנן פרי עץ הדר עץ שטעם
עצו יפריו שוה הרי אומר זה אתרוג ואינו פרפרין
Ecc. 10,8 Jer. 49,8 בהתניא היה רבי מאיר אומר מפשמע שנאמר ונטעתם
Lev. 19,23 כל עץ אינו יודע שהוא עץ מאבר מה תלמוד לומר
עץ מאכר עץ שטעם עצו יפריו שוה הרי אומר זה
פרפרין להגיד שהפרפרין חייבין בערלה ואין ארץ
Dt. 8,9 ישראל חסרה כלום שנאמר לא תחסר כל בה התם
בישום דאמ אפשר חובי נעביד ננקוט חדא לא
מיבעיא ליקוחתה ננקוט תרי או תילתא אחד אמר
רחבנא ילא שנים ושלישה פירות הרבה לא אפשר
רבי אומר אל תקרי הדר אלא חדור מה דור זה
יש בו גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומין אבא
נגרי יש בו גדולים וקטנים תמימין ובעלי מומין אמר
שאר פירות לית בהו גדולים וקטנים תמימין ובעלי
מומין ארא הכי קאמר עד שבאין קטנים עדיין
גדולים קיימים רבי אבהו אמר אל תקרי הדר אלא
Sot. 31b חדר הבר שדר באילנו משנה לשנה כן עזאי אומר
אל תקרי הדר אלא חדור שכן בירושין יוצני קורין
לבים החדור ואיזו הוא שעדר על כל מים הוי אומר
זה אתרוג: של אשרה ושל עיר הנדחת פסול:

M 40 נקלף ולא הסר בשר — M 50 כושי פסול את הכושר
בב חיוק M 51 קטן — M 52 אחת — M 53
עין M 54 שאין אדין — M 55 לקוחה נוקוט תרי תלת
פירי הד אמר M 56 — אפ M 57 דבר ש — M 58
אל...אלא M 59 הדר — M 60 הוי אומר זה אתרוג
B 61 אידור M 62 ואיזהו פירי שאינו גדל אלא על המים.

oder fehlt ihm die Spitze, oder erhielt er ein Loch, ohne dass dadurch an ihm etwas fehlt, ist er brauchbar. Der äthiopische Ethrog ist unbrauchbar, der lauchgrüne ist nach R. Meír brauchbar, nach R. Jehuda unbrauchbar. Das Mass für den kleinsten Ethrog ist nach R. Meír die Grösse einer Nuss, nach R. Jehuda, die eines Eies; des grossen, dass man zwei in einer Hand halten kann — Worte R. Jehudas; R. Jose sagt: sogar einer den man in beiden Händen |halten muss|.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: "*Prächtige Baumfrucht*: ein Baum, bei dem das Holz und die Frucht denselben Geschmack haben, das ist nämlich der Ethrog. — ¿Vielleicht Pfeffer; es wird nämlich gelehrt: R. Meír sagte: Weiss ich denn nicht schon aus den Worten: [3]*Und ihr werdet Bäume pflanzen*, dass von Bäumen essbarer Frucht die Rede ist, wozu heisst es: [3]*essbarer Frucht*? — selbst ein Baum, dessen Holz und dessen Frucht denselben Geschmack haben, nämlich die Pfefferpflanze; dies lehrt dich, dass bei der Pfefferpflanze das Gesetz vom Ungeweihten statt hat und dass im Jisraélland nichts fehlt, wie es heisst: [4]*Darin nichts fehlt*. — Da ist es ja nicht anders möglich; wie soll man nun machen? nimmt man ein Korn, so ist es ja nicht zu merken, zwei oder drei kann man ebenfalls nicht, da ja der Allbarmherzige eine Frucht angeordnet hat, nicht aber zwei oder drei Früchte; somit ist es anders nicht möglich. Rabbi sagte: Lies nicht *hadar [prächtig]*, sondern *haddir [der Stall]*: wie es in einem Stall Grosse und Kleine, Heile und Fehlerhafte giebt, ebenso muss es auch bei dieser Grosse und Kleine, Heile und Fehlerhafte geben. — Giebt es etwa nicht auch bei anderen Früchten Grosse und Kleine, Heile und Fehlerhafte!? — Er meint es vielmehr wie folgt: wenn schon die kleinen heranreifen, sind noch die |vorjährigen| Grossen vorhanden. R. Abahu sagte: Lies nicht *hadar*, sondern *haddar*[5], |eine Frucht|, die von einem Jahr zum nächsten auf dem Baum "wohnen" bleibt. Ben-Âzaj sagte: Lies nicht *hadar*, sondern *hydor*, denn im Griechischen wird das Wasser ὕδωρ genannt, und welche Frucht wächst an jedem Wasser? das ist nämlich der Ethrog.

Der von einer Âšerah oder einer abgewandten Stadt herrührende ist

25. Lev 23,40 53. Ib. 19,23. 54. Dt. 8,9. 55. Cf. N. 15.

מאי טעמא ליין דרשרפה קאי בתרתי מיבטל
שעורייהו [49]ושל עילה פסיל: מאי טעמא פריגי
בה רבי חייא בר אבין ורבי אסי חד אמר לפי
שאין בה היתר אכילה וחד אמר לפי שאין בה
דין ממון קא סלקא דעתיה מאן דאמר היתר אכילה
לא בעי דין ממון ומאן דאמר דין ממון לא בעי היתר
אכילה תנן של תרומה טמאה[50]פסולה בשלמא למאן
דאמר לפי שאין בה היתר אכילה שפיר אלא למאן
דאמר לפי שאין בה דין ממון אמאי הרי מסיקה
תחת תבשילו אלא בהיתר אכילה בולי ערבא רא
פליגי דבעינן כי פליגי בדין ממון בר מכבר היתר
אכילה בעינן דין ממון לא בעינן ומר מכבר דין ממון
נמי בעינן מאי בינייהו איכא בינייהו מעשר שני
[51]שבירושלם אליבא דרבי מאיר [52]למאן דאמר לפי
שאין בה היתר אכילה הרי יש בה היתר אכילה
למאן דאמר לפי שאין בה דין ממון מעשר [53]ממון
גבוה הוא תסתיים דרבי אסי [54]דאמר לפי שאין בה
דין ממון דאמר רבי אסי אתרוג של מעשר שני Pes.32c
לדברי רבי מאיר אין אדם יוצא [55]ידי חובתו ביום טוב
לדברי חכמים אדם יוצא [56]ידי חובתו ביום טוב
תסתיים: נופא אמר רבי אסי אתרוג של מעשר
שני לדברי רבי מאיר אין אדם יוצא [57]ידי חובתו
ביום טוב לדברי חכמים אדם יוצא בו ידי חובתו
ביום טוב מצה של מעשר שני לדברי רבי מאיר ib.
אין אדם יוצא [58]ידי חובתו בפסח לדברי חכמים אדם
יוצא [59]ידי חובתו בפסח [60]עיסה של מעשר שני לדברי ib.87

M 63 שום דהוה ליה מצות הבאה בעבירה | M 64 של || P 65 פסולה M 66 רב אסי בר חייא בר אבא הר M 67 פסול P 68 עני M 69 בור M 70 למאי...הרי ...אכילה B 71 שני M 72 הוא B 73 בו B 74 בה.

unbrauchbar. Aus welchem Grund? Da er zum Verbrennen bestimmt ist, so gilt er als vernichtet.

Einer von Ungeweihtem ist unbrauchbar. Aus welchem Grund? Hierüber streiten R. Hija b. Abin und R. Asi; einer erklärt: weil bei ihm die Essbarkeit ausgeschlossen ist, der andere erklärt: weil er keinen Geldwert hat. Man war der Ansicht, dass nach dem die Essbarkeit erforderlich ist, der Geldwert nicht erforderlich sei, und nach dem der Geldwert erforderlich ist, die Essbarkeit nicht erforderlich sei; [demnach ist einzuwenden:] es wird gelehrt, einer von unrein gewordener Hebe sei unbrauchbar; richtig ist es nun nach demjenigen, welcher erklärt: weil bei ihm die Essbarkeit ausgeschlossen ist, weshalb aber ist er nach demjenigen [verboten], welcher erklärt: weil er keinen Geldwert hat, diesen kann man ja zum Kochen seiner Speise verwerten!? — Vielmehr, niemand streitet, dass die Essbarkeit erforderlich ist, der Streit besteht vielmehr bezüglich des Geldwerts: einer ist der Ansicht, die Essbarkeit sei erforderlich, der Geldwert aber nicht, während der andere der Ansicht ist, auch der Geldwert sei erforderlich. Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich des zweiten Zehnts in Jerušalem, nach R. Meír: nach demjenigen, welcher erklärt: weil bei ihm die Essbarkeit ausgeschlossen ist, — bei diesem ist ja die Essbarkeit vorhanden, nach demjenigen aber, welcher erklärt: weil er keinen Geldwert hat, — der Zehnt ist ja ebenfalls in seinem Geldwert Eigentum Gottes. Es ist zu erweisen, dass R. Asi es ist, welcher erklärt: weil er keinen Geldwert hat; R. Asi sagte nämlich: Mit einem Ethrog vom zweiten Zehnt entledigt man sich nach R. Meír nicht seiner Pflicht am Fest, nach den Weisen entledigt man sich mit diesem wol seiner Pflicht am Fest; erweise hieraus.

Der Text. R. Asi sagte: Mit einem Ethrog vom zweiten Zehnt entledigt man sich nach R. Meír nicht seiner Pflicht am Fest, nach den Weisen entledigt man sich mit diesem wol seiner Pflicht am Fest; mit Maççа vom zweiten Zehnt entledigt man sich nach R. Meír nicht seiner Pflicht am Pesaḥfest, nach den Weisen entledigt man sich mit dieser wol seiner Pflicht am Pesaḥfest; Teig vom zweiten Zehnt ist nach R. Meír von der Teighebe[56] frei, nach den Weisen zur Teighebe verpflichtet. R

56. Cf. Bd. I S. 253 N. 8.

רבי מאיר פטורה מן החלה לדברי חכמים חייבת
בחלה מתקיף לה רב פפא בשלמא עיסה [57]כתיב
Num.15,21 ראשית ערסותיכם אתרומ נמי [58]כתיב לכם משלכם
Suk.27b אלא מצה מי כתיב מצתכם אמר [59]רבא בר ישמעאל
ואיתימא רב יימר בר שלמיא אתיא לחם לחם כתיב
Dt.16,3 הכא לחם עני וכתיב התם והיה באכלכם מלחם
Col.b Num.15,19 הארץ מה להלן משלכם ולא משל מעשר אף כאן
Pes.38a משלכם ולא משל מעשר [60]לימא מסייע ליה עיסה של
Syn.112b מעשר שני פטורה מן החלה דברי רבי מאיר וחכמים
אומרים חייבת בחלה לימא מסייע ליה [61]היא היא
אלא מדבתא פליגי בהא נמי פליגי [62]או דלמא שאני
עיסה דאמר קרא ערסותיכם [63]עריסתיכם תרי זימני:
של תרומה טמאה פסולה: [64]דלית בה היתר אכילה:
ושל [65]תרומה טהורה [66]לא יטול: פליגו בה רבי אמי
ורבי אסי חד אמר מפני שמכשירה וחד אמר מפני
שמפסידה מאי בינייהו [67]בגון שקרא עליה שם חוץ
מקליפתה חיצונה למאן דאמר מפני שמכשירה איכא
למאן דאמר מפני שמפסידה ליכא: [68]ואם נטל בשרה:
למאן דאמר מפני שאין בה היתר אכילה הרי יש
בה. היתר אכילה למאן דאמר לפי שאין בה דין
ממון הרי יש בה דין ממון: ושל דמאי: מאי טעמא
דבית הלל [69]ביון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי
עני וחזי ליה השתא נמי [70]לכם קרינא [71]ביה [72]דתנן
מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ובית

M 75 דכ | B 76 רבה בר שמואל. V רבא כ ש | M 77 שני | M 78 היינו הא אלא ליכא מדהכא פליגי | M 79 או | M 80 עי | M 81 מ ט |פרי עץ הדר אמר רח' ולאו האי הדר היא. ושל תרומה טהורה לא יטול| דהא אין בה היתר אכילה ובחית אכ' דכ ע ל פ דבעינן | M 82 — תר | M 83 – ל י | M 84 -+ א ב דר' ירמיה | M 85 ואם...יש...ממון | M 86 הא ליח בה היתר אכילה הואיל ומפקר ליה | M 87 חזי ליה | P 88 ביה | M 89 — דתנן...דתנן...וב'ה...האכ' דמאי.

Papa wandte ein: Richtig ist dies bezüglich der Teighebe, da es ja heisst: *Von den Erstlingen eurer Teige;* und bezüglich des Ethrogs heisst es ja ebenfalls *euch*, also vom Eurigen; wieso aber bezüglich der Maççа, heisst es denn etwa: eure Maççа? Raba b. Jišmâél, nach Anderen, R. Jemar b. Šalmija erwiderte: Dies ist aus dem Wort *Brot* zu folgern, hier heisst es: *Brot des Elends*, und dort heisst es: *Wenn ihr vom Brot des Lands esst:* wie es da vom Eurigen ist, nicht vom Zehnt, ebenso auch hier, vom Eurigen, nicht aber vom Zehnt. Ihm wäre eine Stütze zu erbringen: Teig vom zweiten Zehnt ist von der Teighebe frei — Worte R. Meírs; die Weisen sagen, er sei zur Teighebe verpflichtet. Eine "Stütze"? das ist ja dasselbe! — Vielmehr: streiten sie auch bezüglich jener wie sie bezüglich |des Teigs| streiten, oder ist es beim Teig anders, da ja der Schriftvers zweimal *eurer Teige* hervorgehoben hat?

Einer von unrein gewordener Hebe ist unbrauchbar. Da bei ihm die Essbarkeit ausgeschlossen ist.

Einer von reiner Hebe darf nicht genommen werden. Hierüber streiten R. Ami und R. Asi; einer erklärt: weil man ihn verunreinigungsfähig macht, der andere erklärt: weil man |die Schale| unbrauchbar macht. Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Wenn man bestimmt hat: nach demjenigen, welcher erklärt: weil man ihn verunreinigungsfähig macht, ist hier zu berücksichtigen, nach demjenigen aber, welcher erklärt, weil man |die Schale| unbrauchbar macht, ist nichts zu berücksichtigen.

Hat man ihn genommen, so ist er brauchbar. Nach demjenigen, welcher erklärt: weil bei ihm die Essbarkeit ausgeschlossen ist, — diesen darf man ja wol essen; nach demjenigen, welcher erklärt: weil er keinen Geldwert hat, — dieser hat ja einen Geldwert.

Einer vom Demaj. Was ist der Grund der Schule Hillels? — Wenn er wollte, könnte er ja sein Vermögen preisgeben und ein Armer sein, wodurch er für ihn genussfähig würde, so kann auch jetzt bei diesem |das Wort| *eurer* gebraucht werden; es wird nämlich gelehrt: Man darf den Armen und den einquartirten Truppen

57. Num. 15,21. 58. Dt. 16,3. 59. Num. 15,19. 60. Der Feststrauss wird gew. in Wasser gestellt, damit er nicht vertrockne, wenn man nun den E. berührt und befeuchtet, so wird er dadurch verunreinigungsfähig; cf. Lev. 11,38.

שמאי עני לא אכיר דמאי דתנן אין מאכירין העניים
דמאי ואת האכסנאים דמאי ואמר רב הונא תנא בית
שמאי אומרים אין מאכילין את העניים ואת האכסנאים
דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי
ואת האכסנאים דמאי: [2]של מעשר שני שבירושלם:
למאן דאמר מפני שמכשירה הרי מכשירה למאן
דאמר מפני שמפסידה הרי מפסידה: ואם נטל כשרה:
למאן דאמר[3] מפני שאין בה היתר אכילה[4] דברי הכל
[5]למאן דאמר לפי שאין בה דין מטמין[6] הא מני רבנן
הוא: עלתה חוויה: אמר רב חסדא דבר זה רבינו S. 4.33
[7]הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו לא שנו אלא
במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות כשר אמר
[8]ליה רבא אדרבה בשנים ושלשה מקומות הוה ליה
כמנומר ופסול אלא אי אתמר[9] הא אכיפא אתמר על
מיעוטו כשר אמר רב חסדא דבר זה רבינו [10]הגדול
אמרו[11] והמקום יהיה בעזרו לא שנו אלא במקום אחד
אבל בשנים ושלשה מקומות הוה ליה כמנומר ופסול
אמר רבא [12]על הוטמו ואפילו במשהו [13]נמי פסול:
נשלה פטמיתו: תנא רבי יצחק בן אלעזר נשלה
בוכנתו: נקלף: אמר רבא האי אתרוגא [14]דאנליד
באהינא כומקא כשרה והא אנן תנן נקלף פסול לא
קשיא הא בכולה הא במקצתה: נסדק נקב: תני Fol. 36
עיולא בר [15]חנינא ניקב נקב מפולש במשהו ישאינו
מפולש בכאיסר בעי רבא נולדו באתרוג סימני מרפה

M 90 ○של...מפסידה ‖ M 91 לפי ‖ M 92 + חרי יש
בה חיתר אכילה ו M 93 — הוא M 94 — ה מ
M 95 הקדוש V 96 ליה M 97 מיהוי כמ
M 98 הכי אתמר. B — הא M 99 המ 1 — נמי
M 2 דנליד 3 M והתנן ‖ VM 4 חינגא ‖ M 5 +בנ.

Demaj zu essen geben. – Und die Schule Šammajs? Der Arme darf kein Demaj essen; es wird nämlich gelehrt: Man darf den Armen und den einquartirten Truppen kein Demaj zu essen geben, und hierzu sagte R. Hona: Es wird gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe den Armen und den einquartirten Truppen kein Demaj zu essen geben, die Schule Hillels sagt, man dürfe den Armen und den einquartirten Truppen wol Demaj zu essen geben.

Vom zweiten Zehnt in Jerušalem. Nach demjenigen, welcher erklärt: weil man ihn verunreinigungsfähig macht, macht man ihn ja verunreinigungsfähig, nach demjenigen, welcher erklärt: weil man [die Schale] unbrauchbar macht, macht man sie ja unbrauchbar.

Hat man ihn genommen, so ist er brauchbar. Nach demjenigen, welcher erklärt: weil bei ihm die Essbarkeit ausgeschlossen ist, ist hier aller Ansicht vertreten, nach demjenigen aber, welcher erklärt: weil er keinen Geldwert hat, ist hier die Ansicht der Rabbanan vertreten[61].

Hat er einen Schorf bekommen. R. Hisda sprach: Folgendes sagte unser grosser Meister, Gott möge ihm beistehen: Dies nur, wenn an einer Stelle, wenn aber an zwei oder drei Stellen, so ist er brauchbar. Raba wandte ein: Im Gegenteil, an zwei oder drei Stellen ist er ja scheckig und [um so mehr] unbrauchbar! — Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so muss es sich auf den Schlussfatz beziehen: wenn aber auf der kleineren Hälfte, so ist er brauchbar; hierzu sprach R. Hisda: Folgendes sagte unser grosser Meister, Gott möge ihm beistehen: Dies nur, wenn an einer Stelle, wenn aber an zwei oder drei Stellen, so ist er scheckig und somit unbrauchbar. Raba sagte: Wenn aber an der Spitze, so ist er [durch einen Schorf,] irgend wie gross, unbrauchbar.

Fehlt ihm der Stengel. R. Jiçhaq b. Eleâzar lehrte: Fehlt ihm die Keule.

Schälte er sich ab. Raba sagte: Wenn der Ethrog sich abgeschält hat, [und so aussieht] wie eine rote unreife Dattel, so ist er brauchbar. — Wir haben ja aber gelernt, dass er, wenn er sich abgeschält hat, unbrauchbar ist!? — Das ist kein Widerspruch, das eine, ganz, das andere, teilweise[62].

Platzte er, oder erhielt er ein Loch. Ûla b. Hanina lehrte: Hat er ein durchgehendes Loch bekommen, [so ist er unbrauchbar,] auch wenn es irgend wie gross ist, wenn ein nicht durchgehendes, nur dann, wenn es die Grösse eines Assar[1] hat. Raba

1) Nach R. Meir ist der zweite Zehnt Heiligengut. 62. Ganz abgesch. ist er brauchbar, da er ein gleichmässiges Aussehen hat. 63. Cf. Bd. I S. 191 N. 3.

מהו מאי קמיבעיא ליה אי נקדת תגינא אי נסדק תגינא אי נקב תגינא כי קא מיבעיא ליה בראשיא
אמר רבי יוחנן ריאה שנשפכה בקורטן כשרה ואמרי
רבא יהיא דקרינא סיפיגנתא תא שמע קיבי סיפיגנתא
טרפה הכא מאי דרבא התם היא דלא שהיט בה
אייתי תדי בריא אבר הכא דשהיט בה אייתי
מכרחא אי דרבא לא שנא תא שמע אתרוג תפיח
כדיה בכיש שישי בשני לבן ומנוקר פסול אתרוג
כבדיר פסול ייש אומרים אף התלוש אתרוג הכופר
רבי עקיבא פיסר יהכפות מכשירין גדלו כדפים
ועשאו כמין כדיה אחרת פסול קתני מיתת תפוח
כדיה מאי ראי תפיח מכחזין וכדיה מכפנים לא
אידי ואידי מבחוץ ולא קשיא הא "דתפח אף על
גב דלא כדיה הא דכדיה אף על גב דלא תפח
אמר מר אתרוג בישי פסול והתניא בישי בשר הוסת
רבישי פסיר אמר אבוי בי תנן נמי מתניתין דוסת
רבישי תנן רבא אמר לא קשיא הא כן והא כהי
אתרוג הכופר רבי עקיבא פוסל וחכמים מכשירין
אמר רבה רבי עקיבא יהבי שמעון אמרי דבר אחד
רבי עקיבא הא דאמרין רבי שמעון מאי הוא דתנן
רבי שמעון פיסר את האתרוגים בקטנן אמר ליה
אבוי דרבא לא הוא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא
הכא דבעמן חדר ויבא אבר התם בדבמן כבריא
ליה אי נמי עד כאן לא קאמר רבי שמעון התם
אלא דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך

P 9 הו׳ P 8 הא עיירא M 7 בי M 6 כיפיגנתא
כפור ה M 11 תאי דרבא M P 10 בדלמא M 12 כיזר
M 15 א מי - M 14 תפח והא דאיתפח יאץ ג M 13 דאיתפי יחדי בדה הא דבדה יחדי
M 18 התם M PB 17 דהתניא M 16 רבא — אתרוג
משיים דבעמן M 19 אלא.

fragte: Wie ist es, wenn am Ethrog Fehler entstehen, die ein Tier rituell ungeniessbar machen? Was ist ihm fraglich? [bezüglich des Falls] wo er abgeschält wird, wird ja gelehrt, wo er aufplatzt, wird ja gelehrt, wo er ein Loch bekommt, wird ja gelehrt!? Ihm ist es fraglich bezüglich der Lehre des Úlà im Namen R. Johanans: wenn die Lunge gleich einem Krug Wasser sich zersetzt hat, ist [das Tier] rituell geniessbar, und hierzu sagte Raba, dies nur dann, wenn die Venen unverletzt sind. Wenn aber die Venen verletzt sind, so ist es rituell ungeniessbar; wie ist es nun hier? ist dies nur [bei der Lunge] der Fall, die der Einwirkung der Luft nicht ausgesetzt ist und somit heilen kann, nicht aber bei diesem, der der Einwirkung der Luft ausgesetzt ist und somit verfault, oder gieht es hierbei keinen Unterschied? Komme und höre: Der aufgedunsene, verfaulte, eingelegte, gekochte, oder der äthiopische, der weisse und der scheckige Ethrog ist unbrauchbar. Der Kugelrunde Ethrog ist unbrauchbar; manche sagen: auch der Zwilling. Der unreife Ethrog ist nach R. Âqiba unbrauchbar, nach den Weisen brauchbar; zog man ihn in einer Form, wodurch er eine ganz andere Gestalt erhalten hat, so ist er unbrauchbar. Hier wird also vom aufgedunsenen und vom verfaulten gelehrt, wahrscheinlich doch, aufgedunsen von aussen und verfault von innen! — Nein, beide von aussen, dennoch ist nichts einzuwenden, das Eine handelt vom Aufdunsen ohne zu faulen, das Andere handelt vom Faulen ohne aufzudunsen.

Der Meister sagte: Der äthiopische Ethrog ist unbrauchbar. — Es wird ja aber gelehrt, der äthiopische sei brauchbar, der dem äthiopischen ähnliche sei unbrauchbar!? Abajje erwiderte: Diese Lehre bezieht sich eben auf einen dem äthiopischen ähnlichen. Raba erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine für uns, das Andere für sie[64]. «Der unreife Ethrog ist nach R. Âqiba unbrauchbar, nach den Weisen brauchbar.» Rabba sprach: R. Âqiba und R. Šimôn sagten eine Lehre: R. Âqiba das ebengenannte, und R. Šimôn (was ist dies? —) das Folgende: nach R. Šimôn sind die Ethrogim, wenn sie noch klein sind, [zehnt]frei. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist dem nicht so, R. Âqiba ist dieser Ansicht nur hier, wo ja ein "prächtiger" erforderlich ist, was ein solcher nicht ist, dort aber ist er der Ansicht der Rabbanan; oder auch: R. Šimôn ist dieser Ansicht nur dort, wo es ja heisst: "*Von allem*

64. Uns, die Babylonier, sie, die Palästinenser, für die letzteren war der äth. E. weniger zugänglich, u. daher unbrauchbar. 65. Dt. 14,22.

בדרך שבני אדם מיציאין לזריעה אבל הבא ברבנן סבורא ליה ורבי לא בידי גדלו בדפים ועשאי כבין בריה אחרת פכול אמר רבא לא שנו אלא כבין בריה אחרת אבל כבריותו כשר פשיטא כבין בריה אחרת [1]תנן לא צריכא [2]דעבידא דפי דפי איתמר אתרוג שנקבוהו עכברים אמר [3]רב אין זה הדר איני והא רבי חנינא מטביל בה וגפיק בה ולרבי חנינא קשיא מתניתין בשלמא מתניתין לרבי חנינא לא קשיא באן ביום טוב ראשון באן ביום טוב שני אלא [4]לרב קשיא [5]אמר לך [6]רב שאני [7]עכברים דמאיסי איכא דאמרי אמר [8]רב זה הדר דהא רבי חנינא מטביל בה וגפיק בה [9]ולרבי חנינא קשיא מתניתין לא קשיא באן ביום טוב ראשון באן ביום טוב שני: אתרוג קטן רבי: אמר רפרם בר פפא בכחלוקת באן כך מחלוקת באבנים מקורזלות [10]דתניא בשבת שלש אבנים מקורזלות מותר להכניסן רבית הבא ובמה שיעורן רבי מאיר אומר באגוז רבי יהודה אומר בביצה: ובגרוגרת כדי שיאחז בין [11]תניא אמר רבי יהודה מעשה ברבי עקיבא שבא לבית הכנסת ואתרוגו על כתפו [12]ואמרו לו אין זה הדר אמר לו רבי יסי משם ראיה אף [13]הם אמרו לו אין זה הדר: [14]ן אוגדין את הלולב אלא כמיני דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אפילו [15]במשיכה אמר רבי מאיר מעשה [16]באנשי ירושלם [17]שהיו אוגדין את

[1] תניא V 20 [2] דעבדה. M אע"ג דעבדיה P 21 [3] רבא M 22 [4] ליבא M 23 [5] אמר ליה M 24 – [6] דר ח M 25 נקוטי עכב [7] דמאיכא M 26 – [8] ולי ח M 27 [9] תתן ג אב B 28 [10] תיא אמר M 30 [11] יוסי B 29 אמר לו ר' יסי משם ראיה [12] לחם זה הדר VB 31 – בחוט. M בחוט חמ M 32 [13] ביקורי M 33 ישאין.

Col.b En.105 at. 39 Q.v. 39 Syr. 62 one Aq. 93 Nor. 249 Ex. 1593 Hou. I. 9

viij Col. 310

Sab. 91 a

Syr. 24

Ertrag deiner Aussaat sollst du die Zehnte entrichten, also nur solche, wie sie die Leute gewöhnlich zur Aussaat verwenden, hier aber ist er der Ansicht der Rabbanan!? Und nichts weiter darüber. Zog man ihn in einer Form, wodurch er eine ganz andere Gestalt erhalten hat. Raba sprach: Dies nur, wenn er eine andere Gestalt erhalten hat, wenn aber die seiner gewöhnlichen Beschaffenheit, ist er brauchbar. — Selbstredend, es heisst ja: eine andere Gestalt!? — Das ist für den Fall nötig, wo er eckig[66] wurde. Es wurde gelehrt: Bezüglich eines Ethrogs, den Mäuse angenagt haben, sagte Rabh, er sei nicht "prächtig". — Dem ist ja aber nicht so, R. Hanina ass ja ein Stück und entledigte sich [mit dem Rest] seiner Pflicht!? Gegen R. Hanina ist ja aus der Mišnah einzuwenden!? — Gegen R. Hanina ist aus der Mišnah nicht einzuwenden, da diese vom ersten Tag handelt, während er dies am zweiten Tag that, aber gegen Rabh ist ja [aus dem Verfahren R. Haninas] einzuwenden! — Rabh kann dir erwidern: anders ist das [Nagen von] Mäusen, die ekelhaft sind. Manche lesen: Rabh sagte, ein solcher sei wol "prächtig", da ja R. Hanina [vom Ethrog] gegessen und sich [mit dem Rest] seiner Pflicht entledigt hat. — Gegen R. Hanina ist ja aber aus der Mišnah einzuwenden!? — Das ist kein Widerspruch, diese handelt vom ersten Tag, während er dies am zweiten Tag that.

FÜR DEN KLEINSTEN ETHROG &. Raphram b. Papa sagte: Den Streit, den sie hier führen, führen sie auch bezüglich der eckigen Steine[66]; es wird nämlich gelehrt: Drei eckige Steine darf man am Šabbath nach dem Abort bringen. Von welcher Grösse? R. Meír sagt: von der einer Nuss, R. Jehuda sagt: von der eines Eies.

DES GROSSEN, DASS MAN HALTEN &. Es wird gelehrt: R. Jehuda erzählte: Einst kam R. Âqiba nach dem Bethaus mit dem Ethrog auf der Schulter, da sagten sie zu ihm: Dieser ist nicht "prächtig". R. Jose sprach: Ist hieraus ein Beweis zu entnehmen, sie[69] sprachen ja auch zu ihm: Dieser ist nicht "prächtig"!?

MAN DARF DIE FESTPALME NUR MIT EIMEM GEGENSTAND DERSELBEN ART ZUSAMMENBINDEN — WORTE R. JEHUDAS, R. MEÍR SAGT: SELBST MIT EINER SCHNUR. R. MEÍR ENTGEGNETE: DIE LEUTE IN JERUŠALEM PFLEGTEN JA IHRE FESTPALMEN MIT GOLDTRESSEN ZUSAMMENZUBINDEN! JENE ERWIDERTEN IHM: UNTEN PFLEGTEN SIE

66. Wörtl. bretterartig. 67. Eigentl. tauchte ein. 68. Cf. Bd. I S. 506. 69. Hier ist das Wort "sie" zu betonen, dh: RÂ. ist ja anderer Ansicht. Hingewiesen sei jedoch auf die LA. des Cod. M, die LA. des B. ist nur eine Emendation Lorjas.

לולביהן "בגימוניות של זהב "אמרי לו במינו הוי
אוגדין אותו מלמטה:

Suk.31a גמ' אמר רבא אפילו בסיב אפילו בעיקרא
דדיקלא ואמר רבא מאי טעמא דרבי יהודה קסבר
ib.30b לולב צריך אגד ואי מייתי מינא אחרינא הוה
חמשה מיני ואמר רבא מנא אמינא לה דסיב ועיקרא
Lv.23,42 דדיקלא מינא דלולבא הוא דתניא בסכת תשבו
סוכה של כל דבר "דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר
אין סוכה נוהגת אלא בארבעה מינים שבלולב והדין
נותן ומה לולב שאין נוהג בלילות בביתים אינו
נוהג אלא בארבעת מינין סוכה שנוהגת בלילות
בביתים אינו דין שלא תהא "אלא בארבעת מינין
אמרי לו כל דין שאתה דן "תחלתו להחמיר וסופו
להקל אינו דין לא מצא ארבעת מינין יהא יושב Fol.37
ובטל והתורה אמרה בסכת תשבו שבעת ימים
Neh.8,15 סוכה של כל דבר "וכן בעזרא אומר "צאו ההר והביאו
עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי
עץ עבת ועשו סכת ככתוב "ורבי יהודה סבר הני
לדפנות עלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת לסכך
vgl. Suk.14a ותנן מסככין בנסרין דברי רבי יהודה אלמא "סיב
ועיקרא דדיקלא מינא דלולבא הוא שבע מינה "ומי אמר
רבי יהודה ארבעת מינין אין מידי אחרינא לא והתניא
ib.14b 17c סוכה בנכרים של ארז שיש בהן ארבעה טפחים
"רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר ומודה רבי מאיר
שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל
ביניהן וכשירה מאי ארז הדס כדרכה בר רב הונא
Tan.25b Rh.23a Bb.80b דאמר רבה בר רב הונא "אמרי בי רב עשרה מיני

M 34 אי׳ — M 35 ○אמרו...מלמטה — M 36 „ דר״מ
M 37—נוהגת || M 38 שתח׳ || M 39 ובעזרא || M 40
— וכבי...לכך M 41 — סיב ועד ד M 42 ולר׳ י
B 43 ד״ה פסולה אין בה ד׳ט. M—ר׳...מכשיר ו || M 44—אבי״ר.

ABER AUCH MIT ZUR ART GEHÖRIGEM ZUSAMMENZUBINDEN.

GEMARA. Raba sagte: sogar mit Bast, sogar mit Baumrinde. Ferner sagte Raba: Was ist der Grund R. Jehudas? — er ist der Ansicht, die Festpalme bedürfe des Zusammenbindens, und wenn man eine andere Art verwenden würde, so würden es ja fünf Arten sein. Ferner sagte Raba: Woher entnehme ich, dass Bast und Baumrinde zur Art der Festpalme gehören? — es wird gelehrt: *"In Festhütten sollt ihr sitzen"*: in einer Festhütte, gleichviel woraus

Worte R. Meirs; R. Jehuda sagt, die Festhütte dürfe nur aus einer der vier Arten der Festpalme[71] hergestellt sein. Dies ist sogar aus einem Schluss zu erweisen: das Gebot der Festpalme hat ja nachts nicht statt, wie tags, dennoch werden dazu nur die vier Arten verwendet, um wieviel mehr müssen zur Festhütte die vier Arten verwendet werden, deren Gebot ja auch nachts, wie tags, statt hat! Dieser erwiderte ihm: Jeder Schluss, der erschwerend geschlossen wird und eine Erleichterung zur Folge hat, ist kein Schluss: wenn man nun die vier Arten nicht findet, so müsste man demnach [das Gebot] unterlassend verweilen, während ja die Gesetzlehre gesagt hat: *"In Festhütten sollt ihr sieben Tage sitzen"*!? Man mache eine Festhütte gleichviel woraus; und ebenso heisst es auch im Buch Ezra: *"Geht aufs Gebirge hinaus und holt euch Zweige vom Ölbaumbaum und Zweige vom wilden Ölbaum und Zweige von der Myrte und Zweige von Palmen und Zweige von dichtbelaubten Bäumen, und errichtet Festhütten nach Vorschrift.* R. Jehuda ist also der Ansicht, diese werden zu den Wänden, und die Zweige der Myrten, der Palmen und der dichtbelaubten Bäume werden zur Bedachung verwendet; ferner wird gelehrt: Man bedache mit Brettern — Worte R. Jehudas; hieraus, dass Bast und Baumrinde zur Art der Festpalme gehören. Schliesse dies hieraus. — ¿Aber kann denn R. Jehuda gesagt haben, man dürfe nur diese vier Arten verwenden, Anderes aber nicht, es wird ja gelehrt: Hat man sie mit Brettern aus Zedern überdacht, die vier Handbreiten haben, so ist sie nach R. Meír unbrauchbar, nach R. Jehuda brauchbar; jedoch giebt R. Meír zu, dass man, wenn die Bretter von einander so weit entfernt sind, wie sie breit sind, zwischen ihnen eine Latte lege, und sie ist brauchbar!? — Mit "Zeder" ist die Myrte gemeint, und zwar nach Rabba b. R. Hona; dieser sagte nämlich im Namen der Schule Rabbis:

70. Lev. 23,42. 71. Das W. לולב wird hier und öfters im weiteren Sinne gebraucht der ganze Feststrauss, alle 4 Arten zusammen. 72. Neh. 8,15.

Es giebt zehn Arten von Zedern, denn es heisst: [73]*Ich will die Wüste mit Zedern, Akazien, Myrten &c.*

R. MEÍR SAGT: SELBST MIT EINER SCHNUR &. Es wird gelehrt: R. Meír entgegnete: Die Vornehmen in Jerušalem pflegten ja ihre Festpalmen mit Goldtressen zusammenzubinden! Jene erwiderten ihm: Soll dies ein Beweis sein? sie pflegten sie ja unten mit zur Art Gehörendem zusammenzubinden. Rabba sprach zu den Leuten, die beim Exiloberhaupt die Hošâna zu binden pflegten: Wenn ihr die Hošâna für das Haus des Exiloberhaupts bindet, so lasset eine Handhabe zurück, damit [beim Anfassen die Schnur] keine Trennung bilde. Raba aber sagt, alles, was dazu gehört, bilde keine Trennung. Rabba sagte: Man fasse die Hošâna nicht mit seinem Gewand an, denn es ist ja ein "vollständiges Nehmen"[74] erforderlich, was dadurch verhindert wird. Raba aber sagt, auch das Anfassen mittels eines anderen Gegenstands heisse ein Anfassen. Raba sprach: Woher entnehme ich, dass das Anfassen mittels eines anderen Gegenstands ein Anfassen sei? — es wird gelehrt: Wenn das Ysopbündel zu kurz ist, so binde man es an einen Faden oder eine Spindel, tauche es ein und ziehe herauf, sodann fasse man das Ysopbündel selbst an und sprenge. Wieso denn? der Allbarmherzige sagt ja: [75]*Er nehme und tauche ein*, — schliesse also hieraus, das Anfassen mittels eines anderen Gegenstands heisse ein Anfassen. — Wieso denn, vielleicht ist es da anders, da man sie zusammen bindet, und sie somit wie der Gegenstand selbst betrachtet werden!? — Vielmehr, aus Folgendem: Ist [die Asche][76] aus der Röhre in den Trog gefallen, so ist es ungültig; wenn man sie aber hineinschüttet, ist es also gültig, — wieso denn? der Allbarmherzige sagt ja: [77]*Er nehme und schütte*, — schliesse also hieraus, das Nehmen mittels eines anderen Gegenstands heisse ein Nehmen. Ferner sagte Rabba: Man stecke nicht die Festpalme in die Hošâna, da die Blätter dadurch zwischenfallen und eine Trennung bilden könnten. Raba aber sagt, dieselbe Art bilde keine Trennung. Ferner sagte Rabba: Man schneide von der Festpalme nichts ab, während sie mit der Hošâna zusammengebunden ist[78], da dazwischen lose Blätter bleiben, und eine Trennung bilden. Raba aber sagt, dieselbe Art bilde keine Trennung. Ferner sagte Rabba: An der

ארזים הן [45]שנאמר אתן במדבר ארז שטה והדס: Jes. 41,19
רבי מאיר אומר אפילו במשיחה כו׳: תניא אמר 1Suk. 2
רבי מאיר מעשה [46]ביקורי ירושלם שהיו אוגדין את
לולביהן בגימוניות של זהב אמרו לו משם ראיה vgl. Suk. 2b
במינו היו אוגדין אותו מלמטה: אמר להו רבה
להנהו [47]מגדלי הושענא דבי ריש גלותא [48]כי גדליתו
הושענא דבי ריש גלותא [49]שיירי ביה בית יד כי היכי
דלא תיהוי חציצה רבא אמר כל לגאותו אינו חוצץ
אמר רבה לא לינקוט איניש הושענא בסודרא
דבעינא לקיחה תמה וליבא ורבא אמר לקיחה על Jb. 43a
ידי דבר אחר שמה [50]אמר רבא מנא אמינא
לה דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה דתנן
אזוב קצר מספקו בחוט [51]ובכוש וטובל [52]ומעלה ואוזהו Parah. 1
באזוב ומזהן אמאי [53]ולקח וטבל אמר רחמנא [54]אלא Nm. 19,18
לאו שמע מינה לקיחה על ידי דבר אחר שמה
לקיחה ממאי [55]דלמא שאני התם כיון דהכריה בגופיה
דמי אלא מהכא נפל [56]משפופרת לשוקת [57]פסול הא Par. VIII, 1 Col. b
הפילו הוא כשר אמאי [58]ולקח ונתן אמר רחמנא Nm. 19,17
אלא [59]לאו שמע מינה [60]לקיחה על ידי דבר אחר שמה
לקיחה: ואמר [61]רבה לא לדוין איניש לולבא בהושענא
[62]דנתרי טרפי והוי חציצה [63]ורבא אמר בין במינו אינו
חוצץ ואמר [64]רבה לא לינוט איניש לולבא בהושענא Zeb. 110a Bek. 9b
[65]דמשתיירי הוצא והוי חציצה [66]ורבא אמר בין במינו
אינו חוצץ [67]ואמר [68]רבה הדס של מצוה אסור להריח

M 45—שנ׳...והדס ‖ M 46 באנשי ‖ M 47 דמג׳ ‖ M 48
—כי...גלותא M 49 שיירו בהו M 50 אמר...לקיחה
M 51 או בכוש P 52 ועולה אותו M 53 — א ל
M 54 — דלמא ש׳ה P 55 פסולה M 56 לאו
M 57 + דנתינה ע׳י ר א שמה נתינה ה׳נ M 58 רבא
B 59 דדלמא נתרי M 60—ורבא...חוצץ M 61 דלמא
משת׳ הוצין תחובין בלולב והוי M 62 ורבה P 63 אמר׳.

73. Jes. 41,19. 74. Cf. N. 48. 75. Num. 19,18. 76. Bei der Opferung der roten Kuh.
77. Num. 19,17. 78. Wenn die F. unten länger ist als die H., und man das Ueberragende abschneidet, so werden die untersten Blätter vom Strunk abgelöst.

בי אתרוג שר בצפה מותר יתריה בו מאי טעמא
הדם דריחא קאי בי אקציית מריחא אקציית אתרוג
דראכיה קאי בי אקציית מאכיה אקציית ואמר
רבה חדם במחובר מותר לתריח בו אתרוג במחובר
אסיר יתריה בו מאי טעמא הדם דלתריח קאי אי
עשית ריח רא אתי רמצוות אתרוג דראכילה קאי
אי עשית ריח אתי רמצוות ואמר רבה רולב בבבין
ואתרוג בשבאר מאי טעמא הני תרתא מצות והאי
חדא מצוה אמר ריח רבי יהיבה לירבי וזריקא מאי
טעמא לא מכרכין אלא על נטילת לולב הואיל וגבוה
מכרין ותקבחה לאתרוג ולבריך אמר ריח הואיל
ובבעיני גבוה מכרון׃

[ix,1] חיכן היו מנענעי בחדי לה׳ תודו יסוף
יבאמא ה׳ הושיעה נא דברי בית הלל ובית
שמאי אומרין אף באמא ה׳ הצליחה נא אמר רבי
עקיבא צ״ח התיתי בדבן גמליאל ורבי יהושע שכל
העם היו מנענעין את לולביהן והם לא נענעו אלא
באמא ה׳ הושיעה נא׃

גמרא׃ נענוע מאן דכר שמיה הכם קאי בל
לולב שיש בי שלשה טפחים בדי רנענע בו בשר
קאמרי חיכן מנענעין תנן התם שתי הלחם ושני
בבשי עצרת ביצד הוא עושה מניח שתי הלחם על
גבי שני הכבשים ומניף ידי תחתיהן ינענע ומוריך
ומביא מעלה ומוריד שנאמר אשר הונף ואשר הורם

M 64 בי איתקצאי באב איתקצאי M 65 לייתא M 66
M 67 לאוחוי אתי לסיבל M 68 מינו
M 69 מיבא M 70 מבריגן M 71 א ל M 72
M 73 הושיענא P 74 בלכד M 75 וקתני
תנן M 76 וגבי M 77 שתי ידיו תדת הכבשים ומניף
P 78 מיריף.

Myrte des Gebots darf man nicht riechen, am Ethrog des Gebots darf man wol riechen. — Aus welchem Grund? — Die Myrte ist ja zum Riechen bestimmt, wenn man sie nun absondert, so hat man sie vom Riechen abgesondert; der Ethrog ist ja aber zum Essen bestimmt, und wenn man ihn absondert, so hat man ihn nur vom Essen abgesondert. Ferner sagte Rabba: An einer am Baum haftenden Myrte darf man [am Fest] riechen, an einem am Baum haftenden Ethrog darf man nicht riechen. — Aus welchem Grund? — Die Myrte ist ja zum Riechen bestimmt, man wird daher zum Abtrennen derselben nicht verleitet werden, auch wenn dies erlaubt ist, der Ethrog ist ja aber zum Essen bestimmt, und wenn dies erlaubt sein würde, könnte man zum Abpflücken desselben verleitet werden. Ferner sagte Rabba: Man halte die Festpalme in der Rechten und den Ethrog in der Linken. — Aus welchem Grund? — Jene fasst drei Gebote, dieser aber nur ein Gebot. R. Jirmeja sprach zu R. Zeriqa: Weshalb sagt man im Segenspruch nur: «wegen des Nehmens der Festpalme»? — Weil diese höher ist als jene alle. — Sollte man aber den Ethrog hoch heben und [über ihn] den Segen sprechen!? Dieser erwiderte: Jene ist ja an und für sich höher als die anderen.

[ix,1] AN welcher Stelle [im Loblied] pflegte man sie zu schütteln? — Bei [den Worten] Preiset den Herrn, am Beginn und am Schluss [des Abschnitts], und bei [den Worten] Ach, Herr hilf doch! Worte der Schule Hillels, die Schule Šammajs sagt: auch bei [den Worten] Ach, Herr, gib doch Gelingen. R. Âqiba erzählte: Ich beobachtete R. Gamaliél und R. Jehoŝúa, und während das ganze Publikum die Festpalmen schüttelte, schüttelten sie diese nur bei [den Worten] «Ach, Herr, hilf doch!

GEMARA. Wer spricht da vom Schütteln!? — Dort heisst es: Eine Festpalme, die drei Handbreiten hat, dass man sie schütteln kann, ist brauchbar, und hier erklärt er, an welcher Stelle man sie zu schütteln pflegte. Dort wird gelehrt: Wie pflegte man mit den zwei Broten und den zwei Lämmern[81] am Versammlungsfest[82] zu verfahren? — [Der Priester] legte die zwei Brote auf die zwei Lämmer, und die beiden Hände unter sie, sodann hob er sie hoch und webte sie hin und her, nach oben und

79. Mit der F. werden auch die Myrte u. die Bachweide zusammengebunden. 80. Cf. Bd. I S. 40 N. 4. 81. Cf. Lev. 23,19,20. 82. Od. das Wochenfest, vulgo Pfingsten. In der Bibel wird עצרת nur für den letzten Tag des Hütten- u. den letzten Tag des Pesahfestes gebraucht. Cf. ZDMG. Bd. XL. p. 644 ff.

nach unten, denn es heisst: *Die gewebt und hochgehoben wurde.* R. Johanan sagte: Hin und her, dem |zu Ehren|, dessen die vier Himmelsrichtungen sind, nach oben und unten, dem |zu Ehren|, dessen Himmel und Erde sind. Im Westen lehrten sie Folgendes: R. Ḥama b. Ûqaba sagte im Namen des R. Jose b. R. Ḥanina: Hin und her, um die bösen Winde fern zu halten, nach oben und nach unten, um böse Taue fern zu halten. R. Jose b. Abin, nach Anderen, R. Jose b. Zebila, sagte: Dies beweist, dass sogar das Nebensächliche des Gebots die Unglücksfälle fern hält: das Weben ist ja nur Nebensächliches zum Gebot, dennoch hält es böse Winde und Taue fern. Raba sagte: Ebenso auch die Festpalme. R. Aḥa b. Jâqob pflegte sie hin und her zu schwingen und zu sprechen: Das ist ein Pfeil in die Augen des Satans. Dies ist aber eine Unsitte, weil man ihn dadurch reizt.

WER VON DER REISE KOMMT UND KEINE FESTPALME ZUR HAND HATTE, NEHME SIE, SOBALD ER NACH HAUS KOMMT |SOFORT, SOGAR| BEI TISCH. HAT MAN SIE MORGENS NICHT GENOMMEN, SO NEHME MAN SIE ABENDS, DENN |DAS GEBOT| DER FESTPALME ERSTRECKT SICH AUF DEN GANZEN TAG.

GEMARA. Es heisst, man nehme sie bei Tisch, demnach unterbreche man ihretwegen |die Mahlzeit|, ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Hat man angefangen, so unterbreche man nicht. R. Saphra erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo noch am Tag Zeit vorhanden ist, das Andere, wo am Tag keine Zeit mehr vorhanden ist. Raba erwiderte: Was ist dies überhaupt für ein Widerspruch, vielleicht ist dies nur bei |einem Gebot| der Gesetzlehre, während jenes von einem der Rabbanan spricht[84]!? Vielmehr, sprach Raba, wenn hier einzuwenden ist, wende man Folgendes ein: |Zuerst heisst es,| man nehme sie sobald man nach Haus kommt sofort, hieraus, dass man |die Mahlzeit| unterbreche, nachher aber heisst es: hat man sie morgens nicht genommen, so nehme man sie abends, hieraus, dass man sie nicht unterbreche!? Hierzu sprach R. Saphra, dies sei kein Widerspruch, das Eine, wo noch am Tag Zeit vorhanden ist, das Andere, wo am Tag keine Zeit mehr vorhanden ist. R. Zera sprach: Was ist dies für ein Einwand, vielleicht ist es thatsächlich Gebot, |die Mahlzeit| zu unterbrechen, hat man sie aber nicht unterbrochen, so nehme man |die Festpalme| am Abend,

84 Die angez. Lehre handelt vom Gebet, das ja rabbanitisch ist; cf. Bd. I S. 337 Z. 6.

אלא אמר רבי זירא לעולם בדאמרינן מעיקרא
ידקשיא לך הא דאמרינן הא דרבנן הכא ביום טוב
שני דרבנן עבחורין דקא נגעי מדקתני מי שבא
בדרך יאכל ביומו דומב דאי מלקא דעלך ביום טוב
ראשון מי שרי׃

[IX] שנינו: עבד או אשה או קטן מקדין איתי
עניה אדרתיה מה שהן אומרים יתהי לון מאירה
אב הוה גדיל מקרא איתי עניה אדרתיה הלויתה׃
מקום שנהגו לכפול יכפול לפשוט יפשוט לברך xi,1
אדם יברך אדרבה הכל במנהג המדינה׃

גמרא. תני רבנן באמת אמרו כן מברך לאביו
ועבד מברך רבו אשה מברכת לבעלה אבל אמרו
הכמים תבא מאירה לאדם שאשתו ובניו מברכין
מי אמר רבא הלכתא עבידתא אבא למשמע מפומיה
דהדיוט הוא איתי הלויתה יהן אומרים הללויה
בבאן שמצינו לעניית הלויתה הוא איתי הללויה עבדי
ה יהן אומרים הללויה בבאן שאם היה גדול מקרא
איתי עניה אחרי הלויתה הוא איתי הודו ליי יהן
אומרים הודו ליי בבאן שמצינו לעניית ראשי פרקים
אתני נעי אמרי יי הגן בי רבא בציעה לעניית ראשי
פרקים הוא איתי אנא ה׳ הושיעה נא יהן אומרים אנא
ה׳ הושיעה נא בבאן שאם היה קטן מקרא איתי עניין
אחריו מה שהוא איתי הוא איתי אנא ה׳ הצליחה
נא יהן אומרים אנא ה׳ הצליחה נא בבאן שאם אי
לכפול ביצל הוא איתי ברוך הבא יהן אומרים בשם
ה׳ בבאן לשמע בעניה׃ בעי מיניה מרבי חייא בר

M 95 אבוי רבא לעני ‖ M 96 מדקתני
M 97 יאי ‖ M 98 יתהא. B יתבא ‖ M 99 ואם גדול
B 1 את ‖ BM 2 — את ‖ M 3 היה ‖ M 4
+אמרו ‖ M 5 —אמר...רבא ‖ M 6 עונין אחריו כך מבאן
M 7 עניה ‖ M 8 כי מיבאן ‖ M 9 שהשומע.

da [das Gebot, der Festpsalme sich auf den ganzen Tag erstreckt. Vielmehr, sprach R. Zera, thatsächlich, wie wir zuerst erklärt haben, wenn du aber einwendest: das Eine ist ja [ein Gebot] der Gesetzlehre, während das Andere ein rabbanitisches ist, hier handelt es vom zweiten Festtag, der ebenfalls rabbanitisch ist. Dies ist auch zu beweisen: es heisst ja: wer von der Reise kommt und keine Festpsalme zur Hand hatte, wäre dies denn am ersten Tag erlaubt!?

WENN JEMANDEM EIN SKLAVE, EINE FRAU, ODER EIN MINDERJÄHRIGER DAS LOBLIED VORLIEST, SO SPRICHE ER IHNEN NACH; ABER FLUCH TREFFE IHN. WENN IHM EIN ERWACHSENER VORLIEST, SO ANTWORTE ER NUR: HALLELUJAH. AN ORTEN, WO ES ÜBLICH IST [DIE VERSE] ZU WIEDERHOLEN, WIEDERHOLE MAN, EINMAL ZU LESEN, LESE MAN EINMAL, NACHHER DEN SEGEN[85] ZU LESEN, LESE MAN NACHHER DEN SEGENSSPRUCH. ALLES NACH DEM LANDES[86]

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Thatsächlich sagten sie [dies] für einen [minderjährigen] Sohn für seinen Vater, ein Sklave für seinen Herrn und eine Frau für ihren Mann den Tischsegen vorlesen darf, jedoch sagten die Weisen: Fluch treffe den, dem seine Frau oder [sein] Tischsegen vorlesen. Raba sagte: Bedeutende Lehren sind aus dem Ritus vom Loblied zu entnehmen: Er[85] spricht: Hallelujah, und sie antworten: Hallelujah; hieraus, dass es Gebot ist, Hallelujah zu antworten. Er spricht: «[86]Preiset, ihr Knechte des Herrn», und sie sprechen Hallelujah, hieraus, dass man Hallelujah antworte, wenn ein Erwachsener vorliest. Er spricht: «Dankt dem Herrn», und sie antworten: Dankt dem Herrn»; hieraus, dass es Gebot ist, mit den Anfängen der Absätze zu antworten. Es wurde auch gelehrt: R. Ḥanan b. Raba sagte: Es ist Gebot, mit den Anfängen der Absätze zu antworten. Er spricht: «Ach, Herr, hilf doch», und sie antworten: «Ach, Herr, hilf doch»; hieraus, dass, wenn ein Minderjähriger jemandem vorliest, man ihm nachspreche. Er spricht: «Ach, Herr, gieb doch Gelingen», und sie antworten: Ach, Herr, gieb doch Gelingen»; hieraus, dass man, wenn man will, wiederholen darf. Er spricht «Gepriesen der Kommende», und sie antworten: Im Namen des Herrn»; hieraus, dass das Horchen dem Antworten gleiche.

Man fragte R. Ḥija b. Abba: wie ist es, wenn man gehorcht und nicht geant-

85. Der Vorbeter. 86. Ps. 113,1.

wortet hat? Dieser erwiderte: Gelehrte, Schullehrer, Volksvorsteher und Redner sagten, wenn man gehört und nicht geantwortet, habe man sich seiner Pflicht entledigt. Es wurde auch gelehrt: R. Šimôn b. Pazzi sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi, im Namen Bar-Qapparas: Woher, dass das Horchen dem Antworten gleicht? – es heisst: "*Alle Worte, die Jôšijahu gelesen hat*; las sie etwa Jôšijahu? Šaphan las sie ja! wie es heisst: "*Und Šaphan las dem König all diese Worte vor*; schliesse hieraus, dass das Horchen dem Antworten gleicht. Vielleicht las sie Jôšijahu selbst, nachdem ihm Šaphan vorgelesen hatte!? R. Aha b. Jâqob erwiderte: Dies ist nicht einleuchtend, es heisst ja: "*Weil dein Herz erweicht ward und du dich vor dem Herrn gedemutigt hast, als du all diese Worte hörtest*: als du hörtest, nicht als du lasest. Raba sagte: Man sage nicht: Gesegnet sei der Kommende und darauf im Namen des Herrn, sondern zusammen: Gesegnet sei der Kommende im Namen des Herrn» R. Saphra sprach zu ihm: Mošeh, willst du Recht haben!? in beiden Fällen schliesst man ja den Satz, somit kommt es uns darauf nicht an. Raba sagte: Man sage nicht: «Sein grosser Name sei und nachher: «gebenedeiet»", sondern zusammen: «Sein grosser Name sei gebenedeiet». R. Saphra sprach zu ihm: Mošeh, willst du Recht haben!? in beiden Fällen schliesst man ja den Satz, somit kommt es uns darauf nicht an.

אבא שמע והא ענה מהו אמר להו חכימיא וכפריא
ורישיה עבא ודרשיא אמרו שמע ולא ענה יצא Ber.45b
אתמר נמי אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע
בן לוי משום בר קפרא מניין לשומע כעונה דכתיב
את הדברים אשר קרא יאשיהו ובי יאשיהו מקראן 1 Reg.22,16
והלא שפן קראן דכתיב ויקראהו שפן את כל ה דברים 10 ...10
האלה לפני המלך אלא מיבאן לשומע כעונה ודיבא
בתר דקראנהו שפן קרא יאשיהו אמר רב אחא בר
יעקב לא כלקא דעתך דכתיב ינן רך לבבך ותכנע 11 v. 19
רפני ה בשמעך את הדברים האלה בשמעך ולא
בקראך אמר רבא לא ליבא אינש ברוך חבא והדר בשם
ה אלא ברוך חבא בשם ה בהדדי אמר ליה רב ספרא
משה שפיר קאמרת אלא התם והבא אכוכי ביתהא Fol.39
הוא ולית לן בה אמר רבא לא ליבא אינש יהא שביה
רבא והדר מברך אלא יהא שביה רבא מברך בהדדי
אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת אלא התם
והבא אכוכי ביתהא הוא ולית לן בה מקום שנהגו
לכפול תנא רבי כופל בה דברים רבי אלעזר בן פרטא Pes.117a f.
מוסיף בה דברים באי מוסיף אמר אביי מיסוף Pes.10
לכפול מאודך ולמטה לברך אחריו ירבך אמר
אביי לא שנו אלא לאחריו אבל לפניו מצוה לברך Pes.117b
דאמר רב יהודה אמר שמואל בל הבצות בולן מברך Z.7 ממוט
עליהן עובר לעשייתן ובאי משמע דהאי עובר ליישנא Men.35b
דאקדומי הוא דאמר רב נחמן בר יצחק דכתיב Num.6a
ויהי אחימעץ דרך הכבר ויעבר את הכושי אביי 2 Sam18,23

M 10 ורישי ‖ M 11 אמרין ‖ M 12 — משום ב"ק
M 13—אלא ‖ M 14 עיין בהו יאש' ‖ M 15 בקראך לא
נאמר אלא בשמעך א"ר M 16 בהד P 17 קאמרינן
M 18 מיהו אסוקי M 19 אלא...בהדדי + M 20
בעלמא " M 21 כאי...יברך " M 22 דכ.

AN ORTEN, WO ES ÜBLICH IST, [DIE VERSE] ZU WIEDERHOLEN. Es wird gelehrt: Rabbi wiederholte da manches, R. Eleâzar b. Proto[92] fügte da manches hinzu.— Was fügte er hinzu? Abbaje erwiderte: Er fügte die Wiederholung hinzu, von «Ich danke» und weiter.

NACHHER DEN SEGEN ZU LESEN, LESE MAN. Abajje sagte: Dies nur nachher, vorher aber ist es Gebot, den Segen zu lesen; R. Jehuda sagte nämlich im Namen Šemuéls: Bei allen Geboten spreche man den Segen vor [ôber] der Ausübung. — Wieso ist es erwiesen, dass ôber die Bedeutung "vor" hat? — (Denn) R. Nahman b. Jiçhaq erklärte: Es heisst: "*Da lief Ahimaâç den Weg durch die Aue und kam dem Mohren vor [vajaâbor]*. Abajje erklärte: Hieraus: "*Er aber ging vor [âbar] ihnen.*

87. ii Reg. 22,16; die hier citirten Verse weichen in ihrem Wortlaut vom massor. Text stark ab. 88. ii Reg. 22,10. 89. ib. V. 19. 90. Cf. Bd. I S. 555 N. 1. 91. Satz aus dem Kaddisch (Huldigungssegen), der bei jedem Gebet vom Vorbeter gesprochen wird. 92. Wahrsch. Πρῶτος (Vorderster, Erster) bek. griech. Name. 93. ii Sam. 18,23. 94. Gen. 33,3.

אמר מהבא יהוא עבר לפניהם ואוכלית אינא מהבא
יעבר מלכם לפניהם יהוה בראשם׃

[Mi.2] לוקח לולב מחבירו בשבועית נותן לו אתרוג
במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית׃

גבריא לא ניתי ליהב ליה במתנה מהו אמר
רב הונא מבליע ליה דמי אתרוג בלולב ליהוי
ליה בחדיא דפי שאין מיסרין דמי פירות שביעית
לעם הארץ דתניא אין מיסרין דמי פירות שביעית
לעם הארץ ייתר מזון שיש בעודות יאם מכר
יאמר הבי מעית הלכי יהי מהולין על פיות שיש
לי בתוך ביתי וכא ואוכלן בקדושת שביעית במה
דברים אמורים בלוקח מן המיפקר אבל בלוקח מן
המשומר אפילו בכחצי איסר אסיר מיתיב רב ששת
מן המיפקר שלש סעודות ותו לא ורמינהו הפונס
יהודיזין והשיטין והתלוגית יהכוסבר שבהרים
והכרפס שבגבעות והגרגיר של אפר פטירין מן
המעשר יניקחין מבי אדם בשביעית דפי שאין
ביוצא בהן נשברי הוא מיתיב רמי יהוא מפקר לה
בבדי מן שני ומן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי
יוחנן בבדי מן שני מאי משמע דהאי מן לישנא
דמיעוטי הוא דכתיב ויתן רחם חמרך ועד אי הכי
הילב נמי ניבייר בי ששית הנכנס לשביעית הוא אי
הכי אתרוג נמי בת ששית הנכנסת לשביעית הוא
אתרוג בתי דקטנה אורגין הוא בין רבן גמליאל
יבין רבי אליעזר לענין שביעית אתרוג בתר הנטה
אורגין דתנן אתרוג שית ראיין בשלשה דרכים ונורקין
בדרך אחד שוה לאילן בשלשה דרכים לערלה
וברבעי ולשביעית ונורקין בדרך אחד שבשעת לקיטתו

Wenn du aber willst, sage ich: hieraus: *Vor ihnen schreitet [yaabor] ihr König, und der Herr an ihrer Spitze.*

WENN MAN VON SEINEM NÄCHSTEN IM BRACHJAHR[97] EINE FESTPALME KAUFEN WILL, SO VERLANGE MAN DEN ETHROG ALS GESCHENK, DA MAN IHN IM BRACHJAHR NICHT KAUFEN DARF.

GEMARA. Wie ist es, wenn er ihn ihm nicht schenken will? R. Hona erwiderte: So lasse er ihn den Preis des Ethrogs auf den Preis der Festpalme aufschlagen. Soll er ihm doch den Preis direkt zahlen!? — Man darf einem Mann aus dem gemeinen Volk das Geld für Brachjahrsfrüchte nicht geben; es wird nämlich gelehrt: Man darf vom Geld für Brachjahrsfrüchte einem Mann aus dem gemeinen Volk nicht mehr als zu drei Mahlzeiten geben; hat man ihm aber gegeben, so spreche man: Dies Geld sei gegen Früchte profanirt, die ich zu Haus habe, sodann esse man sie unter [Beobachtung der] Heiligkeitsvorschriften für die Brachjahrsfrüchte. Dies nur, wo man vom Freien kauft, wenn aber vom Bewachten, so darf man ihm auch nicht einen halben Assar geben. R. Šešeth wandte ein: ¿Vom Freien nur zu drei Mahlzeiten, nicht mehr, ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Raute, wilde Beermelde[97], Portulak, Bergkoriander, Flussepich und die Wiesenrauke sind zehntfrei und dürfen im Brachjahr von jedem gekauft werden, weil man dergleichen nicht verwahrt. Er erhob diesen Einwand und erklärte es selbst: Nur soviel, als zur Ration [man] nötig ist; ebenso erklärte auch Rabba b. Bar-Hana im Namen R. Johanans: nur soviel, als zur Ration nötig ist. — Wieso ist es erwiesen, dass "man" die Bedeutung Ration hat? — Es heisst: [98]*Und der König wies ihnen [vajman] ihre tägliche Ration* &c. — Demnach sollte dies auch von der Festpalme gelten!? — Die Festpalme ist aus dem sechsten Jahr und reichte in das Brachjahr. — Demnach ist ja auch der Ethrog aus dem sechsten Jahr in das Brachjahr hineingereicht!? — Beim Ethrog richten wir uns nach dem Pflücken. — ¿Aber bezüglich des Brachjahrs richten wir uns ja sowol nach R. Gamaliél als auch nach R. Eliêzer, auch beim Ethrog nach der Reife, denn es wird gelehrt: Der Ethrog gleicht in drei Hinsichten dem Baum und in einer Hinsicht dem Kraut; er gleicht in drei Hinsichten dem Baum, hinsichtlich des Ungeweihten, der Vierjahrspflanze[99] und des Brachjahrs[100], in einer Hinsicht dem Kraut: dass er beim Pflücken

95. Mich. 2,13. 96. Eigentl. Siebentjahr; cf. Ex. 23,10,11 u. Bd. I S. 267 ff. 97. Statt: והשושם ist השושם zu lesen. 98. Dan. 1,5. 99. Cf. Lev. 19,24 u. Bd. I S. 304 ff. 100. Dass

M 23 מעם הארץ בש׳ ‖ M 24 אבל ‖ M 25 לו מתו
M 26 ולוקח ‖ M 27 — חרי ‖ P 28 + של ‖ M 29
M 30 שבאפר והרוכוון והכנשים והחבשים והתלגיות
M 31 רב הונא ‖ M 32 — בג׳ דרכים.

verzehntet wird. Worte R. Gamaliéls; R. Eliézer sagt, der Ethrog gleiche in jeder Beziehung dem Baum. — Er ist der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Jose erzählte, Ptolomäus habe im Namen von fünf Aeltesten bezeugt, dass man sich bezüglich des Verzehntens beim Ethrog nach dem Pflücken richtet, unsere Meister stimmten in Uša ab und beschlossen: sowol bezüglich des Verzehntens als auch bezüglich des Brachjahrs. — Wer spricht da vom Brachjahr!? [Diese Lehre] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Beim Ethrog richte man sich bezüglich des Verzehntens nach dem Pflücken, und bezüglich des Brachjahrs nach der Reife, aber unsere Meister stimmten in Uša ab und beschlossen, dass man sich beim Ethrog sowol bezüglich des Verzehntens als auch bezüglich des Brachjahrs nach dem Pflücken richte. — ¿¡Also nur aus dem Grund, weil die Festpalme aus dem sechsten Jahr ist und in das Brachjahr hineinreicht, aus dem Brachjahr selbst wäre sie demnach heilig, — warum denn? sie ist ja nichts weiter als Holz, und das Holz unterliegt ja nicht der Heiligkeit des Brachjahrs; es wird nämlich gelehrt: Wenn man Blätter von Zweigen und Weinstöcken auf dem Feld aufschobert, so sind sie, falls man sie als Futter sammelt, der Heiligkeit des Brachjahrs unterworfen, falls man sie als Brennholz sammelt, der Heiligkeit des Brachjahrs nicht unterworfen. — Anders ist es bei diesen, da der Schriftvers ausdrücklich sagt: [101]*Für euch zum Essen*: für euch gleich dem Essen, nämlich, nur das, bei dem der Genuss mit der Vernichtung zusammentrifft, ausgenommen ist also das Brennholz, bei dem der Nutzen erst nach der Vernichtung entsteht. — Es giebt ja aber auch Kienholz[102], bei dem der Nutzen mit der Vernichtung zusammentrifft!? Raba erwiderte: Gewöhnliches Holz ist zum Heizen bestimmt.

Bezüglich des Brennholzes [streiten] Tannaím; es wird gelehrt: Man darf Früchte vom Brachjahr nicht zu Einweich- oder Waschlauge benutzen; R. Jose sagt, man dürfe sie dazu wol benutzen. — Was ist der Grund des ersten Tanna? — Der Schriftvers lautet: *zum Essen*, also nicht zu Einweich- oder Waschlauge. — Was ist der Grund R. Joses? — Der Schriftvers lautet, *für euch*, also für all eure Bedürfnisse, selbst zu Einweich- oder Waschlauge. — Und der erste Tanna, es heisst ja: *für euch*!? — Dies erklärt er: für euch gleich dem Essen, nur zu dem Zweck, bei dem der

man sich nach der Blüte richtet. 101. Lev. 25,6. 102. Zum Zünden od. Leuchten; nach R. Han. aus [illegible]; vgl. jed. Cod. M.

שהנאתי יציאתו שזה יצאו משרה וכבוסה שהנאתן
אחר ביעורן ורבי יוסי הא כתיב לאכלה תהוא ביבעי
ליה לאכלה ולא למלוגמא "בדתניא לאכלה ולא
למלוגמא אתה אומר לאכלה ולא למלוגמא או אינו
אלא ולא לכבוסה בשהיא אומר לכם הרי לכבוסה
אמור הא מה אני מקיים לאכלה ולא למלוגמא
מה ראית ליבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא
מרבה אני את הכבוסה ששוה בכל אדם ומוציא Col.b
את המלוגמא שאינו שוה לכל אדם מאן תנא להא
דתנו רבנן לאכלה ולא למלוגמא לאכלה ולא לזולוק
לאכלה ולא לעשות ממנה אפיקטוזיון במאן כרבי
יוסי דאי רבנן הא אינא נמי משרה וכבוסה; אמר
רבי אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח
ורבי יוחנן אמר בין דרך מקח בין דרך חילול מאי
L.25,13 טעמא דרבי אלעזר "דכתיב בשנת היובל הזאת וגו'
v.14 "וכמכור ליה כי תמכרו ממכר "דרך מקח ולא דרך
v.12 חילול ורבי יוחנן מאי טעמא "דכתיב כי יובל הוא
קדש מה קדש בין דרך מקח בין דרך חילול אף
שביעית בין דרך מקח בין דרך חילול ורבי יוחנן
האי כי תמכרו ממכר מאי עביד ליה מיבעי ליה
Qid.20a לכדרבי יוסי בר חנינא דתניא "אמר רבי יוסי בר
Ar.30b חנינא בוא וראה כמה "קשה אכלה של שביעית
Ar.5 "וכי אדם נושא ונותן בפירות "שביעית "לסוף מוכר
את "מטלטליו "שנאמר בשנת היובל הזאת תשובו
איש אל אחוזתו וכתיב ליה כי תמכרו ממכר לעמיתך
"וגו' ורבי "אלעזר האי קרא "דרבי יוחנן מאי עביד

Genuss mit der Vernichtung zusammentrifft, ausgenommen Einweich- und Waschlauge, bei denen der Nutzen erst nach der Vernichtung [der Früchte] entsteht. Und R. Jose, es heisst ja: *zum Essen*!? Hieraus folgert er: zum Essen, nicht aber zu einem Pflaster. So wird auch gelehrt: *Zum Essen*, also nicht zu einem Pflaster. ¿Du sagst: zum Essen, nicht aber zu einem Pflaster, vielleicht (nicht so, sondern:) nicht zu Waschlauge. Es heisst ja: *zur euch*, also auch zu Waschlauge, wenn es nun heisst: *zum Essen*, [erkläre:] zum Essen, nicht aber zu einem Pflaster. Was veranlasst dich, die Waschlauge einzuschliessen und das Pflaster auszuschliessen? Ich schliesse die Waschlauge ein, die für jeden Menschen verwendbar ist, und ich schliesse das Pflaster aus, das nicht für jeden Menschen verwendbar ist. ¿Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre der Rabbanan: Zum Essen, nicht aber zu einem Pflaster, zum Essen, nicht aber zum Spritzen, zum Essen, nicht aber daraus ein Brechmittel zu bereiten, — die des R. Jose, denn nach den Rabbanan ist ja auch Einweich- und Waschlauge [auszuschliessen].

R. Eleâzar sagte: [Früchte vom] Brachjahr können nur durch Kauf profanirt werden, R. Johanan sagte: sowol durch Kauf als auch durch Tausch. Was ist der Grund R. Eleâzars? Es heisst: "*In solchem Jubeljahr* &c. Und darauf heisst es: "*Wenn ihr etwas verkauft*, also nur durch Kauf, nicht aber durch Tausch. — Was ist der Grund R. Johanans? — Es heisst: "*Denn das ist ein Jubeljahr, es soll euch heilig sein:* wie man Heiligengut sowol durch Kauf als auch durch Tausch [profaniren kann], ebenso auch [Früchte vom] Brachjahr, sowol durch Kauf als auch durch Tausch. — Wofür verwendet R. Johanan [die Worte] *wenn ihr etwas verkauft*? — Diese verwendet er für die Lehre des R. Jose b. Hanina; es wird nämlich gelehrt: R. Jose b. Hanina sagte: Komme und siehe, wie streng ist sogar ein Stäubchen vom Brachjahrsgesetz ft. Wenn jemand mit Früchten vom Brachjahr Handel treibt, so verkauft er zuletzt sogar seine beweglichen Sachen, denn es heisst: *In solchem Jubeljahr sollt ihr ein jeder wieder zu seinem Besitz kommen*, und darauf heisst es: *Wenn ihr eurem Nächsten etwas verkauft* &. — Wofür verwendet R. Eleâzar den von R. Johanan angezogenen Vers? — Aus diesem folgert er folgende

M 40 בדת...א א למלוגמא M 50 ומה M 51 +אני
M 52 בכל P 53 אלעזר M 54 אמר קרא M 55 וכתיב
M 56 מה להלן ד מ אין ד ח ר א אף כאן ד מ אין ד ח ר א
ור"י || M 57 + מיובל || M 58 ר"י ב"ר חנינא או'
M 59 +היא M 60 שהרי M 61 +של M 62
דכ לאכלה ולא לסחורה סוף M 63 אחזותו דכת'
B 64 + ואת כליו M 65 וגו'. + לא חזר בו סוף מוכר
את ביתו לח"ב סוף מוכר את בתו לח"ב סוף מלוה ברבית
לח ב סוף מוכר את עצמו לא דיו לוים אלא אפי לגוי M 66 דר"י.

103. Lev. 25,13. 104. Ib. V. 14. 105. Ib. V. 12.

Lehre: *Denn das ist ein Jubeljahr, es soll heilig sein*: wie das Heiligengut seinen Preis erfasst[107], so erfassen auch die Brachjahrs|früchte| ihren Preis. Es wird übereinstimmend mit R. Eleâzar gelehrt, und es wird übereinstimmend mit R. Johanan gelehrt. Es wird übereinstimmend mit R. Eleâzar gelehrt: Die Brachjahrs|früchte| erfassen ihren Preis, denn es heisst: *Denn das ist ein Jubeljahr, es soll euch heilig sein*: wie das Heiligengut seinen Preis erfasst, so erfassen auch Brachjahrs|früchte| ihren Preis. Demnach sollten ja aber die Brachjahrs[früchte] ihren Preis erfassen und selbst profanirt werden, wie auch das Heiligengut seinen Preis erfasst und selbst profanirt wird!? — daher heisst es: *sein*, sie müssen nämlich bei ihrem [Heilig]sein verbleiben. Zum Beispiel: Hat man für die Brachjahrsfrüchte Fleisch gekauft, so muss beides im Brachjahr fortgeräumt werden; hat man für das Fleisch Fische gekauft, so wird das Fleisch profanirt, während die Fische an seine Stelle treten; hat man für die Fische Wein gekauft, so werden die Fische profanirt, während der Wein an ihre Stelle tritt; hat man für den Wein Oel gekauft, so wird der Wein profanirt, während das Oel an seine Stelle tritt. Das Allerletzte verfällt also dem Brachjahrsgesetz, bleibt. Da er nun [den Ausdruck] "verkauft" Kauf, nicht aber durch Tausch. Es wird Sowol Brachjahrsfrüchte, als auch zweiter Zehnt dürfen gegen Tier, Wild oder Geflügel, lebend oder geschlachtet, getauscht werden — Worte R. Meírs; die Weisen sagen, wol dürfen sie gegen geschlachtete getauscht werden, nicht aber gegen lebendige, mit Rücksicht darauf, man könnte ganze Herden züchten. Raba sagte: Der Streit besteht nur bezüglich männlicher Tiere, bezüglich weiblicher aber geben alle zu, dass man sie nur gegen geschlachtete, nicht aber gegen lebendige tauschen darf, mit Rücksicht darauf, man könnte ganze Herden züchten. R. Aši sagte: Der Streit[108] besteht nur bezüglich der originären Frucht, bezüglich des Erlöses aber geben alle zu, dass sowol durch Kauf als auch durch Tausch. Und (weshalb gebraucht er aber den Ausdruck "kaufen"), da er im Anfangsatz den Ausdruck "kaufen" gebraucht, so gebraucht er ihn auch im Schlusssatz[109]. Rabina richtete gegen R. Aši folgenden

ליה מיבעי ליה לכדתניא כי יובל היא קדש תה
קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה
תניא כוותיה דרבי אלעזר ותניא כוותיה דרבי יוחנן
תניא כוותיה דרבי אלעזר [67] שביעית תופסת את Q.d. 58a Az. 54a
דמיה שנאמר כי יובל היא קדש [68] תהיה לכם תה
קדש תופס את דמיו [69] אף שביעית תופסת את דמיה
[70] אי מה קדש תופס [71] דמיו ויוצא לחולין אף שביעית
תופסת את דמיה ויוצאת לחולין תלמוד לומר תהיה
בחוייתה תהא היא ביצד לקח בפירות שביעית בשר
אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בשבר דעים יצא
בשר ונכנסו דעים לקח בדעים יין יצאו דעים ונכנס
יין לקח בין שבו יצא יין ונכנס שבו הא ביצד
[72] אחרון אחרון [73] נכנס בשביעית ופרי עצמו אסור Seb. viii, 7 Qid. 58a Az. 54b Bek. 9a
מדקתני לקח לקח אלמא דרך מקח אין דרך חילול
לא תניא כוותיה דרבי יוחנן אחד שביעית ואחד
מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועיף בין חיין
בין שחוטין דברי רבי מאיר וחכמים אומרים על
שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין נזירה שמא
יגדל מהן עדרים [73] אמר [74] רבא מחלוקת [75] בזכרים אבל Fol. 41
בנקבות דברי הכל על שחוטין מתחללין על חיין
אין מתחללין נזירה שמא יגדל מהן עדרים אמר רב
אשי מחלוקת בפרי ראשון אבל בפרי שני [76] דברי הכל
בין דרך מקח בין דרך חילול [76] והא דקתני לקח
[77] איידי דתנא רישא לקח תנא נמי כיפא לקח
איתיביה רבינא לרב אשי מי שיש לו כלי של

M 67 —שב'...דמיה ‖ P 68 יהיה ‖ B 69 +ואפור
B 70 +ואפורה ‖ P 71 —דמיו ‖ M 72 נתפס ‖ M 73 ○
אמר...עדרים ‖ M 74 [עולא] ‖ M 75 — ד"ה ‖ M 76
+ מחללין ‖ B 77 +לקח.

während die originäre Frucht verboten braucht, so ist zu entnehmen: nur durch übereinstimmend mit R. Johanan gelehrt:

106. Dh. wenn das H. durch Geld ausgelöst wird, so wird die Heiligkeit auf das Geld übertragen, während jenes profan wird. 107. Mit Anschluss an Dt. 26,13; cf. Bd. I S. 304 Z. 23 ff. 108. Zwischen R. El. u. R. Joh. 109. Dh. in der folgenden Barajtha, in der von den für den Zehnterlös gekauften Gegenständen gesprochen wird.

שביעית יבוקש ליקח בו חלוק ביצד יעשה ילך אצל הנוזני הרגיל אצלו ואומר [לו] תן לי בסלע פירות ונותן לו וחוזר ואומר לו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה "והוא אומר לו הא לך סלע זו במתנה והלה לוקח בהן מה שירצה והא הכא דפרי שני הוא וקתני דרך מקח אין דרך חילול לא אלא אמר רב אשי מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון דברי הכל דרך מקח אין דרך חילול לא והא "דקתני אחד שביעית "ואחד מעשר שני מאי שביעית דמי שביעית דאי לא תימא הכי "מעשר מעשר ממש והא כתיב "צורת הכסף בידך אלא "דמי מעשר הכא נמי דמי שביעית:

D 14,25

[xij] P 1,30d

ראשונה היה לוקב נוטל במקדש שבעה וכמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא "לולב נוטל במדינה שבעה "זכר למקדש ושיהא יום הנף בולו אסור:

גמרא. מנא לן דעבדינן זכר למקדש אמר רבי יוחנן דאמר קרא הנני מעלה ארוכה לך ומכתיתך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה "דורש אין לה מבלי דבעיא דרישה: ושיהא יום הנף: מאי טעמא מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד בי לא אכלנו בהאיר "מזרח השתא נמי ניכול "ואינהו לא ידעי דאשתקד הוא היה "עימר האיר "מזרח התיר השתא דאיכא

Jer. 30,17

Is. 65b

M 78 ומזור ונותן לו הסלע בית שבועית שיש לי בביתי
וכא ויקח בהן M 79 תני M 80 ואחד...שבועית
M 81 אלא M 82 מאי מעשר M 83 לולב
M 84 זל מ M 85 הא ל M 86 המ M 87
B 88 בית המקדש. ולא ידעי אשתקד האיר

Einwand: Wie macht man, wenn man einen Selâ vom Erlös von Brachjahrsfrüchten hat und dafür ein Hemd[110] kaufen will? — so gehe man zu einem bekannten Krämer und spreche zu ihm: «Gieb mir für einen Selâ Früchte», und wenn dieser sie ihm giebt, spreche man: «Diese Früchte seien dir geschenkt»; darauf sage jener: Da hast du diesen Selâ als Geschenk, alsdann darf man dafür Alles kaufen, was man wünscht. Hier handelt es ja vom Erlös, dennoch lehrt er, nur durch Kauf, nicht aber durch Tausch!? Vielmehr, sagte R. Aši, der Streit besteht nur bezüglich des Erlöses, bezüglich der originären Frucht aber geben alle zu, dass nur durch Kauf, nicht aber durch Tausch. — Es heisst ja aber: sowol Brachjahrsfrüchte als auch zweiter Zehnt!? — Unter Brachjahrsfrüchten ist der Erlös der Brachjahrsfrüchte zu verstehen. Wolltest du nicht so erklären, so müsste man ja unter Zehnt ebenfalls den originären Zehnt verstehen, und es heisst ja: "*Du sollst das Geld in deiner Hand binden*"[113]; vielmehr erkläre man: der Erlös des Zehnts, ebenso auch: der Erlös der Brachjahrsfrüchte.

ANFANGS PFLEGTE MAN DIE FESTPALME IM TEMPEL ALLE SIEBEN TAGE ZU NEHMEN, UND IN DER PROVINZ NUR EINEN TAG, ALS ABER DER TEMPEL ZERSTÖRT WURDE, ORDNETE R. JOHANAN B. ZAKKAJ AN, DASS MAN DIE FESTPALME AUCH IN DER PROVINZ ALLE SIEBEN TAGE NEHME, ZUR ERINNERUNG AN DEN TEMPEL; FERNER, DASS AM GANZEN WEBETAG[114] [HEUERLINGSFELDFRUCHT] VERBOTEN SEI.

GEMARA. Woher, dass wir Anordnungen treffen, zur Erinnerung an den Tempel? R. Johanan erwiderte: Es heisst: "*Siehe, ich will dir ein Verband anlegen, dich von deinen Wunden heilen, Spruch des Herrn, weil sie dich eine Verstossene nennen, (Zion), um die sich niemand kümmert*"; um die sich niemand kümmert, hieraus, dass man sich wol kümmere.

DASS AM GANZEN WEBETAG. Aus welchem Grund? — Binnen Kurzem wird der Tempel erbaut, da würde man sagen: Im Vorjahr assen wir [Heuerlingsfeldfrucht] mit Morgengrauen, ebenso essen wir auch jetzt mit Morgengrauen; man würde also nicht bedenken, dass im Vorjahr, wo noch keine Webegarbe dargebracht wurde, das

110. Name einer Münze, die auch als Gewichtstück diente, ähnlich dem bibl. שקל. 111. Für den Erlös von Brachfrüchten dürfen nur Genussmittel gekauft werden. 112. Dt. 14,25. 113. Der Zehnt darf nur durch geprägte Münze ausgelöst werden; cf. Bd. I S. 170 Z. 23 u. N. 5. 114. Der Tag, an dem die Webegarbe (עמר cf. Lev. 23,10ff.) dargebracht wurde, der 2. Tag des Pesahfestes (16 Nisan). Bis zu diesem Tag (nach der Gesetzlehre exclusive) ist es verboten, heurige Feldfrüchte zu essen; cf. ib. V. 14. 115. Jer. 30, 17.

Morgengrauen die Erlaubnis bewirkt hat, in diesem Jahr aber, wo die Webegarbe dargebracht werden muss, erst diese die Erlaubnis bewirkt — ¿¡Wann sollte der Bau des Tempels fertig werden, wollte man sagen, erst am sechszehnten [Nisan], so wäre es ja schon mit Morgengrauen erlaubt, wollte man sagen, bereits am fünfzehnten, so müsste es ja jedenfalls von Mittag ab erlaubt sein, denn es wird ja gelehrt: Die Fernwohnenden[116] durften von Mittag ab, da das Gericht [die Darbringung] nicht verzögert. — Dies ist für den Fall nötig, wo er nachts, oder kurz vor Sonnenuntergang fertig würde. — R. Nahman b. Jiçhaq erklärte: R. Johanan b. Zakkaj vertritt die Ansicht R. Jehudas, welcher sagt, es sei [am sechszehnten] laut der Gesetzlehre verboten, denn es heisst: [117]*Bis zu diesem Tag selbst*: bis zum "Selbst" des Tags, und zwar ist er der Ansicht, "bis" (und bis) einschliesslich. — ¿¡Aber vertritt er denn dessen Ansicht, er streitet ja gegen ihn: es wird nämlich gelehrt: Als der Tempel zerstört wurde, ordnete R. Johanan b. Zakkaj an, dass am ganzen Webetag [Heuerlingsfeldfrucht] verboten sei; R. Jehuda sprach zu ihm: Dies ist ja auch nach der Gesetzlehre verboten, denn es heisst: *Bis zu diesem Tag selbst*: bis zum "Selbst" des Tags!? — R. Jehuda irrte: er dachte nämlich, er meine es rabbanitisch, während er thatsächlich meinte, laut der Gesetzlehre. — Es heisst ja aber: "ordnete an"!? — Unter "ordnete an" ist zu verstehen, er legte [den Schriftvers] aus und ordnete es an.

WENN DER ERSTE FESTTAG MIT EINEM SABBATH ZUSAMMENTRIFFT, SO BRACHTE DAS PUBLIKUM DIE FESTPALMEN [AM VORABEND] NACH DEM BETHAUS. AM NÄCHSTEN MORGEN KAM JEDER, ERKANNTE DIE SEINIGE UND NAHM SIE; DIE WEISEN SAGTEN NÄMLICH, MAN ENTLEDIGE SICH AM ERSTEN FESTTAG NICHT SEINER PFLICHT MIT DER FESTPALME SEINES NÄCHSTEN, AN DEN ÜBRIGEN FESTTAGEN ENTLEDIGE MAN SICH SEINER PFLICHT AUCH MIT DER FESTPALME SEINES NÄCHSTEN. R. JOSE SAGT: WENN DER ERSTE FESTTAG MIT EINEM SABBATH ZUSAMMENTRIFFT, UND MAN VERGESSENTLICH DIE FESTPALME NACH ÖFFENTLICHEM GEBIET HINAUSTRÄGT, IST MAN FREI[118], WEIL MAN SIE MIT BERECHTIGUNG HINAUSGETRAGEN HAT.

GEMARA. Woher dies? — Die Rabbanan lehrten: [119]*Ihr sollt nehmen*: jedermann muss besonders nehmen, *euch*: nur vom Eurigen, ausgenommen das Geborgte und

116. Von Jer., die die genaue Zeit der Darbringung nicht kannten. 117. Lev. 23,14. 118. Von der Darbringung eines Sündopfers. 119. Lev. 23,40.

יהציא את השאר ואת הגזול בבאן אמרי אין אדם
ייצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבי
של חבירו אלא אם כן נתני לו במתנה ומעשה
ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה
ורבי עקיבא שהיו באין בספינה ילא חזה לולב
אלא רבן גמליאל בלבד שלקחו באלף זוז נטלו
רבן גמליאל ייצא בו ונתנו לרבי יהושע במתנה
נטלו רבי יהושע ייצא בו ונתנו לרבי אלעזר בן
עזריה במתנה נטלו רבי אלעזר בן עזריה ויצא בו
ונתנו במתנה לרבי עקיבא נטלו רבי עקיבא ייצא
בו יהחזירו לרבן גמליאל למה לו למיטר יהחזירו
בידא אגב אריחיה קא משמש ליה במתנה על מנת
יהחזיר שמה מתנה בו הא דאמרי רבא הא לך
אתרוג זה ילעל מנת שתחזירהו לי נטלו ויצא בו
החזירו יצא לא החזירו לא יצא למה לי למיטר
שרקחי באלף זוז לחדיוקי במה מצות הכבות עירין
אמר ליה מר בר אמיטר לרב אשי אמא צליי קא
מצערי ביה מיתיבי לא יאחז אדם תפילין בידו וספר
תורה בהקרי ויתפלל ולא ישתין בהן בים ולא יישן
בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי ואמר שמואל
סכין יקעידה בכר ומעות יהרי אלו ביוצא בהן התם
לאו מציה נינהו ושריד בהו הכא מציה נינהו ולא
טריד בהו תניא רבי אלעזר בר צדוק אומר כך
היה מנהגן של אנשי ירושלם אדם יוצא מביתו
וחילבו בידו חילך לבית חבנסת לולבי בידו קורא
קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה
נושא את כפיו מניחו על גבי קרקע חולך לבקר

M 6 יר ע M 5 מע M 4 חכמים B 3
M 8 בתנה לראב ע ו ב נתנו לחם M 7 בלבר
P 10 בתנה לר י ו ב והחזירו M 9 והח לה ג
M 12 במתנה M 11 להחזירו שמיה
M 14 M 13 בא ז ל לטיטר לודע כמה
M 17 M 16 בהו M 15 נינהו ו תיי אלו
—חולך...בידו.

das Geraubte: hieraus folgerten sie, dass man sich am ersten Festtag nicht mit der Festpalme seines Nächsten seiner Pflicht entledigen kann, ausser wo dieser sie ihm schenkt. Einst befanden sich R. Gamliél, R. Jehošuâ, R. Eleâzar b. Âzarja und R. Âqiba auf einem Schiff, und nur R. Gamliél war im Besitz einer Festpalme, die er um tausend Zuz gekauft hatte. Da nahm sie R. Gamliél, entledigte sich durch sie seiner Pflicht und schenkte sie R. Jehošuâ; darauf nahm sie R. Jehošuâ, entledigte sich durch sie seiner Pflicht und schenkte sie R. Eleâzar b. Âzarja; alsdann nahm sie R. Eleâzar b. Âzarja, entledigte sich durch sie seiner Pflicht und schenkte sie R. Âqiba; dann nahm sie R. Âqiba, entledigte sich durch sie seiner Pflicht und gab sie R. Gamliél zurück. Weshalb erzählt er, dass er sie ihm zurückgab? — Beiläufig lässt er uns etwas hören, das Geschenk unter der Bedingung der Rückgabe werde nämlich als Geschenk betrachtet. So sagte auch Raba: [Sagt jemand:] Da hast du einen Ethrog mit der Bedingung, dass du ihn mir zurückgiebst», worauf ihn dieser nimmt und sich durch ihn seiner Pflicht entledigt, so hat er sich seiner Pflicht entledigt, falls er ihn ihm zurückgiebt, wo nicht, so hat er sich seiner Pflicht nicht entledigt. Wozu erzählt er, dass er sie um tausend Zuz gekauft hatte? — Um dich wissen zu lassen, wie sehr ihnen die Gebote beliebt waren. Mar b. Amemar sprach zu R. Aši: Der Vater pflegte mit dieser das Gebet zu verrichten. Man wandte ein: Man darf nicht Tephillin in seiner Hand oder eine Gesetzrolle auf seinem Schoss halten und beten; auch darf man nicht, wenn man sie hält, Wasser lassen, ferner schlafe man nicht mit ihnen, weder einen regelmässigen, noch einen unregelmässigen Schlaf. Šemuél sagte, das Messer, die Schüssel, das Brot und das Geld seien hierin[120] diesen gleich. — Da ist es ja kein Gebot, und man ist ihretwegen beunruhigt, hier aber ist es ja ein Gebot, und man ist ihretwegen nicht beunruhigt. Es wird gelehrt: R. Eleâzar b. Çadoq erzählte: In folgender Weise pflegten die Leute in Jerušalem zu verfahren: Man verliess seine Wohnung mit der Festpalme in der Hand, kam nach dem Bethaus mit der Festpalme in der Hand, las das Šemâ und verrichtete das Gebet mit der Festpalme in der Hand, und wenn man in der Gesetzlehre las oder die Hände [zum Priestersegen] erhob, stellte man sie auf

120. Aus Besorgnis, man könnte sie fallen lassen, würde die Andacht gestört werden

die Erde; ging man dann Kranke besuchen oder Leidtragende trösten, so trug man sie wieder in der Hand, und wenn man ins Lehrhaus ging, schickte man sie durch seinen Sohn, Sklaven oder Boten [nach Haus]. — Was lässt er uns damit hören? — Wie sehr sie die Gebote zu beobachten pflegten.

R. JOSE SAGT: WENN DER FESTTAG. Abajje sprach: Dies nur, wo man sich vorher durch diese seiner Pflicht nicht entledigt hatte, hatte man sich aber bereits entledigt, so ist man schuldig. Aber mit dem Aufheben entledigt man sich ja sofort seiner Pflicht!? Abajje erklärte: Wo man sie verkehrt anfasst. Raba erklärte: Du kannst sogar sagen, nicht verkehrt, nur handelt es hier, wo man sie in einem Gefäss hinausträgt. Aber Raba sagte ja selbst, das Anfassen mittels eines anderen Gegenstands heisse ein Anfassen!? — Dies nur, in ehrender Weise, nicht aber in verächtlicher Weise. R. Hona sagte: R. Jose lehrte, wenn [der Priester] ein Geflügelbrandopfer unter Geflügel gefunden, und es im Glauben, es sei ein Sündopfer, gegessen hat, so sei er frei. — Er lässt uns demnach hören, man sei frei, wenn man bei einem Gebot geirrt, — das ist ja dasselbe!? Man könnte glauben, man sei nur da frei, wo man bei einem Gebot geirrt, aber auch ein Gebot ausgeübt, nicht aber hier, wo man bei einem Gebot geirrt und keines ausgeübt hat, so lässt er uns hören. Man wandte ein: ¿R. Jose sagt: wer am Šabbath das beständige Opfer schlachtet, welches nicht vorschriftsmässig untersucht wurde, ist ein Sündopfer schuldig, auch ist ein anderes beständiges Opfer erforderlich. (Dieser erwiderte:) Hieraus entnehme man nichts, denn hierüber wird ja gelehrt: R. Šemuél b. Ḥataj erklärte im Namen R. Hamnuna des Greisen, im Namen des R. Jiçḥaq b. Ašjan, im Namen R. Honas, im Namen Rabhs: Wenn man es aus einer Zelle bringt, in der sich die nicht untersuchten befinden.

חולים ונחם אבלים הולכו ביד נכנס לבית המדרש משמר הולכו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו מאי קמשמע ליה להודיעך כמה חיו זריזין במצות: רבי Fol. 42 ייסי אומר יום טוב: אמר אביי לא שני אלא שרא יצא בו אבר יצא בו חיוב הא מדאגבהיה נפק ביה אמר אביי כשהפכו רבא אמר אפילו תימא שלא הפכו הכא במאי עסקינן כגון שהוציאו בכלי והא S. A. 37a רבא הוא דאמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה הני מילי דרך כבוד אבל דרך בזיון לא: אמר רב הונא אומר היה רבי ייסי עיזת הקיץ שנמצאת בין אנפיים וכסכור חטאת העוף היא ואבלה פטור מאי קא משמע ליה דטעה בדבר מצוה פטור חיינו הך מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה פטור חיינו דעבד מצוה אבל הכא דטעה בדבר מצוה ולא עבד מצוה אימא לא קא משמע ליה מיתיבי רבי יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר בהלכתו בשבת חייב חטאת וצריך תמיד אחר אמר ליה בר בינה דהא דהא אתמר עלה אמר רב שמואל בר התאי אמר רב חנינא בבא אמר רב יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב בגון שהביאו בולשה שאינן מבוקרין:

[XV] קבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה מחזירין לימים בשבת רבי יהודה אומר בשבת מחזירין Ab. 20 ביום טוב מיסופין ובמועד מהופכין קטי חייבין לנעלע בחייב בלולב:

גמרא פשיטא מהו דתיבא הואיל ואשה לאו

M 18 משגרו ביד בנו וביד לחודיעך ‖ M 19 הן ‖ M 20 כי לא יצא בו נמי אמאי פטור הא בין דאגבהי M 21 — כגון ‖ M 22 [ועבר מצוה] ‖ M 23 חטאת ‖ M 24 — להכשירו]. — א"ל M 25 איתאי — M 26 סבא M 27 אשיין ‖ M 28 שאינ מבוקרת ‖ M 29 את לוכיהן ומהורי M 30 וכל קבן שיש בו דעת לנענע חייב לנענע.

DIE FRAU DARF AM ŠABBATH [DIE FESTPALME] AUS DER HAND IHRES SOHNS ODER MANNS NEHMEN UND SIE IN WASSER STELLEN. R. JEHUDA SAGT: AM ŠABBATH DARF MAN SIE IN WASSER STELLEN, AM FESTTAG DARF MAN [WASSER] ZUSCHÜTTEN, UND AM ZWISCHENFEST WECHSLE MAN [DAS WASSER]. EIN MINDERJÄHRIGER, DER [DIE FESTPALME] ZU SCHÜTTELN VERSTEHT, IST ZUR FESTPALME VERPFLICHTET.

GEMARA. Selbstredend!? — Man könnte glauben, die Frau dürfe sie nicht [am

בת היובא היא אימא לא [34]תקבל קא משמע לן:
קטן היודע לנענע: תנו רבנן [35]קטן היודע לנענע
חייב בלולב [36]להתעטף חייב בציצית [37]לשמור [38]תפילין
Ar.2[1] אביו לוקח לו תפילין [39]יודע לדבר אביו לומדו תורה
Hy.1 וקריאת שמע תורה [40]מאי היא אמר רב המנונא
תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב קריאת שמע Dt.33,4
[41]מאי היא פסוק ראשון היודע לשמור גופו אובלין Ar.2[1]
Tab.3
על גופו טהרות [42]לשמור את ידיו אובלין על ידיו
טהרות היודע לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא
ברשות הרבים ספיקו טהור היודע לפרוס בפיו
חולקין לו תרומה בבית הגרנות היודע לשחוט אובלין Col.b
משחיטתו אמר רב חונא [43]והוא שנתן עומד על
גבו [44]יכול לאכול בזית דגן מרחיקין מצואתו ומביתי 18a.2
רגליו ארבע אמות אמר רב הסדא והוא שיכול
לאוכלו בכדי אכילת פרס אמר רב חייא בריה דרב
[45]ייבא ובנדול אף על פי שאינו יכול לאכול בכדי
אכילת פרס דכתיב [46]ויוסף דעת יוסף מכאוב [47]יכול Ex.21,18
לאכול בזית צלי שוחטין עליו את הפסח [48]מאי טעמא
[49]איש לפי אכלו [50]כתיב רבי יהודה אומר עד [51]שיכול לברר Ex.12,4
אביהה ביצד נותנין לו צרור ווזרקו אגוז ונוטלו:

M 31 תקבל ○ | M 32 קטן — | M 33 היודע +
M 34 תפיליו | M 35 היו לך אביו מלמדו — M 36
M 37 הוא | M 38 אם + | M 39 יבא | M 40 מיד
M 41 | ואם | B 42 שנאמר איש | M 43 כתיב
שיפרוט אכילת.

Šabbath] anfassen, da sie zu diesem Gebot nicht verpflichtet ist, so lässt er uns hören.

Ein Minderjähriger, der [die Festpalme] zu schütteln versteht. Die Rabbanan lehrten: Ein Minderjähriger, der [die Festpalme] zu schütteln versteht, ist zur Festpalme verpflichtet, der sich in das Çiçithgewand zu hüllen versteht, ist zum Çiçithgebot verpflichtet, seine Tephillin zu beachten, dem muss sein Vater Tephillin kaufen, und wenn [das Kind] zu sprechen versteht, muss ihm sein Vater das Gesetz und das Šemâlesen lehren. Was ist unter Gesetz zu verstehen? R. Hamnuna erwiderte: [der Vers] *"Ein Gesetz, verordnete uns Mošeh, zum Erbbesitz für die Gemeinde Jaqobs.* Was ist unter Šemâlesen zu verstehen? Der erste Vers. Wenn der Minderjährige seinen Körper [vor Unreinheit] zu schützen versteht, so darf man Gegenstände in Reinheit essen, mit denen er mit dem Körper in Berührung gekommen ist; wenn er seine Hände [vor Unreinheit] zu schützen versteht, so darf man Gegenstände in Reinheit essen, die er mit den Händen berührt hat; wenn er befragt werden kann[122], so ist, wenn er die Frage im Zweifel lässt, [der von ihm berührte Gegenstand] in Privatgebiet unrein, in öffentlichem Gebiet rein; wenn er die Hände [zum Priestersegen] auszubreiten versteht, wird ihm die Hebe in der Tenne zugeteilt; wenn er zu schechten versteht, darf man das von ihm Geschechtete essen. R. Hona sagte: Dies nur, wenn ein Erwachsener dabei steht. Wenn [das Kind] Getreidespeise in Grösse einer Olive essen kann, entferne man sich vier Ellen von seinem Kot oder Urin[123]. R. Ḥisda sagte: Dies nur, wo er es in einer Zeit essen kann, in der man ein Peras isst. R. Hija b. R. Jeba sagte: Bei einem Erwachsenen [ist dies der Fall], selbst wenn er in der Zeit, in der man ein Peras isst, soviel nicht aufessen kann, denn es heisst: [124]*Wer an Weisheit zunimmt, nimmt an Schmerzen zu.* Kann er Gebratenes in Grösse einer Olive aufessen, zähle man ihn zum Pesaḥlamm mit. — Aus welchem Grund? — Es heisst: [125]*Jeder, als er zu verzehren vermag.* R. Jehuda sagt: nur dann, wenn er das Essbare zu unterscheiden vermag, wenn man ihm zum Beispiel eine Scholle giebt und er fortwirft, eine Nuss und er zugreift.

121. Dt. 33,4. 122. Ob er die bezügl. Unreinheit berührt hat, u. er zu antworten weiss, ob ja od. nein, oder er dies überhaupt im Zweifel lässt. 123. Beim Beten od. Šemâlesen. 124. Ecc. 1,18 125. Ex. 12,4.

VIERTER ABSCHNITT.

FÜR die Festpalme und die Bachweide sind sechs oder sieben Tage, für das Loblied und die Festfreude acht Tage, für die Festhütte und [die Procession des] Wassergiessens sieben Tage und für die Flöte fünf oder sechs Tage bestimmt. Wieso sieben Tage für die Festpalme? — wenn der erste Festtag mit einem Šabbath zusammentrifft, wird die Festpalme an sieben Tagen genommen, wenn mit einem anderen Tag, dann nur sechs[1]. Wieso sieben Tage für die Bachweide? — wenn der siebente Festtag mit einem Šabbath zusammentrifft, wird die Bachweide an sieben Tagen genommen, wenn mit einem anderen Tag, dann nur sechs. Wie hatte das Gebot der Festpalme am Šabbath statt? — wenn der erste Festtag mit einem Šabbath zusammentraf, brachte man die Festpalme [am Vorabend] nach dem Tempelberg, und die Tempeldiener nahmen sie ab und ordneten sie auf einem Stibadium, die Alten aber verwahrten die ihrigen in einer besonderen Zelle; man lehrte jeden, dass er sage: «Wenn meine Festpalme jemandem in die Hand kommt, sei sie ihm geschenkt». Früh am nächsten Morgen kamen sie [nach dem Tempel], und die Tempeldiener warfen ihnen die Festpalmen zu, und [die Leute] haschten nach diesen und schlugen auf einander ein. Als das Gericht sah, dass man dadurch in Gefahr geriet, ordnete es an, dass ein jeder [die Festpalme] zuhaus nehme.

ילב וערבה ששה ושבעה החלל והשמחה שמונה סוכה ועיסוק המים שבעה התחלל חמשה ושמה׃ לולב שבעה ביצד יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה ושאר כל הימים ששה׃ ערבה שבעה ביצד יום שביעי של ערבה שחל להיות בשבת ערבה שבעה ושאר כל הימים ששה׃ מצית לולב ביצד בשבת׳ יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת מולכין את לולביהן להר הבית והחונין מקבלין׳מהן וכודרין אותן על׳גבי אוצטבא והזקנים מעידין את שלהן בלשכה ומלמדין אותם לומר כל מי שבמקע׳לולב לידו הרי הוא לו במתנה למיחר משכומין ובאין׳והחונין זורקין אותם לפניהם והן מחטפין ומכין איש את חבירו ובשראו בית דין׳שבאו לידי סכנה התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו׃

Pes. 71a Tan. 3a [ij] [iij] [iv] Suk. 43a 44a

גמרא. אמאי׳ מלטול בעלמא הוא ולידחי שבת אמר׳רבה׳גדה שמא ישלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דשופר׳והיינו טעמא דמגילה אי הכי׳יום

Pes. 69b Beç. 17b Rh. 29b Meg. 4b Fol. 43

M 1 כל העם מולכין — M 2 אותן מידן ומוד — M 3 גב האצט׳ והן מביאין את — V 4 לולבו. M לולבו בידו — M 5 לבתב ג והיו תחז מזרקין לפני והיו מחט — M 6 שבאו לידי תקלה — M 7 —ששה — P 8 רבא — P 9 הינו — M 10 —יום.

GEMARA. Weshalb denn, das ist ja nur eine Bewegung, sollte der Šabbath verdrängt werden!? Rabba erwiderte: Dies ist eine Verordnung, da man sie in die Hand nehmen könnte, um zu einem Kundigen hinzugehen, um zu lernen, und man würde vier Ellen auf öffentlichem Gebiet tragen. Dies ist auch der Grund beim Blashorn und bei der Esterrolle. — Demnach sollte dies ja auch vom ersten Festtag gelten!?

1. Die Festpalme verdrängt am ersten Festtag den Š., somit fällt sie an keinem Tag aus; ebenso die Bachweide am 7. Festtag.

ראשון נצי ראשון הא תקנוי"ה רבנן בביתי התינה
אחר תקנה קודם תקנה מאי איבא למימר אלא
ראשון דאיתיה בן התירה בעבירין לא גזרו בהו
רבנן הנך דלית בן התירה בעבירין גזרו בהי רבנן
אי הכי האידנא נמי אנן לא ידעינן בקבועא דירחא
אינהי דידעי בקבועא דירחא ידעי אין הכי נמי
דתני חדא"ב ביום טוב הראשון של חג שחל להיות
בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לחר הבית
ותניא אידך רבית הכנסת שמע מינה באן בזמן
שבית המקדש קיים באן בזמן שאין בית המקדש
קיים שמע מינה דאיתיה בן התירה בעבירין מנא לן
דתניא ילקחתם שתהא יקיחה ביד כל אחד יאחד
לכם משלכם להוציא את השאול ואת הגזול ביום
ראשון בשבת ראשון אפילו בעבירין הראשון מלמד
שאינו דוחה אלא "יום טוב הראשון בלבד: אמר
מר ביום ראשון בשבת מבדי מלמיר בעלמא הוא
איצטריך קרא למישרי מלטל אמר רבא לא נצרכא
אלא למבשרי ריב ואליבא דהאי תנא דתניא לולב
וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי רבי "אלעזר
באי מעמא דרבי אלעזר אמר קרא ביום ואפילו
בשבת וכבנן האי ביום באי עבדי ליה "ביובלי ליה
ביום ולא בלילה ורבי אלעזר ביום ולא בלילה מנא
ליה נפקא ליה מסיפא דקרא ושמחתם לפני ה'
אלהיכם שבעת ימים ימים ולא לילות וכבנן אי
מהתם הוה אמינא לילה ימים ימים מסוכה מה
להלן ימים ואפילו לילות אף כאן "נמי ימים ואפילו

M 11 — ראו | M 12 — ליה || M 13 — אנן || M 14 — ראשון M 15 עיש M 16 — אלא לאו M 17 בקר׳ י M 18 — ר׳ ב M 19 דרבנן אמר רבה M 20 דר׳ א דתנ׳ M 21 P אדעזר M 22 בי ל M 23 מסיפיה דא׳ ק M 24 נמי.

Bezüglich des ersten Festtags haben ja die Rabbanan angeordnet, sie zuhaus zu nehmen. Dies allerdings nach der Anordnung, wie ist es aber [bezüglich der Zeit] vor der Anordnung zu erklären!? — Vielmehr, bezüglich des ersten, an dem es ja Gebot der Gesetzlehre auch für die Provinz ist, haben die Rabbanan kein Verbot angeordnet, bezüglich der übrigen, an denen es für die Provinz kein Gebot der Gesetzlehre ist, haben die Rabbanan Verbot angeordnet. — Demnach sollte sie es auch jetzt!? — Wir sind in der Festsetzung des Neumonds nicht kundig. — Sollte es aber bei ihnen[3], die ja in der Festsetzung des Neumonds kundig sind, verdrängt werden!?

Dem ist auch so: das Eine lehrt nämlich, dass man, falls der erste Festtag mit einem Šabbath zusammentraf, die Festpalme [am Vorabend] nach dem Tempelberg zu bringen pflegte, während ein Anderes lehrt: nach dem Bethaus, — schliesse hieraus, das Eine handle von der Zeit, da der Tempel bestanden hat, das Andere, von der Zeit, da er nicht mehr bestanden hat; schliesse dies hieraus. — Woher, dass es am ersten Festtag für die Provinz Gebot der Gesetzlehre ist? — Es wird nämlich gelehrt: *'Ihr sollt nehmen*: das Nehmen muss durch jeden besonders geschehen: [...]: vom Eurigen, ausgenommen das Geborgte und das Geraubte; *'am Tag*: selbst am Šabbath; *ersten*: auch in der Provinz, *an dem ersten*, dies lehrt, dass ihn nur der erste Festtag verdrängt.

Der Meister sagte: *Am Tag*: selbst am Šabbath. Merke, dies ist ja überhaupt nur eine Bewegung, — ist denn ein Schriftvers nötig, die Bewegung zu gestatten!? Raba erwiderte: Dieser ist bezüglich des zur Festpalme Erforderlichen nötig, und zwar nach dem Tanna folgender Lehre: Die Festpalme und alle ihre Erfordernisse verdrängen den Šabbath — Worte R. Eliêzers. — Was ist der Grund R. Eliêzers? — Der Schriftvers lautet: *am Tag*: selbst am Šabbath. — Welche Verwendung hat nach den Rabbanan [das Wort] *am Tag*? — Hieraus folgern sie: nur tags, nicht aber nachts. — Woher folgert R. Eliêzer: nur tags, nicht aber nachts? — Dies folgert er aus dem Schluss des Verses: *'Ihr sollt euch sieben Tage vor eurem Herrn freuen*: Tage, nicht aber Nächte. — Und die Rabbanan!? — Wenn hieraus, könnte man glauben, man folgere aus [dem Wort] *Tage*, das bei der Festhütte ebenfalls gebraucht wird: wie bei dieser, sowol Tage als auch Nächte, ebenso auch bei jener, sowol Tage als auch

2. Am 1. Festtag den Š. verdrängen. 3. In Palästina. 4. Lev 23,40.

Nächte. Woher dies bezüglich der Festhütte selbst? Die Rabbanan lehrten: *In Hütten sollt ihr sieben Tage sitzen*: Tage, auch Nächte. Du erklärst: Tage auch Nächte, vielleicht ist dem nicht so, sondern: Tage, nicht aber Nächte!? Dies ist sogar aus einem Schluss zu folgern: hier heisst es *Tage*, und bei der Festpalme heisst es ebenfalls *Tage*: wie es da Tage mit Ausschluss der Nächte sind, ebenso auch hier, Tage mit Ausschluss der Nächte! oder aber folgenderweise: Hier heisst es *Tage* und bei der Einsetzung[6] heisst es ebenfalls *Tage*, wie es da Tage und Nächte waren, ebenso auch hier, Tage und Nächte. Man beachte aber, mit wem dies zu vergleichen ist: man folgere bezüglich eines Gebots, das den ganzen Tag statt hat, von einem Gebot, das ebenfalls den ganzen Tag statt hat, nicht aber von [der Festpalme], die nur an einer Stunde statt hat; oder aber folgenderweise: man folgere bezüglich eines Gebots, das für die Dauer bestimmt ist, von einem Gebot, das ebenfalls für die Dauer bestimmt ist, nicht aber ist von der Einsetzung zu entnehmen, die nicht für die Dauer bestimmt war. Es heisst daher *sitzen*, und dies dient als Wortanalogie: hier wird [das Wort] *sitzen* gebraucht und bei der Einsetzung wird [das Wort] *sitzen* ebenfalls gebraucht[7]: wie es da Tage und Nächte waren, ebenso auch hier, Tage und Nächte.

לילות הסוכה גופה מנין תלמוד לומר בסכת תשבו שבעת ימים ימים יאפיקו לילות אתה אומר ימים יאפיקו לילות או אינו אלא ימים יאפיקו לילות תלמוד לומר היא נאמר כאן ימים ונאמר להלן ימים מה להלן ימים ולא לילות אף כאן ימים ולא לילות או כלך לדרך זו נאמר כאן ימים ונאמר במלואים ימים מה להלן ימים יאפיקו לילות אף כאן ימים יאפיקו לילות נראה למי דומה דבר שבמצותו כל היום מדבר שבמצותו כל היום ואל יוכיח דבר שבמצותו שעה אחת או כלך לדרך זו דבר שבמצותו לדורות מדבר שבמצותו לדורות ואל יוכיחו מלואים שאין נוהגין לדורות תלמוד לומר תשבו תשבו לגזרה שוה נאמר כאן תשבו ונאמר במלואים תשבו מה להלן ימים יאפיקו לילות אף כאן ימים יאפיקו לילות עירבה שבעה בוצר עירבה בשבעיי מאי מעמא דחיא שבת אמר רבי יוחנן כדי לפרסמה שחיא מן התורה אי הכי לולב נמי ליידחי כדי לפרסמו שהוא מן התורה לולב גופה משום דרבה אי הכי ערבה נמי נגזור ערבה שלוחי בית דין מייתו לה לולב לכל מכור אי הכי כל יומא נמי ליידחי אתי לפקפוקי בלולב וליידחי ביום טוב ראשון לא מיבעיא מיתא אמיי לולב היא דקא דחי ידחי בחד מהנך מיון דקא מפקת ליה בראשון אוקמה אשבועי אי הכי האידנא נמי ליידחי אנן לא ידעינן בקיבועא דירחא אינהו דידעי בקיבועא דירחא כי אתא

Sifra 13a Lev. 23,42

Col. b

Lev. 8,35

M 25 קמיל — M 26 אתה...לילות — M 27 להלן ימי
בלולב M 28 לולב — M 30 שניהם
M 31 להלן M 32 — לולב — P 33 אנו. M — אנן
M 34 — כו..אמר.

WIESO SIEBEN TAGE FÜR DIE BACHWEIDE? Weshalb verdrängt die Bachweide am siebenten Festtag den Sabbath? R. Johanan erwiderte: Um bekannt zu machen, dass sie ein Gebot der Gesetzlehre ist. — Demnach sollte ihn die Festpalme ebenfalls verdrängen, um bekannt zu machen, dass sie ein Gebot der Gesetzlehre ist!? — Bei der Festpalme ist die Befürchtung Rabbas[8] berücksichtigt worden. — Demnach sollte man dies ja auch bei der Bachweide berücksichtigen!? — Die Bachweide wird von den Gerichtsboten geholt, während die Festpalme jedermann für sich holt. — Demnach sollte sie ihn ja auch an jedem anderen Tag verdrängen!? — Dadurch würde man die Festpalme zurücksetzen. — Sollte sie ihn am ersten Festtag verdrängen!? — So wäre es nicht bemerkbar, man würde nämlich sagen, er sei durch die Festpalme verdrängt. — Sollte sie ihn an einem der übrigen Tage verdrängen!? — Da du sie vom ersten ausgeschlossen hast, so versetze sie auf den siebenten. — Demnach sollte er ja auch jetzt verdrängt werden!? — Wir sind in der Festsetzung des Neumonds nicht kundig. — Sollte er aber bei ihnen[3], die ja in der Festsetzung des Neu-

5. Dt. V. 12. 6. Cf. Lev. Kap. 8. 7. Lev. 8,35. 8. Man könnte sie am S. auf öffentl. Gebiet tragen.

בר הדיא אמר לא איקלע כי אתא רבין וכל נחותי
ימא אמרי איקלע ולא דחי ואלא קשיא אמר רב
יוסף מאן לימא לן דערכה בנטילה דלמא בזקיפה
איתיביה אביי לרבא ועירבה שעה ושבעה מאי לאו
בדורב מה לדורב בנטילה את ערכה בנטילה מידי
אירייא הא בראיתיה יהא בראיתיה איתיביה אביי
בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו היום
שבע פעמים מאי לאו בערכה לא בדורב והא אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבוה בערכה אמר ליה הוא
אמר לך בערכה יאנא בדורב אתמר רבי אלעזר אומר
בדורב רב ושמואל אמרי רבי חנינא בערכה וכן אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבוה בערכה: אמר ליה
רבא לרב יצחק בריה דרבה בר בר חנה בר אוריא
תא ואימא לך מלתא מעליתא דהוה אמר אבוך הא
דתנן איתי היום מקיפין את המזבח שבע פעמים
הכי אמר אבוך משמיה דרבי אלעזר בדורב איתיביה
לדורב דוחה את השבת בתחלתו וערבה בסופו פעם
אחת הא שבעי של ערבה בתרית בשבת והביאו
ביבנית של ערבה מערב שבת והניחום בעזרה
והכניסו בהן בייתוסין ועטרים יכבשום תחת האבנים
למחר הכניסו בהן עמי הארץ ושבטים מתחת האבנים
והביאום הכהנים וזקפום בצידי המזבח לפי שאין
בייתוסין מודים שחיבוט ערבה דוחה את השבת
אלמא בנטילה הוא תיובתא ואלא נדחי ביון דאתן

M 35 כי אתי רב דימי אמר אקלע ולא דחי B 36 ימא
M 37 הא M 38 אביי B 39 מקיפין אותו
B 40 אמינא M אמינא לך B 41 שמואל בר נתן אמר
שני בר נחמני אמר P 42 אמר M 43 ר אבא
M 44 אירייא B 45 כל היום מקיפין את המזבח פעם
אחת ו M 46 מוריות M 47 הכה M 48
ו חבוט:

monds kundig sind, verdrängt werden!? Als Bar-Hedja kam, sagte er, dies habe sich nicht ereignet; als Rabin und alle Seefahrer kamen, sagten sie, dies habe sich wol ereignet, und er wurde nicht verdrängt. Nun also!? R. Joseph erwiderte: Wer sagt uns, dass man die Bachweide zu nehmen pflegte, vielleicht pflegte man sie nur hinzulegen. Abajje wandte gegen ihn ein: Für die Festpalme und die Bachweide sind sechs oder sieben Tage bestimmt; wahrscheinlich [verfuhr man ja mit dieser] wie mit der Festpalme: wie die Festpalme genommen wurde, ebenso auch die Bachweide!? Wieso denn? die eine nach ihrer Weise, die andere nach ihrer Weise. Abajje wandte ferner gegen ihn ein: An jedem Tag pflegte man den Altar einmal zu umkreisen, an diesem Tag siebenmal, wahrscheinlich doch mit der Bachweide!? Nein, mit der Festpalme. — Aber R. Nahmann sagte ja im Namen des Rabba b. Abuha, mit der Bachweide!? Dieser erwiderte: Jener sagte dir: mit der Bachweide, ich aber: mit der Festpalme. Es wurde gelehrt: R. Eleâzar sagt: mit der Festpalme; Rabh und Śemuél sagen im Namen R. Haninas: mit der Bachweide; ebenso sagte auch R. Nahman im Namen des Rabba b. Abuha: mit der Bachweide. Raba sprach zu R. Jiçhaq b. Rabba b. Bar-Hana: Gelehrtensohn, komm, ich will dir was Schönes sagen, was dein Vater gesagt hat: Bezüglich der Lehre: an diesem Tag pflegte man den Altar siebenmal zu umkreisen, sagte dein Vater im Namen R. Eleâzars: mit der Festpalme. Er wandte gegen ihn ein: Die Festpalme verdrängt den Šabbath am Anfang [des Festes] und die Bachweide am Schluss. Einst traf der siebente Festtag, der der Bachweide, mit einem Šabbath zusammen, da brachten sie die Bachweidenzweige am Vorabend des Šabbaths und legten sie in den Vorhof, als die Boëthosäer sie bemerkten, nahmen sie sie fort und versteckten sie unter die Steine. Am folgenden Tag bemerkten dies die Leute aus dem gemeinen Volk, da zogen sie sie hervor, und die Priester holten sie heran und stellten sie an die Seite des Altars. Die Boëthosäer geben nämlich nicht zu, dass das Schlagen der Bachweide den Šabbath verdränge. Hieraus, dass man sie zu nehmen pflegte. Dies ist eine Widerlegung. Sollten jene ihn derentwegen verdrängen!? Da wir ihn nicht

9. Man pflegte in einem solchen Fall den vorhergehenden Monat zum Schaltmonat einzuschalten. 10. Am Altar, was in der Jetztzeit ausgeschlossen ist. 11. Name einer Sekte zur Zeit des zweiten Tempels. 12. Die nicht wussten, dass man Steine am Š. nicht fortschatten darf

verdrängen, verdrängen sie ihn ebenfalls nicht. — Aber am ersten Festtag verdrängt ihn ja bei uns [die Festpalme] nicht, bei ihnen aber wol!? Ich will dir sagen, auch bei ihnen verdrängt sie ihn nicht. — Dem widersprechen ja folgende beide Lehren: das Eine lehrt: das ganze Volk brachte die Festpalme nach dem Tempelberg, das Andere lehrt: nach dem Bethaus, und wir erklärten: das Eine wo der Tempel bestanden hat, das Andere, wo der Tempel nicht mehr bestanden hat!?

Nein, beide, wo der Tempel noch bestanden hat, dennoch widersprechen sie einander nicht: das Eine im Tempelgebiet, das Andere in der Provinz.

Abajje sprach zu Raba: Womit ist die Festpalme anders, dass für sie sieben Tage zur Erinnerung an den Tempel bestimmt wurden, und womit ist die Bachweide anders, dass für sie keine sieben Tage zur Erinnerung an den Tempel bestimmt wurden? Dieser erwiderte: Da man sich schon durch die bei der Festpalme befindliche Bachweide seiner Pflicht entledigt. Jener sprach: Diese gehört ja zur Festpalme!? Wolltest du aber einwenden, man hebe sie einmal auf, dann noch einmal, so ist es ja (tägliche) Thatsache, dass man dies nicht thut! R. Zebid erklärte im Namen Rabas: die Festpalme ist Gebot der Gesetzlehre, daher sind für sie sieben Tage zur Erinnerung an den Tempel bestimmt, die Bachweide ist nur rabbanitisch, daher sind für sie keine sieben Tage zur Erinnerung an den Tempel bestimmt. — ¿¡Nach wessen Ansicht, wollte man sagen, nach der Abba-Šaúls, so sagte er ja: es heisst *Bachweiden,* nämlich zwei, eine für die Festpalme und eine für [die Procession im] Tempel; wenn aber nach der der Rabbanan, so ist es ja eine überlieferte Halakha, denn R. Asi sagte ja im Namen R. Johanans, im Namen des R. Nehunja aus dem Thal Beth-Ḥivartan[13], [die Lehren] von den zehn Sämlingen[14], der Bachweide und [der Procession] des Wassergiessens seien dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakhoth. Vielmehr, erklärte R. Zebid im Namen Rabas, für die Festpalme, die auch für die Provinz ihren Ursprung in der Gesetzlehre hat, sind sieben Tage zur Erinnerung an den Tempel bestimmt, für die Bachweide aber, die für die Provinz keinen Ursprung in der Gesetzlehre hat, sind keine sieben Tage zur Erinnerung an den Tempel bestimmt. Reš-Laqiš sagte: Auch fehlerbehaftete Priester pflegten [zur Procession] zwischen Halle und Altar zu treten, um sich ihrer Pflicht mit der Bachweide zu entledigen. R. Johanan sprach

13) Im Jer. T. oft חוגיא דבקעת חוורן od. דבן חוורן, ferner auch דבית רי; nach Andren ident. mit בית חורון 14) Cf. Bd. I S. 268 Z. 16 ff.

אמר ליה רבי יוחנן מי אמרה הא איהו אמר דאמר
רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחמיא איש
בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים
הלכה למשה מסיני אלא מי אמרה בנטילת דלמא
בזקיפה מי אמרה בבעלי מומין דלמא בתמיהים;
אתמר רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר ערבה
יסוד נביאים וחד אמר ערבה מנהג נביאים תסתיים
דרבי יוחנן היא דאמר יסוד נביאים דאמר רבי אבהו
אמר רבי יוחנן ערבה יסוד נביאים הוא תסתיים
אמר ליה רבי זירא לרבי אבהו מי אמר רבי יוחנן
הכי והאמר רבי יוחנן משום רבי נחמיא איש בקעת
בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה
למשה מסיני אשתיכח בשעה חדא ואמר שכחום Dem.4,16
וחזרו ויסדום ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי Sot.47a
יוחנן דלבן אמרי דלחון היא לא קשיא באן במקדש Mo.3b
באן בגבולין אמר רבי אמי ערבה צריכה שיעור Qid.39a
ואינה ניטלת אלא בפני עצמה ואין אדם יוצא ידי Ber.11a
חובתו בערבה שבלולב בין דאמר מר אינה ניטלת Col.b
אלא בפני עצמה פשיטא דאין אדם יוצא בערבה
שבלולב מהו דתימא הני מילי היכא דלא אנהיה
והדר אנהיה אבל אנהיה והדר אנהיה אימא לא
קמשמע לן ורב חסדא אמר רבי יצחק אדם יוצא ידי
חובתו בערבה שבלולב ביום טוב הראשון של חג
ובמה שיעורה אמר רב נחמן שלשה בדי עלין לחין ורב
ששת אמר אפילו עלה אחד ובד אחד עלה אחד ובד
אחד כלקא דעתך אלא אימא אפילו עלה אחד בבד Bm.24b

B 61 — מי אמרה. M והא איהו אמרה M 62 — ה ק | ;
M 63 · הוא M 64 — עיבה M 65 — וא ר אלעזר א ר
M 67 — אבי א ר יוחנן ערבה יסוד נביאים היאן M 66
M 69 — ובו... בישום...חורתן P 68 אמר. M וא ל
M 71 הא הכי M 70 · התם בזמן שבה ק קיים ו
M 74 [ל ל אין] M 73 ביון...מה ד...שבלולב M 72
[ליפק בה קמ"ל אר"ח].

zu ihm: Wer sagte dies? ¿Aber er selbst sagte dies ja, denn R. Asi sagte ja im Namen R. Johanans im Namen des R. Nehunja aus dem Thal Beth-Hivartan, |die Lehren von| den zehn Sämlingen, der Bachweide und |der Procession| des Wassergiessens seien dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakhoth. — Vielmehr, wer sagte, man nehme sie, vielleicht lege man sie nur nieder, wer sagte, auch fehlerbehaftete, vielleicht fehlerfreie!? Es wurde gelehrt: R. Johanan und R. Jehošuâ b. Levi |streiten|; einer sagt, die Bachweide sei eine Anordnung der Propheten, der andere sagt, die Bachweide sei ein Brauch der Propheten. Es ist zu schliessen, dass R. Johanan es ist, welcher sagt, sie sei eine Anordnung der Propheten: R. Abahu sagte nämlich im Namen R. Johanans, die Bachweide sei eine Anordnung der Propheten; schliesse also. R. Zera sprach zu R. Abahu: ¿Kann R. Johanan das gesagt haben, R. Johanan sagte ja im Namen des R. Nehunja aus dem Thal Beth-Hivartan, |die Lehren von| den zehn Sämlingen, der Bachweide und |der Procession| des Wassergiessens seien dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakhoth. Eine Weile war er bestürzt, dann erwiderte er: Man hatte es vergessen[15], dann ordneten sie es wieder an. — ¿Kann dies R. Johanan denn gesagt haben, er sagte ja: Die eurigen sagen, dass das Eine für das Tempelgebiet, das Andere Bachweide ist das bestimmte Mass erforderlich, sie darf nur allein genommen werden, und man entledigt sich seiner Pflicht nicht durch die Bachweide der Festpalme. — Wenn der Meister sagt, sie dürfe selbstredend, dass man sich seiner Pflicht nur allein genommen werden, ist es ja entledigt!? Man könnte glauben, dies nur, nicht durch die Bachweide der Festpalme aufhebt, nicht aber wenn man sie aufhebt wo man sie nicht aufhebt und wiederum hören. R. Hisda im Namen R. Jiçhaqs und wiederum aufhebt, so lässt er uns wol seiner Pflicht durch die Bachweide der sagt, man entledige sich am ersten Festtag Mass? R. Nahman erwiderte: Drei feuchte Festpalme. — Welches ist das festgesetzte blättrige Zweiglein. R. Šešeth erklärte: Selbst ein Zweiglein und ein Blatt. — Ein Zweiglein, und ein Blatt, wie kann dies sein!? — Sage vielmehr: selbst ein Zweiglein mit einem Blatt. Ajbu erzählte: Ich stand einst vor R. Jiçhaq, da brachte ihm sie die ihrige ist[16]. — Das ist kein Einwand für die Provinz. R. Ami sagte: Für die

15 Im babylonischen Exil. 16. Dh. die Gelehrten Palastinas geben zu, dass die Gesetzlehre in Babylonien besser gepflegt wird; cf. Bq. 117b. Die Erkl. des R. Hanan. ist nicht einleuchtend.

אחד אמר אייבו הוה קאימנא קמיה דרבי יצחק ואיתי
ההוא גברא ערבה קמיה שקיל חביט חביט ולא בריך
קסבר מנהג נביאים הוא אייבו וחזקיה בני ברתיה דרב
אייתו ערבה לקמיה דרב חביט חביט ולא בריך קא
סבר מנהג נביאים הוא אמר אייבו הוה קאימנא קמיה
דרבי אלעזר בר יצחק אתא לקמיה ההוא גברא
אמר ליה קרייתא אית לי ברמיא אית לי זיתיא
אית לי ואתו בני קרייתא ומקשקשין בברמיא ואוכלין
בזיתיא אריך או לא אריך אמר ליה לא אריך הוה
קא שביק ליה ואזיל אמר כדו הויתי דיור בארעא
הדא ארבעין שנין ולא חמיתי בר אינש מהלך בארחן
דתקנן כדין הדר ואתא אמר ליה אפקר יתיא
חשוכיא ותן פריטיא לקשקשי ברמיא ונקשקשי
טי שרי והא תניא ובשביעית תשמטנה ונטשתה
תשמטנה מלמשקש ונטשתה מלבקר אמר רב עוקבא
בר חמא תרי קשקושי הוו חד כתומי פילי וחד
אברויי אילני אברויי אילני אסור כתומי פילי שרי
אמר אייבו משום רבי אלעזר בר צדוק אל יהלך
אדם בערבי שבתות יותר משליש פרקאות אמר
רב כהנא לא אמרן אלא לביתיה אבל לאושפיזיה
אמאי דנקיט סכיך ואיכא דאמרי אמר רב כהנא
לא נצרכא אלא אפילו לביתיה אמר רב כהנא בדידי
הוה עובדא ואפילו כבא דהרכנא לא אשכחי
מציה ליזיל ביצד תני תנא קמיה דרב נחמן בוזדין
על גג האיצטבא אבר ליה זכי ליובשן הוא צריך
אלא איבא על גב האיצטבא אבר רחבא אבר רב
יהודה הר הבית כמטי כפור היה כמטי לפנים ממטי

Jemand eine Bachweide, und er schlug sie, ohne den Segenspruch zu lesen; er ist also der Ansicht, sie sei ein Brauch der Propheten. Ajbu und Ḥizqija, die Söhne der Tochter Rabhs, brachten Rabh eine Bachweide, und er schlug sie, ohne den Segenspruch zu lesen; er ist also der Ansicht, sie sei ein Brauch der Propheten. Ajbu erzählte: Ich stand einst vor R. Eliêzer b. Jiçḥaq da kam jemand vor ihn und sprach: Ich besitze Dörfer, ich besitze Gärten und ich besitze Oliven; da kamen die Dorfbewohner und gruben in den Gärten [im Brachjahr] und assen [dafür] von den Oliven; ist es so recht, oder nicht? Jener erwiderte: Es ist nicht recht. Darauf verliess er ihn und ging fort. Da sprach jener: Bereits vierzig Jahre wohne ich in diesem Land, und noch nie sah ich einen, der so auf rechten Pfaden wandelt, wie dieser Mann. Alsdann kam er wieder. Da sprach er zu ihm: Gieb die Oliven den Armen frei und denen, die im Garten gruben, gieb einige Kupfermünzen[17]. — ¿Ist denn das Graben im Brachjahr erlaubt, es wird ja gelehrt: *Im siebenten Jahr sollst du es unbestellt und brach lassen*: unbestellt, nicht graben, und brach, nicht entsteinigen. R. Ûqaba b. Ḥama erwiderte: Es giebt zweierlei Arten des Grabens, die Ritzen füllen, und die Bäume kräftigen; die Bäume zu kräftigen ist verboten, die Ritzen zu füllen ist erlaubt. Ajbu sagte im Namen des R. Eleâzar b. Çadoq: Man gehe am Vorabend des Šabbaths nicht mehr als drei Parasangen[18]. R. Kahana sprach: Dies nur nach Haus, wenn aber nach der Herberge, so verlässt man sich auf das, was man bei sich hat. Manche lesen: R. Kahana sprach: Dies sogar, wenn man nach Haus geht. R. Kahana erzählte: Mir passierte es, und ich fand sogar keine gebratenen Fische.

Ex. 23,11

Wie hatte das Gebot der Festpalme statt. Ein Schüler trug vor R. Nahman vor: Man ordnete sie auf dem Dach eines Stibadiums. Da sprach dieser zu ihm: Wollte man sie etwa trocknen!? sage vielmehr: Auf einem Stibadium. Rehaba sagte im Namen R. Jehudas: Der Tempelberg hatte eine Doppelstoa, eine Stoa innerhalb einer anderen.

17. Perutˌa, kleinste Scheidemünze, übertragen, wie in jeder anderen Sprache, für Geld im Allgemeinen. 18. Weil man spät nach Haus kommen und nichts zur Š.mahlzeit vorfinden würde.

[v] צית עירבה ביצד מקום היה למטה מירושלם ונקרא מוצא יורדין לשם ומלקטין משם מורביות של ערבה ובאין ומקפין אותן בצדי המזבח וראשיהן בכיפין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו
S.uk.43b בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא רבי יהודה אומר אני והו הושיעה נא ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים בשעת פשיטתן מה הן אומרים יפי לך מזבח יפי לך מזבח רבי אלעזר אומר ליה
[vj] ולך מזבח ליה ולך מזבח: במעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהוי מלקטין אותן מערב ומניחין אותן בגגיות של זהב כדי שלא יבמישו רבי יוחנן בן ברוקה אומר חריות של דקל היו מביאין וחובטין אותן בקרקע בצדי המזבח ואותו היום נקרא חבוט
[vij] חריות: מיד תוניות שומטין את לולביהן ואוכלין את תרוגיהן:

IN WELCHER WEISE FAND DAS GEBOT DER BACHWEIDE STATT? UNTERHALB JERUŠALEMS BEFAND SICH EIN ORT, DER MOÇA GENANNT WURDE, UND DA STIEG MAN HINAB UND SAMMELTE WEIDENRUTEN. DARAUF KAM MAN UND STELLTE SIE AN DIE SEITE DES ALTARS, MIT DEN SPITZEN ÜBER DEN ALTAR; DANN BLIES MAN IN DIE POSAUNE, TRILLERTE UND BLIES MAN. AN JEDEM TAG UMKREISTE MAN DEN ALTAR EINMAL UND SPRACH: ACH, HERR, HILF DOCH, ACH, HERR, GIEB DOCH GELINGEN! R. JEHUDA SAGT: ICH UND ER', HILF DOCH; AN DIESEM TAG UMKREISTE MAN DEN ALTAR SIEBENMAL. WAS PFLEGTE MAN BEIM FORTGEHEN ZU SAGEN? «HERRLICHKEIT GEBÜHRT DIR, O ALTAR, HERRLICHKEIT GEBÜHRT DIR, O ALTAR»; R. ELIÊZER SAGT: GOTT UND DIR, O ALTAR, GOTT UND DIR, O ALTAR. WIE AM WOCHENTAG, SO AUCH AM ŠABBATH, NUR DASS MAN SIE AM VORABEND ZU SAMMELN UND IN GOLDENE BECKEN ZU LEGEN PFLEGTE, DAMIT SIE NICHT VERWELKEN. R. JOHANAN B. BEROQA SAGTE: MAN PFLEGTE VERTROCKNETE PALMENZWEIGE ZU HOLEN UND SIE AN DER SEITE DES ALTARS AUF DIE ERDE ZU SCHLAGEN, UND DIESER TAG WURDE |TAG DES| ZWEIGENSCHLAGENS GENANNT. ALSDANN PFLEGTEN DIE KINDER DIE FESTPALMEN |VOM STRAUSS| HERAUSZUZIEHEN UND DIE ETHROGIM ZU ESSEN.

GEMARA. Es wird gelehrt, es wäre eine Kolonie gewesen. Weshalb nennt sie unser Tanna Moça? Da sie von der königlichen Steuer befreit war, so nennt er sie Moça'.

ALSDANN KAM MAN UND STELLTE SIE AN DIE SEITE &. Es wird gelehrt: Sie waren viel und lang, elf Ellen hoch, damit sie eine Elle über den Altar ragen. Meremar sagte im Namen Mar Zutras: Hieraus, dass man sie auf das Fundament zu stellen pflegte, denn wollte man sagen, man habe sie auf den Boden gestellt, wieso könnten sie dann eine Elle über den Altar ragen, |es wird ja gelehrt:| eine Elle aufwärts und eine Elle einwärts — das Fundament, fünf Ellen aufwärts und eine Elle einwärts — das Gesims, und drei Ellen aufwärts waren die Hörner"; schliesse also, dass man sie auf

19. "Ich und er" soll eine Bezeichnung für Gott sein; nach einer Erkl. R.s ist אני והו eine abgekürzte Form von ארני והו einer der in der Qaballa bekannten 72 Gottesnamen (cf. Bd. I S. 562 Z. 26 ff.); אנא יהוה hat auch den Zahlenwert von אני והו. 20. Von יצא ... ausgeschlossen sein. 21. Standen sie auf dem Boden, so könnten sie bei 11 Ellen den Altar nicht um 1 Elle überragen, da sie schräg zu stehen kamen.

M 96 ושבתי מוצא וגו' P 97 לשם 98 אני והו
הושיעה נא M 99 : אני והו ה נ M 1 · הוי
M 2 בשעת...לו ל מזבר M 3 שבת M 4
M 5 על גבי קרקע M 6 יום M 7 בגגיונות
M 8 את M 9 משום דמפקא ק ל מוצא
12 גבוהות M. רבות. V 10 איזובות אות עשרה 11
M משמיה דמר ז ש מ כי מנח להו איזוב M 13
M 16 ...דאי להו M 14 ונעכנס M 15 ונעכנס אמה
מערכה ואי אפשר מנח להו גבוהות על חמי אמה לא משכי.

das Fundament zu legen pflegte; schliesse hieraus. R. Abahu sprach: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — es heisst: [22]*Umringt das Festopfer mit Zweigen, bis an die Hörner des Altars.* R. Abahu sagte im Namen R. Eliêzers: Wer den Palmenstrauss und die dichtbelaubte Myrte nimmt, dem rechnet es der Schriftvers an, als hätte er einen Altar gebaut und auf ihm ein Opfer dargebracht, denn es heisst: *Bindet den Fest[strauss] mit [dichtbelaubten] Zweigen, bis an die Hörner des Altars*[23]. R. Jirmeja sagte im Namen des R. Šimôn b. Joḥaj, und R. Joḥanan im Namen des R. Šimôn aus Mahoz im Namen des R. Joḥanan aus Makhoth[24]: Wer durch Essen und Trinken [den folgenden Tag] bindet, dem rechnet es der Schriftvers an, als hätte er einen Altar gebaut und auf ihm ein Opfer dargebracht, denn es heisst: *Bindet das Fest*[25] *mit Zweigen, bis an die Hörner des Altars.*

Hizqija sagte im Namen R. Jirmejas, im Namen des R. Šimôn b. Joḥaj: Bei all [solchen] Geboten entledigt man sich nur dann seiner Pflicht, wenn man [den Gegenstand] so hält, wie er wächst, denn es heisst: *Von Akazienholz, aufrechtstehend.* Ebenso wird auch gelehrt: *Von Akazienholz, aufrechtstehend*: die nach der Art ihres Wachsens aufrechtstehen. Eine andere Erklärung: *Aufrechtstehend*: die ihre Ueberkleidung aufrecht erhalten. Eine andere Erklärung: *Aufrechtstehend*: man könnte glauben, ihre Hoffnung sei verloren und ihre Aussicht geschwunden, so heisst es: *von Akazienholz, aufrechtstehend*: die in aller Ewigkeit stehen bleiben. Ferner sagte Hizqija im Namen R. Jirmejas, im Namen des R. Šimôn b. Joḥaj: Ich könnte die ganze Welt vom Tag meiner Geburt bis jetzt, vom Strafgericht befreien; mit meinem Sohn Eleâzar zusammen, sogar seit der Welterschaffung bis jetzt; und wenn Jotham, der Sohn Ûzijahus, mit uns wäre, sogar seit der Welterschaffung bis zum Weltende. Ferner sagte Hizqija im Namen R. Jirmejas, im Namen des R. Šimôn b. Joḥaj: Ich sah die erhabenen Leute, ihrer sind nur wenige; sind deren tausend, so gehöre ich und mein Sohn zu ihnen, sind deren hundert, so gehöre ich und mein Sohn zu ihnen, sind deren nur zwei, so bin ich es und mein Sohn. — ¿Sind deren denn so wenige, Raba sagte ja, achtzehntausend Reihen [der Frommen] weilen vor dem Heiligen,

משכחת לה אלא[17]לאו שמע מינה [18]איכוד מנח להו
[19]שמע מינה [20]אמר רבי אבהו [21]מאי קראה שנאמר
אמרו חג בעבתים עד קרנות המזבח אמר רבי אבהו Ps.118,27
אמר רבי אליעזר כל הנוטל לולב באגודו והדס
בעבותו[22]מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב
עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבתים עד קרנות Col.b
המזבח [23]אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי
ורבי יוחנן משום רבי שמעון המחוזי משום רבי
יוחנן המכותי כל העושה איסור להג באבילה ישתיה
מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו
קרבן שנאמר אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח:
אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן
יוחי כל המצות כולן אין אדם יוצא[24]בהן אלא דרך
נדילתן שנאמר עצי שטים עמדים תניא נמי הכי Ex.26,15 Jc.m.72a
עצי שטים עמדים [25]שעומדים דרך נדילתן דבר אחר
עמדים שמעמידין את ציפוין דבר אחר עמדים
שמא תאמר אבד[26]סיכרם וכטל סיכויין תלמוד לומר
עצי שטים עמדים שעומדים לעולם ולעולמי עולמים:
[27]ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן
יוחי יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין
מיום שנבראתי [28]עד עתה ואילמלא [29]אליעזר בני עמי
מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואילמלא יותם בן
עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם [30]עד סופו: Syn.96b
ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי
ראיתי בני עליה והן מועטין אם אלף הן אני ובני
מהן [31]אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני
ובני [32]הן ומי זוטרי בולי האי והא אמר [33]רבא תמני סרי Sb.97b

M 17 — לאו M 18 — כי מנח להו M 19 ש מ
M 20 ○ אמר...המזבח M 21 |—א ר אליעזר| M 22
M 23 ○מעה כ M 23 וא ר יוחנן המחוזי משום ר' יוחנן המוכסי
M 24 כל M 25 ידי חובתו אלא M 25 שמעמידין M 26
P 27 זכרם M 28 אמר M 28 ועד עכשיו B 29 אליעזר
M 30 ועד העולם „ M 31 — אם...מהן „ P 32 — הן
M 33 רבה.

22 Ps. 118,27. 23. Dh. dies gleicht einem Opfer, dessen Blut auf die Hörner des A.s gesprengt wird; cf. Ex. 29,12 usw. 24. Ein solcher Ortsname ist sonst nicht bekannt; viell. verderbt aus המחוזי. 25 Eigentl. mit Fetten (בעבתים v. עב fett, dick abgeleitet) zu übersetzen. 26. Ex. 26,15.

אלפי הוה דרא דקמיה קודשא בריך הוא שנאמר
Ez.48,35 סביב שמנה עשר אלף לא קשיא הא דמסתכלי
באספקלריא המאירה הא דלא מסתכלי באספקלריא
המאירה ודמסתכלי באספקלריא המאירה מי זוטרי
Sy.6b כולי האי והא אמר אביי לא פחות עלמא מתלתין
ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום שנאמר
Jes.30,18 אשרי כל חוכי לו ל"ו בגימטריא תלתין ושיתא הוו
לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר:
בשעה פטורין מה הן אומרין "[ובו']: והא קא משתתף
Sy.46a שם שמים ודבר אחר ותניא כל המשתתף שם שמים
Ex.22,19 ודבר אחר נעקר מן העולם שנאמר בלתי לה' לבדו
הכי "קאמר ליה אנחנו מודים ולך אנו משכחין ליה
אנחנו מודים ולך אנו מקלסין: כמעשהו בחול:
אמר רב הונא מאי טעמא דרבי יוחנן בן ברוקה
Lv.26,46 דכתיב בפת "שנים "אחת ללולב ואחת למזבח ורבנן
Meg.14a "אמרי בפת כתיב רבי לוי אומר "בדקל מה דקל
זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא
לב אחד לאביהם שבשמים: אמר רב יהודה אמר
"שמואל לולב שבעה וסוכה יום אחד מאי טעמא
Ber.30b ללולב דמפסקי לילות מיומים כד "יומא מציה באפיה
נפשיה "סוכה דלא מפסקי לילות מיומים בולהו "שבעה
כחד יומא אריבא דמו ורבה בר בר חנה אמר רבי
יוחנן סוכה שבעה ולולב יום אחד מאי טעמא סוכה
דאורייתא שבעה לולב דרבנן "סני ליה בחד יומא
כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אחד זה ואחד זה
שבעה אמר רב "יהודה נקוט דרכה בר בר חנה

gebenedeiet sei er, denn es heisst: "*Ringsum sind es achtzehntausend.* — Das ist kein Widerspruch; jenes handelt von denen, die das Hellleuchtende schauen, dieses von denen, die das Hellleuchtende nicht schauen.

¿Sind denn deren, die das Hellleuchtende schauen, so sehr wenig. Abajje sagte ja, die Welt habe nicht weniger als sechsunddreissig Fromme, die täglich das Gesicht der Gottheit empfangen, denn es heisst: "*Heil allen, die auf ihn hoffen.* "lo [ihm]" hat den Zahlenwert sechsunddreissig. — Das ist kein Widerspruch, dieses von denen, die nur mit Erlaubnis eintreten, jenes von denen, die ohne Erlaubnis eintreten.

WAS PFLEGTE MAN BEIM FORTGEHEN ZU SAGEN &. ¿Man vereinigt ja den Namen Gottes mit einem anderen Gegenstand, und es wird gelehrt: Wer den Namen Gottes mit einem anderen Gegenstand vereinigt, wird aus der Welt vertilgt, denn es heisst: "*Nur dem Herrn allein.* So ist es gemeint: Gott danken wir, dich preisen wir; Gott danken wir, dich rühmen wir.

WIE AM WOCHENTAG. R. Hona sagte: Was ist der Grund des R. Johanan b. Beroqa? — es heisst: *Palmenzweige*, also zwei, einen für die Festpalme und einen für den Altar. — Und die Rabbanan!? — (Sie erklären:) die Schreibart ist *Palmzweig*[30]. R. Levi erklärte: Gleich der Dattelpalme: wie die Dattelpalme nur ein Herz hat, so hat auch Jisraél nur ein Herz für seinen Vater im Himmel. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Ueber die Festpalme [spricht man den Segen] alle sieben Tage, über die Festhütte nur am ersten Tag. — Aus welchem Grund? — Bei der Festpalme werden die Tage durch die Nächte getrennt, so ist es an jedem Tag ein besonderes Gebot, bezüglich der Festhütte aber werden die Tage nicht durch die Nächte getrennt, so werden alle sieben als ein langer Tag betrachtet. Rabba b. Bar-Hana im Namen R. Johanans sagte: Ueber die Festhütte [spricht man den Segen] alle sieben Tage, über die Festpalme nur am ersten Tag. — Aus welchem Grund? — Die Festhütte ist Gebot der Gesetzlehre, daher an allen sieben, die Festpalme ist rabbanitisch, daher nur am ersten Tag. Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Johanans: Sowol für diese als auch für jene ist er an allen sieben erforderlich. R. Jehuda sprach: Halte dich an dem, was

M 35 דרא הוה. M פרכי הוה דרא קמיה דקב ה B 34
דמסס באספ שאינה מאירה M 36 פני שכינה שנ
M 37 יופי לך מוכח ל מ ראב י אומר ליה ולך מוכח לולב מ:
והא קא משתתף ש ש ותניא אמרו לו לר ש בן יוחי כל המשתף
M 38 קאמרי P 40 תמרים M 39 אחד ללולב ואחד
M 41 אמרי B 42 כתמר מה תמר M 43 רב (שמואל)
M 44 חד והד מצוה B 45 הוא M 46 — שבעה
M 47 יום אחד כי אתא רב דימי א ר יוחנן סוכה שבעה ולולב
יום אחד כי אתא רבין B 48 יוסף.

27. Ez. 48,35. 28. Jes. 30,18. 29. Ex. 22,19. 30. Cf. Absch. 3 N. 22.

Rabba b. Bar-Ḥana gesagt hat, denn alle Amoraím halten bezüglich der Festhütte mit ihm. Man wandte ein: ¿Wenn man eine Festpalme für sich bereitet, spreche man: «Gebenedeiet sei, der uns erleben liess, erhalten hat und erreichen liess diese Zeit. Nimmt man sie, um sich seiner Pflicht zu entledigen, so spreche man: «Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns befohlen hat, die Festpalme zu nehmen.» Und obgleich man am ersten Tag den Segen gesprochen hat, wiederhole man ihn an allen sieben Tagen. Wenn man eine Festhütte für sich errichtet, spreche man: Gebenedeiet sei, der uns erleben liess, erhalten hat &. Tritt man in diese ein, um da zu sitzen, so spreche man: «Der uns durch seine Gebote geheiligt und uns befohlen hat, in der Festhütte zu sitzen.» Und wenn man am ersten Tag den Segen gesprochen hat, so spreche man ihn nicht weiter. Somit besteht also ein Widerspruch sowol bezüglich der Festpalme als auch bezüglich der Festhütte; allerdings ist es bezüglich der Festpalme kein Widerspruch, da das Eine von der Zeit handelt, da der Tempel bestanden hat, das Andere aber, von der, da der Tempel nicht mehr bestanden hat; aber bezüglich der Festhütte ist es ja ein Widerspruch! — Hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt:

בידך דבוּלהו אמוראי קיימי כוותיה בסוכה מיתיבי Fol. 46
הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָינוּ וְקִיְּמָנוּ Pes. 7b
וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה נִטְּלוּ לְצֵאת בּוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת לוּלָב וְאַף עַל פִּי
שֶׁבִּירְךְ [46]עָלָיו יוֹם רִאשׁוֹן חָזַר וּמְבָרֵךְ כָּל שִׁבְעָה
הָעוֹשֶׂה סוּכָה לְעַצְמוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָינוּ [50]וְקִיְּמָנוּ Men. 42a
בּוֹ נִכְנַס לֵישֵׁב בָּהּ אוֹמֵר אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בַּסּוּכָה וְיֵצֵא שֶׁבִּירְךְ יוֹם רִאשׁוֹן שׁוּב
אֵינוֹ מְבָרֵךְ [47]קִשְׁיָא לוּלָב אלולב קִשְׁיָא סוּכָה אסוכה
בִּשְׁלָמָא לוּלָב אלולב לָא קִשְׁיָא כָּאן בִּזְמַן שֶׁבֵּית
הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם כָּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם
אֶלָּא סוּכָה אסוכה קִשְׁיָא תְּנַאי הִיא דְּתַנְיָא תְּפִילִּין Men. 43a
כָּל זְמַן [52]שְׁמְנִיחָן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן דִּבְרֵי רַבִּי [53]וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא שַׁחֲרִית בִּלְבַד אָתְמַר אֲבִיי
אָמַר הִלְכְתָא כְּרַבִּי [54]וְרָבָא אָמַר הִלְכְתָא [55]כְּרַבָּנָן אָמַר
רַב מָרִי [56]בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל חֲזִינָא לֵיהּ לְרָבָא דְּלָא
עָבִיד כִּשְׁמַעְתֵּיהּ [57]אֶלָּא מִקְדִּים וְקָאֵי וְעָיֵיל לְבֵית
הַכִּסֵּא וְנָפֵיק וּמְשֵׁי יָדָיו וּמְנַח תְּפִילִּין וּמְבָרֵךְ [58]וְכִי
אֲנַטְרֵיהּ זִימְנָא אַחֲרִינָא עָיֵיל לְבֵית הַכִּסֵּא וְנָפֵיק
[58]וּמְשֵׁי יָדָיו וּמְנַח תְּפִילִּין וּמְבָרֵךְ וְאָנָן נְמֵי כְּרַבִּי
עֲבַדִינָן וּמְבָרְכִין כָּל שִׁבְעָה אָמַר מָר זוּטְרָא חֲזִינָא
לֵיהּ לְרַב [59]מִפִּי דְּכָל אִימַּת דְּמָנַח תְּפִילִּין מְבָרֵךְ [60]רַבָּנָן
דְּרַב רַב אֲשִׁי כָּל אִימַּת דְּמָשְׁמְשִׁי בְּהוּ מְבָרְכִי; אָמַר
רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִצְוֹת לוּלָב כָּל שִׁבְעָה וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר יוֹם רִאשׁוֹן מִצְוֹת לוּלָב מִכָּאן
וְאֵילַךְ מִצְוֹת זְקֵנִים וְרַבִּי יִצְחָק אָמַר כָּל [61]יוֹמָא מִצְוֹת

M 49 — עלו ‖ M 50 — וקיי כו ‖ M 51 + יום שני ‖ M 52 שמניה אותן ‖ M 53 + מאיר ‖ M 54 כחכמים ‖ P 55 בריה ‖ M 56 — אלא ‖ M 57 — וכי...שבעה ‖ P 58 ומשה ‖ M 59 פפא ‖ M 60 — רבנן ‖ M 61 שבעה.

Ueber die Tephillin spricht man den Segen, so oft man sie anlegt — Worte Rabbis, die Weisen sagen, man spreche ihn nur morgens. Es wurde gelehrt: Abajje sagt, die Halakha sei wie Rabbi, Raba sagt, die Halakha sei wie die Rabbanan. R. Mari, Sohn der Tochter Šemuéls, sagte: Ich sah, dass Raba nicht nach seiner Lehre verfuhr, er pflegte sich vielmehr früh aufzumachen, auf den Abort zu gehen, herauszukommen, die Hände zu waschen, die Tephillin anzulegen und den Segen zu sprechen, und wenn er wieder nötig hatte, pflegte er auf den Abort zu gehen, herauszukommen, die Hände zu waschen, die Tephillin anzulegen und wiederum den Segen zu sprechen. Auch wir verfahren nach Rabbi, und sprechen den Segen alle sieben Tage. Mar Zuṭra sagte: Ich sah, dass R. Papi beim jedesmaligen Anlegen der Tephillin den Segen zu sprechen pflegte. Die Jünger der Schule R. Ašis pflegten den Segen zu sprechen, so oft sie sie anzufassen pflegten.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Die Festpalme ist [biblisches] Gebot an allen sieben Tagen; R. Jehošuâ b. Levi sagt, das Gebot der Festpalme habe nur am ersten Tag statt, von da ab sei sie nur ein Gebot der Aeltesten; R. Jiçhaq

זקנים ואפילו יום ראשון והא קיימא לן דיום ראשון
דאורייתא אימא בר מיום ראשון אי הכי היינו
דרבי יהושע בן לוי אימא ובן אמר רבי יצחק ואף
Sub.23a רב מברי כל שבעה מצות לולב דאמר רבי חייא בר
אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך רבי
ירמיה דידיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך
מאי מברך אמר רב יהודה יום ראשון המדליק מברך
שרש הרואה מברך שתים מכאן ואילך מדליק מברך
שתים והרואה מברך אחת ובאי מברך ברוך אשר
קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה והיכן
Dt.32.7 צונו מלא תסור והכ נחמן בר יצחק אמר שאל אביך
ויגדך באי מתעטף ובן אימא מתעטף נם נם כל אימא
איתיה רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא אמר
רב כל שבעה מצות לולב תנו רבנן העושה סוכה
לעצמו אומר ברוך שהחייני וכו נכנס לישב בה אומר
ברוך אשר קדשנו וכו היתה עשויה ועומדת אם
יכול להדיש בה דברי מברך אם לאו לכשיכנס לישב
כה מברך שתים אמר רב אשי חזינא ליה לרב
כהנא דקאמר להו לכיתחי אכבא דקדושא תנו
רבנן היו לפניו מצות הרבה אומר ברוך אשר קדשנו
במצותיו וצונו על המצות רבי יהודה אומר מברך
על כל אחת ואחת בפני עצמה אמר רבי זירא
ואיתימא רבי חנינא בר פפא הלכתא כרבי יהודה
ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא מאי
Pes.68a,b; Ber.40b טעמא דרבי יהודה דכתיב ביום ה' יום יום וכי

sagt, an allen Tagen, sogar am ersten, sei sie nur ein Gebot der Aeltesten. Aber wir wissen es ja, dass sie am ersten Tag Gebot der Gesetzlehre ist!? Lies: ausser dem ersten Tag. Demnach ist es ja dasselbe, was R. Jehošúâ b. Levi sagt!? Lies: ebenso sagte auch R. Jichaq. Auch Rabh ist der Ansicht, die Festpalme sei [biblisches] Gebot an allen sieben Tagen, denn R. Hija b. Asi sagte im Namen Rabhs: Wer das Hanukalicht anzündet, muss den Segen sprechen: R. Jirmeja sagt, wer das Hanukalicht sieht, müsse den Segen sprechen. Was spreche er? R. Jehuda erwiderte: Am ersten Tag spricht derjenige, der es anzündet, drei, und der es sieht, zwei Segenssprüche; von da ab spricht derjenige, der es anzündet, zwei Segenssprüche, derjenige, der es sieht, einen Segenspruch. Wie lautet der Segenspruch? — «Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns befohlen hat, das Hanukalicht anzuzünden. Wo hat er uns dies befohlen!? — [Im Verbot:] *Du sollst nicht abweichen.* R. Nahman b. Jichaq erklärte: [Im Vers:] *Frag deinen Vater, dass er es dir sagt.* Welchen [Segenspruch] lässt man fort? Den von der Zeit[34]. Lasse man doch den von der Wunderthat fort!? — Die Wunderthat geschah an jedem dieser Tage. R. Nahman b. Jichaq lehrte es ausdrücklich: Rabh sagte: Die Festpalme ist alle sieben Tage [biblisches] Gebot.

Die Rabbanan lehrten: Wenn man eine Festhütte für sich errichtet, spreche man: «Gebenedeiet sei, der uns erleben &.» Tritt man in diese ein, um da zu sitzen, spreche man: «Gebenedeiet sei, der uns geheiligt &.» War sie fertig errichtet, so spreche man den Segen, falls man an dieser etwas erneuern kann, sonst aber spreche man beide [Segenssprüche], wenn man eintritt, um da zu sitzen. R. Aši sagte: Ich beobachtete, dass R. Kahana sie sämtlich beim Weihsegen[35] über den Becher sprach. Die Rabbanan lehrten: Hat man mehrere Gebote vor sich, so spreche man: «Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns die Gebote auszuüben befohlen hat.» R. Jehuda sagt, man spreche über jedes einen besonderen Segen. R. Zera, nach Anderen, R. Ḥanina b. Papa, sagte: Die Halakha ist wie R. Jehuda. Ferner sagte R. Zera, nach Anderen, R. Ḥanina b. Papa: Was ist der Grund R. Jehudas? — es heisst: [36]*Gebenedeiet sei der Herr, Tag für Tag;* benedeiet man ihn denn nur am Tag

31. Hanukah, Fest der Tempelweihe; cf. Bd. I S. 305, Z. 20 ff. 32. Dt. 32,7. 33. Dt. 32,7. 34. Siehe ob. S. 127 Z. 2. 35. Cf. Bd. I S. 73 N. 4. 36. Ps. 68,20.

und nicht in der Nacht? dies besagt vielmehr, dass man ihn Tag für Tag durch entsprechende Segenssprüche benedeie, ebenso benedeie man ihn bei jedem Anlass durch den entsprechenden Segensspruch.

Ferner sagte R. Zera, nach Anderen, R. Hanina b. Papa: Komme und siehe, nicht wie beim Heiligen, gebenedeiet sei er, ist es beim Menschen: beim Menschen nimmt ein leeres Gefäss auf, ein volles aber nicht, beim Heiligen, gebenedeiet sei er, nimmt aber das Volle[37] auf, das Leere nicht, denn es heisst: [38]*Und wenn du hören wirst* usw.: wenn du gehört hast, wirst du auch hören, wenn du nicht gehört hast, wirst du auch weiter nicht hören. Eine andere Erklärung: Hast du das Alte gehört, wirst du auch Neues erfahren, [39]*wenn aber dein Herz abtrünnig wird*, so wirst du nichts mehr hören.

ALSDANN PFLEGTEN DIE KINDER &c. R. Johanan sagte: Der Ethrog ist (sogar) am siebenten [Festtag zum Essen] verboten, am achten erlaubt, die [Nutzniessung der] Festhütte ist sogar am achten verboten; Reš-Laqiš sagte, der Ethrog sei sogar am siebenten erlaubt. — Worin besteht ihr Streit? — Einer ist der Ansicht, er sei nur für das Gebot abgesondert, der Andere ist der Ansicht, er sei für alle Festtage abgesondert. Reš-Laqiš richtete gegen R. Johanan folgenden Einwand: Alsdann pflegten die Kinder die Festpalmen [vom Strauss] herauszuziehen und die Ethrogim zu essen; wahrscheinlich auch Erwachsene!? — Nein, nur Kinder. Manche lesen: R. Johanan richtete gegen Reš-Laqiš folgenden Einwand: Alsdann pflegten die Kinder die Festpalme [vom Strauss] herauszuziehen und die Ethrogim zu essen; also nur Kinder, Erwachsene aber nicht!? — Erwachsene ebenfalls, und nur deshalb lehrt er "Kinder", weil dies das Gewöhnliche ist. R. Papa sprach zu Abajje: Womit ist nach R. Johanan die Festhütte anders als der Ethrog? Dieser erwiderte: Die Festhütte kann noch bei Abenddämmerung gebraucht werden, denn wenn man eine Mahlzeit abhalten will, muss man sich ja in diese setzen und essen, so ist sie noch für die Abenddämmerung abgesondert, und da sie für die Abenddämmerung abgesondert ist, ist sie es auch für den ganzen achten Tag; der Ethrog aber, der für die Abenddämmerung nicht mehr brauchbar ist, ist für die Abenddämmerung auch nicht abgesondert, und

ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו אלא
בא לומר לך בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו
הכא נמי בכל דבר ודבר תן לו מעין ברכותיו:
Ber.40a ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא
וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם
Col.b מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק
אבל מדת הקדוש ברוך הוא מלא מחזיק ריקן אינו
Dt.28.1 מחזיק שנאמר והיה אם שמוע תשמע וגו' אם שמוע
תשמע אם לאו לא תשמע דבר אחר אם שמוע
10 30.17 בישן תשמע בחדש אם יפנה לבבך שוב לא תשמע:
מיד תינוקות וכו': אמר רבי יוחנן אתרוג אפילו בשביעי
אסור בשמיני מותר סוכה אפילו בשמיני אסורה
וריש לקיש אמר אתרוג אפילי בשביעי נמי מותר
במאי קא מיפלגי מר סבר למצוותה אתקצאי ומר
סבר לכולי יומא אתקצאי איתיביה ריש לקיש לרבי
יוחנן מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין
אתרוגיהן מאי לאו הוא הדין הגדולים לא תינוקות
דוקא איבא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש
מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן
תינוקות אין גדולים לא הוא הדין דאפילו גדולים
והאי דקתני תינוקות אורחא דמלתא קתני אמר
ליה רב פפא לאביי לרבי יוחנן מאי שנא סוכה
מאי שנא אתרוג אמר ליה סוכה דחזיא לבין
השמשות דאי איתרמי ליה סעודתא בעי מיתב
בסוכה ומיכל בה בעוה אתקצאי לבין השמשות
ומינו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא
דשמיני אתרוג דלא חזיא לבין השמשות לא אתקצאי

M 77 לא אלא לומר — M 78 הכא...ברכותיו P 79
יום ויום תן || M 80 מדותיו של הקב"ה אינו כן אלא מלא
P 81 לפניך — B 82 אפילו — M 83 נמי
M 84 נמי ותינוקות אד מ נקט M 85 ומאי M 86
את לא חזי לכתש מ סוכה חזי לכתש מ דאי מוקלע ליה סעודתא
בעי למיתב בסוכה אתקצאי לכתש"מ מגו דאתקי לכתש"מ אתקי
לכ"ש דשמ' ולוי.

37. Der mit Wissen volle Gelehrte. 38. Dt. 28,1. 39. Ib. 30,17.

לבין השמשות ולא אתקצאי לבולי יומא דשמיני
ולוי אמר אתרוג אפילו בשמיני אסור ואבוה דשמואל
אמר אתרוג אפילו בשביעי אסור בשמיני מותר קם
אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי קם רבי זירא בשיטתיה
דאבוה דשמואל דאמר רבי זירא אתרוג שנפסלה
אסור לאוכלה כל שבעה: אמר רבי זירא לא ליקני
איניש חושענא לינוקא ביומא טבא קמא מאי טעמא
דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני ואשתכח דקא
נפיק בלולב שאינו שלו: ואמר רבי זירא לא לימא
איניש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה
משום דאתי לאנמוריה שיקרא שנאמר למדו לשונם
דבר שקר ובפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון חפריש
שבעה אתרוגין לשבעה ימים אמר רב כל אחת
ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ורב אסי אמר כל
אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר במאי קא מיפלגי
מר סבר למצותה אתקצאי ומר סבר לבולי יומא
אתקצאי ואנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן אמר
אביי שמיני ספק שביעי אסור תשיעי ספק שמיני
מותר מריומר אמר אפילו שמיני ספק שביעי מותר
בסורא עבדי כמריומר רב ששא ברייה דרב אידי
עביד באביי והלכתא באביי: אמר רב יהודה אמר
רב שמואל בר שילת משמיה דרב שמיני ספק
שביעי שביעי לסוכה ושמיני לברכה ורבי יוחנן אמר
שמיני לזה ולזה מיתב בולי עלמא לא פליגי דיתבינן
כי פליגי לברוכי למאן דאמר שביעי לסוכה ברוכי
נמי מברכינן למאן דאמר שמיני לזה ולזה ברוכי

somit auch nicht für den ganzen achten Tag. Levi sagt, der Ethrog sei sogar am achten verboten. Der Vater Šemuéls sagt, der Ethrog sei am siebenten verboten, am achten erlaubt. Der Vater Šemuéls ist zur Ansicht Levis übergetreten, und R. Zera zur Ansicht des Vaters Šemuéls. R. Zera sagte nämlich, es sei verboten, einen unbrauchbar gewordenen Ethrog innerhalb der sieben [Festtage] zu essen. R. Zera sagte: Man darf am ersten Festtag seinem Kind die Hošâna nicht geben, (aus welchem Grund?) da das Kind wol erwerben, nicht aber einen Anderen erwerben lassen kann, und man sich demnach mit einer fremden Festpalme seiner Pflicht entledigen würde. Ferner sagte R. Zera: Man darf nicht einem Kind etwas versprechen, ohne es ihm zu geben, weil man es dadurch lügen lehrt, denn es heisst: *Sie gewöhnen ihre Zunge ans Lügenreden.* Sie führen denselben Streit wie R. Johanan und R. Šimôn: Hat man sieben Ethrogim für die sieben Festtage abgesondert, so kann man sich, wie Rabh sagt, mit jedem seiner Pflicht entledigen und ihn sofort aufessen, wie R. Asi sagt, mit jedem seiner Pflicht entledigen und ihn an nächsten Tag aufessen. Worin besteht ihr Streit? — Einer ist der Ansicht, er sei nur für das Gebot abgesondert, der Andere ist der Ansicht, er sei für den ganzen Tag abgesondert. — Wie machen wir es, die wir zwei Tage haben[41]? Abajje erwiderte: Am achten, der das Zweifelhafte des siebenten ist, ist er verboten, am neunten, der das Zweifelhafte des achten ist, ist er erlaubt. Meremar sagte, selbst am achten, der das Zweifelhafte des siebenten ist, sei er erlaubt. In Sura pflegten sie nach Meremar zu verfahren. R. Šiša b. R. Idi pflegte nach Abajje zu verfahren. Die Halakha ist wie Abajje.

R. Jehuda sagte im Namen des R. Šemuél b. Šilath im Namen Rabhs: Der achte ist das Zweifelhafte des siebenten, er wird daher bezüglich der Festhütte als der siebente, und bezüglich des Segens als der achte betrachtet. R. Johanan sagte, er werde bezüglich dieses, wie auch jenes als der achte betrachtet. Dass man [am achten] in der Festhütte sitzen muss, bestreitet niemand, der Streit besteht vielmehr, ob man auch den Segen spreche; nach demjenigen, welcher sagt, er werde bezüglich der Festhütte als der siebente betrachtet, spreche man auch den Segen, nach demjenigen aber, welcher sagt, er werde bezüglich dieses, wie auch jenes als der achte betrachtet, spreche man den Segen nicht. R. Joseph sprach: Halte dich

Jab. 63[3] Jer. 9,4 Beq. 30[3] Fol. 47

M 87 — את || M 88 שנפסל אם לאוכלו || P 89
M 90 בפרוש חפריש || B 91 ואישתכח — בן לקיש דאיתמר
M 93 מרומר...במרומר || P 92 עלמא
B 96 בריה דר ש || M 95 טוותיה דאביי || M 97 — רב.

40. Jer. 9,4. 41. Ausserhalb Palästinas wird jedes Fest des Zweifels wegen 2 Tage gefeiert.

לא מברכינן אמר רב יוסף נקוט דרבי יוחנן בידך
דרב[68]הונא בר ביזנא וכל גדולי הדור איקלעו בסוכה
בשמיני ספק שביעי מיתב[69]יתבי ברוכי לא בריבי
ודלמא סבירא להו כמאן דאמר כיון שביד יום [1]טוב
ראשון שוב אינו [2]מברך נמירי דמאפר אתו איכא
דאמרי ברוכי כולי עלמא לא פליגי דלא מברכינן
כי פליגי למיתב [3]למאן דאמר שבעה לסוכה מיתב
יתבינן[4]ולמאן דאמר שמיני לזה ולזה מיתב נמי לא
יתבינן אמר רב יוסף נקוט דרבי יוחנן בידך דמרא
דשמעתא [5]מני רב יהודה [6]בריה דרב שמואל בר שילת
ובשמיני ספק שביעי לבר מסוכה יתיב והלכתא
מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן: אמר רבי יוחנן
אומרים זמן בשמיני של חג ואין אומרים זמן
בשביעי של פסח ואמר רבי לוי בר [7]לחמא ואיתימא
רבי חמא בר חנינא תדע שהרי חלוק בשלשה
דברים בסוכה ולולב וניסוך המים ולרבי יהודה דאמר
בלוג היה מנסך כל שמונה הרי חלוק בשני דברים Suk.48b Pes.12a
אי הכי שביעי של פסח נמי הרי חלוק באכילת
מצה דאמר מר לילה [8]ראשונה חובה מכאן ואילך
רשות הכי השתא התם [9]מלילה חלוק[10]מיום אינו חלוק
[11]הכא אפילו מיום נמי חלוק רבינא אמר זה חלוק
משלפניו וזה חלוק משלפני פניו[12]אמר רב פפא הכא
[13]בתיב פר[14]התם כתיב פרים רב נחמן[15]בר יצחק אמר
[16]הכא כתיב ביום התם כתיב וביום רב אשי אמר
[17]הכא כתיב [18]כמשפט התם כתיב כמשפטם ליכא Nm.29,18

M 98 חנא ‖ B 99+הוו ‖ M 1 — טוב ‖ M 2 צריך
לברך ‖ M 3 מ״ד שביעי ‖ M 4 ברוכי לא מברכינן מ״ד ‖
M 5 מנו ‖ M 6 + ור יהודה ‖ B 7 הכא ‖ M 8
הראשון ‖ M 9 + לילה ‖ M 10 +יום ‖ M 11—הכא
...חלוק ‖ VM 12 ר״פ אמר ‖ M 13—כתיב ‖ M 14 הכא
פרים ‖ M 15—ב״י ‖ M 16 כולהי כתיב וביום הכא כתיב
ביום ‖ M 17 כולהי כתיב כמשפט האי כתיב.

an der Lehre R. Johanans, denn R. Hona b. Bizna und alle Grössen des Zeitalters befanden sich am achten, dem Zweifelhaften des siebenten, in einer Festhütte, sie sassen da, sprachen den Segen aber nicht. — Vielleicht waren sie der Ansicht desjenigen, welcher sagt, dass sobald man am ersten Festtag den Segen gesprochen hat, man ihn weiter nicht mehr spreche!? — Es ist überliefert, dass sie aus der Wiese gekommen waren[42]. Manche sagen: Dass man [am achten] den Segen nicht spricht, bestreitet niemand, der Streit besteht vielmehr, ob man [in der Festhütte] sitzen muss; nach demjenigen, welcher sagt, er werde als der siebente bezüglich der Festhütte betrachtet, sitze man in dieser, nach demjenigen aber, welcher sagt, er werde als der achte bezüglich dieses wie auch jenes betrachtet, braucht man auch nicht darin zu sitzen. R. Joseph sprach: Halte dich an der Ansicht R. Johanans, denn der Meister der Lehre, das ist nämlich R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath sass am achten, dem Zweifelhaften des siebenten, ausserhalb der Festhütte. Die Halakha ist, man sitze in dieser, spreche aber den Segen nicht.

R. Johanan sagte: Am achten des Hüttenfestes spricht man den Zeitsegen, nicht aber spricht man ihn am siebenten des Pesahfestes. Hierzu sprach R. Levi b. Lahma, nach Anderen R. Hama b. Hanina: Dies ist auch einleuchtend, denn er ist ja durch drei Dinge ausgezeichnet: durch die Festhütte, durch die Festpalme und durch [die Procession des] Wassergiessens. Und selbst nach R. Jehuda, welcher sagt, dass man an allen acht Tagen ein Log [Wassers] zu giessen pflegte, ist er ja immerhin durch zwei Dinge ausgezeichnet. — ¿Demnach ist ja auch der siebente des Pesahfestes ausgezeichnet: durch das Essen von Maççа, denn der Meister sagte ja, am ersten Abend sei [das Essen von Maççа] Pflicht, von da ab, Freigestelltes. — Ist es gleich? dieser ist vom Abend unterschieden, vom Tag aber nicht, während jener auch vom Tag unterschieden ist. Rabina erklärte: Jener ist nur vom vorhergehenden Tag unterschieden, dieser aber auch von dem vorherigen. R. Papa erklärte: Bei diesem heisst es *Farre,* bei jenen heisst es *Farren*[43]. R. Nahman b. Jiçhaq erklärte: Bei diesem heisst es *am Tag*, bei jenen heisst es: *und am Tag*[44]. R. Aši erklärte: Bei diesem heisst

42. Sie hatten an diesem Fest überhaupt noch nicht in der Festhütte gesessen. 43. Am letzten Tag des Hüttenfetses wurde nur ein Farre dargebracht, während an allen übrigen mehrere Farren dargebracht wurden. 44. Beim letzten Tag wird die Bindepartikel *und* nicht gebraucht, während sie bei allen

מסייע ליה תפרים האילים והכבשים[46]מעכבין זה את
זה ורבי יהודה אומר פרים אין מעכבין זה את זה
שהרי מתמעטין והולכין אמרו לו והלא כולן מתמעטין
והולכין בשמיני אמר להן שמיני רגל בפני עצמו
הוא שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן ושיר
וברכה ולינה אף שמיני טעון קרבן ושיר וברכה
ולינה מאי לאו זמן לא ברכת המזון[47]תפלה הכי נמי
מסתברא דאי סלקא דעתך זמן זמן כל שבעה מי
איכא הא לא קשיא דאי לא בריך[48]האידנא מברך
למחר או ליומא אחרינא מכל מקום בוס בעינן
[49]לימא מסייע ליה לרב נחמן דאמר רב נחמן זמן
אומדי אפילו בשוק[50]דאי אמרת בעינן בוס בוס כל
יומא מי איכא דלמא דאיקלע ליה בוס וכבר רבי
יהודה שמיני טעון לינה והא תניא רבי יהודה אומר
מנין לפסח שני שאינו טעון לינה שנאמר ופנית
בבקר והלכת לאהליך[51]וכתיב ששת ימים תאכל
מצות את שטעון ששה טעון לינה את שאינו טעון
ששה אינו טעון לינה למעוטי מאי לאו למעוטי
[52]נמי שמיני של הג לא למעוטי פסח שני דכוותיה
הכי נמי מסתברא דתנן תביבורים טעונין קרבן ושיר
[53]ותנופה ולינה מאן שמעת ליה דאמר תנופה רבי
יהודה [54]וקאמר טעון לינה דתניא רבי יהודה אומר
והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה או אינו
אלא הנחה מטש בשהוא אומר והניחו הרי הנחה

es: *nach Vorschrift*, bei jenen heisst es: *nach ihrer Vorschrift*". Für |R. Johanan| wäre eine Stütze zu erbringen: Die Farren, Widder und Lämmer[46] sind von einander abhängig. R. Jehuda sagt, die Farren seien von einander nicht abhängig, da sie ja |an jedem Tag| vermindert werden. Jene sprachen zu ihm: Am achten Tag werden ja auch jene vermindert!? Dieser erwiderte: Der achte ist ein Fest für sich. Wie die sieben Tage des Opfers, der Musik, des Segens und des Uebernachtens[47] besonders bedürfen, so bedarf ihrer auch der achte besonders; wahrscheinlich ist hier der Zeitsegen gemeint! Nein, der Tischsegen und das Gebet[48]. Dies leuchtet auch ein: wieso könnte es der Zeitsegen sein, dieser wird ja an den sieben Tagen nicht gesprochen!? — Das ist kein Einwand, wenn man ihn heute nicht gesprochen hat, so spricht man ihn morgen, oder an einem anderen Tag. Allenfalls muss man ihn ja über den Becher sprechen. Dies wäre also eine Stütze für R. Nahman: R. Nahman sagte nämlich, man spreche den Zeitsegen sogar auf offener Strasse; wollte man sagen, man spreche ihn nur über den Becher, so giebt es ja diesen nicht an jedem Tag. — Vielleicht, wenn man grade einen Becher hat. — ¿Aber ist denn R. Jehuda der Ansicht, dass der achte des Uebernachtens bedarf, es wird ja gelehrt: R. Jehuda sagte: Woher, dass der zweite Pesah[49] nicht des Uebernachtens bedarf? — es heisst: [50]*Und am anderen Morgen mache dich auf den Weg, um heimzukehren,* darauf heisst es: [51]*Sechs Tage sollst du Maṣṣa essen;* was sechs Tage bedarf, bedarf auch des Uebernachtens, was sechs Tage nicht bedarf, bedarf des Uebernachtens nicht, (was schliesst dies aus? —) dies schliesst wahrscheinlich auch den achten Tag des Hüttenfestes aus. — Nein, dies schliesst nur das ihm gleiche zweite Pesahfest aus. Dies leuchtet auch ein, es wird gelehrt, die Erstlinge[52] bedürfen des Opfers, der Musik, des Webens und des Uebernachtens; wer ist nun der Ansicht, sie bedürfen des Webens? das ist ja R. Jehuda, und er sagt, dass sie des Uebernachtens bedürfen. Es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagte: [53]*Und niederlegen,* damit ist das Weben gemeint. ¿Du sagst: das Weben, vielleicht thatsächlich das Niederlegen! wenn es schon einmal heisst: [54]*Und er lege ihn nieder,* so ist ja bereits das Niederlegen

übrigen Tagen gebraucht wird. 45. Die übrig. Tage gehören also alle zusammen 46. Die an allen Tagen des Hüttenfestes dargebracht werden. 47. In Jerusalem, nach der Darbringung des Wallfahrtopfers. 48. Dh. im T. und im tägl. Gebet werde des Festes erwähnt. 49. Wenn man verhindert war, den Pesaḥ zur festgesetzten Zeit zu feiern, so wird er im nächsten Monat gefeiert. 50. Dt. 16,7. 51. Ib. V. 8. 52. Der Früchte; cf. Dt. 26, 2 ff. 53. Dt. 26,10.

M 18 כולן ← M 19 ותפלה M 20 |האידנא ליבריך
M 21 |+וכום מי למחר ואי לא בריך| למחר מברך ליומא
M 22 — דאי...איבא איבא כל יומא| M 23 וכת
M 24 —נמי M 25 + וברכה ‖ M 26 וקא' טעון לינה.

Sek.48a Hy.17a Rh.4b Jom.3a

Col.b

Ta.4a[b] Pes.95a Dt.16,7 D.v.8

B.v.4

Mkw.18[b] Men.61[b] Dt.26,10 D.v.4

genannt, wozu widerum: *und niederlegen*? — damit ist das Weben gemeint. — Vielleicht ist hier die Ansicht des R. Eliêzer b. Jâqob vertreten; es wird nämlich gelehrt: [54]*Der Priester nehme den Korb aus deiner Hand*, dies lehrt, dass die Erstlinge des Webens bedürfen — Worte des R. Eliêzer b. Jâqob. — Was ist der Grund des R. Eliêzer b. Jâqob? — Er folgert dies aus [dem Wort] *Hand*, welches auch beim Friedensopfer gebraucht wird; hier heisst es: *Der Priester nehme den Korb aus deiner Hand*, und dort[55] heisst es: *Seine Hände sollen die Feueropfer des Herrn bringen:* wie es hier der Priester ist, so ist es auch dort der Priester, und wie es dort der Eigentümer ist, so ist es auch hier der Eigentümer. In welcher Weise? — der Priester lege seine Hände unter die des Eigentümers, und sie schwingen ihn. Wie bleibt es nun damit? - R. Nahman sagt, man spreche den Zeitsegen am achten Tag des Hüttenfestes, R. Šešeth sagt, man spreche ihn am achten Tag des Hüttenfestes nicht. Die Halakha ist, man spreche den Zeitsegen am achten Tag des Hüttenfestes. Uebereinstimmend mit R. Nahman wird auch gelehrt: Der Achte ist ein besonderes Fest bezüglich des Loses[56], des Zeitsegens, des Festes[57], des Opfers, der Musik und des Segens[58].

אמור הא מה אני מקיים והנחתו זו תנופה ודלמא רבי אליעזר בן יעקב היא דתניא ולקח הכהן הטנא מיד ליכד על הכיכורים שטעונין תנופה דברי רבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב אתיא יד יד משלמים כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מיד וכתיב התם ידיו תביאינה את אשי ה' מה כאן כהן אף להלן כהן ומה כאן בעלים אף להלן בעלים הא ביצד כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף מאי הוי עלה רב נחמן אמר אומרים זמן בשמיני של חג ורבי ששת אמר אין אומרים זמן בשמיני של חג והלכתא אומרים זמן בשמיני של חג בוותיה דרב נחמן שמיני רגל בפני עצמו לענין פזר קש"ב פייס בפני עצמו זמן בפני עצמו רגל בפני עצמו קרבן בפני עצמו שירה בפני עצמו ברכה בפני עצמו:

Dt. 26,4 Qid. 36 Sot. 9a Lv. 7,30b 1Suk. 4 Fol. 48 Suk. 47a Yom. 3a Hg. 17a Rn. 4b

[viii,1] הלל והשמחה שמונה ביצד מלמד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג:

גמרא. מנא הני מילי דתנו רבנן והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון או אינו אלא יום טוב הראשון כשהוא אומר אך חלק ומה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו:

Dt. 16,15 Pes. 71a Er. 105a Pes. 54a Jom. 85a Bq. 11a Seb. 13a Men. 37a Bek. 15a Ker. 7a Tem. 25a

[viii,2] יכה שבעה ביצד גמר מלאכיל לא יתיר את סוכתו אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יום טוב האחרון של חג:

B 27 להלן בע אף כאן M 28 ידיו M 29 זמן אומרו
M 30 —ורב...והלכתא...חג M 31 סימן פזר קשב שמיני פייס
M 32 +הוא M 33 בשביל

WIESO ACHT TAGE FÜR DAS LOBLIED UND DIE FESTFREUDE? — DIES LEHRT NÄMLICH, DASS MAN AUCH AM LETZTEN FESTTAG ZUM LOBLIED, ZUR FESTFREUDE UND ZUR EHRUNG [DES FESTES] VERPFLICHTET IST, WIE AN ALLEN ÜBRIGEN FESTTAGEN.

GEMARA. Woher dies? — Die Rabbanan lehrten: [59]*Du sollst nur fröhlich sein*, dies schliesst den Abend des letzten Festtags ein. — Vielleicht aber den des ersten Festtags!? — Durch das Wort *nur* ist dieser ausgeschlossen. Was veranlasst dich aber, den Abend des letzten Festtags ein zuschliessen und den des ersten Festtags auszuschliessen? — Ich schliesse den Abend des letzten Festtags ein, dem die Festfreude vorangeht, und ich schliesse den Abend des ersten Festtags aus, dem die Festfreude nicht vorangeht.

WIESO SIEBEN TAGE FÜR DIE FESTHÜTTE? — HAT MAN [AM SIEBENTEN] DIE MAHLZEIT BEENDET, SO NEHME MAN DIE FESTHÜTTE NOCH NICHT AUSEINANDER, WOL ABER BRINGE MAN VON [DER ZEIT] DES NACHMITTAGGEBETS AB DIE GERÄTE HERAB, WEGEN DER EHRUNG DES LETZTEN FESTTAGS.

54. Ib. V. 4. 55. Lev. 7, 30. 56. Welche Priesterwache das Opfer darzubringen hat. 57. An diesem weilt man nicht in der Festhütte. 58. Im Gebet; nach and. Erkl. pflegte man an diesem Tag einen Segen für den König zu sprechen. 59. Dt. 16,15.

גמרא. אין לו כלים להוריד מהו "אין לו כלים אלא "כי אשתמש במאי אשתמש אלא אין לו מקום להוריד "בליו מהו רב חייא בר "רב אמר פוחת כה ארבעה "ורבי יהושע בן לוי אמר מדליק בה את
Vgl. Ber. 5b הנר ולא פליגי "הא לן והא להו הא תינח סוכה קטנה סוכה גדולה מאי איבא למימר דמעייל בה מאני מיכלא דאמר רבא מאני מיכלא בר "ממטללתא מאני משתיא במטללתא:

[ix] יסוך המים "ביצד צלוחית של זהב מחוקת שלשה לוגים היה ממלא מן "השילוח הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו עלה בכבש ופנה לשמאלו שני ספלים של "בסף היו שם רבי יהודה אומר של סיד היו אלא שהיו מושחרין "פניהם מפני
Col. b היין ומנוקבין "כמין שני חוטמין דקין "ואחד מעובה ואחד דק כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת מערבו של מים מזרחו של יין "עירה של מים לתוך של יין ושל
Suk. 47a; Tan. 3a יין לתוך של מים יצא "רבי יהודה אומר בלוג היה
Jom. 26b מנסך כל שמונה ולמנסך אומר לו הגבה ידך שפעם "אחד נסך אחד על גבי רגליו ורגמוהו כל העם
[x] באתרוגיהן: במעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא "מערב שבת חבית של זהב שאינה מקורדשת מן "השילוח ומניחה בלשכה נשפכה "נתגללה היה ממלא מן "הכיור שהיין והמים מגולין פסולין "לגבי מזבח:

גמרא. מנא הני מילי אמר רב עינא דאמר
Jes. 12,3 קרא "ושאבתם מים בששון וגו' הנהו תרי מיני חד

M 34	אל"כ	M 35	— כי אשת' M 36 -+ כו
VM 37	אשי	M 38	+טפ P 39 מטל' +M 40
שבעה	M 41	+מי	M 42 זהב M 43 -- פניהם
M 44	אחד מע' וא' מדק	M 45	+ זה הוא מערבו של
יין	M 46	אחת	M 47 בערב + M 48 או
M 49	על גבי המז.		

GEMARA. Wie ist es, wenn man keine Geräte herabzubringen hat? — Was hat man denn zum Gebrauch verwendet!? — Wie ist es, wenn man keinen Ort hat, wohin man seine Geräte bringen könnte?

R. Hija b. Rabh sagte, man breche vier [Handbreiten von der Bedachung] durch; R. Jehošuâ b. Levi sagte, man stecke da das Licht an. Sie streiten aber nicht, dies für uns, jenes für sie". Richtig ist dies allerdings bezüglich einer kleinen Festhütte, wie ist es aber bezüglich einer grossen zu erklären"? — Man bringe da die Speisegeräte hinein; Raba sagte nämlich: Speisegeräte ausserhalb der Festhütte, Trinkgefässe innerhalb der Festhütte.

[ix] IN WELCHER WEISE GESCHAH DAS WASSERGIESSEN? MAN FÜLLTE EIN DREI LOG FASSENDES GOLDGEFÄSS [MIT WASSER] AUS DEM ŠILOAH, UND ALS MAN AN DAS WASSERTHOR HERANKAM, BLIES MAN IN DIE POSAUNE UND TRILLERTE UND BLIES; ALSDANN STIEG [DER PRIESTER] AUF DIE TREPPE [DES ALTARS] UND WANDTE SICH NACH LINKS. ZWEI SILBERNE SCHALEN WAREN DA, WIE R. JEHUDA SAGT, WAREN ES THÖNERNE UND NUR VOM WEIN GESCHWÄRZT, WELCHE (ZWEI) KLEINE DILLEN HATTEN, DIE EINE FEINER, DIE ANDERE GRÖSSER, DAMIT BEIDE ZU GLEICHER ZEIT LEER WERDEN; DIE WESTLICHE FÜR DAS WASSER, DIE ÖSTLICHE FÜR DEN WEIN. HAT MAN DAS WASSER IN DIE DES WEINS, ODER DEN WEIN IN DIE DES WASSERS GEGOSSEN, SO IST DIE PFLICHT EBENFALLS ERFÜLLT. R. JEHUDA SAGT: MAN PFLEGTE AN ALLEN ACHT TAGEN MIT EINEM EIN LOG FASSENDEN GEFÄSS [DAS WASSER] ZU GIESSEN. DEM WASSERGIESSENDEN RIEF MAN ZU: «HEBE DIE HAND HOCH», DENN EINST GOSS JEMAND AUF SEINE FÜSSE, DA BEWARF IHN DAS VOLK MIT DEN ETHROGIM. WIE AM WOCHENTAG, SO GESCHAH ES AUCH AM ŠABBATH, NUR DASS MAN AM VORABEND EIN NOCH NICHT EINGEWEIHTES GOLDENES FASS MIT ŠILOAHWASSER ZU FÜLLEN UND ES IN EINER ZELLE AUFZUBEWAHREN PFLEGTE. WURDE ES AUSGEGOSSEN ODER AUFGEDECKT, SO PFLEGTE MAN [DIE SCHALE] MIT WASSER AUS DEM BECKEN ZU FÜLLEN; AUFGEDECKTER WEIN UND AUFGEDECKTES WASSER SIND NÄMLICH FÜR DEN ALTAR UNBRAUCHBAR.

GEMARA. Woher dies? R. Êna erwiderte: Der Schriftvers lautet: "*Und ihr*

60. Ausserhalb Palästinas, wo bezügl. des 8. ein Zweifel obwaltet, ob er nicht der 7. ist, darf die F. am 7. noch nicht unbrauchbar gemacht werden. 61. In der sich die Leuchte so wie sie befindet. cf. S. 79 Z. 9 ff. 62. Jes. 12,3.

שמיה ששון וחד שמיה שמחה [59]אמר ליה ששון
לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב [60]ששון ושמחה Jes. 35,10
ישיגו וגו׳ אמר ליה שמחה לששון אנא עדיפנא
מינך דכתיב [61]שמחה וששון ליהודים אמר ליה ששון Est. 8,17
לשמחה חד יומא [62]שבקוך ושויך פרונקא דכתיב כי Jes. 55,12
בשמחה תצאו [63]אמר ליה שמחה לששון חד יומא
שבקוך ומלו בך מיא דכתיב ושאבתם מים בששון
אמר ליה ההוא מינא [64]דשמיה ששון לרבי אבהו
[65]עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב
ושאבתם מים בששון אמר ליה אי הוה כתיב לששון
כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכיה דההוא
גברא דמשוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא: עלה
בכבש ופנה לשמאלו וכו׳: [66]מאי קמשמע לן כדתנן Zeb. 63a
כל העולים למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין
דרך שמאל חוץ [67]מן העולה לשלשה דברים הללו
[68]שכשחוזרין חוזרין על העקב ואלו הן ניסוך המים
וניסוך היין ועולת העוף [69]בשרבתה במזרח: [70]אלא
שהיו משחירין: בשלמא דיין [71]משחיר דמיא אמאי
משחיר [72]ביון דאמר מר עירה של מים לתוך של יין
ושל יין לתוך של מים יצא [73]של מים אתי לאשחורי:
[ומנוקבים כמין שני חוטמין וכו׳:] לימא מתניתין
רבי יהודה היא ולא רבנן דתנן רבי יהודה אומר
בלוג היה מנסך כל שמונה דאי רבנן [74]כי הדדי נינהו
אפילו תימא רבנן חמרא [75]כמיך מיא קליש הכי נמי

M 50 -- אמר...וגו׳ M 51 שבקתך M 52 אמר...
בששון M 53 דהוה שמיה M 54 עתידין אתון דמליתו לי
מיא M 55 ת״ר כל הע׳ M 56 משלשה דב׳ הללו
שעולין לשמאל וחוז׳ B 57 שעולין דרך שמאל וחוזרין
M 58 שרבתה במזבח M 59 שני ספלים ש״כ M 60
+ ודאי M 61 + והתנן מערבי של מים למזרחי של יין
M 62 — ש״מ M 63 + תרוייהו M 64 עכ״ל.

werdet mit Wonne Wasser schöpfen &c. Einst waren zwei Minäer[63], einer hiess Wonne, der andere hiess Freude; da sprach Wonne zu Freude: Ich bin bedeutender als du, denn es heisst: [64]*Wonne und Freude werden sie erreichen &c.* Darauf erwiderte Freude dem Wonne: Ich bin bedeutender als du, denn es heisst: [65]*Freude und Wonne bei den Judäern.* Alsdann sprach Wonne zu Freude: Eines Tags wird man dich lassen und zum Vorläufer machen, denn es heisst: [66]*Mit Freuden werdet ihr ausziehen.* Freude entgegnete dem Wonne: Eines Tags wird man dich lassen und mit dir Wasser schöpfen, denn es heisst: *Und ihr werdet mit Wonne Wasser schöpfen.* Der Minäer Wonne sprach einst zu R. Abahu: Dereinst, in der zukünftigen Welt, werdet ihr für mich Wasser schöpfen, denn es heisst: *Und ihr werdet mit Wonne Wasser schöpfen.* Dieser erwiderte: Würde es geheissen haben *für Wonne*, so könntest du recht haben, da es aber *mit Wonne* heisst, so wird man aus der Haut dieses Manns einen Schlauch fertigen, und mit diesem Wasser schöpfen.

Alsdann stieg [der Priester] auf die Treppe [des Altars] und wandte sich nach links &. Was lässt er uns damit hören? — Folgende Lehre: Alle, die den Altar besteigen, gehen rechts, machen einen Kreis und steigen links hinab, ausgenommen bei folgenden drei Gelegenheiten, da man sich umzuwenden und hinabzusteigen pflegte: beim Wassergiessen, beim Weingiessen und bei [der Darbringung] des Geflügelbrandopfers, wenn es sich in der Ostseite anhäufte.

Und nur vom Wein geschwärzt. Allerdings wurde die des Weins geschwärzt, wieso aber die des Wassers? — Da der Meister gesagt hat, die Pflicht sei erfüllt, auch wenn man das Wasser in die des Weins oder den Wein in die des Wassers gegossen hat, so konnte auch diese schwarz werden.

Welche (zwei) kleine Dillen hatten &. Die Mišnah ist auf R. Jehuda und nicht auf die Rabbanan zurückzuführen; es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagt: man pflegte an allen acht Tagen mit einem ein Log fassenden Gefäss [das Wasser zu giessen, — nach den Rabbanan waren ja beide gleichmässig! — Du kannst auch sagen, auf die Rabbanan, denn der Wein ist ja dick, während das Wasser dünn ist. — Dies leuchtet auch ein, denn nach R. Jehuda waren sie ja weit,

63. Cf. Bd. I S. 20 N. 9. 64. Jes. 35,10. 65. Est. 8,17. 66. Jes. 55,12.

מכתבירא דאי רבי יהודה רחב וקצר אית ליה דתניא
רבי יהודה אומר שני קסוואות היו שם אחד של
מים ואחד של יין של יין פיה רחב של מים פיה
קצר כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת שמע מינה:
מעיבי של מום: תנו רבנן מעשה בצדוקי אחד
שניסך על גבי הגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן
ואותו היום נפגמה קרן המזבח וחביאו בולי של
בלה וכתמוהו לא מפני שהוכשר לעבודה אלא מפני
שלא יראה מזבח פגום שבל מזבח שאין לו לא בבש
ולא קרן ולא יסוד ולא ריבוץ פסול לעבודה רבי
יוסי בר יהודה אומר אף הסובב: אמר רבה בר בר
חנה אמר רבי יוחנן שתים משמת ימי בראשית נבראו
שנאמר המזבן יבריך במו חלאים מעשה ידי אמן
המיקי יבריך אלו השיתין כמו חלאים שמחוללין
ויורדין עד התהום מעשי ידי אמן זו מעשה ידי
אומנותו של הקדוש ברוך הוא תנא דבי רבי ישמעאל
בראשית אל תיקרי בראשית אלא ברא שית תניא
רבי יוסי אומר שיתין מחוללין ויורדין עד התהום שנאמר
אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה
לידידי בקרן בן שמן ויעזקהו ויבקלהו ויטעהו שרק
ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויטעהו שרק
זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מזבח וגם
יקב חצב בו אלו השיתין תניא אמר רבי אלעזר
בר צדוק לולי קטן היה בין בבש למזבח במערבי
של בבש ואחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין

M 65 קשוואות B — M 66 כדי...מינה
M 67 ומו של יין מערה המים והיין בפי הפפיים והנפכין
יורדין דרך החושטין ובמזבח היה נקב שבו המים והיין
יורדין לשיי של מזבח רי א כלוג היה מנקר כל שמנה ואומרים
M 68 שכשר לעב אלא לו לכתן מערה מים בפפל הגבה
M 69 מעשה...חלאים כדי שלא יראה המו כשהוא פגום
M 70 המה M 71 זו M 72 בראשית M 73
M 74 ובתים ויעזקהו ויב.

beziehungsweise eng: es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagte: Zwei Schalen waren da, eine für das Wasser, die andere für den Wein; die des Weins hatte eine weite Oeffnung und die des Wassers eine schmale, damit sie beide zu gleicher Zeit leer werden. Schliesse hieraus.

Die westliche für das Wasser. Die Rabbanan lehrten: Einst goss ein Saduzäer das Wasser auf seine Füsse, da bewarf ihn das Volk mit den Ethrogim. An diesem Tag wurde ein Horn des Altars beschädigt, da brachte man einen Klumpen Salz und verflickte es, und zwar nicht etwa weil er dadurch zum Opferdienst tauglich wurde, sondern, damit die Beschädigung des Altars nicht zu merken sei. Jeder Altar nämlich, dem eine Treppe, ein Horn oder das Fundament fehlt, oder der nicht viereckig ist, ist für den Opferdienst unbrauchbar. R. Jose b. Jehuda sagte, auch das Gesims gehöre dazu.

Rabba b. Bar-Hana sagte im Namen R. Johanans: Die Abflusskanäle wurden bereits an den sechs Schöpfungstagen geschaffen, denn es heisst: [67]*Die Wölbungen deiner Hüften sind wie Halsgeschmeide, das Werk von Künstlerhänden*; die Wölbungen deiner Hüften, das sind nämlich die Abflusskanäle; wie Halsgeschmeide, die nämlich durchbohrt sind[68] und bis zum Abgrund reichen; das Werk von Künstlerhänden, das Kunstwerk des Heiligen, gebenedeiet sei er. In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: [69]*Berešith [am Anfang]*, lies nicht *Berešith*, sondern *bara šith [er schuf den Abflusskanal]*. Es wird gelehrt: R. Jose sagt: Die Abflusskanäle sind durchbohrt und reichen bis zum Abgrund, denn es heisst: [70]*Ich will meinem Freund singen, das Lied meines Liebsten von seinem Weinberg. Mein Freund besass einen Weinberg auf fetter Bergshöhe. Und er behackte ihn und entsteinte ihn und bepflanzte ihn mit Edelreben. Einen Turm baute er mitten in ihm und hieb auch eine Kufe in ihm aus.* Und er bepflanzte ihn mit Edelreben, das ist nämlich der Tempel; einen Turm baute er mitten in ihm, das ist nämlich der Altar; und hieb auch eine Kufe in ihm, das sind nämlich die Abflusskanäle. Es wird gelehrt: R. Eleâzar b. Çadoq sagte: Eine kleine Höhlung befand sich zwischen der Treppe und dem Altar an der Westseite der Treppe, und einmal in siebzig Jahren pflegten die priesterlichen Jünglinge da hinabzusteigen, den

67. Cant. 7,2. 68. חלאים aus חלל *höhlen, durchbohren.* 69. Gen. 1,1. 70. Jes. 5,1.

gleich getrockneten Feigen geronnenen Wein aufzulesen und ihn in Heiligkeit zu verbrennen, denn es heisst: [71]*In Heiligkeit ist das Würzwein-Trankopfer dem Herrn zu giessen*: wie das Giessen in Heiligkeit geschieht, so muss auch das Verbrennen in Heiligkeit geschehen. Wieso ist dies erwiesen? Rabina erwiderte: Dies ist aus [dem Wort] *Heiligkeit* zu folgern: hier heisst es: *in Heiligkeit*, und dort heisst es: *Du sollst das Uebrige im Feuer verbrennen, es darf nicht gegessen werden, denn es ist heilig.* — Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: Bei der Libation kann vorher eine Veruntreuung statt haben, nicht aber nachdem sie in die Abflusskanäle gekommen ist — also die des R. Eleâzar b. Çadoq, denn nach den Rabbanan fliesst sie ja in den Abgrund hinunter. — Du kannst sogar sagen: die der Rabbanan, und zwar, wenn man sie auffängt. Manche lesen: Also die der Rabbanan und nicht die des R. Eleâzar b. Çadoq, denn nach diesem behält sie ja ihre Heiligkeit. — Du kannst sogar sagen: die R. Eleâzars, denn du hast ja nichts, wobei eine Veruntreuung statt hat, nachdem damit das Gebot ausgeübt wurde. Reš-Laqiš sagte: Wenn man den Wein auf den Altar giesst, verstopfe man die Abflusskanäle, zur Aufrechterhaltung der Worte: *Würzwein-Trankopfer dem Herrn giessen.* — Wieso ist dies hieraus erwiesen? R. Papa erwiderte: *Šekhar [Würzwein]* hat die Bedeutung *Trinken, Sättigung* und *Trunkenheit*[76]. R. Papa sprach: Hieraus, dass der Wein die Sättigung im Hals bewirkt. Raba sagte: Ein Gelehrtenjünger, der nicht viel Wein hat, schlürfe ihn in grossen Zügen. Raba pflegte den Becher des Segens in grossen Zügen zu schlürfen.

לשם ומלקטין משם יין קדוש שדומה לעיגולי
דבירה ובאין ושורפין אותו בקדושה שנאמר בקדש Num.28,7
הסך נסך שכר לה׳ כשם שניסכו בקדושה כך Col.b
שריפתו בקדושה מאי משמע אמר רבינא אתיא
קדש קדש כתיב הכא בקדש הסך וכתיב התם
ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הם Ex.29.34
כמאן אזלא הא דתניא נסכים בתחילה מוקלין בהן Me.11a
ירדו לשיתין אין מוקלין בהן לימא רבי אלעזר בר
צדוק היא דאי רבנן הא נתחו להו לתחום אפילו
תימא רבנן בדאיקלט ואיבא דאמרי לימא רבנן היא
ולא רבי אלעזר בר צדוק דאי רבי אלעזר אכתי
בקדושתייהו קיימי אפילו תימא רבי אלעזר אין לך Num.59b
דבר שנעשה מצותו ומוקלין בו: אמר ריש לקיש
בזמן שמנסכין יין על גבי מזבח פוקקין את השיתין
לקיים [מה] שנאמר בקדש הסך נסך שכר לה׳ מאי
משמע אמר רב פפא שכר לשון שתיה לשון שביעה
לשון שכרות אמר רב פפא שמע מינה כי שבע
איניש הכרא מגרוניה שבע אמר רבא צורבא מרבנן
דקא נפישא ליה הכרא ליגמע גמועי רבא אכסא Ha.33
דברכתא אגמע גמועי: דרש רבא מאי דכתיב מה Can.7.2
יפו פעמיך בנעלים בת נדיב מה יפו פעמותיהן של
ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם
אבינו שנקרא נדיב שנאמר נדיבי עמים נאספו עם Ps.47.10
אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב
אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים: תנא דבי Mo.16a
רב ענן מאי דכתיב המוקי ירכך למה נמשלו דברי Can.7.2

V 75	דתנן	M 76 — בתח	M 77 — לימא כמאן
P 78	אלעזר	P 79 — ב״צ	M 80 ולא רב׳ דאי רב
	נתחו להו בתחום	P 81 נתחות	M 82 כנון דאיקלט
M 83	— אית ר״א	M 84 מים	M 85 — שכר
M 86	שמחה	M 87 ל״ש	M 88 רבא M 89
	המרא	M 90 + האי	M 91 נפיש חנריה אכסא רב
	ליגמע גמועי	M 92 פעמי יש	P 93 נמשלה.

Raba trug vor: Es heisst: [75]*Wie schön sind deine Füsse in den Schuhen, du Tochter des Edlen*: wie schön sind die Füsse Jisraéls, wenn sie zur Wallfahrt ziehen; du Tochter des Edlen: die Tochter unseres Vaters Abraham, der Edler genannt wird, denn es heisst: [76]*Die Edlen der Völker haben sich versammelt, ein Volk des Gottes Abrahams*: des Gottes Abrahams, nicht aber des Gottes Jiçhaqs und Jâqobs!? — vielmehr, des Gottes Abrahams, der der Erste der Bekehrten war.

In der Schule R. Ânans wurde gelehrt: Es heisst: [77]*Die Wölbungen deiner Hüften*; weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit der Hüfte verglichen? — um dir an-

71. Num 28,7. 72. Ex. 29,34. 73. Cf. Lev. 5,15 ff. 74. Dh. die Kanalmündung oberhalb des Altars muss mit Wein gefüllt sein. 75. Can. 7,2. 76. Ps. 47,10. 77. Can. 7,2.

תורה[78] ביקר לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה
Mich.6,8 בסתר והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב הגיד לך
Mark.24:4 אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות
משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך[79] עשות
משפט זה הדין ואהבת חסד זו גמילות חסדים והצנע
לכת עם אלהיך זו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה
והלא דברים קל וחומר ומה דברים שדרכן לעשותן
בפרהסיא אמרה תורה[80] הצנע לכת דברים שדרכן
לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה: אמר רבי
אלעזר גדול העושה צדקה יותר[81] מכל הקרבנות
Ps.21,3 שנאמר עושה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח: ואמר
רבי אלעזר גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה
Hos.10,12 שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד[82] אם אדם
זורע בפק אוכל בפק אינו אוכל[83] אדם קוצר ודאי
אוכל: ואמר רבי אלעזר אין צדקה משתלמת אלא
לפי חסד שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי
חסד: תנו רבנן בשלשה דברים נדולה גמילות
חסדים יותר מן הצדקה צדקה בממונו גמילות חסדים
בין בגופו בין בממונו צדקה לעניים גמילות חסדים
בין לעניים בין לעשירים צדקה לחיים גמילות חסדים
בין לחיים בין למתים: ואמר רבי אלעזר כל העושה
צדקה ומשפט כאילו מלא כל העולם כולו חסד
Ps.33,5 שנאמר אהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ
Ib.36,8 שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ תלמוד לומר מה
יקר חסדך אלהים (חסד ה' מלאה הארץ) וגו' ובול
Ps.103,17 אף ירא שמים כן תלמוד לומר וחסד ה' מעולם
ועד עולם על יראיו: אמר רבי חמא בר פפא כל
אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים שנאמר

M 94 לירך מה ירך זה בסתר || M 95 ○ עשות...אלהיך
M 96 בצינעה דבי || M 97 מקרבנות || M 98 — אם
M 99 אבל אם קוצר || M 1 —ומשפט || M 2 —חסד...וגו'
M 3 יראי M 4 כן M 5 חצינא כל M 6 לו

zudeuten: wie die Hüfte verborgen ist, so sind die Worte der Gesetzlehre ebenfalls verborgen. Das ist es, was R. Eleâzar gesagt hat: Es heisst: "*Er hat dir gesagt, o Mensch, was frommt! Und was fordert der Herr von dir ausser Gerechtigkeit zu thun, sich der Liebe zu befleissigen und bescheiden zu wandeln vor deinem Gott.* Gerechtigkeit zu thun, nämlich Recht üben; sich der Liebe zu befleissigen, nämlich Wolthätigkeit üben; bescheiden zu wandeln vor deinem Gott, nämlich einem Verstorbenen das Geleit geben, und die Braut unter das Baldachin bringen. Das sind ja Dinge, die man als Wichtiges von Geringem folgern kann: wenn die Gesetzlehre bezüglich Dinge, die man sonst öffentlich thut, gesagt hat: *und bescheiden zu wandeln*, um wieviel mehr gilt dies von Dingen, die man auch sonst im Geheimen ausübt!

R. Eleâzar sagte: Das Almosen ist bedeutender als alle Opfer, denn es heisst: "*Almosen und Gerechtigkeit ist dem Herrn lieber als Opfer.* Ferner sagte R. Eleâzar: Bedeutender ist Wolthat als Almosen, denn es heisst: "*Almosen soll eure Aussaat sein, Wolthat eure Ernte.* Beim Säen ist es zweifelhaft, ob man davon essen wird, oder nicht, beim Ernten ist es aber sicher, dass man davon essen wird. Ferner sagte R. Eleâzar: Das Almosen wird nur nach der damit geübten Wolthätigkeit bezahlt[81], denn es heisst: *Almosen soll eure Aussaat sein, Wolthat eure Ernte.* Die Rabbanan lehrten: Durch drei Dinge ist die Wolthätigkeit bedeutender als das Almosen: Das Almosen geschieht nur durch Geld, die Wolthätigkeit sowol durch Geld als auch durch den Körper; Almosen nur bei Armen, die Wolthätigkeit sowol bei Armen als auch bei Reichen; Almosen nur bei Lebendigen, die Wolthätigkeit sowol bei Lebendigen als auch bei Toten. Ferner sagte R. Eleâzar: Wenn man Almosen giebt und Gerechtigkeit übt, so ist es gleich, als hätte man die ganze Welt mit Huld gefüllt, denn es heisst: [84]*Er liebt Almosen und Gerechtigkeit, von der Huld des Herrn ist die Erde voll.* Du könntest glauben, dass jeder, der sie einheimsen will, sie auch einheimsen kann, so heisst es: [83]*Wie selten ist deine Huld, o Gott &.* Man könnte glauben, dies gelte auch vom Gottesfürchtigen, so heisst es: [84]*Die Huld des Herrn währt von Ewigkeit zu Ewigkeit über denen, die ihn fürchten.* R. Hama b. Papa sagte: Wenn ein Mensch Huld besitzt, so

78. Mich. 6,8. 79. Pr. 21,3. 80. Hos. 10,12. 81. Od.: ergänzt. 82. Ps. 33,5. 83. Ib. 36,8. 84. Ib. 103,17.

חסד ה׳ מעולם ועד עולם על יראיו: ואמר רבי
אלעזר מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד Pr. 31,26
על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה
של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד
שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד איכא
דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא
ללמדה היא תורה שאינה של חסד: במעשהו בחול
כו׳: ואמאי ניתי במקודשת אמר זעירי קסבר אין
שיעור לטים וכלי שרת מקדשין שלא מדעת ואי Fol. 50a
מייתי במקודשת איפכילו להו בלינה חזקיה אמר
כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת גזירה שמא Sot. 14a Men. 78b
יאמרו לדעת נתקדשו אמר רבי ינאי אמר רבי זירא
אפילו תימא יש שיעור לטים וכלי שרת אין מקדשין
אלא מדעת גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים
מלאן: נשפכה או נתגלתה כו׳: ואמאי ליעביר במסננת
לימא מתניתין דלא כרבי נחמיה דתניא מסננת יש Bq. 115b Bo. 97b
בו משום גילוי אמר רבי נחמיה אימתי בזמן שהתחתונה
מגולה אבל בזמן שהתחתונה מכוסה אף על פי
שהעליונה מגולה אין בה משום גילוי מפני שארס
נחש דומה לספוג צף ועומד במקומו אפילו תימא רבי
נחמיה אימר דאמר רבי נחמיה להדיוט אבל לגבוה
מי אמר ולית ליה לרבי נחמיה הקריבהו נא לפחתך Mal. 1,8
הירצך או הישא פניך אמר ה׳ צבאות:

M 7 —של...תורה ‖ M 8 —איכא...שאינה ש״ח ‖ B 9 +זו ‖ B 10 וגזירה ‖ M 11 אינה נפסלת בלינה א״ר ‖ M 12 — אמר...מדעת ‖ M 13 היום מילאום ‖ M 14 — מהני ‖ M 15 בה ‖ M 16 שהיא ‖ M 17 +של ‖ M 18 וצף ‖ M 19 להדיוט לגבוה.

ist er gewiss gottesfürchtig, denn es heisst: *Die Huld des Herrn währt von Ewigkeit zu Ewigkeit über denen, die ihn fürchten.* Ferner sagte R. Eleâzar: Es heisst: [85]*Ihren Mund thut sie mit Weisheit auf, und eine huldvolle Lehre auf ihrer Zunge*; giebt es denn eine huldvolle Lehre und eine nicht huldvolle Lehre? — vielmehr, die Lehre, die um ihrer selbst willen studiert wird, ist eine huldvolle, die nicht um ihrer selbst willen studiert wird, ist keine huldvolle. Manche sagen: Die Lehre, die des Lehrens wegen studiert wird, ist eine huldvolle, die nicht des Lehrens wegen studiert wird, ist keine huldvolle.

WIE AM WOCHENTAG &. Warum denn, sollte man es doch in einem geweihten holen!? Zeêri erwiderte: Er ist der Ansicht, es gebe für das Wasser kein festgesetztes Mass, und da die Dienstgeräte die Heiligkeit übertragen, auch wenn man es nicht beabsichtigt, so würde es, würde man es in einem geweihten [Gefäss] holen, durch das Uebernachten unbrauchbar werden. Ḥizqija sagte: Die Dienstgeräte übertragen die Heiligkeit nur, wenn man es wünscht, nur ist hier Verbot angeordnet, da man sagen könnte, man habe die Weihe gewünscht. R. Jannaj im Namen R. Zeras sagte: Du kannst sogar sagen, es gebe für das Wasser ein festgesetztes Mass, auch, dass Dienstgeräte die Heiligkeit übertragen, nur wenn man es wünscht, nur ist hier Verbot angeordnet worden, da man glauben könnte, man habe es zur Reinigung von Händen und Füssen[86] gefüllt.

WURDE ES AUSGEGOSSEN ODER AUFGEDECKT &. Warum denn, man könnte es doch durch einen Seiher laufen lassen!? Man muss also sagen, dass die Mišnah nicht die Ansicht R. Nehemjas vertritt; es wird nämlich gelehrt: Der Seiher schützt nicht vor Offenstehen; R. Nehemja sagt: dies nur, wenn das untere [Gefäss] offen ist, ist es aber bedeckt, selbst wenn das Obere offen ist, so ist es wegen Offenstehens nicht verboten, denn das Schlangengift ist schwammartig und schwimmt oben. — Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht R. Nehemjas, denn R. Nehemja sagt dies nur bezüglich des Profanen, — sagte er dies etwa auch bezüglich des Göttlichen!? — ¿Hält R. Nehemja denn nicht von: [87]*Bringe es doch einmal deinem Statthalter, — ob er dir dann günstig gesinnt sein oder dir Huld erweisen wird? — spricht der Herr der Heerscharen.*

85. Pr. 31,26. 86. Cf. Ex. 30,19 ff. 87. Mal. 1,8.

FÜNFTER ABSCHNITT.

חלול חמשה וששה אלו החלול של בית
השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא
את יום טוב׃

גמרא. איתמר רב יהודה ורב עינא אחד תני Col.b
שואבה וחד תני חשובה אמר מר זוטרא מאן דתני
שואבה לא משתבש ומאן דתני חשובה לא משתבש
מאן דתני שואבה לא משתבש דכתיב ושאבתם Is.12,3
מים בששון ומאן דתני חשובה לא משתבש דאמר
רב נחמן מצוה חשובה היא ובאה משישת ימי
בראשית׃ תנו רבנן החליל דוחה את השבת דברי
רבי יוסי בר יהודה וחכמים אומרים אף יום טוב
אינו דוחה אמר רב יוסף מהלוקת בשיר של קרבן
דרבי יוסי סבר עיקר שירה בכלי ועבודה היא Suk.51a Tam.27b Ar.47a Ar.11a
ודוחה את השבת ורבנן סברי עיקר שירה בפה
ולאו עבודה היא ואינה דוחה את השבת אבל שיר
של שואבה דברי הכל שמחה היא ואינה דוחה את
השבת אמר רב יוסף מנא אמינא דכתיב פליגי דתניא
כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל ורבי יוסי בר Suk.14b Men.28b
יהודה מכשיר מאי לאו בהא קמיפלגי מאן דמכשיר
סבר עיקר שירה בכלי וילפינן מאבובא דמשה ומאן
דפסיל סבר עיקר שירה בפה ולא ילפינן מאבובא

M 1 זה חלול — M 2 את ה — M 3 את — M 4
P 5 כתיב — M 6 [ורחיא שבת] — P 7 אמרי מאן דתני
M 8 ולא דחיא שבת — M 9 [+יתירה] — M 10
M 11 בפה ומאן דפ סבר ע ש בכלי וילפינן — לה דת

FÜNF oder sechs [Tage] für die Flöte, das ist nämlich die Flöte beim Fest der Wasserprocession, die weder den Šabbath, noch den Feiertag verdrängt.

GEMARA. Es wurde gelehrt: R. Jehuda und R. Êna [streiten], einer liest: šoébah[1], der andere liest: hašubah[2]. Mar Zutra sprach: Wer šoébah liest, irrt nicht, und wer hašubah liest, irrt ebenfalls nicht. Wer šoébah liest, irrt nicht, denn es heisst: *Ihr werdet mit Wonne Wasser schöpfen*; wer hašubah liest, irrt nicht, denn R. Nahman sagte, dieses sei ein hochgeachtetes Gebot und rühre seit den sechs Schöpfungstagen her. Die Rabbanan lehrten: Die Flöte verdrängt den Šabbath — Worte des R. Jose b. Jehuda, die Weisen sagen, sie verdränge selbst den Festtag nicht. R. Joseph sprach: Der Streit besteht nur bezüglich der Musik des Opfers: R. Jose ist der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine instrumentale, somit gehört diese zum Tempeldienst und verdrängt daher den Šabbath, während die Rabbanan der Ansicht sind, die Musik sei vornehmlich eine vocale, diese gehört somit nicht zum Tempeldienst und verdrängt daher den Šabbath nicht; bezüglich der Musik bei der Wasserprocession aber geben alle zu, dass diese nur zur Feierlichkeit gehört und daher den Šabbath nicht verdrängt. R. Joseph sprach: Woher entnehme ich es, dass nämlich ihr Streit hierin besteht? — aus folgender Lehre: Wenn man die Dienstinstrumente aus Holz gefertigt hat, so sind sie nach Rabbi unbrauchbar, nach R. Jose b. Jehuda brauchbar; wahrscheinlich besteht ihr Streit in Folgendem: wer solche als brauchbar erklärt, ist der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine instrumentale, somit folgere man bezüglich solcher von der Holzflöte Mošes, und wer solche als unbrauchbar erklärt, ist der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine vocale, somit folgere man bezüglich solcher

1. *Schöpfen*, dh. Procession des Wasserschöpfens. 2. *Achtbares* [sc. Gebot]. 3. Jes. 12,3.

nicht von der Holzflöte Mošes. — Nein, thatsächlich sind beide der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine instrumentale, ihr Streit besteht vielmehr, ob man vom Unmöglichen auf das Mögliche folgert: wer solche als brauchbar erklärt, ist der Ansicht, man folgere vom Unmöglichen auf das Mögliche[4], wer solche als unbrauchbar erklärt, ist der Ansicht, man folgere nicht vom Unmöglichen auf das Mögliche. Wenn du aber willst, sage ich: alle sind der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine vocale, ferner dass man vom Unmöglichen nicht auf das Mögliche folgere, ihr Streit besteht vielmehr über die Interpretation [des Verses] vom Leuchter, ob [die Regel] "Allgemeines und Besonderes"[5], oder "einschliessend und ausschliessend" angewandt wird. Rabbi wendet [die Regel] "Allgemeines und Besonderes", R. Jose b. Jehuda [die Regel] "einschliessend und ausschliessend" an. Rabbi wendet [die Regel] "Allgemeines und Besonderes" an: [es heisst:] *'Du sollst einen Leuchter fertigen*: Allgemeines; *aus reinem Gold*: Besonderes; *in getriebener Arbeit sollst du den Leuchter fertigen*: wiederum Allgemeines; das ist also: Allgemeines, Besonderes und Allgemeines, da richte man sich nach dem Besonderen: wie als Besonderes ein Metall genannt ist, so muss auch alles Andere aus Metall sein. R. Jose b. Jehuda wendet [die Regel] "einschliessend und ausschliessend" an: [es heisst:] *Du sollst einen Leuchter fertigen*: einschliessend; *aus reinem Gold*: ausschliessend; *in getriebener Arbeit sollst du den Leuchter fertigen*: wiederum einschliessend; das ist also: einschliessend, ausschliessend und einschliessend, das schliesst nämlich Alles ein. — Was ist damit eingeschlossen? — Alles Andere. — Was ist damit ausgeschlossen? — Das Thönerne. R. Papa prach: Hierüber streiten folgende Tannaím: es wird gelehrt: Es waren Knechte der Priester[8] — Worte R. Meírs; R. Jose sagt, es wären Leute aus den Familien der Pegaräer und Sepphoräer, aus (Âj und) Emmäus gewesen, die mit dem Priesterstand in Heiratsverbindung gestanden haben; R. Hanina b. Antigonos sagt, es wären Leviten gewesen. Der Streit besteht wahrscheinlich in Folgendem: nach dem es Knechte waren, ist der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine vocale,

דמשה[12] לא דכולי עלמא עיקר שירה בכלי והכא
בדנין אפשר משאי אפשר קמיפלגי[13] מאן דמכשיר Jab.46a 61b
סבר דנין אפשר משאי אפשר[14] ומאן דפסיל סבר לא Hor. 6b Zeb. 98a
דנין אפשר משאי אפשר[15] ואיבעית אימא דכולי Men. 19a 82b
עלמא דעיקר שירה בפה ואין דנין אפשר משאי Tem. 16b 18b Nid. 37b
אפשר[16] והכא במילק מנורה בכללי ופרטי[17] או ברבויי Men. 28b
ומיעוטי קא מיפלגי רבי דריש בללי ופרטי[18] רבי
יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוטי רבי דריש
כללי ופרטי ועשית מנרת כלל וחב טהור פרט מקשה Ex. 25, 31
תעשה המנורה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה
דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת
אף כל של מתכת רבי יוסי בר יהודה דריש ריבוי
ומיעוטי ועשית מנרת ריבה זחב טהור מיעט מקשה
תעשה המנורה חזר וריבה[19] ריבה ומיעט וריבה ריבה
הכל מאי רבי דבי כל מילי מאי מיעט מיעט של Zeb. 39b
חרס אמר רב פפא כתנאי[20] דתניא עבדי כהנים היו Fol. 51 Ar. 10a
דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר משפחת[21] בית הפגרים
ומשפחת בית ציפריא[22] מעי ומאמאום היו שהיו
משיאין לכהונה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר לוים Jo. 11a Tan. 27a
היו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר עבדים[23] היו

M 12 + דאמר מר אביב של משה קנה היה | M 13 דמר
סבר M 14 ומר סבר אין דנין M 15 וא"ד הכ"ע עיקר
M 16 + ודכ"ע לא ילפינן מאבוכא דמשה אי משום דאין דנין
אפשר משא"א ואי משום דעיקר שירה בפה M 17 — או
M 18 — רבי...ופרטי M 19 — רומ"ר M 20 — דת'.
V דתנן M 21 דבית ציפריא מעמעם היו משיאין לכ"כ
B 22 ומאמאום M 23 — היו.

4. Die von Mošeh gefertigte Flöte konnte nur aus Holz gefertigt werden (cf. Ar. 10b), andere Instrumente aber, die auch aus Metall gefertigt werden können, müssen auch aus diesem gefertigt sein. 5. Eine der sieben Hillelschen Interpretationsregeln: aus dem im angez. Vers besonders Genannten wird auf das Allgemeine, von dem der betreff. Vers spricht, gefolgert. 6. Diese ist keine besondere Regel, vielmehr schliesst eine die andere aus. 7. Ex. 25,31. 8. Die an der instrumentalen Musik Beteiligten.

קסבר עיקר שירה בפה ומאן דאמר לוים היו קסבר
vgl. Suk. 56b עיקר שירה בכלי ותסברא רבי יוסי מאי קסבר
אי קסבר עיקר שירה בפה אפילו עבדים אי קסבר
Ar. עיקר שירה בכלי לוים אין ישראלים לא אלא דכולי
עלמא עיקר שירה בפה ובהא קא מיפלגי דמר סבר
הכי הוה מעשה ומר סבר הכי הוה מעשה למאי
נפקא מינה למעלין מדוכן ליוחסין ולמעשר קא
מיפלגי מאן דאמר עבדים היו קסבר אין מעלין
מדוכן ליוחסין ולא למעשר ומאן דאמר ישראל היו
קסבר מעלין מדוכן ליוחסין אבל לא למעשר ומאן
דאמר לוים היו קסבר מעלין מדוכן בין ליוחסין בין
למעשר ורבי ירמיה בר אבא אמר מחלוקת בשיר
של שואבה דרבי יוסי בר יהודה סבר שמחה יתירה
נמי דוחה את השבת ורבנן סברי שמחה יתירה
אינה דוחה את השבת אבל בשיר של קרבן דברי
הכל עבודה היא ודוחה את השבת מיתיבי שיר
של שואבה דוחה את השבת דברי רבי יוסי בר
יהודה וחכמים אומרים אף יום טוב אינו דוחה
תיובתא דרב יוסף תיובתא לימא בשיר של שואבה
הוא דפליגי אבל בשיר של קרבן דברי הכל דוחה
את השבת לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי
אמר לך רב יוסף פליגי בשיר של שואבה והוא
הדין לקרבן והאי דקמיפלגי בשיר של שואבה
להודיעך כחו דרבי יוסי בר יהודה דאפילו דשואבה
נמי דחי והא קתני זהו חליל של בית השואבה
שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב וזהו

| M 24 VM נמי — M 25 ותכא במעלין מדוכן ליוחס'
M 26 רב || M 27 דחיא שבת || M 28 לא דחיא שב'
M 29 ודחיא שבת || M 30 — שיר || M 31 חליל
M 32 — את הש' || M 33 לשיר של קרבן || M 34 דוחה.

nach dem es Leviten waren, ist der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine instrumentale. Wieso denn? welcher Ansicht wäre demnach R. Jose? ist er der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine vocale, so könnten ja auch Knechte verwendet werden, ist er der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine instrumentale, so sollten ja nur Leviten, aber keine Jisraéliten verwendet werden! Vielmehr sind alle der Ansicht, die Musik sei vornehmlich eine vocale, ihr Streit besteht aber in Folgendem: einer ist der Ansicht, so sei es gewesen, der andere ist der Ansicht, so sei es gewesen. Was geht daraus hervor? — Sie streiten, ob die Estrade[9] bezüglich der [legitimen] Abstammung und des Zehnts als Beweis gilt: nach dem es Knechte waren, ist der Ansicht, die Estrade gelte weder als Beweis bezüglich der Abstammung, noch bezüglich des Zehnts; nach dem es Jisraéliten waren, ist der Ansicht, die Estrade gelte als Beweis bezüglich der Abstammung, nicht aber bezüglich des Zehnts; nach dem es Leviten waren, ist der Ansicht, die Estrade gelte als Beweis sowol bezüglich der Abstammung, als auch bezüglich des Zehnts. R. Jirmeja b. Abba erklärte: Sie streiten bezüglich der Musik bei der Wasserprocession: R. Jose b. Jehuda ist der Ansicht, die übermässige Feier verdränge ebenfalls den Šabbath, die Rabbanan aber sind der Ansicht, die übermässige Feier verdränge den Šabbath nicht; bezüglich der Musik beim Opfer geben aber alle zu, sie gehöre zum Tempeldienst und verdränge daher den Šabbath. Man wandte ein: Die Musik bei der Wasserprocession verdrängt den Šabbath — Worte des R. Jose b. Jehuda, die Weisen sagen, selbst den Festtag verdränge sie nicht. Dies ist ja eine Widerlegung des R. Joseph: eine Widerlegung. Es ist anzunehmen, dass ihr Streit nur bezüglich der Musik bei der Wasserprocession besteht, dass aber bezüglich der Musik beim Opfer alle zugeben, dass sie den Šabbath verdrängt, somit wäre dies eine Widerlegung des R. Joseph in beiden Fällen. — R. Joseph kann dir erwidern: Der Streit besteht sowol bezüglich der Musik bei der Wasserprocession, als auch bezüglich der des Opfers, nur deshalb streiten sie bezüglich der Musik bei der Wasserprocession, um dir die entgegengesetzte Ansicht des R. Jose b. Jehuda hervorzuheben, dass sogar die bei der Wasserprocession ihn verdrängt. — ¿¡Es heisst ja aber: das ist nämlich die Flöte beim Fest der Wasserprocession, die weder den Šabbath, noch den Festtag

9. Da die Musik spielte und die Priester den Segen sprachen.

verdrängt; also diese verdrängt ihn nicht, wol aber die des Opfers, — nach wessen Ansicht? nach R. Jose b. Jehuda verdrängt ihn ja sogar die bei der Wasserprocession, wahrscheinlich also nach den Rabbanan, somit ist dies ja eine Widerlegung des R. Joseph in beiden Fällen! eine Widerlegung. — Was ist der Grund desjenigen, welcher sagt, die Musik sei vornehmlich eine instrumentale? — Es heisst: [10]*Da gebot Hiz-qijahu, das Brandopfer zu bringen, und sobald das Brandopfer begann, begann auch die Musik des Herrn und die Trompeten durch Anleitung der Instrumente Davids, des Königs von Jisraél.* — Was ist der Grund desjenigen, welcher sagt, die Musik sei vornehmlich eine vocale? — Es heisst: "*Es hatten die Trompeter und die Sänger gleichzeitig und einstimmig anzuheben.* — Und jener, es heisst ja: *Da gebot Hizqijahu*!? — So meint er es: die Musik des Herrn begann mit dem Mund, und die Instrumente Davids, des Königs von Jisraél dienten, um die Töne zu verschönern. — Und jener, es heisst ja: *Es hatten die Trompeter und die Sänger gleichzeitig*!? — So meint er es: die Sänger gleich den Trompetern: wie die Trompeter durch Instrumente, ebenso auch die Sänger durch Instrumente.

דאינו דוחה [35]אבל דקרבן דוחה מני אי ניבא רבי יוסי בר יהודה האמר שיר של שואבה נמי דוחה אלא לאו רבנן ותיובתא דרב יוסף בתרתי [36]תיובתא מאי טעמא דמאן דאמר עיקר שירה בכלי דכתיב ויאמר [37]חזקיהו להעלות [ה]עולה למזבח ובעת החל העולה החל שיר ה׳ והחצוצרות על ידי כלי דויד מלך ישראל מאי טעמא דמאן דאמר עיקר שירה בפה דכתיב ויהי כאחד למחצרים ולמשררים להשמיע קול אחד ואידך נמי הא כתיב ויאמר [37]חזקיהו הכי קאמר החל שיר [38]ה׳ בפה על ידי [39]כלי דוד מלך ישראל לבסומי קלא ואידך נמי הא כתיב ויהי כאחד למחצרים ולמשררים הכי קאמר משררים דומיא דמחצרים מה מחצרים בכלי אף משררים בכלי׃

[i,2] [40]שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה [iii] שמחה מימיו׃ [41]במוצאי יום טוב [42]הראשון של חג [43]ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול מנורות של זהב היו שם וארבעה ספלים [44]של זהב בראשיהם וארבעה סולמות לכל אחד ואחד וארבעה [45]כהנים ילדים מפיהן כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג [46]שהן מטולין לכל בפל ובפל׃ [iii] מבלאי מכנסי [47]כהנים ומהמיונין [48]בהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין [49]ולא היה חצר בירושלם [50]שאינה מאירה מאור [51]בית השואבה׃ [iv] חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין [52]בפניהם באבוקות של אור [53]שבידיהן ואומרים לפניהם [54]דברי שירות ותושבחות והלוים

M 35 הא קרבן דוחה הא מני ש״מ מאי
P 37 יהזקי M 38 בחצוצרות ע״י P 39 כלים
V 40 + אמרו כל M 41 ○מוצאי M 42 ○הראשון
M 43 יורדין M 44 ש״ז B 45 – כהנים M 46
שהיו VM 47 הכהנים M 48 – מהן M 49 לא
היתה M 50 שלא היתה M 51 של שוא M 52
לפניהם M 53 – שבידיהן M 54 – דברי׃

WER die Festlichkeit bei der [Procession des] Wasserschöpfens nicht gesehen, hat im Leben keine Festlichkeit gesehen. Am Ausgang des ersten Festtags stieg man in die Frauenhalle hinab und verordnete da eine bedeutende Verordnung. Da waren goldene Kandelaber, die je vier goldene Schalen an den Spitzen hatten; jeder hatte ferner vier Leiter, auf die vier (priesterliche) Kinder von der priesterlichen Jugend, die hundertundzwanzig Log fassende Krüge in den Händen hielten, [hinaufstiegen] und [aus diesen Oel] in jede Schale gossen. Aus den Fetzen von den Beinkleidern der Priester, sowie aus ihren Gürteln schnitt man Dochte, die man anzündete; es gab keinen Hof in Jerušalem, der nicht vom Licht [der Procession] des Wasserschöpfens beleuchtet gewesen wäre. Die Frommen und die Männer der That tanzten mit Fackeln in den Händen voran und sangen Lieder und Lobgesänge. Die Leviten stiegen auf die fünfzehn Stufen, die von der Israélitenhalle

10. ii Chr. 29,27. 11. Ib. 5,13.

בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר
בא מספר על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת
ישראל לעזרת נשים כנגד חמש עשרה מעלות
שבתהלים שעליהן הלוים עומדין בכלי שיר ואומרים
שירה ועמדו שני כהנים בשער העליון שיורד מעזרת
ישראל לעזרת נשים ושני חצוצרות בידיהן קרא
הגבר תקעו והריעו ותקעו למעלה עשירית
תקעו והריעו ותקעו הגיעו לקרקע תקעו והריעו ותקעו
הי יוקעין והולכין עד שמגיעין לשער היוצא ממזרח
הגיעו לשער היוצא ממזרח הפכו ממזרח פניהן
למערב ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם
אל ההיכל ופניהם קדמה ומשתחוים קדמה לשמש
ואנו ליה עינינו רבי יהודה אומר היו שונין ואומרין
אנו ליה וליה עינינו׃

גמרא. תנו רבנן מי שלא ראה שמחת בית
השואבה לא ראה שמחה מימיו מי שלא ראה
ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם מי
שלא ראה בית המקדש בבנינו לא ראה בנין מפואר
מעולם מאי הוא אמר אביי ואיתימא רב חסדא זה
בנין חורדום במאי בניה אמר רבא באבני שישא
ומרמרא איכא דאמרי באבני שישא ביהלא ומרמרא
אפיק שפה ועייל שפה מי חזי דלקבל סידא סכר
רמשעייה בהחבא אמרי ליה רבנן שבקיה דהכי
שפיר מצפי דמיתחזי כאדותא דימא׃ תניא רבי יהודה
אומר מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של

M 55 חיים M 56 בשיר ועמדו שני אנשים בשת ע היורד
B 57 הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו M 58 לעזרת נשים
- M 61 הגיעו...מזמרה M 60 למזרח תק M 59
מזמרה. B פני מזר M 62 - שהיו M 63 היכל ה
ופניהם קדמה בבית ראשון היו כופרין ולא היו פניהם לבית אלא
אחוריהם אל היכל ה ופניהם קדמה והם משתחוים קדמה לשמש
M 64 -- אות M 65 בנין בהמ ק לא M 66 הי בנין
אמ M 67 שלמה P 68 דמקבל M 69 דמיתחזי כי
אידוא דמיא M 70 דיוף של. [ככבודה של].

nach der Frauenhalle führten, entsprechend den fünfzehn Stufengesängen im Buch der Psalmen, mit Cithern, Harfen, Cymbeln, Trompeten und zahllosen [anderen] Musikinstrumenten. Auf diesen blieben die Leviten mit ihren Musikinstrumenten stehen und sangen den Lobgesang. Am oberen Thor, das von der Israélitenhalle nach der Frauenhalle führt, standen zwei Priester mit zwei Trompeten in den Händen, und wenn der Hahn krähte, bliesen, trillerten und bliesen sie; gelangten sie zur zehnten Stufe, bliesen, trillerten und bliesen sie; gelangten sie zum Fussboden, bliesen, trillerten und bliesen sie wiederum. So führen sie fort zu blasen, bis sie zum östlichen Thor gelangten, als sie das östliche Thor erreicht hatten, wandten sie das Gesicht vom Osten nach dem Westen und sprachen: Unsere Vorfahren, die an dieser Stelle waren, wandten den Rücken zum Tempel und das Gesicht nach Osten und bückten sich nach dem Osten, zur Sonne", wir aber wenden unsere Augen zu Gott. R. Jehuda sagt: man wiederholte und sprach: Wir aber [wenden uns] zu Gott und unsere Augen zu Gott.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Wer die Festlichkeit bei der [Procession des] Wasserschöpfens nicht gesehen, hat im Leben keine Festlichkeit gesehen. Wer Jerusalem in seiner Pracht nicht gesehen, hat im Leben keine herrliche Grossstadt gesehen. Wer den Tempel (in seinem Bau) nicht gesehen, hat im Leben kein prächtiges Gebäude gesehen. Welchen? Abajje, nach anderen, R. Hisda, erwiderte: Den von Herodes erbauten. — Woraus baute er ihn? Raba erwiderte: Aus Albaster- und Marmorstein. Manche sagen, aus Albaster-, Stibium- und Marmorstein; eine Reihe einwärts, eine Reihe vorspringend, damit der Kalk halte. Ferner wollte er ihn auch mit Gold verkleiden, da sprachen die Weisen zu ihm: Lass dies, so ist es schöner, es sieht wie die Wellen des Meers aus.

Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Wer die Doppelgallerie zu Alexandrien in Aegypten nicht gesehen, hat die Herrlichkeit Jisraéls nicht gesehen. Man erzählt,

12. Cf. Ez. 8,16.

sie sei eine Art grosse Basilika gewesen, eine Gallerie innerhalb einer anderen, in der oft zweimal sechzig Myriaden[13], nochmal soviel wie die Auszügler aus Miçrajim, anwesend waren. Einundsiebzig goldene Stühle befanden sich da, entsprechend den einundsiebzig Mitgliedern des grossen Synedriums, von denen jeder nicht weniger als einundzwanzig Myriaden[14] Goldtalente hatte. In der Mitte war eine Tribüne aus Holz, wo der Gemeindediener mit einem Sudarium in der Hand stand, und wenn man Amen zu antworten hatte, so schwenkte er das Sudarium, und das ganze Publikum antwortete Amen. Man sass da nicht durcheinander, sondern Goldarbeiter besonders, Silberarbeiter besonders, Eisenschmiede besonders, Bergarbeiter[15] besonders und Weber besonders; und wenn da ein Dürftiger kam, erkannte er seine Berufsleute und wandte sich zu ihnen; und dadurch erzielte er den Unterhalt für sich und für seine Hausleute. Abajje sprach: Sie alle tötete Alexander Macedonier[16]. — Weswegen erlitten sie diese Strafe? — Weil sie den Schriftvers: *"Ihr sollt diesen Weg nie wieder zurückkehren* übertreten haben und wol zurückgekehrt sind. Als er kam, traf er sie, folgende Stelle lesend: *"Der Herr wird gegen dich von ferne ein Volk aufbieten*; da sprach er: «Das ist der Mann, er wollte seine Flotte in zehn Tagen holen, da kam ein Wind und holte sie in fünf.» Darauf überfiel er sie und tötete sie.

מצרים לא היה בכבודן של ישראל אמרי בבין בסוכין גדולה היתה מבחוץ לפנים מבחוץ פמליות שהיו בה ששים רבוא על ששים רבוא בפלים ביוצאי מצרים והיו בה שבעים ואחת קתדראית של זהב כנגד שבעים ואחד של סנהדרי גדולה כל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד רבוא בבבי זהב וכוסה של עץ באמצעיתה וחזן הכנסת עומד עליה והכודרין בידו וכיון שהגיע לענות אמן תלה מניף בכודר וכל העם עונין אמן ולא היו יושבין מעידבין אלא זהבין בפני עצמן וכספין בפני עצמן נפחין בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן וקדיים בפני עצמן וכשעגי נגנם שם היה מכיר בעלי אומנותו נפנה לשם ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו אמר אביי וכולהו קטלינהו אלכסנדרוס מקדון מאי טעמא אינשי בשום דעבדי אהאי קרא לא תכיפין לשוב בדרך הזה עוד ואינהו הדור אתו בי אתא אשכחינהו דהדר קרו בסופרא ישא ה' עליך גוי מרחק אמר מבדי התם גבי אמרתי בפינתא בעשרה יהבי דלוה זקא ואתי בפינתא בחמשא יהבי נפל עליהו וקטלינהו במוצאי יום טוב כו׳ מאי תיקון גדול אמר רבי אלעזר באותה ששעגי הלקה היתה בראשונה והקיפוה גוזטרא והתקינו שיהו נשים יושבות בלמעלה ואנשים מלמטה תני רבנן בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ יהו באים לידי קלות ראש התקינו שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש

M 71 — מעולם M 72 וקנים של כנחרין וכל M 73 והכושה M 74 — הלח M 75 מעידין ויוש M 76 ומורסיים M 77 וגבנם ובמהו היה פרנם M 78 — יאוחנ...בי M 79 מבדי M 80 דשעד בנפשיה M 81 למיהי בעש ועמי אויתיהו בפונתיה בחמשה M 82 אלעזר P 82 הלוקה M 83 גזוטראות M 84 אנ יוש מלמעלו יג מלמטו M 85 יושבות M 86 ועדין היו. M היו בתן ק״ר M 87 — יוש׳.

Am Ausgang des Festtags &c. Was ist das für eine bedeutende Verordnung? R. Eleâzar erwiderte: Wie wir gelernt haben: Sie war zuerst glatt, da errichtete man ringsum einen Balkon und richtete ein, dass die Frauen oben sitzen sollen und die Männer unten. Die Rabbanan lehrten: Zuerst pflegten die Frauen innerhalb und die Männer ausserhalb zu sitzen, als es aber zu Ausgelassenheiten kam, richtete man ein, dass die Frauen ausserhalb und die Männer innerhalb sitzen sollen; als es trotzdem noch zu Ausgelassenheiten kam, richtete man ein, dass

13. Die Lesart des Textes ist offenbar falsch; richtig ist die des *Jalkût*: ששים רבוא כנ״מ ואמרי לה כפלים כנ״מ. 14. Das Wort "Myriaden" ist, wie schon seitens rabbinischer Commentatoren bemerkt wird, zu streichen. 15. Nach RSJ: Kupferschmiede. 16. Auf diesen Anachronismus wird schon rabbinischerseits hingewiesen; Elias Wilna corrigirt מרכינוס Trajan (?). Wahrscheinlich ist die Bemerkung Rapoports (ערך מילין p. 97), das Wort מוקדון sei eine Glosse eines unwissenden Schreibers, thatsächlich sei hier Alex. Tiberius gemeint. 17. Dt. 17,16. 18. Ib. 28,49.

התקיני שיהי נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה
הכי קאמרי והכתוב הכל בכתב מיד ה' עלה
Fol. 52 השביר אמר רב יהודה אמר רב קרא אשכחנו ודרוש וכפרה הארץ
Zech. 12,12 משפחות משפחות לבד משפחת בית דויד לבד
ונשיהם לבד אמרי והלא דברים קל וחומר ומה
רעתיד לבא שעכשיו בהספד ואין יצר הרע שולט
בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו
שעכשיו בשמחה ויצר הרע שורה בהם על אחת
כמה וכמה הא הכפידא מאי עבידתיה פליגי בה
רבי חייא ויוסי חד אמר על מישה בן יוסף שנהרג
והד אמר על יצר הרע שנהרג בשלמא למאן דאמר
Zech. 12,10 על מישה בן יוסף שנהרג היינו דכתיב והביטו אליו
את אשר דקרו וכפדו עליו במספד על היחיד אלא
למאן דאמר על יצר הרע שנהרג מאי הספידא בעי
למיעבד שמחה בעי למיעבד אמאי בכו מדדרש רבי
יהודה לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר
הרע וישחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים צדיקים
נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט
השערה חלולו בוכין וחללו בוכין צדיקים בוכין ואומרים
היאך יכולני לכבוש הר גבוה כזה ורשעים בוכין
ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה
Is. 8,6 הזה אף הקדוש ברוך הוא תמה עמהם שנאמר כה
אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה
Sech. 8,6 בימים ההם גם בעיני יפלא אמר רב אבי יצר הרע
בתחילה דיומה רחוק של בוביא ולבסוף הומה כעבותית
Is. 5,18 העגלה שנאמר הוי משכי העון בחבלי השוא וכעבותית

M 88 אנש מלמע ונשת מלמטה M 89 עכדי
M 90 בחם M 92 ...והנוכר M 91 ייסי
M 93 M 94 מאי M 95 לבדדיש M 96
M 97 לצד נדמה כהר B כנעכבת M 98 לה נחשה בהוט M 99 והללי...בוכין M 1 לספוק VM 2 בוביא M 3 לעב.

die Frauen oben und die Männer unten sitzen sollen. Wieso aber durfte man dies thun, es heisst ja: *Also schreckte mich von der Hand des Herrn ist es mir untersagt worden.* Rabh erwiderte: Sie fanden einen Schriftvers, den sie auslegten: *Das Land wird trauern, jedes einzelne Geschlecht besonders: das Geschlecht des Hauses David besonders und seine Frauen besonders.* Sie sprachen: dies ist ja als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn die Gesetzlehre bezüglich der künftigen Zeit, wo man sich mit der Trauer befassen und der böse Trieb ausserdem keine Macht haben wird, gesagt hat, Männer besonders und Frauen besonders, um wieviel mehr ist dies jetzt angebracht, wo man in festlicher Stimmung ist und der böse Trieb eine Macht hat! Was für ein Bewandtnis hat es mit dieser Trauer? Hierüber streiten R. Dosa und die Rabbanan: einer sagt: um den Messias, den Sohn Josephs, der getötet wird, der andere sagt: um den bösen Trieb, der getötet wird. Einleuchtend ist die Ansicht desjenigen, welcher sagt: um den Messias, den Sohn Josephs, der getötet wird, denn diesbezüglich heisst es: *Und sie werden auf den blicken, den sie durchbohrten, und um ihn klagen, wie man um den Einzigen klagt*; welche Trauer giebt es aber nach demjenigen, welcher sagt: um den bösen Trieb, der getötet wird, dieserhalb sollte man ja ein Fest veranstalten, weshalb denn weinen!?

Nach einem Vortrag R. Jehudas: Dereinst wird der Heilige, gebenedeiet sei er, den bösen Trieb holen und ihn in Gegenwart der Gerechten und der Frevler schlachten. Den Gerechten wird er wie ein hoher Berg, den Frevlern wie eine Haarsträhne erscheinen. Diese werden weinen und jene werden weinen: die Gerechten werden weinen, indem sie sagen werden: wie konnten wir solch einen hohen Berg besiegen!? die Frevler werden weinen, indem sie sagen werden: wie konnten wir nicht solch eine Haarsträhne besiegen!? Und auch der Heilige, gebenedeiet sei er, wird mit ihnen staunen, denn es heisst: *"So spricht der Herr der Heerscharen: Wenn es in jenen Tagen dem Ueberrest dieses Volks als Wunder erscheint, wird es auch mir als Wunder erscheinen.* R. Asi sagte: Der böse Trieb ist anfangs einem Faden des Spinngewebes gleich, zuletzt aber gleicht er Wagenseilen, denn es heisst: *[a] Wehe denen, die Verschuldung an Stricken von Nichts heranziehen, Sünde mit Wagenseilen.*

19. iChr. 28,19. 20. Zach. 12,12. 21. Ib. V. 10. 22. Ib. 8,6. 23. Jes. 5,18.

הגיעה חטאה: תנו רבנן משיחא בן דוד שעתיד להגלות
בימיו שנאמר אספרה אל חק וגו׳ אומר לו Ps.2,7
הקדוש ברוך הוא שאל ממני דבר ואתן לך שנאמר
שאל ממני ואתנה גוים נחלתך וכיון שראה משיח בן
יוסף שנהרג אומר לפניו רבונו של עולם איני מבקש
ממך אלא חיים אומר לו חיים עד שלא אמרת כבר
התנבא עליך דוד אביך שנאמר חיים שאל ממך
נתתה לו וגו׳ דרש רבי עזרא ואיתיבא רבי יהושע
בן לוי שבעה שמות יש לו ליצר הרע הקדוש ברוך
הוא קראו רע שנאמר כי יצר לב האדם רע מנעוריו
משה קראו ערל שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם
דוד קראו טמא שנאמר לב טהור ברא לי אלהים
מכלל דאיכא טמא שלמה קראו שונא שנאמר אם
רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים
כי גחלים אתה חתה על ראשו השם ישלם לך אי
תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך ישעיה קראו
מכשול שנאמר כלו כלו פני דרך הרימו מכשול
מדרך עמי יהוקאל קראו אבן שנאמר והסרתי את
לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ויאל קראו
צפיני שנאמר ואת הצפוני ארחיק מעליכם׃ תנו
רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע
שצפון ועובד כלבו של אדם והדחתיו [אין] ארץ ציה
ושממה למקום שאין בני אדם מצויין להתגורות בתן
את פניו אל חים הקדמני שנתן עיניו במקדש
ראשון והחריבו והרג תלמידי הכמים שבו ובפי אל
חים האחרון שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג

Die Rabbanan lehrten: Zum Messias, dem Sohn Davids, der binnen Kurzem erscheinen wird, denn es heisst: [34]*Ich will den Beschluss kund thun &.* wird der Heilige, gebenedeiet sei er, sprechen: Verlange etwas von mir, ich will es dir geben, denn es heisst: [35]*Verlange von mir, so will ich dir die Völker zum Erbe geben.* Da jener aber sehen wird, dass der Messias, der Sohn Josephs getötet wurde, wird er vor ihm sprechen: Herr der Welt, ich verlange von dir nur Leben! Darauf wird er zu ihm sprechen: Bevor du noch ums Leben gebeten hast, weissagte dies bereits dein Ahn David über dich, denn es heisst: [36]*Leben erbat er von dir, du gabst ihm &.*

R. Êzra, nach Anderen, R. Jehošuâ b. Levi, trug vor: Der böse Trieb hat sieben Namen: Der Heilige, gebenedeiet sei er, nannte ihn Böser, wie es heisst: [37]*Denn böse ist der Trieb des menschlichen Herzens von Jugend auf.* Mošeh nannte ihn Vorhaut, wie es heisst: [38]*Beschneidet die Vorhaut eures Herzens.* David nannte ihn Unreiner, denn es heisst: [39]*Schaffe mir, Gott, ein reines Herz*, wahrscheinlich giebt es ja ein unreines. Šelomoh nannte ihn Feind, wie es heisst: [40]*Hungert es deinen Feind, so speise ihn mit Brot, und dürstet ihn, so tränke ihn mit Wasser, denn damit häufst du feurige Kohlen auf sein Haupt, und der Herr wird dirs vergelten;* lies nicht *vergelten [ješalem]*, sondern *ihn mit dir versöhnen [jašlim].* Ješâjah nannte ihn Anstoss, wie es heisst: [41]*Macht Bahn, macht Bahn, richtet her den Weg, räumet meinem Volk den Anstoss aus dem Weg.* Jehezqél nannte ihn Stein, wie es heisst: [42]*Ich werde das steinerne Herz aus eurem Leib entfernen und euch ein fleischernes Herz geben.* Joél nannte ihn Versteckter, wie es heisst: [43]*Den Versteckten werde ich von euch entfernen.*

Die Rabbanan lehrten: *Den Versteckten werde ich von euch entfernen*, das ist nämlich der böse Trieb, der im Herzen des Menschen versteckt ist; *und in ein dürres und ödes Land verstossen*, nach einem Ort, da keine Menschen sich aufhalten, die er reizen könnte; *seinen Vortrab in das Ostmeer*, er lenkte seine Augen auf den ersten Tempel, zerstörte ihn und tötete alle Schriftgelehrten, die da waren; *und seine Nachhut in das Westmeer*, er lenkte seine Augen auf den zweiten Tempel, zerstörte ihn und tötete alle Schriftgelehrten, die da waren; *dass Gestank von*

M 4 ב ד M 5 בימיו B 6 א ל הקב ה
שאל ממני דבר ואתן לך שב אספיה אל חוק וגו אני היום
ילדתיך שאל ממני (ואתנה. M א ל הקב ה בני שאל נא מה
שאתה מבקש ואני נותן לך שב M 7 חיים M 8
שארת כבר נוצא V 9 אביך M 10 ושאל ממני ואתנה לו
B 11 עוייא. V עזריה M 12 תנו...מעליכם M 13 ועומד.

30. Pr. 25,21.22. 31. Jes. 57,14. 32. Ez. 36,26. 33. Jo. 2,20.

תרגידי חכמים שבו יעלה באשי יתעל צחנתי שמניה
אימית העיים ומתניתה בשנאהים של ישראל בי
הגדיר לעשית אבר אבוי ובתלמידי חכמים ייתר
מכולם כי הא דאמרי שמעיה להתוא עברא דקאמר
להתוא אתתא נקדים ניזיל באיידא אבר איזיל
אפרשינהי מאסירא אזל בתריהו תלתא פרסי באמצא
כי היו פרשו מיהדדי שמעיתהו דקא אמרי אורחין
רחוקא ייציתין בכוצא אבר אבוי אי מאן דכני לי
חוה לא מצי לאוקומי נפשיה אזל תלא
נפשיה בעיבורא דדשא ימצטער אתא ההוא ככא
תנא ליה כי הנדול מחבירו יצרו נדול הוטנו אמר
רבי יצחק יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום
שנאמר רק רע כל היום אמר רבי שמעון בן לקיש
יצרי של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתני
שנאמר ויפה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא
הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אני יכול לו שנאמר
ה׳ לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו תנא דבי
רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית
המדרש אם אבן הוא נמוחה אם ברזל הוא מתפוצץ
אם אבן הוא נמוחה דכתיב הלוי כל צמא רבו לכים
יכתיב אבנים שחקו מים אם ברזל הוא מתפוצץ
דכתיב הלוא כה דברי כאש נאם ה׳ וכפטיש יפצץ
סלע אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
יצר הרע מסיתו לאדם בעולם הזה ומעיד עליו
לעולם הבא שנאמר כי משנק נפער עבדו באחריתי יחזה
מנין שכן באמצ׳ח של רבי הויא קורין לסהדה מנון

M 14 אביי M 15 חוה M 16 אילמי אפ
M 17 בגויה דעמרא חוה קא מפער אתא ההוא גברא תנא
M 18 מיהדדיו M 19 יצר הרשיעי P 20 חני
M 21 פגע M 22 אם...מתפוצץ M 23 חוי...ומכתוב
P 24 אם M 25 בתלמוד מסיתו לאדם ולבסוף מעיד בו
יצ M 26 רבי ר אדא בר תנינא קן.

ihm entgegen und Mordgedanken [gegen ihn] empfangen will, er lässt die Völker der Welt und reizt die Feinde Jisraéls: *Auf, er hat Gnaden verübt*, Abajje sagte: am allermeisten an den Schriftgelehrten. So ereignete es sich mit Abajje: Einst hörte er, wie ein Mann zu einer Frau sprach: Wir wollen uns früh auf den Weg machen. Da sagte er sich: ich will gehen und sie von einer Sünde zurückhalten. Alsdann folgte er ihnen auf der Wiese drei Parasangen. Als diese sich verabschiedeten, hörte er sie sagen: Der Weg ist noch weit, wie schön wäre es, wenn wir [noch weiter] zusammen gehen könnten! Darauf sprach Abajje: Wäre es mein Feind, so würde ich es nicht bestanden haben. Darauf klammerte er sich an den Riegel der Thür und gab sich seinem Schmerz hin. Da kam ein Greis und lehrte ihm: Wer grösser ist, als sein Nächster, dessen Trieb ist auch grösser.

R. Jichaq sagte: Der böse Trieb des Menschen bemächtigt sich seiner täglich, denn es heisst: *Böses nur [tut er] alle Tage*. R. Šimôn b. Laqiš sagte: Der böse Trieb des Menschen bemächtigt sich seiner täglich und trachtet, ihn zu töten, denn es heisst: *Der Frevler lauert auf den Gerechten und trachtet*, ihn zu töten; und wenn ihm der Heilige, gebenedeiet sei er, nicht beistehen würde, so könnte er sich seiner nicht erwehren, denn es heisst: [35]*Der Herr überliefert ihn nicht in seine Hand und verdammt ihn bei seinem Rechten nicht.* In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Begegnet dir dieses Scheusal, so schleppe es in das Lehrhaus; ist er Stein, so wird er zerrieben, ist er Eisen, so zersplittert er. Ist er Stein, so wird er zerrieben, denn es heisst: *Oh, ihr Durstigen alle, kommt herbei zum Wasser!* und es heisst: [40]*Wie Wasser Steine zerreibt.* Ist er Eisen, so zersplittert er, denn es heisst: [41]*Mein Wort ist ja gleich Feuer, Spruch des Herrn, und wie ein Hammer Felsen zersplittert.* R. Šemuél b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Der böse Trieb verleitet den Menschen auf dieser Welt und zeugt gegen ihn in zukünftiger Welt, denn es heisst: [42]*Wenn man von Jugend auf seinen Knecht verzärtelt, so wird er am Ende ein Widerspenstiger [Manon]*, und in der ATBH-Chiffre[43] des R. Hija wird Sahada

34. Euph. für Jisrael. 35. Dh. mein böser Trieb. 36. Gen. 6,5. 37. Ps. 8
Ib. V. 33. 39. Jes. 55,1. 40. Ij. 14,19. 41. Jer. 23,29. 42. Pr. 29,21. 43. Die Buchstaben des hebr. Alphabets werden nach ihrem Zahlenwert, Einer besonders, Zehner besonders und Hunderter besonders in der Weise zusammengepaart, dass jedes Paar die runde Zahl 10, bezw. [illegible] ergeht:

[Zeuge] "Manon" genannt. R. Hona wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: *"Denn ein hurerischer Geist hat sie bethört* dagegen heisst es: *"[Ein hurerischer Geist ist] in ihnen*!? — Anfangs bethört er sie, später weilt er in ihnen. Raba sprach: Zuerst nannte er ihn einen Reisenden, dann einen Gast, zuletzt einen Mann, denn es heisst: [2]*Und es kam ein Reisender zum reichen Mann, da schonte er, eines von seinen Schafen und seinen Rindern zu nehmen, um es dem Gast zuzubereiten:* darauf heisst es: *Da nahm er das Lamm des Armen und bereitete es für den Mann, der ihn besucht hatte.*

R. Johanan sagte: Der Mensch besitzt ein kleines Glied, wenn er es hungern lässt, so ist er satt, wenn er es sättigt, so ist er hungrig, denn es heisst: [3]*Wenn sie sich kasteien, würden sie satt &c.* R. Hana b. Aḥa sagte: In der Schule Rabhs sagten sie, der Heilige, gebenedeiet sei er, bereue vier Dinge geschaffen zu haben, das sind nämlich das Exil, die Chaldäer, die Jišmâéliten und der böse Trieb. Das Exil, denn es heisst: [4]*Und nun, was habe ich hier, Spruch des Herrn, da mein Volk umsonst hingenommen worden ist &c.*? Die Chaldäer, denn es heisst: [5]*Siehe, das Land der Chaldäer, ein Volk, das nicht sein sollte.* Die Jišmâéliten, denn es heisst: [6]*Wolbehalten stehen den Räubern ihre Zelte, und sorglos leben, die Gottes Zorn erregen, wer seinen Gott in seiner Hand führt.* Den bösen Trieb, denn es heisst: [7]*Dass ich Böses verursacht hatte.* R. Johanan sagte: Wenn nicht folgende drei Schriftverse, würden die Füsse der Feinde Jisraéls ausgeglitten sein: Einer, es heisst: *Dass ich Böses verursacht hatte*; der andere, es heisst: [8]*Siehe, wie der Thon in der Hand des Töpfers, so seid ihr &*; der dritte, es heisst: [9]*Ich werde das steinerne Herz aus eurem Leib entfernen und euch ein fleischernes Herz geben.* R. Papa sagte: Auch folgender, es heisst: [10]*Ich will meinen Geist in euch thun &.*

[11]*Und der Herr zeigte mir vier Schmiede.* Wer sind diese vier Schmiede? R. Hana b. Bizna erwiderte im Namen R. Šimôn des Frommen: Der Messias, der Sohn Davids, der Messias, der Sohn Josephs, Elijahu und der Priester der Gerechtigkeit[56]. R. Šešeth wandte ein: Sind diese demnach die, über welche es weiter heisst: [12]*Und er sprach*

רב חנא רבי בתיב כי רוח זנונים התעם וזכתיב בקרבם בתחילה התעם ולבסוף בקרבם אבר רבא בתחילה קראו הלך ולבסוף קראו אוהב ולבסוף קראו איש שנאמר ויבא הלך לאיש העשיר ויחמל לקחת מצאנו ומבקרו [העשות] לאהד ובתיב ויקח את כבשת האיש הדש ויעשה לאיש הבא אליו: אמר רבי יוחנן אכר קטן יש לו לאדם מרעבי שבע משבעני רעב שנאמר במרעיתם וישבעו וגו' אמר רב חנא בר אחא אמרי בי רב ארבעה מתחרט עליהן הקדוש ברוך הוא שבראם יאלו הן גזית וכשדים וישמעאלים ויצר הרע גלות דכתיב יעתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם וגו' כשדים דכתיב הן ארץ כשדים זה העם לא היה ישמעאלים דכתיב ישיבי אהלים לשדדים ובטחות למרגיזו אל אשר הביא אלוה בידו ויצר הרע דכתיב יאשר הרעתי אמר רבי יוחנן אלמלא שהש מקראית הזו נתביישנו יצריהם של שונאיהן של ישראל חד דכתיב יואשר הרעתי חד דכתיב יחנה כחמר ביד היוצר כן אתם וגו' ואידך יוהכרתי את רב האבן מבשרכם וגתתי רכב רב בשר רב פפא אמר אף יבחאי נבי יואת ריחי אתן בקרבכם וגו' יויראני ה' ארבעה חרשים באן ניתהי ארבעה חרשים אמר רב יחנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ימשיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו יוכהן צדק מתיב רב ששת אי הכי היינו דכתיב

Hos.4,12 / b.5,4 / Sam.12,4 / Sam.12,5 / Hos.13,6 / Lam.4,5 / Jer.52,5 / Is.23,13 / Ez.12,6 / Mich.4,6 / Zach.3,2 / Jer.18,6 / Ez.36,26 / Ez.11,19 / Zach.2,3

M 20 תנא בי אחא ארבעה M 28 בי באתם M 27
M 30 תמא M 31 תא קרא דכתיב M 32 בגל יום
M 33 בתנא אמר M 34 ארי — מאן...דרשים
M 35 ונתתי צדק מתקום רח רב.

[56] Nach anderer Lesart Malkiçedeq, cf. Gn. 14,18. [57] Zach. 2,4.

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 200 300 400
200 + 800 = 1000 usw.; von den Buchstaben הנ"ך, die demnach zurückbleiben, bilden die ersten zwei ein Paar für sich.) Die Buchstaben eines jeden Paars werden mit einander verwechselt, und so wird zBs. מנון statt סהדה, bezw. umgekehrt chiffriert.

ויאמר אלי אלה הקרנות אשר זרו את יהודה הני
לשיבה את אפר ריח שפיל לסיפיה דקרא ויבאו
אלה להחריד אתם לידות את קרנות הגוים הנשאים
קרן אר ארץ ישראל לזרותה וגו׳ אמר ליה בהדי
Mich. 5,4 חנא באגדתא רמה לי והיה זה שלום אשור כי
יבוא בארצנו וכי ידרך בארמנותינו והקמנו עליו
שבעה רעים ושמנה נסיכי אדם מאן ננהו שבעה
רועים דוד באמצע אדם שת ומתושלח בימינו אברהם
ויעקב ומשה בשמאלו מאן ננהו שמנה נסיכי אדם
ישי ישאול ושמואל עמוס וצפניה צדקיה ומשיח
ואליהו; ארבעה טוליות בו׳: תנא גובהה של מנורה
חמשים אמה (בו׳); וארבעה ילדים של פרחי בהונה
ובודהם כדי שכן של מאה ועשרים לוג: איבעיא
להו באה ועשרים לוג בולחו או דלמא לכל חד
וחד תא שמע ובידיהם כדי שכן של שלשים שלשים
לוג שהם בולם מאה ועשרים לוג תנא משובחין
היו ייתר מכנה של מרתא בת ביתוס אמרו על
Num. 7,1 בנה של מרתא בת ביתוס שהיה נוטל שתי וירכות
של שור הגדול שלקוח באלף זוז ומהלך עקב בצד
גידל ורא הניהותו אחיו הכהנים לעשות בן משום
Ps. 84,11 ברכ עם חדרת מלך מאי משובחים אילימא משום
יוקרא הני יקורי טפי התם בכש ומריבץ ולא זקוף
הכא מרמות וזקוף טובא: מבראי מכנסי כהנים:
Fol. 53 תנא אשה היתה בוחרת חטים ראזר של בית
Sam. 1,4 השואבה: חסידים ואנשי מעשה בו׳: תנו רבנן יש
מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא בוישה את זקנותנו

zu mir: Jene sind die Hörner, die Jehuda zerstreut haben, diese sollen ihn ja sammeln!? Dieser erwiderte: Blicke auf den Schluss des Verses hinab: "*Diese aber sind gekommen, um sie in Schrecken zu setzen, um die Hörner der Völker niederzuschlagen, die das Horn wider das Jisraëlland erhoben, um es zu zerstreuen &c.*" Darauf sprach dieser: Was bin ich Hana gegenüber in der Agada!? "*Und es wird Friede sein. Wenn Assyrien in unser Land einfällt und unsere Paläste betritt, so werden wir ihm sieben Hirten entgegenstellen und acht fürstliche Männer.*" Wer sind diese sieben Hirten? — David in der Mitte, Adam, Šeth und Methušelah zu seiner Rechten und Abraham, Jâqob und Mošeh zu seiner Linken. — Wer sind diese acht fürstlichen Männer? — Jišaj, Šaúl, Šemuél, Âmos, Çaphanja, Çidqijah, der Messias und Elijahu.

Vier Leiter &. Es wird gelehrt: Die Höhe des Kandelabers betrug fünfzig Ellen.

Vier Kinder von der priesterlichen Jugend, die hundertundzwanzig Log fassende Krügel Oel in den Händen hielten. Sie fragten: Hundertundzwanzig Log in allen zusammen, oder in jedem einzelnen? — Komme und höre: Welche Krüge Oel von je dreissig Log in den Händen hielten, zusammen sind es hundertundzwanzig Log. Es wird gelehrt: Sie waren noch bedeutender, als der Sohn der Martha, der Tochter Boëthos'. Man erzählt nämlich vom Sohn der Martha, der Tochter Boëthos', dass er zwei Keulen eines grossen Ochsen, im Preis von tausend Zuz, nahm und Ferse an Zehe ging. Seine Brüder, die Priester, liessen es ihn aber nicht ferner thun, denn: *In der Menge des Volks besteht des Königs Herrlichkeit.* Wieso waren jene bedeutender? wollte man sagen wegen des Gewichts, so waren diese ja schwerer!? — Da war es eine Treppe, viereckig[9] und nicht steil, hier aber waren es ja nur Leiter und sehr steil.

Aus den Fetzen von den Beinkleidern der Priester. Es wird gelehrt: Beim Licht |der Procession| des Wasserschöpfens konnte eine Frau Erbsen lesen.

Die Frommen und Männer der That &. Die Rabbanan lehrten: Manche pflegten zu sagen: Heil unserer Jugend, die uns[10] Viel nicht beschämt, diese waren nämlich die Frommen und die Männer der That. Manche pflegten zu

M 38 אנא M 37 יתובי בייתבי דהו אתרי M 36
בגדהתה. P באגדתא. M 39 יצדק ועץ משפטי M 40
ושמנה P 11 וישאול M 12 הזקיה M 43 מפרחי
M 44 של VM 45 רבולחו M 46 וביד כל אד א כדי
M 47 שלשים M 48 של B 49 והן M 50
גדול M 53 עירי M 52 נכנסי P 51 יוקר
בוזי אדם שהוה לוקח בא M 54 בעשרא B 55
אילא. P אכר היה M 56 עשרה אמות ולא זקוף הכא
סולם בו׳: אמה וקרמי: מבראי B 57 ול ה רצר בירח: תנא.

58. Mich. 5,1. 59. Ps. 144,15. 60. Die Treppe war [illegible] das Wort "viereckig" das oben im Cod. M fehlt, gab keinen guten Sinn.

sagen: Heil unserem Alter, das unsere Jugend gesühnt hat; diese waren nämlich die Bussfertigen. Diese auch jene pflegten zu sagen: Heil dem, der nicht gesündigt, aber auch dem, der gesündigt hat, wird er verzeihen. Es wird gelehrt: Man erzählt von Hillel, dem Aeltesten, dass er, als er sich an der Feier [der Procession] des Wasserschöpfens beteiligte, Folgendes zu sagen pflegte: Wenn ich[61] da bin, ist Alles da, wer aber ist da, wenn ich nicht da bin!? Er pflegte zu sagen: Wohin ich wünsche, da bringen mich meine Füsse hin. Kommst du in mein Haus, so komme ich in dein Haus, kommst du in mein Haus nicht, so komme ich auch in dein Haus nicht, denn es heisst: *An jeder Stätte, da ich meinen Namen nennen werde, werde ich zu dir kommen und dich segnen.*[62] Derselbe sah einst auch einen Kopf auf dem Wasser schwimmen; da sprach er zu ihm: Weil du Andere ertränktest, hat man auch dich ertränkt, und die dich ertränkten, werden ertrinken. R. Johanan sagte: Die Füsse des Menschen sind seine Bürgen, wo er verlangt wird, da führen sie ihn hin. Zwei Mohren standen vor Šelomoh, das waren nämlich Elihoreph und Ahijah, die Söhne Šišas, die Schreiber Šelomos. Als er einst den Todesengel traurig sah, fragte er ihn: Weshalb bist du traurig? Dieser erwiderte: Man verlangt von mir diese beiden Mohren, die da sitzen. Da übergab er sie den Geistern und schickte sie nach der Stadt Luz. Als sie nach der Stadt Luz kamen, starben sie. Am folgenden Tag sah er den Todesengel, wie er lustig war; da fragte er ihn: Weshalb bist du lustig? Dieser erwiderte: Nach der Stelle, da man sie von mir verlangt hat, hast du sie hingeschickt. Sogleich sprach Šelomoh: Die Füsse des Menschen sind seine Bürgen, wo er verlangt wird, da führen sie ihn hin.

אלו הכידים ואנשי מעשה ויש מהם אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא יחזור לו׃ Sukk. 4 תניא אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן הוא היה אומר כן למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי אם תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך אם אתה לא תבא אל ביתי אני לא אבא אל ביתך שנאמר בכל המקום Ex. 20, 24 אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך׃ Ab. 6 אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים אמר לה על דאטפת אטפוך ומטופיך יטופון אמר רבי יוחנן הרגלוהי דכר אינש אינון ערבין ביה לאתויי דמיתכעי תמן מובילין יתיה׃ הנהו תרתי כושאי Reg. 4, 3 דחוו קיומי קמיה שלמה אליחרף ואחיה בני שישא סופרים דשלמה יומא חד חזייה למלאך המות דהוה קא עציב אמר ליה אבאי עציבת אמר ליה דקא בעי מינאי הני תרתי כושאי דיתבי הכא מכרינהו לשעירים שדרינהו לבחוזא דהוו בי ניתי לבחוזא דלין שכיבי למחר חזיא מלאך המות הוה קבדיה אמר ליה אמאי בדיהת אמר ליה באתר דבעו מינאי תמן שדרתינהו מיד פתה שלמה ואמר רגלוהי דכר אינש אינון ערבין ביה לאתויי דמיתכעי תמן מובילין יתיה׃ Sukk. 4 תניא אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמנה אבוקות של אזר וזורק אחת ונושל אחת ואין נוגעין זו בזו ובשהוא משתחוה נוגעין שני גודליו בארץ ושוחה

61. Nach manchen Comm. ist mit "ich" Gott gemeint (cf. Absch. 4 N. 19), nach anderen wieder bezieht es sich auf Jisraél. Eine Spielerei ist ferner der Hinweis darauf, dass הלל denselben Zahlenwert wie der Gottesname אדני hat und er somit unter "ich" Gott versteht. 62. Ex. 20,24.

Es wird gelehrt: Man erzählt von R. Šimôn b. Gamaliél, dass er, als er sich an der Feier [der Procession] des Wasserschöpfens beteiligte, mit acht Fackeln zu hantieren pflegte, die eine warf und die andere auffing, ohne dass sie einander berührten. Beim Bücken pflegte er beide Daumen gegen den Fussboden zu stemmen,

B 58 + ישוב ו | M 59 — כן | M 60 אין אני M 61 והוא אמר אם אתה תבא לביתי אני אבא אל ביתך שנאמר M 62 אדת ש M 63 העטפת עטפוך ודעטפוך יעטפון M 64 — אמר...יתיה | M 65 תרי דהוו | B 66 + חוו | M 67 הנהו שדרי לבחוזא דלוד בי מטא אפיתהא שקלינהו מיענה למרי הזיה למה כי דהוה קא בדה M 68 לתוכא דבני מית תמן שדר פתה של M 69 דמית M 70 — א ר M 71 בש׳ | M 72 + בידו.

נגישך את הרצפה זוקף ואין כח בריה יכולה לעשות
כן זקף הוא קידה לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלי
יהא נרמא ליה והאמר רבי אלעזר לעולם אל יטיה
אדם דבריו כרפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים
כרפי מעלה ואיטרד ומנו לוי הא והא גרמא ליה
לוי הוה מטייל קמיה דרבי בתמני סכיני שמואל
קמיה שביר מילכא בתמניא מזגי חמרא אביי קמיה
דרבא בתמניא ביעי ואמרי לה בארבעה ביעי:
תניא אמר רבי יהושע בן חנניה בשחיינו שמחים
שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו כיצד
שעה ראשונה תמיד של שחר משם לתפלה משם
לקרבן מוסף משם לתפלת המוספין משם לבית
המדרש משם לאכילה ושתיה משם לתפלת המנחה
משם לתמיד של בין הערבים מכאן ואילך לשמחת
בית השואבה איני והאמר רבי יוחנן שבועה שלא
אישן שלשה ימים ברקון אותי וישן לאלתר אלא
הכי קאמר לא טעמנו טעם שינה דהוו מנמנמי
אכתפא דהדדי: חמש עשרה מעלות: אמר ליה רב
חסדא לההוא מדרבנן דהוה קמסדר אגדתא קמיה
אמר ליה שטיוץ לך הני חמש עשרה מעלות בנגד
מי אמרת דוד אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן בשעה
שבאה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפי עלמא
אמר דוד חמש עשרה מעלות והוריזן אי הכי חמש
עשיה מעלות ירדת ביבשי ליה אמר ליה תואיל
ואדברתן מיתא הכי אתמר בשעה שבאה דוד שיתין
קפא תהומא ובעא למשטפי עלמא אמר דוד מי
איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה
בתהומא ימנח ליבא דקאמר ליה מידי אמר דוד כל

sich zu bücken, das Pflaster zu küssen und sich aufzurichten. Dies konnte niemand nachmachen. Das ist das Bücken. Levi zeigte das Bücken vor Rabbi, da wurde er lahm. ¿Ward ihm etwa dies dadurch verursacht, R. Eleâzar sagte ja, man stosse nie Worte gegen oben aus, denn ein grosser Mann, das ist nämlich Levi, hatte Worte gegen oben ausgestossen, und wurde lahm. Beides hat ihm dies verursacht. Levi pflegte vor Rabbi mit acht Messern zu hantieren, Šemuél vor dem König Sapor mit acht Gläsern Wein, Abajje vor Raba mit acht Eiern, manche sagen, mit vier Eiern. Es wird gelehrt: R. Jehošuâ b. Hananja erzählte: Als wir |die Procession| des Wasserschöpfens feierten, schloss der Schlaf nicht unsere Augen. Und zwar: in der ersten Stunde wurde das beständige Morgenopfer dargebracht, von da zum Gebet, von da zum Zusatzopfer, von da zum Zusatzgebet, von da ins Lehrhaus, von da zum Essen und Trinken, von da zum Nachmittaggebet, von da zum beständigen Abendopfer und von da ab zur Feier |der Procession| des Wasserschöpfens. Dem ist ja aber nicht so! R. Johanan sagte ja: |spricht jemand:| Ich schwöre, dass ich drei Tage nicht schlafen werde, so giebt man ihm Geisselhiebe und er schläft sofort. Vielmehr, so meint er es, wir wussten vom Schlaf nicht; sie pflegten nämlich einer auf der Schulter des anderen zu schlummern.

Fünfzehn Stufen. R. Hisda fragte einen Jünger, der vor ihm Agada vorzutragen pflegte: Hast du vielleicht gehört, wem entsprechend David die fünfzehn Stufengesänge gedichtet hat? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan: Als David die Abflusskanäle grub, quoll das Meer hervor und wollte die Welt überschwemmen; da dichtete David die fünfzehn Stufengesänge und liess es zurücksinken. Jener sprach: Demnach müsste es ja heissen: fünfzehn Stufen führen hinab!? Darauf fuhr er fort: Du hast mich dies aber erinnert, und zwar wurde es folgendermassen gelehrt: Als David die Abflusskanäle grub, quoll das Meer hervor und wollte die Welt überschwemmen; da fragte David: Ist jemand da, welcher weiss, ob man den Gottesnamen auf eine Scherbe schreiben und diese in das Meer werfen darf, um es zu beruhigen? Niemand war

63. Wegen Falschschwurs, da dies eine Sache der Unmöglichkeit ist.

da, der ihm Antwort gab. Da sprach David: Wer zu antworten weiss und es unterlässt, der möge (am Hals) ersticken. Hierauf folgerte Ahitophel einen Schluss als Wichtiges von Geringem: wenn, um Frieden zwischen Mann und Frau zu stiften, die Gesetzlehre erlaubt hat, seinen in Heiligkeit geschriebenen Namen durch Wasser auswischen zu lassen[64], um wieviel mehr [ist dies erlaubt], um der ganzen Welt Frieden zu verschaffen. Darauf sprach er zu ihm: Es ist erlaubt. Alsdann schrieb er den Gottesnamen auf eine Scherbe und warf diese in das Meer, da senkte sich das Meer sechszehntausend Ellen. Als er gesehen hatte, dass es zu sehr gesunken war, sprach er: Wenn es sich noch mehr senken sollte, würde ja die Welt verdorren. Da dichtete er die fünfzehn Stufengesänge, und liess es fünfzehntausend Ellen aufsteigen, worauf es bei tausend Ellen stehen geblieben ist. Ûla sprach: Hieraus zu entnehmen, dass die Dicke der Erde tausend Ellen beträgt. — Wir sehen ja aber Wasser hervorquellen, auch wenn man nur ein wenig gräbt!? R. Mešaršeja erwiderte: Dies kommt aus den Kanälen des Euphrath.

AM OBEREN THOR &c. STANDEN ZWEI PRIESTER &c. R. Jirmeja fragte: Ist mit "zehnte Stufe" gemeint, dass sie fünf hinabstiegen und auf der zehnten stehen blieben, oder, dass sie zehn hinabstiegen und auf der fünften stehen blieben? — Dies bleibt dahingestellt. Die Rabbanan lehrten: ¿Wenn es schon heisst: [65]*Mit dem Gesicht nach Osten*, weiss ich ja, dass sie den Rücken gegen den Tempel des Herrn wandten, wozu heisst es: [66]*Mit dem Rücken gegen den Tempel des Herrn*; — dies lehrt, dass sie sich zu entblössen und gegen unten[67] zu excrementieren pflegten.

WIR ABER WENDEN UNS ZU GOTT UND UNSERE AUGEN ZU GOTT: ¿Dem ist ja aber nicht so, R. Zera sagte ja, wenn man zweimal "Höre" sagt, sei es ebenso, als sage man zweimal "Wir danken".» — Vielmehr, so sagten sie: Jene bückten sich gegen Osten, wir aber vor Gott, und unsere Augen sind auf Gott gerichtet.

IM TEMPEL WURDEN NICHT WENIGER ALS EINUNDZWANZIG TÖNE UND NICHT MEHR ALS ACHTUNDVIERZIG TÖNE GEBLASEN. AN JEDEM TAG WURDEN DA (IM TEMPEL) EINUNDZWANZIG TÖNE GEBLASEN: DREI BEIM OEFFNEN DER PFORTEN, NEUN

64. Cf. Num. 5,23. 65. Ez. 8,16. 66. Euphem. für: oben, den Höchsten. 67. Es ist verboten, die einzelnen Worte des Šemâ (Höre etc.) od. des Gebets zu wiederholen; cf. Bd. I S. 120 Z. 7.

בין הערבים ובמוספין הוי מוסיפין עוד השע ובערב
Suk.IIIb שבת הוי מוסיפין שש שלש להבטיל העם ממלאכה
ושלש להבדיל בין קדש לחול ערב שבת שבתוך החג
היו שם ארבעים ושמנה שלש לפתוחה שערים שלש
לשער העליון ושלש לשער התחתון ושלש למזלוי
המים ושלש על גבי מובח השע לתמיד של שחר
ושתים לתמיד של בין הערבים ושתים למוספין שלש
להבטיל את העם מן המלאכה ושלש להבדיל בין
קדש לחול׃

Ar.10b גמרא ׳ מתניתין דלא כרבי יהודה דתניא רבי
*Suk.4 יהודה אומר הפותח לא יפתוח משבע והמוסיף לא
יוסיף על שש עשרה במאי קא מיפלגי רבי יהודה
סבר תקועה תרועה תקועה אחת היא ׳ורבנן סברי
תקועה לחוד ותרועה לחוד מאי טעמא דרבי יהודה
Nm.10,5 אמר קרא ותקעתם תרועה ׳שנית וכתיב תרועה תקעו
הא ביצד תקועה ותרועה אחת היא ורבנן התוא
לפשוטה לפניה ׳ולאחריה הוא דאתא ׳(ורבי יהודה
לפניה ולאחריה מנליה נפקא ליה מישנית) ורבנן מאי
Ib.v.7 טעמייהו דכתיב ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא
תריעו ואי סלקא דעתך תקועה ׳תרועה אחת היא
׳אמר רחמנא פלגא דמצוה עביד ופלגא ׳לא עביד
ורבי יהודה ׳התיא לכימנא בעלמא הוא דאתא ורבנן
׳כימנא הוא ורחמנא שויה ביציה כמאן אזלא הא
Ar.10b דאמר רב בהנא אין בין תקועה לתרועה ׳ולא כלום
Fol.54 כמאן כרבי יהודה אי רבי יהודה פשיטא מהו
Rh.34b דתימא אפילו כרבנן ׳ולאפיקי מדרבי יוחנן דאמר
Ar.10b ׳שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ׳קא

M 5 עוד 6 את העם בן המלאכה M 7 לימא
M 8 - ורבנן...היא B 9 שנית M 10 ופשוטה
M 11 לאת VM 11 ורבי...משנית M 12 ותר M 13
M 14 בי -דמצוה P 15 התוא. M אמר לך לכ M 16
M 17 ; ותקועה P 18 אין לכימנא בעלמא הוא דאתא ורח
M 19 ואימא נפיק. לא

Trillern und Blasen ist also dasselbe. und nach [dem Trillern] einen einfachen Rabbanan? — Es heisst: [68]*Wenn die Gemeinde versammelt werden soll, so sollt ihr blasen, aber nicht trillern*; würde man nun sagen, Blasen und Trillern sei dasselbe, — würde denn der Allbarmherzige gebieten, die Hälfte eines Gebots auszuüben, die andere Hälfte nicht!? Und R. Jehuda!? Da war [das Blasen] nur ein Kommando. — Und die Rabbanan!? — Allerdings war es ein Kommando, jedoch hat es der Allbarmherzige zum Gebot gemacht. — Das, was R. Kahana gesagt hat, dass nämlich zwischen dem einfachen und Trillerton absolut nicht unterbrochen wurde, vertritt also die Ansicht R. Jehudas. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, die der Rabbanan, nur schliesse dies die Lehre R. Johanans aus, dass man sich nämlich seiner Pflicht entledigt, auch wenn man die neun Töne in neun Stunden ge-

BEIM BESTÄNDIGEN MORGENOPFER UND NEUN BEIM BESTÄNDIGEN ABENDOPFER, BEIM ZUSATZOPFER WURDEN NOCH NEUN HINZUGEFÜGT, AM VORABEND DES SABBATHS NOCH SECHS: DREI, UM DAS VOLK BEI DER ARBEIT ZU UNTERBRECHEN, UND DREI, UM HEILIG UND PROFAN VON EINANDER ZU TRENNEN. AM VORABEND DES SABBATHS WÄHREND DES HÜTTENFESTES WAREN ES ACHTUNDVIERZIG: DREI BEIM OEFFNEN DER PFORTEN, DREI BEI DER OBEREN PFORTE, DREI BEI DER UNTEREN PFORTE, DREI BEIM WASSERSCHÖPFEN, DREI BEIM ALTAR, NEUN BEIM BESTÄNDIGEN MORGENOPFER, NEUN BEIM BESTÄNDIGEN ABENDOPFER, NEUN BEIM ZUSATZOPFER, DREI, UM DAS VOLK BEI DER ARBEIT ZU UNTERBRECHEN, DREI, UM HEILIG UND PROFAN VON EINANDER ZU TRENNEN.

GEMARA. Diese Mišnah vertritt also nicht die Ansicht R. Jehudas; denn es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: wenigstens sind es sieben, höchstens nicht mehr als sechszehn. — Worin besteht ihr Streit? — R. Jehuda ist der Ansicht, ein einfacher Ton, ein Trillerton und ein einfacher Ton werden zusammen als einer betrachtet, während die Rabbanan der Ansicht sind, der einfache Ton besonders und der Trillerton besonders. — Was ist der Grund R. Jehudas? — Der Schriftvers lautet: [69]*Ihr sollt Trillertöne blasen*, ferner auch: *Trillertöne sollen sie blasen*; wie kann dies sein?

68. Num. 10,5. 69. Ib. V. 7.

משמע ליה [29]ואימא הכי נמי אם כן מאי וזה בלום:
ערב שבת שבתוך החג כו׳; ואילו למעלה עשירית
לא קתני מתניתין מני רבי אליעזר בן יעקב היא
דתניא שלש למעלה עשירית רבי אליעזר בן יעקב
אומר שלש על גבי המזבח [30]קא סלקא דעתא האומר Num.10,4
למעלה עשירית אינו אומר על גבי המזבח והאומר
על גבי המזבח אינו אומר למעלה [31]עשירית מאי
טעמא דרבי אליעזר בן יעקב ביון דתקע [32]לפתיחת
שערים למעלה עשירית למה לי דתקע [33]האי לאו
שער הוא הלכך על גבי המזבח עדיף ורבנן [34]סברי Num.10,8
ביון [35]דתקע למילוי חסים על גבי המזבח למה לי
הלכך למעלה [36]העשירית עדיף כי אתא רבי אחא
בר הנינא מדרומא אייתי בתניתא בידיה ובני אהרן
הכהנים יתקעו בחצוצרות שאין תלמוד לומר יתקעו
[37]שכבר נאמר ותקעתם בחצוצרת על עלותיכם ועל Num.10,10
זבחי שלמיכם ומה תלמוד לומר יתקעו הכל לפי
המוספין תוקעין הוא תני לה והוא אמר לה [38]לומר
שתוקעין על כל מוסף ומוסף תנן ערב שבת שבתוך
החג היו שם ארבעים ושמונה ואם איתא ליתני שבת
שבתוך החג [39]משכחת לה חמשין וחד אמר רבי זירא Peš.64a
לפי שאין תוקעין לפתיחת שערים בשבת אמר רבא Ta'an.27b
מאן הא דלא חש [40]לקומחא חדא דבכל יום תנן Ned.42a
ועוד אי [41]בחדדי נינהו ליתני שבת שבתוך החג היו
שם ארבעים ושמונה דשמעת מינה תרתי שמעת
מינה דרבי אליעזר בן יעקב ושמעת מינה דרבי אחא
בר הנינא אלא אמר רבא לפי שאין תוקעין למילוי
מים בשבת דבצרי [42]טובא וליתני נמי ראש השנה

M 20 — שאין בין תקיעה לתרועה ותקיעה ביום שאם שבע תשע תקיעות בתשע שעות ביום לא יצא B 21 קם ד P 22 מעש M 23 — ליה M 24 — האי...הוא M 25 — כברי M 26 דאיכא ניסוך המים וניסוך היין ע ג תניו ל ל דתקע הלכך " P 27 מעש. M עש " M 28 שכבר...שלמיכם " M 29 מלמד " M 30 ומשב׳ " M 31 לקומחיה B 32 נמי — M 33 — להו.

hört hat, so lässt er uns hören. — Vielleicht ist dies thatsächlich der Fall!? — Wozu hiesse es demnach «absolut nicht»!?

AM VORABEND DES ŠABBATHS WÄHREND DES HÜTTENFESTES &c. Er lehrt also nicht: an der zehnten Stufe, demnach vertritt unsere Mišnah die Ansicht des R. Eliêzer b. Jâqob; es wird nämlich gelehrt: Drei an der zehnten Stufe, R. Eliêzer b. Jâqob sagt: drei am Altar. Man war also der Ansicht, dass nach dem dies an der zehnten Stufe geschah, dies am Altar nicht geschah, und nach dem dies am Altar geschah, dies an der zehnten Stufe nicht geschah. — Was ist der Grund des R. Eliêzer b. Jâqob? — Wenn man schon beim Oeffnen der Pforte geblasen hatte, wozu brauchte man es wieder an der zehnten Stufe!? diese ist ja keine Pforte, — daher war es am Altar thunlicher. Und die Rabbanan!? Wenn dies schon beim Wasserschöpfen geschah, wozu wiederum am Altar!? an der zehnten Stufe war es daher thunlicher. Als R. Aḥa b. Ḥanina aus dem Süden[70] kam, brachte er folgende Lehre mit: "*Und die Söhne Ahrons, die Priester, sollen die Trompeten blasen*; wozu wird hier das Blasen genannt, wo es bereits heisst: "*Ihr sollt die Trompeten blasen zu euren Brandopfern und euren Friedensopfern*!? das Blasen richtet sich nach den Zusatzopfern. Er lehrte sie und er selbst erklärte sie: man blies nämlich bei jedem Zusatzopfer. – ¿¡Es wird gelehrt: Am Vorabend des Šabbaths während des Hüttenfestes waren es achtundvierzig; wenn dem nun so wäre[71], sollte er von einem Šabbath während des Hüttenfestes lehren, an dem es einundfünfzig wären. R. Zera erwiderte: Am Šabbath wurde beim Oeffnen der Pforten nicht geblasen. Raba sprach: Wer ist es, der sich um sein Mehl nicht kümmert!? erstens heisst es ja an jedem Tag[74], zweitens sollte er vom Šabbath während des Hüttenfestes lehren, auch wenn er gleich wäre, indem auch es an einem solchen nur achtundvierzig wären, da daraus zwei |Lehren| zu folgern wären: die des R. Eliêzer b. Jâqob und die des R. Aḥa b. Ḥanina!? Vielmehr, erklärte Raba, weil man am Šabbath beim Wasserschöpfen nicht geblasen hat, und somit sind es bedeutend weniger. — Sollte er doch (auch) das mit einem Šabbath zusammentreffende Neujahrsfest nennen, an welchem drei Zu-

70. Cf. Bd. I S. 630 N. 1. 71. Num. 10,8. 72. Lv. V. 10. 73. Dass bei jedem Zusatzopfer geblasen wurde; am Š. während des Hüttenfestes gab es deren zwei. 74. Beim Oeffnen der Pforten wurde also auch am Š. geblasen.

שחל להיות בשבת "דהא איבא תלתא מוספין מוקמ
דראש חודש מוקמ דראש השנה מוקמ דשבת ערב
שבת שבתוך החג איצטריך ליה לאשמעינן בדרבי
אלעזר בן יעקב אבל מי "קאמרינן ליתני הא ולא
ליתני הא ליתני הא וליתני הא "תנא ושייר מאי
שייר דהאי שייר שייר ערב הפסח אי משום ערב
הפסח לאו שיורא הוא דהא מני רבי יהודה היא
דאמר מיומיה של בת שלישית לא "הניחה לומר
אהכתי כי ישמע ה' מפני "שחיו עמה מועטין "הא
אוקימנא דלא כרבי יהודה ודלמא האי תנא סבר
לה כווותיה בחדא ופליג עליה בחדא אלא מאי שייר
דהאי שייר שייר ערב הפסח שחל להיות בערב שבת
"אפיק שית ועייל שית: ואין מוסיפין על ארבעים
ושמונה: "ולא והא איבא ערב הפסח שחל להיות
בשבת דאי לרבי יהודה חמשין והדא אי לרבנן
חמשין ושבע כי קתני מידי דאיתיה בכל שנה "ערב
הפסח שחל להיות בשבת דליתיה בכל שנה ושנה
לא קתני אבל ערב שבת שבתוך החג מי איתיה
בכל שנה זימנין "דלא משכחת ליה וחיכי דבי ננן
שחל יום טוב ראשון בערב שבת כי מקלעינן יום
טוב ראשון בערב שבת מדחי דחינן ליה מאי טעמא
ביון דאיקלע יום טוב הראשון של חג להיות בערב
שבת "יום הכפורים אימת חזי כחד בשבת הלכך
דחינן ליה וכי דחינן "ליה והא תנן חלבי שבת
קרובין ביום הכפורים ואמר רבי זירא כי "הוינן כי

satzopfer vorhanden sind: das Neumondszusatzopfer, das Neujahrszusatzopfer und das Šabbathzusatzopfer!? Er muss vom Vorabend des Šabbaths, der mit einem Festtag zusammentrifft, lehren, wegen der Lehre des R. Eliẽzer b. Jâqob. Sagen wir etwa dass er dies lehre, jenes aber nicht? sollte er doch beides lehren! |Manches| lehrt er, |manches| lässt er zurück. Was lässt er noch ausserdem zurück? Er lässt den Vorabend des Pesaḥfestes zurück. Wenn nur den Vorabend des Pesaḥfestes, so hat er nichts zurückgelassen, denn hier ist die Ansicht R. Jehudas vertreten, welcher sagt, die dritte Partie sei niemals zum Lesen des Abschnitts *"Es ist mir lieb, dass der Herr erhört"* herangekommen, da das Publikum dann gering war. Es wurde ja aber festgestellt, dass sie nicht die Ansicht R. Jehudas vertritt!? Möglich, dass dieser Autor in einem Fall seine Ansicht vertritt, in einem anderen jedoch gegen ihn streitet. Was lässt er nun demnach ausserdem noch zurück!? Er lässt den Vorabend des Pesaḥfestes, der mit einem Vorabend des Šabbaths zusammentrifft, zurück, an dem sechs abgehen und sechs hinzukommen.

Und nicht mehr als achtundvierzig. Etwa nicht? am Vorabend des Pesaḥfestes waren es ja nach R. Jehuda einundfünfzig und nach den Rabbanan siebenundfünfzig!? Er erwähnt nur solche Tage, die in jedem Jahr vorkommen, den mit einem Šabbath zusammentreffenden Vorabend des Pesaḥfestes erwähnt er daher nicht, da er nicht in jedem Jahr vorkommt. — Aber kommt denn ein Vorabend des Šabbaths während des Hüttenfestes in jedem Jahr vor!? oftmals kommt er ja nicht vor, und zwar, wenn der erste Tag mit einem Vorabend des Šabbaths zusammentrifft! — Wenn der erste Festtag mit einem Vorabend des Šabbaths zusammentrifft, so wird er hinausgeschoben[77]. — Aus welchem Grund? Wenn der erste Tag des Hüttenfestes mit einem Vorabend des Šabbaths zusammentrifft, müsste ja der Versöhnungstag mit einem Sonntag zusammentreffen[78], daher wird er hinausgeschoben. — ¿¡Aber wird er denn hinausgeschoben, es wird ja gelehrt: Das Fett des Šabbathopfers wird am Versöhnungstag dargebracht; ferner sagte auch R. Zera: Als wir im Lehrhaus waren, sagten sie: Was

75. Das Pesaḥopfer wurde in drei Partien dargebracht; jede Partie las besonders das Loblied, bei welchem dreimal geblasen wurde. 76. Ps. 116,1. 77. Durch Intercalation des vorherigen Monats [Ellul]. 78. Der V. darf aus Rh. 20a genannten Gründen nicht mit einem Sonntag zusammentreffen.

M 34 דאיבא B 35 קאמר M 36 ליתני ערב שבת שבתוך החג לאשמעינן בראב י ליתני ר ה לאשמעינן דר אחא בר חנינא M 37 אמי אהכתי M 38 שהן מועטין M 39 והא אמרת רישא דלא. M והא אוק דלא כי האי תנא ס ל כי האי תנא בחדא P 40 אפקי. M דאפיק M 41 ולא ו M 42 ושנה מידי דליתיה בכל יו ט ראשון של חג בש ש לא משכחת לה מאי מקלעינן נמי בש ש יוה ך M 44 כר ו נכפל פה מן מדתי עד בש ש M 45 ת ש דתניא חלבי M 46 הוינא בבבל הוה אמינא יוה"ך שחל.

gelehrt wird, dass man an einem mit einem Vorabend des Šabbaths zusammentreffenden Versöhnungstag nicht blies, und an einem mit einem Šabbathausgang zusammentreffenden den Unterscheidungsegen[77] nicht las, ist eine von Allen vertretene Ansicht. Als ich dorthin kam, traf ich R. Jehuda, den Sohn des R. Šimôn b. Pazi, welcher sagte, dies sei nur die Ansicht R. Âqibas[78]. Das ist kein Einwand, hier ist die Ansicht der Rabbanan, dort die der Anderen vertreten; es wird nämlich gelehrt: Andere sagen, zwischen einem Versammlungsfest und dem anderen, zwischen einem Neujahr und dem anderen, gebe es nur eine Differenz von vier Tagen, in einem Schaltjahr, von fünf Tagen. Man wandte ein: Wenn der Neumondstag mit einem Šabbath zusammentrifft, so verdrängt das Lied des Neumondstags das des Šabbaths; wenn dem nun so wäre[82], sollte doch sowol das des Šabbaths als auch das des Neumondstags gesungen werden! R. Saphra erwiderte: Unter "verdrängen" ist gemeint, dass es zuerst herankommt. Weshalb denn, vom Beständigen und Seltenen wird ja das Beständige bevorzugt!? R. Johanan erwiderte: Damit man wisse, dass der Neumondstag zur normalen Zeit festgesetzt wurde. — ¿Ist dies denn das Zeichen, dafür giebt es ja ein anderes Zeichen; es wird nämlich gelehrt: Die Teile des beständigen Morgenopfers werden auf die untere Hälfte der Treppe, östlich, die des Zusatzopfers auf die untere Hälfte der Treppe, westlich, die des Neumondstags unterhalb des Altargesimses gelegt, und R. Johanan erklärte, damit man wisse, dass der Neumondstag zur normalen Zeit festgesetzt wurde. — Wir machen zwei Merkzeichen, wer dies bemerkt, merkt es, wer jenes bemerkt, merkt es. Man wandte ein: Raba b. Šemuél lehrte: Man könnte glauben, dass man bei jedem Zusatzopfer blase, wie man bei dem des Šabbaths und dem des Neumondstags besonders bläst, so heisst es: [83]*Und an euren Neumondstagen.* Dies ist eine Widerlegung |der Lehre| R. Aḥas; eine Widerlegung. — Wieso geht dies hervor? Abajje erwiderte: Der Schriftvers lautet: *An euren Neumondstagen*: alle Neumondstage gleichen also einander. R. Aši erklärte: Der Wortlaut ist: *an den Anfängen eures Monats*[84]; welcher Neumondstag ist ein zweifacher

77 Cf. Bd. I S. 90 NN. 1 u. 7. 80. Nach Palästina. 81. Nach dem der S. u. der V. gleich heilig sind. 82. Dass bei jedem Zusatzopfer bes. geblasen wurde 83. Num. 10,10. 84. ראשי Plur., החדשכם def., also Sing.

רב אמרי הא דתניא יום הכפורים שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין אמרינן דברי הכל היא כי סלקית לתתם אשכחתיה לרבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי דיתיב וקאמר רבי עקיבא היא לא קשיא הא רבנן הא אחרים היא דתניא אחרים אומרין אין בין עצרת לעצרת אלא ארבעה ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה מיתיבי ראש חדש שחל להיות בשבת שיר של ראש חדש דוחה שיר של שבת ואי איתא ליבא דשבת ולימא דראש חדש אבר רב ספרא מאי דוחה לקדם ואמאי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אמר רבי יוחנן לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו והאי היכירא עבדינן הא היכירא אחריתא עבדינן דתניא איברי תמיד של שחר ניתנין מחצי כבש ולמטה למיזדה של מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה למערב של ראש חדש ניתנין תחת ברכוב המזבח ולמטה ואמר רבי יוחנן לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו תרי היכירא עבדינן דחזי האי חזי והאי חזי מיתיבי דתני רבא בר שמואל יכול בשם שתוקעין על שבת בפני עצמו ועל ראש חדש בפני עצמו כך יהו תוקעין על כל מוסף ומוסף תלמוד לומר ובראשי חדשכם תיובתא דרבי אחא תיובתא מאי תרמודא אמר אביי אמר קרא ובראשי חדשכם הוקשו כל חדשים בולם זה לזה רב אשי אמר כתיב החדשכם וכתיב ובראשי ואיזה חדש שיש לו שני ראשים

Sab.113b

Sab.87a Ro.Haš.26b 27a/34a-b

Suk.41a

Fol.55a

Ta'an.27b

B 47 — בבבל הוה P 48 דתנן M 49 ואמרי B
אמרי M 50 + כי...היא M 51 — חוא M 52 — M 52
כיבד M 53 ת ש ר ה P 54 היכא M 55 -דוחה
P 56 בזמנה M 57 B הלכי M 58 ש ש
B 59 בפ ושל M 60 הלכי תמיד של בין הערבים ניתנין
מה כ M 61 בהא הוי דחזי בהא M 62 רבה
M 63 — תלמוד...דר״א תיובתא M 64 החד׳ M 65
חדשיכם כתיב ראשי וכתיב חדשיכם איזהו.

הוי אימר זה ראש השנה ואמר רחמנא הדשכם חד
היא ועיד תניא בחולו של מועד בראשון מה הוי
Ps. 29,1 אומרים הבו לה' בני אלים בשני מה הוי אומרים
Ps. 50,16 L 94,16 ולרשע אמר אלהים בשלישי מה הוי אומרים מי
Ps. 5,9 יקום לי עם מרעים ברביעי מה הוי אומרים בינו
Ib. 81,2 בעים בחמישי מה הוי אומרים הסירותי
Ib. 82,5 מסבל שכמו בששי מה הוי אומרים ימוטו כל
Ib. 82,5 מוסדי ארץ ואם חל שבת להיות באחד מהם ימוטו
ידחה רב ספרא מנה בהו כיצנא הוצבתאי רב פפא
Sab. 77 מנה בהו כיצנא הוסחבי וסימנך אמבוהא דספרי
Sab. 54 תיובתא דרבי אחא בר חנינא תיובתא דאמר רבי אחא
בר חנינא קרא כתיב אמר אמר רבינא לומר
שמאריכין בתקיעות דבני דקסרי משמיה דרבי אחא
אמרי לומר שמריבה בתוקעין ואמן דאית להו תרי
יתבי הוכי עבדינן אביי אמר שני ידחה רבא אמר
שבעי ידחה תניא ביתיה דרבא אם חל שבת להיות
באחד מהן יתיבו ידחה אתקין אמוראי בנהרדעא
דמדלגי דלוגי׃

Col. b [vj] מתני׳ בט בראשון של חג הוי שם שלשה עשר פרים אילים שנים ושעיר אחד נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנה משמרות ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בשני חמשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד

M 66 תשרי ור״א חדש || M 67 הוא אומר || B 68—להיות
M 69 הוה מנה יהו כיצן M 70 רכ...חוסחבי
M 71 M 72 משום ר׳ אחא ב״ר חנינא אמרי
והלכתא || M 73 בתוך אחת מהן || M 74 עש׳ חמאת אח׳ || P 75 והנשא׳

Anfang? — der Neujahrstag, und der Allbarmherzige sagte, er werde nur als einer gerechnet. Ferner wird auch gelehrt: Am ersten Zwischentag sangen sie: *"Gebt dem Herrn, ihr Gottessöhne"*; am zweiten sangen sie: *"Zum Frevler spricht Gott"*; am dritten sangen sie: *"Wer wird sich für mich gegen die Bosewichter erheben?"* am vierten sangen sie: *"Merkt doch, ihr Unvernünftigen im Volk!* am fünften sangen sie: *"Ich habe seine Schulter von der Last befreit"*; am sechsten sangen sie: *"Es wanken alle Grundfesten der Erde"*; wenn einer dieser Tage mit einem Šabbath zusammentrifft, fällt |das Lied| *"Es wanken"* aus". R. Saphra gab ein Merkzeichen: *"HVMBHJ"*; R. Papa gab ein Merkzeichen: *HVMBHJ*: als Merkzeichen diene dir: Schulversammlung"[92]. Dies ist also eine Widerlegung |der Lehre| des R. Aha b. Hanina; eine Widerlegung? — Aber R. Aha b. Ḥanina stützt sich ja auf einen Schriftvers und eine Barajtha!? Rabina erwiderte: Diese besagen, dass die Posaunenstösse ausgedehnt werden. Die Rabbanan in Cäsarea erklärten im Namen R. Ahas: Diese besagen, dass die Zahl der Blasenden vermehrt werde. Wie machen wir es, die wir zwei Festtage haben? Abajje erwiderte: Der zweite fällt aus"[93]. Raba erwiderte: Der siebente fällt aus. Uebereinstimmend mit Raba wird auch gelehrt: Wenn einer dieser Tage mit einem Šabbath zusammentrifft, fällt |das Lied| *"Es wanken"* aus. Amemar ordnete in Nehardeâ an, springend zu lesen"[94].

AM ERSTEN TAG DES HÜTTENFESTES WURDEN DREIZEHN FARREN, ZWEI WIDDER UND EIN ZIEGENBOCK DARGEBRACHT, SOMIT BLIEBEN FÜR DIE ACHT PRIESTERWACHEN[95] VIERZEHN LÄMMER ZURÜCK. AM ERSTEN TAG BRACHTEN SECHS JE ZWEI UND DIE ÜBRIGEN JE EINES DAR; AM ZWEITEN BRACHTEN FÜNF JE ZWEI UND DIE ÜBRIGEN JE EINES DAR; AM DRITTEN BRACHTEN VIER JE ZWEI UND DIE ÜBRIGEN JE EINES DAR; AM VIERTEN BRACHTEN DREI JE ZWEI UND DIE ÜBRIGEN JE EINES

85. Ps. 29,1. 86. Ib. 50,16. 87. Ib. 94,16. 88. Ib. V. 8. 89. Ib. 81,7. 90. Ib. 82,5. 91. Da am Š. das übl. Šlied u. am Sonntag das gestrige Lied gesungen u. an den folg. Tagen der Reihe nach fortgesetzt wurde. 92. Für die Reihenfolge der Lieder, die folg. Merkzeichen enthalten die ersten Buchstaben der genannten Lieder. 93. Das W. Ambuha Menge, Versammlung ähnelt dem Merkzeichen HVMBHJ, das W. Siphra (Buch, Beth-S., Schule) dem Namen Saphra. 94. Da am Š. bei jedem Zusatzopfer kein bes. Lied gesungen wurde, so wurde auch nicht [zusammen]geblasen. 95. Während des Hüttenfestes wird an jedem Tag der bezügl. Abschnitt aus der Gesetzrolle gelesen; (ebenso im Zusatzgebet,) da nun der eigentl. erste Zwischentag ebenfalls als der erste Festtag gefeiert wird, so muss demnach an einem der Zwischentage der bezügl. Abschnitt ausfallen. 96. Dh. an jedem Tag werden beide Abschnitte gelesen. 97. Insgesamt waren es 24 Priesterwachen

אחד בחמישי שנים מקריבין שנים שנים והשאר
אחד אחד בששי אחד מקריב שנים והשאר אחד
אחד בשביעי בולן שוין בשמיני חזרו לפיים בברגלים
אמרי מי שהקריב פרים היום [87]לא יקריב למחר אלא
חוזרין חלילה:

DAR; AM FÜNFTEN BRACHTEN ZWEI JE ZWEI UND DIE ÜBRIGEN JE EINES DAR; AM SECHSTEN BRACHTE EINE ZWEI UND DIE ÜBRIGEN JE EINES DAR; AM SIEBENTEN WAREN ALLE GLEICH; AM ACHTEN WURDEN [DIE OPFER] VERLOST, WIE AN [DEN ANDEREN FESTEN. MAN SAGTE, WER HEUTE EINEN FARREN DARGEBRACHT HAT, BRACHTE EINEN SOLCHEN NICHT AM FOLGENDEN TAG DAR, VIELMEHR GING ES UM DIE REIHE

גמרא. נימא מתניתין רבי היא ולא רבנן
דתניא פר הבא בשמיני [87]בתחילה מפיסין עליו דברי
רבי [88]וחכמים אומרים אחת משתי משמרות [89]דלא
שלשו בפרים עושה אותו [90]אפילו תימא רבנן אמו
שתי משמרות לא אפוסי בעי כמאן אזלא הא דתניא
בל המשמרות שונות ומשלשות חוץ [91]משני משמרות
ששונות ואין משלשות נימא רבי ולא רבנן אפילו
תימא רבנן מאי לא שלשו [92]בפרי החג ומאי קא
משמע לן הא קא משמע לן מי שהקריב פרים
היום לא יקריב למחר אלא חוזרין [93]חלילה: אמר
רבי [94]אליעזר הני שבעים פרים [95]כנגד מי כנגד שבעים
אומות פר יחידי [96]למה כנגד אומה יחידה מישל
למלך בשר ודם [97]שאמר לעבדיו עשו לי סעודה
גדולה ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה
[98]קטנה כדי שאהנה ממך אמר רבי יוחנן איי להם
לאומות העולם שאבדו ואין יודעין מה שאבדו בזמן
שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהן ועכשיו מי
מכפר עליהן:

GEMARA. Die Mišnah vertritt also die Ansicht Rabbis und nicht die der Rabbanan; es wird nämlich gelehrt: Die Darbringung des Farren am achten wird verlost — Worte Rabbis; die Weisen sagen: eine der beiden Priesterwachen, die nicht zum dritten Mal an die Reihe kamen[98], brachte ihn dar. — Du kannst sogar sagen, die der Rabbanan, er wurde nämlich unter diesen beiden Priesterwachen verlost. Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre? Alle Priesterwachen kamen zum zweiten Mal und zum dritten Mal an die Reihe, ausgenommen zwei, die zum zweiten Mal, nicht aber zum dritten Mal an die Reihe kamen; — also die Rabbis und nicht die der Rabbanan. — Du kannst sogar sagen, die der Rabbanan, sie kamen nämlich nicht zum dritten Mal an die Reihe zur Darbringung der Festfarren. Was lässt er uns demnach hören!? Folgendes lässt er uns hören: wer heute einen Farren dargebracht hat, brachte einen solchen nicht am folgenden Tag dar, vielmehr ging es um die Reihe.

שלשה פרקים בשנה היו בל [99]משמרות שוות vii.1
באומורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים בעצרת

R. Eliêzer sagte: Wem entsprechend sind diese siebzig Farren? — entsprechend den siebzig Nationen; wozu der einzige Farre [am achten]? — entsprechend der einzigen Nation. Ein Gleichnis: Ein König aus Fleisch und Blut sprach einst zu seinen Dienern: Bereitet mir eine grosse Mahlzeit. Zuletzt aber sprach er zu seinem Freund: Bereite du mir eine kleine Mahlzeit, damit ich was von dir geniesse. R. Johanan sagte: Wehe den Völkern der Welt, die einen Verlust erlitten haben, ohne diesen Verlust zu merken: solange der Tempel bestanden hat, pflegte er ihnen Sühne zu verschaffen, wer aber verschafft ihnen jetzt Sühne!?

AN DEN DREI FESTEN DES JAHRS WAREN ALLE DREI PRIESTERWACHEN GLEICHBETEILIGT AN DEN OPFERSTÜCKEN" (DES FESTES) UND BEI DER VERTEILUNG DES

M 76 היה מקריב " M 77 בולן " M 78 + מאיר " M 79 שלא
שלשו בפ עושין M 80 ליכא רבי היא ולא רבנן א ת
רבנן היא סוף סוף [הנהי תרי]לאיפיוכו בעיין כמאן || 81
M משתי המש ששונ ולא משל כמאן ליכא ר מאיר ולא
רב M 82 + לא שלשו M 83 הלילה V M 84
אליעזר M 85 כנגד בי M 86 — למה M 87
שעשו לו סעודות ליום אח M 88 — קטנה M 89 המש.

Chr. 24,7 seq.); die ersten 16 brachten je 1 Opfertier dar. 98. An den 7 Festtagen wurden insgesamt 70 Farren dargebracht, demnach kamen auf 22 Priesterwachen je 3 und auf 2 je 2. 99. אמורים ist nach den meist. Lexicographen ein Gräcismus *ἀμφόρτις*, bezw. *ἀοίρια*, auch *ἀμφίαι*, was nicht einleuchtet; vielleicht ident. mit dem rein hebr. מורם (Zeb. 5,6).

אומר יו היוך מצה היוך חמין משמר שומט קבוע
יזהוא מקריב תמידין נדרים ונדבות ושאר קרבנות
צבור ומקריב את הכל׃

גמרא. יחאימורי הרגלים של גבוה נינהו אמר
רב חסדא מה שאמור ברגלים תנו רבנן מנין שכל
המשמרות שוות באימורי הרגלים תלמוד לומר ובא Dt.18.6
בכל אות נפשו ושרת יכול אף בשאר ימות השנה ibid.v.7
כן תלמוד לומר באחד שעריך לא אמרתי אלא Pes.91a
יזבשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד׃ ובחילוק
לחם הפנים כו׳׃ תנו רבנן מנין שכל המשמרות
שוות בחילוק לחם הפנים תלמוד לומר חלק כחלק Fol.56 Dt.18.8
יאכלו בחלק עבודה כך חלק אבילה מאי יזחלק
אבילה איליבא יקרבנות מהתם נפקא לחמן המקריב Lv.7.9
אותה לו תהיה יזאיא לחם הפנים לימאי איכא יכול
אף בחיבות הבאות שלא בחמת הרגל ברגל תלמוד
לומר לבד ממכריו אל האבות מה מכרו האבות זה Dt.18.8
לזה אני בשבתי ואתה בשבתך׃ בעצרת אומר לו
חוקך׃ איתמר רב אמר כוכה ואחר כך זמן רבה בר
בר חנה אמר זמן ואחר כך כוכה רב אמר סוכה ואחר כך
זמן היובא דיובא עדיף רבה בר בר חנה אמר זמן ואחר
כך סוכה תדיר ושאינו תדיר קודם ליבא רב
ורבה בר בר חנה בפלוגתא דבית שמאי ובית הלל
קמיפלגי יזדתנן דברים שבין בית שמאי ובית הלל Sh.51a Pes.114a
בסעודה יזבית שמאי אומרים מברך על היום ואחר

SCHAUBROTS״. AM VERSAMMLUNGSFEST WURDE JEDEM BEMERKT: ״DA HAST DU UNGESÄUERTES, DA HAST DU GESÄUERTES״. DIE [FÜR DIESE WOCHE] BESTIMMTE PRIESTERWACHE BRACHTE DIE BESTÄNDIGEN OPFER, GELÜBDEN- UND FREIWILLIGE OPFER UND ALLE ANDEREN GEMEINDEOPFER DAR; DIESE BRACHTE ALLES DAR.

GEMARA. Die Teile der Festopfer wurden ja Gott dargebracht!? R. Hisda erklärte: Diejenigen Opferstücke, die zur Verteilung kamen. Die Rabbanan lehrten: Woher, dass an den Opferstücken alle Priesterwachen gleichberechtigt waren? es heisst: ״*Er komme nach seinem Belieben und thue den Dienst*; man könnte glauben, dies gelte auch von den übrigen Tagen des Jahrs, so heisst es: ״*aus einer deiner Städte*: dies sagte ich nur für den Fall, wenn ganz Israél sich in eine Stadt versammelt.

UND BEI DER VERTEILUNG DES SCHAUBROTS. Die Rabbanan lehrten: Woher, dass bei der Verteilung des Schaubrots alle Priesterwachen gleichberechtigt waren? es heisst: ״*Teil gleich Teil sollen sie geniessen*: wie einen Teil am Dienst, so auch einen Teil am Geniessen. Von welchem ״Teil am Geniessen״ handelt es? wollte man sagen, von den Opfern, so ist es ja aus Folgendem zu entnehmen: [101]״*Sie sollen dem Priester gehören, der sie darbringt*; vielmehr, von den Schaubroten. Man könnte glauben, auch von den Opfern, die nicht aus Anlass des Festes dargebracht werden, so heisst es: [102]״*Ausser dem vertragsmässigen Gut der Väter*; was haben die Väter durch Vertrag abgemacht? ich in meiner Woche, du in deiner Woche.

AM VERSAMMLUNGSFEST WURDE JEDEM BEMERKT: DA HAST DU ft. Es wurde gelehrt: Rabh sagt: Zuerst [der Segen über] die Festhütte, nachher der Zeitsegen; Rabba b. Bar-Hana sagt: Zuerst der Zeitsegen, nachher [der Segen über] die Festhütte. Rabh sagt: Zuerst [der Segen über] die Festhütte, nachher der Zeitsegen, da die Tagespflicht bedeutender ist; Rabba b. Bar-Hana sagt: Zuerst der Zeitsegen, nachher [der Segen über] die Festhütte, da vom Beständigen und Seltenen das Beständige bevorzugt wird. Es ist anzunehmen, dass Rabh und Rabba b. Bar-Hana denselben Streit führen, der zwischen der Schule Šammajs und der Schule Hillels besteht; es wird nämlich gelehrt: Folgende sind die Streitpunkte zwischen der Schule Šammajs und der Schule Hillels im Betreff der Mahlzeit. Die Schule Šammajs sagt, man spreche zuerst den Segen [zur Weihe] des Tags, nachher den Segen über den

100. Cf. Ex. 25,30; Lev. 24,6; dieses Brot war ungesäuert. Am Versfest Pfingsten kommen noch die ״Zwei Brote״ (cf. Lev. 23,17), die gesäuert waren, zur Verteilung. 101 Dt 18,6 102 Dt 18,8
103. Lev. 7,9.

M 90 לי M 91 הוא M 92 באמו הרג לגבוה
M 93 בזמן M 94 חלק B 95 דקרבנות מיחבא נפקא
B 97 נפקא ; M 96 מלבקן B 98 לימאי איתא
דת ר רב M 99 – ביתש...ום ה...תוים.

Wein; die Schule Hillels sagt, man spreche zuerst den Segen über den Wein, nachher den Segen [zur Weihe] des Tags. Die Schule Šammajs sagt, man spreche zuerst den Segen [zur Weihe] des Tags, nachher den Segen über den Wein, denn der Tag veranlasst ja, dass der Wein kommt, ferner ist die Feier des Tags bereits eingetreten, als der Wein noch nicht da war; die Schule Hillels sagt, man spreche zuerst den Segen über den Wein, nachher den Segen [zur Weihe] des Tags, denn der Wein veranlasst ja, dass der Weihsegen gesprochen wird. Eine andere Begründung: der Segen über den Wein ist ja beständig, während der Segen [zur Weihe] des Tags nicht beständig ist, und vom Beständigen und Seltenen wird das Beständige bevorzugt. Rabh wäre also der Ansicht der Schule Šammajs und Rabba b. Bar-Ḥana der Ansicht der Schule Hillels. — Rabh kann einwenden: ich bin dieser Ansicht sogar nach der Schule Hillels, denn die Schule Hillels sagt es nur dort, wo ja der Wein veranlasst, dass der Weihsegen gesprochen wird, hier aber würde man ja [den Segen über] die Festhütte auch ohne den Zeitsegen lesen; und ebenso kann Rabba b. Bar-Ḥana einwenden: ich bin dieser Ansicht sogar nach der Schule Šammajs, denn die Schule Šammajs sagt es nur da, wo ja der Tag es veranlasst, dass der Wein kommt, hier aber würde man ja den Zeitsegen auch ohne [den Segen über] die Festhütte lesen. — ¿¡Es wird gelehrt: Am Versammlungsfest wurde jedem bemerkt «Da hast du Ungesäuertes», «da hast du Gesäuertes»; [am Versammlungsfest] ist ja nun das Gesäuerte das Hauptsächliche und das Ungesäuerte das Nebensächliche, dennoch heisst es: «Da hast du Ungesäuertes» [und nachher] «da hast du Gesäuertes»; dies ist also eine Widerlegung [der Lehre] Rabhs. — Rabh kann dir erwidern: [hierüber streiten] Tannaím; es wird nämlich gelehrt: «Da hast du Ungesäuertes», «da hast du Gesäuertes»; Abba-Šaúl sagt: «Da hast du Gesäuertes», «da hast du Ungesäuertes». R. Nahman b. R. Ḥisda trug vor: Nicht wie Rabh, welcher sagt: zuerst [der Segen über] die Festhütte, nachher der Zeitsegen, sondern zuerst der Zeitsegen, nachher [der Segen über] die Festhütte. R. Šešeth b. R. Idi sagte: Zuerst [der Segen über] die Festhütte, nachher der Zeitsegen. Die Halakha ist: Zuerst [der Segen über] die Festhütte, nachher der Zeitsegen.

כך מברך על היין ובית הלל אומרים מברך על היין
ואחר כך מברך על היום בית שמאי אומרים מברך
על היום ואחר כך מברך על היין שהיום גורם ליין
שיבא יכבר קידש היום ועדיין יין לא בא ובית
הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום
שהיין גורם לקידושא שתאמר דבר אחר ברכת היין
תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר
תדיר קודם לימא רב דאמר כבית שמאי ורבה בר
בר חנה דאמר כבית הלל אמר לך רב אנא דאמרי
אפילו כבית הלל עד כאן לא קאמרי בית הלל התם
שהיין גורם לקידושא שתאמר אבל הכא אי לאו
זמן בי לא אמרינן כוכה ורבה בר בר חנה אמר לך
אנא דאמרי אפילו לבית שמאי עד כאן לא אמרי
בית שמאי התם שהיום גורם ליין שיבא אבל הכא
אי לאו כוכה בי לא אמרינן זמן תנן בעצרת אומר
לו הילך מצה חלוק חמין והא הכא דחמין עיקר
ומצה טפל וקתני הילך מצה והילך חמין תיובתא
דרב אמר רך רב תנאי היא דתניא הילך מצה הילך
חמין אבא שאול אומר הילך חמין הילך מצה דרש
רב נחמן בר רב חסדא לא כדברי רב דאמר כוכה
ואחר כך זמן אלא זמן ואחר כך כוכה ורב ששת
בריה דרב אידי אמר כוכה ואחר כך זמן והלכתא
כוכה ואחר כך זמן: משמר שזמנו קבוע [וכו'] ושאר
קרבנות צבור: לאתויי מאי לאתויי פר העלם דבר

M 1 לקידוש || M 2 — תדיר...קודם || B 3 + אלא || M 4 קאמרי || M 5 — לן || M 6 לרב תנאי || M 7 והלכתא...וכו'. || M S אין הלכה כדברי רבינו שאביי כוכה

Die bestimmte Priesterwache &c. und alle anderen Gemeindeopfer. Was schliesst dies ein? — Dies schliesst den Farren beim unvorsätzlichen Vergehen[104]

104. Cf. Lev. 4,13 ff.

שׁל צבור ושעירי עבודה זרה׃ והוא מקריב את הכל׃
לאתויי מאי לאתויי קיין ״המזבח׃

[vii,2] ״ם טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין ״לאחריה׃ [viii] חוי כל המשמרות שוות בחולוק לחם הפנים׃ ״חל ״להיות יום אחד ״בנתים משמר שומנו קבוע ״והוא נוטל עשר חלות והמתעכב נוטל שתים ״ובשאר ימות השנה הנכנס נוטל שש והיוצא נוטל שש רבי יהודה אומר הנכנס ״נוטל שבע והיוצא נוטל חמש הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין ״בדרום בולנה לעולם חולקת בדרים וטבעתה קבועה וחלונה סתומה׃

גמ׳ מאי ״ביניהן ומאי מלאחריה אילימא לפניה יום טוב ראשון לאחריה יום טוב ״אחרון ״היינו שבת שבתוך החג אלא לפניה יום טוב ״אחרון לאחריה יום טוב ראשון מאי מעמא בין דהני מקדמי והני מאחרי תקנוני ״רבנן ביתהא כי היכי ״דניכלו בחדי תרדי׃ חל ״יום אחד׃ והני תרתי מאי עבידתייהו Col.b אמר רבי יצחק בשביל ״הנפת דחוות ונימא ״לה דל בדל אמר אביי בוצינא טבא מקרא אמר רב Ms.M.H. Tamuid יהודה ובמוספין חולקין ביחיבי משמרה ״הוצאה עושה תמיד של שחר ומוכפין משמרה הנכנסת עישה תמיד של בין הערבים ובזיכין ואיתי ״מוספין חולקין לא קתני התם תנא ״בחלוקה לא קא מיירי אמר רבא והא תנא דבי שמואל דמיירי בחלוקה ובמוספין חילקין

B 12 יחיות M 11 מילאה M 10 רמזבה M 9
– לתפסוק M 13 חוה – M 14 וישאר VM
M 17 לפניה ומאי לאחה M 16 חולקין – M 15 נוטל P
M 20 אי תבי – M 19 שמי M 18 רב אמר לפניה
M 23 הנפות P 22 הניתבלי אחדדי M 21 +להו
– ליה M 26 חול במוסם M 25 חיוצאת B 24
לא אייתי בחלוקה ולא קתני חולקין במוספין ותנא דב ש מש.

und den Ziegenbock wegen des Götzendienstes[107] ein.

Diese brachte alles dar. Was schliesst dies ein? Dies schliesst die Ersparnisse des Altars[108] ein.

An einem Festtag nächst einem Sabbath, ob vor oder nach, waren alle Priesterwachen gleichberechtigt bei der Verteilung der Schaubrote. Wenn ein Tag sie trennt, so erhielt die [für diese Woche] bestimmte Priesterwache zehn Brote und die wartende zwei. An allen übrigen Tagen des Jahrs erhielten die antretende [Priesterwache] und die abtretende je sechs; R. Jehuda sagt: die antretende sieben und die abtretende fünf. Die Antretenden teilten sie in der Nordseite, die Abtretenden in der Südseite. Bilga[109] teilte immer in der Südseite; ferner war ihr Ring stets fest und ihr Schrank geschlossen.

GEMARA. Was ist mit "vor oder nach" gemeint? wollte man sagen, vor heisse der erste Festtag, nach der letzte, so wäre dies ja also ein Sabbath während des Hüttenfestes. Vielmehr, vor heisst der letzte Festtag, nach, der erste Festtag. Aus welchem Grund? — Da diese sehr früh und jene sehr spät kamen, so haben die Rabbanan eine Anordnung getroffen, damit alle gleichmässig geniessen sollen.

Wenn ein Tag sie trennt. Was sollen diese zwei[110]? R. Jichaq erwiderte: Als Belohnung für das Schliessen der Pforten. — Sollte man doch sagen: nimm um nimm[110]. Abajje erwiderte: Besser eine Gurke als ein Kürbis[111]. R. Jehuda sagte: Auch teilten sie sich in das Zusatzopfer. Man wandte ein: Die abtretende Priesterwache brachte das beständige Morgenopfer und das Zusatzopfer dar: die antretende Priesterwache brachte das beständige Abendopfer und die Weihrauchschalen dar; er lehrt also nicht, dass sie sich in das Zusatzopfer teilten!? — Dieser Tanna spricht von der Teilung überhaupt nicht. Raba wandte ein: Der Tanna der Schule Šemuéls spricht ja wol von der Teilung, dennoch lehrt er nicht, dass sie sich in

105. Cf. Lev. 4,23 u. Hor. 4b. 106. Was durch Gelübden, Privatgeschenke udgl. in die Opferkasse zusammenkommt. 107. Name [wahrscheinl. des Stammvaters einer Priesterwache]. 108. Jedi P. hatte einen besonderen Ring zum Aufhängen der geschlachteten Opfertiere, sowie einen besond. Wandschrank zum Verwahren der Schlachtmesser udgl. 109. Dh. Weshalb erhielt (nach RJ.) die antretende Priesterwache 2 Brote mehr als die abtretende. 110. Wenn die betreffende antretende P. nur sechs erhalten würde, so würde sie ein anderes Mal, als abtretende ebenfalls sechs erhalten, dh die gleichmässige und die ungleichmässige Teilung kommt auf dasselbe hinaus. 111. Erstere kann man sofort geniessen, letztere erst nach Zubereitung; so nach RḤ., anders RSJ. u. Tos.

das Zusatzopfer teilten!? der Tanna der Schule Šemuéls lehrt nämlich: die abtretende Priesterwache brachte das beständige Morgenopfer und das Zusatzopfer dar, die antretende Priesterwache brachte das beständige Abendopfer und die Weihrauchschalen dar; vier Priester traten ein, zwei von der einen Priesterwache und zwei von der anderen, und teilten sich in die Schaubrote; er lehrt also nicht, dass sie sich in das Zusatzopfer teilten!? Eine Widerlegung [der Lehre] R. Jehudas, eine Widerlegung.

DIE ANTRETENDEN TEILTEN IN DER NORDSEITE. Die Rabbanan lehrten: Die Antretenden teilten in der Nordseite, damit man sehe, dass sie antreten, die Abtretenden teilten in der Südseite, damit man sehe, dass sie abtreten.

BILGA TEILTE IMMER IN DER SÜDSEITE. Die Rabbanan lehrten: Mirjam, die Tochter des Bilga, wurde abtrünnig und verheiratete sich mit einem Kriegsobersten der griechischen Könige. Als die Griechen in den Tempel eingedrungen waren, stiess sie mit ihrer Sandale gegen den Altar und sprach: Wolf, Wolf, wie lange noch wirst du das Geld Jisraéls verzehren, ohne ihnen in der Not beizustehen!? Als die Weisen davon hörten, liessen sie ihren[112] Ring festnageln und ihren Schrank schliessen: Manche sagen, diese Priesterwache sei zu spät gekommen, und die Priesterwache Ješebab trat an und verrichtete an ihrer Stelle den Tempeldienst. Und obgleich die Nachbarn der Bösen nicht belohnt werden, so wurde die Nachbarwache der Bilga dennoch belohnt, denn Bilga teilte immer in der Südseite, Ješebab dagegen in der Nordseite. — Einleuchtend ist es nach demjenigen, welcher sagt, diese Priesterwache sei zu spät gekommen, deshalb wurde sie gemassregelt; weshalb aber nach demjenigen, welcher sagt, wegen der Mirjam, der Tochter des Bilga, die abtrünnig wurde, — diese hat eine Sünde begangen, und wir massregeln die ganze Priesterwache!? Abajje erwiderte: Freilich, sagen ja auch die Leute: Was das Kind auf der Strasse spricht, rührt vom Vater oder von der Mutter her. — Massregeln wir denn die ganze Priesterwache wegen deren Vater und Mutter!? Abajje erwiderte: Wehe dem Frevler und wehe seinem Nachbar, Heil dem Frommen und Heil seinem Nachbar.

לא קא מיירי דתנא דבי שמואל משמרה היוצאה עושה תמיד של שחר ומוספין משמרה הנכנסת עושה תמיד של בין הערבים ובזיכין ארבעה כהנים היו נכנסין שם שנים ממשמר זו ושנים ממשמר זו וחולקין לחם הפנים ואילו במוספין חולקין לא קמיירי תיובתא דרב יהודה תיובתא: הנכנסין חולקין בצפון: תנו רבנן הנכנסין חולקין בצפון כדי שיראו שהן נכנסין והיוצאין חולקין בדרום כדי שיראו שהן יוצאין: בילגה לעולם חולקת בדרום: תנו רבנן מעשה במרים בת בילגה שנשתמדה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד מבילבי יונים בשנכנסי יונים להיכל היתה מבעטת במגדלה על גבי המזבח ואמרה זאבים זאבים עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל אי אתה עומד עליהם בשעת הדחק ובשעשועי הבזיים בדבר קבעי את טבעתיה וסתמו את הלינה ייש אומרים משמרתו שוהה לבא ונכנס ישכב אחיו עצי ושומש תחתיו אף על פי שישבוני הרעים לא נשתכחו שבילגה נשתכחו שבילגה העידים חזרת בדרום וישכב אחיו בצפון בשלמא לבאן דאמר משמרתו שוהה לבא היינו דקנסינן לבילגה משכר אלא לימן דאמר מרים בת בילגה שנשתמדה אחיו חטאת ואין קנסינן לבילגה משכר אבר אביי אין בדאמרי אינשי שיתא דינקא בשוקא אי דאמרת אי דאמרי יתשים אמה ואמרי קנסינן לבילגה משכר אבר אביי אי לישע אי דשבני טוב לצדיק טוב ישבני:

B 27 קתני M — 28 היו M — 29 שם M 30 ממשמרה
M 31 בילה M 32 — דר י יתי P 33 שנראא
M 34 ונכנסי יו להיכל הלכה בסנדלה M 35 לזקום. P לזקום
M 36 דזקין M 37 — שילהו ו M 38 בישמרתה
שהתה M 39 תדיתו M 40 ואע פ שכל שבזיני
M 41 הרשעים M 42 משום הכי קנסוה רבנן לבילגה משמרה
M 43 בת בילגה ש M 44 — משום. B משום ברישא קנסינן
ליה לזרזה אבר M 45 — דבאת ואנן M 46 היינו
דאמרי אינשי מירי דזקא M 47 משום הכי קנסינן
B 48 — שנא אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו.

112. Dh. der diesen Namen tragenden Priesterwache.

מסכת יום־טוב (ביצה)

Vom Festtag.

יצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל בית שמאי אומרים שאור בכזית וחמין בכמותבית ובית הלל אומרים וה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים וחפיר בדקר ויכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפיר בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא:

גמ׳ א. במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל איבא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה הוא ומאי קישיא דרמא בית שמאי ריש לקיש מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בגידל אמר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ידאית ליה מוקצה את ריש גידל ודלית ליה מוקצה לית ליה גידל ובית שמאי ברבי שמעון

1 ו׳ הוא 2 V אסר 3 M וביח.

EIN am Festtag gelegtes Ei darf [am selben Tag], wie die Schule Šammajs sagt, gegessen werden, wie die Schule Hillels sagt, nicht gegessen werden. Die Schule Šammajs sagt: Sauerteig in Olivengrösse, gesäuertes Brot in Dattelgrösse[1], die Schule Hillels sagt: Beides in Olivengrösse. Wenn man am Festtag ein Wild oder ein Geflügel schlachtet, so grabe man, wie die Schule Šammajs sagt, mit einer Schaufel [Erde auf] und bedecke [das Blut]; die Schule Hillels sagt, man dürfe überhaupt nur dann schlachten, wenn man Erde vom Rüsttag her vorrätig hat; jedoch giebt sie zu, dass man, wenn man bereits geschlachtet hat, [Erde] mit einer Schaufel aufgraben und [das Blut] zudecken darf. Asche vom Herd wird nämlich als "Vorhandenes" betrachtet.

GEMARA. Wovon handelt es hier? wollte man sagen, von einer Henne, die zum Schlachten bestimmt ist, — was ist demnach der Grund der Schule Hillels, das wäre ja eine abgetrennte Speise!? wenn aber von einer Henne, die zum Eierlegen bestimmt ist, — was ist demnach der Grund der Schule Šammajs, das wäre ja ein "Abgesondertes"!? — Was ist das für ein Einwand, — vielleicht hält die Schule Šammajs nicht vom [Verbot des] Abgesonderten!? — Sie waren der Ansicht, dass sogar derjenige, der das Abgesonderte erlaubt, das "Neuentstandene" verbietet; was ist nun der Grund der Schule Šammajs!? R. Nahman erwiderte: Thatsächlich von einer Henne, die zum Eierlegen bestimmt ist, und wer vom [Verbot des] Abgesonderten hält, hält auch vom [Verbot des] Neuentstandenen und wer vom [Verbot des] Abgesonderten nicht hält, hält auch vom [Verbot des] Neuentstandenen nicht, demnach ist die Schule Šammajs der Ansicht R. Šimôns[3], und die Schule Hillels der Ansicht

1. Ist am Pesahfest verboten; cf. Ex. 12,19; 13,7; Dt. 16,4. 2. Cf. Lev. 17,13. 3. Der vom Verbot des "Abgesonderten" nicht hält; cf. Bd. I S. 120 Z. 1 ff.

יבית הלל ברבי יהודה ובי אמר רב נחמן חכי והתנן
בית שמאי אומרים מעבירין מעל השלחן עצמות
וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה
ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי
ברבי יהודה ובית הלל ברבי שמעון אמר לך רב
נחמן גבי שבת דסתם לן תנא ברבי שמעון דתנן
מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני
הכלבים מוקים לה לבית הלל ברבי שמעון אבל גבי
יום טוב דסתם לן תנא ברבי יהודה דתנן אין
מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה
ביום טוב מוקים לה לבית הלל ברבי יהודה מכדי
מאן מתניתין לימתניתין רבי מאי שנא בשבת דסתם
לן ברבי שמעון ומאי שנא ביום טוב דסתם לן ברבי
יהודה אביי שבת דחביירא ילא איתי לזלזולי בה
סתם לן ברבי שמעון דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי
ביה סתם לן ברבי יהודה דמחמיר במאי אוקימתא
בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה
אי הכי אדמיפלגי בביצה ליפלגי בתרנגולת לחידושי
בהן דבית שמאי דבנולד שרי ולפלגי בתרנגולת
להידושי בהן דבית הלל דבה דהתירא עדיף ונפלוג
בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצה
בית שמאי אימרים תאכר ובית הלל אימרים לא
תאכר ארא אבי רבה לעולם בתרנגולת העומדת
ראכירה וביום טוב שהר רחיות אהר השבת עבקנן
ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא

R. Jehudas. ¿Aber kann R. Nahman dies denn gesagt haben, es wird ja gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe [am Šabbath] Knochen und Nussschalen vom Tisch entfernen, die Schule Hillels sagt, man nehme die ganze Platte fort und schüttle sie ab, und hierüber sagte R. Nahman: wir wissen nur, dass die Schule Šammajs der Ansicht R. Jehudas und die Schule Hillels der Ansicht R. Šimôns ist. — R. Nahman kann dir erwidern: beim Šabbath, bezüglich dessen der Tanna die Ansicht R. Šimôns als abgeschlossen hinstellt wie gelehrt wird: Man darf Kürbisse für das Vieh zerschneiden, ebenso ein Aas für die Hunde — lasse man die Schule Hillels die Ansicht R. Šimôns vertreten; beim Festtag aber, bezüglich dessen der Tanna die Ansicht R. Jehudas als abgeschlossen hinstellt — wie gelehrt wird: Man darf kein Holz vom Balken abspalten, auch nicht von einem Balken, der am Festtag zerbrochen wurde — lasse man die Schule Hillels die Ansicht R. Jehudas vertreten. — Merke, wer die Lehre der Mišnah abgeschlossen hat, das ist ja Rabbi, weshalb hat er nun bezüglich des Šabbaths nach R. Šimôn und bezüglich des Festtags nach R. Jehuda abgeschlossen!? Man erwiderte: Da das Gesetz vom Šabbath streng ist, so wird man nicht verleitet werden, es geringzuschätzen, daher schliesst er die Halakha nach R. Šimôn ab, der erleichternd ist, und da das Gesetz vom Festtag leichter ist, so könnte man verleitet werden, es geringzuschätzen, daher schliesst er die Halakha nach R. Jehuda ab, der erschwerend ist. — ¿Du hast es also auf eine Henne bezogen, die zum Eierlegen bestimmt ist, und zwar wegen des Abgesonderten, — weshalb streiten sie demnach bezüglich des Eies, sollten sie bezüglich der Henne selbst streiten. — Um dir die entgegengesetzte Ansicht der Schule Šammajs hervorzuheben, dass sogar das Neuentstandene erlaubt ist. — Sollten sie bezüglich der Henne selbst streiten, um dir die entgegengesetzte Ansicht der Schule Hillels hervorzuheben. — Die erlaubende Ansicht ist zu bevorzugen. — Sollten sie aber bezüglich beider streiten: die zum Eierlegen bestimmte Henne, als auch das von dieser gelegte Ei darf man, wie die Schule Šammajs sagt, [am Festtag] essen, wie die Schule Hillels sagt, nicht essen!? Vielmehr, erklärte Rabba, thatsächlich handelt es von einer zum Schlachten bestimmten Henne, jedoch an einem Festtag unmittelbar nach dem Šabbath, und zwar, wegen der Zubereitung; Rabba ist nämlich der Ansicht, das heutgelegte Ei habe gestern seine Vollständigkeit erreicht. Hierin

4. Cf. Bd. I S. 91 N. 3. 5. Die Halakha wird überall mit wenigen Ausnahmen nach der Schule Hs entschieden. 6. Ist der Genuss nach der Schule Hs deshalb verboten.

vertritt Rabba seine Ansicht; er sagte nämlich: *'Und am sechsten Tag sollen sie zubereiten, was sie heimbringen*; der Wochentag bereitet für den Šabbath zu, der Wochentag bereitet für den Festtag zu, der Festtag für den Šabbath, noch der Šabbath für den Festtag. Abajje sprach zu ihm: Demnach sollte es an einem gewöhnlichen Festtag erlaubt sein!? - Hierbei ist Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf einen unmittelbar auf den Šabbath folgenden Festtag. — Sollte es doch an einem gewöhnlichen Šabbath erlaubt sein!? Hierbei ist Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf einen unmittelbar auf den Festtag folgenden Šabbath. - ¿¡Aber wird denn ein solches Verbot angeordnet, es wird ja gelehrt: Wenn man eine Henne am Festtag — schlachtet und in dieser fertige Eier findet, so darf man sie essen; wenn nun dem so wäre, so sollte man bei diesen Verbot anordnen, mit Rücksicht auf die am selben Tag gelegten. Dieser erwiderte: Fertige Eier in der Henne sind eine Seltenheit, und bei Seltenheiten haben die Rabbanan kein Verbot angeordnet. R. Joseph erklärte: Hierbei ist[8] Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf abgefallene Früchte. Abajje sprach zu ihm: Bei den abgefallenen Früchten ist ja nur Verbot angeordnet, mit Rücksicht darauf, dass man hinaufsteigen und pflücken könnte, — dies selbst ist also nur eine Anordnung, und wir sollen derentwegen noch eine zweite hinzufügen!? — Beides gehört zur selben Anordnung. R. Jiçhaq erklärte: Hierbei ist[9] Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf ausfliessenden Saft[10]. Abajje sprach zu ihm: Beim ausfliessenden Saft ist ja nur mit Rücksicht darauf Verbot angeordnet, dass man ihn direkt auspressen könnte, — dies selbst ist also nur eine Anordnung, und wir sollen derentwegen noch eine zweite hinzufügen!? — Beides gehört zur selben Anordnung. Diese alle wollen nicht wie R. Nahman erklären, wegen des Einwands; wie Rabba wollen sie ebenfalls nicht erklären, da sie von der [natürlichen] Zubereitung nicht halten; — weshalb aber erklärt R. Joseph nicht wie R. Jiçhaq!? — Er kann dir erwidern: Das Ei ist eine Speise, Früchte sind ebenfalls eine Speise, dagegen aber sind Flüssigkeiten keine Speise. Weshalb erklärt R. Jiçhaq nicht wie R. Joseph!? — Er kann dir erwidern: das Ei ist eingeschlossen, Flüssigkeiten sind ebenfalls eingeschlossen, dagegen aber liegen die Früchte frei. Und auch R. Johanan ist der Ansicht, dass dies eine Anordnung mit Rücksicht auf ausfliessende Flüssigkeiten ist. R. Jo-

האידנא מאתמול גמרה לה ורבה לטעמיה דאמר Ex.38b
רבה[1]מאי דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר Ex.16.5
יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יום
טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב אמר
ליה אביי אלא מעתה יום טוב בעלמא תשתרי גזרה
משום יום טוב[2]אחר השבת שבת דעלמא תשתרי
גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא Beç.6b
השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות tBeç.1
מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום
הנך[3]דמתילדן[4]ביומיהן אמר ליה ביצים גמורות במעי vgl. Er.63b
[5]אמן מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא
[6]לא גזרו בה רבנן[7]רב יוסף אמר גזרה משום פירות Ib.39b
הנושרין אמר ליה אביי פירות הנושרין טעמא מאי
[8]גזרה שמא יעלה ויתלוש היא גופה גזרה ואנן Fol.3 vgl. Suk.6b
ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא רבי
יצחק[9]אמר גזרה משום משקין שזבו אמר ליה אביי Er.39b
משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוט היא
גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא
גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי[10]קושיין
ברכה נמי לא אמרי הכנה לית לחו אלא רב יוסף
מאי טעמא לא אמר כרבי יצחק אמר לך ביצה
אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא
[11]ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך
ביצה בתוכה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו
וקיימו ואנ רבי יוחנן סבר[12]גזרה משום משקין שזבו

M 12 — מאי...הששי ‖ M 13 + שחל להיות ‖ P 14
דמיתילדא ביומיה M 15 ביו ב אמ M 16 תרנגו לא
שכיחו וכל מילתא P 17 ורב M 18 + גזרו רבנן
P 19 קושיא ברבא M 20 + הוא M 21 —גזרה.

der Natur Zubereitete eventuell verboten ist. 8. Ex. 16,5. 9. Nach der Schule H.s. 10. Cf. Bd. I S. 677 Z. 16 ff.

דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדרבי יהודה ומשני
Sab. 143b
Ber. 14b
תנן אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין
ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם
לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן
אסור אלמא כל אוכלין לרבי יהודה אוכלא דאפרת
Er. 39a
הוא ורמינהי ועוד אמר רבי יהודה מתנה אדם על
[11]בלבלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה [12]בשני
ובן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני בשני אין
vpl. Beç. 9b
בראשון לא ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה [13]מדקא
Col. b
מרבי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא רבינא
אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן
קאמר להו לדידי אפילו בראשון נמי שריא דאוכלא
דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מיתת דבשני
שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה
אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא
בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ורבי יהודה לטעמיה
Sab. 23b
Beç. 4b
דאית ליה מוקצה מיתיבי [14]אחד ביצה שנולדה בשבת
[15]ואחד ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה
לא לכסות בה [16]את הכלי ולא למנוך בה ברעי המטה
אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר
וספיקא אסורה [17]ואם נתערבה באוכל כולן אסורות
בשלמא לרבה דאמר משום הבנה [18]הוי ספיקא
דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרב
יוסף ולרבי יצחק דאמרי [19]משום גזרה [20]ספיקא דרבנן
Sab. 24a
Ber. 5a
45b
היא [21]וכל ספיקא דרבנן לקולא אמר [22]ליה סיפא אתאן

M 22 קסבר ר׳י כל האוכ׳ ‖ M 23 הכ׳ ‖ M 24 בי״ט
שני ‖ B 25 ומדקא ‖ M 26 אחת, ואחת ‖ M 27 —
את ה ‖ M 28 — ואם ‖ M 29 הוה ליה ספ׳ ‖ M 30
— משום ‖ M 31 דרבנן ‖ M 32 וכפ ‖ M 33 רב
אידי בר אבין סיפא.

hanan wies nämlich auf einen Widerspruch hin, in dem sich R. Jehuda befindet, und erklärte es selbst. Es wird gelehrt: Man darf keine Früchte auspressen, um Saft zu gewinnen, fliesst er von selbst aus, so ist er verboten; R. Jehuda sagt, er sei erlaubt, wenn sie zum Essen, verboten, wenn sie zur [Gewinnung von] Saft bestimmt waren; hieraus, dass nach R. Jehuda das Gewohnene als abgetrennte Speise gilt; widersprechend wird gelehrt: Ferner sagte R. Jehuda: Man darf am ersten Festtag über einen Korb Früchte eine Bestimmung treffen[11] und sie dann am zweiten essen, ebenso darf man ein am ersten gelegtes Ei am zweiten essen; also nur am zweiten, am ersten aber nicht!? und R. Johanan erklärte, man wende die Lehre um[12]. Da er sie nun als einander widersprechend bezeichnet, so ist ja zu entnehmen, dass [nach ihm das Verbot] aus einem Grund statt hat. Rabina erklärte dies: Thatsächlich brauchst du sie nicht umzuwenden, denn R. Jehuda sagte es nur nach der Ansicht der Rabbanan: nach mir ist es sogar am ersten [Festtag] erlaubt, da es eine abgetrennte Speise ist, aber auch ihr solltet mir ja zugeben, dass es am zweiten erlaubt ist, da es ja zwei verschiedene Heiligkeiten[13] sind; die Rabbanan aber erwiderten ihm: nein, es ist eine Heiligkeit. Rabina b. R. Ûla erklärte dies: Hier handelt es von einer Henne, die zum Eierlegen bestimmt ist, und zwar vertritt R. Jehuda hierbei seine Ansicht, denn nach ihm ist ja das Abgesonderte verboten. Man wandte ein: Einerlei ist es bei einem am Šabbath oder am Festtag gelegtes Ei, man darf es nicht fortbewegen, weder um damit ein Gefäss zu bedecken, noch um damit den Fuss einer Bettstelle zu stützen; wol aber darf man über dasselbe ein Gefäss stülpen, damit es nicht zerbreche; bei etwaigem Zweifel ist es verboten; vermischte es sich unter tausend andere, so sind sie sämtlich verboten. Einleuchtend ist es nun nach Rabba, welcher erklärt, es sei wegen der Zubereitung [verboten], dies ist demnach ein Zweifel bezüglich [eines Verbots] der Gesetzlehre, der erschwerend entschieden wird; wieso aber [ist es verboten] nach R. Joseph und R. Jiçḥaq, welche erklären, es sei nur ein angeordnetes Verbot, dies ist ja demnach ein Zweifel bezüglich [eines Verbots] der

11. Es ist verboten, von Früchten die priesterlichen Abgaben (Hebe, Zehnt) am F. abzuheben, da von beiden Fn jedoch nur einer heilig ist, so treffe man ev. am 1. Tag folgende Bestimmung: Ist heute Alltag, so sei die Absonderung gültig, widrigenfalls ungültig. 12. Der aus zum Essen bestimmten Früchten ausfliessende Saft sei nach RJ. verboten, nach den Rabbanan erlaubt. 13 Einer der beiden Tage ist ja nicht heilig.

לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף
בולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יום טוב ספק Bes. 39a
חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו Lev. 82a Bm. 53a
מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק
טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא
וכי תימא ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למאן Zeb. 72a
דאמר כל שדרכו לימנות שנינו אלא למאן דאמר Hor. 10b
את שדרכו לימנות שנינו מאי איבא למימר דתנן Or. 6,7
מי שהיו לו הבילי תלתן של בלאי הכרם ידלקן Jab. 81a
נתערבו באחרות ואחרות באהרות בולן ידלקו דברי
רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו[34] באחת ומאתים
שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד
רבי עקיבא אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני
[35]באדן וחביות סתומות[36] וחלפי תרדין וקלחי כרוב
ודלעת יונית רבי עקיבא מוסיף אף כברות של בעל Az. 74b Or. 7
הבית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי
הכרם ואתמר עלה רבי יוחנן אמר את שדרכו לימנות
שנינו ורבי שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו לימנות
שנינו הניחא לרבי שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן
מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא
דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר[37] שבמנין אפילו
בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא דתנן ליטרא Zeb. 73a
קציעות שדרכה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול
דרכה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרכה

M 34 באחד || M 35 בדן || M 36 וחלפי תרי וקולפי כרי || M 37 שישנו במנין.

Rabbanan, und ein solcher wird ja erleichternd entschieden!? (Dieser erwiderte:) Der Schlussfatz spricht von einem Zweifel rituellerUngeniessbarkeit. — Wie ist demnach der Schlussfatz zu erklären: vermischte es sich unter tausend, so sind sie sämtlich verboten; richtig ist es nun, wenn du sagst, es handle von einem Zweifel, ob es am Fest oder am Wochentag gelegt wurde, demnach ist es ein Gegenstand, der später erlaubt wird, und ein solcher geht sogar unter tausend nicht auf; wenn du aber sagst, es handle von einem Zweifel rituellerGeniessbarkeit, so ist es ja ein Gegenstand, der auch später nicht erlaubt wird, und ein solcher sollte doch unter der Maiorität aufgehen!? Wolltest du indess sagen, ein Ei sei etwas Bedeutendes und gehe daher nicht auf, so ist dies allerdings nach demjenigen richtig, welcher liest: «Alles, was man gewöhnlich zählt» wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher liest: Nur, was man gewöhnlich zählt !? Es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand Bündel Bockshornklee von Mischfrucht[34] (vom Weinberg) hat, so müssen sie verbrannt werden, wurden sie unter andere vermischt und die anderen wieder unter andere, so müssen sie sämtlich verbrannt werden — Worte R. Meírs; die Weisen sagen, sie gehen unter Zweihundertundeinem auf. R. Meír sagte nämlich: Was man [beimVerkauf] gewöhnlich zählt, macht genussunfähig, die Weisen aber sagen: nur sechs Gegenstände machen genussunfähig, R. Âqiba sagt: sieben. Folgende sind es: Krachnüsse, bedanische Granatäpfel, verspundete Fässer [mit Wein], Mangoldblätter, Kohltriebe, und der griechische Kürbis, R. Âqiba fügte noch die von Privaten gebackenen Brote hinzu. Dasjenige, bei dem das Gesetz vom Ungeweihten statt hat, macht Anderes als Ungeweihtes verboten, dasjenige, bei dem das Gesetz von der Mischfrucht statt hat, macht Anderes als Mischfrucht verboten. Hierüber wird gelehrt: R. Johanan sagt, es heisse: «nur was man gewöhnlich zählt», R. Šimôn b. Laqiš sagt, es heisse: «alles, was man gewöhnlich zählt». Richtig ist es nun nach R. Šimôn b. Laqiš, wie ist es aber nach R. Johanan zu erklären!? R. Papa erwiderte: Dieser Tanna ist derselbe Autor [der Lehre] von der Litra gepresster Feigen, welcher sagt, Alles, was gezählt wird, gehe sogar bei rabbanitischem Gesetz nicht auf, um so weniger bei einem der Gesetzlehre. Es wird nämlich gelehrt: Wenn eine Litra gepresster Feigen [von Hebe] am Rand der Pressform liegt, und man nicht weiss, in welcher Form man sie gepresst hat, oder am Rand eines Fasses, und man nicht weiss, in welchem Fass man sie gepresst

14 Cf. Lev. 19,19 u. Bd. I S. 257 ff.

על פי כוורת ואינו יודע באיזו כוורת דרסה רבי מאיר
אומר רבי אליעזר אומר רואין את העליונות כאילו Fol. 4
הן פיזורות והתחתונות מעלות את העליונות רבי
יהושע אומר אם יש שם מאה פוטין יעלו ואם לאו
הפוטין אסורין והשולים מותרין רבי יהודה אומר
רבי אליעזר אומר אם יש שם מאה פוטין יעלו ואם
לאו הפוטין אסורין והשולים מותרין רבי יהושע
אומר אפילו יש שם שלש מאות פוטין לא יעלו
דרסה בעזרה ואינו יודע באיזה עזרה דרסה דברי
רבי יעלו דברי הכל היינו פלוגתייהו אמר רב פפא
הכי קאמר דרסה בעזרה ואינו יודע באיזה מקום
בעזרה דרסה אי לצפונה אי לדרומה דברי הכל יעלו
רב אשי אמר לעולם ספק יום טוב ספק חול הוי
דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו
בדרבנן לא בטיל תניא אחרים אומרים משום רבי
אליעזר ביצה תאכל היא ואמה בבאי עסקינן אילימא
בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטא דחיא ואמה
שריא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא
ואמה אסורה אמר רבי זירא תאכל אנב אמה הכי
דבי אמר אביי בגון שלקחה סתם נשחטה הוכרה
דלאכילה עומדת לא נשחטה הוכרה דלגדל ביצים
עומדת רב מרי אמר גומצא קתני דתניא אחרים
אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה
ואפרוח וקליפתי מאי קליפתי אילימא קליפה ממש
קליפה מת אכילה היא אלא אפרוח בקליפתו עד
כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב אלא
היכא דיצא לאויר העולם אבל היכא דלא יצא לאויר

M 41 יעלו | M 40 אומר | P 39 כך היה | M 38
בעזרה | M 42 ביצה | M 43 קליפתי

hat, oder am Rand eines Bienenkorbs und man nicht weiss, in welchem Bienenkorb man sie gepresst hat, so werden, wie R. Meír sagt, nach R. Eliêzer, die oberen [Feigen] als durcheinandergemischt betrachtet und gehen unter den unteren auf, nach R. Jehošuâ aber gehen sie nur unter anderen hundert am Rand befindlichen auf, und wenn keine hundert vorhanden sind, so sind die am Rand befindlichen verboten, die unteren aber erlaubt; R. Jehuda sagt: nach R. Eliêzer gehen sie unter hundert am Rand befindlichen auf, und wenn keine hundert vorhanden sind, so sind die am Rand befindlichen verboten, die unteren aber erlaubt, nach R. Jehošuâ aber gehen sie selbst unter anderen dreihundert am Rand befindlichen nicht auf. Hat man sie aber in der Form gepresst und weiss nicht, in welcher Form man sie gepresst hat, so geben alle zu, dass sie [unter den übrigen Feigen dieser Form] aufgehen. — «So geben alle zu, dass sie aufgehen», darin besteht ja ihr Streit!? R. Papa erwiderte: So meint er es: Hat man sie in einer Form gepresst und weiss nicht, an welcher Stelle der Form man sie gepresst hat, ob nördlich oder südlich, so geben alle zu, dass sie aufgehen. R. Aši sagte: Thatsächlich handelt es, wo der Zweifel darin besteht, ob es am Festtag oder am Wochentag gelegt wurde, es ist jedoch ein Gegenstand, der später erlaubt wird, und ein Gegenstand, der später erlaubt wird, geht überhaupt nicht auf, selbst bei rabbanitischem Gesetz.

Es wird gelehrt: Manche sagen im Namen R. Eliêzers, Ei und Henne dürfen beide gegessen werden. — In welchem Fall? wollte man sagen, wo die Henne zum Schlachten bestimmt ist, so ist es ja selbstredend, dass beide erlaubt sind, wollte man sagen, wo die Henne zum Eierlegen bestimmt ist, so sind ja beide verboten!? R. Zera erwiderte: durch die Henne ist auch jenes erlaubt. — Wieso? Abajje erklärte: wenn man sie zum Beispiel ohne Bestimmung gekauft hat; schlachtet man sie, so ist es klar, dass sie zum Schlachten bestimmt war, schlachtet man sie nicht, so ist es klar, dass sie zum Eierlegen bestimmt war. R. Mari sagte: Dies ist nur eine Uebertreibung; es wird nämlich gelehrt: Manche sagen im Namen R. Eliêzers, das Ei sowie die Henne samt Küchlein und Schale dürfen gegessen werden; was ist mit Schale gemeint? wollte man sagen, die wirkliche Schale? — kann man diese essen!? wollte man sagen, das Küchlein in der Schale, so streiten ja die Rabbanan gegen R. Eliêzer b. Jâqob nur, wo es noch nicht zur Welt gekommen ist, nicht aber, wo es bereits zur Welt gekommen ist! — vielmehr musst du sagen, [der Ausdruck] Küchlein

und Schale sei nur eine Uebertreibung, ebenso ist auch hier der Ausdruck «Ei und Henne» nur eine Uebertreibung.

Es wurde gelehrt: Wenn ein Šabbath und ein Festtag [unmittelbar auf einander folgen, so ist das Ei,] das an einem dieser Tage gelegt wurde, am anderen, wie Rabh sagt, verboten, wie R. Johanan sagt, erlaubt. ¿Es wäre also anzunehmen, dass nach Rabh die Heiligkeit [dieser Tage] eine und dieselbe ist, — er sagt ja aber, die Halakha sei wie die vier Aeltesten, und zwar nach R. Eliêzer, welcher nämlich sagt, es seien zwei [verschiedene] Heiligkeiten. — Vielmehr, sie streiten hier bezüglich der Rabbaschen Zubereitung[17]: Rabh hält von der Rabbaschen Zubereitung, während R. Johanan von dieser nicht hält. [Hierüber streiten auch] Tannaím: Das am Šabbath gelegte [Ei] darf am Fest und das am Fest gelegte darf am Šabbath gegessen werden; R. Jehuda sagt im Namen R. Eliêzers, hierüber bestehe noch ein Streit: nach der Schule Šammajs dürfe es gegessen werden, nach der Schule Hillels dürfe es nicht gegessen werden. Der Gastwirt des R. Ada b. Ahaba hatte am Fest gelegte Eier, die er für den darauffolgenden Šabbath [reserviren wollte; da kam er zu ihm und fragte: Darf man sie heute backen und morgen essen? Dieser erwiderte: Wol deswegen, da [bei einem Streit zwischen] Rabh und R. Johanan die Halakha wie R. Johanan entschieden wird, — auch R. Johanan erlaubt ja nur, es am folgenden Tag zu trinken, nicht aber, es am selben Tag [zu berühren]; es wird nämlich gelehrt: Einerlei ist es bei einem am Šabbath oder am Festtag gelegten Ei, man darf es nicht fortbewegen, weder um damit ein Gefäss zu bedecken, noch um damit den Fuss einer Bettstelle zu stützen. Der Gastwirt R. Papas, nach Anderen, einer, der vor R. Papa kam, hatte am Šabbath gelegte Eier, die er am darauffolgenden Festtag essen wollte; er kam und fragte ihn: Darf man sie morgen essen? Dieser erwiderte: Gehe jetzt und komm morgen; Rabh pflegte nämlich an einem Festtag für den folgenden keinen Dolmetsch zu bestellen, wegen etwaiger Trunkenheit[16]. Als jener am folgenden Tag kam, sprach er zu ihm, hätte ich sofort entschieden, so würde ich irrthümlich gesagt haben, [bei einem Streit, zwischen] Rabh und R. Johanan sei die Halakha nach R. Johanan zu entscheiden, während ja Raba gesagt hat, die Halakha sei bei diesen[17] drei Dingen nach Rabh zu entscheiden, sowol erleichternd als auch erschwerend.

15. Dh. der natürlichen Z.; cf. S. 168 Z. 25.

16. Er pflegte am F. keinen Vortrag zu halten, da der Betrunkene keine Rechtsfrage entscheiden darf.

17. Bezügl. des Eies am Š. u. F., bezügl. der

הקודם לא פליגי אלא אפרוח וקליפתו נמי הכא
נמי דתאכל היא ואמה נמי אמר שבת ויום
טוב רב אמר גילדה בזה אכורה בזה ורבי יוחנן אמר
גילדה בזה מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת
היא והאמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי
אליעזר דאמר שתי קדושות הן אלא תכא בתכנה
דרכה קמפרשי רב אית ליה הכנה דרכה ורבי יוחנן
לית ליה הכנה דרכה כתנאי גילדה בשבת התכר
ביום טוב ביום טוב תאכל בשבת רבי יהודה אימר
משום רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת שבית
שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל
אישפיזכניה דרב אדא בר אהבה הוו ליה הנך ביעים
ביום טוב לשבת אתא לקמיה אמר ליה מאי
דאמרינהו האידנא גיבלינהו למחר אמר ליה מאי
דעתיך רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן אפילו רבי
יוחנן לא קא שרי אלא לגופיה למחר אבל ביומיה
לא תתניא אהת ביומה שגילדה בשבת ואהת ביומה
שגילדה ביום טוב אין מטרטלין אותה לא לכבית
בה את הכלי ולא לסמוך בה ביעי המטה אישפיזכניה
דרב פפא יאמרי לה ההיא גברא דאתא לקמיה דרב
פפא הוו ליה הנך ביעים משבת ליום טוב אתא
לקמיה אמר ליה מהו למבלינהו למחר אמר ליה
זיל האידנא ותא למחר דרב לא מוקים אמוראי עלייהו
ביומא טבא לחבריה משום שכרות כי אתא למחר
אמר ליה איבי השתא אשתלאי ואמרי לך רב ורבי
יוחנן הלכה כרבי יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה
דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר רבי

M 44 הן - M 45 תכא - M 46 דרב - M 47 - גיזדה
M 48 רבי M 49 דראב א M 50 למיבלינהו
M 51 ביעין דמשבת ליו"ט אמר ‖ M 52 + לקמיה.

יוחנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן
ביום טוב ואל תשיבני ביצה מאי טעמא ביצה
משום דביומא נמי חזיא לנומעה ולא קא שרי לה
עד למחר מידע ידוע דבת יומא אסרוה עצים דלא
חזי ליומיהו אי שרי להו למחר אתי למיסר ביומיהו
נמי שרו ואתמל משום שבת הוא דלא חזו להסקה
Sab 20b אמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור
ביום טוב מרכה עליהם עצים מוכנים ומסיקן והא
קא מהפך באיסורא ביין דרובא דהיתרא נינהו כי
קא מהפך בהיתרא קא מהפך והא קא מבטל איסורא
לכתחלה ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה הני מילי
בדאודייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר
כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל
מאי איכא למימר הני מילי היכא דאיתיה לאיסורא
בעינה הבא מקלא קלי איסורא אתמר שני ימים
טובים של גליות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה
ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה ליומא קא
כבר רב אסי קדושה אחת היא והא רב אסי מבדיל
ביומא טבא לחבריה רב אסי ספוקי מספקא ליה
ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא אמר רבי זירא
בותיה דרב אסי מסתברא דהאידנא ידעינן בקבועא
דיחה וקא עבדינן תרי יומי אמר אביי בותיה דרב
Rh. 22b מסתברא דתנן בראשונה היו משיאין משואות
משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין ואילו
בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין

M 53 כיון M 54+מר ‖ M 55 ביומי אי שרי ליה מר למח׳ ‖ M 56 מוחר ואת משום דשבת לא M 57 למחר M 58 הוא בהיתרא ‖ M 59 — לכת׳ ‖ M 60 בין יומא ‖ B 61 בקביעא.

R. Johanan sagte: Wenn Holz am Šabbath vom Baum abfällt, darf man es am [unmittelbar darauffolgenden] Festtag nicht zum Heizen verwenden. Du darfst mir aber nicht [meine Lehre bezüglich] des Eies entgegenhalten. Weshalb? Das Ei ist ja auch am selben Tag zum Trinken verwendbar, wenn es nun erst am folgenden Tag erlaubt ist, so weiss man, dass es am selben Tag verboten ist, das Holz aber ist ja für denselben Tag nicht verwendbar, wenn man es nun am folgenden Tag erlauben würde, so könnte man glauben, es sei sonst sogar am selben Tag erlaubt, und nur [in diesem Fall] sei es am vorhergehenden [Šabbath] verboten, da man am Šabbath überhaupt nicht heizen darf. R. Mathna sagte: Wenn am Festtag Holz vom Baum in den Ofen fällt, so darf man vorräthiges Holz zufügen und einheizen. — Man schürt ja aber Verbotenes!? — Da das Meiste aus Erlaubtem besteht, so schürt man Erlaubtes. Man beseitigt ja direkt ein Verbot — und es wird ja gelehrt, man dürfe kein Verbot direkt beseitigen!? — Dies nur bei einem der Gesetzlehre, ein rabbanitisches darf man wol beseitigen. Wie ist es aber nach R. Aši zu erklären, welcher sagt, [das Verbot] eines Gegenstands, der später erlaubt wird, könne, selbst wenn es ein rabbanitisches ist, nicht beseitigt werden!? — Dies nur, wo das Verbotene bestehen bleibt, hier aber wird es ja verbrannt.

Es wurde gelehrt: Bezüglich der beiden Festtage in der Diaspora sagt Rabh, wenn [das Ei] an einem gelegt wurde, sei es am anderen erlaubt, R. Asi, es sei auch am anderen verboten. — ¿R. Asi wäre demnach der Ansicht, sie seien beide gleich heilig, — R. Asi las ja zwischen beiden Festtagen den Unterscheidungsegen. — R. Asi war es zweifelhaft, daher verfuhr er in jedem Fall erschwerend. R. Zera sprach: Die Ansicht Rabhs ist einleuchtender: wir sind jetzt ja in der Festsetzung des Neumonds kundig, dennoch feiern wir zwei Tage. Abajje sprach: die Ansicht Rabhs ist einleuchtender: es wird gelehrt: Anfangs pflegte man durch Fackeln zu signalisieren, seitdem aber die Samaritaner eine Verwirrung bewirkten, ordnete man an, dass Boten hinausgeschickt werden. Wenn aber die [Verwirrung durch die] Samaritaner beseitigt würde, so würde man nur einen Tag gefeiert haben, und ebenso feiert man

beiden Festtage in der Diaspora u. bezügl. beider Neujahrsfesttage. 18. Den Š., da man nicht heizen darf 19. Beim Schüren des Feuers. 20. Cf. Suk. IV N. 41. 21. Cf. Bd. I S. 96 NN. 1-7. 22. Ob der eben entwichene Tag der 30. des verflossenen oder der 1. des kommenden Monats ist, um dies den ausserhalb Jerušalems Wohnenden zu verkünden; cf. Rh. 22 b.

nur einen Tag in den Orten, da die Boten rechtzeitig hinkommen. Weshalb aber feiern wir jetzt zwei Tage, wo wir ja in der Festsetzung des Neumonds kundig sind? — Weil sie von dort sagen liessen: Seit behutsam mit den euch von euren Vorfahren überlieferten Bräuchen, denn bei einer Religionsverfolgung[23] könnte ja ein Verderben entstehen.

Es wurde gelehrt: Bezüglich beider Neujahrsfesttage stimmen Rabh und Šemuél beide überein, dass, wenn [das Ei] an einem gelegt wurde, es auch am anderen verboten ist; denn es wird gelehrt: Anfangs pflegte man Zeugenaussage [über das Erscheinen] des Neumonds den ganzen Tag[24] entgegenzunehmen; einst verspäteten sich die Zeugen, und die Leviten kamen mit der Musik in Verwirrung[25]. Alsdann ordnete man an, die Zeugen nur bis zur Zeit des Nachmittaggebets zu hören, und wenn die Zeugen später kommen, so ist dieser Tag heilig und der folgende ebenfalls. Rabba sagte: Seit der Anordnung des R. Johanan b. Zakkaj ist das Ei [am zweiten Tag] erlaubt; es wird nämlich gelehrt: Nach der Zerstörung des Tempels ordnete R. Johanan b. Zakkaj an, Zeugenaussage über [das Erscheinen] des Monds den ganzen Tag entgegenzunehmen. Abajje sprach zu ihm: Rabh und Šemuél sagen ja beide, das Ei sei [am zweiten] verboten!? Dieser erwiderte: Ich nenne dir R. Johanan b. Zakkaj und du hältst mir Rabh und Šemuél entgegen! — Aber gegen Rabh und Šemuél ist ja aus der Mišnah einzuwenden!? — Das ist kein Einwand; das für uns, jenes für sie[28]. R. Joseph sagte: Auch nach der Anordnung des R. Johanan b. Zakkaj ist das Ei [am zweiten] verboten. — Aus welchem Grund? — Dies ist ein Verbot durch Beschlussfassung, und das Verbot durch Beschlussfassung kann nur durch eine andere Beschlussfassung aufgehoben werden. R. Joseph sprach: Woher entnehme ich dies? — es heisst: [27]*Geh, sage ihnen: Kehret in eure Zelte zurück*; ferner: [28]*Wenn das Widderhorn geblasen wird, sollen sie den Berg hinansteigen.* Ferner wird auch gelehrt: Die Frucht des vierjährigen Gartens[29] hat man von allen eine Tagreise entfernten Orten um Jerušalem nach Jerušalem bringen müssen. Welche bilden die Grenze? — Êlath im Norden, Âqrebath im Süden, Lud im Westen und der Jarden im Osten. Hierüber sagte Ûla, nach Anderen Rabba

עבדינן חד יומא והשתא [22]דידעינן [23]בקבועא דירחא
מאי טעמא עבדינן תרי יומי בישום דשלחו מתם
הזהרו [24]במנהג אבותיכם בידיכם זמנין דגזרו שמדא
ואתי לאקלקולי: אתמר שני ימים טובים של ראש
השנה רב ושמואל דאמרי תרוייהו נולדה בזה אסורה
בזה דתנן [25]בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל Rh.30b
היום כולו פעם אחת נשתהו העדים לבא ונתקלקלו Fol.5
הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלים [26]את העדים
אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה
נוהגין [27]אותו היום קדש ולמחר קדש אמר רבה מתקנת
רבן יוחנן בן זכאי ואילך [28]ביצה מותרת דתנן משחרב Rh.30b
בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין
עדות החדש כל היום [29]אמר ליה אביי והא רב ושמואל
דאמרי תרוייהו ביצה אסורה אמר ליה אמינא לך
אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל
ולרב ושמואל קשיא מתניתין לא קשיא הא לן והא Vgl. Ba, 14
להו ורב יוסף אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי
ואילך ביצה אסורה מאי טעמא הוי דבר שבמנין
וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אמר רב Syn.59b
יוסף מנא אמינא לה [30]דכתיב [31]לך אמר להם שובו Dt.5,27
לכם לאהליכם ואומר במשך תוכל תמה יעלו בהר Ex.19,13
[32]ותניא כרם רבעי היה עולה לירושלם מהלך יום Dt.14,24
אחד לכל צד [33]וזו היא תחומה עילת מן הצפון ועקרבת
מן הדרום לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר

M 62 דידע׳ בקד׳ י M 63 מנ׳ אב׳ ביד׳ דזמ׳ M 64
עדות החדש אלא M 65 אותו M 66 ק׳-ההזיר הדבר
לישנו M 67 — כולו M 68 דתניא V 69 דתן
M 70 ואיזו היא תח׳ איילת.

23. Verbot das Gesetz zu studiren, wodurch die Lehre vom Kalenderwesen in Vergessenheit geraten würde. 24. Den 30. Ellul (Rüsttag des Neujahrs). 25. Sie sangen das Alltagslied, und durch die Zeugenaussage stellte es sich heraus, dass dieser Abend zum nächsten Monat, also zum Neujahrsfest gehörte. 26. Die Palästinenser feiern einen Tag, die Babylonier zwei Tage. 27. Dt. 5.27. 28. Ex. 19,13. 29. Cf. Lev. 19,24 u. Bd. I S. 304 Z. 3ff.

עייא יאיתימא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
מה טעם בדי לעטר שיקי וישושים בפירות ותניא
כרם רבעי הוה לו לרבי אלועזר במזחה לוד בצד
כפר טבי ובקש להפקירו לעניים אמרו לו תלמידיו Col.b
רבי כבר נמני עליך חכריך והתירוהו מאן חברך
רבן יוחנן בן זכאי מאי ואיבר מבדי כתיב היו נכנים Ex.19,15
לשלשת ימים אל תגשו אל אשה לך אמר להם Dt.5,27
שיבו רכם לאהליכם למה לי שמע מינה כל דבר
שבמנין צריך מנין אחר להתירו יכי תיבא למצות
עינה הוא דאתא תא שמע במשך חובר המה יעלו 10 Ex.19,13
כתיב כתוב עם הצאן והכתיב אל יבקר אל מול Nu.34,3
ההר ההוא במשך חובל למה לי שמע מינה דבר
שבמנין צריך מנין אחר להתירו יכי תיבא הני מילי
בראשיתא אבל בדרבנן לא תא שמע כרם רבעי
והא כרם רבעי דרבנן וקאמרי ליה כבר נמני עליך 15
חבריך והתירוהו יכי תיבא ביצה נמי אמטו עלה
רבן יוחנן בן זכאי ושריוה לי אמטו אעופות אביצה
לא אמטו אבר ירך אבי אמטו ביצה במנין מי הואי
ביצה בעופות תניא מילתא אתכר עופות אתכר ביצה
אשתיי עופות אשתיי ביצה רב אחא ורב שלמן 20
תרוייהו אמרי בלוחות אמרי אף מתקנת רבן יוחנן
בן זכאי ואירך ביצה אסורה מאי טעמא מוחזת יבנה
בית המקדש ייאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה
ביום טוב שני השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד

P 74 רבי — M 73 ר׳ אלועזר — M 72 אר׳ י — M 71
B 76 והתירוהי — MB 75 מעמא דנימני הא לא נמני לא
M 79 תנו — M 78 לשמחת — M 77 תנו — ת ק
M 81 אימטי אעופות אימטי — M 80 אימטי עלה ריב ז ושריוה
M 82 מבריתו — M 81 אב לא אימטי א״ל אבי ביצה מי תנו במנין
M 84 שנולדה — M 83 שני

b. Bar-Ḥana im Namen R. Johanans: Aus welchem Grund? — um die Strassen Jerušalems mit Früchten zu schmücken. Ferner wird auch gelehrt: R. Eliêzer hatte einen vierjährigen Weinberg im Osten von Lud, seitwärts von Kephar-Ṭabi, und er wollte ihn den Armen freigeben[30]. Da sprachen seine Schüler zu ihm: Meister, bereits haben deine Genossen den Beschluss gefasst und |einen solchen Weinberg| erlaubt[31]. — Wer sind diese Genossen? — R. Johanan b. Zakkaj. — Wozu das "Ferner"? — Merke, es heisst ja bereits: [32]*Seid zum dritten Tag bereit, nahert euch einem Weib nicht*, — wozu wiederum: *Geh, sage ihnen: Kehret in eure Zelte zurück*? — schliesse hieraus, dass jede Beschlussfassung nur durch eine andere Beschlussfassung aufgehoben werden kann. Wolltest du aber einwenden, dies sei nur wegen des Gebots der Begattung da[33], so heisst es: *Wenn das Widderhorn geblasen wird, sollen sie den Berg hinansteigen*: es heisst ja bereits: [34]*Selbst Schafe und Rinder dürfen nirgends in der Nähe dieses Bergs weiden*, wozu wiederum: *Wenn das Widderhorn geblasen wird*? — schliesse hieraus, dass jede Beschlussfassung nur durch eine andere Beschlussfassung aufgehoben werden kann. Wolltest du indess einwenden: dies sei nur bei einem Gebot der Gesetzlehre, nicht aber bei einem rabbanitischen, so komme und höre |die Lehre| vom vierjährigen Weinberg, bei diesem ist es[35]ja rabbanitisch, dennoch sprachen sie zu ihm: Bereits haben deine Genossen den Beschluss gefasst und ihn erlaubt. Wolltest du aber einwenden: auch bezüglich des Eies habe R. Johanan b. Zakkaj einen Beschluss gefasst und es erlaubt, so hat er ja nur bezüglich der Zeugenaussage einen Beschluss gefasst, nicht aber bezüglich des Eies. Abajje sprach zu ihm: Wurde denn bezüglich des Eies |überhaupt ein verbietender| Beschluss gefasst!? bezüglich des Eies ist es ja von der Zeugenaussage abhängig: war die Zeugenaussage unzulässig, so war auch das Ei verboten, wurde die Zeugenaussage zulässig, so wurde auch das Ei erlaubt! R. Ada und R. Šalman aus Be-Klohith sagten beide: Auch nach der Anordnung des R. Johanan b. Zakkaj ist das Ei verboten. — Aus welchem Grund? — binnen kurzem wird der Tempel erbaut, da würde man sagen: Im Vorjahr assen wir am zweiten Festtag ein |am ersten gelegtes| Ei, ebenso essen wir es auch jetzt; man würde aber nicht bedenken, dass es im Vorjahr zwei

30. Damit er nicht nötig habe, die Früchte nach J. zu bringen. 31. Die Erlaubnis konnte also nur durch eine Beschlussfassung in Kraft treten. 32. Ex. 19,15. 33. Nicht aber, um das Verbot des Beischlafs aufzuheben. 34. Ex. 34,3. 35. Das Bringen nach J. aus dem Umkreis einer Tagereise

שתי קדושות הן והשתא קדושה אחת היא אי הכי
עדות נמי לא נקבל מאי טעמא מחרה יבנה בית
המקדש ויאמרו אשתקד מי לא קבלנו עדות החדש
כל היום כולו השתא נמי נקבל הכי השתא התם
עדות מסורה לבית דין ביצה לכל מסורה רבא Jab.22a
אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה
אסורה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו
עדים בין המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש Er.35a
ולמחר קדש ואמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני Be.4a
תלת בין לקולא בין לחומרא: אמר רבא מת ביום Fol.6
טוב ראשון יתעסקו בו עכשיו מת ביום טוב שני Sab.139b
יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של Er.22b
ראש השנה מה שאין כן בביצה נחרדעי אמרי אף
בביצה דמה דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול הא
אמר רב חנינא בר בהנא אמר רב מיומות עזרא ואילך Er.22b
לא מצינו אלול מעובר אמר מר זוטרא לא אמרן Ro.19a
אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה רב
אשי אמר אף על גב דלא אשתהי נמי לא משהינן
ליה מאי טעמא יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה
רבנן אפילו לביזיון ליה גלימא ולביזיון ליה אסא אמר
רבינא והאידנא דאיכא הברי חיישינן רבינא הוה
יתיב קמיה דרב אשי בשני ימים טובים של ראש השנה
חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר אמר
ליה דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה ולותיב
מר האידנא מי לא אמר רבא מניה אדם עירובי Beg.17a
תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה אמר ליה אימר

M 85 + מן המנחה ולמעלה || VM 87 — מת || M 86 — מת || M 88 רבא || B 89 אסי || למיגר ליה גלימא ולמיגר || M 90 עציבת || P 91 אימא.

|verschiedene| Heiligkeiten waren, während es jetzt aber eine Heiligkeit ist. — Demnach sollte man auch keine Zeugenaussage |von der Zeit des Nachmittaggebets ab| entgegennehmen: binnen kurzem wird der Tempel erbaut, da würde man sagen: Im Vorjahr nahmen wir Zeugenaussage bezüglich des Neumonds den ganzen Tag entgegen, ebenso thun wir es auch jetzt!? — Ist es denn gleich!? die |Entgegennahme der| Zeugenaussage ist ja dem Gericht anvertraut, während es bezüglich des Eies einem jeden überlassen ist. Raba sagte: Auch nach der Anordnung des R. Johanan b. Zakkaj ist das Ei verboten, denn giebt etwa auch R. Johanan b. Zakkaj nicht zu, dass sowol der betreffende Tag, wie auch der folgende heilig ist, wenn Zeugen nach der Zeit des Nachmittaggebets gekommen sind!? Ferner sagte Raba: Die Halakha ist in diesen drei[35] Lehren wie Rabh, sowol erleichternd als auch erschwerend.

Raba sagte: Mit einem Leichnam sollen sich am ersten Festtag Nichtjuden befassen, am zweiten Festtag auch Jisraéliten, dies gilt sogar von beiden Neujahrsfesttagen, was bezüglich eines Eies nicht der Fall ist. Die Nehardeenser sagen, dies gelte auch von einem Ei, denn deine Befürchtung besteht ja darin, der Ellul könnte interkalirt werden[36], — R. Henana b. Kahana sagte ja, dass seit Ezra der Ellul nicht interkalirt wurde. Mar-Zuṭra sagte: Dies nur, wo |der Leichnam| bereits längere Zeit liegt, wenn aber nicht, so lasse man ihn liegen. R. Aši sagte: Man lasse ihn nicht liegen, selbst wo er nicht längere Zeit gelegen hat, denn hinsichtlich des Leichnams haben die Weisen den zweiten Festtag einem Wochentag gleichgestellt, und selbst bezüglich des Zuschneidens eines Totengewands und des Abschneidens einer Myrte. Rabina sagte: Jetzt aber, unterlasse man dies, wegen der Gebern[37]. Rabina sass an den beiden Tagen des Neujahrsfestes vor R. Aši und bemerkte, dass dieser traurig war; da sprach er zu ihm: Weshalb ist der Meister traurig? Dieser erwiderte: Ich habe keinen Speise-Êrub[38] bereitet. Da sprach jener: So möge ihn ja der Meister jetzt bereiten; Raba sagte ja, man dürfe unter Bedingung[39] von einem Festtag zum folgenden einen Speise-Êrub bereiten! Dieser

36. Somit würde der 2. der eigentl. Festtag sein. 37. Denen die Jis. an Wochentagen Frohndienst zu leisten hatten. 38. Es ist verboten, am Fest Speisen für den Šabbath zuzubereiten; wenn der Donnerstag und der Freitag Festtage sind, so wird am Rüsttag eine Speise als Êrub (ערוב תבשילין *[ideelle] Vermehrung, Vereinigung*) bestimmt, wodurch die Speisen beider Tage ideell vereinigt werden. 39. Ist der erste der eigentliche Festtag, so ist ja am zweiten die Zubereitung von Speisen überhaupt erlaubt, ist der zweite der eigentl. Festtag, so ist ja am ersten die Bereitung des Êrubs zulässig.

דאמר רבא בשני ימים טובים של גליות בשני ימים
טובים של ראש השנה מי אמר והא אמרי נהרדעי
אף ביצה מותרת אמר ליה רב מרדכי בפירוש אמר
לי מר דלא סבר להא דנהרדעי אתמר אפרוח
שנולד ביום טוב רב אמר אסור ושמואל ואיתימא רבי
יוחנן אמר מותר רב אמר אסור מוקצה הוא ושמואל
ואיתימא רבי יוחנן אמר מותר הואיל ומתיר עצמו
בשחיטה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב ובי מה בין
זה לעגל שנולד ביום טוב אמר להו הואיל ומוכן אגב
אמו בשחיטה ומה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה
שתיק רב אמר רבה ואיתימא רב יוסף מאי טעמא
שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלכים
אמר ליה אביי השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן
לכלכים דתנן מהתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת
הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה
נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן
מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם אמר ליה אין מוכן
לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי ליה לאיניש
לא שדי ליה לכלבים מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם
דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה תניא כותיה
דרב תניא כותיה דשמואל ואיתימא רבי יוחנן תניא
כותיה דרב עגל שנולד ביום טוב מותר אפרוח
שנולד ביום טוב אסור ומה הפרש בין זה לזה זה
מוכן אגב אמו בשחיטה וזה אינו מוכן אגב אמו
תניא כוותיה דשמואל ואיתימא רבי יוחנן עגל שנולד
ביום טוב מותר ואפרוח שנולד ביום טוב מותר מאי

M 92 בשני י ט M 93 בביצה אמר M 94 לי M 95
M אמרי ליה ובי מה M 96 א ל אין M 97 מ ט
מידי דחזי M 98 – ליה P 90 לכלבות M 1
בשח M 2 מ ט.

sprach: Raba sagte dies ja nur bezüglich der beiden Festtage in der Diaspora, sagte er dies etwa auch bezüglich der beiden Tage des Neujahrsfestes!? Aber die Nehardeenser sagten ja, selbst ein Ei sei erlaubt!? R. Mordekhaj sprach zu ihm: Der Meister sagte mir ausdrücklich, er halte nicht von dieser Lehre der Nehardeenser.

Es wurde gelehrt: Das am Festtag gebrütete Küchlein ist, wie Rabh sagt, verboten, wie Šemuél, nach Anderen, R. Johanan, sagt, erlaubt. Rabh sagt, es sei verboten, da es ja ein Abgesondertes ist, Šemuél, nach Anderen, R. Johanan, sagt, es sei erlaubt, da es sich selbst durch das Schlachten geniessbar gemacht hat. R. Kahana und R. Asi sprachen zu Rabh: Welchen Unterschied giebt es zwischen diesem und einem am Festtag geborenen Kalb!? Dieser erwiderte: Dieses wäre durch das Schlachten der Mutter |geniessbar| und gilt daher als Vorhandenes. Welchen Unterschied giebt es zwischen diesem und einem von einem rituell ungeniessbaren Vieh geborenen Kalb!? Da schwieg Rabh. Rabba, nach Anderen, R. Joseph, sprach: Weshalb schwieg Rabh? er könnte ihnen ja erwidern: dieses wäre ja durch die Mutter für Hunde brauchbar und gilt daher als Vorhandenes! Abajje entgegnete ihm: Wenn schon das, was für Menschen als Vorhandenes gilt, es für Hunde nicht ist — wie gelehrt wird: Man darf Kürbisse für das Vieh zerschneiden, ebenso ein Aas für die Hunde; R. Jehuda sagt: wenn das Aas am Vorabend des Šabbaths noch nicht vorhanden war, ist es verboten, weil es kein Vorhandenes ist — soll etwa das, was für Hunde als Vorhandenes gilt, als solches für Menschen gelten!? Dieser erwiderte: Freilich, was für Menschen als Vorhandenes gilt, ist es für Hunde nicht, denn was für Menschen brauchbar ist, wirft man für Hunde nicht fort, aber das, was für Hunde als Vorhandenes gilt, ist es auch für Menschen, denn der Mensch isst, was für ihn brauchbar ist. Es wird übereinstimmend mit Rabh gelehrt und es wird übereinstimmend mit Šemuél, beziehungsweise mit R. Johanan, gelehrt. Es wird übereinstimmend mit Rabh gelehrt: Ein am Festtag gebornes Kalb ist erlaubt, ein am Festtag gebrütetes Küchlein ist verboten; welchen Unterschied giebt es zwischen diesem und jenem? das eine gilt durch das Schlachten der Mutter als Vorhandenes, das andre aber nicht. Es wird übereinstimmend mit Šemuél, beziehungsweise mit R. Johanan gelehrt: Ein am Festtag geborenes Kalb ist erlaubt, ein am Festtag gebrütetes Küchlein ist ebenfalls erlaubt; aus welchem Grund? — das eine gilt durch das Schlachten

der Mutter als Vorhandenes, das andere hat sich selbst durch das Schlachten geniessbar gemacht.

Die Rabbanan lehrten: Das am Festtag gebrütete Küchlein ist verboten; R. Eliêzer b. Jâqob sagt, es sei sogar am Wochentag verboten, da es die Augen noch nicht geöffnet hat. Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: *"Jedes Kriechtier, das auf der Erde kriecht*, dies schliesst Küchlein ein, die ihre Augen noch nicht geöffnet haben — wessen? — die des R. Eliêzer b. Jâqob. R. Hona sagte im Namen Rabhs: Das Ei wird mit seinem Hervorkommen fertig. — In welcher Beziehung wird es mit seinem Hervorkommen fertig? wollte man sagen, dass man es von nun ab mit Milch essen dürfe, demnach wäre es, solange es sich in der Henne befindet, mit Milch verboten, während ja gelehrt wird, dass man fertige Eier, die man beim Schlachten der Henne in derselben findet, mit Milch essen darf! Wollte man sagen, es werde mit dem Hervorkommen fertig, dass man es nämlich am Festtag essen dürfe, demnach wäre es, solange es sich in der Henne befindet, am Festtag verboten, während ja gelehrt wird, dass man fertige Eier, die man beim Schlachten einer Henne in derselben findet, am Festtag essen darf! Wenn du aber sagen willst, er lasse uns eine Lehre hören, die sonst in einer Mišnah nicht bekannt ist, so ist dies ja auch aus einer Mišnah zu entnehmen: Ein am Festtag gelegtes Ei darf, wie die Schule Šammajs sagt, gegessen werden, wie die Schule Hillels sagt, nicht gegessen werden; die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten also nur bezüglich eines gelegten, ein in der Henne gefundenes ist also nach Aller Ansicht erlaubt. Wolltest du sagen, nach der Schule Hillels sei auch ein in der Henne gefundenes verboten und nur deshalb lehre er von einem gelegten, um dir die entgegengesetzte Ansicht der Schule Šammajs hervorzuheben, dass auch das gelegte erlaubt ist, — demnach vertritt ja die Lehre, dass man nämlich fertige in einer Henne gefundene Eier am Festtag essen dürfe, weder die Ansicht der Schule Šammajs noch die der Schule Hillels!! Vielmehr, es wird mit seinem Hervorkommen als fertig betrachtet, dass es nämlich zum Ausbrüten brauchbar ist, während ein in der Henne gefundenes zum Ausbrüten nicht brauchbar ist. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — Im Kauf und Verkauf. So fragte einst jemand: Wer hat gelegte Eier? Da gab man ihm Eier aus

טעמא זה מזכן אגב אמו הוה מתיר עצמו בשחיטה:
תנו רבנן אפרוח שנולד ביום טוב אסור רבי אליעזר Beç. 4a
בן יעקב אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו
עיניו במאן אולא הא דתניא לכל השרץ השרץ על Hor. 8a
הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם במאן Lev. 11,42
כרבי אליעזר בן יעקב אמר רב הונא אמר רב ביצה
עם יציאתה נעמרה מאי עם יציאתה נעמרה אילימא
עם יציאתה נעמרה ומותרת לאכלה בחלב הא במעי
אמה אסורה לאכלה בחלב והתניא השוחט את
התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן
בחלב אלא עם יציאתה נעמרה ומותרת לאכלה ביום
טוב הא במעי אמה אסורה לאכלה ביום טוב והא
תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות Beç. 25a
מותרות לאכלן ביום טוב וכי תימא קמשמע לן
בבבייתא מאי דלא אשמעינן בהתניתין הא נמי
תנינא ביצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים
תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל ועד כאן לא
פליגי בית שמאי ובית הלל אלא בנולדה אבל במעי
אמן דברי הכל שרין וכי תימא בית הלל אפילו
במעי אמן נמי אכרי והא דקתני נולדה להודיעך
כחן דבית שמאי דאפילו נולדה נמי שרו אלא הא
דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים
גמורות מותרות לאכלן ביום טוב מני לא בית שמאי
ולא בית הלל אלא עם יציאתה נעמרה ומגדלת
אפרוחים במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים למאי
נפקא מינה למקח ומכר כי ההוא דאמר להי ביעי Fol. 7
דפריא למאן יהבי ליה ביעי דשחוטה אתא לקמיה

M 3 נפתחו M 4 — מאי M 5 דמוהר — M 6
ב ש ו ב ה M 7 הא במעי אמן נמי שרין P 8 נולד
P 9 ומגדלת אפ במעי אמן אינה מגדלה || M 10 + ביעי דפה למאן M 11 אתא

40 Lev. 11,42

דרבי אבי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא
מהי דתימא תאי לאביולה קא בעי לתו ואתאי דקאמר
דפחיא משום דצריכן למאי נפקא מינה למיתבא
ליה ביני ביני קמשמע לן דהוא דאמר להו בעי
דדברא למאן בעי דדברא למאן יהבי ליה בעי
דפפנא מארעא אתא לקמיה דרבי אבי אמר להו
מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא תאי
לאביולה קא בעי לתו ואתאי דקאמר דדברא משום
דשמינן טפי למאי נפקא מינה למיתבא ליה ביני
ביני קמשמע לן ואי בעית אימא מאי עם יציאתה
נגמרה עם יציאת רובה נגמרה וכדרבי יוחנן דאמר
רבי יוחנן ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה
מיתרת לאכלה ביום טוב ואיבא דאמרין מאי עם
יציאתה נגמרה עם יציאת רובה נגמרה עם
יציאת כולה אין אכל רובה לא ולאפוקי מדרבי
יוחנן: גופא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים
גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם
היו מעורות בעידן אכורות מאן תנא להא דתנו
רבנן האוכל נבלת עוף טהור מן השליל של ביצים
מן העצמות ומן העידן ומן הכשר שנתלש מן החי
טהור מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ובני מעיין
או שהמהה את החלב וגמעו טמא מאן תנא מן
השליל של ביצים טהור אמר רב יוסף הלא ברבי
יעקב דאי ברבי יעקב האמר אם היו מעורות בעידן
אכורות אבר ליה אבי טמאי דלמא עד כאן לא
קאמר רבי יעקב התם אלא לענין אכורא אבר לענין
טומאה לא ובי תימא לענין טומאה נמי נגזור אפישי
טומאה הוא ואפישי טומאה מדרבנן לא מפשינן
ואיבא דאמרי מאן תנא מן האשכיל של ביצים טמא

einer geschlachteten [Henne]; da kam er vor R. Ami und dieser sagte, der Kauf beruhe auf Irrtum und sei rückgängig zu machen. Selbstredend!? Man könnte glauben, er habe diese zum Essen nötig gehabt, und nur deshalb gelegte verlangt, weil solche reifer sind, demnach sei nur die Differenz herauszuzahlen, so lässt er uns hören. Einst fragte jemand: Wer hat Bruteier, wer hat Bruteier? Da gab man ihm parthenogenetische Eier. Darauf kam er vor R. Ami und dieser sagte, der Kauf beruhe auf Irrtum und sei rückgängig zu machen. Selbstredend!? Man könnte glauben, er habe diese zum Essen nötig gehabt, und nur deshalb Bruteier verlangt, weil solche fetter sind, demnach sei nur die Differenz herauszuzahlen, so lässt er uns hören. Wenn du aber willst, sage ich: unter „es wird mit seinem Hervorkommen fertig" ist zu verstehen, es werde mit dem Hervorkommen der grösseren Hälfte fertig, und zwar bezüglich einer Lehre R. Johanans; R. Johanan sagte nämlich: Wenn das Ei zur grösseren Hälfte am Vorabend des Festtags hervorgekommen und zurückgetreten war, so darf man es am Festtag essen. Manche erklären: Es wird mit seinem Hervorkommen fertig, nämlich nur mit seinem vollständigen Hervorkommen, nicht aber mit dem Hervorkommen der grösseren Hälfte; dies schliesst nämlich die Lehre R. Johanans aus.

Der Text: wenn man eine Henne schlachtet und in dieser fertige Eier findet, so darf man sie mit Milch essen; R. Jâqob sagt: sind sie durch Adern verbunden, so ist es verboten. — ¿Wer ist der Autor folgender Lehre der Rabbanan: Wenn jemand vom Aas eines reinen Vogels oder vom Eierknoten desselben, oder von den Knochen Adern oder dem Fleisch eines lebenden isst, ist nicht unrein; wenn aber vom Eierstock, vom Kropf, von den Därmen, oder wenn er das Fett schmolz und es trinkt, so ist er unrein; — wer lehrt, man sei rein, wenn man vom Eierknoten gegessen hat? R. Joseph erwiderte: Es ist nicht R. Jâqob, denn R. Jâqob sagte ja, sie seien [mit Milch] verboten, wenn sie durch Adern verbunden sind. Abajje sprach zu ihm: Wieso? vielleicht sagt R. Jâqob dies nur bezüglich des Verbots, nicht aber bezüglich der Unreinheit! wolltest du aber sagen, man ordne [nach ihm] auch bezüglich der Unreinheit Verbot an, — dies wäre ja eine Erweiterung der Unreinheit, und auf eine

11. Wörtl. durch Scharren in die Erde entstandene.

Aordnung der Rabbanan erweitern wir die Unreinheit nicht. Manche lesen: Wer lehrt, man sei unrein, wenn man vom Eierstock isst? R. Joseph erwiderte: Das ist R. Jâqob, welcher sagt, sie seien [mit Milch] verboten, wenn sie durch Adern verbunden sind. Abajje sprach zu ihm: Woher, dass unter Eierstock, die Eier zu verstehen sind, die sich im Eierstock befinden, vielleicht ist der Eierstock selbst gemeint; wolltest du einwenden, bezüglich des Eierstocks selbst sei es zu lehren nicht nötig, so lehrt er ja auch bezüglich des Kropfs und der Därme, obgleich auch diese Fleisch sind, da nämlich Leute vorhanden sind, die sie nicht essen, ebenso lehrt er auch bezüglich dessen, da Leute vorhanden sind, die ihn nicht essen.

Die Rabbanan lehrten: Alles, was sich tags begattet, gebiert tags, was sich nachts begattet, gebiert nachts, was sich sowol tags wie auch nachts begattet, gebiert sowol tags wie auch nachts. Alles, was sich tags begattet, gebiert tags, nämlich das Huhn; was sich nachts begattet, gebiert nachts, nämlich die Fledermaus; was sich sowol tags wie auch nachts begattet, gebiert sowol tags wie auch nachts, nämlich der Mensch und Alles, was ihm gleicht. Der Meister sagte: Alles, was sich tags begattet, gebiert tags, nämlich das Huhn; in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — Bezüglich der Lehre des R. Mari b. R. Kahana; R. Mari b. R. Kahana sagte tags das Hühnernest untersucht und kein Ei gefunden, worauf man darin am folgenden Morgen eines findet, so ist es erlaubt. — Man hat ja untersucht!? — Vielleicht hat man nicht gut untersucht, oder vielleicht war es zur grösseren Hälfte hervorgekommen und zurückgetreten und zwar nach der Lehre R. Johanans. — Dem ist ja aber nicht so, R. Jose b. Śâul sagte ja im Namen Rabhs, dass wenn man am Vorabend des Festtags das Hühnernest untersucht und kein Ei gefunden hat, worauf man darin am folgenden Morgen eines findet, es verboten ist!? — Da sind es parthenogenetische. — Demnach könnten es ja auch bei der Lehre R. Maris parthenogenetische sein!? — Wenn ein Hahn bei der [Henne] ist. — Aber auch wenn ein Hahn bei ihr ist, können es ja parthenogenetische sein!? Rabina erwiderte: Wir wissen, dass wo ein Hahn bei ihr ist, sie keine parthenogenetische legt. — Wie weit? R. Gamda erwiderte im Namen Rabhs: So dass sie am Tag seine Stimme hört. R. Mari traf eine nämlich: Hat man am Vorabend des Festtags das Hühnernest untersucht und kein Ei gefunden, worauf man darin am folgenden Morgen eines findet, es ist erlaubt. — Man hat ja untersucht!? — Vielleicht hat man nicht gut untersucht, oder vielleicht war es zur grösseren Hälfte hervorgekommen und zurückgetreten und zwar nach der Lehre R. Johanans. — Dem ist ja aber nicht so, R. Jose b. Śâul sagte ja im Namen Rabhs, dass wenn man am Vorabend des Festtags das Hühnernest untersucht und kein Ei gefunden hat, worauf man darin am folgenden Morgen eines findet, es verboten ist!? — Da sind es parthenogenetische. — Demnach könnten es ja auch bei der Lehre R. Maris parthenogenetische sein!? — Wenn ein Hahn bei der [Henne] ist. — Aber auch wenn ein Hahn bei ihr ist, können es ja parthenogenetische sein!? Rabina erwiderte: Wir wissen, dass wo ein Hahn bei ihr ist, sie keine parthenogenetische legt. — Wie weit? R. Gamda erwiderte im Namen Rabhs: So dass sie am Tag seine Stimme hört. R. Mari traf eine

אמר רב יוסף רבי יעקב היא דאמר אם היו מעורות
בעידן אפורות אמר ליה אביי מבאי דאשכול מהנך
דתליא באשכול דלמא[18] אשכול גופיה וכי תימא אשכול
גופיה מאי למימרא מידי דהוה אקורקבן ובני מעיין
דאף על גב דבשר נינהו כיון דאיכא אינשי[19] דלא
אכלי איצטריך לאשמועינן הכא נמי כיון דאיכא
אינשי[20] דלא אכלי איצטריך לאשמועינן: תנו רבנן Bek. 8a
כל שתשמישו ביום[21] נולד ביום כל שתשמישו בלילה
[22] נולד בלילה כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה[23] נולד
בין ביום ובין בלילה כל שתשמישו ביום[24] נולד ביום
[25] זו תרנגולת כל שתשמישו בלילה[26] נולד בלילה זו
עטלף כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה אדם[27] וכל
דדמי ליה אמר מר כל שתשמישו ביום[28] נולד ביום
[29] זו תרנגולת למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה
דרב כהנא דאמר רב מרי בריה דרב כהנא בדק בקינה
של תרנגולין מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה
ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת[30] והלא בדק
אימר לא בדק יפה יפה[31] אימר יצתה רובה והזרה
[32] הואי זכדרבי יוחנן איני והא אמר רבי יוסי בן
שאול אמר רב בדק בקינה של[33] תרנגולת מערב
יום טוב ולא מצא בה[34] ביצה ולמחר השכים ומצא
בה[35] ביצה אסורה התם בדספנא בארעא אי הכי דרב
מרי[36] נמי אימא ספנא בדאיכא זכר[37] בחדה
בדאיכא זכי נמי אימא בארעא ספנא אמר רבינא
צעירי כל היכא דאיכא זכר לא כספנא בארעא יעד
Col.b כמה אמר רב עמדא[38] בישיבה דרב כל היכא דשמעה
קליה ביומא עבד רב מרי עיברא עד שתין בתי

18 M מאש׳ | 19 M + דאכלי ואינשי | 20 M + דאכלי ואינשי 21 M יולד 22 M זה תרנגול 23 M ואינא אינשי
24 M -זו תר 25 M — דאביולה בי ט אדם והו לא אינא
26 B + ואפילו בדק יפה. M יהלא בדק יפה יפה 27 M
28 M תרנגולין 29 M ביצים לם 30 M ביצים
31 M + בריה דרב כהנא | 32 M וכי אינא | 33 M בריה דרבא כל כמה דשמעה.

ואי איכא נהרא לא עברא ואי איכא מברא עברא
ואי איכא מיצרא לא עברא הוה עיברא ועברא
אמיצרא כמאי אוקימתא "בדספנא מארעא "שאי אירייא
בדק "כי לא בדק נמי כי לא בדק "אימא מאתמל
הואי אי הכי כי בדק נמי "אימא יצתה רובה וחזרה
היא וכדרבי יוחנן דרבי יוחנן לא שביח: "ואמר
רבי יוסי בן שאול אמר "רב האי תימא שחזקא
סכנתא לעלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית:
"מאי טעמייהו דבית שמאי אם כן לכתוב רחמנא Gem.79b
חמין ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמין שאין
חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן
שאור דכתב רחמנא לימה לי למיכתב לך שיעורו של
זה לא בשיעורו של זה "ובית הלל "צריכי דאי כתב
רחמנא שאור "הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל
חמין דאין חמוצו קשה אימא לא "צריכא ואי כתב
רחמנא חמין "משום דראוי לאבילה אבל שאור שאין
ראוי לאבילה אימא לא "צריכא ובית שמאי לית
להו דרבי זירא "דאמר רבי זירא "פתח הכתוב בשאור
וסיים בחמין למיכתב לך זהו שאור וזהו חמין לענין
אבילה כולי עלמא לא פליגי בי פליגי לענין ביעור
בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאבילה ובית
הלל סברי ילפינן ביעור מאבילה אתמר נמי אמר
רבי יוסי בר חנינא "מחלוקת לענין ביעור אבל לענין
אבילה "דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי לא Ex.13.7

M 37 ‖ אפי' הכי + M 36 ‖ להא + M 35 ‖ + M 34
איכא למימר מאתמל דהוי M 38 אימר מאתמל יצ רובה
והזרה הואי ‖ M 39 א"ר יוסי בר' חנינא האי ‖ P 40
רבי ‖ + M 41 שאור בכזית וחמין בכזיתא ‖ + M 42
אי " M 43 קב ל " M 44 ה א + M 45 הוה
אמינא M 46 — אבר רב ‖ M 47 כי פליגי לענ 48
M ד"ה.

Entscheidung bei einer Entfernung von sechzig Häusern". Liegt ein Fluss zwischen ihnen, so geht sie nicht hinüber; ist eine Brücke da, so geht sie hinüber, wenn aber nur ein Steg, so geht sie nicht hinüber. Einst ereignete es sich, dass eine auch über einen Steg hinüberging. Du hast also erklärt, es handle von parthenogenetischen, weshalb nun nur, wo man untersucht hat, dies sollte ja auch der Fall sein, auch wo man nicht untersucht hat!? Wenn man nicht untersucht hat, kann es ja von gestern sein. — Und auch wenn man untersucht hat, — es kann ja zur grösseren Hälfte hervorgekommen und zurückgetreten sein, und zwar nach der Lehre R. Johanans!? — Der Fall R. Johanans ist selten. Ferner sagte R. Jose b. Šaúl im Namen Rabhs: Zerriebener Knoblauch ist gefahrbringend, wenn er aufgedeckt gestanden hat.

Die Schule Šammajs sagt: Sauerteig in Olivengrösse. Was ist der Grund der Schule Šammajs? Der Allbarmherzige sollte ja blos das Gesäuerte nennen, und man würde bezüglich des Sauerteigs einen Schluss gefolgert haben: wenn das Gesäuerte, das nicht sehr sauer ist, bei Olivengrösse [verboten ist], um wieviel mehr der Sauerteig, der sehr sauer ist! wozu nannte der Allbarmherzige den Sauerteig besonders? — um dir zu sagen, das Mass des einen gleiche nicht dem des anderen. — Und die Schule Hillels!? — Beide sind nötig; würde der Allbarmherzige nur den Sauerteig genannt haben, so könnte man sagen, weil er sehr sauer ist, nicht aber das Gesäuerte, das nicht sehr sauer ist; würde der Allbarmherzige nur das Gesäuerte genannt haben, so könnte man sagen, weil es ja geniessbar ist, nicht aber der Sauerteig, der ungeniessbar ist; daher sind beide nötig. — ¿Aber hält denn die Schule Šammajs nicht von dem, was R. Zera gesagt hat; R. Zera sagte nämlich: Der Schriftvers beginnt mit "Sauerteig" und schliesst mit "Gesäuertes"[42], um dir zu sagen, einerlei ob Sauerteig oder Gesäuertes. Bezüglich des Essens streitet niemand, der Streit besteht vielmehr bezüglich des Forträumens: die Schule Šammajs ist der Ansicht, man folgere nicht das Forträumen vom Essen, während die Schule Hillels der Ansicht ist, man folgere das Forträumen vom Essen. Es wurde auch gelehrt: R. Jose b. Hanina sagte: Der Streit besteht nur bezüglich des Forträumens, bezüglich des Essens aber geben Alle zu, dass für beide die Olivengrösse als Mass

42. Der Hahn war 60 Häuser von der Henne entfernt, dennoch erlaubte er das Ei, in der Voraussetzung, eine Begattung habe zwischen beiden stattgefunden. 43. Cf. Ex. 12,19.

gilt. Ebenso wird auch gelehrt: "*Es darf bei dir kein Sauerteig und es darf bei dir kein Gesäuertes zu sehen sein*; hierin besteht der Streit zwischen der Schule Šammajs und der Schule Hillels: die Schule Šammajs sagt: Sauerteig in Olivengrösse, Gesäuertes in Dattelgrösse, die Schule Hillels sagt: Beides in Olivengrösse.

WENN MAN AM FESTTAG EIN WILD ODER EIN GEFLÜGEL SCHLACHTET &. Wenn man schlachtet,» also nur, wenn es bereits geschehen ist, nicht aber von vornherein, wie nun der Schlussfatz: die Schule Hillels sagt, man dürfe nicht schlachten, der erste Tanna ist also der Ansicht, man dürfe wol schlachten!? – Das ist kein Einwand, er meint, man dürfe nicht schlachten und [das Blut] zudecken. Wie nun der Schlussfatz: jedoch geben sie zu, dass wenn man bereits geschlachtet hat, man mit einer Schaufel [Erde] aufgraben und das Blut zudecken darf, der Anfangsatz handelt also nicht von bereits Geschehenem!? Rabba erwiderte: Er meint es folgendermassen: was antworte man dem Schlachtenden, wenn er um Rat fragen kommt? die Schule Šammajs sagt: man antworte ihm: schlachte, grabe [Erde] auf und bedecke [das Blut], die Schule Hillels sagt, man dürfe nicht schlachten, es sei denn, dass man vom Rüsttag her vorrätige Erde hat. R. Joseph erklärte: Er meint es folgendermassen: was antworte man dem Schlachtenden, wenn er um Rat fragen kommt? – die Schule Šammajs sagt, man antworte ihm: gehe, grabe [Erde] auf, schlachte und bedecke [das Blut], die Schule Hillels sagt, man dürfe überhaupt nicht schlachten, es sei denn, dass man vom Rüsttag her vorrätige Erde hat. Abajje sprach zu R. Joseph: Der Meister und Rabba streiten also über die Lehre des R. Zera im Namen Rabhs; R. Zera sagte nämlich im Namen Rabhs: Wer [ein Wild] schlachtet, muss unter und über [das Blut] Erde schütten, denn es heisst: [44]*Er soll das Blut ausschütten und es mit Erde bedecken*; es heisst also nicht "Erde", sondern "in Erde"[45], das lehrt, dass der Schlachtende darüber und darunter Erde thun muss, der Meister hält also von der Lehre R. Zeras, während Rabba von der Lehre R. Zeras nicht hält. Dieser erwiderte: Sowol ich als auch Rabba halten wir beide von der Lehre R. Zeras; unser Streit besteht vielmehr im Folgendem: Rabba ist der Ansicht: nur wenn die untere Erde bereits vorhanden ist, sonst aber nicht, da zu befürchten ist, man könnte sich überlegen und nicht schlachten, während nach mir dies thunlicher ist, denn

יראה לך שאר ולא יראה לך חמין זהו מחלוקת
שבן בית שמאי [49]ובית הלל שבית שמאי אומרים
שאור בכזית וחמין בכבוסתא ובית הלל אומרים זה
וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו': השוחט
דיעבד אין לבתחלה לא [50]אימא סיפא ובית הלל
אומרים לא ישחוט [51]מכלל דתנא קמא כבר ישחוט
[52]הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה [53]קאמר אימא סיפא
ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא
[54]לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט [55]וכא
ליתלך ביצד אומר לו בית שמאי אומרים אומר לו
[56]שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט
אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף
אמר הכי קאמר השוחט שבא להתלך ביצד אומר
לו בית שמאי אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה
ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר
מוכן מבעוד יום אמר ליה אביי לרב יוסף ליטא בר
רבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דאמר רבי זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר [57]ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא [58]ורבה לית ליה דרבי זירא אמר ליה [59]בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא [60]והבא בהא קא מפלגינן [61]רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא מהלך ולא שחט ולדידי אדרבה הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי מישמחת יום טוב:

M 49 לבי | M 50 א ס | M 51+אא כ היה לו עי'מ
M 52+אפי' לכתחלה || M 53—קאמר | M 54 לכתחלה
תוא | B 55 שבא | M 56 + לך | M 57 ומר
M 58 + רב יוסף | M 59 דרבה.

44. Ex. 13,7. 45. Lv. 17,13. 46. בעפר heisst auch in Erde, also zwischen zwei Schichten.

יומדים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר
רבי זריקא אמר רב יהודה והוא שיש לו דקר נעוץ
מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא
Fol.8 בר אשי אמר רב בעפר תיחוח והא קא עביד גומא
Sab. 73b Hg. 10a כדרבי אבא דאמר רבי אבא החופר גומא בשבת
ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר כירה
מוכן הוא: אמר רב יהודה בירה מאן דכר שמה אמר
רבה חבי קאמר ואפר בירה מוכן הוא אמר רב
יהודה אמר רב לא שנו אלא שחוסק מערב יום
טוב אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות
בו ביצה מותר תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה
מוכן הוא לא אמרו אלא שחוסק מערב יום טוב
אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו
ביצה מותר הבנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות
Sab. 50b בו ואמר רב יהודה מבנים אדם מלא קופתו עפר
1 Bk. 2,9 Hul. 79b 83b ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר
זוטרא רבה והוא שייחד לו קרן זוית מיתיבי כוי
אין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסין
את דמו ואי איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיך
לכסייה באפר בירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה
הבא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק אפילו
ודאי נמי לא מבעיא קאמר לא מבעיא ודאי דלא
לישחוט אבל ספק אימא משום שמחת יום טוב
Col.b לישחוט ולא לכסייה קמשמע לן והא מדקתני סיפא
ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל דרישא כדאית

M 63 כדרבא M 62 – א ר M 61 זירא M 60
רבא B 64 א רי. – אפר M 65 לא הוסק מע' ט M 68 דרבא
M 66 –וא ר יהודה אמר רב 1' 67 אמר
M 69 וליכסייה B 70 ¡ לא M 71 אלא ספק משום
M 72 מדקאמר V 73 - דרישא.

wenn man dies nicht erlauben würde, so könnte man um die Festfreude kommen.

Jedoch giebt sie zu, dass man, wenn man bereits geschlachtet hat, [Erde] mit einer Schaufel aufgraben und es zudecken darf. R. Zeriqa sagte im Namen R. Jehudas: Dies nur, wo die Schaufel vom Rüsttag her [in der Erde] steckt. — Man zerreibt ja aber [die Erde]!? — R. Ḥija b. Aši erwiderte in Namen Rabhs: Wenn die Erde locker ist. — Man macht ja aber eine Grube!? — Nach einer Lehre R. Abbas; R. Abba sagte nämlich, man sei frei[47], wenn man am Sabbath eine Grube macht, wo man nur die Erde nötig hat.

Asche vom Herd wird nämlich als Vorhandenes betrachtet. R. Jehuda sprach: Wer spricht hier von einem Herd!? Rabba erwiderte: Er meint es folgendermassen: Asche vom Herd aber wird als Vorhandenes betrachtet. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Dies nur, wo er bereits am Vorabend des Festes geheizt wurde, wurde er aber am Festtag selbst geheizt, so ist sie verboten; wenn man jedoch darin noch ein Ei backen kann, so ist sie erlaubt. Ebenso wird auch gelehrt: Was sie gesagt haben, Asche vom Herd werde als Vorhandenes betrachtet, bezieht sich nur auf den Fall, wo man ihn bereits am Vorabend des Festes geheizt hat, wurde er aber am Festtag selbst geheizt, so ist sie verboten; wenn man jedoch darin noch ein Ei backen kann, so ist sie erlaubt. Hat man Erde in seinen Garten oder seine Ruine gebracht, so darf man mit dieser bedecken. Ferner sagte R. Jehuda: Man darf einen Haufen Erde bringen und sie zu jedem Gebrauch verwenden. Mar-Zuṭra trug im Namen Mar-Zuṭra des Grossen vor: Dies nur, wo man für ihn eine besondere Ecke bestimmt hat. Man wandte ein: Man darf einen Koj[49] nicht am Festtag schlachten, hat man ihn bereits geschlachtet, so darf man das Blut nicht zudecken; sollte man es nun nach der Lehre R. Jehudas zudecken!? — Und auch nach deiner Ansicht, — sollte man es mit Asche vom Herd oder mit Erde, wo die Schaufel bereits in der Erde steckt, zudecken!? — vielmehr, wo man solche nicht hat, ebenso wo man [keinen Haufen] hat. Weshalb hat dies demnach nur bei Zweifelhaftem statt, dies sollte ja auch beim Gewissen statt haben[50]!? — Dies ist selbstverständlich: selbstverständlich darf man was gewiss [Wild] ist, nicht schlachten; man könnte aber glauben, man dürfe wegen der Festfreude das Zweifelhafte schlachten, ohne [das Blut] zuzudecken, so lässt er uns hören. — Wenn er aber im Schlussatz lehrt: hat

47. Cf. Bd I S. 323 N. 2. 48. Cf. Bd. I S. 417 N. 5. 49. Bezüglich des K waltet ein Zweifel ob, ob es Vieh, dessen Blut man nicht bedecke, od. Wild, dessen Blut man bedecke, ist. 50. Die Halakha wird

man ihn bereits geschlachtet, so darf man das Blut nicht zudecken, so ist ja zu entnehmen, es handle, wo man [vorrätige Erde] hat!? Vielmehr, erklärte Rabba, Asche vom Herd gilt für das, was gewiss [Wild] ist, als Vorhandenes, nicht aber für das Zweifelhafte. — Weshalb nicht für das Zweifelhafte, etwa weil man eine Grube macht? — beim Gewissen macht man ja ebenfalls eine Grube!? vielmehr gilt bei diesem der Grund R. Abbas: ebenso sollte ja bei jenem der Grund R. Abbas gelten!? — Vielmehr, beim Zweifelhaften ist es verboten, weil man [die Erde] zerreibt. — Aber sollte man beim Gewissen ebenfalls Verbot anordnen, weil man [die Erde] zerreibt!? — Bei Gewissem: wenn man auch [Erde] zerreibt, — das Gebot verdrängt jedoch das Verbot. — [Den Grundsatz,] das Gebot verdrängt das Verbot, wenden wir ja nur in Fällen an, wo mit der Verübung des Verbots das Gebot ausgeübt wird, wie zum Beispiel die Beschneidung des Aussatzes[51] oder [wollene] Çiçith[52] an einem Linnengewand[53], hier aber übt man ja nicht das Gebot durch die Verübung des Verbots aus!? Das ist kein Einwand, mit dem Zerreiben deckt man es ja zu. Allenfalls beruht ja [die Feier] des Festtags auf einem Gebot und einem Verbot, und das Gebot kann ja nicht Verbot und Gebot verdrängen!? Vielmehr, erklärte Raba, bei der Asche vom Herd, — man denkt wol an das Gewisse, nicht aber an das Zweifelhafte. Raba vertritt hiermit seine Ansicht; Raba sagte nämlich: Hat man Erde geholt, um damit [eventuell] Kot zuzudecken, so darf man damit das Blut eines Geflügels zudecken[54], um damit das Blut eines Geflügels zuzudecken, so darf man damit keinen Kot zudecken. Die Neharbelaénser sagen, selbst wenn man Erde geholt hat, um damit das Blut eines Geflügels zuzudecken, dürfe man damit Kot zudecken. Im Westen sagten sie: Hierüber streiten R. Jose b. Ḥama und R. Zera, nach Anderen, Raba, Sohn des R. Joseph b. Ḥama und R. Zera: einer sagt, für einen Koj, wie für Kot, der andere sagt, für einen Koj, nicht wie für Kot. Es ist anzunehmen, dass Raba es ist, welcher sagt: für einen Koj, wie für Kot; Raba sagte nämlich, hat man Erde geholt, um damit [eventuell] Kot zuzudecken, so dürfe man damit das Blut eines Geflügels zudecken, um damit das Blut eines Geflügels zuzudecken, so dürfe man damit keinen Kot zudecken; schliesse hieraus. Rami b. R. Jeba

ליה עפרנן אלא אמר רבה אפר בירה מוכן הוא
ואין מוכן לכפן מאי טעמא לא דקא עביד
נומא ודאי נמי קא עביד נומא אלא כדרבי אבא
חבא נמי כדרבי אבא אלא כפן מאי טעמא דקא
עביד כתישה ודאי נמי נזוזי מישום כתישה ודאי
כי קא עביד כתישה אתי עשה ודחי את לא תעשה
איבר דאמרינן אתי עשה ודחי את לא תעשה בגין
מילה בצרעת אי נמי סדין בציצית דבעידנא דקא
מעקר ראי קא מוקים לעשה חבא בעידנא דקא
מעקר ראי לא מוקים עשה הא לא קשיא דבחדי
דכתיש קא מכסי כוך כוך יים טוב עשה ולא העשה
הוא ואין עשה דוחה את לא העשה ועשה אלא
אמר רבא אפר בירה דעתו לודאי ואין דעתו לכפן
ואדא רבא למעמיה דאמר רבא הכנים עפר לכסות
בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור
לכסות בו צואה נהרבלאי אמרי אפילו הכנים עפר
לכסות בו דם צפור מותר לכסות בו צואה אמרי
במערבא פליגי בה רבי יוסי בר חמא ורבי זירא
ואמרי לה רבא בריה דרב יוסף בר חמא ורבי זירא
חד אמר בוי הרי הוא בצואה וחד אמר בוי אינו
בצואה תסתיים דרבא הוא דאמר בוי הרי הוא
בצואה דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה
מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות
בו צואה תסתיים רמי בריה דרב יוסף אמר בוי

M 74 דלמא קא | B 75 דלמא עביד. M + לא | 76
M נגזוז...מבי | M 77 דאתי | M 78 כגון בציאים בציע
M 79 מיתעקר ראי קא מוקי עשה | M 80 חבא...עשה
M 81 ראי – אלא | M 82 אידאי יא ד אכפך | M 83 יוסי
M 84 ואמרי...זירא | M 85 צואה...צפור | M 86 אויא.

ja nach der Schule H.s entschieden, nach der es auch bei einem Wild verboten ist. 51. Cf. Bd. I S. 646 NN. 2,3 52. Quasten (vulgo Schaufäden) cf. Num. 15,38 ff. 53. Cf. Dt. 22,11 u. Bd. I S. 266 54. Der Fall hängt von einer Eventualität ab, während man über den 2 vorher bestimmten [illegible]

חייני טעמא דלא מכסינן גזירה משום התרת חלבו
אי הכי אפילו בחול נמי בחול אמרי לנקר הצרו
הוא צריך שחט באשפה מאי איבא למימר בא לימלך
מאי איבא למימר אלא בחול מספקא אמרי ליה רבנן
זיל טרח וכבי ביום טוב אי מספקא מי אמרי ליה
זיל טרח וכבי תני רבי זירא לא בי בלבד אמרו
אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דבן זה
בזה אסור לכמותו ביום טוב אמר רבי יוסי בר
יאסיניאה לא שנו אלא שאין יכול לכמותו בדקירה
אחת אבל יכול לכמותו בדקירה אחת ביותר פשיטא
מהו דתימא נעזר דקירה אחת אטו שתי דקירות
קמשמע לן אמר רבא שחט צפור מערב יום טוב
אין מכסין אותו ביום טוב נגלל עיסה מערב יום Fol.9
טוב מפריש מצנה הלתה ביום טוב אבוה דשמואל
אמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב אין מפריש
מצנה חלתה ביום טוב ליבא פליגא דשמואל אדאבוה
דשמואל דאמר שמואל חלת הוצה לארץ אוכל ותולך Bek. 27a
ואחר כך מפריש אמר רבא מי לא מידה שמואל
שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים:

[iii,1] תנ שבאי אומרים אין מולכין את הכולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וביה הלל מתירין:

גמרא. אמר רב חנן בר אבי מחלוקת בשעת הרבים דבית שבאי סברי תהואה אוכר להטיה וגזו היא צריך ובית הלל סברי שוכבי מוכיח עליו אבל

erklärte: Beim Zudecken des Kojbluts wurde deshalb Verbot angeordnet, weil man zur Gestattung seines Talgs veranlasst werden könnte[55]. Demnach sollte dies auch am Wochentag der Fall sein!? Am Wochentag kann man annehmen, man wolle im Hof graben. Wie ist es aber zu erklären, wenn man ihn auf dem Müllhaufen schlachtet!? wie ist es zu erklären, wenn man um Rat frägt!? — Vielmehr, [der Betreffende denkt:] am Wochentag sagen die Rabbanan auch bei Zweifelhaftem, man bemühe sich und decke [das Blut] zu, würden sie aber am Festtag bei Zweifelhaftem gesagt haben, man bemühe sich und decke es zu!? R. Zera lehrte: Nicht nur bezüglich eines Koj sagten sie es, sondern, auch wenn man ein Vieh, ein Wild und ein Geflügel geschlachtet, und das Blut sich zusammengemischt hat, dürfe man es am Festtag nicht zudecken. R. Jose b. Jasinjah sagte: Dies nur, wenn man es mit einem Wurf nicht zudecken kann, wenn man es aber mit einem Wurf zudecken kann, so ist es erlaubt. Selbstredend!? — Man könnte glauben, man ordne auch bei einem Wurf Verbot an, mit Rücksicht auf zwei Würfe, so lässt er uns hören. Raba sagte: Hat man ein Geflügel am Vorabend des Festes geschlachtet, so darf man [das Blut] nicht am Festtag zudecken; hat man Teig am Vorabend des Festes bereitet, so darf man die Teighebe[56] am Festtag absondern. Der Vater Šemuéls sagt, wenn man Teig am Vorabend des Festes bereitet hat, dürfe man die Teighebe am Festtag nicht absondern. — Šemuél streitet also gegen seinen Vater; Šemuél sagte nämlich, dass man von nichtpalästinensischem Teig zunächst essen und die Teighebe zurücklassen darf[57]. Raba erwiderte: Giebt etwa Šemuél nicht zu, dass sobald man sie als solche bestimmt hat, sie für den Laien verboten ist!?

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE DIE LEITER NICHT VON EINEM TAUBENSCHLAG ZUM ANDEREN TRAGEN, WOL ABER VON EINER LUKE NACH DER ANDEREN NEIGEN; DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT DIES.

GEMARA. R. Hanan b. Ami sagte: Der Streit besteht nur, wo sie sich auf öffentlichem Gebiet befinden, die Schule Šammajs ist der Ansicht: wer [das Tragen der Leiter] sieht, kann glauben, man wolle das Dach vertünchen, während die Schule Hillels der Ansicht ist, dagegen zeuge der Taubenschlag; befinden sie sich aber in

55. Man würde annehmen, es sei ein Wild. 56. Cf. Num 15,20 u. Bd. I S. 300 Z. 5 u. 57. Bei nicht palästinensischen Früchten ist die T. nur rabbanitisches Gesetz, da Genussbarkeit hängt also von deren Absonderung nicht ab, demnach müsste dies ja auch am F. erlaubt sein.

M 87 אפי B 88 אי נמי M 89 בפוקא בי ב
B 90 - רבנן M 91 חייא M 92 יאסיין B 93
רבה. V רב M 94 אפי...י ב.

privatem Gebiet, so geben Alle zu, dass es erlaubt ist. — Dem ist ja aber nicht so: R. Jehuda sagte ja im Namen Rabhs: Alles, was die Weisen des Anscheins wegen verboten haben, ist sogar Zimmer hinter Zimmer verboten!? — Hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Man breite sie[58] vor der Sonne aus, nicht aber in Gegenwart des Publikums; R. Eleâzar und R. Šimôn verbieten dies. Manche lesen: R. Ḥanan b. Ami sagte: Der Streit besteht nur, wo sie sich in privatem Gebiet befinden, die Schule Šammajs hält nämlich von [der Lehre des] R. Jehuda im Namen Rabhs, während die Schule Hillels von dieser nicht hält; befinden sie sich aber auf öffentlichem Gebiet, so geben Alle zu, dass es verboten ist. — Rabh ist also der Ansicht der Schule Šammajs!? — Hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Man breite sie vor der Sonne aus, nicht aber in Gegenwart des Publikums; R. Eleâzar und R. Šimôn verbieten dies. — Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels stimmen beide überein, dass man die Leiter von einem Taubenschlag zum anderen bringen darf; ihr Streit besteht vielmehr

ברשות היחיד דברי הכל מיתר איני יהא אסור רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנאי היא דתניא שיטתן בחמה אבל לא כנגד העם רבי אלעזר ורבי שמעון אוסרין איבא דאמרי אמר רב הנן בר אבי מחלוקת ברשות היחיד דבית שמאי אית להו דרב יהודה אמר רב ובית הלל לית להו דרב יהודה אמר רב אבל ברשות הרבים דברי הכל אסור לימא רב דאמר כבית שמאי תנאי היא דתניא שיטתן בחמה אבר לא כנגד העם רבי אלעזר ורבי שמעון אוסרין מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל שמוליכין את הכוים משובך לשובך לא נחלקו אלא להחזיר שבית שמאי אומרים אין מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין אמר רבי יהודה בבה דברים אמורים בכוליא של שובך אבל בכולם של עליה דברי הכל אסור רבי דוסא אומר מטהו מחלון לחלון אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדדין בו בני רבי חייא נפוק לקרייתא בי אתו אמר להו אבוהון כולם מעשה בא לידכם אמרו לו כולם בא לידינו והתנינהו אמר להם צאו ואמרו מה שהתרתם אינהו סבור מדקא אמר רבי יהודה בכוים של עליה הוא פליגי מכלל דתנא קמא כבר פליגי ולא היא רבי יהודה טעמיה דתנא קמא קא מפרש טעמא מדקתני מוליכין את הכולם משובך לשובך אי ברקא דעתך בכולם של עליה פליגי האי מוליכין את הכולם משובך

Sab. 64b 146b Az. 12a

Sab. 65a 146b

Col. b Sec. 1

Mid. 2a

B 95 אסרו M 96 — אף M 97 אסרו M 98
M 99 לקמיה דאבוהון אמר להון | M 1 + בכולם עליה ||
M 2 + ואינהו עבור כת"ק | M 3 + הוא ד.

bezüglich des Zurückbringens: die Schule Šammajs sagt, man dürfe sie nicht zurückbringen, während die Schule Hillels sagt, man dürfe sie auch zurückbringen. R. Jehuda sprach: Diese Worte gelten nur von einer Taubenschlagleiter, bezüglich einer Dachleiter geben aber Alle zu, dass es verboten ist. R. Dosa sagt, man dürfe sie von einer Luke nach der anderen neigen; manche sagen im Namen R. Dosas, man dürfe sie auch heranrücken. Die Söhne R. Ḥijas gingen nach den Dörfern hinaus, als sie zurückkamen, fragte sie ihr Vater: Wurde euch irgend eine Anliegenheit vorgebracht? jene erwiderten: Eine [Anliegenheit bezüglich einer] Leiter wurde uns vorgebracht, und wir haben es erlaubt. Darauf sprach dieser zu ihnen: Gehet, verbietet, was ihr erlaubt habt. Jene folgerten nämlich: da R. Jehuda sagt, dass sie bezüglich einer Dachleiter nicht streiten, so ist ja zu entnehmen, dass sie nach der Ansicht des ersten Tanna wol streiten; das ist aber nichts, R. Jehuda erklärt nur den Grund des ersten Tanna. — Wieso? — Er lehrt ja: man bringe die Leiter von einem Taubenschlag zum anderen; wenn du nun sagen wirst, sie streiten bezüglich einer Dachleiter, wieso heisst es nun, man bringe die Leiter von einem Taubenschlag zum anderen, es müsste ja heissen, man bringe

58. Nassgewordene Gewänder, am Šabbath.

לשוכך מוליכין את הסולם לשוכך מבעי ליה אלא
לאו הכי קאמר של שוכך אין של עליה לא ואידך
מי קתני סולם של שוכך משוכך לשוכך קתני ואפילו
לכמה שיובכון איבא דאמרי אמרו לו הטוי סולם
של עליה בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואמרו
מה שהתרתם אינהו סבור מאי דקא אסר תנא קמא
קא שרי רבי דוסא ולא היא מאי דקא שרי תנא
קמא קא אסר רבי דוסא: אבל מטהי מחלון לחלון
וכו׳: אלמא גבי שמחת יום טוב בית שמאי לחומרא
Bec. 2ª ובית הלל לקולא ורמינהי השוחט היה ועוף ביום
טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויבסה ובית
הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר
Bez. 17 b 19b מוכן מבעוד יום אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה
Pes. 99 b
Pes. 49 b ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי בית שמאי התם
Ber. 34 b 10 אלא חיובא דאיכא דקר נעוין אבל חיובא דליבא דקר
נעוין לא ואי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא
אלא דשובכו מזיבה עליו אבל התם לא אלא אי
Ber. 10 a קשיא הא קשיא בית שמאי אומרים לא ישחוט אלא
אם כן נענע מבעוד יום ובית הלל אומרים עומד
ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת יום טוב
בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא ורמינהי השוחט
חיה ועוף ביום טוב אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה
ממאי דלמא עד כאן לא היא אלא דאמרי בית שמאי אלא
Fol. 10 חיובא דאיכא דקר נעוין אבל חיובא דליבא דקר
נעוין לא אי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא
אלא ביון דמוקצה הוא בעובד ואומר זה וזה אני

M 4 — לאו M 5 ואינהו אמרו לך מי קתני מוליכין את הסולם M 6 ומאי משוכך לשובך אחד לכמה M 7
אל׳ M 8 — של עלי׳ M 9 אמר...שהתרתם M 10
וא M 11 אלמא ב ש לקולא וב ה לחומרא M 12
היכא M 13 אי M 14 בש א יחפ בד ויכסה וכו
M 15 מנאי דלמא ע כ לא קאמ ב ש התם אלא
אלא היכא כיון M 17 זו ז אני נוטל.

die Leiter an einen Taubenschlag!? wahrscheinlich ist es folgendermassen gemeint: nur die Taubenschlagleiter, nicht aber die Dachleiter. Und jene!? Heisst es etwa Taubenschlagleiter? es heisst ja nur von einem Taubenschlag zum anderen, nämlich zu mehreren anderen Taubenschlägen. Manche lesen: |Die Anliegenheit bezüglich| des Neigens einer Dachleiter wurde uns vorgebracht, und wir haben es erlaubt. Darauf sprach dieser: Gehet, verbietet, was ihr erlaubt habt. Jene folgerten nämlich: was der erste Tanna verbietet, erlaube R. Dosa; das ist aber nichts, vielmehr verbietet R. Dosa, was nach dem ersten Tanna erlaubt ist.

Wol aber von einer Luke nach der anderen neigen &. Hieraus, dass bezüglich der Festfreude die Schule Šammajs erschwerender Ansicht und die Schule Hillels erleichternder Ansicht ist, ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn man am Festtag ein Wild oder ein Geflügel schlachtet, so soll man, wie die Schule Šammajs sagt, mit einer Schaufel |Erde| aufgraben und |das Blut| zudecken; die Schule Hillels sagt, man dürfe nicht schlachten, es sei denn, dass man vom Rüsttag her vorrätige Erde hat. R. Johanan erwiderte: Man kehre die Lehre um. Wozu, vielleicht ist die Schule Šammajs nur da dieser Ansicht, wo eine |in der Erde| steckende Schaufel bereits vorhanden ist, nicht aber, wo eine bereits |in der Erde| steckende Schaufel nicht vorhanden ist; oder auch, die Schule Hillels ist nur dort dieser Ansicht, wo ja der Taubenschlag darauf hinweist, da aber nicht!? Wenn man aber auf einen Widerspruch hinweisen will, ist es folgender: die Schule Šammajs sagt: man dürfe |von den jungen Tauben| nur dann nehmen, wenn man sie bereits am Rüsttag befühlt hatte; die Schule Hillels sagt, man spreche |vorher| blos: Diese oder jene werde ich holen.' Hieraus, dass bezüglich der Festfreude die Schule Šammajs erschwerender Ansicht und die Schule Hillels erleichternder Ansicht ist, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn man am Festtag ein Wild oder ein Geflügel schlachtet |&.| R. Johanan erwiderte: Man kehre die Lehre um. — Wozu, vielleicht ist die Schule Šammajs nur da dieser Ansicht, wo eine |in der Erde| steckende Schaufel bereits vorhanden ist, nicht aber, wo eine bereits |in der Erde| steckende Schaufel nicht vorhanden ist; oder auch, die Schule Hillels ist nur dort dieser Ansicht, wo es sich ja um das |rabbanitische

נוטל כני אבר התם לא אלא אי קשיא הא קשיא Sab.123a
בית שמאי אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו Beç.11a
בשר ובית הלל מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב
בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא ורמינהי
השוחט חיה ועוף בית שמאי וכו' אמר רבי יוחנן
מוחלפת השיטה ממאי דלמא[18] לא היא עד כאן לא
קאמרי בית שמאי התם אלא[19] היכא דאיכא דקר
נעיץ אבל היכא דליכא דקר נעיץ לא אי נמי עד
כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא[20] דאיכא תירת
כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ib.
בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני
הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן[21] יש עליו כזית בשר
ובית הלל מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב בית
שמאי לחומרא ובית הלל לקולא ורמינהי השוחט
חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן ביחידה vgl. Beç. 9b
השיטה ממאי דלמא[18] לא היא עד כאן לא קאמרי
בית שמאי התם אלא[19] היכא דאיכא דקר נעיץ אבל
היכא דליכא דקר נעיץ לא אי נמי עד כאן לא
קאמרי בית הלל התם אלא[20] דחזי למזנא עליה אבל ib.11b
התם לא אלא אי קשיא הא קשיא בית שבאי
אומרים אין מסלקין את התריסין ביום טוב ובית
הלל מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יום טוב
בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא ורמינהי השוחט
חיה ועוף ביום טוב[22] בשלמא בית שמאי אבית שמאי לא
קשיא התם דאיכא דקר נעיץ[23] הכא ליכא דקר נעיץ

M 18 ל ה M 19 — משום M 20 חיה עמו בשר
B 21 + וכו׳. M + אר״י מוח׳ השטה ממאי דלמא ע״כ לא קאמ׳ ב״ש התם אלא דאיכא דקר נעיץ אבל היכא דליכא ד׳ נ׳ ר׳ א
M 22 אבל היכא דליכא ד״נ לא אלא.

Verbot des| Abgesonderten handelt, daher genügt es, wenn man nur spricht: Diese oder jene werde ich holen, da aber nicht!? Wenn man aber auf einen Widerspruch hinweisen will, so ist es folgender: die Schule Šammajs sagt, man dürfe keine Reibeplatte nehmen, um auf dieser Fleisch zu zerhacken; die Schule Hillels erlaubt dies. Hieraus, dass bezüglich der Festfreude die Schule Šammajs erschwerender Ansicht und die Schule Hillels erleichternder Ansicht ist, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn man am Festtag ein Wild oder ein Geflügel schlachtet &. R. Johanan erwiderte: Man kehre die Lehre um. — Wozu, vielleicht ist die Schule Šammajs nur da dieser Ansicht, wo eine |in der Erde| steckende Schaufel bereits vorhanden ist, nicht aber, wo eine bereits |in der Erde| steckende Schaufel nicht vorhanden ist; oder auch, vielleicht ist die Schule Hillels nur dort dieser Ansicht, wo ja der Gegenstand ein Gerät ist, da aber nicht!? Wenn man aber auf einen Widerspruch hinweisen will, ist es folgender: die Schule Šammajs sagt, man dürfe das |am Fest abgezogene| Fell nicht zum Darauftreten hinlegen, auch nicht aufheben, es sei denn, dass daran ein olivengrosses Stück Fleisch haftet; die Schule Hillels erlaubt dies. Hieraus, dass bezüglich der Festfreude die Schule Šammajs erschwerender Ansicht und die Schule Hillels erleichternder Ansicht ist, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn man am Festtag ein Wild oder ein Geflügel schlachtet &. R. Johanan erwiderte: Man kehre die Lehre um. — Wozu, vielleicht ist die Schule Šammajs nur da dieser Ansicht, wo eine bereits |in der Erde| steckende Schaufel vorhanden ist, nicht aber, wo eine bereits |in der Erde| steckende Schaufel nicht vorhanden ist; oder auch, die Schule Hillels ist nur dort dieser Ansicht, da man darauf sitzen kann, da aber nicht!? Wenn man aber auf einen Widerspruch hinweisen will, ist es folgender: die Schule Šammajs sagt, man dürfe am Festtag die Schalter |der Krämerbuden| nicht aufschlagen; die Schule Hillels erlaubt sogar das Schliessen. Hieraus, dass bezüglich der Festfreude die Schule Šammajs erschwerender Ansicht und die Schule Hillels erleichternder Ansicht ist, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn man am Festtag ein Wild oder ein Geflügel schlachtet |&.| Allerdings befindet sich die Schule Šammajs nicht mit sich selbst in Widerspruch, denn da ist ja eine bereits |in der Erde| steckende Schaufel vorhanden, dort aber ist |die Begründung von der bereits in der Erde| steckenden Schaufel nicht vorhanden, aber die Schule Hillels befindet sich ja mit sich

אלא בית הלל אבית חלל קשיא אמר רבי יוחנן מיתלפת
Sab 102a השיבה אי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא
E. 35a Ba. 19a אלא משום דאין בנין בכלים ואין כתיקה בכלים
אבל התם לא׃

[iii,2] Bez. 9a
Hor. 14a
ת שמאי אומרים לא ישל אלא אם כן נענע
מבעוד יום ובית הלל אומרים עמד ואומר
מה יהה אני עושה׃

גמרא אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה
ראשונה דבית שמאי סברי גזרינן דלמא אתי לאפלוגי
ובית הלל סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי
הכל בעומד ואומר מה יהה אני עושה מגיא ובית הלל
למה לית להו מיומר מה יהה אני עושה מבאן אני
עושה למחר ובי תימא בית הלל היינו בבריכה
Er. 68a ותנן התם בבית יהי פתחים הרבה בזון מטמאים
Beq. 37a Ahil. 3. נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן מהורין השב
יהציציאי באחד מהן או בחמין שיש בו ארבעה על
ארבעה מצית עד כי הפתחים כולן בית שמאי
אומרים הוא שהשב יהציציאי עד שלא יבוית חמת
בבית הלל אומרים אף משיבוית חמת הא אתמר עלה
אמר רבה לטהר את הפתחים מבאן ולהבא ובן אמר
Beq. 37b רבי אושעיא לטהר את הפתחים מבאן ולהבא
מבאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם
למפרע ולהבא היינו טעמא דלמא מטלטל ושבוק
מטלטל ישבוק ליה מידי דלא חזי ליה ולהא
אמרת בעומד ואומר מה יהה אני עושה מגיא הני
Col.b מילי מעיקר יום טוב אבל ביום טוב אסור דזמנין

M 24 עיבור M 23 אי...התם לא. V דלמא לא הוא עד
M 28 כל — M 27 מפני + M 26 מגיא — M 25
M 31 רבינא M 30 על פי שישבב M 29 עדיי
רב השיעיא M 32 ומעמיד מטלטל ישקול מטי ושב
יהיב. P 35 לא M 34 רב ה M 33

selbst in einem Widerspruch!? R. Johanan erwiderte: Man kehre die Lehre um; oder auch, die Schule Hillels ist nur dort dieser Ansicht, da es bei Geräten weder Bauen noch Niederreissen[59] giebt, da aber nicht.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DARF [VON DEN JUNGEN TAUBEN] NUR DANN NEHMEN, WENN MAN SIE BEREITS AM RÜSTTAG BEFÜHLT HATTE; DIE SCHULE HILLELS SAGT, MAN SPRECHE VORHER NUR: DIESE ODER JENE WERDE ICH HOLEN.

GEMARA. R. Hanan b. Ami sagte: Der Streit besteht nur bezüglich der ersten Brut; die Schule Šammajs ist der Ansicht, man ordne Verbot an, da man [vom Schlachten] abkommen könnte, während die Schule Hillels der Ansicht ist, man ordne kein Verbot an, bezüglich der zweiten Brut geben aber Alle zu, es genüge, wenn man [vorher] spricht: Diese oder jene werde ich holen. ¿Wozu braucht man nach der Schule Hillels zu sprechen: Diese oder jene werde ich holen, sollte man sprechen: Aus diesem werde ich morgen holen. Wolltest du einwenden, die Schule Hillels halte von der ideellen Absonderung nicht, so wird ja gelehrt: Befindet sich ein Leichnam in einer Stube, die mehrere Thüren hat, so ist [der Hohlraum] aller Thüren unrein, wurde eine derselben später geöffnet, so ist diese unrein, alle übrigen sind aber rein; hat man bestimmt, ihn durch eine derselben oder durch ein vier auf vier [Handbreiten] grosses Fenster hinauszubringen, so beschützen diese alle übrigen Thüren. Die Schule Šammajs sagt: dies nur, wenn man es noch bevor der Betreffende gestorben war, bestimmt hat; die Schule Hillels sagt: selbst nachdem er schon gestorben war. — Hierüber wurde ja gelehrt: Rabba sagte, nur die Geräte, die nach der Bestimmung hineinkommen, sind rein. Ebenso sagte auch R. Ošâja, nur die Geräte, die nach der Bestimmung hineinkommen, sind rein; also nur nach der Bestimmung, rückwirkend aber nicht. Raba erklärte: Thatsächlich auch rückwirkend[60], hier aber gilt folgender Grund: man könnte eine anfassen und sie wieder loslassen, eine anfassen und sie wieder loslassen, somit würde man nicht zur Verwendung gelangende Gegenstände angefasst haben. — Du sagst ja aber, es genüge, wenn man nur spricht: Diese oder jene werde ich holen!? — Dies nur, wenn man bereits am Rüsttag [ausgesucht] hat, am Festtag selbst ist es aber verboten, da

59. Aufschlagen und schliessen des Schalters wird als Niederreissen bezw. Bauen betrachtet; s. o. — 60. Cf. Num. 19,14 ff. — 61. Die Schule Hillels hält also von der ideellen Absonderung

oftmals die man für fett gehalten hat, mager findet, oder die man für mager gehalten hat, fett findet, somit würde man nicht zur Verwendung gelangende Gegenstände angefasst haben; und oftmals könnte man sie sämtlich mager finden und loslassen, und man würde um seine Festfreude kommen.

[iv] WAT MAN SCHWARZE|TAUBEN|BESTIMMT UND WEISSE GEFUNDEN, WEISSE, UND SCHWARZE GEFUNDEN, ODER ZWEI BESTIMMT UND DREI GEFUNDEN, SO SIND SIE VERBOTEN; DREI BESTIMMT UND ZWEI GEFUNDEN, SO SIND SIE ERLAUBT. HAT MAN DIE IM NEST BESTIMMT UND WELCHE VOR DEM NEST GEFUNDEN, SO SIND SIE VERBOTEN; SIND ABER KEINE ANDEREN ALS DIESE VORHANDEN, SO SIND SIE ERLAUBT.

GEMARA. Selbstredend!? Rabba erwiderte: Hier handelt es, wo man schwarze und weisse bestimmt, und am folgenden Morgen die schwarzen im Nest der weissen und die weissen im Nest der schwarzen gefunden hat; man könnte glauben, sie seien dieselben und hätten nur |das Nest| gewechselt, so lässt er uns hören, |man sage:| jene sind fort und diese sind andere. — Dies wäre also eine Stütze für R. Hanina; R. Hanina sagte nämlich: Bei Mehrheit und Naheliegendem richte man sich nach der Mehrheit[62]. — Wie Abajje |an anderer Stelle| erklärt hat: es handle, wo sich |vor dem Taubenschlag| ein Brett befindet[63], ebenso handelt es auch hier, wo sich da ein Brett befindet.

ZWEI BESTIMMT UND DREI GEFUNDEN, SO SIND SIE VERBOTEN. Wie du willst: sind es andere, so sind es ja andere, sind es dieselben, so ist ja eine fremde unter ihnen.

DREI BESTIMMT UND ZWEI GEFUNDEN, SO SIND SIE ERLAUBT. Aus welchem Grund? — Diese sind dieselben, nur ist eine fortgeflogen. Unsere Mišnah vertritt also die Ansicht Rabbis und nicht die der Rabbanan; es wird nämlich gelehrt: Hat man eine Mine[64] |vom zweiten Zehnt| hingelegt und zwei (hundert) gefunden, so besteht |dieses Geld| aus Profanem und zweitem Zehnt — Worte Rabbis; die Weisen sagen, das Ganze sei Profanes; hat man zwei (hundert) hingelegt und eine gefunden, so ist eine Mine zurückgeblieben und die andere fortgenommen worden — Worte Rabbis;

62. Naheliegend ist es, dass die Tauben dieselben sind und nur ihre Nester gewechselt haben, dagegen bilden die fremden T.n, dh. die nicht bestimmten, die Mehrheit, und der talm. Grundsatz lautet: Das Abgesonderte entstammt der Mehrheit. 63. Wo fremde Tauben zufliegen, somit ist es auch naheliegend, dass sobald die im Schlag befindlichen ihr Nest verlassen, diese ihren Platz einnehmen. 64. Die M. hat 100 Denare.

חורין אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות ילמה לי לשנויי עלה שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות והא אתמר עלה דהתם דרבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר בשני ביסן מחלוקת אבל בביס אחד דברי הכל חולין וחד אמר בביס אחד מחלוקת אבל בשני ביסן דברי הכל מנה מונה ומנה ביטל בשתא רמאן דאמר בשני ביסן מחלוקת היינו דאיצטריך לשנויי הכא שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות אלא למאן דאמר בביס אחד מחלוקת אבל בשני ביסן דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל חשתא רמה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני ביסן הא פיכי אמר רב אשי הכא בגוזלות מקושרים ביביסים מקושרים עסקינן גוזלות מנתחי אהדדי ביסן לא מנתחי אהדדי ורבי אמר לך ביסן נמי זמנין דמתעכל קטרייהו בתוך הקן ומצא לפני הקן אכורין ויבא מכייץ ליה לרבי הנינא דאמר רבי הנינא רוב זקיפים הלך אחר הרוב אמר אביי בדקו רבא אמר בשני קנין זו רבעיתה מזו עסקינן ולא מבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה דאכורין דאמרינן הנך אזלו ליעלמא והנך אשתרבובי אשתרבוב ונחות אלא אפילו זמן בעליונה ולא זמן בתחתונה ובא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה הנך נמי אכורין דאמרינן הנך אזלו ליעלמא יהנך בריוכי בריך ושלוקו; ואם

die Weisen sagen, das Ganze sei Profanes. Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht der Rabbanan, denn hierüber wird ja gelehrt: R. Johanan und R. Eleâzar erklärten beide: anders ist es bei jungen Tauben, deren Art es ist herumzuhüpfen. — ¿Es wurde ja aber gelehrt, dass bezüglich jener Lehre R. Johanan und R. Eleâzar [streiten]: einer sagt, der Streit bestehe bezüglich zweier Geldbeutel, während bei einem Alle zugeben, es sei Profanes, der andere sagt, der Streit bestehe bezüglich eines Geldbeutels, während bei zwei Alle zugeben, eine Mine sei liegen geblieben und die andere fortgenommen worden. Einleuchtend ist es nun nach demjenigen, welcher sagt, der Streit bestehe bezüglich zweier Geldbeutel, dass hier erklärt werden muss: anders ist es bei jungen Tauben, deren Art es ist herumzuhüpfen; wozu ist aber diese Erklärung nach demjenigen nötig, welcher sagt, der Streit bestehe bezüglich eines Geldbeutels, während bei zwei Alle zugeben, einer sei liegen geblieben und der andere sei fortgenommen worden, — du sagst ja, dass sie bezüglich zweier überhaupt nicht streiten!? R. Aši erklärte: Es handelt von zusammengebundenen jungen Tauben und zusammengebundenen Geldbeuteln; junge Tauben reissen sich von einander los, während Geldbeutel sich von einander nicht losreissen. — Und Rabbi!? — Er kann dir erwidern: auch bei Geldbeuteln kommt es vor, dass sich der Knoten löst.

Hat man die im Nest bestimmt und welche vor dem Nest gefunden, so sind sie verboten. Dies wäre also eine Stütze für R. Hanina; R. Hanina sagte nämlich: Bei Mehrheit und Naheliegendem richte man sich nach der Mehrheit. Abajje erwiderte: Hier handelt es, wo [vor dem Taubenschlag] ein Brett vorhanden ist. Raba erwiderte: Hier handelt es, wo zwei Nester, eines über dem anderen, vorhanden sind: wenn man die im unteren Nest bestimmt und die im oberen nicht bestimmt hat und welche [vor] dem unteren gefunden und in den oberen keine gefunden hat, so sind sie gewiss verboten, wir nehmen nämlich an, dass jene fortgeflogen und diese heruntergehüpft sind, aber selbst wenn man die im oberen Nest bestimmt und die im unteren nicht bestimmt hat, und man welche [vor] dem oberen gefunden, im unteren aber keine gefunden hat, sind sie verboten, wir nehmen nämlich an, dass jene fortgeflogen und diese heraufgeflattert sind.

Sind dort aber keine anderen vorhanden, so sind sie erlaubt. In welchem

M 45 רבאן הנשר הכר נשר M 46 ר ר לשנוי הכא שאני M 47 שאני...לדדות M 48 והכא כשני ביסן דמיא M 49 דבעית מינה ומנה מוטל השתא ביסן שאין עשויין לדדות לב ש אמרת מנה מונח ומנה מוטל גוזלות תעשויין לדדות לב ש M 50 מנתקו מהדדי M 51 קאמר ל מ הודאי M 52 ובא M 53 תנך.

Fall? wollte man sagen, wo sie fliegen können, so kann man ja annehmen, dass jene fortgeflogen und diese andere sind, wenn aber, wo sie nur hüpfen können, so ist ja, wenn ein anderes Nest in der Nähe von fünfzig Ellen vorhanden ist, anzunehmen, es seien welche herangehüpft, und wenn kein anderes Nest in der Nähe von fünfzig Ellen vorhanden ist, so sind sie ja selbstredend erlaubt, R. Ûqaba b. Hama sagte ja: Alles, was hüpfen kann, hüpft nicht weiter als fünfzig Ellen!? — Thatsächlich, wo ein Nest innerhalb fünfzig Ellen vorhanden ist, und zwar, wenn sie sich [an den Seiten eines] Winkels befinden; man könnte glauben, sie seien herangehüpft, so lässt er uns hören, dass sie es nur thun, wenn sie das Nest sehen, nicht aber, wenn sie es nicht sehen.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE KEINE REIBEPLATTE NEHMEN, UM DARAUF FLEISCH ZU ZERHACKEN; DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT DIES. DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE DAS [AM FESTTAG ABGEZOGENE] FELL NICHT ZUM DARAUFTRETEN HINLEGEN, AUCH NICHT AUFHEBEN, ES SEI DENN, DASS AN DEMSELBEN EIN OLIVENGROSSES STÜCK FLEISCH HAFTET; DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT DIES.

GEMARA. Es wird gelehrt: Darin stimmen sie überein, dass man sie nicht mehr anfassen darf, wenn man das Fleisch bereits zerhackt hat. Abajje sagte: Der Streit besteht nur bezüglich einer Reibeplatte, bezüglich eines Fleischblocks[65] geben aber Alle zu, dass es erlaubt ist. — Selbstredend, es heisst ja Reibeplatte!? — Man könnte glauben, dies gelte auch von einem Fleischblock, er lehre nur deshalb Reibeplatte, um dir die entgegengesetzte Ansicht der Schule Hillels hervorzuheben, dass sogar ein für eine [am Fest] verbotene Arbeit bestimmter Gegenstand erlaubt ist, so lässt er uns hören. Manche lesen: Abajje erwiderte: Er lässt dies bezüglich eines neuen Fleischblocks hören; man könnte glauben, [es sei verboten,] weil man sich besinnen könnte, darauf nicht zu hacken, so lässt er uns hören. — ¿Nimmt denn die Schule Šammajs keine Rücksicht auf das Besinnen, es wird ja gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe weder den Schlächter und das Messer zum Tier, noch das Tier zum Schlächter und dem Messer bringen; die Schule Hillels sagt, man dürfe das Eine zum Anderen bringen. Die Schule Šammajs sagt, man dürfe weder das Gewürz und die Keule zum Mörser, noch den Mörser zu dem Gewürz und der Keule bringen;

65. Wörtl. Knochenzerbrecher.

אין שם אלא הן הרי אלו מיתיבי חיבי דבי אילימא במפרקתן איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא בבדדין אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדדי אדדו ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר רב עוקבא בר חמא כל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה העידם דאיכא קן בתוך חמשים אמה וכגון דקיימא בקרן זוית מהו דתימא אדדיי אדדו קמשמע לן כל היכא דמדדה והדר הזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה:

[v,2] ית שמאי אומרים אין נוטלים את העלי לקצב עלי בשר ובית הלל מתירין בית שמאי איבירים אין נותנין את העור לפני הדורסן לא יביהנו אלא אם כן יש עמו בזית בשר ובית הלל מתירין:

גמרא תנא ישיון שאם קצב עלי בשר שאסור למלטלו אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתבירא נרבי דברי הכל מותר פשיטא עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפילו תבירא נרבי נמי ואתאי דקתני עלי להגיזוך בהן דברת הלל דאפילו דבר שבראבתי לאיסיר נמי שרו קמשמע לן איכא דאמרי אמר אביי לא נתברא אלא אפילו תבירא נרבי הדתי מהו דתימא נמרך ולא תבר עלה קמשמע לן ובית שמאי לא חיישי דאמלוכי והתניא בית שמאי אומרים אין מוליכין טבח וכבן אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח וכבן ובית הלל אומרים מוליכין זה אצר זה בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין וכדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין וכדוך ובית הלל

54 בבאי עקמין אילימא בגולות המפרקתן נידוש דלמא תקד
55 — M חיבי דמי B 56 מי M 57 אמרי דאיכא בתוך ג
— MV 60 לית M — 59 דבי מדדה M 58 אמה ובקיומא
כזית M 61 והא M 62 — נידוש דלמא M 63 והתנן
M 64 אין.

אינהו מייכין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמליכי דאמר נעשכ האי בהמה בהמה אחרינא בהמה אחרותי דשמינה מינה קדרה נמי אתי לאמליכי דאמר נעשכ האי קדרה דבעיא תבלין יתיתינא אהדיתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר מתלך ולא תבר ביון דשחטה לתברא קיימא׃ בית שמאי אומרים אין מיתנין את העוף׃ תנא ישיון שבמלחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו ארא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן התם קמשמע לן דאפילו לצלי בעין קדרה אמרו׃ תני רבנן אין מוהין את החלבים ואין מהפכין בהן משום רבי יהישע אמרו שומהן ברוח על גבי יתדות אמר רב מתנה הלכה כרבי יהישע איבא דאמרי אמר רב מתנה אין הלכה כרבי יהישע בשלמא למאן דאמר הלכה כרבי יהישע אצטריך סלקא דעתך אמינא יחיד וגבים הלכה כרבים קמשמע לן הלכה ביחיד ארא למאן דאמר אין הלכה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דרבי יהישע דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחוט קא משמע לן ומאי שנא מעור לפני הדוסכן תתם לא מוכחא מלתא משום דחזי למזנא עליה הכא אתי רבימר מאי טעמא שרי לי רבנן בי הויי דלא לסרח׳׳מה לי למשטחינהו׳׳מה לי למלחינהו אמר רב יהודה אביי שמואל מילה אדם בכוח התורת׳׳בשר בבית אחת אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת רב אדא בר אהבה מערים ומלח׳׳גרמא גרמא׃

die Schule Hillels sagt, man dürfe das Eine zum Anderen bringen. Ist es denn gleich? allerdings kann man sich bezüglich eines Tiers eines Anderen besinnen, indem man sich sagt, ich lasse dieses magere Tier und hole ein anderes, das fetter ist als dieses, ebenso auch bezüglich einer Speise, indem man sich sagt, ich lasse diese Speise, zu der Gewürz nötig ist und hole eine andere, zu der kein Gewürz nötig ist; welchen Anlass giebt es aber hier zum Besinnen, es nicht zu zerhacken? sobald [das Tier] geschlachtet ist, ist es ja zum Zerhacken bestimmt!

Die Schule Šammajs sagt, man dürfe das [am Fest abgezogene] Fell nicht zum Darauftreten hinlegen. Es wird gelehrt: Darin stimmen sie überein, dass man auf diesem Fleisch zum Braten salzen darf. Abajje sprach: Nur zum Braten, zum Kochen aber nicht. — Selbstredend, es heisst ja zum Braten!? Folgendes lässt er uns hören: selbst zum Braten so stark salzen, wie zum Kochen, ist verboten. Die Rabbanan lehrten: Man darf [am Festtag] das Fett weder salzen noch umwühlen; im Namen R. Jehošuâs sagten sie, man dürfe es in der Luft auf Pflöcken ausbreiten. R. Mathna sagte: Die Halakha ist wie R. Jehošuâ. Manche lesen: R. Mathna sagte: Die Halakha ist nicht wie R. Jehošuâ. — Einleuchtend ist es nach denjenigen, welche lesen, die Halakha sei wie R. Jehošuâ, er lässt uns demnach hören, dass die Halakha wie der Einzelne ist, da man glauben könnte, [man wende den Grundsatz an:] zwischen einem Einzelnen und einer Mehrheit wird die Halakha nach der Mehrheit entschieden; wozu ist dies aber nach denjenigen nötig, welche lesen, die Halakha sei nicht wie R. Jehošuâ, selbstredend, zwischen einem Einzelnen und einer Mehrheit wird ja die Halakha nach der Mehrheit entschieden!? — Man könnte glauben, der Grund R. Jehošuâs ist ja einleuchtender, denn, wenn man dies nicht erlaubt, würde man das Schlachten ganz aufgeben, so lässt er uns hören. — Womit ist dies anders als das [Hinlegen eines] Fells zum Darauftreten!? — Dort ist es ja nicht erwiesen, da man sich ja darauf setzen kann, hier aber könnte man folgern: Die Rabbanan haben [das Ausbreiten] erlaubt, damit es nicht übelriechend werde, — was ist nun der Unterschied, ob Ausbreiten oder Salzen!? R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Man darf mehrere Stücke Fleisch zusammen salzen, obgleich man nur eines nötig hat. R. Ada b. Ahaba wandte eine List an und salzte es stückweise*.

66. Nachdem er ein Stück bereits gesalzen, nahm er ein anderes, unter dem Vorwande, dieses sei besser.

M 65 משכח M 66 לא בעינא לך ובעיתי אחריתי M 67 קדרה...ואמר M 68 +קדרה M 69 +לאמליכי אכל M 70 +עלה קמ״ל M 71 ואי״ד אין M 72 —ברי״ר M 73 +דהכא M 74 בר׳ M 75 משום M 76 למה M 77 בשר.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE DIE SCHALTER AM FESTTAG NICHT AUFSCHLAGEN; DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT SOGAR DAS SCHLIESSEN.

GEMARA. Was sind das für Schalter? Ûla erwiderte: Schalter der Krämerbuden. Ferner sagte Ûla: Drei Dinge hat man als Endthätigkeit erlaubt, wegen des Anfangs, und zwar: Das [Hinlegen des] Fells zum Darauftreten, [das Schliessen] der Schalter und das Wiederauflegen eines Pflasters beim Tempel[dienst[67]]. Rehaba sagte im Namen R. Jehudas: Auch Folgendes: wenn man für die Wallfahrt ein Fass ansticht oder einen Laib anschneidet[68], darf man, und zwar, nach der Ansicht R. Jehudas, auch den Rest aushöckern]. — Dass man ein Fell zum Darauftreten [hinlegen darf], wird ja ausdrücklich gelehrt!? — Man könnte glauben, selbst ein am Vorabend des Festes [abgezogenes], da ja der Grund der Schule Hillels darin besteht, weil man sich darauf setzen kann, so lässt er uns hören, man habe die Endthätigkeit wegen des Anfangs erlaubt, also nur ein am Festtag abgezogenes, nicht aber ein am Vorabend des Festes [abgezogenes]. — Dass man die Schalter [schliessen darf], wird ja ausdrücklich gelehrt!? — Man könnte glauben, sogar solche von Häusern, da ja der Grund der Schule Hillels darin besteht, weil es bei Geräten weder Bauen noch Niederreissen giebt, so lässt er uns hören, man habe die Endthätigkeit wegen des Anfangs erlaubt, also nur die der Krämerbuden, nicht aber die der Häuser. — ¿Dass man ein Pflaster beim Tempel[dienst] wieder auflegen darf, wird ja ausdrücklich gelehrt: Man darf ein Pflaster im Tempel wieder auflegen, nicht aber in der Provinz. — Man könnte glauben, auch ein Priester, der nicht den Tempeldienst verrichtet, dürfe dies, da ja der Grund darin besteht, weil es im Tempel kein "Feiern"[69] giebt, so lässt er uns hören, man habe die Endthätigkeit wegen des Anfangs erlaubt, also nur der, der den Tempeldienst verrichtet, nicht aber, der den Tempeldienst nicht verrichtet. — ¿Bezüglich des Anstechens eines Fasses wird es ja ausdrücklich gelehrt: Wer für die Wallfahrt ein Fass ansticht oder einen Laib anschneidet, darf, wie R. Jehuda sagt, auch den Rest [aushöckern], die Weisen

[V,1] Bes. 10a

ת"ר שמאי אומרים אין מסלקין את התריסין ביום טוב ובית הלל מתירין אף להחזיר׃

גמ׳ מאי תריסין אמר עולא תריסי חנויות ואבר עולא שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורכן ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואיבא דרבי יהודה דאמר יגמור עור לפני הדורכן תנינא מהו דתימא טעמייהו דבית הלל משום דהוי למזנא עלייהו ואפילו מערב יום טוב נמי קמשמע לן התירו סופן משום תחלתן דיום טוב אין דערב יום טוב לא תריסי חנויות נמי תנינא מהו דתימא טעמייהו דבית הלל משום דאין בנין בכלים ואין בתורה בכלים ואפילו דבתים נמי קמשמע לן התירו סופן משום תחלתן דחנויות אין דבתים לא חזרת רטיה במקדש נמי תנינא מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש ואפילו כהן דלאו בר עבודה הוא קמשמע לן התירו סופן משום תחלתן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא פותח את חביתו נמי תנינא חפותח את חביתו יצתחיל בעיסתו על גב הרגל רבי יהודה אומר יגמור וחכמים

Bes. 10a

Ex. 102f

Hg. 26a

— M 78 את — P 79 עליה M 80 דעיב — B 81
ב ה מיתרין את להחזיר M 82 תריסי דנו ☾ M 83
ב ו משום M 84 הוא M 85 דתנן הפותח חביתו והתחיל

67. Das Auflegen eines Pflasters ist am Šabbath verboten (cf. Bd. I. S. 493 Z. 4); wenn aber ein Priester, der eine Wunde auf der Hand hat und ein Pflaster auf derselben trägt, dieses vor dem Tempeldienst abgenommen hat, da beim T. nichts an der Hand haften darf, so darf er es nachher wieder auflegen. 68. Die Leute aus dem gemeinen Volk (עם הארץ, cf. Bd. I S. 170. Z. 3 ff.) sind, da sie die Reinheitsgesetze nicht beobachten, verunreinigend; wenn nun ein "Genosse" (חבר, cf. ib. S. 251 Z. 5 ff.) ein Fass ansticht od. einen Laib anschneidet, zum Aushöckern an die Wallfahrer (cf. Ex. 23,17; Dt. 16,16), unter denen sich auch Leute aus dem gem. Volk befinden und mit dem Wein bezw. Brot in Berührung kommen, so darf er nach RJ. den Rest auch nach dem Fest an "Genossen" verkaufen; cf. Hg. 26a. 69. Cf. Bd. I S. 335 N. 6.

אינהו לא יעמיד מתני דתימא טומאת עם הארץ
ביער כטהרת שיחה רבנן ואף על גב דלא התחיל
נמי קמשמע לן התיר סופן משום תחלתן התחיל
אין לא התחיל לא יעלא מאי טעמא לא אמר הא
בפלוגתא לא קא משמע לן הכי נמי פלוגתא ניתני בית
שמאי במקום בית הלל אינה משנה מתניתין דלא
כי האי תנא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר
מודים בית שמאי ובית הלל שמסלקין את התרומין
ביום טוב לא נחלקו אלא להחזיר שבית שמאי
אומרים אין מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין
כמה דברים אמרום בשיש להן ציר אבל אין להן
ציר דברי הכל מותר והתניא כמה דברים אמרום
בשאין להן ציר אבל יש להן ציר דברי הכל אסור
אמר אביי בשיש להן ציר מן הצד דברי הכל אסור
אין להן ציר כל עיקר דברי הכל מותר כי פליגי
בשיש להן ציר באמצע מר סבר גוזרינן ציר באמצע Fol. 12
אטו ציר מן הצד ומר סבר לא גזרינן׃

[v,3] ית שמאי אומרים אין מיצאין לא את הקטן
ולא את הטלה ולא את ספר תורה לרשות
הרבים ובית הלל מתירין׃

גמרא׳ תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדימי
השוחט עולה נדבה ביום טוב לוקה אמר ליה ראמר
לך מני בית שמאי היא דאמרי לא אמרינן מתוך
שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ראי
בית הלל היא דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך

M 86 - אמרי M 87 - אף M 88 - דתניא עירבא
M 89 בשאין M 90 אבודימי M 91 מתוך דאמרי

sagen, man dürfe es nicht. Man könnte glauben, selbst wenn man nicht angefangen hat, da ja [der Grund darin besteht, weil] die Rabbanan die Unreinheit der Leute aus dem gemeinen Volk während des Festes zur Reinheit gemacht haben, so lässt er uns hören, man habe die Endthätigkeit wegen des Anfangs erlaubt, also nur, wenn man bereits angefangen hat, nicht aber, wenn man nicht angefangen hat. Weshalb zählt Ûla das Letzte nicht mit? [Von Dingen, über welche] ein Streit besteht, spricht er nicht. Bezüglich jener besteht ja ebenfalls ein Streit!? Die Ansicht der Schule Šammajs ist gegenüber der, der Schule Hillels bedeutungslos. — Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels stimmen beide überein, dass man am Festtag die Schalter aufschlagen darf, ihr Streit besteht nur, ob man sie auch schliessen darf: die Schule Šammajs sagt, schliessen dürfe man sie nicht, die Schule Hillels sagt, man dürfe sie auch schliessen. Diese Worte gelten nur, wo sie durch Scharniere angebracht sind, sind sie nicht durch Scharniere angebracht, so geben Alle zu, dass es erlaubt ist. — ¿Es wird ja aber gelehrt: Diese Worte gelten nur, wo sie nicht durch Scharniere angebracht sind, sind sie aber durch Scharniere angebracht, so geben Alle zu, dass es verboten ist. Abajje erwiderte: Wenn sie durch Scharniere an der Seite angebracht sind, geben Alle zu, dass es verboten ist, sind sie überhaupt nicht durch Scharniere angebracht, geben Alle zu, dass es erlaubt ist, der Streit besteht nur, wo sie durch Scharniere in der Mitte angebracht sind: eine ist der Ansicht, man ordne Verbot an, mit Rücksicht auf einen Fall, wo sich die Scharniere an der Seite befinden, die andere ist der Ansicht, man ordne hierbei kein Verbot an.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE EIN KIND, EINE FESTPALME ODER EINE GESETZROLLE NICHT NACH ÖFFENTLICHEM GEBIET HINAUSTRAGEN; DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT DIES.

GEMARA. Ein Schüler lehrte vor R. Jiçhaq b. Evdämi: Wer am Fest ein freiwilliges Brandopfer darbringt, erhält Geisselhiebe. Dieser sprach zu ihm: Dies hast du also von der Schule Šammajs, nach der wir nicht sagen: da das Hinaustragen für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige, denn nach der Schule Hillels, nach der wir sagen: da das Hinaustragen für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige, sollte man doch auch hierbei sagen:

da das Schlachten für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige! Raba wandte ein: Woher, dass die Schule Šammajs und die Schule Hillels hierüber streiten, vielleicht streiten sie bezüglich des Êrubs[69] zur Vermittlung des Tragens am Festtag: eine ist der Ansicht, der Êrub sei zur Vermittlung des Tragens sowol für den Šabbath als auch für den Festtag erforderlich, die andere ist der Ansicht, der Êrub sei zur Vermittlung des Tragens nur am Šabbath, nicht aber am Festtag erforderlich, wie es heisst: *Ihr sollt am Sabbattag keine Last aus euren Häusern tragen*: am Šabbath nicht, am Festtag wol. R. Joseph entgegnete: Demnach sollten sie ja bezüglich |des Hinaustragens von| Steinen streiten!? wenn sie nun nicht bezüglich |des Hinaustragens von| Steinen streiten, so ist ja zu entnehmen, dass sie bezüglich des Hinaustragens des Unnötigen streiten. Und auch R. Johanan ist der Ansicht, dass ihr Streit darin besteht, ob es auch beim Unnötigen erlaubt ist, da es beim Nötigen erlaubt wurde; ein Schüler lehrte nämlich vor R. Johanan: Wer am Festtag die Spannader[70] in Milch kocht und sie isst, erhält fünffache Geisselhiebe: Geisselhiebe wegen des Kochens[71] der Spannader, Geisselhiebe wegen des Essens der Spannader, Geisselhiebe wegen des Kochens von Fleisch mit Milch, Geisselhiebe wegen des Essens von Fleisch mit Milch und Geisselhiebe wegen des Feueranzündens[72]. Darauf sprach dieser zu ihm: Geh hinaus, lehre dies draussen; bezüglich des Anzündens und des Kochens ist dies nie gelehrt worden; wenn du aber glaubst, es sei wol gelehrt worden, so wird dies die Ansicht der Schule Šammajs sein, nach der wir nicht sagen: da das Hinaustragen für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige erlaubt, ebenso sagen wir auch hierbei nicht: da das Feueranzünden für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige; nach der Schule Hillels dagegen, nach der wir sagen: da das Hinaustragen für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige, müssen wir auch hierbei sagen: da das Feueranzünden für das Nötige erlaubt wurde, so ist es auch für das Unnötige.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE AM FESTTAG DEM KOHEN NICHT DIE TEIGHEBE UND DIE GESCHENKE[74] BRINGEN, EINERLEI OB SIE GESTERN ODER HEUTE

הותרה נמי שלא לצורך הבא נמי מתוך שהותרה שהיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך מתקיף לה רבא ממאי דבית שמאי ובית הלל בהא פליגי דלמא בערוב הוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליום טוב קא מפלגי מר סבר ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליום טוב ומר סבר ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליום טוב כדכתיב לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביום טוב לא מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלגו באכנים אלא מדלא מפלגי באכנים שמע מינה בהוצאה שלא לצורך פליגי ואף רבי יוחנן סבר במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי דתניא תנא קמיה דרבי יוחנן המכשל עיד הנשה בחלב ביום טוב ואכלו לוקה חמש לוקה משום מכשל עיד ולוקה משום אוכל עיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה אמר ליה פוק תני לברא הבערה ובשול אינה בישנה ואם תמצא לומר בישנה בית שמאי היא דאמרי לא אמרינן במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הבא נמי לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי בית הלל בין דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הבא נמי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך:

vj. ת"ר שמאי אומרים אין מולכין חלה ומחנוה לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהום ובית הלל מתירין אמרו להם בית

M 92 + נימא ‖ B 93 רבה ‖ M 94 קמיפ' ‖ B 95 והוצאה ‖ M 96 — לשבת...טוב ‖ M 97 + הוצאת אכנים לב"ה ה"נ דלא מהייב וכ"ת ה"נ ‖ M 98 — שהות...שלא לצורך ‖ M 99 + הנשה ‖ M 1 — מתוך...ה"נ...ה"נ.

Ex. 16,22

Mak. 21b
Pes. 57b

Col. b
Sab. 136b
Ab. 77b
Ed. 34a
Sym. 62a

Pes. 56a
Kel. 7,1

70. Cf. Sukkah I N. 17. 71. Jer. 17,22. 72. Nervus ischiaticus; cf. Gen. 32,33. 73. Da das Essen der S. verboten ist, so ist diese Arbeit unnötig und strafbar. 74. Verschiedene ihm zukommende Teile des geschlachteten Tiers; cf. Dt. 18,3.

שמאי גזרה שיה חלה ומתנות מיתנה לכהן ותרומה מיתנה לכהן בשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם בית הלל לא אם אמרתם בתרומה שאינו וכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן׃

גמרא׳ קא סלקא דעתין שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום ושהורמו מאמש ושנשחטו מאמש מני מתניתין לא רבי יוסי ולא רבי יהודה אלא אחרים דתניא אמר רבי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המתנות שהורמו מעבד יום טוב שמוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכן בפני עצמן שבית שמאי אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין וכך היו בית שמאי דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן בשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנית אמרו להם בית הלל לא אם אמרתם בתרומה שאינו וכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן אמר רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המתנות שמוליכין לא נחלקו אלא על התרומה שבית שמאי אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין וכך היו בית הלל דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן בשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה אמרו להם בית שמאי לא אם אמרתם במתנות שזכאי בהרמתן תאמרו בתרומה שאין זכאי בהרמתן אחרים אומרים

M 4 ושנשחטו -- M 3 ושנשרטו מעי ב B 2 דעיקר
מהיום M 5 - לכהן M 6 שאינו זכאי בהרמתה תניא אחר׳.

ABGESONDERT WURDEN: DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT DIES. DIE SCHULE ŠAMMAJS SPRACH ZU JENER: ES IST JA AUS EINER ANALOGIE ZU SCHLIESSEN: DIE TEIGHEBE UND DIE GESCHENKE SIND JA PRIESTERLICHE DONATIONEN UND DIE HEBE IST EBENFALLS PRIESTERLICHE DONATION, WIE MAN IHM NUN DIE HEBE NICHT BRINGEN DARF, SO DARF MAN IHM AUCH DIE GESCHENKE NICHT BRINGEN. JENE ERWIDERTE: NEIN; WENN IHR DIES BEZÜGLICH DER HEBE SAGT, DIE MAN ABZUSONDERN NICHT BERECHTIGT IST, WOLLT IHR DIES AUCH BEZÜGLICH DER GESCHENKE SAGEN, DIE MAN ABZUSONDERN BERECHTIGT IST!?

GEMARA. Man war der Ansicht, es handle, wo sie heute abgesondert wurden und [das Vieh] auch heute geschlachtet wurde, beziehungsweise gestern abgesondert wurden und auch gestern geschlachtet wurde, somit vertritt unsere Mišnah weder die Ansicht R. Joses noch die R. Jehudas, sondern die der Anderen; es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, ob man ihm die Geschenke, die am Vorabend des Festes abgesondert wurden, zusammen mit den Geschenken, die am Fest abgesondert wurden und [wo das Vieh] am Fest geschlachtet wurde, bringen darf der Streit besteht vielmehr, ob man sie ihm besonders bringen darf: die Schule Šammajs sagt, man dürfe sie ihm nicht bringen, während die Schule Hillels sagt, man dürfe es wol; die Schule Šammajs schliesst wie folgt: die Teighebe und die Geschenke sind priesterliche Donationen und die Hebe ist ebenfalls priesterliche Donation, wie man ihm nun die Hebe nicht bringen darf, so darf man ihm auch die Geschenke nicht bringen. Die Schule Hillels sprach zu jener: Nein; wenn ihr dies bezüglich der Hebe sagt, die man abzusondern nicht berechtigt ist, wollt ihr dies auch bezüglich der Geschenke sagen, die man abzusondern berechtigt ist!? R. Jose sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, ob man ihm die Geschenke bringen darf, der Streit besteht vielmehr bezüglich der Hebe: die Schule Šammajs sagt, man dürfe sie ihm nicht bringen, während die Schule Hillels sagt, man dürfe es wol, die Schule Hillels schliesst wie folgt: die Teighebe und die Geschenke sind priesterliche Donationen und die Hebe ist ebenfalls priesterliche Donation, wie man ihm nun die Geschenke bringen darf, so darf man ihm auch die Hebe bringen. Die Schule Šammajs sprach zu jener: Nein; wenn ihr dies bezüglich der Geschenke sagt, die man abzusondern berechtigt ist, wollt ihr dies auch bezüglich der Hebe sagen, die man abzusondern nicht berechtigt ist!? Andere sagen: Die Schule Šammajs

und die Schule Hillels streiten nicht, dass man ihm die Hebe nicht bringen darf, der Streit besteht vielmehr bezüglich der Geschenke: die Schule Šammajs sagt, man dürfe sie ihm nicht bringen, während die Schule Hillels sagt, man dürfe es wol. Es ist also anzunehmen, sie vertrete die Ansicht der Anderen und nicht die R. Jehudas. Raba entgegnete: Heisst es etwa: die heute abgesondert wurden und [wo das Vieh] heute geschlachtet wurde!? es heisst ja nur [heute] abgesondert, und zwar, wo [das Vieh] gestern geschlachtet wurde. — Demnach ist also anzunehmen, sie vertrete die Ansicht R. Jehudas und nicht die der Anderen. — Du kannst auch sagen, die der Anderen, [denn diese sprechen ja] von den des gestern Geschlachteten. — Demnach sagen sie ja dasselbe, was R. Jehuda!? [Einen Unterschied] giebt es zwischen ihnen bezüglich des Nebenherigen[75]. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie R. Jose.

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על התרומה שאין מוליכין לא נחלקו אלא על המתנות שבית שמאי אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין לימא אחרים היא ולא רבי יהודה אמר רבא מי קתני שהוזרמו מהיום ושנשחטו מהיום שהוזרמו קתני ולעולם שחיטתן מאמש לימא רבי יהודה היא ולא אחרים אפילו תימא אחרים ובהנך דנשחטו מאמש אי הכי היינו רבי יהודה איבא ביניהו טפלה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי: רב טובי בריה דרב נחמיה הוה ליה גרבא דחמרא דתרומה אתא לקמיה דרב יוסף אמר לו מהו לאטמויי לכהן האידנא אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אושפיזכניה דרבא בר רב חנן הוה ליה אפורייתא דחרדלא אמר ליה מהו לפרוכי ומיכל מנייהו ביום טוב לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבא אמר ליה מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביום טוב איתיביה אביי המוליל מלילות מערב שבת למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי המיוחל מלילות מערב יום טוב למחר מנפח על יד ואוכל ואפילו בקנון ואפילו בתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה מערב יום טוב אין ביום טוב לא אפילו תימא ביום טוב ואיידי דתנא רישא מערב שבת תנא סיפא נמי מערב יום טוב אם כן מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ותנן לא אם אמרתם בתרומה

M 7 רבנן א ר — M 8 והזרמו מהיום קתני — M 9 אבר...מיוכי — M 10 מבי בר ר מתנה — M 11 רב — M 12 אתא לקמיה דרב ח — M 13 — ומיכל — M 14 על יד ואוכל ואפי בקנון ואפי בתמחוי — M 15 ע י — M 16 —הוא הדין ד — M 17 — נמי — M 18 נמי — M 19 — א ל — M 20 מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ל ק

Der Hauswirt des Raba b. R. Hanan hatte Bündel Senfstengel und fragte ihn: Darf man sie am Festtag zerreiben und davon essen? Er wusste es nicht. Darauf kam er vor Raba, und dieser erwiderte: Man darf am Festtag Aehren zerreiben und Schoten zerbrechen. Abajje wandte gegen ihn ein: Wer am Vorabend des Šabbaths Aehren zerreibt, darf sie am folgenden Tag aus einer Hand in die andere worfeln und essen, nicht aber mit einem Körbchen oder einer Schüssel. Wer am Vorabend des Festes Aehren zerreibt, darf sie am folgenden Tag bischenweise worfeln und essen, selbst mit einem Körbchen oder einer Schüssel, nicht aber mit einem Tablett oder einem feinen oder groben Sieb. Also nur am Vorabend des Festes, am Festtag selbst aber nicht!? — Du kannst sogar sagen, auch am Festtag, nur da er im Anfangsatz vom Vorabend des Šabbaths lehrt, so lehrt er auch im Schlussfatz vom Vorabend des Festes. — ¿Demnach giebt es ja Hebe, die man [am Fest] abzusondern berechtigt ist[76], während ja gelehrt wird: Nein; wenn ihr dies

75. Nach RJ. ist es erlaubt, die des gestern Geschlachteten zusammen mit den des heute Geschlachteten zu bringen, was nach den Anderen verboten ist. 76. Das Getreide wird erst dann hebe- und zehntpflichtig, wenn es bereits vollständig zubereitet ist. Wenn die Aehren überhaupt nicht gedroschen, sondern nur zerrieben gegessen werden, so besteht darin die vollst. Zubereitung; ist nun das Zerreiben am F. erlaubt, so muss dann auch die Hebe abgesondert werden.

Fol.13 שאיני זכאי בהרמתה וכו׳ לא קשיא הא רבי יוסי ברבי יהודה ׳׳דתניא הכנים שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור למוללן׳ במילות רבי מחייב ורבי יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כגון שהכניס שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למוללן ׳׳ביום טוב דטבלא ביוליה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל ׳׳בקטניות דברי הכל אסורייתא טבלא ליכא מסייע ליה מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העין מאי לאו רבי יוסי ברבי יהודה היא דאמר התם לא טבלא הכא טבלא לא רבי היא אי רבי ׳׳היא מאי איריא ׳׳תלתן אפילו שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי ברבי יהודה לשמעינן שאר מיני קטניות ופל שכן תלתן אלא תלתן אצטרכא ליה ׳׳סלקא דעתך אמינא הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמשמע לן איבא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא לא טבלא ביתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העין מאי לאו טבל טבול של תרומה ׳׳גדולה לא טבל טבול של תרומת מעשר וכדרבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש דאמר ׳׳רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טוכלו לתרומת מעשר כותש

M 21 מאי היא — M 22 מלי — M 23 דטבלין מי
P 24 בקטניות, וכן להלן — M 25 היא — M 26 חבולי
M 27 מהו דתימא תו — B 28 גדולה — M 29 רבי...
לקיש.

bezüglich der Hebe sagt, die man abzusondern nicht berechtigt ist[8]. Das ist kein Einwand, so nach Rabbi und so nach R. Jose b. R. Jehuda; es wird nämlich gelehrt: Hat man Aehren gebracht, um aus ihnen Teig zu bereiten, so darf man von diesen gelegentlich essen und man ist [von der Hebe] frei; wenn aber, um sie zu zerreiben, nach Rabbi [zur Absonderung der Hebe] verpflichtet, nach R. Jose b. R. Jehuda frei. — Aber auch nach R. Jose b. R. Jehuda kann dies ja stattfinden, und zwar, wenn man Aehren gebracht hat, um aus ihnen Teig zu bereiten und man sich am Festtag überlegt, sie nur zu zerreiben, somit werden sie ja an diesem Tag zehntpflichtig!? — Vielmehr, unter "Hebe" ist [in der Mišnah] die Hebe, wie meist, gemeint. Abajje sagte: Der Streit besteht nur bezüglich Aehren, bezüglich Schoten aber geben Alle zu, dass Bündel zehntpflichtig sind. Ihm wäre eine Stütze zu erbringen: Wenn jemand unverzehntete Bündel Bockshornklee hat, so entkörne er sie, berechne, wieviel Samen in diesen enthalten sind und sondere [den Zehnt] nur von den Samen ab, nicht aber von den Stengeln. Dies vertritt wahrscheinlich die Ansicht des R. Jose b. R. Jehuda, welcher sagt, dass [Bündel] sonst nicht zehntpflichtig sind, diese aber wol. — Nein, es vertritt auch die Ansicht Rabbis. — Nach Rabbi ist dies ja bei Aehren ebenfalls der Fall, weshalb lehrt er es nun von Bockshornklee!? — Wie denn? etwa die des R. Jose b. R. Jehuda, — sollte er ja von anderen Arten Leguminosen lehren, und um so eher Bockshornklee! vielmehr ist es nötig, von Bockshornklee zu lehren: man könnte nämlich glauben, man sondere [den Zehnt] auch von den Stengeln ab, da die Stengel den Geschmack der Frucht haben, so lässt er uns hören. Manche lesen: Abajje sagte: Der Streit besteht nur bezüglich Aehren, bezüglich Leguminosen aber geben Alle zu, dass Bündel nicht zehntpflichtig sind. Man wandte ein: Wenn jemand unverzehntete Bündel Bockshornklee hat, so entkörne er sie, berechne wieviel Samen in diesen enthalten sind und sondere den [Zehnt] nur von den Samen ab, nicht aber von den Stengeln. Wahrscheinlich handelt es hier von der "grossen Hebe"[77]!? — Nein, hier handelt es von der Zehnthebe[7], und zwar nach einer Lehre des R. Abahu, im Namen des R. Šimôn b. Laqiš; R. Abahu sagte nämlich im Namen des R. Šimôn b. Laqiš: Der erste Zehnt, den man noch von den Aehren abgesondert hat, wird durch seinen Namen zur Zehnthebe pflichtig. — Wozu

77. Cf. Bd. I S. 253 N. 8.

braucht sie nun [der Levite] zu entkörnen, sollte er [dem Kohen] sagen: Wie man sie mir gegeben hat, so gebe ich sie dir! Raba erwiderte: Dies ist eine Strafe[78]. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn man dem Leviten den Zehnt in Aehren entrichtet hat, so muss er sie dreschen[79], wenn in Trauben, so muss er aus ihnen Wein bereiten, wenn in Oliven, so muss er aus ihnen Oel bereiten und dann die Zehnthebe absondern und dem Kohen geben; denn wie die grosse Hebe nur aus der Tenne und aus der Kelter entrichtet wird, so wird auch die Zehnthebe nur aus der Tenne und aus der Kelter entrichtet. Wieso genügt demnach das Berechnen, er muss es ja messen!? — Hier ist die Ansicht des Abba-Eleâzar b. Gimal vertreten; es wird nämlich gelehrt: Abba-Eleâzar b. Gimal sagte: [80]*Eure Hebe wird euch angerechnet werden*, der Schriftvers spricht da von zwei Heben, von der grossen Hebe und von der Zehnthebe; wie die grosse Hebe durch Schätzen und Bestimmen abgesondert wird, so wird auch die Zehnthebe durch Schätzen und Bestimmen abgesondert.

Der Text: R. Abahu sagte im Namen des R. Šimôn b. Laqiš: Der erste Zehnt, den man noch von den Aehren abgesondert hat, wird durch seinen Namen zur Zehnthebe pflichtig. — Aus welchem Grund? Raba erwiderte: Weil er schon den Namen Zehnt trägt.

R. Šimôn b. Laqiš sagte: Der erste Zehnt, den man von den Aehren entrichtet hat, ist von der grossen Hebe frei, denn es heisst: [81]*Ihr sollt davon eine Hebe für den Herrn abheben, einen Zehnt vom Zehnt*: einen Zehnt vom Zehnt habe ich dir geboten, nicht aber die grosse Hebe und die Zehnthebe vom Zehnt. R. Papa sprach zu Abajje: Demnach sollte er davon auch frei sein, wenn er ihm[82] beim Getreidehaufen zuvorgekommen ist!? Dieser erwiderte: Deinetwegen sagt der Schriftvers: [83]*Von allen euren Zehnten sollt ihr die Hebe für den Herrn abheben.* — Wieso ersiehst du dies daraus!? — Dies ist bereits Getreide geworden, jenes aber nicht.

Dort wird gelehrt: Wenn jemand Gerste schält, so darf er einzeln schälen und essen, wenn er aber [mehrere] schält und in die Hand legt, so ist er [zum Zehnt] verpflichtet. R. Eleâzar sagte: Dies gilt auch bezüglich des Šabbaths. — Dem ist ja aber nicht so! für Rabh pflegte ja seine Frau ganze Becher zu schälen, und ebenso pflegte ja für R.

78. Weil er sich beeilt hat, die Hebe vor dem Dreschen zu nehmen. 79. Wörtl. Zur Tenne machen. 80. Num. 18,27. 81. Ib. 18,26. 82. Der Levite dem Kohen, der die "grosse Hebe" vorher zu bekommen hat. 83. Num. 18,29.

למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא
לך אמר רבא קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו
לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן עגבים עושה
אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם
תרומת מעשר ונותנן לכהן שבשם שתרומה גדולה
אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת Col.b
מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב
הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן [31]ניטל היא
דתניא אבא אלעזר [32]בן ניטל אומר ונחשב לכם G.r.30[3] Bex. 58[b] Men. 54[b]
תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה Num.18.27
גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה
ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת
באומד ובמחשבה: גופא אמר רבי אבהו אמר
רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו
בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר באי מעכא
[33]אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [34]אמר Yer. Ber. 47[a]
רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין
פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמתם ממנו תרומת Num.18.26
ה' מעשר מן המעשר מן המעשר אמרתי לך
ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר Tem.5[b]
ליה רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי
נמי אמר ליה עליך אמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו Num.18.29
את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא
אדגן: תנן התם המקלף שעורין מקלף אחת אחת Mass. v.5
ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב [35]אמר רבי אלעזר
וכן לשבת [36]איני והא רב מקלפא ליה דביתהו בכי
כסי [37]ורבי חייא מקלפא ליה דביתהו בכי בכי אלא

M 30 + אי הכי || M 31 גמל || M 32 — בג׳ || M 33 —
א״ר || M 34 + ואא״ר אבהו || M 35 + במעשר || M 36
+חייב (דתולדה דאש [דרש] הוא) || M 37 + בשבתא. ור׳ח...
כסי כסי.

אי אתמר אסיפא אתמר המוחל מלירות של חטים מנפה על יד על יד ואוכל ואם נפה ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת מתקנין לה רבי אבא בר מבל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא בידי דלענין שבת לא חזי גמר מלאכה ולמעשר חזי גמר מלאכה מתקנין לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא נתנן למעשר דתנן איזהו נרנן למעשר הקשואין והדלועין משופקכו השלא פקכו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים משועמיד ערמה ואילו גבי שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למיזמר מלאכת מחשבת אכירה תורה ביצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר הדא אהדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר הדא אתתי רבא אמר בין דמשני אפילו הדא אבולהי נמי ביצד מנפה אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפה מקשרי אצבעותיו ולמעלה מהכי עלה במערבא בין דמשני אפילו בבולה ידא נמי אלא אמר רבי אלעזר מנפה בידו אחת ובכל כחו:

[vij] תי שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעין הפרור ובית הלל אומרים תבלין נדוכין בדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ:

גמרא. דכולי עלמא מיחת מלח בעיא שנוי מאי טעמא רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות צריכות תבלין צריכות מיחה ואין כל הקדרות צריכות תבלין

Hija seine Frau ganze Becher zu schälen?

Vielmehr, ist dies gesagt worden, so wird es sich auf den Schlusssatz beziehen. Wenn man Weizenähren zerreibt, so darf man bischenweise worfeln und essen, hat man geworfelt und in den Schoss gethan, so ist man [zum Zehnt] verpflichtet. R. Eleâzar sagte: Dies gilt auch bezüglich des Šabbaths. R. Abba b. Mamal wandte ein: Der Anfangssatz gilt also nur bezüglich des Zehnts, nicht aber bezüglich des Šabbaths, giebt es denn eine Arbeit, die bezüglich des Šabbaths nicht als Vollendung gilt und bezüglich des Zehnts wol!? R. Šešeth b. R. Idi entgegnete: Etwa nicht? es giebt ja Manches, was als Tenne bezüglich des Zehnts betrachtet wird, wie gelehrt wird: Was wird als Tenne bezüglich des Zehnts betrachtet? — Gurken und Kürbisse, wenn sie die Fäserchen verlieren, wartet man den Verlust der Fäserchen nicht ab, sobald man sie aufschobert; ebenso wird dies auch von Zwiebeln gelehrt: sobald man sie aufschobert — während man wegen des Aufschoberns am Šabbath frei ist!? Vielmehr musst du sagen: [am Šabbath] habe die Gesetzlehre nur die bezweckende Arbeit verboten, ebenso auch hier: die Gesetztlehre hat nur die bezweckende Arbeit verboten. — In welcher Weise zerreibe man?

Abajje im Namen R. Josephs sagte: zwischen einem und dem anderen [Finger], R. Ivja im Namen R. Josephs sagte: zwischen einem und zwei [Fingern], Raba sagte: sobald man ungewöhnlich verfährt, ist es sogar zwischen einem und allen [Fingern] erlaubt. — In welcher Weise worfele man? R. Ada b. Ahaba erwiderte im Namen Rabhs: Von den Fingergelenken aufwärts. Im Westen lachten sie darüber; sobald man ungewöhnlich verfährt, ist es sogar mit der ganzen Handfläche erlaubt. Vielmehr, sagte R. Eleâzar, man worfele sogar mit der ganzen Handfläche und der ganzen Kraft.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, DAS GEWÜRZ DÜRFE MIT EINER HÖLZERNEN KEULE UND DAS SALZ MIT EINEM KRÜGLEIN ODER EINEM KOCHLÖFFEL ZERSTOSSEN WERDEN; DIE SCHULE HILLELS SAGT, DAS GEWÜRZ DÜRFE, WIE GEWÖHNLICH, MIT EINER STEINERNEN KEULE UND DAS SALZ MIT EINER HÖLZERNEN ZERSTOSSEN WERDEN.

GEMARA. Alle geben also zu, beim Salz müsse es in ungewöhnlicher Weise geschehen, — aus welchem Grund? — R. Hona und R. Ḥisda [streiten hierüber], einer erklärte: zu jeder Speise ist wol Salz nötig, nicht aber ist zu jeder Speise Ge-

84. Dh. was als Vollendung der Zubereitung gilt, u. das zum Zehnt verpflichtet.

würz nötig, der andere erklärte: jedes Gewürz wird schal, das Salz wird aber nicht schal. |Welchen Unterschied| giebt es zwischen ihnen? -- |Einen Unterschied| giebt es zwischen ihnen, wenn man |am Rüsttag| weiss, welche Speise man kochen wird; oder auch, bezüglich des Safrans[85]. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Alles, was zerstossen wird, wird es in gewöhnlicher Weise, selbst Salz. — Du sagst ja aber, beim Salz müsse es in ungewöhnlicher Weise geschehen!? — Er ist der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Meír sagte: die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, ob man |Gewürz|, welches zerstossen wird, in gewöhnlicher Weise zerstossen darf, und auch Salz hinterher, der Streit besteht vielmehr, ob man es besonders zerstossen darf: die Schule Šammajs sagt, Salz dürfe man für den Braten mit einem Krüglein oder Kochlöffel zerstossen, nicht aber zum Kochen, während die Schule Hillels sagt, |man dürfe es| mit jedem Gegenstand. — «Mit jedem Gegenstand», wie kommst du darauf!? — Sage vielmehr: zu jedem Bedarf. R. Aḥa-Bardela sprach zu seinem Sohn: Wenn du stossen willst, neige |den Mörser| seitwärts und stosse. R. Šešeth hörte das Geräusch einer Mörserkeule, da sprach er: Das ist nicht in meinem Haus. Vielleicht haben sie sie seitwärts geneigt!? — Er hörte helle Töne. — Vielleicht war es Gewürz!? — Beim Gewürz sind die Töne dumpf.

וחד אמר כל התבלין מפיגין טעמן ומלה אינה מפיגה טעמה מאי ביניהו איכא ביניהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין בדרכן ואפילו מלה והא אמרת מלה בעיא שנוי הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה שבית שמאי אומרים מלה בפך ובעין הפרור לצלי אבל לא לקדרה ובית הלל אומרים בכל דבר בכל דבר סלקא דעתך אלא אימא לכל דבר: אמר ליה רב אחא ברדלא לבריה בי דייכת אצלי אצלויי ודוך רב ששת שמע קל בוכנא אמר האי לאו מגויה דביתאי הוא ודלמא אצלויי אצלי דשמעיה דהוה צליל קליה ודלמא תבלין הוו תבלין נבוחי מנבח קלייהו: תנו רבנן אין עושין טיכני ואין בותשין במכתשת תרתי חבי קאמר מה טעם אין עושין טיכני לפי שאין בותשין במכתשת ולימא אין בותשין במכתשת אי תני אין בותשין במכתשת הוה אמינא חני מילי במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי קמשמע לן והתניא אין בותשין במכתשת גדולה אבל בותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תנן נמי מתניתין במכתשת גדולה תנן רבא אמר לא קשיא הא לן והא להו רב פפי אקלע לבי ביר שמואל אייתי ליה דייסא

M 51 ואפי׳...כדרכן || M 52 — מלה || M 53 ולא
P 54 דעתא M 55 רבא לר א ברדלא בי V רב לר א
M 56 דייקת אצלי ודוק M 57 מגו ביתאי M 58
ודוק M 59 ציל M 60 — אם איהא ד M 61
הוו M 62 טוכני M 63 מה טעם קא M 64
ולימני M 65 קטנה בין קבועה ובין שאינה קבועה [אי תנא מכ ה א טכ גדולה אבל מכ קטנה איבא ש ד קמ ל והתניא בותש׳ במכ גדולה וא כ במכ קטנה] אמר אביי כ ת נמי אין בותש׳ במכ׳ גדולה || B 66 תניא נמי מתניתא במ״ג תניא.

Die Rabbanan lehrten: Man darf keine Graupen bereiten, auch nicht in einem Mörser stossen. — Zwei |sich widersprechende Lehren|[86]!? — So meint er es: weshalb darf man keine Graupen bereiten? — weil man in einem Mörser nichts zerstossen darf. — Sollte er lehren: man darf in einem Mörser nichts zerstossen!? — Würde er nur gelehrt haben, man dürfe in einem Mörser nichts zerstossen, so könnte man glauben, nur in einem grossen Mörser, in einem kleinen aber wol, so lässt er uns hören. — Es wird ja aber gelehrt, man dürfe in einem grossen Mörser nichts zerstossen, wol aber in einem kleinen!? Abajje erwiderte: Die angezogene Lehre bezieht sich ebenfalls auf einen grossen Mörser. Raba erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine für uns, das Andere für sie[87]. R. Papi besuchte Mar-Šemuél und man setzte ihm da Graupenbrei

85. Der ebenfalls nicht schal wird. 86. Der erste Satz verbietet nur das Stossen von Graupen. 87. In Palästina, da man sich Dienerschaft hielt, ist es wegen deren Nichtbeachtung der Vorschriften verboten.

ולא אכל ודלמא במכתשת קטנה עבדוה דחזייה דהוה דייק טפי ודלמא מאתמל עבדוה דחזייה דהוה קלוך צהריה ואי בעית אימא שאני בי מר שמואל דאיבא פריצותא דעבדי׃

[iii] Sab.142b בירר קטניות ביום טוב בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל ובית הלל אומרים בורר כדרכו בחוקו בקנון ובתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה׃

גמרא. תניא אמר רבן גמליאל כמה דברים אמורים בשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי לא צריכא דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא׃

Berc.1 רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה׃ תניא אמר רבי אלעזר ברבי צדוק כך היה מנהגן של בית רבן גמליאל שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה והתניא איפכא לא קשיא הא בעפרא הא בגילי׃

[ix] ית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות ובית הלל אומרים משלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות אבל לא הבואה ורבי שמעון מתיר בהבואה׃

גמרא. תני רב יחיאל ובלבד שלא יעשנו בשורה תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם בעי רב אשי תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו׃

M 67 - דחז M 68 קלופיה צהיר בפי ואי V 69 אוכל
V M 70 בק M 71 + שמעון בן M 72 מהלוקת
שהאו M 73 + פשיטא M 74 מנהגו של ר ג
M 75 יחוקאל M 76 בתלתא.

vor, er aber ass davon nicht. Vielleicht wurden [die Graupen] in einem kleinen Mörser bereitet!? — Er sah, dass sie sehr fein waren. — Vielleicht waren sie von gestern!? — Er sah, dass sie vom Abschälen noch glänzten. Wenn du willst, sage ich: Anders ist es im Hause des Mar-Šemuél, wegen der Ausgelassenheit der Diener.

WENN MAN AM FESTTAG ERBSEN LIEST, SO LESE MAN, WIE DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, DAS ESSBARE HERAUS UND ESSE, WIE DIE SCHULE HILLELS SAGT, WIE GEWÖHNLICH, IM SCHOSS, IN EINEM KÖRBCHEN ODER IN EINER SCHÜSSEL, NICHT ABER MIT EINEM TABLETT ODER EINEM FEINEN ODER GROBEN SIEB; R. GAMALIÉL SAGTE, MAN DÜRFE SIE AUCH IN WASSER SPÜLEN UND [DEN ABFALL] ABSCHÖPFEN.

GEMARA. Es wird gelehrt: R. Gamaliél sagte: Diese Worte gelten nur, wo vom Essbaren mehr vorhanden ist, als vom Abfall, wo aber vom Abfall mehr vorhanden ist, als vom Essbaren, geben Alle zu, dass man nur das Essbare vom Abfall herauslesen darf. — Giebt es denn jemand, der es erlaubt, wo vom Abfall mehr vorhanden ist als vom Essbaren!? — Gemeint ist der Fall, wo er mehr an Plackerei und weniger an Inhalt hat.

R. GAMALIÉL SAGT: MAN DÜRFE SIE AUCH IN WASSER SPÜLEN UND [DEN ABFALL] ABSCHÖPFEN. Es wird gelehrt: R. Eleâzar b. Çadoq erzählte: Im Haus R. Gamaliéls pflegte man wie folgt zu verfahren. Man brachte einen Eimer voll Linsen und übergoss sie mit Wasser, alsdann blieb das Essbare unten, während der Abfall nach oben schwamm. — Es wird ja aber entgegengesetzt gelehrt!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine spricht vom Sand das Andere von der Spreu.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT: MAN DÜRFE AM FESTTAG [SEINEM NÄCHSTEN] NUR FERTIG ZUBEREITETE SPEISEN SCHICKEN; DIE SCHULE HILLELS SAGT, MAN DÜRFE AUCH VIEH, WILD UND GEFLÜGEL, OB LEBENDIG ODER GESCHLACHTET, SCHICKEN. MAN DARF WEINE, OELE, FEINES MEHL UND SCHOTEN SCHICKEN, GETREIDE ABER NICHT; R. ŠIMÔN ERLAUBT AUCH GETREIDE.

GEMARA. R. Jehiél lehrte: Jedoch nicht durch eine ganze Gesellschaft. Es wird gelehrt: eine Gesellschaft hat nicht weniger als drei Personen. R. Aši fragte: Wie, wenn drei Personen mit drei verschiedenen Arten? — Diese Frage bleibt dahingestellt.

רבי שמעון מתיר בתבואה: תניא רבי שמעון מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות שעודים ליתן לפני בהמתו עדשים לעשות מהן רסיסין:

שלחין בלים בין תפורין בין שאינן תפורין אף על פי שיש בהן בלאים והן לצורך המועד אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור רבי יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן וזה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו:

גמרא בשלמא תפורין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא בלאים למאי חזו וכי תימא חזו למימך תותיה והתניא לא יעלו עליך אבל אתה יכול להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות בן שמא תברך לו ניחא על בשרו וכי תימא דמפסיק מידי דבגני בגני והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלם אפילו עשר מצעות זו על גבי זו ובלאים תחתיהן אסור לישן עליהם משום שנאמר לא יעלה עליך אלא בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם בנגדו אלא בקשין וכי הא דאמר רב הונא ברוה דרב יהושע האי נמטא נמדא דנרש שריא אמר רב פפא ירדלין אין בהן משום בלאים רב פפא אמר הני צררי דפשיטי אין בהם משום בלאים דכותני יש בהם משום בלאים רב אשי אמר אחד זה ואחד זה אין בהן משום בלאים לפי שאין דרך חמום בכך: אבל לא סנדל המסומר: סנדל המסומר מאי טעמא לא משום מעשה שהיה

R. Šimôn erlaubt auch Getreide. Es wird gelehrt: R. Šimôn erlaubt auch Getreide: Weizen, um daraus eine Lydierspeise zu bereiten, Gerste, um sie seinem Vieh zu geben und Linsen, um aus ihnen Resisin zu bereiten.

Man darf Kleidungstücke, ob genäht oder ungenäht, schicken, selbst wenn an ihnen Mischgewebe vorhanden ist, wenn sie nur zum Fest nötig sind, jedoch keine genagelte Sandale und keinen ungenähten Schuh; R. Jehuda sagt: auch keinen weissen Schuh, weil er noch des Handwerkers bedarf. Die Regel hierbei ist: was man am Festtag benutzt, darf man auch schicken.

GEMARA. Einleuchtend ist es bezüglich genähter [Kleidungstücke], die man ja tragen kann, auch bezüglich ungenähter, mit denen man sich ja zudecken kann, welche Verwendung haben aber [Kleider aus] Mischgewebe!? Wolltest du sagen, man könne sich auf solchen hinlegen, so wird ja gelehrt: *Es darf auf deinen Leib nicht kommen*, wol aber darfst du es dir unterlegen; jedoch sagten die Weisen, auch dies sei verboten, da Fasern am Leib haften bleiben können. Wolltest du indess sagen, man lege etwas zwischen, so sagte ja R. Šimôn b. Pazi im Namen des R. Jehošuâ b. Levi, im Namen des R. Jose b. Šaúl, im Namen Rabbis, im Namen der heiligen Gemeinde zu Jerušalem: Selbst wenn zehn Polster übereinander liegen und unten sich Mischgewebe befindet, ist es verboten, auf diesen zu schlafen (da es heisst: *Es darf auf deinen Leib nicht kommen*)!? — Vielmehr, es handelt hier von einem Vorhang. — Aber Ûla sagte ja: Weshalb ist der Vorhang verunreinigungsfähig? — weil sich oft ein Diener durch diesen erwärmt!? — Vielmehr, es handelt von harten Gewändern; R. Hona b. R. Jehošuâ sagte nämlich, die harten Wolldecken aus Naraš seien [als Mischgewebe] erlaubt. R. Papa sagte: Bei Filzschuhen hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt. R. Papa sagte: Bei einem Geldbeutel hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt, bei einem Saatbeutel hat es wol statt. R. Aši sagte: Bei beiden hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt, weil man sich ja durch diese nicht wärmt.

Jedoch keine genagelte Sandale. Weshalb keine genagelte Sandale? —

88. Eine leicht zu bereitende Linsenspeise. 89. Lev. 19,19. 90. Die nicht wärmen, u. auf welchen zu sitzen erlaubt ist.

M 77 — בגון ‖ M 78 אע פ שעמהן כל ״ — בו ״ M 79
M 80 + ביו ט ״ M 81 שאינן תפ׳ חזו ״ M 82 עליהו ״
M 83 מציעו ‖ M 84 — לו ‖ M 85 ביני V M 86 ‖ ערדלין ‖ B 87 רבא אמר ‖ M 88 האי צררי דזוזי אין.

אמר אביי בגדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו
אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו
מדקתני אין משלחין דאי כלקא דעתך אסור לטלטלו
השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא ולא מנעל
שאינו תפור פשיטא לא נצרכא דאף על גב דנקיט
בסיבי רבי יהודה אומר אף לא מנעל לבן תניא רבי 18a,1
יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת
הגיר רבי יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו
ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה Sab.153a
דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל; וה Pes.3a
הכלל כל שנאותין בו ביום טוב רב ששת שרא Yom.55b
לחו לרבנן לשדודי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי Ned.49b
והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין 52b
איתו הכי קאמר כל שנאותין בו בחול משלחין אותו Bm.40a
ביום טוב אמר אביי תפלין חויא ואתו לידן ניטא 117a
בהו מילתא היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה Bh.12a
עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה Men.102b
יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום Erk.32a
מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב חונא Hol.66a
בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש
עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הכמוך
לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח
ידו עליהן עד שמגיע לבית הכמוך לבית המדרש
לא קשיא הא דמנטרא הא דלא מנטרא אי דלא
מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי

Wegen jenes Ereignisses. Abajje sagte: Eine genagelte Sandale darf man [am Fest] nicht anziehen, wol aber fortbewegen; man darf sie nicht anziehen, wegen jenes Ereignisses, und man darf sie fortbewegen, da er ja lehrt, dass man sie nicht schicken darf; wollte man sagen, man dürfe sie nicht fortbewegen, so wäre ja das Schicken selbstredend verboten!

Und keinen ungenähten Schuh. Selbstredend!? Dies ist für den Fall nötig, wo er mit Stiften befestigt ist.

R. Jehuda sagt: auch keinen weissen Schuh. Es wird gelehrt: R. Jehuda erlaubt den schwarzen und verbietet den weissen, da er noch der Wichse[91] bedarf; R. Jose verbietet einen schwarzen, da er noch geglättet werden muss. Sie streiten aber nicht, einer nach dem Brauch seiner Ortschaft, der andere nach dem Brauch seiner Ortschaft; in der Ortschaft des einen fertigte man ihn mit der Fleischseite nach innen, in der Ortschaft des anderen fertigte man ihn mit der Fleischseite nach aussen.

Die Regel hierbei ist: was am Festtag benutzt wird, darf man auch schicken. R. Šešeth erlaubte den Jüngern, am Festtag Tephillin zu schicken. Abajje sprach zu ihm: Wir haben ja aber gelernt, man schicke nur, was man am Festtag benutzt!? — So meint er es: was man am Wochentag benutzt, darf man am Festtag schicken. Abajje sprach: Da wir uns nun mit den Tephillin befassen, so wollen wir von diesen etwas lehren: Kommt jemand [am Vorabend des Šabbaths] mit den Tephillin am Haupt von der Reise, und die Sonne geht unter, so bedecke er sie mit der Hand, bis er nach Haus kommt; sitzt jemand mit den Tephillin am Haupt im Lehrhaus[93] und die Heiligkeit des [Šabbath-]Tags tritt ein, so bedecke er sie mit der Hand, bis er nach Haus kommt. R. Hona b. R. Iqa wandte ein: ¿Kommt jemand mit den Tephillin am Haupt von der Reise, und die Heiligkeit des Tags tritt ein, so bedecke er sie mit der Hand, bis er das der Stadtmauer nächstgelegene Haus erreicht; sitzt jemand [mit den Tephillin am Haupt] im Lehrhaus, und die Heiligkeit des Tags tritt ein, so bedecke er sie mit der Hand bis er das dem Lehrhaus nächstgelegene Haus erreicht. — Das ist kein Einwand, dies, wo sie da verwahrt werden, jenes, wo sie da nicht verwahrt werden. — ¿Wenn sie nicht verwahrt werden,

M 89 ואי M 90 שלוחו M 91 אלא לאו ש"מ אסור
לנעלו ומותר לטלטלו M 92 לתותא M 93 תפורין.

91. Cf. Bd. I S. 457. Z. 8 ff. 92. ביצת הגיר ist aus בצה *Sand, Kies, Erde, Thon* zusammengesetzt; die Erkl. Levys (*WNHW.* i 220) und seines Abschreibers Kohut (*Aruch compl.* ii 151) «ovale Masse, die von Cement oder Kalk bereitet wird» (von ביצה *Ei*) ist falsch. Bd. I S. 505 Z. 6 ist ביצת הסיד demnach zu verbessern: Kalkpaste. 93. Die Lehrhäuser befanden sich ausserhalb der Stadt.

ist dies ja auch der Fall, wenn sie auf der Erde liegen, weshalb gerade, wenn man sie am Kopf anhat; es wird ja gelehrt: Wenn man [am Šabbath] Tephillin findet, so bringe man sie [an Haupt und Hand] paarweise heim. — Das ist kein Einwand, jene, wo sie vor Dieben und vor Hunden verwahrt werden, diese, wo sie nur vor Hunden und nicht vor Dieben verwahrt werden. Man könnte glauben, die Majorität der Plünderer besteht ja aus Jisraéliten, die sie nicht verächtlich behandeln werden, so lässt er uns hören.

דהא תנן המוצא תפלין מכניסין זוג זוג[1] לא קשיא הא דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי[95] מהו דתימא רוב ליסטים ישראל נינהו ולא[96] מזלזלי בהו קמשמע לן׃

Sab. 62a Er. 95a

Dt. 7,9a

M 94 אחר האיש ואחר האשה ‖ M 95 + הא דל״מ מחמת כלבי ולא מחמת גנבי ‖ M 96 אתי לזלזולי.

ZWEITER ABSCHNITT.

ים טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בהחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד וישון בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין אבלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת׃

Col. b

WENN EIN FESTTAG MIT EINEM VORABEND DES ŠABBATHS ZUSAMMENTRIFFT, SO DARF MAN NICHT VON VORNHEREIN AM FESTTAG FÜR DEN ŠABBATH KOCHEN, VIELMEHR KOCHE MAN FÜR DEN FESTTAG, UND WAS ZURÜCKBLEIBT, BLEIBT FÜR DEN ŠABBATH. MAN BEREITE AM VORABEND DES FESTTAGS EINE SPEISE [ALS ÊRUB[1]] UND STÜTZE SICH DARAUF ZUM ŠABBATH; DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT: ZWEI SPEISEN, DIE SCHULE HILLELS SAGT: EINE SPEISE; BEIDE STIMMEN JEDOCH ÜBEREIN, DASS EIN FISCH UND DAS DARAUF BEFINDLICHE EI ZUSAMMEN ALS ZWEI SPEISEN GELTEN. HAT MAN DIESE SPEISE AUFGEGESSEN, ODER IST SIE VERLOREN GEGANGEN, SO DARF MAN DARAUFHIN VON VORNHEREIN NICHT KOCHEN; IST VON DIESER ETWAS ZURÜCKGEBLIEBEN, SO STÜTZE MAN SICH DARAUF [BEIM KOCHEN] ZUM ŠABBATH.

M 1 שייר הימנו ‖ M 2 לאחר.

גמרא. מנא הני מילי אמר שמואל דאמר קרא זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשביחו מאי מעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין ביום טוב לשבת קל וחומר ביום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו

Ex. 20,8a

GEMARA. Woher dies? Šemuél erwiderte: Der Schriftvers lautet: *[2]Denke daran, den Sabbathtag heilig zu halten*: denke an ihn, da du an ihn vergessen kannst. — Aus welchem Grund? Raba erwiderte: Damit man für den Šabbath besonders und für den Festtag besonders gute Portionen aussuche. R. Aši erklärte: Damit man einen Schluss folgere: wenn man am Festtag für den Šabbath nicht backen darf, um wieviel weniger (am Festtag) für den Wochentag. — ¿¡Es wird gelehrt: Man bereite am Vorabend des Festtags eine Speise [als Êrub] und stütze sich darauf zum Šabbath;

1. Cf. Absch. I N. 38. 2. Ex. 20,8.

לשבת בשלמא הרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי אירויא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע
Ex.16,23 ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר רבי אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מבאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה:
תנו רבנן מעשה ברבי אלעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה בת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין בת שניה אמר הללו בעלי חביות בת שלישית אמר הללו בעלי כדין בת רביעית אמר הללו בעלי לגינין בת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו בת ששית לצאת אמר הללו בעלי
Neh.8,10 מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו
Sab.10a 33b Tan.21a שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם: אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יום טוב מצוה היא רבי אלעזר לטעמיה דאמר
Pes.68b שמחת יום טוב רשות דתניא רבי אלעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או ישב ושנה רבי יהושע אומר חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר

M 3 + בשלמא לרבא דא׳ כדי שיכורו מנה יפה לש׳ ומ׳ לי ט היינו דמעי ט אין כי ט לא אלא לר א דא׳ כדי שיאמרו אין אופין כי ט לש מאי אירויא מעי ט אפי כי ט נמי אין הכי נמי 4 משום כבוד י ט M 5 ק ו מי ט לחול M 6 + דא כדי שוב מ י לש וכ י לו ט M 7 + דתניא V 8 אלעזר + M 9 בן עזריה M 10 + יצתה| M 11 התחילה + M 12 עד מתי הן יושבין ולא באין לביתם ד M 13 להשתנות M 14 שיצאו M 15 — כני M 16 אצו שבו י ט לאו מצ M 17 — שי ט M 18 + תיא M 19 לאכילה ושתיה וחצ לבית המדרש א ר.

euch spreche ich dies, sondern über jene, die hinausgegangen sind, die nämlich das ewige Leben lassen und sich dem zeitlichen Leben hingeben. Bei ihrem Fortgehen sprach er zu ihnen: *'Gehet, esset Fettes und trinkt Süsses und schickt Anteile an den, für den nichts angerichtet ist; denn der heutige Tag ist unserem Herrn heilig. Darum seid nicht traurig, denn die Freude an dem Herrn, die ist eure Stärke.*

Der Meister sagte: Die das ewige Leben lassen und sich dem zeitlichen Leben hingeben. Aber die Festfreude ist ja Gebot!? — R. Eliêzer vertritt seine Ansicht, die Festfreude sei ein Freigestelltes; es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer sagt: am Festtag thue man nichts als ausschliesslich essen und trinken oder ausschliesslich sitzen und studiren; R. Jehošuâ sagt: man teile ihn: die Hälfte für den Herrn und die Hälfte für sich. R. Johanan sprach: Beide folgerten aus einem Schriftvers: ein

einleuchtend ist es nun, dass dies am Vorabend des Festes geschehen muss, nicht aber am Festtag selbst, nach R. Aši, welcher erklärt: damit man einen Schluss folgere: wenn man am Festtag für den Šabbath nicht backen darf [&]; weshalb muss dies aber nach Raba am Vorabend geschehen, dies könnte nach ihm ja auch am Festtag selbst geschehen!? — Dem ist auch so, nur ist dies eine Anordnung, da man übertreten könnte. Ein Tanna entnimmt dies aus Folgendem: *'Was ihr backen wollt, das backt, und was ihr kochen wollt, das kocht:* hieraus folgerte R. Eleâzar, man dürfe nur backen, was bereits gebacken, und kochen, was bereits gekocht ist. Hierauf stützten die Weisen den Speise-Êrub als Gebot der Gesetzlehre.

Die Rabbanan lehrten: Einst sass R. Eliêzer und trug den ganzen Tag über die Festtagsgesetze vor. Als die erste Partie hinausging, sprach er: Das sind Leute der Tonne. Als die zweite [hinausging], sprach er: Das sind Leute des Fasses. Als die dritte [hinausging], sprach er: Das sind Leute des Krugs. Als die vierte [hinausging], sprach er: Das sind Leute der Flasche. Als die fünfte [hinausging], sprach er: Das sind Leute des Bechers. Als die sechste hinauszugehen begann, sprach er: Das sind Leute des Fluchs. Alsdann richtete er seine Augen auf seine Schüler, da begannen ihre Gesichter sich zu verändern; darauf sprach er zu ihnen: Kinder, nicht über

3. Ex. 16,23. 4. Neh. 8,10.

Schriftvers lautet: *'Eine Festversammlung für den Herrn, deinen Gott*; ein anderer Schriftvers lautet: *'Eine Festversammlung für euch*; wie ist dies [in Uebereinstimmung zu bringen]? R. Eliêzer erklärt: entweder ausschliesslich für den Herrn oder ausschliesslich für sich; R. Jehošuâ erklärt: man teile ihn: die Hälfte für den Herrn und die Hälfte für sich. Was meint er mit: *für den nichts angerichtet ist*? R. Hisda erwiderte: Für den, der keinen Speise-Êrub bereitet hat. Manche erklären: Für den, der nichts hatte, einen Speise-Êrub zu bereiten; wer aber wol hatte und keinen bereitet hat, der ist ein Uebertreter. — Was meint er mit: *denn die Freude an dem Herrn, die ist eure Stärke*? R. Johanan erwiderte im Namen des R. Eleâzar b. R. Šimôn: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu Jisraél: Kinder, borgt auf meine Rechnung und feiert die Heiligkeit des Tags, verlasst euch auf mich, ich werde bezahlen.

Ferner sagte R. Johanan im Namen des R. Eleâzar b. R. Šimôn: Wer da wünscht, dass ihm seine Grundstücke erhalten bleiben, der pflanze in ihnen eine Eiche [adar], denn es heisst: *'Mächtig [adir] ist der Herr in der Höhe*. Oder auch, wie schon der Name "idra" besagt, denn die Leute sagen nämlich: Was bedeutet "idra"? was von Generation zu Generation [dari dari] bestehen bleibt. Ebenso wird auch gelehrt: Ein Feld, in dem sich eine Eiche befindet, wird weder entrissen noch geraubt, und seine Früchte bleiben erhalten.

R. Tahlipha, der Bruder Rabanaj des Ḥozäers, lehrte: Der ganze Lebensbedarf des Menschen wird ihm [in den Tagen zwischen] dem Neujahrsfest und dem Versöhnungstag bestimmt, mit Ausschluss der Ausgaben für die Sabbathe und die Festtage und für den Unterricht seiner Kinder in der Gesetzlehre; hat er für diese weniger ausgegeben, so zieht man ihm ab, hat er für diese mehr ausgegeben, so legt man ihm zu. R. Abahu sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — [9]*Stosst am Neumond in die Posaune, am Verborgenen[9] auf den Tag unseres Festes*; an welchem Fest bleibt der Mond verborgen? — sage: am Neujahrsfest; darauf heisst es: [10]*Denn das ist eine Festsetzung für Jisraél, ein Recht des Gottes Jâqobs.* — Wieso ist es erwiesen, dass *Festsetzung* die Bedeutung Lebensbedarf hat? — Es heisst; [11]*Sie assen das Festgesetzte, dass ihnen Parôh gab.* Mar-Zutra erklärte es aus Folgendem: [12]*Lass mich meine festgesetzte Speise dahinnehmen.*

5 Lv 16,8 6 Num. 29,35. 7. Ps. 93,1 8 Ib. 81,4. 9 Eigentl. Fest, besond. das Neujahrsfest. 10. Ps. 81,5. 11. Gen. 47,22. 12. Pr. 30,8.

רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו בתוב אחד
אומר עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר עצרת D° 16,8
תהיה לכם הא ביצד רבי אלעזר סבר או ברי לה' N° 29,35
או כלו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה'
וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא לבי
שלא הניח עירובי תבשילין איבא דאמרי למי שלא
היה לו להניח עירובי תבשילין אבל מי שהיה לו
להניח עירוב ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות
ה' היא מעזכם אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי
שמעון אמר לחם הקדוש ברוך הוא לישראל בני
לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע:
ואמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון
תהוצה שיתקיימו נכסיו יפה בחן אדר שנאמר אדיר Ps. 93,4
במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה דאמרי אינשי מאי
אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש
בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה
משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי הזואה כל Fol. 16
מזונותיו שר אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום
הכפורים חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טובים
והוצאת בני לתלמוד תורה שאם פחת פיחתין לו
ואם הוסיף מוסיפין לו אמר רבי אבהו מאי קראה
תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו איהו הנ Ps. 81,4
שהחדש בתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב Ps. 81,5
כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע Ps. 81,5 Gen. 47,22
דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב ואכלו את חקם
אשר נתן להם פרעה בר זוטרא אמר מהכא הטריפני Pr. 30,8

M 20 אומר B 21 מי M 22 — ע ת M 23
בי ש 24 V עיזובי תבשילין B 25 אלעזר. M שמעון
בן אלעזר M 26 — קדו B 27 אלעזר M 28
והיינו דאמ M 29 דהוא M 30 — ר ת אדיה ד
M 31 שבת ויום טוב.

לחם חקי: תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו
היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו
לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה
ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת
Ps.68,20 היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך ה'
יום יום תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחד
שביך לשבתיך ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום:
Sab.10b אמר רבי חמא ברבי הנינא הנותן מתנה לחבירו
Ex.34,29 אין צריך להודיעו שנאמר ומשה לא ידע כי קרן
Ib.31,13 עור פניו מיתיבי לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר
לו הקדוש ברוך הוא למשה משה מתנה טובה יש
לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל
לך והודיע אותם מבאן אמר רבן שמעון בן גמליאל
הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא
הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא
לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה
לא עבידא לאגלויי: אמר מר מבאן אמר רבן שמעון
בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו
Sab.10b מאי עביד ליה שיתא ליה משחא ומלי ליה בוחלא
והאידנא דחיישינן לבשפים אמר רב פפא שיתי ליה
מאותו המין: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
יוחי כל מצות שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל
נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא
Ex.31,17 שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעלם אי
הכי לא לינשו גוים עלה שבת אודועי אודעינהו
מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית איבא מתן

35 למחר :- M 34 מוכה M 33 בכב M 32
M בו V 36 שאמר M 37 אתא M 38 אחת
42 מילתא M 41 במילתא M 40 והודיעם M 39
M :-הוא M 43 מבאן...גמליאל M 44 :-אבי אבוי
M אמרי שבת ידעינהו M 47 :-מאי B 46 דחיישנא P 45
מתן M 48 איבא דאמרי מתן.

Es wird gelehrt: Man erzählt von Šammaj dem Aeltesten, dass er an jedem Tag zu Ehren des Šabbaths zu essen pflegte: Traf sich ihm ein schönes Vieh, sprach er: Dieses [erstehe] ich zu Ehren des Šabbaths. Traf sich ihm darauf ein anderes, das schöner war, so hob er dieses auf und verzehrte das erste. Anders war aber die Eigenart Hillels des Aeltesten, er that Alles um des Himmels willen, denn es heisst: "*Gebenedeiet sei der Herr Tag für Tag.* Ebenso wird auch gelehrt: Die Schule Šammajs sagt: vom Sonntag ab für den Šabbath; die Schule Hillels sagt: *Gebenedeiet sei der Herr Tag für Tag.* R. Hama b. R. Hanina sagte: Wer seinem Nächsten ein Geschenk macht, braucht es ihm nicht kund zu thun denn es heisst: "*Und Mošeh wusste nicht, dass die Haut seines Antlitzes strahlend geworden war.* Man wandte ein: "*Um kund zu thun, dass ich der Herr bin, der euch heiligt.* Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich zu Mošeh: Mošeh, ich habe ein kostbares Geschenk in meiner Schatzkammer, dessen Name Šabbath ist, und ich will es Jisraél geben, gehe und thue es ihnen kund. Hieraus folgernd, sagte R. Gamaliél: Wer einem Kind ein Stückchen Brot giebt, thue dies der Mutter kund. — Das ist kein Wiederspruch; das Eine, wo es auch sonst bekannt wird, das Andere, wo es sonst nicht bekannt wird. — Aber auch der Šabbath würde ja auch sonst bekannt geworden sein!? — Dessen Belohnung würde nicht bekannt geworden sein.

Der Meister sagte: Wer einem Kind ein Stückchen Brot giebt, thue dies der Mutter kund. — Wie macht man dies? — Man bestreiche es mit Oel, oder trage ihm etwas Schminke auf. — Wie aber jetzt, wo wo wir Zauberei befürchten? R. Papa erwiderte: Man bestreiche es mit derselben Art

R. Johanan sagte im Namen des R. Šimôn b. Johaj: Alle Gebote, die der Heilige, gebenedeiet sei er, Jisraél erteilt hat, erteilte er ihnen öffentlich, mit Ausnahme des Šabbaths, den er ihnen im Verborgenen verliehen hat, wie es heisst: "*Ein Zeichen [des Bundnisses] sei er zwischen mir und den Kindern Jisraels für immer.* — Demnach sollten ja die Nichtjuden dessentwegen nicht bestraft werden!? Den Šabbath hat er ihnen kund gethan, dessen Belohnung aber nicht. Wenn du aber willst, sage ich, er habe ihnen auch dessen Belohnung kund gethan, nicht aber [die Verleihung] der

13. Ps. 68,20. 14. Ex. 34,29. 15. Ib. 31,13. 16. Ib. 31,17.

zweiten Seele; R. Šimôn b. Laqiš sagte nämlich: Am Vorabend des Šabbaths giebt der Heilige, gebenedeiet sei er, dem Menschen eine zweite Seele, die man ihm am Šabbathausgang abnimmt, denn es heisst: *"Er ruhte und athmete auf*: Wehe, die Seele ist fort".

MAN BESTIMME AM VORABEND DES FESTES EINE SPEISE. Abajje sprach: Nur eine gekochte Speise, Brot aber nicht. — Weshalb kein Brot? wollte man sagen, es sei eine Speise erforderlich, die als Zukost verwendet wird, was beim Brot nicht der Fall ist, so ist ja der Graupenbrei ebenfalls keine Zukost, wie R. Zera gesagt hat: Diese thörichten Babylonier, die Brot mit Brot essen, dennoch sagte R. Nihumi b. Zekharja im Namen Abajjes, man dürfe aus Graupenbrei einen Êrub bereiten!? Vielmehr, erforderlich ist eine seltenere Speise, Brot ist nicht selten, während Graupenbrei seltener ist. Manche lesen: Abajje sprach: Nur eine gekochte Speise, Brot aber nicht.

Aus welchem Grund? wollte man sagen, es sei eine seltenere Speise erforderlich, während das Brot nicht selten ist, so ist ja der Graupenbrei ebenfalls selten, dennoch sagte R. Nihumi b. Zekharja im Namen Abajjes, man dürfe keinen Êrub aus Graupenbrei bereiten!? — Vielmehr, erforderlich ist eine Speise, die als Zukost verwendet wird, während Brot keine Zukost ist, und ebenso ist der Graupenbrei keine Zukost, wie R. Zera gesagt hat: Diese thörichten Babylonier, die Brot mit Brot essen.

שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו
דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן Tan. 27b
הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת
נשלין אותה היכנו שנאמר שבת וינפש בין ששבת Ex. 31,17
וי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: 5
אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא
פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא
והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר רבי זירא בבלאי Ned. 49b
טפשאי דאכלי נהמא בנהמא ואמר רב נחומי
בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי
דלא שביחא בעינן ופת שביחא ודייסא לא שביחא
איכא דאמרי אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל
פת לא מאי מעמא אילימא דמידי דלא שביחא בעינן
ופת שביחא והא דייסא לא שביחא ואמר רב נחומי
בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא
מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא
מלפתא דאמר רבי זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי
נהמא בנהמא: תני רבי חייא עדשים שבשולי קדרה
סומך עליהן משום ערובי תבשילין והני מילי דאית
בהו בזית אמר רב יצחק ברבי חנינא משמיה דרב יהודה שמנונית
שעל גבי הכסכן נוטרו וסומך עליו משום ערובי
תבשילין והני מילי דאית בהו בזית אמר רב אבי Az 38a
אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי
גוים אמר רב יוסף ואם צלאן גוי סומך עליהם משום
ערובי תבשילין ואי עבדינהו גוי בסא דהרסנא אסור
פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קמשמע לן קמחא Co. b
עיקר אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריכין בזית
איבעיא להו בזית אחד לכולן או דלמא בזית לכל אחד

M 49 נובלה היא | M 50—אדם | M 51 מעמא אילימא ||
M 52 מלפת | B 53 + הני || M 54 — אמר...פת לא ||
M 55—הני | M 56 דאיכא כו | P 57 ביה || M 58 אתי ||
M 59 צריך שיהא בהן כו׳.

R. Hija lehrte: Der im Topf zurückgebliebene Rest gekochter Linsen gilt als Speise-Êrub; jedoch nur, wenn er die Olivengrösse hat. R. Jiçhaq b. R. Jehuda sagte: Man darf das Fett von einem Messer abkratzen und es zum Speise-Êrub bestimmen jedoch nur, wenn es die Olivengrösse hat. R. Asi sagte im Namen Rabhs: Kleine Salzfische sind als von Nichtjuden gekochte Speisen nicht verboten. R. Joseph sprach: Hat ein Nichtjude sie gebraten, so kann man sie zum Speise-Êrub bestimmen. Hat ein Nichtjude aus solchen Fischgelée bereitet, so ist es verboten. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, das Gelée sei das Hauptsächliche, so lässt er uns hören, dass das Mehl das Hauptsächliche ist.

R. Abba sagte: Der Speise-Êrub muss die Olivengrösse haben. Sie fragten: Ist die Olivengrösse für alle [Speisen desselben] zusammen oder für jede besonders erfor-

17. Die Auflösung des W.s ויגפש, er athmete auf, in ו אבדה נפש, wehe, die Seele ist fort, ist ganz absurd, besser wäre ו אנחה נפש. 18. Ueber die Babylonier, die Brot mit Graupenbrei assen

ואחד תא שמע דאמר רבי אבא אמר רב עירובי
תבשילין צריכין כוית בין לאחד בין למאה תנן אכלו
או שאבד לא יכשל עליו בתחלה שיור ממני כל
שהוא סומך עליו לשבת מאי לאו אף על
גב דליכא כוית לא דאית ביה כוית תא שמע תבשיל
זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל וקולייס האספנין
שנתן עליו חמין מערב יום טוב תחלתו וסופו אין
לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור בלל לא אין לו
שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה אמר רב
הונא אמר רב עירובי תבשילין צריכין דעת פשיטא
דעת מניה בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא
בעינן תא שמע דאמר רשמואל מערב אכילה
נהדדע רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולה טבריא:
מבריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח עירובי
תבשילין יבא ויסמיך על שלי ועד כמה אמר רב
נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תהום שבת:
תהוא מביא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל
חויה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה
דלא איתיבי עירובי תבשילין אמר ליה סמוך אדידי
לשנה חויה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת
אמר ליה דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה
פושעך את לכולי עלמא שרי לדידך אסור: תני רבנן
יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא
עירובי תחומין ולא עירובי חצרות רבי אומר מערבין
עירובי חצרות אבל לא עירובי תחומין מפני שאתה
אומרו בדבר האסור הוא ואי אתה אומרו בדבר המותר

derlich? — Komme und höre: R. Abba sagte im Namen Rabhs: Der Speise-Êrub muss die Olivengrösse haben, einerlei, ob für eine oder für hundert Speisen. ¿Es wird gelehrt: Hat man diese Speise aufgegessen, oder ist sie verloren gegangen, so darf man daraufhin direkt nicht kochen; ist von dieser etwas zurückgeblieben; so stütze man sich darauf [beim Kochen] für den Šabbath; wahrscheinlich ist mit "etwas" auch weniger als die Olivengrösse gemeint. Nein, nur wenn es die Olivengrösse hat. ¿Komme und höre: Diese [Êrub-]Speise soll eigentlich gebraten sein, sie kann jedoch auch eingelegt, gesotten und gekocht sein, spanische Thunfische, wenn man sie am Vorabend des Festes mit heissem Wasser begossen hat; für den bestimmten [Êrub] sowie für den zurückbleibenden Rest desselben, giebt es kein festgesetztes Mass; wahrscheinlich also, gar kein festgesetztes Mass. Nein, er hat kein festgesetztes Mass nach oben, wol aber nach unten.

R. Hona sagte im Namen Rabhs: Beim Speise-Êrub ist das Wissen erforderlich. Selbstredend ist das Wissen des Bestimmenden erforderlich, ist aber auch das Wissen desjenigen erforderlich, für den er bestimmt wurde, oder nicht? — Komme und höre: Der Vater Šemuéls pflegte für ganz Nehardêa, und R. Ami und R. Asi pflegten für ganz Tiberjas den Êrub zu bereiten. R. Jâqob b. Idi liess bekannt machen: Wer keinen Speise-Êrub bereitet hat, der verlasse sich auf den meinigen. Bis zu welcher Entfernung? R. Nihumi b. Zakharja erwiderte im Namen Abajjes: Bis zur Šabbathgrenze[21]. Šemuél bemerkte einst, dass der Blinde, der vor ihm Agada vorzutragen pflegte, traurig war. Da fragte er ihn: Weshalb bist du traurig? Jener erwiderte: Weil ich keinen Speise-Êrub bestimmt habe. Darauf erwiderte er: Verlasse dich auf den meinigen. Im nächsten Jahr bemerkte er wiederum, dass er traurig war. Da fragte er ihn: Weshalb bist du traurig? Jener erwiderte: Weil ich keinen Speise-Êrub bestimmt habe. Alsdann sprach er: Du bist ein Uebertreter; für alle Welt ist [das Kochen] erlaubt, für dich aber verboten.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Festtag mit einem Vorabend des Šabbaths zu sammentrifft, so darf man weder einen Grenz-Êrub[22] noch einen Gehöft-Êrub[22] bereiten; Rabbi sagt: wol einen Gehöft-Êrub, jedoch keinen Grenz-Êrub, denn du kannst verbieten, was an diesem Tag verboten ist, nicht aber was an diesem erlaubt ist[22].

19. 2000 Ellen. 20. Cf. Bd. I S. 140 N. 5. 21. Cf. Sukkah I NN. 17.18 22. Das Tragen aus einem Gebiet nach dem anderen ist am Fest erlaubt.

M 60 ב יש M 61 דלית ביה M 62 שאמרו אף
שלוק אף כבוש אף מבושל M 63 שהדיחן מערב 64
M יהודה || P 65 רבי || M 66 --בעי || M 67 —דאב׳
B 68 אכולהו || M 69 — א״ל || M 70 ולא.

לו אתמר רב אמר הלכה כתנא קמא ושמואל אמר
הלכה כרבי איבעיא להו הלכה כרבי לקולא[22] או
לחומרא[23] פשיטא[24] דלקולא קאמר משום[25] דשלה רבי
אלעזר לגולה לא בשאתם שונין בכבל רבי מתיר
והכמים אוסרין אלא רבי אוסר וחכמים מתירין מאי
תא שמע דרב תחליפא בר[26] אבדימי עבד עובדא
כותיה דשמואל ואמר רב תחלת הוראה דהאי[27] צורבא
מרבנן לקלקולא אי אמרת בשלמא לקולא קאמר
היינו קלקולא אלא אי אמרת לחומרא[28] מאי קלקולא
איבא בינן דמקלקלי בה רבים היינו קלקולא אמר Fol. 17
רבא אמר רב[29] חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי
ולאסור: תנו רבנן יום טוב שחל להיות בשבת בית 1Ber. 3
שמאי אומרים מתפלל שמנה[30] של שבת בפני עצמה
ושל יום טוב בפני[31] עצמה ובית הלל אומרים מתפלל
שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר
[32]קדושת היום באמצע רבי אומר אף חותם[33] בה
[34]מקדש השבת ישראל והזמנים תני תנא קמיה Ber. 49b
דרבינא [35]מקדש ישראל והשבת והזמנים אמר ליה
אנו שבת ישראל מקדשי ליה[36] והא שבת מקדשא
וקיימא אלא[37] אימא מקדש השבת ישראל והזמנים
אמר רב יוסף הלכה כרבי ובדתרין רבינא: [38]תנו Er. 40b 1Ber. 3
רבנן שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של
מועד ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר
מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו
רבי אלעזר אומר בהודאה[39] ובמוספין מתחיל בשל
שבת ומסיים בשל שבת ואומר [40]קדושת היום באמצע
רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברוקא אומרים כל מקום [41]שהזקן לשבע

M 71 + קאמר M 72 דר׳ לקולא M 73 –- דמספקא
להו ב M 74 אבימי M 75 צורבא M 76 סחורא
B 77 + ואומר M 78 עצמו M 79 קדוש M 80
ביוך M 81 + רבי אומר ביוך M 82 קדשה רחמנא
וקמקדשה וקיי M 83 אומר ביוך מקד׳ ובמוסף M 84
M 85 שהזקקו חכמים לשבע.

Es wurde gelehrt: Rabh sagt, die Halakha sei wie der erste Tanna, Šemuél sagt, die Halakha sei wie Rabbi. Sie fragten: Ist die Halakha wie Rabbi erleichternd, oder erschwerend? — Selbstredend erleichternd!? — Weil nämlich R. Eleâzar der Diaspora sagen liess: Nicht wie ihr in Babylonien lehrt: Rabbi erlaubt und die Weisen verbieten, sondern: Rabbi verbietet und die Weisen erlauben. Wie ist es nun?—Komme und höre: R. Tahlipha b. Evdämi entschied einst nach Šemuél, und Rabh bemerkte hierüber: Die erste Entscheidung dieses Gelehrtenjüngers ist schon zum Verderben. Einleuchtend ist es nun, wenn du sagst, erleichternd, somit ist dies ein Verderben, wieso ist dies aber ein Verderben, wenn du sagst, erschwerend!? — Da Viele, [durch die Unterlassung] zur Uebertretung verleitet werden, so ist dies ein Verderben. R. Hisda sagte im Namen R. Honas: Die Halakha ist wie Rabbi, verbietend.

Die Rabbanan lehrten; Wenn ein Festtag mit einem Šabbath zusammentrifft, so lese man im Gebet, wie die Schule Šammajs sagt, acht Segenssprüche, den des Šabbaths besonders und den des Festtags besonders, wie die Schule Hillels sagt, sieben, man beginne und schliesse mit der Šabbathformel und erwähne der Heiligkeit des Tags in der Mitte, Rabbi sagt: man schliesse auch: «Der den Šabbath, Jisraél und die Zeiten heiligt.» Ein Schüler lehrte vor Rabina: «Der Jisraél, den Šabbath und die Zeiten heiligt.» Da sprach er zu ihm: Heiligt etwa Jisraél den Šabbath? er ist ja seit jeher heilig[23]! Sage vielmehr: «Der den Šabbath, Jisraél und die Zeiten heiligt.» R. Joseph sprach: Die Halakha ist wie Rabbi, und zwar, nach der Erklärung Rabinas.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Šabbath mit einem Neumondstag, oder Zwischentag[24] zusammentrifft, so lese man im Abend-, Morgen- und Nachmittaggebet sieben Segenssprüche, und die Bedeutung [des Tags] erwähne man im Tempeldienstsegen, hat jemand sie nicht erwähnt, so lasse man ihn [das Gebet] wiederholen; R. Eliêzer sagt: [man erwähne sie] im Danksegen. Im Zusatzgebet beginne und schliesse man mit der Šabbathformel und erwähne der Heiligkeit des Tags in der Mitte. R. Šimôn b. Gamaliél und R. Jišmâél, Sohn des R. Johanan b. Beroqa, sagen: wo man sieben Segenssprüche liest, beginne und schliesse man mit der Šabbathformel und

23. Die Heiligkeit des Š.s hängt von der Festsetzung des Neumonds nicht ab. 24. Cf. Sukkah I N. 113.

מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג: אמר רב חייא בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מיום טוב לחבירו ומתנה אמר[26] רבא מניח אדם Bac. 6b עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כל שכן עירובי תבשילין ומאן דאמר עירובי תבשילין אבל עירובי תחומין לא [27]מאי טעמא דלמקני שביתה[27]בשבתא לא: תנו רבנן אין אופין מיום 1Bac. 2 טוב לחברו [27]באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא להתיכה אחת ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו רבי שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה [28]כל התנור פת מפני שהפת [28]נאפת יפה בזמן שהתנור מלא אמר רבא הלכה ברבי שמעון בן אלעזר: איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דלמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר לבאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים באי תא שמע מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא [29]אחרים אופין ומבשלין לו ביצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים [30]ואופין לו ומבשלין לו שמע מינה הוא נאסר וקמחו נאסר שמע מינה: איבעיא להו עבר ואפה מאי [31]תא שמע מי שלא הניח עירובי תבשילין [32]ביצד

M 86 רב M 87 מ״ט M 88 ביומא טבא לא M 89 — | M 90 את || P 91 — נאפת || M 92 ק״ו מ״ט לחול] | M 93 — אחרים | ואחרים אופין ומב || M 94 — מי קנסי רבנן הכתחילה אבל דיעבד לא או דלמא ל״ש + | M 95 הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין].

erwähne der Heiligkeit des Tags in der Mitte. R. Hona sagte: Die Halakha ist nicht wie dieses Gelehrtenpaar.

R. Hija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Man darf an einem Festtag für den folgenden einen Grenz-Êrub unter Bedingung bereiten. Raba sagte: Man darf an einem Festtag für den folgenden einen Speise-Êrub unter Bedingung bestimmen. Wer dies vom Grenz-Êrub lehrt, nach dem gilt dies um so cher vom Speise-Êrub, wer dies aber vom Speise-Êrub lehrt, nach dem gilt dies vom Grenz-Êrub nicht, da man an einem Feiertag keinen Ruheplatz erwerben darf[27].

Die Rabbanan lehrten: Man darf an einem Festtag nicht für den folgenden backen; in Wirklichkeit sagten sie aber, die Frau dürfe den ganzen Topf mit Fleisch füllen, obgleich sie nur ein Stück nötig hat, der Bäcker dürfe das ganze Fass mit Wasser füllen, obgleich er nur einen Krug nötig hat; backen darf er jedoch nur, soviel er nötig hat. R. Šimôn b. Eleâzar sagt, die Frau dürfe den ganzen Ofen mit Broten füllen, da sich das Brot bei vollem Ofen besser bäckt. Raba sagte: Die Halakha ist wie R. Šimôn b. Eleâzar.

Sie fragten: Wie ist es, wenn jemand keinen Speise-Êrub bestimmt hat, ist ihm |das Backen| verboten, und ist auch sein Mehl an sich verboten, oder ist nur ihm |das Backen| verboten, das Mehl an sich erlaubt? — Wieso ist dies von Bedeutung? — Ob man das Mehl Anderen abgeben muss: sagst du, ihm sei |das Backen| verboten, und auch das Mehl an sich sei verboten, so muss er es einem Anderen abgeben[27], sagst du, nur ihm sei |das Backen| verboten, das Mehl an sich sei aber nicht verboten, so braucht er es nicht einem Anderen abzugeben. — Komme und höre: Wer keinen Speise-Êrub bestimmt hat, darf weder backen noch kochen noch warmstellen, nicht für sich noch für Andere, noch dürfen Andere für ihn backen oder kochen. Wie macht er nun? — er verschenke das Mehl an Andere, und diese backen und kochen für ihn. Schliesse hieraus, dass sowol ihm |das Backen| verboten ist, als auch das Mehl an sich verboten ist; schliesse dies hieraus. Sie fragten: Wie ist es, wenn man übertreten und gebacken hat? — Komme und höre: Wie

25. Cf. Absch. I N. 39 mut. mut. 26. Beim Bereiten des Grenz-Êrubs wird vor Eintritt des Feiertags eine Speise auf irgend eine Stelle niedergelegt, wodurch man diesen Platz ideell erwirbt, cf. Bd I S. 140 N. 5. 27. Um für ihn Speisen bereiten zu dürfen, da auch Andere für ihn daraus keine Speisen bereiten dürfen, solange es ihm gehört

macht derjenige, der keinen Speise-Êrub bestimmt hat? — er verschenke das Mehl an Andere, und diese backen und kochen für ihn. Wenn es nun [erlaubt] wäre, sollte er ja lehren: Hat man übertreten und gebacken, so ist es erlaubt! R. Ada b. Mathna entgegnete: Der Tanna lehrt nur ein Mittel, das erlaubt ist, nicht aber eines, das verboten ist. - Komme und höre: Wer einen Speise-Êrub bestimmt hat, darf backen, kochen und warmstellen, und wenn er nachher seinen Êrub aufessen will, so steht es ihm frei. Hat er ihn vor dem Backen oder Warmstellen aufgegessen, so darf er weder backen noch kochen noch warmstellen, nicht für sich noch für Andere, noch dürfen Andere für ihn backen oder kochen wol aber darf er für den Festtag kochen, und wenn was übrig bleibt, so lasse er es für den Šabbath; jedoch darf man sich dabei keiner List bedienen, hat man sich einer List bedient, so ist [die Speise] verboten. R. Aši erwiderte: Du beweist aus einer List!? mit einer solchen haben es die Rabbanan strenger genommen, als mit einer absichtlichen Uebertretung. R. Nahman b. Jiçhaq entgegnete: Hier ist die Ansicht Hananjas vertreten und zwar nach der Schule Šammajs; es wird nämlich gelehrt: Hananja sagte: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe nur dann backen, wenn man den Êrub aus Brot bereitet hat, man dürfe nur dann kochen, wenn man den Êrub aus einer gekochten Speise bereitet hat, man dürfe nur dann warmstellen, wenn man etwas bereits am Vorabend des Festes warmgestellt hat; die Schule Hillels sagt, man bestimme den Êrub aus einer Speise und bereite daraufhin seinen ganzen Bedarf. — Es wird gelehrt: Wenn jemand versehentlich am Šabbath seine Früchte verzehntet hat, darf er sie essen, wenn vorsätzlich, darf er sie nicht essen. — Hier handelt es, wo er noch andere Früchte hat. — Komme und höre: Wenn jemand versehentlich Geräte am Šabbath [zur rituellen Reinigung] untertaucht, so darf er sie benutzen, wenn vorsätzlich, so darf er sie nicht benutzen. — Hier handelt es, wo er noch andere Geräte hat; oder auch, er kann ja welche borgen. — Komme und höre: Wenn jemand am Šabbath versehentlich kocht, darf er [die Speise] essen, wenn vorsätzlich, darf er sie nicht essen. — Anders ist das Verbot des Šabbaths.

Die Schule Šammajs sagt: zwei Speisen. Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels stimmen darin überein, dass zwei Speisen erforderlich sind, der Streit besteht vielmehr bezüglich eines Fisches nebst dem

M 96 - לו M 97 ואם אי ניתני אם עכר M 98 אחתה
M 99 — עד שלא בשל M 1 — לו M 2 ח מ
M 3 +את התמין || M 4 +בירים || M 5 שאני התם דאית
M 6 כלים. || M 7 כלים.

על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שבית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד וישוין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דבית הלל: אכלי או שאבד הרי זה לא יבשל עליו וכו': אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו ונאבל עירובו נומר:

[ij] ל להיות אחר השבת בית שמאי אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת ובית הלל

[iij] אומרים כלים מלפני השבת ואדם בשבת: וישוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ומטבילין מוגב לגב ומחבורה לחבורה:

גמרא. דכולי עלמא ביתה כלי בשבת לא מאי טעמא אמר רבה גזרה שמא ישלנו בידו ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים אמר ליה אביי יש לו בור בחצירו מאי איכא למימר אמר ליה גזרה בור בחצרו אטו בור ברשות הרבים התינח שבת ביום טוב מאי איכא למימר גזרה יום טוב אטו שבת ומי גזרינן והא תנן וישוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ואם איתא נגזור השקה אטו הטבלה ותסברא אי אית ליה מים יפים הני למה לי למעבד להו השקה אלא דלית ליה וכיון

Sek. 42b Fol. 18

darauf befindlichen Ei: die Schule Śammajs sagt, es seien zwei [besondere] Speisen erforderlich, während die Schule Hillels sagt, [solch] eine Speise genüge. Ferner stimmen beide überein, dass, wenn man ein [gesottenes] Ei zerbröckelt und in die Fische thut, oder wenn man Porreeköpfe zerreibt und in die Fische thut, dies als zwei Speisen betrachtet wird. — Raba sagte: Die Halakha ist wie unser Tanna, nach der Schule Hillels.

Hat man diese Speise aufgegessen, oder ist sie verloren gegangen, so darf man daraufhin nicht kochen &. Abajje sagte: Es ist uns überliefert: Hat man angefangen, den Teig [zuzubereiten] und der Érub wurde aufgegessen, so darf man [die Zubereitung] beenden.

olgt [das Fest unmittelbar] auf den Śabbath, so taucht man Alles [zur rituellen Reinigung], wie die Schule Śammajs sagt, vor dem Śabbath unter, wie die Schule Hillels sagt, Geräte vor dem Śabbath, Menschen am Śabbath. Sie stimmen überein, dass man [unreines] Wasser, in einem Steingefäss, zur Reinigung [mit reinem] in Berührung bringen darf, nicht aber untertauchen. Man darf von Behuf zu Behuf oder von Gesellschaft zu Gesellschaft untertauchen[28].

GEMARA. Alle geben jedoch zu, man dürfe ein Gefäss am Śabbath nicht [untertauchen], — weshalb? Rabba erwiderte Dies ist eine Verordnung, da man es in die Hand nehmen und vier Ellen auf öffentlichem Gebiet tragen könnte. Abajje sprach zu ihm: Wie ist es zu erklären, wenn man einen Brunnen im Gehöft hat!? Dieser erwiderte: Bei einem Brunnen im Gehöft ist Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf einen Brunnen auf öffentlichem Gebiet. — Richtig ist dies bezüglich des Śabbaths, wie ist es bezüglich des Festtags zu erklären!? — Am Festtag ist Verbot mit Rücksicht auf den Śabbath angeordnet. — ¿Ordnen wir denn ein solches Verbot an, es wird ja gelehrt: Sie stimmen überein, dass man [unreines] Wasser, in einem Steingefäss, zur Reinigung [mit reinem] in Berührung bringen darf, nicht aber untertauchen. Wenn nun dem so wäre, sollte doch die Berührung mit Rücksicht auf das Untertauchen verboten sein!? — Und auch nach deiner Ansicht!? hat man reines Wasser, so ist ja die Berührung nicht nötig, wahrscheinlich also, wo man solches nicht hat, und da man

28. Das Untertauchen des Gefässes muss zu einem bestimmten Behuf geschehen; überlegt man sich es zu einem anderen Behuf zu verwenden, so ist ein abermaliges Untertauchen nötig. Ebenso muss derjenige, der zum Essen des Pesaḥlamms mit einer bestimmten Gesellschaft bereits untergetaucht hatte und sich überlegt hat, es mit einer anderen Gesellschaft zu essen, abermals untertauchen.

M 8 לא נחלקו אלא על | M 9 קפלוטות | M 10 – אם | M 11 ת ז | M 12 את הכלים | M 13 כלים בש | M 14 תינח בור ברה ר בור ברה י מאי | M 15 תינח שבת י ט | B 16 גזרו | M 17 איתויה וש | M 18 השקאה אלא פשיטא דלית | M 19 + מים יפין.

anderes nicht hat, so ist man mit diesem behutsam[29]. Er wandte gegen ihn ein: Man darf mit einem [rituell] unreinen Eimer Wasser schöpfen, wodurch er rein wird; wenn dem nun so wäre, sollte man ja Verbot anordnen, mit Rücksicht darauf, man könnte ihn direkt untertauchen!? — Hierbei ist es anders: da nur das Schöpfen erlaubt wurde, so denkt man daran. Er wandte gegen ihn ein: Ein am Vorabend des Festes unrein gewordenes Gefäss darf man am Festtag nicht untertauchen, ein am Festtag [unrein gewordenes] darf man am Festtag wol untertauchen; wenn dem nun so wäre, sollte man doch beim am Festtag unrein gewordenen Verbot anordnen, mit Rücksicht auf das am Vorabend des Festes unrein gewordene!? — Die Verunreinigung am Festtag ist selten, und bei Seltenheiten haben die Rabbanan kein Verbot angeordnet. Er wandte gegen ihn ein: Das durch eine Hauptunreinheit[30] unrein gewordene Gefäss darf man am Festtag nicht untertauchen, das durch ein Erstverunreinigtes[31] [unreingewordene] darf man wol am Festtag untertauchen; wenn dem nun so wäre, sollte man doch auch bei diesem mit Rücksicht auf jenes Verbot anordnen!? — Das Erstverunreinigte [unterzutauchen] können ja nur Priester veranlasst sein[32], und Priester sind achtsam. — ¿Komme und höre: R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs. Eine Menstruirende, die keine [reinen] Kleider hat, darf eine List anwenden und, mit den Kleidern untertauchen; wenn dem nun so wäre, sollte man doch Verbot anordnen, mit Rücksicht darauf, sie könnte diese besonders untertauchen!? — Hierbei ist es anders: da es ihr nur angezogen erlaubt ist, so denkt sie daran. R. Joseph erklärte: Das[32] ist eine Anordnung, da man zum Ausdrücken veranlasst werden könnte. Abajje sprach zu ihm: Erklärlich ist dies bei Geräten, die man ausdrücken kann, wie ist es aber bezüglich Geräte zu erklären, die man nicht ausdrücken kann!? Dieser erwiderte: Bei diesen ist mit Rücksicht auf jene Verbot angeordnet. Darauf richtete jener gegen ihn alle jene Einwände, und dieser erwiderte dasselbe, was wir erwidert haben. R. Bebaj erklärte: Dies ist eine Anordnung, da man sonst [unreine Geräte bis zum Fest] aufbewahren würde. Uebereinstimmend mit R. Bebaj wird auch gelehrt: Ein am Vorabend des Festes unrein gewordenes Gerät darf man am Fest nicht untertauchen, dies ist nämlich eine An-

29. Somit ist das Unreinwerden selten, und bei Seltenheiten wurde kein Verbot angeordnet. 30. Cf. Bd. I S. 301 N. 4. 31. Da das Zweitverunreinigte (dh. was durch das Erstverunreinigte unrein wurde) nur bei Heiligem als Unreinheit gilt, nicht aber bei Profanem. 32. Das Verbot des Untertauchens von Geräten.

מטבילין אותו ביום טוב נזדה שמא ישהא[11] רבא אמר
מפני שנראה כמתקן כלי אי הכי אדם נמי אדם Sab.65b
נראה במיקר[12] תא תינח מים יפים מים רעים מאי
איכא למימר אמר רב נחמן[13] בר יצחק פעמים שאדם
בא[14] בשרב ורוחץ אפילו כמי משרה תינח ביומת Col.b
החמה ביומת הגשמים מאי איכא למימר אמר רב
נחמן[15] בר יצחק פעמים שאדם בא[16] מן השדה מלוכלך
בטיט וביציאה ורוחץ אפילו ביומת הגשמים תינח
בשבת ביום הכפורים מאי איכא למימר אמר רבא
מי איכא מידי דבשבת שרי וביום הכפורים אסור
[17]אלא הואיל ובשבת שרי ביום הכפורים נמי שרי
ומי אית ליה לרבא הואיל והתנן החודש בשניני לא Sab.129a
Ar.28a
ינמץ בהן את התמחוי אבל מטבל הוא בדרבי ואם
נתרפא נתרפא ורבינן עלה[18] לא ינמץ ופושלט אבל Sab.111a
מנמץ וכולץ ואמר אביי כי תנן נמי מתניתין מנמץ
ופושלט תנן[19] ורבא אמר אפילו תימא מנמץ וכולץ ולא
קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול ואם איתא
ניתא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי
הדר ביה רבא מהתיא ומאי דמהתיא הדר ביה
דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך[20] דתנן כל Jer.13a
חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין Tac.15a
ביום הכפורים; ישנו שמשיקין את הכיס בכלי אבן
וכו'; מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין
את הכלי על גב ביטוי לטהרו ביום טוב מני מתניתין
לא רבי הוא רבנן דתנא אין[21] מטבילין את הכלי על Sab.7a
Ber.2a

33 M+נטמא ב״ש מטבי׳ אותו ב״ה || M 34—תא | 35
M — ב״ש || M 36+מן השדה | 37 M—מה״ש | 38
M — ארא | 39 M—התחושש בשניני | 40 M רבא
41 B דתניא | 42 M משיקון.

ordnung, da man solche aufbewahren würde. Raba erklärte: Weil es den Anschein hat, als verbessere man das Gerät. Demnach sollte dies bei einem Menschen ebenfalls [verboten] sein!? Bei einem Menschen erscheint es als Abkühlung. Erklärlich bei gutem Wasser, wie ist es aber bei schlechtem Wasser zu erklären!? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Oftmals kommt man erhitzt und badet sogar in Einweichwasser. Erklärlich im Sommer, wie ist es aber bezüglich der Regenzeit zu erklären!? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Oftmals kommt man vom Feld mit Lehm und Kot beschmutzt und badet selbst in der Regenzeit. Erklärlich bezüglich des Šabbaths, wie ist es aber bezüglich des Versöhnungstags zu erklären!? Raba erwiderte: Giebt es denn eine Arbeit, die am Šabbath erlaubt und am Versöhnungstag verboten wäre!? vielmehr ist es auch am Versöhnungstag erlaubt, da es am Šabbath erlaubt ist. — ¿Hält den Raba von [der Folgerung] "da", es wird ja gelehrt: Wer Zahnschmerzen hat, darf keinen Essig durch die Zähne schlürfen, wol aber darf er wie gewöhnlich [Speisen in Essig] tunken, und wenn er gesund wird, so ist nichts daran. Wir wiesen auf einen Widerspruch hin: Man darf nicht schlürfen und ausspeien, wol aber schlürfen und herabschlucken!? Abajje erwiderte: die Mišnah handle ebenfalls, wenn man schlürft und ausspeit, und Raba erwiderte: du kannst sogar sagen, wo man schlürft und herabschluckt, dennoch besteht hier kein Widerspruch, da das Eine vor dem Eintauchen [zur Mahlzeit] und das Andere nach dem Eintauchen handelt. Wenn dem nun so wäre, sollte man ja sagen: "da" es vor dem Eintauchen erlaubt ist, so ist es auch nach dem Eintauchen erlaubt!? — Raba ist von jener [Antwort] abgekommen. — Woher, dass er von jener abgekommen ist, vielleicht ist er von dieser abgekommen!? — Dies ist nicht anzunehmen; es wird ja gelehrt: Alle, die ein Reinigungsbad zu nehmen verpflichtet sind, tauchen wie gewöhnlich unter, sowol am neunten Ab[33], als auch am Versöhnungstag.

Sie stimmen überein, dass man [unreines] Wasser, in einem Stiengefäss, & in Berührung bringen darf. Was meint er mit: untertauchen ist jedoch verboten? Šemuél erwiderte: Man darf am Festtag nicht das Gefäss zur rituellen Reinigung durch das Wasser untertauchen. — ¿Wessen Ansicht vertritt demnach unsere Mišnah, weder die Rabbis, noch die der Rabbanan; es wird gelehrt: Man darf nicht das Gefäss durch das Wasser zur rituellen Reinigung untertauchen, ferner darf man

33. Fasttag wegen der Zerstörung Jerušalems.

[unreines] Wasser, in einem Steingefäss, [mit reinem] zur Reinigung nicht in Berührung bringen — Worte Rabbis; die Weisen sagen, man dürfe ein Gefäss durch das Wasser zur Reinigung untertauchen, auch das [unreine] Wasser, in einem Steingefäss, [mit reinem] zur Reinigung in Berührung bringen. Wessen? wenn die Rabbis so ist ja von der Berührung einzuwenden, wenn die der Rabbanan, so ist ja vom Untertauchen einzuwenden. Wenn du willst, sage ich: die Rabbis, wenn du willst, sage ich: die der Rabbanan. Wenn du willst, sage ich: die Rabbis, da er im Anfangsatz vom Festtag und im Schlussfatz vom Šabbath spricht, während unsere Mišnah ganz vom Festtag spricht; wenn du willst, sage ich: die der Rabbanan, da unsere Mišnah ganz vom Šabbath handelt.

Die Rabbanan lehrten: Das am Vorabend des Festes unreingewordene Gefäss darf man bei Dämmerung nicht untertauchen; R. Šimôn Šezori sagt: auch am Wochentag ist es verboten, da man ja den Sonnenuntergang abwarten muss[34]. — Braucht man nach dem ersten Tanna nicht den Sonnenuntergang abzuwarten? Raba sprach: Ich traf die Schüler des Lehrhauses, und diese sagten, der Streit bestehe darin, ob aus der Handlungsweise die Absicht zu entnehmen ist; hier handelt es nämlich, wo der Betreffende bei Dämmerung mit einem Gerät in der Hand läuft, um es unterzutauchen; einer ist der Ansicht, er laufe deshalb, da er weiss, dass man den Sonnenuntergang abwarten muss, während der Andere der Ansicht ist, er laufe wegen seiner Arbeit. Darauf sprach ich zu ihnen: Niemand streitet, ob die Absicht aus der Handlungsweise zu entnehmen ist; hier handelt es vielmehr, wo einem ein Gerät durch einen [unreinen Gegenstand], kleiner als eine Linse, unrein wurde, und er vor die Rabbanan tritt und frägt, ob ein Gegenstand kleiner als eine Linse verunreinigend ist oder nicht. Einer ist der Ansicht: wenn er dies nicht weiss, weiss er auch nicht, dass Sonnenuntergang erforderlich ist, der Andere ist der Ansicht: dies weiss er nicht, jenes aber wol.

MAN DARF VON BEHUF ZU BEHUF UNTERTAUCHEN. Die Rabbanan lehrten: In welcher Weise, von Behuf zu Behuf? — wer das Oelgefäss für den Wein, oder das Weingefäss für das Oel verwenden will, darf dies. In welcher Weise von Gesellschaft zu Gesellschaft? — wer [das Pesahlamm] in einer Gesellschaft zu essen beab-

גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן
לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין[43]כלי על
גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן
"לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא
הטבלה איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי
בעית אימא רבי רישא דברייתא[45]ביום טוב וסיפא
בשבת וכולה מתניתין ביום טוב "ואיבעית אימא Fol. 19
רבנן[46]וכולה מתניתין בשבת: תני רבנן כלי שנטמא
מערב יום טוב אין מטבילין אותו בין השמשות
רבי שמעון "שזורי אומר אף בחול[48]אין מטבילין
אותו מפני שצריך הערב שמש[49]ותנא קמא לא
בעי הערב שמש אמר[50]רבא אשכחתינהו לרבנן
[51]דבי רב דיתבי וקא אמרי במחשבתו נכרת מתוך Fol. 18a
מעשיו קמיפלגי והיכי דמי כגון דנקיט מנא בידיה
ודהיט ואזיל[52]בין השמשות לאטבוליה מר סבר[53]האי
דקא רהיט ואזיל מידע ידע דבעי הערב שמש ומר
סבר מחמת מלאכתו הוא דקרהיט ואפילו להו אנא
במחשבתו נכרת[54]מתוך מעשיו דכולי עלמא לא פליגי
כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה ואתא
לקמיה דרבנן לשיולי[55]בפחות מכעדשה איטמי אי
לא מר סבר מדהא לא נמיר הערב שמש נמי לא
נמיר ומר סבר[56]הא הוא דלא נמיר הא הערב שמש
נמיר: ומטבילין מנא לגב: תנו רבנן[57]כיצד מנא לנב Fol. 18b
הרוצה לעשות נתו על גב[58]כדו וכדו על גב נתו

M 43 את הכלי בכלי אבן לטהרו ומש' את הכלי ע"ג מימיו לטהרו
P 44 לטהרו ‖ M 45 בש' וסיפא אפ' ביו"ט וכולה ‖ 46
M —רישא בש' וסיפא בי ט ‖ M 47 בין ‖ M 48 אבור
מפני ‖ M 49 ○ותנא...שמש ‖ M 50 רבה ‖ M — 51
דב ר ‖ M 52 בה ש ‖ M 53 מדקא רהיט מידע ‖
M 54 - מתוך מעשיו ‖ M 55 בוה בעד בין השירין אי מטמא
אי לא מטמא מר ‖ M 56 דאיניהו דל ג דלא בסיכא בחדוא
אבל הערב שמש מינמר נמר ‖ V M 57 בדו וכדו ע ג.

44 Der Gegenstand bleibt bis zum Sonnenuntergang auch nach dem Untertauchen unrein.

עישה ביצד מחבורה לחבורה היה אוכל בחבורה זו והיוצה לאכול בחבורה אחרת הרשות בידו׃

[iv] ית שמאי אומרים מביאין שלמים יאין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן׃

גמרא׃ אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לבמוך ועולת ראיה ליקרב דבית שמאי סברי והנתם את חג לה׳ חגיגה אין עולת ראיה לא ובית הלל סברי לה׳ כל דלה׳ אבל נדרים ונדבות דכתיב הכל אין קרבין ביום טוב וכן אמר רב אדא בר אהבה נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב מתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה שאינה של יום טוב שאינה קרבה ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקרבין ביום טוב על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שלמים שאינן של יום טוב שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא תריין ואימא הכי אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושלמים שאינן של יום טוב שאין קרבין ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקרבין ביום טוב על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא שלמים הבאים מחמת יום טוב ביום טוב בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יום טוב וישחטן ביום טוב ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב וישחטן ביום טוב אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קרבין ביום טוב ואני תנאי כי הני

sichtigt hat, und es dann in einer anderen essen will, darf dies.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE FRIEDENSOPFER DARBRINGEN, OHNE ZU STÜTZEN, JEDOCH KEINE BRANDOPFER; DIE SCHULE HILLELS SAGT, MAN DÜRFE FRIEDENSOPFER UND BRANDOPFER DARBRINGEN UND AUCH STÜTZEN.

GEMARA. Ûla sagte: Der Streit besteht nur bezüglich des Stützens des Fest-Friedensopfers und der Darbringung des Wallfahrts-Brandopfers; die Schule Šammajs ist der Ansicht: *Ihr sollt es als Fest des Herrn feiern*: nur das Festopfer, nicht aber das Wallfahrts-Brandopfer; die Schule Hillels ist der Ansicht: *des Herrn*: Alles, was des Herrn ist; Gelübden- und freiwillige Opfer darf man aber nach Aller Ansicht am Festtag nicht darbringen. Ebenso sagte auch R. Ada b. Ahaba, Gelübden- und freiwillige Opfer dürfe man am Festtag nicht darbringen. Man wandte ein: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, dass man kein nicht zum Fest gehörendes Brandopfer am Festtag darbringen darf, ferner nicht, ob man ein zum Fest gehörendes Friedensopfer am Festtag darbringen darf, der Streit besteht nur bezüglich des zum Fest gehörenden Brandopfers und des nicht zum Fest gehörenden Friedensopfers; die Schule Šammajs sagt, man dürfe sie nicht darbringen, während die Schule Hillels sagt, man dürfe sie wol darbringen. — Berichtige es folgenderweise: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, dass man keine nicht zum Fest gehörenden Brand- und Friedensopfer am Festtag darbringen darf, ferner nicht, ob man das zum Fest gehörende Friedensopfer darbringen darf, ihr Streit besteht nur bezüglich des zum Fest gehörenden Brandopfers; die Schule Šammajs sagt, man dürfe es nicht darbringen, während die Schule Hillels sagt, man dürfe es wol darbringen. R. Joseph erklärte: Willst du [streitende] Tannaím aus der Welt schaffen!? hierüber [streiten] Tannaím; es wird gelehrt: Beim zum Fest gehörenden Friedensopfer geschehe, wie die Schule Šammajs sagt, das Stützen am Vorabend des Festes und das Schlachten am Festtag, wie die Schule Hillels sagt, das Stützen (am Festtag) und das Schlachten am Festtag; Gelübden- und freiwillige Opfer darf man Aller Ansicht nach am Festtag nicht darbringen. Diese Tannaím [führen denselben Streit] wie die folgenden: es wird gelehrt: Man darf am Pesahfest kein

35. Cf. Lev. 3,2. 36. Lev. 23,41.

תנאי דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני
המין שבה ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אבל
מביא אדם תודתו בחג הסוכות רבי שמעון אומר
הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבעות ובחג
הסכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות
ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא
בחג השבועות ובחג הסוכות רבי אלעזר ברבי
שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא
בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום
חגיגה: אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני
המין שבה פשיטא אמר רב אדא בריה דרב יצחק
ואמרי לה רב שמואל בר אבא הכא בארבעה עשר
עסקינן וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסיל ולא
בעצרת מפני שהוא יום טוב קסבר נדרים ונדבות
אין קריבין ביום טוב אמר מר אבל מביא אדם
תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו
והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא
בחולו של מועד רבי שמעון אימר הרי הוא אימר
בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות כל שבא
בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל
שלא בא בחג המצות איני בא בחג השבועות ובחג
הסוכות מתקיף לה רבי זירא השתא סלתי מכלתינן
נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי בהקרבה כולי
עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי לסוקים עליה בכל
תאחר תנא קמא סבר שלש רגלים אמר רחמנא
אפילו שלא כסדרן רבי שמעון סבר כסדרן אין

M 63 בר אהבה הבא באר B 64 — א ב M 65
— איומ...עצמו M 66 ; אימא M 67 — א ב
M 68 — בחולו של מועד לר ש M 69 המקריבין
M מר בב M 71 אע ג דלא חזי להקריבה קאי בכל
תאחר ומר סבר.

Dankopfer darbringen, wegen des dazu gehörenden Gesäuerten, ferner nicht am Versammlungsfest[37], weil es ja ein Festtag ist, wol aber darf man ein Dankopfer am Hüttenfest darbringen. R. Šimôn sagte: es heisst: [38]*Am Pesaḥfest, am Wochenfest und am Hüttenfest*: was am Pesaḥfest dargebracht wird, wird auch am Wochenfest und am Hüttenfest dargebracht, und was am Pesaḥfest nicht dargebracht wird, wird auch am Wochenfest und am Hüttenfest nicht dargebracht. R. Eleâzar b. R. Šimôn sagt, man bringe am Hüttenfest sein Dankopfer dar und entledige sich damit der Pflicht der Festfreude, nicht aber des Festopfers.

Der Meister sagte: Man darf am Pesaḥfest kein Dankopfer darbringen, wegen des dazu gehörenden Gesäuerten. Selbstredend!? R. Ada b. R. Jiçḥaq, nach Anderen R. Šemuél b. Abba erwiderte: Hier handelt es vom vierzehnten [Nisan], und zwar ist er der Ansicht, man dürfe kein Heiligengut zur Unbrauchbarkeit[39] bringen. Ferner nicht am Versammlungsfest, weil es ein Festtag ist; er ist nämlich der Ansicht, Gelübden- und freiwillige Opfer dürfen am Festtag nicht dargebracht werden. (Der Meister sagte:) Wol aber darf man ein Dankopfer am Hüttenfest darbringen.» Wann? wollte man sagen, am Fest selbst, so sagtest du ja, am Versammlungsfest nicht, weil es ein Festtag ist!? —Vielmehr, an den Zwischentagen des Festes. «R. Šimôn sagt: es heisst: *Am Pesaḥfest, am Wochenfest und am Hüttenfest*: was am Pesaḥfest dargebracht wird, wird auch am Wochenfest und am Hüttenfest dargebracht, und was am Pesaḥfest nicht dargebracht wird, wird auch am Wochenfest und am Hüttenfest nicht dargebracht.» R. Zera wandte ein: Wenn wir Späne abschneiden, um wieviel mehr sollte man Gelübden- und freiwillige Opfer [darbringen dürfen]!? Abajje erwiderte: Niemand streitet, ob das Darbringen erlaubt ist, der Streit besteht nur bezüglich des Verbots des Versäumens; der erste Tanna ist der Ansicht: der Allbarmherzige sagt: "drei Male", selbst wenn nicht der Reihe nach[40], während R. Šimôn der Ansicht ist: nur wenn der Reihe nach, nicht aber, wenn nicht der Reihe nach.

37. Cf. Suk. III, 82. 38. Dt. 16,16. 39. Am Rüsttag des P.festes darf Gesäuertes nur bis zur 4. Stunde gegessen werden. 40. Nach dem ersten Tanna bringe man seine Gelübden- und freiw. Opfer am Hüttenfest dar (um nicht wegen deren Darbringung nach Jerušalem kommen zu müssen), da man dies weder am Versammlungsfest noch am Hüttenfest kann, und drei Feste nicht vorübergehen lassen darf; R. Š. aber sagt: «Was am P. dargebracht wird», dh. solche, die darzubringen man vor dem P. gelobt hat, können nur am diesem folgenden W. oder H. dargebracht werden, später aber nicht; «was am P. nicht

שלא כסדרן לא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר מביא
אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של
מועד היינו תנא קמא אלא ביום טוב וקסבר נדרים
ונדבות קרבין ביום טוב ומאי שנא חג הסוכות
Rh.4b דנקט רבי אלעזר ברבי שמעון לטעמיה דתניא רבי
שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב
מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר
ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם ויוצא בה משום
שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה פשיטא דבר
Pes.71b He.7b Men.82a שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן
החולין לא צריכא דאתי על גב דפריש בדעבא מניה
רבי שמעון בן לקיש מרבי יוחנן האומר הרי עלי
Fol.20 תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח ממעות
מעשר שני מהו אמר ליה נדור ואינו יוצא נזיר
ואינו מגלח: ההוא גברא דאמר להו הבו ליה
ארבע מאה זוזי לפלוני ולנסיב ברתי אמר רב פפא
ארבע מאה שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי
לא נסיב טעמא דאמר הבו ליה ולנסיב אבל אי
אמר לנסיב והבו ליה אי נסיב שקיל ואי לא נסיב
לא שקיל: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא משמיה
דנפשיה אמר ליה רבינא למרימר אתון חבי מתניתו
לה אנן אדבעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן מתנגנן
Men.93b Lv.9,16 להו: תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבא ויקרב

M 72 תתניא ר ש אומר לא יאמר בחג הכוצות שבו פתח הכתוב תהלה אלא למה נאמר לומר שזה ראשון אי חזי לתקרבה קאי בבל תאחר ואי לא לא קאי בבל תאחר — M 73 לאו M 74 מאי — M 75 למיקם עליה בבל תאחר M 76 דבר הכתוב תהלה ליה נא שזה M 77 דמפריש M 78 להו M 79 שקיל — M 80 לה M 81 באפי נפשיה M 82 אחבי B 83 כדבעא M 84 דרב נחמן.

R. Eleâzar b. R. Šimôn sagt, man bringe am Hüttenfest sein Dankopfer dar. Wann? wollte man sagen, an den Zwischentagen des Festes, so wäre dies ja die Ansicht des ersten Tanna!? — Vielmehr am Festtag selbst, und zwar ist er der Ansicht, Gelübden- und freiwillige Opfer dürfen am Festtag dargebracht werden. — Weshalb lehrt er dies gerade vom Hüttenfest? — R. Eleâzar b. R. Šimôn vertritt hierin seine Ansicht; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn sagte: Es wäre ja nicht nötig, das Hüttenfest zu nennen, wo ja der Schriftvers von diesem spricht, — wozu wird es dennoch genannt? — dies besagt, dass dieses das letzte ist. R. Eleâzar b. R. Šimôn sagte: Dies besagt, dass dieses [das Verbot des Verzögerns] veranlasst. Und entledigt sich damit der Pflicht der Festfreude, nicht aber des Festopfers. Selbstredend, dieses ist ja ein verpflichtetes Opfer, und jedes verpflichtete Opfer kann ja nur aus Profanem dargebracht werden!? Dies ist deshalb nötig: selbst wenn man sie [unter dieser Bedingung] abgesondert hat. R. Šimôn b. Laqiš fragte nämlich R. Johanan: Wie ist es: wenn jemand spricht: Ich bringe ein Dankopfer dar und entledige mich damit des Festopfers, Ich bin Naziräer[41] und bringe [die Opfer beim] Haarschneiden[42] aus dem Geld des zweiten Zehnts dar»? Dieser erwiderte: Die Gelübde hat Gültigkeit, ohne dass er sich [des Festopfers] entledigt, er ist Naziräer, ohne beim Haarschneiden [die Opfer aus dem Geld des zweiten Zehnts darbringen zu dürfen].

Einst sprach Jemand [letztwillig]: Gebet jenem vierhundert Zuz, und er soll meine Tochter ehelichen. Darauf sprach R. Papa: Die vierhundert [Zuz] soll er erhalten, und die Tochter kann er, wenn er will, ehelichen, wenn er will, nicht. — Also nur deshalb, weil er gesagt hat: Gebet ihm, und er soll ehelichen, würde er aber gesagt haben: Er soll ehelichen, und gebet ihm, so würde er sie nur dann erhalten haben, wenn er sie geehelicht hätte, sonst aber nicht. Meremar sass und trug jenes als besondere Lehre vor. Da sprach Rabina zu ihm: Ihr lehrt es so, wir aber lehren es als von Reš-Laqiš an R. Johanan gerichtete Frage.

Ein Schüler lehrte vor R. Jichaq b. Abba: *»Una er brachte das Brandopfer dar und besorgte es nach Vorschrift*: nach Vorschrift des freiwilligen Brandopfers; dies

dargebracht wird», dh. solche, die darzubringen man nach dem P. gelobt hat, brauchen nicht am diesem folgend. W. od. H. dargebracht werden, vielmehr hat es bis zum nächstjährigen H. Zeit, da ein Versäumnis nur dann stattgefunden hat, wenn die 3 Feste der Reihe nach, dh. mit dem P. beginnend, vorüber sind
41. Cf. Num. 6,2 ff. 42. Cf. ib. V. 18. 43. Lev. 9,16.

את העלה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה למד
על עולת חובה שטעונה סמיכה אמר ליה דאמר
לך מני בית שמאי היא דלא גמרי שלמי חובה
משלמי נדבה[44]דאי בית הלל בין דגמרי שלמי חובה
משלמי נדבה עולת חובה נמי לא תבעי קרא דגמרי
מעולת נדבה ומכאי דבית הלל שלמי חובה משלמי
נדבה גמרי דלמא [45]מעולת חובה גמרי ועולת חובה
[47]נופה בעיא קרא [46]מאי שנא משלמי נדבה דלא גמרי
שכן מצויין מעולת חובה[48]נמי לא גמרי שכן בליל[49]אלא
אתיא מביניא וכברי בית שמאי שלמי חובה לא
בעי סמיכה והתניא אמר רבי יוסי [50]לא נחלקו בית
שמאי ובית הלל על הסמיכה[51]עצמה שצריך[52]על מה
נחלקו על תכף לסמיכה שחיטה שבית שמאי אומרים Ber.42a Zeb.33a Men.93a
אינו צריך ובית הלל אומרים צריך הוא דאמר כי
האי תנא דתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה לא
נחלקו בית שמאי ובית הלל על תכף לסמיכה שחיטה
שצריך על מה נחלקו על הסמיכה עצמה שבית
שמאי אומרים אינו צריך ובית הלל אומרים צריך:
תנו רבנן מעשה בחלל הזקן שהביא עולתו לעזרה Hg.2
לסמוך [53]עליה ביום טוב חברו עליו תלמידי שמאי
[54]הזקן אמרו לו מה טיבה של [55]בהמה זו אמר להם
נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה כשבש [56]להם
בונבה והלכו להם ואותו היום גברה ידם של בית
שמאי[57]על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן והיה
שם זקן אחד מתלמידי שמאי[58]הזקן ובבא בן בוטא

M 85 +ה״נ ל״נ עולת חובה מעולת נדבה ובעי קרא ‖ M 86 שלמי חובה משלמי (!) חובה גמ׳ ‖ M 87 — נופה ‖ M 88 + וב״ה ‖ M 89 — נמי ‖ V 90 — אלא ‖ M 91 + בר׳ יהודה ‖ M 92 עצמה ‖ M 93 — עליה בי״ט ‖ 94 M — הזקן ‖ M 95 — בהמה ‖ M 96 לה ‖ M 97 — על ב ה.

lehrt, das verpflichtete Brandopfer bedürfe des Stützens. Dieser sprach zu ihm: Das hast du wol von der Schule Šammajs, die bezüglich des verpflichteten Friedensopfers nicht vom freiwilligen Friedensopfer folgert, denn nach der Schule Hillels, die bezüglich des verpflichteteten Friedensopfers vom freiwilligen Friedensopfer folgert, ist ja für das verpflichtete Brandopfer kein Schriftvers nötig, da man ja bezüglich dessen vom freiwilligen Brandopfer folgern kann!? — Woher aber, dass die Schule Hillels bezüglich des verpflichteten Friedensopfers von dem freiwilligen Friedensopfer folgert, vielleicht folgert sie es vom verpflichteten Brandopfer, und bezüglich des verpflichteten Brandopfers selbst ist ein Schriftvers nötig!? — Weshalb nicht vom freiwilligen Friedensopfer, — weil dieses öfter ist, ebenso folgere man auch nicht vom verpflichteten Brandopfer, da dies vollständig geopfert wird!? — Vielmehr, man folgere von beiden. ¿Die Schule Šammajs ist also der Ansicht, das Stützen sei beim verpflichteten Friedensopfer nicht erforderlich, es wird ja aber gelehrt: R. Jose sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, ob das Stützen selbst erforderlich ist, der Streit besteht nur, ob das Schlachten unmittelbar auf das Stützen folgen muss, die Schule Šammajs sagt, dies sei nicht erforderlich, während die Schule Hillels sagt, dies sei wol erforderlich. — Er ist der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Jose b. R. Jehuda sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, ob das Schlachten unmittelbar auf das Stützen folgen muss, der Streit besteht nur, ob beim [verpflichteten Friedensopfer] das Stützen erfordorlich ist; die Schule Šammajs sagt, es sei nicht erforderlich, während die Schule Hillels sagt, dies sei wol erforderlich.

Die Rabbanan lehrten: Einst brachte Hillel der Aelteste am Festtag ein Brandopfer nach der Tempelhalle zum Stützen; da sammelten sich die Schüler Šammaj des Aeltesten um ihn und fragten ihn: Was ist das für ein Vieh? Dieser erwiderte ihnen: Das ist ein weibliches", ich habe es als Friedensopfer hergebracht. Darauf streichelte er es am Schweif und jene gingen fort. An diesem Tag gewann die Schule Šammajs die Oberhand über die Schule Hillels und wollte die Halakha nach ihrer Ansicht festsetzen. Da liess ein Greis von den Schülern Šammajs des Aeltesten, Namens Baba b. Buṭa, welcher wusste, die Halakha sei wie die Schule

44. Das als Brandopfer nicht dargebracht wird.

שנו שהיה יודע שהלכה כבית הלל וישלח והביא Col.b
כל צאן קדר שבירושלם והעמידן בעזרה ואמר כל
מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום גברה
ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה
שם אדם שערער בדבר בלום: שוב מעשה בתלמיד
אחד מתלמידי בית הלל שהביא עולתו לעזרה לסמוך
עליה מצאו תלמיד אחד מתלמידי בית שמאי אמר לו
מה זו במיכה אמר לו מה זו שתיקה שתקן בנויפה
והלך לו אמר אבי הלכך האי צורבא מרבנן דאמר
ליה הכריה בלתא לא להדר ליה מלתא טפי מבאי
דאמר ליה חבריה דאיהו אמר ליה מה זו במיכה
וקא מהדר ליה מה זו שתיקה: תניא אמרו להם Tha.2
בית הלל לבית שמאי ומה במקום שאמור להחדיוט
מותר לגבוה מקום שמותר להחדיוט אינו דין שמותר
לגבוה אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות ויכיחו
שמותר להחדיוט ואסור לגבוה אמרו להם בית הלל
מה לנדרים ונדבות שאין קביע להם זמן תאמר בעולת
ראייה שקביע לה זמן אמרו להם בית שמאי אף זו
אין קביע לה זמן תנהן בי שלא הג בימים טוב ראשון של Jom 3ª
חג יוצא יהולך כל הגעל בולו ויום טוב האחרון של Mo.9ª
חג אמרו להם בית הלל אף זו קביע לה זמן דתנן
עבר הרגל ולא הג אינו חייב באחריותו אמרו להם Mac.5ª
בית שמאי יהיא בבר נאמר רגם ולא לגביה אמרו Pes.42ª
להם בית הלל והלא בבר נאמר לה' בל דלה' אם
כן מה תלמוד לומר רגם רגם ולא לגיים לכם ולא Ez. 6.23
לבליהם: אבא שאול אומרה בלשון אחרת ומה Tha.2
במקום שבירתך בתיבה בית רבך בתורה במקום

M 1 שם M 00 קדר M 98
M 2 עולה M 4 ושוב מעשה באדר M 3 להביא עולה יבא
M 5 בעולתא M 6 בית M 7 הקל תואר
M 8 שמותרין לחד ואסורין M 9 לב ש
M 10 שבן אין M 11 ב ש M 12 ר ט הרא חוגג
M 13 את כל הר ויום M 14 עצרת תהיה לכם
M 15 מק' שכ' פת' א"ר שהיא בורת.

Hillels, alles Schlachtvieh Jerušalems holen, brachte es nach der Tempelhalle und sprach: Wer stützen will, komme und stütze. Darauf gewann die Schule Hillels die Oberhand und setzte die Halakha nach ihrer Ansicht fest; und Niemand war da, der dagegen einwandte. Ferner ereignete es sich, dass ein Schüler aus der Schule Hillels sein Brandopfer nach der Tempelhalle zum Stützen brachte; da begegnete ihm ein Schüler der Schule Šammajs und sprach zu ihm: Was heisst Stützen? Jener erwiderte: Was heisst Schweigen? Darauf brachte er ihn durch einen Verweis zum Schweigen und ging fort. Abajje sprach: Ein Gelehrtenjünger antworte daher seinem Kollegen, der ihm etwas sagt, nicht mehr, als dieser zu ihm gesprochen hat; dieser sprach ja: Was heisst Stützen? und jener erwiderte entsprechend: Was heisst Schweigen?

Es wird gelehrt: Die Schule Hillels sprach zu der Schule Šammajs: Wenn schon da, wo es für den Laien verboten ist, es für Gott erlaubt ist, um wieviel mehr muss es da, wo es auch für den Laien erlaubt ist, für Gott erlaubt sein? Die Schule Šammajs erwiderte: Gelübden- und freiwillige Opfer beweisen [das Gegenteil]: sie sind für Gott verboten, während [das Schlachten] dem Laien erlaubt ist. Die Schule Hillels entgegnete: Wol keine Gelübden- und freiwilligen Opfer, weil für diese keine Zeit festgesetzt ist, während aber für das Wallfahrts-Brandopfer eine Zeit festgesetzt ist. Die Schule Šammajs erwiderte: Auch für dieses ist keine Zeit festgesetzt; es wird nämlich gelehrt: Wer das Festopfer am ersten Festtag nicht dargebracht hat, bringe es während des ganzen Festes dar, auch am letzten Tag. Die Schule Hillels entgegnete: Auch dafür ist eine Zeit festgesetzt; es wird nämlich gelehrt: Ist das Fest vorüber, ohne dass man das Festopfer dargebracht hat, so ist man dafür nicht verantwortlich. Die Schule Šammajs erwiderte: Es heisst ja bereits: *euch*: also nicht für Gott. Die Schule Hillels entgegnete: Es heisst ja bereits: *des Herrn*: Alles, was des Herrn ist. — Weshalb heisst es demnach: *euch*? — Für euch, nicht aber für Nichtjuden, für euch, nicht aber für Hunde.

Abba-Šaúl lehrte dasselbe in anderem Wortlaut: Wenn schon da, wo dein Herd geschlossen ist, der Herd deines Meisters geöffnet ist, um wieviel mehr muss da,

45. Am Šabbath ist das Schlachten der Opfer erlaubt, während dem Laien die Bereitung von Speisen verboten ist.

שבירתך פתוחה אינו דין שבירת רבך פתוחה ובן
בדין שלא יהא שולחנך מרא ושולחן רבך ריקן בבאי
קא מיפלגי מר סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב
ומר סבר אין קרבין ביום טוב אמר רב הונא הדברי
האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב לא תימא
מדאורייתא מהזא חזי ורבנן הוא דגזרי בחר עזרה
שבא ישהא אלא אפילו מדאורייתא נמי לא חזי
דהא שתי הלחם דחובת היום נינהו ויכא למיגזר
שמא ישהא ואינו דוחה לא את השבת ולא את
יום טוב: איבעיא להו לדברי האומר נדרים ונדבות
אין קרבין ביום טוב עבר ושחטו מאי רבא אמר
זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכיריה רבה
בר רב הונא אמר זורק את הדם על מנת להקטיר
אימורין לערב מאי בינייהו איכא בינייהו נטמא בשר
או שאבד לרבא לא זריק לרבה בר רב הונא זריק
מיתיבי כבשי עצרת ששחטן שרא לשמן אי ששחטן
בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יורק והבשר
יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה
על מנת להקטיר אימורין לערב אם זרק דעביד
אין לכתחלה לא בשלמא לרבא ניחא אלא לרבה
בר רב הונא קשיא ואיבעית אימא שאני
שבות שבת משבות יום טוב: בעא מיניה רב אויא
סבא מרב הונא בחמה חציה של גוי וחציה של
ישראל מהו לשחטה ביום טוב אמר ליה מיתיבי אבי
ליה ובני מה בין זה לנדרים ונדבות אמר ליה עייכא
פרח צבי נפק אמר ליה רבה ברוח לאו היינו ר

M 10 כ׳ יכ M 18 רבינא M 17 ג׳ ב M 16—בהו M 20 ואלא היא אפ M 21 בבגין יש M 22 דיעבד M 23 ד M 24 ומה M 25 לכתחי דשפיר

wo dein Herd geöffnet ist, der Herd deines Meisters geöffnet sein!? So gebührt es sich auch: der Tisch deines Meisters darf ja nicht leer sein, während deiner voll ist. — Worin besteht ihr Streit? — Eine ist der Ansicht, Gelübden- und freiwillige Opfer dürfen am Festtag dargebracht werden, die andere ist der Ansicht, sie dürfen am Festtag nicht dargebracht werden. R. Hona sagte: Sage nicht, dass nach demjenigen, nach dem Gelübden- und freiwillige Opfer am Festtag nicht dargebracht werden dürfen, es nach der Gesetzlehre erlaubt sei und nur die Rabbanan es verboten haben, mit Rücksicht darauf, man könnte solche [zum Fest] aufschieben; dies ist vielmehr auch nach der Gesetzlehre nicht zulässig, denn die zwei Brote[46] sind ja Pflicht des Tags, bei diesen ist somit wegen Aufschiebens nicht zu berücksichtigen, dennoch verdrängt [deren Bereitung] weder den Sabbath noch den Festtag.

Sie fragten: Wie ist es nach dem, welcher sagt, Gelübden- und freiwillige Opfer dürfen am Festtag nicht dargebracht werden, wenn man übertreten und sie geschlachtet hat? Raba erwiderte: Man sprenge das Blut, um das Fleisch essen zu dürfen. Rabba b. R. Hona erwiderte: Man sprenge das Blut, um abends die Opferteile aufzuräuchern. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wo das Fleisch unrein wurde oder verloren ging; nach Raba darf man [in diesem Fall das Blut] nicht sprengen, nach Rabba b. R. Hona wol. Man wandte ein: Wenn man die Lämmer des Versammlungsfestes nicht zu ihrem Behuf geschlachtet hat, oder vor oder nach der Zeit, so sprenge man das Blut und esse das Fleisch; am Sabbath sprenge man es nicht, hat man es gesprengt, so ist das Opfer genehm und man räuchere abends die Opferteile auf. «Hat man es gesprengt,» also nur, wenn es bereits geschehen, von vornherein aber nicht; einleuchtend ist es nun nach Raba, gegen Rabba b. R. Hona ist dies ja aber ein Einwand!? — Ist es auch. Wenn du aber willst, sage ich: das Feiern des Sabbaths ist anders als das Feiern des Festtags.

R. Ivja der Greis fragte R. Hona: Darf man ein zur Hälfte einem Nichtjuden und zur Hälfte einem Jisraéliten gehörendes Vieh am Festtag schlachten? Dieser erwiderte: Es ist erlaubt. Jener sprach: Womit ist ein solches anders als Gelübden- und freiwillige Opfer[47]? Dieser erwiderte: Ein Rabe fliegt. Als jener hinausging sprach

46 Cf. Lev. 23,17 ff. 47 An denen man ebenfalls einen Anteil hat.

אויא סבא דמשתבח ליה מר בנויה דנבוא רבה
הוא אמר ליה ומה אעביד ליה אני היום סמכוני Can. 2,5
באשישות רפדוני בתפוחים ובעא מינאי מלתא דבעיא
טעמא ומעמא מאי בחמה חציה של גוי וחציה של
ישראל מותר לשחטה ביום טוב דאי אפשר לבזית
בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחטן
ביום טוב ובהנים כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו: Q 4,2b
Ar. 24b
אמר רב חסדא בחמה חציה של גוי וחציה של Hor. 12a
ישראל מותר לשחטה ביום טוב דאי אפשר לבזית
בשר בלא שחיטה עיסה חציה של גוי וחציה של
ישראל אסור לאפותה ביום טוב דהא אפשר ליה
למפלנה בלישה מתיב רב אנא בר חנילאי עיסת Ḥo. 1,8
כלבים בזמן שהרועין אוכלין ממנה חייבת בחלה
ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין
עליה ונאפת ביום טוב ואדם יוצא בה ידי חובתו
בפסח ואמאי והא אפשר ליה למפלנה בלישה שאני
עיסת כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבלה ומי איתי
ליה לרב חסדא הואיל והא אתמר האופה מיום טוב Pes. 46b
לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה רב 6a
חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה
אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה רבה אמר
אינו לוקה אמרינן הואיל אלא לא תימא הואיל
ואפשר אלא בגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר
לפייסן בנבלה: בעו מניה מרב הונא הני בני באנא
דרמו עליהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה ביום

M 26 ייבא כבא דמשבח לן מר M 27 -+ וכי קשחיט
M 28 אדעתא דישראל קשחיט M 29 אין קרבין בי מ
M 30 דכי קשחיט אדעתא דגבוה קשחיט. B דבה M 30 דאפשר
M 31 לנפש M 32 הונא בה M 33 -+ ומפרישין
M 34 מנחה חלקה M 35 ליה M 36 עיסת
M 37 ומקלעי ליה אורחים חזי ליה M 38 אלא
M 39 לפייסן בנבלה אלא אימא כגון M 40 הונא
M 41 רישרו למיפא.

sein Sohn Rabba zu ihm: War es nicht R. Ivja der Greis, den der Meister als bedeutenden Mann rühmte? Dieser erwiderte, Was sollte ich mit ihm thun!? ich bin heute [in einer Situation von] *"Stärkt mich mit Traubenkuchen, erquickt mich mit Aepfeln,* und er fragt mich Dinge, über die man nachdenken muss. — Was ist thatsächlich der Grund?— Ein zur Hälfte einem Nichtjuden und zur Hälfte einem Jisraéliten gehörendes Vieh darf man am Festtag schlachten, da man kein olivengrosses Stück Fleisch ohne Schlachten erlangen kann, Gelübden- und freiwillige Opfer darf man am Festtag nicht schlachten, da ja die Priester [ihren Anteil] vom Tisch Gottes erwerben[49].

R. Ḥisda sagte: Ein zur Hälfte einem Nichtjuden und zur Hälfte einem Jisraéliten gehörendes Vieh darf man am Festtag schlachten, da man ein olivengrosses Stück Fleisch ohne Schlachten nicht erlangen kann; zur Hälfte einem Nichtjuden und zur Hälfte einem Jisraéliten gehörenden Teig darf man am Festtag nicht ausbacken, da man ihn ja beim Kneten teilen kann. R. Ḥana b. Ḥanilaj wandte ein: Hundeteig[50] ist sobald auch die Hirten davon essen, zur Teighebe pflichtig, ferner darf man aus diesem einen Êrub bereiten, dadurch [die Gebiete] vereinigen[51], darüber den Segen sprechen, sich darüber zum gemeinsamen Tischsegen vorbereiten[52], ihn am Festtag backen und man entledigt sich mit solchem[53] seiner Pflicht am Pesaḥ; weshalb nun, man kann ihn ja beim Kneten teilen!? — Anders ist es beim Hundeteig, da man [die Hunde] auch mit einem Aas abfertigen kann. — ¿¡Aber hält den R. Ḥisda von [der Begründung] "da", es wurde ja gelehrt: Wer am Festtag für den Wochentag[54] backt erhält, wie R. Ḥisda sagt, Geisselhiebe, wie Rabba sagt, keine Geisselhiebe. R. Ḥisda sagt, er erhält Geisselhiebe, wir sagen nämlich nicht: "Da" er [das Gebäck] gebrauchen kann, wenn er Gäste bekommt, so ist es auch jetzt brauchbar für ihn; Rabba sagt, er erhält keine Geisselhiebe, wir sagen nämlich: "Da" [&.] — Vielmehr, sage nicht: da man [die Hunde] abfertigen kann, sondern: wo die Hirten ein Aas haben, sodann fertigen sie diese gewiss damit ab.

Man fragte R. Hona: Dürfen die Dörflinge, denen man auferlegt hat, für die Truppen Proviant zu liefern, am Festtag backen? Dieser erwiderte: Wir sehen, falls

48. Cant. 2,5. 49. Ersteres wird für den Jis. geschlachtet, Letzteres für Gott. 50. Steht mit Kleie vermischt. 51. Cf. Suk. I N. 18. 52. Cf. Bd. I S. 163 Z. 6 ff. 53. Dh. als solchen zu betrachten. 54. Nachdem er bereits seine Mahlzeit abgehalten hat. Maçça.

diese es dulden, dass man einem Kind ein Stückchen Brot giebt, so ist jedes [Brot] für ein Kind brauchbar, somit ist es erlaubt, sonst ist es verboten. — ¿Es wird ja aber gelehrt: Einst kam Šimôn der Temanite abends nicht ins Lehrhaus; am folgenden Tag begegnete ihm R. Jehuda b. Baba und fragte ihn: Weshalb bist du abends nicht ins Lehrhaus gekommen? Jener erwiderte: Ein Trupp kam in unsere Stadt und wollte sie plündern, da schlachteten wir für sie ein Kalb, verpflegten sie und liessen sie in Frieden ziehen. Darauf sprach dieser: Es würde mich wundern, wenn ihr nicht euer Verdienst durch den [ideellen] Verlust eingebüsst haben solltet. Die Gesetzlehre sagt ja: *euch*: also nicht für Nichtjuden! Weshalb nun, es war ja zum Essen brauchbar!? R. Joseph erwiderte: Es war ein rituell ungeniessbares Kalb. — So war es ja für Hunde brauchbar!? — Hierüber [streiten] Tannaím; es wird gelehrt: "*Nur was zur Speise fur allerlei Seelen gehort, das allein darf von euch zubereitet werden*; aus dem Ausdruck *fur allerlei Seelen* könnte man schliessen, selbst die Seele eines Tiers sei inbegriffen, wie es heisst: "*Wer die Seele eines Tiers erschlägt, der soll dieses bezahlen*, daher heisst es: *euch*: für euch, nicht aber für Hunde — Worte R. Jose des Galiläers; R. Âqiba sagt, selbst die Seele eines Tiers sei inbegriffen. — Wieso heisst es aber: *euch*? Für euch, nicht aber für Nichtjuden. — Was veranlasst dich Hunde einzuschliessen und Nichtjuden auszuschliessen? — Ich schliesse Hunde ein, dessen Verpflegung dir obliegt, und ich schliesse Nichtjuden aus, dessen Verpflegung dir nicht obliegt.

Abajje sprach zu R. Joseph: Wieso dürfen wir nach R. Jose dem Galiläer, welcher erklärt: für euch, nicht aber für Hunde, vor die Tiere am Festtag Fruchtkerne werfen!? Dieser erwiderte: Da man sie ja zum Heizen verwenden kann. — Allerdings trockne, wie ist es aber bezüglich feuchter zu erklären!? Dieser erwiderte: Sie sind zu einer grossen Flamme verwendbar. — Allerdings am Festtag, wie ist es aber bezüglich des Sabbaths zu erklären!? — Man wirft sie vermittelst Brots, und zwar nach der Ansicht Šemuéls, welcher nämlich sagt, man dürfe das Brot zu jedem Gebrauch verwenden. [R. Hona] streitet also gegen R. Jehošuâ b. Levi; dieser sagte nämlich,

55. Ex. 12,16. 56. Lev. 24,18.

יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי מזמנין את
הגוי בשבת ואין מזמנין את הגוי ביום טוב גזרה
שמא ירכה בשבילו רב אחא בר יעקב אמר אפילו
בשבת נמי לא משום שיורי כוסות אי הכי דידן
נמי דידן חזו לתרנגולין דידהו נמי חזו לתרנגולין
דידהו איסורי הנאה נינהו ולטלטלינהו אגב כמא
מי לא אמר רבא מטלטלין בנונא אגב קטמיה אף
על גב דאיכא עליה שברי עצים התם לאו איסורי
הנאה נינהו הכא איסורי הנאה נינהו אמר ליה רב
אחא מדפתי לרבינא ולהוי בגרף של רעי אמר ליה
וכי עישון גרף של רעי לכתחלה אדברה רבא
לגר שמואל ודרש מזמנין את הגוי בשבת ואין
מזמנין את הגוי ביום טוב גזרה שמא ירכה בשבילו
מריבר ומר זוטרא בי הוה מקלע להו גוי ביום טוב
אמרי ליה אי ניחא לך דטריחא לן מיטב ואי
לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן׃

תי שמאי אומרים לא יתם אדם חטין לתגלגל
אלא אם כן ראויין לשתות ובית הלל מתירין
עשה אדם מדורה ומתחמם בגנדה׃

גמ׳ אביי אכעיא להו האי מדורה מאן קתני
להו דברי הכל הוא ושני להו לבית שמאי בזמן הנאת
כל גופו להנאת אבר אחד או דלמא בית הלל קתני
להו אבל בית שמאי לא שני להו תא שמע בית
שמאי אומרים לא יעשה אדם מדורה ויתחמם בגנדה
ובית הלל מתירין׃

לשה דברים רבן גמליאל מחמיר בדברי בית
שמאי אין מזמנין את הגוי לכתחלה

M 60 :- גזרינן M 61 בי הונין בי רב נתנן מטלטלין
M 62 + מר M 63 ועשה מדורה לתתם M 64 הנאה
M 65 + דהנאי בהדיא M 66 בכל גופו להנאת הד אבר
M 67 בבית M 68 בי ב לשבת יאין.

man dürfe einen Nichtjuden am Śabbath zur Mahlzeit laden, nicht aber am Festtag, mit Rücksicht darauf, man könnte seinetwegen mehr [Arbeit] haben. R. Aḥa b. Jâqob sagte, selbst am Śabbath nicht, wegen der Reste der Becher[57]. — Dies ist ja auch bei den unsrigen der Fall!? — Die unsrigen sind für die Hühner verwendbar. — Auch die ihrigen sind ja für die Hühner verwendbar!? — Bei den ihrigen ist die Nutzniessung verboten. — Man kann sie ja wegen der Becher fortbewegen, sagte ja auch Raba, man dürfe die Kohlenpfanne wegen der Asche fortbewegen, selbst wenn sich in derselben Holzstücke befinden!? Hierbei ist die Nutzniessung nicht verboten, da aber wol. R. Aḥa aus Diphte sprach zu Rabina. Diese sollten ja wenigstens einem Steckbecken gleichen[58]!? Dieser erwiderte: Darf man etwa von vornherein etwas zum Steckbecken machen!? Raba führte Mar-Šemuél umher und trug ihm vor: Man darf einen Nichtjuden am Śabbath zur Mahlzeit einladen, nicht aber am Festtag, mit Rücksicht darauf, man könnte seinetwegen mehr [Arbeit] haben. Wenn ein Nichtjude Meremar und Mar-Zuṭra an einem Festtag besuchte, sprachen sie zu ihm: Bist du mit dem zufrieden, was wir für uns bereitet haben, so ist es gut, wenn aber nicht, so können wir uns deinetwegen besonders nicht bemühen.

DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE KEIN WASSER [ZUM WASCHEN] DER FÜSSE AUFWÄRMEN, ES SEI DENN, DASS ES AUCH ZUM TRINKEN BRAUCHBAR IST; DIE SCHULE HILLELS ERLAUBT DIES. MAN DARF EINE FLAMME ANRICHTEN UND SICH VOR DIESER WÄRMEN.

GEMARA. Sie fragten: Wer ist der Autor der [Lehre von der] Flamme, sind Alle dieser Ansicht, somit unterscheidet die Schule Šammajs zwischen dem Genuss des ganzen Körpers und dem Genuss eines einzelnen Glieds, oder lehrte dies die Schule Hillels, und die Schule Šammajs unterscheidet nicht? — Komme und höre: Die Schule Šammajs sagt; man dürfe keine Flamme anrichten, um sich vor dieser zu wärmen; die Schule Hillels erlaubt dies.

BEI DREI DINGEN IST R. GAMALIÉL ERSCHWERENDER ANSICHT, NACH DER SCHULE ŠAMMAJS: MAN DARF AM FESTTAG VON VORNHEREIN NICHT WARMSTELLEN,

57. Die man forträumen muss, während das Fortbewegen nichtverwendbaren Gegenstände verboten ist. 58. Das man ja fortbewegen darf.

טוב ואין זוקפין את המנורה ביום טוב ואין אופין
[59]פתין גריצין אלא רקיקין אמר רבן גמליאל מימיהן
של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין
אמרו לו מה נעשה לבית אביך [70]שהיו מחמירין על
עצמן ומקולין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין
וחררין:

MAN DARF AM FESTTAG KEINE LEUCHTE AUFSTELLEN, UND MAN DARF KEINE GROBEN BROTE SONDERN NUR FLADEN BACKEN. R. GAMALIÉL ERZÄHLTE: IM HAUS MEINES VATERS PFLEGTEN SIE NIEMALS GROBE BROTE, SONDERN NUR FLADEN ZU BACKEN. JENE ERWIDERTEN IHM: WAS SOLL UNS DAS HAUS DEINES VATERS, DA MAN FÜR SICH ERSCHWEREND WAR, UND ERLEICHTERND FÜR GANZ JISRAÉL, DASS MAN NÄMLICH AUCH GROBES BROT UND KUCHEN BACKEN DARF.

גמרא. היכי דמי אי דאנח ערובי תבשילין
מאי טעמא דבית שמאי ואי דלא אנח ערובי
תבשילין מאי טעמא דבית הלל אמר רב הונא לעולם
[59]אימא לך שלא הניח ערובי תבשילין וכדי חיין
שרו [71]ליה רבנן ורב הונא לטעמיה דאמר רב הונא
מי שלא הניח ערובי תבשילין אופין לו פת אחת
[72]ומבשלין לו קדרה אחת [73]ומדליקין לו [74]את הנר משום Fol. 22a
רבי יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן תניא נמי
הכי מי שלא הניח ערובי תבשילין אופין לו פת
אחת [75]וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר
ומחמין לו קיתון אחד ויש אומרים אף צולין לו דג
קטן רבא אמר לעולם שהניחו ושאני הטמנה דמוכחא
מלתא דאדעתא דשבתא קעביד איתיביה אביי
חנניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא Sec. 17b
אם כן ערב בפת ואין מבשלין אלא אם כן ערב
בתבשיל ואין טומנין [76]אלא אם כן היו לו חמין טמונין
מערב יום טוב הא [77]היו לו חמין טמונין [78]מיהא עביד
ואף על גב דמוכחא מלתא דאדעתא דשבת קעביד
אלא אמר [79]אביי בגון שערב לזה ולא ערב לזה והנניה
היא ואליבא דבית שמאי: ואין זוקפין את המנורה:
מאי קא עביד אמר רב [80]חיננא בר ביסנא הכא במנורה
של חליות עסקינן דמחזי כבונה [81]דבית שמאי סברי

M 69 פיתן גריצות (וכן להלן) ‖ M 70 שהן ‖ M 71 — ליה ‖ VM 72 וטומנין ‖ P 73 מד' ‖ M 74 —את ה ‖ M 75 — וטומנין...הגר ‖ M 76 + את החמין ‖ 77 - אב| M 78 [מעי"מ] מותר ואפי ‖ M 79 רבא ‖ M 80 יצחק ‖ M 81 ובהא פליגי בית.

MAN DARF AM VORABEND DES FESTES KEINE LEUCHTE AUFSTELLEN, UND MAN DARF KEINE GROBEN BROTE SONDERN NUR FLADEN BACKEN. R. GAMALIÉL ERZÄHLTE: IM HAUS MEINES VATERS PFLEGTEN SIE NIEMALS GROBE BROTE, SONDERN NUR FLADEN ZU BACKEN. JENE ERWIDERTEN IHM: WAS SOLL UNS DAS HAUS DEINES VATERS, DA MAN FÜR SICH ERSCHWEREND WAR, UND ERLEICHTERND FÜR GANZ JISRAÉL, DASS MAN NÄMLICH AUCH GROBES BROT UND KUCHEN BACKEN DARF.

GEMARA. In welchem Fall? hat man einen Speise-Êrub bereitet, was ist demnach der Grund der Schule Šammajs, hat man keinen Speise-Êrub bereitet, was ist demnach der Grund der Schule Hillels!? R. Hona erwiderte: Thatsächlich, wo man keinen Speise-Êrub bereitet hat, denn [auch in diesem Fall] haben die Rabbanan das Unentbehrliche erlaubt. R. Hona vertritt hiermit seine Ansicht, er sagte nämlich: Wer keinen Speise-Êrub bereitet hat, für den darf man ein Brot backen, eine Speise kochen und eine Kerze anstecken; im Namen R. Jiçhaqs sagten sie, auch einen kleinen Fisch braten. Ebenso wird auch gelehrt: Wer keinen Speise-Êrub bereitet hat, für den darf man ein Brot backen, eine Speise warmstellen, eine Kerze anstecken und einen Krug [Wasser] aufwärmen. Manche sagen, auch einen kleinen Fisch braten. Raba erwiderte: Thatsächlich wo man einen bereitet hat, anders ist jedoch das Warmstellen, da es ja ersichtlich ist, dass dies für den Šabbath geschieht. Abajje wandte gegen ihn ein: Hananja sagte: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe nur dann backen, wenn man den Êrub aus Brot bereitet hat, man dürfe nur dann kochen, wenn man den Êrub aus einer gekochten Speise bereitet hat, und man dürfe nur dann warmstellen, wenn man am Vorabend des Festes warmgestellt hat. Wenn man warmgestellt hat, ist es also erlaubt, obgleich es ja ersichtlich ist, dass dies für den Šabbath geschah!? Vielmehr, erklärte Abajje, hier handelt es, wo man für das eine einen Êrub bereitet hat, für das andere[59] aber nicht, und zwar nach Hananja, nach der Ansicht der Schule Šammajs.

MAN DARF KEINE LEUCHTE AUFSTELLEN. Was thut man denn da!? R. Henana b. Bisna erwiderte: Hier handelt es von einem aus Gliedern zusammengesetzten Leuchter, bei dem es den Anschein des Bauens hat; die Schule Šammajs ist der

59. Das Warmstellen.

יש בנין בכלים וּבית הלל אומרים אין בנין בכלים
ואין סתירה בכלים עולא איקלע לבי רב יהודה קם
שמעיה וקא לשרגא איתיביה רב יהודה לעולא
הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק
ממנו חייב משום מכבה אמר ליה לאו אדעתאי:
אמר רב קנבא שרי: בעא מיניה אבא בר מרתא
מאביי מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר אמר
לו אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מאי אפשר
לעשות לו מחיצה אין לו לעשות מחיצה מאי אפשר
לכפות עליו את הכלי אין לו כלי מאי אמר ליה
אמור איתיביה אין מכבין את הנקעת כדי לחום
עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה
מותר אמר ליה ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא
לרבנן: בעא מיניה אביי מרבה מהו לכבות את
הדלקה ביום טוב היכא דאיכא סכנת נפשות לא
קא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי כי קא מבעיא
לי בישום אבוד מהו מאי אמר ליה אמור איתיביה
אין מכבין את הנקעת כדי לחום עליה ואם בשביל
שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר אמר ליה
יהודה היא כי קאמינא לרבנן: בעא מיניה רב אשי
מאמימר מהו לכחול את העין ביום טוב היכא
דאיכא סכנה בנין דירא דיצא דמא דמעתא וקדחתא
ותהלת אוכלא לא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי
כי קמבעיא לי סך אוכלא ופצוחי עינא מאי אמר
ליה אסיר איתיביה אין מכבין את הנקעת ושני ליה
כדשנינן: אמימר שרי למיכחל עינא מגו בשבתא

Sab. 120b
Er. 35a
Beç. 10a 11b
Ber. 26a
Sab. 95a
Er. 59b
Qid. 33b
BtKam. 60b
Syn. 5b
Men. 35b
Hor. 7a
18a Ç. 8
Ar. 25b

M 84 ליה VM 83 בכלי VM 82 ויש בתירה בכלים
V 86 קנבא. M 85 לרב יהודה M 87 שרגא אית עולא לרב
M 89 א ל M 88 מירת M 87 יהודה קינבא
M 90 א ל יכול לכפ עליה א ל כלי לכפ עליה הו
P 91 קאמרינן V 92 כשביל שלא יתעשן M 91 מאי
B 95 אנא M 94 דדריש B 93 אנא. M לך אליבא דרב קאני
מבשריה בעא B 95 אנא M 96 לא קמבעיא M 94 לכם לכפ צריכים כי קאמרינן לרב דאמרי הוא ולא
M 98 אין מכב את ה. M 97 ותהלת אוכלא וקדחא דאפ בש נמי שרי רי

Ansicht, bei Geräten gebe es ein Bauen, während die Schule Hillels der Ansicht ist, bei Geräten gebe es weder ein Bauen noch ein Niederreissen. Ûla war bei R. Jehuda zu Besuch, und sein Diener stellte für ihn die Leuchte hin. Darauf richtete R. Jehuda gegen Ûla folgenden Einwand: Wer Oel in eine Leuchte thut, ist wegen Anzündens schuldig, und wer von diesem Oel braucht, ist wegen Auslöschens schuldig. Dieser erwiderte: Ich dachte nicht daran.

Rabh sagte: Schnuppen ist erlaubt.

Abba b. Martha fragte Abajje: Darf man das Licht wegen jener Sache auslöschen? Dieser erwiderte: Man kann es ja in einem anderen Zimmer. Wie ist es, wenn man kein anderes Zimmer hat?

Man kann ja eine Scheidewand machen. — Wie ist es, wenn man nichts hat, womit eine Scheidewand zu machen? Man kann ja ein Gefäss über dieses stülpen. — Wie ist es, wenn man kein Gefäss hat? Dieser erwiderte: Es ist verboten. Jener wandte gegen ihn ein: Man darf kein Scheit aus Sparsamkeit auslöschen, wol aber ist es erlaubt, damit die Stube oder die Speise nicht anrauche. Dieser erwiderte: Dies ist die Ansicht R. Jehudas, während ich nach den Rabbanan entschieden habe. Abajje fragte Rabba: Darf man die Feuersbrunst am Festtag löschen? wo Lebensgefahr vorliegt, ist es mir überhaupt nicht fraglich, da ist es sogar am Šabbath erlaubt, meine Frage bezieht sich nur auf den Fall, wo nur Geldschaden vorliegt. Dieser erwiderte: Es ist verboten. Er wandte gegen ihn ein: Man darf kein Scheit aus Sparsamkeit auslöschen, wol aber ist es erlaubt, damit die Stube oder die Speise nicht anrauche. — Dies ist die Ansicht R. Jehudas, während ich nach den Rabbanan entschieden habe. R. Aši fragte Amemar: Darf man am Festtag das Auge schmieren? wo Gefahr vorliegt, zum Beispiel wegen Eiterns, Stechens, Blutens, Thränens, Entzündung, oder deren Beginn, ist es mir überhaupt nicht fraglich, derentwegen ist es sogar am Šabbath erlaubt, ich frage nur, bei Abnahme der Krankheit und wegen der Klärung des Auges. Dieser erwiderte: Es ist verboten. Er wandte gegen ihn ein: Man darf kein Scheit auslöschen [ft.] Dieser erwiderte dasselbe, was jener erwidert hat.

Amemar erlaubte, sich am Šabbath von einem Nichtjuden das Auge schmieren

איכא דאמרי אמימר גופיה כחל עינא מגו בשבתא
אמר ליה רב אשי לאמימר מאי דעתיך דאמר עולא Sab.129a
ברויה דרב עילאי כל צרכי חולה עושין על ידי גוי
בשבת ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה b.
אומר לגוי ועושה הני מילי חיבא דלא מסייע בהדיה
אבל מר קא מסייע בהדיה דקא עמיין ופתח אמר
ליה איבא רב זביד דקאי כוותיך דשניי ליה מסייע c.33a
אין בו ממש אמימר שרא למכחל עינא ביום טוב
שני של ראש השנה אמר ליה רב אשי לאמימר
והאמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עמיין b.139b Beç.6a
ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני
ימים טובים של ראש השנה מה שאין כן בביצה Col.b
אמר ליה אנא כנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה Beç.6a
ומאי דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול האמר רב Ro.19a
חנגא בר בהנא ביומות עזרא ואילך לא מצינו אלול
מעובר ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין תני רבנן Pes.37a
בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה בפסח ובית
הלל מתירין ובמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן c.
מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו
בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה
יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים
יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו
בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור
של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי
ביחיד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איבא דאמרי
אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי
ביחיד ומנו רבוני הקדוש מאי פת עבה פת מיובה

M 1 לאמימר — M 9 M 2 ואבל · M 3 ואמרי
M 4 בית — M 5 ואפ בישני ר ב M 6 ליה
M 7 הנגא M 8 א ר M 9 א ל
M 10 לא מצינו אלא אצטריך הא אצטריך מעכרינן ליה אם...צונן.

zu lassen. Manche sagen, Amemar selbst habe sich das Auge von einem Nichtjuden schmierenlassen. R. Aši sprach zu Amemar: Wol deshalb, weil Ûla b. R. Îlaj gesagt hat, dass man Alles, was der Kranke braucht, durch einen Nichtjuden verrichten lassen darf, und weil auch R. Hamnuna gesagt hat, dass man auch in Fällen, wo keine Gefahr vorliegt, einem Nichtjuden es zu thun beauftragen darf, — dies nur, wo man selbst nicht mithilft, aber der Meister hilft ja durch das Schliessen und Oeffnen [des Auges] mit!? Jener erwiderte: Schon R. Zebid wandte dasselbe ein, und ich erwiderte ihm; das Mithelfen sei belanglos. Amemar erlaubte, das Auge am zweiten Tag des Neujahrsfestes zu bestreichen. R. Aši sprach zu Amemar: ¿Raba sagte ja: Mit einem Leichnam sollen sich am ersten Festtag Nichtjuden befassen, am zweiten Tag auch Jisraéliten, dies gilt sogar von den beiden Neujahrsfesttagen, was bezüglich eines Eies nicht der Fall ist. Dieser erwiderte: Ich bin der Ansicht der Nehardeênser, welche sagen, dass dies auch von einem Ei gelte, denn die Befürchtung besteht ja darin, der Ellul könnte interkalirt werden, — R. Henana b. Kahana sagte ja, dass seit Êzra der Ellul nicht interkalirt wurde.

MAN DARF KEINE GROBEN BROTE, SONDERN NUR FLADEN BACKEN. Die Rabbanan lehrten: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe am Pesahfest keine groben Brote backen, die Schule Hillels erlaubt dies. — Welches heisst ein grobes Brot? R. Hona erwiderte: Eine Handbreite dick, denn auch die Schaubrote[60] waren eine Handbreite dick. R. Joseph wandte ein: Wenn dies für die tüchtigen [Priester] gilt, sollte es auch für Untüchtige gelten, wenn dies für gebeuteltes Brot gilt, sollte es auch für ungebeuteltes Brot gelten, wenn dies bei trockenem Holz gilt, sollte es auch bei feuchtem gelten, wenn dies bei einem heissen Ofen gilt, sollte es auch bei einem kalten gelten, wenn dies bei einem Metallofen gilt, sollte es auch bei einem thönernen Ofen gelten!? R. Jirmeja b. Abba sagte: Ich habe meinen Lehrer, das ist nämlich Rabh, privatim gefragt, was "grobes Brot" heisse, [und er erwiderte:] viel Brot. Manche lesen: R. Jirmeja b. Abba sagte: Rabh erzählte, er habe seinen Lehrer, das ist nämlich unser heiliger Meister, privatim gefragt, was "grobes Brot" heisse, [und jener erwiderte:] viel Brot. — Weshalb heisst es "grobes Brot"? — Weil es mehr zu kneten

60. Cf. Ex. 25,30.

אמאי קרי"לה פת עכה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עכה קרו "לה מבדי משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא מאי אריא "פסח אפילו בשאר ימים טובים נמי אין חכי נמי והתנא ביום טוב דפסח קאי תניא נמי הכי בית שמאי אומרים אין אופין פת "מרובה ביום טוב ובית הלל מתירין:

[vij] Ex. 21

ת"ר היא אמר שלשה דברים להקל מכבדין בית המטות ומניחין את המוגמר ביום טוב ועושין נדי ביקולם בלילי פסחים וחכמים אוסרין:

גמרא. אמר רב אסי מחלוקת לנמר אבל להדיח "דברי הכל מיתר מיתיבי אין מכבדין "בית המטות ביום טוב ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר 18a§ 2 רבי "אלעזר בר צדוק "פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא רבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין "בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם כדונין "לבוד בשאורחים נכנסין מסלקין את הכדונין "ונמצא הבית "מתכבד מאליו אמרו לו "אם כן את בשבת מיתר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר "ביום טוב ושל בית רבן גמליאל "מניחין אמר רבי "אלעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מבאין "עידבקאות של בוסר ומעשנין איקן "בערב יום טוב ופוקקין "נקביהן ערב יום טוב למחר בשאורחים נכנסין פותחין "את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו אם כן את בשבת מיתר לעשות כן אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי מחלוקת להדיח אבל לנמר "אסור איבעיא

giebt; oder auch, in der Ortschaft dieses Tanna sagte man "grobes Brot" statt "viel Brot". Merke, der Grund besteht ja darin, weil man unnötig arbeitet, demnach sollte dies ja auch von anderen Festen gelten, weshalb gerade vom Pesahfest? Dem ist ja auch so, der Tanna spricht aber gerade vom Pesahfest. Ebenso wird auch gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe am Festtag nicht viel Brot backen; die Schule Hillels erlaubt dies.

ERNER LEHRTE ER DREI DINGE ERLEICHTERND: MAN DARF AM FESTTAG DAS LAGERZIMMER FEGEN UND DAS RÄUCHERWERK HINSTELLEN, UND MAN DARF FÜR DIE ABENDE DES PESAHFESTES EIN AUSGERÜSTETES ZIEGENBOCK BEREITEN; DIE WEISEN VERBIETEN DIES.

GEMARA. R. Asi sagte: Der Streit besteht nur bezüglich des Parfümirens [von Gewändern], des Dufts wegen ist es aber nach Aller Ansicht erlaubt. Man wandte ein: ¿Man darf das Lagerzimmer am Festtag nicht fegen; im Haus R. Gamaliéls pflegten sie es wol zu fegen. R. Eleâzar b. Çadoq erzählte: Oft begleitete ich meinen Vater in das Haus R. Gamaliéls, und man hatte da das Lagerzimmer am Festtag nicht gefegt, vielmehr fegte man es am Vorabend des Festes und breitete Laken aus, und als am folgenden Tag Gäste kamen, nahm man die Laken fort, wodurch das Zimmer von selbst gefegt wurde. Man sprach zu ihm: In dieser Weise ist es sogar am Šabbath erlaubt. Ferner darf man am Fest das Räucherwerk nicht hinstellen; im Haus R. Gamaliéls pflegte man es hinzustellen. R. Eleâzar b. Çadoq erzählte: Oft begleitete ich meinen Vater in das Haus R. Gamaliéls, und man stellte da am Festtag das Räucherwerk nicht hin; vielmehr brachte man am Vorabend des Festes eiserne Räucherpfannen, räucherte sie an und verstopfte die Zuglöcher, und als am folgenden Tag Gäste kamen, öffnete man die Zuglöcher, wodurch das Zimmer von selbst durchduftet wurde. Man sprach zu ihm: In dieser Weise ist es sogar am Šabbath erlaubt. — Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so wird es folgendermassen lauten: R. Asi sagte: Der Streit besteht nur, wenn wegen des Dufts, [Gewänder] zu parfümiren ist aber [nach Aller Ansicht] verboten. Man fragte: Darf man [Früchte] räuchern? R. Jirmeja b. Abba sagte im Namen Rabhs, es sei verboten, Šemuél sagte, es sei erlaubt.

61. Dh. Vollständig, mit Beinen und Eingeweide; cf. Ex. 12,9.

M 14 עכה VM 13 בפ אפי כיו"ט M 12 יוה B 11
– בה M 15 את המט ושל בית ר ג היו מכב את המטות
אמר M 18 פעם אחת M 17 אלעזר B 16
תני M 21 בי"ט M 20 והיה M 19 א כ
M 24 מע"ט M 23 עידסקואות M 22 היו
M 27 ה"ת M 26 איתן [את נקביהן M 25 איתן

R. Hona sagt, es sei verboten, weil man [die Kohlen] auslöscht. R. Nahman sprach zu ihm: Sollte der Meister begründen: weil man [die Gewürze] anzündet!? Dieser erwiderte: Anfangs löscht man aus, dann zündet man an. R. Jehuda sagte: Auf einer Kohle ist es verboten, auf einer Scherbe ist es erlaubt. Rabba sagte: Auch auf einer Scherbe ist es verboten, weil man einen Duft erzeugt. Rabba und R. Joseph sagten beide, es sei verboten, am Festtag ein [Gewürz-]Gefäss auf Seidengewänder zu legen, weil man einen Duft erzeugt. — ¿¡Womit ist es hierbei anders als bei [folgender Lehre:] Man darf [Gewürzholz] zerreiben und daran riechen, abkneifen und daran riechen. — Da ist ja der Duft vorhanden und nur erweitern thut man ihn, während man ihn hier erzeugt. Raba sagte, selbst auf einer Kohle sei es erlaubt, ebenso wie [das Braten von] Fleisch auf Kohlen.

R. Gebiha aus Be-Kathil trug an der Pforte des Exiliarchen vor, Räuchern sei erlaubt. Amemar fragte: Was für ein Räuchern? wollte man sagen, das Räuchern aus einem Aermel[62], so ist dies ja eine Kunstarbeit, wenn aber das Räuchern [von Früchten], so ist dies ja ebenfalls verboten, da man [die Kohlen] auslöscht!? R. Aši erwiderte: Thatsächlich das Räuchern [von Früchten], dies ist ja ebenso wie [das Braten von] Fleisch auf Kohlen. Manche lesen: Amemar fragte: Was für ein Räuchern? wollte man sagen, das Räuchern aus einem Aermel, so ist dies ja eine Kunstarbeit, wollte man sagen, das Räuchern [von Früchten], so ist es ja verboten, da man einen Duft erzeugt!? R. Aši erwiderte: Ich habe es ihm gesagt, und zwar im Namen eines bedeutenden Manns: Thatsächlich das Räuchern [von Früchten], dies ist ja ebenso wie [das Braten von] Fleisch auf Kohlen.

Ein ausgerüstetes Ziegenbock bereiten. Es wird gelehrt: R. Jose erzählte: Theodos aus Rom führte in der Gemeinde Roms ein, an den Pesaḥabenden ausgerüstete Ziegenböcke zu essen. Da liess man ihm sagen: Wärest du nicht Theodos, so würden wir über dich den Bann verhängt haben, weil du Jisraél ausserhalb [Jerušalems] Heiligtümer zu essen veranlassest. Wieso Heiligtümer!? Sage vielmehr: Heiligtümern Aehnliches.

62. Man pflegte Specereien aus einem Aermel dampfen zu lassen; so nach Arukh; nach Rsj. ist קטורא aus קבר *binden, knupfen* abzuleiten: die Aermel in Falten legen. Statt בידי ist mit Levy (*NHWB.* iv 289) בי ידי zu lesen.

[viij] משה דברים רבי אלעזר בן עזריה מיתר
Ex. 32 ותכמים אוסרים פרתו יוצאה ברצועה שבין
S.ab.54a קרניה ומקרדין את הבהמה ביום טוב וישחקון את
Pes.10a התלפלין ברחים שלהן רבי יהודה אומר אין מקרדין
את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה אבל
מקרצפין וחכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין׃

S.b.54b גמרא. למימרא דרבי אלעזר בן עזריה חדא
פרה הויא ליה והאמר רב יהודה כבר דבר שאני
אמר רב תליסר אלפי עגלי תוה מעשר רבי אלעזר
בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו
היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה
בה נקראת על שמו׃ ומקרדין את הבהמה ביום
Ps. 37 טוב׃ תנו רבנן איזהו קרוד ואיזהו קרצוף קרוד קטנים
19. 2 ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה
Var.: b 53b ושלש מחלוקות בדבר רבי יהודה כבר דבר שאני
Var.: S.b 41 מתניין אסור ניתיר קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף
גדולים יאין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו
קרוד ויבנן מכדי נמי כרבי יהודה דבר שאני מתניין
אסור ומזרינן קרצוף אטו קרוד ורבי אלעזר בן עזריה
סבר ליה כרבי שמעון דאמר דבר שאינו מתכיין מותר
ובין קרוד ובין קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן
אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה הלכה
כרבי שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מיחה לו
אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כרבי
יהודה שהרי חכמים מודים לו אמר ליה אנא כרבי
שמעון סברא לי ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה
מודה לו׃

B 46 אלעזר M 47 שהוא עושה M 48 וא ל אר י
M 49 תיסר M 50 שכנו M 51 — אין מקרצפין את
הבהמה בי״ט ואצ״ל מקרדין ור׳ שמעון מיתר ר׳ יהודה אומר
מקרצפין אבל לא מקרדין || M 52 במאי קמפלגי מ״ש גזרינן
קרצוף אטו קרוד ומ״ש ר״ג קרצוף אטו קרוד ור״ש כבר נן
קרצוף בן קרוד שרי א רבא M 53 ן וא ל אר ג אמר
שמואל M 54 שר.

DREI Dinge erlaubt R. Eleâzar b. Âzarja, welche die Rabbanan verbieten: seine Kuh wurde [am Sabbath] mit einem Riemen an den Hörnern ausgetrieben; man darf am Festtag das Vieh mit einer Karde kratzen; und man darf Pfeffer in einer Mühle mahlen. R. Jehuda sagt, man dürfe am Festtag das Vieh nicht mit einer Karde kratzen, weil man dadurch eine Wunde macht, wol aber mit einem Striegel; die Weisen sagen: weder mit einer Karde noch mit einem Striegel.

GEMARA. R. Eleâzar b. Âzarja hatte demnach nur eine Kuh, — Rabh, nach Anderen R. Jehuda im Namen Rabhs, sagte ja, dass R. Eleâzar jedes Jahr dreizehntausend Kälber als Zehnt von seiner Herde zu entrichten pflegte!? — Es wird gelehrt: Nicht seine Kuh war es, sondern die seiner Nachbarin; da er es ihr aber nicht verwehrt hat, so wird sie nach ihm benannt.

Man darf das Vieh am Festtag mit einer Karde kratzen. Die Rabbanan lehrten: Was heisst Karde und was heisst Striegel? — Die Karde hat feine [Zähne] und macht eine Wunde, der Striegel hat grobe [Zähne] und macht keine Wunde. Diesbezüglich giebt es drei Ansichten: R. Jehuda ist der Ansicht, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei verboten, die Karde, die feine [Zähne] hat, macht eine Wunde, der Striegel, der grobe [Zähne] hat, macht keine Wunde, und beim Striegel ist mit Rücksicht auf die Karde kein Verbot angeordnet worden, die Rabbanan sind ebenso wie R. Jehuda der Ansicht, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei verboten, und zwar ist auch beim Striegel mit Rücksicht auf die Karde Verbot angeordnet worden; R. Eleâzar b. Âzarja ist der Ansicht R. Šimôns, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei erlaubt, somit ist es sowol mit einer Karde als auch mit einem Striegel erlaubt. Raba sagte im Namen R. Nahmans, im Namen Šemuéls, nach Anderen sagte es R. Nahman selbst: Die Halakha ist wie R. Šimôn, denn R. Eleâzar b. Âzarja stimmt ihm ja bei. Raba sprach zu R. Nahman. Sollte ja der Meister sagen, die Halakha sei wie R. Jehuda, denn die Weisen stimmen ihm bei!? Dieser erwiderte: Ich bin der Ansicht R. Šimôns, und auch R. Eleâzar b. Âzarja stimmt ihm bei.

63. Nach Levy (*NHWB* ii 372) ist קרד mit der hebr. Wurzel גרד verwandt, ebenso ist nach ihm קרצף (richt. קרפצ) ein aramäisches Verb; dass diese Worte Lateinismen [illegible] sind liegt jedoch klar auf der Hand.

Col.b [ix]

רחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מהבת ומשום כלי כברה:

DIE PFEFFERMÜHLE IST ALS DREIFACHES GERÄT VERUNREINIGUNGSFÄHIG: ALS GEFÄSS, ALS METALLGERÄT UND ALS SIEB.

גמרא. תנא תחתונה משום כלי קבול אמצעית משום כלי כברה עליונה משום כלי מהבת:

GEMARA. Es wird gelehrt: Der untere Teil, als Gefäss, der mittlere, als Sieb, und der obere, als Metallgerät.

[x] Sab.66b

גלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת ואינה נגררת אלא על גבי כלים רבי יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת:

EIN SPIELWAGEN FÜR KINDER IST DURCH DAS TRETEN VERUNREINIGUNGSFÄHIG; FERNER DARF MAN ES AM ŠABBATH FORTBEWEGEN, UND NUR AUF GEWÄNDERN SCHARREN. R. JEHUDA SAGT, KEIN GERÄT DÜRFE MAN SCHARREN, MIT AUSNAHME EINES WAGENS, WEIL ER [DIE ERDE NUR] EINDRÜCKT.

גמרא. עגלה של קטן טמאה מדרס דהא כמיך עלויה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עלה ואינה נגררת אלא על גבי כלים על גבי בלים אין על גבי קרקע לא מאי טעמא דקא עביד חריץ מני רבי יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור דאי רבי שמעון האמר דבר שאין מתכוין מותר דתנן רבי שמעון אומר נורר אדם מטה כגא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא רבי יהודה אומר אין הכל[ים] נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

ve. Sab 41b
10. b. 22a 29b
46b Pes. 101a
Men. 41b
Bez. 2

55 M טמאים משום שלש 56 M — כלי 57 M ת ר תת טמאה משום 58 M אינן 59 M עלה. P עלוה
60 M מישיא שרי דתנ 61 M כל הכלים ניטלין בשבת 62 M שכוב 63 M + משום.

GEMARA. Der Spielwagen für Kinder ist durch das Treten verunreinigungsfähig, da [das Kind] sich auf diesen stützt; man darf ihn am Šabbath fortbewegen da er den Namen eines Geräts trägt; man darf ihn nur auf Gewändern scharren, (nur auf Gewändern), auf der Erde aber nicht, (aus welchem Grund?) — da man eine Scharte macht. — ¿¡Dies vertritt also die Ansicht R. Jehudas, welcher sagt, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei verboten, denn R. Šimôn sagt ja, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei erlaubt, wie gelehrt wird: R. Šimôn sagt, man dürfe ein Bett, einen Stuhl oder eine Bank rücken, nur darf man absichtlich keine Scharte machen, — wie nun der Schlussſatz: R. Jehuda sagt, kein Gerät dürfe man rücken, mit Ausnahme eines Wagens, weil er [die Erde nur] eindrückt; man drückt also nur [die Erde] ein, eine Scharte macht man aber nicht!? — Zwei Tannaím streiten über die Ansicht R. Jehudas.

64. Dh. Herauftreten eines Samenflussbehafteten; cf. Bd. I S. 454 N. 7.

DRITTER ABSCHNITT.

Sab.106b

מתני׳ אין צדין דגים מן הכוברים ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הכוברין ונותנין לפניהם מזונות רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הכוברין שוין זה הכלל כל המחזיר צידה אסור ושאינו מחזיר צידה מותר׃

Fol. 24

Sab.106b Bez. 37a

גמרא. ורמינהי כוברין של חיה ושל עופות אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן דתנן רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל ובצי לבית חייב לבית הוא דמחייב אבל לביכרין לא וחכמים אומרים צפור למגדל וביצי לגנה ולחצר ולביכרין אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בכובר מקורה הא בכובר שאינו מקורה והא בית דכובר מקורה דמי וכן לרבי יהודה וכן לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרור עסקינן שאינה מקבלת מרות דתנא דבי רבי ישמעאל לבה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה השתא דאתית לחבי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בכובר קטן הא בכובר

M 1 | בי ב M 2 | ושל דגים M 3 | חיב M 4 | עופות אעופות נמי M 5 | אלא M 6 | לפי P 7 | דתניא M 8 | מנפני M 9 | כאן.

MAN DARF AM FESTTAG KEINE FISCHE AUS DEM BEHÄLTER EINFANGEN, AUCH DARF MAN IHNEN KEIN FUTTER REICHEN; WOL ABER DARF MAN WILD UND GEFLÜGEL AUS DEM BEHÄLTER EINFANGEN UND IHNEN FUTTER REICHEN. R. ŠIMÔN B. GAMALIÉL SAGT, NICHT ALLE TIERBEHÄLTER SEIEN GLEICH; DIE REGEL IST: WENN NOCH EIN ABERMALIGES EINFANGEN NÖTIG IST, SO IST ES VERBOTEN, WENN EIN ABERMALIGES EINFANGEN NICHT MEHR NÖTIG IST, SO IST ES ERLAUBT.

GEMARA. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Man darf am Festtag kein Tier aus einem Wild- oder Geflügelbehälter einfangen, auch darf man ihnen kein Futter reichen; es besteht also ein Widerspruch bezüglich des Wilds und bezüglich des Geflügels! Der Widerspruch bezüglich des Wilds ist allerdings zu beseitigen, indem das Eine die Ansicht R. Jehudas und das Andere die Ansicht der Rabbanan vertritt, — es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagt, wer einen Vogel in den Schlag oder einen Hirsch in das Haus einfängt, sei schuldig, also nur, wenn in ein Haus, nicht aber, wenn in einen Behälter; die Weisen sagen, wer einen Vogel in den Schlag oder einen Hirsch in einen Garten, einen Hof oder einen Behälter einfängt, [sei schuldig]; — aber bezüglich des Geflügels besteht ja ein Widerspruch!? Wolltest du sagen, bezüglich dessen bestehe ebenfalls kein Widerspruch, da das Eine von einem Behälter mit Bedachung und das Andere von einem Behälter ohne Bedachung handelt, [so ist ja zu entgegnen:] auch das Haus gleicht ja einem Behälter mit Bedachung, dennoch giebt es, sowol nach R. Jehuda als auch nach den Rabbanan, für Geflügel nur in einem Schlag ein Fangen, nicht aber in einem Haus!? Rabba b. R. Hona erwiderte: Hier handelt es von Wildvögeln, die sich nicht zähmen lassen. In der Schule R. Jišmâéls wurde nämlich gelehrt: Weshalb wird er Wildvogel genannt? — weil er sowol im Haus als auch im Freien wohnt[65]. — Jetzt nun, wo du auf diese Erklärung gekommen bist, so ist der Widerspruch bezüglich des Wilds ebenfalls zu beseitigen, indem man das Eine auf einen kleinen Behälter und das Andere auf

65. דרור aus דור *wohnen.*

נדול היכי דמי ביכר קטן היכי דמי ביכר נדול אמר
רב אשי כל היכא [10]דרהיט אבתרה ומטי לה בחד
שחיא ביכר קטן ואידך ביכר נדול אי נמי כל היכא
[11]דאיכא עיקצי עיקצי ביכר נדול ואידך ביכר קטן אי
נמי כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדדי ביכר קטן
ואידך ביכר נדול: רבן שמעון בן נמליאל אומר לא
כל הכיברין שוין וכו': [12]אמר רב יוסף אמר רב יהודה Sab.106b
אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן נמליאל [13]אמר ye. Sab.57b
ליה אביי הלכה מכלל דפליגי [14]אמר ליה ומאי נפקא Sab.106b
לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: וה 10 Er.60a
הכלל [15]כל המחוסר ציפה וכו': היכי דמי מחוסר Az.32b
ציפה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל כל
שאומרי[ם][16]הבא מצופה ונצופנו אמר ליה אביי[17]הא
אוזין ותרנגולין[18]שאומרים[19]הבא[20]מצופה ונצופנו ותניא
הצד אוזין ותרנגולין ויוני [21]הרדסיות פטור אמר 15
רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן
לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך
ויוני עליה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני
שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין[22]בבירות חייב
אלא אמר רבה [23]בר רב הונא אמרי שמואל הללו[24]באין 20
לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו[25]באין לכלובן לערב
ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני [26]עבידי לרבויי
והני לא עבידי לרבויי[27]לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי:

einen grossen Behälter bezieht. — Welcher ist ein kleiner Behälter, und welcher ist ein grosser Behälter? R. Aši erwiderte: Einer, in welchem man [das Tier] verfolgen und mit einem Satz einfangen kann, ist ein kleiner Behälter, sonst ist er ein grosser Behälter; oder auch, welcher Winkel [zum Entwischen] hat, ist ein grosser Behälter, sonst ist er ein kleiner Behälter; oder auch, bei dem der Schatten der einen Wand auf die andere fällt, ist ein kleiner Behälter, sonst ist er ein grosser Behälter.

R. Šimôn b. Gamaliél sagt, nicht alle Behälter seien gleich ft. R. Joseph sagte im Namen R. Jehudas, im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie R. Šimôn b. Gamaliél. Abajje sprach zu ihm: «Die Halakha ist», streitet etwa jemand dagegen!? Dieser erwiderte: Was kommt dir darauf an!? Jener versetzte: Also eine Lehre vortragen, um zu singen!

Die Regel ist: wenn noch ein abermaliges Einfangen nötig ist ft. Was heisst abermaliges Einfangen? R. Joseph erwiderte im Namen R. Jehudas, im Namen Šemuéls: Wenn man sagt: Bringe ein Netz, wir wollen es einfangen. Abajje sprach zu ihm: Beim [Einfangen von] Gänsen und Hühnern spricht man ja ebenfalls: bringe ein Netz, wir wollen sie einfangen, dennoch wird gelehrt, wer Gänse, Hühner oder Haustauben[66] einfängt, sei frei!? Rabba b. R. Hona erwiderte im Namen Šemuéls: Diese kommen abends in ihren Käfig, jene kommen abends in ihren Käfig nicht. — Aber Tauben, die sich im Schlag und auf dem Boden aufhalten, kommen ja ebenfalls abends in ihren Käfig, dennoch wird gelehrt, wer im Schlag und auf dem Boden sich aufhaltende Tauben, oder in Nestern und Wölbungen nistende Vögel einfängt, sei schuldig!? Vielmehr, erklärte Rabba b. R. Hona im Namen Šemuéls, diese kommen abends in ihren Käfig, und ihre Nahrung liegt dir ob, jene kommen abends in ihren Käfig, ihre Nahrung liegt dir aber nicht ob. R. Mari erwiderte: Diesen muss man [beim Einfangen] auflauern, jenen braucht man nicht aufzulauern[67], wenn sie nämlich nach ihrem Käfig zurückkehren.

M 10 דכי הדוס — M 11 דאיכא עיקי עיקי בי קטן ואידך בי גדול
M 12—כל ה || M 13+לו || M 14+לרב יוסף || M 15+ויוני הדרסיות || P 16 — מצופה || M 17 הדרסיות. B
הרדיסאות || M 18 ובבירה || M 19+ברוח דרבא || M 20 נכנסין || M 21 בעיין לרבויי והני לא בעיין לרבויי הני
נמי בעיין לרבויי אנן דבאות לכלובן לערב קאמ ובעיין לרבויי
B 22+כולהו נמי עבידי לרבויי.

66. Ob הרדסיאות oder הרדסיאות zu lesen und woher dieses W. abgeleitet ist, ist dem Talmud selbst unklar. Ḥol. 139b wird nach einer Ansicht הרדסיאות (od. הודסיאות) gelesen und das W. vom Ortsnamen הרוס abgeleitet (cf. Levysohn, *Zool. d. T.s* p. 200, Kohut, *Ar. compl.* iv. 116) und nach einer anderen הרדסיאות gelesen und das W. vom Personennamen הודוס, der die Taubenzucht eingeführt haben soll, abgeleitet. An dieselbe Wurzel zu denken, der das französ. *dresser* entstammt (die Ableit. aus *dirigere* ist nicht ausgemacht) ist allerdings gewagt, aber verleitend. Der Hinweis Dalmans (in seinem sog. „Aram.-neuhebr. Wörterbuch") auf das von ihm selbst fabrizirte הרדוס *Begattung der Vögel* ist lächerlich. 67. Cf. Bd. I S. 570 N. 1.

[ij] צידות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בגוי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מיתרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו׃

WENN MAN AM VORABEND TIER-, GEFLÜGEL- UND FISCHNETZE AUSGELEGT HAT, SO DARF MAN AUS DIESEN AM FESTTAG KEINE [GEFANGENEN TIERE] HOLEN, AUSSER WO MAN WEISS, DASS SIE BEREITS AM VORABEND DES FESTES GEFANGEN WURDEN. EINST BRACHTE EIN NICHTJUDE DEM R. GAMALIÉL FISCHE [AM FEST]; DA SPRACH ER: SIE SIND ERLAUBT, NUR WILL ICH SIE IHM NICHT ABNEHMEN.

גמרא. מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בגוי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבן גמליאל ואיבא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן רבן גמליאל מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהושע ואיבא דמתני לה אהא דתניא שוחטין מן הגרגרן ביום טוב אבל לא מן הרשתות ומן המכמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו יצותרין בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא אסורין אימא סיפא בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב יום טוב נצודו ומותרין רבי קאמר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה אמר שמואל

GEMARA. Ein Ereignis zur Widerlegung!? [Die Mišnah] ist lückenhaft, sie muss wie folgt lauten: Bezüglich dessen ein Zweifel obwaltet, ob es [am Vorabend] vorhanden war, ist verboten, nach R. Gamaliél erlaubt; und einst brachte auch ein Nichtjude dem R. Gamaliél Fische [am Fest], da sprach er: Sie sind erlaubt, nur will ich sie ihm nicht abnehmen. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Die Halakha ist nicht wie R. Gamaliél. Manche beziehen dies auf das, was in Folgendem gelehrt wird: Bezüglich dessen ein Zweifel obwaltet, ob es [am Vorabend] vorhanden war, ist nach R. Gamaliél erlaubt; nach R. Jehošuâ verboten; hierüber sagte R. Jehuda im Namen Šemuéls, die Halakha sei wie R. Jehošuâ. Manche beziehen dies auf das, was im Folgenden gelehrt wird: Man darf am Festtag Tiere aus den Behältern schlachten, nicht aber solche aus Fangnetzen und Jägergarnen; R. Šimôn b. Eleâzar sagt: hat man [die Fangnetze] am Vorabend des Festes beschädigt vorgefunden, so sind [die Tiere] bestimmt am Vorabend des Festes gefangen worden, und sind somit erlaubt; findet man sie am Festtag beschädigt, so sind [die Tiere] bestimmt am Festtag gefangen worden und sind somit verboten. — Dies widerspricht sich ja selbst: zuerst sagst du, dass wenn man sie am Vorabend des Festes beschädigt vorgefunden hat, [die Tiere] bestimmt am Vorabend gefangen worden sind, also nur, wenn man sie beschädigt vorgefunden hat, waltet aber ein Zweifel ob, so sind sie demnach verboten, — wie nun der Schlusssatz: findet man sie am Festtag beschädigt, so sind sie bestimmt am Festtag gefangen worden, also nur, wenn man sie dann beschädigt vorfindet, waltet aber ein Zweifel ob, so sind sie bereits am Vorabend des Festtags gefangen worden und somit erlaubt!? Vielmehr meint er es wie folgt: Hat man [die Netze] am Vorabend beschädigt vorgefunden, so sind sie bestimmt am Vorabend des Festes gefangen worden und somit erlaubt, waltet aber ein Zweifel ob, so ist es ebenso, als wären sie am Festtag selbst gefangen worden und sind somit verboten; hierüber sagte R. Jehuda im

Col.b 18a,J

M 23 ועיבות | M 24 לפני ר״ג | M 25 אלא...ממנו | M 26 ומות בא ומצאן | M 27 — | M 28 ואסו הא | M 29 כמות שהוא אסור אימא סיפא מקולקלין ביו״ט ביוד׳ שביו״ט נצודו הא ספק מותר דלא אמרינן בי ט נצודו אלא ה ק בא — ומות׳.

הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: ואמר מיתרין הם:
מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין
באבילה אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית Sab.83b
המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי[36] הוינן קמיה
דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין
באבילה[37] בצפרא אמר מיתרין לקבל אנא דהואי בי
מדרשא הדרי[38] בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא[39] הדר
ביה מיתיבי גוי שהביא דורון לישראל אפילו דגים
המפולטין ופירות בני יומן מותרין בשלמא לבאן
דאמר מותרין לקבל שפיר אלא למאן דאמר מותרין
באבילה[40] פירות בני יומן מי שרו באבילה ולטעמיך
[41]פירות בני יומן מי שרו בטלטול אלא[42] בכווורי
דאדמי ופירי דכבישי[43] בירקא עסקינן ואמאי קרי
להו בני יומן[44] שהן כעין בני יומן אמר רב פפא
הלכתא גוי שהביא דורון לישראל[45] ביום טוב אם יש
מאותי המין במחובר[46] אסור ולערב[47] נמי אסירן בבדי
שיעשו ואם[48] אין מאותו המין במחובר תוך התחום
מותר היין לתחום אסור והכא בשביל ישראל זה Fol.25
מותר לישראל אחר: אמר רבה בר רב הונא אמר Ex.30a
רב הכובר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השבים
ומצא בה דגים מותרין אמר רב חסדא מדברי
רבינו נלמוד חיה[49] שקנתה בפרדס אינה צריכה
זמון אמר רב נחמן נפל חברין[50] ברברבתא איכא
דאמרי אמר רבה בר רב הונא מדברי רבינו נלמוד
חיה[51] שקנתה בפרדס אינה צריכה זמון אבר רב

P 30 הוינא. M הות יתבינן ‖ M 31 למחר חדר ביה ואמר ‖
M 32 בה וקבולתה לוי ‖ M 33 שמעה ולא הדר בה. ‖
M 34 — פירי M 35 לרבי ד מיתרין לקבל ב י M 36 —
הכא M 37 — בירקא M 38 - שהן M 39 —
בי ט „ M 40 — לקרקע M41 נמי „ M 42 לאו:
בתוך התחום ‖ B 43 שקנתה ‖ M 44 לרבי.

Namen Šemuéls, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Eleâzar.

Da sprach er: Sie sind erlaubt. Wozu sind sie erlaubt? - Rabh sagt: entgegenzunehmen, Levi sagt: zu essen. Rabh sagte: Nie ziehe sich der Mensch aus dem Lehrhaus zurück, selbst nur eine Stunde, denn ich und Levi, wir waren beide anwesend, als Rabbi diese Lehre vortrug; abends sagte er, es sei erlaubt, sie zu essen, am [folgenden] Morgen sagte er, es sei erlaubt, sie entgegenzunehmen. Ich war dann im Lehrhaus, so bin ich [von der ersten Lehre] abgekommen, Levi war dann nicht im Lehrhaus, so ist er von dieser nicht abgekommen. Man wandte ein: Wenn ein Nichtjude einem Jisraéliten ein Geschenk bringt, so ist es erlaubt, selbst wenn es schlammige Fische oder am selben Tag gepflückte Früchte sind; einleuchtend ist es nun nach demjenigen, welcher sagt: es sei erlaubt, sie entgegenzunehmen, nach demjenigen aber, welcher sagt: es sei erlaubt, sie zu essen, — sind denn am selben Tag gepflückte Früchte zu essen erlaubt!? — Und auch nach deiner Ansicht? ist es denn erlaubt, am selben Tag gepflückte Früchte fortzubewegen? vielmehr musst du sagen, es handle von zerschnittenen Fischen und in Kraut eingelegten Früchten, und nur deshalb nennt er sie "am selben Tag gepflückte", weil sie so [frisch] sind, als wären sie am selben Tag gepflückt worden. R. Papa sagte: Die Halakha ist, dass wenn ein Nichtjude einem Jisraéliten am Festtag ein Geschenk bringt, es verboten ist, wenn von derselben Art sich noch am Boden haftend befindet, und zwar auch abends so lange, als [das Pflücken] dauert, wenn aber von derselben Art am Boden haftend sich nicht befindet, so ist es, wenn es von innerhalb des [Šabbath-] Gebiets kommt, erlaubt, wenn von ausserhalb des [Šabbath-]Gebiets, verboten. Und was für einen Jisraéliten gebracht wird, ist für einen anderen erlaubt.

Rabba b. R. Hona sagte im Namen Rabhs: Wenn man am Vorabend des Festes den Kanal absperrt und am folgenden Morgen in diesem Fische findet, so sind sie erlaubt. R. Hisda sprach: Aus den Worten unseres Meisters lernen wir, dass wenn ein Tier in einem Obstgarten haust, man [die Jungen zum Fest] nicht besonders zu bestimmen braucht. R. Nahman sprach: Unser Genosse mischte sich unter die Grossen. Manche lesen: Rabba b. R. Hona sprach: Aus den Worten unseres Meisters lernen wir, dass wenn ein Tier in einem Obstgarten haust, man [die Jungen zum

נחמן בר חסדא ברבי חנינא אתם לא קא עביד מעשה הכא קא עביד מעשה ולא בעיא זמון והתניא חיה שקננה בפרדס צריכה לזמון וצפור דרור צריך לקשור בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה וזו עדות שהעידו מפי שמעיה ואבטלין תיובתא ומי בעיא זמון והתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורין כמה דברים אמורים ביוני שובך ויוני עליה יצפרים שקננו בטפיחין ובכזיה אבל איווים ותרנגולים ויוני הרדסיאות והיה שקננה בפרדס מיתיין ואין צריכין זמון וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה והמקושרים והמניענין בכורות ובכתים ובשוחין וכמערות מותרין באיריות אסורין שמא יעיה ויתלוש והמקושרין והמניענין בכל מקום אסורין משום גזל אמר רב נחמן לא קשיא הא בה הא באמה אמה בזמן פני לה צידה מעלייתא בעיא אלא אמר רב נחמן בר יצחק אידי ואידי בדידה הא בגנה חסמוכה לעיר הא בגנה שאינה סמוכה׃

[iij] Bes. 46b הבה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי רבי עקיבא אומר אפילו כוית חי כזית שביחתה שחטה בשדה לא יביאנה בכוית וכמוטה אבל מביא בידו אברים אברים׃

Fest] nicht besonders zu bestimmen braucht. R. Nahman sprach: Der Sohn unseres Genossen mischte sich unter die Grossen. Hierbei übt man ja keine Thätigkeit aus, während man ja dort eine Thätigkeit ausübt. Ferner, ist etwa keine besondere Bestimmung nötig, es wird ja gelehrt: Wenn ein Tier in einem Obstgarten haust, so muss man [die Jungen zum Fest] besonders bestimmen; einen frei umherfliegenden Vogel binde man etwas an den Flügel, damit man ihn nicht mit der Mutter verwechsle; dies bezeugten sie im Namen von Semâja und Ptolion. Dies ist eine Widerlegung. — Aber ist denn eine Bestimmung nötig, es wird ja gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels geben zu, dass [Tauben], die man vor dem Nest findet, während man welche im Nest bestimmt hat, verboten sind. Diese Worte gelten nur von Tauben, die sich im Schlag und auf dem Boden aufhalten, und in Nestern und Gewölben nistenden Vögeln, aber Gänse, Hühner, Haustauben und im Obstgarten hausende Tiere sind erlaubt, ohne dass man sie besonders zu bestimmen braucht; einen frei umherfliegenden Vogel binde man etwas an den Flügel, damit man ihn nicht mit der Mutter verwechsle. An denen etwas festgebunden ist, die befühlt wurden, sind, wenn sie sich in Gewölben, Häusern, Graben, Höhlen befinden, erlaubt, wenn auf Bäumen, verboten, da man aufsteigen und was abpflücken könnte. [Tauben,] an denen etwas festgebunden ist, oder die befühlt wurden, sind überall als fremdes Eigentum verboten. R. Nahman erwiderte: Dies ist kein Einwand, das Eine handelt von den Jungen, das Andere von der Mutter. — Für die Mutter genügt ja nicht das Bestimmen, diese muss ja eingefangen werden!? Vielmehr, erwiderte R. Nahman b. Jiçhaq, beide handeln von den Jungen, nur handelt das Eine von einem in der Nähe der Stadt gelegenen Garten, das Andere von einem nicht in der Nähe der Stadt gelegenen Garten.

EIN IN GEFAHR SCHWEBENDES VIEH DARF MAN NICHT SCHLACHTEN, ES SEI DENN, DASS MAN NOCH WÄHREND DES TAGS VON DIESEM EIN OLIVENGROSSES STÜCK GEBRATEN ESSEN KANN; R. ÂQIBA SAGT: SELBST WENN NUR EIN OLIVENGROSSES STÜCK, ROH, AUS DER STELLE, DA ES GESCHLACHTET WIRD. HAT MAN ES AUF FREIEM FELD GESCHLACHTET, SO DARF MAN ES NICHT AUF EINER STANGE ODER EINEM TRÄGER HEIMBRINGEN, WOL ABER GLIEDWEISE MIT DER HAND.

68. Am Fest, wo dies nur deswegen geschieht, damit es nicht verende.

M 45 + נפל חברון לרב ואמרו לה | M 46 — קא | M 47 שיוכין M 48 חדרסות וחוה שקננה M 49 צריך M 50 בכורות | M 51 + גזרה | M 52 + בר יצחק | M 53 — הא M 54 — ל"ק באן בג' M 55 — לעיר M 56 יוצע שחוא יכול לאכור M 57 — מבעוד יום M 58 מביאה אב.

GEMARA. Rami b. Abba sagte: Enthäuten und Zerteilen hat beim Brandopfer statt, und dasselbe gilt auch für Schlächter; die Gesetzlehre lehrt damit eine Lebensregel, dass man vor dem Enthäuten und dem Zerteilen vom Fleisch nicht esse. — ¿¡Was schliesst dies aus, wollte man sagen, die Lehre R. Honas, dieser sagte nämlich: Das lebende Vieh befindet sich solange im Zustand des Verbotenen[69] bis du erfahren hast, wie es geschlachtet wurde; das geschlachtete Vieh befindet sich solange im Zustand des Erlaubten, bis du erfahren hast, dass es rituell ungeniessbar ist[70], — so lehrt ja unsere Mišnah übereinstimmend mit R. Hona, denn es wird gelehrt: R. Âqiba sagt: selbst wenn nur ein olivengrosses Stück, roh, aus der Stelle, da es geschlachtet wird, wahrscheinlich doch, direkt aus dieser Stelle[71]!? Nein, aus der Stelle, da es die Speisen verdaut". — Aber R. Hija lehrte ja: Direkt aus der Stelle, da es geschlachtet wird!? Vielmehr, sagte Rami b. Abba, er lässt damit nur eine Lebensregel hören; es wird nämlich gelehrt: Man beginne nicht Knoblauch oder Zwiebel an der Kopfseite zu essen, sondern an der Blätterseite, hat man es wol gethan, so ist man ein Fresser; ebenso trinke man seinen Becher nicht mit einem Zug aus, hat man dies wol gethan, so ist man ein Schlemmer. Die Rabbanan lehrten: Wer seinen Becher in einem Zug austrinkt, ist ein Schlemmer, in zwei, ist anständig, in drei ist hochmütig.

גמרא. אמר רמי בר אבא הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח לאפוקי מאי לאפוקי מדרב הונא דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והאנן תנן מתניתין כדרב הונא דתנן רבי עקיבא אומר אפילו כזית חי מבית טבילתה מאי לאו מבית טבילתה מבית שטובחת אבילתה והא תני רבי חייא מקום טבילתה מבית אלא רמי בר אבא אורה ארעא קמשמע לן כדתניא לא יאכל אדם שום וכצל מראשו אלא מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה הרי זה נרגן תני רבנן השותה כוסו בבת אחת הרי זה נרגן שנים דרך ארץ שלשה מנכי הרוח: ואמר רמי בר אבא הצובא מקטע רגליהון דרשיעיא נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ודבועלי נדות תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים

+ B 62 לעו M 60 | חמא V 59
ד׳א M 61 — קמ ל M 63 — תנן מת
א ר משרשיא M 64 + ה׳ז M 65
דקצבים. P 67 א M 66

Ferner sagte Rami b. Abba: Der Epheu hackt die Füsse der Frevler[72]ab; die Pflanze hackt die Füsse der Schlächter und derjenigen, die Menstruirenden beiwohnen, ab[73]: die Lupine hackt die Füsse der Feinde Jisraéls ab[74], denn es heisst: [75]*Und die Kinder Jisraëls fuhren fort das zu thun, was dem Herrn missfiel, und sie verehrten die Baâle, die Âstarten, die Götter Edoms, die Götter Moabs, die Götter der Âmmoniter, die Götter Çidons und die Götter der Philister, sie verliessen den Herrn und verehrten ihn*

69. Das Fleisch ist verboten, solange man nicht weiss, dass es vorschriftsmässig geschlachtet wurde. Entdeckt man nach dem vorschriftsmässigen Schlachten eine Verletzung an einem inneren Organ, die das Tier ev. rituell ungeniessbar macht, und man weiss nicht, ob diese vor oder nach dem Schlachten entstanden ist, so ist das Tier erlaubt. 70. Vom Hals, wozu das Enthäuten des Tiers nicht erforderlich ist. 71. Mit בית הטביחה sind die inneren Organe gemeint, und um zu diesen zu gelangen, muss das Tier zergliedert werden. 72. Die Grenzverrückung begehen, während diese Pflanze zur Abgrenzung benutzt wird. 73. Erstere sputen, vom Fleisch zu geniessen, bevor das Tier enthäutet, zergliedert u. untersucht wurde, Letztere sputen der Frau beizuwohnen, bevor sie das Reinigungsbad genommen hat, während man bei der Pflanze 3 Jahre warten muss (cf. Lev. 19,23) bevor man von ihr geniessen kann. 74. Euphem. für Jisr. selbst. Die L. ist nach siebenmaligem Kochen geniessbar, während Jis. 7 versch. in folgendem Vers genannte Götzen verehrt hat, und 7mal gezüchtigt wurde, ohne sich zu bessern. 75. Jud. 10,6.

ויעזבו את ה׳ ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו
את ה׳ איני יודע שלא עבדוהו ׳׳זמה תלמוד לומר
ולא עבדוהו אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא
אפילו כתורמוס הזה ששולקין אותו שבע פעמים Ber. 38b
׳׳ואובלין איתו בקנוח סעודה לא עשאוני בני תנא
משמיה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל
מפני׳׳שהן עזין תנא דבי רבי ישמעאל מיתיני אש Dt. 33,2
דת למו׳׳אמר הקדוש ברוך הוא ראויין הללו׳׳שתנתן
להם דת אש איבא דאמרי דתיהם של אלו אש
שאלמלא לא נתנה תורה לישראל אין כל אומה
ולשון׳׳יכולין לעמוד׳׳מפניהם ותיינו דאמר רבי שמעון
בן לקיש שלשה עזין הן ישראל באומות כלב בחיות
תרנגול בעופות ׳׳ויש אומרים אף עז בבהמה דקה
ויש אומרים אף צלף באילנות: ׳׳שחטה בשדה לא
יביאנה במוט: תנו רבנן ׳׳אין הסומא יוצא במקלו 1Ber. 3
׳׳ולא הרועה בתרמילו ואין יוצאין בכסא אחד האיש
ואחד האשה אינו והא שלח ׳׳רבי יעקב בר אידי
זקן אחד היה בשבונתינו ׳׳והיה יוצא ׳׳בגלודקן שלו
ובאו וישאלו את רבי יהושע בן לוי׳׳ואמר אם רבים
צריכין לו מותר וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא
דאמר אנא אפיקתיה לרב הונא מהיני לישלי ומשילי
להיני ואמר׳׳רב נחמן בר יצחק אנא אפיקתיה למר
שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא׳׳התם כדאמר
טעמא אם היו רבים צריכין לו׳׳מותר: אמר ליה רב
נחמן לחמא ׳׳בר אדא שליח ציון בי סלקת להתם
אקיף וזיל ׳׳אסולמא דצור וזיל לגבי דרבי יעקב בר
אידי ובעי מינה מכא מה אתון ׳׳ביה אדאזל להתם

M 68 ומה...עבדוהו M 69 בקדיוה M 70 שיעזין
M 73 הן ותנא M 71 א הקב ה M 72 ליתן
M 76 יכולה B 74 בפני M 75 במתניתא תנא אף
M 78 ואין M 77 ליה M 77 ואין הרועה יוצא בתר
אמר M 80 מוציאין אותו בגלנדקי שלו V 79 בגלונדקא
להתם M 82 ר שמעון בר אבא אנא M 81 להן אם
M 85 ...היו M 84 בריה דאדא M 83 שאני
לכו דצור ועול לגביה M 86 אמרין בה.

nicht. Wenn es schon heisst: *sie verliessen den Herrn*, weiss ich ja, dass sie ihn nicht verehrten, wozu heisst es: *und sie verehrten ihn nicht?* R. Eleâzar erwiderte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Selbst der Lupine, die man siebenmal kocht und dann zum Nachtisch isst, haben mich meine Kinder nicht gleichgestellt. Im Namen R. Meírs wurde gelehrt: Weshalb wurde die Gesetzlehre den Jisraéliten gegeben? — weil sie zäh sind. In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: *Ein seiner Rechten ein feuriges Gesetz für sie*: der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Diese sind würdig, dass ihnen das feurige Gesetz verliehen werde. Manche erklären: Die Eigenheiten dieser ist Feuer, denn, wäre die Gesetzlehre den Jisraéliten nicht gegeben worden, so könnte kein Volk und kein Sprachstamm vor ihnen bestehen. Das ist es, was R. Šimôn b. Laqiš gesagt hat: Drei Zähe giebt es: Jisraél unter den Völkern, der Hund unter den Tieren und der Hahn unter den Vögeln; Manche sagen, auch die Ziege unter dem Kleinvieh; Manche sagen, auch die Kaper unter den Bäumen.

HAT MAN ES AUF FREIEM FELD GESCHLACHTET, SO DARF MAN ES NICHT AUF EINER STANGE HEIMBRINGEN. Die Rabbanan lehrten: Der Blinde darf mit seinem Stab nicht ausgehen, noch der Hirt mit seiner Tasche; ferner darf weder ein Mann noch eine Frau einen Tragsessel benutzen. ¿Dem ist ja aber nicht so, R. Jâqob b. Idi erzählte ja: Ein Greis war in unserer Nachbarschaft, der auf einer Sänfte getragen wurde; da kam man vor R. Jehošuâ b. Levi und fragte ihn diesbezüglich; und dieser erwiderte: Wenn die Menge seiner bedarf, so ist es erlaubt. Unsere Meister stützten sich auch auf die Worte des Ahi-Šaqja[78], welcher erzählte, er habe R. Hona von Hini nach Šili und von Šili nach Hini getragen. Ferner erzählte auch R. Naḥman b. Jiçḥaq, er habe Mar-Šemuél von der Sonne nach dem Schatten, und vom Schatten nach der Sonne getragen!? — Da wird ja auch der Grund angegeben: wenn die Menge seiner bedarf, ist es erlaubt.

R. Naḥman sprach zu Hama b. Ada: Çijons-Bote, wenn du dort hingehst, mache einen Umweg und gehe über den Stufengang von Çor, besuche da R. Jâqob b. Idi und frage ihn: Was sagt ihr bezüglich des Tragsessels? Als er hinging, da kehrte die

76. Dt. 23,2. 77. Hier ist das לא zu streichen; cf. Tos. Meg. 21a sv. אין מביאין. 78 Frankmeister.

נח נפשיה דרבי יעקב בר אידי [87]בי סריק אשכחיה לרבי זריקא [88]אמר ליה בכא מה אתון ביה אמר ליה הכי אמר רבי אמי ובלבד שלא יכתוב מאי ובלבד שלא יכתוב אמר רב יוסף ברייה [89]דרבא [90]באלונקי איני והא רב נחמן שרא לה ללילתא למיפק [91]באלונקי שאני [92]ילתא דבעיתא [93]אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דגלא [94]משום [95]ביעתותא ואמרי לה משום דוחקא דצבורא:

[iv] [96]ביר שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו מים יעלה וישחוט ואם Fol. 26 לאו לא ישחוט רבי שמעון אומר בל שאין מימיו ניבר [97]מבעוד יום אין זה מן המוכן:

גמרא. במאי קא מפלגי אי נימא ברואין מומין קמפלגי דרבי יהודה כבר רואין מומין ביום טוב ורבי שמעון כבר אין רואין מומין ביום טוב ולפלגו ברואין מומין [98]דעלמא בבור שנפל לבור אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא משום צער בעלי חיים [99]לעיל מ״ג ע״ב לעירים ולכרכה כרבי יהושע קמשמע לן אי הכי [100]לא ישחוט לא יעלה וישחוט מבעי ליה לא צריכא דעבר ואכתיה סלקא דעתך אמינא לשחטיה [101]קמשמע לן לשחטיה הא תם הוא לא צריכא דנפל ביה מומא והא מיקצה הוא [102]אלא דנפל ביה מום עובר מעבר ימים טוב [103]והשתא חזה ליה מום קבוע מהו דתימא דדעתיה עלויה ונשחטיה קמשמע לן: תני רבנן בבור [104]שנפל לבור רבי יהודה הנשיא אומר ירד

M 87 פגע ביה בר ז M 88 V 89 דרכה —אמר...ביה M 90 באלונקי B 91 אאלו. M באלונקי M 92 איתמא M 93 מיימר ומר ז חזה מב M 94 באלוג M 95 M 96 דבעיתי | M 97 מעי״ם אין | בעלמא נפל | 98 M — ואם ראי M 99 קמ ל לשרבט M 1 אלא M 2 וחזה ליה מ ק בי ט מ ד ביון דדע עלויה דישחטיה M 3 — תם.

WENN EIN ERSTGEBORENES IN EINE GRUBE GEFALLEN IST, SO STEIGE EIN SACHVERSTÄNDIGER HINAB UND UNTERSUCHE ES; HATTE ES |BEREITS VORHER| EIN GEBRECHEN, SO HOLE MAN ES HERAUF UND SCHLACHTE ES, SONST DARF MAN ES NICHT SCHLACHTEN. R. ŠIMÔN SAGT, WENN DAS GEBRECHEN NICHT AM TAG |VOR DEM FEST| BEMERKT WURDE, SEI ES KEIN VORHANDENES.

GEMARA. Worin besteht ihr Streit? wollte man sagen, ob man Gebrechen untersuchen darf, R. Jehuda sei nämlich der Ansicht, man dürfe am Fest das Gebrechen untersuchen, während R. Šimôn der Ansicht ist, man dürfe es nicht, so sollten sie doch streiten, ob man allgemein Gebrechen untersuchen darf!? — Bezüglich eines in eine Grube gefallenen Erstgeborenen ist es besonders nötig; man könnte glauben, man dürfe wegen der Tierquälerei eine List anwenden[80] und es heraufholen, nach der Ansicht R. Jehošuâs[81], so lässt er uns hören. — Wieso heisst es demnach: darf man es nicht schlachten, es müsste ja heissen: darf man es nicht heraufholen und schlachten!? — Dies ist deswegen nötig, selbst wenn man es bereits heraufgeholt hat; man könnte glauben, man dürfe es dann schlachten, so lässt er uns hören. — «Es schlachten», es hat ja kein Gebrechen!? — (Dies ist nötig), wo es ein Gebrechen bekommen hat. — Es ist ja aber ein Abgesondertes!? — Vielmehr, wo es bereits am Vorabenddes Festes ein vorübergehendes Gebrechen hatte, das jetzt ein bleibendes ward, man könnte glauben, man dürfe es schlachten, da man auf dasselbe gerechnet hat, so lässt er uns hören.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Erstgeborenes ohne Gebrechen in eine Grube fällt, so steige, wie R. Jehuda der Fürst sagt, ein Sachverständiger hinab und unter-

80 Das Erstgeborene Tier darf in der jetzzeit nur dann geschlachtet werden, wenn es ein Gebrechen hat. 81 Indem man voraussetzt, es habe bestimmt ein Gebrechen bekommen. Cf. Bd. I S. 602 Z. 1ff.

מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם
לאו לא ישחוט אמר לו רבי שמעון בן מנסיא הרי
אמרו אין ריאין מיומין ביום טוב ביצד נולד בו מום
מערב יום טוב אין מבקרין אותו ביום טוב נולד בו
מום ביום טוב רבי שמעון אומר אין זה בן המוכן
ישוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן
דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין
אותו ביום טוב לבתחלה אמר ליה רב נחמן אבא
תני אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו
לבתחלה אמר אביי בותיה דרבה בר רב הונא
מסתברא מדקתני תלתא בבי נולד בו מום מערב יום
טוב אין מבקרין אותו ביום טוב לבתחלה היא דלא
הא דיעבד שפיר דמי נולד בו מום ביום טוב רבי
שמעון איבר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי
לא והדר תני ישוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן
המוכן דאפילו לבתחלה נמי והא בי אתא רב
אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד
בו מום מערב יום טוב ובין שנולד בו מום ביום
טוב חכמים אומרים אין זה מן המוכן ואלא קשיא
הך דהויא אדא בר אוכבי היא דמשבש ותני אמר
רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני רבי
שמעון איבר כל שאין מומו ניכר מערב יום טוב
אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין
מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למיבר אלא הא
אתחזי לחכם מערב יום טוב אם מום קבוע אם יום

suche es, hat es ein Gebrechen, so höle man es herauf und schlachte es, wenn aber nicht, so schlachte man es nicht. R. Šimôn b. Menasja sprach zu ihm: Man sagte ja aber, man dürfe am Festtag keine Gebrechen untersuchen; und zwar: hat es ein Gebrechen am Vorabend des Festes bekommen, so darf man es am Festtag nicht untersuchen, hat es ein Gebrechen am Festtag bekommen, so wird es, wie R. Šimôn sagt, nicht als Vorhandenes betrachtet; darin stimmen sie jedoch überein, dass wenn es mit einem Gebrechen geboren wurde, es als Vorhandenes betrachtet wird. Rabba b. R. Hona trug vor: Wurde es mit dem Gebrechen geboren, so darf man es von vornherein am Festtag untersuchen. R. Naḥman sprach zu ihm: Der Vater lehrte, dass wenn man übertreten und es untersucht hat, es als untersucht gilt, und du sagst, man dürfe es von vornherein untersuchen!? Abajje sprach: Die Ansicht des Rabba b. R. Hona ist einleuchtender; es werden nämlich[82] drei Fälle gelehrt: hat es ein Gebrechen am Vorabend des Festes bekommen, so darf man es am Festtag nicht untersuchen, also von vornherein nicht, ist es aber geschehen, so ist nichts daran; hat es ein Gebrechen am Festtag bekommen, so wird es, wie R. Šimôn sagt, nicht als Vorhandenes betrachtet, also selbst dann nicht, wenn es bereits geschehen ist; und dann heisst es: darin stimmen sie jedoch überein, dass wenn es mit einem Gebrechen geboren wurde, es als Vorhandenes betrachtet wird, selbst von vornherein. — ¿Aber als R. Ošâja kam brachte er ja folgende Lehre mit: Einerlei, ob es das Gebrechen am Vorabend des Festes bekommen hat, oder am Festtag selbst, — die Weisen sagen, es wird nicht als Vorhandenes betrachtet. — Demnach ist ja von jener einzuwenden!? — Jene hat Ada b. Ukhmi corrumpirt. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach: Dies ist auch aus unserer Mišnah zu entnehmen; er lehrt nämlich: R. Šimôn sagt, wenn das Gebrechen nicht bereits am Vorabend des Festtags bemerkt wurde, sei es kein Vorhandenes. Was meint er nun mit: wenn das Gebrechen nicht bemerkt wurde? wollte man sagen, wenn man es überhaupt nicht bemerkt hat, so ist es ja selbstredend, braucht es gelehrt zu werden!? vielmehr, wenn es am Vorabend des Festes von einem Sachverständigen nicht untersucht wurde, ob es ein bleibendes oder vorübergehendes Gebrechen ist, und [über diesen Fall] lehrt er, es werde nicht als

Col.b
Fol.136a Hol.51b

M 4 מי שבקו במומין ויר M 5 מבקרין M 6 לבתח
M 7 בי ט תני אין מבק אותי בי ט אמר M 8 בבריית
VM 10 הדר תני בי ט דקתני ביצד M 9 הוא
M 11 מבקרין איבי M 12 הויש מנחידעא אתא 13
P מתניתין M 14 אבומי M 15 כל ש M 16
M 17 לאו כל שאין מומו ניכר לחכם אם מום עובר הוא ואם מום קבוע הוא וקתני אין.

82. In der vorher citirten Barajtha.

Vorhandenes betrachtet; schliesse hieraus.

Hillel fragte Rabba: Giebt es ein Abgesondertes für die Hälfte des Šabbaths, oder nicht[83]? — In welchem Fall? waren [die abgesonderten Früchte] bei Dämmerung tauglich, so waren sie ja tauglich, waren sie dann nicht tauglich, so waren sie ja nicht tauglich[84]. — In dem Fall, wo sie [bei Dämmerung] tauglich waren, nachher aber untauglich und dann wieder tauglich wurden. Wie nun? Dieser erwiderte: Es gilt als Abgesondertes. Jener wandte gegen ihn ein: Darin stimmen sie jedoch überein, dass wenn es mit einem Gebrechen geboren wurde, es als Vorhandenes betrachtet wird. Weshalb nun, man sollte ja sagen: dieses Erstgeborene sei anfangs durch die Mutter brauchbar gewesen[85], später durch seine Geburt unbrauchbar, und durch die Untersuchung des Sachverständigen wieder brauchbar geworden!? Abajje, nach Anderen, R. Saphra, erwiderte: Wo die Sachverständigen [bei der Geburt] anwesend waren. Manche lesen: Dieser erwiderte: Für die Hälfte des Šabbaths giebt es kein Abgesondertes. Ihm wäre eine Stütze zu erbringen: Darin stimmen sie jedoch überein, dass wenn es mit einem Gebrechen geboren wurde, es als Vorhandenes betrachtet wird. Dieses Erstgeborene war ja anfangs durch die Mutter brauchbar gewesen, später durch Untersuchung des Sachverständigen wieder brauchbar geworden. Abajje, nach Anderen, R. Saphra, erwiderte: Wo die Sachverständigen anwesend waren. — ¿Komme und höre: Wenn man Trauben isst und welche zurücklässt und sie aufs Dach bringt, um aus ihnen Rosinen zu bereiten, oder Feigen isst und welche zurücklässt und sie aufs Dach bringt, um sie zu trocknen, so darf man von diesen nicht essen, es sei denn, dass man sie am Vorabend dazu bestimmt hat; dasselbe gilt auch von Pfirsichen, Quitten und anderen Arten von Früchten. In welchem Fall? waren sie [am Vorabend] tauglich, so ist ja die Bestimmung nicht nötig, waren sie dann nicht tauglich, so nützt ja die Bestimmung nicht; wolltest du sagen, wo man nicht weiss, ob sie tauglich waren oder nicht, so sagte ja R. Kahana, dass abgesonderte Trockenfrüchte erlaubt sind, wenn sie getrocknet haben, auch wenn der Eigentümer nicht weiss[86]; wahrscheinlich also, wo sie bereits tauglich waren, später aber untauglich und dann wieder tauglich wurden. Wozu ist nun die Bestimmung nötig, wenn du sagst, es gelte

עובר קתני מיהת אין זה מן המוכן שמע מינה:
בעי מיניה הלל מרבה יש מוקצה לחצי שבת אי
אין מוקצה לחצי שבת היכי דמי אי דאהזו בין
השמשות אהזו אי דלא אהזו לא אהזו לא צריכא
דאהזו והדר אדחו והדר אהזו מאי אמר ליה יש
מוקצה איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה
מן המוכן ואמאי ניתא האי בכור מעיקרא הוה חזי
אנב אמיה אתילד ליה אדחי ליה אהזיה להכם
אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא בגין
דיתבי דייני התם איכא דאמרי אמר ליה אין מוקצה
לחצי שבת ליתא מסייע ליה ושוין שאם נולד
ומומו עמו שזה מן המוכן זהא בכור מעיקרא הוה
חזי אנב אמיה אתילד ליה אדחי ליה אהזיה להכם
אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא בגין
דיתבי דייני התם הא שמע מינה אוכל בעגבים והיתיר Sab 45a
והעלן לגג לעשות מהן צמיקין בתאנים והיתיר יהעלן
לגג לעשות מהן נהנורות לא יאכל מהן עד שיזמין
מבעוד יום וכן אתה מוצא באפרסקין ובחבושין
ובשאר כל מיני פירות היכי דמי אי דהזו למה ליה
הזמנה אי דלא חזו כי אזמין להי מאי היכי תיבא
דלא ידע אי חזו אי לא חזו והאמר רב בתנא ביקצה
שיבש יאין הבעלים מכירין כי מיתר אלא לאי דהזו
ואדהו והדר אהזו ואי אמרת אין מוקצה למה להו
הזמנה אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי חזי

18 V + רב B 19 מרבא | M 20 ואדחי | M 21 — ניתא
22 M איתפר ליה אתהזיה | M 23 — לח"ש | M 24
25 M ובכל | M 26 ואי לא | M 27 איתי
מו אלא דאהזו ואד | M 28 ואי...הזמנה.

83. Wenn man zBs. Früchte zum Trocknen abgesondert hat, so sind sie während des Trocknens am Š. verboten. 84. Im 1. Fall sind sie ja selbstredend erlaubt, im 2. selbstredend verboten (cf. Bd. I S. 421 Z. 1ff). 85. Durch das Schlachten des Tiers wird auch der Embryo erlaubt, selbst ein Erstgeborenes. 86. Ob sie es bereits am Vorabend waren.

לא צריכא דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי
איכא אינשי דלא אכלי אומין גלי דעתיה לא
אומין לא גלי דעתיה אמר רבי זירא תא שמע
מפורין יעדשים "דהא פולין ועדשים מעיקרא חזו
Fol. 27 לכים שדנתו בקדרה אדתו להי נמר "בשולייהו "חזו
להי אמר ליה אבי ולטעמיך תקשי לך קדרות
"דעלמא דהא כתם קדרות "דעלמא בין השמשות
רותחות הן ולאורתא "אבלינן מיניהו אלא נמרו
בידי אדם לא קא מבעיא "לן בי קא מבעיא "לן נמרו
בידי שמים: רבי יהודה נשיאה חוה ליה התוא
ביכיא שדריה לקמיה דרבי אמי כבר דלא למחזייה
Fol. 46b אמר ליה רבי זריקא ואיתימא רבי ירמיה רבי יהודה
Bm. 114 ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה הדר שדריה לקמיה
דרבי יצחק נפחא כבר דלא למחזייה אמר ליה רבי
ירמיה ואיתימא רבי זריקא רבי יהודה ורבי שמעון
הלכה כרבי יהודה אמר ליה רבי אבא "מאי טעמא
לא שבקתינהו לרבנן רמעבד עובדא כרבי שמעון
"אמר ליה ואת מה בידך אמר ליה תבי אמר רבי
Ma. 52 זירא הלכה כרבי שמעון אמר מאן דהוא אזבי ואסקן
Hu. 114 Ab. 43 להתם יאנדא לשמעתא בפיניתה דביתה "כי סלקן
להתם אשכחיה לרבי זירא אמר ליה "אמר מר הלכה
כרבי שמעון אמר ליה לא אנא בסתברא אמרי
מדקתני מתניתין רבי שמעון אומר כל שאין מומו ניכר
"מבעוד יום אין זה מן המוכן וקתני לה בברייתא
ברישן תכשים שמע מינה מסתברא ביותיה מאי חזי
Bb. 34 A. 22 עלה אמר רב יוסף תא שמע דתניא באשלי רבבי
דאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר
רבי ייסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא

M 30 דבעיקרא חזו M 32 אשתכוי להי M 33 בעלמא תא
— M 37 לי M 36 קא M 35 יע M 34
— M 40 || M 39 — א"ל M 38 אמאי לא M 41 בי"ב בי
M 15 מע"ב אין M 42 לא

nicht als Abgesondertes!? Wie denn? es gelte wol als Abgesondertes? was nützt demnach die Bestimmung? Vielmehr handelt es, wo sie halb tauglich waren: manche essen solche und manche nicht: hat man sie bestimmt, so thut man dies kund, hat man sie nicht bestimmt, so thut man es nicht kund. R. Zera sprach: Komme und höre [einen Einwand] von Bohnen und Linsen: Bohnen und Linsen sind ja anfangs zum Kauen tauglich, thut man sie in den Topf, so werden sie untauglich, und wenn sie gar werden, so sind sie erlaubt!? Abajje erwiderte: Nach deinem Einwand ist ja von gekochten Speisen im Allgemeinen einzuwenden: solche sind ja [am Vorabend des Šabbaths] bei Dämmerung kochend, dennoch isst man sie abends! vielmehr ist es, wo sie durch Menschenhände tauglich werden, überhaupt nicht fraglich, sondern nur, wo sie durch den Himmel tauglich werden.

R. Jehuda der Fürst hatte ein Erstgeborenes und schickte es zu R. Ami, dieser aber wollte es nicht untersuchen. Da sprach R. Zeriqa, nach Anderen, R. Jirmeja zu ihm: Zwischen R. Jehuda und R. Šimôn wird ja die Halakha nach R. Jehuda entschieden!? Darauf schickte es jener zu R. Jichaq dem Schmied, und auch dieser wollte es nicht untersuchen. Da sprach R. Jirmeja nach Anderen, R. Zeriqa zu ihm: Zwischen R. Jehuda und R. Šimôn wird ja die Halakha nach R. Jehuda entschieden!? R. Abba sprach zu ihm: Weshalb liessest du die Rabbanan nicht nach R. Šimôn entscheiden!? Jener entgegnete: Welche Stütze hast du denn? Dieser erwiderte: So sprach R. Zera: Die Halakha ist wie R. Simôn. Alsdann rief jemand: Möge es mir beschieden sein, dort hinzukommen und diese Lehre aus dem Mund des Meisters zu hören! Als dieser da hinkam und R. Zera traf, fragte er ihn: Lehrte der Meister, die Halakha sei wie R. Simôn? Dieser erwiderte: Nein, ich sagte nur, [seine Ansicht] sei zu bevorzugen; da in der Mišnah gelehrt wird: R. Šimôn sagt, wenn das Gebrechen nicht ein Tag [vor dem Fest] bemerkt wurde, sei es kein Vorhandenes, und in der Barajtha dasselbe im Namen der Weisen gelehrt wird, so ist zu folgern, dass seine Ansicht zu bevorzugen ist. — Wie bleibt es nun damit? R. Joseph erwiderte: Komme und höre: man kann sich diesbezüglich an grosse Bäume hängen; R. Šimôn b. Pazi sagte nämlich im Namen des R. Jehošuâ b. Levi, im Namen des R. Jose b. Šaûl, im Namen Rabbis, im Namen

der heiligen Gemeinde zu Jerušalem, dass R. Šimôn und seine Genossen gesagt haben, die Halakha sei wie R. Meír.

Gesagt haben, diese waren ja bedeutend älter als er!? — Vielmehr, sie sagten es nach der Ansicht R. Meírs; es wird nämlich gelehrt: Wenn man das Erstgeborene geschlachtet und dann das Gebrechen einem Sachverständigen gezeigt hat, so ist es, wie R. Jehuda sagt, erlaubt; R. Meír sagt: da es ohne Sachverständigen geschlachtet wurde, so ist es verboten. Hieraus, dass R. Meír der Ansicht ist; die Untersuchung des Erstgeborenen gleiche nicht der Untersuchung des rituell ungeniessbaren, die Untersuchung des Erstgeborenen geschieht beim Leben, und die Untersuchung des rituell ungeniessbaren nach dem Schlachten, und hieraus, dass die Untersuchung des rituell ungeniessbaren auch am Festtag und die Untersuchung des Erstgeborenen nur am Vorabend des Festes geschehen darf. Abajje sprach zu ihm: Streiten sie da etwa, ob man Gebrechen untersuchen darf? sie streiten ja nur, ob man dies massregelt; Rabba b. Bar-Hana sagte nämlich im Namen R. Johanans: Niemand streitet, ob |das Untersuchen des| Staars verboten ist, da sich |ein solches Gebrechen nach dem Schlachten| verändert, der Streit besteht nur bezüglich Gebrechen am Körper: R. Meír ist der Ansicht, man ordne bei Gebrechen am Körper Verbot an, mit Rücksicht auf Gebrechen am Auge, während R. Jehuda der Ansicht ist, man ordne ein solches Verbot nicht an. R. Nahman b. Jiçhaq sprach: Dies ist auch aus der angezogenen Mišnah zu entnehmen, denn er lehrt ja: R. Meír sagt: da es ohne Sachverständigen geschlachtet wurde, so ist es verboten; schliesse hieraus, dass dies nur eine Massregelung ist; schliesse hieraus.

Ami aus Vardina pflegte die Erstgeborenen im Haus des Fürsten zu untersuchen, am Festtag untersuchte er aber nicht. Als man dies R. Ami erzählte, sprach er: Er thut recht, dass er nicht untersucht. — Dem ist ja aber nicht so, R. Ami selbst pflegte ja zu untersuchen!? — R. Ami pflegte am Tag vorher zu untersuchen, und am Fest selbst pflegte er nur zu fragen, wieso |das Gebrechen| entstanden ist. So brachte jemand einst ein Erstgeborenes zu Raba spät am Vorabend des Festtags, als er sich den Kopf kämmte; da erhob er seine Augen, betrachtete das Gebrechen und sprach zu jenem: Geh jetzt fort und komm morgen: Als er am folgenden Tag kam, fragte er ihn: Wie trug es sich zu? Jener erwiderte: An einer Seite des Zauns war Gerste aus-

דבירושלם רבי שמעון"וחבריו אמרו הלכה כרבי מאיר
אמרו"והא אינהו קשישי מניה טובא אלא בשיטת רבי
Bek.28a מאיר אמרוה דתנן"השוחט את הבכור ואחר כך הראה
את מומו רבי יהודה מתיר ורבי מאיר אומר הואיל
ונשחט שלא על פי מומחה אסור"אלמא קסבר רבי
מאיר ראיית בכור לאו כראיית טרפה"ראיית בכור
מחיים ראיית טרפה לאחר שחיטה ומינה ראיית טרפה
"אפילו ביום טוב ראיית בכור מערב יום טוב אמר
ליה אביי אטו התם בהואין מומין"פליגי בקנבא
10a פליגי דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בדוקין
שבעין כולי עלמא לא פליגי"דאסור משום דמשתנין
כי פליגי במומין שבנוף"רבי מאיר סבר גזרינן מומין
שבנוף אטו מומין שבעין ורבי יהודה סבר לא גזרינן
"אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני
רבי מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה
אסור"שמע מינה קנבא הוא דקא קנים שמע מינה;
אמי ורדינאה חזי בוברא דבי נשיאה הוה ביומא
טבא לא הוה חזי אתו ואמרו ליה לרבי אמי אמר
להו שפיר"קא עביד דלא חזי איני והא רבי אמי
Col.b נופיה"חזי רבי אמי כי חזי מאתמל הוה חזי וכיום
טוב שיולי קא משייל היכי הוה עובדא כי הא
דההוא גברא דאייתי בוברא לקמיה דרבא"אפניא
דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חייך רישיה
דלי עיניה וחזייה למומיה אמר ליה זיל האידנא
ותא למחר כי אתא למחר אמר"היכי הוה עובדא

44 M + בן מנסיא ‖ 45 M—והא אינהו ‖ 46 M—אלמא ‖ 47 M + דמי ‖ 48 M -- אפי ‖ 49 M לאחר שחיטה קמיפלגי בקנבא קמיפלגי ‖ 50 M דאזורין ניפני שמש ‖ 51 M מר סבר ‖ 52 M -+ מומין שבנוף אטו מומין שבעין ‖ 53 M אלמא ר מ קנבא „ 54 M עביד דלא חזי לה איני „ 55 M הוה חזי ר א במעלי יומא טבא הוה חזי ולמחר שיולי הוא דקא משאיל ‖ 56 M בפני ‖ 57 M + ליה.

אמר ליה הוה שדיין שערי בחך ניסא דהוצא[87] והוה
איהו באידך נוסא כהדי [88]דכעי למיכל עייל רישיה
ופרטיה הוצא לשפותיה אמר ליה דלמא את נרמת
Bek. 39b ליה אמר ליה לא ומנא תימרא דנרמא אסור דתניא
Lev. [illegible] [87]מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יהיה בו [87]מום
מנין שלא ינרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא
בצק או דבלה ויניח [87]לו על [87]גבי האזן כדי שיבא
Lv. 22,21 הכלב ויטלנו תלמוד לומר [87]כל מום אמר מום ואמר
כל מום:

[V] Sab. 130a חכמה שמתה לא יזונה ממקומה ומעשה ושאלו
את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאת
ונכנס [87]לביה המדרש ושאל ואמרו לו לא יזון ממקומו:

גמרא. לימא תנן סתמא דלא כרבי שמעון
Baç. 24b [87]דתנן רבי שמעון אומר [87]מחתכין את הדלועין לפני
Sab. 156b הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים [87] רבי יהודה אומר
Pes. 56b אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אפילו תימא
רבי שמעון מודה [87]רבי שמעון בעלי חיים שמתו
Sab. 45b שאסורין [87]הניחא למר בר אמימר מישמיה דרבא
דאמר מודה היה רבי שמעון בעלי חיים שמתו
שאסורין שפיר אלא למר בריה דרב יוסף משמיה
דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון [87]אפילו בעלי
חיים שמתו שמותרים מאי איבא למימר תרומה
ועירי בבהמת קדשים [87]דיקא נמי דקתני עליה ועל
החלה שנטמאת מה חלה [87]דקדישא אף בהמה [87]דקדישא
[87]אלא טעמא [87]דקדישא הא דחולין שריא הניחא למר
בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי
שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין שפיר אלא

M 58 והוה...ניסא ‖ M 59 דעייל רישיה למיכליה בזעיתה קניא סיתוא דהוצי ‖ M 60 – מום ‖ M 61 לו ‖ M 62 — גבי ‖ M 63 למדרש ‖ V 64 דתניא ‖ M 65 — ר"י ...אסורה ‖ M 66 + היה ‖ M 67 אף ‖ M 68 – דלא חזיא לכלבים ‖ M 69 דקדישים ‖ M 70 +ש"מ.

gestreut, während das Tier sich auf der anderen Seite befand; als es davon essen wollte, steckte es den Kopf durch und zerriss sich die Lippe am Zaun. Dieser sprach: Vielleicht hast du dies absichtlich veranlasst? Jener erwiderte: Nein. Woher weisst du, dass es bei Veranlassung verboten ist? — Es wird gelehrt: "*Es darf kein Gebrechen haben*; ich weiss also nur, dass es kein Gebrechen haben darf, woher, dass man ein solches nicht verursachen darf, dass man ihm beispielsweise keinen Teig oder keine getrocknete Feige auf das Ohr legen darf, damit ein Hund komme und diese hole? — da es heisst: *gar kein Gebrechen*; es heisst: *kein Gebrechen*, und es heisst: *gar kein Gebrechen*.

WENN EIN TIER VERENDET, DARF MAN ES NICHT VON DER STELLE FORTSCHAFFEN. EINST FRAGTE MAN R. TRIPHON DIESBEZÜGLICH UND BEZÜGLICH UNREINGEWORDENER TEIGHEBE; DA GING ER INS LEHRHAUS UND FRAGTE ES, UND MAN ERWIDERTE IHM, MAN DÜRFE SIE NICHT VON DER STELLE FORTSCHAFFEN.

GEMARA. Es ist also anzunehmen, dass eine geschlossene[88] Mišnah nicht die Ansicht R. Šimôns vertritt; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn sagt, man dürfe Kürbisse für das Vieh zerschneiden, ebenso ein Aas für die Hunde; R. Jehuda sagt: wenn das Aas am Vorabend des Šabbaths noch nicht vorhanden war, ist es verboten. — Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht R. Šimôns, denn er giebt ja zu, dass es bei |gesunden, am Fest| verendeten Tieren verboten ist. — Richtig ist dies allerdings nach Mar b. Amemar, der im Namen Rabas sagte, R. Šimôn gebe zu, dass es bei |gesunden, am Fest| verendeten Tieren verboten ist; wie ist es aber nach Mar b. R. Joseph zu erklären, welcher im Namen Rabas sagte, R. Šimôn sei der Ansicht, dass es auch bei |gesunden, am Fest| verendeten Tieren erlaubt ist!? — Zeêri bezog sie auf ein Vieh vom Heiligengut. Dies ist auch einleuchtend, da er lehrt: diesbezüglich und bezüglich unreingewordener Teighebe; wie die Teighebe Heiligengut ist, ebenso auch, wo das Vieh Heiligengut ist. — ¿Also nur Heiligengut, bei Profanem ist es aber erlaubt, — richtig ist dies allerdings nach Mar b. R. Joseph, welcher im Namen Rabas sagte, R. Šimôn sei der Ansicht, dass es auch bei |gesunden, am Fest| verendeten Tieren erlaubt ist, wie ist es aber nach Mar b. Amemar zu erklären, welcher im Namen

87. Lev. 22,21. 88. Cf. Bd. I S. 91 N. 3

Rabas sagte, R. Šimôn gebe zu, dass es bei [gesunden, am Fest] verendeten Tieren verboten ist!?— Hier handelt es von einem gefährlich erkrankten Tier, somit ist hier die Ansicht Aller vertreten.

MAN DARF AM FESTTAG NICHT VON VORNHEREIN ÜBER EIN TIER VERHANDELN, WOL ABER DARF MAN AM VORABEND VERHANDELN, SCHLACHTEN UND UNTER EINANDER VERTEILEN.

GEMARA. Wie ist es gemeint, man darf nicht verhandeln? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls: Man darf am Festtag nicht von vornherein den Preis eines Tiers vereinbaren.— Wie macht man nun? Rabh erwiderte: Man bringe zwei Tiere, stelle sie nebeneinander und spreche: Wie das eine, so das andere. Ebenso wird auch gelehrt: Man darf nicht zu seinem Nächsten sprechen: Ich beteilige mich [an deinem Tier] mit einem Selâ, ich beteilige mich mit zwei [Selaîm], wol aber darf man sprechen: Ich nehme die Hälfte, ein Drittel oder ein Viertel.

R. JEHUDA SAGT, [DER SCHLÄCHTER] DÜRFE FLEISCH GEGEN EIN GERÄT ODER EIN HACKMESSER WIEGEN, DIE WEISEN SAGEN, MAN DÜRFE DIE WAGSCHALE ÜBERHAUPT NICHT ANSEHEN.

GEMARA. Was heisst: überhaupt nicht? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls: Selbst um es dadurch vor den Mäusen zu verwahren. R. Idi b. Abim sagte: Aber nur, wenn man es auf den Wiegehaken[89] hängt. Ferner sagte R. Jehuda im Namen Šemuéls: Ein geübter Schlächter darf das Fleisch auch mit der Hand nicht wiegen. Ferner sagte R. Jehuda im Namen Šemuéls: Ein geübter Schlächter darf das Fleisch nicht im Wasser wiegen[90]. R. Hija b. Aši sagte ferner: Man darf am Fleisch keine Handhabe machen. Rabina sagte: Mit der Hand ist es jedoch erlaubt. R. Hona sagte: Man darf am Fleisch ein Zeichen machen. So pflegte es Rabba b. R. Hona dreieckig zu schneiden. R. Hija und R. Šimôn b. Rabbi pflegten am Festtag ein Stück gegen ein Stück zu, wiegen. — ¿Nach wessen Ansicht? weder nach der R. Jehudas noch nach der der Rabbanan, denn R. Jehuda sagt ja, dass man Fleisch gegen ein Gerät oder gegen ein Hackmesser wiegen darf, also nur gegen ein Gerät, nicht aber gegen etwas Anderes, und die Rabbanan

לְמַר בַּר אֲמֵימָר מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא דְּאָמַר מוּדָּה הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּבְעֲלֵי חַיִּים שֶׁמָּתוּ שֶׁאָסוּרִין מַאי אִיכָּא לְמֵימַר הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן בְּמְסוּכָּנֶת וְדִבְרֵי הַכֹּל׃

vi.1] Sab.148b

אֵין נִמְנִין עַל הַבְּהֵמָה לְכַתְּחִלָּה בְּיוֹם טוֹב אֲבָל נִמְנִין עֶלְיָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְשׁוֹחֲטִין וּמְחַלְּקִין בֵּינֵיהֶם׃

גְּמָ׳ מַאי אֵין נִמְנִין אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל אֵין פּוֹסְקִין דָּמִים לְכַתְּחִלָּה עַל הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב הֵיכִי עָבִיד אָמַר רַב מְבִיא שְׁתֵּי בְהֵמוֹת וּמַעֲמִידָן זו אֵצֶל זו וְאוֹמֵר זוֹ כְּזוֹ תְּנִיא נָמֵי הֵכִי לֹא יֹאמַר אָדָם לְחֲבֵרוֹ הֵרְנִי עֶמֶק בְּסֶלַע הֵרְנִי עֶמֶק בְּשְׁתַּיִם אֲבָל אוֹמֵר לוֹ הֵרְנִי עֶמֶק לַמַּחֲצָה וְלִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ׃

Ep. 28 vi.2] Sab. 150a

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שׁוֹקֵל אָדָם בְּשַׂר בְּנֶגֶד הַכֶּלִי אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הַקּוֹפִין וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מְשַׁגְּחִין בְּכָךְ מֵאוֹנִים כָּל עִיקָּר׃

גְּמָ׳ מַאי כָּל עִיקָּר אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל אֲפִילּוּ לִשְׁמְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין וְהוּא הִתְלִיאָ בְּתַרְיְצָא וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל טָבָח אוֹמֵן אָסוּר לִשְׁקוֹל בְּשַׂר בִּיד וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל טָבָח אוֹמֵן אָסוּר לִשְׁקוֹל בְּשַׂר בְּמַיִם יֹאמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָסוּר לַעֲשׂוֹת בֵּית יָד בְּבָשָׂר אָמַר רַבִּינָא וְיָדַע שְׁרֵי אָמַר רַב הוּנָא מוּתָּר לַעֲשׂוֹת סִימָן בְּבָשָׂר כִּי הָא דְּרָבָה בַּר רַב הוּנָא מְחַתֵּךְ לֵיהּ אַתְלָת קְרַנְתָּא רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּרְבִּי שִׁקְּרִין מִנֵּה בְּנֶגֶד מִנֵּה בְּיוֹם טוֹב בְּמַאן לָא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלָא כְּרַבָּנַן אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה הָאָמַר שׁוֹקֵל אָדָם בְּשַׂר בְּנֶגֶד הַכֶּלִי אוֹ בְּנֶגֶד הַקּוֹפִין בְּנֶגֶד הַכֶּלִי אֵין בְּנֶגֶד מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא אִי כְּרַבָּנַן הָא אָמְרִי אֵין

M 71 דמאן דאמר אסורין מא׳ הכ׳ ע בכב ושעמא דקדשים אבר דמיהו שפיר דמי M 72 רבתרת בתחלת M 73 רבא M 74 - למחצה י M 75 כלי אז כג קפ M 76 לשומרן M 77 אומן M 78 - אמר רב M 79 היה בארבע קרנתא M 80 ריא M 81 - M 82 דאמר P 82 כלי אין מידו.

89. Wahrsch. *tarutina*, *Wage, Wagschale, Zunglein der Wage*. 90. Das Gefäss, in dem sich eine Skala befand, wurde mit Wasser gefüllt, und durch das Steigen des Wassers wurde das Gewicht des Fleisches festgestellt.

משניתין בקץ באונים כל עיקר אינהי דעביד ברבי
יהושע דתניא רבי יהושע אומר שוקלין מנה בנגד
מנה ביום טוב אמר רב יוסף הלכה כרבי יהושע
Bez 3[a] חיאל יתן בכבודות ביתיה דתנן פסולי המוקדשין
5 הנאתן לקדש שוקלין מנה בנגד מנה בכבוד אמר
ליה אביי ידלמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי
יהושע הכא אלא דליכא בוזין קדשים אבל התם
דאיכא בוזין קדשים לא אי נמי עד כאן לא קאמרי
רבנן התם אלא משום דלא מחוי בעובדין דחול אבל
10 הכא דמחוי בעובדין דחול לא מיתיבי דקפדי אהדדי
והא הנחו שב בניתא דאתי לבי רבי ואשתכח חמש
מנייהו בי רבי חייא ילא קפיד רבי שמעון ברבי
אמר רב פפא שדי נברא בניתיהו אי רבי חייא ורבי
ישמעאל ברבי יוסי אי רבי שמעון ברבי יבר קפרא׃

15 [vii.1] משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה
על גבי חברתה׃

גמרא׳ אמר רב הונא לא שנו אלא במשחת
של אבן אבל במשחת של עץ מותר אמר רב יהודה
אמר שמואל הא דאמרת שר אבן אבוי לא אמרן
20 אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל
דבשר עץ אפילו לחדדה נמי מיתר איבא דמתני
לה אסיפא בשל עץ מותר אמר רב יהודה אמר
שמואל הא דאמרת בשל עץ מיתר לא אמרן אלא
להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אפילו מכלל דבשל
25 אבן אפילו להעביר שמנוניתה אסור איבא דמתני
לה אמתניתין אין משחיזין את הסכין ביום טוב
אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה
אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דעל גבי חברתה
אפילו לחדדה נמי מיתר יאיבא דמתני לה אסיפא
30 אבל משיאה על גבי חברתה אמר רב יהודה אמר

M 84 — נמרין באשלו נשתשין באשלו נשקלין בישוא חיון
M 86 אלא M 85 מן הכבוד יהנעשה שהנאתן לבעלים
M 88 מיתר P 88 ועי קפדי M 87 אלא בשים
M 90 לעבר׳ M בנמש

sagen ja, dass man die Wagschale überhaupt nicht ansehen darf. Sie verfuhren nach R. Jehošuâ: es wird nämlich gelehrt: R. Jehošuâ sagt, man dürfe am Festtag ein Stück gegen ein Stück wiegen. R. Joseph sprach: Die Halakha ist wie R. Jehošuâ, da übereinstimmend mit ihm auch im [Traktat von den] Erstgeborenen gelehrt wird: Die Nutzniessung der unbrauchbar gewordenen Heiligtümer gehört dem Heiligtum, und [das Fleisch] des Erstgeborenen darf man Stück gegen Stück wiegen. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist dem nicht so; R. Jehošuâ sagt dies nur da, wo es sich nicht um die Geringschätzung von Heiligtümern handelt, nicht aber dort, wo es sich um die Geringschätzung von Heiligtümern handelt; oder auch, die Rabbanan sagen es nur dort, wo es sich nicht um Alltagsarbeit [am Fest] handelt, nicht aber da, wo es sich um Alltagsarbeit [am Fest] handelt. — Demnach haben sie es mit einander genau genommen. einst brachte man ja in das Haus Rabbis sieben Fische und es stellte sich heraus, dass R. Hija fünf von diesen erhielt, und R. Šimôn b. Rabbi achtete darauf nicht!? R. Papa erwiderte: Setze einen Anderen zwischen sie: entweder waren es R. Hija und R. Jišmâél b. R. Jose, oder R. Šimôn b. Rabbi und Bar-Qappara.

MAN DARF AM FESTTAG KEIN MESSER WETZEN, WOL ABER EINES AUF DAS ANDERE SCHLEIFEN.

GEMARA. R. Hona sagte: Dies wurde nur bezüglich einer steinernen Schleife gelehrt, auf einer hölzernen ist es aber erlaubt. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Auch bei einer steinernen gilt das Verbot nur vom Schärfen, das Fett entfernen ist jedoch erlaubt. Demnach ist an einer hölzernen sogar das Schärfen erlaubt. Manche beziehen dies auf den Schlussſatz: auf einer hölzernen ist es aber erlaubt. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Auch an einer hölzernen ist nur die Entfernung des Fetts erlaubt, das Schärfen ist jedoch verboten. Demnach ist an einer steinernen sogar die Entfernung des Fetts verboten. Manche beziehen dies auf die Mišnah: Man darf am Festtag kein Messer wetzen. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Dies wurde nur bezüglich des Schärfens gelehrt, die Entfernung des Fetts ist jedoch erlaubt. Demnach ist [das Wetzen] von einem durch das andere auch des Schärfens wegen erlaubt. Manche beziehen dies auf den Schlussſatz: wol aber eines auf das andere schleifen.

R. Jehuda sagte im Namen Śemuéls: Dies wurde nur bezüglich der Entfernung des Fetts gelehrt, des Schärfens wegen ist es aber verboten. Demnach ist es an einer Schleife sogar wegen der Entfernung des Fetts verboten. — Wer ist der Autor, welcher lehrt, das Wetzen sei verboten? R. Hisda erwiderte: Das ist nicht R. Jehuda; es wird nämlich gelehrt: Einen Unterschied zwischen dem Festtag und dem Śabbath giebt es nur bezüglich [der Zubereitung von] Speisen, R. Jehuda erlaubt auch das zur Bereitung von Speisen Erforderliche. Raba sprach zu R. Hisda: Wir wollen in deinem Namen vortragen, die Halakha sei wie R. Jehuda. Dieser erwiderte: Möge es der Wille [Gottes] sein, dass ihr alle solche schöne Dinge in meinem Namen vortragen sollt! R. Nehemja b. R. Joseph erzählte: Ich stand vor Raba als er ein Messer am Rand eines Korbs schliff; da fragte ich ihn: Thut dies der Meister, um es zu schärfen oder um das Fett zu entfernen? Er erwiderte: Um dass Fett zu entfernen. Ich sah es ihm aber an, dass er es des Schärfens wegen that. Er war also der Ansicht, so sei zwar die Halakha, jedoch entscheide man nicht demgemäss. Auch erzählte Abajje: Einst stand ich vòr dem Meister als er das Messer am Rand einer Mühle schliff; da fragte ich ihn: Wünscht der Meister es zu schärfen oder das Fett zu entfernen? Er erwiderte: Das Fett zu entfernen. Ich sah es ihm aber an, dass er es des Schärfens wegen that. Er war also der Ansicht, so sei zwar die Halakha, jedoch entscheide man nicht demgemäss.

Sie fragten: Darf man am Festtag das Messer einem Gelehrten zeigen[91]? — R. Mari b. R. Bisna erlaubt es, die Rabbanan verbieten es. R. Joseph sagte, der Gelehrte dürfe es für sich untersuchen, dann einem anderen borgen. Ferner sagte R. Joseph: Das stumpfe [schartenfreie] Messer darf man am Fest schärfen; dies jedoch nur, wo es im Notfall zum Schneiden verwendet wird. R. Hisda, nach Anderen, R. Joseph, trug vor: Bezüglich eines schartigen Messers, eines abgebrochenen Spiesses und des Ausraffens von Ofen und Herd am Festtag kommen wir zum Streit von R. Jehuda und den Rabbanan; es wird nämlich gelehrt: Einen Unterschied zwischen dem Festtag und dem Śabbath giebt es nur bezüglich der [Zubereitung von] Speisen, R. Jehuda erlaubt auch das zur Bereitung von Speisen Erforderliche. — Was ist der

91 Vor dem rituellen Schlachten muss das Schlachtmesser von einem Kundigen untersucht werden, ob sich am selben nicht eine Scharte befindet

אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מבשירין
ורבי יהודה אמר קרא לכם לכם לכל צרכיכם תנא
קמא הא כתיב לכם אמר לך התורא לכם ולא לגוים
יאיך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב
לכם ולא קשיא כאן במבשירין שאפשר לעשותן
מערב יום טוב כאן במבשירין שאי אפשר לעשותן
מערב יום טוב; אמר רב יהודה אמר שמואל שפיר
שנרצה אמיר לתקני ביום טוב פשיטא לא צריכא
דאמר על גב דמפשיט בידיה ואמר רב יהודה אמר
שמואל שפיר שצלו בו בשר אמור למלמלו ביום
טוב רב אדא בר אהבה אמר רב מלבי שיטטו ימנוהי
בקדן זית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא
והוא שיש עליו כזית בשר כבונא אמר אף על פי
שאין עליו בשר מיתר למלמלו מידי דהוה אקוץ
בדישת הדבים אמר רב חנגא בייתי דרב איקא שפיר
שפחות ועטית רב מלבי בלוחית אפר מקלח וגבונה
רב מלביא רב פפא אמר מתניתין ימתניתא רב
מלביא שמעתתא רב מלבי ימסנך מתניתין מלבתא
מאי בינייהו איבא בינייהו שפחות׃

[vii.2] א יאסר אדם לשבח שקל לו בזיעי בשר
אבל שוחט ומחתך בזיתים׃

Fol. 29 גמרא חזי עביד בי הא דתנו רבנן אמרי
תרטא ופלגו תרטא בנרש אמרי חלקא ופלגו תרטא

Grund des ersten Tanna? Der Schriftvers lautet: *Nur das allein darf von euch bereitet werden*: nur das, nicht aber das zur Bereitung Erforderliche. Und R. Jehuda!? Der Schriftvers lautet: *euch*: all eure Bedürfnisse. Und der erste Tanna, es heisst ja: *euch*!? Er kann dir erwidern: *euch*: nicht aber für Nichtjuden. Und jener, es heisst ja: *nur das*!? Er kann dir erwidern: es heisst: *nur das* und es heisst: *euch*, das ist aber kein Widerspruch: dies von Erfordernissen, die man am Vorabend des Festtags erledigen kann, jenes von Erfordernissen, die man am Vorabend des Festes nicht erledigen kann.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Einen zerbogenen Spiess darf man am Festtag nicht herstellen. — Selbstredend!? — Er lässt es uns für den Fall hören, selbst wenn man ihn mit der Hand geradebiegen kann. Ferner sagte R. Jehuda im Namen Šemuéls: Man darf den Spiess am Festtag nicht mehr fortbewegen, nachdem man an diesem das Fleisch gebraten hat. R. Ada b. Ahaba sagte im Namen R. Malkijus: Man darf ihn herausziehen und in die Ecke stellen. R. Hija b. Aši sagte im Namen R. Honas: Dies aber nur, wenn sich daran ein olivengrosses Stück Fleisch befindet. Rabina sagte: Man darf ihn fortbewegen, selbst wenn sich daran kein Stück Fleisch befindet, wie dies bei einem Dorn auf öffentlichem Gebiet der Fall ist[90]. R. Henana b. R. Iqa sagte: [Die Lehren] vom Spiess, von den Mägden, und von den Grübchen rühren von R. Malkiju her; [die Lehren] von den Haarlocken, von der Küchenasche und vom Käse rühren von R. Malkija her. R. Papa sagte: [Erklärungen] zu einer Mišnah oder einer Barajtha rühren von R. Malkija her, selbständige Lehren rühren von R. Malkiju her; ein Merkzeichen: die Mišnah ist Königin [Malketha]. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich [der Lehre von] den Mägden.

MAN DARF ZUM SCHLÄCHTER NICHT SPRECHEN: WIEGE MIR FÜR EINEN DENAR FLEISCH AB, WOL ABER DARF DIESER SCHLACHTEN UND UNTER IHNEN VERTEILEN.

GEMARA. Wie verfährt man also? — Wie folgt: in Sura pflegt man zu verlangen: ein Trita[94], oder ein halbes Trita; in Naraš pflegt man zu verlangen: ein

92. Ex. 12,16. 93. Cf. Bd. I S. 415 Z. 10 ff. 94. Nach RSJ. sind diese Namen mundartliche Benennungen der zum Aushökern zerteilten Fleischstücke; nach R. HANANEL sind es mundartl. Namen eines Hohlmasses; nach ÂRUKH bedeutet טרטא ein Drittel, חלקא ein Fünftel, אשיא ein Sechstel, u. רבעא ein Viertel; die etymol. Ableitungen dieser Worte (cf. LEVY, *NHWB.* i 38, ii 190 sind bei manchen jedoch sehr gewagt.

בפומבדיתא אמרי אוזיא[25] ופלגו אוזיא בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא[26] ופלגו רבעא:

[viii,1] יכר אדם לחבירו מלא[27] לי כלי וה אבל לא במדה רבי יהודה אומר אם היה כלי שלמדה לא ימלאנו מעשה[27] באבא שאול בן בתינית שהיה ממלא מדיותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב אבא שאול אומר אף במועד עושה כן מפני ברורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות:

MAN DARF ZU SEINEM NÄCHSTEN SPRECHEN: FÜLLE MIR DIESES GEFÄSS; NICHT ABER EIN MASS; R. JEHUDA SAGT, WENN ES EIN MASSGEFÄSS IST, DÜRFE MAN ES NICHT FÜLLEN. ABBA-ŠAÚL B. BOṬNITH PFLEGTE DIE MASSE AM VORABEND DES FESTES ZU FÜLLEN UND SIE DEN KÄUFERN AM FESTTAG ZU GEBEN. ABBA-ŠAÚL SAGT: AUCH AN DEN ZWISCHENTAGEN DES FESTES PFLEGTE ER SO ZU VERFAHREN, WEGEN DES SCHAUMS DER MASSE. DIE WEISEN SAGEN: AUCH AM WOCHENTAG PFLEGTE ER SO ZU VERFAHREN, WEGEN DES SATZES DER MASSE.

GEMARA. Was meint er mit: nicht aber ein Mass? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls: Nicht aber ein als Mass bestimmtes Gefäss, wol aber darf man ein als Mass verwendbares Gefäss füllen; hierzu sagt R. Jehuda, man dürfe auch ein als Mass verwendbares Gefäss nicht füllen. — ¿Demnach ist bezüglich der Festfreude R. Jehuda erschwerender und die Rabbanan sind erleichternder Ansicht, — wir wissen ja aber, dass sie entgegengesetzter Ansicht sind, es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagt, man dürfe Fleisch gegen ein Gerät oder gegen ein Hackmesser wiegen; die Weisen sagen, man dürfe die Wagschale überhaupt nicht ansehen. Demnach ist R. Jehuda erleichternder und die Rabbanan sind erschwerender Ansicht; somit befinden sich ja sowol R. Jehuda als auch die Rabbanan mit sich selbst im Widerspruch!? — R. Jehuda befindet sich mit sich selbst nicht im Widerspruch, da es sich dort nicht um ein zum Messen dienendes Gerät handelt, während es sich hier um ein zum Messen dienendes Gerät handelt; die Rabbanan befinden sich ebenfalls nicht mit sich selbst im Widerspruch, da man ja dort in der Weise verfährt, wie am Wochentag, hier aber nicht. Raba erklärte: Unter nicht aber ein Mass ist zu verstehen, man dürfe den Namen des Masses nicht nennen, wol aber darf man ein als Mass bestimmtes Gefäss füllen; hierzu sagt R. Jehuda, man dürfe das als Mass bestimmte Gefäss nicht füllen. ¿Demnach ist bezüglich der Festfreude R. Jehuda erschwerender und die Rabbanan sind erleichternder Ansicht, wir wissen ja aber, dass sie entgegengesetzter Ansicht sind, es wird nämlich gelehrt, R. Jehuda sagt, man dürfe Fleisch

גמרא מאי אבל לא במדה אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל[28] כלי העומד[29] למדה ימלאנו ואתא רבי יהודה למימר אפילו כלי העומד[29] למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר Be.,28a בנגד[30] הכלי ובנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכך מאזנים כל עיקר[31] אלמא רבי יהודה לקולא ורבנן להומרא קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא[32] התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן[33] נמי לא קשיא[34] התם קא עביד בדעבדין בחול הכא לא קא עביד בדעבדין בחול רבא אמר מאי אבל לא במדה שלא[35] יזכיר לו שם מדה אבל[28] כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא רבי יהודה למימר[37] כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה

M 25 ופיגא דא — M 26 ופלגא דר — M 27 בשאול
M 28 אם היה — M 29 על המדה — M 30 נגוי על המדה
M 31 כלי או כג קפיץ — M 32 — אלמא...לחומרא
M 33 הכא איכא עומד למדה התם ליכא עומד למדה — M 34
— נמי — M 35 הכא לא קעביד כי עובדין דחול התם קא
עביד כי עובדין דחול — BP 36 יזבור — M 37 — אפי.

אומר שוקל אדם בשר כנגד "הכלי וכנגד הקופיין
והכבים אומרים אין משניחין בכף מאזנים כל עיקר
"אלמא רבי יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דרבי
יהידה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דרבי
יהודה אדרבי יהודה לא קשיא"התם בשאינו מיוחד
לְמדה 'הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן "נמי לא
קשיא התם"קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קעביד
כדעבדין בחול דעבדי אינשי דמקרבי חמרא במנא
דכילא ושתו: מעשה"באבא שאול"בן בטנית: תנא
"אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש:
תני רבנן הוא בנם שלש מאות נרבי יין מברורי
המדות "וחבריו בנכי שלש מאות נרבי שמן ממצוי
הנדות וחביאום לפני המזברים"לירושלם אמרו להם
אי אתם זקוקים לכך אמרו להם אף אנו אין רצוננו
בכך אמרו להם הואיל וחהמרתם על עצמכם "עשו
Bq.94b מהם צרכי רבים דתניא גזל ואינו יודע למי גזל
יעשה בהם צרכי רבים מאי "נינהו אמר רב חסדא
בירות שיחין ומערות: אדבריה רב חסדא "לרבנא
18c.3 עיקבא ודרש לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני
בהמתו "ביום טוב אבל קודר הוא קב או קבים
ונותן לפני בהמתו ואינו חושש "והנחתום מודד תבלין
ונותן לתוך קדרתו"בדי שלא יקדיח הבשלול: אמר
רב ירמיה בר אבא אמר רב מודדת אשה קמח
"ביום טוב ונותנת לתוך עיסתה בדי שתטול חלה
בעין יפה ושמואל אמר אסור והא תנא דבי שמואל
מיתר אמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא
Comb. Bq.92a Sanh.54a Bq.13a-b Sot.11a Av.47a דבי שמואל מותר שמואל "הלכה למעשה אתא

M 38	בר' יב	39	הבא שאינו	M 40	התם במיוחד
M 41	מיוחד בי עובדין דחול הכא לא מיוחד בי עובדין דחול				
M 42	ב ב	43	אבנין	M 44	וחכמו כעם
M 45	לעי	M 46	לבו ועשו בהם צ ר בדתניא גזל ולא		
P 48	לרבנן	M 47	הוא	M 47	יודע בעלי גזל ילך ויעשה
M 49	בר' ט	M 50	אבל האופה מותר	M 51	בשבוע

gegen ein Gerät oder gegen ein Hackmesser wiegen; die Weisen sagen, man dürfe die Wagschale überhaupt nicht ansehen. Demnach ist R. Jehuda erleichternder und die Rabbanan erschwerender Ansicht; somit befinden sich ja sowol R. Jehuda als auch die Rabbanan mit sich selbst im Widerspruch!? — R. Jehuda befindet sich mit sich selbst nicht im Widerspruch, da es sich dort nicht um ein zum Messen bestimmtes Gerät handelt, während es sich hier um ein zum Messen bestimmtes Gerät handelt; die Rabbanan befinden sich ebenfalls nicht mit sich selbst im Widerspruch, da man ja dort in der Weise verfährt, wie am Wochentag, hier aber nicht, denn man pflegt ja Wein in einem Messgefäss zum Trinken zu verabreichen.

Abba Šaúl b. Boṭnith pflegte. Es wird gelehrt: Er pflegte auch an den Zwischentagen des Festes so zu verfahren, wegen der [zu vermeidenden] Störung im Lehrhaus. Die Rabbanan lehrten: Derselbe sammelte dreihundert Krüge Wein vom Schaum der Masse, und seine Genossen sammelten dreihundert Krüge Oel vom Satz der Masse; da brachten sie es zu den Schatzmeistern [des Tempels] nach Jerušalem. Darauf sprachen diese zu ihnen: Ihr habt dies nicht nötig gehabt. Jene erwiderten: Wir wollen davon nichts haben. Da sprachen diese: Da ihr es mit sich so streng nehmet, so verwendet dies zu gemeinnützigen Zwecken; es wird nämlich gelehrt: Wer geraubt hat und nicht weiss von wem, der verwende es zu gemeinnützigen Zwecken. — Was sind solche? R. Hisda erwiderte: Brunnen, Graben und Höhlen. R. Hisda führte Rabbana Üqaba umher und trug ihm vor: Man darf am Fest keine Gerste messen und seinem Tier geben, wol aber darf man ohne Bedenken mit einem Kab oder Doppelkab aufschöpfen und ‚seinem Tier geben. Der Bäcker darf Gewürze messen und in den Topf thun, damit er die Speise nicht verderbe. R. Jirmeja b. Abba sagte im Namen Rabhs: Die Frau darf am Festtag Mehl messen und zum Teig verwenden, damit sie die Teighebe mit gütigem Auge absondere. Šemuél sagt, es sei verboten. In der Schule Šemuéls wurde ja gelehrt, es sei erlaubt!? Abajje erwiderte: Da nun Šemuél gesagt hat, es sei verboten, während in der Schule Šemuéls gelehrt wurde, es sei erlaubt, so lässt er uns damit die zu entscheidende Halakha hören.

95. *Kúpios*, Getreidemass.

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Festtag kein Mehl zum zweiten Mal sieben; im Namen R. Papjas' und des R. Jehuda b. Bethera sagten sie, man dürfe es wol. Darin stimmen Alle überein, dass man es darf, wenn in dasselbe eine Scholle oder ein Span gefallen ist. Ein Schüler lehrte vor Rabina: Man darf am Festtag kein Mehl zum zweiten Mal sieben; ist eine Scholle oder ein Span hineingefallen, so suche man sie mit der Hand heraus. Dieser sprach zu ihm: Dies ist um so eher verboten, da es den Anschein des Klaubens[96] hat. Raba b. R. Hona, der Kleine[97], trug an der Pforte zu Nehardeâ vor: Man darf am Festtag Mehl zum zweiten Mal sieben. Darauf sprach R. Nahman: Gehet, saget dem Abba[98]: Deine Güte ist fortgenommen und auf Dornen geworfen; sieh doch, wie viele Siebe in Nehardeâ im Umlauf sind! Die Frau R. Josephs siebte das Mehl auf der Rückseite des Siebs; da sprach er zu ihr: Merk dir, ich will gutes Brot haben. Die Frau R. Ašis siebte das Mehl in die Rückseite des Tisches; da sprach R. Aši: Diese ist eine Tochter des Rami b. Hama, der ein Mann [frommer] Thätigkeit war, und wenn sie dies nicht in ihrem elterlichen Haus gesehen hätte, würde sie es nicht gethan haben.

לאשמועינן: תנו רבנן אין שונין קמח ביום טוב
משום רבי פפיים ורבי יהודה בן בתירא אמרו שונין
ושוין שאם נפל לתוכן צרור או קיסם ששונין תני
תנא קמיה דרבינא אין שונין קמח ביום טוב אבל
נפל צרור או קיסם בורר בידו אמר ליה כל שכן
דאמר דהוה ליה כבורר דרש רבא בר רב הונא
זוטי אפתחא דנהרדעא שונין קמח ביום טוב אמר
לתו רב נחמן פוקו ואמרו ליה לאבא שקילא טיבותך Sat. 63b Ket. 53b
ישדי אחזרי פוק חזי במה מהולתא הדדן בנחרדעא Bez. 33a Bm. 63b
דביתהו דרב יוסף נחלא קמחא אנבא דמהולתא אמר
לה חזי דאנא רפתא מעליתא בעינא דביתהו דרב Bez. 32b
אשי נחלא קמחא אנבא דפתורא אמר רב אשי הא
דין ברתיה דרמי בר חמא ורמי בר חמא מרא Sat. 37a Neg. 11a
דעובדא הוה יאי לאו דהזיא מבי נשא לא היה עבדא:

[viii,2]

ילך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו
תן לי ביצים ואגוזים במנין שבו דרך בעל
הבית להיות מונה בתוך ביתו:

tBeç. 3

גמרא. תנו רבנן הולך אדם אצל רועה הרגיל
אצלו ואומר לו תן לי גדי אחד או טלה אחד אצל
טבח הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כף אחת או יד
אחת אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן לי תור
אחד או גוזל אחד אצל נחתום הרגיל אצלו ואומר
לו תן לי כבר אחד או גלוסקא אחת ואצל חנוני
הרגיל אצלו ואומר לו תן לי עשרים ביצים או
חמשים אגוזים עשרה אפרסקין וחמשה רמונים ואתריג
אחד ובלבד שלא יוכיר לו סכום מדה רבי שמעון
בן אלעזר אומר ובלבד שלא יוכיר לו סכום מקח:

MAN DARF ZU EINEM BEKANNTEN KRÄMER GEHEN UND VON IHM EINE BESTIMMTE ANZAHL VON EIERN ODER NÜSSEN VERLANGEN, DENN AUCH PRIVATLEUTE PFLEGEN SOLCHE ZU HAUS ZU ZÄHLEN.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Man darf zu einem bekannten Hirten gehen und ein Zicklein oder ein Schaf verlangen; zu einem bekannten Schlächter, und eine Hüfte oder eine Keule verlangen; zu einem bekannten Geflügelzüchter, und eine Turteltaube oder junge Taube verlangen; zu einem bekannten Bäcker, und ein Brot oder eine Semmel verlangen; zu einem bekannten Krämer, und zwanzig Eier, fünfzig Nüsse, zehn Pfirsiche, fünf Granatäpfel und einen Ethrog verlangen, nur darf man kein Mass nennen; R. Šimôn b. Eleâzar sagt, man dürfe auch keinen Preis nennen.

M 52 רתוכי M 53 יאם נפל לתוכי צרור M 54 בישים
דמיהדי בבורר M 55 הניא M 56 דקדן ודקדן?
M 57 הוה נהולא אנבא M 58 ; רבי יוסף M 59
קמחא M 60 אבא ורבי בר אבא הוה שקיל קמיה דרב כפי
ור ם מרים דעוב אי לאו דהזאי מבי נשה M 61 אומר
אדם לחבירו תן M 62 ויאמר M 63 וישיעה אנ
ועשרה אפרס ושני רמו.

96 Cf. Bd. I S. 488 Z. 20 ff. 97. Richt. רבה zu lesen. זוטי ist nicht mit der Jüngere zu übersetzen. (So LEVY, *NHWB.* i 521 und von DALMAN im "Wörterbuch" nachgeschrieben). 98. Rabba ist ein Compositum von R. Abba.

VIERTER ABSCHNITT.

מביא בדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל יבקיפה אבר מביא הוא על בתפי או לפניו יבן המילוך את התבן לא ישפול את הקיפה לאחוריו אבל מביאה היא בידי וימחולין בערמית התבן אבל לא בעצים שבמוקצה:

WENN MAN WEINKRÜGE VON ORT ZU ORT BRINGT, SO DARF MAN SIE NICHT IN EINEM KORB ODER IN EINER TASCHE TRAGEN, SONDERN AUF DER SCHULTER ODER VOR SICH [IN DER HAND]; EBENSO DARF DERJENIGE, WELCHER STROH TRÄGT, DAS BÜNDEL NICHT AUF DEM RÜCKEN HERABHÄNGEN LASSEN, SONDERN ES NUR IN DER HAND TRAGEN. MAN DARF EINEN [ABGESONDERTEN] STROHHAUFEN ANHEBEN, NICHT ABER DAS [FÜR DEN WINTER] AUFGESPEICHTE HOLZ.

Sab.157a Fol.30

גמרא. תנא אם אי אפשר ישנות מותר אתקין רבא במחוזא דדרו ברוחקא לדרו ברעלא דדרו ברעלא לדרו באגרא דדרי באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרום סודרא עלויה ואם לא אפשר שרי דאמר מר אם אי אפשר לשנות מותר: אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי אמור רבנן כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא והא הני נשי דקא מליין חצבייהו ביומא טבא ולא קא משנין ולא אמרינן להו ילא מידי אמר ליה משום דלא אפשר היכי לויעבד דתליא בהצבא רבה תמלי בהצבא זוטא קא מפשא בהליכא דתליא בהצבא זוטא תמלי בהצבא רבה קא מפשא כמשוי תכסיה בנכתמא זמנין דנפיל ואתי לאתויי תקטריה זמנין דמפסיק ואתי לתקטריה תפחים

GEMARA. Es wird gelehrt: Ist eine Veränderung nicht möglich, so ist es erlaubt. Raba führte in Mehoza ein, dass man das, was man sonst mit Mühe [in der Hand] trägt, [am Fest] auf einer Traggabel trage, was man sonst auf einer Traggabel trägt, auf einem Joch trage, was man sonst auf einem Joch trägt, auf Trägern trage und auf das, was man sonst auf Trägen trägt, breite man ein Gewand aus; ist es aber nicht möglich, so ist es ohne dem erlaubt, denn der Meister sagte, es sei erlaubt, wo eine Veränderung nicht möglich ist.

R. Hanan b. Raba sprach zu R. Aši: Die Rabbanan sagten ja, dass man am Festtag [jede Arbeit], soweit es möglich ist, auf ungewöhnliche Weise verrichte, weshalb sagen wir nichts dazu, wenn die Frauen am Festtag ohne jede Veränderung mit ihren Krügen Wasser schöpfen!? Dieser erwiderte: Weil es anders nicht möglich ist; wie sollten sie es denn anders machen? sollte etwa diejenige, die gewöhnlich mit einem grossen Krug schöpft, es mit einem kleinen thun, so würde sie ja mehr zu gehen haben; sollte etwa diejenige, die gewöhnlich mit einem kleinen Krug schöpft, es mit einem grossen thun, so würde sie ja schwerere Last zu tragen haben; sollte sie [den Krug] mit einem Deckel zudecken, so könnte sie ja, wenn er herabfällt, veranlasst werden, ihn zu tragen; sollte sie ihn festbinden, so könnte sie ja, wenn er sich loslöst, veranlasst werden, ihn festzubinden; sollte sie [über den Krug] ein

M 1 יבן M 2 הוא M 3 ברוחקא M 4 ואי
M 5 רבא בר רבן לאביי M 6 בי ב והא M 7
M 8 מליא ביא ולא קא משניא מידי א"ל היכי ליעבדה
ב ‖ M 9 — זימנין...תקטריה ‖ M 10 ואתיא.

Tuch ausbreiten, so könnte sie ja, wenn es nass wird, veranlasst werden, es auszudrücken; es ist daher nicht anders möglich.

Raba b. R. Hanin sprach zu Abajje: Es wird gelehrt, man dürfe [am Festtag] weder in die Hüften schlagen, noch in die Hände klatschen, noch tanzen, weshalb sagen wir nun nichts, wenn wir manche dies thun sehen!? Dieser erwiderte: Und auch nach deiner Ansicht, — Raba sagte ja, dass man sich nicht an den Pfosten eines Durchgangs setze, weil man, wenn ihm ein Gegenstand fortrollt, veranlasst werden könnte, vier Ellen auf öffentlichem Gebiet zu tragen, und wir sehen ja, dass Frauen ihre Krüge nehmen und sich an den Durchgang setzen, ohne dass man ihnen etwas sagt! Lasse Jisraél lieber unwissentlich übertreten, nur sollen sie es nicht wissentlich thun. (Ebenso auch hierbei: Lasse Jisraél lieber unwissentlich übertreten, nur sollen sie es nicht wissentlich thun.) Dies nur bei Rabbanitischem, nicht aber bei [Verboten] der Gesetzlehre. Das ist jedoch nichts, sowol bei einem [Verbot] der Gesetzlehre als auch bei einem rabbanitischen sagen wir nichts: die Hinzufügung des Versöhnungstags ist ja Gebot der Gesetzlehre, dennoch essen und trinken manche bis es finster wird, ohne dass wir ihnen etwas sagen.

כודרא עדיה זמנין דמטנפיש בציא יאתי לידי כחיטה
הלכך לא אפשר: אמר ליה רבא בר רב חנין לאביי
תנן אין מטפחין יאין מטפקין יאין מרקדין יהאידנא
דקא חזנן דעכדן הכי יולא אמרינן להו יוא מידי
אמר ליה יולעולם הא דאמר רבא לא ליתיב איניש
אפיתא דהדיא דרבא מענדר ליה חפין יאתי ראתיי
ארבע אמית בישית הרבים יהא הני נשי דשקלן
הצביותי יאוזן ייתבן אפיתא דהכיאה יוא אמרינן
להו יוא מידי אלא הנח להם לישראל שיחטאו
שוגגין ואל יהיו מזידין דהכא נמי הנח להם לישראל
מוטב שיהיו שוגגין יאל יהיו מזידין יהני מידי
בדרבנן אבל בדאורייתא לא יוא היא לא שנא
בדאורייתא יולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו יולא
מידי דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא והוא
ואכלי ושתו עד שהשכה ולא אמרינן להו ולא מידי;
ומתחילין בערמה התכן; אמר רב כהנא זאת אומרת
מתחילין באוצר תחלה מני רבי שמעון היא דאית
ליה מוקצה אימא סיפא אבל לא בלעצים שבמוקצה
אתאן לרבי יהודה דאית ליה מוקצה הכא באזוי
ואשהוי עסקינן דמוקצה מחמת חסרון כיס ואפילו
רבי שמעון מודה איבא דמתני לה אסיפא אבל לא
בלעצים שבמוקצה אמר רב כהנא זאת אומרת אין
מתחילין באוצר תחלה מני רבי יהודה היא דאית
ליה מוקצה אימא ריישא מיתחילין בערמת התכן
אתאן לרבי שמעון דלאית ליה מוקצה התם בתבנא

M 11 דמטנפיש מיא עליה ואתי M 12 רבה בר רב חנן
M 13 יואידנא קא חזינא להו דקעבדי הכי V 14 יבה
M 15 ומצנן דמעגנדר VM 16 - ר א בית ר M 17
דשקלה הצביותו ואזדא ויתבא M 18—תכא...מזידין 19
M — לא...מידי M 20 + עינוי M 21 וקא אכלי
M 22 — דא"ל מוקי M 23 + ריישא ר"ש סיפא ר"י לא
ברוך ר"ש הוא אבל M 24 דר' מיוק M 25 סיפא
ר' יהושע ר"ש ברוך הוא יהישא בבאי עסקינן בתבנא כריש
הא חזי לרבי.

Man darf einen [abgesonderten] Strohhaufen anheben. R. Kahna sprach: Dies besagt, man dürfe einen [abgesonderten] Vorrat anheben, demnach ist hier die Ansicht R. Šimóns vertreten, der [das Gesetz] vom Abgesonderten nicht anerkennt, — wie nun der Schlusssatz: Nicht aber das [für den Winter] aufgespeicherte Holz, dies vertritt ja die Ansicht R. Jehudas, der [das Gesetz] vom Abgesonderten anerkennt!? — Hier handelt es von Cedern und Cypressen, bezüglich deren auch R. Šimón zugiebt, dass sie, wegen des Geldschadens, als Abgesondertes gelten. Manche beziehen dies auf den Schlusssatz: Nicht aber das [für den Winter] aufgespeicherte Holz. R. Kahana sprach, dies besagt, man dürfe den [abgesonderten] Vorrat nicht anheben, demnach ist hier die Ansicht R. Jehudas vertreten, der [das Gesetz] vom Abgesonderten anerkennt, — wie nun der Anfangsatz: Man darf einen [abgesonderten] Strohhaufen anheben, dies vertritt ja die Ansicht R. Šimóns, der [das Gesetz] vom Abgesonderten nicht anerkennt!? — Hier handelt es von verfaultem Stroh. —

1. Die Feier des Versöhnungstags beginnt am Rüsttag vor Einbruch der Dunkelheit.

בריא תבנא סריא הא חזי לטינא דאית ביה קיצי:

Col.b [ii.] Sec.47

ן נטלין עצים מן הסוכה אלא מן הכסוך להן:

גמ׳ מאי שנא מן הסוכה דלא דקא כתר אהלא מן הכסוך להן נמי דקא כתר אהלא אמר רב יהודה אמר שמואל מאי כסוך כסוך לדפנות רב מנשיא אמר אפילו תימא בשאין כסוך לדפנות רבי תניא התם באכוריתא: תניא רבי חייא בר ייסף קמיה דרבי ייתנן אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הכסוך להן וכי שמעין מתיר ושתין בסוכת החג בחג שאכירה יאם התנה עליה הכל לפי תנאי וכי שמעין מיתיר והא קא כתר אהלא אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה נופלת עסקינן וכי שמעין למעניה דהית ליה מיקצה התניא מיתיר חשמן שבגר ישבקעה אפיי וכי שמעין מתיר מי דמי התם אדם יישב ימצפה אימתי תכבה נרו הכא אדם יישב ימצפה אימתי תפול סוכתו אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה רעועה עסקינן דמאתמל דעתיה עלויה: ישיין בסוכת החג בחג שהיא אכירה יאם התנה עליה הכל לפי תנאי וכי מהני בה תנאי והאמר רב ששת משום רבי עקיבא מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסכות שבעת ימים לה יתניא רבי יהודה בן בתירא אומר מנין שבשם שהל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה תלמיד הוגר חג הסכות שבעת ימים לה אמר רב ייסף כיפא אתאן לסוכה דעלמא אבל סוכה דמצוה

M 20 הא M 27 מן הכסוי לדפנ M 28 מנשי
M 29 לדפ M 30 תני M 31 אלא — M 32
M 35 שאם P 33 דתמן M 34 בי ב׳
M 36 תנאה M 37 ת״ל M 38 — אומר || B 39
B 40 מה חג לה אף סוכה לה. M | חג לה וסוכה לה |
מנשיא בייה דריבא. M מנשיא בר ירמיא אמר שמואל. VV מ׳ בר אינוא א ש. מנשיא א ש. M 41 וסוכת התג לא מתני בה תנאה ותתניא סב׳.

Dies ist ja zu Lehm verwendbar!? Wenn sich darin Dornen befinden.

MAN DARF NICHT VOM HOLZ DER LAUBHÜTTE NEHMEN, WOL ABER VON DEM AN DIESER LEHNENDEN.

GEMARA. Weshalb nicht von dem der Laubhütte? — Da man dadurch ein Zelt niederreisst, ebenso reisst man ja auch ein Zelt nieder, wenn man von dem an dieser lehnenden nimmt!? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls: Unter "lehnenden" ist dasjenige zu verstehen, das an den Wänden lehnt. R. Menasja erklärte: Du kannst sogar sagen, wo es nicht an den Wänden lehnt, denn hier handelt es von ganzen Gebunden. R. Hija b. Joseph lehrte vor R. Johanan: Man darf nicht vom Holz der Laubhütte nehmen, wol aber von dem an dieser lehnenden, R. Simôn erlaubt dies; darin stimmen sie jedoch überein, dass es bei einer Festhütte am Hüttenfest verboten ist; hat man es sich aber vorbehalten, so hängt alles von seinem Vorbehalt ab.

«R. Šimôn erlaubt dies», man reisst ja ein Zelt nieder!? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Hier handelt es von einer hinfälligen Laubhütte, R. Šimôn vertritt nämlich seine Ansicht, indem er [das Gesetz] vom Abgesonderten nicht anerkennt; denn es wird gelehrt: Das Oel, das in einer Lampe oder einer Schüssel zurückbleibt, ist [am Sabbath] verboten, nach R. Šimôn erlaubt. — Ist es denn gleich? da kann man ja das Ausgehen der Lampe abwarten, kann man aber hier das Einfallen der Hütte abwarten!? — R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Hier handelt es von einer ganz verfallenen Laubhütte, wo man schon den Tag vorher darauf gerechnet hat.

Darin stimmen sie jedoch überein, dass es bei einer Festhütte am Hüttenfest verboten ist, hat man es sich aber vorbehalten, so hängt Alles von seinem Vorbehalt ab. ¿Aber hilft denn dabei der Vorbehalt, R. Šeŝeth sagte ja im Namen R. Aqibas: Woher, dass das Holz der Festhütte während der ganzen sieben Tage verboten ist? — denn es heisst: *'Sieben Tage Hüttenfest für den Herrn.* Ferner wird auch gelehrt: R. Jehuda b. Bethera sagte: Woher, dass wie das Festopfer den Namen Gottes trägt, so auch die Festhütte? — denn es heisst: *Sieben Tage Hüttenfest für den Herrn.* R. Joseph erwiderte: Der Schlusssatz bezieht sich auf eine gewöhnliche Laubhütte, während bei der Festhütte ein Vorbehalt nicht nützt. ¿Aber nützt etwa

2. Lev. 23,34.

bei der Festhütte ein Vorbehalt nicht, es wird ja gelehrt: Hat man [die Festhütte] vorschriftsmässig überdacht, mit Tapeten und gewirkten Teppichen verziert und darin Nüsse, Mandeln, Pfirsiche, Granatäpfel, Weinreben, Weine, Oele, feines Mehl und Aehrenkränze ausgehängt, so ist es verboten, bis zum Ablauf des letzten Festtags davon zu geniessen; hat man es sich aber vorbehalten, so hängt alles von seinem Vorbehalt ab. — Abajje und Raba erklärten beide: wo man gesagt hat: Ich trenne mich davon während der ganzen Dämmerung [am Vorabend des Festes] nicht, somit haftet an diesen die Heiligkeit überhaupt nicht; das Holz der Festhütte, an der die Heiligkeit haftet, gilt aber während der ganzen sieben Tage als Abgesondertes. — ¿¡Womit ist es aber hierbei anders als in folgender Lehre: Hat man sieben Ethrogim für die sieben Festtage abgesondert, so kann man sich, wie Rabh sagt, mit jedem seiner Pflicht entledigen und ihn sofort verzehren, wie R. Asi sagt, mit jedem seiner Pflicht entledigen und ihn am nächsten Tag verzehren. — Da werden die Tage durch die Nächte getrennt[3], somit ist es an jedem Tag ein besonderes Gebot, hier aber werden die Tage nicht durch die Nächte getrennt, somit werden alle Tage als ein langer Tag betrachtet.

לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה היא והתניא סככה Sifra 22a
כהלכתה ועטרה בקרמים וכסדינין המצויירין ותלה Sifra 103a
בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכלי ענבים Suk. 1
יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק
מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה
עליהם הכל לפי תנאו אביי ורבא דאמרי תרוייהו
באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה
קדושה עליהו אבל עצי סוכה דחלה קדושה עליהו
אתקצאי לשבעה ומאי שנא מהא דאתמר הפריש S. a. 46b
שבעה אתרוגים לשבעת הימים אחר כל אחת
ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר וכן אם אמר כל
אחת יוצא בה ואוכלה לבתר תתם דמפסקו לילות B 45a
מימים כל אחד ואחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא
הכא דלא מפסקו לילות מימים כולהו יומי כחדא
יומא אריכתא דמי:

Fol. 31 (ii.2)

ביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף אפילו מן המפזר איזהו קרפף כל שסמיך לעיר דברי רבי יהודה רבי ייסי אומר כל שנכנסין לו בפיתחת ואפילו בתוך תחום שבת:

גמרא. אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף והא אנן תנן מן הקרפף ואפילו מן המפזרים מתניתין יהודאה היא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית M 43 B 3a
שמאי ובית הלל על המפזרים שבשדות שאין מביאין
ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על
המפזרין שבקרפף ועל המכונסין שבשדות שבית
שמאי אומרים יא יביא ובית הלל אומרים יביא

M 42 של שובין M 43 לכל שבעה M 44 —ואחת M 45 — הוא M 46 נפשיה הוא הכא כולהו כחד יומא אריכא הוא M 47 המכונס M 48 המפזר ואיזהו M 49 יתתן P 50 המפזר.

MAN DARF HOLZ VOM FELD HOLEN, WENN ES AUFGEHÄUFT IST; AUS EINER HÜRDE, AUCH WENN ES AUSEINANDERGESTREUT IST. WELCHE HEISST EINE HÜRDE? — WENN SIE SICH NAHE DER STADT BEFINDET — WORTE R. JEHUDAS; R. JOSE SAGT: IN WELCHE MAN DURCH EINE PFORTE GELANGT, SELBST INNERHALB DES ŠABBATHGEBIETS.

GEMARA. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Man darf Holz nur dann holen, wenn es sich zusammengehäuft in einer Hürde befindet. — Wir haben ja aber gelernt: Aus einer Hürde, auch wenn es auseinandergestreut ist!? — Die Mišnah vertritt die Ansicht eines Einzelnen; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, dass man das auf dem Feld zerstreute nicht holen, und das in einer Hürde zusammengehäufte wol holen darf; der Streit besteht vielmehr bezüglich des in einer Hürde zerstreuten, und des auf dem Feld zusammengehäuften: die Schule Šammajs ist der Ansicht, man dürfe es nicht holen, während die Schule Hillels der Ansicht ist, man dürfe es wol holen.

3. Da das Gebot vom Ethrog nur am Tag statt hat.

אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים אף על גב דמכנפי לחו ומותבי ליון דאי מדלי וזקא מכדר לחו במפוורים דמי ואסורין ואי אתנח מנא מאתניל עלייהו שפיר דמי; איתמר קרפף וכו'; אבעיא להו חיבי קאמר כל שכמוך לעיר יהוא דאית ליה פותחת ואתא רבי יוסי למימר ביון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת "נמי או דלמא חבי קאמר כל שכמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא רבי יוסי למימר אפילו בתוך תחום שבת יזקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא תא שמע מדקתני רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפיתחת יאפילו בתוך תחום שבת שמע מינה רבי יוסי תירתי לקולא קאמר שמע מינה רב פרא אמר רבי "ירמיה הלכה כרבי יוסי בחקל׃

[iii,1] Sot 19,2 Bez 3,1 ן מבקעי עצים "לא מן הקורית ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין׃

Col.b גמ׳ א״ת אבית דישא אין מבקעין כלל "אמר רב יהודה אמר שמואל הסירי מחסרא וחכי קתני אין מבקעין "מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב אבל מבקעין מן הקורה שנשברה מערב יום טוב ובשעין מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופין תניא נמי הכי אין מבקעין עצים "לא מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב לפי שאיני מן המוכן; ולא בקרדום; אמר רב חונא בר שלמיא משמיה דרב לא שנו אלא בנקבות שלו אבל בזכרות שלו מיתר פשיטא בקופין תנן מהו דתימא הני מילי

M 51 לקוי M 52 נמי M 53 וזאי M 54
M 55 אי א ש M 56 עצים M 57

Raba sprach: Rohrblätter und Weinlaub sind verboten, auch wenn sie zusammengehäuft liegen, denn da, wenn ein Wind sich erhebt, er sie auseinanderweht, so werden sie als zerstreut betrachtet: hat man aber am Tag vorher auf diese ein Gewand gelegt, so ist es erlaubt.

WELCHE HEISST EINE HÜRDE &. Sie fragten: Meint er: wenn sie sich nahe der Stadt befindet, und zwar, nur wo sie eine Pforte hat, und hierzu sagte R. Jose, wenn sie nur eine Pforte hat, ist es [erlaubt], auch wenn sie sich innerhalb des Šabbathgebiets befindet, oder meint er es folgendermassen: wenn sie sich nahe der Stadt befindet, einerlei ob sie eine Pforte hat oder nicht, und hierzu sagte R. Jose, selbst innerhalb des Šabbathgebiets, jedoch nur, wenn sie eine Pforte hat, hat sie aber keine Pforte, so ist es verboten, selbst wenn sie sich nahe der Stadt befindet? Komme und höre: Da er lehrt: R. Jose sagt: in welche man durch eine Pforte gelangt, selbst innerhalb des Šabbathgebiets, so ist zu schliessen, dass es R. Jose in beiden Fällen erleichternd sagt; schliesse hieraus. R. Sala sagte im Namen R. Jirmejas: Die Halakha ist wie R. Jose, erleichternd.

MAN DARF KEIN HOLZ VON EINEM BALKEN ABSPALTEN, AUCH NICHT VON EINEM AM FEST ZERBROCHENEN BALKEN. MAN DARF WEDER MIT EINER AXT, NOCH MIT EINER SÄGE, NOCH MIT EINER SICHEL SPALTEN, WOL ABER MIT EINEM HACKMESSER.

GEMARA. Du sagtest ja im Anfangsatz, man dürfe überhaupt nicht spalten!? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls: [Die Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Man darf kein Holz von einer Balkenschicht abspalten, auch nicht von einem am Fest zerbrochenen Balken, wol aber darf man von einem am Vorabend des Festes zerbrochenen Balken abspalten; jedoch darf man weder mit einer Axt, noch mit einer Sichel, noch mit einer Säge abspalten, sondern mit einem Hackmesser. Ebenso wird auch gelehrt: Man darf kein Holz von einer Balkenschicht abspalten, auch nicht von einem am Fest zerbrochenen Balken, weil diese kein Vorhandenes sind.

WEDER MIT EINER AXT. R. Henana b. Šalmija sagte im Namen Rabhs: Dies wurde nur bezüglich der weiblichen[4] Seite gelehrt, mit der männlichen Seite ist es aber erlaubt. Selbstredend, es heisst ja: wol aber mit einem Hackmesser!? Man

4. Weibl. dh. die breite, scharfe Seite, männl. die schmale, spitze Seite, cf. Sab. I N. 34. 5. Dieses hat gewöhnlich keine breite, scharfe Seite.

könnte glauben, dies gelte lediglich von einem Hackmesser, bei einem aus Axt und Hackmesser bestehenden Gerät sei aber auch mit dieser Seite verboten, da mit jener verboten ist, so lässt er uns hören. Manche beziehen dies auf den Schlussſatz: wol aber mit einem Hackmesser; R. Henana b. Šalmija sagte im Namen Rabhs: Dies wurde nur bezüglich der männlichen Seite gelehrt, mit der weiblichen ist es aber verboten. — Selbstredend, es heisst ja: nicht aber mit einer Axt!? — Man könnte glauben, dies gelte nur von einer Axt, bei einem aus Hackmesser und Axt bestehenden Gerät sei es auch mit dieser Seite erlaubt, da es mit jener erlaubt ist, so lässt er uns hören.

[iii,2] E. 34a

WENN [DIE WAND] EINER MIT FRÜCHTEN GEFÜLLTEN STUBE DURCHBROCHEN WURDE, SO DARF MAN DURCH DIE DURCHBROCHENE STELLE [VON DEN FRÜCHTEN] NEHMEN; R. MEÍR SAGT, MAN DÜRFE SIE VON VORNHEREIN DURCHBRECHEN UND DAVON NEHMEN.

GEMARA. Warum denn, man reisst ja ein Zelt nieder!? R. Nihumi b. Ada erwiderte im Namen Šemuéls: [Hier handelt es von einer Schicht von Ziegeln. — ¿¡Dem ist ja aber nicht so, R. Nahman sagte ja, man dürfe die von einem Bau zurückgebliebenen Ziegelsteine am Šabbath fortbewegen, da man sich auf diese setzen kann; hat man sie aber aufeinander geschichtet, so gelten sie als Abgesondertes. R. Zera erwiderte: Dies sagten sie auch nur vom Festtag, nicht aber vom Šabbath. Ebenso wird auch gelehrt: R. Meír sagt, man dürfe sie von vornherein durchbrechen und davon nehmen; dies sagten sie aber nur vom Festtag, nicht aber vom Šabbath. Šemuél sagte: Knoten an am Boden [befindlichen Thüren,] darf man lösen, nicht aber losflechten noch zerschneiden; an Geräten darf man lösen, losflechten und zerschneiden, sowol am Šabbath als auch am Festtag. Man wandte ein: Knoten an am Boden [befindlichen Thüren] darf man am Šabbath lösen, nicht aber losflechten noch zerschneiden, am Festtag sowol lösen als auch losflechten oder zerschneiden. — Hier ist die Ansicht R. Meírs vertreten, welcher sagt, man dürfe auch von vornherein [die Wand] durchbrechen und [von den Früchten] nehmen, die Rabbanan streiten aber gegen ihn, und ich sage dies nach den Rabbanan. — ¿¡Aber streiten denn die Rabbanan gegen ihn bezüglich Knoten an am Boden [befindlichen Thüren], es wird ja gelehrt: Die Rabbanan geben R. Meír zu, dass man Knoten an am Boden [befindlichen Thüren] am Šabbath lösen, nicht aber losflechten noch zerschneiden, und am Festtag sowol

קופין לחודיה אבל קדדום וקופין אימא מנו דהאי גיסא אסור האי גיסא נמי אסור קמשמע לן ואיבא דמתני לה אסיפא אלא בקופין אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב לא שנו אלא בזכרות שלו אבל בנקבות שלו אסור פשיטא ולא בקדדום תנן מהו דתימא הני מילי קדדום אבל קופין וקדדום אימא מנו דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמשמע לן׃

[iii,2] E. 34b

ת שהוא מלא פירות סתום ונפתח ניטל ממקום הפתח רבי מאיר אומר אף פותח לבתחלה ונוטל׃

b. גמרא אמאי והא קא כתר אהלא אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל באוירא דליכני איני והאמר רב נחמן הני ליכני דאייתור מבנינא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזו למזנא עלייהו שרינהו ודאי אקצינהו אמר רבי זירא ביום טוב׃

Sab.124b

E. 34b

אמרו אבל לא בשבת תניא נמי הכי רבי מאיר אומר אף פותח לבתחלה ונוטל ביום טוב אמרו אבל לא בשבת אמר שמואל חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד שבת ואחד יום טוב מיתיבי חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך הא מני רבי מאיר היא דאמר אף פותח לבתחלה ונוטל ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן ומי פליגי רבנן עליה בחותמות שבקרקע והתניא מודים חכמים לרבי מאיר בחותמות שבקרקע שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך

b 44b

M 58 האי מנו דהך גיסא — M 59 + לחודיה — P 60 וקר. M 61 דהך — M 62 B סתום — M 63 בתח — M 64 איני — P 65 שרינהו ודאי אקצינהו — M 66 מיתר — M 67 אף — M 68 ואנא דאמי כר׳ — M 69 דר נ.

Fol.32 ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך הוא דאמר כי האי
תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע
ולא חותך אחד שבת ואחד יום טוב ושבכלי בשבת
מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר
ומפקיע וחותך תרצת לך רישא אלא סיפא קשיא
Sab.146a הא בני רבי נחמיה היא דאמר כל הכלים אין ניטלין
Er.35a
tSab.15 אלא דרך תשמישן אי רבי נחמיה מאי אריא שבת
אפילו יום טוב נמי וכי תימא שני ליה לרבי נחמיה
בין שבות שבת לשבות יום טוב וכי שני ליה והתני
Sab.28b חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין בשבדי כלים ותניא
29a;124b
143a אידך מסיקין בין בכלים בין בשבדי כלים ותניא
Beş.33a אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשבדי כלים ומשני
לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי שמעון הא רבי
נחמיה תרי תנאי ואליבא דרבי נחמיה׃

[iv] סין פותחין את הנר מפני שהוא עשוי בלי
יאין עושין פחמין ביום טוב ואין חותכין את
הפתילה רבי יהודה אומר חותכה באור׃

גמרא. מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא אמר רב
Ab.3 ייסף רבי מאיר היא דתנן כלי חרס מאיטתי מקבל
טומאה משנגמרה מלאכתו דברי רבי מאיר רבי
יהושע אומר משיצרפו בכבשן אמר ריה אבוי ממאי
דלמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם אלא
דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא דמאי חזי לקבולי
ביה פשיטי איבא דאמרי אמר רב יוסף רבי אלעזר
Er.,,5 ברבי צדוק היא דתנן אלפסין הרגיות טהורות באהל

M 70 בין M 71 שבכלים M 72 לך M 73 הא
M 74 אי ר׳ יצחק דאמר M 75 ומשינן הא M 76
M 77 בני ט׳ M 78 לשינוים VM ... לשיתי נירות 79
M אניא B 80 דתניא M 81 יהודה או משמשרפו כב׳
M 82 אלא M 83 תרי M 84 הא מני
B 85 אלעזר.

lösen als auch losflechten oder zerschneiden darf. — Er ist der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: Knoten an am Boden [befindlichen Thüren] darf man lösen, nicht aber losflechten noch zerschneiden, sowol am Sabbath als auch am Festtag; an Geräten befindlicher, darf man am Sabbath lösen, nicht aber losflechten noch zerschneiden, am Festtag sowol lösen als auch losflechten oder zerschneiden. — Du hast also den Anfangsatz erklärt, gegen den Schlusssatz ist ja aber einzuwenden!? — Da ist die Ansicht R. Nehemjas vertreten, welcher sagt, man darf die Geräte nur zu ihrem eigentlichen Gebrauch fortbewegen[9]. — Nach R. Nehemja sollte dies ja auch vom Festtag gelten, weshalb gerade vom Sabbath? wolltest du indess einwenden, R. Nehemja unterscheide zwischen dem Feiern des Sabbaths und dem des Festtags, so ist dies ja nicht der Fall; das Eine lehrt nämlich, man dürfe mit Geräten, nicht aber mit Bruchstücken von Geräten heizen, während ein Anderes lehrt, man dürfe sowol mit Geräten als auch mit Bruchstücken von Geräten heizen, und ein Drittes wieder, man dürfe weder mit Geräten noch mit Bruchstücken von Geräten heizen, und wir erklärten, dies sei kein Widerspruch, indem das Eine die Ansicht R. Jehudas[1], das Andere die Ansicht R. Šimôns[2], und das Dritte die Ansicht R. Nehemjas[3] vertrete!? Zwei Tannaím streiten über die Ansicht R. Nehemjas

MAN DARF AM FESTTAG KEIN LICHTNÄPFCHEN EINDRÜCKEN, WEIL MAN DADURCH EIN GERÄT BEREITET; FERNER DARF MAN KEINE KOHLEN BEREITEN, AUCH KEINEN DOCHT DURCHSCHNEIDEN; R. JEHUDA SAGT, MAN DÜRFE IHN DURCH DAS FEUER TEILEN.

GEMARA. Welcher Tanna lehrt, das (Eindrücken eines) Näpfchen sei ein Gerät? R. Joseph erwiderte: Es ist R. Meír; es wird nämlich gelehrt: Wann wird das Thongefäss verunreinigungsfähig? — sobald es angefertigt wird — Worte R. Meírs; R. Jehošuâ sagt: sobald man es im Ofen gebrannt hat. Abajje sprach zu ihm: Wieso? vielleicht ist R. Meír nur da dieser Ansicht, weil [Gefässe] manches aufnehmen können, wozu ist hier aber das [Lichtnäpfchen] verwendbar!? — Diese kann Kupfermünzen aufnehmen. Manche lesen: R. Joseph erwiderte: Es ist R. Eleâzar b. R. Çadoq; es wird nämlich gelehrt: Die thönernen Dorfkasserollen[10] sind durch die gemeinsame

6. Man darf das Messer nicht zum Zerschneiden des Knotens verwenden. 7. Nach dem das Neuentstandene verboten ist. 8. Nach dem das Neuentstandene erlaubt ist. 9. Nach dem das Gerät nur zu seinem eigentl. Gebrauch fortbewegt werden darf. 10. Ungeformt und ungebrannt.

חמת וטמאות [11]במגע חוכ רבי [12]אלעזר ברבי צדוק
אומר אף טהורות במשא חוכ לפי שלא נגמרה
מלאכתן אמר ריה אביי [13]הלמא עד כאן לא קאמר
רבי [14]אלעזר ברבי צדוק התם [15]אלא דחזי לקבולי ביה
מידי אבר הכא למאי חזי [16]לקבולי ביה פשיטי: תני
רבנן אין פותחין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות
[17]ביום טוב רבן שמעון בן גמליאל מתיר באלפסין
[18]חרניות מאי [19]חרניות אמר רב יהודה [20]ערניות מאי
[21]ערניות אמר אביי צעי הקליותא: ואין עושין פתיתי:
פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא
[22]למיסתן לאולוריז [23]לבי כיום וכי כיום מי שרי והאמר
רבא לחויץ יקודם מזרה חבא נמי לחויץ יקודם
מזרה: ואין ריתכי את הפתילה לשנים: מאי שנא
בסבין דלא [24]דקמיתקן מנא באיר נמי קא מתקן מנא
תני רבי חייא הותכה באור בפי שתי נרות אמר
רב נתן בר אבא [25]אמר רב [26]מיחטין את הפתילה ביום
טוב מאי מיחטין אמר רב [27]חיננא בר שלמיה [28]משמיה
[29]דרב [30]לעדויי השבא: תני בר קפרא שישה דברים
נאמרו בפתיתה שלשה להחמיר וישלשה להקל להחמיר
אין נודלין אותה [31]לכתחלה ביום טוב ואין מחבתכין
אותה באיר ואין חותכין אותה לשנים להקל במעלה
[32]ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי נרות:
ואמר רב נתן בר אבא [33]אמר רב עתירי בבל יורדי
ניהנם [34]הם בי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל
בעא מנייהו עסקא ולא יהבו ליה [35]מיוני מיין נמי לא

B 86 במשא | M 87 והלמא לא היא עד M 88 חיר | 89
M עיר M 90 ימיתכן M 91 לבי כיום י M 92
+ משום | M 93—א ר V 94 מוחטין M 95 חגיגה.
B חנינא V 96 משר ר M 97 אעשיי M 98
ביתו M 99 — הם M 1 וביין נמי לא זבו ליה.

Ueberzeltung mit einem Leichnam nicht verunreinigungsfähig, wol aber durch das Berühren des Samenflussbehafteten; R. Eleâzar b. R. Çadoq sagt: auch nicht durch das Berühren des Samenflussbehafteten, da solche noch nicht fertig sind. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist R. Eleâzar b. R. Çadoq nur da dieser Ansicht, weil solche manches aufnehmen können, wozu ist hier aber [das Lichtnäpfchen] verwendbar!? — Diese kann Kupfermünzen aufnehmen.

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Festtag kein Lichtnäpfchen eindrücken, ferner darf man keine Dorfkasserollen anfertigen; R. Šimôn b. Gamaliél erlaubt [die Anfertigung von] Dorfkasserollen. Was heisst Hironijoth? R. Jehuda erwiderte: Îronijoth. — Was heisst Îronijoth? Abajje erwiderte: Schüssel der Dörflinge.

Man darf keine Kohlen bereiten. Selbstredend, wozu sind sie verwendbar!? — R. Ḥija lehrte, dies sei für den Fall nötig, wo man sie den Badedienern am selben Tag geben will. — Ist denn am selben Tag [das Baden] erlaubt. — Wie Raba erklärt hat: nur um zu schwitzen, und zwar, vor dem Verbot, ebenso auch hier: um zu schwitzen, und zwar, vor dem Verbot.

Man darf den Docht nicht durchschneiden. Weshalb nicht mit einem Messer? — weil man ein Gerät bereitet[11], — auch wenn es durch das Feuer geschieht, bereitet man ja ein Gerät!? — R. Ḥija lehrte, man trenne ihn zwischen zwei Leuchten durch das Feuer[13]. R. Nathan b. Abba sagte: im Namen Rabhs: Man darf am Festtag den Docht schnäuzen. — Was heisst schnäuzen? R. Henana b. Šalmija erwiderte im Namen Rabhs: Die Schnuppe entfernen.

Bar-Qappara lehrte: Sechs Dinge wurden vom Docht gelehrt, drei erschwerend und drei erleichternd; erschwerend: man darf ihn am Festtag von vornherein nicht flechten, nicht im Feuer ansengen und nicht entzweischneiden; erleichternd: man darf ihn mit der Hand zusammendrehen, in Oel weichen und durch das Feuer zwischen zwei Leuchten trennen.

Ferner sagte R. Nathan b. Abba im Namen Rabhs: Die Reichen Babyloniens steigen in das Fegefeuer. So kam einst Šabbathaj b. Marinos nach Babylonien und bat um Beschäftigung; sie gaben ihm aber nicht, und auch Verpflegung gewährten sie ihm nicht. Da sprach er: Diese entstammen der fremden Rotte[14], denn es

11. Cf. Bd. I S. 411 Z. 15 ff. 12. Aus einem Licht entstehen zwei. 13. Wenn die beiden Enden des Dochts in 2 Bassins münden, so darf man ihn in der Mitte anstecken, da man nicht merkt, dass dies wegen der Teilung geschieht. 14. Cf. Ex. 12,38.

זינהו אמר הני מעלם רב קא אתו דכתיב ונתן לך Dt 13,18
רחמים ירחמך כר המרחם על הבריות בידוע שהוא Sab.151b
מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על
הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו:
ואמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה על שלחן
אחרים עונים חשך בעדו שנאמר נדד הוא ללחם איה Ij 15,23
ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חייו
אינן חיים: תני רבנן שלשה חייהן אינם חיים ואלו Pes.113f
הן המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו
ומי שיסורין מושלין בגופו ויש אומרים אף מי שאין
לו אלא חלוק אחד ותנא קמא אפשר דטעיין בכנויה:

[illegible] ין שוברין את החרס ואין הותבין הנויר לצלות [v]
בי מלוח ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין
ואין מקופין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה
ואין כיסבין את הקדרה בבקעה וכן בדלת ואין Sab.121a
מנהיגין את הבהמה בטוקל ביום טוב ורבי אלעזר
ברבי שמעון מיתיר:

גמרא. מאי טעמא משום דקא מתקן מנא:
ואין גורפין תנור וכירים: תני רב חייא בר יוסף
קנייה דרב נחמן ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן
גורפי מותר דביתהו דרבי חייא נפל לה אריחא
בתנורא ביומא טבא אמר לה רבי חייא חזי דאנא Beg.29b
רפתא מעלייתא בעינא אמר ליה רבא לשמעיה טוי Sab.145b
לי בר אווזא ואודהר מהרוכא אמר ליה רבינא לרב
אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא
ביומא טבא אמר ליה אנן ארקתא דפרת סמכינן
והני מילי הוא דכיורית מאתמל אמר רבינא וקטמא
שדי: ואין מקופין שתי חביות: אמר רב נחמן אבנים

M 2 אבינו P 3 רב M 4 לשלחן חבירו עי
M 5 אה M 6 בה M 7 את- M 8 וראב ש
M 9 מיתי M 10 ר ת V בר M 11 רבא דמהוצל
M 12 וקא גבלין ליה M 13 אנא M 14 כמיכנא
M 15 דצייריה. B דצוייריה.

heisst: *"Und er wird dir Erbarmen geben und sich deiner erbarmen*: wer sich seiner Mitmenschen erbarmt, von dem ist es gewiss, dass er zu den Kindern unseres Vaters Abraham gehört, wer sich seiner Mitmenschen nicht erbarmt, von dem ist es gewiss, dass er nicht zu den Kindern unseres Vaters Abraham gehört.

Ferner sagte R. Nathan b. Abba im Namen Rabhs: Wer auf den Tisch Anderer wartet, dem ist die Welt finster, denn es heisst: *"Er schaut nach Brot umher, er weiss, dass ihm ein finsterer Tag bereit ist.* R. Hisda sagte: Auch sein Leben ist kein Leben.

Die Rabbanan lehrten: Das Leben von Dreien ist kein Leben; Folgende sind es: wer auf den Tisch seines Nächsten wartet; den seine Frau beherrscht; und dessen Körper Züchtigungen beherrschen; Manche sagen, auch wer nur ein Hemd besitzt. — Und der erste Tanna!? — Ein solcher kann ja sein Gewand untersuchen.

MAN DARF KEINE SCHERBEN ZERBRECHEN, AUCH KEIN PAPIER ZERSCHNEIDEN, UM EINEN SALZFISCH ZU BRATEN. MAN DARF OFEN UND HERD NICHT AUSRAFFEN, WOL ABER DARF MAN [DIE ASCHE] GLATTDRÜCKEN. MAN DARF NICHT ZWEI FÄSSER ANEINANDERSTELLEN, UM AUF DIESE EINEN TOPF AUFZUSETZEN. MAN DARF EINEN TOPF NICHT MIT EINEM SPAN STÜTZEN, NOCH EINE THÜR. MAN DARF DAS VIEH NICHT MIT EINEM STOCK TREIBEN; R. ŠIMÔN B. ELEÂZAR ERLAUBT DIES.

GEMARA. Aus welchem Grund? — Weil man ein Gerät herstellt.

MAN DARF OFEN UND HERD NICHT AUSRAFFEN. R. Ḥija b. Joseph lehrte vor R. Naḥman: Wenn man nicht eher backen kann, als wenn man ihn ausgerafft hat, so ist es erlaubt. Der Frau R. Ḥijas fiel am Fest ein Ziegel in den Ofen, da sprach R. Ḥija zu ihr: Merke, ich will Gutes Brot haben. Raba sprach zu seinem Diener: Brate mir eine Ente, passe aber auf, dass sie nicht anbrenne. Rabina sprach zu R. Aši: R. Aha aus Ḥuçal erzählte uns, dass man für den Meister am Festtag den Ofen zu verkleben pflegt. Dieser erwiderte: Wir verlassen uns auf das Ufer des Euphrath". Dies aber nur, wenn man bereits am vorhergehenden Tag angezeichnet hat. Rabina sagte: Asche [kneten] ist erlaubt.

MAN DARF NICHT ZWEI FÄSSER ANEINANDERSTELLEN. R. Naḥman sagte: Die

15. Dt. 13,18. 16. Ij. 15,23. 17. Da sich Thon befindet, u. die Bereitung desselb. nicht erfordert ist.

שר בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה
[19]רבא לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות
עליהן את הקדרה אמר ליה [20]שאני התם משום דקא
עביד אהלא [1]אמר ליה [2]רבה זוטי לרב אשי אלא
מעתה בנה אצטבא ביום טוב דלא עביד אהלא
הבי נמי דשרי אמר ליה [3]התם בנין קבע אסרה
תורה בנין עראי לא אסרה תורה וגזרו [4]רבנן על
בנין עראי [5]משום בנין קבע והכא משום כבודו לא
נזרו ביה רבנן [6]אמר רב יהודה האי מדורתא [7]מלמעלה E. 101a
למטה שרי [8]מלמטה למעלה אסור [9]וכן ביעתא וכן Fol.33a
קדרה וכן פוריא וכן חביתא ואין סומכין את הקדרה
בבקעת וכן בדלת בדלת סלקא דעתך [10]אלא אימא
וכן הדלת: תני רבנן אין סומכין את הקדרה בבקעת
וכן הדלת [11]לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה ורבי Sot. 40a Ned. 62b Eq. 102
שמעון מתיר ואין מנהיגין את הבהמה במקל [12]ביום
טוב ורבי [13]אלעזר ברבי שמעון מתיר לימא רבי
[14]אלעזר ברבי שמעון כאבוה כביראיה [15]דלית ליה
מוקצה לא בהא אפילו רבי שמעון מודה משום
[16]דמחזי כמאן דאזיל לחננא: הזרא רב נחמן אסר Sab. 54b
ורב ששת שרי ברטיבא כולי עלמא לא פליגי דאסור
כי פליגי [17]ביבשתא מאן דאסר אמר לך לא נתנו
עצים אלא להסקה ומאן דשרי אמר לך מה לי לצלות
בו מה לי לצלות בנחלתו איכא דאמרי [18]ביבשתא
כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי [19]ברטיבתא מאן
דאסר [20]דלא חזי להסקה ומאן דשרי [21]אמר לך הא
חזי להיסק נדול והלכתא [22]יבשתא שרי רטיבתא אסיר:

M 16 — רבא. B רבה ‖ M 17 — שאני ‖ M 18 + הכא
לא קעביד אהלא ‖ M 19 רבינא ‖ M 20 — התם ‖
M 21 — רב׳ על ‖ M 22 אמו׳ ‖ M 23 ממ׳ ‖ M 24 —
אלא ‖ M 25 — ניו״ם ‖ P 26 אליעזר ‖ M 27 — דלית
...לא M 28 ביבישא M 29 ברטיבא M 30 דהא לא
M 31 — א ל M 32 יבישא שרי רטיבא.

Steine des Aborts darf man am Festtag zurechtlegen. Raba wandte gegen R. Nahman ein: Man darf zwei Fässer nicht aneinanderstellen, um auf diese einen Topf aufzusetzen!? Dieser erwiderte: Anders ist es da, weil man ein Zelt errichtet[1]. Rabba der Kleine sprach zu R. Aši: Demnach wäre also erlaubt, am Festtag einen Sitz herzustellen, da man kein Zelt errichtet!? Dieser erwiderte: Die Gesetzlehre hat nur den bleibenden Bau verboten, nicht aber den zeitweiligen, nur haben die Rabbanan auch beim zeitweiligen Verbot angeordnet, mit Rücksicht auf den bleibenden, hierbei[2] aber haben sie kein Verbot angeordnet, des Anstands wegen. R. Jehuda sagte: Einen Feuerhaufen darf man von oben nach unten anrichten, nicht aber von unten nach oben[3]; dasselbe gilt auch von einem Ei, einem Topf, einem Bett und einem Fass; man darf den Topf nicht mit einem Span stützen, ebenso nicht mit einer Thür. «Mit einer Thür», wie kommst du darauf!? — Sage vielmehr: ebenso die Thür.

Die Rabbanan lehrten: Man darf den Topf nicht mit einem Span stützen, ebenso nicht die Thür, weil das Holz nur zum Heizen verwandt wird; R. Šimôn erlaubt dies. Man darf das Vieh am Festtag nicht mit einem Stock treiben; R. Eleâzar b. R. Šimôn erlaubt dies. — R. Eleâzar b. R. Šimôn wäre also der Ansicht seines Vaters, der nämlich [das Gesetz] vom Abgesonderten nicht anerkennt. — Nein, bei diesem Fall giebt es auch R. Šimôn zu, da es den Anschein hat, als ginge man zum Markt.

Der Dornstrauch ist nach R. Naḥman verboten, nach R. Šešeth erlaubt. Niemand streitet; ob der feuchte verboten ist, der Streit besteht nur bezüglich des trocknen. Derjenige, nach dem es verboten ist, sagt, das Holz sei nur zum Heizen bestimmt, derjenige, nach dem es erlaubt ist, sagt, es sei einerlei, ob man mittelst dessen[21] oder mittelst der aus diesem entstandenen Kohle brate. Manche lesen: Niemand streitet, ob der trockne erlaubt ist, der Streit besteht nur bezüglich des feuchten; einer verbietet, da ein solcher zum Heizen nicht verwendbar ist, der andere erlaubt, da man ihn ja zu einer grossen Flamme verwenden kann. Die Halakha ist, dass der trockne erlaubt und der feuchte verboten ist.

18. Da der 3. Topf ein Dach bildet. 19. Beim Zurechtlegen der Steine im Abort. 20. Man darf nicht zwei Holzscheite nebeneinander legen u. oben ein drittes auflegen, da dies einem Zeltbau gleicht, vielmehr halte man das eine und lege zwei unter; ebenso bei den weiter genannten Gegenständen. 21. Der Dornstrauch wird als Bratspiess benutzt.

דרש רבא אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן
אד יאיד שנשבר אסור להסקה ביום טוב לפי
שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים למימרא
דרבא כרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה
והא אמר ליה רבא לשמעיה טרי לי כר אווזא ושדי
מעיה לשנרא התם בין דמסחי מאתמל דעתיה
עלייהו׃

[vj] כי אליעזר אומר ניטל אדם קוסם משלפניו
להצין כי שינוי ומגבב מן הצד ומדלוק
שבת מה שבחצר מיכן הוא יחכמים אומרים מגבב
משלפניו ומדלוק׃ אין מיצויין את האור לא מן
העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן הדשפים
ולא מן הגזים ואין מלבנין את הדשפים לצלות בהן׃

גמרא אמר רב יהודה אינבי בחמה אין בהן
משום תקון כלי איתיבית רב בהנא לרב יהודה
מטלטלין עצי בשמים לחרות בהן ולהנץ בהן לחולה
ימילולי ומיחם בי ולא יקטמני לחרות בי ואם קטמו
פטור אבר אמר לחצין כי שינוי לא יקטמני יאם
קטמני חייב חטאת אמר ליה השתא פטיר אבל
אסיר קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא אלא כי
תניא ההיא בקשין קשין בני מלתה נעתה חכירי
מחברא וחכי קתני מילתי ומיחם בי "בשה דברים
אמורים ברכין אבל בקשין לא יקטמני יאם קטמו
פטור אבל אסיר לחצין כי שינוי לא יקטמני יאם
קטמני חייב חטאת! תני הדא קיטמי ומיחם בי ותניא
אידך לא יקטמני לחרות בי אמר רבי זירא אמר

M 33 מתוך עצים M 34 ליכנס רבא M 35 רא ל
מיקצה M 36 גיויי M 37 ניה M 38 מרש
— B 41 M 40 עליהם מלוח V 39 יהא מן תרעא
קיטמי ומיחם בי.

Raba trug vor: Die Frau darf nicht in den Holzstall gehen, um von da ein Schürholz zu holen; ferner darf man ein am Festtag zerbrochenes Schürholz nicht zum Heizen verwenden, da man wol mit Geräten, nicht aber mit Bruchstücken von Geräten heizen darf. — ¿Demnach wäre Raba also der Ansicht R. Jehudas, der [das Gesetz] vom Abgesonderten anerkennt, Raba sprach ja aber [am Festtag] zu seinem Diener: Brate mir eine Ente und wirf die Därme vor die Katze. — Da hat er schon Tags vorher daran gedacht, da sie sonst verstinken würden.

[vj] R. Eliézer sagt, man dürfe einen Span nehmen, der vor einem liegt, um damit in die Zähne zu stochern. Man darf im Gehöft befindliche Späne auflesen und Feuer machen, denn Alles, was sich im Gehöft befindet, wird als Vorhandenes betrachtet; die Weisen sagen, man dürfe nur das vor ihm liegende zusammenlesen und anzünden. Man darf kein Feuer hervorbringen, weder aus Holz noch aus Steinen noch aus Erde noch aus Backsteinen noch aus Wasser. Man darf keine Ziegel glühen, um auf diesen etwas zu braten.

GEMARA. R. Jehuda sagte: Bei Viehfutter giebt es [am Šabbath] keine Zubereitung von Geräten[3]. R. Kahana wandte gegen R. Jehuda ein: Man darf Gewürzholz bewegen, um daran zu riechen, oder damit einem Kranken zu fächeln; man darf es zerreiben und daran riechen, jedoch nicht abkneifen, um daran zu riechen; hat man aber abgekniffen, so ist man frei, wenn es auch verboten ist; man darf es nicht abkneifen, um damit in die Zähne zu stochern, hat man abgekniffen, so ist man ein Sündopfer schuldig. Dieser erwiderte: Auch [eine Lehre,] man sei deswegen frei, jedoch sei es von vornherein verboten, wäre ein Einwand gegen mich, und um so mehr [eine, welche lehrt,] man sei ein Sündopfer schuldig; — diese Lehre handelt aber von ganz hartem [Gewürzholz]. — Kann man denn hartes zerreiben!? — [Diese Lehre] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Diese Worte gelten nur von weichem [Gewürzholz], hartes darf man jedoch nicht abkneifen, hat man es abgekniffen, so ist man frei, wenn es auch von vornherein verboten ist; man darf solches nicht abkneifen, um in die Zähne zu stochern, hat man es abgekniffen, so ist man ein Sündopfer schuldig. — Das Eine lehrt, man dürfe es abkneifen, um daran zu riechen, während ein Anderes lehrt, man dürfe es

22. Ueber ein Verfahren, Feuer aus Wasser hervorzubringen vgl. Donnolo, [illegible], ed. Castelli, p. 28. 23. Stroh, Stoppeln udgl. dürfen als Zahnstocher verwendet werden.

רב חכדא רא קשיא הא ברבין הא בקשין מתקיף
לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מאי שנא
מהא דתנן שובר אדם את החבית לאכול בתנה Sab 146
גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ועוד הא
רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו
כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלותא
אלותא אף על גב דחזיא לקתתא דנרני וחציני
לא קשיא הא רבי אליעזר הא רבנן דתניא רבי
אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצין בו
שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מאבוס של
בהמה ושוין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצין בו
שיניו ולפתוח בו הדלת בשוגג בשבת חייב חטאת
במזיד ביום טוב סופג את הארבעים דברי רבי
אליעזר וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינו
אלא משום שבות רבי אליעזר דקאמר התם חייב
חטאת הכא פטור אבל אכור רבנן דקא אמרי התם
פטור אבל אכור הכא מותר לכתחלה ולית ליה
לרבי אליעזר הא דתנן שובר אדם את החבית
לאכול מתנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות
כלי אמר רב אשי כי תניא ההיא במוסתקי ומגבב
מן החצר תנו רבנן מגבב מן החצר ומדליק שכל
מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין
צבורין ורבי שמעון מתיר במאי קא מפלגי מר
סבר מחוי דקא מבניא לבחר וליומא אחרינא ומר
סבר קדרתו מוכחת עליו אין מוציאין את האור

M 42 +מחוי כמתקן כלי || M 43 — את ה || M 44 — רב M 45 דנגרי || M 46 — אלא אידי ואידי בקשין ו
M 47 + להצות בו שיניו || M 48 + קאמר || M 49 + לעשות צבורין || M 50 ת"ק משום דמחוי כמאן דמכנף לבחר || M 51 ור' ש.

nicht abkneifen, um daran zu riechen!? R. Zera erwiderte im Namen R. Hisdas: Das ist kein Widerspruch, das Eine handelt von weichem, das Andere von hartem. R. Aha b. Jâqob wandte ein: Weshalb nicht bei hartem? womit ist es hierbei anders, als bei folgender Lehre: Man darf das Fass zerbrechen, um von den getrockneten Feigen zu essen, nur darf man nicht beabsichtigen, es zum Gefäss zu machen[24]. Ferner erzählten ja auch Raba b. R. Ada und Rabin b. R. Ada: Als wir bei R. Jehuda waren spaltete er für uns Aeste ab und gab uns, obgleich diese ja als Stiele zu einem Beil oder einer Axt verwendbar sind!? — Das ist kein Einwand; das Eine vertritt die Ansicht R. Eliêzers, das Andere die der Rabbanan; Es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer sagt, man dürfe einen Span nehmen, der vor Einem liegt, um damit in die Zähne zu stochern; die Weisen sagen, man dürfe dazu nur [einen Strohhalm] aus der Krippe (des Tiers) verwenden. Darin stimmen Alle überein, dass man ihn nicht abkneifen darf. Hat man ihn abgekniffen, um damit in die Zähne zu stochern oder, um damit die Thür zu öffnen, so ist man, wenn dies unvorsätzlich am Šabbath geschah, ein Sündopfer schuldig, wenn vorsätzlich am Festtag, so erhält man die vierzig [Geisselhiebe] — Worte R. Eliêzers; die Weisen sagen, sowol in dem einen als auch in dem andern Fall sei es nur des Feierns wegen verboten. Nach R. Eliêzer, nach dem man hierbei ein Sündopfer schuldig ist, ist [das Abkneifen von Gewürzholz] straffrei, jedoch verboten, nach den Rabbanan, nach denen es hierbei straffrei, jedoch verboten ist, ist es da von vornherein erlaubt. — ¿Aber hält denn R. Eliêzer nicht von folgender Lehre: Man darf das Fass zerbrechen, um von den getrockneten Feigen zu essen, nur darf man nicht beabsichtigen, es zum Gefäss zu machen. R. Aši erwiderte: Hier handelt es von einem zerbrochenen[25].

Man darf im Gehöft befindliche Späne auflesen. Die Rabbanan lehrten: Man darf im Gehöft befindliche Späne auflesen und anzünden, denn Alles, was sich im Gehöft befindet, wird als Vorhandenes betrachtet, nur darf man sie nicht haufenweise aufsammeln; R. Šimôn erlaubt dies. — Worin besteht ihr Streit? — Einer ist der Ansicht, dies hat den Anschein, als ob man es für morgen und übermorgen sammelt, während der Andere der Ansicht ist, dagegen zeuge ja der [bereitstehende] Topf.

24 Die die Oeffnung sorgfältig herstellen, um das Fass als Gefäss zu verwenden. 25 מוסתקי nach Rsi Mas. תאר, Harz, dh. zerbrochene, mittelst Harz verklebte Geräte; viell. aus סתק, סתק *spalten*.

וכו׳: מאי טעמא משום דקא מוליד ביום טוב;
ואין מלבנין את הרעפים: מאי קא עביד אמר רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכא ברעפים חדשים
Fol.34 עסקינן מפני שצריך לבדקן ואמרי לה מפני שצריך
Ho.56a לחסמן: תנן התם דרסה "או שטרפה בכותל או
שרצצתה בחמה ומפרכסת "ושהתה מעת לעת ושחטה
b.56b כשרה" אמר רבי אלעזר בר יאי משום רבי אלעזר
בן אנטיגנוס צריכה בדיקה בעא מיניה רבי ירמיה
מרבי זירא מהו לשחטה ביום טוב מי מחזקינן רעותא
"ביום טוב או לא אמר ליה "תניא אין מלבנין את
הרעפים לצלות בהן והוינן בה מאי קא עביד ואמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכא ברעפים
חדשים עסקינן מפני שצריך לבדקן אמר ליה אנן
tSab.12 מפני שצריך לחסמן מתנינן לה: "תנן התם אחד
מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שיפת
את הקדרה ואחד מביא את התמים "ואחד מגיס "בוין
חייבין והתניא אחרון חייב ובולן פטורין לא קשיא
הא "דאייתי אור מעיקרא הא "דאייתי אור לבסוף
בשלמא בולחו קא "עבדי מעשה אלא שופת את
הקדרה מאי "קא עביד אמר רבי שמעון בן לקיש
הכא בקדרה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו
tBeç.3 בה: תנו רבנן תנור וכירים חדשים הרי הן ככלי
הכלים "הנטלין בחצר אבל אין סכין אותן שכן ואין
מטיין אותן בכסתות ואין מפיגין אותן "בצונן כדי
לחסמן ואם בשביל לאפות "הרי זה מותר: תנו רבנן
"מולגין את הראש ואת הרגלים ומהבהבין איתן
באור אבל אין טופלין אותם "בחרסית ולא באדמה

MAN DARF KEIN FEUER HERVORBRINGEN &c. Aus welchem Grund? Weil man etwas am Festtag erzeugt.

MAN DARF KEINE ZIEGEL GLÜHEN. Was thut man da!? Raba b. Bar-Hana erwiderte im Namen R. Johanans: Hier handelt es von neuen Ziegeln, da man sie noch untersuchen muss[26]. Manche erklären: Da man sie noch härten muss.

Dort wird gelehrt: Hat jemand auf [ein Geflügel] heraufgetreten oder es an die Wand geschlagen oder hat es ein Tier zertreten und es zappelt, so ist es, wenn es einen vollen Tag[27] gelebt und man es dann geschlachtet hat, rituell geniessbar. R. Eleâzar b. Janaj sagte im Namen des R. Eleâzar b. Antigonos: Man muss es jedoch untersuchen. R. Jirmeja fragte R. Zera: Darf man es am Festtag schlachten? setzen wir am Festtag eine Schadhaftigkeit voraus oder nicht? Dieser erwiderte: Wir haben es gelernt: Man darf keine Ziegel glühen, um auf diesen etwas zu braten; wir fragten, welche Arbeit man da verrichte, und Rabba b. Bar-Hana erwiderte im Namen R. Johanans, es handle von neuen Ziegeln, da man sie noch untersuchen muss. Jener entgegnete: Wir lehren aber: da man sie noch härten muss.

Dort wird gelehrt: Wenn Einer das Feuer holt, Einer das Holz, Einer den Topf aufstellt, Einer das Wasser einschüttet und Einer durchrührt, so sind sie Alle schuldig. — Es wird ja aber gelehrt, der Letzte sei schuldig und alle übrigen frei!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo das Feuer zuerst gebracht wurde, das Andere, wo das Feuer zuletzt gebracht wurde. — Einleuchtend ist es bezüglich aller übrigen, die eine Arbeit verrichten, welche Arbeit verrichtet aber der, der den Topf aufsetzt!? R. Šimôn b. Laqiš erwiderte: Hier handelt es von einem neuen Topf, und zwar ist hier [das Verbot] des Glühens von Ziegeln in Betracht gezogen.

Die Rabbanan lehrten: Neue Oefen und Herde gleichen allen anderen Geräten, die man im Gehöft umhertragen darf; man darf sie aber nicht mit Oel schmieren, noch mit einem Lappen putzen, noch durch kaltes [Wasser] kühlen, um sie zu härten, wenn aber, um zu backen, so ist es erlaubt.

Die Rabbanan lehrten: Man darf Kopf und Füsse abbrühen und sie im Feuer sengen, man darf sie aber nicht mit Thon, Erde oder Kalk bestreichen, auch nicht

26. Ob sie das Brennen aushalten, u. falls sie platzen, würde man am Fest nutzlos gearbeitet haben. 27. Wörtl. von Stunde zu Stunde, dh. volle 24 Stunden.

M 52 וטרפה M 53 אם שחתה M 54 ראב א משום
ראבי׳ א אומר אפי׳ שחתה מעל ע צריכה M 55 תניתוה
M 56 תנו רבנן, B תניא M 57 ואחד נותן לתוכה + M| B
B| בתוכו| תכלין M 58 | בהן M 59 דאתא P 60
עביד M 61 · מעשה M 62 ונעל M 63 בשמן
M 64 ה ז M 65 + לא.

[das Haar] mit einer Scheere abschneiden; ferner darf man Kräuter nicht mit der dazu bestimmten Scheere beschneiden, wol aber darf man den Kindos[28] und die Kardone beputzen. Man darf einen Stubenofen heizen und darin backen, und Wasser in einem Antiche[29] aufwärmen; man darf aber nicht in einem neuen Stubenofen backen, da er platzen könnte.

Die Rabbanan lehrten: Man darf das [Feuer] nicht mit einem Blasebalg aufblasen, wol aber mit einem Rohr; man darf ferner keinen Spiess geradebiegen noch schärfen. Die Rabbanan lehrten: Man darf das Rohr nicht zerspalten, um einen Salzfisch zu braten, wol aber darf man eine Nuss in einem Lappen aufknacken, und man berücksichtigt nicht, es könnte zerreissen.

FERNER SAGTE R. ELIÊZER, MAN DÜRFE IM BRACHJAHR AM VORABEND DES ŠABBATHS AM TROCKENPLATZ STEHEN UND BESTIMMEN: DAVON WERDE ICH MORGEN ESSEN; DIE WEISEN SAGEN, MAN MÜSSE GENAU BEZEICHNEN: VON DA BIS DA.

GEMARA. Dort wird gelehrt: Wenn Kinder am Vorabend des Šabbaths Feigen verwahrt und zu verzehnten vergessen haben, so darf man sie am Ausgang des Šabbaths nur dann essen, wenn man sie verzehntet hat. Ferner wird auch gelehrt: Wenn jemand durch sein Gehöft Feigen zum Trocknen führt, so dürfen seine Kinder und Familienangehörigen gelegentlich davon zehntfrei essen. Raba fragte R. Nahman: Ist der Šabbath bei einem Gegenstand zum Zehnt verpflichtend[30], der noch nicht vollständig zubereitet ist? sagen wir, er verpflichte auch bei einem Gegenstand, der noch nicht vollständig zubereitet ist, da es ja heisst: [31]*Du sollst den Šabbath eine Wonne nennen*, oder ist er nur bei einem Gegenstand verpflichtend, der vollständig zubereitet ist, nicht aber bei einem Gegenstand, der nicht vollständig zubereitet ist? Dieser erwiderte: Der Šabbath verpflichtet [zum Zehnt] sowol bei einem Gegenstand, der vollständig zubereitet ist, als auch bei einem, der nicht vollständig zubereitet ist. Jener entgegnete: Vielleicht ist es aber beim Šabbath ebenso wie beim Gehöft: wie das Gehöft nur solche Feldfrüchte zum Zehnt verpflicht, die vollständig zubereitet sind, ebenso auch der Šabbath!? Dieser erwiderte: Wir haben eine festgesetzte Lehre, der Šabbath sei zum Zehnt verpflichtend, sowol bei Feldfrüchten die

ולא בכיד ואין גוזזין אותן במספרים ואין גוזזין את הירק בתספורת שלו אבל מתקנין את הקונדס ואת העכביות ומסיקין באופין בפורני ומחבין חמין באנטיבי ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת: תנו רבנן °אין נופחין במפוח אבל ניפחין בשפופרת ואין מתקנין את השפוד ואין מחדדין אותו: תנו רבנן °אין מפצעין את הקנה לצלות בו מליח אבל מפצעין °את האגוז במטלית ואין חוששין שמא תקרע:

[vii,2] Col.b

גמ' אמר רבי אלעזר עומד אדם על המקצה °ערב שבת בשבועיה ואומר מכאן אני איכל למחר וחכמים אומרים עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן:

Mas. v,2

נמרא. תנן התם תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת ושכחו ולא עשרו למוצאי שבת לא יאכלו אלא אם כן עשרו ותנן נמי המעביר תאנים בחצרי לקטות בנוי ובני ביתו איכלין מהן עראי יפצמרים בגא מנה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב °וקראת לשבת ענג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה אמר ליה שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו אמר ליה ואימא שבת דיניא דחצר מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו אף שבת °לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו אמר ליה תלמיד עיוך הוא בידעי שהשבת

ib.III,1 Bez.35b

Is. 58,13

M 66 בע' M 67 נוצר B 68 — מוקצה. M רצע M 69 אין קובעת.

28. Viell. *Κύνδος*, eine wolriechende Pflanze, wahrscheinl. aber verderbt aus קינרס Cynara *L.*; auch die Uebers. von עכבית ist nur vermutlich. Genes. rabba Absch. 20 wird קון ודרדר erklärt: קון זה קנרוס דרדר. אלו עכבויות 29. Eine Art Kessel; cf. Bd. I S. 414 Z. 14. 30. Die Feldfrüchte werden zehntpflichtig, sobald man sie für den Šabbath bestimmt hat. 31. Jes. 58,13.

קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא
נגמרה מלאכתו אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן
אף אנן נמי תנינא ועוד אמר רבי אליעזר עומד
אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית וכו' טעמא
דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני
שבוע הכי נמי דאסור מאי טעמא לאו משום דשבת
קבעה לא שאני התם ביון דאמר מבאן אני אוכל
למחר קבע ליה עלויה אי הכי מאי אריא שבת
Sab.43a אפילו בחול נמי הא קמשמע לן דטבל מוכן הוא
Bez.35b
Fol.35 אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן והלא מותרן
חזר ושמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר כל היכא
Mas. v.3 דבידי חזר לא קבע דתנן הנוטל זיתים מן המעטן
טובל אחת אחת במוך ואוכל ואם טבל ונתן לפניו
עשרה חייב רבי אליעזר אומר מן המעטן טהור
חייב מן המעטן טמא פטור מפני שהוא מחזיר את
המותר והיינו בה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא
ואמר רבי אבהו רישא במעטן טהור ונכרא טמא
דלא מצי מהדר ליה סיפא במעטן טמא ונכרא טמא
דמצי מהדר ליה מתניתין נמי במוקצה טהור ונכרא
טמא דלא מצי מהדר ליה והלא מוחזרין ועומדין
הן אלא אמר רב שימי בר אשי רבי אליעזר קא
אמרית רבי אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבועה
Mas. .4 וכל שכן שבת דתנן פירות שתרמן עד שלא נגמרה
מלאכתן רבי אליעזר אומר לאכול מהן עראי וחכמים
מתירין תא שמע מסיפא וחכמים אומרים עד שירשום

M 72 שאר	M 71 וכ	M 70 דק ש בשביעית	
M 74 קובעת	P 73 שבועי הוא אסור	M 76 ש ש דבר עשורי	
M 77 אחד	M 76 עליה	M 75 אין תבי נמי	
M 79 שמחזיר	M 78 בכנו עשרה זיתים חייב	אחר	
	P 82 במעטן.	M 81 נמי	M 80 ליה

vollständig zubereitet sind, als auch bei solchen, die nicht vollständig zubereitet sind. Mar-Zutra b. R. Nahman sprach: Auch wir haben gelernt: Ferner sagte R. Eliêzer, man dürfe im Brachjahr am Vorabend des Šabbaths am Trockenplatz stehen ft. Also nur im Brachjahr, in dem der Zehnt nicht entrichtet wird, in jedem anderen Jahr ist es demnach verboten; aus welchem Grund? wahrscheinlich also, weil der Šabbath zum Zehnt verpflichtend ist! Nein, anders ist es hierbei, da man bestimmt hat: hiervon werde ich morgen essen, so hat man es zehntpflichtig gemacht. Weshalb lehrt er es demnach vom Šabbath, dies sollte ja auch am Wochentag der Fall sein!? Er lässt uns Folgendes hören, dass nämlich das Unverzehntete am Šabbath als Vorhandenes gilt, denn wenn man übertreten und den Zehnt abgesondert hat, so ist es rituell zubereitet. ¿Aber das Uebrigbleibende bringt man ja zurück, und wir wissen ja, das R. Eliêzer der Ansicht ist, wo das Uebrigbleibende zurückgebracht wird, es zur Verzehntung nicht bestimmt werde; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand Oliven aus dem Behälter nimmt, so darf er sie einzeln unverzehntet in Salz tunken und essen; wenn er aber zehn eintunkt und vor sich legt, so sind sie zehntpflichtig. R. Eliêzer sagt, wenn er sie aus einem reinen Behälter nimmt, seien sie zehntpflichtig; wenn aus einem unreinen, zehntfrei, weil er das Uebrigbleibende zurück [in den Behälter] bringt. Dagegen wandten wir ein, womit sei es im Anfangsatz anders, als im Schlussfatz", und R. Abahu erklärte, der Anfangsatz handle von einem reinen Behälter und einer unreinen Person, die [die Früchte in den Behälter] nicht zurückbringen kann und der Schlussfatz handle von einem unreinen Behälter und einer unreinen Person, die sie zurückbringen kann. — Unsere Mišnah handelt ebenfalls von einem reinen Trockenplatz und einer unreinen Person, die sie nicht zurückbringen kann. — Sie sind ja aber bereits zurückgebracht"!? Vielmehr, erwiderte R. Šimi b. Aši, du beweist von R. Eliêzer? er vertritt hierin seine Ansicht, dass nämlich schon die Hebe zum Zehnt verpflichtet, und um so mehr der Šabbath; es wird nämlich gelehrt: Wenn man von Früchten die Hebe abgesondert hat, bevor sie vollständig zubereitet wurden, so ist es nach R. Eliêzer verboten, von diesen gelegentlich [unverzehntet] zu essen, nach den Weisen erlaubt. — Komme und höre [eine Stütze] vom Schlussfatz: Die Weisen sagen, man müsse genau bezeichnen: Von

32. Auch in einen rituell reinen Behälter kann man ja die Früchte zurücklegen. 33. Da die Mišnah von dem Fall handelt, wo man sie nicht angefasst, sondern nur für den S. bestimmt hat.

da bis da. Also nur am Vorabend im Brachjahr, in dem der Zehnt nicht entrichtet wird, in jedem anderen Jahr, in dem der Zehnt entrichtet wird, ist es demnach verboten; aus welchem Grund? – wahrscheinlich also, weil der Šabbath zum Zehnt verpflichtend ist. Nein, anders ist es hierbei, da man genau bestimmt hat: von da bis da werde ich morgen essen, so hat man es zehntpflichtig gemacht. – Weshalb lehrt er es demnach vom Šabbath, dies sollte ja auch am Wochentag der Fall sein!? – Er lässt uns Folgendes hören, dass nämlich das Unverzehntete am Šabbath als Vorhandenes gilt, denn wenn man übertreten und den Zehnt abgesondert hat, so ist es rituell zubereitet. – Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn jemand eine Traube essend aus dem Garten in das Gehöft geht, so soll er |das Essen|, wie R. Eliêzer sagt, beenden, wie R. Jehošuâ sagt, nicht beenden. Wenn |beim Essen| die Dunkelheit des Šabbaths eintritt, so soll er |das Essen|, wie R. Eliêzer sagt, beenden, wie R. Jehošuâ sagt, nicht beenden.

ויאמר מכאן ועד כאן טעמא דערב שבת בשביעית
דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני[83]שבוע דכני
עשורי נינהו[83]אבור מאי טעמא לאו משום דשבת
קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן ועד כאן
אני אוכל למחר קבע ליה אי הכי מאי אריא שבת
אפילו בחול נמי[84]הא קמשמע לן דטבל מוכן הוא
אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ורמינהי היה
אוכל באשכול ונכנס מננה לחצר רבי אליעזר אומר
יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור חשכה בלילי
שבת רבי אליעזר אומר יגמור רבי יהושע אומר לא
יגמור[85]רבי נתן אומר לא בשאמר רבי אליעזר יגמור
בחצר יגמור אלא יוצא חוץ לחצר ויגמור ולא בשאמר
[86]רבי אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא מתוך למוצאי
שבת ויגמור כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אחד
שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח בולן אין
קובעין אלא בדבר שגמרה מלאכתן שבת לאפוקי
מדהלל[87]דתנן[88] המעמר פירות במקום למקום[89]לקצור
וקדש עליהן היום אמר רבי יהודה הלל[90]לעצמו אומר
חצר לאפוקי מדרבי יעקב דתנן המעביר תאנים
בחצרו לקצות בניו וכני ביתו אוכלין מהן עראי
ופטורים[91]מן המעשר ותני עלה רבי יעקב מחייב
ורבי יוסי ברבי יהודה פיטר תרומה לאפוקי מדרבי
אליעזר דתנן פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן
רבי אליעזר אומר לאבול מהן עראי והכמים מתירין
מקח[92]דתנן הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב

Sab. 43a Bes. 34b Ter. VIII,3 Col.b Mas. ,1 Bes. 34b Mas. ,4

R. Nathan sagte ja: Was R. Eliêzer sagt, er beende, ist nicht gemeint, er beende im Gehöft, sondern, er verlasse das Gehöft und beende, und was er sagt, er beende, ist nicht gemeint, er beende am Šabbath, sondern, er warte bis zum Ausgang des Šabbaths und beende dann. Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Johanans: Sowol der Šabbath, als auch die Hebe, als auch das Gehöft, als auch der Kauf sind sämtlich nur bei Feldfrüchten, die vollständig zubereitet sind, zum Zehnt verpflichtend. Der Šabbath, dies schliesst die Ansicht Hillels aus; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand Früchte von einem Ort nach einem anderen führt[34], und die Heiligkeit des |Šabbath-|Tags bricht herein, so sind sie, wie R. Jehuda sagt, nach Hillel verboten. Das Gehöft, dies schliesst die Ansicht R. Jâqobs aus; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand durch einen Hof Feigen zum Trocknen führt, so dürfen seine Kinder und Familienangehörigen gelegentlich davon zehntfrei essen; hierzu wird gelehrt, man sei nach R. Jâqob |zum Zehnt| verpflichtet, nach R. Jose b. R. Jehuda frei. Die Hebe, dies schliesst die Ansicht R. Eliêzers aus; es wird nämlich gelehrt: Wenn man von Früchten die Hebe abgesondert hat, bevor sie fertig zubereitet sind, so ist es nach R. Eliêzer verboten, von diesen gelegentlich zu essen, die Weisen erlauben dies. Der Kauf, wie nämlich gelehrt wird: Wenn man Feigen von einem Mann aus dem gemeinen Volk kauft, in einer Ortschaft, wo sie meist gepresst werden, so

83 B אסורים. P אסור — M אסור אין ה ב׳ — 84 V ר״א — B 87 דתניא || 86 B + התם כדקתני טעמא || 87 M 88 המעביר — 89 M לקצור — 90 M עצמו — 91 M מן המע — 92 M כדתניא הלוקח פירות במקום.

34. Das לקצות, das übrig. in Cod. M fehlt, giebt keinen Sinn; P hat לקצו wahrscheinl. לקצות aufzulösen

בני אדם דיכסין אוכר מהם עראי ומעשרן דמאי
שמע מינה תלת שמע מינה מקח"אינה קובעת אלא
בדבר שנגמרה מלאכתו ושמע מינה רוב עבי הארץ
מעשרין הן ושמע מינה מעשרין"מעמי הארץ אפילו
בדבר שלא נגמרה מלאכתו ולאפוקי מהא דתנן
המהלוך פירות עם הבירו זה לאכול וזה לאכול זה
לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב רבי
יהודה אומר לאכול חייב לקצות פטור׃

M 93 אין קובע B 94 דמאי. M מע ה.

darf man gelegentlich davon essen, und man verzehnte sie als Demaj. Hieraus sind drei Dinge zu entnehmen: es ist zu entnehmen, dass der Kauf nur Feldfrüchte, die vollständig zubereitet sind, zehntpflichtig macht; es ist zu entnehmen, dass die meisten Leute aus dem gemeinen Volk den Zehnt entrichten; und es ist zu entnehmen, dass man das, was man von einem Mann aus dem gemeinen Volk erhält, verzehnte, auch wenn es nicht vollständig zubereitet ist, und zwar schliesst dies folgende Lehre aus: Wenn jemand mit seinem Nächsten Früchte tauscht, Einer um sie sofort zu essen und der Andere ebenfalls, Einer um sie zu trocknen und der Andere ebenfalls, Einer, um sie sofort zu essen und der Andere, um sie zu trocknen, so sind sie [zum Zehnt] verpflichtet; R. Jehuda sagt, der sofort zu essen tauscht, sei verpflichtet, der zum Trocknen, sei frei.

FÜNFTER ABSCHNITT.

שילין פירות דרך אריבה ביום טוב אבל
לא בשבת ומכסים פירות בכלים מפני הדלף
יכן כדי יין יכדי שמן ונותנין כלי תחת הדלף בשבת׃

MAN DARF FRÜCHTE AM FESTTAG DURCH EINE LUKE HERABWERFEN, NICHT ABER AM ŠABBATH. MAN DARF FRÜCHTE WEGEN DER TRAUFE MIT GEFÄSSEN ZUDECKEN, EBENSO KRÜGE WEIN UND KRÜGE OEL. MAN DARF AM ŠABBATH EIN GEFÄSS UNTER DIE TRAUFE STELLEN.

גמרא. אתמר רב יהודה ורב נתן חד תני
משילין וחד תני משחילין אמר מר זוטרא מאן דתני
משירין לא משתכש ומאן דתני משחילין לא משתכש
מאן דתני משילין לא משתכש דכתיב כי ישל זיתך
ומאן דתני משחילין לא משתכש דתנן השחול
והככיל שחול שנשמטה ירכו כסול שאחד מירכותיו
גבוהה מחברתה אמר רב נחמן בר יצחק מאן דתני
משירין לא משתכש ומאן דתני משחירין לא משתכש
ומאן דתני מנשירין לא משתכש מאן דתני משירין

M 1 את ה – M 2 וכן כדי M 3 בר אושעיה
M 4 איזהו שחול ואיזהו כסול M 5 כל – M 6 אחת כסול כל שאחת.

GEMARA. Es wurde gelehrt: R. Jehuda und R. Nathan [streiten], Einer liest «mašilin», der Andere liest «mašhilin». Mar-Zutra sprach: Wer mašilin liest, irrt nicht, und wer mašhilin liest, irrt nicht. Wer mašilin liest, irrt nicht, denn es heisst: *Dann [wenn] [Oliven] fallen [jišal] ab*; wer «mašhilin» liest, irrt nicht, denn es wird gelehrt: Der šaḥul und der kasul; "šaḥul" heisst [ein Tier], dessen Hüfte herabhängt, "kasul" heisst [ein Tier], dessen eine Hüfte höher ist als die andere. R. Nahman b. Jiṣḥaq sprach: Auch wer «maširin» liest, irrt nicht, wer «mašhirin» liest, irrt nicht, und wer «manširin» liest, irrt nicht. Wer «maširin» liest, irrt nicht, denn es wird

35. Früchte, von denen man nicht weiss, ob sie verzehntet wurden, cf. Bd I S. 230 N. 1. 1. Vom Dach, wegen des Regens. 2. All die folgenden Verba נשר, שדר, נשר, שדר haben die Bedeutung *fallen*. 3. Dt. 28,40.

לא משתכש דתנן רבי ישמעאל אומר נזיר לא יחוף ראשו באדמה מפני שמשיר את השער ומאן דתני משחורין לא משתכש דתנן השחרי יחזוק שר כפרים אף על פי שנחלקו כאן ומאן דתני מנשרין לא משתכש דתנן מי שנשתנו כליו בימים מחלך כהם ואיני והשש אי נמי מהא דתנן איזהו לקט הנישר בשעת קצירה: תנן משירין פיהות דרך איבה ביום טוב עד כמה אמר רבי זירא אמר רבי אבי יאסרי לה אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן באותה ששנינו מפנין ארבע יחמש קופות של תבן ישר תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש ודלמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל הכא דליכא בטול בית המדרש לא אי נמי התם הייני טעמא דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפילו טובא נמי אי נמי לאידך גיסא התם הייני טעמא דאיכע קופות חמש משום שבת דהמירא ירא אתי לזלזולי ביה אבל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי בית כלל כלל לא התם תנן אבל לא את האיצר ואבי שמיאל מאי אבל לא את האיצר אבל יש יעביר את האיצר ביני דלמא אתי לאשויי ניסית הבא מאי התם הוא בשבת דאמור משום דהמירא אבל יום טוב דקיל שפיר אי דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש לא הבא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן הכא תנן משירין פיהות דרך איבה ביום טוב ואבי רב נחמן לא שני אלא באיתי הגג אבל בגג הגג לא ותניא נמי הכי אין מטרטרין בגג הגג אפילו כשגגיותיהן שוין התם מאי כל שכן שבת דהמירא או דלמא הכא הוא דאמור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי

Kaz. 424 Sab. 146b Pes. 10 Sab. 126b Er. 37b Fol. 36 Sab. 126b

M 7 — ראשו | M 8 שמשרת | M 9 בשבת | V 10 שנשיר. M — זה M 11 רב — M 12 אפי — M 13 — שאני M 14 — הוא — M 15 — דליכא...טעמא M 16 אין טובא לא דשבת המוא דהמירא אבל יו"ט דקיל אפי טובא נמי או דלמא דשבת המירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל הכא דיו"ט קיל ואתי לזלזולי ביה לא M 17 שרא M 18 — כולו | M 19 דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא ה"מ אינסא ש"ד א"נ התם הוא דשבת המירא אבל הכא דיו"ט דקיל ש"ד א"ד ומה התם V 20 - המי VM 21 -אמרת M 22 ואפילו גגותיהן VM 23 —כל...דלמא. M 24 דליכא בטול ביהמ"ד אבל הכא דאיכא בטול ביהמ"ד שפיר.

gelehrt: R. Jišmâél sagt, der Naziräer dürfe den Kopf nicht mit Erde reiben, da dies das Haar ausfallen [mašir] macht; wer mašhirin liest, irrt nicht, denn es wird gelehrt: Die Rasirzange[4] und die Haarschneideschere sind verunreinigungsfähig, auch wenn sie geteilt wurden; wer manširin liest, irrt nicht, denn es wird gelehrt: Wenn jemandem [am Šabbath] seine Kleider ins Wasser gefallen [našru] sind, so darf er mit ihnen ohne Bedenken gehen; oder auch, aus folgender Lehre: Was heisst Nachlese? was beim Mähen herabfällt [nošer]. — Es wird gelehrt: Man darf am Festtag Früchte durch eine Luke herabwerfen; wieviel? R. Zera erwiderte im Namen R. Asis, nach Anderen, R. Asi im Namen R. Johanans: Wie in folgender Lehre: Man darf wegen der Gäste oder wegen der Störung des Studiums vier bis fünf Haufen Stroh oder Getreide forträumen. — Vielleicht aber ist es da anders, wo es sich um die Störung des Studiums handelt, nicht aber hier, wo eine Störung des Studiums nicht vorhanden ist; oder auch, da liegt ja kein Geldschaden vor, hier aber, wo ein Geldschaden vorliegt, ist auch mehr erlaubt; oder umgekehrt, da sind nur vier bis fünf Haufen erlaubt, da der Šabbath streng ist, man würde also nicht verleitet werden, ihn geringzuschätzen, am Festtag aber, der leichter ist, den geringzuschätzen man also verleitet werden würde, sei gar nichts erlaubt. Ferner: da wird gelehrt: Nicht aber die Tenne, was Šemuél erklärte, man dürfe sie nicht ganz forträumen, da man Vertiefungen ebnen könnte; wie ist es nun hier? ist es nur am Šabbath verboten, weil er streng ist, nicht aber am Festtag, der leichter ist, oder aber, wenn es schon da verboten ist, wo eine Störung des Studiums zu berücksichtigen ist, um so mehr hier, wo eine solche nicht zu berücksichtigen ist? Ferner: hier wird gelehrt: Man darf am Festtag, Früchte durch eine Luke herabwerfen, und hierüber sagte R. Nahman, nur vom selben Dach, nicht aber von einem Dach nach einem anderen, und ebenso wird auch gelehrt, man dürfe keine [Früchte] von einem Dach nach einem anderen fortschaffen, selbst wenn die Dächer gleichmässig sind; wie ist es nun da? ist es nur hierbei verboten, da der Festtag leichter ist, somit

4. Hebr. שחור, das das Haar abwirft.

ביה אבל שבת דחמירא ולא אתי לזולזולי בה שפיר
דמי אי דלמא מה הבא דאיכא הפסד פירות אמרת
לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן הכא תנן
לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות
התם מאי הכא ביום טוב הוא דאפיר דליכא בטול
בית המדרש אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש
שפיר דמי או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות
אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן
תיקו: ימכסן את הפירות: אמר עולא יאפילו איירא
דלבני רבי יצחק אבר פירות תרתין ואודא רבי
יצחק לטעמיה דאמר רבי יצחק אין כלי ניטל אלא
לדבר הניטל בשבת תנן מכסין את הפירות בבלים
פירות אין איירא דלבני לא הוא הדין דאפילו איירא
דלבני ואידי דתנא רישא משלין פירות תנא סיפא
נמי מכסין את הפירות תנן וכן כדי יין יכן כדי שמן
תנא במאי עסקינן בטיבלא תבי נמי מתכבדא
דאי סלקא דעתך כדי יין וכדי שמן התניא הא
תנא ליה רישא פירות כדי יין וכדי שמן אצטריכא
ליה סלקא דעתך אמינא להפסד מרובה חששי
להפסד מועט לא חששי קמשמע לן תנן ניתנין
כלי תחת הדלף בשבת בדלף תיאי תא שמע
פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאייתור מבנינא
דחזו למיזנא עלויהו תא שמע פורסין מחצלת על
גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית

M 28 במולח | M 27 וכד | M 26 תניא VM 25
מי אמרינן הכא דליכא | M 29 התם | + אימא M 30
M 31 | א"ר הכא יש בו הקול ואתי לזלזולי ביה אבל שכח
התניא ולא אתי לזל ביה שפיר | M 32 - ומה V 33
M 30 אצטריכא | M 35 לאכילה | M 34 - אאיר
בבלים | M 37 מכסין את ה | M 38 - כדי יין כדי
שמן אין אוירא דלבני לא | M 39 בשלמא למ"ד בשובלא
היינו דקתני וכן כדי יין וכן כדי שמן אלא למ"ד חולין מאי כדי
יין וכדי שמן ב"י וב"ש אצט | M 40 -תכא במאי עסקינו
M 41 דאשתיור מבנינא דחזיין.

würde man verleitet werden, ihn geringzuschätzen, am Šabbath aber, der streng ist und den geringzuschätzen man nicht verleitet werden würde, ist es erlaubt, oder aber, wenn es schon hier verboten ist, wo eine Beschädigung der Früchte vorliegt, um so mehr da, wo keine Beschädigung der Früchte vorliegt. Ferner: hierbei wird gelehrt, man dürfe [die Früchte] weder mit Stricken durch Fenster herablassen noch mittelst Leitern herabbringen; wie ist es nun da? ist es nur hier, am Festtag, verboten, wo eine Störung des Studiums nicht zu berücksichtigen ist, da aber, am Šabbath, wo eine Störung des Studiums zu berücksichtigen ist, ist es erlaubt, oder aber, wenn es schon hier, wo eine Beschädigung der Früchte vorliegt, verboten ist, um so mehr da, wo keine Beschädigung der Früchte vorliegt? — Dies bleibt dahingestellt.

Man darf Früchte zudecken. Ula sagte, selbst Schichte Ziegelsteine; R. Jichaq sagte, nur Früchte, die selbst man fortbewegen darf. R. Jichaq vertritt hiermit seine Ansicht; er sagte nämlich, man dürfe ein Gefäss nur zum Behuf eines Gegenstands fortbewegen, den selbst man am Šabbath fortbewegen darf. Es wird gelehrt: Man darf Früchte mit Gefässen zudecken, also nur Früchte, nicht aber Schichte Ziegelsteine!? Dasselbe gilt auch von Schichten Ziegelsteine, da er aber im Anfangsatz lehrt, man dürfe Früchte herabwerfen, so lehrt er auch im Schlussatz, man dürfe Früchte zudecken. — ¿Es wird gelehrt: Ebenso Krüge Wein und Krüge Oel. — Hier handelt es von Unverzehntetem. — Dies ist auch einleuchtend, wolltest du sagen, Krüge Wein und Krüge Oel, die erlaubt sind, so lehrt er ja schon im Anfangsatz von Früchten. — Von Krügen Wein und Krügen Oel muss er besonders lehren; man könnte glauben, sie hätten nur für einen erheblichen Schaden Sorge getragen, nicht aber für einen unerheblichen Schaden, so lässt er uns hören. — ¿Es wird gelehrt: Man darf am Šabbath ein Gefäss unter die Traufe stellen. — Wenn die Traufe brauchbar ist. — ¿Komme und höre: Man darf am Šabbath Matten über Backsteine ausbreiten. — Wenn sie von einem Bau zurückgeblieben sind und man sich auf sie lehnen kann. — ¿Komme und höre: Man darf am Šabbath Matten über Steine ausbreiten. — Wenn die Steine eckig und zum Abort verwendbar sind. —

5. Der Regen fügt ja Früchten einen erheblicheren Schaden zu, als Krügen mit Wein und Oel.

הכסא תא שמע פורסין מחצלת ע"ג גבי כורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובנשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד התם נמי דאיכא דבש אמר ליה רב[42] עיקבא מימיישן לרב אשי התינח ביומות החמה דאיכא דבש ביומות הגשמים[43] מאי איכא למימר לא נצרכא[44] לאותן שתי חלות אותן שתי חלות מוקצות[45] הן הבא במאי עסקינן שהשב עליהם אבל לא השב עליהם מאי אסור[46] אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים שהשב עליהן אבל לא השב עליהם[47] אסור הכי קאמר אף על פי שהשב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה אימא כיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר[48] ותסברא דרבי שמעון והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות[49] לעולם כולה רבי יהודה היא והכא במאי עסקינן דאית ליה כוי ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לציד אלא אימא ובלבד שלא[50] יעשנו מצודה[51] פשיטא מהו דתימא בכינו נצוד[52] אסור שלא בכינו נצוד[53] מותר קמשמע לן רב אשי אמר מי קתני ביומות החמה וביומות הגשמים בחמה מפני החמה ובנשמים מפני הגשמים קתני ביומי ניסן וביומי תשרי דאיכא חמה[54] ואיכא נשמים ואיכא דבש: ונותנין בלי תחת הדלף בשבת: תנא אם נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע בי דהיא

42 M עקיבא ‖ 43 M מי איכא דבש א"ל לא ‖ 44 M V+אלא ‖ 45 M נינהו הכ"ע דהישב עליהו לא"ה עליהו ‖ 46 M מן - אי הכי ‖ 47 M לא - 48 M ותסברא...יומות ‖ 49 M אלא ‖ 50 B יעשנה ‖ 51 M—פשיטא ‖ 52 M אין ‖ 53 M לא ‖ 54 M+ואיכא צינה.

¿¡Komme und höre: Man darf am Šabbath eine Matte über einen Bienenstock ausbreiten, bei Sonnenschein, wegen der Sonne, bei Regen, wegen des Regens; jedoch darf man nicht beabsichtigen, [die Bienen] einzufangen.

Hier handelt es, wo da Honig vorhanden ist. R. Ûqaba Mesanenser sprach zu R. Aši: Richtig ist dies bezüglich des Sommers, wo Honig vorhanden ist, wie ist es aber bezüglich der Regenzeit zu erklären!? Dies bezieht sich auf die zwei Honigscheiben[6]. Diese zwei Honigscheiben sind ja aber ein Abgesondertes!? — Hier handelt es, wo man deren Gebrauch sich vorbehalten hat. ¿¡Demnach ist es verboten, wenn man es sich nicht vorbehalten hat, — weshalb lehrt er nun, man dürfe nicht beabsichtigen, [die Bienen] einzufangen, er könnte ja bezüglich des ersten Falls selbst einen Unterschied machen: diese Worte gelten nur, wo man sich deren Gebrauch vorbehalten hat, wenn aber nicht, so ist es verboten. — Folgendes lehrt er: selbst wenn man sich deren Gebrauch vorbehalten hat, darf man nicht beabsichtigen, [die Bienen] einzufangen. ¿¡Du hast es also nach R. Jehuda erklärt, der [das Gesetz] vom Abgesonderten anerkennt, wie nun der Schlussfatz: nur darf man nicht beabsichtigen, [die Bienen] einzufangen, — dies ist ja nach R. Šimôn, welcher sagt, die unbeabsichtigte Thätigkeit sei erlaubt!? — Glaubst du, hier sei R. Šimôn vertreten? Abajje und Raba sagten ja beide, dass R. Šimôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt[7]! Thatsächlich vertritt das Ganze die Ansicht R. Jehudas, nur handelt es hier, wo [der Bienenstock] Luken hat, und lies (nach R. Jehuda) nicht: nur darf man nicht beabsichtigen, [die Bienen] einzufangen, sondern: man darf sie nicht zum Fangnetz machen. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, [das Einfangen] sei nur bei solchen Tieren verboten, die man gewöhnlich einfängt, nicht aber bei solchen Tieren, die man gewöhnlich nicht einfängt, so lässt er uns hören. R. Aši erwiderte: Heisst es etwa: im Sommer und in der Regenzeit? es heisst ja nur: bei Sonnenschein, wegen der Sonne und bei Regen, wegen des Regens; Beides kommt in den Tagen des Nisan und des Tišre vor, wo sowol Sonne als auch Regen als auch Honig vorhanden ist.

Sab. 75a

Col.b

Sab. 108b 107a

MAN DARF EIN GEFÄSS AM ŠABBATH UNTER DIE TRAUFE STELLEN. Es wird gelehrt: Wurde das Gefäss voll, so darf man es ausschütten und wieder unterstellen, ohne Aufhör. In die Mühlenstube Abajjes rieselte der Regen herein;

6 Die man als Nahrung für die Bienen zurücklässt. 7. Cf. Bd. I S. 492 N. 4.

דאביי דלוק אתא לקמיה דרבה אמר לה זיל עיילית לפוריך להתם דלהוי בנקף של רעי ואפקיה יתיב אביי יקא קשיא ליה וכי עושין נקף של רעי לכתחלה אדהכי נפל בי רחיא דאביי אמר תיתי לי דעבדי אדמר אמר שמואל נקף של רעי ועביט של מיני תלים מותר להוציאן לאשפה וכשהוא מחזירו נותן בו מים ומחזירו מבור מינה נקף של רעי אגב מנא אין בפני עצמו לא תא שמע דתניא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי אמר לתו רב אשי נקטה בצוציתיה יאפקוה׃

da kam er vor Rabba, und dieser sprach zu ihm: Geh, bringe da dein Bett hin, damit [die Mühle] für dich einem Steckbecken gleiche, und du sie hinausbringen darfst. Abajje sass und warf die Frage auf: Darf man denn etwas von vornherein zum Steckbecken machen!? Währenddessen stürzte seine Mühle ein; da sprach er: Geschieht mir recht, da ich die Worte meines Meisters übertreten habe. Šemuél sagte: Das Steckbecken und das Nachtgefäss darf man nach dem Misthaufen bringen, und wenn man es zurückbringen will, so thue man Wasser hinein und bringe es zurück. Hieraus folgerten sie, dass man das Steckbecken nur wegen des Gefässes hinausbringen darf, den Kot besonders aber nicht. ¿Komme und höre: Einst fand man eine Maus im Gewürz R. Ašis, da sprach er: Fasst sie am Schwanz und bringt sie fort.

[ij] שחובין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חובין עליו ביום טוב ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדישין ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגבוהין תרומה ומעשר כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד׃

WESWEGEN MAN AM ŠABBATH [NACH ANORDNUNG DER SCHRIFTGELEHRTEN] SCHULDIG IST, OB DES FEIERNS WEGEN, OB ES EIN FREIGESTELLTES IST, OB ES EIN GEBOT IST, DESWEGEN IST MAN AUCH AM FESTTAG SCHULDIG. FOLGENDES WEGEN DES FEIERNS: MAN DARF NICHT AUF EINEN BAUM STEIGEN, NOCH AUF EINEM TIER REITEN, NOCH AUF DEM WASSER SCHWIMMEN, NOCH MIT DEN HÄNDEN KLATSCHEN, NOCH IN DIE HÜFTEN SCHLAGEN, NOCH TANZEN. FOLGENDES ALS FREIGESTELLTES: MAN DARF KEINE GERICHTSVERHANDLUNG ABHALTEN, NOCH EINE FRAU ANTRAUEN, NOCH DIE HALIÇAH[8] ERTEILEN, NOCH DIE SCHWAGEREHE VOLLZIEHEN. FOLGENDES ALS GEBOT: MAN DARF NICHTS DEM HEILIGTUM WEIHEN, NOCH EIN SCHÄTZGELÜBDE THUN[9], NOCH ETWAS VERBANNEN, NOCH DIE HEBE UND DEN ZEHNT ABSONDERN. DIES ALLES SAGTEN SIE BEZÜGLICH DES FESTTAGS, UND UM SO MEHR GILT DIES VOM ŠABBATH. EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEM FESTTAG UND DEM ŠABBATH GIEBT ES NUR BEZÜGLICH DER ZUBEREITUNG VON SPEISEN.

גמרא. לא עילין באילן גזרה שמא יתלוש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יצא חיין לתחום שטין בימה תחומין דאוריתא אלא גזרה שמא יתוך זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין גזרה שמא יתקן כלי שיר׃ ואלו הן

GEMARA. Man darf nicht auf einen Baum steigen, da man etwas abpflücken könnte. Man darf nicht auf einem Tier reiten, da man ausserhalb des Šabbathgebiets hinauskommen könnte. — Hieraus wäre zu entnehmen, das [Gesetz vom] Šabbathgebiet sei aus der Gesetzlehre!? — Vielmehr, weil man eine Gerte abschneiden könnte. Man darf nicht auf dem Wasser schwimmen, da man einen Schwimmapparat anfertigen könnte. Weder mit den Händen klatschen, noch in die Hüften schlagen, noch tanzen, da man Musikinstrumente anfertigen könnte.

8. Wörtl. Abziehen, da bei diesem Akt der Schuh abgezogen wird. cf. Dt. 25,5 ff. 9. Cf. Lev. 27,2 ff.

M 58 עכברא M 57 והכי -- M 56 ואפ M 55
ואלו הן גזרה בצוציתיה.

משום רשות לא דנין: והא מצוה קעביד לא צריכא
דאיכא דעדיף מיניה: ולא מקדשין: והא מצוה
קעביד לא צריכא דאית ליה אשה ובנים: לא חילצו Fol.37
ולא מיבמין: והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא
גדול [65] ומצוה בגדול ליכם וכלתו [66] טעמא מאי נזדה 5 Lev.24a Deu.39a
שמא יבתוב: ואלו הן משום מצוה לא מקדישין
ולא מעריכין ולא מחרימין: נזרה משום מקח ומכר:
ולא מגביהין [67] תרומה ומעשרות: [68] פשיטא תני רב
יוסף לא נצרכא [69] אלא ליתנם לכהן בו ביום והני
מילי פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידנא 10
בנין גיסה [70] לאפרושי מינה חלה מפרשינן ויחבינן Beç.9a
[71] לכהן והני משום רשות איבא משום שבות ליכא
[72] והני משום מצוה איבא משום שבות ליכא אמר
רבי יצחק לא מבעיא קאמר לא מבעיא שבות
גרידתא דאסור אלא אפילו שבות דרשות נמי אסור 15
ולא מבעיא שבות דרשות דאסור אלא אפילו שבות
דמצוה נמי אסור: כל אלו ביום טוב אמרו: ורבינתי
משילן [73] דרך אריבה ביום טוב אבל לא בשבת אמר b.35b
רב יוסף לא קשיא הא רבי אליעזר הא רבי יהישע
דתניא [74] אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר Sat.117b 124a
מעלה את הראשון על מנת לשוחטו וישוחטו יהשני Beç.3
עושה לו פרנסה במקומו [75] רבי שלא ימות רבי יהישע
אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו יאוכל Beç.26a
שוחטו וחוזר [76] ומעלה [77] השני רצה זה שיחט רצה

M 59 דאמר מר מצוה ‖ M 60 משום לא גז ‖ M 61 תרומה ומעשר M 62 שיטא M 63 אפילו ליתנה M 64 משום רשות משום מצוה. תני משום רש — M 65 והני ‖ M 66 +פירות ‖ M 67 בשביל ‖ M 68 — ומעשרים ‖ M 69 +את.

Folgendes als Freigestelltes: man darf keine Gerichtsverhandlung abhalten. Man übt ja aber ein Gebot aus!? Dies ist für den Fall nötig, wo ein Geeigneterer vorhanden ist.

Noch eine Frau antrauen. Man übt ja ein Gebot aus!? Dies ist für den Fall nötig, wo man Frau und Kinder hat.

Noch die Ḥaliçah erteilen, noch die Schwagerehe vollziehen. Man übt ja aber ein Gebot aus!? — Dies ist für den Fall nötig, wo ein älterer [Bruder] vorhanden ist, und es ist Gebot, dass der ältere die Schwagerehe vollziehe. — Weshalb ist dies Alles verboten? — Da man zum Schreiben veranlasst werden könnte.

Folgendes als Gebot: man darf nichts dem Heiligtum weihen, noch ein Schätzgelübde thun, noch etwas verbannen. Mit Rücksicht auf Kauf und Verkauf.

Noch die Hebe und den Zehnt absondern. Selbstredend!? — R. Joseph lehrte, dies sei für den Fall nötig, selbst, um sie dem Priester am selben Tag zu entrichten. Dies aber nur bezüglich Früchte, die seit dem vorhergehenden Tag zehntpflichtig waren, von Früchten aber, die jetzt zehntpflichtig werden, wie zum Beispiel Teig, von dem man die Teighebe zu entrichten hat, darf man absondern und dem Priester geben. — Aber sind denn jene nur ein Freigestelltes und nicht des Feierns wegen verboten, und sind diese nur ein Gebot und nicht des Feierns wegen verboten!? R. Jiçḥaq erwiderte: Dies ist nämlich selbstredend: selbstredend ist das verboten, wodurch man das Feiern übertritt, aber auch wo [die That] ein Freigestelltes ist, ist es des Feierns wegen verboten; und selbstredend ist es des Feierns wegen verboten, wo [die That] ein Freigestelltes ist, aber auch, wo man dadurch ein Gebot ausübt ist es verboten.

Dies Alles sagten sie bezüglich des Festtags. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Man darf am Festtag Früchte durch die Luke herabwerfen, nicht aber am Śabbath!? R. Joseph erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine vertritt die Ansicht R. Eliêzers, das Andere, die R. Jehošuâs; es wird nämlich gelehrt: Wenn [ein Vieh] und sein Junges in eine Grube gefallen sind[10], so hole man, wie R. Eliêzer sagt, das Erste herauf, um es zu schlachten, und schlachte es, für das Andere aber bringe man Futter nach der betreffenden Stelle, damit es nicht verende; R. Jehošuâ sagt, man bediene sich einer List: man hole das Erste herauf, um es zu schlachten, schlachte es aber nicht, und dann hole man das Andere herauf, alsdann

10. Am Festtag, wo man das Vieh nur zum Schlachten heraufholen darf, dagegen ist es aber verboten, das Tier samt seinem Jungen an einem Tag zu schlachten; cf. Lev. 22,28.

זה שיחט אמר ליה אביי ממאי דרמא עד כאן לא
קאמר רבי אליעזר התם אלא דאפשר בפרנסה אבל
הכא דלא אפשר בפרנסה לא אי נמי עד כאן לא
קאמר רבי יהושע התם אלא דאפשר לאערומי אבל
הכא דלא אפשר לאערומי לא אלא אמר רב פפא לא
קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן בית שמאי
אומרים אין מוציאין לא את התנון ולא את הלולב
ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין
ודלמא לא היא עד כאן לא קא אמרי בית שמאי
התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא אטו טלטול
לאי צירך הוצאה הוא׃

[ii] בהמה והכלים ברגלי הבעלים המוסר בהמתו
לבני או לרועה הרי אלו ברגלי הבעלים
כיום המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו
ברגלי כשאר מיוחדין הרי אלו במקום שהולכין׃
[iv] השואל בלי מחבירו מערב יום טוב ברגלי השואל
ביום טוב ברגלי המשאיל לבן האשה ששאלה מחברתה
לבלי ימים ומלה לעיסתה הרי אלו ברגלי שתיהן
רבי יהודה פוטר בכולם מפני שאין בהן מושׂ׃

גמרא. מתניתין דלא כרבי דוסא דתניא רבי
דוסא אומר ואמרו לה אבא שאול אומר הלוקח בהמה
מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא משכה לו
אלא ביום טוב הרי היא ברגלי הלוקח והמוסר
בהמה לרועה אף על פי שלא מסרה לו אלא ביום
טוב הרי היא ברגלי הרועה אפילו תימא רבי דוסא
יאי קשיא באן ברועה אחד באן בשני רועים דיקא
נמי דקתני לבני או לרועה שמע מינה אמר רבה

schlachte man, welches man wolle. Abajje sprach zu ihm: Wieso? vielleicht ist R. Eliêzer nur da dieser Ansicht, wo man ja [für das Vieh] Futter besorgen kann, nicht aber, wo man es nicht kann; oder auch, vielleicht ist R. Jehušuâ nur da dieser Ansicht, wo man sich ja einer List bedienen kann, nicht aber, wo man dies nicht kann. Vielmehr, erwiderte R. Papa, das ist kein Widerspruch, das Eine vertritt die Ansicht der Schule Šammajs, das Andere, die der Schule Hillels; es wird nämlich gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe ein Kind, eine Festpalme oder eine Gesetzrolle nicht nach öffentlichem Gebiet hinaustragen; die Schule Hillels erlaubt dies. — Vielleicht ist dem aber nicht so, die Schule Šammajs sagt dies nur bezüglich des Hinaustragens, nicht aber bezüglich des Fortbewegens!? — Geschieht etwa das Fortbewegen nicht wegen des Tragens!?

[ii] VIEH UND GERÄTE GLEICHEN DEN FÜSSEN DES EIGENTÜMERS. WENN JEMAND SEINEM SOHN ODER EINEM HIRTEN EIN VIEH ÜBERGIEBT, SO GLEICHEN DIESE DEN FÜSSEN DES EIGENTÜMERS. GERÄTE, DIE FÜR EINEN DER BRÜDER IM HAUS BESTIMMT SIND, GLEICHEN SEINEN FÜSSEN, DIE NICHT BESTIMMT SIND, KÖNNEN [DAHIN GEBRACHT WERDEN, WO ALLE] HIN DÜRFEN. [iv] WENN JEMAND AM VORABEND DES FESTES EIN GERÄT VON SEINEM GENOSSEN BORGT, SO GLEICHT DIESES DEN FÜSSEN DES BORGENDEN, WENN AM FESTTAG, SO GLEICHT DIESES DEN DES VERBORGENDEN. WENN EINE FRAU VON IHRER GENOSSIN GEWÜRZE, WASSER ODER SALZ ZU IHREM TEIG BORGT, SO GLEICHT DIESE DEN FÜSSEN BEIDER[12]; R. JEHUDA ERLAUBT BEIM WASSER, WEIL NICHTS WESENTLICHES DARAN IST.

GEMARA. Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht R. Dosas; es wird nämlich gelehrt: R. Dosa, nach Anderen, Abba-Šaúl sagte: Wenn jemand am Vorabend des Festes ein Vieh von seinem Nächsten kauft, so gleicht es den Füssen des Käufers, obgleich jener es ihm erst am Festtag übergeben hat; wenn jemand ein Vieh einem Hirten übergiebt, so gleicht es den Füssen des Hirten, obgleich er es ihm erst am Festtag übergeben hat. — Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht R. Dosas, jedoch besteht hier kein Widerspruch, das Eine handelt, wo nur ein Hirt vorhanden ist, das Andere handelt, wo zwei vorhanden sind. Dies ist auch zu erweisen: es heisst ja: seinem Sohn oder einem Hirten; schliesse hieraus. Rabba b. Bar-

11. Sie dürfen nur nach der Stelle gebracht werden, wohin der Eigentümer selbst gehen darf.
12. Der Teig darf nur da gebracht werden, wo beide gehen dürfen.

בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי דוסא ימי
אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם 26 Sot. 47b
משנה [a]ותנן הכחמה והכלים ברגלי הבעלים [12]ואי Bek. 40a
אוקמנא באן ברוקה אחד כאן בשני רוקים: תנו
רבנן שנים ששאלו חלוק אחד [13]בשותפות זה לילך
בו שחרית לבית המדרש וזה [14]ליכנס בו ערבית לבית
המשתה זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום Er. 50b
זה שערב עליו לצפון מהלך לצפון ברגלי מי שערב
עליו לדרום וזה שערב עליו לדרום מהלך לדרום
ברגלי מי שערב עליו לצפון ואם מצעו [15]את התהום
הרי זה לא [16]יזיזנה ממקומה: אתמר שנים שהקדו
חבית ובהמה בשותפות רב אמר חבית מותרת ובהמה
אסורה ושמואל אמר [17]חבית נמי אסורה מאי קסבר רב
אי קא סבר יש בירידה אפילו כהמה [18]תשתרי ואי קסבר H. 135b
אין בירידה אפילו חבית נמי [19]אסורה לעולם קסבר
יש בירידה ושניא בהמה [20]דקא ינקי תחומין מהדדי
אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה
לא חששו לאיסור תחומין חששו שתוק רב מאי
הוי עלה [21]רבי הושעיא אמר יש בירידה ורבי יוחנן
אמר אין בירידה וסבר רבי הושעיא יש בירידה והתנן
המת בבית וכו' פתחים הרבה כולן טמאים נפתח Ez. 68A
אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו Ah. vii, 8
באחד מהן או בהמון שיש בו ארבעה על ארבעה
מצלת על הפתחים כולן בית שמאי אומרים והוא

84 M לילך „ || M 83 בשות — M 82 || M 81 לאו מי אוק׳
M — עליו M 85 יזיזם ממקומן M 86 — אפי
M 87 - נמי M 88 ליתכי M 89 —משום.

haben, so ist, wie Rabh sagt, das Fass erlaubt[15] und das Vieh verboten, wie Šemuél sagt, das Fass ebenfalls verboten. — ¿Welcher Ansicht ist Rabh, ist er der Ansicht, es gebe eine ideelle Sonderung, so sollte ja auch das Vieh erlaubt sein, ist er der Ansicht, es gebe keine ideelle Sonderung, so sollte ja das Fass ebenfalls verboten sein!? — Thatsächlich ist er der Ansicht, es gebe eine ideelle Sonderung, anders ist es aber bei einem Vieh, da die Gebiete[16] von einander ihre Nahrung ziehen. R. Kahana und R. Asi sprachen zu Rabh: Demnach haben sie also auf das Verbot vom Abgesonderten keine Rücksicht genommen, während sie auf das Verbot bezüglich des Šabbathgebiets Rücksicht genommen haben!? Da schwieg Rabh. — Wie bleibt es nun damit? — R. Hošâja sagt, es gebe eine ideelle Sonderung, R. Johanan sagt, es gebe keine ideelle Sonderung. — ¿R. Hošâja ist also der Ansicht, es gebe eine ideelle Sonderung, — es wird ja aber gelehrt: Befindet sich der Leichnam in einer Stube, die mehrere Thüren hat, so ist [der Hohlraum] aller Thüren unrein, wurde eine derselben später geöffnet, so ist diese unrein, alle übrigen sind aber rein; hat man bestimmt, ihn durch eine derselben oder durch ein vier auf vier [Handbreiten] grosses Fenster hinauszubringen, so beschützen diese alle übrigen Thüren. Die Schule Šammajs sagt: dies nur, wenn man es noch bevor der

Hana sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Dosa. ¿Aber kann R. Johanan dies denn gesagt haben, er sagte ja, die Halakha sei wie die geschlossene[13] Mišnah, und eine solche lehrt ja, Vieh und Geräte gleichen den Füssen des Eigentümers. — Haben wir etwa nicht erklärt, das Eine handle, wo nur ein Hirt vorhanden ist, das Andere, wo zwei vorhanden sind!?

Die Rabbanan lehrten: Wenn zwei zusammen ein Gewand borgen, Einer, um in diesem morgens ins Lehrhaus zu gehen, der Andere, um in diesem abends zum Gastmahl zu gehen, der Eine bereitete einen Êrub in der Nordseite und der Andere in der Südseite, so darf derjenige, der den Êrub in der Nordseite bereitet hat, es nördlich so weit tragen, wie derjenige, der den Êrub in der Südseite gelegt hat, und derjenige, der den Êrub in der Südseite bereitet hat, darf es südlich so weit tragen, wie derjenige, der den Êrub in der Nordseite bereitet hat; haben sie das Gebiet geteilt[14], so dürfen sie es von der Stelle nicht rühren.

Es wurde gelehrt: Wenn zwei zu-

13. Cf. Bd. I S. 91 N. 3. 14. Dh. jeder an der äussersten Grenze des Šabbathgebiets (2000 Ellen). 15. Jeder darf es nach seinem Êrubgebiet bringen. 16. Dh. die ideell getrennten Hälften des Viehs.

שהשכ׳עליו עד שלא ימות חמת ובית הלל אומרים
את משימות חמת ואתמר עלה ״אמר רבי הושעיא Beq. 104a
לטהר את הפתחים מבאן ולהבא מבאן ולהבא אין
למפרע לא אפוך רבי הושעיא אמר אין ברירה ורבי
יוחנן אמר יש ברירה ומי איתי ליה לרבי יוחנן ברירה
והאמר רבי אבי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו Ob. 25a (48) Bq. 69b Bek. 52b 57a
לקיחתן זה ומחזירין זה לזה ביובל ובי תימא בי
דית ליה לרבי יוחנן ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן
אית ליה ובדרבנן מי אית ליה והתנן איו״רבי יהודה Er. 36b Hi. 13b Jom. 56b
אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם
בא חכם רמזוהו עירובו למזרח למערב עירובו למערב
״יאילי רבאן ולבאן לא והוינן בה מאי שנא לבאן Fol. 38a
ולבאן דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה
ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם ארמא דית ליה
לרבי יוחנן ברירה אלא לעזים לא תיפוך ובי דית ליה
לרבי הושעיא ברירה בדאורייתא ׳אבל בדרבנן אית
ליה דרש בר זיטרא הלכה ברבי הושעיא אמר שמואל Beq. 40a
שור של פטם הרי הוא ברגלי כל אדם ׳שור של רועה
הרי היא ברגלי אותה העיר׃ השואל כלי מחבירו
מערב יום טוב׃ פשיטא ״לא צריכא שלא מסרו לו
אלא ביום טוב מהו דתימא ראי ברשותיה אוקמיה
קמשמע לן ״מבויץ ליה לרבי יוחנן האמר רבי יוחנן
השואל בלי מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא
נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא ׳ברגלי השואל׃
ביום טוב ברגלי המשאל׃ פשיטא לא צריכא דרגיל׃

M 90 - עיין M 91 - אמר רבה M 92 -ובדרבנן...ליה
M 93 - מיתני׳ אדם על שני דברים מאית ואומר אם בא חכם
רמזוהו עירובו למזרח למערב עירובו למערב בא מבאן ומבאן למקום
שארצה אליך M 94 אבל - B 95 דרא M 96 ○
אבר M 97 ושל M 98 לא...אוקמיה M 99 בי
הא דאר׳ חשואל M 1 ברגלין׃

Betreffende gestorben war, bestimmt hat: die Schule Hillels sagt: selbst nachdem er schon gestorben war. Hierüber wurde gelehrt: R. Hošâja sagte, nur die Geräte, die nach der Bestimmung hineinkommen, seien rein; also nur nach der Bestimmung, rückwirkend aber nicht!? — Kehre es um: R. Hošâja sagt, es gebe keine ideelle Sonderung, R. Johanan sagt, es gebe eine ideelle Sonderung. ¿Aber ist etwa R. Johanan der Ansicht, es gebe eine ideelle Sonderung, R. Asi sagte ja im Namen R. Johanans: Brüder die [eine Erbschaft] geteilt haben, gleichen Käufern und müssen im Jobeljahr einander [ihren Anteil] abraten . Wolltest du indess sagen, R. Johanan halte von der ideellen Sonderung nicht, nur bei einem Gebot der Gesetzlehre, nicht aber bei Rabbanitischem, so lehrte ja Ajo: R. Jehuda sagt, man könne sich nicht zwei Dinge zugleich vorbehalten[18]; vielmehr, kommt ein Gelehrter im Osten, so hat der östliche Èrub Gültigkeit, wenn im Westen, so hat der westliche Èrub Gültigkeit, nach beiden Richtungen aber nicht; dagegen wandten wir ein: wol nach beiden Richtungen nicht, da es keine ideelle Sonderung giebt, ebenso sollte es ja keine ideelle Sonderung geben, wenn man sich die Ost- oder Westseite vorbehält!? und R. Johanan erwiderte, es handle, wo der Gelehrte bereits eingetroffen ist; hieraus, dass R. Johanan von der ideellen Sonderung nicht hält!? — Vielmehr, thatsächlich kehre man [die angezogene Lehre] nicht um, aber R. Hošâja hält nicht von der ideellen Sonderung, nur bei einem Gebot der Gesetzlehre, wol aber hält er davon bei Rabbanitischem. Mar-Zutra trug vor, die Halakha sei wie R. Hošâja. Šemuél sagte: Der Ochs eines Züchters gleicht den Füssen jedes Menschen, der des Hirten gleicht den Füssen der Stadtleute.

Wenn jemand am Vorabend des Festes von seinem Nächsten ein Gerät borgt. Selbstredend!? — Dies ist für den Fall nötig, wo dieser es ihm erst am Fest übergiebt, man könnte glauben, es sei nicht in seinen Besitz übergegangen, so lässt er uns hören. Dies ist eine Stütze für R. Johanan; R. Johanan sagte nämlich: wenn jemand am Vorabend des Festes von seinem Nächsten ein Gerät borgt, so gleicht es den Füssen des Borgenden, auch wenn jener es ihm erst am Festtag übergiebt.

17. Cf. Lev. 25,10. 18. Wenn man am Š. einen Gelehrten besuchen will, der von Ausserhalb nach einer Stelle ausserhalb des Š.gebiets kommen soll, jedoch unbestimmt in welcher Seite, so bereitet man in beiden Seiten einen Èrub; sollen zwei kommen, so kann man sich nach dem ersten Autor das Recht vorbehalten, den zu besuchen, den man morgen zu besuchen wünschen wird.

WENN AM FESTTAG, SO GLEICHT ES DEN FÜSSEN DES VERBORGENDEN. Selbstredend!? — Dies ist für den Fall nötig, wo er es oft von ihm zu borgen pflegt, man könnte glauben, es sei in seinen Besitz übergegangen, so lässt er uns hören, [der Verborgende] denkt: da er nicht gekommen ist, so hat er wahrscheinlich einen Anderen gefunden, von dem er es borgt.

WENN EINE FRAU VON IHRER GENOSSIN BORGT. R. Abba pflegte bei seinen Reisen[19] Folgendes zu sprechen: Möge es der Wille [Gottes] sein, dass ich etwas sage, was angenommen werde! Als er da hinkam, traf er R. Johanan, R. Hanina b. Papi und R. Zera, nach Anderen, R. Abahu, R. Šimôn b. Pazi und R. Jiçḥaq den Schmied, die dasassen und sprachen: Weshalb denn, sollten doch das Wasser und das Salz gegenüber dem Teig ihre Wesentlichkeit verlieren!? Darauf sprach R. Abba zu ihnen: Wenn ein Kab Weizen des Einen sich unter zehn eines Anderen vermischt, würde der Andere essen und sich freuen!? Da lachten sie über ihn. Er aber rief: Habe ich eure Mäntel genommen!? Da lachten sie wiederum über ihn. R. Hošâja sprach: Sie hatten Recht, dass sie über ihn lachten, weshalb wandte er nicht von unter Gerste vermischtem Weizen ein? — da es verschiedene Arten sind und eine Art in eine andere nicht aufgeht, dasselbe gilt auch von unter Weizen vermischtem Weizen; allerdings geht er nach R. Jehuda nicht auf, nach den Rabbanan aber wol[20]. R. Saphra sprach zu ihm: Mošeḥ[21], willst du recht haben!? jene hörten ja nicht das, was R. Ḥija aus Ctesiphon im Namen Rabhs gesagt hat, dass nämlich, wenn jemand aus der Tenne seines Nächsten Sträucher herausliest, er ihm den Wert des Weizens zu ersetzen hat[22]; hieraus, dass das fehlende Mass in Betracht gezogen wird, ebenso wird auch hier das fehlende Mass in Betracht gezogen. Abajje sprach zu ihm: Unterscheidet denn der Meister nicht zwischen Geld, das man einfordern kann, und zwischen dem, das man nicht einfordern kann!? Jener erwiderte: Und auch nach deiner Ansicht, R. Hisda sagte ja, Aas gehe unter Geschlachtetes auf[23], weil beim Geschlachteten das Gesetz vom Aas nicht angewandt werden kann, das Geschlachtete gehe unter Aas nicht auf, da beim Aas das Gesetz vom Geschlachteten angewandt werden kann[24], — würde es etwa hierbei aufgehen, falls

וישאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה
קמשמע לן מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא
ואזיל ושאיל מיניה; וכן האשה ששאלה מחברתה:
כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מילתא
דתתקבל כי סליק אשכחיה לרבי יוחנן ורבי חנינא
בר פפי ורבי זירא ואמרי לה רבי אבהו ורבי שמעון
בן פזי ורבי יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל
מים ומלח לגבי עיסה אמר להו רבי אבא Col.b
שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו
יאכל הלה וחדי אחיכו עליה אמר להו נולתיכו
שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר
עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא
קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו
מינו בטיל חטין בחיטין נמי נהי דלרבי יהודה לא
בטיל לרבנן מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא משה S.Ab.101b
שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רב חייא S.Ar.39b
קטוספאה משמיה דרב הבורר צרורות מנרנו של Ḥul.93a
חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא בילא חסריה Bc.93b
הכא נמי בילא חסריה אמר ליה אביי ולא שני
ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין
לו תובעין אמר ליה ולטעמיך הא דאמר רב הסדא Men.23b
נבלה בטלה בשהוטה לפי שאי אפשר לשהוטה Bek.23a
שתעשה נבלה שהוטה אינה בטלה בנבלה לפי
שאפשר לנבלה שתעשה שהוטה הכי נמי דבי איתי

M 2 ושקיל M 3 — קא M 4 דאמר M 5 איתי
M 6 ותיקבל מינו כי סל לרחם אשכ לר אבהו ולרחם פ ורר
יצחק נפחא וא ל לר א ולרחב פ ורר זירא וא ל לר א ולר ש
בן פזי ורר י נפחא ויתכי וקאמרי הכבול מים M 7 הוש
M 8 וכבול M 9 — מבטל M 10 — לרב אושעיא
B 11 רבי P. ר M 12 צרור מגש ח משלם M 13 הכא
...הכריה M 14 — רב ספרא M 15 — לפי M 16
שאי אפשר M 17 כשהוטה דלכי מכרה פרתה טומאה
מונה ה ל.

19. Nach Palästina, das höher liegt als Babylonien. 20. Cf. Men. 22a. 21. Cf. Bd. I S. 555 N. 1. 22. Da diese mitverkauft werden. 24. Bezügl. der Verunreinigung. 24. Wenn es ganz unbrauchbar wird, so verliert es die Eigenschaft des Aases.

לה בעלים [24]לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא
תניא אמר רבי יוחנן בן נורי [25]חפצי הפקר קונין
שביתה אף על פי שאין להם בעלים [26]דומין כבני
שיש להם בעלים [27]אמר ליה מי קא מדמית איסורא
לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל וטעמא מאי
אבי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא
אמר תכלין לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל [28]רב
אשי אמר משום דהוה [29]ליה דבר שיש לו מתירין וכל
דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל: רבי
יהודה פוטר במים: מים אין מלח לא והא תניא
רבי יהודה [30]אומר מים ומלח בטלין בין בעיסה בין
בקדרה לא קשיא הא במלח סדומית הא במלח
[31]אסתרוקנית ותניא רבי יהודה אומר מים ומלח
בטלין בעיסה ואין בטלין בקדרה מפני רוטבה לא
קשיא הא בעכה הא ברכה:

[v.1] נְחֹלֶת בַּעֲלֵי הַבָּתִּים יִשְׁלֶהֶבֶת בְּכָל מָקוֹם
נחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא
נהנין ולא מועלין [32]המוציא נחלת לרשות הרבים חייב
ושלהבת פטור:

גמרא. תנו רבנן חמשה דברים נאמרו בנחלת
הנחלת בעלי הבתים ושלהבת בכל מקום נחלת

M 18 דאינה בטולה א"ל אבי לרב בפרא מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא ל"ב וכל חיכא דל"ל תובעין מי בטיל ותנן רוב ן אומר חפצי הפקר M 19 דמו M 20 נתו
דמקנא קנו שביתה מבטל לא בטלי וטעמא B 21 וכ
M 22 ליה M 24 פוטר בין במים בין במלח ל"ק
M 25 אסקלודנית VM 26 חמוץ ...פטור.

es einen Eigentümer haben würde!? Wolltest du sagen, dem sei auch so, so wird ja gelehrt: R. Johanan b. Nuri sagte: Herrenlose Gegenstände erwerben ihren Ruheplatz[25]; und obgleich sie keinen Herrn haben, ist es dennoch gleich, als hätten sie einen. Jener erwiderte: Willst du etwa das rituelle Verbot mit einer Geldangelegenheit vergleichen!? bei einem rituellen Verbot verliert [das Geringere] seine Wesentlichkeit, bei einer Geldangelegenheit aber nicht.

Was ist nun der Grund[27]? Abajje erklärte, sie könnten gemeinsam Teig bereiten, Raba erklärte, Gewürze werden des Geschmacks wegen verwendet, und was einen Geschmack verleiht, verliert seine Wesentlichkeit nicht. R. Aši erklärte, weil es ein Gegenstand ist, der später erlaubt wird, und ein Gegenstand der später erlaubt wird, verliert sogar unter tausend seine Wesentlichkeit nicht.

R. Jehuda erlaubt beim Wasser. Also nur Wasser, Salz aber nicht, — es wird ja aber gelehrt: R. Jehuda sagt: Wasser und Salz verlieren sowol im Teig als auch in der gekochten Speise ihre Wesentlichkeit!? — Das ist kein Einwand; das Eine handelt vom Seesalz[27], das Andere vom Steinsalz. — ¿Es wird ja aber gelehrt: R. Jehuda sagt: Wasser und Salz verlieren ihre Wesentlichkeit im Teig, nicht aber in der gekochten Speise, weil diese dünn ist. — Das ist kein Einwand; das Eine handelt von dichter, das Andere von dünner.

[v.1] EINE Kohle gleicht den Füssen des Eigentümers, eine Flamme aber [gehört] überall hin. Bei einer Kohle vom Heiligtum hat Veruntreuung statt, eine Flamme aber darf man nicht niessbrauchen, jedoch hat bei dieser keine Veruntreuung statt. Wenn jemand eine Kohle nach öffentlichem Gebiet hinausträgt, so ist er schuldig, wenn aber eine Flamme, so ist er frei.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Fünf Dinge wurden von der Kohle gelehrt: eine Kohle gleicht den Füssen des Eigentümers, eine Flamme aber [gehört] überall hin; bei

25. Wer sie findet darf sie 2000 Ellen nach jeder Richtung bringen, nicht aber nach der Stelle, wo sie einen Erub niedergelegt hat. 26. Dass nach unserer Mišnah Gewürze und Salz ihre Wesentlichkeit nicht verlieren. 27. סדומית und אסתרוקנית sind nach Arukh u. AA Ortsnamen, unter סדומית wird das bibl. Sedom (cf. Gen. 19,26) verstanden, dagegen sind die Ansichten über אסתרוקנית verschieden; Levy (*NHWB.* i 135, auch nachgeschrieben von Dalman im sog. "Wörterbuch") vermutet das gr. *ἰστριακόν*, istirisches, istrikonisches Salz, nach Kohut (*Ar. compl.* i 208) und Zuckermandel (*Tosefta* Suppl. liii.) ist hier das russ. Astrachan zu verstehen, nach Krauss *Gr. u. lat. Lehnwörter etc.* p. 187) *Ὑδραξίνη* in Arkadien. Wenn man die bezügl. Stelle in Men. 21a und die Erkl. Rsj.s das. berücksichtigt, ist hier an Ortsnamen nicht zu denken. Unter מלח סדומית ist vielmehr das feinere (cf. Rsj. zSt.) Seesalz und unter מלח אסתר (*ὄστρακον* irden, thönern) das gröbere Steinsalz zu verstehen. 28. Cf. Lev. 5,15 ff.

שר הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ורא מועלין
נחלת של עבודה זרה אסורה ושלהבת מותרת
המיציא נחלת לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור
המזיד הנאה בחבירו אסור בנחלתו ומותר בשלהבתו
באי שנא שלהבת עבודה זרה דשריא ימאי שנא
התקדש דאסריא עבודה זרה דמאיסה ובדלי אינשי
מינה לא נזדו בה רבנן הקדש דלא באים ולא
בדלי אינשי מינה נזדו ביה רבנן: המוציא נחלת
לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור: והא תניא
דמוציא שלהבת כל שהוא חייב אמר רב ששת
בנין שהוציאו בקיסם ותיפוק ליה משום קיסם
בדלית ליה שעורא דתנן המוציא עצים כדי לבשל
ביצה קלה אביי אמר בנין דשייפיה מנא משחא
ואתלי ביה נורא ותיפוק ליה משום מנא בהכפא
ותיפוק ליה משום הכפא בדלית ליה שעורא דתנן
הרס כדי ליתן בין פצים לחביתי דברי רבי יהודה
אלא הא דתניא המוציא שלהבת פטור חיבי משכחת
לה בנין דאדייה אדויי לרשות הרבים:

[v,2] ר של יחיד ברגלי היחיד ושל אנשי אותה
העיר ברגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל
ברגלי המבואה:

גמרא. רבי ליה רבא לרב נחמן תנן בור של יחיד ברגלי היחיד וברבים נהרות המושכין ומעינות המובלין הרי הן ברגלי כל אדם אמר ליה רבא הכא במאי עסקינן בכוסגבין ואתמר נמי אמר רבי חייא

M 27 והתקדש — M 28 בנין — M 29 גופיה M 30
דשפיה לבנא M 31 ביה — M 32 המוציא B 33
דתנן M 34 חמו M 35 אמר רבא משכחת לה
האדייה M 36 ללה ר M 37 אנשי V 38
רבה. M ליה התם בנובעין עסק הכא בכוסגב ו - M 39

בשר הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ורא מועלין einer Kohle vom Heiligtum hat Veruntreuung statt, eine Flamme aber darf man nicht nutzniessen, jedoch hat bei dieser keine Veruntreuung statt; eine Kohle vom Götzendienst ist verboten, die Flamme aber erlaubt; wenn jemand eine Kohle nach öffentlichem Gebiet kinausträgt, ist er schuldig, wenn aber eine Flamme, ist er frei; wenn Jemandem von seinem Nächsten zu geniessen durch Gelübde verboten ist, so ist ihm seine Kohle verboten, seine Flamme aber erlaubt. — Weshalb ist die Flamme vom Götzendienst erlaubt und die vom Heiligtum verboten? — Der Götzendienst ist widrig und die Leute halten sich davon fern, daher haben die Rabbanan kein Verbot angeordnet, das Heiligtum ist nicht widrig, und die Leute halten sich davon nicht fern, daher haben die Rabbanan ein Verbot angeordnet.

נחלת של עבודה זרה אסורה ושלהבת מותרת WENN JEMAND EINE KOHLE NACH ÖFFENTLICHEM GEBIET HINAUSTRÄGT, IST ER SCHULDIG, WENN ABER EINE FLAMME, IST ER FREI. Es wird ja aber gelehrt, wer eine Flamme irgendwelcher Grösse hinausträgt, sei schuldig!? R. Šešeth erwiderte: Wenn er sie mit einem Span hinausträgt. — Er sollte ja wegen des Spans schuldig sein!? — Wenn er das Mass nicht hat es wird nämlich gelehrt: Wenn man Holz hinausträgt, soviel, dass man damit ein leichtes[29] Ei kochen kann. Abajje erklärte: Wenn er zum Beispiel einen Gegenstand mit Oel bestreicht und es ansteckt. — Er sollte ja wegen des Gegenstands schuldig sein!? — Bei einer Scherbe. — Er sollte ja wegen der Scherbe schuldig sein!? — Wenn sie das Mass nicht hat; es wird nämlich gelehrt: Eine Scherbe in der Grösse, wie man sie zwischen Bretter legen kann — Worte R. Jehudas. — Wie kann nun der in der Mišnah gelehrte Fall stattfinden, man sei frei, wenn man eine Flamme hinausträgt? — Wenn man sie zum Beispiel hinausstosst.

EIN BRUNNEN EINES PRIVATEN GLEICHT DEN FÜSSEN DES PRIVATEN, EIN STÄDTISCHER GLEICHT DEN FÜSSEN DER STADTLEUTE, UND DER FÜR DIE NACH BABYLONIEN REISENDEN BESTIMMTE GLEICHT DEN FÜSSEN DES SCHÖPFENDEN.

GEMARA. Raba wies R. Nahman auf einen Widerspruch hin: Hier wird gelehrt der Brunnen des Privaten gleiche den Füssen des Privaten, dagegen wird gelehrt, dass fliessende Ströme und sprudelnde Quellen den Füssen aller Menschen gleichen!? Raba erklärte: |Unsere Mišnah| handelt von aufgesammeltem Wasser. Ebenso

29. Cf. Bd. I S. 506 Z. 1.

בר אבין אמר שמואל במכונסין: ושל עולי בבל בכגלי הממלא: אתמר מילא ונתן לחבירו רב נחמן אמר בכגלי מי שנתמלאו לו רב ששת אמר בכגלי הממלא בבאי קא מפלגי מר סבר בירא דחפקא היא ומר סבר בירא דשותפי הוא איתיבה רבא לרב נחמן הריני עליך חרם המודר אסור הרי אתה עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים זה בזה ומותרין בשל עולי בבל ואסורין בשל אותה העיר ואלו הן דברים של עולי בבל הר הבית הלשכות והעזרות ובור של אמצע הדרך ואלו הן של אותה העיר הרחוב ובית הכנסת ובית המרחץ ואי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותר ותתגן השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים לכנס לחצר לרחוץ בבור נמי והתנא עסקינן למלאות דמר מדידה קא ממלא ומר מדידה קא ממלא וסבר רב נחמן יש בירידה והתנן האחין השותפין בשחייבין בקלבון פטורין מעשר בחמה ובשחייבין במעשר בחמה פטורין מן הקלבון ואמר רב ענן לא שנו אלא שחלקו גדים בנגד טלאים וטלאים בנגד גדים אבל חלקו גדים בנגד גדים וטלאים בנגד טלאים אמר זהו חלקו המגיעו משעה

— M 43 | ג ר M 42 | ש ר M 41 | המלאו P 40
VM 46 | דברים — M 45 | בדבר של M 44 | ז ב ד
B 49 | בבור לרחה — M 48 | ותבה — M 47 | תרחבה
מר ‖ P 50 במעשה.

wird auch gelehrt: R. Hija b. Abin sagte im Namen Šemuéls, sie handle von aufgesammeltem Wasser.

Der für die nach Babylonien Reisenden bestimmte gleicht den Füssen des Schöpfenden. Es wurde gelehrt: Wenn jemand aufschöpft und seinem Nächsten giebt, so gleicht es, wie R. Nahman sagt, den Füssen desjenigen, für den es geschöpft wurde, wie R. Šešeth sagt, den Füssen desjenigen, der es geschöpft hat. Worin besteht ihr Streit? Einer ist der Ansicht, der Brunnen sei herrnloses Gut[30], der Andere ist der Ansicht, der Brunnen sei gemeinsames Eigentum. Raba wandte gegen R. Mahman ein: [Spricht jemand:] Das Meinige sei für dich Banngut[31], so darf dieser vom Gelobenden nichts geniessen. Das Deinige sei für mich Banngut, so darf der Gelobende von jenem nichts geniessen. Das Meinige sei für dich und das Deinige sei für mich [Banngut], so dürfen sie von einander nichts geniessen; Dinge, die für die nach Babylonien Reisenden bestimmt sind, ist ihnen erlaubt, die der Stadt gehören, sind ihnen verboten. Dinge, die für die nach Babylonien Reisenden bestimmt sind, sind folgende: der Tempelberg, die Tempelzellen, die Tempelhöfe und ein Brunnen auf offener Strasse; Dinge, die der Stadt gehören, sind folgende: Der Marktplatz, das Bethaus und die Badestube. Wieso ist nun der Brunnen, wenn du sagst er sei gemeinsames Eigentum, erlaubt, es wird ja gelehrt: Wenn Gesellschafter gelobt haben, von einander nichts zu geniessen, so dürfen sie nicht in den Hof gehen, um im Brunnen zu baden!? — Baden allerdings nicht, hier aber handelt es vom Wasserschöpfen, denn Einer schöpft das Seinige und der Andere das Seinige. ¿R. Nahman ist demnach der Ansicht, es gebe eine ideelle Sonderung, — es wird ja aber gelehrt: Brüder, die zugleich Gesellschafter sind, sind vom Blutzehnt frei, wenn sie zum Collybus[31] verpflichtet sind[32], und vom Collybus frei, wenn sie zum Blutzehnt verpflichtet sind. Hierzu sagte R. Ânan, dies sei nur der Fall, wo sie Ziegen gegen Lämmer und Lämmer gegen Ziegen teilten, wenn aber Ziegen gegen Ziegen und Lämmer gegen Lämmer, so hat jeder seinen Anteil bekommen, der

30. Das Wasser wird also Eigentum des Schöpfenden. 31. *Kozzîpos* kleines Geldstück. Aufgeld Zum $^1/_2$ Šeqel, den jeder für den Opferfonds beizutragen hatte, wurde noch ein K., eine kleine Kupfermünze als Wechselgebühr erhoben; auch wenn Zwei gemeinschaftlich ein Šeqelstück entrichteten, hatten sie zwei solche Münzen beizufügen, dagegen hatte ein Vater, der für zwei Söhne ein Š. entrichtete, nur eine Münze beizufügen. 32. Gesellschafter sind vom Blutzehnt frei, Brüder dagegen verpflichtet. Wenn Brüder die Erbschaft ihres Vaters gemeinsam antreten, so werden sie in beiden Beziehungen als Brüder (Nachfolger des einem Einzelnen gehörenden Vermögens) betrachtet, wenn sie die Erbschaft teilen u. sich nachher associiren, so werden sie in beiden Beziehungen als Associes betrachtet

ihm von vornherein zukam; R. Nahman aber sagte, auch wenn sie Ziegen gegen Ziegen und Lämmer gegen Lämmer teilten, sage man nicht, es sei sein Anteil, der ihm von vornherein zukam. — Vielmehr, Alle sind der Ansicht, der Brunnen sei herrnloses Gut, der Streit besteht vielmehr, ob jemand, der für seinen Nächsten einen Fund aufhebt, ihn erwirbt oder nicht; Einer ist der Ansicht, er erwerbe ihn, während der Andere der Ansicht ist, er erwerbe ihn nicht.

WENN JEMAND SEINE FRÜCHTE IN EINER ANDEREN STADT HAT, UND DIE STADTLEUTE EINEN ÊRUB BEREITET HABEN, UM IHM FRÜCHTE BRINGEN ZU DÜRFEN, SO DÜRFEN SIE ES NICHT; HAT ER SELBST EINEN ÊRUB BEREITET, SO GLEICHEN SEINE FRÜCHTE IHM SELBST. WENN JEMAND GÄSTE ZU SICH LÄDT, SO DÜRFEN SIE KEINE SPEISEN MITNEHMEN, ES SEI DENN, DASS ER SIE BEREITS AM VORABEND DES FESTES DIE SPEISEN ERWERBEN LIESS.

GEMARA. Es wurde gelehrt: Wenn jemand bei seinem Nächsten Früchte verwahrt, so gleichen diese, wie Rabh sagt, den Füssen desjenigen, bei dem sie verwahrt werden, wie Šemuél sagt, den Füssen des Verwahrenden. — Rabh und Šemuél vertreten somit ihre Ansichten; es wird nämlich gelehrt: Hat er mit Erlaubnis hereingebracht[33], so ist der Eigentümer des Gehöfts verantwortlich; Rabbi sagt, er sei nur dann verantwortlich, wenn er übernommen hat, [die Gegenstände] zu bewachen. Hierüber sagte R. Ḥona im Namen Rabhs, die Halakha sei wie die Weisen, während Šemuél sagte, die Halakha sei wie Rabbi; Rabh ist also [auch hierbei] der Ansicht der Rabbanan, und Šemuél der Rabbis. — Rabh kann dir entgegnen: meine Ansicht stimmt auch mit der Rabbis überein, denn nur da ist Rabbi dieser Ansicht, wo er ihm nichts gesagt hat, hier aber hat er ja die Bewachung übernommen. Šemuél kann dir ebenfalls entgegnen: meine Ansicht stimmt auch mit der der Rabbanan überein, denn nur da sind die Rabbanan dieser Ansicht, weil es der Eigentümer wünscht, dass sich sein Ochs im Gebiet seines Nächsten aufhalte, damit er nicht verantwortlich sei, wenn dieser einen Schaden anrichtet; hierbei aber, wünscht denn jemand seine Früchte im Gebiet seines Nächsten zu halten!? — ¿Es wird gelehrt: Hat er selbst einen Êrub bereitet, so gleichen seine Früchte ihm selbst; was nützt ihm nun sein Êrub, wenn

ראשונה[51]לכך זרב נחמן אמר אפילו חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה[51]לכך[52]אלא דכולי עלמא בירא דהפקרא הוא אלא הכא [53]במעביה מציאה לחבירו קא מפלגי Bm. 8a10a
מר סבר קנה[53]ומר סבר לא קנה[53]:

[vj] [54]שהוו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר [54]להביא אצלו מפירותיו לא יביאו לו ואם ערב הוא [55]פירותיו במוהו: [56]מי שומן אצלו Fol. 40
אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן[57]זכה להם [vij,1]
מנותיהם מערב יום טוב:

גמרא. אתמר המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר כרגלי מי [58]שהפקידו לו ושמואל אמר כרגלי המפקיד לימא רב ושמואל [59]דאזדו לטעמייהו דתנן אם הכנים ברשות בעל החצר חייב רבי אומר Bq. 47b59b
[60]לעולם אינו חייב עד שיקבל[61]עליו בעל הבית[61]לשמור Bm. 81b
ואמר רב הונא אמר רב הלכה כדברי הכמים ושמואל אמר הלכה כרבי לימא רב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם [63]אלא דבסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל הכא הא קביל[62]עליה נטירותא ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם [63]אלא דניהא ליה לאיניש דינקום תוריה [64]ברשותיה דכעל הצר דאי מזיק[60]ליה לא מחייב [65]אבל הכא מי ניהא ליה לאיניש [66]דליקום פיריה ברשותיה דחבריה [66]תנן ואם ערב

M 51 — לכך " M 52 לא " M 53 + חברו " M 54
לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו ואם " M 55 + הרי " 56
M המומין אורחין לתוך ביתו לא || M 57 זוכה להן אחר
במנות' M 58 שהפקדון אצלו M 59 אזדו M 60
בכולן || M 61 —עליו || M 62 —לשמור...ברבי || M 63
— אלא || M 64 ליה ושמ' || M 65 ברשות בעל || 66
M — ליה " M 67 + ביה " M 68 + דבעל פירות דליסלוק
נפשיה מפיריה " M 69 + כי היכי דליתסרו עליה דידיה.

33. Seinen Ochsen, bezw. andere Gegenstände, durch welche Schaden angerichtet wurde.

היא פריתיה כמיתי ואי אמרת ברגלי מי שהפקידו
אצלי כי עיב היא באי חזי אמר רב הונא אמרי
בי רב בגון שיחד לו קרן זוית תא שמע מי שומן
אצלי אוהדים לא יולבו בידם מנות אלא אם כן
זכה להם מניתוהם מערב יום טוב ואי אמרת
ברגלי מי שהפקידו אצלי כי זכה להם על ידי אחר
מאי חזי הכא נמי כיון שזכה להם על ידי אחר כמי
שיחד לו קרן זוית דמי ואיבעית איבא זכה שאני:
רב הונא בר חנילאי תלא בשורא בעבדא דדשא אתא
דקמיה דרב הונא אמר ליה מי את תלית זיל שקול
ואי אנחתי תלי לך לא תשקול ואי איתו תלא מי
שקיל והא רב הונא תלמיד דרב חוה ואמר רב
ברגלי מי שהפקידו אצלו שאני עבדא דדשא דכמי
שיחד לו קרן זוית דמי אמר ליה רב הלך לרב אשי
ואי אינחתי תרי ליה לא שקיל והאמר שמואל שור
שר פטם הרי הוא ברגלי בר אדם אמר ליה רבינא
לרב אשי ואי אינחתי תלו ליה לא שקיל והאמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי דוסא
אמר ליה רב אשי לרב כהנא ואי אינחתו תלו ליה לא
שקיל והתנן הכחמה והכלים ברגלי הכעלים אלא
שאני רב הונא בר חנילאי דגברא רבה הוא וטריד
בשמעתיה יהבי קאמר ליה אי את תלית אית לך
בינתא בנייתה ידא מכחת דעתך מנית זיל שקיל ואי
אינחתי תלי לך מכחת דעתך ולא תשקול:

[vii,2] ן משקין ושוחטין את הכהמות אבל משקין
שוחטין את הבהמות אלו הן בהמות הגנות
בעיר מדברות הלנות באפר:

M 70 שהפקדון M 71 זיכה לחם אחר מנו M 72
זיכה. שזיכה M 73 ע"י M 74 ואוכ...שאני 75
M לאו אתמר עלה אמר רבא בר יונתן א"ר יחיאל א"ר יצחק
בר שגיאה בר מרתא מודו רב בעבדא דדשא V 76 שר
M 77 תלית ליה יהבת סימו ולא אסח דעתך זיל M 78
הבואתית M 79 ◯אלו הן בויאהות...באפר.

du sagst, sie gleichen den Füssen desjenigen, bei dem sie verwahrt werden!? R. Hona erwiderte: In der Schule erklärten sie: wenn er eine Ecke für sich bestimmt hat. ¿Komme und höre: Wenn jemand Gäste zu sich lädt, so dürfen sie keine Speisen mitnehmen, es sei denn, dass er sie bereits am Vorabend des Festes die Speisen erwerben liess; was nützt nun das Erwerbenlassen durch einen Anderen, wenn du sagst, sie gleichen den Füssen desjenigen, bei dem sie aufbewahrt werden!? — Hier ist es ebenso: da er sie durch einen Anderen erwerben liess, so ist es gleich, als hätte er für diese eine Ecke bestimmt; wenn du aber willst, sage ich: anders ist es, wo er sie erwerben liess. Bei R. Hona b. Hanilaj hing Fleisch am Thürriegel, da kam er vor R. Hona. Dieser sprach: Hast du es selbst aufgehängt, so gehe und nehme es mit, haben jene es aufgehängt, so darfst du es nicht mitnehmen. Wieso aber dürfte er es mitnehmen, wenn er selbst es aufgehängt haben würde, — R. Hona war ja ein Schüler Rabhs, und Rabh sagte ja, sie gleichen den Füssen desjenigen, bei dem sie verwahrt werden!?

Anders ist es, wo man es an den Thürriegel aufhängt, dies gleicht, als hätte man dafür eine Ecke bestimmt. R. Hillel sprach zu R. Aši: Weshalb dürfte er es nicht mitnehmen, wenn es jene aufgehängt haben würden, — Šemuél sagte ja, der Ochs des Züchters gleiche den Füssen eines jeden Menschen!? Rabina sprach zu R. Aši: Weshalb dürfte er es nicht mitnehmen, falls es jene aufgehängt haben würden, — Rabba b. Bar-Hana sagte ja im Namen R. Johanans, die Halakha sei wie R. Dosa!? R. Aši sprach zu R Kahana: Weshalb dürfte er es nicht mitnehmen, falls es jene aufgehängt haben würden, es wird ja gelehrt: Vieh und Geräte gleichen den Füssen des Eigentümers!? — Vielmehr, anders war es bei R. Hana b. Hanilaj, der ein bedeutender Mann, und nur in sein Studium vertieft war; und zwar sprach er zu ihm folgendermassen: Hast du es selbst aufgehängt, so hast du es dir gemerkt und daran nicht vergessen, somit darfst du es mitnehmen, haben es jene für dich aufgehängt, so hast du es vergessen, somit darfst du es nicht mitnehmen.

MAN DARF KEINE FELDTIERE TRÄNKEN UND SCHLACHTEN, WOL ABER DARF MAN HAUSTIERE TRÄNKEN UND SCHLACHTEN. HAUSTIERE HEISSEN DIEJENIGEN, DIE IN DER STADT ÜBERNACHTEN, FELDTIERE HEISSEN DIEJENIGEN, DIE AUF DEM ANGER ÜBERNACHTEN.

גמרא. למה לי למימר משקין ושוחטין מלתא
אגב אוחיה קא משמע לן דלשקי אינישׁ[80]בהמתו
Sab.45b והדר לשחוט מישום סרכא דמשכא[81]: תנו רבנן אלו
Beç.4 הן מדבריות ואלו הן בייתות מדבריות כל שיוצאות
בפסח ורועות[82]באפר ונכנסות ברביעה[83]ראשונה ואלו
הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות
ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן
[84]אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר
ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות
הגשמים ומי אית ליה לרבי מוקצה והא בעא מניה
Sab.45b רבי שמעון בר רבי מרבי פצעילי תמרה לרבי שמעון
Col.b מהו אמר ליה אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות
וצמוקין בלבד איבעית אימא הני[85]נמי בגרוגרות
וצמוקין דבי ואיבעית אימא לדבריו דרבי שמעון
קאמר וליה לא סבירא ליה ואיבעית אימא לדבריהם
דרבנן קאמר להו לדידי אין מוקצה[86]אלא לדידכו
[87]אודו לי מיהת דיוצאות ורועות בפסח ונכנסות
ברביעה[88]ראשונה דבייתות הן[89]ואמרו ליה רבנן לא
מדבריות הן:

M 80 — בחמו. + מיא M 81 + וקמ ל כדתנן השקו את התמיד בכוס של זהב M 82 — באפר M 83 ראש M 84 וא ה ואלו M 85 נמי M 86 אלא M 87 + דאית לבו מוקצה M 88 - ראש P 89 ואמרו.

GEMARA. Wozu braucht er zu lehren: tränken und schlachten? — Er lässt uns etwas nebenbei hören, dass man nämlich das Tier vor dem Schlachten tränke, wegen der Anschmiegung der Haut.

Die Rabbanan lehrten: Folgende heissen Feldtiere und folgende heissen Haustiere: Feldtiere heissen diejenigen, die am Pesahfest ausgetrieben werden, auf dem Anger weiden und zur Zeit des ersten Regenfalls eingetrieben werden; Haustiere heissen diejenigen, die zur Weide ausserhalb des Stadtgebiets ausgetrieben werden und zum Uebernachten innerhalb des Stadtgebiets zurückkommen. Rabbi sagt, diese auch jene heissen Haustiere; Feldtiere heissen vielmehr diejenigen, die zur Weide auf den Anger ausgetrieben werden und weder im Sommer noch in der Regenzeit nach einer bewohnten Gegend zurückkommen. — Aber hält denn Rabbi [vom Gesetz] des Abgesonderten, R. Šimôn b. Rabbi fragte ihn ja, welcher Ansicht R. Šimôn bezüglich unreifer Feigen ist, und er erwiderte, nach R. Šimôn habe [das Gesetz] vom Abgesonderten nur bei Trockenfeigen und Rosinen statt!? — Wenn du willst, sage ich: diese gleichen hierin Trockenfeigen und Rosinen; wenn du willst, sage ich: er sagte jenes nur nach der Ansicht R. Šimôns, während er selbst nicht dieser Ansicht ist; wenn du aber willst, sage ich: er sage dies nur nach der Ansicht der Rabbanan: ich erkenne [das Gesetz] vom Abgesonderten überhaupt nicht an, aber auch ihr müsst mir ja zugeben, dass solche, die zur Zeit des Pesahfestes zur Weide ausgetrieben und zur Zeit des ersten Regenfalls eingetrieben werden, Haustiere heissen, worauf die Rabbanan erwiderten: Nein, solche heissen Feldtiere.

דפרת ניסכת יום טוב. ב תמוז ה׳תרג ה.

מסכת ראשהשנה

Vom Neujahrsfest.

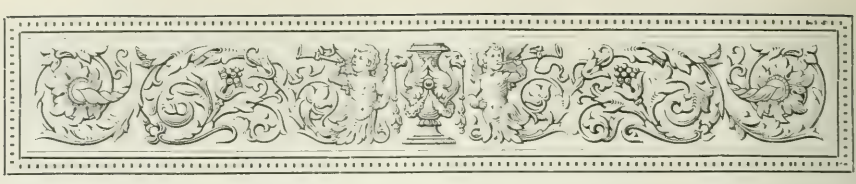

VIER Jahresanfänge giebt es: am ersten Nisan beginnt das Jahr der Könige[1] und der Feste[2]; am ersten Ellul beginnt das Jahr für den Blutzehnt[3], R. Eleâzar und R. Simôn sagen, dieses beginne am ersten Tišri; am ersten Tišri beginnt das Kalenderjahr, das Erlassjahr[4] und das Jobeljahr[5], sowie das Jahr bezüglich der Pflanzen und Kräuter; am ersten Šebaṭ beginnt nach der Schule Sammajs das Baumblütenjahr, die Schule Hillels sagt, dieses beginne am fünfzehnten desselben.

רבעה ראשי שנים הם באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין ליובלות לנטיעה ולירקות באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי בית הלל אומרים בחמשה עשר בו׃

GEMARA. Bezüglich welcher Halakha ist der Jahresanfang der Könige von Bedeutung? R. Hisda erwiderte: Bezüglich der Scheine; es wird nämlich gelehrt: Vordatierte Schuldscheine sind ungültig[6], nachdatierte sind gültig.

גמרא. למאי הילכתא אמר רב חסדא לשטרות דתנן שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין; תנו רבנן מיכן שעמד בעשרים ותשעה באדר ביין שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה ואם לא עמד אלא באחד בניסן אין מונין לו שנה עד שיגיע ניסן אחר אבל מר מילך שעמד בעשרים ותשעה באדר ביין שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה הא קמשמע לן דניסן ראש השנה למלכים יום אחד בשנה חשוב שנה ואם לא עמד אלא באחד בניסן אין מונין לו שנה עד שיגיע ניסן אחר פשיטא לא צריכא דאימני ליה מאדר מחי דתימא

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein König am neunundzwanzigsten Adar die Regierung antritt, so wird ihm am ersten Nisan ein Jahr angerechnet, tritt er die Regierung am ersten Nisan an, so wird ihm erst am nächsten ersten Nisan ein Jahr angerechnet. Der Meister sagte: Wenn ein König am neunundzwanzigsten Adar die Regierung antritt, so wird ihm am ersten Nisan ein Jahr angerechnet; damit lässt er uns hören, dass nämlich mit dem Nisan das Regierungsjahr beginnt und dass ein Tag des Jahrs als Jahr betrachtet wird. — «Tritt er die Regierung am ersten Nisan an, so wird ihm erst am nächsten ersten Nisan ein Jahr angerechnet; selbstredend!? — Dies ist für den Fall nötig, wenn er bereits im Adar

1 Mit diesem Datum beginnt ein neues Regierungsjahr. 2 Der Pesaḥ (vulgo: Osterfest) ist das erste Fest des Jahrs; cf. Jom-tob p. 221 Z. 26ff. 3. Der Blutzehnt darf nur mit Tieren desselben Jahrganges entrichtet werden, an diesem Datum beginnt diesbezüglich der neue Jahrgang. 4. Cf. Ex. 23,10f.; Lev. 25,3f. u. Bd. I S. 209 Z. 3ff. 5. Cf. Lev. 25,8ff. 6. Da man die inzwischen vom Schuldner verkauften Hypotheken dem Käufer widerrechtlich abnehmen würde.

ניתני ליה תרתין שנין קמשמע לן: תני רבנן מת באדר יעמד אחר תחתיו באדר מינין שנה לזה ולזה מת בניסן יעמד אחר תחתיו בניסן מונין שנה זה ולזה מת באדר יעמד אחר תחתיו בניסן מינין ראשונה לראשון ושניה לשני אבל מת מת באדר ועמד אחר תחתיו באדר מונין שנה לזה ולזה פשיטא מהי דתימא שתא לבי תרי לא מנינן קמשמע לן מת בניסן יעמד אחר תחתיו בניסן מונין שנה זה ולזה פשיטא מהי דתימא כי אמרינן יום אחד בשנה חשיב שנה בכוזא שנה אבל בתחילת שנה לא אמרינן קמשמע לן מת באדר ועמד אחר תחתיו בניסן מינין ראשונה לראשון ושניה לשני פשיטא לא צריכא דאיבעי ליה מאדר ימיך בן מלך הוא מהי דתימא ניתני ליה תרתין שנין קמשמע לן: אמר רבי יוחנן מנין למלכים שאין מונין להם אלא מניסן שנאמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש זו הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל מקיש מלכות שלמה ליציאת מצרים מה יציאת מצרים מניסן אף מלכות שלמה מניסן יציאת מצרים גופה מנין דמניסן מנינן דילמא מתשרי מנינן לא קשיא דעתא דכתיב ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש וכתיב ויהי בארבעים

M 9 ליה M 8 הימנו תך מת ד M 7 בניסן
M 12 דעתא B 11 מצאי M 10 הוא

gewählt wurde; man könnte glauben, man zähle dann zwei Jahre, so lässt er uns hören.

Die Rabbanan lehrten: Stirbt [ein König] im Adar und ein anderer wird an seine Stelle im Adar eingesetzt, so zählt das Jahr sowol zur Regierung des einen als auch zu der des anderen; stirbt [ein König] im Nisan und ein anderer wird im Nisan an seine Stelle eingesetzt, so zählt das Jahr sowol zur Regierung des einen als auch zu der des anderen; stirbt [ein König] im Adar und ein anderer wird an seine Stelle im Nisan eingesetzt, so zählt das erste zur Regierung des ersten und das zweite zu der des anderen. Der Meister sagte: Stirbt [ein König] im Adar und ein anderer wird an seine Stelle im Adar eingesetzt, so zählt das Jahr sowol zur Regierung des einen als auch zu der des anderen; selbstredend!? — Man könnte glauben, man zähle das Jahr nicht zur Regierung von Zweien, so lässt er uns hören. — «Stirbt [ein König] im Nisan und ein anderer wird im Nisan an seine Stelle eingesetzt, so zählt das Jahr sowol zur Regierung des einen als auch zu der des anderen»; selbstredend!? — Man könnte glauben, was wir sagen, ein Tag des Jahrs werde als ganzes Jahr betrachtet, beziehe sich nur auf den Schluss des Jahrs, nicht aber auf den Beginn, so lässt er uns hören. «Stirbt [ein König] im Adar und ein anderer wird an seine Stelle im Nisan eingesetzt, so zählt das erste zur Regierung des ersten und das zweite zu der des anderen»; selbstredend!? — Dies ist für den Fall nötig, wo er bereits im Adar gewählt wurde und er auch (König,) der Sohn eines Königs ist; man könnte glauben, man zähle sein zweites Regierungsjahr, so lässt er uns hören.

R. Johanan sagte: Woher, dass man das Königsjahr mit dem Nisan zu rechnen beginnt? es heisst: *Es geschah im vierhundertachzigsten Jahr nach dem Auszug der Kinder Jisraél aus dem Land Miçrajim, im vierten Jahr — im Monat Ziw, das ist der zweite Monat — der Regierung Šelomos über Jisraél*; er vergleicht also die Regierung Šelomos mit dem Auszug aus Miçrajim: wie der Auszug aus Miçrajim vom Nisan gerechnet wird, so auch die Regierung Šelomos, vom Nisan. — Woher aber, dass der Auszug aus Miçrajim selbst vom Nisan gerechnet wird, vielleicht wird auch dieser vom Tišri gerechnet!? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es heisst ja: *Und Ahron, der Priester, stieg nach dem Befehl des Herrn hinauf auf den Berg Hor und starb daselbst, im vierzigsten Jahr nach dem Auszug der Kinder Jisraél aus dem Land Miçrajim, im fünften Monat, am ersten des Monats*, und ferner heisst es: *Und es ge-*

7. 1 Reg. 6,1. 8. Num. 33,38. 9. Dt. 1,3.

שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה
וגו׳ מדקאי באב יקרי[11]ה שנת ארבעים ניקאי בשבט
ניקרי[12]ה שנת ארבעים מכלר דראש השנה ראי
תשרי הוא בשלמא תאיך בפרש[13] דיוציאת מצרים
אלא תאי מבאי דליוציאת מצרים דלחבא[14] דהקבת
המשכן בדאמר רב פפא שנת עשרים שנת עשרים Ro.29
לעזרה שוה הכא נמי שנת ארבעים שנת ארבעים
לעזרה שוה מה[15]לן ליוציאת מצרים אף[15]לן ליוציאת
מצרים ומבאי דמעשה דאב קדים דיולבא מעשה
דשבט קדים לא סלקא[15]דעתא דכתיב אחרי הכתי Dt. 1,4
את סיחן וכי נה נפשיה דאחרן אכתי הוה סיחן
קיום דכתיב וישבע הכנעני מלך ערד מה שמיעה Fol. 3a
שמע שמע שנת אחרן ונסתלקן ענני כבוד וכשכבי
ניתנה רשות להלחם בישראל[16]דחיוני דכתיב וייאי Ex. 40,35
כל העדה בני גוע אחרן[17]אמר רבי אבהו אל תקרי
ויראי אלא ויידאי כדרבוש לקיש דאמר ריש לקיש Pes. 13b
כי משמש בארבע לישנית אי דיולבא אלא הכא Tan. 9a
מי דכי התם כנען הכא סיחן תנא הוא סיחן היא Gn. 9,18
ערד הוא כנען סיחן שדומה לסוס[18]במדבר כנען
על שם מלכותי ומה שמי ערד שמי איבא דאמרי
ערד שדומה לעורד[18]במדבר כנען על שם מלכותי
ומה שמו סיחן שמי ואימא ראש השנה אייי לא
סלקא דעתך דכתיב ויהי בחדש הראשון בשנה Ex. 40,17
השנית באחד לחדש הוקם המשכן וכתיב ויהי בשנה Nu. 10,11
השנית בחדש השני נעלה הענן מעל משכן העדות
מדקאי בניסן יקרי[19]ה שנה שנית ניקאי באייר יקרי
[19]ה שנה שנית מכלל דראש השנה ראי אייר היא

M 13 ליה M 14 ליוציאת — רמצינא אייתינא M 15
א ב M 16 את באן שנת M 17 הכא M 18 ויהיבו M 21 קיום M 20 ויהיבו M 21
נעלי לינ M 19
האמר M 22 שבמדבר M 23 שנה.

schah im vierzigsten Jahr, im elften Monat, am ersten des Monats, da sprach Mošeh[10]: wenn er es nun im Ab "das vierzigste Jahr" nennt, und im Šebaṭ ebenfalls "das vierzigste Jahr" nennt, so ist ja zu entnehmen, dass dessen Jahresanfang nicht mit dem Tišri beginnt. — Einleuchtend ist es bezüglich jener Stelle, da ausdrücklich nach dem Auszug aus Miçrajim gerechnet wird, woher aber, dass an dieser Stelle nach dem Auszug aus Miçrajim gerechnet wird, vielleicht nach der Errichtung der Stiftshütte!? — Wie bereits R. Papa erklärt hat, die Worte *im zwanzigsten Jahr* dienen als Wortanalogie, ebenso dienen auch hier die Worte *im vierzigsten Jahr* als Wortanalogie: wie dort nach dem Auszug aus Miçrajim gerechnet wird, ebenso auch hier. — Woher aber, dass das Ereignis im Ab früher geschah, vielleicht geschah das Ereignis im Šebaṭ zuerst!? — Dies ist nicht einleuchtend, es heisst ja: "*Nachdem er Sihon geschlagen hat*, und als die Seele Ahrons zur Ruhe einkehrte, existierte Sihon noch, denn es heisst: "*Und der Kenaânite, der König von Arad, vernahm*; was vernahm er? — dass nämlich Ahron gestorben und die Herrlichkeitswolken gewichen, da glaubte er, es sei nun die Freiheit gegeben, Jisraél zu bekämpfen. Darauf deutet auch der Schriftvers hin: "*Und die ganze Gemeinde sah, dass Ahron verschieden war*, worüber R. Abahu sagte, man lese nicht *sah*, sondern *wurde gesehen*[13], und zwar nach einer Erklärung des Reš-Laqiš, welcher nämlich sagte, [das Wort] "ki" habe vier Bedeutungen: wenn, vielleicht, sondern, denn. — Ist es denn dasselbe, da war es ja Kenaân, während es dort Sihon war!? — Es wird gelehrt, Sihon, Ârad und Kenaân seien identisch; Sihon [hiess hier], weil er einem Fohlen [Sejah] in der Wüste glich, Kenaân war sein Reichsname, während sein eigentlicher Name Ârad war. Manche lesen: Ârad [hiess er], weil er einem Waldesel [Ârud] in der Wüste glich, Kenaân war sein Reichsname, während sein eigentlicher Name Sihon war. — Vielleicht aber beginnt das Jahr [für den Auszug aus Miçrajim] mit dem Ijar!? — Dies ist nicht anzunehmen, denn es heisst: "*Und es geschah im ersten Monat des zweiten Jahrs, am ersten des Monats, da wurde die Stiftshütte aufgestellt*, und ferner heisst es: "*Und es geschah im zweiten Jahr, im zweiten Monat, da erhob sich die Wolke von der Stiftshütte des Gesetzes*, wenn er es nun im Nisan "das zweite Jahr" nennt und im Ijar ebenfalls "das zweite Jahr" nennt, so ist ja zu entnehmen,

10. Dt. 1,4. 11. Num. 21,1. 12. Ib. 20,29. 13. Durch die Wolkensäulen waren sie vor Angriffen geborgen; Cf. Ex. 14,19; vgl. hierzu Tan. 9a. 14. Ex. 40,17. 15. Num. 10,11.

ואימא ראש השנה סיון לא סלקא דעתך דכתיב
בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים Ex.19,1
ואם איתא בחדש השלישי בשנה השנית לצאת וגו׳
מיבעי ליה ואימא תמוז ואימא אב ואימא אדר אלא
אמר רבי אלעזר מהכא ויחל לבנותו(ו) בחדש השני 1Chr.3,2
בשני בשנת ארבע למלכותו מאי שני שני לורח
שמונין בו למלכותו מתקיף לה רבינא ואימא שני
בחדש אם כן שני בחדש בהדיא הוה כתיב ביה
ואימא בשני בשבת אחד דלא אשכחן שני בשבת
דכתיב ועיד מקיש שני שני בתראה לשני קמא מה שני
קמא חדש אף שני בתרא חדש׃ תניא כוותיה דרבי
יוחנן מנין שאין מונין ללחם למלכים אלא מניסן שנאמר
ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני 1Reg.6,1
ישראל מארץ מצרים וגו׳ וכתיב ויעל אהרן הכהן Nm.33,38
אל הר ההר על פי ה׳ וגו׳ וכתיב אחרי הכתו את Dt.1,4
סיחן וגו׳ ואומר וישמע הכנעני וגו׳ ואומר ויראו
כל העדה כי גוע אהרן וגו׳ ואומר ויהי בחדש
הראשון בשנה השנית וגו׳ ואומר ויהי בשנה השנית
בחדש השני וגו׳ ואומר בחדש השלישי לצאת בני
ישראל וגו׳ ואומר ויחל לבנות(ו) וגו׳׃ אמר רב
חסדא לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות Rh.8a
העולם מתשרי מנין שנאמר דברי נחמיה בן חכליה Neh.1,1
ויהי בחדש ככלו שנת עשרים וגו׳ וכתיב ויהי בחדש Zb.2,1
ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגו׳ מדקאי בכסלו
וקרי ליה שנת עשרים וקאי בניסן וקרי ליה שנת
עשרים מכלל דראש השנה לאו ניסן הוא בשלמא

M 27 בשני M 26 לורח M 25 לאו M 24
בוח M 28 א״ר אשי לא הדא בשבת לא אשכחן ועוד
B 31 ...וכתוב ויהי בארבעים M 30 לחם B 29 בתרא
שנה בעשתי עשר חדש. M ואומר.

dass dessen Jahresanfang nicht der Ijar ist. Vielleicht aber beginnt das Jahr mit dem Sivan!? Dies ist nicht anzunehmen, denn es heisst: *"Im dritten Monat nach dem Auszug der Kinder Jisraél aus dem Land Miçrajim*; wieso hiesse es demnach: im dritten Monat, es müsste ja heissen: im zweiten Jahr nach dem Auszug &!? Vielleicht aber beginnt es mit dem Tamuz, mit dem Ab, mit dem Adar!? Vielmehr, erklärte R. Eleâzar, aus Folgendem: *"Und er begann mit dem Bau im zweiten Monat, am zweiten, im vierten Jahr seiner Regierung*; was heisst "am zweiten"? wahrscheinlich doch der zweite des Monats, mit dem dessen Regierungsjahr beginnt. Rabina wandte ein: Vielleicht am zweiten des Monats!? So würde es ja ausdrücklich geheissen haben: am zweiten des Monats. Vielleicht aber am zweiten [Tag] der Woche!? Erstens wird der (zweite) Wochentag in der Schrift nie genannt, ferner vergleiche man das andere "am zweiten" mit dem ersten "im zweiten": wie das erste "im zweiten" sich auf den Monat bezieht, ebenso bezieht sich auch das andere "am zweiten" auf den Monat.

Uebereinstimmend mit R. Johanan wird auch gelehrt: Woher, dass man das Königsjahr mit dem Nisan zu rechnen beginnt? — denn es heisst: *Und es geschah im vierhundertundachzigsten Jahr nach dem Auszug der Kinder Jisraél aus dem Land Miçrajim* &; ferner: *Und Ahron, der Priester, stieg nach dem Befehl des Herrn hinauf auf den Berg Hor* &; ferner: *Nachdem er Sihon geschlagen hat* &; ferner: *Und der Kenaânite vernahm* &; ferner: *Und die ganze Gemeinde sah, dass Ahron verschieden war* &; ferner: *Und es geschah im ersten Monat des zweiten Jahrs* &; ferner: *Und es geschah im zweiten Jahr, im zweiten Monat* &; ferner: *Im dritten Monat nach dem Auszug der Kinder Jisraél* &; ferner: *Und er begann mit dem Bau* &.

R. Hisda sagte: Dies wurde nur bezüglich jisraélitischer Könige gelehrt, bei Königen der weltlichen Völker beginnt man jedoch mit dem Tišri zu rechnen, denn es heisst: [19]*"Worte Nehemjas, des Sohns Hakaljas: Im Monat Kislev des zwanzigsten Jahrs* &; ferner: [20]*"Und im Monat Nisan des zwanzigsten Jahrs des Königs Artahšasta* &; wenn er es nun im Kislev "das zwanzigste Jahr" nennt und im Nisan ebenfalls "das zwanzigste Jahr" nennt, so ist ja zu entnehmen, dass der Jahresanfang nicht mit dem Nisan beginnt. — Einleuchtend ist es bezüglich jener Stelle, wo ausdrücklich

16. Ex. 19,1. 17. Der Auszug aus Miçrajim geschah im Nisan. 18. Nach 3,2. 19. Neh. 1,1. 20. Ib. 2,1.

Artaḥšasta genannt wird, woher aber, dass an dieser Stelle nach Artaḥšasta gerechnet wird, vielleicht nach etwas Anderem!? R. Papa erwiderte: [Die Worte:] *im zwanzigsten Jahr* dienen als Wortanalogie: wie dort nach Artaḥšasta gerechnet wird, ebenso auch hier, nach Artaḥšasta. Woher aber, dass das Ereignis im Kislev zuerst geschah, vielleicht geschah das Ereignis im Nisan zuerst!? Dies ist nicht anzunehmen, denn es wird gelehrt: Die Worte, die Ḥanani dem Neḥemja im Kislev erzählte, berichtete Neḥemja dem König im Nisan. Ḥanani erzählte sie dem Nehemja im Kislev, denn es heisst: *Worte Nehemjas, des Sohns Ḥakaljas: Im Monat Kislev des zwanzigsten Jahrs, als ich in der Burg Šušan war, kam Ḥanani, einer meiner Brüder, mit einigen Männern aus Jehuda. Als ich sie über die Juden, die Geretteten, die aus der Gefangenschaft übrig geblieben waren, und über Jerušalem befragte, da antworteten sie mir: Die Uebergebliebenen, die aus der Gefangenschaft dort in der Provinz übrig geblieben sind, befinden sich in grossem Elend und in Schmach; die Mauer Jerusalems ist auseinandergerissen und ihre Thore sind im Feuer verbrannt.* Neḥemja berichtete es dem König im Nisan, denn es heisst: *Und im Monat Nisan des zwanzigsten Jahrs des Königs Artaḥšasta, als Wein vor ihm stand, da nahm ich den Wein und reichte ihn dem König, ohne dass ich ihn merken liess, wie schlecht mir war. Der König aber sprach zu mir: Warum siehst du so schlecht aus, während du doch nicht krank bist? das kann nur ein schlechtes Gewissen sein! Da fürchtete ich mich sehr. Und ich sprach zum König: Der König möge immerdar leben! Wieso sollte ich nicht schlecht aussehen, wenn die Stadt, die Begräbnisstätte meiner Väter, wüste liegt und ihre Thore vom Feuer verzehrt sind!? Da sprach der König zu mir: Um was willst du denn bitten? Da betete ich zum Gott des Himmels; sodann sprach ich zum König: Wenn es dem König recht ist, und wenn dir dein Knecht geeignet erscheint, so entsende mich nach Jehuda, nach der Stadt, da die Gräber meiner Väter sind, dass ich sie wieder aufbaue! Und der König sprach zu mir, während seine Kebse zu seiner Seite sass: Wie lange wird deine Reise dauern, und wann wirst du zurückkehren? Somit war es dem König recht, mich zu entsenden, und ich gab ihm eine Frist an.* R. Joseph wandte ein: *"Am vierundzwanzigsten Tag des sechsten Monats, im zweiten Jahr des Königs Darjaweš,* und ferner heisst es: *"Im siebenten [Monat], (im zweiten Jahr[23]) am*

21. Hag. 1,15 22. Ib. 2,1 23. Cf. Rsj. zSt.

האיך מפרש דלארתחשסתא אלא האי מאי
דלארתחשסתא דילמא לחנייגא אהדרינא[20] היא אמר Col.b
רב פפא שנת עשרים שנת עשרים לנזירה שוה מה Ker.2b
התם לארתחשסתא אף הכא לארתחשסתא וממאי
המעשה דכסליו קדים דילמא מעשה דניסן קדים
לא סלקא דעתך דתניא דברים שאמר חנני לנחמיה
בכסליו אמרן נחמיה למלך בניסן דברים שאמר
חנני לנחמיה בכסליו שנאמר דברי נחמיה בן חכליה Neh.1,1
ויהי בחדש כסלו שנת עשרים ואני הייתי בשושן
הבירה ויבא חנני אחד מאחי הוא ואנשים מיהודה
ואשאלם על היהודים (על) הפליטה ששארו מן השבי
ועל ירושלם ויאמרו לי הנשארים [אשר נשארו] מן
השבי שם במדינה ברעה גדלה ובחרפה והומת
ירושלם מפרצת ושעריה נצתו באש אמרן נחמיה
למלך בניסן שנאמר ויהי בחדש ניסן שנת עשרים Ib. 2,1
לארתחשסתא המלך יין לפניו ואשא את היין ואתנה
למלך ולא הייתי רע בעיניו[21] ויאמר לי המלך מדוע
פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי אם רע לב
ואירא הרבה מאד ואמר למלך המלך לעולם יחיה
מדוע לא ירעו פני אשר העיר [בית] קברות אבתי
הרבה ושעריה אכלו באש ויאמר לי המלך על מה
זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואמר
למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך
אשר תשלחני אל יהודה אל עיר קברות אבתי
ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד
מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך
וישלחני ואתנה לו זמן מתים רב עמו[22] ביום עשרים Hag. 1,15
וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש וכתיב

M 32 + וכתיב ‖ M 33 + כתיב.

בשביעי (בשנת שתים) בעשרים ואחד לחדש ואם Hag 2,1
איתא בשביעי בשנת שלש מבעי ליה אמר רבי
"אבהו כורש מלך בשר ודם הוה לפיכך מנו לו במלכי
ישראל מתקוף לה רב יוסף חדא דאם כן קשו קראי
אהדדי דכתיב וישיציא ביתה "דנה עד יום תלתה Ezr.9,15
ליה אדר די הוא שנת שת למלכות דריוש מלכא
ותניא באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל Ab.139
וגלותי עמו וכתיב ויבא ירושלם בחדש החמישי הוא Ezr.7,8
שנת השבעית למלך ואם איתא שנת השמונית
מיבעי ליה ועוד מי דמי התם כורש הכא דריוש
תנא הוא כורש הוא דריוש הוא אתתחשבתא בירש
שמלך בשר ודם הוה אתתחשבתא על שם מלכותו
ומה שמו דריוש שמו מכל מקום קשיא אמר רבי
יצחק לא קשיא כאן קודם שהחמיין כאן לאחר
שהחמיין מתקוף לה רב כהנא ומי החמיין והא כתיב
וימה השמן ובני תירוש ויקברון ואמרין ליליון לאלה Fol.4
שביא הנעזן בלה חמר ומשה במאמר בהניא די Ez.6,9
ביהושלם להוא מתיהב להם יום ביום די לא שלו
אמר לי "רבי יצחק רבי מטונך די לחתן מהקרבין Hs.132a
ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי Zeb.32a
ובאן דעבד הכי לאו מעליותא הוא והתניא האומר Ezr.10 Pes.84
כלע זו לצדקה בשביל שיחזו "בניו ובשביל שיוכה Bb.10b
בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא
כאן בישראל כאן באומות "ואוכלית אוכא מנין
דאהתיין "דכתיב נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך Ezr.6,4
די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיהב למה
היה דעבד הכי סבר אי מידו כי יהודאי אוקלייה

M 37 הרן P 30 הרא ד 35 M אבא M 34
רבינא M 38 ר׳ י רבי VM 39 בני ובש M ובהן
שאזכה ‖ M 40 + העולם ‖ M 41 מהכא.

einundzwanzigsten des Monats; wieso heisst es demnach: im siebenten [Monat], es müsste ja heissen: im dritten Jahr!? R. Abahu erwiderte: Koreš war ein rechtschaffener König, daher wurde bei ihm die Rechnung der israëlitischen Könige angewandt. R. Joseph wandte ein: Erstens widersprechen ja demnach die folgenden Verse einander, denn es heisst: *"Es wurde aber dieser Tempel vollendet bis zum dritten Tag des Monats Adar, das ist das sechste Regierungsjahr des Königs Darjaveš*, worüber gelehrt wird, im darauffolgenden Jahr um diese Zeit sei Êzra mit den Exulanten aus Babylonien gezogen, und es heisst: *"Und er gelangte nach Jerušalem im fünften Monat, das ist das siebente Jahr des Königs*; es müsste ja demnach heissen: das achte Jahr!? Ferner, da war es ja Koreš, hier aber Darjaveš!? Es wird gelehrt, Koreš, Darjaveš und Artahšasta seien identisch; Koreš [hiess erj. weil er ein rechtschaffener [koscr] König war, Artahšasta war sein Reichsname, während sein wirklicher Name Darjaveš war. Allenfalls besteht ja noch ein Widerspruch!? R. Jiçhaq erwiderte: Das ist kein Widerspruch: das Eine spricht von der Zeit bevor er schlecht wurde, das Andere, von der, da er bereits schlecht war. R. Kahana wandte ein: War er denn [beim Auszug Êzras] schlecht geworden, es heisst ja: *"Und was man nötig hat, sowol junge Stiere als auch Widder und Lämmer zu Brandopfern für den Gott des Himmels, Weizen, Salz, Wein und Oel, soll ihnen nach der Angabe der Priester zu Jerušalem Tag für Tag ungeschmälert gegeben werden.* R. Jiçhaq erwiderte: Meister, aus deinem Einwand [ist zu erwidern! es heisst ja:] *"Damit sie dem Gott des Himmels Opfer lieblichen Geruchs darbringen und für das Leben des Königs und seiner Söhne beten.* — ¿¡Aber ist ein solches Verfahren etwa nicht löblich, es wird ja gelehrt: Spricht jemand: «Dieser Selâ sei Almosenspende, damit meine Kinder dem Leben erhalten bleiben, damit ich mir die zukünftige Welt erwerbe», so ist er ein wahrhaft frommer Mann. — Das ist kein Einwand, Dies von Jisraéliten, Jenes von den Völkern. Wenn du aber willst, sage ich: aus Folgendem ist zu entnehmen, dass er schlecht wurde, es heisst: *"Der Schichten von Qadersteinen sollen drei sein und eine Schicht aus Holz: die Kosten sollen aus dem königlichen Haus bestritten werden*; weshalb machte er es so? — er dachte nämlich: sollten die Juden mir abtrünnig werden, so verbrenne ich [den Tempel] durch Feuer. ¿¡Aber hat es etwa Šelomoh nicht ebenso gemacht:

24. Ezr. 6,15. 25. Ib. 7,8 26. Ezr. 6,9. 27. Ib. V. 10. 28. Ib. 6,4.

es heisst ja: *"Drei Schichten von Quadersteinen und eine aus Cedernholz.* Šelomoh legte sie oben, dieser aber unten, Šelomoh versenkte sie in die Mauer, dieser aber versenkte sie nicht in die Mauer, Šelomoh verkleidete sie mit Kalk, dieser aber verkleidete sie nicht mit Kalk. R. Joseph, nach Anderen, R. Jiçhaq, erklärte aus Folgendem, dass er schlecht wurde: *"Und der König sprach zu mir, während die Kebse zu seiner Seite sass,* und Rabba b. Lima sagte im Namen Rabhs, mit "Kebse" sei eine Hündin gemeint. — Es heisst ja aber: *"Du hast dich über den Herrn des Himmels erhoben; die Gefässe seines Tempels hat man für dich bringen müssen, damit du mit deinen Kebsen und Konkubinen Wein daraus tränkest*; wie kann nun mit "Kebse" eine Hündin gemeint sein, diese trinkt ja keinen Wein!? Das ist kein Einwand, wenn man sie abrichtet, trinkt sie. — Es heisst ja aber: *"Der Könige Töchter zu deinem Ehrenmeck, die Kebsa steht zu deiner Rechten in Ophirgold*; was würde nun der Prophet Jisraél verkündet haben, wenn unter "Kebse" eine Hündin zu verstehen wäre!? — So meint er es: als Belohnung dafür, dass die Gesetzlehre bei Jisraél so beliebt ist, wie die Kebse bei den Völkern der Welt, haben sie sich für das Ophirgold verdient gemacht! Wenn du aber willst, sage ich: thatsächlich ist sonst unter "Kebse" die Königin zu verstehen, nur hatte Rabba b. Lima eine Ueberlieferung; weshalb aber nannte er sie "Kebse", weil er sie liebte, wie eine Kebse, oder auch, weil er sie auf dem Platz der Kebse sitzen liess. Wenn du aber willst, sage ich: Aus Folgendem ist zu entnehmen, dass er schlecht wurde: *"Bis zu hundert Talenten Silber und bis zu hundert Kor Weizen und bis zu hundert Bath Wein und bis zu hundert Bath Oel und Salz ohne Einschränkung &c.*"; anfangs also ohne Mass, jetzt aber mit festgesetztem Mass. — Vielleicht waren ihm anfangs die Masse nicht bekannt!? — Vielmehr, das Richtige ist, was wir anfangs erwidert haben.

בנורא אבו שרמה לא עבד הכי והכתיב (ויקש) 1Reg. 6,36
שלשה טורי גזית ושור כרתת ארזים שלמה עבד
מלמעלה ואיהו עבד מלמטה שקעיה בבניינא
איהו לא שקעיה בבניינא שלמה סדייה בסידא איהו
לא סדייה בסידא אמר רב יוסף ואיתימא רבי יצחק
מנלן דאחמין מחבא ויאמר לי המלך והשגל יושבת Neh. 2,6
אצלו מאי שנל אמר רבה בר ליבא משמיה דרב
כלבתא אלא מעתה הא דכתיב ועל ביא שמיא Dan. 5,23
התרוממת ומאניא די ביתה היתיו קדמך ואשתיו
בהון חמרא שלתיה ולהנתיה ואי שנל כלבתא היא
כלבתא בת משתיא חמרא היא הא לא קשיא דמלפא
לה ושתייא אלא מעתה דכתיב בנות מלכים ביקרותיך Ps. 45,10
נצבה שנל לימינך בכתם אופיר ואי שנל כלבתא
היא מאי קא מבשר להי נביא לישראל הכי קאמר
בשבר שחביבה תורה לישראל כשנל לאומות העולם
זכיתם לכתם אופיר ואיכעית אימא לעולם שנל
כלבתא היא והכא בר ליבא גמרא עטיר לה ואמאי
קרי לה שנל שהיתה הכיבה עליו כשנל אי נמי
שחושיבה במקום שנל אובעית אימא מנלן דאחמין
מהכא עד בקר בכרן באה [ועד הנטין בורן מאה Ez. 7,22
ו]עד חמר בתין מאה ועד בתין משה [מאה] ומלח
די לא כתב ועיבר מעיקרא ביא קיצותא יהשתא
בקיצותא ידילמא מעיקרא לא היה קים ליה בקיצותא
אלא מחורתא כדשניין מעיקרא: ולרגלים: רגלים
באחד בניסן הוא בחמשה עשר בניסן הוא אמר רב
חכדא יגל שבי ראש השנה לרגלים נפקא מינה
לנודר למיקם עליה בבל תאחר ורבי שמעון היא

M 42—בסידא | M 43 יצחק | M 44 רב נחמן | M 45
מאי שנל M 46 רבא, ליבא M 47 הא רב
M 48 דמלפו | M 49 — נביא | M 50 משום | M 51
M 52 זבו לכ M 53 שנל M 54 + להאי
M 55 יאוב M 56 + כתב M 57 בשעיר M 58
היא רבאי M 59 זה ש היא

29. 1Reg. 6,36. 30. Neh. 2,6. 31. Dan. 5,23. 32. Ps. 45,10. 33. Ezr. 7,22.

UND DER FESTE. Die Feste beginnen ja nicht am ersten Nisan, sondern erst am fünfzehnten!? R. Hisda erwiderte: Das in diesem Monat fallende Fest ist (Jahres)Anfang der Feste. Einen Unterschied giebt es dabei bezüglich des Verbots des Versäumens, und zwar nach der Ansicht R. Šimôns; es wird nämlich gelehrt: Sowol

דתניא אחד הנידר ואחד המקדיש ואחד המעריך
בין שעברי עלוי שלשה רגלים עובר בכל תאחר
רבי שמעון אומר שלשה בסדרן וחג המצות בתרתן
וכן היה רבי שמעון בן יוחי אומר רגלים פעמים
שלשה פעמים ארבעה פעמים חמשה ביצד נדר לפני
הפסח שלשה לפני עצרת חמשה לפני החג ארבעה׃
תנו רבנן חייבי הנדרין והערכין והחרמין והמקדשות
חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות
בכור ומעשר ופסח לקט שכחה ופאה בין שעברי
עליהן שלשה רגלים עובר בכל תאחר רבי שמעון
אומר שלשה רגלים בסדרן וחג המצות בתרתן רבי
מאיר אומר בין שעברי עליהן רגל אחד עובר בכל
תאחר רבי אליעזר בן יעקב אומר בין שעברי עליהן
שני רגלים עובר בכל תאחר רבי אלעזר ברבי שמעון
אומר בין שעברי עליהן חג המוכות עובר עליהן
בכל תאחר מאי טעמא דתנא קמא מבדי מיניהי
סליק רמה רי למחדי ומוכתב בחג המצות וכתב
השבעות יכתב הכפרים שמע מינה לכל תאחר ורבי
שמעון אומר אינו צריך ליכתב בחג הכפרים שבי
ליכתב הכתיב רמה נאמר לומר שזה אחרון ורבי מאיר
מאי טעמא דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה ורבנן
החוא לעשה ורבי מאיר בין דאמר לית רחמנא אייתי
ליא אייתי בעייא קם ליה בבל תאחר ורבי אליעזר
בן יעקב מאי טעמא דכתיב אלה תעשו לה׳ במועדיכם
מיעיט מועדים שנים ורבנן ההוא לכדרבי יונה דאמר
רבי יונה חוקשי כל המועדים כולם זה לזה שבולין
מכפרים על מוספת מקדש יקדשיו ורבי אלעזר ברבי
שמעון מאי טעמא דתניא רבי אלעזר ברבי שמעון

M 62 מדבר M 61 מאי טעמית דתניא ר׳ ש M 60
M 65 המועדות זה M 64 היה M 63 מיבעי ליה M 66
—שכולם...וקדשיו.

bei dem Gelübde als auch beim Weihen eines Gegenstands für das Heiligtum als auch bei dem Schätzgelübde. Begeht man das Verbot des Versäumens, sobald drei Feste vorüber sind; R. Šimôn sagt: nur drei Feste der Reihe nach, mit dem Pesahfest beginnend. R. Šimôn b. Johaj sagte also: zuweilen begeht man es mit drei, zuweilen mit vier, zuweilen mit fünf Festen, und zwar: hat man vor dem Pesahfest gelobt, so sind es drei, vor dem Versammlungsfest, so sind es fünf, vor dem Hüttenfest, so sind es vier.

Die Rabbanan lehrten: Wer Kaufwert, Schätzgelübde, Banngelübde, Heiligengut, Sündopfer, Schuldopfer, Brandopfer, Friedensopfer, Almosen, Sackzehnt, Erstgeburt, Blutzehnt, Pesahopfer, Nachlese, Vergessenes, oder Eckenlass schuldet, begeht das Verbot des Versäumens, sobald drei Feste vorüber sind; R. Šimôn sagt: nur drei Feste der Reihe nach, mit dem Pesahfest beginnend; R. Meïr sagt, sobald nur ein Fest vorüber ist, habe man das Verbot des Versäumens begangen; R. Eliêzer b. Jâqob sagt, sobald zwei Feste vorüber sind, habe man das Verbot des Versäumens begangen; R. Eleâzar b. R. Šimôn sagt, sobald das Hüttenfest vorüber ist, habe man das Verbot des Versäumens begangen. — Was ist der Grund des ersten Tanna? Merke, die Schrift spricht ja [von den drei Festen], weshalb wiederholt sie wiederum: *"Am Pesahfest, am Wochenfest und am Hüttenfest,* um hinzuweisen, dass man mit diesen das Verbot des Versäumens begeht. R. Šimôn sagte: Es wäre ja nicht nötig, das Hüttenfest zu nennen, wo ja der Schriftvers von diesem spricht, — wozu wird es dennoch genannt? — dies besagt, dass dieses das letzte ist. — Was ist der Grund R. Meirs? Es heisst: *"Dies sollt ihr dahinbringen; ihr sollt [eine Opfergabe]* — Und die Rabbanan? — Dies, dass es [am ersten Fest] Gebot ist. — Und R. Meïr!? — Wenn die Gesetzlehre sagt, man bringe es, und man es nicht gethan hat, so hat man ja das Verbot des Versäumens begangen. — Was ist der Grund des R. Eliêzer b. Jâqob? — Es heisst: *"Dies sollt ihr an euren Festen für den Herrn herrichten*: das Minimum von "Festen" ist zwei. — Und die Rabbanan!? — Hieraus folgern sie die Lehre R. Jonas, welcher nämlich sagt, die Feste gleichen einander, indem sie sämtlich die [Sünde der] Verunreinigung des Tempels und seiner Heiligtümer sühnen. — Was ist der Grund des R. Eleâzar b. R. Simôn? — Es wird ge-

31 Cf. Lev 27,30 ff. 35 Die Wenn jemand gelobt, seinen Wert als Schätzung zu spenden 36 Cf. Lev 23,27. 37 Cf. Dt 31,29 38 Dt 32,6 39 Cf. Num

lehrt: R. Eleâzar b. R. Šimôn sagte: Es wäre ja nicht nötig das Hüttenfest zu nennen, wo ja der Schriftvers von diesem spricht, weshalb wird es dennoch genannt? dies besagt, dass dieses |das Verbot des Versäumens| veranlasst. ¿Was folgern R. Meír und R. Eliézer b. Jâqob aus |dem Vers|: *am Pesahfest, am Wochenfest und am Hüttenfest.* Hieraus folgern sie das, was R. Eliézer im Namen R. Ošajas lehrte; dieser lehrte nämlich: Woher, dass man |das Festopfer| des Versammlungsfestes während sieben Tage nachholen könne? — da es heisst: *am Pesahfest, am Wochenfest und am Hüttenfest*, das Wochenfest gleicht also dem Pesahfest: wie an diesem |das Festopfer| während der ganzen sieben Tage nachgeholt werden kann, ebenso kann es auch an jenem während der ganzen sieben Tage nachgeholt werden. Sollte er es dem Hüttenfest gleichstellen: wie es an diesem acht Tage Zeit hat, ebenso auch an jenem, acht Tage!? Der achte Tag ist ein Fest für sich. ¿Der achte Tag ist allerdings bezüglich des Loses[c], des Zeitsegens[d], des Festes[e], des Opfers, der Musik und des Segens[f] ein Fest für sich, bezüglich des Nachholens geben ja aber Alle zu, dass es noch zum ersten gehört; es wird nämlich gelehrt: Wer das Festopfer am ersten Festtag nicht dargebracht hat, bringe es während des ganzen Festes dar, auch am letzten Festtag. — Ergreifst du Vieles, so hast du nichts ergriffen, ergreifst du Weniges, so hast du es ergriffen. – Wozu wiederholt die Gesetzlehre das Hüttenfest? — Um es mit dem Pesahfest zu vergleichen: wie an diesem das Uebernachten |in Jerušalem| erforderlich ist, ebenso ist auch an jenem das Uebernachten erforderlich. — Woher weiss man es von diesem selbst? – Es heisst: *Und am anderen Morgen sollst du dich auf den Weg machen und heimkehren.* — Woher wissen der erste Tanna und R. Šimôn (b. Eleâzar), dass man am Wochenfest |das Festopfer| nachholen kann? — Sie folgern dies aus der Lehre des Rabba b. Šemuél; dieser lehrte nämlich: Die Gesetzlehre sagt, man zähle die Tage und weihe den Neumond, ferner, man zähle (die Tage) und weihe das Versammlungsfest: wie der Neumond zu seinen Gezählten gehört, ebenso gehört auch das Versammlungsfest zu seinen Gezählten[g].— Vielleicht aber hat das Versammlungsfest

אומר אי אתה מוצא חג הסכות שבו דיבר הכתוב יתרה
נאמר רומה שוה נורם ורבי מאיר ורבי אלעזר בן
יעקב האי בחג הסכות וכחג השבועות וכחג הסכות
מאי דרשו ביה מבעי להו לכדרבי אלעזר אמר רבי
אישעיא דאמר רבי אלעזר אמר רבי אישעיא מניין
לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה תלמוד לומר
בחג המצות וכחג השבועות וכחג הסכות מקיש חג
השביעית לחג המצות מה חג המצות יש לו תשלומין
כך שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כך
שבעה ולקיש לחג הסכות מה לחלן שמונה אף כאן
שמונה שמיני רגל בפני עצמו הוא אימור דאברינן
שמיני רגל בפני עצמו הוא לענין פזר קש ב אבר
לענין תשלומין דברי הכל תשלומין דראשון הוא
דתנן מי שלא הג יום טוב הראשון של הג הגיע
את כל הרגל יום טוב האחרון של הג תפשת ביובמה
לא תפשת תפשת בוקט תפשת אלא למאי הילכתא
כתביה רחמנא לחג הסכות לאקושיה לחג המצות מה
חג המצות טעון לינה אף חג הסכות טעון לינה
והתם מנלן דכתיב ופנית בבקר והלכת לאהליך ותנא
קמא ורבי שמעון בן אלעזר תשיתין לעצרת מנא
להו נפקא להו מדתנו רבה בר שמואל דתנו רבה
בר שמואל אמרה תורה מנה ימים יקדש הדש מנה
ימים יקדש עצרת מה חדש רמניה אף עצרת רמניה
איבא עצרת הד ייבא אמר רבא אבוי עצרת יומי

M 66 אין ציבור יוצר הג M 67 ארא M 68 דרשי
M 69 תושעיא דא ר הישעיא M 70 לית P 71 B 71 היא
M 72 ה ה M 73 והולך M 74 כבולי M 75
ב א M 76 לענייה M 77 תשלומי M 78
היא M 79 ותכבוא.

M 1 ... K ... 37

Jom. 8a Suk. 48a

Fol. 5

Dt. 16,7

... 65a

11 Welche Priesterwoche das Opfer darzubringen hat. 12. Cf. Sukkah p. 128 Z. 11 ff. 43. An diesem weilt man nicht in der Festhütte. 44. Im Gebet, nach and. Erklärung pflegte man an diesem Tag einen Segen für den Landesfürsten zu sprechen. 45. Dt. 16,7 46. Zwischen dem Pesah- u. dem Versammlungsfest werden 7 Wochen (cf. Lev. 23,15) gezählt; das Festopfer kann also während der ganzen Woche dargebracht werden.

מנין שבעיני לא מנין ת"ל מצות רמיזנני יומי
ומצות למיזנני שבעה חג שבועות בתיב יפסח
בר מיקרב בעלים הוא פסח וזמנא קבוצא ליה אי
אקרבוה אקרבוה יאי לא אקרבוה אידחי ליה אמר
רב חסדא פסח בדי נסכה רב ששת אמר מאי פסח
שלמי פסח אי הכי חיוני שלמים תנא שלמים הבאין
מחמת פסח ותנא שלמים הבאין מחמת עצמן מרקא
דעתיך אמינא חיאיר ימחמת פסח קאתו בפסח דמי
קמשמע לן מנחתי מילי דתני רבנן כי תדר נדר
אין לי אלא נדר נדבה מנין נאמר כאן נדר ונאמר
להלן אם נדר אי נדבה מה להלן נדבה עמי אף
כאן נדבה עמי ה אלהוך אלי הדבין העדכן
יהחתקדשית לא תאחר לשלמי הוא וא
חולופיו כי דרש דרשינו אלו חטאות ואשמות עולות
ושלמים ה אלהוך אלי צדקות ומעשרות יבכור מעמך
זה רקט שכתה יפאה יהה בך תנא ירא בקרבנך
תנא אמר מר לא תאחר לשלמי הוא יכא חוליפי
חוליפי מאי אי חוייפי עולה ושלמים מקרב קרבי
אי חוייפי חטאת לחייתה אודא אלא מאי חוייפי
חוליפי תודה דתני רבי חוייא תודה שנתערבה
בתמורתה יכיתה אחת מהן הכרתה אין לה תקנה
חוכי לועביד לוקרבה ולוקריב לחם בתודה דולמא
תמורתה היא לוקרבה בריא לחם דולמא תודה

M 83 יתן B 82 נדר M 81 אבני M 80
ביעשר ופסח M 84 בר חנא M 85 דשאית ואשמות
רמז M 86 חול.

nur einen Tag'!? Raba erwiderte: Werden etwa beim Versammlungsfest nur die Tage und nicht die Wochen gezählt? Der Meister sagte ja, es sei Gebot, sowol die Tage als auch die Wochen zu zählen; ferner heisst es ja auch das "Wochenfest". Aber gehört denn das Pesahopfer zum Fest, dafür ist ja ein bestimmter Tag festgesetzt", hat man es dann dargebracht, ist es recht, wo nicht, wird es ja überhaupt verdrängt!? R. Hisda erwiderte: Vom Pesahopfer wird es auch vergeblich gelehrt. R. Šeŝeth erwiderte: Mit "Pesahopfer" ist das [eingetauschte] Friedensopfer desselben gemeint. Dies ist ja unter Friedensopfer inbegriffen!? Er lehrt von solchen Friedensopfern, die des Pesahs wegen und von solchen, die ihrer selbst wegen dargebracht werden; man könnte nämlich glauben, jene gleichen den Pesahopfer, da sie dessentwegen dargebracht werden, so lässt er uns hören.

Woher dies"?— Die Rabbanan lehrten: "*Wenn du ein Gelübde thust*, ich weiss dies also von einem Gelübde, woher auch von der freiwilligen Gabe? hier wird [das Wort] *Gelobde* gebraucht und dort heisst es ebenfalls: *Ein Gelübde oder eine freiwillige Gabe*: wie da die freiwillige Gabe dazu gehört, ebenso gehört auch hier die freiwillige Gabe dazu; *dem Herrn, deinem Gott*, nämlich: der Kaufwert, die Schätzgelübde, Verbanntes und Geweihtes; "*so versäume nicht, es zu entrichten*, es selbst, nicht aber dessen Ersatz; "*denn fordern wird es*, nämlich: Sündopfer, Schuldopfer, Brandopfer und Friedensopfer; "*der Herr, dein Gott*, nämlich: Almosen, Zehnte, Erstgeburten; "*von dir*, nämlich: Nachlese, Vergessenes und Eckenlass; "*und es könnte an dir eine Sünde haften*, nicht aber an deinem Opfer.

Der Meister sagte: *So versäume nicht, es zu entrichten*, es selbst, nicht aber dessen Ersatz. Was für ein Ersatz? wollte man sagen, den Ersatz" eines Brandopfers oder Friedensopfers, — dieser wird ja als Opfer dargebracht; wollte man sagen, der Ersatz eines Sündopfers, diesen muss man ja verenden lassen!? — Vielmehr, mit "Ersatz" ist der Ersatz des Dankopfers gemeint; R. Hija lehrte nämlich: Wenn das originäre Dankopfer sich mit seinem Ersatz vermischt und eines von beiden verendet, so ist mit dem anderen nichts anzufangen; wie sollte man es machen? sollte man es samt den dazu erforderlichen Broten darbringen, so könnte es ja der Ersatz sein",

47. Da die Zeit zwischen den beiden Festen auch nach Tagen gezählt wird; cf. Lev. 23,16. 48. Dieses wird am 14. Nisan dargebracht [illegible] 49. Wenn das Pesahlamm verboten geht [illegible] anderes ersetzt wird, so wird das erste als Friedensopfer dargebracht [illegible] nannten Dingen das Verbot des Versäumens statt hat. 51. Dt. 23,22 52. Lev. 7,16 53. Wenn sich das Original einfindet. 54. Die Brote (cf. Lev. 7,12) dürfen nur zum originären Dankopfer dargebracht werden, nicht aber zu dessen Ersatz.

sollte man es ohne den Broten darbringen, so könnte es ja das originäre Dankopfer sein. - - Wozu braucht es nun der Schriftvers auszuschliessen, wenn man es überhaupt nicht darbringt!? R. Šešeth erwiderte: Thatsächlich schliesst es den Ersatz eines Brandopfers und Friedensopfers aus, nur handelt es sich hier, wo [das originäre], nachdem zwei Feste vorüber sind, ein Fehler bekommen und man es auf ein anderes eingetauscht hat, und dann wiederum ein Fest vorüber ist; man könnte glauben, es sei gleich, als wären die drei Feste verstrichen, da dieses eine Fortsetzung des ersten ist, so lässt er uns hören. — Wie ist es aber nach R. Meír zu erklären, welcher sagt, dass man das Verbot des Versäumens übertritt, auch wenn nur ein Fest vorüber ist!? Raba erwiderte: Hier handelt es sich, wo es während des Festes ein Fehler bekommen und man es umgetauscht hat, und das Fest vorüber ist; man könnte glauben, es sei gleich, als wäre das ganze Fest vorüber, da dieses ja eine Fortsetzung des ersten ist, so lässt er uns hören. ¿¡ *Und es könnte an dir eine Sünde hatten*, nicht aber an deinem Opfer. Dies wird also hieraus gefolgert, das wird ja aus [der Lehre] der Anderen gefolgert; es wird nämlich gelehrt: Andere sagen, man könnte glauben, das über ein Jahr altgewordene Erstgeborne gleiche anderen unbrauchbar gewordenen Heiligtümern und werde unbrauchbar, so heisst es: [55]*Du sollst vor dem Herrn, deinem Gott, den Zehnt deines Getreides, Mostes und Oels und die Erstgebornen deiner Rinder und Schafe verzehren*; das Erstgeborne gleicht also dem Zehnt: wie der Zehnt von einem Jahr zum nächsten nicht unbrauchbar wird, ebenso wird das Erstgeborne von einem Jahr zum nächsten nicht unbrauchbar. — Es ist nötig; man könnte glauben, dies gelte nur vom Erstgebornen, das ja nicht als Sühne gilt, nicht aber von anderen Heiligtümern, die als Sühne gelten, so lässt er uns hören. — ¿¡Aber allenfalls geht dies ja schon aus der Lehre Ben-Âzajs hervor, es wird nämlich gelehrt: Ben-Âzaj sagt: [56]*Den*, wozu ist dies nötig? — da es heisst: *So versäume nicht, es zu entrichten*, könnte man schliessen, auch das versäumte Gelübde sei nicht wolgefällig, daher heisst es: *Den*, nur für den ist es nicht wolgefällig, nicht aber für den, der das Gelübde verspätet. — Vielmehr, *an dir eine Sünde*, nicht aber an deiner Frau; man könnte glauben, dass auch wegen des Verbots des Versäumens die Frau sterbe, da ja R. Johanan, nach Anderen, R. Eleâzar gesagt

55. Dt.14,23. 56. Lev. 7,18.

אדם מיתה אלא אם כן מבקשים ממנו ואין לו
שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך
אימא בהאי ענין דכל תאחר נמי אשתו מיתה קמשמע
לן: תנו רבנן מיצה שפתיך זו מיצית עשה תשמר זו
מיצית לא תעשה ועשית אהדדי רבית דין שיעשוך
באשר נדרת זה נדר ה' איתיך אין חטאות ואשמות
עולות ושלמים נדבה בכשמעתא אשר דברת אלו קדשי
בדק הבית כפיך זו צדקה אמר מר מיצא שפתיך זו
מיצית עשה למה לי מיבעי שמה והכאתם שמה
נפקא תשמר זו מיצית לא תעשה למה לי מלא
תאחר ישראלי נפקא ועשית אוהדדי רבית דין שיעשוך
למה לי מיקרי איתי נפקא דתניא יקרב אותי מלמד
שכיבין אותי יכיל בעל בוהדו תלמוד לומר להצוני
הא כיצד ביכין איתי עד שיאמר רוצה אני חד
דאמר לא אפריש יחד אפריש ולא אקריב וצריכא
דאי אשמעינן אמר לא אפריש בישום דלא קיימיה
לדיבריה אבל אפריש ולא אקריב אימא כל היכא
דאיתיה בי נוא דרחמנא אריתיה צריכא ואי אשמעינן
אפריש ולא אקריב דקא משתי ליה גביה אבל אמר
ולא אפריש אימא דיבריה לא ביום הוא צריכא
ומי מצית אמרת "דאמר ולא אפריש והא נדבה כתיבא
"תנן אי זהו נדר האומר הרי עלי עולה יאי זו הוא
נדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדר לנדבה נדר בית

M 2 מת ת"ל שתני נאמר יקריבנו אלא M 3 דאפ
M 4 קיים M 5 אימא M 6 הוא אי נבי אפר
M 7 מישום V 8 אימר M 9 בערכא א
M 10 הכי M 11 בות יתנא M 12 נדר יאיתחו נדבה
M 13 יאיתחו.

hat, die Frau des Menschen stehe nur deshalb, weil man von ihm eine Geldforderung verlangt und er nichts hat, denn es heisst: *Warum soll man dir das Lager unter dir zugerichtet, wenn du nicht bezahlen kannst*, so lässt er uns hören:

Die Rabbanan lehrten: *Den Ausspruch deiner Lippen*, ein Gebot; *sollst du halten*, ein Verbot; *du sollst thun*, eine Verwarnung für das Gericht, dich zum Thun anzuhalten; *wie du gelobt*, das Gelübde; *dem Herrn, deinem Gott*, Sündopfer, Schuldopfer, Brandopfer und Friedensopfer; *was freiwillige Opfer*, dem Wortlaut gemäss: *was du besprochen hast*, die Spenden zum Tempel-Reparaturfonds; *was deinem Mund*, Almosen. Der Meister sagte: *Den Ausspruch deiner Lippen*, ein Gebot, wozu dies, es geht ja aus [dem Vers]: *Du sollst dahin kommen*: hervor!? *Sollst halten*, ein Verbot; wozu dies, es geht ja aus [dem Vers]: *Sie sollst dir nicht verwahren, es zu entrichten* hervor!? *Du sollst thun*, eine Verwarnung für das Gericht, dich zum Thun anzuhalten; wozu dies, es geht ja aus [dem Vers]: *Er soll [es] darbringen* hervor!? es wird nämlich gelehrt: *Er soll [es] darbringen*, dies lehrt, dass man ihn dazu zwingt; man könnte glauben, man wende Gewalt an, so heisst es: *[Wenn] Israel*, wie kann dies sein? — man zwingt ihn, bis er sagt, ich wünsche!? — Das Eine, wo er [ein Opfer] versprochen und nicht abgesondert hat, das Andere, wo er auch abgesondert, aber nicht dargebracht hat. Und beide sind nötig; wäre nur der Fall gelehrt worden, wo er versprochen und nicht abgesondert hat, so könnte man sagen, weil er sein Wort nicht eingelöst hat, wenn er es aber abgesondert und nicht dargebracht hat, sei es ja in der Schatzkammer des Allbarmherzigen, wo es sich auch befindet; wäre nur der Fall gelehrt worden, wo man auch abgesondert und nicht dargebracht hat, so könnte man sagen, weil er es ja bei sich zurückhält, wenn man aber nur versprochen und nicht abgesondert hat, könnte man glauben, das blosse Wort sei belanglos; daher sind beide nötig. — ¿Wieso kannst du sagen, es handle sich, wo man versprochen und nicht abgesondert hat, es wird ja auch das freiwillige Opfer genannt, und es wird gelehrt: Was heisst ein "Gelübde"? — wenn man sagt: «Ich nehme auf mich, ein Brandopfer darzubringen». Was heisst ein "freiwilliges Opfer"? — wenn man sagt: «Dieses sei zum Brandopfer bestimmt». Was ist der Unterschied zwischen einem Gelübde und einem freiwilligen Opfer? — bei einem Gelübde ist man zum Ersatz verpflichtet, wenn es verendet oder gestohlen wird, bei einem frei-

Ps 22,23 Nu 14,23.24 Lev 1,3

או נגנב חייב באחריותו נדבה מתה או נגנבה אינו
חייב באחריותה אמר רבא משכחת לה בגון דאמר
הרי עלי עולה על מנת[1] שאיני חייב באחריותה בפיך
זו צדקה אמר[2] רבא וצדקה מיחייב עלה לאלתר מאי
טעמא דהא קיימי עניים פשיטא מהו דתימא[3] ביון
דבעניינא דקרבנות בתיבא עד דעברי עליה שלש
רגלים בקרבנות קמשמע לן[4] התם הוא דתלנהו רחמנא
ברגלים אבל הכא לא דהא שביחי עניים אמר רבא
ביון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה מיתבי העיד Tem.18b Edu.iii.6 Tem.18b
רבי יהושע ורבי פפיים על ולד שלמים שיקריב
שלמים אמר רבי פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה
של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים
בחג בשלמא בפסח לא[5] אקרבוה אימור דמחוסר זמן
הוה אלא[6] ולדה בעצרת היכי משתו לה[7] ועכרי עליה
בעשה אמר רב זביד משמיה דרבא[8] בגון שהיה Tem.16b Col.b
חולה בעצרת רב אשי אמר מאי ואכלנו ולדה שלמים
בחג דקתני חג[9] השבועות ואידך כל היכא דתני פסח
תני עצרת[10] אמר רבא ביון שעברו עליו שלשה רגלים
בכל יום[11] ויום עובר בכל תאחר מיתיבי[12] אחד בכור Mr.3
ואחד כל הקדשים ביון שעברו עליהן שנה בלא
רגלים בלא שנה עובר בכל תאחר והאי מאי
תיובתיה אמר רב כהנא מאן דקא מותיב שפיר קא
מותיב מכדי תנא אלאו קא מהדר ליתני בכל יום
ויום עובר בכל תאחר ואידך תנא למיקבעיה בלאו
קא מהדר[13] בראשי יתורי לא קא מהדר: גופא אחד
בכור ואחד כל הקדשים ביון שעברו עליהן שנה בלא

M 14 שלא החא חייב M 15 רבה M 16 תואיל
ובעניינא M 17 התם...עניים P 18 אקריבוה
M 19 - ילדה בעצ M 20 תא עברי M 21 שהיתה
V 22 ישב V 23 ואמר M 24 יום M 25
על לאוש.

willigen Opfer ist man nicht zum Ersatz verpflichtet, wenn es verendet oder gestohlen wird. Raba erwiderte: Es kann in dem Fall geschehen, wenn man sagt: «Ich nehme auf mich, ein Brandopfer darzubringen, ohne die Verantwortung für dasselbe zu übernehmen». *Mit deinem Mund*. Almosen. Raba sprach: Almosen muss man sofort entrichten; aus welchem Grund? — weil die Armen vorhanden sind. — Selbstredend!? Mann könnte glauben, auch bei diesem trete ein Versäumen erst nach drei Festen ein, wie bei den Opfern, da es neben diesen genannt wird, so lässt er uns hören, dass der Allbarmherzige nur diese von den Festen abhängig gemacht hat, jenes aber nicht, da ja die Armen vorhanden sind. Raba sagte |ferner|: Sobald ein Fest vorüber ist hat man das Gebot übertreten. Man wandte ein: R. Jehošuâ und R. Papjas bezeugten, dass das Kalb eines Friedensopfertiers als Friedensopfer dargebracht werde. R. Papjas sprach: Ich bezeuge: wir hatten eine Friedensopferkuh, die wir am Pesahfest verzehrten, während wir das Kalb als Friedensopfer erst am Fest[14] verzehrten. Einleuchtend ist es nun, dass sie |das Kalb| am Pesahfest nicht dargebracht hatten, da es dann vielleicht das |achttägige| Alter nicht erreicht hatte, wieso aber liessen sie das Versammlungsfest vorübergehen und übertraten ein Gebot!? R. Zebid erwiderte im Namen Rabas: Wenn es zum Beispiel am Versammlungsfest erkrankt war. R. Aši erwiderte: Mit "Fest", von dem er erzählt, dass sie es dann assen, ist das Wochenfest gemeint. — Und der Andere!? — Wo das Pesahfest ausdrücklich genannt wird, wird auch das Versammlungsfest ausdrücklich genannt. Raba sagte |ferner|: Sobald drei Feste vorüber sind begeht man tagtäglich das Verbot des Versäumens. Man wandte ein: Sowol bei Erstgebornen als auch bei allen anderen Heiligtümern begeht man das Verbot des Versäumens sobald ein Jahr vorüber ist, wenn auch nicht die Feste, oder die Feste vorüber sind, wenn auch kein ganzes Jahr. Was ist das für ein Einwand? R. Kahana erwiderte: Wer diesen Einwand richtete, hat recht: merke, der Tanna sucht ja die Uebertretungen hervorzuheben, so würde er ja gelehrt haben: so begeht man tagtäglich das Verbot des Versäumens. — Und der Andere!? Der Tanna bestimmt nur, wann man das Verbot begeht, wie oft, daran liegt ihm nicht.

Der Text. Sowol beim Erstgebornen als auch bei allen anderen Heiligtümern begeht man das Verbot des Versäumens, sobald ein Jahr vorüber ist, wenn auch

[illegible] Hüttenfest bezeichnet

רגלים רגלים בא שנה עובר בבל תאחר בשלמא
רגלים בא שנה משכחת לה אלא שנה בא רגלים
חובי משכחת לה הניחא למאן דאית ליה בסדרן
משכחת לה אלא למאן דלית ליה בסדרן חיבי משכחת
לה בשלמא לרבי משכחת לה בשנה מעוברת דתניא
Lv.25,30 שנה תמימה רבי אומר מנה שלש מאות וששים
Jom.65b והמשה יום במנין יצות החמה והכתים אומרים מונה
Ar.31b שנים עשר חדש מיום ליום ואם נתעברה שנה נתעברה
לו משכחת לה לרבי דאקדשה בתר הג המצות רבי
נטאי שיהיו אדר בתראה שנה מלא רגלים לא מלו
אלא ריבון חובי משכחת לה בדתני רב שמעיה
עצרת בעצים חמשה בעצים ששה בעצים שבעה
הא ביצר שניהן מלאן המשה שניהן חסרין שבעה
אחד מלא ואחד חסר ששה ומאן תנא דפליג עלוה
Sab.87b דיב שמעיה אחרים היא דתניא אחרים אומרים
Suk.54b אין בין עצרת לעצרת אין בין ראש השנה לראש
Rh.20b השנה אלא ארבעה יצים בלבד ואם היתה שנה
Ar.9b מעוברת המשה בעי רבי זירא יורש מהו בבל תאחר
Dt.23,22 בי תדר נדר אמר רחמנא לא נדר או דלמא
Ib.12,5,6 יבאת שמה תבאתם שמה יהא מיחייב תא שמע
Ib.23,22 דתני רבי חייא מעבך פרט ליורש והאי מעמך מיבעי
Ps.5b ליה זה לקט שכחה ופאה קרי ביה עבך וקרי ביה
מעמך בעי רבי זירא אשה מה היא בבל תאחר
בי אמיגן הא לא מיחייבא בראיה אי דילמא הא

M 26 בגון דאן M 27 דבי...בתראה M 28 דשנה
M 29 מאן P 30 דרבי M 31 וא M 32 חייא
M 33 יהאי M 34 רב הנינא M 35 והא 36
M ליתא בראיה א"ד בשמחה איתה.

nicht die Feste, oder die Feste vorüber sind, wenn auch kein ganzes Jahr. Drei Feste ohne Jahr ist wol möglich, wieso aber ist ein ganzes Jahr ohne die drei Feste möglich!? allerdings nach demjenigen, nach dem es der Reihe nach sein muss, wieso aber nach demjenigen, nach dem es auch nicht der Reihe nach sein kann? Ferner kann dies auch nach Rabbi bei einem Schaltjahr geschehen; es wird nämlich gelehrt: *Ein ganzes Jahr*, Rabbi sagt, man zähle dreihundertfünfundsechzig Tage, die Tage des Sonnenjahrs, die Weisen sagen, man zähle zwölf Monate, vom betreffenden Tag bis zum selben Tag [des nächsten Jahrs], und wenn das Jahr ein Schaltjahr ist, so geschieht dies zu Gunsten [des Verkäufers]; nach Rabbi kann dies also der Fall sein, wenn man es [unmittelbar] nach dem Pesaḥ dem Heiligtum geweiht hat, im zweiten Adar wird also das [Sonnen-]Jahr vollzählig, die Feste aber nicht, wieso aber kann dies nach den Rabbanan der Fall sein!? Nach einer Lehre R. Šemâjas: Das Versammlungsfest fällt zuweilen auf den fünften, zuweilen auf den sechsten und zuweilen auf den siebenten [Sivan]; und zwar: sind beide[61] vollzählig, so fällt es auf den fünften, sind beide unvollzählig, so fällt es auf den siebenten, ist einer vollzählig und der andere nicht, so fällt es auf den sechsten[62]. Welcher Tanna streitet gegen R. Šemâja? Das sind die Anderen, es wird nämlich gelehrt: Andere sagen, von einem Versammlungsfest zum anderen, beziehungsweise von einem Neujahrsfest zum anderen, gebe es nur eine Differenz von vier, in einem Schaltjahr von fünf [Wochen]tagen.

R. Zera fragte: Erstreckt sich das Verbot des Versäumens auch auf den Erben? der Allbarmherzige sagt ja: *Wenn du ein Gelübde getan hast*, und dieser hat ja nicht gelobt, oder aber: [es heisst ja:][30] *Du sollst dahin kommen; ihr sollt dahin bringen*, und dieser ist ja [zur Darbringung des Vaters Gelübdes] verpflichtet. — Komme und höre: R. Hija lehrte: [31]*Von dir*, ausgeschlossen ist der Erbe. — Aus den Worten *von dir* wird ja aber auf die Entrichtung von Nachlese, Vergessenem und Eckenlass gefolgert[32]!? — Folgere aus dem Wort *dir* und aus den Worten *von dir*.

R. Zera fragte: Erstreckt sich das Verbot des Versäumens auch auf eine Frau? sagen wir: diese ist ja nicht zur Wallfahrt verpflichtet, oder aber: sie ist ja an der

61. Lev. 23,39 62. Das Jahr während dessen der Verkäufer [illegible] Früchte [illegible] Jüdin berechtigt ist, cf. Lev. 25,29 ff. 63. Die Monate Nisan [illegible] Verkäufer] fällt; der vollzählige Monat hat 30, der unvollzählige 29 Tage. [illegible] Weise des Vaters [illegible] Elu auf den 6. Sivan fällt, und im folgenden mit der [illegible] so ist das [illegible] Sivan vollzählig [illegible] 3 Feste aber nicht. 64. Siehe oben S. 300 [illegible] 15

איתה בשמחה אמר ליה אבוי ותיפוק ליה דהא איתה
בשמחה ומי אמר אבוי הכי והאמר אבוי אשה בעלה Q d.34b
משמחה לדבריו דרבי זירא קאמר[68]איכא להו בכור
מאימתי מונין לו שנה אביי אמר משעה שנולד רב
אחא בר יעקב אמר[69]משעה שנראה לתרצאה ולא
פליגי הא בתם הא בבעל מום בעל מום מי מצי Fol.7
אכיל ליה[70]דקים ליה[71]ביה שבלו לו חדשיו: תנו רבנן
באחד בניסן ראש השנה לחדשים ולעיבורין ולתרומת
שקלים ויש אומרים אף לשביעות בתים לחדשים
מנלן דכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון Ex.12,2
הוא לכם לחדשי השנה[72]דברו אל כל עדת (בני)
ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש
שה לבית אבת שה לבית[73]והיה לכם למשמרת b v.6
עד ארבעה עשר יום לחדש הזה וישחטו אתו וגו׳
וכתיב שמור את חדש האביב ואיהו חדש שיש בו D 16,1
אביב[74]הוי אומר זה ניסן[75]וקרי ליה ראשון ואימא
איר בעינא אביב וליבא ואימא אדר בעינא רוב
אביב וליבא מידי רוב אביב כתיב[76]אלא אמר רב
חמדא מהכא אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי L. 23,39
באספכם את תבואת הארץ איהו חדש שיש בו
אביהא הוי אומר זה תשרי וקא קרי ליה שביעי
ואימא מרחשון ומאי שביעי שביעי לאייר בעינא אסיק
וליבא ואימא אלול ומאי שביעי שביעי לאדר בעינא
רוב אסיק וליבא מידי רוב אסיק כתיב אלא אמר
רבינא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדני[77]מדברי

M 37 — ליה M 38 — ולא בבורא ליה M 39
משראוי להרצ M 40 — דלמא נפל הוא |הכא במאי עסקינן
M 41 בניוה M 42 — וכתיב M 43 ה א M 44 וקא
קרי M 45 — אלא M 46 — אלא.

Festfreude beteiligt. Abajje sprach zu ihm: Entscheidend ist, dass sie an der Festfreude beteiligt ist. Aber kann Abajje dies denn gesagt haben, er sagte ja, die Festfreude der Frau sei Pflicht des Manns[66]!? Er sagte es nur nach der Ansicht R. Zeras. Sie fragten: Wann beginnt das Jahr für das Erstgeborne? Abajje sagte: Mit seiner Geburt. R. Aḥa b. Jâqob sagte: Mit der Stunde, da es opferfähig ist[67]. Sie streiten aber nicht; einer spricht von einem, das kein Gebrechen, das andere von einem, das ein Gebrechen hat[68]. Aber darf man etwa das Gebrechenbehaftete schon am ersten Tag essen[69]!? — Wenn man weiss, dass dessen Trächtigkeitsmonate vollzählig waren.

Die Rabbanan lehrten: Am ersten Nisan beginnt das Jahr für die Monate, für die Interkalation und für die Šeqalimhebe, manche sagen, auch für die Wohnungsmiete. Woher dies bezüglich der Monate? es heisst: *"Der laufende Monat soll für euch an der Spitze der Monate stehen: als erster unter den Monaten des Jahrs soll er euch gelten. Sprechet zu der ganzen Gemeinde Jisraél folgendermassen: Am zehnten dieses Monats soll sich ein jeder ein Lamm verschaffen, je ein Lamm für jede einzelne Familie. "Und ihr sollt es aufbewahren bis zum vierzehnten Tag dieses Monats, und es schlachten &*. Ferner heisst es: *"Achte auf den Aehrenmonat*; in welchem Monat sind Aehren da? — im Nisan, und dieser heisst also der erste. — Vielleicht ist es der Ijar!? — Er soll ja Aehrenmonat sein, was dieser nicht ist. — Vielleicht ist es der Adar!? — Er soll ja Aehrenmonat der meisten [Getreidearten] sein, was dieser nicht ist. — Heisst es denn: Aehrenmonat der meisten [Getreidearten]!? Vielmehr erklärte R. Hisda, aus Folgendem: *"Jedoch am fünfzehnten Tag des siebenten Monats, wenn ihr die Ernte des Landes einheimst*; in welchem Monat wird die Ernte eingeheimst? — im Tišri, und disser heisst also der siebente. — Vielleicht ist es der Marḥešvan, und zwar der siebente, mit Ijar begonnen!? — Er soll ja Erntemonat sein, was dieser nicht ist. — Vielleicht ist es der Ellul, und zwar der siebente, mit Adar begonnen!? — Er soll ja Erntemonat der meisten [Getreidearten]sein, was dieser nicht ist. — Heisst es etwa: ein Erntemonat der meisten [Getreidearten]!? Vielmehr, erklärte Rabina, dies ist aus der Gesetzlehre Mošes nicht zu entnehmen, sondern aus der überlieferten Schrift[74] (zu

66. Vgl. Tos. zSt. 67. Mit dem 8. Tag. 68. Ein solches ist überhaupt nicht als Opfer brauchbar, sondern vom ersten Tag ab zum Schlachten bestimmt. 69. Es kann ja eine Fehlgeburt sein. 70. Ex. 12,2 71. Ib. V. 6. 72. Dt. 16,1. 73. Lev. 23,39. 74. Mit "überlieferte Schrift" werden die Propheten u. Hagiographen bezeichnet, als Ggs. zu תורה, Gesetzlehre, unter welcher

קבלה למדנו "וביום עשרים וארבעה לעשתי עשר
חדש הוא חדש שבט "רבה בר עולא אמר מהכא
ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו
בחדש העשירי הוא חדש טבת רב כהנא אמר מהכא
בארבעה לחדש התשיעי בכסלו רב אחא בר יעקב
אמר מהכא "ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש
השלישי הוא חדש סיון רב אשי אמר מהכא הפיל
פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש
שנים עשר הוא חדש אדר ואיבעית אימא מהכא
בחדש הראשון הוא חדש ניסן וכולהו מאי טעמא
לא אמרי מהאי דילמא ראשון ראשון למילתיה ותנא
דידן בשנים קמיירי בחדשים לא קמיירי: ולעיבורין
לעיבורין מנינן ומנין והתניא אין מעברין "השנה
לפני ראש השנה ואם "עיברה אינה מעוברת אבל
מפני החמץ מעברין "אותה אחר ראש השנה מיד
ואף על פי כן אין מעברין "אלא אדר אמר רב נחמן
בר יצחק מאי עיבורין הפסקת עיבורין דתנן הן
העידו שמעברין "השנה "בכל אדר שהוו אומרים "עד
הפורים מאי טעמא מאן דאמר עד הפורים ביון דאמר
מר שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום
אתי לזלזולי בחמין ואיתך מידע ידוע דשתא מעברתא
בהישבנא תליא מילתא וסברי הושבנא היא דלא
סליק לתי להכנן עד "האידנא ותנא דידן בהתחלה
קמיירי בהפסקה לא קמיירי: ולתרומת שקלים מנלן

entnehmen: *[Am vierundzwanzigsten Tag des elften Monats, das ist der Monat Schat.* Rabba b. Ula erklärte dies aus Folgendem: *"Und Ester ward zum König Ahasveros in seinen königlichen Palast gebolt, im zehnten Monat, das ist der Monat Tebeth.* R. Kahana erklärte es aus Folgendem: *Am vierten des neunten Monats, das Kislev.* R. Aha b. Jâqob erklärte es aus Folgendem: *"Da wurden zu jener Zeit, im dritten Monat, das ist der Monat Sivan, die königlichen Schreiber berufen.* R. Aši erklärte es aus Folgendem: *"Man warf das Pur, das ist das Los, vor Haman, von einem Tag zum anderen und von einem Monat zum anderen: [und es fiel auf den"] zwölften Monat, das ist der Monat Adar.* Wenn du willst, aus Folgendem: *"Im ersten Monat, das ist der Monat Nisan.* Weshalb folgern es jene Alle nicht aus diesem Vers!? — Vielleicht heisst er der erste, weil er der erste bezüglich dieses Ereignisses ist. — Und unser Tanna!? — Er spricht nur von Jahren, nicht aber von Monaten.

Für die Interkalation. ¿Die Rechnung für die Interkalation beginnt also mit dem Nisan, es wird ja gelehrt: Man darf vor dem Neujahrsfest nicht die Interkalation des Jahrs festsetzen, hat man dies gethan, ist es ungültig; wol aber darf man es im Notfall sofort nach dem Neujahrsfest; jedoch darf man nur den Adar interkaliren[82]. R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Unter "Interkalation" ist der Abschluss der Interkalation zu verstehen[83]; es wird nämlich gelehrt: Dieselben bezeugten, dass man während des ganzen Adar das Jahr zum Interkalationsjahr machen kann, denn [die Weisen] sagten, man dürfe es nur bis zum Purimfest. — Was ist der Grund desjenigen, nach dem es nur bis zum Purimfest erlaubt ist? — Da der Meister gesagt hat, man beginne dreissig Tage vor dem Pesaḥfest über die Satzungen des Pesaḥs vorzutragen, so könnte man das Gesäuerte geringschätzen[84]. — Und die Anderen!? — Man weiss, dass die Interkalation von der Berechnung abhängt und denkt daran, dass die Rabbanan die Berechnung bis nun nicht abschliessen konnten. Und unser Tanna!"?

Er spricht nur vom Beginn, nicht aber vom Abschluss.

M 47 · רבתיב M 48 רבינא ברוח דרב עולא M 49
ויקראו...אימא מהכא M 50 | את · M 51 עבריה
M 52 לאחר M 53 · את השנה M 54 | אין מעברין
אלא | M 55 השתא.

nur der Pentateuch verstanden wird. 75. Zach. 1,7 76. Est. 2,16. 77. Zach. 7,1 78. Est. 8,9 79. Ib. 3,7. 80. So z. T. 81. Dh. Weshalb nennt der Autor der Mišnah den Nisan nicht als Beginn der Monate. 82. Die Interkalation besteht in der Einschiebung eines vollen Monats, das Interjahr hat also 13 Monate (i. Adar u. ii. Adar). 83. Der Nisan kann nicht mehr interkalirt, dh. als ii. Adar festgesetzt werden. 84. Dh. Da man schon zum Pesaḥfest gerüstet ist, würde man die nachträgliche Interkalation, die Aufschiebung des P.s um einen Monat, nicht anerkennen wollen. 85. Cf. Note 83 mut. mut.

Und für die Šeqalimhebe. Woher dies? R. Jošâja erwiderte: Der Schriftvers lautet: "*Das ist das von Neumond zu Neumond, während aller Neumonde des Jahrs darzubringende Brandopfer*; die Gesetzlehre braucht [überflüssig das Wort] Neumond, um zu sagen, man bringe [das Opfer] von der neuen Hebe dar, und [das Wort] *Jahr*, das beim Nisan ebenfalls gebraucht wird, wie es heisst: "*Als erster unter den Monaten des Jahrs*; dient als Wortanalogie. Sollte [das Wort] *Jahr* das beim Tišri gebraucht wird, wie es heisst: "*Vom Beginn des Jahrs*, als Wortanalogie dienen!? — Man folgere bezüglich des *Jahrs*, neben dem auch [das Wort] *Monate* steht, von dem *Jahr*, bei dem ebenfalls *Monate* steht, man folgere aber nicht bezüglich des *Jahrs*, neben dem *Monate* steht, von dem *Jahr*, neben dem *Monate* nicht steht.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Es ist Gebot, die Gemeindeopfer am ersten Nisan von der neuen [Hebe] darzubringen, hat man sie von der alten dargebracht, so hat man sich der Pflicht entledigt, nur hat man ein Gebot unterlassen. Ebenso wird auch gelehrt: Es ist Gebot, die Gemeindeopfer am ersten Nisan von der neuen [Hebe] darzubringen; hat man sie von der alten dargebracht, so hat man sich der Pflicht entledigt, nur hat man ein Gebot unterlassen. Auch ist die freiwillige Spende eines Einzelnen brauchbar, nur muss er sie der Gemeinde überlassen. — Selbstredend!? — Man würde glauben, er könnte sie der Gemeinde widerwillig überlassen, so lässt er uns hören.— Und unser Tanna[85]!? — Da gelehrt wird, man habe sich der Pflicht entledigt, wenn man dargebracht, so ist es für ihn nicht ausgemacht.

Manche sagen, auch für die Wohnungsmiete. Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand seinem Nächsten eine Wohnung auf ein Jahr vermietet, so zähle man zwölf Monate vom betreffenden Tag ab, bis zum selben [des nächsten Jahrs]; sagt er aber: «für dieses Jahr», so ist das Jahr am ersten Nisan abgelaufen, auch wenn es erst am ersten Adar vermietet wurde. Und selbst nach demjenigen, welcher sagt, ein Tag des Jahrs werde als volles Jahr betrachtet, ist es hierbei anders, da sich niemand der Mühe hingiebt, eine Wohnung auf weniger als dreissig Tage zu mieten. — Vielleicht ist es der Tišri!? — Wenn man eine Wohnung mietet, so mietet man es für die ganze Regenzeit. — Und der Tanna dieser Barajtha, und unser Tanna[85]!? — Zuweilen sind auch im Nisan Wolken vorhanden.

86. Num. 28,14. 87. Dt. 11,12.

אמר רבי יאשיה אמר קרא זאת עולת חדש בחדשו Num 28,1
לחדשי השנה אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה com. 65b
חדשה ונמרי שנה שנה מניסן דכתיב ראשון הוא Meg. 29a
לכם לחדשי השנה ולגמור שנה שנה מתשרי דכתיב Ex. 12,2
מראשית השנה דנין שנה שיש עמה חדשים משנה Dt. 11,12
שיש עמה חדשים ואין דנין שנה שיש עמה חדשים Pr. 899
משנה שאין עמה חדשים: אמר רב יהודה אמר com. 65b
שמואל קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה
להביא בן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא
שחיסר מצוה תניא נמי הכי קרבנות צבור הבאין Ker. 1
באחד בניסן מצוה להביא בן החדש ואם הביא מן
הישן יצא אלא שחיסר מצוה ויחיד שהתנדב משלו
בשירין בלבד שימסרם לצבור פשיטא מהו דתימא com. 35b
ליחוש שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה קא משמע Bm. 118b
לן ותנא דידן בין דקתני אם הביא יצא לא פסיקא Col. b
ליה: ויש אומרים אף לשבידות בתים תנו רבנן
המשכיר בית לחבירו לשנה מונה שנים עשר חודש
מיום ליום ואם אמר לשנה זו אפילו לא עמד אלא
באחד באדר בין שהגיע יום אחד בניסן עלתה לו
שנה ואפילו למאן דאמר יום אחד בשנה חשוב Ker. 5a
שנה שאני הכא דלא טרח איניש לציגר ביתא לבציר
מתלתין יומין ואיבא תשרי כתם בי אגר איניש ביתא Bm. 101a
לבילוחי יומות הגשמים אגר ותנא קמא דברייתא ותנא
דידן בניסן נמי מישכח שביחי קיטרי: באחד באלול
ראש השנה למעשר בהמה: תני רבי מאיר היא

M 56 +א"ר טבי ‖ M 57 +לי ‖ M 58 וגמר ‖ M 59
○תניא...שחיסר מצוה ‖ M 60 ובל' ‖ M 61 ○ליחוש שמא
M 62 — לצבור יפה ‖ M 63 ר[תניא המש' ‖ P 64
איגר M 65 כתם B 66 שביה M 67

= מתני'.

תניא רבי מאיר אומר באחד באלול ראש השנה לעשר בהמה ולרגלים מני רבי שמעון היא אימא סיפא רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי ראשא יסיפא רבי שמעון ומצעיתא רבי מאיר אמר רב ייסא רבי הוא ונסוב לה אליבא דתנאי ברגלים סבר לה כרבי שמעון וכעשר בהמה סבר לה כרבי מאיר אי הכי ארבעה חמשה הוו אמר רבא ארבעה לרבי הכל לרבי מאיר ארבעה לרגלים לרבי שמעון ארבעה לעשר בהמה רב נחמן בר יצחק אמר ארבעה חדשים ובהן בכמה ראשי שנים מתיבי ששה עשר בניסן ראש השנה לעומר ששה בסיון ראש השנה לשתי תלתם לרבא ליתני ששה לרב נחמן בר יצחק ליתני חמשה אמר רב פפא בי קא חשיב בידי דחייל באורתא בידי דלא חייל מאורתא לא קא חשיב ויהרי רגלים דלא חיילי מאורתא וקחשיב ציון שצריך לאיתויי מעיקרא מיחייב וקאי יהרי יובלות דלא חיילי מאורתא וקחשיב רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא דאמר מראש השנה חייל יובל רב שישא ברוה דרב אידי אמר בי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה בידי דתלי במעשה לא קא חשיב ויהרי רגלים בידי דתלי במעשה וקא חשיב לבל תאחר דמחילא חייל והרי יובלות רבי ישמעאל בנו שר רבי יוחנן בן ברוקא היא וכב אשי אמר

M 68 תתנן — M 69 היא...בתשרי — M 70 בתרא
M 71 אי — M 72 בנגד ארבעה תקופות — M 73
– ציון שצריך — M 74 ששת — P 75 לילות — M 76
B 77 בל תאחר מכי — M 78 א"ר אשי ד' ראשי שנים בארבעה ר"ח.

Am ersten Ellul beginnt das Jahr für den Blutzehnt. ²Dies vertritt also die Ansicht R. Meírs, wie gelehrt wird, R. Meír sagt, am ersten Ellul beginne das Jahr für den Blutzehnt, der Fall von den Festen vertritt die Ansicht R. Šimôns', im Schlussfatz heisst es wieder: R. Eleázar und R. Šimôn sagen, dies beginne am ersten Tišri, der Anfang- und der Schlusssatz vertreten also die Ansicht R. Šimôns, während der Mittelsatz die Ansicht R. Meírs vertritt!? R. Joseph erwiderte: Hier ist überhaupt die Ansicht Rabbis vertreten, der der Ansicht verschiedener Tannaím ist: bezüglich der Feste ist er der Ansicht R. Šimôns, während er bezüglich des Blutzehnts der Ansicht R. Meírs ist. Wieso heisst es demnach "vier" [Jahresanfänge], es müsste ja "fünf" heissen!? Raba erwiderte: Vier sind es nach Aller Ansicht; nach R. Meír sind es vier, wenn die Feste abgehen[90], nach R. Šimôn sind es vier, wenn der Blutzehnt abgeht[91]. R. Nahman b. Jiçhaq erklärte: Vier Monate sind es, in denen Jahre beginnen. Man wandte ein: Am sechszehnten Nisan beginnt das Jahr für die Webegarbe[92] und am sechsten Sivan beginnt das Jahr für die zwei Brote[93]; nach Raba müsste er ja also sechs und nach R. Nahman b. Jiçhaq fünf [Jahresanfänge] aufführen!? R. Papa erwiderte: Er führt nur solche auf, die schon am Abend [vorher] beginnen, solche aber, die am Abend [vorher] nicht beginnen, führt er nicht auf.

Aber er führt ja auch die Feste auf, die[94] ebenfalls nicht am Abend [vorher] beginnen!? — Da man [die Opfer] schon vorher dargebracht haben sollte, so ist die Pflicht bestehend. — Aber er führt ja auch das Jobel auf, welches ebenfalls nicht am Abend [vorher] beginnt[95]!? — Hier ist die Ansicht R. Jišmâéls Sohns des R. Johanan b. Beroqa vertreten, welcher sagt, das Jobel beginne schon mit dem Neujahrsfest. R. Šiša b. R. Idi erwiderte: Er führt nur solche Jahresanfänge auf, die nicht von einer That abhängen, solche aber, die von einer That abhängen, führt er nicht auf. — Aber die Feste hängen ja ebenfalls von einer That ab[96], dennoch werden sie aufgeführt!? — Nur bezüglich des Verbots des Versäumens, das von selbst eintritt. — Aber das Jobel[95]!? — Hier ist die Ansicht R. Jišmâéls, Sohns des R. Johanan b. Beroqa vertreten. R. Aši erklärte: Vier Jahresanfänge, die mit Neumonden beginnen. —

88. Cf. S. 297 Z. 27. 89. 1. Nisan, 15. Nisan, 1. Ellul, 1. Tišri. 90. Da nur nach ihm das Verbot des Versäumens schon mit dem Vorübergehen eines Festes übertritt, cf. S. 298 A. 2. 91. Da nach ihm dies mit dem 1. Tišri beginnt, der ohnehin Jahresanfang ist. 92. Cf. Lev. 23,10 ff. 93. Cf. ib. V. 17. 94. Bezüglich des Verbots des Versäumens, da die Opfer erst am Tag dargebracht werden. 95. Dies hängt ja vom Posaunenblasen am Versöhnungstag ab, cf. Lev. 25,9 ff.

ארבע[ה] ראשי (השנים) הם שהן בארבע[ה] ראשי
חדשים באחד בשבט בבית שמאי[96] הכי קאמר שלשה
לדברי הכל[96] באחד בשבט מחלוקת בית שמאי ובית
הלל[79]; רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי;
אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו[97] שנאמר[96] לבשו Ps. 65,14
כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו
רבי מאיר סבר אימתי לבשו כרים הצאן בזמן שעמקים
יעטפו בר ואימתי עמקים יעטפו בר באדר מתעברות
באדר וילדות באב ראש השנה שלהן אלול רבי
אלעזר ורבי שמעון[80] אומרים אימתי לבשו כרים הצאן
בזמן שיתרועעו אף ישירו אימתי שבלים אומרות
שירה בניסן מתעברת בניסן וילדות באלול ראש
השנה שלהן תשרי ואידך נמי הא כתיב יתרועעו
אף ישירו התוא באפלתה דתויין בניסן ואידך נמי
הכתיב ועמקים יעטפו בר התוא בחרפיותא[83] דאתיין
מאדר בשלמא לרבי מאיר[84] דכתיב לבשו כרים הצאן
בזמן שעמקים יעטפו בר ואיכא נמי יתרועעו אף
ישירו אלא לרבי אלעזר ורבי שמעון איפכא מיבעי
ליה לבשו כרים הצאן בזמן שיתרועעו אף ישירו
ואיכא נמי דעמקים יעטפו בר אלא אמר רבא דברי Dt. 14,22
עלמא לבשו כרים הצאן בזמן שעמקים יעטפו בר
באדר יהכא בהאי קרא קמיפלגי עשר תעשר[96] בשני
מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד
מעשר דגן רבי מאיר סבר מקיש מעשר בהמה למעשר
דגן מה מעשר דגן ממוך לגמרו עישורו אף מעשר
בהמה כמוך לגמרי עישורו ורבי אלעזר ורבי שמעון
סברי מקיש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר
דגן ראש השנה שלו תשרי אף מעשר בהמה ראש

79 M + הוא ‖ 80 M א׳ ‖ 81 M שב׳ ‖ 82 M סברי
83 M התויין ‖ 84 M קרא ‖ 85 M ועמ׳ ‖ 86 M בשרת׳

Am ersten Šebaṭ ist dies ja nur nach der Schule Šammajs!? — So meint er es: drei nach Aller Ansicht, bezüglich des ersten Šebaṭ besteht ein Streit zwischen der Schule Šammajs und der Schule Hillels.

R. Eleâzar und R. Šimon sagen, dies beginne am ersten Tišri. R. Johanan sagte: Sie folgerten Alle aus einem Schriftvers, denn es heisst: *Die Anger sind mit Schafen bekleidet und die Thalgründe hüllen sich in Korn: man jauchzt und singt.* R. Meír erklärt es folgendermassen: die Anger kleiden sich mit Schafen zur Zeit, da die Thalgründe sich in Korn hüllen, wann hüllen sich die Thalgründe in Korn? — im Adar; jene werden also im Adar trächtig und gebären im Ab, somit beginnt für sie also der Jahrgang mit dem Ellul. R. Eleâzar und R. Šimôn erklären folgendermassen: die Anger kleiden sich mit Schafen zur Zeit, da [das Korn] jauchzt und singt, wann singen die Aehren? im Nisan; jene werden also im Nisan trächtig und gebären im Ellul, somit beginnt für sie der Jahrgang mit dem Tišri. — Und jener, es heisst ja: *jauchzt und singt*!? — Dieses bezieht sich auf die Spätlinge, die erst im Nisan [trächtig] werden. — Und dieser, es heisst ja: *die Thalgründe hüllen sich in Korn*!? — Dies bezieht sich auf die Frühzeitigen, die schon im Adar [trächtig] werden. — Einleuchtend ist die Satzstellung des Schriftverses nach R. Meír: die Anger kleiden sich mit Schafen zur Zeit, da die Thalgründe sich in Korn hüllen, manche erst, wenn dieses jauchzt und singt; nach R. Eleâzar und R. Šimôn müsste es ja aber umgekehrt lauten: die Anger kleiden sich mit Schafen, da [das Korn] jauchzt und singt, manche schon, wenn die Thalgründe sich in Korn hüllen!? Vielmehr, erklärte Raba, Alle geben zu, dass die Anger sich dann mit Schafen bekleiden, wenn die Thalgründe sich in Korn hüllen, nämlich im Adar, der Streit besteht aber in der Auslegung des folgenden Schriftverses: [97]*Einen Zehnt sollst du "zehnten"*; der Schriftvers spricht also von zwei Zehnten, vom Blutzehnt und vom Sackzehnt; R. Meír ist der Ansicht, der Blutzehnt gleiche dem Sackzehnt, wie der Sackzehnt in der Reifezeit entrichtet wird, ebenso auch der Blutzehnt in der Reifezeit; R. Eleâzar und R. Šimôn sind der Ansicht, der Blutzehnt gleiche dem Sackzehnt: wie für den Sackzehnt das Jahr mit dem Tišri beginnt, ebenso beginnt auch das Jahr für den Blutzehnt mit dem Tišri.

96. Ps. 65,14. 97. Dt. 14,22.

השנה שרו תשרי: באחד בתשרי ראש השנה לשנים:
למאי הלכתא אמר רב פפא לשטרות דתנן שטרי
חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין בשירין ותתנן
באחד בניסן ראש השנה למלכים ואמרינן למאי
הילכתא ואמר רב חסדא לשטרות לא קשיא כאן
למלכי ישראל כאן למלכי אומות העולם אלא הא
דאמר רב חסדא לא שנו אלא למלכי ישראל אבל
למלכי אומות העולם מתשרי מנינן רב חסדא מתניתין
אתא לאשמועינן לא רב חסדא קראי אתא לאשמועינן
ואיבעית אימא רב חסדא כרבי יוסי דאמר בתשרי נברא
זירא אמר לתקופה ורבי אלעזר היא דאמר בתשרי נברא
העולם רב נחמן בר יצחק אמר לדין דכתיב מראשית
השנה ועד אחרית שנה מראש השנה נידון מה יהא
בסופה ימאי דתשרי הוא דכתיב תקעו בחדש שופר
בכסה ליום חגינו אי זהו חג שהחדש מתכסה בו
היי אומר זה ראש השנה וכתיב כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב: תנו רבנן כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב מלמד שאין בית דין של מעלה
נכנסין לדין אלא אם כן קדשו בית דין של מטה
את החדש תניא אידך כי חק לישראל הוא אין לי
אלא לישראל לאומות העולם מניין תלמוד לומר
משפט לאלהי יעקב אם כן מה תלמוד לומר כי חק
לישראל מלמד שישראל נכנסין תחילה לדין ברוב
חסדא דאמר רב חסדא מלך וציכור מלך נכנס תחילה
לדין שנאמר משפט עבדו ומשפט עמו מאי מעמא
אי בעית אימא לאו אורח ארעא ליכנס מילבא
אבראי ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון אף:

M 90 מבאי B 89 דדן א M 88 M 87 אלעזר
שהחדש M 91 אין רי אילא ישראל אוד ע מנין ת ל
M 94 M 93 כדרב...לדין M 92 אין...לישראל
אב א M 95 דלאו א א ליכנס מל מאב.

Am ersten Tišri beginnt das Kalenderjahr. Bezüglich welcher Halakha? R. Papa erwiderte: Bezüglich der Scheine: es wird nämlich gelehrt: Vordatierte Schuldscheine sind unbrauchbar, nachdatierte sind brauchbar. — Aber schon bezüglich der Lehre, am ersten Nisan beginne das Jahr der Könige, fragten wir ja behufs welcher Halakha dies von Bedeutung sei, und R. Hisda erwiderte, bezüglich der Scheine!?

Das ist kein Einwand; das Eine für jisraélitische Könige, das Andere für Könige der weltlichen Völker. Wozu sagte nun R. Hisda, dies sei nur bezüglich jisraélitischer Könige gelehrt worden, während bei Königen der weltlichen Völker mit dem Tišri zu rechnen begonnen wird, — wollte er uns damit etwa eine Mišnah hören lassen!? Nein, R. Hisda wollte dafür die Schriftverse erbringen; wenn du aber willst, sage ich: R. Hisda erklärte dies nach R. Zera, welcher nämlich sagt, [an diesem beginne der neue] Cyklus, und zwar nach R. Eliézer, welcher sagt, die Welt sei im Tišri erschaffen worden. R. Nahman b. Jiçhaq erklärte: Bezüglich des Gerichts, denn es heisst: *Vom Beginn des Jahres bis zum Schluss des Jahrs*: Am Beginn des Jahrs wird geurteilt, was sich am Schluss ereignen soll. Woher, dass dies im Tišri geschieht!? Es heisst: *Stoßet in den Neumond in die Posaune, am Verborgenen auf den Tag unseres Festes*; an welchem Fest bleibt der Neumond verborgen? — nämlich am Neujahrsfest; darauf heisst es: *Denn das ist eine Festsetzung für Jisraél, ein Recht des Gottes Jâqobs.*

Die Rabbanan lehrten: *Denn das ist eine Festsetzung für Jisraél, ein Recht des Gottes Jâqobs*, dies lehrt, dass das himmlische Gericht erst dann zusammentritt, wenn das untere Gericht bereits den Neumond geweiht habe. Ein Anderes lehrt: *Denn das ist eine Festsetzung für Jisraél*, ich weiss also nur, für Jisraél, woher dass auch für die Völker der Welt? — so heisst es: *ein Recht des Gottes Jâqobs.* Weshalb heisst es aber demnach: eine Festsetzung für Jisraél? — dies lehrt, dass Jisraél zuerst zu Gericht eintritt, nach einer Lehre R. Hisdas, welcher sagt, dass von König und Gemeinde der König zuerst zu Gericht eintritt, denn es heisst: *Das Recht [des Königs] ist das Recht seines Volks.* — Aus welchem Grund? — Wenn du willst, sage ich: es ist nicht geziemend, dass der König draussen warte; wenn du aber willst, sage ich: [er trete ein] bevor sich der Zorn entladet.

98. Dt. 11,12 99. Ps. 81,4 100. Figent. Fest, gemeint das Neujahrsfest 101. Ps. 81,5 102. 1 Reg. 8,59

ולשמיטין׃ מנלן דכתיב ובשנה השביעית שבת שבתון Lv.25.4
יהוה לארץ וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב מראשית Dt.11.12
השנה ולגמור שנה שנה מניסן דכתיב ראשון הוא Ex.12.2
לכם לחדשי השנה הנן שנה שאין עמה חדשים Rh.7a
משנה שאין עמה חדשים ואין הנן שנה שאין עמה
חדשים משנה שיש עמה חדשים׃ ליובלות׃ יובלות
באחד בתשרי הוא יובלות בעשרה בתשרי הוא
דכתיב ביום הכפורים תעביר שופר הא מני רבי Lv.25.9 Ar.28a
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא דתניא
וקדשתם את שנת החמשים שנה מה תלמוד לומר Lv.25.10
לפי שנאמר ביום הכפורים יכול לא תהא מתקדשת
אלא מיום הכפורים ואילך תלמוד לומר וקדשתם את
שנת החמשים מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה Ned.40b
מכאן אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן
ברוקא מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים Rh.7b
נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם אלא
אוכלין ושותין ושמחין ועטרותיהן בראשיהן ביון
שהגיע יום הכפורים תקעו בית דין בשופר נפטרו Sab.131b
עבדים לבתיהם ושדות החזרות לבעליהן וראבן שנים Rh.24a
אתה מקדש׃ אי אתה מקדש חדשים תניא אידך יובל
היא׃ מה תלמוד לומר לפי שנאמר וקדשתם את שנת
החמשים יכול בשם שמתקדשת והולכת מתחילתה
כך מתקדשת והולכת בסופה ואל תתמה שהרי
מוסיפין מחול על קדש תלמוד לומר יובל היא שנת Lv.25.11
החמשים שנת החמשים אתה מקדש ואי אתה מקדש
שנת החמשים ואחת וראבן ׳שנת החמשים אתה מונה Fol.9
ואי אתה מונה ׳שנת החמשים ואחת לאפוקי מדרבי
יהודה דאמר שנת חמשים עולה לבאן ולבאן קא Ned.61a Ar.12a

M 96 — יוב M 97 – דאמר מר ה חיל יובל M 98
אבל אי M 99 שנת חמש שנה [מה ת ל והלא בכר נאמר
וקדשתם את שנת החמי שנת׳ יכול M 1 –שנת.

Das Erlassjahr. Woher diess? — Es heisst: [103]*Und das siebente Jahr soll für das Land eine Zeit der Ruhe sein*, und [das Wort] *Jahr*, welches auch beim Tišri gebraucht wird, wie es heisst: [104]*Vom Beginn des Jahrs*, dient als Wortanalogie. — Sollte doch [das Wort] *Jahr*, welches beim Nisan gebraucht wird, wie es heisst: [105]*Als erster unter den Monaten des Jahrs soll er euch gelten*, als Wortanalogie dienen!? — Man folgere bezüglich des *Jahrs*, neben dem [das Wort] *Monate* nicht steht, von dem *Jahr*, neben dem *Monate* ebenfalls nicht steht, man folgere aber nicht bezüglich des *Jahrs*, neben dem *Monate* nicht steht, von dem *Jahr*, neben dem *Monate* wol steht.

Und das Jobeljahr. ¿Beginnt denn das Jobeljahr am ersten Tišri, es beginnt ja am zehnten, denn es heisst: [106]*Am Versöhnungstag sollt ihr die Posaune erschallen lassen.* — Hier ist die Ansicht R. Jišmâéls, Sohns des R. Johanan b. Beroqa, vertreten, es wird nämlich gelehrt: [107]*Ihr sollt das fünfzigste Jahr weihen*; wozu dies? — da es heisst: *am Versöhnungstag*, so könnte man glauben, es werde erst am Versöhnungstag geweiht, so heisst es: *Ihr sollt das fünfzigste Jahr weihen*, dies lehrt, die Weihe des Jahrs beginne mit dem Beginn desselben. Hieraus folgerte R. Jišmâél, Sohn des R. Johanan b. Beroqa, dass zwischen dem Neujahrsfest und dem Versöhnungstag die Sklaven[107] weder entlassen wurden noch ihren Herren dienstbar waren, vielmehr assen und tranken sie und vergnügten sich, mit Kränzen auf den Häuptern; als der Versöhnungstag heranreichte, liess das Gericht die Posaune erschallen, alsdann wurden die Sklaven entlassen und die Felder gingen in den Besitz ihrer [früheren] Eigentümer über. — Und die Rabbanan!? — Du kannst wol die Jahre weihen, nicht aber die Monate. Ein Anderes lehrt: [108]*Ein Jobeljahr*, wozu dies? — da es heisst: *Ihr sollt das fünfzigste Jahr weihen*, so könnte man glauben, dass die Weihe des [Jobeljahrs] sich am Schluss hinauszieht, wie sie Anfangs früher beginnt, — dies braucht dich auch nicht zu wundern, da man ja vom Profanen zum Heiligen hinzufügt, — daher heisst es: *Ein Jobeljahr, das fünfzigste Jahr* das fünfzigste Jahr kannst du weihen, nicht aber kannst du das einundfünfzigste Jahr weihen. — Und die Rabbanan[109]!? — Du kannst das fünfzigste Jahr zählen, nicht aber das einundfünfzigste; dies schliesst nämlich die Ansicht R. Jehudas aus, welcher sagt, das

103. Lev. 25,4. 104. Ex. 12.2. 105. Lev. 25,9. 106. Ib. V. 10. 107. Cf. Lev. 25,10.
108. Lev. 25,11. 109. Welche exeget. Verwendung haben nach ihnen die Worte *das fünfzigste Jahr*.

משמע ין דלא ידמוסיפין מחול על קדש מנין דתניא
Sn. v.4 בריש יבקציר תשבת ורבי עקיבא אומר אינו צריך
Mq.3b ריומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר שדך
Mak. 8b Ex.34,21 לא תזרע וגומר אלא חריש של ערב שביעית הנכנס
Lv.25,4 רישביעית וקציר של שביעית הנכנס למוצאי שביעית
Men. 72a רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות
יצא קציר העומר שהוא מצוה ורבי ישמעאל מוסיפין
com. 61b Lv.23,32 מחול על קדש מנא ליה נפקא ליה מדתניא ועניתם
את נפשתיכם בתשעה יכול בתשעה תלמוד לומר
בערב אי בערב יכול משתחשך תלמוד לומר בתשעה
הא ביצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין
מחול על קדש אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין
Yb. תלמיד לומר מערב עד ערב אין לי אלא יום הכפורים
שבתות מנין תלמוד לומר תשבתי ימים מובים מנין
תלמיד לומר שבתכם הא ביצד כל מקום שיש בו
שבות מוסיפין מחול על קדש ורבי עקיבא הואי
ועניתם את נפשתיכם [בתשעה] מאי עביד ליה
מיבעי ליה לכדתניא חייא בר רב מדפתי התני חייא
Ber. 8b Yom. 81b Pes. 68b בר רב מדפתי ועניתם את נפשתיכם בתשעה ובי
בתשעה מתענין והתם בעשירי מתענין אלא לומר
לך כל האוכל ושותה בתשעי מעלה עליו הכתוב
Col. b Lv.25,11 באילו התענה תשעי ועשירי: תנו רבנן יובל היא
אף על פי שלא שמטו אף על פי שלא תקעו
יכול אף על פי שלא שלחו תלמוד לומר היא דברי
רבי יהודה רבי יוסי אומר יובר היא אף על פי שלא
שמטו אף על פי שלא שלחו יכול אף על פי שלא
תקעו תלמוד לומר היא יכי מאחר שמקרא אחד

M 3 ולא מוסי M 2 [אם אינו ענין רשבת תנהו ענין לשביעית]
B 4 הוצא M 5 —
M 7 בעשרה M 6 שנאמר שבות M 8 יהיו מתענין
M 9 —א ר יוסי. בתשעה בו מע

fünfzigste Jahr werde nach oben und nach unten gerechnet, er lässt uns somit hören, dass dem nicht so ist. — Woher, dass man vom Profanen zum Heiligen hinzufügt?

Es wird gelehrt: *Beim Pflügen und Ernten sollst du ruhen*; dies ist ja — sagte R. Âqiba — bezüglich des Pflügens und Erntens im Siebentjahr nicht nötig, da es bereits heisst: "*Da darfst du dem Feld nicht lassen* …"; vielmehr ist es auf das Pflügen im Vorsiebentjahr für das Siebentjahr und auf die Ernte des Siebentjahrs im Nachsiebentjahr zu beziehen. R. Jišmâél sagte: wie das Pflügen ein Freigestelltes ist, so muss auch das Ernten ein Freigestelltes sein, ausgenommen ist die Ernte der Webegarbe, die Gebot ist"[111]. — Woher folgert R. Jišmâél, dass man vom Profanen zum Heiligen hinzufügt? — Es wird gelehrt: "*Ihr sollt euch kasteien, am neunten*; man könnte glauben, am neunten [selbst], so heisst es: *am Abend*; da es nun *am Abend* heisst, so könnte man glauben, erst wenn es dunkel ist, so heisst es: *am neunten*; wie ist dies [in Uebereinstimmung zu bringen]? — man beginne mit dem Fasten noch während des Tags; dies lehrt, dass man vom Profanen zum Heiligen hinzufügt. Ich weiss dies also bezüglich des Beginns, woher bezüglich des Ausgangs? — es heisst: "*vom Abend bis zum Abend*. Ich weiss dies bezüglich des Versöhnungstags, woher bezüglich der Šabbathe? — es heisst: "*sollt ihr feiern*. Woher dies bezüglich der Feste? — es heisst: "*einen Ruhetag*; dies besagt also, dass man an jedem Ruhetag vom Profanen zum Heiligen hinzufüge. — Wofür verwendet R. Âqiba den [Schriftvers]: *Ihr sollt euch kasteien, am neunten*? — Diesen verwendet er für die Lehre des R. Hija b. Rabh aus Diphte; dieser lehrte nämlich: *Ihr sollt euch kasteien, am neunten*; fastet man etwa am neunten, man fastet ja am zehnten!? — allein dies besagt, wer am neunten isst und trinkt, dem rechnet es die Schrift an, als hätte er am neunten und am zehnten gefastet.

Die Rabbanan lehrten: *Ein Jobeljahr ist es*, selbst wenn nichts erlassen wurde, selbst wenn die Posaune nicht geblasen wurde; man könnte glauben, selbst wenn keine [Sklaven] entlassen wurden, so heisst es: *ist es* — Worte R. Jehudas. R. Jose sagt: *Ein Jobeljahr ist es*, selbst wenn nichts erlassen wurde, selbst wenn keine [Sklaven] entlassen wurden; man könnte glauben, selbst wenn die Posaune nicht geblasen wurde, so heisst es: *ist es*. Wenn nun das Eine einschliessend und das Andere aus-

110. Ex. 34,21. 111. Lev. 25,4. 112. Der angezog. Schriftvers bezieht sich überhaupt nicht auf das Siebentjahr, sondern auf den Šabbath. 113. Lev. 23,32.

ברכה ומקרא אחד ממעטין מפני מה אני אומר יובל
הוא את עד פי שלא שלחו ואין יובל אלא אם כן
תקעו לפי שאפשר לעולם בלא שלוחי עבדים
ואי אפשר לעולים בלא תקיעת שופר דבר אחר זו
מכירה לבית דין זו אינה מכירה לבית דין מאי
דבר אחר וכי תימא אי אפשר דליכא חד [116]בכוך
העומרים [117]דרא משלח זו מכירה לבית דין זו אינה
מכירה לבית דין משלמא לרבי יוסי כדקאמר טעמיה
אלא לרבי יהודה מאי טעמא אמר קרא ויקראתם
דרור בארץ ויקבר מקרא נדרש לפני ויהא לפני פנוי
לגאולה עלמא [118]דרור לשון חרות [119]מאי משמע דתניא
אין דרור אלא לשון חרות אמר רבי יהודה מה
לשון דרור במדור [120]כי דוירא ומיבעי ליה [121]בכל
מדינה אמר רבי חייא בר אבא [122]אמר רבי יוחנן זו
דברי רבי יהודה ורבי יוסי [123]אבל חכמים אומרים
שלשתן מעכבות בו מקרא נדרש לפנינו ולפני
פנינו ולאחרינו והכתיב יובל [124]ההוא דאפילו בחוצה
לארץ והכתיב בארץ ההוא בזמן שנוהג דרור בארץ
ניתנו [125]בחוצה לארץ בזמן שאינו נוהג [126]בארץ איני
ניתנו [127]בחוצה לארץ והכתיב מנחן דכתיב שלש
שנים עדלים וכתיב ובשנה הרביעית [128]ויולך שנה
שנה מתשרי דכתיב בראשית השנה ולעמיר שנה
שנה מניסן דכתיב ראשון הוא לכם לחדשי השנה
הנך שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה
חדשים ואין הנך שנה שאין עמה חדשים משנה

10 M +שלא שמטו ואע"פ | 11 M +עבר | 12 M דמצטרך
13 M — ביתה | 14 M ◌ מ...מה | 15 M בי
16 M רבי | 17 M אי י | 18 M והכתיב | 19 M ◌ ההוא
20 M —דרור | 21 M אין | 22 M וגמר.

schliessend ist, was veranlasst mich nun zu erklären, es sei ein Jobeljahr, selbst wenn keine [Sklaven] entlassen wurden, jedoch wenn nur geblasen wurde? weil es sich wol ereignen kann, dass keine Sklaven entlassen werden[114], nicht aber, dass keine Posaune zu haben sei. Ein zweiter Grund: das Eine ist dem Gericht überlassen, während das Andere dem Gericht nicht überlassen ist. Wozu einen zweiten Grund? Man könnte sagen, es sei nicht möglich, dass sich auf der ganzen Welt keiner befinde, daher: das Eine ist dem Gericht überlassen, während das Andere dem Gericht nicht überlassen ist. — Einleuchtend ist die Ansicht R. Joses, die er ja begründet, was ist aber der Grund R. Jehudas? Der Schriftvers lautet: *Ihr sollt im Land Freiheit ausrufen*, und er ist der Ansicht, der Schriftvers werde auf das Vorhergehende, nicht aber auf das diesem Vorangehende bezogen[115]. Alle sind jedoch der Ansicht "Deror" habe die Bedeutung "Freiheit", woher dies? Es wird gelehrt: "Deror" hat die Bedeutung "Freiheit". R. Jehuda erklärte: Wie der Reisende [dajara] herumwandert und Ware nach jeder Gegend bringt. R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Das sind die Ansichten R. Jehudas und R. Joses, die Weisen aber sagen, [das Jobeljahr] hänge von allen dreien Bedingungen ab; sie sind nämlich der Ansicht, der Schriftvers werde auf das Vorhergehende, auf das diesem Vorangehende und auf das Folgende bezogen. — Es heisst ja aber: *ein Jobeljahr*!? — Dies bedeutet, dass es auch ausserhalb [Palästinas] statt hat. — Es heisst ja aber [116]*im Land*!? — Dies deutet darauf hin, dass zur Zeit, da das Freiheitsgesetz im Land statt hat, es auch ausserhalb statt hat, und zur Zeit, da es im Land nicht statt hat, es auch ausserhalb nicht statt hat.

Bezüglich der Pflanzen. Woher dies? — Es heisst: [117]*Drei Jahre sollen sie euch als unreif gelten*, darauf: [118]*Und im vierten Jahr*, und [das Wort] *Jahr*, das auch beim Tišri gebraucht wird, wie es heisst: [119]*Vom Beginn des Jahrs*, dient als Wortanalogie. — Sollte doch [das Wort] *Jahr*, das beim Nisan gebraucht wird, wie es heisst: [120]*Als erster unter den Monaten des Jahrs soll er euch gelten*, als Wortanalogie dienen!? Man folgere bezüglich des *Jahrs* neben dem [das Wort] *Monate* nicht steht, vom *Jahr*, neben dem *Monate* nicht steht, man folgere aber nicht bezüglich des *Jahrs*, neben dem *Monate* nicht steht, vom *Jahr*, neben dem *Monate* steht.

114. Wenn keine jüd. Sklaven vorhanden sind. 115. Lev. 25,10. 116. Der vorhergehende Vers (25,10) spricht von der Freilassung der Sklaven, der diesem vorangehende (25,9) vom Posaunenblasen. 117. Lev. 19,23. 118. Ib. V. 24.

שיש עמה השלשים: תני רבנן אחד הנוטע אחד
המכניף יאחד המרכיב עכ"פ שבעית שלשים יום
לפני ראש השנה עלתה לו שנה יצתה לקיומן
בשביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא
עלתה לו שנה יצאני לקיומן בשביעית יצירות נטיעה
ו' אכזרין עד המשה עשר בשבט אם לעלות עלתה
ואם לרבעי רבעי מנא הני מילי אמר רבי חייא
בר אבא אמר רבי ייתנן ומטי בה משמיה דרבי
ינאי אמר קרא בשנה הרביעית ובשנה החמישית
פעמים שברביעית יעדיין אכזיה משום עלה יפעמים
שבחמישית יעדיין אכזיה משום רבעי ויכא דאמ
כרבי מאיר דאי רבי מאיר הא אמר יום אחד בשנה
חשוב שנה דתניא פי האומר בתיה בתם בן עשרים
וארבעה חדש ויום אחד דברי רבי מאיר רבי אלעזר
אומר בן עשרים וארבעה חדש ישלשים יום שהיה
רבי מאיר אומר כל מקום שנאמר עגל בתורה פתם
בן שנה בן בקר בן שלים פי בן שלש אפילו תימא
רבי מאיר כי קאמר רבי מאיר יום אחד בשנה חשוב
שנה בסוף שנה אבל בתחילת שנה לא אמר רבא
יראי קר יהוצר "היא ימה נתה שאין תחילת היום
עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחילתה "שנה
שיים אחד עילה לה בסופה אינו דין שיים אחד
עילה "בתחילתה יאלא מאי רבי אלעזר שלשים ישלשים
בעי "תנן אין נוטעין ואין מכריזין ואין מרכיבין
ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה
יאם נטע יחברוך יהרכיב ועקר "דברי רבי אלעזר

M 25 קיומי פחות מי לא עלתה M 24 קדם M 23
P 20 לקיומי M 27 אכזרין M 28 תיא כי
M 29 קאמר M 30 יראי M 31 תיא
M 32 שנטע M 33 רחם בסופו M 34 לתן בתחילתן
P 35 התניא VM 36 דר א.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand im Vorsiebentjahr dreissig Tage vor dem Neujahrsfest pflanzt, senkt oder pfropft, so wird es ihm als Jahr angerechnet; sind [die Pflanzen] sind im Siebentjahr erlaubt, wenn weniger als dreissig Tage, so wird es ihm nicht als Jahr angerechnet und sie sind im Siebentjahr verboten. Die Früchte einer solchen Pflanze sind bis zum fünfzehnten Šebaṭ verboten, sowol als Ungeweihtes als auch als Vierjahrsfrucht. Woher dies? R. Hija b. Abba erwiderte im Namen R. Johanans, manche führen es auf R. Jannaj zurück: Der Schriftvers lautet: *Und im vierten Jahr: und im fünften Jahr*: zuweilen sind die Früchte noch im vierten Jahr als Ungeweihtes verboten und zuweilen sind sie noch im fünften Jahr als Vierjahrsfrucht verboten. — Unsere Lehre vertritt also nicht die Ansicht R. Meírs, denn dieser sagt ja, ein Tag des Jahrs werde als ganzes Jahr betrachtet; es wird nämlich gelehrt: Der Farre, von dem in der Gesetzlehre schlechtweg gesprochen wird, muss vierundzwanzig Monate und ein Tag alt sein — Worte R. Meírs; R. Eleâzar sagt, vierundzwanzig Monate und dreissig Tage, R. Meír sagt nämlich, schlechtweg, "Kalb" sei einjährig, "Rind" sei zweijährig, "Farre" sei dreijährig. — Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht R. Meírs, denn auch nach R. Meír wird nur beim Schluss einer Jahrenfrist ein Tag als Jahr betrachtet, nicht aber bei Beginn einer Jahrensfrist. Raba sprach: Ist [das Entgegengesetzte] etwa nicht als Wichtiges von Geringem[122] zu folgern: wenn schon bei der Menstruirenden[123], bei der am Schluss [der Unreinheitsfrist] der Anfang des Tags nicht als voller angerechnet wird, am Beginn derselben der Schluss des Tags als voller Tag angerechnet wird, um wieviel mehr müsste bei dieser Jahresfrist, bei der am Schluss ein Tag [als volles Jahr] angerechnet wird, am Beginn ein Tag [als volles Jahr] angerechnet werden!? — Wie denn, sie vertrete etwa die Ansicht R. Eleâzars, — nach diesem sind ja zweimal dreissig [Tage] erforderlich!? es wird nämlich gelehrt: Weniger als dreissig Tage vor dem Neujahrsfest darf man im Vorsiebentjahr nicht mehr pflanzen noch senken noch pfropfen, hat man gepflanzt, gesenkt oder gepfropft, so entwurzle man es — Worte R. Eliêzers[124]; R. Jehuda sagt, das Pfropfen,

119. Cf. Bd. I S. 136 N. 2. 120. Lev 19,25. 121. Cf. Bd. I S. 12 N. 5. 122. die volle Tage gewesen ist u. erst nachher ein Reinheitsbad nehmen darf. 123. die Worte א דר fehlen in der angegebenen Weise (Sb. ii,6), im Cod. M auch an dieser Stelle. Auf jeden Fall ist אזיעזי b. Šamuḥ zu corrigiren cf. FRANKEL, ... p. 76, was auch aus dem Zusammenhang deutlich hervorgeht

רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קיימת בשרשה Pe. 55a
ימים שוב אינה קיימת רבי יוסי רבי שמעון אומרים
שתי שבתות ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה
לדברי האומר שרשים צריך שרשים ושלשים לדברי
האומר שלשה צריך שלשה ושלשים לדברי האומר
שתי שבתות צריך שתי שבתות ושרשים יום יאי נמי
כרבי יהודה כבירא ליה שלשה ושלשים בעי אלא
לעולם רבי מאיר יבי קאמר שרשים ולריטה אי הכי
אחד ושרשים בעי קא כבר יום שרשים עולה לבאן
ולבאן אמר רבי יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו ויהי Gn. 8,13
באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש
רבי מאיר כבר מדאמרת יום אחד הוא דעייל בשנה
וקא קרי ליה שנה שבע מינה יום אחד בשנה
חשוב שנה ואידך אי כתיב בשש מאות ואחת שנה
כדקאמרת השתא דכתיב באחת ושש מאות שנה
שנה אישו מאות קאי ומאי אחת אתחלתא דאחת
קאמר ורבי אלעזר מאי טעמא דכתיב בראשון
באחד לחדש מדאמרת יום אחד הוא דעייל בחדש
וקא קרי ליה חדש שבע מינה יום אחד בחדש השוב Mark. 31
חדש וימדים אחד בחדש חשוב חדש שלשים יום Nid. 44b
בשנה השובן שנה וחדש דמניויו ושנה למעייה מכלל
דתרוייהו בבירא להו בניסן נברא העולם תניא רבי
אלעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו
אבות בתשרי ביתי אבות בפסח נזרד יצחק בראש
השנה נפקדה שרה רחל וחנה בראש השנה יצא
יוסף מבית האסורין בראש השנה בטלה עבודה Fol. 11
מאבותינו במצרים בניסן נגאלו בתשרי עתידין ליגאל
רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם בניסן נגלדו

M 37 + יום | M 38 — אלא | M 39 + הוה | M 40 ○ מכלל העולם.

das innerhalb dreier Tage nicht fruchtet, fruchte nicht mehr; R. Jose und R. Simón sagen: innerhalb zweier Wochen. Hierzu sagte R. Nahman im Namen des Rabba b. Abuha, nach dem dreissig [Tage] erforderlich sind, seien dreissig und dreissig, nach dem drei [Tage] erforderlich sind, seien drei und dreissig, und nach dem zwei Wochen erforderlich sind, seien zwei Wochen und dreissig [Tage] erforderlich. Wollte man sagen, sie vertrete die Ansicht R. Jehudas, so sind ja dreiunddreissig [Tage] erforderlich!? Thatsächlich vertritt sie die Ansicht R. Meírs, und zwar sind nach ihm die dreissig Tage wegen des Wurzelns erforderlich. — Demnach sollten ja einunddreissig erforderlich sein[124]!? — Er ist der Ansicht, der dreissigste Tag werde nach oben und nach unten gerechnet. R. Johanan sprach: Beide folgerten aus einem Schriftvers: *Und im ersten und sechshundertsten Jahr, am ersten Tag des ersten Monats*; R. Meír sagt, da es nun der erste Tag im Jahr war, und er es dennoch "Jahr" nennt, so ist zu entnehmen, ein Tag des Jahrs werde als volles Jahr betrachtet. — Und der Andere!? — Würde es geheissen haben: "im sechshundertsten Jahr", so würdest du recht haben, da es aber heisst: "im ersten und sechshundertsten Jahr", so bezieht sich das "Jahr" auf "sechshundert", "ersten" bezieht sich auf den Anfang des ersten Jahrs. — Was ist der Grund R. Eleâzars? — Es heisst: *am ersten Tag des ersten Monats*; da es nun der erste Tag im Monat war, und er ihn dennoch "Monat" nennt, so ist zu entnehmen, ein Tag des Monats werde als voller Monat betrachtet, und da nun ein Tag des Monats als voller Monat betrachtet wird, so werden auch dreissig Tage des Jahrs als volles Jahr betrachtet; der Monat, wonach er zusammengezählt wird, das Jahr, wonach es zusammengezählt wird. Demnach stimmen beide überein, dass die Welt im Nisan erschaffen wurde.

Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagt, im Tišri sei die Welt erschaffen worden, im Tišri seien die Erzväter geboren und im Tišri seien die Erzväter gestorben; am Pesah sei Jichaq geboren, am Neujahrsfest seien Sarah, Rahel und Hannah bedacht worden, am Neujahrsfest habe Joseph das Gefängnis verlassen, am Neujahrsfest habe der Frondienst unserer Väter in Miçrajim aufgehört; im Nisan sind sie erlöst worden und im Tišri werden sie dereinst erlöst werden. R. Jehošuâ sagt, im Nisan sei die Welt erschaffen worden, im Nisan seien die Erzväter geboren und im Nisan seien

124. Dreissig wegen des Wurzelns u. einer, der als volles Jahr angerechnet werde. 125. Gen. 8,13.

אבות בניסן מתו אבות "בפסח נולד יצחק בראש Ber.29b
השנה נפקדה שרה רחל וחנה בראש השנה יצא yoma 64b
יוסף מבית האסורין בראש השנה בטלה עבודה
מאבותינו במצרים בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל
תניא רבי אליעזר אומר מניין שבתשרי נברא העולם
שנאמר ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב Gen.1,11
מזריע זרע עץ פרי איזהו חדש שהארץ מוציאה
דשאים יאילן בילא פירות הוי אומר זה תשרי ואיתו
תפרק זמן רביעה היתה "וירדו נשמים וציימחו שנאמר
ואד יעלה מן הארץ רבי יהושע אומר מניין שבניסן Ib.2,6
נברא העולם שנאמר ותוצא הארץ דשא עשב מזריע Jb.1,12
זרע [למינהו] ועץ עשה פרי אי זהו חדש שהארץ
"מלאה דשאים ואיזהו "מוציא פירות הוי אומר זה
ניסן ואותו הפרק זמן "בהמה וחיה ועוף שמזדווגין
זה אצל זה שנאמר לבשו כרים הצאן וגו' ואידך Ps.65,14
נמי הא כתיב עץ עשה פרי להוא "לברכה לדורות
הוא דכתיב ואידך נמי הא כתיב עץ פרי להוא כדרבי
יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי כל מעשה Hul.60b
בראשית "לקיימן נבראי לדעתן נבראו "לצביונן נבראו
שנאמר ויכלו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי Cn.2,1
צבאם אלא צביונן רבי אליעזר אומר מניין שבתשרי
נולדו אבות שנאמר ויקחלי כל איש ישראל אל Reg.8,2
תמלך שלמה בירח האתנים בחג ירח שנולדו בי איתני
עולם מאי משמע דהאי איתן ליישנא דתקיפי "היא Sot.46b
כדכתיב איתן מושבך "ואומר שמעו הרים את ריב Nm.24,21
ה' והאתנים מיסדי ארץ "ואומר קול דודי הנה זה בא Mich.6,2
מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות מדלג על ההרים Cant.2,8

P 41 בניסן M 42 וירדו גשמים M 43 מוציאה
M 44 עישה M 45 שמזדווג בה והיה זה לזה M 46
בברכה M 47 בן VM 48 בצבא M 49 תוא כ
M 50 וכתיב:

die Erzväter gestorben: am Pesaḥ sei Jiṣḥaq geboren, am Neujahrsfest seien Sarah, Rahel und Ḥannah bedacht worden, am Neujahrsfest habe Joseph das Gefängnis verlassen, am Neujahrsfest habe der Frondienst unserer Väter in Miṣrajim aufgehört; im Nisan sind sie erlöst worden und im Nisan werden sie dereinst erlöst werden. Es wird gelehrt: R. Eliêzer erklärte: Woher, dass die Welt im Tišri erschaffen wurde? — es heisst: [120]*Und Gott sprach: Die Erde lasse junges Grün sprossen, samentragende Pflanzen und Fruchtbäume*; welcher Monat ist es, in dem die Erde voll Grün und die Bäume voll Früchte sind? — nämlich der Tišri; auch war es um die Zeit des Regenfalls, da fiel der Regen nieder und die Gewächse sprossen hervor, wie es heisst: [121]*Es stieg ein Nebel von der Erde auf.* R. Jehošuâ erklärte: Woher, dass die Welt im Nisan erschaffen wurde? — es heisst: [122]*Da liess die Erde junges Grün aufgehen, samentragende Pflanzen je nach ihrer Art und fruchttragende Bäume*; welcher Monat ist es, in dem die Erde junges Grün hervorbringt und die Bäume Früchte hervorbringen? — nämlich der Nisan; auch war es die Brunstzeit von Tier, Wild und Geflügel, denn es heisst: [123]*Die Auen sind mit Schafen bekleidet* etc. Und der Andere, es heisst ja: [124]*fruchttragende Bäume*?

Das war nur ein Segen für die Zukunft. — Und der Andere, es heisst ja: *Fruchtbäume*!? — Dies deutet auf eine Lehre des R. Jehošuâ b. Levi hin; dieser sagte nämlich, alle Urschöpfungen seien in ihrer völligen Höhe, Eigentümlichkeit und Herrlichkeit erschaffen worden, denn es heisst: [125]*So wurden vollendet der Himmel und die Erde mit ihrem ganzen Heer*; lies nicht *Heer*, sondern *Herrlichkeit*. R. Eliêzer erklärte: Woher, dass die Erzväter im Tišri geboren wurden? — es heisst: [126]*Da versammelten sich alle Männer Jisraêls zum König Šelomoh im Monat Ethanim, am Fest*: im Monat, in welchem die Mächtigen der Welt geboren wurden. — Wieso ist es erwiesen, das "Ethan" die Bedeutung "mächtig" hat? — Es heisst: [127]*Mächtig [ethan] ist dein Sitz*; ferner: [128]*Höret, ihr Berge, den Rechtstreit des Herrn, und ihr Mächtigen [ethanim], Grundfesten der Erde*; ferner heisst es: [129]*Die Stimme meines Geliebten, sieh, da kommt er, er springt über die Berge, hüpft über die Hügel; er springt über die Berge*, dies deutet auf das Verdienst der Erzväter, *er hüpft über die Hügel,*

120. Gen. 1,11. 127. Ib. 2,6. 128. Ib. 1,12. 129. Fruchttragende B., solche, die geeignet sind, Früchte zu tragen; Fruchtbäume, solche, die Früchte tragen. 130. Gen. 2,1 131. 1 Reg. 8,2. 132. Num. 24,21. 133. Mich. 6,2. 134. Cant. 2,8.

בזכות אבות מקפין עד הנכעות בזכות אמהות רבי
יהושע אומר מניין שכניסן נולדו אבות שנאמר יהי Reg. 6,1
בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל
מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש זו ביזה שנולדו
בו זיוהני עולם ואידך נמי הכתיב בירח האתנים
התם התקיפי במצות ואידך נמי הכתיב בחדש
זו החהוא דאית ביה זיוא לאילני דאמר רב יהידה
אי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילנא דמלבלבי Ber. 43b
אימר ברוך שלא חיסר מעולמו כלום וברא בו בריות
טובות ואילנות טובות להתנאות בהם בני אדם מאן
דאמר בניסן נולדו בניסן מתו מאן דאמר בתשרי
נולדו בתשרי מתי שנאמר ויאמר אליהם בן מאה Dt. 31,2
ועשרים שנה אנכי היום שאין תלמוד יומר היום Sanh. 38b
יפה תלמוד לומר היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך Qid. 38b
שהקדוש ברוך הוא יושב ומצלא שנותיהם של
צדיקים יום ליום חדש לחדש שנאמר את מספר Ex. 23,26
יסיך אמלא בפסח נולד יצחק מנין כדכתיב למועד Gn. 18,14
אשוב אליך אומר קאי אילויא בפסח וקאמר ליה
בעצרת בחמשין יומין מי קא ילדה אלא דקאי
בעצרת וקאמר לה בתשרי אכתי בחמשה ירחי מי
קא ילדה אלא דקאי בחג וקאמר לה בניסן אכתי
בשיתא ירחי מי קא ילדה תנא אותה שנה מעוברת
היתה סוף סוף בי מדלי מר יומי טומאה בצרי לחו
אמר מר זימרא אפילו למאן דאמר יולדת לתשעה Jebam. 42a
אינה יולדת לשבעים יולדת לשבעה יולדת לשבעים Nidd. 38b

M 51 ויה M 52 יה י נמי M 53 החוא בשום דתקופי
M 54 משום דאית להו זיוא M 55 — אמר רב M 56
V אילני M 57 להתנית מתן B 58 — מי M 59 שנא
M 60 קא ל איל M 61 לעצ M 62 דקא ל בע
M 63 באיבעה M 64 + אלא.

dies deutet auf das Verdienst der Erzmütter. R. Jehošuâ erklärte: Woher, dass die Erzväter im Nisan geboren wurden? es heisst: [135]*Im vierhundertachtzigsten Jahr nach dem Auszug der Kinder Jisraël aus dem Land Miçrajim, im vierten Jahr, im Monat Ziv*: im Monat, in welchem die Prächtigen [zivtane] der Welt geboren waren. Es heisst ja aber: *im Monat Ethanim*!? Weil dieser stark ist in Geboten[136]. — Und der Andere, es heisst ja: *im Monat Ziv*!? Weil in diesem die Bäume prächtig sind; R. Jehuda sagte nämlich: Wer in den Tagen des Nisan hinausgeht und die blühenden Bäume sieht, spreche: Gebenedeiet sei er, der es in seiner Welt an nichts fehlen liess, und in derselben schöne Geschöpfe und schöne Bäume erschaffen hat, an denen sich die Menschen ergötzen.» Wer der Ansicht ist, sie seien im Nisan geboren, ist auch der Ansicht, sie seien im Nisan gestorben, wer der Ansicht ist, sie seien im Tišri geboren ist auch der Ansicht, sie seien im Tišri gestorben, denn es heisst: [137]*Und er sprach zu ihnen: Hundertundzwanzig Jahre bin ich heute*; [das Wort] *heute* brauchte ja nicht zu stehen, wozu steht es dennoch? heute wurden meine Tage und Jahre vollzählig; dies lehrt dich, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, dasitzt und die Jahre der Frommen bis auf den Tag und bis auf den Monat vollzählig werden lässt, wie es heisst: [138]*Die Zahl deiner Tage mache ich voll.* — Woher, dass Jiçḥaq am Pesaḥ geboren wurde? — Es heisst: [139]*Am nächsten Fest komme ich wieder*; wann sagte er dies? wollte man sagen am Pesaḥ, und [die Verheissung] habe sich auf das Versammlungsfest bezogen, — könnte sie nach fünfzig Tagen gebären!? wollte man sagen, er habe es am Versammlungsfest gesprochen und [die Verheissung] habe sich auf den Tišri bezogen, — könnte sie nach fünf Monaten gebären!? vielmehr muss er es am Hüttenfest gesprochen und [die Verheissung] sich auf den Nisan bezogen haben. — Immerhin sind es ja nur sechs Monate, könnte sie denn nach dieser Zeit gebären!? — Es wird gelehrt, das betreffende Jahr sei ein Schaltjahr gewesen. — Aber wenn der Meister die Unreinheitstage[140] abzieht, so sind es ja weniger!? Mar-Zuṭra erwiderte: Selbst nach demjenigen, nach dem die Schwangerschaft des Neunmonatskinds volle neun Monate dauern muss, braucht sie beim Siebenmonatskind keine volle sieben Monate zu dauern, denn es

135. 1Reg. 6,1. 136. Der Tišri ist reich an Festen, und daher an Geboten. 137. Dt. 31,2. 138. Ex. 23,26. 139. Gen. 18,14. 140. S. soll (nach einer agadischen Auslegung) am betreffenden Tag ihre Periode bekommen haben; cf. Bm. 87a.

שנאמר יהי רקפת הזים ויעש תקופת שתים
ימעיט ימים שנים בראש השנה נפקדה שרה רחל
ויתנה מנין אמר רבי אלעזר אתיא פקידה פקידה
אתיא זכירה זכירה כתיב בחבל ויזכר אלהים את
רחל יכתיב בחנה ויזכרה ה׳ ואתיא זכירה זכירה
מראש השנה דכתיב שבתין זכרון תרועה פקידה
פקידה כתיב בחנה כי פקד ה׳ את חנה וכתיב
בשרה יהי פקד את שרה בראש השנה יצא יוסף
מבית האסורין מנין דכתיב תקעו בחדש שופר בכסא
ליום חגנו כי חק לישראל הוא ונו׳ עדות ביהוסף
שמו בצאתו ונו׳ בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו
במצרים כתיב הבא והיצאתי אתכם מתחת סבלת
מצרים יכתיב התם הסרותי מסבל שכמו בניסן
נגאלו בראשי עתידין ניגאל אתיא שופר
שופר כתיב הכא תקעו בחדש שופר וכתיב התם
ביום החוא יתקע בשופר גדול רבי יהושע אומר
בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל מנלן אמר קרא לול
עברים לילה תשמור וכא משעת ימי בראשית ואידך
לילה תשמור בין המיצרים ואזדו לטעמיהו דתניא
בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה
עשר יום לחדש רבי יהושע אומר אותי היום שבעה
עשר באייר היה יום שמזל ביתה שוקע ביום ומעיינות
מתמעטים ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקדוש ברוך
הוא עליהם מעשה בראשית והעלה מזל ביתה ביום
ונטל שני כוכבים מכיתה והביא מבול לעולם ביום

heisst: *Und es geschah nach Kreisungen von Tagen*; das Wenigste von Kreisungen ist zwei, und das Wenigste von Tagen ist zwei. Woher, dass Sarah, Rahel und Hannah am Neujahrsfest bedacht wurden? R. Eleâzar erwidert: Dies ist aus dem Wort *denken* und aus [dem Wort] *erinnern* zu folgern: bei Rahel heisst es: *Und Gott erinnerte sich der Rahel*, bei Hannah heisst es ebenfalls: *Und der Herr erinnerte sich ihrer*, und [das Wort] *erinnern*, das auch beim Neujahrsfest gebraucht wird, wie es heisst: *Ein Ruhetag, mit erinnerndem Larmblasen* [dient als Wortanalogie]. Aus [dem Wort] *denken*: bei Hannah heisst es: *Denn der Herr gedachte der Hannah*, bei Sarah heisst es ebenfalls: *Und der Herr gedachte der Sarah*. Woher, dass Joseph das Gefängnis am Neujahrsfest verliess? Es heisst: *Stosst am Neumond in die Posaune, am Verborgenen auf den Tag unseres Festes, denn es ist eine Festsetzung für Jisrael* usw. *Er hat es als Zeugnis in Jehoseph festgesetzt, als er ausging* usw. Woher, dass am Neujahrsfest der Frondienst unserer Väter in Miçrajim aufgehört hat? — Hierbei heisst es: *Ich will euch erlösen von dem Frondienst, den ihr Mitzraim leistet*, und [beim Neujahrsfest] heisst es: *Ich hab seine Schulter vom Frondienst befreit*. Im Nisan wurden sie erlöst, wie bereits erklärt. Im Tišri werden sie dereinst erlöst werden, dies ist nämlich aus [dem Wort] *Posaune* zu folgern: da heisst es: *Stosst am Neumond in die Posaune*, und hierbei heisst es: *An diesem Tag wird in eine grosse Posaune gestossen werden*. — «R. Jehošuâ sagt, im Nisan wurden sie erlöst und im Nisan werden sie dereinst erlöst werden;» woher dies? — Der Schriftvers lautet: *Eine Verwahrungsnacht*, eine Nacht, die seit den sechs Schöpfungstagen verwahrt ist. — Und der Andere!? — Eine Nacht, die vor Gespenstern verwahrt ist. Beide vertreten hierin ihre Ansichten, es wird nämlich gelehrt: *Im sechshundertsten Lebensjahr Noahs, im zweiten Monat, am siebzehnten Tag des Monats*. R. Jehošuâ sagte, dieser Tag sei der siebzehnte Ijar gewesen, ein Tag, an dem das Siebengestirn am Tag untergeht und die Wasserquellen abnehmen; da [die Leute] aber ihre Handlungen [zum Bösen] geändert haben, so änderte der Heilige, gebenedeiet sei er, ihretwegen auch das Schöpfungswesen: er liess das Siebengestirn am Tag aufsteigen, nahm von diesem zwei Sterne fort und brachte dadurch die Sintflut über die Welt. R. Eliêzer sagt,

141. 1 Sam. 1,20. 142. Dh. Jahreszeiten, 2 Jn sind 6 Monate. 143. Gen. 30,22. 144. 1 Sam. 1,19. 145. Lev. 23,24. 146. 1 Sam. 2,21. 147. Gen. 21,1. 148. Ps. 81,4. 149. Ex. 6,6. 150. Ps. 81,7. 151. Jes. 27,13. 152. Est. 12,42. 153. Gen. 7,11.

+ M 67 | אתיא זכירה זכירה + M 66 | M 65 — ארש׳א
M 68 דכת׳ ביה בר ה׳ זכרון | בח
ואתיא | M 69
M 70 יכתי | M 71 + ובת׳ בתיבה | M 72 מנלן אתיא
בכורה בכורה — M 73 | M 74 כי ט אמר | 75
B + ובא | M 70 דתנן.

dieser Tag sei der siebzehnte Marḥešvan gewesen, ein Tag, an dem das Siebengestirn am Tag aufsteigt und die Wasserquellen zunehmen; da jene aber ihre Handlungen [zum Bösen] geändert haben, so änderte der Heilige, gebenedeiet sei er, ihretwegen auch das Schöpfungswerk: als das Siebengestirn am Tag aufstieg, nahm er von diesem zwei Sterne fort und brachte dadurch die Sintflut über die Welt. — Richtig heisst es nach R. Jehošuâ *am zweiten*, wieso aber heisst es nach R. Eliêzer *am zweiten*!? — Der zweite des Gerichtsmonats. — Allerdings wurde nach R. Jehošuâ [das Schöpfungswerk] geändert, wieso aber war dies nach R. Eliêzer der Fall!? — Nach einer Lehre R. Ḥisdas; dieser sagte nämlich: Durch Heisses entarteten sie und durch Heisses wurden sie gestraft; durch Heisses entarteten sie, durch die Sünde, durch Heisses wurden sie gestraft, denn hier[154] heisst es: *Das Wasser ward still*, und dort[155] heisst es: *Und die Zornglut des Königs wurde gestillt.* Die Rabbanan lehrten: Die Weisen Jisraéls rechnen bezüglich der Sintflut wie R. Eliêzer und bezüglich der Jahreswende wie R. Jehošuâ, die Weisen der weltlichen Völker rechnen auch bezüglich der Sintflut wie R. Jehošuâ.

אליעזר אומר אותו היום שבעה עשר במרחשון היה יום שמזל טיטה עולה ביום ומעיינות מתגברים ימתוך Fol.12 ששינו מעשיהם שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית ותעלה מזל טיטה ביום ונטה שני בכבים והביא מבול לעולם בשלמא לרבי יהישע היינו דכתוב שני אלא לרבי אליעזר מאי שני שני לדין בשלמא לרבי יהושע היינו דשינה אלא לרבי אליעזר מאי שינה בדרב חסדא דאמר רב חסדא ברותחין קלקלו וברותחין ניתנו ברותחין קלקלו בעבירה וברותחין ניתנו בתיב הבא וישכו המים ובתיב התם וחמת המלך שככה: תני רבנן הכמי ישראל מונין למבול כרבי אליעזר ולתקופה כרבי יהושע הכמי אומות העולם מונין את למבול כרבי יהושע: לירקות: תנא לירקות ולמעשרות ונדרים לירקות מאי נינהו מעשר ירק היינו מעשרות תנא דרבנן וקתני דאדייתא ולית ני דאדייתא בריש איידי דהביה ליה אקדמה ותנא דידן תנא דרבנן וכל שכן דאדייתא ולית ני מעשר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ולית ני ירק תרי ניני ירק התנן ירק הנאכל בשיאכל ישאינו נאכל בשיגיע את הכלי: תנו רבנן לוקט ירק ערב ראש השנה עד שלא תבא השבת יחזר ילקט בשתבא השבת אין תורמין ומעשרין מזה על זה לכאי שאין תורמין ומעשרין לא בן החדש על הישן ולא בן הישן על החדש ואם היתה שנייה נכנסת לשלישית שנייה

Und der Kräuter. Es wurde gelehrt: Bezüglich der Kräuter, der Zehnten und der Gelübde. — Mit "Kräuter" ist ja der Kräuterzehnt gemeint, — dieser ist ja in "Zehnten" einbegriffen!? — Er lehrt vom rabbanitisch verpflichteten Zehnt und vom laut der Gesetzlehre verpflichteten Zehnt. — Sollte er doch zuerst vom laut der Gesetzlehre verpflichteten Zehnt lehren!? — Da ihm [das Rabbanitische] lieb ist, so lehrt er es zuerst. — Und unser Tanna!? — Er lehrt das Rabbanitische, während es beim laut der Gesetzlehre verpflichteten selbstverständlich ist. — Sollte er vom Zehnt [in der Einzahl] lehren!? — Sowol der Blutzehnt als auch der Sackzehnt. — Sollte er doch Kraut [in der Einzahl] lehren!? — Zwei Arten Kraut [giebt es] diesbezüglich; es wird nämlich gelehrt: Kräuter, die man zusammenbindet, [sind zehntpflichtig], sobald man sie zusammenbindet, die man nicht zusammenbindet, sobald man ein Gefäss gefüllt hat.

Die Rabbanan lehrten: Hat jemand am Vorabend des Neujahrsfestes Kräuter vor Sonnenuntergang, dann wiederum nach Sonnenuntergang gesammelt, so darf man weder die Hebe noch den Zehnt von einer Partie für die andere absondern, weil man Hebe und Zehnt weder vom Neuen für das Alte noch vom Alten für das Neue absondern darf. Geschah dies an der Wende des zweiten zum dritten Jahr[156], so muss von

154 Gen. 8,1. 155 Est. 7,10 156 Des 7jährigen Cyklus (Šemiṭah).

מעשר ראשון ומעשר שני שרשית מעשר ראשון
ומעשר עני מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי
Dt.26,12 כי תכלה לעשר [את] כל מעשר תבואתך בשנה
השלישית שנת המעשר שנה שאין בה אלא מעשר
אחד הא ביצד מעשר ראשון ומעשר עני ומעשר
שני יכול אי אינו אא מעשר ראשון נמי יבטל
Nm.18,26 תלמוד לומר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי
תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם
מאתם בנחלתכם הקישו הכתוב לנחלה מה נחלה
אין לה הפסק אף מעשר ראשון אין לו הפסק תניא
Dt.14,22 אידך כי תכלה לעשר וגו' שנה שאין בה אלא מעשר
אחד הא ביצד מעשר ראשון ומעשר עני ומעשר
שני יכול יבטל אף מעשר ראשון נמי יבטל תלמוד
Dt.14,29 לומר ובא הלוי כל זמן שבא הן לו דברי רבי יהודה
רבי אליעזר בן יעקב אומר אינו צריך תרי הוא
אומר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו
מאת בני ישראל את המעשר [אשר נתתי לכם]
מאתם בנחלתכם הקישו הכתוב לנחלה מה נחלה
אין לה הפסק אף מעשר ראשון אין לו הפסק;
Rh.1,1 ולנדרים וכי תנו רבנן המודר הנאה מחבירו לשנה
מינה שנים עשר חדש מיום ליום ואם אמר לשנה
זו אפילו לא עמד אלא בעשרים ותשעה באלול כיון
שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה ואפילו
Rh.1,0 רבאן דאמרי יום אחד בשנה אינו חשוב שנה
Nid.30b ריצעירי נפשיה קביל עליה והא אצטריך ליה דאימא
ניכן בנדרים הלך אחר לשון בני אדם: תנן התם
Ma...,3 התלתן משתצמח התבואה והזיתים משיביאו שליש

[den Kräutern] des zweiten Jahrs der erste Zehnt und der zweite Zehnt, und von dem des dritten Jahrs der erste Zehnt und der Armenzehnt abgesondert werden.

Woher dies? R. Jehošuâ b. Levi erwiderte: *Wenn du im dritten Jahr, dem Zehntjahr, den ganzen Zehnt von deinem ganzen Ertrag vollständig abgeliefert hast*: ein Jahr, in dem nur ein Zehnt entrichtet wird, nämlich, der erste Zehnt, dazu der Armenzehnt, während der zweite Zehnt fortfällt.

Vielleicht ist dem nicht so, und auch der erste Zehnt falle fort!? Es heisst: *Den Leviten aber sollst du sagen und sie anweisen: wenn ihr von den Kindern Jisrael den Zehnt in Empfang nehmt, den ich euch von ihnen zum Erbbesitz überwiesen habe*; der Schriftvers vergleicht ihn also mit einem Erbbesitz: wie dieser keine Unterbrechung erleidet, so erleidet auch der erste Zehnt keine Unterbrechung. Ebenso lehrt auch ein Anderes: *Wenn du abgeliefert hast* usw.: ein Jahr, in dem nur ein Zehnt entrichtet wird, nämlich der erste Zehnt, dazu der Armenzehnt, während der zweite Zehnt fortfällt. Man könnte glauben, auch der erste Zehnt falle fort, so heisst es: *Damit der Levite komme*: sobald er kommt, gieb ihm — Worte R. Jehudas; R. Eliêzer b. Jâqob sagt, dies sei gar nicht nötig, es heisst ja: *Den Leviten aber sollst du sagen und sie anweisen: wenn ihr von den Kindern Jisrael den Zehnt in Empfang nehmet, den ich euch von ihnen zum Erbbesitz überwiesen habe*; der Schriftvers vergleicht ihn also mit einem Erbbesitz: wie dieser keine Unterbrechung erleidet, so erleidet auch der erste Zehnt keine Unterbrechung.

Und der Gelübde &. Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand gelobt hat, ein Jahr von seinem Nächsten nicht zu geniessen, so zähle er zwölf Monate vom betreffenden Tag bis zum selben Tag [des nächsten Jahres]; sagte er aber: dieses Jahr, so ist das Jahr am ersten Tišri abgelaufen, selbst wenn er am neunundzwanzigsten Ellul gelobt hat; dies sogar nach demjenigen, welcher sagt, ein Tag des Jahrs werde nicht als Jahr betrachtet, denn dieser wollte sich ja nur eine Kasteiung auferlegen, was bereits geschehen ist. — Vielleicht ist es der Nisan!? — Bezüglich der Gelübde richte man sich nach der volkstümlichen Auffassung.

Dort wird gelehrt: Bockshornklee [ist zehntpflichtig] sobald er auswächst. Getreide und Oliven, sobald sie ein Drittel [des Ertrags] gebracht haben. — Was heisst

157. Cf. Bd. I S. 298ff. 158. Dass im 3. Jahr der 2. Zehnt nicht entrichtet wird. 159. Dt. 26,12 160. Num. 18,26. 161. Dt. 14,29.

M 83 – וא ל כדי M 84 אנ...יבטל B 85 – אינ
M 86 נמי הכי כי M 87 ראשון יבטל M 88 דר י
M 89+תנא || B 90 ליה || M 91 הלשון: תנ.

"ausgewachsen"? Zur Aussaat ausgewachsen. Getreide und Oliven, sobald sie ein Drittel gebracht haben; woher dies? R. Asi erwiderte im Namen R. Johanans, manche führen es auf R. Jose den Galiläer zurück: Der Schriftvers lautet: '*Nach Ablauf von sieben Jahren, im Erlassjahr, am Hüttenfest*; wieso heisst es "das Erlassjahr", am Hüttenfest ist es ja das achte Jahr!? dies besagt der vielmehr, dass jegliches Getreide, welches im Siebentjahr vor dem Neujahrsfest ein Drittel des Ertrags gebracht hat, auch im achten Jahr als Siebentjahrsfrucht behandelt wird. R. Zera sprach zu R. Asi: Vielleicht sagt der Allbarmherzige damit, das Erlassgesetz habe bis zum Hüttenfest statt, selbst wo es [im Siebentjahr] nicht zu reifen begonnen hat!? — Dies ist nicht anzunehmen, es heisst ja: '*Und das Fest der Ernte beim Ausgang des Jahrs*; was ist mit "Fest der Ernte" gemeint? wollte man sagen, das Fest, welches um die Zeit des Einsammelns eintritt, so heisst es ja bereits: [163]*wenn du einsammelst*, wahrscheinlich ist unter "Fest der Ernte" das Mähen gemeint; das Getreide, welches am Hüttenfest gemäht wird, hat ja, wie die Rabbanan festgestellt haben, am Neujahrsfest ein Drittel [des Ertrags] gebracht, und er nennt es: das vom Ausgang des Jahrs. R. Jirmeja sprach zu R. Zera: Haben die Rabbanan so genau zwischen einem Drittel und weniger als einem Drittel unterschieden!? Dieser erwiderte: Habe ich dir etwa nicht gesagt, dass du an den Festsetzungen nicht rütteln sollst!? so ist es bei allen Massen der Weisen: in vierzig Seáh [Wasser] kann man ein Reinheitsbad nehmen, in vierzig Seáh weniger eines Qorṭob[164] kann man es nicht; Speisen in der Grösse eines Eis sind verunreinigungsfähig, in Grösse eines Eis weniger eines Sesamkörnchens sind nicht mehr verunreinigungsfähig; [ein Gegenstand] in Grösse von drei auf drei [Handbreiten] ist durch das Treten[165] verunreinigungsfähig, von drei auf drei [Handbreiten] weniger eines Haars ist nicht mehr durch das Treten verunreinigungsfähig. Später sprach R. Jirmeja: Was ich sagte ist überhaupt nichts; die Genossen fragten nämlich R. Kahana, woher die Jisraéliten ihre Webegarbe dargebracht hatten, als sie in das [gelobte] Land einzogen, wollte man sagen, sie hätten [vom Getreide] eines Nichtjuden genommen, so sagt ja der Allbarmherzige: [166]*Eure Ernte*, nicht aber von der Ernte eines Nichtjuden!? — Woher

מאי משתצמח משתצמח לזרעים התבואה והזיתים
משיביאו שליש בנא הני מילי אביי רב ⁷אכי אמר
רבי יוחנן ומטו בה משמיה דרבי יוסי הגלילי אמר
קרא ⁸מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג Dt. 31,10
הסכות ⁹שנת השמטה מאי עבידתיה ¹⁰בחג הסכות
שמינית היא אלא לומר לך כל תבואה שהביאה
שליש ¹¹בשביעית לפני ראש השנה אתה נוהג ¹²בו
מנהג שביעית בשמינית אמר ליה רבי זירא ¹³לרב
אכי ודילמא ¹⁴לא עייל בלה וקאמר רחמנא תשמטו Fol. 13a
ותיזיל ¹⁵עד חג הסכות לא כלקא דעתך דכתיב ¹⁶וחג Ex. 23,16
האסף בצאת השנה מאי אסוף אילימא חג הבא
בזמן אסיפה הכתוב באכפך ארא מאי אסוף קציר S. V. 13
וקים להו לרבנן דכל תבואה שנקצרת בחג בידוע
שהביאה שליש לפני ראש השנה וקא קרי ליה בצאת
השנה אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא וקים להו לרבנן S. 16
בין שליש לפחות משליש אמר ליה ראי
אמינא לך לא תפיק נפשך לכר מחילתא כל מדות
חכמים כן הוא בארבעים סאה הוא טובל בארבעים Ker. 19a
סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול בהן בביצה Ver. 103a
מטמא טומאת אוכלין בביצה חסר ¹⁷שומשום אינו
מטמא טומאת אוכלין שלשה על שלשה מטמא מדרס
שלשה על שלשה חסר נימא ¹⁸אחת אינו מטמא ¹⁹מדרס
הדר אמר רבי ירמיה לאו מילתא הוא דאמרי ²⁰דבעי
מיניה חבריא מרב בחנא עומר שחקריבו ישראל
בכניסתן לארץ מחיכן הקריבוהו אם ²¹תאמר דעייל
ביד ²²גוי קצירכם אמר רחמנא ולא קצור גוי ²³ממאי L. 23,10

M 92 — א ר אכי M 93 אמי M 94 מקץ שבע שנים
מאי M 95 בהה ב M 96 בש M 97 בה
M 98 — לר א, P ליבי M 99 הא M 1 – עד הה ם
M 2 כך היא M 3 משחו M 4 — א M 5
— טומאת M 6 דבעו מיניה חבריתו M 7 ומנלן
דאקריבוהו ודלמא.

162. Ib. 31,10. 163. Ex. 23,16. 164. Kleinstes Mass. (Die Entlehnung von Quart ist gewagt).
165. Des Samenflussbehafteten; cf. Bd. I S. 454 N. 7. 166. Lev. 23,10.

האקריבי דולמא לא אקריבי לא סלקא דעתך דכתיב
ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות
אכול מעיקרא לא אכול האקריבי עומר יהדר אכלי
מחוסן הקריבי אמר להן כל שלא הביא שלוש ביד
עני ידולמא עיול ולא קים להו אלא קים להו הכא
נמי קים להו דידולמא לא עיול בלל אבר תיבא דעיול
ריבעא בין שלוש לפחות משלוש לא קים להו לא
סלקא דעתך דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור
לחדש יאי סלקא דעתך דלא עיול בלל בחמשה יומי
מי קא מליא אלא מאי דעיול לבעא אי דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך למימר
ארץ צבי כתיב בה הבא נמי ארץ צבי כתיב בה
מיתקיף לה רבי חנינא ומי מצית אמרת התאי אכזר
קציר הוא דכתיב באספך מגרנך ומיקקך ואמר מר
בפסולת עסיק ויקב הכתיב מדבר אמר רבי זריקא
הא מילתא הואי ביתן ואתא רבי חנינא שרא ביה
גרגא אלא מנלן דתניא רבי יונתן בן יוסף אומר
נעשית את התבואה רשלוש השנים אל תקרי לשלוש
אלא לשלוש והא מיבעי ליה לגופיה כתיב קרא
אחרינא ונתתם את השנה השמינית ואכלתם עד שנת
התבואה ישן עד [ה]שנה התשיעית תנן התם
האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשריש לפני
ראש השנה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית
יאם ראו אבירין בשביעית ומתעשרים לשנה הבאה
אמר רבה אמיר רבנן איתן בתר חנטה תביאה זיתים
בתר שלוש ירק בתר לקוטה חני במאן שיעורי רבנן

M 8 תקריבוהו כר M 9 אי דנקא M 10 רבעא אי דנקא.

aber, dass sie eine solche dargebracht haben, vielleicht haben sie sie überhaupt nicht dargebracht!? — Dies ist nicht wahrscheinlich; es heisst ja: *"Und sie assen vom Ertrag des Lands am auf den Pesah folgenden Tag*: sie assen also erst am auf den Pesah folgenden Tag, früher aber nicht, sie haben nämlich zuerst die Webegarbe dargebracht und assen nachher. — [Sie fragten] woher sie jene dargebracht haben, und dieser erwiderte ihnen, von dem, das im Besitz eines Nichtjuden kein Drittel [des Ertrags] gebracht hat: vielleicht hat es wol gebracht, ohne dass man es feststellen konnte!? vielmehr musst du sagen, sie haben es doch festgestellt, ebenso haben sie es auch hierbei festgestellt. — Vielleicht aber von solchem, dass noch nichts gebracht hat, während sie bei solchem, dass schon ein Viertel gebracht hat, zwischen einem Drittel und weniger als einem Drittel nicht unterscheiden könnten!? — Dies ist nicht anzunehmen: es heisst ja: *"Das Land am zehnten des ersten Monats von dem Jarden herauf*; wenn du sagen würdest, es hätte noch garnichts gebracht, wieso könnte es in fünf Tagen reifen!? Wieso könnte es in fünf Tagen reifen, auch wenn es ein Viertel oder ein Sechstel gebracht haben soll!? vielmehr musst du sagen [Palästina] heisse ein Rehland[169] (ebenso auch hierbei, [Palästina] heisst ein Rehland). R. Hanina wandte ein: Wieso kannst du sagen, mit "Ernte" sei das Mähen gemeint, es heisst ja: [170]*Wenn du von deiner Tenne und deiner Kelter einheimsest*, worüber der Meister sagte, der Schriftvers spreche vom Abfall der Tenne und der Kelter!? R. Zera erwiderte: Bis jetzt hatten wir es und nun kam R. Hanina und warf eine Keule hinein. Wir wissen es vielmehr aus folgender Lehre: R. Jonathan b. Joseph sagte: [171]*Und es wird den Ertrag aller drei Jahre bringen*; lies nicht *drei* sondern *Drittel*. — Dieser [Vers] ist ja an und für sich nötig!? — Diesbezüglich giebt es einen anderen Vers: [172]*Und wenn ihr im achten Jahr säet, werdet ihr vom Ertrag des alten [Getreide] essen, bis zum neunten Jahr.*

Dort wird gelehrt: Reis, Hirse, Mohn und Sesam, die vor dem Neujahrsfest gewurzelt haben, werden als vorjährige Früchte verzehntet und sind im Siebentjahr erlaubt; wenn aber nicht, so sind sie im Siebentjahr verboten und werden als diesjährige Früchte verzehntet. Rabba sprach: Die Rabbanan sagten ja, bei Baumpflanzen richte man sich nach der Reife, bei Getreide und Oliven, ob sie ein Drittel [des

167. Jos. 5,11. 168. Ib. 4,19. 169. So wird ארץ צבי Dan. 11,16.41 vom Land gedeutet: da, wie das Reh schnell läuft, so wachsen die Früchte in Palästina ungewöhnlich schnell! 170. Ex. 16,13. 171. Lev. 25,21. 172. Lev. 25,22.

חדר אבר רבה מתוך שעשויין פרכין פרכין אזלי
רבנן בתר השרשה אמר ליה אביי ויצבור ניהני
לתובי ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבי
"מן הישן שבו על הישן שבו מי לא תניא רבי יוסי Mar. 30b
בן יפתי אבר בישום רבי שמעון שזורי פיל המצרי Sb. 2
שזרעו לזרע מקצתו השריש לפני ראש השנה ומקצתו
השריש לאחר ראש השנה אין תורמין ומעשרין מזה
על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על
הישן ולא מן הישן על החדש ביצד הוא עושה
"יצבור לתובי ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו
על החדש שבי ומן הישן שבי על הישן שבי אמר
"ליה רבי שמעון שזורי קאמרת רבי שמעון שזורי
סבר יש בילה והרבנן סברי אין בילה אמר רבי יצחק Zer. 30a
בר נחמני אמר שמואל הלכה כרבי יוסי בן יפתי Mer. 30b
שאמר משום רבי שמעון שזורי מתקנת לה רבי זירא
ובי אבר שמואל הכי והאבר שמואל לכל אין בילה
חוץ מיין ושמן אשתמיטתיה הא דאמר שמואל הכל
הולך אחר נמר פירי "וצריכא דאי אשמעינן הלכה Fol. 14
כרבי שמעון שזורי הוה אמינא "בישום דקסבר יש
בילה קמשמע לן לכל אין בילה ואי אשמעינן רבל
אין בילה הוה אמינא כרבנן סבירא ליה קמשמע לן
הלכה כרבי שמעון שזורי ואי אשמעינן הני תרתי
הוה אמינא קשיא דשמואל אדשמואל קמשמע לן
הכל הולך אחר נמר פרי ואי אשמעינן הכל הולך
אחר נמר פרי הוה אמינא אפילו תבואה וזיתים נמי
קמשמע לן הלכה כרבי שמעון שזורי במאי דפליג
ולישמעינן הני תרתי לכל אין בילה למה לי הא

M 11 ומן | B 12 ציבר גורנו דתובי | P 13 למה — משום ד.

Ertrages] gebracht haben, welchen [Pflanzen] haben nun die Rabbanan jene gleichgestellt? Später sprach Rabba: Da sie bischenweise gesammelt werden, so richteten sich die Rabbanan bei ihnen nach dem Wurzeln. Abajje sprach zu ihm: Sollte man doch alles aufschobern, sodann würde man ja mit Neuem für das Neue und mit Altem für das Alte den Zehnt absondern!? es wird ja auch gelehrt: R. Jose b. Kipper sagte im Namen des R. Šimôn Šezori: Wenn man ägyptische Bohnen zur Aussaat gesät, von denen ein Teil vor und ein Teil nach dem Neujahrsfest gewurzelt hat, so darf man nicht von diesem für jenen und von jenem für diesen die Hebe oder den Zehnt absondern, weil man die Hebe und den Zehnt weder vom Neuen für das Alte noch vom Alten für das Neue absondern darf; wie macht man es nun? - man schobere alles auf, sodann würde man mit Neuem für das Neue und mit Altem für das Alte die Hebe und den Zehnt absondern. Jener erwiderte: Du beweist von R. Šimôn Šezori!? dieser ist der Ansicht, es gebe eine Vermischung, während die Rabbanan der Ansicht sind, es gebe keine Vermischung. R. Jiçḥaq b. Nahmani sagte im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie R. Jose b. Kipper Namens des R. Šimôn. R. Zera wandte ein: Kann Šemuél dies denn gesagt haben, er sagte ja, bei allem Anderen gebe es [bezüglich der Abgaben] keine Vermischung, sondern nur beim Wein und beim Oel!? — Er hat vergessen, dass Šemuél gesagt hat, man richte sich bei Allem nach dem Fertigwerden der Frucht. Und alle [drei Lehren Šemuéls] sind nötig; würde er nur gelehrt haben, die Halakha sei wie R. Šimôn Šezori, so könnte man glauben, er sei der Ansicht, es gebe eine Vermischung, daher lässt er uns hören, bei allem Anderen gebe es keine Vermischung; würde er nur gelehrt haben, bei allem Anderen gebe es keine Vermischung, so könnte man glauben, er sei der Ansicht der Rabbanan, daher lässt er uns hören, die Halakha sei wie R. Šimôn Šezori; würde er nur diese beiden Lehren gelehrt haben, so könnte man glauben, Šemuél widerspreche sich selbst, daher lässt er uns hören, bei Allem richte man sich nach dem Fertigwerden der Frucht; würde er nur gelehrt haben, man richte sich bei Allem nach dem Fertigwerden der Frucht, so könnte man glauben, auch bei Getreide und Oliven, daher lässt er uns hören, die Halakha sei in diesem Streit wie R. Šimôn Šezori. — Sollte er doch jene Zwei lehren, wozu lehrt er, bei allem Anderen gebe es keine Vermischung!? — Er lässt uns hören, dass es beim Wein und beim Oel wol eine Vermischung giebt.

קמשמע ליה דלרבי ישמעאל יש בולה: תניא רבי יוסי
הגלילי אומר באספך מגרנך ומיקבך מה גורן ויקב
מיוחדין שנדמלים על מי שנה שעברה ומתעשרין
לשנה שעברה אף כל שנדמלין על מי שנה שעברה
מתעשרין לשנה שעברה ויצאו ירקות שנדמלין על
מי שנה הבאה מתעשרין לשנה הבאה רבי עקיבא
אומר באספך מגרנך ומיקבך מה גורן ויקב מיוחדין
שנדמלין על היב מים ומתעשרין לשנה שעברה אף
כל שנדמלין על היב מים מתעשרין לשנה שעברה
ויצאו ירקות שנדמלין על כל מים ומתעשרין לשנה
הבאה מאי בינייהו אמר רבי אבהו בצלים תסריסין
ופול המצרי איבא בינייהו דתנן בצלים תסריסין ופול
המצרי שבנץ מהן מים שלשים יום לפני ראש השנה
מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין
בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה: באחד בשבט ראש
השנה לאילן: מאי טעמא אמר רבי אלעזר אמר
רבי אושעיא הואיל ויצאו רוב נשמי שנה ועדיין
רוב תקופה מבחוץ מאי קאמר הכי קאמר אף על
פי שרוב תקופה מבחוץ הואיל ויצאו רוב נשמי
שנה: תני רבנן מעשה ברבי עקיבא שלקט אתרוג
באחד בשבט ונהג בו שני עישורין אחד כדברי
בית שמאי ואחד כדברי בית הלל רבי יוסי ברבי
יהודה אומר לא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג
בה אלא מנהג רבן גמליאל ורבי אלעזר נהג בה
דתנן אתרוג שיה לאילן בשלשה דברים ולירק
בדבר אחד שיה לאילן בשלשה דברים לערלה ולרבעי

Es wird gelehrt: R. Jose der Galiläer erklärte: *Wenn du von deiner Tenne und deiner Kelter einheimst*: wie |Früchte der| Kelter und der Tenne dadurch ausgezeichnet sind, dass sie durch die Bewässerung des Vorjahrs gewachsen sind und |nach dem Neujahrsfest| als vorjährige Früchte verzehntet werden, so wird auch alles Andere, was durch die vorjährige Bewässerung gewachsen ist, als vorjährige Frucht verzehntet, ausgenommen ist also das Kraut, das durch diesjährige Bewässerung wächst, es wird daher auch als diesjährige Frucht verzehntet. R. Âqiba erklärte: *Wenn du von deiner Tenne und deiner Kelter einheimst*: wie |Früchte der| Tenne und der Kelter dadurch ausgezeichnet sind, dass sie durch die reichhaltigere |Regen-|Bewässerung wachsen und |nach dem Neujahrsfest| als vorjährige Frucht verzehntet werden, ebenso wird auch alles Andere, was durch die reichhaltigere |Regen-|Bewässerung wächst, als vorjährige Frucht verzehntet, ausgenommen ist also das Kraut, das durch jede Bewässerung wächst, es wird daher auch als diesjährige Frucht verzehntet. Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? R. Abahu erwiderte: Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich Schalotten und ägyptischer Bohnen; es wird nämlich gelehrt: Schalotten und ägyptische Bohnen, die man dreissig Tage vor dem Neujahrsfest nicht bewässert hat, werden als vorjährige Früchte verzehntet und sind im Siebentjahr erlaubt, wenn aber nicht, so sind sie im Siebentjahr verboten und werden als diesjährige Früchte verzehntet.

Am ersten Šebaṭ beginnt das Baumblütenjahr. Aus welchem Grund? R. Eleâzar erwiderte im Namen R. Ošâjas: Weil dann das Meiste der Regenzeit vorüber ist, während das Meiste dieser Jahreszeit noch zu erwarten ist. — Wie meint er es? — So meint er es: obgleich das Meiste dieser Jahreszeit noch zu erwarten ist, so ist das Meiste der Regenzeit doch vorüber. Die Rabbanan lehrten: Einst sammelte R. Âqiba am ersten Šebaṭ Ethrogfrüchte und entrichtete von diesen zweierlei Zehnten: einen nach der Ansicht der Schule Šammajs, den anderen nach der Ansicht der Schule Hillels. R. Jose b. Jehuda sagte, er habe hierbei nicht die Ansichten der Schule Šammajs und der Schule Hillels berücksichtigt, sondern die des R. Gamaliél und des R. Elîêzer: es wird nämlich gelehrt: Der Ethrog gleicht in drei Hinsichten dem Baum und in einer Hinsicht dem Kraut; er gleicht in drei Hinsichten dem Baum:

173 Es war an der Wende des 2. zum 3. Jahr: im ersten wird der 2. Zehnt, im zweiten der Armenzehnt entrichtet.

hinsichtlich des Ungeweihten, der Vierjahrspflanze und des Siebentjahrs, in einer Hinsicht dem Kraut: dass er beim Pflücken verzentet wird Worte R. Gamaliéls; R. Eliêzer sagt, der Ethrog gleiche in jeder Beziehung dem Baum. — ¿¡Darf man denn nach den erschwerenden Ansichten beider Streitenden verfahren, es wird ja gelehrt: Die Halakha wird stets nach der Schule Hillels entschieden, es ist jedoch überlassen, entweder nach der Schule Šammajs oder nach der Schule Hillels zu verfahren; wer aber nach den Erleichterungen der Schule Šammajs und der Schule Hillels verfährt, ist ein Uebelthäter, wer nach den Erschwerungen der Schule Šammajs und der Schule Hillels verfährt, über den spricht der Schriftvers: [174]*Der Thor wandelt im Finstern.* Verfährt man nach der Schule Šammajs, so thue man dies erleichternd und erschwerend, verfährt man nach der Schule Hillels, so thue man dies erleichternd und erschwerend. · R. Âqiba war bezüglich der Lehre selbst im Unklaren, er wusste nämlich nicht, ob es nach der Schule Hillels der erste Šebaṭ oder der fünfzehnte Šebaṭ ist. — ¿¡«R. Jose b. Jehuda sagte, er habe hierbei nicht die Ansichten der Schule Šammajs und der Schule Hillels berücksichtigt, sondern die des R. Gamaliél und des R. Eliêzer;» am ersten Šebaṭ, also nach der Schule Šammajs!? R. Ḥanina, nach Anderen, R. Ḥananja erwiderte: Hier handelt es sich von einem Ethrog, dessen Früchte schon vor dem vorjährigen fünfzehnten Šebaṭ reif waren; gesetzlich würde er auch vorher so verfahren haben, nur trug sich das Ereignis erst dann zu. Rabina erwiderte: Verdopple [die Berichtigung des R. Jose b. Jehuda]: dies ereignete sich nicht am ersten Šebaṭ, sondern am fünfzehnten, und nicht die Ansichten der Schule Šammajs und der Schule Hillels berücksichtigte er, sondern die des R. Gamaliél und die des R. Eliêzer. Rabba b. Hona sprach: Da man sich nach R. Gamaliél beim Ethrog bezüglich des Verzehntens nach dem Pflücken zu richten hat, wie beim Kraut, so beginnt für ihn auch der Jahrgang am Tišri. Man wandte ein: R. Šimôn b. Eliêzer sagt: Hat jemand am Vorabend des fünfzehnten Šebaṭ Früchte von einem Ethrogbaum vor Sonnenuntergang, und dann welche nach Sonnenuntergang gepflückt, so darf man nicht von diesen für jene und von jenen für diese die Hebe und den Zehnt absondern, weil man weder vom Neuen für das Alte noch vom Alten für das Neue die Hebe und den Zehnt absondern darf. Geschah dies an der Wende

וּלְשִׁבִיעִית וּלְיֶרֶק בְּדֶרֶךְ אֶחָד שֶׁבְּשָׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשִׂיהוּ
דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶתְרוֹג שׁוֹה לְאִילָן
לְכָל דָּבָר וְכִי עֲבָדִינַן כְּתְרֵי [22]חוּמְרֵי וְהָתַנְיָא [23]הִלְכָה
[23]כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל וְהִרְוִיחַ לַעֲשׂוֹת [23]כְּדִבְרֵי בֵּית
שַׁמַּאי עֲשֵׂה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל עֲשֵׂה מִקְּדֵי בֵּית
שַׁמַּאי וּמִקְּדֵי בֵּית הִלֵּל רָשַׁע מְחוּמְרֵי [24]בֵּית שַׁמַּאי
וּמְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר וְהַכְסִיל בַּחֹשֶׁךְ
הוֹלֵךְ אֶלָּא אִי בְּבֵית שַׁמַּאי [25]בְּקוֹלֵיהֶן וּבְחוּמְרֵיהֶן אִי
בְּבֵית הִלֵּל [25]בְּקוֹלֵיהֶן וּבְחוּמְרֵיהֶן רַבִּי עֲקִיבָא נְסִירָה
אִסְתַּפֵּק לֵיהּ וְלֹא יָדַע אִי בֵּית הִלֵּל בְּאֶחָד בְּשֶׁבַט
[26]אָמוֹר אִי בְּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשֶׁבַט [26]אָמוֹר [27]רַבִּי יוֹסֵי בַּר
יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא מִנְהַג בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל נָהֲגוּ
בָּהּ אֶלָּא מִנְהַג רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָהֲגוּ בָּהּ
בְּאֶחָד בְּשֶׁבַט בְּבֵית שַׁמַּאי [28]נָהֲגוּ בָּהּ אָמַר רַבִּי הִנְנִיא
וְאִיתֵימָא [29]רַבִּי חֲנִנְיָא הַכָּא בְּאַתְרוֹג שֶׁחִנְּטוּ [30]פֵּרוֹתָיו
קוֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר דְּאִידַּךְ שֶׁבַט עָסְקִינַן וְדִין הוּא
[31]אֲפִילּוּ קוֹדֶם לְבֵן וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה רִבִּינָא אָמַר
כֵּיוָן וְתַנְיָא לֹא אֶחָד בְּשֶׁבַט הָיָה אֶלָּא חֲמִשָּׁה עָשָׂר
בְּשֶׁבַט הָיָה וְלֹא מִנְהַג בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל נָהֲגוּ
בָּהּ אֶלָּא מִנְהַג רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָהֲגוּ בָּהּ
אָמַר רִבָּה בַּר [32]הוּנָא הַשְׁתָּא דְּאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אַתְרוֹג
[33]אַחַר לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ כְּיוֹרֵק רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלּוֹ תִּשְׁרֵי
[33]מֵיתִיבִי [33]רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵיקֵט אַתְרוֹג
עֶרֶב חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשֶׁבַט עַד שֶׁלֹּא תִּבְצַע הַשֶּׁמֶשׁ וְחָזַר
וְלֵיקֵט מִשֶּׁתִּבְצַע הַשֶּׁמֶשׁ אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה
עַל זֶה שֶׁאֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין [34]לֹא מִן הֶחָדָשׁ עַל

Ex.6b Nu.43a Suk.2 Ḥag.1 Eḏ.2 Ecc.2,14 Ex.7a Ex.65b Ter.2 Ḥal.1

M 22 — חומרי | M 23 כבית | M 24 שניהם עלו | M 25 בקו' וכח' | B 26 אומר. V אמרי | M 27 + ועביד | M 28 — נהג בה | M 29 הכא לחומרא והכא לחומרא | M 30 VM פירותיו | M 31 דאפ' | M 32 + רב חנניה | M 33 בתר | M 34 כ"ישב א אומר | M 35 לא.

174. Ecc. 2,14.

חישן יא בן חישן על החדש "היתה שלישית נכנסת
לרביעית שלישית במעשר ראשון ומעשר עני רבועית
מעשר ראשון ומעשר שני מאן שבעית ליה דאזיל בתר Fol. 15
לקיטה רבן גמליאל ולקתני שבט אלא אי אתמר הכי
אתמר אמר רבה בר "הנא אף על גב דאמר רבן
גמליאל אתיוג אחר לקיטה בורק ראש השנה שלו
שבט מאי שנא התם דקתני אם היתה שניה נכנסת
לשלישית ומאי שנא הבא דקתני אם היתה שלישית
נכנסת לרביעית מילתא אגב אורחיה קא משמע לן
דאתיוג קשיא ליה ידא ואידי דמשמשי בה בולי
עלמא בשביעית לא "טענא פירי עד תלת שנין;
בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יוסי אתיוג ראש השנה
שרי אימתי אמר ליה שבט שבט החדשים או שבט
התקופה אמר ליה החדשים; בעא מיניה רבא "מרב
נחמן יאמרי לה רבי יוחנן מרבי יוסי יוסי היתה שנה
בעוברת מהו אמר ליה הלך אחר היום שנים; אמר
"רבה אתרוג בת ששית "שנכנסה לשביעית פטורה
מן המעשר ופטורה מן הביעור וכת שביעית שנכנסה
לשמינית פטורה "במעשר וחייבת בביעור אמר ליה
אביי בשלמא כופא לחומרא אלא יושא פטורה מן
הביעור אמאי דאמרינן זיל בתר הנטה אי הכי
תיחייב במעשר אמר ליה יד הבל מפשמשין בה
ואת אמרת תיחייב במעשר ורב המנונא אמר "בת
ששית שנכנסה לשביעית לעולם ששית וכת שביעית
הנכנסת לשמינית לעולם שביעית ביתיבי רבי שמעון
בן יהודה איש משום רבי שמעון "אתרוג בת ששית
שנכנסה לשביעית 'פטורה מן המעשר "ופטורה מן

M 36 + ואם | M 37 לקיטתו עישורו כורק || VM 38 מעין
P 39 לרב | M 40 רבא | M 41 הנכנסת, וכן לקמן
M 42 מן המעשר | M 43 אתיוג | M 44 ; בן יוחי
B 45 פטור, ופטור.

des dritten zum vierten Jahr , so muss von [den Früchten] des dritten Jahrs der erste Zehnt und der Armenzehnt und von [den Früchten] des vierten Jahrs der erste Zehnt und der zweite Zehnt entrichtet werden. Wer ist derjenige, nach dem man sich nach dem Pflücken richtet? — das ist R. Gamaliél, und er lehrt hier, Šebat [sei Jahresanfang]!? Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so wird es folgendermassen lauten: Rabba b. Hona sagte: Obgleich man sich nach R. Gamaliél beim Ethrog [bezüglich des Verzehntens] nach dem Pflücken zu richten hat, dennoch beginnt für ihn der Jahrgang im Šebaṭ. Weshalb lehrt er dort von der Wende des zweiten zum dritten, und hier von der Wende des dritten zum vierten Jahr? — Er lässt uns etwas nebenbei hören, dass nämlich dem Ethrog das Betasten schadet, und da im Siebentjahr alle Welt [die Bäume] betastet, so trägt er seine Früchte erst nach drei Jahren.

R. Johanan fragte R. Jannaj: Wann beginnt für den Ethrog das Neujahr? Dieser erwiderte: Mit dem Šebaṭ. — Ist der Neumond des Šebaṭ oder die Jahreszeitwende des Šebaṭ gemeint? Dieser erwiderte: Der Neumond. Raba fragte R. Nahman nach Anderen fragte es R. Johanan den R. Jannaj: Wie ist es in einem Schaltjahr? Dieser erwiderte: Man richte sich nach den meisten Jahren[177].

Rabba sagte: Ein Ethrog aus dem sechsten Jahr, den man im Siebentjahr wachsen lässt, ist zehntfrei und man braucht [die Früchte] nicht fortzuräumen[178]; einer aus dem Siebentjahr, den man im achten Jahr wachsen lässt, ist zehntfrei, jedoch muss man [die Früchte] forträumen. Abajje sprach zu ihm: Der Schlussfatz ist also erschwerend, im Anfangsatz aber [besteht ja ein Widerspruch] weshalb braucht man [die Früchte] nicht fortzuräumen? — weil man sich bei diesen nach deren Reife richtet — demnach sollten sie auch zehntpflichtig sein!? Dieser erwiderte: Alle Hände haben diese betastet, und du sagst, sie sollen zehntpflichtig sein!? R. Hamnuna aber sagte: Ein Ethrog aus dem sechsten Jahr, den man im Siebentjahr wachsen lässt, gehört immer zum sechsten Jahr, einer aus dem Siebentjahr, den man im achten wachsen lässt, gehört immer zum Siebentjahr. Man wandte ein: R. Šimôn b. Jehuda sagte im Namen R. Šimôns: Ein Ethrog aus dem sechsten Jahr, den man im Siebentjahr wachsen lässt, ist zehntfrei und man braucht [die Früchte] nicht fortzuräumen, denn nur

175. Cf. S. 319 Z. 25. 176. Gilt dann der Šebaṭ, od. der 1. Adar, der an Stelle des Šebaṭ tritt, als Jahresanfang. 177. Dh. der Šebaṭ bleibt Jahresanfang. 178. Cf. Dt. 26,13 u. Bd. I S. 304 f. 24 ff.

הביעור שאין לך דבר שחייב במעשר אלא אם כן
גדל בחיוב ונלקט בחיוב וכת שביעית שנכנסת
לשמינית פטורה בין המעשר ופטורה בין הביעור
שאין לך דבר שחייב בביעור אלא אם כן גדל
בשביעית ונלקט בשביעית רישא קשיא לרב המנונא
סיפא קשיא בין[46]לרבה בין לרב המנונא תנאי היא
דתניא[47] אמר רבי יוסי[48]אבטולמוס העיד משום חמשה Suk.40a Sh.3
זקנים אתרוג אחר לקיטתו למעשר ורבותינו נמנו
באושא[49]ואמרו[50]אחר[51]לקיטתו בין למעשר בין לשביעית
שביעית מאן דכר שמיה הסורי מיחסרא והכי קתני Col.b
אתרוג אחר לקיטתו למעשר ואחר הנטה לשביעית
ורבותינו נמנו באושא[52]אחר[53]לקיטתו בין למעשר בין
לשביעית איתמר רבי יוחנן וריש לקיש[54]אמרי תרוייהו
אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית לעולם ששית
כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אתרוג בת ששית
שנכנסה לשביעית אפילו[55]בזית[56]ונעשית בכר חיבין
[57]עליה מישום טבל; תנו רבנן אילן שהנטו פירותיו
קודם חמשה עשר בשבט[58]מתעשר לשנה שעברה
אחר חמשה עשר בשבט[59]מתעשר לשנה הבאה אמר
רבי נחמיה במה דברים אמורים באילן שעושה שתי
בריות בשנה שתי בריות סלקא דעתך אלא אימא
בעון שתי בריות אבל אילן העושה בריה אחת
כגון דקלים וזיתים וחרובין אף על פי שהנטו פירותיהן
קודם חמשה עשר בשבט מתעשרין לשנה הבאה
אמר רבי יוחנן נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה

M 46 לרבא — M 47 אמר — M 48 ר׳ — בן M 49
וגמרו ‖ M 50 הנטה M 51 + ואמרו ‖ M 52 דאמרי
M 53 + נעשה ‖ M 54 + בששית ‖ M 55 עליו 56
M מתעשרין.

das ist zehntpflichtig, was beim Wachsen und beim Pflücken pflichtig war; einer aus dem Siebentjahr, den man im achten Jahr wachsen lässt, ist zehntfrei und man braucht [die Früchte] nicht fortzuräumen, denn nur das unterliegt dem [Gesetz des] Forträumens, was im Siebentjahr gewachsen und im Siebentjahr gepflückt wurde. Der Anfangsatz widerspricht also der Ansicht R. Hamnunas, während der Schlusssatz sowol der Ansicht Rabbas als auch der Ansicht R. Hamnunas widerspricht!? — Hierüber streiten Tannaïm; es wird nämlich gelehrt: R. Jose erzählte, Ptolomäus habe im Namen von fünf Aeltesten bezeugt, dass man sich bezüglich des Verzehntens beim Ethrog nach dem Pflücken richtet; unsere Meister aber stimmten in Uša ab und beschlossen, man richte sich nach dem Pflücken sowol bezüglich des Verzehntens als auch bezüglich des Siebentjahrs. — Wer spricht da vom Siebentjahr!? — [Diese Lehre] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: [Man richte sich] beim Ethrog bezüglich des Verzehntens nach dem Pflücken, und bezüglich des Siebentjahrs nach dem Reifen, unsere Meister stimmten aber in Uša ab und beschlosssen, dass man sich sowol bezüglich des Verzehntens als auch bezüglich des Siebentjahrs nach dem Pfücken richte. Es wurde gelehrt: R. Johanan und Reš-Laqiš sagen beide, ein Ethrog aus dem sechsten Jahr, den man im Siebentjahr wachsen lässt, gehöre zum sechsten Jahr. Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Johanans, [die Früchte] eines Ethrog aus dem sechsten Jahr, die man im Siehentjahr wachsen lässt, selbst wenn sie von Olivengrösse bis zur Grösse eines Kikar[179]zugenommen haben, dürfen unverzehntet nicht gegessen werden.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Baum vor dem fünfzehnten Šebaṭ reift, so werden die Früchte als vorjährige verzehntet, wenn nach dem fünfzehnten Šebaṭ, so werden sie als diesjährige verzehntet. R. Nehemja sagte: Dies nur bezüglich eines Baums, der zwei Bruten jährlich bringt. — Zwei Bruten, wie kommst du darauf[180]!? — Sage vielmehr: gleich zwei Bruten. — Wenn ein Baum aber nur eine Brut bringt, wie zum Beispiel die Dattelpalme, der Olivenbaum oder der Johannisbrotbaum, so werden die Früchte als diesjährige verzehntet, auch wenn sie vor dem fünfzehnten Šebaṭ reif waren. R. Johanan sagte: Das Volk pflegt beim Johannisbrotbaum nach R. Nehemja zu verfahren. R. Šimôn b. Laqiš wandte gegen R. Johanan ein: Bei den

179. Talent, auch: runde Masse; cf. Bd. I S. 288 N. 1. 180. Dh. der Ausdruck "Brut" wird ja nicht von Früchten angewandt; so Rsj. Nach Tosaphot will damit gesagt sein, es gebe keine Bäume, die 2mal jährlich Früchte tragen.

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן בנות שוה שבעיות שלהן שניה מפני שעושות לשלש השנים אשתיק אמר ליה רבי אבא הכהן לרבי יוסי הכהן אמאי אישתיק ליטא ליה אמינא לך אנא רבי נחמיה ואת אמרת לי רבנן משום דאמר ליה שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה ייטא ליה קאמינא לך נחנו ואת אמרת לי איסורא דאמר ליה במקום איסורא בי נחנו שבקינן ליה ילימא ליה כי אמינא לך אנא מעשר תרומין דרבנן יאת אמרת לי שביעית דאורייתא אלא אמר רבי אבא הכהן תמיהני אם השיבה ריש לקיש לתשיבה זו אם השיבה הא אותבה אלא איבעיא אם קיבלה רבי יוחנן אם לא קיבלה:

Fol. 16 [ij] Tan. 2 Mac. 3:10 Fri. 33.15 Tan. 2:1

ארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היצר יחד לבם יבין אל כל מעשיהם יבחג נידונין על המים:

גמ׳ מי תביאה אילימא הא תבואה דקיימא כל הני הרפתקי דעדו עלה אימת איתדון אלא תביאה דמזדרעא לביומא דחד דינא מתדנא והתניא תביאה שאיחר בה קרי או אינס קודם הפסח נידונת לשעבר ראחר הפסח נידונת להבא אדם שאיחר בו קרי או אונס קודם יום הכפורים נידון לשעבר לאחר יום הכפורים נידון להבא אמר רבא שמע מינה תרי דיני מתדנא אמר אביי הלכך כי חזי אינישׁ דמצלח זרעא אפלא ליקדים וליזרע הרפא דעד דמטי למידייניה קדים סליק מני מתניתין לא רבי מאיר ולא רבי

M 57 שעושה לג׳ שנים — M 58 מנחמא — VM 59 להו
M 60 קאמינא — M 61 אלא — M 62 הכהן 63
M תש M 64 אימא M 65 בל באי עולם
M 66 הא תבואה דאיתי אול M 67 נדונו — M 68
אלא M 69 למידיינתו קד וכ׳.

weissen Feigen hat das Gesetz vom Siebentjahr im zweitfolgenden Jahr statt, da sie nach drei Jahren reifen". Da schwieg er. R. Abba der Kohen sprach zu R. Jose dem Kohen: Weshalb schwieg er, er könnte ihm ja erwidern: ich spreche von der Ansicht R. Nehemjas und du wendest gegen mich die Ansicht der Rabbanan ein!? Weil jener ihm erwidert haben würde: du lässt die Rabbanan und verfährst nach R. Nehemja!? Er könnte ihm ja aber entgegnen: ich spreche von der Gepflogenheit [des Volks], und du verweisest mich auf das Verbot!? Jener würde erwidert haben: darf man sie denn ein Verbot ausüben lassen!? Sollte er ihm aber entgegnen: ich spreche vom rabbanitischen Zehnt des Johannisbrots und du wendest gegen mich vom Siebentjahr ein, das Gebot der Gesetzlehre ist!? Vielmehr, versetzte R. Abba der Kohen, es würde mich wundern, wenn Reš-Laqiš diesen Einwand gerichtet haben sollte. Gerichtet haben sollte, er hat ihn ja gerichtet!? Er zweifelt, ob er dies überhaupt als Einwand anerkannte oder nicht.

AN VIER ZEITEN WIRD DIE WELT GERICHTET: AM PESAḤFEST DAS GETREIDE, AM VERSAMMLUNGSFEST DIE BAUMFRÜCHTE, AM NEUJAHRSFEST ZIEHEN ALLE WELTBEWOHNER AN IHM VORÜBER, WIE IM HAMMELSPRUNG, DENN ES HEISST: *"Er bildet ihnen insgesamt das Herz, er merkt auf alle ihre Thaten"*, AM HÜTTENFEST DAS WASSER.

GEMARA. Welches Getreide? wollte man sagen, das stehende Getreide, — wann wurde demnach über alle diese Geschehnisse, die über dieses bereits ergangen sind, gerichtet!? wollte man sagen, das zu säende Getreide, — demnach wird über dasselbe nur einmal gerichtet, — es wird aber gelehrt: Wenn das Getreide vor dem Pesaḥfest von einem Ereignis betroffen wird, so wurde es im verflossenen [Jahr] gerichtet, wenn nach dem Pesaḥfest, so wurde es im laufenden gerichtet, wenn ein Mensch vor dem Versöhnungstag von einem Unfall betroffen wird, so wurde er im verflossenen [Jahr] gerichtet, wenn nach dem Versöhnungstag, so wurde er im laufenden gerichtet. Raba sprach: Schliesse auch hieraus, dass es zweimal gerichtet wird. Abajje sprach: Daher beeile man sich, wenn man sieht, dass die Spätsaaten gut gedeihen, Frühsaat zu säen, denn bis zur [nächsten] Gerichtszeit wird sie gediehen sein.

181. Hieraus, dass man sich nach der Blüthe richtet. 182. Ps. 33,15.

יהודה ולא רבי יוסי ולא רבי נתן דתניא הכל נידונים 1Rh.1
בראש השנה וגזר דין שלהם נחתם ביום הכפורים
דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר הכל נידונין בראש
השנה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו
בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג
נידונין על המים ואדם נידון בראש השנה וגזר דין
שלו נחתם ביום הכפורים רבי יוסי אומר אדם נידון
בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים רבי נתן אומר Ij 7,18
אדם נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחננו וכי
תימא לעולם רבי יהודה היא וכי קתני מתניתין
אמר דין אי הכי קשיא אדם אמר רבא האי תנא
דבי רבי ישמעאל היא דתנא דבי רבי ישמעאל
בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה
בעצרת על פירות האילן בחג נידונין על המים ואדם
נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים
וכי קתני מתניתין אתחילת דין אמר רב חסדא מאי
טעמא דרבי יוסי דקאמר טעמיה ותפקדנו לבקרים
אמן הכי קאמרינן מאי טעמא רא אמר ברבי נתן
בחינה עיוני בעדמא היא פקידה נעי עיוני בעדמא
היא אלא אמר רב חסדא טעמיה דרבי יוסי מהכא
לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום 1Rg 8,59
ביומו ואמר רב חסדא מלך וצבור מלך נכנס תחילה 1Rs 8,59
לדין שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל 2Ch 6,29
מאי טעמא איבעית אימא לאי אורה ארעא למיתב
ברכא אבראי ואיבעית אימא מקמי דריפוש חרון
אף אמר רב יוסף כבאן מצרינן האידנא אקצירי Nu 11,1
ואמרויי כבאן ברבי יוסי ואיבעית אימא לעולם

70 M ◯נידון...נחתם 71 M תנא 72 M שמואל דתנא
דבי שמואל 73 M – ניד 74 M טעמיה דר׳ י
75 M דלאו א א 76 M רבא כבאן

— ¿¡Wessen Ansicht vertritt unsere Mišnah, weder die R. Meírs noch R. Jehudas, noch R. Joses, noch R. Nathans; es wird nämlich gelehrt: Alles wird am Neujahrsfest gerichtet, während das Urteil am Versöhnungstag besiegelt wird — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, Alles wird am Neujahrsfest gerichtet, während das Urteil eines jeden zur entsprechenden Zeit besiegelt wird: am Pesahfest das des Getreides, am Versammlungsfest das der Baumfrüchte, am Hüttenfest das des Wassers; der Mensch aber wird am Neujahrsfest gerichtet und sein Urteil wird am Versöhnungstag besiegelt; R. Jose sagt, der Mensch werde täglich gerichtet, denn es heisst: [183]*Du gedenkst seiner täglich*; R. Nathan sagt, der Mensch wird jeden Augenblick gerichtet, denn es heisst: [183]*Und prüfst ihn jeden Augenblick*. Wolltest du sagen, sie vertrete die Ansicht R. Jehudas, nur handle sie von der Besiegelung des Urteils, so besteht ja ein Widerspruch bezüglich des Menschen!? Raba erwiderte: Hier ist die Ansicht des Tanna aus der Schule R. Jišmâéls vertreten; dieser lehrte nämlich: Die Welt werde an vier Zeiten gerichtet: am Pesahfest das Getreide, am Versammlungsfest die Baumfrüchte, am Hüttenfest das Wasser und am Neujahrsfest der Mensch, während sein Urteil am Versöhnungstag besiegelt wird; unsere Mišnah spricht vom Beginn des Gerichts. R. Hisda sprach: Was ist der Grund R. Joses? — Er giebt ja den Grund an: *du gedenkst seiner täglich*!? — Folgendes fragen wir: weshalb teilt er nicht die Ansicht R. Nathans? — weil "prüfen" nur das Nachdenken bezeichnet, — ebenso bezeichnet ja auch "gedenken" nur das Nachdenken!? Vielmehr, erklärte R. Hisda, R Jose entnimmt seinen Grund aus Folgendem: [184]*Dass er das Recht seines Sklaven und das Recht seines Volks Jisraél Tag für Tag schaffe*.

Ferner sagte R. Hisda: Von König und Gemeinde tritt bei Gericht der König zuerst ein, denn es heisst: *Das Recht seines Sklaven und das Recht seines Volks Jisraél*. — Aus welchem Grund? — Wenn du willst, sage ich: es ist nicht schicklich, dass der König draussen warte; wenn du aber willst, sage ich: [er trete ein] bevor der Zorn sich steigert.

R. Joseph sagte: Nach wessen Ansicht beten wir jetzt für die Kranken und die Leidenden? — nach der R. Joses. Wenn du aber willst, sage ich: auch nach der der Rabbanan, und zwar nach einer Lehre R. Jiçhaqs; dieser sagte nämlich, das Beten

183. Ij. 7,18. 184. iReg. 8,59.

כיכנן יכדיבי יצחק דאמר רבי יצחק יפה צעקה לאדם בין קרנים נור דין בין לאחד נור דין; תניא אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא מפני מה אמרה תורה תביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות מפני מה אמרה תורה תביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן מפני מה אמרה תורה נסכי בהמ אמר הקדוש ברוך הוא נסכי לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה ואמרי לפני ביאש השנה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני למטה ובמה בשופר אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם יעליה אני עליכם באילו עקדתם עצמכם לפני אמר רבי יצחק למה תוקעין בראש השנה למה תוקעין החמא אמר תקעו אלא למה מרועין מרועין רחמנא אמר זכרון תרועה אלא למה תוקעין מרועין בשתין ושבין ותוקעין מרועין בשתין עימדין כדי למעכב השטן; ואמר רבי יצחק כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מרועין לה בסופה מאי טעמא דיא איעיכב שטן; ואמר רבי יצחק כל שנה שישה בתחילתה מתעשרת בסופה שנאמר ביאשית השנה בישית בתש יעד אחרית סיפה שיש לה

M 77 ר׳ אושי M 78 תקריבו עומר מפני M 79 בעצ M 80 אמר תקע ה אמרו לפני מלכיות בר ה כדי M 81 שיתהא M 82 אביר...אוי M 83 שאומרי M 84 אמ M 85 — אלא...תרועה M 86 — וישבון... בשתין M 87 את M 88 לה M 89 בתחילה M 90 מ ב דבתוש M 91 שנה מבחר חיטה.

sei für den Menschen immer günstig, ob vor oder nach der Besiegelung des Urteils.

Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte im Namen R. Aqibas: Weshalb sagte die Gesetzlehre, man bringe die Webegarbe am Pesahfest dar? — weil am Pesahfest die Getreidezeit ist; der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich: bringt mir am Pesahfest die Webegarbe dar, damit euer Getreide auf den Feldern gesegnet werde. Weshalb sagte die Gesetzlehre, man bringe die zwei Brote am Versammlungsfest dar? — weil am Versammlungsfest die Zeit der Baumfrüchte ist; der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich: bringt mir am Versammlungsfest die zwei Brote dar, damit eure Baumfrüchte gesegnet werden. Weshalb gebot die Gesetzlehre die Wasserspende am Hüttenfest? — der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich: spendet mir Wasser am Hüttenfest, damit euch der Regen des Jahrs gesegnet werde. Leset vor mir [die Bibelstellen] von dem Königtum, den Erinnerungen und den Posaunentönen. Von dem Königtum, damit ihr mich als König anerkennt, von den Erinnerungen, damit ich mich eurer zum Guten erinnere, und zwar, durch die Posaunentöne. R. Abahu sagte: Weshalb wird das Widderhorn zum Posaunenblasen verwendet? — der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich: blaset vor mir mit einem Widderhorn, damit ich mich der Opferung Jiṣḥaqs, des Sohns Abrahams, erinnere, so werde ich es euch anrechnen, als hättet ihr euch für mich geopfert.

R. Jiṣḥaq sagte: Weshalb bläst man am Neujahrsfest. — Weshalb bläst man, der Allbarmherzige gebot ja zu blasen!? — Vielmehr, weshalb bläst man Trillertöne? — «Trillertöne», der Allbarmherzige sagte ja: *Eine Erinnerung des Lärmblasens*!? — Vielmehr, weshalb bläst man einfache und Trillertöne sitzend und widerum stehend? — um den Satan in Verwirrung zu bringen.

Ferner sagte R. Jiṣḥaq: Wenn am Anfang des Jahrs nicht geblasen wurde, so wird dessen Ende schlecht sein, da der Satan nicht in Verwirrung gebracht wurde.

Ferner sagte R. Jiṣḥaq: Das Jahr, das mit Armut beginnt, bringt Reichtum am Schluss; denn es heisst: *Vom Beginn des Jahrs*, die Schreibweise ist [illegible] *Schluss*, ein Jahr, das einen Schluss hat.

185. Cf. S. 134 Z. 9ff. 186. Davon weiter Fol. 32b. 187. Lev. 23,40. 188. Dt. 11,12. 189. Das Kethib ist דישת, was mit ישת *Armut* zusammengestellt wird. 190. Mit שדרית

אחרית: ואמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא
לפי מעשיו שנאמר כי איתה שעה שנאמר כי שמע אלהים Gn. 21,17
אל קול הנער באשר הוא שם: ואמר רבי יצחק
שלשה דברים מזכירין עיונותיו של אדם אלו הן Bar. 55a
קול נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חבירו שנאמר
רבי אבין בר המוסר דין על חבירו הוא נענש תחילה Ba. 53a
שנאמר ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכתיב Gn. 16,5
ויבא אברהם לספד לשרה ולבכותה: ואמר רבי 23,2
יצחק ארבעה דברים מקרעין גזר דיני של אדם אלו
הן צדקה צעקה שינוי השם וישנוי מעשה צדקה
דכתיב וצדקה תציל ממות צעקה דכתיב ויצעקו אל Pr. 10,2
ה׳ (ויראו) בצר להם ומצוקותיהם יוציאם שינוי השם Ps. 107,28
דכתיב שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי Gn. 17,15
שרה שמה וכתיב וברכתי אותה וגם נתתי ממנה v. 16
לך בן שינוי מעשה דכתיב ויהי [ה]אלהים את 18,10
מעשיהם וכתיב ויהם האלהים על הרעה אשר דבר
לעשות להם ולא עשה ויש אומרים אף שיני מקום
דכתיב ויאמר ה׳ אל אברם לך לך מארצך והדר 12,1
ואעשך לגוי גדול ואיזהו הוא זכותא דארעא דישראל
הוא דאהניא ליה: ואמר רבי יצחק חייב אדם 20
להתקבל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הלכת אליו Kg. 4,23
היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ישבת
איבעי להו רבינזל: יאמר רבי יצחק חייב אדם לטהר Lv. 11,8
את עצמו ברגל שנאמר וכנבלתם לא תגעו תניא
נמי הכי וכנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל ביוהרין 21,1
על מגע נבילה תלמוד לומר אמר אל הכהנים בני
אהרן בני אהרן מוזהרין בני ישראל אין מוזהרין

M 92 [שבאותה] M 93 וא״ר הלן M 94 וכבכות בתוב
M 95 חוה ליה M 96 בהנים בזה על מגע נבלה ואין
יש בזה.

Ferner sagte R. Jičhaq: Der Mensch wird nur nach seinen jeweiligen Thaten gerichtet, denn es heisst: [197]*Denn Gott hörte auf die Stimme des Knaben, wie er da war.*

Ferner sagte R. Jičhaq: Drei Dinge bringen die Sünden des Menschen in Erinnerung, nämlich: die sich neigende Wand, das Nachsinnen beim Gebet und wenn man seinen Nächsten anklagt. Auch sagte R. Abin: Wer seinen Nächsten anklagt, der wird zuerst bestraft, denn es heisst: [198]*Und Saraj sprach zu Abram: An meiner Kränkung bist du schuld*; und es heisst: [199]*Und Abraham ging hin um wegen Sarah zu klagen und sie zu beweinen.*

Ferner sagte R. Jičhaq: Vier Dinge zerreissen das Urteil des Menschen, nämlich: Almosen, Gebet, Aenderung des Namens und Aenderung der Thaten. Almosen, denn es heisst: [196]*Almosen rettet vom Tod*; Gebet, denn es heisst: [195]*Da schrieen sie zum Herrn in ihrer Not, und er befreite sie aus ihren Bedrängnissen*; Aenderung des Namens, denn es heisst: [194]*Dein Weib Saraj sollst du nicht mehr Saraj nennen, sondern Sarah soll ihr Name sein*, darauf heisst es: [193]*Und ich will sie segnen, und ich will dir auch durch sie einen Sohn schenken.* Aenderung der Thaten, denn es heisst: [192]*Und Gott gewahrte ihr Thun*, darauf heisst es: [191]*Da liess sich Gott das Urteil gereuen, das er ihnen angedroht hatte, und er fügte es ihnen nicht zu.* Manche sagen: Auch die Aenderung des Aufenthaltsorts, denn es heisst: [190]*Und der Herr sprach zu Abram: ziehe hinweg aus deinem Land*, darauf heisst es: [200]*Und ich will dich zu einem grossen Volk machen.* — Und jener!? — Da ist ihm nur das Verdienst des heiligen Lands beigestanden.

Ferner sagte R. Jišhaq: Es ist Pflicht des Menschen, seinen Lehrer am Fest zu besuchen, denn es heisst: [201]*Warum gehst du zu ihm? ist doch heute weder Neumond noch Šabbath!* hieraus, dass man ihn am Neumond und am Šabbath wol besuche.

Ferner sagte R. Jičhaq: Es ist Pflicht des Menschen, zum Fest ein Reinheitsbad zu nehmen, denn es heisst: [202]*Ihr Aas dürft ihr nicht berühren.* Ebenso wird auch gelehrt: *Ihr Aas dürft ihr nicht berühren* man könnte glauben, auch Jisraéliten sei das Berühren des Aases verboten, so heisst es: [203]*Sprich zu den Koheniten, den Kindern Ahrons*; den Kindern Ahrons ist es verboten, den Jisraéliten aber nicht. Hieraus

wird das gute Ende bezeichnet; cf. Jer. 29,11; Ps. 37,37; Pr. 24,20. 191. Gen. 21,17. 192. Ib. 16,5. 193. Ib. 23,2. 194. Pr. 10,2. 195. Ps. 107,28. 196. Gen. 17,15. 197. Ib. V. 16. 198. Jon. 3,10. 199. Gen. 12,1. 200. Ib. V. 2. 201. iiReg. 4,23. 202. Lev. 11,8. 203. Ib. 21,1.

והא דכתיב קל וחומר ומה טומאה חמורה בחגים מיזהרין ישראלים אנן מיזהרין טומאה קלה לא כל שכן אלא מה תלמוד לומר ובנכלתם לא תגעי כתיב אמר רבי ביוספדאי אמר רבי יוחנן שלשה ספרים נפתחין בראש השנה אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינונים צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה בינונים תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה אמר רבי אבין מאי קראה ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו ימחו מספר זה ספרן של רשעים גמורים חיים זה ספרן של צדיקים עם צדיקים אל יכתבו זה ספרן של בינונים רב נחמן בר יצחק אמר מהכא יאם אין מחני נא מספרך אשר כתבת מחני נא זה ספרן של רשעים מספרך זה ספרן של צדיקים אשר כתבת זה ספרן של בינונים; תניא בית שמאי אומרים שלש כתות הן ליום הדין אחת של צדיקים גמורין ואחת של רשעים גמורין ואחת של בינונים צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם שנאמר והיו ביישני אדנית עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם בינונים יורדין לגיהנם ויצועקין ועולין שנאמר והכאתי את השלשית באש צרפתים בצרף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב הוא יקרא בשמי ואני אענה אתו ואליהם אמרתי

M 97 ואין ישראל M 98 ויצר נמו יא רשי נמו
M 3 דכתיב M 2 וישל M 1 ויהא M 00
M 6 העולם הבא רש M 7 למיתה. M 4 נמורים M 5 מיהנ...רשעים

ist es ja als Leichteres von Strengerem zu folgern: wenn schon die strengere Unreinheit[204] den Kohaniten verboten, den Israéliten aber erlaubt ist, um wieviel mehr die leichtere Unreinheit! wieso aber heisst es: *Ihr Jas dartt ihr nicht [ochsen]*[205] am Fest.

R. Keruspedaj sagte im Namen R. Johanans: Drei Bücher werden am Neujahrsfest aufgeschlagen: eines für die völligen Frevler, eines für die völligen Frommen und eines für die Mittelmässigen. Die völligen Frommen werden sofort zum Leben aufgeschrieben und besiegelt, die völligen Frevler werden sofort zum Tod aufgeschrieben und besiegelt, während die Mittelmässigen vom Neujahrsfest bis zum Versöhnungstag schweben bleiben: haben sie sich Verdienst erworben, zum Leben, haben sie sich kein Verdienst erworben, zum Tod. R. Abin sprach: Welcher Schriftvers |deutet darauf hin|? *Sie mögen ausgelöscht werden aus dem Buch des Lebens, mit den Frommen selben sie nicht aufgeschrieben werden. Sie mögen ausgelöscht werden aus dem Buch*, das ist nämlich das Buch der völligen Frevler; *des Lebens*, das ist nämlich das Buch der Frommen; *mit den Frommen selben sie nicht aufgeschrieben werden*, das ist nämlich das Buch der Mittelmässigen. R. Nahman b. Jichaq entlehnt dies aus Folgendem: *Wische mich doch lieber aus deinem Buch, das du geschrieben hast. Streiche mich doch lieber*, das ist nämlich das Buch der Frevler; *aus deinem Buch*, das ist nämlich das Buch der Gerechten; *das du geschrieben hast*, das ist nämlich das Buch der Mittelmässigen.

Es wird gelehrt: Die Schule Šammajs sagte: Drei Klassen giebt es am Gerichtstag; eine von völligen Gerechten, eine von völligen Frevlern und eine von Mittelmässigen. Die völligen Gerechten werden sofort zum ewigen Leben aufgeschrieben und besiegelt, die völligen Frevler werden sofort für das Fegefeuer aufgeschrieben und besiegelt, denn es heisst: [207]*Und viele von denen, die im Erdenstaub schlafen, werden erwachen, die einen zum ewigen Leben, die andern zur Schmach [und ewigen Abscheu]*; die Mittelmässigen steigen in das Fegefeuer hinab, wo sie [vor Schmerz] heulen, steigen aber wieder herauf, denn es heisst: [208]*Ich bringe das Drittel ins Feuer, schmelze sie, wie man Silber schmelzt, und läutere sie, wie man Gold läutert. Sie werden meinen Namen anrufen, und ich werde sie erhören.* Ueber diese sprach Hannah: [209]*Der Herr tötet und macht lebendig, er stürzt in die Unterwelt und führt herauf.* Die Schule

204. Der bezügliche Schriftvers handelt von der Unreinheit eines Leichnams. 205. Ps. 69,29. 206. Ex. 32,32. 207. Dan. 12,2. 208. Zach. 13,9. 209. 1Sam. 2,6.

חנה ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל בית הלל אומרים ורב חסד מטה בלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה דלתי ולי יהושיע פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן וירדין לגיהנם ונידונין בה שנים עשר חדש לאחר שנים עשר חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים שנאמר ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם אבל המינין והמסורות והמשומדים והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו היתיהם בארץ חיים ושחטאו והחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי וגומר גיהנם כלה והן אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול (מזבול לו) וכל כך למה מפני שפשטו ידיהם בזבול שנאמר מזבל לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבל לך ועליהם אמרה חנה ה' יתתו מריביו אמר רבי יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מהזיא ומיקריין בני גיהנם אמר מר בית הלל אומרים ורב חסד מטה בלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם בפושעי ישראל בגופן פישעי ישראל בגופן והא אמרת לית להו תקנתא בי לית להו תקנתא ברוב עונות הכא בחצה עונות ומחצה וכיוצא ואית בהו נמי עין דפושעי ישראל בגופן לא

M 8 וב M 9 נאמרה כל M 10 · ונעשה אפר V 11 והמסורים M 12 וישב M 13 חה M 14 ושהה M 15 מפני ב א M 17 וכיוצ M 18 בעין פושעי M 19 פושעי יש בג M 20 בגוהקנ M 21 יהבי קאמר אי הואי מחצה עיות ומחצה וכיוצ דאית בית עין דפ י בגופן לא ימי בלאו הכי והכאתי.

Hillels sagte: Er ist gnadenreich, er neigt zur Gnade; über diese sprach David: [210]*Es ist mir lieb, dass der Herr mein Stimme und mein Flehen erhört.* Ueber diese sprach David auch den ganzen Abschnitt: [211]*Ich bin arm, so hilft er mir.* Die mit ihrem Körper Frevelnden von Jisraél und von den weltlichen Völkern steigen in das Fegefeuer hinab und werden da zwölf Monate gerichtet; nach zwölf Monaten werden ihre Körper vernichtet und ihre Seelen verbrannt, und der Wind zerstreut sie unter die Fusssohlen der Frommen, denn es heisst: [212]*Ihr werdet die Frevler zertreten, dass sie unter euren Fusssohlen zu Asche werden.* Aber die Minäer, die Angeber, die Abtrünnigen, die Gottesleugner, die die [Göttlichkeit der] Gesetzlehre und die Auferstehung der Toten leugnen, die sich von der Gemeinschaft lostrennen, die Schrecken im Land der Lebenden verbreiten und die gesündigt und die Ménge zur Sünde verleitet haben, wie zum Beispiel Jarobeâm, Sohn Nebaṭs und seine Genossen, steigen in das Fegefeuer hinab und werden da bis alle Ewigkeit gerichtet, denn es heisst: [213]*Und sie werden hinausgehen und die Leichname der Männer ansehen, die mir abtrünnig geworden sind*, das Fegefeuer hört auf, sie [zu leiden] aber nicht, denn es heisst: [214]*Und ihre Gestalt verwest in der Unterwelt.* — Weshalb all dies? — weil sie sich an der Wohnung vergriffen haben, denn es heisst: [214]*wegen seiner Wohnung*, und mit "Wohnung" wird nur das Heiligtum bezeichnet, wie es heisst: [215]*Eine Wohnung habe ich für dich gebaut.* Ueber sie sprach auch Ḥannah: [216]*Die Widersacher des Herrn werden zerschmettert.* R. Jiçḥaq b. Abin sagte: Ihre Gesichter gleichen den Rändern eines Topfs; Raba sagte: Das sind noch von den Allerschönsten der Einwohner von Mehoza, sie werden "Kinder des Fegefeuers" genannt.

Der Meister sagte: Die Schule Hillels sagte: Er ist gnadenreich, er neigt zur Gnade; es heisst ja aber: *Ich bringe das Drittel ins Feuer*!? — Dies handelt von den mit ihrem Körper Frevelnden Jisraéls. — Du sagtest ja aber, für die mit ihrem Körper Frevelnden Jisraéls gebe es gar kein Mittel mehr!? — Für diejenigen, die mehr Sünden als Verdienste haben, giebt es kein Mittel mehr, hier aber wird von solchen gesprochen, die zur Hälfte Sünden und zur Hälfte Verdienste haben; wenn sie auch mit ihrem Körper frevelnde Jisraéliten sind, so heisst es über sie: *Ich bringe das*

210. Ps. 116,1. 211. Ib. V. 6 212. Mal. 3,21. 213. Jes. 66,24. 214. Ps. 49,15. 215. 1Reg. 8,13. 216. 1Sam. 2,10.

כניא ייה דראי והבאתי את השרשית באש ואם
ראי ייכ חכד מטה כלפי חכד ועליהן אמר דוד
אהבתי כי ישמע ה׳ דרש רבא מאי דכתיב אהבתי Pss.116b
כי ישמע ה׳ אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך
היא רבוני של עולם אימתי אני אהובה לפניך בזמן
שאתה שומע קול תחנוני דלתי ולי יהושיע אף על
פי שדלה אני מן המצות לי נאה להושיע פושעי
ישראל בניכן מאי ניהו׳ אמר רב קרקפתא דלא מנח
תפיליז פישעי אימות העולם בניכן אמר רב בעבירה
ישנתנו היתיתם בארן ׳חיים אמר רב חסדא זה
פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם
שמים אמר רב יהודה אמר רב כל פרנס המטיל
אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה
בן תרמיד חכם שנאמר רבן יראוהו אנשים לא יראה Is.37.24
כי הכמי רבו ׳בית הלל אומרים ורב חסד מטה
כלפי חסד חובי עביד רבי׳ אליעזר אומר ׳בוכשו Ar.8b
׳שנאמר ישוב ירחמנו יכבש עונתינו רבי׳ יוסי בר M.Ch.7.19
חנינא אומר׳נשא שנאמר נשא עון ועבר על פשע תנא L.v.18
דבי רבי ישמעאל מעביר׳ראשון ראשון׳ובן היא המדה
אבר רבא ועין עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עוונות
מחשבת בהדיחו׳ רבא אמר כל המעביר על מדותיו Num.23.4
מעבירין לו׳כי פשעיו שנאמר נשא עון ועבר על Mez.28.4
פשע רבי נושא עון רבי שעובר על פשעו רב חנא
ברוה דרב יהושע חלש על׳רב פפא לשיולי ביה
חזיה דחריש ליה עלבא אמר להו׳עציתי ליה
זוידתא לכוך איתפח חזה ביכסיף׳רב פפא לכיחזייה

M 22 לפני המקום בזמן שישמע קולו תר׳ M 23 במצות
M 24 א ר׳ M 25 מאי ניהו M 26 אליעזר P 27
M 28 שנ׳...עונות M 29 יוסי בר
M 30 נושא שנא M 31 עד M 32 וכך M 33
VM א ר׳ B 34 על M 35 להגבית M 36
M 37 ז׳ ר׳ ג.

Drittel uns Euer, wenn aber nicht, so ist er gnadenreich, er neigt zur Gnade, und über sie spricht David: *Es ist mir lieb, dass der Herr meine Stimme erhört.*

Raba trug vor: Was bedeutet der Schriftvers: *Es ist mir lieb, dass der Herr meine Stimme erhört?* — die Gemeinde Jisraél sprach nämlich vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! wann bin ich dir lieb, — wenn du die Stimme meines Flehens erhörst. *Ich bin arm, so hilft er mir*; obgleich ich arm an Verdiensten bin, so bin ich doch der Hilfe würdig.

Wer heisst ein mit seinem Körper Frevelnder unter Jisraél? Rabh erwiderte: Der Kopf, der keine Tephillin anhat. Wer heisst ein mit seinem Körper Frevelnder unter den weltlichen Völkern? Rabh erwiderte: Der der Sünde fröhnt. — Wer ist es, der Schrecken im Land der Lebenden verbreitet? R. Hisda erwiderte: Ein Gemeindevorsteher, der nicht des Himmels wegen der Gemeinde übermässige Furcht einjagt. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Ein Gemeindevorsteher, der nicht des Himmels wegen der Gemeinde übermässige Furcht einjagt, wird keinen schriftgelehrten Sohn haben, denn es heisst: *Darum fürchten ihn die Menschen, die Klugen sieht er nicht.*

Die Schule Hillels sagte: Er ist gnadenreich, er neigt zur Gnade. Wie verfährt er dabei? — R. Elhêzer sagte, er drückt [die Wagschale des Verdienstes] herunter, denn es heisst: *Er wird sich unserer wieder erbarmen, wieder unsere Sünden niederdrücken*; R. Jose b. Hanina sagte, er hebt [die Wagschale der Sünden] in die Höhe, denn es heisst: [220]*Er hebt die Sünde auf und übergeht die Schuld.* In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Er legt [die Sünden] einzeln bei Seite; dies ist seine Eigenschaft. Raba sagte: Jedoch wird die Sünde selbst nicht getilgt, wenn nämlich der Sünden mehr sind, werden auch diese mitgerechnet. Raba sagte: Wer seine Eigenschaften übersieht,[221] dem übersieht man all seine Sünden, denn es heisst: *Er vergiebt die Sünde und übergeht die Schuld*; wem vergiebt er die Sünde? — dem, der die Schuld übersieht.

R. Hona b. R. Jehošuâ war krank; als ihn R. Papa besuchte, bemerkte er, dass es mit ihm schwach steht; da sprach er: Bereitet für ihn ein Totengewand. Später aber genas er, und R. Papa schämte sich, vor ihm zu erscheinen. Da fragte man ihn:

217. Cf. Bd. I S. 16 N. 2. 218 Ij 37,24 219 Mich 7,19 220 Ib V 18 221 Dh er übersieht das ihm widerfahrene Unrecht.

אמר ליה מאי חזית אמר ליה אין הכי הוה יאמר
לחנ הקדוש ברוך הוא הואיל ולא מיקים במילתיה
לא תקומו בהדיה שנאמר נשא עון ועבר על פשע
לשארית נחלתו אמר רבי M cf. 7,18
אחא בר חנינא אדיה ניקין בה לשארית נחלתו ולא
יחזיק לכל נחלתו רבי שמשים עצמו בשירים רב הונא Cor.b
רמי כתיב (כי) צדיק ה' בכל דרכיו וכתיב וחסיד בכל Meg.15b
מעשיו בתחילה צדיק ולבסוף חסיד רבי אלעזר רבי Sym.119 Psa145,17
כתיב ורך ה' חסד וכתיב כי אתה תשלם לאיש cf. 62,13
כמעשהו בתחילה כי אתה תשלם כמעשהו ולבסוף Ex. 34,6
ורך ה' חסד אילפי ואמרי להא אילפא רבי כתיב ורב
חסד וכתיב ואמת בתחילה ואמת ולבסוף ורב חסד;
ויעבר ה' על פניו ויקרא אמר רבי יוחנן אלמלי
מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף
בשיעור צבור והראה זו למשה סדר תפלה אמר
לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה
ואני מוחל להם ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם
אני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה אל
רחום וחנון אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש Ib. v.10
עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי
כרת ברית אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרעת Gen. 8,10
גזר דינו של אדם שנאמר השמן לב העם הזה ואזניו
הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע
ולבבו יבין ושב ורפא לו אמר ליה רב פפא לאביי
ידלמא רפני גזר דין אמר ליה ריפא לו כתיב איחזי
דבר שעריך רפיאה חיי אימר זה גזר דין מיתיבי

M 38 אמר...דזוית M 40 לחי V 39 קים ה M 41
לבי שעבר על פשע M 42 א ר אב ר M 43 כל
M 44 יב M 45 ר B 46 תקב ה M 47
והראהו למשה רבינו ואמר כל זמן M 48 על עוניותם
M 49 ה M 50 יהודה M 51 מילפני M52 קדם.

"Wie kamst du darauf? Dieser erwiderte: So weit war es auch [mit ihm], nur sprach der Heilige, gebenedeiet sei er: Da er auf seine Rechte nicht besteht, so nehmet es auch mit ihm nicht genau, denn es heisst: *Er vergiebt die Sünde und übersieht die Schuld*, wem vergiebt er die Sünde? — dem, der die Schuld übersieht.[221] *Dem Überrest seines Erbteils*, nicht aber seinem ganzen Erbteil. R. Aḥa b. Ḥanina sprach: Ein Fettstück mit einem Dorn daran: dem Ueberrest seines Erbteils, nicht aber seinem ganzen Erbteil, nur dem, der sich als Ueberrest betrachtet. R. Hona wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: *"Der Herr ist gerecht in allen seinen Wegen*, dagegen aber heisst es: [222]*Gnädig in allen seinen Thaten*!? Anfangs gerecht, später gnädig. R. Eleâzar wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: [223]*Bei dir o Herr ist Gnade*, und darauf heisst es: *"Denn du vergiltst, einem jedem nach seinem Thun*!? — Anfangs: *du vergiltst einem jedem nach seinem Thun*, später: *bei dir, o Herr, ist Gnade*. Ilphi, nach Anderen, Ilpha, wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: *"Reich in Gnade*, und darauf heisst es: *und in Wahrheit*!? Anfangs in Wahrheit, später in Gnade. *"Der Herr zog an ihm vorüber, indem er rief*. R. Johanan sprach: Wäre es nicht ein geschriebener Schriftvers, so dürfte man es garnicht sagen; dies lehrt nämlich, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, sich wie ein Vorbeter [in den Gebetmantel] hüllte und dem Mošeh die Gebetordnung zeigte, indem er zu ihm sprach: So oft die Kinder Jisraél sündigen werden, so sollen sie vor mir nach dieser Ordnung verfahren, und ich werde ihnen vergeben. [224]*O Herr, o Herr*; ich bin [gnädig][225] bevor der Mensch gesündigt und bin es nachdem er gesündigt und Busse gethan hat: [226]*Ein barmherziger und gnädiger Gott*; R. Jehuda sprach: Es ist ein geschlossenes Bündnis, dass die [Erwähnung dieser] dreizehn Eigenschaften [Gottes] nicht erfolglos bleiben, denn es heisst: [227]*Siehe, ich schliesse ein Bündnis*. R. Johanan sagte: Gross ist die Bussfertigkeit, dass sie sogar das besiegelte Urteil des Menschen zerreisst, denn es heisst: [227]*Verstockt ist das Herz dieses Volks, verhärtet seine Ohren und geblendet seine Augen; würde es mit seinen Augen sehen, mit seinen Ohren hören und mit seinem Herz verstehen, so könnte es Busse thun und Heilung finden*. R. Papa sprach zu Abajje: Vielleicht nur vor der Besiegelung!? Dieser erwiderte: Es heisst ja: *und Heilung finden*, was bedarf einer Hei-

222. Ps 145,17. 223. Ib. 62,13. 224. Ex. 34,6. 225. Der Gottesname יהוה deutet auf die Barmherzigkeit, אלהים dagegen auf die Gerechtigkeit. 226. Ex. 34,10. 227. Jes. 6,10.

השב ביניהם מוחלין לו לא שב בינתים אפילו הביא
כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו לא קשיא
Dt 11,12 הא ביחיד הא בצבור מיתיבי עיני ה' אלהיך בה
עיניו מתחלת השנה ועד סופה הא אמרת אין מוחלין
עתים לטובה עתים לרעה עתים לטובה ביצד הרי
שהיו ישראל רשעים נמורין בראש השנה ופסקו
להם גשמים בועטים לסוף חזרו בהן להוסיף עליהן
אי אפשר שכבר נגזרה גזרה אלא הקדוש ברוך הוא
מרחם על הארץ הצריכה להן הכל לפי הארץ
ועתים לרעה ביצד הרי שהיו ישראל צדיקים נמורין
בראש השנה ופסקו עליהן גשמים מרובין לסוף
חזרו בהן לפחות מהן אי אפשר שכבר נגזרה גזרה
אלא הקדוש ברוך הוא מרחם שלא בזמנן על
הארץ שאינה צריכה להן לטובה מיתיא לקרעיה
לגזר דניתיהי לוסוקי דהו שאני התם דאפשר בחבי
Ps 107,23 תא שמע יורדי הים באניות עשי מלאכה במים
רבים המה ראו מעשה ה' וגומר ויאמר ויעמד רוח
סערה ותרומם גליו יהוגו ויגועו כשכור וגומר ויצעקו
אל ה' בצר להם וגומר יודו לה' חסדו וגומר עשה
להן ניסניות באבן ורקון שבתורה לומר לך צעקו
קודם גזר דין נענין צעקו לאחר גזר דין אינן נענין
הני נמי ביחידין דמו תא שמע שאלה בלוריא הגיורת
Ex 20,7 את רבן גמליאל כתוב בתורתכם אשר לא ישא
Dt 10,17 פנים יכתיב ישא ה' פניו אלך ניטפל לה רבי יוסי
Num 6,26

M 53 עליהן M 54 לארץ בזמנן שצריכה להן
M 55 להם M 56 ולבסוף כרחו לפיות M 57 לארץ
שאינה צריכה שיא בזמנן לטובה M 58 חכא דאפ בהני
M 59 הקב ה M 60 נענו לאחר גז ד לא נענו M 61
את ר ג.

lung? — nämlich, das besiegelte Urteil. Man wandte ein: Wer inzwischen Busse thut, dem vergiebt man, wer inzwischen nicht Busse thut, dem vergiebt man nicht, selbst wenn er alle nabatäischen Widder darbringt!? — Das ist kein Widerspruch: das Eine handelt von einem Einzelnen, das Andere handelt von einer Gemeinschaft. Man wandte ein: [229]*"Die Augen des Herrn, deines Gottes, sind auf dieses gerichtet*; an manchen Zeiten zum Guten, und an manchen Zeiten zum Bösen. Wieso zum Guten? — wenn die Jisraéliten am Neujahrsfest ganz frevelhaft waren, und man für sie nur wenig Regen bestimmt hat, worauf sie Busse thaten, so ist es allerdings nicht mehr möglich, ihnen mehr Regen zu bewilligen, da ja das Urteil bereits besiegelt ist, jedoch lässt der Heilige, gebenedeiet sei er, den Regen zur entsprechenden Zeit und auf solchen Boden fallen, für den er erforderlich ist. Wieso zum Bösen? — wenn die Jisraéliten am Neujahrsfest ganz rechtschaffen waren, und man für sie reichlichen Regen bestimmt hat, worauf sie rücktällig wurden, so ist es allerdings nicht mehr möglich, den Regen zu vermindern, da das Urteil bereits besiegelt ist; jedoch lässt der Heilige, gebenedeiet sei er, den Regen zu einer nicht entsprechenden Zeit und auf solchen Boden fallen, für den er nicht erforderlich ist. Zum Guten sollte er ja das schlechte Urteil zerreissen und ihnen [Regen] bewilligen!? — Hier ist es anders, da es ohnedem möglich ist. — ¿Komme und höre: [230]*"Die auf Schiffen das Meer befahren, auf grossem Wasser Handel treiben, die haben die Werke des Herrn geschaut &c. Denn er gebot, da entstand ein grosser Sturmwind; der hob seine Wellen hoch empor. Sie tanzten und schwankten wie ein Trunkener &c. Da schrieen sie zum Herrn in ihrer Not &c. Sie mögen dem Herrn vor seine Gnade danken*; an dieser Stelle sind Zeichen[231] gesetzt, die ebenso wie [die Worte] "nur" und "aber" in der Gesetzlehre [zur Forschung verwendet werden]; dies besagt, dass wenn sie vor der Besiegelung des Urteils flehen, sie erhört werden, wenn aber nach der Besiegelung, sie nicht erhört werden!? — Solche gelten ebenfalls als Einzelne. — ¿Komme und höre: Valeria, die Proselytin, fragte R. Gamaliél: In eurer Gesetzlehre heisst es: [232]*"Der das Gesicht nicht zuwendet*, und dagegen heisst es: [233]*Gott möge dir sein Gesicht zuwenden*!? Da gesellte sich R. Jose der Kohen zu ihr und erwiderte: Ich will hier ein Gleichnis sagen: Dies ist gleich, als wenn jemand

228. Zwischen dem Neujahrsfest und dem Versöhnungstag. 229. Dt. 11,12. 230. Ps. 107,23. 231. Die angezogenen Verse sind im massor. Text von einander durch Zeichen in Form eines umgekehrten Nun) getrennt. 232. Dt. 10,17. 233. Num. 6,26.

הכהן אמר לה אשיורך משיר רמה הדבר דומה
לאדם שנושה בחבירו מנה וקבע לו זמן בפני המרך
ונשבע לו בחיי המרך הניע זמן ולא [22]פרעי בא
לפיים את המלך ואמר לו [23]עלבוני מחול [24]לך לך
ופיים את חבירך הכא נמי באן בעבירות שבין אדם
למקום באן בעבירות שבין אדם לחבירו עד שבא
רבי עקיבא ולימד [25]באן קודם נזר דין באן לאחר Fol. 18
נזר דין הכא נמי ביחיד; ונזר דין דיחיד [26]תנאי היא
דתניא חיה רבי מאיר אומר שנים שעלו למיטה
וחולין שוה וכן שנים שעלו לנרדום [27]לידון ודינן שוה
זה ירד וזה לא ירד זה ניצל וזה לא ניצל מפני
מה זה ירד וזה לא ירד זה ניצל וזה לא ניצל זה
התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה [28]מפני מה זה
נענה וזה לא נענה זה [29]התפלל תפילה שלימה נענה
[30]וזה לא התפלל תפילה שלימה לא נענה רבי [31]אלעזר
אמר באן קודם נזר דין באן לאחר נזר דין רבי
יצחק אבר יפה צעקה לאדם בן קודם נזר דין בן Ps. 16,3
לאחר נזר דין ונזר דין דציבור מי [32]מיקרע והא [33]כתוב
אחד אומר בכסי מרעה לבך [34]וכתיב [35]כי אם תבבסי Jer. 4,14 Jb 2,22
בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני מאי לאו
באן קודם נזר דין באן לאחר נזר דין לא אידי ואידי
לאחר נזר דין [36]ולא קשיא באן בנזר דין שיש עמו
שבועה באן בנזר דין שאין עמו שבועה כדרב שמואל
בר אמי דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה אמר
רב שבואי בר נחמני אמר רב יונתן מניין לנזר Jb 10,5

M 62 נתן לו כלום בא ‖ M 63 +המלך ‖ M 64 —לך ‖ M 65 +גופיה ‖ M 66 —לירון ‖ M 67 —מפני...לא נענה ‖ M 68 שהתפ ‖ M 69 שלא ‖ M 70 אלעזר ‖ P 71 מקרוב ‖ M 72 — קשו קראי אהדדי ש ‖ M 73 וכתוב אחד אומר אם ‖ M 74 וי ק ‖ M 75 וכו׳.

von seinem Nächsten eine Mine fordert und dieser ihm in Gegenwart des Königs eine Zahlungsfrist angiebt und dies auch beim Leben des Königs beschwört; als die Zeit heranreichte und er nicht bezahlte, ging er den König um Verzeihung bitten, da erwiderte er: Meine Beleidigung sei dir verziehen, gehe, bitte aber auch deinen Genossen um Verzeihung. Ebenso auch hierbei; der eine Schriftvers handelt von Sünden, die man gegen Gott begeht, der andere handelt von Sünden, die man gegen seinen Nächsten begeht. Als aber R. Âqiba kam, erklärte er, der eine handle vom unbesiegelten Urteil, der andere vom besiegelten Urteil. — Hier handelt es ebenfalls von einem Einzelnen.

Bezüglich der Urteilsbesiegelung eines Einzelnen streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: R. Meír sagte: Wenn Zwei infolge gleicher Krankheit das Bett besteigen, oder wenn zwei infolge gleicher Anklage auf den Richtplatz geführt werden, [so kommt es vor], dass einer [das Bett] verlässt und der andere nicht, beziehungsweise der eine gerettet wird und der andere nicht. Wieso kommt es, dass der eine [das Bett] verlässt, der andere aber nicht, beziehungsweise der eine gerettet wird, der andere aber nicht? — der eine flehte und wurde erhört, der andere flehte und wurde nicht erhört; weshalb wurde der eine erhört, der andere aber nicht? — der eine flehte mit Inbrunst, so wurde er erhört, der andere flehte ohne Inbrunst, so wurde er nicht erhört. R. Eleâzar erklärte es: Der eine [flehte] vor der Besiegelung des Urteils, der andere nach der Besiegelung. R. Jiçhaq sagte: Das Flehen ist für den Menschen immer gutwirkend, ob vor oder nach der Besiegelung des Urteils. — ¿Aber wird denn das Urteil einer Gemeinschaft zerrissen, ein Schriftvers lautet ja: [234]*Wasche vom Bösen das Herz*, während ein anderer lautet: [235]*Wolltest du dich auch mit Laugsalz waschen, und viel Seife an dich wenden, schmutzig bleibt doch deine Missethat vor mir*; wahrscheinlich spricht der eine von vor der Besiegelung des Urteils und der andere von nach der Besiegelung des Urteils!? — Nein, beide sprechen von nach der Besiegelung des Urteils, dennoch besteht kein Widerspruch; einer handelt von einer Urteilsbesiegelung, die beschworen wurde, der andere handelt von einer Urteilsbesiegelung, die nicht beschworen wurde. So nach R. Šemuél b. Ami; R. Šemuél b. Ami, nach Anderen, R. Šemuél b. Nahmani, sagte nämlich im Namen R. Jonathans: Woher, dass die beschworene Urteilsbesiegelung nicht

234. Jer. 4,14. 235. Ib. 2,22.

דין שיש עמי שבעה שאני נקרע שנאמר לכן 1Sam.3,14
נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח
ובמנחה אמר רבא בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל
מתכפר בתורה אביי אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר
אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים רבה ואביי
מדבית עלי קאתי רבה דעסק בתורה חיה ארבעין Mq.28a
שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה
שיתין שנין: תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלם
שהיו מתים בתין בני שמונה עשרה באו והודיעו
את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת
עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו 1Sam.2,33
אנשים לבי ועסקו בתורה והיו הלכו ועסקו בתורה
והיו קיראין אותה משפחת רבי יוחנן על שמו:
אמר רב שמואל בר אינא משמיה דרב מניין לגזר
דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתיב נכתם Jer.2,22
עונך לפני אלא אף על גב שנחתם נקרע שנאמר
כה אלהינו בכל קראינו אליו והכתיב דרשו ה Dt.4,7
בהמצאו התם ביחיד הכא בציבור ביחיד אימת Jes.55,6
אמר רבה בר אבוה אלו עשרת ימים שבין ראש Jeh.49b
השנה ליום הכפורים ויהי כעשרת הימים ויגף ה 1Sam.
את נבל מאי עבידתיהו אמר רב יהודה אמר רב 25,38
כנגד עשר לעיטות שנתן נבל לעבדי דוד אמר רב
נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרת ימים שבין
ראש השנה ליום הכפורים: בראש השנה כל באי
העולם עוברין לפניו כבני מרון: מאי כבני מרון

M 76 אביי...בתורה M 77 אביי ורבא M 78 חזו
רבא M 79 בתורה B 80 -: שנה M 81
בית עלי הן דכ וכל M 82 ילכו M 83 וקורין אותן
משפ יהוחן M 84 אינו נח M 85 מנין לגז ד של
צבור שנתחם ונתקרע שנ M 86 ההוא ביחיד ביחיד אימת
M 87 -: אמר רב נחמן B 88 עשרה M 89 -: שנ
VM 90 -: ימים VM 91 —אמר M 92 - כל באי הע.

mehr zerrissen wird? — es heisst: *Wahrlich, ich habe dann der Familie Êli zu sagen: wahrlich, die Schuld der Familie Êlis soll weder durch Schlachtopfer, noch durch Speiseopfer jemals gesühnt werden.* Raba sagte: Durch Schlacht- und Speiseopfer wird sie allerdings nicht gesühnt, wol aber durch [das Studium] der Gesetzlehre. Abajje sagte: Durch Schlacht- und Speiseopfer wird sie allerdings nicht gesühnt, wol aber durch [das Studium] der Gesetzlehre und durch Liebesthaten. Rabba und Abajje entstammten der Familie Êlis; Rabba, der sich mit der Gesetzlehre befasste, lebte vierzig Jahre, Abajje, der sich mit der Gesetzlehre und Liebesthaten befasste, lebte siebzig Jahre.

Die Rabbanan lehrten: Eine Familie war in Jerušalem, deren Mitglieder mit achtzehn Jahren starben. Da kamen sie zu R. Johanan b. Zakkaj und erzählten es ihm. Da sprach er zu ihnen: Ihr entstammt wahrscheinlich der Familie Êlis, von der es heisst: *Die ganze Menge deiner Nachkommen sollen im Mannesalter sterben*; geht, befasst euch mit der Gesetzlehre, so werdet ihr leben. Darauf gingen sie und befassten sich mit der Gesetzlehre und blieben leben. Diese benannte man nach ihm "Familie des R. Johanan b. Zakkaj."

R. Šemuél b. Inja sagte im Namen Rabhs: Woher, dass das schlechte Urteil über eine Gemeinschaft nicht besiegelt wird? — «Nicht besiegelt wird», es heisst ja:[235] *Schmutzig bleibt doch deine Missethat vor mir*!? — Vielmehr, dass es zerrissen wird, obgleich es besiegelt wurde? — Es heisst:[238] *Wie der Herr, unser Gott, so oft wir ihn anrufen.* — Es heisst ja:[239] *Suchet den Herrn, da er sich finden lässt*!? — Da von einem Einzelnen, dort von einer Gemeinschaft. — Wann ist er für den Einzelnen zu finden? Rabba b. Abuha erwiderte: In den zehn Tagen vom Neujahrsfest bis zum Versöhnungstag. — [240]*Und es währte etwa zehn Tage, da schlug der Herr den Nabal*; weshalb nach zehn Tagen? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Entsprechend den zehn Schlucken, die Nabal den Dienern Davids gab. R. Naḥman sagte im Namen des Rabba b. Abuha: Das waren die zehn Tage vom Neujahrsfest bis zum Versöhnungstag.

Am Neujahrsfest ziehen alle Weltbewohner an ihm vorüber, wie im Hammelsprung. Was heisst: wie im Hammelsprung? — Man erklärte: Wie die Schafe. Reš-Laqiš erklärte: Wie der Stufengang von Beth-Maron[241]. R. Jehuda erklärte im

230. 1Sam. 3,14. 237. 1Sam. 2,33. 238. Dt. 4,7. 239. Jes. 55,6. 240. 1Sam. 25,38. 241. Durch

הכא תרועתו בבני אינשא ייש רקדש אבר במעלות
בית[1] מרון[2] אמר רב יהודה אמר שמואל בהילדת שר
בית דוד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
וכורן נסקרון בסקוזיה אחת אמר רב נחמן בר יצחק
את אנן נמי תנינא הוצר יחד לבם יבין אל כל Ps. 33.15
מעשיהם מאי קאמר אריבא דבריהי דרבי עלמא
ומייחד לביוהי בהדדי והא קא חזנן דלאו הכי היא
אלא לאו הכי קאמר היוצר יואה יחד לבם יבין
אל כל מעשיהם:

iij[1] ל ששה הדשים השלידון ייצאו על ניסי מפני
הפסח על אב מפני התענית על אדור מפני
ראש השנה על תשרי מפני תקנת המועדות על
כסלו מפני החנכה ועל אדר מפני הפורים ישבעית
המקדש קיים ייצאו את על אייר מפני פסח קטן:

Col. b גמרא. ולוקני נמי אתמיו יטבת דאמר רב
חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא מאי דכתיב Zech. 8.19
כה אמר ה' צבאות צום הרביעי יצום החמישי
וצום השביעי יצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון
ולשמחה וקרי ליה צום יקרי ליה שמחה בזמן שאתם
שוחבים יהיו ששון וישמחה אין שולים צום אמר רב
פפא הכי קאמר בזמן שיש שולים יהיו לששון
ולשמחה יש עבד צום אין עבד יאן שולים רבי
מתענין רבי אין מתענין אי הכי תשעה באב נמי
אמר רב פפא שאני תשעה באב הואיל ותוכפלו
בו צרות דאמר מר בתשעה באב הרב הבית Ta'an. 26
בראשונה ובשניות נילכדה בירה ונחרשה העיר
תניא אמר רבי שמעון ארבעה דברים חוה רבי Sot. 6

B 90 אבי M 95 V 94 יוחנן V 93
— הבי קאמר M 97 רבינא רבינו לבוותו בדהא והא
1 ה M 98 ובשחוטות בוותו ק B ובשחחמקדש M 99
B —שמעון י M 2 —ואלא ראי ה ק P 3 ר ע אמרי V
אבי רבא M 4 אין שולים י M 5 שאני ת ב 6
M בו דרבי

Namen Śemuéls: Wie die Truppen Davids. Rabba b. Bar-Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Alle werden jedoch mit einem Blick überschaut. R. Naḥman b. Jiçhaq sprach: Auch wir haben gelernt: *"Er bildet ihnen insgesamt das Herz, er merkt auf all ihre Thaten*; was meint er damit? wollte man sagen, er führe die ganze Welt zusammen und vereinige ihre Herzen, so sehen wir ja, dass dem nicht so ist, wahrscheinlich meint er es folgendermassen: der Bildner schaut auf einmal ihr Herz und merkt auf alle ihre Thaten.

SECHS MONATE SIND ES, DERENTWEGEN BOTEN [IN DIE PROVINZ] AUSGESCHICKT WERDEN: DER NISAN, WEGEN DES PESAḤFESTES, DER AB, WEGEN DES FASTTAGS, DER ELLUL, WEGEN DES NEUJAHRSFESTES, DER TIŠRI, WEGEN DER FESTSETZUNG DER FESTE, DER KISLEV, WEGEN DES ḤANUKAFESTES[242] UND DER ADAR, WEGEN DES PURIMFESTES; ZUR ZEIT, DA DER TEMPEL BESTEHT, AUCH DER IJAR, WEGEN DES KLEINPESAḤS[243].

GEMARA. ¿¡Sollte man doch auch wegen des Ṭamuz und des Ṭebeth [Boten ausschicken], denn R. Ḥana b. Bizna sagte ja im Namen R. Śimôns des Frommen: Es heisst: [244]*So spricht der Herr der Heerscharen: Die Fasttage im vierten, fünften, siebenten und zehnten Monat werden dem Haus Jehuda zu Wonne und Freude werden*; er nennt sie also Fasttage und er nennt sie Freude!? — zur Zeit, da es [für Jisraél] Frieden giebt, sind sie Wonne und Freude, zur Zeit, da es keinen Frieden giebt, sind sie Fasttage. R. Papa erwiderte: So meint er es: zur Zeit, da es Frieden giebt, sollen sie Wonne und Freude sein, da es Religionsverfolgung giebt, sollen sie Fasttage sein, da es weder Religionsverfolgung noch Frieden giebt, so kann man nach Belieben fasten oder nicht fasten. — Demnach sollte dies ja auch vom [Fasten am] neunten Ab gelten!? R. Papa erwiderte: Anders ist der neunte Ab, an dem die Unglücksfälle sich gehäuft haben; der Meister sagte nämlich: Am neunten Ab wurde zum ersten Mal und zum zweiten Mal der Tempel zerstört, Bitther eingenommen und die Stadt aufgeeackert.

Es wird gelehrt: R. Śimôn sagte: Vier Dinge legte R. Âqiba aus, die ich nicht so

welchen man nur einzeln gehen konnte. Die Erklärungen LEVYS zu dieser Stelle (*NHWB.* I 102, in 245, in seinen Fusstapfen auch KOHUT, *Ar. compl.* V 256) sind ganz widersinnig; es liegt kein Grund vor, von der Erkl. der alten Commentatoren (RSJ., R. ḤAN.) abzuweichen. 242. cf. Bd. I S. 365 Z. 20. 243. Cf. Num. 9,10 ff. 244. Zach. 8,19.

עקיבא דיוקא יאני אין דוקא במיתי צום הרביעי
זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר שנאמר ברביעי Jer. 52,6
בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם
לעם הארץ ויבקע העיר ואמאי קרי ליה רביעי
רביעי לחדשים צום החמישי זה תשעה באב ואמאי
קרי ליה חמישי לחדשים צום השביעי זה
שלישה בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם בן
חרגי וישמעאל בן נתניה חרג למלכות ששקולה מיתתן
שר צריכים בשריפת בית אלהינו ואמאי קרי ליה
שבעי שבעיי לחדשים צום העשירי זה עשרה בטבת
שבו סמך מלך בבל על ירושלם שנאמר יחזי דבר Ez. 24,1.2
ה' אלי בשנה התשיעית [בחדש העשירי] בעשור
לחדש יאמר בן אדם כתב לך את שם היום (הזה)
את עצם היום הזה סמך מלך בבל על ירושלם ואמאי
קרי ליה עשירי עשירי לחדשים והא תנן יאמי
זה לבתים ראשון ימה נכתב באן כדי להכריז
חדשים ביקנין יאני אני איבי בן אדא צום העשירי
זה חמשה בטבת שבו באת שמיעה לגיה שהוכתה
העיר שנאמר ויהי בשתים עשרה שנה בעשירי Ez. 33,21
בחמשה לחדש לגלותנו בא אלי הפליט מירושלם
לאמר הכתה העיר [14]ועשו יום שמועה ביום שריפה
ונראין דברי מדבריו שאני אומר על ראשון ראשון
ועל אחרון אחרון והוא אומר על ראשון אחרון ועל
אחרון ראשון אינא שהוא ביונה לסדר חדשים יאני
מונה לסדר פורענות[15] איתמר רב וריבי חנינא אמרי
בבוזה מגילת תענית רבי ייחנן וריבי יהושע בן לוי
אמרי לא בבוזה מגילת תענית רב ויבי חנינא אמרי

M 7 יאת אני יוד | M 8 בתמוז | M 9 יבקיום | M 10 בראשונה יתקיא בראשונה בט לחדש | J. 11 שבו | M 12 — חרגו | נשרף בית אלהינו | M 13 — ואמאי... כתוקנן | M 14 — ועשו...שריפה | M 15 +בלבד | 16 M | ולכבי הושעיה.

Jer. 52,6 auslege: Der Fasttag im vierten Monat, das ist nämlich der neunte Tammuz, an dem Bresche in die Stadt gelegt wurde, wie es heisst: *Im vierten Monat ... des Monats, als die Hungersnot in der Stadt überhand genommen hatte, die Landbevölkerung nichts zu essen hatte, da wurde Bresche in die Stadt gelegt*; weshalb heisst er: der vierte? — der vierte der Monate. Der Fasttag im fünften Monat, das ist nämlich der neunte Ab; weshalb heisst er: der fünfte? — der fünfte der Monate. Der Fasttag im siebenten Monat, das ist nämlich der dritte Tišri, an dem Gedalja, Sohn Ahiqams erschlagen wurde: — wer erschlug ihn? Išmâél, Sohn Nethanjas; dies lehrt, dass der Tod der Frommen der Verbrennung unseres Gotteshauses gleicht: weshalb heisst er "der siebente"? — der siebente der Monate. Der Fasttag im zehnten Monat das ist nämlich der zehnte Tebeth, an dem der König von Babel an Jerušalem heranrückte, wie es heisst: *Und es erging das Wort des Herrn an mich im ... Jahr, im zehnten Monat, am zehnten des Monats, folgendermassen: Menschensohn, schreibe dir den Namen dieses Tags auf: an eben diesem Tag ist der König von Babel an Jerusalem herangerückt*; weshalb heisst er "der zehnte"? der zehnte der Monate. Eigentlich sollte dieser doch zuerst genannt werden, weshalb an dieser Stelle? — um die Monate nach ihrer Reihenfolge zu nennen. Ich aber lege nicht so aus; der Fasttag im zehnten Monat, das ist nämlich der fünfte Tebeth, an dem in die Gefangenschaft die Kunde kam, dass die Stadt geschlagen wurde, wie es heisst: *Im zwölften Jahr unserer Gefangenschaft, im zehnten Monat, am fünften des Monats, kam zu mir ein Flüchtling von Jerušalem mit der Kunde, die Stadt sei geschlagen worden*; sie stellten den Tag dieser Kunde dem Tag der Verbrennung [des Tempels] gleich. Und meine Ansicht ist einleuchtender als die seinige, denn nach meiner wird das Erste zuerst und das Letzte zuletzt genannt, während nach ihm das Erste zuletzt und das Letzte zuerst genannt wird; jedoch richtet er sich nach der Reihenfolge der Monate, ich aber nach der Reihenfolge der Unglücksfälle.

Es wurde gelehrt: Rabh und R. Hanina sagen, die [Verbindlichkeit der] Fastenrolle[48] habe aufgehört, R. Johanan und R. Jehošua b. Levi sagen, sie habe nicht aufgehört. Rabh und R. Hanina, welche sagen, die [Verbindlichkeit der]

245 Jer. 52,6 246 Ez. 24,1.2 247 Ib. 33,21 248 Bekannte Fasten, die Andenken der Zeit, in der die jüdischen Nationalfeste aufgehoben werden, an denen Fasten und Trauer untersagt sind.

Fastenrolle habe aufgehört, meinen es folgendermassen: zur Zeit, da es Frieden giebt, werden [die Fasttage] zur Wonne und Freude, da es keinen Frieden giebt, sind sie Fasttage, und diese gleichen jenen[249]. R. Johanan und R. Jehošuâ b. Levi sind der Ansicht, jene hat der Allbarmherzige vom Bestehen des Heiligtums abhängig gemacht, diese aber bleiben bestehen. R. Kahana wandte ein: Einst wurde in Lud am Ḥanuka ein Fasttag angeordnet, da stieg R. Eliêzer hinab und badete und R. Jehošuâ schnitt sich das Haar[250]; darauf sprachen sie zu jenen: Gehet, fastet noch einmal wegen dieses Fastens. R. Joseph erwiderte: Anders ist das Ḥanukafest, da es ja mit einem Gebot verbunden ist. Abajje sprach zu ihm: Sollte doch sowol es selbst als auch das Gebot aufgehoben werden!? Jener erwiderte: Anders ist das Ḥanukafest, dessen Wunderthat allbekannt ist. R. Aḥa b. Hona wandte ein: Am dritten Tišri wurde die Erwähnung [des Gottesnamens] in den Urkunden abgeschafft. Die griechische Regierung verhängte nämlich Religionsverfolgung, dass man den Gottesnamen nicht nenne, und als das Herrscherhaus der Ḥasmonäer die Uebermacht gewann und jene besiegte, da ordnete man an, den Gottesnamen sogar in Urkunden zu nennen; man schrieb folgendermassen: Im so und sovielten Jahr Johanans, Hohepriesters des höchsten Gottes. Als die Weisen davon hörten, sprachen sie: Am folgenden Tag bezahlt dieser seine Schuld und der Schein wird auf den Misthaufen geworfen; da hoben sie dies auf; und diesen Tag machte man zum Festtag. Wenn du nun sagst, die [Verbindlichkeit der] Fastenrolle sei aufgehoben, — wieso konnte man neue [Feste] hinzufügen, wo sogar die alten aufgehoben wurden!? — Dies spricht von der Zeit, da noch der Tempel bestanden hat. — Sollte schon das ausreichend sein, dass an diesem Gedalja, der Sohn Aḥiqams erschlagen wurde[251]!? Rabh erwiderte: Es muss deswegen [als besonderes Fest] genannt werden, damit [das Fasten] auch am Tag vorher verboten sei. — Am Tag vorher ist es ja ohnehin, da er dem Neumond folgt!? — Der Neumond ist Gebot der Gesetzlehre und braucht daher der Verschärfung nicht; es wird nämlich gelehrt: Die in der Fastenrolle genannten Tage haben auch eine Vor- und Nachfeier, an denen [das Fasten] verboten ist, die Šabbathe und Festtage

בטלה מגילת תענית הכי קאמרי בזמן שיש שרים יהוי לששון ולשמחה אין שלום צים יהוי נמי כי הני רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אמרי הני היא דתלמו רחמנא בבניין בית המקדש אבל הכא כדקיימי קיימי מתיב רב כהנא מעשה ונזרו תענית בחנוכה בלוד וירד רבי אלעזר ורחץ ורבי יהושע וכיפר ואמרו להם צאו והתענו על מה שהתעניתם אמר רב יוסף שאני חנוכה דאיכא ניסא אמר ליה אביי ותיבטל איהי ותיבטיל מצותה אמר ליה שאני חנוכה דמיפרסם ניסא מותיב רב אחא בר חנא בהלתא בתשרי בעירת אדכרתא בן שמעיא עזרה בלכית יון עמד שלא לחזכיר שם שמים על פיהם וביעכברה מלכות חשמונאי ונצחום התקינו שיהו מוכירין שם שמים אפילו בשטרות וכך היו כותבים בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון וכששמעו חכמים בדבר אמרו למחר זה פורץ את חובו ונמצא שטר מיטל באשפה וביטלים ואותו היום עשאוהו יום טוב ואי סלקא דעתך בטלה מגילת תענית קמייתא בטיל אחרניתא מוסיפין הכא במאי עסקינן בזמן שבית המקדש קיים ותיפוק ליה דהוה ליה יום שנתרגז בו נדליה בן אחיקם אמר רב לא נצרכה אלא לאסור את שלפניו שלפניו נמי תיפוק ליה דהוה ליה יום שלאחר ראש חדש דאורייתא ולא בעי חיזוק דתניא הימים האלה הכתובים במגילת תענית אסורין בין לפניהם בין לאחריהם שבתות וימים טובים הם אסורים לפניהן ולאחריהן מותרין מה

Fol. 19

Tan. 17b

M 17 קאמרי | B 18 + לא בטלה מגילת תענית. M תנחו
תלמו M 19 אביי דהם ר׳ יוסי אמר B 20 איא אביי רב
יוסף שאני M 21 הדשעה M 22 בית M 23
-- אם M 24 — שהיא כתו M 25 יבא B 26
ודאוריתא לא. M 27 בין מרפ בין ביאה.

249. Die in der Fastenrolle genannten Feste gleichen den oben aufgezählten Fasttagen. 250. Baden, Haarschneiden udgl. ist am Fasttag verboten. 251. Da ja beim Bestehen des Tempels die Fasttage Feste sind.

הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה יאין דברי תורה
צריכין חיזוק הללו דברי סופרים והרי סופרים צריכין
חיזוק ותיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני יום שנתרע
בי נדיבה בן אחיקם אמר רב אשי נדיבה בן אחיקם
הרי קבילה עליה והרי קבילה כדברי תורה דמי
מתיב רב טובי בר מתנה בעשרים יתמניא ביה את
בשירתא מבתא ריהודאי דלא יעידון מאריתא
שנויה בראבית השעה שמד שרא יעקבי בתורה
ושרא ימולו את בניהם וישחללו שבתות מה עשה
יהויריב בן שמעיה יהכהני הלכי יגמרי עצה מבטרונית
אחת שבני נזיריו ריבי מציין אציה אמרה יהם
בואו ונהפנינו בלילה הלכו והפנינו בלילה אמרו אי
שעים יא אהובים אנחני יא בני אב אחד אנחנו
"הלא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה
ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות קשות וביטלום
יאיתי היום עשאוהו יום טוב יאי סרקא דעיקר בטלה
מגילת תענית קמייתא בטיל אחרנייתא"מוסיפין וכי
תימא הכא נמי בזמן שבית המקדש קיים והא
יהויריב בן שמעיה תרמודי שר רבי מאיר ריבי מאיר
בתר הכי היה דתנן בלי זבוכית שנוקבי והטיף
לתוכן אבר אמר רבן שמעון בן גמליאל יהודה בן
שמעיה מטמא משום רבי מאיר יחכמים מטהרין תנאי
היא דתניא היתים האלו הכתובין במגילת תענית
בין בזמן שבית המקדש קיים בין בזמן שאין בית
המקדש קיים אברים דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר
בזמן שבית המקדש קיים אבירין מפני ששמחה היא
להם אין בית המקדש קיים מותרין מפני שאבל

M 29 היה יום שלפני M 29 יצירכין ד ס
M 33 מי אוי M 32 היא M 31 דברי M 30
M 35 מיספינן M 34 יא...אנחני M 34 עד ישראל
V 38 דתניא V 37 היה M 36

haben keine Vor- und Nachfeier, und nur an diesen selbst ist es verboten. Welchen Unterschied giebt es zwischen diesen und jenen? — diese sind Gebote der Gesetzlehre und Gebote der Gesetzlehre brauchen der Verschärfung nicht; jene sind Anordnungen der Schriftkundigen und Anordnungen der Schriftkundigen brauchen der Verschärfung. — Sollte schon das ausreichend sein, dass er dem Tag vorangeht, an dem Gedalja, der Sohn Ahiqams, erschlagen wurde!? R. Aši erwiderte: [Die Feier] Gedaljas, Sohns Ahiqams, ist eine Tradition, und traditionelle Gebote gleichen denen der Gesetzlehre. R. Tobi b. Mathna wandte ein: Am achtundzwanzigsten [Adar] erhielten die Juden eine gute Botschaft, dass sie sich der Gesetzlehre nicht zu entziehen brauchen. Die ruchlose Regierung verhing nämlich Religionsverfolgung, dass man sich nicht mit der Gesetzlehre befasse, dass man nicht die Söhne beschneide und dass man den Sabbath entweihe. Was thaten Jehuda b. Šamuâ und seine Genossen? — sie gingen und holten sich Rat von einer Matrone, bei der die Vornehmen Roms zu verkehren pflegten. Diese sprach zu ihnen: Gehet und lärmet nachts. Darauf gingen sie und lärmten nachts, indem sie prachen: O Himmel, sind wir denn nicht eure Brüder, sind wir denn nicht Kinder eines Vaters, einer Mutter, womit sind wir anders, als alle übrigen Nationen und Sprachstämme, dass ihr über uns solch harte Verordnungen verhängt!? — Darauf wurde [die Verfolgung] aufgehoben und diesen Tag machte man zum Fest. Wenn du nun sagst, die [Verbindlichkeit der] Fastenrolle sei aufgehoben', — wieso konnte man neue [Feste] hinzufügen, wo sogar die alten aufgehoben wurden!? Wolltest du sagen, dies sei zu der Zeit geschehen, da das Heiligtum noch bestanden hat, so war ja Jehuda b. Šamuâ ein Schüler R. Meírs, und R. Meír lebte ja später; es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Glasgefäss ein Loch bekommen und man darin Blei gegossen hat, so ist es, wie R. Šimôn b. Gamaliél sagt, nach R. Jehuda b. Šamuâ Namens R. Meírs verunreinigungsfähig, nach den Weisen nicht verunreinigungsfähig. — Hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: An den in der Fastenrolle genannten Tagen ist sowol zur Zeit, da das Heiligtum besteht, als auch zur Zeit, da es nicht besteht, [das Fasten] verboten — Worte R. Meírs; R. Jose sagt, zur Zeit, da das Heiligtum besteht, sei es verboten, da sie dann Freudentage sind, da das Heiligtum nicht besteht, sei es erlaubt, da sie dann Trauer-

tage sind. Die Halakha ist, [diese Feste] seien aufgehoben. Die Halakha ist, sie seien nicht aufgehoben. — Die Halakhoth widersprechen ja einander!? — Das ist kein Widerspruch, eine handelt vom Hanuka- und Purimfest, die andere handelt von den übrigen Festtagen.

DER ELLUL WEGEN DES NEUJAHRSFESTES, DER TIŠRI WEGEN DER FESTSETZUNG DER FESTE. Wozu brauchen sie wegen des Tišri ausgeschickt zu werden, wo sie schon wegen des Ellul ausgeschickt wurden!? wolltest du sagen, der Ellul könnte interkalirt worden sein, so sagte ja R. Hanina b. Kahana im Namen Rabhs, dass seit Ezra der Ellul nicht interkalirt wurde!? — Weil es nicht nötig war, wenn es aber nötig ist, wird er interkalirt. — Dadurch tritt ja aber eine Verwirrung in der Festsetzung des Neujahrfestes ein[252]!? — Lieber soll eine Verwirrung in der Festsetzung des Neujahrsfestes eintreten, nur soll keine bei allen anderen Festen eintreten. Dies ist auch zu beweisen: es heisst ja: der Tišri wegen der Festsetzung der Feste; schliesse hieraus.

DER KISLEV WEGEN DES HANUKAFESTES UND DER ADAR WEGEN DES PURIMFESTES. Er lehrt also nicht, dass wenn es ein Schaltjahr ist, [Boten] auch wegen des zweiten Adars ausgeschickt werden, wegen des Purimfestes, somit vertritt unsere Mišnah nicht die Ansicht Rabbis; es wird nämlich gelehrt: Rabbi sagt: Ist es ein Schaltjahr, so werden sie auch wegen des zweiten Adars ausgeschickt, wegen des Purimfestes; ihr Streit besteht wahrscheinlich in Folgendem: jene sind der Ansicht, alle Gebote, die im zweiten [Adar] statt haben, haben auch im ersten statt, während dieser der Ansicht ist, die Gebote, die im zweiten statt haben, haben im ersten nicht statt. — Nein, alle sind der Ansicht, die Gebote, die im zweiten statt haben, haben im ersten nicht statt, sie streiten vielmehr bezüglich der Interkalation des Jahrs; es wird nämlich gelehrt: Wieviel beträgt die Interkalation des Jahrs? — dreissig Tage; R. Šimôn b. Gamaliél sagt: einen Monat. — Womit ist es nach demjenigen, nach dem sie dreissig [Tage] beträgt, anders[253], weil dies bekannt ist, ebenso ist es ja auch bekannt, wenn sie einen Monat beträgt!? R. Papa erwiderte: Nach dem sie einen Monat beträgt, kann es sowol ein Monat sein, als auch dreissig Tage. R. Jehošuâ b. Levi bezeugte im Namen der heiligen Gemeinde zu Jerušalem, dass man die Schalttage der beiden Monate Adar [als Neumondstage der folgenden Monate] weiht. Hieraus, dass

252. In der Provinz, wo die Interkalirung noch nicht bekannt ist, würde man ja das N.fest zu früh feiern. 253. Dass man keine Boten zu entsenden braucht. Wenn die Interkalation 30 Tage beträgt, so weiss man ja, dass der Ellul vollzählig ist.

חוא להם והילכתא בטרו והילכתא לא בטרו קשיא
הילכתא אהילכתא לא קשיא כאן בתנוכה ופורים
כאן בשאר זמנים על אלול מפני ראש השנה ועל
תשרי מפני תקנת המועדות: ביון דנפקי להו אאלול
[37]אתשרי למה להו וכי תימא דילמא עיברה [38]לאלול
והאמר [39]רבי חנינא בר כהנא אמר רבי מימות עזרא
ואילך לא מצינו אלול מעובר לא מצינו דלא איצטריך
הא איצטריך מעברינן ליה [40]הא מיקלקל ראש השנה
מוטב תיקלקל ראש השנה ולא יתקלקלו בילהו
מועדות דוקא נמי דקתני על תשרי מפני תקנת
המועדות שמע מינה: [41]ועל כסלו מפני חנוכה ועל
אדר מפני הפורים: ואילו [42]נתעברה השנה ייצאין
[43]אף על אדר שני מפני הפורים לא קתני מתניתין
[44]דלא ברבי דתניא רבי אומר אם נתעברה השנה
ייצאין [45]אף על אדר השני [46]מפני הפורים ליבא בהא
קמיפלגי דמר סבר כל מצות הנוהגות בשני נוהגות
בראשון ומר סבר כל מצות הנוהגות בשני אין ניהגות
בראשון לא דכולי עלמא מצות הנוהגות בשני אין
נוהגות בראשון והכא בעיבור שנה קמיפלגי דתניא
[47]כמה עיבור שנה שלשים יום רבן שמעון בן גמליאל
אומר חדש מאי שנא שלשים [48]דידעי חודש נמי ידעי
אמר רב פפא מאן דאמר חודש [49]רצה חודש [50]רצה
שלשים [51]העיד רבי יהושע בן לוי משום קהלא קדישא
[52]דירושלם על שני אדרין שמקדשין [53]אותם ביום

P 39 בת׳ || M 40 רב חנינא א״ר , M 41 והא מיקלקלא ||
M 42 — M 43 אי — M 44 אף מפני חג M 45
+ יום M 46 רצו M 47 — ומ ד ל ל אין הדם לא
M 48 שבור M 49 –אותם ב.

עיבוריהן כיוצא בהן בין עבדין מהאי לא עבדין
ראפיקי מדדרש רב נחמן בר חסדא האיד רבי סימאי
משום הני זכריה ומראבי על שני אדרים שאם רצו
לעשותן שנים מלאן עושין שניהן חסרים עושין
אחד מיא ואחד חסר עושים וכך היו ניתנין בגולה
משום רבוני אבהו לעולם אחד מיא ואחד חסר עד
שיודיע לך שהוקבץ ראש חדש בזמני שלחו ליה
Bek.58a רבי עקיבא אדר כמוך לניסן לעולם חסר מתיב רב
Rh.21b נחמן על שני חדשים מחללין את השבת על ניסן
ועל תשרי אי אמרת בשלמא זמנין מלא זמנין חסר
Fol.20 משום הכי מחללינן אלא אי אמרת לעולם חסר
אמאי מחללינן משום דמצוה לקדש על הראייה
איבא דאמרי אמר רב נחמן אף אנן נמי תנינא על
שני חדשים מחללין את השבת על ניסן ועל תשרי
אי אמרת בשלמא לעולם חסר משום הכי מחללינן
דמצוה לקדש על הראייה אלא אי אמרת זמנין מלא
זמנין חסר אמאי מחללינן ניעכביה האידנא וניקדשיה
למחר אי דאיקלע יום שלשים בשבת הכי נמי הכא
במאי עסקינן דאיקלע יום שלשים ואחד בשבת
Rh.21b דמצוה לקדש עד הראייה מתיב רב כהנא בשהמקדש
קיים מחללין אף על פולן מפני תקנת הקרבן מדבולחו
ראי משום דמצוה לקדש על הראייה ניסן ותשרי
נמי לאו משום דמצוה לקדש על הראייה אי אמרת
בשלמא זמנין מלא וזמנין חסר משום הכי מחללינן
אלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן תיובתא
כי אתא עולא אמר עברוה לאלול אמר עולא ידעי

M 52 דדרוש ר נ בר ח | VM 51 רב | M 50
במאי | M 53 שבתא | M 54 אלא | M 55 כנון

diese immer unvollzählig sind; dies schliesst also das aus, was R. Nahman b. Hisda vortrug: R. Simaj bezeugte im Namen von Haggaj, Zekharja und Malakhi, dass man die beiden Monate Adar, wenn man will, beide vollzählig, wenn man will, beide unvollzählig und wenn man will einen vollzählig und den anderen unvollzählig machen kann. So war es in der Diaspora üblich. Im Namen unseres Meisters sagten sie, stets mache man den ersten vollzählig und den anderen unvollzählig, es sei denn, dass man genau weiss, man habe den Neumondstag [des zweiten] zur Zeit festgesetzt. Man teilte Mar-Ûqaba mit, der dem Nisan vorangehende Adar sei immer unvollzählig. R. Nahman wandte ein: Zweier Monate wegen dürfen [die Zeugen] den Šabbath entweihen, wegen des Nisan und wegen des Tišri; einleuchtend ist es nun, dass man ihn entweihen darf, wenn du sagst, [der Adar] sei zuweilen vollzählig und zuweilen unvollzählig, wozu aber braucht man ihn zu entweihen, wenn du sagst, er sei immer unvollzählig!? Weil es Gebot ist, den Neumond nach vorherigem Sehen zu weihen. Manche lesen: R. Nahman sprach: Auch wir haben desgleichen gelernt: Zweier Monate wegen dürfen [die Zeugen] den Šabbath entweihen, wegen des Nisan und wegen des Tišri; einleuchtend ist es nun, dass man ihn entweihen darf, wenn du sagst, [der Adar] sei immer unvollzählig, da es Gebot ist, den Neumond nach vorherigem Sehen zu weihen, wieso aber darf man ihn entweihen, wenn du sagst, er sei zuweilen vollzählig und zuweilen unvollzählig, sollte man ihn doch lieber vollzählig machen und erst den folgenden Tag als Neumond weihen!? — Dies allerdings, wenn der dreissigste auf einen Šabbath fällt, hier aber handelt es, wo der einunddreissigste auf einen Šabbath fällt, und es ist ja Gebot, den Monat nach vorherigem Sehen zu weihen. R. Kahana wandte ein: Wenn das Heiligtum besteht, entweiht man den [Šabbath] auch wegen aller übrigen [Monate], wegen der richtigen Darbringung des [Neumonds-]Opfers. Wenn nun bei den übrigen der Grund nicht der ist, weil es Gebot ist den Neumond nach vorhergehendem Sehen zu weihen, ebenso ist dies nicht der Grund auch beim Nisan und beim Tišri; einleuchtend ist es nun, dass man [den Šabbath] entweiht, wenn du sagst, er sei zuweilen vollzählig und zuweilen unvollzählig, wieso aber darf man ihn entweihen, wenn du sagst, er sei immer unvollzählig!? Dies ist eine Widerlegung.

Als Ûla kam, erzählte er, man habe [in Palästina] den Ellul zum Schaltmonat

254. Dh. am 30. des vorangehenden Monats 255 Zeugen, die den Neumond sahen, dürfen ausserhalb des Ś.gebiets gehen, um dies dem Gericht anzuzeigen

הכין בבואי מאי טיבותא עבדי בהו מאי טיבותא
עילא אמר משום ירקא רבי אחא בר חנינא אמר
משום מתיא מאי בינייהו איכא בינייהו יום הכפורים
שהל לחיות אחר השבת מאן דאמר משום מתיא
מעברינן ומאן דאמר משום ירקא לאימת קא בעי
להו לאורתא לאורתא טרח וכייתי וזמאן דאמר
משום ירקא לעברויה משום מתיא אלא איכא
בינייהו יום טוב הסמיך לשבת בין מלפניה בין
מלאחריה מאן דאמר משום ירקא מעברינן יומא
דאמר משום מתיא אפשר בעמני ולמאן דאמר
משום מתיא לעברויה משום ירקא אפשר בהמימי
אי הכי מאי שנא לדידן אפילו לדידהו נמי לדידן
הכיר לן עלמא לדידהו לא הכיל להי עלמא אינו
והתני רבה בר שמואל יכול בשם שמעברין את
השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך תלמוד
ליומר החדש הזה לכם ראש חדשים זה ראה יקדש
אבר בבא וא קשיא באן לעברו באן לקדשו יכבי קאמר
יכול בשם שמעברין את השנה יאת החדש רצייך
כך מקדשין את החדש לצורך תלמוד לומר החדש
הזה לכם זה ראה יקדש וכי הא דאמר רבי יהושע
בן לוי מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמני
לעברו ואין מאיימין על העדים על החדש שלא
נראה בזמני רבדעתי אינו הא שלח ליה רבי יהודה
נשיאה לרבי אבי חיי יודעין שבר יצחי של רבי
יוחנן היה מלמדינו מאיימין על העדים על החדש

M 56 מאי...בהו M 57 עבדינן בהדייהו
חנניה אמר M 59 בא בשבת M 60 — לאור V 61
כיצד M 62 שהל לחיות בציר V 63 רב M 64
+ ליצר M 65 שניהם

gemacht. Darauf sprach er: Die Genossen in Babylonien erkennen die Gefälligkeit an, die ihnen jene dadurch erwiesen haben.

Worin besteht die Gefälligkeit? Ûla erklärte, wegen der Kräuter, R. Aha b. Hanina erklärte, wegen eines Toten[256]. Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich des unmittelbar auf den Sabbath folgenden Versöhnungstags; nach demjenigen, welcher sagt, wegen eines Toten, wird er interkalirt, [nicht aber] nach demjenigen, welcher sagt, wegen der Kräuter, da man diese erst zum Abend nötig hat, wo man sie ja dann holen kann.

Aber auch nach demjenigen, welcher begründet, wegen der Kräuter, sollte man ihn wegen eines Toten interkaliren!? Vielmehr, einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich eines Festtags nächst einem Sabbath, ob vor- oder nachher; nach demjenigen, welcher begründet, wegen der Kräuter, wird er interkalirt, [nicht aber] nach demjenigen, welcher sagt, wegen eines Toten, da dies durch Nichtjuden geschehen kann. Aber auch nach demjenigen, welcher begründet, wegen eines Toten, sollte man ihn wegen der Kräuter interkaliren!? — Man kann sich mit aufgewärmten behelfen. — Wieso ist dies demnach nur für uns [eine Gefälligkeit], dies ist ja auch für jene!? — Bei uns ist es schwül, bei ihnen nicht. — Dem ist ja aber nicht so, Rabba b. Šemuél lehrte ja: Man könnte glauben, man dürfe den Monat erforderlichenfalls interkaliren, wie man das Jahr erforderlichenfalls interkaliren darf, so heisst es: [257]*Dieser Monat soll für euch an der Spitze der Monate stehen*: sobald du diesen[258] siehst, so weihe ihn!? Raba erwiderte: Das ist kein Einwand, da handelt es sich von der Interkalation, dort von der Weihe, er meint es folgendermassen: man könnte glauben, man dürfe erforderlichenfalls den Neumond [ungesehen] weihen, wie man auch das Jahr und den Monat erforderlichenfalls interkaliren darf, so heisst es: *Dieser Monat soll für euch stehen*: diesen[258] sieh und weihe. Dies nach einer Lehre des R. Jehošuâ b. Levi, dass man nämlich die Zeugen, die den Neumond gesehen, beeinflusst, [das Zeugnis zu unterdrücken,] um den Neumond interkaliren zu können, nicht aber darf man Zeugen, die den Neumond nicht gesehen, beeinflussen, [das Erscheinen des Neumonds zu bezeugen,] um ihn weihen zu können. — Dem ist ja aber nicht so, R. Jehuda der Fürst liess ja R. Ami sagen: Wisset, dass uns R. Johanan stets gelehrt hat, [erforderlichenfalls] beeinflusse man Zeugen, die den

256. Um den Sabbath vom Feiertag zu trennen, damit man inzwischen frische Kräuter bereiten, bzw. einen Toten bestatten könne. 257. Cf. S. 177 Z. 10 ff. 258. Dh. den neuen Mond.

שלא נראה בזמני לקדושי אמ על פי שלא ראיתי
יאמרו ראיני אבר אבי לא קשיא הא בניסן ותשרי
הא בשאר ירחי רבא אמר הא דתני רבה בר שביאל
אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת
לעצרת יאין בין ראש השנה לראש השנה אלא
ארבעה יבים ברבר יאם חיתה שנה מעוברת המשה
רב דימי מנהרדעא מתני איפכא מאיטין על העדים
על החדש שלא נראה בזמני וקדשי יאין מאיטין
על העדים על החדש שנראה בזמני לעברי מאי
Col.b בעבמא האי מיתני בשקרא האי לא מיתני בשקרא:
אמר שמואל יבילנא לתקוני לכולה גולה אמר ליה
אבא אאבוה דרבי שמלאי לשמואל ידע מר האי
מילתא דתניא בכוד העיבור נירד קודם חצות יאי
נולד אחר חצות אמר ליה לא אמר ליה מדהא לא
ידע מר אינא ביני אהדניתא דיא ידע בר בי
ריקן רבי זירא שלח להו צריך שיהא לילה ויום
מן החדש יזי שאמר אבא אאביה דרבי שביאי
מהשבין את תולדתי נולד קודם חצות בידוע שנראה
כמוך לשקיעת החמה לא נולד קודם חצות בידוע
שרא נראה כמוך לשקיעת החמה למאי נפקא בינה
Rev. אמר רב אשי לאכחישי כהדי אמר רבי זירא אמר
רב נחמן עשרים וארבע שעי מיכסי סיהרא לדידן
שית מעתיקא ותמני פרי מחדתא לדידהו שית
מחדתא יתמני פרי בעתיקא למאי נפקא בינה אמר
רב אשי לאכחושי כהדי: אמר מר צריך שיהא
L.20.(8) לילה ויום מן החדש מנלן רבי יוחנן אמר בעבר

09 אבוה — M 08 ראיניתי M 07 שאב M 06
+ M72 | ירמנא + M 71 || נר — M 70 || או — P
M 75 אי א - M 74 קודם M 73 רפני ר שביואל
+ אמר קרא.

Neumond nicht gesehen, |das Erscheinen desselben zu bezeugen,| um ihn weihen zu können!? Abajje erwiderte: Das ist kein Einwand, dies vom Nisan und Tišri, jenes von den übrigen Monaten. Raba erklärte: Die Lehre des Rabba b. Šemuél vertritt die Ansicht der Anderen; es wird nämlich gelehrt: Andere sagen, von einem Versammlungsfest bis zum nächsten, beziehungsweise von einem Neujahrsfest bis zum nächsten gebe es nur eine Differenz von vier, im Schaltjahr von fünf Tagen. R. Dimi aus Nehardeâ lehrte entgegengesetzt: Man beeinflusse Zeugen, die den Neumond nicht gesehen, |das Erscheinen desselben zu bezeugen,| um ihn weihen zu können, nicht aber darf man die Zeugen, die den Neumond gesehen, beeinflussen, |das Zeugnis zu unterdrücken,| um ihn interkaliren zu können. Aus welchem Grund? Dies ist eine offenbare Lüge, jenes aber nicht[259].

Šemuél sagte: Ich könnte die ganze Diaspora versorgen[260]. Abba, der Vater R. Šimlajs fragte Šemuél: Weiss der Meister: das, was in den "Mysterien der Koniunktion" gelehrt wurde, |dass es nämlich einen Unterschied giebt| ob die Koniunktion vor oder nach Mittag eintritt!? Dieser erwiderte: Nein. Darauf sprach jener: Wenn der Meister dies nicht weiss, so wird es noch andere Dinge geben, die er nicht weiss. Als R. Zera |nach Palästina| ging, liess er ihnen sagen: Die Nacht und der darauffolgende Tag gehören zusammen zum selben Monat. Das ist es, bezüglich dessen Abba, der Vater R. Šimlajs, gefragt hat; man berechne die Koniunktion; tritt sie vor Mittag ein, so ist |der Mond| nahe Sonnenuntergang sichtbar, tritt sie vor Mittag nicht ein, so ist er nahe Sonnenuntergang nicht sichtbar. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? R. Aši erwiderte: Zeugen zu überführen. R. Zera sagte im Namen R. Nahmans: Vierundzwanzig Stunden bleibt der Mond bedeckt; für uns sechs Stunden vom alten und achtzehn vom neuen |Mondcyklus| für sie sechs Stunden vom neuen und achtzehn vom alten. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? R. Aši erwiderte: Zeugen zu überführen.

Der Meister sagte: Die Nacht und der darauffolgende Tag gehören zusammen

259. Wenn Zeugen, die das Erscheinen des Neumonds gesehen, dies verbergen, so ist [es] eine offenbare Lüge, da ihn auch Andere gesehen; wenn aber Zeugen, die ihn nicht gesehen, das Erscheinen desselben bezeugen, so kann sie niemand Lügen strafen. 260. Er war im Kalenderwesen kundig und konnte die Neumonde durch Berechnung feststellen, unabhängig von [den Zeugenaussagen]. 261. סוד העבור ist der Name eines damals bekannten astronomischen Werkchens, die Uebersetzung Kalenderrat (SCHWARZ, *Der jud. Kalender* p. 16, ZUCKERMANN, [illegible] p. [illegible] ist falsch.

עד ערב דיש לקיש אמר עד יום האחד ועשרים E. 12,18.
לחדש מאי בניהו משמעות דורשין איבא בניהו
רבא אמר חצות לילה איבא בניהו אמר רבי זירא
אמר רב נחמן כל כפיקא לקמיה שדינן למימרא
דחמיכר ושיתסר עבדינן אכיסר לא עבדינן ולעבד
נבי אכיסר דילמא חסרה לאב ויחסרוה לאלול תרי Fol. 21
יתהי הסירי קלא אית להו לוי איקלע לכבל בחדכר
בתשרי אמר בסים תבשילא דבבראי ביומא רבה
דמערבא אמרי ליה אסחיד אמר להו לא שמעתי
מפי בית דין מקודש מבריז רבי יוחנן כל היבא
דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי לעבדו
תרי יומי גזירה ניסן אטו תשרי רבי אויבו בר נגרי
ורבי חייא בר אבא איקלעו להתוא אתרא דחוה
מטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי ועבדי חד
יומא ולא אמרו להו ולא מידי שמע רבי יוחנן
ואיקפד אמר להו לאו אמרי לכי היבא דמטו שלוחי
ניסן ולא מטו שלוחי תשרי לעבדו תרי יומי גזירה
ניסן אטו תשרי רבא הוה ריע דהוה יתיב בתעניתא
תרי יומי זימנא חדא אשתכח כוותיה רב נחמן יתיב
בתעניתא בולית יומא דביעזרי לאורתא אתא ההוא
גבריא אמר ליה לצחר יומא רבתא במערבא אמר ליה
מחיכא אתית אמר ליה מדמחריא אמר ליה דם תהא
אחריתיך קרי עליה קלים היו רודפינו שרח ליה רב Thr. 4,19.

M 76 אבוי אמר — BM
M 77 אר נ — VM 78 לישנא
M 79 להו — M 80 מי — M 81 מעובר — M 82
ר איבו בר נגאדי ור חייא בר אבא איקלעו לכבל בחדכר בתשרי M 83
אמרו לו אסחדיבו אמרו לא שמעתו מפי ב ד מעובר "
איבו בן נגאדי " M 84 דהוו " M 85 בי יצחק הוה "
M 86 בורי יומא ראור M 87 האדנא — M 88
בנוע BP 89 את M 90 מדמחריא — M 91 רב.

zum selben Monat; woher dies? R. Johanan erwiderte: [262]*Von Abend bis Abend.* Reš-Laqiš erwiderte: [263]*Bis zum Abend des einundzwanzigsten Tags des Monats.* Worin besteht ihr Streit? — Nur darin, woher dies entnommen wird. Raba erwiderte [bezüglich der Zeit von Abend bis] Mitternacht[264]. R. Zera sagte im Namen R. Nahmans: Jeder Zweifel wird hinausgeschoben. Daraus zu entnehmen, dass [wegen des Zweifels] der fünfzehnte und der sechzehnte gefeiert werde, der vierzehnte aber nicht. — Sollte man auch den vierzehnten feiern, denn Ab und Ellul können ja beide unvollzählig gewesen sein!? Wenn zwei Monate hintereinander unvollzählig sind, so ist es bekannt.

Levi kam am elften Tišri nach Babylonien; da sprach er: Die Speisen munden den Babyloniern am Versöhnungstag der Palästinenser! Darauf sprachen sie zu ihm: Bezeuge dies! Er erwiderte: Ich hörte vom Gerichtshof nicht, dass der Neumond geweiht wurde. R. Johanan liess verkünden: Ueberall, da die Boten des Nisan hinkommen und die des Tišri nicht, feiere man zwei Tage, man ordne dies auch beim Nisan mit Rücksicht auf den Tišri an. R. Ajbu b. Nagari und R. Hija b. Abba kamen nach einer Ortschaft, da die Boten des Nisan hinkamen und die des Tišri nicht, dennoch feierte man da nur einen Tag; diese sagten ihnen aber nichts. Als dies R. Johanan hörte, schalt er darüber, indem er zu ihnen sprach: Habe ich euch etwa nicht gesagt, dass überall, da die Boten des Nisan hinkommen und die des Tišri nicht, man zwei Tage feiere, und dass man dies auch beim Nisan mit Rücksicht auf den Tišri anordne!? Raba pflegte zwei Tage im Fasten zu verweilen; einmal stellte es sich so heraus. R. Nahman fastete den ganzen Versöhnungstag; am Abend kam jemand zu ihm und sprach: Morgen ist im Westen Versöhnungstag. Jener fragte: Woher bist du? Dieser erwiderte: Aus Damharja. Darauf sprach jener: Durch Blut [Dam] möge er enden! Da las er über sich: [267]*Schnell waren unsre Verfolger.* R. Hona b. Abin liess Raba sagen: Wenn du

262. Lev. 23,32. 263. Ex. 12,18. 264. Der erste Schriftvers (Lev. 23,32) spricht vom Versöhnungstag, der von Abend bis Abend währt; wenn der alte Mond am Beginn des Abends gesehen wird, so kann der folgende Tag nicht mehr zum Neumond geweiht werden. Der zweite Schriftvers handelt von der Pflicht Maççaessens, die erst um Mitternacht beginnt. 265. Dass nämlich das pal. Gericht den Ellul interkalirte, und infolge dessen der Versöhnungstag auf den 2. Tišri babyl. Rechnung fällt. 266. Im Tišri kamen sie bis zum Fest nicht so weit wie im Nisan, da sie durch die zwischenliegenden Feiertage am Reisen verhindert wurden. 267. Thr. 4,19.

הוגא בי אבין לרבא בד חזית דמשכת תקופת טבת
עד שיתסר בניסן עבידה להתויא שתא ירא תחיש לה
דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של
תקופה שיהא בחדש ניסן אמר להו רב נחמן לתנהו
נחיתי ימא אתון דלא ידעיתו בקבלא דיהא כי
חזיתו סיהרא דמשלים לזיומא בעירא חמירא איתי
מישלים בחמיסר והא אנן מארביסר מבעיינן לדיהדו
דבנלי להו עלמא מארביסר מישלים:

Col b
ל שני חדשים מחללין את השבת על ניסן
ועל תשרי שבהן שלוחין יוצאין לסוריא יבהן
מיתקנין את המועדות ובשהוה בית המקדש קיים
מחללין אף על בולן מפני תקנת"הקרבן:

גמ' א"ל שני חדשים והו לא יהמינהי על
ששה הדשים"השלוחין יוצאין אמר אביי הכי קאמר
על בולן שלוחין יוצאין מבעוד יום על ניסן ועל תשרי
עד שישמעו מפי בית דין מקודש תניא נמי הכי
על בולן יוצאין מבערב על ניסן ועל תשרי עד שישמעו
מפי בית דין מקודש: תנו רבנן מניין שמחללין
עליהן את השבת"תלמוד לומר אלה מועדי ה' אשר
תקראו אתם במועדם יכול בשם שמחללין עד
שיתקדשו"כך מחללין עד שיתקיימו תלמוד לומר
אשר תקראו אותם על קריאתן אתה מחלל ואי
אתה מחלל על קיומן: "ובשהוה בית המקדש קיים
מחללין אף על בולן מפני תקנת הקרבן: תנו רבנן
בראשונה היו מחללין אף על בולן משהרב בית
המקדש אמר להן רבן יוחנן בן זבאי יבי יש קרבן

M 95 ה M 94 ובשהמקדש M 93 לכב בי חו' M 92
שלוחין M 96 שני M 97 את השבת M 98
מחלל את השבת עד.

siehst, dass die Jahreszeit des Tebeth bis zum sechzehnten Nisan reicht, so interkalire das Jahr ohne Bedenken, denn es heisst: *Achte auf den Aehrenmond*; achte dass der Frühling mit dem Nisan zusammentreffe. R. Nahman sprach zu den Seefahrern: Da ihr die Festsetzung des Neumonds nicht kennt, so verbrennet das Gesäuerte am Vorabend des Pesahtestes, sobald ihr sehet, dass der Mond bis zum Tagesanbruch scheint. Dies geschieht ja erst am fünfzehnten, und wir verbrennen es ja schon am vierzehnten!? Diese bemerken es schon am vierzehnten, da sie freie Aussicht über die ganze Welt haben.

MIT WEIER MONATE WEGEN DÜRFEN [DIE ZEUGEN] DEN ŠABBATH ENTWEIHEN, WEGEN DES NISAN UND WEGEN DES TIŠRI: DERENTWEGEN BOTEN NACH SYRIEN GESANDT WERDEN, DA AN DIESEN DIE FESTE FESTGESETZT WERDEN. UND ZUR ZEIT, DA DER TEMPEL BESTAND, PFLEGTE MAN IHN ALLER MONATE WEGEN ZU ENTWEIHEN, WEGEN DER BESTIMMUNG DES [NEUMOND-] OPFERS.

GEMARA. Nur zweier Monate wegen, anderer aber nicht, ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Sechs Monate sind es, derentwegen Boten [in die Provinz] gesandt werden!? Abajje erwiderte: So meint er es: wegen aller anderen Monate zogen sie schon abends aus, wegen des Nisan und des Tišri aber, erst wenn das Gericht die Weihe verkündet hatte. Ebenso wird auch gelehrt: Wegen aller Monate zogen die Boten schon abends aus, wegen des Nisan und des Tišri aber, erst wenn das Gericht die Weihe verkündet hatte.

Die Rabbanan lehrten: Woher, dass man derentwegen den Šabbath entweihen darf? es heisst: *Dies sind die Feste des Herrn, die ihr an ihrer bestimmten Zeit zu verkünden habt.* Man könnte nun glauben, [die Boten] dürfen wegen der Festsetzung [der Feste den Šabbath] entweihen, wie es [die Zeugen] wegen der Weihe dürfen, so heisst es: *die ihr zu verkünden habt*, du darfst ihn wegen des Verkündens entweihen, nicht aber wegen der Festsetzung.

UND ZUR ZEIT, DA DER TEMPEL BESTAND, PFLEGTE MAN IHN ALLER MONATE WEGEN ZU ENTWEIHEN, WEGEN DER BESTIMMUNG DES [NEUMOND-]OPFERS. Die Rabbanan lehrten: Anfangs pflegte man [den Šabbath] aller Monate wegen zu entweihen, als aber das Heiligtum zerstört wurde, sprach R. Johanan b. Zakkaj: Wird

268. Dt. 16,1. 269. Lev. 23,4.

denn jetzt das Opfer dargebracht!? Darauf ordnete man an, ihn nur wegen des Nisan und des Tišri zu entweihen.

MAN ENTWEIHT [WEGEN DES NEUMONDS] DEN ŠABBATH, EINERLEI, OB MAN IHN KLAR GESEHEN HAT, ODER NICHT; R. JOSE SAGT, HAT MAN IHN KLAR GESEHEN, SO ENTWEIHE MAN SEINETWEGEN DEN ŠABBATH NICHT. EINST HIELT R. ÂQIBA MEHR ALS VIERZIG ZEUGENPAARE IN LUD ZURÜCK, DA LIESS IHM R. GAMALIÉL SAGEN: WENN DU DAS PUBLIKUM ZURÜCKHÄLTST, SO VERANLASST DU ES ZUR UEBERTRETUNG IN ZUKUNFT.

GEMARA. Wieso ist es erwiesen, dass "âlil" die Bedeutung "klar" hat? R. Abahu erwiderte: Es heisst: [270]*Die Worte des Herrn sind lautere Worte, klar [baâlil] vor der ganzen Erde geläutertes Silber, siebenfältig gereinigt.* Rabh und Šemuél [streiten]: Einer sagt, fünfzig Pforten der Weisheit seien auf der Welt erschaffen worden, die, mit Ausnahme einer einzigen, Mošeh anvertraut wurden, denn es heisst: [271]*Du liessest ihn nur wenig hinter Gott zurückstehen.* [272]*Qoheleth wollte wertvolle Dinge finden*; Qoheleth wollte nämlich Mošeh gleich sein, da ertönte ein Widerhall und sprach zu ihm: [273]*In Aufrichtigkeit Niedergeschriebenes, Worte der Wahrheit:* [273]*Es stand fortan in Jisraél kein Prophet auf, wie Mošeh.* Der Andere sagt, unter den Propheten sei keiner aufgestanden, wol aber unter den Königen; wieso aber halte ich aufrecht den Schrifvers: *Qoheleth wollte wertvolle Dinge finden*? — Qoheleth wollte nämlich ohne Zeugenaussage und ohne Warnung Recht sprechen, da ertönte ein Widerhall und sprach zu ihm: *In Aufrichtigkeit Geschriebenes, Worte der Wahrheit:* [274]*Auf die Aussage zweier Zeugen hin &c.*

EINST HIELT R. ÂQIBA MEHR ALS VIERZIG ZEUGENPAARE ZURÜCK &. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Behüte und bewahre, dass sie R. Âqiba selbst zurückgehalten habe, vielmehr war es Šazpar, das Haupt von Gader; darauf schickte R. Gamaliêl und liess ihn seines Amtes entsetzen.

WENN VATER UND SOHN DEN NEUMOND SEHEN, SO MÜSSEN SIE BEIDE GEHEN, [ZEUGNIS ABLEGEN,] NICHT WEIL SIE ZUSAMMEN ALS ZEUGENPAAR GELTEN, SONDERN DAMIT, WENN EINER ZURÜCKGEWIESEN WÜRDE, DER ZWEITE MIT JEMAND ANDEREM ZUSAMMENGEPAART WERDEN KÖNNTE. R. ŠIMÔN SAGT, VATER UND SOHN,

M 3 הגיעו M 2 עלות M 1 לא M 09
האמרי תמוהה ג M 4 רב ושמואל דר אמרי בקש שרטה
לחנות בכוסה רבנו שנ בקש קח המצא ד ר יצתה M 5
אבר M 6 שכרב M 7 שלוי M 8 שרפי M 9
עיב M 10 מבני M 11 מהן M 12 האדר
עם השני

270. Ps. 12,7. 271. Ib. 8,6. 272. Ecc. 12,10. 273. Dt. 34,10. 274. Ib. 17,6.

התרוכלי כשירין יעידית החדש אמר רבי ייסי מעשה בטוביה הרופא שראה את החדש בירושלם הוא ובני יעבדי מישחרר וקבלו הכהנים אותו ואת בנו ואת עבדו ואת עבדי וכשבאו לפני בית דין קבלו אותו ואת עבדו ואת עבדי ופסלו את בניו׃

גמרא. אמר רבי לוי מאי טעמא דרבי שמעון דכתיב ייאמר ה׳ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם עדות זו יתהא כשירה בכם ובכנן עדות זו תהא מסורה לכם׃ אמר רבי ייסי מעשה בטוביה הרופא כו׳׃ אמר רב חנן בר רבא יהלכתא כרבי שמעון אמר ליה יורב חונא לרב חנן בר רבא רבי ייסי יעשה ואת אמרת יהלכתא כרבי שמעון אמר ליה והא זמנין סגיאין אמרית קמיה דרב יהלכתא כרבי שמעון ולא אמר לי ולא מידי אמר ליה חיכי תנית אמר ליה איפכא אמר ליה משום הכי לא אמר לך ולא מידי אמר טבי בריה דמרי טבי אמר מר עוקבא יאמר שמואל יהלכתא כרבי שמעון׃

[viii] לי הי הפסולין המשחק בקוביא יומלוי ברבית יומפריחי יונים וסוחרי שבועית יעבדים זה הכלל כל עדות שאין האשה כשירה לה אף הן אינן כשירין לה׃

גמרא. יהא אשה כשירה לה אף הן כשירין לה אמר רב יאשי זאת אומרת גזלן יבדבריהם כשרין ליעידות אשה׃

[ix] שראה את החדש יאינו יכול ילהלך מוליכין אותו על החמור אפילו בכוטה יאם צידה להם לוקדין בזה מקלות יואם היתה דרך רחוקה לוקדין בזה מזונות שעל מהלך לילה ויום מהלכין

M 13 — ארל ‖ M 14 — תהא ‖ M 15 אמר רב הלכה ‖ M 16 רבא ‖ M 17 הלכה ‖ M 18 — א ל ‖ M 19 אמיתה ‖ M 20 דרב ‖ M 21 ברוח דרב עבי הלכה V 22 — אי ‖ M 23 ומילות ‖ M 24 והעבד ‖ M 25 תא...לי...לת ‖ M 26 מעשה V מעשה ‖ M 27 מדבאי כשר ‖ M 28 לוקד מיכוונין אותו על הד ואפ ‖ M 29 מיטילין

sowie alle sonstigen Verwandten, sind zusammen als Neumondzeugen zulässig. R. Jose erzählte: Einst sahen in Jerusalem Tobja der Arzt, sein Sohn und sein freigelassener Sklave den Neumond, da nahmen die Priester ihn und seinen Sohn [als Zeugen] an, während sie seinen Sklaven zurückwiesen; als sie später vor das Gericht traten, nahm es ihn und seinen Sklaven [als Zeugen] an, während es seinen Sohn zurückwies.

GEMARA. R. Levi sagte: Was ist der Grund R. Šimôns? — es heisst: *Und der Herr sprach zu Mošeh und Ahron im Land Mizrajim folgendermassen: Dieser Monat soll fur euch sein*: dieses Zeugnis sei durch euch zulässig. — Und die Rabbanan!? [Sie erklären]: Dieses Zeugnis sei euch anvertraut.

R. Jose erzählte: Einst sahen Tobja der Arzt ft. R. Hanan b. Raba sagte: Die Halakha ist wie R. Šimôn. R. Hona sprach zu R. Hanan b. Raba: R. Jose und das Ereignis [sprechen dagegen] und du sagst, die Halakha sei wie R. Šimôn!? Dieser erwiderte: Sehr oft sagte ich vor Rabh, die Halakha sei wie R. Šimôn, und er bemerkte hierzu nichts! Jener fragte: Wie hast du es gelehrt? Dieser erwiderte: Umgekehrt. Da sprach jener: Deshalb bemerkte er nichts. Tabi, Sohn des Mari-Tabi, sagte im Namen Mar-Ûqabas, im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie R. Šimôn.

FOLGENDE sind [als Zeugen] unzulässig: Würfelspieler, Wucherer, Taubensport-Buchmacher, die mit Siebentjahrsfrüchten handeln und Sklaven. Die Regel hierbei ist: Zum Zeugnis, zu welchem die Frau unzulässig ist, sind auch diese unzulässig.

GEMARA. Zu einem Zeugnis aber, zu welchem die Frau zulässig ist, sind auch diese zulässig. R. Aši sprach: Dies besagt, dass ein Räuber nach rabbanitischem Gesetz[276] in Eheangelegenheiten[277] als Zeuge zulässig ist.

WER den Neumond gesehen aber nicht gehen kann, den führe man auf einem Esel, sogar auf einer Sänfte. Sind Wegelagerer vorhanden, so nehmen sie Stöcke mit; ist es eine grosse Strecke, so nehmen sie Mundvorrat mit, denn wegen einer Tag- und Nacht-Strecke darf man den Sabbath ent-

275. Ex. 12,1 276. Rabbanitisch gelten auch Glücksspieler usw. als Räuber. 277. Wenn sie den Tod eines Mannes bezeugen, so darf dessen Frau sich wiederum verheiraten.

WEIHEN UND ZEUGNIS ABLEGEN GEHEN, DA ES HEISST: [20]*Dies sind die Feste des Herrn, die ihr an ihrer bestimmten Zeit zu verkünden habt.*

את השבת ייצאו לעדות החדש שנאמר אלה מועדי
ה׳ אשר תקראו אתם במועדם׃

M 30 מקראי קדש: גמ׳. ת״ר מי שראה וכו׳ עד סוף המשנה.

ZWEITER ABSCHNITT.

WENN |DAS GERICHT| IHN NICHT KENNT, SO GIEBT MAN IHM EINEN ANDEREN ZUR REKOGNITION MIT. ANFANGS PFLEGTE MAN DAS ZEUGNIS ÜBER DEN NEUMOND VON JEDEM ENTGEGENZUNEHMEN, ALS ABER DIE MINÄER EINE VERWIRRUNG BEWIRKTEN, ORDNETE MAN AN, DASS MAN NUR VON BEKANNTEN ZEUGNIS ENTGEGENNEHME.

GEMARA. Einen Anderen, also einen, — ist einer denn beglaubt, es wird ja gelehrt: Einst kam er mit seinen Rekognitionszeugen!? R. Papa erwiderte: Mit "Anderen" ist ein anderes Zeugenpaar gemeint: Dies ist auch einleuchtend: es heisst ja: wenn |das Gericht| ihn nicht kennt; was ist nun mit "ihn" gemeint? wollte man sagen, ein Zeuge, so ist einer ja nicht beglaubt, da dies ein "Recht" genannt wird, wahrscheinlich ist mit "ihn" ein Zeugenpaar gemeint, ebenso ist auch mit "Anderen" ein anderes Zeugenpaar gemeint. — Aber ist etwa einer nicht beglaubt, es wird ja gelehrt, dass R. Nehoraj einst am Sabbath nach Ûša ging, um einen Zeugen zu rekognosciren!? — Ich will dir sagen: R. Nehoraj hatte noch einen Zeugen mit sich, jedoch wird er zu Ehren R. Nehorajs nicht genannt. R. Aši erwiderte: Ein Zeuge war bereits in Ûša, und R. Nehoraj ging dahin, um sich diesem anzuschliessen. — Wozu braucht demnach dies gelehrt zu werden!? — Man könnte glauben, man dürfe wegen des Zweifelhaften den Šabbath nicht entweihen, so lässt er uns hören. Als Ûla kam, erzählte er, man habe im Westen den Mond geweiht. R. Kahana sprach: Nicht nur Ûla, der ein bedeutender Mann ist, ist beglaubt, sondern auch jeder Andere, — aus welchem Grund? — da die Leute bei einer Sache, die sich später herausstellt, nicht lügen.

1. Cf. Ps. 81,5.

אם איתי מכירי איתי מעלמא עמי אחר להעיד
בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם
משקלקלו המינים התקינו שלא יהו מקבלין אלא מי
המכורין׃

גמרא. מאי אחר חד יחיד מי מהימן יתנייא
מעשה שבא הוא יעדני עמי להעיד עדי אחרי רב
פפא מאי אחר זיל אחר חכי נמי ביתכבריא דאי לא
תימא הכי אם אינן מכורין איתי מאי איריא אימא
אותו חד יחיד מי מהימן משפט בתיב ביה אלא
מאי איתי אותי הוצ הכי נמי מאי אחר זיל אחר
יחיד לא מהימן והתניא מעשה ברבי נהוראי שהלך
אצל הער להעיד עלוי בשבת באושא אמרי רבי
נהוראי כהדא אהרינא הוה בחדיה והא דרא השיב
ליה משום כבודו של רבי נהוראי הוה אלא מעתה
רבי נהוראי כהדא אהרינא הוה באושא יאזל רבי
נהוראי לאצטריכי בחדיה אי הכי מאי רבינא מהי
דתימא מספיקא לא מהללינן שבתא קמשמע לן רבי
אתא עולא אמר קדושה לירחא במערבא אמר רב
כהנא לא מיבעיא עולא דנברא רבה הוא דמהימן
אלא אפילו אינש דעלמא נמי מהימן מאי טעמא
כל מילתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי בה אינשי

M 1 — את העדות M 2 אחר M 3 איר איתי ‖ M 4 — אותו ת ‖ M 5 דרי ‖ M 6 — ר״נ — M 7 כמצ M 8 — עולא — M 9 — רבה — M 10 אפ — M 11 + הוא ‖ M 12 דכל.

תניא נמי הכי בא אחד בסוף העולם יאמר קדשׁ
בית דין את החדשׁ נאמן: בראשונה היו מקבלין
עדות החדשׁ מכל אדם כו׳: תני רבנן מה קורקור
קולקרי המינין פעם אחת בקשׁו בויתוסין החטעות
את החכמים שבכל שני בני אדם בארבע מאות וזו
אחר מושבו יאחד מושרתם שרתם העיד עדותי יוצא
שתי אמרי רי אמור ביוצר ראית את הלבנה אמר
להם עיית הייתי במעלה אדומים ויאיתי שהוא רבוץ
בין שני כרעים ראשׁ דומה לעגל אוזני דומין לגדי
קרניו דיומות לצבי יונבי מנחת רי בין ירכותיו
יהוצצתי בו ונתיראתי יפרתי ראחוריו ואם אין
אתם מאמינים רי הרי מאתים זוז צרורין רי בכדיני
אמרו רו מי הוקרקר רכך אמר להם שמעתי שבקשׁו
בויתיסים יהחטעות את החכמים אמרתי אף אני
אודיע רהם שבא ויאי בני אדם שאינן מהונגן
ייטעו את החכמים אמרו לי מאתים זוז נתונים לך
במתנה יהשוכרך ימתה ער העמיד באיתה שעה
התקוני שיא יהי מקבלין אוא מן המבוירין:

ראשונה היו משיאין משיאות משקרקלי
הכותים התקוני שהיו שלוחין יוצאין: בעי
היו משיאין משיאות מביאין בהינמאות של ארז
ארוכין וקנים ועצי שמן ונעורת של פשתן "ובוך
במשוכה עשירה ריאש ההר יבעיר בו את האיר
ועירוך ומביא ומעלה ומוריד עד שהוא ריאה את
הבירי שהוא עושה בו בראש ההר השני ומן בראש
ההר השלישי: "ומאין היו משיאין משיאות מהר
המשחה לסרטבא ומסרטבא לגרופינא ומגרופינא

M 13 אמרו ׳ M 14 חיאך ראית M 15 דומות
M 16 שהו M 17 יהעיין בו ״ M 18 רי
M 19 לחכמים || M 20 ○שמא...חכמים || M 21 + עדות
M 22 ובורכו M 23 שיראה M 24 שעושה.

Ebenso wird auch gelehrt: Wenn jemand vom Ende der Welt herkommt und erzählt, das Gericht habe den Neumond geweiht, ist er beglaubt.

Anfangs pflegte man das Zeugnis über den Neumond von jedem entgegenzunehmen &. Die Rabbanan lehrten: Was war es für eine Verwirrung, die die Minäer bewirkt hatten? Einst wollten die Boethosäer die Weisen irre führen, da mieteten sie zwei Männer, einen von den Unsrigen den anderen von den Ihrigen, um vierhundert Zuz. Der Ihrige legte sein Zeugnis ab und entfernte sich; als man aber den Unsrigen fragte, wie er den Mond gesehen, sprach er: Ich war hinaufgegangen auf den Stufengang von Edomim und sah ihn zwischen zwei Felsen liegen, sein Kopf glich dem eines Kalbs, seine Ohren denen einer Ziege, seine Hörner denen eines Hirsches und sein Schwanz lag zwischen den Hüften; als ich ihn erblickte, erschrak ich und fiel rücklings nieder, und wenn ihr mir nicht glaubt, so sind hier die zweihundert Zuz in meinem Gewand eingebunden. Darauf sprachen diese zu ihm: Wer hat dich dazu bewogen? Dieser erwiderte: Ich hörte, dass die Boëthusäer die Weisen irre führen wollen, da sprach ich, ich will gehen und dies verraten, da sonst unwürdige Leute kommen und die Weisen irre führen könnten. Da sprachen sie zu ihm: Die zweihundert Zuz seien dir geschenkt, und der dich gemietet hat, soll auf den |Geissel-|Pfahl aufgespannt werden. Darauf ordnete man an, dass man |das Zeugnis| nur von Bekannten entgegennehme.

Anfangs pflegte man |die Weihe des Neumonds| durch Fackeln zu signalisiren, seitdem aber die Samaritaner eine Verwirrung bewirkten, ordnete man an, dass Boten hinausgeschickt werden. Auf welche Weise geschah diese Fackelsignalisirung? — Man holte lange Stangen aus Cedernholz, Rohr, Kienholz und Werg [von Flachs] die man zusammen mit einer Lunte umwickelte; hierauf stieg jemand auf die Bergspitze, zündete die Fackel an und schwang sie hin und her, nach oben und nach unten, bis er sah, dass sein Genosse auf der nächsten Bergspitze das Gleiche that; und ebenso ein anderer auf der dritten Bergspitze. Von wo aus pflegte man zu signalisiren? — Vom Oelberg nach Sartaba, von Sartaba nach Grupina, von Grupina nach Hivran, von Hivran nach Beth-Biltin; von Beth-

לחורון ומחזירן לבית בלחין וכבית בלחין לא זזו משם אלא מולך ומבוא ומעלה ומוריד עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורה ואח"כ:

BILTIN AUS SIGNALISIRTE ER NICHT WEITER, SONDERN SCHWANG DA DIE FACKEL HIN UND HER, NACH OBEN UND NACH UNTEN, BIS ER DAS GANZE DIASPORAGEBIET WIE EINE FEUERFLAMME VOR SICH LIEGEN SAH.

גמ׳ מאי משמע דמשיאין לישנא דיקוד הוא דכתיב וישאם דוד ואנשיו ונתרגמינן ואוקדינן דוד: תנו רבנן אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו ואימתי משיאין לאור עיבורי למיומרא דאחסר עבדינן אמלא לא עבדינן מאי טעמא אמר רבי זירא גזירה משום ראש חדש חסר שחל להיות בערב שבת אימת עבדי באפיקי שבתא דאי אמרת נעביד נמי אברא אתו לביטעי אמרי האי חסר הוא והאי דלא עביד מאתמול משום דלא אפשר דילמא מלא הוא ובזמנו עבדי ולעביד בין אמלא בין אחסר וכי מיקלע ראש חדש בערב שבת לא לעביד כלל ובין דלא עבדינן מוצאי שבת ועבדינן אמלא מידע ידעי דחסר הוא אפילו הכי אתו למיטעי אמרי האי מלא הוא והא דלא עבדי איתנוסי הוא דאיתנוסי ולעביד אמלא ולא לעביד אחסר כלל אמר אביי משום ביטול מלאכה לעם שני ימים: כיצד היו משיאין משואות מבואן כולנסות כו׳: אמר רב יהודה ארבעה מיני ארזים קתרום עין שבן וברוש קתרום אמר רב אדרא דבי רבי שילא אמרי מבלינא ואמרי לה זו גולמיש ופלגא דרבה בר הונא דאמר רבה בר הונא אמרי בי רב עשרה מיני ארזים הן שנאמר אתן במדבר ארז שטה

Fol. 23a

Sam.5,21 Psv.9b Rh.1 Meg.3

Sy.1080

Sam.37a Sam.25a Bo.189 Is. 41,19

M 25 בולתי | M 26 היה זו | M 27 כדי שיראו כל
הגו במדור | M 28 — מאי...ואוקד דוד | M 29 —
משואות | M 30 — אימת...שבתא | M 31 והאי חסר נמי
דילמא | M 32 + נמי | M 33 — שחסר | M 34 דבינן
דל ע למוע | M 35 + חסר הוא והאי דלא עבדי מאתמול
משום דלא אפשר או דילמא | M 36 — הוא | M 37 משום
דיאת אותנום | VM 38 — הן | M 39 וקדרום | M 40
מאי קדום א״ר אדא אדרא | M 41 + VM רב | M 42 —
אב״ר.

GEMARA. Wieso ist es erwiesen, dass "masiin" die Bedeutung "zünden" hat? — Es heisst: *Vajisaém David und seine Leute*, was übersetzt wird: *David zundete sie an*. Die Rabbanan lehrten: Man signalisirt die Weihe des Neumonds durch Fackeln nur wenn man ihn zur rechten Zeit gesehen hat; wann signalisirt man? — am Abend der Koniunktion. — Hieraus zu entnehmen, dass dies nur dann geschieht, wenn der [verflossene] Monat unvollzählig ist, nicht aber wenn er vollzählig ist, aus welchem Grund? R. Zera erwiderte: Mit Rücksicht auf den mit einem Vorabend des Šabbath zusammentreffenden Neumondstag eines unvollzähligen Monats; [in diesem Fall] geschieht es ja am Ausgang des Šabbaths, wenn man nun sagen würde, dies geschehe auch beim vollzähligen, so würde man im Zweifel sein, ob dieser unvollzählig sei und nur deshalb gestern nicht signalisirt wurde, weil es dann nicht möglich war, oder er vollzählig sei, und dies zur rechten Zeit geschehe. — Sollte man doch sowol an einem vollzähligen als auch an einem unvollzähligen signalisiren, dies aber ganz unterlassen, wenn der Neumondstag mit einem Vorabend des Šabbaths zusammentrifft; wenn man nun am Šabbathausgang nicht signalisirt, während dies sonst auch an einem vollzähligem geschieht, so wird man ja wissen, dass dieser unvollzählig ist!? — Man könnte irren, indem man sagen würde, dieser sei vollzählig, und nur deshalb sei nicht signalisirt worden, weil man [durch den Šabbathschmaus] verhindert wurde. — Sollte man doch am vollzähligen signalisiren und am unvollzähligen überhaupt nicht!? Abajje erwiderte: Damit nicht das Volk zwei Tage von der Arbeit gestört werde[3].

AUF WELCHE WEISE GESCHAH DIESE FACKELSIGNALISIRUNG? — MAN HOLTE STANGEN &. R. Jehuda sagte: Vier Arten Cedern giebt es: Ceder, Kedros, Oelbaum, und Cypresse. Kedros ist wie Rabh sagt, die Idra, wie man in der Schule R. Šilas sagte, die Mabeliga[4], nach Anderen, der Golamus[4]. Er streitet somit gegen Rabba b. Hona; dieser sagte nämlich, es gebe zehn Arten von Cedern, denn es heisst: *'Ich will*

2. nSam. 5,21. 3. Durch einen etwaigen Zweifel, ob der Ellul vollzählig ist oder nicht. 4. Cf. KOHUT, *Ar. compl.* i pag. 37 u. ii p. 299. 5. Jes. 41,19.

יחדם יען שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור
יחדו אז אזא שיטה תירוניקא חדס אסא עץ שמן
אפרסמא ברוש ברתא תדהר שאנא תאשור שורבונא
הני שבעה הוי בי אתא רב דיומי אמרי חוספתי עלויהן
"אילנים ארמיים אלמיין אילנים ביטמי ארמיים
בליטי אלמיין כברתא איבא דאמרי אירנים עדמונים
אמיין אירנים עדי עדמונים דילבי אלמיין כברתא:
Jes. 32,27 Dom. 7,6 יצי אדיר לא יעברנו אמר רב זו ביטני גדולה "הובא
עבדי מייתי שית אלפין עבדי "בתיובי ידתי שתא
ואמרי לה "תיובי אילפי עבדי בשיתא ידתי "ושעני 10
לה חלא עד דשבנא נחית בר אמריאי וקטר אטונא
דביתנא בכוותא יקטר לחי בכפיונתא ונטרי חלא
ישדי לבראי וכמה דמיודליא עקרא יתיא ומחליק
על חד תרין בכספא תלת פיוותא חיוין תרתין בי
Jes. 41,19 רומאי וחדא דבי פיכאי דבי רומאי מסקן בכוותא 15
דבי פיכאי מסקן מרגניותא ומקרייא פרויתא
דביעמהון: אמר רבי יוחנן בר שיטה "שיטה שנטלו
גוים מירושלם עתיד הקדוש ברוך הוא "להחזירן
Jes. 41,19 לה שנאמר אתן במדבר ארז שטה ואזן מדבר אלא
Ib. 64,9 ירושלם שנאמר "ציון מדבר היתה: אמר רבי יוחנן 20
כל תלמיד חכם שאין בו תורה דומה לחדס במדבר
איבא דאמרי כל תלמיד חכם שיש בו תורה במקום שאין
תלמיד חכם דומה לחדס במדבר החביב: אמר רבי
יוחנן אוי להם לראשית "שאין להם תקנה שנאמר
Ib. 63,12 "תחת הנחשת אביא והב [ו]תחת הברזל אביא כסף 25
[ו]תחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל תחת
רבי עקיבא וחכמיו נאי מביאין יעלויהם הוא אומר

M 43 שיטבונא - M 44 שיטה יאדי תן
איבא...בכוותא M 46 א ר יהודה - M 47 רבאי עבדי
לה למסקן בה בכוותא M 48 תלמיד חכם ותלמיד שאי שאי P 49
M 52 תלמיד M 50 לשיטתא - VM 51 שתא
M 54 אאריא ועזיות בר אמוראי M 53 ויעזיה
לחתונות שנ M 55 ומלמדה במקום שאין ת ח דומה לחדס
שעשה במדבר האזינו דכתיב נא ר כל תלמיד שיעשה אר י החביב
M 56+העולם M 57 חייבי דכתיב

die Wüste mit Cedern, Akazien, Myrten und Oelbäumen bestellen und die Steppe mit Cypressen, Ulmen und Buchsbäumen zugleich ausstatten. (Ceder heisst Arza; Akazie, Turanita; Myrte, Asa; Oelbaum, Balsan; Cypresse, Brota; Ulme, Šaga; Buchsbaum, Šurbina.) Es sind ja nur sieben!? Als R. Dimi kam, sagte er, man habe noch die Eiche, die Terebinthe und die Koralle hinzugefügt. (Eiche Butmi; Terebinthe, Beluṭi; Koralle, Kesitha.) Manche sagen: den Lorbeer, die Platane und die Koralle. (Lorber, Âra; Platane, Dulba; Koralle, Kesitha.)

Die kein mächtiges Fahrzeug befährt. Rabh sagte: Das ist ein grosses Schnellschiff. — Wie macht man es? — Sechstausend Mann ballasten dieses zwölf Monate hindurch mit Sand, nach Anderen, zwölftausend Mann, sechs Monate hindurch; es wird so lange ballastet, bis [das Schiff] auf Grund sitzt. Sodann steigt ein Taucher hinab und bindet Stricke an die Koralle, die an das Schiff befestigt werden. Hierauf wirft man den Sand über Bord, und je höher das Schiff steigt, desto mehr wird [die Koralle] aus dem Wasser gehoben. Beim Umtausch auf Silber erhält man dafür das Doppelte. Drei solcher Hafen giebt es, zwei römische und einen persischen; die römischen liefern Koralllen, der persische liefert Perlen; dieser wird Mašmahig genannt.

R. Johanan sagte: Jede einzelne Akazie, die die Nichtjuden von Jerušalem genommen haben, wird der Heilige, gebenedeiet sei er, ihm dereinst zurückerstatten, denn es heisst: *Ich will die Wüste mit Cedern, Akazien &c.*, und mit "Wüste" ist Jerušalem gemeint, denn es heisst: [8]*Çijon ward zu einer Wüste.* Ferner sagte R. Johanan: Wer das Gesetz lernt und es nicht weiter lehrt, gleicht einer Myrte in der Wüste. Manche lesen: Wer das Gesetz lernt und es an einer Stelle, da kein Schriftgelehrter vorhanden ist, weiter lehrt, gleicht einer Myrte in der Wüste, weil sie da gesucht ist. Ferner sagte R. Johanan: Wehe den Völkern, für die es kein Mittel mehr giebt, denn es heisst: [9]*Anstatt des Erzes will ich Gold einführen lassen, anstatt des Eisens will ich Silber einführen lassen, anstatt des Holzes Erz und anstatt der Steine Eisen.* Was könnte R. Âqiba und seine Genossen ersetzen[10]!? Ueber sie heisst es: "*Und ich werde ihr Blut rächen, das ich noch nicht gerächt habe.*

6. Ib. 33,21. 7. Wahrsch. Ortsname; cf. FLEISCHER, bei: LEVY, [illegible]; RSK [illegible] licher Haken. 8. Jes. 64,9. 9. Ib. 60,17. 10. Cf. Bd. I S. 228 Z. 24 ff. [illegible]

ונקותי דמם לא נקותי׃ ושאון חיו בישיאן מישיאי Jo.4,21
כי ושכיח בלהיו׃ מאי בית ברתין אמר רב זו בירם Col.b
מאי גוזה אמר רב יוסד זו פומבדיתא מאי במדורת
האש תנא כי אחד ואחד ניטל אבוקה בידו ועולה
לראש גגו תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף
חרים וכויר וגדר והבירתיה אינא דאמרי בני יבני
חוו קיוני איבא דאמרי לחך ניכא דארין ישראל
חוו קיוני מד השיב דהאי ניכא יתיר השיב דהאי
ניכא אמר רבי יוחנן בן כל אחת ואחת שמינה
פרסאות כמה חוו להו תלתין ותרתין הא האידנא
טוכא חוו אמר אביי אסתתיתי אכתתים רחי דרבי
דכתיב רכן חנני שך את דרכך בסירים רכ נחמן Hos. 2,8
בר יצחק אמר מהכא דכתיב נתיכתי עיתי׃ Jer. 3,9

[v] צר גדולה תורה בירושלם ובית יעזר תורה
נקראת ישכם בי תעדים מתכנסי בית דין
בודקין אותם שם וסעודות גדולות עושין להם
בשביל שהיו רגילין לבא בראשונה לא היו זזין משם
כל היום התקין רבי גמליאל הזקן שיהיו מהלכי
אלפים אמה ככל רוח ויא אין בכך אלא אף
חכמה הבאה לילך ולבא להציל מן הדליקה ומן
הגיים ומן הנהר ומן המפולת הרי אלו כאנשי העיר
ויש להם ארבעת אלפים אמה׃

גמרא איבעיא להו בית יעזר תנן או בית
יזך תנן בית יעזר תנן דתניא בעזיא הוא דכתיב Ez. 5,2
ויעזקדו ויסקלהו או דילמא בית יזך תנן דתניא Is. 40,1
דצערא הוא דכתיב יהוא אמר באוקים אבי אבי
תא שמע בעזרות גדולות היו עושין להם שם כדי
שיהו רגילים לבוא דכתיב תרתי הוי עבדי בהן׃

M 58 — זו M 59 — אר״י זו M 60 דרוש ובויר יתבי
M 61 — ופליגא M 62 דכד ניכא דארעא דוש
M 63 — הני M 64 יהא M 65 — יהי דרבי
M 66 — דב M 67 ובי תעדים הוו בתכנסין שם בתכנסין וב ר
M 68 הוי בור M 69 בדי M 69 — בורי M 70 —
הזקן M 71 אפרי אלא תרכמה M 72 — אבא
M 73 M 74 הוא M 75 דיבורי בשבול שיהיו
M 76 קרוייהו ה ע רחי.

Von wo aus pflegte man zu signalisiren? & von Beth-Biltin. Was ist Beth-Biltin? Rabh erwiderte: Das ist Biram. — Was ist mit Diasporagebiet gemeint? R. Joseph erwiderte: Pumbeditha. — Wieso wie eine Feuerflamme? — Es wird gelehrt: Jeder pflegte eine Fackel in die Hand zu nehmen und auf das Dach zu steigen. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Auch im Ḥarim, Kajar, Gadar und der Umgegend pflegte dies zu geschehen. Manche sagen, diese lagen zwischen jenen, manche sagen, diese lagen an der anderen Seite Palästinas; einer führt somit [die Ortschaften der] einen Seite auf, der andere führt die der anderen Seite auf. R. Johanan sagte: Jeder Ort ist vom anderen acht Parasangen entfernt. Das sind zusammen zweiunddreissig, es sind ja jetzt bedeutend mehr!? Abajje erwiderte: Die Wege sind jetzt verrammelt, denn es heisst: *Ich will deine Wege mit Dornen verzäunen.* R. Naḥman b. Jiçḥaq entnimmt dies aus Folgendem!? *Er zerstörte meine Pfade.*

[v] Ein grosser Hof war in Jerušalem, der Beth-Jâzeq genannt wurde, wo sich die Zeugen versammelten und vom Gericht verhört wurden. Da wurden für sie grosse Mahlzeiten bereitet, damit sie stets kommen sollen. Anfangs gingen sie von da den ganzen Tag[14] nicht fort, später aber ordnete R. Gamaliél der Aelteste an, zweitausend Ellen nach jeder Richtung gehen zu dürfen. Und nicht nur für diese wurde dies angeordnet, sondern auch die Hebamme, die Geburtshilfe leisten kommt, oder derjenige, der bei einer Feuersbrunst, einem räuberischen Ueberfall, einer Ueberschwemmung oder einem Einsturz Hilfe leisten kommt, darf wie alle übrigen Stadtbewohner zweitausend Ellen nach jeder Richtung gehen.

Gemara. Sie fragten: Heisst es Beth-Jâzeq oder Beth-Jazeq? Beth-Jâzeq bezeichnet Gutes, denn es heisst: [15]*Und er behackte [vajaâzqehu] und entsteinigte ihn*; Beth-Jazeq dagegen bezeichnet Schlechtes, denn es heisst: [16]*Und er war in Ketten gefesselt [baaziqim].* Abajje erwiderte: Komme und höre: Da wurden für sie grosse Mahlzeiten bereitet, damit sie stets kommen sollen. — Da kann ja auch beides gewesen sein.

12 Hos. 2,8 13 Thr. 3,9 14. Wenn die Zeugen von Ausserhalb am Sabbath kamen.
15. Jes. 2,5. 16. Jer. 40,1.

[vj] צד בידקן את העדים וכו׳ שבא ראשון
בודקין אותן ראשון ומכניסין את הגדול שבהן
ואומרין לו אמור ביצד ראית את הלבנה לפני החמה
או לאחר החמה לצפונה או לדרומה במה היה
גבוה ולאן היה נוטה וכמה היה רחב אם אמר
לפני החמה לא אמר כלום ואחר כך הוי מכניסין
את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים
עדותן קיימת ושאר כל הזוגות שואלין אותן ראשי
דברים לא שהיו צריכין להם אלא כדי שלא יצאו
בפחי נפש בשבול שהיו רגילים לבוא׃

גמרא׃ היינו לפני החמה היינו לצפונה חיינו
לאחר החמה היינו לדרומה אמר אביי פניומתה
לפני החמה או לאחר החמה אם אמר לפני החמה
לא אמר כלום דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב המשל
יפחד עמו עשה שלום במרומיו מעולם לא ראתה
חמה פניומתה של לבנה ולא פניומתה של קשת
פניומתה של לבנה דחלשה דעתה פניומתה של קשת
דלא ליתי עובדי החמה גירי קא משדייא׃ במה
היה גבוה ולאן היה נוטה כו׳׃ תני חדא לצפונה
דברין קיימין לדרומה לא אמר כלום והתניא איפכא
לדרומה דברין קיימין לצפונה לא אמר כלום לא
קשיא כאן ביומות החמה כאן ביומות הגשמים׃ תנו
רבנן אחד אומר עכוה שני מרדעות ואחד אומר
שלשה עדותן קיומת אחד אומר שלשה ואחד אומר
חמשה עדותן בטילה אבל מצטרפין לעדות אחרת׃
תנו רבנן ראינוהו בימים וראינוהו בעששית ראינוהו
בעבים אין מעידין עליו חציו בימים חציו בעבים
חציו בעששית אין מעידין עליו השתא כולו אמרת

M 80 אמור M 79 אותו VM 78 היו M 77
M 83 ולאן M 82 – היו M 81 ובוד׳ אותו
80 שעני M 85 כדי M 84 –פניומתה קאמרת
M פניומתה...קשת M 87 עובדיה גירי, P עובדי חמה
M 90 – M 89 אמר אביי M 88 לדרומה...כלום
היה M 91 ראי בעבים M 92 עליו.

WIE WERDEN DIE ZEUGEN VERHÖRT? DAS PAAR, WELCHES ZUERST KOMMT, WIRD ZUERST VERNOMMEN: MAN FÜHRT DEN ANGESEHENSTEN VOR UND FRÄGT IHN: WIE HAST DU DEN MOND GESEHEN? VOR ODER HINTER DER SONNE? NÖRDLICH ODER SÜDLICH? WIE HOCH WAR ER? NACH WELCHER SEITE WAR ER GERICHTET? WIE BREIT WAR ER? SAGT ER: VOR DER SONNE, SO IST SEIN ZEUGNIS UNGÜLTIG. ALSDANN VERNIMMT MAN DEN ZWEITEN. STIMMEN IHRE AUSSAGEN ÜBEREIN, SO IST DAS ZEUGNIS GÜLTIG UND DIE ÜBRIGEN PAARE WERDEN NUR OBERFLÄCHLICH BEFRAGT, UND NICHT ETWA WEIL MAN IHRER NÖTIG HAT, SONDERN DAMIT SIE NICHT VERDRIESSLICH FORTGEHEN UND DAMIT SIE WIEDER KOMMEN.

GEMARA. Vor der Sonne und nördlich, hinter der Sonne und südlich, das ist ja eins und dasselbe!? Abajje erwiderte: Ob die Schattenseite [des Monds] zur Sonne oder von der Sonne gewendet war, sagt er: zur Sonne, so ist sein Zeugnis ungültig; R. Johanan sagte nämlich: Es heisst: *"Sein ist die Herrschermacht und die Majestät; er stiftet Frieden in seinen Höhen*; nie hat die Sonne die Schattenseite des Monds, noch die Schattenseite des Regenbogens gesehen; die Schattenseite des Monds nicht, damit er nicht entmutigt werde, die Schattenseite des Regenbogens nicht, damit ihre Anbeter nicht sagen, sie werfe Pfeile.

WIE HOCH WAR ER? NACH WELCHER SEITE WAR ER GERICHTET &. Das Eine lehrt, das Zeugnis sei gültig, wenn er sagt, er habe ihn nördlich gesehen, ungültig, wenn südlich, während ein Anderes entgegengesetzt lehrt: gültig, wenn südlich, ungültig, wenn nördlich!? — Das ist kein Widerspruch; dieses spricht vom Sommer, jenes von der Regenzeit[18].

Die Rabbanan lehrten: Sagt einer, er sei zwei, und der Andere, er sei drei Ochsenstangen hoch gewesen, so ist ihr Zeugnis gültig; sagt einer, drei, und der andere, fünf, so ist ihr Zeugnis ungültig, wol aber wird die Aussage des einen eventuell mit der eines anderen vereinigt[19]. Die Rabbanan lehrten: [Sagen die Zeugen] sie hätten [dessen Widerschein] im Wasser, im Glas, oder durch die Wolken gesehen, so gilt ihr Zeugnis nicht; zur Hälfte im Wasser, zur Hälfte durch die Wolken oder zur Hälfte im Glas, so ist ihr Zeugnis ungültig. — Wozu ist es bezüglich der Hälfte nötig,

17. Ij. 25,2. 18. Cf. Er. 56a. 19. Nach Tos. zu übersetzen wie: sind sie zusammen als Zeugen zulässig.

wenn es ungültig ist, wo sie ihn ganz gesehen haben wollen!? — Er meint es vielmehr folgenderweise: zur Hälfte im Wasser, und zur Hälfte am Himmel, zur Hälfte durch die Wolken und zur Hälfte am Himmel, oder zur Hälfte im Glas und zur Hälfte am Himmel, so ist es ungültig; Die Rabbanan lehrten: [Sagen die Zeugen:] Wir sahen ihn, darauf nicht mehr, so ist das Zeugnis ungültig. — Sie können ihn ja gesehen haben und fortgegangen sein!? Abajje erwiderte: So meint er es: wir haben ihn zufällig gesehen, dann wollten wir ihn absichtlich sehen, sahen ihn aber nicht mehr, so ist das Zeugnis ungültig. — Aus welchem Grund? — Sie haben wahrscheinlich nur ein helles Wolkenknäuel gesehen.

לא הציו מבעיא אלא הכי קאמר הציו בכים הציו
ברקיע הציו בעכים הציו ברקיע הציו בעששית הציו
ברקיע אין מעידין תנו רבנן ראינוהו ושוב לא
ראינוהו אין מעידין עליו כל הבי חזו לה ואזלי
אמר אביי הכי קאמר ראינוהו מאילנו וישבנו לראותו
מדעתינו ולא ראינוהו אין מעידין עליו מאי מעמא
אימור כוכיתא דעיבא בעלמא הוא דהוי׃

[vij] אש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין
אחריו מקודש מקודש בין שנראה בזמנו בין
שלא נראה בזמנו מקדשין איתי רבי אלעזר בר
צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו
שכבר קדשוהו שמים׃

DER GERICHTSPRÄSIDENT SPRICHT: [DER MOND] SEI GEWEIHT; DARAUF SPRICHT DAS PUBLIKUM: GEWEIHT, GEWEIHT. DIE WEIHE FINDET IMMER STATT, OB MAN IHN ZUR ZEIT GESEHEN HAT ODER NICHT. R. ELEÂZAR B. ÇADOQ SAGT, HAT MAN IHN NICHT ZUR ZEIT GESEHEN, SO FINDET SIE NICHT STATT, DA ER BEREITS DURCH DEN HIMMEL GEWEIHT WURDE.

GEMARA. Woher dies? R. Hija b. Gamda erwiderte im Namen des R. Jose b. Šaúl im Namen Rabbis: Der Schriftvers lautet: "*Mošh verkündete die Feste des Herrn*, hieraus, dass der Gerichtspräsident die Weihe verkünden muss.

גמרא מנהני מילי אמר רבי חייא בר גמדא
אמר רבי יוסי בן שאול אמר קרא וידבר משה את
מועדי ה׳ מכאן שראש בית דין אומר מקודש וכל
העם עונין אחריו מקודש מקודש׃ מנלן אמר רב
פפא אמר קרא אשר תקראו אתם קרי ביה אתם
רב נחמן בר יצחק אמר אלה הם מועדי הם יאמרו
מועדי מקודש מקודש תרי זימני למה לי דכתיב
מקראי קודש׃ רבי אלעזר בר צדוק אומר אם לא
נראה בזמנו אין מקדשין אותו׃ תניא פליגי איתמר
בזמנו אין מקדשין אותו שלא בזמנו מקדשין אותו
רבי אלעזר בר צדוק אומר בין כך ובין כך אין
מקדשין אותו שנאמר וקדשתם את שנת החמשים
שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש הדשים אמר
רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר בר צדוק
אמר אביי אף אנן נמי תנינא ראוהו בין דין ובין
ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד

M 93 אמר אביי ה ק — M 55 והציו... M 94 בקיע
M 96 מילי תאי חזו ליה M 97 כוכיתא דעיבא
M 98 אזכיים נקי M 99 בקי אותו
M 1 בשמים M 2 אחריו אומרים M 3 — ארץ
M 4 משום דכ מ ק תרי זימני M 5 — ב צ׳ B בר ש.

DARAUF SPRICHT DAS PUBLIKUM: GEWEIHT, GEWEIHT. Woher dies? R. Papa erwiderte: Der Schriftvers lautet: "*Die ihr zu verkünden habt*, lies *atem [ihr] statt otham [sie]*. R. Nahman b. Jiçhaq erklärte aus Folgendem: "*Diese sind meine Feste*; sie müssen sagen: meine Feste. — Wozu zweimal: geweiht, geweiht? — Es heisst: "*heilige Verkündungen*.

R. ELEÂZAR B. ÇADOQ SAGT: HAT MAN IHN NITHT ZUR ZEIT GESEHEN, SO FINDET SIE NICHT STATT. Es wird gelehrt: Pelimo sagte, [sieht man ihn] zur Zeit, brauche man ihn nicht zu weihen, wenn nicht zur Zeit, müsse man ihn weihen; R. Eleâzar b. Çadoq sagte, ob so oder so brauche man ihn nicht zu weihen, denn es heisst: "*Ihr sollt das fünfzigste Jahr weihen*, das Jahr hast du zu weihen, nicht aber die Monate. R. Jehuda sagte im Namen Śemuéls: Die Halakha ist wie R. Eleâzar b. Çadoq. Abajje sprach: Auch wir haben es gelernt: Wenn ihn das Gericht und ganz Jisraél gesehen,

20. Lev. 23,44. 21. Ib. V. 2. 22. Ib. 25,10.

שהשיבה הרי זה מעיבר מעוברי אין מקודש לא
מעיבר אתצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הואיל
ויאמרו בית דין וכבי ישראל איפכבא ולא ליעברוה
קמשמע לן׃

[viii,1] בית צורית כבנת היו לו לרבי נחוניאל בטבלא
יכבירתי בעזרתו שבהן מראה את החדושין
יאיבר הכוה ראית או כוה׃

גמרא׃ ומי שרי והכתיב לא תעשון אתי לא
תעשון כדמות שמשי׳ אמר אביי לא אסרה תורה
אלא שמשין שאפשר לעשות במיתן כדתניא לא
יעשה אדם בית הבנית חוכל אכסדרה׳ בנית אולם
חצר כנגד עזרה שילחן כנגד שולחן מנורה כנגד
מנורה אבר עושה׳ של חמשה ושל ששה ושל
שבעה של שבעה לא יעשה אפילו של׳ שאר מיני
בהמות רבי ייסי בר יהודה אומר אף של עין לא
יעשה בדרך שעשו מלכי בית השמונאי אמרו לו
משם ראיה שפודין של ברזל היו יהיפום׳ בכעין
העשירי עשאום של בקר חזרו העשירי עשאום של
זהב ישמשין שאי אפשר לעשות במיתן מי שרי
יהתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשי
חמשמשין רפני במרום אמר אביי לא אסרה תורה
אלא דמית ארבעה פנים בחדי הדדי אלא מעתה
פיניית אדם לחנדיה תשתרי אלמא תניא כל הפרציפות
מיתרין חוץ מפרצוף אדם׳ אמר רב חונא בריה דרב
אידי מפרקיה דאביי שמועא לי לא תעשון אתי
לא תעשון אותי ישאר שמשון׳ מי שרי והא תניא

M 6 היה מיוחא ולא נעכרויה M 7 בעיוותו על הטבלא
B 9 בכוחל M 8 יהן כזה ראיתם או כזה ראיתם
M 10 בהמות M 11 המשמשין לפני דמות משמשין
M 12 תב אוים רצר M 13 + הוא M 14 שאר
M 15 בעין M 16 ; M 17 בלבר M 18
M 19 קרי ביה M 20 שרי

die Zeugen auch vernommen wurden, aber bevor noch die Weihe verkündet wurde, es dunkel ward, so gilt der Monat als Schaltmonat; Schaltmonat ist er also, geweiht wird er aber nicht! — Er muss ausdrücklich lehren, dass er als Schaltmonat gült; man könnte nämlich glauben, |der folgende| sei kein Schaltmonat, da das Gericht und ganz Jisraél den Neumond bereits gesehen und dies somit bekannt wurde, so lässt er uns hören.

RAMALIÉL HATTE IN SEINEM SÖLLER VERSCHIEDENE FIGUREN DES MONDS AUF EINER TAFEL UND AN DER WAND; DIESE ZEIGTE ER DEN UNKUNDIGEN, INDEM ER SIE FRAGTE: HABT IHR IHN SO GESEHEN? ODER SO?

GEMARA. Ist dies denn erlaubt, es heisst ja: *Ihr sollt neben mir nicht fertigen*: ihr dürft nichts in der Form meiner Diener anfertigen!? Abajje erwiderte: Die Gesetzlehre hat nur Figuren solcher Dinge verboten, die selbst man fertigen kann, es wird nämlich gelehrt: Man darf nicht ein Haus in der Form des Tempels bauen, noch eine Vorhalle in der Form der Tempelhalle, noch einen Hof in der Form des Tempelhofs, noch einen Tisch in der Form des Tisches[23], noch einen Leuchter in der Form des Leuchters[24]; diesen darf man allerdings fünf-, sechs- und achtarmig machen, nicht aber siebenarmig, und selbst nicht aus anderen Metallen; R. Jose b. Jehuda sagt, nicht einmal aus Holz, denn so machten es die Herrscher des Ḥasmonäischen Hauses. |Die Weisen| sprachen zu ihm: Ist etwa von diesen zu beweisen!? diese fertigten ihn aus Eisen und verkleideten ihn mit Holz[25], als sie reicher wurden, fertigten sie ihn aus Silber und als sie noch reicher wurden, fertigten sie ihn aus Gold. — Aber ist es denn erlaubt, Figuren von solchen Dingen zu fertigen, die selbst man nicht fertigen kann, es wird ja gelehrt: *Ihr sollt neben mir nicht fertigen*: ihr dürft nicht Figuren der Körper fertigen, die mich in der Höhe bedienen!? Abajje erwiderte: Die Gesetzlehre hat nur die Figur der vier |Kherub-| Gesichter zusammen verboten. — Demnach wäre also die Figur eines Menschen besonders zu fertigen erlaubt, — wieso wird nun gelehrt, alle Figuren seien erlaubt, mit Ausnahme der Menschenfigur!? R. Hona b. R. Idi erwiderte: Ich habe es aus dem Vortrag Abajjes: *Ihr sollt neben mir [iti] nicht fertigen*, lies: *ihr sollt mich [oti]* [25]*nicht abbilden*; — Aber sind denn andere Figuren erlaubt, es wird ja gelehrt: *Ihr*

23 Im Tempel. 24. So nach Cod. M, dessen Lesart von u. rechen ist: 25 Cf. Gen. 1,27

לא תעשון אתי לא תעשון בדמות שמשי המשמשין
לפני בכדום בגון איפנים ושרפים וחיות הקודש
ומלאכי השרת אבר אבי לא אסרה תורה אלא
שמשין שבמדור העליון ושבמדור התחתון בי שרי
והתניא אשר בשמים למעלה ולבנה וכוכבים Ex.20,4
ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת בי תניא ההיא
לעבדם אי לעבדם אפילו שילשול קטן נמי אין הכי
נמי דתניא אשר בארץ לרבות חרים וגבעות ימים
ונהרות אפיקים וגאיות מתחת לרבות שלשול קטן
ועשיה נרידתא מי שרי והתניא לא תעשון אתי
לא תעשון בדמות שמשי המשמשין לפני בגין דמה
ולבנה כוכבים ומזלות שאני רבן גמליאל דאחרים
עשו לו והא רב יהודה דאחרים עשו לא ואביי ליה
שמואל לרב יהודה שוננא כמי עיניה דדין התם Lev.36a
חותמו בולט הוה ושעם חשדא בדהניא טבעת
חותמו בולט אסור להניחה ומותר להתום בה
חותמו שוקע מותר להניחה ואסור להתום בה יכי
חיישינן להשדא הא ההיא בי כנישתא דשד ייתיב
בנהרדעא דהוה ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל
ואסוה דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי להשדא
רבים שאני והא רבן גמליאל יחיד הוא בין דנשיא
הוא שכיחי רבים בעיה איבעית אימא דפרקים הוה
ואיבעית אימא להתלמד עבד ויכתיב לא תלמד
לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות׃
עשה שבאי שנים ואמרי ראינוהו שחרית viii.2
במזרח וערבית במערב אמר רבי ייחי בן Col.b

M 21—חק׳ ‖ M 22 + דמות ‖ M 23 ונחלים ‖ M 24 בגרום שאני ‖ M 25 — בין ר׳ ‖ M 26 חיישינן להשדא ‖ M 27 דהנ׳ ‖ M 28 שחרוטית ‖ M 29 דאיקימי בה ‖ M 30 בה אבוה ‖ M 31 דכת׳.

לא תעשון אתי: ihr dürft keine Figur der mich in der Höhe bedienenden Körper fertigen, als die Ophanim, die Seraphim, die heiligen Tiere und die Dienstengel!? Abajje erwiderte: Die Gesetzlehre hat nur die Körper der obersten Himmelswölbung verboten. Aber sind denn die aus der unteren Himmelswölbung erlaubt, es wird ja gelehrt: *Die sich oben im Himmel befinden*, dies schliesst Sonne, Mond, Sterne und Sternbilder ein, *oben*, dies schliesst die Dienstengel ein!? — Hier wird vom Anbeten gesprochen. — Anzubeten ist ja auch das kleine Würmchen verboten!? Dem ist ja auch so; es wird nämlich gelehrt: *Was sich auf der Erde befindet*, dies schliesst Berge, Hügel, Meere, Flüsse, Seen und Thäler ein; *unten*, dies schliesst selbst das kleinste Würmchen ein. — Aber ist denn das blosse Anfertigen erlaubt, es wird ja gelehrt: *Ihr sollt neben mir nicht fertigen*, ihr sollt keine Figuren der mich bedienenden Körper fertigen, als Sonne, Mond, Sterne und Sternbilder!? — Anders war es bei R. Gamaliél, für ihn hatten es Nichtjuden angefertigt. Aber für R. Jehuda hatten ja Nichtjuden [eine Figur] angefertigt, dennoch sprach Šemuél zu ihm: Scharfsinniger, kratze dieser die Augen aus!? — Diese war eine plastische Figur, und zwar [war es verboten], wegen des Verdachts: es wird nämlich gelehrt: Einen Siegelring mit erhabener Figur darf man nicht tragen, jedoch darf man mit ihm stempeln, mit eingegrabener Figur darf man tragen, nicht aber mit diesem stempeln. — Aber nehmen wir denn Rücksicht auf einen Verdacht, in Nehardeâ war ja ein zerstört gewesenes und wieder auferbautes Bethaus, in dem eine Büste aufgestellt war, dennoch kamen da Rabh, Šemuél, der Vater Šemuéls und Levi beten, ohne Verdacht zu fürchten!? — Anders ist es bei mehreren zusammen. — R. Gamaliél aber war ja Einzelner!? — Da er Fürst war, so waren stets bei ihm Viele anwesend; wenn du willst, sage ich: diese waren aus einzelnen Teilen zusammengesetzt; wenn du aber willst, sage ich: er hat diese des Studiums wegen angefertigt, und es heisst ja: *Du sollst es nicht lernen, um es zu thun*, wol aber darfst du es lernen, um es zu verstehen und zu lehren.

ERST KAMEN ZWEI ZEUGEN UND BEZEUGTEN, SIE HÄTTEN [DEN ALTEN MOND] MORGENS IM OSTEN UND [DEN NEUEN] ABENDS IM WESTEN GESEHEN; DA ERKLÄRTE SIE R. JOHANAN B. NURI ALS FALSCHZEUGEN; ALS SIE ABER NACH JAMNIA

20. Der sieben Himmelssphären. 27. Ex. 20,4. 28. Dt. 18,9.

עדי שקר הם "כשבאו ליבנה קובלן רבן גמליאל
יעיר באי שנים ואמרו ראינוהו בזמנו וכלול עבורו
לא נראה יקובלן רבן גמליאל אמר רבי דוסא בן
הורכינוס עדי שקר הן הואך מעידים על האשה
שילדה "ומתוך כריסה בן שנים אמר לו רבי יהושע
ראה אני את דבריך; שלח לו רבן גמליאל גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעיותיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר אמר לו יש לו ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי שנאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם בזמנן בן זמנן שלא בזמנן אין לי מועדות אלא אלו בא לו אצל רבי דוסא בן "הורכינוס אמר לו אם באין אני לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל צריכין אני לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמוד ביבנית משה ועד עכשיו שנאמר ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל "ולמה לא נתפרשו שמותן של זקנים "אלא ללמד שכל שלשה "שלשה שעמדו "בית דין על ישראל הרי "הוא בבית דינו של משה נטל מקלו ומעיותיו "בידו והלך ליבנה אצל רבן גמליאל ביום "שחל יום הכפורים להיות בחשבונו עמד רבן גמליאל ונשקו "על ראשו אמר "לו בוא בשלום רבי ותלמידי רבי בחכמה ותלמידי שקבלת את דברי:

גמרא. תניא אמר להם רבן גמליאל לחכמים כך מקובלני מבית אבי אבא פעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה אמר רבי יוחנן מאי טעמא "דבר רבי דבתיב עשה יהוה למועדים שמש ידע מבואו שמש הוא דידע מבואו "יהוה לא ידע מבואו

M 32 ובשבאו לפני ר"ג קובלן ‖ M 33 חרכי ‖ M 34
וכריסה M 35 להיות M 36 ימה M 37 אלא
M 38 ושלושה M 39 בב M 40 אלו M 41
בידו M 42 הכפ שחל לה M 43 בראשו M 44
M — לו ‖ M 45 דר ג דבת ‖ M 46 + תא.

kamen, nahm sie R. Gamaliél an. Ferner kamen einst zwei Zeugen und bezeugten, sie hätten ihn zur Zeit gesehen, in der Konjunktionsnacht sah man ihn aber nicht; da nahm sie R. Gamaliél an. R. Dosa b. Archinos sprach zu ihm: Es sind Falschzeugen; wieso kann man von einer Frau bezeugen, sie habe geboren, wenn ihr der Bauch bis zu den Zähnen reicht!? Darauf sprach R. Jehošuá zu ihm: Ich erkenne deine Worte an. Da liess ihm R. Gamaliél sagen: Ich befehle, dass du an dem Tag, der nach deiner Berechnung Versöhnungstag ist, mit Stab und Geld zu mir kommst. Als R. Áqiba zu ihm kam und ihn traurig traf, sprach er zu ihm: Ich kann beweisen, dass Alles, was R. Gamaliél angeordnet hat, Geltung hat, denn es heisst: *Das sind die Feste des Herrn, heilige Verkündungen, die ihr zu verkünden habt*; diese sind also Feiertage, ob zur bestimmten Zeit, oder nicht. Alsdann kam er zu R. Dosa b. Archinos, und dieser sprach zu ihm: Wenn man den Gerichtsbeschluss R. Gamaliéls nachprüfen wollte, so könnte man jedes Gericht nachprüfen, von den Tagen Mošes bis heute; es heisst: "*Da stiegen Mošeh und Ahron, Nadab und Abihu, sowie siebzig der Aeltesten Israéls*: weshalb wurden die Namen der Aeltesten nicht genannt? — dies lehrt, dass jedes aus drei Männern bestehende Gerichtskollegium, das in Israél bestand, dem Gerichtskollegium Mošes gleich ist. Darauf nahm er Stab und Geld in die Hand und ging an dem Tag, der nach seiner Berechnung Versöhnungstag war, zu R. Gamaliél nach Jamnia. Da stand R. Gamaliél auf, küsste ihn aufs Haupt und sprach zu ihm: Komme in Frieden, mein Lehrer und Schüler; mein Lehrer in der Weisheit, und mein Schüler, da du meine Worte befolgt hast.

GEMARA. Es wird gelehrt: R. Gamaliél sprach zu den Weisen: Es ist mir aus meines Vaters Haus überliefert: zuweilen erscheint er nach längerer und zuweilen nach kürzerer |Zwischenzeit|. R. Johanan sprach: Was ist der Grund R. |Gamaliéls|? es heisst: "*Er hat den Mond zur ‚Bestimmung' von Zeiten gemacht, die Sonne kennt ihren Untergang*; nur die Sonne kennt also ihren Untergang, der Mond aber nicht.

29. Am 30. des Monats. 30. Lev. 23,4. 31. Ex. 24,9. 32. Ps. 104,19.

R. Hija sah den Mond am Morgen des neunundzwanzigsten stehen, da nahm er eine Erdscholle, warf gegen ihn und sprach: Diesen Abend wollen wir weihen, und du stehst noch da, gehe, bedecke dich! Rabbi sprach alsdann zu R. Hija: Gehe nach Ên-Ṭab und weihe da den Mond; als Zeichen teile mir mit: David, der König Jisraéls, lebt und besteht.

Die Rabbanan lehrten: Einst wurde der Himmel mit Wolken überzogen und die Gestalt des Monds wurde am neunundzwanzigsten gesehen. Da glaubte das Volk, es sei der Neumond und auch das Gericht wollte ihn weihen, da sprach R. Gamaliél zu ihnen: Es ist mir aus meines Vaters Haus überliefert, dass der synodische Monat nicht weniger als neunundzwanzig und einhalb Tag, zwei Drittel Stunde dreiundsiebzig Teile[33] hat. An diesem Tag starb die Mutter des Ben-Zaza und R. Gamaliél hielt ihr eine grosse Trauerrede, nicht etwa, weil sie deren würdig war, sondern, damit das Volk wisse, dass das Gericht den Neumond nicht geweiht.

Als R. Âqiba zu ihm kam und ihn traurig traf &. Sie fragten: Wer war traurig, R. Âqiba oder R. Jehošuâ!? — Komme und höre: Es wird gelehrt: R. Âqiba ging zu R. Jehošuâ und traf diesen traurig, da sprach er zu ihm: Weshalb bist du traurig? Dieser erwiderte: Meister Âqiba, lieber sollte er zwölf Monate bettlägerig sein, als mir dies zu befehlen! Jener sprach: Meister, willst du mir erlauben, dir etwas zu sagen, was du selbst mich gelehrt hast? Dieser erwiderte: So sprich: Darauf sprach jener: Dreimal wird [das Wort] *sie* [bei den Feiertagen] gebraucht[34]: sie [sind Feiertage], selbst wenn sie durch Irrtum, selbst wenn sie durch Absicht und selbst wenn sie durch Irreführung festgesetzt wurden. Darauf rief dieser wie folgt: Âqiba, du hast mich getröstet, du hast mich getröstet.

Alsdann kam er zu R. Dosa b. Archinos &. Die Rabbanan lehrten: Weshalb werden die Namen dieser Aeltesten nicht genannt? — damit man nicht sage: Ist etwa Jener gleich Mošeh und Ahron? Jener gleich Nadab und Abihu? Jener gleich Eldad und Medad? Ferner heisst es auch: [35]*Da sprach Šemuél zum Volk: Der Herr,*

רבי חייא חזייא ליה דהוה קאי בצפרא דעשרים
ותשעה אמר ליה פתק ביה אבר ראירתא בעינן
לקדושי בך ואת קיימת הכא זיל איכסי אבר ליה
רבי לרבי חייא זיל לעין טב וקדשיה לירחא ישרה
לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים׃ תנו רבנן
פעם אחת נתקשרו שמים בעבים ונראית דמות
לבנה בעשרים ותשעה לחדש בכבירים העם ליצר
ראש חדש ובקשו בית דין לקדשו אמר להם רבן
גמליאל כך מקובלני מבית אבי אבא אין החדושה
של לבנה פחות מעשרים ותשעה יום ומחצה ושני
שלישי שעה ישבעים ושלשה חלקים ואיתי חיים
מתה אבו של בן זוא והספידה רבן גמליאל הספד
נדול לא מפני שראויה לכך אלא כדי שידעו העם
שלא קדשו בית דין את החדש׃ הלך רבי עקיבא
ומצאו מיצר כו׃ איבעיא להו מי מיצר רבי עקיבא
מיצר או רבי יהושע מיצר תא שמע דתניא הלך
רבי עקיבא ומצאו לרבי יהושע כשהוא מיצר אמר
לו מפני מה אתה מיצר אמר לו רבי עקיבא ראני
לי שיפור רמטה שנים עשר חדש ואר יגזר עליו
גזרה זו אמר לו רבי תרשיני ליצר לפניך דבר אחד
שלמדתני אמר לו אמור אמר לו הרי הוא אומר
אתם אתם אתם שלש פעמים אתם אפילו שוגנין
אתם אפילו מזידין אתם אפילו מוטעין בלשון הזה
אמר לו עקיבא ניחמתני ניחמתני׃ בא לו אצל רבי
דוסא בן הורכינס כו׃ תנו רבנן למה הא נתפרשו
שמותם של זקנים הללו שלא יאמר אדם פלוני במשה
ואהרן פלוני בנדב ואביהוא פלוני באלדד ומידד
ואומר ויאמר שמואל אל העם ה אשר עשה את

M 47 דקאי בצפרא בעשרין P 48 קאים M 49 .. M 50 שדא ביה א ל לאור׃ M 51 בארור׃ V — בירדא
לקדש ואת M 52 זיל V 53 — ואזלה ואיכסי M 54 — זירא M 55 לעינטב M 56 ליזדא 57
M ליה M 58 ושבעה M 59 לחכמים M 60 M 61 — מיפני M 62 כדי M 63 בל
M 64 בשהוא B 65 — רבי V 66 רבי M 67 עדי ר ג גזרה M 68 רפ M 69 מבה שרמדתי
M 70 הה א M 71 טוען M 72 — ר׃ M 73 מפני מה M 74 — הללו M 75 באחרן.

Sm1.

sie [bei den Feiertagen] gebraucht: Vgl. Lev. Cap. 23. 35. iSam. 12,6.

33. Die Stunde wird in 1080 Teile zerlegt, der synodische Monat beträgt also 29 Tage, 12 Stunden und 793 Teile = 29d 12h 44 3/9 20/21 34. Cf. Lev. Cap. 23.

משה ואת אהרן ואומר וישלח ה׳ את ירבעל ואת
בדן ואת יפתח ואת שמואל וירבעל זה גדעון ולמה
נקרא שמו וירבעל שעשה מריבה עם הבעל בדן זה
שבשעון ולמה נקרא שמו בדן דאתי מדן יפתח במשמעו
ואומר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו שקל
הכתוב שלשה קלי עולם בשלשה המורי עולם לומר
לך ירבעל בדורו כמשה בדורו בדן בדורו באהרן
בדורו יפתח בדורו בשמואל בדורו ללמדך שאפילו
קל שבקלין ונתמנה על הצבור הרי הוא כאביר
שבאבירים ואומר ובאת אל הכהנים הלוים ואל
השפט אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך
שאדם הוכח אצל הדיין שלא היה ביומיו הא אין
לך לילך אלא אצל שופט שביומיו ואומר אל תאמר
מה היה שהימים הראשנים היו טובים מאלה
נשל מקלו ומעשיהו בידו תני רבנן בין שראה אותו
עמד מכסאו ונשקו על ראשו אמר לו שלום עליך
רבי ותלמידי רבי שלמדתני תורה ברבים ותלמידי
שאני גוזר עליך גזרה ואתה מקיימה בתלמיד אשרי
הדור שהגדולים נשמעים לקטנים קל וחומר קטנים
לגדולים קל וחומר חיבא הוא אלא מתוך שהגדולים
נשמעים לקטנים נושאים קטנים קל וחומר בעצמן

M 76 שיופט שאינו ביומיו שלא
M 77 – הא...שביומיו
M 78 א ל שיום עליך רבי
M 79 גזירה 80
M 81 בתלמידי
M 82 א ל
M 83 נשמעין

welcher Mošeh und Ahron erwählen hat, und darauf: *Du sandte der Herr den Jerubaâl, den Bedan, den Jiphthah und den Šemuél*; Jerubaâl das ist nämlich Gideôn, und da er mit dem Baâl Streit führte, wird er Jerubaâl genannt; Bedan das ist nämlich Šimšon, und da er von Dan stammt, wird er Bedan genannt; Jiphtah, der bekannte. Ferner heisst es: *Mošeh und Ahron unter seinen Priestern, Šemuél unter denen, die seinen Namen anriefen.* Der Schriftvers vergleicht also die drei Geringschätzigen mit den drei Bedeutenden, um dir zu sagen, Jerubaâl gleiche in seinem Zeitalter dem Mošeh in seinem Zeitalter, Bedan in seinem Zeitalter dem Ahron in seinem Zeitalter und Jiphtah in seinem Zeitalter dem Šemuél in seinem Zeitalter; dies lehrt dich, dass selbst der Geringschätzigste unter den Geringschätzigen gleicht, sobald er als Gemeindeverwalter eingesetzt wurde, dem Bedeutendsten unter den Bedeutenden. Ferner heisst es: *Du sollst dich an die levitischen Priester und an den Richter wenden, der zu dieser Zeit vorhanden sein wird*; kannst du dir denn vorstellen, jemand werde zu einem Richter gehen, der nicht zu seiner Zeit vorhanden ist!? — du hast nur zu dem zu gehen, der zu deiner Zeit Richter ist. Ferner heisst es: *Sage nicht, wie kommt es dass die früheren Tage besser waren, als die jetzigen.*

Da nahm er Stab und Geld in die Hand. Die Rabbanan lehrten: Als er ihn sah, stand er von seinem Stuhl auf, küsste ihn aufs Haupt und sprach: Friede sei mit dir, mein Lehrer und Schüler; mein Lehrer, da du mich öffentlich das Gesetz gelehrt hast, und mein Schüler, da ich dir einen Befehl erteile und du ihn befolgt hast, wie ein Schüler. Heil dem Zeitalter, wo die Grossen den Kleinen Gehör geben, als Strengeres von Leichterem zu folgern, dass die Kleinen den Grossen [Gehör geben müssen]. — «Zu folgern», dies ist ja Pflicht!? — Vielmehr, wenn die Grossen den Kleinen Gehör geben, so folgern es die Kleinen (als Strengeres von Leichterem) als Beispiel auf sich.

36. Ib. v. 11. 37. Ps. 99,6. 38. Dt. 17,9. 39. Ecc. 7,10.

DRITTER ABSCHNITT.

איתי בית דין וכל ישראל נדקדי העדים וכו׳ א
הכפיקו לומר מקודש עד שחשוכה הרי זה
מעובר ראיתי בית דין בובר יעמדו שנים ויעידו
בפניהם יאמרו מקודש ראיתי שחשה יהו
בית דין ויעמדו השנים וישמעו מדבריהם אצל חבירם
יעידו בפניהם ויאמרו מקודש שאין חבירו
נאמני על ידי עצמו׃

גמרא. למה לי למיתנא ראיתי בית דין וכל
ישראל איצטריך ליה דעיקר אבינא תיאל ראיתי
בית דין וכל ישראל איפרכבא ליה וכו׳ א ויעברוה
קא משמע לן וכיון דתנא ליה ראיתי בית דין וכל
ישראל נחקרו העדים למה לי חבי קאמר אי נמי
נחקרו העדים וכו׳ הכפיקו לומר מקודש עד שחשוכה
הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשוכה הרי זה
מעובר רבה ליה לפיתגויה הקרית העדים בית אצטריך
ליה דעיקר אבינא תיהוי דקרית עדים בתחילת
דין ומקודש מקודש בגמר דין ומקדשי בריא קמשמע לן
דהוה אדיני מתנית התנן דיני ממונית הנין ביום
ועבדין ברותה הבא נמי נקדשיה בריא קמשמע לן
ואיבא תבי נמי אמר קרא כי חק ליישראל הוא
משפט לאלהי יעקב אומת הוי חק בעבר דין וקא

V 1 השנים M 2 פי׳ M 3 יהו בית וכו׳ M 4 ויעברוה M 5 יהו M 6 וכיון...בעובר M 7 הה ע M 8 אלא M 9 ויקדשוה B מקדשין P׳ מקדשוה M 10 היא...דק.

Wenn ihn das Gericht und ganz Jisraél gesehen, die Zeugen auch vernommen wurden, es aber bevor noch die Weihe verkündet wurde dunkel ward, so gilt er als Schaltmonat. Hat ihn nur das Gerichtskollegium gesehen, so treten zwei Mitglieder hervor und bezeugen [das Erscheinen], alsdann spreche es: Geweiht, geweiht. Hat ihn ein aus drei Leuten bestehendes Gerichtskollegium gesehen, so treten zwei hervor, und nachdem sie einen ihrer Genossen dem dritten zugesellt haben, bezeugen sie es; alsdann sprechen jene: Geweiht, geweiht; ein einzelner ist dazu nicht berechtigt.

GEMARA. Wozu lehrt er [den Fall, wo] ihn das Gericht und ganz Jisraél gesehen? Dies ist nötig; man könnte glauben, dass man den Monat, da ihn das Gericht und ganz Jisraél gesehen und es somit bekannt wurde, nicht mehr interkalire, so lässt er uns hören. — Wozu braucht er von der Vernehmung der Zeugen zu lehren, wo ihn das Gericht und ganz Jisraél gesehen!? — So meint er es: oder wenn die Zeugen vernommen wurden, es aber bevor noch die Weihe verkündet werden konnte dunkel wurde, so gilt er als Schaltmonat. — Wozu wird von der Vernehmung der Zeugen überhaupt gelehrt, wo schon gelehrt wird, er gelte als Schaltmonat, wenn [die Weihe nicht verkündet werden konnte] bevor es dunkel wurde!? — Dies ist nötig; man könnte glauben, die Zeugenvernehmung sei als Beginn und die Verkündung der Weihe als Schluss der Gerichtssitzung zu betrachten, denn bezüglich Civilprocesse wird ja gelehrt, man könne sie tags beginnen und nachts abschliessen, demnach könne man die Weihe auch nachts verkünden, so lässt er uns hören. — Vielleicht ist dem auch so!? Der Schriftvers lautet: *Denn dies ist eine Festsetzung für Jisraél, ein Recht des Gottes Jisqobs*; wann wird es festgesetzt? beim Schluss der Sitzung, und der All-

1. Ps. 81,5.

קרי ליה רחמנא משפט מה משפט ביום אף הכא
נמי ביום; ראיתי בית דין עומדין שנים ועדין בפניהם;
יאמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה אמר רבי
זירא כגון שראיתי בלילה; ראיתי שלשה יתם בית
דין ועמדי שנים וישבו מחבריהם אצל הדיוט;
אמאי הכא נמי ניתא לא תהא שמיעה גדולה מראייה
רבי תיבא הכא נמי כגון שראתהו בלילה היינו הך
סיפא אינצריכא ליה דאין היחיד נאמן על ידי עצמו
דסלקא דעתך אמינא הואיל ותנן דיני ממונות
בשלשה ואם היה מומחה לרבים דן אפילו ביחיד
הכא נמי ניקדשיה ביחידי קא משמע לן ואיבא
רבי נמי אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממשה
רבינו ונאמר ליה הקדוש ברוך הוא עד דאיבא
אחרן בחדך דכתיב ויאמר ה׳ אל משה ואל אהרן
בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם לכתיבא דעד
נעשה דין ליבא מיתניתין דלא כרבי עקיבא דתניא
בנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש מקצתן נעשו
עדים ומקצתן נעשו דיינין דברי רבי טרפון רבי
עקיבא אומר כולן נעשין עדים ואין עד נעשה
דין אפילו תימא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר
רבי עקיבא התם אלא בדיני נפשות דרחמנא אמר
ושפטו העדה והצילו העדה וכיון דחזיוה דקטל
נפשא לא מצו הדר ליה זכותא אבל הכא אפילו
רבי עקיבא מודה:

[ij] השופרות כשרים חוץ משל פרה מפני
שהוא קרן אמר רבי יוסי יהלא כל השופרות
נקראו קרן שנאמר במשך בקרן היובל:
גמ׳ אמר קאמר רבי ייסי ונהכון כל

M 11 בלבד: אמאי לא M 12 בין הראייה M 13
ניתא M 14 בגון M 15 שאין M 16 בלקא
M 17 ותניא V 18 לקדשיה ביחיד M 19 לרבים
M 20 בשלשה M 21 דרחמנא למישמ עד M 22 עדים
הן ואין M 23 תו M 24 לתו M 25 לרבים.

barmherzige nennt dies ein Recht, und wie das Recht am Tag gesprochen wird, ebenso muss es hierbei am Tag verkündet werden.

HAT IHN NUR DAS GERICHTSKOLLEGIUM GESEHEN, SO TRETEN ZWEI MITGLIEDER HERVOR UND BEZEUGEN DAS ESCHEINEN. Wozu denn, das Hören ist ja nicht gewichtiger als das Sehen!? R. Zera erwiderte: Wo es ihn in der vergangenen Nacht gesehen.

HAT IHN EIN AUS DREI LEUTEN BESTEHENDES GERICHTSKOLLEGIUM GESEHEN, SO TRETEN ZWEI HERVOR, UND NACHDEM SIE EINEN IHRER GENOSSEN ft. Wozu denn, sollte man auch hierbei sagen, das Hören sei ja nicht gewichtiger als das Sehen!? wolltest du sagen, hier handle es sich ebenfalls, wo sie ihn nachts sahen, so wäre es ja dasselbe!? Der letzte Fall ist deswegen nötig, dass nämlich ein einzelner nicht berechtigt sei; man könnte glauben, da gelehrt wird, Civilprocesse müssen vor Dreien verhandelt werden, wenn es aber ein bewährter |Richter| ist, könne es auch einer sein, ebenso könne auch hierbei ein einzelner die Weihe verkünden, so lässt er uns hören. Vielleicht ist dem wirklich so!? Du hast ja keinen bewährteren als unseren Meister Mošeh, dennoch sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihm: Nur wenn Ahron bei dir ist, wie es heisst: *Da sprach der Herr zu Mošeh und Ahron: Diesen Monat sei nur euch.* Der Zeuge kann also Richter sein, demnach vertritt unsere Mišnah nicht die Ansicht R. Âqibas; es wird nämlich gelehrt: Wenn das Synedrium jemand einen Menschen töten sieht, so fungire ein Teil als Zeugen und ein Teil als Richter — Worte R. Triphons; R. Âqiba sagt: alle sind sie Zeugen, und der Zeuge kann nicht Richter sein. — Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht R. Âqibas, da er nur beim peinlichen Recht dieser Ansicht ist, bezüglich dessen der Allbarmherzige sagt: [3]*Die Gemeinde soll ihn richten: die Gemeinde soll ihn verteidigen*, und wenn sie ihn morden gesehen, so finden sie für ihn keine Verteidigung mehr, hierbei aber giebt auch R. Âqiba zu.

JEDE POSAUNE IST BRAUCHBAR, AUSGENOMMEN DIE VON EINER KUH, WEIL DIESE "HORN" HEISST. R. JOSE WANDTE EIN: JEDE POSAUNE HEISST JA "HORN", WIE ES HEISST: *Wenn das Widderhorn geblasen wird.*

GEMARA. R. Jose wandte ja treffend ein!? — Die Rabbanan können erwidern:

2. Ex. 12,1,2. 3. Num. 35,24,25. 4. Jos. 6,5.

alle anderen heissen "Posaune" als auch "Horn", die einer Kuh heisst nur "Horn" und nicht "Posaune", denn es heisst: *Ux eines Wildochsen sind seine Hörner.* Und R. Jose!? — Er kann dir erwidern: auch das einer Kuh heisst "Posaune", denn es heisst: *Das wird dem Herrn besser gefallen als ein Stier, ein Farre*; wozu Farre, wenn Stier genannt wird? wozu Stier, wenn Farre genannt wird? — vielmehr ist mit Šor-Par [Stier, Farre] das Šophar [Posaune] gemeint. Und die Rabbanan!? — [Sie erklären] wie R. Mathna, welcher erläuterte: ein Stier gleich einem Farren[7]. Ûla sagte: Der Grund der Rabbanan ist durch folgende Lehre R. Ḥisdas zu erklären: Weshalb tritt der Hohepriester nicht mit den goldenen Gewändern in das Allerheiligste[8], um den Dienst zu verrichten? — weil der Ankläger nicht Verteidiger sein kann[9]. — Etwa nicht? das Blut des Farren ist es ja!? — Dies ist ganz verändert[10]. — Die Bundeslade nebst der Deckplatte und dem Kherub sind es ja!? — Der Sünder darf nicht darreichen. Der Löffel und die Rauchpfanne sind es ja!? — Gemeint ist, der Sünder dürfe sich damit nicht schmücken. — Die goldenen Gewänder, die der Hohepriester ausserhalb [des Allerheiligsten] trägt, sind es ja!? — Hier wird nur von innerhalb gesprochen. — Das Blashorn wird ja ebenfalls ausserhalb benutzt!? — Da dieses zur Erinnerung dient, so ist es gleich, als würde es innerhalb [des Allerheiligsten] benutzt. Der Tanna begründet ja aber: weil diese "Horn" heisst!? — Zu diesem Grund nennt er noch einen zweiten: erstens kann der Ankläger nicht Verteidiger sein, zweitens, weil diese "Horn" heisst. — Und R. Jose!? — Er kann dir erwidern: die Begründung, der Ankläger könne nicht Verteidiger sein, gilt nur von innerhalb, während das Blashorn ausserhalb benutzt wird, und die Begründung, diese heisse "Horn" [ist hinfällig], da jede Posaune "Horn" heisst. Abaije sagte: Der Grund der Rabbanan ist folgender: der Allbarmherzige spricht von einer Posaune, nicht aber von zwei oder drei Posaunen, und da das Kuhhorn aus Schichten zusammengesetzt ist, so sieht es wie zwei oder drei Posaunen aus. — Der Tanna begründet ja aber, weil diese "Horn" heisst!? — Zu diesem Grund nennt er noch einen zweiten: erstens spricht der Allbarmherzige von einer Posaune, nicht aber von zwei oder drei Posaunen, zweitens, weil diese "Horn" heisst. — Und R. Jose!? — Er kann dir

השיפרית אקרי שופר ואקרי קרן דפרה קרן אקרי
שופר לא אקרי דכתיב בכור שורו הדר לו וקרני Dt. 33,17
ראם קרניו ורבי יוסי אמר לך דפרה נמי אקרי
שופר דכתיב ותיטב לה' משור פר אם שור רמה Ps. 69,32
פר ואם פר למה שור אלא מאי שור פר משופר
ורבנן כדרב מתנה דאמר רב מתנה מאי שור פר
שהוא כפר עולא אמר חיוני מעמא דרבנן כדרב
חסדא דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס
בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה דפי שאין
קטיגור נעשה סניגור ולא והא איכא דם פר התאיר B. 59a
ואשתני אשתני והא איכא אזן וכפירת יכריב חיטא
כל יקריב קאמרינן והא איכא כף ומחתה חיטא כל
יתנאה קא אמרינן והא איכא בגדי זהב מכחזין
כפנים קא אמרינן שופר נמי מכחזין הוא ביון
דלזכרון הוא כבפנים דמי והא תנא מפני שהיא קרי
קאמר חדא ועוד קאמר חדא דאין קטיגור נעשה
סניגור ועוד מפני שהוא קרן ורבי יוסי אמר לך
דקא אמרת אין קטיגור נעשה סניגור הני בילי
מכפנים והאי שופר מבחזין הוא ודקא אמרת מפני
שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן אכיי אמר
היינו טעמייהו דרבנן שופר אמר רחמנא ולא שנים
ושלשה שופרות והא דפרה ביון דקאי גילדי גילדי
מיתחזי כשנים ושלשה שופרות והא תנא מפני
שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דשופר
אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות יעיד
מפני שהוא קרן ורבי יוסי אמר לך דקאמרת שופר

M 26 + שור | B 27 + גדול מ[ן] M [גדול מ] פר B 28
מכפנים M 29 קאתי M 30 + משום M 31 —
והאי M 32 — נמי M 33 + אחד M 34 כב' וג' שופ' דמי.

5. Dt. 33,17. 6. Ps. 69,32. 7. Mit שור (Stier) wird ein jüngeres, mit פר (Farre) ein mindestens 3 Jahre altes Tier bezeichnet; cf. S. 314 Z. 13 ff. 8. Wörtl. das Allerinnerste. 9. Das Gold erinnert an das goldene Kalb. 10. Man sieht es ja dem Blut nicht an, von welchem Tier es herrührt. 11. Diese

אחד אמר תמנא ורא שנים ושלשה שיפורות ביון
דמחברי אהדדי חד הוא ודקאמרת מפני שהוא קרן
כד השופרות נמי איקרו קרן; מאי משמע דהאי יובלא
דישנא דדברא הוא דתניא אמר רבי עקיבא בשהלכתי
לערביא היו קורין ליובלא יובלא ואמר רבי עקיבא
בשהלכתי לעליא היו קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה
נמולה דא מבעלה ואמר רבי עקיבא בשהלכתי
לאפריקי היו קורין למעה קשיטה לבאי נפקא מינה
לפרושי מאה קשיטה דאוריתא מאה דנקן אמר רבי
בשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה בירה למאי
נפקא מינה לפרושי אשר כרותי לי אמר רבי שמעון
בן לקיש בשהלכתי לתחום בן נשרויא היו קורין
לבירה ניצפי ולתרנגול שבוי רכלה ניצפי מאי קרא
יפה נוף משוש כל הארץ הר תרנגול שבוי אמר רב
יהודה אמר רב ואיבעית אימא רבי יהושע בן לוי
מאי קרא כי שת בטחות חכמה אי מי נתן לשכוי
בינה כי שת בטחות חכמה אלו בליות או מי נתן
לשכוי בינה זה תרנגול; ורבי איקלע לתחום אתרא
אתא לגברא לקניה אמר ליה קבון פלניא לא הוה
ידע באי קאמר ליה אתא שאיל ביה מדרשא אמרו
ליה גזלן אמר לך דכתיב היקבע אדם אלהים וגומר
אמר ליה רבא מברניש לרב אשי אי הואי התם הוה
אמינא ליה הכי קבעך במאי קבעך ואמאי קבעך
ומצריא הוה ידעינא ואהו סבר מילתא דאיסורא
קאמר ליה לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעה

M 45 ורא ב ג שוב M 46 דאפרושי מן ק מנאה דנקי
תניא בשהלכתי M 47 קנשרויא M 48 אמר רב ואיתימא
ריב ר מאי קראה M 49 האמר ביה כליות ויעצות
M 43 פלניא M 42 אבר P 41 הוגא M 40
ליה הכי קבעך M 44 דקנא ואיהו...ליה
M 46 יעקא דר.

erwidern: der Einwand, der Mibarmherzige spreche von einer Posaune, nicht aber von zwei oder drei Posaunen [ist hinfällig], da ja die Schichten zusammengewachsen sind, somit ist es ja nur eine, und die Begründung, diese heisse "Horn" [ist ebenfalls hinfällig], da jede Posaune "Horn" heisst.

Woher ist es erwiesen, dass Jubla ein Widder ist? — Es wird gelehrt: R. Âqiba erzählte: Als ich in Arabien war, [hörte ich] da den Widder Jubla nennen. Ferner erzählte R. Âqiba: Als ich in Gallia war, [hörte ich] da die Menstruierende Galmuda nennen. — Was heisst Galmuda? — Gemula-da-mibaâla [diese ist von ihrem Mann getrennt]. Ferner erzählte R. Âqiba: Als ich in Afrika war, [hörte ich] da die Maâh Qesiṭah nennen. — Was geht daraus hervor? — Die Erklärung [der Worte]: "*hundert Qesiṭah* in der Gesetzlehre, nämlich hundert Danka". Rabbi erzählte: Als ich in den Küstenstädten war, [hörte ich] da den Kauf Kira nennen. — Was geht daraus hervor? — Die Erklärung [der Worte:] *Wo ich mir gekauft [wurde]* [wurde]. R. Šimôn b. Laqiš erzählte: Als ich in der Provinz Kannišarja[15] war, [hörte ich] da die Braut Nymphe und den Hahn Sekhvi nennen.—Welcher Schriftvers deutet darauf hin, dass die Braut Nymphe heisst? —"[16]*Lieblich erhebt sie sich, die Freude der ganzen Erde.* Der Hahn wird Sekhvi genannt, darauf deutet, wie R. Jehuda im Namen Rabhs, nach Anderen, R. Jehošuâ b. Levi, sagte, der Schriftvers:[17] *Wer hat in die Verhüllten Weisheit gelegt oder wer verlieh dem Schauenden [Sekhvi] Verstand? Wer hat in die Verhüllten Weisheit gelegt*, das sind nämlich die Nieren; *oder wer verlieh den Schauenden Verstand*, das ist nämlich der Hahn.

Levi kam nach einer Ortschaft, da trat jemand auf ihn zu und sprach: Jener ist ein Qabân; er verstand ihn aber nicht. Als er ins Lehrhaus kam und fragte, erklärten sie ihm: Er sagte dir, jener sei ein Räuber; es heisst ja auch: "[18]*Darf denn ein Mensch Gott berauben [hajiqbâ]* &c. R. Aha aus Barneš sprach zu R. Aši: Wenn ich es wäre, so würde ich ihn gefragt haben, wodurch jener ein Qabân ist, und weshalb, so würde ich [die Bedeutung] erfahren haben. [Levi] aber glaubte, es bedeute nur etwas wie Verbotenes. Die Rabbanan wussten nicht, was sirugin bedeute;

waren aus Gold hergestellt, bezw. damit verkleidet. 12. Gen. 33,19. 13. Klein-persische Münze (gr. *daukion*; etwas grösser als ein Obolos), der sechste Teil eines Zuz, später übertragen für Sechstelmina Mz. 14. Gen. 50,5. 15. Nach NEUBAUER [illegible] mit Aleppo identisch. 16. Ps. 48,3. 17. Job gl. *νύμφη*. 18. Ij. 38,36. 19. Mal. 3,8.

לאמתא דבי רבי דהוותנהו דבנן דהוי עיילי פסקי
פסקי אמרה להו עד מתי אתם נכנסין סירוגין בירוגין
לא הוו ידעי רבנן מאי להלוגלות ויבא חד שמעה
לאמתא דבי רבי דהוות להחזיא עברא דקא מבדר
פרפחניה אמרה להו עד מתי אתה מפזר הלוגלוך
לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרימך ויבא חד
שמעה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה להחזיא עברא
דהוה קא מחפך בשעריה אמרה להו עד מתי אתה
מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי יסאסאתיה
במטאטא השמד ויבא חד שמעה לאמתא דבי רבי
דהוות אמרה לחבירתה שקדי מאתיתא ואטאי ביתא
לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה׳ יהבך והוא
יכלכלך אמר רבה בר בר חנה ויבא חד הוה אזינא
בהדי הההוא טייעא הוה דרינא טינא ואמר לי שקול
יהבך ושדי אגבאי׃

[iij] פר של ראש השנה של יעל פשוט ידי מצפה והב ישני מצוצית מן הצדדין שופר מאריך [iv] והמוציא מקצרות שמוציא היום בשופר׃ ובתעניות בשל וכרים בפיפין יפיהו מציפה בכסף ישרי מצוצית באמצע שופר מקצר והמוציא מאריכות שמוציא [v] היום בהמוציא׃ שוה היובל לראש השנה דתקועה ולברכות רבי ויחודה איתמר בראש השנה יוקעין בשל יעלים׃

גמ׳ אמר רבי לוי מצוה של ראש השנה ושל יום הכיפורים בכפיפין ישל כל השנה כפשוטין התקן שופר של ראש השנה של יעל פשוט היא דאמר מר האי תנא דתניא רבי יהודה איבי בראש השנה היו תוקעין בשל וכרים בפיפין ביובלות בשל

M 47 דרבי M 48 דרבנן M 49 לתעניות M 50 להלוגלוך P 52 שמעון M 53 דהוזיתה
M 54 במזוזות M 55 ויבנא דהא הוה מהלויא M 57 בהדי טייעא M 58 M — תוקעין M 59 מצות ר״ה ויום M 60 ויהאמן תנן M 61 בר׳ דתני ר׳ M 62 — חנה

da hörten sie einst, wie die Magd Rabbis den einzeln eintretenden Jüngern zurief: Wie lange noch werdet ihr sirugin gehen!? Die Rabbanan wussten nicht, was Halug-lugoth bedeute; da hörten sie einst wie die Magd Rabbis einem Mann, der ein Bündel Portulak löste, zurief: Wie lange noch wirst du deinen Ḥaluglugoth zerstreuen!? Die Rabbanan wussten nicht die Bedeutung von: *salsel'cha, so wird sie dich erheben*; da hörten sie einst, wie die Magd Rabbis einem Mann, der sein Haar kräuselte, zurief: Wie lange noch wirst du dein Haar salsel thun!? Die Rabbanan wussten nicht die Bedeutung von: *Ich werde sie mit einem Maṭâta der Vernichtung wegtegen*; da hörten sie einst wie die Magd Rabbis zu ihrer Genossin sprach: Nimm ein Taṭita und fege das Zimmer aus. Die Rabbanan wussten nicht die Bedeutung von: *Wirf dein Jehab auf den Herrn, er wird dich versorgen*; da erzählte Rabba b. Bar-Hana: Einst ging ich mit einem Araber, während ich eine Bürde trug; da sprach dieser zu mir: Lege dein Jehab auf mein Kamel.

[iij] DIE POSAUNE DES NEUJAHRSFESTES IST GERADE, AUS DEM HORN EINES STEINBOCKS, DAS MUNDSTÜCK MIT GOLD VERKLEIDET UND HAT ZWEI TROMPETEN AN DEN SEITEN; MIT DER POSAUNE BLIES ER LÄNGERE UND MIT DEN TROMPETEN KÜRZERE TÖNE, DA DIE POSAUNE TAGESPFLICHT IST. [iv] DIE DER FASTTAGE IST GEBOGEN, VOM HORN EINES WIDDERS, DAS MUNDSTÜCK MIT SILBER VERKLEIDET UND HAT ZWEI TROMPETEN IN DER MITTE; MIT DER POSAUNE BLIES ER KÜRZERE UND MIT DEN TROMPETEN LÄNGERE TÖNE, DA DIE TROMPETEN TAGESPFLICHT SIND. [v] DIE JOBELFEIER GLEICHT DEM NEUJAHRSFEST BEZÜGLICH DES POSAUNENBLASENS UND DER SEGENSPRÜCHE; R. JEHUDA SAGT, AM NEUJAHRSFEST BLASE MAN MIT [EINER POSAUNE] VON EINEM WIDDER, AM JOBEL MIT EINER VON EINEM STEINBOCK.

GEMARA. R. Levi sagte: Es ist Gebot, am Neujahrsfest und am Versöhnungstag mit einer gebogenen und im ganzen Jahr mit einer geraden [Posaune] zu blasen. Es wird ja aber gelehrt: die Posaune des Neujahrsfestes sei gerade, vom Horn eines Steinbocks!? — Er ist der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagt, am Neujahrsfest blase man mit gebogener [Posaune], vom Horn eines

20 Pr. 4:8 21 Jes. 14:23. 22 Ps. 55:23

יעיים וירמא חוכתא כרבי יהודה אי אמרית חילתא
כרבי יהודה הוה אמינא אפילו של יובל נמי כרבי
יהודה סבריא ליה קמשמע לן בשלמא קמיפלגי מר
סבר בראש השנה כמה דכיוף אניש דעתיה טפי
מעלי יבים הכיפורים כמה דפשיט אניש דעתיה
טפי מעלי ומר סבר בראש השנה כמה דפשיט
אניש דעתיה טפי מעלי וביום הכפורים כמה דכיוף
אניש דעתיה טפי מעלי יפיו בצופה והכ: והתניא Fol. 27
ציפזז והכ במקום הנחת פיו פסול שלא במקום
הנחת פיו כשר אמר אביי כי תנן נמי מתניתין
שלא במקום הנחת פה תנן ושיטי חצוצרות מן Bh. 64a
הצדדים: ותרי קרי ביי משתמעי והתניא זכור ושמור Sem. 20b
בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין
האזן יכולה לשמוע רבך מאריך בשופר לביטרא
דשמע סיף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא ומבילא Ph. 28b
תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא תא שמע
תקע בראשונה וימשך בשניה כשתים אין בידו אלא Jo. 28a/33b
אחת אמאי תיסרך לה בתרתי פסוקי תקיעתא מהדדי
רא פסקינן תא שמע התיקע לתוך הכור או לתוך Jo. 19a
חדות או לתוך חפיסם אם קול שופר שמע יצא ואם
קול הכרה שמע לא יצא אמאי ריפיק בתחילת תקיעה
מקמי דליערבב קלא אלא תרתי קלי בחד נמרי לא
משתמעי מתרי נמרי משתמעי ומתרי נמרי מי
משתמעי והא תניא בתורה אחד קורא ואחד מתרגם Meg. 21b
ובכבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין הא לא

M 63 פשוטין וירמא חילתא כרבי אי אמרית חילתא כרבי יהודה הוה אמינא אפילו של יובל נמי כרבי יהודה סבריא ליה קמשמע לן בשלמא קמיפלגי מר סבר בראש השנה כמה דכיוף אניש דעתיה טפי מעלי ומר סבר בראש השנה כמה דפשיט אניש דעתיה טפי מעלי וביום הכפורים כמה דכיוף אניש דעתיה טפי מעלי יפיו בצופה והכ: והתניא ציפזז והכ במקום הנחת פיו פסול שלא במקום הנחת פיו כשר אמר אביי כי תנן נמי מתניתין שלא במקום הנחת פה תנן ושיטי חצוצרות מן הצדדים: ותרי קרי ביי משתמעי והתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האזן יכולה לשמוע רבך מאריך בשופר לביטרא דשמע סיף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא ומבילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא תא שמע תקע בראשונה וימשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת אמאי תיסרך לה בתרתי פסוקי תקיעתא מהדדי רא פסקינן תא שמע התיקע לתוך הכור או לתוך חדות או לתוך חפיסם אם קול שופר שמע יצא ואם קול הכרה שמע לא יצא אמאי ריפיק בתחילת תקיעה מקמי דליערבב קלא אלא תרתי קלי בחד נמרי לא משתמעי מתרי נמרי משתמעי ומתרי נמרי מי משתמעי והא תניא בתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובכבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין הא לא

M 64 בי ר אי אמי הרכה · M 65 בי ה אין ביוכלות לא · M 66 בי ה · M 67 דע · M 68 עדיף ומי ס כמה דפשיט אניש טפי עדיף: יפיו · B 69 ובכצופה כמה · M 70 פה · M 71 רבא · B 72 דכי שמע · M 73 איניש · M 74 דכי שמע אניש · M 75 ומי נפוק · M 76 ואמאי ליסדוק ליה בתרתין · M 77 והתנן תקע · M 78 תרי · M 79 ביי · V 80 והא א קורא.

Widders, am Jobelfest, vom Horn eines Steinbocks. Sollte er doch sagen, die Halakha sei wie R. Jehuda!? — Würde er gesagt haben, die Halakha sei wie R. Jehuda, so könnte man glauben, er sei auch bezüglich der Jobelfeier der Ansicht R. Jehudas, so lässt er uns hören. — Worin besteht ihr Streit? — Einer ist der Ansicht, je mehr man am Neujahrsfest das Gemüt beugt, desto besser ist es, am Versöhnungstag dagegen ist es desto besser, wenn das Gemüt gerade ist, die Anderen sind der Ansicht, je mehr man am Versöhnungstag das Gemüt gerade richtet, desto besser ist es, am Versöhnungstag dagegen ist es desto besser, wenn man das Gemüt beugt.

Das Mundstück mit Gold verkleidet. Es wird ja aber gelehrt, sie sei unbrauchbar, wenn man die Stelle, die man mit dem Mund berührt, mit Gold verkleidet, brauchbar, wenn die Stelle, die man nicht mit dem Mund berührt!? Abajje erwiderte: Unsere Mišnah spricht eben von der Stelle, die man nicht mit dem Mund berührt.

Und hat zwei Trompeten an den Seiten. ¿Können denn zwei Stimmen zusammen vernommen werden, es wird ja gelehrt: |Die Worte| *Höre* und *Gedenke*[23] wurden zusammen ausgesprochen, was sonst der Mund nicht aussprechen und das Ohr nicht vernehmen kann. — Deshalb blies er auch mit der Posaune länger. — ¿Man entledigt sich also seiner Pflicht, wenn man den Schluss des Blasens ohne Anfang gehört, demnach auch, wenn man den Anfang des Blasens ohne Schluss gehört, — komme und höre: Hat man den ersten einfachen Ton |richtig| geblasen, den zweiten aber so lange gedehnt, als man zwei blasen kann[24], so wird dieser nur als ein Ton angerechnet; weshalb nun, er sollte doch als zwei gerechnet werden!? — Der Ton wird nicht geteilt. — Komme und höre: Wenn jemand in eine Grube, in eine Cisterne oder in ein Fass bläst, so hat man sich, falls man den Schall der Posaune gehört, der Pflicht entledigt, nicht aber wenn nur einen Widerhall; weshalb nun, man sollte sich ja mit dem Beginn des Tons, bevor er noch verhallte, der Pflicht entledigen!? — Vielmehr, zwei Töne von einer Person hört man nicht, wol aber von zwei Personen. — ¿Hört man sie denn von zwei Personen, es wird ja gelehrt: Einer liest aus der Gesetzlehre vor und ein anderer

23. Ex. 20,8 wird im Dekalog (beim Sabbathgebot) das Wort *zachor* gebraucht, Dt. 5,12 dagegen das Wort *šamor*. 24. Während 2 einfache Töne geblasen werden müssen

übersetzt, nur durfen nicht zwei lesen und zwei übersetzen. Unser Fall gleicht eher dem Schlussfatz: Das Loblied' und die Esterrolle dürfen sogar zehn Personen vorlesen; hieraus, dass man das beachtet, was selten ist, ebenso beachtet man auch [das Posaunenblasen], weil es selten ist. Weshalb brauchte er demnach mit der Posaune länger zu blasen!? Weil die Posaune die eigentliche Pflicht des Tags ist.

DIE DER FASTTAGE WAR GEBOGEN, VOM HORN EINES WIDDERS, DAS MUNDSTÜCK MIT SILBER VERKLEIDET. Weshalb jenes mit Gold und dieses mit Silber? Wenn du willst, sage ich: bei Versammlungsinstrumenten wird das Silber verwendet, denn es heisst: *Fertige dir zwei silberne Trompeten an*, wenn du aber willst, sage ich: die Gesetzlehre schonte das Geld Jisraéls. – Demnach sollte auch bei jener Silber verwendet werden!? Die Ehre des Festtags ist jedoch bedeutender. R. Papa b. Šemuél wollte nach unserer Mišnah eine Entscheidung treffen, da sprach Raba zu ihm: Dies wurde nur für den Gebrauch im Tempel gelehrt. Ebenso wird auch gelehrt: Diese Worte gelten nur für den Gebrauch im Tempel, in der Provinz aber ist, wenn Trompeten verwendet werden, keine Posaune nötig, wenn die Posaune verwendet wird, keine Trompeten nötig. R. Halaphta führte dies in Sepphoris ein, ebenso R. Ḥananja b. Teradion in Sikhni; als die Weisen davon hörten, sprachen sie: Dies war nur am Ostthor, am Tempelberg gebräuchlich. Raba, nach Anderen, R. Jehošuâ b. Levi sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — es heisst: *Mit Trompeten- und Posaunenschall jauchzt vor dem König, dem Herrn*; vor dem König, dem Herrn, sind Trompeten- und Posaunenschall zugleich erforderlich, anderwärts aber nicht.

דמיא ארא רכיפא בהרי וכמנחה אפיקי עשרה קרנין
אלמא בין דהכוב בהוב דעתיה הבא נמי בין דהכוב
בהוב דעתיה ישמע אלא למה מאריך בשופר לידע
שמצות היום בשופר: ובתענוית של זכרים בציפורי
ופיו מצופה כסף: מאי שנא התם דזהב ומאי שנא
הכא דכסף אי בעית אימא כל בינופיא דכסף הוא
דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ואכתי אימא
התורה חסה על ממונן של ישראל התם נמי נעביד
דכסף אפילו הכי כבוד יום טוב עדיף רב פפא בר
שמואל כבר למיעבד עובדא במתניתין אמר ליה
רבא לא אמרו אלא במקדש תניא נמי הכי במה
דברים אמורים במקדש אבל בגבולין מקום שיש
חצוצרות אין שופר מקום שיש שופר אין חצוצרות
וכן הגהוג רבי חלפתא בציפורי ורבי חנניא בן
תרדיון בכפני ובשבא דבר אצל הכמים אמרי לא
הוו נוהגין כן אלא בשערי עזרה ובהר הבית בלבד
אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי מאי קראה
דכתיב בהצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה׳
לפני המלך ה׳ הוא דבעינן הצוצרות וקול שופר
אבל בעלמא לא: שוה היובל לראש השנה לתקועה
ולברכות: אמר רבי שמואל בר יצחק במאן
מצינן האידנא זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום
ראשון במאן כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם
מתוב רב עינא שוה ייבל לראש השנה לתקועה
ולברכות והא איכא זה היום תחילת מעשיך זכרון
ליום ראשון דבראש השנה איתא ובייבל ליתא כי

M 82 ועשרה מתרגמין מ״ש בין דח׳ ‖ P 81 ומגלה
M 83 – עליה M 84 הבא...משמע M 85 מפני
M 86 בשל V 87 דכבפא דכ M 88 רבה M 89
הנוגא M 90 יכשבאו דפני דכבי M 91 עיישין
M 92 דכ M 93 – כ... M 94 תוגא M 95 –
כיון דאמר בתשרי נברא העולם M 96 זכ ליום ראשון.

25 Cf. Bd. I S. 49 N. 4. 26. Num. 10,2. 27. Ps. 98,6.

קתני אשארא רב ששיא בריה דרב אידי מתני חבי אבר רבי שמואל בר יצחק הא דתנן שוה היובל לראש השנה לתקועה ולברכות כמאן דלא כרבי אלעזר דאי רבי אלעזר בין דאמר בתשרי נברא העולם הא איבא זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון דבראש השנה איתא וביובל ליתא כי קתני אשארא:

יפ׳ שנסדק ודבקו פסול דיבק שברי שופרות [vj] Col.b פסול ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה [vij] Rk. 28a פסול ואם לאו כשר: התוקע לתוך הבור או לתוך 28a הדות או לתוך הפיטם אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא יכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה בתוכו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם בין לבו יצא ואם לאו לא יצא אף על פי שזה שמע וזה שמע זה בין לבו וזה לא בין לבו:

גמרא. תנו רבנן ארוך וקצרו כשר גדדו והעמידו על גלדו כשר ציפהו וחב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר ציפהו וחב מכפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר נתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא: תני רבנן גדדו בין מכפנים בין מבחוץ כשר גדדו והעמידו על גלדו כשר הניח שופר בתוך שופר אם

M הפיוטם. P הפיטם. M 90 שופר M 98 ששת M 07
M שופ שנים M 3 ביתו M 2 יכן מי ש M 1
M ואם◯ 5 ויקע בו — M 4 אגין וקצרו M 5 והיכ וכ. כי
M כשר◯ 7 M 6 כיתן גחה ק נענק ת ר גדדו ...יצא
גדדו.

nerung an den ersten Tag , bei der Jobelfeier aber nicht!? Dies wird nur bezüglich der übrigen [Segenssprüche] gelehrt.

R. Šiša b. R. Idi lehrte es folgenderweise: R. Šemuél b. Jiçhaq sagte: Was gelehrt wird, die Jobelfeier gleiche dem Neujahrsfest bezüglich des Posaunenblasens und der Segenssprüche, vertritt nicht die Ansicht R. Eliêzers, denn nach R. Eliêzer, welcher sagt, die Welt sei im Tišri erschaffen worden, sagt man ja am Neujahrsfest: Dieser Tag ist der Beginn deiner Werke, eine Erinnerung an den ersten Tag , bei der Jobelfeier aber nicht. Dies wird nur bezüglich der übrigen gelehrt.

WENN EINE POSAUNE PLATZT UND MAN SIE ZUSAMMENLÖTET, SO IST SIE UNBRAUCHBAR; EINE AUS STÜCKEN ZUSAMMENGELÖTETE POSAUNE IST UNBRAUCHBAR. WENN SIE EIN LOCH BEKOMMEN UND MAN ES VERSTOPFT HAT, SO IST SIE UNBRAUCHBAR, WENN ES BEIM BLASEN HINDERLICH IST, SONST ABER BRAUCHBAR. WENN JEMAND IN EINE GRUBE, IN EINE CISTERNE ODER IN EIN FASS BLÄST, SO HAT MAN SICH, FALLS MAN DEN SCHALL DER POSAUNE GEHÖRT, SEINER PFLICHT ENTLEDIGT, WENN ABER NUR EINEN WIDERHALL, NICHT ENTLEDIGT. WENN MAN AN EINEM BETHAUS VORÜBERGEHT, ODER WENN SICH SEIN HAUS IN DER NÄHE DES BETHAUSES BEFINDET, UND MAN DEN SCHALL DER POSAUNE ODER DAS LESEN DER ESTERROLLE HÖRT, SO HAT MAN SICH SEINER PFLICHT ENTLEDIGT, FALLS MAN DIES BEABSICHTIGT, SONST ABER NICHT. DIESER HÖRTE UND JENER HÖRTE: DIESER HAT ES BEABSICHTIGT, JENER ABER NICHT.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Wenn sie lang war und man sie kürzer macht oder man sie bis auf die äussere Haut ausschabt, so ist sie brauchbar. Hat man die Stelle, die man mit dem Mund berührt, mit Gold verkleidet, so ist sie unbrauchbar, die man nicht mit dem Mund berührt, so ist sie brauchbar; hat man die Innenseite mit Gold verkleidet, so ist sie unbrauchbar, wenn die Aussenseite, so ist sie unbrauchbar, falls der Ton verändert wurde, sonst aber nicht. Wenn sie ein Loch bekommen und man es verstopft hat, so ist sie unbrauchbar, falls es beim Blasen hinderlich ist, sonst aber brauchbar. Hat man eine Posaune in eine andere gesteckt, so hat man sich seiner Pflicht entledigt, falls man den Schall der innern gehört, nicht aber, wenn den der äussern. Die Rabbanan lehrten: Hat man sie von innen oder aussen abgeschabt, so ist sie brauchbar; hat man sie bis auf die äussere Haut ausgeschabt, so ist sie brauchbar; hat man eine Posaune in eine andere gesteckt, so hat man sich

[8]קול פניבי שמע יצא ואם [9]קול היצין שמע לא יצא
הפכו ותקע בו לא יצא אמר רב [10]פפא לא תימא
דהפכיה [11]בי כיתנא אלא שהרחיב את הקצר וקיצר
את הרחב מאי טעמא כדרב מתנה דאמר רב מתנה
[12]והעברת דרך העברתו [13]בעינן: דיבק שברי שופרות Lv.25,9 Rh.34a
פסול: [14]תנו רבנן הוסיף עליו כל שהוא [15]בין במינו
בין שלא [16]במינו פסול ניקב וסתמו בין [17]במינו ובין
שלא [18]במינו פסול רבי נתן אומר [19]במינו כשר שלא
[20]במינו פסול [21]במינו כשר אמר רבי ייחנן והוא
שנשתייר רובו מכלל דשלא [22]במינו [23]אין על פי
שנשתייר רובו פסול איבא דמתני לה אכיפא שלא
[24]במינו פסול אמר רבי ייחנן והוא שנפחת רובו
מכלל דבמינו אין על פי שנפחת רובו כשר ציפהו
זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות
שהיה פסול ואם לאו כשר נסדק לאורכו פסול לרוחבו
אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול
[25]וכמה שיעור תקיעה [26]פירש רבן שמעון בן גמליאל Nid.26a
כדי שיאחזנו בידו ויראה לבאן ולבאן היה קולו דק
או עבה או [27]צרור כשר שבל הקולות כשרין [28]שלחו
ליה לאביה דשמואל קדחו ותקע בו יצא פשיטא
כולהו [29]נמי ביקדה קדחו להו אמר רב אשי שקדחו
בזכרותו מהו דתימא מין במינו חוצין קמשמע לן:
התוקע לתוך הכור או לתוך הדות כו': אמר רב
הונא לא שנו אלא לאותן העומדים על שפת הבור

M 8 — M 9 קול | פפא — M 10 כיתי
בעינן. אמר רחמנא | M 12 ת"ר | M 13 ונמצי
מבינו כשר שלא | M 14 מבינו | M 15 במינו כשר
M 16 אפי' נשתייר | M 17 רישא ג' אומר | V 17 ציפוי
B 18 - בשופר | M 19 נמי.

seiner Pflicht entledigt, falls man den Schall der innern gehört, nicht aber, wenn den der äussern; hat man sie umgekehrt und geblasen, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. R. Papa sprach: Nicht etwa, dass man sie wie ein Hemd umkehrt, sondern, wenn man die schmale Seite erweitert und die breite eng macht. — Aus welchem Grund? Nach einer Erklärung R. Mathnas, welcher sagte: *Du sollst vorüberziehen lassen*: wie sich |das Horn| zieht.

Eine aus Stücken zusammengelötete Posaune ist unbrauchbar. Die Rabbanan lehrten: Hat man etwas angesetzt, ob aus derselben Masse oder aus einer anderen, so ist sie unbrauchbar; wenn sie ein Loch bekommen und man es verstopft hat, ob mit derselben Masse oder einer anderen, so ist sie unbrauchbar; R. Nathan sagt, mit derselben Masse sei sie brauchbar, mit einer anderen sei sie unbrauchbar. Mit derselben Masse sei sie brauchbar; hierzu sagte R. Johanan, nur wenn die grössere Hälfte |unverletzt| geblieben ist. Hieraus, dass mit einer anderen Masse sie unbrauchbar ist, auch wenn die grössere Hälfte |unverletzt| geblieben ist. Manche beziehen dies auf den Schlussfatz: Mit einer anderen Masse sei sie unbrauchbar; hierzu sagte R. Johanan, nur wenn die grössere Hälfte verletzt wurde. Hieraus, dass mit derselben Masse sie brauchbar ist, auch wenn die grössere Hälfte verletzt wurde. Hat man die Innenseite mit Gold verkleidet, so ist sie unbrauchbar, wenn die Aussenseite, so ist sie unbrauchbar, falls der Ton verändert wurde, sonst aber nicht. Platzte sie der Länge nach, so ist sie unbrauchbar, wenn der Breite nach, so ist sie brauchbar, falls die zum Blasen erforderliche Grösse |vom Mundstück aus unverletzt| zurückbleibt, sonst aber nicht. — Wieviel beträgt die zum Blasen erforderliche Grösse? R. Šimôn b. Gamaliél erklärte, wenn man sie in der Hand hält, müsse sie an beiden Seiten zu sehen sein. War der Ton zu fein, zu grob oder rauh, so ist sie brauchbar, denn |bei der Posaune| sind alle Töne brauchbar. Man teilte dem Vater Śemuéls mit, sie sei brauchbar, wenn man sie durchlocht. — Selbstredend, alle werden ja durchlocht!? R. Aši erwiderte: Wenn man den Kern durchlocht hat[29]; man könnte glauben, auch dieselbe Masse bilde eine Trennung, so lässt er uns hören.

Wenn jemand in eine Grube, in eine Cisterne &. bläst. R. Hona sagte: Dies wurde nur bezüglich derjenigen gelehrt, die sich an der Grube befinden, diejenigen aber, die sich in der Grube befinden, haben sich ihrer Pflicht entledigt.

28. Lev. 25,9. 29. Statt ihn ganz zu entfernen.

אבר איכן העומדין בבור יצאו תניא נמי הכי התוקע לתוך הבור או לתוך החדות יצא והתנן לא יצא אלא לאו שמע מינה בדבר הנגא שמע מינה אויבא דרבי לחי מיתבא תנן התוקע לתוך הבור או לתוך החדות לא יצא ותניא יצא אמר רב הונא לא קשיא כאן לאותן העומדין על שפת הבור כאן לאותן העומדין בבור: אמר רבה שמע מקצת תקועה בבור ומקצת Fol.28a תקועה על שפת הבור יצא מקצת תקועה קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת תקועה לאחר שיעלה עמוד השחר לא יצא אמר ליה אביי מאי שנא התם דבעינא בולה בתוקבא וליבא הכא נמי בעינא בולה בתוקבא וליבא הכי השתא התם לאו זמן חיובא הוא בלל הכא בזמן חיובא הוא לאותן העומדין בבור דמיתמיא דסבר רבה שמע סוף תקועה בא תחלת תקועה יצא ימצולא תחלת תקועה בלא סוף תקועה יצא לא שמע תקע בראשונה וימשך בשניה בשתים אין בידו אלא אחת ואמאי תסלק דה בתרתי פסקי תקיעתא בהדדי לא פסקינן תא שמע התוקע לתוך הבור או לתוך החדות או לתוך הפיטם אם קול שופר שמע יצא ואם קול חברה שמע לא יצא ואמאי ליפוק בתחלת תקועה מקמי דליערבב קלא כי קאמר רבה בתקע יעילה לנפשיה או הכי נמי למיתמיא מהי דתיבא זמנין דמפיק רושיה יאבתי שיפר בבור וקא מיערבב קלא קמשמע לן: אמר רב יהודה בשיפר של עזיזה לא יתקע ואם תקע יצא בשופר

M 20 הפיטם יצא והאנן תנן ‖ M 21 — אל ‖ M 22 הפיטם יצא ואם קול חברה שמע לא יצא והתניא VM 23 רבא ‖ B 24 +תקועה ‖ B 25 +כולה תקועה ב ‖ B 26 +לולה ‖ M 27 — בור מקום ‖ M 28 ○לאותן העו בבור ‖ M 29 רבא הכי שמע אינוש תחלת ‖ M 30 ליפלוק ליה בתרתין ‖ M 31 מתחדי ‖ PM 32 הפיטם ‖ M 33 ליה ‖ M 34 בשי.

Ebenso wird auch gelehrt: Wenn jemand in eine Grube oder in eine Cisterne bläst, so hat man sich der Pflicht entledigt; wir haben ja aber gelernt, man habe sich der Pflicht nicht entledigt! — wahrscheinlich verhält es sich wie R. Hona lehrt. Manche führen dies als Widerspruch an: Es wird gelehrt, wenn jemand in eine Grube oder in eine Cisterne bläst, habe man sich der Pflicht nicht entledigt, dagegen aber wird gelehrt, man habe sich entledigt!? R. Hona erwiderte, dies sei kein Widerspruch, das Eine spricht von denen, die sich an der Grube befinden, das Andere spricht von denen, die sich in der Grube befinden.

Rabba sagte: Hat man einen Teil des Posaunenblasens in der Grube und einen Teil an der Grube gehört, so hat man sich seiner Pflicht entledigt; einen Teil vor dem Aufsteigen der Morgenröte und einen Teil nach dem Aufsteigen der Morgenröte, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. Abajje sprach zu ihm: In diesem Fall wol deshalb nicht, weil man das Ganze nicht unter Verpflichtung gehört hat, ebenso hat man ja auch in jenem Fall das Ganze nicht unter Verpflichtung gehört!? — Ist es denn gleich!? da ist es ja überhaupt keine Pflichtzeit, während die Grube ein Pflichtort für diejenigen ist, die sich in der Grube befinden. ¿Rabba ist also der Ansicht, man entledige sich seiner Pflicht, wenn man den Schluss des Blasens ohne den Anfang gehört, demnach auch, wenn man den Anfang ohne den Schluss gehört, — komme und höre: Hat man den ersten einfachen Ton [richtig] geblasen, den zweiten aber so lange gedehnt, als man zwei blasen kann[74], so wird dieser nur als ein Ton angerechnet; weshalb nun, er sollte doch als zwei angerechnet werden!? — Der Ton wird nicht geteilt. — Komme und höre: Wenn jemand in eine Grube, in eine Cisterne oder in ein Fass bläst, so hat man sich, falls man den Schall der Posaune gehört, der Pflicht entledigt, nicht aber, wenn nur einen Widerhall; weshalb nun, man sollte sich ja mit dem Beginn des Tons, bevor er noch verhallte, der Pflicht entledigen!? — Rabba sagte es nur, wenn jemand für sich selbst bläst. — Wozu ist dies demnach zu lehren nötig!? — Man würde glauben, er könnte den Kopf herausstrecken, während sich die Posaune in der Grube befindet, sodann würden die Töne verhallen, so lässt er uns hören.

R. Jehuda sagte: Mit einer Posaune von einem [lebendigen] Brandopfer darf man nicht blasen, hat man geblasen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt; mit

der von einem Friedensopfer darf man nicht blasen, hat man geblasen, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. — Aus welchem Grund? Beim Brandopfer kann man eine Veruntreuung[30] begehen, somit wurde es profan, sobald man eine Veruntreuung begangen hat; beim Friedensopfer kann man keine Veruntreuung begehen, somit bleibt an diesem das Verbot haften. Raba wandte ein: Die Veruntreuung begeht man ja nach dem Blasen, somit hat man ja mit Verbotenem geblasen!? Vielmehr, sagte Raba, sowol mit diesem als auch mit jenem entledigt man sich der Pflicht nicht. Darauf aber sagte er, sowol mit diesem als auch mit jenem habe man sich der Pflicht entledigt, da ja die Gebote nicht als Genuss gegeben wurden.

R. Jehuda sagte: Mit einer zum Götzendienst verwendeten Posaune darf man nicht blasen, hat man geblasen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt, mit der Posaune von einer abgewandten Stadt[31] darf man nicht blasen, hat man geblasen, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. — Aus welchem Grund? — Was von einer abgewandten Stadt herrührt, gilt als zertrümmert, und hat daher |ideell| die erforderliche Grösse nicht.

של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא מאי טעמא
עולה הוא כיון דמעל בה נפקא לה Pes.27a
להחולין שלמים דלאו בני מעילה נינהו איסורא הוא
דרביב בהו מתקוף לה רבא איתמ מעל לבתר דתקע
כי קא תקע באיסור תקע אלא אמר רבא אחד זה
ואחד זה לא יצא הדר אמר אחד זה ואחד זה יצא
מצות לא ליהנות ניתנו אמר רב יהודה בשופר Er.31a Ho.89a
של עבודה זרה לא יתקע ואם תקע יצא בשופר
של עיר הנידחת לא יתקע ואם תקע לא יצא מאי
טעמא עיר הנידחת כתותי מיכתת שיעוריה אמר
רבא המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה
של מצוה המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו
תקיעה של מצוה ואמר רבא המודר הנאה מחבירו
מה עלתה בימות הגשמים אבל לא בימות
החמה המודר הנאה ממעיין טובל בו מבילה של
מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה שלחו
ליה לאבוה דשמואל כפאו ואכל מצה יצא כפאו
מאן אילימא כפאו שד והתניא עתים חלים עתים Ter.1
שוטה בשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו
כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו אמר רב
אשי שכפאוהו פרסים אמר רבא זאת אומרת התוקע Rh.33b
לשיר יצא פשיטא הינו הך מהו דתימא התם
אבול מצה אמר רחמנא והא אבל הכא Col.b Lv.23,24

M 35 דבת — M 36 אבל — M 37 אכתפיה B
ולא נפקי לחולין M 38 סוף סוף אימת קא מעל בבר
M 39 — קא M 40 — רבא M 41 — מ ב M 42
אמר רבא בשופר M 43 — רבו M 44
M 45 + לא ציוהא כגון M 46 לשר M 47 התם
M 48 כל דהו אבל הכא מתעכב.

Raba sagte: Wenn jemand gelobt hat, seinem Nächsten keinen Genuss zu gewähren, so darf er ihm dennoch des Gebots wegen vorblasen; wenn er gelobt hat, sich der Posaune nicht zu bedienen so darf er dennoch des Gebots wegen blasen. Ferner sagte Raba: Wenn jemand gelobt hat, seinem Nächsten keinen Genuss zu gewähren, so darf er ihn in der Regenzeit mit dem Entsündigungswasser[32] besprengen, nicht aber im Sommer. Wenn jemandem durch Gelübde die Benutzung eines Quells verboten ist, so darf er da in der Regenzeit des Gebots wegen ein Reinheitsbad nehmen, nicht aber im Sommer. Man liess dem Vater Šemuéls sagen: Wenn jemand gezwungen wird und Maççah isst, so hat er sich seiner Pflicht entledigt. — ¿¡Wer soll ihn gezwungen haben, wollte man sagen, wenn einer von einem Dämon bewältigt wird, so wird ja gelehrt: Wenn jemand zuweilen gesund und zuweilen närrisch ist, so gilt er, wenn er gesund ist in jeder Beziehung als vernünftig, wenn er närrisch ist in jeder Beziehung als irrsinnig. R. Aši erwiderte: Wenn einen Perser gezwungen haben. Raba sprach: Hieraus, dass man sich der Pflicht entledigt, wenn man ein Lied bläst. — Selbstredend, das ist ja dasselbe!? — Man könnte glauben, der Allbarmherzige hat ja angeordnet Maççah zu essen, was er auch gethan hat,

30. Cf. Lev. 5,15. 31. Cf. Dt. 13,14 ff. 32. Cf. Lev. Cap. 14.

תריעה בתוכ ואהאי מתעסק בעלמא הוא קמשמע לן
ארמא קסבר רבא מצות אין צריכות כוונה איתיבי
[34] היה קורא בתורה והגיע זמן התקדא אם בין
רבי יצא יאם לאי לא יצא מאי לאי בין רבי לצאת
לא יצאת קריאת התורה אלא לקרות לתניא תא
שמע היה עובר אחורי בית הכנסת אי שהיה בתוך
כמיך רבית הכנסת ישמע קול שופר או קול מגילה
אם בין רבי יצא יאם לאי לא יצא מאי לאי אם
בין רבי לצאת לא לשמוע לשמוע והא שמע סבור
חבור בעלמא היא איתיבה נתכוין שומע ולא נתכוון
משמיע משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד
שיתכוון שומע ומשמיע בשלמא נתכוון משמיע ולא
נתכוין שומע כבבור חבור בעלמא הוא אלא נתכוין
שומע ולא נתכוין משמיע חובי משכחת לה לאו
בתקע לישר דילמא דקא מנבח נבחי אמר ליה
אבי אלא מעתה החשן בשמיני בכוכה ירקה [35] אמר
ליה שאני אומר מצות אינו עובר עליהן אלא בזמנן
מיתיב רב שמן בר אבא מניין לבהן שעומד לתוכן
[36] שיראה יאבי הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את
[37] ישיראל אומר ברכה אחת משלי בנון ה׳ אלהי
אבוחיכם יכף עריכם תלמיד לומר לא תספו על
הדבר יהא הבא בוין דברוך ליה עבדה ליה זמנוה וקתני
דעבי הבא בבאי עסקינן [38] בדרא סיום והתניא סיום

M 51 אבוי M 50 אם בוין רצאת
M 52 אם בוין רבי לשמוע הא קא שמע סבר
M 53 בבי M 54 לישוד לא דילמא הא מנבח M 55 אומר
M 56 דאומנו M 57 שופר בר אשי M 58 וסיום כל
M 59 תורה M 60 בשלא.

hierbei, aber wo es heisst: *Eine Erinnerung des Larmblasens*, sei dies nur als eine Uebung zu betrachten, so lässt er uns hören. Demnach ist Raba der Ansicht, bei [der Ausübung von] Geboten sei die Beabsichtigung nicht nötig. Man wandte gegen ihn ein: Wenn jemand in der Gesetzlehre[34] las als die Zeit des Semâlesens heranreichte, so hat er sich seiner Pflicht entledigt, falls er es beabsichtigt hatte, sonst aber nicht; wahrscheinlich ist also die Absicht der Entledigung erforderlich!? — Nein, des Lesens. — Er las ja!? — Wenn er corrigirte.

Komme und höre: Wenn man an einem Bethaus vorübergeht, oder wenn sich sein Haus in der Nähe des Bethauses befindet, und man den Schall der Posaune oder das Lesen der Esterrolle hört, so hat man sich seiner Pflicht entledigt, falls man dies beabsichtigt, sonst aber nicht; wahrscheinlich ist also die Absicht der Entledigung gemeint!? — Nein, des Hörens. — Er hat es ja gehört!? — Er könnte auch glauben, es sei [das Geschrei] eines Esels. Man wandte gegen ihn ein: Wenn [beim Posaunenblasen] nur der Hörende und nicht der Blasende, oder nur der Blasende und nicht der Hörende es beabsichtigt, so hat man sich der Pflicht nicht entledigt; der Hörende und der Blasende müssen es beide beabsichtigen, einleuchtend ist es nun, wo der Blasende und nicht der Hörende es beabsichtigt, da er glauben könnte, es sei nur [das Geschrei] eines Esels; wieso aber kann dies der Fall sein, wo der Hörende und nicht der Blasende es beabsichtigt? wahrscheinlich also, wenn man ein Lied bläst!? — Vielleicht, wenn er nur hineinbläst. Abajje sprach zu ihm: Demnach sollte derjenige, der am achten Tag [des Hüttenfestes] in der Festhütte schläft, Geisselhiebe erhalten[35]!? Dieser erwiderte: Ich bin der Ansicht, die Uebertretung begehe man nur, wenn man das Gebot zur Zeit[36] ausübt. R. Šamen b. Abba wandte ein: Woher, dass der die Estrade[37] besteigende Priester nicht sagen darf: da mir die Gesetzlehre das Recht erteilt hat, Jisraél zu segnen, so will ich noch einen Segen meinerseits hinzufügen, als: *"Der Herr, der Gott eurer Väter, möge euch vermehren?* es heisst: *Ihr sollt ... hinzufügen.* Hierbei ist ja, sobald er die Segnung beendet, die Zeit [des Gebots] vorüber, dennoch wird gelehrt, er begehe dadurch eine Uebertretung!? — Hier handelt es sich, wo er sie noch nicht beendet hat!? — Es heisst ja aber: wenn er beendet hat!? —

33. Lev. 23,24. 34. Den Abschnitt vom Semâ'el Bd. I S. 1 N. 1. 35. Da man auf dem Schlafen ein Gebot ausübt, auch wenn man es nicht beabsichtigt, u. da man nur 7 Tage in der Festhütte schlafen muss, so begeht man mit diesem Gebot das Verbot des Hinzufügens. 36. Am 8. Tag ist dies überhaupt kein Gebot mehr. 37. D. die Priester den Segen lesen. 38. Dt. 1,11. 39. D. 4,2.

[67]סיים ברכה אחת [68]והתניא סיים כל ברכותיו [67]שאני הכא כיון [69]דאלו מתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך [69]בוליה יומא זמניה הוא ומנא הוא דתימרא דתנן תניתנין בתוספתא אחת שנתעברו בניתנין [70]מתנה אחת Er.100a Zev 80a
ינתנו [70]מתנה אחת מתן ארבע במתן ארבע ינתנו במתן ארבע מתן ארבע במתן אחת רבי אליעזר אומר ינתנו במתן ארבע רבי יהושע אומר ינתנו במתן אחת אמר לו רבי אליעזר הרי הוא עובר על בל תגרע אמר לו רבי יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף אמר לו רבי אליעזר לא נאמר בל תוסיף אלא בשהוא בעצמו אמר לו רבי יהושע לא נאמר בל תגרע אלא בשהוא בעצמו ועוד אמר רבי יהושע בשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך בשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך והא הכא כיון דיהיב ליה מתנה [67]מבבור עברה ליה [68]לזמניה וקתני דעבר [69]משום בל תוסיף לאו משום דאמרינן כיון דאילו מתרמי ליה בוברא אחרינא [70]הדר [71]מזה מיניה בוליה יומא זמניה [72]דילמא קסבר רבי יהושע מצות עובר עליהן אפילו שלא בזמן אנן הכי קאמרינן רב [67]שמן בר אבא מאי טעמא שביק מתניתין ומותיב מברייתא לותיב ממתניתין מתניתן מאי טעמא לא מותיב כיון דאילו מתרמי ליה בוברא אחרינא בעי [73]מזה מיניה בוליה יומא זמניה הוא ברייתא נמי כיון [74]דאי מתרמי [75]צבורא אחרינא הדר מברך [69]בוליה יומא זמניה ורב [67]שמן בר אבא התם לא סני דלא יהיב הכא אי

M 61 בשמים ‖ M 62 והא' ‖ M 63 + קתני P 64 ‖ M 65 דלאו ‖ M 66 ליה בולי ‖ M 67 + במתנה ‖ M 68 אחת ‖ M 69 — יומניה ‖ M 70 משום ב"ת ‖ M 71 + בעי לאקדובי ‖ M 72 מדי ‖ B + הוא. מבאי ‖ M 73 לאקדובה חדר מדי מיניה בולי ‖ M 74 דאילו ‖ M 75 + ליה.

Wenn er einen Segen beendet hat. — Es heisst ja aber, wenn er die ganze Segnung beendet hat!? — Anders ist es hierbei, da wenn er in eine zweite Gemeinschaft käme, er wiederum die Segnung lesen würde, so gilt der ganze Tag als Pflichtzeit. — Woher entnimmst du dies? — Es wird gelehrt: Wenn [das Blut von Opfern] von denen einmal gesprengt wird sich mit ebensolchem vermischt, so wird es einmal gesprengt; von denen viermal gesprengt wird, mit ebensolchem, so wird es viermal gesprengt; von denen viermal gesprengt wird, nicht mit solchem, von denen einmal gesprengt wird, so wird es, wie R. Eliêzer sagt, viermal, wie R. Jehošuâ sagt, einmal gesprengt. R. Eliêzer sprach: Man begehe ja das Verbot der Verminderung!? R. Jehošuâ erwiderte: Man begehe ja das Verbot der Hinzufügung!? R. Eliêzer entgegnete: Das Verbot der Hinzufügung erstreckt sich nur auf das gesonderte Gebot. Darauf erwiderte R. Jehošuâ: Auch das Verbot der Verminderung erstreckt sich nur auf das gesonderte Gebot. Ferner wandte R. Jehošuâ ein: Wenn du nicht gesprengt, so hast du das Verbot der Verminderung begangen, jedoch keine That mit den Händen ausgeübt, wenn du aber wol sprengst, so hast du das Verbot der Hinzufügung begangen und auch eine That mit den Händen ausgeübt. In diesem Fall ist ja die Zeit [des Gebots] vorüber, sobald man einmal vom Blut] des Erstgeborenen[40] gesprengt hat, dennoch lehrt er, man habe das Verbot der Hinzufügung begangen, wahrscheinlich also, weil wir sagen: wenn er ein anderes Erstgeborenes zur Darbringung bekäme, würde er ja wiederum sprengen, somit gilt der ganze Tag als Pflichtzeit. — Vielleicht aber ist R. Jehošuâ der Ansicht, man begehe [das Verbot der Hinzufügung] auch nicht zur Zeit des Gebots!? — Wir meinen es wie folgt: weshalb lässt R. Šamen b. Abba die angezogene Mišnah und erhebt einen Einwand aus einer Barajtha, er sollte ihn ja aus der Mišnah erheben!? — also deshalb nicht, weil wenn ihm ein anderes Erstgeborenes zur Hand käme, er wiederum sprengen würde, und somit der ganze Tag als Pflichtzeit gilt, — dies gilt ja auch von der Barajtha: wenn er in eine zweite Gemeinschaft käme, würde er ja wiederum die Segnung lesen, somit gilt der ganze Tag als Pflichtzeit. — Und R. Šamen b. Abba!? — Das Blutsprengen muss er ja eventuell, während die Wiederholung der Segnung von seinem Belieben abhängt.

40. Eventuell: das E. gehört zu den Opfern, deren Blut einmal gesprengt wird.

בעי מבטל אי בעי לא מבטל רבא אמר לצאת לא
בעי בעינה לעבור בעי בעינה והא מתן דמים לרבי
יהושע דרעביר יתא בעי בעינה אלא אמר רבא לצאת
לא בעי בעינה לעביר בומני לא בעי בעינה שלא
בומני בעי בעינה: אמר ליה רבי זירא לשמעיה Ps.81,6
אידין יתקוע לי אלמא קסבר משמיע בעי בעינה Fol.29
מיתיבי היה עובר אהדרי בית הכנסת או שהיה בתוכו Ro.27,6
כמיך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה 18,1
אם ביון לבי יצא יאם לאו לא יצא וכי ביון לבו
באי היי היאך לא קא מיכוין אדעתא דדידי הכא
בשריה ציבור עסקינן דדעתיה אכולה עלמא תא
שמע נתכוין שיטע ולא נתכוין משמיע נתכוין משמיע Ps.98,6
ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע
קתני משמיע דיציא דשיטע מה שומע שומע לעצמו
אף משמיע משמיע לעצמו וקתני לא יצא תנאי היא
דתניא שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לאחרים
דברי אמר רבי יוסי בנה דברים אמורים בשלוח
צבור אבר ביחיד לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע:

[viii] Ex.17,11 היה באשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא ליתיר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו הוו נופלים ביוצא בדבר אתה Nm.21,8 אומר עשה לך שרף ושים אתו על נס והיה כל הנשוך וראה אתו והי וכי נחש מניה או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין

M 70 מיצרי M 77 כי נהוראי לך M 78 שומע
M 70 מיש M 80 לא M 81 לעצמו M 82
בזמן שישראל M 83 ומכוונין לבם M 84 שרף
M 85 — נחש | P 86 למעלה.

Raba erklärte: Der Pflicht entledigt man sich ohne dass man es beabsichtigt, die Uebertretung begeht man jedoch nur durch Beabsichtigung. Nach R. Jehošúa begeht man ja beim Blutsprengen eine Uebertretung ohne dass man es beabsichtigt!? Vielmehr, erklärte Raba, der Pflicht entledigt man sich ohne dass man es beabsichtigt, die Uebertretung begeht man zur Zeit des Verbots ohne, nicht zur Zeit des Verbots nur mit Beabsichtigung. R. Zera sprach zu seinem Diener: Blase für mich und beabsichtige es. Er ist also der Ansicht, der Blasende müsse es beabsichtigen. Man wandte ein: Wenn man an einem Bethaus vorübergeht, oder wenn sich sein Haus in der Nähe des Bethauses befindet, und man den Schall der Posaune oder das Lesen der Esterrolle hört, so hat man sich der Pflicht entledigt, falls man dies beabsichtigt, sonst aber nicht; was nützt ihm nun seine Beabsichtigung, wenn jener es nicht beabsichtigt hat!? — Hier handelt es vom Gemeindebeorderten, der an die ganze Gemeinde denkt. — Komme und höre: Wenn [beim Posaunenblasen] nur der Hörende und nicht der Blasende, oder nur der Blasende und nicht der Hörende es beabsichtigt, so hat man sich der Pflicht nicht entledigt; der Hörende und der Blasende müssen es beide beabsichtigen. Hier wird also vom Blasenden gleichlautend wie vom Hörenden gelehrt, wie der Hörende nur sich entledigen will, ebenso auch der Blasende, dennoch lehrt er man habe sich der Pflicht (nicht) entledigt!? — Hierüber streiten Tannaím; es wird gelehrt: Der Hörende höre für sich, der Blasende blase wie gewöhnlich; R. Jose sagt, dies gelte nur vom Vorbeter, beim Privaten aber entledige man sich nur dann der Pflicht, wenn der Hörende und der Blasende es beide beabsichtigen.

"[viii] *Und sobald Mošeh seine Hand erhob, da siegte Israel* etc.; konnten denn die Hände Mošes einen Krieg führen oder einstellen!? dies besagt vielmehr, sobald die Jisraéliten nach oben schauen und ihr Herz ihrem Vater im Himmel unterwerfen, so siegen sie, wenn aber nicht, so fallen sie. Desgleichen heisst es: *"Fertige dir eine Brandschlange an und befestige sie an einer Stange; wenn dann jemand gebissen wird, so wird er hinaus zu sehen, und er wird am Leben bleiben*; konnte denn die Schlange töten oder am Leben erhalten!? vielmehr, sobald die Jisraéliten nach oben schauen und ihr Herz ihrem Vater im Himmel unterwerfen, genesen sie, wenn aber nicht, so werden

41. Ex. 17,11. 42. Num. 21,8.

את לכם ראבהם שבשטים הוי מיתפאן יאם לאו
[2]הוי עמיקום הדיש שיטה יקמי [3]אן מיצאן את
הרבים ודי הובהן וה הכלל כל שאני מחויב בדבר Bav.20b
אינו מיציא [4]את הרבים ודי חובתו׃

גמרא׃ תנו רבנן חבר היובן בתקועת שופר Ar.3bRh.2
בהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים
וטומטום ואנדרוגינוס [5]מי שחציו עבד וחציו בן חורין
טומטום אינו מיציא לא את בינו ולא את שאינו
מינו אנדרוגינוס מיציא את בינו אבל לא את שאינו
מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מיציא לא
את בינו ולא את שאינו מינו׃ אמר מר הכל חיובין
בתקועת שופר בהנים לוים וישראלים פשיטא אי
[6]הני לא מיחייבי מאן [7]מיחייבי בהנים אצטריכא ליה
[8]סלקא דעתך אמינא הואיל יכתוב יום תרועה יהיה Arm.29,1
לכם מאן דליתיה אלא בתקועה דחד יומא [9]הוא
דמיחייב והני בהנים הואיל ואיתנהו [10]בתקועות דכל Rh.10,10
השנה דכתיב ותקועתם בחצוצרת על עלותיכם אימא
לא ליחייבו קמשמע לן מי דמי התם הצוצרות [11]והכא
שופר אלא אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל
ותנן שוה חיובן לראש השנה לתקועה וכברכות Rh.26b
מאן דאיתיה בכוונת חיובן איתיה במצוה דראש
השנה והני בהנים הואיל וליתנהו במצוה דיובל
דתנן בהנים ולוים מיכרין לעולם וגיארין לעולם Ar.32b
אימא במצוה דראש השנה לא ליחייבו קמשמע לן׃
מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מיציא לא את
מינו ולא את שאינו מינו אמר רב הונא ילעצמו
מיציא אבר ליה רב נחמן לרב הונא באי שנא
לאחרים דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות
לעצמו נמי לא אתי צד עבדות דידיה ומפיק צד

M 87 הם | M 88 אינו מוציי M 89 אחרים ריח M 90
ובני M 91 בהני ריש וישראל רא M 92 - בי M 93
מדיוט הני M 94 בתקועה דכולה שיא M 95 הכא
M 96 — נהי דליתנהו בתשעת קהקעות דבתשעת בנפים בשיופר
עבדים מיהא איתנהו.

SIE VERNICHTET. DER TAUBE, DER BLÖDSINNIGE UND DER MINDERJÄHRIGE, KÖNNEN DIE GESAMMTHEIT IHRER PFLICHT NICHT ENTLEDIGEN. DIE REGEL HIERBEI IST: WER SELBST ZU ETWAS NICHT VERPFLICHTET IST, KANN DESSEN DIE GESAMMTHEIT NICHT ENTLEDIGEN.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Alle sind dem Gesetz des Posaunenblasens unterworfen, Koheniten, Leviten, Jisraéliten, Proselyten, freigelassene Sklaven, der Geschlechtslose, der Zwitter und der teils dienstbare und teils freie Sklave. Der Geschlechtslose kann weder seinesgleichen noch Andere der Pflicht entledigen; der Zwitter kann seinesgleichen entledigen, Andere aber nicht; der teils dienstbare und teils freie Sklave kann weder seinesgleichen noch Andere der Pflicht entledigen.

Der Meister sagte: Alle sind dem Gesetz des Posaunenblasens unterworfen, Koheniten, Leviten, Jisraéliten; selbstredend, wer sollte verpflichtet sein, wenn nicht diese!? — Dies ist wegen der Koheniten nötig; man könnte glauben, da es heisst *'Als Tag des Lärmblasens soll er euch gelten*, so seien nur diejenigen verpflichtet, für die das Blasen nur einmal im Jahr statt hat, nicht aber die Koheniten, für die das Blasen das ganze Jahr statt hat, wie es heisst: *"Ihr sollt zu euren Brandopfern mit Trompeten blasen*, so lässt er uns hören. Ist es denn gleich? da geschah es ja mit Trompeten, hier aber mit der Posaune! — Vielmehr, das ist deswegen nötig; da gelehrt wird, die Jobelfeier gleiche dem Neujahrsfest hinsichtlich des Posaunenblasens und der Segenssprüche, so könnte man glauben, für den das Jobelgebot statt hat, habe auch das Neujahrsgebot statt, für die Koheniten aber, für die das Jobelgebot nicht statt hat, wie gelehrt wird, Koheniten und Leviten dürfen [Grundstücke] stets verkaufen und stets auslösen[45], habe das Neujahrsgebot nicht statt, so lässt er uns hören.

Der teils dienstbare und teils dienstfreie Sklave kann weder seinesgleichen noch Andere der Pflicht entledigen». R. Hona sagte: Sich selbst aber wol. R. Nahman sprach zu R. Hona: Wol deswegen Andere nicht, weil die sklavische Seite nicht die freie Seite der Pflicht entledigen kann. — dies sollte ja auch von ihm selbst gelten: Seine sklavische Seite kann ja nicht seine freie Seite entledigen!? Vielmehr,

43. Ib. 29,1. 44. Ib. 10,10. 45. Cf. Lev. 25,14 ff.

חיובת דידיה אלא אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא תניא נמי הכי מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא: תני אחבה בריה דרבי זירא כל התכריכין בולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת החחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי רבא ברכת החחם של מצה Col.b וברכת היין של קידוש היום מהו ביון דחובה הוא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה הוא תא שמע דאמר רב אשי בי הוגן בי רב "פפי הוה מקדיש לן וכי הוה אתי ארוסיה מדברא הוה מקדיש להו: תנו רבנן לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות ובהלל ובמגילה אף על פי שיצא מוציא:

sagte R. Nahman, auch sich selbst kann er der Pflicht nicht entledigen. Ebenso wird auch gelehrt: Der zur Hälfte dienstbare und zur Hälfte freie Sklave kann auch sich selbst der Pflicht nicht entledigen.

Ahaba b. R. Zera lehrte: Der Pflicht aller Segenssprüche kann man Andere entledigen, auch wenn man sich selbst bereits entledigt hat, ausgenommen sind die Segenssprüche über das Brot und über den Wein: hat man sich selbst noch nicht entledigt, so kann man Andere entledigen, hat man sich selbst bereits entledigt, so kann man Andere nicht entledigen. Raba fragte: Wie ist es bei den Segenssprüchen über das Maçabrot und über den Wein des Weihsegens"; kann man Andere entledigen, da diese ja Pflicht sind, oder giebt es hierin keinen Unterschied? — Komme und höre: R. Aši erzählte: Als wir bei R. Papi waren, pflegte er für uns den Weihsegen zu lesen, und als seine Pächter vom Feld kamen, las er ihn wiederum für sie.

Die Rabbanan lehrten: Man darf für seine Gäste kein Brot [zum Segenspruch] anbrechen, ohne mit ihnen mitzuessen, wol aber darf man es für seine Kinder und seine Hausleute. Der Pflicht des Loblieds und der Esterrolle kann man Andere entledigen, selbst wenn man sich bereits entledigt hat.

M 97 המצות M 98 לא שנא ת ש M 99 פפא
M 1 אתו M 2 אדם M 3 לאדחים M 4 בתי

VIERTER ABSCHNITT.

ים טב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין: [ij] יעיר ואת היתה וירושלם יתירה על יבנה שכל עיר

1 V ארוטה.

1 AN einem mit einem Šabbath zusammentreffenden Neujahrsfesttag pflegte man im Tempel zu blasen, nicht aber in der Provinz. Als der Tempel zerstört wurde, ordnete R. Johanan b. Zakkaj an, überall zu blasen, da ein Gericht vorhanden ist. R. Eli'ezar sagte, R. Johanan b. Zakkaj habe dies nur für Jamnia' angeordnet. Man entgegnete ihm: Sowol für Jamnia als auch für jede Ortschaft, da ein Gericht vorhanden ist. Auch in Folgendem war Jerušalem bevorzugter als Jamnia: in jeder Stadt, die [Jerušalem] sehen und hören konnte, ihr nahe

1. Sitz des Sanhedrins nach der Zerstörung Jerušalems.

שהוא ריאה וישמעה יקרובה ויבוזה לבוא ויקעין
ובובנה לא היו תוקעין אלא בבית דין בלבד׃

גמ׳ א מנא הני מילי אמר רבי לוי בר לחמא אמר
רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר שבתון זכרון Lv. 23,24
תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם׃ לא Num. 29,1
קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביום
טוב שחל להיות בחול׃ אמר רבא אי מדאורייתא
הוא במקדש הכי תקעינן ועזרה הא לאו מראבה הוא
דאיצטריך קרא למעוטי יתמא דכי שמואל בר 5
מראבת עבדה לא תעשו יצתה תקועת שופר ניתנית Sab. 117b
חפת שהוא הכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא Bes. 13b
מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה
דאמר רבה חבל חייבין בתקועת שופר ואין חבי
בקיאין בתקועת שופר׳ עזרה שמא ישלנו ביהו וילך Pes. 69a
אצל הבקי ללמוד ויעברנו ארבע אמות ברשות הרבים Suk. 42b
וחייבו טעמא דלמוד וחייבו טעמא דמעילה׃ מישרב Meg. 4b
בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי כו׳׃ תני רבנן פעם
אחת חל ראש השנה להיות בשבת׳ אמר להם רבן יוחנן
בן זכאי לבני בתירה נתקע אמרו לו נדון אמר להם
נתקע ואחר כך נדון לאחר שתקעי אמרו לו נדון
אמר להם כבר נשמעה קרן בובנה ואין משיבין לאחר
מעשה׃ אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן
זכאי׳ אלא בובנה בלבד אמרו לו אחד יבנה יאחד
כל מקום שיש בו בית דין׃ אמרו לו היינו תנא קמא
איבא בינייהו בי דינא דאקראי׃ (אמרו לו אחד יבנה
ואחד כל מקום שיש בו בית דין׃) אמר ר׳ חנינא

M 2 שהוא ריאה — M 3 בה — M 4 ק — M 5 ק
א ר — M 6 הוא — M 7 הא ראי — M 8 ואיצ
M 9 והא תנא — M 10 מ ב אמרו שיהא לתקעין שבא יבר
B 11 — והוו בני העיים מתכנסין, M — והוו תכר מתב M 12
ד שיהו תוקעין.

— GEMARA. Woher dies? R. Levi b. Lahma erwiderte im Namen des R. Hama b. Hanina: Ein Schriftvers lautet: *'Ein Ruhetag, eine Erinnerung des Lärmblasens*, ein anderer dagegen: *'Als Tag des Lärmblasens gelte er euch*; der eine spricht also von einem Festtag, der mit einem Šabbath zusammentrifft, der andere dagegen von einem, der auf einen Wochentag fällt. Raba sprach: Wieso durfte man im Tempel blasen, wenn es laut Gesetzlehre |verboten| ist!? ferner, wozu braucht der Schriftvers dies auszuschliessen, wo es gar keine Arbeit ist, in der Schule Šemuéls wurde ja gelehrt: *'Ihr sollt keinerlei Arbeit verrichten*, ausgenommen das Posaunenblasen und das Herausnehmen des Brots, die Kunstfertigkeiten und nicht Arbeiten sind!? Vielmehr, erklärte Raba, nach der Gesetzlehre ist es erlaubt, nur haben die Rabbanan hierbei Verbot angeordnet, nach einer Erklärung Rabbas: dieser sagte nämlich: Alle sind dem Gesetz des Posaunenblasens unterworfen nur sind nicht Alle des Posaunenblasens kundig, man hat hierbei deshalb Verbot angeordnet, da man |die Posaune| in die Hand nehmen könnte, um zu einem Kundigen hinzugehen, es zu lernen, und man würde vier Ellen auf öffentlichem Gebiet tragen. Dies ist auch der Grund bei der Festpalme und bei der Esterrolle.

— Als der Tempel zerstört wurde, ordnete R. Johanan b. Zakkaj an &. Die Rabbanan lehrten: Einst traf das Neujahrsfest mit einem Šabbath zusammen, da sprach R. Johanan b. Zakkaj zu den Söhnen Betheras: Wir wollen blasen. Diese erwiderten: Wir wollen Beschluss fassen. Darauf sprach er: Wir wollen zuerst blasen, dann Beschluss fassen. Als man bereits geblasen hatte, sprachen jene zu ihm: Wir wollen nun Beschluss fassen. Da erwiderte er: Man hat in Jamnia das Blashorn bereits gehört; nach geschehener That ist nichts zu wiederlegen.

— R. Eleâzar sagte, R. Johanan b. Zakkaj habe dies nur für Jamnia angeordnet. Man entgegnete ihm: Sowol für Jamnia als auch für jede Ortschaft, da ein Gericht vorhanden ist. Diese sagen ja dasselbe, was der erste Tanna!? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich eines vorübergehenden Gerichtssitzes. (Man entgegnete ihm: Sowol für Jamnia als auch für jede Ort-

2. Lev. 23,24. 3. Num. 29,1.

Fol.30 יום בית דין מאי יום בית דין בפני בית דין
ראפיקי שרא בפני בית דין הלא מתיב רבא יעיד זאת
תהיה ישישרם יתירה על יכנה כי מאי יעיד זאת
אילימא בדקתני זאת מיבעי ליה אלא דבירושלם
תקעוו יהודין ובוכנה אין תקעין יהודין ובוכנה
אין תקעין יהודין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף
אמר כי מטיתם שלוחא דציבורא תקועה בוכנה לא
שמע אינש קל אינה מקל תקיעא אלא לאו
דבירושלם תקעו בין בזמן בית דין ובין שלא בזמן
בית דין יכוכנה בזמן בית דין אין שלא בזמן בית
דין לא הא בזמן בית דין מיתא תקעו ואפילו
שרא בפני בית דין יא דאלי ביישבים תקעו בין
בפני בית דין בין שלא בפני בית דין ובוכנה בפני
בית דין אין שרא בפני בית דין יא איבא דמתני
Lv.25.9 והא דרב חנא אחא דכתיב ביום הכפרים תעבירו
שופר בכל ארצכם מלמד שכל יחיד ויחיד חייב
לתקוע אבר רב חנא יום בית דין מאי יום בית
דין בזמן בית דין לאפוקי שלא בזמן בית דין הלא
מתיב רבא תקיעת ראש השנה ויובל דוחה את
השבת בגבולין איש יבואי מאי איש יבואי אילימא
איש יאשתי אותא מי מחייבא והא נשות עשה
Lv.23.24 שהזמן גרמא הוא כל מצות עשה שהזמן גרמא
נשים פטורות אלא יא איש בביתי יאפילו שלא
בזמן בית דין יעירים בזמן בית דין מתיב רב
Rh.26b ששת שוה חיובל לראש השנה לתקועה ולברכות
אלא שביובל תוקעין בין בבית דין שקידשו בו את

M 13 בזמני — M 14 בבה — M 15 ביומיט אלא דאורי
בירוש' | M 16 — ובוכנה את יחיד' | M 17 איבי
M 18 + תוקו — M 19 באורנית — B 20 דיוחואי
M 21 יאתי בית — M 22 לפני ב"ד בזמן דאתי ב"ד יבוכנה
בפני ב"ד יא דא מיתא תקעוני — M 23 בזמני
M 24 + דם — M 25 דם — M 26 יאפיקי...ליא
M 27 תקועה של ר"ה ושל יובל — M 28 ובי...ואבא
M 29 + הימנה || B 30 + לא.

schaft, in der ein Getecht vorhanden ist; R. Hona sagte: Nur mit dem Gerichtskollegium. — Was heisst: mit dem Gerichtskollegium? — In Anwesenheit des Gerichtskollegiums, sonst aber nicht. Raba wandte ein: Auch in Folgendem war Jerušalem bevorzugter als Jamnia *lit.* was ist mit auch in Folgendem gemeint? wollte man sagen, das, was weiter folgt, so müsste es ja heissen: in Folgendem!? wollte man sagen, in Jerušalem haben auch Private geblasen, in Jamnia aber nicht, so erzählte ja R. Jiçhaq b. Joseph, als er kam, dass als in Jamnia der Gemeindebeorderte das Blasen beendete, kein Mensch etwas mit seinem Ohr hören konnte, durch den Lärm der Blasenden!? Wahrscheinlich wurde vielmehr in Jerušalem sowol zur Zeit der Gerichtssitzung als auch nicht zur Zeit der Gerichtssitzung geblasen, in Jamnia aber nur zur Zeit der Gerichtssitzung, nicht aber ausser der Zeit der Gerichtssitzung; zur Zeit der Gerichtssitzung wurde jedoch auch in Abwesenheit des Gerichts geblasen!? — Nein, in Jerušalem wurde sowol in Anwesenheit des Gerichts, als auch in seiner Abwesenheit geblasen, in Jamnia aber nur in Anwesenheit des Gerichts, nicht aber in seiner Abwesenheit. Manche beziehen die Lehre R. Honas auf das Folgende: *Am Versöhnungstage sollt ihr in eurem ganzen Lande die Posaune ertönen lassen*; dies lehrt, dass ein jeder zu blasen verpflichtet ist. R. Hona sagte: Nur mit dem Gerichtskollegium. — Was heisst: mit dem Gerichtskollegium? — Zur Zeit der Gerichtssitzung, sonst aber nicht. Raba wandte ein: Das Posaunenblasen am Neujahrsfest und am Jobel verdrängt in der Provinz den Šabbath, für Mann und Haus. Was heisst nun: Mann und Haus? wollte man sagen, Mann und Weib, so ist ja die Frau dazu nicht verpflichtet, da es ja ein von einer bestimmten Zeit abhängiges Gebot ist, und zu den von einer bestimmten Zeit abhängenden Geboten sind ja Frauen nicht verpflichtet!? Wahrscheinlich ist vielmehr gemeint: Jedermann zu Haus, und zwar, selbst nicht zur Zeit der Gerichtssitzung!? — Nein, nur zur Zeit der Gerichtssitzung. R. Šešeth wandte ein: Die Jobelfeier gleicht dem Neujahrsfest bezüglich des Posaunenblasens und der Segenssprüche; nur wurde am Jobel sowol vor dem Gericht, das den Neumond geweiht[5], als auch vor dem Gericht, das den Neumond

4. Lev. 25,9. 5. Dh. das Synedrium.

nicht geweiht, geblasen und auch jeder einzelne ist zu blasen verpflichtet, während am Neujahrsfest nur vor dem Gericht, das den Neumond geweiht, geblasen wurde; auch braucht jeder einzelne nicht zu blasen. Was heisst: jeder einzelne braucht nicht zu blasen? wollte man sagen, am Jobel blase jeder einzelne, am Neujahrsfest aber nicht, so erzählte ja R. Jiṣḥaq b. Joseph, als er kam, dass als in Jamnia der Gemeindebeorderte das Blasen beendete, kein Mensch etwas mit seinem Ohr hören konnte, durch den Lärm der Blasenden!? Wahrscheinlich ist gemeint, am Jobel wurde sowol zur Zeit der Gerichtssitzung, als auch ausser der Zeit der Gerichtssitzung geblasen, am Neujahrsfest aber nur zur Zeit der Gerichtssitzung, nicht aber ausser der Zeit der Gerichtssitzung am Jobel wurde also sowol zur Zeit der Gerichtssitzung als auch ausser der Zeit der Gerichtssitzung geblasen!? — Nein, thatsächlich nur zur Zeit der Gerichtssitzung, und zwar ist es folgenderweise gemeint: am Jobel wurde zur Zeit der Gerichtssitzung sowol in Anwesenheit des Gerichts, als auch in dessen Abwesenheit geblasen; am Neujahrsfest aber nur zur Zeit der Gerichtssitzung und in Anwesenheit des Gerichts. Es wurde auch gelehrt: R. Ḥija b. Gamda sagte im Namen des R. Jose b. Šaúl, im Namen Rabbis: Man bläst nur während der Gerichtssitzung. R. Zera fragte: Wie ist es, wenn [das Gericht] eine Bewegung machte, die Sitzung aufzuheben, es aber nicht gethan hat? kommt es auf die Gerichtssitzung an, die ja stattfindet, oder auf die Sitzungszeit, die ja vorüber ist? — Die Frage bleibt dahingestellt.

החדש ובין בבית דין שלא קידשו בו את החדש
וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע ובראש השנה לא היו
תוקעין אלא בבית דין שקידשו בי את החדש יאין
כל יחיד ויחיד חייב לתקוע מאי אין כך יחיד ויחיד
חייב לתקוע אילימא [31]דביובל תוקעין יחידין ובראש
השנה אין תוקעין יחידין והא בי אתא רב יצחק
בר יוסף אמר בי חוה מסיים שליחא דצבורא תקיעתא
ביובנה לא שמע איניש קל [32]אוניה מקל תקועיא [33]אלא
[33]לאו [31]דביובל תוקעין בין [34]בזמן בית דין בין שלא
[35]בזמן בית דין ובראש השנה [35]בזמן בית דין אין
שלא [34]בזמן בית דין לא [36]קתני מיהת ביובל בין בזמן
בית דין בין שלא בזמן בית דין לא לעולם בזמן בית
דין [36]קתני ביובל בזמן בית דין תיקעין בין בפני
בית דין בין שלא בפני בית דין בראש השנה תיקעין
בזמן בית דין ובפני בית דין אותתיר נמי אמר רבי
חייא בר נגדא אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי
אין תוקעין אלא כל זמן שבית דין יושבין בעי רבי
זירא נינעור לעכוד ולא עמדו מהי בית דין יושבין
בעינן והא אינא אי דילמא זמן בית דין בעינן ולילא
תיקו: ועוד זאת היתה ירושלם יתירה על יבנה כו׳:
ראה פרט ליושבת בנדר שומעת פרט ליושבת בראש
החדר קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום יכולה לבוא
פרט למפסיק לה נהרא:

iij S. 3.

ראשונה היה הלולב נוטל במקדש שבעה
ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש
התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב נוטל במדינה
שבעה זכר למקדש ושיהא יום הנף בירי אבירי:
גמ׳ א״ר יוחנן דעבדינן זכר למקדש דאמר קרא

B.

M 31 דאלי ביובי B 32 דיובאי M - דיובאי ארבא
שבי ויהי ויחיד נמי חייב לתקוע B 33 M 33 דאי
דאלי ביובי M 35 בפני ב ד M 36 תא בפני ב ד ביתא
תוקעין ואפי שלא בזמן ב ד M 37 - ויתני...ובפני ב ד
M 38 בזמן M 39 והא ריבא מאי תיקו M 40 דפסיק
ליה M 41 א״ר יוחנן א קי

Auch in Folgendem war Jerušalem bevorzugter als Jamnia ā. Die schen kann, ausgenommen, die in einem Thal liegt; die hören kann, ausgenommen, die auf einem Berg liegt; nahe ist, ausgenommen, die ausserhalb des Gebiets liegt; kommen kann, ausgenommen, wenn dazwischen ein Fluss liegt.

Anfangs pflegte man die Festpalme im Tempel alle sieben Tage zu nehmen, und in der Provinz nur einen Tag; als aber der Tempel zerstört wurde, ordnete R. Johanan b. Zakkaj an, dass man die Festpalme auch in der Provinz alle sieben Tage nehme, zur Erinnerung an den Tempel; ferner, dass am ganzen Wochentag [Heuerlingsfeldfrucht] verboten sei.

Gemara. Woher, dass wir Anordnungen treffen, zur Erinnerung an den Tem-

6. Cf. S. 112. N. 114.

כי אעלה ארפה לך ומפצעותיך ארפאך נאם ה׳ כי נדחה קראו לך ציון הוא הדש אין לה מבקש דבעיא דרישה׃ ישהא יום הנף כולי אכרי׃ מאי מעמא מחרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלי בהאי מזרה עבשיו נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עיבר האי מזרה דמיבעי אימת אילימא דאיכא עיבר עיבר מתיר דמיבעי אימת אלא דאיכא בשיתכר הרי האיר מזרה התיר אלא דאיכא בהמיכר מחצות היום ולהלן לשתרי והא תנן התחוקן מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין בית דין מתעצלים כי היכא דאיכא בהמיכר סמוך לשקיעת החמה אי נמי דאיכא ביולא אמר רב נחמן בר יצחק רבן יוחנן בן זכאי בשיטת רבי יהודה אמירה דאמיר עד עצם היום הזה עד לעצמו של יום יקבר עד יעד בכדר ומי סבר לה ביומיה והא מפליג פליג עלויה דתנן משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כיולי אכיר אמר רבי יהודה ולא מן התורה הוא אסור התם רבי יהודה הוא דקא מעי איהי סבר רבן יוחנן בן זכאי מדרבנן קאמר ולא היא מדאיריתא קאמר והא התקין קתני מאי התקין דרש והתקין׃

[iv.1] ראשונה היו מיקבלין עדית החדש כל היום פעם אחת נשתהו העדים מיבוא ויתקלקלו הלויים בשיר התקינו שלא יהו מיקבלין אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נותנין אותו היום

pel? — Es heisst: *I h will der einen Vorland anlegen, dich von deinen Wunden heilen. Spruch des Herrn, weil sie dich eine Verstossene nennen, Zion, um die sich niemand kümmert*; hieraus, dass man sich wol kümmere.

DASS AM GANZEN WEBETAG [HEUERLINGSFELDFRUCHT] VERBOTEN SEI. Aus welchem Grund? Binnen kurzem wird der Tempel erbaut, da würde man sagen: Im Vorjahr assen wir [Heuerlingsfeldfrucht] mit Morgengrauen, ebenso essen wir auch jetzt mit Morgengrauen; man würde aber nicht bedenken, dass im Vorjahr, wo noch keine Webegarbe dargebracht wurde, das Morgengrauen die Erlaubnis bewirkt hat, in diesem Jahr aber, wo die Webegarbe dargebracht werden muss, erst diese die Erlaubnis bewirkt. Wann sollte der Bau des Tempels fertig werden, wollte man sagen, erst am sechzehnten [Nisan], so wäre es ja schon mit Morgengrauen erlaubt, wollte man sagen, bereits am fünfzehnten, so müsste es ja jedenfalls von Mittag ab erlaubt sein, denn es wird ja gelehrt: Die Fernwohnenden[8] durften es von Mittag ab, da das Gericht [die Darbringung] nicht verzögert. — Dies ist für den Fall nötig, wo er am fünfzehnten, kurz vor Sonnenuntergang, oder nachts fertig würde. R. Nahman b. Jichaq erklärte: R. Johanan b. Zakkaj vertritt die Ansicht R. Jehudas, welcher erklärt: [9]*Bis zu diesem Tag selbst*: bis zum "Selbst" des Tags, und zwar ist er der Ansicht, "bis" (und bis) einschliesslich. — ¿¡Aber vertritt er denn dessen Ansicht, er streitet ja gegen ihn; es wird nämlich gelehrt: Als der Tempel zerstört wurde, ordnete R. Johanan b. Zakkaj an, dass am ganzen Webetag [Heuerlingsfeldfrucht] verboten sei; R. Jehuda sprach: Dies ist ja auch nach der Gesetzlehre verboten!? — R. Jehuda irrte: er dachte nämlich, R. Johanan b. Zakkaj meine es rabbanitisch, während er thatsächlich meinte, nach der Gesetzlehre. — Es heisst ja: "ordnete an"!? — Unter "ordnete an" ist zu verstehen, er legte [den Schriftvers] aus und ordnete es an.

ANFANGS PFLEGTE MAN NEUMONDSZEUGNIS DEN GANZEN TAG ENTGEGENZUNEHMEN; EINST VERSPÄTETEN SICH DIE ZEUGEN, UND DIE LEVITEN KAMEN MIT DER MUSIK IN VERWIRRUNG. ALSDANN ORDNETE MAN AN, [DIE ZEUGEN] NUR BIS ZUR ZEIT DES NACHMITTAGGEBETS ZU VERNEHMEN, UND WENN SIE SPÄTER KOMMEN, SO IST DIESER TAG GEWEIHT UND DER FOLGENDE EBENFALLS. ALS DER TEMPEL

7. Jer. 30,17. 8. Von Jer., welche die genaue Zeit der Darbringung nicht kannten. 9. Lev. 23,14. 10. Den 30. Ellul, Rüsttag des Neujahrsfestes.

ZERSTÖRT WURDE, ORDNETE R. JOḤANAN B. ZAKKAJ AN, NEUMONDSZEUGNIS DEN GANZEN TAG ENTGEGENZUNEHMEN.

GEMARA. In welche Verwirrung kamen die Leviten mit der Musik? — Man erklärte sie hätten das Lied überhaupt nicht gesungen. R. Zera sagte: Sie sangen das Wochentagslied beim beständigen Abendopfer. R. Zera sprach zu seinem Sohn Ahaba, Gehe, lehre sie Folgendes: Man ordnete an, Neumondszeugnis nur dann entgegenzunehmen, wenn noch während des Tags Zeit da ist, das beständige Opfer, das Zusatzopfer und deren Trankopfer darzubringen und das Lied ohne Verwirrung zu singen; allerdings wäre es eine Verwirrung, wenn sie das Wochentagslied gesungen haben; welche Verwirrung war es aber, wenn du sagst, sie hätten es überhaupt nicht gesungen!? — Es giebt ja keine grössere Verwirrung, als überhaupt nicht gesungen zu haben. R. Aḥa b. Hona wandte ein: Das beständige Opfer des Neujahrsfestes wurde wie gewöhnlich dargebracht; beim Zusatzgebet sangen sie: [11]*Jauchzet Gott, der unsere Stärke ist, jubelt dem Gott Jâqobs zu*; beim Nachmittaggebet sangen sie: [12]*Die Stimme des Herrn macht die Wüste erzittern*. Wenn aber das Neujahrsfest auf einen Donnerstag fiel, an dem auch sonst das Lied: *Jauchzet Gott, der unsere Stärke ist*, gesungen wurde, sang man morgens [beim beständigen Opfer] dieses Lied nicht, weil man dieses Kapitel später zu singen hatte; vielmehr sang man [morgens]: [13]*Ich habe seine Schulter vom Joch befreit*. Sind Zeugen nach der Darbringung des beständigen Morgenopfers gekommen, so wurde das Lied: *Jauchzet* gesungen, obgleich man diesen Abschnitt später zu wiederholen hatte. Einleuchtend ist es nun, dass es wiederholt wurde, wenn du sagst, man habe bei etwaigem Zweifel das Wochentagslied gesungen; wieso aber wurde es wiederholt, wenn du sagst, man habe es [bei etwaigem Zweifel] überhaupt nicht gesungen!? — Anders ist es hierbei, wo es sich um das gewöhnliche Tageslied handelt.

Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte im Namen R. Âqibas: Am Sonntag sangen sie: [14]*Dem Herrn gehört die Erde und was sie füllt*: weil er dann die Welt erschuf, verschenkte und sie regiert. Am Montag sangen sie: [15]*Gross ist der Herr und hoch gepriesen*; weil er dann seine Schöpfungen teilte und sie beherrscht. Am Dienstag san-

11. Ps. 81,2 12. Ib. 29,8. 13. Ib. 81,7. 14. Ib. 24,1. 15. Ib. 48,2.

קודש ולמחר קודש משחרב בית המקדש התקין Beç. 5a
רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדית החדש כל
היום׃

גמרא. מה קולקול קלקלו הלוים בשיר הבא
תרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר רבי זירא אמר
שאמרו של חול עם תמיד של בין הערבים אמר
ליה רבי זירא לאהבה בריה פוק תני להו התקינו
שלא יהו מקבלין עדות החדש אלא בדי שיהא שהות
ביום להקריב תמידין ומוספין ונסכיהם ילמור שירה
שלא בשיבוש אי אמרת בשלמא אמור שירה דהול
היינו דאיכא שיבוש אלא אי אמרת לא אמור כלל
מאי שיבוש איכא ביון דלא אמור כלל אין לך
שיבוש גדול מזה מיתיב רב אחא בר חנינא תמיד
של ראש השנה שחרית קרב כהלכתו במוסף מהו
אומר הרנינו לאלהים עזנו הריעו לאלהי יעקב P. 81,2
במנחה מהו אומר קול ה׳ יחיל מדבר ובזמן שהל B. 29,8.
ראש השנה לחנות בחמישי בשבת שהשירה שלו
הרנינו לאלהים עזנו לא היה אומר בשחרית הרנינו P. 81,7
מפני שחוזר וכופל את הפרק אלא מהו אימר הכרזתי
מקבל שבני יאם באו עדים אחר תמיד של שחר
אומר הרנינו אז על פי שחוזר וכופל את הפרק
אי אמרת בשלמא כל היכא דמשתפקא אמרינן
שירה דהול היינו דקאמר אומרו וכופלו אלא אי
אמרת לא אמור כלל מאי אומרו וכופלו שאני התם Fol. 31
דשירה דיומיה היא תניא רבי יהודה אומר משום
רבי עקיבא בראשון מה הוו אומרים לה׳ הארץ T. 24,1
ומלואה על שם שקנה ושריש בעולמו בשני Ps. 48,2
מהו אומרים גדול ה׳ ומהלל מאד על שם שהיתק

M 58 נתקלקלו B 59 — שירה M 60 איני והא ר
זירא M 61 לחו M 62 את הערבים M 63
— כדי M 64 וכך M 65 שלא בשי M 66
— רב M 67 ר׳ ה M 68 היו אומרים כל עיקר בשני
שהוא חזר M 69 בין הערבים M 70 בשלמא אמור
M 71 מהו או, ובן להלן B 72 מה הוא.

מעשיי ימיך עיתין בשלישי היו אומרים אלהים Ps.82,1
נצב בעדת אל על שום שעיתה ארץ כחכמתו והכין
תכל יעדתי ברביעי היו אומרים אל נקמות ה' על שם Ps.94,1
שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן בחמישי
היו אומרים הרנינו לאלהים עוזנו על שום שברא Ps.81,2
עופות ידגים לשבח לשבו בששי היו אומרים ה' Ps.93,1
מלך גאות לבש על שום שגמר מלאכתו ומלך עליהן
בשבעי היו אומרים מזמור שיר ליום השבת ליום Ps.92,1
שכולו שבת אמר רבי נחמיה מה ראו חכמים לחלק
בין הפרקים הללו אלא בראשון שקנה והקנה ושליט
במעשיו בשני שהושלם מעשיו ומלך עליהם בשלישי
שעילה אין בחכמתו והכין תבל ליעדתו ברביעי
שברא חמה וילבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן בחמישי
שברא עיפות ידגים לשבח לשבו בששי שגמר
מלאכתו ומלך עליהם בשביעי על שום ששבת Syn.97a
וקמיפלגי בדיה קטינא דאמר רב קטינא שיתא Az.8a
אלפי שני הוי עלמא ואחד חרוב שנאמר ונשגב ה' Is.2,11
לבדו ביום ההוא אמר אביי תני חדיב שנאמר יחיינו Hos.6,2
מימים במיספי דשבתא מה היו אומרים אמר רב עקן
בר רבא אמר רב חוזי לך ואמר רב חנן בר רבא
אמר רב בדרך שהלוקין באן חלוקין בבית הכנסת
במתא דשבתא מה היו אומרים אמר רבי יוחנן אז
ישיר ומי במוך ואז ישיר אובעיא להו מנחי כולהו
בחד שבתא אמרי להו או דילמא כל שבתא ושבתא
אמרי חד תא שמע דתניא אמר רבי יוסי עד

M 73 ונתעלה וישב במרום בש׳ ‖ B 74 שם ‖ M 75 בחכמה |
M 76 לעולם M 77 מעשיו M 78 לעתיד לבא שנולו
M 79 וכו׳ מה ראה ר ע לחלק M 80 בבואי קמופלגי
M 81 בנוי VM 82 אביי א M 83 מאי אמור א ר
נתנן בר M 85 חנן M 86 יוסינן בר M 87 א ר
נחמן ב ר אמר רבא בדרך שהולקין באן בך הולקין B 87
ר׳ קר M 88 מאי אמור א ר M 89 תני M 90
P אביי M 91 ושבתא M 92 ר יהודה אומר.

gen sie: *Gott steht in der Gottesversammlung*; weil er dann in seiner Weisheit die Welt zum Vorschein brachte und seiner Gemeinde ein Weltall bereitete. Am Mittwoch sangen sie: *Ein Gott der Rache ist der Herr*; weil er dann Sonne und Mond erschuf und dereinst ihren Anbetern heimzahlen wird. Am Donnerstag sangen sie: *Jauchzet Gott, der unsere Stärke ist*; weil er dann Geflügel und Fische erschuf, seinem Namen zu huldigen. Am Freitag sangen sie: *Der Herr ist Herrscher. Hoheit hat er angelegt*; weil er dann sein Werk beendete und es beherrscht. Am Sabbath sangen sie: *Ein Psalmlied für den Sabbathtag*; für den dereinstigen Tag, der ganz Ruhetag sein wird. R. Nehemja sprach: Was veranlasste die Weisen, die Zeiten zu unterscheiden!? Vielmehr, am Sonntag, weil er dann die Welt erschuf, verschenkte und sie regiert; am Montag, weil er dann die Schöpfungen teilte und sie beherrscht; am Dienstag, weil er dann in seiner Weisheit die Welt zum Vorschein brachte und seiner Gemeinde ein Weltall bereitete; am Mittwoch, weil er dann Sonne und Mond erschuf und dereinst ihren Anbetern heimzahlen wird; am Donnerstag, weil er dann Geflügel und Fische erschuf, seinem Namen zu huldigen; am Freitag, weil er dann sein Werk beendete und es beherrscht; am Sabbath, weil er dann feierte. Sie streiten in der Lehre R. Qattinas, dieser sagte nämlich, sechstausend Jahre werde die Welt bestehen und eintausend werde sie zerstört sein, denn es heisst: [21]*Und nur der Herr wird an jenem Tag erhoben sein*; Abbajje aber sagte, zweitausend werde sie zerstört sein, denn es heisst: [22]*Er wird uns nach zwei Tagen beleben*. — Was sangen sie beim Zusatzgebet des Sabbaths? R. Ânan b. Raba erwiderte im Namen Rabhs: *HZJVLK*[23]. Ferner sagte R. Hanan b. Raba im Namen Rabhs: Wie |diese Lieder| diesbezüglich geteilt werden, so werden sie auch im Bethaus geteilt[24].—Was sangen sie beim Nachmittagopfer des Sabbaths? R. Johanan erwiderte: |Die Lieder|: [25]*Damals sang;* [26]*Wer gleicht dir;* [27]*Damals sang*. Sie fragten: Wurden alle diese Verse an jedem Sabbath gesungen oder abwechselnd, je einer an jedem Sabbath?—Komme und höre;

10. Ib. 82,1. 17. Ib. 94,1. 18. Ib. 93,1. 19. Ib. 92,1. 20. Die ersten 6 beziehen sich auf die Vergangenheit, der 7. auf die Zukunft. 21. Jes. 2,11. 22. Hos. 6,2. 23. Anfangsbuchstaben der 7 Abschnitte des Lieds Mosis, Dt. 32,1 ff., 1. 6. 7. 12. 13. 18. 20. 26. 27. 35. 36 f., die diese Verse wurden dann gelesen. 24. Bei der Recitation des Wochenabschnitts, der in 7 Teile (Parašen) geteilt wird. 25. Ex. 15,1. 26. Ib. V. 11. 27. Num. 21,17.

שהראשונה אומרת אחת שנויה היושת שתים שמע
מינה כי שבתא ישבתא אמרי הד"שמע מינה: אמר
רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן עשר מסעות
נסעה שכינה מקראי ומנמנו עתה מנחדרין מנמרא
עשר מסעות נסעה שכינה מקראי מנפנית רכיב
"ומכרוב רכרוב ומכרוב רמפתן וממפתן והצר ומחצר
לבזובה ומזובה רגע ומגע לחזובה ומחזובה לעיר ומעיר
לחר ומחר למדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה
"שנאמר אעלה אשיבה אל מקומי מנפנית רכרוב Hos. 5,15
מכרוב רכרוב ומכרוב רמפתן דכתיב ונועדתי [לך] Ex. 25,22
שם ודברתי] אתך מעל הכפרת ובתיב וירכב על Sam. 22,11
כרוב ויעף "ובתיב ובבוד אלהי ישראל נעלה מעל Ez. 9,3
הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית וממפתן
להצר דכתיב ויבוא הבית את הענן והחצר מראה Ez. 10,4
את [נגה] כבוד ה' מהצר רמזבח דכתיב ראיתי את Ib. 9,1
אדני נצב על המזבח ומזבח לגג דכתיב טוב לשבת Pr. 21,9
על פנת גג מגג להיזמה דכתיב [ו]הנה ה' נצב על Am. 7,7
חומת אנך מחומה לעיר [דכתיב קול ה' לעיר יקרא] Mich. 6,9
ישעיר להר דכתיב ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר Ez. 11,23
ויעמד על ההר [אשר] מקדם העיר בתוך רמדבר Pr. 21,19
דכתיב טוב שבת בארץ מדבר ומדבר עירה וישבה Hos. 5,15
במקומה דכתיב ארך (י)אשובה אל מקומי עימי אמר
רבי יוחנן ששה חדשים נתעכבה שכינה וישראל
במדבר שנא יחזרו בתשובה בין שראה חזרי אמר
תיפח עצמן שנאמר ויגוע שעים תכרונה ימים Ib. 20

M 93 הזורק א פרשה שנ M 94 — ש ב M 95
ומכרוב רכרוב M 96 — שנ...מקומי M 97 מכרוב
...הכרוב M 98 ומכרוב רמפתן דכ M 99 ויא חזרי
אכרה תיפח נפשן שנ.

es wird gelehrt: R. Jose sagte, während der erste [Chor] einen Turnus machte, machte der zweite zwei[28].

R. Jehuda b. Idi sagte im Namen R. Johanans: Zehn Wanderungen machte die Gottheit, was aus Schriftversen zu entnehmen ist, und dementsprechend wanderte das Synedrium zehnmal aus, was überliefert ist. Zehn Wanderungen machte die Gottheit, was aus Schriftversen zu entnehmen ist: von der Deckplatte auf den Kherub, vom Kherub auf den Kherub, vom Kherub auf die Schwelle, von der Schwelle in den Hof, vom Hof auf den Altar, vom Altar auf das Dach, vom Dach auf die Mauer, von der Mauer in die Stadt, von der Stadt auf den Berg, vom Berg in die Wüste, und von der Wüste stieg sie hinauf und kehrte zu ihrer Stätte zurück, denn es heisst: *Ich gehe und kehre zu meiner Stätte zurück.* Von der Deckplatte auf den Kherub, vom Kherub auf den Kherub, vom Kerub auf die Schwelle, denn es heisst: *Dort werde ich mich dir offenbaren und mit dir reden, von der Deckplatte aus*; ferner: *Er ritt auf einem Kherub und flog dahin*; ferner: *Und die Herrlichkeit des Gottes, Jisraels hatte sich vom Kherub, auf welchem sie gewesen war, hinweg erhoben, zur Schwelle des Hauses hin.* Von der Schwelle in den Hof, denn es heisst: [32]*Und das Haus ward von der Wolke erfüllt und der Vorhof ward vom Glanz der Herrlichkeit des Herrn erfüllt.* Vom Hof auf den Altar, denn es heisst: [34]*Ich sah Gott am Altar stehen.* Vom Altar auf das Dach, denn es heisst: [35]*Lieber auf der Zinne eines Dachs wohnen.* Vom Dach auf die Mauer, denn es heisst: [36]*Siehe, der Herr stand auf einer nach dem Bleilot gebauten Mauer.* Von der Mauer in die Stadt, denn es heisst: [37]*Der Herr ruft der Stadt zu.* Von der Stadt auf den Berg, denn es heisst: [38]*Und die Herrlichkeit des Herrn erhob sich mitten aus der Stadt hinweg und liess sich auf dem Berg nieder, der östlich von der Stadt liegt.* Vom Berg in die Wüste, denn es heisst: [39]*Besser ist es in der Wüste zu wohnen.* Von der Wüste stieg sie hinauf und kehrte zu ihrer Stätte zurück, denn es heisst: *Ich gehe und kehre zu meiner Stätte zurück* &c. R. Johanan sagte: Sechs Monate enthielt sich die Gottheit den Jisraéliten [und verweilte] in der Wüste, als sie jedoch keine Busse thaten, sprach er: Mögen sie ihre Seele aushauchen, denn es heisst: [40]*Der Frevler Augen schmachten hin, für sie ist jede Zuflucht verloren, ihre Hoff-*

28. Der 1. Chor, dh. der des Morgenopfers, hatte einen Turnus von 6 Liedern, der 2., dh. der des Nachmittagopfers, einen von 3 Liedern. 29. Hos. 5,15. 30. Ex. 25,22. 31. iiSam. 22,11. 32. Ez. 9,3. 33. Ib. 10,4. 34. Am. 9,1. 35. Pr. 21,9. 36. Am. 7,7. 37. Mich. 6,9. 38. Ez. 11,23. 39. Pr. 21,19. 40. Ij. 11,20.

אבד מנהם יתקיים מפה נפש ומנגדן נתנה מנהדרין
למערא בישיבת הגזית לחנית ומחנות לירושלם
ומירושלם לכנה ומיכנה לאושא ומאושא לשפרעם
ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לציפורי
ומציפורי לטבריא ומטבריא לעמוקה מכולן שנאמר
וישפרת מארץ מדברי רבי אלעזר אימר שש עירות
שנאמר כי השח ישבי מרום קריה נשגבה ישפילנה
ישפיהה עד ארץ יגיעהו עד עפר אמר רבי יוחנן
ומשם עתידין ליגאל שנאמר התנעדי מעפר קומי שבי;

מתני׳ רבי יהושע בן קרחה ועוד זאת התקין
רבי ייחתי בי וכאו שאפילו ראש בית דין
בכל מקום שהא יהו העדים הולכין אלא למקום המועד אמר

גמ׳ היכא אימתא דאומנה לדונא קמיה
דאמימר בנהרדעי אזל אמימר למחוזא ילא אזלה
בתריה כתב פתותא עלויה אמר ליה רב אשי
לאמימר הא אנן תנן אפילו ראש בית דין בכל מקום
שהא יהו העדים הולכין אלא למקום המועד אמר
ליה הני מילי לענין קדוש החדש דאם כן נמצאת
מבטלין לעדות רבא אמר הכא עבד ליה לאיש מלחמות
תני רבנן אין בהמים ישראל לעלות בכנדליהן לדיבון
זו אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי
שית דהאי פירקא והדא דפוסקא קמא יאידך דתניא
בי שנתעצר בוכן חוה צריך שפריש הוכח לקנוי
אמר רבן שמעון בן אלעזר כבר נמנה עליה רבן
יוחנן בן זכאי מפני התקנה ואידך פליגתא דרב פפא
ורב נחמן בר יצחק רב פפא אמר ברם הכא רב
נחמן בר יצחק אמר לשון של תורות רב פפא אמר

M 1 מנ M 2 – ואושא ויכנה וישנה לאושא M 3
M 4 גלי P 5 מגן M 6 אר׳ י
M 7 – לדיבון M 8 +אמימר M 9 – אפי׳ ...מקום
M 10 ראש הדש M 11 +בואי הוא M 12 ב׳ ו
M 13 בואי הוא רב א כיב.

nung ist: da Nob an einem Tage Dem entsprechend wanderte das Synedrium zehnmal aus, was überliefert ist: von der Quaderhalle nach der Kaufhalle, von der Kaufhalle nach Jerušalem, von Jerušalem nach Jamnia, von Jamnia nach Uša, von Uša nach Šaphraâm, von Šaphraâm nach Beth-Šeârim, von Beth-Šeârim nach Sepphoris und von Sepphoris nach Ṭiberjas; am Tiefsten gesunken war es in Ṭiberjas, denn es heisst: *Dass du tief drunten von der Erde her redest.* R. Eleâzar sagt, sechsmal sei es ausgewandert, denn es heisst: *"Niedergestreckt hat er die in der Höhe wohnten, die hochragende Stadt warf er nieder, er warf sie bis zum Boden nieder, stiess sie bis in den Staub hinab.* R. Johanan sagte: Von hier aus werden sie dereinst erlöst, denn es heisst: *Schüttle dich vom Staub ab, erhebe und setze dich.*

R. JEHOŠUÂ B. QORHA SAGTE: AUCH DAS ORDNETE R. JOḤANAN B. ZAKKAJ AN, DASS NÄMLICH DIE ZEUGEN SICH NUR AN DAS GERICHTSKOLLEGIUM ZU WENDEN HABEN, SELBST WENN DER GERICHTSPRÄSIDENT ANDERWÄRTS WEILT.

GEMARA. Einst wurde eine Frau vor Amemar in Nehardeâ zu Gericht geladen, er aber ging dann nach Meḥoza und sie war ihm nicht gefolgt. Da erliess er gegen sie ein Vollstreckungsurteil. Darauf sprach R. Aši zu ihm: Wir haben ja gelernt, die Zeugen haben nur zum Gerichtskollegium zu gehen, auch wenn der Gerichtspräsident anderwärts weilt!? Dieser erwiderte: Dies nur bezüglich des Neumondszeugnisses, denn sonst würden sie es ja in Zukunft unterlassen, hierbei aber heisst es *"Der Schuldner ist Knecht des Gläubigers.*

Die Rabbanan lehrten: Die Koheniten dürfen die Estrade [zum Priestersegen] nicht mit ihren Sandalen besteigen, dies ist eine der neun Anordnungen, die R. Johanan b. Zakkaj getroffen hat. Sechs in diesem Abschnitt, eine im ersten Abschnitt[45] und eine in folgender Lehre: Wenn sich jemand in der Jetztzeit bekehrt, so muss er für sein Geflügelopfer[46] ein Viertel [Šeqel] hinterlegen. R. Šimôn b. Eleâzar sprach: R. Johanan hat bereits abgestimmt und dies aufgehoben, wegen Missbrauchs. Bezüglich der folgenden besteht ein Streit zwischen R. Papa und R. Naḥman b. Jiçḥaq; R. Papa sagt, sie betreffe den vierjährigen Weinberg[47], R. Naḥman b. Jiçḥaq

41. Jes. 29,4. 42. Ib. 26,5. 43. Ib. 52,2. 44. Pr. 22,7. 45. Cf. S. 348 Z. 25 ff. 46. Der Proselyte hatte zur Zeit des Tempels ein Geflügelopfer darzubringen 47. Cf. Lev. 19,24 a. Bd. I S. 304 Z. 3 ff.

sagt, sie betreffe den glänzenden Streifen. R. Papa sagt, sie betreffe den vierjährigen Weinberg; es wird nämlich gelehrt: Die Frucht des vierjährigen Weinbergs hat man von allen eine Tagereise entfernten Orten um Jerušalem nach Jerušalem bringen müssen. Welche bilden die Grenze? — Elath im Norden, Âqrebath im Süden, Lud im Osten und der Jarden im Westen. Hierüber sagte Ûla, nach Anderen, Rabba b. Ûla im Namen R. Johanans: Aus welchem Grund? um die Strassen Jerušalems mit Früchten zu schmücken. Ferner wird gelehrt: R. Eliêzer hatte einen vierjährigen Weinberg im Osten von Lud, seitwärts von Kefher-Tabi, und er wollte ihn den Armen freigeben[48]. Da sprachen seine Schüler zu ihm: Meister, deine Genossen haben bereits Beschluss gefasst und einen solchen erlaubt. Wer sind diese Genossen? R. Johanan b. Zakkaj. R. Nahman b. Jiçhaq sagt, sie betreffe den glänzenden Streifen; es wird nämlich gelehrt: Anfangs pflegte man [dem Sündenbock] den glänzenden Streifen an der Thür der Thorhalle, ausserhalb, umzubinden; ward er weiss, so war das Volk froh, wenn aber nicht, so war es traurig; darauf ordnete man an, ihn innerhalb der Thür der Thorhalle umzubinden. Als das Volk immer noch durchzugucken pflegte und, wenn er weiss wurde froh, wenn aber nicht traurig war, da ordnete man an, die Hälfte desselben an den Felsen[49] und die Hälfte zwischen die Hörner des Sündenbocks anzubinden. — Aus welchem Grund ist R. Nahman b. Jiçhaq nicht der Ansicht R. Papas? — Er kann dir erwidern: wenn es R. Johanan b. Zakkaj gewesen wäre, so würden ja seine Schüler nicht gesagt haben «deine Genossen», jener war ja sein Lehrer!? — Und der Andere!? — Da es seine Schüler waren, so wäre es nicht schicklich, dass sie zu ihm sagen: dein Lehrer. — Aus welchem Grund ist R. Papa nicht der Ansicht des R. Nahman b. Jiçhaq? — Er kann dir erwidern: wieso kann es R. Johanan b. Zakkaj gewesen sein, in dessen Zeit war ja der glänzende Streifen nicht mehr in Gebrauch!? Es wird nämlich gelehrt: Das ganze Leben des R. Johanan b. Zakkaj betrug hundertundzwanzig Jahre; vierzig Jahre befasste er sich mit Handel, vierzig Jahre studirte er und vierzig Jahre lehrte er. Ferner wird gelehrt: Vierzig Jahre vor der Zerstörung des Tempels wurde der Streifen nicht mehr weiss, er blieb vielmehr rot. Ferner wird gelehrt: Als der

כרם רבעי התניא כרם רבעי היה עירה ירושלים
מהרחק יום[51] רכב צד זה וזה תחומה אילת מן הצפון
ועקרבת מן הדרום ליד מן המזרח יורדן מן המערב
ואמר עיירא ואיתימא רבה בר עיירא אמר רבי יוחנן
מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות ותניא
כרם רבעי היה לו לרבי אליעזר במזרח לוד בצד
כפר טבי ובוקש[52] רבי אליעזר להפקירו לעניים אמרו
לו תלמידיו רבי כבר נמני הכירוך עליו יהתירוהו
מאן הכירוך רבן יוחנן בן זכאי ורב נחמן בר יצחק
אמר לשון של הזרות התניא בראשונה היו קושרין
לשון של הזרות על פתח אילם מבחוץ הכבין היו
שמחין יא הרבין היו עצבין התקינו שיהו קושרין
איתי על פתח אילם מבפנים ועדיין היו מציצין ויראין
הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו שיהו
קושרין אותי הציי בסלע יהציי בין קרניו של שעיר
המשתלח רב נחמן בר יצחק מאי בוצעא לא אמר
כיב פפא אמר קרי אי כרקא דעתיך רבן יוחנן בן
זכאי[53] הכורין דרבי אליעזר מי הוה רבו הוה ואידך
כיון[54] דתלמידיה הוו לאו אורח ארעא למיכרא ליה
[55]רביה רבך ורב פפא מאי בוצעא לא אמר ליה
נחמן בר יצחק אמר קרי אי כרקא דעתיך רבן יוחנן
בן זכאי ביבי רבן יוחנן בן זכאי מי הוה רשען של
והתניא והתניא כי שניתיה שר רבן יוחנן בן זכאי
מאה ועשרים שנה[56] ארבעים שנה עסק בפרקמטיא
ארבעים שנה רבה ארבעים שנה היכר יתניא ארבעים
שנה קודם שנחרב הבית לא היה רשען של והתניא

M 14 + א M 15 ואיתמי M 16 עיילת B 17
המערב ורבן מהמזרח M 18 בר הנח M 19 ר׳ א
M 20 ר׳ M 21 עיקר הכורך M 22 רש׳ בכרמה
הוו קוץ איתו עד M 24 הכורך רבי P 25
היא יאי בוין דתלמידוה הוא הקאמרי היה לאי B 25
דתלמידים M 26 — רב M 27 רשען זה בעצי היב ז
מי M 28 — חיי M 29 עד שלא רבם חבית והא

48. D'autres ont mis: die Früchte nach J. zu bringen. 49. Die rote Farbe war ein Zeichen der Sünde, die weisse, der Sündenvergebung, cf. Jes. 1,18. 50. Cf. Lev. 16,8 ff.

מלכין אינא מאדם ותנן משהרב "הבות התקין רבן יוחנן בן זכאי ואידך אותם ארבעים שנה דלמד תלמיד ישיב לפני רבו היה ואמר מילתא ואסתבר טעמיה וקבעוה רבים בשמיה׃

Fol.32

[v] ר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם יכולל מלכיות עמהן ואינו חוקע קדושת היום ותוקע וברועות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי "רבי יוחנן בן נורי אמר לו רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר אלא אינו אבות וגבורות וקדושת השם יכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע וברועות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים׃

גמרא. "אמר לו רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר׃ למה הוא מזכיר החתנא אמר "אדכי אינא למה "עשר לימא תשע דהיאל יאשתני אשתני׃ תנו רבנן מניין שאומרים אבות שנאמר הבו לה' בני אלים ומניין שאומרים גבורות שנאמר הבו לה' כבוד ועז "ומניין שאומרים קדושת שנאמר הבו לה' בכוד שמו "השתחוו לה' בהדרת קדש מניין שאומרים "מלכיות וזכרונות ושופרות רבי אליעזר אומר דבתיב שבתון זכרון תרועה מקרא קדש שבתון זה קדושת היום וזכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש קדשתו בעשירית

Tempel zerstört wurde, ordnete R. Johanan b. Zakkaj an. — Und jener!? — In diesen vierzig Jahren, wo er noch studirte, war er vortragender Schüler, und wenn er etwas sagte, dessen Grund einleuchtete, wurde demgemäss in seinem Namen festgesetzt.

DIE REIHENFOLGE DER SEGENSPRÜCHE IST: VON DEN VÄTERN, VON DER GÖTTLICHEN MACHT, VON DER HEILIGUNG DES GOTTESNAMENS, WOBEI MAN AUCH VOM KÖNIGTUM GOTTES ERWÄHNT, OHNE DABEI ZU BLASEN, VON DER WEIHE DES TAGS; WOBEI GEBLASEN WIRD, VON DEN ERINNERUNGEN, WOBEI GEBLASEN WIRD, VON DER POSAUNE, WOBEI GEBLASEN WIRD; ALSDANN SPRICHT MAN DEN SEGEN VOM TEMPELDIENST, DEN DANKSEGEN UND DEN PRIESTERSEGEN — WORTE DES R. JOHANAN B. NURI. R. ÂQIBA SPRACH ZU IHM: WOZU ERWÄHNT MAN VOM KÖNIGTUM GOTTES, WENN MAN DABEI NICHT BLÄST!? VIELMEHR: VON DEN VÄTERN, VON DER GÖTTLICHEN MACHT, VON DER HEILIGUNG DES GOTTESNAMENS, DIE ERWÄHNUNG VOM KÖNIGTUM GOTTES WIRD IN DEN SEGEN VON DER WEIHE DES TAGS EINGESCHALTET, WOBEI GEBLASEN WIRD, VON DEN ERINNERUNGEN, WOBEI GEBLASEN WIRD, VON DER POSAUNE, WOBEI GEBLASEN WIRD, ALSDANN SPRICHT MAN DEN SEGEN VOM TEMPELDIENST, DEN DANKSEGEN UND DEN PRIESTERSEGEN.

GEMARA. R. Âqiba sprach zu ihm: Wozu erwähnt man vom Königtum Gottes, wenn man dabei nicht bläst!? «Wozu erwähnt man», der Allbarmherzige gebot ja zu erwähnen!? — Vielmehr, wozu zehn [Verse], sollte man neun erwähnen, da sie ja jenen nicht gleichen[51].

Die Rabbanan lehrten: Woher, dass man den Segen von den Vätern spricht? — es heisst: *"Gebt dem Herrn, ihr Mächtigen"*[52]; woher, dass man den Segen von der göttlichen Macht spricht? — es heisst: *Gebt dem Herrn, Herrlichkeit und Stärke*; woher, dass man der Heiligung Gottes erwähnt? — es heisst: *Gebt dem Herrn die Herrlichkeit seines Namens, zerfallt euch vor dem Herrn nieder in heiliger Pracht*; woher, dass man die Segenssprüche vom Königtum Gottes, von den Erinnerungen und von der Posaune liest? — R. Eliêzer sagte: Es heisst: *"Ein Ruhetag, eine Erinnerung des Lärmblasens und heiliger Versammlung; ein Ruhetag*: die Weihe des Tags; *eine Erinnerung*: [der Segen von den] Erinnerungen; *des Lärmblasens*: der Segen von der Posaune, *heiliger Versammlung*: heilige ihn durch Arbeitseinstellung. R. Âqiba sprach

51. Dh. die Verse vom Königtum Gottes den Versen von den Erinnerungen und der Posaune, [illegible] diesen nicht geblasen wird. 52. Ps. 29,1. 53. Cf. S. 386. Z. 23 ff. 54. Ps. 29,2. 55. Lev. 23,24.

מלאכה אמר לו רבי עקיבא מפני מה יש נאמר
שבתון שבות[59] שבי פתח התחיל אלא שבתין
קדשתו בעשיית מלאכה זכרון אלו זכרונות תרועה
אלו שופרות מקרא קדש זו קדושת היום מניין
שאומרים מלכיות תניא רבי אומר אני ה' אלהיכם Lv 23,43
ובחדש השביעי זו מלכיות רבי יוסי בר יהודה אומר
אינו צריך הרי הוא אומר והיה לכם לזכרון לפני Nm.10,10
אלהיכם שאין תלמוד לומר אני ה' אלהיכם יכול
תלמוד לומר אני ה' אלהיכם זה בנה אב[60] לכל מקום
שנאמר[61] בו זכרונות יהיו מלכיות עמהן והיכן אומרה
לקדושת היום תניא רבי אומר עם המלכיות אימתי Rh.2
מה מצינו בכל מקום ברביעית אף כאן ברביעית
רבן שמעון בן גמליאל אומר עם הזכרונות אימתי
מה מצינו בכל מקום באמצע אף כאן באמצע
וכשקידשו בית דין[62] את השנה באושא ירד רבי יוחנן
בן ברוקא לפני רבן שמעון בן גמליאל ועשה[63] כרבי
יוחנן בן נורי אמר לו רבן שמעון[64] לא היו נוהגין
[65]בן ביכנה ליום השני ירד רבי חנינא בני של רבי
יוסי הגלילי ועשה[66] כרבי עקיבא אמר רבן שמעון
בן גמליאל כך היו נוהגין ביבנה למימרא דרבן
שמעון בן גמליאל כרבי עקיבא בבירא ליה והא
[67]אמר רבי עקיבא מלכיות עם קדושת היום אמר
לתו ורבן שמעון בן גמליאל[68] קדושת היום עם הזכרונות
אמר להו אמר רבי זירא ליטר שתיקעין בתלכיות
[69]ליום השני ירד רבי חנינא מאי שני אילימא יום
טוב שני למימרא דעברות לאלול והאמר[70] רב חנגא
בר נחמנ[71] מיבנית עזרא יאות לא מצינו איזל מעובר

M 39 שהרי פתח בו הכ | M 40 ○נקרא...תוים | M 41
— ובמ הש זו מלכות | M 42 שבלי | M 43 בו
M 44 ראש | M 45 בר ע | M 46 — ב ג | M 47 כך
M 48 ביום ; | M 49 ולא | M 50 ויהנן | M 51 היו ;
מלכ ,, | B 52 ר-אומר ,, | M 53 מאי לו ש ירד למימרא ,
B 54 רבי חנגא | M 55 ! אית.

zu ihm: Weshalb sollen wir nicht [das Wort] *Ruhetag* auf die Arbeitseinstellung beziehen, womit auch der Schriftvers beginnt!? vielmehr: *ein Ruhetag*: heilige ihn durch Arbeitseinstellung; *eine Erinnerung*: der Segen von den Erinnerungen; *des Lärmblasens*: der Segen von der Posaune; *heilige Versammlung*: die Weihe des Tags. Woher, dass man vom Königtum Gottes erwähnt? — es wird gelehrt: Rabbi sagt: [Die Worte] *"Ich bin der Herr, euer Gott*, die beim siebenten Monat angewandt werden, deuten auf das Königtum Gottes. R. Jose b. Jehuda sagt, dies sei ja garnicht nötig; es heisst: *"Dies soll für euch eine Erinnerung sein, vor dem Herrn eurem Gott*, somit brauchen ja wiederum [die Worte] *ich bin der Herr euer Gott* nicht zu stehen, wozu stehen sie dennoch? dies ist eine Andeutung, dass überall, wo der Erinnerungen erwähnt wird, auch des Königtums erwähnt werde. An welcher Stelle wird [der Segen von der] Weihe des Tags eingeschaltet? es wird gelehrt: Rabbi sagt, man schalte ihn in den Segen vom Königtum Gottes ein, denn wie er sonst in den vierten Segen eingeschaltet wird[72], ebenso auch [am Neujahrsfest]; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, man schalte ihn in den Segen von den Erinnerungen ein, denn wie er sonst in den mittelsten Segen eingeschaltet wird, ebenso auch [am Neujahrsfest]. Als das Gericht in Úša das Jahr geweiht hatte, trat R. Johanan b. Beroqa [vor das Betpult] in Gegenwart des R. Šimôn b. Gamaliél und verfuhr nach R. Johanan b. Nuri. R. Šimôn sprach zu ihm: In Jamnia pflegten wir nicht so zu verfahren. Am folgenden Tag trat R. Ḥanina, Sohn R. Jose des Galiläers [vor das Betpult] und verfuhr nach R. Âqiba. R. Šimôn b. Gamaliél sprach zu ihm: So pflegten wir auch in Jamnia zu verfahren. — Demnach ist R. Šimôn b. Gamaliél der Ansicht R. Âqibas, — R. Âqiba sagt ja aber, man erwähne der Weihe des Tags im Segen vom Königtum Gottes, während R. Šimôn b. Gamaliél sagt, in den von den Erinnerungen!? R. Zera erwiderte: Er meint, dass man auch beim Segen vom Königtum blase. — «Am folgenden Tag trat R. Ḥanina,» was ist mit "folgenden" gemeint? wollte man sagen, der zweite Feiertag, so müsste ja der Ellul Schaltmonat gewesen sein und R. Ḥenana b. Kahana sagte ja im Namen Rabhs, dass seit Êzra der Ellul nicht zum Schaltmonat gemacht wurde!? R. Ḥisda erwiderte: Mit "folgenden" ist das Neu-

59 Ib V 13. 60 Num. 10,10. 61 Das Gebet שבנה עשרה an den sonstigen Festen hat 7, am N.fest 9 Segenssprüche.

אמר רב חבדא מאי שני ליום שני השנה הכאה׃

[vi,1] ן פיהתי מעשרה מלכיות מעשרה וכריעה מעשרה שופרות רבי יוחנן בן נורי אומר אם אמר שתים שלש מכולן יצא׃

גמרא. תני עשרה מלכיות בנגד מי אמר רבי בנגד עשרה הילולים שאמר דוד בספר תהלים הללוהו בתקע הללוהו הוי הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר רב יוסף אמר בנגד עשרת הדברות שנאמרו לי לעשה בכולני רבי יוחנן אמר בנגד עשרה באמרות שבהן נברא העולם הוי נינהו דאמר ריאמר דבראשית תשעה הוי בראשית נמי מאמר הוא דכתיב בדבר ה׳ שמים נעשו׃ רבי יוחנן בן נורי אומר אם אמר שתים שלש מכולן יצא׃ איבעיא להו תיובי קתני שתים מן התורה שלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים או דלמא עשר ואיבא בעניהו חדא או דלמא אחד מן התורה ואחד מן הנביאים ואחד מן הכתובים תיובי תיובי שלש יאבא בעניהו טובא תא שמע דתניא אין פיהתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ואם אמר שבע מכולן יצא בנגד שבעה רקיעים רבי יוחנן בן נורי אומר הפותח לא יפתוח בשבע ואם אמר שלש מכולן יצא בנגד תורה נביאים וכתובים ואמרי לה בנגד כהנים לוים וישראלים אמר רב חנא אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי׃

[vi,2] ן מזכירין זכרון מלכות ושופר של פורענות ומתחיל בתורה ומשלים בנביא רבי יוסי אומר אם השלים בתורה יצא׃

jahrfest des folgenden Jahrs gemeint.

MAN LIEST NICHT WENIGER ALS ZEHN |VERSE VOM KÖNIGTUM GOTTES, ALS ZEHN VON DEN ERINNERUNGEN UND ALS ZEHN VON DER POSAUNE. R. JOHANAN B. NURI SAGT, MAN HABE SICH DER PFLICHT ENTLEDIGT, WENN MAN VON ALLEN JE DREI GELESEN HAT.

GEMARA. Wem entsprechen diese zehn |Verse| vom Königtum Gottes!? R. |Levi| erwiderte: Entsprechend den zehn Lobliedern, die David im Buch der Psalmen gedichtet hat. — Da sind ja bedeutend mehr Loblieder enthalten!? — Gemeint ist der Psalm, in dem |der Vers| vorkommt: *"Preiset ihn mit Posaunenblasen."* R. Joseph erwiderte: Entsprechend den zehn Worten, die Mošeh am Berg Sinaj geboten wurden. R. Johanan erwiderte: Entsprechend den zehn Aussprüchen, durch welche die Welt erschaffen wurde. — Welche sind es? — Die Worte *er sprach* im |Abschnitt| *"Am Anfang."* — Deren sind ja nur neun!? — |Der Vers| *Am Anfang* gehört auch zu den Aussprüchen, denn es heisst: *"Durch den Ausspruch des Herrn wurden die Himmel erschaffen."*

R. JOHANAN B. NURI SAGT WENN MAN VON ALLEN JE DREI GELESEN HAT, HABE MAN SICH DER PFLICHT ENTLEDIGT. Sie fragten: Meint er es, drei aus dem Pentateuch, drei aus den Propheten und drei aus den Hagiographen, zusammen neun, somit gäbe es zwischen ihnen eine Differenz von einem |Vers|, oder meint er, einen aus dem Pentateuch, einen aus den Propheten und einen aus den Hagiographen, zusammen drei, somit gäbe es zwischen ihnen eine grössere Differenz? — Komme und höre: es wird gelehrt, man sage nicht weniger als zehn |Verse| vom Königtum Gottes, als zehn von den Erinnerungen und als zehn vom Posaunenblasen, jedoch habe man sich der Pflicht entledigt, wenn man von allen je sieben gesagt hat; entsprechend den sieben Himmeln. R. Johanan b. Muri sagt, man sage nicht weniger als sieben, jedoch habe man sich der Pflicht entledigt, wenn man von allen je drei gesagt hat; entsprechend: Pentateuch, Propheten und Hagiographen, nach Anderen, entsprechend: Koheniten, Leviten und Jisraéliten. R. Hona sagte im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie R. Johanan b. Nuri.

MAN LESE NICHT |SOLCHE VERSE| VON DEN ERINNERUNGEN, DEM KÖNIGTUM GOTTES UND DER POSAUNE, DIE VON EINEM UNGLÜCKSFALL SPRECHEN. MAN BEGINNE MIT |VERSEN| AUS DEM PENTATEUCH UND SCHLIESSE MIT SOLCHEN AUS

59. Ps. 150,3. 60. Gen. 1,1. 61. Ps. 33,6.

M 50 אלא ‹ M 57 לי ש M 58 ר׳ עקיבא
M 59 כל M 60 ולו ‹ VM 60 בהו M 61 M 62
M 63 תני ‹ M 64 להו M 65 ת׳ק
M 66 דהו להו ג׳ ואחת פת ג׳ ואחת פת ג׳ M 67
M 68 ד׳ת ‹ כרש׳ V 69 נרמז M 70
V 71 ח ש VM 71 מלכיות זכרונות ושופרות.

DEN PROPHETEN; R. JOSE SAGT, MAN HABE SICH DER PFLICHT ENTLEDIGT, WENN MAN MIT SOLCHEN AUS DEM PENTATEUCH BEENDET HAT.

GEMARA. Vom Königtum Gottes, zum Beispiel:[62] *So wahr ich lebe, ist der Spruch Gottes, des Herrn, mit starker Hand und ausgestrecktem Arm und mit ausgeschüttetem Zorn will ich König über euch sein.* Und obgleich R. Nahman gesagt hat, möge der Heilige, gebenedeiet sei er, in dieser Weise über uns zürnen, nur dass er uns erlöse, so erwähne man trotzdem am Neujahr nichts vom Zorn. Von den Erinnerungen, zum Beispiel: [63] *Denn er erinnerte sich daran, dass sie Fleisch seien &c.* Von der Posaune, zum Beispiel: [64] *Stosset in die Posaune in Gibeâ &c.* Wenn man aber [Verse] vom Königtum Gottes, von den Erinnerungen und von der Posaune lesen will, die vom Unglück der weltlichen Völker sprechen, so darf man dies. Vom Königtum zum Beispiel: [65] *Der Herr ist König, erzittern müssen die Völker*; oder:[66] *Der Herr ist König auf immer und ewig; verschwunden sind die Völker aus seinem Land.* Von den Erinnerungen, zum Beispiel: [67] *Gedenke, o Herr den Edomitern &c.* Von der Posaune, zum Beispiel:[68] *Und Gott der Herr wird in die Posaune stossen und in Sturmwinden aus dem Süden einherschreiten*; ferner: [69] *Der Herr der Heerscharen wird sie beschützen.* Solche, [Verse] die von der Erinnerung eines Einzelnen sprechen, wenn auch zum Guten liest man nicht; zum Beispiel: [70] *Erinnere dich meiner, o Herr, bei der Huld deines Volks*; oder: [71] *Erinnere dich meiner, mein Herr, zum Guten.* "Gedenken" gleicht dem "Erinnern", zum Beispiel:[72] *Und der Herr gedachte der Sarah*; oder:[73] *Ich habe eurer gedacht* — Worte R. Joses; R. Jehuda sagt, es gleiche dem "Erinnern" nicht. — Wenn auch nach R. Jose das "Gedenken" dem "Erinnern" gleicht, — [der Vers] *Und der Herr gedachte der Sarah*, handelt ja vom Gedenken einer Einzelnen!? — Da ihr dadurch eine Menge entstammte, so gleicht sie der Menge. [74] *Erhebt ihr Thore eure Häupter, erhebt euch ihr uralten Pforten, dass der König der Herrlichkeit einziehe. Wer ist denn der König der Herrlichkeit? — Der Herr, gewaltig und ein Held, der Herr, ein Königsheld. Erhebt ihr Thore eure Häupter, erhebt sie ihr uralten Pforten, dass der König der Herrlichkeit einziehe. Wer ist denn der König der Herrlichkeit? — Der Herr der Heerscharen, er ist der König der Herrlichkeit. Selah.* Der erste [Absatz] gilt, wie R. Jose

גמרא, מלכיות כגון הי אני נאם ה' [אלהיכם] Col.b Ez. 20,33
אם לא ביד חזקה וכזרוע נטויה ובחמה שפוכה
אמלוך עליכם ואף על גב דאמר רב נחמן כל כי Syn.105a
האי[62] ריתחא לירתה[63] קודשא בריך הוא עלן ולייפרוקינן
ביון דבריתחא אמור אדברי ריתחא ברישׁ שתא
לא מדברינן זכרון כגון ויזכר כי בשר המה וגומר Ps.78,39
שופר בגון תקעו שופר בגבעה וגו' אבל אם בא[64] Hos.5.8
לומר מלכות זכרון ושופר של פורענות של אומות[65]
העולם[66] אומר מלכות כגון ה' מלך ירגזון(ן) עמים וכגון Ps.99,1
ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו[67] זכרון כגון ib.10.16
זכר ה' לבני אדום וגומר[68] שופר כגון וה' אלהים ib.13-.7 Zach.9,14
בשופר יתקע והלך בסערות תימן וכתיב ה' צבאות ib.v.15
ינן עליהם אין מזכירין[69] זכרון של יחיד ואפילו רשיכה
כגון זכרני ה' ברצון עמך וכגון זכרה לי אלהי לטיבה Ps.106,4 Neh.5,19
פקדונות הרי הן כזכרונות כגון וה' פקד את שרה 1Sm.2 Gn.21,1
וכגון פקד פקדתי אתכם דברי רבי יוסי רבי יהודה Ex.3,16
אומר[70] אינן כזכרונות ולרבי יוסי[71] נהי נמי דפקדונית
הרי הן כזכרונות וה' פקד את שרה[72] פקדון דיהוד
הוא[73] ביון דאתו רכים מינה ברכים דייא שאו שערים Ps.24,7ff.
ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי
(הוא) זה מלך הכבוד ה' עזוז וגבור ה' גבור מלחמה
שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך
הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך
הכבוד סלה ראשונה שתים שניה שלש דברי רבי

M 72 גוגא לירתה מרי עלמא ולייפ אפ ה ביון דבריתא אמר לה
ארב רית ברה ש לאו אורח אריעא P 73 קדיש ברוך
הוא עלן וגיפרוקינן M 74 שופרות M 75 להזכיר
מלכיות זכרונות ושופרות M 76 מזכיר מלכיות M 77
א ב ה' M 78 זכרונות P 80 — M 79 פקדונות ...
דאמר M 81 · מיהא P 82 · ואידך M - - תתכ.

62. Ez. 20.33. 63. Ps. 78,39. 64. Hos. 5,8. 65. Ps. 99,1. 66. Ib. 10,16. 67. Ib. 137,7.
68. Zach. 9,14. 69. Ib. V. 15. 70. Ps. 106,4. 71. Neh. 5,19. 72. Gen. 21,1. 73. Ex. 3,16.
74. Ps. 24,7 ff.

יוסי רבי יהודה אומר ראשונה אחת שנויה שתים
Ps.47.7 זמרו ראהדונו זמרו זמרו למלכנו זמרו כי מלך (עלי)
כל הארץ אחדים שתים דברי רבי יוסי רבי יהודה
Ps.47.8 אומר אחת ושוין במלך אלהים על גוים [אלהים]
ישב על כסא קדשו שהיא אחת זכרון שופ"בו תרועה
Lv.23.24 בנין שבתין וכרון תרועה מקרא קדש אומרה עם
הזכרונות"ואומרה עם השופרות דברי רבי יוסי רבי
יהודה אומר אינו אומרה אלא עם הזכרונות"מלכות
Nm.23.21 שיש עמו תרועה בנין ה' אלהיו עמו ותרועת מלך
בו"אומרה עם המלכיות ואומרה עם השופרות דברי
רבי יוסי רבי יהודה אומר אינו אומרה אלא עם
המלכיות בלבד תרועה שאין עמה לא בלום בנין
Lv.23.24 יום תרועה יהיה לכם אומרה עם השופרות דברי
רבי יוסי רבי יהודה אומר אינו אומרה כל עיקר;
מתניתין׳ בתורה ימשלים בנביא רבי יוסי אומר אם
השלים בתורה יצא; אם השלים דיעבד אין לכתחלה
לא והתניא רבי יוסי אומר"המשלים בתורה הרי זה
משובח אימא משלים והא אם השלים"קתני דיעבד
אין לכתחילה לא תכי קאמר מתחיל בתורה ומשלים
בנביא רבי יוסי אומר משלים בתורה ואם השלים
בנביא יצא תניא נמי תכי"אמר רבי אלעזר בר
יוסי והתיקן היו משלימין"אותה בתורה בשלמא
"זכרונות ישופרות איבא טובא אלא מלכיות תלת
Nm.23.21 Dt.33.5 היא דהויין השם אלהיו עמו ותרועת מלך בו"" ויהי

sagt, für zwei und der zweite für drei Verse, wie R. Jehuda sagt, der erste für einen und der zweite für zwei. *Lobsinget unserem Gott, lobsinget, lobsinget unserem König, lobsinget, denn Gott ist König der ganzen Erde.* Dies gilt, wie R. Jose sagt, für zwei Verse, wie R. Jehuda sagt, für einen. Sie stimmen überein, dass der folgende Vers als einer gilt: *Gott ist König der Völker, Gott hat sich auf seinen heiligen Thron gesetzt.* Einen |Vers| von den Erinnerungen, in dem auch vom Blasen erwähnt wird, wie zum Beispiel: *Ein Ruhetag, eine Erinnerung des Lärmblasens und heiliger Versammlung*, lese man, wie R. Jose sagt, sowol unter denen von den Erinnerungen als auch unter denen von der Posaune, wie R. Jehuda sagt, nur unter denen von den Erinnerungen. Einen |Vers| vom Königtum Gottes, in dem auch von der Posaune erwähnt wird, wie zum Beispiel: *Der Herr, sein Gott ist mit ihm, und Jubelblasen des Königs bei ihm*, lese man, wie R. Jose sagt, sowol unter denen vom Königtum Gottes als auch unter denen von der Posaune, wie R. Jehuda sagt, nur unter denen vom Königtum Gottes. Einer vom Blasen, in dem nichts weiteres erwähnt wird, wie zum Beispiel:*"Als Tag des Lärmblasens gelte er euch*, lese man, wie R. Jose sagt, unter denen von der Posaune; R. Jehuda sagt, einen solchen lese man überhaupt nicht.

MAN BEGINNE MIT [VERSEN] AUS DEM PENTATEUCH UND SCHLIESSE MIT SOLCHEN AUS DEN PROPHETEN; R. JOSE SAGT, MAN HABE SICH DER PFLICHT ENTLEDIGT, WENN MAN MIT SOLCHEN AUS DEM PENTATEUCH GESCHLOSSEN HAT. Also nur, wenn man bereits geschlossen hat, von vornherein aber nicht, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: es wird gelehrt: R. Jehuda sagt, es sei lobenswert, wenn man mit |Versen| aus dem Pentateuch schliesst!? — Lies: man schliesse. —Es heisst ja aber »wenn man geschlossen hat», also nur, wenn es bereits geschehen, von vornherein aber nicht!? — So meint er es: man beginne mit |Versen| aus dem Pentateuch und schliesse mit solchen aus den Propheten; R. Jose sagt, man schliesse mit solchen aus dem Pentateuch, jedoch habe man sich der Pflicht entledigt, wenn man mit solchen aus den Propheten geschlossen hat. Ebenso wird auch gelehrt: R. Eleâzar b. Jose sagte: Die Strengfrommen pflegen mit |Versen aus| dem Pentateuch zu schliessen. — ¿|Verse| von den Erinnerungen und von der Posaune giebt es allerdings viele, vom Königtum Gottes giebt es ja aber nur drei:*"Der Herr, sein Gott, ist mit ihm, und Jubelblasen des Königs*

M 83 עמו M 84 וקע B 85 בלבד ג M 86 ← א
בתוצרות...חמלך ה' M 87 אם השלים בתורה ה"ז זיון
ומשובח M 88 + יצא M 89 רבי יוסי אומר משלים
בתורה ר' אלעזר אומר בר י M 90 אותה
בתורה M 92 ← דב M 93 + וכת.

75. Ib. 47,7. 76. Ib. V. 9. 77. Lev. 23,24. 78. Num. 23,21 79. Dt. 33,5

bei ihm: "Und es stand in Jeschurun ein König auf: "Der Herr wird immer und ewig König sein, während ja zehn[82] erforderlich sind!? R. Hona erwiderte: Komme und höre: [Der Vers]: [83]*Höre Jisraél, der Herr ist unser Gott, der Herr ist einig*, gehört, wie R. Jose sagt, zu [den Versen] vom Königtum; R. Jehuda sagt, er gehöre nicht zu diesen. [Der Vers]: [84]*Du sollst jetzt erkennen und dir zu Herzen nehmen, dass der Herr ein Gott ist, und keiner mehr*, gehört, wie R. Jose sagt, zu [den Versen] vom Königtum; R. Jehuda sagt, er gehöre nicht zu diesen. [Der Vers]: [85]*Du hast es zu sehen bekommen, damit du erkennen solltest, dass der Herr ein Gott ist, dass es ausser ihm keinen giebt*, gehört, wie R. Jose sagt, zu [den Versen] vom Königtum; R. Jehuda sagt, er gehöre nicht zu diesen.

Der zweite Vorbeter liest am Neujahrsfest auch das Blaseprogramm vor. Das Loblied wird, [an Festen,] da es gelesen wird, vom ersten[86] Vorbeter vorgelesen.

GEMARA. Weshalb liest es der zweite vor? — Wegen: [87]*In der Menge des Volks besteht des Königs Herrlichkeit.*— Demnach sollte auch das Loblied der zweite vorlesen!? —Vielmehr, das Loblied liest deshalb der erste vor, weil die Eifrigen sich zur Ausübung der Gebote beeilen. — Demnach sollte auch das Blaseprogramm der erste vorlesen!? R. Johanan erwiderte: Dies wurde zur Zeit der Religionsverfolgung[88] gelehrt. Er lehrt: «[an Festen,] da es gelesen wird», demnach wird das Loblied am Neujahrsfest nicht gelesen, — aus welchem Grund? R. Abahu erwiderte: Die Dienstengel sprachen vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, weshalb stimmt dir Jisraél am Neujahrsfest und am Versöhnungstag kein Lied an? Er erwiderte ihnen: Ist es denn geziemend, dass während der König auf dem Richterstuhl sitzt und Bücher der Lebenden und Toten vor ihm aufgeschlagen sind, Jisraél vor ihm ein Lied anstimme!?

Wegen des Posaunenblasens darf man am Neujahrsfest weder das Šabbathgebiet überschreiten, noch einen Schutthaufen freilegen, noch auf einen Baum steigen, noch auf einem Tier reiten, noch auf dem Wasser

בישרון מלך ה׳ יסדך לעלם יעד ואמן בעינן עשר
והיכא אמר רב חנא׳ הא שמע שמע ישראל ה׳ אלהינו
ה׳ אחד מלכות דברי רבי יוסי רבי יהודה אומר
אינה מלכות ויודע חיים והשבת אל לבבך כי ה׳
הוא האלהים אין עוד מלבדו מלכות דברי רבי יוסי רבי
יהודה אומר אינה מלכות׳ אתה הראת לדעת כי ה׳
הוא האלהים (ה)אין עוד מלבדו מלכות דברי רבי
יוסי רבי יהודה אומר אינה מלכות׃

[vij] עיבר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה
השני מתקיע ובשעת התפלל הראשי מתקיע
את התפלה׃

גמ׳ מאי שנא שני מתקיע בשום דכתיב עם
תרועת מלך אי הכי תפלה נמי נימא בשני בשום
דכתיב עם תרועת מלך אלא מאי שנא תפלה דבראשון
משום דזריזין מקדימין למצות תקיעה נמי נעביד
בראשון בשום דזריזין מקדימין למצות אלא רבי
יוחנן בשעת השמד שנו׳ מדקאמר בשעת השמד
מכלל דבראש השנה ריבא הלל מאי טעמא׳ אמר
רבי אבהו אמרו מראבי השיבת לפני התקדוש ברוך
הוא רבוני של עולם בפני מה אין ישראל אומרים
שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים אמר להם
אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי
מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה׃

[viij] יכל שר ראש השנה אין מעכבין עליו את
התרום ואין מפקדין עליו את הגר לא עליהן
באורן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטוין על פני

M 94 תנא ש׳ | M 95 אתה...אומה מילכות | M 96
– ניתנא...ברך | M 97 – א ה | M 98 מדק׳ בשעת תרו׳
M 99 דר ת ויות ך ל ות בהו הלל | M 1 ... כדר א ר
B 2 אינר | M 3 – פתוחין | M 4 – לפני | M 5
תרום שבת | M 6 ולא.

80. Dt. 33,5. 81. Ex. 15,18. 82. Wenn mit Versen aus dem Pentateuch begonnen und geschlossen wird, so sind deren mindestens 4 erforderlich. 83. Dt. 6,4. 84. Ib. 4,39. 85. Ib. V. 35. 86. Erster Vorbeter heisst derjenige, der das Morgengebet, zweiter, der das Zusatzgebet vorbetet. 87. Pr. 14,28. 88. Das Posaunenblasen war verboten, und zur Durchführung dieses Verbots Wache an den Bethäusern bis Mittag aufgestellt worden; es wurde daher auf den Nachmittag verlegt.

הניים ואין חותכין איתו בין בדבר שהוא משום שבות בין בדבר שהוא משום לא תעשה אבל אם Er.98b רצה ליתן לתוכו מים או יין יתן אין מעכבין את Ar.2b התניקת מלתקוע אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו יהמתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא׃

גמרא מאי מעמא שופר עשה הוא ויום טוב עשה לא תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשהו לא עילון באילן ולא רוכבין על גבי בהמה בו׃ השתא דתנן אמרת לא דאוריתא מיבעיא זו ואין Fol.33 צריך לומר זו קתני׃ ואין חותכין אותו בין בדבר שהוא משום שבות ובין בדבר שהוא משום לא תעשה׃ משום שבות מגלא לא תעשה כבנגא השתא Er.104a משום שבות אמרת לא לא תעשה מיבעיא זו ואין Pes.39b Jab.13a.16b צריך לומר זו קתני׃ אבל אם רצה ליתן לתוכו מים Ned.54b או יין יתן׃ מים או יין אין מי רגלים לא מתניתין Nid.12b Hul.46 בני אבא שאיל היא דתניא אבא שאול אומר מים Ker.17b או יין מיתר כדי לצחצחו מי רגלים אסור מפני הכבוד׃ אין מעכבין את התניקת מלתקוע׃ הא נשים מעכבין והתניא אין מעכבין ׳לא את הנשים Er.96b ׳ולא את התינוקת מלתקוע ׳בזמן שהוא אומר אבי לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי יוסי ורבי שמעון דתניא דבר אל בני ישראל בני ישראל סומכין ואין Lv.1.2 Qid.29b בנות ישראל סומכות דברי רבי יהודה רבי יוסי Hag.16b Hul.85b ורבי שמעון אומרים נשים סומכות רשות׃ אבל מתעסקין ׳בהם עד שילמדו׃ אמר רבי אלעזר אפילו Rh.29 בשבת תניא נמי הכי מתעסקין בהן עד שילמדו

M 7 לא M 8 בהם כדו שיל׳ M 9 : הוא M 10 דבר שהוא משום שבות בגון מגלא דבר שהוא משו ש אמ׳ לא דבר שהוא משום ל׳ ת מיב M 11 לא M 12 ואת M 13 בי ע M 14 : כי

SCHWIMMEN, NOCH DARF MAN [DIE POSAUNE] SCHNEIDEN, SEI ES MIT EINEM DES FEIERNS WEGEN VERBOTENEN GERÄT, SEI ES MIT EINEM [LAUT DER GESETZLEHRE] VERBOTENEN GERÄT, WOL ABER DARF MAN IN DIESE WASSER ODER WEIN THUN. MAN DARF KINDER BEIM BLASEN NICHT HINDERN; MAN DARF ES MIT IHNEN ÜBEN BIS SIE ES ERLERNEN. DER UEBENDE HAT SICH DER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT, AUCH WER VOM UEBENDEN GEHÖRT, HAT SICH DER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT.

GEMARA. Aus welchem Grund? – Das Posaunenblasen ist Gebot, die Festtagfeier beruht auf Gebot und Verbot, und das Gebot kann nicht Gebot und Verbot verdrängen.

NOCH AUF EINEN BAUM STEIGEN, NOCH AUF EINEM TIER REITEN &. Wenn schon das Rabbanitische verboten ist, um so eher ein Verbot der Gesetzlehre!? — Er lehrt: das Eine, geschweige das Andere.

NOCH DARF MAN [DIE POSAUNE] SCHNEIDEN, SEI ES MIT EINEM DES FEIERNS WEGEN VERBOTENEN GERÄT, SEI ES MIT EINEM [LAUT DER GESETZLEHRE] VERBOTENEN GERÄT. Des Feierns wegen, eine Sichel, laut der Gesetzlehre, ein Messer. — Wenn schon mit einem des Feierns wegen verbotenen Gerät verboten ist, um so eher mit einem [laut der Gesetzlehre] verboten!? — Er lehrt: das Eine, geschweige das Andere.

WOL ABER DARF MAN IN DIESE WASSER ODER WEIN THUN. Also nur Wasser oder Wein, Urin aber nicht, — demnach ist hier Abba-Šaúl vertreten; es wird nämlich gelehrt: Abba-Šaúl sagt, nur Wasser und Wein sei erlaubt, Urin aber nicht, wegen des Anstands.

MAN DARF KINDER BEIM BLASEN NICHT HINDERN. Wol aber Frauen, — es wird ja aber gelehrt, man dürfe weder Frauen noch Kinder beim Blasen am Festtag hindern!? Abajje erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine vertritt die Ansicht R. Jehudas, das Andere die von R. Jose und R. Šimôn; es wird nämlich gelehrt: *"Sprich zu den Söhnen Jisraéls*; nur die Söhne Jisraéls stützen [die Hand auf das Opfer], nicht aber die Töchter Jisraéls — Worte R. Jehudas; R. Jose und R. Šimôn sagen, auch Frauen dürfen stützen.

MAN DARF ES MIT IHNEN ÜBEN, BIS SIE ES ERLERNEN. R. Eleâzar sagte: Selbst am Šabbath. Ebenso wird auch gelehrt: Man darf mit ihnen üben, bis sie es erlernen, selbst am Šabbath; man darf die Kinder beim Blasen am Šabbath nicht hin-

89. Cf. Bd. I S. 335 N. 6. 90. Lev. 1,2.

dern, und um so weniger am Festtag. Dies widerspricht sich ja selbst: zuerst heisst es: man darf mit ihnen üben, bis sie es erlernen, selbst am Šabbath, demnach darf man sie blasen heissen, darauf lehrt er aber: man darf sie nicht hindern; hindern darf man sie also nicht, aber von vornherein blasen heissen, ebenfalls nicht!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine spricht von einem Kind, das zur Uebung herangewachsen ist, das Andere von einem das zur Uebung nicht herangewachsen ist.

DER UEBENDE HAT SICH SEINER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT. Wol derjenige, der ein Lied bläst, — dies ist somit eine Stütze für Raba, welcher sagte, wer ein Lied bläst, habe sich seiner Pflicht entledigt. Vielleicht wird hier das Blasen eines Lieds ebenfalls eine Uebung genannt.

AUCH WER VOM UEBENDEN HÖRT, HAT SICH DER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT. Wol aber hat sich der von einem für sich Blasenden Hörende seiner Pflicht entledigt, dies ist somit ein Einwand gegen R. Zera, der zu seinem Diener sagte: Blase für mich und beabsichtige dies. — Vielleicht lehrt er deshalb im Schlussſatz vom Uebenden, weil er im Anfangsatz vom Uebenden lehrt.

DIE ORDNUNG DER POSAUNENTÖNE: DREIMAL JE DREI SÄTZE. DIE LÄNGE DES STOSSTONS BETRÄGT DREI TRILLERTÖNE UND DIE DES TRILLERTONS DREI SEUFZERTÖNE. HAT MAN DEN ERSTEN STOSSTON [RICHTIG] GEBLASEN, DEN ZWEITEN ABER SO LANGE GEDEHNT, ALS MAN ZWEI BLASEN KANN[91], SO WIRD DIESER NUR ALS EIN TON ANGERECHNET. WENN JEMAND NACHDEM ER BEREITS DIE SEGENSPRÜCHE BEENDET, EINE POSAUNE BEKOMMEN HAT, SO BLASE ER DIE STOSSTÖNE, TRILLERTÖNE UND STOSSTÖNE, DREI MAL. WIE DER GEMEINDEBEORDERTE DAZU VERPFLICHTET IST, SO IST AUCH JEDER EINZELNE DAZU VERPFLICHTET; R. GAMALIÉL SAGT, DER GEMEINDEBEORDERTE ENTLEDIGE DIE GEMEINDE IHRER PFLICHT.

GEMARA. Es wird ja aber gelehrt, der Stosston habe die Länge des Trillertons!? Abajje erwiderte: Unser Tanna spricht von allen drei Sätzen zusammen, während der Tanna der Barajtha von einem Satz spricht.

DIE DES TRILLERTONS DREI SEUFZERTÖNE. Es wird ja aber gelehrt, der Trillerton habe die Länge von drei gebrochenen Tönen? Abajje erwiderte: Hierüber streiten

אפילו בשבת ואין מעכבין התינוקות מתקוע בשבת
ואין צריך יומר ביום טוב הא מצא קשיא אמרת
מתעסקין בהן עד שילמדו ואפילו בשבת אלמא
לכתחילה אמרינן תקעו והדר תנא אין מעכבין עכובא
הוא דלא מעכבין הא לכתחילה לא אמרינן תקעו
לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא Col.b
הגיע לחינוך והמתעסק לא יצא אחא תוקע לשיר
יצא לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא התוקע Rh.28a
לשיר יצא דילמא תוקע לשיר נמי מתעסק קרי
ליה והשומע מן המתעסק לא יצא אבל השומע
מן המשמיע לעצמו מאי יצא לימא תיהוי תיובתיה
דרבי זירא דאמר ליה רבי זירא לשמיעה איכוין ib. b
ותקע לי דרמא אידי התנא יישא מתעסק תנא
כיפא נמי מתעסק

[ix] דר תקיעות שלש של שלש שלש שיעור תקיעה
בשלש תרועות שיעור תרועה בשלש יבבות
תקע בראשונה ימשך בשניה בשתים אי בידי ib. 27b 28
אלא אחת מי שבירך ואחר כך נתכוונה ידי שיפר
תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים בשם ששלח ציבור
חייב כך כל יחיד ויחיד חייב רבן גמליאל אומר
שלוח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן

גמרא והתניא שיעור תקיעה בתרועה אמר ib. 34a
אביי תנא דידן קא חשיב תקיעה דכוותה בבי
ותרועות דכולהו בבי תנא ברא חשיב חד בבא ותו
לא שיעור תרועה בשלש יבבות והתניא שיעור
תרועה בשלשה שברים אמר אביי בהא ודאי פיגמי

M 15 — א את הנשים וילא M 16 — לחו M 17
מעכבין M 18 התוקע לשיר מאי יצא M 19 לשיר
M 20 תאי תנא נמי M 21 — כי נחזיא לי M 22 —
א לעולם אימא לך א יצא י M 23 נמי השומע מן
המתעסק M 24 — שלש M 25 — שבעין בן M 26
שיעור תקיעות דכולהו בבי ותקשיש תקיעות דכולהו P 27
בת B 28 — קא. M לא קשיש אלא תקיעה דרך בנא.

91. Zwischen dem 1. und dem 2. Trillerblasen müssen 2 Stosstöne geblasen werden.

Num.29,1 דכתיב יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבא
Jud.5,28 יהא לכון יבתיב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה
ותיבב אם סיסרא מי סבר עניחו ענח ומי סבר ילולו
Lev.25,9 ולולין תני רבנן מניין שבשופר תלמיד לומר והעברת
שופר תרועה אין לי אלא ביובל בראש השנה מניין
תלמוד לומר בחדש השביעי שאין תלמוד לומר
בחדש השביעי ומה תלמוד לומר בחדש השביעי
שיהיו כל תרועות של חדש שביעי זה בזה ומניין
שפשוטה רבניה תלמוד לומר והעברת שופר תרועה
ומניין שפשוטה לאחרית תלמוד לומר תעבירו שופר
יאין לי אלא ביובל בראש השנה מניין תלמוד לומר
Fol.34 בחדש השביעי שאין תלמיד לומר בחדש השביעי
ומה תלמיד לומר בחדש השביעי שיהו כל תרועות
החדש השביעי זה בזה ומניין לשלש של שלש שלש
תלמיד לומר והעברת שופר תרועה שבתין וכחין
תרועה יום תרועה יהיה לכם ומניין ליתן את האמור
של זה בזה תלמוד לומר בחדש השביעי שבעיי
רגזרה שוה היא בימד שרש שתן תשע שיעור תקועה
בתרועה שעיר תרועה בשלשה שברים הרי תנא
Rav.61,9 מעיקרא מייתי לה בתיקושא והשתא מייתי לה
Syn.43a בגזירה שוה הבי קאמר אי ראי גזירה שוה הוה
מייתנא לה בתיקושא השתא דאתיא גזירה שוה
תיקושא לא צריך; והאי תנא מייתי לה ממדבר
Num.10,5 דתניא יתקעתם תרועה תקועה בבני עצמה יתרועה
Sifre.53b בבני עצמה אתה אומר תקועה בבני עצמה יתרועה
בבני עצמה אי איני אלא תקועה ותרועה אחת היא
Num.10,7 בשהיא אומר והקהל את הקהל תתקעו ולא תריעו
הרי אומר תקועה בבני עצמה ותרועה בבני עצמה
יכיון שפשוטה לפניה תלמיד לומר יתקעתם תריעה

M 29 בעשור לחדש השני תוה שאין ת ל בו יתשב תוה מה
M 32 ת ל תוה שיהיו B 30 שבא M 31
בעשור לחדש השביעי תוה י ב תוא שאין ת ל תוה ומה ת ל
M 31 תלחדש השביעי תוה בזה M 33 ושרש
ישר זב ; M 35 והא M 36 אי...בתקישא
M 39 תרי תקי. M 38 דבת B 3. כב ש

sie ganz bestimmt; es heisst nämlich: *An Tag des Trillerblasens gelte er euch*, was übersetzt wird: als Tag des "Jebaba" gelte er euch, und bei der Mutter Siseras heisst es: *Durch das Fenster schaute sie und die Mutter Siseras that "jabab"*: Einer erklärt, sie habe geseufzt, der Andere erklärt, sie habe gestöhnt.

Die Rabbanan lehrten: Woher, dass dies mit der Posaune geschehen müsse? es heisst: *Du sollst ein Trillerblasen veranlassen lassen*; ich weiss dies also vom Jobeljahr, woher vom Neujahrsfest? es heisst: *Im siebenten Monat*, dies besagt, dass das Blasen des ganzen siebenten Monats von derselben Art sei. Woher, dass vor [dem Trillerblasen] ein Stosston geblasen wird? es heisst: *Du sollst ein Trillerblasen vorangehen lassen*. Woher, dass nachher ein Stosston geblasen wird? — es heisst: *Ihr sollt die Posaune vorüberziehen lassen*; ich weiss dies also von der Jobelfeier, woher vom Neujahrsfest? — es heisst: *Im siebenten Monat*, dies besagt, dass das Blasen des ganzen siebenten Monats von derselben Art sei. Woher, dass man dreimal je drei Sätze bläst? — es heisst: *Du sollst einen Posaunenklang [...] lassen: Ein Rufen, ein Trillerblasens: als Tag des Trillerblasens gelte er euch*. Woher, dass man dieses auf jenes und jenes auf dieses beziehe? — das Wort *siebenten* dient als Wortanalogie: dies hat statt, wenn dreimal gleich neun geblasen wird: der Stosston hat die Länge des Trillertons und der Trillerton, von drei abgebrochenen Tönen. — Der Tanna folgerte zuerst durch eine Sachanalogie, und nun durch eine Wortanalogie!? — So meint er es: ohne die Wortanalogie wäre es durch eine Sachanalogie zu folgern, da aber die Wortanalogie vorhanden ist, so ist die [Folgerung durch die] Sachanalogie nicht nötig.

Der folgende Tanna folgert dies vom Blasen in der Wüste; es wird nämlich gelehrt: "*Ihr sollt stossen ein Trillerblasen*, Stossen besonders und Trillern besonders. Du sagst, jedes sei etwas Anderes, vielleicht ist aber Stossen und Trillern eins und dasselbe!? — wenn es heisst: "*Wenn die Gemeinde versammelt werden soll, so sollt ihr [in die Posaune] stossen, aber nicht trillern*, so sind ja Stossen und Trillern von einander verschieden. Woher, dass vor [dem Trillerblasen] ein Stosston geblasen wird?

92 Num. 29,1. 93 Jud. 5,28. 94 Lev. 25,9. 95 Dt. 33,21. 96 Die eingeklammerten Verse beziehen sich teilweise auf das Neujahrsfest und teilweise auf die Jobelfeier. 97 Num. 10,5. 98 Num. 10,7. 99 Num. 10,9.

ומנין שפשיטה ראחריה תרמוד לומר תרועה יתקעו
רבי ישמעאל בני של רבי יוחנן בן ברוקא אומר
אני צריך הרי הוא אומר ותקעתם תרועה שנית
שאין תלמוד לומר שנית ומה תלמוד לומר שנית
זה בנה אב שכל מקום שנאמר תרועה סתם תקועה
שניה לה אין לי אלא במדבר בראש השנה מניין
תלמוד לומר תרועה תרועה לעוזרה שיהו שישה
תרועות נאמרו בראש השנה שבתון וזכרון תרועה
ויום תרועה והעברת שופר תרועה ישתי תקועות
לכל אחת ואחת מניני למדין שלש תריעות ישש
תקועות נאמרו בראש השנה שתים מדברי תורה
ואחת מדברי סופרים שבתון וזכרון תרועה והעברת
שופר תרועה מדברי תורה יום תרועה יהוה לכם
התלמודו הוא בא רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
יונתן אחת מדברי תורה ושתים מדברי סופרים
והעברת שופר תרועה מדברי תורה שבתון וזכרון
תרועה יום תרועה יהוה לכם התלמידו היא בא
מאי לתלמידו הוא בא ביום ולא בלילה יאוזך ביום
ולא בלילה מגא נפקא לה מביום הכפורים אי ביום
הכפורים רוית נגמרי מיניה הפשיטה לפניה ישמעינה
לאחריה והעברת תעבירו לא משמע ליה והעברת
בדרב מתנה דאמר רב מתנה והעברת דרך העבירתי
תעבירו דקאמר הכתוב נעברה ביד יאוזך בדשמי
בדמוזרה תעבירו ביד לא מצית אמרת דומי עבידה

M 40 נאמר כאן תרועה ונאמר להלן תרועה מה להלן פשוטה אף כאן פשוטה לפניה ולאחריה אי להלן פשוטה לפניה ולאחריה תא שמע שלש תרועות נאמ M 41 נמצינו למד שלש תרועות שתקע שתים M 42 – M 43 P 43 ביה תרועה M 44 מיבעי ליה B – מיבעי M 45 מיבעי V מיבעי P 46 נמי M 47 מיניה B 48 להני B 49 – אלא מאי דרשי בהו M 50 — מיבעי ליה ל M 51 מאי קאמר M 53 - קרא P 54 ביה B 52 - דרב מתנה M 55 דומיה העבירה תעבירה.

— es heisst: *Ihr sollet stossen ein Trillerblasen*. Woher das nachher ein Stosston geblasen wird? — es heisst: [99]*Trillertöne sollen sie stossen*. R. Jišmâél, Sohn des R. Johanan b. Beroqa, sagt, dies sei gar nicht nötig; es heisst: *Ihr sollt wiederum blasen*; das *wiederum* ist ja überflüssig, wozu steht es dennoch? — dies ist vielmehr eine allgemeine Regel, dass jedem Trillerton ein Stosston folgen muss. Ich weiss dies also bezüglich des Blasens in der Wüste, woher [weiss ich dies bezüglich des Blasens] am Neujahrsfest? — [Das Wort] *Trillerblasen* dient als Wortanalogie. Dreimal wird das Wort *Trillerblasen* beim Neujahrsfest gebraucht: *Ein Ruhetag, eine Erinnerung des Trillerblasens; Ein Tag des Trillerblasens; Du sollst ein Trillerblasen vorüberziehen lassen*; zu jedem Trillerblasen gehören ferner zwei Stosstöne; folglich sind am Neujahrsfest drei Trillertöne und sechs Stosstöne erforderlich, und zwar sind zwei [Sätze] Gebot der Gesetzlehre und einer Gebot der Schriftkundigen, nämlich, [der Vers]: *Eine Erinnerung des Trillerblasens*, und: *Du sollst ein Trillerblasen vorüberziehen lassen*, deuten auf das Gebot der Gesetzlehre, während [der Vers]: *Als Tag des Trillerblasens gelte er euch*, an und für sich nötig ist. R. Šemuél b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans, ein [Satz] sei Gebot der Gesetzlehre und zwei Gebot der Schriftkundigen, nämlich, [der Vers]: *Du sollst ein Trillerblasen vorüberziehen lassen*, deutet auf das Gebot der Gesetzlehre, während [der Vers]: *Ein Ruhetag, eine Erinnerung des Trillerblasens*, und: *Als Tag des Trillerblasens gelte er euch*, sind an und für sich nötig. — Wieso ist [der andere Vers] an und für sich nötig? — Nur tags und nicht nachts. — Woher entnimmt Jener, dass nur tags und nicht nachts [geblasen wird]? — Er entnimmt dies von: *Am Versöhnungstag*. — Wenn er von: *Am Versöhnungstag* folgert, so sollte er davon auch folgern, dass vor und nach dem Trillerblasen je ein Stosston geblasen wird? — [Aus]: *Du sollst vorüberziehen lassen*, und: *Sollt ihr vorüberziehen lassen* zu folgern, leuchtet ihm nicht ein. Er folgert daraus vielmehr die Lehre R. Mathnas, welcher nämlich erklärte: *Du sollst vorüberziehen lassen*: wie sich das Horn zieht[100], und [die Worte]: *Sollt ihr vorüberziehen lassen*, deuten darauf, dass man [die Posaune] nicht blos in die Hand nehme. — Und der Andere!? — Die Lehre [R. Mathnas] ist aus der Ausdrucksweise [des Schriftverses] zu entnehmen, und dass man [die Posaune] nicht blos in die Hand nehme

עכ"ה ממשה דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה Ex.36,6
מה להלן בקול אף כאן בקול ולהאי תנא דמייתי
לה במדבר אי מה להלן הצוצרות אף כאן הצוצרות
תלמוד לומר תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגינו Ps.81,4
אי זהו הג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש Ber.16a Rh.8a
השנה יקאמר רחמנא שופר: איתקין רבי אבהו Syn.11b
בקסרי תקועה שלש שברים תרועה תקועה
נפשך אי ילולי ילול לעביד תקועה תרועה ותקועה
יאי גניחי גנח לעביד תקועה שלשה שברים ותקועה
מספקא ליה יאי גניחי גנח אי ילולי ילול מתקיף
לה רב עיורא ודלמא ילולי הוה וקא מפסיק שלשה
שברים בין תרועה לתקועה דחדר עביד תקועה
תרועה ותקועה מתקיף לה רבינא ודלמא גנוחי הוה
וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקועה דחדר עביד
תקועה שלשה שברים ותקועה אלא רבי אבהו מאי
איתקין אי גניחי גנח הא עבדינן אי ילולי ילול הא
עבדינן מספקא ליה דלמא גנח וילול אי הכי ליעבד
נמי איפכא תקועה תרועה שלשה שברים ותקועה
דלמא ילול וגנח כתמא דמילתא כי מיתרע באיניש
מילתא ברישא גנח והדר ילול: תקע בראשונה ומשך
בשניה כשהים: אמר רבי יוחנן שמע תשע תקיעות Col.b
בתשע שעות ביום יצא תניא נמי הכי שמע תשע Suk.54a
תקיעות בתשע שעות ביום יצא מתשעה בני אדם Ar.10a
באחד תקועה מזה ותרועה מזה יצא ואפילו בסירוגין IRh.2

M 57 בתים הבא והעבירת שופר תרועה וכתים התם ויצו B 56
M 58 בש - נמי M 59 רבבהו M 60 -- קשר ק
M 61 - אומיה דסוסרא M 62 וליל הוא וקא מפסקי שברים
M 64 בין תקיעה לתרועה M 63 - בבא אדרינא קר ק
M 65 הוא בבא אדרינא קש ק תקועה ושלשה שברים ותקועה
M 67 אלא רבבהו M 66 -קא. B עבדיה אומיה
M 69 דסוסרא M 68 -- קש ק קרש ק דמי
M 72 -- M 71 גנוחי גנח והדר מילתא M 70 -- ביה
M 74 שמע ב תקועות B 73 -- לא יצא ובזה אחר זה שמע ב תקועות מט בני בזא ג.

geht aus [dem Wort] *zurückrufen* hervor, welches auch bei Mošeh gebraucht wird, wie es heisst: *Da berief Mošeh, und man hiess eine Stimme im Lager zurückrufen*; wie es da durch die Stimme geschah, ebenso auch hier, durch die Stimme. — Nach dem Tanna aber, der [bezüglich des Neujahrsfestes vom Blasen] in der Wüste folgert, sollte man doch mit Trompeten blasen, wie auch da mit Trompeten geblasen wurde!? Es heisst: *Stosst am Neumond in die Posaune, am Verborgenen auf den Tag unseres Festes*, an welchem Fest bleibt der Mond verborgen? nämlich am Neujahrsfest, und der Allbarmherzige sagt, mit einer Posaune.

R. Abahu ordnete in Cäsarea an, [dass man blase]: Stosston, drei gebrochene Töne, Trillertöne und Stosston. Welcher Ansicht ist er? ist ein stöhnender Ton erforderlich, so sollte man doch blasen: Stosston, Trillertöne und Stosston; ist ein seufzender Ton erforderlich, so sollte man doch blasen: Stosston, drei gebrochene Töne und Stosston!? Er war im Zweifel, ob seufzende oder stöhnende Töne erforderlich sind. R. Âvira wandte ein: Vielleicht ist thatsächlich ein stöhnender Ton erforderlich, nur wollte er die Trillertöne vom Stosston durch drei gebrochene Töne trennen, nachher aber liess er blasen: Stosston, Trillerton und Stosston!? Rabina wandte ein: Vielleicht sind thatsächlich seufzende Töne erforderlich, nur wollte er die gebrochenen Töne vom Stosston durch Trillertöne trennen, nachher aber liess er blasen: Stosston, drei gebrochene Töne und Stosston!? — Vielmehr, worin bestand die Anordnung R. Abahus, da wir ja sowol seufzende als auch stöhnende Töne blasen!? — Er war im Zweifel, ob nicht seufzende und stöhnende Töne erforderlich sind. — Demnach sollte man auch umgekehrt lesen: Stosston, Trillertöne, drei gebrochene Töne und Stosston, die stöhnende Töne zuerst. — Gewöhnlich ist es, dass wenn sich jemandem ein Unglück ereignet, er zuerst seufzt und dann stöhnt.

HAT MAN DEN ERSTEN STOSSTON [RICHTIG] GEBLASEN, DEN ZWEITEN ABER SO LANG GEDEHNT, ALS MAN ZWEI BLASEN KANN. R. Johanan sagte: Hat man die neun Töne in neun Stunden (am Tag) gehört, so hat man sich der Pflicht entledigt. Ebenso wird auch gelehrt: Hat man die neun Töne in neun Stunden (am Tag) gehört, so hat man sich der Pflicht entledigt; von neun Personen zusammen, von einer

101. Ex. 36,6. 102. Ps. 81,4.

einen Stosston, von der anderen einen Trillerton, so hat man sich der Pflicht entledigt, selbst in Pausen und selbst während des ganzen Tags. — Aber kann R. Johanan dies denn gesagt haben, er sagte ja im Namen des R. Šimôn b. Jehoçadaq, wenn man beim [Lesen des] Loblieds oder der Esterrolle so lange unterbricht, als man das Ganze beenden kann, so beginne man vom Anfang!? — Das ist kein Einwand, das Eine ist seine eigene Ansicht, das Andere ist die seines Lehrers. — Aber ist dies denn nicht auch seine eigene Ansicht, R. Abahu folgte ja einst R. Johanan das Šemâ lesend und als sie an schmutzige Durchgänge herankamen, hielt er an; als sie vorüber waren, fragte er ihn, ob er es nun fortsetzen darf, und jener erwiderte: Hast du so lange inne gehalten, als man es ganz beenden kann, so musst du vom Anfang beginnen. — So meint er es: ich bin nicht der Ansicht, [dass man unterbreche], da du aber dieser Ansicht bist, so musst du, falls du so lange innegehalten hast, als man es ganz beenden kann, vom Anfang anfangen.

ואפילו כל היום כולו ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן בישום רבי שמעון בן יהיצדק בהלל ובמגילה אם שהא כדי לגמור את כולה חזר לראש
לא קשיא הא דידיה הא דרבה מדידיה דידיה לא ידע
רבי אבהו הוה שקיל ואזיל בתריה דרבי יוחנן והוה קרי קריאת שמע כי מטא למבואית מטנפית אשתיק בתר דחלים אמר ליה מהו דתימר אמר ליה אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש הבי קאמר ליה לדידי לא סבירא לי לדידך דסבירא לך אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש תני רבנן תקיעות אין מעכבות זו את זו ברכות אין מעכבות זו את זו תקיעות וברכית של ראש השנה ושל יום הכפורים מעכבות מאי טעמא אמר רבה אמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לטובה ומה בשופר מי שברך ואחר כך נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע טעמא דלא הוה ליה שופר מעיקרא הא הוה ליה שופר מעיקרא כי שמע לחו אסדר ברכות שמע לחו רב פפא בר שמואל קם לצלויי אמר ליה לשמעיה כי נחירנא לך תקע לי אמר ליה רבא לא אמרו אלא בחבר עיר תניא נמי הכי בשהוא שומען שומען על הסדר ועל סדר ברכות כמה דברים אמורים בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ושלא על סדר ברכות

Die Rabbanan lehrten: Die Posaunenstösse und die Segenssprüche hängen von einander nicht ab; die Posaunenstösse und Segenssprüche des Neujahrsfestes hängen von einander wol ab. — Aus welchem Grund? Rabba erwiderte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Leset vor mir [die Bibelstellen] vom Königtum, von den Erinnerungen und von der Posaune; vom Königtum, damit ihr mich als König anerkennt, von den Erinnerungen, damit ich mich eurer zum Guten erinnere, und zwar durch die Posaune.

M 75 אנוי אבהו הוה שקיל ואזיל M 76 פסק M 77 לגמורה P 78 דיוקי M 79 — תקיעות...ברכות...את זו M 80 — זו את M 81 רבא אמר להם הקב"ה לישראל אמרו לפני מלכ M 82 שתקבא זכ' רפני וכמה M 83 דכוותי ואי ס"ד נתמנה לו שופר אבל אית ליה שו M 84 בי הוה מצלי בוחור א"ל M 85 בוחור בשהוא שומען שומען שלא על הסדר.

Wenn jemand, nachdem er bereits die Segenssprüche beendet, eine Posaune bekommen, so blase er die Stosstöne, Trillertöne und Stosstöne, dreimal. Also nur, wenn er vorher keine Posaune hatte, wenn er aber eine hatte, so muss er sie in der Reihenfolge der Segenssprüche hören. R. Papa b. Šemuél stand einst auf, das Gebet zu verrichten und sprach zu seinem Diener: Wenn ich dich aufmerksam mache[103], so blase mir vor. Da sprach Raba zu ihm: Dies wurde nur bezüglich einer ganzen Gemeinschaft gelehrt. Ebenso wird auch gelehrt: Man muss [die Posaunentöne] in ihrer Reihenfolge hören, in der Reihenfolge der Segenssprüche. Diese Worte gelten nur bezüglich einer ganzen Gemeinschaft, der einzelne aber höre sie

103. Sc. dass ich den betreffenden Segenspruch beendet habe.

יחיד שיא יקל הבירו תוקע לו יחיד שיא ביוך
אין הבירי מבוך עליו ומצוה בתוקעין יותר מן המברכין
ביצד שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין
היכן המקום שתוקעין ואין תורך למקום שמברכין
פשיטא הא דאורייתא הא דרבנן לא צריכא דאף
על גב דהא ודאי והא ספקי בשם ששלוח צבור חייב
כך כל יחיד ויחיד בי׳ תניא אמרו רי לרבן גמליאל 18b.2
לדבריך רבה צבור מתפללין אבר להם בדי להסדיר
שליח צבור תפילתו אמר להם רבן גמליאל לדבריכם
רבה שליח צבור יוצא אמרו לו בדי להוציא את
שאיני בקי אבר להם בשם שמוציא את שאינו בקי
כך מוציא את הבקי אמר רבה בר בר חנה אמר
רבי יוחנן מודים חכמים לרבן גמליאל הוא אמר עדיין
היא מחלוקת שמעה חייא בריה דרבה בר נחמני
אזל אמרה לשמעתא קמיה דרב דימי בר חננא 15
אבר היה הבי אבר רב עדיין היא מחלוקת אמר
ריה רבה בר בר חנה נמי הבי קאבר בי אבהה
רבי יוחנן להא שמעתא אפלגו עלה ריש לקיש
ואבור עדיין היא מחלוקת ומי אמר רבי יוחנן הבי
והאמר רבי חנה ציפוראה אמר רבי יוחנן הולכתא 20
כרבן גמליאל הלכתא מכלל דפליגי בי סלקא רבי vg. Sta57 Fol. 35
אבא מיבי פירשה מודין חכמים לרבן גמליאל בברכות
של ראש השנה ושל יום הכפורים והלכה מכלל 25 b.
דפליגי בברכות דכל השנה איני והאמר רבי חנה
ציפוראה אבר רבי יוחנן הלכה כרבן גמליאל בברכות
של ראש השנה ושל יום הכפורים אלא אבר רב

M 86 יצא M 87 לו M 88 בשהוא תורך רמק
M 89 רי ג M 90 את M 91 שמעון בן
B 92 לפני התיבה M 93 ורב...מהלכתא B 94 רבי
M 95 ואמרה קמיה M 96 הגינא M 97 והכב ה הבי
קאמי בי מיכמה ר י M 98 הוה פליג M 99 ליה
1 M רב דימא M 2 הילכתא...יוחנן,

in ihrer Reihenfolge, nicht aber in der Reihenfolge der Segenssprüche. Wenn ein einzelner nicht geblasen hat, so kann ihm sein Nächster vorblasen, wenn ein einzelner die Segenssprüche nicht gelesen hat, so kann es sein Nächster für ihn nicht thun. Das Gebot des Blasens ist bedeutender als das der Segenssprüche; wenn nämlich in einer Stadt geblasen wird und in der anderen die Segenssprüche gelesen werden, so gehe man nach der Stadt, da geblasen wird und nicht nach der, da die Segenssprüche gelesen werden. — Selbstredend, das erste ist ja Gebot der Gesetzlehre und diese nur rabbanitisch!? — Dies ist für den Fall nötig, wo das eine gewiss und das andere zweifelhaft ist[104].

WIE DER GEMEINDEBEORDERTE DAZU VERPFLICHTET IST, SO IST AUCH JEDER EINZELNE ü. Es wird gelehrt: Jene sprachen zu R. Gamaliél: Wozu betet deiner Ansicht nach die Gemeinde besonders!? Dieser erwiderte: Damit der Gemeindebeorderte sich währenddessen zum Beten vorbereite. Alsdann sprach R. Gamaliél zu den Weisen: Wozu betet eurer Ansicht nach der Gemeindebeorderte vor!? Diese erwiderten: Um den Unkundigen seiner Pflicht zu entledigen. Jener entgegnete: Wie er den Unkundigen seiner Pflicht entledigt, so auch den Kundigen. Rabba b. Bar-Ḥana sate im Namen R. Johanans, die Weisen hätten R. Gamaliél beigestimmt; Rabh dagegen sagte, der Streit bestehe noch. Als Ḥija, der Sohn des Rabba b. Nahmani dies hörte, ging er hin und lehrte es vor R. Dimi b. Ḥenana: Rabh sagte, der Streit bestehe noch. Darauf sprach dieser: Auch Rabba b. Bar-Ḥana sagte demgemäss. Als R. Johanan seine Lehre vortrug, stritt Reš-Laqiš gegen ihn und sagte, der Streit bestehe noch. — Aber kann R. Johanan dies denn gesagt haben, R. Ḥana aus Sepphoris sagte ja im Namen R. Johanans, die Halakha sei wie R. Gamaliél; wenn nun so die Halakha ist, so besteht ja der Streit noch!? Als R. Abba von seinen Seereisen zurückkehrte, erklärte er es, die Weisen haben R. Gamaliél bezüglich der Segenssprüche des Neujahrsfestes und des Versöhnungstags beigestimmt, während sie gegen ihn bezüglich der Segenssprüche des ganzen Jahrs streiten. — Dem ist ja aber nicht so, R. Ḥana aus Sepphoris sagte ja im Namen R. Johanans, die Halakha sei wie R. Gamaliél bezüglich der Segenssprüche des Neujahrsfestes und des Versöhnungstags!? Vielmehr, erklärte R. Nahman

104. Wenn man nicht weiss, ob man da, wo geblasen wird, noch zur rechten Zeit ankommen wird

נחמן בר יצחק מאן מודען רבי מאיר ותלמה מכדל
דפליגי רבנן דתניא ברכות של ראש השנה ושל
יום הכפורים שלוה ציבור מוציא והרבים ידי חובתן
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בשם ששליח צבור
חייב כך כל יחיד ויחיד חייב מאי שנא הני אילימא
משום דנפישי קראי והאמר רב חנגאל אמר רב בנין
שאמר ובתורתך בתוב לאמר שוב אינו צריך אלא
משום דאושי ברכות גופא אמר רב חנגאל אמר
רב בנין שאמר ובתורתך בתוב לאמר שוב אינו
צריך סבור מינה הני מילי ביחיד אבל בציבור לא
איתמר אמר רבי יהושע בן לוי אחד יחיד אחד
ציבור בנין שאמר ובתורתך בתוב לאמר שוב אינו
צריך אמר רבי אלעזר לעולם יסדיר אדם תפילתו
ואחר כך יתפלל אמר רבי אבא מסתברא מילתיה
דרבי אלעזר בברכות של ראש השנה ושל יום
הכפורים ושל פרקים אבל דבל השנה לא אינו והא
רב יהודה מסדר צלותיה ומצלי שאני רב יהודה
בנין דמתלתן יומין לתלתן יומין חזה מצלי בפרקים
דמי אמר רב אחא בר עיורא אמר רבי שמעון
חסידא פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות
ולא מיבעיא הני דקיימי הכא אדרבה הני אניסי
הני לא אניסי דתני אבא בריה דרב בניומין בר חייא
עם שאחוריו בהנים אינן בכלל ברכה אלא בי אתא
רבן אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי שמעון
חסידא לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות
מאי מעמא משום דאניסי במלאכה אבל העיר לא

M 3—תקועות י M 4 אדרים M 5 ד ה ויהו ך אי׳ P 6 בתו M 7 קראי M 8 — רומר קראי M 9 ד ב M 10 רבא M 11 בשאר ימות חש יא צריך אינו M 12 חזה M 13 אבא M 14 — שמעון בן M 15 וה M 16 מניומין בר חמא M 17 אר י ב א M 18 חסידא M 19 בלבד משום האנ אבל P 20 בעיר.

b. Jiçhaq, wer ihm beigestimmt hat, das ist R. Meír, wer gegen ihn streitet, das sind die Rabbanan; es wird nämlich gelehrt: Bei den Segenssprüchen des Neujahrsfestes und des Versöhnungstags entledigt der Gemeindebeorderte das Publikum seiner Pflicht — Worte R. Meírs; die Weisen sagen, wie der Gemeindebeorderte dazu verpflichtet ist, so sei auch jeder einzelne dazu verpflichtet. — Womit sind diese anders? wollte man sagen, weil in diesen viele Bibelverse enthalten sind, so sagte ja R. Ḥananél im Namen Rabhs, dass sobald man zum Absatz: «Und in deiner Gesetzlehre heisst es also» gelangt, man nicht weiter [zu lesen] brauche!? — Vielmehr, weil die Segenssprüche sehr lang sind.

Der Text: R. Ḥananél sagte im Namen Rabhs: Sobald man zum Absatz: «Und in deiner Gesetzlehre heisst es also» gelangt, braucht man nicht weiter [zu lesen]. Dies gilt nur von einem Einzelnen, nicht aber von einer Gemeinschaft. Es wurde gelehrt: R. Jehošuâ b. Levi sagte, sowol im Einzelnen als auch in einer Gemeinschaft brauche man, sobald man zum Absatz: «Und in deiner Gesetzlehre heisst es also» gelangt, nicht weiter [zu lesen]. R. Eleâzar sagte: Stets ordne man zuerst sein Gebet, dann bete man. R. Abba sprach: Es ist einleuchtend, dass die Lehre R. Eleâzars sich auf die Segenssprüche des Neujahrsfestes, des Versöhnungstags und der Festtage bezieht, nicht aber auf die des ganzen Jahrs. — Dem ist ja aber nicht so, R. Jehuda pflegt ja zuerst die Gebete zu ordnen und dann zu beten!? — Anders ist es bei R. Jehuda, der nur einmal in dreissig Tagen betet, seine Gebete gleichen somit den Festgebeten. R. Aḥa b. Âvira sagte im Namen R. Šimôn des Frommen: Nach R. Gamaliél entledigt [der Gemeindebeorderte] sogar die Leute auf dem Feld ihrer Pflicht und um so mehr die Anwesenden. — Im Gegenteil, jene sind ja verhindert, diese aber nicht!? demgemäss lehrte auch Abba, Sohn des R. Benjamin b. Ḥija, dass nämlich die Leute, die hinter den Priestern stehen im Priestersegen nicht einbegriffen sind!? — Vielmehr, als Rabin kam, sagte er im Namen des R. Jâqob b. Idi, im Namen R. Šimôn des Frommen, nach R. Gamaliél entledige [der Gemeindebeorderte] nur die Leute auf dem Feld ihrer Pflicht, weil diese durch Arbeit verhindert sind, nicht aber die Stadtleute.

מסכת תענית

Vom Fasttag.

איבעיא מזכירי גבורות נשמים רבי אחיעזר אומר מימות הראשון של חג רבי יהושע אומר מימות האחרון של חג אמר להו רבי יהושע ראשון ראשון הגשמים אלא מעתה בתרא רמיא היא מזכיר אמר רבי אחיעזר את אני יודע ראשון אלא האומר מפני מה מזכירין הגשמים בעינתי אמר רבי אם כן יעיים יהא מזכיר; אני שואלני את הגשמים אלא כמאן דאמר רבי יהודה אומר העובר לפני התיבה בימות האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר מימות הראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר;

גמרא. תנא היכא קאי דקתני מאימתי תנא התם קאי דקתני מזכירין גבורות נשמים בתחית המתים ישראלין בברכת השנים והכרזה בתוכן הדעת דקתני מאימתי מזכירין גבורות נשמים ילמיתני התם מאי שנא דשבקיה עד הכא אידי תנא מיראש השנה סיוף דתנן יכהג נידונין על המים יאידי דתנא יכהג נידונין על המים תנא מאימתי מזכירין גבורות נשמים וליתני מאימתי מזכירין על הגשמים מאי

M 1 - גב M 2 - בתחית המתים M 3 ש ד
M 4 - רי M 5 - אתא M 6 ברכת M 7
לה M 8 בעתי M 9 היא M 10 הק 11
M - את הגשמים M 12 וקתני גשמים M 13 נמי
M 14 את.

ANN BEGINNT MAN DER MACHT DES REGENS |IM GEBET| ZU ERWÄHNEN? — R. ELIÊZER SAGT, AM ERSTEN TAG DES HÜTTENFESTES; R. JEHOŠUÂ SAGT, AM LETZTEN TAG DES HÜTTENFESTES. R. JEHOŠUÂ SPRACH ZU IHM: WOZU SOLLTE MAN WÄHREND DES HÜTTENFESTES DES REGENS ERWÄHNEN, WO ER JA NUR EIN ZEICHEN DES FLUCHS IST!? R. ELIÊZER ERWIDERTE: ICH SAGE AUCH NICHT, DASS MAN UM REGEN BITTE, SONDERN NUR, DASS MAN DESSEN ZUR GEEIGNETEN ZEIT ERWÄHNE |DURCH DIE FORMEL:| ER LÄSST DEN WIND WEHEN UND DEN REGEN HERABFALLEN. JENER ENTGEGNETE: DEMNACH SOLLTE MAN JA DESSEN IMMERWÄHREND ERWÄHNEN. MAN BITTET UM REGEN NUR NAHE DER REGENZEIT. R. JEHUDA SAGT, AM LETZTEN TAG DES HÜTTENFESTES ERWÄHNE DESSEN DER ZWEITE VORBETER, DER ERSTE ABER NICHT; AM ERSTEN TAG DES PESAHFESTES ERWÄHNE DESSEN DER ERSTE, DER LETZTE ABER NICHT.

GEMARA. Worauf bezieht sich der Tanna, dass er lehrt: «wann beginnt»?— Der Tanna bezieht sich auf folgende Lehre: Man erwähnt der Macht des Regens im Auferstehungsegen[2] und man bittet [um Regen] im Segen des Jahrs'; der Unterscheidung[4] erwähne man im Segen: «Der Erkenntnis verleiht»; hierzu frägt er, wann man der Macht des Regens zu erwähnen beginnt. — Sollte er diese Frage dort richten, weshalb lässt er sie bis hier!? — Vielmehr, der Tanna lehrt im |Traktat vom| Neujahrsfest, dass am Hüttenfest über das Wasser Gericht abgehalten wird, somit frägt er, wann man der Macht des Regens zu

1. Cf. S. 393 N. 86. 2. Zweiter Segenspruch des sog. 18gebets. 3. Neunter Segenspruch desselben Gebetes. 4. Besonderer Segensspruch, der beim Ausgang von Šabbath- und Feiertagen in dem vierten Segenspruch des 18gebets (der Erkenntnis) eingeschaltet wird.

גבורות גשמים אמר רבי יוחנן מפני שיורדין בעבורה
שנאמר עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין
מספר יכתיב הנתן מטר על פני ארץ וישלח מים
על פני חוצות מאי משמע אמר רבה בר שילא
אתיא חקר חקר מבריותיו של עולם כתיב הכא עשה
גדלות עד אין חקר וכתיב התם הלוא ידעת אם
לא שמעת (אל) אלהי עולם ה׳ בורא קצות הארץ
לא ייעף ולא ייגע (ו)אין חקר לתבונתו וכתיב מבין
חרים בכחו נאור בעבורה ומנא לן דתפלה דתניא
ראהבה את ה׳ אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם איזו היא
עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה וכתיב בתריה
ונתתי מטר ארצכם [בעתו] יורה ומלקוש: אמר
רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך
הוא שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של
גשמים ומפתח של חיה ומפתח של תחיית המתים
מפתח של גשמים דכתיב יפתח ה׳ לך את אוצרו
הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו מפתח של
חיה מנין דכתיב ויוכר אלהים את רחל וישמע אליה
אלהים ויפתח את רחמה מפתח של תחיית המתים
מנין דכתיב וידעתם כי אני ה׳ בפתחי את קבריתיכם
במעיבא אמרי אי מפתח של פרנסה דכתיב פותח
את ידך ומי יהבי יהיבן מאי טעמא לא קא חשיב
להא אמר לך גשמים הויני פרנסה: רבי אלעזר
אומר ניסים שבו הראשון של חג בו׳ אושעיא רבה
רבי אלעזר אומר לה מלוכא עמיר לה מלוכא עמר לה אי
מניסוך המים עמר לה מלולב עמר לה מה לולב
בזיים את הזוכה בזיים אי דלמא מניסוך המים עמר

erwähnen beginnt. Sollte er doch fragen, wann man des Regens zu erwähnen beginnt, weshalb Macht des Regens? R. Johanan erwiderte: Weil er mit Macht fällt, denn es heisst: *Er thut grosse Dinge, die unerforschlich, und Wunder, die nicht aufzuzählen sind.* Ferner: *Der der Erde Regen schenkt und Wasser auf die Fluren sendet.*

Wieso ist dies hieraus erwiesen? Rabba b. Šila erwiderte: Dies ist aus [dem Wort] *[unerforschlich* zu folgern, welches auch bei der Weltschöpfung gebraucht wird: hier heisst es: *Er thut grosse Dinge, die unerforschlich sind,* und dort heisst es: *Wusst du denn nicht, hast du denn nicht gehört, dass der Herr ein ewiger Gott ist? Er schuf die Enden der Erde, er wird nicht müde und wird nicht matt, sein Verstand ist unerforschlich;* und [von der Weltschöpfung] heisst es: *Der durch seine Kraft die Berge feststellt, mit Macht gegürtet ist.*

Woher, dass man dessen im [ständigen] Gebet erwähne? Es wird gelehrt: *Indem ihr den Herrn, euren Gott, liebt und ihm vom ganzen Herzen dient,* welcher Dienst wird mit dem Herzen verrichtet? nämlich das Gebet, und darauf folgt: *Ich werde eurem Land zur geeigneten Zeit Regen geben, Früh- und Spätregen.*

R. Johanan sagte: Drei Schlüssel bewahrt der Heilige, gebenedeiet sei er, selbst in seiner Hand und übergab sie keinem Boten, nämlich, den Schlüssel des Regens, den Schlüssel der Geburt und den Schlüssel der Auferstehung der Toten. Den Schlüssel des Regens, denn es heisst: "*Der Herr wird seine reiche Schatzkammer, den Himmel, für dich öffnen, um deinem Land den Regen zur geeigneten Zeit zu geben.* Den Schlüssel der Geburt, denn es heisst: "*Und der Herr gedachte der Rahel und erhörte sie und öffnete ihren Mutterschoss.* Den Schlüssel der Auferstehung der Toten, denn es heisst: "*Damit ihr erkennet, dass ich der Herr bin, wenn ich eure Gräber öffne.* Im Westen sagten sie, auch den Schlüssel des Lebensbedarfs, denn es heisst: "*Du öffnest deine Hand* [etc.]. Weshalb zählt R. Johanan diesen nicht mit? Er kann erwidern: der des Regens ist ja der des Lebensbedarfs.

R. Eliêzer sagt, am ersten Tag des Hüttenfestes: Sie fragten: Woher, entnimmt R. Eliêzer dies? entnimmt er es von der Festpalme", oder von [der Procession] des Wassergiessens"? Entnimmt er es von der Festpalme, so beginnt die Er-

M 15 אר׳ מפני M 16 בתריה M 17 עיילא
אתיא M 18 בבריותיו של עולם תהיא M 19 ובמא...
ומלקוש M 20 וישלוח M 21 מנין M 22 מעלה
M 23 נגיי M 24 מהיכא ג׳ ל M 25 קא. —

5. Ijj. 9,10. 6. Ib. 5,10. 7. Jes. 40,28. 8. Ps. 65,7. 9. Ijj. 37,13. 10. Dt. 11,13. 11. Dt. 28,12. 12. Gen. 30,22. 13. Ez. 37,13. 14. Ps. 145,16. 15. Cf. S. 9 N. 54.

wähnung am Tag, wie das Gebot der Festpalme nur am Tag statt hat; entnimmt er es von [der Procession] des Wassergiessens, so beginnt die Erwähnung schon am Abend, wie die Wasserspende auch nachts statt hat, denn der Meister sagte: *Nebst den Speiseopfern und den Trankopfern*, selbst nachts. Komme und höre: R. Abahu sagte, R. Eliêzer habe es von der Festpalme entnommen. Manche sagen, R. Abahu habe dies als Ueberlieferung, manche sagen, er habe dies aus einer Barajtha. — Aus welcher? — Es wird gelehrt: Wann beginnt man des Regens [im Gebet] zu erwähnen? — R. Eliêzer sagt, wenn man die Festpalme zu nehmen beginnt; R. Jehošuâ sagt, wenn man diese fortlegt. R. Eliêzer sprach: Die vier Arten [der Festpalme] sollen ja nur Fürsprecher für das Wasser sein, — wie die vier Arten ohne Wasser nicht existiren können, so kann auch die Welt ohne Regen nicht existiren. R. Jehošuâ sprach zu ihm: Der Regen ist ja am Fest nur ein Zeichen des Fluchs! R. Eliêzer erwiderte: Ich sagte auch nicht, dass man [um Regen] bitte, sondern nur, dass man dessen erwähne. Und wie man der Auferstehung der Toten während des ganzen Jahrs erwähnt, wenn sie auch nur zur bestimmten Zeit stattfindet, ebenso kann man von der Macht des Regens während des ganzen Jahrs erwähnen, obwol es nur zur geeigneten Zeit kommen soll. Daher kann man während des ganzen Jahrs des Regens erwähnen. Rabbi sagte: Ich bin der Ansicht, dass mit dem Aufhören des Bittens auch das Erwähnen aufhöre. R. Jehuda b. Bethera sagte, am zweiten Tag des Hüttenfestes beginne man dessen zu erwähnen. R. Âqiba sagte, am sechsten Tag des Hüttenfestes beginne man dessen zu erwähnen. R. Jehuda im Namen R. Jehošuâs sagte, am letzten Tag des Hüttenfestes erwähne dessen der zweite Vorbeter, der erste aber nicht, am ersten Tag des Pesaḥfestes erwähne dessen der erste Vorbeter, der zweite aber nicht. — R. Eliêzer wandte ja gegen R. Jehošuâ treffend ein!? — R. Jehošuâ kann dir erwidern: wol kann der Auferstehung der Toten stets erwähnt werden, da dies zu jeder Zeit stattfinden kann, während ja der Regen nicht für jede Zeit geeignet ist, wie gelehrt wird: Kommt Regen nachdem der Nisan vorüber ist, so ist dies ein Zeichen des Fluchs, denn es heisst: [18]*Ist nicht heute Weizen-*

17. Num. 29,27. 18. iSam. 12,17.

Num. 29,27

Ter. 1,13 Zeb. 8+84a Men. 44b 52a

Tan. 4a

5

10

15

20

25

Ib. 12b

iSam. 12,17

M 26 בריתה אף הוא נמי בלילה דא"ר ומנחתם ונסכיהם בלילה
מנד' ונסכו אפילו רמדר ת"ש M 27 בי ח M 28
גבורות גשמים M 29 M 30 בשאם שארבע
M 31 לחם M 32 גשמים M 33 אינן M 34
שמזכירין תת בו M 35 באה M 36 גב M 37
כולה ואינן באין אלא M 38 בולה M 39 משעה
שפוסק מלשאול פוסק מלהזכיר M 40 דכל אימת דאתו זימנייהו
הוא אלא גש כדי שיבא זימנייהו M 41 לעיכב.

חמים חיים יכי רבי יהודה בן בתירה אומר בשני
בהג הוא מיבעי ליה מעמא דרבי יהודה בן בתירה
Sab.104b דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני
יכבוחים ינאמר בששי ינסכוה ונאמר בשבועי
כמשפטם הרי ים ים יד ים הרי כאן מים מצאן
רבו ינסוך חמים מן התורה ומאי שנא בשני דנקט
רבי רבויי ליה בקרא בשני הוא דרבויו ליה בשני
מדכיון רבי עקיבא אומר בששי בתו הוא מיבעי
Zeb.110b שנאמר בששי יכסבוה בשני ינסיכון הכתוב מדבר
אחד ינסוך חמים יאחד ינסוך היין יאומא תרוייהי
דהוויא כבר יה ברבי יהודה בן בתירה דאמר
רבויו ליא ' אי כבר יה ברבי יהודה בן בתירה Fol.3a
נימא ביותיה קסבר רבי עקיבא בי כתיב ינסוך
יהויא בששי הוא דכתיב; תנא רבי נתן אומר
Num.28.7 בקדש הסך נסך שבר לה' בשני ינסיכון הכתיב
מדבר אחד ינסוך חמים יאחד ינסוך היין איבא
תרוייהו דחמרא אם כן לכתוב קרא או הסך הסך
אי נסך נסך מאי הסך נסך שמעת מינה חד דמויא
Suk.42b יחד דחמרא אלא הא דתנן ינסוך חמים כל שבעה
מני אי רבי יהושע נימא חד יומא אי רבי עקיבא
תרי יומי אי רבי יהודה בן בתירה שותא יומי
לעורים רבי יהודה בן בתירה הוא דסבר ליה כרבי
b.48b יהודה דמתניתין דתנן רבי יהודה אומר בלוג היה
מנסך כל שמינה יפיק ראשון יעציר שביעי ויאי
שנא ראשון דלא רבי רבויי ליה בשני הוא דרבויי
שביעי נמי כי רבויי ליה בשבועי הוא דרבויי אלא
רבי יהושע הוא ונעסוך חמים כל שבעה הלכתא

M 42 בתה M 43 יאמרי M 44 ים...באי
M 45 יבי יא רבוי ליה קרא בשני הלכך בשני הוא מיבעי ר ע
M 46 בי ני ה ר ע נאמרי M 47 הבא M 48 בששי
בי בת M 49 אי ים ב שותא יומי ליה אי ר ע תרי יומי
ליה אי ר י אפילו יומא חד הוא ליה לעורים ים ב יהוד ב כהני
ר M 50 מים M 51 שבועי אבר דתנינא ולא שבועי
אלא M 52 יסכבר נה בי כל ז יבעיא מבויר לה.

erubin 4a. R. Jehuda b. Bethera sagte, am zweiten Tag des Hüttenfestes beginne man dessen zu erwähnen. Was ist der Grund des R. Jehuda b. Bethera? Es wird gelehrt: R. Jehuda b. Bethera sagte: Beim zweiten Tag heisst es: *ve-nisekhehem*, beim sechsten: *ussekha*, und beim siebenten *ke-mishpatam*, das sind also Mem, Jod und Mem, welche das Wort *Majim* [Wasser] ergeben: hieraus wissen wir [die Procession] des Wassergiessens aus der Gesetzlehre zu entnehmen. Und da der Schriftvers dies beim zweiten Tag andeutet, so beginne man mit der Erwähnung am zweiten. R. Âqiba sagt, man beginne am sechsten, denn bei diesem heisst es: *Und ihre Trankopfer*, der Schriftvers spricht also von zwei Libationen, von der Wasserlibation und von der Weinlibation.

Vielleicht sind es beide Weinlibationen!? Er stimmt hierin mit R. Jehuda b. Bethera überein, dass nämlich auf das Wasser hingedeutet werde. Wenn er mit R. Jehuda b. Bethera übereinstimmt, so sollte er auch seiner Ansicht sein!? R. Âqiba ist der Ansicht, von der zweifachen Libation wird ja beim sechsten Tag gesprochen.

Es wird gelehrt: R. Nathan sagte: *Der Heilige [...] das Giessopfer [...]*, der Schriftvers spricht also von zwei Giessopfern, von der Wasserlibation und von der Weinlibation. Vielleicht: aber sind es beide Weinlibationen. Demnach müsste es ja entweder *[...]* oder *[...]* heissen, wenn es aber *Ausgegossen* heisst, so ist zu entnehmen, dass eines auf die Wasserlibation und das andere auf die Weinlibation deutet. — Wessen Ansicht vertritt die Lehre, für [die Procession des] Wassergiessens seien sieben Tage bestimmt? nach R. Jehošuâ müsste es ja nur ein Tag sein, nach R. Âqiba zwei und nach R. Jehuda b. Bethera sechs Tage!? — Thatsächlich die des R. Jehuda b. Bethera, denn er ist der Ansicht des R. Jehuda der folgenden Mišnah, welche lehrt: R. Jehuda sagt, man pflegte an allen acht Tagen mit einem ein Log fassenden Gefäss [das Wasser] zu giessen, er schliesst also den ersten Tag aus und den achten ein. — Am ersten nicht, weil das Wasser beim zweiten angedeutet ist, dies sollte ja auch vom achten gelten, da das Wasser beim siebenten angedeutet ist!? — Vielmehr, thatsächlich ist da die Ansicht R. Jehošuâs vertreten, nur ist das Wassergiessen an allen sieben Tagen eine überlieferte Lehre; R. Ami sagte nämlich

19 Cf. Num. 29,12 ff. 20 Bei allen anderen Tagen heisst es [...] dag. [...], also die Buchstaben [...] nicht. 21 Num. 28.

נמיוי רב דאמר רבי אבי אמר רבי ייתן משום רבי S.A.343 443
נחוניא איש בקעת בית הוראן עשר נטיעות עיכבה Mak.3b Zebh.110b
ונעקוד הטוס הרבה רבשה מכונין רבי יהודה אומר
משום רבי יהושע העובר לפני התיבה ביום טוב
האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר
ביום טוב הראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון
אינו מזכיר הי רבי יהושע אילימא רבי יהושע
דמתניתין הא אמר ביום טוב האחרון של חג הוא
מזכיר אלא רבי יהושע דבריהם האמר משעת
הנהתי ותו הא דתניא רבי יהודה אומר בשעם בן
בתירה העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של
חג האחרון מזכיר[22]חי בן בתירה אילימא רבי יהודה
בן בתירה הא אמר בשני בחג הוא מזכיר אמר רב
נחמן בר יצחק תהא[23]ברבי יהושע בן בתירה[24]יוסנין
דקרי ליה בשמיה ויומנין דקרי ליה בשמיה דאבא
והא מקמי דליסבסבוה והא לבתר דליסבסבוה; תנא
בטל יבימות לא חיובי חכמים להזכיר ואם בא
להזכיר מזכיר מאי מעמא אמר רבי חנינא רפי שאין
נעצרין ומל מנלן דלא מיעצר דכתיב ויאמר אליהו 1Reg.17,1
התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל
אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טר ימטר
כי אם לפי דברי ובתיב[25]לך הראה אל אחאב ואתנה Is.18,1
מטר על פני האדמה יאירי טל לא קאמר ריש מאי
מעמא משום דרא מיעצר יכי מאחי דרא מיעצר Col.b
אליהו אשתבועי למה ליה חבי קאמר[26]ליה אפילו
טל דברכה נמי לא אתי ולידחריה[27]לטל דברכה
משום דלא מינברא מילתא[28]אלא רוחות מנא לן דלא
מיעצרי[29]אמר רבי יהושע בן לוי דאמר קרא כי Az.10b Zach. 2,10
בארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם ה' מאי

M 53 אבי M 54 דוראיתן M 55 בן דגניה דביתהי
M 56 יש ר' הוא ביום M 57 ---יהראשון אינו מזכיר
V 58 --בתניותו M 59 דמתי דקרי ליה בשמיה דאבוה
ומתי דקרי ליה בשמיה דאבוה ומאי שנא הא מקמי דליסבסבוה
M 60 יאליהו M 61 ריה אפילו M 62 מיתיה בישיה.
VM 63 - אלא M 64 דכתיב בי.

Tau nicht ausbleibt? — Es heisst:[25] *Da sprach Elijahu der Tišbite, aus Tišbe in Gilcâd, zu Aḥâb: So wahr der Herr, der Gott Jisraëls, lebt, in dessen Dienst ich stehe: es soll diese Jahre weder Tau noch Regen kommen, ausser ich selbst kündige es an*; weiter aber heisst es:[26] *Gehe, zeige dich dem Aḥâb, damit ich Regen auf den Erdboden sende*; vom Tau sagte er ihm also nicht, weshalb? — weil er überhaupt nicht ausbleibt. — Wieso beschwor dies Elijahu, wenn er nicht ausbleibt!? — So meinte er: auch der Tau des Segens werde ausbleiben. — Sollte er den Tau des Segens zurückkehren lassen!? — Dies wäre nicht zu merken. — Woher, dass die Winde nicht ausbleiben? R. Jehošuâ b. Levi erwiderte: Der Schriftvers lautet:[27] *Ich habe euch in die vier Windrichtungen des Himmels zerstreut, Spruch des Herrn*; was meint nun der Prophet

im Namen R. Johanans, im Namen des R. Nehunja aus dem Thal Beth-Hivartan[22], [die Lehren] von den zehn Sämlingen[23], der Bachweide[24] und [der Procession] des Wassergiessens seien dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakoth.

R. Jehuda im Namen R. Jehošuâs sagte, am letzten Tag des Hüttenfestes erwähne dessen der zweite Vorbeter, der erste aber nicht, am ersten Tag des Pesahfestes erwähne dessen der erste Vorbeter, der zweite aber nicht. Welcher R. Jehošuâ ist es? der unserer Mišnah ist ja der Ansicht, man erwähne dessen am letzten Tag des Hüttenfestes, und der der Barajtha ist ja der Ansicht: beim Fortlegen [der Festpalme]!? Ferner, es wird gelehrt, R. Jehuda sagte im Namen Ben-Betheras, am letzten Tag des Hüttenfestes erwähne dessen der zweite Vorbeter; welcher Ben-Bethera ist es? wenn R. JehudaBen-Bethera, so ist er ja der Ansicht, man beginne dessen am zweiten Tag des Hüttenfestes zu erwähnen!? R. Nahman b. Jichaq erwiderte: [An beiden Stellen] ist es R. Jehošuâ b. Bethera; zuweilen wird er bei seinem Namen und zuweilen bei dem seines Vaters genannt; das erste nach seiner Promotion, das andere vor seiner Promotion.

Es wird gelehrt: Die Weisen haben nicht verpflichtet, des Taus und der Winde zu erwähnen, wenn man aber derselben erwähnen will, so darf man dies. — Aus welchem Grund? R. Hanina erwiderte: Weil diese nicht ausbleiben. — Woher, dass der

22. Cf. S. 121 N. 13. 23. Cf. Bd. I S. 268 Z. 16 ff. 24. Cf. S. 93 Z. 2 ff. 25. 1Reg. 17,1. 26. Ib. 18,1. 27. Zach. 2,10.

קאמר רחי אילעא הכי קאמר ליתי הקדוש ברוך
הוא וישראל דכרתנכי בארבע רוחי העלמא אי
הכי כארבע מארבע מיבעי ליה אלא הכי קאמר
כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר
לעולם בלא ישראל אמר רבי הנינא לכך ביוצית
החמה אמר משום הרוח אין מחזירין אותו אמר
מוריד הגשם מחזירין אותו ביומות הגשמים לא אמר
משום הרוח אין מחזירין איתי לא אמר מוריד הגשם
מחזירין אותו ולא עוד אלא אפילו אמר מעביר
הרוח יכפיה השד אין מחזירין איתי ׃ תנא בעבים
וברוחות לא היכו חכמים להזכיר ואם בא להזכיר
מזכיר באי מעמא משום דרא מיעבדי ליא מיעבדי
וחתני רב יוסף ועבר את השמים מן העבים ומן Dt.11,17
הרוחות אתה אומר מן העבים ומן הרוחות או אינו
אלא מן המטר כשהוא אומר ולא יהוה מטר תרי
מטר אמור הא מה אני מקיים ועבר את השמים
מן העבים ומן הרוחות קשיא רוחות ארוחות קשיא
עבים אעבים עבים אעבים לא קשיא הא בחדפי
הא באפלי יהות אירוחות לא קשיא הא ברוח מציוה
הא ברוח שאינה מצויה רוח שאינה מצויה חויא
רבי דיי אפשר בנפיתא׃ תנא העבים והרוחות
שניות למטר הוכי דמי אמר עילא ואיתימא רב
יהודה דכתיב מוציא לבזיקא במעליותא הוא
יהכתוב יתן ה׳ את מטר ארצך אבן ועפר ואבר Dt.28,24
עילא ואיתימא רב יהודה דכתיב מטרא רא

M 65 — לחו M 66 בדרתנכו. B דכרתנכו M 67
ארבע B 68 עלמא א ה ארבעה ומנפנפא רבי מארבע רוחי
M 70 העובר רבני תתוכח בעניות M 69 - ת ק בארבע
M 71 אם M 72 לפי שאין נעצרין M 73 ואם
M 74 למזיקי דרא מיעבי יהא תני ... M 75
בעבים ובעוזיות תכתוב מדבר אתה או בעבים ובעוזיות א א אלא
מטר P 76 איכר M 77 בעיב ר תכת מדבר קשיא
M 79 מאי הוא M 80 נא״ע ורא״ר , M 78 ○רש״מ | ויקא
M 81 יאות ר׳ ס

damit? wollte man sagen, der Heilige, gebenedeiet sei er, habe Folgendes zu Jisraél gesagt: Ich habe euch zerstreut [und werde euch sammeln aus] den vier Windrichtungen der Welt, so müsste es ja heissen: aus den vier, wieso: in die vier!? Vielmehr meint er es wie folgt: wie die Welt ohne Winde nicht existiren kann, so kann sie auch ohne Jisraél nicht existiren. R. Hanina sagte: Daher lasse man denjenigen, der im Sommer [im Gebet] Er lässt den Wind wehen gesagt, das Gebet wiederholen, nicht aber, wenn er ‹Und lässt den Regen fallen› gesagt; ebenso lasse man ihn, wenn er in der Regenzeit Er lässt den Wind wehen› nicht gesagt hat, das Gebet nicht wiederholen, wol aber, wenn er ‹Und lässt den Regen fallen› nicht gesagt hat; und selbst wenn jemand gesagt hatte: ‹Er lässt den Wind ausbleiben und den Tau schwinden›, braucht er das Gebet nicht zu wiederholen.

Es wird gelehrt: Die Weisen haben nicht verpflichtet, der Wolken und der Winde zu erwähnen, wenn man aber derselben erwähnen will, so steht es frei. — Aus welchem Grund? — Weil diese nicht vorenthalten werden. Etwa nicht, R. Joseph lehrt ja: *Er wird die Himmel ... schliessen*, nämlich wegen der Wolken und der Winde. Du sagst wegen der Wolken und der Winde, vielleicht wegen des Regens!? — wenn es heisst: *Und [es] Regen mehr komme*, so wird ja der Regen ausdrücklich genannt, wozu heisst es nun: *Er wird den Himmel verschliessen*? — nämlich wegen der Wolken und der Winde. Somit besteht ja ein Widerspruch sowol bezüglich der Winde als auch bezüglich der Wolken!? — Bezüglich der Wolken besteht kein Widerspruch, da das Eine von den Wolken vor [dem Regen] und das Andere von den Wolken nach [dem Regen] handelt, und bezüglich der Winde besteht ebenfalls kein Widerspruch, da das Eine von gewöhnlichen Winden und das Andere von aussergewöhnlichen Winden handelt. — Aber die aussergewöhnlichen Winde sind ja für die Tenne nützlich!? — Man kann sich mit einem Sieb behelfen.

Es wird gelehrt: Wolken und Winde sind ein zweiter Grad des Regens. — Welche sind es? Ûla, nach Anderen, R. Jehuda sagte, welche dem Regen folgen. — Demnach sind diese gutwirkend, es heisst ja aber: *Der Herr wird den Regen deines Lands in Staub und Sand verwandeln*, was Ûla, nach Anderen, R. Jehuda erklärte, das sei der dem Regen

28. So nach Cod. M; unser Text bietet Schwierigkeiten, die allerdings durch die Konjekturen der neueren Ausgaben בארבע auch im mas. Texte beseitigt sind. 29. Dt. 11,17. 30. Dt. 28,24.

קשיא הא דאתא ניהא הא דאתא רזיא יאי בעית
אימא הא דמיקיה אבק הא דלא מעלה אבק; ואמר
רב יהודה זיקא דבתר מיטרא במיטרא עיבא דבתר
מיטרא במיטרא שימשא דבתר מיטרא כתרי מטרי
למעיטי מאי למעיטי גילהי דלילויא ישמשא דבני
קרחי; אמר רבא מעלי תלגא לטורי כתמשה מטרי
לארעא שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ וגשם 1. 37,6
מטר וגשם מטרות עזו; ואמר רבא תלגא לטורי
מטרא רזיא לאילני מטרא ניהא לפירי עורפילא Fol. 4
אפילו לפרצידא דתותי קלא מהניא ליה מאי עורפילא
עורי פילי; ואמר רבא האי צורבא מרבנן דמיבט נבט; ואמר רבא האי
צורבא מרבנן דרתח אוריתא הוא דקא מרתחא ליה
שנאמר הלוא כה דברי באש נאם ה׳ ואר ליה Jer. 23,29
רבי אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה אנן
מהכא מתנון לה דכתיב ארץ אשר אביניה ברזל Dt. 8,9
אל תקרי אביניה אלא בוניה אמר רבינא אפילו חבי
ביבעי ליה לאניש לבילקי נפשיה בניחותא שנאמר והסר בעס מלבך וגו׳; אמר רבי שמואל בר נחמני Ecc. 11,10
אמר רבי יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים
השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן ואלו
הן אליעזר עבד אברהם ושאול בן קיש ויפתח
הגלעדי אליעזר עבד אברהם דכתיב והיה הנערה Gn. 24,14
אשר אמר אליה הטי נא כדך וגו׳ ואביל אפילו הוראת
אפילו טומא נזדמנה לו דכתיב בן קיש דכתיב S a m. 17,2
והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עשר גדול
ואת בתו יתן לו (לאשה) ואביל אפילו עבד אפילו

M 82 ואי...דל מ אבק — M 83 עזיא ואית
— עיבא...בכיטרא M 85 כמיטרא ראפוקי מאי לאפוקי גולהי
M 86 מהמשה מיטרי בארעא M 87 = מעליא M 88
עורפילא M 89 לוח M 90 = א ר משרשיא
M 91 + דפתח „ M 92 אורייתיה מרתחא „ B 93 + וא ר
אשי כל ת״ח שאינו קשה כברזל אינו ת״ח שנא׳ וכפטיש יפוצץ
סלע M 94 רבינא M 95 מהכא P 96 מתניתין
M 97 השיבו — M 98 מנלן M 99 או B 1 השיבו
כהוגן ג׳ זימן לו הקב״ה רבקה M 2 — מנלן 3 עבד או
ממ׳ נזד׳.

folgende Wind!? Das ist kein Widerspruch; hier ist der ruhige und dort der stürmische Wind gemeint, dieser weht [auf die Pflanzen] Staub, jener nicht.

Ferner sagte R. Jehuda: Der Wind nach dem Regen gleicht dem Regen; die Wolken nach dem Regen gleichen dem Regen; die Sonne nach dem Regen gleicht doppeltem Regen. Was ist hier ausgeschlossen? — Die Helle der Nacht und der Sonnenschein zwischen den Wolken.

Raba sagte: Der Schnee ist für die Berge so gut, wie fünffacher Regen für die Erde, denn es heisst:[31] *Denn zum Schnee spricht er: falle zur Erde und so auch zum Regenguss und zu seinen gewaltigen Regengüssen.* Ferner sagte Raba: Der Schnee für die Berge, der starke Regen für die Bäume, und der leichte Regen für die Feldfrüchte; und der dünne Regen [Ûrpila] nützt sogar dem Saatkorn unter der Scholle. — Was bedeutet "Ûrpila"? Ûru pila [der die Ritzen regt]. Ferner sagte Raba: Der Gelehrtenjünger gleicht dem Saatkorn unter der Scholle; wenn er nur zu wachsen beginnt, scheisst er hervor. Ferner sagte Raba: Wenn ein Gelehrtenjünger im Zorn auflodert, so ist es die Gesetzlehre, die in ihm lodert, denn es heisst:[32] *Ist denn nicht mein Wort wie Feuer? Spruch des Herrn.* R. Abba sprach zu R. Aši: Ihr folgert dies hieraus, wir aber folgern dies aus folgendem Schriftvers:[33] *Ein Land, dessen Steine [abaneha] Eisen sind*; lies nicht *abaneha*, sondern *boneha* [ihre Erbauer][34]. Rabina sprach: Dennoch gewöhne man sich, gelassen zu sein, denn es heisst:[35] *Und entferne Unmut von deinem Herzen &.*

R. Šemuél b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Drei äusserten ihren Wunsch unrichtig, zweien liess man ihn gelingen, einen misslingen; dass sind nämlich: Eliêzer, der Diener Abrahams, Šâul, der Sohn des Qiš und Jiphtah der Gileâdite. Eliêzer, der Diener Abrahams, denn es heisst:[36] *So sei das Mädchen, zu dem ich sagen werde: neige doch deinen Krug &*; es könnte doch ein lahmes oder ein blindes sein! jedoch stiess er auf Ribqa. Šâul, der Sohn des Qiš, denn es heisst:[37] *Und wer ihn erschlägt, den will der König sehr reich beschenken, und will ihm seine Tochter zur Frau geben*; es könnte doch ein Sklave oder ein Bastard sein! jedoch stiess er auf David. Jiphtah der Gile-

31. Ij. 37,6. 32. Jer. 23,29. 33. Dt. 8,9. 34. Benennung der Schriftgelehrten. 35. Ecc. 11,10. 36. Gen. 24,14. 37. iSam. 17,25.

ממזר עוזבין לו דיד יפתח הגלעדי דכתיב ויהי Jud.11,31
היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וגו׳ יכול אפילו דבר
טמא נזדמנה לו בתי ויהיינו דקאמר להי נביא
לישראל הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם וכתיב Jer.8,22
אשר לא עליתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי 5
אשר לא עשיתי זה בנו של מישע מלך מואב
שנאמר ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו Reg. 3,27
ויעלהי עלה ולא דברתי זה יפתח ולא עלתה על Syn.39b
לבי זה יצחק בן אברהם אמר רבי ברביה אף בנסת
ישראל שאלה שלא כהוגן ׳והקדוש ברוך הוא׳ השיבן 10
כהוגן שנאמר ונדעה (ו)נרדפה לדעת את ה׳ כשחר Hos. 6,3
נכון מוצאי ייבוא כגשם לנו אמר לה הקדוש ברוך
הוא בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים
אינו מתבקש ״אבל אני אהיה לך דבר ״המתבקש
לעולם שנאמר אהיה כטל לישראל ויעוד שאלה 15
״שלא כהוגן אמרה לפניו רבוני של עולם שיהני Cant. 8,6
כהוגם על לבך אמר לה ״הקדוש ברוך הוא בתי
את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה
״אבל אני ״אעשה לך דבר שנראה לעיים שנאמר
הן על כפים חקתיך׳ אין שיאלון את הגשמים בני׳ Jes. 49,16 20
כברזיה ״שאלה והזכרה חדא מילתא היא מאן תנא
אמר ״רבא רבי יהושע היא דאמר ׳משעת הנחתו Tan. 2b
״אבי ליה אבוי אפילו תימא רבי אליעזר שאלה
לחוד והזכרה לחוד ״ואיבא דאמרי לימא ׳רבי יהושע Col. b

M 6 השיבו שלא כהוגן ו ‖ B 5 השיבו כהוגן ו ; B 4
M 7 לא רבכרתי זה M 8 עזיתי זה בתי של יפ רהו
M 9 אמרה לפנינו רבש ע ונדעה M 10 השיבה V
M 11 ואמרה M 12 שמת בכל שעה שנ אבר
M 13 אהיה לך דבר תני M 14 הקב ה רבוני
M 15 דבלוי עלמא M 16 ; דאי ר א האמר M 17 רבה
M 18 מוע״ט הראשון של חג] ולא היא אפילו תימא ‖ M 19 [א״ד
בכרוזה הזכרה לחוד שאלה לחוד מאן תנא א ר א הוא דאמר
מיי ס תראשון דאי ר י האמר משעת הנחתו א ל אבוי א ת ל
שאלה והזכרה חדא מלתא היא].

âdite, denn es heisst: *„So soll, wer aus der Thür meines Hauses mir entgegengeht“*: es könnte doch etwas Unreines sein! darauf stiess er auf seine Tochter. Das ist es, was der Prophet zu Jisraél gesprochen hat: *„Giebt es denn keinen Balsam mehr in Gilêâd, oder ist kein Arzt mehr da?“* Ferner heisst es: *„Was ich weder geboten noch angeordnet habe, und was mir nie in den Sinn gekommen ist. Was ich weder geboten*, das ist nämlich [die Opferung] des Sohns des Miśâ, des Königs von Moab, wie es heisst: *„Da nahm er seinen erstgeborenen Sohn, der nach ihm herrschen sollte und opferte ihn als Brandopfer. Noch angeordnet habe*, das ist nämlich [die Opferung der Tochter des] Jiphtah. *Was mir nie in den Sinn gekommen ist*, das ist nämlich [die Opferung] Jiçhaqs, des Sohns Abrahams. R. Berakhja sagte: Auch die Gemeinde Jisraél äusserte ihren Wunsch unrichtig, der Heilige, gebenedeiet sei er, antwortete ihr jedoch zutreffend. Es heisst: *„Last uns trachten und verfolgen, den Herrn zu erkennen; er wird so sicher kommen, wie die Morgenröte; d.mit er über uns komme wie ein Regenguss.* Da sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihr: Meine Tochter! du bittest um [Regen,] etwas, was zuweilen erwünscht ist und zuweilen nicht, ich aber will dir wie etwas sein, was immer erwünscht ist, denn es heisst: *„Ich werde Jisrael wie der Tau sein.* Ferner äusserte sie ihren Wunsch unrichtig; sie sprach nämlich vor ihm: Herr der Welt[45], *lege mich wie einen Siegelring an dein Herz!* Darauf sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihr: Meine Tochter! du bittest um ein Ding, das zuweilen gesehen wird und zuweilen nicht, ich aber will dich wie ein Ding behandeln, das stets gesehen wird, denn es heisst: *„Siehe, auf die Hände habe ich dich gezeichnet.*

Man bittet um Regen nur ü. Sie waren der Meinung, „Bitten und Erwähnen“ sei ein und dasselbe; wer ist demnach der Autor dieser Lehre? Raba erwiderte: Das ist R. Jehošuâ, welcher sagt, beim Fortlegen [der Festpalme beginne die Erwähnung]. Abajje sprach zu ihm: Es kann auch R. Eliêzer sein, denn „Bitten“ und „Erwähnen“ sind von einander verschieden. Manche lesen: Es ist anzunehmen, dass R. Jehošuâ [der Autor dieser Lehre] ist, da er ja sagt, beim Fortlegen [der Festpalme beginne die Erwähnung]. Raba sprach: Es kann auch R. Eliêzer sein, denn

38. Jud. 11,31. 39. Jer. 8,22. 40. Dh. es gab ja Gelehrte, die ihm das Gelübde auflösen konnten. 41. Jer. 19,5. 42. iiReg. 3,27. 43. Hos. 6,3. 44. Ib. 14,6. 45. Cant. 8,6. 46. Jes. 49,16.

"Bitten" und "Erwähnen" sind von einander verschieden.

R. JEHUDA SAGT, WER VOR DIE LADE TRITT &. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Bis wie lange bittet man um Regen? — R. Jehuda sagt, bis das Pesahfest vorüber ist, R. Jose sagt, bis der Nisan vorüber ist. R. Hisda erwiderte: Das ist kein Widerspruch; das Eine spricht vom Bitten, das Andere vom Erwähnen; bitten thut man länger, zu erwähnen hört man jedoch am ersten Tag des Pesahfestes auf. Ûla sprach: Das, was R. Hisda sagt ist *'zur Essig für die Zähne und Rauch für die Augen!'* wenn man da, wo man [um Regen] nicht bittet[47], dessen erwähnt, so muss man ja dessen um so mehr da erwähnen, wo man um ihn bittet[48]!? Vielmehr, erklärte Ûla, streiten zwei Tannaïm über die Ansicht R. Jehudas. R. Joseph erklärte: Mit bis das Pesahfest vorüber ist ist gemeint, bis der erste Vorbeter am ersten Tag des Pesahfestes vorüber ist. Abajje sprach zu ihm: Bittet man denn am Festtag [um Regen]!? Dieser erwiderte: Gewiss, der Vortragende bittet. — Bittet denn der Vortragende um etwas, dessen die Gemeinde nicht bedarf!? — Vielmehr ist die Erwiderung Ûlas das Richtige. Rabba erklärte: Mit bis das Pesahfest vorüber ist ist gemeint, bis die Zeit des Schlachtens des Pesahlamms vorüber ist; wie beim Beginnen, so auch beim Aufhören: wie man beim Beginnen [des Regens] erwähnt, obgleich man um ihn nicht bittet, ebenso erwähnt man dessen beim Aufhören, obgleich man um ihn nicht bittet. Abajje sprach zu ihm: Wol ist die Erwähnung beim Beginnen eine Auseinandersetzung der Bitte, was soll aber die Auseinandersetzung der Bitte beim Aufhören!? — Vielmehr ist die Erwiderung Ûlas das Richtige.

R. Asi sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Jehuda. R. Zera sprach zu R. Asi: Kann R. Johanan dieses denn gesagt haben, es wird ja gelehrt: Am dritten Marhešvan beginne man um Regen zu bitten, R. Gamaliél sagt, am siebenten desselben, und R. Eleâzar sagte, die Halakha sei wie R. Gamaliél!? Dieser erwiderte: Du weisest auf einen Widerspruch zwischen zwei verschiedenen Personen hin!? Wenn du aber willst, sage ich: das ist überhaupt kein Widerspruch, das Eine spricht vom Bitten, das Andere vom Erwähnen. — R. Johanan sagte ja aber, man erwähne [des

47. Pr. 10,26. 48. Im Gebet am letzten Tag des Hüttenfestes, da die "Bitte" nur in das Alltagsgebet eingeschaltet wird. 49. An den Zwischentagen (cf. S. 23 N. 113) des Pesahfestes.

הוא דאמר מישמע הנחתו אמר רבא אפילו תימא
רבי אלעזר שאיה להוד והזכרת להוד: רבי יהודה
אומר העיבר לפני התיבה כו׳: ורמינהי עד מתי Tan.5a
שואלין [46]את הגשמים רבי יהודה אומר עד שיעבור
[47]הפסח רבי יוסי אומר עד [48]שיעבור ניסן אמר רב
חסדא לא קשיא כאן לשאול כאן להזכיר בישאל
שאל ואזיל [49]להזכיר ביום טוב הראשון פסוק אמר
עולא הא דרב חסדא [50]קשיא בחמין לשנים ובעשן Pr.10,26
לעינים ומה במקום שאני שואל מזכיר במקום Qid.49b
[51]ששואל אינו דין שיהא מזכיר אלא אמר עולא
תרי תנאי אריבא דרבי יהודה רב יוסף אמר מאי
עד שיעבור [52]הפסח עד שיעבור [53]שליח צבור ראשון
[54]היורד ביום טוב ראשון של פסח אמר ליה אביי
שאלה ביום טוב מי איכא אמר ליה אין [55]שיאל
מתורגמן ובי מתורגמן שואל דבר שאיני צריך
לצבור אלא מחזירתא דרעילא רבה אמר מאי עד
שיעבור [56]הפסח עד שיעבור זמן שחיטת הפסח
ובתחילתו בן כופי מה תחילתו מזכיר אף על פי
שאיני שואל אף כופי מזכיר אף על פי שאיני שואל
[57]אמר ליה אביי בשלמא תחילתו מזכיר [58]הזכרה נמי
ריצוי שאלה היא אלא כופי מאי ריצוי שאלה איכא
אלא מחזירתא דרעילא: אמר רבי אבי אמר רבי
יוחנן הלכה כרבי יהודה [59]אמר ליה רבי זירא לרבי
אבי מי אמר רבי יוחנן הכי והתנן בשלשה בניסן Ta'an.63 10a
שואלין את הגשמים רבן גמליאל אומר בשבעה בי
ואמר רבי אלעזר הלכה כרבן גמליאל אמר ליה
נברא אנברא קא רמית איבעית אימא לא קשיא Bk.48b
כאן לשאול כאן להזכיר יהאמר רבי יוחנן במקום

M 20 על ‖ M 21 +את ‖ B 22 מאיר | M 23 שיצא ‖
M 24 הזכירה | M 25 – קשיא | M 26 שהוא שואל א ד
שזכור ‖ M 27 +זמן ‖ M 28 של יום ‖ M 29 ע"י מתורג׳
א ל יבי | M 30 – – אי א | M 31 דבעינן ריצוי שאלה
אלא כופי מי בעינן ריצוי שאלה אלא מה ‖ M 32 –אמר...אמר

ששיאל מזכיר ההוא לתפסקה איתמר "האמר רבי
יוחנן התחיל להזכיר מתחיל לשאול פסק מלשאול
פיסק מלהזכיר אלא לא קשיא הא לן הא להו מאי
שנא ירדין דאית לן פירי בדברא לדידהו נמי"אית
להו עילי הגלים כי קאמר רבי יוחנן בזמן שאין
בית המקדש קיים השתא דאתית לחבי "הא והא
לדידהו ולא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים
כאן בזמן שאין בית המקדש קיים ואנן דאית לן
תרי ייצי הויכי עבדינן אמר רב מתחיל במוספין
ויפוסק במנחה ערבית ושחרית וחזר "במוספין אמר
להי שמואל פוקי ואמרו ליה לאבא "אחר שעשיתו
קודש "נעשהו חול אלא אמר שמואל מתחיל במוספין
ובמנחה ופוסק ערבית ושחרית וחזר ומתחיל במוספין
Fol.5 רבא אמר כיון שהתחיל שוב אינו פוסק "וכן אמר
רב ששת כיון שהתחיל שוב אינו פוסק ואת רב
חדר ביה דאמר רב חננאל אמר רב מונה "עשרים
ואחד יום בדרך שמונה עשרה ימים מראש השנה
עד יום הכפורים ומתחיל וכיון שהתחיל שוב אינו
פוסק"והלכתא כיון שהתחיל שוב אינו פוסק;

[ii.2] Tan.4b ד מיתי שואלין את הגשמים רבי יהודה אומר
"עד שיעבור הפסח רבי"מאיר אומר עד
Jo.2.23 שיצא ניסן שנאמר ויורד לכם גשם יורה ומלקוש
בראשון;

גמרא. אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק יורה
Tan.6a בניסן "יורה במרחשון הוא דתנן יורה במרחשון

M 33 והא תרוייהו אתמר אר' התחיל לשאול מתחיל להזכיר
פוסק לשאול פוסק להזכיר ל"ק | M 34 הא M 35
אידי ואידי לדיד | M 36 ומתחיל M 37 לאחר. P
+M 40 ומ...פוסק || M 39 — תעשהו VM 38 אחד
M 41 ◯והלכתא...פוסק M 42 משיעבור את הפ'
V 43 יעכו VM 44 הוא יורה בני הוא דתניא.

Regens], da wo man um ihn bittet'? Dies wurde vom Aufhören gelehrt. R. Johanan sagte ja aber, wenn man dessen zu erwähnen beginnt, beginne man auch um ihn zu bitten, hört man zu bitten auf, so hört man auch auf, dessen zu erwähnen!? — Vielmehr, das ist kein Widerspruch, das Eine für uns [Babylonier], das Andere für sie [Palästinenser]. Womit ist es für uns anders, weil wir noch Früchte auf dem Feld haben, ebenso müssen ja bei ihnen die Wallfahrer berücksichtigt werden!? R. Johanan spricht von der Zeit, da das Heiligtum nicht besteht. Jetzt nun, wo du darauf gekommen bist, können sogar beide Lehren von ihnen handeln, dennoch widersprechen sie einander nicht, denn die eine handelt von der Zeit, da das Heiligtum bestanden hat, die andere von der Zeit, da es nicht besteht. Wie machen wir es, die wir zwei Festtage haben? Rabh erwiderte: Die Erwähnung beginnt im Zusatzgebet, fällt im Nachmittag-, Abend- und Morgengebet aus, und wird im folgenden Zusatzgebet fortgesetzt. Šemuél sprach zu [den Jüngern]: Gehet, sagt dem Abba": nachdem du ihn"als heilig anerkannt hast, willst du ihn zum Wochentag machen!? Vielmehr sagte Šemuél, erwähne man dessen im Zusatz- und Nachmittaggebet, lasse es im Abend- und Morgengebet ausfallen, und setze es im folgenden Zusatzgebet fort. Raba aber sagte, sobald man [des Regens zu erwähnen] begonnen hat, unterbreche man nicht mehr; ebenso sagte auch R. Šešeth, sobald man begonnen hat, unterbreche man nicht mehr. Und auch Rabh ist von seiner Lehre abgekommen; R. Ḥananél sagte nämlich im Namen Rabhs, man zähle einundzwanzig Tage parallel mit den zehn [Buss-]Tagen vom Neujahr bis zum Versöhnungstag, und beginne [des Regens zu erwähnen], und sobald man begonnen hat unterbreche man nicht mehr. Die Halakha ist: sobald man begonnen hat, unterbreche man nicht mehr.

BIS WIE LANGE BITTET MAN UM REGEN? — R. JEHUDA SAGT, BIS DAS PESAḤFEST VORÜBER IST; R. MEÍR SAGT, BIS DER NISAN VORÜBER IST, DENN ES HEISST: *Und er wird euch im ersten [Monat] Frühregen und Spätregen herniederwerfen.*

GEMARA. R. Nahman sprach zu R. Jiçḥaq: Der Frühregen kommt ja nicht im Nisan, sondern im Marḥešvan, wie gelehrt wird: Der Frühregen fällt im Mar-

50. Wo der letzte Tag des Hüttenfestes also an 2 Tagen gefeiert wird. M Cf. Bd. I S. 158 N. 2. 52. Den 8. Tag des Hüttenfestes; die Fortlassung im Nachmittaggebet ist ja ein Beweis, dass er noch zu den Zwischentagen zählt. 53. Jo. 2,23.

hešvan, der Spätregen im Nisan!? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan: dieser Schriftvers ist in der Zeit Joéls, des Sohns Petuéls in Erfüllung gegangen, von der es heisst: *"Was der Nager zurückliess, fraß die Heuschrecke auf* etc. In diesem Jahr verstrich der Adar ohne Regen, und der erste Regenfall kam erst am ersten Nisan. Da sprach der Prophet zu Jisraél: Gehet und säet. Diese erwiderten ihm: Soll derjenige, der einen Kab Weizen oder zwei Kab Gerste hat, essen und am Leben bleiben, oder es aussäen und sterben!? Darauf sprach er: Gehet trotzdem und säet. Da geschah ihnen ein Wunder und sie fanden alles, was in den Wandritzen und Ameisenlöchern verborgen war. Alsdann gingen sie und säeten am zweiten, dritten und vierten, der zweite Regenfall kam am fünften Nisan, und sie brachten die Webegarbe am sechzehnten Nisan dar. Das Getreide, welches in sechs Monaten wächst, wuchs ihnen also in elf Tagen, und die Webegarbe, die von sechsmonatigem Getreide dargebracht wird, wurde von elftägigem Getreide dargebracht. Von diesem Zeitalter heisst es: *Die unter Thränen säen, ernten mit Jubel. Weinend geht er dahin, der den Samen zur Aussaat trägt* etc. Auf wen beziehen sich [die Worte]: *Weinend geht er dahin, der den Samen zur Aussaat trägt* etc.? R. Jehuda erwiderte: Beim Pflügen geht der Ochs weinend, wenn er aber zurückkehrt, frisst er das Gras von den Beeten; daher: *Mit Jubel kehrt er heim.* — Was bedeutet: *Er trägt seine Garben*? R. Hisda erwiderte, nach Anderen wurde es in einer Barajtha gelehrt: Der Halm war eine Spanne gross, die Aehre zwei Spannen.

R. Nahman sprach zu R. Jiçhaq: Es heisst: *Denn der Herr hatte eine siebenjährige Hungersnot herbeigerufen und sie ist in das Land bereits eingetreten*; was assen sie nun in diesen sieben Jahren? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan; im ersten Jahr assen sie das, was sich noch in den Wohnungen befand; im zweiten, was sich noch auf den Feldern befand, im dritten, das Fleisch reiner Tiere, im vierten, das Fleisch unreiner Tiere, im fünften, das Fleisch von Ekel- und Kriechtieren, im sechsten, das Fleisch ihrer Söhne und Töchter, und im siebenten, das Fleisch ihrer eigenen Arme, wie es heisst: *Ein jeder frisst das Fleisch seines Arms.*

Ferner sprach R. Nahman zu R. Jiçhaq: Es heisst: *Als Heiliger wohne ich unter*

וסלקיש בניסן אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן בימי
יואל בן פתואל נתקיים מקרא זה דכתיב ביה יתר
הגזם אכל הארבה וגו' אותה שנה יצא אדר ולא
ירדו גשמים ירדה להם רביעה ראשונה באחד בניסן
אמר להם נביא ישראל צאו וזרעו אמרו לו מי
שיש לו קב חטים או קבים שעורין יאכלנו ויחיה
או יזרענו ויפות אמר להם אף על פי כן צאו וזרעו
נעשה להם נס ונתגלה להם מה שכבשלון ומה
שבחורי נמרים יצאו וזרעו שני שלישי ורביעי ירדה
להם רביעה שניה בחמשה בניסן הקריבו עומר
בששה עשר בניסן נמצאת תבואה הגדילה בששה
חדשים גדילה באחד עשר יום נמצא עומר חקרב
מתבואה של ששה חדשים קרב מתבואה של אחד
עשר יום ועל אותו הדור הוא אומר הזרעים בדמעה
ברנה יקצרו הלוך ילך ובכה נשא משך הזרע וגו'
מאי הלוך ילך ובכה נשא משך וגו' אמר רב יהודה
שור בשהוא חורש הולך ובוכה ובהזירתו אוכל חזיז
מן התלם וזהו בא יבא ברנה מאי נשא אלמתיו
אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא קנה זרת
שיבולת זרתים: אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק
מאי דכתיב כי קרא ה' לרעב וגם בא אל הארץ
שבע שנים בהנך שבע שנים מאי אכול אמר ליה
הכי אמר רבי יוחנן שנה ראשונה אכלו מה שבבתים
שניה אכלו מה שבשדות שלישית בשר בהמה
מחורה רביעית בשר בהמה טמאה חמישית בשר
שקצים ורמשים ששית בשר בניהם ובנותיהם שביעית
בשר זרועותיהם לקיים מה שנאמר איש בשר זרעו
יאכלו: ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק מאי דכתיב

יואל ב, כה
עמ' 4
עי' 9, 19

M 45 – אבריו M 46 קב M 47 שבחורין ומה שבכתלין
ומה שבבתים M 48 בן P 49 תקריבום תבואה
M 50 נאמר M 51 הולך וזורע הולך M 52 התלים
מאי בא יבא בי נישא M 53 אוכן M 54 – שנה
M 55 – אבלו M 56 לקו מה.

54. Jo. 1,4. 55. Cf. Lev. 23,9 ff. 56. Ps. 126,5,6. 57. ii Reg. 8,1. 58. Jes. 9,19. 59. Hos. 11,9.

בכרכך קדיש ורא אביא בעיר בישים דכרכך קדוש
רא אבא בעיר אמר ריה חבי אבר רבי יוחנן אבר
הקדיש ביך היא רא אביא ביהושלם של מעלה
עד שאביא לירושלם של מטה ימי איבא יהושלם
רמעלה אן דכתיב ויהושלם הבנויה כעיר שחברה
לה יחדיו יאמר ליה רב נחמן לרבי יצחק מאי
דכתיב יבאחת יבעבי יובסבי מוסר הבריס עין הוא
אבר ליה חבי אבר רבי יוחנן אחת היא שבבעירת
ישעים בניהנם מאי הוא עביוה ורה בתיב הבא
(י)מיסר הבריס עין הוא יכתיב התם הבל המה
מעשה תעתעים יאמר ליה רב נחמן לרבי יצחק
מאי דכתיב כי שתים רעות עשה עמי תרתין הוא
דחזי עשרין וארבע שביקא לחו אבר ליה חבי אמר
רבי יוחנן אדת שהוא שקירה בשתים יאמי ניהא
עביוה ורה דכתיב כי שתים רעות עשה עמי אתי
עזבי מקור מים חיים לחצב להם בזירת [באדת]
נשברים (י)כתיב בחוכי עכרו איי כתיב וראו וקדר
שחרי יהתבוננו מאד |ני | החוניה ני ארהים והמה
רא ארהים ועמי המיר כבודי בלא ויעיל תנא כוחיים
עובדים לאש וקדריים עובדין למים ואף על פי
שיודעים שהמים מכבין את האש לא המירו אלהיהם
עמי המיר כבודי בלא ויעיל: יאמר ליה רב נחמן
ריבו יצחק מאי דכתיב ויהי באשר זקן שמואל ויבי
בים שמואל כולי האי הא בי המשיון ותרין חוה
האמר מר בת בשתים והבשים שנה וחי מיתתי של
שמואל חרמתי אמר ליה חבי אמר רבי יוחנן זקנה
קפצה עלי דכתיב נחמתי כי המלכתי את שאול

M 57 אין חקה ת נכנס בור ש ב ני עד שיכנס בו שר משה
M 58 א ר P 59 אחד M 60 העבוד עשרים ותרין
שבוך M 61 הוא ששקורה M 62 דכתוב...בשבועים
M 65 כתיב הבא בי M 64 ויכתוב M 65 כתיב עוב
רשוב יקר עיב ראש M 66 קשן שב |ב ת והאמר מר
M 67 ת שעים:

Hos.11,9 Ez.42,4 Ps.122,3 Jer.10,5 Ps.50,13 Is.2,13 Col.b Jer.2,13 Is.44,10,11 1Sam.8,1 Mal.2,14 Sab.152a 1Sam.15,11

ouch, ich komme nicht in das ... kommt er etwa deswegen nicht in die Stadt, weil er als Heiliger unter ihnen wohnt? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan, der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Ich komme nicht in das obere [himmlische] Jerušalem, so lange ich nicht in das untere Jerušalem gekommen bin. — Gibt es denn auch oben ein Jerušalem? — Gewiss, es heisst ja: *Jerušalem, die wieder erbaute, eine zusammengefügte Stadt.*

Ferner sprach R. Nahman zu R. Jiçhaq: Was bedeutet der Schriftvers: *Und in Israel sind sie dazu und [zur] Verzweiflung der Israeliten. Hi. 12,5*? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan: Eines ist es, was die Frevler im Fegefeuer vernichtet, das ist nämlich der Götzendienst, denn hier heisst es: *Unbeständigkeit der Eitelkeit, Holz ist es*, und [vom Götzendienst] heisst es:[59] *Eitelkeit sind sie, ein Irrwerk.*

Ferner sprach R. Nahman zu R. Jiçhaq: Es heisst: *Denn das Frevelthat hat mein Volk verübt*: zwei nennt er und vierundzwanzig[60] lässt er fort!? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan: eine [Frevelthat] ist es, die zwei aufwiegt, das ist nämlich der Götzendienst, denn es heisst: *Denn zwei Frevelthaten hat mein Volk verübt: mich hat es verlassen, den Quell lebendiger Wasser, um sich Brunnen auszuhauen, rissige Brunnen.* Ferner heisst es: [61]*Gehet hinüber nach den Inseln der Kittäer und überzeugt euch, sendet nach Qedar und merkt wol auf &; ob je ein Volk einen Gott umgetauscht hat, — und jene sind nicht einmal wirkliche Götter, mein Volk aber hat seine Herrlichkeit umgetauscht gegen das, was nicht zu helfen vermag.* Es wird gelehrt: Die Kittäer beten das Feuer an und die Qedaräer das Wasser; und obgleich sie wissen, dass Wasser Feuer lösche; dennoch haben sie ihren Gott nicht umgetauscht, mein Volk aber hat seinen Gott umgetauscht gegen das, was nicht zu helfen vermag.

Ferner sprach R. Nahman zu R. Jiçhaq: Es heisst:[62] *Und es geschah, als Šemuêl alt geworden war*; ist denn Šemuêl überhaupt alt geworden, er zählte ja nur zweiundfünfzig Jahre, denn der Meister sagte, der Tod im zweiundfünfzigsten Lebensjahr sei der Tod Šemuéls aus Rama!? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan; [frühzeitiges] Alter sei ihn überfallen. Es heisst nämlich:[63] *Es reut mich, dass ich den Saûl zum König gemacht*

60. Ps. 122,3. 61. Jer. 10,5 62 בעי [illegible] 63. Jer. 10,15 64. Ps. 2,13 65 Cf. Ez. Kap. 22. 66. Jer. 2,10,11. 67. 1Sm. 8,1 68. ib. 15,11

אמר רפני רבוני עד עידם שקדשני בשמה ואהרן
דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקרואי שמי מה P.99,6
משה ואהרן רא בטלי מעשה ידיהם בחייהם אף
אני רא יתבטל מעשי ידי בחיי אמר הקדוש ברוך
הוא חובי אעביד ליומית שאיל רא קא שבוק שבוקי
ליומית שמואל אדוטר מרנני אבתיה רא ליומית
שאול ולא ליומת שמואל כבר הניעה מלכות דוד
ואין מרכות ניגעת בחברתה אפירי בברא ניגע Ber.49b
אמר הקדוש ברוך הוא אקפין עזרי וקטה חיגני Sab.30a Mq.28a Jom.38b
דכתיב וישאול וישב בגבעה תחת האשל ברמה וכי Sam.22,6
מה ענין גבעה אצל רמה אלא ליומי דך מי גרם I Sam.11
לשאול שישב בגבעה שתי שנים ומחצה תפלתו של
שמואל הרמתי ומי מיחחי גברא מקמי גברא אין
דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מאי
דכתיב על כן חצבתי בנביאים הרגתים באמרי פי H.os.6,5
במעשיהם לא נאמר אלא באמרי פי אלמא מידחי
גברא מקמי גברא: רב נחמן ורבי יצחק הוו יתבי
בסעודתא אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק לימא מר
מילתא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין מסיחין
בסעודה שבא יקדים קנה לושט ויבא וידי כסנה
בתר דסעיד אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן יעקב
אבינו לא מת אמר ליה וכי בכדי כפדנייא
וחנטו חנטייא וקברו קברייא אמר ליה מקרא אני Jer.30,10
דורש שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה׳
ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך (מארץ) מרחק
ואת זרעך מארץ שבים מקוש הוא לזרעו מה זרעו
בחיים אף הוא בחיים: אמר רבי יצחק כל האומר Ps.154

M 68 אבטל — M 69 אי — M 70 קא — M 71
זוטר הוא ומרנני ב ע אבתיה — M 72 בית — M 73
מיד קמצה עליו — M 74 ל״ל — VM 75 יוחנן — M 76
במעשה ידיהם] — M 77 לן מר מידי — M 78 בתוך העיסה
M 79 — ליטעא לן מר מידי א ל — M 80 בני בבייא
M 81 — וק״ק.

Lobe: darauf sprach er: Herr der Welt, du hast mich Mošeh und Ahron gleichgestellt, wie es heisst: *Mošeh und Ahron waren unter seinen Priestern und Šemuél unter denen, die seinen Namen anriefen*; wie nun deren Arbeit bei Lebzeiten nicht zerstört wurde, ebenso möge auch die meinige bei Lebzeiten nicht zerstört werden!? Alsdann sprach der Heilige, gebenedeiet sei er: Was nun? den Šaúl sterben lassen, würde Šemuél nicht zulassen, sollte Šemuél sterben, so würde man ihm Uebles nachreden, wegen seiner Jugend, beide am Leben erhalten [geht nicht], da ja die Regierungszeit Davids herangereicht ist, und eine Regierung verdrängt die andere nicht um ein Haar. Darauf sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, ich werde ihn von [frühzeitigem] Alter übertallen lassen: deshalb heisst es: *Und Saúl sass in Gibeâ unter der Tamariske in Rama*; wie kommt eigentlich Gibeâ zu Rama? dies besagt vielmehr, dass das Gebet Šemuéls aus Rama es veranlasst hat, dass Šaúl zweiundeinhalbes Jahr in Gibeâ sass. — Wird denn Einer durch den Anderen verdrängt? — Gewiss; R. Šemuél b. Nahmani sagte nämlich im Namen R. Johanans: Es heisst: *Darum schlage ich sie durch die Propheten, töte sie durch die Worte meines Munds*; es heisst also nicht: durch ihre Thaten, sondern: durch die Worte meines Munds, somit wird [durch göttlichen Beschluss] Einer durch den Anderen verdrängt.

R. Nahman und R. Jiçhaq sassen bei Tisch. Da sprach R. Nahman zu R. Jiçhaq: Möge der Meister etwas vortragen. Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan; man spreche nicht beim Essen, da die Luftröhre der Speiseröhre zuvorkommen kann, wodurch man in eine Gefahr geraten würde. Nachdem sie gespeist hatten, sprach er: Folgendes sagte R. Johanan; unser Vater Jâqob starb nicht. Jener entgegnete: Haben ihn etwa nicht die Trauernden betrauert, die Einbalsamirenden einbalsamirt und die Totengräber begraben!? Dieser erwiderte: Ich entnehme dies aus einem Schriftvers: es heisst: *Du aber fürchte nicht, mein Knecht Jâqob, Spruch des Herrn, und erschrick nicht, Jisraél, denn ich will dich erretten aus fernem Land und deine Nachkommen aus dem Land ihrer Gefangenschaft*; er wird also mit seinen Nachkommen verglichen, wie seine Nachkommen noch am Leben sind, so ist auch er noch am Leben.

69. Ps. 99,6. 70. iSam. 22,6. 71. Hos. 6,5. 72. Jer. 30,10.

רחב רחב מיד נקרי אמר ליה רב נחמן אנא אמינא
ולא איכפת לי אמר ליה כי קאמינא ביודעה ובמכירה
יובמזכיר את שמה: כי הוו מיפטרי מהדדי אמר
ליה ליברכן מר אמר ליה אמשול לך משל למה
הדבר דומה לאדם שהיה [3]הולך במדבר והיה רעב
וצמא ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה
ואמת המים עוברת תחתיו אכל מפירותיו ושתה
ממימיו ויושב בצלו וכשבקש לילך אמר אילן אילן
במה אברכך אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין
הרי פירותיך מתוקין "שיהא צילך נאה הרי צילך
נאה "שתהא אמת המים עוברת תחתיך הרי אמת
המים עוברת תחתיך אלא יהי רצון "שכל נטיעת
שנוטעין ממך יהיו במותך אף אתה במה אברכך Fol.6
אם "בתורה הרי תורה "אם בעושר הרי עושר "אם
בבנים הרי בנים אלא יהי רצון "שיהו צאצאי מעיך Bm.107d
במותך: תנו רבנן "יודה שמורה את הכריות לחטיה
נעותיהן ולחכנים "את פירותיהן ולעשות כל צרכיהן
דבר אחר "שמורה את הארץ ומשקה עד תהום שנאמר
תלביה רוה נחת גדודה ברביבים תמגגנה צמחה תברך Ps.65,11
"דבר אחר יורה "[2]שיורד בנחת ואינו יורד בזעף או
אינו "יורה אלא שמשיר את הפירות ומשטיף את
הזרעים ומשטיף את האילנות תלמוד לומר מלקוש
מה מלקוש לברכה אף יורה לברכה "או אינו מלקוש
אלא שמפיל את הכתים ומשבר את האילנות ומעלה
את "הסקאן תלמוד לומר יורה מה יורה לברכה אף

M 82 ומזכור שמה כי הוה מיפטר מיניה א"ל ליבריך לן מר
M 83 מהלך בדרך והיה עיף וצמא וראה אילן שהיה צ"ב וס"ע
M 84 + אם אומר לך ‖ M 85 שיהו כל נמ' שינטעו ‖
M 86 — אברכך M 87 + אם לגדולה הרי גדולה M 88
— אם בכבוד הרי כב' M 89 + מה לשון M 90 את — M
M 91 שבשקה אה א ומרוח את הת M 92 שיורדין בנ
ואין יורדין M 93 אומר יורה אלא לקללה שמשיר אה ג
שעושה אה ז תלמוד M 94 + אתה אומר כן M 95
הסקאי.

R. Jichaq sagte [ferner]: Wer den Namen Rahab ausspricht, bekommt sofort Pollution. R. Nahman sprach zu ihm: Ich spreche ihn aus, ohne dass mir etwas passirt. Jener erwiderte: Ich meine es nur, wenn man sie genauer kennt und ihren Namen nennt).

Als sie sich von einander verabschiedeten, sprach [R. Nahman] zu ihm: Möge mir der Meister seinen Segen erteilen! Er erwiderte: Ich will dir ein Gleichnis sagen: Dies gleicht Folgendem: Einst wanderte jemand hungrig, müde und durstig in einer Wüste und stiess auf einen Baum mit schönen Früchten und angenehmem Schatten, neben dem ein Wasserkanal lief; da ass er von den Früchten, trank vom Wasser und setzte sich in den Schatten. Als er fortgehen wollte, sprach er: O, Baum, welchen Segen soll ich dir nun erteilen? soll ich dir süsse Früchte wünschen, die hast du ja, einen angenehmen Schatten, den hast du ja, dass neben dir ein Wasserkanal laufe, den hast du ja! Nun also, möge es dir beschieden sein, dass all die Setzlinge, die von deinen Sprossen ausgepflanzt werden, dir gleich seien! Ebenso auch du; sollte ich dir Gelehrsamkeit wünschen, die hast du ja, wenn Reichtum, den hast du ja, wenn Kinder, die hast du ja: Nun also, möge es dir beschieden sein, das deine Nachkommenschaft dir gleiche!

Die Rabbanan lehrten: [Der Frühregen heisst] "Jore", weil er die Leute lehrt[74], die Dächer zu übertünchen, die Früchte einzusammeln und all ihre Bedürfnisse vorzubereiten. Eine andere Erklärung: Weil er die Erde tränkt[75] und sie bis zum Untergrund bewässert, denn es heisst: [76]*Tränke ihre Furchen, lockere ihre Schollen, weiche sie durch Regenschauer auf, segne ihr Gewächs.* Eine andere Erklärung: "Jore", weil er sanft fällt und nicht stürmisch[77]. — Vielleicht aber heisst er deshalb "Jore", weil er die Früchte herabwirft und Saaten und Bäume fortschwemmt!? — Er wird neben dem Spätregen genannt, wie dieser zum Segen ist[78], ebenso ist auch der Frühregen zum Segen. — Vielleicht aber ist auch der Spätregen [unheilbringend], indem er die Häuser niederreisst, die Bäume zerbricht und die Grillen bringt[79]!? — Er wird neben dem Frühregen genannt, wie dieser zum

73. Sie war nach Meg. 15a von seltener Schönheit. 74. Von יהה *lehren, belehren.* 75. Von רוה *sättigen, tränken.* 76. Ps. 65,11. 77. Nach RSJ. von ירה *leiten, führen.* 78. Da er den Früchten nicht mehr schädlich sein kann. 79. Nach RSJ. hat לקש (Am. 7,1) die Bedeutung *Heuschrecke*, und ist etymol. mit מלקוש verwandt.

Segen ist, ebenso ist auch der Spätregen zum Segen. - Woher wissen wir dies vom Frühregen selbst? - Es heisst: *Und ihr, Söhne Çijons, jubelt und freut euch in dem Herrn, eurem Gott; denn er spendet euch den Frühregen zum Heil, er sendet euch Regen hernieder, Frühregen und Spätregen im ersten [Monat].*

Die Rabbanan lehrten: Die Zeit des Frühregens ist im Marḥešvan und die des Spätregens im Nisan. Du sagst, des Frühregens im Marḥešvan und des Spätregens im Nisan, vielleicht ist dem nicht so, sondern des Frühregens im Tišri und des Spätregens im Ijar!? - Es heisst: *Zur gesegneten Zeit.* [der Spätregen heisst] "Malqoš", wie R. Nehilaj b. Idi im Namen Šemuéls sagte, weil er die Hartnäckigkeit Jisraéls zermalmt[80]. In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Weil er die Halme mit Getreide füllt. In einer Barajtha wurde gelehrt: Weil er über Aehren und Halme fällt.

Die Rabbanan lehrten: Die Zeit des Frühregens ist im Marḥešvan und die des Spätregens im Nisan. — Du sagst, die des Frühregens im Marḥešvan, vielleicht ist dem nicht so, sondern im Monat Kislev!?

Wenn Regen kommt, nachdem der Nisan verstrichen ist, so ist er nicht mehr zum Segen[81]. Ein Anderes lehrt: Die Zeit des Frühregens ist im Marḥešvan und die des Spätregens im Nisan Worte R. Meírs; die Weisen sagen, die des Frühregens sei im Kislev. — Wer ist unter den Weisen zu verstehen? R. Hisda erwiderte: Es ist R. Jose; es wird nämlich gelehrt: Wann kommt der erste Regenfall? — der frühe am dritten Marḥešvan, der mittelste am siebenten desselben und der späte am siebzehnten desselben — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt: am siebenten, siebzehnten und dreiundzwanzigsten [Marḥešvan]; R. Jose sagt: am siebzehnten und dreiundzwanzigsten [Marḥešvan] und am ersten Kislev. Ebenso sagte R. Jose, dass die einzelnen erst dann fasten, wenn [der Regen] bis zum ersten Kislev ausbleibt. R. Ḥisda sagte: Die Halakha ist wie R. Jose. Amemar bezog die Worte R. Hisdas auf das Folgende. Am dritten Marḥešvan beginne man um Regen zu bitten; R. Gamaliél sagt: am siebenten desselben; hierüber sagte R. Hisda, die Halakha sei wie R. Gamaliél. — Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: R. Simôn b.

מלקוש לברכה ויורה גופיה מנלן דכתיב ובני ציון גילו ושמחו בה׳ אלהיכם כי נתן לכם [את] המורה לצדקה ויורד לכם גשם יורה ומלקוש בראשון׃ תנו רבנן יורה במרחשון ומלקוש בניסן אתה אומר יורה במרחשון ומלקוש בניסן או אינו אלא יורה בתשרי ומלקוש באייר תלמוד לומר בעתו׃ מלקוש אמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל דבר שמל קשיותיהן של ישראל דכי רבי ישמעאל תנא דבר שירד על המלילות ועל הקשין׃ תנו רבנן יורה במרחשון ומלקוש בניסן אתה אומר יורה במרחשון או אינו אלא בחדש כסלו ביון שיצא ניסן וירדו גשמים אינו סימן ברכה תניא אידך יורה במרחשון ומלקוש בניסן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יורה בכסלו מאן חכמים אמר רב חסדא רבי ייסי היא דתניא איזו היא רביעה ראשונה הכבירה בשלשה במרחשון בינונית בשבעה בו באפילה בשבעה עשר בו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר ובעשרים ושלשה רבי יוסי אומר בשבעה עשר ובעשרים ושלשה ובראש חדש בכסלו וכן היה רבי יוסי אומר אין היחידים מתענין עד שיגיע ראש חדש כסלו אמר רב חסדא הלכה כרבי יוסי אמימר מתני׳ היא דרב חסדא כהא דישנא בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים רבן גמליאל אומר בשבעה בו אמר רב חסדא הלכה כרבן גמליאל במאן אזדא הא דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר נשמים שירדו

Jo. 2.23

Tan. 5a

Dt. 11.14

vgl. Er. 83a

Nro. 63a

Tan. 4b (Tan. 1

M 96 מהכא | M 97 — תנו...בעתו | M 98 מאי מל׳ א״ר חנילאי ב״א אמר שמל קשיותהון ש״י במתניתא תנא דבר שמלא את התב בקשיה דבי רבי שמעון תנא דבר שירד M 99 ומלקוש בניסן | M 1 [יורה בתשרי ומלקוש באייר] B 2 +ת ל בעתו יורה ומלקוש מה מלקוש בעתו אף יורה בעתו. V M — ביון...ברכה | M 3 בחדש כסלו | M 4 בניסן בנ׳ בו בינ׳ | M 5+בו | M 6 שמגיע | M 7 לח לחא שמעתא בהאי ריש.

80 Jo. 2,23. 81. Dt. 11,14. 82. מיקוש contrahirt aus מיקר *zermalmen* und קושי *Härte, Hartnäckigkeit.* 83 Contrahirt aus גיא *halten* קש *Stroh, Aehren.* 84. Diese Antwort kann sich höchstens auf den Spätregen beziehen, nicht aber auf den Frühregen, der ganze Satz wird von manchen Comm.n gestrichen.

שבעה ימים זה אחר זה אתה מוצא בהן רבועה
ראשונה ושניה ושלישית כמאן כרבי יוסי אמר רב
חסדא הלכה כרבי יוסי בשלמא רבועה ראשונה
וראויה שלישית להתענות ושניה למאי אמר רבי
Col.b זירא לנדרים דתנן הנודר עד הנשמעים משמיה
Shbi.x.7 Ned.62b נשמעים עד שתרד רבועה שניה רב וזביד אמר לויתים
Pea viii.1 Kil.27b דתנן מאימתי כל אדם מותרין בלקט בשבחה
וכפאה משולבי הנמושית בפרט ובעלולות משולבי
עניים בכרם ויבאו בזיתים משתרד רבועה שניה
מאי נמושית אמר רבי יוחנן סבי דאולי אתיגרא
ריש לקיש אמר לקוטי בתר לקוטי רב פפא אמר
Ba.81a כדי להלך בשבולי הרשות דאמר מר מהלכין כל
אדם בשבולי הרשות עד שתרד רבועה שניה רב
Sh. v.7 נחמן בר יצחק אמר לעגר פירות שבועית דתנן עד
בימי נתנין ישרפין בתבן ובקש של שבועית עד
Lv 25.7 שתרד רבועה שניה מאי מעמא דכתיב ולבהמתך
ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת בשדה
Pes.52b Ned.51b האכל לבהמתך בבית כלה לחיה מן השדה בוא
לבהמתך מן הבית אמר רבי אבהו מאי לשון רבועה
דבר שרובץ את הקרקע כדרך יהודה דאמר רב
Jes.55.10 יהודה ביטרא בעלה דארעא הוא שנאמר כאשר
ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי
אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה ואמר רבי
אבהי רבועה ראשונה כדי שתרד בקרקע טפח שניה
כדי לנוע בה פי חבית אמר רב חסדא נשמעים
שיעורי כדי לנוע בהן פי חבית אין בהן משום ועצר

M 8 בוא ד וילא פסקו אני מוצה M 9 – אי שניה M 10
V 13 אלא M 11 משיורדו גשי M 12 – ארי
16 ב א M 15 אתיגרא M 14 אמר מר זוטרא
M לבועור דתניא M 17 אוכלין M 18 מן חשדה האכל
לבה מן חבית M 19 שרובצת M 20 – הוא.

Gamaliél sagt, wenn es sieben Tage ununterbrochen regnet, so ist dies der erste und der zweite, [beziehungsweise der zweite] und der dritte Regenfall? — die des R. Jose. R. Ḥisda sagte: Die Halakha ist wie R. Jose. Allerdings muss für den ersten Regenfall [eine Zeit angegeben werden], wegen des Bittens, ebenso für den dritten, wegen des Fastens, wozu aber für den zweiten!? R. Zera erwiderte: Wegen der Gelübde; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand etwas bis zur Regenzeit, nämlich bis der Regen fällt, gelobt, so reicht dies bis zum zweiten Regenfall. R. Zebid erwiderte: Wegen der Oliven; es wird nämlich gelehrt: Wann steht jedermann Nachlese, Vergessenes und Eckenlass frei[85]? — sobald die Tastenden [das Feld] schon abgesucht haben; Abfall und Nachlesetrauben, sobald die Armen im Weinberg wiederholt gewesen sind; Oliven, sobald der zweite Regenfall gekommen ist. — Wer sind mit "Tastenden" gemeint? R. Johanan erklärte: Greise, die an der Krücke gehen. Reš Laqiš erklärte: Sammler über Sammler. R. Papa erwiderte: Wegen des Betretens von Privatwegen; der Meister sagte nämlich, bis zum zweiten Regenfall dürfe man Privatwege passiren. R. Nahman b. Jiçḥaq erwiderte: Wegen der Forträumung der Siebentjahrsfrüchte; es wird nämlich gelehrt: Bis wann darf man von Stroh und Stoppeln des Siebentjahrs Gebrauch machen und sie brennen? — bis der zweite Regenfall gekommen ist. — Aus welchem Grund? — Es heisst: [86]*Für dein Vieh und das Wild in deinem Land*; solange das Wild auf dem Feld davon fressen kann, darfst du davon deinem Vieh zuhaus geben, sobald das Wild auf dem Feld davon nichts mehr hat, darf davon dein Vieh zuhaus nichts mehr haben.

R. Abahu sagte: Weshalb heisst der Regenfall "Rebiâh"? — weil er den Boden befruchtet [rabâ], nach einer Lehre R. Jehudas, dass nämlich der Regen Gatte der Erde ist, denn es heisst: [87]*Denn gleich wie der Regen und der Schnee vom Himmel herabfällt und nicht wieder dorthin zurückkehrt, es sei denn, dass er die Erde gezeugt, dass sie gezeugt und Sprossen hervorgebracht hat.* Ferner sagte R. Abahu: Der erste Regenfall muss eine Handbreite in die Erde dringen; der zweite Regenfall muss [die Erde aufweichen], dass man die Oeffnung eines Fasses verkleben könne. R. Hisda sagte: Sobald nur soviel Regen gekommen ist, dass man [mit der aufgeweichten Erde] die Oeffnung eines Fasses verkleben kann, so hat der Fluch vom Verschliessen des

85. Ueber diese Armenabgaben vgl. Lev. 19,9,10; 23,22. 86. Lev. 25,7. 87. Jes. 55,10.

Himmels nicht mehr stattgefunden. Ferner sagte R. Ḥisda: Ist Regen gekommen bevor man [im Šemâ den Abschnitt]:[88] *Er wird verschliessen* gelesen hat, so hat dieser Fluch nicht mehr stattgefunden. Abajje sagte: Dies handelt nur vom Šemâ des Abends, nicht aber von dem des Morgens; denn R. Jehuda b. Jiçḥaq sagte, die Morgenwolken seien ohne Bedeutung, denn es heisst: [89] *Was soll ich dir thun, Ephraim? was soll ich dir thun, Jehuda? da doch eure Liebe dem Morgengewölk gleicht &c.* R. Papa sprach zu Abajje: Die Leute sagen ja aber: Wenn beim Oeffnen der Thür Regen da ist, so breite deinen Sack aus, Eseltreiber, und schlafe!? — Dies ist kein Einwand, das Eine, wo [der Himmel mit] dickem Gewölk, das Andere, wo er mit leichtem Gewölk überzogen ist.

R. Jehuda sagte: Wol dem Jahr, wenn [der Boden] im Ṭebeth Witwe ist. Manche erklären, weil alsdann die Gärten[90] nicht leer sind, manche erklären, weil alsdann [das Getreide] vor Dürre geschützt ist. — Dem ist ja aber nicht so, R. Ḥisda sagte ja, wol dem Jahr, in welchem der Ṭebeth schmutzig ist!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo es schon vorher geregnet hat, das Andere, wo es vorher noch nicht geregnet hat.

ואמר רב חסדא נשמים שירדו קודם ועצר אין בהן
משום ועצר אמר אבי לא אמרן אלא קידם ועצר
דאוהתא אבל קודם ועצר דצפרא יש בהן משום ועצר
Ber.59a דאמר רב[21]יהודה בר יצחק הני ענני דצפרא ליתי בהו
Hos.6,4 משישא דכתיב מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך
יהודה וחסדכם כענן בקר וגו׳ אמר ליה רב פפא לאביי
והא אמרי אינשי במפתח בבי מיטרא בר חמרא
מוך שקך וגני לא קשיא הא[22]דקטור בעיבא הא
[22]דקטור בעננין; אמר רב[23]יהודה טבא לישתא דטבת
ארמלתא איכא דאמרי דלא ביומי תרביצי ואיכא 10
דאמרי דלא שקיל שודפנא[24]איני ואמר רב חסדא
טבא לישתא דטבת מנוולתא לא קשיא הא דאתא
מיטרא מעיקרא הא דלא אתא מיטרא מעיקרא;
ואמר רב חסדא נשמים שירדו על מקצת מדינה
ועל מקצת מדינה לא ירדו אין בהן משום ועצר 15
Am.4,7 איני והכתיב וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד
שלשה ימים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר
Tan.20a אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וגו׳ ואמר רב
יהודה אמר[25]רב שתיהן לקללה לא קשיא הא דאתא
טובא הא דאתא כדמבעי ליה אמר רב אשי דיקא 20
נמי דכתיב תמטר תחא מקום מטר שמע מינה;
Ber.59b אמר רבי אבהו מאימתי מכרכין על הגשמים משיצא
חתן לקראת כלה מאי מכרך אמר רב יהודה אמר
[25]רב מודים אנחנו לך ה׳ אלהינו על כל טפה וטפה
שהורדת לנו ורבי [26]יוחנן מסיים כה חכי אילו פינו 25
מלא שירה [27]כים ולשוננו רנה כהמון גליו כי׳ עד

M 21 שמואל בר רב יצחק B 22 דקטור M 23 הסדא
M 24 – איני M 25 שמואל M 26 יהושע M 27
עד הן הם יודו ויברכו וישבחו את שמך ברוך אתה ה׳ רוב.

Ferner sagte R. Ḥisda: Wenn es in einem Teil des Lands geregnet und in einem anderen nicht, so hat [der Fluch] vom Verschliessen des Himmels nicht stattgefunden.— Dem ist ja aber nicht so! es heisst doch: [91] *Ich habe euch Regen verweigert, als noch drei Tage*[92]*vor der Ernte waren; ich liess auf eine Stadt regnen und auf die andere nicht, das eine Feld wurde vom Regen betroffen &*, und hierüber sagte R. Jehuda im Namen Rabhs, beides zum Unheil!? — Das ist kein Einwand, das Eine, wenn er übermässig kommt, das Andere, wenn er mässig kommt. R. Aši sprach: Dies ist auch zu beweisen: es heisst ja: *wird vom Regen betroffen werden*[93]; schliesse hieraus.

R. Abahu sagte: Wann spricht man den Segensspruch über den Regen[94]? — wenn der Bräutigam der Braut entgegenkommt[95]. — Wie lautet der Segensspruch? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: «Wir danken dir, o Herr, unser Gott, für jeden einzelnen Tropfen, den du uns gespendet hast.» R. Johanan schliesst ihn wie folgt: «Wäre unser Mund voll des Gesangs, wie das Rauschen des Meers, und unsere Zunge voll des Jubels,

88. Dt. 11,17. 89. Hos. 6,4. 90. תרביצא Garten, Vorhof, ist auch Benennung des Lehrhauses, das nach and. Erkl. hier gemeint ist. 91. Am. 4.7. 92. Der mas. Text (auch die neueren Ausgaben) hat דשים Monate. 93. תמטר contrahirt aus תמטר. 94. Cf. Bd. I S. 193. Z. 16. 95. Wenn dem herabfallenden Tropfen ein Tropfen vom Boden entgegenspringt.

אר יעזבנו החסיך ה' אלהינו ולא עזבנו ברוך רוב
התודאית רוב ההודאות ולא כל התודאית אמר רבא
Fol.7 אימא אל ההודאות אמר רב פפא הלכך ניטרינהו
Ber.59b 66b לתתייהו אל ההודאות ורוב ההודאות: אמר רבי
Mag.21b אבהו גדול יום הנשמים מתחית המתים דאילו
תחיית המתים לצדיקים ואילו נשמים בין לצדיקים
Ber 33a בין לרשעים ופליגא דרב יוסף דאמר רב יוסף מתוך
שהיא שקולה כתחיית המתים קבעוה בתחיית
המתים: אמר רב יהודה גדול יום הנשמים כיום
Dt.32,2 שניתנה בו תורה שנאמר יערף כמטר לקחי ואין
Pr.4,2 לקח אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם
תורתי אל תעזבו רבא אמר יותר ביום שניתנה בו
Bb.12a תורה שנאמר יערף כמטר לקחי מי נתלה במי הוי
איבי קטן נתלה בגדול רבא רמי כתיב יערף כמטר
לקחי וכתיב תזל כטל אמרתי אם תלמיד חכם הגון
הוא כטל ואם לאו עורפחו כמטר: תניא היה רבי
בנאה אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית
Pr.3,18 לו סם חיים שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה
ib.v.8 ואומר רפאות תהי לשרך ואומר כי מצאי מצא חיים
ib.8,35 וכתיב העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות
שנאמר יערף כמטר לקחי ואין עריפה אלא הריגה
Dt.21,4 שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל: אמר ליה
רבי ירמיה לרבי זירא ליתי מר ליתני אמר ליה
הרש לבאי ולא יכילנא לימא בר מיולתא דאגדתא
ib.20,14 אבר ליה הכי אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי האדם

M 28 ארא אל M 29 ב א ה רוב ההוד והאר ההוד | M 30 יותר — M 31 ולא לרשעים ואלו יום הג לצדיקים ולרשעים | M 32 +לישראל || M 33 משניתנה תורה לישׂ שנ M 34 ה א ; M 35 תזל עליו M 36 חיים הם למוצאיהם || M 37 בה שלא לשמה תורתו נעשׂ | 38 M יק׳.

wie das Brausen seiner Wogen ist: bis Möge uns, o Herr, unser Gott, deine Liebe nicht verlassen; sie hat uns auch nicht verlassen. Gebenedeiet sei er, dem der meiste Dank gebührt! — Nur der meiste Dank, und nicht der ganze Dank!? Raba erwiderte: Sage auch: Der Gott, dem der Dank gebührt. R. Papa sprach: Man sage daher beides: «Gott, dem der Dank gebührt,» und «dem der meiste Dank gebührt».

R. Abahu sagte: Der Regentag ist bedeutender als die Auferstehung der Toten: an der Auferstehung sind nur die Frommen beteiligt, während vom Regen sowol die Frommen als auch die Frevler geniessen. Er streitet somit gegen R. Joseph, welcher sagte, man habe [die Erwähnung des Regens] deshalb in den Segen von der Auferstehung eingeschaltet, weil er der Auferstehung gleicht.

R. Jehuda sagte: Der Regentag ist so bedeutend, wie der Tag, an dem die Gesetzlehre gegeben wurde, denn es heisst: *Meine Lehre ergiesse sich wie Regen*; und unter Lehre ist nur die Gesetzlehre zu verstehen, denn es heisst: *Denn eine gute Lehre gab ich euch, meine Gesetzlehre verlasst nicht.* Raba sagte, er sei noch bedeutender als der Tag, an dem die Gesetzlehre gegeben wurde, denn es heisst: *Meine Lehre ergiesse sich wie Regen*; wer wird mit wem verglichen? — doch wol das Unbedeutendere mit dem Bedeutenderen. Raba wies auf einen Widerspruch hin; es heisst: [90]*Es träufle meine Rede wie der Tau.* — Ist es ein würdiger Gelehrter, so gleicht [die Gesetzlehre] dem Tau, wenn aber nicht, so schlage[91] ihn nieder, wie der Regen.

Es wird gelehrt: R. Banaáh sagte: Wer sich mit der Gesetzlehre um ihrer selbst willen befasst, für den ist sie eine Mixtur des Lebens, denn es heisst: [92]*Sie ist ein Baum des Lebens, für die, die sie ergreifen,* ferner: [93]*Sie wird eine Heilung für deinen Leib sein*; ferner: [94]*Denn wer mich findet, findet Leben.* Wer sich aber mit der Gesetzlehre nicht um ihrer selbst willen befasst, für den wird sie eine Mixtur des Tods, denn es heisst: *Meine Lehre ergiesse sich [jaâroph] wie Regen*, und "âripha" bedeutet "erschlagen", denn es heisst: [95]*Und sie sollen dort dem Kalb das Genick brechen [weârphu].* R. Jirmeja sprach zu R. Zera: Möge der Meister kommen und etwas vortragen. Dieser erwiderte: Ich bin schwach und kann nicht. — So möge doch der Meister: etwas Agadisches[96] vortragen. Darauf sprach er: Folgendes sagte R. Johanan; es heisst:

90. Dt. 32,2. 91. Pr. 4,2. 92. ערף vom ערף das Genick abschlagen 93. Pr. 3,18. 94. Pr. V 8
101. Ib. 8,35. 102. Dt. 21,4. 103. אגדה gl. הגדה, Sage, Auslegung

עץ השדה וכי אדם עץ שדה הוא אלא מישום
דכתיב[39] כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת[40]הא ביצד Dt.19,20
אם תלמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל ואותו לא
תכרת ואם לאו אותו תשחית וכרת: אמר רבי חמא ib. v.20
[41]אמר רבי הנינא מאי דכתיב[42]ברזל בברזל יחד לומר Pr.27,17
לך מה ברזל זה אחד מחדד את חבירו אף שני
תלמידי חכמים מהדדין זה את זה[43]: אמר רבה בר
בר חנה[44]למה נמשלו דברי תורה[45]כאש[46]שנאמר הלוא Jer.23,29
כה דברי כאש נאם ה׳ לומר לך מה אש[47]אינו דולק
יחידי אף דברי תורה אין מתקיימין ביחידי והיינו Ber.63b
[48]דאמר רבי יוסי בר הנינא מאי דכתיב חרב על Mak.10a
הבדים ונאלו חרב על שונאיהן של תלמידי חכמים Jer.50,36
[49]שעוסקין בד בבד בתורה[50]ולא עוד אלא שמטפשין
[51]בתיב הכא ונאלו וכתיב התם אשר נואלנו ואשר Nm.12,11
חמאנו[52]ואיבעית אימא מהכא [53]נואלו שרי צוען: אמר Jes.19,13
רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה [54]כעין
שנאמר עץ חיים הוא למחזיקים בה לומר לך מה Pr.3,18
עץ קטן מדליק את הגדול אף תלמידי חכמים קטנים
מחדדים את הגדולים והיינו דאמר רבי[55]הנינא הרבה Mak.10a
[56]למדתי מרבותי ומחבירי יותר מרבותי ומתלמידי Jes.21,14
יותר מכולן: רבי הנינא בר פפא רמי כתיב לקראת ib.55,1
צמא התיו מים וכתיב הוי כל צמא לכו למים אם
תלמיד[57]הגון הוא לקראת צמא התיו מים ואם לאו Pr.5,16
הוי כל צמא לכו למים רבי[58]הנינא בר[59]חמא רבי כתיב ib. v.17
[60]יפוצו מעיינתיך חוצה וכתיב יהיו לך לבדך אם תלמיד

M 39 + בריושה B 40 — וכתיב אותו תשחית וכרת. M
ה״כ VM 41 בר הנינא B 42 + בהלכה M 43 —
א״ר יוחנן M 44 לאש M 45 — שב...ה׳ M 46
אינה דולקת M 47 שיושבין ועוסקין M 48 - ולא...
שמטפ׳ B 49 + שב׳ ונואלו ולא עוד אלא שהוואין
M 50 איבא דאמ׳ מהכא M 51 לעין M 52 — הנינא
M 53 + תורה M 54 + חכם M 55 אתא P 56
הנינא. M הנינא.

"*Der Mensch ist ein Baum des Felds*; ist denn der Mensch wirklich ein Baum des Felds? Vielmehr, es heisst:[39]*Geniesse seine Früchte, ihn selbst haue aber nicht um*, was wie folgt zu erklären ist: ist es ein würdiger Gelehrter, alsdann: *Geniesse seine Früchte, ihn selbst haue aber nicht um*; wenn aber nicht, alsdann:[40]*Den verderbe und haue ihn um.*

R. Ḥama sagte im Namen R. Hanināas: Es heisst:[41]*Eisen schärft Eisen*; dies besagt, wie Eisen sich an Eisen schärft, so schärfen auch zwei Schriftgelehrte einander [ihren Sinn]. Rabba b. Bar-Ḥana sagte: Weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit dem Feuer verglichen? wie es heisst:[42]*Ist mein Wort nicht vielmehr wie Feuer, Spruch des Herrn*, — dies besagt, dass Worte der Gesetzlehre einem einzelnen nicht erhalten bleiben, wie auch das Feuer nicht allein brennt. Das ist es, was R. Jose b. Ḥanina gesagt hat: Es heisst: "*Ein Schwert über die einzelnen*[43]*, sie werden thöricht*; ein Schwert über die Feinde[44]der Schriftgelehrten, die sich einzeln mit der Gesetzlehre befassen; und nicht nur das, sondern sie werden auch thöricht, denn hier heisst es: *sie werden thöricht*, und dort[45] heisst es: *Dass wir uns bethören liessen und gesündigt haben*. Wenn du willst, entnehme ich dies aus Folgendem:[46]*Bethört wurden die Fürsten von Çoân*. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit dem Holz verglichen? wie es heisst:[47]*Sie ist ein Baum des Lebens für die, die sie ergreifen*, — dies besagt, wie das kleine Holzstück das grosse in Brand steckt, so schärft auch der kleine Schriftgelehrte den [Sinn des] grossen. Das ist es, was R. Ḥanina gesagt hat: Viel habe ich von meinen Lehrern gelernt, von meinen Collegen mehr als von meinen Lehrern, und von meinen Schülern am allermeisten.

R. Ḥanina b. Papa wies auf einen Widerspruch hin; es heisst:[48]*Bringet den Durstigen Wasser entgegen*, dagegen heisst es:[49]*Ihr Durstigen alle, geht zum Wasser.* Ist es ein würdiger Gelehrter, alsdann: *Bringet den Durstigen Wasser entgegen*, wenn aber nicht, alsdann: *Ihr Durstigen alle, geht zum Wasser.* R. Ḥanina b. Ḥama wies auf einen Widerspruch hin; es heisst:[50]*Deine Quellen sollen nach aussen überfliessen*, dagegen heisst es:[51]*Dir allein sollen sie gehören.* Ist es ein würdiger Gelehrter, alsdann: *Deine Quellen*

104. Dt. 20,19. 105. Ib. V. 20. 106. Pr. 27,17. 107. Jer. 23,29. 108. Ib. 50,36. 109. Von ברד *ein am. ein dur.* so nach talm. Auslegung. 110. Euphemistisch für die Schriftgelehrten selbst. 111. Num. 12,11. 112. Jes. 19,13. 113. Pr. 3,18. 114. Jes. 21,14. 115. Ib. 55,1. 116. Pr. 5,16. 117. Ib. V. 17.

חנין היא יפיצי מיעיניתך חיצה ואם לאו יהוי רך לבבך׃
יאמר רבי חנינא בר אודי לימה נמשלו דברי תורה
לדגים דכתיב הוי כל צמא לכו למים
מניהן מקום גבוה והולך למקום נמוך אף דברי תורה
אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה ואמר רבי
אושעיא למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו
למים יבשין וכתיב דכתיב הוי כל צמא לכו למים Jes. 55,1
וכתיב לכו שברו ואכלו וגו׳ לכי שברו בלוא בכסף ובלוא
מחיר יין וחלב לימד לך מה שלשה משקין הללו
אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים אף דברי תורה
אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה בראמרה ליה
ברתיה דקיסר ליהושע בן חנניה אי חכמה Ned. 50b
מפוארה בכלי מכוער אמר לה אי בת דמי חמרא
במני דפחרא אמיה ליה במאי נירמי אמר לה אתון
דחשיבתי רמו במאני דחבא וכספא אזלה ואמרה
ליה לאבוה רמייא לחמרא במני דחבא וכספא ותקוף
אתי ואמרו ליה אמר לה ליברתיה מאן אמר לך
הכי אמרה ליה רבי יהושע בן חנניה קריוהו אמר
ליה אמאי אמרת לה הכי אמר ליה כי היכי דאמרה
לי אמיי לה והא איכא שפירי דעמורי אי הוו סנו Col.b
טפי הוו נמירי דבר אחר מה שלשה משקין הללו
אין נפסלין אלא בחיסה חדעת אף דברי תורה אין
משתכחין אלא בחיסה הדעת׃ אמר רבי חמא ברבי
חנינא גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ
שנאמר הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק Jes. 45,8
תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד אני ה׳
בראתיו בראתים לא נאמר אלא בראתיו׃ אמר רב

selben nach der Verabredung, wenn aber nicht, alsdann: *Ihr allein allein zu geniessen.*

R. Ḥanina b. Idi sagte: Weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit dem Wasser verglichen? wie es heisst: *Ihr Durstigen alle, geht zum Wasser.* Dies besagt, wie das Wasser die Höhe verlässt und in die Tiefe fliesst, ebenso bleiben Worte der Gesetzlehre nur demjenigen erhalten, der demütig ist. Auch R. Ošâja sagte: Weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit den folgenden drei Getränken verglichen, mit dem Wasser, mit dem Wein und mit der Milch? wie es heisst: *Ihr Durstigen alle, geht zum Wasser*, ferner: *Kommt, kauft Getreide und esset; kommt, kauft Getreide ohne Geld, und ohne Bezahlung Wein und Milch.* Dies besagt, wie diese drei Getränke sich nur in den einfachsten Gefässen erhalten, so erhält sich die Gesetzlehre nur bei dem, der demütig ist. So sprach einst die Tochter des Kaisers zu R. Jehošuâ b. Ḥananja: Ei, herrliche Weisheit in abscheulichem Gefäss! Da erwiderte er: Ei, Tochter dessen, der Wein in Erdgefässen verwahrt! Jene sprach: In welchen denn sollte man ihn verwahren!? Dieser erwiderte: Ihr Vornehmen[116]solltet ihn in Silber- und Goldgefässen verwahren. Darauf ging sie und sagte es ihrem Vater: Da liess er Wein in Silber- und Goldgefässe schütten, worauf er aber sauer wurde. Als man ihm dies berichtete, fragte er seine Tochter: Wer riet dir dazu? Sie erwiderte: R. Jehošuâ b. Ḥananja. Darauf lies er ihn kommen und fragte ihn: Weshalb hast du ihr dazu geraten? Dieser erwiderte: Entsprechend dem, das sie mir sagte. — Es giebt ja aber auch Schöne, die gelehrt sind!? — Wären diese hässlich, so würden sie gelehrter sein. Eine andere Auslegung: Wie diese drei Getränke durch Achtlosigkeit verdorben werden, ebenso werden Worte der Gesetzlehre durch Achtlosigkeit vergessen.

R. Ḥama b. Ḥanina sagte: Der Regentag ist ebenso bedeutend wie der Tag, an dem Himmel und Erde erschaffen wurden, denn es heisst:[117]*Träufle, o Himmel, droben, und aus den Wolken möge Recht rieseln; die Erde thue sich auf und trage Heil und lasse Gerechtigkeit zumal hervorsprossen; ich, der Herr, habe ihn geschaffen*; es heisst also nicht: sie geschaffen, sondern: ihn geschaffen. R. Ošâja sagte: Der Regentag ist

V 57 אמר ‖ M 58 דכ...למים ‖ VM 59 והולכין ‖ M 60 מניהן מן שדעתו גבוה והולכין למי V 61 אמר. M ‖ M 62 אר יהושע בן לוי למה ‖ M 63 למים ולוין ולח׳ ‖ M 64 ...ודכ ‖ M 65 והיינו דאמרה אי B 66 אביך רמי. M בת דרמי. V אי בת קיסר רמי. M 67 — B אלא M 68 כו׳ נרמייה M 69 אייתי מאני דכספא והחבא וייבא בהו חמרא לגבוה דמרא תקוף ואיסר אמר M 70 — קר׳. P קרויה ‖ M 71 רבא אמר מה משק׳ הללו נפסדי בחיסה ‖ M 72 אין — ‖ M 73 אלא.

118. Das התשבותו auf den Wein zu beziehen (so STRASCHUN in seiner Uebers.) ist grammatisch falsch; vgl. auch die Parallelstelle Ned. 50b. 119. Jes. 45,8.

so bedeutend, dass an diesem sogar das Heil gedeiht und wächst, denn es heisst: *Die Erde thue sich auf und trage Heil.*

R. Tanhum b. Ḥanilaj sagte: Der Regen kommt nur dann, wenn den Israéliten ihre Sünden vergeben wurden, denn es heisst:[121] *Du hast dein Land begnadigt, o Herr, hast das Geschick Jâqobs gewendet: du hast die Schuld deines Volks vergeben, all ihre Sünden bedeckt. Selah.* Zeêri aus Dihabat sprach zu Rabina: Ihr folgert dies hieraus, wir aber aus Folgendem:[121] *So erhöre es im Himmel und vergieb die Sünde!*

R. Tanhum b. R. Hija aus Kephar-Âkko sagte: Der Regen wird nur dann vorenthalten, wenn die Feinde[122] Jisraéls Vernichtung verdienen, denn es heisst:[123] *Dürre und Hitze raffen die Schneewasser hinweg, die Unterwelt, die gesündigt haben.* Zeêri aus Dihabat sprach zu Rabina: Ihr folgert dies hieraus, wir aber aus Folgendem: *Er wird den Himmel verschliessen etc.*;[124] *ihr werdet schnell vernichtet werden.* R. Ḥisda sagte: Der Regen wird nur dann vorenthalten, wenn Heben und Zehnte nicht entrichtet werden, denn es heisst: *Dürre und Hitze raffen die Schneewasser hinweg.* Wieso ist dies hieraus erwiesen? — In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Weil ihr das unterlassen habt, was ich euch für die Sommerzeit befohlen habe,[125] sollen euch die Schneewasser in der Regenzeit hinweggerafft werden. R. Šimôn b. Pazi sagte: Der Regen wird nur wegen der Verleumder vorenthalten, denn es heisst:[126] *Nordwind bringt Regen hervor, und verdriessliche Gesichter die heimliche Zunge.* R. Sala sagte im Namen R. Hamnunas: Der Regen wird nur wegen der Frechlinge vorenthalten, denn es heisst:[127] *Es wurden euch die Regenschauer vorenthalten und es fiel kein Spätregen; und die Stirn eines hurerischen Weibs hattest du.* Ferner sagte R. Sala im Namen R. Hamnunas: Wer Frechheit besitzt, wird sich schliesslich der Sünde hingeben, denn es heisst: *Die Stirn eines hurerischen Weibes hattest du.* R. Naḥman sagte: Es ist sogar gewiss, dass er sich der Sünde hingegeben hat, denn es heisst: hattest du, nicht: wirst du haben. Rabba b. Ḥona sagte: Wer Frechheit besitzt, den darf man einen Frevler heissen, denn es heisst:[128] *Eine freche Miene zeigt der Frevler.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Man darf ihn hassen, denn es

120. Ps. 85,2. 121. 1Reg. 8,34. 122. Euphemistisch. 123. Ij. 24,19. 124. Dt. 11,17. 125. ציה ident. mit צוה *befehlen*, חם *Hitze, Wärme*, dh. Sommer. 126. Pr. 25,23. 127. Jer. 3,3. 128. Pr. 21,29.

4 אושעיא גדול יום הנשמים שאפילו ישועה פרה
ורבה בו שנאמר תפתח ארץ ויפרו ישע׃ אמר רבי
תנחום בר הנילאי אין הגשמים יורדין אלא אם כן
נמחלו עונותיהן של ישראל שנאמר רצית ה׳ ארצך Ps. 85,2
שבת שבות יעקב נשאת עון עמך כסית כל חטאתם
סלה אמר ליה זעירי מדיהכת לרבינא אתון מהכא
מתניתו׳ לה אנן מהכא מתנינן לה ואתה תשמע מן 1Reg. 8,34
השמים וסלחת לחטאת(ם) וגו׳׃ אמר רבי תנחום
בריה דרבי חייא איש כפר עכו אין הגשמים נעצרין
אלא אם כן נתחייבו שונאיהן של ישראל בליה
שנאמר ציה גם הם יגזלו מימי שלג שאול חטאו Ij. 24,19
אמר ליה זעירי מדיהכת לרבינא אתון מהכא מתניתו
לה אנן מהכא מתנינן לה ועצר את השמים [וגו׳] Dt. 11,17
ואבדתם מהרה׃ אמר רב הכדא אין הגשמים נעצרין
אלא בשביל בטול תרומות ומעשרות שנאמר ציה
גם הם יגזלו מימי שלג מאי מימי תנא דבי רבי Sab. 32b
ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם ביומות החמה
ולא עשיתם עזלו מכם מימי שלג ביומות הגשמים׃
אמר רבי שמעון בן פזי אין הגשמים נעצרין אלא
בשביל מבקרי לשון הרע שנאמר רוח צפון תחולל Fr. 25,23
גשם ופנים נזעמים לשון סתר׃ אמר רב כלא אמר
רב המנונא אין הגשמים נעצרין אלא בשביל עזי
פנים שנאמר ויהי נא רכבים ומלקוש לוא היה ומצח Jer. 3,3
אשה זונה היה לך ונומר ואמר רב סלא אמר רב
המנונא כל אדם שיש לו עזות פנים סוף נכשל
בעבירה שנאמר ומצח אשה זונה היה לך רב נחמן
אמר בידוע שנכשל בעבירה שנאמר היה לך ולא
נאמר יהיה לך אמר רבה בר חונא כל אדם שיש
לו עזות פנים מותר לקרותו רשע שנאמר הגז איש Pr. 21,29
רשע בפניו רב נחמן בר יצחק אמר מותר לשנאותו

M 74 יהושע ‖ M 75 — בר חנ׳ ‖ M 76 מדהבת
M 77 זעירא ‖ M 78 + רב ‖ M 79 תו״מ שנכטלין
M 80 — מ״מ ‖ M 81 נגזלו, V יגזלו ‖ M 82 — ארו״ם
M 83 ארו״ם א״ר חנינא ‖ M 84 — פנים ‖ M 85 + בר
יצדק M 86 + אלא היה ‖ M 87 + VM רב ‖ M 88 —
כל...פנים M 89 + בפניו.

שנאמר ועז פניו ישנא אר תקיא ישיגא אלא ישנא׃
אמר רב קטינא אין הנשמים נעצרין אלא בשביל
ביטור תורה שנאמר בעצלתים ימך המקרה בשביל
עצלית שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה
שונאי של הקדוש ברוך הוא מה ראין מך אלא עני
שנאמר יאם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקדוש
ברוך הוא שנאמר המקרה בעים עליהם רב ויסך אמר
מחכא יעתה לא ראו אור בחור הוא בשחקים [וזרוח
עברה יתטהרם יאין איר אלא תירה שנאמר כי נר
מצוה יתירה אור בחור הוא בשחקים תנא דבי רבי
ישמעאל אפירי בשעה שעוסקין נעשה בחורין בתורה
דהדיוט טר ובטר הוה עברה ותטהרם׃ אמר רבי
אבי אין הנשמים נעצרין אלא בעון גזל שנאמר
על בפים בכה אור בעון בפים בכה אור יאין בפים
אלא יהמם שנאמר ימן החמם אשר בכפיהם ואין
אור אלא מטר שנאמר יפיון ענן אורו מאי תקנתה
ירבה בתפילה שנאמר ויצי עליו בתפילין יאין פניעה
אלא תפילה שנאמר ויאתה אל תתפלל בעד העם
הזה [וגו׳] ואל תפגע בי׃ יאמר רבי אבי מאי דכתיב
אם קהה חברזל והוא לא פנים קלקל אם ראית
שקלקל בברזל מלחדדה של ומטר בשביל
מעשה החזר שהן מקולקלין שנאמר והוא לא פנים
קלקל מה תקנתן יתעבדו ברחמים שנאמר וחולים
יגבי ויתיגן המטיר הכמה כל שהן אם הכשירו
מעשיהן מעולא׃ יוסי לקוש אמר אם ראית תלמיד
שתרבידי קשה עליו בברזל בשביל משנתי שאינה

heisst. *Und da Gesicht d. Frechheit wird verändert* [jekarr]: hier nicht *jekarr*, sondern *jeane* [*jeschanna*]. R. Qattina sagte: Der Regen wird nur wegen der Vernachlässigung der Gesetzlehre vorenthalten, denn es heisst: *Durch Faulheit senkt sich das Gebälk* [*jimakh hamkere*]: wegen der Faulheit Jisraéls, sich mit der Gesetzlehre zu befassen, ist der Feind des Heiligen, gebenedeiet sei er, arm geworden; "makh" bedeutet nämlich "arm", wie es heisst: *Und wenn er zu arm* [*makh*] *ist, um den Schätzungswert zu entrichten*, und "meqare" deutet auf den Heiligen, gebenedeiet sei er, denn es heisst: *Der erste Sold im Wasser hallt* [*meqare*]. R. Joseph sagte, dies sei aus Folgendem zu entnehmen: *Nun sahen sie das Licht nicht, das glänzend hinter den Wolken leuchtet; doch ein Wind fährt daher und reinigt sie*, und mit "Licht" ist nur die Gesetzlehre gemeint, denn es heisst: *Denn eine Leuchte ist das Gebot, ein Licht die Gesetzlehre. Das glänzend hinter den Wolken leuchtet*, hierüber wurde in der Schule R. Jišmâéls gelehrt: Selbst wenn der Himmel voll Glanzflecken ist, um Tau und Regen fallen zu lassen, fährt ein Wind daher und reinigt sie. R. Ami sagte: Der Regen wird nur wegen der Sünde des Raubs vorenthalten, denn es heisst: *Durch die Hände verhüllt er das Licht*; unter "Hände" ist der Raub zu verstehen, denn es heisst: *Und von dem Raub, der an ihren Händen klebte*, und unter "Licht" ist der Regen zu verstehen, denn es heisst: *Streut weithin aus seinem Lichtgewölk.* — Welches Mittel giebt es dagegen? — Man verharre im Gebet, denn es heisst: *Und er gebietet ihm dringend*, und unter "dringend" ist das Gebet zu verstehen, denn es heisst: *Du aber, bete nicht für dieses Volk & und dringe nicht in mich.*

Ferner sagte R. Ami: Es heisst: *Wenn das Eisen stumpf geworden ist, und er nicht die Schneide schärft*; wenn du siehst, dass der Himmel stumpf wie Eisen geworden ist, indem er weder Regen noch Tau gewährt, so geschieht dies wegen der verdorbenen Thaten des Zeitalters, denn es heisst: *Und er die Schneide nicht geschärft hat.* — Welches Mittel giebt es? — Es verharre in Gebet, denn es heisst: *Er mus seine Kräfte anstrengen.* *Der Vorzug der Anstrengung ist die Weisheit*, bevorzugter ist es jedoch, wenn dessen Thaten von vornherein gut waren.

Reš-Laqiš sagte: Siehst du einen Jünger, dem das Lernen schwer fällt wie

M 90 עצלות ‖ M 91 תורה שחיה בהם בישראל נעשה
M 92 נתמו בן יצחק אמר — M 93 מאי
M 94 אבי M 95 שהעונות עיכבון בחורין בתורין
M 96 גזל M 97 אשר M 98 דור שהשטום קשין עליו כברזל
M 99 תקנתה ובמה בתפלה שנ׳ M 1 תוכא דאמשינו
M 2 אמר רשב׳ל M 3 — תכס.

129. Ecc. 8,1. 130. Ib. 10,18. 131. Lev. 27,8 132. Ps. 104,3 133. Ij. 37,21 134. Ij. 6,23. 135. Ij. 36,32. 136. Jon. 3,8. 137. Ij. 37,11. 138. Jer. 7,16. 139. Ecc. 10,10.

Eisen, so geschieht dies, weil ihm sein Studium nicht gegenwärtig ist, denn es heisst: *Und er die Schneide nicht geschärft hat.* Welches Mittel giebt es für ihn?

Er verweile im Lehrhaus, denn es heisst: *Er muss seine Kräfte anstrengen. Der Vorzug der Anstrengung ist die Weisheit*, bevorzugter ist es jedoch, wenn ihm sein Studium von vornherein gegenwärtig ist. So pflegte Reš-Laqiš, bevor er vor R. Johanan trat, das Gelernte vierzigmal zu wiederholen, entsprechend den vierzig Tagen, in welchen die Gesetzlehre verliehen wurde. R. Ada b. Ahaba pflegte, bevor er vor Raba trat, das Gelernte vierundzwanzigmal zu widerholen, entsprechend [der Bücherzahl von] Pentateuch, Propheten und Hagiographen. Raba sagte: Siehst du einen Jünger, dem das Lernen schwer fällt wie Eisen, so geschieht dies, weil ihm sein Lehrer kein freundliches Gesicht zuwendet, denn es heisst: *Und er die Schneide nicht geschärft hat*[139]. Welches Mittel giebt es für ihn? Er suche sich Freunde, denn es heisst: *Er muss seine Kräfte anstrengen. Der Vorzug der Anstrengung ist die Weisheit*, bevorzugter ist es jedoch, wenn der Lehrer von vornherein mit seinen Thaten zufrieden war.

Ferner sagte R. Ami: Wenn du ein Zeitalter siehst, dessen Sonne rot ist wie Kupfer, da es weder Tau noch Regen giebt, so geschieht dies, weil in diesem Zeitalter keine Flüsterbeter da sind. Was aber hat derjenige, der beten kann und es unterlässt!? — Welches Mittel giebt es, wenn das Flüstergebet nicht erhört wurde? — So gehe man zum Frommen des Zeitalters, und dieser soll in Gebet verharren, denn es heisst: *Und er gebietet ihm dringend*, und unter "dringend" ist nur das Gebet zu verstehen, denn es heisst: *Du aber, bete nicht für dieses Volk, noch lass flehentliche Bitte für sie laut werden, noch dringe in mich.* Wenn aber das Flüstergebet Erfolg hatte und er damit gross thut so bringt er Zornglut über die Welt, denn es heisst:[140] *Er bringt Zorn wegen des Stolzes.* Raba sagte: Wenn zwei Schriftgelehrte in einer Stadt wohnen und nicht gemütlich zu einander sind in der Halakha, so reizen sie die Zornglut und rufen sie hervor, denn es heisst: *Er bringt Zorn wegen des Stolzes.*

Reš-Laqiš sagte: Es heisst:[141] *Die Schlange beisst ohne Verschwörung, auch der Zun-*

140. פנים Gesicht, st. לא wird wahrsch. לו gelesen. 141. Ij. 36,33. 142. Ecc. 10,11.

לבעל הרשין העתיד לבא מתקבצות ובאות כל החיות
אצל הנחש ואימהות לו ארי דורס ואוכל ואב טורף
ואיכר אתה מה הנאה יש לך אמר להם ואין יתרון
לבעל הרשין; אמר רבי אבי אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו ככפי שנאמר
נשא לבבנו אל כפים אוקים שמואל אמורא עלה
והדש ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא
נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא
רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד הא בציבור;
אמר רבי אבי אין נשמעים יורדין אלא בשביל בעלי
אמנה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים
נשקף; ואמר רבי אבי בא וראה כמה גדולים בעלי
אמנה בניין מהולדה ובור ומה המאמין בחולדה
ובור כך המאמין בהקדוש ברוך הוא על אחת כמה
וכמה; אמר רבי יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה
מצדקין עליו הדין מלמעלה שנאמר אמת מארץ
תצמח וצדק משמים נשקף רבי חייא בר אבין אמר
רב חנא מהכא וזוראתך עברתך ריש לקיש אמר
מהכא פנית את שש ועשה צדק בדרכך ויכרוך
חן אתה קנצת ונחמא בהם עולם ונושע; אמר רבי
יהושע בן לוי כל השמח בימרון שבאין עליו מביא
ישועה לעולם שנאמר בהן עולם ונושע; אמר ריש
לקיש מאי דכתיב ועצר את השמים בשעה שהשמים
נעצרין מלהוריד טל ומטר דומה לאשה שמהבלת
ואינה יולדת והיינו דאמר ריש לקיש משום בר
קפרא נאמרה עקירה בנשמים ונאמרה עקירה באשה

M 23 לבני B 24 איני והא M 25 ר ש בר נתמני
באן B 28 קשיין אהדדי VM 27 אמוראי P 26
M 31 — את M 30 - בניין M 29 א ר הנינא בא
M 34 ר ה M 33 אבא M 32 לו את הדין
M 37 מתקשרין בעכום ואין תגשמים יורדין דומה. M 36 באי...השמים M 35 בעולם הזה מכוא

genfertige hat keinen Vorteil. Dereinst werden sich alle Tiere bei der Schlange versammeln und zu ihr sprechen: Der Löwe erdrosselt und frisst, der Wolf zerfleischt und frisst, welchen Nutzen aber hast du!? Darauf wird diese erwidern: *Auch der Zungenfertige*[143] *hat keinen Vorteil.*

R. Ami sagte: Das Gebet des Menschen wird nur dann erhört, wenn er das Herz mit den Händen aufhebt, denn es heisst: [144]*Wir wollen das Herz mit den Händen aufheben.* — ¿Šemuél liess ja aber vortragen: [145]*Sie beschwatzten ihn mit ihrem Mund und logen ihm mit ihrer Zunge; aber ihr Sinn war ihm gegenüber nicht fest und waren in seinem Bund nicht treu*; und dennoch: [146]*Er aber ist barmherzig, vergiebt die Schuld &.* — Das ist kein Widerspruch, der eine spricht von einem einzelnen, der andere von einer Gemeinschaft. R. Ami sagte [ferner]: Der Regen kommt nur wegen der Leute der Treue, denn es heisst: [147]*Treue sprosst aus der Erde hervor, und Gerechtigkeit schaut vom Himmel herab.* Ferner sagte R. Ami: Komm und sieh, wie bedeutend die Treue ist, vom Ereignis mit dem Wiesel und der Grube[148]. Wenn nun dem so ist, wo man auf Wiesel und Grube vertraut, um wieviel mehr, wenn man auf den Heiligen, gebenedeiet sei er, vertraut!

R. Johanan sagte: Wer es hier unten streng mit sich nimmt, mit dem nimmt man es oben streng, denn es heisst: *Treue sprosst aus der Erde hervor, und Gerechtigkeit schaut vom Himmel herab.* R. Hija b. Abin entnimmt dies im Namen R. Honas aus Folgendem: [149]*Und nach der Ehrfurcht dein Grimm.* Reš-Laqiš entnimmt dies aus Folgendem: [150]*Du stossest auf den, der sich freute, Gerechtigkeit zu üben; auf deinen Wegen gedenken sie deiner: fürwahr du zürntest und wir müssen es büssen — zu unserem ewigen Heil.* R. Jehošuâ b. Levi sagte: Wer sich der ihn heimsuchenden Leiden freut, der bringt Heil über die Welt, denn von diesen heisst es: *Zu unserem ewigen Heil.*

Reš-Laqiš sagte: Was bedeutet der Schriftvers: *Er wird den Himmel verschliessen*? — wenn sich der Himmel verschliesst und er weder Tau noch Regen gewährt, gleicht er einem Weib, das Geburtswehen hat, ohne zu gebären. Das ist es, was Reš-Laqiš im Namen Bar-Qapparas gesagt hat: Das Wort *schliessen* wird vom Regen gebraucht und ebenso wird das Wort *schliessen* vom Weib gebraucht; vom Weib,

143. Der Verleumder. 144. Thr. 3,41. 145. Ps. 78, 36.37. 146. Ib. V. 38. 147. Ps. 85, 12. 148. Ueber diese Erzählung vgl. die Comm. zSt. u. Arukh s.v. --- 149. Ps. 90,11. 150. Jes. 64,4.

denn es heisst:[151] *Denn der Herr hatte jeglichen Mutterschoss verschlossen*; vom Regen, denn es heisst: *Er wird den Himmel verschliessen*. Das Wort *zeugen* wird vom Weib gebraucht, und ebenso wird das Wort *zeugen* vom Regen gebraucht; vom Weib, denn es heisst:[152] *Sie ward schwanger und zeugte einen Sohn*; vom Regen, denn es heisst:[153] *Dass sie gezeugt und Sprossen hervorgebracht hat*. Das Wort *gedenken* wird vom Weib gebraucht, und ebenso wird das Wort *gedenken* vom Regen gebraucht; vom Weib, denn es heisst:[154] *Und der Herr gedachte der Sarah*; vom Regen, denn es heisst:[155] *Du hast der Erde gedacht und hast sie getränkt, hast sie gar reich gemacht mit einem Gottesbach voll Wasser*. — Was bedeutet: *mit einem Gottesbach voll Wasser*?

Es wird gelehrt: Eine Art Zelle befindet sich im Himmel, aus der der Regen kommt.

R. Šemuél b. Nahmani sagte: Es heisst: [156]*Bald als Geissel, wenn es seiner Erde dient, bald zum Segen lässt er ihn treffen*: wenn [stürmisch] als Geissel, so lässt er ihn auf Berge und Hügel fallen; wenn zum Segen, so lässt er ihn seine Erde treffen, auf Gefilde und Weinberge; wenn als Geissel, auf Bäume; für seine Erde, auf Saaten; wenn zum Segen, in Brunnen, Gruben und Höhlen. In den Tagen des R. Šemuél b. Nahmani war Hunger und Pest eingetreten. Da sprachen sie: Was machen wir nun: zweier Unglücksfälle wegen zu flehen, geht nicht; wir wollen lieber wegen der Pest flehen und den Hunger ertragen. Da sprach R. Šemuél b. Nahmani zu ihnen: Wir wollen wegen des Hungers flehen, denn wenn der Allbarmherzige Sätte giebt, so giebt er sie ja für die Lebendigen, denn es heisst:[157] *Du öffnest deine Hand und sättigst alles Lebende mit Wolgefallen*. — Woher, dass man nicht um zwei Dinge zugleich flehe? — Es heisst:[157] *Und so fasteten wir und baten unseren Gott dieserhalb*, wahrscheinlich gab es noch ein anderes. Im Westen entnehmen sie dies im Namen R. Haggajs aus Folgendem:[158] *Und bei dem Gott des Himmels in betreff dieses um Erbarmen zu flehen*, wahrscheinlich gab es noch ein anderes. In den Tagen R. Zeras wurde Religionsverfolgung verhängt, und auch das Fasten war verboten. Da sprach R. Zera zu ihnen: Wir wollen uns ein Fasten auferlegen und wenn die Religionsverfolgung aufgehoben sein wird, werden wir es zur Ausübung bringen. Da fragten sie ihn: Woher hast

Col.b
נאמרה עצירה באשה שנאמר כי עצר עצר ה׳ בעד כל רחם ונאמרה עצירה בגשמים דכתיב ועצר את השמים ונאמרה לידה באישה ונאמרה לידה בגשמים נאמרה לידה באשה דכתיב ותהר ותלד בן ונאמרה לידה בגשמים דכתיב והולידה והצמיחה ונאמרה פקידה באשה ונאמרה פקידה בגשמים דכתיב וה׳ פקד את שרה ונאמרה פקידה בגשמים דכתיב פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשרנה פלג אלהים מלא מים מאי פלג אלהים מלא מים תנא במין קובה יש ברקיע שמטנה גשמים יוצאין׃ אמר רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימצאהו אם לשבט בחרים ובגבעות אם לחסד ימצאהו לארצו בשדות ובכרמים אם לשבט לאילנות אם לארצו לזרעים אם לחסד ימצאהו בירות שיחין ומערות ביומי רבי שמואל בר נחמני הוה כפנא ומותנא אמרי חיכי נעביד ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר אלא ליבעי רחמי אמותתא ובפנא נככול אמר להו רבי שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא דכי יהוי רחמנא שוכעא לחיי הוא דיהיב דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ומנלן דלא מצלינן אתרתי דכתיב ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת מכלל דאיכא אחריתי במערבא אמרי משמיה דרבי חגי בהבא ורחמין למבעא מן קדם אלה שביא על רזה דנה מכלל דאיכא אחריתי ביומי רבי זירא גזור שמדא וגזור דלא למיתב בתעניתא אמר להו רבי זירא נקבליה עילוון ולבי בטיל שמד ליתביה אמרי

Gn.20,18 Dt.11,17 Gn.30,23 Jes.55,10 Gn.21,1 Ps.65,10 Dt.11,17 Ps.145,16 Ez.8,23 Dan.2,18

M 38 בקרקע || M 39 ואומר פלג || M 40 — מאי...מים || M 41 שמטנו גשׁ׳ יורדין || M 42 + א״ר יונתן || M 43 — אם...ומערות || M 44 + רבנן || M 45 אתרתי לא ניבעי רחמי ניבעי אמותתא || M 46 — רבי || M 47 בעינן רחמי אתר M 48 הנא ורבנין || M 49 ביומי דר׳ || M 50 — וגזור M 51 נקבל תעניתא ונכטל שמדא ניתיב ונבא לן דעבדינן חבי דכתיב.

151. Gen. 20,18. 152. Ib. 30,23. 153. Ib. 21,1. 154. Ps. 65,10. 155. Ij. 37,13. 156. Ps. 145,16. 157. Ezr. 8,23. 158. Dan. 2,18.

יהה בנא רך הא אגר רתי דכתים ויאגר ארי אל
תגזא הניאל בי מן חיים [הראשון] אשר נתת את
רכך התבון ותתעגית יפני אתוך נשבעני דברוך:
אמר רבי יצחק אפילו שנים בשני אליהו ודוד
נשבעים בעקבי שבתות אינן אלא כימן קללה היינו
האמר רבה בר שילא קשה יומא דניסטרא ביומא
דדינא אגר אמיגר אי לא דצריך רבריותא בעלמן
יתבי יכבטיגין ריהו: ואמר רבי יצחק שמש בשבת
צדקה יקעיים שנאמר וזרחה לכם יראי שבי שמש
צדקה ומרפא: ואמר רבי יצחק גדול יום הגשמים
שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו שנאמר לתת
ביגר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך: ואמר
רבי יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן
העין שנאמר ציו ה' אתך את הברכה באסמיך תנא
דבי רבי ישמעאל אין הברכה מצויה אלא בדבר
שאין העין שוליטת בי שנאמר ציו ה' אתך את
הברכה באסמיך: תני רבגן המבנים למוד את גרנו
אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשרה ברכה
במעשה ידינו התחיל למוד אומר ברוך השולח
ברכה בברי הזה בדד ואחר כך ביוך תרי זו תפלת
שוא לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול
ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר
הסמוי מן העין: קיבוץ גזיזות צדקה מעשה פרנס
כימן: אמר רבי יוחנן גדול יום הגשמים ביום קבוץ
גלויות שנאמר שובה ה' את שבותנו כאפיקים בנגב
ואין אפיקים אלא מטר שנאמר ויראו אפקי ים: ואמר
רבי ייחנן גדול יום הגשמים שאפילו גזיזות פוסקות

M 52 והיינו דא' רבא ‖ M 53 רבינא ‖ M 54 ההולך
M 55 בכל מעשה M 56 את גרנו אומר יה"ר מלפניך ה'
אלה' שתשלח ברכה ‖ P 57—זו ‖ M 58+שנא' ויצו...באסמיך ‖
M 59 מעשר M 60 יצחק M 61 גשמים M 62
... יצחק אבין.

du dies? Darauf erwiderte: Es heisst: *Wo-dann sprach er zu ihnen: Ich gebiete, dass sie dem Herrn, dem Gotte ihrer Väter, Lobpreisungen darbringen und dich zu diesem Gott zu bekennen.* Und dem Worte *erhört werden*.

R. Jichaq sagte: Regen am Vorabend des Sabbaths ist, selbst in Jahren gleich den Hungers-Jahren zur Zeit Elijahus, nur ein Zeichen des Fluchs. Das ist es, was Rabba b. Śila gesagt hat: Der Regentag ist so ungemächlich wie der Gerichtstag. Ameinar sagte: Würe er nicht Bedürfnis für die Welt, so sollte man ihn ganz abzuschaffen. Ferner sagte R. Jichaq: Die Sonne ist am Sabbath eine Wohlthat für die Armen, denn es heisst: *Euch aber, die ihr meinen Namen fürchtet, wird die Sonne der Gerechtigkeit und der Genesung scheinen.* Ferner sagte R. Jichaq: Bedeutend ist der Regentag, dass an einem solchen sogar die Peruṭa[163] in der Tasche gesegnet wird, denn es heisst: *Um dein Land den Regen zur gesegneten Zeit zu geben, und alles Thun deiner Hand zu segnen.* Ferner sagte R. Jichaq: Der Segen ist nur in einem dem Auge unsichtbaren Gegenstand anzutreffen, denn es heisst:[164] *Der Herr möge dir seinen Segen in deine Speicher entbieten*[165]. In der Schule R. Jišmâêls wurde gelehrt: Der Segen ist nur in einem dem Auge nicht ausgesetzten Gegenstand anzutreffen, denn es heisst: *Der Herr möge dir seinen Segen in deine Speicher entbieten.*

Die Rabbanan lehrten: Wenn man seine Tenne messen geht, so spreche man: «Möge es dein Wille sein, o Herr, unser Gott, Segen in das Werk unserer Hände zu senden.» Hat man zu messen begonnen, so spreche man: «Gebenedeiet sei er, der Segen in diesen Haufen gesendet.» Hat man gemessen und nachher den Segen gesprochen, so ist dies eine unnütze Bitte, denn der Segen ist weder in Gewogenem noch in Gemessenem noch in Gezähltem, sondern nur in dem, was dem Auge unsichtbar ist, anzutreffen.

R. Johanan sagte: Der Regentag ist so bedeutend wie der Tag der Befreiung aus dem Exil, denn es heisst:[166] *Führe heim, o Herr, unsere Gefangenschaft, gleich Rinnsalen im Trocknen* und *Rinnsal* wird beim Regen gebraucht, denn es heisst:[167] *Und die Rinnsalen des Meers kamen zum Vorschein.* Ferner sagte R. Johanan: Der Regentag ist so bedeutend, dass an einem solchen sogar die Heere ruhen, denn es heisst:

159. Ib. 10,12. 160. Cf. 1Reg. 17,7 ff. 161. Mal. 3,20 162. Klemste Schriftrolle. Num. 15,20. 163. Ps. 28,12. 164. Dt. V. 8. 165. אסם *Speicher* identisch mit בציר 166. Ps. 126,4. 167. 1Sam. 22,10.

'Du trinkst ihre Furchen, lässt ihre Herr ruhen'[166]. Ferner sagte R. Johanan: Der Regen wird nur wegen derjenigen vorenthalten, die öffentlich Almosen versprechen, ohne ihrem Versprechen nachzukommen, denn es heisst:[167] *Gewölk und Wind und doch kein Regen, so ein Mann, der mit Geschenken prahlt.* Ferner sagte R. Johanan: Es heisst:[168] *Du sollst verzehnten*: verzehnte, damit du reich werdest.

R. Johanan traf ein Kind des Reš-Laqiš, da sprach er zu ihm: Nenne mir den Vers [den du heute gelernt hast]. Dieses erwiderte: *Du sollst verzehnten.* Jener fragte: Was bedeutet dies? Dieses erwiderte: Verzehnte, damit du reich werdest. Jener fragte: Woher weisst du dies? Darauf erwiderte es: Gehe, mache einen Versuch. Jener fragte: Darf man denn den Heiligen, gebenedeiet sei er, versuchen, es heisst ja:[169] *Ihr sollt den Herrn nicht versuchen*!? Darauf erwiderte dieses: Folgendes sagte R. Hošâja; dieser Fall sei ausgenommen, denn es heisst:[170] *Bringt den Zehnt ganz in das Schatzhaus, dass sich Zehrung in meinem Haus befinde, und versuchet es einmal auf diese Weise mit mir, spricht der Herr der Heerscharen, ob ich euch dann nicht die Schleusen des Himmels öffne und euch übergenug mit Segen überschütte.* — Was bedeuten die Worte: *bis übergenug?* Rama b. Hama erwiderte im Namen Rabhs: Bis eure Lippen müde werden, genug zu rufen! Alsdann sprach Jener: Würde ich zu diesem Vers gelangt sein, so hätte ich weder dich noch deinen Lehrer Hošâja nötig.

Abermals traf R. Johanan das Kind des Reš-Laqiš, welches den folgenden Schriftvers las: [171]*Des Menschen Narrheit zerstört seinen Weg, aber wider den Herrn tobt sein Herz.* Da staunte R. Johanan, indem er sprach: Giebt es denn etwas, das in den [hagiographischen] Schriften steht und im Pentateuch nicht angedeutet ist!? Da erwiderte dieses: Ist dies etwa nicht angedeutet? es heisst ja:[172] *Da entsank ihnen der Mut und bebend sahen sie einander an und riefen: Was hat Gott uns da angethan*! Darauf hob R. Johanan seine Augen auf und betrachtete es, da kam seine Mutter und zog es fort, [indem sie ihm zurief: Geh fort von ihm, damit er es nicht mit dir so mache, wie er es mit deinem Vater gemacht hat[173].

כי שנאמר תלמיה הוה נחת נדודיה ואמר רבי יוהנן Ps.65,11
אין הגשמים נעצרין אלא בשביל פיסקי צדקה ברבים
ואין נותנין שנאמר נשיאים ורוח וגשם אין איש Pr.25,14
מתהלל במתת שקר ואמר רבי יוהנן מאי דכתיב
עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר אשכחוה רבי Fol.9 Dt.14,22 Sab.119a
יוהנן לינוקא דריש לקיש אמר ליה אימא לי פסוקך
אמר ליה עשר תעשר אמר ליה ומאי עשר תעשר אמר
ליה עשר בשביל שתתעשר אמר ליה בנא לך אמר
ליה זיל נסי אמר ליה ומי שרי לנסויי לתקדיש ברוך
הוא והכתיב לא תנסו את ה׳ אמר ליה הכי אמרי Dt.6,16
רבי הושעיא חזין מזו שנאמר הביאו את כל המעשר Ma.3,10
אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת
אמר ה׳ צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים Sab.32b
והרוקתי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די Tan.22b
אמר רבי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם Mak.23b
מלומר די אמר ליה אי הות מטי התם להאי פסוקא
לא הות צריכנא לך ולהושיע רבך ותו אשכחיה
רבי יוהנן לינוקא דריש לקיש דיתיב ואמר אילת Pr.19,3
אדם תפלת דרכו ועל ה׳ יזעף לבו יתיב רבי יוהנן
וקא מתמה אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי
דלא רציזי באנדייתא אמר ליה אנו הא בי לא
רמיזי והכתיב ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו Gn.42,28
ויאמרו מה זאת עשה אלהים לנו דל עיניה וחזא
ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה
דלא ליעביד לך בדעבד לאבוך אמר רבי יוהנן מטר

M 63 ישראל שפוכקין צדקה בר ואינן M 64 פייש מי
בר א ל תאי עשר תעשר בשביל M 65 — אמר...נכי
M 66 לאויטיש לכבודי לקוב ה M 67 אוש M 68
– ארם ה M 69 מיצאי לתתם לא ציוש רך ולא איש רבך
70 יומא אדרינא אשכחוה א ל אימא לי פסוקך א ל אולת
M הוה קא תמה ר׳ אמר מ א מילתא בכתיבי דלא רמזה משה
71 באור א ל מילתא רמזה משה באור כי תאי גוצא ויצא
M הוה קא יתבה אימיה דלי עיטה הויתיה א ל אויטיה תא ניתתי
דלא M 72 ואמר.

166. Ps. 65,11. 167. So nach talm. Auffassung. 168. Pr. 25,14. 169. Dt. 14,22. 170. Cf. Bd. I S. 606. N. 3. 171. Dt. 6,16. 172. Mal. 3,10. 173. Pr. 19,3. 174. Gen. 42,28. 175. RL. starb infolge einer Beleidigung, die Rj. gegen ihn schleuderte; cf. Bm. 84a.

בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים מטר בשביל יחיד
Dt.28,12 דכתיב יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב לתת מטר
Ex.16,4 ארצך בעתה בשביל רבים דכתיב הנני ממטיר לכם
לחם׳ מיתיבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר שלשה
פרנסים טובים עמדו ׳לישראל אלו הן משה ואהרן
ומרים ושלשה נתנות טובות נתנו׳על ידם ואלו הן
באר ׳וענן וכן באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות
אהרן מן בזכות משה מתה מרים ׳נסתלק הבאר
Nm.20,1 שנאמר ותמת שם מרים ובתיב ׳בתריה ולא היה
b.v.2 מים לעדה ויחזרה בזכות ׳שניהן מת אהרן נסתלקו
Ib.21,1 ענני כבוד שנאמר וישמע הכנעני מלך ערד מה
Rh.3a שמועה שמע שמע אהרן ונסתלקו ענני כבוד
׳ובסבור ניתנה ׳לו רשות להלחם בישראל והיינו
Nm.20,29 דכתיב וירא כל העדה כי גוע אהרן אמר רבי אבהו
אל תקרי וירא אלא ויירא ׳כדדריש ריש לקיש דאמר
ריש לקיש כי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא
דהא חזרו שניהם בזכות משה מת משה ׳נסתלקו
Zach.11,8 בולן שנאמר ואכחד את שלשת הרעים בירח אחד
וכי בירח אחד מתו והלא מרים מתה בניסן ואהרן
באב ומשה ׳באדר אלא מלמד שנתכבדו שלשה
מתנות טובות שנתנו על ידן ׳ונסתלקו בולן בירח
אחד אלמא אשכחן פרנסה בשביל יחיד שאני משה
כיון ׳דלרבים הוא בעי ברבים דמי׃ רב הונא בר
מנוח ורב שמואל בר אידי ורב חייא מווסתניא חזו

M 73 ופרנסה בשביל יחיד לא ותתניא ר׳ י -- M 74 לחם
M 75 ועבוד ענן M 76 בצלה M 77 – בת M 78 משה
ואהרן מת אה׳ בטל עמוד הענן דכת׳ ויבא אהרן וכת׳ וישמע
M 79 ׳ מישראל M 80 - לו M 81 וכדר ל 82
M בטלו שלשתן שנ׳ M 83 מת בא אלא שבטלו M 84
בירח אלמא פרנסה M 85 דרבים צריכין לו כר .

R. Johanan sagte [ferner]: Regen kommt auch wegen eines einzelnen, Versorgung, wird aber nur der Gemeinschaft gewährt; Regen wegen des einzelnen, denn es heisst:[177] *Der Herr wird seine reiche Schatzkammer, den Himmel, für dich öffnen, um deinem Land Regen zu geben*; Versorgung der Gemeinschaft wegen, denn es heisst:[178] *Ich will euch Brot fallen lassen.* Man wandte ein: R. Jose b. Jehuda sagte: Drei gute Verwalter hatten die Jisraéliten, nämlich: Mošeh, Ahron und Mirjam, derentwegen ihnen drei köstliche Gaben zuteil wurden, nämlich: der Brunnen, die Wolkensäule und das Man. Der Brunnen wegen des Verdienstes Mirjams, die Wolkensäule wegen des Verdienstes Ahrons, und das Man wegen des Verdienstes Mošes. Als Mirjam starb, wich der Brunnen, denn es heisst:[180] *Und Mirjam starb da*, darauf folgt:[181] *Und die Gemeinde hatte kein Wasser*; jedoch stellte er sich wieder ein, durch das Verdienst beider. Als Ahron starb, wichen die Herrlichkeitswolken, denn es heisst:[182] *Und der Kenaânite, der König von Arad vernahm*; was vernahm er? — dass nämlich Ahron gestorben und die Herrlichkeitswolken gewichen waren; da glaubte er, es sei ihm nun die Freiheit gegeben, Jisraél zu bekriegen. Darauf deutet der Schriftvers hin:[183] *Und die ganze Gemeinde sah, dass Ahron verschieden war*, worüber R. Abahu sagte, man lese nicht *sah*, sondern *wurde gesehen*,[184] und zwar nach einer Erklärung des Reš-Laqiš, welcher nämlich sagte, das Wort "ki" habe vier Bedeutungen: wenn, vielleicht, sondern, denn; jedoch stellten sie sich wieder ein, durch das Verdienst Mošes. Als aber Mošeh starb, da wichen sie allsammt, denn es heisst:[185] *Ich schaffte die drei Hirten in einem Monat weg*; sind sie denn in einem Monat gestorben? Mirjam starb ja im Nisan, Ahron im Ab und Mošeh im Adar! — dies lehrt vielmehr, dass die drei köstlichen Gaben, die ihnen ihretwegen zuteil wurden, in einem Monat gewichen sind. Hieraus also, dass wegen eines einzelnen Versorgung gewährt wird!? — Anders ist es bei Mošeh, da es für die Gemeinschaft bestimmt war, so gleicht er der Gemeinschaft.

R. Hona b. Manoah, R. Šemuél b. Idi und R. Ḥija aus Vastanja[186] pflegten [die Vor-

178. Dt. 28,12. 179. Ex. 16,4. 180. Num. 20,1. 181. Ib. V. 2. 182. Ib. 21,1. 183. Ib. 20,29.
184. Durch die Wolkensäulen waren sie geborgen; cf. Ex. 14,19. Die Uebers. Strasch.'s: ויראו sie betrachteten, ist falsch, da demnach aus dem angezog. Vers das Weichen der Wolkensäulen nicht zu entnehmen wäre; vgl. auch Rsj. zu Rh. 3a u. Sedels das. 185. Zach. 11,8. 186. Richt. Justinia, ר׳ בשכתניא wird auch anderweitig citirt (cf. Zeb. 112a); nach Anderen jedoch mit אוסתניא bezw. תוסניא identisch.

träge des] Raba zu besuchen. Als die Seele Rabas zur Ruhe einkehrte, besuchten sie [die Vorträge des] R. Papa. Einst trug er eine Lehre vor, die ihnen nicht einleuchtete, und sie winkten einander zu; da ward er bestürzt. Darauf las man ihm im Traum vor: *Ich schaffe die drei Hirten weg.* Als sie sich am folgenden Tag von ihm verabschiedeten, rief er ihnen zu: Mögen die Rabbanan in Frieden gehen! R. Šimi b. Aši pflegte [die Vorträge des] R. Papa zu besuchen, und bestürmte ihn mit Einwendungen. Eines Tags bemerkte er, wie dieser auf seinem Gesicht niederfiel und ausrief: Möge mich der Allbarmherzige vor den Beschämungen Šimis schützen! Da nahm er sich vor, zu schweigen, und erhob von nun ab gegen ihn keine Einwendungen mehr.

Und auch Reš-Laqiš ist der Ansicht, dass der Regen auch eines einzelnen wegen komme; Reš-Laqiš sagte nämlich: Woher dass Regen eines einzelnen kommt? — es heisst:[187] *Bittet den Herrn um Regen, Spätregen zur Zeit, der Herr spendet Wetterstrahlen und Gussregen, einem jedem Kraut auf dem Feld.* Man könnte glauben, nur wenn ihn alle nötig haben, so heisst es: *einem jeden.* Man könnte glauben, nur wenn er ihn für alle seine Felder nötig hat, so heisst es: *dem Feld.* Man könnte glauben, nur wenn er für das ganze Feld nötig ist, so heisst es: *Kraut.* So geschah es R. Daniél b. Qaṭṭina; er hatte einen Garten, den er täglich besichtigte und sprach: Dieses Beet bedarf des Wassers, jenes nicht, und darauf kam Regen und tränkte die des Wassers bedürftigen Stellen. Was bedeuten die Worte: *Der Herr spendet Wetterstrahlen*? R. Jose b. Ḥanina erwiderte: Dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, für jeden Frommen besonders einen Wetterstrahl macht. — Was heisst Wetterstrahlen? R. Jehuda erwiderte: Schimmernde Wolken. R. Joḥanan sagte: Die schimmernden Wolken sind Vorboten des Regens. — Was sind schimmernde Wolken? R. Papa erwiderte: Dünne Wolken unter dichten Wolken. R. Jehuda sagte: Wenn ein feiner Regen dem Gussregen vorangeht, so kommt ein anhaltender Regen; folgt er dem Gussregen, so hört der Regen bald auf. Wenn er dem Gussregen vorangeht, so kommt Regen, dies ist an einem Sieb zu merken[188]; folgt er dem Gussregen, so hört der Regen bald auf, dies ist am Auswurf der Ziegen zu merken.

187. Zach. 10,1. 188. Durch welches zuerst das Feine und dann das Grobe fällt.

שבחי קמיה דרבא כי נח נפשיה דרבא אתו לקמיה
דרב פפא כל איתת דהוה אמר להו שמעתא ולא
הוה מסתברא להו הוו מרמזי אהדדי חלש דעתיה
אקריוה בחלמיה ואבחד את שלשת הרעים למהר Col.b
כי הוו מיפטרי מיניה אמר להו ליזלו רבנן בשלמא: Zach.11,8
רב שיבי בר אשי הוה שכיח קמיה דרב פפא הוה
מקשי ליה טובא יומא חד חזייה דנפל על אפיה
שמעיה דאמר רחמנא ליצלן מכיסופא דשימי כבל
עליה שתיקותא ותו לא אקשי ליה: ואנ ריש
לקיש סבר מטר בשביל יחיד דאמר ריש לקיש
מנין לפרנסה בשביל יחיד דכתיב שאלו מה׳ מטר B.10,1
בעת מלקוש (ו)ה׳ עשה חזיזים ומטר גשם יתן להם
לאיש עשב בשדה יכול לכל תלמוד לומר לאיש
יכול לכל שדותיו תלמוד לומר שדה אי שדה יכול
לכל השדה תלמוד לומר עשב כי הא דרב דניאל
בר קטינא הוה ליה החיא גינתא כל יומא הוה
אזיל וסייר לה אמר הא מישרא בעיא מיא והא
מישרא לא בעיא מיא ואתא מיטרא וקמשקי כל
חיכא דמיבעי ליה מיא: מאי ה׳ עשה חזיזים אמר
רבי יוסי בר חנינא מלמד שכל צדיק וצדיק הקדוש
ברוך הוא עושה לו חזיז בפני עצמו מאי חזיזים
אמר רב יהודה פורחות אמר רבי יוחנן סימן למטר
פורחות מאי פורחות אמר רב פפא עיבא קלישא
תותי עיבא כמיכתא אמר רב יהודה נחילא מקבי
מיטרא אתי מיטרא בתר מיטרא פסיק מיטרא מקבי
מיטרא אתי מיטרא וסימניך מהולתא דבתר מיטרא

M 86 דרכה בתר דנח נפשיה דרכה M 87 הוה קאמר
להו M 88 שמעתא הוו מחזי אהדדי חזנהו חלש M 89
זילו לרבנן לשלם M 90 חלש דעתיה יומא חד אשכחיה
דנפל M 91 לישנהן M 92 ולא M 93 מטר
בשבי B 94 למטר M 95 שני M 96 — ותניא מטר
יחן לכם M 97 — ואי לאיש. B + ותניא אי לאיש 98
M בשדה M 99 נפיק ואתי וסייר ליה האי מישרא M 1
למהר אתיא מיטרא ולהאי לא אתי מיטרא מאי M 2 יהודה
M 3 דמק M 4 — בתר...אתי מיטרא M 5 + נחילא.

פסוק ביטרא וסימניך הדיא דעיזי׃ עילא איקלע
לכבל חזא פירחות אמר להי פנו מאני דהשתא אתי
ביטרא לסוקא לא אתי ביטרא אמר כי חזכי דמשקרי
בבלאי חכי משקרי ביטרייהו׃ עילא איקלע לכבל
חזי מלא ענא דתמרי בזוזא אמר מלא ענא דהוכשא
בזוזא וכבלאי לא עסקי באוריתא בלילא צעירה
אמר מלא ענא דסכינא בזוזא וכבלאי עסקי באוריתא׃
תניא רבי אליעזר אומר כל העולם כולו במזוני
איקונין היא שיתה שנאמר ואד יעלה מן הארץ
והשקה את כל פני האדמה אמר לו רבי יהושע
והלא מימי איקונין מלוחין הן אמר לו מתמתקין
בעבים רבי יהושע אומר כל העולם כולו במים
תליונים הוא שיתה שנאמר למטר השמים תשתה
מים אלא מה אני מקיים ואד יעלה מן הארץ מלמד
שהעננים מתגברים ועולים לרקיע ופיותהן פתוח
כנוד ומקבלין מי מטר שנאמר יזקו מטר לאדו
ומנוקבות הן כבכרה ובאית ומחשורת מים על גבי
רקיע שנאמר חשרת מים עבי שחקים ואין בין טיפה
לטיפה אלא כמלא נימא למלמד שנדחל ים הנשמים
ביום שנבראו כי שמים יארין שנאמר עשה גדלות
עד אין חקר ובתיב הנתן מטר על פני ארץ ובתיב
להלן הלוא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה׳ [וגו׳]
(ו)אין חקר להכונתו ובתיב מבין הרים בבחי ועכשו
במאן אזלא הא דתניא משקה הרים מעליותיו ואמר
רבי יוחנן בעליותיו של הקדוש ברוך הוא במאן
ברבי ישמעאל ברבי אליעזר בין דסבלכי להתם משקה

M 8 ניקום וניעיל דחשתא ‖ M 7 לפומבדיתא ‖ M 6 ויא אתא M 10 נמי כישקרי בהו מי מיטרא ‖ M 9 דתמרי ‖ M 12 אבל מיניהו ואיצטיר אמר ‖ M 11 מאזקי M 15 שיענני בכוח מיתמצית ‖ M 14 הן ‖ M 13 ומנשבות אוזן עד ‖ M 16 ואין...נימא ‖ M 17 לפני ‖ M 18 חקק ת ‖ M 19 דכתיב ‖ B 19 וידהן הוא אומר M 20 במאן דאמרי מהתם דכי במאן אזלא הא דתניא דאר׳ ת׳.

Úla kam einst nach Babylonien und bemerkte schimmernde Wolken; da sprach er: Räumt die Geräte fort, Regen kommt. Als aber schliesslich kein Regen kam, rief er: Wie die Babylonier lügen, so trügt auch ihr Regen. Úla kam einst nach Babylonien, wo er einen Korb Datteln um einen Zuz verkaufen sah; da sprach er: Einen Korb voll Datteln um einen Zuz, und die Babylonier befassen sich nicht mit der Gesetzlehre! Als er aber nachts [durch deren Genuss] Leibschmerzen bekam, sprach er: Einen Korb voll Messer um einen Zuz, und dennoch befassen sich die Babylonier mit der Gesetzlehre!

Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagte, die ganze Welt werde vom Wasser des Oceans gespeist, denn es heisst: *Ein Dunst stieg von der Erde auf und tränkte die Oberfläche des ganzen Erdbodens*. R. Jehošuâ sprach zu ihm: Das Wasser des Oceans ist ja salzig!? Dieser erwiderte: Es wird durch die Wolken süss. R. Jehošuâ sagte, die ganze Welt werde vom oberen Gewässer gespeist, denn es heisst: *Und Regen des Himmels tränkt es Wasser*; wieso aber halte ich den Schriftvers: *Ein Dunst stieg von der Erde auf*, aufrecht? dies lehrt, dass die Wolken Kraft anwenden und nach dem Himmel steigen, ihren Mund wie einen Schlauch öffnen und Regenwasser aufnehmen, denn es heisst: *Dass sie Regen in die Dunstwolken saugen*, diese Wolken sind gleich einem Sieb durchlocht und sprengen das Wasser auf die Erde, denn es heisst: *Die dichten Wolken sprengen das Wasser*. Ein Regentropfen ist vom andern nur um ein Haar entfernt, dies lehrt dich, dass der Regentag so bedeutend ist, wie der Tag, an dem Himmel und Erde erschaffen wurden, denn es heisst:[194] *Der grosse Dinge thut, die unerforschlich sind*, ferner:[195] *Der der Erde Regen spendet*, ferner:[196] *Weisst du denn nicht, hast du denn nicht gehört: ein ewiger Gott ist der Herr, seine Einsicht ist unerforschlich*, und ferner: [197]*Der durch seine Kraft die Berge feststellt* ☞[198].— Mit wem stimmt folgender Schriftvers überein:[199] *Der von seinen Söllern her die Berge tränkt*, was R. Johanan erklärte, von den Söllern des Heiligen, gebenedeiet sei er? wol mit R. Jehošuâ. — Und R. Eliêzer!? — Da [das Wasser] zuerst nach oben steigt, so kann es heissen: *er tränkt von*

189. STRASCHUN übersetzt: Todesgefahr, בכנגא wird also als Plur. von נגא aufgefasst. — 190. Gn. 2,6. 191. Dt. 11,11. 192. Ij. 36,27. 193. iiSam. 22,12. 194. Ij. 9,10. 195. Ib. 5,10. 196. Jes. 40,28. 197. Ps. 65,7. 198. Cf. S. 406 Z. 5. 199. Ps. 104,13

seinen Söllern her; wolltest du nicht so erklären, wieso könnte es heissen: [200]*Staub und Sand vom Himmel*!? Vielmehr gebraucht er den Ausdruck "vom Himmel", da sie zuerst nach oben steigen, ebenso gebraucht er auch hierbei den Ausdruck "von seinen Söllern", da es zuerst nach oben steigt. — Wessen Ansicht vertritt folgende Erklärung R. Haninas: [201]*Er sammelt die Gewässer des Meers wie in einem Schlauch, legt die Meeresfluten in Vorratskammern*: wer verursachte dass die Vorratskammern sich mit Getreide füllen, — die Meeresfluten? wol mit R. Eliêzer. — Und R. Jehošuâ!? — Dies geschah bei der Weltschöpfung.

Die Rabbanan lehrten: Das Israélland wurde zu allererst erschaffen, nachher erst die ganze Welt, denn es heisst: [202]*Bevor er Erde und Fluren erschaffen hat*[203]. Das Israélland wird vom Heiligen, gebenedeiet sei er, selbst bewässert, die ganze Welt aber durch einen Boten, denn es heisst: *Der der Erde Regen spendet und Wasser auf die Fluren sendet.* Das Israélland erhält direkt Regenwasser, die ganze Welt den Rest, denn es heisst: *Der der Erde Regen spendet &c.* Das Israélland wird zuerst bewässert, nachher die ganze Welt, denn es heisst: *Der der Erde Regen spendet &c.* Dies ist gleich, als wenn jemand Käse knetet, er nimmt das Essbare heraus und lässt den Abfall zurücke.

Der Meister sagte: Sie werden durch die Wolken süss. Woher dies? — R. Jiçhaq b. Joseph sagte im Namen R. Johanans: es heisst: [205]*Finsteres [heškath] Gewässer, dichte Wolken*, dagegen heisst es: [206]*Zusammengedrängtes [hešrath] Gewässer, dichte Wolken*; nimm das Kaph [in *heškath*] und setze es zum Reš [in *hešrath*] und lies: *hakhšarath*[207]. — Zu welcher Forschung verwendet nun R. Jehošuâ diese Verse? — Er verwendet sie zu Folgendem; als nämlich R. Dimi kam, sagte er: Helle Wolken haben wenig Wasser, dunkle Wolken haben viel Wasser. Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: Das obere Gewässer schwebt durch [göttlichen] Ausspruch, dessen Frucht das Regenwasser ist, denn es heisst: [208]*Von der Frucht deiner Werke sättigt sich die Erde*? wol die R. Jehošuâs. — Und R. Eliêzer!? — Dieser Vers spricht von den [übrigen] Werken des Heiligen, gebenedeiet sei er. R. Jehošuâ b. Levi

מעליותיו קרי להו דאי לא תימא הכי אבק ועפר Dt. 28,24
מן השמים היכי משכחת לה אלא ביון דמדלי להתם
מן השמים קרי ליה הכא נמי ביון דסלקו להתם
מעליותיו קרי ליה כמאן אזלא דאמר רבי הנינא
בנם בנד מי הים נתן באוצרות תהומות מי גרם Ps. 33,7
לאוצרות שיתמלאו בר תהומות כרבי אלעזר ורבי
יהושע החוא בברייתו של עולם; תנו רבנן ארץ Fol. 10
ישראל נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף
שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות ארץ ישראל משקה Pr. 8,26
אותה הקדוש ברוך הוא בעצמו וכל העולם כולו
על ידי שליח שנאמר הנתן מטר על פני ארץ Ij. 5,10
ושלח מים על פני חוצות ארץ ישראל שותה מי
גשמים וכל העולם כולו מתמצית שנאמר הנתן
מטר על פני ארץ וגו׳ ארץ ישראל שותה תחילה
וכל העולם כולו לבסוף שנאמר הנתן מטר על פני
ארץ וגו׳ משל לאדם שמגבל את הנבינה נוטל את
האוכל ומניח את הפסולת; אמר מר מתמתקין הן
בעבים מנליה דאמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי
יוחנן כתיב חשבת מים עבי שחקים וכתיב חשרת Ps. 18,12
מים עבי שחקים שקול כף ושדי אריש וקרי ביה 1 Sam. 12,22
הכשרת ורבי יהושע בחני קראי מאי דריש בהו
סבר לה כי הא דבי אתא רב דיבי אמר אמרי
במערבא נהור ענני זעירין מוהי חשוך ענני סגיין
מוהי כמאן אזלא הא דתניא מים העליונים במאמר
הם תלוים ופירותיהן מי גשמים שנאמר מפרי מעשיך Ps. 104,13
תשבע הארץ כמאן כרבי יהושע ורבי אליעזר החוא

M 21 הא + V — M 22 כמאן + VM — M 23 אמר לך
M 24 + כתיב — M 25 ארץ...והוצות — M 26 בתחלה
היא שותה ואח כ כל הע כ א י שותה מ ג וכל הע כ מתמצ׳
M 27 א י משל לאדם שהיה מגבל...הפסולת א י משקה
P 29 קרי + אר״א — M 28 דבי אתא ריב י אמר כתיב
M 30 מים אידך מיבעי ליה לכדאתא ר יוסי אמרי במערבא
M 31 חשוך ענגא סגיאין מוהי נהור ענגא זעירין מוהי כמאן
— ורבי...דכתיב.

[200] Dt. 28,24. [201] Ps. 33,7. [202] Pr. 8,26. [203] ארץ deutet auf Palästina (ארץ ישראל) u. חוץ auf alle übrigen Länder (חוץ לארץ). [204] Ij. 5,10. [205] Ps. 18,12. [206] iiSam. 22,12. [207] הכשרת gleich הכשרה *Zubereitung, Geniessbarkeit, Brauchbarkeit*, demnach zu übersetzen: die dichten Wolken machen das Wasser geniessbar. [208] Ps. 104,13.

במעשה ידיו שנ׳ הקדוש ברוך הוא הוא דכתיב אמר
רבי יהושע בן לוי כל העולם כולו[209]מתמצית מן עדן
הוא שותה שנאמר ונהר יצא מעדן וגו׳ תנא מתמצית Gn.2,10
בית כור שותה תרקבו׳ תני רבנן ארץ מצרים היא Prs.94a
ארבע מאות[210]פרסה על ארבע מאות פרסה והיא
אחד משישים בכיש וכוש אחד משישים בעולם ועולם
אחד משישים בגן וגן אחד משישים לעדן ועדן אחד
משישים לעיהנם נמצא כל העולם כולו בכוסו קדרת
לעיהנם ועיהנם אין[211]ה שעיר ויש אומרים עדן אין
[211]ה שעיר אמר רבי אושעיא מאי דכתיב שבנת Jer.51,13
על מים רבים רבת אוצרת(יה) מי נהם לבבך[212]שיהו
אוצריותיה מלאים בר חיו אימר טפני ששובנת על
מים רבים אמר רב עתירה בבל יחדא בלא מיטרא
אמר אבוי נקוטינן[213]טובעני ולא יבשני׃

[iij] שלישה במרחשון שואלין את הגשמים רבן
גמליאל אומר בשבעה בו[214]חמשה עשר יום
אחר החג כדי שיגיע[215]אחרון שבישראל לנהר פרת׃

גמרא. אמר רבי אלעזר הלכה כרבן גמליאל
תניא חנניה אומר ובמזרח עד ששים[216]בתקיפה אמר
רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה איני
והא בעי מיניה משמואל[217]מדברינן יתן טל
ומטר אמר להו מבי מעיולי ציבי רבי טבות רישבא
[218]דולמא אודי ואודי חד שיעורא הוא אכעיא להו
[219]יום ששים בלפני ששים או באחר ששים[220]תא
שמע רב אמר[221]יום ששים באחר ששים ושמואל
אמר יום ששים בלפני ששים אמר רב נחמן בר
יצחק[222]ובומנך עילאי בעי מיא תתאי לא בעי מיא
אמר ר׳ פפא הלכתא יום ששים באחד ששים׃

M 32 מתבציתה של גן M 33 תניא בציתים M 34
פרסה M 35 בציתים MB 36 ו׳ א גיהו M 37 הו
M 38 שרבום אוצרותיה מים רבום שהיא שובנת עליהם א ר
עתירה בבל דחציא P 39 טובעני M 40 רבי יהושע
אומר בשבעה עשר M 41 האת M 42 – יום 43
מיבורין M 44 דולמא V 45 יום M 46
ת ש M 47 י ש M 48 ובומנ׳

sagte: Die ganze Welt wird vom Rest des Êdengartens getränkt, denn es heisst:[209] *Und ein Strom geht von Eden aus* . Es wird gelehrt: Mit dem Rest des Wassers, damit man eine Korfläche bewässert, wird eine Trikabfläche bewässert.

Die Rabbanan lehrten: Das Land Miçrajim hat vierhundert zu vierhundert Parasangen, das ist nämlich ein Sechzigstel von Kuš; Kuš beträgt ein Sechzigstel der ganzen Welt; die ganze Welt beträgt ein Sechzigstel des Gartens; der Garten beträgt ein Sechzigstel des Êdens; der Êden beträgt ein Sechzigstel der Hölle; das Verhältnis der ganzen Welt zur Hölle gleicht somit dem des Deckels zum Topf. Die Grösse der Hölle ist masslos; manche sagen, die des Êdens sei masslos. R. Ošajâ sagte: Es heisst: *O, die du am [illegible] Wasser wohnst, reich an Schätzen*: wodurch ist Babylonien reich an Schätzen? weil sie an vielen Wassern wohnt. Rabh sagte: Babylonien ist reich, denn es erntet ohne Regen. Abajje sagte: Es ist uns überliefert: lieber ein sumpfiger Boden als ein dürrer Boden.

AM DRITTEN MARHEŠVAN BEGINNT MAN, UM REGEN ZU BITTEN; R. GAMALIÉL SAGT: AM SIEBENTEN DESSELBEN, FÜNFZEHN TAGE NACH DEM HÜTTENFEST, DAMIT DER LETZTE DER |WALLFAHRER| DEN EUPHRAT ERREICHEN KÖNNE.

GEMARA. R. Eleâzar sagte: Die Halakha ist wie R. Gamaliél. Es wird gelehrt: Hananja sagte, in der Diaspora beginne man erst am sechzigsten Tag der Jahreszeit[212]. R. Hona b. Hija sagte im Namen Semuéls: Die Halakha ist wie Hananja. — Dem ist ja aber nicht so! man fragte ja Šemuél, wann man zu beten beginnt: Gieb Tau und Regen, und er erwiderte: Wenn man Holz bei Ṭabuth dem Vogelfänger bringt. — Beide Zeitbestimmungen, stimmen überein. Sie fragten: Ist der sechzigste Tag in den sechzig Tagen einbegriffen oder nicht? — Komme und höre: Rabh sagte, der sechzigste Tag sei nicht einbegriffen, Šemuél sagte, er sei einbegriffen. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte ein Merkmal: Die hochliegenden |Ortschaften| bedürfen des Wassers, die tiefliegenden bedürfen des Wassers nicht[213]. R. Papa sagte: Die Halakha ist, der sechzigste Tag sei nicht einbegriffen.

209. Gen. 2,10. 210. Jer. 51,13. 211. So nach Cod. M, vgl. auch Rsj. 212. Siehe weiter S. 452 N. 260. 213. Rabh lebte in Babylonien, das auf einer Ebene liegt.

[iv] WENN DER SIEBZEHNTE MARḤEŠVAN HERANREICHT, OHNE DAS ES GEREGNET HAT, SO BEGINNEN DIE EINZELNEN DREI FASTTAGE ABZUHALTEN. AN DIESEN FASTTAGEN DARF MAN AM [VORHERGEHENDEN] ABEND ESSEN UND TRINKEN, FERNER IST DAS ARBEITEN, DAS BADEN, DAS SCHMIEREN, DAS ANZIEHEN DER SANDALEN UND DIE BETTPFLICHT ERLAUBT. IST DER NEUMOND DES KISLEV HERANGEREICHT, OHNE DAS ES GEREGNET HAT, SO VERFÜGT DAS GERICHT DREI ALLGEMEINE FASTTAGE; AN SOLCHEN FASTTAGEN DARF MAN AM [VORHERGEHENDEN] ABEND ESSEN UND TRINKEN; FERNER IST DAS ARBEITEN, DAS BADEN, DAS SCHMIEREN, DAS ANZIEHEN DER SANDALEN UND DIE BETTPFLICHT ERLAUBT.

[iv] נץ שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין שלש תעניות אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה [v] ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה: הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים בית דין גוזרין שלש תעניות על הצבור אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

GEMARA. Wer sind diese einzelnen? R. Hona erwiderte: die Gelehrten. Ferner sagte R. Hona: Die drei Fasttage der einzelnen sind: Montag, Donnerstag und Montag. ¿Was lässt er uns damit hören, es wurde ja bereits gelehrt: Man verfüge kein mit einem Donnerstag beginnendes allgemeines Fasten, um nicht die Marktpreise zu steigern; die ersten drei Fasttage werden vielmehr auf Montag, Donnerstag und Montag gesetzt. — Man könnte glauben, dies gelte nur von allgemeinen Fasttagen, nicht aber von einzelnen, so lässt er uns hören. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn die einzelnen zu fasten beginnen, so fasten sie Montag, Donnerstag und Montag, und unterbrechen an Neumonden und an in der Fastenrolle[214] genannten Tagen.

גמרא. מאן יחידים אמר רב הונא רבנן ואמר רב הונא יחידים מתענין שלש תעניות שני וחמישי ושני מאי קמשמע לן תנינא אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי שלא לחפקיע את השערים אלא שלש תעניות הראשונות שני וחמישי ושני מהו דתימא הני מילי צבור אבל יחיד לא קמשמע לן תניא נמי הכי בשהתחילו היחידים להתענות מתענין שני וחמישי ושני ומפסיקין בראשי חדשים וביומים טובים הכתובין במגילת תענית תנו רבנן אל יאמר אדם תלמיד אני איני ראוי להיות יחיד אלא כל תלמידי חכמים יחידים אי זהו יחיד ואי זהו תלמיד יחיד כל שראוי למנותו פרנס על הציבר תלמיד כל ששואלין אותו דבר הלכה בתלמודו ואומר ואפילו בכסכת דבלה: תנו רבנן לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה תלמיד עושה דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר עושה וזכור לטוב לפי שאין שכחה היא לו אלא צער היא לו תניא אידך לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה תלמיד עושה דברי רבי שמעון בן אלעזר רבן שמעון בן גמליאל אומר

Ta'an.15b

Col.b

Sab.31a Q.d.49b

tTa'an.1

M 49 עשר M 50 בבל מלא M 51 אר ה
M 52 אמר M 53 ;- איתא M 54 יחידים מתענין ג
תעניות מתע M 55 לא ואמר תלמיד אני א ר לכך אלא
כל התלמידים ראיין לכך אי M 56 ששוא בימנו ד ה
כתל ואפ בכסם כלה M 57 התלמודים עושין עצמן דב
M 58 — לפי M 59 תלמדים עושין V 60 אליעזר.

Die Rabbanan lehrten: Niemand darf sagen: «Ich bin Jünger und nicht würdig, unter den einzelnen gezählt zu werden;» vielmehr sind alle Schriftgelehrten einzelne. Wer heisst einzelner und wer heisst Jünger? — Einzelner heisst derjenige, den man zum Gemeindeverwalter einsetzen kann, Jünger heisst derjenige, der zu antworten weiss, wenn man ihn etwas aus seinem Studium frägt, selbst aus dem Traktat Kallah[215].

Die Rabbanan lehrten: Nicht jedermann, der es will, darf sich als einzelner betrachten, noch als Jünger — Worte R. Meírs; R. Jose sagt, man dürfe es, und er sei deswegen sogar zum Guten bedacht, weil dies keine Grosstuerei, sondern eine Kasteiung ist. Ein Anderes lehrt: Nicht jedermann, der es will, darf sich als einzelner betrachten, noch als Jünger — Worte des R. Šimôn b. Eleâzar; R. Šimôn

214. Cf. S. 340 N. 248. 215. Apokrypher, abgelegener Traktat über die Hochzeitsgesetze.

"במה דברים אמורים בדבר של שבח אבל בדבר
של צער עישה וזכור לטוב שאין שבח הוא לו אלא
צער הוא לו: תנו רבנן[1] מי שהיה מתענה על הצרה Tan.2
ועברה על החלה ונתרפא הרי זה מתענה ומשלים
ההולך במקום שאין מתענין למקום שמתענין הרי
זה מתענה עמהן ממקום שמתענין למקום שאין
מתענין הרי זה מתענה ומשלים שבח ואבל ושתה
אל יתראה "בפני הצבור ואל ינהוג עידונין בעצמו
שנאמר ויאמר יעקב לבניו למה תתראו "אמר להם Ge.42.1
יעקב לבניו אל תראו עצמכם "בשאתם שבעין לא
בפני עשו ולא בפני ישמעאל בדי שלא יתקנאו
בכם: "אל תרגזו בדרך אמר "רבי אלעזר אמר להם Ib.45.24
יוסף לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגז
עליכם הדרך אינו והאמר רבי "אלעאי בר ברכיה[2] שני Sot.49a
תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה
ראויין לישרף שנאמר ויהי המה הולכים הלוך ודבר 1 Reg.2.11
והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם בסערה
דאיבא דיבור הא ליכא "דיבור ראוין לישרף לא
קשיא הא למיגמר הא לעיוני במתניתא תנא "אל
תפטיעו פסיעה גסה והכניסו חמה לעיר אל תפסיעו Ber.43b
פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד Sab.113b
מחמש מאות "ממאור עינינו של אדם והכניסו חמה
לעיר בדרב יהודה אמר רב "דאמר רב יהודה אמר Pes.2a Bq.60b
רב לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב שנאמר
הבקר אור והאנשים שלחו: אמר רב יהודה "אמר Ge.44,3
רבי חייא המהלך בדרך אל יאכל יותר משני רעבון

M 61 דבר ת"ש אינו עושה דש"צ הוא עושה תניא אידך היה מתענה || M 62 בפניהם ואל || M 63 ואי"ת יהודה אמר רב אמר יעקב || M 64 בפני בני עשו ובפני בני ישמ' כאלו אתם שבעין אל || M 65 — ר"א א"ל || M 66 אוילא ב"ר בר' || M 67 דיבור || M 68 + אמר להם יעקב לאחיו || M 69 במאור || M 70 אר ר.

b. Gamaliél sagt, dies gelte nur von einer beehrenden Handlung, bei einer kasteienden Handlung ist es aber erlaubt, und er sei deswegen sogar zum Guten bedacht, weil dies keine Grossthuerei, sondern eine Kasteiung ist.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand wegen eines Unglücksfalls im Fasten weilt, und dieser gewichen ist, wegen eines Kranken, und dieser genesen ist, so beende er das Fasten. Wenn jemand aus einer Ortschaft, da nicht gefastet wird, nach einer geht, da gefastet wird, so faste er mit; wenn aus einer Ortschaft, da gefastet wird, nach einer da nicht gefastet wird, so beende er das Fasten. Hat man vergessentlich gegessen und getrunken, so darf man sich der Gemeinde nicht zeigen, und man darf sich dem Vergnügen nicht hingeben, denn es heisst:[216] *Da sprach Jiqob zu seinen Söhnen: Warum lasst ihr euch sehen?* Jâqob sprach nämlich zu seinen Söhnen: Zeigt euch weder den Kindern Êsavs noch den Kindern Jišmâéls, als wäret ihr satt, damit sie euch nicht beneiden.

[217]*Ereignet euch nicht unterwegs.* R. Eleâzar erklärte: Joseph sprach nämlich zu seinen Brüdern: Beschäftigt euch nicht mit einer Halakha, damit ihr auf dem Weg nicht verwirrt werdet. — Dem ist ja aber nicht so! R. Eleâj b. Berakhja sagte ja, dass wenn zwei Schriftgelehrte auf dem Weg gehen und sich nicht in der Gesetzlehre unterhalten, sie verbrannt zu werden verdienen, denn es heisst:[218] *Und während sie nun in solcher Unterhaltung gingen, erschien plötzlich ein feuriger Wagen und feurige Rosse, die beide von einander trennten*; also nur, weil sie sich [in der Gesetzlehre] unterhalten haben, wenn aber nicht, würden sie verdient haben, verbrannt zu werden!? — Das ist kein Einwand, dies handelt von der Unterhaltung, jenes vom Nachdenken. In einer Barajtha wurde gelehrt: [Joseph habe zu seinen Brüdern gesprochen:] Machet keine grossen Schritte und bringet die Sonne in die Stadt[219]. Machet keine grossen Schritte, denn der Meister sagte, der grosse Schritt raube ein Fünfhundertstel vom Augenlicht des Menschen; bringet die Sonne in die Stadt, denn R. Jehuda sagte im Namen Rabhs, dass man stets bei Sonnenschein[220] fortgehe und bei Sonnenschein komme, denn es heisst: *Der Morgen [war hell] und die Männer wurden fortgeschickt.*

R. Jehuda sagte im Namen R. Hijas: Wenn jemand sich unterwegs befindet, so

216. Gen. 42,1. 217. Ib. 45,24 218. 2Reg. 2,11. 219. Dh. bei Sonnenschein in die Stadt kommen. 220. Wörtl. bei dem, was gut ist, cf. Gen. 1,4 221. Gen. 44,3

esse er nicht mehr, als man in Hungerjahren isst. — Aus welchem Grund? — Hier [in Babylonien] erklärten sie: wegen Leibschmerzen, im Westen erklärten sie: damit die Speisen [ausreichen sollen]. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wenn man sich auf einem Schiff befindet, oder man von Herberge zu Herberge reist. R. Papa ass von Parasange zu Parasange je ein Brötchen; er ist also der Ansicht, der Grund sei: wegen Leibschmerzen.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wer in einem Hungerjahr freiwillig darbt, der wird nicht eines unnatürlichen Tods sterben, denn es heisst:[223] *Bei Hungersnot erlöst er dich vom Tod*; es sollte ja heissen: aus Hungersnot! vielmehr meint er es wie folgt: als Belohnung dafür, dass er bei Hungersnot darbt, wird er von einem unnatürlichen Tod errettet. Reš-Laqiš sagte: Es ist verboten, in den Hungerjahren die Bettpflicht auszuüben, denn es heisst:[223] *Joseph wurden zwei Söhne geboren, bevor das Hungerjahr anbrach.* Es wird gelehrt: Kinderlose dürfen in Hungerjahren die Bettpflicht ausüben.

Die Rabbanan lehrten: Wenn Jisraél sich in Schmerz befindet, und einer sich ausschliesst, so kommen die zwei Dienstengel, die den Menschen begleiten, legen die Hände auf sein Haupt und sprechen: Dieser da, der sich von der Gemeinde ausgeschlossen hat, soll den Trost der Gemeinde nicht sehen. Ein Anderes lehrt: Wenn die Gemeinde sich in Schmerz befindet, so darf man nicht sagen: Ich gehe nach Haus, esse und trinke, und Friede über dich, meine Seele; wer dies thut, über den spricht der Schriftvers:[224] *Da gab es Lust und Freude, Rindertöten und Schafeschlachten, Fleischessen und Weintrinken, Essen und Trinken, denn morgen sterben wir.* Was aber folgt darauf:[225] *Und der Herr der Heerscharen hat sich in meinen Ohren vernehmen lassen: Wahrlich, diese Missethat soll euch nicht vergeben werden, bis ihr sterbt.* Dies gilt jedoch nur von den Mittelmässigen, von den Frevlern aber heisst es:[226] *Kommt herbei, wir wollen Wein holen, und lasst uns Rauschtrank zechen; und wie heute so auch der morgende Tag.* Und was folgt darauf:[227] *Der Gerechte kommt um, ohne das es jemand zu Herzen nähme.* Vielmehr muss sich der Mensch am Schmerz der Gemeinde beteiligen, denn so finden wir es auch bei unserem Meister Mošeh, dass er sich am Schmerz der Gemeinde beteiligte.

מאי טעמא הכא תרגימו משום מעיינא במערבא
Fol. 11 אמרי משום מזוני מאי בינייהו איכא בינייהו דיתיב
באדבא אי נמי דקאויל באוזנא לאוזנא רב פפא
כל פרסה ופרסה אציל ליה הדא ריפתא קבבר משום
מעיינא: אמר רב יהודה אמר רב כל המרעיב עצמו
Ps.5,20 בשני רעבון נוצל ממיתה משונה שנאמר ברעב
פדך ממות מרעב מיבעי ליה אלא תבי קאבר בשבי
שמרעיב עצמו בשני רעבון נוצל ממיתה משונה:
אמר ריש לקיש אסור לאדם לשטש מטתו בשני
Gn.41,50 רעבון שנאמר וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא
שנת הרעב תנא מכוסי בנים משמשין מטותיהן
בשני רעבון: תני רבנן בזמן שישראל שרויין בצער
ופירש אחד מהן באין שני מלאכי השרת שבלוין
לו לאדם ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים פלוני
זה שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת צבור תניא
אידך בזמן שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם
אלך לביתי ואוכל ואשתה ושלום עלייך נפשי ואם
Hos.2,13.14 עושה כן עליו הכתוב אומר הנה ששון ושמחה
הרג בקר ושחט צאן אכול בשר ושתה יין אכול
Is.22,14 ושתו כי מחר נמות מה כתיב בתריה ונגלה באזני
ה צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותון עד
כאן בזדת ביונעים אבל בשדת רשעים מה כתיב
Is.56,12 אתיו נקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר
Is.57,1 מה כתיב בתריה הצדיק אבד ואין איש שם על
לב אלא יצער אדם עם הצבור שכן מצינו במשה

M 71 דדא – M 72 א ר חייא M 73 מתוך שמרעיב
M 74 בשני רעבון M 75 השובי M 76 שהחצב שרויין
בצער ויהוד חפורש מן הצבור שני בזה ש מיניהן ידיהן M 77
לו פלוני שפי M 78 שרוי M 79 עלי M 80
אדרוי M 81 זו מדת בינונית מדת רשעים מהו אתיו
M 82 ואדריו בתיב M 83 וכל המצער עם הצי זוכה וראוה
בנחמת צבור שנ׳ וידו משה בו למשה רבינו כך אי בכת שישב עריו

222. Ij. 5,20. 223. Gen. 41,50. 224. Jes. 22,13. 225. Ib. V. 14. 226. Ib.56,12. 227. Ib. 57,1.

רבינו שעיער עצמו עם הצבור שנאמר וידי משה Ex 17,12
כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה וכי
לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחת לישב
עליה אלא כך אמר [27]משה הואיל וישראל שרויין
בצער אף אני [28]אהיה עמהם בצער וכל המצער עצמו
עם הצבור זוכה ורואה בנחמת צבור ושמא יאמר Hg.16a
אדם מי מעיד בי אכני ביתו של אדם וקורות ביתו
של אדם [29]מעידים בו שנאמר כי אבן מקיר תזעק Hab.2,11
[ו]כפיס מעין יענה [30]דבי רבי שילא [31]אמרי שני
מלאכי השרת המלוין לו לאדם [32]הן מעידין עליו שנאמר
[33]כי מלאכיו יצוה לך רבי חודקא אומר נשמתו של Ps.91,11 Hg.16a
אדם [34]הוא מעידה עליו שנאמר משכבת חוקך שמר Mich.7,5
פתחי פיך [35]ויש אומרים אבריו של אדם מעידים
בו שנאמר (ו)אתם עדי נאם ה' [36]: אל אמונה ואין Is.43,10 Dt.32,4
עול אל אמונה בשם [37]שנפרעין מן הרשעים לעולם
הבא אפילו על עבירה קלה שעושין כך נפרעין מן
הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושין ואין
על בשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא
אפילו על מצוה קלה שעושין כך משלמין שכר
לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושין
צדיק וישר הוא אמרו [38]בשעת פטירתו של אדם [39]לבית b
עילבון כל מעשיו [40]נפטרין לפניו ואומרים לו כך וכך
עשית במקום פלוני ביום פלוני והוא אומר הין
ואומרים לו חתום וחותם שנאמר ביד כל אדם יחתום Ij.37,7
ולא עוד אלא שבצדיק עליו את הדין ואומר [41]לחם
יפה דנתוני לקיים מה שנאמר למען תצדק בדברך: Ps.51,6

M 84 משה M 85 אתם בצ שמא תאמר מי M 86
— ויחוטי ביתו של אדם M 87 דבי M 88 — אמרי
M 89 מעידין בו שנ M 90 היא M 91 וחכמים
אומ אבריו ש א הן מע׳ + M 92 ואני אל באי 93
M שהקב״ה משלם שכר טוב לצד׳ על מ״ק שעושין בעוה״ז
לעוה״ב כך משלם הקב״ה לרשעים על מ״ק שעושין בעוה״ז
לעוה״ז ואין עול בשם שנפרע מן הרש׳ על ע״ק שעושין בעוה״ז
לעוה״ב כך נפרע מן הצד׳ על ע״ק שעושין בעוה״ז לעוה״ז צדיק
+ M 94 וחכמים M 95 מעשיו נכתבין לפניו אומ׳ לו כן
עשית בי״ם וה״א כן א״ל חתום והוא חותם
M 97 יפה רנ שנא׳.

Es heisst nämlich: [27]*Als doch die Arme Mošes ermüdeten, nahmen sie einen Stein und legten ihm den unter; da setzte er sich darauf*; hatte Mošch denn nicht Polster und Kissen, um sich darauf zu setzen!? allein, Mošeh sagte: die Jisraéliten befinden sich in der Not, so will ich ebenfalls mit ihnen in der Not sein. Und wer sich am Schmerz der Gemeinde beteiligt, dem ist es beschieden, sich des Trostes der Gemeinde zu erfreuen. Vielleicht sagt jemand: wer kann dies gegen mich bezeugen? die Steine seines Hauses, die Balken seines Hauses zeugen gegen ihn, denn es heisst: [29]*Denn der Stein wird aus der Wand heraus schreien, und die Sparren aus dem Holzgerüst werden es zurufen.* In der Schule R. Šilas sagten sie: Die zwei dem Menschen begleitenden Dienstengel zeugen gegen ihn, denn es heisst: [33]*Denn seine Engel entbietet er gegen dich.* R. Hidqa sagte: Die Seele des Menschen zeugt gegen ihn, denn es heisst: [34]*Wahre die Pforten deines Munds vor der, die in deinem Busen liegt.* Manche sagen: Die Glieder des Menschen zeugen gegen ihn, denn es heisst: [35]*Ihr seid meine Zeugen, Spruch des Herrn.*

[36]*Ein Gott der Treue und ohne Unrecht*; ein Gott der Treue: wie die Frevler selbst wegen des kleinsten Vergehens in der zukünftigen Welt bestraft werden, ebenso werden die Frommen selbst wegen des kleinsten Vergehens auf dieser Welt bestraft; und ohne Unrecht: wie man den Frommen selbst für die Ausübung des geringsten Gebots in der zukünftigen Welt vergilt, ebenso vergilt man den Frevlern selbst wegen der Ausübung des geringsten Gebots auf dieser Welt.[37] *Gerecht und redlich ist er.* Man sagte: Wenn der Mensch ins Jenseits befördert wird, werden ihm alle seine Thaten aufgezählt, indem man zu ihm spricht: dies und jenes hast du an jener Stelle, an jenem Tag gethan, worauf er «ja» antworten muss. Alsdann spricht man zu ihm: Unterzeichne, worauf er unterzeichnet, denn es heisst: [38]*Durch die Hand eines jeden lässt er unterzeichnen.* Und nicht nur dies, sondern er muss auch das Urteil anerkennen und sprechen: Ihr habt über mich ein richtiges Urteil gefällt, wie es heisst: [39]*Damit du Recht behaltest mit deinem Spruch.*

228. Ex. 17,12. 229. Hab. 2,11. 230. Ps. 91,11. 231. Mich. 7,5. 232. Jes. 43,10. 233. Dt. 32,4. 234. Ij. 37,7. 235. Ps. 51,6.

אמר שמואל כל הישב בתענית נקרא חוטא כבר כי האי תנא דתניא רבי אלעזר הקפר ברבי אומר מה תלמוד לומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים קל וחומר ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה רבי אלעזר אומר נקרא קדוש שנאמר קדש יהיה נדל פרע שער ראשו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מדבר אחד נקרא קדוש המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה ולשמיאל הא איכרי קדוש ההיא אגידול פרע קאי ולרבי אלעזר הא נקרא חוטא ההוא דסאיב נפשיה ומי אמר רבי אלעזר חבי והאמר רבי אלעזר לעולם ימוד אדם עצמו באלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש [ו]לא אבוא בעיר לא קשיא הא דמצי ציערוי נפשיה הא דלא מצי ציערוי נפשיה ריש לקיש אמר נקרא חכיד שנאמר גמל נפשו איש חסד [ועכר שארו וגו'] אמר רב ששת האי בר בי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא לשירותיה אמר רבי ירמיה בר אבא אין תענית צבור בבבל אלא תשעה באב בלבד אמר רבי ירמיה בר אבא אמר ריש לקיש אין תלמיד חכם רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים אוכלין ושותין משחשיכה בו׳ אמר רבי זעירא אמר רב הונא יחיד שקיבל עליו תענית אפילו אבל ושתה כל הלילה למחר הוא מתפלל תפלת תענית לן

Semuél sagte, wer im Fasten verweilt, heisse ein Sünder. Er ist also der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Eleâzar ha-Qappar Beribbi sagte Es heisst: *Und schaffe ihm Sühne dafür, dass er sich an der Seele vergangen hat*; an welcher Seele hat er sich denn vergangen? — an sich selbst, indem er sich des Weingenusses entzogen hat, nun ist es als Schwereres von Leichterem zu schliessen: wenn schon derjenige, der sich nur des Weingenusses entzieht, Sünder heisst, um wieviel mehr derjenige, der sich jeglichem Genuss entzieht! R. Eleâzar sagte, er heisse ein Heiliger, denn es heisst: *Er soll als Heiliger gelten, er lasse sein Haupthaar frei wachsen*; wenn schon derjenige, der sich nur des Genusses eines Gegenstandes entzieht, Heiliger heisst, um wieviel mehr derjenige, der sich jegliches Genusses entzieht. — Und Šemuél, er wird ja Heiliger genannt!? — Dies gilt nur von seinem Haar. — Und R. Eleâzar, er wird ja Sünder genannt!? — Dies, weil er sich an einer Leiche verunreinigt hat. — ¿Aber kann R. Eleâzar denn dies gesagt haben, er sagte ja, dass der Mensch sich stets so betrachte, als wohne Heiliges in seinem Innern, denn es heisst: *Der Heilige wohnt in deinem Innern; ich komme in die Stadt nicht.* — Das ist kein Widerspruch, das Eine handelt von einem, der das Kasteien ertragen kann, das Andere handelt von einem, der das Kasteien nicht ertragen kann. Reš-Laqiš sagte, er heisse ein Frommer, denn es heisst: *Wer sich entwöhnt, der ist ein Frommer.* R. Šešeth sagte: Wenn ein Jünger im Fasten weilt, so mag ein Hund seine Mahlzeit verzehren. R. Jirmeja b. Abba sagte: In Babylonien giebt es mit Ausnahme des Neunten Ab kein allgemeines Fasten. R. Jirmeja b. Abba sagte im Namen des Reš-Laqiš: Ein Schriftgelehrter darf nicht im Fasten verweilen, weil er dadurch die göttliche Beschäftigung vermindert.

Man darf am [vorhergehenden] Abend essen und trinken &. R. Zeêra sagte im Namen R. Honas: Wenn ein einzelner sich ein Fasten auferlegt, so sagt er, selbst wenn er die ganze Nacht gegessen und getrunken hat, am betreffenden Tag das Fastengebet; hat er auch die [nächstfolgende] Nacht im Fasten verweilt, so

Ned.10a Naz.19a 22a Sot.15a Bq.91b Sev.8a Ker.26a Nm.6,11 Lv.v.6 Col.b Hos.11,9 Pr.11,17 Pes.54b Tan.12b

M 98 שנא׳ וכפר עליו ‖ M 99 — זה ‖ M 1 והלא...
וחומר ‖ M 2 — ודבר ‖ M 3 + והלא דברים ק״ו ‖ M 4
מן היין נק M 5 — נמי M 6 דמרבי נפשיה ולר׳ א הא
נמי איקרי M 7 יעשה M 8 כולו קדוש בתוכו שנ׳
M 9 + הא דצריכא ליה הא דלא צריכא ליה וישנא אחרינא
M 10 מצער M 11 — האי M 12 יהבין שירותיה לכלבא
M 13 — אר׳ M 14 זורא M 15 + שני ימים זה
אחר זה ‖ M 16 כולה למחר מתפ׳.

250. Cf. Bd. I S. 595 N 3. 237. Num. 6,11. 238. Ib. V. 5. 239. Die Nutzniessung seines Haars ist verboten. 240. Cf. Num. 6,6 ff. 241. Dh. man darf seinen Körper nicht vernachlässigen. 242. Hos. 11,9. 243. Pr. 11,17. 244. גמל *entwöhnen* (im Niph.) dh. sich des Essens entziehen.

בתעניתי ²אינו מתפלל של תענית אמר רב יוסף מאי קסבר רב הונא³כבורא ליה אין מתענין לשעות או דלמא מתענין לשעות והמתענה לשעות ⁴אינו מתפלל תפלת תענית ⁵אמר ליה אביי לעולם קסבר ⁶רב הונא ⁷המתענה לשעות מתפלל תפלת תענית ושאני הכא ⁸דאיכא שעות דלילא דלא ⁹קביל עליה מעיקרא: מר עוקבא איקלע לגינזק בעו מיניה מתענין Ar.34a לשעות או אין מתענין לשעות ¹⁰לא הוה בידיה קנקנין של גוים אסורין או מותרין ¹¹לא הוה בידיה במה שימש משה כל שבעת ימי המלואים לא הוה בידיה ¹²אזל ושאיל בי מדרשא אמרו ליה הלכתא מתענין לשעות ומתפללין תפלת תענית והלכתא קנקנין של גוים לאחר שנים עשר חדש מותרין במה שימש משה כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן רב בהנא מתני בחלוק לבן שאין לו אומרא: אמר רב חסדא Fol.12 ¹³הא ¹⁴דאמרת מתענין לשעות ¹⁵והוא שלא טעם כלום עד הערב אמר ליה אביי הא תענית ¹⁶בעלויתא היא Tan.15b לא צריכא דאימלך אימלוכי ואמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמיה תענית מיתיבי אנשי משמר מתענין ולא משלימין התם לצעורי ¹⁷נפשיה בעלמא הוא תא שמע דאמר רבי ¹⁸אלעזר בן צדוק אני ¹⁹מבני בניו של ²⁰סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב ²¹להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו הוא התם ²²נמי לצעורי ²³נפשיה Mak.24a בעלמא הוא תא שמע ²⁴דאמר רבי יוחנן אהא בתענית עד שאבוא לביתי התם לשמוטיה נפשיה מבי

sagt er [am folgenden Tag] das Fastengebet nicht. R. Joseph sprach: Welcher Ansicht ist R. Hona? ist er der Ansicht, es gebe für einzelne Stunden kein Fasten, oder ist er der Ansicht, auch für einzelne Stunden gebe es ein Fasten, nur sagt man bei einem solchem Fasten das Fastengebet nicht? Abajje erwiderte: Thatsächlich ist R. Hona der Ansicht, dass man auch bei einem Fasten für einzelne Stunden das Fastengebet sage, nur ist es hierbei anders, da er sich dieses Fasten in der Nacht nicht vorher auferlegt hat.

Mar-Ûqaba kam einst nach Ginzaq, und man fragte ihn da: Giebt es ein Fasten für einzelne Stunden, oder nicht? Er wusste es nicht. Sind irdene Weinkrüge eines Nichtjuden [zum Gebrauch] verboten oder erlaubt? Er wusste es nicht? In welchen [Gewändern] verrichtete Mošeh während der sieben Einweihungstage den Tempeldienst? Er wusste es nicht. Darauf kam er ins Lehrhaus und fragte es; da erwiderte man ihm: Die Halakha ist, es gebe ein Fasten für einzelne Stunden, und man sagt sogar das Fastengebet; die Halakha ist, dass irdene Weinkrüge eines Nichtjuden nach zwölf Monaten [zum Gebrauch] erlaubt sind; und Mošeh verrichtete während der sieben Einweihungstage den Tempeldienst in einem weissen Gewand. R. Kahana lehrte: In einem weissen Gewand ohne Saum.

R. Hisda sagte: Für einzelne Stunden giebt es nur dann ein Fasten, wenn man bis zum Abend nichts kostet. Abajje sprach zu ihm: Das wäre ja ein vollständiger Fasttag!? — Dies handelt von dem Fall, wo man es sich später überlegt hat[245]. Ferner sagte R. Hisda: Ein Fasten, das nicht bis Sonnenuntergang währt, ist kein Fasten. Man wandte ein: Die Mitglieder der Priesterwache fasten, beenden den Fasttag aber nicht!? — Bei diesen geschieht es nur als Kasteiung. — ¿Komme und höre: R. Eleâzar b. Çadoq erzählte: Ich gehöre zu den Nachkommen des Senâb, vom Stamm Benjamin, einst fiel der Neunte Ab auf einen Šabbath, da verlegten wir das Fasten auf den Sonntag, beendeten es aber nicht, weil wir dann unser Fest hatten. Da geschah es ebenfalls nur als Kasteiung. — Komme und höre! R. Johanan sprach: Ich lege mir ein

245. Wenn man sich das Fasten erst im Lauf des Tags auferlegt. 246. Cf. Esr 2,35.

M 17 לטהר אין מתפ׳ תפלת תענית M 18 אי קסבר אין מת׳ לשעות והמתענה לשעות אין מתפ׳ ת״ת אפילו ריישא נמי ואי קסבר מתענין M 19 — אינו M 20 אפילו ביפא נמי אמר אביי ‖ M 21 — ר״ח + מתענין לשעות ו ‖ B 22 M 23 — דאיכא שר ל ‖ M 24 קיבלה עליויה מר ‖ M 25 ל ה בידיה M 26 אתא שאיל לב ט אמרו הלכה מת׳ לשעות והמת׳ לשעות מתפל׳ ת ת וקנקנים M 27 בו M 28 דאמין M 29 הוא של ט כלום כל אותו היום אל א האי תע׳ מעליא הוא ‖ M 30 נפשיהו בעל׳ תא ‖ B 31 אלעזר ‖ M 32 + החיתי M 33 שנאב. V סנאה M 34 — לחיות נמי. M 35

נשיאה הוא דעבד׃ אמר שמואל כר׳ תענית שלא
קובל עליו מבעיד יום ואי שמיה תענית ואי יתיב
מאי אמר רבה בר שילא דמי למפיחא דמריא זיקא
אימת מקביל לה רב אמר במנחה ושמואל אמר
בתפלת המנחה אמר רב יוסף בוותיה דשמואל
מכתברא דכתיב במגילת תענית להון כל[248] אניש דייתי
עלוהי מקדמת דנא ייסר[249] מאי לאו ייסר עצמו בצלו
לא[250] ייסר עצמו[247] פליגו בה רבי חייא ורבי שמעון ברבי
חד אמר ייסר וחד אמר יאסר מאן דאמר ייסר
כדאמרינן למאן דאמר יאסר מאי היא דתניא[251]
במגילת תענית כל אניש דייתי עלוהי מקדמת דנא
יאסר ביצד יזיד שקובל עליו שני וחמישי ושני של
כל השנה כולה ואידנא בם ימים טובים הכתובין
במגילת תענית אם נדרו קודם לגזירתינו[249] יבטל נדרו
את גזירתינו ואם גזירתינו קודמת לנדרו[249] תבטל גזירתינו
את נדרו׃ תנו רבנן עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה
עמוד השחר דברי רבי רבי[247] אלעזר[247] בר שמעון אומר
עד קרות הגבר אמר[247] אביי לא שנו אלא שלא גמר
סעודתו אבל גמר סעודתו אינו אוכל איתיביה[247] רבא
גמר ועמד הרי זה אוכל התם[249] בשלא סילק איבא
דאמרי אמר רבא לא שנו אלא[247] בשלא ישן ועמד אבל ישן
אינו אוכל איתיביה אביי ישן ועמד הרי זה אוכל
התם במתנמנם היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי vgl. Meg 18b

M 36 רבא ‖ M 37 אתמר מאימתי מקבלין רב ‖ M 38 אניש דאתאן עלוהי מן קדמת ‖ M 39 בצלו מאי ייסר בצלו ‖ M 40 פליגי ‖ B 41 פליגי בהא ‖ M 42 כדאמרן ובו ד יאסר בדתניא יזיד שקובל עליו תענית כל השנה כולה ופגעו בו ימים הכתובין ‖ M 43 תדחה גזירתינו מפני נדרו ‖ M 44 תדחה נדרו מפני גזירתינו ‖ M 45 ב ש ‖ VM 46 רבא ‖ VM 47 אביי אכל ועמד ‖ M 48 שלא.

Fasten auf, bis ich nach Haus komme. Er that dies nur, um der Einladung des Fürsten zu entgehen.

Šemuél sagte: Das Fasten, das man sich nicht vorher auferlegt hat, ist nicht als Fasten zu betrachten. — Wie ist es, wenn man in solchem Fasten verweilt? Rabba b. Šila erwiderte: So gleicht dies einem Blasebalg voll Wind[247].— Wann muss man es sich auferlegen? — Rabh sagt, zur Zeit des Nachmittaggebets; Šemuél sagt, im Nachmittaggebet. R. Joseph sprach: Die Ansicht Šemuéls ist einleuchtend, denn in der Fastenrolle heisst es: Jedoch[248] kann man es sich auferlegen, wenn man es vorher bestimmt hat[249]; wahrscheinlich, dass man es sich im Gebet auferlege. – Nein, dass man es sich nur auferlege. Hierüber streiten R. Hija und R. Šimôn b. Rabbi; einer liest: jesar [auferlegen] und der andere liest jeaser [verboten][250].– Die Lesart jesar stimmt allerdings mit unserer Erklärung überein, wie ist aber die Lesart jeaser zu erklären? — Es wird in der Fastenrolle gelehrt: Wenn man es vorher bestimmt hat, so ist es verboten; zum Beispiel: wenn ein einzelner sich auferlegt hat, an jedem Montag und Donnerstag des ganzen Jahrs [zu fasten], und diese mit den in der Fastenrolle aufgezählten Feiertagen zusammentreffen, so werden diese angeordneten [Feiertage] durch sein Gelübde verdrängt, falls er früher gelobt hat, geschah aber die Anordnung [der Feiertage] früher, so wird sein Gelübde durch diese Anordnung verdrängt.

Die Rabbanan lehrten: Bis wie lange darf man[251] essen und trinken? — bis die Morgenröte aufsteigt — Worte Rabbis; R. Eleâzar b. Šimôn sagt, bis zum Hahnenschrei. Abajje sprach: Dies gilt nur von der Fortsetzung der Mahlzeit, hat man sie aber beendet, so darf man nicht mehr essen. Raba wandte gegen ihn ein: Hat man die Mahlzeit beendet und die Tafel verlassen, so darf man wiederum essen. — Hier handelt es sich, wenn man die Tafel noch nicht abgeräumt hat. Manche lesen: Raba sagte: Dies nur, wenn man noch nicht geschlafen, hat man aber geschlafen, so darf man nicht mehr essen. Abajje wandte gegen ihn ein: Hat man geschlafen und ist wieder aufgestanden, so darf man nachher essen!? — Hier handelt es sich, wenn man nur geschlum-

247. Dh. dieses Fasten ist ganz ohne Bedeutung. 248. Straschun (pag. 64 N. 8) schlägt vor, לכן statt להן zu lesen; wenn man nicht weiss, dass הן (od. הון) ein aram. Pronomen ist, ist freilich die specifisch hebräische Partikel לכן in einem rein aram. Satz nicht auffallend. 249. Die angezog. Stelle handelt von den Halbfeiertagen, an denen das Fasten verboten ist. 250. Sc. das Essen. 251. In der dem Fasttag vorangehenden Nacht.

Col.b נים ולא נים תיר ולא תיר דקרי ליה ועני ולא
ידע אהדורי בכרא וכי מדברי ליה מדכר: אמר רב
בהנא אמר רב יהוד שקיבל עליו תענית אסור
בנעילת הסנדל חיישינן שמא תענית צבור קבל
עליו חיכי ליעבד אמר ליה רבה בר רב שילא ליכא חבי
למחר אתא לפניך בתענית יחיד אמרו ליה רבנן
לרב ששת הא קא חזינן רבנן דמטיימי מסניותו
ואתו לבי תעניתא איקפד ואמר להו דלמא מיכל
נבי אבול אבי ורבא מעיילי בי מטיימי אפנתא מדימר
ומר זוטרא מהלכי דומינא לשמאלא ודשמאלא לימינא
רבנן דבי רב אשי נפקו כי אורחייהו סברי כי הא
Pes.54b דאמר שמואל אין תענית צבור בבבל אלא תשעה
Tan.11b באב בלבד: אמר רב יהודה אמר רב לוה אדם
תעניתו ופורע כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי
וכי נדר קבל עליה דלא סני דלא משלם לצעורי
נפשיה קבול עליה או מצי מצער נפשיה או לא
מצי לא מצער נפשיה איבא דאמרי אמר רב יהודה
אמר רב לוה אדם תעניתו ופורע כי אמריתה קמיה
דשמואל אמר לי פשיטא לא יהא אלא נדר נדר
מי לא מצי בעי לשלומי ומיזל למחר ולימא אחרינא:
Sab.11a רב יהושע ברוה דרב אידי איקלע לבי רב אבי
עבדו ליה ענלא תילתא אמרו ליה ליטעום מר
מידי אמר לתו בתעניתא יתיבנא אמרו ליה ולזוף
מר וליפרע לא כבר מר להא דאמר רב יהודה אמר
רב ליה אדם תעניתו ופורע אמר להו תענית חלום

M 49 — כנון M 50 עביד M 51 דאמר הריני לפניך
M 52 רבנן M 53 קאתו רבנן לבי כנישתא כי מיטי
M 54 מיבאני איקפד רב ששת אמר דלמא מיכל נבי קאבלי
M 55 מיטי בי אור ובכרי לה כשמי
M 57 היא דלא M 58 דאמר אין P 59 ליה
M 60 משלים M 59 + אין צעורא הוא דקבול עילויה
M 61 ר' יהודה נשיאה איק' לב"ר אשי ‖ ואזיל למחר ‖
P 62 אמי ‖ M 63 ליזוף ‖ M 64 + לה.

mert hat. — Was heisst schlummern? R. Asi erwiderte: Halb schlafend und halb wachend; wenn man ihm etwas zurufe, hört er und antwortet auch, ohne aber nachdenken zu können, und wenn man ihn an etwas erinnert, so weiss er es.

R. Kahana sagte: Wenn ein einzelner sich ein Fasten auferlegt, so darf er keine Sandalen anziehen, weil zu berücksichtigen ist, er könnte sich ein allgemeines Fasten auferlegt haben. — Wie mache man es nun? Rabba b. R. Šila erwiderte: Man spreche wie folgt: Morgen weile ich vor dir in einem Einzelfasten. Die Jünger sprachen zu R. Šešeth: Wir sehen ja, dass Jünger am Fasttag die Schuhe anziehen und ins Bethaus kommen! Da schalt er und sprach zu ihnen: Vielleicht essen sie auch!? Abajje und Raba pflegten Pantoffeln zu tragen; Meremar und Mar-Zutra pflegten den rechten Schuh auf dem linken Fuss und den linken auf dem rechten zu tragen. Die Schüler der Schule Rabhs trugen sie wie gewöhnlich; sie waren nämlich der Ansicht Šemuéls, dass es in Babylonien kein allgemeines Fasten gebe, mit Ausnahme des Neunten Ab.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Man kann ein Fasten leihen und später bezahlen; als ich dies aber vor Šemuél sagte, sprach er zu mir: Hat man sich damit etwa ein Gelübde auferlegt, dass man es bezahlen muss!? man hat sich ja nur eine Kasteiung auferlegt, wenn man es ausführen kann, so thue man dies, wenn man es nicht kann, so unterlasse man es. Manche lesen: R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Man kann ein Fasten leihen und später bezahlen; als ich dies vor Šemuél sagte, sprach er zu mir: Selbstverständlich! es soll ja nicht strenger sein als ein Gelübde, das man ebenfalls am folgenden oder sonst an irgend einem Tag ersetzen kann.

R. Jehošuâ b. R. Idi kam einst zu R. Asi, da bereiteten sie für ihn ein dreijähriges Kalb und sprachen zu ihm: Möge der Meister etwas kosten! Dieser erwiderte: Ich weile heute im Fasten. Darauf sprachen sie zu ihm: So möge der Meister doch das Fasten leihen und später bezahlen; hält denn der Meister nicht von dem, was R. Jehuda gesagt hat, dass man nämlich das Fasten leihen und später bezahlen könne Er erwiderte: Dieses Fasten habe ich mir wegen eines bösen Traums auferlegt, und Rabba b. Mehasja sagte im Namen des R. Hama b. Gorja, im Namen Rabhs, das

252. אפנתא od. פנתא heisst sonst die obere od. vordere Seite des Schuhs (Gegs. עקבא Schuhferse); s. Levy, Wb. I S. 150 Z. 20.

הוא ואמר רבה בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום באש לנעורת ואמר רב הסדא ובן בניום ואמר רב ייסק ואפילו בשבת מאי תקנתיה ליתיב תעניתא לתעניתא׃

Fasten wirke gegen den Traum wie Feuer gegen Werg; und hierzu sagte R. Hisda, nur am selben Tag, und R. Joseph sagte, selbst am Šabbath. — Was für ein Mittel giebt es? — Man faste ob dieses Fastens.

[vij] Pes.54b

ברי אלי ולא נעני בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור אובלין ישיתין מבעוד יום ואסורין במלאכה וברחיצה ובסוכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ונועלין את המרצאות עברי אלי ולא נעני בית דין גוזרין עלוהן עוד שבע

Ber.31b

Tan.14a

שהן שלש עשרה תעניות על הציבור הרי אלו יתירות על הראשונות שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות בשני מטין עם חשכה ובחמישי מיתירין

[vij] Meg.5b

מפני כבוד השבת׃ עברי אלי ולא נעני מטעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה באירוסין ובנישואין ובשאולת שלום בין אדם לחבירו כבני אדם הנויפין

Mq.18a

לבוקים ההולכים לחורבן ובתענון עד שיצא נישן ויהי נשמים סימן קללה שנאמר הלוא קציר חטים היום וגו׃

Tan.2b

Sam.12,17

גמרא. בשלמא ביומהו אית בהו תעניתא החיצה ושיכה ותשמיש המטה אבל מלאכה מצער הוא אמר רב הסדא אמר רב וימיה בר אבא אמר קרא קדשי

Jo.1,14

ציום קראי עצרה אכפי וקנים בעצרת מה עצרת אבוד בעשיית מלאכה אף תענית אבוד בעשיית מלאכה אי מה עצרת מאיתא אף תענית נמי מאיתא אמר רבי זירא לדידי מיפשא לי מיניה דרב וימיה בר אבא אמר קרא אכפי וקנים דייציא דאכיפת וקנים מה אכיפת וקנים ביום אף ציום נמי

M 65 רבא א״ר — P 66 בעצרת אמר — M 67 ואיתימא — M 68 ר׳ ובן ביום ואפ — M 69 מאי...לתענית — M 70 בכי — M 71 מלא — M 72 עלוהן — M 73 עד שישמעה — M 74 עצרת — M 75 בתמישי פוזרין כל היום כפני — M 76 דוחקין ו — M 77 א״ר הסדא — M 78 אי ה — M 79 ציום — M 80 יה ב ויהי ר — M 81 א״ק אכפי וקנ

SIND DIESE [FASTTAGE] VORÜBER, OHNE DASS MAN ERHÖRT WURDE, SO VERFÜGT DAS GERICHT ANDERE DREI ALLGEMEINE FASTTAGE. [AM RÜSTTAG] DARF MAN NUR WÄHREND ES NOCH TAG IST ESSEN UND TRINKEN; FERNER IST DAS ARBEITEN, DAS BADEN, DAS SCHMIEREN, DAS ANZIEHEN DER SANDALEN UND DIE BETTPFLICHT VERBOTEN, AUCH SCHLIESSE MAN DIE BADEANSTALTEN. SIND AUCH DIESE VORÜBER, OHNE DASS MAN ERHÖRT WURDE, SO VERFÜGT DAS GERICHT NOCH SIEBEN ALLGEMEINE FASTTAGE, ZUSAMMEN ALSO DREIZEHN. DIESE SIND NUR DADURCH STRENGER ALS DIE ERSTEN, INDEM MAN AN DIESEN LÄRMT UND DIE LÄDEN SCHLIESST. AM MONTAG MACHE MAN GEGEN ABEND DIE THÜREN ETWAS AUF, AM DONNERSTAG DARF MAN ES GANZ, ZU EHREN DES ŠABBATHS. SIND AUCH DIESE VORÜBER, OHNE DASS MAN ERHÖRT WURDE, SO VERMINDERE MAN DEN KAUF UND VERKAUF, DAS BAUEN, DAS PFLANZEN, DIE VERLOBUNGEN, DIE HEIRATEN UND DIE GEGENSEITIGEN GRÜSSE, GLEICH LEUTEN, DIE VON GOTT ABGEWIESEN WURDEN. DIE EINZELNEN BEGINNEN WIEDERUM ZU FASTEN, BIS DER NISAN VORÜBER IST. WENN REGEN KOMMT, NACHDEM DER NISAN VORÜBER IST, SO IST DIES EIN ZEICHEN DES FLUCHS, DENN ES HEISST: *Ist nicht heute Weizenernte* [253].

GEMARA. Einleuchtend ist es bezüglich des Badens, des Schmierens und der Bettpflicht, die ja Vergnügen sind, das Arbeiten dagegen ist ja aber eine Quälerei!? R. Hisda erwiderte im Namen des R. Jirmeja b. Abba: Der Schriftvers lautet:[254] *Veranstaltet ein heiliges Fasten, beruft eine Versammlung, versammelt die Aeltesten*; es gleicht also dem Versammlungsfest: wie an diesem das Arbeiten verboten ist, ebenso ist das Arbeiten am Fasttag verboten. — Demnach sollte dies aber schon am vorangehenden Abend beginnen, wie am Versammlungsfest!? R. Zera erwiderte: Mir wurde dies von R. Jirmeja b. Abba erklärt: der Schriftvers lautet: *Versammelt die Aeltesten*, dies gleicht also dem Versammeln der Aeltesten: wie die Aeltesten sich erst am Tag versammeln, ebenso beginnt auch das Fasten am Tag. — Vielleicht erst am

253. iSam. 12,17. 254. Jo.1,14

בייס ואיבא מביהדא אמר רב שישא בריה דרב
אידי מסייע ליה לרב הינא דאמר מצפרא בינוסיא
היכי עבדי אמר אבוי מצפרא עד פלגא דיומא
מעיינינן בשולי דמתא מכאן ואילך ריבעא דיומא
קרינן בספרא ואפטרתא מכאן ואילך בעונן רחמי
שנאמר ויקומו על עמדם ויקראו בספר תורת ה׳ אלהיהם רביעית היום ורביעית (היום) מתודים
ומשתחוים לה׳ אלהיהם איפוך אנא לא סלקא דעתך
דכתיב ואלי יאספו כל הרד(י לב) בדברי וגו׳ וכתיב
וכמנחת הערב קמתי מתעניתי [ינו׳] ואפרשה כפי
אל ה׳׃ אמר רפרם בר פפא אמר רב הסדא כל
שהוא מישום אבל בגין תשעה באב ואבל אסור בין
בחמין בין בצונן כל שהוא משום תגנות בגין תענית
צבור בחמין אסור בצונן מותר אמר רב אידי בר
אבין אף אנן נמי תנינא ונועלין את המרחצאות אמר
ליה אבוי ואי בצונן אסור סוכרין את הנהרות מבעי
ליה לביתני אמר רב שישא בריה דרב אידי אבא
הכי קשיא ליה מכדי תנן אסור ברחיצה נועלין את
המרחצאות לימה לי אלא לאו שמע מינה בחמין
אסור בצונן מותר ליומא מסייע ליה כר חייבי טבילות
טובלין בדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים
במאי אילימא בחמין טבילה בחמין מי איכא שאובין
ענהו אלא לאו בצונן וחייבי טבילות אין אינש
אחרינא לא אמר רב חנא בר קטינא לא נצרכה
אלא לחמי טבריא אי הכי איבא כיפא אמר רבי

Mittag!? R. Sîsa b. R. Idi erwiderte: Dies ist also eine Stütze für R. Hona, welcher sagt, die Versammlung werde morgens einberufen. Womit verbringt man den Tag!? Abajje erwiderte: Vom Morgen bis Mittag prüft man die städtischen Angelegenheiten, von dann ab liest man während eines Viertels des Tags aus der Schrift und den Propheten vor, und während des folgenden [Viertels] fleht man um Barmherzigkeit, denn es heisst: *Sodann erhoben sie sich an ihrem Platz, und man las aus dem Gesetzbuch des Herrn, ihres Gottes, während des ersten Viertels des Tags, und während eines Viertels bekannten sie ihre Sünden und warfen sich vor dem Herrn, ihrem Gott nieder.* — Vielleicht umgekehrt!? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es heisst zuerst: *Da versammelten sich zu mir alle, die Ehrfurcht hatten vor den Worten* etc., und darauf folgt: *Und zur Zeit des Abendopfers stand ich auf von meiner Kasteiung* etc. *und breitete meine Hände zum Herrn aus.*

Raphram b. Papa sagte im Namen R. Hisdas: An einem als Trauer veranstalteten Fasttag, wie zum Beispiel der Neunte Ab oder das Fasten eines Leidtragenden, ist es sowol warm als auch kalt zu baden verboten; an einem als Kasteiung veranstalteten Fasttag, wie zum Beispiel das allgemeine Fasten, ist es warm verboten, kalt jedoch erlaubt. R. Idi b. Abin sagte: Wir haben es ebenfalls gelernt: auch schliesse man die Badeanstalten. Abajje wandte ein: Wie sollte denn der Tanna lehren, wenn auch kalt baden verboten wäre, etwa: man verstopfe die Flüsse!? R. Šimôn b. R. Idi erwiderte ihm: Mein Vater meint es wie folgt: er lehrte ja bereits, dass das Baden verboten sei, wozu lehrt er wiederum, dass man die Badeanstalten schliesse? — wahrscheinlich deswegen, weil nur warm zu baden verboten ist, während kalt baden erlaubt ist. — Ihm wäre eine Stütze zu erbringen: Alle, die ein Reinigungsbad zu nehmen verpflichtet sind, baden wie gewöhnlich; sowol am Neunten Ab, als auch am Versöhnungstag. Worin nun? in warmem Wasser doch nicht, da ja das Reinigungsbad nicht in geschöpftem Wasser genommen werden kann, wahrscheinlich also in kaltem, und dennoch dürfen es nur diejenigen, die ein Reinigungsbad nehmen müssen, andere aber nicht. R. Hana b. Qaṭṭina erwiderte: Dies ist wegen der ṭiberjanischen Warmbäder nötig. — Wie ist nun demnach der Schlussfatz zu erklären: R. Hananja der Priestervikar sagte: Unser

255. Neh. 9,3. 256. Ezr. 9,4. 257. Ib. V. 5.

M 80 ואימא מציה M 81 מיפלגא דיומא עד אורתא ריבעא
דיומא קרו ומיפטרו וריבעא דיומא מצלו ובעו רחמי M 82
—וכתיב || M 83 +ואנן || M 84 +חויכי ליתני M 85
והיכי מצי למיסבר נהר אמר M 86 קתני אסורין ברחיצה
ל׳ ל למיתנא נועלין את המרחצאות לאו למימר דבחמין 87
M — ש ט M 88 כולי עלמא לא M 89 חנו בר רב
קטינא M 90 היינו דקתני עלה א ר.

חנניה בן התכנים בדי הוא בית אלהינו לאבד
עליו מביה פעם אחת בשנה יאי אפרת בצינן
בותר ירחין בצינן אמר רב פפא באתיא דלא
שביה צונן תא שמע בשאמרו אסור במלאכה לא Mq.15b
אמרו אלא ביום אבל בליה מיתר ובשאמרו אסור Tan.1
בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך
מותר הא ביצד יוצא לדרך נועל נכנס לעיר חולץ
ובשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא בל נופו Pes.54b Mq.15b
אבל פניו ידיו ורגליו מותר וכן אתה מוצא במנודה
ובאבל מאי לאו אבילהו ובמאי עסקינן אילימא
בחמין פניו ידיו ורגליו מי שרו והאמר רב ששת
אבר אסור להושיט אצבעי בחמין אלא לאו בצינן
מאי לאו אבולהו לא לעולם בחמין ודקא קשיא
לך וכן אתה מוצא במנודה ובאבל אשארא קאי
תא שמע דאמר רבי אבא הכהן משום רבי ייבי הכהן
מעשה ומתו בניו של רבי יוסי בן רבי חנינא ורחץ
בצונן כל שבעה התם בשתכפוהו אבליו הוה דתניא
תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו ניקר Mq.17b
בתער ימכבם כמותו במים אמר רב חסדא בתער
אבל לא במספרים במים ולא בנתר ולא בחול; אמר
רבא אבל בנותר לרחוץ בצונן כל שבעה מידי דהוה
אבשרא והאמר מיתיבי אין הבוגרת רשאה לנוול Col.b
את עצמה בימי אבל אביה הא נערה רשאה מאי
לאו ברחיצה ובמאי אילימא בחמין אין הבוגרת
רשאה והאמר רב חסדא אבל אסור להושיט אצבעו

V 91 חנניא — M 92 אחת M 93 שרי הא קא מבדי
בצונן ‖ M 94 ברוכתא דלא שכיחי ‖ M 95 בעשירית מלא ‖
M 96 חמיע M 97 במאי אי בחמין ימי שרי והא ר
V 98 — עסק B 99 — מי ל אבולהו M 1 — לעולם...
ובאבל M 2 קאי „ M 3 אב „ הכהן...
הכהן M 5 בשתכפוהו אבליו דתני מיי שתכפוהו „ M 6
בחמין אסור ובצונן מותר מי ב מידי M 7 — מי ל ברחיצה ג

Gotteshaus ist es wert, dass man seinetwegen einmal jährlich ein Reinigungsbad unterlasse; wenn du nun sagst, kalt sei es erlaubt, so sollte man das Reinigungsbad kalt nehmen!? R. Papa erwiderte: In einer Ortschaft, da man es kalt nicht hat. — ¿Komme und höre: das Verbot des Arbeitens erstreckt sich nur auf den Tag, während es nachts erlaubt ist; und das Verbot, Sandalen anzuziehen, gilt nur für die Stadt, während es auf der Reise erlaubt ist; zum Beispiel: tritt man die Reise an, ziehe man sie an, kommt man in die Stadt, ziehe man sie aus; und das Verbot, zu baden, gilt nur für den ganzen Körper, während das Baden von Gesicht, Händen und Füssen erlaubt ist; dies gilt auch vom Exkommunizirten und vom Leidtragenden. Von welchem Wasser wird hier nun gesprochen? wollte man sagen, von warmem, so ist ja in solchem auch das Baden von Gesicht, Händen und Füssen verboten, denn R. Šešeth sagte, der Leidtragende dürfe nicht einmal den Finger in warmes Wasser stecken; wahrscheinlich also von kaltem, und [der letzte Satz] bezieht sich ja allenfalls auf alle Verbote!? — Nein, thatsächlich handelt es von warmem Wasser, dennoch kannst du dagegen nichts einwenden, da der Satz, dies gelte auch vom Exkommunizirten und vom Leidtragenden, sich auf die übrigen Verbote bezieht. — ¿Komme und höre: R. Abba der Kohen erzählte im Namen R. Jose des Kohens. Als dem R. Jose b. R. Ḥanina seine Söhne starben, badete er innerhalb der sieben Trauertage in kaltem Wasser. — Ihm sind die Trauerfälle auf einander gefolgt; es wird nämlich gelehrt: Folgen ihm die Trauerfälle auf einander und das Haar wird ihm lästig, so darf er es ein wenig mit einem Rasirmesser stutzen und darf auch seine Kleider im Wasser waschen. R. Ḥisda sagte: Nur mit einem Rasirmesser, nicht aber mit einer Scheere; nur im Wasser, nicht aber mit Natron oder Sand.

Raba sagte: Der Leidtragende darf während der sieben Trauertage kalt baden, denn dies ist ja nicht mehr, als der Genuss von Fleisch und Wein. Man wandte ein: Die mannbare Jungfrau[25a] darf sich während der Trauer nach ihrem Vater nicht widrig machen; die unerwachsene darf dies also wol. Dies handelt ja ebenfalls vom Baden, — in welchem Wasser? wollte man sagen, in warmem, wieso wäre es der Jungfrau verboten, R. Ḥisda sagte ja, der Leidtragende dürfe nicht einmal den Finger

25a. בגר verwandt mit בחרות vom Mann, בגרות vom Weib gl. בחרות vom Mann. Dieses Alter erreicht das Weib nach dem T. mit 12½ Jahren.

בחמין אלא לאו בצונן לא אכיחול ופירכוס לימא מכייץ ליה דאמר רבי אבא הכהן משום רבי יוסי הכהן בעשה ומתו בניו של רבי יוסי בר חנינא ורחץ בצונן כל שבעה אמרי התם בשתכפוהו אבליו זה אחר זה דתניא תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שעריו מיקל בתער ומכבס בכותו במים אמר רב חסדא בתער אבל לא במספרים במים ולא בנתר ולא בחול ולא באהל איבא דאמרי אמר רבא אבל אסור בצונן כל שבעה מאי שנא מבשר ויין התם לפכויי פחדיה הוא דעביד ליה מכייץ ליה אין הכנסת רשאה לנוהל עצמה הא נערה רשאה במאי אילימא בחמין אין הכנסת רשאה והאמר רב חסדא אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו בצונן לא אכיחול ופירכוס אמר רב חסדא זאת אומרת אבל אסור בתכבושת כל שבעה והלכתא אבל אסור לרחצן כל גופו בין בחמין בין בצונן כל שבעה אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר אבל לכוך אפילו כל שהוא אסור ואם לעבר את הזוחמא מותר: צילותא דתעניתא חיכי מדברינן אדבריה רב יהודה לרב יצחק ברייה ודרש יחיד שקובל עליו תענית מתפלל של תענית והיכן אומרה בין נואל לרופא מתקנת לה רב יצחק וכי יחיד קובע ברכה לעצמו אלא אמר רב יצחק בשומע תפלה ומיתיבי אין בין יחיד לצבור

M 8 אסור כי קתני אכיחול ‖ M 9 לימא...באהל ‖ M 10 —א"ר ‖ M 11 בין בחמין בין בצונן ומ"ש מבישרא וחמרא התם לפ פחדיה הכא לתענוג ליכא ‖ P 12 פחוריה VM 13 +את ‖ M 14 +ביומי אבל אביה ‖ M 15 +כי קתני ‖ M 16 —כ"ש ‖ M 17 ולסוך ‖ M 18 להעביר ‖ M 19 +להא ‖ M 20 ודרש ‖ M 21 תפלת ‖ M 22 חסדא. V יוסף.

in warmes Wasser stecken; wahrscheinlich also in kaltem Wasser!? — Nein, dies handelt vom Schminken und Pudern. Für ihn wäre eine Stütze zu erbringen: R. Abba der Kohen erzählte im Namen R. Jose des Kohens: Als dem R. Jose b. Hanina seine Söhne starben, badete er innerhalb der sieben Trauertage in kaltem Wasser. — Ich will dir sagen: ihm sind die Trauerfälle auf einander gefolgt; es wird nämlich gelehrt: Folgen ihm die Trauerfälle auf einander und das Haar wird ihm lästig, so darf er es ein wenig mit einem Rasirmesser stutzen und darf auch seine Kleider im Wasser waschen. R. Hisda sagte: Nur mit einem Rasirmesser, nicht aber mit einer Scheere, nur mit Wasser, nicht aber mit Natron, Sand oder Aloë. Manche lesen: Raba sagte: Der Leidtragende darf während der sieben Trauertage nicht kalt baden. — Womit ist dies anders als der Genuss von Fleisch und Wein? — Diese geniesst man, um den Kummer zu vertreiben. Für ihn wäre eine Stütze zu erbringen: Die mannbare Jungfrau darf sich [während ihrer Trauer] nicht widrig machen; die unerwachsene darf dies also wol. In welchem Wasser? wollte man sagen, in warmem, wieso wäre es der Jungfrau verboten, R. Hisda sagte ja, der Leidtragende dürfe nicht einmal den Finger in warmes Wasser stecken, wahrscheinlich also in warmem Wasser! — Nein, dies handelt vom Schminken und Pudern. R. Hisda sagte: Hieraus zu entnehmen, dass dem Leidtragenden während der sieben Trauertage das Baden verboten ist. Die Halakha ist, der Leidtragende darf während der sieben Trauertage den ganzen Körper weder kalt noch warm baden, Gesicht, Hände und Füsse darf er warm nicht baden, kalt wol; schmieren ist ganz und gar verboten, um den Schmutz zu entfernen ist es jedoch erlaubt.

Wo wird das Fastengebet eingeschaltet? — R. Jehuda führte seinen Sohn R. Jiçhaq umher und trug ihm vor: Wenn ein einzelner sich ein Fasten auferlegt, so bete er das Fastengebet. — An welcher Stelle? — Zwischen dem Segensspruch von der Erlösung und dem von der Heilung. R. Jiçhaq wandte ein: Darf denn der einzelne für sich einen Segen festsetzen!? Vielmehr, sagte R. Jiçhaq, schalte man ihn in den Segen "Er erhört das Gebet" ein. Ebenso sagte auch R. Šešeth, man schalte ihn in den Segen "Er erhört das Gebet" ein. Man wandte ein: Einen Unterschied zwischen einem einzelnen und einer Gemeinschaft giebt es nur darin, dass nämlich

259. An einem Fasttag.

אלא שזה מתפלל שמונה עשרה וזה מתפלל תשע
עשרה מאי יחיד ומאי צבור אילימא יחיד [24]במשמע וצבור
שליח צבור הני תשע עשרה [25]עשרין וארבע הוו אלא
לאו הכי קאמר אין בין יחיד דקבע עלויו תענית יחיד
[26]ליחיד שקבל עלויו תענית צבור [27]אלא שזה מתפלל
שמונה עשרה וזה מתפלל תשע עשרה [28]שמע מינה
יחיד קובע ברכה לעצמו לא לעולם [29]אימא לך שליח
צבור ודקא קשיא לך [30]שליח צבור עשרין וארבע [31]מצלי
בשלש תעניות ראשונות [32]דלית בהו עשרים וארבע וה"א
אין בין קתני אין בין שלש ראשונות לשלש אמצעיות
אלא שבאלו מותרין בעשיית מלאכה ובאלו אסורין
בעשיית מלאכה הא לעשרים וארבע זה וזה שוין
תנא ושייר באי שייר דהאי שייר [33]תתי והא אין בין Ta'an. 12a
קתני אלא [34]תנא באיסורי קא מיירי בתפיות רא קא
מיירי ואי בעית אימא באמצעיתא נמי [35]לא מצלי
עשרים וארבע ולא והתניא [36]אין בין שלש [37]שניות Meg. 1
לשבע אחרונות אלא שבאלו מתריעין ונועלין את
החנויות הא לכל דבריהן זה וזה שוין וכי תימא
הכא נמי תנא ושייר והא אין בין קתני [38]תכבדא
אין בין דוקא [39]והא שייר תיבה אי משום תיבה לאו Fol. 14
שיורא הוא מילי דצינעא קתני מילי [40]דבפרהסיא לא
קתני אמר רב אשי [41]מתניתין נמי דיקא דקתני [42]מה Tan. 12b
אלו יתירות על הראשונות [43]אלא שבאלו מתריעין
ונועלין את החנויות [44]אבל בכל דבריהן זה וזה שוין

M 23 + יחיד || M 24 הויין כ"ד הויין א"ל יחיד שקבל ||
P 25 — ליחיד. M וצבור יחיד || M 26 וקתני || M 27
אלמא יחיד || M 28 — א"ל || M 29 — ש"ץ || M 30
בקמייתא ליכא כ"ד והתניא אין בין || VM 31 —ותו...קתני ||
M 32 —תנא " M 33 ליכא כ ד ולא || M 34 אמצעיות M 35
דפר " M 36 דיקא נמי דק " M 37 — אלא " M 38
הא לכל.

dieser achtzehn Segenssprüche sagt, während jene neunzehn Segenssprüche sagt. Wer ist nun mit "einzelner" und wer mit "Gemeinschaft" gemeint? wollte man sagen mit "einzelner" sei der einzeln Betende und mit "Gemeinschaft" der Gemeindebeorderte gemeint, so sagt dieser ja nicht neunzehn, sondern vierundzwanzig Segenssprüche!? Wahrscheinlich ist es wie folgt zu verstehen: einen Unterschied zwischen demjenigen, der sich ein Einzelfasten und demjenigen, der sich ein allgemeines Fasten auferlegt hat, besteht nur darin, dass nämlich dieser achtzehn Segenssprüche sagt, während jener neunzehn Segenssprüche sagt; hieraus nun, dass der einzelne einen Segenspruch für sich festsetzen darf!? — Nein, thatsächlich ist hier der Gemeindebeorderte gemeint, wenn du aber einwendest, dieser sagt ja vierundzwanzig Segenssprüche, so handelt es hier von den ersten drei Fasttagen, an denen keine vierundzwanzig Segenssprüche gesagt werden. — Etwa nicht? es wird ja gelehrt, dass zwischen den ersten drei und den drei mittelsten Fasttagen ein Unterschied nur darin bestehe, dass nämlich an dem ersten die Arbeit erlaubt und an den anderen die Arbeit verboten ist; bezüglich der vierundzwanzig Segenssprüche sind sie also einander gleich!? — Manchen [Unterschied] lehrt er und manchen lässt er fort. — Was lässt er noch ausserdem fort!? ferner, er lehrt ja «nur darin»!? — Vielmehr der Tanna spricht nur von Verboten, nicht aber von den Gebeten; wenn du aber willst, sage ich: auch an den mittelsten werden die vierundzwanzig Segenssprüche nicht gelesen. — Etwa nicht? es wird ja gelehrt: Einen Unterschied zwischen den drei mittelsten und den sieben letzten Fasttagen giebt es nur darin, dass nämlich an den letzteren gelärmt wird und die Läden geschlossen werden, in allem anderen sind sie also gleich!? Wolltest du auch hierbei erwidern, er lehre manchen [Unterschied], während er manchen fortlasse, so heisst es ja «nur darin»!? — Glaubst du etwa, mit den Worten «nur darin» sei es genau zu nehmen, er lässt ja auch [das Heraustragen] der Lade[260] fort!? — Wenn nur das, so hat dies nichts zu sagen, denn es werden nur interne Dinge, nicht aber öffentliche Processionen aufgezählt. R. Aši sprach: Dies ist auch aus der Mišnah zu entnehmen; es heisst: Diese sind nur dadurch strenger als die ersten, indem man an diesen lärmt und die Läden schliesst; in allem anderen sind sie also gleich. Wolltest du

260. S. weiter S. 454 Z. 4 ff.

וכי תימא הכא נמי תנא ישייר יתא מה אלו קתני
ויתכברא מה אלו דקא "היא והא שייר "לה תיובתא
אי בישום תיובה לאו שיורא היא "בישום דקא חשיב
לה באידך פירקא השתא דאתית לתכי עשרים
ואחבע נמי לאי שיורא הוא "דקתני לה באידך
פירקא מאי חזי עלה אמר רב שמואל בר "ספרטאי
וכן אמר רב חייא בר אשי אמר רב בון גיאל לחיפא
ורב אשי אמר משמיה דרבי יצחק ברבי ישמעאל
בשומע תפלה והלכתא בשומע תפלתו: תני חדא
עיברית ומניקות מתענות בראשונות ואין מתענות
באחרונות יתניא איידך מתענות באחרונות ואין
מתענות בראשונות ויתניא איידך אין מתענות לא
בראשונות ולא באחרונות אמר רב אשי נקוט
אמצעיתא ביודך "דמיתרצן כולהו: "מה אלו יתירות
על הראשונות אלא שבאלו מיתרעין ונעשלן את
החגיגה: במאי מתרעין רב יהודה אמר בשיפרות
ורב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה
דרב אמר בענני קבלוה דעתך מאן דאמר בענני
לא אמר בשופרות ומאן דאמר בשופרות לא אמר
בענני "ויתניא אין פותחין בשבע תעניות על הצבור
"שבהן שמונה עשרה התרעות וסימן לדבר ורוחו
ויריחו "שופרות הוה ותיובתא למאן דאמר בענני אלא
בשיפרות דכולי עלמא לא פליגי דקדי לה התרעה
כי פליגי בענני מר סבר "קדי לה התרעה ומר סבר

auch hierbei erwidern, er lehre manchen [Unterschied], während er manchen fortlasse, so heisst es ja nur dadurch !? Glaubst du etwa, mit den Worten nur dadurch sei es genau zu nehmen, er lässt ja auch [das Heraustragen der] Lade fort!? Wenn nur dies, so hat es nichts zu sagen, da er es im folgenden Abschnitt lehrt. Jetzt nun, wo du darauf gekommen bist, so ist der Unterschied von den] vierundzwanzig Segenssprüchen ebenfalls keine Fortlassung, da er davon im folgenden Abschnitt lehrt. Was bleibt nun damit? R. Šemuél b. Sasartaj und ebenso R. Hija b. Aši im Namen Rabhs sagen, [man lese das Fastengebet] zwischen dem Segen von der Erlösung und dem von der Heilung; R. Aši im Namen des R. Jannaj b. R. Jišmâél sagt, man schalte es in den Segen: "Der das Gebet erhört" ein. Die Halakha ist: in den Segen: "Der das Gebet erhört".

Das Eine lehrt, Schwangere und Säugende fasten an den ersten und nicht an den letzten [Fasttagen], dagegen lehrt ein Anderes, sie fasten an den letzten, nicht aber an den ersten, und ein Anderes dagegen, sie fasten weder an den ersten noch an den letzten!? R. Aši erwiderte: Halte dich an der mittelsten Lehre, und demnach sind auch die übrigen zu erklären[261].

DIESE SIND NUR DADURCH STRENGER ALS DIE ERSTEN, INDEM MAN AN DIESEN LÄRMT UND DIE LÄDEN SCHLIESST. Womit lärmt man? — R. Jehuda sagte, mit einer Posaune; R. Jehuda, der Sohn des R. Šemuél b. Šilath im Namen Rabhs sagte, im Gebet "Erhöre uns". Es wurde aufgefasst, dass nach dem Einen das Lärmen nur im Gebet "Erhöre uns", und nicht mit der Posaune und nach dem Anderen dies nur mit der Posaune und nicht im Gebet "Erhöre uns" geschieht, [dagegen ist einzuwenden]; es wird ja gelehrt: Man verfügt über die Gemeinde nicht weniger als sieben Fasttage, an denen[262] je achtzehnmal gelärmt wird, als Zeichen diene das Blasen bei Jeriho[263]; und bei Jeriho wurde ja mit Posaunen gelärmt, somit ist dies ja ein Einwand gegen denjenigen, welcher sagt, man lärme im Gebet "Erhöre uns"!? — Vielmehr, niemand streitet, ob das Lärmen mit einer Posaune geschehen kann, der Streit

201. Sie fasten also nur an den mittelsten Fasttagen (an den ersten nicht, weil diese leichter sind; an den letzten nicht, weil es 7 Fasttage sind). In der 1. Lehre heissen die mittelsten "erste", was sie im Vergleich zu den letzten sind, in der zweiten heissen die mittelsten "letzte", was sie im Vergleich zu den ersten sind, während in der 3. Lehre von den mittelsten überhaupt nicht die Rede ist. 202. An den Fasttagen werden je 6 Segenssprüche mehr gelesen als an gewöhnlichen Tagen u. bei jedem dieser Sgss. werden 3 Töne geblasen. ELIJAS WILNA corrigirt: an denen [zusammen] 21 mal geblasen wurde; R. HANANEL hat: je 7 mal. 203. Cf. Jos. Kap. 6. Die Worte יכיתן ורבי sind nicht mit Rš auf das Blasen

P 39 תניא | M 40 — הוא | M 41 — לה | M 42 דקתני
M 43 דהא קתי׳ל באי פירקין || M 44 לה באי פירקין
נתכנגי אר׳ ח׳ ב׳ ר׳ אשי בון גל׳ ר׳ ר׳ אבי בשם ר׳ ישמעאל ב׳ ר׳ עקי
בשיות || M 45 — דמיתי כולהו || M 46 עברו אלו ולא נעשו:
במאי || M 47 + ולא || M 48 ובתן M 49 בשופרות
הוה אלא בשי || M 50 + עטנו.

besteht nur bezüglich des Gebets "Erhöre uns", nach dem Einen kann das Lärmen dadurch geschehen, nach dem Anderen nicht. Nach dem es im Gebet "Erhöre uns" geschieht, kann dies um so eher mit der Posaune geschehen, nach dem dies aber mit der Posaune geschieht, kann dies im Gebet "Erhöre uns" nicht geschehen. — Es wird ja aber gelehrt: Wegen anderer Plagen, die über die Gemeinde herein-brechen, als Jucken, Heuschrecken, Fliegen, Hornisse, Mücken und Aufreizungen von Schlangen und Skorpionen, pflegt man nicht zu lärmen, sondern zu flehen. Wenn nun das Flehen mit dem Mund geschieht, so geschieht ja das Lärmen mit der Posaune!? — Hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Folgender Unglücksfälle wegen lärmt man am Šabbath: wenn eine Stadt von [feindlichen] Truppen umzingelt oder von einem Fluss überschwemmt wird, oder wenn ein Schiff auf dem Meer im Sinken ist; R. Jose sagt, man rufe nur um Hilfe, flehen darf man aber nicht. Wodurch nun? wollte man sagen, durch Posaunenblasen, so ist dies ja am Šabbath verboten! wahrscheinlich also, durch das Gebet "Erhöre uns", und dennoch nennt er dies "Lärmen"; schliesse hieraus.

Zur Zeit R. Jehuda des Fürsten ereignete sich ein Unglücksfall, da verfügte er dreizehn Fasttage, und er wurde nicht

לא קרי ליה התרעה ׳ביאן דאמר בעניני בר שכן
בשופרות ולבאן דאמר בשופרות אבל בעניני לא
Bq.80b והתניא ׳ישאר כל ביני פורעניות הכתוב בנין
חיבוך הגב זכוב וצירעה ויתושין ושילוח נחשים
ועקרבים לא היו מתרעין אלא צועקין ׳בדצעקה בפה
Tan.19a התרעה בשופר תנאי היא דתניא על אלו מתרעין
בשבת על עיר שהקיפוה גייס או נהר יעל כפינה
המטורפת בים רבי יוסי אומר לעזרה ׳אבל לא ׳בצעקה
במאי אילימא בשופרות ׳שופרות בשבת מי שרי אלא
לאו בעניני וקרי ליה התרעה שמע מינה ׳ בשני דרבי
Col.b יהידה נשיאה הוה צריא גזר תלת עשרה תעניות
ולא אינני כבר ליזגזר טפי אמר ליה רבי אבי חדי
אמרו אין מטריחין ׳את הצבור ליתר מדאי אמר ׳רבי
Ber.48a Sud.98b Mq.25b אבא ברוה דרבי חייא בר אבא רבי אבי ׳ דעבד
לגרמיה הוא דעבד ׳אלא הכי אמר רבי חייא בר
אבא אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לעשרים אבל
לישאר ביני פורעניות מתענין ומיזבנין עד שיענו
׳כן השמים תניא נמי הכי כשאמרו שלש ׳ובשאמרו
שבע לא אמרו אלא לעשרים אבל לשאר ביני
פורעניות מתענין ומיזבנין עד שיעני ליכא תיהי
תיובתיה דרבי אבי אמר ליך רבי אבי תנאי הוא דתניא
אין נוזרין יותר משלש עשרה תעניות על הצבור
׳לפי שאין מטריחין את הצבור יותר מדאי דברי
רבי רבן שמעון בן גמליאל איבר לא בן השם הוא
זה אלא ׳מפני שיצא זכנה של רבייעה ׳ שלהי ליה

M 51 ועניני מי קרי ליה התרעה והתניא ישאר ביני פור
הבאות ומתרע על הצבור בנין חיבוך והגב וזבוב והגיבאי והצ
והיתו M 52 הא צעקה בפה היא תנאי M 53 או
M 54 ולא M 55 שופר M 56 רי נ גזר תלוכי תעניתא
— M 59 על M 58 ה א M 47 ולא אינני
ליה M 60 - דעבד M 61 — בן השבי M 62 וישבע
M 63 — לפי || M 64 שניהה | M 65 +ראשונה ||
M 66 — ליה.

erhört; darauf wollte er noch weitere verfügen, da sprach R. Ami zu ihm: Man darf die Gemeinde nicht allzusehr belästigen. R. Abba, Sohn des R. Hija b. Abba sprach: R. Ami sagte dies nur in seinem eignen Interesse. R. Hija b. Abba sagte vielmehr im Namen R. Johanans, das dies nur bezüglich des Regens gelehrt wurde, während man wegen anderer Unglücksfälle so lange fastet, bis man (vom Himmel) erhört wird. Ebenso wird auch gelehrt: Die Bestimmung von drei und sieben Fasttagen gilt nur, von der Regennot, wegen anderer Unglücksfälle faste man jedoch so lange, bis man erhört wird. — Dies ist ja ein Einwand gegen R. Ami!? — R. Ami kann dir erwidern: hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Man verfüge über die Gemeinde nicht mehr als dreizehn Fasttage, weil man die Gemeinde nicht allzusehr belästigte — Worte Rabbis; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, nicht dies ist der Grund, sondern deswegen nicht, weil dann die Zeit des Regenfalls vorüber ist[265].

mit der Posaune zu beziehen, sondern auf die 7 Tage, da bei Jericho ebenfalls 7 Tage geblasen wurde. 264. Dass nicht mehr als 13 Fasttage verfügt werden. 265. Bei anderen Unglücksfällen können also mehr Fasttage verfügt werden.

בני נינוה לרבי בנן אנן דאפילו בתקופת תמוז
בעינן מיטרא[260] היכי נעביד ביחידים דמינן או ברבים
דמינן ביחידים דמינן ובשומע תפלה או[261] ברבים דמינן
ובברכת השנים שלח להו ביחידים דמיתו [262]ובשומע
Meg. 25b תפלה מיתיבי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים
בתיקנן יישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה
[263]הכל לפי השנים הכל לפי המקומות[264]הכל לפי הזמן
[265]אמר ליה מתניתא רמית עליה דרבי רבי תנא הוא
ופליג באי הוי עלה רב נחמן אמר בברכת השנים
רב ששת אמר בשומע תפלה והלכתא בשומע תפלה:
בשני מטין עם חשיכה ובחמישי כל היום מפני
כבוד השבת: איבעיא להו היכי קתני [266]בשני מטין
עם חשיכה ובחמישי כל היום מפני כבוד השבת
או דילמא בשני מטין ובחמישי פותחין כל היום
כולו תא שמע דתניא בשני מטין עד הערב ובחמישי
פותחין כל היום[74]כולו מפני כבוד השבת[75]היו לו
שני פתחים פותח אחד[76]ונועל אחד היה לו איצטבא
בנגד פתחו פותח[77]ונועל כדרכו ואינו חושש: עברו
אלו ולא נעני ממעטין במשא ומתן[78]ובבנין ובנטיעה:
Meg. 5b תנא[79] בבנין בנין של שמחה[80]נטיעה נטיעה של שמחה
אי זהו בנין של שמחה זה הבונה בית התנות לבנו
אי זו היא נטיעה של שמחה זה הנוטע [81]אבורנקי
של מלכים: [ובשאילת שלום:] תנו רבנן חברים

Die Einwohner von Ninve liessen Rabbi fragen: Wie haben wir uns zu richten, die wir selbst in der Jahreszeit des Tamuz des Regens bedürfen? gleichen wir einzelnen oder einer Gemeinschaft; gleichen wir einzelnen und müssen [das Fastengebet] in den Segen "Der das Gebet erhört" einschalten, oder einer Gemeinschaft und müssen es in den Jahrsegen einschalten? Er liess ihnen antworten: Ihr gleicht einzelnen und habt ihn in den Segen "Der das Gebet erhört" einzuschalten. Man wandte ein: R. Jehuda sagte: Dies hat nur dann statt, wenn die Jahre ordnungsgemäss verlaufen und Jisraél auf seinem Land weilt; in der Jetztzeit aber hängt es von der Eigenart des Jahrs, des Orts und der Zeit ab!? Man erwiderte: Gegen Rabbi erhebst du einen Einwand aus einer Barajtha!? Rabbi ist Tanna und streitet gegen diese. — Wie bleibt es nun damit? R. Nahman sagt, man schalte ihn in den Jahrsegen ein; R. Šešeth sagt, in den Segen "Der das Gebet erhört". Die Halakha ist: in den Segen "Der das Gebet erhört".

Am Montag mache man gegen Abend die Thüren ein wenig auf, am Donnerstag darf man es während des ganzen Tags, zu Ehren des Šabbaths. Man fragte: Meint er es, dass man sie am Montag gegen Abend ein wenig öffnen darf, und am Donnerstag den ganzen Tag, zu Ehren des Šabbaths, oder aber, dass man sie am Montag ein wenig, und am Donnerstag während des ganzen Tags ganz öffnen darf? — Komme und höre: Es wird gelehrt: Am Montag mache man gegen Abend die Thüren ein wenig auf und am Donnertag öffne man sie ganz während des ganzen Tags, zu Ehren des Šabbaths. Hat jemand zwei Thüren, so öffne er eine und schliesse die andere, befindet sich eine Schalter vor der Thür, so darf man sie wie gewöhnlich öffnen und schliessen.

Sind auch diese vorüber, ohne dass man erhört wurde, so vermindere man den Kauf und Verkauf, das Bauen und das Pflanzen. Es wird gelehrt: Mit Bauen sind Festlichkeitsbauten und mit Pflanzen sind Luxuspflanzungen gemeint. — Was heisst ein Festlichkeitsbau? — Wenn man ein Haus zur Hochzeit seines Sohns baut. — Was heisst eine Luxuspflanzung? — Wenn man königliche Vorgärten anlegt.

Und die gegenseitigen Grüsse. Die Rabbanan lehrten: Genossen grüssen ein-

67 M אנו שצריכים לכים אפילו בת"ת || 68 M—היכי...כרבי דמינן || 69 M כצבור || 70 M—ובש"ת || 71 M—בחמי מטין || 72 M—הכל לפה"ז || 73 M הכל לפה"ש || כה"י א"ד פות' כה"י מפני כבוד השבת ת"ש בשני מטין לעת ערב || 74 M—כולו || 75 M יש || 76 M ואם יש לו איצטבא לפניו פותח || 77 B—ונועל || 78 P בניין || 79 M בונין || 80 M ונוטעין || 81 M ואבורנקי. V אבורנקי.

260. תקופה Umkreisung, Wende [sc. der Jahreszeit]. Die 4 Jahreszeiten werden nach dem ersten Monat der J. benannt: תקופת ניסן der Frühling, תקופת תמוז der Sommer, תקופת תשרי der Herbst, תקופת טבת der Winter; zuweilen jedoch für die Solstitien selbst gebraucht. 267. Richt. ist die La. des Cod. M; vgl. jed. Kohut, *Ar. compl.* i 74. 268. Cf. Bd. I S. 170 Z. 3 ff. u. S. 251 Z. 5 ff.

אין שאירת שלום ביניהן [82]עמי הארץ ששואלין
מחזירין להם בשפה רפה וכבוד ראש[83]והן מתעטפין Mq.15a
ויושבין באבלים וכמנודין בכני אדם הנזופין למקום
עד שירחמו עליהם מן השמים: [84]אמר רבי אלעזר Meg.22b
אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן
נענה ביהושע [85]בן נון שנאמר [86]ויאמר ה' אל יהושע Jos.7,10
קם לך למה זה אתה נפל על פניך: ואמר רבי
אלעזר אין אדם [87]חשוב רשאי לחגור שק אלא אם כן
נענה ביהורם בן אחאב שנאמר [88]ויהי כשמע המלך iiReg.6,30
את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עבר על
החמה וירא העם והנה השק על בשרו וגו': ואמר
רבי אלעזר לא הכל בקריעה ולא הכל בנפילה
[89]משה ואהרן בנפילה יהושע וכלב בקריעה משה
[90]ואהרן בנפילה דכתיב [91]ויפל משה ואהרן על פניהם Num.14,5
[92]יהושע וכלב בקריעה דכתיב [93]ויהושע בן נון וכלב ib. v.6
בן יפנה [וגו'] קרעו (את) בגדיהם מתקיף לה רבי
זירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני אי [94]הוה כתיב
יהושע כדקאמרת השתא דכתיב ויהושע הא והא
[95]עבוד: ואמר רבי אלעזר לא הכל בקימה ולא הכל
בהשתחויה [96]מלכים בקימה ושרים בהשתחויה מלכים
בקימה דכתיב [97]כה אמר ה' גאל ישראל (ו)קדושו Jes.49,7
[98]לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו Fol.15
וקמו ושרים בהשתחויה דכתיב [99]שרים וישתחוו מתקיף ib.
לה רבי זירא [100]ואיתימא רבי שמואל בר נחמני אי
[101]הוה כתיב [102]ושרים ישתחוו כדקאמרת השתא דכתיב
שרים וישתחוו הא והא עבוד אמר רב נחמן [103]בר
יצחק אף [104]אני אומר לא הכל לאורה ולא הכל

M 82 ועם הארץ ששאל מתו בש"ר M 83 ומתעטפין כאב
וכמנוד עד שיחה M 84 — בן M 85 — חשוב
M 86 — משה...בקריעה M 87 — הוה B 88 עציד
M 89 — מלכים...בהשתחויה M 90 + מלכים יראו וקמו
שרים בהשתחואה דכתיב " M 91 — ואית...נחמני " M 92
— ושרים ישׁ " M 93 — בי" " M 94 אנו נאמר.

ander überhaupt nicht, wenn aber Leute aus dem gemeinen Volk[268] grüssen, so antworte man ihnen mit leiser Stimme und schwerem Haupt. Sie müssen eingehüllt sitzen, wie die Leidtragenden und Exkommunizirten, wie Leute, die von Gott abgewiesen wurden, bis man sich ihrer im Himmel erbarmt.

R. Eleâzar sagte: Ein vornehmer Mann darf sich nicht auf seinem Gesicht niederwerfen, es sei denn, dass er erhört wird, denn, so heisst es von Jehošuâ, dem Sohn Nuns:[269] *Und der Herr sprach zu Jehošuâ: Steh auf, wozu liegst du auf deinem Angesicht?* Ferner sagte R. Eleâzar: Ein vornehmer Mann darf keinen Sack anlegen, es sei denn, dass er erhört wird, denn so heisst es von Jehoram, dem Sohn Aḥâbs: [270]*Als nun der König das Weib so reden hörte, zerriss er seine Kleider, während er auf der Mauer stand; da gewahrte das Volk, dass er einen Sack auf seinem Leib trug &c.* Ferner sagte R. Eleâzar: Nicht jedermann wird durch das Zerreissen der Kleider erhört, und nicht jedermann wird durch das Niederfallen erhört. Mošeh und Ahron wurden durch das Niederfallen erhört, Jehošuâ und Kalebh durch das Zerreissen der Kleider. Mošeh und Ahron durch das Niederfallen, denn es heisst:[271] *Da fielen Mošeh und Ahron auf ihrem Gesicht.* Jehošuâ und Kalebh durch das Zerreissen der Kleider, denn es heisst: [272]*Und Jehošuâ, der Sohn Nuns, und Kalebh, der Sohn Jephunes &c., zerrissen ihre Kleider.* R. Zera nach Anderen, R. Šemuél b. Naḥmani, wandte ein: Hiesse es: *Jehošuâ &c.*, so würdest du Recht haben, wenn es aber heisst: *Und Jehošuâ*, so thaten sie ja beides!? Ferner sagte R. Eleâzar: Nicht alle werden durch Aufstehen [den Messias verehren], und nicht alle durch Niederwerfen. Könige werden aufstehen müssen, Fürsten werden sich niederwerfen müssen. Könige aufstehen, denn es heisst: [273]*So spricht der Herr, der Erlöser Jisraéls, sein Heiliger, zu dem, der von jedermann verachtet, der von Leuten verabscheut wird, zu dem Sklaven von Tyrannen: Könige sollen dich sehen und aufstehen.* Fürsten sich niederwerfen, denn es heisst:[273] *Fürsten sollen sich niederwerfen.* R. Zera, nach Anderen, R. Šemuél b. Naḥmani wandte ein: Hiesse es: *Fürsten aber sollen sich niederwerfen,* so würdest du Recht haben, wenn es aber heisst: *Fürsten sollen sich niederwerfen*, so können sie ja beides thun!? R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach: Auch ich will Aehnliches

269. Jos. 7,10. 270. iiReg. 6,30. 271. Num. 14,5. 272. Ib. V. 6. 273. Jes. 49,7.

לשמחה צדיקים לאוזה דכתיב אור זרע לצדיק Ps.97,11
וישרים שמחה דכתיב וישערי רב שמחה׃

M 95 אלא B 96 וישרים לשמחת צדיקים לאוזה. M
שיש לים M 97 ולי"ש דכת.

sagen: Nicht jedem ist Licht beschieden und nicht jedem ist Freude beschieden. Den Frommen ist Licht beschieden, denn es heisst: *'Licht ist für die Frommen ausgesäet.* Den Redlichen ist Freude beschieden, denn es heisst: *Freude für die, die redlichen Herzens sind.*

ZWEITER ABSCHNITT.

[ii] ר תעניית ביצד מוציאין את התיבה לרחוב
שד עיר ויתנו אפר מקלה על גבי התיבה
ובראש הנשוא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד
נותן בראשו חוקן שבחן אומר לפניהן דברי כבושין
אדונינו לא נאמר באנשי נינוה ויראַ אלהים את שקם Jon.3,10
ואת תעניתם אלא ויראַ אלהים את מעשיהם כי שבו 2.Jo.2,13
מדרכם הרעה ובקבלה הוא אומר וקרעו לבבכם
ואל בגדיכם׃ עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה [ij]
זקן ויהגל ויש לו בנים וביתו ריקם כדי שיהא לבו
שלם בתפלה ואומר לפניהם עשרים וארבע ברכות
שמונה עשרה שבכל יום ומוכיף עליהן עוד שש׃ [iij]
יאלו הן וברונות ושיפרות אל ה בצרתה לו קראתי Ps.120,1
ויענני אשא עיני אל ההרים וגו׳ מעמקים קראתיך Ib.121,1
ה׳ תפלה לעני כי יעטף לפני יהודה אומר לא היה Ib.130,1
צריך לומר זכרונות ושופרות אלא אומר התחינן Ib.102,1
לעם כי יהוה בארץ דבר כי יהוה(בארץ) אשר היה 1.Reg.8,37
דבר ה׳ אל ירמיהו על דברי הבצרות ואומר חוקיהו׃ Jer.14,1

+ M 3 נוטל ניקן בידא וחוקן M 2 בתחובה M 1 בידו.

IN welcher Weise geschieht die Procession an den Fasttagen? — Man bringt die Lade nach dem Stadtplatz, streut Asche auf die Lade und auf das Haupt des Fürsten und auf das Haupt des Gerichtspräsidenten, und auch jeder andere streut Asche auf sein Haupt. Der Aelteste unter ihnen trägt rührende Worte vor: Brüder! von den Einwohnern Ninives heisst es nicht, Gott habe ihren Sack und ihr Fasten gesehen, sondern: *Gott sah ihre Handlungen, dass sie von ihrem schlechten Wandel zurückgekehrt waren.* Ferner heisst es in der überlieferten Schrift: *'Zerreisst euer Herz und nicht eure Kleider.* Wenn man sich zum Beten hinstellt, so lässt man einen Greis und Geübten als Vorbeter vor die Lade treten, der Kinder hat und dessen Haus leer ist, damit sein Herz sich ganz der Andacht des Gebets hingebe. Derselbe trägt vierundzwanzig Segenssprüche vor, die achtzehn alltäglichen, zu welchen noch sechs andere hinzugefügt werden. Folgende sind es: [Die Verse] von den Erinnerungen Gottes[1], und dem Posaunenblasen[2], und [die Psalmen]: *'In meiner Not rief ich den Herrn an, und er erhörte mich. Ich hebe meine Augen zu den Bergen auf. Aus der Tiefe rufe ich dich, o Herr;* und: *'Gebet eines Armen, wenn er schmachtet.* R. Jehuda sagt, man brauche nicht [die Verse] von den Erinnerungen Gottes und vom Posaunenblasen zu lesen, an deren Stelle lese man vielmehr: *'Wenn Hungersnot im Land sein sollte, wenn Pest sein sollte*; und: *'Was als Wort des Herrn an Jirmejahu erging, in betreff der grossen Dürre*; zu diesen liest man auch die

274. Ps. 97,11. 1. Jon. 3,10. 2. Jo. 2,13. 3. Cf. S. 391 Z. 1 ff. 4. Ps. 120,1. 5. Ib. 121,1. 6. Ib. 130,1. 7. Ib. 102,1. 8. 1Reg. 8,37. 9. Jer. 14,1.

[iv] על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם
בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם
היום הזה ברוך אתה ה׳ גואל ישראל על השניה
הוא אומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא
יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך
אתה ה׳ זוכר הנשכחות על השלישית הוא אומר
מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע
בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה׳ שומע תרועה
על הרביעית הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה
הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה
ברוך אתה ה׳ שומע צעקה על החמישית הוא אומר
מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם
וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה׳ שומע
תפלה על הששית הוא אומר מי שענה את יונה
ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם
היום הזה ברוך אתה ה׳ העונה בעת צרה על
השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה
בנו בירושלם הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם
[v] היום הזה ברוך אתה ה׳ המרחם על הארץ׃ מעשה
Co.b ביומו רבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון שעבר
אחד לפני התיבה וגמר את הברכה בולה ולא ענו
אחריו אמן תקעו הכהנים ותקעו מי שענה את
אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע
בקול צעקתכם היום הזה היעו בני אהרן היעו
מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם
וישמע בקול צעקתכם היום הזה וכשבא דבר אצל
חכמים אמרו לא היינו נוהגין כן אלא בשער מזרח
[vj] ובהר הבית׃ שלש תעניות הראשונות אנשי משמר

M 4 + אבינו M 5 קול M 6 ביום M 7
הברית ‖ P 8 קול ‖ V 9 ביום. M — ביה״ע ‖
M 10 במעי M 11 דוד ושלמה M 12 חילפתא בצפורי
ובימי ר׳ הונא בן תרד בכוכבי שעבר לפני התיבה ואמר כל
הברכות כול M 13 תקעו M 14 — אבינו...הזה
M 15 לאבותינו M 16 לפני חכ׳ לא היו נוהגין אלא.

Schlussformeln. Beim ersten Segen lese man: Der Abraham am Berg Morija erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du Jisraél erlösest. Beim zweiten lese man: Der unsere Vorfahren am Schilfmeer erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du Vergessenes gedenkst. Beim dritten lese man: «Der Jehošuâ in Gilgal erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du das Lärmblasen hörst. Beim vierten lese man: Der Šemuél in Miçpa erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du die Klage erhörst. Beim fünften lese man: «Der Elijahu am Berg Karmel erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du das Gebet erhörst.» Beim sechsten lese man: Der Jona von den Eingeweiden des Fisches aus erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du in der Not erhörst.» Beim siebenten lese man: «Der David und seinen Sohn Šelomoh in Jerušalem erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der du dich des Lands erbarmst.» Zur Zeit des R. Ḥalaphta und des R. Ḥananja b. Teradjon trat einst jemand vor die Lade und beendete den ganzen Segen, und man antwortete nicht: Amen. [Der Diener rief:] Blaset, Priester! «Der unseren Vater Abraham am Berg Morija erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen.» Lärmt, Söhne Ahrons. «Der unsere Vorfahren am Schilfmeer erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen.» Als die Weisen davon hörten, sagten sie: So pflegten wir nur am Ostthor, am Tempelberg[10] zu verfahren. An den ersten drei Fast-

10. Dh. nur beim Bestehen des Tempels.

מיתענין ולא[11] בישראים[11] ואנשי בית אב לא היו מיתענין
[11]בכל שלש שנויות אנשי משמר מיתענין ומשלימין
[11]ואנשי בית אב מיתענין ולא משלימין שבע אחרונות
אלו ואלו מיתענין ומשלימין דברי רבי[12] יהושע וחכמים
אומרים שלש תעניות הראשונות אלו ואלו לא היו
מיתענין [11]בכל שלש שניות אנשי משמר מיתענין ולא
משלימין [11]ואנשי בית אב לא היו מיתענין [11]בכל שבע
אחרונות אנשי משמר מיתענין ומשלימין [11]ואנשי בית
[vij] אב מיתענין ולא משלימין: אנשי משמר מותרין
לשתות יין בחולות אבל[11] לא ביום[11] ואנשי בית אב
Mq.14a לא ביום ולא בחילה[11] אנשי משמר ואנשי מעמד
Tan.29b אבוריו[11] מלסבר ומלכבם ובחמישי מותרין מפני כבוד
[viij] השבת: כל הכתוב במגילת תענית דלא למספד
לפניו אסור לאחריו מותר רבי יוסי אומר [11]לפניו
ולאחריו אסור דלא להתעצה[13] לפניו ולאחריו מותר
[ix] Tan.10a רבי יוסי אומר לפניו אסור לאחריו מותר: אין
גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי שלא
להפקיע[14] השערים אלא שלש תעניות הראשונות שני
וחמישי ושני ושלש שניות חמישי שני וחמישי רבי
יוסי אומר בשם שאין הראשונות בחמישי כך לא
[x] Er.41a שניית ולא אחרונות: אין גוזרין תענית על הצבור
בראשי חדשים בחנוכה ובפורים ואם התחילו[15] אין
מפסיקין דברי[16] רבן גמליאל[16] אמר רבי מאיר אף על

M 17 — היו M 18 אנשי M 19 ג׳ תעניות שניות
M 20 מאיר M 21 אמצעית אנשי משׁ היו מתענין
M 22 — כלל M 23 — לא ביומים ‖ M 24 לספ׳ ולכב׳
M 25 בין לפ׳ בין לאח׳ M 26 + את M 27 — אין
M 28 + ר׳ M 29 + אומר אין מפסיקין.

TAGEN FASTETEN DIE MITGLIEDER DER BETREFFENDEN PRIESTERWACHE, OHNE SIE GANZ ZU BEENDEN, WÄHREND DIE MITGLIEDER DER TAGESWACHE ÜBERHAUPT NICHT FASTETEN; AN DEN ANDEREN DREI FASTTAGEN FASTETEN DIE MITGLIEDER DER PRIESTERWACHE UND BEENDETEN SIE AUCH, WÄHREND DIE MITGLIEDER DER TAGESWACHE WOL FASTETEN ABER NICHT BEENDETEN; AN DEN LETZTEN SIEBEN FASTTAGEN FASTETEN ALLE UND BEENDETEN AUCH WORTE R. JEHOŠUÂS: DIE WEISEN SAGEN, AN DEN ERSTEN DREI FASTTAGEN FASTETEN WEDER DIESE NOCH JENE, AN DEN ANDEREN DREI FASTETEN DIE MITGLIEDER DER PRIESTERWACHE, OHNE ZU BEENDEN, WÄHREND DIE MITGLIEDER DER TAGESWACHE ÜBERHAUPT NICHT FASTETEN, AN DEN LETZTEN SIEBEN FASTTAGEN FASTETEN DIE MITGLIEDER DER PRIESTERWACHE UND BEENDETEN AUCH, WÄHREND DIE MITGLIEDER DER TAGESWACHE WOL FASTETEN ABER NICHT BEENDETEN. DIE MITGLIEDER DER PRIESTERWACHE DURFTEN IN DER NACHT WEIN TRINKEN, NICHT ABER AM TAG; DIE MITGLIEDER DER TAGESWACHE DURFTEN ES WEDER AM TAG NOCH IN DER NACHT. DIE MITGLIEDER DER PRIESTERWACHE UND DES BEISTANDS[12] DURFTEN SICH NICHT DAS HAAR SCHNEIDEN NOCH IHRE KLEIDER WASCHEN; AM DONNERSTAG WAR ES IHNEN ERLAUBT, ZU EHREN DES ŠABBATHS. WENN ES IN DER FASTENROLLE VON EINEM FEIERTAG HEISST, MAN DÜRFE AN DIESEM KEINE TRAUER VERANSTALTEN, SO IST [DAS FASTEN] AM TAG VORHER VERBOTEN, NACHHER ABER ERLAUBT; R. JOSE SAGT, ES SEI SOWOL VORHER ALS AUCH NACHHER VERBOTEN. [WENN ES ABER HEISST,] MAN DÜRFE AN DIESEM NICHT FASTEN, SO IST ES AM TAG VORHER UND NACHHER ERLAUBT; R. JOSE SAGT, VORHER VERBOTEN, NACHHER ERLAUBT. MAN VERFÜGT KEIN MIT DEM DONNERSTAG BEGINNENDES ALLGEMEINES FASTEN, UM NICHT DIE PREISE ZU STEIGERN; DIE ERSTEN DREI FASTTAGE WERDEN VIELMEHR AUF MONTAG, DONNERSTAG UND MONTAG, UND DIE ANDEREN DREI FASTTAGE AUF DONNERSTAG, MONTAG UND DONNERSTAG GESETZT; R. JOSE SAGT, WIE DIE ERSTEN FASTTAGE NICHT MIT EINEM DONNERSTAG BEGINNEN, EBENSOWENIG DIE ANDEREN NOCH DIE LETZTEN. MAN VERFÜGT KEIN ALLGEMEINES FASTEN AUF NEUMONDE UND AUF DAS HANUKA- UND PURIMFEST; HABEN DIE FASTTAGE BEREITS BEGONNEN, SO UNTERBRICHT MAN AN DIESEN NICHT — WORTE R.

11. Der Tempeldienst wurde unter 24 Priesterwachen verteilt, von denen jede ihre Dienstwoche hatte; der Dienst der ganzen Woche wurde wiederum an Tageswachen בית אב Familie verteilt 12. Eine Abordnung, die bei der Darbringung des täglichen Opfers versch. Gebete zu verrichten hatte; vgl. hierüebr weiter Fol. 26a.

פי שאמר רבן גמליאל[1] אי מפסקין מידה היה שאין משגיחין יכו השמה באב שחל להיות[2] בערב שבת׃

GAMALIÉLS. R. MEÍR SPRACH: OBGLEICH R. GAMALIÉL GESAGT HAT, DASS MAN NICHT UNTERBRECHE, SO GIEBT ER DENNOCH ZU, DASS MAN AN [DIESEM DAS FASTEN] NICHT BEENDE. DASSELBE GILT AUCH, WENN DER NEUNTE AB AUF EINEN VORABEND DES ŠABBATHS FÄLLT.

גמרא. כדר תעניה ביצד ביציאון את התיבה כו׳; ואפילו בקבייתא[3] דמינחי שלש תעניות ראשונית ושניות נכנסים[4] לבית הכנסת ימתפללין בדרך שמתפללין כל השנה כולה כשבעה אחרונות מוציאין את התיבה לרחובה של עיר וניתנין אפר על גבי התיבה[5] ובראש הנשיא ובראש אב בית דין יכל אחד ואחד נוטל וניתן בראשו רבי נתן אומר אפר מקלה הן מביאין[6] אמר רב פפא כי תנן נמי מתניתין אשבע אחרונות תנן; ובראש הנשיא[7] יתדר תני בל אחד ואחד[8] ניטל וניתן בראשי[9] אני יהתנן רבי איבי בגדולה מתחילין מן הגדול[10] ובקלקלה[11] מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול[12] ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר[13] ובקלקלה מתחילין מן הקטן דאמר מר בתחלה נתקלל נחש[14] יאחר כך נתקללה חוה[15] ואחר כך נתקלל אדם הא[16] חשיבותא לדידהו דאמרי להו אתון השיביתו למיבעי עלן רחמי[17] אכולי עלמא; כל אחד ואחד ניטל וניתן בראשו; אמר רב אדא וכל אחד ואחד[18] נוטל ונותן בראשו נשיא ואב בית דין נמי נשקי אנפי[19] ונגנהו בראשייהו מאי שנא דשקול אניש אחרינא ומנח להו אמר רבי[20] אבא דמן[21] קסרי איני היכה מתבייש מעצמו יתבייש מאחרים יהוכא מנה הדי אמר רבי יצחק במקום תפילין שנאמר[22] לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר; רחוב תיבה ושקים אפר אפר

M 30 + אם מתחילו M 31 בשבת M 32 והתניא ג׳ ראשונות
M 33 רבנן נכנסות ומתפללות ימתפ M 34 ובראש
... בראשי M 35 חיו M 36 אר ג M 37 קתני
M 38 — והתר...בראשו V 39 — נוטל ׳ M 40 ותניא
B 41 ובקללה M 42 — מתח M 43 שבתחילה
M 44 ולכבות נתק M 45 נמי השיב הוא לדוחה דאמרינן ליה את השבעה M 46 — אבולי...אדא M 47 נו ב בראשו
M 48 אריטיהו VV 49 אדא, וירא M 50 קיסרין
לפי שאינו.

Gamaliél. 1. Lev. 10,6. 2. Jes. 61,3.

GEMARA. IN WELCHER WEISE GESCHIEHT DIE PROCESSION AN DEN FESTTAGEN? — MAN BRINGT DIE LADE ET. ¿Also selbst an den ersten, ich will auf einen Widerspruch hinweisen: An den ersten und anderen drei Fasttagen gehe man ins Bethaus und bete, wie im ganzen Jahr; an den letzten sieben bringe man die Lade nach dem Stadtplatz und streue Asche auf die Lade und auf das Haupt des Fürsten und auf das Haupt des Gerichtspräsidenten und auch jeder Andere streue Asche auf sein Haupt; R. Nathan sagt, es müsse (gebrannte) Asche sein. R. Papa erwiderte: Unsere Mišnah handelt eben von den letzten sieben.

AUF DAS HAUPT DES FÜRSTEN. ¿Und erst nachher folgt, dass auch jeder Andere Asche auf sein Haupt streue, es wird ja aber gelehrt: Rabbi sagte: Bei einer Würdigung beginnt man mit dem Grössten und bei einem Verderben beginnt man mit dem Kleinsten. Bei einer Würdigung beginnt man mit dem Grössten, denn es heisst: *Und Mošeh sprach zu Ahron und zu Elʿâzar und Ithamar*; bei einem Verderben beginnt man mit dem Kleinsten, denn der Meister sagte, dass zuerst die Schlange, nachher Ḥava und nachher Adam verflucht wurde. — Dies ist ebenfalls eine Würdigung, für sie, man spricht nämlich zu ihnen: Ihr seid würdig, für alle andere zu flehen.

UND AUCH JEDER ANDERE STREUT ASCHE AUF SEIN HAUPT. R. Ada sprach: Sollten doch auch der Fürst und der Gerichtspräsident selbst sich die Asche auf das Haupt streuen, wie jeder Andere, weshalb streut ihm ein Anderer die Asche auf das Haupt!? R. Abba aus Cäsarea erwiderte: Es ist nicht gleich, wenn jemand sich selbst beschämt, oder er von anderen beschämt wird. — Auf welche Stelle legt man sie? R. Jiçḥaq erwiderte: Auf die Stelle, da man die Tephillin anlegt, denn es heisst: *Dass er den Trauernden Çijons zulege, ihnen Schmuck statt Asche zu verleihen.*

13. Lev. 10,6. 14. Jes. 61,3.

קבורה ציונית בזמן[1] למה יוצאין להחוץ רבי חייא בר אבא אמר לומר זעקנו בצנעא ולא נענינו נמוה עצמנו בפרהסיא ריש לקיש אמר גלונו גלותנו מכפרת עלינו מאי בינייהו איבא בינייהו דנהי מבי בנישתא לבי בנישתא ולמה מוציאין את התיבה לרחובה של עיר אמר רבי יהושע בן לוי[2]לומר לו צינוק היה לבי נתבזה בעוונינו ולמה מתבטן בשקים אמר רבי חייא בר אבא לומר[3]הרי אנו חשובין כבהמה ולמה נותנין אפר בקלה על[4]גבי תיבה אמר רבי יהודה בן פזי בלישנא עמי אנכי בצרה ריש לקיש אמר בבל צרתם לו צר אמר רבי זירא[5]מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר בקלה על גבי[6]תיבה ביזעזע לי בולוה גיפאי ולמה נותנין אפר בראש כל אחד ואחד פליגי בה רבי לוי בר[7]חמא ורבי הנינא חד אמר הרי אני השיבין לפניך[8]באפי וחד אמר כדי[9]שיזכור לנו אפרו של יצחק[10]מאי בינייהו איבא בינייהו עפר כתם למה יוצאין לבית הקברות פליגו בה רבי לוי בר[11]חמא ורבי הנינא חד אמר הרי אנו[12]השיבין לפניך במתים וחד אמר כדי שיתקשו עלינו[13]מתים רחמים[14]מאי בינייהו איבא בינייהו קברי גוים מאי הר המוריה פליגו בה רבי לוי בר[15]חמא ורבי הנינא חד אמר הר שיצא ממנו הוראה לישראל וחד אמר הר שיצא ממנו מורא ראומית העולם חוקן שבהן אומר לפניהם דברי כבושין תנו רבנן[16]אם יש זקן איבר וקן יאם לאי איבר הכם ואם לאי איבר אדם של ציונה אבי זקן דקאמרינן אף על גב

Weshalb geht man auf den freien Platz? R. Hija b. Abba erwiderte: Dies bedeutet: wir beteten im Verborgenen und sind nicht erhört worden, nun wollen wir uns öffentlich herabwürdigen. Reš-Laqiš erwiderte: [Dies bedeutet:] wir sind nun [aus dem Bethaus] verbannt, so soll uns unsere Verbannung als Sühne angerechnet werden.

Welchen Unterschied gibt es zwischen ihnen? Einen Unterschied gibt es zwischen ihnen, wenn man aus einem Bethaus nach einem anderen wandert. Weshalb bringt man die Lade nach dem Stadtplatz? R. Jehošuâ b. Levi erwiderte: Dies besagt: Wir besassen einen geheimen Gegenstand, der durch unsere Sünde entwürdigt wurde. — Weshalb legt man Säcke an? R. Hija b. Abba erwiderte: Dies besagt: wir sind dem Vieh gleich. Weshalb streut man Asche auf die Lade? R. Jehuda b. Pazi erwiderte: Nämlich: *Mit ihm bin ich in der Not.* Reš-Laqiš erwiderte: *In all ihren Bedrängnissen fühlte er sich bedrängt.* R. Zera sagte: Als ich zuerst die Schüler Asche auf die Lade streuen sah, erhebte ich an meinem ganzen Körper. Weshalb streut ein jeder Asche auf sein Haupt? — Hierüber streiten R. Levi b. Hama und R. Hanina; einer sagt, dies bedeute: wir sind vor dir gleich dem Staub, der andere sagt, damit er für uns an die Asche Jichaqs denke.

Welchen Unterschied gibt es zwischen ihnen? Einen Unterschied gibt es zwischen ihnen bezüglich gewöhnlicher Erde. — Weshalb geht man nach dem Begräbnisplatz hinaus? — Hierüber streiten R. Levi b. Hama und R. Hanina; einer sagt, dies bedeute: wir sind vor dir den Toten gleich, der andere sagt, damit die Toten für uns um Erbarmen bitten. — Welchen Unterschied gibt es zwischen ihnen. — Einen Unterschied gibt es zwischen ihnen bezüglich eines nichtjüdischen Begräbnisplatzes. — Weshalb heisst dieser Berg "Morija"[18]? — Hierüber streiten R. Levi b. Hama und R. Hanina; einer erklärt, weil von diesem Belehrung für Jisraél ausging, der andere erklärt, weil von diesem aus ein Schrecken für die weltlichen Völker ausging.

Der Aelteste unter ihnen trägt rührende Worte vor. Die Rabbanan lehrten: Ist ein Greis anwesend, so trägt dies der Greis vor, wenn aber nicht, so trägt dies ein Gelehrter vor; ist auch kein Gelehrter anwesend, so trägt dies ein Mann

Ps.91,15 Jes.63,9

M 51 העיר ארחב"א צעקנו ‖ V 52 — חב"א
M 53 וגלות מכפרת עלינו מאי M 54 לומר M 55
הגנו חשיבין לפניך כבהמה ‖ M 56 ספר תורה א"ר שמעון
ב ם 57 כי הואי דיהבי M 58 כפר תורה מזד בולו
VM 59 דהבא בי דהבא ב ר הנינא M 60 בעפר
M 61 שתובר M 62 ותרדם עלינו M 63 חשו
64 M — ותרדם עלינו M 65 לדהבא M 66 יש שם זקן או
זקן אין שם זקן או דכם אטו זקן דקאמרינן אף ג.

15. Ps. 91,15. 16. Jes. 63,9. 17. Dh. des Widderts, der statt [illegible] 18. Cf. iiChr. 3,1. 19. ציונה von יהה [illegible]

דראו חכם הוא אמר אביי הכי קאמר אם יש זקן
והיא חכם אומר זקן והוא חכם ואם ראוי אומר חכם
ואם לאו אומר אדם של צורה אחינו לא שק תענית
גורמים אלא תשובה ומעשים טובים גורמים שכן
מצינו באנשי נינוה שלא נאמר בהם וירא אלהים
את שקם ואת תעניתם אלא וירא [ה]אלהים את Jon.3,10
מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ויתבכו (ב)שקים Ib. v.8
האדם והבהמה מאי חוו עבדי אכרי חכמות לחוד
ואת הוולדות לחוד אמרו לפניו רבונו של עולם אם
אין אתה מרחם עלינו אין אנו מרחמים על אלו Ib.
ויקראו אל אלהים בחזקה מאי אמרי אמרו לפניו Ib.
רבונו של עולם עלוב ישאינו עלוב צדיק ודשע מי Meg.29a
נדחה מפני מי וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס Jon.3,8
אשר בכפיהם מאי ומן החמס אשר בכפיהם אמר
שמואל אפילו גזל מריש ובנאו בבירה מקקקא כל
הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו אמר רב אדא
בר אהבה אדם שיש בידו עבירה יתודה ואינו
חוזר בה למה הוא דומה לאדם שתופש שרץ בידו tTan.1
שאפילו טובל בכל מימות שבעולם רא עולתה לו
טבילה זרקו מידו כיון שטבל בארבעים סאה מיד Pr.28,13
עלתה לו טבילה שנאמר ומודה ועזב ירחם ואומר
נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים עמדו בתפלה Thr.3,41
מורידין לפני התיבה זקן כו׳ תנו רבנן עמדו בתפלה
אף על פי שיש שם זקן והכם אין מורידין לפני
התיבה אלא אדם הרגיל איהו רגיל רבי יהודה
אומר מטופל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה ביתי

M 67 — הוא M 68 — שם M 69 ואם אין שם לא זקן ולא
דבם אומר אדם ש צ ואומר אדינו לא שק ולא תע גורמות אלא
תשובה ומע״ט שכן | M 70 — שלא...אלא | M 71 עמוד
אכרו את הבה M 72 — אמר שמואל M 73 — עליב
ושא ע M 74 ת ר אדם שיש בו עבירה M 75 — כיון..
מיד M 76 בהן M 77 מעבירין M 78 או מטופל ואין

von Aussehen vor. — Ist denn mit Greis, von dem gesprochen wird, ein ungelehrter gemeint!? Abajje erwiderte: So meint er es: Ist ein gelehrter Greis anwesend, so trage er vor, wenn aber nicht, so trage ein Gelehrter vor; ist auch ein solcher nicht anwesend, so trage ein Mann von Aussehen vor: Brüder! nicht Sack und Fasten machen es, sondern Busse und gute Handlungen; denn so heisst es auch nicht von den Einwohnern Ninves, Gott habe ihren Sack und ihr Fasten gesehen, sondern: *'Gott sah ihre Handlungen, dass sie von ihrem schlechten Wandel zurückgekehrt waren.*

'Mensch und Vieh sollen Säcke anlegen. — Was thaten sie? — Sie trennten die Viehmütter und die Jungen von einander und sprachen: Herr der Welt, erbarmst du dich unserer nicht, so erbarmen wir uns dieser nicht! *Und Gott mit aller Macht anrufen.* — Was sagten sie? — Sie sprachen vor ihm: Herr der Welt, wer wird von Bedrücktem und Nichtbedrücktem, von Frommem und Frevler durch den anderen verdrängt!? *'Und sollte ein jeder von seinem schlimmen Wandel ablassen und von dem an ihren Händen klebenden Raub.* Was bedeuten die Worte: *Und von dem an ihren Händen klebenden Raub?* Šemuél erklärte: Wenn jemand einen Balken geraubt und ihn zum Bau einer Burg verwendet hat, so muss er die ganze Burg niederreissen und dem Eigentümer seinen Balken zurückgeben. R. Ada b. Ahaba sagte: Wenn an jemandem ein Verbrechen haftet und er dies bekennt, ohne jedoch davon zu lassen, so ist es gleich, als wenn jemand, der ein Kriechtier in der Hand hält, ein Reinigungsbad nehmen würde, dem das Untertauchen nicht nützen könnte, selbst wenn er dies in allen Wassern der Welt thäte, wol aber, selbst nur in vierzig Seáh Wasser, sobald er es aus der Hand werfen würde; es heisst nämlich: *''Wer [die Sünde] bekennt und sie lässt, findet Erbarmen*; ferner heisst es: *''Wir wollen unser Herz mit den Handen zu Gott im Himmel erheben.*

Wenn man sich zum Beten hinstellt, so lässt man einen Greis &. Die Rabbanan lehrten: Wenn man sich zum Beten hinstellt, so lässt man nur einen Geübten vor die Lade treten, selbst wenn ein Greis und ein Gelehrter anwesend sind. R. Jehuda sagt: Einen, der Anhang hat und nichts besitzt, der sich auf dem Feld abmüht und desen Haus leer ist, der von tadellosem Lebenswandel, demütig, beim Volk

20. Jon. 3,8. 21. Pr. 28,13. 22. Thr. 3,41.

ריקם יפקין נאה ושפר ברך וצריצה רעם ייש לו
נעימה יקלו עכ"ד יבקי לקריית בתורה ובנביאים
יבכתיבים וישנעת במדרש בהלכות ובאגדות ובקי
בכר הכרכית כיון ייתבי בית רבנן עניניהו ברבי
יצחק בר אבי חיננ מטיפי ואן לי חיננ ביתי ריקם Col.b
אבי רב הכדא וחו שבקתי ריקם כן העכוותה: זקן
יפקי נאה אבי אבוי ה' שרא ויצא לי שם רע
בילדותו חיתה לי נחלתי בארזה ביער נתנה עלי Jer.12,8
בקריה ער כן שנאתיה באי נתנה עלי בקריה אמר
מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רבי
חמא אמר רבי אלעזר זה שרוה עבור חזרה לפני
התיבה שאינו תגון: ואומר לפניהם עשרים וארבע
ברכות שבעזרה עשרה שבכל יום ושיבוח עולתי ער
ששו: הני שש שבע היין בדתנן על השבועית היא
אימר ברוך מהם על הארץ אמר רב נחמן בר 1.
יצחק מאי שבועית שבועית דאוריתא כדתניא בועאל
ישראל מאריך ובחותמה היא אימר מי שענה את
אבותם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול
צעקתכם ביום הזה ברוך גואל ישראל וכן עונין
אחריו אמן יהון הכנסת אימר להם תקעו בני אהרן
תקעו יחזיר אימר מי שענה את אבותינו על ים
סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום
הזה ברוך זוכר הנשכחות וכן עונין אחריו אמן יהון
הכנסת אימר להם הריעו בני אהרן הריעו וכן בכל
ברכה וברכה באחת אימר תקעו ובאחת אימר הריעו:
בשה דברים אמוריים בנביאין אבל בכתובים אינו כן
לפי שאין עונין אמן בכתובים ואנחנו שאין עונין אמן
במקדש שנאמר קימי ברכי את ה' אלהיכם מן

M 81 וישנעת...ובאגדות M 80 יקלו M 79
84 וכן B מאי ג"ע M 83 מעם M 82 הכדא —
M זה M 85 עלוי M 86 מאי ג"ע בקיאה
M 87 — ארץ M 88 — ארזה M 89 || ברוך...הארץ —
M 90 בי M 91 לאריבות M 92 בגואל...אימר
M 93 לאב אבוהי M 94 קיל M 95 חיים B 96
אתת ה M 97 תכתים תקעו M 98 ורי א
M 99 לאב M 1 ובבל M 2 ומעיו...במקדש.

beliebt, anmutig ist, der eine angenehme Stimme hat, im Lesen von Pentateuch, Propheten und Hagiographen, im Studium von Midraš, Halakha und Agada bewandert, und in allen Segenssprüchen kundig ist. Da richteten die Rabbanan ihre Augen auf R. Jichaq b. Ami. »Der Anhang hat und nichts besitzt«, das ist ja dasselbe was »dessen Haus leer ist«? R. Hisda erwiderte: Gemeint ist: dessen Haus leer von Sünden ist. Von tadellosem Lebenswandel.» Abajje erklärte: Ueber dessen Jugend nichts Böses verlautet. *Mose L. [illegible] zeard tur ua'k ghlik enem L[illegible] im Wëdde: es erhob eine Stimme wider [illegible] deshalb heisst [illegible]*. Was bedeuten die Worte: *es erhob seine Stimme wider* [illegible]? Mar-Zutra b. Tobija im Namen Rabhs, nach Anderen R. Hama im Namen R. Eleazars erwiderte: Diese deuten auf einen unwürdigen Vorbeter, der vor die Lade tritt.

DERSELBE TRÄGT VIERUNDZWANZIG SEGENSSPRÜCHE VOR, DIE ACHTZEHN ALLTÄGLICHEN, ZU WELCHEN NOCH SECHS ANDERE HINZUGEFÜGT WERDEN. Wieso sechs, es sind ja sieben, wie es heisst: Beim siebenten lese man: Gebenedeiet seist du, der du dich des Lands erbarmst? R. Nahman b. Jichaq erwiderte: Mit »siebenten« ist der siebente verlängerte Segensspruch gemeint. Es wird nämlich gelehrt: [Der Segen] "Der Jisraél erlöst" wird verlängert; am Schluss spricht [der Vorbeter] Der Abraham am Berg Morija erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet sei der Erlöser Jisraéls.» Darauf antwortet [die Gemeinde]: Amen, und der Gemeindediener ruft: Blaset, Söhne Ahrons! Alsdann spricht jener weiter: »Der unsere Vorfahren am Schilfmeer erhört hat, möge euch erhören, und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet sei, der Vergessenes gedenkt.» Darauf antwortet das Volk: Amen, und der Gemeindediener ruft: Lärmt, Söhne Ahrons! Und so weiter, bei jedem Segensspruch abwechselnd: bei einem rutt er: blaset! beim anderen: lärmt!

Dies gilt nur für die Provinz, nicht aber für das Heiligtum, weil man im Heiligtum nicht Amen antwortet. — Woher, dass man im Heiligtum nicht Amen antwortet? — Es heisst: [25]*Steht auf, benedeidet den Herrn, euren Gott, von Ewigkeit zu*

23. Jer. 12,8. 24. Auch in den 7. Segensspruch des 18gebets wird die Formel eingeschaltet. 25. Neh. 9,5.

העולם (ו)עד העולם ויברכו שם כבדך ומרומם על
כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות בולן לא
תהא אלא תהלה אחת תלמוד לומר ומרוממם על
כל ברכה ותהלה על כל ברכה הן לו תהלה ואלא
במקדש מהו אומר ברוך ה׳ אלהים אלהי ישראל
מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן
עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והן
הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו
והווזר ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה
הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה
ברוך ה׳ אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונין
אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והן
הכנסת אומר להם הרועו הכהנים בני אהרן הרועו
וכו׳ וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו
ובאחת אומר הריעו עד שגימר את כולן וכך הנהוג
רבי הלפתא בציפורי ורבי הנניה בן תרדיון בסיכני
וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו עושין כן
אלא בשערי מזרח ובהר הבית יאות דאמרי בדתניא
אומר לפניהן עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה
שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן
אומרן בין גואל לרופא הילי ומאריך בגאולה והן
עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה יכך היו
נוהגין בנכולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה׳
אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל
ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין
עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה׳ אלהיכם מן העולם (ו)עד
העולם ויברכו (את) שם כבדך ומרומם על כל ברכה

3 כל הבי בולן תהא ברכה אחת M 4 - ותהלה
5 - M 5 לו M 6 אלה M 7 - לעולם...להם M 8
ב א M 9 - והו א M 10 — אבינו M 11 — הוא...
להם M 12 הכהנים M 13 - וכו ...בולן M 14 הילפתא
בצ ור הנגיא B 15 נוהגין M 16 רי א ל׳ה צריך וב ואיבא
דאמרי בי תאי תנא דתניא M 17 ומוסיפין עליהן שש והוכן
אומרן בן גל ר ועונין אמן M 18 ובמקדש הוא אומר
M 19 ועה ע M 20 אתה ה ג י והן עונין אחריו ברוך
שם כבוד מלכותו לעולם ועד לפי שאין.

Ewigkeit. Sie sollen deinen herrlichen Namen preisen, der über allen Segen und über alles Lob erhaben ist; man könnte nämlich glauben, man antworte auf jeden Segenspruch dasselbe Lob, so heisst es: *der über allen Segen und alles Lob erhaben ist*: zu jedem Segen gieb ihm ein anderes Lob. — Was spricht [der Vorbeter] im Heiligtum? — «Gebenedeiet sei Gott, der Herr, der Gott Jisraéls von Ewigkeit zu Ewigkeit. Gebenedeiet sei der Erlöser Jisraéls.» Darauf antwortet [die Gemeinde]: Gebenedeiet sei der Name seiner herrlichen Majestät für immer und ewig.» Alsdann ruft der Gemeindediener: Blaset, ihr Priester, Söhne Ahrons! Wiederum spricht jener: «Der Abraham am Berg Morija erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Gebenedeiet sei der Herr, der Gott Jisraéls, der Vergessenes gedenkt. Darauf antwortet [die Gemeinde]: Gebenedeiet sei der Name seiner herrlichen Majestät für immer und ewig.» Alsdann ruft der Gemeindediener: Lärmt, ihr Priester, Söhne Ahrons! Und so weiter, bei jedem Segenspruch abwechselnd: bei einem ruft er: blaset! beim anderen: lärmt! bis alle beendet sind. So führte es auch R. Ḥalaphta in Sepphoris ein, und R. Ḥananja b. Teradion in Sikhni. Als aber die Weisen davon hörten, sprachen sie: So wurde nur am Ostthor, am Tempelberg verfahren. Manche lesen: Es wurde gelehrt: [Der Vorbeter] trägt vierundzwanzig Segenssprüche vor, die achtzehn alltäglichen, zu welchen noch sechs hinzugefügt werden. — Wo werden diese eingeschaltet? — Zwischen den Segen von der Erlösung und den Segen von der Heilung, aber auch der Segen von der Erlösung wird verlängert; [die Gemeinde] antwortet auf jeden Segenspruch: Amen. So geschah es in der Provinz, im Heiligtum aber sagte man: «Gebenedeiet sei der Herr, der Gott Jisraéls, von Ewigkeit zu Ewigkeit. Gebenedeiet sei der Erlöser Jisraéls»; Amen antwortete man aber nicht. — Weshalb dies? — Weil man im Heiligtum nicht Amen antwortet. — Woher, dass man im Heiligtum nicht Amen antwortet? — Es heisst: *Steht auf, benedeiet den Herrn, euren Gott, von Ewigkeit zu Ewigkeit. Sie sollen deinen herrlichen Namen preisen, der über allen Segen und über alles Lob erhaben ist*: zu jedem Segen gieb ihm ein besonderes Lob.

ותהיה על כל ברכה וברכה הן לו תהלה: תנו רבנן על "הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם "ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזור ואומר "לחם מי שענה "את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה "והן תוקעין ומריעין ותוקעין ועל השניה "הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם "ועד העולם ברוך זוכר הנשבחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו "לעולם ועד וחזן הכנסת אומר "הריעו בני אהרן הריעו "ואומר מי שענה "את אבותינו על ים סוף "הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה "והן מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את "הברכות כולן וכך הנהיג רבי חלפתא בצפורי ורבי חנניה בן תרדיון בכיכרי ובשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית: רבי יהודה אומר לא היה צריך לומר וכרונות וכו': אמר רבי "אדא דמן יפו מאי טעמא דרבי יהודה לפי שאין אומרים זכרונות ושופרות "אלא בראש השנה וביובלות Fol.17 ובשעת מלחמה "; על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם וכו': תנא יש מחליפין צעקה לאליהו ותפלה לשמואל בשלמא גבי שמואל כתיב ביה תפלה וכתיב ביה צעקה אלא גבי אליהו תפלה כתיב "צעקה לא כתיב "ענני ה' ענני לשון צעקה הוא: 1Reg.18,37 על הששית הוא אומר מי שענה את יונה וכו': על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד וכו': מכדי

Die Rabbanan lehrten: Beim ersten Segen spricht [der Vorbeter]: «Gebenedeiet sei der Herr, der Gott Jisraéls von Ewigkeit zu Ewigkeit. Gebenedeiet sei der Erlöser Jisraéls.» Darauf antwortet [die Gemeinde]: «Gebenedeiet sei der Name seiner herrlichen Majestät für immer und ewig.» Alsdann ruft der Gemeindediener: Blaset, ihr Priester! Wiederum spricht jener: «Der Abraham am Berg Morija erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Beim zweiten Segen spricht [der Vorbeter]: «Gebenedeiet sei der Herr, der Gott Jisraéls, von Ewigkeit zu Ewigkeit. Gebenedeiet sei, der Vergessenes gedenkt.» Darauf antwortet [die Gemeinde]: «Gebenedeiet sei der Name seiner herrlichen Majestät für immer und ewig.» Alsdann ruft der Gemeindediener: Lärmt, ihr Söhne Ahrons! Und jener spricht wiederum: «Der unsere Vorfahren am Schilfmeer erhört hat, möge euch erhören und am heutigen Tag auf euren Klageschrei horchen. Dann wird gelärmt, geblasen und gelärmt. Und so weiter, bei jedem Segensspruch abwechselnd: bei einem ruft er: blaset! beim anderen: lärmt! bis alle Segenssprüche beendet sind. So führte es auch R. Halaphta in Sepphoris ein, und R. Hanina b. Teradjon in Sikhni. Als aber die Weisen davon hörten, sprachen sie: So wurde nur am Ostthor, am Tempelberg verfahren.

R. Jehuda sagt, man brauche nicht [die Verse] von den Erinnerungen Gottes und vom Posaunenblasen zu lesen &. R. Ada aus Japho sprach: Was ist der Grund R. Jehudas? — weil man [die Verse] von den Erinnerungen Gottes und vom Posaunenblasen nur am Neujahrs- und Jobelfest und zur Kriegszeit liest.

Beim ersten spricht er: «Der Abraham erhört &.» Es wird gelehrt: Manche vertauschen es und setzen die Formel «Der die Klage erhört» bei Elijahu, und die Formel «Der das Gebet erhört» bei Šemuél. — Allerdings wird bei Šemuél sowol "Gebet" als auch "Klage" gebraucht", bei Elijahu aber wird ja nur "Gebet" gebraucht", "Klage" aber nicht!? — Auch: "*Erhöre mich, o Herr, erhöre mich*! ist eine Art Klage.

Beim sechsten spricht er: «Der Jona erhört &.» Beim siebenten spricht er: «Der David erhört &.» Merke, Jona war ja später als David und Šelomoh.

26. Cf. iSam. 7,5; 15,11; 8,6. 27. Ist ganz unbekannt; vielleicht ist hier der nächst angezogene Vers gemeint. 28. iReg. 18,37.

M 21 הראשונים שבמקדש מה הן או׳ — B 22 לחם
M 23 לאברהם אבינו כו׳ מתני׳ תוקעין ומריעין וכו׳ — V 24
M 25 והן תומ׳ — M 26 מהו — M 27 לע׳ו
M 28 + לחם — M 29 + והוזר — M 30 לאב׳ — M 30 הוא
M 31 חוזה... — M 32 תוק׳ ומר׳ ותוק׳ וכן — M 32 בולו וכן
M 33 אבא — M 34 + דכת׳ כי תבואו הנ׳ ר׳ חילפתא
M 35 + ביה. — M 35 מלחמה...לפני ה׳

יונה בתר דוד ושלמה הוה ביאי טעמא מקדים ליה ברישא משום דבעי לפיוסי[29]מרחם על הארץ תנא משום סומכוס אמרו [30]ברוך משפיל הרמים: שלש העניות הראשונה אנשי משמר מתענין ולא משלימין כו׳: תנו רבנן מפני מה אמרו אנשי משמר מיתרין לשתות יין בלילות אבל לא ביומים שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב ויבואו ויסייעו[31]להם ומפני מה[32]אמרו אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה מפני שהן [33]עכורין תמיד בעבודה מכאן אמרו כל כהן שמכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבוען שם אסור לשתות יין כל השנה [34]רבי אימר אומר אני [35]אומר לשתות יין לעולם אבל מה אעשה[36]שתקנתי קלקלתי אמר אביי כמאן שתו האידנא כהני חמרא[37]ברבי; אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת; מאי טעמא [38]אמר רבה בר בר חנה [39]אמר רבי יוחנן כדי שלא יבנכו למשמרתם כשהן מנוולין; תנו רבנן מלך מסתפר בכל יום כהן גדול מערב שבת לערב שבת כהן הדיוט אחת לשלשים יום מלך מסתפר בכל יום מאי טעמא אמר רבי אבא בר זבדא אמר[40]קרא

M 36 VM+ברוך ‖ M 37 +בשבועות הוא אומר ‖ M 38 אותן ‖ M 39 —אמרו ‖ M 40 רגילין בעבודה ‖ M 41 מכיר ‖ M 42 +כולה ‖ M 43 שהכהנים אסורין ‖ M 44 שתקנתן זו היא קלקלתן ‖ M 45 +כמאן ‖ M 46 —אר״א ‖ M 47 רב.

weshalb nun wird er früher genannt!? Weil er schliessen will: [Gebenedeiet sei er], der sich des Lands erbarmt[29]. Es wird gelehrt: Im Namen Symmachos' sagten sie, [man beende:] Gebenedeiet sei, der die Stolzen demütigt.

An den drei ersten Fasttagen fasteten die Mitglieder der Priesterwache, ohne sie ganz zu beenden &. Die Rabbanan lehrten: Weshalb sagten sie, dass die Mitglieder der Priesterwache nachts Wein trinken dürfen, tags aber nicht? weil, wenn der Tempeldienst den Mitgliedern der Tageswache schwer würde, sie diesen helfen könnten. Und weshalb sagten sie, dass die Mitglieder der Tageswache es weder tags noch nachts dürfen? — weil diese stets Dienst zu verrichten haben. Hieraus entnehmen sie, dass jeder Kohen, welcher weiss, welcher Priesterwache und welcher Tageswache er entstammt, und sicher ist, dass seine Ahnen auch Dienst thaten, am ganzen betreffenden Tag keinen Wein trinken darf; weiss er nur, welcher Priesterwache, nicht aber welcher Tageswache er entstammt, jedoch ist er sicher, dass seine Ahnen Dienst thaten, so darf er in der ganzen betreffenden Woche keinen Wein trinken; weiss er weder welcher Priesterwache, noch welcher Tageswache er entstammt, jedoch ist er sicher, dass seine Ahnen Dienst thaten, so darf er während des ganzen Jahrs keinen Wein trinken. Rabbi sagte: Meiner Ansicht nach dürfte er niemals Wein trinken, was aber kann man dafür, wenn der Verderb ihm zum Nutzen gereicht[30]!? Abajje sprach: Wenn die Koheniten jetzt Wein trinken, so stützen sie sich auf Rabbi.

Die Mitglieder der Priesterwache und des Beistands dürfen sich nicht das Haar schneiden noch ihre Kleider waschen; am Donnerstag war es ihnen erlaubt, zu Ehren des Šabbaths. Aus welchem Grund? Rabba b. Bar-Ḥana erwiderte im Namen R. Johanans: Damit sie nicht schmutzig ihren Dienst antreten[31].

Die Rabbanan lehrten: Der König schere sich das Haar täglich, der Hohepriester von einem Vorabend des Šabbaths zum anderen und ein gemeiner Priester einmal in dreissig Tagen. — Aus welchem Grund schere sich der König das Haar

29. D. u. Š. haben das jüd. Reich begründet, auch flehten diese für dasselbe. 30. Dh. die Thatsache, dass er seine Priesterwache nicht kennt, geschieht zu seinem Nutzen, u. das Weintrinken ist ihm ganz erlaubt; so R. Han., nach And. (Rsj., R. Gersom) ist mit Verderb die Zerstörung des Tempels gemeint; die Uebers. Straschuns ‹eine solche Feststellung wäre ja ein Verderben› beruht auf Missverständnis. 31. Damit sie nichts auf die Dienstwoche aufschieben.

ביך ביפוי תחזינה עיניך כתן גדול מעכב שבת
לעיכב שבת מאי טעמא אמר רב שמואל בר יצחק
היאיר ימשמרות מתחדשות כהן הדיוט אחת לשלשים
יום [34]בנען אתיא פרע פרע מנזיר כתיב הכא וראשם
לא יגלחו ופרע לא ישלחו וכתיב התם קדש יהיה
גדל פרע שער ראשו מה להלן שלשים [35]אף כאן
שלשים [36]נזיר גיפיה מנלן אמר רב מתנה כתם נזירות
שלשים יום מנלן אמר קרא יהיה בגימטריא תלתין
היי אמר ליה רב פפא לאביי [37]ודילמא הכי קאמר
רחמנא לא ליגזבו כלל אמר ליה אי [38]הוה כתב לא
ישלחו פרע כדקאמרת השתא דכתיב ופרע לא
ישלחו פרע ליהוי שלוחי הוא דלא לישלחו אי הכי
אפילו האידנא נמי [39]דומיא דשתויי יין מה שתויי
יין בזמן ביאה הוא דאסור שלא בזמן ביאה שרי
אף [40]הכא נמי ותניא רבי אומר אומר אני כהנים
אסורין לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו
קרקלתי [41]אמר אביי בטאן שתו האידנא כהני חמרא
ברבי מכלל דרבנן אפרי מאי טעמא מהרה ינגה
בית המקדש ובעינן [42]כהן הראוי לעבודה ולויא [43]הכא
אפשר דמספר ויתיל אי הכי שתויי יין נמי אפשר
דנני פירתא ועייל [44]כדרמי בר אבא דאמר רמי בר
[45]אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין
לאו [46]מי איתמר עלה אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבוה לא שנו אלא [47]בשעתה שויר רבעית אבל

M 48 מ״ט את׳ ‖ M 49 יום + ‖ M 50 יום ותתם נמי מנלן
מ ב אבר קרא יהיה בגימטריא M 51 ואיבא הכי אמר
M 52 — הוה M 53 ביין מה יין M 54 גידול שער
נמי בזמן ביאה הוא דאסור שלא בזמן ביאה תשרי ותתניא
M 55 ◯ואמר...ברבי M 56 כהנים M 57 ה ג מהרה
ינגה בהמ ק ובעינן כהנים הראוי לעבודה ולויא M 58
— כדרב א M 59 דמא M 60 מי M 61 ששתה
כדי רביע.

täglich? Rabba b. Zabdhda erwiderte: Der Schriftvers lautet: *Den König in seiner Pracht schauen deine Augen.* Aus welchem Grund der Hohepriester von einem Vorabend des Šabbaths zum anderen? R. Šemuél b. Jiçhaq erwiderte: Weil dann die Priesterwachen wechseln. Woher, dass es der gemeine Priester einmal in dreissig Tagen muss? Dies ist aus [dem Wort] *Haarwuchs*, welches auch vom Naziräer gebraucht wird zu folgern; hier heisst es: *Den Kopf sollen sie nicht rasiren, aber auch ihren Haarwuchs nicht herabhängen lassen* und dort heisst es: *Geweiht soll er sein, seinen Haarwuchs soll er herabhängen lassen*; wie es dort dreissig Tage sind, ebenso auch hier. — Woher dies bezüglich des Naziräers selbst? R. Mathna erwiderte: Das Naziräertum währt allgemein dreissig Tage. Woher dies? Der Schriftvers lautet: *jiblé [er soll sein]*, dessen Buchstabenzahl dreissig beträgt. R. Papa sprach zu Abajje: Vielleicht meint der Allbarmherzige, [die Priester] dürfen das Haar überhaupt nicht wachsen lassen!? Dieser erwiderte: Würde es geheissen haben: sie sollen keinen Haarwuchs herabhängen lassen, so könntest du recht haben, wenn es aber nun heisst: ihren Haarwuchs sollen sie nicht herabhängen lassen, so ist ja zu verstehen, dass sie einen Haarwuchs tragen dürfen, nur nicht herabhängen lassen. — Demnach sollte dies ja auch jetzt noch statt haben!? — Dies gleicht dem Weintrinken: wie das Weintrinken nur zur Zeit des Eintretens verboten ist, sonst aber nicht, ebenso auch [das Haarschneiden]. — Es wird ja aber gelehrt: Rabbi sagte: Meiner Ansicht nach dürfte er niemals Wein trinken, was aber kann man dafür, wenn der Verderb ihm zum Nutzen gereicht!? und auch Abajje sagte, dass wenn Koheniten jetzt Wein trinken, sie sich auf Rabbi stützen; wahrscheinlich ist es also nach den Rabbanan verboten!? — Der Grund besteht ja darin, weil binnen Kurzem der Tempel erbaut werden könnte, und man keinen dienstfähigen Priester finden würde; hierbei aber ist dieser Grund nicht anzuwenden, weil er sich sofort das Haar schneiden lassen und den Dienst antreten kann. — Dies ist ja auch bezüglich des Weintrinkens zu entgegnen: er kann doch ein wenig schlafen und dann den Dienst antreten, denn Rami b. Abba sagte nämlich, ein Mil des Wegs oder ein wenig Schlaf machen den Wein schwinden!? — Hierüber ist ja gelehrt worden: R. Nahman sagte im Namen des Rabba b. Abuha, dies gelte nur, wenn man ein

32. Jes. 33,17. 33. Ez. 44,20. 34. Num. 6,5. 35. Sc. in den Tempelhof (cf. Ez. 44,21, da wo der Tempel besteht.

שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך[62] מטרידתו ושינה
משכרתו רב אשי אמר שתויי יין דמחלי עבודה
גזרו בהו רבנן פרועי ראש דלא מחלי עבודה לא
גזרו בהו רבנן מיתיבי ואלו[63] שהן במיתה שתויי יין Syn. 22b
ופרועי ראש בשלמא שתויי יין בחדיא בתיב[64] בהו Seb. 38b
יין ושכר אל תשת אלא פרועי ראש מנלן דכתיב Lv. 10,9
וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו וכתיב בתריה Ez. 44,20
יין לא ישתו כל כהן בבאם אל החצר הפנימית Lv. v. 21
ואיתקוש פרועי ראש לשתויי יין מה שתויי יין
במיתה אף פרועי ראש במיתה ומינה[65] אי מה שתויי
יין דמחלי עבודה אף פרועי ראש דמחלי עבודה
אמר ליה[66] רבינא לרב אשי הא מקמי דאתא יהוקאל
מאן אמרה[67] אמר ליה וליטעמיך[68] הא אמר רב חסדא
דבר זה מתורת משה[69] לא למדנו ומדברי קבלה Yom. 71b Mq. 5a
למדנו (ו)בל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא Syn. 22a 83b
אל מקדשי (לשרתני)[70] הא מקמי דאתא יהוקאל מאן Zeb. 18b 22b
אמרה אלא נמרא נמיר לה ואתא יהוקאל ואסכמה Ez. 44,9
אקרא הבא נמי נמרא נמיר לה ואתא יהוקאל
ואסכמה אקרא[71] כי נמוסי תלכה לפיתה לאהליו
עבודה לא נמירו; כל הכתוב במנולת תעשית דלא Men. 65a
למיספד לפנים אסור לאחריו מיתר; תנו רבנן אלין
יוציא דלא להתענאה[72] בהון ויקצתהון דלא למיספד
בהון מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקד
תמידא דלא[73] להתענאה בהון מתמניא ביה עד סיף

M 62 מטרחתו M 63 שבמיתה M 64 בהו 65
M בתריה M 66 — אי B 67 — לא כי איתקוש למיתה
הוא דאיתקוש אבל דאחולי עבודה לא איתקוש M 68 ר׳ א
לרבינא M 69 — א ל M 70 — הא M 71 רבינו
לא לר׳ מדברי יהוקאל בן בוזי רבה שנ׳ כל M 72 הא
VM 73 — כי...גמירי M 74 — בהון B 75 למיספד

Viertellog getrunken, wenn aber mehr als ein Viertellog, so steigere der Weg um so mehr die Müdigkeit und der Schlaf den Rausch. R. Aši erwiderte: Das Weintrinken entweiht den Dienst, daher haben die Rabbanan Verbot angeordnet, der Haarwuchs entweiht den Dienst nicht, so haben die Rabbanan kein Verbot angeordnet. Man wandte ein: Folgende [Priester] verfallen in den Tod: die Wein getrunken haben und die den Haarwuchs herabhängen lassen; einleuchtend ist es nun bezüglich derjenigen, die Wein getrunken haben, da es ausdrücklich heisst:[37] *Wein und Rauschtrank sollst du nicht trinken*, woher dies aber bezüglich derjenigen, die ihren Haarwuchs herabhängen lassen!? Es heisst: [38]*Den Kopf sollen sie nicht rasiren, aber auch ihren Haarwuchs nicht herabhängen lassen*, und darauf folgt:[38] *Und Wein sollen die Priester nicht trinken, wenn sie den inneren Hof betreten*; somit wird der Haarwuchs dem Weintrinken gleich gestellt: wie der Weintrinkende in den Tod verfällt, ebenso auch derjenige, der den Haarwuchs herabhängen lässt. Hieraus nun, dass wie der Weinrausch den Dienst entweiht, ebenso auch der Haarwuchs!? Rabina sprach zu R. Aši:[38] Wer hat sie nun vor Jeḥezqél gleich gestellt!? Dieser erwiderte: Wie willst du deiner Ansicht nach das erklären, was R. Hisda gesagt hat, dass wir nämlich dies[39] nicht aus der Gesetzlehre Mošes haben, sondern aus den prophetischen Büchern, denn es heisst: [40]*Kein Fremdling der unbeschnittenen Herzens und unbeschnittenen Fleisches ist, soll in mein Heiligtum eintreten*; wer lehrte dies nun vor Jeḥezqél!? Vielmehr musst du ja sagen, dies sei eine überlieferte Lehre gewesen, und Jeḥezqél habe es nur niedergeschrieben, ebenso war es auch hierbei eine überlieferte Lehre und Jeḥezqél hat es nur niedergeschrieben. — Die überlieferte Halakha bezog sich nur auf das Verfallen in den Tod, nicht aber auf die Entweihung des Dienstes.

WENN ES IN DER FASTENROLLE VON EINEM FEIERTAG HEISST, MAN DÜRFE AN DIESEM KEINE TRAUER VERANSTALTEN, SO IST [DAS FASTEN] AM TAG VORHER VERBOTEN, NACHHER ABER ERLAUBT. Die Rabbanan lehrten: Folgende Tage sind es, an denen das Fasten verboten ist, manche, an denen die Trauer verboten ist: Vom ersten bis zum achten Nisan darf man nicht fasten, weil dann das beständige Opfer eingeführt wurde; vom achten bis nach dem [Pesaḥ]fest darf man keine Trauer

37. Ez. 44,21. 38. Richt. ist die La. des Cod. M. 39. Dass nämlich ein unbeschnittener Priester den Tempeldienst nicht verrichten darf; cf. Zeb. 18b. 40. Ez. 44,9.

מועדא איתיתב הנא דשבועיא דלא למיספד בהין:
אמר מר מיום ירחא דניסן עד תמניא ביה איתיקם
תמידא דלא להתענאה למה לי מדיש ירחא לימא
מתרי בניסן דאשי חדש עופיה יום טוב הוא ואסור
אמר רב לא נצרכה אלא לאסור יום שלפניו ישלפניו
נמי תיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני ראש חדש
ראש חדש דאוריתא הוא ודאוריתא לא בעי חיזוק
Rh.19a דתניא הימים האלה הכתובין במגילת תענית לפניהם
ולאחריהם אסורין שבתות וימים טובים הן אסורין
לפניהן ולאחריהן מותרין ומה הפרש בין זה לזה
Jeb.85b חללו דברי תורה ודברי תורה אין ציבור חיזוק חללו
דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק אמר
מר מתמניא ביה עד סוף מועדא איתותב הנא
דשבעיא דלא למיספד למה לי עד סוף מועד לימא
עד המועד ומועד עופיה יום טוב הוא ואסור אמר
Fol.18 רב פפא כדאמרי רב לא נצרכה אלא לאסור יום
שלפניו הכא נמי לא נצרכה אלא לאסור יום שלאחריו
במאן כרבי יוסי דאמר בין לפנין בין לאחרין אסור
אי הכי בעשרים ותשעה נמי באי אירא דחי יומא
קמא דבקמי דליתיקם תמידא תיפוק ליה דהיה
Rh.19b ליה יומא דבתר עשרין ותמניא ביה דתניא בעשרין
ותמניא ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא
יעידון מן אורייתא שפעם אחת נזדה בלכות הרשעה
שגזר על ישראל שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו

veranstalten, weil dann das Wochenfest festgesetzt wurde".

Der Meister sagte: Vom ersten bis zum achten Nisan ist das Fasten verboten, weil dann das beständige Opfer eingeführt wurde. Wozu heisst es vom ersten sollte er lehren vom zweiten, da ja der Neumond an und für sich ein Festtag ist, an welchem [das Fasten] verboten ist!? Rabh erwiderte: Dies ist deswegen nötig, damit es auch am vorangehenden Tag verboten sei. Am vorangehenden Tag ist es ja ohnehin verboten, da er dem ersten Neumond vorangeht!? Der Neumond ist ein Gebot der Gesetzlehre und Gebote der Gesetzlehre brauchen keiner Verschärfung; es wird nämlich gelehrt: Bei den in der Fastenrolle genannten Tagen erstreckt sich das Verbot auch auf den Tag vor- und auf den Tag nachher, bei Sabbathen und Festtagen erstreckt sich das Verbot nur auf diese selbst, nicht aber auf die Tage vor- und nachher. Welchen Unterschied giebt es zwischen diesen und jenen? — diese sind ein Gebot der Gesetzlehre und Gebote der Gesetzlehre brauchen keiner Verschärfung; jene sind Anordnungen der Schriftkundigen und Anordnungen der Schriftkundigen bedürfen der Verschärfung.

Der Meister sagte: Vom achten bis nach dem [Pesah]fest darf man keine Trauer veranstalten, weil dann das Wochenfest festgesetzt wurde. Wozu heisst es «bis nach dem Fest», sollte er doch lehren «bis zum Fest», da ja das Fest ohnehin Feiertag ist, an welchem [das Fasten] verboten ist!? R. Papa erwiderte: Wie Rabh oben erklärte, es sei deswegen nötig, damit es auch am vorangehenden Tag verboten sei, ebenso ist es auch hier nötig, damit es auch am folgenden Tag verboten sei. — Also nach der Ansicht R. Joses, dass es nämlich sowol am vorangehenden als auch am folgenden Tag verboten ist, — wozu braucht man nun das Verbot am neunundzwanzigsten [Adar] darauf zurückzuführen, weil er dem Tag vorangeht, an dem das beständige Opfer eingeführt wurde, es sollte ja an diesem schon deswegen verboten sein, weil er dem achtundzwanzigsten folgt!? Es wird nämlich gelehrt: Am achtundzwanzigsten [Adar] erhielten die Juden eine gute Botschaft, dass sie sich der Gesetzlehre nicht zu entziehen brauchen. Einst verhing nämlich die ruchlose Regierung Religionsverfolgung über die Israéliten, dass

41. Darüber bestand lange Zeit ein Streit zwischen Pharisäern und Sadducaern. 42. Demnach sollte doch in der angezog. Lehre der 2. Nisan als Beginn der Halbfeiertage genannt werden, da ja die Begründung, damit es auch am vorangehenden Tag, dh. am 29. Adar, verboten sei, nach RJ. hinfällig ist.

+ M 78 ‖ עד...להתענאה — M 77 ‖ בהין — M 76
למיספד ‖ דניסן + M 79 ‖ דאורייתא הוא אמר 80
רבא M 81 יום שלפניו M 82 מדאו ודא - M 83
תן ו M 84 | -והדרן דברי סוף הללו דוד — M 85
א מ M 86 — מועדא...למיספד M 87 — ואסור M 88
רבא M 89 — ל ג אלא M 90 הוה ליה יומא דבקמי
דליתוקם B 91 דמקמי יומא דמית.

sie sich nicht mit der Gesetzlehre befassen, dass sie die Söhne nicht beschneiden und dass sie den Šabbath entweihen sollen. Was thaten Jehuda b. Šamuâ und seine Genossen? — sie gingen und holten sich Rat von einer Matrone, bei der die Vornehmen Roms zu verkehren pflegten. Diese sprach zu ihnen: Macht euch auf und lärmt nachts. Darauf gingen sie und lärmten nachts, indem sie sprachen: O Himmel, sind wir denn nicht Brüder, sind wir denn nicht Kinder eines Vaters, einer Mutter, womit sind wir anders als alle übrigen Nationen und Sprachstämme, dass ihr über uns solch böse Verordnungen verhängt!? Darauf wurde [die Verfolgung] aufgehoben und diesen Tag machte man zum Fest. Abajje erwiderte: Dies ist für den Fall nötig, wo [der Adar] Schaltmonat ist. R. Aši erwiderte: Du kannst sogar sagen, es handle von einem unvollzähligen Monat, denn als einem Fest folgender Tag wäre [am neunundzwanzigsten Adar] nur das Fasten verboten, die Trauer aber erlaubt, wenn er aber zwischen zwei Feiertagen liegt, so gleicht er den Feiertagen selbst, somit ist an diesem auch die Trauer verboten.

את בניהם ושיחללו[42] שבתות מה עשה יהודה בן
שמוע והביריו הלכו ונטלו עצה ממטרונית אחת
שכל נדולי רומי מצויין אצלה אמרה להם[43] עמדו
והפנינו בלילה הלכו והפנינו בלילה אמרו אי שמים
לא[44] אחים אנינו לא בני אב אחד אנחנו לא בני
אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון
שאתם נוזרין עלינו נזירות[45] רעות וכטלים ואותו היום
עשאוהו יום טוב אמר אביי לא נצרכה אלא לחדש
מעובר רב אשי אמר[46] אפילו תימא לחדש חכר כל
שלאחריו בתענית אכור בהספד מותר וזה הואיל
ומיטל בין שני ימים טובים עשאוהו כיום טוב עצמו
ואפילו[47] בהספד נמי אכור; אמר מר מתמניא ביה
ועד סוף מועדא איתותב הנא דשבועיא דלא למיספד
למה לי למימר מתמניא ביה ליומא מתשעה ביה
ותמניא נופיה[48] אכור דהוה ליה יומא דאיתוקם ביה
תמידא בין דאילו מיקלע ליה מילתא ובטלינהי לשבעה
תמניא נופיה אכור דהוה ליה יומא קמא דאיתותב
ביה הנא דשבועיא השתא דאתית להכי עשרים
ותשעה נמי[49] בין דאילו מיקלע מילתא ובטלינהי
לעשרים ותמניא עשרין ותשעה נופיה אכור דהוה
ליה יומא דמקמי יומא דאיתוקם תמידא; איתמר
רבי חייא בר אבי אמר רב הלכה כרבי יוסי ושמואל
אמר הלכה כרבי מאיר ורבי אמר שמואל הכי והתניא
רבן שמעון בן נמליאל אומר יומה תלמוד לומר בהן
בהן שני פעמים לומר לך שהן אכורין לפניהן

M 92 את השבת ‖ M 93 בואו ‖ M 94 אחיכם ‖ M 95 קשות ‖ M 96 — א״ת לח״ח ‖ M 97 — ואפילו...מר ‖ M 98 יו ב הוא דאי איקלע מילתא ‖ M 99 דאי מיק
M 1 — יומא ‖ M 2 אשי ‖ M 3 מה ת״ל בהן שתי
M 4 הן.

Der Meister sagte: Vom achten bis nach dem [Pesah]fest ist die Trauer verboten, weil dann das Wochenfest festgesetzt wurde. Wozu heisst es, vom «achten», sollte er doch lehren vom «neunten», da es ja am achten ohnehin verboten ist, weil er zu den Tagen gehört, in denen das beständige Opfer eingeführt wurde!? — Wenn es sich ereignet, dass die Feier der sieben Tage aufgehoben würde, so ist [das Fasten] am achten dennoch verboten, da er der erste der Tage ist, an denen das Wochenfest festgesetzt wurde. — Jetzt nun, wo du darauf gekommen bist, kannst du dies auch auf den neunundzwanzigsten [Adar] beziehen: wenn es sich ereignet, dass die Feier des achtundzwanzigsten aufgehoben würde, so ist [das Fasten] am neunundzwanzigsten dennoch verboten, da er dem Tag vorangeht, an dem das beständige Opfer eingeführt wurde.

Es wurde gelehrt: R. Hija b. Asi sagte im Namen Rabhs, die Halakha sei wie R. Jose; Šemuél sagte, die Halakha sei wie R. Meír. — Aber kann Šemuél dies denn gesagt haben, es wird ja gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wozu werden die Worte «an denen» zweimal[49] gebraucht? — um dir zu sagen, dass es nur an diesen selbst verboten ist, während es am Tag vor- und am Tag nachher erlaubt ist, und

43. Oben S. 465 Z. 22 ff.

ודאחריהן מיתרין ואמר שמואל הלכה כרבן שמעון
בן גמליאל מיקרא מכר ציון דלוכא תנא דמיקל
כרבי מאיר אמר הלכה כרבי מאיר ציון דשמעיה
לרבן שמעון דמיקל טפי אמר הלכה כרבן שמעון
בן גמליאל: זבן אמר באלי אמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי אמר ליה רבי חייא
לבאלי אסברה לך כי קאמר רבי יוחנן הלכה כרבי
יוסי אדלא לתתענאה ומי אמר רבי יוחנן חבי
והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אף על פי
שאמרו מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ותענית
אימת אילימא בני חמיסר וקא קרו ליה בארביסר
ומי שרי והתניא במגילת תענית יום ארבעה עשר בי
יום חמשה עשר בי יוסי פוריא אינון דלא למיספד
בהון ואמר רבא לא נצרכה אלא לאסורי את של
זה בזה ואת של זה בזה ואלא בני ארביסר וקא
קרי ליה בתליסר יום נקנור הוא ואלא בני ארביסר
וקא קרי ליה בתריסר יום טוריינוס הוא אלא לאו
דקא קרו ליה בחמיסר ותנתני מותר בהספד ובתענית
לא בני ארבעה עשר וקא קרו ליה בתריסר ודקאמרת
יום טוריינוס היא יום טוריינוס גופיה בטולי בטליה
חואיל ונחרגו בו שמעיה ואחיה אחיו כי הא דרב
נחמן נזר תעניתא בתריסר אמרו ליה רבנן יום
טוריינוס הוא אמר להו יום טוריינוס גופיה בטולי
בטליה חואיל ונחרגו בו שמעיה ואחיה אחיו ותיפוק
ליה דהויה ליה יום שלפני ניקנור אבור רב אשי
השתא איהי גיפיה בטליה משום יום ניקנור ניקום

hierzu sagte Šemuél, die Halakha sei wie R. Šimón b. Gamaliél!? Anfangs, als er glaubte, es gebe keinen Tanna, der so erleichternd ist, wie R. Meír, sagte er, die Halakha sei wie R. Meír; als er aber hörte, dass R. Šimón noch erleichternder ist, sagte er, die Halakha sei wie R. Šimón b. Gamaliél.

Báli sagte im Namen des R. Hija b. Abba, im Namen R. Johanans ebenso: Die Halakha ist wie R. Jose: R. Hija sprach zu Báli: Ich will dirs erklären: R. Johanan sagte, die Halakha sei wie R. Jose nur bezüglich des Verbots des Fastens. — ¿Kann R. Johanan dies denn gesagt haben, er sagte ja, die Halakha sei wie die geschlossene" Mišnah, und eine solche lehrt ja: Obgleich sie gesagt haben, man dürfe sie früher lesen, jedoch nicht später, so sind an diesen Tagen Fasten und Trauer dennoch erlaubt. Wann nun? wollte man sagen, (wenn diejenigen, die sie am vierzehnten zu lesen haben, sie) am fünfzehnten lesen, so ist es ja nicht erlaubt, denn in der Fastenrolle heisst es: Der vierzehnte und der fünfzehnte [Adar] sind Tage des Purimfestes, an denen die Trauer verboten ist, und hierzu sagte Raba, dies werde deshalb gelehrt, dass nämlich für Leute, die an einem dieser Tage lesen, auch der andere verboten ist!? Wollte man sagen (wenn diejenigen, die sie am vierzehnten zu lesen haben, sie) am dreizehnten (lesen), so ist dieser ja Nikanorfest!? Wollte man sagen (wenn diejenigen, die sie am vierzehnten zu lesen haben, sie) am zwölften (lesen), so ist dieser ja Trajanfest!? Wahrscheinlich also, wenn man sie am elften gelesen hat, dennoch lehrt er, dass dann Trauer und Fasten erlaubt sind!? — Nein, thatsächlich, (wenn diejenigen, die sie am vierzehnten zu lesen haben, sie) am zwölften (lesen), und der Einwand, dieser sei Trajanfest, ist belanglos, da man das Trajanfest aufgehoben hat, weil an ihm Šemâja und dessen Bruder Ahija getötet wurden. So verfügte einst R. Nahman ein Fasten auf den zwölften, und als die Rabbanan ihm vorhielten, dieser sei ja Trajanfest, erwiderte er, man habe das Trajanfest aufgehoben, weil an diesem Šemâja und dessen Bruder Ahija getötet wurden. — Es sollte an diesem aber schon deswegen verboten sein, da er dem Nikanorfest vorangeht!? R. Aši erwiderte: Wenn man sogar seine eigene Feier aufgehoben hat, wie

M 5 — כיון ד ‖ M 6 — אמר הלכה כר"ש ‖ M 7 דחזא דישב ג דמיקל ‖ M 8 — ובן ‖ M 9 — בר אבא M 10 דקא קרו כארבי ומי שרי והתניא במגילת ‖ M 11 — כו M 12 בהון M 13 דקרו בתל יום טוריינוס ‖ M 14 דקרו בתר יום ניקנור הוא אלא בני ארביסר דקרו בתר בר ונקו שותפין בחרית יאמאי יום שלפני טוריינוס הוא לא ליעלם בני ארביסר דקרו בתליסר ודקא ‖ M 15 — הוא יום B 16 בטליהו M 17 — חואיל...אחיו ‖ M 18 בתליסר ‖ M 19 — אחיו M 20 + בטולי ‖ M 21 + שלפני.

44. Cf. Bd. I S. 91 N. 3. 45. Die Esterrolle, falls das Lesen verschoben werden muss, cf. Meg. 5a.

ונגזור: מאי ניקנור[22] ומאי טוריינוס דתניא ניקנור אחד
[23]מאפרבי יוונים היה וכבל יום ויום היה מניף ידו
על יהודה וירושלם ואומר[24] אימתי תפול בידי וארמטכנה
וכשנברה מלכות בית חשמונאים ונצחום[25] קצצו
בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלם ואמרו
פה שהיה מדבר בגאוה וידים שהיו מניפות על
[26]ירושלם תעשה בהם נקמה מאי טוריינוס[27] אמרו Sem. VIII
כשבקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו
בלודקיא אמר להם אם מעמו של חנניה מישאל
ועזריה אתם יבא אלהיכם ויציל אתכם מידי כדרך
שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכד נצר
[27]אמרו לו חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורין היו
[29]וראויין היו לעשות להם נס ונבוכד נצר מלך הגוים
היה וראוי ליעשות נס על ידו ואותו רשע הדיוט
הוא ואינו ראוי ליעשות נס על ידו ואנו[30] אם נתחייבנו
[31]כליה למקום ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש
לו למקום והרבה דובין ואריות יש לו למקום בעולמו
שפוגעין בנו והורגין אותנו אלא לא מסרנו הקדוש
ברוך הוא בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך[32] אף על
פי כן הרגן מיד אמרו לא זזו משם עד[33] שבאו דיופלי
מרומי ופצעו את מוחו בגיזרין: אין גוזרין תענית
על הצבור בתחלה בחמישי כו' אין גוזרין תענית
בראשי חדשים כו': וכמה הויא התחלה רב אחא
אמר שלש רבי[34] אפי אמר אחת[35] אמר רב יהודה אמר Er. 41a
רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן[36] שמעון בן

22 M — ומאי טור' ‖ 23 M מהפרבי ‖ 24 M מתי ‖
25 M + נבנסו להיילות שלו ו ‖ 26 M יהודה ויר' יעשה ‖
27 M + הרשע ‖ 28 P לתם ‖ 29 M — וראויין...נס ‖
30 B — אם ‖ 31 M היזקה למק' הרבה דובים וגמורים יש לו
והרבה אריות י ל שפוגעין והורג' „ 32 M אף...מיד „ 33
M שבא דאפלי „ 34 M יוסי „ 35 V — ש"ב.

sollte man auf ihn die des Nikanorfestes ausdehnen!?

Was ist das für ein Nikanorfest und was ist das für ein Trajanfest? – Es wird gelehrt: Nikanor, ein griechischer Eparch, pflegte jeden Tag seine Hand gegen Jehuda und Jerušalem aufzuheben und zu sprechen: Wann wird dieses in meine Hand fallen, dass ich es schleifen könnte!? Als aber die Ḥasmonäischen Herrscher an Uebermacht gewannen und [die Griechen] besiegten, schlugen sie ihm die Daumen der Hände und der Füsse ab, und hingen diese vor den Thoren Jerušalems auf, indem sie sprachen: An dem Mund, der in Hochmut sprach, und an den Händen, die gegen Jerušalem sich schwangen, soll nun Rache geübt werden! Was ist das für ein Trajanfest? Man erzählt: Als Trajan den Julian[37] und dessen Bruder Papos in Laodicea töten wollte, sprach er zu ihnen: Wenn ihr dem Volk angehört, dem Ḥananja, Mišaél und Âzarja angehörten, so möge euer Gott kommen und euch aus meiner Hand retten, wie er Ḥananja, Mišaél und Âzarja aus der Hand Nebukhadneçars rettete. Diese erwiderten ihm: Ḥananja, Mišaél und Âzarja waren vollkommen fromme Männer, sie waren würdig, dass ihnen ein Wunder geschehe; auch Nebukhadneçar war ein würdiger König, und verdiente es, dass durch ihn ein Wunder geschehe. Dieser Frevler ist aber gemein und unwürdig, dass durch ihn ein Wunder geschehe; und wenn wir uns vor Gott zum Tod verschuldet haben, so giebt es für Gott, wenn auch du uns nicht töten würdest, viele Henker, und viele Bären und Löwen, die uns überfallen und töten können. Der Heilige, gebenedeiet sei er, hat uns nur deshalb in deine Hand geliefert, um unser Blut von dir fordern zu können. Dennoch liess er sie sofort töten. Man erzählt, dass sie kaum fort waren, als zwei Räte aus Rom kamen und sein Gehirn mit Stöcken zerschlugen.

Man verfügt kein mit dem Donnerstag beginnendes allgemeines Fasten &. Man verfügt kein Fasten auf einen Neumond &. Was heisst "angefangen"? — R. Aḥa sagte, wenn man drei, R. Asi sagte, wenn man ein Fasten abgehalten hat. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Das ist die Ansicht R. Meírs im Namen des R. Šimôn b.

46. Im Text Lulianus (*l* statt *j* bei Eigennamen ist im T. nicht selten). Šemâja u. Aḥija, und Julianus u. Pappos sind ein u. dieselben Personen (gen. הרוגי לוד die Märtyrer von Laodicea); schon zur Zeit des 2. Tempels war es bei den Juden Brauch, neben ihrem jüd. Namen auch einen hellenischen zu führen (cf. Joh. 1,42; Apostelgesch. 13,9; 15,22), od. den hebr. zu hellenisiren.

Fol.18b גמליאל אבי חכמים אומרים מתענה ומשלים דרש
מר זוטרא משמיה דמר חונא הלכה מתענה ומשלים׃

M 36 + הלכה.

Gamaliél, die Weisen aber sagen, man faste und beende es. Mar-Zutra sag im Namen R. Honas vor: Die Halakha ist: man faste und beende es.

DRITTTER ABSCHNITT.

[ij] דר תעניות אלו האמור ברבועה ראשונה אבל
צמחים ששנו מתרועין עליהו ביד ובן שפסקו
גשמים בין גשם למשם ארבעים יום מתרועין עליהן
כיצד שהוא מכת בצורת׃ וידי לצמחן אבל לא ידדו
לאילן ולא לצמחן לזה ולזה אבל לא לבורות
לשודי ולמערות מתרועין עליהן מיד׃ ובן עיר שלא
[iij] וידי עלוה גשמים לכתוב והמטרתי על עיר אחת
Am.4.7 ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וגו׳
איזהו העיר מתענה ומתרעת ובל סבוביותיה מתענות
Fol.19 ולא מתרועין רבי עקיבא אומר מתרועין ולא
מתעניין׃ ובן עיר שיש בה דבר או מפולת איזהו
[iv] העיר מתענה ומתרעת ובל סבוביותיה מתענית ולא
מתרועין רבי עקיבא אומר מתרועין ולא מתענות
איזהו דבר עיר המוציאה חמש מאות רגלי ויצאו
מהנה שלשה מתוס בשלשה ימים זה אחר זה הרי
[v] זה דבר פחות כיצד אין זה דבר׃ על אלו מתרועין
בכל מקום על השדפון ועל הירקון ועל הארבה ועל
התסיל על החזה רעה יעל וחרב מתרועין עליה
[vj] כיצד שהוא מכה מהלכת׃ מעשה שירדו זקנים
מירושלם לעיהם וגזרו תענית על שנראה במלא פי

M 1 האיר האמורים M 2 ובשפסקו M 3 מיד מפני
M 4 מכת M 4 ולא לאילן M 5 ולשי ולא למע׳ M 6
V בדב M 7 מתענין ולא מתרועין, ובן לחלן M 8
M 9 שבוע M 10 יצאו V. ה ד דבר M 11 מבן
P 12 על M 13 ה M 14 מיד + M 15 שדפ׳
M 15 מיא יתיר.

DIESE Anordnungen von den Fasten gelten nur vom ersten Regenfall, wenn aber die Pflanzen ausarten, wird jedoch sofort gelärmt; ebenso beginnt man sofort zu lärmen, wenn von einem Regen bis zum anderen vierzig Tage verstrichen sind, da dies die Plage der Dürre ist. Regnet es für die Pflanzen und nicht für die Bäume, für die Bäume und nicht für die Pflanzen, oder für beides und nicht für die Brunnen, Gruben und Höhlen, so lärme man sofort. Ebenso auch, wenn auf eine einzelne Stadt kein Regen gekommen, wie es heisst: *Ich werde auf die eine Stadt Regen fallen lassen, auf die andere nicht, das eine Feld wird vom Regen betroffen &c.*; die betreffende Stadt faste und lärme, die ihrer Umgegend fasten, lärmen aber nicht; R. Âqiba sagt, diese lärmen, fasten aber nicht. Ebenso, wenn eine Stadt von Pest oder Einsturz heimgesucht wird; die betreffende Stadt faste und lärme, die ihrer Umgebung fasten, lärmen aber nicht; R. Âqiba sagt, sie fasten, lärmen aber nicht. Was wird als Pest betrachtet? wenn aus einer Stadt, die fünfhundert Mann stellen kann, in drei Tagen hintereinander drei Tote hinausgeführt werden; wenn weniger, so ist dies keine Pest. Wegen folgender Plagen wird überall gelärmt: Wegen der Darrsucht, der Gelbsucht, der Heuschrecken, der Nager, der wilden Tiere und der Kriegszüge, weil diese umherziehende Plagen sind. Einst verfügten die Aeltesten ein Fasten, weil sie auf ihrer Heimreise aus Jerušalem in Âšqelon

1. Am. 4,7.

תנור שדפין באשקלון ועוד גזרו תענית על שאכלו
ואכים שני תינוקות בעבר הירדן רבי יוסי אומר
[vij] לא על שאכלו אלא על שנראו: [Tan.14a] על אלו מתריעין
[16]בשבת על עיר שהקיפוה [17]גוים או נהר ועל [18]הספינה
המיטרפת בים רבי יוסי אומר לעזרה ולא לצעקה
שמעון התימני אומר אף על הדבר ולא הודו לו
[viij] חכמים: [9]על כל צרה שלא תבא על הצבור מתריעין
עליהן חוץ מרוב גשמים מעשה [19]שאמרו לו לחוני
המעגל התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והכניסו
תנורי פסחים [20]בשביל שלא ימוקו התפלל ולא ירדו
גשמים [21]מה עשה עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו
רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי [22]שאני כבן
בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן
עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין אמר
לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות
[23]התחילו לירד בזעף אמר לא כך שאלתי אלא
גשמי רצון [24]ברכה ונדבה ירדו בתוקפן עד [25]שיצאו
ישראל [26]מירושלם להר הבית מפני הגשמים [27]באו ואמרו
לו בשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל [28]שילכו
להן אמר להם צאו וראו אם נמחית אבן הטועים Bm.28b
[29]שלח לו שמעון בן שטח [30]אלמלי חוני אתה גוזרני Bm.19a
[31]עליך נידוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא
לפני המקום [32]ועושה [33]לך רצונך כבן [34]שחוא מתחטא על

Kornbrand im Umfang einer Ofenmündung bemerkten. Ein anderes Mal verfügten sie ein Fasten, weil Wölfe jenseits des Jordans zwei Kinder frassen; R. Jose sagt, nicht weil sie frassen, sondern weil sie gesehen wurden. Wegen folgender Unglücksfälle lärmt man am Sabbath: wenn eine Stadt von Nichtjuden umzingelt, oder von einem Fluss überschwemmt wird, oder wenn ein Schiff im Sinken ist; R. Jose sagt, man rufe um Hilfe, flehe aber nicht. Šimôn der Temanite sagt: Auch wegen der Pest; die Weisen stimmen ihm aber nicht bei. Wegen jeder Plage — von der die Gemeinde verschont bleibe — lärme man, ausser wegen des übermässigen Regens. Einst sprach man zu Honi dem Kreiszeichner: Bete, dass Regen herniederfalle. Da sprach er zu ihnen: Gehet hinaus und bringet die Pesahöfen [ins Haus], damit sie nicht zerweichen. Darauf betete er, allein es fiel kein Regen hernieder. (Was that er?) — Da zeichnete er einen Kreis, stellte sich in diesen und sprach: Herr der Welt! deine Kinder haben sich an mich gewandt, weil ich wie ein Hausfreund bei dir bin; nun schwöre ich bei deinem heiligen Namen, dass ich mich von hier nicht rühre, als bis du dich deiner Kinder erbarmt haben wirst. Da begannen Regentropfen zu triefen. Darauf sprach er: Nicht um so etwas bat ich, sondern um Regen für Brunnen, Gruben und Höhlen. Da begann [der Regen] stürmisch niederzuschlagen. Darauf sprach er wiederum: Auch nicht um so etwas bat ich, sondern um einen gefälligen, segensreichen und wolthuenden Regen. Alsdann fiel er wie gehörig hernieder, bis die Jisraéliten in Jerušalem sich wegen des Regens auf den Tempelberg flüchten mussten. Darauf kam man und sprach zu ihm, wie du gebetet hast, dass er herniederfalle, so bete auch, dass er aufhöre. Da erwiderte er ihnen: Geht hin und seht zu, ob der Mahnstein[2] zerweicht ist. Darauf liess ihm Šimôn b. Šaṭaḥ sagen: Wärest du nicht Honi, so würde ich über dich den Bann verhängt haben; was aber kann ich gegen dich thun, wo du dich gegen Gott vergehst und er dir dennoch deinen Wunsch erfüllt, wie sich ein Kind gegen seinen Vater vergeht, und er ihm dennoch

M 16 + עליהן ‖ M 17 גיום ‖ M 18 ואמרי ‖ M 19 כדי ‖ M 20 — טה עשה ‖ M 21 — שאני...לפניך ‖ 22 M ירדו M 23 שאלתי ירדו M 24 שעלו M 25 — כיר M 26 — באו ו M 27 עליהן שילכו אמר M 28 ציך אתה לגדות אבל מה אע שאתה P 29 אליך M 30 — וע ל רצונך P 31 לו M 32 שמתחטא לפני.

2. Bm. 28b heisst dieser Stein אבן הטועין, was wahrscheinl. richt. ist; an dieser Stelle wurden alle Funde eingeliefert, wo sie von den Verlierern reklamirt wurden; dieser Name ist demnach vom talm.-hebr. טען *fordern, Klage erheben, mahnen* abzuleiten.

Pr. 23,25 אביו ועישה לו רצונו ועליך הכתוב אומר ישמח אביך
[ix] ואמך ויגל יולדתך: היו מתענין וירדו להם גשמים
קודם הנץ החמה לא ישלימו לאחר הנץ החמה
ישלימו רבי "אליעזר אומר קודם חצות לא ישלימו
לאחר חצות ישלימו מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו
להם גשמים קודם חצות אמר להם רבי טרפון צאו
ואכלו ושתו "ועשו יום טוב ויצאו ואכלו ושתו ועשו
יום טוב ובאו בין הערבים "וקראו הלל הגדול:

גמרא. "סדר תעניות האלו האמור ברביעה
ראשונה: ורמינהי רביעה ראשונה ושניה לשאול
שלישית להתענות אמר רב יהודה "תני קאמר סדר
תעניות "האמור אומתי בזמן שיצתה רביעה ראשונה
ושניה "ושלישית ולא ירדו גשמים אבל ירדו גשמים
ברביעה ראשונה "וזרעו ולא צמחו אי נמי צמחו
והזהו "ונשתני מתרוין עלויהן מיד אמר רב נחמן
דוקא "נשתני אבל יבשו לא פשיטא "נשתנו תנן לא
Git.30b צריכא "דהדר אקון מהו דתיבא אקנתא מילתא היא
קמשמע לן "): יכו שפסקו גשמים בין גשם לגשם בו:
מאי מכת בצורת "אמר רב יהודה אמר רב מכה
המביאה לידי בצורת אמר רב "נחמן נהרא אנהרא
Col.b בצורתא נדינתא אגדינתא בפנא ואמר רבי הנינא
סאה בסלע ושביחא בצורתא "ארבעה ולא שביחא
בפנא אמר רבי יוחנן לא שנו אלא "בזמן שהמעות
בזול ופירות ביוקר אבל מעות ביוקר ופירות בזול
Bb. 91b מתריעין "עליה ביד דאמר רבי יוחנן נהורנא כד הוו

33 M יהודה || 34 M — ועשו...יו"ט || 35 M ואמרו || 36 M -- סדר...ראשונה || 37 M + אמר רב || 38 M האלו || 39 M — ושל || 40 M — וזרעו || 41 M ושינו || 42 M שינו || B 43 דאקון || 44 M + דאקנתא דאתקנתא || 45 M אר י א ר || 46 M יהודה || 47 P אדבעי. M יתיתין בסלע ולא || 48 M שמעות || 49 M עליהן מיד אמר.

seinen Wunsch erfüllt? Ueber dich spricht der Schriftvers: *Freuen mögen sich dein Vater und deine Mutter, frohlocken deine Gebärerin.* Wenn während des Fastens Regen fällt, so beende man das Fasten nicht, wenn dies vor Sonnenaufgang geschieht, wenn nach Sonnenaufgang, beende man es wol. R. Eliêzer sagt: Wenn vormittags, beende man es nicht, wenn nachmittags, beende man es wol. Einst wurde in Lud ein Fasten verfügt, und vormittags begann es zu regnen; da sprach R. Triphon: Gehet heim, esset und trinket und begehet einen festlichen Tag. Da gingen sie fort, assen und tranken und begingen einen festlichen Tag; abends kamen sie und lasen das grosse Loblied'.

GEMARA. Diese Anordnungen von den Fasten gelten nur vom ersten Regenfall. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Beim Ausbleiben des ersten und des zweiten Regenfalls bitte man um Regen, bei dem des dritten faste man!? R. Jehuda erwiderte: So meint er es: diese Anordnungen von den Fasten gelten nur dann, wenn die Zeit des ersten, zweiten und dritten Regenfalls vorüber ist, ohne dass es geregnet hat, wenn aber der erste Regenfall gekommen ist, jedoch keine Gewächse hervorgekommen, oder auch welche hervorgekommen, aber ausgeartet sind, so faste man sofort. R. Nahman sagte: Nur wenn sie ausgeartet, nicht aber, wenn sie dürr geworden sind. — Selbstredend, es heisst ja: wenn aber die Pflanzen ausarten!? — Dies ist für den Fall nötig, wo sie später zu grünen beginnen; man könnte glauben, das Grünen nütze etwas, so lässt er uns hören.

Ebenso, wenn von einem Regen bis zum anderen vierzig Tage verstrichen sind &. Was heisst "Plage der Dürre"? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Eine Plage, die die Dürre bringt. R. Nahman sagte: Wenn man für Felder, die an einem Fluss liegen, Wasser aus einem anderen Fluss holen muss, so heisst dies Dürre; wenn man es aber nach einem Land aus dem anderen holen muss, so ist dies Hungersnot. R. Hanina sagte: Wenn ein Seáh Getreide einen Selâ kostet, und es zu haben ist, so heisst dies Not, wenn aber vier Seáh einen Selâ kosten und es nicht zu haben ist, so heisst dies Hunger. R. Johanan sagte: Dies nur, wenn das Geld feil und die Früchte teuer sind, wenn aber das Geld teuer und die Früchte feil sind, so

3. Pr. 23,25. 4. Der 136. Psalm.

קייבי ארבע כאן בכרע והיו נפישי נפיהי כפן
בטבריא מדרית איכה׃ וידעי לצמדי אבר הא דאיתי׃
בשלמא לצמחים ולא ראיכן משכחת לה דאתא
ניחא ולא אתיא רויא ראיכן ויא לצמחין דאתיא
רויא ולא אתיא ניחא לזה ולזה אבל לא לבורות
ויא לשיחין לטעיות משכחת לה דאתיא רויא ניחא
ליחי טובא הא אתיא ארא הא דתניא ירחי רביות
לשיחין ולטעיות אבל הא לזה ולזה חיכי משכחת
לה דאתיא בשפיכותא׃ תנו רבנן מתריעין על
האילנות בפרים הפכה על הבורות ישיחין וטעיות
אפילו בפרים החכי יעל כיכן אם אין יהם בים רשעית
מתריעין עליהן מיד ואיזהו מיד שלהן שני וחמישי
ושני[58]ועל כולן אין מתריעין עליהן אלא [58]באפרכיא
שלהן ואסכרא בזמן שיש בה מיתה מתריעין עליה
[59]בזמן שאין בה מיתה אין מתריעין עליה ומתריעין
על הגובאי בכל שהוא רבי שמעון בן אלעזר אומר
אף על החגבי׃ [57]תנו רבנן מתריעין על האילנות
בשאר שני שבוע [58]על הבורות ועל השיחין ועל
המעיות אפילו בשבועית [59]בן שמעון בן נהריאר
[57]אומר אף על האילנות בשבועית מפני שיש בהן
פרנסה לעניים׃ תניא אידך מתריעין על האילנות
בשאר שני שבוע [58]על הבורות על השיחין ועל
המעיות אפילו בשבועית בן שמעון בן נהריאר
אומר על הכפיחין בשבועית מפני שיש בהן פרנסה
לעניים׃ תניא אמר רבי אלעזר בן פרטא מיום
שחרב בית המקדש נעשתי עשתים ציפיקין העירם
יש שנה שנעשבה מרובין ויש שנה שנעשבה מועטין

Ekrme man sofort; R. Johanan erzählte nämlich, er erinnere sich, dass einst, wo vier Seâh Getreide um einen Selâ verkauft wurden, die Hungergeschwollenen in Tiberjas dennoch zahlreich waren, weil kein Assar zu haben war.

Reicht [der Regen] für die Gewächse und nicht für die Bäume &. Allerdings kann es für die Gewächse und nicht für die Bäume regnen, wenn der Regen nämlich gelind (und nicht stark) fällt, ebenso kann es für die Bäume und nicht für die Gewächse regnen, wenn er nämlich stark (und nicht gelind) fällt, ebenso auch für beide und nicht für Brunnen, Gruben und Höhlen, wenn er nämlich sowol stark, als auch gelind fällt, jedoch nicht anhaltend; wieso aber kann der Fall stattfinden, der in Folgendem gelehrt wird: Hat es für Brunnen, Gruben und Höhlen geregnet und nicht für beide Pflanzarten!?

Wenn ein Regenguss herabströmt.

Die Rabbanan lehrten: Wegen [des Regens] für die Bäume lärme man zur Zeit des Pesaḥfestes[5], für Brunnen, Gruben und Höhlen, zur Zeit des Hüttenfestes: wenn kein Wasser zum Trinken da ist, so lärme man sofort. Was verstehen sie unter "sofort"? Montag, Donnerstag und Montag. All dieser Plagen wegen wird nur in der betreffenden Eparchie gelärmt, wegen der Bräune lärme man, falls Sterbefälle vorkommen, sonst aber nicht; wegen der Heuschrecke, sobald sie sich nur merken lässt; R. Šimôn b. Eleâzar sagt, auch wegen des Rietwurms.

Die Rabbanan lehrten: Wegen [des Regens] für die Bäume lärme man in den Arbeitsjahren, für die Brunnen, Gruben und Höhlen auch im Siebentjahr; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, auch wegen der Bäume lärme man im Siebentjahr, weil die Armen von diesen ihren Lebensunterhalt haben. Ein anderes lehrt: Wegen [des Regens] für die Bäume lärme man in den Arbeitsjahren, nicht aber im Siebentjahr; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, wegen des Nachwuchses auch im Siebentjahr, weil die Armen davon ihren Lebensunterhalt haben.

Es wird gelehrt: R. Eleâzar b. Proto sagte: Seitdem der Tempel zerstört wurde, ist der Regen reduzirt worden; in manchem Jahr giebt es viel Regen, in man-

M 50 ב״ר האמא | 51. M יא המעיות ראיתא חכי יתבו | אלא הא תנו לבורות M 52 ויא רוח M 53 על | השיחין ועל המעיות בפה ר׳ יאב אין M 54 יבוין M 55 | M בהפרכיא | M 56 — בזמן...עליה | M 57 תניא אידך | M 58 אבל לא בשבועית | P 59 אומר | D 60 אף | על האולנות מתריעין | M 61 מיסקון בעולם.

5. פרס (von פרס *durchbrechen, teilen*) wird jSeq. iii,1 mit פלגא Hälfte [der 30 Tage vor dem Fest, an denen die Festgesetze vorgetragen werden], also 15 Tage vor dem Fest; in diesen W. die griech. Partikel *περί* zu finden ist sinnlose Spitzfindigkeit.

יש שנה שנשמיה יורדין בזמנן ויש שנה שאין נשמיה יורדין בזמנן שנה שנשמיה יורדין בזמנן למה היא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו באחד בשבת נמצאת עיסה נאפת כתיקנה ונאכלת כתיקנה שנה שאין נשמיה יורדין בזמנן למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בערב שבת נמצאת עיסה נאפת שלא כתיקנה שנה שנשמיה מרובין למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בבת אחת נמצאו ריחים טוחנות מן הכור מה שטוחנות מן הקב ונמצאת עיסה אוכלת מן הכור כמו אוכלת מן הקב שנה שנשמיה מועטין למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו מעט מעט נמצאו ריחים טוחנות מן הכור טוחנות מן הקב נמצאת עיסה כמה שנאכלת מן הכור אוכלת מן הקב דבר אחר בזמן שנשמיה מרובין למה הוא דומה לאדם שמעכל את החטים אם יש לו מים רבים מים אינן בלין והחטים מנוכל יפה אם יש לו מים מועטין מים בלין והחטים אינו מתגבל יפה׃ תנו רבנן פעם אחת עלו כל ישראל לרגל לירושלם ולא היה להם מים לשתות הלך נקדימון בן גוריון אצל הגמון אחד ואמר לו הלויני שתים עשרה מעלות מים ואני אתן לך שתים עשרה עינות מים ואם איני נותן לך הריני נותן לך שתים עשרה כברי כסף וקבע לו זמן כיון שהגיע הזמן ולא ירדו נשמים בשחרית שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך שלח לו עדיין יש לי זמן כל היום בולו שלי הוא בצהרים שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך שלח

M 62 שנשמיה יורדין שלא בזמנה B 63 — ונאכלת שלא כתיקנה
M 64 כמו שאובלת מן הקב אובלת מן הכור וגמע׳ עיסה כמו שאוב׳ מן הקב אוב׳ מן הכור שנה || M 65 כמו שאוב׳ מן הכור כך אוב׳ מן הקב גמע׳ עיסה כמו שאוב מן הכור כך אוב
M 66 משל לאדם שהוה מגבל את החטים מימיו מרובין אינן בלין ושט מתג׳ יפה מימיו מועטין בלין ושט אינו M 67 —
אם יש לו מים בבת אחת אוכן בלין ושט מתג׳ ואם א ל מים בב א מים בלים ושט אינו מתגבל M 68 — בל M 69 בור
M 70 + שהוה לו מים || B 71 מעיינות || B 72 + לעולי רגלים.
M — ואנו...מים || M 73 לאו אני נותן || M 74 + קוצין
לו מעות M 75 זמנו שלח לו שגר לי מעות או מים שלח
לו עד יש שהות [ביום] M 76 — בצהרים...ביום.

chem wenig; in manchem Jahr fällt der Regen zur Zeit, in manchem nicht zur Zeit. Das Jahr, in welchem der Regen zur Zeit fällt, ist gleich, als wenn ein Diener seine Nahrungsmittel von seinem Herrn am Sonntag bekommt, wo er den Teig gehörig ausbacken und essen kann; das Jahr, in welchem der Regen nicht zur Zeit fällt, ist gleich, als wenn ein Diener seine Nahrungsmittel von seinem Herrn am Vorabend des Sabbaths erhällt, wo er den Teig nicht gehörig ausbacken kann; das Jahr, in welchem es viel Regen giebt, ist gleich, als wenn ein Diener seine Nahrungsmittel von seinem Herrn mit einem Mal bekommt, wo in der Mühle ebenso viel vom Kor abfällt wie vom Kab, und beim Kneten ebenso viel vom Kor abfällt wie vom Kab; das Jahr, in welchem es wenig Regen giebt, ist gleich, als wenn ein Diener seine Nahrungsmittel von seinem Herrn nach und nach erhält, wo in der Mühle ebenso viel vom Kab abfällt, wie vom Kor, und beim Kneten ebensoviel vom Kab abfällt wie vom Kor. Ein anderes Gleichnis: Das Jahr, in welchem es viel Regen giebt, ist gleich, als wenn jemand Lehm knetet und er viel Wasser hat, wo das Wasser nicht schwindet und der Lehm gut geknetet wird, wenn er aber wenig Wasser hat, so schwindet es und der Lehm wird nicht gut geknetet.

Die Rabbanan lehrten: Einst kamen die Israeliten nach Jerusalem zur Wallfahrt und hatten kein Wasser zum Trinken. Da ging Nikodemon b. Gorjon zu einem Hegemon und sprach zu ihm: Leihe mir zwölf Gefässe Wasser, wofür ich dir zwölf Quellen Wasser erstatten werde; wenn aber nicht, so zahle ich dir zwölf Talente Silber; darauf setzte er ihm ein Termin fest. Als die Zeit heranreichte, ohne dass Regen gekommen war, liess dieser ihm morgens sagen: Sende mir das Wasser oder das Geld, das ich bei dir habe. Jener antwortete: Noch habe ich Frist, der ganze Tag gehört mir. Mittags liess er ihm sagen: Sende mir das Wasser oder das Geld, das ich bei dir habe. Jener antwortete: Noch habe ich am heutigen Tag Frist. Zur Zeit

6. מעלה ist entweder die Benennung des Gefässes, mit welchem das Wasser geschöpft wird, Hier wäre עלה das Heraufbringende, das Schöpfende, oder mit Grad, Stufe zu übersetzen, die Lesart מעינות ist nicht zu billigen da in diesem Fall die Ergänzung אדרים zu erwarten wäre.

לו עדיין יש לי שהות ביום במנחה שלח לו שגר
לי או מים או מעות שיש לי בזבד שלח לו עדיין
לי לי שהות ביום לגלג עליו אותו הגמון אמר כל
יש לי שהות ביום לגלג עליו אותו הגמון אמר כל
השנה כולה לא ירדו גשמים ועכשיו ירדו נכנס לבית Fol. 20
המדרש בשמחה עד שהגשמון נכנס בשמחתו לבית
המדרש נקדימון נכנס לבית המקדש בשהוא עצב
נתעטף ועמד בתפלה אמר לפניו רבוני של עולם
עלוי ויודע לפניך שלא לכבודי עשיתי וידע לכבוד
בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שיהי גשם
מצויין לעולי רגלים מיד נתקשרו שמים בעבים
וירדו גשמים עד שנתמלאו שתים עשרה מעינות
מים והתחילו עד שיצא הגמון מבית המדרש נקדימון
בן גוריון יצא מבית המקדש בשפגעו זה בזה אמר
לו הן לו דמי מים יתר שיש לי בזבד אמר לו
יודע אני שלא הרעיש הקדוש ברוך הוא את עולמו
אלא בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך
שאוציא ממך את מעותי שבכר שקעה הטה נגשמים
ברשותי וירדו חור נכנס לבית המקדש נתעטף ועמד
בתפלה ואמר רבוני רבוני של עולם הודע שיש לך
אהובים בעולמך מיד נתפזרו העבים וירחה החמה
באותה שעה אמר לו הגמון אילו לא נקדרה החמה
היה לי פתחון פה עליך שאוציא ממך מעותי תנא
לא נקדימון שמו אלא בוני שמי ילמה נקרא שמו
נקדימון שנקדרה החמה בעבורו׃ תני רבנן שלשה As 253
נקדמה להם חמה בעבורן משה יהושע נקדימון
בן גוריון בשלמא נקדימון בן גוריון נמי הא קא
נבי קרא דכתיב וידם השמש וירח עמד וגו׳ אלא משה
מנלן אמר רבי אלעזר אתיא אהל אהל בתיב הכא Jos. 10,13

M 77 ---אותו הגמון M 78 — שי ל בזבד B 79 — גשמים
M 80 לבה מ M 81 — ער...בשבורתו M 82 וגק בן
M 84 — עשיתי M 83 — גורון הלך לבת מ נתעטף
M 86 כל תמעוט M 85 — נת שמים בעבים ו כדי
M 87 —אותו M 88 וגב ג מבות M 89 אבר...בזבד
M 90 מבוגי M 91 וגים M 92 גב ג לבתבי ק יעמד
M 93 בשם שעשית לי עם בראשונה כך עשה לי עם באחרונה
מיד נשבה הרוח ונתפזרו M 94 אבר אותו הג אם לא
והדה הטה הוח M 95 + את M 96 שנקדמה. V שנקדמה
M 97 נקדה M 98 +אלו הן M 99 - ב ג M 1
הא דאמרן יהושע רבת M 2 אר א.

des Nachmittaggebets liess er ihm sagen: Sende mir das Wasser oder das Geld, das ich bei dir habe. Jener antwortete wiederum: Noch habe ich am heutigen Tag Frist. Da spottete der Hegemon über ihn und sprach: Während des ganzen Jahrs regnete es nicht, und jetzt sollte es!? Alsdann ging er wolgemut ins Badehaus. Während der Hegemon wolgemut ins Badehaus trat, trat Nikodemon traurig in den Tempel, hüllte sich ein und betete: Herr der Welt, offenbar und bewusst ist es dir, dass ich dies weder mir zu Ehren, noch zu Ehren meines väterlichen Hauses gethan habe, sondern nur dir zu Ehren, damit die Wallfahrer stets Wasser haben! Sofort wurde der Himmel mit Wolken überzogen und Regen fiel hernieder, bis die zwölf Quellen voll Wasser waren, und noch darüber. Als der Hegemon das Badehaus verliess und Nikodemon b. Gorjon den Tempel, begegneten sie einander; da sprach dieser: Bezahle mir für das Wasser, das ich dir zu viel gegeben habe. Jener erwiderte: Ich weiss zwar, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, nur deinetwegen seine Welt erschüttern machte, dennoch habe ich einen Einwand gegen dich, um mein Geld von dir zu erhalten: die Sonne ist bereits untergegangen, der Regen ist somit mein Besitz. Alsdann kehrte er um, trat wiederum in den Tempel, hüllte sich ein und betete: Herr der Welt, thue kund, dass du Lieblinge auf deiner Welt hast! Sofort zerstreuten sich die Wolken und die Sonne trat hervor. Darauf sprach der Hegemon zu ihm: Würde die Sonne nicht geschienen haben, so hätte ich einen Einwand gegen dich, um von dir mein Geld zu erhalten. Es wird gelehrt: Sein Name war nicht Nikodemon, sondern Bunaj, nur deswegen heisst er Nikodemon, weil seinetwegen die Sonne schien[7].

Die Rabbanan lehrten: Dreien schien die Sonne: Mošeh, Jehošuâ und Nikodemon b. Gorjon. — Von Nikodemon b. Gorjon wird es gelehrt, von Jehošuâ wird es in der Schrift erzählt, wie es heisst: [8]*Da stand die Sonne still und der Mond blieb stehen*; woher wissen wir dies aber von Mošeh? R. Eleâzar erwiderte: Dies ist aus

7. נקד *glänzen, strahlen.* 8. Jos. 10,13.

אחל תת פחדך וכתיב התם אחל נדלך רבי שמואל
בר נחמני אמר אתיא תת תת כתיב הכא אחל תת
פחדך וכתיב התם ביום תת ה׳ [את] האמרי רבי
יוחנן אבר אתיא בעופיה דקרא אשר ישמעון שמעך
ורגזו וחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה
שנתקדשה להן תורה למשה׳ וכן עיר שכא ירדו עליה
גשמים בין אמר רב יהודה אמר רב ושתיהן לקללה
התחת ירושלם לנדה בניהם אמר רב יהודה לברכה
בנדה מה נדה יש לה חיתר אף ירושלם יש לה
תקנה חיתה באלמנה אמר רב יהודה לברכה באלמנה
ולא אלמנה מגיש אלא באשה שהלך בעלה למדינת
חים ונתעתי לחזור עליה וגם אני נתתי אתכם נבזים
ושפלים אמר רב יהודה לברכה דלא מוקימי מינן
לא ישיי נזדי ולא נזדיפתי ויהכה ה׳ את ישראל
באשר ינוד הקנה במים אמר רב יהודה אמר רב
לברכה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות
שונא טובה קללה שקולל אחיה השילוני את ישראל
יותר מברכה שברכן בלעם הרשע אחיה השילוני
קללן בקנה אמר להם לישראל ויכה ה׳ את ישראל
כאשר ינוד הקנה מה קנה זה עומד במקום מים
יצוצי מהליך ושרשיו מיובין ואפילו כל הרוחות
שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו
אלא הולך ובא עמהן דממו הרוחות עמד הקנה
במקומו אבל בלעם הרשע בירכן בארז שנאמר
כארזים (עלי מים) מה ארז זה אינו עומד במקום
מים ואין נוצי מהליך ואין שרשיו מיובין אפילי כל

Dt.2,25 Jos.6,7 Is.10,12 Ct.2,25 Tan.6b Thr.1,17 Ber.1 Syn.104a Mal.2,9 1Reg.14,15 Syn.105b Pr.27,6 Nm.24,6

M 6 היתר M 5 אבר רב B 4 שעמדה תורה M 3
M 9 עליה M 8 בעמדה M 7 אבר רב
V גאוי דפטאי || M 10 יותר — M 11 אמר...הקנה | M 12 בניהם M 13 אחבע רוחות העולם M 14 קנה
M 15 יבשתיבשות באות ונושבות בו אינו הורך עמהן עומד

dem Wort *antangen* zu folgern: hier [bei Mošeh] heisst es: *Ich fange an, Furcht zu geben*, und dort [bei Jehošuâ] heisst es: *Ich fange an, dich gross zu machen*. R. Semuél b. Nahmani erwiderte: Dies ist aus dem Wort *geben* zu folgern: hier [bei Mošeh] heisst es: *Ich fange an, Furcht zu geben*, und dort [bei Jehošuâ] heisst es: *Als Tag, da der Herr den Emoriter gab*. R. Johanan erwiderte: Dies ist aus dem Vers selbst zu entnehmen: *Sobald sie nur von dir hören, werden sie vor dir zittern und beben*; wann zitterten und bebten sie? — als die Sonne für Mošeh schien.

EBENSO AUCH, WENN AUF EINE EINZELNE STADT KEIN REGEN GEKOMMEN IST. R. Jehuda sagte: Beides zum Fluch. *Jerušalem ist unter ihnen zur Menstruierenden geworden*; hierüber sagte R. Jehuda: Zum Heil: wie die Menstruierende rein wird, ebenso wird Jerušalem errichtet werden. *Sie ist wie eine Witwe geworden*; hierüber sagte R. Jehuda: Zum Heil: wie eine Witwe, also nicht zur wirklichen Witwe, sondern wie eine Frau, deren Mann nach überseeischen Ländern verreist ist, jedoch willens ist, zu ihr zurückzukehren. *Und auch ich habe [sie] [den Völkern] zur Verachtung gemacht*; hierüber sagte R. Jehuda: Zum Heil: da niemand von uns als Zöllner oder Zwinghern angestellt wird. *Und der Herr wird Israél schlagen, gleichwie das Rohr im Wasser schwankt*; hierüber sagte R. Jehuda im Namen Rabhs: Zum Heil: R. Semuél b. Nahmani sagte nämlich im Namen R. Jonathans: Es heisst: *"Treugemeint sind die Wunden von einem Liebenden, lästig aber die Küsse von einem Feind"*; besser ist der Fluch, den Aḥija der Šilonite über Jisraél aussprach, als der Segen Bileâm des Frevlers. Aḥija der Šilonite fluchte ihnen, indem er sie mit einem Rohr verglich, er sprach nämlich zu Jisraél: *Und der Herr wird Jisraél schlagen, gleichwie das Rohr im Wasser schwankt*; wie nämlich das Rohr am Wasser wächst, sein Stamm neue Triebe hervorbringt und seine Wurzel viel sind; und selbst wenn alle Winde der Welt gegen ihn wehen, reissen sie ihn nicht von seiner Stelle, da er sich mit ihnen mitbewegt, und sobald die Winde aufhören, bleibt das Rohr auf seinem Platz stehen. Bileâm der Frevler segnete sie aber, indem er sie mit einer Ceder verglich, wie es heisst: *"Wie Cedern (am Wasser)"*; wie nämlich die Ceder nicht am Wasser wächst, deren Stamm keine neuen Triebe hervorbringt und dessen Wurzeln nicht viel sind; und

9. Dt. 2,25. 10. Jos. 3,7. 11. Ib. 10,12. 12. Beide Teile des ganzen Verses. 13. Ps. 2,11
14. Ib. V. 1. 15. Mal. 2,9. 16. 1Reg. 14,15. 17. Pr. 27,6. 18. Num. 24,6

obgleich alle Winde der Welt, wenn sie gegen sie wehen, nicht vermögen, sie fortzureissen, so kann sie der Südwind dennoch entwurzeln und umwerfen. Und nicht nur das, dem Rohr ist es auch beschieden, dass aus ihm ein Kalam bereitet wird, das Gesetz, die Propheten und die Hagiographen zu schreiben.

Die Rabbanan lehrten: Stets sei der Mensch biegsam wie das Rohr und nicht hart wie die Ceder. Einst kam R. Eleâzar b. R. Šimôn aus Migdal-Gador, aus dem Haus seines Lehrers. Er ritt auf einem Esel und spazierte am Ufer des Flusses, während er sehr lustig und übermütig war, weil er viel des Studiums erworben hatte. Da traf er einen auffallend hässlichen Menschen, der ihn grüsste: Friede sei mit dir, Meister! Jener erwiderte seinen Gruss nicht, sondern sprach zu ihm: Wicht, wie hässlich bist du, sind vielleicht alle Leute deiner Stadt so hässlich wie du? Dieser erwiderte: Ich weiss es nicht; gehe vielmehr zum Meister, der mich erschaffen hat, und sage ihm: Wie hässlich ist dies Geschöpf, das du erschaffen hast. Als jener sich bewusst wurde, dass er eine Sünde begangen, stieg er vom Esel herab, warf sich vor ihm nieder und sprach: Ich beuge mich vor dir, verzeihe mir. Dieser erwiderte: Ich verzeihe dir nicht eher, als bis du zum Meister, der mich erschaffen hat, gehst und ihm sagst: Wie hässlich ist dieses Geschöpf, das du erschaffen hast. Darauf folgte ihm jener, bis sie in die Stadt kamen. Als die Leute seiner Stadt ihm entgegenkamen und ihn begrüssten: Friede sei mit dir, Meister und Lehrer, fragte sie dieser: Wen ruft ihr Lehrer? Da erwiderten sie: Den, der hinter dir geht. Darauf sprach er: Wenn dieser Lehrer ist, so möge es nicht viele seinesgleichen in Jisraél geben. Sie fragten: Weshalb denn? Alsdann erzählte er ihnen: So und so verfuhr er mit mir. Darauf sprachen sie: Verzeihe ihm dennoch, er ist nämlich ein in der Gesetzlehre sehr bedeutender Mann. Dieser erwiderte: Euretwegen verzeihe ich ihm, jedoch darf er sich an solche Handlungen nicht gewöhnen. Alsdann ging R. Eleâzar b. R. Šimôn und trug vor: Stets sei der Mensch biegsam wie ein Rohr und nicht hart wie eine Ceder.

Ebenso, wenn eine Stadt von Pest oder Einsturz heimgesucht wird &.

כיון שבאת רוח דרומי ‖ M 16 — ולא...וכתובים ‖ M 17
— לעירכ...באריו M 18 בישב א שבא מגדל עדר בסוף
P 19 בן ‖ M 20 רוכב ‖ M 21 חים והיה שמח ‖ 22
M — והיתה...מבני ‖ M 23 + שלום ‖ M 24 — כמה...האיש ‖
M 25 א׳ אלא ‖ M 26 לאומן שעשאני והאמר לו ‖ 27
והאמר M 28 בי׳ ניל יעאי אניני עזיי לקראתי יאמיי
שלום עליך רבי אמר ‖ M 29 — רבי ‖ M 30 למה א׳ל
כו׳׳ם אמר לי ‖ M 31 — בתורה ‖ M 32 — בשב׳ 33
M — מוד ‖ M 34 שבעון ב׳א לכה׳ם ודרש + B 35
ורפיכך זכה קנה רומיה הוציה קיבלים לכתוב בו בפר תורה
תפיריי יבואיה M 36 תנא מפ בריאית יאוכן יאייית לוכיר

רבנן מפולת שאמרו בריאות ולא רעועות שאנן ראויות
ליפול ולא הראויות ליפול הו ניהו בריאות ה"ג ניהו
שאנן ראויות ליפול הי ניהו רעועות הי ניהו ראויות
ליפול לא צריכא דנפלו מחמת נובהייהו או נמי דקיימן
אנידא דנהרא "בי ההיא אשיתא "רעועה דהואי
בנהרדעא "דלא הוה חלוף רב ושמואל "תחותה אף על
גב דקיימא באתרה תליסר שנין יומא חד איקלע רב
אדא בר אהבה לחתם אמר ליה שמואל לרב "ניתי
מר נקוף אמר ליה לא צריכנא האידנא דאיכא רב
אדא בר אהבה בחדן דנפיש זכותיה "ולא מסתפינא:
רב הונא הוה ליה "ההיא חצרא בההוא ביתא רעיעא
ובעי למפנייה "עיילוה לרב אדא בר אהבה לחתם
"משכיה בשמעתא עד דפנייה כתר דנפק נפל "ביתא
אתניש רב אדא בר אהבה איקפד "סבר לה כי הא
Sab.32a דאמר רבי יוחנן לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה
ויאמר עישין לי נס שבא אין עושין לו נס ואם
"תיכוצי לומר עישין לו נס מכבין לו מזכיותיו אמר
Gn.32,11 רב חנן מאי "קרא דכתיב קטנתי מכל החסדים ומכל
האמת: מאי "הוה עובדיה דרב אדא בר אהבה "כי
Meg.28a היא דאתמר שאלו תלמידיו "את רבי זירא ואמרי לה
ליב אדא בר אהבה במה הארכת ימים אמר להם
"מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא עברתי בפני
מי שגדול ממני ולא הרהרתי בטבילות המטונפות
ואי "הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין

ולא רעועות שראויות ליפול בריאות הימנו שאין ראויות ליפול
ורעועות הימנו הא ליפול הימנו נינהו בריאות והימנו נינהו ר
ליפול הימנו ראויות והימנו רעועות ר' צ דקיימן P 37 נינהו
M 38 ... א נ M 39 רעיעא. P רעועות M 40 ולא
חלוף B 41 תוהה M 42 ליתי מר ונקוף א ל' האידנא
איבא לרב אדא M 43 טיבא M 44 חמי בהאיא
ביתא דהוה רעי M 45 משכא M 46 מיש 47
M ביתא M 48 א ל' הימנו דר י דא M 49 ת ל
M 50 קראה קמני M 51 הוה M 52 כי...להם
V 53 את...ה M 54 מיניו לא תקפיד בתוך ביתו ולא
צער בפני שני הימנו בהבנה ולא הרהר M 55 הלך.

Die Rabbanan lehrten: Unter Einsturz ist zu verstehen, wenn feste Gebäude einstürzen, nicht aber baufällige; die dem Einsturz nicht ausgesetzt sind, nicht aber solche, die dem Einsturz ausgesetzt sind. — Welche heissen "feste" und welche heissen "dem Einsturz nicht ausgesetzt"? welche heissen "baufällige" und welche heissen "dem Einsturz ausgesetzt"!? — Es können manche ihrer Höhe wegen einstürzen; oder auch, wenn sie am Ufer eines Flusses stehen. So befand sich in Nehardeâ eine baufällige Mauer, an der Rabh und Śemuél nicht vorübergingen, obgleich sie noch dreizehn Jahre stand. Eines Tags kam da R. Ada b. Ahaba, und als Śemuél Rabh aufforderte, einen Umweg zu machen, erwiderte dieser: Jetzt ist dies nicht nötig, da R. Ada b. Ahaba, dessen Verdienste gross sind, bei uns ist, wir haben somit nichts zu fürchten. R. Hona hatte Wein[19] in einem baufälligen Gebäude zu stehen und wollte es forträumen. Da holte er R. Ada b. Ahaba und lockte ihn da durch eine halakhische Unterhaltung, bis er mit der Räumung fertig war. Als er herauskam, fiel das Gebäude ein. Da merkte R. Ada b. Ahaba dies und nahm es ihm übel. Er ist nämlich der Ansicht R. Jannajs, welcher sagte, der Mensch dürfe sich nie auf einem gefährlichen Ort aufhalten und sagen, man werde ihm ein Wunder geschehen lassen; vielleicht lässt man ihm ein solches nicht geschehen, und sollte man ihm ein solches auch geschehen lassen, so würde man ihm dies von seinen Verdiensten abziehen. R. Hanan sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? *"Ich bin zu gering durch all die Wohltaten und all die Treue.*

Worin bestanden die Verdienste des R. Ada b. Ahaba? — Wie gelehrt wird: R. Zera, nach Anderen, R. Ada b. Ahaba, fragten seine Schüler um die Ursache seines langen Lebens. Er erwiderte ihnen: Lebtags war ich nicht zornig in meinem Haus, noch bin ich einem bedeutenderen als ich vorangegangen, noch habe ich in schmutzigen Durchgängen [über Worte der Gesetzlehre] nachgedacht, noch ging ich je vier Ellen ohne mich mit der Gesetzlehre zu befassen oder ohne Tephillin anzuhaben. noch schlief ich im Lehrhaus, ob einen regelmässigen oder vorübergehenden Schlaf

19. Das ההיא ist mit Cod. M zu streichen; חצרא ist nicht Esel, so STRASCHUN zu übersetzen sondern Wein, was schon aus dem Ausdruck מני *forträumen, -schaffen* hervorgeht; RH. war ja bekanntlich Weinhändler; cf. Bd. I S. 14 Z. 2 ff. 20. Gen. 32,11.

noch freute ich mich über das Straucheln meines Nächsten, noch nannte ich jemand bei seinem Schimpfnamen; manche lesen: bei seinem Spitznamen.

Raba sprach zu Raphram b. Papa: Möge uns der Meister von jenen schönen Thaten erzählen, die R. Hona auszuüben pflegte. Dieser erwiderte: Aus seiner Jugend erinnere ich mich nichts mehr, wol aber aus seinem Alter. An einem nebligen Tag trug man ihn auf einer goldenen Sänfte und er untersuchte die ganze Stadt; jede baufällige Mauer liess er niederreissen; wenn der Eigentümer imstande war, liess dieser sie wieder aufbauen, wenn aber nicht, so liess er sie auf seine eigene Kosten wieder aufbauen. An jedem Vorabend des Šabbaths sandte er einen Boten auf den Markt, liess alles Gemüse, das den Gärtnern zurückgeblieben war, aufkaufen und warf es in den Fluss. — Sollte er es doch an Arme verschenken!? — Die Armen könnten sich darauf verlassen und nichts kaufen[21]. — Sollte er es dem Vieh geben!? — Er war der Ansicht, man dürfe Speisen, die für Menschen bestimmt sind, nicht dem Vieh geben. — Sollte er es überhaupt nicht aufkaufen!? Daraus könnte in Zukunft ein Schaden entstehen[22]. Wenn er eine heilbringende Arznei hatte, füllte er ein Krüglein davon und stellte es an die Thürschwelle, indem er sprach: Wer nötig hat, komme und nehme davon. Manche sagen: Er kannte die Eigenart der Šibta[23] und stellte daher ein Krüglein Wasser hin, indem er sprach: Wer da wolle, komme und trete ein, [wasche die Hände] damit er nicht in Gefahr gerate. Als er speiste, öffnete er die Thür, indem er sprach: Wer da wolle, komme und speise mit. Raba sprach: Alles könnte ich ebenfalls thun, dies aber nicht, weil in Meḥuza zu viel Arme sind.

Ilpha und R. Johanan studierten zusammen die Gesetzlehre und beide befanden sich in sehr grosser Not. Da sprachen sie: Wolan, wir wollen uns ein Gewerbe gründen, und an uns den Vers: *Jedoch soll es unter dir keine Armen geben*[24], in Erfüllung gehen lassen. Darauf gingen sie und setzten sich unter eine baufällige Wand und

ולא[M] ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת
עראי ולא[M] ששתי בתקלת חברי ולא קראתי לחבירי
בכינויו ואמרי לה בהנעכתיו אמר ליה רבא לרפרם
בר פפא ליכא לן מר[M] בחני מילי מעליותא דהוה
עביד רב חונא אמר ליה בונקיתוה לא דבירנא
בכסיתיה דבירנא[M] דכל יומא דעיבא הוי מפקן ליה
בנוהרקא דהכא[M] ויתיר לה לביתא ביתא ויבי אשיתא
[M]דהוות דעיעתא הוה סתר לה[M] אי אפשר למרה[M] בני
לה ואי לא אפשר בני לה איהו מדידיה וכל פניא
דמעלי שבתא הוה משדר שלוחא לשוקא יכל ינקא
דהוה [M]פייש לחד לינאי וכרן ליה ושדי ליה לנהרא
וליתביה לעניים זמנין דסבכא דעתייהו ולא אתו
למיזבן ולשדויה לבהמה קכבר מאכל אדם אין
מאכילין[M] לבהמה [M]ולא ליובניה כלל ומצאת מכשילן
לעתיד לבוא[M] כי הוה ליה מילתא דאסותא הוי מלי
כווא דמיא ותלי ליה בסיפא דביתא ואמר כל דבעי
ליתי וישקול ואיכא דאמרי מילתא דשיבבא הוה
גמיר והוה מנח כווא דמיא ותלי ליה ואמר כל
דצריך ליתי ולישקול דלא לסתכן כי הוה כריך ריפתא
הוה פתח רכבית ואמר כל מאן דצריך ליתי ילקוט
אמר רבא כולהו מצינא מקיימנא לבר מהא דלא
מצינא רמיעבד [M]מעים הנפשי בני הילא[M] דמהוא[Fol.21]
אילפא ורבי יוחנן [M]הוי גרסי באורייתא החיקא להי
מילתא טובא אמרי [M]ניקום [M]וניזיל וניעבד עיסקא
ונקיים [M]אפס כי לא יהיה בך אביון אזלי

M 56 יתן ‖ M 57 שש בתק׳ חבירו ולא קרא שם לחבירו ‖ M 58 ממילי ‖ M 59 ביומא דעיבא מפקי ליה ‖ M 60 והוה מיר ליה לביתה M 61 דרעיעא M 62 אי... V אם ‖ M 63 בניות וא״ר בני ליה איתו בנפשיות וכל בחדי פניא M 64 יתור לנאי ד״ה ושקול לה ושדו הה לנ׳ ולוחבות לעני אמר זימי ‖ M 65 + אותו ‖ M 66 — ולא...לבא ‖ 67 M וכן כי הוה כריך ריפ הוה פתח ליה לדשא אבר כי דצריך ליתי ינקיך ד׳ וכ חונא בלחא דשיבבא הוה גמיר הוה מלי אכיוא ותלי ליה אבר כל דצריך ליתי ונעקל בי חוכי דלא לסתכן אמר בולהו מקיימנא להו ומצינא למיעבד לבר מהא מיעוט M 68 — דמ ‖ M 69 ת ג באור ‖ M 70 ניתי ונעבוד ‖ 71 P וניגזור.

21. Bei einem wirklichen Ausverkauf bekämen sie dann überhaupt nichts. 22. Die Gärtner würden zu wenig mitnehmen. 23. Die Š. ist eine Krankheit, die von einem an den Fingerspitzen ruhenden bösen Geist hinzugefügt werden, wenn man mit ungewaschenen Händen Speisen zu sich nimmt. 24. Dt. 15,4.

אי[תבי תותי נדא רעיא הוו קא כרכי ריפתא אתו
מלאכי השרת שמעיה רבי יוחנן דאמר חד להכריה
Sab.10a נישדי עליהו האי נודא ונקטלינהו שמעיחין חיי
Beq.15b עילם ויעסקון בחיי שעה אמר ליה אידך שבקינהו
דאיבא כהו חד דקיימא ליה שעתא רבי יוחנן שמע
אילפא לא שמע אמר ליה רבי יוחנן לאילפא שמע
מר מידי אמר ליה לא אמר מדשמעי אנא ואילפא
לא שמע שמע בינה לדידי קיימא לי שעתא אמר
Dt.15.11 ליה רבי יוחנן איהדר ואיקי בנפשאי כי לא יחדל
אביין מקרב הארץ רבי יוחנן הדר אילפא לא הדר
עד דאתא אילפא מילך רבי יוחנן אמרו לו אי
Ker.6ab אתיב מר וגרים לא הוה מילך מר אזל תלא נפשיה
באסקריא דספינתא אמר אי איכא דשאיל לי
במתניתא דרבי חייא ורבי אושעיא ולא פשטינא
ליה מבתניתין נפילנא מאסקריא דספינתא ובעינא
Ps.129.1 אתא ההיא סבא תנא ליה האומר תנו שקל לבני
Deut.15.7 בשבת והן ראויין לתת להם מלץ נותנין להם פרע
ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם
אלא שקל אם אמר מותי ירשו אחרים תחתיהם בין
שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם
אלא שקל אמר ליה תא מני רבי מאיר היא דאמר
מצוה לקיים דברי חמת אמרו עליו על נחום איש
גם זו שהיה סומא משתי עיניו נידם בישתי ידיו
קיטע משתי רגליו וכל גופו מלא שחין והיה מוטל
בבית רעוץ ורגלי מטתו מונחין בכפלין של מים

M 72 יתבי תותי אשיתא רעוצא אדהוו כרכי ריפ שמע ר י
למלאך דאמר לחב תא נשדויה עליהו ונקט: B 73 ק׳ תני
M 74 דחד מניהו קיימא ; B 75 עליה הבא M 76
M 77 רבי...לא שמע M 78 שבעת מידי M 79
M 80 אנא הוא דקיימא M 81 מדשמעי...שמע
M 82 ואוקיום. M ואיזל ואקיום כי P 83 א ל ר י
M 84 אדאתא M 85 ר י...לא הדר M 86 ויתיב
M 87 ואמר כל מאן דמשתיליו M לאו מר הוה מילך תלא
M 88 לימא אתא הח ם א ל תנן האו : מיתא רבי ר
M 89 ואיתיין P 90 אלא שקל VM 91 אם —: —
M 92 א ל M 93 בשתי והיתה כל M 94 והיתה נטעתו מונחת על ד׳ כפפלים של מים [מפני הנגולים] פעם.

speisten da. Da kamen [zwei] Dienstengel und R. Johanan hörte wie einer zum anderen sprach: Wir wollen auf sie die Wand werfen und sie töten, weil sie das ewige Leben lassen und sich mit dem zeitlichen Leben befassen. Darauf sprach der andere: Lass sie, einer ist unter ihnen, dem die Stunde günstig ist. R. Johanan hörte dies Ilpha nicht. R. Johanan sprach zu Ilpha: Hört der Meister etwas? Dieser erwiderte: Nein. Da sagte er sich: Da ich es gehört habe und Ilpha nicht, so ist ja zu schliessen, dass ich es bin, dem die Stunde günstig ist. Darauf sprach R. Johanan: Ich kehre zurück und will an mir den Schriftvers: *Denn niemals wird es an Land an Armen fehlen*, in Erfüllung gehen lassen. R. Johanan kehrte alsdann um, Ilpha aber nicht. Als Ilpha zurückkam, war R. Johanan Rektor des Lehrhauses. Da sprachen sie zu ihm: Wäre denn der Meister nicht Rektor geworden, wenn er hier sässe und studirt hätte!? Darauf ging er und klammerte sich an den Mast eines Schiffs und sprach: Wenn jemand mich etwas aus den Lehren des R. Hija und R. Oŝaja fragt und ich es nicht mit einer Miŝnah zu belegen wissen sollte, so stürze ich mich vom Schiffsmast und ertrinke. Da kam ein Greis und fragte ihn [nach der Quelle] folgender Lehre: Wenn jemand [leichtwillig] zu den Vormündern gesagt hat: Gebet meinen Kindern einen Šeqel wöchentlich, und diese aber [zu ihrem Unterhalt] einen Selâ brauchen, so giebt man ihnen einen Selâ; sagte er aber: Gebet ihnen nicht mehr als einen Šeqel, so giebt man ihnen nur einen Šeqel; fügte er aber hinzu: wenn sie sterben, so sollen an ihrer Stelle andere die Erbschaft erhalten, so giebt man ihnen nur einen Šeqel, ohne Unterschied des Wortlauts. Dieser erwiderte: Diese Lehre vertritt die Ansicht R. Meírs, welcher sagt, es sei Gebot, den Worten des Sterbenden nachzukommen.

Man erzählt von Nahum "Auch-dies", dass ihm beide Augen erblindet, beide Hände und beide Füsse abgehauen waren und sein ganzer Körper war voll mit Geschwüren; er lag in einem baufälligen Haus, und die Füsse des Betts standen in Wasserbecken, damit keine Milben auf ihn kommen. Einst wollten seine Schüler sein

25. Ib. V. 11. 26. Redakteure der im Umfang vorhanden gewesenen Lehren nach Vollendung der Miŝnah (Barajta). 27. Der Selâ hat zwei Šeqel.

Bett und nachher die Hausgeräte herausholen. Da sprach er zu ihnen: Kinder, holet vorher die Geräte heraus und nachher mein Bett; seid dessen sicher, dass solange ich mich im Haus befinde, es nicht einstürzen wird. Da holten sie die Geräte heraus und nachher sein Bett, worauf das Haus sofort einstürzte. Die Schüler sprachen alsdann zu ihm: Meister, weshalb bist du in diese Lage geraten, wo du so ein vollkommen Frommer bist!? Dieser erwiderte ihnen: Kinder, ich selbst habe mir dies heraufbeschworen. Einst befand ich mich auf der Reise zu meinem Schwiegervater und hatte mit mir drei geladene Esel, einen mit Speisen, einen mit Getränken und einen mit verschiedenen Köstlichkeiten. Da kam ein Armer und stellte sich mir in den Weg, indem er zu mir sprach: Meister, ernähre mich! Darauf sprach ich zu ihm: Warte bis ich etwas vom Esel ablade. Ich war mit dem Abladen nicht fertig, als er seine Seele aushauchte. Da fiel ich auf sein Gesicht und sprach: Meine Augen, die sich deiner Augen nicht erbarmt haben, mögen blind werden, meine Hände, die sich deiner Hände nicht erbarmt haben, mögen abgehauen werden und meine Füsse, die sich deiner Füsse nicht erbarmt haben, mögen abgehauen werden; dies alles beruhigte mich nicht, als bis ich noch ausrief: Mein ganzer Körper möge voll Geschwüre werden. Seine Schüler sprachen zu ihm: Wehe uns, dass wir dich in solchem Zustand sehen! Dieser aber erwiderte: Wehe wäre mir, wenn ihr mich nicht in solchem Zustand gesehen haben würdet.

Weshalb nannte man ihn Nahum "Auch-dies"?—Weil er über alles, was ihm passirte, zu sagen pflegte: Auch dies sei zum Guten. Einst wollten die Jisraéliten dem Kaiser ein Geschenk überreichen. Nachdem sie überlegten, wer es hinbringen soll, beschlossen sie, es durch Nahum "Auch-dies" zu senden, weil ihm oft Wunderthaten zu geschehen pflegen. Darauf sandten sie durch ihn eine Kiste voll Edelsteine und Perlen. Als er auf der Reise in einer Herberge übernachtete, kamen die Wirtsleute und entwendeten den Inhalt der Kiste und füllten sie dann mit Erde. Am folgenden Tag, als er dies bemerkte, sagte er: Auch dies sei

בדי שלא יעכו עדיו נמרים פעם אחת בקשו תלמידיו
לפנות מטתו ואחר כך לפנות את הכלים אמר להם
בני פנו את הכלים ואחר כך פנו את מטתי שמובטח
לכם כל זמן שאני בבית אין הבית נופל פנו את
הכלים ואחר כך פנו את מטתו ונפל הבית אמרו
לו תלמידיו רבי מאחר שעמדך נמי אתה רמה
עליהם כך אמר להם בני אני נזכרתי לעצמי
שפעם אחת הלכתי בדרך לבית חמי יהוה
עמי משוי שלשה חמורים אחד של מאכל ואחד של
משתה ואחד של מיני מגדים בא עני אחד ועכב
לי בדרך ואמר לי רבי פרנסני אמרתי לו חכה עד
שאפרוק מן החמור לא הספקתי לפרוק מן החמור
עד שיצתה נשמתו הרכתי עפרי על פני ואמרתי
עמי שלא הכי על ענוך ובמוי ידי שלא הכי על
ידוך ותגדמו רגלי שלא הכי על רגיוך ותקבלני
ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי בר נופי יהא בילא
שהמן אמרו לו אלי הנו שראונך בכך אמר להם אי
לי אם לא ראיתני בכך שאמאי קרו ליה נחום איש S/J 1089
גם זו דכל ביותא דהוה סרקא ליה אמר גם זו
לטובה וזמנא חדא בעי לשדויי ישראל דורון לבי
קיסר אמרו מאן ייזיל ויזול נחום איש גם זו דמריומד
בניסן הוא שדרו בידיה מילא כיפתא דאבנים טובות
ומרגליות אול בתהומא דימא בלוליא קמו הנך
דיוראי דשקלוהו לכיפתיה ומלוהו עפרא למחר כי
הוונו אמר גם זו לטובה כי מטא לתם בעא מלכא

B 96 — חומת מטתו מוכנת בבות העוני M 97 אותי אמר
רחם פני M 98 שבר יזכן M 99 — עליהם M 1
מוך נפל M 2 — רבי M 3 כי כך עלול א ל אני עשיתי
בעמי פעם M 4 — כדרך M 5 נודמן לי אדם אחד
א ל פרנסני M 6 לאחר שפרקתי מן החמור דוחקו לאחרו
ומצאתיו מת הלכתי וכפי עליו ואני M 7 עלוך כי יבך תעלה
רחם עודי ורגליי שלא מיחתו לפרק מן החמי כי ב תעלה עיניהם
ולא נתקררה M 8 א ל רבי עקיבא אני לי שיראיתיו בכך
א ל אשרוך שראיתני בכך שאמרתא רא ראיתני בכך רא מצאת
בו כך יאמאי M 9 מיולא M 10 ביה הוה אמר
M 11 שדרו רבנן דורון לקיסר מרבא אמרו בחרו באן נשתר
אמרו בחרו בישוב M 12 שהרוח בחרוה אור נגא בחתוה
דוויא קמו B 13 בת M 14 שקרו כל בית החוה
בכופשיהו VM 15 לחתר...רציבה M 16 רחתם
B 17 — שיאמרו רבוסבא הוונו דמלו עפרא. M אמר אילמי קא
מילוכי בי נחזאי פקדו עלוה לביוקבליות אמר ל רציבה אלא.

[24]המקטרנותי לכורחו אמר קא מחייבו בי יהודאי [25]אתא אליהו אדמי ליה כחד מיניהו אמר ליה דלמא [26]הא עפרא מעפרא דאבהתם [27]אבוהן היא [28]דכי הות
Jes.41,2 שדי עפרא הוו סייפי גולי הוו גיזי דכתיב [29]יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו חויא [30]חדא מדינתא דלא מצו למיכבשה בדקו מיניה [31]וכבשוה עיילוהו לבי גנזיה ומלוהו לסיפטיה אבנים טובות ומרגליות [32]ושדרוהו ביקרא רבה כי אתא ביתי בההוא דיורא אמרו ליה מאי [33]אייתית בהדך דעבדי לך [34]יקרא בולי הוי אמר להו כי אתי דשקלי מהכא [35]כתרו לדידייהו ואמטינהו לבי מלכא אמרי ליה הוי עפרא דאייתי הכא מדידן הוא בדקוה ולא אשכחוה וקטלינהו להנך דיוראי: אי הוא דבר עיר המוציאה חמש מאות רגלי בו; תנו רבנן עיר המוציאה חמש מאות [36]ואלף רגלי בגין כפר עכו ויצאו הימנה [37]תשעה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר ביום אחד או בארבעה ימים אין זה דבר ועיר [38]המוציאה חמש מאות רגלי בגין כפר עמיקו ויצאו ממנה [39]שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר ביום אחד או בארבעה Col.b ימים אין זה דבר [40]דרוקרת עיר המוציאה חמש מאות רגלי הוה ויצאו ממנה שלשה מתים ביום אחד [41]עזר רב נחמן בר [42]חסדא [43]תעניתא אמר [44]רב נחמן Bq.24a בר יצחק כמאן כרבי מאיר דאמר ריחק נגיחותיו Bh.28b חייב קיבב נגיחותיו לא כל שכן; אמר ליה רב נחמן בר רב חסדא [45]ליקום מר ליתי לגבן אמר ליה תנינא

zum Guten. Als er da hinkam, wollte der Kaiser alle [Absender] töten, indem er sprach: Die Juden verspotten mich! Da kam Elijahu, der ihnen wie einer der Ihrigen erschien, und sprach: Vielleicht ist dies von der Erde ihres Vaters Abraham, die zu Schwertern wird, wenn man sie [gegen seine Feinde] wirft, und das Stroh wird ebenso zu Pfeilen, denn es heisst: *Er macht zu Stauh sein Schwert, und zu verzechte Stoppeln seinen Bogen.* Darauf stellten sie damit einen Versuch an, bei einer Provinz, die sie nicht erobern konnten, und in der That eroberten sie sie [damit]. Da führte man ihn in die Schatzkammer und füllte seine Kiste mit Edelsteinen und Perlen, worauf man ihn mit vielen Ehren entliess. Als er auf der Rückreise wiederum in derselben Herberge übernachtete, fragte man ihn: Was brachtest du denn hin, dass man dir so viel der Ehren erwiesen hat? Dieser erwiderte: Was ich von hier mitnahm. Da rissen die Leute ihr Haus ein und brachten [die Erde] zum Kaiser, indem sie sprachen: Jene dir überbrachte Erde ist von der unsrigen. Als man diese untersuchte und es sich nicht bewährte, wurden die Wirtsleute hingerichtet.

WAS WIRD ALS PEST BETRACHTET? — WENN AUS EINER STADT, DIE FÜNFHUNDERT MANN STELLEN KANN ꝛc. Die Rabbanan lehrten: Wenn eine Stadt, die eintausendfünfhundert Mann stellen kann, wie zum Beispiel Kephar-Akko, neun Tote in drei Tagen hintereinander hinausführt, so ist dies eine Pest, wenn in einem Tag, oder in vier Tagen, so ist dies keine Pest; wenn eine Stadt fünfhundert Mann stellen kann, wie zum Beispiel Kephar-Âmiqo, drei Tote in drei Tagen hintereinander herausführt, so ist dies eine Pest, wenn aber in einem Tag, oder in vier Tagen, so ist dies keine Pest. In Daroqeret, einer Stadt, die fünfhundert Mann stellen konnte, wurden drei Tote an einem Tag herausgeführt, da verfügte R. Naḥman b. Ḥisda ein Fasten. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach zu ihm: Wol nach der Ansicht R. Meírs, welcher sagte, dass wenn der Ochs in grösseren Zwischenräumen stösst, er [getötet werden] muss, er es um so eher muss, wenn er es in kleineren Zwischenräumen thut".

R. Naḥman b. R. Ḥisda sprach [zu R. Naḥman b. R. Jiçḥaq]: Möge der Meister

28. Jes. 41,2. 29. Cf. Ex. 21,28 ff. u. hierzu Bq. 23 b.

P 18 לקבי — B 19 אמר ג ז לטובה M 20
הא עפרא M 21 - אבוהן M 22 דהוה שדו מיניה גולי
יהוו גיזי ודרבי רמיקבל שנאותו שבא M 23 דהוה
M 24 עלה וכב עיילוהו לבי גנזא ומלוהו ליסיפטיותו 25
M יושר ביקר רבא M 26 אמרי להדיא דיורא M 27
אבטית M 28 יקרא B 29 + אמרי להתם. M קמו
אינהו נמי אמרי לההוא עפרא קם מילבא בדקו וקבלוהו לתו לבולהו
דיורא M 30 קבנה שמוציאה M 31 ואלף M 32
שלשה M 33 גדולה שבמוצ אלף וחמש M 34 תשעה
+ M 38 רב — B 37 סבר M 36 דוקרת M 35
לציפורי M 39 + ליה B 40 + לרבנן ג. M ליקו מר
להכא א ל לא צריך דתניא.

רבי יוסי אומר לא בקומו של אדם מכבדו[41]אלא אדם
מכבד את מקומו שכן מצינו [42]בהר סיני שכל זמן
שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה גם הצאן והבקר Ex.34,3
אל ירעו אל מול ההר ההוא נפתלקה שכינה ממנו
ואמרה תורה[43]במשך היובל תמה יעלו בהר וכן מצינו Ex.19,13
באהל מועד [44]שבמדבר שכל זמן [45]שהוא נטוי אמרה
תורה וישלחו מן המחנה כל צרוע הילולי הפרוכת Num.5,2
הוחרו וכן[46]והמשורעים ליכנס שם אמר ליה[47]אי הכי Men.95a
ניקום אנא לגבי מר אמר ליה מוטב יבא מנה בן
פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל
מנה בן פרס: בסורא[48]חזית דברתא בשיבבותיה דרב
לא הוות דברתא [49]כברו מינה משום זבותיה דרב
[50]דנפיש איתחזי לחו בחילמא רב [50]דנפישא זבותיה
טובא[51]דהא מילתא זוטרא ליה לרב אלא משום דהוא
גברא דשייל מרא וזבילא לקבורתו: [52]בדרוקרת חזית
דליקתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא
סבור מינה[53]בזבותא דרב הונא דנפיש איתחזי לחו
בחילמא[54]האי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום[55]דהוא
איתתא דמחממת תנורא[56]ומשיילי לשיבבותיה: אמרו
ליה לרב יהודה אתו קמצי גזר תעניתא אמרי ליה
לא קא מפסדן אמר לחו זוודא אייתו בהדייהו:
אמרי ליה לרב יהודה איכא מיתנא בחזירי גזר
תעניתא ניתא קסבר רב יהודה מכה[57]משולחת מינן
אחד משולחת מכל המינין לא שאני חזירי[58]דדמיין

M 41 — אלא...מקומו || M 42 בסיני: P — בהר || M 43 שבמ — שבכ || M 44 שאוהל מועד נטוי || M 45 וכתי לבא לשם || M 46 ליתי אנא || P 47 הווה || M 48 סבור למיבר משום || M 49 — דנפיש || M 50 נפיש || B 51 הא. M והא זוטרא לרב אלא משום דההוא גב דשייל מו ז לבי קבורה || M 52 בדוקרת || M 53 משום זבותא דה"ה איתת || M 54 ר ה נפישי זכויותיה טובא והא זוטרא לה ה || M 55 דה"א דמיחמא תני ומשיילא לשיבבתא || V 56 + מע"ש לע"ש || M 57 משתלחת במין אחד משתלחת בשאר מינין || M 58 דדמו.

auf unseren Platz kommen. Dieser erwiderte: Es wurde gelehrt: R. Jose sagte: Nicht der Platz ehrt den Menschen, sondern der Mensch den Platz. So finden wir es auch beim Berg Sinaj; von der Zeit, da die Gottheit auf ihm weilte, heisst es: *Selbst Schaf- und Rinder dürfen nirgends in der Umgebung dieses Bergs weiden*; von der Zeit, da sie von diesen fort war, heisst es: *Wenn das Widderhorn geblasen wird, sollen sie den Berg hinansteigen*. Ebenso finden wir es bei der Stiftshütte in der Wüste; von der Zeit, da sie aufgeschlagen war, heisst es: *Sie sollen alle Aussatzbehafteten aus dem Lager schaffen*, sobald aber die Vorhänge zusammengerollt wurden, so durften Samenfluss- und Aussatzbehaftete eintreten. Darauf sprach jener: So will ich zum Meister kommen. Dieser erwiderte: Lieber soll die von einer halben [Mine] abstammende Mine zu der von einer ganzen Mine abstammenden Mine kommen, als die von einer ganzen Mine abstammende Mine zu der von einer halben [Mine] abstammenden Mine.

In Sura brach Pest aus, und die Nachbarschaft Rabhs blieb von dieser Pest verschont. Die Leute glaubten, dies geschehe wegen des bedeutenden Verdienstes Rabhs. Darauf wurde ihnen im Traum bedeutet, dass die Verdienste Rabhs so bedeutend sind, dass dieses Wunder für ihn zu klein sei; dies geschah vielmehr wegen eines Manns, der Schaufel und Spaten zu Begräbnissen zu verleihen pflegte[33]. In Daroqereth brach Feuer aus und die Nachbarschaft R. Honas blieb verschont. Die Leute glaubten, dies geschehe wegen der bedeutenden Verdienste R. Honas. Darauf wurde ihnen im Traum bedeutet, dieses Wunder sei für R. Hona zu geringfügig, dies geschah vielmehr wegen jener Frau, die [zum Šabbath] ihren Ofen heizte und an die Nachbarinnen verlieh.

Einst berichtete man R. Jehuda, dass Heuschrecken gekommen seien, da verfügte er ein Fasten. Darauf sagte man ihm, dass sie keinen Schaden anrichten. Er aber erwiderte: Haben sie sich etwa Nahrung mitgebracht!? Einst berichtete man R. Jehuda, dass unter den Schweinen eine Seuche ausgebrochen sei; da verfügte er ein Fasten. — R. Jehuda wäre also der Ansicht, dass, wenn eine Plage unter einer Tierart ausbricht, es gilt, als wäre sie unter allen anderen Arten ausgebrochen. — Nein, anders sind die Schweine, deren Därme denen der Menschen gleichen. Einst

30 Ex. 34,3. 31. Lv. 19,13. 32 Num. 5,2. 33 STRASCHUN übersetzt: „der Mist und Unrat hingetragen hat", daran sollte mancher Uebersetzer denken.

מעייהי דרבישרא ודמא: אמרי ליה לשמואל אינא
מיתנא בי חיזאי גזר תעניתא אמרי ליה והא מרחק
אמר ליכא מינברא הכא דפסיק ליה: אמרי ליה
לרב נחמן אינא מיתנא באורתא דישראל גזר תעניתא
אמר אם נכרית לוקח שפחה לא כל שכן מעמא
דנכרית ישפחה הא שפחה ושפחה לא והא אמרי ליה
לשמואל אינא מיתנא בי חיזאי גזר תעניתא שאני
התם בין דאינא שייתתא דלווי ואתיא בהדיה:
אבא אומנא חות אתי ליה שלמא מתתיבתא דרקיעא
כל ימא ימאבי כל מעלי ימא דשבתא לרבא כל
מעלי יומא דכיפורי חות קא חלשא דעתיה דאבי
מישום דאבא אומנא אמרי ליה לא מצית למיעבד
כעיבדיה ומאי הוי עובדיה דאבא אומנא דכי חות
עביד מילתא חות מחית גברי לחוד ונשי לחוד ואית
ליה לבושא דאית ביה קרנא דחזות בזועא כי
מסתלתא כי חזת אתיא ליה איתתא חזה מלביש
לה כי חיכי דלא ניסתכל בה ואית ליה דוכתא
דצניעא דשדו בוה פשיטי דשקול דאית לוה שדי
ביה דלית ליה לא מיכסף כי חזה אתרבי ליה
צירבא מרבנן אגרא מינה לא שקיל ובתר דקאי
יהיב ליה פשיטי יאמר ליה זיל בריא נפשך: יומא
חד שדרי אבי זוגא דרבנן למיבדקה איתבנוהו
ואבלינהו ואשקינהו וכך לחו ביוסתקי כריזיא לצפרא Fol. 22a

M 59 לכשר וכו. B לכני אינשי M 60 וכי מברא פסקי ליה
M 61 אב M 62 וגזר M 63 השכותו שייר האזרי לחתם
M 64 חזה M 65 לא
מעלי בתריתו ואתי אבא
M 66 -- דלשא
M 67 כעובדי דא א מאי עוב דא א
כי P 68 חזי M 69 ליה דוכתא הנכרי לחודיהו ונשוי
להודיהו יחזה ליה לב דוחיב בוה קרנא דכי אתיא איתתא
M 70 יחזה P 71 דצינעא. M דצינעתא מאבאי למיתבי
בוה פשיטי דא ל רבי הל ל עיל ונפוק אתי אזיל ולא מיב כי
חזה חזי עב ר ולא אפשר ליה א ל שקול חנך פיתוי בחלואה
יאיבראי נפשין זומנא שדוה וזגא M 72 אזלו לביתהו אבלינהו
P 73 יאבריתי M 71 בלוליא.

berichtete Śemuél, dass bei den Hozäern die Pest ausgebrochen sei, da verfügte er [daheim] ein Fasten. Man sprach zu ihm: Es ist ja weit von hier! Dieser entgegnete: Soll man ihr etwa die Fähre fortnehmen? Einst berichtete man R. Nahman, dass im Jisraélland die Pest ausgebrochen sei; da verfügte er ein Fasten, indem er sagte: Wenn die Herrin geschlagen wird, um wieviel mehr die Dienerin. Also nur im Verhältnis von Herrin und Dienerin, nicht aber im Verhältnis von Dienerin und Dienerin. — Aber Śemuél ordnete ja ein Fasten an, als man ihm berichtete, dass bei den Hozäern die Pest ausgebrochen sei? — Anders war es in diesem Fall; da Karawanen [von einer Ortschaft nach der anderen] umherziehen, so könnte sie mitgeschleppt werden.

Abba der Bader erhielt täglich einen Gruss vom himmlischen Kollegium; Abajje erhielt einen solchen jeden Vorabend des Śabbaths; Raba erhielt einen solchen jeden Vorabend des Versöhnungstags. Abajje grämte sich wegen der häufigeren Grüsse Abba des Baders; da teilte man ihm mit: Du kannst das nicht thun, was er thut. — Was waren die [verdienstlichen] Thaten Abba des Baders? — Beim Aderlassen liess er Männer und Frauen von einander getrennt sitzen; auch hatte er ein Gewand, an welchem die Schröpfköpfe befestigt und Einschnitte für die Schröpflanzette waren, und wenn eine Frau zu ihm kam, liess er sie dieses Gewand anlegen, um sie nicht betrachten zu können. Ferner hatte er eine verborgene Stelle, da das Geld hingelegt wurde, das man ihm als Zahlung gab; wer da hatte, legte hin und wer nicht hatte, wurde nicht beschämt, und wenn ein Gelehrtenjünger zu ihm kam, nahm er von ihm keine Bezahlung und gab ihm noch einige Münzen, indem er sprach: Geh, stärke dich. Eines Tags schickte Abajje zwei Jünger, um ihn auf die Probe zu stellen. Jener empfing sie, gab ihnen zu essen und zu trinken und nachts bereitete er ihnen ein Polsterlager. Am folgenden Morgen schlugen sie die Polster zusammen, nahmen sie mit und trugen sie auf den

34. Cf. Bd. I S. 134 N. 3. 35. Hozäa lag ja in Babylonien, wo [sonst] das Verhältnis von Herrin und Dienerin vorliegt. 36. STRASCHUN übersetzt (?) musterhaft: »Er hatte ein Kleid, welches das Horn (d. i das Instrument) hatte, und welches einen Spalt hatte, wodurch er sehen konnte, wie sein Geschäft zu verrichten sei. Wenn eine Frau zu ihm kam, um Ader zu lassen, so zog er das Kleid an, damit er ihren Körper nicht sehe.« Und solch ein Blödsinn wird dem T. untergeschoben!

Markt [zum Verkauf]. Darauf begegneten sie ihm und sprachen zu ihm: Möge der Meister schätzen, was sie wert sind. Dieser erwiderte: So und so viel. Diese sprachen: Vielleicht sind sie mehr wert? Er erwiderte: Um diesen Preis habe ich sie gekauft. Darauf sprachen sie: Es sind deine, wir haben sie dir entwendet, sage uns doch, bitte, in welchem Verdacht hattest du uns? — Ich glaubte, die Rabbanan hätten Lösegeld für einen Gefangenen nötig und getrauten sich nicht, es von mir zu verlangen. Jene erwiderten: So nehme sie nun der Meister zurück. Dieser entgegnete: Von dieser Zeit ab habe ich sie zum wolthätigen Zweck bestimmt.

Raba war niedergeschlagen, wegen [der häufigeren Grüsse] Abajjes; da teilte man ihm mit: Es möge dir eine Genugthuung sein, dass du [durch dein Verdienst] die ganze Stadt beschützest.

R. Beroqa der Hozäer weilte in der Strasse Be-Lapaṭ und Elijahu pflegte ihn da zu besuchen. Einmal fragte er ihn: Giebt es einen in dieser Strasse, der der zukünftigen Welt teilhaftig ist? Dieser erwiderte: Nein. Während dessen bemerkten sie einen Mann, der schwarze Schuhe[37] trug und keine [Çiçith-]Fäden an seinem Gewand hatte; da sprach er: Dieser Mann ist der zukünftigen Welt teilhaftig. Darauf ging er ihm nach und fragte ihn: Was ist deine Beschäftigung? Jener erwiderte: Gehe jetzt fort und komme morgen. Am folgenden Tag fragte er ihn: Was ist deine Beschäftigung? Jener erwiderte: Ich bin Kerkermeister und sperre Männer besonders und Frauen besonders ein, auch schlage ich mein Lager zwischen diesen und jenen auf, damit sie nicht zu einer Sünde kommen. Wenn ich sehe, dass Nichtjuden ihre Augen auf eine Jisraélitin werfen, so setze ich mein Leben ein und rette sie. Eines Tags hatten wir bei uns ein verlobtes Mädchen, und Nichtjuden richteten ihre Augen auf sie, da begoss ich ihr Kleid mit Weinhefe und sagte zu jenen: sie sei menstruirend. Dieser fragte: Weshalb trägst du keine [Çiçith-]Fäden, und weshalb trägst du schwarze Schuhe? Jener erwiderte: Ich gehe ein und aus bei Nichtjuden; diese dürfen nicht merken, dass ich Jude bin,

כרבינהו[75] דשקלינהו וקמו ונפקו[76] להו לשוקא[77] ואשכחינהו
אמרו ליה[78] לשוייוה מר היכי שוו אמר להו הבי והכי
אמרו ליה ודלמא שוו טפי אמר[79] להו בהכי שקלינהו
אמרו ליה[80] דידך ניחו ושקלינהו מינך אמרו ליה
במטותא מינך במאי השדתינן[81] אמינא פדיון שבויים
איקלע להו לרבנן ואכסיפו למימר לי אמרו ליה השתא
נשקליה מר אמר להו מההוא שעתא אסחתינהו
[82]דעתי לצדקה: הוה קא חלשא דעתיה דרבא[83] משום
דאמרי אמרו ליה מסתייך דקא[84] מננית אבולה כרבא:
[85]רבי ברוקא הוואה הוה[86] שכיחא בשוקא דבי לפט
[87]הוה שפיה אליהו נביה אמר ליה איכא בהאי
שוקא[88] בר עלמא דאתי אמר ליה[89] לא אדהכי והכי
חזא לההוא גברא דהוה סיים מסאני אוכמי ולא
רמי חוטא דתכלתא בעלימיה אמר ליה האי בר
עלמא דאתי הוא[90] רחמו בתריה אמר ליה מאי עובדך
אמר ליה זיל האידנא זתא למחר[91] אמר ליה
מאי עובדך אמר ליה[92] זנדוקנא אנא ואסרנא גברי
לחוד ונשי לחוד ושמינא פורייא בין תני לחני בי
היכי דלא ליתו לידי איסורא בי חוינא בת ישראל
דיחבי[94] גוים[95] עליהו עינייהו מסרנא נפשאי ומצילנא
להו[96] יומא חד הוות נערה מאורסה גבן דיחבו בה
גוים עינייהו שקלי דוידויא וישדאי להו בשיפולה
ואמרי דיסתנא היא אמר ליה מאי מעמא לית
לך חוטי ורמית מסאני אוכמי אמר ליה עיילנא
ונפיקנא ביני גוים בי היכי דלא לידעו דיהודאה

M 75 ואיתיתינהו לשוקא | P 76 ליה || M 77 — ואש׳
M 78 דישוייומהו מר א״ל | M 79 — שוו M 80 דידך...
במטותא מינך || B 81 + א״ל M אמר להו מילתא דמצוה איזדמנא
להו לרב וכסיפא להו ליניהא א״ל דישקלינהו | V M 82 מדעתאי
M 83 באבלי | M 84 מנגא זבורקי אבולה M 85 רב
M 86 קאי | M 87 אתא אליהו איתחזי ליה א״ל בי איכא
M 88 דאתי לעלמא || M 89 ליכא אינש אדהו׳ה אתא ההוא
גברא איתחזי ליה דסיים מ״א ולא קא רמי חוטי אמר || 90
M קרא ליה ואמר אתא לגביה אזל איהו בתריה א״ל מר M 91
בי אתא א״ל אינא מי מאי | M 92 בדוקנאה. V זנדוקא
M 93 ובלולא דמינא פורייאי בין גברי לנשי ב״ה ולא לישתכוי
איכ | M 94 בה גיום עיניהו | V 95 עלה M 96
דימנא דהא איתרמי נערה חבא בעי למיעבדה הוה מי דיהודאי
דחמרא שדינא לה בשיפ׳ אמינא להו חזו דישתנא היא מ״ש
דסיימה מסאני אוכמי ולא רמית חוטי א״ל ב״ה דלא.

37. Nach RSJ. trugen die Juden keine schwarzen Schuhe, vgl. jed. S. 206 Z. 6 ff.

"הוא כי חזו גזרי גזירתא "מודעתא להו לרבנן ובעו רחמי ומבטלי "לגזירתייהו ומאי טעמא כי "אמינא לך אנא מאי עיבדך ואמרת לי זיל האידנא ותא למחר אמר ליה בההיא שעתא "גזרי גזירתא ואמינא ברישא "איזיל ואשמע להו לרבנן דלבעי רחמי "עלה דמילתא אדהכי והכי אתו הנך "תרי "אחי אמר ליה הנך נמי כני עלמא דאתי ננתו "אול לנבייתי אמר להו מאי עיבדייכו אמרו ליה אנשי בדוחי אנן "מבדחינן עציבי אי נמי כי חזינן "דאית להו תיגרא "בהדייהו טרחינן ועבדינן להו שלמא: על אלו מתריעין בכל מקום וכו': תני רבנן "על אלו מתריעין בכל מקום על השדפון ועל הירקון ועל ארבה וחסיל ועל היה רעה רבי עקיבא אומר "על השדפון ועל הירקון בכל שהוא ארבה וחסיל אפילו רא נראה "בארץ ישראל אלא בגף אחד מתריעין "עליהן: ועל חיה וכו': תנו רבנן חיה רעה "שאמרו בזמן שהיא משולחת מתריעין עליה "אינה משולחת אין מתריעין עליה "אי זו היא משולחת ואי זו היא שאינה משולחת "נראת בעיר משולחת "בשדה אינה משולחת "ביום משולחת "בלילה אינה משולחת ראתה "שני בני אדם ורצתה אחריהן משולחת "נחבאת מפניהן אינה משולחת טרפה "שני בני אדם ואכלה אחד מהן משולחת אכלה שניהן אינה משולחת עלתה לגג ונטלה תינוק "מעריסה משולחת הא גופה קשיא אמרת נראתה בעיר משולחת "לא שנא ביום ולא שנא בלילה והדר אמרת ביום

damit, wenn man [über die Juden] Verhängnisse beschliesst, ich dies den Rabbanan mitteilen könne, die um Erbarmen flehen und das Verhängnis abwenden. — Weshalb erwidertest du mir, als ich dich nach deinen Thaten fragte, dass ich jetzt fortgehen und morgen kommen sollte. Jener erwiderte: In dieser Stunde wurde ein Verhängnis beschlossen, da sagte ich, ich will zuerst gehen und dies den Rabbanan mitteilen, damit sie dieserhalb um Erbarmen flehen. Während dessen gingen zwei Brüder vorüber. Da sprach er: Auch diese sind der zukünftigen Welt teilhaftig. Da ging er auf sie zu und fragte sie: Was ist eure Beschäftigung? Diese erwiderten: Wir sind Possenmacher, und erheitern die Traurigen, und wenn wir Streitende sehen, so bemühen wir uns, Frieden zu stiften.

Wegen folgender Plagen wird überall gelärmt &. Die Rabbanan lehrten: Wegen folgender Plagen wird überall gelärmt: wegen der Darrsucht, weger der Gelbsucht, wegen der Heuschrecken, wegen der Nager und wegen der wilden Tiere. R. Âqiba sagt, wegen der Darrsucht und der Gelbsucht, wenn nur etwas davon zu merken ist; wegen der Heuschrecken und Nager, selbst wenn nur ein einzelnes Tierchen im ganzen Jisraélland gesehen wird.

Der wilden Tiere &. Die Rabbanan lehrten: Wegen der wilden Tiere lärme man nur dann, wenn sie aufgereizt sind, nicht aber, wenn sie nicht aufgereizt sind.

Was heisst aufgereizt und was heisst nicht aufgereizt? — Sieht man es in der Stadt, so ist es aufgereizt, wenn auf dem Feld, so ist es nicht aufgereizt; wenn tags, so ist es aufgereizt, wenn nachts, so ist es nicht aufgereizt; sieht es zwei Menschen und verfolgt sie, so ist es aufgereizt, versteckt es sich, so ist es nicht aufgereizt; tötete es zwei Menschen und frass einen von ihnen, so ist es aufgereizt, frass es beide, so ist es nicht aufgereizt; steigt es auf das Dach und raubt ein Kind aus der Wiege, so ist es aufgereizt. — Dies widerspricht sich ja selbst; zuerst heisst es, dass es aufgereizt ist, wenn es in der Stadt gesehen wird, also ohne Unterschied ob tags oder nachts, darauf aber heisst es, wenn tags, so ist es aufgereizt, wenn nachts, so ist es nicht aufgereizt? — Das ist kein

M 97 אנא דכי הוה להו לרבנן מלתא דצינעא ובעו למיגזר גזירתא מגלו לי ואמינא להו לרב V 98 מודענא M 99 לה
M 1 קריתך לא אתית א ל + M 2 הוו M 3 אשמע
ואשלה להו M 4 על מלתא [א ד פרוון שבוים הוה ואמינא
ניזול נשתתף פורתא בהדיוהו והדר אייתו] אהדהכי + M 5
בי B 6 אתי M 7 אזל לגב M 8 וכי חזינן
אינש דעציבא דעקוה מבדחינן ליה א ב בי תרי דאית + B 9
בי תרי M 10 בהדדי M 11 על...אומר M 12
שדפ ויר כל שהוא M 13 בכל א י M 14 מיד שהוא
מכה משולחת M 15 שאמרו M 16 —ובזמן ש
M 17 אי...שאי משולחת M 18 כיצד נראתה M 19
— נראתה M 20 שנום ורצ V 21 ברדה M 22
שנים ואב M 23 מעיוסתה M 24 ואפילו בלילה והדר
תני ביום ולא בלילה ת"ק בעיר.

Widerspruch; er meint es wie folgt: wenn man es tags in der Stadt sieht, so ist es aufgereizt, wenn nachts in der Stadt, so ist es nicht aufgereizt; (oder: tags auf dem Feld, ist es aufgereizt; nachts auf dem Feld, ist es nicht aufgereizt.) — [Zuerst heisst es], dass wenn es zwei Menschen sieht und sie verfolgt, es aufgereizt ist, wenn es aber stehen bleibt, ist es demnach nicht aufgereizt, darauf aber heisst es, wenn es sich versteckt, sei es nicht aufgereizt, wenn es aber stehen bleibt, so ist es wol aufgereizt!? — Das ist kein Widerspruch; der eine Fall handelt von einem nahe dem Gebüsch gelegenen Feld, der andere Fall, handelt von einem fern vom Gebüsch gelegenen Feld. — «Tötete es zwei Menschen und frass einen von ihnen, so ist es aufgereizt, frass es beide, so ist es nicht aufgereizt;» du sagtest ja, dass es aufgereizt sei, selbst wenn es nur verfolgt!? R. Papa erwiderte: Im Gebüsch selbst. — «Steigt es auf das Dach und raubt ein Kind aus der Wiege, so ist es aufgereizt;» selbstredend!? R. Papa erwiderte: Selbst aus einer Jägerhütte.

משולחת בלילה אינה משולחת לא קשיא הכי קאמר
נראתה בעיר ביום משולחת[25] בעיר בלילה אינה
משולחת[26] אי נמי בשדה[27] ביום משולחת בשדה בלילה
אינה משולחת ראתה[28] שני בני אדם ורצתה אחריהן
משולחת הא[29] עומדת אינה משולחת[30] והדר אמרת
נחבאת מפניהן אינה משולחת הא[31] עומדת משולחת לא
קשיא כאן בשדה הסמוכה לאגם כאן בשדה שאינה
כמוכה לאגם טרפה שני בני אדם[32] כאחד ואבלה אחד
מהן משולחת[33] שניהם אינה משולחת והא אברת אפילו
רצתה[34] אמר רב פפא[35] באנמא גופה עלתה לגג ונטלה
תינוק[36] מעריכה משולחת פשיטא[37] אמר רב פפא בכובי
דציידי; על החרב כו'; תנו רבנן[38] חרב שאמרו אינו
צריך לומר חרב שאינו של שלום אלא אפילו חרב
של שלום שאין לך חרב של שלום יותר מפרעה
נכה ואף על פי כן נכשל בה[39] המלך יאשיהו שנאמר
ויושלח אליו מלאכים [לאמר] מה לי ולך מלך יהודה
לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים
אמר לבהלני חדל לך מאלהים אשר עמדי ואל
ישחיתך[40] מאי אלהים אשר עמדי אמר רב יהודה
אמר רב[41] זו עבודה זרה אמר הואיל וקא בטח בעבודה
זרה יכילנא ליה[42] וירו הורים למלך יאשיהו ויאמר
אל עבדיו העבירוני כי החליתי מאד[43] מאי כי החליתי
מאד אמר רב יהודה אמר רב[44] שעשוי כי גופו כבכרה
אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי[45] יונתן מפני
מה נענש יאשיהו מפני שהיה לו לילך בירמיהו ולא

Und der Kriegszüge ft. Die Rabbanan lehrten: Mit Kriegszügen sind nicht nur feindliche Kriegszüge gemeint, sondern auch friedliche, denn du hast ja keinen friedlicheren Kriegszug als den des Pareôh Nekho, dennoch hat der König Jošijahu durch diesen zu leiden gehabt, denn es heisst: "*Er aber sandte Boten zu ihm und liess ihm sagen: Was habe ich mit dir zu schaffen, König von Jehuda? Nicht gegen dich komme ich, sondern gegen das Haus meines Kampfs, und Gott befahl mir zu eilen. Vergreife dich nicht an Gott, der mit mir ist, damit ich dich nicht verderbe.* — Was war das für ein Gott, der mit ihm war? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Das war sein Götze. Alsdann sprach dieser: Da er auf seine Götzen vertraut, so werde ich ihn besiegen.[40] *Und die Schützen schossen auf den König Jošijahu. Da sprach [der König] zu seinen Dienern: Bringt mich weg, denn ich bin schwer verwundet.* — Was bedeuten die Worte: *Denn ich bin schwer verwundet*? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Sie durchlochten[41] seinen Körper wie einen Sieb. R. Šemuêl b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Weshalb wurde Jošijahu gestraft? — weil er sich mit Jirmejahu beraten sollte und es unterlassen hat. — Worauf stützte er sich? — Es heisst "*Und kein Schwert soll in euer Land ein-*

Col.b
2.Chr.35,21

Mq.28b
Syn.48

M 25 – בעיר M 26 אי...אינה משולחת V 27 אפילו ביום
אינה משולחת M 28 עמדה M 29 וקרנגי ביפא נחבאת
M 30 – כאחד M 31 שנ אינה משו M 32 אר ע 33
B כי תניא באנמא: גופא M. ב ת היא באגם גופיה עלתה
M 34 לי צ דאפי בכובי M 35 – חרב שאמ M 36
המ M 37 מאן M 38 זו M 39 + דכת׳ ולא
תסב יאשיהו פנים מבנו וכתיב M 40 מאי כי הה מאד
B 41 + מלמד M 42 אריש ן אר י B 43 יוחנן.

38. iiChr. 35,21. 39. Ib. V. 23. 40. התריתי von חלל *durchlochen, durchbohren.* 41. Lev. 26,6.

נמרך מאי דרש והרב לא תעבר בארצכם מאי חרב Lv.26,6
איליבא הרב שאינה של שלום והכתיב ונתתי שלום ib.
בארץ אלא אפילו של שלום והוא אינו יודע שאין דומה
דומה יפה כי הוה ניחא נפשיה הזא ירמיהו שפיותיה
דקא מיחשן אמר שמא חס ושלום מילתא דלא
מהננא אמר אנכ צעריה נחין ושמעיה דקא מצדיק
עליה דינא אנפשיה אמר צדיק הוא ה׳ כי פיהו Tor.1,18
מריתי פתח עליה החזא שעתא רוח אפיני משיח ib.4,20
ה׳ מעשה וירדו וקנים מירושלם לעיניהם כו׳
איבעיא להו כמלא תנור תבואה או דלמא כמלא
תניר פת תא שמע כמלא פי תנור ועדיין תיבעי
לה כביסויא דתנורא או דלמא כי דרא דריפתא
דחדר ליה לפומא דתנורא תיקו ויעד גזרו תעניה
על שאכלו ואכלם כו׳ אמר עולא משום רבי שמעון
בן יהוצדק מעשה וכרעו ואכלם שני תענוקות והקיאום Mon.69b
דרך בית הרעי וכא מעשה לפני חכמים וטיהרו את
הכשר וטמאו את העצמות על אלו מיתרעין בשבת
כו׳ תנו רבנן עיר שהקיפוה גוים או נהר ואחד Tan.14a
ספינה המיטרפת בים ואחד יחיד שנרדף מפני גוים
או מפני לסטין ומפני רוח רעה על כולן יחיד רשאי
לבקש את עצמו בתענית רבי יוסי אומר אין היחיד
רשאי לבקש את עצמו בתענית שמא יצטרך לבריות
ואין הבריות מרחמות עליו אמר רב יהודה אמר רב
מאי טעמא דרבי יוסי דכתיב ויהי האדם לנפש Gn.2,7
חיה נשמה שנתתי בך החייה שמעון התימני אומר
אף על הדבר כו׳ איבעיא להו לא הודו לו חכמים
בשבת אבל בחול הודו לו או דלמא לא הודו לו

dringen. Was für ein Schwert ist hier gemeint? wollte man sagen, ein feindliches, so heisst es ja: *Ich will Frieden im Land geben*, wahrscheinlich doch selbst ein friedliches, er wusste aber nicht, dass sein Zeitalter nicht würdig war. Als er seine Seele aufgab, bemerkte Jirmejahu, wie sich seine Lippen bewegten, und dachte, er spreche infolge seines Schmerzes vielleicht — behüte und bewahre — etwas Ungebührliches; da bückte er sich zu ihm und hörte, dass er die Strafe anerkannte, indem er sprach: [42]*Der Herr ist gerecht, denn seinem Wort trotzte ich.* Darauf rief er über ihn:[43]*Unser Lebensodem, der Gesalbte des Herrn.*

Einst & weil sie bei ihrer Heimkehr aus Jerušalem &. Sie fragten: Ist hier ein Ofen voll Getreide oder ein Ofen voll Brot gemeint? — Komme und höre: Im Umfang der Mündung[44] eines Ofens. — Immerhin ist es ja aber noch fraglich, ob im Umfang eines Deckels zum Ofen, oder wie eine Reihe von Broten bis zur Mündung des Ofens? — Dies bleibt dahingestellt.

Ein anderes Mal verfügten sie ein Fasten, weil die Wölfe zwei Kinder frassen &. Ûla erzählte im Namen des R. Šimôn b. Jehoçadaq: Einst verschlangen Wölfe zwei Kinder und beförderten sie wieder durch den Mastdarm, und als dies den Weisen mitgeteilt wurde, erklärten sie das Fleisch als nicht verunreinigend, und die Knochen als verunreinigend.

Wegen folgender Unglücksfälle lärmt man am Šabbath &. Die Rabbanan lehrten: Wenn eine Stadt von Nichtjuden umzingelt oder von einem Fluss überschwemmt wird, oder wenn ein Schiff auf dem Meer im Sinken ist, oder wenn ein einzelner von Nichtjuden, von Räuberu oder einem bösen Geist verfolgt wird, so darf wegen all dieser Fälle der Einzelne sich durch Fasten kasteien; R. Jose sagt, der Einzelne dürfe sich durch Fasten nicht kasteien, da er dadurch der Mitmenschen bedürftig werden kann, die sich dann seiner nicht erbarmen würden. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Was ist der Grund R. Joses? — es heisst:[45]*Und der Mensch ward zu einer lebenden Seele*; [dies besagt:] Lass die Seele leben, die ich dir gegeben habe.

Šimôn, der Temanite sagt, auch wegen der Pest. Sie fragten: Haben ihm die Weisen nur bezüglich des Šabbaths nicht beigestimmt, wol aber bezüglich des

42. Thr. 1,18. 43. Ib. 4,20. 44. Die Brote wurden an die Wände des erhitzten Ofens geklebt, was beim Getreide unmöglich ist. 45. Gen. 2,7.

M 44 — חרב
M 45 אתא יר לשיולי ביה חזא דמרחשא
שיפיותיה אמר ח ו אגב צעריה קאמר מלתא כלפי שמיא גרין
עליה שבי דמצע דינא אנפשיה וקאמר M 46 ואמר רוח
M 47 + פי
M 48 ;- דתנויא
M 49 + פת
M 50 כמלא
פי תנור כי כיסתא דתנ M 51 גויס א נ וכפינה המטור
וויחיד הנרדף M 52 + מהריעין עליהן ו
M 53 על כולן
אין יחיד M 54 מיחסין
M 55 ; אמרה תורה
M 56 רבנ.

בדל תא שמע דתניא מתרעין על הדבר בשבת
ואין צריך דומר בחול רבי חנן בן פיטים תלמידו
של רבי עקיבא משום רבי עקיבא אימר אין מתריעין
על הדבר[46] בר מעיקרא על כל צרה שלא תבוא על
הצבור כו׳: תנו רבנן על כל צרה שלא תבא על
הצבור מתריעין עליה חוץ מרוב גשמים מאי טעמא
אמר רבי יוחנן לפי שאין מתפללין על רוב הטובה:
ואמר רבי יוחנן מנין שאין מתפללין על רוב הטובה
שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו׳ Mal. 3,10
מאי עד בלי די אמר[63] רמי בר[64] רב[65] יודא עד שיבלו Sab. 32b
שפתותיכם מלומר די אמר רמי בר רב[65] יודא ובגולה Tan. 9a
מתריעין עליה תניא נמי הכי שנה שנשמיה מיטין Mak. 23a
אנשי משמר שולחין לאנשי מעמד תנו עיניכם
באחיכם שבגולה שלא[66] יהא בתיהם קבריהם: שאלו
את רבי אלעזר עד[67] היכן גשמים יורדין[68] ויתפללו שלא
ירדו אמר להם כדי[69] שיעמוד אדם בקרן אפל וישכשך
ידיו במים והתניא[70] רגלו רגלו כידו קאמינא אמר
רבה בר[71] בר הנה רדידי חזיא לי[72] קרן אפר דקם ההיא
טייעא בי רכיב גמלא ונקיט חוטמא בידיה מיתהו
אינשי: תנו רבנן ונתתי גשמיכם בעתם לא שביה Lev. 26,4
ולא צמאה אלא בניגית שבל זמן שהגשמים מיטין
מטשטשין את הארץ ואינה[73] מוציאה פירות דבר אחר
בעתם בלילי רביעיות[74] וכריחי שבתות שכן מצינו בימי Fol. 23a
שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות
ובלילי שבתות עד שנעשו חטים כבליות ושעורים

M 57 שמעון התמני אומר מתריעין ‖ M 58 חנין בן פפוס ‖ M 59 + בשבת ‖ M 60 — תנו...גשמים ‖ M 61 אבא בר שמואל לפי V אבא אמר שמ׳ ‖ M 62 — ואמר...חטובה ‖ M 63 רב יהודה אמר רב ובגולה ‖ M 64 חמא V ‖ B 65 יוד " M 66 ביד " M 67 בזמן שהגשמים " M 68 יפלו עליהם בתי ר׳ א שלא יעשו בתיהם קבריהם M 69 מתי M 70 ואין מתפללין עליהן שלא M 71 שיושב אדם על קרן B 72 רגליו M 73 ידו אבי אבי רגליו בידו א״ר B ידני רגליו בידו קאמי P 74 בר M 75 ההוא הוצא וחלוש בייעא בי הוה רכוב גמי ונחוש נקוט בידיה ימיתו בי אינשי " M 76 עושה " M 77 מתי " M 78 — וכל ש.

Wochentags, oder haben sie ihm überhaupt nicht beigestimmt? — Komme und höre: Es wird gelehrt: Man lärme am Šabbath wegen der Pest, und selbstredend am Wochentag; R. Ḥanan b. Piṭom, ein Schüler R. Âqibas sagte im Namen R. Âqibas, man lärme wegen der Pest überhaupt nicht.

Wegen jeder Plage von der die Gemeinde verschont bleibe &. Die Rabbanan lehrten: Wegen jeder Plage — von der die Gemeinde verschont bleibe, — lärme man, ausser wegen des übermässigen Regens. — Aus welchem Grund? R. Johanan erwiderte: Weil man nicht wegen der übermässigen Güte betet. Ferner sagte R. Johanan: Woher, dass man nicht wegen der übermässigen Güte betet? — es heisst: *Bringt den Zehnt ganz in das Schatzhaus* &. Was bedeuten die Worte: *bis aber genug*? Rami b. R. Juda erwiderte: Bis eure Lippen müde werden, genug! zu rufen. Rami b. R. Juda sagte: In der Diaspora lärme man deswegen wol. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn es in einem Jahr zu stark regnet, so lässt die Priesterwache dem Beistand sagen: Richtet euer Augenmerk auf eure Brüder in der Diaspora, dass nicht ihre Häuser zu ihren Gräbern werden. Man fragte R. Eliêzer: Wie stark muss es geregnet haben, um für das Aufhören zu beten? Dieser erwiderte: Wenn man auf Qeren-Aphel stehend seine Hände im Wasser schwenken kann. Es wird ja gelehrt, die Füsse!? Gemeint ist, die Füsse wie auch die Hände. Rabba b. Bar-Ḥana erzählte: Ich stand einst auf Qeren-Aphel, und als ich von da aus einen Araber sah, der auf einem Esel ritt und einen Speer in der Hand hielt, erschien er mir wie ein Würmchen.

Die Rabbanan lehrten: [49]*Ich will euch Regen zur geeigneten Zeit senden*: [die Erde] soll weder zu feucht noch zu trocken sein, sondern die Mitte haltend; wenn der Regen nämlich zu stark ist, so verschlämmt er den Boden, und er bringt keine Früchte hervor. Eine andere Erklärung: *Zur geeigneten Zeit*: in den Nächten des Mittwochs und des Šabbaths[50]. So geschah es nämlich zur Zeit des Šimôn b. Šaṭaḥ; damals kam der Regen nur in den Nächten des Mittwochs und des Šabbaths, dennoch

46. Mal. 3,10. 47. Dh. in Babylonien, das sich in einem Thal befindet, und der übermässige Regen sehr schädlich ist. 48. Ortsname, ungef. Hohe Spitze. 49. Lev. 26,4. 50. In diesen Nächten sollen Dämonen umherschwirren, weshalb jeder zuhaus blieb; vgl. Pes. 112b.

כגרעיני זיתים ועדשים כדינרי זהב ויצהרו מהם
דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם שנאמר
Jer. 5,25 עוניותיכם הטו אלה והחטאותיכם מנעו הטוב מכם
וכן מצינו ביתי תורודום שהיו עוסקין בבנין בית
3 המקדש יהי יורדין גשמים בלילה למחר נשבה
הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ויצאו העם
למלאכתן וידעי שמלאכת שמים בידיהם מעשה
ששלחי לחוני המעגל בו׳ תנו רבנן פעם אחת
יצא הוב אחד ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל
10 התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו גשמים עג
עוגה ועמד בתיבה כדרך שעשה חבקוק הנביא
Hab. 2,1 שנאמר על משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור וגו׳
אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי
שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני
15 זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין
אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין
אנו שאין גשמים יורדין אלא לחתיר שבועתך אמר
להם לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו
בזעיר עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיעיז
20 חכמים שאין טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו
רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים
יורדין אלא לאבד העולם אמר לפניו לא כך שאלתי
אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו בתיקנן עד שעלו
בל העם להר הבית מפני הגשמים אמרו לו רבי
25 בשם שהתפללת שירדו כך התפלל שיתכי להם אמר
להם כך מקובלני שאין מתפללין על הוב המטבה

M 79 והניחו מהם דכמים דוג. M 80 + בזמן M 81 ירדו
להם גש בלולו רבועית יבל ש למחר P 82 – הרוח
M 83 יבל אי א עוסקין במלאכתו לחודש ונה ע
M 85 שאביהו ת ר M 86 שמלא אביהו לו לחוני
M 87 שיחדו M 88 נשבעתי בשה ג שיא אזו M 89
תלמי M 90 תגש׳ M 91 + א ל ראיתוני לא תמיתון
M 92 – עד ש M 93 לישחת M 94 — לפניו
M 95 – בו ן M 96 ישראל ניוחש להה ב א ל בשם
M 97 – עליהם M 98 עליהם שולבו אמר.

wurden die Weizenkörner kugelrund", die Gersten wie die Olivenkörner und die Linsen wie die Golddenarien; eine Probe davon wurde für später aufbewahrt, um zu zeigen, was alles die Sünde verursachen kann, wie es heisst: *Eure Missethaten haben dies verhindert, eure Sünden haben euch das Gute entzogen.* Ebenso geschah es auch zur Zeit des Herodes, während der Tempel gebaut wurde; da regnete es nur nachts, morgens kam ein Wind, zerstreute die Wolken, die Sonne trat hervor und das Volk ging zur Arbeit; man wusste sodann, dass sie eine göttliche Arbeit in den Händen haben.

Einst sprach man zu Honi, dem Kreiszeichner &. Die Rabbanan lehrten: Einst verstrich die grössere Hälfte des Adar ohne Regen. Da sprach man zu Honi dem Kreiszeichner: Bete, dass Regen herniederfalle. Er betete, es kam jedoch kein Regen. Da zeichnete er einen Kreis und stellte sich hinein, wie einst der Prophet Habaquq that, wie es heisst: *Ich will mich auf meine Warte stellen und auf den Wall treten &*, und sprach: Herr der Welt, deine Kinder wandten sich an mich, weil ich wie ein Hausfreund bei dir bin; ich schwöre nun bei deinem grossen Namen, dass ich mich von hier nicht rühre, als bis du dich deiner Kinder erbarmt haben wirst. Da begannen Regentropfen zu triefen. Darauf sprachen seine Schüler: Meister! wir sehen dich, damit wir nicht sterben; es scheint, dass der Regen nur deswegen herniederfällt, um deinen Schwur zu lösen. Alsdann sprach er: Nicht um so etwas bat ich, sondern um Regen für Brunnen, Gruben und Höhlen. Da schlug er stürmisch hernieder, jeder Tropfen so gross wie die Oeffnung eines Fasses, und die Weisen schätzten, dass jeder Tropfen mindestens ein Log hatte. Darauf sprachen seine Schüler zu ihm: Meister! wir sehen dich, damit wir nicht sterben; es scheint, dass dieser Regen nur deswegen niederschlägt, um die Welt zu zerstören. Alsdann sprach er: Nicht um so etwas bat ich, sondern um einen gefälligen, segensreichen und wolthuenden Regen. Alsdann fiel er wie gehörig hernieder, bis sich das ganze Volk vor dem Regen auf den Tempelberg flüchten musste. Darauf sprachen sie zu ihm: Meister, wie du gebetet hast, dass er herniederfalle, so bete auch, dass er aufhöre. Er erwiderte: Es ist mir überliefert, dass man wegen der

51. כליות (Sing. wahrsch. כליה; vgl. syr. kulitha, neh. kuchlîth ist von כהה verw. mit כלא *kl'n*, *ruhen* abzuleiten, und nicht von כלי *Gefäss*. 52 Jer. 5,25 53 Hab. 2,1

[20]אף על פי כן הביאו לו פר הודאה הביאו לו פר
[1]הודאה כמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו רבונו של
עולם עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין [2]לא
ברוב טובה ולא ברוב פורענות בעסת עליהם אינן
יכולין לעמוד השפעת עליהם טובה אינן יכולין
לעמוד יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח
בעולם מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה
[1] Ber. 19a Tan. 19a ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות שלה
לו שמעון בן שטח אלמלי חוני [3]אתה נוזרני עליך
נידוי [5]שאילו שנים כשני אליהו [6]שמפתחות גשמים
בידו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל [7]על
ידך אבל מה אעשה [8]לך שאתה מתחטא לפני [9]המקום
ועושה לך רצונך בבן שמתחטא על אביו ועושה לו
רצונו ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין שטפני
בצונן [10]תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים וגותן
[11] Ps. 28,25 [11]לו ועליך הכתוב אומר [12]ישמח אביך ואמך ותגל
יולדתך: [12]תנו רבנן מה שלחו בני לשבת הגזית לחוני
[13] Ij. 22,28 המעגל [13]ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור
ותגזר אומר אתה גזרת מלמטה והקדוש ברוך הוא
[14]מקיים מאמרך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור
שהיה אפל [15]הארת בתפלתך כי השפילו ותאמר גוה
דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך ושח עינים יושיע
דור [16]ששח בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור
[15]שלא היה נקי מלטתו בתפלתך ונמלט בבר כפיך
[17]מלטתו במעשה ידיך הברורין: אמר רבי יוחנן כל

M 99 אלא הביאו M 1 – הוד | M 2 יקבל לא רוב
טובה ולא רוב פור׳ השפעת לחם טובה א י לקבל כעסת עליהן
א י לקבל אלא יהי׳ מ שיהא ריוח M 3 יצאו וראו הר הבית
שמלא כמהין M 4 – המעגל M 5 אלו היו שני
M 6 ומפ׳ של גיס מכורות בידו לא „ M 7 – ע׳ י „ M 8
– לך „ M 9 הקב״ה כבן מתחטא לפני אביו ועושה רצונו
א ל רחצני בחמין ורחצו M 10 + ושטפו M 11 כך אתה
לפני יוצרך ועליך M 12 דריש רב נחמן ב ר חסדא מה אמרו
בני M 13 קיים עליך מלמ׳ M 14 הארתו M 15
שהיו עיניו שחות הוש׳ M 16 שאינו נקי M 17 מלט׳

übermässigen Güte nicht flehe; bringt mir jedoch einen Farren zum Danksegen. Da brachten sie ihm einen Farren zum Danksegen, und er stützte beide Hände auf ihn indem er sprach: Herr der Welt, dein Volk Jisraél, das du aus Miçrajim geführt hast, kann weder die übermässige Güte, noch die übermässige Strafe ertragen; du zürntest ihnen, und sie konnten es nicht ertragen, du spendest ihnen übermässige Güte, und sie können es nicht ertragen; möge es doch dein Wille sein, dass der Regen aufhöre und eine Erleichterung in die Welt eintrete! Sofort erhob sich ein Wind, zerstreute die Wolken und die Sonne trat hervor. Das Volk ging ins Feld hinaus und holte sich Schwämme und Morcheln. Darauf liess ihm Šimôn b. Šaṭaḥ sagen: Wärest du nicht Ḥoni, so würde ich dich in den Bann gethan haben; würde nicht der Name Gottes entweiht worden sein, selbst wenn es Jahre gleich den [Hungers]jahren Elijahus wären, wo der Schlüssel des Regens in der Hand Elijahus war!? Was aber kann ich gegen dich thun, wo du dich gegen Gott vergehst und er dir dennoch deinen Wunsch erfüllt, wie sich ein Kind gegen seinen Vater vergeht und er ihm dennoch seinen Wunsch erfüllt; «Vater, führe mich warm baden», «bespüle mich mit kaltem Wasser», Gieb mir Nüsse, Mandeln, Pfirsiche und Granatäpfel, und er gewährt ihm alles. Ueber dich spricht der Schriftvers: *"Dein Vater und deine Mutter mögen sich freuen, frohlocken, die dich gebar.*

Die Rabbanan lehrten: Was liessen die Insassen der Qaderhalle[55] Ḥoni dem Kreiszeichner sagen? — [56]*Du befiehlst und es kommt zu stande und über deinen Wegen strahlt Licht; du befiehlst*: du befiehlst hienieden, und der Heilige, gebenedeiet sei er, bestätigt deinen Spruch droben; *auf deinen Wegen strahlt Licht*: das verfinsterte Zeitalter hast du durch dein Gebet aufleuchten lassen; *wenn sie abwärts führen, so rufst du: Empor!* das gesunkene Zeitalter hast du durch dein Gebet aufgerichtet; *Dem Niedergebeugten hilft er*: dem durch seine Sünde niedergebeugten Zeitalter hast du durch dein Gebet geholfen: *er errettet den Nicht-Schuldlosen*: das nicht schuldlose Zeitalter hast du durch dein Gebet errettet; *errettet ist es durch die Reinheit deiner Hände*: errettet hast du es durch deine reine Thaten.

54. Pr 23,25. 55. Dh. das Synedrium. 56. Ij. 22,28 ff.

יבוי של אותו צדוק היה מצטער על מקרא זה שיר Ps.126,1
המעלות בשוב ה׳ את שיבת ציון היינו כחלמים
אמר ליה אביא דניים שבעין שנין בחלמא יומא חד הוה
אזיל באורחא חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא
אמר ליה האי עד כמה שנין טעין אמר ליה עד
שבעין שנין אמר ליה פשיטא לך דחיית שבעין שנין
אמר ליה האי עלמא בחרובא אשכחתיה בי חיבי
דשתלי לי אבותי שתלי נמי לבראי יתוב קא בריך
ריפתא אתא ליה שינתא נים אהדרא ליה משניתא
איבסי בעינא וגים שבעין שנין בי קם חזייה להחוא
גברא דהוה קא מלקט מיניותו אמר ליה את היא
דשתלתיה אמר ליה בר בריה אנא אמר ליה שמע
מינה דניותי שבעין שנין חוא להמריה דאתיילדא
ליה רמכי רמכי אזל לביתיה אמר להו בריה דחנני
המעגל מי קיים אמרו ליה בריה ליתא בר בריה איתא
אמר להו אנא חוני המעגל לא הימנוהו אזל לבית
המדרש שמיעינהו לרבנן דקאמרי נחירן שמעתתין
כבשני חוני המעגל דכי הוי עייל לבי מדרשא כל
קישיא דהוי להו לרבנן הוה מפרק להו אמר להו אנא
נחו לא הימנוהו ולא עבדי ליה יקרא בדאמרי ליה
חדש דעתיה בא רחמי וניתי אמר רבא היינו דאמרי
אינשי או חברותא או מיתותא אבא חלקיה בר בריה Ber.16b
החוני המעגל הוה יהי מצטריך עלמא למיטרא הוו
משדרי רבנן לגביה ובא רחמי ואתא מיטרא זימנא
חדא אצטריך עלמא למיטרא שדור רבנן זוגא דרבנן
לגביה לבבעי רחמי דניתי מיטרא אזל לביתיה ולא

18 VM + כי 19 M כחלמא 20 M מבדי חרובא עד
ע שנין לא טעין פשיטא 21 M ואבלית מינה א ל אנא
עלמא 22 B —גברא 23 B אבחתי 24 M אנא
שתילנא לבני אדהכי ויתב חוני המע והוה בריך 25 M רקא
נקום מהחיא הרובא ואכיל א ל מאן נמצינה א ל אבוה דאבא אמר
ודאי ניתיבא 26 P מקלט 27 M לחמריתא דילדה דמכי דמכי
אתא לבית 28 M איתיה א ל לבריה ליתיה לבר בריה איתיה
א ל אנא הוא לא 29 M נחויא לן חני שמעתתא בשני
דחניי 30 V מפרש 31 M נחני יקרא 32 B
כדמבעי 33 M ה ד 34 M ונח נפשיה אמר חיינו
35 M אי חברא אי מיתא ב ב דרה בי א ח שמוה זימנא חדא
שדור רב 36 M אצטרא.

R. Johanan sagte: Alle seine Tage grämte sich dieser Fromme über folgenden Schriftvers: *Stufenlied. Als der Herr die Gefangenschaft Zions zurückkehrte, waren wir wie Träumende*; er sprach nämlich: Giebt es denn jemand, der siebzig Jahre träumend schliefe!? Eines Tags befand er sich auf dem Weg und sah, wie ein Mann einen Johannisbrotbaum pflanzte. Da fragte er ihn: Wie viel Jahre sind es noch, bis er Früchte trägt? Dieser erwiderte: Siebzig Jahre. Jener fragte: Bist du dessen sicher, dass du siebzig Jahre leben wirst? Dieser erwiderte: Ich habe Johannisbrotbäume auf der Welt vorgefunden; wie nun meine Vorfahren für mich pflanzten, so will ich für meine Nachfahren pflanzen. Alsdann setzte er sich und speiste, worauf ihn ein Schlaf überfiel. Darauf umgab ihn ein Felsen, und verborgen vor jedem Auge schlief er siebzig Jahre. Als er erwachte, sah er einen Mann von [den Früchten] sammeln, da fragte er ihn: Bist du es, der [den Baum] gepflanzt hat? Dieser erwiderte: Ich bin dessen Enkel. Da sprach er: Ich schlief also siebzig Jahre. Daraufhin sah er, dass seine Eselin ganze Herden zeugte. Alsdann ging er nach Haus und fragte nach dem Sohn Honi des Kreiszeichners. Man erwiderte ihm: Dessen Sohn lebt nicht mehr, aber dessen Enkel lebt noch. Da sprach er: Ich bin Ḥoni der Kreiszeichner. Man glaubte ihm aber nicht. Darauf ging er ins Lehrhaus und hörte da wie die Jünger sagten: Diese Lehre ist uns so klar, wie zur Zeit Ḥoni des Kreiszeichners, der bei seinem Eintritt ins Lehrhaus, alle Fragen, die die Jünger hatten, zu beantworten pflegte. Darauf sprach er: Ich bin es. Sie glaubten ihm aber nicht, und erwiesen ihm nicht die ihm gebührende Ehre. Da grämte er sich und bat [um den Tod], worauf er starb. Raba sagte: Das ist es, was die Leute sagen: Entweder die Geselligkeit oder den Tod.

Abba-Hilqija war der Enkel Ḥoni des Kreiszeichners, und wenn man des Regens bedurfte, schickten die Rabbanan zu ihm, er flehte darum, und Regen fiel hernieder. Einst bedurfte man des Regens; da schickten die Rabbanan einige von ihnen zu ihm, dass er um Regen flehe. Sie gingen zu ihm nach Haus, trafen ihn aber nicht;

57. Ps. 126,1. 58. Dauer der babylonischen Gefangenschaft

darauf gingen sie aufs Feld, wo sie ihn grabend trafen. Sie grüssten ihn, er aber wandte ihnen sein Gesicht nicht zu. Als er abends Holz trug, legte er Holz und Schaufel auf eine Schulter und das Gewand auf die andere. Auf dem ganzen Weg zog er die Schuhe nicht an, als er aber zu einem Gewässer kam, zog er sie an, und wenn er an Dornen und Disteln herankam hob er seine Kleider auf. Als er in der Stadt anlangte, kam ihm seine Frau geputzt entgegen. An dem Haus angekommen, trat die Frau zuerst ein, nachher er und nachher die Rabbanan. Darauf setzte er sich und speiste, lud aber die Rabbanan nicht ein, mit ihm zu speisen. Als er an die Kinder die Speisen verteilte, gab er dem älteren eine Speise und dem jüngeren zwei. Darauf sprach er zu seiner Frau: Ich weiss, dass die Rabbanan wegen des Regens gekommen sind; wir wollen nun auf den Söller gehen und um Erbarmen flehen; vielleicht ist der Heilige, gebenedeiet sei er, gnädig, dass Regen kommt, so wollen wir uns dies nicht zugut kommen lassen. Sie stiegen dann auf den Söller, er stellte sich in einen Winkel [zum Gebet] und sie in den anderen; darauf kamen Wolken, zuerst von der Seite der Frau. Als er herunterkam, fragte er sie: Wozu sind die Rabbanan hergekommen? Sie erwiderten: Die Rabbanan schickten uns zum Meister, dass er um Regen flehe. Dieser erwiderte: Gebenedeiet sei Gott, dass ihr den Abba-Hilqija nicht mehr braucht. Darauf sprachen sie zu ihm: Wir wissen es, dass der Regen auf Veranlassung des Meisters gekommen ist; erkläre uns aber deine uns aufgefallene Handlungen: Weshalb wandte uns der Meister das Gesicht nicht zu, als wir ihn begrüssten? Dieser erwiderte: Ich bin Taglöhner und durfte die Arbeit nicht unterbrechen. — Weshalb trug der Meister das Holz auf der einen Schulter und das Gewand auf der anderen? Dieser erwiderte: Das war ein geborgtes Gewand, welches mir nur [zum Tragen] geborgt wurde, nicht aber, zu etwas anderem. — Weshalb zog der Meister auf dem ganzen Weg die Schuhe nicht an, wol aber, als er zu einem Gewässer kam? Dieser erwiderte: Was sich auf dem Weg befindet, sehe ich, was sich im Wasser befindet, sehe ich nicht. — Weshalb hob der Meister seine Kleider auf, als er an Dornen und Disteln herankam?

M 37 אשכחוהו דרפיק בדברא יהבו ‖ M 38 אתא נקט ציבי אחד בכתפיה וגלימא אחד בכתפיה M 39 דליו לרבוותי M 40 לבבא עיילא איהי בחישא M 41 — והדר עיילי רב M 42 כרוכו ריפתא פ״ר ויהב לקש׳ חדא ולזוטרא תירתי ‖ M 43 אמטרא קאתו קום ניכלוך ‖ M 44 ולא...לאיגרא ‖ M 45 קאי איהו בהאי זוזיתא ודביתהו בהאי זוזיתא ‖ M 46 מזוזיתא דדבי נחית אתי מיטרא אמר ‖ M 47 רבנן שדרו לגבי M 48 דליתי מיטרא M 49 מ״ט לא אחדר ‖ M 50 אניר ניזמא M 51 להני שאילה לי ולהני לא שואלה לי M 52 — מר M 53 דליה ללבושיה M 54 תא בי א יתאי לא.

Col.b.

Bq.91b

זה אינו מעלה אריכה מאי טעמא כי מטא מר רמתא נפקא דביתהו דמר בי מיקשטא אמר להו כדי שלא אתן עיני באשה אחרת מאי טעמא עיילא היא ברישא והדר עייל מר אכתרה והדר עיילינן אנן אמר להו משום דלא כדקיתו לי מאי טעמא כי כריך מר ריפתא לא אמר לן איתו כריכו משום דלא נפישא ריפתא ואמינא לא אהזוק בהו ברכנן טיבותא בהנם מאי טעמא יהיב מר לינוקא קשישא חדא ריפתא ולזוטרא תרי אמר להו האי קאי כביתא והאי אתיב בבי כנישתא ומאי טעמא קדים סלוק ענני מיכך זוותא דהוות קיימא דביתהו דמר לעננא דוידיה משום דאיתתא שביחא בביתא ויהבא ריפתא לענני ומקרבא הניתה Ket. 67b ואנא יהיבנא זוזא ולא מקרבא הניתיה אי נמי הנהו בוריוני דהוו בשיבבותן אנא בעי רחמי דלימותו והוא בעיא רחמי דליהדרו בתיובתא׃ חנן הנחבא בר בריתיה דחנני המעגל היה בי מצטריך עלמא למיטרא היו משדרי רבנן ינוקי דבי רב לגביה ונקטי ליה בשיפולי גלימיה ואמרו ליה אבא אבא הב לן מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם עשה בשביל אלו שאין מבחין בין אבא דיהיב מיטרא לאבא דלא יהיב מיטרא ואמאי קרי ליה חנן הנחבא משום שהוה מחביא עצמו בבית הכסא׃ אמר ליה רבי זריקא Meg. 28b זרב ספרא תא חזי בין תקופי דארעא דישראל לחסידי Hul. 122b דבבל חסידי דבבל רב הונא ורב חסדא בי הוה מצטריך עלמא למיטרא אמרי ניכנס חדבי וניבעי רחמי אפשר דבירצי הקדוש ברוך הוא דייתי מיטרא תקופי דארעא דישראל כגון רבי יונה אבוה דרבי מני בי הוה מצטריך עלמא למיטרא הוה עייל לביתיה

Dieser erwiderte: Der [Körper] heilt, die [Kleider] heilen nicht. — Weshalb kam dem Meister seine Frau geputzt entgegen, als er in der Stadt anlangte? Dieser erwiderte: Damit ich mein Auge nicht auf eine andere Frau richte. — Weshalb trat sie zuerst ein, nachher erst der Meister und nachher wir? Dieser erwiderte: Weil ich euch nicht kannte. — Weshalb lud uns der Meister nicht ein, mit ihm zu speisen, als er sich zu Tisch setzte? — Weil die Mahlzeit nicht gereicht haben würde, und ich wollte umsonst keinen Dank haben. — Weshalb gab der Meister dem älteren Knaben eine Portion und dem jüngeren zwei? Dieser erwiderte: Der eine weilt zuhaus, der andere im Lehrhaus. — Weshalb stiegen die Wolken zuerst auf der Seite deiner Frau und nachher erst auf der Seite des Meisters auf? — Weil die Frau stets zuhaus ist und den Armen fertiges Brot giebt, was sie unmittelbar geniessen können, während ich Geld gebe, was sie nicht unmittelbar geniessen können. Oder [aus folgendem Grund]: in unserer Nachbarschaft wohnten Frevler; ich bat, dass sie sterben mögen, sie bat, dass sie Busse thun mögen.

Hanan der Versteckte war ein Sohn der Tochter Honi des Kreiszeichners, und wenn man des Regens bedurfte, schickten din Rabbanan Schulkinder zu ihm, die ihn an den Rockschössen fassten und riefen: Vater, Vater, gieb uns Regen! Darauf sprach er: Herr der Welt, thue es derer Willen, die zwischen einem Vater, der Regen giebt, und einem Vater, der keinen Regen giebt, nicht zu unterscheiden wissen! — Weshalb hiess er Hanan der "Versteckte" — Weil er sich in den Abort[59] zu verstecken pflegte.

R. Zeriqa sprach zu R. Saphra: Komm und sieh, welchen Unterschied es zwischen den Mächtigen im Jisraélland und den Frommen in Babylonien giebt. Die Frommen in Babylonien, R. Hona und R. Hisda, sagten, als man des Regens bedurfte: Wir wollen uns versammeln und um Regen flehen, vielleicht ist der Heilige, gebenedeiet sei er, gnädig, dass Regen kommt. Anders that aber ein Mächtiger im Jisraélland, wie zum Beispiel R. Jona, der Vater R. Manis. Wenn man des Regens bedurfte,

M 55 נפקא דביתהו דמר לאפיה כי מקשטא שלא
M ומר עייל אבתרה א"ל דלא נרק — M 57 כל'מ
ריפתא M 58 מר ביזוני ריפתא דלא M 59 טובת חנם
M 60 חד לקשי ותרתי לזוטרא אמינא האי M 61 קאי
M 62 עננא בהאי זוותא M 63 ליזותא דמר משום 64
M ויה ריפ לענני M 65 ואנא...בתיובתא +B 66
ואהדרו M 67 הו M 68 הוה צריך M 69
ונקטי...גלימיה B 70 לפני הקב"ה רבונו M 71 הגן
לאצטים שבשמים אתי מיטרא M 72 שהחביא B 73
+ מה M 74 ניתי ליכנוף גבי הדדי M 75 ואתי
M 76 ר י ור מ M 77 הוה...לברא.

59. Bei einer solchen Gelegenheit, aus Bescheidenheit, nach RSj sind die Worte בבה ב zu streichen.

ging er nach Haus und sprach: Gebet mir einen Sack, ich will für einen Zuz Getreide kaufen; als er draussen war, stellte er sich in eine Vertiefung, wie es heisst: *Aus der Tiefe rufe ich dich, Herr*, auf einer verborgenen Stelle, bedeckte sich mit einem Sack und flehte um Erbarmen, worauf Regen kam. Als er nach Haus kam, und man ihn fragte, ob er Getreide gebracht habe, erwiderte er: Ich dachte, wegen des Regens sei eine Erleichterung über die Welt gekommen. Sein Sohn R. Mani, wurde von den Leuten seines Schwiegervaters[57] gequält, da warf er sich auf das Grab seines Vaters nieder und sprach: Vater, Vater, jene quälen mich! Als jene eines Tags an dieser Stelle vorüberkamen, wurden die Füsse ihrer Pferde festgehalten, bis sie auf sich nahmen, ihn nicht mehr zu quälen. R. Mani pflegte bei R. Jiṣḥaq b. Eljašib zu verkehren; einst klagte er ihm: Die Reichen im Haus meines Schwiegervaters quälen mich. Da sprach er: So mögen sie arm werden. Und sie wurden arm. Darauf klagte er ihm wieder: Sie drängeln mich. Da sprach er: So mögen sie reich werden. Und sie wurden reich. Einst klagte er ihm, seine Frau gefalle ihm nicht. Dieser fragte: Wie heisst sie? Jener erwiderte: Ḥanna. — So soll Ḥanna schön[62] werden. Und sie wurde schön. Darauf klagte er wiederum: Sie ist widerspenstig gegen mich. Da sprach er: So möge Ḥanna hässlich werden. Und sie wurde hässlich.

ואמר להו הבו לי גיאלקי ואיזיל ואייתי לי בזיזא
עיבורא כי הוה נפיק לברא אזיל וקאי בהוכתא
עציקתא דכתיב ממעמקים קראתיך ה׳ וקאי בהוכתא Ps.130,1
צנועא ומיבכי בשקא ובעי רחמי ואתי מיטרא כי
הוה אתי לביתיה אמרי ליה אייתי מר עיבורא אמר
להו אמינא הואיל ואתא מיטרא השתא הוה עלמא
ותי רבי מני ברייה הוו קא מצערי ליה דבי נשיאה
אישתטה על קברא דאבוה אמר ליה אבא אבא
הני בצערו לי יומא חד הוו קא חלפי התם אינקוט
ברעא דסוסוותייהו עד דקבילו עלייהו דלא קא
מצערו ליה ותו רבי מני הוה שביה קמיה דרבי
יצחק בן אלישיב אמר ליה עתירו דבי חמי קא
מצערו לי אמר ליעקו ואיעקו אמר קא דהקו לי אמר
ליעתרו ואיעתרו אמר לא מיקבלי עלי אינשי ביתי
אמר ליה מה שמה הנה תתייפי חנה ונתייפת אמר
ליה קא מנדדא עלי אמר ליה אי הכי תחזור
הנה לשחרוריותה וחזרה חנה לשחרוריותה: הנהו תרי
תלמידי דהוו קמיה דרבי יצחק בן אלישיב אמרו
ליה ניבעי מר רחמי עלן דניהכים טובא אמר להו
עמי היתה ושלהתיה: רבי יוסי בר אבין הוה שביה
קמיה דרבי יוסי דמן יוקרת שבקיה ואתא לקמיה
דהכ אשי יומא חד שמעיה דקא מיתני אמר שמואל Fol.24
השיחה דעים מן חום כיון שיבש בכלע היום אמר Sab.107b
ליה ולוסיא מר ובין כנפיריו אמר ליה ולא כבר
להו מר דההיא רבי יוסי בן רבי אבין אמרה אמר
ליה אנא ניהו אמר ליה ולאו קמיה דרבי יוסי דמן

M 78 אזול וקיומי || M 79 — דכת׳...צנועא M 80 — לביתיה ||
M 81 מידי || M 82 — אמינא || M 83 דו עלמא רבי ||
M 84 אזל אשת׳ אמערתא דאבוה יומא חד || P 85 מצעצרו
M 86 דבני M 87 הנו קא דהקי ליה M 88 אמר
M 89 א״ל הנה תת ונתויפתה אתיא ומירדא עליה אמר תת
M 90 לשחריותה + M 91 שביומי 92 M ליבעי 93
M ונחבוט עפי 94 M יוקרת B 95 גביה VM 96
דג || B 97 +בשבת || B 98 +בו || M 99 איהו ובין ||
1 M ההיא דיום א א״ל אנא הוא היום א ויא קמיה.

Zwei Schüler, die zu R. Jiṣḥaq b. Eljašib zu kommen pflegten, sprachen einst zu ihm: Möge doch der Meister für uns beten, dass wir weise werden! Dieser erwiderte: Einst besass ich [die Macht], habe sie aber fortgeschickt.

R. Jose b. Abin pflegte bei R. Jose aus Joqereth zu kommen; darauf verliess er ihn und besuchte R. Aši. Eines Tags hörte er ihn lehren: Šemuél sagte: Wer [am Šabbath] einen Fisch aus dem Wasser zieht, ist schuldig[63], sobald dieser in Grösse eines Selâ trocken wird. Da sprach er zu ihm: Möge doch der Meister ergänzen: zwischen den Flossen. Dieser sprach: Weiss denn der Meister nicht, dass dies R. Jose b. Abin gesagt hat!? Jener erwiderte: Ich bin es. Darauf fragte dieser: Pflegte der Meister

60. Ps. 130,1 61. Statt נשיאה ist נשא od. נשי zu lesen, wie aus dem Zusammenhang zu ersehen. 62. Die Hithpaelform תתייפי kann auch heissen: so möge sie sich schmücken (cf. SCHULMANN, כנסת ישראל Bd. I S. 349 f). Die rationelle Erklärung S.s zu dieser Erzählung ist jedoch nicht zu billigen, da sie gerade als Wunder gelten soll. 63. Cf. Bd. I S. 323 N. 2.

ייקרת היה שבוח בר אבר לוה ׳חן אמר ליה ומאי
טעמא שבקיה בר יאתא ׳הבא אמר ליה גברא דעל
בירה יעל ברתיה לא חם ׳עלי דידי הכי חייט:
בירה מאי היא ייבא חד הוו אגרי ליה אגירי בדברא
נגה דהי ׳לא אייתי להו ריפתא אמרו ליה לבריה
בפגין הוו יתבי תותי תאנתא אמר תאנה תאנה
הוציאי פירותיך ייאבלו פיקי אבא אפיקא ואכלו
אדהכי והכי אתא אבוה אמר לחו לא תינקטו
׳בדעתייכו דהאי דנהנא אמצוה טרחנא ועד השתא
לא ׳כנאי אמרי ליה רחמנא ליישבעך כי הוכי
דאשבעון ברך אמר להי כהוכא אמרו הכי והכי היה
׳מעשה אמר ׳לו בני ׳׳אתה הטרחת את קונך ׳׳להוציא
תאנה פירותיה שיא בוצנה ואכל שיא בוצני ברתיה
מאי היא ייא ליה בירתא בעירת ויבי ׳׳ויבא הד חזיא
להחוא גברא דהוה בריא בחוצא וקא חזי לה אמר
לו מאי האי אבר ליה רבי אם ללוקחה לא זכיתי
לראותה ׳׳לא אוכח אמר לה בתי קא מצערת לחו
רבייתא שיבי רעפיך ואל יכשלו ביך בני אדם:
חויא ליה ׳׳החוא ׳חברא בדחזו אגרי לה כל יומא
לאורתא הוו משדרי לה אגרא אכבה ואתיא לבי
בירה יאי טפי רה או בצרי לה לא אתיא ייבא חד
אינשו ׳׳ונא דסנדלי עלה ולא אזלה עד דשקלונהו
בינה יהדר אדהו: אלעזר איש ביתי בר היו חזו
ליה גבאי צדקה הוו טשו מינה דכל ׳׳מאי דהוה
גבית יהוב להי ייבא חד ׳חוה ברוקן רשיקא לביזמן
נדוניא לברתיה חיווהו גבאי צדקה טשו מינה ׳׳אזל

nicht zu R. Jose aus Jokteth zu kommen? Jener erwiderte: Jawol. Dieser fragte: Weshalb liess ihn der Meister nicht kommen? Jener erwiderte: Ein Mann, der seinen Sohn und seine Tochter nicht schonte, wie könnte er mich schonen?

Was geschah mit seinem Sohne? Eines Tags hatte er Tagelöhner auf dem Feld, und es wurde spät, ohne dass er ihnen Essen brachte. Da sprachen sie zu seinem Sohn: Wir haben Hunger. Sie sassen gerade unter einem Feigenbaum, da rief er: O Feigenbaum, bringe doch deine Früchte hervor, damit die Arbeiter meines Vaters zu essen haben! Er brachte welche hervor, und sie assen. Darauf kam der Vater und sprach zu ihnen: Nehmet mir mein Versäumnis nicht übel, ich war mit der Ausübung eines Gebots beschäftigt, was mich bis jetzt aufhielt. Diese erwiderten: Möge der Allbarmherzige dich so sättigen, wie uns dein Sohn gesättigt hat. Als er sie fragte, woher, erzählten sie ihm das ganze Ereignis. Da sprach er zu ihm: Mein Sohn, du hast deinen Schöpfer bemüht, dass der Feigenbaum seine Früchte vor der Zeit hervorbringe, so sterbe auch du vor der Zeit! Was geschah mit seiner Tochter? Er hatte eine sehr schöne Tochter, einmal bemerkte er, wie jemand den Zaun durchriss und durch die Spalte guckte. Da fragte er ihn: Was soll dies? Dieser erwiderte: Meister, wenn es mir nicht beschieden ist, sie zu bekommen, sollte es mir auch nicht beschieden sein, sie zu sehen? Alsdann sprach er: Meine Tochter, du quälst die Leute, kehre zu deinem Staub zurück, damit die Leute durch dich nicht straucheln.

Derselbe hatte einen Esel, der während des ganzen Tags vermietet wurde; abends legte man ihm den Mietpreis auf den Rücken, und so kam er zu seinem Herrn; wenn man aber zu viel oder zu wenig herauflegte, ging er nicht fort. Eines Tags wurden auf seinem Rücken ein Paar Sandalen vergessen, da ging er nicht eher fort, als bis man es herunternahm.

Wenn die Spendensammler Eleâzar aus Birath sahen, versteckten sie sich, weil er ihnen alles hergab, was er bei sich hatte. Eines Tags ging er auf den Markt, um Brautausstattung für seine Tochter zu kaufen, und als ihn die Spendensammler be-

M 2 אין מ״ש | M 3 הבא — M 4 ואדודי | M 5 אדמייתי לחו | M 6 בצנעון הוה איבא תאנה אבר תא הוציאי | M 7 מרתא | M 8 בעיתי בחדוי בצילתא דנצוה הואי אגירו | M 9 מעשה | M 10 לו | M 11 אבי ריה הכי | M 12 אתה | M 13 פירותיו שיא בוצנין תאכל | M 14 יתוב להוא דד נברא אדשא אבר אם לזיק | M 15 זכיתי א״ל מצערת בריתא | M 16 חמרא דכר הוה אגר ליה הוה מיתבי אגרא עליה אי טפו לא הוה מסגי ואי בצרי לא | M 17 מבגייניא | M 18 זוזא דסנדלה ורא הוה אי עד דשקלה מינה ר׳ אל׳ איש בפי ברתיתא בי הוו | M 19 מת יהוב | M 20 דזוזרו ורהטבו אזר בת.

merkten, versteckten sie sich vor ihm; er aber eilte ihnen nach und sprach: Ich beschwöre euch: womit befasst ihr euch? Diese erwiderten: Mit [der Ausstattung] eines Waisenpaars. Da sprach er zu ihnen: Beim Kult! diese sind bevorzugter als meine Tochter. Da gab er ihnen alles her, was er bei sich hatte; ein Zuz blieb ihm zurück, für diesen kaufte er Weizen, den er in die Vorratskammer legte. Als seine Frau kam, fragte sie die Tochter: Was brachte dir der Vater? Diese erwiderte: Alles, was er brachte, legte er in die Vorratskammer. Sie ging die Thür der Vorratskammer öffnen, da sah sie, dass die ganze Kammer voll Weizen war, der durch die Thürpfanne drang und durch welchen man die Thür nicht öffnen konnte. Da ging die Tochter ins Lehrhaus und sprach zu ihm: Komm und sieh, was dir dein Freund gethan hat! Er aber erwiderte ihr: Beim Kult, es soll für dich als Heiligengut gelten, du hast daran nicht mehr Anteil, als jeder andere jisraélitische Arme.

R. Jehuda der Fürst verfügte einst ein Fasten; er flehte, es kam aber kein Regen. Da sprach er: Welchen Unterschied giebt es doch zwischen Šemuél aus Rama und Jehuda, dem Sohn Gamaliéls! Wehe dem Zeitalter, das so gesunken ist, und wehe dem, in dessen Tagen sich solches ereignet. Er grämte sich darüber, bis endlich Regen kam. Beim Fürst verfügten sie einst ein Fasten, ohne es R. Johanan und Reš-Laqiš mitgeteilt zu haben; am folgenden Morgen teilte man es ihnen mit. Da sprach Reš-Laqiš zu R. Johanan: Wir haben es ja nicht am vorhergehenden Abend auf uns genommen[64]! Dieser erwiderte: Wir richten uns nach ihnen. Einst verfügten sie beim Fürsten ein Fasten, jedoch kam kein Regen; da trug ihnen Ošaja, der jüngste unter den Genossen, vor:[65] *Und wenn dies vor den Augen der Gemeinde versehentlich geschah*; dies gleicht der Braut im Haus ihres Vaters: wenn ihre Augen schön sind, so braucht ihr übriger Körper nicht untersucht zu werden, wenn aber ihre Augen trübe sind, so muss ihr ganzer Körper untersucht werden. Da kamen die Diener, warfen ihm ein Tuch um den Hals und quälten ihn. Darauf sprachen die Einwohner der Stadt zu ihnen: Lasset ihn; er hat uns ja ebenfalls gekränkt, den-

וחדם בתרייהו אמר להו אשכעתיכי במאי עסקיתו
אמרו ליה ביתום ויתומה אמר להן העבודה שהן
קודמין לבתי שקל כר׳ דהוה בחדיה יתיב להו פש
ליה חד זוזא זבן ליה חיטי ואסיק שדייה באבלבא
אתאי דביתהו אמרה לה לברתיה מאי אייתי אבוך
אמרה לה כל מה דאייתי באבלבא שדיתיה אתיא
למיפתה בבא דאבלבא חזת אבלבא דמליא חיטי
וקא נפקא בציגרא דדשא ולא מיפתה בבא מהיטי
אזלא ברתיה לבי מדרשא אמרה ליה בא וראה
מה עשה לך אותבך אמר לה העבודה הרי הן
הקדש עליך ואין לך בהם אלא באחד מעניי ישראל׃
רבי יהודה נשיאה גזר תעניתא בעא רחמי ולא
אתא מיטרא אמר כמה איכא במשמואל הרמתי
ליהודה בן גמליאל אזי לו לחדור שבן נתקע איי לו
רבי שעלתה ביציו כך חלש דעתיה ואתא מיטרא׃
דבי נשיאה גזר תעניתא ולא אודעינהו לרבי יוחנן
ולרגיש לקוש לצפרא אודעינהו אמר ליה ריש לקיש
לרבי יוחנן הא לא קבילנא עלן מאורתא אמר ליה
אנן בתרייהו נגרינן׃ דבי נשיאה גזר תעניתא ולא
אתא מיטרא הנא להו אישעיא זעירא דבן חבריא
והיה אם מעוני העדה נעשתה בשגגה משל לכדה
שהיא בבית אביה כל זמן שעיניה יפות אין כל
גופה צריכה בדיקה עיניה טרוטות כל גופה צריכה
בדיקה אתו עבדיה ורמו ליה סודרא בצואריה וקא
מצערו ליה אמרו ליה בני מאתיה שבקיה דהא נמי

M 21 — אשב׳ ‖ M 22 — להן ‖ M 23 מה דהוה ביניהו
יתב להו אשתייר ליה M 24 בה ריש׳ עזירה ושדייא אכבא
M 25 לך אבוך א ל׳ דאייתי אבקוה לאבלבא סלקא חזיא דהוה
אכבא מליא חיטי ונפיק ביה אצד ד׳ בי אתא מבי מדרשא M 26
— חעב M 27 מה בין ‖ M 28 + דאתו שמואל הרמתי לא
גזר תעניתא ואתא מיטרא ואלו יהודה גזר תעניתא ולא אתא
מיטרא ‖ M 29 שנתקע בכך ואזי לו שעלתה ‖ M 30
למחר ‖ M 31 ר״ש לר״ל ניתיב מר בתעניתא א״ל והא לא
קבלינן עלוון מאתמר א ל׳ ‖ M 32 קאזלינן — M 33
בעי רחמי M 34 — ר׳ M 35 כוזבן שעיב M 36
ציבור M 37 אין עניה יפות כל M 38 עכבי קא מצערי
ליה א ל׳ תנך ביציוי שבקיה אנן שפי קא מצער ‖ V 39 להו.

Num. 15,24

64 Cf. S. 343 Z. 1 ff. 65 Num. 15,24

מצער לן ביון דהזינן דכל מילתה לשום שמיא לא
אמרי ליה מידי ושבקינן ליה אתון נמי שבקוה:
רבי נזר תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה
Tan.25b Bm.85b אילפא ואמרי לה רבי אילפי אמר משיב הרוח ונשא
זיקא מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי
עיבדך אמר ליה דיירנא בקופטא דחיקא דלית ביה
חמרא לקידושא ואבדלתא מרחנא ואתינא חמרא
לקידושא ואבדלתא ומפיקנא להו ידי חובתייהו:
רב איקלע לההוא אתרא נזר תעניתא ולא אתא
מיטרא נחית קמיה שליחא דצבורא אמר משיב
הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא
אמר ליה מאי עיבדך אמר ליה מיקרי דרדקי אנא
ומקרינא לבני ענייי כבני עתידי ובל דלא אפשר ליה
לא שקלינן מיניה מידי ואית לי פירא דכוותי וכל
מאן דפשע משהדינא ליה מיניהו ומסדרינן ליה
ומפייסנן ליה עד דאתי וקרי: רב נחמן נזר תעניתא
בעא רחמי ולא אתא מיטרא אמר שקלוה לנחמן
חמוטו מן גודא לארעא חלש דעתיה ואתא מיטרא:
רבה נזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא מיטרא
אמרו ליה והא רב יהודה כי הוה נזר תעניתא
אתא מיטרא אמר להו מאי אעביד אי משום תניי
Ber.20a Syr.106b אנן עדיפינן מיניהו דבשני דרב יהודה כל תניי
Col.b בנוקין הוה ואנן קא מתנינן בשיתא סדרי וכי
Tah.i.1 Mak.i.1 הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק
בקדירה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורין
אמר הוייה דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא

M 40 איכפת לן רבי | P 41 להו | M 42 ולא מיטרא
P 43 אולפא | M 44 נשב זיקא אמר מוריד | M 45
בהוכחא דחיקא מרח' ומייתינא קיר' ואב' ומפיק' || P 46 בקיר'
M 47 נזר...מיטרא | M 48 יונקו | B 49 שקלינא
M 50 וכל מאן דפשע ביונקא אית לי פירא ביכורי ומשהדינא
ליה בכורי ומשדרינא ליה ומפייסנא ליה ר' נ | M 51 - אמר
...רבה...מיטרא „ M 52 כ ה „ M 53 ואתא „ M 54
מיניה || M 55 כולי || M 56 מובא דבי מטי ר"י האשה.

noch lassen wir ihn und thuen ihm nichts, weil wir sehen, dass alle seine Handlungen des Himmels wegen geschehen: lasset auch ihr von ihm ab.

Rabbi verfügte einst ein Fasten, jedoch kam kein Regen. Darauf trat Ilpha, nach Anderen Ilphi, vor die Lade, und als er sprach: Er lässt den Wind wehen, da erhob sich ein Wind, Er lässt den Regen herniederfallen, da kam Regen. Jener fragte ihn: Was ist deine Beschäftigung? Dieser erwiderte: Ich wohne in einer armseligen Ortschaft, wo kein Wein für den Weihsegen und Unterscheidungssegen[97] zu haben ist, ich aber bemühe mich, Wein für den Weihsegen und den Unterscheidungssegen zu besorgen und entledige die Leute ihrer Pflicht.

Rabh kam einst in eine Ortschaft und verfügte da ein Fasten, jedoch kam kein Regen. Darauf trat der Gemeindevorbeter vor die Lade, und als er sprach: Er lässt den Wind wehen, da erhob sich ein Wind, Er lässt den Regen herniederfallen, da kam Regen. Jener fragte ihn: Was ist deine Beschäftigung? Dieser erwiderte: Ich bin Kinderlehrer und unterrichte die Armen gleich den Reichen; von dem der nicht bezahlen kann, verlange ich nichts. Ferner habe ich einen Hälter mit Fischen, und wenn ein Knabe widerspenstig ist, so schenke ich ihm von diesen oder schicke ihm nach Haus, und überrede ihn, bis er zum Unterricht kommt.

R. Naḥman verfügte einst ein Fasten; er flehte, jedoch kam kein Regen. Da sprach er: Schleudert den Naḥman von der Wand auf die Erde. Er war sehr niedergeschlagen, und darauf kam Regen.

Rabba verfügte einst ein Fasten; er flehte, jedoch kam kein Regen. Da sprach man zu ihm: Wenn R. Jehuda ein Fasten verfügte, kam sofort Regen! Dieser erwiderte: Was kann ich dafür!? sollte es auf die Gelehrsamkeit ankommen, so sind wir ja weiter als jene, denn in den Jahren R. Jehudas beschränkte sich das ganze Studium auf die Section von den Entschädigungen, während wir alle sechs Sectionen studiren; wenn nämlich R. Jehuda im Traktat U'qçin[98] zu [der Lehre]: Wenn eine Frau Kräuter in einen Topf einlegt, nach Anderen zu [der Lehre]: Wenn man Oliven mit ihren Blättern eingelegt hat, so sind sie nicht verunreinigungsfähig, herankam, so rief er:

96. Cf. Bd. I SS. 73 N. 4 u. 90 N. 1.7. 97. Cod. M hat richtig יכשדרנא, die Lsa יעשדרנא giebt keinen guten Sinn. 98 Cf. Bd. I S. 72 N. 2.

מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא ואילו רב יהודה
כי[57]הוה שליף חד מסאנא אתי מיטרא ואנן[58]קא
צווחינן כולי יומא וליכא דאשגח בן אי משום
עובדא אי איכא דחזא מידי ליתא אבל מה יעשו
נדולי הדור שאין דורן[59]דומה יפה: רב יהודה[60]חזא
הנהו בי תרי דהוו קא פרצי בריפתא אמר שמע
מינה איכא שבעא בעלמא יהב עיניה הוה בפנא
אמרו ליה רבנן[61]לרב כהנא בריה דרב נחוניא שמעיה
[62]מר דשביח קמיה ניעשייה דליפוק בפתחא דסמוך
לשוקא עשייה ונפק לשוקא חזא כנופיא אמר ליה
מאי האי אמרו ליה אכוספא דתמרי[63]קיימי דקא
מזדבן אמר שמע מינה[64]בפנא בעלמא אמר ליה
לשמעיה שלוק לי מסאני שלק ליה חד מסאנא ואתא
[65]מיטרא בי מטא למישלק אחרינא אתא אליהו
[66]ואמר ליה אמר[67]הקדוש ברוך הוא אי שלפת אחרינא
[68]חריבנא [69]לעלמא אמר רב מרי ברה דבת שמואל
[70]אנא הוה קאימנא אגודא דנהר פפא חזאי למלאכי
[71]דאידמו למלחי דקא מייתו חלא ומלונהו לארבי
והוה קמחא דסמידא אתו כולי עלמא למיזבן[72]אמר
להו מהא לא תיזבנון דמעשה נסים הוא למחר
[73]אתיין ארבי דחיטי דפרזינא: רבא איקלע להנרוניא
נזר תעניתא[74]ולא אתא מיטרא אמר להו[75]ביתו כולי
עלמא בתעניתייכי למחר אמר להו מי איכא[76]דחזא
חילמא ליתא אמר להו רבי אלעזר מהנרוניא לדידי
[77]אקדיון בחלמי שלם טב לרב טב מריבן טב

57 M שליף מסאניה ואתא 58 M צווחינן וליכא דמשגח בי
אלא מה יעשו פרנסי הדור 59 M — דומה P 60 חזו
(ע ל חזי) 61 M לרבנאי 62 V דמר. M דרב יהודה
דשביח קמיה תא ליעשיה דליפוק לשוקא 63 M — קיימי
64 M + איכא 65 M שבעא אדשליף אחרינא 66 M —
וא ל 67 M הקב ה B 68 מהריב 69 M ליה
לעולי עלמא 70 M לדידי חזי לי דקאומנא בנהר פרת ואתו
מלאכיותו ואיותו הולא והוה קמחא וסמידא 71 V ואמינא.
M אמ להו כי האי לא 72 M אתיא חיטין דפרזינאי וזבין
רב איק לתרוגמא 73 M + ובעא רחמי 74 M תיבו ב ע
בתעניתא 75 M דהזו בחולמא מידי אמר לו 76 M
חזי לי דאק בחילמין.

Die Scholastik Rabh und Šemuéls sehen wir da! während wir über den Traktat Ûqçin dreizehn Vorlesungen halten. Und dennoch: wenn R. Jehuda nur einen Schuh abzog, so kam Regen, während wir nicht beachtet werden, selbst wenn wir den ganzen Tag schreien. Sollte es auf die Handlungen ankommen, so möge doch derjenige, der etwas bemerkt hat, kommen und sagen! Was aber können die Grossen des Zeitalters thun, wenn das Zeitalter selbst nicht würdig ist!?

R. Jehuda sah einst, wie zwei Leute mit Brot Missbrauch trieben, da rief er: Es scheint, dass Sätte in der Welt vorhanden ist. Da richtete er sein Auge, und Hunger trat ein. Darauf sprachen die Rabbanan zu R. Kahana b. R. Nehunja: Der Diener des Meisters, der bei ihm zu kommen pflegt, veranlasse ihn, dass er durch die Pforte, die zum Markt führt, gehe. Jener that dies, und er kam auf den Markt. Als er eine Menschenansammlung sah, fragte er, was da los sei. Man erwiderte ihm: Die Leute stehen um Datteltreber herum, die feilgeboten werden. Da rief er: Es scheint, dass eine Hungersnot auf der Welt vorhanden ist. Darauf sprach er zu seinem Diener: Ziehe mir meine Schuhe ab. Als er ihm einen Schuh abzog, kam Regen, und als er ihm den zweiten abziehen wollte, kam Elijahu und sprach zu ihm: Der Heilige, gebenedeit sei er, sagte, sobald du den zweiten abziehst, zerstöre er die Welt. R. Mari, Sohn der Tochter Šemuéls, erzählte: Ich stand dann am Ufer des Flusses Papa und sah, wie Engel, die sich als Schiffer verstellt hatten, Schiffe mit Sand füllten, welcher in feines Mehl verwandelt wurde. Als die Leute da hinkamen und kaufen wollten, sprach ich zu ihnen: Kaufet davon nicht, da dies durch ein Wunder entstanden ist. Am folgenden Tag kamen Schiffe mit Weinen aus Parzina.[69] Raba kam einst nach Hagronja und verfügte da ein Fasten; es kam jedoch kein Regen. Darauf ordnete er an, dass alle im Fasten übernachten sollen. Am folgenden Tag sprach er: Wenn jemand einen Traum hatte, so erzähle er ihn mir. R. Eleâzar aus Hagronja sprach: Mich liess man im Traum lesen: Guter Gruss, dem guten Meister, vom guten Herrn, der von seiner Güte seinem Volk gütigst angedeihen lässt.

69 ART KH liest: ארבי דאיזנאי Schiffe mit Reis.

Ber.61 com.69a Jeb.72a Syn.64a

[70]דמטיבה מטיב לעציה אמר שמע מינה עת רצון
הוא [71]מבעי רחמי בעי רחמי ואתי מיטרא: חזוה נברא
דאיחייב נגדא בבי דינא דרבא משום דבעל נויה
נגדיה רבא ומית אשתמע מילתא בי שבור מלכא
בעא [71]לצעורי לרבא [71]אמרה ליה איפרא הורמיז אימיה
דשבור מלכא [71]לברה לא ליהוי לך עסק דכרים בהדי
יהודאי דכל [71]מאן דבעיין ממריתו יהיב להו אמר
לה מאי הוא [71]בעין רחמי ואתי מיטרא אמר לה [71]החזוה
מישים דזימנא דמיטרא הוא אלא לבעו רחמי האידנא
בתקיפת תמוז ולהתי מיטרא שלחה ליה [71]לרבא בריך דעיתך
ובעי רחמי [71]דהיתי מיטרא בעי רחמי ולא אתי מיטרא
Ps.44,2 אמר לפניי רבונו של עולם אלהים באזנינו שמענו
אבותינו ספרו לנו פעל פעלת בימיהם בימי קדם [71]ואנו
בעינינו לא ראינו אתא מיטרא עד דשפיך מרזבי
[71]דצפורי לרויגלת אתא אבוה איתחזי ליה בחלמיה ואמר
ליה מי איכא דמיטרה קמי שביעא בולי האי [71]אמר ליה
שני דיכתיך שני דוכתיה לאחר אשכחיה [71]דמרשם
פוריה בכבניו: רב פפא גזר תעניתא [71]ולא אתא
מיטרא חלש לביה [71]שרק פינבא דדייסא ובעי רחמי
ולא אתא מיטרא אמר ליה רב נחמן בר [71]אישפותי
אי שריק מר פינבא אחריתי דדייסא אתי מיטרא
Jom.53b [71]חלש [71]דעתיה ואתא מיטרא: רבי חנינא בן דוסא
הוה קא אזיל באורחא אתא מיטרא אמר לפניו
רבונו של עולם כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער
פסק מיטרא כי מטא לביתיה אמר לפניו רבונו של
עולם כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא
מיטרא אמר רב יוסף מאי אהניא ליה צלותא דחנן

Da sprach er: Es scheint, dass die Stunde jetzt zum Gebet günstig ist; darauf flehte er, und Regen kam.

Einst wurde jemand beim Gericht Rabas zur Prügelstrafe verurteilt, weil er einer Nichtjüdin beiwohnte. Raba liess ihn prügeln, infolge dessen er starb. Die Sache wurde beim König Sapor bekannt, und er wollte Raba verfolgen. Da sprach Iphra-Hormez[70], die Mutter des Königs, zu ihrem Sohn: Habe mit den Juden nichts zu thun, denn was sie von ihrem Herrn verlangen, das gewährt er ihnen. Er fragte sie: Was zum Beispiel? — Sie flehen, und Regen kommt. Er sprach zu ihr: Dies geschieht deswegen, weil es gerade die Regenzeit ist, sollen sie aber jetzt, in der Jahreszeit des Tamuz, um Regen bitten. Darauf liess sie Raba sagen: Stimme dich andächtig und flehe um Regen. Er flehte, jedoch kam kein Regen. Alsdann sprach er: Herr der Welt! *'Gott, mit unseren Ohren haben wir gehört, unsere Väter haben uns erzählt: ein grosses Werk hast du in ihren Tagen ausgeführt, in den Tagen der Vorzeit*: wir aber sahen es mit unseren Augen nicht. Darauf kam ein solcher Regen, dass die Kanäle von Sepphoris sich in den Tigris ergossen. Da erschien ihm sein Vater im Traum und sprach zu ihm: Wer wird den Himmel so sehr belästigen!? Aendere dein Lager. Er that dies. Am folgenden Tag fand er in seinem Bett Spuren von Messerstichen.

R. Papa verfügte ein Fasten, jedoch kam kein Regen; er war sehr niedergeschlagen und verzehrte eine Schüssel Graupen; darauf flehte er wiederum, jedoch kam kein Regen. Da sprach R. Nahman b. Uš-pazati zu ihm: Würde der Meister noch eine Schüssel Graupen essen, so käme Regen. Darauf wurde er sehr niedergeschlagen und Regen kam.

R. Ḥanina b. Dosa befand sich auf dem Weg, als gerade Regen kam. Da sprach er: Herr der Welt, die ganze Welt hat es angenehm, während Ḥanina gequält wird. Da hörte der Regen auf. Als er nach Haus kam, sprach er: Herr der Welt, die ganze Welt wird gequält, während Ḥanina es angenehm hat. Da kam Regen. R. Joseph sprach: Was nützte nun bei R. Ḥanina b. Dosa das Gebet des Hohenpriesters!? Es

M 77 ומטוביה יתיב M 78 מ ר M 79 מיש דכ ג
M 80 לצעוריה א ל איפרא הורמין P 81 אמרו
M 82 לברה M 83 דבעו מטר עבוד להו
M 84 אמרה ליה דבעו M 85 מישם דזימנ עידניה הוא ולזבעו
האידנא M 86 ; איפרא הורמין M 87 אביטרא
M 88 אבל אנו V 89 דמהוצא. M מצ לדג את ליה אבוה
בה M 90 אשתי לדוכתיך למהר M 91 לפוריא דהוה
קא מירשם בכ M 92 - בעא רחמי M 93 ומעיקם מירי
א ל V 94 אושפרתי. M אישפותי אי שרי מר הדא פינבא
דדייסא הוה אתי V 95 + איכסיס ו M 96 ליביה
ריח. M 97

70. Ormuzd; vgl. Rappoport ערך מילין p. 182. 71. Ps. 44,2

נדול[68] לינבי רבי חנינא בן דוסא דתנן[69] היה מתפלל Jom.52b
תפלה קצרה בבית החיצון באי מצלי רבון בר אדא ib.53b
ורבא בר אדא דאמרי תרוייהו משמיה דרב יהודה
יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתהא השנה הזו
גשומה ושחונה שחונה מעלייתא היא[70] אדרבה גריעותא
היא אלא אם שחונה תהא גשומה וטלולה ואל יבנם
לפניך תפלת עוברי דרכים רב אחא בריה דרבא
מסיים משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן
מדבית יהודה ואל יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס
זה מזה ולא לעם אחר; אמר רב יהודה אמר רב בכל Ber.17b
יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו Hor.8a
ניזון בשביל הנינא בני חנינא בני[71] דיו בקב חרובים
מערב שבת לערב שבת הוה גיליא דביתהי למיחמיא
תנורא כל מעלי דשבתא ושדייא אקטרתא בשים Fol.25
כוסופא הוה לה[72] חך שיבבתא בישתא אמרה מבדי
ידענא[73] דלית להו ולא מידי מאי בולי האי אזלא
וטרפא אבבא איכסופא ועיילא לאינדרונא איתעביד
לה ניסא דחזיא לתנורא מלא לחמא ואגנא מילא
לישא אמרה לה פלניתא[74] פלניתא אייתי מבא דקא
חריך לחמיך אמרה לה אף אנא לחבי עיילי תנא
אף היא לחבויא ברדה נכנסה[75] מפני שמלומדת בנסים;
אמרה ליה דביתהו[76] עד אימת ניזיל ונצטער בילי
האי אבר לה מאי נעביד בעי רחמי דניתבו לך בידי
בעא רחמי יצתה בעין פיסת יד ויהבו ליה חד כרעא
דפתורא דדהבא[77] חואי בחלמא[78] עתידי צדיקי דאכלי
אפתורא דדהבא דאית ליה תלת כרעי ואת אכלת
אפתורא דתרי כרעיה אמרה ליה ניהא לך דביכול

98 M לרבי — 99 M כהן גדול 1 M ר׳ אבין ב׳ ר׳
ארא תרו משמר י אמרי 2 M הזאת 3 M
אדר 4 M — ומלו 5 M + בה תבי 6 M ולא
הוו 7 M לפרנסה 8 M — א ר׳ 9 M לא ניו אלא
בשב׳ 10 M דיו לו קב 11 M כל מ״ש הוה רגילה
דביתהו דהוה שדוא אקט׳ בתנורא מישום 12 M ההוא שיב
אמרה 13 M דמידי ליית לה איזיל איתזי מאי אזלא
אשכחתה לתנורא דמלא ריפתא ואג׳ דמלי ליושא 14 M —
פל 15 M דחריבא ליך ריפתיך תנא 16 M — מפני
17 M דר׳ ח משיבותא דגניזא לעלמא דאתי בעי רחבי דיהבי לך
18 M שרו ליה חד 19 V חוא. M הוא ביולמיה דכ ע
קאכלי אתבא דתלת כרעי ואיתו אתבא דתרי כרעי אמר לדביתהו
ניתא לך דב ע אכלי אתבא דתלת כרעי ואנא אתבא דתרי כרעי
א ל א כ בעי רחמי ולישקליה בעי 20 P עקיבי.

wird nämlich gelehrt: Im Vordergrund des Tempels pflegte er ein kurzes Gebet zu verrichten. — Was betete er? Rabin b. Ada und Raba b. Ada sagten beide im Namen R. Jehudas: «Möge es dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass es in diesem Jahr Regen und Hitze gebe.» — Ist denn die Hitze wolthuend, im Gegenteil, sie ist ja zum Nachteil!? — Vielmehr: wenn es in diesem Jahr Hitze giebt, so soll es auch Regen und Tau geben. «Achte nicht auf das Gebet der Reisenden». R. Aha b. Raba ergänzte noch im Namen R. Jehudas: «Möge kein Herrscher vom Haus Jehudas aufhören. Dein Volk Jisraél soll es nicht nötig haben, dass sich einer durch einen anderen ernähre, noch durch ein anderes Volk.»

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: An jedem Tag ertönt ein Widerhall und ruft: die ganze Welt wird durch das Verdienst meines Sohns Hanina gespeist, während mein Sohn Hanina selbst es mit einem Kab Johannisbrot von einem Vorabend des Šabbaths bis zum anderen genug hat. Seine Frau pflegte an jedem Vorabend des Šabbaths den Ofen zu heizen und etwas rauchendes in denselben zu werfen, weil sie sich schämte[72]. Sie hatte eine böse Nachbarin, welche einst sprach: Ich weiss, dass sie nichts hat, was soll dies nun!? Da ging sie und klopfte an ihre Thür; jene wurde beschämt und flüchtete in eine Kammer. Es geschah aber ein Wunder und sie sah den Ofen voll Brot und die Mulde voll Teig; da rief sie: Du, du, bringe eine Schaufel, dein Brot brennt an. Jene erwiderte: Ich ging ja eben sie holen. Es wird gelehrt, sie ging auch wirklich eine Schaufel holen, weil sie an Wunder gewöhnt war.

Einst sprach seine Frau zu [R. Hanina b. Dosa]: Wie lange noch werden wir uns so quälen! Dieser erwiderte: Was sollen wir nun thun!? — Bete, dass man dir etwas gebe. Alsdann betete er. Da streckte sich eine Art Hand hervor und überreichte ihm den Fuss eines goldenen Tisches. Darauf sah sie im Traum: dereinst werden die Frommen auf goldenen Tischen mit drei Füssen essen, du[73] aber auf einem Tisch

72. Dass sie nichts zu backen hatte. 73. Das ואת wird in einer Randglosse in ואיתו corrigirt ebenso *bn Jaqobi*; diese Ballhornisirung entbehrt jeder Berechtigung. Der Ausdruck חזא דעיתידי (sie sah

אבלי בגלי עלמא אפתורא דמשלם ואנן אפתורא
דמחסר אמר לה ומאי נעביד בעי רחמי דנשקלינהו
מינך בעי רחמי ושקלוהו תנא נדול[74] היה נס אחרון
יותר מן הראשון דמיירי דמיהב יהבי מישקל לא
שקלי: חד בי שמשי חזייה לברתיה "דהוות עציבא
אמר לה בתי[75] "אמאי עציבת "אמרה ליה בלי של
חומין נתחלף לי בכלי של שמן והדלקתי ממנו אור
לשבת אמר לה בתי מאי איכפת לך מי שאמר
לשמן[76] "וידלוק הוא יאמר לחומין וידלוק תנא היה
דולק והולך "כל היום כולו עד שהביאו ממנו אור
להבדלה: "רבי הנינא בן דוסא הוו ליה הנך
עיזי אמרו ליה קא מפסדן אמר אי קא מפסדן
ניכלינהו דובי ואי לא כל חדא והדא תיתי לאורתא
דובא בקרנייהו[77]"לאורתא אייתי כל חדא וחדא דובא
בקרנייהו: הוה ליה ההיא"שיכבתא דקא בניא ביתא
ולא מטו בשורי אתיא לקמיה אמרה ליה בניתי
ביתי ולא קמטו בשוראי אמר לה מה שמך אמרה
ליה"איכו אמר איכו נימטו בשוריך[78]"תנא הניעו עד
שיצאו אמה לבאן ואמה לבאן ויש אומרים סניפין
עשאום[79]"תניא פלימו אומר אני ראיתי[80]"אותו הבית והיו
קורותיו יוצאות אמה לבאן ואמה לבאן "ואמרו לי
בית זה שקידה רבי חנינא[81]בן דוסא בתפלתו;"ורבי
חנינא בן דוסא מהיכן הוו ליה עזים והא עני הוי

M 21 נס האחרון מן M 22 דעציבא א ל אמאי B 23 למאי |
M 24 דאיתלף לי בנא דבישתא בנא דחלא ורמאי בישרנא א ל
בתי מי שא M 25 שידלוק יא לחו שידלוק M 26
עד שנומל ממנו M 27 — רחב ד M 28 — לאור |
M 29 איתתא בשיכבותיה א ל בנאי ביתא ולא M 30 איכו
אמר איכו M 31 — תנא...עשאום M 32 תנא M 33
M את הבי שהיו M 34 והיו אומי לי זה הוא בית M 35
M — ב ד M 36 + ויא סניפין עשאוהו. — ורבי...בקרנייהו.

mit zwei Füssen. Da sprach sie zu ihm: Ist dir denn recht, dass die ganze Welt auf einem vollständigen Tisch und wir auf einem defecten essen sollen!? Dieser[74] entgegnete: Was sollen wir nun thun!? — Bete, dass man ihn dir abnehme. Darauf betete er, und man nahm ihn ihm ab. Es wird gelehrt: Das zweite Wunder ist grösser als das erste, denn wir haben eine Ueberlieferung, dass man wol giebt, aber nicht zurücknimmt.

An einem Abend [des Freitags] sah er, wie seine Tochter traurig war; da fragte er sie: Weshalb bist du traurig? Diese erwiderte: Ich habe die Oelkanne mit der Essigkanne verwechselt und aus dieser die Šabbathleuchte gefüllt. Dieser erwiderte: Meine Tochter, was geht dich dies an; wer dem Oel zu brennen befohlen hat, kann auch dem Essig zu brennen befehlen. Es wird gelehrt: Die Leuchte brannte dann den ganzen Tag und man benutzte sie noch zum Unterscheidungsegen[75].

R. Ḥanina b. Dosa hatte Ziegen. Einst berichtete man ihm, dass sie Schaden anrichten. Da sprach er: Wenn sie wirklich Schaden anrichten, so sollen sie von Bären gefressen werden, wenn aber nicht, so soll jede auf den Hörnern einen Bären abends nach Haus bringen. Abends brachte jede einen Bären auf den Hörnern nach Haus.

Eine Nachbarin von ihm baute einst ein Haus und die Balken langten nicht. Da kam sie zu R. Ḥanina und erzählte ihm: Ich baute ein Haus und die Balken langen nicht. Er fragte sie: Wie heisst du? Diese erwiderte: Ekho. Darauf sprach er: Ekho, deine Balken sollen langen. Es wird gelehrt: Die Balken ragten dann eine Elle auf jeder Seite hervor. Manche sagen: Sie setzten sich aus Stücken zusammen. Es wird gelehrt: Palaimon erzählte: Ich habe dieses Haus gesehen, die Balken desselben ragen an jeder Seite eine Elle hervor, und man sagte mir, dieses sei das Haus, das R. Ḥanina b. Dosa durch sein Gebet gebälkt hat.

Woher hatte R. Ḥanina b. Dosa Ziegen, wo er so arm war!? Ferner sagten ja

dass dereinst) ist ja ein Nonsens; hier wird also nicht von einem wirklichen Sehen, sondern von einer Art Mitteilung, Offenbarung gesprochen. 74. Die neueren Ausgaben corrigieren אמר ר' נחוניא בן הקנה, unsere Uebersetzung zeigt, dass die La. der ed. pr. die logisch u. grammatisch richtige ist; אמרה ליה ומאי, die Zusammenkoppelung von ומאי נעביד בעי רחמי mit ist ganz unlogisch, übrigens wurde schon unter der Ausdruck ומאי נעביד RII. in den Mund gelegt. 75. Cf. Bd. I S. 184 f. 76. Bekannte; gräcis. Name; viell. Philemon; jedenfalls ist die Transcription Palemo falsch. Dieser Name wechselt übrig. mit סניפון, woraus zu ersehen, dass die Endung on abgefallen ist.

ועוד אמרו חכמים אין מגדלין בהמה דקה בארץ Bq.79b
ישראל אמר רב פנחס מעשה ועבר אדם אחד על
פתח ביתו והניח שם תרנגולין ומצאתן אשתו של
רבי הנינא בן דוסא ואמר לה אל תאכלי מביציהן
והרבו ביצים ותרנגולין והיו מצערין אותם ומברן וקנה
בדמיהן עזים פעם אחת עבר אותו אדם שאבדו ממנו
התרנגולין ואמר לחביריו בבאן הנחתי התרנגולין שלי
שמע רבי הנינא אמר לו יש לך בהן סימן אמר לו
הן נתן לו סימן ונטל את העזים והן הן עיזי דאייתו Bm.106a
דובי בקרנייהו: רבי אלעזר בן פדת "דחזקא ליה
מילתא טובא עבד מילתא ולא הוה "ליה מידי למיטעם
שקל ברא דתימא ושדייה בפומיה חלש לביה ונים
אזול רבנן לשיולי ביה חזוה "דקא בכי וחייך ונפק
ציציתא דנורא מאפותיה "כי אתער אמרו ליה מאי
טעמא "קבכית וחייכת אמר להו דהוה יתיב עבי
הקדוש ברוך הוא ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי
עלמא ואמר לי אלעזר בני ניהא לך דאפייבה לעלמא
מרישא אפשר "דמתילד בשעתא דמזוני אמרי לקמיה
כולי האי ואפשר "אמרי ליה דחיי טפי או דחיינא
אמר לי דחיית אמרי "לקמיה אם כן לא בעינא "אמר
לי בהאי ז׳גרא דאמרת לא בעינא יהיבנא לך
לעלמא דאתי תליסרי נהרזותא דמשתא אפרכמין
דכיין כפרת ודיגלת דמעננת בהו אמרי לקמיה האי
ותו לא אמר לי ולחברך מאי יהיבנא אמרי ליה
ואנא מגברא דלית ליה בעינא "מחיין באסקיטלא
אפותאי ואמר לי אלעזר ברי "גרי בך גירי: רבי "חמא

M 37—הוה M 38 בזיזה מידי למיטעם אשכח בדא דתומא שדא לפומיה ח״ל אזול יעילי רב M 39 — רבנן 40
M באפייהו כיון דאיתער || M 41 בכא מר וחייך ונפק צצותא מאפותיך א״ל הזאי שבינה ובכאי קמיה וא״ל עד מיכי אדבר ואזיל בהאי דוקא וא״ל ג״ל דאחרב לעלמא והדר אוכריה אפשר דנפלת בשעתא || V 42 דמיתילדת M 43 ואיבעית אימא הא אמרי לקמיה החיי נפיש או M 44 להוא אי חבי 45
M ואמרי קמיה לעלמא דאתי מאי קא יהבת לי אמרו לי תליסר נהרתא דמשכא מושכא דאפר דמעננת בהון א״ל רבונו דעלמא ותו M 46 ומה לי באיכ דנורא אאפותי ואמרו B 47 גירי. V אגרי M אגרו || M 48 חנינא בר חמא.

die Weisen, man dürfe im Jisraélland kein Kleinvieh züchten!? R. Pinḥas erwiderte: Einst ging jemand an seiner Thür vorüber und liess da Hühner zurück; die Frau des R. Ḥanina b. Dosa fand sie, er aber verbot ihr, von den Eiern zu geniessen. Als die Eier und die Hühner sich vermehrten und sie quälten, verkaufte er sie und für den Erlös kaufte er Ziegen. Eines Tags ging der Mann, der die Hühner verloren hatte, vorüber und sagte zu seinem Genossen: Hier liess ich die Hühner zurück. Als R. Ḥanina b. Dosa dies hörte, fragte er ihn: Hast du ein Zeichen an diesen? Dieser erwiderte: Jawol. Darauf sagte er ihm das Zeichen und erhielt die Ziegen. Das sind nämlich die Ziegen, Bären auf ihren Hörnern heimbrachten.

R. Eleâzar b. Pedath lebte in grosser Not. Einst liess er sich zu Ader und hatte nichts, womit sich zu stärken; da nahm er ein Stück Knoblauch und that es in den Mund, worauf ihm übel wurde und er einschlief. Die Rabbanan besuchten ihn und sahen, wie er weinte und lachte und wie ein Feuerstrahl aus seiner Stirn kam. Als er erwachte, fragten sie ihn: Weshalb weintest und lachtest du? Er erwiderte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sass bei mir und ich fragte ihn, wie lange noch ich mich auf dieser Welt quälen werde. Er erwiderte mir: Eleâzar, mein Sohn, ist es dir recht, dass ich die ganze Weltschöpfung von neuem beginne, und du dann vielleicht in einer nahrungbringenden Stunde geboren wirst? Da sprach ich zu ihm: All dies, und vielleicht! Darauf fragte ich, ob mein vergangenes Leben oder mein zukünftiges der grössere Teil ist; er erwiderte mir, das vergangene sei es. Da sprach ich: Wenn dem so ist, so will ich es nicht. Alsdann sprach er zu mir: Als Belohnung dafür, dass du es abgelehnt hast, werde ich dir in der zukünftigen Welt dreizehn Teiche Balsamöl geben, klar wie der Euphrat und der Tigris, in denen du dich dem Vergnügen hingeben wirst. Ich sprach zu ihn: Nur das und nichts mehr!? Da erwiderte er: Was sollte ich denn deinen Genossen geben!? Ich aber entgegnete: Ich möchte den Anteil derer, die garnichts bekommen. Da gab er mir einen Stüber auf die Stirn, indem er sprach Eleâzar, mein Sohn, ich beschiesse dich mit Pfeilen.

77. Viell. zu übersetzen: Verlange ich etwa von einem, der nichts hat!?

בר חנינא גזר תעניתא ולא אתא מיטרא אמרי ליה והא רבי יהושע בן לוי גזר תעניתא ואתא מיטרא אמר להו אנא האבר ליואי אמרו ליה דניתי ניכוין דעתן איפשר דתכבי צבורא לבייתו דאתי מיטרא בעין הדמי ולא אתי מיטרא אמר להו לחו ניחא לכו שיבא מטר בשבילנו אמרו ליה הן אמר רקוע רקוע כבי פניך לא איכבי אמר במה עזין פני רקוע איכבי ואתא מיטרא: לוי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת במרום ואין את מרחם על בניך אתא מיטרא ואיטלע Sanh. 59b Mkt. 22a אמר רבי אלעזר לעולם אל יבזה אדם דברים בלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים בלפי מעלה ואיטריך ליה והא גרמה ליה והא ליה אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע הא והא גרמא ליה: רבי חייא בר לוליני שמעינהו להנך ענני דקאמרי ניתו וניתבי מיא בעמון ומואב אמר לפניו רבונו של עולם בשנתת תיזיה לעמך ישראל חורת על כל אומות העולם ולא קבלוה ועכשיו אתה נותן להם מטר שרו הכא שרויה אדובתיהו: דרש רבי חייא בר לוליני מאי דכתיב Ps. 80b Ps. 92,13 צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה אם נאמר תמר רמה נאמר ארז ואם נאמר ארז למה נאמר תמר אילו נאמר תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר מה תמר אין נוענ מהלך אף צדיק אין ושלום אין Col. b נוענ מהלך לכך נאמר ארז איזו נאמר ארז ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק אין ושלום אין עושה פירות לכך נאמר תמר נאמר ארז ארז נוענ מהלך והתניא הלוקח Bh. 86b

M 51 ליטרון מר דעתיה M 50 — M 49 בעא מרבי

M 52 להם רצונכם שיבא ואתא ניתי בעא מיניה ולא אתא

M 54 פנך איכ M 53 ואי אתה מישגיח בעלמין בניך

M 56 ומינו לוי M 55 למעלה P 55 לענני דאמרי מישתי

M 57 — מיטרא בעמון אמר להו בשהחזור הקב"ה את תורתו על כל אומות ישעיה ולא קבלוה עד שבאני יש וקבלוהו ואתין שבוקתון ושדיתין מיטריכו בעמון ומואב שרו אדובתיכו אשתו אדובתיכו דרש

M 58 — M 59 תמר ונאמר ארז ואם נא ארז.

R. Hama b. Hanina verfügte ein Fasten, jedoch kam kein Regen. Da sprach man zu ihm: R. Jehošúa b. Levi verfügte ein Fasten, worauf Regen wol kam! Er entgegnete: Ich bin ich und er ist der Sohn Levis. Jene sprachen zu ihm: Wir wollen uns alle in Andacht versammeln, vielleicht kommt Regen, wenn die Gemeinde ihr Herz zerbricht. Sie flehten, Regen kam aber nicht. Darauf fragte er sie: Wollt ihr alle, dass Regen komme? Diese erwiderten: Jawol. Alsdann sprach er: O Himmel, bedecke dein Gesicht! Er bedeckte sich aber nicht. Darauf sprach er: Wie frech ist der Himmel! Da bedeckte er sich und Regen kam.

Levi verfügte ein Fasten, jedoch kam kein Regen. Da sprach er: Herr der Welt, du bist hinaufgestiegen und hast dich in die Höhe gesetzt und erbarmst dich deiner Kinder nicht! Darauf kam Regen. Er aber wurde lahm. R. Eleâzar sagte: Nie stosse ein Mensch Worte gegen oben aus, denn ein bedeutender Mann, das ist nämlich Levi, stiess Worte gegen oben aus, und er wurde lahm. — Aber ist ihm dies denn dadurch geschehen, dies geschah ihm ja, als er vor Rabbi zeigte, wie das Bücken geschehen muss!? — Beide Ereignisse verursachten dies.

R. Hija b. Luljani hörte, wie die Wolken zu einander sprachen: Kommt, wir wollen Wasser in Âmon und Moâb bringen. Da sprach er: Herr der Welt, als du deinem Volk Jisraél die Gesetzlehre verliehen hast, wandtest du dich zuerst an alle Völker der Welt und sie nahmen sie nicht an, und jetzt nun willst du ihnen Regen geben!? Entladet euer Wasser hierselbst! Da entluden sie es auf der Stelle.

R. Hija b. Luljani trug vor: Es heisst: [78]*Der Fromme sprosst wie die Palme, er wächst wie die Ceder auf dem Libanon.* Wozu Ceder, wenn schon Palme steht; wozu Palme, wenn schon Ceder steht? — Wenn nur Palme und nicht Ceder stünde; so könnte ich sagen: wie die Palme keine neuen Triebe hervorbringt, ebensowenig — behüte und bewahre — der Fromme; daher steht auch Ceder; stünde nur Ceder und nicht Palme, so könnte ich sagen: wie die Ceder keine Früchte trägt, ebensowenig — behüte und bewahre — der Fromme; daher steht Palme und Ceder. — ¿Aber bringt denn die Ceder neue Triebe hervor, es wird ja gelehrt: Wenn jemand von seinem

78. Ps. 92,13.

אילן מחבירו לקוץ מגביהו טן הקרקע טפה וקוצץ
[60]בסדן השקמה שני טפחים[61]בבתולת השקמה שלשה
טפחים בקנים ובגפנים טן הפקק ולמעלה בדקלים
ובארזים חופר למטה ומשריש לפי שאין נזקו מתלקק
[71]הבא במאי עסקינן בשאר מיני ארזים [62]בדרכא כר Suk.37a Rh.23a Bn.80b
[62]הונא דאמר רבה בר [62]הונא עשרה מיני ארזים הן
שנאמר אתן במדבר ארז שטה והדס וגו׳; תנו רבנן Jes.41,19
מעשה ברבי אליעזר שנזר שלש עשרה תעניות[63]על
הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה [64]התחילו הצבור
לצאת אמר להם תקנתם קברים לעצמכם נגע [65]בל
העם בבכיה וירדו גשמים; שוב מעשה ברבי אליעזר
שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא
נענה ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו
[66]אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו [67]למענך רחם
עלינו [68]וירדו גשמים הוו מרנני רבנן [69]יצתה בת קול
ואמרה לא [70]בפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר
על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו; תנו רבנן
עד מתי [71]הו הנשמים יורדין והצבור פוסקין מתעניתם
כמלא [72]ברך המחרישה דברי רבי מאיר [73]וחכמים אומרים
בחרבה טפה בבינונית טפחים בעבודה שלשה
טפחים תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין לך Tan.1
[74]טפה מלמעלה שאין תהום יוצא לקראתו שלשה
טפחים והא תניא טפחים לא קשיא כאן בעבודה כאן
בשאינה עבודה; אמר רבי אלעזר [75]בשמנסכין את
המים בהנ תהום אומר להבירו [76]אבע מיצך קול
שני ריעים אני שומע שנאמר תהום אל תהום קורא Ps.42,8

M 60 — כ M 61 כי תניא ההיא בשאר M 62 · רב
M 63 — עמ״צ M 64 בקשו כל העם לצאת M 65
כולם בכב M 66 + חטאנו לפניך M 67 - - למע׳
M 68 ונענה הוו M 69 + עליה M 70 – מפני 71
M יהיו גשמי׳ יור ויהיו הצבור M 72 פי כון תהום׳
VM 73 ר׳ יהודה אומר M 74 בל טפח שיורד מן השמים
שאין תה׳ עולה למעלה לקראתו טפחים והתנ׳ ג טפחים באן בעב
כאן בשאי׳ M 75 בשעת שמנס׳ מים M 76 אי.

Nächsten einen Baum zum Abhauen kauft, so lasse er eine Handbreite über dem Boden zurück, vom Stamm der Sykomore lasse er zwei und von der jungfräulichen Sykomore drei Handbreiten; Röhricht und Weinstöcke vom Knoten ab; Dattelpalmen und Cedern darf er sogar ausgraben und entwurzeln, weil diese keine neuen Triebe hervorbringen. — Hier handelt es von einer anderen Cedernart; Rabba b. Hona sagte nämlich, es gebe zehn Arten von Cedern, denn es heisst:[78]*Ich will die Wüste besetzen mit Cedern, Akazien, Myrten &c.*

Die Rabbanan lehrten: Einst verfügte R. Eliêzer dreizehn Fasttage über die Gemeinde, jedoch kam kein Regen. Zuletzt begann die Gemeinde [das Bethaus] zu verlassen. Da rief er: Habt ihr schon Gräber für euch bereitet!? Darauf brach die ganze Gemeinde in Weinen aus und Regen fiel hernieder. Ferner ereignete es sich, dass R. Eliêzer vor die Lade trat und die vierundzwanzig Segenssprüche las, ohne jedoch erhört zu werden. Alsdann trat R. Âqiba vor [die Lade] und sprach: Unser Vater, unser König, wir haben keinen anderen König ausser dir! Unser Vater, unser König, deinetwegen erbarme dich unsrer! Darauf fiel Regen hernieder. Als die Rabbanan deswegen über jenen Nachrede führten, ertönte ein Widerhall und sprach: Nicht etwa, weil dieser bedeutender sei als jener, sondern weil dieser nachsichtig ist, jener aber nicht.

Die Rabbanan lehrten: Wie viel muss es geregnet haben, dass die Gemeinde das Fasten einstelle? — [wenn der Regen so tief dringt] wie die Pflanzenschar[79] — Worte R. Meírs; die Weisen sagen: wenn er eine Handbreite in einen trockenen, zwei in einen feuchten oder drei in einen bearbeiteten Boden dringt. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Du hast keine von oben aus [befeuchtende] Handbreite, der nicht drei vom Untergrund [befeuchtende] Handbreiten entgegenkämen. — Es wird ja aber gelehrt: zwei Handbreiten!? — Das ist kein Widerspruch, das eine spricht von einem bearbeiteten Boden, das andere von einem nicht bearbeiteten. R. Eleâzar sagte: Wenn am Hüttenfest das Wasser gegossen wird[80], so ruft eine Flut der anderen zu: Lass dein Wasser sprudeln, ich höre die Stimme zweier Freunde[81]; denn es heisst:[82]*Eine Flut ruft der anderen beim Rauschen deiner Wasserfälle zu &.* Rabba erzählte: Ich sah

78. Jes. II,19. 79. STRASCHUN übersetzt: dass das Ackergelass voll wird; was er sich darunter denkt, verschweigt er. 80. Cf. S. 134 Z. 9 ff. 81. Dh. die Wasserlibation u. die Weinlibation. 82. Ps. 42,8.

לקול צנינייך וגו׳ אמר ליה רבה לדידי חזו לי האי רידיא דמי לעיגלא תלתא ופירכא שפוותיה וקיימא בין תהומא תתאה לתהומא עילאה לתהומא עילאה אמר ליה השור מימיך לתהומא תתאה אמר ליה
Cant. 2,12 אבץ מימיך שנאמר הנצנים נראו בארץ וגו׳ הגו מהענין וירדו גשמים קודם הנץ החמה בו׳ תנו רבנן היו מתענין וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה לא ישלימו לאחר הנץ החמה ישלימו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר קודם חצות לא ישלימו לאחר חצות ישלימו רבי יוסי אומר קודם תשע שעות לא ישלימו לאחר תשע שעות ישלימו שכן מצינו באחאב מלך ישראל שהתענה מתשע שעות
1 Reg. 21,29 ולמעלה שנאמר הראית כי נכנע אחאב וגו׳ רבי יהודה נשיאה גזר תעניתא וירדו להם גשמים לאחר הנץ החמה סבר לאשלומינהו אמר ליה רבי אמי קודם חצות ואחר חצות שנינו שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה בכבורין העם ליגר שבח של צבור הוא אמר להם אמשול לכם למה הדבר דומה לעבד שמבקש פרס מרבו אמר להם תנו לו ואל אשמע קולו שוב שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים לאחר שקועת החמה בכבירים העם לומר שבחו של צבור הוא אמר להם שמואל לא שבח של צבור הוא אלא אמשול לכם משל למה הדבר דומה לעבד שמבקש פרס מרבו ואמר להם המתינו לו עד שיתמקמק ויצטער ואחר כך תנו לו ולשמואל הקטן שבחו של
Tan. 24 צבור היכי דמי אמר משיב הרוח וגשב זיקא אמר

M 77 רבא האי. V רבה ב׳ ב חנה M 78 תלתא M 79
ופירקא. V ופירוא M 80 עילאה לתה׳ תתאה ת ת א ל
ל ת ע אבץ מימיך ת ע א ל לתאה חשר מימיך P 81
לתהוא עילאה M 82 שנתענה M 83 לאשלומי
M 84 של MV 85 משל M 86 שהוה מבקש 87
M פעם אחת M 88 אחר הנץ הח׳ M 89 שבח צבור
M 90 שמואל...אלא M 91 אלא לשה ק שבח צבור היכי משכחת לה דאמרי.

den Ridja[83], der einem dreijährigen Kalb gleicht und dessen Lippen vorn auseinander ab. Derselbe steht zwischen dem unteren und dem oberen Gewässer; zum oberen Gewässer spricht er: Ergiesse dein Wasser, zum unteren Wasser spricht er: Lass dein Wasser hervorquellen, denn es heisst:[84]*Die Blumen zeigten sich im Land*[85] usw.

Wenn während des Fastens Regen fällt &. Die Rabbanan lehrten: Wenn während des Fastens Regen fällt, so beende man das Fasten nicht, wenn dies vor Sonnenaufgang geschieht; wenn nach Sonnenaufgang, beende man es wol. Worte R. Meírs, R. Jehuda sagt, wenn vormittags beende man es nicht, wenn nachmittags beende man es wol; R. Jose sagt, wenn vor der neunten Stunde, beende man es nicht, wenn nach der neunten Stunde, beende man es wol, denn so finden wir es bei Aháb, dem König von Jisraél, dass er erst von der neunten Stunde ab fastete, denn es heisst:[86]*Hast du gemerkt, dass sich Ahab gedemutigt hat?* usw.

R. Jehuda der Fürst verfügte einst ein Fasten und nach Sonnenaufgang kam Regen. Er glaubte, das Fasten beenden zu lassen, da sprach R. Ami zu ihm: Es wurde gelehrt, [der Unterschied bestehe,] ob vor- oder nachmittags.

Šemuél der Kleine verfügte einst ein Fasten und vor Sonnenaufgang kam Regen. Als nun das Volk dies zum Lob der Gemeinde deuten wollte, sprach er: Ich will euch ein Gleichnis sagen; dies ist gleich, als wenn ein Diener seinen Herrn um seinen Lohn bitten, und dieser sprechen würde: Gebt ihm, damit ich seine Stimme nicht höre. Ein anderes Mal verfügte Šemuél der Kleine ein Fasten über die Gemeinde und nach Sonnenuntergang kam Regen. Als nun das Volk dies zum Lob der Gemeinde deuten wollte, sprach Šemuél zu ihnen: Dies gereicht nicht zum Lob der Gemeinde; ich will euch vielmehr ein Gleichnis sagen; dies ist gleich, als wenn ein Diener seinen Herrn um Lohn bitten, und dieser sprechen würde: Wartet damit, bis er sich abhärmt und grämt, dann erst gebt ihm. — Welcher Fall kann nun nach Šemuél dem Kleinen zum Lob der Gemeinde gedeutet werden? — Wenn beim Sagen

83. Engel des Regens. 84. Cant. 2,12. 85. Die Fortsetzung des Verses: die Stimme des ist wurde erhört, was mit "Ochs" übersetzt wird, soll auf den einem Kalb ähnlichen Engel des Regens deuten. 86. 1Reg. 21,29.

מוריד הגשם ואתא מיטרא: מעשה וגזרו תענית בלוד
בו׳: [10]ונימא הלל מעיקרא אבוי ורבא דאמרי תרוייהי
לפי שאין אומרים הלל אלא על נפש שבאה [11]וכרס Fol.26
מלאה איני והא רב פפא איקלע לבי בנישתא דאבי
גובר [12]וגזר תענית וירדו להם גשמים [13]עד הצות ואמר
הלל ואחר כך אכלו ושתו שאני בני מחוזא דשכיחא
בהו שכרות:

M 92 ולימרו הלל הגדול ביעק׳ או׳׳ר דאמרי תרו׳ אין ‖ 93 M ועל כרס ‖ M 94 — וג׳׳ת ‖ M 95 קודם חצ׳ ואמר להם אמרו הלל הגדול ואכלו.

Einst wurde in Lud ein Fasten verfügt &. Sollten sie doch das Loblied vorher gelesen haben!? Abajje und Raba erklärten beide: Weil man das Loblied nur bei befriedigtem Gemüt und vollem Bauch liest. — Aber R. Papa kam einst ins Bethaus des Abaj-Gober, als er ein Fasten verfügt hatte und Regen vormittags gekommen war, und liess das Loblied lesen und erst nachher essen und trinken!? — Die Einwohner von Mehoza bilden eine Ausnahme, weil bei ihnen oft Betrunkenheit vorkommt.

VIERTER ABSCHNITT.

שלשה פרקים בשנה בהנים נושאי את כפיהן
ארבע פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה
ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים:
אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל
את קרבני לחמי [1]זבי חיאך קרבני של אדם קרב
יהוא אינו עומד על גבו התקינו נביאים הראשונים
עשרים וארבעה משמרות על כל משמר ומשמר ויהא
מעמד בירושלם של בהנים של לוים ושל ישראלים
הגיע זמן המשמר לעלות בהניו ולויו עולים לירושלם
וישראל שבאותו משמר מתכנסין [2]לעיירות ויקראין
במעשה בראשית: ביום הראשון בראשית ויהי רקיע
בשני יהי רקיע ויקוי המים בשלישי יקוי המים ויהי
מארת ברביעי יהי מארת וישרצו המים בחמישי

M 1 וכו׳ M 2 — של M 3 יוש חג זמן משמר ‖ B 4 בהנים ולוים M 5 בעי — B 6 ואנשי המעמד חיו מתענין ד׳ ימים בשבוע ביום ב׳ וער יום ה׳ ולא היו מתענין ערב שבת בפני כבוד השבת ולא בא בשבת בדי שלא יצאו מבטודה ועוכג לתענית ותעניתו ‖ M 7 — קוראין.

ומ׳ 87b

ijj Ned.28a Sot.34

ijj Meg.22a

Three times in the year the priests raise their hands [for the priestly blessing] four times a day, at the Morning Prayer, at the Additional Prayer, at the Concluding Prayer and at the Closing Prayer: on fast days, on the days of the Priestly Watches and on the Day of Atonement. The Priestly Watches are [instituted] according to the text: *Command the children of Israel &; my offering, my food*: how can the offering be brought when a man is not present? Ezra therefore ordained twenty-four Priestly Watches, and each Watch has in Jerusalem priests, Levites and Israelites. When the time of a Watch arrives for going up, its priests and Levites go up to Jerusalem, and the Israelites of that Watch assemble in their towns and read the account of the Creation: on the first day *In the beginning*, on the second day *Let there be a firmament*, on the third day *Let the waters be gathered*, on the fourth day *Let there be lights*, on the fifth day *Let the waters bring forth abundantly*, on the sixth day *Let the earth bring forth*, on the seventh day *And the heavens were finished*. On the Sabbath they read the account of the Creation and the account of the Additional Offering. When the Watch has gone

ישראל הימים יתוצא הארץ בששי (ו)תוצא הארץ ויבולו
השמים פרשה גדולה קורין אוהה בשנים והקטנה
ביחיד בשחרית במוסף ובמנחה בנכנסן וקורין על
פיהן בקורין את שמע ערב שבת במנחה לא היו
[iv] נכנסין מפני כבוד השבת: כל יום שיש בו הלל
אין מעמיד בשחרית קרבן מוסף אין בנעילה קרבן
עצים אין במנחה דברי רבי עקיבא אמר לו בן עוזאי
כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה
קרבן עצים אין בנעילה חזר רבי עקיבא להיות שונה
[v] כבן עוזאי: וכמה עצי בהנים והעם תשעה באחד בניסן
בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד בן
יהודה בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה בשבעה
בו בני יונדב בן רכב בעשרה בו בני סנאה בן בניימן
בחמשה עשר בו בני זתוא בן יהודה ועמהם בהנים
ולויים וכל מי שטעה בשבטו ובני גועבי עלו ובני
קוצעי קציעות בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה
בעשרים באלול בני עדין בן יהודה באחד בטבת שבו
בני פרעוש שניה באחד בטבת לא היה בו מעמד
שהיה בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים: [vj] חמשה
דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז
Jom.4b Col.b וחמשה בתשעה באב בשבעה עשר בתמוז נשתברו
הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטומוס
את התורה והעמיד צלם בהיכל בתשעה באב נגזר
Rh.18b על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה

M 11 בו + M 10 נכנסן ו M 9 הגדולה M 8
14 שנאב M 13 באב בני יהונדב 12 M הי
M שבטו 15 M והועמד + M 16 גזרה:

Es sollen Leuchten entstehen UND: *Es wimmle das Wasser*; AM DONNERSTAG: *Es wimmle das Wasser* UND: *Die Erde bringe hervor*; AM FREITAG: *Die Erde bringe hervor* UND: *So wurde der Himmel vollendet*. EIN GROSSER ABSCHNITT WIRD VON ZWEIEN UND EIN KLEINER VON EINEM GELESEN; BEIM MORGENGEBET, BEIM ZUSATZGEBET UND BEIM NACHMITTAGGEBET VERSAMMELTEN SIE SICH UND LASEN AUSWENDIG, WIE MAN DAS ŠEMÂ LIEST. AM VORABEND DES ŠABBATHS VERSAMMELTEN SIE SICH BEIM NACHMITTAGGEBET NICHT, ZU EHREN DES ŠABBATHS. AN EINEM TAG, AN DEM DAS LOBLIED GELESEN WIRD, WERDEN DIE BEISTANDSGEBETE BEIM MORGENGEBET NICHT GELESEN; AN DEM EIN ZUSATZOPFER DARGEBRACHT WIRD, WERDEN SIE BEIM SCHLUSSGEBET NICHT GELESEN; AN DEM DAS HOLZOPFER DARGEBRACHT WIRD, WERDEN SIE BEIM NACHMITTAGGEBET NICHT GELESEN. WORTE R. ÂQIBAS; BEN-ÂZAJ SPRACH ZU IHM: R. JEHOŠUÂ LEHRTE WIE FOLGT: AN DEM EIN ZUSATZOPFER DARGEBRACHT WIRD, WERDEN SIE BEIM NACHMITTAGGEBET NICHT GELESEN, AN DEM EIN HOLZOPFER DARGEBRACHT WIRD, WERDEN SIE BEIM SCHLUSSGEBET NICHT GELESEN. R. ÂQIBA TRAT ZURÜCK UND LEHRTE WIE BEN-ÂZAJ. NEUN TAGE WURDEN FÜR DIE HOLZSPENDE BESTIMMT, FÜR PRIESTER UND VOLK: DER ERSTE NISAN FÜR DIE FAMILIE ARAḤ B. JEHUDA; DER ZWANZIGSTE TAMUZ FÜR DIE FAMILIE DAVID B. JEHUDA; DER FÜNFTE AB FÜR DIE FAMILIE PARÔŠ B. JEHUDA; DER SIEBENTE DESSELBEN FÜR DIE FAMILIE JONADAB B. REKHAB; DER ZEHNTE DESSELBEN FÜR DIE FAMILIE SENAÂH B. BINJAMIN; DER FÜNFZEHNTE DESSELBEN FÜR DIE FAMILIE ZATÛ B. JEHUDA, MIT DIESER AUCH PRIESTER UND LEVITEN, ALLE, DIE IHRE ABSTAMMUNG NICHT GENAU KANNTEN, DIE FAMILIE DER KEULENSCHMUGGLER UND DIE FAMILIE DER FEIGENPRESSER; DER ZWANZIGSTE DESSELBEN FÜR DIE FAMILIE PAHATH-MOAB B. JEHUDA; DER ZWANZIGSTE ELUL FÜR DIE FAMILIE ÂDIN B. JEHUDA; DER ERSTE TEBETH WAR WIEDERUM FÜR DIE FAMILIE PARÔŠ BESTIMMT. AM ERSTEN TEBETH WURDEN DIE BEISTANDSGEBETE NICHT GELESEN, WEIL AN DIESEM DAS LOBLIED GELESEN UND EIN ZUSATZOPFER UND EIN HOLZOPFER DARGEBRACHT WURDE. FÜNF [UNGLÜCKLICHE] EREIGNISSE BEGEGNETEN UNSEREN VORFAHREN AM SIEBZEHNTEN TAMUZ UND EBENSO AM NEUNTEN AB: AM SIEBZEHNTEN TAMUZ WURDEN DIE GESETZTAFELN ZERBROCHEN, DAS TÄGLICHE OPFER EINGESTELLT, BRESCHE IN DIE STADT GELEGT, DIE GESETZLEHRE DURCH POSTUMUS VERBRANNT UND EIN GÖTZENBILD IN DEM TEMPEL AUFGESTELLT. AM NEUNTEN AB WURDE ÜBER UNSERE VORFAHREN VERHÄNGT, NICHT IN DAS LAND ZU KOMMEN,

ZUM ERSTEN UND ZUM ZWEITEN MAL DER TEMPEL ZERSTÖRT, BITTHER EROBERT UND DIE STADT AUFGEACKERT. MIT DEM BEGINN DES AB VERMINDERE MAN DIE FRÖHLICHKEITEN. IN DER WOCHE, IN DIE DER NEUNTE AB FÄLLT, DARF MAN WEDER DAS HAAR SCHNEIDEN, NOCH WASCHEN; AM DONNERSTAG IST ES ERLAUBT, ZU EHREN DES ŠABBATHS. AM VORABEND DES NEUNTEN AB DARF MAN KEINE ZWEIERLEI GERICHTE ESSEN, NOCH FLEISCH UND WEIN GENIESSEN. R. ŠIMÔN B. GAMALIÉL SAGT, MAN ÄNDERE DABEI; R. JEHUDA VERPFLICHTET AUCH ZUR UMLEGUNG DES LAGERS, DIE WEISEN STIMMTEN IHM ABER NICHT BEI. R. ŠIMÔN B. GAMALIÉL SAGTE: DIE JISRAÉLITEN HATTEN KEINE FRÖHLICHEREN FESTE ALS AM FÜNFZEHNTEN AB UND AM VERSÖHNUNGSTAG; AN DIESEN PFLEGTEN DIE JERUŠALEMITINNEN IN GEBORGTEN WEISSEN GEWÄNDERN AUSZUGEHEN, UM NICHT DIE ZU BESCHÄMEN, DIE KEINE HATTEN, AUCH WURDEN DIE GEWÄNDER ZUERST GEWASCHEN. DIE MÄDCHEN JERUŠALEMS VERSAMMELTEN SICH AUF DEN WEINBERGEN UND TANZTEN, INDEM SIE RIEFEN: JÜNGLING, ERHEBE DEINE AUGEN UND SCHAUE, WEN DU DIR WÄHLST; SIEH NICHT AUF SCHÖNHEIT, SIEH AUF FAMILIE. EBENSO HEISST ES: [3]*Kommt heraus und schaut, Töchter Çijons, den König Šelomoh, den Kranz, mit dem ihn seine Mutter bekränzt hat am Tag seiner Vermählung, am Tag seiner Herzensfreude*; AM TAG SEINER VERMÄHLUNG, DAS IST NÄMLICH DIE GESETZGEBUNG; AM TAG SEINER HERZENSFREUDE, DAS IST NÄMLICH DIE ERBAUUNG DES TEMPELS, DER BALD, IN UNSEREN TAGEN, ERBAUT WERDEN MÖGE.

ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר משנכנס אב
[vij] ממעטין בשמחה׃ שבת שחל תשעה באב להיות Jab.43a
בתוכה אסיר מלספר ומלכבס ובחמישי מיתירין מפני Syn.70b
כבוד השבת ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני
תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין רבן שמעון בן
גמליאל אומר ישנה רבי יהודה מחייב בכפיית המטה
[viij] ולא הודו לו חכמים׃ אמר רבן שמעון בן גמליאל Bb.121b
לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב
וביום הכפורים שבהן בנות ירושלם יוצאות בכלי לבן
שאולין שלא לבייש את מי שאין לו כל הכלים טעונין Pes.82a Tan.31a
טבילה ובנית ירושלם יוצאות וחולות בכרמים ומה Ket.34b
היו אומרות בחור שא נא עינך וראה מה אתה
בורר לך אל תתן עינך בנוי תן עינך במשפחה
[ix] כן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה Cant.3,11
בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת
לבו ביום התנהו זה מתן תורה וביום שמחת לבו
וה בנוי בית המקדש שיבנה במהרה בימינו׃

גמרא׃ בשלשה פרקים בשנה בהנים נושאין
את כפיהם בו׃ תעניות ומעמדות מי איכא ביומא
הכורי מיתכרא והכי קתני בשלשה פרקים בהנים
נושאין את כפיהן כל זמן שציבור ויש מהן ארבעה
פעמים ביום שחרית ומוסף מנחה ונעילת שערים
ואלו הן שלשה פרקים התעניות ומעמדות וביום
הכפורים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו
דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים שחרית ומוסף
יש בהן נשיאת כפים מנחה ונעילה אין בהן נשיאת

M 17 אכורין לכפר ולכבס M 18 — ו M 19 — דבר׳
M 20 ישראל בכלי ‖ M 21 + כורי ‖ M 22 שבהן בנות ישר׳
יוצ׳ M 23 שאתה M 24 ואל תתן B 25 — שקר
החן והבל היופי אשה יראת ה׳ היא תתהלל ואומר תנו לה מפרי
ידיה ויהללוה בשערים מעשיה P 26 זו M 27 אית
בהו מוסף M 28 בשה במו בנע ובנעילה ואלו M 29
V חענ׳ ומע׳ ויום.

GEMARA. AN DREI ZEITEN IM JAHR ERHEBEN DIE PRIESTER IHRE HÄNDE &. Giebt es denn an den Fasttagen und den Beistandstagen ein Zusatzgebet? — [Unsere Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: an drei Zeiten im Jahr erheben die Priester ihre Hände [zum Priestersegen] bei allen Gebeten, an manchen also viermal in einem Tag, beim Morgengebet, beim Zusatzgebet, beim Nachmittaggebet und beim Schlussgebet; diese drei Zeiten sind folgende: die Fasttage, die Beistandstage und der Versöhnungstag. R. Nahman sagte im Namen des Rabba b. Abuha: Das ist die Ansicht R. Meírs, die Weisen aber sagen, nur beim Morgengebet und beim Zusatzgebet werden die Hände erhoben, nicht aber beim Nachmittag- und beim

3. Cant. 3,11.

vgl. Er. 83a

בפים מאן הכפים רבי יהודה היא דתניא שחרית
ומוסף מנחה ונעילה כולן יש בהן נשיאת כפים דברי
רבי מאיר רבי יהודה אומר שחרית ומוסף יש בהן
נשיאת כפים מנחה ונעילה אין בהן נשיאת כפים
רבי יוסי אומר נעילה יש בה נשיאת כפים מנחה
אין בה נשיאת כפים במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר
כל יומא טעמא מאי לא פרשי כהני ידייהו במנחתא
משום שכרות האידנא ליכא שכרות רבי יהודה סבר
שחרית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרו
בהו רבנן מנחה ונעילה דכל יומא שכיחא שכרות
גזרו בהו רבנן רבי יוסי סבר מנחה דאיתה בכל
יומא גזרו בה רבנן נעילה דליתה בכל יומא לא
גזרו בה רבנן אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי
מאיר ורבי יוחנן אמר נהגו העם כרבי מאיר ורבא
אמר מנהג כרבי מאיר מאן דאמר הלכה כרבי מאיר
דרשינן לה בפירקא מאן דאמר מנהג מידרש לא
דרשינן אורויי מורינן ומאן דאמר נהגו אורויי לא
מורינן ואי עביד עביד ולא מהדרינן ליה ורב נחמן
אמר הלכה כרבי יוסי והלכה כרבי יוסי והאידנא
מאי טעמא פרשי כהני ידייהו במנחתא דתעניתא
בין דכסמוך שקיעת החמה קא פרשי כתפלת
נעילה דמיא דכולי עלמא מיהת שכור אסור בנשיאת
כפים מנהני מילי אמר רבי יהושע בן לוי משום
בר קפרא למה נסמכה פרשת כהן מכרך לפרשת
נזיר לומר מה נזיר אסור ביין אף כהן מכרך אסור

M 30 היא M 31 כולן M 32 בהן M 33
לא...במנחתא M 33 — לא...במנחתא M 34 דלא שכיחא
שכ לא גזרינן מנחה M 35 גזרינן ר י M 36 דאיתיה
כולי יומא גזרינן נעילה דליתיה כולי יומא לא גזרינן אמר
M 37 הכם M 38 ור הונא M 39 כר מ 40
M ליה בפירקא ומאן M 41 נמי לא מור לה ואי עבוד
לא מהדרינן לה M 42 והלכתא כר י ואלא האידנא מ ט
פרסי M 43 דכמוך לשק ח קא הוו פרסי M 44 א ר
שמעון בן פזי איכ ל למה M 45 מב M 46
לך M 47 כשהוא.

Schlussgebet. — Wer ist mit "Weisen" gemeint? — Das ist R. Jehuda; es wird nämlich gelehrt: Beim Morgengebet, beim Zusatzgebet, beim Nachmittaggebet und beim Schlussgebet findet die Händeerhebung statt — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, die Händeerhebung findet nur beim Morgengebet und beim Zusatzgebet statt, nicht aber beim Nachmittaggebet und beim Schlussgebet; R. Jose sagt, beim Schlussgebet finde die Händeerhebung statt, beim Nachmittaggebet nicht. Worin besteht ihr Streit? — R. Meír ist der Ansicht: die Priester erheben ja nicht die Hände an jedem Tag beim Nachmittaggebet wegen etwaiger Trunkenheit, — an solchen Tagen giebt es aber keine Trunkenheit; R. Jehuda ist der Ansicht: beim Morgengebet und Zusatzgebet ist ja an jedem gewöhnlichen Tag Trunkenheit nicht zu befürchten, so haben die Rabbanan auch an diesen nichts berücksichtigt; beim Nachmittaggebet und Schlussgebet, bei denen an jedem gewöhnlichen Tag Trunkenheit zu befürchten wäre, haben es die Rabbanan an diesen auch berücksichtigt; R. Jose ist der Ansicht: beim Nachmittaggebet, das jeden Tag gebetet wird, haben die Rabbanan berücksichtigt, beim Schlussgebet, das nicht an jedem Tag gebetet wird, haben die Rabbanan nichts berücksichtigt. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs, die Halakha sei wie R. Meír; R. Johanan sagte, das Volk pflege nach R. Meír zu verfahren; Raba sagte, der Brauch sei wie R. Meír. Nach demjenigen, welcher sagt, die Halakha sei wie R. Meír, wird dies auch im Lehrhaus vorgetragen; nach demjenigen, welcher sagt, es sei Brauch, wird es zwar nicht im Lehrhaus vorgetragen, jedoch wird demgemäss entschieden; und nach demjenigen, welcher sagt, man pflege so zu verfahren, wird auch nicht demgemäss entschieden, jedoch heisst man es gut, wenn jemand so verfahren hat; R. Nahman aber sagte, die Halakha sei wie R. Jose. Die Halakha ist wie R. Jose. — Wieso erheben nun die Priester ihre Hände beim Nachmittaggebet des Fasttags? — Da sie es nahe Sonnenuntergang thun, so ist es gleich, als hätten sie es beim Schlussgebet gethan.

Alle sind also der Ansicht, der Betrunkene dürfe die Hände [zum Priestersegen] nicht erheben; woher dies? R. Jehošuâ b. Levi erwiderte im Namen Bar-Qapparas. Weshalb steht der Abschnitt vom Priestersegen neben dem von Nazi-

räer? — um dir zu sagen, dass wie dem Naziräer der Wein verboten ist, so auch dem segnenden Priester. Der Vater R. Zeras, nach Anderen R. Ošâja b. Zabhda, wandte ein: Demnach sollten ja dem segnenden Priester Traubenkerne verboten sein, wie sie dem Naziräer verboten sind!? R. Jiçhaq erwiderte: Der Schriftvers lautet: *Ihm zu dienen und in seinem Namen zu segnen*: wie dem dienstthuenden Priester Traubenkerne erlaubt sind, ebenso sind sie dem segnenden Priester erlaubt. — Demnach sollte doch der fehlerbehaftete Priester zum Priestersegen nicht zugelassen werden, wie ein solcher zum Tempeldienst nicht zugelassen wird!? — Er wird ja mit dem Naziräer verglichen. — Was veranlasst dich, ihn erleichternd zu vergleichen, vergleiche ihn erschwerend!? — Dies ist ja nur eine rabbanitische Stütze, daher erleichternd.

FOLGENDE BEWANDTNIS HAT ES MIT DEN BEISTÄNDEN. ES HEISST: *Befiehl den Kindern Jisraél &c.* Was meint er damit? — Folgendes meint er: Es wird hier von Beiständen gesprochen, aus welchem Anlass aber wurden solche angeordnet? — es heisst: *Befiehl den Kindern Jisraél und sprich zu ihnen: meine Opfergaben, meine Speisen, zu meinen Feueropfern &c.*; wie kann nun das Opfer für einen dargebracht werden, ohne dass er zugegen ist? deshalb haben die ersten Propheten vierundzwanzig Priesterwachen angeordnet, jede Priesterwache hatte einen Opferbeistand in Jerušalem, bestehend aus Koheniten, Leviten und Jisraéliten; als eine Priesterwache an die Reihe kam, gingen die Koheniten und Leviten nach Jerušalem.

Die Rabbanan lehrten: Vierundzwanzig Priesterwachen waren im Jisraélland und zwölf in Jeriḥo. — Wenn noch zwölf in Jeriḥo waren, so waren es ja bedeutend mehr!? — Vielmehr: zwölf von diesen waren in Jeriḥo. — Als eine Priesterwache an die Reihe kam, so ging die eine Hälfte aus dem ganzen Land nach Jerušalem und die andere Hälfte nach Jeriḥo, um ihre Brüder [in Jerušalem] mit Wasser und Nahrungsmitteln zu versorgen.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Die Darbringung des Opfers ist vom Beisein des aus Priestern, Leviten und Jisraéliten bestehenden Beistands abhängig. In einer Barajtha wurde gelehrt: (R. Šimôn b. Eleâzar sagte:) Die Darbringung des Opfers ist von den Priestern, den Leviten und den Musikinstrumenten abhängig. — Worin besteht ihr Streit? — Nach der einen Ansicht ist die Musik vornehmlich eine vokale,

4. Dt. 10,8. 5. Cf. S. 140 Z. 10 ff.

בין מתקיף לה אבוה דרבי זירא ואמרי לה אישיע
בר זבדא אי מה נזיר אכור בחרצן אף כהן מבורך
אכור בחרצן אמר רבי יצחק אמר קרא לשרתו Dt.10,8
ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך
מותר בחרצן אי מה משרת בעל מום לא אף כהן Fol.27
מברך בעל מום לא הא איתקש לנזיר ומאי חזית
דמקשת לקולא אקיש לחומרא אפכתא נינהו מדרבנן
ולקולא אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני
ישראל וגו׳ מאי קאמר הכי קאמר אלו הן מעמדות
ומה טעם תקנו מעמדות לפי שנאמר צו את בני Nm.28,2
ישראל ואמרת אליהם את קרבני [לחמי] לאשי ריח
קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו
התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות
על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלם של
כהנים ושל לוים ושל ישראלים הגיע זמן משמר
לעלות כהנים ולוים עולין לירושלם: תנו רבנן עשרים
וארבעה משמרות בארץ ישראל ושתים עשרה ביריחו
שתים עשרה ביריחו נפישין להו טובא אלא שתים
עשרה מהן ביריחו הגיע זמן המשמר לעלות חצי
המשמר היה עולה מארץ ישראל לירושלם וחצי
המשמר היה עולה ביריחו כדי שיכפקו מים ומזון
לאחיהם: אמר רב יהודה אמר שמואל בהנים ולוים
וישראלים מעכבין את הקרבן במתניתא תנא רבי
שמעון בן אלעזר כהנים ולוים ובלי שיר מעכבין Suk.51a
את הקרבן במאי קמיפלגי מר סבר עיקר שירה בפה Ar.47a
Ar.11a

M 48 ר׳ אהבה בריה דר״ז וא״ל אוש׳ ב״ר זירא ‖ M 49 — כהן M 50 הרבנן היא ורק M 51 — עשרים...בירושלם M 52 אל P — M 53 היו — M 54 אימא — M 55 לעלות M 56 — מאי VM 57 לויהו — B 58 שבירושלם M 59 — רשב א M 60 — וישראלים.

ומר כבר עיקר שירה בכלי׃ אמר רב חמא בר גוריא
אמר רב משה תיקן לחם לישראל שמונה משמרות
ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר בא שמואל
והעמידן על שש עשרה בא דוד והעמידן על עשרים
1Chr.26,31 וארבעה שנאמר בשנת הארבעים למלכות דויד
נדרשו ויבצאו בהם גבורי (ה)חיל ביעזר נלעד
מיתובי משה תקן לחם לישראל שמונה משמרות
ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר בא דוד ושמואל
1b.9,22 והעמידן על עשרים וארבעה שנאמר את המה יסד דויד
ושמואל הראה באמונתם הכי קאמר מיסודו של דוד
ושמואל הרמתי העמידום על עשרים וארבעה תניא
אידך משה תיקן לחם לישראל שש עשרה משמרות
שמינה מאלעזר ושמונה מאיתמר וכשרבו בני אלעזר
על בני איתמר חזקום והעמידום על עשרים וארבעה
1b.24,4 שנאמר ויהיו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מן
בני איתמר ויחלקם לבני אלעזר ראשים לבית אבות
ששה עשר ולבני איתמר לבית אביהם שמונה ואומר
1b.v.6 בית אב אחד אחז לאלעזר ואחז אחז לאיתמר
מאי ואומר ובי תימא כי היכי דנפישי בני אלעזר
הכי נמי נפישי בני איתמר שמנה מעיקרא ארבעה
חזו תא שמע בית אב אחד אחז לאלעזר ואחז
אחז לאיתמר תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא
תנאי היא ואנא דאמרי כי האי תנא דאמר שמונה׃
Ar.12b תני רבנן ארבעה משמרות עלו מן הגולה ואלו הן
ידעיה חרים פשחור ואימר עמדו נביאים שביניהם
Col.b וחזרים והעמידום על עשרים וארבעה בלחום ונתנום
בקדפי בא ידעיה ונטל חלקו וחלק חבריו שש בא

M 61 חסדא משה ‖ P 62 מסודו ‖ M 63 — דוד ו · ‖ 64
M משמרות מיתובי משה ‖ M 65 — נמי ‖ B 66 דנפישי
M 67 שמנה ‖ M 68 חזו תא שמע בית אב אחד אחז לאלעזר
בי גריא ‖ M 70 אמינא ‖ B 71 חרים ‖ M 72 שבנ
M 73 העשרום.

nach der anderen Ansicht ist die Musik vornehmlich eine instrumentale.

R. Hama b. Gorja sagte im Namen Rabhs: Mošeh ordnete für die Jisraéliten Priesterwachen an, vier aus der Familie Eleâzars und vier aus der Familie Ithamars, darauf kam Šemuél und vermehrte sie auf sechzehn, und daraufhin kam David und vermehrte sie auf vierundzwanzig, denn es heisst: *Im vierzigsten Jahr der Regierung Davids wurden sie aufgesucht und es fanden sich unter ihnen wackere Männer zu Jâzer in Gilʿâd.* Man wandte ein: Mošeh ordnete für Jisraél acht Priesterwachen an, vier aus der Familie Eleâzars und vier aus der Familie Ithamars, darauf kamen David und Šemuél und vermehrten sie auf vierundzwanzig, denn es heisst: *David und Šemuél der Seher hatten sie in ihre Amtspflicht eingesetzt.* Er meint es wie folgt: durch die Anordnungen Davids und Šemuéls aus Rama wurden sie auf vierundzwanzig vermehrt. Ein Anderes lehrt: Mošeh ordnete für Jisraél sechzehn Priesterwachen an, acht aus der Familie Eleâzars und acht aus der Familie Ithamars; als aber die Familie des Eleâzar zahlreicher wurde als die des Ithamar, da teilte man diese und vermehrte sie auf vierundzwanzig, denn es heisst: *Es befand sich aber, dass die Nachkommen Eleâzars hinsichtlich der Geschlechtshäupter zahlreicher waren, als die Nachkommen Ithamars; daher teilte man sie so, dass auf Eleâzar sechzehn und auf Ithamar acht Familienhäupter kamen.* Ferner: *Je eine Familie von der Linie Eleâzars und je eine Familie von der Linie Ithamars.* — Wozu ist der zweite Vers nötig? — Man könnte glauben, dass sich auch die Nachkommen Ithamars vermehrt haben, gleich den Nachkommen Eleâzars, und dass sie zuerst nur vier hatten, so komme und höre: *Je eine Familie von der Linie Eleâzars und je eine Familie von der Linie Ithamars.* Dies ist ja somit ein Einwand gegen R. Ḥisda! — R. Ḥisda kann dir erwidern: hierüber besteht ein Streit von Tannaím, und ich bin der Ansicht desjenigen, nach dem es acht waren.

Die Rabbanan lehrten: Vier Priesterwachen kehrten aus der Gefangenschaft zurück, und zwar: Jedâja, Jehojarib, Pašḥur und Imer; darauf kamen die damaligen Propheten und teilten sie in vierundzwanzig. Man mischte [die Loszettel] in einer Urne durch, und darauf kam Jedâja und zog für sich und für seine Genossen,

6. 1Chr. 26,31. 7. 1b. 9,22. 8. 1b. 24,4. 9. 1b. V. 6.

zusammen sechs: Jehojarib zog für sich und für seine Genossen, zusammen sechs, und ebenso Pašḥur und Imer. Die Propheten ihrer Zeit bestimmten, dass selbst, wenn die Familie Jehojaribs, die [im ersten Tempel] Hauptwache war, mit aus dem Exil ziehen sollte, Jedâja dennoch nicht verdrängt werde; vielmehr würde Jedâja Hauptwache bleiben und Jehorjarib nebenbei.

Während die Jisraéliten der betreffenden Priesterwache sich in ihrer Heimat versammelten und aus der Schöpfungsgeschichte lasen. Woher dies? R. Jâqob b. Aha erwiderte im Namen R. Asis: Ohne diesen Beistand könnten Himmel und Erde nicht bestehen, denn es heisst: *"Und er sprach: O Herr, mein Gott, woran soll ich erkennen, dass ich besitzen werde.* Abraham sprach nämlich: Herr der Welt, wenn die Jisraéliten sündigen würden, so könntest du doch mit ihnen so verfahren wie mit dem Zeitalter der Sintflut und dem des Turmbaus!? Er erwiderte: Nein. Jener sprach: Herr der Welt, lass mich erkennen, wodurch ich es besitzen werde! Er erwiderte: *"Hole mir ein dreijähriges Kalb und eine dreijährige Ziege* ". Jener sprach wiederum: Herr der Welt, allerdings zur Zeit, da der Tempel bestehen wird, was aber wird aus ihnen zur Zeit, da er nicht bestehen wird!? Er erwiderte: Ich habe für sie bereits die Ordnung der Opfer bestimmt, wenn sie dies vor mir lesen, so werde ich es ihnen anrechnen, als hätten sie solche dargebracht, und ihnen all ihre Sünden vergeben.

Die Rabbanan lehrten: Die Mitglieder der Priesterwache beteten, dass das Opfer ihrer Brüder in Wolgefallen angenommen werde; die Mitglieder des Beistands versammelten sich im Bethaus und fasteten vier Tage, Montag, Dienstag, Mittwoch und Donnerstag; am Montag beteten sie für die Seefahrenden, am Dienstag für die Wüstenreisenden, am Mittwoch, dass die Kinder von der Bräune verschont bleiben, am Donnerstag für Schwangere und Säugende: dass die Schwangeren keine Fehlgeburt ausstossen und dass die Säugenden ihre Kinder zu ernähren vermögen. Am Freitag fasteten sie nicht, zu Ehren des Sabbaths, und um so weniger am Sabbath selbst. — Weshalb nicht am Sonntag? R. Johanan erwiderte: Wegen der Nazarener. R. Schmûl b. Nahmani erwiderte: Weil er der Schöpfung [des Menschen] dritter Tag

M 74 באו פש ואומר כמו כן נשרו דקקם שש וכן M 75
אנ פ שיהו בראש חמש לא M 76 מפרלה: M 77
א ר אחא M 78 — לפני חקב ח M 79 ר׳ יצאני
M 80 VM — לו M 81 הן M 82 בכח ארצ א ר
M 83 – בזמן M 84 ומעלה „ M 85 תקריבו קרבן לפני
M 86 נכנסין || M 87 +וגזרין || M 88 — בשני | 89
M — בשום ר ובדבי M 90 בתע M 91 שיגדלו

Sanh. 44a

Mag. 31b

Gn. 15,8

b. v. 9

Ib. V. 9.

Ib. Nach unserem Text ist diese Stelle unverständlich. Nach B gehörte Jehojarib nicht zu den 4 aus dem Exil gezogenen Priesterwachen, an dessen Stelle wird Hiram mitgezählt. 11. Gen. 15,8. 12. Ib. V. 9.

הניצרים רבי שמואל בר נחמני אמר מפני ששהוא
שלישי לציבור ריש לקיש אמר מפני נשמה יתירה
Ber.16b דאמר ריש לקיש נשמה יתירה ניתנה בו באדם
בערב שבת במוצאי שבת נוטלין אותה ממנו
Ex.31,17 שנאמר שבת וינפש בזין ששבת ויי אבדה נפש׃
Mag.22a ביום הראשון בראשית ויהי רקיע׃ תנא בראשית
בשנים יהי רקיע באחד בשלמא יהי רקיע באחד
תלתא פסיקי הוו אלא בראשית בשנים מאי מעמא
h חמשה פסיקי חיזון יתנן הקורא בתורה אל יפחות
מששה פסוקים רב אמר דולג ושמואל אמר פוסק
ורב דאמר דולג מאי מעמא לא אמר פוסק קסבר
Ab.Ber.12b כי פסוקא דלא פסקיה משה אגן לא פסקינן ליה
ישמיאל אמר פוסק ימי פסקינן והאמר רבי חנינא
קרא צעיר גדול היה לי אצל רבי חנינא חנדוד ולא
תתיר לי לפסוק ארא לתינוקות של בית רבן היאיל
ולהתרגל עשרין ישמואל התם מעמא מאי משום
דרא אפשר הכא נמי לא אפשר ושמואל אמר פוסק
מאי מעמא לא אמר דולג גזירה משום התנכנסין
Mag.22a גזירה משום היוצאין מתיבי פרשה של ששה פסוקין
קורין אותה בשנים ושל חמשה הראשון קורא שלשה
והשני קורא שנים מפרשה זו ואחד מפרשה אחרת
ויש אומרים שלשה לפי שאין מתחילין בפרשה
פתוחה משלשה פסוקין למאן דאמר דולג ליודלוג למאן
Fol.28 דאמר פוסק ליפסוק שאני התם דאית ליה רווחא׃
פרשה גדולה קורין אותה בשנים בשחרית ובמנחה
ובמנחה קורין על פיהן כי׃ איבעיא להו חיבי קאמר

M 92 שהיה | M 93 שיש בו באדם מע"ש ולמוצ"ש נוטלת
הימנו || M 94 תנו רבנן || M 95 — מ"ש || M 96 הוו ||
M 97 רב אמר — M 98 רבינו || M 99 פסקינן ליה ומי אמר
שמו הכי והא || M 1 — פסוק || M 2 — אמר || M 3
נכנסין יוצאין || M 4 קורין אותה באדד הרא' שלשה. B
ביחיד ואב || M 5 — מפרשה אחרת || M 6 — אמאי
M 7 קתני.

ist. Reš-Laqiš erwiderte: Wegen der zweiten Seele; Reš-Laqiš sagte nämlich, am Vorabend des Šabbaths erhalte der Mensch eine zweite Seele, die man ihm beim Šabbathausgang abnimmt, denn es heisst: *Er ruhte und atmete aus*: Wehe, die Seele ist fort[13].

Am Sonntag [lasen sie den Abschnitt]: *Am Anfang* und: *Es ward ein Ende*. Es wird gelehrt: [Der Abschnitt] *Am Anfang* wird von zweien gelesen, *Es ward ein Ende* von einem. Allerdings muss *Es ward ein Ende* von einem gelesen werden, weil er nur drei Verse hat, wieso aber *Am Anfang* von zweien, er hat ja nur fünf Verse, während gelehrt wird, dass wer aus der Gesetzlehre vorliest mindestens drei Verse lesen muss!? Rabh erklärte: [Der dritte Vers] wurde wiederholt. Šemuél erklärte: Er wurde geteilt. Weshalb wurde er nach Rabh wiederholt und nicht geteilt? — Er ist der Ansicht, einen Vers, den nicht Moseh teilte, dürfen auch wir nicht teilen. Šemuél erklärte, man teilte ihn; darf man denn teilen, R. Hanina der Bibelleser erzählte ja, er habe sich viel mit R. Ḥanina dem Grossen abgequält, und dennoch erlaubte er ihm nicht, einen Schriftvers zu teilen, nur beim Unterricht der kleinen Kinder!? — Šemuél kann erwidern: [beim Unterricht] ist es ja deshalb erlaubt, weil es nicht anders möglich ist, ebenso ist es auch hierbei nicht anders möglich. — Weshalb wurde er nach Šemuél geteilt und nicht wiederholt? — Dies wurde wegen der Eintretenden und Fortgehenden angeordnet[15]. Man wandte ein: Ein Abschnitt von sechs Versen wird von zweien vorgelesen, wenn er nur fünf hat, so liest einer drei Verse und der andere zwei aus dem betreffenden Abschnitt und einen aus dem folgenden; manche sagen, drei, weil man einen Abschnitt nicht mit weniger als drei Versen beginnen darf. Sollte man doch den betreffenden Vers entweder nach der einen Ansicht wiederholen oder nach der anderen Ansicht teilen!? — Anders ist es da, wo man Raum hat[16].

Der grosse Abschnitt wurde von zweien gelesen; beim Morgengebet, beim Zusatzgebet und beim Nachmittaggebet lasen sie auswendig. Man fragte: Wie ist es zu verstehen: meint er, es dass beim Morgengebet und Zusatzgebet aus

13. Ex. 31,17. 14. Cf. S. 211 N. 17. 15. Wenn die Eintretenden den zweiten mit Vers 3 beginnen sehen, so glauben sie, der erste habe nur 2 Verse gelesen, entgegengesetzt die Fortgehenden. 16. Man kann den folgenden Abschnitt lesen.

בשחרית [1]ובמוסף קורין אותה בכפר ובמנחה קורין
[2]אותה על פה בקורין את שמע או דלמא[3]הכי קתני
בשחרית קורין [4]אותה בכפר ובמוסף ובמנחה קורין
[5]אותה על פה בקורין את שמע תא שמע דתניא
בשחרית ובמוסף נכנסין לבית הכנסת וקורין [6]בחדר
שקורין לו השנה[7]ובמנחה יחיד קורא אותה על פה
אמר רבי יוסי וכי [8]יחיד יכול לקרות[9]דברי תורה על פה
בצבור אלא[10]כולן נכנסין וקורין אותה על פה בקורין
את שמע: כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד בו׳: מה
הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה והללו דברי
סופרים: ומן עצי כהנים והעם בו׳: תנו רבנן למה
הוצרכו [11]לומר זמן עצי כהנים [12]והעם אמרו בשעלו
בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו
והתנדבו משלהם וכך [13]התנו גביאים שביניהן שאפילו
לשכה מלאה עצים[14]יהו אלו מתנדבין משלהן שנאמר [15]והגרלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים (ו)הלוים Neh.10,35
והעם להביא [ל]בית אלהינו לבית אבתינו לעתים
מזמנים שנה בשנה לבער על מזבח ה׳ אלהינו ככתוב
בתורה: ועמהם כהנים ולוים וכל מי בו׳: תנו רבנן
מה [16]היו בני גונבי עלי [17]ובני קוצעי קציעות [18]אמרו
פעם אחת נזרה מלכות הרשעה שגד על ישראל שלא
יביאו[19]עצים למערכה ושלא יביאו בכורים [20]לירושלם
והושיבו[21]פרוזדאות על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם
בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו [22]בשרון
שבאותו הדור וראי הטא הביאו סלי בכורים והיפום
בקציעות[23]ונטלום ועלי על כתפיהן וכיון שהגיעו אצל

M 8 ומו׳ נכנסין וקורין בכפר M 9 על פיהם M 10
— ה ק M 11 אותה M 12 + בתורה M 13 + בורה
M 14 + תואר M 15 ד׳ת M 16 קורין בולן על
M 17 לומר M 18 לומנות בשעלו M 19 התקינו
B 20 יהיו M 21 הן M 22 ומה הן קוצ׳ M 23
— אמרו M 24 — עצים...ביאו M 25 — ליר 26
M פרדסיות M 27 י ח שבאה ד נטלו והביאו בכור
M 28 והעלום על כתפ והלכו להם כיון שהג לפרדסיא.

der Gesetzrolle und beim Nachmittaggebet wie das Šemâ auswendig gelesen wird, oder aber, dass beim Morgengebet aus der Gesetzrolle und beim Zusatzgebet und Nachmittaggebet wie das Šemâ auswendig gelesen wird? — Komme und höre: Es wird gelehrt: Beim Morgengebet und Zusatzgebet versammle man sich im Bethaus und lese sie wie es im ganzen Jahr üblich ist, beim Nachmittaggebet kann sie jeder einzelne auswendig lesen. R. Jose sprach: Darf denn der einzelne Worte der Gesetzlehre auswendig lesen, wenn er sich in einer Gemeinschaft befindet!? Vielmehr versammle sich die ganze Gemeinde im Betthaus und lese sie auswendig, wie das Šemâ.

An einem Tag, an dem das Loblied gelesen wird, werden die Beistandsgebete nicht gelesen &. Welchen Unterschied giebt es zwischen [dem Nachmittaggebet und dem Schlussgebet]? — Das erste ist Gebot der Gesetzlehre[17], das andere Anordnung der Schriftkundigen.

Holzspenden für Priester und Volk &. Die Rabbanan lehrten: Welche Bewandtnis hat es mit den Holzspenden für Priester und Volk? — Man erzählt, als die Exilirten zurückkehrten, fanden sie kein Holz in der Zelle vor, da kamen diese und spendeten vom ihrigen. Dann ordneten die damaligen Propheten an, dass selbst, wenn die Zelle voll Holz ist, diese Holzspenden bestehen bleiben sollen, denn es heisst: [18] *Und wir, die Priester, die Leviten und das Volk warfen das Los wegen der Holzspenden, dass wir es jahraus jahrein familienweise zur festgesetzten Zeit für den Tempel unseres Gottes liefern wollten, damit es auf dem Altar des Herrn, unseres Gottes, verbrenne, wie es im Gesetz vorgeschrieben ist.*

Mit ihnen auch Priester und Leviten, alle &. Die Rabbanan lehrten: Was für eine Bewandtnis hat es mit den Keulenschmugglern und den Feigenpressern? — Man erzählt, einst verhing die ruchlose Regierung Religionsverfolgung über die Jisraéliten, dass sie kein Holz für den Altar liefern und dass sie keine Erstlinge[19] nach Jerušalem bringen; sie setzten Wachen auf die Wege, wie einst Jerobeâm, der Sohn Nebaṭs, solche gesetzt hatte, damit die Jisraéliten nicht zur Wallfahrt gehen. Was aber thaten die Frommen und Gottesfürchtigen dieses Zeitalters? — sie bedeckten die Körbe Erstlingsfrüchte mit getrockneten Feigen und nahmen diese nebst

17. Cf. Bd. I S. 96 Z. 8 u. 18. Neh. 10,35. 19. Cf. Bd. I S. 315 Z. 1 ff.

פיזוזאית אמרו להם להכין אתם חולכין אומרין להם
לעשות שני עיגולי דבילה במכתשת שלפנינו ובעלי
עיגול בתפינו בין שעברו מהן עיטרום בכלום
והביאום לירושלם תנא הן הן בני סלמאי הנתיפתי׃
תני רבנן מה הן בני סלמאי הנתופתי אמרו פעם 5
אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שלא
יביאו עצים למערכה והישיבו פיזוזאית על הדרכים
בדרך שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו
ישראל לרגל מה עשו יראי הטא שבאותו הדור
חביאי סוריהן ועשי סולמות והניחו על כתפיהם 10
והלכו להם בין שהגיעו אצלן אמרו להם להכין אתם
הולכין אמרו להם להביא מוזלות משוכך שלפנינו
יבכוריות שעל כתפינו בין שעברו מהן פירקום
והביאום ירושלם ועלולהם ועל ביצא בהם
Pr.10,7 הוא אומר זכר צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט 15
והבין נאמר ושם רשעים ירקבו׃ בעשרים בו בני
פחת מואב בן יהודה׃ תנא בני פחת מואב בן
יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי רבי מאיר
רבי יוסי אומר הן הן בני יואב בן צרויה׃ בעשרים
באלול בני עדין בן יהודה וכו׃ תני רבנן בני עדין 20
בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי רבי יהודה
רבי יוסי אומר הן הן בני יואב בן צרויה׃ באחד
בטבת שבו בני פרעוש שניה בו׃ מני מתניתין לא
רבי מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי יוסי אי רבי
מאיר ליתני שבו בני דוד בן יהודה שניה אי רבי 25
יהודה ליתני שבו בני דוד בן יהודה שניה אי רבי
יוסי ליתני שבו בני יואב בן צרויה שניה לעולם

M 29 אמרו ‖ M 30 + זו M 31 כסלאי הנטפתה
M 32 כסלאי פעם M 33 שעשת M 34 על הדרי
M 35 עצים ‖ M 36 ונשאום על שכמיהם ‖ M 37
M 38 שתי עיגום מן השובר M 39 ונתנום
לתערכה ועליהם M 40 נאמרי M 41 תנו רבנן.

einer Keule auf die Schulter, und als sie an die Wache herankamen und gefragt wurden, wohin sie gehen, erwiderten sie: Wir gehen mit Mörser und Keule, die wir mit uns führen, zwei Feigenkuchen pressen. Als sie vorüber waren, bekränzten sie die Körbe und brachten sie nach Jerusalem. Es wird gelehrt: So machten es auch die Angehörigen von Salmaj Netophati.

Die Rabbanan lehrten: Wie machten es die Angehörigen von Salmaj Netophati? Man erzählt, einst verhing die gottlose Regierung Religionsverfolgung über die Israéliten, dass sie kein Holz für den Altar bringen; sie setzten Wachen auf die Wege wie einst Jerobeâm, der Sohn Nebats solche gesetzt hatte, damit die Israéliten nicht zur Wallfahrt gehen. Was aber thaten die Gottesfürchtigen dieses Zeitalters? — sie bereiteten Leitern aus dem Holz und nahmen sie auf die Schulter, als sie an die Wache herankamen und gefragt wurden, wohin sie gehen, erwiderten sie: Wir tragen diese Leitern, um junge Tauben vom Taubenschlag zu holen. Als sie vorüber waren, nahmen sie sie auseinander und brachten sie nach Jerušalem. Ueber diese und ihres gleichen heisst es: *Das Gedächtnis der Frommen bleibt im Segen*; über Jerobeâm, den Sohn Nebats und über seine Genossen heisst es: *Der Gottlosen Name wird verwesen.*

Der zwanzigste desselben für die Familie Paḥath-Moab b. Jehuda. Es wird gelehrt: Die Familie Paḥath-Moab b. Jehuda ist mit der Familie David b. Jehuda identisch — Worte R. Meírs, R. Jose sagt, diese sei mit der Familie Joab b. Çeruja identisch.

Der zwanzigste Elul für die Familie Âdin b. Jehuda ℸ. Die Rabbanan lehrten: Die Familie Âdin b. Jehuda ist mit der Familie David b. Jehuda identisch — Worte R. Jehudas; R. Jose sagt, sie sei mit der Familie Joab b. Çeruja identisch.

Der erste Tebeth war wiederum für die Familie Parôš bestimmt ℸ. Unsere Mišnah vertritt also weder die Ansicht R. Meírs, noch R. Jehudas, noch R. Joses!? Nach R. Meír müsste es heissen: wiederum für die Familie David b. Jehuda, nach R. Jehuda müsste es ebenfalls heissen: wiederum für die Familie David b. Jehuda und nach R. Jose müsste es heissen: die Familie Joab b. Çeruja. — Thatsächlich ist hier die Ansicht R. Joses vertreten, nur streiten zwei Tannaim über die Ansicht R. Joses.

20. Pr. 10,7.

רבי יוסי[42]ותרי תנאי אליבא דרבי יוסי: באחד בשבת
לא היה בו מעמד כו׳: אמר ליה מר קשישא בריה
דרב חסדא לרב אשי מאי שנא הלל דדחי דידיה Col.b
ומאי שנא מוסף דלא דחי דידיה אמר ליה[43]רב אשי
השתא דלאו דידיה דחי דידיה לא כל שכן אמר
ליה הכי קאמינא לך לא לידחי אלא דידיה אמר
ליה איבא רבי יוסי דקאי כוותך דתניא רבי יוסי
אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד מעמד
דמאי אילימא מעמד דשחרית הא[44]תנא קמא נמי
הכי קאמר אלא מעמד דמוסף דידיה נמי לא דחי
אלא[45]דמנחה קרבן עצים דחי אלא לאו דנעילה שמע
מינה דידיה דחי דלאו דידיה לא דחי שמע מינה
ולימא נמי באחד בניסן לא היה בו מעמד[46]מפני
שיש בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים אמר[47]רבא
זאת אומרת הלילא דבריש ירחא לאו דאורייתא
[48]דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק Ar.10a
שמונה עשר יום בשנה יחיד עומר בהן את הלל
[49]ואלו הן שמונת ימי החג ושמונת ימי הגיבה ויום
[50]טוב הראשון של פסח ויום טוב ראשון של עצרת
ובגולה עשרים ואחד יום[51]ואלו הן תשעת ימי החג
ושמונת ימי הנוכה ושני ימים[52]הראשונים של פסח
ושני ימים[53]טובים של עצרת: רב אוקלע לבבל[54]חזנהו
דקא קרו הלילא בריש ירחא סבר לאפסוקינהו[55]בין
דהוא דקא מדלגי[56]דלוגי אמר[57]שמע מינה מנהג
אבותיהם בידיהם תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל
גומר: חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר
בתמוז כו׳: נשתברו הלוחות מנין דתניא בששה Sab.86b Jom.45

42 M + תניא — 43 M — ר א — 44 M אמרי הלל נמי דחי
אלא לאו מעמד — 45 M + לאו — 46 M שהיה בו
47 M רב אשי זאת אומ׳ הלל דר׳ ה — 48 M + הוא — 49
M — ואלו — 50 M — טוב ה — 51 M הרא׳ — 52 M
טובים — 53 M חזי להו דק׳ק הלל בר׳ ה — 54 M שבעינהו
דקא — 55 M—דלוגי — 56 M — ש׳מ.

achtzehn Tagen im Jahr liest der einzelne das ganze[21]Loblied, und zwar: an den acht Tagen des Hüttenfestes, an den acht Tagen des Ḥanukafestes[22], am ersten Tag des Pesaḥfestes und am Versammlungsfest; in der Diaspora sind es einundzwanzig Tage: an den neun Tagen des Hüttenfestes, an den acht Tagen des Ḥanukafestes an beiden ersten Tagen des Pesaḥfestes und an beiden Tagen des Versammlungsfestes.

Rabh kam einst nach Babylonien und sah, dass sie am Neumond das Loblied lasen; da wollte er sie unterbrechen. Als er aber sah, dass sie überspringen[21], da sagte er: Es scheint also, dass dies bei ihnen Brauch ist, von ihren Ahnen her. Es wird gelehrt: Der einzelne beginne das Lesen nicht, hat er begonnen, so beende er es auch.

Am ersten Ṭebeth wurden keine Beistandsgebete gelesen &. Mar-Qašiša b. R. Ḥisda sprach zu R. Aši: Weshalb verdrängt das Loblied seine [Beistandsgebete] und das Zusatzgebet verdrängt sie nicht? R. Aši erwiderte ihm: Wenn es die des folgenden Gebets verdrängt, um wieviel mehr die seinigen!? Jener entgegnete: Ich meine es wie folgt: sollte es nur die seinigen verdrängen. Dieser erwiderte: Thatsächlich ist R. Jose dieser Ansicht, es wird nämlich gelehrt: R. Jose sagte: Auch an dem Tag, an dem es ein Zusatzopfer giebt, werden die Beistandsgebete gelesen; welche nun? wenn die des Morgengebets, so ist ja der erste Tanna ebenfalls dieser Ansicht; wenn die des Zusatzgebets, so wird ja dieses wol die seinigen verdrängen; wollte man sagen, die des Nachmittaggebets, so werden sie ja durch das Holzopfer verdrängt; wahrscheinlich also die des Schlussgebets; schliesse hieraus, dass es die seinigen verdrängt, die folgenden aber nicht; schliesse hieraus. — Sollte er lehren, dass auch am ersten Nisan die Beistandsgebete nicht gelesen wurden, denn an diesem wird das Loblied gelesen und das Zusatzopfer als auch das Holzspendenopfer dargebracht!? Raba erwiderte: Hieraus ist eben zu entnehmen, dass das Lesen des Loblieds am Neumond kein Gebot der Gesetzlehre ist; R. Johanan sagte nämlich im Namen des R. Simôn b. Jehoçadaq: An

Fünf (unglückliche) Ereignisse begegneten unseren Vorfahren am siebzehnten Tamuz &. Woher, dass an diesem die Gesetztafeln zerbrochen wurden? — Es wird gelehrt: Am sechsten des Monats [Sivan] wurden die Zehngebote den

21. Das ganze Loblied besteht aus den Pss. 113—118, beim sog. "halben" L. werden die Pss. 115,1—11 u. 116,1—11 übersprungen. 22. Cf. Bd. I S. 365 Z. 20 ff.

[23]הדש נתנו עשרת הדברות [24]לישראל רבי יוסי
איומי בשבעה בו מאן דאמר בששה [25]נתנו בששה
[26]נתנו ובשבעה עלה [27]משה מאן דאמר בשבעה
בשבעה נתנו ובשבעה עלה [28]משה דכתיב [29]ויקרא Ex.24,16
אל משה ביום השביעי וכתיב ויבא משה בתוך הענן ib.v.18
ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים
לילה [30]עשרים וארבעה דסיון וישתכר דתמוז מלו
להו ארבעין בשיכסר בתמוז נחית אתא ותברינהו
ללוחות וכתיב ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא ib.32,19
את העגל [וכ'] וישלך מידיו את הלחת וישבר אתם
תחת ההר: בטל התמיד: גמרא: הובקעה העיר: Jer.52,6
[31]בשבעה עשר הוה וכתיב בחדש הרביעי בתשעה
לחדש יחזק הרעב בעיר וכתיב [32]בתריה ותבקע העיר ib.v.7
וגו' אמר רבא לא קשיא כאן בראשונה כאן בשניה
דתניא [33]בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז
בשניה בשבעה עשר בו: שרף אפוסטומוס את
התורה: גמרא: העמיד צלם בהיכל: מנלן דכתיב
ומעת הוסר התמיד [ו]לתת שקוץ שמם [34]וחד הוה Dan.12,11
וכתיב [ו]על כנף שקוצים משמם אמר רבא תרי ib.9,27
הוו ונפל חד על הבריה [35]ותבריה ליה לידיה ואשתכח
דהוה כתיב [36]את צבית להחוכי ביתא ידך אשלימת Fol.29
ליה: בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו
לארץ: מנלן דכתיב [37]ויהי בחדש הראשון בשנה Ex.40,17
השנית באחד לחדש הוקם המשכן ואמר מר שנה Syn.69b Zeb.14b
ראשונה עשה משה [38]את המשכן שניה הקים משה Ar.13a
[39]את המשכן ושלח [40]מרגלים וכתיב ויהי בשנה השנית Nm.10,11

M 57 בחדש || M 58 — לישי || M 59 — נתנו || M 60 — נתנו וכש' || M 61 — משה || M 62 — ויקרא...ההר || M 63 — עשרים...ללוחות | M 64 + אנו || M 65 — בתריה || M 66 בט' לחדש הבקעה העיר בראשונה ובשניה || M 67 - והד הוה || M 68 וקטעיה לידיה ואשכחיה דכתיב עילויה אנא צבית לאתרויבי ביתך ויתך אישלת ליה || M 69 - את ה || M 70 - משה.

Jisraéliten gegeben: R. Jose sagt, am siebenten desselben. Nach dem dies am sechsten geschah, wurden sie ihnen also am sechsten gegeben und am siebenten stieg Mošeh hinauf, und nach dem dies am siebenten geschah, wurden sie ihnen am siebenten gegeben und an demselben stieg Mošeh auch hinauf, denn es heisst: *Am siebenten Tage rief er Mošeh*; ferner heisst es: *Da begab sich Mošeh in die Wolke hinein und stieg auf den Berg. Hierauf blieb Mošeh vierzig Tage und vierzig Nächte auf dem Berge*; vierundzwanzig des Sivan und sechzehn des Tamuz, das sind zusammen vierzig. Am siebzehnten Tamuz kam er herab und zerbrach die Gesetztafeln, wie es heisst: *Als er nun in die Nähe des Lagers kam, und das Kalb sah etc., da ward er die Tafeln wa[rf] und zerschmetterte sie am Fuss des Berges.*

Das beständige Opfer eingestellt. Dies ist eine Ueberlieferung.

Bresche in die Stadt gelegt. ¿Geschah dies denn am siebzehnten, es heisst ja: *Im vierten Monat, am neunten des Monats, als die Hungersnot in der Stadt überhand genommen*, und darauf heisst es: *Da wurde Bresche in die Stadt gelegt.* Raba erwiderte: Das ist kein Einwand, das eine handelt vom ersten Mal, das andere vom zweiten Mal; es wird nämlich gelehrt: Zum ersten Mal wurde am neunten Tamuz Bresche in die Stadt gelegt, zum zweiten Mal geschah dies am siebzehnten desselben.

Die Gesetzlehre durch Postumus verbrannt. Dies ist eine Ueberlieferung.

Und ein Götzenbild in dem Tempel aufgestellt. Woher dies? — Es heisst: [28]*Und von der Zeit, da das beständige Opfer aufgehoben werden wird, um dafür das verwüstende Scheusal zu setzen.* — ¿War es denn eines, es heisst ja: [29]*Und auf dem Flügel werden die entsetzlichen Scheusale stehen.* Raba erwiderte: Es waren zwei Götzen, da fiel einer auf den anderen und brach ihm eine Hand ab; auf dieser fand man folgende Aufschrift: Du wolltest den Tempel zerstören, deine Hand ist ihm aber übergeben worden.

Am neunten Ab wurde über unsere Vorfahren verhängt, nicht in das Land zu kommen. Woher dies? Es heisst: [30]*Im ersten Tag des ersten Monats, im zweiten Jahr, wurde die Stiftshütte aufgerichtet*, worauf der Meister sagte, dass Mošeh im ersten Jahr die Stiftshütte gefertigt und im zweiten Jahr sie aufgerichtet und die Kund-

23. Ex. 24,16. 24. Ib. V. 18. 25. Ib. 32,19. 26. Jer. 52,6. 27. Ib. V. 7. 28. Dan. 12,11. 29. Ib. 9,27. 30. Ex. 40,17.

schafter gesandt hatte. Ferner heisst es: [31]*Im zweiten Jahr, im zweiten Monat, am zwanzigsten des Monats, erhob sich die Wolke von der Stiftshütte des Gesetzes*; ferner heisst es:[32]*Da zogen sie vom Berg des Herrn drei Tagereisen weiter*; hierzu sagte R. Ḥama b. Ḥanina, dass sie sich an diesem Tag von Gott wandten. Ferner heisst es: [33]*Das hergelaufene Gesindel aber, das sich unter ihnen befand, bekam Gelüste; da begannen auch die Kinder Jisraels wiederum zu jammern &c.*; ferner: [34]*Einen ganzen Monat lang &c.*; das war also am zweiundzwanzigsten Sivan. Ferner heisst es:[35]*Da ward Mirjam sieben Tage abgesperrt*; das war also am neunundzwanzigsten Sivan; darauf heisst es:[36]*Entsende Männer*, auch wurde gelehrt, dass Mošeh am neunundzwanzigsten Sivan die Kundschafter sandte. Ferner heisst es: [37]*Und nach Verlauf von vierzig Tagen, nachdem sie das Land ausgekundschaftet hatten, kehrten sie um.* [Bis zum neunten Ab] sind es ja nur vierzig Tage weniger einen[38]? Abajje erwiderte: Der Tamuz dieses Jahrs war vollzählig, denn es heisst:[39]*Er hat ein Fest gegen mich ausgerufen, dass man meine Jünglinge zermalme*; ferner:[40]*Da erhob die ganze Gemeinde ein lautes Geschrei und es jammerte das Volk in jener Nacht*, und Rabba sagte im Namen R. Johanans, jene Nacht sei die des neunten Ab gewesen. Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu ihnen: Ihr habt ohne Anlass gejammert, ich aber werde ihn euch ewig als Jammertag bestimmen.

בחדש השני[31]בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן
העדת ובתיב ויסעו מהר ה׳ דרך שלשת ימים אבר Nm.10,33
רבי המא בר חנינא[32]אותו היום סרו מאחרי ה׳ Sab.116a
ובתיב והאספסף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו Nm.11,4
ויבכו גם בני ישראל וגו׳ ובתיב[33]עד חדש ימים וגו׳ Ib.v.20
דהוו להו עשרין ותרתין בסיון וכתיב ותסגר מרים b.12,15
[וכ׳] שבעת ימים[34]דהוו להו עשרין ותשעה בסיון
וכתיב[35]שלח לך אנשים ותניא בעשרים ותשעה בסיון Ib.13,2
שלח משה מיגלים וכתיב וישבו מתור הארץ בקץ b.v.25
ארבעים יום[36]הני ארבעים יום נגד חד הוו אבר אבי
תמוז דהתיא שתא[37]מילוי מלוזת דכתיב קרא עלי Pes.77a
מועד לשבר בחורי וכתיב ותשא כל העדה ויתנו Seb.103a
את קולם ויבכו העם בלילה ההוא אמר רבה[38]אבי Tnr.1,15
רבי יוחנן[39]אותו היום[40]ערב תשעה באב היה אבי Nm.14,1
[לחם הקדוש ברוך הוא אתם בכיתם בכיה של הגם Sot. 35b
ואני[41]קובע לכם בכיה לדורות; חרב הבית בראשונה; Syn.104b
דכתיב [ו]בחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת IIReg.25,8
תשע עשרה [שנה] למלך נבוכד נצר מלך בבל בא
נבוזר אדן רב טבחא עבד מלך בבל ירושלם וישרף
את בית ה׳ וגו׳ וכתיב [ו]בחדש החמישי בעשור Jer.52,12
לחדש היא שנת תשע עשרה [שנה] למלך נבוכד
נצר מלך בבל בא נבוזר אדן רב טבחא עבד [לפני]
מלך בבל [ב]וירושלם [וגו׳] ותניא אי אפשר ויצר
בשבעה[42]שהרי כבר נאמר בעשור ואי אפשר לומר
בעשור[43]שהרי כבר נאמר בשבעה הא ביצד בשבעה

P 71 בעשרה | M 72 מלמד שסרו | M 73 — דהוו...בסיון | M 74 — הני מ׳ יום | M 75 מילא הויא | M 76 — ב ב | הנח M 77 אותה לילה לול ת ב | M 78 לילי | M 79 לחם | M 80 אקבע | M 81 — וכתיב וישלח את בית | ה׳ M 82 שבבו.

Der Tempel zum ersten Mal zerstört. Denn es heisst: [41]*Im fünften Monat aber, am siebenten des Monats, das ist das neunzehnte Jahr Nebukhadneçars, des Königs von Babel, kam Nebuzar-Adan, der Oberste der Leibwächter, der Diener des Königs von Babel, nach Jerušalem und verbrannte den Tempel des Herrn &c.* Ferner: [42]*Im fünften Monat aber, am zehnten des Monats, das ist das neunzehnte Jahr Nebukhadneçars, des Königs von Babel, kam Nebuzar-Adan, der Oberste der Leibwächter, der Diener*[43]*des Königs von Babel, nach Jerušalem &c.* Hierüber wird gelehrt: Es kann ja nicht am siebenten gewesen sein, da es heisst: am zehnten; ferner kann es auch nicht am zehnten gewesen sein, da es ja heisst: am siebenten; wie ist es nun [in Uebereinstimmung zu bringen]? — am siebenten kamen die Nichtjuden in

31. Num. 10,11. 32. Ib. V. 33. 33. Ib. 11,4. 34. Ib. V. 20. 35. Ib. 12,15. 36. Ib. 13,2. 37. Ib. V. 25. 38. 29—30 Sivan, 1—29 Tamuz u. 1—8 Ab: 2+29+8=39. 39. Thr. 1,15. 40. Num. 14,1. 41. iiReg. 25,8. 42. Jer. 52,12. 43. Der mas. Text hat an dieser Stelle עמד (so auch *LXX*), während unserer T.text an beiden Parallelen עבד hat.

"נכנסו עיים לתוכו ואבדו"ן וקלקלו בו "שבעיו שמיני
ותשיעי "כמוך להשבה הציתו בו את האור ותוה
Jer.6,4 דוקן והיך כל היום ביתו שנאמר אוי (נא) לנו כי
פנה היום כי ינטו צללי ערב והיינו דאמר רבי יוחנן
3 אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתי אלא בעשירי
מפני שרובו של היכל "בו נשרף ורבנן אתחלתא
Ar.11b דפירענותא "עדיפא: ובשניה: מנלן דתניא מנלנלן
זכות "היום וזאי וחובה ליום חייב אמרו בשחרב "בית
המקדש בראשונה אותו היום "ערב תשעה באב היה
10 ומוצאי שבת היה ומוצאי שביעית היתה ומשמרתה
של "יהוידב והלויים "היו אומרים שירה ועומדין
Ps.94,23 על דוכנם "ומה שירה היו אומרים וישב עליהם את
אונם וכרקתם יצמיתם ולא תכפיקן לומר יצמיתם
Rh.12b ה' אלהינו עד שבאו גוים ובכשום וכן בשניה:
15 נכבדה ביתך: גמרא: נחרשה הערי: "תניא בשחרב
טורנוסרופוס הרשע את והיכל ננזרה גזרה על רבן
גמליאל להרוגה בא "הנמון אחד ועמד בבית המדרש
ואמר בעל החומס מתבקש בעל החומס מתבקש
שמע רבן גמליאל "אול משא ביניהו אול לגבות
20 בצנעא אמר ליה אי מצילנא לך "ביתינא לי לעלמא
דאתי אמר ליה הן "אמר ליה אשתבע לי אשתבע
ליה סליק "לאיגרא נפל ומית וגמירי דכי גזרי "גזירתא
ומית חד מיניהו "מבטלי לגזרתייהו יצתה בת קול
ואמרה "הנמון זה מוכן לחיי העולם הבא: תנו רבנן
25 "משחרב חבית בראשונה נתקבצו ביתות ביתות של

den Tempel, (am siebenten und) am achten assen sie da und richteten Verderben an, und am neunten, gegen Abend, setzten sie ihn in Brand und er brannte den ganzen Tag, denn es heisst: "*Wehe uns, schon neigt sich der Tag, lang strecken sich die abendlichen Schatten.* Das ist es, was R. Johanan sagte: Wäre ich damals da, so würde ich [die Trauerfeier] auf den zehnten gesetzt haben, weil der Tempel grösstenteils an diesem verbrannt wurde. — Und die Rabbanan!? Der Beginn ist beim Unglück die Hauptsache.

UND ZUM ZWEITEN MAL. Woher dies? Es wird gelehrt: Man führt Gutes an einem guten Tag und Böses an einem bösen herbei. Sie sagten, der neunte Ab, an dem der Tempel zum ersten Mal zerstört wurde, war Ausgang eines Śabbaths und eines Siebentjahrs. Die Priesterwache Jehojarib hatte damals Dienst; die Leviten standen auf der Estrade und trugen das Lied vor. — Welches Lied trugen sie vor? — "*Und er vergalt ihnen ihren Frevel und vertilgte sie in ihrer Bosheit*; und während sie noch nicht beendet hatten: "*Es vertilgt sie der Herr unser Gott*, kamen die Nichtjuden und eroberten ihn. Ebenso auch zum zweiten Mal.

BITTHER EROBERT. Dies ist eine Ueberlieferung.

UND DIE STADT AUFGEACKERT. Es wird gelehrt: Als Tyrannus-Rufus[46] den Tempel zerstörte, wurde über R. Gamaliél das Todesurteil verhängt. Ein Hegemon kam dann ins Lehrhaus und rief: Man verlangt nach dem Hochnäsigen. Als R. Gamaliél dies hörte, versteckte er sich. Dann ging jener heimlich zu ihm und fragte ihn: Lässt du mich der zukünftigen Welt teilhaftig werden, wenn ich dich rette? Dieser erwiderte: Jawol. Jener sprach: Schwöre mir! Dieser schwor. Alsdann stieg er auf den Söller, stürzte sich herab und starb. Es ist überliefert, dass wenn sie ein Urteil beschliessen und einer von ihnen stirbt, es aufgehoben wird. Alsdann ertönte ein Widerhall und sprach: Dieser Hegemon ist der zukünftigen Welt teilhaftig.

Die Rabbanan lehrten: Als der Tempel zum ersten Mal zerstört wurde, versammel-

M 83 — בו + M 84 ושתו M 85 שבעיו M 86
M עד שפנה היום שנא אוי לנו כי פנה היום לעת ערב הציתוהו באש ועשרים עם שקה ה בעשור יחדש ותיונו הא רבן יוח ב ז M 87 נש בעשירי M 88 עיקר בשנ M 89
על ידו זבאי וחזו על ידי M 90 חמית ביא M 91
עיכב P 92 יהוידוב M 93 — היו M 94 מאי
שיחה אמרי V 95 נמי גמרא תניא בשחרש טור . M ת ר
בשעשרש טיטוסטוריפוס הרשע את האולם ובקרע את הטיר ובזעה גוד על M 96 אותו הג ועמד M 97 בשא מיניה
M 2 אאיגרא M 1 א ל M 99 מיתת VM 98
חדא M 3 מכטרין ליה לגזירתא M 4 אותו הג ניתוקן
לדמי M 5 בשחרב בית הראשון בית עשו פרדי בתוגה שבאותו חדור נתקבצו ביתות ביתות ועמד העזרה בוחם ועלו לגגו של היכל ואמי רבנו.

44. Jer. 6,4 45. Ps. 94,23. 46. Nach Anderen ist טיטוס (= Titus, d. schriftliche Verkürzung des Namens Terentius od. Tinius.

ten sich Scharen von priesterlichen Jünglingen und stiegen auf das Dach des Tempels, während sie die Schlüssel desselben mitnahmen und sprachen: Herr der Welt, da es uns nicht beschieden ist, treue Schatzmeister zu sein, so mögen die Schlüssel dir anvertraut werden! Alsdann warfen sie sie nach oben und eine Art Hand kam hervor und nahm sie auf; darauf sprangen sie herunter und stürzten sich ins Feuer. Ueber diese klagt der Prophet Ješâjahu: [47]*Ausspruch über das Offenbarungsthal. Was ist dir doch, dass du ganz auf die Dächer gestiegen bist, von Gebraus erfüllter, lärmender Ort, fröhliche Stadt? Deine Erschlagenen sind nicht mit dem Schwert erschlagen, und nicht im Kampf gefallen.* Auch der Heilige, gebenedeiet sei er, gackert[48] über sie gleich den Hühnern, denn es heisst: [49]*Mauren werden gestürzt und Geschrei hallte gegen die Berge.*

Mit dem Beginn des Ab vermindere man die Fröhlichkeiten ût. R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath sagte im Namen Rabhs: Wie man mit dem Beginn des Ab die Fröhlichkeiten vermindere, ebenso vermehre man sie mit dem Beginn des Adar. R. Papa sprach: Wenn ein Jisraélit einen Process mit einem Nichtjuden hat, so weiche er ihm daher im Ab aus, weil ihm dann das Glück ungünstig ist, und stelle sich ihm im Adar, weil ihm dann das Glück günstig ist. [50]*Euch eine hoffnungsreiche Zukunft zu gewähren.* R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath sagte im Namen Rabhs: Damit sind Datteln und Leinenzeug[51] gemeint. [52]*Und er sprach: Fürwahr, der Duft meines Sohns ist wie der Duft des Gefilds, das der Herr gesegnet hat.* R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath sagte im Namen Rabhs: Wie der Duft eines Apfelfelds.

In der Woche, in die der Neunte Ab fällt, darf man weder das Haar schneiden, noch waschen. R. Nahman sagte, nur waschen und anziehen sei verboten, waschen und fortlegen sei jedoch erlaubt; R. Šešeth sagte, selbst waschen und fortlegen sei verboten. R. Šešeth sprach: Dies ist daraus zu ersehen, dass die Walker im Haus Rabhs die Arbeit einstellen. R. Hamnuna wandte ein: Am Donnerstag ist es jedoch erlaubt, zu Ehren des Šabbaths; zu welchem Behuf? wollte man sagen, [sofort] anzuziehen, so geschieht dies ja nicht zu Ehren des Šabbaths; wahrscheinlich

פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידן ועלו לגג ההיכל
ואמרו לפניו רבונו של עולם הואיל ולא זכינו להיות
גזברין נאמנין יהיו מפתחות מסורות לך וזרקום
בלפי מעלה ויצתה בעין פיסת יד וקבלתן מהם
והם קפצו ונפלו לתוך האור ועליהן נקונן ישעיהו
הנביא משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כלך Jes. 22,1
לגגות תשאות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך
לא חללי חרב ולא מתי מלחמה אף הקדוש ברוך הוא
מקרקר עליהם כתרנגולין שנאמר ומקדקד קר ושוע Jo. v. 5
אל ההר: משנכנס אב ממעטין בשמחה וו: אמר רב
יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב בשם
שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין
בשמחה אמר רב[53] פפא הלכך בר ישראל דאית ליה Col.b
דינא בהדי גוי[54] לישתמיט מיניה באב דדיוק מזליה
וליתי נפשיה באדר[55] דכריא מזליה: לתת להם אחרית Jer. 29,11
ותקוה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת
משמיה דרב אלו דקלים וכלי פשתן ויאמר ראה[56] Ge. 27,27
ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳ אמר רב יהודה
בריה דרב שמואל בר שילת[57] משמיה דרב בריה
שדה של תפוחים: שבת שחל תשעה באב להיות
בתוכה אסורין לכפר ולכבס: אמר רב נחמן לא
שני אלא לכבס וללבוש אבל לכבס ולהניח מותר
ורב ששת אמר אפילו לכבס ולהניח אסור אמר רב
ששת תדע דבטלי קצרי דבי רב מתיב רב המנונא
בחמישי מותרים מפני כבוד השבת לבאי אילימא T3o. 26b
לכבס וללבוש מאי כבוד שבת איבא אלא להניח

M 6 לפניך יהו M 7 לפניך P 8 למעלה M 9
בניו M 10 קונן ישע׳ משא M 11 הלל האי בר
M 12 באב נשתמיט ליה דרעיע ליה מזליה באדר ליזיל בהדיה
דבריא || V 13 דתקוף || M 14 אמר רב | P 15 מאי ||
M 16 לאו לכבס ולהניח מעמא דבחמישי מפני כבוד ש׳ אבל
בשאר ימות השבוע לא לעולם.

17. Jes. 22,1. 48. קרקר wird als Naturlaut, *quaken, gackern* aufgelasst; unter קור wird wahrsch. Gott (*κύριος*) verstanden, viell. aber ebenfalls Naturlaut. 49. Jes. 22,5. 50. Jer. 29,11. 51. Dh. Nahrung und Kleidung. 52. Gen. 27,27.

וכחמישי הוא דשרי אבל השבת כולה אסור לעולם
לכבס ולהגיש וכשאין לו אלא חלוק אחד דאמר רב
אסי אמר רבי יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד
מותר לכבסו בחולו של מועד איתמר נמי אמר רבי
בנימין אמר רבי אלעזר לא שנו אלא לכבס ולהגיש
אבל להניח מותר מיתיבי אסור לכבס לפני תשעה
באב אפילו להניח לאחר תשעה באב וניהוין שלנו
בכיבוס שלהן וכלי פשתן אין בהם משום ניהוין
תיובתא שלח רב יצחק בר גיורי משמיה דרבי
יוחנן את על פי שאמרו כלי פשתן אין בהן משום
ניהוין אבל אסור ללובשן בשבת שהל תשעה באב
להיות בתוכה אמר רב לא שנו אלא לפניו אבל
לאחריו מותר ושמואל אמר אפילו לאחריו נמי אסור
מיתיבי שבת שהל תשעה באב להיות בתוכה אסור
לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת כיצד
הל להיות באחד בשבת מותר לכבס כל השבת כולה
בשני בשלישי ברביעי ובחמישי לפניו אסור לאחריו
מותר הל להיות בערב שבת מותר לכבס בחמישי
מפני כבוד השבת ואם לא כבס בחמישי בשבת מותר
לכבס בערב שבת מן המנחה ולמעלה ליט עלה אביי
ואיתיבא רב אחא בר יעקב אחא הל להיות בשני
בחמישי קרין שלשה ומפטיר אחד בשלישי וברביעי
קורא אחד ומפטיר אחד רבי יוסי אומר לעולם קורין
שלשה ומפטיר אחד תיובתא דשמואל אמר לך שמואל
תנאי היא דתניא תשעה באב שהל להיות בשבת
וכן ערב תשעה באב שהל להיות בשבת איכל
ישותה כל צרכי ומעלה על שולחנו אפילו בסעודת

also fortzulegen, dennoch ist es nur am Donnerstag erlaubt, in der ganzen Woche aber verboten!? — Thatsächlich zum Anziehen, nur handelt es sich, wo man nur ein Gewand hat. R. Asi sagte nämlich im Namen R. Johanans: Wer nur ein Gewand hat, darf es an den Zwischentagen waschen. Ebenso wird auch gelehrt: R. Binjamin sagte im Namen R. Eleâzars: Nur waschen und anziehen ist verboten, waschen und fortlegen ist jedoch erlaubt. Man wandte ein: Man darf vor dem Neunten Ab nicht waschen, selbst um für nach dem Neunten Ab fortzulegen. Unser Bleichen gleicht jedoch nur ihrem Waschen; bei Leinenzeug giebt es kein Bleichen. Das ist also eine Widerlegung [der Ansicht R. Nahmans.]

R. Jiçhaq b. Gijori liess im Namen R. Johanans mitteilen: Obgleich man gesagt hat, dass es bei Leinenzeug kein Bleichen gebe, so ist es dennoch verboten, es in der Woche, in die der Neunte Ab fällt, anzuziehen. Rabh sagte, dies sei nur vorher verboten, nachher aber erlaubt, Śemuél sagte, selbst nachher sei es verboten. Man wandte ein: In der Woche, in die der Neunte Ab fällt, darf man weder das Haar schneiden, noch waschen; am Donnerstag ist es erlaubt, zu Ehren des Śabbaths. Und zwar: fällt er auf den Sonntag, so darf man die ganze Woche waschen, fällt er auf den Montag, Dienstag, Mittwoch oder Donnerstag, so ist es vorher verboten und nachher erlaubt, fällt er auf den Freitag, so darf man am Donnerstag zu Ehren des Śabbaths waschen; hat man am Donnerstag nicht gewaschen, so darf man es am Freitag von der Zeit des Nachmittaggebets ab. Abajje, nach Anderen, R. Aha b. Jâqob fluchte hierüber. Fällt er auf Montag oder Donnerstag, so lesen drei Personen aus der Gesetzlehre vor und einer von diesen liest den Schlussabschnitt; fällt er auf Dienstag oder Mittwoch, so liest einer und dieser liest auch den Schlussabschnitt; R. Jose sagt, in jedem Fall lesen drei Personen aus der Gesetzlehre und einer von diesen den Schlussabschnitt. Dies ist ja eine Widerlegung der Ansicht Śemuéls!? — Śemuél kann dir erwidern: hierüber besteht ein Streit von Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Wenn der Neunte Ab auf einen Śabbath fällt, oder wenn der Vorabend des Neunten Ab auf einen Śabbath fällt, so esse und trinke man nach Bedarf, und man darf sogar eine Mahlzeit bereiten gleich der des Śelomoh zu seiner Zeit. Vom Neu-

Mo.14:18 / Kol.107b — vgl. Mq.12a — Mos.22a — Ex.4:11

B 17 וכשאין. M וכבי שאין 18 M וכבי תא ר' כי
M 10 א ב M 20 בר יפת M 21 לכבס ו
M 22 וניהוין, וכן להלן M 23 יעקב M 24 אסור
לכבוש M 25 וכחמישי...השבת M 26 תא
M 27 בשבת M 28 בשבת M 29 אבל מה כי
ילמשה אכור M 30 תשעה...וכן M 31 והולך.

53. Cf. S. 23 N. 113.

שלמה[31]בשעתו ואסור לספר ולכבס מראש חדש ועד
התענית דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כל החדש
כולו אסור רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו אסור
אלא אותה שבת בלבד ותניא אידך[32]ונוהג אבל
מראש חדש ועד התענית דברי רבי מאיר רבי יהודה
אומר כל החדש כולו אסור רבן שמעון בן גמליאל
אומר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד אמר רבי
יוחנן ושלשתן מקרא אחד דרשו[33]דכתיב[34]והשבתי כל Hos.2,13
משושה חגה חדשה ושבתה מאן דאמר מראש חדש
ועד התענית[35]מחנה ומאן דאמר כל החדש כולו Fol.30
אסור מחדשה ומאן דאמר[36]כל השבת כולה אסור
משבתה אמר רבא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל
ואמר רבא הלכה כרבי מאיר ותרוייהו לקולא וצריכא
דאי אשמעינן הלכה כרבי מאיר הוה אמינא אפילו
מראש חדש קמשמע לן הלכה כרבן שמעון בן
גמליאל ואי אשמעינן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל
הוה אמינא אפילו לאחריו קמשמע לן הלכה כרבי
מאיר: ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין
בו׳: אמר רב יהודה[37]לא שנו אלא משש שעות
ולמעלה אבל משש שעות ולמטה בותר[38]ואמר רב
יהודה[39]לא שנו אלא בסעודה המפסיק בה אבל
בסעודה שאינו מפסיק בה מותר ותרוייהו לקולא
וצריכא דאי אשמעינן בסעודה המפסיק בה הוה
אמינא אפילו[40]משש שעות ולמטה קמשמע לן משש
שעות ולמעלה ואי אשמעינן משש שעות ולמעלה
הוה אמינא אפילו בסעודה שאינו מפסיק בה קמשמע
לן בסעודה המפסיק בה: תניא כלישנא קמא תניא
כלישנא בתרא תניא כלישנא בתרא הסועד ערב

M 32 בשעתה || M 33 נוהגין אבילות || M 34 — || 36 דכתיב || M 35 אינו אסור אלא אותה שבוע משב׳ || M + אמר שמואל || M 37 איכא דאמרי אמר || M 38 מצפרא קמ״ל.

mond bis zum Fasttag sind Haarschneiden und Waschen verboten — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, dies sei während des ganzen Monats verboten, R. Šimôn b. Gamaliél sagt, dies sei nur in der betreffenden Woche verboten. Ferner lehrt ein Anderes: Vom Neumond bis zum Freitag verweile man in Trauer — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, während des ganzen Monats; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, nur während der betreffenden Woche. R. Johanan sagte: Alle drei folgerten sie aus ein und demselben Schriftvers, denn es heisst: "*Ich will all ihrer Fröhlichkeit ein Ende machen, ihren Festlichkeiten, ihren Neumonden und ihren Sabbathen*; der da sagt, vom Neumond bis zum Fasttag, folgert aus dem Wort "Festlichkeiten", der da sagt, während des ganzen Monats, folgert aus dem Wort "Neumonden" und der da sagt, während der betreffenden Woche, folgert aus dem Wort "Šabbathen". Raba sagte, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Gamaliél; ferner sagte Raba, die Halakha sei wie R. Meír; beide Lehren erleichternd. Und beide Lehren sind nötig. Würde er nur gelehrt haben, die Halakha sei wie R. Meír, so könnte man glauben, selbst vom Neumond ab, so lässt er uns hören, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Gamaliél; würde er gelehrt haben, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Gamaliél, so könnte man glauben, selbst nach [dem Neunten Ab], so lässt er uns hören, die Halakha sei wie R. Meír.

Am Vorabend des Neunten Ab darf man keine zweierlei Speisen essen &. R. Jehuda sagte: Dies nur nach der sechsten Stunde, vor der sechsten Stunde ist es jedoch erlaubt. Ferner sagte R. Jehuda: Dies handelt nur von der letzten Mahlzeit, bei anderen Mahlzeiten ist es jedoch erlaubt; beide Lehren erleichternd. Und beide Lehren sind nötig; würde er nur gesagt haben, dass dies nur von der letzten Mahlzeit gelte, so könnte man glauben, selbst vor der sechsten Stunde, so lässt er uns hören, dass dies nur nach der sechsten Stunde gilt; würde er gesagt haben, dass dies nur nach der sechsten Stunde gelte, so könnte man glauben, selbst von der nichtletzten Mahlzeit, so lässt er uns hören, dass dies nur von der letzten Mahlzeit gelte.

Es giebt eine Lehre übereinstimmend mit dem ersten Ausspruch und es giebt eine Lehre übereinstimmend mit dem zweiten Ausspruch. Es giebt eine Lehre übereinstimmend mit dem zweiten Ausspruch: Wenn man am Vorabend des Neunten Ab

54. Hos. 2,13.

תשעה באב "אם עתיד לסעוד סעודה אחרת מותר
לאכול בשר ולשתות יין ואם לאו אסור לאכול בשר
ולשתות יין תניא כלישנא קמא ערב תשעה באב
לא יאכל אדם שני תבשילין "לא יאכל בשר ולא
ישתה יין רבן שמעון בן גמליאל אומר ישנה אמר
רבי יהודה ביצד משנה אם היה רגיל לאכול "שני
תבשילין יאכל בין אחד ואם היה רגיל לסעוד
בעשרה בני אדם סועד בחמשה היה רגיל לשתות
"עשרה כוסות שותה "חמשה כוסות במה דברים
אמורים משש שעות ולמעלה אבל משש שעות
ולמטה מותר תניא אידך ערב תשעה באב לא יאכל
אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ישנה "ומעט בשר
ובין ביצד ומעט אם היה רגיל לאכול ליטרא בשר
"יאכל חצי ליטרא "היה רגיל לשתות לוג יין "ישתה
חצי לוג "יין ואם אינו רגיל כל עיקר אסור רבן
שמעון בן גמליאל אומר אם "היה רגיל לאכול צנון
או מליח "אחר סעודתו הרשות בידו "תניא אידך
כל שהוא משום תשעה באב אסור לאכול בשר
"ואסור לשתות יין ואסור לרחוץ כך שאינו משום
תשעה באב מותר לאכול בשר ולשתות יין ואסור
לרחוץ רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אבוי
כל שעה שמותר לאכול "בשר מותר לרחוץ; תנו
רבנן כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב
אמר באביה ובשתיה "ובסיכה ובנעילת הסנדל
ובתשמיש המיטה ואסור לקרות בתורה בנביאים
ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות
ובאגדות אבל קורא הוא במקום שאינו רגיל לקרות
ושונה במקום שאינו רגיל לשנות וקורא בקינות
באיוב ובדברים הרעים שבירמיהו ותינוקות של בית

speist, so darf man Fleisch essen und Wein trinken, wenn man später noch eine zweite Mahlzeit zu halten gedenkt, wenn aber nicht, so darf man weder Fleisch essen, noch Wein trinken. Uebereinstimmend mit dem ersten Ausspruch wird gelehrt: Am Vorabend des Neunten Ab darf man keine zweierlei Speisen essen, noch Fleisch oder Wein geniessen; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, man ändere hierbei. R. Jehuda sagte: In welcher Weise? isst man gewöhnlich zweierlei Gerichte, so esse man nur ein Gericht; speist man gewöhnlich in Gesellschaft von zehn Personen, so speise man in Gesellschaft von fünf Personen; trinkt man gewöhnlich zehn Becher, so trinke man nur fünf. Dies jedoch nur nach der sechsten Stunde, vor der sechsten Stunde ist es erlaubt. Ein Anderes lehrt: Am Vorabend des Neunten Ab darf man keine zweierlei Gerichte essen, noch Fleisch und Wein geniessen Worte R. Meírs; die Weisen sagen, man ändere hierbei und vermindere den Genuss von Fleisch und Wein. In welcher Weise vermindere man ihn? isst man gewöhnlich eine Litra Fleisch, so esse man eine halbe; trinkt man gewöhnlich ein Log Wein, so trinke man ein halbes Log; trinkt man ihn gewöhnlich überhaupt nicht, so ist es verboten. R. Šimôn b. Gamaliél sagt, wenn man gewöhnt ist, Rettig oder Salziges zum Nachtisch zu essen, so darf man dies. Ein Anderes lehrt: Bei der Mahlzeit unmittelbar vor dem Neunten Ab darf man weder Fleisch essen, noch Wein trinken, noch darf man sich waschen; bei der Mahlzeit nicht unmittelbar vor dem Neunten Ab darf man Fleisch essen und Wein trinken, jedoch ist das Waschen verboten. R. Jišmâél b. R. Jose sagte im Namen seines Vaters, so lange man Fleisch essen darf, darf man auch baden.

Die Rabbanan lehrten: Alle Verbote, die für den Leidtragenden statt haben, haben auch am Neunten Ab statt: man darf an diesem weder essen und trinken, noch sich schmieren, noch die Sandalen anziehen, noch die Bettpflicht ausüben, noch im Gesetzbuch, in den Propheten und den Hagiographen lesen, noch Mišnah, Talmud, Midraš, Halakha und Agada studiren; wol aber darf man unbekannte Stellen lesen und studiren; ferner auch die Klagelieder, das Buch Ijob und die tragischen Stellen im Buch Jirmejahus. Schulkinder feiern an diesem, denn es heisst: [55]*Die Befehle des*

55. Ps. 19,9.

Herrn sind recht, sie erheitern das Herz. R. Jehuda sagt, selbst unbekannte Stellen darf man weder lesen, noch studiren, wol aber lese man das Buch Ijob, die Klagelieder und die tragischen Stellen im Buch Jirmejahus. Schulkinder feiern an diesem, denn es heisst: *Die Befehle des Herrn sind recht, sie erheitern das Herz.*

NOCH FLEISCH, ODER WEIN GENIESSEN. Es wird gelehrt: Wol aber darf man gesalzenes Fleisch essen und [neuen] Wein aus der Kelter trinken. — Wie lange muss das Fleisch gesalzen haben? R. Henana b. Kahana erwiderte im Namen Šemuéls: Solange das Friedensopfer gegessen werden darf[56]. Wie lange darf der Wein in der Kelter gestanden haben? — Solange er gährt. Es wird gelehrt: Gährendem Wein schadet das Unbedecktsein[57] nicht. — Wie lange gährt er? — Drei Tage. R. Jehuda erzählte im Namen Rabhs: Die Gepflogenheit des R. Jehuda b. Ileâj war wie folgt: Am Vorabend des Neunten Ab brachte man ihm vertrocknetes Brot mit Salz und er setzte sich zwischen Ofen und Herd, wo er es verzehrte und darauf ein Krug Wasser trank; er sah so aus, als läge sein Todter vor ihm.

Dort wird gelehrt: Wo es üblich ist am Neunten Ab zu arbeiten, arbeite man; wo es üblich ist, nicht zu arbeiten, arbeite man nicht; die Gelehrten feiern jedoch überall. R. Šimôn b. Gamaliél sagt, jeder betrachte sich diesbezüglich als Gelehrter. Ebenso wird auch gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagt, jeder betrachte sich bezüglich des Fastens als Gelehrter. Ein Anderes lehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wenn man am Neunten Ab isst und trinkt, so ist es gleich, als hätte man am Versöhnungstag gegessen und getrunken. R. Âqiba sagte: Wer am Neunten Ab arbeitet, wird nie ein Zeichen des Segens sehen. Die Weisen sagten: Wer am Neunten Ab arbeitet und über Jerušalem nicht trauert, der wird an ihrer Freude nicht teilnehmen, denn es heisst: [58]*Freut euch mit Jerušalem und jubelt mit ihr, ihr alle, die ihr sie lieb habt; frohlockt mit ihr, ihr alle, die über sie trauert.* Hieraus folgerten sie: wer über Jerušalem trauert, dem ist es beschieden, an ihrer Freude teilzunehmen, und wer

רבן[55]בטלין משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב Ps.19,9
רבי יהודה אומר אף אינו קורא במקום שאינו רגיל
לקרות ואינו שונה במקום שאינו רגיל לשנות אבל
קורא הוא[55]באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיהו
ותינוקות של בית רבן בטלים[55]בו ביום שנאמר
פקודי ה' ישרים משמחי לב: לא יאכל בשר ולא
ישתה יין: תנא אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה Syn.70a
יין מנתו בשר מליח עד כמה[57]אמר רב חיננא בר
כהנא משמיה דשמואל כל זמן שאינו כשלמים
ויין מנתו עד כמה כל זמן שהוא תוסס תנא יין
תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתי שלשה
ימים: אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגי של
רבי יהודה ברבי אילעאי[57]ערב תשעה באב מביאין
לו פת חרוכה במלח ויושב בין תנור לכיריים[57]ואוכל Col.b
ושותה עלית קיתון של מים ודומה כבני שמתו מיטל
לפניו: תנן התם מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה Ber.17b Pes.54b
באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין
וכבל מקום תלמידי חכמים בטלים רבן שמעון בן
גמליאל אומר[58]לעולם יעשה כל אדם עצמו כתלמיד חכם
תניא נמי הכי רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם
יעשה אדם עצמו[58]כתלמידי חכמים כדי שיתעלה תניא
[59]אידך רבן שמעון בן גמליאל אומר כל האוכל ושותה
בתשעה באב באילו אוכל ושותה ביום הכפורים
[59]רבי עקיבא אומר כל העושה מלאכה בתשעה באב
אינו רואה סימן ברכה לעולם וחכמים אומרים כל
[58]העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על Jes.66,10
ירושלם אינו רואה בשמחתה שנאמר שמחו את Git.57
ירושלם וגילו בה כל אוהביה[58]שישו אתה משיש כל
המתאבלים עליה מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלם Bb.60b
זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלם

M 54 אינן בטלין דברי ר' מאיר ר"א ‖ M 55 במקום קינות ובאיוב M 56 — בו M 57 כ ז שהוא כשר ושותה יין מנתו עד כמה ארחב כ א ש כ ז שהוא תוסס דתניא יין M 58 - עת ב M 59 אוכלה ושותה אדריה M 60 — לעולם " M 61 —תניא...שיתעלה " B 62 בתלמיד חכם " M 63 —אידך ‖ M 64 וכל העושה בו מלא' אינו ‖ M 65 מאוכל ושותה בת"ב אינו רואה בשמ' של ירושלם שנ' ‖ 66 M תנ ה כל המת על ירוש זוכה ורואה בשמ' שנא שישו... עליה כל המתאבל עליה זוכה ורואה בשמ' וכל האוכל.

56. Zwei Tage und eine Nacht. 57. Cf. Bd. I S. 288 Z. 1 ff. 58. Jes. 66,10. 59. Ez. 32,27.

איני ויאה בשבחתה תניא נמי הכי כל האוכל בשר
ושותה יין בתשעה באב עליו הכתוב אומר ותתי Er.32,27
עוניתם על עצמתם: רבי יהודה מחייב בכפיית המטה
ולא הודו לו חכמים: תניא אמרו לו לרבי יהודה
לדבריך עוברות ומניקות מה תהא עליהן אמר להם
אף אני לא אמרתי אלא ביכול תניא נמי הכי מודה
רבי יהודה לחכמים בשאינו יכול ומודים חכמים
לרבי יהודה ביכול מאי ביניהו איכא ביניהו שאר
מטות כדתניא[60] בשאמרו לכפות המטה לא מטתו Mq.27a Ned.56a
בלבד הוא כופה אלא כל[61] המטות כולן הוא כופה Syn.20a
אמר רבא הלכתא כתנא דידן[62] קאמר ולא הודו לו
חכמים כל עיקר: אמר רבי שמעון בן גמליאל לא
היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום
הכפורים: בשלמא יום הכפורים[63] משום דאית ביה Bb.121a
כלייתה ומחילה יום שנתנו בו לוחות האחרונות אלא
חמשה עשר באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל
יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה מאי דרוש זה Nm.36,6
הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' דבר זה[64] לא
יהא נוהג אלא בדור זה אמר[65] רב יוסף אמר רב
נחמן יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל שנאמר
ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא Jud.21,1
יתן בתו לבנימן לאשה מאי דרוש[66] אמר[67] רבא ממנו
ולא מבנינו אמר[68] רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
יום שבכו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו
מתי מדבר לא היה דבור עם משה שנאמר[69] ויהי Dt.2,16,17
כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות ויהי דבר ה'
אלי אלי היה[70] בדבור עולא אמר יום שביטל הושע

M 67 כופה מטתו לא M 68 מיטות שבתוך הכות הוא
B 69 — קאמר. M דאמר לא הודו לו כל M 70 יום מחילה
M 71 אין נוהג M 72 רבה בב"ח א"ר יוחנן
M 73 - א"ר B 74 רב 75
M רב דיוסי בר יוסף יום
B 76 הדבור.

über Jerušalem nicht trauert, dem ist es auch nicht beschieden, an ihrer Freude teilzunehmen. Ebenso wird auch gelehrt: Wer am Neunten Ab Fleisch isst und Wein trinkt, über den spricht der Schriftvers: [59]*Und ihre Sünden lasten auf ihren Gebeinen.*

R. Jehuda verpflichtet auch zur Umlegung des Lagers, die Weisen stimmten ihm aber nicht bei. Es wird gelehrt: Sie sprachen zu R. Jehuda: Was sollen deiner Ansicht nach Schwangere und Säugende thun!? Dieser erwiderte: Ich sage es nur für den, der es kann. Ebenso wird auch gelehrt: R. Jehuda giebt den Weisen zu, wo man es nicht kann, und die Weisen geben R. Jehuda zu, wo man es kann. — Worin streiten sie nun!? — Sie streiten bezüglich der übrigen Lager; es wird nämlich gelehrt: Die Pflicht, das Lager umzulegen, erstreckt sich nicht nur auf sein eigenes Lager, sondern auf alle Lager [im Haus]. Raba sagte: Die Halakha ist, wie unser Tanna, welcher sagt, die Weisen hätten ihm in keinem Fall beigestimmt.

R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Die Israéliten hatten keine fröhlicheren Feste, als am fünfzehnten Ab und am Versöhnungstag. Allerdings hat dies am Versöhnungstag seine Berechtigung, da dieser ein Tag der Vergebung und Versöhnung ist, und an diesem auch die zweiten Gesetztafeln gegeben wurden; weshalb aber am fünfzehnten Ab? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls: Weil es an diesem Tag erlaubt wurde, dass die Stämme sich mit einander verbinden[60]. — Woher entnahmen sie dies? — [61]*Das ist es, was der Herr im Betreff der Töchter Zelophhads gesprochen hat &c.*; das gilt also nur für das damalige Zeitalter. R. Joseph erklärte im Namen R. Nahmans: An diesem Tag wurde erlaubt, den Stamm Binjamin in die Gemeinde aufzunehmen, denn es heisst: [62]*Nun hatten die Israéliten in Miçpa den Schwur gethan: Keiner von uns darf seine Tochter an einen Binjaminiten zur Frau geben.* — Woher entnahmen sie dies? Raba erwiderte: "Von uns", nicht aber von unseren Nachkommen. Rabba b. Bar-Hana erklärte im Namen R. Johanans: An diesem Tag hörte das Sterben in der Wüste auf; der Meister sagte nämlich, solange die erste Generation in der Wüste noch nicht ausgestorben war, hatte Mošeh keine göttliche Unterredung, denn es heisst: [63]*Und als alle kriegstüchtigen Männer ausgestorben waren, da redete der Herr mit mir:* er unterhielt sich mit mir. Ûla erklärte: An diesem

60. Cf. Num. 36,7 ff. 61. Num. 36,6. 62. Jud. 21,1. 63. Dt. 2,16,17.

בן אחה [64]פרוסדיות שהושיב יהיבעם בן נבט על G 88a
Fol.31 הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל [64]ואמר לאויה שיהיו
יעלו [64]רב מתנה אמר יום שנתנו [64]הרוגי ביתר לקבורה Bh.121b
[64]ואמר רב מתנה [64]אותו [64]יום שנתנו הרוגי ביתר Ber.48b
לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא
הכריחו והמטיב שנתנו לקבורה רבה ורב יוסף דאמרי
תרוויהו יום [64]שפסקו מלכרות עצים [65]למערכה [64]תניא
רבי אלעזר הגדול אומר מחמשה עשר באב [64]אילך
תשש כחה של חמה ולא היו בורתין עצים למערכה
[64]לפי שאינן יבשין אמר רב מנשיא יקרי ליה יום
תבר מגל מבאן ואילך דמוסיף יוסף ודלא מוסיף
[64]יאבף [64]תני רב יוסף מאי יאבף [64]אמר רב ייסף תקבריה
איטיה: שבהן בנות [64]ירושלם כו׳: תנו רבנן בת מלך
שואלת מבת כהן גדול בת כהן גדול [64]מבת כהן גדול ובת
כהן [64]מבת משוח מלחמה ובת משוח מלחמה [64]מבת Yz Tan.26b
כהן הדיוט ובת ישראל שיאלין זה מזה בדי שרא
[64]יתבייש את מי שאין לו: כל הכלים טעונין טבילה:
[64]אמר רבי אלעזר אפילו מקופלין ומונחין בקופסא:
בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים: תנא מי שאין
לו אשה נפנה לשם: מיוחסות שבהן היו אומרות
בחור ובו׳: תנו רבנן יפיפיות שבהן [64]מה היו אומרות
תני עיניכם [64]ליפי שאין האשה אלא ליפי מיוחסת
שבהן [64]מה היו אומרות תנו עיניכם [64]למשפחה לפי K 99b
שאין האשה אלא לבנים [64]בניערות שבהן [64]מה היו
אומרות קחי מקחכם לשים שמים ובלבד שיתעטיוני
בוהובים: [64]אמר עולא בוראה אמר רבי אלעזר עתיד

M 77 — ב׳א ‖ M 78 פרדסיאות. V פרוזדאות ‖ M 79 —ואמר...יעקי M 80—בי M 81 ואמר M 82 חיום M 83 — M 85 דתניא VM 84 שפיסקון בי לכרות ‖ M 86 דבי מנשיא קרו לה ‖ V 87 יסוף ‖ 88 ואילך M תרי " M 89 תני " M 90 ישראל " M 91 -- M 92 לביוש M 93 —א ר זריקא M 94 שואלת M 95 —ר ה ביופי שאין אשה 96 בבוש שאין אשה M 97 בניעות M 98 שיתעטירו M 99 א ר הלבי אע ב עתיר.

מבת כהן הדיוט; [64]מבת ישראל; [64]מבת לויה; [64]מבת נתין; [64]מבת ממזר; [64]מבת גר; [64]מבת עבד משוחרר. [64]מבת שפחה משוחררת. [64]מבת שתוקי. [64]מבת אילונית. [64]מבת טומטום. [64]מבת אנדרוגינוס. [64]מבת פצועי דכא. [64]מבת פצועי כרות. [64]מבת נולדי איסור. [64]מבת נולדי הפקר. [64]מבת נולדי ספק. [64]מבת נולדי ספק ספקות. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור. [64]מבת נולדי ספק ספקות עד כמה עד שיבא אליהו ויפרוש ויכריע ויודיענו ויבא משיח בן דוד ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור ויבא ויאמר לנו שהוא טמא ויבא ויאמר לנו שהוא טהור.

Tag schaffte Hoŝeâ, der Sohn Elas, die Wachen ab, die Jerobeâm b. Nebaṭ auf die Wege gesetzt hatte, um die Jisraéliten von der Wallfahrt abzuhalten; er sagte, jeder mag gehen, wohin er wolle. R. Mathna erklärte: An diesem Tag wurde die Beerdigung der Gefallenen von Bitther stattgegeben. R. Mathna sagte nämlich: An dem Tag, an dem die Beerdigung der Gefallenen von Bitther stattgegeben wurde, ordnete man in Jamnia [den Segen] "Der Gute und der Wolthätige" an; der Gute: dass diese nicht verwest wurden, der Wolthätige: dass ihre Beerdigung stattgegeben wurde. Rabba und R. Joseph erklärten beide: An diesem Tag hörte das Holzfällen für den Altar auf; es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer der Grosse sagte: Mit dem fünfzehnten Ab ist die Kraft der Sonne gebrochen; von da ab hörte man auf, Holz für den Altar zu fällen, weil es nicht mehr getrocknet haben würde. R. Menasja sagte: Diesen nannte man "Tag des Axtzerbrechens." Wer von da ab hinzufügt, dem wird [Leben] hinzugefügt, wer nicht hinzufügt, der schwindet. — Was heisst "schwindet"? R. Joseph erklärte: Den begräbt seine Mutter.

An diesem pflegten die Jerušalemitinnen &. Die Rabbanan lehrten: Die Tochter des Königs borgte sich von der Tochter des Hohenpriesters, die Tochter des Hohenpriesters borgte sich von der Tochter des Vikars, die Tochter des Vikars borgte sich von der Tochter des Feldpriesters[65]; die Tochter des Feldpriesters borgte sich von der Tochter des gemeinen Priesters, und die übrigen Jisraélitinnen borgten eine von der anderen, um nicht die zu beschämen, die keine hatten.

Auch wurden die Kleider zuerst gewaschen. R. Eleâzar sagte: Selbst wenn sie zusammengerollt in der Truhe lagen.

Die Jungfrauen Jisraéls versammelten sich auf den Weinbergen und tanzten. Es wird gelehrt: Wer keine Frau hatte, ging da hin.

Die Wolgeborenen sprachen: Jüngling &. Die Rabbanan lehrten: Die Schönen sprachen: Schaut nur auf Schönheit, denn bei der Frau ist Schönheit die Hauptsache. Die Wolgeborenen sprachen: Schaut nur auf Familie, denn die Frau ist nur wegen der Kinder da. Die Hässlichen sprachen: Nehmet euren Kauf des Himmels wegen hin, lasst euch aber mit Gold bezahlen.

64. Sc. von der Nacht zum Tag u. sich mit der Gesetzlehre befasst. 65. Cf. Dt. 20,3.

הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב
ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו
Jes.25,9 שנאמר יאמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו
ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו׃

1 M עיין באצבעו.

Ûla Biraáh sagte im Namen R. Eleâzars: Dereinst wird der Heilige, gebenedeiet sei er, im Êdengarten einen Reigentanz für die Frommen veranstalten, während er in ihrer Mitte sitzen wird, und ein jeder wird auf ihn mit dem Finger zeigen, denn es heisst: *"An jenem Tag wird man sprechen: Da ist unser Gott, von dem wir hofften, dass er uns helfen solle; das ist der Herr, auf den wir hofften! Lasst uns jubeln und fröhlich sein über seine Hilfe.*

66. Jes. 25,9.

מסכת מגילה

Von der Esterrolle.

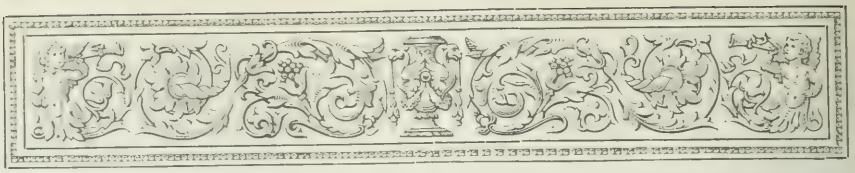

גילה נקראת באחד עשר בשנים עשר
בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה
עשר לא פחות ולא יותר כרכין
המוקפין חומה מימות יהושע בן נון
קורין בחמשה עשר בפרים ועיירות גדולות קורין
בארבעה עשר אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה;
כוצה חל להיות בארבעה עשר בשני בפרים ועיירית
גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל
להיות בשלישי או ברבוע בפרים מקדימין ליום
הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה
למחר חל להיות בחמשי בפרים ועיירות גדולות
קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות ערב
שבת בפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות
ומוקפות חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת
בפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה
ומוקפות חומה למחר חל להיות אחר השבת בפרים
מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום
ומוקפות חומה למחר:

M 1 ושאין מוקפין חומה מימות יהו ן קורין א ע M 2
M 3 ומוקפי M 4 וכו M 5 בערב M 6
וקורין:

DIE ESTERROLLE WIRD AM ELFTEN, ZWÖLFTEN, DREIZEHNTEN, VIERZEHNTEN ODER FÜNFZEHNTEN [ADAR] GELESEN, WEDER FRÜHER NOCH SPÄTER. GROSSSTÄDTE, DIE SEIT DEN TAGEN DES JEHOŠUÂ, DES SOHNS NUNS, MIT EINER MAUER UMGEBEN SIND, LESEN SIE AM FÜNFZEHNTEN, DÖRFER UND GRÖSSERE STÄDTE LESEN SIE AM VIERZEHNTEN, NUR LESEN SIE DIE DÖRFER AM VORHERGEHENDEN VERSAMMLUNGSTAG[1]. UND ZWAR: FÄLLT DER VIERZEHNTE [ADAR] AUF EINEN MONTAG, SO LESEN SIE DIE DÖRFER UND GRÖSSEREN STÄDTE AM SELBEN UND DIE UMMAUERTEN GROSSSTÄDTE AM FOLGENDEN TAG; FÄLLT ER AUF EINEN DIENSTAG, ODER EINEN MITTWOCH, SO LESEN SIE DIE DÖRFER AM VORHERGEHENDEN VERSAMMLUNGSTAG, DIE GRÖSSEREN STÄDTE AM SELBEN UND DIE UMMAUERTEN GROSSSTÄDTE AM FOLGENDEN TAG; FÄLLT ER AUF EINEN DONNERSTAG, SO LESEN SIE DIE DÖRFER UND DIE GRÖSSEREN STÄDTE AM SELBEN UND DIE UMMAUERTEN GROSSSTÄDTE AM FOLGENDEN TAG; FÄLLT ER AUF EINEN FREITAG, SO LESEN SIE DIE DÖRFER AM VORHERGEHENDEN VERSAMMLUNGSTAG UND DIE GRÖSSEREN STÄDTE UND DIE UMMAUERTEN GROSSSTÄDTE AM SELBEN TAG; FÄLLT ER AUF EINEN SABBATH, SO LESEN SIE DIE DÖRFER UND DIE GRÖSSEREN STÄDTE AM VORHERGEHENDEN VERSAMMLUNGSTAG UND DIE UMMAUERTEN GROSSSTÄDTE AM FOLGENDEN TAG; FÄLLT ER AUF EINEN SONNTAG, SO LESEN SIE DIE DÖRFER AM VORHERGEHENDEN VERSAMMLUNGSTAG, DIE GRÖSSEREN STÄDTE AM SELBEN UND DIE UMMAUERTEN GROSSSTÄDTE AM FOLGENDEN TAG.

1. Montag und Donnerstag, an denen in der Stadt die Gerichtsitzungen stattfanden und die Märkte abgehalten wurden, wo die Dörflinge nach der Stadt kamen.

גמ׳ א. מגילה נקראת באחד עשר: מנלן
מנין כדבעינן למיפרי לקמן חכמים תקנו על הכפרים
להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון
לאחיהם שבכרכים אנן הכי קאמרינן מכדי בולהי
אנשי כנסת הגדולה תקנוהו דאי סלקא דעתך אנשי
כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקון אתו
רבנן עקרי תקנתא התקיני אנשי כנסת הגדולה
יהתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו
אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא פשיטא
בולהי אנשי כנסת הגדולה תקינו חזא רבינא אגר
רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא לקים
את ימי הפרים האלה בזמניהם וזמנים תרבה תקנו
להם תאי מיבעיו ליה לנופיה אם כן ליטא קרא
זמן מאי וזמניהם וזמנים טובא יאבתי מיבעי ליה וזמני
של זה לא בזמני שר זה אם כן ליטא קרא וזמנם
מאי וזמניהם שמעת מינה בולהי אימא וזמנים טובא
וזמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי
יאימא תריסר יתניר בדאמרי רב שמואל בר יצחק
"שלשה עשר זמן קהילה לבל היא ולא צריך "לרבויי
תבא נמי שלשה עשר זמן קהילה לבר היא ולא צריך
"לרבויי ואימא שיתסר ושיכסר "ולא יעבור "בתיב
יכי שמואל בר נחמני אגר אמר קרא בימים אשר
נחו בהם היהודים ימים כימים לרבות אחד עשר
ושנים עשר ואימא תריסר ותליסר אמר רב שמואל
בר יצחק שלשה עשר זמן קהילה לבל היא ולא

GEMARA. Die Estherrolle wird am elften gelesen. Woher dies? — Woher dies? dies wird ja weiter erklärt. Die Weisen haben für die Dörflinge eine Erleichterung getroffen, dass sie sie nämlich am vorhergehenden Versammlungstag lesen dürfen, damit sie Wasser und Nahrung für ihre Brüder in den Grossstädten besorgen können? — Wir meinen es wie folgt: merke, alle diese Tage wurden ja von den Mitgliedern der grossen Synode festgesetzt, denn wenn du sagen würdest, die Mitglieder der grossen Synode hätten nur den vierzehnten und den fünfzehnten festgesetzt, wieso könnten die Rabbanan kommen und eine Anordnung aufstellen, die die Mitglieder der grossen Synode eingeführt haben, es wird ja gelehrt, dass ein Gerichtshof die Beschlüsse eines anderen Gerichtshofs nicht aufheben kann, es sei denn, dass er grösser ist an Weisheit und Zahl; es ist also gewiss, dass alle diese Tage von den Mitgliedern der grossen Synode angeordnet wurden, wo wird nun darauf hingewiesen? R. Šemuél b. Abin erwiderte im Namen R. Johanans: Der Schriftvers lautet: *Und es sollen diese Tage ihrer bestimmten Zeit* [2] [3] [4] [5] sind also mehrere Zeiten festgesetzt. — Und ist ja dafür selbst nötig!? — Es könnte ja heissen: *Zeit*, wozu *Zeiten*, dies besagt, dass es mehrere Zeiten sind. — Aber auch dies ist ja nötig, dass nämlich die Zeit dieser der Zeit jener nicht gleicht!? — Es könnte ja heissen: *zu ihrer Zeit*, wozu *Zeiten*, hieraus sind also alle zu entnehmen. — Vielleicht aber sind es viele Zeiten!? — *Ihre Zeiten*, gleich *ihre Zeit*, wie unter *ihre Zeit* zwei zu verstehen sind, ebenso auch unter *ihre Zeiten*. — Vielleicht sind es der zwölfte und der dreizehnte!? — Wie R. Šemuél b. Jiçḥaq erklärte, der dreizehnte sei so wie so für jede Gemeinde bestimmt, und für diesen sei kein besonderer Schriftvers nötig, ebenso ist auch hierbei zu erklären, der dreizehnte ist für jede Gemeinde bestimmt, und für diesen ist kein besonderer Schriftvers nötig. — Vielleicht sind es der sechzehnte und der siebzehnte!? — Es heisst: [3] *Und nicht versäumen*. R. Šemuél b. Nahmani erklärte: Der Schriftvers lautet: '*Entsprechend den Tagen, an denen die Juden Ruhe fanden*; "entsprechend den Tagen", dies schliesst nämlich den elften und den zwölften ein[5]. — Vielleicht sind es der zwölfte und der dreizehnte!? R. Šemuél b. Jiçḥaq erwiderte: Der dreizehnte ist so wie so für jede Gemeinde bestimmt, somit ist für diesen kein besonderer Schriftvers nötig. — Vielleicht sind es der sechzehnte

2. Est. 9,31. 3. Ib. V. 27. 4. Ib. V. 22. 5. Vom 14. u. 15. wird vorher ausdrücklich gesprochen.

und der siebzehnte!? — Es heisst: *Und nicht versäumen.* — Weshalb erklärt es R. Šemuél b. Nahmani nicht aus dem Wort *Zeiten*!? — [Die Unterscheidung von] *Zeit, ihre Zeit, Zeiten* leuchtet ihm nicht ein. — Weshalb erklärt es R. Šemuél b. Abba nicht aus dem Ausdruck *gleich den Tagen*!? — Er kann dir erwidern: dies deutet darauf hin, dass es für die Zukunft statt haben soll.

Rabba b. Bar-Hana sagte im Namen R. Johanans: Diese geschlossene[6] Mišnah vertritt die Ansicht R. Âqibas, der die Ausdrücke *Zeit, ihre Zeit, Zeiten* zur Forschung verwenden, die Weisen aber sagen, man lese sie nur zur festgesetzten Zeit. Man wandte ein: R. Jehuda sagte: Dies hat nur dann statt, wenn die Jahre ordnungsgemäss verlaufen und Jisraél auf seinem Land weilt; in der Jetztzeit aber, wo alle sich danach richten[7], liest man sie nur zu der festgesetzten Zeit. Nach wessen Ansicht sagte R. Jehuda dies nun? wollte man sagen nach der Ansicht R. Âqibas, so hat dies nach ihm ja auch in der Jetztzeit statt[8], wahrscheinlich also nach der Ansicht der Rabbanan, und nach diesen liest man sie, wenn die Jahre ordnungsgemäss verlaufen und Jisraél auf seinem Land weilt wol [an mehreren Tagen]!? Dies ist ein Einwand. Manche lesen: Rabba b. Bar-Hana sagte im Namen R. Johanans: Diese geschlossene Mišnah vertritt die Ansicht R. Âqibas, die Weisen aber sagen, dass man sie in der Jetztzeit, wo alle sich danach richten, nur zur festgesetzten Zeit liest. Ebenso wird auch gelehrt: R. Jehuda sagte: Dies hat nur dann statt, wenn die Jahre ordnungsgemäss verlaufen und Jisraél auf seinem Land weilt, in der Jetztzeit aber, wo alle sich danach richten, liest man sie nur zur festgesetzten Zeit.

R. Aši wies auf einen Widerspruch hin, in welchem sich R. Jehuda befindet, und führt daher die angezogene Barajtha auf R. Jose b. Jehuda zurück. Kann R. Jehuda denn gesagt haben, dass man sie in der Jetztzeit, wo man sich danach richtet, nur zur festgesetzten Zeit liest, dem widersprechend wird ja gelehrt: R. Jehuda sagte: Dies hat nur an Orten statt, da am Montag und Donnerstag eine Versammlung stattfindet, wo aber am Montag und Donnerstag keine Versammlung stattfindet, liest man sie nur zur festgesetzten Zeit. Wo am Montag und Donnerstag eine Ver-

6. Cf. Bd. I S. 91 N. 3. 7. Zur Zeit des Tempels wurden die Neumonde und die Feste durch das Gericht festgesetzt; in der Jetztzeit aber, wo die Feste nach kalend. Berechnung festgesetzt werden, könnte daraus eine Verwirrung entstehen, indem man, falls das Purimfest zu früh gefeiert wird, auch das Pesahfest zu früh feiern würde. 8. RÂ. lebte nach der Zerstörung des Tempels.

יאפילו בזמן הזה יעקום דת לכדתיתא כרבי יסי
בר יהודה ימשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי
יהודה מיקום דת לכדתיתא כרבי יסי בר יהודה רב
אשי שמעיר ליה דאיבא דתני לה כרבי יהודה יאיבא
דתני לה כרבי יסי בר יהודה ומדקשיא ליה דרבי
יהודה אדרבי יהודה "אמר מאן דתני לה כרבי יהודה
לאו דווקא "מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה
דיקא: כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון
קורין בחמשה עשר וכו': מנהני מילי אמר רבא
דאמר קרא עיר עיר בן היהודים הפרזים חישבים בעירי
הפרזים יני מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה
עשר יאימא פרזים בארבעה עשר מוקפין בלא בלו
לא ולאו ישראל נינהו ועוד "מהדו ועד כוש כתיב
ואימא פרזים בארכיסר מוקפין בארכיסר ובחמיסר
בכרכים יהיות עשים את יום אי בעה עשר יהדש
אדר את יום חמשה עשר [בו] בכל שנה אי הוה
כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר בדקאמרת
השתא דכתיב את יום ארבעה עשר יאת יום חמשה
עשר אתא את יפסוק הני בארבעה עשר יהני
בחמשה עשר יאימא פרזים בארכיסר מוקפין אי
בעי בארכיסר אי בעי בחמיסר אבר קרא בומניהם
זמנו של זה לא זמנו של זה ואימא "בתליסר בשושן
"אשבחן עשייה זבירה מנין אבר קרא יהומים האלה
נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייתה: מתניתין דלא
כי האי תנא דתניא רבי יהושע בן קרחה אומר
ברכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה
עשר מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה כי שושן מה
שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה

sammlung stattfindet lest man es also wol, selbst in der Jetztzeit? Dürfte führt er die angezogene Barajtha auf R. Jose b. Jehuda zurück. — Und wenn sich R. Jehuda im Widerspruch befindet, deswegen führt er die Barajtha auf R. Jose b. Jehuda zurück!? — R. Aši hörte, dass sie einer im Namen R. Jehudas, und ein anderer im Namen des R. Jose b. Jehuda lehrte, und da sich R. Jehuda im Widerspruch befinden würde, daher sagt er, dass wer sie im Namen R. Jehudas lehrt, nicht im Recht ist, und wer sie im Namen des R. Jose b. Jehuda lehrt, im Recht ist.

GROSSSTÄDTE, DIE SEIT DEN TAGEN DES JEHOŠUÂ, DES SOHNS NUNS, MIT EINER MAUER UMGEBEN SIND, LESEN SIE AM FÜNFZEHNTEN &. Woher dies? Raba erwiderte: Der Schriftvers lautet: *Darum mag der Jude auf offenen Lande, die in offenen Städten wohnen*; wenn sie nun die offenen Städte am vierzehnten lesen, so thuen es ja die ummauerten am fünfzehnten. Vielleicht die offenen Städte am vierzehnten und die ummauerten überhaupt nicht!? — Sind diese denn keine Jisraéliten!? Ferner heisst es ja: *Von Hodu bis Kuš*! — Vielleicht die offenen Städte am vierzehnten und die ummauerten am vierzehnten und am fünfzehnten, wie es auch heisst: "*Dass sie alljährlich den vierzehnten Tag und den fünfzehnten Tag des Monats Adar begehen sollen*!? — Würde es geheissen haben «den vierzehnten und fünfzehnten Tag», so könntest du recht haben, wenn es aber heisst «den vierzehnten Tag und den fünfzehnten Tag», so sind sie getrennt: diese am vierzehnten und jene am fünfzehnten. — Vielleicht aber die offenen Städte am vierzehnten und die ummauerten beliebig, am vierzehnten oder am fünfzehnten!? Der Schriftvers lautet: *Zu ihren Zeiten*: die Zeit dieser gleicht nicht der Zeit jener. — Vielleicht am dreizehnten!? — Gleich wie in Šušan. — Wir wissen dies also vom Begehen [des Festes], woher dies von der Erinnerung"? — Der Schriftvers lautet: "*Diese Tage sollen in Erinnerung bleiben und begangen werden*; die Erinnerung gleicht also dem Begehen.

Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Jehošuâ b. Qorha sagte: Grossstädte, die seit den Tagen Aḥašverôš' mit einer Mauer umgeben sind, lesen sie am fünfzehnten. — Was ist der Grund des R. Jehošuâ b. Qorha? — Gleich wie in Šušan: wie man sie in Šušan, die seit den

9. Est. 9,19. 10. Ib. V. 21. 11. Dh. dem Lesen der Esterrolle. 12. Est. 9,28

M 22 + אלא || M 23 דמתני || M 24 + מוקים לה
לגביי כריבי | M 25 — פרזי בניד || M 26 ואפסקית דהני
M 27 + מוקפין || M 28 + מה שושן בט"ו אף מוקפין בט"ו

עשר את בר"שמוקפת חומה בימות אחשורוש קורין
בחמשה עשר ותנא דידן מאי טעמא יליף פרזי פרזי
כתיב הכא[30]על בן היהודים הפרזים וכתיב התם[31]לבד מערי הפרזי הרבה מאד מה להלן[32]מוקפת חומה בימות
יהושע בן נון אף כאן[33]מוקפת חומה מימות יהושע
בן נון בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא
[34]דידן דלית ליה פרזי פרזי אלא תנא דידן מאי
טעמא לא אמר כרבי יהושע בן קרחה מאי טעמא
[35]דהא אית ליה פרזי פרזי [36]הבי קאמר אלא שישן
דעבדא כמיגן[37]לא כפרזים ולא כמוקפין אמר רבא
ואמרי לה[38]כדי שאני שושן הואיל ונעשה בה נס
בשלמא לתנא דידן היינו דכתיב מדינה ומדינה[!]עיר
ועיר מדינה ומדינה להלן בין מוקפין חומה מימות
יהושע בן נון[39]מוקפת חומה מימות אחשורוש עיר
ועיר[40]נמי להלן בין שושן לשאר עיירות אלא לרבי
יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה להלן בין
[41]שושן לשאר עיירות אלא עיר ועיר למאי אתא
אמר לך רבי יהושע בן קרחה ולתנא דידן[42]מי ניחא
כיון דאית ליה פרזי פרזי מדינה ומדינה [43]למה לי
אלא קרא לדרישה הוא דאתא וכדרבי יהושע בן
לוי הוא דאתא דאמר רבי יהושע בן לוי [44]ברך וכל
הכמוך לו וכל הנראה עמו נידון כברך עד במה
אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא כמהמתן
[45]לטבריא מיל ולימא מיל הא קא משמע לן דשיעורא
דמיל במה הוי כמהמתן לטבריא;[46]ואמר רבי ירמיה

Tagen Ahašveroš' mit einer Mauer umgeben ist, am fünfzehnten liest, ebenso liest man sie auch in jeder seit den Tagen Ahašveroš' mit einer Mauer umgebenen Stadt am fünfzehnten. — Was ist der Grund des Autors unserer Mišnah? Er folgert aus dem Wort *offen*: hier heisst es: *Darum machen die Juden auf offenem Land*, und dort[13] heisst es: *Ausserdem noch sehr viel offene Landstätte*; wie es dort von einer seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, bestehenden Mauer handelt, ebenso handelt es auch hier von einer seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, bestehenden Mauer. — Einleuchtend ist es, dass R. Jehošuâ b. Qorha nicht der Ansicht des Autors unserer Mišnah ist, da er nämlich aus dem Wort *offen* nicht folgert; weshalb aber ist der Autor unserer Mišnah nicht der Ansicht des R. Jehošuâ b. Qorha? — Weshalb?, weil er eben aus dem Wort *offen* folgert!?

So meint er es: weshalb verfuhr man so in Šušan[14]!? Raba, nach Anderen, Kadi, erwiderte: Šušan bildet eine Ausnahme, da sich dort das Wunder ereignet hatte. — Erklärlich sind die Worte: *"In jeder Provinz und in jeder Stadt*, nach dem Autor unserer Mišnah: jede Provinz, zur Unterscheidung zwischen solchen, die seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umgeben sind, und solchen, die seit den Tagen Ahašveroš' mit einer Mauer umgeben sind, jede Stadt, zur Unterscheidung zwischen Šušan und anderen Städten; nach R. Jehošuâ b. Qorha aber heisst es allerdings: in jeder Provinz, zur Unterscheidung zwischen Šušan und anderen Städten, wozu heisst es aber: in jeder Stadt!? — R. Jehošuâ b. Qorha kann dir erwidern: ist es denn nach dem Autor unserer Mišnah erklärlich? wozu sind nach ihm die Worte: in jeder Provinz nötig, wo er es ja aus dem Wort *offen* folgert!? Der Schriftvers ist vielmehr zur Forschung nötig, zur Folgerung der Lehre des R. Jehošuâ b. Levi; dieser sagte nämlich: Jeder Ort, der sich in der Nähe einer Grossstadt befindet, und den man mit dieser zusammen sieht, gehört zur Grossstadt. — Bis zu welcher Entfernung? R. Jirmeja, nach Anderen, R. Hija b. Abba, erwiderte: Wie von Hamtan bis Tiberias, ein Mil. — Sollte er doch sagen: bis zu einem Mil!? — Dies lässt er uns hören: ein Mil ist soviel, wie von Hamtan bis Tiberias.

Ferner sagte R. Jirmeja, nach Anderen, R. Hija b. Abba: [Die Finalbuchstaben]

13. Dt. 3,5. 14. Für Š. wurde der 15. festgesetzt, obgleich man nicht weiss, ob es seit den Tagen Jehošuâs mit einer Mauer umgeben war.

Esth.9,19 Dt.3,5 Ex.9,28 Hag.1b Sab.104a

M 29 שמוקפין M 30 היושבים בערי הפרזות M 31
מוקפין יהודהו מימות 32 M קבא דלא ילית פרזי 3
M — לא אמר M 34 אנן הבי קאמרינן M 35
רא כפ ולא כמוק M 36 אבני M 37 לישאן מוקפין
חומה מימות יב ן M 38 נמי VM 39 מוקפי חומה
מימות אחש לשאן ב ח מימות אחש אלא ן M 40 +נמי ן
M 41 למאי אתא אלא קרא יקריא הוא ואוצטריך לכדריב"ל
דאר"י.

ואיתיבא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרים
Lev.27,34 Jom.86b Tem.16b ותכבא יחכתים אלה המצות שאין נביא רשאי
לחדש דבר מעתה ועוד האמר רב"הסדא מ"ם וסמ"ך
Fol.3a שבאחיות כנם היו עומדין אין מהוה הוי"יא הוה
ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה ואתו צופים
"ותקינו פתיחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה
"סוף סוף אלה המצות שאין נביא עתיד לחדש דבר
מעתה אלא שכתום וחזרו ויסדום; ואמר רבי ירמיה
ואיתיבא רבי חייא בר אבא תרגום של תורה
"אנקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע
תרגום של נביאים יונתן בן "עזיאל אמרו מפי הגי
זכריה וחלאבי "ינודעזעה ארץ ישראל ארבע מאות
פרסה על ארבע מאות פרסה יצתה בת קול ואמרה
מי הוא זה שעילה סתריי לבני אדם עמד יונתן בן
עזיאל על רגליו ואמר אני הוא שגלתי סתרך
לבני אדם "גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי
ולא לכבוד "בית אבא"אלא לכבודך עשיתי"שלא ירבו
מחלוקת בישראל "ועוד בקש לגלות תרגום של
כתובים יצתה בת קול ואמרה"לו דייך מאי טעמא
משום דאית ביה קץ משיח ותרגום של תורה
Ned.37b אינקלוס הגר אמרו והא אמר רב איקא בר אבין
Neh.8,8 אמר רב הנגאל אמר רב מאי דכתיב ויקראו בספר
בתורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא
ויקראו בספר בתורת האלהים זה מקרא מפורש
זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקין ויבינו במקרא
אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת "שכחום

M 42 — חייא א ר M 43 מיהו מודע לא הוי ידעי 44
M ואמרו M 45 והכתוב אלה M 46 אנקלוס 47
M עזיאל M 48 באותה שעה נזדע M 49 ולא לכבודי
P 50 — בית M 51 עשיתי M 52 כדי 53
M ועוד M 54 לו,

Mem, Nun, Çade, Pe und Kaph haben die Propheten eingeführt. — Leuchtet dir dies ein? es heisst ja: *Diese sind die Gebote*, der Prophet darf von nun ab nichts mehr neu einführen!? Ferner sagte ja R. Hisda, dass das Mem und das Samakh auf den Gesetztafeln sich durch ein Wunder gehalten haben!? — Sie waren beide vorhanden, nur wusste man nicht, welche Medial- und welche Finalbuchstaben sind, da kamen die Propheten und führten die offenen als Medial- und die geschlossenen als Finalbuchstaben ein. — Aber auch gegen diese Einführung ist ja einzuwenden: *Diese sind die Gebote*, der Prophet darf von nun ab nichts mehr neu einführen!?

Vielmehr, man hatte es vergessen, da kamen die Propheten und führten es wieder ein.

Ferner sagte R. Jirmeja, nach Anderen, R. Hija b. Abba: Die [aramäische] Uebersetzung der Gesetzlehre verfasste Onqelos der Proselyt, nach der Unterweisung von R. Eliêzer und R. Jehošuâ; die Uebersetzung der Propheten verfasste Jonathan, der Sohn Ûziéls, nach der Unterweisung von Haggaj Zekharja und Malcakhi. Damals erhebte das Jisraélland vierhundert zu vierhundert Parasangen und ein Widerhall ertönte und sprach: Wer ist es, der meine Geheimnisse den Menschenkindern offenbart hat? Da stellte sich Jonathan, der Sohn Ûziéls (auf seinen Füssen) hin und sprach: Ich bin es, der deine Geheimnisse den Menschenkindern offenbart hat; offen und bewusst ist es dir, dass ich es nicht mir zu Ehren, noch zu Ehren meines väterlichen Hauses gethan habe, sondern dir zu Ehren, damit sich in Jisraél keine Streitigkeiten häufen. Daraufhin wollte er auch die Uebersetzung der Hagiographen veröffentlichen, da ertönte ein Widerhall und sprach: Genug. — Weshalb? — Weil in diesen das messianische Ende enthalten ist. — ¿Wurde denn die Uebersetzung der Gesetzlehre durch Onqelos den Proselyten verfasst, R. Iqa b. Abin sagte ja im Namen R. Hananéls, im Namen Rabhs: Es heisst: [18]*Und sie lasen aus dem Buch, der Gesetzlehre Gottes, vor, deutlich und verständlich und sie verstanden das Gelesene*; sie lasen aus dem Buch, der Gesetzlehre Gottes, das ist der Text; deutlich, das ist die Uebersetzung; verständlich, das sind die Verstrennungen; sie verstanden, was sie lasen, das sind die Accente, manche sagen, die Masora[19]!? — Man hatte sie vergessen und er begründete

15. Lev. 27, 34. 16. Die Schrift auf den Gesetztafeln war dreieckig [illegible] S. 562 Z. 7 ff.), somit konnten sich die ein geschlossenes Quadrat bildenden Buchstaben ם und ם nur durch ein Wunder halten. 17. Die Medial- u. Finalbuchstaben. 18. Neh. 8,8. 19. Die überlieferten Ge-

sie wieder. — Weshalb erbebte es wegen der Uebersetzung der Gesetzlehre nicht und wegen der der Propheten wol? — In der Gesetzlehre ist alles klar, in den Propheten ist manches klar und manches unklar. Es heisst zum Beispiel:[20] *An jenem Tag wird sich in Jerušalem Totenklage erheben, wie die Totenklage Hadadrimons in der Ebene von Megiddon*; hierüber sagte R. Joseph: Ohne die Uebersetzung würde ich diesen Vers nicht verstanden haben; [die Uebersetzung lautet:] An jenem Tag wird sich in Jerušalem Totenklage erheben, wie die Totenklage über Aḥáb, den Sohn Ômris, den Hadadrimon, der Sohn Tabrimons, in Ramoth-Gileâd erschlug, und wie die Totenklage über Jošija, den Sohn Amons, den Pareôh der Lahme in der Ebene von Megiddon erschlug.

[21]*Ich, Daniél, allein sah diese Erscheinung, während die Männer, die bei mir waren, nichts von der Erscheinung sahen; aber ein grosser Schrecken hatte sie befallen, dass sie flohen, um sich zu verbergen.* Wer waren diese Männer? R. Jirmeja, nach Anderen, R. Hija b. Abba, erwiderte: Das waren Haggaj, Zekharja und Maleakhi; diese waren bedeutender als er und er war bedeutender als diese: diese waren bedeutender als er, da diese Propheten waren, er aber nicht; er war bedeutender als diese, da er [die Erscheinung] sah, diese aber nicht.— Weshalb erschraken sie, wenn sie nichts sahen?— Obgleich sie selbst sie nicht sahen, so sah sie ihr Geist. Rabina sagte: Hieraus zu entnehmen, dass wenn jemand in Angst ist, sein Geist etwas sieht, obgleich er selbst nichts sieht. — Welches Mittel giebt es dagegen? — Man lese das Šemâ; wenn man sich aber auf einer schmutzigen Stelle befindet, so hüpfe man vier Ellen von seinem Platz; und wenn nicht das, so spreche man wie folgt: Die Ziege beim Schlächter ist fetter als ich.

Jetzt nun, wo du erklärt hast, die Worte: *In jeder Provinz und in jeder Stadt*, werden zur Forschung verwendet, wozu sind nun die Worte: *in jeder Familie*, nötig? R. Jose b. Ḥanina erwiderte: Diese deuten darauf, dass die priesterlichen und levitischen Familien den Tempeldienst abbrechen und das Lesen der Esterrolle hören gehen; R. Jehuda sagte nämlich im Namen Rabhs: Wenn sich Priester beim Tempeldienst, Leviten auf der Estrade[22] und Jisraéliten beim Beistand[23] befinden, so ver-

וחזו ויסדום מאי שנא דאוריתא[55] דלא אזדעזעה
ואדנביאי אזדעזעה דאוריתא[56] מיפרשא מילתא דנביאי
איכא מילי[57] דמיפרשן ואיכא מילי דמסתמן דכתיב[58] ביום Zach.12,11
ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרמון (בן
טברימון) בבקעת מגידו[59]ן] ואמר רב יוסף אלמלא Mq.2B
תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר[60] ביומא
ההוא יסגי מספדא בירושלם כמספדא דאהאב בר
עמרי דקטל יתיה הדדרימון בן טבריומן ברמות גלעד
וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא
בבקעת[61] מגידו: וראיתי אני דניאל לבדי את המראה Dan.10,7
והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל Syr.93B
חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן[62] נינהו
אנשים אמר רבי יהמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא
זה חגי וזכריה ומלאכי[63] אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף Syr.94A
מינייהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו
לאו נביא איהו עדיף מינייהו דאיהו חזא ואינהו
לא חזו וכי מאחר דלא חזו מאי טעמא[64] איבעיתו
אף על גב דאינהו לא חזו מזלייהו חזו אמר רבינא
שבץ מינה האי מאן דמיבעית אף על גב[65] דאיהו
לא חזי מזליה חזי מאי תקנתיה ליקרי קריית שמע
ואי[66] קאים בצקום הטנופת לינשוק מדוכתיה ארבע
[67]גרמידי ואי לא ליטא הבי עיזא דבי[68]טבחי שמינא
מינאי: והשתא דאמרת מדינה ומדינה עיר ועיר
[69]להדישה בישפחה ומשפחה לבאי אתא אמר רבי
יוסי בר חנינא להביא משפחות כתינה ולויה שמכטלין
[70]עבידתן ובאין לשמיע מקרא מגילה[71]דאמר רב יהודה
אמר רב כהנים[72] בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל Ta'an.27

M 55 לא אז׳ ודנביאי ‖ M 56 מיפרשן מילוה ‖ 57
M — דמיפ׳ ואיכא מילי ‖ M 58 + דתרגם יונתן ב״ע ‖
M 59 מגידין ‖ M 60 הני ‖ M 61 — זה ‖ P 62
איבעות ‖ M 63 דלא ‖ M 64 איכא מקום ‖ M 65
אמות ‖ M 66 עבדא ‖ M 67 קרא יהויא הוא מישפ
M 68 מעב ‖ M 69 אתמי נבי חבי אמר ‖ M 70 מדוכ
ויש מבוע.

vernauigkeiten der äusseren und inneren Schreibweise der heiligen Schrift. 20. Zach. 12,11. 21. Dan. 10,7. 22. Cf. S. 142 N. 9. 23. Cf. S. 456 N. 12.

במעמדן כולן מבטלין [24]עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה [25]תניא נמי הכי כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מכאן סמכו של בית רבי [26]שמבטלין תלמוד [27]תורה ובאין לשמוע [28]מקרא מגילה [29]ק"ו וחימר מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה [30]מבטלינן תלמוד תורה לא כל שכן ועבודה חמורה מתלמוד תורה

Jos. 5,13 והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא
Syn. 44a והנה איש עמד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו) ויכי
10 עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור [31]לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא
Jos. 5,15 שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה' ודלמא
Er. 63b Syn. 44a [32]משקרי גמורי דלא מפקו שם שמים לבטלה [33]אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו
15 בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן את
Jos. 8,9 אמר לו עתה באתי ויד ויין יהושע בלילה ההוא
Col. b בתוך העמק [34]אמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה
Er. 63b Syn. 44a של הלכה ואמר רב שמואל בר [35]אוניא גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר עתה באתי לא
20 קשיא הא דרבים והא דיחיד [36]דיחיד קל והתנן
Mq. 28b נשים במועד מענות [37]אבל לא מטפחות רבי ישמעאל אומר אם היו סמוכות למטה מטפחות בראשי חדשים בחנוכה וכפורים מענות ומטפחות בזה ובזה [38]אבל
Mq. 27b לא מקוננות ואמר רבה בר הונא אין מועד בפני [39]תלמיד

lassen sie alle ihren Dienst und gehen das Lesen der Esterrolle hören. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn sich Priester beim Tempeldienst, Leviten auf der Estrade und Jisraéliten beim Beistand befinden, so verlassen sie alle ihren Dienst und gehen das Lesen der Esterrolle hören. Darauf stützten sie sich im Haus Rabbis, das Studium der Gesetzlehre abzubrechen, um das Lesen der Esterrolle hören zu gehen. Dies ist nämlich als Leichteres vom Schwereren, vom Tempeldienst, zu folgern: wenn man den strengeren Tempeldienst unterbricht, um wieviel mehr das Studium der Gesetzlehre. ¿Ist denn der Tempeldienst strenger als das Studium der Gesetzlehre, es heisst *ja: "Während sich aber Jehošuá in Jeriho befand, schaute er einst auf und sah, wo ein Mann ihm gegenüber stand* etc. *da zog er sich nieder.* — Wieso that er dies, R. Jehošuâ b. Levi sagte ja, man dürfe seinen Nächsten nachts nicht begrüssen: weil zu befürchten ist, es kann ein Dämon sein!? — Anders war es da, wo er gesagt hatte: *"Ich bin ein Heeresfürst des Herrn.* Vielleicht hatte er gelogen!? — Es ist überliefert, dass sie den Namen Gottes nicht umsonst aussprechen. Er sprach nämlich zu ihm: Gestern habt ihr das beständige Abendopfer nicht dargebracht und jetzt habt ihr euch dem Studium der Gesetzlehre entzogen. Darauf fragte jener: Wegen welcher [Sünde] bist du gekommen? Dieser erwiderte: Wegen der jetzigen bin ich gekommen. Sodann: *"Da verbrachte Jehošuâ jene Nacht in der Vertiefung*, worüber R. Johanan sagte, dies lehrt, dass er jene Nacht bei Vertiefung in der Halakha verbracht hatte. Ferner sagte auch R. Šemuél b. Onja, dass das Studium der Gesetzlehre bedeutender sei, als die Darbringung des beständigen Opfers, denn es heisst: Wegen der jetzigen [Sünde] bin ich gekommen!? — Das ist kein Einwand, das Eine handelt von einer Gesamtheit, das Andere handelt von einem einzelnen. — Ist denn [das Studium] des einzelnen geringer, es wird ja gelehrt: Frauen dürfen am Fest einen Trauergesang anstimmen, nicht aber in die Hände klatschen; R. Jišmâél sagt, in der Nähe der Bahre dürfen sie auch in die Hände klatschen. An Neumonden, am Hanuka- und am Purimfest dürfen sie sowol einen Trauergesang anstimmen, als auch in die Hände klatschen; wehklagen dürfen sie an beiden nicht. Hierzu sagte Rabba b. Hona, dass wenn es sich um einen Schriftgelehrten handelt, das Fest nicht berücksichtigt wird, und um so weniger

M 71 תניא...מגילה — M 72 שהיו מבטל׳ || M 73 —
תורה || M 74 — מקרא || M 75 מק״ו ומה || M 76
מבטלין תורה לכ״ש למימרא העבודה || M 77 לו לאדם ליתן
M 78 משקר גמורי דלא מדכרי || M 79 + מאי עתה באתי
הכי ק || M 80 — אר׳ י || M 81 איקא משמיה דרב
גידל גדול || M 82 + דרבים חמור דיחיד קל מעבודה ופורים
M 83 ולא || VM 84 אין מקונ׳ || M 85 תלמידי חכמים.

24. Jos. 5,13. 25. Ib. V. 15. 26. Ib. 8,9; hier liegt eine Verwirrung von VV. 9 und 13 vor; cf. Tosaphoth zSt. 27. Cf. Mq. 28b.

das Hanuka- und das Purimfest!? — Du wendest ein von der Hochschätzung der Gesetzlehre? bezüglich der Hochschätzung ist auch die Gelehrsamkeit des einzelnen bedeutender, das Studium des einzelnen ist jedoch geringer.

Raba sagte: Folgendes ist mir gewiss: Von Tempeldienst und Lesen der Esterrolle ist das Lesen der Esterrolle wichtiger, wie dies R. Jose b. Hanina lehrte[28]. Von Studium der Gesetzlehre und Lesen der Esterrolle ist das Lesen der Esterrolle wichtiger, wie sie sich im Haus Rabbis gestützt haben[29]. Von Studium der Gesetzlehre und [Bestattung eines] Pflichttoten[30] ist [die Bestattung] des Pflichttoten wichtiger, da gelehrt wird, man unterbreche das Studium der Gesetzlehre, um einen Toten hinauszuführen, oder um eine Braut unter den Baldachin zu bringen. Von Tempeldienst und [Bestattung eines] Pflichttoten ist [die Bestattung] des Pflichttoten wichtiger, was aus den Worten:[31] *Und wegen seiner Schwester*, zu entnehmen ist: es wird gelehrt: *Und wegen seiner Schwester*; was lehrt dies? – man könnte glauben, dass wenn jemand sein Pesahopfer schlachten oder seinen Sohn beschneiden geht, und hört, dass ihm jemand gestorben sei, er sich [mit dem Leichnam] verunreinige, so heisst es:[31] *Er darf sich nicht verunreinigen.* Man könnte nun glauben, dass wie er sich an seiner Schwester nicht verunreinigen darf, ebenso wenig an einem Pflichttoten, so heisst es: *Und wegen seiner Schwester*, an seiner Schwester darf er sich nicht verunreinigen, wol aber an einem Pflichttoten. Folgendes aber war Raba fraglich: Was ist von Lesen der Esterrolle und [Bestattung eines] Pflichttoten wichtiger; ist das Lesen der Esterrolle wichtiger, wegen der Bekanntmachung des Wunders, oder ist [die Bestattung] eines Pflichttoten wichtiger, wegen der Ehre des Menschen? Nachdem er es fragte, erklärte er es selbst: [die Bestattung] des Pflichttoten ist wichtiger, denn der Meister sagte: Gross ist die Ehre des Menschen, dass sie ein Verbot der Gesetzlehre verdrängt.

Der Text. R. Jehošuâ b. Levi sagte: Jeder Ort in der Nähe der Grossstadt und den man mit dieser zusammen sehen kann, gehört zur Grossstadt. Es wird gelehrt: In der Nähe, auch wenn er nicht mit dieser gesehen wird, den man sehen kann, auch wenn er nicht nahe ist. — Allerdings kann ein Ort gesehen werden und nicht nahe sein, wenn er sich zum Beispiel auf der Spitze eines Bergs befindet, wieso aber kann einer nahe sein und nicht gesehen werden!? R. Jirmeja erwiderte: Wenn er sich im Thal befindet.

חכם כל שכן הנכנה ופורים כבוד תורה קאמרת
כבוד תורה דיחיד חמיר תלמוד תורה דיחיד קל: אמר
רבא פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה מקרא מגילה
עדיף מדרבי יוסי בר חנינא תלמוד תורה ומקרא
מגילה מקרא מגילה עדיף מדכמכו של בית רבי
תלמוד תורה ומת מצוה מת מצוה עדיף מדתניא
מכטלין תלמוד תורה להוצאת מת ולחכנסת כלה
עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף מולאחתו דתניא
ולאחתו מה תלמוד לומר הרי שהיה הולך לשחוט
את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול
יטמא אמרת לא יטמא יכול כשם שאינו מיטמא
לאחותו כך אינו מיטמא למת מצוה תלמוד לומר
ולאחתו לאחותו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא
למת מצוה בעי רבא מקרא מגילה ומת מצוה חי
מוניחו עדיף מקרא מגילה עדיף משום פרסומי
ניסא או דלמא מת מצוה עדיף משום כבוד חבריות
תיתר דכעיא הדר פשטה מת מצוה עדיף דאמר מר
גדול כבוד חבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה:
נופא אמר רבי יהושע בן לוי ברך יכל הכמוך לו
וכל הנראה עמו נדון כברך תנא כמוך אף על פי
שאינו נראה נראה אף על פי שאינו כמוך בשרמא
נראה אף על פי שאינו כמוך משכחת לה כנון
דיתבה בראש ההר אלא כמוך אף על פי שאינו
נראה חוכי משכחת לה אמר רבי יהושע בן לוי

M 86 חבת — M 87 לחופה — M 88 דמפקינן
M 89 איזה מהן — M 90 קבורת — M 91 ברוים טורא
M 92 — ארמ׳.

28. S. oben S. 437 Z. 24 fl. 29. S. oben S. 538 Z. 4 ff. 30. Im auf dem Weg liegender Leichnam, wo niemand zu seiner Bestattung anwesend ist. 31. Num. 6,7.

בנחל; ואמר רבי יהושע בן לוי כרך שישב ולבסוף
Lv.25.29 הוקף נדון ככפר מאי מעמא דכתיב ואיש כי ימכר
Ar.33a בית מושב עיר חומה שהוקף ולבסוף ישב ולא שישב
ולבסוף הוקף; ואמר רבי יהושע בן לוי כרך שאין
5 בו עשרה בטלנין נדון ככפר מאי קמשמע לן תניא
Meg.5a איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין
פחות מכאן הרי זה כפר כרך איצטרוך ליה אף על
גב דביקלעי ליה מעלמא; ואמר רבי יהושע בן לוי
כרך שהרב ולבסוף ישב נדון ככרך מאי הרב אילימא
Neg.10b חרבו חומותיו ישב אין לא ישב לא והא תניא רבי
10 Sab.9b
Ar.32a אלעזר בר יסי אומר אשר לוא חמה אף על פי
Lv.25.30 שאין לו עכשיו והיה לו קודם לבן אלא מאי הרב
שהרב מעשרה בטלנין; ואמר רבי יהושע בן לוי
Fol.4a לוד ואונו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות
15 יהושע בן נון הוו והני יהושע בננחי והא אלפעל
Chr.8.12 בננחי דכתיב [ו]בני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא
בנה את אונו ואת לד ובנותיה ולשעמיך אמא בננחי
Chr.14.5 דכתיב ויכן אמא את ערי הבצורות אשר ליהודה
אמר רבי אלעזר הני מוקפות חומה מימות יהושע
20 בן נון הוו חרוב ביתי פלטש בנבעה ואתא אלפעל
בננחי הדור אינפול אתא אמא שפצנחי דיקא נמי
Ju.v.6 דכתיב ויאמר ליהודה נבנה [את] העירים האלה
Ar.3a מכלל דעירים הוו מעיקרא שמע מינה; ואמר
רבי יהושע בן לוי נשים חייבות במקרא מגילה
Sab.23a שאף הן היו באותו הנס; ואמר רבי יהושע בן לוי
Pes.108b פורים שחל לחיות בשבת שואלין ודורשין בענייני

B 94 אלעזר M 93 חרב מדמת מאי אלימא חרבה חומתו
B 97 שפצנחו M 95 שחרב P 96 ב ל
M 98 ויהוק אמא ולא כתיב ויכן ש ם וא ר.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Eine Grossstadt, die zuerst bewohnt und nachher mit einer Mauer umgeben wurde, wird [bezüglich des Verfalls] als Dorf betrachtet. Aus welchem Grund? Es heisst: *"Und wenn jemand ein Wohnhaus in einer ummauerten Stadt verkauft*; nur zuerst ummauert und nachher bewohnt, nicht aber zuerst bewohnt und nachher ummauert. Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Eine Grossstadt, in der keine zehn Müssiggänger[32] vorhanden sind, wird als Dorf betrachtet. — Was lässt er uns da hören, es wird ja gelehrt: Welche heisst eine grosse Stadt? — in der sich zehn Müssiggänger befinden, wenn weniger, so wird sie als Dorf betrachtet!? — Er lässt uns dies von einer Grossstadt hören, obgleich in eine solche viele von Auswärts kommen. Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Eine Grossstadt, die zerstört und dann wieder bewohnt wurde, wird als Grossstadt betrachtet. Was ist unter "zerstört" zu verstehen? wollte man sagen, wenn die Mauer zerstört wurde, so könnte es ja nicht vom Bewohntsein abhängen, R. Eleâzar b. Jose sagte ja: *"Die eine Mauer hatte"*, selbst wenn sie jetzt keine hat, aber einst eine hatte!? Vielmehr, unter "zerstört" ist zu verstehen, wenn sie keine zehn Müssiggänger mehr hat.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Lud, Ono und Ge-Ḥarašim sind seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umgeben. — Hat sie denn Jehošuâ erbaut, Elpaâl erbaute sie ja, wie es heisst:[33] *Die Söhne Elpaâls waren: Êber, Mišeâm und Šemer. Dieser erbaute Ono und Lod samt den zugehörigen Ortschaften*!? — Nach deiner Ansicht müssten sie ja von Asa erbaut worden sein, denn es heisst:[34] *Und Asa baute befestigte Städte in Judäa*!? Vielmehr ist es mit R. Eleâzar zu erklären: diese waren in den Tagen Jehošuâs mit einer Mauer umgeben, wurden aber beim Ereignis mit dem Kebsweib in Gibeâ[35] zerstört, darauf kam Elpaâl und erbaute sie wieder, und als sie dann wieder einstürzten, kam Asa und stellte sie her. Dafür ist auch ein Beweis zu erbringen, denn es heisst: [36]*Er sprach zu den Judäern: Lasst uns diese Städte erbauen*, wahrscheinlich waren sie schon Städte.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Frauen sind zum Lesen der Esterrolle verpflichtet, denn auch sie waren an diesem Wunder beteiligt.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Wenn das Purimfest auf einen Šabbath fällt, so

32. Lev. 25,29. 33. Dh. Leute, die sich jeder Privatbeschäftigung entsagen und sich ausschliesslich mit Gemeinde- u. Synagogalangelegenheiten befassen. 34. Lev 25,30. 35. 1Chr 8,12 36. 2Chr 14, 5. 37. Cf. Jud. Kapp. 19 u. 20. 38. 2Chr. 14,6.

trägt man über die Bedeutung des Tags vor. — Weshalb gerade am Purimfest, dies hat ja auch an jedem anderen Fest statt, wie gelehrt wird: Mošeh ordnete bei Jisraél an, über die Bedeutung des Tags vorzutragen: die Vorschriften des Pesaḥfestes am Pesaḥfest, die Vorschriften des Versammlungsfestes am Versammlungsfest und die Vorschriften des Hüttenfestes am Hüttenfest!? — Vom Purimfest muss es besonders gelehrt werden; man könnte glauben, man berücksichtige die Befürchtung Rabbas[39], so lässt er uns hören.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Man muss die Esterrolle abends lesen und am folgenden Tag wiederholen, denn es heisst: *"Mein Gott! ich rufe tagsüber, doch du antwortest nicht, und nachts, ohne dass ich Beruhigung fände.* Sie fassten es anfangs auf: man lese abends die Esterrolle und studire am folgenden Tag den Mišnahtraktat von derselben[41]; da sprach R. Jirmeja zu ihnen: Mir wurde dies von R. Hija b. Abba erklärt: wie die Leute sprechen: ich lese diesen Abschnitt und wiederhole[42]ihn. Ebenso wird auch gelehrt: R. Ḥelbo sagte im Namen des Ûla Biraáh: Man muss die Esterrolle abends lesen und am folgenden Tag wiederholen, denn es heisst:*"Auf dass [meine Seele] lobsinge und nicht schweige. O Herr, mein Gott, immerdar will ich dich preisen.*

של יום מאי אירא פורים אפילו יום טוב נמי דתניא
משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין Meg.32a
בעניני של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת
בעצרת והלכות חג בחג פורים איצטריכא ליה מהו
דתימא נגזור משום דרבה קמשמע לן: ואמר רבי Ib.20a
יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה
ולשנותה ביום שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה Ps.22,3
ולילה ולא דמיה לי סבור מינה למקרייה בלילי
ולמיתנא מתניתין דידה בימא אמר להו רבי ירמיה
לדידי מיפרשא ליה מיניה דרבי חייא בר אבא בנון
דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתניה איתמר
נבי אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה חייב אדם Meg.20a
לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר
לכבוד יזמרך כבוד ולא ידם ה׳ אלהי לעולם אודך: Ps.30,13
אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה: אמר רבי
הנינא חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום
הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבברכין Meg.2a
למימרא דתקנתא דברכין הוי והתנן חל להיות Col.b
בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם
איתא ליקדמו ליום הכניסה הוו להו עשרה ועשרה
לא תקנו רבנן תא שמע חל להיות בחמשי כפרים
ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו
ליום הכניסה דאחד עשר הוא מיום הכניסה ליום
הכניסה לא דחינן תא שמע אמר רבי יהודה
אימתי במקום שנכנסים בשני ובחמשי אבל מקום Meg.2b

M 99 + וידבר משה את מועדי ה׳ 1 M ס ד אמינא גזירה
משום „ 2 M כמאן דאמר אעבור „ 3 M + א ר אלעזר
M 4 + בשבת || M 5 — דר״א הוא.

NUR LESEN SIE DIE DÖRFER AM VORHERGEHENDEN VERSAMMLUNGSTAG. R. Ḥanina sagte: Die Weisen haben für die Dörflinge eine Erleichterung getroffen, dass sie nämlich am vorhergehenden Versammlungstag lesen dürfen, damit sie für ihre Brüder in den Grossstädten Wasser und Nahrung besorgen können. — Dies wäre also eine Rücksicht im Interesse der Grossstädte, es wird ja aber gelehrt: Fällt er auf einen Montag, so lesen sie die Dörfer und grösseren Städte am selben Tag; demnach sollten sie doch am vorhergehenden Versammlungstag lesen!? — Dieser wäre ja der zehnte, und auf den zehnten haben die Rabbanan [das Lesen der Esterrolle] nicht verlegt. — Komm und höre: Fällt er auf einen Donnerstag, so lesen sie die Dörfer und grösseren Städte am selben Tag; sollten sie sie demnach am vorhergehenden Versammlungstag, dem elften, lesen!? Man verschiebt nicht von einem Versammlungstag auf den vorhergehenden. — Komm und höre: R. Jehuda sagte: Dies hat nur an

39. Man könnte veranlasst werden, die Rolle am Šabbath auf öffentlichem Gebiet zu tragen; cf. S. 543 Z. 25ff. 40. Ps. 22,3. 41. Das Wort שנה, welches RJ. in seiner hebräisch vorgetragenen Lehre gebrauchte, hat sowol die Bedeutung *studiren* (besond. die Mišnah) als auch *wiederholen*; ebenso ist מגילה Name der Esterrolle, als auch des diese behandelnden Mišnah- (bezw. Talmud-) Traktats. 42. Ps. 30,13.

שאין נכנסים בשני וכחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא משום דאין נכנסים בשני וכחמישי מפסדי להו לכרכין לא תימא כדי שיספקו מים ומזון אלא אימא מפני Mag.19a שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין׃ בוצר חל להיות בשני בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום וכו׳׃ מאי שנא רישא דנקיט סידורא דיוחא ומאי שנא סיפא דנקיט סידורא דיומי איידי דמיתחפבי ליה נקיט סידורא דיומי׃ חל להיות בערב שבת וכו׳׃ מתניתין מני אי רבי אי רבי יוסי מאי רבי דתניא חל להיות בערב שבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה וזוקפין חומה קורין בו ביום רבי אומר אומר אני לא ידחו עיירות ממקומן אלא אלו ואלו קורין בו ביום מאי טעמא דתנא קמא דכתיב בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן עיירות קודמות למוקפין ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה אין נדחין עיירות ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן שאני הכא דלא אפשר ורבי מאי טעמא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין עיירות נדחין ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין שאני הכא דלא אפשר נמי עיירות קודמות למוקפין שאני הכא דלא אפשר מאי רבי יוסי דתניא חל להיות בערב שבת מוקפין Mag.1 וכפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין

M 6 מפסדינן | M 7 + לאחיהם שבכרכין | M 8 + וכן תנא דבי ר׳ ישמעאל הכניס הקולו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה מפני שמפס מים ומזון לאחיהם שבכרכין M 9 | — M 11 הכא דקא נקיט M 10 מעיקרא דקא נקיט | + M 14 ושנה P 13 נמי | מאי רבי M 12 + משום M 15 + הוצה.

Orten statt, da am Montag und am Donnerstag eine Versammlung stattfindet, wo aber am Montag und am Donnerstag keine Versammlung stattfindet, liest man sie nur zur festgesetzten Zeit, wenn du nun sagst, dies sei eine Rücksicht im Interesse der Grossstädte, weshalb sollten diese dadurch leiden, dass am Montag und am Donnerstag keine Versammlung stattfindet!? Sage nicht: damit sie Wasser und Nahrung besorgen, sondern: weil sie dann Wasser und Nahrung besorgen.

Und zwar: fällt er auf einen Montag, so lesen sie die Dörfer und grösseren Städte am selben Tag[43]. Weshalb wählt er im Anfangsatz die Reihenfolge der Monatstage und im Schlussatz die Reihenfolge der Wochentage? — Da man in Verwirrung kommen könnte[a], so wählt er die Reihenfolge der Wochentage.

Fällt er auf einen Freitag &c. Vertritt unsere Mišnah die Ansicht Rabbis oder die Ansicht R. Joses? — Wieso die Ansicht Rabbis? — Es wird gelehrt: Fällt er auf einen Freitag, so lesen die Dörfer und die grösseren Städte am vorhergehenden Versammlungstag und die ummauerten Grossstädte am selben Tag. Rabbi sagte: Ich bin der Ansicht, es werde in den grösseren Städten nicht verschoben, beide lesen sie vielmehr am selben Tag.— Was ist der Grund des ersten Tanna? — Es heisst: *von Jahr zu Jahr*; wie in jedem anderen Jahr die grösseren Städte früher lesen als die ummauerten Grossstädte, ebenso lesen auch in einem solchen Jahr die grösseren Städte früher als die ummauerten Grossstädte. — Vielleicht aber ist das *von Jahr zu Jahr* wie folgt zu erklären: wie in jedem anderen Jahr die grösseren Städte das Lesen nicht verschieben, ebenso verschieben sie es in einem solchen Jahr nicht? — Anders ist es ja nicht möglich. — Was ist der Grund Rabbis? — Es heisst: *von Jahr zu Jahr*; wie in jedem anderen Jahr die Grossstädte das Lesen nicht verschieben, ebenso verschieben sie es auch in einem solchen nicht. — Vielleicht aber ist das *von Jahr zu Jahr* wie folgt zu erklären: wie in jedem anderen Jahr die grösseren Städte früher lesen als die ummauerten Grossstädte, ebenso lesen auch in einem solchen Jahr die grösseren Städte früher als die ummauerten Grossstädte? — Anders ist es ja nicht möglich. — Wieso die Ansicht R. Joses? — Es wird gelehrt: Fällt er auf einen Freitag, so lesen die ummauerten Grossstädte und die Dörfer am vorhergehenden Versamm-

43. Die Wochentage müssten dann rückwärts aufgezählt werden.

בו ביום רבי יוסי אומר[19]אין מוקפין קודמין לעיירות
[17]אלא אלו ואלו קודמין בו ביום מאי טעמא דתנא
קמא[18]דכתיב בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה
עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא[19]זמנו של
זה אף כאן עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא
[19]זמנו של זה ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה
ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן[20]אין מוקפין
קודמין לעיירות שאני הכא[14]דלא אפשר[21]מאי טעמא
דרבי יוסי בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה
אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין קודמין
מוקפין לעיירות ואימא[22]בכל שנה ושנה מה כל שנה
ושנה[23]זמנו של זה לא[19]זמנו של זה אף כאן זמנו Meg.2a
של זה לא[19]זמנו של זה שאני הכא[14]דלא אפשר
וכבר רבי עיירות לא דחינן[24]ליום הכניסה והתניא
[1]חל להיות בשבת בפרים מקדימין ליום הכניסה Meg.1
ועיירות גדולות קורין בערב שבת ומוקפות חומה
למחר[2]רבי אומר אומר אני הואיל ונדחו עיירות Meg.5a
ממקומן ידחו ליום הכניסה הבי השתא התם זמנם
שבת היא[25]והואיל דנדחו ידחו והבא זמנם ערב
שבת כאן אזלא הא דאמר רבי חלבו אמר רב
[26]הונא פורים שחל להיות בשבת הכל נדחין ליום
הכניסה הכל נדחין[27]כלקא דעתך והא איבא מוקפין
דעבדי למחר אלא כל הנדחה ידחה ליום הכניסה
כאן כרבי דבולי עלמא מיהא מגילה בשבת לא
קרינן מאי טעמא אמר רבה הכל חייבין בקריאת Pes.69a Suk.42b Bcc.17b Rh.29b

M 16 + אומר אני M 17 + גדולות M 18 אבר קרא
M 19 כזמנו ‖ M 20 לא יקדמו מוק' ‖ M 21 ור"י מ"ט
אבר קרא בכל P 22 כל M 23 + עיירות בי ד ו
M 24 + להו M 25 הואיל ונדחו ידחו ליום הכניסה והבא
בע"ש זמנם הוא כאן M 26 חייא M 27 — ס ד.

lungstag und die grösseren Städte am selben Tag. R. Jose sagt: die ummauerten Grossstädte lesen nicht früher als die grösseren Städte, vielmehr lesen beide am selben Tag. — Was ist der Grund des ersten Tanna? — Es heisst: *von Jahr zu Jahr*; wie in jedem anderen Jahr die grösseren Städte am vierzehnten lesen und für diese eine andere Zeit als für jene bestimmt ist, ebenso lesen auch in einem solchen Jahr die grösseren Städte am vierzehnten und ist für diese eine andere Zeit als für jene bestimmt. — Vielleicht aber ist das *von Jahr zu Jahr* wie folgt zu erklären: wie in jedem anderen Jahr die ummauerten Grossstädte nicht früher lesen als die grösseren Städte, ebenso lesen auch in einem solchen Jahr die ummauerten Grossstädte nicht früher als die grösseren Städte? — Anders ist es ja nicht möglich. — Was ist der Grund R. Joses? — Es heisst: *von Jahr zu Jahr*, wie in jedem anderen Jahr die ummauerten Grossstädte nicht früher lesen als die grösseren Städte, ebenso lesen auch in einem solchen Jahr die ummauerten Grossstädte nicht früher als die grösseren Städte — Vielleicht aber ist das *von Jahr zu Jahr* wie folgt zu erklären: wie in jedem anderen Jahr für diese eine andere Zeit bestimmt ist als für jene, ebenso ist auch in einem solchen Jahr für diese eine andere Zeit bestimmt als für jene? — Anders ist es ja nicht möglich. — ¿Rabbi ist also der Ansicht, die grossen Städte verschieben [das Lesen] nicht auf den Versammlungstag, es wird ja aber gelehrt: Fällt er auf einen Šabbath, so lesen die Dörfer am vorhergehenden Versammlungstag, grössere Städte am Freitag und ummauerte Grossstädte am folgenden Tag. Rabbi sagte: Ich bin der Ansicht, dass es die grösseren Städte, da sie es so wie so verschieben müssen, auf den Versammlungstag verschieben. — Ist es denn gleich? da ist ja die Rede, wo er auf einen Šabbath fällt, wo er so wie so verschoben werden muss, dort aber ist die Rede, wo er auf einen Freitag fällt. — Wessen Ansicht vertritt das, was R. Ḥelbo im Namen R. Honas lehrte: Wenn das Purimfest auf einen Šabbath fällt, so verschieben es alle auf den vorgehenden Versammlungstag. — Alle, wie kommst du darauf, die ummauerten Städte feiern es ja erst am folgenden Tag. — Vielmehr: diejenigen, die es verschieben müssen, verschieben es auf den Versammlungstag. — Nach wessen Ansicht? — nach der Ansicht Rabbis.

Alle sind jedoch der Ansicht, man lese die Esterrolle am Šabbath nicht; aus welchem Grund? Rabba erwiderte: Alle sind zum Lesen der Esterrolle verpflichtet, nicht

מגילה [44]יבתקופת שופר ואין הכל בקיאין במקרא מגילה נזורה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב רב יוסף אמר מפני שעינהן של עניים נשואות [45]במקרא מגילה תניא נמי הכי את על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה נותן בו ביום ומחלקן בו ביום את על פי שאמרו אדרבה [46]משום דאמרו הוא אלא הואיל ואמרו [47]שכפרים מקדימין ליום הכניסה נותן בו ביום ומחלקן בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות [48]במקרא מגילה אבל שמחה [49]אינה נוהגת אלא בזמנה: אמר רב Fol.5 מגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביחיד שלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה Q d.45b בעשרה הוה עובדא והש ליה רב להא דרב אסי Syn.29b ומי אמר רב הכי והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנם ערב שבת זמנם והא שבת זמנם הוא אלא לאו הכי קאמר שלא בזמנם בזמנם מה זמנם אפילו ביחיד אף שלא בזמנם אפילו ביחיד לא לעניין מקרא מגילה בעשרה אלא מאי ערב שבת Meg.4b זמנם לאפוקי מדרבי דאמר [50]הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה [51]הא קמשמע לן דערב שבת זמנם הוא:

[iij] b.3b ז' היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכאן הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי כהנים יתשעה באב חנוכה והקהל מאחרין ולא מקדימין אף על פי Tan.18a

M 28 ובת ש | M 29 למקרא | M 30 מפני שאמרו
M 31 כפ' | M 32 לא תהא נוה' | M 33 — הא.

aber sind alle im Lesen der Esterrolle kundig, daher wurde berücksichtigt, dass sie jemand in die Hand nehmen könnte, um zu einem Kundigen lernen zu gehen, und sie vier Ellen auf öffentlichem Gebiet tragen würde. Dies ist auch der Grund beim Blashorn und bei der Festpalme. R. Joseph erwiderte: Weil die Augen der Armen auf das Lesen der Esterrolle gerichtet sind". Ebenso wird auch gelehrt: Obgleich sie gesagt haben, dass die Dörfer sie am vorhergehenden Versammlungstag lesen, so werden [die Armengeschenke] dennoch am selben Tag eingefordert und verteilt. — Obgleich sie gesagt haben? im Gegenteil: weil sie gesagt haben! Vielmehr: da sie gesagt haben, dass die Dörfer am vorhergehenden Versammlungstag lesen, so fordert man an diesem Tag auch [die Armengeschenke] ein und verteilt sie, da die Augen der Armen auf das Lesen der Esterrolle gerichtet sind; die Festfreude hat jedoch zu der festgesetzten Zeit statt.

Rabh sagte, die Esterrolle werde zur festgesetzten Zeit auch vom einzelnen gelesen, nicht zur festgesetzten Zeit, nur von zehn Personen; R. Asi sagt, sowol zur festgesetzten Zeit, als auch nicht zur festgesetzten Zeit, nur von zehn Personen. Bei einer Entscheidung berücksichtigte einst Rabh die Ansicht R. Asis. — Kann denn Rabh dies gesagt haben, R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath, sagte ja im Namen Rabhs, dass wenn das Purimfest auf einen Šabbath fällt, der Freitag dafür festgesetzt ist; wieso der Freittg, der Šabbath ist es ja!? — wahrscheinlich meint er es wie folgt: nicht zur Zeit gleichwie zur Zeit: wie zur Zeit auch der einzelne die Esterrolle liest, ebenso auch nicht zur Zeit!? — Nein, die Esterrolle wird thatsächlich nur von zehn Personen gelesen, nur will er mit den Worten «so ist der Freitag dafür festgesetzt» die Ansicht Rabbis ausschliessen; dieser sagt nämlich, dass es, da es so wie so verschoben werden muss, auf den Versammlungstag verschoben wird, so lässt er uns hören, dass der Freitag dafür festgesetzt ist.

WELCHE HEISST EINE GRÖSSERE STADT? — IN DER ZEHN MÜSSIGGÄNGER VORHANDEN SIND; WENN WENIGER, SO IST ES EIN DORF. NUR DIESBEZÜGLICH SAGTEN SIE, DASS ES AUF VORHER UND NICHT AUF NACHHER VERSCHOBEN WIRD; ABER DIE HOLZSPENDE[46], DER NEUNTE AB[47], DAS FESTOPFER UND DIE VOLKSVERSAMMLUNG[48] WERDEN AUF NACHHER UND NICHT AUF VORHER VERSCHOBEN. OBGLEICH SIE GESAGT

44. Am Purimfest werden Geschenke an die Armen verteilt. 45. S. oben S. 540 N. 53. 46. Cf. S. 508 Z. 10ff. 47. Cf. S. 509 Z. 4ff. 48. Beim Schluss des Halljahrs; cf. Dt. 31,10ff.

שאמרי מקדמונין ולא מאחרין מיתיבי בחסכך יבחעניה
ובתענית לאבוקים אמר רבי יהודה אומרי מרים
שנכנסין בשני בחמישי אבל מקום שאין נכנסין
לא בשני ולא בחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה׃
גמרא. תנא עשרה בטלנין בשבת הכנסת׃
באלו אמרי מקדמונין ולא מאחרין׃ מאי טעמא אמר
רבי אבא אמר שמואל אמר קרא וילא יעבור׃ ואמר
רבי אבא אמר שמואל מנין שאין מונין ימים לשנים
שנאמר החדשי השנה החדשים אתה מונה לשנים
ואי אתה מונה ימים לשנים ילמדנו דקודמי משים
רבי אבא אמרי מנין שאין מחשבין שעית לחדשים
שנאמר עד חדש ימים ימים אתה מחשב לחדשים
ואי אתה מחשב שעית לחדשים׃ אבל זמן עצי בתנים
וישעה באב והגזרה יהקהל באחרין ולא מקדמונין׃
תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי הגזרה
והקהל משום דאכתי היא נטא זמן היזביהו תנא
חגיגה יבל זמן חגיגה מאחרין בשלמא הגזרה דאי
מיקלע בשבתא מאחרינן לה לכתר שבתא אלא
זמן חגיגה מאי היא אמר רב אושעיא הכי קאמר
חגיגה בשבת ועולת ראייה אפילו ביום טוב דזמן
חגיגה מאחרין מני בית שמאי היא דתנן בית שמאי
אומרים מביאין שלמים ביום טוב יאין סומכין עליהן
אבל לא עולת ובית הבל אומרים מביאין שלמים

M 34 בשבני ובה M 35 שי בית M 36 מנה בי אמי
M 37 אלא M 38 מונין M 39 — בשרבא M 40
מקדמונין M 41 — אלא זמן עצי בתנים בי ב בשים הזמן קבוע
הוא | M 42 דחינן | M 43 הוסי | P 44 — בש״א ||
M 45 — בריב.

HABEN, MAN VERSCHIEBE SIE AUF VORHER UND NICHT AUF NACHHER, SO SIND AN DIESEN TAGEN DENNOCH TRAUER, FASTEN UND VERTEILUNG DER ARMENGESCHENKE ERLAUBT. R. JEHUDA SAGTE: DIES HAT NUR AN ORTEN STATT, DA AM MONTAG UND DONNERSTAG EINE VERSAMMLUNG STATTFINDET, WO ABER WEDER AM MONTAG, NOCH AM DONNERSTAG EINE VERSAMMLUNG STATTFINDET, WIRD SIE NUR ZUR FESTGESETZTEN ZEIT GELESEN.

GEMARA. Es wird gelehrt: Die zehn Müssiggänger sind solche, die sich im Bethaus aufzuhalten pflegen.

NUR DIESBEZÜGLICH SAGTEN SIE, DASS ES AUF VORHER UND NICHT AUF NACHHER VERSCHOBEN WIRD. Aus welchem Grund? R. Abba erwiderte im Namen Šemuéls: Der Schriftvers lautet: *Und nicht versäumen.*

Ferner sagte R. Abba im Namen Šemuéls: Woher, dass das Jahr nicht aus Tagen zusammengesetzt wird[49]? — es heisst: *Den Monaten des Jahrs*: das Jahr wird aus Monaten zusammengesetzt, nicht aber wird es aus Tagen zusammengesetzt. Die Rabbanan aus Cäsarea sagten im Namen R. Abbas: Woher, dass der Monat nicht aus Stunden zusammengesetzt wird[50]? — es heisst: *Einen Tagemonat*: der Monat wird aus Tagen zusammengesetzt, nicht aber wird er aus Stunden zusammengesetzt.

DIE HOLZSPENDE, DER NEUNTE AB, DAS FESTOPFER UND DIE VOLKSVERSAMMLUNG WERDEN AUF NACHHER UND NICHT AUF VORHER VERSCHOBEN. Der neunte Ab, weil man sich mit Unglücksfällen nicht beeilt; das Festopfer und die Volksversammlung, weil die Pflichtzeit noch nicht herangereicht ist. Es wird gelehrt: Das Festopfer und auch die ganze Festzeit wird aufgeschoben. Allerdings kann das Festopfer auf den Sonntag verschoben werden, wenn die Darbringung auf einen Šabbath fällt, wieso aber die Festzeit? R. Ošâja erwiderte: Er meint es wie folgt: das Festopfer wird vom Šabbath und das Wallfahrts-Brandopfer selbst vom Festtag, an dem das Festopfer wol dargebracht werden darf, verdrängt. — Wer [ist der Autor dieser Lehre]? — Die Schule Šammajs; es wird gelehrt: die Schule Šammajs sagt, man dürfe am Festtag Friedensopfer darbringen, ohne [auf das Opfer die Hände] zu stützen, jedoch keine Brandopfer; die Schule Hillels sagt, man dürfe Friedensopfer und Brandopfer darbringen und auch stützen. Raba erwiderte: Das Festopfer

49. Dh. man rechnet nicht nach dem Sonnencyklus, sondern nach dem Mondcyklus; das Jahr hat also 12 (im Schaltjahr 13) vollständige Mondcyklen, obgleich dies mit dem Sonnenjahr nicht übereinstimmt. 50. Ex. 12,2. 51. Der Monat hat 29 bezw. 30 vollständige Tage, obgleich der Mondcyklus 29½ Tage hat. 52. Num. 11,20.

ועילות יכומכין עליהן רבא אמר "חגיגה כל זמן חגיגה
מאחרין טפי לא תנן מי שלא חג ביום טוב הראשון
של חג חוגג והולך את כל הרגל כולו ויום טוב
האחרון של חג עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו
רב אשי אמר הגיגה "וכל זמן חגיגה מאחרין ואפילו
עצרת "דחד יומא "מאחרין דתנן מודים שאם חל
עצרת להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת:
אמר רבי אלעזר אמר רבי הגיגא רבי נטע נטיעה
בפורים "ורהין בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז
ובקש לעקור תשעה באב ולא הודו לו אמר לפניו
רבי אבא בר זבדא רבי לא כך היה מעשה אלא
תשעה באב שהל להיות בשבת הוה ודהגיגהו לאחר
השבת ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה ולא הודו "לו
חכמים קרי עליה" טובים השנים מן האחד ורבי
חיבי נטע נטיעה בפורים והתני רב יוסף שמחה
ומשתה ויום טוב שמחה מלמד "שאסורים בהספד
משתה מלמד שאסור בתענית ויום טוב מלמד שאסור
בעשיית מלאכה "אלא רבי בר ארבוסר הוה וכי נטע
בחמיסר נטע אינו אלא רבי בטבריא הוה ובטבריא
מוקפת חומה מימות יהושע בן נון "הואי אלא "רבי
בר חמיסר הוה וכי נטע בארבוסר "הוה "וכי פשיטא
ליה "דטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון
והא חזקיה קרי "בטבריא באריכיסר "ובחמיסר "מספקא
ליה אי מוקפת חומה מימות יהישע בן נון הוא אי
לא לחזקיה מספקא ליה לרבי פשיטא ליה "וכי פשיטא
ליה "מי שרי והכתוב במגילת "תענית את יום ארבעה
עשר "ואת יום חמשה עשר "יומי פוריא אינון דלא

wird nur solange aufgeschoben, solange die Festzeit dauert, länger aber nicht; es wird nämlich gelehrt: Wer das Festopfer am ersten Festtag nicht dargebracht hat, bringe es während des ganzen Festes dar, auch am letzten Tag. Ist das Fest vorüber, ohne dass man das Festopfer dargebracht hat, so ist man dafür nicht verantwortlich. R. Aši erwiderte: Das Festopfer, als auch die ganze Festzeit wird aufgeschoben: selbst das des Versammlungsfestes, das nur einen Tag hat; es wird nämlich gelehrt: [Die Schule Hillels] giebt zu, dass wenn das Versammlungsfest auf einen Šabbath fällt, [das Opfer] nach dem Šabbath geschlachtet wird.

R. Eleâzar erzählte im Namen R. Haninas: Rabbi pflanzte einen Setzling am Purimfest, auch badete er am siebzehnten Tamuz[53] in der Quelle von Sepphoris; ferner wollte er auch die Trauer des Neunten Ab aufheben, man stimmte ihm aber nicht bei. R. Abba b. Zabhda sprach: Meister, nicht so verhielt es sich; der Neunte Ab fiel dann auf einen Šabbath und wir verlegten ihn auf Sonntag; da sagte Rabbi, da er verdrängt wurde, so möge er ganz verdrängt werden, jedoch stimmten ihm die Weisen nicht bei. Darauf rief jener: [54]*Besser sind zwei als einer.*— Wieso pflanzte Rabbi einen Setzling am Purimfest, R. Joseph lehrte ja: [55]*Fröhlichkeit, Gasterei und Festlichkeit*; Fröhlichkeit, dies lehrt, dass die Trauer verboten ist; Gasterei, dies lehrt, dass das Fasten verboten ist; Festlichkeit, dies lehrt dass die Arbeit verboten ist!? Rabbi gehörte zu denen, die am vierzehnten lesen, und er pflanzte am fünfzehnten. — Dem ist ja aber nicht so, Rabbi wohnte ja im Tiberjas, und Tiberjas ist doch seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt!? — Vielmehr, Rabbi gehörte zu denen, die am fünfzehnten lesen, und er pflanzte am vierzehnten. — War es ihm denn gewiss, dass Tiberjas schon in den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt war, Hizqija las ja in Tiberjas am vierzehnten und am fünfzehnten, weil es ihm zweifelhaft war, ob es schon in den Tagen Johošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt war, oder nicht!? — Hizqija war es zweifelhaft, Rabbi wusste es. — Ist es denn erlaubt, wo man es weiss, es heisst ja in der Fastenrolle[56]: Der vierzehnte und der

53. Cf. S. 508 Z. 19 ff. 54. Ecc. 4,9. 55. Est. 9,19. 56. Cf. S. 340 N. 248.

fünfzehnte sind Tage des Purimfestes, an denen die Trauer verboten ist, und hierzu sagte Raba, dies werde deshalb gelehrt, dass nämlich für diejenigen, die an einem dieser Tage lesen, es auch am anderen verboten ist!? – Dies gilt nur von der Trauer und dem Fasten, die Arbeist ist jedoch nur an einem Tag verboten, am anderen nicht. – Dem ist ja aber nicht so! Rabh sah einst, wie jemand am Purimfest Flachs säete, da fluchte er darüber, und der Flachs sprosste nicht hervor!? — Das war an dem von ihm zu feiernden Tag gewesen. Rabba b. Raba erwiderte: Du kannst sogar sagen, dass [Rabbi] dies an dem von ihm zu feiernden Tag that, da die Festlichkeit, die sie auf sich genommen hatten, sich nur auf die Trauer und das Fasten, nicht aber auf die Arbeitseinstellung erstreckte, denn zuerst heisst es: *Fröhlichkeit. Gasterei und Festlichkeit*, nachher aber: *Sie als Tag der Gasterei und Fröhlichkeit zu begehen*, von einer Festlichkeit wird aber nichts erwähnt. — Weshalb fluchte nun Rabh über jenen Mann? — Dies gehört zu den Dingen, die zwar erlaubt sind, bezüglich welcher aber das Volk Verbot eingeführt hatte, und in der Ortschaft Rabbis war kein Verbot eingeführt. Wenn du aber willst, sage ich, dass [auch in der Ortschaft Rabbis] Verbot eingeführt war, nur hatte er es zu Festlichkeitszwecken gepflanzt, es wird nämlich gelehrt: Sind auch diese vorüber, ohne dass man erhört wurde, so vermindere man den Kauf und Verkauf, das Bauen das Pflanzen, die Verlobungen und die Heiraten, und hierzu wird gelehrt: Mit Bauen sind Festlichkeitsbauten und mit Pflanzen sind Luxuspflanzungen gemeint. Was heisst ein Festlichkeitsbau!? — Wenn man ein Haus zur Hochzeit seines Sohns baut. — Was heisst eine Luxuspflanzung? — Wenn man königliche Vorgärten anlegt.

Der Text. Hizqija las [die Esterrolle] in Tiberjas am vierzehnten und am fünfzehnten; es war ihm nämlich zweifelhaft, ob es schon in den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt war oder nicht. — Wieso konnte ihm dies zweifelhaft sein, es heisst ja: *"Und feste Städte. Çiddîm. Çer. Hammath. Raqqath und Kinereth*, und es ist uns bekannt, dass Raqqath Tiberjas ist!? — Ihm war es deswegen zweifelhaft, weil es an einer Seite durch das Meer abgeschlossen ist. — Wieso war es ihm demnach zweifelhaft, [das Meer] ist ja selbstredend keine Mauer; es wird nämlich gelehrt: *"Die eine Mauer hat*, nicht aber eine durch die Häuser gebildete Mauer,

57. Est. 9,22. 58. Jos. 19,35. 59. Lev. 25,30.

לטבריא שימה חומתה לענין בתי ערי חומה לא מספקא ליה בי קא מספקא ליה לענין מקרא מגילה מאי פרזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה משום דהני מינלו והני [60]לא מינלו והא נמי מינליא או דלמא משום דהני מינגו [61]והני לא מינגו [62]והא [63]נמי מינגיא משום הכי מספקא ליה: רב אבי קרי מגילה בהוצל בארביסר וכחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה בימות יהושע בן נון היא אי לא איבא דאמרן] אמר רב אבי [64]תאי הוצל [65]דבית בניתין מוקפת חומה בימות יהושע היא: אמר רבי יוחנן כי היינא טליא אמינא מילתא [66]דשאילנא לסבייא [67]ואשתכח Fol.6 כוותי [68]חמת זו טבריא [69]ולמה נקרא שמה חמת על שום חמי טבריא רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמידלייא [70]ברקתא דנהרא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת [71]דמתיקי פירא כקלא דכינרי אמר רבא מי איכא למאן דאמר רקת לאו טבריא היא והא כי שבוב [72]אינוש [73]הבא התם כפדי ליה הכי נדול [74]הוא בשעה ושם לו ברקת וכי מפקי ארונא להתם כפדי ליה הכי אוהכי שרידים יושבי Mo.25b רקת צאו וקבלו הרוגי עומק [75]כי נה נפשיה דרבי זירא פתח עליה החוא ספדנא [76]ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי נידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה אלא אמר [77]רבא חמת זו [78]חמי גדר רקת זו טבריא כינרת זו גינוסר ולמה Ber.57b Er.19a Hg.27a Syn.37a נקרא שמה רקת [79]שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמין [80]רבי ירמיה אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה

82 אגוני M 81 מיכבו M 80 + באויבים M 79
+ M 85 ‖ ושא׳ M 84 ‖ דב״ב M 83 — M — תאי
M 88 ‖ ברק׳ M 87 ‖ רקת זו צפורי M 86 + דק״ל
M 90 — תבא התם ‖ משום דמתיקי פירתא ‖ P 89 אינושי ‖
M 94 ‖ רבה B 93 ‖ ואמר M 92 + הוא M 91
חמי ‖ M 95 + אמר ר״ש בן לקיש ‖ M 96 ור זוירא.

ringsum, ausgenommen ist Tiberjas, für das das Meer als Mauer dient!? — Bezüglich des Verfalls besteht darin kein Zweifel, zweifelhaft war es ihm nur bezüglich des Lesens der Esterrolle: was heisst beim Lesen der Esterrolle offen und was heisst umringt? besteht der Unterschied darin, dass diese frei liegen und jene nicht, so liegt ja [Tiberjas] ebenfalls frei; besteht der Unterschied darin, dass diese geschützt sind und jene nicht, so ist ja [Tiberjas] ebenfalls geschützt. Deshalb war es ihm zweifelhaft.

R. Asi las die Esterrolle in Huçal am vierzehnten und am fünfzehnten; es war ihm nämlich zweifelhaft, ob es schon in den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt war, oder nicht. Manche lesen: R. Asi sagte: das binjaminitische Huçal ist seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt.

R. Johanan sagte: Als ich Jüngling war, sagte ich Folgendes, bezüglich dessen ich Greise fragte, und es sich herausstellte, dass ich recht hatte: Hammath ist Tiberjas; weshalb heisst es Hammath? — wegen seiner Warmbäder[64]. Raqqath ist Sepphoris; weshalb heisst es Raqqath? — weil es auf einer Erhöhung liegt, wie die Ufer des Flusses[65]. Kinereth ist Genezaret; weshalb heisst es Kinereth? — weil dessen Früchte süss sind wie die Artischocke[66]. Raba sprach: Kann denn jemand behaupten, Raqqath sei nicht Tiberjas!? Wenn jemand hier in [Babylonien] stirbt, klagen sie da [in Tiberjas] wie folgt: Gross ist er in Šešakh[67] und einen Namen hat er in Raqqath; und wenn sie da die Bahre bringen, klagen sie wie folgt: Freunde der Entkommenen, Einwohner von Raqqath, geht hinaus, um die Toten des Thals[68] zu empfangen. Und als die Seele R. Zeras zur Ruhe einkehrte, sprach ein Trauerredner über ihn: Das Land Šineâr war trächtig und gebar, das Land der Pracht zog seinen Liebling gross; wehe ihm, dass es sein köstliches Gerät verloren hat, spricht Raqqath. Vielmehr, erklärte Raba, Hammath ist (das Warmbad) Gerar, Raqqath ist Tiberjas, und Kinereth ist Genezaret. Weshalb heisst es Raqqath? — weil sogar die Leeren[69], die sich da befinden, voll mit guten Thaten sind, gleich einem Granatapfel. R. Jirmeja sagte: Der wirkliche Name ist Raqqath, nur des-

60. Ib. V. 31. 61. חמת vom הב *Wärme* abgeleitet. 62. רקת gleich רקתא *Ufer*. 63. כינרת gleich כינרא *cynara Heb.* Das sinnlose קלא fehlt in einigen Codd.; manche übersetzen כקלא רכינרי wie der Klang der Zither. 64. Babylonien. 65. Bab. liegt in einem Thal. 66. Sc. von tugendhaften Thaten; רקת vom ריק *leer* abgeleitet.

טבריא שיושבת בטבורה של ארץ ישראל[67] רבא אמר
רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריה שטובה ראיתה:
אמר זעירא קטרון זו צפורי ולמה נקרא שמה ציפורי
[68]שושבת בראש ההר בציפור וקטרון צפורי היא
5 והא קטרון בחלקו של זבולון הואי דכתיב [69]זבולון Jud.1,30
לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלל וזבולון
10 מתרעם על מדותיו[70]הוה שנאמר [71]זבולון עם חרף נפשו Ib. 5,18
למות מה טעם [72]משום דנפתלי על מרומי שדה אמר
זבולון לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם לאחיי
נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות
לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות אמר
15 לו [73]זבולן צריכין לך על ידי הלזון שנאמר ושפני Dt. 33,19
טמוני חול [74]תני רב יוסף שפני זה הלזון טמוני זו
טרית חול זו זכוכית לבנה אמר לפניו רבונו של
עולם כי מודיעני [75]אמר לו שם יזכהו זבחי צדק
[76]סימן זה יהא [77]לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו
מועיל בפרקמטיא שלו כלום ואי בלקא דעתך קטרון
זו צפורי אבאי מתרעם על מדותיו והא הויא [78]ציפורי
מילתא דעדיפא טובא וכי תימא דלית בה זכת חלב
20 והכתיב והאמר ריש לקיש לדידי הזי לי זכת חלב Ket.111
ודבש דציפורי והויא ששה עשר ביל על ששה עשר
ביל וכי תימא דלא נפישא דידיה כדאמרי והאמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לדידי הזי לי
זכת חלב ודבש דכל ארעא דישראל והויא כמבי
25 [79]כובי עד אקרא דתולבקני עשרין ותרתין פרסי
אודבא ופותיא שיתא פרסי אפיתי הבי שדות וכרמים
[80]עדיפא ליה דיקא נמי דכתיב [ו]נפתלי על מרומי Jud.5,18

97 M ורבה V . 98 M — א ר פפא 99 M הוה
1 M + זבולון עם חרף נפשו למות 2 M + הקב ה 3 M ואמר
4 M + על כך 5 M — אמר 6 M בודך 7 M
+ שוה פרוטה 8 M ליה ציפ דעד 9 M כבי
10 M + הוו 11 M — דיקא...מינה.

halb heisst es Tiberjas, weil es auf dem Hochpunkt[67] des Jisraélllands liegt. Raba sagte: Der wirkliche Name ist Raqqath, nur deshalb heisst es Tiberjas, weil es eine schöne Aussicht hat[68].

Zeêri sagte: Qiṭron ist Sepphoris, weshalb heisst es Sepphoris? — weil es auf der Spitze eines Bergs liegt, gleich einem Vogel[69]. – ¿Wieso kann Qiṭron Sepphoris sein, es liegt ja im Gebiet Binjamins. Es heisst:[70]*Zebulun vertrieb nicht die Bewohner von Qiṭron und die Bewohner von Nahalol.* Zebulun war mürrisch über das ihm zuteil gewordene Los, denn es heisst:[71]*Zebulun ist ein Volk, dass sein Leben dem Tod preisgiebt* — aus welchem Grund? weil — *Naphtali auf den Höhen des Gefilds.* Zebulun sprach nämlich vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, meinen Brüdern hast du Gefilde und Gärten gegeben, mir aber Gebirge und Hügel; meinen Brüdern hast du Ländereien gegeben, mir aber Seen und Flüsse! Er erwiderte ihm: Sie alle werden deiner nötig haben, wegen der Purpurschnecke[72]; denn es heisst: [73]*Die verborgenen Schätze des Sands*, was R. Joseph erklärte: [Verborgenes, das ist die Purpurschnecke; Schätze das ist der Triton; Sand, das ist der Krystall. — Alsdann sprach er vor ihm: Herr der Welt! wer bürgt mir dafür? Er erwiderte:[74]*Dort opfern sie Opfer der Gerechtigkeit*; merke dir dies: wer etwas von dir ohne Geld nimmt, der hat kein Glück in seinem Handel. Weshalb war er nun über das ihm zuteil gewordene Los mürrisch, wenn du sagst, Qiṭron sei Sepphoris, dieses ist ja sehr wertvoll!? Wolltest du sagen, da fliesse keine Milch und kein Honig, so erzählte ja Reš-Laqiš, er habe in Sepphoris eine Strömung von Milch und Honig gesehen, in einer Strecke von sechzehn zu sechzehn Mil. Wolltest du sagen, dies sei nicht so viel, wie es seine Brüder hatten, so erzählte ja Rabba b. Bar-Ḥana im Namen R. Johanans, er habe die Strömung von Milch und Honig vom ganzen Jisraélland gesehen, die zusammen eine Strecke beträgt, wie von Be-Kubi bis zur Burg von Telbenkane[75], zweiundzwanzig Parasangen lang und sechs Parasangen breit!? — Dennoch wären ihm Gefilde und Gärten lieber. Dafür ist auch ein Beweis zu erbringen, es heisst nämlich: *Und Naphtali auf den Höhen des Gefilds.*

67. טבריא gleich טבור *Nabel, Hoch-Mittelpunkt*, bezw. Compositum von טובה ראיתה *schön ist ihre Aussicht.* 68. צפורי gleich צפור *Vogel.* 69. Jud. 1,30. 70. Ib. 5,18. 71. Deren Blut zum Färben der Schaufäden (Çiçith, cf. Num. 15,38) verwendet wurde. 72. Dt. 33,19. 73. Eine am Euphrat liegende Stadt dieses Namens wird von manchen Geographen genannt.

שדה שמע מינה: אמר רבי אבהו "[ו]עקרון תעקר Zeph.2,4
זו קסרי בת אדום "שהוא יושבת בין החולות והוא
היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים וכשנכנסה
מלכות בית חשמונאי "ונצחום חזו קורין "אותו אחודת
בגדל שור: אמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב 5
"והכרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם Zech.9,7
הוא לאלהינו והכרתי דמיו מפיו "זה בית במיא שלהן
ושקציו מבין שניו זה בית גלוא שלהן ונשאר גם
הוא לאלהינו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות
שבאדום והיה לאלף ביהודה ועקרון כיבוסי אלו 10
"תראטיות ונקרקטיות שבאדום שעתידין שרי יהודה
ללמד בהן תורה "ברבים: אמר רבי יצחק לשם זו Bra.55a
פגריים עקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא היתה
מטרופולין של מלכים איבא דאמרי דמדבי בה מלכי
ואיבא דאמרי דמוקמי "מינה מלבי קסרי וירושלם 15
אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו
שתיהן אל תאמן הרבה קסרי וישבה ירושלם "חרבה
ירושלם וישבה קסרי תאמן שנאמר אמלאה החרבה Ez.26,2
"אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו רב Pes.42b
נחמן "בר יצחק אמר מהכא "ולאם מלאם יאמץ: ואמר Gn.25,23 20
רבי יצחק באי דכתיב "יהן רשע כל למד צדק אמר Jes.26,10
יצחק לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם יוהן "עשו
אמר לו רשע "הוא אמר לו כל למד צדק "אמר לו בארץ
נכחות יעול אמר לו "אם כן כל יראה גאות ה':

M 12 — אשקלון שמטה M 13 שיושבת + ולכדוה M 14
M 15 אותה את מיג צור M 16 אלו בית בניא שלהם M 17
M 18 — מרטפיות וקרקטיות שלהן שעתיד ישראל ללמד
M 19 בת ברבים M 20 חרבה...קסרי M 21
M 22 ב' אם...חרבה זו M 23 עשו א ל 24
M 25 — א ל זה M 26 — א כ.

R. Abahu sagte: *"Und Ęqron wird ganz zerstört werden*, das ist nämlich das edomitische Cäcarea, das zwischen Sandsteppen liegt. Zur Zeit der Griechen war dasselbe ein festeingesetzter Pflock gegen Jisraél; als aber die Haśmonäischen Herrscher an Ueber macht gewannen und jene besiegten, nannte man es "die Festung der Burg Çor"[74].

R. Jose b. Hanina sagte: Es heisst: *"Ich entreisse ihm das Blut aus seinem Mund und sein Greuel aus den Zähnen. Dann bleibt auch er für unseren Gott übrig*; ich entreisse ihm das Blut aus seinem Mund, das sind ihre Tempel, seine Greuel aus den Zähnen, das sind ihre Versammlungshäuser[75]; dann bleibt auch er für unseren Gott übrig, das sind die Bet- und Lehrhäuser in Edom. *"Sie werden den Hauptlingen in Jehuda gleich sein, und die Leute von Ęqron den Jebusitern*, das sind die Theater und Cirkusse in Edom, in denen dereinst die Fürsten Jehudas öffentlich das Gesetz lehren werden.

R. Jiçhaq sagte: Lešem ist Paneas, Êqron ist das edomitische Cäsarea, das königliche Hauptstadt war. Manche sagen, die Könige werden da erzogen, manche sagen, die Könige werden da gekrönt. Wenn dir jemand sagt, Cäsarea und Jerušalem seien beide zerstört, so glaube dies nicht; sie seien beide bewohnt, so glaube dies ebenfalls nicht; Cäsarea sei zerstört und Jerušalem bewohnt, oder: Jerušalem sei zerstört und Cäsarea bewohnt, so glaube es, denn es heisst: *"Ich fülle mich durch ihre Zerstörung*; wenn diese gefüllt ist, so ist jene zerstört, wenn jene gefüllt ist, so ist diese zerstört. R. Nahman b. Jiçhaq entnimmt dies aus Folgendem: *"Ein Stamm wird dem anderen überlegen sein.*

Ferner sagte R. Jiçhaq: Es heisst: *"Begnadet wird der Frevler, er lernt keine Gerechtigkeit*; Jiçhaq sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, möge doch Esav begnadet werden! Er erwiderte: Er ist ein Frevler. Jener sprach: Ist nicht bei ihm Gerechtigkeit zu finden? Er erwiderte: *"Im Land der Redlichkeit frevelt er.* Alsdann sprach jener: *"So sehe er die Hoheit des Herrn nicht.*

74. Zeph. 2,4. 75. אחד *verschliessen*; jSeb. vi,1 heisst es חוציות כנגד שור. Die einzig richtige Lesart ist צור (so Cod. M u. *Ein-Jaqob*) שור, שד od. שיר sind Corruptionen. 76. Zach. 9,7. 77. גלוא viell. von גלי *offen*. Die Erklärung DALMANS (in seinem "Wörterbuch" sv.), בית גלוא sei eine verächtliche Bezeichnung eines Götzentempels, ist nur von einem Abschreiber zu erwarten; an einigen Stellen im T. (Az. 46a, Tem. 28b), wo anempfohlen wird, die Namen der Götzen und deren Tempel schimpflich zu verdrehen, heisst es: ihr בית כריא nenne man בית גריא; vgl. auch RSJ. u. R. GERSOM das. 78. Ez. 26,2. 79. Gen. 25,23. 80. Jes. 26,10.

ואמר רבי יצחק מאי דכתיב[81] אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו זממו אל תפק[82] גרמניא של אדום שאלמלא[83] הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו[84] ואמר רבי חמא בר הנינא תלת מאה[85] קטירי תנא אידא בגרמניא של אדום ותלת מאה ושיתין[86] והמשה מרזבני איבא ברומי ובכל יומא נפקי הני לאפי הני[87] ומקטיל הד[88] מינייהו ומיטרדי לאוקומי מלכא[89]: ואמר רבי יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן לא יגעתי ומצאתי אל תאמן יגעתי ומצאתי תאמן הניחלי בדברי תורה אבל במשא ומתן כייעתא[90] הוא מן שמיא[91] ילדברי תורה[92] לא אמרן אלא לחדודי אבל לאוקומי גירסא כייעתא מן שמיא הוא: ואמר רבי יצחק[93] אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו[94] שנאמר אל תתחר במרעים ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין שנאמר יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרים משפטיך מנגדו ולא עוד אלא[95] שרואה בשונאיו שנאמר כל צורריו יפיח בהם איני והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מיתר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בם ותניא רבי דוסתאי בר מתון אמר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה[96] ואם לחשך אדם לזבר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה מי שלבו נוקפו אימר בן[97] אל תתחר במרעים להיות

M 27 אלו גרמוניא M 28 הוי יוצ הוי מת את הע M 29 אמ
M 30 +פלבי M 31 · M 32 — והמשה והני לאפי הני
M 33 מהני והד מהני ומיט M 34 [ומרזבנא] א ר יצאי אב
M 35 דשמיא הוא M 36 ○ ולדברי...היא M 37
M 38 יצאי M 39 שב ...מצליחין M 40 [+נמי]
שרודה בצריו M 41 — ר י משום M 42 + שב עזובי
תורה יתיר רשע ושומרי תורה יתגרו בם M 43 לומר
B 44 + אלא.

Ferner sagte R. Jiçḥaq: Es heisst:[81] *Gewähre nicht, o Herr, den Begehr des Frevlers, seinen Anschlag lass nicht gelingen, er würde sich erheben. Sela.* Jâqob sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, gewähre dem Frevler Esav seine Herzenslust nicht! Seinen Anschlag lasse nicht gelingen, darunter sind die edomitischen Germanen zu verstehen, die bei einem Aufbruch die ganze Welt zerstören würden[82]. Auch sagte R. Ḥama b. Ḥanina: Dreihundert Kronenträger giebt es im edomitischen Germanien und dreihundertfünfundsechzig Präfekten giebt es in Rom; an jedem Tag ziehen die einen gegen die anderen, bei welcher Gelegenheit einer erschlagen wird, bis sie endlich Mühe haben, einen König einzusetzen.

Ferner sagte R. Jiçḥaq: Sagt dir jemand: ich habe mich abgemüht und nicht gefunden, so glaube es nicht, ich habe mich nicht bemüht und gefunden, so glaube es ebenfalls nicht; ich habe mich abgemüht und gefunden, so glaube es wol. Dies nur bezüglich Dinge der Gesetzlehre, in geschäftlichen Dingen aber kann es eine Hilfe des Himmels sein; und auch bei Dingen der Gesetzlehre gilt dies nur vom Verständnis, das Gedächtnis aber ist eine Hilfe des Himmels.

Ferner sagte R. Jiçḥaq: Wenn du einen Frevler siehst, dem das Glück lächelt, so zanke nicht mit ihm, denn es heisst:[83] *Erhitze dich nicht über die Bösewichter*; und nicht nur das, sondern alles glückt ihm auch, denn es heisst: [84] *Es gedeihen seine Wege zu jeder Zeit*; und nicht nur das, sondern er wird auch bei Gericht begünstigt, denn es heisst: [84] *Hoch, fern von ihm, sind deine Strafgerichte*; und nicht nur das, er sieht auch Rache an seinen Feinden, denn es heisst: [84] *Alle seine Feinde bläst er weg.* — ¿¡Dem ist aber nicht so, R. Johanan sagte ja im Namen des R. Šimôn b. Johaj, dass man auf dieser Welt mit den Frevlern zanken darf, denn es heisst: [85] *Die die Gesetzlehre verlassen, rühmen die Frevler, die die Gesetzlehre beobachten, zanken mit ihnen.* Ferner wird auch gelehrt: R. Dostaj b. Mathon sagte, man dürfe auf dieser Welt mit den Frevlern zanken; sollte dir jedoch jemand zuflüstern: [es heisst ja]: *Erhitze dich nicht über die Bösewichter, ereifere dich nicht über die Uebelthäter*, so ist dies nur eine Deutung desjenigen, dessen Herz [we-

81. Ps. 140,9. 82. Nach RSJ. wird hier זמם mit *Zaum, Zügel* übersetzt u. תפק von aram. נפק *herausgehen, freikommen*; die Uebersetz. des Verses lautet somit: seine Zügel löse nicht. 83. Ps. 37,1. 84. Ib. 10,5. 85. Pr. 28,4.

בכרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה
Ps.23,17 יאמר (בני) אל יקנא לבך בחטאים וגו׳ לא קשיא
הא במילי דידה הא במילי דשמיא ואובעית אימא
הא והא במילי דידה ולא קשיא הא בצדיק גמור
Ber.7b הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב חונא מאי דכתיב
Bm.71a Hab.1,13 רמה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו
צדיק ממני בולע צדיק גמור אינו בולע ואי בעית
אימא שעה משחקת לו שאני: אמר עולא איטליא
של יון זה כרך גדול של רומי והויא שלש מאות
פרסה על שלש מאות פרסה ויש בה שלש מאות
וששים וחמשה שוקים כמנין ימות החמה וקטן
שבכולם של מוכרי עופות והויא ששה עשר מיל
על ששה עשר מיל ומלך סורד בכל יום באחד מהן
והדר בה אף על פי שהא נולד שם והנולד בה אף
על פי שלא דר בה ניטל פרס מבית המלך ושלשת
ארפים בני בניו יש בו וכל אחד ואחד חמש מאות
הלונות מעלין עשן חוץ לחומה צדו אחד ים וצדו
אחד הרים וגבעות וצדו אחד מחיצה של ברזל וצדו
אחד חולסית ומצולה:

[iv] ראי את המגילה באדר הראשון ונתעברה
Seq.2b השנה קורין אותה באדר שני אין בין אדר
הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות
לאביונים:

גמרא. הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין
מני מתניתין לא תנא קמא ולא רבי אלעזר ברבי
1Mac.1 יוסי ולא רבן שמעון בן גמליאל דתניא קראו את
המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה

M 45 אידי ואידי במילי דשמיא — M 46 דאר ה מאי
M 47 — א ר נחמן M 48 והא צדיק גמור — P 49
ואבי M 50 שבכומי — M 51 עליהם — B 52 שאומו
נולד בה נוטל פרס מבית המלך ותנו בה אינם שאינו || 53
P מאית || VM 54 וחמש || M 55 + יש בו ש || 56
M חומה || M 57 חרמית || M 58 מקרא מגילה || 59
B אלעזר, וכן להלן וכ כ כמה פעמים כך ו.

gen seiner Sünde] beunruhigt ist: vielmehr: *Wetteifere nicht mit den Übeltätern*, um ihnen zu gleichen, *beneide nicht die Übeltäter*, um ihnen zu gleichen. Ferner heisst es auch: *Denn Der Herr hasset die Sünder nicht*[87]. Das ist kein Einwand, das Eine handelt von eigenen Angelegenheiten, das Andere von himmlischen Angelegenheiten. Wenn du aber willst, sage ich: beides handelt von eigenen Angelegenheiten, dennoch besteht hier kein Widerspruch: das Eine handelt von einem vollkommenen Frommen, das Andere handelt von einem unvollkommenen Frommen. R. Hona sagte nämlich: Es heisst: *Warum siehst du die Treulosen an, schweigest, wenn der Frevler einen frömmeren als er verschlingt*; einen frömmeren als er verschlingt er, einen vollkommenen Frommen verschlingt er nicht. Wenn du aber willst, sage ich: Anders ist es, wenn ihm das Glück lächelt.

Ûla sagte: Das jonische Italien, das ist die grosse Stadt Rom, ist dreihundert zu dreihundert Parasangen gross; sie hat dreihundertfünfundsechzig Marktplätze, entsprechend den Tagen des Sonnenjahrs; der kleinste ist der der Geflügelhändler, welcher sechzehn zu sechzehn Mil hat. Der König speist jeden Tag auf einem derselben. Und jeder, der da wohnt, wenn er auch da nicht geboren ist, und jeder, der da geboren ist, wenn er auch da nicht wohnt, bezieht Gehalt aus dem königlichen Haus. In derselben befinden sich dreitausend Badehäuser, von denen jedes fünfhundert Rauchfänge hat. Abgesehen[88] von der Mauer ist sie an einer Seite durch das Meer, an einer Seite durch Gebirge und Hügel, an einer Seite durch eine eiserne Wand und an einer Seite durch Kies und Sumpf geschützt.

WENN MAN IM ERSTEN ADAR DIE ESTERROLLE GELESEN HAT UND DARAUF DAS JAHR INTERKALIRT WURDE, SO LIEST MAN SIE IM ZWEITEN ADAR WIEDERUM. EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEM ERSTEN ADAR UND DEM ZWEITEN ADAR GIBT ES NUR BEZÜGLICH DES LESENS DER ESTERROLLE UND DER ARMENGESCHENKE.

GEMARA. Bezüglich der Wochenabschnitte[89] sind sie also gleich, demnach vertritt unsere Mišnah weder die Ansicht des ersten Tanna, noch die des R. Eleâzar b. R. Jose, noch die des R. Šimôn b. Gamaliél; es wird nämlich gelehrt: Wenn man die

86. Ib. 23,17. 87. Hab. 1,13. 88. Nach Rsj. [illegible] 89. Die an jedem Šabbath im Adar gelesen werden.

halb der Mauer; eine Seite etc.

Esterrolle am ersten Adar gelesen hat und darauf das Jahr interkalirt wurde, so liest man sie im zweiten Adar wiederum, denn alle Gebote, die im zweiten stattfinden, finden auch im ersten statt, ausgenommen das Lesen der Esterrolle. R. Eleâzar b. R. Jose sagt, man lese sie im zweiten Adar nicht, denn alle Gebote, die im zweiten stattfinden, finden auch im ersten statt. R. Šimôn b. Gamaliél im Namen R. Joses sagt, man lese sie auch im zweiten Adar, denn alle Gebote, die im zweiten Adar stattfinden, finden nicht im ersten statt. Darin stimmen jedoch alle überein, dass Trauer und Fasten in beiden verboten sind. Nun ist ja R. Šimôn b. Gamaliél derselben Ansicht wie der erste Tanna, und R. Papa erklärte, sie streiten bezüglich der Wochenabschnitte: der erste Tanna ist der Ansicht, von vornherein lese man sie im zweiten [Adar], jedoch heisse man es gut, wenn man sie im ersten gelesen hat, ausgenommen ist das Lesen der Esterrolle, die man im zweiten lesen muss, selbst wenn man sie im ersten gelesen hat; R. Eliêzer b. Jose ist der Ansicht, auch von vornherein lese man die Esterrolle im ersten [Adar]; R. Šimôn b. Gamaliél ist der Ansicht, selbst die Wochenabschnitte lese man im zweiten [Adar], auch, wenn man sie im ersten gelesen hat. Wessen [Ansicht vertritt nun unsere Mišnah]? wenn die des ersten Tanna so ist ja von den Armengeschenken einzuwenden, wenn die des R. Eleâzar b. R. Jose, so ist ja vom Lesen der Esterrolle einzuwenden, und wenn die des R. Šimôn b. Gamaliél, so ist ja von den Wochenabschnitten einzuwenden!? — Thatsächlich die des ersten Tanna, denn dieser lehrt es allerdings nur von der Esterrolle, was aber auch von den Armengeschenken gilt, da dies von jenem abhängt. Wenn du aber willst, sage ich: thatsächlich die des R. Šimôn b. Gamaliél, nur ist unsere Mišnah lückenhaft und muss wie folgt lauten: einen Unterschied zwischen dem vierzehnten des ersten Adars und dem des zweiten Adars giebt es nur bezüglich des Lesens der Esterrolle und der Armengeschenke, bezüglich der Trauer und des Fastens sind sie aber gleich; von den Wochenabschnitten spricht er überhaupt nicht.

באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ מבקרא מגילה רבי אלעזר ברבי יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי אף קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ושוין בהספד ובתענית שאמורין בזה ובזה רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא אמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו דתנא קמא סבר לבתחילה בשני ואי עבוד בראשון קרו בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני ורבי אלעזר ברבי יוסי סבר אפילו מקרא מגילה לבתחילה בראשון ורבן שמעון בן גמליאל סבר אפילו סדר פרשיות אי קרו בראשון קרו בשני מני אי תנא קמא קשיא מתנות אי רבי אלעזר ברבי יוסי קשיא נמי מקרא מגילה אי רבן שמעון בן גמליאל קשיא סדר פרשיות לעולם תנא קמא ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים דהא בהא תליא אי בעית אימא לעולם רבן שמעון בן גמליאל היא ומתניתין חסורי מיחסרא והכי קתני אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין יאילו סדר פרשיות לא מיירי: אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו בכל שנה ושנה רבי אלעזר ברבי יוסי כבר בכל שנה ושנה מה כל

M 60 — שכל...מגילה ‖ M 61 + משום ר׳ זכריה בן הקצב ‖ M 62 ואמר ‖ M 63 נמי אע״ג דקרו ‖ M 64 + לאביונים ‖ M 65—נמי ‖ M 66 + מילתא ‖ M 67 — חסורי מיח׳ ו ‖ M 68 אבא א״ר חייא בר אשי.

R. Hija b. Abin sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Šimôn b. Gamaliél, wie er sie im Namen R. Joses lehrte. R. Johanan sagte: Beide folgerten sie aus ein und demselben Schriftvers: *Von Jahr zu Jahr*; R. Eleâzar b. R. Jose erklärt dies wie folgt: *von Jahr zu Jahr*, wie es in jedem anderen Jahr der Adar nächst dem

שנה ושנה אדר הסמוך לשבט אף כאן אדר הסמוך
לשבט והרבן שמעון בן גמליאל סבר בכל שנה ושנה
מה לי שנה ושנה אדר הסמוך לניסן אף כאן אדר
הסמוך לניסן בשלמא רבי אלעזר ברבי יוסי מסתבר
Pes.64b טעמא דאין מעכירין על המצות אלא רבן שמעון
Yom.38a בן גמליאל באי טעמא אמר רבי טבי טעמא דרבי
Meg.6b שמעון בן גמליאל מסתבר גאולה לגאולה עדיף רבי
אלעזר אבר טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא
Est.9,29 דכתיב לקיים את אגרת הפרים הזאת השנית
Fol.7 ואיצטריך למיכתב השנית ואיצטריך למיכתב בכל
שנה ושנה דאי מכלל שנה ושנה הוה אמינא כי
קושין קא משמע לן השנית ואי אשמעינן השנית
הוה אמינא בתחילה בראשין ובשני קמשמע לן בכל
שנה ושנה ורבי אלעזר ברבי יוסי האי השנית מאי
עביד ליה מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה
דאמר רב שמואל בר יהודה בתחילה קבעוה בשושן
ולבסוף בכל העולם כולו אמר רב שמואל בר יהודה
שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלהי
לה קנאה את מעורדת עלינו לבן האומות שלחה
להם כבר בתובה אני על דברי הימים למלכי מדי
Sab.54b ופרס רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתני
Suk.44b בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן
ושעייל רבי ינתן שלחה להם אסתר לחכמים
Pr.22,20 בתבונו לדורות שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים
שלישים ולא רבעים עד שמצאו לו מקרא בתוב
Ex.17,14 בתורה כתב זאת זכרון בספר כתב זאת מה שבתוב
באן ובמשנה תורה זכרון מה שבתוב בנביאים בספר

Šebaṭ ist, ebenso ist es auch in einem solchen Jahr der Adar nächst dem Šebaṭ; R. Šimôn b. Gamaliél erklärt: *von Jahr zu Jahr*, wie es in jedem anderen Jahr der Adar nächst dem Nisan ist, ebenso ist es auch in einem solchen Jahr der Adar nächst dem Nisan. Einleuchtend ist allerdings die Ansicht des R. Eleâzar b. Jose, weil man nämlich an Geboten nicht vorübergeht; was ist aber der Grund des R. Šimôn b. Gamaliél? R. Tabi erwiderte: Der Grund des R. Šimôn b. Gamaliél ist, weil es bevorzugter ist, die eine Erlösung neben der anderen zu feiern[90]. R. Eleâzar erwiderte: R. Šimôn b. Gamaliél entnimmt seine Ansicht aus folgendem Schriftvers: *Um dieses zweite*[91] *Purimschreiben zu bestätigen*. Und sowol die Worte *dieses zweite* als auch die Worte *von Jahr zu Jahr* sind nötig; hiesse es nur: *von Jahr zu Jahr*, so könnte der ebengenannte Einwand erhoben werden, daher heisst es auch: *dieses zweite*; hiesse es nur: *dieses zweite*, so könnte man glauben, auch von vornherein lese man im ersten und im zweiten, daher heisst es auch: *von Jahr zu Jahr*. — Welche Bedeutung haben die Worte *dieses zweite* nach R. Eleâzar b. Jose? — Aus diesen folgert er die Lehre des R. Šemuél b. Jehuda; dieser sagte nämlich, man habe [das Purimfest] zuerst für Šušan und dann erst für die ganze Welt festgesetzt.

R. Šemuél b. Jehuda sagte: Ester liess die Weisen bitten, man möge ihr Fest für die Ewigkeit festsetzen. Diese antworteten ihr: Willst du auf uns den Hass der Völker heraufbeschwören!? Jene erwiderte: Ich bin bereits in die Geschichtsbücher der Könige von Madaj und Paras eingetragen. Rabh, R. Ḥanina, R. Johanan und R. Ḥabiba — manche setzen in der ganzen Abteilung von den Feiertagen, überall, wo diese Gelehrtengesellschaft vorkommt, R. Jonathan statt R. Johanan — lehrten: Ester liess die Weisen bitten, man möge sie in die heilige Schrift eintragen. Diese erwiderten: *Fürwahr, ich habe dirs dreifach geschrieben*[92]: dreifach[93], aber nicht vierfach. Später aber fanden sie dafür eine Stütze im folgenden Schriftvers: *Schreibe dies zum Andenken in das Buch*[94]: schreibe dies, was hier und im Deuteronomium geschrieben steht; zum Andenken, was in den Propheten steht; in das Buch, was in der

90. Im Nisan wird die Erlösung aus Miṣrajim, das Pesaḥfest, gefeiert. 91. Est. 9,29. 92. Das Wort *zweite*, deutet auf den 2. Adar. 93. Pr. 22,20. 94. Haman soll Amalegiter gewesen sein, u. dessen wird in der Schrift erwähnt, das Gedächtnis Amaleqs zu vertilgen (Ex. 17,14, Dt. 25,19, iSam. 15,2 ff.). 95. Ex. 17,14.

M 69 הבא ‖ M 70 מעמיה ‖ M 71 —מעמא דרשב"ג ‖ M 72 — דכתי' ‖ M 73 משנית ‖ M 74 + קרוין ‖ 75 M קבעוה על כל ‖ M 76 רב יצחק ‖ M 77 — להם M 78 לבה א ‖ M 79 ומונדת על כפר דברי ‖ M 80 M 81 ועילוי ‖ M 82 בספר ‖ M 83 לה כתוב. כתב.

מה שכתוב בספריה כתבו ואת מה שכתוב
באן וכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב
בנביאים דברי רבי יהושע רבי אלעזר המודעי אומר
כתב ואת מה שכתוב באן ובמשנה תורה וכרון
מה שכתוב בנביאים בספר מה שכתוב במגילה׃
אמר רב יהודה אמר שמואל אפתר אינה מטמאה
את הידים למיתרא דסבר שמואל אפתר לאי ברוח
הקדש נאמרה והאמר שמואל אפתר ברוח הקדש
נאמרה נאמרה לקרות ולא נאמרה ליכתוב מיתיבי Josh 29a
רבי מאיר אומר קהלת אינו מטמא את הידים Es. 3
ומחלוקת בשיר השירים רבי יוסי אומר שיר השירים .as. 5
מטמא את הידים ומחלוקת בקהלת רבי שמעון אומר
קהלת מקולו׳ בית שמאי ומחזיקין בית הלל אבל
לא בשיר השירים ואפתר מטמאין את הידים הוא
דאמר כרבי יהושע׃ תניא רבי שמעון בן מנסיא
אומר קהלת אינו מטמא את הידים מפני שהכתיתי
על שלמה הוא אמרו לו יפי זו בלבד אמר והלא Reg 3,12
כבר נאמר וידבר שלשת אלפים משל ואומר אל Pr. 30,6
תוסף על דבריו פן יוכיח ביומא טוכא
אמר דאי בעי אוכתוב ודאי בעי לא אוכתוב תא Est. 6,6
שמע אל תוסף על דבריו׃ תניא רבי אליעזר אומר
אפתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויאמר המן בלבו
רבי עקיבא אומר אפתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר Eccl. 2,15
ויהי אפתר נשמת הן בעיני כל ראיה רבי מאיר 2,22
אומר אפתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויודע
הדבר למרדכי רבי יוסי בן דורמסקית אומר אפתר 9,10
ברוח הקודש נאמרה שנאמר יכבוה לא שלחו את

M 84 במגילת אפתר M 85 — רב יהודה אמר M 86
אינה מטמאה M 87 — בן ייסי M 88 ומאי דעתי כתוב
ומאי דעתי לא כתוב M 89 — אליעזר.

Esterrolle steht. Hierüber streiten Tannaïm Schreibe dies, was hier geschrieben steht: zum Andenken, was im Deuteronomium steht; in das Buch, was in den Propheten steht — Worte R. Jehošuâs; R. Eleâzar der Modäer erklärte: Schreibe dies, was hier und im Deuteronomium geschrieben steht; zum Andenken, was in den Propheten steht in das Buch, was in der Esterrolle steht.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Die Esterrolle verunreinigt die Hände nicht[96].—Demnach wäre Šemuél der Ansicht, das Buch Ester sei nicht durch heilige Inspiration abgefasst worden, während er ja gesagt hat, es sei wol durch heilige Inspiration abgefasst!? — Es sollte nur gelesen, aber nicht niedergeschrieben werden. Man wandte ein: R. Meír sagt, das Buch Qoheleth verunreinige die Hände nicht und bezüglich des Lieds der Lieder bestehe ein Streit; R. Jose sagt, das Lied der Lieder verunreinige die Hände, und der Streit bestehe bezüglich des Buchs Qoheleth; R. Šimôn sagt, das Buch Qoheleth gehöre zu den Erleichterungen der Schule Šammajs und zu den Erschwerungen der Schule Hillels, während die Bücher Ruth, das Lied der Lieder und Ester die Hände verunreinigen!? Er ist der Ansicht R. Jehošuâs.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Menasja sagte: Das Buch Qoheleth verunreinige die Hände nicht, weil es nur die Weisheit Šelomos ist[97]. Man entgegnete ihm: Hat er denn nur dies gedichtet? es heisst ja:[98] *Und er redete dreitausend Sprüche*; ferner heisst es: *Thu nichts hinzu zu seinen Worten.* — Wozu den zweiten Vers!? — Man könnte glauben, er habe noch mehr geredet, nur habe er manches niedergeschrieben und manches nicht, so komm und höre: *Thu nichts hinzu zu seinen Worten.*

Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagte: Das Buch Ester wurde durch heilige Inspiration niedergeschrieben, denn es heisst:[100] *Und Haman dachte in seinem Herzen.* R. Âqiba sagte: Das Buch Ester wurde durch heilige Inspiration niedergeschrieben, denn es heisst:[101] *Und Ester erwarb sich Gunst, bei allen, die sie sahen.* R. Meír sagte: Das Buch Ester wurde durch heilige Inspiration niedergeschrieben, denn es heisst:[102] *Die Sache wurde Mordekhaj kund.* R. Jose b. Durmasqith sagte: Das Buch Ester wurde durch heilige Inspiration niedergeschrieben, denn es heisst:[103] *Aber nach der Beute streckten sie nicht ihre Hand aus.* Šemuél sagte: Wenn ich da wäre, würde ich eine Be-

96. Die Bücher der heiligen Schrift verunreinigen die Hände; cf. Bd. I S. 349 Z. 13 ff. 97. Also nicht durch heilige Inspiration niedergeschrieben. 98. iReg. 3,12. 99. Pr. 30,6. 100. Est. 6,6. 101. Ib. 2,15. 102. Ib. V. 22. 103. Ib. 9,10.

ידע אמר שמואל אי היאי תתא חזה אבינא
בילתא דעדיפא מבילתאי שנאמר קומו ונלכה קיבלו קיבו
למעלה מה שקבלו למטה אמר רבא לביאתי אית
להו פירכא לברי מדשמואל דלית ליה פירכא דרבי
אליעזר מכרא היא דלא חזה אינש דהשיב למלכא
בייתיה אי כי קא מפיש טיכא ואמר אדעתיה
דנפשיה קאמר דרבי עקיבא דלמא ברבי אליעזר
דאמר מלמד שבל אחד ואחד נדמתה לו באימתי
אחא דרבי מאיר דלמא ברבי חייא בר אבא דאמר
בנתן יתרש שני טרסיים הוי אחא דרבי יוסי בן
דורמסקית דלמא פיסתקי שדור דשמואל ודאי ליה
ליה פירכא אמר רבינא חייני דאמרי אינשי מבא
הדא בילבלתא חריפתא ממלי עני קדי רב יוסף אמר
מחבא ויתי הפיזים האלה לא יעברו מתוך הזהודים
רב נחמן בר יצחק אומר מחבא חזכרם לא יסף
מזרעם ומתנות לאביונים תני רב יוסף ומשלח
מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד ומתנות
לאבינים שתי מתנות לשני בני אדם רבי יהודה
נשיאה שדר ליה לרבי אישעיא אמטא דעיגלא תלתא
ומרבא דחמרא שלח ליה קיומת בני רבינו ומשלח
מנית איש לרעהו ומתנות לאבינים רבה שדר ליה
למרי בר מר ביר אבוי מלא טסקא דקשבא ומלי
בבא קמחא דאשטנא אמר ליה אבוי השתא אמר
מרי אי הקלאה מלבא ליתוי דוקולא מציאריה לא
נחית חדר שדר ליה איתי מלא טסקא דזנגבילא
ומלא בבא דפילפלתא אריבא אמר אבוי השתא אמר
מר אנא שדרי ליה חולייא ואיתי שדר לי חרפא
אמר אבוי בי נפקי מבי מר חזה שבעינא בי מטאי

gründung gesagt haben, die besser ist, als jene alle: es heisst: *Sie bestätigten es und nahmen es auf sich*; sie bestätigten es nämlich droben, was sie auf sich da hienieden genommen hatten. Raba sprach: Diese alle kann man widerlegen, ausgenommen die des Šemuél, die man nicht widerlegen kann. Die von R. Eliêzer angezogene Stelle ist nur eine Folgerung: da niemand beim König so angesehen war wie [Haman] und er soviel [der Ehre] verlangte, so ist zu entnehmen, dass er es auf sich bezog. Der Beweis R. Âqibas ist ebenfalls belanglos, da man dies nach R. Eleâzar erklären kann, welcher sagte [Ester] sei jedem vorgekommen, als gehöre sie zu seiner Nationalität. Der Beweis R. Meírs ist ebenfalls belanglos, da dies nach R. Ḥija b. Abba zu erklären ist, welcher sagte, Bigthan und Tereš seien (zwei) Tarser gewesen[105]. Der Beweis R. Jose b. Durmasqith ist ebenfalls belanglos, da man dies durch Boten mitgeteilt haben kann. Die Begründung Šemuéls kann aber nicht widerlegt werden. Rabina sprach: Das ist es, was die Leute sagen: Besser ein scharfes Pfefferkorn als ein Korb voll Kürbisse. R. Joseph entnimmt es aus Folgendem:[106]*So dass diese Purimtage im Bereich der Juden nie verschwinden werden.* R. Naḥman b. Jiçḥaq entnimmt dies aus Folgendem:[106]*Und ihr Gedächtnis bei ihren Nachkommen niemals aufhören wird.*

Und der Armengeschenke. R. Joseph lehrte:[107] *Wobei jeder an seinen Nächsten Gaben sendet*, zwei Gaben an eine Person;[107]*und Geschenke an die Armen*, zwei Geschenke an zwei Personen. R. Jehuda der Fürst schickte R. Ošâja eine Kalbskeule und einen Krug Wein; da liess dieser ihm sagen: Du hast an uns das Gebot, Gaben an seinen Nächsten zu schicken, ausgeübt. Rabba schickte durch Abajje an Mari b. Mar einen Beutel voll Datteln und ein Gefäss voll geröstetes Mehl. Da sprach Abajje: Mari kann nun sagen: Wenn der Bauer auch König wird, so nimmt er den Futterkorb von seiner Schulter dennoch nicht ab. Darauf schickte ihm jener einen Beutel voll Ingwer und ein Gefäss voll Paprika. Abajje sprach: Nun kann der Meister sagen: Ich schickte ihm Süsses, er mir aber Scharfes. Abajje erzählte: Als ich vom Meister fortging, war ich satt, und als ich da hinkam, reichte man mir sech-

104. Ib. V. 27. 105. Sie bedienten sich ihrer Muttersprache, die aber auch Mordekhaj verstand; vgl. weiter Fol. 13a. 106. Est. 9,28. 107. Ib. V. 22.

להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה
ואכלי בהו שיתין פלוגי ובשולא בתרייתא הוי קרי
ליה צלי קדר ובעאי למיכם צעא אבתרה אמר אביי
חיינו דאמרי אינשי בפין עניא ולא ידע [17]אי נמי
[18]ריוחא לבסימא שביה אביי בר אבין ורבי [19]חנניה
בר אבין מהלפי כעודתייהו להדדי: אמר רבא ביהייב
אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן
לברוך מרדכי רבה ורבי זירא עבדו כעודת פורים
בהדי הדדי [20]אוכסים קם רבה שחטיה לרבי זירא
למחר בעא רחמי [21]ואחייה לשנה אמר ליה ניתי מר
ונעביד כעודת פורים [22]בהדי הדדי אמר ליה לא בכל
שעתא ושעתא מתרחיש ניסא אמר רבא כעודת
פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו באי מעמא
[23]ימי משתה ושמחה כתיב רב אשי הוה יתיב קמיה
[24]דרב כהנא נגה ולא אתו רבנן אמר ליה מאי
מעמא לא אתו רבנן [25]דלמא [26]טרידי בכעודת פוריים
אמר ליה ולא הוה אפשר למיכלה באורתא אמר
ליה [27]לא שביק ליה למר הא דאמר רבא כעודת
פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו [28]אמר ליה
אמר רבא חבי [29]תנא מינה ארבעין ויתנין ודמי ליה
כמאן דמנה [30]בכיסיה:

[v,1] Beq.36b

[31]ן בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד:
גמ׳ א״ר הא לענין מכשירי אוכל נפש זה הוה
Beq. 28a שוין מתניתין דלא כרבי יהודה דתניא אין בין יום
טוב לשבת אלא אוכל נפש [32]רבי יהודה מתיר אף
Beq.28b מכשירי אוכל נפש מאי מעמא דתנא קמא אמר
Ex.12,16 [33]קרא [34]והוא [35]ולא מכשירין ורבי יהודה אמר [36]לכם לכם

10 M + אי כפין אי לא כפין | 11 B חנינא | 12 M
13 M + עלות | איכסום | 14 M — בהדי הדדי | 15 V
16 M + א ל | דאמיטר | 17 M טרחו | 18 M ולא
19 M + ו ב ימי משתה | סבר לה מר להא דרבא דא ר
20 B + א ל אין | ושמחה | 21 M ליה בכיסיה | 22
23 M + הוא | M + כלבר | 24 M קרא.

gehört, was Raba gesagt hat, dass man sich nämlich seiner Pflicht nicht entledigt hat, wenn man das Purimfestmahl nachts abgehalten hat!? Jener fragte: Sagte Raba dies? — Dies wurde von ihm vierzigmal gelehrt; es war ihm so bekannt, als läge es in seinem Beutel.

EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEM FESTTAG UND DEM ŠABBATH GIEBT ES NUR BEZÜGLICH DER [ZUBEREITUNG VON] SPEISEN.

GEMARA. Bezüglich des zur Bereitung von Speisen Erforderlichen sind beide also gleich, somit vertritt unsere Mišnah nicht die Ansicht R. Jehudas, denn es wird gelehrt: Einen Unterschied zwischen dem Festtag und dem Šabbath giebt es nur bezüglich der [Zubereitung von] Speisen. R. Jehuda erlaubt auch das zur [Bereitung von] Speisen Erforderliche. — Was ist der Grund des ersten Tanna? — Der Schriftvers lautet: [108]*Nur das*, nicht aber das [zur Bereitung] Erforderliche. Und R.

108. Ex. 12,16.

רבי צייכנכם יאוך נמי תכתוב רכם רכם ולא לעיים רכם ולא לכלבים ואוך נמי הא כתיב הוא כתיב הוא וכתיב לכם "כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב׃

[v.2] בין שבת ליום הכפורים אלא שזה ודנו בידי אדם יזה ודנו בכרת׃

גמרא. הא לענין תשלומין זה יזה שוין "מני מתניתין רבי נחוניא בן הקנה היא דתניא רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים בשבת להשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין את יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין׃ תנן התם כל חייבי בריתות שלקו נפטרו בידי בריתתן שנאמר ונקלה אחיך לעיניך בזמן שלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי "חנניה בן עמליאל אמר רבי יוחנן הלוקין עליו הכורתין על רבי "חנניה בן עמליאל "אמר רבא אמרי בי רב תנינא אין בין יום הכפורים לשבת אלא שזה ודנו בידי אדם יזה ודנו בכורת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם היא אמר רב נחמן "הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי בריתות ליכא דתניא רבי יצחק איבר חייבי בריתות בכלל חיו ולמה יצאת כרת באחותי לדונה בכרת ולא במלקות רב אשי

Jehuda? — Es heisst: *euch* alle eure Bedürfnisse. Und jener, es heisst ja: *euch*? — Für euch, nicht aber für Nichtjuden; für euch, nicht aber für Hunde. Und dieser, es heisst ja: *nur das*? — Es heisst: *nur das* und es heisst: *euch*: das Eine spricht vom Erforderlichen, das man am Vorabend des Festes erledigen kann, das Andere spricht vom Erforderlichen, das man am Vorabend des Festes nicht erledigen kann.

EIN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEM ŠABBATH UND DEM VERSÖHNUNGSTAG BESTEHT NUR DARIN, DASS DIE ABSICHTLICHE ENTWEIHUNG DES ERSTEN DURCH DAS MENSCHLICHE GERICHT UND DIE DES ANDEREN MIT AUSROTTUNG BESTRAFT WIRD.

GEMARA. Bezüglich der Entschädigung sind beide also gleich, somit vertritt unsere Mišnah die Ansicht des R. Nehunja b. Haqana; es wird nämlich gelehrt: R. Nehunja b. Haqana verglich bezüglich der Entschädigung den Versöhnungstag mit dem Šabbath: wie man durch die Entweihung des Šabbaths das Leben verwirkt hat und von der Entschädigung frei ist, ebenso hat man durch die Entweihung des Versöhnungstags das Leben verwirkt und ist von einer Entschädigung frei.

Dort wird gelehrt: Wenn diejenigen, die der Ausrottung verfallen, Geisselhiebe erhalten haben[112], so sind sie der Ausrottung entgangen, denn es heisst: *Und wenn dein Bruder vor deinen Augen entehrt wird,* sobald er die Geisselhiebe erhalten hat, ist er dein Bruder — Worte des R. Hananja b. Gamaliél. R. Johanan sagte: Die Genossen streiten gegen R. Hananja b. Gamaliél. Raba sprach: In der Schule Rabhs sagten sie, dass demgemäss auch gelehrt wird: ein Unterschied zwischen dem Versöhnungstag und dem Šabbath besteht nur darin, dass die absichtliche Entweihung des anderen durch das menschliche Gericht und die des ersten mit Ausrottung bestraft wird; wenn nun dem so wäre[113], so wären ja beide durch menschliches Gericht bestraft worden. R. Nahman erklärte: Unsere Mišnah vertritt die Ansicht R. Jiçḥaqs, welcher sagt: [die Uebertretungen,] auf welche die Ausrottung gesetzt ist, werden nicht mit Geisselhieben bestraft; es wird nämlich gelehrt: R. Jiçḥaq sagte: Alle, [die wegen Blutschande] der Ausrottung verfallen, werden ja zusammen aufgezählt, weshalb wird nun die Ausrottung wegen [der Blutschande, begangen an] seiner Schwester besonders hervorgehoben[113]? — dass diese nämlich nur mit Ausrottung und nicht mit

109. Wegen einer ein zweifaches Verbrechen od. Vergehen bildenden That verfällt man nur der strengeren Strafart; wenn nun jemand absichtlich den Šabbath entweiht und dadurch einen Schaden anrichtet, so braucht er keinen Ersatz zu leisten, da er mit dem Tod bestraft wird. 110. Wenn sie von Zeugen gewarnt werden. 111. Dt. 25,3. 112. Dass nämlich durch die Geisselhiebe wegen der Entweihung des Versöhnungstags die Ausrottung wegfalle. 113. Cf. Lev. 18,6 ff u. 19,17.

Geisselhieben bestraft wird. R. Aši erklärte: Du kannst sogar sagen, sie vertrete die Ansicht der Rabbanan, denn die absichtliche Entweihung des einen wird vornehmlich durch menschliches Gericht und die absichtliche Entweihung des anderen wird vornehmlich mit Ausrottung bestraft.

EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEMJENIGEN, DEM DURCH GELÜBDE JEGLICHER GENUSS VON SEINEM NÄCHSTEN VERBOTEN IST, UND DEMJENIGEN, DEM NUR SPEISEN VERBOTEN SIND, GIEBT ES NUR BEZÜGLICH DES EINTRETENS [IN DIE BEHAUSUNG DES ANDEREN] UND DER GERÄTE, DIE ZUR BEREITUNG VON SPEISEN NICHT VERWENDET WERDEN.

GEMARA. Bezüglich Geräte, die zur Bereitung von Speisen verwendet werden, sind beide also gleich.

DES EINTRETENS. Die Leute achten ja aber nicht darauf!? Raba erwiderte: Hier ist die Ansicht R. Eliêzers vertreten, welcher sagt, dass einem, dem der Genuss von seinem Nächsten durch Gelübde verboten ist, auch Gleichgiltiges verboten sei.

DER UNTERSCHIED ZWISCHEN GELÜBDEN UND FREIWILLIGEN OPFERN BESTEHT NUR DARIN, DASS MAN NÄMLICH FÜR GELÜBDE VERANTWORTLICH IST, FÜR FREIWILLIGE OPFER ABER NICHT.

GEMARA. Bezüglich des Versäumens[114] sind beide also gleich.

Dort wird gelehrt: Was heisst ein "Gelübde"? — wenn man sagt: «Ich nehme auf mich, ein Brandopfer darzubringen.» Was heisst ein "freiwilliges Opfer"? — wenn man sagt: «Dieses sei zum Brandopfer bestimmt.» Was ist der Unterschied zwischen einem Gelübde und einem freiwilligen Opfer? — bei einem Gelübde ist man zum Ersatz verpflichtet, wenn es verendet, gestohlen wird oder verloren geht; bei einem freiwilligen Opfer ist man nicht zum Ersatz verpfichtet, wenn es verendet, gestohlen wird oder verloren geht. — Woher dies? — Die Rabbanan lehrten:[115] *So wird es ihn wolgefällig machen und ihm Sühne verschaffen*; R. Šimôn erklärte: Dafür, dass ihm obliegt, ist er verantwortlich, dafür aber, das ihm nicht obliegt, ist er nicht verantwortlich. — Wieso geht dies daraus hervor? R. Jiçhaq b. Evdämi erwiderte: Sobald er gesagt hat: «Ich nehme auf mich,» so ist es gleich, als hätte er es auf seine Schulter genommen.

EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN EINEM SAMENFLUSSBEHAFTETEN, DER [SAMENFLUSS] ZWEIMAL, UND EINEM, DER IHN DREIMAL BEMERKT HAT, GIEBT ES NUR BEZÜGLICH DES OPFERS[116].

אמר אפילו תימא רבנן זה עיקר זהוני בידי אדם וזה עיקר זהונו[31] בחוכרת׃

[Fol.8 vi,1] ין בין המודר הנאה מחבירו למידר ממני מאכל[32] אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש[33]׃

גמרא. הא[34] לענין כלים שעושין בהן אוכל נפש זה וזה שוין׃ דריסת הרגל׃ הא לא קפדי אינשי אמר[35] רבא הא מני רבי אלעזר דאמר ׳יתור אסור במודר הנאה׃

[vi,2] ין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן׃

גמרא. הא לענין כל תאחר זה וזה שוין׃ תנן התם[36] אי זהו נדר[37] האומר הרי עלי עולה איזו היא נדבה האומר הרי זו עולה ובה בין[38] נדרים לנדבות נדרים מתו או נגנבו או אבדו חייב באחריותן[39] נדבות מתו או נגנבו או אבדו אינו חייב באחריותן מנחני מילי דתנו רבנן ׳ונרצה לו לכפר עליו רבי שמעון[40] אומר את שעלתה חייב[41] באחריותו ואת שאינו עלתה אינו חייב[42] באחריותו מאי מישמע אמר רבי יצחק בר[43] אבדימי בין דאמר עלי כמאן דמטעין[44] אכתפיה דמי׃

[vii,1] ין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן׃

Fol.8 Neg.32b Neg.32b Bb.57b Rh.6a Qin.,1 Hol.139a Ar.21a Lv.1,4 Zeb.4a

31 M בידי שמים 32 M — ומשתה 33 M לכלים
34 M רב אדא בר אהבה מני ר׳ א היא דתני רא׳ א ויתור
35 M + ואיזהו נדבה נדר 36 M נדר לנדבה נדר 37
M נדבה 38 M + בן אלעזר 39 M באדריותן
40 M אבור 41 M + ליה.

116. Das der Samenflussbehaftete nach seiner Reinsprechung durch den Priester darzubringen hat; cf. Lev. Kap. 15.

גמ׳ א. הא לענין משכב ומושב וכפירת שבעה
זה יהו שיין מנהני מילי "דתנו רבנן רבי סימאי
Nid.43a איומי מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו
טמא הא ביצד שתים לטומאה ושלש לקרבן ואומר
שתים לטומאה ולא לקרבן שלש לקרבן ולא לטומאה
אמרת עד שלא ראה שלש ראה שתים ואומר שתים
לקרבן ולא לטומאה שלש אף לטומאה לא סלקא
Lv.15,15 דעתך דתניא וכפר עליו הכהן לפני ה׳ מזובו מקצת
זבין מביאין קרבן ומקצת זבין אין מביאין קרבן הא
ביצד ראה שלש מביא שתים אינו מביא או אינו
אלא ראה שתים מביא ראה שלש אינו מביא אמרת
עד שלא ראה שלש ראה שתים "ואיצטריך דרבי
סימאי ואיצטריך מזובו דאי מדרבי סימאי הוה
אמינא כי קושיין קמשמע לן מזובו ואי מזובו "לא
ידענא כמה ראיות קמשמע לן דרבי סימאי והשתא
דאמרת מזובו לדרשא "וכי יטהר הזב מזובו מאי
דרשת ביה "ההוא מיבעי ליה לכדתניא וכי יטהר
Nid.37b הזב מזובו לבשיפסוק מזובו "ולא מזובו ונגעו מזובו
Nid.37a וספר "לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת
שבעה והלא דין הוא "ומה מצורע אם מטמא משכב

GEMARA. Bezugliche des Liegens, des Sitzens und der Zählung der sieben [Reinheitstage] sind beide also gleich; woher dies? — Die Rabbanan lehrten: R. Simaj sagte: Die Schrift zählt es zweimal auf und nennt ihn unrein, und darauf zählt sie es dreimal auf und nennt ihn ebenfalls unrein; wie ist dies nun zu erklären? — mit zweimal ist er unrein, dreimal verpflichtet ihn auch zu einem Opfer. — Vielleicht aber zweimal zur Unreinheit und nicht zu einem Opfer und dreimal zu einem Opfer und nicht zur Unreinheit? — Ich will dir sagen, bevor er dreimal bemerkt hat, bemerkte er ja zweimal. — Vielleicht aber zweimal zu einem Opfer und nicht zur Unreinheit, dreimal auch zur Unreinheit? — Dies ist nicht einleuchtend: es wird gelehrt: *Und der Priester soll ihm Sühne verschaffen vor dem Herrn, von seinem Fluss*; manche Samenflussbehaftete bringen ein Opfer dar und manche nicht, und zwar: bemerkte er dreimal, so bringt er es dar, wenn zweimal, so bringt er es nicht dar. — Vielleicht ist dem nicht so, vielleicht bringt er ein Opfer, wenn er zweimal bemerkt hat und keines, wenn dreimal? — Ich will dir sagen, bevor er dreimal bemerkt hat, bemerkte er ja zweimal. Und sowol die Lehre R. Simajs als auch die Folgerung aus den Worten: *von seinem Fluss* sind nötig; gegen die Lehre R. Simajs ist ja der vorher genannte Einwand zu erheben, daher auch die Folgerung aus den Wortn: *von seinem Fluss*; aus den Worten *von seinem Fluss* geht nicht hervor, wieviel Mal er gesehen haben muss, daher ist auch die Lehre des R. Simaj nötig. — Jetzt nun, wo du sagst, die Worte *von seinem Fluss* werden zur Forschung verwendet, was wird nun aus dem Schriftvers: *Wenn aber der Flussbehaftete rein wird von seinem Fluss*, gefolgert? — Dies wird zu folgender Lehre verwendet: *Wenn aber der Flussbehaftete rein wird*, nur wenn der Fluss aufgehört hat; *von seinem Fluss*, nicht aber von seinem Fluss und seinem Aussatz: *von seinem Fluss. so zähle er*, dies lehrt, dass auch derjenige, der nur zweimal Samenfluss bemerkt hat, sieben [Reinheitstage] zählen muss. Würde man dies aber als logischen Schluss folgern: wenn er durch Liegen und Sitzen verunreinigend ist, um wievielmehr muss

M 42 דתניא ר כ ‖ M 43 +הא מה אני מקיים וכפר הכהן לפני ה׳ מיזובו מקצת זבין מביאין קרבן ומקצת זבין אין מביאין קרבן הא ביצד ראה שלש יביא ראה שתים לא יביא] M 44 +חוה אבינא ‖ M 45 — ההוא ‖ B 46 +מזובו ‖ 47 M + לו מקצת זובו וספר ‖ B 48 — ומה מצורע.

117. Dass nämlich das Lager, auf welchem er sitzt od. liegt im selben Grad wie 2 S. 4 S. 3 N. 4 unrein wird. 118. Cf. Lev. 15,13. 119. Lev. 15,1 wird das Wort "Samenfluss" 2mal, V. 3 wird es 3mal erwähnt. 120. Dh. nicht zur strengen Unreinheit des Samenflussbehafteten, der alles erstgradig (cf. Bd. I S. 301 N. 4) verunreinigt; im geringeren Grad ist sogar der Samenergussbehaftete unrein. 121. Lev. 15,15. 122. מזובו, das מ ist partitiv. 123. Lev. 15,13. 124. Wenn jemand flussbehaftet und aussätzig ist, so beginnen die Reinheitstage mit dem Aufhören des Flusses, obgleich er noch aussätzig ist.

er die sieben [Reinheitstage] zählen, so ist dagegen von der abwartenden Menstruirenden einzuwenden: diese ist ja durch Liegen und Sitzen verunreinigend, dennoch braucht sie keine sieben [Reinheitstage] zu zählen; du würdest es also nicht auffallend finden, wenn er durch Liegen und Sitzen verunreinigend und zur Zählung der sieben [Reinheitstage] nicht verpflichtet wäre, daher heisst es: *von seinem Fluss, so zähle er*: wenn er nur zum Teil samenflussbehaftet ist, zähle er ebenfalls; dies lehrt nämlich, dass auch derjenige, der nur zweimal Samenfluss bemerkt hat, die sieben [Reinheitstage] zählen muss. R. Papa sprach zu Abajje: Weshalb wird diesbezüglich durch die Worte *von seinem Fluss* derjenige, der zweimal Samenfluss bemerkt hat, einbegriffen, und bezüglich [des Opfers] derjenige, der zweimal Samenfluss bemerkt hat, durch die Worte *von seinem Fluss* ausgeschlossen!? Dieser erwiderte: Wenn es an dieser Stelle ausschliessend wäre, so brauchte es ja überhaupt nicht zu stehen; wolltest du sagen, man würde es als logischen Schluss folgern, so ist ja von der abwartenden Menstruirenden zu entgegnen; wolltest du sagen, es sei deswegen nötig, dass es nämlich nur vom Samenfluss, nicht aber vom Aussatz gilt, so könnte es ja heissen: *Und wenn der Samenflussbehaftete rein wird*, wozu: *von seinem Fluss*? — dies lehrt, dass derjenige, der zweimal Samenfluss bemerkt hat, die sieben [Reinheitstage] zählen muss.

וכושב רא"יהא טעון ספירת שבעה שומרת יום כנגד Col.b
יום תוכיח שטמאה בישכב וכושב ואינה טעונה
ספירת שבעה ואף אתה אל תתמה על זה שאף על
פי שיטמא בישכב וכושב לא יהא טעון ספירת
שבעה תלמוד לומר בזובו וכפר מקצת זובי וכפר
ליבד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה
אמר ליה רב פפא לאביי מאי שנא האי מזובו
דמרבי ביה זב בעל שתי ראיות ומאי שנא האי
מזובו דמרבינן ביה זב בעל שתי ראיות אמר ליה
אי סרקא דעתך האי למעוטי הוא דאתא לישתוק
קרא מינה וכי תימא אתיא בדינא שיומרת יום כנגד
יום תוכיח וכי תימא האי ביובני ליה מזובי ולא
מנעני אם כן ליכתוב קרא כי יטהר הזב ולישתוק
מזובו למה לי ליבד על זב בעל שתי ראיות שטעון
ספירת שבעה:

[vii,2] Sy.p.106b Ar.15b

ן בן מצורע מוסגר למצורע מיחלט אלא
פריעה ופרימה אין בן טהר מיתוך הסגר
לטהר מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים:

גמרא. הא לענין שילוח זה וזה שוין מנהני
מילי דתני רב שמואל בר יצחק קריה דרב חנא
יטהרו הכהן מספחת היא וכבסו בגדיו וטהר טהור
מפריעה ופרימה דמעיקרא אמר ליה רבא אלא
מעתה גבי זב דכתיב וכבס בגדיו [וגו'] וטהר התם מאי
ומטהר מעיקרא איבא אלא טהור השתא מילטמא כלי

M 49 יטעון || M 50 מת לש"י כנגד יום] + P 51
מזובו + M 52 מזובו P 53 ביובו ולישתוק וכי יטהר
הזב ביובו ל ל M 54 - ולישׁ M 55 ל ל B 56
+ומטמאה || M 57 תני ר"ש בר ר"י.

Lv.13,6

Lv.15,...

EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEM ABGESCHLOSSENEN AUSSÄTZIGEN UND DEM ABSOLUT AUSSÄTZIGEN[126] GIEBT ES NUR BEZÜGLICH DES ZERZAUSTEN HAARS UND DER ZERRISSENEN GEWÄNDER. EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DEM NACH DER ABSCHLIESSUNG[127] REINGEWORDENEN UND DEM ABSOLUT REINEN GIEBT ES NUR BEZÜGLICH DES HAARSCHNEIDENS UND DER OPFERVÖGEL.

GEMARA. Bezüglich des Hinausschickens[129] sind sie also gleich. Woher dies? — R. Šemuél b. Jiçhaq lehrte vor R. Hona: [128]*So soll ihn der Priester für rein erklären, es ist blos ein Ausschlag; er soll aber seine Kleider waschen und ist rein*; er ist nämlich von vornherein rein und braucht nicht mit zerzaustem Haar und zerrissenen Gewändern zu gehen. Raba sprach zu ihm: Vom Samenflussbehafteten heisst es ja ebenfalls: [129]*Er wasche aber seine Kleider &c., und er ist rein*; willst du etwa auch bei diesem erklären, er sei von vornherein rein!? Vielmehr ist zu erklären, er werde

125. Cf. Nid. 72b 126. Absol. Aussätziger heisst derjenige, der vom Priester als aussätzig befunden wird; Abgeschlossener heisst derjenige, der sich noch in Untersuchung, abgeschlossen, befindet; cf. Lev. Kap. 13. 127. Ausserhalb des Lagers; cf. Lev. 13,46. 128. Lev. 13,6. 129. Ib. 15,13.

חרס בהיטט את על גב דהדר חוי"לא מטמא למפרע
הכא נמי מהור מילתא למפרע אלא אמר רבא מהכא
והצריע אשר בו הנגע מי שצרעתו תלויה בנוגעו Lv.13,45
יצא זה שאין צרעתו תלויה בנוגעו אלא בימים אמר
ליה אביי אלא מעתה כל ימי אשר הנגע בו יטמא Lv.v.46
"בי שצרעתו תלויה בנוגעו"היא דטעון שילוח ושאין
צרעתו תלויה בנוגעו"אין טעון שילוח וכי תימא הכי
נמי והא קתני אין בין מצורע מוסגר למצורע מוהלט
אלא פריעה ופרימה הא לענין שילוח"ולטמויי
בביאה זה וזה שוין אמר ליה ימי בל ימי לדבות
מצורע מוסגר לשלוחי"אי הכי תגלחת וצפרים מאי
טעמא לא"דקתני אין בין טהר מתוך הסגר לטהר
מתוך ההרט אלא תגלחת וצפרים אמר אביי"אמר
קרא ויצא הכהן אל מחוץ למחנה |וראה הכהן| והנה 9.14,3
נרפא נגע הצרעת מי שצרעתו תלויה ברפאות יצא
זה שאין צרעתו תלויה ברפאות אלא בימים:

viij| ן בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים Sot.11b
נכתבין בכל השון ותפלין ומזוזות"אינן נכתבות
אלא אשוריות רבי שמעון בן גמליאל אומר אף Meg.18a
"בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

jetzt rein und verunreinige kein Thongefäss mehr durch das Schütteln[130], und auch wenn er später wiederum |Fluss| bemerkt, so ist die Unreinheit nicht rückwirkend, ebenso ist auch hier zu erklären: *er ist rein*: |bei einem Rückfall| ist die Unreinheit nicht rückwirkend. Vielmehr, sagte Raba, ist dies aus Folgendem zu entnehmen: "*Der Aussatzige, der das Uebel an sich hat*, nur derjenige, an dessen Körper der Aussatz haftet, ausgenommen dieser, bei dem das Uebel nicht am Körper haftet, sondern von den Tagen abhängt[131]. Abajje sprach zu ihm: Es heisst ja: "*Die ganzen Tage, an denen er das Uebel an sich hat, bleibt er unrein*, willst du etwa ebenfalls erklären: derjenige, an dessen Körper das Uebel haftet, werde hinausgeschickt, derjenige aber, dem nicht das Uebel am Körper haftet, werde nicht hinausgeschickt!? Wolltest du sagen, dem sei auch so, so wird ja gelehrt, dass zwischen dem abgeschlossenen Aussätzigen und dem absoluten Aussätzigen ein Unterschied nur bezüglich des zerzausten Haars und der zerrissenen Gewänder bestehe, bezüglich des Hinausschickens und der Verunreinigung durch das Eintreten sind also beide gleich!? Dieser erwiderte: Die Worte *die ganzen Tage* deuten darauf hin, dass auch der abgeschlossene Aussätzige hinausgeschickt werde. — Weshalb ist er zum Haarschneiden und zur Darbringung der Opfervögel nicht verpflichtet, wie nämlich gelehrt wird, dass zwischen dem durch Abschliessung Reingewordenen und dem absolut Reinen ein Unterschied bezüglich des Haarschneidens und der Opfervögel bestehe!? Abajje erwiderte: Der Schriftvers lautet:"*Der Priester gehe zu ihm ausserhalb des Lagers hinaus, und wenn der Priester findet, dass die aussätzige Stelle heil geworden ist*; nur derjenige, dessen Aussatz vom Heilen abhängt, ausgenommen dieser, dessen Aussatz nicht vom Heilen, sondern von den Tagen abhängt.

DER UNTERSCHIED ZWISCHEN DEN BÜCHERN |DER HEILIGEN SCHRIFT| UND DEN TEPHILLIN UND MEZUZOTH BESTEHT NUR DARIN, DASS DIE BÜCHER |DER HEILIGEN SCHRIFT| IN JEDER SPRACHE UND DIE TEPHILLIN UND MEZUZOTH NUR ASSYRISCH[137] GESCHRIEBEN WERDEN; R. ŠIMÔN B. GAMALIÉL SAGT, AUCH DIE BÜCHER |DER HEILIGEN SCHRIFT| DÜRFEN NUR GRIECHISCH GESCHRIEBEN WERDEN.

M 58 מהור השתא מילתא ה"נ B 59 השתא מילתא כבראה למפ
M 60 – דכתיב M 61 – תבי נמי M 62 טעון שילוח
M 64 M 63 אלא בימים והא קת ויצא זה שאין
+M 67 || M 66 +בעי || M 65 – א"ה || וטומאה זה
M 69 אין נכתבין + M 68 ואיתימא רבא מצורע
M 70 שאר ספרים.

130. "Schütteln" ist Terminus für die indirekte Berührung des Unreinen, dh. wenn er mit dem Objekt durch Vermittelung eines anderen Gegenstands in Berührung kommt. 131. Lev. 13,45. 132. Die Entscheidung hängt davon ab, ob sich innerhalb der 7 Tage Symptome der Unreinheit zeigen. 133. Lev. 13,46. 134. Ib. 14,3. 135. Cf. Bd. I S. 16 N. 2. 136. Cf. S. 8 N. 12. 137. Benennung der hebr. Quadratschrift. Diese Benennung wird im T. mannigfach erklärt (cf. Syn. 22a jMeg. i,10). wahrsch. aber ist hier nicht Assyrien, sond. Syrien gemeint, da jedenfalls die Estrangeloschrift der hebr. Quadratschrift zugrunde liegt.

גמרא. הא לתופרן בעידן ולטמא את הידים
זה וזה שוין; וספרים נכתבין בכל לשון וכו'; ורבונחי
מקרא שבתבו תרגום ותרגום שבתבו מקרא וכתב Jud.iv,5
עברי אינו מטמא את הידים עד שיכתבנו בכתב
אשורית על הספר וכדרי אמר רבא לא קשיא כאן Fol.9a
בגופן שלנו כאן בגופן שלהן אמר ליה אביי במאי
אוקימתא להההיא בגופן שלהן מאי אריא מקרא
שבתבו תרגום ותרגום שבתבו מקרא אפילו מקרא
שבתבו מקרא ותרגום שבתבו תרגום נמי דהא קתני
עד שיכתבנו אשורית על הספר בדיו אלא רא
קשיא הא רבנן הא רבן שמעון בן גמליאל אי רבן
שמעון בן גמליאל הא אינא יונית אלא לא קשיא
כאן בספרים כאן בתפלין ומזוזות תפלין ומזוזות מאי Dt.6,8
טעמא משום דכתיב בהו והיו בחוייהן והי מאי
תרגום שבתבו מקרא אינא בשרמא תורה אינא Gn.31,47
יגר שהדותא אלא הכא מאי תרגום אינא אלא רא
קשיא כאן במגילה כאן בספרים מגילה מאי טעמא Est.8,9
דכתיב בה בכתבם וכרשונם מאי תרגום שבתבו
מקרא אינא אמר רב פפא ונשמע מתום הגלך רב Jos.1,26

M 71 בכתב אש — M 72 ן —אי תכי | M 73 לא
M 74 עד שיכתבנו אשורית על הספר ובדרי והאינא נמי יונית
M 75 רא — M 76 — אי תכי — M 77 — תרג שבתבו
מקרא — M 78 — שבתבו מקרא — M 79 · בישם — S0
M — בת.

GEMARA. Darin sind sie aber gleich, dass sie beide mit Sehnen zusammengenäht werden und dass sie beide die Hände verunreinigen[138].

BÜCHER [DER HEILIGEN SCHRIFT] WERDEN IN JEDER SPRACHE GESCHRIEBEN. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Hebräisches[139] in targumischer Sprache, Targumisches[140] in hebräischer Sprache oder Beides in [alt]hebräischer Schrift[141] verunreinigen die Hände nicht; es muss durchaus in assyrischer Schrift, in Buchform, mit Tinte geschrieben sein!? Raba erwiderte: Das ist kein Einwand, das Eine handelt, wenn es in unserer Schrift, das Andere, wenn es in ihrer Schrift geschrieben ist. Abajje sprach zu ihm: Die angezogene Lehre handelt also, wenn es in ihrer Schrift geschrieben ist, wozu wird dies demnach von dem Fall geleht, wenn man Hebräisches targumisch oder Targumisches hebräisch geschrieben hat, dies gilt ja auch von dem Fall, wenn man Hebräisches hebräisch und Targumisches targumisch schreibt, wie gelehrt wird, es müsse durchaus in assyrischer Schrift, in Buchform, mit Tinte geschrieben sein!? — Vielmehr, dies ist kein Einwand, das Eine vertritt die Ansicht der Rabbanan, das Andere die des R. Šimôn b. Gamaliél. — Nach R. Šimôn b. Gamaliél darf es ja griechisch geschrieben sein!? — Vielmehr, das ist kein Widerspruch, das Eine handelt von Büchern [der heiligen Schrift], das Andere handelt von Tephillin und Mezuzoth. — Tephillin und Mezuzoth wol deshalb nicht, weil es von diesen heisst: "*Sie sollen sein,* sie müssen nämlich bei ihrem "Sein" verbleiben, — wieso kann es aber von diesen heissen: «Targumisches in hebräischer Sprache;» allerdings kommt Targumisches in der Gesetzlehre vor, wie zum Beispiel, die Worte: "*jegar sahadutha*, wo aber in diesen!? — Vielmehr, das ist kein Widerspruch, das Eine handelt von der Esterrolle, das Andere handelt von den Büchern [der heiligen Schrift]. — Die Esterrolle wol deswegen nicht, weil es in dieser heisst: "*Gemäss ihrer Schrift und Sprache*; wo aber kommt in dieser Targumisches vor!? R. Papa

138. Cf. S. 555 N. 96. 139. Die Mišnah separata (Jad. iv,5) hat עברית, worunter natürl. die hebräischen Bestandteile der hl. Schrift gemeint sind. Nach DALMAN (*Gramm. d. jüd.-pal. Aramäisch* p. 8) soll "das sinnlose שבתבו תרגום [עברי]ת" gestrichen werden. Wenn Alles, dessen Sinn D. nicht versteht, gestrichen werden sollte, so würden vom T. ganz geringe Reste zurückbleiben. 140. Aramäische Bestandteile der hl. Schrift. 141. כתב עברי (auch כתב רעין od. כתב ליבונאה) heisst die alte hebräische Schrift, deren man sich nur zu profanen Zwecken bediente, u. jetzt nur von den Samaritanern gebraucht wird. Dass sich die Juden zur Zeit des 2. Tempels zweierlei Schriften, einer heiligen Schrift (כתב אשורית) und einer profanen, vulgären Schrift (כתב עברית) bedient hatten, ist allgemein bekannt (cf. Syn. 21b u. die Comm. zu Jad. iv,5), dennoch giebt es "Gelehrte", die es nicht wissen; so soll nach STRACK (*Zeitschr. für ägypt. Sprachkunde.* Bd. xxxv p. 109), das W. עברית in ערבית (arabisch) korrigirt werden, da ja כתבה עברית "sinnlos" ist!!! 142. Dt. 6,8. 143. Gen. 31,47. 144. Est. 8,9.

נחמן בר יצחק אמר יכול התנשים יתני זקן בבעיזון
רב אשי אמר בי תניא החזיא בשאר בפרים ורבי
יהודה הוא דתניא תפלין ומזוזות אין נכתבין אלא
אשורית ויביתני התורה ייתנית יהכתוב יאתי אלא
אימא בפרים נכתבים בכל לשון ורביתני התורה
יינית התורה מכלל דתנא קמא אפר אלא אימא
ורביתני לא התורה שנכתבה אלא יונית יתניא
אמר רבי יהודה אם בשהתירו רבותינו יונית לא
התירו אלא בספר תורה ומשום בעשה דתלבי תפלין
דתניא מעשה בתלבי תפלין שבגנו שבעים ושנים
זקנים יהבגנתן בשבעים ושנים בתים ולא עלתה להם
על מה בגנבן בגנבם אמר בי אחד ואחד יאמר להם
בתבי לי תורת משה שנכתב מן השמים בחוך הוא
בלב כל אחד ואחד יועצה והסכימו בולן לדעת אחת
יבתבי לי אחרים בלא בראשית אעשה אדם בצלם
ובדמות ויכל ביום הששי וישבות ביום השביעי יזכר
ונקבה בראו יולא כתבו בראם הכה ארדה ואבלה
שם שפתם יבלבל שיהא בקרוכות לי באפם הרגו
שור וברצונם עקרו אבום ויקח משה את אשתו ואת
בניו וירכיבם על נושא בני אדם ובוישב בני ישראל
אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות יארבע מאות

M 82 בבי M 81 בי
M 85 תתירו M 84 ויב אצרי לא יכתבי אלא ויע ורבי
M 88 תיישיבכ M 87 יישיעכם M 86 איבי את
M 91 יתפכוניות רעתם M 90 בנגבכ M 89 בתם
M 94 בני M 93 יוא כתבי בראם M 92 שלשים שנה א

erwiderte: *Wird denn die Verordnung des Königs vernichtet* R. Nahmans b. Jichaq erwiderte: *Nicht werden alle Frauen den Männern Ehre geben.* R. Aši erklärte: Die angezogene Lehre handelt von den übrigen Büchern und zwar vertritt sie die Ansicht R. Jehudas; es wird nämlich gelehrt: Tephillin und Mezuzoth dürfen nur assyrisch geschrieben werden, jedoch erlaubten unsere Lehrer auch griechisch. Es heisst ja aber: Bücher [der heiligen Schrift] dürfen in jeder Sprache geschrieben werden, vielmehr: Bücher [der heiligen Schrift] dürfen in jede Sprache geschrieben werden, unsere Meister erlaubten sie griechisch zu schreiben. Sie erlaubten? ist es ihnen nach dem ersten Tanna verboten? — Lies vielmehr: sie erlaubten, sie nur griechisch zu schreiben. Hierzu wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Die Erlaubnis unserer Lehrer, sie griechisch zu schreiben, erstreckt sich nur auf den Pentateuch, wegen des Ereignisses mit dem König Ptolemäos. Es wird nämlich gelehrt: Einst berief der König Ptolemäos zweiundsiebzig Greise und setzte sie in zweiundsiebzig Häuser, ohne ihnen mitzuteilen, zu welchem Behuf er sie berufen hatte. Alsdann ging er zu jedem besonders und forderte ihn auf, die Gesetzlehre des Meisters Mošeh zu übertragen. Da gab der Heilige, gebenedeiet sei er, ein und denselben Gedanken in ihr Herz, dass sie nämlich [in folgenden Umschreibungen] übereinstimmten. Sie schrieben: [148]*Der Herr schuf anfangs.* [149]*Ich will einen Menschen machen in Bild und Form.*[150] *Und Gott vollendete am sechsten Tag* & *und ruhte am siebenten Tag.*[151] *Als Mann und Weib erschuf er ihn*, sie schrieben aber nicht: *erschuf er sie.*[152] *Wolan, ich fahre hinab und verwirre ihre Sprache.*[153] *Da lachte Sarah in sich hinein.*[154] *Denn in ihrem Zorn haben sie einen Ochsen gemordet und in ihrem Uebermut eine Krippe verstümmelt.*[155] *Da liess Mošeh sein Weib und seine Söhne auf einen Menschenträger sitzen.*[156] *Die Zeit aber, welche die Jisraéliten in Miçrajim und in den übrigen Ländern zugebracht hatten, betrug vierhundert [und dreissig] Jahre.*

145. Ib. 1,20. 146. Die Worte פתגם (eigentl. persisch) u. יקר sind Aramäisch (targumisch). 147. Von den Propheten u. Hagiographen u. nicht vom Pentateuch. 148. Gen. 1,1; um mit dem Namen Gottes zu beginnen. 149. Gen. 1,26; die Pluralform im Urtext hat einen polytheistischen Charakter. 150. Gen. 2,2; im Urtext: am siebenten, was eigentl. ungenau ist. 151. Gen. 5,2; nach dem T. hatte der Urmensch 2 Gesichter, die in Mann und Weib geteilt wurden. 152. Gen. 11,7; cf. N. 149. 153. Gen. 18,12; da von Abraham ebenfalls das W. ויצחק gebraucht wird (Gen. 17,17), so soll hervorgehoben werden, das S. thatsächlich über die Mitteilung gelacht hatte. 154. Gen. 49,6; die Worte haben sie einen Mann gemordet wurden abgeändert, damit ihnen kein Mord zum Vorwurf gemacht werde. 155. Ex. 4,20; im Urtext: auf einen Esel, für M. nicht vornehm genug. 156. Ex. 12,40; die Worte und in den and. Ländern wurden hinzugefügt, weil diese Zahl mit den übrigen Daten nicht übereinstimmt; vgl. Rsj. zSt.

שנה וישלח את זאטוטי בני ישראל[154] ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו לא חמד אחד מהם נשאתי אשר הלך ה׳ אלהיך אתם להאיר לכל העמים ויהי ויעבד[155] אלהים אחרים אשר לא צויתי לעובדם וכתבו לו את צעירת הנלים ולא כתבו לו את הארנבת[156] מפני שאשתו של תלמי ארנבת שמה[157] שלא יאמר שחקו בי תוהודים וחטילו שם אשתי בתורה: רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית: אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ואמר רבי יוחנן מאי מעמא דרבן שמעון בן גמליאל אמר קרא יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם דבריו של יפת יהי באהלי שם ואימא ניכר ונעזוג אמר רבי חייא בר אבא היינו טעמא דכתיב יפת אלהים ליפת יפייתי של יפת יהא באהלי שם:

Ex.24,5 ibv.11 Col.b Nm.16,15 Dt.4,19 10.17,3 Lev.11,6

[1N] חסר.11

ת״ר כהן משוח בשמן המשחה לתרומה בגדים אלא פר הבא על כל המצות אי כהן משמש רבוי שעבר אלא פר יום הכפורים ועשורית האיפה:

M.94 ויואשיטי M.95 אר אדר M.96 דמה אנשי
אשתו M.97 ← בדי M.98 כפר M.99 אבהו
א״ר 1 M. אי תני נ״ב נעני אלא א״ר דב א אמר ר׳ ייקן
אמר קרא יפת.

Da sandte er die Zatute[154] *unter die Israeliten.* *Wider die Zatute unter den Israeliten aber reckte er seine Hand nicht aus.* [155]*Keinem von ihnen habe ich irgend einen Wertgegenstand genommen. Die der Herr, dein Gott, allen Völkern zum Leuchten zugeteilt hat.* *Und er hingeht, um anderen Göttern zu dienen, denen zu dienen ich nicht erlaubt habe.* Ferner schrieben sie: *Den Kurzgussigen,* statt: *Den Hasen,* die Frau des Ptolemäos hiess nämlich Hase[156], so würde er gesagt haben, dass die Juden um ihn zu verspotten, den Namen seiner Frau in die Gesetzlehre aufgenommen hätten.

R. Šimôn b. Gamaliél sagt, auch die Bücher [der heiligen Schrift] dürfen nur griechisch geschrieben werden. R. Abahu sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Šimôn b. Gamaliél.

Ferner sagte R. Johanan: Was ist der Grund des R. Šimôn b. Gamaliél? Der Schriftvers lautet: [165]*Schönheit schaffe Gott für Japheth und er wohne in den Zelten Sems*: die Sprache des Japheth soll in den Zelten von Šem zu finden sein. — Vielleicht die Sprachen von Gomer und Magog[166]!? R. Hija b. Abba erwiderte: Dies ist daraus zu entnehmen: es heisst: *Schönheit schaffe Gott für Japheth*: das Schönste von Japhet[167] soll in den Zelten Šems zu finden sein.

Einen Unterschied zwischen dem durch das Salböl geweihten und dem durch die Amtskleidung geweihten Priester[168] giebt es nur bezüglich des Farren, der wegen der [Uebertretung von] Geboten dargebracht wird[169]. Einen Unterschied zwischen dem diensthuenden und dem zurückgetretenen Priester[170] giebt es nur bezüglich des Farrens am Versöhnungstag[171] und des Ephazehntels[172].

157. Ex. 24,5. 158. Nach RSJ. bedeutet זאטוט (od. זעטוט. זמוט): vornehm; LEVY (*NHWB.* i 507) vermutet [illegible] h. Abl aus dem Persischen wird von I. mit Recht verworfen). Da der jer. T. dieses W. nicht zu den Aenderungen der Septuaginta rechnet, sondern es als Variante eines hebräischen Codex nennt, so herrscht über dieses Wort völlige Unklarheit; vgl. auch KOHUT, *Ar. compl.* iij 284. 159. Ex. 24,11. 160. Num. 16,15; im Urtext: nur einen Esel, was andere Gegenstände nicht ausschliesst. 161. Dt. 4,19; zum Leuchten wurde hinzugefügt, damit man nicht auffasse, Gott habe sie für die Völker zum Anbeten geschaffen. 162. Dt. 17,3; zu dienen zur besond. Betonung. 163. Lev. 11,6. 164. Nach dem jer. T. habe seine Mutter so geheissen; beide Angaben beruhen jed. auf Irrtum (wahrsch. durch die weibl. Form des W.s ארנבת verleitet), *Aḗgos* (*λαγώς Hase*) hiess der Vater des Königs Ptolemäos I. 165. Gen. 9,27. 166. Die ebenfalls zum Stamm J. gehören. 167. Die griech. ist die schönste unter den Sprachen dieses Stamms. 168. Der Hohepriester wurde zur Zeit des 1. Tempels mit dem Salböl geweiht; zur Zeit des 2. Tempels fehlte dieses Oel und der Hohepriester erhielt die Weihe nur durch seine Amtskleidung. 169. Cf. Lev. 4,3 ff. 170. Wenn der Hohepriester vor dem Versöhnungstag durch irgend einen Umstand dienstunfähig wird, so wird ein Vertreter eingesetzt, der die Würde eines Hohenpriesters behält. 171. Cf. Lev. 16,3 ff. 172. Cf. Lev. 6,13 ff.

גמ׳ א. מתניתין דלא כרבי מאיר דתניא
מחוכה בגדים מביא פר חבא על כל המצות דברי
רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מביא מאי טעמא
דרבי מאיר דתניא משיח אין לי אלא משיח בשמן
המשחה מרובה בגדים מנין תלמוד לומר המשיח
במאי איקרמא דלא כרבי מאיר אימא סיפא אין
בין כהן משמש לכהן שעכר אלא פר יום הכפורים
ועשירית האיפה הא לכל דבריהן זה וזה שוין אתאן
לרבי מאיר דתניא אירע בו פסול ומינו בהן אחר
תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני כל מצות בהונה
גדולה עליו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר ראשון
חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא
לכהן הדיוט ואמר רבי יוסי מעשה ברבי יוסף בן
אומם בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו
תחתיו וכא מעשה לפני חכמים ואמרו ראשון חוזר
לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן
הדיוט כהן גדול בישום איכא בינייהו כהן הדיוט משום
מעלין בקדש ולא מורידין רישא רבנן וסיפא רבי
מאיר אמר רב חסדא אין רישא רבנן וסיפא רבי מאיר
רב יוסף אמר רבי חיא ונסיב לה אליבא דתנאי
בין בכמה גדולה לכמה קטנה אלא פסחים
זה הכלל כל שהוא נידר ונידב קרב בכמה
וכל שאינו לא נידר ולא נידב אינו קרב בכמה׃

גמ׳ א. פסחים ותו לא והא תניא בעין פסחים

GEMARA. Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht R. Meírs; es wird nämlich gelehrt: Der durch die Amtskleidung geweihte Priester bringt wegen der [Uebertretung von] Geboten einen Farren dar. Worte R. Meírs; die Weisen sagen, er bringe es nicht dar. Was ist der Grund R. Meírs? Es wird gelehrt: *Gesalbter*; ich weiss dies also nur von dem durch das Salböl geweihten, woher weiss ich dies auch von dem durch die Amtskleidung geweihten? — weil es heisst: *der Gesalbte*. ¿Du lässt sie also nicht die Ansicht R. Meírs vertreten; wie ist dann der Schlussatz zu erklären: Einen Unterschied zwischen dem dienstthuenden und den zurückgetretenen Priester giebt es nur bezüglich des Farren am Versöhnungstag und des Ephazehntels, in jeder anderen Beziehung sind sie demnach gleich, dies vertritt ja die Ansicht R. Meírs!? es wird nämlich gelehrt: Ist er dienstunfähig geworden, so wird ein anderer in seine Stelle eingesetzt, worauf später der erste den Dienst wieder antritt und auf dem zweiten alle Obliegenheiten des Hohenpriesters ruhen bleiben — Worte R. Meírs: R. Jose sagt, der erste trete wieder den Dienst an, während der zweite weder Hohepriester noch gemeiner Priester ist. R. Jose erzählte: Einst wurde R. Jose b. Ûlam aus Sepphoris, als der Hohepriester dienstunfähig wurde, in dessen Stelle eingesetzt; als die Sache vor die Weisen kam, sagten sie: Der erste trete wieder den Dienst an, während der zweite weder Hohepriester noch gemeiner Priester ist. Hohepriester nicht, um Gehässigkeit zu vermeiden, gemeiner Priester ebenfalls nicht, weil man in der Heiligkeit steigen, aber nicht fallen lässt. Der Anfangsatz, vertritt also die Ansicht der Rabbanan und der Schlussatz die des R. Meír!? R. Hisda erwiderte: Freilich, der Anfangsatz vertritt die Ansicht der Rabbanan, der Schlussatz vertritt die des R. Meír. R. Joseph erwiderte: Die Mišnah vertritt die Ansicht Rabbis, der dies nach beiden Tannaím lehrte.

EINEN UNTERSCHIED ZWISCHEN DER HAUPTOPFERHÖHE UND DEN PRIVATOPFERHÖHEN GAB ES NUR BEZÜGLICH DER PESAHOPFER. DER RICHTER, DER BEREITS IST, WAS MAN DURCH GELÜBDE ODER FREIWILLIG SPENDET, DARF [IN DEN PRIVATOPFERHÖHE DARGEBRACHT WERDEN, WAS ABER NICHT DURCH GELÜBDE ODER FREIWILLIG DARGEBRACHT WIRD, DARF AUF DER [PRIVAT]OPFERHÖHE NICHT GESCHACHTET WERDEN.

GEMARA. Nur bezüglich der Pesahopfer und nicht mehr? — Sage: bezüglich solcher Opfer, die dem Pesahopfer gleichen. — Wessen Ansicht ist hier vertreten? —

Die des R. Šimôn; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn sagt: Auch Gemeindeopfer wurden da nicht dargebracht, sondern nur Pesahopfer und solche, die eine festgesetzte Zeit haben, solche aber, die keine festgesetzte Zeit haben, wurden auf beiden dargebracht.

IN UNTERSCHIED ZWISCHEN ŠILO UND JERUŠALEM BESTAND NUR DARIN, DASS MAN IN ŠILO LEICHTERE HEILIGTÜMER UND ZWEITEN ZEHNT[174] IN DER GANZEN UMGEGEND ESSEN DURFTE, VON DA AUS MAN [DIE STADT] SEHEN KONNTE, IN JERUŠALEM ABER NUR INNERHALB DER STADTMAUER; IN BEIDEN DURFTE ALLERHEILIGSTES NUR INNERHALB DER TEMPELVORHALLE GEGESSEN WERDEN. DIE HEILIGKEIT VON ŠILO HATTE EINE ABLÖSUNG[175], DIE VON JERUŠALEM HAT KEINE ABLÖSUNG.

GEMARA. R. Jiçhaq sagte: Ich hörte, dass man im Honjotempel[176] auch in der Jetztzeit Opfer darbringt. Er ist also der Ansicht, dass der Honjotempel nicht dem Götzendienst geweiht war; ferner ist er der Ansicht, dass die erste Heiligkeit [Jerušalems] nur eine zeitliche war, aber keine immerwährende. Es heisst: *Denn bis jetzt seid ihr noch nicht zur Ruhe und zu dem Besitz gelangt*; "Ruhe," das ist Šilo, "Besitz" das ist Jerušalem, "Besitz," wird also mit "Ruhe" verglichen: wie "Ruhe" eine Ablösung hatte, so hat auch "Besitz" eine Ablösung. Sie fragten ihn: Sagst du dies? Er erwiderte: Nein. Raba sprach: Bei Gott, er sagte dies und ich hörte es von ihm. — Weshalb ist er davon abgekommen? — Wegen des Einwands R. Maris; R. Mari wandte nämlich ein: [Es heisst ja]: Die Heiligkeit von Šilo hatte eine Ablösung, die Heiligkeit von Jerušalem hat keine Ablösung. Ferner wird gelehrt: Als sie nach Jerušalem kamen, wurden die Privatopferhöhen verboten; das blieb ihnen zum Besitz und darauf gab es keine Ablösung mehr. — Hierüber streiten Tannaïm; es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer erzählte: Ich hörte, dass als man den Tempel baute man Vorhänge vor dem Tempel als auch vor dem Vorhof gemacht hatte[177] und nachher wurden die Wände der Tempelhalle ausserhalb und die des Vorhofs innerhalb [dieser Vorhänge] gebaut. R. Jehošuâ erzählte: Ich hörte, dass man Opfer darbringt, auch wenn kein Bau vorhanden ist, dass man Allerheiligstes

מני רבי שמעון הוא דתניא רבי שמעון אומר אף עבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוץ להם זמן אבל חובות שאין קבוץ להם זמן הבא והבא לא קרבו:

[Nj] ן בן שילה לירושלם אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה ובירושלם לפנים מן החומה ובאן וכאן קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדושת שילה יש אחריה חוכר וקדושת ירושלם אין אחריה חוכר:

גמרא אמר רבי יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה קסבר בית חוניו לאו בית עבודה זרה היא וקא סבר קדושה ראשונה קדושה לשעתה ולא קדושה לעתיד לבוא דכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלם מקוש נחלה למנוחה מה מנוחה יש אחריה חוכר אף נחלה יש אחריה חוכר אמרו ליה אמרת אמר להו לא אמר רבא האלהים אמרה ומי אמרינן הכי והאמר מעמא קא חזר בית משום קשוא דבר מרי דמיתיב רב מרי קדושת שילה יש אחריה חוכר קדושת ירושלם אין אחריה חוכר ועוד תנן בשבאו לירושלם נאסרי הכמות והא הכא עוד חוכר והיא היתה לנחלה תנאי היא התניא אמר רבי אליעזר שמעתי בשחיו בונין בהיכל עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה אלא שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרה בונין מבפנים ואמר רבי יהושע

Zeb.117a

Fol.10

Tem.21b

Mak.10a

Dt.12,9

Zeb.119a

Sanh.11b

Seb.16a

Zeb.109b

Ez.41,7

P 19 כאן || M 20 — נאבי || M 21 + אלמא || M 22
רבה M 23 ואנא גמירנא M 24 ואלא מ"ט הדר
M 25 - היכי M 26 באו לור ונאכלו M 27 נחלה
V 28 דתנן M 29 בשבונין M 30 לעזרות M 31
וכעזרות מבפ.

174. Cf. Bd. I S. 253 N. 8. 175. Wörtl.; hat eine Erlaubnis; als die Stiftshütte zu Šilo zerstört wurde, wurden andere göttliche Stätten errichtet (Nob, Gibôn, Jerušalem) als aber Jer. zerstört wurde, wurden keine anderen mehr errichtet. 176. Der bekannte Tempel der alexandrinischen Diaspora. 177. Dt.12,9. 178. Provisorisch, da die Erbauung des Tempels 22 Jahre dauerte, während welcher Zeit der Tempeldienst statt hatte; cf. Ezr. 3,3 ff.

שמעתי שמקריבין את על פי שאין בית אריכין קדשי
קדשים את על פי שאין קדשים קרים ומעשר
שני את על פי שאין חומה מפני שקדושה ראשונה
קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבוא מכל דרבי
אליעזר בכר לא קדושה לעתיד לבוא אבר הוה
רבינא הכי אשי מבאי דמבא דכולי עלמא קדושה
ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבוא ומר
באי דשמעיו ליה קאבר ימר מאי דשמעיו ליה קאמר
וכי תימא קלעים לדבי אליעזר למה לי לצעניותא
בעלמא אלא כי הכי תנאי דתניא אבר רבי ישמעאל
ברבי יוסי למה מנו חכמים את אלו שבשעלו בני
הגולה מצאו את אלו וקידשום אבל הראשונות בטלו
משכבטלה הארץ אלמא לכבר קדושה ראשונה קדושה
לשעתה ולא קדושה לעתיד לבוא ורמינהו אבר רבי
ישמעאל ברבי יוסי וכי אלו בלבד חיו והלא כבר
נאמר ששים עיר כל הבבי ארגב ובתוב כל אלה
ערים בצרת חומה גבהה אלא למה מנו חכמים את
אלו שבשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום קדושים
השתא הא אבלי לא ציבו לקדושי אלא מצאו
את אלו ישנאים ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה
לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מיטות
יהושע בן נון כל הטעון הדלו נוהגין בה מפני
שקדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד
לבוא קשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל תרי
תנאי אליבא דרבי ישמעאל ברבי יוסי ואיבעית
איבא הא רבי אלעזר בר יוסי אמרה דתניא רבי
אלעזר בר יוסי אבר אשר הוא חמה את על פי
שאין רי עכשיו וחוה לו קודם לבן ויהי ביומי
אחשיריוש אבר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן דבר
זה מסירת בידינו באנשי כנסת הגדולה בל מקום
שנאבר ויהי אינו אלא לשון צער ויהי ביומי אחשיריוש

P 32 — הא. M והא אמרת לקמן דלא | M 33 אימא מצאו אלו | M 34 + חיו | M 35 אב"א תרי | M 36 חדא מינייהו | M 37 אלעזר | MP 37 יונתן | M 38 + מאבותינו.

isst, auch wenn keine Vorhänge und leichte Heiligtümer und zweiten Zehnt, auch wenn keine Stadtmauer vorhanden ist, weil die erste Heiligkeit sowol für die damalige Zeit als auch für später gilt. Wahrscheinlich ist R. Eliézer der Ansicht, dass die Heiligkeit für die Zukunft nicht gilt. Rabina sprach zu R. Ašî: Wieso? vielleicht sind alle der Ansicht, die erste Heiligkeit gelte sowol für die damalige Zeit, als auch für die Zukunft, nur erzählt der eine, was er gehört hatte, und der andere, was er gehört hatte? Wenn du aber einwendest, welche Verwendung hätten nach R. Eliézer demnach die Vorhänge? — nur als Aufbewahrungsort. Hierüber streiten vielmehr folgende Tannaím; es wird gelehrt: R. Jišmâél b. R. Jose sagte: Wozu zählten die Weisen diese auf? — als die Exulanten heimkehrten, fanden sie diese vor und weihten sie, während die erste Heiligkeit mit der Zerstörung des Lands aufhörte; demnach ist er der Ansicht, dass die erste Heiligkeit nur für die damalige Zeit galt, nicht aber für später; dem widersprechend wird gelehrt: R. Jišmâél b. R. Jose sagte: Waren es denn nur diese? es heisst ja: *Sechzig Städte*, alles, was zum Bezirk Argob gehörte; ferner: *Lauter befestigte Städte, mit hoher Mauer*; weshalb aber zählten sie die Weisen dennoch auf? — als die Exulanten heimkehrten, fanden sie diese vor und weihten sie. — Sie weihten sie jetzt erst? du sagtest ja, man brauchte sie überhaupt nicht zu weihen! — Vielmehr, sie fanden diese vor und zählten sie auf. Und nicht nur diese, sondern in jeder Stadt, von der dir deine Vorfahren überliefert haben, dass sie seit den Tagen Jehošuâs, des Sohns Nuns, mit einer Mauer umringt ist, haben alle diese Gebote statt, weil die erste Heiligkeit sowol für die damalige Zeit, als auch für später galt. Somit befindet sich ja R. Jišmâél mit sich selbst im Widerspruch!? — Zwei Tannaím streiten über die Ansicht des R. Jišmâél b. Jose. Wenn du aber willst, sage ich: das Eine lehrte R. Eleâzar b. Jose; es wird nämlich gelehrt: R. Eleâzar b. Jose sagte:[18] *Die eine Mauer hatte*, obgleich sie jetzt keine hat, jedoch einst eine hatte.

[183] *Und es war in den Tagen des Ahašveroš.* R. Levi, nach Anderen, R. Jonathan sagte: Es ist uns von den Männern der grossen Synode überliefert, dass wo das Wort *es war* gebraucht wird, sich ein Unglück zugetragen habe. *Und es war in den*

179. Die Ar. 52a angeführte Stelle.
183. Est. 1,1.

Tagen des Ahašveroš, da war Haman. [184]*Und es war in den Tagen, als die Richter regierten,* — da war eine Hungersnot.[185] *Und es war, als die Menschen anfingen, sich zu vermehren,* [186]*und der Herr sah, dass die Bosheit des Menschen gross ward.*[187] *Und es war, als sie im Osten umherzogen,* – [188]*wol-an, wir wollen uns eine Stadt bauen.*[189] *Und es war in den Tagen Amraphels,* [190]*da fingen sie Krieg an.*[191] *Und es war, als sich Jehošuâ in Jeriho befand,* - *mit gezucktem Schwert in der Hand.*[192] *Und der Herr war mit Jehošuâ,* - [193]*da trauloston die Jisraéliten.* [194]*Und es war ein Mann aus Ramathajim,* [195]*Hanna hatte er lieber; der Herr aber hatte ihren Mutterschoss verschlossen.*[196] *Und es war, als Šemuél alt geworden war,* [197]*aber seine Söhne wandelten nicht in seinen Wegen.*[198] *Und David war erfolgreich,* [199]*und Saúl sah David scheel an.*[200] *Und es war, als der König in seinem Haus sass,* —[201]*nur du wirst das Haus nicht bauen.* - Es heisst ja aber:[202] *Und es war am achten Tag,* worüber gelehrt wird, dieser sei für den Heiligen, gebenedeiet sei er, ein Tag der Freude gewesen, gleich dem Tag, an dem Himmel und Erde erschaffen wurden, denn bei diesem heisst es: *Und es war am achten Tag,* und bei jenem heisst es:[203] *Und es war Morgen, ein| Tag*!? — An diesem starben ja Nadab und Abihu[204].— Es heisst ja aber: [205]*Und es war im vierhundertundachtzigsten Jahr*; ferner:[206] *Und es war, als Jâqob die Rahel sah*; ferner: *Und es war Abend und es war Morgen, ein Tag,* ein zweiter, ein dritter und so weiter!? R. Aši erwiderte: Wenn es heisst: *und es war,* so kann sich dies oder jenes zugetragen haben, wenn es aber heisst: *und es war in den Tagen,* so hat sich nur ein Unglück zugetragen. An fünf Stellen heisst es: und es war in den Tagen: *Und es war in den Tagen des Ahašveroš. Und es war in den Tagen, als die Richter regierten. Und es war in den Tagen Amraphels.*[207] *Und es war in den Tagen des Ahaz.*[208] *Und es war in den Tagen des Jehojaqim.*

Ferner sagte R. Levi: Es ist uns von unseren Vorfahren überliefert, dass Amoç und Amaçja Brüder waren[209]. — Was lässt er uns damit hören? — Das, was R. Šemuél b. Nahmani im Namen R. Jonathans gesagt hat: Wenn die Schwiegertochter im Haus ihres Schwiegervaters keusch ist, so ist es ihr beschieden, das ihr Könige und Propheten

184. Rut. 1,1. 185. Gen. 6,1. 186. Ib. V. 5. 187. Ib. 11,2. 188. Ib. V. 4. 189. Ib. 14,1. 190. Ib. V. 2. 191. Jos. 5,13. 192. Ib. 6,27. 193. Ib. 7,1. 194. iSam. 1,1. 195. Ib. V, 6. 196. Ib. 8,1. 197. Ib. V. 3. 198. Ib. 18,14, 199. Ib. V. 9. 200. iiSam. 7,1. 201. iReg. 8,19. 202. Lev. 9,1. 203. Gen. 1,5. 204. Cf. Lev. Kap. 10. 205. iReg. 6,1. 206. Gen. 29,10. 207. Jes. 7,1. 208. Jer. 1,3. 209. Der Prophet Ješâja war also Neffe des Königs Amaçja.

מנין מתמר דכתיב יהודה ותורם ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה יחשבה לזונה אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה לא הוה ידע לה זכתה יצאו ממנה מלכים וגבואים מלכים מיהוד גביאים דאמר רבי לוי מסורת בידיני מאבותיני אמיין ואמציה אחים היו וכתיב חזון ישעיהו בן אמיין ואמר רבי לוי דבר זה מסורת בידיני מאבותיני מקום אדין איני בן המדה תניא נמי הכי אדין שעשה משה יש לי עשר אמות לבל תוה וכתיב ולפני הדברי עשרים אמה ארך וכתיב בנף הכרוב האחד עשר אמות וכנף הכרוב האחד עשר אמות אדין גיפיה היכא הוה קאי אלא לאו שמע מינה בנס הוה עומד רבי יונתן פתח לה פתחא לתאי פרשתא מתמא ויקמתי עלוהם וגו׳ ואכרתי לבבל שם ישאר ונין ונכד נאם ה׳ שם זה הכתוב שאר זה לשון נין זה מלכות ונכד זו ישתי רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא לתאי פרשתא מתמא תחת הנעצין יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס תחת הנעצין תחת המן הרשע שעשה עצמו עבודה זרה דכתיב ויתלבל הנעצוצים וכל הנחלולים יעלה ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לבר הבשמים שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור יצתיעמין מרי דכי תחת הסרפד תחת וישתי הרשעה בת בני של נבוכד נצר הרשע ששרף רופדת בית ה׳ דכתיב ורפידתי וחב יעלה החס ו אכתר הצדקת שנקראת הדסה שנאמר ויהי אמן את הדסה הוא לה רשם ו מקרא מגילה

M 49 א׳ - ארעה דכסתה M 50 ויא...לה M 51 +
M 52 – דבר זה M 53 יכתוב...אמיין
M 54 M 55 חיות M 56 ויהוה M 57 לאו משמע
M 58 M 59 ב׳ ג׳ זה תמן הרשע שנקרא שבו ע׳ ז׳ M 60
M 61 ו׳ לבשמים M 62 רפידתי. V בית מיפיהו שר הקב׳ ה באש דכתי׳

entstammen. Woher dies? Von Tamar; es heisst: *Als Jehuda sie erblickte, hielt er sie für eine Buhldirne; denn sie hatte ihr Gesicht verhüllt*; hielt er sie etwa deswegen für eine Buhldirne, weil sie ihr Gesicht verhüllt hatte? allein weil sie im Haus ihres Schwiegervaters das Gesicht zu verhüllen pflegte, so dass er sie nicht kannte, daher war es ihr beschieden, dass ihr Könige und Propheten entstammten. Könige, das ist nämlich David, wieso Propheten? das ist es, was R. Levi sagte, es sei uns von unseren Vorfahren überliefert, dass Amoç, und Amaçja Brüder waren, und es heisst: *Die Offenbarung Jeŝajas des Sohns Amoç*.

Ferner sagte R. Levi: Es ist uns von unseren Vorfahren überliefert, dass die Bundeslade keinen Raum einnahm. Ebenso wird auch gelehrt: Die Bundeslade, die Mošeh gefertigt hatte, hatte an jeder Seite zehn Ellen freien Raum; ferner heisst es: *Vor dem Hinterraum zwanzig Ellen lang*; ferner heisst es, dass die Flügel des einen Kherub zehn Ellen hatten und die Flügel des anderen zehn Ellen hatten; wo stand nun die Bundeslade selbst? schliesse hieraus, dass sie durch ein Wunder gestanden hat.

R. Jonathan leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein: *Und ich will mich wieder sie erbarmen, [und sie will von Babel ausrotten Namen und Rest und Schoss und Spross, Spruch des Herrn.* *Namen*, das ist die Schrift, *Rest*, das ist die Sprache, *Schoss*, das ist die Herrschaft; *Spross*, das ist Vašti.

R. Šemuél b. Nahmani leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein: *Statt Dorngestrüpp wird die Cypresse emporwachsen und statt der Nesseln werden Myrten emporwachsen*, statt Dorngestrüpp, statt des gottlosen Haman, der sich als Götze ausgab, denn es heisst: *In allen Dornsträuchern und in allen Triften*, wird die Cypresse emporwachsen, das ist Mordekhaj, der das Haupt der Gewürze ist, denn es heisst: *Du aber nimm dir die Hauptspecereien, die edelsten Myrrhen*, was übersetzt wird: mari dakhi. Statt der Nesseln, statt der gottlosen Vašti, der Enkelin des Frevlers Nebukhadneçar, der die Decke des Gotteshauses verbrannte, von der es heisst: *Die Decken aus Gold*, wird die Myrte emporwachsen, das ist nämlich die fromme Ester, die Myrte genannt wird, wie es heisst: *Und er war Pflegevater der Hadasa [Myrte]*.

210 Gen. 38,15. 211 Jes. 1,1 212 2Reg. 1,20 213 Ps. 14,7 214 Ps. 53,7
215 Ex. 30,23 216 רפיד wird mit רפיד in etymolog. Zusammenhang gebracht 217 Cant. 3,9

לאות עולם לא יכרת ארז יצי פוריס: רבי יהושע
בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא והיה Dt.28,63
כאשר שש ה׳ עליכם להטיב אתכם [וגו׳] כן ישיש
להחריב אתכם ושמי חדי חקדוש ברוך הוא במפרתן Sys.394
של רשעים והא כתיב בנאת(ו) לפני החללים האבדים Cnc.20,21
הידי הא כי לעולם חסדו ואמר רבי יוחנן מפני מה לא
נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקדוש ברוך
הוא שמח במפלתן של רשעים ואמר רבי יוחנן מאי Es.14,20
דכתיב והא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו מהאבי
השרת לומר שירה אמר הקדוש ברוך הוא מעשה
ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה אמר רבי
אלעזר היא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי
דכתיב כן ישיש ולא כתיב וישיש שמע מינה רבי
אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא
מהכא לאדם שטוב לפניו נתן חכמה [ו]דעת ושמחה Ec.2,26
זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסף ולכנוס
זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי ואסתר
דכתיב ותשם אסתר את מרדכי על בית המן רבה Est.8,2
בר עופרן פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא
ושמתי כאבו בעירם והאבדתי ממנה מלך ושרים Jr.49,38
מלך זו ושתי ושרים זה המן יעשרה בניו רב דוסי
בר יצחק פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא כי Fol. 11
עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו Ezr.9,9
חסד לפני מלכי פרס אימתי בזמן המן רבי חנינא
בר פפא פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא

M 63 — ב׳ל ‖ P 64 — ומי ‖ M 65 קוב׳ה ‖ P 66 אומ׳.
M אמר M 67 שמואל בן נחמני א״ר יונתן M 68
רפני הקב״ה אמר לחם חק M 69 לפני א״ר יוסי ב״ר
חנינא הוא M 70 דיוקא M 71 הצדיק M 72
ואמ׳ M 73 רבא פתח P 74 והו M 75 אבהמיי
בר יצדק P 76 להא פרשא כי „ M 77 — ויט...חסן.
M 78 רב חנינא. B ר׳ חנינא.

Und es wird dem Herrn zum Ruhm gereichen, das ist das Lesen der Esterrolle;[219] *zu einem ewigen unvertilgbaren Merkzeichen*, das sind die Purimtage.

R. Jehošuâ b. Levi leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein: *Und wie der Herr daran Freude hatte, euch Gutes zukommen zu lassen, so wird er daran Freude haben, euch Böses zukommen zu lassen*; freut sich denn der Heilige, gebenedeiet sei er, über das Unglück der Frevler? es heisst ja:[220] *Während sie vor den Kampfgerüsteten einherzogen sprachen sie: Danket dem Herrn, denn ewig währt seine Gnade*, und hierzu sagte R. Johanan: weshalb stehen in diesem Danksegen nicht die Worte *denn gut ist er*? — weil der Heilige, gebenedeiet sei er, sich nicht über das Unglück der Frevler freut!? Ferner sagte auch R. Johanan: Es heisst:[221] *Und sie kamen sich die ganze Nacht hindurch nicht zu nahe*; die Dienstengel wollten nämlich ein Lied anstimmen, da sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihnen: Mein Händewerk ertrinkt im Meer und ihr wollt ein Lied anstimmen! R. Eleâzar erwiderte: Er selbst freut sich darüber nicht, wol aber lässt er andere sich freuen. Dies ist auch zu erweisen: es heisst ja: *sich freuen lassen*, nicht: *sich freuen*.

R. Abba b. Kahana leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[222] *Dem, der ihm gefällt, giebt er Weisheit und Erkenntnis und Freude*, das ist der fromme Mordekhaj;[223] *dem Sünder aber giebt er das Geschäft, zu sammeln und aufzuhäufen*, das ist Haman;[224] *um es dem zu geben, der Gott gefällt*, das sind Mordekhaj und Ester, wie es heisst:[225] *Ester aber setzte Mordekhaj über das Haus Hamans.*

Rabba b. Ôphran leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[226] *Ich will, meinen Stuhl in Êlam aufstellen und von dort König und Fürsten hinwegtilgen*; König das ist Vašti; Fürsten, das sind Haman und seine zehn Söhne.

R. Dimi b. Jichaq leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[227] *Denn Knechte sind wir, doch hat uns unser Gott in unserer Knechtschaft nicht verlassen, sondern hat es gefügt, dass wir vor den Königen von Paras Gnade fanden*; wann? zur Zeit Hamans.

R. Henana b. Papa leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[228] *Du hast Menschen über unser Haupt dahinfahren lassen, ins Feuer und ins Wasser*

219. Dt. 28,63. 220. Ps. 136,1. 221. nicht 20,21. 222. Ex. 14,20. 223. ישיש (in Hiphʿil) wo ישיש zu erwarten wäre. 224. Ecc. 2,26. 225. Est. 8,2. 226. Jer. 49,38. 227. Ezr. 9,9. 228. Ps. 66,12.

Ps.66,12 הרכבת אניש לראשנו באנו באש ובמים באש בימי
נבוכדנצר הרשע ובמים בימי פרעה[229]ותוציאנו לרויה
בימי המן; רבי יוחנן פתח לה פתחא להא פרשתא
מהכא[230]זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל (ז)ראו כל אפסי
ארץ את ישועת אלהינו אימתי ראו כל אפסי ארץ
את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר; ויש לקיש
Pr.28,15 פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא[231]ארי נהם
ודב שוקק מושל רשע על עם דל ארי נהם זה
Jer.4,7 נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה[232]עלה אריה מסבכו דב
Dan.7,5 שוקק זה אחשורוש דכתיב ביה[233]ואדו חיוה אחרי
Az.2B תנינה דמיה לדב ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין
Qin.7,4 ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער
כדוב[234]יאין להם מנוחה בדוב מושל רשע זה המן
על עם דל אלו ישראל[235]שהם דלים מן המצות; רבי
Ec.10,18 אלעזר פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא בעצלתים
Tan.7b ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית[236]בשביל
עצלות שהיה[237]להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה
שונאי של הקדוש ברוך הוא מך ואין מך אלא עני
Lv.27,8 שנאמר ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקדיש
Ps.104,3 ברוך הוא שנאמר[238]המקרה במים עליותיו; רב נחמן
Ib.104,1,2 בר יצחק פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא[239]שיר
המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי
ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם אדם ולא מלך;
Pr.29,2 רבא פתח לה פיתחא להא פרשתא מהכא[240]ברבות
צדיקים ישמח העם ובמושל רשע יאנח עם ברבות
Est.8,15 צדיקים ישמח העם זה מרדכי ואסתר דכתיב[241]והעיר
שושן צהלה ושמחה ובמושל רשע יאנח עם זה

M 79 הרשע + M 80 || (+במלכות מדין) M 81 — ואין
M 82 שהיו ...בדוב M 83 בהם ביש.

sind wir gekommen; ins Feuer, zur Zeit des gottlosen Nebukhadneçars; ins Wasser, zur Zeit Pareôs;[229] *du hast uns ins Freie hinausgeführt*, in den Tagen Hamans.

R. Johanan leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[230] *Er gedachte seiner Gnade und seiner Treue gegen das Haus Jisraël; alle Enden der Erde sahen das Heil unseres Gottes*; wann sahen alle Enden der Erde das Heil unseres Gottes? in den Tagen von Mordekhaj und Ester.

Reš-Laqiš leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[231] *Wie ein brüllender Löwe und ein gieriger Bär, so ist ein gottloser Herrscher über ein geringes Volk*; ein brüllender Löwe, das ist der gottlose Nebukhadneçar, von dem es heisst: *Heraufgestiegen ist der Löwe aus seinem Dickicht*; ein gieriger Bär, das ist Ahašveroš, von dem es heisst:[232] *Darauf erschien ein anderes, zweites Tier, das glich einem Bären*, und R. Joseph lehrte, das damit die Perser gemeint sind, die gleich einem Bären essen und trinken, die gleich einem Bären beleibt sind, die gleich einem Bären das Haar wachsen lassen und die gleich einem Bären keine Ruhe haben; ein gottloser Herrscher, das ist Haman; ein geringes Volk, das sind die Jisraéliten, die arm an guten Thaten waren.

R. Eleâzar leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[233] *Durch Faulheit senkt sich das Gebälk [jimakh hameqare] und durch Schlaffheit der Hände träufelt das Haus*; wegen der Faulheit Jisraéls, sich mit der Gesetzlehre zu befassen, ist der Feind[234] des Heiligen, gebenedeiet sei er, arm geworden; "makh" bedeutet nämlich "arm", wie es heisst:[235] *Und wenn er zu arm [makh] ist, um den Schätzungswert zu entrichten*, und "meqare" deutet auf den Heiligen, gebenedeiet sei er, denn es heisst:[236] *Der seine Söller im Wasser bälkt [meqare]*.

R. Nahman b. Jiçhaq leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[237] *Stufenlied. Wäre es nicht der Herr gewesen, der für uns war — so spreche Jisraël — wäre es nicht der Herr gewesen, der für uns war, als sich ein Mensch wider uns erhob*; ein Mensch, aber kein König.

Raba leitete diesen Abschnitt mit folgendem Schriftvers ein:[238] *Wenn die Frommen sich mehren, freut sich das Volk, aber unter einem gottlosen Herrscher seufzt das Volk*; wenn sich die Frommen mehren, freut sich das Volk, das sind Mordekhaj und Ester, wie es heisst:[239] *Und die Stadt Šušan jauchzte und freute sich*; unter einem

229. Ib. 98,3. 230. Pr. 28,15. 231. Jer. 4,7. 232. Dan. 7,5. 233. Ecc. 10,18. 234. Emphem für Gott selbst. 235. Lev. 27,8. 236. Ps. 104,3. 237. Ib. 124,1,2. 238. Pr. 29,2. 239. Est. 8,15.

gottlosen Herrscher seufzt das Volk, das ist Haman, wie es heisst:[236] *Und die Stadt Šušan geriet in Bestürzung.* R. Mathna citirte folgenden Schriftvers:[237] *Denn wo wäre irgend eine grosse Nation, die einen Gott hatte, der ihr so nahe ist.* R. Aši citirte folgenden Schriftvers:[238] *Oder ob je ein Gott den Versuch gemacht hat* ꝛc.

Und es war in den Tagen des Aḥašveroš. Rabh sagte: Wehe und ach[239]! Darauf bezieht sich der Schriftvers:[240] *Und dort werdet ihr euren Feinden als Sklaven und Sklavinnen feilgeboten werden.* Šemuél citirte:[241] *Ich verwerfe sie nicht und verabscheue sie nicht, dass ich sie vertilgen sollte*; ich verwerfe sie nicht, zur Zeit der Griechen; ich verabscheue sie nicht, zur Zeit des Kaisers Vespasian; dass ich sie vertilgen sollte, zur Zeit Hamans;[242] *dass ich meinen Bund mit ihnen brechen sollte*, zur Zeit der Römer;[243] *denn ich bin der Herr, euer Gott,* [dereinst,] in den Tagen von Gog und Magog[244]. In einer Barajtha wird gelehrt: Ich verwerfe sie nicht, zur Zeit der Kasdäer, wo ich für sie Daniél, Ḥananja, Mišaél und Âzarja auftreten liess; und verabscheue sie nicht, zur Zeit der Griechen, wo ich für sie Šimôn den Gerechten, den Ḥašmonäer mit seinen Söhnen und Matithjahu den Hohenpriester auftreten liess; dass ich sie vertilgen sollte, zur Zeit Hamans, wo ich für sie Mordekhaj und Ester auftreten liess; dass ich meinen Bund mit ihnen brechen sollte, zur Zeit der Römer, wo ich für sie das Haus Rabbis und die Weisen des Zeitalters auftreten liess; denn ich bin der Herr, euer Gott, in Zukunft, dass nämlich keine Nation und kein Sprachstamm sie beherrschen wird.

R. Levi citirte folgenden Schriftvers:[247] *Würdet ihr aber die Bewohner des Lands nicht vor euch austreiben*[248]. R. Hija citirte folgenden Schriftvers:[249] *Und ich werde mit euch verfahren, wie ich mit ihnen zu verfahren gedachte.*

Aḥašveroš; Rabh erklärte: Der Bruder des Haupts[250] und Geschickgenosse[251] des Haupts. Der Bruder des Haupts, der Bruder des gottlosen Nebukhadneçar, der Haupt genannt wird, wie es heisst:[252] *Du bist das goldene Haupt*; der Geschickgenosse des Haupts, jener hat gemordet, dieser wollte morden, jener hat [den Tempel] zerstört,

הכן כתיב ותעיר שושן נבוכה: רב מתנה אמר מהכא כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו: רב אשי אמר מהכא או הנסה אלהים וגו': יתיר בימי אחשורוש אמר רב ויי והי הדא דכתיב והתמכרתם שם לאויביכם לעבדים ולשפחות ושמואל אמר לא מאסתים ולא געלתים לכלותם לא מאסתים בימי יונים ולא געלתים בימי איספסיינוס קיבר לבלותם בימי המן להפר בריתי אתם בימי רומיים כי אני ה' אלהיהם ביומי גג ומגג במתניתא תנא לא מאסתים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה [ו]לא געלתים בימי יונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיה כהן גדול לבלותם בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר להפר בריתי אתם בימי רומיים שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות כי אני ה' אלהיהם לעתיד לבוא שאין לו אומה ולשון יכולה לשלוט בהם: רבי לוי אמר מהכא ואם לא תורישי את ישבי הארץ רבי חייא אמר מהכא והיה כאשר דיתי לעשות להם אעשה לכם: אחשורוש אמר רב אחזי של ראש וכן גילו של ראש אחזי של ראש שנבוכדנצר הרשע שנקרא ראש שנאמר אנת הוא רישא די דהבא כן גילו של ראש הוא הדג

M 84 + ועשרת בניו M 85 — מתנה M 86 — רבי
אחר ‖ M 87 — א"ר ‖ M 88 הוה מה שכתוב בתורה
והתמכ M 89 + מהכא M 90 לעתיד לבא ולויות גג
M 91 שמעון הצדיק ולא גג M 92 יוחנן בן מתתי כה ג
M 93 בית רבינו ורבני דורו M 94 שוב אין ,
— אמר...ראש... ‖ M 96 — אחזי ‖ M 97 דכתיב ביה ‖
M 98 נבוכדנצר.

240. Ib. 3,15. 241. Dt. 4,7. 242. Ib. V. 34. 243. ויתי aus ויי u. תי contrahirt. 244. Dt. 28,68. 245. Lev. 26,44. 246. Cf. Bd. I S. 22 N. 14. 247. Num. 33,55. 248. Dadurch, dass sie ihre Feinde nicht vernichtet haben, ist das Verhängnis entstanden (cf. S. 554 N. 94). 249. Num. 33,56. 250. אחשורוש Compos. von אח *Bruder* und ראש *Haupt*, bezw. von אה *ach, wehe* und ראש, oder von שחר *schwarz sein*, bezw. שי *werden* abgeleitet. 251. Die etym. Ableitung des Wts גיל ist dunkel גיל nicht einleuchtend, im T. heisst בן גיל einer, der in derselben Stunde, unter demselben Planeteneinfluss eines anderen geboren ist. 252. Dan. 2,38.

היא ביקש להכות הוא החרוב הוא ביקש להחריב
שנאמר ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו בתכו
שטנה על ישבי יהודה וירושלם ושמואל אמר
שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה
ורבי יוחנן אמר כל שזוכרו אומר אה לראשי ורבי
הנינא אמר שהכל נעשו רשין ביומיו שנאמר וישם
המלך אחשורוש מס: הוא אחשורוש הוא ברשעו
מתהולתו ועד סופו הוא עשו הוא ברשעו מתהולתו
ועד סופו הוא דתן ואבירם הן ברשעו מתהולתן ועד
סופן הוא המלך אחז הוא ברשעו מתהולתו ועד
סופו אברם הוא אברהם הוא בצדקו מתהולתו ועד
סופו הוא בישא ואחזן הן בצדקן מתהולתן ועד סופן
[ו]דוד הוא הקטן הוא בקטניתו מתהולתו עד סופו
בשם שבקטניותי הקטין עצמי אצל מי שגדול ממני
בתורה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול
ממני בהכמה: המלך אמר רב שמלך מעצמי אמרי
לה לשבח ואמרי לה לגנאי אמרי לה לשבח דלא
הוה אניש דחשיב למלכא כוותיה ואמרי לה לגנאי
דלא הוה חזי למלכותא ומנמנא יתירא הוא דוהב
וקם: מהדו ועד כוש רב ושמואל חד אמר הודו
בסוף העולם וכוש בסוף העולם וחד אמר הודו וכוש
כבני חדדי הוו קיימי בשם שמלך על הודו וכוש כך
מלך בסוף העולם ועד סופו כיוצא בדבר אתה אומר
כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה רב
ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף
העולם וחד אמר תפסח ועזה בחדי חדדי הוו קיימי
בשם שמלך על תפסח ועל עזה כך מלך על כל

dieser wollte ihn zerstören, wie es heisst: *Und während der Regierung des Ahašwerôš, am Anfang seiner Regierung, schrieben sie eine Anklageschrift gegen die Bewohner von Jehuda und Jeruśalem.* Šemuél erklärte: In dessen Tagen wurde das Gesicht Jisraéls geschwärzt wie der Rand des Topfes. R. Johanan erklärte: Wer ihn nennt, der spricht: Ach über sein Haupt![252] R. Hanina erklärte: In dessen Tagen wurden alle verarmt,[253] denn es heisst: *Und der König Ahašwerôš legte dem Land einen Tribut auf.*

Das ist der Ahašwerôš, von seinem Anfang bis seinem Ende in seiner Gottlosigkeit verharrend.[254] *Das ist der Esav*, von seinem Anfang bis seinem Ende in seiner Gottlosigkeit verharrend.[255] *Das sind Dathan und Abiram*, von ihrem Anfang bis ihrem Ende in ihrer Gottlosigkeit verharrend.[256] *Das ist der König Ahaz*, von seinem Anfang bis seinem Ende in seiner Gottlosigkeit verharrend.[257] *Abram, das ist Abraham*, von seinem Anfang bis seinem Ende in seiner Frömmigkeit verharrend.[258] *Das sind Mošeh und Ahron*, von ihrem Anfang bis ihrem Ende in ihrer Frömmigkeit verharrend.[259] *David war der kleinste*, von seinem Anfang bis seinem Ende in seiner Kleinheit verharrend: wie er zur Zeit seiner Kleinheit gegenüber einem, der in der Gesetzlehre grösser war als er, bescheiden war, so war er auch zur Zeit seiner Regierung dem gegenüber bescheiden, der in der Weisheit grösser war als er.

Welcher regierte. Rabh erklärte: Der selbst zur Regierung gelangt war. Manche erklären es zum Lob und manche erklären es zum Tadel; manche erklären es zum Lob: es war niemand geeigneter zum König als er; manche erklären es zum Tadel: er war nicht geeignet, er gab aber viel Geld und wurde zum König eingesetzt. *Von Hodu bis Kuš.* Rabh und Šemuél [streiten hierüber], einer sagt, Hodu liegt an einem Ende der Welt und Kuš am entgegengesetzten Ende, der andere sagt, Hodu und Kuš liegen nebeneinander, er herrschte jedoch von einem Ende der Welt bis zum anderen, wie von Hodu bis Kuš. Ebenso heisst es:[260] *Denn er hatte Gewalt über das ganze Gebiet jenseits des Stroms von Tiphsah bis nach Âza*; [auch hierüber streiten] Rabh und Šemuél, einer sagt, Tiphsah läge an einem Ende der Welt und Âza am entgegengesetzten Ende der Welt, der andere sagt, Tiphsah und Âza liegen nebeneinander, er regierte jedoch über die ganze Welt, wie er über Tiphsah und Âza regierte. *Hundertsiebenundzwanzig*

252. Ez. 4,0 253. Est. 10,1 254. Gen. 36,43 255. Num. [illegible] 256. Gen. 38,9 257. 1Chr. 1,27. 259. Ex. 6,26. 260. 1Sam. 17,14. 261. 1Reg. 5,4.

Provinzen. R. Ḥisda sagte: Zuerst regierte er über sieben, dann über zwanzig und darauf über hundert Provinzen. — Es heisst ja:[257] *Und das Leben Amrams betrug hundertsiebenunddreissig Jahre*, was willst du nun hieraus folgern!? — Anders ist es da; es heisst ja bereits: *von Hodu bis Kuš*, wozu: *hundertsiebenundzwanzig Provinzen*? — wol zur Forschung.

Die Rabbanan lehrten: Drei beherrschten die ganze Himmelswölbung, und zwar: Aḥáb, Aḥašveroš und Nebukhadneçar. Aḥáb, denn es heisst:[263] *So wahr der Herr, dein Gott, lebt: es giebt kein Volk noch Königreich, dahin mein Herr nicht gesandt hätte, dich zu suchen*; wieso könnte dieser es nun beschwören, wenn seine Herrschaft nicht überall gereicht haben würde. Nebukhadneçar, denn es heisst:[264] *Dasjenige Volk und Königreich aber &, das seinen Hals nicht in das Joch des Königs von Babel stecken will.* Aḥašveroš, wie wir bereits erklärt haben. — Giebt es denn keine anderen, auch Šelomoh gehört ja zu diesen!? — Er beendete seine Herrschaft nicht. Allerdings nach demjenigen, welcher sagt, er sei König und dann Gemeiner gewesen, was ist aber nach demjenigen zu erwidern, nach dem er König, Gemeiner und dann wiederum König war!? — Mit Šelomoh verhielt es sich ganz anders, er beherrschte die Oberen und die Unteren, denn es heisst: [265] *Und Šelomoh sass auf dem Thron des Herrn.* — Aber Sanherib gehört ja zu diesen, denn es heisst:[266] *Wo wären unter allen Göttern dieser Länder solche, die ihr Land aus meiner Gewalt errettet hätten?* — Jerušalem hat er ja nicht besiegt. — Aber Darjaveš gehört ja zu diesen, denn es heisst: [267] *Darauf liess der König Darjaveš allen Völkern, Nationen und Sprachstämmen, die allenthalben auf der Erde wohnen, mitteilen: Euer Friede möge gedeihen.* — Es giebt ja sieben [Provinzen], die er nicht beherrschte, denn es heisst:[268] *Es gefiel Darjaveš hundertundzwanzig Satrapen über das Reich zu setzen.* — Aber Koreš gehört ja zu diesen, denn es heisst:[269] *So spricht Koreš, der König von Paras: Alle Königreiche auf Erden hat mir der Herr gegeben.* — Das war nur eine Prahlerei von ihm. [271] *In jenen Tagen, als der König sass*; darauf aber heisst es:[272] *In seinem dritten Regierungsjahr*!? Raba erklärte: Nachdem er sich beruhigt hatte[273]; er sagte nämlich:

הָעוֹלָם כּוּלּוֹ׃ שִׁבְעָ֣ וְעֶשְׂרִ֔ים וּמֵאָ֖ה מְדִינָ֑ה אֲשֶׁ֥ר רַ֖ב
חִסְדָּ֣א בְּתְחִילָ֗ה מָלַךְ֙ עַל֙ שִׁבְעָ֔ וְלִבְסוֹף֙ מָלַךְ֙ עַל֙ עֶשְׂרִ֔ים
וְלִבְסוֹף֙ מָלַךְ֙ עַל֙ מֵאָ֔ה אֶלָּ֥א מֵעַתָּ֖ה וְשֵׁנִ֣י חֵ֑י עָמְרָ֗ם
שִׁבְעָ֣ וּשְׁלֹשִׁ֔ים וּמֵאַ֖ת שָׁנָ֑ה מַאי֙ דָּרְשַׁ֣ת בֵּ֔יהּ שֶׁאֲנִ֖י
הָכָ֣א דִּכְתִ֔יב יִתְיְרֹ֖א הוּא֙ מִבְּנֵ֣י כְתִ֔יב מֵהֵ֖ן וְעַד֙ כּ֔וּשׁ
שִׁבְעָ֣ וְעֶשְׂרִ֔ים וּמֵאָ֖ה מְדִינָ֑ה לְמָ֥ה לִ֛י שְׁמַ֥ע מִינָּ֖ה
לְדִרְשָׁ֑ה תְּנוּ֙ רַבָּנָ֔ן שְׁלֹשָׁ֥ה מְלָכִ֖י בְּכִיפָּ֑ה וְאִלּ֥וּ הֵן
אַחְאָ֖ב וַאֲחַשְׁוֵר֥וֹשׁ וּנְבוּכַדְנֶצַּ֖ר אַחְאָ֣ב דִּכְתִ֔יב חַי֙ ה׳
אֱלֹהֶ֔יךָ אִם־יֵ֥שׁ גּ֛וֹי וּמַמְלָכָ֖ה אֲשֶׁ֣ר לֹֽא־שָׁלַ֣ח [אֲדֹנִ֑י
שָׁ֠ם] לְבַקֶּשְׁךָ֙ וְאִ֣ם־לֹ֔א הַהוּא֙ מָלַ֣ךְ עָלֶ֔יהָ הוֹכִ֖יחַ מְצִ֑י
מִשְׁבַּ֣ע לְהוֹ֙ נְבוּכַדְנֶצַּ֔ר דִּכְתִ֔יב וְהָיָ֣ה הַגּ֔וֹי וְהַמַּמְלָכָ֖ה
אֲשֶׁ֣ר לֹֽא[וְ]יִתֶּן־בּ֣וֹ אֶת־צַוָּארוֹ֮ בְּעֹל֒ מֶ֣לֶךְ בָּבֶ֔ל אֶת־אַחְשׁוּרֹ֖שׁ
הָא֣ דְּאָמַ֔רְ סִימָ֥ן שַׁבְּדָ֖ךְ וְתוֹ֣ לֵיבָ֑א וְהָא֙ אֵיבָ֔א
שְׁלֹמֶ֔ה דְּלָ֥א כְלִ֖ים מַלְכוּתֵ֑יהּ הָנִיחָ֣א לְמַאן֮ דַּאֲמַ֣ר מֶ֣לֶךְ
וְדָוִ֔ד אֶ֥לָּא לְמַאן֮ דַּאֲמַ֣ר מֶ֣לֶךְ וְדָוִ֔ד וְמֶ֣לֶךְ מַאי֙
אֵיבָ֔א לְמֵימָ֥ר שְׁלֹמֶ֖ה מִילְּתָ֣א אַחֲרִיתִ֑י הוֹה֙ בֵּ֔יהּ שֶׁמֶ֖לֶךְ
עַל֙ הָעֶלְיוֹנִ֔ים וְיָ֖כֹל הִתְחַנְּנִ֑ים שֶׁנֶּאֱמַ֣ר וַיֵּ֔שֶׁב שְׁלֹמֹ֖ה
עַל֙ כִּסֵּ֣א ה׳ וְהָא֙ הוֹה֙ סַנְחֵרִ֔יב דִּכְתִ֔יב מִי֙ בְּכָל֙ אֱלֹהֵ֔י
הָאֲרָצ֣וֹת הָהֵ֔מָּה אֲשֶׁ֥ר הִצִּ֛ילוּ אֶת־אַרְצָ֖ם מִיָּדִ֑י הָא
אֵיבָ֔א יְרוּשָׁלַ֖ם דְּלָ֣א כְּבָשָׁ֑הּ וְהָא֙ אֵיבָ֔א דְּרִיוֶ֖שׁ דִּכְתִ֔יב
(ו)דְּרִיוֶ֗שׁ מַרְא֣ שְׁלָהּ֮ לְכָל֒ עַמְמַיָּ֣א אֻמַּיָּ֔א וְלִשְׁנַיָּ֖א דִּ
דַיְרִ֣ין בְּכָל֙ אַרְעָ֔א שְׁלֵמְכוֹן֙ יִסְגֵּ֔א הָא֙ אֵיבָ֔א שֶׁבַע
דְּלָ֣א מָלַ֔ךְ עֲלַ֖יְתִי דִּכְתִ֑יב שִׁפַּ֣ר קֳדָ֔מַי דְּרִיוֶ֖שׁ יְתִקַּ֑ם
[עַל] מַלְכוּתָ֣א דְּאַחַשְׁדַּרְפַּנַיָּ֔א מְאָ֖ה וְעֶשְׂרִ֑ין וְהָא֙ אֵיבָ֔א
כּוֹרֶ֖שׁ דִּכְתִ֔יב כֹּ֚ה אָמַ֣ר כּ֔וֹרֶשׁ מֶ֖לֶךְ פָּ֑רָס כָּל־מַמְלְכ֣וֹת
הָאָ֗רֶץ נָתַ֤ן לִי֙ ה׳ הָֽ֠אֱלֹהֵי֙ אֲשֶׁתִּכּ֣וֹנְתִּ֔י הוּא֙ דְּקָ֣א מְשַׁתְּבַ֔ח
בְּנַפְשֵׁ֑יהּ בְּיוֹמֵ֣י הָהֵ֔ם בְּשִׁבְתַּ֖ת הַמֶּ֑לֶךְ דִּכְתִ֔יב וַיְהִ֕י בְּשָׁנַ֖ת
שָׁל֣וֹשׁ לְמָלְכ֔וֹ אָמַ֥ר רַבָּ֖א מַאי֙ בְּשִׁבְתַּ֣ת לְאַחַ֔ר שְׁנָתַיִּ֖שְׁבָה

M 13 עשרים ולכבוש על מאה M 14 בקופה אחאב M 15 לאו המלך עליהו הוכי הוה מצי שלה נכוש M 16 — שלמה M 17 אמר רבא M 18 — ותו לא M 19 שאני שלמה דמלכא M 20 איבא M 21 היא M 22 שבתו הוא דקא בשבה לנפ M 23 — וכתיב... למלכו B 24 בתריה M 25 בשנתיישבה.

257. Ex. 6,20. 263. 1Reg. 18,10 264. Jer. 27,8 265. 1Chr. 29,23. 266. Jes. 36,20. 267. Dan. 6,26. 268. Der masor. Text (auch B) hat כתב *schreiben*. 269. Dan. 6,2. 270. Ezr. 1,2. 271. Est. 1,2. 272. Ib. V. 3 273. ישב in Hitp. *sich legen, beruhigen.*

דעיתי אבר בישער חשב וטעה אנא השיבנא ולא
Jer.29,10 טעינא מאי[274] היא דכתיב כי לפי מלאת לבבל שבעים
Dan.9,2 שנה אפקד אתכם וכתיב למלאות לחרבות ירושלם
שבעים שנה השום ארבעין וחמש דנבוכדנצר ועשרים
Meg.19a תלת דאויל מרודך ותרתי דידיה הא שבעים אפיק
מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו ונבוכדנצר מנלן
Ar.12a דארבעין וחמש[275] שנין מלך דאמר מר גלו בשבע[276] גלו
בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה גלו
בשבע לכיבוש[277] יהויקים גלות יהויכין שהיא שמונה
לנבוכדנצר גלו בשמונה עשרה לכיבוש יהויקים
[278] גלות צדקיהו שהיא תשע עשרה[279] לנבוכדנצר דאמר
12a מר שנה ראשונה בכיבש נינוה שניה בכיבש יהויקים
iiReg. 27,25 וכתיב ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין
מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים ושבעה
לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל [בשנת מלכתו]
את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכלא
תנני ותלתין ושבע הרי ארבעין וחמש[280] דנבוכדנצר
ועשרין ותלת דאויל מרודך גמרא ותרתי דידיה הא
שבעין[281] אמר השתא ודאי תו לא מיפרקי אפיק מאני
דבי מקדשא ואשתמש בהו היינו דקאמר ליה
Dan.5,23 דניאל ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא די ביתך
ib.v.30 הויתי קדמך וכתיב כה בלילא קטיל בלשאצר מלכא
ib.6,1 [כשדאי] וכתיב ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר
שנין שתין ותרתין אמר איהו מיטעא טעי אנא
השיבנא ולא טעינא מי כתיב למלכות בבל לבבל
כתיב מאי לבבל לגלות בבל כמה בצירן תמני חשיב

M 26 בלשצר וחושבניה דכת || M 27 — שנין — P 28 || גלו
בשמונה P 29 יהוקים גלות. M יהוקים שהיא שמנה
M 31 למלכות נבוכדנצר וכן שמונה M 30 — ג צ
M 32 דנבו למלכות נבו M 33 כיון דחזי רמלו
שבעין ורא איתפרוק אמר מדלא איתפרוק תו M 34 — דבי.

Belšaçar irrte in seiner Rechnung, ich aber irre in meiner Rechnung nicht. In welcher Beziehung? es heisst: *Erst wenn volle siebzig Jahre für Babel dahin gegangen sind, werde ich euch heimsuchen*; ferner heisst es: *Dass Jerusalem siebzig Jahr in Trümmern liege*; er zählte nun fünfundvierzig Jahre der Regierung Nebukhadneçars, dreiundzwanzig der Regierung Evil-Merodakhs und zwei seiner eigenen Regierung zusammen, das sind also siebzig; alsdann liess er die Gefässe des Tempels holen und bediente sich ihrer. Woher aber, dass Nebukhadneçar fünfundvierzig Jahre regierte? Der Meister sagte: Sie wurden im siebenten, im achten, im achzehnten und im neunzehnten Jahr verbannt? im siebenten Jahr nach der Unterwerfung Jehojaqims, dem achten Regierungsjahr Nebukhadneçars, hat die Wegführung Jehojakhins stattgefunden; im achtzehnten Jahr nach der Unterwerfung Jehojaqims, dem neunzehnten Regierungsjahr Nebukhadneçars, hat die Wegführung Çidqijahus stattgefunden; der Meister sagte nämlich, dass er im ersten Jahr Ninve und im zweiten Jahr Jehojaqim unterwarf; ferner heisst es: *Und im siebenunddreissigsten Jahr der Wegführung Jehojakhins, des Königs von Jehuda, im zwölften Monat, am siebenundzwanzigsten des Monats begnadigte Evil-Merodakh, der König von Babel, in dem Jahr seines Regierungsantritts, Jehojakhin, den König von Jehuda, und befreite ihn aus dem Kerker*; acht und siebenunddreissig sind fünfundvierzig des Nebukhadneçar, dazu dreiundzwanzig des Evil-Merodakh was wir aus einer Ueberlieferung wissen — und zwei seiner Regierung, das sind zusammen siebzig. Er dachte, sie würden nun überhaupt nicht mehr erlöst werden, und liess die Gefässe des Tempels holen, deren er sich bediente. Das ist es, was Daniel zu ihm sprach: [270]*Du hast dich über den Herrn des Himmels erhoben; die Gefässe seines Tempels hat man vor dich bringen müssen*; darauf heisst es: [280]*In derselben Nacht wurde Belšaçar, der König der Kesdäer, getötet*; und darauf heisst es: [281]*Und Darjavaš, der Meder erhielt das Reich in einem Alter von zweiundsechzig Jahren.* Alsdann sprach er: Jener hatte in seiner Rechnung geirrt, ich aber werde in meiner Rechnung nicht irren; heisst es denn: *für das Reich Babel*? es heisst ja nur: *für Babel*, worunter die babylonische

274. Jer. 29,10. 275. Dan. 9,2. 276. Die Daten stimmen nicht überein; cf. Jer. 52,28, iiReg. 24,12, Jer. 52,12,29. 277. iiReg. 25,27. 278. So iiReg. 25,27 während der Schluss des Verses den Wortlaut der Parallelstelle Jer. 52,31 hat; B hat hier וחמשה, während die handschriftl. Codices mit unserem Text übereinstimmen. 279. Dan. 5,23. 280. Ib. V. 30. 281. Ib. 6,1.

ועייר[282] הימופייהו הדא דכתישצר וחמש דדריוש[283] כורש
ותתי דידיה הא שבעין כתין[284] דהוו דמלו שבעין
ולא אפרוק אמר השתא ודאי תו לא מיפרקי אפיק
מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו בא שנתן ורוקד
בניתן והדר את ושתי והא שפיר חשיב איהו נמי
מיטעא טעי דאיבעי ליה למימני מחרבות ירושלם
קץ כוזב כמה בציתן[285] הדיבר איהו כמה מלך[286] ארביסר
בארביסר דידיה איבעי ליה[287] למיבני בית המקדש
אלמא כתיב באדין בטלת עבידת בית אלהא די Ezr.4,24
בירושלם אמר רבא שנים מקושטות הוו תניא נמי Fol.12
הכי ועוד שנה אחרת רבבר ועמד דריוש והשלימה;
אמר רבא אף דניאל טעה בחאי הישבנא דכתיב
בשנת אחת למלכו אני דניאל ביונתי בספרים Dan.9,2
מדקאמר ביונתי מכלל דטעה מכי מקום קשו קראי
אהדדי כתיב (ל)מלאת לכבר וכתיב לחרבות ירושלם Jer.29,10 Dan.9,2
אמר רבא לפקידה בעלמא והיינו דכתיב[288] כה אמר Ezr.1,2
כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי
השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם[289]:
דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב כה אמר Jes.45,1
ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו[290] לכי כורש
משיחו היה אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשיה
קובל אני[291] לך על כורש[292] אני אמרתי הוא יבנה[293] ביתי
ויקבץ גלויותי יהוא אמר מי בכם מכל עמו יהי ה' אלהיו עמו ויעל [וגו'] Ezr. 1,3
ויעל: חוץ פרס וכתיב לבלכי מדי ופרס אמר Esth.1,3
רבא אתנוי אתנו בהדדי אי מינן מלכי מיניבו Esth.1,19
איפרכי ואי מיניבו מלכי מינן איפרכי: בהדאתי

M 35 תמני שני חיזופיהן M 36 מדאה ודכו קדמאה
ותי M 37 דהוו V 38 דהדכי P 39 בארב
M 40 לאיבעוי M 41 — בשנת אחת לכבי פ וכתוב 42
VM—וכתוב מי בכם מכל עמו יהי ה' אלהיו עמו ויעל 43
M אצו בו משיחה הוא אמר הקדוש M 44 לך 45
M + מלך פרס M 46 עיירי יגלותי ישלח והוא " M 47
רב חסדא M 48 הפרכי.

Gefangenschaft gemeint ist, diese beginnt ja acht Jahre später, statt dessen rechnete er ein Jahr der Regierung Belšaçars, fünf der Regierung Darjaveš' und Koreš' und zwei seiner Regierung. Als er sah, dass die siebzig Jahre verstrichen waren, ohne dass sie erlöst wurden, dachte er, sie würden nun überhaupt nicht mehr erlöst werden; da liess er die Gefässe des Tempels holen und bediente sich ihrer. Alsdann kam ihm der Satan in den Weg, und er liess Vašti töten. Seine Rechnung stimmte ja!? — Er irrte ebenfalls; er sollte mit der Zerstörung Jerušalems zu zählen beginnen. — Das sind also elf Jahre weniger, und da er vierzehn Jahre regierte, so sollte ja der Tempel in seinem vierzehnten Regierungsjahr erbaut sein, während es ja heisst: *"Damals wurde die Arbeit am Tempel Gottes zu Jerusalem eingestellt*!? Raba erwiderte: Es waren darunter unvollständige Jahre. Ebenso wird auch gelehrt: Und noch ein Jahr [fehlte] zur babylonischen [Gefangenschaft], das Darjaveš ergänzte.

Raba sagte: Auch Daniél hatte in dieser Rechnung geirrt, denn es heisst: *"In seinem ersten Regierungsjahr achtete ich, Daniél, auf die Zahlen*; aus dem Wort *achtete*[288] ist zu entnehmen, dass er geirrt hatte. — Aber allenfalls widersprechen ja die Verse einander: es heisst: *Volle [siebzig Jahre] für Babel*, dagegen aber: *Dass Jerušalem [siebzig Jahre] in Trümmern liege*!? Raba erwiderte: Das Eine spricht nur von der Erinnerung, und deshalb heisst es auch:[285] *So spricht Koreš, der König von Paras: Alle Königreiche auf Erden hat mir der Herr, der Gott des Himmels, übergeben und er beauftragte*[286] *mich, ihm einen Tempel in Jerušalem zu bauen.*

R. Nahman b. Hisda trug vor: Es heisst:[287] *So spricht der Herr zu seinem Gesalbten, zu Koreš, dessen Rechte ich ergriffen habe*; war denn Koreš Gesalbter [Messias]? — vielmehr, der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zum Messias: Ich klage bei dir den Koreš an: ich beauftragte ihn meinen Tempel zu erbauen, und meine Gefangenen heimzuführen, er aber sprach:[289] *Wer irgend unter euch zu seinem Volk gehört &c., der ziehe hinauf.*

[290] *Das Heer von Paras und Madaj*; dagegen aber heisst es:[290] *Die Könige von Madaj und Paras*!? Raba erwiderte: Sie verabredeten mit einander: wenn von uns Könige, so sollen von euch Statthalter, und wenn von euch Könige, so sollen von uns Statthalter eingesetzt werden.

282. Ezr. 4,24. 283. Dan. 9,2 284. בון *verstehen, zur Einsicht gelangen.* 285. Ezr. 1,2. 286. Hier wird das W. פקד *erinnern, beauftragen, denken* gebraucht. 287. Jes. 45,1. 288. Ezr. 1,3. 289. Est. 1,3. 290. Ib. 10,2.

את עשר כבוד מלכותו אמר רבי יוסי בר חנינא
מלמד שלבש בגדי בהונה בתוכ הבא ויקר תפארת
גדולתי וכתיב התם ׳לכבוד ולתפארת׳ וכתלאות
חיזים האלה וגו׳ רב ושמואל חד אמר מלך פיקח
היה וחד אמר מלך טיפש היה מאן דאמר מלך
פיקח היה שפיר עבד דקדיב ׳החוקא ברישא דכני
מאתיה כל אימת דבעי מפיים להו ומאן דאמר טיפש
היה האיכעי ליה לקדויבי בני מאתיה ברישא דאי
׳מרדו ביה הנך הני הוו קייבי בחדיה׳ שאלו תלבידיו
את רבי שמעון בן יוחי מפני מה נתחייבו שנאיהן
של ישראל ׳שבאותו הדור בליה אמר לחם אמרו אתם
אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע ׳אם
כן שכשושן ׳יהרגו שכבל העולם כולו אל ׳יהרגו אמרו
לו אמר אתה אמר לחם מפני שהשתחוו לצלם
אמרו לו וכי מישא פנים יש בדבר אמר לחם חם
לא עשו אלא לפנים אף הקדוש ברוך הוא לא עשה
עמהן אלא לפנים וחייבו דכתיב כי לא ענה מלבו׳
בחצר גנת ביתן המלך רב ושמואל חד אמר הראוי
לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן לביתן
וחד אמר הושיבן בחצר ולא החזיקתן ׳בגינה ולא
החזיקתן עד ׳שהכניסן לביתן והחזיקתן בתרתיסא
תנא הושיבן בחצר ופתח להם שני פתחים אחד
לגינה ואחד לביתן׳ חור כרפס ותכלת מאי חזי
רב אמר חדי ושמואל אמר בילת לבנה הציץ
להם כרפס אמר רבי יוסי בר חנינא כרים של פסים׳

Est.1,4 Ex.28,2 Est.1,5 Est.1,5 Thr.3,33 Est.1,5 5.v.6

M 49 יהזקו | M 50 + מיכף ביפתין ליה | M 51 היו
M 52 מהדין בוה הנך הוו קייבין הני | M 53 שבאה ד
M 55 | יהרוגו + | M 54 | P אמר להם +
M 56 | הושיבן + שהושיבן לביתן בתת.

Wobei er den Reichtum seiner königlichen Herrlichkeit zeigte. R. Jose b. Hanina sagte: Dies lehrt, dass er die priesterlichen Gewänder angelegt hatte, denn hier heisst es: *und die glänzende Pracht seiner Grösse*, und dort heisst es: *zur Ehre und zur Pracht.*

Und nach Ablauf dieser Tage usw. Rabh und Šemuél [streiten hierüber]: einer sagt, er sei ein weiser König gewesen, der andere sagt, er sei ein thörichter König gewesen; nach demjenigen, welcher sagt, er sei ein weiser König gewesen, habe er vernünftig gehandelt, dass er die Auswärtigen zuerst eingeladen hatte, da er die Einwohner seiner Stadt zu jeder Zeit befriedigen konnte, nach demjenigen aber, welcher sagt, er sei ein thörichter König gewesen, sollte er die Einwohner seiner Stadt zuerst einladen, denn, wenn jene abtrünnig geworden wären, so würden diese mit ihm gehalten haben.

Die Schüler fragten R. Šimôn b. Johaj: Weshalb hatten die Feinde Jisraéls des damaligen Zeitalters den Untergang verdient? Dieser erwiderte: Sagt ihr es! Jene antworteten: Weil sie von der Mahlzeit dieses Frevlers genossen hatten. Demnach sollten ja nur die [Jisraéliten] in Šušan getötet werden, nicht aber die der ganzen Welt!? Darauf sprachen jene: Sag du es nun. Dieser erwiderte: Weil sie sich vor dem Götzenbild gebückt hatten. Jene entgegneten: Würde man ihnen dies denn entschuldigt haben!? Dieser erwiderte: Sie haben es blos zum Schein gethan und ebenso verfuhr der Heilige, gebenedeiet sei er, mit ihnen blos zum Schein. Hierüber heisst es: *Denn nicht vom Herzen plagt er.*

Im Hof des Gartens am königlichen Palast. Rabh und Šemuél [streiten hierüber]; einer sagt: je nach ihrer Würde, manche im Hof, manche im Garten und manche im Palast; der andere sagt: er liess sie zuerst im Hof sitzen, der sie aber nicht fasste, in dem Garten, der sie aber ebenfalls nicht fasste, alsdann brachte er sie in den Palast, der sie fasste. In einer Barajtha wird gelehrt: Er liess sie im Hof sitzen und öffnete ihnen zwei Thüren, eine führte nach dem Garten, die andere nach dem Palast.

Weisses Baumwollenzeug [hur, karpas] und purpurblaues Tuch. — Was bedeutet das Wort *hur*? — Rabh erklärte: voll Löcher, Šemuél erklärte: weisses Linnen (habe er ihnen ausgebreitet). — Was bedeutet das Wort *karpas*? R. Jose b. Hanina erklärte: Gestreifte Polster.

291. Ib. 1,4. 292. Ex. 28,2. 293. Est. 1,5. 294. Euphemistisch für Jisraél selbst. 295. Thr. 3,33. 296. Est. 1,6. 297. חור, nach der ersten Ansicht von חור *durchlochen*, nach der anderen Ansicht vom aram. חוור abgeleitet. 298. כר *Polster*, סך *Streifen* (vom סכך *spalten, trennen*); möglicherweise

[297]על גדודי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף תניא
רבי יהודה אומר הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב
לזהב אמר לו רבי נחמיה אם כן אתה מטיל קנאה
בסעודה אלא הם של כסף ורגליהן של זהב: בהט
וששׁ אמר רבי[298]אסי אבנים שמתחוטטות על בעליהן
וכן הוא אומר אבני נזר מתנוססות על אדמתו: ודר
וסהרת רב אמר דרי דרי ושמואל אמר אבן טובה
יש בברכי הים[299]ודרה שמה הושיבה באמצע סעודה
[300]ומאירה להם[301]דבי רבי ישמעאל תנא שקרא דרור
לכל בעלי סהורה: והשקות בכלי זהב וכלים מכלים
שונים משונים מיכעי ליה[302]אמר רבא יצתה בת קול
ואמרה להם ראשונים כלו מפני כלי ואתם שונים
בהם: ויין מלכות[303]אמר רב מלמד שכל אחד ואחד
השקהו יין שנדול חימנו בשנים: והשתיה כדת
(אין אונס) מאי כדת אמר רבי חנן משום רבי מאיר
כדת של תורה מה דת של תורה אבילה מרובה
משתיה אף סעודתו של אותו רשע אבילה מרובה
משתיה: אין אונס אמר[304]רבי אלעזר מלמד שכל
אחד ואחד השקהו מיין מדינתו: לעשות ברצון איש
ואיש אמר[305]רבא לעשות ברצון מרדכי והמן מרדכי
דכתיב איש יהודי המן[306]איש צר ואויב: גם ושתי
המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות בית הנשים
מיכעי ליה אמר רבא[307]שניהן לדבר עבירה נתכוונו
[308]היינו דאמרי אנשי איהו בקרי ואתתיה בבוציני:

M 57 אחוז בחבלי בוץ ואיזנקן תניא M 58 יוסי ב ר חנינא
M 59 ודיוה M 60 והאירה B 61 +כצהרים M 62
—א״ר | B 63 כלים || MP 64 רב אמר || M 65 רב מלמד ||
M 66 רב M 67 +דכת׳ M 68 +בר כהנא מלמד ש.

297 *An silbernen Ringen und marmornen Säulen; Polster von Gold und Silber.* Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Je nach ihrer Würde, manche auf silbernen und manche auf goldenen. R. Nehemja sprach zu ihm: Demnach würde er ja Neid bei der Mahlzeit heraufbeschworen haben! vielmehr waren diese selbst aus Silber und die Füsse aus Gold.

298 *Alabaster und weissen Marmor.* R. Asi erklärte: Steine, zu denen die Eigentümer durch Mühe[299] gelangen; ebenso heisst es: [300] *Diademsteine, die auf seinem Boden funkeln.*

299 *Und Perlmuttstein und gefleckten Marmor.* Rabh erklärte: Reihenweise[300]. Šemuél erklärte: In den Seestädten giebt es einen Edelstein, der "Perlmuttstein" heisst, diesen setzte er in die Mitte und er beleuchtete die Tafel. In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Er gewährte allen Händlern[301] Freiheit.

301 *Die Getränke aber reichte man in goldenen Gefässen und vielen anderen Gefässen.* Es sollte doch heissen: "verschiedenen"!? Raba erwiderte: Ein Widerhall ertönte und sprach zu ihnen: Die ersteren gingen der Gefässe wegen zugrunde[302] und ihr trinkt zum "anderen" Mal aus diesen.

302 *Und königlichen Wein.* Rabh sagte: Dies lehrt, dass man jedem Wein reichte, der älter war als er.

303 *Das Trinken geschah nach Verordnung.* Was heisst "nach Verordnung"? R. Hanan erwiderte im Namen R. Meírs: Nach Verordnung der Gesetzlehre: wie nach Verordnung der Gesetzlehre Speisen mehr verbraucht werden als Getränke,[303] ebenso wurden bei der Mahlzeit dieses Frevlers mehr Speisen verbraucht als Getränke.

304 *Ohne Nötigung.* R. Eleâzar sagte: Dies lehrt, dass man jedem vom Wein seiner Heimat reichte.

305 *Den Wunsch jedes Manns zu erfüllen.* Raba erklärte: Den Wunsch Mordekhajs und den Wunsch Hamans zu erfüllen; von Mordekhaj heisst es:[306] *Ein Mann, ein Judäer*; von Haman heisst es:[307] *Ein Mann, ein Widersacher und Feind.*

306 *Auch die Königin Vašti veranstaltete ein Gastmahl für die Frauen im königlichen Palast.* Dieses sollte doch im Frauenpalast stattfinden!? Raba erwiderte: Beide hatten sie sündhafte Bestrebungen. Das ist es, was die Leute sagen: Er [treibt Unzucht] mit Kürbissen, seine Frau mit Gurken.

ist סכים Name eines Stoffs, auf jeden Fall ist aber die Uebersetz. von כתונת פסים mit *Armelkleid* (von יד *Handknochel, Handtüchel*) zurückzuweisen. 299. So nach RSJ. (von חשב *sachen, grübeln*); die Ableitung von דגא ist nicht einleuchtend. 300. Zach. 9,16. 301. דר gl. דרא *Zeile, Reihe*, סדרת von *ordnen, ordnen*. 302. דרור gleich דרורית Freiheit für den Handel. 303. Est. 1,7. 304. S. oben S. 576 Z. 20 ff. 305. Est.1,8. 306. Bei der Darbringung der Opfer. 307. Est. 2,5. 308. Ib. 7,6. 309. Ib. 1,9.

Est.1,10 ביום השביעי כטוב לב המלך בין אמר עד[310] השתא
לא טב ליבה בחמרא אמר רבא יום השביעי שבת
היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי
תורה וכדברי תשבחות אבל אומות העולם שאוכלין
ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות וכן בסעודתו
של אותו רשע הללו אומרים מדיות נאות והללו
אומרים פרסיות נאות אמר להם אחשורוש כלי שאני
משתמש בו אינו לא מדי ולא פרסי אלא בשדי
רצונכם לראותה אמרו לו אין וכלבד שתהא ערומה
Sot.8a שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו מלמד שהיתה
ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל[311] ומפשיטן ערומות
Est.2,1 ועושה בהן מלאכה בשבת[312] תיינו דכתיב אחר הדברים
האלה כשך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי
את אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה כשם
Ib.1,12 שעשתה כך נגזר עליה; ותמאן המלכה ושתי מבדי
פריצתא הואי דאמר מר שניתן לדבר עבירה נתכוונו
מאי טעמא לא אתאי אמר רבי יוסי בר חנינא
מלמד שפרחה בה צרעת במתניתא תנא בא גבריאל
ועשה לה זנב; ויקצף המלך מאד[313] אמאי דלקה ביה
כולי האי אמר רבא שלחה ליה[75] בר אהוריריה
דאבא[76] אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי והוא
גברא אשתטי בחמריה מיד וחמותו בערה בו; ויאמר
Ib. Ib.v.13 המלך לחכמים מאן חכמים רבנן; יודעי העתים
שיודעין לעבר שנים ולקבוץ חדשים אמר להו דיינוה
לי אמרו היכי נעביד נימא ליה קטלה למחר[77] פסיק
ליה חמריה[78] ובעי לה מינן נימא ליה שבקה[79] קא
מזלזלה בכלכותא[80] אמרו לו מיום שחרב בית המקדש

M 60 יום ז׳ לא טוב לבו בין M 70 השב M 71
— שישראל...מודדין לו ‖ M 72 ומפשיטתן ‖ M 73 + לפוכך
נגזר עליה שתשתה ערומה בשבת M 74 וחמו בערה בו
אמאי כולי האי דקא דלקה ביה חמיתה א״ר V 75 בר
M 76 — אבא M 77 לי M 78 פכח M 79 +
ומידבר לה + M 80 לימא M 81 +מטוב לסלוקי מנפשין.

Am siebenten Tag, als das Herz des Königs vom Wein fröhlich war. War denn sein Herz bis dahin nicht fröhlich vom Wein? Raba erwiderte: Dieser siebente Tag war ein Šabbath, an welchem die Jisraéliten, wenn sie essen und trinken, sich mit Worten der Gesetzlehre und Lobgesängen befassen; wenn aber die weltlichen Völker essen und trinken, so befassen sie sich nur mit Worten der Ausgelassenheit. Ebenso geschah es auch bei der Mahlzeit dieses Frevlers; die einen sagten, die Frauen aus Madaj, seien schöner, während die anderen sagten, die Frauen aus Paras seien schöner. Darauf sprach Ahašveroš: Das Gerät, dessen ich mich bediene, ist weder aus Madaj noch aus Paras, sondern aus Kasdim, wollt ihr es sehen? Diese erwiderten: Freilich, nur muss sie nackt sein. Wie der Mensch verfährt, so verfährt man mit ihm; dies lehrt, dass die gottlose Vašti Jisraélitinnen holen zu lassen, sie nackt auszuziehen und am Šabbath arbeiten zu lassen pflegte. Deshalb heisst es auch: *Nach diesen Begebenheiten, als sich der Zorn des Königs Ahašveroš gelegt hatte, gedachte er der Vašti und dessen, was sie gethan hatte, und dessen, was über sie beschlossen worden war*: wie sie gethan hatte, so wurde über sie beschlossen.

Und die Königin Vašti weigerte sich. Merke, sie war ja ausgelassen, wie der Meister oben sagte, sie hätten beide sündhafte Bestrebungen gehabt, weshalb nun kam sie nicht!? R. Jose b. Ḥanina erwiderte: Dies lehrt, dass sie vom Aussatz befallen wurde. In einer Barajtha wird gelehrt, Gabriel habe ihr einen Schwanz angesetzt.

[312] *Und der König zürnte sehr.* Weshalb loderte [sein Zorn] so sehr? Raba erwiderte: Sie liess ihm antworten: Der Stallmeister meines Grossvaters trank Wein in Gegenwart der tausend [Grossen][313], ohne sich zu betrinken, dieser Mann aber wurde in seinem Weinrausch sinnlos. Alsdann:[314] *Und sein Zorn loderte in ihm.*

[314] *Da sprach der König zu den Weisen.* Wer sind diese Weisen? — Die Rabbanan.

[314] *Die sich auf die Zeiten verstehen*: die die Interkalation der Jahre und die Festsetzung der Monate verstehen. Er sprach zu ihnen: Urteilt sie ab. Da berieten sie sich: Was machen wir nun? sagen wir ihm, dass er sie töten lasse, so könnte er sie morgen, wenn sein Weinrausch vorüber ist, von uns fordern; sagen wir ihm, dass er sie zufrieden lasse, so hat sie ja seine Majestät beleidigt. Darauf sprachen sie zu ihm: Seitdem der Tempel zer-

310. Ib. V. 10. 311. Ib. 2,1. 312. Ib. 1,12. 313. Cf. Dan. 5,1. 314. Est. 1,13.

störte wurde und wir aus unserem Land verbannt wurden ist uns die Ratgebung abgenommen worden, und wir verstehen uns auf das Strafrecht nicht. Wende dich an Âmon und Moab, die auf ihrem Platz sitzen, wie der Wein auf seiner Hefe. Sie hatten auch Recht, denn es heisst:[315] *Von Jugend auf hatte Moab Ruhe und lag ungestört auf seinen Hefen; es ward nicht aus einem Gefäss in ein anderes umgegossen, noch ist es in Gefangenschaft gewandert: darum hat es seinen Geschmack behalten und sein Duft hat sich nicht gewandelt.* Alsdann:

[316]*Und ihm am nächsten standen: Karšena, Šethar, Admatha, Taršiš.* R.Levi sagte: Dieser ganze Schriftvers bezieht sich auf die Opfer; Karšena: die Dienstengel sprachen vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, haben etwa auch die anderen vor dir junge Fettschafe dargebracht[317], wie es Jisraél gethan hat!? Šethar: haben etwa die anderen zwei Turteltauben[318] vor dir dargebracht!? Admatha: haben dir etwa die anderen einen irdenen Altar[319] errichtet!? Taršiš: haben etwa die anderen vor dir den Dienst in Priestergewändern gethan, bei denen es heisst:[320] *Taršiš, Šoham und Jaspis.* Meras: haben etwa auch die anderen |Opfer|blut vor dir umgerührt[321]!? Marsena: haben etwa auch die anderen Speiseopfer vor dir umgerührt[321]!? Memukhan: haben dir etwa auch die anderen einen Tisch[322] angerichtet!?

[323]*Da sprach Memukhan*: Es wird gelehrt: Memukhan das ist Haman, nur deshalb wird er Memukhan genannt, weil er für das Unglück bereitet[324] war. R. Kahana sagte: Hieraus, dass der Gemeine zuerst hervortritt.

[325]*Jeder Mann herrsche in seinem Haus.* Raba sagte: Wenn nicht diese ersten Briefe, so wäre von den Feinden[704] Jisraéls kein Rest und kein Entkommener zurückgeblieben.[326] Sie sprachen: Was sagt er uns da? dass jeder Mann in seinem Haus herrsche, ist ja selbstverständlich! sogar der Glatzkopf ist ja Befehlshaber in seinem Haus.

[327]*Und der König bestelle Beamte.* Rabh sprach: Es heisst:[328] *Der Kluge thut alles mit Verstand, ein Thor aber kramt Narrheit aus.* Der Kluge thut alles mit Verstand,

וגרונו מארצנו נטולה עצה מבני יאן אנו יודעין לדין
דיני נפשות ואין לנו עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו
כחמרא דיתיב על הגדודיה ולעגבא אמרי ליה דכתיב
ישאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמרי [ן]לא הריק
מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו
בי ירחו לא נמר מיד ותקרב אלוי בישנא שתה
אדמתא תרשיש אמר רבי לוי כל פכיך זה על
שום קרבנות נאמר בישנא אמרו מלאכי השרת לפני
הקדוש ברוך הוא רבוני של עולם בלום הקריבו
לפניך בירים בני שנה בדרך שהקריבו ישראל לפניך
שתר בלום הקריבו לפניך שתי תורים אדמתא בלום
בני לפניך מוכה אדמה תרשיש בלום שומשו לפניך
בשנדי כתונה דכתיב בהי תרשיש [ן]שחם יישפה
מרס בלום מירסו כדם לפניך מרכנא בלום מירסו
במנחות לפניך ממוכן בלום חכמני שהמן לפניך
ואמר ממוכן תנא ממוכן זה המן ולמה נקרא שמו
ממוכן שמוכן לפורענות אמר רב כהנא מכאן
שהחמיצו קיפן בראש לחיות כל איש שיר בביתו
אמר רבא אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר
משנאיהן של ישראל שריד ופליט אמרי מאי האי
דשדיר לן להיות כל איש שרר בביתו פשיטא
אפילו קרחה בביתיה פרדשבא ליהוי ייפקד המלך
פקידים אמר רבי מאי דכתיב כל עיוים יעשה בדעת
וכסיל יפרש אולת כל עדום יעשה בדעת זה דוד

M 82 — ארא M 83 — כר M 84 — אומות העולם
M 85 שיעשו ישו׳ במדבר שתר ‖ M 86 תו׳ ובני יונה
M 87 רפניך M 88 כדרך שעשו ישר׳ בירים M 89
ולדם הפנים ואי M 90 שהוה ממוכן M 91 — אבא כר
M 92 ר אבא בר כהנא אלמי כתוב הראשונים לא M 93
שרח לתו לחי M 94 פרדשנא M 95 — נחמני.

315. Jer. 48,11. 316. Est. 1.14. 317. כרשנא Compos, von כרים שנה: ein Jahr alte Fettschafe. 318. שתי Compos. von שתי תורים: zwei Turteltauben. 319. אדמתא von אדמה *Erde* isc. מכוה: abgeleitet. 320. Ex. 28,20. 321. מרס bezw. מרסנא von מרס *umrühren, mischen.* 322. ממוכן (המן) von מכון *bereiten, dasein.* 323. Est. 1,16. 324. Ib. V. 22. 325. Haman wurde durch diesen Erlass als Thor bekannt, u. daher wurde sein Befehl, die Juden zu töten, nicht gebührend befolgt. 326. Schimpfliche Bezeichnung (cf. Bd. I S. 703 Z. 3); LEVY übersetzt (nach RSJ.): Weber, vgl. jed. SEDELS zSt. 327. Est. 2,3. 328. Pr. 13,16.

דכתיב ויאמרו נערי עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה iRe.1,2
בתולה כל מאן דהוה ליה ברתא אייתה ניהליה
וכסיל יפרש אולת זה אחשדרפש דכתיב ויפקד
המלך פקידים כל מאן דהוה ליה ברתא איטמרה
ביניה איש יהודי היה בשושן הבירה וגו׳ איש Est.2,5
ימיני מאי קאמר אי ליחוסא קאתי ליחסיה ואזיל
עד בנימין אלא מאי שנא הני תנא בולן על שמו
נקראי בן יאיר בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו
בן שמעי בן ששמע אל תפלתי בן קיש שהקדוש
על שערי רחמים ונפתחו לו קרי ליה יהודי אלמא
מיהודה קאתי וקרי ליה ימיני אלמא מבנימין קאתי
אמר רב נחמן מרדכי מיכתר בנימוסו היה אמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי אביו
מבנימין ואמו מיהודה ורבנן אמרי משפחות מתנגדות
זו בזו משפחת יהודה אומרת אנא גרים דמתיליד
מרדכי דלא קטליה דוד לשמעי בן גרא ומשפחת
בנימין אומרה מנאי קאתי רבא אמר בנסת ישראל
אמרה לאידך גיסא ראו מה עשה לי יהודי ומה
שילם לי ימיני מה עשה לי יהודי דלא קטליה דוד Fol.13
לשמעי דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה חמן
ומה שילם לי ימיני דלא קטליה שאול לאגג
דאתיליד מיניה המן דמצער לישראל רבי יוחנן
אמר לעולם מבנימין קאתי ואמאי קרי ליה יהודי
על שום שכפר בעבודה זרה שכל הכופר בעבודה
וזה נקרא יהודי דכתיב איתי גברין יהודאין וגו׳ Dan.3,12
רבי שמעון בן פזי בי הוה פתח בדברי חיזוק אמר

das ist der König David, bei dem es heisst: *"Da sprachen seine Diener zu ihm: Man muss für meinen Herrn, den König, eine Mädchen, eine Jungfrau, suchen*; wer eine Tochter hatte, brachte sie ihm; ein Thor aber kramt Narrheit aus, das ist Ahašveroš, bei dem es heisst: *Und der König bestelle Beamte*; wer eine Tochter hatte, versteckte sie vor ihm.

[337]*Ein Mann, ein Judäer, war in der Burg Šušan &, ein Binjaminit.* Wozu werden diese genannt? wollte man sagen, um seine vornehme Herkunft zu zeigen, so sollte er ja [alle seine Ahnen] bis Binjamin nennen, weshalb nur diese!? — Es wird gelehrt: Alle diese Namen deuten auf ihn selbst hin; der Sohn Jairs, ein Sohn, der durch sein Gebet die Augen Jisraéls aufleuchten [heir] liess; der Sohn Šimîs, ein Sohn, dessen Gebet Gott erhört [šamâ] hat; der Sohn Qiš, ein Sohn, der an die Pforten der Barmherzigkeit geklopft [heqiš] hat und sie ihm geöffnet wurden. — Er nennt ihn Judäer, demnach gehört er dem Stamm Jehuda an, dagegen aber nennt er ihn Binjaminit, wonach er dem Stamm Binjamin angehört!? R. Nahman erwiderte: Mordekhaj war ausgezeichnet mit seinen Namen[339]. Raba b. Bar-Hana erwiderte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Sein Vater gehörte dem Stamm Binjamin und seine Mutter dem Stamm Jehuda an. Die Rabbanan erwiderten: Die Stämme zankten sich mit einander um ihn: der Stamm Jehuda sagte, er habe die Geburt Mordekhajs veranlasst, da David den Šimi, den Sohn Geras, nicht getötet[340] hatte, während der Stamm Binjamin sagte, er stamme ja von ihm ab. Raba sagte: Die Gemeinde Jisraél spricht entgegengesetzt: Sehet, was mir ein Judäer gethan hat und wie mir ein Binjaminit vergolten hat; was mir ein Judäer gethan hat: David tötete nicht den Šimî, dem Mordekhaj entstammte, gegen den Haman sich empörte; was mir ein Binjaminit vergolten hat: Šaúl tötete nicht den Agag[341], dem Haman entstammte, der Jisraél quälte. R. Johanan erwiderte: Thatsächlich gehört er dem Stamm Binjamin an, nur deshalb heisst er Judäer, weil er den Götzen verleugnete, denn wer den Götzen verleugnet, wird Judäer genannt, wie es heisst: [342]*Es sind Judäer da* &.

R. Šimôn b. Pazi pflegte beim Beginnen der Chronik folgendes zu sagen: Alle deine

M 96 [מה נפשך] אי ליחוסי אתא ליחסי וליזל בן M 97
שנקש על ש״ר ופתחו V 98 רבה ב״ר הונא ורבב ח משמיה
דר״י בן לוי אמרו אביו מבנימין, M אריב ל מרדכי טוב בנימי
היה א״ר נחמן אביו M 99 אמרה אנא גרמי לימיתי מרדכי
M 1 הוא דקאמרה M 2 בן גרא אלמלא קטליה דוד לשב ג
לא הוה מתליד מרד דמרגיש בית בהמן וגרים צערא ומה
M 3 שאלמלא קטליה שאול לאגג לא הוה מתליד המן ורי א
מבנימין M 4 שום.

329. iReg. 1,2. 330. נימוס wahrsch. mit *ὄνομα* Name zusammenhängend. 331. Cf. 1Sam. 11, 2
332. Cf. 1Sam. 15,8 ff. 333. Dan. 3,12.

הכי כל דבריך אחד הם ואנו יודעין לחושן ואשתו 1Chr.4,18
היהודיה ילדה את ירד אבי גדר ואת חבר אבי
שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח [ו]אלה בני בתיה בת
פרעה אשר לקח (לו) מרד אמאי קרי לה יהודית
על שום שכפרה בעבודה זרה דכתיב ותרד בת Ex.2,5
פרעה לרחוץ על היאר ואמר רבי יוחנן שירדה Sot.12b
לרחוץ מגילולי בית אביה ילדה והא רבויי רביתיה
לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו Syn.19b
מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ירד זה משה ולמה
נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו נדר
שנדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל
לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל בסוכה
יקותיאל שקוו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח
עונותיהן של ישראל אבי אבי אב בתורה אב
בחכמה אב בנביאות ואלה בני בתיה אשר לקח (לו)
מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקדוש
ברוך הוא יבא כלב שמרד בעצת מרגלים ויושא את
בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה אשר הלה Est.2,6
מירושלם אמר רבא שגלה בעצמו ויהי אמן את Ib.v.7
הדסה קרי לה הדסה וקרי לה אסתר תניא רבי
מאיר אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה
על שם הצדיקים שנקראו הדסים ובן הוא אומר Syn.93a
והוא עמד בין ההדסים רבי יהודה אומר הדסה Zach.1,8
שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה
מסתרת דבריה שנאמר אין אסתר מגדת את עמה Est.2,20
וגו' רבי נחמיה אומר הדסה שמה ולמה נקראת
אסתר שהיו אומות העולם קורין אותה על שום

M 5 וכי יהודית שמה והלא בתיה שמה אלא על שכפרה 6
M אר ש בן יוחי מלמד שירדה בית — M 7 8
M 9 + אבי 10 M + בימיו 11 M אלא
— להם 12 M רב 13 M שנקראו הדסים 14
M — ע ש 15 M וכן הוא אומר.

Worte sind ja eins und dasselbe, wir aber wissen sie zur Forschung zu verwenden. [334]*Und seine judäische Frau gebar Jered, den Vater des Gedor, und Heber, den Vater des Sokho, und Jequthiél, den Vater des Zenoah. Und dies sind die Söhne Bithjas, der Tochter des Pareô, die Mered heiratete*; weshalb nennt er sie Judäerin? — weil sie den Götzen verleugnet hatte, denn es heisst:[335]*Da kam die Tochter des Pareô an den Fluss, um zu baden*, was R. Johanan erklärte, sie wollte sich von den Götzen ihres väterlichen Hauses rein waschen. Gebar? sie hat ihn ja nur erzogen! — dies besagt, dass, wer Waisenkinder in seinem Haus grosszieht, dem es die Schrift anrechnet, als hätte er sie geboren. Jered das ist Mošeh, weshalb aber heisst er Jered? — weil in seinen Tagen den Jisraéliten Man vom Himmel herniederfiel [jarad]; Gedor [hiess er], weil er die Risse Jisraéls flickte [gadar]; Heber, weil er Jisraél mit ihrem Vater im Himmel verband [hiber]; Sokho, weil er Jisraél beschützte, gleich einer Hütte [sukka]; Jequthiél, weil in seinen Tagen die Jisraéliten zu Gott hofften[337]; Zenoah, weil er die Sünden Jisraéls verscheuchte [zanah]. Dreimal wird das Wort "Vater" erwähnt: ein Vater in der Gesetzlehre, ein Vater in der Weisheit und ein Vater in der Prophetie. *Und dies sind die Söhne Bithjas, der Tochter des Pareô, die Mered heiratete.* Hiess er denn Mered, er hiess ja Kaleb!? — Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Möge der Kaleb kommen, der sich dem Ratschlag der Kundschafter[337] widersetzte [marad], und die Tochter Pareôs nehmen, die sich den Götzen ihres väterlichen Hauses widersetzte.

[338]*Der aus Jerušalem weggeführt worden war.* Raba sagte: Der freiwillig in die Gefangenschaft ging.

[339]*Und er war Pflegevater der Hadasa.* Er nennt sie Hadasa und er nennt sie Ester!?

Es wird gelehrt: R. Meír sagte: Ihr wirklicher Name war Ester, nur deshalb nennt er sie Hadasa, weil die Frommen Myrte [hadasa] genannt werden, denn es heisst:[340]*Er stand zwischen den Myrten.* R. Jehuda sagte: Ihr wirklicher Name war Hadasa, nur deshalb nennt er sie Ester, weil sie ihre Worte verheimlichte [mastereth], denn es heisst: [341]*Ester hatte ihr Volk nicht verraten &c.* R. Nehemja sagte: Ihr wirklicher Name war Hadasa, nur deshalb nennt er sie Ester, weil die weltlichen Völker sie Ista-

334. iChr. 4,18. 335. Ex. 2,5. 336. יקותיאל von קוה *hoffen* u. אל *Gott* abgeleitet. 337. Cf. Num. 14,6 ff. 338. Est. 2,6. 339. Ib. V. 7. 340. Zach. 1,8. 341. Est. 2,20.

אכתהר בן עזאי אומר אסתר לא אדומה ולא קצרה
היתה אלא בינונית כהדסה רבי יהושע בן קרחה
Mag.15a אומר אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד בישוך
Est.2,7 עליה: כי אין לה אב ואם וכמות אביה [ואמה] למה
לי אמר רב אחא עיברתה בת אביה ילדתה מתה
אמה: ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת
תנא משום רבי מאיר אל תקרי לבת אלא לבית
1 Sam.12,3 ובן הוא אומר ולרש אין כל כי אם בבשה אחת
קטנה אשר קנה (אותה) ויהיה ותגדל עמו ואם בניו
יחדו מפתי תאכל ומכסי תשתה ובחיקו תשכב
ותהי לו לבת משום דבחיקו תשכב חוות לית לבת
Est.2,9 אלא לבית הכא נמי לבית: ואת שבע הנערות וגו'
אמר רבא שהיתה מונה בהן ימי שבת: וישנה ואת
נעריותיה וגו' אמר רב שהאכילה מאכל יהודי
ושמואל אמר שהאכילה קדלי דחזירי ורבי יוחנן
Dan.1,16 אמר זרעונים ובן הוא אומר ויהי המלצר נשא את
Est.2,12 פת בכם [וגו'] ונתן להם זרעונים: ששה חדשים בשמן
Sab.80a המר באי שמן המר רבי חייא בר אבא אמר כמטת
Pes.43a
Mq.9b רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שלוש תניא
Men.86a רבי יהודה אומר אנפקינון שמן זית שלא הביא
שלוש ולמה נכתן אותו שמשיר את השיער ומעדן
Est.2,14 את הכשר: בערב היא באה ובבקר היא שבה
אמר רבי יוחנן מנוחתו של אותו רשע לבזדנו שבחו
sh.v.15 שלא היה משגיח מטתו ביום: ותהי אסתר נושאת
Meg.14a חן אמר רבי אלעזר מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה
Est.2,16 לו באומתו: ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל

M 19 חסדא M 18 שבעון M 17 היתה M 16
-4- אמה ו B 21 הכי M 20 אל תקרי לבת אלא
M 24 בוחלי דחזירי M 23 לעיב מאי דשוב א ר M 22
M 25 רב הונא בר חייא אמר מט ר' ירמיה בר אבא אמר
אנפיקנין M 26 צניעותא.

har [Stern] nannten. Ben-Âzaj sagte: Ester war weder hoch, noch niedrig, sondern mittelmässig, gleich einer Myrte [hadasa]. R. Jehošuâ b. Qorha sagte: Ester war [gleich einer Myrte] grün, nur war sie anmutig.

Sie hatte weder Vater, noch Mutter. Wozu heisst es weiter: *Und als ihr Vater und ihre Mutter starben*? R. Aha erwiderte: Sobald ihre Mutter schwanger ward, starb ihr Vater, nach ihrer Geburt starb auch ihre Mutter.

Und als ihr Vater und ihre Mutter starben, hatte sie Mordekhaj als Tochter angenommen. Im Namen R. Meirs wird gelehrt: Lies nicht *bath [Tochter]*, sondern *bajith [Frau]*. Desgleichen heisst es: *Der Arme aber besass garnichts, ausser einem einzigen Lämmchen, das er sich gekauft und aufgezogen hatte, und das bei ihm und mit seinen Kindern zugleich gross wurde, von seinem Bissen ass es, von seinem Becher trank es, an seinem Busen schlief es und galt ihm wie eine Tochter [bath]*; galt es ihm deswegen wie eine Tochter, weil es an seinem Busen schlief!? vielmehr lese man *lebajith [zur Frau]*, ebenso lese man auch hier *lebajith*.

Und die sieben Dienerinnen &c. Raba sagte: Durch diese rechnete sie die Wochentage.

Und er zeichnete sie und ihre Dienerinnen aus &c. Rabh sagte, er habe ihr jüdische Speisen verabfolgt; Šemuél sagte, er habe ihr Schweinebraten verabfolgt; R. Johanan sagte, Pflanzenkost, denn es heisst: *Fortan liess der Obermundschenk, was ihnen an Speise &c. bestimmt war, hinwegtragen und gab ihnen Pflanzenkost.*

Sechs Monate mit Myrrhenöl. Was heisst Myrrhenöl? R. Hija b. Abba erklärte: Stakte. R. Hona erklärte: Oel aus Oliven, die noch nicht ein Drittel der Reife erlangt haben. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Omphakinon ist ein Oel aus Oliven, die noch nicht ein Drittel der Reife erlangt haben. — Weshalb schmiert man sich damit? — Weil es das Haar entfernt und die Haut geschmeidig macht.

Am Abend kam sie und am Morgen ging sie fort. R. Johanan sagte: Aus der Schändlichkeit dieses Frevlers ist auch seine Keuschheit zu ersehen: er pflegte den Beischlaf nicht am Tag auszuüben.

Und Ester erwarb sich Gunst. R. Eleâzar sagte: Dies lehrt, dass sie jedem erschien, als wäre sie von seiner Nationalität.

342. 1 Sam. 12,3. 343. Est. 2,9. 344. Dan. 1,16. 345. Est. 2,12. 346. Cf. Bd. I S. [illegible] N.
347. Cf. Bd. I S. 504 N. 10. 348. Est. 2,14. 349. Ib. V. 15.

בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בירח
שנחמה עין בן חנוך׃ ויאהב המלך את אכתר בכל Est.2,17
הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות אשר
ב בידקש לטעום טעם בתולה[35] טעם טעם בעיזה
[36]טעם׃ ויעש המלך משתה גדול עכד משתיא Gn.19,
וילא גליא ליה דלי כרגא וילא גליא ליה שדר
[37]פרדישני ולא גליא ליה׃ יכתקבן בתילות שנית Gn.19,
ומי[38]אזיל שקל עצה מבירדבי אבר[39]אן אשה ביתקנאה
אלא ביוך חבירתה ואפילו הכי[40]לא גריא ליה דכתיב
אין אכתר מגדת מולדתה ומו׃ אמר רבי אלעזר Col.D
[41]מאי דכתיב לא יגרע מצדיק עיניו בשכר צניעות 36
שהיתה בת ברחל וכתה ויצא מגנה שאול ובשכר
צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אכתר
[42]ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב [43]ויגד יעקב Bb.123[4]
לרחל כי אחי אביה הוא[44]וכי אחי אביה הוא והלא Ga.29,12
בן אחות אביה הוא אלא [45]אמר לה מינכבת לי
אמרה ליה[46]אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת
ליה אמר[47]לה אחיו אנא ברמאות[48]אמרה ליה ומי
שרי רגדיקי[49]למגניי בחמיתא אבי לה אין עם נבר
תתבר ועם עקש תתפתל אבי לה ומאי[50]רביותיה אמיה
ליה אית לי אחתא דקשישא מיני ויא מנכיב לי
מקמה[51]מסר לה סימנים כי[52]מטא לידיא אמרה השתא
[53]מיכספא אחתאי[54]מכרתינהו ניהלה והיינו דכתיב ויהי Gn.29,1
בבקר והנה היא לאה מכלל דעד[55]השתא לאו לאה
הוא אלא מתוך סיגנון שנכנסה תחר לראה לא הוה

M 27 א״ר חמא ברי שחנוה נחנה M 28 רבי M 29
שעקב M 30 פרדשנא M 31 אזיל M 32 — ליה
M 33 לא...דכת M 34 א״ר חנינא M 35 יכי —
...הוא M 36 — בוין האכר לה בן בקקה הוא M 37 לן
מיכסכנא לך ארא אבא P 38 ליה M 39 — א״ל
M 40 רבעכר רמאותא א״ר לן דכתיב עם ברור תתברר ועם
M 41 רמאיתא אית ליה א״ר M 42 ומעיזר לה בתרוך נכרי
V 43 ויכי מצא החוא ינוא מעיזר לה לגבך בת עשיו יעקב
M 44 קא מעיזר לה ריאה בכרה דשתא M 45 מכיה לה
קמתו מיניעם חוטני M 46 האידנא לא חיש ינקי דרא לאה הוא
הכתוב מוכי שנכנס יעקב להחל ונחל מכחתן ללאה.

Und so ward Ester zum König Ahasveros in seinen königlichen Palast geholt, im zehnten Monat, das ist der Monat Tebeth; ein Monat, in dem der Körper vom Körper geniesst.

Und der König gewann Ester lieb, mehr als alle anderen Frauen, und sie erwarb sich Gunst und Gnade vor ihm, mehr als all seinen anderen Jungfrauen. Rabh sagte: Wollte er den Genuss einer Jungfrau kosten, so that er dies, wollte er den Genuss einer Defloritten kosten, so that er dies.

Sodann veranstaltete der König ein grosses Gastmahl. Er veranstaltete ein grosses Gastmahl, jedoch verriet sie ihm [ihre Herkunft] nicht, er erliess die Steuer, jedoch verriet sie ihm nicht, er schickte Geschenke, jedoch verriet sie ihm nicht.

Und als man ein zweites Mal Jungfrauen zusammenbrachte usw. Er ging und holte sich Rat von Mordekhaj. Dieser sprach zu ihm: Nichts beneidet die Frau so sehr wie die Hüfte ihrer Genossin, dennoch verriet sie ihm nicht, denn es heisst: *Ester verriet ihre Herkunft nicht* usw.

R. Eleâzar sagte: Es heisst: *Er richt seine Augen nicht ab von den Frommen*; wegen der Frömmigkeit Rahels war es ihr beschieden, dass Šaúl ihr entstammte, und wegen der Frömmigkeit Šaúls war es ihm beschieden, dass Ester ihm entstammte.

Worin bestand die Frömmigkeit Rahels?

Es heisst: *Da erzählte Jâqôb der Rahel, dass er der Bruder ihres Vaters sei*; war er denn ein Bruder ihres Vaters, er war ja ein Sohn der Schwester ihres Vaters!? Vielmehr, er sprach zu ihr: Lass dich von mir heiraten. Da erwiderte sie: Freilich, aber mein Vater ist hinterlistig, und du wirst ihm nicht beikommen. Darauf sprach er: Ich bin sein Bruder in der List. Sie sprach dann zu ihm: Dürfen die Frommen sich einer List bedienen!? Er erwiderte: Jawol;[35] *Mit den Lautern verfährst du lauter, mit den Verkehrten, verdreht.* Alsdann fragte er sie: Was ist das für eine List? Diese erwiderte: Ich habe eine ältere Schwester, und er will mich vor dieser nicht verheiraten. Da sagte er ihr ein Erkennungszeichen. Als die betreffende Nacht heranreichte, dachte sie, ihre Schwester werde nun beschämt werden, da verriet sie ihr [das Erkennungszeichen]. Deshalb heisst es auch:[37] *Am Morgen fand sich, dass es Lea war*; war es denn bis da nicht Lea? — vielmehr wusste er es bis da

350. Ib. V. 16. 351. Ib. V. 17. 352. Ib. V. 18. 353. Ib. V. 19. 354. Ij. 30,7. 355. Gen. 29,12. 356. iiSam. 22,27. 357. Gen. 29,25.

ידע עד השתא לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול וכה
1Sam 10,16 צניעות היתה בשאול דכתיב ואת דבר המלוכה
לא הגיד לו (ב)אשר אמר שמואל וכה ויצאת ממנו
Zeb.102a אסתר: ואמר רבי אלעזר בשהקדוש ברוך הוא
פוסק גדולה לאדם פוסק לכניו ולבני בניו עד סוף
Ij.36,7 כל הדורות שנאמר וישיבם לנצח ויגבהו וגו'
ואם הניח דעתו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר
Lev.R Est.2,20 ואם אסורים בזקים וגו' ואת מאמר מרדכי אסתר
עושה אמר רבי ירמיה שחיתה מראה דם נדה
לחכמים: באשר היתה באמנה אתו אמר רבה בר
לימא משמיה דרב שהיתה עומדת מחוקן של
Is.v.21 אחשורוש ומובלת ויושבת בחוקו של מרדכי: ביומי
החם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש
אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הקציף
הקדוש ברוך הוא אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק
Gn.41,12 ומנו יוסף שנאמר ושם אתנו נער עברי וגו' עבדים
על אדוניהן לעשות גם לצדיק ומנו מרדכי דכתיב
Est.2,22 Megy.7a ויודע הדבר למרדכי וגו' אמר רבי יוחנן בנתן ותרש
שני טרסים חוו והוו מספרן בלשון טרסי ואימתי
מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו בא ונטיל ארס
בספל כדי שימות ונן לא חיו יודעין בי מרדכי
מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון
אמר לו והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה אמר
לו אני אשמור משמרתי ומשמרתך והיינו דכתיב
Est.2,23 Ib.3,1 ויבקש הדבר וימצא שלא נמצאו במשמרתן: אחר

M 47 — עד הש' לפיכך || M 48 + בו || M 49 דכת' אין אסתר...עמה אר א א ר חנוא בשהקדוש || M 50 -- לו ו
M 51 -- בר אבא || VM 52 — מיש הרב || M 53 יושבת
בחוקו M 54 || אר י M 55 מלך על עם לע M 56
רצון צדיק || VM 57 -- דכת || M 58 חייא בר אבא
M 59 תר || M 60 והוו אומרים זה לזה מיום || M 61
-- לבאן || M 62 אלא בא ונטיל לו ארס || M 63 אינן יוד
שמרדכי || M 64 - היה || M 65 + לספר.

nicht, da Rahel der Lea das Erkennungszeichen verraten hatte. Daher war es ihr beschieden, dass ihr Šaúl entstammte. Worin bestand die Frömmigkeit Šaúls? Es heisst: *Was aber Šemuél in Betreff des Königtums gesagt hatte, das verriet er ihm nicht.* Daher war es ihm beschieden, dass ihm Ester entstammte.

Ferner sagte R. Eleâzar: Wenn der Heilige, gebenedeiet sei er, für jemand Ehre aussetzt, so setzt er sie auch für seine Kinder und Kindeskinder aus, bis zum Schluss aller Generationen, denn es heisst: [359]*Da lässt er sie immerdar sitzen, erhöht* &. Wenn er aber hochmütig wird, dann erniedrigt ihn der Heilige, gebenedeiet sei er, denn es heisst: [360]*Und die mit Ketten gefesselten* &.

[361]*Und den Befehl Mordekhajs tuhrte Ester aus.* R. Jirmeja sagte: Sie pflegte den Weisen das Menstrualblut vorzuzeigen.

[362]*Ebenso wie damals, als sie noch in Pflege bei ihm war.* Raba b. Lima sagte im Namen Rabhs: Sie pflegte den Schoss Ahaśveroš zu verlassen, zu baden und sich in den Schoss Mordekhajs zu setzen.

[363]*In jenen Tagen, während Mordekhaj gerade im Thor des Königs verweilte, gerieten in Zorn.* R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Der Heilige, gebenedeiet sei er, erzürnte den Herrn gegen seine Diener, um den Wunsch eines Frommen zu erfüllen, das ist nämlich Joseph, denn es heisst:[364] *Und war da bei uns ein hebräischer Jüngling* &, die Sklaven gegen ihren Herrn, um den Frommen ein Wunder geschehen zu lassen, das ist nämlich Mordekhaj, denn es heisst:[365] *Aber die Sache wurde Mordekhaj kund* &. R. Johanan sagte: Bigthan und Teres waren (zwei) Tarser und unterhielten sich in tarsischer Sprache. Sie sprachen nämlich: Seitdem diese gekommen ist, kennen wir keinen Schlaf mehr; wollen wir nun Gift in die Schale thun, damit er sterbe. Sie wussten aber nicht, dass Mordekhaj zu den Insassen der Quaderhalle gehörte und alle siebzig Sprachen beherrschte. Darauf sprach einer: Unser Dienst ist ja nicht derselbe! Der andere erwiderte: Ich werde für mich und für dich Dienst thun. Deshalb heisst es: [366]*Die Sache wurde untersucht und als richtig befunden*: man traf sie nicht bei ihrem Dienst.

[366]*Nach diesen Begebenheiten.* Nach welchen? Raba erwiderte: Nachdem der Heilige, gebenedeiet sei er, das Heilmittel vor der Wunde erschaffen hatte; Reš-Laqiš

358. iSam. 10,16. 359. Ij. 36,7,8. 360. Ob es verunreinigend ist. 361. Est. 2,21. 362. Gen. 41,12. 363. Est. 2,22. 364. Das Synedrium. 365. Est. 2,23. 366. Ib. 3,1.

sagte nämlich: Der Heilige, gebenedeiet sei er, schlägt Jisraél erst dann, wenn er für sie ein Heilmittel geschaffen hat, denn es heisst:[367] *Wenn ich Jisraél Heilung verschaffe, so wird die Sünde Ephrajims aufgedeckt.* Bei den weltlichen Völkern verfährt er aber nicht so; zuerst schlägt er sie, dann erst schafft er ihnen Heilung, denn es heisst: [368]*So wird der Herr Mizrajim schlagen und heilen.*

[369]*Aber er verschmähte, an Mordekhaj allein Hand zu legen.* Raba sagte: Anfangs an Mordekhaj allein, dann an das Volk Mordekhajs, das sind nämlich die Gelehrten, alsdann an alle Judäer.

[370]*Man warf das Pur, das ist das Los.* Es wird gelehrt: Sobald das Los auf den Adar fiel, freute er sich sehr, indem er sprach: Das Los fiel mir auf den Monat, in dem Mošeh starb; er wusste aber nicht, dass Mošeh am siebenten Adar starb, aber am siebenten Adar auch geboren wurde.

[371]*Es giebt ein Volk.* Raba sagte: Niemand ist in der Verleumdung so kundig, wie es Haman war. Er sprach [zum König]: Komm, wir wollen sie vernichten. Dieser sprach: Ich fürchte vor ihrem Gott, dass er nicht mit mir so verfahre, wie er mit meinen Vorfahren verfuhr. Jener entgegnete: Sie vernachlässigen die Beobachtung der Gebote. Dieser sprach: Es sind unter ihnen Gelehrte vorhanden. Jener entgegnete: Es ist ein Volk; vielleicht glaubst du aber, [durch deren Vertilgung] werde eine Lücke in deinem Reich entstehen, so sind sie unter den Völkern zerstreut; wenn du aber glaubst, sie bringen irgend einen Nutzen, so sind sie abgesondert [mephorad], sie gleichen dem Maultier [pirda], das sich nicht fortpflanzt. Wenn du glaubst, dass sie eine Provinz vollständig bewohnen, so sind sie in allen Provinzen deines Reichs vorhanden.[372]*Ihre Gesetze sind von denen jedes anderen Volks verschieden*; sie essen nicht vom Unsrigen, sie heiraten nicht die Unsrigen und wollen von uns nicht geheiratet werden. *Und die Gesetze des Königs befolgen sie nicht*; sie verbringen das ganze Jahr in Müssiggang.[373]*Es ist für den König unangemessen, sie gewähren zu lassen*; sie essen und trinken und beleidigen die königliche Majestät; wenn nämlich einem von ihnen eine Fliege in den Becher fällt, so entfernt er sie und trinkt ihn, wenn aber mein königlicher Herr einem von

367. Hos. 7,1. 368. Jes. 19,22. 369. Est. 3,6. 370. Ib. V. 7. 371. Ib. V. 8. 372. ישנו von שנה *wiederholen, abändern* abgeleitet. 373. שהי פתי wird von manchen als Abbreviatur von שבת היום פתח היום aufgefasst.

זורקן וישתהו ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד
מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו; אם על המלך טיב Est.3,9
יבתב לאבדם ועשרת אלפים כבר בסף ונו' אמר ריש
לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד
המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן Sem. 1
לשקליו והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על Mag. 29a
השקלים ועל הכלאים; ויאמר המלך להמן הכסף Est.3,11
נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעינך אמר רבי
אבא משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני Fol.14
בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה
לו הריץ בתוך שדהו בעל חדיון אמר מי יתן לי תל
זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חדיון זה
בדמים ליטים נזדווגו זה אצל זה אמר לו בעל חדיון
לבעל התל מכור לי תילך אמר לו טול בחנם והלואי:
יסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא Est.3,10
גדולה חברת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים
ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שבולן לא
החזירום למוטב ואילו חברת טבעת החזירתן למוטב:
תנו רבנן ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות
נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה
שכתוב בתירה חוץ מעקרא מגילה מאי דרוש אמר
רבי חייא בר' אבין אמר רבי יהושע בן קרחה ומה
מעבדות לחירות אמרינן שירה מתיתה לחיים לא
כל שכן אי הכי הלל נבי נימא לפי שאין אומרים Ar.10
הלל על נס שבחוצה לארץ יציאת מצרים דנס
שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה בדתניא עד שלא

M—ואינו שות' ‖ M 87+הקב"ה ‖ M 88+כר כהנא ‖ M 89 יש ; M 90 ברמים ; B 91 אותה ; M 92 דאלו נ"ח נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן ליש' לא החו אותן ; VM 95 לגבי ; M 93 ק"ו בעצ' ; M 94 אבא ; M 96 א"ר יצחק ; M 97 בתקנת לה רב נחמן ותרי חוה וקאמרינן התם היינו טעמא דעד שלא.

ihnen seinen Becher berühren sollte, würde er ihn zur Erde schleudern und ihn nicht trinken.

"Wenn es dem König recht ist, so mag schriftlich angeordnet werden, sie zu vertilgen, und zehntausend Talente Silber ". Reš-Laqiš sagte: Offenbar und bewusst war es dem, der durch sein Wort die Welt erschuf, dass einst Haman Šeqalim gegen Jisraél wiegen wird, daher liess er sie vorher Šeqalim für sich wiegen; das ist es, was gelehrt wird, dass am ersten Adar eine Kundmachung ausgerufen wird, betreffs der Šeqalim und der Mischfrucht .

"Da sprach der König zu Haman: Das Silber sei dir übergeben und mit dem Volk magst du verfahren, wie es dir gut dünkt. R. Abba sagte: Das Ereignis von Haman mit Aḥašveroš ist mit Folgendem zu vergleichen. Einst waren zwei Leute, von denen der eine einen Hügel und der andere einen Graben in seinem Feld hatte; der den Graben hatte sprach, er möchte den Hügel gegen Bezahlung haben, und der den Hügel hatte, sprach, er möchte den Graben gegen Bezahlung haben. Einst trafen sie zusammen: da sprach der, der den Graben hatte, zu dem, der den Hügel hatte: Verkaufe mir deinen Hügel. Dieser erwiderte: Nimm ihn doch umsonst.

"Da zog der König seinen Ring [illegible] R. Abba b. Kahana sagte: Das Abziehen des Siegelrings wirkte mehr, als die achtundvierzig Propheten und sieben Prophetinnen, die Jisraél predigten; diese alle bekehrten sie nicht zum Guten, während das Abziehen des Siegelrings sie zum Guten bekehrte.

Die Rabbanan lehrten: Achtundvierzig Propheten und sieben Prophetinnen predigten Jisraél, sie liessen nichts zurück von dem, was in der Gesetzlehre sich befindet, und fügten auch nichts hinzu, ausgenommen ist das Lesen der Esterrolle. — Wieso folgerten sie es? R. Ḥija b. Abin erwiderte im Namen des R. Jehošuâ b. Qorha: Wenn man wegen der Umwandlung von Sklaverei in Freiheit ein Lied anstimmt, um wieviel mehr geschehe dies wegen der Umwandlung von Tot zum Leben! — Demnach sollte man ja auch das Loblied[378]lesen!? — Wegen eines Wunders ausserhalb des Jisraéllands wird das Loblied nicht gelesen. — Wieso liest man es wegen des Auszugs aus Miçrajim, der ja ebenfalls ein Wunder ist, der sich ausserhalb des Jisraéllands ereignet hatte!? — Es wird gelehrt: Bevor die Jisraéliten in das Land zogen,

374. Est. 3,9. 375. Cf. Bd. I S. 25, Z. 11 ff. 376. Est. 3,11. [illegible] Cf. S. 517. N. 21.

נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה
משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות
לומר שירה רב נחמן אמר קרויתא זו הלילא מתקיף
לה רבא בשלמא התם הללו עבדי ה׳ ולא עבדי
פרעה אלא הבא הללו עבדי ה׳ ולא עבדי אחשורוש
אבתי עבדי אחשורוש אנן בין לרבא בין לרב נחמן
קשיא והא תניא כשנכנסו לארץ לא הוכשרו כל
הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשירן
הראשון ותו ליבא והכתיב ויהי איש אחד מן הרמתים
[צופים] אחד מאתים צופים שנתנבאו להם לישראל
ביהוה טובא הוו בדתניא הרבה נביאים עמדו להם
לישראל בפלים ביוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה
לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה רבי שמואל
בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו
את זו רבי חנין אמר אדם הבא מבני אדם שעיניהן
ברוחו של עולם ומאן ננחו בני קרח דכתיב ובני
קרח לא מתו הנא בישום רבינו מקום נתכבר יהם
ביהתם ועמדו עליו שבע נביאות מאן ננחו שירה
מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר שרה דכתיב
אבי מלכה ואבי יסכה ואמר רבי יצחק יסכה זו
שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוח הקדש
שנאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה דבר
אחר יסכה שהכל סוכין ביופיה מרים דכתיב ותקח
מרים הנביאה אחות אהרן ולא אחות משה אמר
רב נחמן אמר רב שתותה מתנבאה כשהיא אחת

Ex.15,1 Ps.113,1 Ex.10,1 Sam.1,1 Num.26,11 Sys.110,1 Gn.11,29 Sys.68,7 Gn.21,12 Ex.15,20 Sys.12,5

M 98 – יש M 99 לומר שירה אל ארץ יש בלבד רב
B 1 רבא אמר כש M 2 הבא תיכו ניתא הלל M 3 קשיא
M 4 להתיון ‖ M 5 + וגו׳ א״ר אבהו ‖ M 6 נתנבאו ‖
M 7 כפלים M 8 אלא M 9 – להדיות M 10
לזו וחזאת זו את זו א״ר חנין [א״ר] אדם הבא מישני בני אדם
M 11 וישבו עליו M 12 שכוסה ברוח ק׳ וחזונו דכתיב
M 13 * רכת ויראו אותה שיהי פרעה M 14 — אחות אהרן
M 15 א״ר עמרם אר״ב שהיתה.

waren alle Länder wert, ihretwegen ein Lied anzustimmen, nachdem sie aber in das Land zogen, sind die anderen Länder nicht mehr wert ihretwegen ein Lied anzustimmen. R. Nahman erwiderte: Das Lesen |der Esterrolle| vertritt das Loblied. Raba entgegnete: Allerdings sagt man |wegen des Auszugs aus Miçrajim|: [379]*Preiset ihr Diener des Herrn*, nicht aber Diener Pareôs'; wieso aber könnte man |wegen der Rettung in Šušan| sagen: *Preiset ihr Diener des Herrn*, nicht aber Diener Aḥašveroš'; wir sind ja jetzt noch Diener Aḥašveroš'!? — Sowol gegen Raba, als auch gegen R. Nahman ist folgende Lehre als Einwand zu erheben: Als sie in das Land zogen, waren alle anderen Länder nicht mehr wert, ihretwegen ein Lied anzustimmen, sobald sie in die Gefangenschaft gingen, erlangten sie wieder ihren ehemaligen Wert. — Giebt es denn keine anderen |Propheten| mehr, es heisst ja: *Es war ein Mann von Ramathajim Çophim*, einer von den zweihundert Propheten[381], die Jisraél gepredigt hatten. — Es waren bedeutend mehr vorhanden, wie gelehrt wird: Viele Propheten, doppelt so viel wie die Auszügler aus Miçrajim, predigten den Jisraéliten; jedoch wurde nur solche Prophetie niedergeschrieben, die auch für die späteren Generationen nötig war, nicht aber solche, die nicht nötig war. R. Šemuél b. Nahmani erklärte: Ein Mann, der |von einer Ortschaft stammt|, da zwei Hügel[382]einander anschauen. R. Hanin erklärte: Ein Mann, der von denjenigen Leuten abstammt, die auf der Höhe der Welt stehen, das sind die Söhne Qoraḥs, von denen es heisst:[383]*Und die Söhne Qoraḥs starben nicht.* Im Namen unseres Meisters wurde gelehrt: Ein Ort wurde ihnen im Fegefeuer abgesondert, da sie verblieben sind. — Wer sind diese sieben Prophetinnen? — Sarah, Mirjam, Debora, Ḥanna, Abigajil Ḥulda und Ester. Bei Sarah heisst es:[384]*Vater der Milka und Jiska,* und hierzu sagte R. Jiçḥaq, Jiska sei Sarah und nur deshalb heisse sie Jiska, weil sie mittels heiliger Inspiration schaute [saka] denn es heisst:[385]*Gehorche Sarah in allem, was sie von dir verlangt.* Eine andere Erklärung: Jiska |heisst sie deshalb|, weil alle ihre Schönheit beschauten. Von Mirjam heisst es:[386]*Da nahm Mirjam die Prophetin, die Schwester Ahrons.*— War sie denn nicht auch die Schwester Mošes!? R. Nahman er-

379. Ps. 113,1. 380. iSam. 1,1. 381. רמתים gleich מאתים zweihundert, צופים Seher, Schauer, (synon. mit ראה). Ehrende Bezeichnung der Propheten; cf. iSam. 9,9. 382. רמתים צופים: רמה *Anhöhe*, צופים von צפה *schauen*. 383. Num. 26,11. 384. Gen. 11,29. 385. Ib. 21,12. 386. Ex. 15,20.

אחרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את
ישראל וכשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה
עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה
נבואתך וכיון שהשליכוהו ליאור עמד אביה ומפחה
על ראשה ואמר לה בתי היכן נביאותיך היינו
דכתיב ותתצב אחתו מרחק לדעה לדעת מה יהא
בסוף נביאתה דכתיב ודבורה אשה נביאה
אשת לפידות מאי אשת לפידות שהיתה עושה
פתילות למקדש והיא יושבת תחת תמר מאי
שנא תחת תמר אמר רבי שמעון בן אבשלום משום
יחוד דבר אחר מה תמר זה אין לו אלא לב אחד
אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב
אחד לאביהן שבשמים הנה דכתיב ותתפלל חנה
ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' רמה קרני ולא
רמה פבי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשחה מלכותן
שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשחה מלכותן אין
קדוש כה' כי אין בלתך אמר רב יהודה בר מנשי
אל תקרי בלתך אלא לבלותך שלא במדת הקדוש
ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה
ידיו מבלין איתי אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה
ידיו [ו]אין צור באלהינו אין ציור באלהינו אדם צר
צורה על גבי חכותל ואינו יכול להטיל בה רוח
ונשמה קרבים ובני מעים אבל הקדוש ברוך הוא
צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים
ובני מעים אבעיול דכתיב והיה הויא רכבת על

M 16 שהוא מושיע M 17 משה נתנו תבות
כשהשליכוהו ליאור עמדה אמה ושפחה לה על ראשה ואמרה לה
M 19 -- א ר יצחק דבו ר אבי M 20 פתילים רמשכן שולח
M 21 מ ש תחת תמר M 22 ד א מה תומר זה שילו
מוציא את צדוקים שבאותו הדור מוציאין M 23 -- תחת תמר
M 24 אין רחם M 25 בן מנשיא M 26 מעשיו מב
P 27 הוא M 28 אינו כך בי הוא מבלה את מעשיו
M - אר י בן מנש M 30 שלא כמדת הקב ה מדת בו ר
מדת בו ר צר M 31 — רוח ו M 32 ונותן.

widerte im Namen Rabbis: Als sie noch nur eine Schwester Ahrons war, hatte sie prophezeit: Meine Mutter wird einen Sohn gebären, der Jisraél retten wird. Als [Mošeh] geboren wurde, füllte sich das ganze Haus mit Licht; da stand ihr Vater auf, küsste sie aufs Haupt und rief: Meine Tochter, deine Prophezeiung ist in Erfüllung gegangen! Als man ihn aber später in den Fluss warf, stand ihr Vater auf, schlug sie auf das Haupt und rief: Meine Tochter, was ist aus deiner Prophezeiung geworden! Deshalb heisst es: *Seine Schwester stellte sich in der Ferne, um zu erfahren*: um zu erfahren, was aus ihrer Prophezeiung werden wird. Von Debora heisst es:[387] *Und Debora, eine Prophetin, die Frau Lapidoths.*

Was heisst "die Frau Lapidoths"? Sie machte Dochte[388] für das Heiligtum. *Und sie sass unter der Palme.* — Weshalb unter einer Palme? R. Šimôn b. Abšalom erwiderte: Wegen des Alleinseins.[389] Eine andere Erklärung: Wie die Palme nur ein Herz hat, ebenso hatten die Jisraéliten des damaligen Zeitalters nur ein Herz für ihren Vater im Himmel. Von Hanna heisst es: *Und Hanna betete und sprach: Es jauchzt mein Herz durch den Herrn, mein Horn ist hoch erhoben durch den Herrn*; nur mein Horn ist hoch erhoben, nicht aber mein Krüglein: David und Šelomoh wurden mit dem Horn gesalbt, so war auch ihre Regierung von Dauer. Šaúl und Jehu wurden mit dem Krüglein[390] gesalbt, so war ihre Regierung nicht von Dauer.[391] *Niemand ist heilig wie der Herr, denn keiner ist ausser dir.* R. Jehuda b. Menasi sagte: Lies nicht: *biltekha [ausser dir]*, sondern *lebalotheka [der dich überdauert]*; die Eigenschaft des Menschen gleicht nicht der Eigenschaft des Heiligen, gebenedeiet sei er; die Eigenschaft des Menschen ist, dass seiner Hände Werk ihn überdauert, der Heilige, gebenedeiet sei er, überdauert aber seine Werke.[392] *Es giebt keinen Schöpfer [zur] gleich unserem Gott*: es giebt keinen Bildner [çajar] gleich unserem Gott; der Mensch malt eine Figur auf die Wand, kann aber nicht Geist und Seele, Inneres und Eingeweide in dieselbe hineinbringen; aber der Heilige, gebenedeiet sei er, bildet eine Figur in einer Figur und bringt in diese Geist und Seele, Inneres und Ein-

387. Ib. 2,4. 388. Jud. 4,4. 389. לפיד *Fackel, Flamme.* 390. Jud. 2,5. 391. In einem geschlossenen Raum könnte sie in die Lage kommen, allein mit einem Mann zusammen zu sein, was verboten ist. 392. iSam. 2,1. 393. In welchem sich das Sálböl befand; cf. iSam. 10,1; 16,13. iReg 1,39, iiReg. 9,1. 394. iSam. 2,2.

geweide. Von Abigajil heisst es:[395] *Sie ritt auf einem Esel und stieg im Dunkel des Bergs herab*; es müsste ja heissen vom Berg! allein, Rabba b. Šemuél erklärte: wegen des Blut, das von den dunklen Stellen kommt, sie nahm [Menstrual-]Blut und zeigte ihm[396]. Dieser sprach; Darf man denn nachts Blut untersuchen!? Jene entgegnete: Darf man denn nachts ein Todesurteil[397] vollstrecken!? Er erwiderte: Er ist Hochverräter, es ist daher nicht erforderlich, ihn zuerst abzuurteilen. Sie erwiderte: Noch lebt Šaúl und deine Autorität ist in der Welt noch nicht bekannt. Alsdann sprach er zu ihr:[397] *Gepriesen sei deine Klugheit und gepriesen seist du selbst, die mich heute davon zurückhielt, in eine Blutschuld zu geraten.* Das Wort Blutschuld hat zwei Bedeutungen; dies lehrt, dass sie ihren Schenkel entblösste, mittels dessen Helligkeit er drei Parasangen ging. Alsdann sprach er zu ihr: Lasse mich bei dir Gehör finden. Diese erwiderte:[398] *Dies soll dir nicht zum Anstoss gereichen*; dies, wahrscheinlich giebt es noch etwas anderes, das ist nämlich das Ereignis mit der Bath-Šebâ. Und schliesslich[399] war es auch so.[400] *So möge das Leben meines Herrn eingebunden sein in das Bündel der Lebendigen.* Als sie sich von ihm verabschiedete, sprach sie zu ihm:[398] *Und wenn der Herr meinem Herrn wolthun wird, so denke an deine Sklavin.* R. Nahman sprach: Das ist es, was die Leute sagen: Die Frau spinnt beim Sprechen[401]. Manche sagen: Mit gesenktem Kopf geht die Ente, doch schweifen ihre Augen umher. Von Ḥulda heisst es:[402] *Da begab sich der Priester Ḥilqîja mit Aḥiqam, Âkhbor &c.* — Wieso durfte sie prophezeien, wo Jirmeja da war!? — In der Schule Rabhs erklärten sie im Namen Rabhs: Ḥulda war eine Verwandte Jirmejas und er nahm es ihr nicht übel. — Wieso liess aber Jošijah den Jirmeja und sandte zu ihr!? — In der Schule R. Šilas erklärten sie: Weil die Frauen mitleidig sind. R. Johanan erklärte: Jirmeja war nicht anwesend, denn er ging die zehn Stämme holen. — Woher, dass er sie zurückgebracht hatte? — Es heisst:[403] *Denn der Verkäufer wird nicht wieder zu dem Verkauften gelangen*; wieso könnte nun der Prophet das Aufhören des Halljahrs prophezeit haben, wenn es nicht existirt haben würde!? Vielmehr lehrt dies, dass Jirmeja sie zurückgebracht hatte, und Jošijahu, der

395. iSam. 25,20. 396. David wollte den Nabal töten, cf. iSam. Kap. 25. 397. iSam. 25,33. 398. Ib. V. 31. 399. Dh. er beging mit der Bath-Šebâ eine Sünde, was die Abigajil vorher prophezeite. 400. iSam. 25,29. 401. Die Frau ist stets auf ihren Vorteil bedacht, ebenso hat auch A., an sie zu denken. 402. iiReg. 22,14. 403. Ez. 7,13.

החמור וירדת בסתר ההר בסתר החר מן ההר מיבעי
ליה אמר רבה בר שמואל על עסקי דם חבא מן
המתרים נטלה דם והראתה לו אמר לה וכי מראין
דם בלילה אמרה לו וכי דנין דיני נפשות בלילה
אמר לה מורד במלכות הוא ולא צריך למידיעניה Col.b
אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא מטבעך בעולם
אמר לה [ו]ברוך טעמך וברוכה את אשר בלתני Sam. 25,33
[היום הזה] מבוא בדמים דמים תרתי משמע אלא
מלמד שגילתה את שוקה והלך לאורה שלש
פרסאות אמר לה השמעי לי אמרה לו [ו]לא תהיה Ib.v.31
זאת לך לפוקה זאת מכלל דאיכא אחריתי ומאי Ib.v.29
ניהו מעשה דבת שבע ומסקנא הכי הואי והיתה
נפש אדני צרורה בצרור החיים כי הוות מיפטרא Ib.v.31
מיניה אמרה ליה והיה כי ייטיב ה׳ לאדני וזכרת
את אמתך אמר רב נחמן היינו דאמרי אינשי איתתא
בחדי שותא פילכא איכא דאמרי שפיל ואזיל Bq.92b
בר אזוזא ועינוהי מיטייפי הולדה דכתיב ויהי 1Reg.
הלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור וגו׳ ובמקום דקאי 22,14
ירמיה היכי מתנביא איהי אמרי כי רב משמיה
דרב חולדה קרובת ירמיהו היתה ולא הוה מקפיד
עליה ויאשיה נופיה היכי שביק ירמיה ומשדר
לגבה אמרי דכי רבי שיילא מפני שהנשים רחמניות
הן רבי יוהנן אמר ירמיהו לא הוה התם שהלך Ar.33a
להחזיר עשרת השבטים ומנלן דאהדור דכתיב כי Ez.7,13
תמוכר אל הממכר לא ישוב אפשר יובל בטל ונביא
מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שירמיהו החזירן

M 33 רבא M 34 + מתוקה M 35 רואין M 36 תרי דמים
דם נדה ושפיכת דמים מלמד M 37 — זאת M 38 + מוליא
P 39 נעמהו M 40 מסך היכי M 41 וכתיב וזכרת
M 42 אמר ר״ש M 43 הוא דלא הוה שהלך להה את
עש P 44 שכבו M 45 דהחזיר.

ויאשיהו בן אמון מלך עליהן דכתיב ויאמר מה
הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר
הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את
הדברים האלה אשר עשית על המזבח בבית אל
ובי מה טובו של יאשיהו על המזבח בבית אל
אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן רב נחמן אמר
מהכא עם יהודה עוד קצור לך בשיבי שבית עמי
אכתר דכתיב ויהי ביום השלושי ותלבש אסתר
מלכית בגדי מלכות מיבעי ליה אלא שלבשתה רוח
הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם ויהוה לבשה
את עמשי ויגי ; אמר רב נחמן לא יאה יהוידעא לנשי
תרתי נשי יהוידן הויין וכנגין שמיהו חלדא שמה
ובבירתא והלא שמה מרבשתא ובבירתא כתיב בה
ותשרה עתקרא לברק ואילו איהו לא אזלה לגביה
ברבישתא כתיב בה אמרי לאיש[1] לא אמרה אמרו
למלך ; אמר רב נחמן חולדה מבני בניו של יהושע
היתה כתיב הכא בן חולדה וכתיב התם בתמנת חרס
איתיבה רב עינא כבא לרב נחמן שמנה נביאים
יהם בתנים יצאו מהדם חוגה יאלי הן גירה בזוך
ישעיה מחכיה ירמיה חלקיה חנמאל ישעיה רבי יחזקאל
אימר אף הושעיה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה
היתה כתיב הכא בן תקוה וכתיב התם את תקית חוש
השתי אמר ליה עינא כבא ואמרי לה פתיא איכבא
מיני ימינך תכריעם שמעתא דאושעיא ונכבה יהושע
יהי ליה ורעא יהושע יהכתיב נון בני יהושע
בני בני לא הוי ליה בנתן הוי ליה בשלמא אונקי
בייפרשי אלא אכתיתיהו מנלן בדעזילא דאמר קרא
כי מקום ששמני ושם אבני בנבואות בויקיע שהוא

M 40 בוא M 47 עתני M 48 שירשיות התזוזן
יאשיה M 49 ב[illegible] M 50 א[illegible] אלעזר א[illegible] הנוצא
שלכשת היה M 51 נאני דתי יהודא יבשי תרתין חשין ושלואן
יאחי M 54 בת M 53 הכת M 52 יכני שני
M 56 תשרה לא אמרה יהני M 55 אמרי רב
תנבואה M 57 [illegible] M 58 אבר בנתא M 59 מוקום.

Sohn Amons, regierte über sie, denn es heisst: *Da trug er: Was ist das hier für ein Denkmal, das ich da sehe? Die Leute der Stadt aber antworteten ihm: Das ist das Grab des Gottesmanns, der aus Jehuda kam, und diese Dinge, die du gethan hast, über den Altar von Beth-El verkündigte.* Wie kommt nun Jošija beim Alter von Beth-El? — dies lehrt vielmehr, dass er über jene regierte. R. Naḥman entnimmt dies aus Folgendem:[405] *Auch dir, Jehuda, hat man eine Ernte bereitet, wenn ich die Gefangenschaft meines Volks heimführte.* Von Ester heisst es:[406] *Am dritten Tag kleidete sich Ester königlich an*; es sollte ja heissen: königliche Gewänder!? Vielmehr bekleidete sie ein heiliger Geist; denn hier heisst es: *kleidete* und dort[407] heisst es: *Und ein heiliger Geist bekleidete Amasaj.*

R. Naḥman sagte: Hochmut geziemt den Frauen nicht. Zwei [Prophetinnen] waren hochmütig und hatten hässliche Namen; eine hiess Biene [Debora] und die andere hiess Wiesel [Hulda]. Von der Biene heisst es:[408] *Sie sandte hin und liess Baraq rufen*, selbst ging sie aber nicht zu ihm hin. Von der Wiesel heisst es:[409] *Saget dem Mann*, sie sagte aber nicht: dem König.

R. Naḥman sagte: Ḥulda gehört zu den Nachkommen Jehošuâs, denn bei jener heisst es:[410] *Der Sohn des Ḥarhas* und bei diesem heisst es:[411] *In Timnath-Heres*. R. Ênа der Greis wandte gegen R. Naḥman ein: Acht Propheten, die Priester waren, entstammten Raḥab der Wirtin, das sind: Nerija, Baruk, Seraja, Maḥseja, Jirmeja, Ḥilqija Hanamél und Šalum; R. Jehuda sagt, auch die Prophetin Ḥulda gehöre zu den Nachkommen Raḥab der Wirtin, denn bei jener heisst es:[412] *Der Sohn des Tiqva*, und bei dieser heisst es:[413] *Die rote Schnur [tiqva]* Dieser erwiderte: Greiser Ênа, — manche sagen: Schwarzer Topf! — durch uns beide wird ja die Sache erklärlich, sie bekehrte sich und Jehošuâ heiratete sie. — Hatte denn Jehošuâ Kinder? es heisst ja:[414] *Dessen Sohn Nun, dessen Sohn Jehošuâ*[413]. — Söhne hatte er nicht, Töchter aber wol. — Allerdings ist dies von ihnen bekannt, wieso aber von ihren Vätern[414]!? — Nach einer Lehre Ûlas, welcher sagte: Wenn der Name des Propheten und der Name seines Vaters

404. iiReg. 23,17. 405. Hos. 6,11. 406. Est. 5,1. 407. iChr. 12,19. 408. Jud. 4,6. 409. iiReg. 22,15. 410. Jos. 24,30. 411. Ib. 2,18. 412. iChr. 7,27. 413. Die Genealogie Ephrajims wird nur bis Jehošuâ fortgesetzt. 414. Von den soeben genannten Propheten sind nur 4 als Propheten bekannt, die übrigen 4 sind deren Väter.

genannt wird, so ist er Prophet und Sohn eines Propheten; wenn nur sein Name und nicht der seines Vaters, so ist er Prophet, aber nicht Sohn eines Propheten; wenn sein Name und der Name seiner Vaterstadt genannt werden, so ist er aus dieser Stadt; wenn nur sein Name und nicht der Name seiner Vaterstadt, so ist er aus Jerušalem. In einer Barajtha wird gelehrt: Wenn seine eigene Thaten und auch die Thaten seiner Vorfahren verschwiegen werden und die Schrift einen derselben nennt, der rühmlich bekannt ist, wie zum Beispiel:[415] *Das Wort des Herrn, welches an Cephanja, den Sohn Kušis, des Sohns Gedaljas, erging*, so ist er ein Frommer und Sohn eines Frommen; wenn die Schrift aber einen von ihnen nennt, der schändlich bekannt ist, wie zum Beispiel:[416] *Im siebenten Monat aber kam Jišmâél, der Sohn Nethanjas, des Sohns Elišamâs*, so ist er ein Frevler und Sohn eines Frevlers.

R. Naḥman sagte: Maleakhi ist Mordekhaj; weshalb aber heisst er Maleakhi? weil er Vicekönig[417] war. Man wandte ein: Barukh, der Sohn Nerijas, Saraja, der Sohn Maâsijas, Daniél, Mordekhaj, Bilšan, Haggaj, Zekharja und Maleakhi prophezeiten sämtlich im zweiten Regierungsjahr Darjaveš. Dies ist eine Widerlegung. Es wird gelehrt: R. Jehošuâ b. Qorḥa sagte: Maleakhi ist Êzra; die Weisen sagen, dieser hiess Maleakhi. R. Naḥman sagte: Einleuchtend ist die Ansicht desjenigen, welcher sagt, Maleakhi sei Êzra, denn in der Prophetie Maleakhis heisst es:[418] *Treubruch hat Jehuda begangen, und Greuel sind in Jisraél und zu Jerušalem verübt worden; denn Jehuda hat, was dem Herrn heilig war, entweiht, indem es Töchter eines fremden Gottes liebgewonnen und begattet hat*; und der die fremden Frauen ausgeschieden hatte, das ist ja Êzra, denn es heisst:[419] *Da hob Škhanja, der Sohn Jehiéls, vor den Nachkommen Elams, an und sprach zu Êzra: Wir haben uns gegen unseren Gott vergangen, dass wir fremde Weiber heimgeführt haben.*

Die Rabbanan lehrten: Vier schöne Frauen hat es auf der Welt gegeben, und zwar: Sarah, Abigajil, Raḥab und Ester. Derjenige aber, nach dem Ester grün war, lässt diese fort und zählt Vašti mit. Die Rabbanan lehrten: Raḥab wirkte schon durch ihren Namen verführend, Jaêl durch ihre Stimme und Mikhal, die Tochter Šaûls, durch ihren Blick. R. Jiçḥaq sagte: Wer den Namen Raḥab ausspricht, bekommt

415. Zeph. 1,1. 416. Jer. 41,1. 417. מראבי gl. מרבי: der Königliche. 418. Mal. 2,11. 419. Ezr. 10,2.

בר האיבי רחב רחב מיד ניקרי אמר ליה רב נחמן אנא אבינא רחב רחב ולא אירגיש לי אמר ליה כי קאבינא בידעה ובמבוהה ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאי אמר רב אמר עבה חמן מאחשורוש ישמעיאל אמר נכר מלכא עילאה מבלבא תתאה׃

ותתחלחל המלכה מאי ותתחלחל אמר רב שפרכה נדה ירבי ירמיה אמר שהוציאה לנקביה׃ ותקרא אסתר להתך אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שהתביהו מגדולתו׃ וישמעיאל אמר שבל דברי בילבית נחתבין על פיו׃ לדעת(על) מה זה ועל מה זה אמר רבי יצחק שלחה לו שבא עברי וישראל על המשה חומשי תורה דכתיב בהן מזה ומזה הם כתבים׃ יגידי למרדכי את דברי אסתר ואולי איהו לא אול לעבויה מבאן שאין מושיבין על הסנהדרין לו כנים את בר תיחודים וגו׳ עד אשר לא בדת אמר רבי אבא שלא בדת חוה שבכל יום ויום עד עכשיו באנגם ועכשיו ברעון׃ כאשר אבדתי אבדתי כשם שאבדתי מבית אבא כך אובד ממך׃ ויעבר מרדכי אמר רב שחעבור יום ראשון של פסח בתענית ישמעיאל אמר דעבר עקרומא דניאל׃ ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכי מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש בתוב הבא ותלבש וכתוב התם ורוח לבשה את עמשי׃ ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא לעולם אל תהי ברכת חבירו קלה בעינך

sofort Pollution. R. Nahman sprach zu ihm: Ich spreche den Namen Rahab aus, ohne dass mir etwas passirt. Jener erwiderte: Ich meine es nur, wenn man sie genau kennt.

Und Mordekhaj hatte alles erfahren, was geschehen war. Was rief er? Rabh erwiderte: Haman spielt sich grösser auf als Ahašveroš. Šemuél erwiderte: Der König droben besiegte den König hienieden.

Und die Königin ward von heftigem Schmerz ergriffen. Was für ein Schmerz? Rabh erwiderte: Sie bekam ihr Menstruum. R. Jirmeja erwiderte: Sie hatte Nachgeburt.

Da rief Ester den Hathakh. Rabh sagte, Hathakh sei Daniél gewesen, nur deshalb werde er Hathakh genannt, weil man ihn seiner Grösse entrissen hatte; Šemuél sagte, weil alle Angelegenheiten der Regierung durch ihn erledigt wurden.

Za erkunden, was dies bedeute und warum es geschehe. R. Jichaq sagte: Sie liess ihn fragen, ob nicht die Jisraéliten die fünf Bücher der Gesetzlehre übertreten hätten, von denen es heisst: *Auf der einen und auf der anderen Seite waren sie beschrieben.*

Und sie teilten Mordekhaj die Worte Esters mit. Er selbst ging aber nicht zu ihm hin, hieraus, dass man kein Schlechtes mitteilt.

[420]*Gehe hin, versammle alle Judäer* & bis: *dem Gesetz zuwider.* R. Abba sagte: Dem Gesetz zuwider: bis jetzt geschah es widerwillig, jetzt aber auf Wunsch.

[420]*Ich bin auf jeden Fall verloren.* Wie ich für das väterliche Haus verloren bin, so bin ich auch für dich verloren.

Und Mordekhaj ging vorüber. Rabh erklärte: Er liess den ersten Pesaḥtag im Fasten vorübergehen. Šemuél erklärte: Er überschritt einen Fluss.

[421]*Am dritten Tag kleidete sich Ester königlich an.* Es sollte doch heissen: mit königlichen Gewändern!? R. Eleâzar erwiderte im Namen R. Ḥaninas: Dies lehrt, dass ein heiliger Geist sie bekleidete, denn hier heisst es: *kleidete* und dort[422] heisst es: *Und ein Geist bekleidete Âmasaj.*

Ferner sagte R. Eleâzar im Namen R. Ḥaninas: Nie sei der Segen eines Gemeinen geringschätzig in deinen Augen, denn zwei Grosse des Zeitalters, das sind näm-

420. Est. 4,1. 421. Euphemist. für das Entgegengesetzte. 422. Est. 4,4. 423. תהדהרי wird von הדר *hdr* = *weh sein*, abgeleitet: Entleerung des Körpers. 424. Est. 4,5. 425. תתך gl [illegible]. 426. Ex. 32,15. 427. Wo ebenfalls das W. זה gebraucht wird. 428. Est. 4,12. 429. Ib. V. 16. 430. Ib. 5,1.

lich David und Daniél, wurden von zwei Gemeinen gesegnet und es ging in Erfüllung. David wurde von Aravna gesegnet, wie es heisst:[431] *Da sprach Aravna zum König &c.* Daniêl wurde von Darjaveš gesegnet, wie es heisst:[432] *Dein Gott, den du stets anbetest, möge dich retten.*

Ferner sagte R. Eleâzar im Namen R. Haninas: Nie sei der Fluch eines Gemeinen geringschätzig in deinen Augen; Abimelekh sprach zu Sarah:[433] *Dies soll dir eine Augendecke sein*, und es ging an ihren Kindern in Erfüllung, wie es heisst:[434] *Und als Jiṣḥaq alt geworden war und seine Augen stumpf waren.*

Ferner sagte R. Eleâzar im Namen R. Haninas: Komm und sieh, wie die Art und Weise des Menschen nicht der Art und Weise des Heiligen, gebenedeiet sei er, gleicht: der Mensch setzt zuerst den Topf auf und giesst nachher Wasser hinein; der Heilige, gebenedeiet sei er, giesst aber zuerst Wasser hinein und setzt nachher den Topf auf, denn es heisst:[435] *Wenn er donnert, so ist das Wasser am Himmel.*

Ferner sagte R. Eleâzar im Namen R. Haninas: Wer etwas im Namen des Urhebers sagt, der bringt eine Erlösung in die Welt, denn es heisst:[436] *Und Ester erzählte es dem König im Namen Mordekhajs.*

Ferner sagte R. Eleâzar im Namen R. Haninas: Der Fromme geht nur seinem Zeitalter verloren. Dies ist gleich, als wenn jemand eine Perle verliert; die Perle ist überall Perle, verloren hat sie nur ihr Eigentümer.

שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה
בהן ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב
ויאמר ארונה אל המלך וגו׳ דניאל דברכיה דריוש
דכתיב אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישיזבנך׃
ואמר רבי אלעזר אמר רבי הנינא אל תהי קללת
חדיוט קלה בעינך שהרי אבימלך קלל את שרה
הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בזרעה ויהי כי
זקן יצחק ותכהינה עיניו׃ ואמר רבי אלעזר אמר רבי
הנינא בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת
בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדירה יאחר
כך נותן לתוכה מים אבל הקדוש ברוך הוא נותן
מים ואחר כך שופת הקדרה לכיים מה שנאמר לקול
תתי המון מים בשמים׃ ואמר רבי אלעזר אמר רבי
הנינא כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה
לעולם שנאמר ותאמר אסתר למרדכי בשם מרדכי׃
ואמר רבי אלעזר אמר רבי הנינא צדיק אבד לרודו
אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית בים מקום שהוא
מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה׃ וכל זה
אינגי שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי הנינא
בשעה שהאדם הפן את מרדכי יושב בשער המלך
אמר כל זה אינו שוה לו בדבר הקדא דאמר רב חסדא
זה בא בפיזמוניו וזה בא בפזמוניו אביי רב פפא
ויקרי ליה עבדא דמיחדן בטרפי יכל זה אינגי שוה
לו מלמד שכל גנזיו של אותו רשע הקדישן לו על לבו
בשעה שהאדם את מרדכי יושב בשער המלך אמר
כל זה אינגי שוה לי׃ ואמר רבי אלעזר אמר רבי
הנינא עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש
כל צדיק צדיק שנאמר ביום ההוא יהיה ה׳ צבאות
לעטרת צבי |וגו׳| ואי לעטרת צבי ולצפירת תפארה

M 92 ואביר...עציי M 93 אדם M 94 את חקר
שנאמר M 95 מיכן בתוך ביתו כך מי שחולכת מיכן שנה והוא
יא אבדה אלא בעלה M 96 ואי א אי ר׳ באי דכתיב וכ׳
אינגי שוה לי משום דרואה מידכי M 97 בפיזום בוזלי זה
בא בפיזום בוזי M 98 אביר...מלעיה...לי V 00 בבזולפי

431. IiSam. 24,23. 432. Dan. 6,17. 433. Gen. 20,16. 434. Ib. 27,1. 435. Jer. 10,13. 436. Est. 2,22. 437. Ib. v13. 438. Haman soll sich an Mordekhaj um einen Laib Brot verkauft haben. 439. Jes. 28.5

Aber alles dies genügt mir nicht. R. Eleâzar sagte im Namen R. Haninas: Sobald Haman Mordekhaj am königlichen Thor sitzen sah, sprach er: *Alles dies genügt mir nicht.* Nach einer Erklärung R. Hisdas, welcher sagte: Der eine kam mit seiner Ehrwürdigkeit, der andere kam mit seiner Unterwürfigkeit.[438] R. Papa sagte: Man nannte ihn einen Sklaven, der sich um einen Laib Brot verkaufte. *Aber alles dies genügt mir nicht*; dies lehrt, das alle die Schätze dieses Frevlers ihm auf dem Herzen gezeichnet waren, und als er Mordekhaj am königlichen Thor sitzen sah, sprach er: *Alles dies genügt mir nicht.*

Ferner sagte R. Eleâzar im Namen R. Haninas: Dereinst wird der Heilige, gebenedeiet sei er, eine Krone auf dem Haupt eines jeden Frommen sein, denn es heisst: [439]*An jenem Tag wird der Herr der Heerscharen eine Krone der Herrlichkeit sein &c.*

לעשות צבאותו ולמצפן תפארתי יכיל לכל תלמיד
לימד לשאר עמי לבני שבעים עצמי בשורים ולחזה
משפט זה הדן דין אמת לאמתו ולעבודה זה המתעבר
על יצרו משיכוי בלחמה שנושאין ונותנין בכלחביתה
של תורה שעדה שמשכנתין ומעירבין בכתי כנסיות
ובבתי מדרשות אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך
הוא רבוני של עולם מה נשתנו אלו מאלו גם אלה
בזין שני כשבר תעי בקי פרולה אין בקי ארא
ניהום שנאמר ולא תהיה זאת לך לפוקה ואין פלוליה
אלא דיינין שנאמר ונתן בפלליהם; ותעמד בחצר בית
המלך הפנימית אמר רבי לוי בזין שהגיעה רבית
הצלצים נסתלקה הוכמה שבונה אמרה אלי אלי רבה
עזבתני שבא אתה דן על שעגי בעזוד ועל אנפ
בדנין אי שמא על שקראתני בלב שנאמר הצילה
מהרג נפשי מיד בלב יחידתי הזהר יקראתי אריה
שנאמר הושיעני מפי אריה; ויהי ביאות המלך את
אסתר המלכה אמר רבי יוחנן שלשה מלאכי השרת
נזדמנו לה באותה שעה אחד שהגביה את צואדה
ואחד שמשך חוט של חסד עליה ואחד שמתה את
השרביט ומה אמר רבי ירמיה שתי אמית חוה
יהקעמידו על שתים עשרה ואמרי לה על שש עשרה
יאמרי לה על עשרים וארבע בביתניתא תנא על
ששים וכן אתה מוצא באסתה שר בת פרעה וכן
אתה מוצא בשעי רשעים דכתיב שני רשעים שברת
ואמר ויש לקוש אר תקרי שברת אלא שרבבת

M 1 ולהצעיד לתפארת — B 2 וה תהן את יצרו וישוטב על
המשפט M 3 שנושאין...בלחמה — B 1 אלו מ ר
M 5 לבתי כנ ולבתי — B 6 א ל תקב ה ישראל עכשו
בתורה אית ע לא עכשו בתורה אצר לוה M 7 משפט
M 8 שעמדה לה חש ר וא שעמדה שרבבתי וכמה מתה א ר ר
M 9 שלש עש אמה ר יהושע ב ל אמר ב ר א ל ב ר ה
אצי עשרים M 10 יאר ר.

Was heisst: *Krone der Herrlichkeit und prachtiger Sturreat?* Für die, die seinen Wunsch erfüllen[440] und auf seine Pracht hoffen. — Man könnte glauben, für jeden, so heisst es:[441] *Dem Rest seines Volkes*: nur für den, der sich als Rest betrachtet.[442] *Und Gesinnung der Gerechtigkeit*: wer der Wahrheit gemäss Recht spricht:[443] *Und Heldenkraft*: wer seinen Trieb besiegt.[444] *Die Angriffe zurücks hlagen*: die einen Kampf in der Gesetzlehre führen.[445] *Zum Thor hinaus*: die früh morgens und spät abends in den Bet- und Lehrhäusern weilen. Die Eigenschaft des Rechts sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, womit sind diese anders als jene? [illegible] *diese wanken zum Wein und zum Rauschtrank; sie schwanken beim Urteilen.* Schwanken deutet auf das Fegefeuer, denn es heisst: *Dass soll durch Schwanken veranlassen*; Urteilen [pelilija] deutet auf die Richter, denn es heisst:[446] *Nach Angabe der Richter [pelilim].*

[439] *Und stellte sich in den inneren Vorhof des königlichen Palastes.* R. Levi sagte: Sobald sie an das Haus der Götzen herangereicht war, wich die Gottheit von ihr, denn es heisst:[447] *Mein Gott, mein Gott, warum hast du mich verlassen*!? Richtest du die unschuldig begangene That gleich der schuldigen? die gezwungene gleich der freiwilligen? oder etwa deshalb, weil ich ihn einen Hund nannte? wie es heisst: *Errette mich vom Schwert, [illegible] meine Einsame.* Alsdann nannte sie ihn einen Löwen, wie es heisst:[448] *[illegible] dem Rachen des Löwen.*

[440] *Als nun der König die Königin Ester stehen sah.* R. Johanan sagte: In dieser Stunde stellten sich ihr drei Dienstengel ein; einer hob ihren Hals hoch, einer überzog sie mit Anmut und einer dehnte das Szepter aus. — Wieviel? R. Jirmeja erwiderte: Es war zwei Ellen lang und er dehnte es auf zwölf Ellen aus. Manche sagen, auf sechzehn; manche sagen auf vierundzwanzig; in einer Barajtha wird gelehrt, auf sechzig. Ebenso geschah es mit dem Arm der Tochter Pareôs[449] und ebenso geschah es mit den Zähnen der Frevler[450], von denen es heisst:[451] *Die Zähne der Frevler hast du zerbrochen*, worüber Reš-Laqiš sagte, man lese nicht *šibarta [zerbrochen]*, sondern *širbabta [ausgedehnt]*. Rabba b. Ophran sagte im Namen R. Eleâzars, welcher

440. צבי (Pracht, Herrlichkeit) vom aram. צבא [illegible] 441. Jes 28,5 [illegible] 442. Ib. 28,1 [illegible] iSam. 25,31. 444. Ex. 21,22. 445. Ps. 22,2. 446. Ib. V. 21. 447. Ib. V. 22. 448. Est. 5,2. 449. Als sie ihren Arm ausstreckte, Mošeh aus dem Fluss zu holen; cf. Ex 2,5. 450. Cf. Bd I S. 195 f. 20 ff. [illegible]

es von seinem Lehrer hörte, und sein Lehrer von seinem Lehrer: Zweihundert [Ellen].

[453] *Und der König sprach zur Königin Ester: Was ist dein Verlangen; bis zur Hälfte des Königreichs, es soll geschehen!* Bis zur Hälfte des Königreichs, nicht aber das ganze Königreich, auch nicht das, was eine Hemmung des Königreichs wäre, nämlich der Bau des Tempels. [454] *So möge der König samt Haman zum Gastmahl kommen.* Die Rabbanan lehrten: Was veranlasste Ester, Haman zu laden? R. Eliêzer erklärte, sie habe ihm eine Schlinge gelegt, denn es heisst: [455] *Möge ihr Tisch vor ihnen zur Schlinge werden.* R. Jehošuâ erklärte: Dies habe sie in ihrem väterlichen Haus gelernt, denn es heisst: [456] *Ist dein Feind hungrig, so speise ihn mit Brot* &c. R. Meïr erklärte, damit er nicht um Rat frage und sich auflehne. R. Jehuda erklärte, damit man nicht wisse, dass sie Jüdin sei. R. Nehemja erklärte, damit nicht die Jisraéliten, gestützt darauf, dass sie eine Schwester im königlichen Palast haben, ihre Gedanken vom göttlichen Erbarmen abwenden. R. Jose erklärte, damit sie ihn stets vor sich habe. R. Šimôn b. Menasja erklärte, damit Gott das sieht und ein Wunder geschehen lasse. R. Jehošuâ b. Qorha erklärte, sie habe ihm ein freundliches Gesicht machen wollen, damit sie beide getötet werden. R. Gamaliél erklärte, er war ein leichtsinniger Herrscher. R. Gamaliél sprach: Wir haben immer noch der Erklärung des Modäers nötig: es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer der Modäer erklärte, um den König und die Fürsten eifersüchtig gegen ihn zu machen. Rabba erklärte: [457] *Dem Sturz geht Stolz voran.* Abajje und Raba erklärten: [458] *Wenn sie glühen, will ich ihnen ein Mahl bereiten* &c. Rabba b. Abuha traf Elijahu und fragte ihn, welche Absicht von diesen allen Ester wirklich hatte. Dieser erwiderte: Alle von den Tannaïm und Emoraïm angegebenen.

[459] *Haman erzählte ihnen von seinem gewaltigen Reichtum und der Menge seiner Söhne.* — Wieviel hatte er? Rabh erwiderte: Dreissig, zehn starben, zehn wurden aufgehängt und zehn gingen betteln. Die Rabbanan sagten: Siebzig gingen betteln, denn es heisst: [460] *Satte [sebeîm] vermieteten sich um Brot*; lies nicht sebeîm [Satte] son-

452. Est. 5,3. 453. Ib. V. 4. 454. Ps. 69,23. 455. Pr. 25,21. 456. Bei einem Gelingen, den Hass des Königs auf Haman heraufzubeschwören, durfte ihm keine Zeit zur Ueberlegung gewährt werden. 457. Pr. 16,18. 458. Jer. 51,39. 459. Est. 5,11. 460. iSam. 2,5.

ושמונה הוו שנאמר ורוב בנו ורוב בנימטריא מאתן ואדבוכר הוו אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב: בלוחה ההוא נדדה שנת המלך אמר רבי תנחום נדדה שנת מלכו של עולם ורבנן אמרי נדדו עלונים נדדו תחתונים רבא אמר שנת המלך אהשורוש בטש נפלה ליה מילתא בדעתיה אמר מאי דקמן דומינתיה אסתר לחמן דלמא עמה קא שקלי עלויה דהאי גברא למקטליה חדר אמר אי הכי לא חזי גברא דרחים לי דחזי מודע לי חדר אמר דלמא איכא אניש דעבד בי טיבותא ולא פרעתיה משום הכי טימנעי אינשי ולא מנלו לי מיד ייאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים: ויהי נקראים מיכאן שנקראים באילהן: וימצא כתוב בתב מבעי ליה מרמז ששמשי מוחק וגבריאל כותב אמר רבי אבי דרש רבי שילא איש כפר תמרתא ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל אינו נמחק בתב שלמעלה לא כל שכן: לא נעשה עמי דבר אמר רבא לא מפני שאוהבין את מרדכי אלא מפני ששונאים את הגן: הגן לו תנא לו הבין: ויעשה בן למרדכי אמר ליה מני מרדכי אמר ליה יהודי אמר ליה טובא מרדכי איכא ביהודאי אמר ליה הושב בשער המלך אמר ליה מני ליה בחד דיסקרתא אי נמי בחד נהרא אמר ליה אל תפל דבר מכל אשר דברת: ויקח המן את הלבוש ואת הסוס אול אשבחיה דיתבי רבנן קמיה ומהוי יהי הרבית קבוצה לרבנן בין החויה מרדכי

dern: Sibhîm [siebzig]. Rami b. Abba sagte: Zusammen hatte er zweihundertundacht, denn es heisst: *und die Menge [zerob] seiner Söhne*. — Das Wort *zerob* beträgt ja zweihundertundvierzehn!? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Die Schreibweise ist [defektiv] *zerob*.

In jener Nacht floh der Schlaf des Königs. R. Tanhum sagte: Der Schlaf des Königs der Welt. Die Rabbanan sagten: Der der Oberen und der der Unteren. Raba sagte: Einfach, der Schlaf des Königs Ahasveroš; es fiel ihm nämlich auf: Was hat es zu bedeuten, dass Ester den Haman einlud? sie planen wahrscheinlich einen Anschlag gegen mich. Alsdann dachte er: Ich habe also gar keinen Freund, der mir dies mitgeteilt haben würde! Vielleicht giebt es einen dachte er weiter der mir Gutes gethan hat, ohne dass ich ihm dies vergolten hätte, und deswegen unterlassen es die Leute, mich in Kenntnis zu setzen; alsdann: *Da befahl er das Buch der geschichtlichen Denkwürdigkeiten, Verlaufe zu bringen.*

Und sie wurden vorgelesen. Dies lehrt, dass sie sich von selbst gelesen haben.

Da fand es sich aufgezeichnet. Es müsste ja heissen: dass aufgezeichnet war? dies lehrt: dass [der Chronist] Šimšaj dies ausgemerzt und Gabriél wieder nachgetragen hatte. R. Asi sagte: R. Šila aus Kephar-Temarta trug vor: Wenn schon ein das Verdienst Jisraéls enthaltendes Schriftstück hienieden nicht ausgemerzt wird, um wieviel weniger wird es ein solches Schriftstück droben.

Es ist ihm nichts erwiesen worden. Raba sagte: Nicht aus Liebe für Mordekhaj, sondern aus Hass gegen Haman.

Für ihn hergerichtet: Es wird gelehrt: Für ihn selbst.

Und thue so mit Mordekhaj. Jener sprach: Welchem Mordekhaj? Er erwiderte: *Dem Judäer.* Jener sprach: Es giebt ja viele Mordekhaj unter den Judäern. Er erwiderte: *Der am königlichen Thor sitzt.* Jener sprach: Genügt für ihn eine Ortschaft, oder ein Fluss? Er erwiderte: Gieb ihm beides, unterlasse nichts von dem, was du gesagt hast.

Da holte Haman das Gewand und das Ross. Als er zu ihm kam, traf er ihn, wie er den Rabbanan, die vor ihm sassen, die Vorschriften über das Häufen zeigte.

461. Die Buchstaben des Wortes ... plene betragen ... defektiv ... 462. Est. ... 463. Est. 6,3. 464. Ib. V. 4. 465. Ib. V. 10. 466. Ib. V. 11.

Als Mordekhaj ihn mit dem Ross an der Hand kommen sah, erschrak er und sprach zu den Rabbanan: Dieser Frevler kommt mich töten; entfernt euch von ihm, damit ihr euch nicht an seiner Kohle verbrennen sollt. In dieser Stunde hüllte sich Mordekhaj ein und stellte sich beten. Darauf kam Haman, setzte sich neben sie und wartete. Als Mordekhaj zum Gebet aufgestanden war, fragte er sie: Womit befasst ihr euch? Diese erwiderten: Als der Tempel bestand, pflegte derjenige, der ein Mehlopfer spendete, einen Haufen feines Mehl zu bringen und er wurde entsündigt. Dieser sprach: Euer Haufen Mehl kann also und verdrängte meine zehntausend Silbertalente! Alsdann sprach jener: Gottloser, wenn der Sklave Güter kauft, wem gehört nun der Sklave selbst und wem gehören die Güter!? Darauf sprach er: Stehe auf, ziehe diese Kleider an und setze dich auf dieses Ross, denn der König verlangt nach dir. Jener erwiderte: Ich kann nicht eher, als bis ich im Bad gewesen bin und das Haar abgenommen habe, denn es ist ja keine Art, sich in solchem [Zustand] königlicher Gewänder zu bedienen. Darauf sandte Ester und liess alle Badediener und Barbiere verstecken. Alsdann brachte ihn [Haman] selbst ins Bad, zog ihm die Kleider ab, holte eine Schere aus seiner Wohnung und schnitt ihm das Haar. Während er ihm das Haar schnitt, stöhnte und seufzte er. Als ihn jener fragte, weshalb er stöhne, erwiderte er: Ein Mann, der beim König geachteter war als alle Würdenträger, muss jetzt Badediener und Barbier sein! Jener entgegnete: Frevler, warst du etwa nicht einst Barbier in Kephar-Qarçom!? Es wird gelehrt: Haman war zweiundzwanzig Jahre Barbier in Kephar-Qarçom. Als er ihm das Haar geschnitten hatte, zog er ihm die Kleider an und sprach zu ihm: Steige auf und reite. Jener erwiderte: Ich kann nicht, denn ich bin vom Fasten schwach. Da bückte er sich und jener stieg auf; beim Aufsteigen versetzte er ihm einen Fusstritt. Dieser sprach: Heisst es denn nicht in eurer Gesetzlehre:[467] *Freue dich nicht, wenn dein Feind fällt!*? Jener erwiderte: Dies gilt nur von einem Jisraéliten, von euch aber heisst es:[468] *Du wirst über ihre Höhen dahinschreiten.*

467. Pr. 24,17. 468. Dt. 33,29.

דאפיק לקבליה וכוסיה מיחר בידיה מידתת אמר
להו לרבנן האי רשיעא למקטל נפשי קא אתי זילו
מקמיה דו לא תבטו בנהלתו בההוא שעתא נתעטף
מרדכי וקם ליה לצלותא אתא חמן ויתיב ליה קמייהו
ואדיך עד דסליק מרדכי לצלותיה אמר להו במאי
עסקיתו אמר ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן
דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר
ליה אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו
ודהי עשרה אלפי כברי כספא דידי אמר ליה רשע Syn.91a
עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי אמר ליה 105b
קום לבוש הני מאני וריכוב האי סוסיא דבעי לך
מלכא אמר ליה לא יכילנא עד דעיילנא לבי בני
ואשקול למויא דלאי אורה ארעא לאשתמושי במאני
דמלכא הכי שדרה אסתר ואכרתינהו לכולהו כי
בני לבולהו אומני עיילוה איהו לבי בני ואסחיה
ואויל ואייתי זוזא בכיתיה וקא שקיל במויה
בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח אמר ליה אמאי
קא מיתנחת אמר גברא דהוה חשיב ליה למלכא
מכולהו רברבנותי השתא לישויה בלאני וספר אמר
ליה רשע ולאי ספר של כפר קרצים הוית תנא הכן
ספר של כפר קרצום הוה עשרים ושתים שנה כתר
דשקלינהו למויה לבשינהו למאניה אמר ליה סך
ורכב אמר ליה לא יכילנא דבחישא הילאי מיתי
תעניתא גחין וסליק בי סליק בעט ביה אמר ליה
לא כתיב לכו בנפל איבך אל תשמח אמר ליה Pr.24,17
הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב ואתה על Dt.33,29

M 47 אמרו ליה כי הוה ביה מי קיים אמר רחמנא מאן דמתנדב מנחה ליתי מלי קומצא דקומחא אמר ויי ליה למגדא דההוא גברא
דאתי מלי M 48 דההוא גברא אמרו ליה עבדא דקנה נכסי
עבדא דמאן ונכסי דמאן M 49 - לא יכיל M 50
דאויגל לב ב ואושקל במויאי M 51 דמלכותא M 52
א ל שקול לי מויאי א ל לית לי זוזא אתא אליהו ושדא ליה
זוזא בחדי דקא B 53 זוזא B 54 ביה מויה 55
B — ליה M 56 דחשיב ניכולהו דרברבנותי דמלכא השתא
לוש בנאי M 57 קרונוס M 58 - הרשע M 59
דשקול ליה במויזה אלבשיה א ל קום רכוב M 60 לי הול
מתע נחין ליה וסליק בהדי דקסליק M 61 — בתורתכם
M 62 בשונאי יש אבל בשונאי אוה ע כתיב.

בביתיבי תרתי: יקרא רפני כבה יעשה ראיש
אשר המלך חפץ ביקרו כי הוה נקט ואזיל בשבילא
דבי חמן חויתה ברתיה דקיניא אאגרא סברה
האי דרכיב אבוה והאי דמטני קמיה מרדכי שקלה
עציצא דבית הכסא וישדיתיה אריישא דאבוה דלי
עניה והוה דאבוה הוא נפלה מאגרא ולארעא ימתה
והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר
רב ששש לשקו ולתעניתו וחמן נדחק אל ביתו אבל
וחפיי ראש אבל על בתו והפוי ראש על שאורץ
לו: יעפר חמן לורש אשתו וכל אהביו וגו' קרי
ליה אהביי וקרי ליה חכמיו אמר רבי יוחנן כל
האימר דבר חכמה אפילו באימות העולם נקרא חכם:
אם מזרע היהודים מרדכי וגו' אמרו ליה אי מישאר
שבטים קאתי יבלת ליה ואי משבט יהודה ובנימין
ואפיים ימנשה לא יבלת ליה יהודה דכתיב ידך
בעורף איביך אינך דכתיב בהו רפני אפרים ובנימן
ימנשה עוררה את גבורתך: כי נפיל תפיל לפניו
דרש רבי יהודה בר אלעאי שתי נפילות הללו למה
אמרו לו אימה זו משולה לעפר ושפוכה לביכבים
בשתן יורדין יורדין עד עפר ושפתן עולין עולין עד
לביכבים: ויברכיו חכמיו וזרש מלמד שהביאוהו
בבהלה: כי נכרכנו אני ועמי וגו' כי אין חצר שוה
בנזק המלך אמרה לו צר זה אינו שוה בנזק של
מלך איקני בה בישתי וקטלה השתא איקני בדודי
ומבעי למקטלי: ויאמר המלך אחשורוש ויאמר
לאסתר המלכה ויאמר ויאמר למה לי אמר רבי

E 7,10 M 64 M 65 M 66 M 67 M 68 M 69 M 70 M 71 M 72 M 73 M 74 M 75 M 76 M 77

Und er rief vor ihm aus: So wird's dem Mann, den der König gern ehren will. Als er in der Strasse war, da Haman wohnte, schaute dies seine Tochter zu, die auf dem Altan stand, und im Glauben, der Reitende sei ihr Vater und der Führende sei Mordekhaj, nahm sie ein Steckbecken und warf es auf den Kopf ihres Vaters; als er aber seine Augen hoch hob, sah sie, dass es ihr Vater war; da stürzte sie sich vom Altan zur Erde und starb. Deshalb heisst es:[470] *Hierauf kehrte Mordekhaj zum Thor des Königs zurück*, was Rabh erklärte, er sei zu seinem Sack und Fasten zurückgekehrt. *Und Haman lief eilends nach Haus, traurig mit verhülltem Haupt*, traurig über seine Tochter, mit verhülltem Haupt, wegen dessen, was ihm passirt ist.

[470] *Und Haman erzählte seiner Frau Zeres und all seinen Freunden* &c. Er nennt sie "Freunde" und er nennt sie "Weisen"!? R. Johanan erwiderte: Wer irgend eine Weisheit sagt, selbst unter den weltlichen Völkern, heisst ein Weiser.

[471] *Wenn Mordekhaj vom Stamm der Judäer ist* &c. Sie sprachen zu ihm: Wäre er von den anderen Stämmen, so könntest du ihn besiegen, wenn er aber vom Stamm Jehuda, Binjamin, Ephrajim oder Menase ist, so wirst du ihn nicht besiegen. Von Jehuda heisst es:[472] *Es packt deine Hand das Genick deiner Feinde*; von den übrigen heisst es:[473] *Vor Ephrajim, Binjamin und Menase biete deine Macht auf.*

[472] *Denn fallen, gänzlich fallen wirst du vor ihm.* R. Jehuda b. Eleâj trug vor: Wozu wird das Wort *fallen* zweimal gebraucht? — jene sprachen zu ihm: Diese Nation gleicht dem Staub als auch den Sternen; wenn es sinkt, sinkt es bis zum Staub und wenn es steigt, steigt es bis zu den Sternen.

[473] *Und die Kämmerer des Königs erschienen und führten [Haman] eilends.* Dies lehrt, dass sie ihn in Ueberstürzung holten.

[474] *Denn verkauft worden sind wir, ich und mein Volk* &c.; *denn der Widersacher ist der Schädigung des Königs nicht wert.* Sie sprach zu ihm: Dieser Widersacher ist der Schädigung des Königs nicht wert. Er war neidisch wegen Vasti und tötete sie, jetzt nun ist er meinetwegen neidisch und will mich töten.

[475] *Da sprach der König Aḥašveroš und sprach zur Königin Ester.* Wozu heisst es zweimal: *sprach*? R. Abahu erwiderte: Anfangs sprach er mit ihr nur durch einen

409. Est. 6,12. 470. Ib. V. 13. 471. Gen. 49,8. 472. Ps. 80,3. 473. Est. 6,14. 474. Ib. 7,4. 475. Ib. V. 5.

Dolmetscher, als sie ihm aber erzählte, dass sie aus dem Haus Šaúls stamme, alsdann: *da sprach er zur Königin Ester.*

[4] *Und Ester sprach: Dieser Widersacher und Feind, dieser schlimme Haman.* R. Eleâzar sagte: Zuerst zeigte sie auf Ahašveroš, da kam ein Engel und lenkte ihre Hand gegen Haman.

[5] *Und der König stand in seinem Zorn auf usw. Als der König aus dem Garten des Palastes zurückkam.* Das Zurückkommen glich dem Aufstehen: wie er im Zorn aufgestanden war, so kam er auch im Zorn zurück. Als er [in den Garten] kam, traf er Dienstengel, die ihm wie Menschen erschienen, Bäume fällen. Da fragte er sie: Wie kommt ihr dazu!? Diese erwiderten: Haman befahl uns dies. Darauf kehrte er in das Haus zurück und sah:[478] *Haman lag fallend auf dem Lager.* Es müsste ja heissen: fiel? R. Eleâzar erwiderte: Ein Engel kam und warf ihn nieder. Alsdann sprach er: Weh ihm im Haus, weh ihm draussen.

[479] *Da rief der König: Soll etwa gar der Königin bei mir im Haus Gewalt angethan werden!?* [480] *Da sprach Harbona usw.* R. Eleâzar sagte: Auch der gottlose Harbona war an diesem Rat beteiligt, als er aber sah, dass sein Rat fehl ging, lief er fort, denn es heisst:[480] *Erbarmungslos schleudert er auf ihn, vor seiner Hand muss er entfliehen.*

[481] *Und der Zorn des Königs legte sich.* Wozu die beiden Legungen[482]?— Eine deutet auf die des Königs der Welt und die andere auf die des Ahašveroš. Manche erklären: Eine wegen der Ester und eine wegen der Vašti.

[483] *Ihnen allen, Mann für Mann, schenkte er Ehrenkleider, und Binjamin schenkte er fünf Ehrenkleider.* Wie ist es möglich, dass dieser Fromme in einer Sache straucheln soll, durch welche er schon zu leiden hatte[484]? Raba b. Meḥasja sagte nämlich im Namen des R. Ḥama b. Gorja, im Namen Rabhs: Wegen eines Gewands im Gewicht von zwei Selaîm, das Jâqob dem Joseph mehr als seinen übrigen Brüdern gab, entwickelte es sich, dass unsere Vorfahren nach Miçrajim hinabzogen. R. Binjamin b. Jepheth erwiderte: Er habe ihm angedeutet, dass ihm ein Mann entstammen werde, der von dem König in fünferlei königlichen Gewändern hinausgehen wird, wie es heisst: [485] *Und Mordekhaj ging hinaus in königlichem Gewand, purpurblau usw.*

אבהו בתחלה על ידי תרגמן בין דאמרה ליה
מדבית שאול קאתינא ביד ואמר לאסתר המיכה׃
ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה אמר E.7,6
רבי אלעזר מלמד שהושיטה מחוזה כלפי אחשורוש
ובא מלאך וסבור ידה כדפי המן׃ והמלך קם בחמתו 7.7
וגו׳ והמלך שב מגנת הביתן מקוש שיבה רקימה מה 7.8
קימה בחימה אף שיבה בחימה דאול ואשכה למלאכי
השרת דאודמו ליה כגברי וקא עקרי לאילני ואמר
להו מאי עובדייכו אמרי ליה דפקדינן המן אתא
לביתיה והמן נפל על המטה נופל נפל מיבעי ליה
אמר רבי אלעזר מלמד שבא מלאך והפיכו עליה
אמר ו׳ מביתא ו׳ מברא׃ ויאמר המלך הגם לכבוש 8.2
את המלכה עמי בבית ויאמר הרבונה וגו׳ אמר רבי
אלעזר אף הרבונה רשע באיתה עצה היה ביין
שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברה והיינו דכתיב 1.5
ויפל עליו ולא יחמול מידו ברוח ויברח׃ וחמת E.7,10
המלך שכבה שתי שביכות הללו למה אחת של
מלכי של עולם ואחת של אחשורוש׳ואמרי לה אחת
של אסתר ואחת של ושתי׃ לכלם נתן ראיש הלפית G.45,22
שמלת ולבנימן נתן [וגו׳] חמש חלפת אפשר דבר
שנצטער׳אותו צדיק יבשל בו דאמר׳רבא בר מחסיא Col.b
אמר רב חמא בר גוריא אמר רב׳בשביל מעשקל Sab.10b
שני סלעים ביולת שהוסיף יעקב ליוסף׳בשאר אחיו
נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים׳אמר רבי
בנימין בר יפת׳רבן רמז לו שעתיד בן לצאת מבנו
שיצא׳מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר

M 78 בת מלכים אנא ומישאל M 79 אידמו ליה דקא
עקרי אילני א״ל מאו עבודתיכו B 80 דפקדתני M 81
מילתך M 82 הניגא M 83 ואיבא דאמרי אחת
B 84 בו ! M 85 רחם בר ירמיה M 86 רעולים אל
ישענה אדם בנו בן הבנים שבשביל שהי M 87 נתקנאו בו
אחיו ונתנ׳ M 88 -עביד בה איהו מילתא בבנימין בי חוכי
דנקנו ביה אחוה M 89 -א ר אלעזר M 90 בחמשה
בגדי מלכות ומנו מרדכי דכת׳.

476. Ib. V. 6. 477. Ib. V. 7. 478. Ib. V. 8. 479. Ib. V. 9. 480. Ij. 27,22. 481. Est. 7,10.
482. Das Werb שכך wird nur an dieser Stelle in einer Form gebraucht, in der beide Kaph erhalten bleiben.
483. Gen. 45,22 484. Wieso durfte er den einen Bruder bevorzugen. 485. Est. 8,15.

יתירתי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו׳ ייפל על
ציצאי בנימן אחוי כמה ציאין הוו ליה לבנימן
אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין
להיות בחלקו של בנימן ועתידין להחריב ובנימן
בכה על ציאריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות
בחלקו של יוסף ייעתיד להחריב והנח עיניכם יראו
ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם
שאין בלבי על בנימן אחי שלא הוה במכורתי כך
אין בלבי עליכם כי פי המדבר אליכם אפי כן רבי
יוחנן אמר כל אחד ואחד אמר לחבירו ראה פרצופו
של חבירו דומה לפרצופו של אחי ואין אני יודע
מפני מה אני מתיירא הימנו אמר רבי יוחנן אמר
רבי שמעון בן יוחי כל מי שיש בו יראת שמים
יראת חטא בידוע שהוא מזרעו של יוסף שנאמר
ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא
יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו ואין כתיב
כאן אלא ויבהלו מפניו אמר רבי יוחנן אמר רבי
יוסי בן זמרא מלמד שנתבהלו כל שבטים שבאותה
שעה שאמר להם יוסף אני יוסף אמרו זה שהוא
מושל בכל הארץ הוא שהיה מוכר לנו שבר בימי
הרעב אמר להם אני יוסף אחיכם שאתם מכירין
בו שאני מדבר אליכם בלשון הקודש ולא עוד אלא
שאני מדבר אליכם בלשון שלמדתי מאבי ומאבותי
ואתם אומרים לי כך ואין אני יודע מפני מה אני
מתיירא הימנו אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי בן
זמרא מלמד שנתבהלו כל שבטים שבאותה שעה
שאמר להם יוסף אני יוסף אמרו זה שהוא מושל
בכל הארץ הוא שהיה מוכר לנו שבר בימי הרעב
אמר להם אני יוסף אחיכם שאתם מכירין בו שאני
מדבר אליכם בלשון הקודש ולא עוד אלא שאני
מדבר אליכם בלשון שלמדתי מאבי ומאבותי ואתם
אומרים לי כך ואין אני יודע מפני מה אני מתיירא
הימנו אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי בן זמרא
מלמד שנתבהלו כל שבטים שבאותה שעה שאמר
להם יוסף אני יוסף אמרו זה שהוא מושל בכל
הארץ הוא שהיה מוכר לנו שבר בימי הרעב אמר

sagte, das sind die Tephillin[498] des Haupts.

[499]Und Paršandatha etc.[500] die zehn Söhne Hamans. R. Ada aus Japho sagte: Die Namen der zehn Söhne Hamans und auch das Wort "zehn" muss man[501] in einem Atemzug lesen. — Aus welchem Grund? — Zusammen hauchten sie alle ihre Seele aus. R. Johanan sagte: Das Vav im Namen Vajezatha muss man galgenartig ausdehnen, wie einen Steuerhaken auf dem Labruth. — Aus welchem Grund? — Sie wurden sämtlich auf einen Galgen gehängt.

R. Ḥanina b. Papa sagte: R. Šila aus Kephar-Temarta trug vor: Alle Lieder müssen in geteilten Zeilen, voll über frei und frei über voll[502] geschrieben werden, ausgenommen ist dieses Lied und das von den kenaânitischen Königen, die voll über voll und frei über frei geschrieben werden. — Aus welchem Grund? — Damit sie nach ihrem Fall nicht mehr aufstehen.

Da sprach der König zur Königin Esters: In der Burg Šušan haben die Judäer getobt. R. Abahu sagte: Dies lehrt, dass ein Engel kam und ihm auf den Mund schlug[503].

Als sie vor den König trat, befahl er schriftlich. Es müsste ja heissen: sprach sie!? R. Johanan erwiderte: Sie sprach zu ihm, dass er seine schriftliche Anordnung mündlich wiederholen soll.

[504]*Worte der Freundschaft und Wahrheit.* R. Tanhum, nach Anderen, R. Asi, sagte: Dies lehrt, dass [die Esterrolle] ebenso des Liniirens bedarf, wie die Wahrheitsworte der Gesetzlehre.

[505]*Und der Befehl Esters bestätigte es.* Also nur der Befehl Esters, nicht aber die Angelegenheiten der Fasten!? R. Johanan erwiderte: Die Angelegenheiten der Fasten und der Befehl Esters bestätigten diese Purimtage.

[506]*Denn der Judäer Mordekhaj hatte den zweiten Rang unmittelbar nach dem des Königs Ahašveroš und stand in hohem Ansehen bei den Judäern und war beliebt bei dem grössten Teil seiner Brüder.* Nur beim grössten Teil seiner Brüder, nicht aber bei allen seinen Brüdern; dies lehrt, dass sich ein Teil des Synedriums von ihm zurückgezogen hatte.

498. Cf. Bd. I S. 16. N. 2. 499. Est. 9,7. 500. Ib. V. 10. 501. Beim Lesen der Esterrolle am Purimfest. 502. Wörtl.: Latte über Ziegel bezw. Ziegel über Latte; die Lieder werden in der liturg. Gesetzrolle in durchbrochenen Zeilen geschrieben, bei manchen wird die Zeile geteilt, so dass die Mitte der ganzen Spalte frei bleibt, bei manchen dagegen geschieht dies abwechselnd: eine Zeile wird geteilt und von der folgenden werden beide Enden und die Mitte ausgefüllt. 503. Est. 9,12. 504. Er wollte darüber fluchen. 505. Est. 9,25. 506. Ib. V. 30. 507. Ib. V. 32 508. Ib. 10,3.

מפני מקנת בנחדרין: אמר רב יוסף גדול תלמוד תורה ייתר מחצלת נפשות דמעיקרא חשיב לה למירדבי בתר ארבעה ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישיע נחמיה עזריה רעליה נחמני מרדכי בלשן: אמר רב יאיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שבניך בן נריה קיים לא הניחני עזרא ועלה: אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אימן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש דאמר מר למה נמנו שנותיו של ישמעאל בדי ליחס בהן שנותיו של יעקב דכתיב ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים במה קשיש ישמעאל מיצחק ארבעה שנין דכתיב ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם וכתיב ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם בי במה הוה ישמעאל כדאתילד יעקב בר שבעים וארבעה כמה פיישן משניה שתין ותלת ותניא היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאבוי בן ששים ושלש שנה ובי בפרק בת ישמעאל דכתיב וירא עשו כי ברך וגו׳ וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נבויות מכשמע שנאמר בת ישמעאל אני יודע שהיא אחות נבויות מרמד שקדשה ישמעאל ומת והשאה נבויות אחות שתין ותלת וארבסר עד דמתילד יוסף הא שבעין ושבעה וכתיב ויוסף בן שלשים שנה

M 20 קצת בנדרי מפני ואמר M 21 השיב ליה M 22
יצחק בר M 23 משניה דרב גידל M 24 בב ה
M 25 אבינו M 26 עליהם דא ר חייא בר אבא א ר
ויתנן למה M 27 אבינו M 28 בשה...שנין
M 29 וכת M 30 ליה יש בר ע ד ותניא M 31
בשנת M 32 שנה M 33 וכתוב M 34
אידא M 35 אביה M 36 שתין ותלת.

R. Joseph sagte: Das Studium der Gesetzlehre ist bedeutender als die Erzeugung des Lebens; anfangs wurde Mordekhâj als fünfter, später aber als sechster aufgezählt. Zuerst heisst es: *Welche mit Zerubabel kamen: Jêšuâ, Nehemja, Seraja, Re'êlaja, Mordekhâj, Bilšan.* Später aber heisst es: *Die mit Zerubabel kamen: Jêšuâ, Nehemja, Asarja, Raâlja, Nahmanî, Mordekhâj, Bilšan.*

Rabh, nach Anderen, R. Šemuél b. Martha sagte: Das Studium der Gesetzlehre ist bedeutender als der Bau des Tempels; denn solange Barukh, der Sohn Nerijas, lebte, liess ihn Êzra nicht, erst später zog er hinauf.

Rabba sagte im Namen des R. Jiçhaq b. Šemuél b. Martha: Das Studium der Gesetzlehre ist bedeutender als die Hochschätzung von Vater und Mutter; denn unser Vater Jâqob wurde nicht wegen all der Jahre gestraft, die er im Haus Êbers[510] verbracht hatte; der Meister sagte nämlich: Wozu wird die Anzahl der Jahre Jišmâéls angegeben? — um aus dieser die Ereignisse im Leben Jâqobs zu entnehmen: Es heisst: *Und dies war die Lebenszeit Jišmâéls: hundertdreissig Jahre.* Um wieviel war Jišmâél älter als Jiçhaq? — um vierzehn Jahre, denn es heisst: *Abraham war sechsundachtzig Jahre alt, als Hagar dem Abram dem Jišmâél gebar*; und ferner heisst es: *Abraham war hundert Jahre alt, als ihm sein Sohn Jiçhaq geboren ward*, und ferner heisst es: *Jiçhaq war sechzig Jahre alt, als sie geboren wurden.* Bei der Geburt Jâqobs war Jišmâél also vierundsiebzig Jahre, demnach bleiben dreiundsechzig Jahre zurück; ebenso wird auch gelehrt, dass unser Vater Jâqob dreiundsechzig Jahre alt war als er von seinem Vater gesegnet wurde. Um diese Zeit starb Jišmâél, denn es heisst:[516] *Und Êsav sah, dass gesegnet &c. da ging Êsav zu Jismâél und heiratete die Mahlath, die Tochter Jismâéls, Schwester des Nebajoth.* und da ich schon aus der Angabe, die Tochter Išmâéls, wissen könnte, dass sie die Schwester des Nebajoth ist, so lehrt dies, dass sie Jišmâél verlobt hatte, worauf er starb und sie ihr Bruder Nebajoth verheiratet hatte. Dreiundsechzig und vierzehn, bis Joseph geboren wurde, sind siebenundsiebzig; ferner heisst es:[517] *Joseph war dreissig Jahre alt, als er vor Parcô stand*, das sind also hundertundsieben; wenn man dazu die sieben Jahre

509. Ezr. 2,2. 510. Neh. 7,7. 511. Da er mit dem Studium des Gesetzes verbracht hatte.
512. Gen. 25,17. 513. Ib. 16,16. 514. Ib. 21,5. 515. Ib. 25,26. 516. Ib. 28,6. 517. Ib. 41,46.

בעמדו רפני פרעה הא מאה ושבע [518]שב דשבעא
ותרתי דכפנא הא מאה ושיתסר וכתיב ויאמר פרעה Gn. 47,8 9
אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה
ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה [519]מאה ושיתסר
חויין אלא שמע מינה ארבע עשרה שנין דהוה
בבית עבר לא השיב להו [520]דתניא היה יעקב בבית
עבר מוטמן ארבע עשרה שנה עבר מת לאחר
שורד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים יצא
משם ובא לו לארם נהרים נמצא בשעמד על הבאר
בן שבעים ושבע שנה ומנלן דלא [520]מיענש דתניא
נמצא יוסף [520]שפירש מאביו עשרים ושתים שנה בשם
שפירש יעקב אבינו מאביו [520]דיעקב תלתין ישיתא
חויין אלא ארביסר דהוה בבית עבר לא השיב להו
סוף סוף דבית רבן עשרין שנין חויין אלא משום
דאשתהי באורחא תרתין שנין דתניא יצא מארם
נהרים ובא לו לסכות ועשה שם שמונה עשר חדש Gn. 33,17
שנאמר ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה
סכת ובבית אל עשה ששה חדשים [520]והקריב זבחים:

M 37 שנין ושבע שנים דשב׳ ‖ M 38 דשב׳ + הא M 39 תנ״ה יעקב אבינו ז״ד שנה נמטן בבית עבר מת עבר חלך לו לארם ‖ M 40 איענש ‖ M 41 בשפ׳ מאביו שלא ראהו כ״ב שנה כדרך שפיר M 42 - דיעקב M 43 לה ארב דבי עבר לא קחשיב דבו לבן עשרין שנין ואישתהא באורחא M 44 נקריב ובחים שלמים ארביסר דבי עבר לא קחשיב להו.

der Sätte und zwei der Hungersjahre rechnet, so sind es hundertundsechzehn; dagegen aber heisst es:[517] *Da fragte Parcô Jâqob: Wie viele Lebensjahre zählst du! Jâqob antwortete dem Parcô: Die Dauer meiner Wanderschaft beträgt hundertunddreissig Jahre.* es waren ja nur hundertundsechzehn!? vielmehr ist hieraus zu schliessen, dass die vierzehn Jahre, die er im Haus Êbers verbracht hatte, nicht mitgerechnet werden. Es wird auch gelehrt: Vierzehn Jahre hielt sich Jâqob verborgen im Haus Êbers; zwei Jahre nach der Ankunft Jâqobs in Aram-Naharajim starb Êber. Von da ging er nach Aram-Naharajim, und als er zum Brunnen[518] kam, war er siebenundsiebzig Jahre alt. Woher, dass er wegen jener Jahre nicht bestraft wurde? — Es wird gelehrt: Joseph war zweiundzwanzig Jahre von seinem Vater getrennt, eben so viel wie unser Vater Jâqob von seinem Vater; Jâqob war es ja aber sechsunddreissig Jahre!? schliesse also hieraus, dass ihm die vierzehn im Haus Êbers verbrachten Jahre nicht mitgerechnet wurden. — Bei Laban war er ja nur zwanzig Jahre!? — Zwei Jahre verbrachte er auf der Reise; es wird nämlich gelehrt: Jâqob verliess Aram-Naharajim und kam nach Sukkoth, wo er achtzehn Monate verbrachte, denn es heisst:[519] *Jâqob zog weiter nach Sukkoth und er baute sich ein Haus, für sein Vieh aber errichtete er Laubhütten*; in Bethel säumte er sechs Monate und brachte da Opfer dar.

518. Ib. 47,8,9. 519. Cf. Gen. 29,2 ff. 520. Gen. 33,17.

ZWEITER ABSCHNITT.

קרא את המגילה למפרע לא יצא קראה על סדר קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה לויונית בתלמוד ירושלמי ומתנמנם יצא היה כותבה יוונית יצא ואם לאו לא יצא היתה כתובה בכתב סיריני ובקונטיס יכתבנה על העור על הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר וכדרבי יוחנן

גמרא. מנא הני מילי אמר רבא דאמר קרא בכתבם וכומנם מה זומנם למפרע לא אף כתבם למפרע לא מידי קריאה בתיבה הבא עשויה בתיבה דכתיב להיות עשים את שני הימים אלא מהכא דכתיב יהודים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא תגא יהן בחלל יהן בקדרת שמע ותפלה הלל מנלן דכתיב מעודה שמש (ו)עד מבואו רב ייסף אמר זה חיום עשה ה' רב אויא אמר יהי שם

M 1 קראה M 2 ובקונטס P 3 א ר M 4 קריאה M 5 בת עשויה בתיבא בה רב M 6 דכת M 7 יהן בחג M 8 אמרי רבא

WER die Esterrolle rückwärts liest, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt; hat man sie auswendig, targumisch oder in sonst einer anderen Sprache gelesen, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. Für Fremdländer wird sie in fremder Sprache gelesen; wenn der Fremdländer sie hebräisch gehört hat, so hat er sich seiner Pflicht entledigt. Hat man sie springend oder schlummernd gelesen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt. Wenn man sie geschrieben, vorgetragen oder korrigirt hat, so hat man sich seiner Pflicht entledigt, falls man dies beabsichtigt hat, sonst aber nicht. Ist sie mit Pulver, Farbe, Gummi, Schwärze oder auf Papier oder Diphtera geschrieben, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. Sie muss in assyrischer Schrift, in Buchform und mit Tinte geschrieben sein.

GEMARA. Woher dies? Raba erwiderte: Der Schriftvers lautet: '*Gemäss ihrer Schrift und ihrer Zeit*: wie die festgesetzte Zeit nicht rückwärts verschoben werden darf, ebensowenig das Lesen. — Wird denn hier vom Lesen gesprochen, hier ist ja die Rede vom Begehen, wie es heisst: '*Diese beiden Tage zu begehen*!? — Vielmehr, aus folgendem Schriftvers: '*Und diese Tage werden in Erinnerung gebracht und begangen*; die Erinnerung gleicht also dem Begehen: wie das Begehen nicht rückwärts verschoben werden darf, ebensowenig die Erinnerung. Es wird gelehrt: Dasselbe gilt auch vom Loblied', vom Semâ' und vom Gebet. — Woher dies vom Loblied? Rabba erwiderte: Der Schriftvers lautet: '*Vom Aufgang der Sonne bis zu ihrem Niedergang*'. R. Joseph erklärte: |Aus Folgendem|: '*Dies ist der Tag, den der Herr gemacht hat.* R. Ivja erklärte: |Aus Folgendem|: '*Der Name des Herrn sei gepriesen.* R. Nahman b.

1. Pergament im rohesten Zustand; cf. Bd. I S. 490 N. 1. 2. Est. 9,27. 3. Ib. V. 28. 4. Cf. S. 517 N. 21. 5. Cf. Bd. I S. 1 N. 1. 6. Ps. 113,3. 7. Alles in der richtigen Reihenfolge. 8. Ib. 118,24. 9. Ib. 113,2.

Jçhaq, nach Anderen, R. Aha b. Jâqob, erklärte: Aus Folgendem: *Von nun an bis zu Ewigkeit.* Woher dies vom Šemâ? Es wird gelehrt: [Man lese] das Šemâ in der Ursprache — Worte Rabbis; die Weisen sagen: in jeder Sprache. — Was ist der Grund Rabbis? — Der Schriftvers lautet: "*Sie sollen sein*: sie müssen bei ihrem "Sein" verbleiben.— Was ist der Grund der Rabbanan? — Der Schriftvers lautet: "*Höre*: in jeder Sprache, die du hörst. — Und Rabbi, es heisst ja: *Höre*!? — Dies deutet darauf, dass man die Ohren hören lasse, was der Mund spricht. Die Rabbanan sind aber der Ansicht desjenigen, welcher sagt, dass, wenn man das Šemâ liest, ohne es die Ohren hören zu lassen, man sich der Pflicht entledige. — Und die Rabbanan, es heisst ja: *Sie sollen sein*!? Dies deutet darauf, dass man nicht rückwärts lese. — Woher entnimmt Rabbi, dass man nicht rückwärts lese!? — Aus dem Ausdruck: "*diese Worte.* Den Rabbanan leuchtet aber [die Folgerung aus dem Ausdruck]: *diese Worte* nicht ein.— Es ist anzunehmen, dass Rabbi der Ansicht ist, die ganze Gesetzlehre dürfe in jeder Sprache gelesen werden; denn wolltest du sagen, nur in der Heiligensprache, wozu hiesse es dann: *Sie sollen sein*!? — Dies ist nötig; man könnte veranlasst werden, mit den Rabbanan [das Entgegengesetzte] aus dem Wort *Höre* zu folgern, so heisst es: *Sie sollen sein.* — Es ist anzunehmen, dass die Rabbanan der Ansicht sind, die ganze Gesetzlehre dürfe nur in der Heiligensprache gelesen werden; denn wolltest du sagen, auch in jeder anderen Sprache, wozu hiesse es dann: *Höre*!? — Dies ist nötig; man könnte veranlasst werden, mit Rabbi [das Entgegengesetzte] aus den Worten *Sie sollen sein* zu folgern, so heisst es: *Höre.* — Woher dies vom Gebet? — Es wird gelehrt: Šimôn der Flachshändler ordnete vor R. Gamaliél in Jamnia die achtzehn Segenssprüche in ihrer Reihenfolge. R. Johanan sagte, nach Anderen wurde es in einer Barajtha gelehrt: Hundertundzwanzig Greise, unter ihnen viele Propheten, ordneten die achtzehn Segenssprüche in ihrer Reihenfolge.

Die Rabbanan lehrten: Woher, dass man den Segen von den Vätern spricht? — Es heisst: "*Gebt dem Herrn, ihr Mächtigen*". — Woher, dass man den Segen von der göttlichen Macht[15] spricht? — es heisst: "*Gebt dem Herrn Herrlichkeit und Stärke.* — Woher, dass man den Segen von der Heiligung Gottes[16] spricht? — Es heisst: "*Gebt*

10. Dt. 6,6. 11. Ib. V. 4. 12. Erster Segen des 18gebets. 13. Ps. 29,1. 14. Bezeichnung der Zweiten, cf. S. 59 Z. 23 ff. 15. Zweiter Segen des 18gebets. 16. Dritter Segen des 18gebets. 17. Ps. 29,2.

שמי השתחוו לה׳ בהדרת קדש ומה ראו לומר בינה
אחר קדושה שנאמר והקדישו את קדוש יעקב ואת Is. 29,23
אלהי ישראל יעריצו וכמיך ליה וידעון תועי רוח Is. 24
בינה ומה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב
ולבבי יבין ושב ורפא לו אי הכי לימא רפואה Is. 6,10
בתרה דתשובה לא סלקא דעתך דכתיב וישב אל Is. 55,7
ה׳ ויתחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח ומאי חזית
דכתיב אהא כמוך אהא כתיב קרא אחרינא הכלה Ps. 103,3.4
לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת
חייכי לחיימרא דגאולה ורפואה בתר סליחה היא
והכתיב וישב ורפא לו התם הוא לאי רפואה דתחלואים
היא אלא רפואה דסליחה הוא ומה ראו לומר גאולה
בשבועית אמר רבא מתוך שעתידין לגאל בשבועית
לפיכך קבעוה בשבועית והאמר מר בששת קולות Sync. 97a
בשבועית מלחמות במוצאי שבועית בן דוד בא
בלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא ומה ראו לומר
רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שנתנה מילה
בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית
ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית אמר רבי
אלכסנדרי בנגד מפקיעי שערים דכתיב שבר זרוע Ps. 10,15
רשע ודור בי אמרה בתשיעית אמרה ומה ראו לומר
קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים דכתיב ואתם הרי Ez. 36,8
ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי

M 22 קדושת השם M 23 וכתיב כתיית וידעו M 24
M אחר תשובה | M 25 +אלמא כתר תשובה סליחה היא
M 26 קרא אה אשכה דכת הכו M 27 הגאולה ו
M 28 אלא הא דכת M 29 ההוא M 30
רפואה M 31 ר חייא בר אבא מתוק שאנו עתידין
M 32 +| ובשבועית מתפרקין M 33 גאולה באה M 34
M 35 ומלחמה בשב הוא M 36 אבא ואיתימא ר לוי
M 37 שהוא צריכה בפרשה תשיעית.

dem Herrn die Herrlichkeit eines Namens, werft euch vor dem Herrn nieder in heiligem Schmuck. Weshalb setzten sie den Segen von der Einsicht hinter den von der Heiligung Gottes? Es heisst: *Sie werden den Heiligen Jisraels heilig halten und vor dem Gott Jisraels Schrecken empfinden*, und hierauf folgt: *Die verirrten Geister werden Einsicht lernen.* Weshalb setzten sie den Segen von der Busse hinter den von der Einsicht? — Es heisst: *Und sein Herz einsichtig werde und Busse thue und Heilung erfahre.* Demnach sollte man ja den Segen von der Heilung hinter den von der Busse setzen!? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es heisst: *Er möge sich zum Herrn bekehren, so wird er sich seiner erbarmen, und zu unserem Gott, denn er wird reichlich vergeben.* Was veranlasst dich, dich auf diesen Schriftvers zu stützen stütze dich auf jenen!? Dafür ist noch ein zweiter Schriftvers da: *Der dir alle deine Schuld vergab, alle deine Gebrechen heilt und dein Leben aus der Grube erlöst.* Demnach sind der Segen von der Erlösung und die von der Heilung hinter den von der Vergeltung zu setzen, während es ja aber heisst: *Und Busse thue und Heilung erfahre*!? Dies handelt nicht von der Heilung |physischer| Krankheiten, sondern von der Vergebung. — Weshalb setzten sie den Segen von der Erlösung als siebenten? Raba erwiderte: Da sie dereinst im siebenten erlöst werden, so hat man diesen Segen als siebenten gesetzt. — Der Meister sagte ja aber, dass im sechsten Jahr Stimmen erschallen, im siebenten Kriege entstehen werden und beim Ausgang des siebenten Jahrs der Sohn Davids kommen werde!? — Auch die Kriege sind ein Anfang zur Erlösung. — Weshalb setzten sie den Segen von der Heilung als achten? R. Aha erwiderte: Da die Beschneidung, die der Heilung bedarf, am achten Tag stattfindet, so hat man diesen Segen als achten gesetzt. — Weshalb setzten sie den Jahrsegen als neunten? R. Alexandri erwiderte: Dieser richtet sich gegen die Verteurer der Marktpreise, bezüglich welcher David im neunten |Psalm| sagte: *Zerbrich den Arm des Gottlosen.* — Weshalb setzten sie den Segen von der Einsammlung der Exulanten hinter den Jahrsegen? — Es heisst: *Ihr aber, ihr Berge Jisraels lasst euer Laub sprossen und tragt eure Frucht für mein Volk Jisrael; denn bald werden*

18. Vierter Segen des 18gebets. 19. Jes. 29,23. 20. Ib. V. 24. 21. Fünfter Segen des 18gebets. 22. Jes. 6,10. 23. Achter Segen des 18gebets. 24. Jes. 55,7. 25. Ps. 103,3.4. 26. Cf. Syn. 97a. 27. Pss. 1 u. 2 gehören zusammen; cf. Bd. I S. 32 Z. 15 28. Ps. 10,15 29. Zehnter Segen des 18gebets. 30. Ez. 36,8.

sie heimkehren. Und sobald die Exulanten gesammelt sind, wird über die Gottlosen das Urteil verhängt, denn es heisst:[1]*Ich will meine Hand wieder gegen dich kehren und will wie mit Lauge dein unedles Metall ausschmelzen*; und darauf heisst es:[2]*Und ich will dir wieder Richter geben, wie zuvor.* Und sobald über die Frevler Strafe verhängt wurde, gehen auch die Minäer zugrunde; mit ihnen auch die Frevler, denn es heisst:[3]*Zerschmetterung über die Frevler und die Sünder insgesamt.* Und sobald die Minäer zugrunde gegangen sind, erhebt sich das Horn der Frommen, denn es heisst:[4]*Und alle Hörner der Gottlosen will ich abhauen, und die Hörner der Frommen sollen hoch erhoben sein*; mit den Frommen auch die Proselyten, denn es heisst:[5]*Vor einem grauen Haupt sollst du aufstehen und die Person eines Greises ehren*, und darauf folgt:[6]*Und wenn sich ein Fremder bei dir aufhält.* Wo erhebt sich deren Horn? In Jerušalem, denn es heisst:[7]*Erbittet Frieden für Jerusalem: mögen deine Liebenden Ruhe finden.* Und sobald Jerušalem erbaut ist, kommt David, denn es heisst:[8]*Darnach werden die Kinder Israels umkehren und den Herrn, ihren Gott, und David, ihren König, suchen.* Und sobald David gekommen ist, kommt das Gebet, denn es heisst:[9]*Ich bringe sie zu meinem heiligen Berg und erfreue sie in meinem Bethaus.* Und sobald das Gebet da ist, kommt der Tempeldienst, denn es heisst:[10]*Ihre Brandopfer und ihre Schlachtopfer sollen mir wolgefällig sein auf meinem Altar.* Und sobald der Tempeldienst da ist, kommt das Dankopfer, denn es heisst:[11]*Wer Dank opfert, ehrt mich.* — Weshalb setzten sie den Priestersegen hinter den Danksegen[12]? — Es heisst:[13]*Sodann erhob Ahron seine Hände nach dem Volk und segnete sie; und er stieg herab, nachdem er das Sündopfer, das Brandopfer und das Friedensopfer besorgt hatte.* — Vielleicht aber vor dem Segen vom Tempeldienst? — Das ist nicht einleuchtend, denn es heisst: *er stieg herab, nachdem er besorgt hatte das Sündopfer &c.*; also nachdem er besorgt hatte, nicht aber, um zu besorgen. — Sollte man ihn nach dem Segen vom Tempeldienst lesen!? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es heisst: *Wer Dank opfert, ehrt mich.* — Was veranlasst dich aber, dich auf diesen Schriftvers zu stützen, stütze dich auf jenen!? — Dies ist einleuchtend, da der Tempeldienst und das Dankopfer im Zusammenhang stehen. — Weshalb setzten sie

קדמי דבוא וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברישעים
שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר בגיך וכתיב
ואשיבה שפטיך כבראשנה וכיון שנעשה דין בין
הרשעים כלו המינין וכולהו[M] דדים עם המינין שנאמר
ושבר פשעים והטאים יחדו וכיון שכלו המינין
מתרוממת[N] קרן צדיקים דכתיב וכל קרני רשעים אגדע
תרוממנה קרנות צדיק וכולהו[O] גרי הצדק עם הצדיקים
שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכתיב ליה
וכי יגור אתכם גר והיכן מתרוממת[P] קרנם בירושלם
שנאמר שאלו שלום ירושלם ישליו אהביך וכיון
שנכנסת ירושלם בא דוד שנאמר אחר ישבו בני
ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וכיון
שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר
קדשי ושמחתים בבית תפלתי וכיון שבאת תפלה
באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחיהם לרצון על
מזבחי וכיון שבאת עבודה באת[Q] תודה שנאמר זבח
תודה יכבדנני ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר
תודאה דכתיב ויישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם
וגרד מעשת החטאת והעלה והשלמים איבא קדם
עבודה[R] לא סלקא דעתך דכתיב וגרד מעשת החטאת
וגו' מי כתיב לעשות מעשת כתיב ועשירה אחר
העבודה לא סלקא דעתך דכתיב וזבח תודה מאי
חזית דכמכת אהאי כמיך אהאי מיכתביא עבידה
יתודאה הדא מילתא היא יבה ראי ויבי שים שלום
אחר ברכת כהנים דכתיב וישמי את שמי על בני

1. Jes. 1,25 2. Ib. V. 26 3. Ps. 37,38 4. Ps. 75,11 5. Lev. 19,32 6. Ib. 25,35 7. Ps. 122,6 8. Hos. 3,5 9. Jes. 56,7 10. Ps. 50,23 11. Siebzehnter Segen des 18gebets. 12. Lev. 9,22

M 38 — בתריה M 39 בישעים M 40 תודים
M 41 קדמות הצד M 42 תגיבים עם M 43 קדמות
הצדוקים בור שע דרשו את שיום העיר וכיון שבאו לירושל
M 44 תודאה. ו' יתודה M 45 יא...מי M 46 בכר
עשאה וישירה מקמי תודאה לם ר.

ישראל יאני אברכם[43]ברכה דתקדוש בריך הוא שלום
Ps.29,11 שנאמר ה׳ יברך את עמו בשלום[44]וכי מאחר דמאה
Meg.17b ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על
הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר שכחום וחזר
וסדרום מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקדוש
Mal.10a בריך הוא[45] דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב מי ימלל
Hor.13b Ps.106,2 גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות
ה׳ למי שיכול להשמיע כל תהלתו: אמר רבה בר
בר חנה אמר רבי יוחנן[46]המספר בשבחו של הקדוש
בריך הוא יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר
Is.37,20 היספר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש
רבי יהודה איש כפר [47]נבוריא ואמרי לה איש כפר
[48]נביר חיל מאי דכתיב[49]לך דמיה תהלה ספא דבולה
Ps.65,2 משתוקא כי אתא רב דימי אמר[50]אמרי במערבא
מלה בסלע משתוקא[51]בתרין: קראה על פה לא יצא
וכו׳: מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא
Est.9,28 והימים האלה נזכרים וכתיב התם כתב זאת זכרון
Ex.17,14 בספר מה להלן בספר אף כאן בספר[52]ומאי דהאי
זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא[53]לא סלקא
Dt.25,17 b.Ex.19 דעתך[54]דכתיב זכור יכול בלב כשהיא אומר לא
תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים
זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו׳: חיבי דמי
אילימא[55]דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום חיינו על
פה לא צריכא דכתיבה תרגום[56]וקרי לה תרגום:

den Segen vom Frieden[43] hinter den Priestersegen? Es heisst: *Sie sollen meinen Namen auf die Kinder Israel legen, und ich will ihnen Segen zuteil werden lassen*, und der Segen des Heiligen, gebenedeiet sei er, ist Frieden, denn es heisst: *Der Herr segnet sein Volk mit Frieden*. — Worin bestand nun die Ordnung Šimôn des Flachshändlers, wenn schon vorher hundertundzwanzig Greise, darunter viele Propheten, das Gebet in seiner Reihenfolge angeordnet hatten!? — Man hatte sie vergessen, und er setzte die Reihenfolge wieder fest. Weiter darf man die Lobpreisung des Heiligen, gebenedeiet sei er, nicht ausdehnen: R. Eleâzar sagte nämlich: Es heisst: *Wer kann die Machtthaten des Herrn aussagen, all seinen Ruhm verkünden*: für wen gebührt es, die Machtthaten des Herrn auszureden? — für den, der all seinen Ruhm verkünden könnte.

Rabba b. Bar-Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Wer überschwänglich den Ruhm des Heiligen, gebenedeiet sei er, aufzählt, wird von der Welt fortgerissen, denn es heisst: *Soll ihm etwa[44] geraten werden, wenn ich reden will? Hat ein Mensch gefordert, dass er vernichtet werde*? R. Jehuda aus Kephar-Naborja, nach Anderen, aus Kephar-Nabor-Ḥajil, trug vor: Es heisst: *Schweigen ist deine Lobpreisung*; Schweigsamkeit ist die beste Würze. Als R. Dimi kam, erzählte er: Im Westen sagen sie: Ein Wort um einen Selâ, Schweigen um zwei.

HAT MAN SIE AUSWENDIG GELESEN, SO HAT MAN SICH SEINER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT &. Woher dies? Raba erwiderte: Dies ist aus dem Wort *Erinnerung* zu folgern; hier[45] heisst es: *Diese Tage sollen in Erinnerung bleiben* und dort[46] heisst es: *Schreibe dies als Erinnerung in das Buch*; wie es dort durch ein Buch geschehen musste, ebenso muss es auch hier durch ein Buch geschehen. — Woher aber, dass die Erinnerung durch [lautes] Lesen geschehen muss, vielleicht genügt auch das Denken!? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es wird gelehrt: [47]*Erinnere*; man könnte glauben, im Herzen, so heisst es: [48]*du sollst nicht vergessen*, was auf das Vergessen im Herzen hindeutet, demnach muss die Erinnerung mit dem Mund geschehen.

HAT MAN SIE TARGUMISCH GELESEN, SO HAT MAN SICH SEINER PFLICHT NICHT ENTLEDIGT &. In welchem Fall? wollte man sagen, wenn sie hebräisch geschrieben ist und man sie targumisch gelesen hat, so ist dies ja "auswendig"!? — Dies ist für den Fall nötig, wenn sie targumisch geschrieben ist und man sie auch targumisch gelesen hat.

43. Achtzehnter Segen des 18gebets. 44. Num. 6,27. 45. Ps. 29,11. 46. Ps. 106,2. 47. Is. 37,20. 48. Ps. 65,2. 49. Est. 9,28. 50. Ex. 17,14. 51. Dt. 25,17. 52. Ib. V. 19.

M 47 וברכת הקב״ה שלום היא דכתיב — M 48 וכו׳...וסדרום
M 49 — יותר מדאי — M 50 וא״ל א״ר אבהו א״ר אלעזר
B 51 גבו — M 52 אמרי במע׳ — V 53 כל באבן
M 54 והתניא זה דהתם מנאי דקרואה — M 55 טבא
M 56 תניא — M 57 אשירית בתובה וקא קרי ליה — M 58 וקא קרי ליה.

אבל קורין איהה לכועזות בלעז וכו׳: והא אמרת
[52]קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי
תרוייהו בלעז יווני היכי דמי אילימא דכתיבה
אשורית [53]מקרי לה יוונית היינו על פה אבר רבי
[54]אחא אמר רבי אלעזר שכתובה בלעז יוונית ואמר
רבי אחא אמר רבי אלעזר מנין שקראו הקדוש
ברוך הוא ליעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי Gn. 33, 20
ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל
ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו ליעקב
אל וכי קראו אל [55]אלהי ישראל מיתיבי קראה ניפטית
עברית עילמית מדית יוונית לא יצא הא לא דמיא
אלא להא ניפטית לגיפטים עברית לעברים עילמית
לעילמים [56]יוונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל
אמאי מוקמי לה למתניתין בלעז יוונית לוקמה בכל
לעז [57]כי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב
ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יווני לכל בשר והא
קתני יוונית ליוונים [58]ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו
דאמור ברבן שמעון בן גמליאל התנן רבן שמעון Meg. 8a
בן גמליאל אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו
אלא יוונית ולימרו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל
אי אמרי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל הוה אמינא
הני מילי [59]שאר ספרים [60]אבל מגילה דכתיב בה
ככתבם אימא לא קמשמע לן: והלועז ישמע אשורית
יצא וכו׳: והא לא ידע מאי קאמרי [61]מידי דהוה אנשים
ועמי הארץ [62]מתקיף לה רבינא אטו אנן האחשתרנים Est. 8, 10

Für Fremdländer wird sie in fremder Sprache gelesen &c. Du sagtest ja, man habe sich der Pflicht nicht entledigt, wenn man sie in einer anderen Sprache gelesen hat!? — Rabh und Šemuél erklärten beide: in griechischer Sprache. — In welchem Fall? wollte man sagen, wenn sie assyrisch geschrieben ist und man sie griechisch gelesen hat, so ist dies ja „auswendig"!? R. Aha erwiderte im Namen R. Eleâzars: Wenn sie auch griechisch geschrieben ist. Ferner sagte R. Aha im Namen R. Eleâzars: Woher, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, Jâqob „El" [Gott] genannt hat? denn es heisst: *Und er nannte ihn El, der Gott Jisraéls*; würde man sagen, Jâqob habe den Altar „El" genannt, so müsste es ja heissen: Und Jâqob nannte ihn! Vielmehr meint er es wie folgt: Und er nannte Jâqob „El"; wer nannte ihn „El"? — der Gott Jisraéls. Man wandte ein: Hat man sie ägyptisch, [alt]hebräisch, ilmisch, medisch oder griechisch gelesen, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt!? — Dieser Fall gleicht vielmehr folgender Lehre: Hat man sie ägyptisch für Aegypter, [alt]hebräisch für Hebräer, ilmisch für Ilmer oder griechisch für Griechen gelesen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt. — Wozu brauchen Rabh und Šemuél demnach unsere Mišnah auf den Fall zu beziehen, wenn man sie griechisch gelesen hat, sie könnte doch ebensogut von jeder fremden Sprache handeln!? — Die Erklärung von Rabh und Šemuél bezieht sich auf eine andere Lehre. Rabh und Šemuél sagen beide, dass Griechisch für jeden zulässig ist. — Es heisst ja aber, dass Griechisch für Griechen zulässig ist, also nur für Griechen, für andere aber nicht!? — Sie sind der Ansicht des R. Šimôn b. Gamaliél; es wird gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagt, auch Bücher [der heiligen Schrift] dürfe man nur griechisch schreiben. — Sollten sie sagen, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Gamaliél!? — Würden sie gesagt haben, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Gamaliél, so könnte man glauben, dies gelte nur von den übrigen Büchern, nicht aber von der Esterrolle, von der es heisst: *Gemäss ihrer Schrift*, so lassen sie uns hören.

Wenn der Fremdländer sie hebräisch gehört hat, so hat er sich seiner Pflicht entledigt &c. Er versteht ja aber nicht, was gelesen wird!? — Wie ist es denn bei Frauen und Leuten aus dem gemeinen Volk. Rabina wandte ein: Wissen wir denn, was die Ahaštranim, Kinder der Ramakhim[54] sind? vielmehr ist

53. Gen. 33,20. 54. Est. 8,10; über die Bedeutung ist man jetzt noch im Unklaren, gewöhnl. übersetzt: Rennpferde aus den Gestüten.

M 59 — קרא בכ ל M 60 זירא שכתובה בלעז יווני וכן א ר חייא אר״א מנין שקראו P 61 + אל M 62 + מדיות M 63 + אלא מתניתין כבריית׳ ת, M ורב וש׳ למדים || B 64 + יוונית, B יוונים M 65 שאר M 66 + דא כתיב בהו ככתבם וכלשונם || M 67 + קמיה || M 68 דאי לא תימא הכי אמו.

בני הרבנים מי ידעינן אלא מצות קריאה ופרסומי
ניסא הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה
Rh.26b סירוגין יצא וכו׳: לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין
שמעוה לאמתא דרבי דקאמרה להו לרבנן דהוו
עיילי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין
סירוגין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי הלוגלוגות
שמעוה לאמתא דרבי דאמרה ליה להתוא גברא
דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר
Pr.4,8 הלוגלוגך לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך
Rh.26b שמעוה לאמתא דרבי דהוות אמרה להתוא גברא
Naz.34a דהוה בהפך במזויה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל
Ps.55,23 בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה׳ יהבך
אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזילנא
בהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול
יהבך וישדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי
Is.14,23 וטאטאתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דרבי
רבי דהוות אמרה לחברתה שקולי טאטיתא ושאבי
ביתא: תני רבנן קראה סירוגין יצא סירוסין לא
Col.b יצא רבי מונא אומר מישום רבי יהודה אף בסירוגין
אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש אמר
רב יוסף הלכה כרבי מונא שאמר מישום רבי יהודה
אמר ליה אביי לרב יוסף כדי לגמור את כולה
מהיכא דקאי לסיפא אי דלמא מריש לסיפא אמר
Sab.35b Git.34a Bk.29a Hul.9 132a ליה מרישא לסיפא דאם כן נתת דבריך לשעורין
אמר רבי אבא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב
הלכה כרבי מונא ושמואל אמר אין הלכה כרבי
מונא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר

M 60 :- מאי היא M 70 עד דשמעינן M 71 דקא
עשלי לבי רבי פיסקי פיסקי אמרה להו עד M 72 עד דשמעי
רב לאד״ר דהוה קאמרה M 73 :- אמרה ליה M 74
עד דשמעינן לאד״ר דאמרה M 75 א״ל P 76 אמרה
M 77 הוה דרינא אכתפי בכבנא אמר " M 78 עד דשמעי
לאד״ר דהוה קא אמרה " M 79 מנא וכן להלן " M 80
אמר..יהודה M 81 ר׳ אבא M 82 שאמר מישום רבי
יהודה בסורא.

das Lesen an und für sich ein Gebot, zur Bekanntmachung des Wunders, ebenso ist auch in diesem Fall das Lesen an und für sich ein Gebot, zur Bekanntmachung des Wunders.

Hat man sie springend gelesen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt ft. Die Rabbanan wussten nicht, was serugin bedeute; da hörten sie einst, wie die Magd Rabbis den einzeln eintretenden Jüngern zurief: Wie lange noch werdet ihr serugin gehen!? Die Rabbanan wussten nicht, was Halugugoth bedeute; da hörten sie einst, wie die Magd Rabbis einem Mann, der ein Bündel Portulak löste, zurief: Wie lange noch wirst du deine Halugugoth zerstreuen!? Die Rabbanan wussten nicht die Bedeutung von: *Sadve-lcha, so wird sie dich erhalten*; da hörten sie einst, wie die Magd Rabbis einem Mann, der sein Haar kräuselte, zurief: Wie lange noch wirst du dein Haar salsel thun!? Die Rabbanan wussten nicht, die Bedeutung von: *Wirf dein Jehab auf dem Herrn*; da erzählte Rabba b. Bar-Hana: Einst ging ich eine Bürde tragend, mit einem Araber; da sprach er zu mir: Lege dein Jehab auf mein Kamel. Die Rabbanan wussten nicht die Bedeutung von: *Ich werde sie mit einem Mutafa der Vernichtung zeigen*; da hörten sie einst, wie die Magd Rabbis zu ihrer Genossin sprach: Nimm ein Tatita und fege das Zimmer aus.

Die Rabbanan lehrten: Hat man sie springend gelesen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt, wenn überspringend, so hat man sich seiner Pflicht nicht entledigt. R. Mona sagte im Namen R. Jehudas, wenn man im springenden Lesen so lange unterbrochen hat, als man es ganz beenden könnte, so muss man sie wieder vom Anfang beginnen. R. Joseph sagte: Die Halakha ist wie R. Mona, der im Namen R. Jehudas lehrte. Abajje sprach zu R. Joseph: Als man sie ganz beenden kann, von der Stelle, da man stehen geblieben ist bis zum Schluss, oder vollständig, vom Anfang bis zum Schluss? Dieser erwiderte: Vom Anfang bis zum Schluss, denn sonst gäbe es dafür gar kein festes Mass[59]. R. Abba sagte im Namen des R. Jirmeja b. Abba, im Namen Rabhs, die Halakha sei wie R. Mona; Šemuél sagte, die Halakha sei nicht wie R. Mona. So wurde dies in Sura gelehrt; in Pumbeditha aber lehrten sie es

55. Pr. 4,8. 56. Ps. 55,23. 57. Jes. 14,23. 58. Wörtl.: du hast deine Worte in verschiedene Masse eingeteilt; die Unterbrechung kann demnach von längerer od kürzerer Dauer sein.

wie folgt: R. Kahana sagte im Namen Rabhs, die Halakha sei wie R. Mona; Šemuél aber sagte, die Halakha sei nicht wie R. Mona. R. Bebaj lehrte es entgegengesetzt: Rabh sagte, die Halakha sei nicht wie R. Mona; Šemuél sagte, die Halakha sei wie R. Mona. R. Joseph sprach: Halte dich an die Lehre R. Bebajs, denn Šemuél ist es, der die [erschwerende] Ansicht des einzelnen berücksichtigt. Es wird nämlich gelehrt: Wenn einer der Brüder sich mit einer Schwester der Leviratswitwe verlobt hat, so weist man ihn an, wie sie im Namen des R. Jehuda b. Bethera lehrten, [mit der Heirat] zu warten, bis der älteste Bruder den Akt vollzogen haben wird, und hierzu sagte Šemuél, die Halakha sei wie R. Jehuda b. Bethera.

Die Rabbanan lehrten: Wenn [der Schreiber] Buchstaben oder Verse übersprungen hatte und der Lesende sie gelesen hat, wie der Dolmetsch bei der Uebersetzung, so hat man sich seiner Pflicht entledigt. Man wandte ein: Sind in dieser verwischte und zerrissene Buchstaben, so ist sie brauchbar, falls deren Spur zu merken ist, wenn aber nicht, so ist sie unbrauchbar!? Das ist kein Einwand, das Eine handelt, wo sie durchweg so ist, das Andere, wenn sie nur teilweise so ist.

רב כהנא אמר רב הלכה כרבי מונא ישמואל אמר אין הלכה כרבי מונא רב ביבי מתני איפכא רב אמר אין הלכה כרבי מונא ישמואל אמר הלכה כרבי מונא אמר רב יוסף נקוט דרב ביבי בידך דשמואל הוא דחייש ליחידאה דתנן שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה בשעת מיתת בעלה ר׳ יהודה בן בתירה אומר אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה תנו רבנן השמיט בה סופר אותיות או פסוקין וקראן הקורא במתורגמן המתרגם יצא ביתיבי חוו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רשומין ניכר בשרה ואם לאו פסולה לא קשיא הא בכולה הא במקצתה תנו רבנן השמיט בה הקורא פסוק אחד לא יאמר אקרא את ביהה ואחר כך אקריא אותו פסוק אלא קורא מאותו פסוק ואילך נכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חציה עם הצבור ואחר כך אקרא חציה אלא קורא איהה בתחילתה ועד סיפה ביתגנם יצא ר׳ יוסי ר׳ יהודי דמי מתגנם אמר רב אשי גים וגא גים תיי לא תיי דקרי ליה ועני ליה יודע ליאהדורי בבריא ר׳ יהודי דמי מיודכי ליה ועני ליה יודע ליאהדורי בבריא ר׳ מדכרי ליה מידכר; תוה ביתכה דיושה יצעיתה אם ביון לבו יצא וכו׳ תוכי דמי אי דקא מסדר פסוקא כתיב ולא כתיב ליה כי ביון לבי מאי חזיא על פה הוא אלא דכתיב פסוקא פסוקא וקרי ליה ומי יצא והאמר ר׳ חלבי אמר רב חנא בר גזירא אמר רב

Die Rabbanan lehrten: Hat der Lesende einen Vers übersprungen, so sage er nicht, er werde sie beenden und diesen Vers nachholen, vielmehr beginne er wiederum mit diesem Vers. Kommt jemand ins Bethaus, wo die Gemeinde die Hälfte bereits gelesen, so sage er nicht, er werde die [zweite] Hälfte mit der Gemeinde lesen und die [erste] Hälfte nachholen, vielmehr lese er sie vom Anfang bis zum Schluss.

Der Schlummernde hat sich seiner Pflicht entledigt. — Was heisst "schlummern"? R. Aši erwiderte: Halb schlafend und halb wachend; wenn man ihm etwas zuruft, antwortet er, ohne aber nachdenken zu können, und wenn man ihn an etwas erinnert, so weiss er es.

Wenn man sie geschrieben, vorgetragen oder korrigirt hat, so hat man sich seiner Pflicht entledigt, falls man dies beabsichtigt hat &. In welchem Fall? wollte man sagen, wenn man einzelne Verse spricht und sie dann aufschreibt, was nützt dann die Beabsichtigung, man liest ja auswendig; wollte man sagen, wenn man einzelne Verse schreibt und sie dann liest, wieso könnte man sich in diesem Fall seiner Pflicht entledigen; R. Helbo sagte ja im Namen

59. Der älteste der Brüder muss die verwitwete, kinderlose Schwägerin entweder heiraten od. die Haliçah (cf. Dt. 25,7 ff.) erteilen.

הלכה כדברי האומר כולה ואפילו למאן דאמר מאיש
יהודי צריכה שתהא כתובה כולה אלא דמנחה
מעילה קמיה וקרי להּ מינה פסוקא פסוקא וכתיב
להּ ליממא מסייע ליה לרבה בר בר חנה דאמר רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן אסור לכתוב אות אחת
שלא מן הכתב דלמא דאתרמוי ליה אתרמויי׃ נופא
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אסור לכתוב
אות אחת שלא מן הכתב מיתיבי אמר רבי שמעון
בן אלעזר מעשה ברבי מאיר שהלך לעבר שנה
בעפיא ולא היה שם מגילה ובתכה מלבו וקראה
אמר רבי אבהו שאני רבי מאיר דמיקרים ביה
וקפציך יישרו נגדך אמר ליה רמי בר חמא
לרבי ירמיה מדפתי מאי וקפציך יישרו נגדך אמר
לו אלו דברי תורה דכתיב בהו התעלם עיניך בו
ואיננו ואפילו הכי מיושרין הן אצל רבי מאיר׃ רב
חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כתיב ספרים שלא
מן הכתב אמר ליה ראויה בל התורה כולה ליכתב
על פיך אלא כך אמרו חכמים אסור לכתוב אות
אחת שלא מן הכתב מדקאמר כל התורה כולה
ראויה שתיכתב על פיך מכלל דמיושרין הן אצלו
והא רבי מאיר כתב שעת הדחק שאני׃ אביי שרא
לדבי בר הבו למיכתב תפלין ומזוזות שלא מן
הכתב כמאן כי האי תנא דתניא רבי ירמיה אומר
משום רבינו תפלין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב
ואין צריכות שרטוט וחלבתא מזוזה צריכה שרטוט
תפלין אין צריכין שרטוט ואידי ואידי נכתבות שלא
מן הכתב מאי טעמא מיגרס גריסין׃ היתה בהובה
בסם כו׃ סם סמא מקרא אמר רבה בר בר חנה מקרתא

M 94 כה פסו | M 95 – אתרמוי...הכתב | M 96 ברכיה
M 97 שבכתוב בהן | M 98 – וא ה | M 99 כולה
M 1 — כך || M 2 + אפי׳ || M 3 + ליה || M 4 ליכתוב || B 7 היה לבי | M 5 דברי תורה אצלו כר מ והא | M 6 חבו | P 8 והלכ מז צריכה שר.

des R. Hama b. Gorja im Namen Rabbis, die Halakha sei wie derjenige, welcher sagt, man müsse sie vollständig lesen, und auch nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "Ein Judäer", müsse sie vollständig geschrieben sein!? Vielmehr, wenn eine Esterrolle vor ihm liegt und er einzelne Verse liest und kopiert. Dies wäre also eine Stütze für Rabba b. Bar-Ḥana; Rabba b. Bar-Ḥana sagte nämlich im Namen R. Johanans, man dürfe nicht einen Buchstaben ohne Vorlage schreiben. [Unsere Mišnah] kann ja handeln, wenn man gerade eine hat".

Der Text. Rabba b. Bar-Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Man darf nicht einen Buchstaben ohne Vorlage schreiben. Man wandte ein: R. Šimôn b. Eleâzar erzählte: Einst ging R. Meír nach Asia, um das Jahr zu interkaliren, und hatte keine Esterrolle, da schrieb er sie aus dem Gedächtnis und las sie. R. Abahu erwiderte: Anders ist R. Meír, an dem in Erfüllung gegangen ist: *Deine Augen sehen gerade vor sich.* Rami b. Ḥama sprach zu R. Jirmeja aus Diphte: Was bedeutet der Schriftvers: *Deine Augen sehen gerade vor sich?* Dieser erwiderte: Er bezieht sich auf Dinge der Gesetzlehre, von denen es heisst: *Sie deine Augen darüber fliegen und er verschwindet*, dennoch sind sie gerade für R. Meír. R. Hisda traf R. Hananél Bücher [der heiligen Schrift] ohne Vorlage schreibend; da sprach er zu ihm: Zwar könnte durch Vorlage geschrieben werden, jedoch sagten die Weisen, dass man nicht einen Buchstaben ohne Vorlage schreiben darf. Wenn er nun sagte, die ganze Gesetzlehre könnte durch ihn geschrieben werden, so ist ja anzunehmen, dass sie ihm geläufig war, und [aus diesem Grund] schrieb ja R. Meír wol!? — Anders ist es in einem Notfall. Abajje gestattete Bar-Ḥabo Tephillin und Mezuzoth ohne Vorlage zu schreiben. Also nach der Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Jirmeja sagte im Namen unseres Meisters, Tephillin und Mezuzoth dürfen ohne Vorlage geschrieben werden und bedürfen des Liniirens nicht. Die Halakha ist, die Mezuza bedarf des Liniirens, Tephillin brauchen des Liniirens nicht, beide aber dürfen ohne Vorlage geschrieben werden, weil man darin kundig ist.

War sie mit Pulver geschrieben &c. (Pulver: Pulver). Farbe ist, wie Rabba

60. Est. 2,5. 61. Während man sie von vornherein auch ohne Abschnitt schreiben darf. 62. ? 4,25. 63. Ib. 23,5. 64. Cf. Bd. I S. 10 N. 2. 65. Cf. S. 8 N. 12

b. Bar-Ḥana sagte, Seqarta[66]. Gummi: Harz. Schwärze: Schusterschwärze. Diphthera heisst [eine Haut], die mit Salz und Mehl, jedoch nicht mit Galläpfeln bearbeitet wurde. Papier: Pflanzenpapier[67].

SIE MUSS ASSYRISCH GESCHRIEBEN SEIN. Denn es heisst: *Gemäss ihrer Schrift und ihrer Zeit.*

IN BUCHFORM, MIT TINTE &. Woher dies? Dies ist aus dem Ausdruck *schreiben* zu entnehmen: hier heisst es: *Und die Königin Ester schrieb*, und dort heisst es: *Baruch antwortete ihnen: Er sagte mir mündlich alle diese Worte vor, während ich sie mit Tinte in das Buch schrieb.*

WENN EIN EINWOHNER EINER MITTELSTADT NACH EINER FESTUNGSTADT ODER EIN EINWOHNER EINER FESTUNGSTADT NACH EINER MITTELSTADT KOMMT, SO LESE ER, FALLS ER NACH SEINER HEIMAT ZURÜCKKEHREN WIRD, NACH DEM BRAUCH SEINER HEIMAT, WENN ABER NICHT, SO LESE ER MIT IHNEN. WO BEGINNT MAN DIE ESTERROLLE ZU LESEN, UM SICH SEINER PFLICHT ZU ENTLEDIGEN? R. MEÍR SAGT, MAN LESE SIE VOLLSTÄNDIG; R. JEHUDA SAGT, VOM ABSATZ "EIN JUDÄER" ;R. JOSE SAGT, VOM ABSATZ "NACH DIESEN BEGEBENHEITEN".

GEMARA. Raba sagte: Dies bezieht sich nur auf den Fall, wo er zur Nacht des vierzehnten zurückkehren wird, wenn er aber zur Nacht des vierzehnten nicht zurückkehren wird, so lese er mit diesen. Raba sprach: Woher entnehme ich dies? — es heisst:[72] *Daher machen die Judäer auf dem offenen Land, die in offenen Städten wohnen*; wozu heisst es: *die in offenen Städten wohnen*, wo es schon heisst: *die Judäer auf dem offenen Land*? — Dies lässt uns also hören, dass wer einen Tag auf offenem Land wohnt, als Einwohner einer offenen Stadt betrachtet wird. — Wir wissen dies also von der offenen Stadt, woher dies von der ummauerten Stadt!? — Dies ist logisch: wenn um Einwohner einer offenen Stadt zu heissen ein Tag genügt, ebenso genügt ein Tag, um Einwohner einer ummauerten Stadt zu heissen. Ferner sagte Raba: Wenn ein Dörfling in die Stadt kommt, so lese er auf jeden Fall mit ihnen. — Aus welchem Grund? — Dieser sollte ja eigentlich [an demselben Tag] lesen wie die Stadtleute, nur haben die Rabbanan für die Dörflinge eine Erleichterung getroffen, damit sie Zeit haben, Wasser und Speise für ihre Brüder in den Grossstädten zu besorgen, — diese Rücksicht gilt nur, wenn er zu Haus ist, wenn er aber in der Stadt

שמה[12] קומוס קומא קנקנתום הרתא דאישכפי דיפתרא
דמלחה וקמיח ולא עפיץ נייר מחקא: עד שתהא
כתובה אשורית: דכתיב בכתבם וכזמנם: על הספר
וכרוי וכו': מנלן[13] אתיא כתיבה בתיבה כתיב הכא
ותכתב אסתר המלכה וכתיב התם ויאמר להם Est.9,29 Jer.36,18
ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני
כתב על הספר בדיו[14]:

[iij] עיר שהלך לכרך וכן כרך שהלך לעיר אם
עתיד לחזור למקומו קורא במקומו ואם לאו
קורא עמהן[15] ימתכון קורא אדם את המגלה ויוצא
בה ידי חובתו רבי מאיר אומר כולה רבי יהודה
אומר מאיש יהודי רבי יוסי אומר מאחר הדברים
האלה:

גמרא. אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור
בלילי ארבעה עשר אבל אין עתיד לחזור בלילי
ארבעה עשר קודא עמהן אמר רבא מנא אמינא
לה דכתיב על כן היהודים הפרזים הישבים בערי Est. 9,19
הפרזות מבדי כתיב היהודים הפרזים למה לי למיכתב
הישבים בערי הפרזות הא קמשמע לן דפרזי בן
יומו נקרא פרזי אשכחן פרזי מוקף מנא לן[16] סברא
הוא מדפרזי בן יומו[17] קדוי פרזי מוקף בן יומי[18] קרוי
מוקף: ואמר רבא בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין
כך קורא עמהן מאי טעמא האי כבני העיר בעי
למיקרי ורבנן[19] הוא דאקילו על הכפרים בדי שיספקו Meg. 2,4-4
מים ומזון לאחיהם שבברכין הני מילי כי איתיה
[20] בהיכתיה אבל כי איתיה בעיר ככני עיר בעי למיקרי

P 9 קומוס M 10 --- אמר רבה בר שמואל M 11 --
אמר רבא M 12 | — מה לתלן בדיו את כאן בדיו|
13 מהיכן קורין את המג׳ לציאת M 14 ב ה M 15
נקרא M 16 תקנו לוים הכניסה |ומי׳ש תקנו רב׳ לוים הכנ׳
כדו׳ שבברכין| הני מ M 17 בכפר.

66. Eine rote Farbe. 67. So auch RSj. 68. Est. 9,29. 69. Jer. 36,18. 70. Cf. S. 531 Z. 7 ff.
71. Est. 2,1. 72. Est. 9,19.

איתיביה אביי בן כרך שהלך לעיר בין כך ובין כך
קריא במקומו בן כרך סלקא דעתך באם עתיד
לחזור תליא מילתא אלא לאו בן כפר ולאי תיובתי
מתרצת תני קרא עמהן מהיכן קרא אדם את
המגילה וכו׳ תניא רבי שמעון בן יוחי אומר מבלילה
החוא אמר רבי יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ותכתב
אכתי המלכה [וגו׳] ומרדכי היהודי את כל תקף מאן
דאמר בולה תוקפי של אחשורוש ומאן דאמר מאיש
יהודי תוקפי של מרדכי ומאן דאמר מאחר הדברים
האלה תוקפי של המן ומאן דאמר מבלילה החוא
תוקפי של נס רב חונא אמר מהכא ומה ראי על
כבה ומה הגיע אליהם מאן דאמר בולה מה ראה
אחשוריש שנשתמש בכלים של בית המקדש על
כבה משים החשיב שבעים שנין ולא איפרוק ומה
הגיע אלהים דקטל ושתי ומאן דאמר מאיש יהודי
מה ראה מרדכי דאיקנו בחמן על כבה דשיו נפשיה
עבידה זה ומה הגיע אליהם דאתחיש ניסא ומאן
דאמר מאחר הדברים האלה מה ראה המן שנתקנא
בכל היהודים על כבה משום דמרדכי לא יכרע ולא
ישתחוה ומה הגיע אליהם ותלו אותו ואת בניו על
העץ ומאן דאמר מבלילה החוא מה ראה אחשוריש
להביא את ספר הזכרונות על כבה דוביניתיה אסתר
לחמן בחדיה ומה הגיע אליהם דאתחיש ניסא:
אמר רבי חלבו אמר רב חנא בר גוריא אמר רב
הלכה כדברי האומר בולה ואפילו למאן דאמר מאיש

M 20 וקתני קרא במקומו ‖ M 19 התם ‖ M 18
M 21 קרייה: ‖ קא מתי ליה תני בין כך ובין כך | קריא
M 23 — ואפקות ‖ M 22 בין דהוא אחשוריש דמלו שבעין
ברעותה לביעין עצה עיות דהחוא גביא לבקשיות.

ist, lese er mit den Stadtleuten zusammen. Abajje wandte gegen ihn ein: Wenn ein Einwohner einer Festungstadt in eine gewöhnliche| Stadt kommt, so lese er [die Esterrolle] auf jeden Fall nach dem Brauch seiner Heimat: bei einem Einwohner einer Festungstadt hängt es ja davon ab, ob er zurückkommt! wahrscheinlich ist zu lesen: Einwohner eines Dorfs!? — Du musst ja so wie so korrigiren, so lies: er lese mit ihnen.

WO BEGINNT MAN DIE ESTERROLLE ZU LESEN ū. Es wird gelehrt: R. Šimón b. Johaj sagte: Vom Absatz: "In jener Nacht". R. Johanan sprach: Alle folgerten sie aus ein und demselben Schriftvers: *Und die Königin Ester und der Judäer Mordekhaj schrieben mit der ganzen Macht.* Nach demjenigen, welcher sagt, man müsse sie vollständig lesen, wird hier von der Macht Ahašveroš' gesprochen; nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "Ein Judäer", wird hier von der Macht Mordekhajs gesprochen; nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "Nach diesen Begebenheiten", wird hier von der Macht Hamans gesprochen; und nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "In jener Nacht" wird hier von der Macht des Wunders gesprochen. R. Hona sagte: Aus Folgendem:" *Was sie veranlasst hat und was an sie gelangt war.* Nach demjenigen, welcher sagt, man müsse sie ganz lesen: was veranlasste Ahašveroš, sich der Gefässe des Tempels zu bedienen? — deswegen, weil die siebzig Jahre[73] vorüber waren, und [die Jisraéliten] nicht erlöst wurden, und was an sie gelangt war: dass er Vašti tötete; nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "Ein Mann": was veranlasste Mordekhaj, Haman zu reizen? — deswegen, weil er sich als Götze ausgab, und was an sie gelangt war: dass ihnen ein Wunder geschah; nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "Nach diesen Begebenheiten": was veranlasste Haman sich gegen alle Judäer zu empören? — deswegen, weil Mordekhaj sich vor ihm nicht bückte, und was an sie gelangt war: dass man ihn nebst seinen Söhnen auf den Pfahl hängte; und nach demjenigen, welcher sagt, vom Absatz "In jener Nacht": was veranlasste Ahašveroš, das Buch der Denkwürdigkeiten holen zu lassen? — deswegen, weil Ester Haman zum Gastmahl lud, und was an sie gelangt war: dass ein Wunder geschah.

R. Helbo sagte im Namen des R. Hama b. Gorja im Namen Rabhs: Die Halakha ist wie derjenige, welcher sagt, man müsse sie vollständig lesen; und auch nach

73. Ib. V. 29. 74. Ib. V. 26. 75. Cf. S. [illegible]

denjenigen, welcher sagt, vom Absatz "Ein Judäer", muss sie vollständig geschrieben sein.

Ferner sagte R. Ḥelbo im Namen Rabhs Die Esterrolle heisst "Buch" als auch "Brief". Buch heisst sie insofern, dass sie unbrauchbar ist, falls man sie mit Leinenfäden zusammengenäht hat; Brief heisst sie insofern, dass sie brauchbar ist, wenn man [beim Zusammennähen] drei Adern verwendet hat. R. Nahman sagte: Nur müssen sie in drei Teile geteilt sein.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Wenn jemand die Esterrolle aus einem Exemplar liest, das mit anderen Hagiographen zusammengeheftet ist, so hat er sich seiner Pflicht nicht entledigt. Raba sprach: Dies nur, wenn sie nicht ein wenig kürzer oder länger ist, wenn sie aber ein wenig kürzer oder länger ist, so ist nichts dabei. Levi b. Šemuél las vor R. Jehuda aus einer Esterrolle, die mit anderen Hagiographen zusammengeheftet war, da sprach er zu ihm: Sie sagten ja, dass man sich der Pflicht nicht entledigt, wenn man die Esterrolle aus einem Exemplar liest, das mit anderen Hagiographen zusammengeheftet ist.

R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Wer die Esterrolle aus einem Exemplar liest, das mit anderen Hagiographen zusammengeheftet ist, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt. Er schlug [diese Lehre] jedoch auf die Gehirnschale: dies wurde nur bezüglich einer Gemeinschaft gelehrt.

Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Johanans: Die Nahtkante [der Gesetzrolle] ist eine dem Mošeh am Sinaj überlieferte Lehre. Er schlug sie jedoch auf die Gehirnschale: dies sagten [die Weisen], damit kein Riss entstehe.

Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Johanans: Wäre in der Höhle, in der sich Mošeh und Elijahu befanden, Raum in der Grösse eines Nadelöhrs frei geblieben, so könnten sie es nicht aushalten, wegen des Lichtstroms, denn es heisst: *Kein Mensch bleibt am Leben, wenn er mich sieht.*

Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Johanans: Es heisst: *Auf diesen waren alle Worte enthalten, die der Herr auf dem Berg mit euch geredet hat*; dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, Mošeh die Genauigkeiten der Gesetzlehre und die Genauigkeiten der Schriftkundigen gezeigt hatte, und alles, was die Schriftkundigen später erneuern sollten, das ist nämlich das Lesen der Esterrolle.

76. Dh. in drei Stichen, nach RH.: dreifach. 77. Als ihnen Gott erschienen war; cf. Ex. 33,17 ff. u. iReg. 19,13. 78. Ex. 33,20. 79. Dt. 9,10.

כל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן׃

גמ׳ מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאוזניו יצא רבי יוסי אומר לא יצא ומתאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא דלמא רבי יהודה היא דאמר שפיר דמי לא כרבי העיקר דקתני חרש הוסיא דשוטה וקטן מה שוטה וקטן דיעבד נמי לא את חרש דיעבד נמי לא ידלמא הא בראיתא והא בראיתא מדקתני סיפא רבי יהודה מכשיר בקטן מכלל דרישא לאו רבי יהודה היא ידלמא כולה רבי יהודה היא ורישא לפטולה וסיפא לכשיורה ודלמא כולה רבי יהודה היא ותדי גזרי קטן קתני לה והכתני מיהכא והכי קתני הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן כמה דברים אמורים בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בקטן שהגיע לחינוך אפילו רבתחילה שרבי יהודה מכשיר בקטן בשאי איקטיא ברבי יהודה ודיעבד אלא הא דתני יהודה ביה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו שומע תיתי לרבתחילה מני אי רבי יהודה דיעבד אין לרבתחילה לא אי רבי יוסי דיעבד נמי לא אלא באי רבי יהודה אאפילו לרבתחילה אלא הא דתניא לא יברך

M 34 ראי עבד M 35 ר׳ יהודה M 36 רבי הוא M 37 לא ס״ד מדסיפא ר׳ יהושע M 38 הוא...לכשיורה M 39 ת״ק באן בקטן שהגיע לחינוך באן בקטן שלא הגיע M 40 ואפ״ל לרבתחילה M 41 רבתחילה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי ושמע ר׳ יעקב נמי לא M 42 איי רבתחילה לא M 43 ר׳ M 44 מתני׳ M 45 העלים ר׳ M 46 המטרח בתפי׳ ד עיור שישמיע לאזני ר׳ אשי ראוני יצא.

ALLE SIND ZUM VORLESEN DER ESTERROLLE ZULÄSSIG, AUSGENOMMEN DER TAUBE, DER BLÖDSINNIGE UND DER MINDERJÄHRIGE; NACH R. JEHUDA IST DER MINDERJÄHRIGE ZULÄSSIG.

GEMARA. Wer ist der Autor, welcher sagt, dass die That des Tauben keine Geltung hat, auch wenn sie bereits geschehen ist? R. Mathna erwiderte: Das ist R. Jose; es wird nämlich gelehrt: Wer das Šemâ liest, ohne es seinem Ohr hörbar zu machen, hat seine Pflicht erfüllt: R. Jose sagt, er habe seine Pflicht nicht erfüllt. — Woher aber weisst du, dass [unsere Mišnah] die Ansicht R. Joses vertritt, und man sich auch beim bereits Geschehenen seiner Pflicht nicht entledigt, vielleicht vertritt sie die Ansicht R. Jehudas, und nur von vornherein ist es nicht zulässig, während man es beim bereits Geschehenen gut heisst!? — Dies ist nicht einleuchtend; er lehrt ja vom Tauben gleichlautend wie vom Blödsinnigen und vom Minderjährigen: wie die Thätigkeit des Blödsinnigen und des Minderjährigen keine Geltung hat, auch wenn sie bereits geschehen ist, ebenso hat die That des Tauben keine Geltung, auch wenn sie bereits geschehen ist. — Vielleicht aber handelt es von diesem in dem einen Fall und von jenen im anderen Fall!? — Da es im Schlusssatz heisst, nach R. Jehuda sei der Minderjährige zulässig, so ist ja zu entnehmen, dass der Anfangsatz nicht die Ansicht R. Jehudas vertritt. — Vielleicht aber ist in der ganzen Mišnah die Ansicht R. Jehudas vertreten, nur handelt sie von zweierlei Minderjährigen, und zwar ist sie lückenhaft und müsse wie folgt lauten: Alle sind zum Vorlesen der Esterrolle zulässig, ausgenommen der Taube, der Blödsinnige und der Minderjährige; dies gilt jedoch nur von einem Minderjährigen, der zur Uebung noch nicht herangewachsen ist, ein Minderjähriger aber, der zur Uebung herangewachsen ist, darf sie sogar von vornherein vorlesen, denn nach R. Jehuda ist der Minderjährige zulässig!? — ¿¡Du hast sie also auf R. Jehuda zurückgeführt, und zwar bei bereits Geschehenem, — wessen Ansicht vertritt nun folgende Lehre des Jehuda b. R. Šimôn b. Pazi: Der Taube, der sprechen aber nicht hören kann, darf von vornherein die Hebe absondern; wessen nun, wenn die R. Jehudas, so sollte es ja nur bei bereits Geschehenem Geltung haben, nicht aber von vornherein, wenn die R. Joses, so sollte es ja auch bei bereits Geschehenem keine Geltung haben!? — Wie denn, etwa die

80. Cf. Bd. I 253 N. 8.

Ansicht R. Jehudas, und zwar von vornherein? wessen Ansicht vertritt demnach folgende Lehre: Man lese den Tischsegen nicht im Herzen, hat man dies gethan, so hat man sich seiner Pflicht entledigt; wessen nun, weder die des R. Jehuda, noch die des R. Jose: nach R. Jehuda ist es sogar von vornherein erlaubt, während nach R. Jose auch das bereits Geschehene keine Geltung hat!? — Thatsächlich ist hier die Ansicht R. Jehudas vertreten, und auch von vornherein ist es erlaubt, dennoch besteht hier kein Widerspruch, denn eine Lehre vertritt seine eigene Ansicht, während die andere die seines Lehrers vertritt, es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagte im Namen des R. Eleâzar b. Âzarja: Wer das Šemâ liest, muss es seinem Ohr hörbar machen, denn es heisst:[81] *Höre Jisraël, der Herr ist unser Gott, der Herr ist einzig*: lass dein Ohr hören, was dein Mund spricht. R. Meír sagt:[82] *Was ich dir heute befehle, sei in deinem Herzen*: alles hängt von der Andacht des Herzens ab. — Jetzt nun, wo du darauf gekommen bist, kannst du sogar sagen, dass R. Jehuda derselben Ansicht ist wie sein Meister, nur vertritt die Lehre des Jehuda b. R. Šimôn b. Pazi die Ansicht R. Meírs.

אדם ברכת המזון ברכו ואם בירך יצא בני רבי יהודה והא רבי ייבי אי רבי יהודה אפילו לכתחלה אי רבי יוסי אפילו דיעבד נמי לא והעולם רבי יהודה ואפילו לכתחלה והא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזני שנאמר שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד השמע לאזניך מה שאתה מיציא מפיך רבי מאיר אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כיוונת הלב הן הן הדברים השתא דאתית לחבי אפילו תימא רבי יהודה ברבים כביחיד ריה׳ הא דתני יהודה ברבים דרבי שמעון בן פזי רבי מאיר היא; רבי יהודה מבשר בקטן; דתניא אמר רבי יהודה קטן חייתי יקריתיה רמעלה מרבי טרפון יקנים בידך אמרי לו אין מביאין ראיה מן הקטן תניא אמר רבי קטן חייתי יקריתיה למעלה מרבי יהודה אמרו לו אין מביאין ראיה מן המתיר ליוצרי ריה אין מביאין ראיה מן הקטן הדא יעיד דאמרי ריה חדא דקטן חייש יעיד אפילו גדול חייש אין מביאין ראיה מן המתיר:

Fol. 20

Dt. 6,4

v. 6

S. 52 Mss.

 iv,21

ן קורין את המגילה בלא מילין בלא ניגון בלא תרגום ואם קראה מבעוד יום כקורא בתורה ואם לאו לא יצא ובתענית ובתשעה באב בשחרית ובמנחה בראשונה ובשניה ובשלישית ובאחרונה ובמוסף ובנעילה ובמוסף ובנעילה ובמוסף ובנעיל

גמרא. מנלן דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים ביום אין בלילה לא לימא תיהי תיובתא דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום כי קתני אדוים: ולא מלין וכו': דכתיב וביום השביעי יצוץ: ולא טובלין ולא מזין וכו': דכתיב והזה הטהר על הטמא [וגו'] ביום השביעי ואיתקש טבילה לחזוה: וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתצין החמה וכו': פשיטא מאי שנא שומרת יום כנגד יום מכל חייבי טבילות איצטריך בלקא דעתך אמינא תיהוי כראיה ראשונה של זב וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה בעל קרי טובל ביום האי גמי ליטבול ביומיה והא ביומא לא מצי טבלה דכתיב כל יצו זוכה כמשכב נדתה יהיה לה בלילא מיהת ליעביד מקצת שימור ותיטבול קמשמע לן כיון דכעיא כפירה בומא הוא: ובולן שעשו משעלה עמוד השחר בשר: מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא ויקרא אלהים לאור יום ולמאור וכא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה הא קייבא לן דעד צאת הכוכבים לאו לילה הוא אלא אמר רבי זירא מהכא ואנחנו עושים במלאכה [ו]חצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר (ו)עד צאת הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה (ל)משמר מאי ואומר ובי תימא משיעלה עמוד השחר לאו ומא ומבי עיבא

M 59 דכתיב M 60 איצ- M 61 דאיתקש לב ק
M 62 ביומיה M 63 תעכב M 64 ק- דכת וכפירה לה
ג ומיום | M 65 רבה B 66 למחשור וכא קרא ליהה
M 67 לא הוי לילה V 68 משעלה. M אינהו מקדמי ומחשבי אכל בולי האי יומא לא הוי ת ש.

GEMARA. Woher dies? Der Schriftvers lautet:[84] *Und dass diese Tage im Gedächtnis behalten und begangen werden*: nur am Tag nicht aber nachts. — Dies wäre also eine Widerlegung der Lehre des R. Jehošuâ b. Levi, welcher sagte, man müsse die Esterrolle nachts lesen und am Tag wiederholen! Dies bezieht sich eben auf |die Wiederholung| am Tag.

NOCH DIE BESCHNEIDUNG VOLLZIEHEN ß. Denn es heisst:[85] *Und am achten Tag ist zu beschneiden.*

NOCH EIN REINIGUNGSBAD NEHMEN, NOCH BESPRENGEN ß. Denn es heisst:[86] *Und der Reine soll den Unreinen besprengen, am siebenten Tag*; das Reinigungsbad gleicht dem Besprengen.

EBENSOWENIG DARF DIE ABWARTENDE MENSTRUIRENDE VOR SONNENANBRUCH DAS REINIGUNGSBAD NEHMEN ß. Selbstredend, womit ist denn die abwartende Menstruirende anders als alle anderen, die ein Reinigungsbad zu nehmen haben!? Bezüglich dieser ist es besonders nötig: man könnte glauben, bei dieser gleiche es dem ersten Ausfluss des Flussbehafteten, der wider dem Samenergussbehafteten gleicht, wie es heisst:[87] *Das sind die Bestimmungen in Betreff des Flussbehafteten und dessen, dem der Same entgeht*, und wie nun dieser das Reinigungsbad am selben Tag nehmen muss, ebenso auch jener, und da diese am selben Tag das Reinigungsbad nicht nehmen kann, da es ja heisst:[88] *So lange sie an dem Fluss leidet, hat ihr zu gelten, wie das Lager zur Zeit ihres Menstruirens*, so warte sie die Nacht ab und bade, so lässt er uns hören, dass dies am Tag geschehen muss, da nur die Tage gezählt werden.

WENN DIESE ALLE ES JEDOCH NACH MORGENGRAUEN GETHAN HABEN, SO IST ES GILTIG. Woher dies? Raba erwiderte: Der Schriftvers lautet:[89] *Und Gott nannte das Licht Tag*, schon das anbrechende Licht nannte er Tag. — Ebenso heisst es ja aber auch:[90] *Und die Finsternis nannte er Nacht*, wo wir wissen, dass die Nacht erst mit dem Hervortreten der Sterne beginnt!? Vielmehr, erklärte R. Zera, ist dies aus Folgendem zu entnehmen:[91] *So arbeiteten wir an dem Bau, während die Hälfte von ihnen die Lanzen hielt, vom Morgengrauen bis zum Hervortreten der Sterne.* Ferner heisst es:[91] *Und die Nacht war uns zur Wache.* Wozu der zweite Vers? — Du könntest sagen, der Tag beginne thatsächlich nicht mit Morgengrauen, auch beginne die Nacht schon mit Sonnenuntergang, nur hätten jene früh und spät gearbeitet, so komm

84. Est. 9,28. 85. Lev. 12,3. 86. Num. 19,19 87. Lev. 15,32 88. Ib. V. 26 89. Gen. 1,5
90. Neh. 4,15. 91. Ib. V. 16.

und höre: *Die Nacht diente uns zur Wache und der Tag zur Arbeit.*

שמשא לילוא ואינהו מקדמי ומחשכי תא שמע והוה לני הלילה (ל)משמר והיום (ל)מלאכת׃

[v] ל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולתפלת המוספין ולמיספין ולוודוי חפרים ולוודוי מעשר ולוודוי יום הכפורים לסמיכה לשחיטה לתנופה להגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה ולקבלה ולהזיה ולהשקויי סוטה ולעריפת העגלה ולטהרת המצורע׃

vj כל הלילה כשר לקצירת העומר ולחקטר חלבים יאברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה׃

גמרא. מנין דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים לקריאת המגלה דכתיב ממנה שמש עד מבואו רבי יוסי אומר זה היום עשה ה׳ ונגילה ונשמחה בו לולב דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון ולתקיעת שופר דכתיב יום תרועה יהיה לכם ולמוספין דכתיב דבר יום ביומו ולתפלת המוספין במוספין שויה רבנן ולוודוי פרים דיליד בפרה ביום הכפורים דתניא עבי יום הכפורים וכפר בעדי ובעד ביתי בכפרת דברים הכתוב מדבר ובפרה ביומא הוא דכתיב ביום הזה יכפר עליכם׃ ולוודוי מעשר וכו׳׃ דכתיב יאמרת לפני ה׳ אלהיך בערתי הקדש מן הבית ונמיך לית היום הזה מיצוך ה׳ אלהיך לבמיבה

Das Lesen der Esterrolle, das Loblied, das Posaunenblasen, das Nehmen der Festpalme, das Zusatzgebet, das Zusatzopfer, das Bekenntnis [bei der Darbringung] des Farren[92], das Bekenntnis [beim Forträumen] des Zehnts[93], das Bekenntnis des Versöhnungstags, das Stützen [auf das Opfer] das Schlachten, das Weben, das Darreichen, das Häufen[94], das Räuchern, das Abkneifen[95], das Aufnehmen und das Sprengen [des Opferbluts], das Tränken der Ehebruchverdächtigen[96], das Genickabschlagen des Rinds und die Reinigung des Aussätzigen erstrecken sich auf den ganzen Tag. Das Mähen der Webegarbe, das Aufrauchen des Fetts und der Opferstücke erstrecken sich auf die ganze Nacht. Die Regel hierbei ist: Was tags stattfindet, erstreckt sich auf den ganzen Tag, was nachts stattfindet, erstreckt sich auf die ganze Nacht.

GEMARA. Woher dies? — Der Schriftvers lautet:[98] *Und dass diese Tage im Gedächtnis behalten und begangen werden.* Vom Loblied heisst es:[99] *Von Sonnenaufgang bis zu ihrem Untergang.* R. Jose sagte:[100] *Dies ist der Tag, den der Herr gemacht hat.* Von der Festpalme heisst es:[101] *Ihr sollt am ersten Tag nehmen.* Von der Posaune heisst es:[102] *Ein Tag des Lärmblasens sei er für euch.* Vom Zusatzopfer heisst es:[103] *Tag für Tag*; das Zusatzgebet haben die Rabbanan dem Zusatzopfer gleichgestellt. Bezüglich des Bekenntnisses [bei der Darbringung] des Farrens ist es aus dem Wort *Sühne* zu folgern, welches auch beim Versöhnungstag gebraucht wird, und bezüglich des Versöhnungstags wird gelehrt:[104] *Er soll sich und seinem Haus Sühne verschaffen*, der Schriftvers spricht von der Sühne durch das Bekenntnis; und die Sühne findet ja am Tag statt, denn es heisst:[105] *An diesem Tag wird er euch Sühne verschaffen.*

Das Bekenntnis beim Forträumen des Zehnts ℸ. Denn es heisst:[106] *Und du sollst vor dem Herrn, deinem Gott, also sprechen: Ich habe das Heilige aus dem Haus geschafft*, und darauf folgt:[107] *Am heutigen Tag befiehlt dir der Herr.* Das Stützen, das Schlachten. Denn es heisst:[108] *Er soll stützen & und schlachten*, und vom Schlach-

M 69 לקרוא את המג׳ ולקרוא את ההל׳ | M 70 פיום והודוי דבאת שעורי יום ר | M 71 וז׳ | M 72 והשקות סוטה והעריפת העג׳ והשרפ׳ את המצו׳ | M 73 – בוהל | M 74 – כל | M 75 הכת׳ | M 76 לקרוא את ההל׳. רבא אמר הכת׳ | V 77 רב יוסה׳ | M ר׳ יצחק בר אבודומי | M 78 ולתק׳ המוס יבו׳. התנא דבר | B 79 ולתק׳ | M — שכל היום כשר למוספין.

92. Cf. Lev. 4,3,13 ff. 93. Cf. Bd. I S. 305 Z. 9 ff. 94. Cf. S. 599 Z. 6 ff. 95. Des Kopfs beim Geflügelopfer; cf. Lev. 1,15. 96. Cf. Num. 5,18 ff. 97. Cf. Lev. 23,10 ff. 98. Est. 9,28. 99. Ps. 113,3. 100. Ib. 118,24. 101. Lev. 23,40. 102. Num. 29,1. 103. Lev. 23,37. 104. Ib. 16,11. 105. Ib. V. 30. 106. Dt. 26,13. 107. Ib. V. 16. 108. Lev. 3,2.

ישחוטה דכתיב יסמך ישחט וכתיב בה בשחוטה
ביום וכתיב ויתניפה דכתיב ביום הניפכם את העמר
ולהלנה דאיתקש ותניפה דכתיב ולקח הכהן מיד
האשה את מנחת הקנאת (מדם האשם) ותניא יקטיר
יקטירנה יקטיר ויקטיר ולהלנה דכתיב ביום צותי
את בני ישראל ולהלן משה אתיא תודה תודה
בתיב הכא יעשה יה הכהן את בר התודה הזאת
וכתיב התם על פי התודה אשר יזוך על המשפט
Fol. 21 מה משפט ביום אף כאן ביום ויעשיפה העדה
אמרי דבי רבי ינאי בכרזה כתיב כה בקדשים ולהלן
מצויץ דכתיב ואת תהוה תורת המצרע ביום טהרתו
בר תלויה בשר לקצירה העומר יכו׳ דאמר מר
קצירה ופצירה ביוזה יהבאה ביום ׳ והתהר דכתיב
יאכלים׳ דכתיב בר תלויה עד הבקר׳ וה הכהל
דבר שמצויה ביום בשר כל היום׳ וה הכהל לאתויי
מאי לאתויי סידור בזיכין יקרוש בזיכין יכרבו ויסי
דתניא רבי יסי אומר סידר את השלחן שהרית
יכודר את המדשה עבית אין בכך כלום ימה אני
מקיים רבני ה תמיד שיא יהא שולחן בא יהכ׳
דבר שמצויה ביוזה בשר כל התורה׳ לאתויי מאי
דאתיי אבוית פסחים ודיא בדבי אלעזר בן עזריה
דתניא יאבדי את הבשר ביוזה חוה אמר רבי
אלעזר בן עזריה נאמר כאן ביוזה חוה ונאמר
להלן ועברתי באיש בעזים ביוזה חוה בוה יהלן עד
חצית את כאן עד חצות׳

M 81 איתקש בסוכה ישחוטה יכתוב בשחוטה M 80
M 83 ולהשהר את המזבח M 82 השקאת בושת ביום
M 84 הכא עד עצם היום חוה עד תביא את העומר
M 85 אם M 86 את ד׳ חוקת הפסח ד׳
M 87 תא בוה M 88 ויהן את העזרה M 89 הא ד׳
M 90 יכתוב התם. אב ע׳

ten heisst es: *Am Tag, an dem ihr opfert*. Das Weben. Denn es heisst: *Am Tag, an dem ihr die Garbe weht*. Das Darreichen: Dies gleicht dem Weben, denn es heisst: *Sodann nehme der Priester dem Weib das Eifersuchts-Speisopfer aus der Hand, webe es und bringe es dar*. Das Abkneifen, das Häufen, das Räuchern und das Sprengen. Denn es heisst: *Am Tag, an dem er den Kindern Israël befahl*. Das Tränken der Ehebruchsverdächtigen. Dies ist aus dem Wort *Weisung* zu folgern; bei dieser heisst es: *Der Priester verfahre mit ihr zum Zweck dieser Weisung*, und dort heisst es: *Gemäss der Weisung, die sie dir erteilen, und dem Urteil*; wie das Urteil nur am Tag gefällt wird, ebenso geschehe auch dies am Tag. Und dem Genickabschlagen des Rinds. In der Schule R. Jannajs erklärten sie: Hierbei wird ebenfalls das Wort *Sein* gebraucht, wie bei den Heiligtümern. Und die Reinigung des Aussätzigen. Denn es heisst: *Dies ist die Weisung [betreffs] des Aussätzigen am Tag seiner Reinigung*.

Das Mähen der Webegarbe hat die ganze Nacht Zeit. Denn der Meister sagte, das Mähen und das Zählen finden nachts statt, die Darbringung am Tag.

Das Aufräuchern des Fetts und der Opferstücke, denn es heisst: *Die ganze Nacht bis zum Morgen*.

Die Regel hierbei ist: Was tags stattfindet, erstreckt sich auf die ganzen Tag. Was schliesst diese Regel noch ein? — Sie schliesst noch das Aufstellen und das Fortnehmen der Schalen ein, und zwar nach der Ansicht R. Joses, es wird nämlich gelehrt: R. Jose sagte: Hat man morgens die alten |Schaubrote| entfernt und erst abends die frischen aufgetragen, so schadet es nicht, was aber besagt der Schriftvers:[118] *Beständig vor dem Herrn*? — dass |während der Nacht| die Schaubrote auf dem Tisch nicht fehlen dürfen.

Was nachts stattfindet, erstreckt sich auf die ganze Nacht. Was schliesst dies ein? — Dies schliesst das Essen des Pesahopfers ein und zwar, gegen die Ansicht des R. Eleâzar b. Âzarja; es wird nämlich gelehrt:[119] *Sie sollen in dieser Nacht das Fleisch essen*; R. Eleâzar b. Âzarja sagte: Hierbei heisst es: *in dieser Nacht*, und dort[120] heisst es ebenfalls: *Ich werde in dieser Nacht durch Miçrajim ziehen*, wie es dort vor Mitternacht geschah, ebenso muss es auch hierbei vor Mitternacht geschehen.

109. Ib. 10,9 110. Ib. 23,12 111. Num. 9,5 112. Ex. 16 113. Num. 9,10 114. Ib. 9,11
115. Lev. 14,2 116. Cf. Lev. 23,15 ff. 117. Lev. 9,2. 118. Lev. 24,8 119. Ex. 12,8 120. Ib. V. 41

DRITTER ABSCHNITT.

קרא את המגילה עומד וישב קראה אחד קראוה שנים יצאו מקום שנהגו לברך וברך ישראל לברך לא יברך בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין שלשה אין פוחתין מהן יאין מיכופין עליהן ואין מפטירין בנביא הפיתה והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה; בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוחתין מהן יאין מיכופין עליהן ואין מפטירין בנביא הפיתה והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה זה הכלל כל שיש בו מיכף ואינו יום טוב קורין ארבעה ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מיכופין עליהן ומפטירין בנביא הפיתה והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה;

גמרא. תנא מה שאין כן בתורה מנהני מילי אמר רבי אבהו דאמר קרא ועתה פה עמד עמדי יאמר רבי אבהו אימתי מקרא כתוב אי אפשר דאמרי בכובשו את הקדוש ברוך הוא בעמידה יאמר רבי אבהו מגין רבך שרא ישב על גבי מטה ישנה לתלמידו על גבי קרקע שנאמר ואתה פה עמד

M 1 שיא M 2 ובמיעד M 3 יאי בי M 4 אי א M 5 אמר רב אלעי M 6 תלמידו

BEIM LESEN DER ESTERROLLE DARF MAN SOWOL STEHEN, ALS AUCH SITZEN; OB MAN SIE ALLEIN LIEST ODER ZWEI ZUSAMMEN, HAT MAN SICH IMMER SEINER PFLICHT ENTLEDIGT. IN ORTEN, DA ES ÜBLICH IST, DEN SEGEN ZU SPRECHEN, SPRECHE MAN IHN, DA ES NICHT ÜBLICH IST DEN SEGEN ZU SPRECHEN, SPRECHE MAN IHN NICHT. AM MONTAG, DONNERSTAG UND BEIM NACHMITTAGGEBET DES SABBATHS LESEN DREI [PERSONEN AUS DER GESETZROLLE], WEDER WENIGER, NOCH MEHR, AUCH LIEST MAN DANN NICHT AUS DEN PROPHETEN; DER DAS LESEN AUS DER GESETZROLLE BEGINNT UND DER ES SCHLIESST LIEST JE EINEN SEGEN VORHER UND NACHHER. AN NEUMONDEN UND AN ZWISCHENTAGEN LESEN VIER PERSONEN, WEDER WENIGER NOCH MEHR, AUCH LIEST MAN DANN NICHT AUS DEN PROPHETEN; DER DAS LESEN AUS DER GESETZROLLE BEGINNT UND DER ES SCHLIEST, LIEST JE EINEN SEGEN VORHER UND NACHHER. DIE REGEL HIERBEI IST: AN EINEM TAG, AN DEM ES EIN ZUSATZGEBET GIEBT, DER ABER KEIN FESTTAG IST, LESEN VIER PERSONEN. AN EINEM FESTTAG LESEN FÜNF, AM VERSÖHNUNGSTAG SECHS UND AM SABBATH SIEBEN PERSONEN, NICHT WENIGER, WOL ABER MEHR, AUCH LIEST MAN DANN AUS DEN PROPHETEN; DER DAS LESEN AUS DER GESETZROLLE BEGINNT, UND DER ES SCHLIESST, LIEST JE EINEN SEGEN VORHER UND NACHHER.

GEMARA. Es wird gelehrt: Was bei der Gesetzlehre nicht der Fall ist'.— Woher dies? R. Abahu erwiderte: Der Schriftvers lautet: '*Du aber steh da mit mir.* Ferner sagte R. Abahu: Wäre dies nicht ein geschriebener Schriftvers, so dürfte man es gar nicht sagen: auch der Heilige, gebenedeiet sei er,— als wäre es möglich,— hat gestanden. Ferner sagte R. Abahu: Woher, dass der Lehrer nicht auf einem Polster sitzen darf und seinem Schüler, der auf dem Boden sitzt, den Unterricht erteilen? — es heisst: *Du aber steh da mit mir.*

1. Dieser Abschnitt ist in der Mišnah separata der vierte und der nächste der dritte. 2. Cf. Bd. I S. 371 N. 6. 3. Cf. S. 23 N. 113. 4. Die Gesetzrolle darf nicht sitzend vorgelesen werden. 5. Dt. 5,28.

עמדי: תנו רבנן מיטות משה יעד רבן גמליאל לא
היו למדין תורה אלא בעומד משמת רבן גמליאל
זקד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב והיינו
דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה בתוב Sot.49a
אחד איכה ישב בדד וכתיב אחד אומר ואנכי Dt.9,9 5
עמדתי בהר אני רב עומד ולומד יושב ושונה רבי Ib.10,10
חנינא אמר לא עומד ולא יושב אלא שוחה רבי
יוחנן אמר אין ישיבה אלא לשון עכבה שנאמר
ותשבו בקדש ימים רבים בא אמר רבות מעומד Ib.1,46
וקשות מיושב: קראה אחד קראיה שנים יצאו וכו': 10
תנא מה שאין כן בתורה אחד Col.b
קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא אחד קורא Rh.27a
ושנים מתרגמין ובנביא אחד קורא ושנים מתרגמין Meg.3
ובלבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין ובהלל
ובמגילה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין מאי 15
טעמא בינו החכמה יהבי דעתייהו ישמעו: מקום
שנהגו לברך וכרך: אמר אביי לא שנו אלא לאחריה
אבל לפניה מצוה לברך דאמר רב יהודה אמר
שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשיותן Pes.77b/78a
מאי מישמע דהאי עובר למשנה דאקדומי הוא אמר Suk.39a 20
רב נחמן בר יצחק אמר קרא וירון אחומיון דרך Men.35a
הכבר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא והוא עבר Num.18,22
לפניהם ואיבעית אימא מהכא ויעבר מלכם לפניהם Gn.33,3
וה' בראשם: לפניה מאי מברך רב ששת מקטרויא Mich.2,13
איקלע לקטיה דרב אשי וכריך מנ"ח לאחריה מאי
מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל הרם

Die Rabbanan lehrten: Seit Moseh bis R. Gamaliél studirte man die Gesetzlehre nur stehend; nach dem Tod R. Gamaliéls kam eine Schwäche auf die Welt und man begann die Gesetzlehre sitzend zu studiren. Das ist es, was gelehrt wird, mit dem Tod R. Gamaliéls habe die Ehrung der Gesetzlehre aufgehört. — Ein Schriftvers lautet: *Ich sass auf dem Berg*, während ein anderer lautet: *Ich stand auf dem Berg*!? Rabh erklärte: Beim Lernen stand er, beim Wiederholen sass er. R. Hanina erklärte: Weder sass er, noch stand er, er war vielmehr gebückt. R. Johanan erklärte: "Sitzen" heisst überhaupt nur verweilen, wie es heisst: *Ihr musstet in Qades lange Zeit sitzen*. Raba erklärte: Leichtes stehend, Schweres sitzend.

Ob jemand allein oder zwei zusammen sie gelesen, so hat man sich seiner Pflicht entledigt ß. Es wird gelehrt: Was bei der Gesetzlehre nicht der Fall ist.

Die Rabbanan lehrten: Die Gesetzlehre liest einer und einer übersetzt, nur dürfen nicht einer lesen und zwei übersetzen, aus den Propheten liest einer und zwei übersetzen, nur dürfen nicht zwei lesen und zwei übersetzen. Das Loblied und die Esterrolle dürfen sogar zehn lesen und übersetzen. Aus welchem Grund? — Da diese beliebt sind, so ist man aufmerksam und horcht zu.

An Orten, da es üblich ist, den Segen zu lesen, lese man ihn. Abajje sagte: Dies nur nachher, den Segen vorher aber ist Gebot zu lesen; R. Jehuda sagte nämlich im Namen Šemuéls: Bei allen Geboten spreche man den Segen vor [ôber] der Ausübung. Wieso ist es erwiesen, dass ôber die Bedeutung "vor" hat? R. Naḥman b. Jiçḥaq erklärte: Der Schriftvers lautet: *"Da lief Aḥimaâç durch die Aue und kam den Mohren vor [vajaâbor]*. Abajje erklärte: Hieraus: *"Er ging vor [âbar] ihnen*. Wenn du willst, sage ich: hieraus: *"Vor ihnen schreitet [vajaâbor] ihr König, und der Herr an ihrer Spitze*. — Wie lautet der Segen vorher? — R. Šešeth aus Qetarzja befand sich einst bei R. Aši und sprach die Segenssprüche *MNḤ"*. — Wie lautet der Segen nachher? — „Gebenedeiet seist du, o Herr, unser Gott, König der Welt, der du unseren Streit führest, unser Recht verteidigst, für uns Rache nimmst, all unseren Widersachern heim-

M 8 הזקן · M 9 תורה M 10 וכתיב ואנ 11 ; M 13 אפי · M 12 לשון ישיבה אלא עכבה
M 14 ובלבד...מתרגמין VM 15 ובהלל ועש מיתר
M 16 משום דהכ לתו יתבי דעת : מקום M 17 רבא
M 18 מ ב אמר M 19 מהכא...אימא M 20 · אי ש
M 21 מקטרויא עך מקרא מגי ושעשה נסום ושהחיינו
M 22 לפניה מנ ח ולאחריה באתרא דנהגיו מאי מברך א ר יוהנן האל.

6. Dt. 9,9. 7. Ib. 10,10. 8. Ib. 1,46. 9. iiSam. 18,23. 10. Gen 33,3 11. Mich 1,13
12. מנ ח Anfangsbuchstaben von מקרא Lesen [der Esterrolle], נס Wunder, u. שהחיינו der sog. "Zeitsegen".

zahlest und unseren Feinden vergeltest. Gebenedeiet seist du, o Herr, der für Jisraél allen seinen Widersachern heimzahlt. Raba sagte: «Der helfende Gott.» R. Papa sprach: Man sage daher Beides: «Gebenedeiet seist du, o Herr, der du allen Widersachern Jisraéls heimzahlest, und ein helfender Gott bist.

Am Montag, Donnerstag und beim Nachmittaggebet des Šabbaths lesen drei &. Wem entsprechen diese Drei? R. Asi erwiderte: Entsprechend: Pentateuch, Propheten und Hagiographen. Raba erwiderte: Entsprechend: Priester, Leviten und Jisraéliten. — R. Šimi lehrte ja, dass man im Bethaus [aus der Gesetzrolle] nicht weniger als zehn Verse vorlese, wobei auch [der Einleitungsvers] "Und er sprach" mitgezählt wird; wem entsprechen nun diese zehn? R. Jehošuâ b. Levi erwiderte: Entsprechend den zehn Müssiggängern[13] im Bethaus. R. Joseph erwiderte: Entsprechend den zehn Dingen, die Mošeh am Sinaj geboten wurden. R. Levi erwiderte: Entsprechend den zehn Lobliedern, die David im Buch der Psalmen gedichtet hat. R. Johanan erwiderte: Entsprechend den zehn Aussprüchen, durch welche die Welt erschaffen wurde. — Welche sind es? — Die Worte *er sprach* im [Abschnitt][14] *Am Anfang*. — Deren sind ja nur neun!? — [Der Vers] *Am Anfang* gehört auch zu den Aussprüchen, denn es heisst:[15] *Durch den Ausspruch des Herrn wurden die Himmel erschaffen, und ihr ganzes Heer durch den Hauch seines Munds.*

את ריבנו וחדן את דיננו ותנוקם את נקמתנו והנפרע
לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו ברוך
אתה ה׳ הנפרע לישראל מכל צריהם רבא אמר
האל המושיע אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרוייהו
ברוך אתה ה׳ הנפרע לישראל מכל צריהם האל
המושיע׃ בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין שלשה
וכו׳׃ הני שלשה בנגד מי אמר רב אסי בנגד תורה
נביאים וכתובים רבא אמר כנגד כהנים לוים
וישראלים אלא הא דתני רב שימי אין פוחתין
מעשרה פסוקין בבית הכנסת וידבר עולה מן המנין
הני עשרה בנגד מי אמר רבי יהושע בן לוי בנגד
עשרה בטלנין שבבית הכנסת רב יוסף אמר בנגד
עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני רבי לוי אמר
בנגד עשרה הילולין שאמר דוד בספר תהלים ורבי
יוחנן אמר בנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם
חי ניתנו ויאמר דבראשית הני תשעה הוו בראשית
נמי מאמר הוא דכתיב בדבר ה׳ שמים נעשו וברוח
פיו כל צבאם׃ אמר רבא ראשון שקרא ארבעה
משובה שני שקרא ארבעה משובה שלישי שקרא
ארבעה משובה ראשון שקרא ארבעה משובה דתנן
בשלש קופות של שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה
והיה כתוב עליהן אבג׳ לידע איזו מהן נתרמה ראשון
להקריב ממנה ראשון שמנוה בראשון אמצעי שקרא
ארבעה משובה דתניא אל מול פני המנורה יאירו
מלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי ונר מערבי
כלפי שכינה ואמר רבי יוחנן מכאן שאמצעי משובה

M 23 הנפרע לעמו יש׳ מכל אויביהם M 24 רבה M 25
לכוהו M 26 ברוך...המושיע M 27 ואמרי לה
M 28 ותנא דבי ר ש מבריתא דשחורי איי M 29 ודבור
M 30 —ואהרן קורא ד M 31 ר יוסי בר חנינא M 32
V — רבי...תהלים P 33 והי נעמי. M באי ניהו 34
M ואמר של ברא M 35 שני...ראשון...משובה 36
M שבהן M 37 — הניא א ר יוסי למה כתוב עליהן אב ג
M 38 — קרבן M 39 שמסדר M 40 - ונר...שכינה.

Raba sagte: Wenn der Erste vier [Verse] liest, so ist dies lobenswert, wenn der Zweite vier liest, so ist dies lobenswert, wenn der Dritte vier liest, so ist dies lobenswert. Wenn der Erste vier liest, so ist dies lobenswert, denn es wird gelehrt: Mit drei Gefässen von je drei Seah Inhalt werden die Hebe vom Tempelschatz abgesondert; diese waren mit [den Buchstaben] Aleph, Beth, Gimel gezeichnet, damit man wisse, welche zuerst abgesondert wurde, um diese zuerst zu Opferzwecken zu verwenden, denn es ist Gebot, mit dem Ersten zu beginnen. Wenn der Mittlere vier [Verse] liest, so ist es lobenswert, denn es wird gelehrt:[16] *Auf die Vorderseite des Leuchters sollen sie ihr Licht werfen*; dies lehrt, dass ihre Vorderseite gegen die westliche[17] Leuchte gerichtet wurde, und die der westlichen Leuchte gegen die Gottheit; hierzu sagte

13. Cf. S. 540 N. 33. 14. Gen. 1,1. 15. Ps. 33,6. 16. Num. 8,2. 17. Welche die mittelste war.

ואחרין שקרא ארבעה משום מעלין בקדש
ולא מיחדין רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי
גיבר וקרא ארבעה ושבחה רב פפא: אין
פיחתין מהו יאי מיסיפין! תנא הפוחת מברך לפניה
והמוסיף מברך לאחריה והאידנא דמברכי
לפניה ולאחריה חיישי טעמא דתקנו רבנן עזרה
משים הנכנסין וכשים היוצאין: בראשי חדשים
וכיומי של מועד קורין ארבעה וכו': בעא מיניה
עילא בי רב מרבא פרשת ראש חדש ביום קורין
איתה בני את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני
החמי דחיישן תמניא פסוקי חוכי נעבוד נימרי תרי
תילתא תלתא פסוקין פשי להו תרי ואין משייצין
בפרשה פחות משלשה פסוקין נימרי ארבעה
פשי להו שבעה יכיום השבת חיישן תרי ובראשי
חדשיכם חיישן חמשה חוכי נעבוד נימרי תרי נמא
יחד ניתקן אין מתחילין בפרשה פחות משלשה
פסוקים ורבי תרי מהא ותתלא מוסף פשי להו תרי
אבר ר' זי לא שמעיתי מינאי בה שמעתי דתנן
ביום הראשון בראשית יחיו קרקע יהני עלה
בראשית בשנים יהו רקיע באחד והזהן בה בשלמא
יהו רקיע באחד דתלתא פסוקי הוי אלא בראשית
בשנים חמשה פסוקים הוי ותנינא הקורא בתורה לא
יפחות משלשה פסוקים ואיתמר עלה רב אבר דיתי
ישמיאל אבר פיסק רב אבר דיתי מאי טעמא לא
אבר פיסק קסבר כל פסוקא דיא בפרקא משה אבן
לא בפסוקין הוה ישמיאל אבר בפסוקין הוה והא אבר
רבי הנינא קרא צעיר הוה לי אצל רבי הנינא

M 41 רבי עקיבא M 42 הקא מב M 43 עמידה משום
44 ראש M 45 תרי M 46 בפ M 47
M 48 אר פ ל שבעה M 49 התחיא בתי תרי יבי ר ייסיא
M 50 תתא יד מתר M 51 בפרשה פחות מג בפסוקים א ל
M 52 יתנו רבנו M 53 רבנוי M 54 ישמ אבר פיסק
איבי יתא B 55 דבנינא.

R. Johanan: Hieraus, dass das Mittelste meist geschätzt ist. Wenn der Letzte vier [Verse] liest, so ist dies lobenswert, weil man beim Heiligen steigen lässt, aber nicht fallen. R. Papa war einst im Beihaus des Abaj-Gober, und jemand las da als Erster vier [Verse], da lobte er ihn.

Weder weniger, noch mehr. Es wird gelehrt: Der Beginnende liest einen Segen vorher und der Schliessende liest einen Segen nachher. Jetzt aber ist es üblich, dass jeder sowol vorher, als auch nachher liest, wegen der Eintretenden und Fortgehenden".

An Neumonden und Zwischentagen lesen vier &. Ûla b. Rabh fragte Raba: Wie liest man den Neumondabschnitt: *Befiehl den Kindern Israel und sprich ihnen: Mein Opfergabe, mein Nahrung*, der nur acht Verse hat? Wenn zwei je drei Verse lesen, so bleiben ja zwei zurück, während man von einem Abschnitt nicht weniger als drei Verse zurücklassen darf; wenn zwei je vier lesen, so bleiben ja sieben zurück, der Abschnitt *Und am Neumond* hat zwei und der Abschnitt "*Und an euren Neumonden* hat fünf Verse; soll etwa [der Dritte] die zwei Verse des ersten Abschnitts und einen vom zweiten lesen, so darf ja ein Abschnitt nicht mit weniger als drei Versen begonnen werden; soll er etwa die zwei des ersten Abschnitts und drei aus dem folgenden lesen, so bleiben ja zwei zurück!? Dieser erwiderte: Diesbezüglich habe ich nichts gehört, wol aber bezüglich eines ähnlichen Falls. Es wird gelehrt: Am Sonntag [lasen sie" den Abschnitt] "*Am Anfang* und "*Es werde eine Veste*, und hierzu wurde gelehrt, dass der Abschnitt *Am Anfang* von Zweien und *Es werde eine Veste* von Einem gelesen wurde; dagegen wandten wir ein: Allerdings muss *Es werde eine Veste* von Einem gelesen werden, da er nur drei Verse hat, wieso aber *Am Anfang* von Zweien, er hat ja nur fünf Verse, während gelehrt wird, dass wer aus der Gesetzlehre vorliest, mindestens drei Verse vorlesen muss!? Und hierauf wurde gelehrt: Rabh sagte [der dritte Vers] wurde wiederholt, Šemuél sagte, er wurde geteilt. — Weshalb wurde er nach Rabh widerholt und nicht geteilt? — Er ist der Ansicht, einen Vers, den nicht Mošeh teilte, dürfen auch wir nicht teilen. — Wieso sagt Šemuél, man teile ihn, R. Ḥanina der Bibelleser erzählte ja, er habe sich viel mit R.

18. Cf. S. 514 N. 15 mut. mut. 19. Num. 28,2. 20. Ps. V. 1. 21. Ps. V. 11. 22. Cf. S. [illegible] Z. 18. 23. Gen. 1,6.

Hanina dem Grossen abgequält, und dennoch erlaubte er ihm nicht, einen Schriftvers zu teilen, nur beim Unterricht der Schulkinder!? [Beim Unterricht] ist es ja deshalb erlaubt, weil es nicht anders möglich ist, ebenso ist es auch hierbei nicht anders möglich. Weshalb wurde es nach Šemuél geteilt und nicht wiederholt? Wegen der Eintretenden und Fortgehenden[1]. Man wandte ein: Ein Abschnitt von sechs Versen wird von Zweien, und einer von fünf Versen von Einem gelesen; hat einer drei Verse gelesen, so liest der folgende die zwei Verse dieses Abschnitts und einen aus dem folgenden; andere sagen, drei, weil man einen Abschnitt nicht mit weniger als drei Versen beginnen darf. Demnach sollte man ja [den dritten Vers] entweder nach der einen Ansicht wiederholen, oder nach der anderen Ansicht teilen!? — Anders ist es da, wo man [aus dem folgenden Abschnitt lesen] kann. R. Tanhum sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Die Halakha ist wie die Anderen.

Ferner sagte R. Tanhum im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Wie man einen Abschnitt nicht mit weniger als drei Versen beginnen darf, ebenso darf man von einem Abschnitt nicht weniger als drei Verse zurücklassen. — Selbstredend, wenn beim Anfangen, bezüglich dessen der erste Tanna erleichternd ist, die Anderen erschwerend sind, um wieviel mehr sind sie es beim Beenden, bezüglich dessen auch der erste Tanna erschwerend ist!? — Man könnte glauben, wol komme es oft vor, dass manche [spät] kommen, nicht aber, das manche die Gesetzrolle geöffnet lassen und fortgehen, so lässt er uns hören. — Weshalb darf man nach dem ersten Tanna nicht [weniger] als drei Verse zurücklassen? — wegen der Fortgehenden, — ebenso sollten ja auch beim Beginnen [drei Verse erforderlich sein], wegen der Eintretenden!? — Ich will dir sagen, der Eintretende frägt. Rabba b. Raba liess R. Joseph fragen: Wie ist die Halakha? Dieser liess ihm antworten: Die Halakha ist, man wiederhole, und zwar wiederholt der Mittelste.

הגדיר ירא התגר לי רפכוק ארא ותיניקית שר בית
רבן חיואל והתתניד עשיין התם טעמא מאי מישום
דרא אפשר הכא נמי לא אפשר ישמיאר אמר פיסק
מאי טעמא לא אמר דולג גזירה משום הנכנסין
ומשום היוצאין מיתיבי פרשה של ששה פסוקים Tan. 27b
קורין אותה בשנים ושל חמשה בפסוקים ביחיד קרא
ראשון שלשה השני קורא שנים מפרשה זו ואחד
מפרשה אחרת ויש אומרים שלשה לפי שאין
מתחילין בפרשה פחות מישלשה פסוקים ואם איתא
למאן דאמר דולג נדחיג ולמאן דאמר פוסק נפסוק
שאני התם דאפשר בהכי אמר רבי תנחום אמר
רבי יהושע בן לוי הלכה כיש אומרים ואמר רבי
תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כשם שאין מתחילין
בפרשה פחות מישלשה פסוקים כך אין משיירין
בפרשה פחות מישלשה פסוקים פשיטא השתא ומה
אתחלתא דקא מקיל תנא קמא מחמירי יש אומרים
שיורי דמחמיר תנא קמא לא כל שכן דמחמירי יש
אומרים מהו דתימא נכנסין שכיחי יוצאין לא שכיחי
דמנחי כפר תורה ונפקי קמשמע לן והתנא קמא
מאי שנא שיורי דלא משום יוצאין אתחולי נמי
גזירה משום הנכנסין אמרי מאן דעייל שיולי שייל
שלח ליה רבה ברויה דרבא לרב יוסף הלכתא מאי
שרה ליה הלכתא דולג ואמצעי דולג זה הכלל כל
שיש בו מוסף בו איבעיא להו תענית צבור בכמה
ראש חדש ומועד דאיכא קרבן מוסף ארבעה אבל
הכא דליכא קרבן מוסף לא או דלמא הכא נמי
איכא מוסף תפלה תא שמע בראשי חדשים ובחולו

M 56 -- לי | M 57 + ושמואל | M 58 קורין אותה ביחיד קרא האחד | P 59 יחיד קורא | M 60 ופסוק אחר | M 61 פסוקים א"ר תנחום אריב"ל הרבה בי א ואם אותא רבי ד' דולג נדחיג שני התם דלא אפשר ואי ת"ד מהמיר | P 62 M 63 לא שבקו כפר | M 64 + גזרה | M 65 + לא | M 66 – אמי | M 67 אבי | P 68 ואמצעי, M והלכתא אמצעי דולג | M 69 -- הוא | M 70 ארב.

[1] Cf. S. 514 N. 15.

שר ביעד קדין ארבעה הא בתענית צבור שלשה
אימא ריישא בשני ובחמישי ובשבת במנחה קדין
שלשה הא תענית צבור ארבעה אלא מהא ליכא
למישמע מינה תא שמע דרש איקלע לכבל בתענית
צבור קם קרא בסיפרא פתח ברוך חתים ולא ברוך
נפיד בירי עלבא אאנפיהו ורב לא נפל על אפיה
מכדי רב בישראל קרא מאי טעמא חתם ולא ברוך
לאי משום דבעי למיקרי אהדרנא בתריה לא רב
בכהני קרא והא רב הונא קרי בכהני בשלמא רב
הונא קרי בכהני ההא אפילו רב אסי ורב אסי
דכהני השיבו דאמרא ישראל מיכף ביסי ליה לרב
הונא אלא רב הא איכא שמואל דכהנא הוה ודבר
עליה שמואל נמי מיכף ליה לרב ורב
הוא דעבד ליה כבוד וכי עביד ליה בפניו שלא
בפניו לא עביד ליה הכי נמי מסתברא דרש בכהני
קרא ואי מלקא דעתך בישראל קרא לפניה מאי
טעמא ביוך לאחר תקנה אי הכי ראחרים נמי
ביוך שאני הונא דיתיב רב דמיעל עיולי ביפקן
לא נפקן תא שמע וה הכלל כל שיש בו בישול
מילאכה לעם בגין תענית צבור ותשעה באב קדין
שלשה ושאין בו בישול מילאכה לעם בגין ראשי
חדשים ותורי של מועד קדין ארבעה שמע מינה
אמר רב אשי והא אנן לא תנן הכי וה הכלל כל
יום שיש בו ביסף ואנו יום טוב קדין ארבעה
ראתיי מאי ראי לאתויי תענית צבור ותשעה
באב ולרב אשי מתניתין מני לא תנא קמא ולא

M 71 רבשת M 72 ואי תכי M 73 נפיד...אפיה
M 74 בי תא בי ה M 75 ואפי P 70 מנחת M
M 77 חיי ביעי M 78 חזה M 79 דרש בכה קרא
M 80 רב M 81 לעם M 82 יתשעה
M 83 וה ק

Gebet hinzugefügt wird? — Komm und höre: An Neumonden und Zwischentagen lesen vier Personen; demnach lesen an einem allgemeinen Fasttag nur drei. — Wenn nun der Anfangsatz: Am Montag, am Donnerstag und beim Nachmittaggebet des Šabbaths lesen drei Personen; demnach lesen an einem allgemeinen Fasttag vier!

Hieraus ist vielmehr nichts zu entnehmen. Komm und höre: Rabh betand sich einst an einem allgemeinen Fasttag in Babylonien und sprach beim Vorlesen aus der Gesetzrolle nur den Segen vorher, nicht aber nachher. Die ganze Gemeinde fiel aufs Gesicht, Rabh aber nicht. Rabh hat ja den Abschnitt für Jisraéliten gelesen, und wenn er nachher keinen Segen sprach, so geschah dies wol deshalb, weil nach ihm noch jemand lesen sollte!? — Nein, Rabh las den Abschnitt für Priester, denn auch R. Hona that dies. — Allerdings las R. Hona den Abschnitt für Priester, da sogar R. Ami und R. Asi, die die angesehensten Priester des Jisraélands waren, sich vor ihm beugten, wieso aber that dies Rabh, wo Šemuél da war, der Priester war und höher stand!? — Auch Šemuél beugte sich vor Rabh, nur erwies ihm Rabh Hochschätzung, jedoch nur in seiner Anwesenheit, nicht aber in seiner Abwesenheit.

Es ist auch einleuchtend, dass Rabh dir sagen, er habe den Abschnitt für Jisraéliten gelesen, so würde er ja deshalb den Segen vorher gesprochen haben, wegen der Anordnung[29], demnach sollte er ihn auch nachher sprechen!? — Anders ist es, wo Rabh anwesend ist; wol treten manche ein, niemand aber geht fort. — Komm und höre: Die Regel hierbei ist: An einem Tag, an welchem das Volk von der Arbeit gestört werden würde, wie zum Beispiel an einem allgemeinen Fasttag oder am Neunten Ab, lesen drei Personen, an einem Tag aber, an welchem das Volk von der Arbeit nicht gestört wird, wie zum Beispiel an Neumonden und Zwischentagen, lesen vier Personen. Schliesse hieraus. R. Aši sprach: Unsere Mišnah lautet ja aber: Die Regel hierbei ist: an einem Tag, an dem es ein Zusatzgebet giebt, der aber kein Festtag ist, lesen Vier, und dies schliesst ja wahrscheinlich allgemeine Fasttage und den Neunten Ab ein!? — Wessen Ansicht vertritt nun nach R. Aši unsere Mišnah; es wird gelehrt: Fällt [der Neunte Ab] auf Montag oder Donnerstag, so lesen Drei

25. Das Gebet ‘Erhöre uns’, welches an Fasttagen in das Tgebet eingeschaltet wird. 3 Abschnitte werden an einen Kohen, einen Leviten u. einen Jisraéliten verteilt. 27 Siehe oben S. 626 Z. 4 28. Seines hohen Ansehens wegen. 29. Siehe oben S. 626 Z. 7

רבי יוסי דתניא חל להיות בשני יכהניש קורין
שלשה ומפטיר אחד בשלישי וברביעי קורא אחד
ומפטיר אחד רבי יוסי אומר לעולם קורין שלשה
ומפטיר אחד ואלא קשיא זה הכלל לא לאתויי
ראש חדש ומועד הא בחדא קתני ליה בראשי
חדשים ומועד קורין ארבעה סימנא בעלמא יהוי
דלא תימא יום טוב וחולו של מועד כי חדדי נינהו
אלא נקטו תאי בלא ביתך כל דטפי ליה מילתא
מהכריח טפי ליה עברא יתירא הלכך בראשי חדשים
ומועד דאינא קרבן מוסף קורין ארבעה בעים ביה
דאמור בעשירית ביאצה חמשה בעים הכפיריס דעניש
ברת ששה שבת דאינא אומר בקיהה שבקה; גיפא
רב איקלע לבבל בתעניה צבור קם קרא בספרא פתח
ברוך חתם ויא ביוך נפיל ביהי עלמא אאנפייהי
ורב לא נפל על אנפיה מאי טעמא רב לא נפיל
על אפיה רצפה של אבנים היתה ותניא אבן מישבת
לא תתנו בארצכם להשתחות עליה עליה אי אתה
משתחוה בארעכם אבל אתה משתחוה על אבנים של
בית המקדש כדעולא דאמר עולא לא אכרה תורה אלא
רצפה של אבנים בלבד אי הכי מאי אוירא רב אפיר
כולהו נמי קמיה דרב הואי ולזיל לבי ציבורא
ולנפול על אפיה לא בעי למיטרח ציבורא ואיבעית
אימא רב פישטו ידים ורגלים היה עבור יכריא
דאמר עולא לא אכרה תורה אלא פישטו ידים
ורגלים בלבד ליפיל על אפיה ויא ייעבוד פישטו
ידים ורגלים ויא משני מנחתיה יאבעית אימא
אדם חשוב שאני בדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר

M 84 דאמור מאי דאתיש דאשי דשתו ומעבד ר׳ ומעבד בתרא
קת ר׳ כב ד יבמעבד M 85 היא דקא M 86 דר יב
בר ר יבמעבד M 87 קורין M 88 דאומר M 89
M דאמרי ל ב ב ר א M 90 עלות M 91 שבמקדש
ובעלא M 92 מעבד M 93 ר׳ הלא קמיה דרב
בלבד אלא בבל בית הכנסת הוה ר׳ M 94 רב

Tan.29b

Sab.137a
Jom.50b

Lev.26,1

Ber.19a
Sot.5a

[aus der Gesetzrolle] vor, und einer von ihnen liest den Schlussabschnitt; fällt er auf Dienstag oder Mittwoch, so liest Einer, und dieser liest auch den Schlussabschnitt; R. Jose sagt, in jedem Fall lesen drei Personen, von denen einer den Schlussabschnitt liest. Hier ist also weder der erste Tanna, noch R. Jose vertreten!? — Andernfalls ist ja aber die Frage, was die Regel einschliesse!? — Diese schliesst Neumonde und Zwischentage ein. — Diese werden ja ausdrücklich gelehrt: An Neumonden und Zwischentagen lesen vier Personen!? — Dies ist nur ein Merkzeichen: man glaube nicht, Fest- und Zwischentag gleichen einander, vielmehr halte man sich an folgende Regel: je bedeutender der Tag ist, desto mehr Personen lesen vor; demnach lesen an Neumonden und Zwischentagen, an denen es ein Zusatzopfer giebt, vier, an einem Festtag, an dem die Arbeit verboten ist, fünf, am Versöhnungstag [dessen Entweihung] mit Ausrottung bestraft wird, sechs und am Šabbath, [dessen Entweihung] mit Steinigung bestraft wird, sieben Personen.

Der Text. Rabh befand sich einst an einem allgemeinen Fasttag in Babylonien und sprach beim Vorlesen aus der Gesetzrolle den Segen vorher, nicht aber nachher. Die ganze Gemeinde fiel aufs Gesicht, er aber nicht. Weshalb fiel Rabh nicht aufs Gesicht? — Es war ein Steinpflaster, und es wird gelehrt: *Ihr sollt keinen Stein mit Bildwerk in eurem Land setzen, um sich auf diesen niederzuwerfen*; auf diesen dürft ihr euch in eurem Land nicht niederwerfen, wol aber dürft ihr euch auf die Pflastersteine des Tempels niederwerfen, und zwar nach einer Lehre Ûlas, welcher sagte, die Gesetzlehre habe nur das Steinpflaster verboten. — Demnach sollten es alle unterlassen, weshalb nur Rabh!? — Dieses war nur vor Rabh. — Sollte er zu der Gemeinde gehen und da aufs Gesicht fallen!? — Er wollte die Gemeinde nicht belästigen. Wenn du aber willst, sage ich: Rabh pflegte beim Sichniederwerfen Hände und Füsse vollständig auszubreiten, und zwar [unterliess nur er es] nach einer Lehre Ûlas, welcher sagte, die Gesetzlehre habe nur das Ausbreiten der Hände und Füsse verboten. — Sollte er auf das Gesicht fallen, ohne Hände und Füsse auszubreiten!? — Er wollte von seiner Gepflogenheit nichts ändern. Wenn du aber willst, sage ich: anders ist es bei einem vornehmen Mann; R. Eleâzar sagte

30. Lev. 26,1.

אין אדם השיב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן
נעקה ביהושע בן נון דכתיב ויאמר ה' אל יהושע
קם לך: תני רבנן קודה על אפים שנאמר ותקד
בת שבע אפים ארצה ברועה על ברכים וכן הוא
אומר מכרע על ברכי השתחואה זו פישוט ידים
והגלים שנאמר הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות
לך ארצה לוי אחוי קודה קמיה דרבי ואיטלע והא
קא גרמא ליה והאמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח
אדם דברים בלבו מעלה שהרי אדם גדול חטיה
דברים בלבו מעלה ואיטלע ומני רוי הא והא גרמא
ליה אמר רב חייא בר אבין חזינא להו לאבוי ורבא
דמצלי אצלויי: ביום טוב חמשה ביום הכפורים
ששה ברי: מתניתין מני לא רבי ישמעאל ולא רבי
עקיבא דתניא ביום טוב חמשה וביום הכפורים ששה
ובשבת שבעה אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן
דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר ביום טוב
חמשה וביום הכפורים שבעה ובשבת ששה אין
פותחין מהן אבל מוסיפין עליהן מני אי רבי ישמעאל
קשיא תוספת אי רבי עקיבא קשיא ששה ושבעה
אמר רבא תנא דבי רבי ישמעאל הוא דתנא דבי רבי
ישמעאל ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת
שבעה אין פותחין מהן אבל מוסיפין עליהן דברי רבי
ישמעאל קשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל תרי
תנאי אליבא דרבי ישמעאל מאן תנא להא דתניא
ביום טוב מאחרין לבוא ומשכחין לצאת ביום הכפורים
מעכחין לבוא ומאחרין לצאת ובשבת משכחין לבוא
ומשכחין לצאת ליבא רבי עקיבא דאית ליה גברא
יתירא אפילו תימא רבי ישמעאל דנפיש כידורא

M 97 ברוח דרב חונא P 96 למעלה M 95 ב ; ב
M 98 ר יש דתנא דבי שמואל הוא דתנא דבי חזינא ראביי
M 99 דת ר M 1 מאחרין ובר ו מכחרין שמואל ביום
M 3 ; M 2 בבאן M 4 הוא ואנ ל בבני בן

nämlich, ein vornehmer Mann dürfe nicht aufs Gesicht fallen, es sei denn, dass er gleich Jehošuâ, dem Sohn Nuns, ehrfurchtswürde, wie es heisst: *Und der Herr sprach zu Jehošuâ: Stehe auf!*

Die Rabbanan lehrten: "Sichniederwerfen" heisst aufs Gesicht, wie es heisst: *Bath-Šeba warf sich mit dem Gesicht zur Erde nieder.* "Knien" heisst auf die Kniee fallen, wie es heisst: *Vom vielen Knien (auf den Knien).* "Sichhinstrecken" heisst Hände und Füsse ausbreiten, wie es heisst: *Sollen wir — ich, deine Mutter und deine Brüder — etwa kommen und uns vor dir niederwerfen!?* Levi zeigte vor Rabbi, wie das Bücken geschehen müsse, da wurde er lahm. — Aber ist ihm dies denn dadurch geschehen, R. Eleâzar sagte ja, dass man nie Worte gegen oben ausstosse, denn ein bedeutender Mann, das ist Levi, stiess Worte gegen oben aus[35] und er wurde lahm!? — Beide Ereignisse verursachten dies. R. Hija b. Abin erzählte: Ich beobachtete Abajje und Raba, die sich nur verbeugten.

Am Festtag fünf, am Versöhnungstag sechs ft. Wessen Ansicht vertritt unsere Mišnah? wol weder die des R. Jišmaél, noch die des R. Âqiba; es wird nämlich gelehrt: Am Festtag Fünf, am Versöhnungstag Sechs und am Šabbath Sieben, weder weniger, noch mehr — Worte R. Jišmaéls; R. Âqiba sagt: Am Festtag Fünf, am Versöhnungstag Sieben und am Šabbath Sechs, nicht weniger, wol aber mehr. Wessen nun? gegen R. Jišmâél ist ja von der Hinzufügung, und gegen R. Âqiba von der Zahl sechs und sieben einzuwenden!? Raba erwiderte: Sie vertritt die Ansicht des Tanna aus der Schule R. Jišmâéls; in der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Am Festtag Fünf, am Versöhnungstag Sechs und am Šabbath Sieben, nicht weniger, wol aber mehr — Worte R. Jišmâéls. — Demnach befindet sich ja R. Jišmâél mit sich selbst im Widerspruch!? Zwei Tannaím streiten über die Ansicht R. Jišmâéls. — Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: Am Festtag kommt man spät [ins Bethaus] und geht früh fort, am Versöhnungstag kommt man früh und geht spät fort, am Šabbath kommt man früh und geht früh fort; wol die des R. Âqiba, welcher sagt, [am Versöhnungstag] lese einer mehr! Du kannst sogar sagen, die des R. Jišmâél, und zwar aus dem Grund, weil an diesem der Gottesdienst umfangreicher ist.

31. Jos. 7,10. 32. 1Reg. 1,31. 33. Ib. 8,31. 34. Gen. 37,10. 35. Cf. S. 504 Z. 8 ff.

דומיא: הני שיתא ארבעה חמשה שתה שבעה בנגד
מי פליגי בה רבי יצחק בר נחמני יחד דעזיה ובני
רבי שמעון בן פזי ואמרי לה רבי שמעון בן פזי יחד
דעזיה ובני רבי יצחק בר נחמני ואמרי לה רבי שמואל
בר נחמני חד אמר בנגד ברכת כהנים וחד אמר
בנגד שלשה שומרי הסף המשה מהיאי פני המלך
ושבעה ריאי פני המלך תני רב יוסף שלשה חמשה
ושבעה שלשה שומרי הסף חמשה מהיאי פני המלך
שבעה רואי פני המלך אמר ליה אביי עד האידנא
מאי טעמא לא פריש לן מר אמר ליה הא הוה
ידעינא דצריכיתו ליה ומי בעיתי מינאי בירתא לא
אצרי לכו אמר ליה יעקב מינאה רב יחזקאל הני
ששה דיום הכפורים כנגד מי אמר ליה כנגד ששה
שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו שנאמר
ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר
ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה
ומעשיה מימינו פדיה ומישאל ומלכיה וחשם וחשבדנה
זכריה משלם משמאלו אתני שבעה חוו היינו זכריה
חיוני בשלם ואמאי קרואי בשלש דשישרי בעיברייה
תני רבנן הכל עירין לבנין שבעה יאפיירי קמן יאפיירי
אשה אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה
מפני כבוד צבור איבעיא להו מפטיר מהו שיעיה
לבנין שבעה רב חונא ורב ירמיה בר אבא חד
אמר עיהה וחד אמר אינו עיהה באן האמר עיהה
ההא קרי ימאן דאמר אינו עולה בהעולא דאמר
עולא מפני מה מפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה
תהלה מפני כבוד תורה ימין דמשים כבוד תורה

Wem entsprechen diese drei, (vier), fünf, (sechs) und sieben? Hierüber streiten R. Jichaq b. Nahmani und noch jemand, das ist R. Šimôn b. Pazi; manche sagen: R. Šimôn b. Pazi und noch jemand, das ist R. Jichaq b. Nahmani, nach anderen, R. Šemuél b. Nahmani: Einer sagt, entsprechend dem Priestersegen; der andere sagt: entsprechend den drei Schwellenhütern, den fünf von den Männern aus der Umgebung des Königs, und den sieben, die den König umgeben. R. Joseph lehrte: Drei, fünf und sieben: drei Schwellenhüter, fünf von den Männern aus der Umgebung des Königs, und sieben, die den König umgeben. Abajje sprach zu ihm: Weshalb hat es nun der Meister bis jetzt nicht erklärt? Dieser erwiderte: Ich wusste nicht, dass ihr der Erklärung nötig habt, habt ihr mich etwa nach einer solchen gefragt, die ich euch verweigert hätte!?

Jâqob der Minäer fragte R. Jehuda: Wem entsprechen die sechs des Versöhnungstags? Dieser erwiderte: Entsprechend den sechs Männern, die zur Rechten und den sechs, die zur Linken Êzras gestanden haben, wie es heisst: *Und Ezra, der Schriftgelehrte, stand auf einem hölzernen Gerüst, das sie zu diesem Zweck erräumt hatten, und neben ihm standen Mattitja, Šemâ, Anaja, Urija, Hilqija und Maâseja zu seiner Rechten, und Pedaja, Mišaél, Malkija, Hašum, Hašbadana, Zekharja und Mešulam zu seiner Linken.* — Es sind ja sieben!? — Mešulam ist Zekharja, nur deshalb heisst er Mešulam, weil er vollständig [mišlam] war in seinen Thaten.

Die Rabbanan lehrten: Jeder ist zu den Sieben[39] zulässig, selbst ein Minderjähriger und selbst eine Frau; jedoch sagten die Weisen, die Frau dürfe aus Achtung vor der Gemeinde aus der Gesetzlehre nicht vorlesen. Sie fragten: Darf derjenige, der den Schlussabschnitt[40] liest zu den sieben mitgerechnet werden? — R. Hona und R. Jirmeja b. Abba [streiten hierüber]; einer sagt, er werde mitgerechnet, der andere sagt, er werde nicht mitgerechnet. Einer sagt, er werde mitgerechnet, da er ja [aus der Gesetzrolle] vorliest; der andere sagt er werde nicht mitgerechnet, denn Ûla sagte: Weshalb liest derjenige, der den Schlussabschnitt liest, zuerst aus der Gesetzrolle? — wegen der Achtung der Gesetzlehre; und da dies nur wegen der Achtung der Gesetzlehre geschieht, so wird er nicht mitgerechnet. Man wandte ein:

36. Dieser besteht aus drei Versen, von drei, fünf und sieben Worten. 37. Cf. iiReg. 25,18,19 u. Est. 1,14. 38. Neh. 8,4. 39. Die aus der Gesetzlehre vorzulesen haben. 40. Ein Kapitel aus einem Propheten, der auf den betreffenden Wochenabschnitt Bezug hat; cf. Bd. I S. 371 N. 6.

היא לסנגא לא סריך מיתיבי המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים יאחד פסוקין כנגד שבעה שקראו בתורה ואם איתא עשרים וארבעה הויין כיון דמשום כביד תירה היא כנגדו נמי לא בעי מתקיף לה רבא Col.b
והרי עיתיכם כפי דלא הויין עשרין וחד וקרינן Jer.7,21
שאני התם דסליק ענינא והיכא דלא סליק ענינא לא והאמר רב שמואל בר אבא זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרבי יוחנן וכי הוה קרינן עשרה פסוקי אמר לן אפסיקו מקום שיש תורגמן שאני דתני רב תחליפא בר שמואל לא שנו אלא במקום שאין תורגמן אבל מקום שיש תורגמן פוסקין

[iij] אין פורסין את שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים ואין מזמנין בשם פחות מעשרה ובקרקעות תשעה ובהן יאחד ביוצא בהן

Ber.21b גמרא. מנא הני מילי אמר רבי חייא בר Lv.22,32 אבא אמר רבי יוחנן דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה Ber.21b מאי משמע דתני רבי חייא אתיא תוך תוך כתיב Syn.74b חכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם הבדלו Nm.16,21 מתוך העדה ואתיא עדה עדה דכתיב התם עד מתי ib 14,27

M 10 שמן — M 15 רב יוסף — M 14 נמי — M 13
תלפתא בר שאול — M 17 שיש תור אבל במק שאין תור
אינו פוסק — B 18 על — VM 19 על המזון — 20
M והקר — P 21 בר — M 22 רב בנאה אהוה ד
M 23 — ואתי ...התואם.

Der den Schlussabschnitt aus den Propheten liest, lese nicht weniger als einundzwanzig Verse, entsprechend den Sieben, die aus der Gesetzrolle lesen; wenn du nun sagen würdest, [er werde nicht mitgerechnet,] so wären es ja vierundzwanzig? — Da er dies nur zu Ehren der Gesetzlehre thut, so ist es ihm entsprechend nicht nötig. Raba wandte ein: [Der Abschnitt] *Fügt eure Brandopfer hinzu* hat ja keine einundzwanzig Verse, dennoch lesen wir ihn!? — Anders ist es bei diesem, wo das Thema abbricht. — Ist denn dies aber nicht der Fall auch wo das Thema nicht abbricht, R. Šemuél b. Abba erzählte ja: Oft stand ich vor R. Johanan und als wir zehn Verse gelesen hatten, sprach er zu uns: Hört auf! Anders ist es, wo ein Dolmetsch vorhanden ist: R. Tahlipha b. Šemuél lehrte nämlich: Dies nur, wo kein Dolmetsch vorhanden ist, wo aber einer vorhanden ist, höre man früher auf.

MAN DARF, WENN WENIGER ALS ZEHN PERSONEN VORHANDEN SIND, WEDER DIE SEGENSPRÜCHE DES ŠEMÂ VORLESEN, NOCH VOR DIE LADE TRETEN, NOCH DIE HÄNDE [ZUM PRIESTERSEGEN] ERHEBEN, NOCH AUS DER GESETZROLLE VORLESEN, NOCH DEN SCHLUSSABSCHNITT AUS DEN PROPHETEN VORLESEN, NOCH EIN AUFSTEHEN UND NIEDERSETZEN[44] VERANSTALTEN, NOCH DEN TRAUERSEGEN LESEN, NOCH EINE TRÖSTUNG DER LEIDTRAGENDEN[45] VERANSTALTEN, NOCH DEN HOCHZEITSEGEN LESEN, NOCH DIE VORBEREITUNG ZUM GEMEINSCHAFTLICHEN TISCHSEGEN MIT EINSCHALTUNG DES GOTTESNAMENS VERANSTALTEN. ZUR [AUSLÖSUNG VON] GRUNDSTÜCKEN, EBENSO PERSONEN, SIND NEUN MÄNNER UND EIN PRIESTER ERFORDERLICH.

GEMARA. Woher dies? R. Hija b. Abba erwiderte im Namen R. Johanans: Der Schriftvers lautet:[46] *Damit ich in der Mitte der Kinder Jisraél geheiligt werde*; bei allem Heiligen müssen mindestens zehn Personen anwesend sein. — Wieso geht dies hieraus hervor? — R. Hija lehrte: Dies geht aus dem Wort *Mitte* hervor; hier heisst es: *Damit ich in der Mitte der Kinder Jisraél geheiligt werde*, und dort[47] heisst es: *Sondert euch ab aus der Mitte dieser Gemeinde*; ferner folgere man aus dem Wort *Gemeinde*, denn es heisst:[48] *Wie lange noch soll es mit dieser bösen Gemeinde währen?*

41. Sieben Personen je 3 Verse. 42. Jer. 7,21. 43. פורסין v. פרס, eig. ausbreiten, da die Segenssprüche teils vor und teils nach dem Šemâ gelesen werden; nach MAIMON v. פרקים [illegible], da die Segenssprüche vor und nach dem Šemâ gelesen werden. 44. Bei einer grösseren Trauerfeier wurde das Publikum vom Trauerredner 7mal zum Sitzen und zum Aufstehen aufgefordert. 45. Cf. Bd. I S. 58 N. 6. 46. Cf. Bd. I S. 177 Z. 17 ff. 47. Cf. Lev. 22,14 ff. 48. Lev. 22,32. 49. Num. 16,21. 50. Ib. 14,27.

לעדה הרעה הואת בת להתן עשרה אף כאן עשרה׃
יאן עישין בעמד ומיושב פרוס מעשרה׃ בינן דבעי
לביומר עמדו יקרים עמודו שבו יקרים שבי בציר Bo.106b
מעשרה לאו אורח ארעא׃ ואין אומרים ברכת
אבלים וברכת התנים (יבו)׃ מאי ברכת אבלים Sot.8a
ברוך רחמה דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ברכת
אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין ברכת התנים
בעשרה והתנים מן המנין׃ ואין מזמנין על הכוס Ber.45b
בשם פחות מעשרה (יבו)׃ בינן דבעי למיבר נברך
אלהינו בציר מעשרה׃ לאו אורח ארעא׃ והקרקעות
תשעה יכהן ואדם ביוצא בהן (ובו)׃ מנא הני מילי Syn.9a
אמר שמואל עשרה בהנים בתובים בפרשה חד
לנופיה וחד למעוטי ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט Jom.43a
ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות תשעה ישראלים Ba.36a Ba.14a
וחד כהן ואימא חמשה בהנים וחמשה ישראלים Syn.15a
קשיא׃ ואדם ביוצא בהן׃ אדם מי קדוש אמר רבי Mak.9a Seb.7a
אבהו באומר דמי עלי דתניא האומר דמי עלי Men.99a/b
שטען אותו בעבד ועבד איתקש לקרקעות דכתיב Kid.15a
והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה׃ Lv.25,46

קורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים׃ ולא [jiv]
יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא Fo.24
שלשה הוו שלשתן שלש פרישות קורין אחד אחד
מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה הוא
מדלג עד כדי שלא יפסוק המתורגמן׃

M 24 — מ ט M 25 — הוא M 26 מאו...רדכה ד M 27 אר
M 28 לא בגי M 29 — ל VM 30 ודד למ
M 31 והנך M 32 מתקיף לה רב הונא בר נתן ואימא
M 33 דבת...אחוזה P 34 לא M 35 לתור 36
M בשלשה M 37 יפסיק ובן לחלון.

Wie wie da zehn Personen vorhanden waren, ebenso auch hier.

Noch ein Aufstehen und Niedersetzen veranstalten. Da man dann zu sagen hat: «Steht auf, Verehrte, steht auf! Setzt euch, Verehrte, setzt euch;» bei weniger als zehn Personen ist dies nicht angebracht.

Noch den Trauersegen oder den Hochzeitsegen lesen. Was ist das für ein Trauersegen? — Der Segen auf der Strasse. R. Jiṣḥaq sagte nämlich im Namen R. Johanans: Der Trauersegen wird nur bei Anweseuheit von zehn Personen gelesen, zu welchen der Leidtragende nicht mitgezählt wird; der Hochzeitsegen wird nur bei Anwesenheit von zehn Personen gelesen, zu welchen auch der Bräutigam mitgezählt wird.

Noch die Vorbereitung zum gemeinschaftlichen Tischsegen mit Einschaltung des Gottesnamens veranstalten. Da man zu sagen hat: «Wir wollen unseren Gott preisen;» bei weniger als zehn Personen ist dies nicht angebracht.

Zur [Auslösung von] Grundstücken, ebenso Personen, sind neun Männer und ein Priester erforderlich. Woher dies? Šemuél erwiderte: Zehn Mal wird das Wort Priester in diesem Abschnitt[51] genannt; ein Mal ist es an und für sich nötig, während die übrigen eine Ausschliessung hinter Ausschliessung bilden, und eine Ausschliessung hinter Ausschliessung schliesst nur ein, nämlich: neun Jisraéliten und einen Priester. — Vielleicht fünf Jisraéliten und fünf Priester? — Dies ist ein Einwand.

Ebenso Personen. Kann denn Heiligkeit auf Personen übertragen werden!? R. Abahu erwiderte: Wenn jemand sagt: «Ich spende meinen Wert.» Es wird nämlich gelehrt: Spricht jemand: «Ich spende meinen Wert», so wird er als Sklave abgeschätzt; und Sklaven gleichen Grundstücken, denn es heisst:[52] *Und ihr mögt sie auf eure Kinder nach euch vererben, dass sie ihr Eigentum seien.*

Wenn jemand aus der Gesetzrolle vorliest, so lese er nicht weniger als drei Verse. Man lese dem Dolmetsch nur einzelne Verse vor, aus den Propheten auch drei zusammen; wenn sie aber drei einzelne Absätze bildbn, so lese man sie einzeln. [Beim Vorlesen] aus den Propheten darf man [von Abschnitt zu Abschnitt] springen, nicht aber [beim Vorlesen] aus der Gesetzrolle. Wie lange darf das Uebersprungen währen? — dass der Dolmetsch nicht inne zu halten brauche.

51. Lev. Kap. 27. 52. Lev. 25,46.

גמרא. הני שלשה פסוקין כנגד מי אמר ר"ם אסי כנגד תורה נביאים וכתובים; ורא ירמיה המתרגמי יותר מספר אחד ובנביא שלשה פסוקים ואם היו שלשתן שלש פרשיות קורא אחד אחרי כן כה אמר ה' חנם נמכרתם וכה אמר ה' אלהים מצרים ירד עמי בראשונה ועתה מה לי פה נאם ה'; מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה; ובמגלה קורא אחרי מות אף בעשור והא קא מדלג אמר אביי לא קשיא כאן בכדי שיפסוק התורגמן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן והא קתני מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה יש במה הוא מדלג עד כדי שיא יפסוק התורגמן מכדי הכתורה כולי בלא לא אלא אמר אביי לא קשיא כאן בעניין אחד כאן בשתי עניינות ותניא מדלגין בתורה בעניין אחד ובנביא בשני עניינים כאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן תניא איבך אין מדלגין מנביא לנביא ובנביא שר שנים עשר מדלג ובלבד שלא ידלג מטוף הספר לתחילתו:

מתניתין בנביא הוא פורס על שמע והוא עובר רבי התוכה והוא נושא את כפיו ואם היה רבי אבוי או רבי עובריה עד ידיו רבי הוא פורס בתורה ישתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר רבי התוכה ואינו נושא את כפיו פוחח פורס את שמע

53 ר' יוסי בר חנינא — 54 ר' בנאה בתי רב ושמואל
55 עלית 42 יהנני 41 בנאן נאי 40
49 אידי יאודי 45 ל"ק 44 אידא 43
48 יהוא...בפיי 47 נירגמי יאי נר 46
49 — 50 על.

GEMARA. Wem entsprechen diese drei Verse? R. Asi erwiderte: Entsprechend: Pentateuch, Propheten und Hagiographen.

MAN LESE DEM DOLMETSCH FÜR EINZELNE VERSE VOR, AUS DEN PROPHETEN AUCH DREI ZUSAMMEN; WENN SIE ABER DREI EINZELNE ABSÄTZE BILDEN, SO LESE MAN SIE EINZELN. Zum Beispiel: *Denn so spricht der Herr: Umsonst seid ihr verkauft.* *Denn so spricht Gott, der Herr: Mein Volk zog nach Ägypten hinab.* *Und nun, was habe ich hier zu tun, spricht der Herr.*

[BEIM VORLESEN] AUS DEN PROPHETEN DARF MAN [VON ABSCHNITT ZU ABSCHNITT] SPRINGEN, NICHT ABER [BEIM VORLESEN] AUS DER GESETZROLLE. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Er liest [den Abschnitt:] *Und nach ihrem Tod*, und [den Abschnitt] *Am Monat*: hierbei springt er ja nicht? Abajje erwiderte: Das ist kein Einwand, hier handelt es sich, wenn es so lange währt, dass der Dolmetsch innehalten muss, dort, wenn der Dolmetsch nicht inne zu halten braucht. Es wird ja aber weiter gelehrt: Man darf [beim Vorlesen] aus den Propheten [von Abschnitt zu Abschnitt] springen, nicht aber [beim Vorlesen] aus der Gesetzrolle; wie lange darf das Ueberspringen währen? — so lange, dass der Dolmetsch nicht inne zu halten brauche. Demnach ist es ja [beim Vorlesen] aus der Gesetzrolle in jedem Fall verboten!? Vielmehr, erwiderte Abajje, dort handelt es sich, wenn beide Stellen von einem Thema, hier, wenn sie von zwei Thematen sprechen. Es wird auch gelehrt: [Beim Vorlesen] aus der Gesetzrolle darf man [von Abschnitt zu Abschnitt] springen, wenn sie von einem Thema, [beim Vorlesen] aus den Propheten, auch wenn sie von zwei Thematen sprechen; in beiden Fällen jedoch nur so lange, dass der Dolmetsch nicht inne zu halten brauche. Ein Anderes lehrt: Man darf nicht von einem Propheten zum anderen überspringen, bei den zwölf [kleinen] Propheten ist dies erlaubt; jedoch darf man nicht vom Schluss des Buchs zum Beginn springen.

WER DEN SCHLUSSABSCHNITT AUS DEN PROPHETEN LIEST, DER LIEST AUCH DAS ŠEMÂ VOR, TRITT AUCH VOR DIE LADE UND ERHEBT AUCH DIE HÄNDE [ZUM PRIESTERSEGEN]; IST ES EIN MINDERJÄHRIGER, SO THUT DIES SEIN VATER ODER SEIN LEHRER FÜR IHN. DER MINDERJÄHRIGE DARF AUS DER GESETZROLLE VORLESEN UND VERDOLMETSCHEN, ABER NICHT DIE SEGENSPRÜCHE DES ŠEMÂ VORLESEN, NOCH VOR DIE LADE TRETEN, NOCH DIE HÄNDE [ZUM PRIESTERSEGEN] ERHEBEN. DER ZER-

53. Jes. 52,3. 54. Ib. V. 4. 55. Ib. V. 5. 56. Der Hohepriester, am Versöhnungstag. 57. Lev. 16,1. 58. Ib. 23,27.

LUMPTE DARF DIE SEGENSPRÜCHE DES ŠEMÂ VORLESEN UND VERDOLMETSCHEN, ABER NICHT AUS DER GESETZROLLE VORLESEN, NOCH VOR DIE LADE TRETEN, NOCH DIE HÄNDE [ZUM PRIESTERSEGEN] ERHEBEN. DER BLINDE DARF DIE SEGENSPRÜCHE DES ŠEMÂ VORLESEN UND VERDOLMETSCHEN; R. JEHUDA SAGT, WER NIE IM LEBEN DAS LICHT GESEHEN HAT, DÜRFE DAS ŠEMÂ NICHT VORLESEN.

GEMARA. Aus welchem Grund? R. Papa erklärte: Wegen der Achtung. Rabba b. Šimi erklärte: Um Streitigkeiten vorzubeugen. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es, wenn man dies umsonst thut. — Es wird gelehrt: Ist es ein Minderjähriger, so thut dies sein Vater oder sein Lehrer für ihn; wieso kann nun der Grund sein, um Streitigkeiten vorzubeugen, dies ist ja bei einem Minderjährigen nicht zu berücksichtigen!? — Wie denn, wegen der Achtung, ist dies denn bei einem Minderjährigen zu berücksichtigen!? Vielmehr wird hierbei die Achtung des Vaters oder des Lehrers in Betracht gezogen, ebenso wird bezüglich der Streitigkeit der Vater oder der Lehrer in Betracht gezogen.

DER ZERLUMPTE DARF DIE SEGENSPRÜCHE DES ŠEMÂ VORLESEN &. Ûla b. Rabh fragte Abajje: Darf der zerlumpte Minderjährige aus der Gesetzrolle vorlesen? Dieser entgegnete: Du könntest ebenso gut bezüglich des Nackten fragen! der Nackte darf es nicht, wegen der Achtung vor der Gemeinde, ebenso darf es dieser nicht, wegen der Achtung vor der Gemeinde.

DER BLINDE DARF DIE SEGENSPRÜCHE DES ŠEMÂ VORLESEN &. Es wird gelehrt: Sie sprachen zu R. Jehuda: Viele trugen über die Lehre des Himmelkreises vor, ohne ihn je im Leben gesehen zu haben. — Und R. Jehuda!? — Da kommt es auf das Verständnis an, und sie verstehen es ja, während es hier auf den Genuss ankommt, und er geniesst ja [vom Licht] nicht. — Und die Rabbanan!? — Er geniesst davon wol; es wird nämlich gelehrt: R. Jose erzählte: Mein ganzes Leben hatte ich mich mit folgendem Vers abgequält: *Du wirst am Mittag herumtasten, wie der Blinde im Finstern*; was für einen Unterschied giebt es für den Blinden zwischen Finsternis und Licht!? Einst passirte mir aber Folgendes: Ich ging in einer finstern Nacht und sah einen Blinden mit einer Fackel in der Hand auf dem Weg gehen. Da sprach ich zu ihm: Mein Sohn, was soll

59. Dt. 28,29.

בידי בני אדם הואין אותי ומצילין אותי מן הפחתין ומן הקוצין ומן הברקנין׃

[vij] ן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו רבי יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות סגיס לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו׃

גמרא. תנא מומין שאמרו בכהני ידיו והגליו אמר רבי יהושע בן לוי ידיו בוהקניות לא ישא את כפיו תניא נמי הכי ידיו בוהקניות לא ישא את כפיו עקומות ועקושות לא ישא את כפיו׃ אמר רב אסי חיפני ובשיני לא ישא את כפיו תניא נמי הכי אין מורידין לפני התיבה לא אנשי בית שאן ולא אנשי בית חיפה ולא אנשי טבעונין מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין אמר ליה רבי חייא לרבי שמעון בר רבי אלבלא אתה לוי פטול אתה מן הדוכן בישום דעבי קלך אתא אמר ליה לאבוה אמר ליה זיל אימא ליה בשאתה מעני אצר אחיתי לה׳ לא נמצאת מחרף ומגדף׃ אמר רב הונא ובלבד לא ישא את כפיו והא ההוא דהוה בשיבביתיה דרב הונא והוה פריס ידיה ההוא דש בעירו הוה תניא נמי הכי ובלבד לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר אמר רבי יוחנן סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו והא ההוא דהוה בשיבביתיה דרבי יוחנן דהוה פריס ידיה ההוא דש בעירו הוה תניא נמי הכי סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר׃ רבי יהודה איצר

M 66 אף M 67 מומין שאמ... תניא M 68
M 71 זיל M 70 בית V 69 ובשיבי... בפיו M 72
M 73 — אמר...מותר. לכשתגיע

dir diese Fackel!? Dieser erwiderte: Wenn ich eine Fackel in der Hand trage, so sehen mich die Leute und schützen mich vor Gruben, Dornen und Disteln.

[IX] Kohen, der Gebrechen an den Händen hat, erhebe nicht die Hände [zum Priestersegen]; R. Jehuda sagt: auch derjenige, dessen Hände mit Isatisfarbe beschmutzt sind, erhebe nicht die Hände [zum Priestersegen], weil ihn das Publikum beschauen würde.

GEMARA. Es wird gelehrt: Wenn er Gebrechen am Gesicht, an den Händen oder an den Füssen hat. R. Jehošuâ b. Levi sagte: Dessen Hände mit weissen Flecken behaftet sind, erhebe nicht die Hände [zum Priestersegen]. Ebenso wird auch gelehrt: Dessen Hände mit weissen Flecken behaftet sind, erhebe nicht die Hände [zum Priestersegen]; dessen Hände gekrümmt oder gebogen sind, erhebe nicht die Hände [zum Priestersegen]. R. Asi sagte: Einer aus Ḥaifa oder Beth-Šan erhebe nicht die Hände [zum Priestersegen]. Desgleichen wird auch gelehrt: Leute aus Haifa, Beth-Šan oder Tibôn darf man nicht vor die Lade treten lassen, weil diese das Aleph wie Âjin und das Âjin wie Aleph lesen. R. Ḥija sprach zu R. Šimôn b. Rabbi: Wenn du aus dem Stamm Levi gewesen wärest, so würdest du zum Priestersegen[60] unzulässig sein, weil du eine grobe Stimme hast. Dieser ging und erzählte es seinem Vater; da sprach er zu ihm: Geh, sage ihm: Wenn du zum Vers:[61] *Ich will auf den Herrn hoffen*, anlangen solltest, so würdest du ja lästern und schmähen.

R. Hona sagte: Der Triefäugige darf die Hände nicht [zum Priestersegen] erheben. — Aber einer war ja in der Nachbarschaft R. Honas, der die Hände wol [zum Priestersegen] erhob!? — Dieser war in der Stadt bekannt[62]. Ebenso wird auch gelehrt: Der Triefäugige darf nicht die Hände [zum Priestersegen] erheben; ist er in der Stadt bekannt, so darf er dies. R. Johanan sagte: Wer auf einem Auge blind ist, darf nicht die Hände [zum Priestersegen] erheben. — Aber einer war ja in der Nachbarschaft R. Johanans, der wol die Hände [zum Priestersegen] erhob!? — Dieser war in der Stadt bekannt. Ebenso wird auch gelehrt: Wer auf einem Auge blind ist, darf nicht die Hände [zum Priestersegen] erheben, ist er in der Stadt bekannt, so darf er dies.

R. Jehuda sagt: auch derjenige, dessen Hände mit Isatisfarbe beschmutzt

60. Eigentl.: zur Estrade; cf. S. 142 N. 9. 61. Jes. 8,17. 62. Er ist also dis-lieth wie He. c; wenn somit והכיתי „ich will warten“ von יחל, so ist והכיתי statt והכיתי gelesen haben. 63. Er denkt: an sich nicht mehr die Aufmerksamkeit des Publikums.

מי שהיו ידיו צבועות לא ישא את כפיו׃ תנא אם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך מותר׃

[viij] איבי אינו עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור׳ בסנדל׳ אינו עובר אף יחף לא יעבור העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מציזה נתנה על מצחו׳ או על פס ידו הרי זו דרך המינות ציפן זהב ונתנה על בית אנקלי שלו הרי זו דרך החיצונים׃

גמרא׳ מאי טעמא חיישינן שמא מינות נזדקקה בו׃ העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מציזה׃ Sab.28b Mar. 35b ליבא תנינא להא דתנו רבנן תפלין מרובעות הלכה למשה מסיני ואמר׳ רבא בתפרן ובאלכסונן אמר רב פפא מתניתין דעבידא כי אמאזא׃

[ix] Fol. 25 איבי יכרכך טובים הרי זו דרך המינות׳ על קן צפיר יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין איתי המכנה בעיזות משתקין אותו האומר ן]מזרעך לא תתן להעביר למלך לא תתן לאעבירא בארציותא משתקין איתי בניזדה׃ Ber. 33 Lev. 18,21

גמרא׳ בשלמא מודים מודים דיהוי בשתי רשויות ועל טוב יזכר שמך׳ נמי דמשמע ליה טב אין יעיל רע לא ותנן׳ חייב אדם לברך על הרעה Ber. 54a

74 M האומר בכל איזו עז את בורח 75 M ועל 76 M רבה 77 M — האומר 78 M באומיתא 79 M — משתקין איתו בישום 80 M — נמי דמשמ 81 M מבריך אדם על הרעה כדרך שמברך.

SPRICHT JEMAND: «ICH TRETE NICHT VOR DIE LADE IN FARBIGEN [GEWÄNDERN]», SO DARF ER ES AUCH NICHT IN WEISSEN. «IN SANDALEN», SO DARF ER ES AUCH NICHT BARFUSS. EINE RUNDE TEPHILLA[64] IST GEFÄHRLICH, AUCH KANN MIT EINER SOLCHEN DAS GEBOT NICHT AUSGEÜBT WERDEN. DIE TEPHILLIN AUF DIE STIRN, BEZIEHUNGSWEISE AUF DIE HANDFLÄCHE ANLEGEN, IST BRAUCH DER HÄRETIKER[65]. SIE MIT GOLD BEKLEIDEN ODER AUF DEM AERMEL ANLEGEN, IST DIE ART DER KETZER.

GEMARA. Aus welchem Grund? — Wir befürchten, er könnte von Häresie angesteckt sein.

EINE RUNDE TEPHILLA IST GEFÄHRLICH, AUCH KANN MIT EINER SOLCHEN DAS GEBOT NICHT AUSGEÜBT WERDEN. Wir haben also eine Mišnah, übereinstimmend mit folgender Lehre der Rabbanan: Es ist eine dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakha, dass die Tephillin viereckig sein müssen, und hierzu sagte Raba, auch in ihrer Naht und ihrem Querschnitt. R. Papa entgegnete: Unsere Mišnah handelt, wenn sie ganz rund wie eine Nuss sind[66].

SAGT JEMAND: «DIE GUTEN[67] MÖGEN DICH BENEDEIEN», SO IST DIES HÄRESIE. «AUF EIN VOGELNEST[68] ERSTRECKT SICH DEIN ERBARMEN», ODER: «WEGEN DEINER GÜTE SEI DEINES NAMENS GEDACHT», ODER WENN JEMAND ZWEIMAL «WIR DANKEN» SAGT, SO HEISST MAN IHN SCHWEIGEN. WER DEN ABSCHNITT VON DER BLUTSCHANDE EUPHEMISTISCH LIEST, ODER DEN VERS: *Du sollst keines von deinen Kindern hergeben, um es dem Moloch zu weihen*, PARAPHRASIRT: VON DEINEM SAMEN SOLLST DU NICHT HERGEBEN, UM EINE ARAMÄRIN SCHWANGER ZU MACHEN, DEN HEISST MAN SCHWEIGEN, MIT EINEM VERWEIS.

GEMARA. Einleuchtend ist es, dass man den schweigen heisst, der zweimal «Wir danken» liest, da dies den Anschein hat, als bete er zwei Mächte an, ebenso auch, wenn jemand spricht: «Wegen deiner Güte sei deines Namens gedacht», weil dies heissen würde: nur wegen des Guten, nicht aber wegen des Schlechten, während

64. Gebetkapsel; cf. Bd. I S. 16 N. 2. Die Gefahr der runden T. besteht darin, dass sie durch einen Stoss leicht den Kopf verletzen kann. 65. Mit מינים sind hier wahrsch. die Saducäer gemeint, die sich genau an den Wortlaut der Schrift halten, nach der die Tephilla "zwischen denAugen" (cf. Dt. 6,8), während sie nach der rabbinischen Auslegung über der Stirn sitzen muss. חיצונים die Aussenstehenden, Ketzer, Sektirer, Häretiker. 66. Oval od. platt dürfen sie demnach sein. 67. Was die Schlechten ausschliesst. 68. Cf. Dt. 22,6 ff. 69. Lev. 18,21

כשם שהוא מברך על הטובה אלא על קן צפור
יעקי רחמיך מאי מעמא פרוכי בה תרי אמוראי
במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא
חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד
אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא
דהמים יאנין אלא גזירות: ההוא דנחית קמיה דרבה
אמר אתה תכת על קן צפור אתה חוס ורחם עלינו
אתה תכת על איתיו ואת בנו אתה חוס ורחם עלינו
אמר רבה במה ידע האי מרבנן לצעויי לסריא אמר
Ber.33b ליה אביי יהא בישתקין אותו תנן ורבה להדודי לאביי
Ex.13b הוא דבעא: ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר
Naz.59b Zeb.13a תאר הנדיל הנכבר והנורא האדיר והחזק והאבירי
Hag.4a Prov.28.45a אבר ריח ניחוחנהו לשבחיה דמרך השתא הני
תירתא אי לאו דכתבינהו משה באורייתא ואתו
כנסת הגדולה ותקנינהו אנן לא אמרינן להוא זאת
אבירת כיבי האי משל לאדם שהיו לו אלף אלפי
אלפים דינרי והב והיו מקלסין אותו באלף דינרי
Ber.33b כסף לא ענאי היא לו: אמר רבי חנינא הכל בידי
Nids.16b Dt.10.12 שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה
ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה מכלל דיראה
בידתי היא אין לנכי משה רבינו מילתא
זוטרתי היא משל לאדם שמבקשין חימנו כלי גדול
ויש לו דימה עליו בכלי קטן קטן ואין לו דומה
Ber.33b עליו בכלי גדול: אמר רבי זירא האומר שמע
Sus.53b שמע באומר מודים מודים דבי מיתבי הקורא את
שמע וכיפיה חבי זה מענה מענה הוא דהוי שתיקי

M 82 — אתה || 83 והיראוי והעזוז א"ל שבחתיה למרך אמרתינהו
M 84 בתפילה לא קאמינן אי הכי תני תלת קאמרינן אי
לתו את אמרתינהו לכולהו אנשיעור לך משל למרך ד בבכורו
M 85 למרך ב ו שיש לו M 86 אם M 87 אלפי אלפים
M 87 אבו ההלתא דשמיא M 88 הכי נמי משל לאדם שהיו
בסקשין M 89 לו.

gelehrt wird, man müsse ob des Schlechten benedeie, wie man ob des Guten benedeiet, weshalb aber, wenn man sagt: Am ein Vogelnest erstreckt sich dein Erbarmen!? Hierüber streiten im Westen zwei Emoraím, R. Jose b. Abin und R. Jose b. Zebida; einer sagt: weil man dadurch Neid unter den Geschöpfen heraufbeschwört, der andere sagt: weil man die Handlungen des Heiligen, sei er, als Barmherzigkeit auffasst, während sie thatsächlich Gebote sind.

Einst stellte sich jemand vor Rabba [zum Gebet] und sprach: Du schontest ja das Vogelnest, schone auch uns und erbarme dich unser! Du schontest ja das [Tier] und sein Junges, schone auch uns und erbarme dich unser! Da sprach Rabba: Wie sehr versteht es dieser Jünger, seinen Herrn zu besänftigen. Abajje sprach zu ihm: Es wird ja aber gelehrt: man heisse ihn schweigen? Rabba aber wollte Abajje nur prüfen.

Einst stellte sich jemand vor R. Hanina [zum Gebet] und sprach: Gott, der Grosse, der Mächtige, der Furchtbare, der Starke, der Feste und der Mutige. Da sprach er zu ihm: Bist du mit allen Lobpreisungen des Herrn zu Ende? Wir würden auch diese drei nicht gesagt haben, falls sie nicht Mošeh in der Gesetzlehre geschrieben und die Mitglieder der grossen Synode in das Gebet aufgenommen haben würden, du aber sprichst dies alles! Dies ist gleich, als man jemand, der tausend Millionen Golddenarien besitzt, als Besitzer von tausend Silberdenarien rühmen würde; wäre dies nicht eine Beschämung für ihn. R. Hanina sagte: Alles liegt in den Händen des Himmels, ausgenommen die Gottesfurcht, denn es heisst: *Und nun, Jisraél, was verlangt der Herr, dein Gott, von dir, als ihn zu fürchten.* — Demnach wäre die Gottesfurcht also eine Kleinigkeit!? — Freilich, für unseren Meister Mošeh war sie auch eine Kleinigkeit. Dies ist gleich, als würde man von jemand ein grosses Gerät verlangen, das er besitzt, dieses würde für ihn die Bedeutung eines kleinen Geräts haben; wenn aber ein kleines, das er nicht besitzt, so würde es für ihn die Bedeutung eines grossen Geräts haben.

R. Zera sagte: Wenn man zweimal das Šemâ sagt, so ist es ebenso, als sage man zweimal «Wir danken». Man wandte ein: Wenn man das Šemâ liest und es wiederholt, so ist dies verwerflich; also nur verwerflich ist es, aber schweigen heisst man

70. Cf. Lev. 22,28. 71. Epitheta Gottes (Der Grosse, der Starke, der Furchtbare). 72. Dt. 10,12

ihn nicht!? — Das ist kein Einwand, das eine, wenn man Wort für Wort wiederholt, das andere, wenn man Satz für Satz wiederholt. R. Papa sprach zu Raba: Vielleicht hatte er anfangs seine Gedanken nicht andächtig gestimmt, später aber wol!? Dieser erwiderte: Giebt es etwa eine Kameradschaft mit dem Heiligen, gebenedeiet sei er? wenn jemand seine Gedanken nicht andächtig stimmt, so haue man ihn mit einem Schmiedehammer, bis er sie andächtig stimmt.

WENN JEMAND DEN ABSCHNITT VON DER BLUTSCHANDE EUPHEMISTISCH LIEST, SO HEISST MAN IHN SCHWEIGEN. R. Joseph lehrte: [Wenn er liest]: Den Schimpf seines Vaters, den Schimpf seiner Mutter[73].

ODER WENN ER DEN VERS: *Du sollst keines von deinen Kindern hergeben* etc. In der Schule R. Jišmâél's wurde gelehrt: Dass der Vers davon spreche, wenn ein Jisraélit einer Nichtjüdin beiwohnt, und sie von ihm ein Kind für den Götzendienst gebiert.

[x] DIE ERZÄHLUNG VON RÉUBEN WIRD VORGELESEN, ABER NICHT VERDOLMETSCHT; DIE ERZÄHLUNG VON TAMAR WIRD VORGELESEN UND VERDOLMETSCHT; DIE ERSTE ERZÄHLUNG VOM [GOLDENEN] KALB[75] WIRD VORGELESEN UND VERDOLMETSCHT, DIE ZWEITE[77] WIRD VORGELESEN UND NICHT VERDOLMETSCHT. DER PRIESTERSEGEN UND DIE ERZÄHLUNG VON DAVID UND AMNON WERDEN VORGELESEN UND NICHT VERDOLMETSCHT. MAN LIEST NICHT DEN SCHLUSSABSCHNITT AUS DEM KAPITEL, DER VOM HIMMELKREIS[78] HANDELT, R. JEHUDA ERLAUBT DIES; R. ELIÉZER SAGT, AUCH NICHT AUS DEM KAPITEL: [79]*Teile Jerušalem mit.*

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Manche Stellen werden vorgelesen und verdolmetscht, manche werden vorgelesen und nicht verdolmetscht und manche werden weder vorgelesen, noch verdolmetscht. Folgende werden vorgelesen und verdolmetscht: Die Schöpfungsgeschichte wird vorgelesen und verdolmetscht. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, man befürchte, es können manche fragen, was oben und was unten, was vorn und was hinten sich befindet, so lässt er uns hören. Die Erzählung von Lot und seinen zwei Töchtern[80] wird vorgelesen und verdolmetscht. — Selbstredend!? — Man könnte glauben, man berücksichtige die Ehre Abrahams,

73. Nach manchen Erklärungen liegt hier die Euphemie in der Wahl der 3. Person, während die Schrift überall in 2. Person spricht, nach Anderen dagegen liegt sie in der Wahl des milderen Ausdrucks קלון *Schimpf, Beschämung*, während in der Schrift überall der Ausdruck ערוה *Scham, Schande* gebraucht wird. 74. Cf. Gen. 35,22. 75. Cf. Gen. 38,1 ff. 76. Cf. Ex. 32,3 ff. 77. Das ganze Ereignis wird von Ahron wiederholt (ib. VV. 22—24). 78. Cf. Ez. 1,4 ff. 79. Ez. 16,2. 80. Cf. Gen. 19,30 ff.

ומתרגם פשיטא מהו דתימא ניחוש לכבודו דאברהם
קמשמע לן מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם
פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודו דיהודה קמשמע
לן שבחיה הוא דאודי מעשה על הראשון נקרא
ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודן של
ישראל קמשמע לן כל שכן דניחא להו דהויא להו
כפרה קללות וברכות נקרין ומתרגמין פשיטא מהו
דתימא ניחוש דלמא פיגא דעתייהו דצבורא קמשמע
לן אזהרות ועונשין נקרין ומתרגמין פשיטא מהו
דתימא ליחוש דלמא אתו למעבד ביזאה קמשמע
לן מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם פשיטא מהו
דתימא ליחוש לזקריה דדוד קמשמע לן מעשה פלגש
בגבעה נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש
לכבודו דבניימין קמשמע לן הודע את ירושלם את
תועבתיה נקרא ומתרגם פשיטא לאפוקי מדרבי
אליעזר דתניא מעשה באדם אחד שהיה קורא
לבעילה מרבי אליעזר הודע את ירושלם את
תועבתיה אמר לו עד שאתה בודק בתועבות
ירושלם צא ובדוק בתועבות אמך בדקו אחריו
ומצאו בו שטין פסול ואלו נקרין ולא מתרגמין
(רעבד ן כוסן) מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם
ומעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהלך לכבוד וחזה
קורא הזן הכנסת ויהי בשכן ישראל ואמר לן
למתורגמן התפסק אל תתרגם אלא אחרון ושיבחוהו
חכמים מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם איזהו
מעשה עגל השני מן ויאמר משה עד וירא משה

so lässt er uns hören. Die Erzählung von Tamar und Jehuda wird vorgelesen und verdolmetscht. Selbstredend!? Man könnte glauben, man berücksichtige die Ehre Jehudas, so lässt er uns hören, dass sein Geständnis ein Lob für ihn ist. Die erste Erzählung vom |goldenen Kalb| wird vorgelesen und verdolmetscht. Selbstredend!? Man könnte glauben, man berücksichtige die Ehre Jisraéls, so lässt er uns hören, dass sie damit um so eher zufrieden sind, da es für sie eine Sühne ist. Die Flüche und die Segen werden vorgelesen und verdolmetscht. Selbstredend!? Man könnte glauben, man befürchte, das Publikum kann ja entmutigt werden, so lässt er uns hören. Verwarnungen und Strafandrohungen werden vorgelesen und verdolmetscht. Selbstredend!? Man könnte glauben, man berücksichtige, dass man |die Gebote| nur aus Furcht ausüben wird, so lässt er uns hören. Die Erzählung von Ammon und Tamar wird vorgelesen und verdolmetscht. Selbstredend!?— Man könnte glauben, man berücksichtige die Ehre Davids, so lässt er uns hören. Die Erzählung vom Kebsweib in Gibeâ wird vorgelesen und verdolmetscht. Selbstredend!? — Man könnte glauben, man berücksichtige die Ehre Binjamins, so lässt er uns hören. |Der Abschnitt|: *Teile Jerusalem seine Schandthaten mit*, wird vorgelesen und verdolmetscht. — Selbstredend!? — Dies schliesst die Ansicht R. Eliêzers aus; es wird nämlich gelehrt: Einst las jemand in Gegenwart R. Eliêzers |den Abschnitt|: *Teile Jerusalem seine Schandthaten mit*; da sprach er zu ihm: Während du die Schandthaten Jerusalems untersuchst, untersuche lieber die Schandthaten deiner Mutter. Man untersuchte und fand an ihm den Schmutz der Illegimität. Folgende werden vorgelesen und nicht verdolmetscht: Die Erzählung von Reúben wird vorgelesen und nicht verdolmetscht. Einst kam R. Hanina b. Gamaliél nach Kebul, und als der Gemeindebeorderte zum Vers: [84]*Während Jisraél in dieser Gegend wohnte*, kam, sprach er zum Dolmetsch: Halte inne, verdolmetsche nur die zweite Hälfte. Die Weisen lobten ihn dieserhalb. Die zweite Erzählung vom |goldenen| Kalb wird gelesen, aber nicht verdolmetscht. — Wie weit reicht die zweite Erzählung? — Von: *Da sprach Mošeh* bis: *Und Mošeh sah*. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Stets sei man behutsam mit seiner Antwort, denn die Antwort, die Ahron Mošeh gab, gab

Ex.16,7 Sot. 7,1 Gn.35,22 Ex.32,21 10,V.25

M 4 של אבר אבונו M 5 שבח לו דאו M 6 כי
הוכי דתיהוי להו M 7 אתו למעבד מאהבה ומיראה קמ"ל
M 8 דול' פיגא דעתייהו דצבורא קמ"ל || M 9 -- מעשה
...ומתרגם B 10 -+ מעשה אבשלום נקרא ומתרגם
M 11 לכבודו M 12 שהיה קורא ויהי | לו M 13
VM 14 הפסק M 15 ואלו הן ב ע השני ויא.

81. Cf. Dt. 28,1 ff. 82. Cf. iiSam. 13,1 ff. 83. Cf. Jud. 19,1 ff. 84. Gen. 35,22

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יעירם יהא אדם זהיר בתשובתו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקדי המינים שנאמר ואשלכהו באש ויצא העגל הזה: ברכה כתנים נקרין ולא מיתרגמי: מאי מעמא משום דכתיב ישאו: מעשה דוד יאמנון לא נקרין ולא מיתרגמי: והא אמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם לא קשיא הא דכתיב אמנון בן דוד הא דכתיב אמנון כתמאי: תנו רבנן כל המקראות כתיקנן בתורה ונגאי קרון אותן לשבח שנאמר וישעלהה ישכבנה בעפרים בצחורים הייונים דביניים לאבול את חריהם ולשתות את (ביתי) שיניהם לאבול את צואתם ולשתות את ביתי יעליהם למחראות למוצאות רבי יהושע בן קרחה אומר למחראות בשמן מפני שהוא נגאי לעבודה זרה: אמר רב נחמן כל לוצנותא אכויא בר מלוצנותא דעבודה זרה דשריא דכתיב בלץ בל קרם נבו וכתיב ברעי קדמי יחדיו (ו)לא יכלי מלט בישא וגי רבי ינאי אמר מהכא ועלות בית און יגורי שכן שמרון כי אבל עליו עמי וכמרים עליו יגילו על כבודי כי גלה ממני אל תקרי כבודי אלא כבדוני אבר רב הונא בר מנה משמיה דרב אחא ברוח דרב איקא שרי לוה רבי ישראל לביתר לוה לגיי שקלוה לעבודה זרה יאנויה בשן תי שלי אבי רב אשי האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזויה בניתי ישן האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוחיה יתאן דשבחיה ינהוי לה ברכית על ראשיה:

M 16 בתשובתו — M 17 דכ׳ — M 18 אמ׳ ותמר נקרא
ולא מתרג׳ ואמרת נקראים ומתרגמין — M 19 כגון | 20
M כשמה. B כשמן | M 21 מהניא — M 22 הונא ‖
M 23 — M 24 יהו — M 25 האי...ראשיה

den Häretikern Anlass zur Häresie, denn es heisst: *"Ich warf es ins Feuer, da kam dieses Kalb heraus.*

Der Priestersegen wird vorgelesen und nicht verdolmetscht. Aus welchem Grund? Weil es in diesem heisst: *"Er erhebe.*

Die Erzählung von David und Amnon wird weder vorgelesen, noch verdolmetscht. Du sagtest ja aber, die Erzählung von Amnon und Tamar werde vorgelesen und verdolmetscht!? Das ist kein Einwand: das Eine, wo es "Amnon, der Sohn Davids" heisst, das Andere, wo es nur "Amnon" heisst.

Die Rabbanan lehrten: Alle hässlichen Verse in der Gesetzlehre werden beschönigt, zum Beispiel: *beschlafen*, statt: *beglatten*; *Mutterschwanz*, statt: *Uterusschwanz*; *Taubenmist*, statt: *Taubenkuss*, statt: *Ihr Exkrement zu essen und ihr Fusswasser zu trinken*, statt: *Ihr Dreck zu essen und ihr Urin zu trinken*; *Abtritt*, statt: *Kloake*. R. Jehošuā b. Qorḥa sagt, [das Wort] *Kloake* spreche man richtig aus, da es [an dieser Stelle] eine Beschimpfung der Götzen ist.

R. Naḥman sagte: Jeder Spott ist verboten, ausgenommen ist der Spott über die Götzen, der erlaubt ist, denn es heisst: *"Gestürzt ist Bel, es krümmt sich Nebo;* ferner: *"Sie krümmten sich, stürzten insgesamt; sie vermochten nicht, die Last zu retten* ☞. R. Jannaj entnimmt dies aus Folgendem: *"Um den Stier von Beth-Aven werden die Bewohner von Šomron sorgen; seine Anhänger werden um ihn trauern und seine Pfaffen für ihm zittern, dass seine Herrlichkeit von ihm fortgewandert ist*; lies nicht *kebodo [Herrlichkeit]* sondern: *kebdo [Last]*. R. Hona b. Manoaḥ sagte im Namen des R. Aḥa b. R. Iqa: Ein Jisraélit darf zu einem Nichtjuden sprechen: Nimm den Götzen und lege ihn in *ST.* R. Aši sagte: Den Uebelberüchtigten darf man mit *GS.* schimpfen; wer einen guten Ruf hat, den lobe man, und auf dem Haupt des ihn Lobenden möge Segen ruhen.

85. Ex. 32,24 86. Num. 6,26. Dieser Vers widerspricht dem Vers Dt. 10,17. 87. Dt. 28,30. 88. Ib. V. 27 uö. 89. iiReg. 6,25. 90. Ib. 18,27. 91. Ib. 10,27. 92. Jes. 46,1. 93. Ib. V. 2. 94. Hos. 10,5. 95. Dh. sein Unrat. Die Erkl. Levys (*NHWB.* ii 286), hier sei das arab. kabidun *Unterleib. After* gemeint, ist durch den Einwand Fleischers (lc. 448) an und für sich hinfällig, ausserdem liegt gar kein Grund vor, hier Arabismen zu suchen. 96. שת Gefäss. 97. ג ist Abbr. vom גויא od. גויצא *Buhler, Liebhaber* ע vom עשוא *Hure*.

VIERTER ABSCHNITT.

ני העיר שמכרו רחובה של עיר יוקדו בדמי בית הכנסת בית הכנסת יוקדו יהובה יהובה יוקדו מטפדות מטפדות יוקדו ספרים בספרים Fol. 26
יוקדו יהובה אבל אם מכרו יהובה לא יקדו ספרים ספרים לא יקדו מטפדות מטפדות לא יקדו יהובה יהובה יהובה לא יקדו בית הכנסת בית הכנסת לא יקדו את החיחום וכן במותריהן׃

גמרא׃ בני העיר שמכרו רחובה של עיר׃ אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי רבי מנחם בר יוסי סתימתאה אבל חכמים אומרים הקדש אין בי מישים קדישה ורבי מנחם בר יוסי מאי טעמיה תיאיר יהוצם בתפלתן בי כנעניות ובמעמדות יכבון ההיא אקראי בעלמא׃ בית הכנסת יוקדין יהובה׃ אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן לא שני אילא בית הכנסת של ספרים אבל בית הכנסת של בירנין בזמן דמעלמא אתי ליה לא מצי מזבני ליה דהוה ליה דרבים אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אף על גב דמעלמא אתו לה בזמן דאדעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה מיתיבי אמר רבי יהודה מעשה בבית הכנסת

M 1 ברניי M 2 יוקדין M 3 אם M 4
בתן M 5 א״ר זירא M 6 הוא M 7 קאתי

WENN DIE STADTLEUTE EINEN STADTPLATZ VERKAUFEN, SO DÜRFEN SIE DAS GELD ZU EINEM BETHAUS VERWENDEN; WENN EIN BETHAUS, SO DÜRFEN SIE ES FÜR EINE LADE VERWENDEN; WENN EINE LADE, SO DÜRFEN SIE ES FÜR HÜLLEN VERWENDEN; WENN HÜLLEN, SO DÜRFEN SIE ES FÜR BÜCHER[2] VERWENDEN; WENN BÜCHER, SO DÜRFEN SIE ES FÜR EINE GESETZROLLE VERWENDEN. HABEN SIE ABER EINE GESETZROLLE VERKAUFT, SO DÜRFEN SIE DAS GELD NICHT FÜR BÜCHER VERWENDEN; WENN BÜCHER, SO DÜRFEN SIE ES NICHT FÜR HÜLLEN VERWENDEN; WENN HÜLLEN, SO DÜRFEN SIE ES NICHT FÜR EINE LADE VERWENDEN; WENN EINE LADE, SO DÜRFEN SIE ES NICHT FÜR EIN BETHAUS VERWENDEN; WENN EIN BETHAUS, SO DÜRFEN SIE ES NICHT FÜR EINEN STADTPLATZ VERWENDEN. DASSELBE GILT AUCH VOM REST[3].

GEMARA. WENN DIE STADTLEUTE EINEN STADTPLATZ VERKAUFEN. Rabba b. Bar-Hana sagte im Namen R. Johanans: Diese geschlossene[4] Mišnah vertritt die Ansicht des R. Menahem b. Jose, die Weisen aber sagen, der Stadtplatz habe keine Heiligkeit.— Was ist der Grund des R. Menahem b. Jose? — Da das Volk da an Fast- und Beistandstagen[5] da betet. — Und die Rabbanan!? — Dies geschieht ja nur selten.

WENN EIN BETHAUS, SO DÜRFEN SIE ES FÜR EINE LADE VERWENDEN. R. Šemuél b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Dies handelt nur von einem Bethaus in einem Dorf, während man ein Bethaus in einer grossen Stadt überhaupt nicht verkaufen kann, da ein solches auch von Auswärtigen besucht wird, und somit Gemeingut ist. R. Aši sprach: Das Bethaus von Matha-Mehasja wird zwar auch von Auswärtigen besucht, jedoch dürfte ich es, wenn ich wollte, verkaufen, da diese nur meinetwegen kommen. Man wandte ein: R. Jehuda erzählte: Einst wurde das Bet-

1. Zum Einhüllen der Gesetzrolle. 2. Der heiligen Schrift. 3. Der Rest des Betrages [...] ebenfalls, mit Ausnahme des Pentateuchs, nicht zu minderheiligen Gegenständen verwendet werden. 4. Cf. Bd. I S. 91 N. 3. 5. Cf. S. 507 Z. 11.

של קורסים שהוה בירושלם שמבריה לרבי אליעזר
ועשה בה כל צרכיו והא התם דברים הוה החיא
בי בנישתא זוטי הוה ואינהי עבדה מיתבי בבית
ארון אחותכם אהותכם מיטמא בנגעים ואין בירושלם
מיטמא בנגעים אמר רבי יהודה אני לא שמעתי
אלא מקום מקדש בלבד הא בתי כנסיות ובתי
מדרשות מיטמאין אמאי הא דברכין הוו אימא אמר
רבי יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד
במאי קמיפלגי תנא קמא כבר לא נתחלקה ירושלם
לשבטים ורבי יהודה כבר נתחלקה וירושלם לשבטים
ובפלוגתא דתנאי דתניא מה היה בחלקו של
יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ומה היה בחלקו
של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ורצועה
היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של
בנימין ומה מובה בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער
עליה בכל יום לכולעה שנאמר חפף עליו כל היום
לפיכך זכה בניתן ונעשה אושפיזכן לשכינה והאי
תנא סבר לא נתחלקה ירושלם לשבטים דתניא אין
משכירים בתים בירושלם מפני שאינן שלהן רבי
אלעזר בר צדוק אומר אף לא מטות לפיכך עירות
קדשים בעלי אושפיזין נוטלין איתן בזריז אמר
אביי שמע מינה ארעא למישבק אינש נולפא
ניתבא באושפיזיה; אמר רבא לא שנו אלא שלא
מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל
מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו
למישתא ביה שיכרא שפיר דמי רבינא הוה ליה
ההוא תילא דבי בנישתא אתא לקמיה דרב אשי
אמר ליה מהו למיזרקא אמר ליה זיל וזניה משבעה

M S מכס שהותה בור ומכ לי א בן עזריה M 9 - התם
M 10 מטבאה M 11 — דכור M 12 נינהו M 13
ירו M 14 לכולעה VM 15 – שנא ובין כתפיו
שכן V 16 בר שמעון M 17 ; בארעיה.

haus der Kupferschmiede in Jerušalem an R. Eliêzer verkauft, und dieser verwendete es zu all seinen Bedürfnissen; dies geschah ja in einer Grossstadt!? — Dieses war ein ganz kleines Bethaus, welches sie nur für sich erbaut hatten. Man wandte ein: [6]*An einem Haus im Land, das ihr zu Eigen habt*: nur was ihr zu Eigen habt, kann durch Aussatz verunreinigt werden, Jerušalem aber nicht. R. Jehuda sagte: Ich hörte dies nur vom Platz des Heiligtums. Demnach sind also Bet- und Lehrhäuser wol verunreinigungsfähig, — weshalb nun, sie sind ja Eigentum der Städte!? — Lies: R. Jehuda sagte: Ich hörte dies nur von einem heiligen Platz in Jerušalem. — Worin besteht ihr Streit? — Der erste Tanna ist der Ansicht, Jerušalem sei nicht an die Stämme verteilt worden, während R. Jehuda der Ansicht ist, Jerušalem sei wol an die Stämme verteilt worden. Sie führen denselben Streit wie die folgenden Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Was befand sich [vom Tempel] im Gebiet Jehudas? — der Tempelberg, die Zellen und die Tempelhöfe; was befand sich im Gebiet Binjamins? — die Vorhalle, das Schiff und das Allerheiligste. Ein Streifen aus dem Gebiet Jehudas ragte in das Gebiet Binjamins, auf welchem der Altar errichtet war. Darüber grämte sich der fromme Binjamin allezeit, und war bestrebt, ihn zu erwerben, denn es heisst: [7]*Er beschirmt ihn allezeit*[8]. Daher war es Binjamin beschieden, ein Wirt der Gottheit zu sein[9]. Folgender Tanna dagegen ist der Ansicht, Jerušalem sei an die Stämme nicht verteilt worden; es wird nämlich gelehrt: In Jerušalem durften keine Häuser vermietet werden[10], weil sie nicht ihr Eigentum waren; R. Eleâzar b. Çadoq sagt: auch keine Betten; nur pflegten die Wirte von ihnen die Häute der heiligen Opfer mit Gewalt abzunehmen. Abajje sagte: Hieraus zu entnehmen, dass es Sitte ist, Krug und Haut in seiner Herberge zurückzulassen.

Raba sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wenn der Verkauf nicht durch die sieben Repräsentanten im Beisein der Stadtleute geschah; wenn der Verkauf aber durch die sieben Repräsentanten im Beisein der Stadtleute geschah, so darf [das Geld] sogar für Rauschtrank verwendet werden. Rabina hatte eine Ruine eines Bethauses [auf seinem Gebiet. Da kam er vor R. Aši und fragte ihn, ob er [den Platz] zum Besäen verwenden darf. Dieser erwiderte: Kauf ihn von den sieben Repräsentanten im

6 Lev. 14,34. 7. Dt. 33,12. 8. חפף *kratzen, reiben*, als Zeichen des Missbehagens. 9. In seinem Gebiet stand die Bundeslade. 10. Die Wallfahrer hatten in J. freie Wohnung.

טיבי העיר במעמד אנשי העיר וזרעה רמי בר אבא
חוה"קא בני בי כנישתא הוה"ההיא כנישתא עתיקא
הוה בעי למיסתרית ולאתויי "לבני ובשורי מינה
ועילוי להתם יתיב וקא מיבעיא ליה הא"דהב חסדא
Bb.30 דאמר רב חסדא לא ליסתור "בי כנישתא עד דבני
בי כנישתא אחריתי "התם משום פשיעותא בי האי
ניתנא מאי אתא "לקמיה דרב פפא ואמר ליה
לקמיה דרב הונא "ואמר ליה: אמר רבא האי בי
כנישתא חלופה וזבונה שרי אינורה ומשכונה אסיר
מאי טעמא בקדושתה קאי "לבני נמי חלופינהו
וזבונינהו שרי אזופנהו אסיר הני מילי בעתיקתא
Ber.23b אבל בחדתא לית לן בה ואפילו למאן דאמר חזנה
Sot.47b מילתא היא הני מילי בגון "האומן בגד למת אבל
Meg.31b הכא בכהני לארגז דבי וליבא למאן דאמר "מתנה
Bm.14a פלגי בה רב אחא ורבינא חד אמר והד שרי מאן
דאמר"בהאי תפקע קדושתה ומאן דשרי"אי לאו דהוה
ליה הנאה מינה לא הוה יהיב ליה"הדר הוה ליה
מתנה בזבוני: תנו רבנן תשמישי מצוה נזרקין
תשמישי קדושה נגנזין ואלו הן תשמישי מצוה
סוכה לולב שופר ציצית ואלו הן תשמישי קדושה
דלוכסקי כפרים "תפילין ומזוזות ותיק של ספר תורה
ונרתיק של תפילין והרצועותיהן אמר רבא מריש הית
אמינא האי בורכיא תשמיש דתשמיש הוא "ושרי
ביון דחזינא דמותבי "עליה ספר תורה אמינא
תשמיש קדושה הוא "ואסיר ואמר רבא מריש הית

M 18 צבי ‖ M 19 ליה ההיא בי כנוש' עתי' בעי ‖ M 20 כשורי מינה ועילוי להאי קא מיב — M 21 הר ח — M 22 אינוש ‖ M 23 לקמיה...ליה P 24 ואמר. M ר׳ בר תחליפא. V ר׳ בריה דרב יהושע — M 25 קא מישתמשי בקדושה בי כנישתא — M 26 דאמרי בל נו דהזי לאשתמושי בוה אבל האי כבעוי לאר דמיין — M 27 +הזנה בי האי גונא מילתא. M 28 אמר לך אמאי תפק — M 29 אמר לך — M 30 +מתנה ‖ M 31 — תפילין ‖ M 32 — ושרי ‖ M 33 סיפרא עילויה ‖ M 34 וגנגזין.

Beisein der Stadtleute sodann besäe ihn. Rami b. Abba baute ein Bethaus, und wollte ein altes Bethaus niederreissen, um Ziegel und Balken desselben zum neuen zu verwenden; da warf er folgende Frage auf: R. Hisda sagte ja, man dürfe kein Bethaus niederreissen, bevor man ein neues errichtet hat, wegen etwaiger Fahrlässigkeit; wie ist es nun in diesem Fall? Er fragte R. Papa, und dieser verbot es; darauf fragte er R. Hona, und er verbot es ebenfalls.

Raba sagte: Ein Bethaus darf man austauschen oder verkaufen, aber nicht vermieten oder verpfänden. Aus welchem Grund? Weil es dann seine Heiligkeit behält. Die Ziegel darf man ebenfalls verkaufen oder austauschen, aber nicht verborgen. Dies gilt jedoch nur von alten, bei neuen aber kommt es darauf nicht an. Und selbst nach demjenigen, welcher sagt, die Bestimmung sei ausschlaggebend, gilt dies nur [in einem Fall] wenn man zum Beispiel ein Gewand für einen Toten webt, während unser Fall gleich ist, als wenn man es spinnen würde, [um aus der Wolle ein Gewand für einen Toten] zu weben, wo niemand der Ansicht ist, [die Bestimmung sei ausschlaggebend.] Bezüglich des Schenkens streiten R. Aha und Rabina, nach dem einen ist es verboten, nach dem anderen ist es erlaubt; einer verbietet es, weil dadurch die Heiligkeit nicht schwindet, einer erlaubt es, da man wol etwas deswegen schenkt, weil man davon einen Genuss hat, somit gleicht das Schenken dem Verkaufen.

Die Rabbanan lehrten: Gegenstände, mit denen ein Gebot ausgeübt wurde, dürfen fortgeworfen werden, die aber zu heiligem Gebrauch verwendet wurden, müssen verwahrt werden. Gegenstände, mit denen ein Gebot ausgeübt wurde, sind folgende: eine Festhütte, eine Festpalme, eine Posaune und Çiçith; Gegenstände, die zu heiligem Gebrauch verwendet wurden, sind folgende: Behälter für Bücher, (Tephillin) und Mezuzoth, ein Etui für eine Gesetzrolle, das Futteral und die Riemen der Tephillin. Raba sagte: Anfangs glaubte ich, das Pult [im Bethaus] sei Benutzungsgegenstand eines Benutzungsgegenstands; als ich aber bemerkte, dass man auf dieses die Gesetzrolle legt, so sprach ich, auch dieses sei Benutzungsgegenstand des Heiligen, und [das Fortwerfen] ist somit verboten. Ferner sagte Raba: Anfangs

11. Die zum Bau eines Bethauses gefertigt, jedoch noch nicht benutzt wurden. 12 cf. B.B. I S. 21 N. 14.

אמינא האי פריסא תשמיש דתשמיש הוא ביון
דחזינא דעייפי ליה ומנחי כיפרא עליה אמינא
תשמיש קדושה הוא[13] ואסיר ואמר רבא האי תיבותא
דאיפצו מיעכדה תיבה זוטרתי שרי בורסיא אסיר
ואמר רבא האי פריסא דבלה[10] למיעבדיה פריסא
לספרי שרי לחומשין אסיר ואמר רבא הני זבילי
דחומשי וקמטרי דספרי תשמיש קדושה נינהו ונגנזין
פשיטא מהו דתימא הני לאו לכבוד עבידן לנטורי
בעלמא[14] עבידי קמשמע לן: ההוא בי בנישתא דהומאי
דהוה[11] פתיח לההוא אידרונא דהוה מחית ביה מת
והוו בעו בהני למיעל לצלויי התם אתו אמרו ליה
לרבא אמר להו[15] דלו תיבותא אותבוה[7] דהוה ליה כלי
עץ העשוי לנחת וכלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל 2om.21b Hg.26b
טומאה וחוצץ בפני הטומאה אמרו ליה רבנן לרבא Men.96b
והא זמנין דמטלטלי ליה בי מנה[16] ספר תורה עליה
והוה ליה[16] מיטלטל מלא וריקם[16] אי הכי לא אפשר;
אמר מר זוטרא[9] מטפחות ספרים שבלו עישין אוכלן
תכריכין למת מצוה הוו היא גניזתן ואמר רבא ספר
תורה שבלה גנוזין[16] אותו אצל תלמיד חכם ואפילו שונה
הלכות אמר רב אחא[16] כר יעקב וכבלי הרס שנאמר
ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ואמר Jer.32,14
רבא מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי
כנישתא אסיר ורב[13] פפי משמיה דרבא[13] מתני איפכא
אמר רב אחא[13] בזוותיה דרב פפי מסתברא דאמר Fol.27a
רבי יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית

M 35 ליה ספר תורה עיל א ג פרסי ליה אסיפרא אמינא
M 36 + רבתי M 37 – זוטא אסיר כורסיא נמי למיעבד
כורסיא זוטא שרי דרגא לבורסיא M 38 וא ר M 39 מיעב
זוטא א ג כיסיתא לספרי שרי אבל לחומשין לא M 40
הוא דעבי כאידרונא דמיא קמ ל M 41 +– ליה פתח
M 42 – והוו M 43 +– זילו M 44 + אבבא 45
M כיפרא עיל M 46 –– כלי M 47 א ל א ה אסור
אמר M 48 + משמיה דרב ששת M 49 אותה
M 50 ב י B 51 רב פפי משמיה דרב [M דרבא]
B 52 אפא M 53 אמר M 54 +– בריה דרבא.

glaubte ich, der Vorhang sei Benutzungsgegenstand eines Benutzungsgegenstands, als ich aber bemerkte, dass man ihn zusammenrollt und auf ihn die Gesetzrolle legt, sagte ich, er sei Benutzungsgegenstand des Heiligen und [das Fortwerfen] ist somit verboten. Ferner sagte Raba: Aus einer zerbrochenen Lade darf man eine kleinere Lade machen, ein Pult aber nicht. Ferner sagte Raba: Aus einem abgenutzten Vorhang darf man eine Decke für die Gesetzrolle machen, nicht aber für einzelne Pentateuchbücher. Ferner sagte Raba: Futterale der Pentateuchbücher und Kisten der [heiligen Bücher] sind Benutzungsgegenstände des Heiligen und müssen verwahrt werden. — Selbstredend!? — Man könnte glauben: diese dienen ja nicht als Schmuck, sondern nur als Schutz, so lässt er uns hören.

Im Bethaus der Römer war eine Kammer offen, in der ein Leichnam lag und Kohanim[13] wollten zum Beten eintreten. Da sagten sie es Raba; dieser sprach zu ihnen: Nehmet die Lade und stellt sie an die Thür, denn diese ist ein Holzgerät, welches bestimmt ist, auf einem Ort zu ruhen, und ein Holzgerät, welches bestimmt ist auf einem Ort zu ruhen, ist für die Unreinheit nicht empfänglich und bildet somit eine Scheidewand vor der Unreinheit. Die Rabbanan sprachen zu Raba: Oftmals wird sie ja fortbewegt, wenn man auf diese die Gesetzrolle legt, somit ist sie ja ein Gerät, das gefüllt und leer fortbewegt wird!? — Wenn dem so ist, ist dies nicht zulässig.

Mar-Zutra sagte: Aus abgebrauchten Hüllen von [heiligen] Büchern darf man ein Gewand für einen Pflichttoten[14] bereiten, denn das ist eben ihre Verwahrung. Ferner sagte Raba: Eine abgebrauchte Gesetzrolle verwahre man neben einem Schriftgelehrten, selbst wenn er nur Halakhoth zu studiren pflegte. R. Aḥa b. Jâqob sagte: Und zwar, in einem Thongefäss, denn es heisst:[15] *Du söllst sie in ein Thongefäss thun, damit sie viele Tage erhalten bleiben.* Ferner sagte Raba: Aus einem Bethaus darf man ein Lehrhaus machen, nicht aber aus einem Lehrhaus ein Bethaus. R. Papi lehrte im Namen Rabas entgegengesetzt. R. Aḥa sprach: Die Ansicht R. Papis[16] ist einleuchtender, denn R. Jehošuâ b. Levi sagte, dass man aus einem Bethaus ein Lehrhaus machen dürfe. Schliesse hieraus.

13. Ein Kohen (Priester) darf nicht in einen Raum eintreten, in welchem sich ein Leichnam befindet. 14. Cf. S. 539 N. 30. 15. Jer. 32,14. 16. Die Lesart BM ist demnach zu bevorzugen.

המדרש שמע מינה: דרש בר קפרא מאי דכתיב
2Reg.25,9 וישרף את בית ה' ואת בית המלך [ואת כל בתי
ירושלם] ואת כל בית גדול שרף באש בית ה'
זה בית המקדש בית המלך אלו פלטרין של מלך
ואת כל בתי ירושלם במשמען ואת כל בית (ה)גדול
שרף באש רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר
מקום שמגדלין בו תורה וחד אמר מקום שמגדלין
Jes.42,21 בו תפלה מאן דאמר תורה דכתיב ה' חפץ למען
צדקו יגדיל תורה ויאדיר ומאן דאמר תפלה דכתיב
IIReg.8,4 ספרה נא הגדלות אשר עשה אלישע ואלישע
דעבד ברחמי הוא דעבד תסתיים דרבי יהושע בן
לוי הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר רבי
יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית
המדרש שמע מינה: אבל מכרו תורה לא יקחו
ספרים וכו': איבעיא להו מהו למכור ספר תורה
ישן ליקח בו חדש ביון דלא מעלי ליה אסור או
דלמא כיון דליכא לעלויי עילוויא אחרינא שפיר
דמי תא שמע אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים
ספרים הוא דלא הא תורה בתורה שפיר דמי מתניתין
דעבד רבי קא מיבעיא לן לכתחלה תא שמע
גוללין ספר תורה במטפחות חומשין וחומשין
במטפחות נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים
במטפחות חומשין ולא חומשין במטפחות ספר תורה
קתני מיהת גוללים ספר תורה במטפחות חומשין
מטפחות חומשין אין מטפחות ספר תורה לא אימא
סיפא ולא חומשין במטפחות ספר תורה הא תורה
בתורה שפיר דמי אלא מהא ליכא למישמע מינה
vgl. Ber.25a
tMeg.3 תא שמע מניחין ספר תורה על גבי תורה ותורה

M 57 מקום שמגדלין בו + M 56 פלטרי בה + M 55
M 59 בו + M 58 לעלויה בעינא אח כ ת
M 62 ספר. + M 61 אנן P 60 דאי עבד

Bar-Qapara ting vor: Es heisst: *Er verbrannte das Haus Gottes und das Haus des Königs [und alle Häuser Jerušalems] und jedes grosse Haus verbrannte er im Feuer.* Das Haus Gottes, das ist der Tempel; das Haus des Königs, das ist der königliche Palast; und alle Häuser Jerušalems, wörtlich; und jedes grosse Haus verbrannte er im Feuer, [hierüber streiten] R. Johanan und R. Jehošuâ b. Levi: einer erklärt: Orte, da die Gesetzlehre gepflegt wurde, der andere erklärt, Orte, da das Gebet gepflegt wurde. Einer erklärt, da die Gesetzlehre gepflegt wurde, denn es heisst:[17] *Dem Herrn gefiel es um seiner Gerechtigkeit willen, die Gesetzlehre gross und herrlich zu machen*; einer erklärt, da das Gebet gepflegt wurde, denn es heisst:[18] *Erzähle mir doch alle die grossen Thaten, die Eliša verrichtet hat*, und Eliša verrichtete sie doch durch das Gebet. Es ist ein Beweis zu erbringen, dass R. Jehošuâ b. Levi es ist, welcher erklärt: ein Ort, da die Gesetzlehre gepflegt wurde, denn R. Jehošuâ b. Levi sagte, dass man aus einem Bethaus ein Lehrhaus machen dürfe. Schliesse hieraus.

WENN SIE ABER EINE GESETZROLLE VERKAUFT HABEN, SO DÜRFEN SIE [FÜR DAS GELD] KEINE BÜCHER KAUFEN &. Sie fragten: Darf man eine alte Gesetzrolle verkaufen, um dafür eine neue zu kaufen? Ist es verboten, weil [die Heiligkeit] nicht steigt, oder ist es erlaubt, da es Heiligeres nicht giebt? — Komm und höre: Wenn sie aber eine Gesetzrolle verkauft haben, so dürfen sie dafür keine Bücher kaufen; also keine Bücher, wol aber eine Gesetzrolle.— Unsere Mišnah handelt von bereits Geschehenem, wir aber fragen, ob dies von vornherein erlaubt ist.— Komm und höre: Man darf eine Gesetzrolle in eine Hülle von einem Pentateuchbuch, und ein Pentateuchbuch in eine Hülle von einem Propheten oder Hagiographen wickeln, nicht aber einen Propheten oder Hagiographen in eine Hülle von einem Pentateuchbuch, noch ein Pentateuchbuch in eine Hülle einer Gesetzrolle; hier wird nun gelehrt, dass man eine Gesetzrolle in die Hülle von einem Pentateuchbuch wickeln darf, also nur in die Hülle von einem Pentateuchbuch, nicht aber in die einer [anderen] Gesetzrolle. — Wie nun der Schlussfatz: Noch ein Pentateuchbuch in die Hülle einer Gesetzrolle; eine Gesetzrolle in [die Hülle einer anderen] Gesetzrolle ist demnach erlaubt! Hieraus ist vielmehr nichts zu entnehmen. — Komm und höre: Man darf eine Gesetzrolle

17. üReg. 25,9. 18. Jes. 42,21. 19. üReg. 8,4.

על גבי הומשין והומשין על גבי נביאים וכתובים
אבל לא נביאים וכתובים על גבי הומשין וזלא
הומשין על גבי תורה הנחה קאמרת שאני הנחה
דלא אפשר דאי לא תימא הכי מיכתך היכי כרכינן
והא קא יתיב דפא אחבריה אלא כיון דלא אפשר
שרי הכא נמי כיון דלא אפשר שרי תא שמע
דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבן
שמעון בן גמליאל לא ימכור אדם ספר תורה ישן
לקח בו חדש תהם משום פשיעותא כי קאמרינן
כגון דכתיב ומנה לאיפיזקי מאי תא שמע דאמר
רבי יוחנן משום רבי מאיר אין מיכרין ספר תורה
אלא ללמוד תורה ולישא אשה שמע מינה תורה
בתורה שפיר דמי דלמא שאני תלמוד שהתלמוד
מביא לידי מעשה אשה נמי לא תהו בראה לשבת
יצרה אבל תורה בתיהה לא תני רבנן לא ימכיר
אדם ספר תורה אם על פי שאינו צריך לו יותר על
כן אמר רבי שמעון בן גמליאל אפילו אין לו בית
יאבל ומכר ספר תורה או בתו אינו רואה סימן
ברכה לעולם: וכן במותריתן: אמר רבא לא שנו
אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר איתיביה
אביי כמה דברים אמורים שלא התני אבי התני
אפילו לדבכוסיא מותר היכי דמי אילימא שמכרו
והותירו כי התני מאי היי אלא שגבו והיתירו טעמא

M 63 – קתני מיהת מעיקרו תורה ע ג תורה M 64 משום
M 65 ם ת היכי מיכרך ליה ומא M 66 אישתריי אישתרי ת ש
M 67 אין מוכרין ם ת אפי ישן M 68 אני הכי קאמינא
לו דב ומניד לה לאפ ת ש M 69 – דבכ M 70
מוכר ם ת או ביתו „ M 71 לדובכסוסיא B לדובכסוסיא ועכן
לחלק M 72 לאפ

auf eine Gesetzrolle, eine Gesetzrolle auf ein Pentateuchbuch und ein Pentateuchbuch auf einen Propheten oder Hagiographen legen, nicht aber einen Propheten oder Hagiographen auf ein Pentateuchbuch, noch ein Pentateuchbuch auf eine Gesetzrolle. Du beweisest vom Hinlegen? dieses bildet eine Ausnahme, da es anders nicht möglich ist; wolltest du dies nicht anerkennen, so dürfte man ja keine [Gesetzrolle] zusammenrollen, da dadurch eine Kolumne auf der anderen liegt! Vielmehr ist dies deshalb erlaubt, weil es nicht anders möglich ist, ebenso ist es auch hierbei erlaubt, da es nicht anders möglich ist. Komm und höre: Rabba b. Bar-Hana sagte im Namen R. Johanans, im Namen des R. Šimôn b. Gamaliél, dass man keine alte Gesetzrolle verkaufen dürfe, um eine neue zu kaufen. — Da ist es [wegen Fahrlässigkeit] verboten, wir aber fragen, wo [die neue] bereits geschrieben ist und zur Einlösung reservirt liegt. – Komm und höre: R. Johanan sagte im Namen R. Meírs, man dürfe eine Gesetzrolle nur dann verkaufen, wenn man es zum Studium der Gesetzlehre, oder um eine Frau zu heiraten nötig hat, hieraus zu entnehmen, dass man es darf, um eine andere Gesetzrolle zu kaufen. — Vielleicht ist das Studium anders, weil es zur Ausübung [der Gebote] bringt, ebenso auch, um eine Frau zu heiraten, denn: [20]*Nicht zu einer Einöde hat er sie geschaffen, sondern dass sie bewohnt werde, hat er sie gebildet*; eine Gesetzrolle zu verkaufen, um eine andere zu kaufen ist aber verboten. Die Rabbanan lehrten: Man darf keine Gesetzrolle verkaufen, auch wenn man sie nicht nötig hat. Noch mehr verschärft hat es R. Šimôn b. Gamaliél: Selbst wenn jemand nicht zu essen hat und eine Gesetzrolle oder seine Tochter verkauft, so wird er [am Erlös] nie ein Zeichen des Segens sehen.

Bb.151a
Qid.40b
Bq.17a
Jer.45,18
D...

DASSELBE GILT AUCH VOM REST. Raba sagte: Dies nur, wenn sie etwas verkauft und Geld zurückbleibt, wenn sie aber [zu Heiligem] Geld eingefordert und davon zurückbleibt, so ist es erlaubt. Abajje wandte gegen ihn ein: Dies nur, wenn sie es sich nicht vorbehalten haben, wenn sie es sich aber vorbehalten haben, so dürfen sie es sogar für einen Dexusja verwenden; in welchem Fall? wollte man sagen, wenn von Verkauftem Geld zurückbleibt, was nützt dann der Vorbehalt; wahrscheinlich also, wenn von Eingefordertem zurückbleibt, dennoch ist es nur dann erlaubt, wenn sie es sich vorbehalten, nicht aber, wenn sie es sich nicht vorbehalten haben!?

20. Jer. 45,18.

דתתנו הא לא תתנו לא לעולם שמכרו והותירו
והכי קאמר במה דברים אמורים שלא התנו שבעה
טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל התנו שבעה טובי
העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדכסוסיא נמי מותר
אמר ליה אביי להתוא מרבנן דהוה מסדר מתניתא
קמיה דרב ששת מי שמיע לך ברב ששת מאי
דוכסוסיא אמר ליה הכי אמר רב ששת פרשא דמתא
אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דשמע ליה
מילתא ולא ידע פירושא לישיילה קמיה דשכיח
קמיה רבנן דלא אפשר דלא שמיע ליה מן גברא
רבא אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר בני העיר
שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין
ובשהן באין בביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי
עירן תניא נמי הכי בני העיר שהלכו לעיר אחרת
ופסקו עליהן צדקה נותנין ובשהן באין מביאין אותה
עמהן ויהיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה
תנתן לעניי אותה העיר רב הונא גזר תעניתא על
לגביה רב חנילאי וכל בני מתיה רמו
עלייהו צדקה ויהבו בי בעו למיתי אמרו ליה ניתבה
לן מר וניזיל ונפרנס בה עניי באתין אמר להו
תנינא במה דברים אמורים בשאין שם חבר עיר Col.b
אבל יש שם חבר עיר תנתן לחבר עיר וכל שכן
דעניי דידי ודידכו עלי כמיכי׃

[j.2] מיכרין את של רבים ליחיד מיפני שבירידין
איתו מקדושתו דברי רבי מאיר אמרו לו
אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה׃

גמרא. שפיר קאמרו ליה רבנן לרבי מאיר

M 73 והכיתי מיידכרא והכי קתני M 74 מה ש 75
V פראשא M 76 הלכך M 77 דשמיע מול ול י
מאי פירושיה ליזיל ליה למאן דשכיח M 78 ארכב ח ארי
בני M 79 הונא M 80 לה ניתהן מי M 81
אנא M 82 את.

– Nein, thatsächlich, wenn von Verkauftem zurückbleibt, nur muss es wie folgt lauten: Dies nur, wenn sich die sieben Repräsentanten im Beisein der Stadtleute dies nicht vorbehalten haben, wenn aber die sieben Repräsentanten im Beisein der Stadtleute sich dies vorbehalten haben, so dürfen sie es sogar für einen Dexusja verwenden. Abajje fragte einen der Jünger, der vor R. Šešeth Barajtha vorzutragen pflegte: Hast du vielleicht von R. Šešeth die Bedeutung von "Dexusja" gehört? Dieser erwiederte: R. Šešeth erklärte es: Stadtreiter". Abajje sprach. Wenn ein Jünger etwas hört und die Bedeutung nicht weiss, so frage er einen, der Verkehr bei den Rabbanan pflegt, denn es ist nicht möglich, dass er es von einem bedeutenden Mann nicht gehört haben solle.

R. Johanan sagte im Namen R. Meírs: Wenn Leute einer Stadt nach einer anderen kommen und sie da Almosen spenden, so entrichten sie es, und wenn sie heimkehren, nehmen sie es mit, zur Unterstützung der Armen ihrer Stadt. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn Leute einer Stadt nach einer anderen kommen und sie da Almosen spenden, so entrichten sie es, und wenn sie heimkehren, nehmen sie es mit. Wenn aber ein einzelner nach einer fremden Stadt kommt und da Almosen spendet, so muss er es für die Armen dieser Stadt entrichten. R. Hona verfügte einst ein Fasten; da kamen R. Hana b. Hanilaj und Einwohner seiner Stadt zu ihm und spendeten Almosen. Als sie heimkehren wollten, sprachen sie zu ihm: Möge es uns der Meister zurückgeben, wir wollen damit die Armen unserer Stadt unterstützen. Dieser erwiderte: Es wird gelehrt, dies gelte nur, wo kein Gemeindevertreter da ist, wenn aber einer da ist, so muss es ihm abgeliefert werden; und um so mehr, wo sich sowol unsere Armen, als auch eure auf mich verlassen!?

DAS EIGENTUM DER GEMEINDE DARF NICHT EINEM EINZELNEN VERKAUFT WERDEN WEIL ES DADURCH AN HEILIGKEIT VERLIERT. WORTE R. MEÍRS. MAN ENTGEGNETE IHM: DEMNACH DÜRFTE JA AUCH DAS EIGENTUM EINER GRÖSSEREN STADT NICHT AN EINE KLEINERE VERKAUFT WERDEN!?

GEMARA. Die Rabbanan wandten ja treffend gegen R. Meír ein! – R. Meír [kann

21. Rettender Stadtbeamter, von דוך u. כוסא *Pferd* abgeleitet, etymologisch ebenso unwahrscheinlich wie die Ableitung der modernen Lexicographen von *Ἀγωγεύς Führer, Wegweiser*. 22 חבר eigentl. Gelehrter, der sich den Stadtinteressen widmet; viell. aber חבר Verband, Verein, Gemeindevorstand.

ורבי מאיר מעיר גדולה לעיר קטנה מעיקרא קדישא
השתא נמי קדישא ורבים ליחיד ליכא קדושה
ורבנן אי איכא למיחש בי האי גוונא נמי איכא
למיחש משום ברב עם הדרת מלך׃ Pr. 14,28

ij. ן מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם
ירצו יחזיחו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים
מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים
למידין ולבורסקי לטבולה ולבית המים רבי יהודה
אומר מוכרין אותה לשם הצר והלוקח מה שירצה
יעשה׃

גמרא. ולרבי מאיר היכי דיירי בה הא הויא
לה ריבית אמר רבי יוחנן רבי מאיר בשיטת רבי
יהודה אמרה דאמר צד אחד בריבית מותר דתניא
הרי שהיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר
בזמן שמוכר אוכל פירות מותר לוקח אוכל פירות
אסור רבי יהודה אומר אפילו לוקח אוכל פירות
מיתר ואמר רבי יהודה מעשה בבייתוס בן זונן
שעשה שדהו מכר על פי רבי אלעזר בן עזריה ולוקח
אוכל פירות אמרו לו משם ראית מוכר אוכל פירות
היה ולא לוקח מאי ביניהו צד אחד בריבית איכא
ביניהו מר סבר צד אחד בריבית מותר ומר סבר
צד אחד בריבית אסור רבא אמר דכולי עלמא צד
אחד בריבית אסור והכא ריבית על מנת להחזיר
איכא ביניהו מר סבר ריבית על מנת להחזיר מותר
ומר סבר אסור׃ יחכמים אומרים מוכרין אותו ממכר
עולם וכו׳׃ אמר רב יהודה אמר שמואל מיתה
לאדם להשתין מים בתוך ארבע אמות של תפלה
אמר רב יוסף מאי קמשמע לן תנינא רבי יהודה
אומר מוכרין אותה לשום הצר והלוקח מה שירצה

M 83 לא משכחת מכירת בהכ״נ משום איבתי M 84
שירצו יחזרו M 85 לעולם M 86 אותה M 87
— כל M 88 — בו M 89 ור M 90 אף בזמן
שלוקח M 91 זמן. V זמן — B 92 היה VM 93
— אמר אביי M 94 - דכולי...והכא M 95 + ריבית
ע בו להה B 96 ולוק. M — והלוקח...יעשה.

erwidern]: Wenn eine grosse Stadt an eine kleine verkauft, so bleibt es heilig, wie es vorher war, wenn aber die Gemeinde einem einzelnen verkauft, so schwindet ja die Heiligkeit״.— Und die Rabbanan!?—Wenn dies berücksichtigt werden sollte, so müsste man ja auch berücksichtigen: *״In der Menge des Volks besteht die Verehrung des Königs״*.

IN BETHAUS DARF NUR VERKAUFT WERDEN UNTER VORBEHALT: DASS MAN ES AUF VERLANGEN ZURÜCKBEKOMME — WORTE R. MEÍRS; DIE WEISEN SAGEN, MAN DÜRFE ES FÜR IMMER VERKAUFEN, NUR NICHT ZU FOLGENDEN VIER ZWECKEN: ALS BADEHAUS, ALS GERBEREI, ALS TAUCHBAD UND ALS WASSERANSTALT[25]. R. JEHUDA SAGT, MAN VERKAUFE ES ALS GEHÖFT, UND DER KÄUFER MACHE DARAUS, WAS ER WOLLE.

GEMARA. Wieso darf man nach R. Meír darin wohnen, das ist ja Wucher!? R. Johanan erwiderte: R. Meír sagte es nach der Ansicht R. Jehudas, welcher sagt, dass Eventualwucher erlaubt sei; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand von seinem Nächsten eine Mine fordert und dieser ihm sein Feld als Pfand verkaufen will, so ist dies erlaubt, falls der Verkäufer die Früchte geniesst, verboten, wenn sie der Käufer geniesst; R. Jehuda sagt, selbst wenn der Käufer die Früchte geniesst sei es erlaubt. R. Jehuda erzählte: Boëthos b. Zonan verkaufte einst sein Feld als Pfand auf Veranlassung des R. Eleâzar b. Âzarja, und der Käufer genoss die Früchte. Jene entgegneten: Soll dies ein Beweis sein? der Verkäufer genoss die Früchte, nicht der Käufer. Worin besteht nun ihr Streit? — bezüglich des Eventualwuchers, einer sagt, der Eventualwucher sei erlaubt, der andere sagt, er sei verboten. Raba sagte: Alle sind der Ansicht, der Eventualwucher sei verboten, hier aber streiten sie bezüglich des zurückzuerstattenden Wuchers; einer sagt, der zurückzuerstattende Wucher sei erlaubt, der andere sagt, er sei verboten.

DIE WEISEN SAGEN, MAN DÜRFE ES FÜR IMMER VERKAUFEN ft. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Man darf innerhalb vier Ellen, in denen das Gebet verrichtet wurde, Wasser abschlagen. R. Joseph sprach: Was lässt er uns damit hören, es wird ja gelehrt: R. Jehuda sagt, man verkaufe es als Gehöft, und der Käufer mache daraus,

23. Zu jedem heil. Akt sind 10 Personen nötig. 24. Pr. 14,28. 25. Nach Ksj. entweder Waschanstalt, od. Pissoir.

יעשה יאפיי רבן לא קאמרי אלא בית הבנסת דקבוע קדישתיה אבר ארבע אמות דיא קבוע קדישתיה ראן תני תנא קמיה דרב נחמן המתפלל מרחוק ארבע אמות ומשתין והמשתין מרחוק ארבע אמות יתפלל אמר ליה בשלמא המשתין מרחוק ארבע אמות יתפלל תנינא כמה ירחוק מיתן ומן הציאה ארבע אמות אלא המתפלל מרחוק ארבע אמות ומשתין למה לי אי חבי קדשתינהו לבולהו שבולי דנהרדעא תני ישהא בשלמא משתין ישהא כדי הילוך ארבע אמות בשום נעיצת אלא מתפלל ישהא כדי הילוך ארבע אמות למה לי אמר רב אשי שבר ארבע אמות תפלתי כדורה בפיי ורחשי מרחשן שפוותיה: (ולפין מיתן) שאלו תלמידיו את רבי זכאי בכמה האבכת יתים אמר להם ביתי לא השתנתי יתים בתוך ארבע אמות של תפלה ולא בניתי שם לחבירי ולא בימלתי קידוש היום אמא זקנה היתה לי פעם אחת מכרה בפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא בשמתה הניחה לו שלש מאות נרבי יין בשבת היא הניה לבניי שלשת אלפים נרבי יין רב חנא הוה אכר ייתא יקאי קמיה דרב אמר ליה מאי אמר ליה לא הוה לי קדושא ומשכנתיה להטיינאי ואתאי כוה קדושא אמר ליה יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה ברוח רב חונא אינש נוצא הוה נגא אפוריא אתיין בנתיה יברתיה שרתן ושדיין בניהו עליה עד דאיטים בשיראי שבע רב יאיקפד אבר מאי טעמא

was er wolle, und selbst die Pallianen [verbieten] es ja nur bei einem Bethaus, das eine beständige Heiligkeit hat, sollte aber bei vier Ellen, [da das Gebet verrichtet wurde], die keine beständige Heiligkeit haben!?

Ein Schüler lehrte vor R. Nahman: Wer das Gebet verrichtet hat, entferne sich vier Ellen und schlage Wasser ab; wer Wasser abgeschlagen hat, entferne sich vier Ellen und verrichte das Gebet. Dieser entgegnete: Allerdings entferne sich derjenige, der Wasser abgeschlagen hat, vier Ellen und verrichte das Gebet, denn es wird gelehrt, dass man sich davon und vom Kot vier Ellen entferne, wozu aber braucht derjenige, der das Gebet verrichtet hat, sich vier Ellen zu entfernen, um Wasser abzuschlagen; demnach wären ja sämtliche Strassen von Nehardeâ heilig!? Lehre vielmehr: man warte. Einleuchtend ist es, dass derjenige, der Wasser abgeschlagen hat, so lange warte, als man vier Ellen gehen kann, wegen der nachtriefenden Tropfen; wozu braucht aber derjenige, der das Gebet verrichtet hat, so lange zu warten, als man vier Ellen gehen kann? R. Aši erwiderte: Solange man vier Ellen gehen kann, ist noch das Gebet im Munde geläufig und die Lippen lispeln noch.

Die Schüler fragten R. Zakkaj um die Ursache seines langen Lebens. Dieser erwiderte: Nie im Leben habe ich innerhalb der vier Ellen, da das Gebet verrichtet wurde, Wasser abgeschlagen, noch habe ich meinen Nächsten bei seinem Schimpfnamen genannt, noch habe ich jemals den Weihsegen[26] versäumt. Einst verkaufte meine alte Mutter ihre Kappe vom Kopf und brachte mir [Wein] zum Weihsegen. Es wird gelehrt: Als sie starb, liess sie ihm dreihundert Krüge Wein zurück; als er starb, liess er seinen Kindern dreitausend Krüge Wein zurück. R. Hona stand einst vor Rabh, während er mit einem Bastgeflecht umgürtet war. Dieser fragte: Was bedeutet dies? Jener erwiderte: Ich hatte keinen [Wein] zum Weihsegen, da verpfändete ich meinen Gürtel und holte mir [Wein] zum Weihsegen. Da sprach er: Möge es der Wille [Gottes] sein, dass du dich in Seide einhüllest. Bei der Hochzeit seines Sohns Rabba legte sich R. Hona, der sehr klein war, ins Bett, und als seine Tochter und seine Schwiegertochter ihre Kleider auszogen, legten sie sie auf ihn, so dass er ganz in Seide eingehüllt war. Als Rabh dies hörte, war er ärgerlich und sprach zu ihm: Weshalb sagtest du nicht,

M 97 חזן מיר דבריס M 98 קדושתא M 99
נישתין מ ב אמר M 1 מיס M 2 לא הוה לי
קדוש היום מכרה בפה של ראשה M 3 רבנזה M 4 לי
M 5 דרב M 6 על M 7 בנתיה M 8 מע
M 9 אתא רב יוסף חזוה אמר ברוך רחמנא דאיקרים כך ברכתא

26. Cf. Bd. I S. 73 N. 4.

לא אמרת ר' כי ברכתך זכן רמז שאבי תרמידי
את רבי אלעזר בן שמוע כמה הארכת ימים אמר
להם מימי לא עשיתי קפנדריא רבתי הכנסת
ולא פסעתי על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי
כהן בתפלה שאלו תלמידיו את רבי פרידא כמה
הארכת ימים אמר להם מימי לא קדמני אדם לבית
המדרש ולא ברכתי רפני כהן ולא אכלתי מבהמה
שלא הורמו מתנותיה דאמר רבי יצחק אמר רבי
יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה
ואמר רבי יצחק כל האוכל מבהמה שלא הורמו
מתנותיה כאילו אוכל טבלים ויולת התכלת ביותה
ולא ברכתי רפני כהן ומיבריא דמעלייותא היא ואמ
אמר רבי יוחנן כל תלמיד חכם שמברך רפני אפילו
כהן גדול עם הארץ אותו תלמיד חייב ביותה שנאמר
וישמעאל אחבו מות אל תקרי ולמשנאי אלא למשניאי
כי קאמר איתו בשיון שאלו תלמידיו את רבי
נחוניא בן הקנה כמה הארכת ימים אמר להם מימי
לא נתכבדתי בקרון הכורי ולא עלתה על מטתי
קלות חברי וותרן בממוני הייתי לא נתכבדתי בקרון
חבירי כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה אתא רב
הנא בר חנילאי וקא דרי מינה אמר ליה אי יעילת
דדירת באתרך דרי ואי לא איתייקרי אנא בזיונא
דיוקר לא ניחא לי ולא עלתה על מטתי קלות חברי
כי הא דמר זוטרא כי הוה סריק לפירייה אמר שרי

דרב שבקיה רב M 10 אמאי לא אמר ר' ברכתך וכן את שא
M 11 בה ב קפנ M 12 — ולא אכלתי מן בהמה שלא
הורמה מתנתה M 13 לא M 14 הורמה מתנתה
M 15 רבתי ב ב הנא א ר יוד M 16 אר י א ר יוחנן
M 17 והתניא ת ח M 18 כהן עם B 19 חכם 20
M — נבי M 21 — הוה M 22 — ואזל י M 23 הונא
— M 24 הוה שקל מינ M 25 איתיקר בזוי — M 26
עמי M 27 — ביות דרב נרמן.

Die Schüler fragten R. Eleâzar b. Šamuâ um die Ursache seines langen Lebens. Dieser erwiderte: Nie im Leben habe ich das Bethaus als Durchgang[28] benutzt, noch habe ich über den Köpfen des heiligen Volks[29] getreten, noch habe ich die Hände [zum Priestersegen] ohne Segensspruch erhoben.

Die Schüler fragten R. Perida um die Ursache seines langen Lebens. Dieser erwiderte: Nie im Leben war jemand früher als ich im Lehrhaus, noch habe ich je [bei der Mahlzeit] den Segen früher als der Priester gesprochen, noch habe ich von einem Tier gegessen, von dem nicht die Priestergaben entrichtet wurden. R. Jiçhaq sagte nämlich im Namen R. Johanans: man dürfe nicht von einem Tier essen, von dem nicht die Priestergaben entrichtet wurden; und ferner sagte R. Jiçhaq, dass wenn jemand von einem Tier isst, von dem nicht die Priestergaben entrichtet wurden, es gleich ist, als hätte er Unverzehntetes[30] gegessen; jedoch ist die Halakha nicht so. — «Noch habe ich den Segen früher als der Priester gesprochen;» dies wäre demnach eine gute Handlung, während ja R. Johanan sagte, dass wenn selbst der Hohepriester früher als der Schriftgelehrte den Segen spricht, dieser Schriftgelehrte den Tod verdiene, denn es heisst:[31] *Die mich hassen, wollen den Tod*, und man lese nicht: *die mich hassen*, sondern: *die mich verhasst machen*!? Er sagte dies von dem Fall, wo sie beide gleich sind.

Die Schüler fragten R. Nehonja b. Haqana nach der Ursache seines langen Lebens. Dieser erwiderte: Nie im Leben habe ich mich durch die Schande meines Nächsten beehrt, noch kam auf mein Lager der Fluch meines Nächsten und freigebig war ich mit meinem Geld. «Nie habe ich mich durch die Schande meines Nächsten beehrt.» So trug R. Hona einst eine Schaufel auf der Schulter, da kam R. Hana b. Hanilaj und nahm sie ihm ab. Jener sprach zu ihm: Ist es deine Gepflogenheit, eine solche auch in deiner Stadt zu tragen, so trage sie, wenn aber nicht, so will ich meine Ehre nicht durch deine Beschämung wahren. «Noch kam der Fluch meines Nächsten auf mein Lager.» So pflegte Mar-Zutra als er zu Bett ging, zu sagen: Ver-

27. Da sein Segen in Erfüllung ging, so war die Stunde wahrsch. eine günstige. 28. Cf. S. 657 N. 61. 29. Gemeint sind hier die Jünger, die im Lehrhaus auf der Erde sassen. 30. Cf. Bd. I S. 133 N. 9. 31. Pr. 8,36.

לה לבל[32]מאן דצערן וחתן בממוני היתי [33]דאמר
מר איוב וחתן בממונא הוה שהיה מניח פרוטה
להנוני מממוניה; שאל רבי עקיבא את רבי[34]נחוניא
הנדול [35]אמר לו במה הארכת ימים אתו [36]עויז וקא
מהו ליה סליק יתיב[37]אריש׳ דדיקלא אמר לי רבי
אם נאמר בכש למה נאמר אחד [38]אמר להו צורבא
[39]מרבנן הוא שבקוהו [40]אמר לו אחד מיוחד שבעדרו
אמר לו מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על
מדותי וחתן בממוני היתי לא קבלתי מתנות [41]כי
הא דרבי אלעזר כי הוו משדרי ליה מתנות מבי
נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה לא הוה
אזיל אמר להו לא ניהא לכו דאהיה דכתיב [42]ושונא
מתנת יחיה [43]רבי זירא כי הוו משדרי ליה מבי
נשיאה לא הוה שקיל כי [44]מזמני ליה אזיל אמר
אתייקורי דמתייקרי בי ולא עמדתי על מדותי
[45]דאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין [46]ממני
כל פשעיו[47]שנאמר נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו
עון למי שעבר על[48]פשעו; שאל רבי את רבי יהושע
בן קרחה במה הארכת ימים אמר לו קצת בחיי
אמר לו רבי [49]תורה היא וללמוד אני צריך אמר לו
מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע דאמר רבי
יוחנן [50]אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע
שנאמר לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם
אביט אליך ואם אראך[51]רבי אלעזר אמר עיניו כהות
שנאמר [52]ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת
משום דאסתכל בעשו הרשע והא גרמא ליה והאמר

M 28 להו מחיל לכ מ הצע יתי P 29 מאי M 30
דקא שבוקנא פרו לחנוני שאל M 31 הנינא M 32
V - א ל M 33 גוזאי V גוזאי M 34 ברוקלא
M 35 + וא נ אחד ל נ כבש B 36 מדר M 37 אמר...
שבעדרו M 38 כי...דאהיה M 39 ר זבי 40
B + הוה M 41 לו על כל M 42 שנ ...למי...פשעיו
P 43 משעיו M 44 משום ר שמעון בן יוחי אסור לתת
בדמות M 45 אר א המסת בדמות אדם רשע עיניו

geben sei jedem, der mir zuleid that. Freigebig war ich mit meinem Geld. Der Meister sagte nämlich: Ijob war freigebig mit seinem Geld, er pflegte dem Krämer eine Perutа[32] von seinem Geld zurückzulassen.

R. Âqiba fragte R. Nehonja den Grossen um die Ursache seines langen Lebens, da kamen die Eunuchen und wollten ihn schlagen, und er flüchtete sich auf die Spitze einer Dattelpalme. Darauf sprach er: Meister, wozu heisst es: *"das eine"*, wenn es schon heisst: *"Lamm"*? Da rief jener? Lasset ihn, er ist ein Gelehrter. Darauf erwiderte er: Das beste in der Herde. Alsdann sagte er: Nie im Leben habe ich Geschenke angenommen, nie bestand ich auf meinem Recht, und ich war freigebig mit meinem Geld. Ich habe nie Geschenke angenommen. So pflegte R. Eleâzar, wenn man ihm aus dem Haus des Fürsten Geschenke brachte, diese nicht anzunehmen, und wenn man ihn einlud, nicht hinzugehen, indem er erwiderte: Ist es euch unangenehm, dass ich lebe!? Denn es heisst: *"Wer Geschenke hasst, der wird leben."* R. Zera pflegte, wenn man ihm aus dem Haus des Fürsten Geschenke brachte, diese nicht anzunehmen, wenn man ihn einlud, ging er aber hin, indem er sagte, jene fühlen sich durch ihn beehrt. Ich bestand nicht auf meinem Recht. Raba sagte nämlich, dass man dem, der sein Recht übersieht, alle seine Sünden übersehe, denn es heisst *Er vergiebt die Sünde und übersieht die Schuld*: wem vergiebt er die Sünde? dem, der die Schuld übersieht.

Rabbi fragte R. Jehošuâ b. Qorha nach der Ursache seines langen Lebens. Dieser entgegnete: Ist dir mein Leben zum Ueberdruss!? Jener sprach: Meister, das ist ja eine Lehre, die ich lernen möchte. Darauf erwiderte er: Nie im Leben habe ich in das Gesicht eines Frevlers geschaut. R. Johanan sagte nämlich: dass man in die Gesichtsform eines Frevlers nicht schauen darf, denn es heisst: *"Wenn ich nicht auf Jehošaphat, den König von Jehuda, Rücksicht nähme, so würde ich auf dich nicht blicken, noch dich anschen."* R. Eleâzar sagt, seine Augen werden stumpf, denn es heisst: *"Als Jichaq alt geworden war, da wurden seine Augen stumpf,"* weil er auf den gottlosen Esav schaute. — ¿Hat es dies denn verursacht, R. Jichaq sagte ja, dass der Fluch

32. Cf. S. 123 N. 17. 33. Num. 28,4. 34. Pr. 15,27. 35. Mich. 7,18. 36. iiReg. 3,14. 37. Gen. 27,1.

רבי יצחק לעולם אל תהי קלות הדיוט קלה בעיניך
שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה
שנאמר הנה הוא לך כסות עינים אל תקרי כסות Gn.20,16
אלא כסוות עינים הא והא גרמא ליה רבא אמר
מהכא שאת פני רשע לא טוב בשעת פטירתו אמר Pr.18,5
לו ברבני אמר לו יהי רצון שתגיע לחצי ימי
ולכולהו לא אמר לו הבאים אחריך בהמה ירעו
אבוה בר איתי ומנימן בר איהי חד אמר תיתי
לי דלא אסתכלי בנוי וחד אמר תיתי לי דלא עבדי
שותפות בהדי נוי שאלו תלמידיו את רבי זירא Tan.20b
במה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי
בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני ולא
הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ארבע
אמות בלא תורה ובלא תפילין ולא ישנתי בבית
המדרש לא שנת קבע ולא שינת עראי ולא ששיתי
בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי בהניכתו ואמרי
לה בהכינתו׃

[iij] עיד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין
מספידין בו לתובי ואין מפשילין בו לתובי חבלים
ואין פורשין בו לתובי מיצודות ואין שוטחין בו גגו פירות
ואין עושין איתי קפנדריא שנאמר והשמיתי את Lv.26,31
מקדשיכם קדושתן אף בשתן שומטין עליו בו עשבים
לא יהלוש מפני עגמת נפש׃

*Meg.2 גמרא. תנו רבנן בתי כנסיות אין נוהגין בהן
Col.b קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין
ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן
בהמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואין

M 46 — קלל את שרה M 47 כהות M 48 — וכת
ויהי כי זקן יצחק וגו M 49 — בש פ ׳ M 50 רבי — VM
M 51 בהמות M 52 איתי ובנימן בר איתי M 53 —
ואמרי לה רב אדא בר אהבה M 54 תפלה M 55 בהכינתו
B 56 בתובו M 57 בתובו ׳ M 58 בישום M 59
קדי M 60 — עדיון את מקדשי בהם 61 יהלושו מפני
אגמות M 62 — ובתי מדרשות M 63 ואין...ויהיד.

eines Gemeinen niemals geringschätzig sei in deinen Augen, denn Abimelekh verfluchte die Sarah und es ging an ihren Kindern in Erfüllung, denn es heisst:[38] *Dies soll dir eine Augendecke sein*, und man lese nicht: *Augendecke*, sondern *Augenverdeckung*!? — Beide Ursachen haben es veranlasst. Raba entnimmt dies aus Folgendem:[39] *Es ist nicht gut, das Gesicht des Gottlosen zu achten.* Beim Verabschieden sprach er zu ihm: Segne mich! Dieser sprach: Möge es der Wille [Gottes] sein, dass du die Hälfte meines Alters erreichst. — Das ganze nicht!? Dieser erwiderte: Sollen etwa deine Nachfahren das Vieh weiden[40]!? Von Abuha b. Ihi und Minjamin b. Ihi bat der eine, es möge ihm zugut kommen, dass er nie einen Nichtjuden angeschaut hat; der andere bat, es möge ihm zugut kommen, dass er sich nie mit einem Nichtjuden associirt hat.

Die Schüler fragten R. Zera um die Ursache seines langen Lebens. Dieser erwiderte: Nie im Leben war ich zornig in meinem Haus, noch bin ich einem bedeutenderen als ich vorangeschritten, noch habe ich in schmutzigen Durchgängen [über Worte der Gesetzlehre] nachgedacht, noch ging ich vier Ellen ohne die Gesetzlehre zu studiren und die Tephillin anzuhaben, noch schlief ich im Lehrhaus, ob einen regelmässigen oder einen vorübergehenden Schlaf, noch freute ich mich über das Straucheln meines Nächsten, noch nannte ich jemand bei seinem Spitznamen; manche lesen: bei seinem Schimpfnamen.

IERNER SAGTE R. JEHUDA: WENN EIN BETHAUS ZERSTÖRT WURDE, SO DARF MAN IN DIESEM KEINE TRAUER VERANSTALTEN, NOCH STRICKE AUSHÄNGEN, NOCH NETZE AUSBREITEN, NOCH AUF DESSEN DACH FRÜCHTE TROCKNEN, NOCH ES ALS DURCHGANG BENUTZEN, DENN ES HEISST: *Ich werde eure Heiligtümer verwüsten*: SIE SIND AUCH IN IHRER VERWÜSTUNG HEILIG. SPROSSTE IN DIESEN GRAS HERVOR, SO DARF MAN ES NICHT AUSREISSEN, DAMIT ES SCHMERZ ERREGE.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: In den Bethäusern dürfen keine geringschätzende Handlungen begangen werden; man darf in diesen weder essen, noch trinken, noch Toilette machen, noch umherspazieren; ferner darf man in diese bei Sonnenschein wegen der Sonne und bei Regen wegen des Regens nicht eintreten, auch

38. Ib. 20,16. 39. Pr. 18,5. 40. R. bekleidete ein hohes Amt, das er seinem Sohn vererben sollte. 41. Lev. 26,31.

כספידין בהן הכפד של יחיד אבל קורין בהן שיגיון
בהן ומספידין בהן הכפד של רבים אמר רבי יהודה
איבעי ביישיבן אבל בחורבן מניחן אותן ועלין
בהן עשבים ולא יתלוש מפני עגמת נפש עשבים
מאן דכר שביעיתי חסורי מיתכרא וחכי קתני ומכבדין
אותן ומרבצין אותן בדי שלא יעלו בהן עשבים
אמר רבי יהודה אימתי ביישיבן אבל בחורבן מניחין
אותן עלו בהם עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש׃
אמר רב אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן
עשויין ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש ובאי
ניהי השבונות אמר רב אסי בית הכנסת שמחשבין
בי השבונות מלינין בו את המת מלינין בלקא דעתך
לא קניא דלאו חבי אלא רמוק שיולני בו מת מצוה׃
ואין ניאותין בהן׃ אמר רבא הכמים יתלמידיהם
מיתרין דאמר רבי יהושע בן לוי מאי בי רבנן ביתא
דרבנן׃ יאין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים
מפני הגשמים׃ כי תא דרבינא ורב אדא בר מתנה
הוו קיימי ושאלי שאילתא מרבא אתא זילחא
דמיטרא עיילי לבי בנישתא אמרי האי דעיילנן
לבי בנישתא לאו משום מיטרא אלא משום דשמעתא
בעיא צילותא ביומא דאכתנא אבר ליה רב אחא
בריה דרבא לרב אשי אי איצטריך ליה לאיניש
למיקרי נברא בבי כנישתא מאי אמר ליה אי צורבא
מרבנן הוא לימא הלכתא ואי תנא הוא לימא
מתניתא ואי קרא הוא לימא פסוקא ואי לא לימא
ליה לינוקא אימא לי פסוקך אי נמי נישחי פורתא
וניקום׃ ומספידין בהן הכפד של רבים׃ היכי דמי

darf man da keine Privattrauer veranstalten; wol aber darf man da [die Gesetzlehre] lesen und studiren, auch eine allgemeine Trauer veranstalten. R. Jehuda sagte: Dies nur, wenn sie bewohnt sind, wenn sie aber zerstört sind, so lasse man da Gras hervorsprossen, und man darf es nicht ausreissen, damit es Schmerz errege. — Wer spricht da von Gras? [Die Lehre] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: man fege sie und spritze sie, damit kein Gras hervorsprosse. R. Jehuda sagte: Dies nur, wenn sie bewohnt sind, wenn sie aber zerstört sind, unterlasse man dies; sprosste da Gras hervor, so reisse man es nicht aus, damit es Schmerz errege. R. Asi sagte: Die Bethäuser in Babylonien sind zwar unter Vorbehalt[a] errichtet, dennoch darf man da keine geringschätzende Handlungen begehen. Welche sind es? Rechnungen führen. R. Asi sagte: In einem Bethaus, in welchem Rechnungen kalkulirt werden, lasse man einen Leichnam übernachten. Man lasse übernachten! wie kommst du darauf, muss man dies!? — Vielmehr: schliesslich kommt es dazu, dass da Pflichttote[b] übernachten.

Man darf in diesen nicht Toilette machen. Raba sagte: Die Weisen und ihre Schüler dürfen es; denn R. Jehošuâ b. Levi erklärte, es heisse deshalb "Be-Rabbanan", weil es das Haus der Rabbanan ist.

Ferner darf man in diese bei Sonnenschein wegen der Sonne und bei Regen wegen des Regens nicht eintreten. So ereignete es sich einst, dass Rabina und R. Ada b. Mathna vor Raba standen und an ihn eine Frage richteten. Als währenddessen ein Regenstrom kam und sie in das Bethaus eintraten, sprachen sie: Nicht wegen des Regens traten wir ins Bethaus ein, sondern weil eine Lehre der Klarheit gleich dem Nordwindtag bedarf. R. Aha b. Raba fragte R. Aši: Wie ist es, wenn jemand einen aus dem Bethaus zu holen nötig hat? Dieser erwiderte: Ist es ein Gelehrter, so trage er eine Lehre vor, ist es ein Jünger, so trage er eine Mišnah vor, ist es einer, der nur die Bibel liest, so lese er einen Bibelvers, wenn aber das auch nicht, so sage er zu einem Kind, dass es ihm sein Lernstück vortrage oder er verweile da ein wenig und stehe dann auf.

Auch eine allgemeine Trauer veranstalten. — Was heisst eine allgemeine Trauer?

42. Darin auch profane Thätigkeiten ausüben zu dürfen. 43. Cf. S. 339 N. 30.

M 64 עלו בו עשב לא M 65 כדו...עשבים B 66
ר׳ יעלות M 67 שעל תנאי הן עשויין אין M 68 ששת
בתי כנסיות שמח בהן השבם של רבים מלינים בהם M 69
מלינ ם ד M 70 מלינין בו את מת M 71 רבונא
ור א ורב הונא הוו קיימי וקא שיילי שמעתתא M 72
הוא דקא עיילינן M 73 כיומא דאכ V 74 דרבה
P 75 אי P 76 בי M 77 שמעתא M 78 הלכתא
M 79 מאי פסוקך: ומספידין M 80 היכי...דרבים.

הכפידא דרבים מחיי רב חסדא בגין הכפידא דקאי
ביה רב ששת מחיי רב ששת בגין הכפידא דקאי
ביה רב חסדא רפרם אכפדה לכלתיה כבי כנישתא
אמר משום יקרא דידי ודמיתא אתי בילוה עלמא
רבי זירא כפדיה לחתיא מרבנן כבי כנישתא אמר
אי משום יקרא דידי אי משום יקרא דידוה דמיתא
אתו כולי עלמא ריש לקיש כפדיה לחתוא צורבא
מרבנן דשביה בארעא דישראל דתני חלכתא בעשרין
וארבע שורתא אמר ויי חסרא ארעא דישראל
גברא רבה ההוא ההוה תני חלכתא כיפרא וכיפרי
והוספתא ושביב אתו ואמרו ליה לרב נחמן
ליספדיה מר אמר חוכי נספדיה הי צנא דמלי
כיפרי דהכר תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל
לחכידי דבבל: תנן התם ודאשתמש בתנא חלק
תני ריש לקיש זה המשתמש בכוי ששינה הרבית
בתרה של תורה ואמר עולא לשתמש איניש במאן
דתני ארבעה ולא לשתמש במאן דמתני ארבעה
כי תא דרוש לקיש הוה אזיל באורחא מטא
עזרקמא דמיא אתא ההוא גברא ארכביה אכתפיה
וקא מעבר ליה אמר ליה קרית אמר ליה קרינא
תנית תנינא ארבעה כידרי משנה אמר ליה פכלת
לך ארבעה בזדו ועטנת בר לקושא אכתפך שדי בר
לקושא בבוא אמר ליה ניחא לי דאשמעיה רבי
אי הכי גמור מיניה הא מילתא דאמר רבי זירא
בנות ישראל הן החביבות על עצמן שאפילו ריאית
טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים תנא

M 81 ולא אתו אמר אי משום יקרא דידה אי משום יקרא דידו
ליתי אתו M 82 מייתו M 83 — צורבא...דישראל
B 84 דהוו תני M 85 — והוספתא M 86 + בר יצחק
M 87 אי צדכ ב תא P 88 בית VM 89 אבר M 90
בכתה שית M 91 כי תא ד M 92 א ד
M 93 בישנה M 94 יארכבה V 95 דאשמעיה
M דאשתמש ליה ליבר א ר א ת תק M 96

Dort wird gelehrt: Wer sich der Krone bedient, der geht unter. Reš-Laqiš erklärte: Wer sich desjenigen bedient, der Halakha, die Krone der Gesetzlehre, studirt. Ferner sagte Ûla: Man bediene sich desjenigen, der die vier |Sektionen[46]| studirt hat, nicht aber desjenigen, der die vier |Sektionen| gelehrt hat. Reš-Laqiš ging einst auf einer Strasse und langte an einen Strom heran; da kam ein Mann, nahm ihn auf die Schulter und wollte ihn hinübertragen. Da fragte er ihn: Hast du die Schrift gelesen? Dieser erwiderte: Ich habe sie gelesen. — Hast du Mišnah studirt? — Ich habe die vier Mišnahsektionen studirt. Darauf sprach er: Du machst dir die vier Sektionen wertlos und trägst den Sohn Laqiš' auf der Schulter; wirf den Sohn Laqiš' ins Wasser! Jener erwiderte: Es ist mir lieb, den Meister bedienen zu können. — Wenn dem so ist, so lerne Folgendes von ihm: R. Zera sagte: Die Töchter Jisraéls haben es sich erschwert, dass sie sieben Reinheitstage sitzen, auch wenn sie nur einen Bluttropfen in der Grösse eines Senfkorns[47] bemerken. In der Schule des Elijahu wurde gelehrt: Wer

— R. Hisda zeigte auf R. Šešeth: eine, bei der dieser anwesend ist; R. Šešeth zeigte auf R. Ḥisda: eine, bei der dieser anwesend ist. Raphram veranstaltete im Bethaus eine Trauer über seine Schwiegertochter. Da sprach er: Die Leute kommen mir und der Verstorbenen zu Ehren. R. Zera veranstaltete im Bethaus eine Trauer über einen Gelehrten. Da sprach er: Entweder mir zu Ehren oder zu Ehren des Verstorbenen kommen die Leute. Reš-Laqiš veranstaltete eine Trauer über einen Gelehrten, der oft im Jisraelland gewesen war und Lehren vor vierundzwanzig Bänken vorgetragen hatte; da rief er: Wehe, das Jisraélland hat einen grossen Mann verloren. Einst starb einer, der Halakha, Siphra, Siphre und Tosephta studirt hatte, da kam man zu R. Nahman und bat ihn, über diesen eine Trauer zu veranstalten. Da sprach er: Was soll ich über ihn sagen, etwa: man habe einen Korb voll Bücher[45] verloren!? Komm nun und sieh den Unterschied zwischen den Mächtigen im Jisraélland und den Frommen in Babylonien!

44. Dh. er studirte alles nur kursorisch. 45. RL. gehörte zu den ersteren, RN. zu den anderen. 46. Von den 6 Sektionen der Mišnah wurden in Babylonien die 1. (von den Sämereien) u. die 6. (von den Heiligtümern nicht studirt, weil sie für das praktische Leben ohne Bedeutung waren. 47. Nach biblischem Gesetz (Lev. 15,28) folgen die 7 Reinheitstage nur auf eine 3 Tage hintereinander erscheinende Menstruation.

Num.73[a] דבי אליהי כל השונה הלכות מובטח הוא שהוא בן
Hab.3,6 העולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי
Fol.29 Mag.3[b] Pet.17[a] הליכות אלא הלכות: תנו רבנן מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה אמרו עליו
על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה
להוצאת המת ולהכנסת הכלה במה דברים אמורים
בשאין "שם כל צורכו אבל יש "שם כל צורכו אין
מבטלין וכמה כל צורכו אמר רב שמואל בר איניא
משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי
ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומיניהו שיתא אלפי
שיפורי עולא אמר בגון דהייצי גברי "באבולא עד
סיבורא רב ששת 'אמר כנתינתה כך נטילתה מה
נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בששים ריבוא
הני מילי 'למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני ליתי
ליה שיעורא: תניא רבי שמעון בן יהוי אומר 'בוא
וראה כמה חביבין ישראל 'לפני הקדוש ברוך הוא
שבכל מקום שגלו שכינה עמהן גלו למצרים שכינה
1Sam.2,27 עמהן שנאמר הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם
Jes.43,14 במצרים וגו' 'גלו לבבל שכינה עמהן שנאמר 'למענכם
Ib.63,1 שלחתי בבלה גלו לאדום שכינה עמהם שנאמר 'מי
זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבושו
וגו' ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן שנאמר
Dt.30,3 ושב ה' אלהיך את שבותך 'והשיב לא נאמר אלא
ושב מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן 'מבין
הגליות בבבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל

Halakha studirt, der kann sicher sein, dass er der zukünftigen Welt teilhaftig ist, denn es heisst: *Pfade [Halikoth] der Welt*; lies nicht: *Halikoth*, sondern: *Halakhoth*.

Die Rabbanan lehrten: Man unterbreche das Studium der Gesetzlehre, um einem Toten das Geleit zu geben, oder eine Braut [unter den Baldachin] zu führen. Man erzählt von R. Jehuda b. Eleâj, dass er das Studium der Gesetzlehre zu unterbrechen pflegte, um einem Toten das Geleit zu geben, oder eine Braut [unter den Baldachin] zu führen. Dies jedoch nur, wenn kein genügendes [Publikum] da ist, wenn aber ein genügendes [Publikum] da ist, unterbreche man nicht. Was heisst ein genügendes Publikum? R. Šemuél b. Inja erwiderte im Namen Rabhs: Zwölftausend Personen und sechstausend mit Posaunen; manche sagen: zwölftausend Personen, und sechstausend von ihnen mit Posaunen. Ûla erklärte: Das Publikum muss vom Stadtthor bis zum Grab Spalier bilden. R. Šeśeth sagte: Wie [die Gesetzlehre] verliehen wurde, so werde sie auch fortgenommen: wie bei der Verleihung sechzig Myriaden anwesend waren, so müssen auch beim Fortnehmen sechzig Myriaden anwesend sein. Dies gilt von dem, der die Schrift und [die mündliche Lehre] studirt hat, für den aber, der auch gelehrt hat, giebt es kein Mass.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Johaj sagte: Komm und sieh, wie beliebt die Jisraéliten sind beim Heiligen, gebenedeiet sei er, denn wohin sie auch verbannt wurden, war die Gottheit immer bei ihnen. Als sie nach Miçrajim verbannt wurden, ging die Gottheit mit ihnen, denn es heisst. [49]*Ich habe mich deinem Vaterhaus offenbart, als sie in Miçrajim waren* &. Als sie nach Babylonien verbannt wurden, ging die Gottheit mit ihnen, denn es heisst: [50]*Um euretwillen habe ich nach Babel entsendet.* Als sie nach Edom[51] verbannt wurden, ging die Gottheit mit ihnen, denn es heisst: [52]*Wer kommt da aus Edom, in hochroten Kleidern aus Boçra? Dieser da, prächtig geschmückt* &. Und wenn sie dereinst erlöst werden, wird die Gottheit mit ihnen gehen, denn es heisst: [53]*Der Herr, dein Gott, wird deine Gefangenschaft zurückkehren*, es heisst nicht *wird zurückbringen*, sondern *zurückkehren*, dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, mit ihnen aus dem Exil zurückkehrt. — Wo weilt sie in Babylonien? Abajje erwiderte: Im Bethaus zu Huçal und in dem zerstört gewesenen und wieder errichteten

M 97 B עז M 98 לו M 99 מבבא דאבולא לסי
סיב M 1 + ואיתימא ר אמי ואית ר יוחנן M 2 —
לבאן M 3 — בוא וראה כמה M 4 לפני...הוא
M 5 + גלו לעילם שכינה עמהם שנא ושמתי כסאי בעילם
M 6 וישיב | M 7 מן הגלות.

48. Hab. 3,6. 49. iSam. 2,27. 50. Jes. 43,14. 51. Mit E. ist das röm. Reich gemeint, weshalb dieser ganze Passus in B fehlt. 52. Jes. 63,1. 53. Dt. 30,3. 54. שב ויטיב cod שב ויטיב richt. שבויטיב wird von Manchen als Ortsname aufgefasst (NEUBAUER, *La Géogr. du T.* p. 350, LEVY, *NHWB* IV 593).

Bethaus zu Nehardeâ; glaube aber nicht, in beiden, sondern zuweilen da und zuweilen dort. Abajje sprach: Möge es mir zugut kommen, dass ich sogar eine Parasange Umweg mache, um da beten zu gehen. Der Vater Šemuéls sass einst im zerstört gewesenen und wieder errichteten Bethaus zu Nehardeâ; da erschien die Gottheit, und er hörte ein Geräusch, er ging aber nicht heraus. Alsdann kamen die Dienstengel und ängstigten ihn; da sprach er: Herr der Welt, wer wird von Bedrücktem und Nichtbedrücktem, durch den anderen verdrängt!? Darauf sprach er zu ihnen: Lasset ihn.

"Ich will ihnen ein wenig zum Heiligtum sein. R. Jichaq erklärte, das seien die Bet- und Lehrhäuser in Babylonien; R. Eleâzar erklärte, das sei das Haus unseres Meisters[56] in Babylonien. Raba trug vor: Es heisst: *Herr, eine Stätte warst du für uns*, das sind die Bet- und Lehrhäuser. Abajje sagte: Anfangs pflegte ich zu Haus zu studiren und das Gebet im Bethaus zu verrichten, als ich aber das hörte, was David gesagt hat: *Herr, ich liebe die Stätte deines Hauses*, pflege ich nur im Bethaus zu studiren.

Es wird gelehrt: R. Eleâzar Haqapar sagte: Dereinst werden die Bet- und Lehrhäuser von Babylonien ins Jisraélland verpflanzt werden, denn es heisst:[59] *Gleich dem Tabor unter den Bergen und dem Karmel über dem Meer ward er einrücken*; dies ist als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn der Tabor und der Karmel, die nur für eine Stunde das Gesetz zu hören gekommen waren, in das Jisraélland einrücken werden, um wieviel mehr die Bet- und Lehrhäuser, in denen die Gesetzlehre studirt und gepflegt wird. Bar-Qapara trug vor: Es heisst:[60] *Weshalb erbebt ihr [teraçdun], ihr gipfligen Berge*; ein Widerhall ertönte und rief: Weshalb sucht ihr Streit |tirçu din| mit dem Berg Sinaj; diesem gegenüber seid ihr ja alle Krüppel; denn hier heisst es *gabnunim [gipfligen]* und dort[61] heisst es: *Giben [bucklig] oder abgemagert.* R. Aši sprach: Hieraus zu entnehmen, dass der Hochmütige ein Krüppel ist.

MAN BENUTZE ES NICHT ALS DURCHGANG. Was heisst Copendarja |Durchgang|? Raba erwiderte: Copendaria[62], dem Wortlaut gemäss. — Wieso dem Wortlaut gemäss?

וכבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא ולא תימא הכא
והכא ארא ומנין הכא ומנין הכא אמר אביי תיתי
לי דבי מרחוקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם אבוה
דשמואל הוה יתיב בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא
אתיא שכינה שמע קול רגשא ולא נפק אתו מיאבי
השרת וקא מבעתו ליה אמר לפנויו רבונו של עולם Tan.168
עלוב ושאנינו עלוב מי נדחה מפני מי אמר להו
שבקוהו ואתי להם למקדש מעט אמר רבי יצחק
אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ורבי אלעזר
אמר זה בית רבינו שבבבל דרש רבא מאי דכתיב
ה׳ מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי Ps.90,1
מדרשות אמר אביי מריש הואי גרסינא בביתא
ומצלינא כבי כנישתא בין דשמעית להא דקאמר
דוד ה׳ אהבתי מעון ביתך הואי גרסינא בבי כנישתא; Ps.26,8
תניא רבי אלעזר הקפר אומר עתידין בתי כנסיות
ובתי מדרשות שיבבבו שיקבעו בארץ ישראל שנאמר
כי בתבור בהרים וכברמל בים יבא(ו) והלא דברים Jer.46,18
קל וחומר ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי
שעה להלוד תורה נקבעים בארץ ישראל בתי כנסיות
ובתי מדרשות שקודין בהן ומרביצין בהן תורה
על אחת כמה וכמה דרש בר קפרא מאי דכתיב Ps.68,17
למה תרצדון הרים גבננים יצתה בת קול ואמרה
להם רמה תרצי דין עם סיני בוחכם בעלי גיסים
אתם אצל סיני כתיב הכא גבננים וכתיב התם או גבן Lv.21,20
או דק אמר רב אשי שמע מינה האי מאן דיהיר בעל
גיסים היא אין עושין אותו קפנדריא מאי קפנדריא
אמר רבא קפנדריא בשמה מאי בשמה כמאן דאמר

M 8 בגוה B 9 גלוי הוו יתבי M 10 כבי כנ H 11
B שכינתו — B 12 קמו ונפקו רב ששת הוה יתיב כבי
כנוש׳ דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה ‖ M 13 + יכול
ושאנו יכול מי נדחה מפני מי M 14 : שנ׳ שבבל בר רב
M 15 — שבבל , VM 16 רבא , VM 17 בגוית דביתא
עד דשמעית " M 18 לא גרסינא אלא בבי " M 19 לשמוע
דכתי׳ תורה אלא לפי שעה בלבד תלמו וקבעו בארץ B 20
בהן M 21 תרצדון הרים עם M 22
אמר...הוא + א״ר חנא בר אדא משמיה דרב כנמא
בר מרי.

56. Ez. 11,16. 57. Ps. 90,1. 58. Jer. 46,18. 59. Ps. 68,17. 60. Lev. 21,20. 61. Compendiaria |sc. via|, *abgekürzter Weg*, wird fälschlich als Compos. von אדנקיפנא אדרא erklärt

אדמקיפנא אדרי אישיל בהא אמר רבי אבהו אם
היה שבוי מעוקדא מיתר אמר רב נחמן בר יצחק
הנכנס על מנת שלא לעשות קפנדריא מיתר לעשותי
קפנדריא ואמר רבי חלבו אמר רב הונא הנכנס
לבית הכנסת להתפלל מיתר לעשותו קפנדריא
שנאמר יבוא עם הארץ לפני ה׳ במוקדים הבא
דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב:
עלו בי עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש; והתניא
אבי תלוש ואבאיל אבל תלוש ימנוה בי תנן נמי
מתניתין תלוש יאבאיל תנן: תני רבנן בית הקברות
אין ניתנין בהן קלית ראש אין מרעין בהן בהמה
ואין מיליכין בהן אמת המים ואין מרקטין בהן
עשבים ואם ליקט שיתפן במקומן מפני כבוד מתים
אהייא אילימא אכיפא ביון ששיתפן במקומן מאי
כבוד מתים איבא אלא אריאשא:

אש חדש אדר שהל לחוות בשבת קודמי
בפרשת שקלים חל לחוות בתוך השבת
מקדמוני השעבר ומפסקוהן לשבת אחרת בשניה וכור
בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם
בחמישית חודרן לכסדרן לבל מפסקין בראשי
חדשים בתענית וכפורים בתעניות ובמעמדות יבוים
הכפורים:

גמ׳ תנן התם באחד באדר משמיעין על
השקלים ועל הכלאים בשרגא על הכלאים ומן
הדין היא אלא על השקלים מנלן אמר רבי יאשיה

M 24 מעוקדי M 25 אמר רבה בר אבוה תנא לרבות ב על
M 26 אבי ר׳ חנן P 27 ואוכל + M 28 אבי אבי
M 30 בבורן של מתים ובו שורפין M 31 תבואה
M 32 ...השקלים M 33 הונן B 34 ב ט M 35 א ר עבדי M

Wie wenn jemand sagt: Anstatt einen Umweg über Strassen zu machen, gehe ich hier durch. R. Abahu sagte: War da ein Steg von jeher, so ist es erlaubt. R. Nahman b. Jichaq sagte: Ist man eingetreten ohne die Absicht, es als Durchgang zu benutzen, so darf man es als Durchgang benutzen. R. Helbo sagte im Namen R. Honas: Wer in das Bethaus eintritt, um da zu beten, darf es als Durchgang benutzen, denn es heisst: *Und wenn sich das Volk des Landes an den Festtagen vor den Herrn begiebt, dann soll derjenige, der durch das Nordthor eintritt, um anzubeten, durch das Südthor hinausgehen.*

SPROSSTE DA GRAS HERVOR, SO RISSE MAN ES NICHT AUS, DAMIT ES SCHMERZ ERREGE. Es wird ja gelehrt, man dürfe es nicht ausreissen, um es als Futter zu verwenden, wol aber darf man es ausreissen und zurücklassen!? Unsere Mišnah handelt eben vom Ausreissen, um es als Futter zu benutzen.

Die Rabbanan lehrten: Auf einer Grabstätte darf man keine geringschätzende Handlungen begehen; man darf da kein Vieh füttern, keinen Wassergraben ziehen, und kein Gras sammeln; hat man es gesammelt, so verbrenne man es auf der Stelle, wegen der Achtung der Toten. Worauf bezieht sich dies; wollte man sagen, auf den Schlussfatz, worin bestände nun die Achtung der Toten, indem man es auf der Stelle verbrennt? — Vielmehr, auf den Anfangsatz.

WENN DER NEUMOND DES ADAR AUF EINEN ŠABBATH FÄLLT, SO LIEST MAN AN DIESEM DEN ABSCHNITT VON DEN ŠEQALIM VOR; FÄLLT ER AUF EINEN DER WOCHENTAGE, SO LIEST MAN IHN AM VORANGEHENDEN [ŠABBATH]; AM NÄCHSTEN WIRD UNTERBROCHEN, AM ZWEITEN [LIEST MAN DEN ABSCHNITT][66] *Gedenke*, AM DRITTEN DEN ABSCHNITT VON DER ROTEN KUH[65], AM VIERTEN DEN ABSCHNITT[66] *Dieser Monat sei euch*, UND AM FÜNFTEN BEGINNT WIEDER DIE GEWÖHNLICHE REIHENFOLGE. BEI ALLEN GELEGENHEITEN WIRD UNTERBROCHEN[67], AM NEUMOND, AM HANUKA, AM PURIM, AN FASTTAGEN, AN BEISTANDSTAGEN UND AM VERSÖHNUNGSTAG.

GEMARA. Dort wird gelehrt: Am ersten Adar wird eine Kundmachung ausgerufen, betreffs der Šeqalim und der Mischfrucht. Allerdings betreffs der Mischfrucht, da es die Zeit des Säens ist, woher dies bezüglich der Šeqalim? R. Jošija erwiderte:

62. Ez. 40,9. 63. Um das Volk daran zu erinnern, die Opfersteuer zu entrichten. 64. Ex. 25,17 ff. 65. Num. 19,1 ff. 66. Ex. 12,1 ff. 67. Dh. der Schlussabschnitt wird nicht aus dem betreff. Wochenabschnitt gelesen, sondern aus einer Stelle, die von der Bedeutung des betreffenden Tags spricht.

Num.28,11 דאמר קרא ואת עלת חדש בחדשו אביאה תירה חדש
Lev.6[5] והבא קרבן מתרומה חדשה וכיון דבניסן בעי
Ru.7[9] אקדובי מתרומה חדשה קדמינן וקרינן באחד באדר
כי היכי דיהיבי שקלים ומקדש במאן דלא כרבן
שמעון בן גמליאל דאי רבן שמעון בן גמליאל האמר
Exo.6[3] שתי שבתות דתניא שואלין בהלכות הפסח קודם
Num.12[9] לפסח שלשים יום רבן שבעון בן גמליאל אומר שתי
Ezr.3[8] שבתות אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל בין
Mag.3[8] דאמר מר בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה
Ezr.3[4] ובעשרים וחמשה יושבין בהקדש משום שולחנות
Num.28,2 קדמינן וקרינן; מאי פרשת שקלים רב אמר צו את
בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לשמואל
Ex.30,12 אמר כי תשא בשלמא למאן דאמר כי תשא היינו
דקרי ליה פרשת שקלים דכתיב בה שקלים אלא
למאן דאמר את קרבני לחמי הכא מידי שקלים
כתיבי התם אין טעמא מאי כדרבי טבי בשלמא
למאן דאמר צו את בני ישראל משום דכתיבי
קרבנות התם כדרבי טבי אלא למאן דאמר כי תשא
קרבנית מי כתיבי שקלים לאדנים כתיבי בדתני רב
יוסף שלש תרומות הן של מזבח למזבח ישל אדנים
לאדנים ישל בדק הבית לבדק הבית בשלמא למאן
דאמר כי תשא היינו דשני האי ראש חדש בשאר
ראשי חדשים אלא למאן דאמר צו את קרבני מאי
שני שני האולו ראשי חדשים קרי שיתא בעניינא
דיומא יחד בדראש חדש ואידי האידנא ביומו

M 36 בשמן דאקדובי מנחת דר M 37 האמר שתי
M 38 התניא...שקלים M 39 צו את ב י אמאי קרי לה
פ ש מידי M 40 קרב כתיבי התם וש ב כדר טובי דאמר
ואת עלת חדש בחדשו בש רבי ד את קר דתמי היינו דכת׳
M 41 כדר ט | M 42 ר׳ התם M 43 הוא דכתיבי
התם אין דתנו | M 44 ר׳ איבא דאמרי | M 45 ישאר ||
M 46 + קרו.

Der Schriftvers lautet: *Das ist das von Neumond zu Neumond darzubringende Brandopfer*; die Gesetzlehre sagt damit, dass man das Opfer von den neuen Beiträgen darbringe, und da man im Nisan von den neuen Beiträgen darzubringen hat, so künde man dies vorher, am ersten Adar an, damit man die Šeqalim für die Tempelbedürfnisse entrichte. Dies vertritt also nicht die Ansicht des R. Šimôn b. Gamaliél, denn R. Šimôn b. Gamaliél sagt ja: zwei Wochen vorher; es wird nämlich gelehrt: Dreissig Tage vor dem Pesaḥfest beginne man über die Satzungen des Pesaḥs vorzutragen: R. Šimôn b. Gamaliél sagt: zwei Wochen vorher. Du kannst sogar sagen, dies vertrete die Ansicht des R. Šimôn b. Gamaliél, denn, da der Meister sagte, dass am fünfzehnten |Adar| in der Provinz und am fünfundzwanzigsten im Tempel Wechseltische eingeführt werden, so wurde deshalb früher gelesen.

Welcher ist der Abschnitt von den Šeqalim? Rabh sagte: |Der Abschnitt|: *Befiehl den Kindern Jisraél und sprich zu ihnen: Meine Opfergabe, meine Speise*. Semuél sagte: |Der Abschnitt|: *Wenn du aufnimmst*. — Allerdings heisst |der Abschnitt| *Wenn du aufnimmst*. "Abschnitt von den Šeqalim", weil dieser von Šeqalim spricht; wieso aber |der Abschnitt| *Meine Opfergaben, meine Speise*, wird denn in diesem von Šeqalim gesprochen!? — Nach der Erklärung R. Ṭabis". — Allerdings kann dies |der Abschnitt| *Befiehl den Kindern Jisraéls* sein, da dieser von den Opfern spricht und zwar nach der Erklärung R. Tabis; wieso aber kann dies |der Abschnitt| *Wenn du aufnimmst* sein, dieser spricht ja nicht von den Opfern, sondern nur von den Šeqalim zu den Fussgestellen!? — Nach einer Lehre R. Josephs, dass da von dreierlei Abgaben die Rede sei: für den Altar, für die Fussgestelle und für die Tempelreparatur. — Allerdings ist es nach demjenigen, nach dem es |der Abschnitt| *Wenn du aufnimmst* ist, an diesem Neumond anders, als an jedem anderen; wodurch aber nach demjenigen, nach dem es |der Abschnitt| *Befiehl &c. meine Opfergaben*[73] ist!? — Dieser ist dadurch anders, indem an einem anderen Neumond Sechs den laufenden Wochenabschnitt vorlesen und Einer |den Abschnitt| vom Neumond, während an diesem alle

68. Num. 28,11; cf. S. 30f Z. 3. 69. Die Geldwechsler hatten ihre Geldgelasse vor sich auf einem Tisch oder einer Bank stehen, wodurch sie hebr. den Namen שולחני und in den occident. Sprachen den Namen Bankier erhalten haben. 70. Num. 28,2. 71. Ex. 30,12. 72. Oben S. 658 Z. 25 ff; cf. Var. 35. 73. Dieser Abschnitt wird an jedem Neumond gelesen.

בדראש חדש הניחא למאן דאמר לכדר פרשיות
הוא חוזר אלא למאן דאמר לסדר הפטרות היא
חוזר יפרשתא דיומא קרינן מאי שני שני דאילו
ראשי חדשים קרו שיתא בעניינא דיומא וחד קרי
בדראש חדש ואילו האורנא קרו תלתא בעניינא
דיומא וארבעה קרו בדראש חדש מיתבי ראש
חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים
ומפטירין ביהויקד הכהן בשלמא למאן דאמר כי
תשא היינו דמפטירין ביהויקד הכהן דדמי ליה
דכתיב בכף נפשות ערכו אלא למאן דאמר את
קרבני לחמי מי דמי דכתיב בדרכי טבי מיתוכי חל
לחיות בפרשה הסמוכה לה בין מלפניה ובין
מלאחריה קורין אותה ובופלין אותה בשלשה למאן
דאמר כי תשא היינו דמתרמי בההוא זימנא אלא
למאן דאמר צו את קרבני מי מתרמי בההוא זימנא
אין לבני מערבא דמסכי לדאזדויתא בתלת שנין
תניא כוותיה דשמואל ראש חדש אדר שחל להיות
בשבת קורין כי תשא ומפטירין ביהויקד הכהן אמר
רבי יצחק נפחא ראש חדש אדר שחל להיות בשבת
מוציאין שלש תורות וקורין בהן אחד בעניינו של
יום ואחד בשל ראש חדש ואחד בבי תשא ואמר
רבי יצחק נפחא ראש חדש טבת שחל להיות בשבת
מביאין שלש תורות וקורין בהן אחד בעניינו של
יום ואחד בדראש חדש ואחד בהנוכה וצריכא דאי

M 47 תבא קרו ארבעה בעד ו ותלתא קרו — M 48 הד ל
M 49 בדר טובי ת ש הל — M 50 לה — M 51 גמא
M 52 איר בג שנין מתרמי — P 53 ראש...בפתא 54
M ואפ רי ג סבר לה לתא דשמואל ד — M 55 מביאין
M 56 בהן — M 57 בעניני של — M 58 בעניני של ר ח
יא בשל הנוכה.

[den Abschnitt] vom Neumond vorlesen.

Allerdings nach demjenigen, welcher sagt, dass die Reihenfolge des Wochenabschnitts wieder beginne; wodurch ist es aber nach demjenigen anders, nach dem nur die Reihenfolge des Schlussabschnitts wieder beginne, während die laufenden Wochenabschnitte gelesen werden!? Dieser ist dadurch anders, indem an jedem anderen Neumond Sechs den laufenden Wochenabschnitt lesen und Einer [den Abschnitt] vom Neumond, während an diesem Drei den laufenden Wochenabschnitt und Vier [den Abschnitt] vom Neumond lesen. — Man wandte ein: Wenn der Neumond Adar auf einen Šabbath fällt, so liest man den Abschnitt von den Šeqalim vor und als Schlussabschnitt [das Kapitel] von dem Priester Jehojadâ[75]. Einleuchtend ist es nun nach demjenigen, nach dem es der Abschnitt *Wenn du aufnimmst* ist, dass man [das Kapitel] von dem Priester Jehojadâ als Schlussabschnitt liest, da dieses ähnlichen Inhalts ist, wie es heisst: *Das Schaf umgegürtet*; welche Verwandschaft hat es aber mit [dem Abschnitt]: *Meine Opfer*, *meine Speise*!? Nach der Erklärung R. Tabis. Man wandte ein: Fällt [der Neumond des Adar auf einen Šabbath] nächst einem[77], an dem dieser als laufender Wochenabschnitt gelesen wird, ob vor- oder nachher, so wird er einmal gelesen und dann wiederholt; allerdings kann dies nach demjenigen eintreffen, nach dem es [der Abschnitt] *Wenn du aufnimmst* ist, wieso aber kann dies nach demjenigen eintreffen, nach dem es [der Abschnitt] *Meine Opfer* ist[78]!? — Freilich, im Westen, da die Gesetzlehre in drei Jahren beendet wird. Uebereinstimmend mit Šemuél wird gelehrt: Wenn der Neumond Adar auf einen Šabbath fällt, so wird [der Abschnitt] *Wenn du aufnimmst*, und als Schlussabschnitt [das Kapitel] von Jehojadâ dem Priester vorgelesen.

R. Jiçḥaq der Schmied sagte: Wenn der Neumond des Adar auf einen Šabbath fällt, so werden drei Gesetzrollen geholt; aus einer wird der laufende Wochenabschnitt, aus einer [der Abschnitt] vom Neumond und aus einer [der Abschnitt] *Wenn du aufnimmst* vorgelesen. Ferner sagte R. Jiçḥaq der Schmied: Wenn der Neumond des Tebeth auf einen Šabbath fällt, so werden drei Gesetzrollen geholt; aus einer wird der laufende Wochenabschnitt, aus einer [der Abschnitt] vom Neumond und aus einer [der Abschnitt] von der Einweihung[79] vorgelesen. Und beide Lehren sind nötig.

74. Cf. S. 664 Z. 6 ff. 75. iiReg. Kap. 12. 76. iiReg. 12,5. 77. Die Gesetzlehre wird im Laufe eines Jahrs beendet, die Wochenabschnitte werden somit in jedem Jahr um dieselbe Zeit gelesen, der in Rede stehende Abschnitt wird im Monat Ab gelesen. 78. Num. Kap. 7. der von der Einweihung de-

[59]איתמר בהא קאמר רבי יצחק אבר בהך בכ
סבירא ליה [60]דאמר פרשת שקלים את קבבני לחמי
ובשתי תורות כני קמשמע לן ולימא הא ורא בעיא
הך הדא מכלל הכירתה איתמר: איתמר ראש חדש
טבת שחל להיות בחול אמר רבי יצחק [61]קרי תלתא
בראש חדש וחד [62]בחנוכה ורב [63]דימי דמן חיפה אמר
[64]קרי תלתא בחנוכה וחד בראש חדש אמר רבי מני
כוותיה דרבי יצחק נפחא מסתברא דתדיר ושאיני
תדיר תדיר קודם אמר רבי אבין בותיה דרב [65]דימי
מסתברא מי גרם לרבינו שיבא ראש חדש חלבך
רבינו [66]בראש חדש בעי מיקרי מאי היה עלה רב
יוסף אמר [67]אין משניחין בראש חדש ורבה אמר אין
משניחין בחנוכה ותלתא אין משניחין בחנוכה
[68]וראש חדש עיקר: איתמר חל להיות באתה תציה
אמר רבי יצחק נפחא קרי שיתא באתה תציה עד
כי תשא וחד [69]מבי תשא עד ועשית [70]אמר אביי אמרי Fol.30
אוקימי הוא דקא מוקים התם אלא אמר אביי קרו
שיתא מואתה תצוה עד ועשית וחד תני וקרי מבי
תשא עד ועשית ביתיבי חד לחיות בפישה הפגיכה Megg.29b
[71]לה בין מלפניה בין מלאחריה קורין אותה וכופלין
אותה בשלמא לאביי ניחא אלא לרבי יצחק נפחא
קשיא אמר לך רבי יצחק נפחא ולאביי מי ניחא
תינח לפניה לאחריה היבי משכחת לה אלא מאי
אית לך למימר [72]בשבתות הכא נמי [73]בשבתות חל
להיות בבי תשא עצמה אמר רבי יצחק נפחא

59 M אמרית בהא ה א בהא 60 M דפ ש צו בכ תורות
בני ולימא VM 61 נפחא M 62 קרי בדה
63 M אבודימא 64 M תלתא קורין בדה וחד קרי בדר ד
65 M אבודימי דמן חיפה 66 M קרי בדר ד מאי 67
M — אין...והלבתא 68 V בל עיקר 69 M מתקיף לה
אביי 70 — לה B 71 — בופרה.

Würde er nur diese gelehrt haben, so könnte man glauben, nur hierbei sei R. Jichaq dieser Ansicht, während er bezüglich jenes Falls der Ansicht Rabhs sei, dass mit "Abschnitt von den Šeqalim" [der Abschnitt] *Mein Opfer* gemeint sei, wonach zwei Gesetzrollen genügen würden", so lässt er uns hören. — Sollte er jene lehren!? — Aus der einen wurde die andere gefolgert.

Es wurde gelehrt: Wenn der Neumond des Ṭebeth auf einen Wochentag fällt, so lesen, wie R. Jichaq sagt, Drei [den Abschnitt] vom Neumond, und Einer [den Abschnitt] von der Einweihung, wie R. Dimi aus Ḥaifa sagt, Drei aus [dem Abschnitt] von der Einweihung und Einer aus [dem Abschnitt] vom Neumond vor. R. Mani sagte: Die Ansicht R. Jichaq des Schmieds ist einleuchtender: von Oefterem und Seltenerem hat das Oeftere den Vorzug. R. Abin sagte: Die Ansicht R. Dimis ist einleuchtender: der Vierte liest ja nur wegen des Neumonds, daher lese auch der Vierte [den Abschnitt] vom Neumond. — Wie bleibt es nun damit? R. Joseph sagt, der Neumond habe weniger Bedeutung. Rabba sagt, das Ḥanukafest habe weniger Bedeutung. Die Halakha ist, das Ḥanukafest habe weniger Bedeutung.

Es wurde gelehrt: Fällt [der Neumond des Adar auf den Šabbath, an dem der Wochenabschnitt] [80]*Und du befiehl* gelesen wird, so lesen, wie R. Jichaq der Schmied sagt, Sechs von: *Und du befiehl* bis: *Wenn du aufnimmst*, und Einer von: *Wenn du aufnimmst* bis:[81]*Mache.* Abajje sprach: Man würde ja glauben, dass der Abschnitt bis dahin reiche!? Vielmehr, sagte Abajje, lesen Sechs von: *Und du befiehl* bis: *Mache*, und Einer wiederholt von: *Wenn du aufnimmst* bis: *Mache.* Man wandte ein: Fällt [der Neumond des Adar auf einen Šabbath] nächst einem, an dem dieser als laufender Wochenabschnitt gelesen wird, ob vor- oder nachher, so wird er einmal gelesen und dann wiederholt; dies leuchtet allerdings nach Abajje ein, wie ist es aber nach R. Jichaq dem Schmied zu erklären!? — R. Jichaq der Schmied kann dir erwidern: ist dies etwa nach Abajje erklärlich? wol kann dies [an einem Šabbath] vorher eintreten, wieso aber nachher!? Vielmehr ist unter "wiederholen" zu verstehen: an zwei Šabbathen hintereinander. — Fällt er auf [den Šabbath, an dem der Wochenabschnitt] *Wenn du aufnimmst* gelesen wird,

Stiftshütte handelt, und mit dem Ḥanuka-(Einweihungs-)fest in Zusammenhang steht. 79. Der Abschnitt von den Šeq. wäre also mit dem Abschnitt vom Neumond identisch. 80. Ex. 27,20 ff. 81. Ib. 30,18.

קרו שיתא מן ועשית עד ויקהל וחד קרי מכי תשא עד ועשית מתקיף לה אביי השתא אמרי למפרע היא דקרי אלא אמר אביי קרו שיתא עד ויקהל וחד תני וקרי מכי תשא עד ועשית תניא כוותיה דאביי חל להיות בכי תשא עשמה קורין אותה ומופלין אותה; חל להיות בתוך השבת מקדימין לשבת שעברה; איתמר ראש חדש אדר שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין ושמואל אמר מאחרין רב אמר מקדימין דאם כן בצרו להו יומי שולחנות ושמואל אמר מאחרין אמר לך סוף סוף הניסר במילי שבתא מיקלע ושולחנות לא נפקי עד חד בשבא הלכך מאחרין תנן חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת מאי לאו אפילו בערב שבת לא בתוך השבת דוקא תא שמע איזו היא שבת ראשונה בל שחל ראש חדש אדר להיות בתוכה ואפילו בערב שבת בתי לאו אפילו בערב שבת דומיא דתוכה מה תוכה מקדימין אף ערב שבת מקדימין אמר שמואל בה ובן תנא דבי שמואל בה בתנאי מסרגין לשבתית דברי רבי יהודה הנשיא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין מסרגין אמר רבי שמעון בן אלעזר אימתי אני אומר אין מסרגין בזמן שחל להיות בערב שבת אבל בזמן שחל להיות בתוך השבת מקדים וקורא משבת שעברה אף על פי שהוא שבטו; בשנייה וכיר וכו׳; איתמר פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין פרשת זכור ושמואל אמר מאחרין רב אמר מקדימין

so lesen, wie R. Jichaq der Schmied sagt. Sechs von: *Mache* bis: *Da versammelte*, und Einer von: *Wenn du aufnimmst* bis: *Mache*. Abajje wandte ein: Man würde ja sagen, er lese rückwärts!? Vielmehr, erklärte Abajje, lesen Sechs [von: *Wenn du aufnimmst*] bis: *Da versammelte*, und Eine: wiederholt von: *Wenn du aufnimmst* bis: *Mache*. Uebereinstimmend mit Abajje wird gelehrt: Fällt er [auf den Šabbath, an dem der Wochenabschnitt] *Wenn du aufnimmst* gelesen wird, so wird er einmal gelesen und dann wiederholt.

FÄLLT ER AUF EINEN DER WOCHENTAGE, SO LESE MAN IHN AM VORHERGEHENDEN ŠABBATH. Es wurde gelehrt: Wenn der Neumond des Adar auf einen Vorabend des Šabbaths fällt, so lese man ihn, wie Rabh sagt, am vorhergehenden, wie Šemuél sagt, am folgenden Šabbath. Rabh sagt, am vorhergehenden, denn sonst würde ja die Wechselzeit vermindert. Šemuél sagt, am folgenden, denn schliesslich fällt ja der fünfzehnte auf einen Freitag und die Wechsler beginnen so wie so erst am Sonntag, daher lieber am folgenden. ¿Es wird gelehrt: Fällt er auf einen Wochentag, so lese man ihn am vorhergehenden, und am folgenden wird nur unterbrochen; wahrscheinlich doch, auch wenn er auf den Vorabend des Šabbaths fällt!? — Nein, nur wenn er auf einen Tag in der Mitte der Woche fällt. — ¿Komm und höre: Welcher heisst erster Šabbath? — in dessen Woche der Neumond Adar fällt, und selbst wenn auf den Vorabend des Šabbaths; wahrscheinlich gleicht der Vorabend des Šabbaths den übrigen Tagen der Woche: wie man, wenn er auf einen Tag in der Mitte der Woche fällt, ihn am vorhergehenden liest, ebenso auch, wenn er auf den Vorabend des Šabbaths fällt!? — Šemuél entgegnete: Auf den[84] [der Neumond fällt]. Ebenso wurde auch in der Schule Šemuéls gelehrt: auf den er fällt. Hierüber streiten Tannaím: Man überspringt einen Šabbath

Worte R. Jehuda des Fürsten; R. Šimôn b. Eleâzar sagt, man überspringe nicht. R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Nur in dem Fall sage ich, dass man nicht überspringt, wenn er auf den Vorabend des Šabbaths fällt, wenn er aber auf einen Tag in der Mitte der Woche fällt, so lese man am vorangehenden Šabbath, obgleich er noch zum Šebaṭ gehört.

AM ZWEITEN [LIEST MAN DEN ABSCHNITT] *Gedenke* usw. Es wurde gelehrt: Wenn das Purimfest auf einen Vorabend des Šabbaths fällt, so lese man den Abschnitt *Gedenke* wie Rabh sagt, am vorangehenden, wie Šemuél sagt, am folgenden Šabbath; Rabh sagt,

82. Ex. 35,1 ff. 83. Siehe oben S. 659 Z. 9. 84. Dh. wenn er auf den S. selbst fällt

M 72 השתא M 73 מכי תשא P 74 אם
M 75 כיון ד M 76 קא M 77 ומפ לשבת
אה M 78 השבוע M 79 אפי ב M 80
כי תשא M 81 רב...מאחרין

כי הכי דלא תיקדום עשיה לזכירה ושמואל אמר
מאחרין אמר לך בין דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר
עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין תנן בשניה
זכור והא כי מיקלע ריש ירחא בשבת מיקלע פורים
בערב שבת וקתני בשניה זכור אמר רב פפא מאי
שנויה שניה להפסקה תא שמע איזו שבת שניה כל
שחל פורים להיות בתוכה ואפילו בערב שבת מאי
לאו ערב שבת דוביא דתוכה מה תוכה מקדימין
אף ערב שבת מקדימין אמר שמואל בה ובן תנא
דבי שמואל בה חל להיות בשבת עצמה אמר רב
חנא לדברי הכל אין מקדימין ורב נחמן אמר עדיין
הוא מחלוקת איתמר נמי אמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי אבא אמר רב פורים שחל להיות בשבת
מקדים וקורא משבת שעברה זכור בשלישית פרה
אדומה וכו׳ תני רבנן אי זו היא שבת שלישית כל
שסמוכה לפורים מאחריה איתמר רבי חמא בר
חנינא אמר שבת הסמוכה לראש חדש ניסן ולא
פליגי הא דאיקלע ראש חדש ניסן בשבת הא
דאיקלע באמצע שבת ברביעית החדש הזה לכם׃ Ex.12,2
תנו רבנן ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין
כי תשא ומפטירין ביהוידע ואי זו היא שבת
ראשונה כל שחל ראש חדש אדר להיות בתוכה
ואפילו בערב שבת בשניה זכור ומפטירין פקדתי Sam.15,2
ואי זו היא שבת שניה כל שחל פורים להיות
בתוכה ואפילו בערב שבת בשלישית פרה אדומה

M 82 הכא בין דאקלע ר״ה M 83 אבא בר זבדא א״ר
חייא בר אשי א״ר | B 84 בש״. M זכ׳ משש״ע || M 85
ור׳ | M 86 + א״ר פפא || M 87 בכ״ת ומפ׳ ביה׳ הכתוב.

am vorangehenden, damit nicht die Ausübung der Erinnerung vorangehe; Šemuél sagt, man lese ihn nachher, denn, da in den ummauerten Städten [das Purimfest] am fünfzehnten begangen wird, so treffen Ausübung und Erinnerung zusammen.

Es wird gelehrt: Am zweiten [liest man den Abschnitt] *Gedenke*; wenn nun der Neumond auf einen Šabbath fällt, so fällt ja das Purimfest auf einen Vorabend des Šabbaths, dennoch lehrt er, dass [der Abschnitt] *Gedenke* am zweiten gelesen wird!? R. Papa erwiderte: Mit "zweiten" ist der zweite des übersprungenen gemeint. — Komm und höre: Welcher heisst zweiter Šabbath? — in dessen Woche das Purimfest fällt, selbst wenn am Vorabend des Šabbaths; wahrscheinlich gleicht der Vorabend des Šabbaths den übrigen Tagen der Woche: wie man, wenn es auf einen Tag in der Mitte der Woche fällt, ihn am vorhergehenden liest, ebenso auch, wenn es auf den Vorabend des Šabbaths fällt!? Šemuél entgegnete: Auf den [das Purimfest] fällt. Ebenso wurde auch in der Schule Šemuéls gelehrt: auf den es fällt. Fällt er auf den Šabbath selbst, so sind, wie R. Hona sagte, alle der Ansicht, dass man ihn am vorangehenden nicht lese. R. Nahman aber sagt, dass auch bezüglich dieses Falls der Streit bestehe. Es wurde auch gelehrt: R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Abbas, im Namen Rabhs: Wenn das Purimfest auf einen Šabbath fällt, so lese man [den Abschnitt] *Gedenke* am vorangehenden Šabbath.

Am dritten [den Abschnitt] von der roten Kuh &. Die Rabbanan lehrten: Welcher ist der dritte Šabbath? — Der nächste nach dem Purimfest. Es wurde gelehrt: R. Ḥama b. Ḥanina sagte: Der Šabbath vor dem Neumond des Nisan. Sie streiten aber nicht; einer spricht, wenn der Neumond des Nisan auf einen Šabbath, der Andere, wenn er auf einen Wochentag fällt.

Am vierten [den Abschnitt] *Dieser Monat sei euch.* Die Rabbanan lehrten: Wenn der Neumond des Adar auf einen Šabbath fällt, so liest man [den Abschnitt] *Wenn du aufnimmst* vor, und als Schlussabschnitt [das Kapitel] von Jehojadâ. Welcher ist der erste Šabbath? — in dessen Woche der Neumond Adar fällt, selbst wenn am Vorabend des Šabbaths. Am zweiten [liest man den Abschnitt] *Gedenke*, und als Schlussabschnitt?[85] *Ich ahnde.* Welcher ist der zweite Šabbath? — in dessen Woche das Purimfest fällt, selbst wenn am Vorabend des Šabbaths. Am dritten liest man [den Abschnitt] von der roten Kuh, und als Schlussabschnitt; [86] *Ich werde über euch*

85. iSam. 15,2 86. Ez. 36,25.

יתפטרין יזקקי עליכם יאי זו הוא שבת שרישית
כר שבמיכה רפיים מאחרית בתבועית החדש הזה
יתפטרין בה אבי ה׳ [אלהים] בראשון באחד לחדש
יאי זו הוא שבת רבועית כל שהה ראש חדש ניסן
רחוית בתוכה יאפילו בערב שבתו בחמישית חורקן
הבבדי יבו׳ לבדר מאי רבי אבי אמר לבדר הפטרות
פרשיות הוא חוזר רבי ורמיה אמר לבדר הפטרות
הוא חוזר אמר אבי ביוחנה דרבי אבי מכתבא
התגן רבי מפטרקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים
לתעניות ולמעמדות וליום הכפורים בשלמא למאן
דאמר לבדר פרשיות הוא חוזר הינו דאיכא פרשה
בחול אלא למאן דאמר לבדר הפטרות הוא חוזר
הפטרה בחול מי איכא ואידך הא כדאיתא והא
כדאיתא יבתעניות רמה לי הפסקה ליקדי מעפרא
בעניא דיימא יבמנחה בתעניתא מטייע ליה דרב
חנא דאמר רב חונא מעפרא בניפיא חובי עבדינן
אמר אבי מעפרא לפתיחה דיימא מיעיונן במילי
דמתא מפתיחה דיימא לפניא ייבעא דומיא קרא
יתפטרי יזיבעא דומיא בעי רחמי שנאמר ויקראו
בספר תורת ה׳ אלהיהם רבעית ורבעית
(היום) מתודים ומשתחוים ואיפך אנא לא כלקא
דעיקר דכתיב יאבי יאכפו כר חיד בדברי אלהי
ישראל עד מעל הנולת ואני ישב משומם עד למנחת
הערב ובתיב ובמנחת הערב קמתי מתעניתי

פסח דיומי בפרשת מועדות של תורת כהנים
בעצרת שבעה שבעת בראש השנה בחדש

88 M מאי רבמדבר 89 M אבר...מבתבא ה 90
91 M אי אמרת רבדר 92 M ואפיא
93 M ת״ה 94 דקץ א ר׳ שמעת בחוק הר א בקייץ
95 M בעיוני 96 M קרי ויתפטרו. V קרוין
97 M שבתורת. בבפרא יתפט

sprungen. Welche ist der dritte Sabbath? — der nächste nach dem Purimfest. Am vierten liest man [den Abschnitt] *Dieser Monat sei euch*, und als Schlussabschnitt: *So spricht Gott der Herr. Im ersten [Monat], am ersten des Monats.* Welcher ist der vierte Sabbath? — in dessen Woche der Neumond des Nisan fällt, selbst wenn am Vorabend des Sabbaths.

Am fünften beginnt wieder die gewöhnliche Reihenfolge &. Welche Reihenfolge? R. Ami sagte, die der Wochenabschnitte, R. Jirmeja sagte, die der Schlussabschnitte. Abajje sprach: Die Ansicht R. Amis ist einleuchtender, denn es wird gelehrt, dass bei allen Gelegenheiten unterbrochen wird, an Neumonden, am Hanuka, am Purim, an Fasttagen, an Beistandstagen und am Versöhnungstag; Einleuchtend ist es nun, wenn du sagst, die Reihenfolge der Wochenabschnitte beginne wieder, da auch an den Wochentagen[88] der Wochenabschnitt gelesen wird; wieso aber kann hier der Schlussabschnitt gemeint sein, wo am Wochentag der Schlussabschnitt überhaupt nicht gelesen wird!? — Und jener!? — An einem das Eine, an dem anderen das Andere[89]. — Wozu braucht man an Fasttagen zu unterbrechen, man kann ja beim Morgengebet den Wochenabschnitt und beim Nachmittaggebet [den Abschnitt] des Fasttags lesen!? Dies ist eine Stütze für R. Hona, welcher sagt, dass morgens die Versammlung einberufen werde. — Womit verbringt man [den Tag]? Abajje erwiderte: Vom Morgen bis Mittag prüft man die städtischen Angelegenheiten, von dann ab liest man während eines Viertels des Tags aus der Schrift und den Propheten, und während des folgenden Viertels fleht man um Erbarmen, denn es heisst:[90] *Und man las aus dem Gesetzbuch des Herrn ihres Gottes, während des ersten Viertels des Tags, und während eines Viertels bekannten sie ihre Sünden und warfen sich nieder.* — Vielleicht umgekehrt!?

Dies ist nicht einleuchtend, denn es heisst zuerst:[91] *Da versammelten sich zu mir alle, die Ehrfurcht vor den Worten des Gottes Jisraëls hatten, wegen der Versündigung der Weggeführten, ich aber blieb starr sitzen bis zum Abendopfer.* Darauf folgt:[92] *Und zur Zeit des Abendopfers stand ich auf von meiner Kasteiung.*

Am Pesahfest liest man die Festabschnitte im Buch Leviticus vor, am Versammlungsfest[93] [den Abschnitt][94] *Sieben Wochen*; am Neujahrsfest [den

87. Ib. 15,18. 88. Am Montag und Donnerstag, die Fasttage können auf an Wochentagen vorgelegt werden. 89. Am Wochentag, wo kein Schlussabschnitt gelesen wird, fällt der Wochenabschnitt aus. 90. Neh. 9,3 91. Ezr. 9,4 92. Ib. V. 5 93. Lev. 22,28 ff. 94. Cf. S. 104 N. 82 95. Dt. [illegible]

השבועי באחד לחדש ביום הכפורים אחרי מות
ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות
שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג;
[vj] בחנוכה בנשיאים בפורים ויבא עמלק בראשי חדשים
בראשי חדשכם במעבדות בראשית
בתענויות בברכות וקללות אין מפטירין בקללות אלא
Fol.31 אחד קורא את כולן בשני ובחמישי בשבת במנחה
קורין בסדרן ואין עולים להם מן החשבון שנאמר
ויבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל מצותן
שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו׃

Lv.16,1
Nm.28,11
Lv.23,44

גמרא. תנו רבנן בפסח קורין בפרשת מועדות ומפטירין בפסח גלגל והאידנא דאיבא תרי יומי יומא קמא בפסח גלגל ולמחר בפסח יאשיהו ושאר כל ימות החפסח מלקט וקורא מעניינו של פסח מאי הוא אמר רב פפא מאפי סימן יום טוב האחרון של פסח קורין ויהי בשלח ומפטירין וידבר דוד ולמחר כל הכבוד ומפטירין עוד היום אמר אביי והאידנא נהוג עלמא למיקרי משך תורא קדש בכפפא פסל במדברא שלח בוכיא בעצרת שבעה שבעת ומפטירין בחבקוק אחרים אומרים בחדש השלישי ומפטירין במרכבה והאידנא דאיבא תרי יומי עבדינן כתרוייהו

Lv.16,1
Ex.17,8
Nm.28,11
Lv.23,44
Ex.13,17
1 Sam.22,1
Dt.15,19
Jes.10,32
Dt.16,9
Ex.19,1

M 98 ושאר כל ימות השנה קורין בקר׳ M 90 עורה
שני M 2 בזמנן M 3 – שבתורת כהנים M 4 –
מפטירין M 5 – כל M 6 פפי M 7 – קורין
M 8 עלמא M 9 יומא קמא בעצרת כאדרים וירמדר קורין
שבעה שבועות ומפטירין בחבקוק בר ה קורין והאל נכח את
אברהם ומפט׳.

ABSCHNITT] *Im siebenten Monat am ersten des Monats*: AM VERSÖHNUNGSTAG [DEN ABSCHNITT] *Nach dem Tod*; AM ERSTEN TAG DES HÜTTENFESTES DEN FESTABSCHNITT IM BUCH LEVITICUS UND AN DEN ÜBRIGEN TAGEN DES HÜTTENFESTES [DEN ABSCHNITT] VON DEN FESTOPFERN[98]. AM HANUKA LIEST MAN [DEN ABSCHNITT] VON DEN FÜRSTEN[99]; AM PURIMFEST [DEN ABSCHNITT[100] *Da kam Amalek*; AN NEUMONDEN [DEN ABSCHNITT]:[101] *An euren Neumonden*; AN DEN BEISTANDSTAGEN [DEN ABSCHNITT] VON DER SCHÖPFUNGSGESCHICHTE[102]; AN FASTTAGEN [DEN ABSCHNITT] VON DEN SEGEN UND DEN FLÜCHEN.[103] DIE FLÜCHE WERDEN NICHT UNTERBROCHEN, EINER LIEST SIE ALLE. AM MONTAG, DONNERSTAG UND BEIM NACHMITTAGGEBET DES ŠABBATHS LIEST MAN VOM LAUFENDEN WOCHENABSCHNITT, WAS ABER NICHT MITGERECHNET WIRD.[104] ES HEISST NÄMLICH:[105] *Und Mošeh sagte den Kindern Jisraél die Festzeiten des Herrn*: ES IST GEBOT, ALLES ZUR ENTSPRECHENDEN ZEIT ZU LESEN.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Am Pesaḥfest liest man den Festabschnitt vor, und als Schlussabschnitt das Kapitel von der Pesaḥfeier in Gilgal[106]. Jetzt aber, wo zwei Tage gefeiert werden, liest man am ersten Tag das Kapitel von der Pesaḥfeier in Gilgal und am zweiten Tag das Kapitel von der Pesaḥfeier des Jošijahu[107], an den übrigen Tagen werden andere Stellen, die vom Pesaḥfest handeln, zusammengetragen und vorgelesen. — Welche sind es? R. Papa erwiderte: deren Merkzeichen ist: *MAPU*[108] Am letzten Tag des Pesaḥfestes liest man:[109] *Und als ziehen liess*, und als Schlussabschnitt: *Und David sprach*; am folgenden Tag:[111] *Jedes Erstgeborene*, und als Schlussabschnitt:[112] *Noch heute*. Abajje sagte: Jetzt ist es Brauch zu lesen: *Zieht, Ochs, Heilig, Geld, Behaue, Wüste, Sende* und *Erstgeborenes*[113]. Am Versammlungsfest liest man: [114] *Sieben Wochen*, und als Schlussabschnitt ein Kapitel aus Ḥabaquq[115]. Manche sagen: Man lese:[116] *Im dritten Monat*, und als Schlussabschnitt das Kapitel vom Himmelkreis[117]. Jetzt aber, wo zwei Tage gefeiert werden, verfahren wir nach der Ansicht beider,

96. Lev. 23,24 97. Ib. 16,1. 98. Num. 29,1 ff. 99. Num. Kap. 7. 100. Ex. 17,8. 101. Num. 28,11. 102. Gen. Kap. 1 103. Lev. Kap. 26. 104. Dieselben Abschnitte werden am nächsten Šabbath wiederholt 105. Lev. 23,44 106. Jos. 5,9 ff. 107. iiReg. Kap. 23. 108. Anfangsbuchstaben der betreffenden Abschnitte; cf. N. 113. 109. Ex. 13,17. 110. iiSam. 22,1. 111. Dt. 15,19. 112. Jes. 10,32.; 113. Stichworte der betreffenden Abschnitte (Ex. 12,21; Lev. 22,26; Ex. 13,1; Ex. 22,24; Ex. 34,1; Num. 9,1; Ex. 13,17; Dt. 15,19). Diese Worte können auch als Mnemotechnicum zusammenhängende Sätze bilden; ungefähr: Hole den Ochsen; traue dir ein Weib durch Geld an; behaue in der Wüste; schicke das Erstgeborene fort. 114. Dt. 16,9. 115. Kap. 3. 116. Ex. 19,1. 117. Ez. Kap. 1.

יאוסבא בריאש השנה בחדש השביעי ומפטירין הכן
יקר לי אפרים ויש אומרים וה' פקד את שרה
ומפטירין בחנה והאידנא דאיכא תרי יומי ויומא
קמא כיש אומרים למחר והאלהים נסה את אברהם
ומפטירין הכן יקר ביום הכפורים קודם אחרי מות
ומפטירין [בו] בה אמר (ה) רם ונשא ובמנחה קודם
בעירית ומפטירין ביונה: אמר רבי יוחנן כל מקום
שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא אתה
מוצא ענוותניותו דכתיב בתורה ושעירי בנביאים
ומשלש בכתובים בתוב בתורה כי ה' אלהיכם הוא
אלהי האלהים ואדני האדנים וכתיב בתורה עושה
משפט יתום ואלמנה שעירי בנביאים כה אמר(ה)
רם ונשא שוכן עד יקדוש וגו וכתיב בתורה ואת
דבא ושפר רוח משרוש בכתובים דכתיב כלו לרכב
בערבות ביה שמו וכתיב בתורה אבי יתומים ודין
אלמנות: יום טוב הראשון של חג קורין בפרשת
מועדות שבתורת כהנים ומפטירין חגה יום בא לה'
והאידנא דאיכא תרי יומי למחר מזרקא הבי נמי
קרינן אפטרי מאי מפטירין יקהלו אל המלך שלמה
וישאר כל ימית החג קורין בקרבנות החג יום טוב
האחרון קורין כל הבכור מצות וחוקים וכבור
ומפטירין יהי בבלות שלמה למחר קורין זאת
הברכה ומפטירין ויעמד שלמה: אמר רב חנינא
אמר רב שבת שחר לתוית בתולי של מיוחד בין
בפסח בין בסוכות מקרא קרינן יאה אתה אפטירי

jedoch umgekehrt. Am Neujahrsfest: *Im siebenten Monat*, und als Schlussabschnitt: *Ist mir denn Ephraim ein teurer Sohn?* Manche sagen: Man lese: *Und der Herr gedachte der Sarah*, und als Schlussabschnitt das Kapitel von Hana. Jetzt aber, wo zwei Tage gefeiert werden, liest man am ersten Tag nach der anderen Ansicht, und am zweiten [den Abschnitt]: *Und der Herr prüfte Abraham*, und als Schlussabschnitt: *Ein teurer Sohn*. Am Versöhnungstag liest man: *Nach dem Tod*, und als Schlussabschnitt: *Denn so spricht der Hohe und Erhabene*; beim Nachmittaggebet liest man den Abschnitt von der Blutschande, und als Schlussabschnitt den Propheten Jona.

R. Johanan sagte: Ueberall, wo du die Grösse des Heiligen, gebenedeiet sei er, findest, findest du auch seine Bescheidenheit; dies ist in der Gesetzlehre geschrieben, in den Propheten wiederholt und in den Hagiographen verdreifacht. In der Gesetzlehre geschrieben: *Denn, der Herr, euer Gott, ist der Gott der Götter und der Herr der Herren*; darauf folgt: *Der Witwen und Witwen Recht schafft*. In den Propheten wiederholt: *Denn so spricht der Hohe und Erhabene, der ewig Thronende und Heilige &c.*; darauf folgt: *Und die, die zerknirscht und demütigen Geistes sind*. In den Hagiographen verdreifacht, denn es heisst: *Machet Bahn dem, der durch die Wüste einherfährt, Jah ist sein Name*; darauf folgt: *Vater der Waisen und Anwalt der Witwen*. Am ersten Tag des Hüttenfestes liest man den Festabschnitt im Leviticus, und als Schlussabschnitt: *Fürwahr, es kommt ein Tag des Herrn*. Und jetzt, wo zwei Tage gefeiert werden, wird dasselbe gelesen, und als Schlussabschnitt liest man: *Da versammelten sich zum König Šlomoh*. An den übrigen Tagen des Hüttenfestes liest man [den Abschnitt] von den Festopfern; am letzten Festtag liest man: *Jedes Erstgeborene*, und von den übrigen Geboten und Satzungen, und als Schlussabschnitt: *Und als Šlomoh zu Ende geführt hatte*. Am folgenden Tag liest man: *Dies ist der Segen*, und als Schlussabschnitt: *Und Šlomoh trat*.

R. Hona sagte im Namen Rabhs: An einem Šabbath, der auf einen Zwischentag fällt, ob am Pesaḥ-, oder am Hüttenfest, liest man: *Siehe, du*, und als Schlussab-

M 12 עכדוני — M 11 השני — P 10 ומפ הכי
M 15 בשדמות — M 14 גחזלתי — B 15 זה בכתוב
M 18 ביום הרא — M 17 בת — M16 בכתוב
M 21 קרינן ומפטירין — M 20 יהואי ...ויהי — M 19
M 22 ויש אומ' יהי — M בנוס האה של חג קורין מצות
א"ר משה עבדי ה' אשר רבא שבת שלשה בחדש בין בניסן בין בתשרי מקרא.

118. Am 2. Tag nach der Ansicht des ersten Tanna. 119. Num. 29,1. 120. Jer. 31,19. 121. Gen. 21,1. 122. iSam. Kap. 2. 123. Gen. 22,1. 124. Lev. 16,1. 125. Jes. 57,15. 126. Lev. Kap. 20. 127. Dt. 10,17. 128. Ib. V. 18. 129. Ps. 68,5. 130. Ib. V. 6. 131. Zach. 14,1. 132. iReg. 8,2. 133. Dt. 15,19. 134. iReg. 9,1. 135. Dt. 33,1. 136. iReg. 8,22. 137. Ex. 33,12.

schnitt liest man am Pesaḥ:[1] *Die verdorrten Gebeine* und am Hüttenfest:[2] *An dem Tage, da Gog kommt.* Am Hanukfest [liest man den Abschnitt] von den Fürsten,[3] und als Schlussabschnitt das Kapitel von der Leuchte Zekharjas.[4] Wenn es an diesem zwei Šabbathe giebt, so liest man am ersten das Kapitel von der Leuchte Zekharjas und am zweiten von der Leuchte Šelomos.[5] Am Purimfest liest man: *Da kam Amalek*; an Neumonden:[6] *An euren Neumonden.* An einem Neumond, der auf einen Šabbath fällt, liest man als Schlussabschnitt:[7] *Und von Neumond zu Neumond*; fällt er auf einen Sonntag, so liest man am vorangehender [Šabbath]:[8] *Da sprach Jonathan zu ihm: Morgen ist Neumond.* R. Hona sagte: Am Neumond des Ab, der auf einen Šabbath fällt, liest man als Schlussabschnitt:[9] *Eure Neumonde und eure Feste mag ich nicht, sie sind mir zur Last geworden.* — Was meint er [mit den Worten]: sie sind mir zur Last geworden? Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Nicht genug, dass die Israéliten gegen mich sündigen, sondern sie belästigen mich auch, indem sie erfahren wollen, welches Verhängnis ich über sie bringen werde. — Was liest man als Schlussabschnitt am Neunten Ab selbst? Rabh ewiderte:[10] *Ach, wie ist zur Hure geworden.* — Was liest man [aus der Gesetzrolle]? — Es wird gelehrt: Manche sagen:[11] *Wenn ihr mir aber nicht gehorcht*; R. Nathan b. Joseph sagt:[12] *Wie lange soll es währen, dass mich dieses Volk verhöhnt*; manche sagen:[13] *Wie lange soll es mit dieser bösen Gemeinde währen.* Abajje sagte: Jetzt ist es üblich zu lesen:[14] *Wenn dir Kinder geboren sind*, und als Schlussabschnitt:[15] *Zusammenraffen will ich sie.*

Von der Schöpfungsgeschichte &c. Woher dies? R. Ami erwiderte: Ohne den Beistand[16] könnten Himmel und Erde nicht bestehen, denn es heisst:[17] *Wenn nicht mein Bündnis, bei Tag und bei Nacht, so würde ich nicht die Ordnung des Himmels und der Erde gemacht haben.* Ferner heisst es:[18] *Und er sprach: O Herr, mein Gott, woran soll ich erkennen, dass ich es besitzen werde.* Abraham sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, wenn die Jisraéliten — behüte und bewahre — vor dir sündigen, so könntest du doch mit ihnen so verfahren wie mit dem Zeitalter der Sintflut und dem des Turmbaus!? Er erwiderte: Nein. Jener sprach: Herr der

בפסח העצמות היבשות ובכוכבי ביום בוא גמ׳ Ez. 37,4 Jo.38,18
בחנוכה בנשיאים ומפטירין בנרות דזכריה יאי
מיקלעי שתי שבתות קמייתא בנרות דזכריה בתרייתא
בנרות שלמה בפרים ויבא עמלק בראשי חדשים Ex.17,8 Num.28,11
וביראשי חדשיכם ראש חדש שחל להיות בשבת
מפטירין והיה מדי חדש בחדשו כל להיות באחד Is.66,23
בשבת מאתמול מפטירין ויאמר לו יהונתן מחר חדש Sam.20,18
אמר רב הונא ראש חדש אב שחל להיות בשבת Pes.b
מפטירין חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי Is.1,14
לטורה מאי היו עלי לטירחה אמר הקדוש ברוך הוא Sab.145b
רא דיון לחם לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין
אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהם בתשעה
באב גופיה מאי מפטרינן אמר רב איכה היתה לזונה Is.1,21
מקרא מאי הניא אהדים אומרים אם לא תשמעו לי Lv.26,14
רבי נתן בר יוסף אומר עד אנה נאנצני העם הזה Num.14,11
ויש אומרים עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר Ib. 27
אבי הארדנא נהוג עלמא למיקרי בי הוליד בנים
ומפטרינן אסף אסיפם בכשעשה בראשית וכו׳ מנהני Is.8,13
מילי אמר רבי אבי אלמלי מעבדות לא נתקיימו שנים Jer.27b
ואילו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים Jer.33,25
ואילו לא שמתי וכתים ויאמר ה׳ אלהים בכה אדע Jer.15,6
כי אירשנה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא
רבונו של עולם שמא חס ושלום ישראל חוטאים
לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה
אמר לו ראו אמר לפניו רבונו של עולם בכה אדע

M 23 מאי בניהן העצ חיב בתשרי ביום M 24 א״ר הונא
ר״ח שחל באחד M 25 יהודה ברוח דבר שמואל בר שילת
משניות דרב ר״ה M 26 — א״ר אלעזר M 27 לחם
M 28 — קרינן M 29 יונתן M 30 יעקב בר אחא א״ר
אבי M 31 אם...וכתיב M 32 כאנשי דה מ וכאנשי דור

1. Ez. 37,4. 2. Ib. 38,18. 3. Num. Kap. 7. 4. Zach. Kap. 4. 5. 1Reg. Kap. 7. 6. Num. 28,11. 7. Jes. 66,22. 8. 1Sam. 20,18. 9. Jer. 1,21. 10. Lev. 26,14. 11. Num. 14,11. 12. Ib. V. 27. 13. Dt. 4,25. 14. Jer. 8,13. 15. Cf. S. 507 Z. 11 ff. 16. Jer. 33,25. 17. Gen. 15,8.

אמר לי קחה לי עגלה משלשת וגו׳ אמר רפני
רבוני של עולם תינח בזמן שבית המקדש קיים
בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם
אמר לי כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן
שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני
קרבן יכוהל אני על כל עונותיהם: בתעניות ברכות
וקללות יאין מיפסיקין בקללות: מנא הני מילי אמר
רבי חייא בר גמדא אמר רבי יאסי דאמר קרא מוסר
ה׳ בני אל תמאס ריש לקיש אמר לפי שאין אומרים
ברכה על הפורענות אלא חובי עביד תנא בשהיא
מתחיל מתחיל בפסיק שלפניהם ובשהוא מסיים
מסיים בפסיק שלאחריהן אמר אביי לא שנו אלא
בקללות שבתורת כהנים אבל בקללות שבמשנה תורה
פוסק מאי טעמא הללו בלשון רבים אמורות ומשה
מפי הגבורה אמרן יהלמי בלשון יחיד אמורות
ומשה מפי עצמו אמרן לוי בר בוטי חזה קרי ליקא
מגמגם קמיה דרב חנא באחורי אמר לו אכנפשך
לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים אבל שבמשנה
תורה פוסק: תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר
עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין בקללות שבתורת
כהנים קודם עצרת ישבמשנה תורה קודם ראש
השנה מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש
כדי שתכלה השנה וקללותיה בשלמא שבמשנה
תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת
כהנים אמר עצרת ראש השנה היא אין עצרת נמי
ראש השנה היא והתנן יובעצרת על פירות האילן:
תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים
כתוב יולידים בנה כתוב ואל תבנה מפני שכתורת

M 33 וישימון בהן M 34 הקריבו לפני קרבן ואני מיהר
לחם על M 35 סיומאי M 36 ואיא היכי לעבוד
M 37 – אחד M 38 קללות ש M 39 בוכא חזה
קא מיבעיא ליה מאחורי וחזה קרי קמיה הר ה א ל מה נפשך
M 40 ר אלעזר עזרא M 41 וקללות שבמשנה 42
M בשלמא...וקללותיה M 43 קודם עצ ר ה 44
M עצ M 45 ר׳ לאילן ב M 46 וגעיים.

Welt, wodurch soll ich dies erkennen!? Er erwiderte: *Hole mir ein dreijähriges Kalb* [157]. Jener sprach ferner: Herr der Welt, allerdings zur Zeit, da der Tempel bestehen wird, was aber wird aus ihnen zur Zeit, da er nicht bestehen wird!? Er erwiderte: Ich habe für sie bereits die Ordnung der Opfer bestimmt, wenn sie diese lesen, so werde ich es ihnen anrechnen, als hätten sie vor mir Opfer dargebracht, und ihnen all' ihre Sünden vergeben.

An Fasttagen [den Abschnitt] von den Segen und Flüchen; die Flüche werden nicht unterbrochen. Woher dies? R. Hija b. Gamda erwiderte im Namen R. Asis: Der Schriftvers lautet: *Verwirf nicht, mein Sohn, die Zucht des Herrn.* Reš-Laqiš erwiderte: Weil man über Strafen keinen Segen spricht. — Wie macht man es nun? Es wird gelehrt, man beginne mit einem Vers vorher und schliesse mit einem Vers nachher. Abajje sagte: Dies gilt nur von den Flüchen im Leviticus, während die im Deuteronomium unterbrochen werden dürfen. — Aus welchem Grund? — Die [ersten] reden in der Mehrzahl und Mošeh sprach sie im Namen des Allmächtigen, die [anderen] reden in der Einzahl und Mošeh prach sie selbst. Levi b. Buṭi las die Flüche vor R. Hona murmelnd, da sprach er zu ihm: Nach Belieben; es wurde nur bezüglich der Flüche im Leviticus gelehrt; während man die im Deuteronomium unterbrechen darf.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Êzra ordnete für Jisraél an, die Flüche im Leviticus vor dem Versammlungsfest und die im Deuteronomium vor dem Neujahrsfest zu lesen. — Aus welchem Grund? Abajje, nach Anderen, Reš-Laqiš erwiderte: Damit das Jahr mit seinen Flüchen vollende. — Allerdings ist dieser Grund [bei den Flüchen] im Deuteronomium angebracht, wieso aber bei denen im Leviticus, beginnt denn mit dem Versammlungsfest ein neues Jahr!? — Freilich, auch das Versammlungsfest ist ein Neujahr, denn es wird gelehrt, dass am Versammlungsfest die Baumfrüchte [gerichtet werden[157]].

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Wenn dir Greise sagen: reisse nieder, die Jungen dagegen: baue auf, so reisse nieder und baue nicht, denn das

156 Pr. 3,11. 157. Cf. S. 328 Z. 13.

Niederreissen der Greise ist ein Aufbauen und das Aufbauen der Jungen ist ein Niederreissen; als Beweis dient Rehabeâm, der Sohn Šelomos[158].

Die Rabbanan lehrten: Mit der Stelle, da man am Šabbath beim Morgengebet abbricht, beginne man beim Nachmittaggebet zu lesen, da man beim Nachmittaggebet abbricht, beginne man am Montag, da man am Montag abbricht, beginne man am Donnerstag, und da man am Donnerstag abbricht, beginne man am folgenden Šabbath — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, da man am Šabbath beim Morgengebet abbricht, beginne man beim Nachmittaggebet, am Montag, am Donnerstag und am folgenden Šabbath. R. Zera sagte: Die Halakha ist, wo man am Šabbath beim Morgengebet abbricht, da beginne man beim Nachmittaggebet, am Montag, am Donnerstag und am folgenden Šabbath. — Sollte er doch sagen, die Halakha sei wie R. Jehuda!? — Weil manche [diesen Streit] entgegengesetzt lehren.

Die Rabbanan lehrten: Man öffne die Gesetzrolle], schaue hinein, rolle sie zusammen, spreche den Segen, öffne sie wiederum und lese — Worte R. Meírs; R Jehuda sagt, man öffne sie, schaue hinein spreche den Segen und lese. — Was ist der Grund R. Meírs? — Nach einer Erklärung Ûlas; Ûla sagte nämlich: Weshalb sagten sie, dass der Vorlesende dem Dolmetsch nicht nachhelfen darf? — damit man nicht glaube, die Uebersetzung befände sich in der Gesetzrolle; ebenso auch hierbei: damit man nicht glaube, die Segenssprüche befänden sich in der Gesetzrolle. — Und R. Jehuda!? — Bezüglich der Uebersetzung könnte man wol irren, nicht aber bezüglich der Segenssprüche. R. Zera sagte im Namen R. Matnas: Die Halakha ist: man öffne sie, schaue hinein, spreche den Segen und lese. — Sollte er doch sagen, die Halakha sei wie R. Jehuda!? — Weil manche [diesen Streit] entgegengesetzt lehren.

R. Zera sagte [ferner] im Namen R. Matnas: Die Tafeln und die Tribüne[159] besitzen keine Heiligkeit. R. Šephati sagte im Namen R. Johanans: Wenn man die Gesetzrolle zusammenrollt, stelle man sie auf die Naht. Ferner sagte R. Šephati im Namen R. Johanans: Wenn man die Gesetzrolle rollt, so rolle man sie zu sich und nicht von sich; beim Festziehen rolle man sie von sich und nicht zu sich. Ferner sagte R. Šephati im Namen R. Johanans: Wenn Zehn[160] aus der Gesetzrolle vorlesen, so rolle sie der Grösste zusammen, der sie zusammenrollt, erhält den Lohn Aller. R.

158. Cf. iReg. Kap. 12. 159. Mit Tafeln sind wahrscheinl. Nachbildungen der Bundestafeln, oder Wandtafeln mit Aufschriften, wie man sie jetzt noch in den Synagogen hat, gemeint. 160. Dh. bei

וקנים בנין ובנין נערים סתירה[1] וסימן לדבר רחבעם בן שלמה[2]: תנו רבנן מקום שמפסיקין[3] בשבת שחרית שם קורין במנחה שם קורין בשני בשני שם קורין בחמישי שם קורין לשבת הבאה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה אמר רבי זירא[4] הלכה מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה ולימא הלכה כרבי יהודה מישום[5] דאפכי לחו: תנו רבנן פותח וקורא וחותם גולל ומברך והוזר ופותח וקורא דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר פותח וקורא ומברך וקורא מאי טעמא דרבי מאיר כדעולא דאמר עולא מפני מה אמרו הקורא בתורה[6] לא יסייע למתורגמן כדי שלא יאמרו תרגום בתוב בתורה הכא נמי כדי שלא יאמרו ברכות כתובין בתורה ורבי יהודה תרגום[7] אוכא למיטעי ברכות ליכא למיטעי[8] אמר רבי זירא אמר רב מתנה הלכה פותח וקורא ומברך וקורא וגולל הלכה כרבי יהודה מישום[9] דאפכי להו: [10]אמר רבי זירא אמר רב מתנה הלוחות[11] והבימות אין בהן מישום קדושה: אמר רבי [12]שפטי אמר רבי יוחנן הגולל ספר תורה[13] צריך שיעמידנו על התפר: ואמר רבי[14] שפטי אמר רבי יוחנן[15] הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ ואין גוללו מבפנים ובשהוא מהדקו מהדקו מבפנים ואינו מהדקו מבחוץ: יאמר רבי

Fol.31 Meg.3 Sof.x,4

Fol.32 Git.28a Men.30b

M 47 וראית לדבי מירה | M 48 + שחולק את מילכותו
M 49 לשב בשה | M 50 — בשבת | M 51 — א ר
מתנה אמר שמואל | M 52 + דאוכא | M 53 איני מסייע
M 54 — כתוב | 55 ואר ן אר בו אבר שמואל | M 56
והבמות | B 57 שפטיה | M 58 יעמידנו כנגד התפר הנ ה
גוללו כנגד התפר ואמר | M 59 הגולל ב"ח

שפטי אמר רבי יוחנן עשרה שקראו בתורה הגדול
שבהם גולל ספר תורה הגולל נוטל שכר כולן
דאמר רבי יהושע בן לוי עשרה שקראו בתורה
Ber. 47b הגולל ספר תורה קיבל שכר כולן שכר כולן סלקא
דעתך אלא אימא קיבל שכר כנגד כולן ואמר רבי
שפטי אמר רבי יוחנן מנין שמשתמשין בכת קל
Jer. 30,21 שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זהו
מילי השמע קל נברא במתא וקל איתתא בדברא
והוא דאמר חן חן ליה הוא דאמר לאו לאו ואמר
רבי שפטי אמר רבי יוחנן כל הקורא בלא נעימה
Ez. 20,25 ישנה בלא זמרה עליי הכתוב אומר וגם אני נתתי
להם חקים לא טובים וגו׳ מתקיף לה אביי משום
דלא ידע לכסומי קלא [ומשפטים לא יחיו בהם קרית
בי׳ בית אלא בדרב משרשיא דאמר שני תלמידי חכמים
היושבים בעיר אחת ואין נותין זה את זה בהלכה
עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא
Sab. 14a טובים ומשפטים לא יחיו בהם אמר רבי פרנך
אמר רבי יוחנן כל האוהז ספר תורה עזום נקבר
עזום עזום סלקא דעתך אלא אימא נקבר עזום
בלא מצות בלא מצות סלקא דעתך אלא אמר אביי
נקבר עזום בלא אותה מצוה אמר רבי יצחק בריה
דרבי יצחק סבא משמיה דרבי יצחק רבה מוטב תיגלל
Lv. 23,44 המטפחת ואל יגלל ספר תורה וידבר משה את
מועדי ה׳ אל בני ישראל מצותן שיהו קורין אותן
Mez. 4a כל אחד ואחד בומנו תנו רבנן משה תיקן להם
לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות
פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג׃

Jehošuā sagte nämlich, dass wenn Zehn aus der Gesetzrolle lesen, derjenige, der sie zusammenrollt den Lohn Aller erhalte.

Den Lohn Aller, wie kommst du darauf!? — Sage vielmehr: er erhält einen Lohn, wie Alle zusammen. Ferner sagte R. Šephati im Namen R. Johanans: Woher, dass man sich des [himmlischen] Widerhalls bedienen darf? — es heisst:[161] *Und deine Ohren werden hinter dir einen Ruf vernehmen.* Dies jedoch nur, wenn man eine männliche Stimme in der Stadt oder eine weibliche auf dem Feld gehört hat, auch nur dann, wenn sie zweimal ja oder zweimal nein gesagt hat. Ferner sagte R. Šephati im Namen R. Johanans: Wer die Schrift ohne Melodie liest und ohne Sang studirt, über den spricht die Schrift:[162] *So gab ich ihnen Satzungen, die nicht ersprieszlich waren &c.* Abajje wandte ein: Soll es etwa deswegen über einen heissen:[163] *Rechte, durch die sie nicht leben können*, weil er keine angenehme Stimme hat!? Vielmehr ist dies auf das, was R. Mešaršeja gesagt hat, zu beziehen: Wenn zwei Schriftgelehrte in einer Stadt wohnen und nicht gemütlich zu einander sind in der Halakha, so spricht über sie die Schrift: *So gab ich ihnen Satzungen, die nicht ersprieszlich waren, und Rechte, durch die sie nicht leben können.*

R. Parnakh sagte im Namen R. Johanans: Wer eine entblösste Gesetzrolle anfasst, wird entblöst begraben. — Entblösst begraben, wie kommst du darauf!? Sage vielmehr, er werde der Gebote entblösst begraben werden. — «Der Gebote entblösst, wie kommst du darauf!? Vielmehr, erklärte Abajje, er wird dieses Gebots entblösst begraben. R. Jannaj, Sohn R. Jannaj des Greisen, sagte im Namen R. Jannajs des Grossen: Man drehe die Hülle [um die Gesetzrolle], nicht aber die Gesetzrolle.

Und Mošeh sagte den Kindern Jisraél die Festzeiten des Herrn: Es ist Gebot, Alles zur entsprechenden Zeit zu lesen. Die Rabbanan lehrten: Mošeh ordnete bei Jisraél an, über die Bedeutung des Tags vorzutragen: die Vorschriften des Pesahfestes am Pesahfest, die Vorschriften des Versammlungsfestes am Versammlungsfest und die Vorschriften des Hüttenfestes am Hüttenfest.

M 60 שבכולן M 61 הגוללו...בולם + מתן M 62
M 63 אמר אביי נותנין לו שכר M 64 דשמע 65
M בתתא M 66 והיא אמרה לא לא M 67 כל ו׳
M 68 אצירה M 69 רב מישרשיא M 70 אלא אר מ שני
M 71 נקבר M 72 אמר ר זירא נק 73 M ב ר
יצאו מישום ר י M 74 תוגלל.

einer Anwesenheit von 10 Personen. 161. Jes. 30,21. 162. Ez. 20,25

מסכת מועד־קטן

Vom Halbfest.

שקין בית השהחי במועד ובשבועית בין
במעיין שיצא בתחילה בין במעיין שלא
יצא בתחילה אבל אין משקין לא מיני
הגשמים ולא מיני הקולין יאין עושין
[ij] עגיות לגפנים; רבי אלעזר בן עזריה אומר אין עושין
את האמה בתחילה במועד ובשבועית יחכמים
אומרים עושין את האמה בתחילה בשבועית וסתקנין
את הסיקלקלית במועד וסתקנין את קלקולי הגשם
שברשות הרבים ודושטין אותן וסתקנין את הדרכים
ואת החרובות ואת ניקוות הגשם עושין כל צורכי
הרבים ומציעין את הקברות ייוצאין את על הכלאים;

גמ׳ א. השתא יש לומר במעיין שיצא בתחילה
דאתי לאנפולי משקין במעיין שלא יצא בתחילה
דלא אתי לאנפולי מיבעיא אמרי אנטרוך אי תנא
מעיין שיצא בתחילה הוה אמינא הכא הוא דבית
השלחין אין בית הבעל לא בשום דאתי לאנפולי
אבל מעיין שלא יצא בתחילה דלא אתי לאנפולי
אימא אפילו בית הבעל נמי קא משמע לן לא שנא

M 1 עי M 2 אי M 3 מעיין M 4 אמרי
M 5 לא...לא.

MAN DARF DAS DÜRRE FELD AM HALBFEST[1] UND IM SIEBENTJAHR[2] BEWÄSSERN, SOWOL AUS EINEM NEU IN BETRIEB GESETZTEN KANAL, ALS AUCH AUS EINEM BEREITS IM BETRIEB GEWESENEN, NICHT ABER MIT REGEN- ODER QUELLENWASSER, NOCH DARF MAN KREISE UM DIE WEINSTÖCKE ERRICHTEN. R. ELEÂZAR B. ÂZARJA SAGT, MAN DÜRFE AM HALBFEST, ODER IM SIEBENTJAHR KEINEN NEUEN WASSERGRABEN ERRICHTEN, DIE WEISEN SAGEN, MAN DÜRFE IM SIEBENTJAHR EINEN NEUEN WASSERGRABEN ERRICHTEN, UND AM HALBFEST DIE VERFALLENEN HERSTELLEN. MAN DARF DIE VERDORBENEN WASSERBEHÄLTER AUF ÖFFENTLICHEN PLÄTZEN HERSTELLEN UND SIE AUSSCHACHEN. FERNER DARF MAN STRASSEN, STADTPLÄTZE UND TAUCHBÄDER AUSBESSERN, ALLE ÖFFENTLICHEN ARBEITEN VERRICHTEN, GRÄBER BEZEICHNEN UND AUCH LEUTE WEGEN DER MISCHFRÜCHT AUSSENDEN[3].

GEMARA. Wenn man schon aus einem neu in Betrieb gesetzten Kanal, bei dem zu berücksichtigen ist, [das Bett] könne zusammenfallen, erlaubt ist, wozu braucht es bezüglich eines bereits im Betrieb gewesenen Kanals gelehrt zu werden, bei dem dies nicht zu berücksichtigen ist!? — Ich will dir sagen, dies ist nötig; würde er es nur bezüglich eines neu in Betrieb gesetzten Kanals gelehrt haben, so könnte man glauben, nur mit einem solchen sei es bei einem dürren Feld erlaubt und bei einem feuchten verboten, weil [das Bett] zusammenfallen kann, mit einem bereits im Betrieb gewesenen Kanal aber, wo dies nicht zu berücksichtigen ist, sei es auch bei einem feuchten Feld erlaubt, so lässt er uns hören, dass es sowol mit einem neu

1. Die Mittel- oder Zwischentage des Pesah- und Hüttenfestes, von denen nur die ersten und die letzten Tage vollständige Feiertage sind. 2. Cf. Bd. I S. 267 Z. 21 ff. 3. Die für die Entfernung der Mischfrucht zu sorgen haben.

מעיין שינא בתחילה ולא שנא מעיין שלא יצא
בתחילה בית השלחין אין בית הבעל לא: ימאי
מישמע דהאי בית השלחין לישנא דמחיתא הוא
דכתיב ואתה עיף ויגע ומתעצמין ואת נישלחי
ילאי ימאי מישמע דהאי בית הבעל לישנא דישיבותא
הוא דכתיב כי ישבעל בחור בתולה ומתיעצמין אדי
כמה דישיבתיכ עילם עם בתולתא ישיתיבון בעיך
בעייך מאן תנא דפבודא אין הרווחה לא ואפילו
במקים פבודא מיצרה נמי לא מדתנן אמר רב הונא
רבי אלעזר בן יעקב הוא דתנן רבי אלעזר בן
יעקב איבי מישבין את הבים מאילן לאילן ובלבד
שלא ישקה את השדה בוזה אימור דשמעת ליה
לרבי אלעזר "הרווחה דלא מידחא במקום פבודא
מי שמעת ליה אלא אמר רב פפא "הא מני רבי
יהודה היא דתנא מעיין הוציא בתחילה מישקין
ממנו אפילו "שדה בית הבעל דברי רבי מאיר רבי
יהודה אומר אין מישקין "אלא שדה בית השלחין
שחרבה רבי אלעזר בן עזריה אומר לא כך ולא כך
יתי על בן אמר רבי יהודה לא יפנה אדם את
הבים וישקה לענתי ולחרבתי בחולו של מועד מאי
חרבה אילימא חרבה ממש למה "לי דמשקי לה אמר
אביי שחרבה ממעיין זה ויצא לה מעיין אחר רבי
אלעזר בן עזריה אומר לא כך ולא כך לא שנא חרב
מיעינה ולא שנא רא חרב מיעינה "מעיין שיצא
בתחילה לא ימאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יהודה
"בית השלחין אין בית הבעל לא אלא "מעיין שיצא

in Betrieb gesetzten Kanal, als auch mit einem bereits im Betrieb gewesenen und bei einem dürren Feld, nicht aber bei einem feuchten erlaubt ist. — Woher ist es erwiesen, dass šalaḥ "dürr" heisst? Es heisst: *Und du warst müde und matt*, was übersetzt wird: als du müde und müde warst. Woher ist es erwiesen, dass (bet-hajbaâl) "niederlassen" heisst? Es heisst: *Wie ein Jüngling sich mit einer Jungfrau niederlässt [jibâl]*, was übersetzt wird: Wie ein Jüngling sich mit einer Jungfrau niederlässt, so werden sich deine Kinder in dir niederlassen. Wer ist der Autor, welcher lehrt, dass es nur um einem Schaden vorzubeugen, erlaubt ist, nicht aber, um daraus einen Nutzen zu ziehen, und selbst um einem Schaden vorzubeugen, sei die mühevolle Arbeit verboten? R. Hona erwiderte: Das ist R. Eliêzer b. Jâqob; es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer b. Jâqob sagt, man dürfe das Wasser von einem Baum zum anderen leiten, nur nicht das ganze Feld bewässern. Vielleicht sagt R. Eliêzer dies nur bezüglich des direkten Nutzens, hast du ihn aber sagen gehört, dass die mühevolle Arbeit auch um einem Schaden vorzubeugen, verboten ist!? Vielmehr, erwiderte R. Papa, ist es R. Jehuda; es wird nämlich gelehrt: Durch einen neu in Betrieb gesetzten Kanal darf man sogar das feuchte Feld bewässern — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, man dürfe nur das dürre Feld bewässern, welches zerstört wurde; R. Eleâzar b. Âzarja sagt, weder das eine, noch das andere. Noch mehr sagte R. Jehuda: man darf am Halbfest keinen Wassergraben nach seinem Garten oder zerstörten Feld leiten. Was ist nun mit "zerstört" gemeint, wollte man sagen, wenn [das Feld] wirklich zerstört wurde, wozu würde man ein solches bewässern!? Vielmehr ist mit Abajje zu erklären, wenn dessen bisheriger Kanal zerstört wurde und es jetzt einen anderen hat[8]. R. Eleâzar b. Âzarja sagt, weder das eine, noch das andere: einerlei, ob dessen [bisheriger] Kanal zerstört wurde oder nicht, durch einen neu in Betrieb gesetzten Kanal ist es verboten. — Wieso, vielleicht sagt R. Jehuda, dass dies bei einem dürren Feld erlaubt sei, nicht aber bei einem feuchten, nur bezüglich eines neu in Betrieb gesetzten Kanals, weil [dessen Bett] zusammenfallen kann,

4. Das dürre, künstlich bewässerte Feld heisst בית השלחין, was hier von שרתי *wurde matt* abgeleitet wird; das feuchte, natürlich bewässerte Feld heisst בית הבעל, von בעל *sich niederlassen* abgeleitet. 5. Dt. 25,18. 6. Dh. der Regen lässt sich auf die Erde nieder. 7. Jes. 62,5. 8. In diesem Fall würde ja ein Schaden entstehen.

während es mit einem bereits im Betrieb gewesenen Kanal, bei dem dies nicht zu berücksichtigen ist, auch bei einem feuchten Feld erlaubt ist!? — Wessen Ansicht würde demnach unsere Mišnah vertreten!? Vielmehr ist es nach R. Jehuda, ohne Unterschied, ob es ein neu in Betrieb gesetzter Kanal oder ein bereits im Betrieb gewesener ist, bei einem dürren Feld erlaubt und bei einem feuchten verboten, und nur deshalb lehrt er von einem neu in Betrieb gesetzten Kanal, um dir die weitgehendste Ansicht R. Meírs hervorzuheben, dass es sogar mit einem neu in Betrieb gesetzten Kanal selbst bei einem feuchten Feld erlaubt ist.

Es wurde gelehrt: Wegen welcher [Hauptarbeit] wird derjenige gewarnt[9], der am Šabbath gätet oder Pflanzen bewässert?

Rabba sagt: wegen Pflügens, R. Joseph sagt: wegen Säens. Rabba sprach: Meine Ansicht ist einleuchtender: worin besteht das Pflügen? man lockert die Erde, dies thut ja auch dieser. R. Joseph sprach: Meine Ansicht ist einleuchtender: was bezweckt man mit dem Säen? Früchte hervorzubringen, dies bezweckt ja auch dieser. Abajje sprach zu Rabba: Sowol gegen dich, als auch gegen R. Joseph ist ein Einwand zu erheben; gegen dich: nur wegen Pflügens und nicht wegen Säens!? gegen R. Joseph: nur wegen Säens und nicht wegen Pflügens!? Wolltest du entgegnen, dass man bei der Ausübung zweier Arbeiten nur wegen einer schuldig sei, so sagte ja R. Kahana, dass wenn jemand einen Baum beschneidet und auch des Holzes bedarf, er zweimal schuldig sei, einmal wegen Pflanzens und einmal wegen Mähens!? — Das ist ein Einwand. R. Joseph wandte gegen Rabba ein: Wer Mischpflanzen gätet oder mit Erde bedeckt, erhält Geisselhiebe; R. Âqiba sagt, auch wer solche erhält; einleuchtend ist es nun nach meiner Ansicht, dass dies zum Säen gehört, da das Säen von Mischsaat verboten ist; nach deiner Ansicht aber, dass dies zum Pflügen gehört, — ist denn bei Mischpflanzen das Pflügen verboten!? Dieser erwiderte: Wegen der Erhaltung. — Wenn er aber im Schlussfatz lehrt: R. Âqiba sagt, auch wer solche erhält, so ist ja zu entnehmen, dass der erste Tanna nicht die Erhaltung berücksichtigt!? — Die ganze Lehre vertritt die Ansicht R. Âqibas, und zwar ist dies nur eine Begründung: weshalb erhält derjenige, der Mischpflanzen gätet oder mit Erde bedeckt, Geisselhiebe?

בתחילה דרמא אתי לאינפולי אבר מעיין שלא יצא Col.b
בתחילה דלא אתי לאינפולי אפילו בית הבעל נמי
אם כן מתניתין אמאן תרבייה אלא לרבי יהודה
לא שנא מעיין שיצא בתחילה ולא שנא מעיין שלא
יצא בתחילה בית השלחין אין בית הבעל לא והאי
דקתני מעיין שיצא בתחילה להודיעך כחו דרבי
מאיר האפילו מעיין היוצא בתחילה משקין ממנו
אפילו שדה הבעל; אתמר המנכש והמשקה מים
לזרעים בשבת משום מאי מתרינן ביה רבה אמר
משום חורש רב יוסף אמר משום זורע אמר רבה
כוותי דידי מסתברא מה דרכו של חורש לרפויי
ארעא האי נמי מרפויי ארעא אמר רב יוסף כוותי
דידי מסתברא מה דרכו של זורע לצמוחי פירא
הכא נמי מצמח פירא אמר ליה אביי לרבה לדידך
קשיא ולרב יוסף קשיא לדידך קשיא משום חורש
אין משום זורע לא לרב יוסף קשיא משום זורע
אין משום חורש לא וכי תימא כל היכא דאיכא
תרתי לא מיחייב אלא חדא והאמר רב בהנא זומר Sab.73b
וצריך לעצים חייב שתים אחת משום נוטע ואחת
משום קוצר קשיא איתיבוה רב יוסף לרבה המנכש Mak.21b Az.64a
והמחפה לבלאים לוקה רבי עקיבא אומר אף המקיים Y.M.I.1
בשלמא לדידי דאמינא משום זורע היינו דאסירא
זריעה בבלאים אלא לדידך דאסרת משום חורש
חרישה בבלאים מי אסירא אמר ליה משום מקיים
והא מדקתני סיפא רבי עקיבא אומר אף המקיים
מכלל דתנא קמא לאו משום מקיים הוא בולה רבי
עקיבא היא ומאי טעם קאמר מאי טעם המנכש
והמחפה בבלאים לוקה משום מקיים שרבי עקיבא

M 19 האתי M 20 האי M 21 האי ...הבעל
M 22 הכא נמי קא מרפי M 23 קא - M 24 קשיא
M 25 בברא M 26 דרישא לאו M 27 הוא 28
M והכורי מחסרא והכי קתני מאי.

9. Cf. B. K. I. 8 fol. 2 fl. 10. Die verbotene Handlung ist nur dann strafbar, wenn der Thäter gewarnt wurde.

אומר אף המקרים מאי טעמא דרבי עקיבא דתניא
Lv.19,19 'שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זורע מקרים
מנין תלמוד לומר בלאים שדך לא תנן משקין בית
השלחין בכותל ובשבועית בשלמא מועד משום
טירחא הוא אלא בשביעית מי שרו רבנן אלא שביעית
בין לשאין דאביר משום זורע ובין לשאין דאמר משום
Lv.25,4 חורש זריעה והרישה בשביעית מי שרי אמר אבי
Lv.25,3 Dt.15,2 בשביעית בזמן הזה וחכי היא דתניא רבי אומר זה
דבר השמטה שמטו בשתי שביעיות הכתוב מדבר
אחת שביעית קרקע ואחת שביעית בספים בזמן
שאתה משמט קרקע אתה משמט בספים ובזמן
שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט בספים
רבא אמר אפילו תימא רבנן אבות אבר רחמנא
Fol.3 Lv.25,4.5 תולדות לא אבר רחמנא דכתיב ובשנה השביעית
"שבת שבתון יהיה לארץ"שדך לא תזרע וגו' מבדי
זמירה בכלל זריעה ובציורה בכלל קצירה למאי
הלכתא כתבינהו רחמנא למיסרא דאחני תולדות
היתר איאחרייתא לא ניתחייב ולא ותניא שדך
לא תזרע וכרמך לא תזמר אין לי אלא זריעה וזימור
מנין לנטיעה ולעידור ולכיסוח תלמוד לומר שדך
לא"כרמך הא לא כל מלאכה שבשדך ולא כל
מלאכה שבכרמך מנין שאין מקרקעין ואין מירדין
ואין מיספגין באילן תלמוד לומר שדך לא"כרמך לא
לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך

M 29 וכל מקום P 30 שנת M 31 וכתיב את ספיח קציריך לא תקצור וגו' || M 32 הוא דמיחי' אראחרינא || M 33 תזרע וכרמך לא תזמר כל מלא שבשדך וכל מלא M 34 תזרע וכרמך לא תזמר נטיעה.

wegen der Erhaltung; denn nach R. Âqiba ist auch die Erhaltung verboten. — Was ist der Grund R. Âqibas? Es wird gelehrt: *"Du sollst dein Feld nicht mit Mischsaat besäen"*; ich weiss dies also nur vom Säen, woher von der Erhaltung? es heisst: *Mischfrucht in deinem Feld sollst du nicht [haben]"*. — ¿Es wird gelehrt: Man darf am Halbfest und im Siebentjahr das dürre Feld bewässern; allerdings haben es die Rabbanan am Halbfest, wo es nur wegen der Mühe verboten sein könnte, um einem Schaden vorzubeugen, erlaubt, wieso aber im Siebentjahr, sowol nach demjenigen, welcher sagt: wegen Säens, als auch nach demjenigen, welcher sagt: wegen Pflügens, ist denn das Säen oder das Pflügen im Siebentjahr erlaubt!? Abajje erwiderte: Hier handelt es vom Siebentjahr in der Jetztzeit, und zwar nach der Ansicht Rabbis; es wird nämlich gelehrt: Rabbi sagte: *'Folgende Bestimmung hat es mit dem Erlass: erlassen'*; der Schriftvers spricht von zwei Erlassungen, vom Erlass des Bodens und vom Erlass der Geldforderung; zur Zeit, da der Erlass des Bodens stattfindet, findet auch der Erlass von Geldforderungen statt, und wenn der Erlass des Bodens nicht stattfindet, findet auch der Erlass von Geldforderungen nicht statt. Raba erwiderte: Du kannst sogar sagen, dass hier die Ansicht der Rabbanan vertreten ist, denn der Allbarmherzige hat nur die Hauptarbeiten, nicht aber die Nebenarbeiten verboten. Es heisst nämlich: *"Aber das siebente Jahr soll sein das Land eine Zeit unbedingter Ruhe sein: du darfst dein Feld nicht besäen"*: merke, das Beschneiden ist ja im Säen und das Winzern im Mähen einbegriffen, weshalb hebt sie der Allbarmherzige besonders hervor? — dies besagt, dass nur diese Nebenarbeiten strafbar sind, andere aber nicht — ¿Etwa nicht, es wird gelehrt: *Dein Feld sollst du nicht besäen, und deinen Weinberg sollst du nicht beschneiden*; ich weiss dies also vom Säen und Beschneiden, woher dies vom Gäten, Graben und Entblättern? — es heisst: *Dein Feld sollst du nicht, deinen Weinberg sollst du nicht*: "weder irgend welche Arbeit auf dem Feld noch irgend welche Arbeit auf dem Weinberg. Woher, dass bei Bäumen das Ausschneiden, Beschneiden und Abkratzen verboten ist? — es heisst: *Dein Feld sollst du nicht, deinen Weinberg sollst du nicht*: weder irgend welche Arbeit auf dem Feld, noch irgend welche Arbeit auf dem Weinberg. Woher,

11. Lev. 19,19. 12. Das Wort בלאים (allerdings zum vorangehenden Absatz gehörend) steht neben dem Wort שדה, demnach besteht das Verbot nicht nur im Säen, sondern auch in der Erhaltung. 13. Dt. 15,2. 14. Cf. Bd. I S. 188 Z. 20 ff. mut. mut. 15. Lev. 25,4.5. 16. Das אי wird auf das Nomen nicht auf das Werb bezogen (cf. N. 12 mut. mut.).

מנין שאין מזכרין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין
[35]מעשנין באילן תלמוד לומר שדך לא [36]תזרע כרמך לא
כל מלאכה שבשדך לא וכל מלאכה שבכרמך לא
יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר תחת
הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עזיבות
לגפנים תלמוד לומר שדך לא תזרע וכרמך לא
תזמר זריעה בכלל היתה ולמה יצתה להקיש
אליה [37]לומר לך מה זריעה מיוחדת עבודה שבשדה
ושבכרם אף כל [38]שהיא עבודה שבשדה ושבכרם
מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וקשקוש בשביעית Sanh.44b
מי שרי והא כתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה Ex.23,11
[39]תשמטנה מלקשקש ונטשתה מלכלכל אמר רב עוקבא
בר חמא תרי קשקושי הוו חד אכרויי אילני וחד Sanh.44b
סתומי פילי אכרויי אינן אסור סתומי פילי שרי: Ab.50b
איתמר החורש בשביעית רבי יוחנן ורבי אלעזר חד
אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה לימא בדרבי אבין
אמר רבי [40]אילעא קמיפלגי דאמר רבי אבין אמר רבי Syn.113a
אילעא כל מקום שנאמר בלל בעשה ופרט בלא
תעשה אין דנין אותו בכלל ופרט [41]מאן דאמר לוקה
לית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא ומאן דאמר
אינו לוקה [42]אית ליה דרבי אבין [43]לא דכולי עלמא
[44]לית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא מאן דאמר
לוקה שפיר ומאן דאמר אינו לוקה אמר לך מכדי
זמירה בכלל זריעה וכציורה בכלל קצירה למאי
הלכתא כתבינהו רחמנא למימר דאחני תולדות הוא

35 מעשעין M 36 וכומר M 37 שהיא — M 38
M + ואמר מר || 39 M אלעאי (וכן לקמן) || B 40
וכלל M 41 בדר א M 42 אית M 43 — א ר
אלעאי || 44 M אית לחו.

dass bei Bäumen das Düngen, das Entblättern, das Bedecken mit Erde und das Beräuchern verboten ist? — es heisst: *Dein Feld sollst du nicht, deinen Weinberg sollst du nicht*: weder irgend welche Arbeit auf dem Feld, noch irgend welche Arbeit auf dem Weinberg. Man könnte glauben, man dürfe die Olivenbäume nicht umgraben, die Weinstöcke nicht behacken, die Gräben nicht mit Wasser füllen und keine Kreise um die Weinstöcke fertigen, so heisst es: *Dein Feld sollst du nicht besäen und deinen Weinberg sollst du nicht beschneiden*; das Säen war ja einbegriffen weshalb wurde es besonders hervorgehoben? — als Vergleich für die übrigen Arbeiten: wie das Säen eine Feld- und Weinbergarbeit zugleich ist, ebenso ist auch jede andere Feld- und Weinbergarbeit verboten[17]. — Nur rabbanitisch, der Schriftvers ist nichts weiter als eine Stütze. — Ist denn das Graben im Siebentjahr erlaubt, es heisst ja: *Im siebenten Jahr sollst du es unbestellt und brach lassen*; unbestellt, nicht graben, und brach, nicht entsteinigen!? R. Ûqaba b. Hama erwiderte: Es giebt zweierlei Arten des Grabens: die Bäume kräftigen und die Ritzen füllen; die Bäume zu kräftigen ist verboten, die Ritzen zu füllen ist erlaubt.

Es wurde gelehrt: Bezüglich des Pflügens im Siebentjahr [streiten] R. Johanan und R. Eleâzar; einer sagt, es werde mit Geisselhieben bestraft, der andere sagt, es werde nicht mit Geisselhieben bestraft. Es ist anzunehmen, dass sie bezüglich der Lehre R. Abins, die er im Namen R. Ileâs sagte, streiten. R. Abin sagte nämlich im Namen R. Ileâs: Wo das Gebot allgemein und das bezügliche Verbot besonders spricht, wird [die hermeneutische Regel] vom "Allgemeinen und Besondern"[19] nicht angewandt. Derjenige, nach dem es mit Geisselhieben bestraft wird, hält nicht von der Lehre R. Abins, die er im Namen R. Ileâs sagte, derjenige, nach dem es nicht mit Geisselhieben bestraft wird, hält wol von der Lehre R. Abins. — Nein, thatsächlich hält niemand von der Lehre R. Abins, die er im Namen R. Ileâs sagte; nach dem dies mit Geisselhieben bestraft wird, ist es ja selbstredend begründet, und auch derjenige, nach dem es nicht mit Geisselhieben bestraft wird, kann dies erklären: merke, das Beschneiden war ja im Säen, und das Winzern im Mähen einbegriffen, wozu nennt sie der Allbarmherzige besonders? — um zu sagen, dass man nur wegen die-

17. Nicht aber eine specifische Feld- oder Weinbergarbeit. 18. Ex. 23,11. 19. Eine der 13 hermeneutischen Regeln R. Jišmâéls ist, dass wenn bei irgend einem Gebot bezw. Verbot in der Gesetzlehre zuerst generell, dann speciell und dann wiederum generell gesprochen wird, auch andere nicht genannte Fälle, die den speciell genannten gleich sind, einbegriffen sind.

דמיחייב [a]אתרומה אחרינא לא מיחייב [b]והא והתניא
[c]שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר אין לי אלא זירוע 1.w.25,4
וזמור מנין [d]לעידור ולקישקוש ולכיסוח תלמוד לומר
שדך לא כרמך לא לא כל מלאכה שבשדך [e]ולא כל
מלאכה שבכרמך ומנין שאין מקרסמין ואין מורדין
ואין מפסגין באילן תלמוד לומר שדך לא כרמך לא
כל מלאכה שבשדך [f]לא כל מלאכה שבכרמך [g]לא
יכול לא יקשקש תחת הזותים ולא יעדר תחת
הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עיגולין
לגפנים תלמוד לומר שדך לא תזרע זירוע בכלל
היתה ולמה יצתה לתקיש אליה [h]לומר לך מה זרוע
מיוחדת עבודה שבשדה ושבכרם אף כל [i]שהיא
עבודה שבשדה וישבכרם מדרבנן וקרא אסמכתא
בעלמא: כי אתא רב דימי אמר יכול ילקה על Col.b
[j]התוספת ונסיב לה תלמודא לפטורא ולא ידענא
מאי תלמודא [k]מאי תוספת רבי אלעזר אמר חרישה
[l]והבי קאמר יכול ילקה [m]על חרישה דאתיא מכלל
ופרט [n]וכלל ונסיב ליה תלמודא לפטורא דאם כן כל
הני פריטי למה לי ורבי יוחנן אמר ימים [o]שהוסיפו
חכמים לפני ראש השנה והכי קאמר יכול ילקה על
[p]תוספת [q]ראש השנה דאתיא מכחריש וכקציר תשבת Ex.34,21
ונסיב לה תלמודא לפטורא בדבעינן למימר [r]לקמן
מאי ימים שלפני ראש השנה [s]כדתנן עד מתי חורשין Sb.1
בשדה אילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל

M 45 אדארכיוסתא P 46 לאו M 47 לעכוש ולעידור
ולכיסוח ת ל וכרמך לא תזרע כרמך P 48 לא. M ובל
M 49 ובל M 50 לא. B 1- לא מנין שאין מזכרין ואין
מיפרקין ואין מעשנין באילן ת ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה
שבשדך לא וכל מלאכה שבכרמך M 51 תום M 52
היא B 53 ומאי M 54 ומה א ימים שלפני ר ה רא א
חרישה ת ק P 55 על M 56 וכלל M 57
שלפני ר ה הכי M 58 שבועית M 59 קנון M 60 דתנן.

ser Nebenarbeiten schuldig ist, nicht aber wegen anderer. ¿Etwa nicht, es wird gelehrt: *Dein Feld sollst du nicht besäen, und deinen Weinberg sollst du nicht beschneiden*, ich weiss dies also vom Säen; und vom Beschneiden, woher dies von Gäten, Graben und Entblättern? es heisst: *Dein Feld sollst du nicht, deinen Weinberg sollst du nicht*: weder irgend welche Arbeit auf dem Feld, noch irgend welche Arbeit auf dem Weinberg. Woher, dass bei Bäumen das Ausschneiden, das Beschneiden und das Abkratzen verboten ist? es heisst: *Dein Feld sollst du nicht, deinen Weinberg sollst du nicht*: weder irgend welche Arbeit auf dem Feld, noch irgend welche Arbeit auf dem Weinberg. Man könnte glauben, man dürfe die Olivenbäume nicht umgraben, die Weinstöcke nicht behacken, die Gräben nicht mit Wasser füllen und keine Kreise um die Weinstöcke fertigen, so heisst es: *Dein Feld sollst du nicht besäen*; das Säen war ja einbegriffen, weshalb wurde es besonders hervorgehoben? als Vergleich für die übrigen Arbeiten: wie das Säen eine Feld- und Weinbergarbeit zugleich ist, ebenso ist auch jede andere Feld- und Weinbergarbeit verboten!? — Nur rabbanitisch, der Schriftvers ist nichts weiter als eine Stütze.

Als R. Dimi kam, sagte er: [Man lehrte]: Man könnte glauben, man erhalte Geisselhiebe auch wegen des Zusatzes, so giebt es einen Lehrsatz, dass man frei ist; ich weiss aber nicht, was mit Lehrsatz gemeint sei. — Was ist mit Zusatz gemeint? R. Eleâzar erklärte: Das Pflügen; dies ist also wie folgt zu erklären: Man könnte glauben, man erhalte Geisselhiebe wegen des Pflügens, dessen Verbot durch die Regel vom "Allgemeinen, Besonderen und Allgemeinen" gefolgert wird, so giebt es einen Lehrsatz, dass man frei ist, denn sonst wären ja alle die einzelnen Fälle überflüssig. R. Johanan erklärte: Die Tage vor Neujahr, die die Weisen [zum Siebentjahr] hinzugefügt haben; dies ist also wie folgt zu erklären: Man könnte glauben, man erhalte Geisselhiebe wegen des Zusatzes des Siebentjahrs, der aus den Worten: "*In der Zeit des Pflügens und des Erntens sollst du ruhen*, gefolgert wird, so giebt es einen Lehrsatz, dass man frei ist, wie wir dies weiter erklären. — Was für eine Bewandtnis hat es mit den Tagen vor Neujahr? — Es wird gelehrt: Bis wie lange darf man das Baumfeld im Vorsiebentjahr

20. Ex. 34,21.

זמן שיפה לפרי ובית הלל אומרים עד העצרת
וקרובין דברי אלו לדברי אלו ועד מתי הורשין
שדה הלבן ערב שבועות משתכלה הלחה וכל זמן
שבני אדם חורשים ליטע מקשאות ומדלעות רבי
שמעון אומר אם בן נתנה תורה שיעור לכל אחד
ואחד בידו אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה
האילן עד העצרת ובית הלל אומרים עד הפסח
ואמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי
משום בר קפרא רבן גמליאל ובית דינו נמנו על
שני פרקים הללו ובטלום אמר ליה רבי זירא לרבי
אבהו ואמרי לה ריש לקיש לרבי יוחנן רבן גמליאל
ובית דינו חיבי מצו מבטלי תקנתא דבית שמאי
ובית הלל והא תנן אין בית דין יכול לבטל דברי
בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה
ובמנין אשתומם כשעה חדא אמר ליה איזיר כך
תתנו בינתן כל חדוצה לבטל יבוא ויבטל דידהו
היא הלכה למשה מסיני היא דאמר רבי אסי אמר
רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן
עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה
מסיני אמר רבי יצחק בי נגידי הילכתא שלשים יום
לפני ראש השנה ואתו תני תקון מפסח ובעצרת
ואתני בדידהו כל חדוצה לבטל יבוא ויבטל יהני
הלכתא נינהו קראי נינהו דתניא בחריש ובקציר
תשבת רבי עקיבא איזר אין ציריך ליזר החריש
וקציר של שבועות שהרי בבר נאמר שדך לא תזרע
וברמך לא תזמר אלא חריש של ערב שביעית

M 61 עד שתכ הלחה כל M 62 אמר ריש לקיש א ב
נתת כל א׳ | M 63 — ובית...הפסח ו ‖ M 64 והתירום
ואמרינן היכי מצי לתקוני תקנתא | M 65 — בינתן 66
M יבא ו M 67 בית M 68 ב ה ואמרי מפ ועד
עצרת M 69 — הני B 70 דתנן

pflügen? — Die Schule Šammajs sagt, so lange es für die diesjährige Frucht nützlich ist, die Schule Hillels sagt, bis zum Versammlungsfest. Die Worte dieser kommen den Worten jener nahe. Bis wie lange darf man das Getreidefeld im Vorsiebentjahr pflügen? Bis die Feuchtigkeit des Bodens geschwunden ist, nämlich, so lange Leute noch zur Pflanzung von Gurken und Kürbissen pflügen. R. Šimôn sprach: Demnach hat die Gesetzlehre es der Willkür eines jeden überlassen!? Vielmehr pflüge man das Getreidefeld bis zum Pesahfest, und das Baumfeld bis zum Versammlungsfest. (Die Schule Hillels sagt, bis zum Pesahfest). Hierzu sagte R. Šimôn b. Pazi im Namen des R. Jehošuâ b. Levi, im Namen Bar-Qaparas: R. Gamaliél und sein Gerichtskollegium stimmten ab, diese zwei Zeitbestimmungen aufzuheben. — R. Zera sprach zu R. Abahu, nach Anderen Reš-Laqiš zu R. Johanan: Wieso konnten R. Gamaliél und sein Gerichtskollegium einen Beschluss der Schule Šammajs und der Schule Hillels aufheben, es wird ja gelehrt, dass ein Gerichtskollegium die Beschlüsse eines anderen Gerichtskollegiums nicht aufheben könne, es sei denn, dass es grösser ist an Weisheit und Zahl!? Eine Weile war er bestürzt, dann erwiderte er: Vielleicht hatten sie bestimmt, dass wer dies aufheben will, dies dürfe. — ¿Ist dies denn ein Beschluss von ihnen, dies ist ja eine dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakha; denn R. Asi sagte im Namen R. Johanans, im Namen des R. Nehunja aus dem Thal Beth-Ḥivarthau, dass [die Lehren von] den zehn Sämlingen[21], von der Bachweide[22] und der Procession des Wassergiessens[23] dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakhoth sind!? R. Jiçhaq erwiderte: Die Halakha erstreckt sich nur auf dreissig Tage vor Neujahr und sie dehnten es bis zum Pesah- beziehungsweise Versammlungsfest aus, und bezüglich ihrer Zeitbestimmung sagten sie, dass wer dies aufheben will, dies dürfe. — ¿Sind diese denn überlieferte Halakhoth sie sind ja aus der Schrift zu entnehmen; es wird nämlich gelehrt:[24] *Beim Pflügen und beim Ernten sollst du ruhen*; dies ist ja — sagte R. Âqiba — bezüglich des Pflügens und des Erntens im Siebentjahr nicht nötig, da es ja bereits heisst: *Dein Feld sollst du nicht besäen und deinen Weinberg sollst du nicht beschneiden*; vielmehr ist es auf das Pflügen im Vorsiebentjahr für das Siebentjahr und auf die Ernte des Siebentjahrs im Nachsiebentjahr zu beziehen. R. Jišmâél sagte: Wie das Pflügen ein Frei-

21. Cf. Bd. I S. 268 Z. 16 ff. 22. Cf. S. 93 Z. 2 ff. 23. Cf. S. 143 Z. 15 ff.

Fol.4 שנכנס לשבועית וקצור של שבועית שיצא למיצאי
שבועית רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף
קצור רשות יצא קציר העומר שהיא מצוה אלא
אמר רב נחמן בר יצחק כי נמחי הלכתא למישרי
ילדה קראי למיסר וקנה וכיון דהלכתא למישרי ילדה
לאי מעמלא וקנה אכורה אלא הלכתא לרבי ישמעאל
קראי לרבי עקיבא ורבי יוחנן אמר רבן גמליאל יבית
דינו מדאוריתא בטיל להו מאי מעמא עמר שבת
שבת משבת בראשית מה להלן היא אכורה לפניה
ולאחריה מותרין אף כאן היא אכורה לפניה ולאחריה
מותרין מתקיף לה רב אשי מאן דאמר הלכתא
אתיא גזירה שוה עקרה הלכתא ומאן דאמר קרא
אתיא גזירה שוה עקרה קרא אלא אמר רב אשי
רבן גמליאל יבית דינו בכבוי לה מדרבי ישמעאל
דאמר הלכתא נמחי לה רבי נמחי הלכתא בזמן
שבית המקדש קיים דומיא דיסוד המים אבל בזמן
שאין בית המקדש קיים לא אבל לא מבוי השמים
ימבוי הקילון בשלמא מי קילון איבא טירחא יתירא
אלא מי נשמים מאי טירחא איבא אמר רבי אילעא
אמר רבי יוחנן גזירה מי נשמים אטו מי קילון רב
אשי אמר מי נשמים גופייהו לידי מי קילון אתו
וקמיפלגי בדרבי זירא דאמר רבי זירא אמר רבה
בר ירמיה אמר שמואל נהרות המושבין מים מן
האגמים מותר להשקות מתן בחולו של מועד מד
אית ליה דרבי זירא ומר לית ליה דרבי זירא: נופא
אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל
נהרות המושבין מים מן האגמים מותר להשקות
מתן בחולו של מועד איתיביה רבי ירמיה לרבי

M 73 | כי גמירין — M 72 | בחריש ובקציר + M 71
באור קאמ' כמל מאי || M 74 שבתון || M 75 מותרת
M 76 ה בשעה || M 77 יתירא || M 78 אילעאי
M 79 מי || M 80 נמי לידי מי קול || M 81 מים.

gestelltes ist, so muss auch das Ernten ein Freigestelltes sein, ausgenommen ist die Ernte der Webegarbe, die Gebot ist. — Vielmehr, erklärte R. Nahman b. Jichaq, die überlieferte Halakha erlaubt es bei jungen [Sämlingen], die Schriftverse verbieten es bei alten. — Wenn die überlieferte Halakha es bei jungen erlaubt, so ist ja von selbst zu folgern, dass es bei alten verboten ist!? — Vielmehr, die überlieferte Halakha ist nach R. Jišmâél, und die Schriftverse nach R. Âqiba nötig. R. Johanan erwiderte: R. Gamaliél und sein Gerichtskollegium stützten sich, als sie dies aufhoben, auf die Gesetzlehre. — Wieso?

Dies ist aus [dem Wort] *Ruhe* zu folgern, welche auch beim Šabbath gebraucht wird: wie bei diesem nur an diesem selbst die Arbeit verboten ist, nicht aber vor- und nachher, ebenso ist es auch [beim Siebentjahr] nur an diesem selbst, nicht aber vor- und nachher verboten. R. Aši wandte ein: Wieso kann, nach dem dies eine überlieferte Halakha ist, die Wortanalogie eine überlieferte Halakha aufheben, und wieso kann, nach dem dies ein Verbot der Schrift ist, die Wortanalogie ein Verbot der Schrift aufheben!? Vielmehr, erklärte R. Aši, R. Gamaliél und sein Gerichtskollegium sind der Ansicht R. Jišmâéls, welcher sagt, dies sei eine überlieferte Halakha, und zwar hat dies nur dann statt, wenn der Tempel besteht, gleich der Procession des Wassergiessens, nicht aber, wenn der Tempel nicht besteht.

NICHT ABER DURCH REGEN- ODER GRUBENWASSER. Allerdings ist die Bewässerung mit Grubenwasser mühevoll, welche Mühe giebt es aber bei der Bewässerung mit Regenwasser!? R. Ileâ erwiderte im Namen R. Johanans: Mit Regenwasser ist es mit Rücksicht auf Grubenwasser verboten. R. Aši erwiderte: Aus dem Regenwasser selbst kann Grubenwasser werden. Sie streiten bezüglich der Lehre R. Zeras; R. Zera sagte nämlich im Namen des Rabba b. Jirmeja, im Namen Šemuéls, dass man am Halbfest [das Feld] durch Ströme, die aus Wassersammlungen gespeist werden,[25] bewässern darf; einer hält von der Lehre R. Zeras, der andere hält nicht von der Lehre R. Zeras.

Der Text. R. Zera sagte im Namen des Rabba b. Jirmeja, im Namen Šemuéls: Man darf am Halbfest [das Feld] durch Ströme bewässern, die aus Wassersamm-

24. Cf. S. 312 N. 112. 25. Diese gleichen dem Regenwasser, indem sie ebenfalls verstegen können, und man würde veranlasst werden, Wasser von anderwärts zu holen.

lungen gespeist werden. R. Jirmeja wandte gegen R. Zera ein: Nicht aber durch Regen- oder Grubenwasser!? Dieser erwiderte: Jirmeja, mein Sohn, die Wassersammlungen in Babylonien gleichen Gewässern, die nicht versiegen.

Die Rabbanan lehrten: Aus Teichen und Cisternen, die am Vorabend des Festes mit Wasser gefüllt wurden, darf man am Halbfest nicht bewässern; wenn aber zwischen diesen ein Strom fliesst, so ist es erlaubt. R. Papa sagte: Dies nur, wenn der grössere Teil des Felds aus diesem Strom bewässert werden kann. R. Aši sagte: Auch wenn die grössere Hälfte des Felds aus diesem Strom nicht bewässert werden kann, denn da es schliesslich doch bewässert wird, sagt man sich: wenn es auch nicht in einem Tag bewässert wird, so wird es in zwei oder drei Tagen.

Die Rabbanan lehrten: Wenn aus einem dürren, künstlich bewässerten Feld Wasser in eine Cisterne fliesst, so darf man aus dieser ein anderes dürres Feld bewässern. — Das Wasser kann ja versiegen!? R. Jirmeja erwiderte: Es trieft noch immer nach. Abajje sagte: Dies nur, wenn die obere Quelle nicht versiegt.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Menasja sagte: Wenn von zwei Beeten das eine höher und das andere tiefer liegt, so darf man nicht vom unteren schöpfen und das obere bewässern. Noch mehr verschärfte es R. Eleâzar b. Šimôn: Selbst wenn von einem Beet die eine Hälfte tiefer und die andere Hälfte höher liegt, so darf man nicht aus der tieferen Stelle schöpfen und die höhere Stelle bewässern.

זירא אבל לא מבי גשמים ורא ממי קורקן אמר ליה
ירמיה בדי הני אנמי דכבל כמיא דלא פסקי דמו׃
תני רבנן הפסיקות והכריכות שנתמלאו מים מערב
יום טוב אסור להשקות מהן בחולו של מועד ואם
היתה אמת המים עוברת ביניהן מותר אמר רב
פפא והוא שרובה של אותה שדה שותה מאותה
אמת המים רב אשי אמר אף על פי שאין רובה
של אותה שדה שותה בין דקא משכא ואתיא מימר
אמר אי לא שתיא לחד יומא תשתי לתרי ותלתא
יומי׃ תנו רבנן ברייתא שנטפסה מים משדה בית
השלחין או מותר להשקות ממנה שדה בית השלחין
אחרת והא עבידא דפסקא אמר רבי ירמיה יעדיין
היא מטפטפת אמר אביי והיא שלא פסק מעיין
ראשון׃ תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר שתי
ערוגות זו למעלה מזו לא ידלה בן התחתונה וישקה
את העליונה יותר על כן אמר רבי אלעזר בר שמעון
אפילו ערוגה אחת חציה נמוך וחציה גבוה לא ידלה
ממקום נמוך וישקה למקום גבוה׃ תנו רבנן מדלין
לירקות כדי לאוכלן ואם בשביל ליפותן אסור רבינא
ורבה תוספאה תרו קא אזלי באורחא חזו להדהוא
גברא דהוה דלי דגילא בחולא דמועדא אמר ליה
רבה תוספאה לרבינא ליתי מר לשבתיה אמר ליה
והתניא מדלין לירקות כדי לאוכלן אמר ליה מי
כברת מאי מדלין מדלין מיא מאי מדלין שלופי
מדתנן המידל בגפנים בשם שהוא מידל בשרו כך
הוא מידל בשל עניים דברי רבי יהודה רבי מאיר
אומר בשלו רשאי ואינו רשאי בשל עניים אמר

M 82 יר M 83 מאותה אמת המים M 84 בחר
B 85 שנטפסת M 86 מים M 87 זה P 88 מטפטפ
M מימ שדה M 89 אחר M 90 היא M 91
בשב M 92 ורבא, רבא P 93 בחולו, M בחולו של
מועד M 94 מידלין ממש מאי M 95 בשהוא מידל
בתוך שלו ב ה מידל בתוך שלו.

Die Rabbanan lehrten: Man darf für Grünzeug schöpfen, um es zu essen, nicht aber damit sie besser wachsen. Rabina und Rabba Tospaáh gingen am Halbfest auf einem Weg und sahen einen Mann Eimer Wasser schöpfen. Da sprach Rabba Tospaáh zu Rabina: Möge der Meister über ihn den Bann verhängen. Dieser erwiderte: Es wird gelehrt, man dürfe Wasser für Grünzeug schöpfen, um es zu essen! Jener sprach: Glaubst du etwa, madlin[26] heisse "Wasser schöpfen"? madlin heisst "gäten", wie gelehrt wird: Wenn jemand Weinreben ausbeert [medal], so beere er auch die der Armen[27] aus — Worte R. Jehudas; R. Meír sagt: wol darf er es bei den seinigen, nicht aber bei den der Armen. Dieser entgegnete: Es wird ja aber gelehrt, man

26. Lies: leitet das W. מדלין von דלה, *schöpfen*, *heben* ab, der andere von דדר, *herausziehen*.
27. Cf. Lev. 19,9 f; 23,22.

לית ליה מתניא מדלין מים לזרקות כדי לאוכלן אמר
לית אי תניא תניא: יאי עשרי עניית לנפטום: מאי
עניית אמר רב יהודה בנכי תניא נמי הכי אלי תן
עניית בדידין שבעלקדי דיתים ישבעלקדי נפטים איני
והא רב יהודה שרא לבני בר ציתאי למעבד בנכי
לבתיהון לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקו: רבי
אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האתרא: במערבא
מעיל משמיה דרבא מרישא אלא שבועית מאי מעמא פליגי
בה רבי זירא ורבי אבא בר מבל תרי אמרי משום שנראה
כעובד יום אמרי משום שמכשיר אפיה לזריעה מאי
בינייהו איכא בינייהו דקא אתו מיא בתריה מאן
דאמר משום שמכשיר אפיה לזריעה איכא דאמרי
דאמר משום שנראה כעובד ליכא דאמר משום
שנראה כעובד ליחוש משום שמכשיר אפיה לזריעה
אלא איכא בינייהו דקא שקיל טינא ישדי בריאי
למאן דאמר משום שמכשיר אפיה לזריעה ליכא
למאן דאמר משום שנראה כעובד איכא למאן דאמר
משום שמכשיר אפיה לזריעה ליחוש משום שנראה
כעובד עדר נמי כי קא שקיל בריכתיה מנח ליה
אמתני׳ מתני ליה משום שנראה כעובד יקשיבא ליה
רבי אלעזר בן עזריה אדרבי אלעזר בן עזריה ומי
אמר רבי אלעזר בן עזריה בר שנראה כעובד אסיר
ורמינהי עישה אדם את זבלי אציר רבי מאיר אומר
עד שיעמיק שלשה טפחים או עד שיכניס שלשה
טפחים היה לו רבי מיעט מיכאן עדיו והוסיף רבי
אלעזר בן עזריה אומר עד שיעמיק שלשה או עד

M 98 איכא — M 96 בחיטין — M 95 לה׳ יבנו בי ציית
M 2 אבראי מאן — M 1 בית — M 99 מורחא
M 5 אדרבי — M 4 + ליה קכבר — M 3 ומאן
...ובו...עזריה — M 6 משפחים.

dürfe für Grünzeug Wasser schöpfen [madlin], um sie zu essen? Jener versetzte: Ist dies gelehrt worden, so richte dich danach.

Man darf keine Kreise um die Weinstöcke machen. Was sind es für Kreise? R. Jehuda erwiderte: Furchen. Ebenso wird auch gelehrt: Kreise sind die Furchen an den Wurzeln der Ölbäume und Weinstöcke. Dem ist ja aber nicht so, R. Jehuda erlaubte ja den Leuten aus Bar-Zitaj Furchen auf ihren Weinbergen zu machen? — Das ist kein Einwand, dies bei neuen, jenes bei alten.

R. Eleâzar b. Âzarja sagt, man dürfe keinen Graben fertigen. Allerdings am Halbfest nicht, wegen der Mühe, weshalb aber nicht im Siebentjahr? Hierüber streiten R. Zera und R. Abba b. Mamal; einer erklärt, weil dies den Anschein des Behackens hat, der andere erklärt, weil man die Ufer zum Säen brauchbar macht.

Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wenn gleich [mit dem Graben] Wasser kommt: in diesem Fall ist wol die Begründung angebracht, man mache die Ufer zum Säen brauchbar, nicht aber die Begründung, es habe den Anschein des Behackens. — Aber auch nach demjenigen, welcher begründet, weil es den Anschein des Behackens hat, sollte es doch verboten sein, weil man die Ufer zum Säen brauchbar macht!? — Vielmehr einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wenn man [den Schutt] weit fortwirft; in diesem Fall ist die Begründung, weil man die Ufer zum Besäen brauchbar macht, nicht angebracht, wol aber die Begründung, weil es den Anschein des Behackens hat. — Aber auch nach demjenigen, welcher begründet, weil man die Ufer zum Besäen brauchbar macht, sollte es doch verboten sein, weil es den Anschein des Behackens hat!? — Beim Behacken lässt man ebenfalls [den Schutt] daneben liegen. Amemar lehrte [ausdrücklich im Namen R. Eleâzars]: weil es den Anschein des Behackens hat, und wies auf einen Widerspruch hin, in welchem sich R. Eleâzar b. Âzarja befindet: kann denn R. Eleâzar b. Âzarja gesagt haben, dass es, wo es den Anschein des Behackens hat, verboten ist, dem widersprechend wird ja gelehrt: Man darf [im Siebentjahr] den Dung in einen Haufen sammeln; R. Meír verbietet dies, es sei denn, dass man ihn drei Handbreiten tiefer oder drei Handbreiten höher legt. War schon etwas vorhanden, so thue man allmählig hinzu; R. Eleâzar b. Âzarja verbietet dies, es sei denn, dass man ihn drei Handbreiten tiefer oder drei Hand-

שיעבידה שרשה או עד שיתן עליו חסרון רבי זירא
ורבי אבא בר ממל חד אמר כגון שהעמיק חד אמר
זיבלו מיכיח עליו: ימתקנין את המקולקלת במיעד:
מאי מקולקלת אמר רבי אבא שאם היתה עמוקה
טפח מעמידה על ששה טפחים: פשיטא הכי טפח
על שלשה טפחים ביון דלא עבר מיא לא בלים
הוא טפחים על שנים עשר דקא טרח טירחא
יתירא לא טפחים על שבעה מהו הכא חמשה קא
מעמיק והכא חמשה קא מעמיק או דלמא ביון
דאיכא טפח יתירא איכא טירחא טפי תיקו אביי
שרא לבני בר חמדך לשחופי נהרא רבי ירמיה
שרא לחו לבני סכותא למיכרא נהרא טמיכא רב
אשי שרא לחו לבני מתא מחסיא לאקדוחי נהר
ביתניין אמר ביון דשתי מינה רבים כרבים דמי
ותנן עושין כל צרכי רבים: ימתקנין את קולקלי Fol.5
הבים שברשות הרבים וכו': חטיטה אין חפירה לא
אמר רבי יעקב אמר רבי ייחנן לא שנו אלא שאין
רבים צריכין לחם אבל רבים צריכין לחם אפילו
חפירה מותר וכי רבים צריכין לחם בי שרי והתניא
חוטטין בורות שיחין ומערות של יחיד יאין צריך
ליומר של רבים יאין חופרין בורות שיחין ומערות
של רבים ואין צריך ליומר של יחיד מאי לאו
בשרבים צריכין לחם לא בשאין רבים צריכין לחם
דבותה גבי יחיד שאין יחיד צריך לחם חטיטה בי שרי
והתניא בורות שיחין ומערות של יחיד בינסן בים

M 7 — קודם רבן M 8 אבתו M 9 ששה ביון הא
עבידי מיא ולא בלים טפחיים 11 M 10 ביון המר
M לחו לבני הכיוך לכיופי M 12 בורטנין.

breiten höher, oder dass man ihn auf einen Felsen legt. R. Zera und R. Abba b. Mamal [erklärten es]; einer erklärte: wenn die Vertiefung bereits vorhanden war, der andere erklärte: der Dung beweist es ja.

MAN DARF AM HALBFEST DIE VERDORBENEN AUSBESSERN. Was heisst "verdorben"? R. Abba erwiderte: Wenn die Tiefe bis auf eine Handbreite reduzirt wurde, so darf man sie wieder auf sechs vertiefen.

Selbstredend darf man einen drei Handbreiten tief gewesenen Graben, der auf eine Handbreite reduzirt wurde, nicht wiederum austiefen, denn da in einem solchen kein Wasser fliessen konnte, so war er überhaupt kein Graben; einen zwölf tief gewesenen, der auf zwei Handbreiten reduzirt wurde, darf man ebenfalls nicht wiederum austiefen, da dies sehr mühevoll ist. Wie ist es aber bei einem sieben Handbreiten tief gewesenen, der auf zwei reduzirt wurde; [ist es erlaubt,] da man in diesem Fall fünf Handbreiten austieft, wie man in jenem Fall[28] fünf Handbreiten austieft, oder [ist es verboten,] da man eine Handbreite unnötig gräbt und sich somit unnötig abmüht? — Die Frage bleibt dahingestellt. Abajje erlaubte den Einwohnern von Baṛ-Hamdakh einen Fluss von Gezweigen zu reinigen. R. Jirmeja erlaubte den Einwohnern von Sekutha einen verstopften Fluss aufzugraben. R. Aši erlaubte den Einwohnern von Matha-Meḥasja im Fluss Burniç [eine Sandbank] durchzugraben, indem er sagte, da das Publikum aus diesem trinkt, so gehört es zu den öffentlichen Bedürfnissen.

MAN DARF DIE VERDORBENEN WASSERBEHÄLTER AUF ÖFFENTLICHEN PLÄTZEN AUSBESSERN &. Nur den Schmutz ausschachten, nicht aber tiefer graben. R. Jâqob sagte im Namen R. Johanans: Dies nur, wenn es das Publikum nicht nötig hat, wenn es aber das Publikum nötig hat, so darf man auch tiefer graben. — Ist es denn erlaubt, wenn es das Publikum nötig hat, es wird ja gelehrt: Man darf den Schutt aus privaten Brunnen, Gruben und Höhlen ausschachten, und um so mehr aus öffentlichen; man darf aber nicht öffentliche Brunnen, Gruben und Höhlen tiefer graben, und um so weniger private; wahrscheinlich doch, wenn es das Publikum nötig hat!? — Nein, wenn es das Publikum nicht nötig hat. — ¿¡Dementsprechend handelt auch der Fall von den privaten, wenn man es nicht nötig hat, — ist denn in diesem Fall das Ausschachten des Schmutzes erlaubt, es wird ja gelehrt: In private Brunnen, Gruben

28. Dass man das Behacken nicht bezweckt 29. Wenn ein 6 H.n tiefer Graben auf 1 H. reduzirt wird

לתוכן אבל לא חוטטין ולא שפין את סדקיהן של
רבים חוטטין אותן ושפין את סדקיהן ואלא מאי
בשיחוד צריך להם דכוותה גבי רבים בשרבים
צריכין להם חפירה מי אסיר והתניא בורות שיחין
ומערות של יחיד בונסין מים לתוכן וחוטטין אותן
אבל לא שפין את סדקיהן ולא חוטטין לתוכן ולא
סדין אותן בסיד ושל רבים חופרין אותן וסדין אותן
בסיד אלא קשיא הך קבייתא תרתין הבי חוטטין
בורות של יחיד בשיחוד צריך להם ואין צריך לומר
בשל רבים בשרבים צריכין להם דאפילו חפירה
מותר ואין חופרין בורות שיחין ומערות של רבים
בשאין רבים צריכין להם ואין צריך לומר של יחיד
דכי אין יחיד צריך להם אפילו חטיטה נמי אסיר
אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני עישין כל
צורכי רבים כל לאתויי מאי לאו לאתויי חפירה לא
לאתויי הא דתניא יוצאין לקוון את הדרכים ולתקן
את הרחובות ואת האסטרטאות ולמוד את המקואות
וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה מדגילין לתוכי
ארבעים סאה ומנין שאם לא יצאו ועשו כל אלו
שכל דמים שנשפכו שם מעלה עליהם הכתוב כאילו
הם שפכום תלמוד לומר והיה עליך דמים הא Dt.19.10
בהדיא קתני להו ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות
ואת המקואות ועושין כל צורכי רבים לאתויי מאי
לאו לאתויי חפירה שמע מינה ומציינין את הקברות
אמר רבי שמעון בן פזי רמז לציון קברות מן התורה

M 13 + אותן — M 14 דכוותיהו גבי רבים בשצריכין
M 15 של יחיד — M 16 ושפין את סדקיהן אבל לא חופרין
אותן ולא סדין M 17 שיחין ומערות של יחיד בשצריך
M 18 של רבים וכי צריכין להם אפילו M 19 בשו מ
M 20 רבים M 21 בשל יחיד בשא צ ל דאתי חטיטה
אסור M 22 ואיסטרטיאות M 23 את כל אלו כל
M 24 הם M 25 — ומתק...המקואות M 26 אלא
עושין M 27 — לאו M 28 על M 29 מן התורה
לציון מנין.

und Höhlen darf man Wasser ansammeln, nicht aber darf man aus diesen den Schmutz ausschachten, noch darf man deren Ritzen glätten; aus öffentlichen darf man den Schmutz ausschachten und deren Ritzen glätten. — Wie denn, handelt etwa der Fall von den privaten, wo man es nötig hat, dementsprechend auch der Fall von den öffentlichen, wo es das Publikum nötig hat, — ist denn in diesem Fall das tiefere Graben verboten, es wird ja gelehrt: In privaten Brunnen, Gruben und Höhlen darf man Wasser ansammeln, auch darf man aus diesen den Schmutz ausschachten, nicht aber darf man deren Ritzen glätten, noch Schutt in diese thun, noch sie mit Kalk ausschmieren; öffentliche darf man tiefer graben und mit Kalk ausschmieren!? — Dem widerspricht ja die erste Barajtha!? — Erkläre dies wie folgt: Man darf den Schmutz aus privaten Brunnen ausgraben, wenn man es nötig hat, und um so eher öffentliche, wenn es das Publikum nötig hat, in welchem Fall sogar das tiefere Graben erlaubt ist; man darf keine öffentlichen Brunnen, Gruben und Höhlen tiefer graben, wenn es das Publikum nicht nötig hat, und um so weniger private, wenn man es nicht nötig hat, in welchem Fall auch das Ausschachten des Schmutzes verboten ist. R. Aši sprach: Dies ist auch aus unserer Mišnah zu entnehmen, denn es wird gelehrt, dass man alle öffentlichen Arbeiten verrichten dürfe; was schliesst nun dies „alle" ein? wahrscheinlich doch das tiefere Graben! — Nein, dies schliesst das ein, was im Folgenden gelehrt wird: Man geht hinaus, um die Wege zu entdornen, die Plätze und die Strassen auszubessern und die Tauchbäder nachzumessen, und wenn ein Tauchbad keine vierzig Seah [Wasser] hat, so sorge man, dass es permanent vierzig Seah habe. Woher, dass, wenn sie dies alles nicht gethan haben, und dadurch Blut vergossen wurde, es ihnen der Schriftvers anrechnet, als hätten sie dies gethan? — es heisst: *Und du so mit Blutschuld beladen werdest.* — Auch dies wird ja ausdrücklich gelehrt: Man bessere die Wege, die Plätze und die Tauchbäder aus; demnach schliessen die Worte „man verrichte alle öffentlichen Bedürfnisse" das tiefere Graben ein; schliesse hieraus.

Man bezeichne die Gräber. R. Šimôn b. Pazi sagte: Wo befindet sich in der

30. Dt. 19,10.

Gesetzlehre eine Andeutung für die Bezeichnung der Gräber? — es heisst: [1]*Und wenn einer ein Menschengebein erblickt, so soll er ein Mal daneben errichten.* Rabina sprach zu R. Aši: Woher wusste man dies bevor Jehezqel kam? — Wie willst du deiner Ansicht nach das erklären, was R. Hisda gesagt hat, dass wir nämlich dies[2]nicht aus der Gesetzlehre Mošes, sondern aus den Worten Jehezqels, des Sohns Buzis, haben, denn es heisst:[3]*Kein Fremdling, der unbeschnittenen Herzens und unbeschnittenen Fleisches ist, soll in mein Heiligtum eintreten*; wer lehrte dies nun vor Jehezqel? Vielmehr musst du ja sagen, dies sei eine überlieferte Lehre gewesen und Jehezqel habe es nur niedergeschrieben, ebenso war es auch hierbei eine überlieferte Lehre und Jehezqel hat es nur niedergeschrieben. R. Abahu entnimmt dies aus Folgendem: [4]*Unrein, unrein, soll er rufen*; die Unreinheit selbst müsse zurufen: Entferne dich[5]. Ebenso sagte auch R. Ûziél, Enkel R. Ûziél des Grossen, die Unreinheit selbst müsse zurufen: Entferne dich. — Deutet denn dieser Schriftvers darauf, aus diesem wird ja folgende Lehre entnommen: *Unrein, unrein, soll er rufen*; er muss sein Leid öffentlich kund thun, damit das Publikum für ihn bete!? — Es könnte ja heissen: *unrein soll er rufen*, wozu: *unrein, unrein*? — schliesse hieraus Beides. Abajje entnimmt dies aus Folgendem: [6]*Du sollst dem Blinden kein Hindernis in den Weg legen.* R. Papa entnimmt dies aus Folgendem: [7]*Und so sagt er denn: Macht Bahn, macht Bahn, richtet her den Weg.* R. Ḥenana entnimmt dies aus Folgendem: [8]*Räumt meinem Volk jeden Anstoss aus dem Weg.* R. Jehošuâ b. Idi entnimmt dies aus Folgendem: [9]*Und weise ihnen den Weg, den sie wandeln sollen.* Mar-Zuṭra entnimmt dies aus Folgendem: [10]*Ihr sollt die Kinder Jisraél verwarnen in betreff ihrer Unreinheit.* R. Aši entnimmt dies aus Folgendem: [11]*Beobachtet meine Satzungen*: fügt eine Satzung zur Satzung hinzu. Rabina entnimmt dies aus Folgendem: [12]*Wer seinen Weg richtet,*[13]*den werde ich das Heil Gottes sehen lassen.* R. Jehošuâ b. Levi sagte: Wer seine Wege schätzt,[13]dem ist es beschieden das Heil Gottes zu sehen, denn es heisst: *Wer seinen Weg richtet [vesam]*, lies nicht: *vesam [richtet]*, sondern: *vešam [schätzt], den will ich das Heil Gottes sehen lassen.* R. Jannaj hatte einen Schüler,

מנין תלמוד לומר וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון Ez.39,15
אמר ליה רבינא לרב אשי[30]הא מקמי דליתי יחזקאל
מאן אמר ולימעמך הא דאמר רב חסדא דבר זה vgl.Tan. 17b
מתורת משה[31]רבינו לא למדנו מדברי[32]יחזקאל בן
בוזי למדנו כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא Ez.44,9
אל מקדשי (לשרתני)[33]מקמי דליתי יחזקאל מאן אמרה
אלא גמרא נמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא
הכא נמי גמרא נמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה
אקרא רבי אבהו אמר מהכא ימא טמא יקרא Lv.13,45
טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש[34]ובן אמר רבי
עזואל בר בריה דרבי עזואל רבה טומאה קוראה
לו ואומרת לו פרוש והאי להכי הוא דאתא החוא
מיבעי ליה לכדתניא וטמא טמא יקרא[35]צריך להודיע Sab.67a Sot.32a Hul.78a Nid.66a
צעקו לרבים ורבים מבקשין עליו רחמים אם בן
ליכתוב וטמא יקרא מאי וטמא טמא שמעת מינה
תרתי אביי אמר[36]מהכא ולפני עור לא תתן מכשל Lv.19,14
רב פפא אמר ואמר סלו סלו פנו דרך[37]רב חיננא Jes.57,14
אמר הרימו מכשל מדרך עמי רבי[38]יהושע בריה דרב
אידי אמר והודעת להם את הדרך (אשר) ילכו בה Ex.18,20
מר זוטרא אמר והזהרתם את בני ישראל מטומאתם Lv.15,31
רב אשי אמר ושמרתם את משמרתי עשו משמרת Ib.18,30 Jab.21a
למשמרתי רבינא אמר ושם דרך אראנו בישע[39] Ps.50,23
אלהים אמר רבי יהושע בן לוי כל השם אוהותיו Sot.5b
זוכה[40]ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא שנאמר
ושם דרך אל תקרי ושם אלא ושם דרך אראנו בישע

M 30 והא מקמי דליתי יח מאן אמרה . M 31 רבינו
M 32 קבלה למדנו M 33 — הכא...אקרא M 34
וכדאמר ר ע משמיה דר"ע M 35 מודיע M 36
מהכא M 37 — רב...עמי M 38 הונא בר איקא אמר
M 39 למשמרת ר' אבהו אמר M 40 ומקבל פני שכינה.

31. Ez. 39,15. 32. Das ein unbeschnittener Priester den Tempeldienst nicht verrichten darf. 33. Ez. 44,9. 34. Lev. 13,45. 35. Dh. die Unreinheit müsse gekennzeichnet werden. 36. Lev. 19,14. 37. Jes. 57,14. 38. Ex. 18,20. 39. Lev. 15,31. 40. Ib. 18,30. 41. Ps. 50,23. 42. Die verbotenen Wege bezeichnet. 43. Dh. erwägt.

ארחים רבי יצאי חזה ליה "ההוא תלמידא דכל יומא
חזה מקשי ליה בשבתא דרגלא לא חזה מקשי
Col.b ליה קרי עלויה ושם דרך ארצנו ביעל אלהים; תני
Pe.50,23 רבנן אין מציינין לא על בזית מן חמת "ולא על
Isa.8 עצם בשעורה ולא על דבר שאינו מטמא באהל
אבל מציינין על השדרה ועל הגולגולת "על רוב בנין
ועל רוב מנין "חמת ואין מציינין על הוודאות "אבל
מציינין על הספיקות ואלו הן "הספיקות סככות
ופרעות ובית הפרס ואין מעמידין ציון במקום טומאה
Mq.6a שלא "להפסיד את הטהרות ואין בוחקין ציון ממקום
טומאה שלא "להפסיד את ארץ ישראל וכזית מן
Al.1,1 חמת אינו מטמא באהל "והא "תניא אלו שמטמאין
באהל כזית מן חמת אמר רב פפא הכא בכזית
מצינעם עסקינן דסוף סוף מיחסר חסר מיטב וישרפו
עליו תרומה וקדשים לפי שעה ואל ישרפו עליו
Naz.54b "לעולם ואלו הן "הספיקות סככות ופרעות "סככות
Ah.vii.2 אילן המיסך על הארץ פרעות "אבנים פרוצות
היוצאות מן הגדר "ובית הפרס מי מטמא באהל
Ber.19a והאמר רב יהודה אמר שמואל מנפה אדם בית
Er.30b הפרס והולך ורב יהודה בר "אמי משמיה דעולא
Pes.92b
Hg.25b אמר בית הפרס שנידש טהור אמר רב פפא לא
Ket.28b קשיא "כאן בשדה שאבד בה קבר "כאן בשדה שנחרש
Bek.29b בה קבר ושדה "שנחרש בה קבר בית הפרס קרי
Nid.57a ליה אין "והתניא שלשה בתים הן שדה שנאבד
Ah.xvii.7

M 41 חד תר דכר שתא קא מקשי ליה בשתא דרגל לא קא
מק קרי M 42 לא M 43 ועל M 44 ועל
M 45 של בת M 46 אלא על M 47 בפיקות
M 48 ורבינהו אלו הן שמטמ M 49 תנן V 50
וקדשים M 51 תרומה M 52 הספ M 53
ובית הפרס M 54 אלו B 55 בית הפרס כדתנן
תחורש את הקבר הרי הוא עושה בה פ וכמה הוא עושה מלא
מעצה מאה אמה M 56 איבי משמיה דרב יהודה אמ
M 57 תא M 58 שאבד B 59 והתנן.

der jeden Tag Einwände gegen ihn zu erheben pflegte, am Festsabbath aber unterliess er dies; da las er über ihn: *Hier kommt Weg schaltet, den will ich das Heil Gottes schen lassen.*

Die Rabbanan lehrten: Ein olivengrosses Stück von einem Leichnam wird nicht bezeichnet noch ein gerstengrosses Gebein, noch sonst ein Ding, das durch Bezeltung nicht verunreinigungsfähig ist, wol aber wird das Rückgrat, der Kopf, der grössere Teil oder die grössere Gliederzahl des Leichnams bezeichnet. Man braucht nicht bekannte Unreinheiten zu bezeichnen, wol aber zweifelhafte. Folgende gehören zu den zweifelhaften: das Herabhängende, das Hervorstehende und das Grabstätten-Acker. Man darf nicht das Mal direkt auf die Unreinheit setzen, um nicht reine Gegenstände zu verderben; ferner darf man das Mal nicht zu weit von der Unreinheit setzen, um nicht das jisraélländische Gebiet zu verderben[1]. Ist denn ein olivengrosses Stück von einem Leichnam nicht verunreinigend durch Bezeltung, es wird ja gelehrt, dass zu den Dingen, die durch Bezeltung verunreinigend, auch ein olivengrosses Stück von einem Leichnam gehört!? R. Papa erwiderte: Hier handelt es von einem Stück in knapper Olivengrösse, das schliesslich doch verloren geht; lieber verbrenne man dessentwegen Hebe und Heiliges einmal, als dass man es stets thun soll. «Folgende gehören zu den zweifelhaften: das Herabhängende und das Hervorstehende.» Herabhängendes heisst, wenn ein Baum auf die Erde herabhängt". Hervorstehendes heisst, wenn Steine aus einer Wand hervorragen. — Ist denn der Grabstätten-Acker durch Bezeltung verunreinigend, R. Jehuda sagte ja im Namen Šemuéls, dass man auf einem Grabstätten-Acker wegblasen[17] und weiter gehen dürfe; auch sagte R. Jehuda b. Ami im Namen Ûlas, dass ein ausgetretener Grabstätten-Acker rein sei!? R. Papa erwiderte: Das ist kein Einwand; das Eine handelt von einem Feld, auf welchem ein Grab verloren ging[18], das Andere handelt von einem Feld, auf welchem ein Grab aufgeackert wurde. — Heisst denn ein Feld, auf dem ein Grab aufgeackert wurde, Grabstätten-Acker? Frei-

44. Cf. Bd. I S. 70 N. 6. 45. Wenn sich das Mal direkt auf der Unreinheit befindet, so kann dies von der Ferne übersehen werden; wenn es zu weit von der Unreinheit gesetzt wird, so wird der ganze Raum unnötig als unrein bezeichnet. 46. Wenn sich eine Unreinheit unter einem Ast befindet, und man nicht weiss, unter welchem. 47. Dh. die Erde wegscharren, um zu sehen, ob da Gebeine liegen. 48. Man weiss nicht, wo sich dasselbe befindet.

lich: es wird gelehrt: Es giebt dreierlei Grabstätten-Aecker: ein Feld, auf dem ein Grab verloren ging, ein Feld, auf dem ein Grab aufgeackert wurde, und ein Feld der Weinenden. Was ist ein Feld der Weinenden? R. Jehošuâ b. Abba erwiderte im Namen Ûlas: Ein Feld, da man die Toten übernachten lässt. Aus welchem Grund? Abimi erwiderte: Hierbei wurde die Lossagung[47] der Eigentümer berücksichtigt. Braucht man denn ein Feld, auf welchem ein Grab aufgeackert wurde, nicht zu bezeichnen, es wird ja gelehrt: Wenn man ein bezeichnetes Feld sieht und man nicht weiss, was dies zu bedeuten habe, so ist auf diesem, falls da Bäume vorhanden sind, ein Graben aufgeackert worden, falls da keine Bäume vorhanden sind, ein Grab verloren gegangen; R. Jehuda sagte, ein Greis oder ein Gelehrter müsse dies[50] bekunden können, weil nicht alle in dieser Angelegenheit kundig sind!? R. Papa erwiderte: Diese Lehre handelt von einem Feld, auf dem ein Grab verloren ging, worauf man da ein Mal gesetzt hat; sind da Bäume vorhanden, so ist es gewiss, dass später das Grab auch aufgeackert wurde, sind da keine Bäume vorhanden, so ist es gewiss, dass das Grab verloren ging. — Es ist ja zu befürchten, dass sich das Grab ausserhalb der Bäume befindet!? — Wie Ûla erklärt hat, wenn sich [die Bäume] an der äussersten Grenze befinden, ebenso handelt es auch hier, wenn sie sich an der äussersten Grenze befinden. — Es ist ja zu befürchten, dass sich die Unreinheit in der Mitte, und die Bäume ausserhalb befinden!? — Wenn sie durcheinander stehen. Wenn du aber willst, so sage ich: wir sagten ja, man setze das Mal nicht zu weit von der Unreinheit, um nicht das jisraélländische Gebiet zu beschädigen[51], »R. Jehuda sagte, ein Greis oder ein Gelehrter müsse dies bekunden können, weil nicht alle in dieser Angelegenheit kundig sind.» Abajje sagte: Hieraus zu entnehmen, dass dem Gelehrten, der sich in der Stadt befindet, alle Stadtangelegenheiten obliegen. R. Jehuda sagte: Wenn man einen gezeichneten Stein findet, so ist der Raum unten unrein, wenn zwei, so ist, falls sich Kalk[52] zwischen beiden befindet, der Zwischenraum unrein, wenn sich kein Kalk dazwischen befindet, der Zwischenraum rein, obgleich er nicht aufgeackert wurde. — Es wird ja aber gelehrt, dass wenn man einen gezeichneten Stein findet, der Raum unten unrein sei, und wenn zwei, der Zwischenraum rein

בה קבר [47]ושדה שנחרש בה קבר ושדה בוכין מאי
שדה בוכין רב [47]יהושע בר אבא משמיה דעולא אמר
[48]שדה שמפטירין בה מתים וטעמא מאי [48]אמר אביתי
משום יאוש בעלים נגעו בה ושדה [49]שנחרש בה קבר
לא בעיא ציון והא תניא מצא שדה מצויינת [50]יאין 1Ab.17
ידוע מה טיבו יש בה אילנות בידוע שנחרש בה
קבר אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר רבי
יהודה אומר [50]עד שיהא שם זקן או תלמיד לפי שאין
חכל [50]בקיאין בדבר אמר רב פפא כי תניא החיא
בשדה שאבד בה קבר [47]דציינוה יש בה אילנות
בידוע שנחרש בה קבר אין בה אילנות בידוע שאבד
בה קבר וליחוש דלמא [50]מנואי וקבר מבראי
כדאמר עולא בעומדין על הגבולין חכא נבי בעומדין
על הגבולין ודלמא מטמאה מגיאי יאילנות 'מבראי Fol.6
במסובבין ואוכלית אימא הא אמרן אין מהחזקן ציון Mq.5b
ממקום מטמאה שלא לחפסיד את ארץ ישראל רבי
יהודה אומר עד שיהא שם זקן או תלמיד לפי שאין
חכל [50]בקיאין בדבר אמר אביי שמע מינה צורבא מרבנן
דאיכא במתא כל מילי דמתא עלה רמיא: אמר רב
יהודה מצא אבן מצויינת תחתיה טמא שתים אם יש
סיד ביניהן ביניהן טמא ואם [50]אין סיד ביניהן ביניהן 1Seq.1
טהור ואף על גב דלוכא חורש ותניא מצא אבן
אחת מצויינת תחתיה טמא שתים אם יש חורש

60 M ושנחרש ‖ 61 M הושעיא משמיה ‖ 62 M שמפיקין בה ‖ 63 M א״ר חסדא ‖ 64 M ואינו יודע מה טיבה ‖ 65 M לעולם טמא ‖ 66 M פקיעין ‖ 67 M יציע ‖ 68 M גואי ובתי מבראי ‖ 69 M בית איבעית אימא במסובבין ‖ 70 M לאו בית בהור.

47. Einzelne Glieder eines Leichnams können da zurückgeblieben u. von den Verwandten nicht bestattet worden sein. 50. Solange dieser nicht bezeugt, dass es aufgeackert wurde, gilt es als nicht aufgeackert. 51. Und da sich das Mal nahe der Bäume befindet, so befindet sich die Unreinheit wahrscheinl. zwischen den Bäumen. 52. Womit die Gräber bezeichnet wurden.

בניהן בניהן טהור ואם ראו בניהן טמא אמר רב
פפא הכא בשהסיד שפוך על ראשיהן ומרודד לכאן
ולכאן אי איכא חורש בניהן בניהן טהור דאימור
מהמת הרגש הוא דאיקפל ואי לא סיד דבני בני
הוא וטמא אמר רבי אסי מצא מצר מצויין הוא טמא
וכל השדה כולה טהורה שנים הם טמאים וכל השדה
כולה טהורה שלשה הם טמאים וכל השדה כולה
טהורה ארבעה הן טהורין וכל השדה כולה טמאה
Mn.5b דאמר מר אין ניחזקין ציון ממקום טומאה שלא
Mez.13b להפסיד את ארץ ישראל: ויוצאין את על הכלאים:
Sem.4.1 ואכלאים בחולו של מועד נפקינן ורמינהי באחד באדר
משמיעין על השקלים ועל הכלאים בחמשה עשר
בו קורין את המגילה בכרכים ויוצאין לקוון את
הדרכים ולתקן הרחובות ולמיד המקואות ועושין כל
צורכי רבים ומציינין את הקברות ויוצאין על
הכלאים רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא חד אמר
כאן בכביר כאן באפיל וחד אמר כאן בזרעים
כאן בירקות אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן לא שנו
אלא שאין ניצן ניכר אבל ניצן ניכר יוצאין עליהן
מאי שנא בחולו של מועד דנפקינן אמר רבי יעקב
אמר רבי יוחנן משום שכר פעולה דמוחלי נכן אמר
רב זביד זאיתימא רב משרשיא שמע מינה כי
יהבינן להו שכר מתרומת הלשכה יהבינן להו דאי
סלקא דעתך מדידתו יהבינן להו מאי נפקא לן
מיניהו כל כמה דבעי ליתן להו ועד כמה אמר רב
Ar.10b שמואל בר יצחק באותה ששנינו כל מאה שיש בה
Bb.94a יובל זרע מבין אחר יבעט והתניא התקינו שיהו
Col.b

M 71 מצא ובניהן בהורו ואם לאו מיהור אמר B 72
ומרודד Pb ומרודד ו M 73 מצא דאיצטר M 74 דאיקלף
ואי לאו מהיר וא ל סיד דבו ב מצא B מילא P 75 מצא
B 76 אחד M 77 וכן שלשה או ארבעה מהורין 78
M אפ 79 את M 80 לאלתר M 81 ש פ
M 82 ואית ר מ M 83 אגרא M 84 מאי דבעו
ויתבו להו עד כמה נפקינן אמ M 85 והתנן

sei, wenn er aufgeackert wurde, unrein, wenn er nicht aufgeackert wurde!? R. Papa erwiderte: Hier handelt es, wenn der Kalk oben aufgeschüttet und an beiden Seiten ausgestreut ist; ist der Zwischenraum aufgeackert, so ist er rein, da er wahrscheinlich durch das Aufackern abgesprungen ist, wenn aber nicht, so wurde der Kalk direkt in den Zwischenraum geschüttet, und ist somit unrein. R. Asi sagte: Ist ein Ende gezeichnet, so ist es unrein, während das ganze Feld rein ist; wenn zwei, so sind diese unrein, während das ganze Feld rein ist; wenn drei, so sind diese unrein, während das ganze Feld rein ist; wenn vier, so sind diese rein, während das ganze Feld unrein ist, denn der Meister sagte, dass man das Mal nicht zu weit von der unreinen Stelle setze, um nicht das jisraélländische Gebiet zu beschädigen.

MAN SENDET AUCH LEUTE WEGEN DER MISCHFRUCHT AUS. Man sendet also am Halbfest Leute wegen der Mischfrucht aus. — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Am ersten Adar wird eine Kundmachung ausgerufen, betreffs der Šeqalim und der Mischfrucht; am fünfzehnten desselben liest man in den Grossstädten die Esterrolle und man sendet Leute aus, die Wege zu entdornen, die Stadtplätze auszubessern, die Tauchbäder nachzumessen, man verrichtet alle öffentlichen Bedürfnisse, man bezeichnet die Gräber und man sendet Leute wegen der Mischfrucht aus!? R. Eleâzar und R. Jose b. Ḥanina [erklärten dies]; einer erklärte: das Eine spreche von den Frühreifen, während das Andere von den Spätreifen spreche; der andere erklärte: das Eine spreche von Getreide, das Andere von Kräutern. R. Asi sagte im Namen R. Johanans: Dies nur, wenn noch keine Blüten zu merken sind, wenn aber Blüten zu merken sind, so sendet man [schon vorher] Leute aus. Weshalb werden sie am Halbfest ausgesandt? R. Jâqob erwiderte im Namen R. Johanans: Weil dann der Lohn ein niedriger ist. R. Zebid, nach Anderen, R. Mešaršeja, sagte: Hieraus, dass die Leute von der Tempelsteuer besoldet werden, denn, was würde uns dies denn angehen, falls die Eigentümer selbst sie besolden sollten, sollen sie zahlen, was verlangt wird. Bis wieviel?[53] R. Šemuél b. Jiçḥaq erwiderte: Wie wir gelernt haben: Ist in einer Séah Aussaat ein Viertelkab anderer Art vorhanden, so vermindere man diese. — Es

53. Wieviel muss von der Mischfrucht vorhanden sein, um es vermehren zu lassen?

wird ja aber gelehrt, dass man angeordnet habe, das ganze Feld freizugeben!? — Das ist kein Einwand; das Eine spricht von der Zeit vor der Anordnung, das Andere spricht von der Zeit nach der Anordnung; es wird nämlich gelehrt: Anfangs pflegten sie [die Mischpflanzen] herauszureissen und vor das Vieh zu werfen, und die Eigentümer hatten eine doppelte Freude: erstens wurden ihre Felder gegätet und zweitens wurde ihr Vieh gefüttert, da ordnete man an, dass man sie ausreisse und auf die Strasse werfe: als sie aber immer noch eine grosse Freude hatten, dass ihnen ihre Felder gegätet wurden, ordnete man an, das ganze Feld als Freigut zu erklären.

מפקורין כל השדה כולה לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה דתניא בראשונה היו עוקרין Seq. 1, 2
ומשליכין לפני בהמתן והיו בעלי בתים שמחין שתי שמחות אחת שמנכשין להם שדותיהן ואחת שמשליכין לפני בהמתם התקינו שיהו עוקרין ומשליכין על הדרכים ועדיין היו שמחין שמהה גדולה שמנכשין שדותיהן התקינו שיהו מפקורין כל השדה כולה:

בי אליעזר בן יעקב אומר מיישבין את המים [iij] Mq. 2a
מאילן לאילן כבכבד שלא וישקה את כל השדה ורעים שלא שהו לפני המועד לא וישקם במועד וחכמים מתירין בזה ובזה:

גמרא. אמר רב יהודה אם היתה שדה מטוננת מותר תניא נמי הכי בשאמרו אסור להשקותן במועד לא אמרו אלא בזרעים שלא שהו מלפני המועד אבל זרעים ששהו לפני המועד מותר להשקותן במועד ואם היתה שדה מטוננת מיתר יאין משקין שדה גריד במועד וחכמים מתירין בזה ובזה אמר רבינא שמע מינה האי תרביצא שרי לתרבוצי בחולא דמועדא שדה גריד מאי מעמא דאפלא משוי לה חרפא הכא נמי אפלא משוי לה חרפא: תנו רבנן מרביצין שדה לבן בשבועית אבל יא במועד והא תניא מרביצין בין במועד בין בשבועית אמר רב הונא לא קשיא הא רבי אליעזר בן יעקב הא רבנן תניא אידך מרביצין שדה לבן עיב שבועית כדי שיצאו ירקות בשבועית הלא עיד אלא שמרביצין שדה לבן בשבועית כדי שיצאו ירקות למוצאי שבועית:

R. ELIÊZER B. JÂQOB SAGT, MAN DÜRFE DAS WASSER VON EINEM BAUM NACH DEM ANDEREN LEITEN, NUR DARF MAN DAS GANZE FELD NICHT BEWÄSSERN; SAATEN, DIE VOR DEM FEST NOCH NICHT BEWÄSSERT WURDEN, DÜRFEN AM HALBFEST NICHT BEWÄSSERT WERDEN. DIE WEISEN ERLAUBEN BEIDES.

GEMARA. R. Jehuda sagte: Ist es aber ein angefeuchtetes Feld, so ist es erlaubt. Ebenso wird auch gelehrt: Was sie gesagt haben, man dürfe Saaten am Halbfest nicht bewässern, gilt nur von solchen, die vor dem Fest noch nicht bewässert wurden, solche aber, die vor dem Fest bewässert wurden, darf man am Fest bewässern; war es aber ein angefeuchtetes Feld, so ist es erlaubt. Man darf am Halbfest kein ausgetrocknetes Feld bewässern; die Weisen erlauben Beides. Rabina sagte: Hieraus, dass man am Halbfest einen Garten berieseln darf; das ausgetrocknete Feld darf man ja deshalb bewässern, weil [die Bewässerung] die Spätfrüchte zu Frühfrüchten macht, ebenso ist es ja auch hierbei.

Die Rabbanan lehrten: Man darf das Getreidefeld im Siebentjahr berieseln, nicht aber am Halbfest. — Es wird ja aber gelehrt, dass man es sowol am Halbfest, als auch im Siebentjahr berieseln darf!? R. Hona erwiderte: Das ist kein Einwand; das Eine vertritt die Ansicht des R. Eliêzer b. Jâqob, das Andere die der Rabbanan. Ein Anderes lehrt: Man darf im Vorsiebentjahr ein Getreidefeld berieseln, damit die Kräuter im Siebentjahr wachsen; und noch mehr: man darf das Getreidefeld im Siebentjahr berieseln, damit die Kräuter im Nachsiebentjahr wachsen.

M 86 שמתקנין M 87 עוקרין ו M 88 שמהה...
שיותיהן M 89 אמת M 90 אבל לא M 91
זרעים ש M 92 רחשן במועד M 93 גורר וחכ
M 94 בתורו של מועד M 95 גדור M 96 -- וקא
M 97 - מרביצין M 98 בשבועית M 99 אבל לא
משקין שדה לבן.

[Mishnah] דין את האישות ואת העכברים ממשדה האילן
ממשדה הלבן שלא בדרכי במועד ובשביעית
ובכלים אומרים משדה האילן בדרכי ומשדה הלבן
שלא בדרכי ומקדרי את הפירצה במועד ובשביעית
בונה בדרכי׃

MAN DARF AM HALBFEST UND IM SIEBENTJAHR MAULWÜRFE UND MÄUSE SOWOL VOM BAUMFELD, ALS AUCH VOM GETREIDEFELD AUF UNGEWÖHNLICHE WEISE WEGFANGEN; DIE WEISEN SAGEN: VOM BAUMFELD AUF GEWÖHNLICHE WEISE, VOM GETREIDEFELD AUF UNGEWÖHNLICHE WEISE. MAN DARF AM HALBFEST EINE MAUERLÜCKE VERRAMMELN; IM SIEBENTJAHR DARF MAN DIREKT BAUEN.

[Gemara] גמרא מאי אישות אמר רב יהודה בריה
שאין לה עינים אמר רבא כי ישמעאל יאיתימא
Ps.58,9 רב ייסי כי שלמיא מאי קראה כמו שבלול תמס
יהלך נפל אשת כל חזו שמש׃ תנו רבנן צדין את
האישות ואת העכברים משדה הלבן ומשדה האילן
בדרכי ומחריבין חוזי נמלים בינד מחריבין רבן
שמעון בן גמליאל אומר מביא עפר מחזר זה ניתן
לתוך חבר זה ונותן הונקרן זה את זה אמר רב ייסי
בר שלמיא משמיה דאביי והוא דקאי בתרי עבדי
נהרא והוא דליבא עשרא והוא דליבא מצרא והוא
Fol.7 דליבא נמרא עד כמה עד פרסה׃ רבי יהודה אומר
משדה האילן בדרכי ומשדה הלבי שלא בדרכי׃
תנו רבנן בינד בדרכי חופר גומא ותולה בה מעזיד
ביצד שלא בדרכי נוטל שפוד ומכה בקורדום ומרדה
האדמה מתחתיה תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר
בשאמרי משדה לבן שלא בדרכי לא אמרו אלא
בשדה לבן הסמוכה לעיר אבל בשדה לבן הסמוכה
לשדה האילן אפילו בדרכי שמא יצאו משדה הלבן
ויחריבו את האילנות׃ ומקדרין את הפירצה במועד׃
Mo.III,1 ביצד מקדרין רב יוסף אמר בחוצא ודפנא במתניתא
תנא צר בצחיר יאיתי טה בטיט אמר רב חסדא לא

M 1 בש״א ובש״ל B 2 שלא V 3 ר׳ יהודה אי
M 4 בונה בדר׳ M 5 רב׳ יאיתימא M 6 איש
M 7 בדרכי M 8 ישבנ״א M 9 ועכב
M 10 משני דאביי M 10 אי גוילבא ועד כמה 11 ובכלים
M 12 אומ׳ בי M 12 באיזה צד M 13 ומקדרה. V ומקדר
M 14 רבן גמליאל או׳. V ראב׳ י
M 15 בסמוך לעיר אבל בסמוך לשדה אילנות P 16 בחוצי P 17 במתניתין.

GEMARA. Was ist Maulwurf? R. Jehuda erwiderte: Ein Tier, das keine Augen hat. Raba b. Jišmâél, nach Anderen, R. Jemar b. Šalmija, sagte: Welcher Schriftvers deutet darauf? *"Gleich einer Schnecke, die zerfliessend wandelt, so fällt der Mann zwar ohne die Sonne zu sehen.*

Die Rabbanan lehrten: Man darf Maulwürfe und Mäuse sowol vom Getreidefeld, als auch vom Baumfeld wegfangen, und man darf Ameisenhöhlen zerstören. Wie zerstört man diese? R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Man bringt Erde aus einer Höhle und man thut sie in eine andere, sodann würgen sie einander. R. Jemar b. Šalmija sagte im Namen Abajjes: Dies nur, wenn sie durch einen Fluss getrennt sind, und nur dann, wenn weder eine Brücke, noch ein Steg, noch sonst eine Leitung vorhanden ist. — Wie weit?— Eine Parasange.

R. JEHUDA SAGT: VOM BAUMFELD AUF GEWÖHNLICHE WEISE, VOM GETREIDEFELD AUF UNGEWÖHNLICHE WEISE. Die Rabbanan lehrten: Wie geschieht dies auf gewöhnliche Weise? — man gräbt eine Grube und spannt darüber ein Fangnetz; wie auf ungewöhnliche Weise? — man stösst einen Spiess oder eine Schaufel in den Boden und zermalmt die Erde. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. R. Eleâzar sagte: Was sie gesagt haben, man dürfe dies bei einem Getreidefeld nur auf ungewöhnliche Weise, bezieht sich nur auf ein Getreidefeld nahe der Stadt, wenn es sich aber nahe einem Baumfeld befindet, so darf man dies sogar auf gewöhnliche Weise, weil sie aus dem Getreidefeld auswandern und die Bäume zerstören können.

MAN DARF AM HALBFEST DIE MAUERLÜCKE VERRAMMELN. Auf welche Weise darf man verrammeln? R. Joseph erwiderte: Mit Stauden und Lorbeerbaumzweigen. In einer Barajtha wird gelehrt: Man schichte Steine auf, ohne sie mit Mörtel zu verkleben. R. Hisda sagte: Dies gilt nur von einem Gartenzaun, während man den eines

54. Ps. 58,9. 55. Müssen beide Ameisenhöhlen von einander entfernt sein.

שנו אלא בותל[13] הגונה אבל בותל[14] החצר בונה בדרכו
לימא מסייע ליה בותל הנוהה לרשות הרבים בותר Mq 13a
וכונה בדרכו מפני הסכנה[15] התם כדקתני טעמא Mq 1
מפני הסכנה[16] ואיבא דאמרי תא שמע בותל הנוהה
לרשות הרבים בותר וכונה בדרכו מפני הסכנה
מפני הסכנה אין שלא מפני הסכנה לא לימא תיתי
תיובתיה דרב חסדא אמר לך רב חסדא התם בותר
וכונה הבא בונה ולא כותר[17] התם נמי ליסתור ולא
ליבני אם כן מימנע ולא כותר אמר רב אשי
מתניתין נמי דיקא דקתני ובשביעית בונה כדרכו
דהיכא אלימא דחצר צריכא למיתר אלא לאו
דגונה ואף על גב דביתהו כמאן דעביד נטירותא
לפירי שמע מינה׃

[v,1] בי מאיר אומר ריאין את הנגעים בתחלה
להקל[18] אבל לא להחמיר וחכמים אומרים
לא להקל ולא להחמיר׃

Mq 4 גמרא. תניא רבי באיר אומר ריאין את
הנגעים להקל אבל לא להחמיר רבי יוסי אומר לא
להקל ולא להחמיר שאם אתה נזקק לו להקל נזקק
לו אף להחמיר אמר רבי נראין דברי רבי מאיר
במוסגר ודברי רבי יוסי בסוחלט אמר רבא[19] בטהור
כולי עלמא לא פליגי דלא חזי ליה בהסגר ראשון
כולי עלמא לא פליגי דחזי ליה כי פליגי בהסגר Col.b
שני מר סבר בכהן[20] תליא מילתא אי טהור אמר ליה
טהור ואי טמא שתיק ומר סבר לטהדו או לטמאי Lv.13,59

M 18 ה M 19 – לא M 20 – וכ ת ה נ ליסתור
ולא ליבני א כ מימנע ולא כתר M 21 ואינו M 22
התם...כתר M 23 ולא M 24 בטהור...ליה
M 25 תלא רחמנא אי.

R. MEÍR SAGT, MAN DÜRFE [AM HALBFEST] ZUM ERSTEN MAL AUSSATZ UNTERSUCHEN, ABER NUR ERLEICHTERND UND NICHT ERSCHWEREND; DIE WEISEN SAGEN, WEDER ERLEICHTERND NOCH ERSCHWEREND.

GEMARA. Es wird gelehrt: R. Meír sagt, man dürfe Aussatz untersuchen, aber nur erleichternd und nicht erschwerend; R. Jose sagt, weder erleichternd, noch erschwerend, denn wenn du ihn zwingst, erleichternd zu untersuchen, so veranlassest du ihn ja, dies auch erschwerend zu thun. Rabbi sagte: Die Ansicht R. Meírs leuchtet bei einem abgeschlossenen[57], und die Ansicht R. Joses bei einem absolut Unreinen ein. Raba sprach: Bezüglich eines Reinen geben alle zu, dass man ihn nicht untersucht, bezüglich des zum ersten Mal eingeschlossenen geben alle zu, dass man ihn wol untersucht, der Streit besteht vielmehr bezüglich des zum zweiten Mal eingeschlossenen, einer ist der Ansicht: es hängt ja vom Priester ab: ist er rein, so sage er es ihm, ist er unrein, so verschweige er es; der andere ist der Ansicht: der Schriftvers lautet ja: *Wiefern sie für rein oder unrein zu erklären sind.*

56. Dh. wenn der Aussätzige rein gesprochen werden kann; cf. Lev. Kap. 13. 57. Sobald Symptome der Unreinheit erscheinen, wird der Aussätzige ausserhalb des Lagers abgeschlossen (cf. Lev. 13,4 ff.); für einen, der bereits abgeschlossen ist und an der Festfreude nicht teilnehmen kann, kann die Untersuchung nur vorteilhaft sein. 58. Lev. 13,59

Gehöfts auf gewöhnliche Weise bauen darf. Ihm wäre eine Stütze zu erbringen: Wenn eine Wand nach der Strasse hinausragt, so reisse man sie wegen der Gefahr nieder und baue sie auf gewöhnliche Weise wieder auf. Da wird ja der Grund angegeben: wegen der Gefahr. Manche lesen: Komm und höre: Wenn eine Wand nach der Strasse hinausragt, so reisse man sie wegen der Gefahr nieder und baue sie auf gewöhnliche Weise wieder auf; also nur wegen der Gefahr, nicht aber, wo keine Gefahr vorliegt; dies widerlegt ja die Lehre R. Hisdas!? – R. Hisda kann dir erwidern: in diesem Fall darf man niederreissen und bauen, in jenem Fall nur bauen und nicht niederreissen. – Sollte man doch auch in diesem Fall niederreissen und nicht bauen!? So würde man es unterlassen und überhaupt nicht niederreissen. R. Aši sagte: Dies ist auch aus unserer Mišnah zu entnehmen, denn es wird gelehrt, dass man es im Siebentjahr auf gewöhnliche Weise darf; welche nun? wollte man sagen, [die Wand] eines Gehöfts, so wäre es ja selbstredend, wahrscheinlich doch, die eines Gartens, obgleich es den Anschein hat, als wolle man die Früchte bewachen; schliesse hieraus.

כתיב: אמר מר "אמר רבי נראין דברי רבי יוסי במוחלט ודברי רבי מאיר במוסגר והתניא איפכא תנאי הוא דאיכא דרבי מר סבר צריתא דעלמא עדיף ליה ומר סבר צריתא דאשתי עדיפא ליה לימרא דמוחלט מותר בתשמיש המטה אין והתניא וישב מהכין לאהלו "שבעת ימים שיהא אסור בתשמיש המטה ואין אהלו אלא אשתו שנאמר לך אמר להם שובו לכם לאהליכם "רבי יהודה אומר "שבעת ימים יספרו לו "ימי כפירתו ולא ימי חלוטו "שבעת ימים יספרו לו" אומר שבעת ימי ספירה "קל וחומר לימי חלוטו ואמר רבי חייא דנתי לפני רבי ליעזדתנו רבנין יותם לא היה לו לעיזותו אלא בימי חלוטו אמר לו אף אני כך אמרתי במאי קמיפלגי "רבי יוסי ברבי יהודה סבר גלי רחמנא בימי כפירו וכל שכן בימי חלוטו ומר סבר מאי דגלי גלי "ומאי דלא גלי לא גלי למימרא דבכהן תליא מילתא אין והתניא וביום הראות בו יש יום שאתה רואה בו ייש יום שאי אתה רואה בו בבאן אמרו תחן שנולד בו נגע ניתנין לו שבעת ימי המשתה לו ולביתו ולכסותי "וכן ברגל נותנין לו "שבעת ימי הרגל דברי רבי "יהודה רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר יצוה הכהן ופני את הבית אם "מתירים לו לדבר הרשות כל שכן לדבר מצוה מאי בינייהו אמר אביי משמעית דורשין איבא בינייהו "ורבא אמר דבר הרשות איבא

M 27 דברי ר מ במוסגר ודברי ר י במוחלט והת
M 28 שיהא במנודה ובאבל ואצור M 29 אליבא דרבי
M 30 -- שבעת M 31 דברי M 32 ריא
M 33 וק י יוסי הל אמר M 34 [צרי] בבר M 35
M 36 ולאצעליתו M 37 כל M 38 ומאי הל ג ל ג
M 39 מתירין להכ M 40 יהודה אומר M ר יוסי בר

Der Meister sagte: Rabbi sagte: Die Ansicht R. Joses leuchtet bei einem absolut Unreinen, und die Ansicht R. Meirs bei einem abgeschlossenen ein. Es wird ja aber entgegengesetzt gelehrt!? — Tannaím streiten bezüglich der Ansicht Rabbis; einer ist der Ansicht, die Gesellschaft der Mitmenschen sei ihm lieber, der andere ist der Ansicht, die Gesellschaft seiner Frau sei ihm lieber. — Demnach wäre dem absolut Unreinen der Beischlaf erlaubt!? — Freilich, es wird gelehrt: *Er soll sieben Tage ausserhalb seines Zelts bleiben*: er darf den Beischlaf nicht ausüben, denn mit Zelt ist nur seine Frau gemeint, wie es heisst: *Geh, sage ihnen: Kehrt nach euren Zelten zurück.* R. Jehuda sagt: *Sieben Tage soll man ihm zählen*: nur an den Zähltagen, nicht aber an den Tagen seiner absoluten Unreinheit. R. Jose b. Jehuda sagte: Wenn dies an den sieben Zähltagen statt hat, so ist es ja als Schweres vom Leichteren zu folgern, dass es während seiner absoluten Unreinheit statt hat. R. Hija sagte: Ich sprach vor Rabbi: Meister, du hast uns ja gelehrt, dass Ûzijahu den Jotham nur zur Zeit seiner absoluten Unreinheit gezeugt hat. Dieser erwiderte: Ich sagte dies auch. — Worin besteht ihr Streit? — R. Jose b. Jehuda ist der Ansicht, der Allbarmherzige hat dies bezüglich der Zähltage gesagt, und um so eher gilt dies von den Tagen der absoluten Unreinheit; der andere ist der Ansicht, von denen dies gesagt wurde, gilt es, von denen dies nicht gesagt wurde, gilt es nicht. — Dies wäre also von dem Priester abhängend!? — Freilich; es wird gelehrt: *Und am Tag, da es an ihm gesehen wird*: an manchen Tagen siehst du es, an manchen siehst du es nicht; hieraus folgerten sie, dass wenn ein Bräutigam vom Aussatz befallen wird, man ihm sieben Tage der Gasterei gewährt, einerlei ob er selbst, sein Haus oder sein Gewand befallen wird; ebenso gewährt man einem am Fest sieben Festtage - Worte R. Jehudas; Rabbi sagt: Dies ist gar nicht nötig; es heisst: *So befehle der Priester, das Haus auszuräumen*; wenn man ihn zu etwas Freigestelltem Zeit gewährt, um wieviel mehr zu Gebotszwecken. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? Abajje erwiderte: Nur woher dies gefolgert wird. Raba erwiderte: Sie strei-

59. Der Absolut Unreine darf mit seiner Frau zusammen sein; der Reingewordene muss zuerst sieben Reinheitstage abwarten, erst dann darf er seiner Frau beiwohnen. 60. Lev. 14,8. 61. Dt. 5,27. 62. Ez. 44,26. 63. Uzijahu war aussätzig (cf. iiChr. 26,19 ff.), und er durfte seiner Frau während der "Zähltage" nicht beiwohnen. 64. Lev. 13,14. 65. Ib. 14,36. 66. Erst wenn die Hausgeräte fortgeschafft sind, wird die Unreinheit als solche erklärt.

ten bezüglich des Freigestellten[67].— Und R. Jehuda!? Hieraus ist nicht zu folgern, da dieses Gesetz ein ganz ausserordentliches ist: sonst sind Holz und Steine nicht verunreinigungsfähig, hierbei aber wol. Und Rabbi!? — Er kann erwidern: [beide Schriftverse] sind nötig, wenn der Allbarmherzige nur den Schriftvers: *Und am Tag, da es an ihm geschehen wird*, geschrieben haben würde, so könnte man glauben, nur zu Gebotszwecken, nicht aber zu Freigestelltem, daher heisst es auch: *So befehle der Priester*; würde der Allbarmherzige nur den Schriftvers: *So befehle der Priester*, geschrieben haben, so könnte man glauben, dies gelte nur von einer nicht an der Person selbst haftenden Unreinheit, während die an der Person selbst haftende Unreinheit untersucht werde, so lässt er uns hören.

Der Meister sagte: An manchen Tagen siehst du es, an manchen Tagen siehst du es nicht. Wieso geht dies [aus diesem Schriftvers] hervor? Abajje erwiderte: Der Schriftvers könnte ja lauten: *am Tag*, wozu: *und am Tag*? — schliesse hieraus, dass es Tage giebt, an denen du es siehst, und Tage, an denen du es nicht siehst. Raba erwiderte: Das ganze Wort ist überflüssig; der Schriftvers könnte ja lauten: *und wenn es geschehen wird*, wozu: *und am Tag*? — schliesse hieraus, dass es Tage giebt, an denen du es siehst, und Tage, an denen du es nicht siehst. — Und Abajje!? — Dies ist dazu nötig, dass nur tags und nicht nachts untersucht wird. — Woher weiss Raba, dass nur tags und nicht nachts untersucht wird? Er folgert dies aus [demVers]: [68]*Wohin die Augen des Priesters blicken*[69]*mögen.* — Und Abajje!? — Dies schliesst den Blinden auf einem Auge aus. — Aber auch nach Raba ist es ja hierzu erforderlich!? — Freilich, dem ist auch so. — Woher entnimmt er nun, dass nur tags und nicht nachts untersucht wird!? — Aus [dem Schriftvers]: [70]*Etwas wie Aussatz erscheint mir an meinem Haus*: mir, nicht aber vor meinem Licht. — Und Abajje!? — Hieraus wäre nur auf nicht an der Person selbst haftende Unreinheit zu folgern, nicht aber auf an der Person haftende Unreinheit, sei lässt er uns hören.

בינייהו ורבי יהודה מהתם לא גמרינן דחידוש הוא
דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאי והכא מטמאי Fol.8
ורבי אמר איצטריך דאי כתב רחמנא ביום הראת
בו חוה אמינא לדבר מצוה אין לדבר הרשות לא
כתב רחמנא וציוה הכהן ואי כתב רחמנא וציה
הכהן הוה אמינא הני אין דלאו טומאה דעיפיה אבל
טומאה דעופיה אימא מיחוא הוא ליה צריכא: אמר
מר יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה
רואה בו מאי משמע אמר אביי אם כן ליכתוב רחמנא
ביום מאי וביום שמע מינה יש יום שאתה רואה
בו ויש יום שאי אתה רואה בו רבא אמר בולה
קרא יתירא הוא דאם כן לכתוב רחמנא ביהראות
מאי וביום שמע מינה יש יום שאתה רואה בו
ויש יום שאי אתה רואה בו ואביי ההוא ביבעי
ליה ביום ולא בלילה ורבא ביום ולא בלילה מנא
ליה נפקא ליה מלכל מראה עיני הכהן ואביי ההיא Lv.18,12
מיבעי ליה למעוטי סומא באחת מעיניו ורבא נמי
מיבעי ליה לחכי אין הכי נמי ואלא ביום ולא
בלילה מנא ליה נפקא ליה מנגעי נראה לי בבית 14,35
לי לא לאדרי ואבעי אי מהתם הוה אמינא הני
מילי טומאה דלאו דעופיה אבל טומאה דעיפיה
אפילו לאורו נמי קא משמע לן:

עיד אמר רבי מאיר מלקט אדם עצמות אביו [v,2]
ואמו מפני ששמחה הוא לו רבי יוסי אומר
אבל הוא לו לא יעשה אדם על מתו ולא יספידנו
קודם לרגל שלשים יום:

M 41 יהודה — M 42 יוסי בר׳ יהודה תרי קראי כתיבי
איצטר M 43 מילי טומאה דלאו דעופ M 44
ניחוי צריכא M 45 קרא ויום M 46 יש...ויש...בו
M 47 רחמנא M 48 – מב ל M 49 – נ ל 50
M ואמי M 51 – אדם.

ERNER SAGTE R. MEÍR, MAN DÜRFE DIE GEBEINE SEINES VATERS UND SEINER MUTTER ZUSAMMENLESEN, WEIL DIES FÜR IHN EINE FREUDE IST; R. JOSÉ SAGT, DIES VERANLASSE NUR TRAUER. DREISSIG TAGE VOR DEM FEST DARF MAN WEGEN SEINES VERSTORBENEN KEINE TRAUER VERANSTALTEN, AUCH KEINE TRAUERREDE HALTEN.

67. Ob ihm auch wegen einer anderen Veranlassung, nicht zu Gebotszwecken, eine Zeit gewährt wird. 68. Lev. 13,12. 69. Zur Zeit, da man bei natürlichem Licht sehen kann. 70. Lev. 14,35.

גמרא. ורמינהי המלקט עצמות אביו ואמו Sanh.52
הרי זה מתאבל עליהם כל היום ולערב אין מתאבל
עליהן ואמר רב חסדא אפילו צרורין לו בסדינו
אמר אביי מפני ששמחת הרגל עליו: ולא
ועריר על מתו מאי לא ועריר על מתו אמר רב
כד הדר ספדנא במערבא אמרי יכבון עמיה כל
מיורי ליבא: קודם הרגל שלשים יום: מאי שנא
שלשים יום אמר רב כהנא אמר רב יהודה אמר
רב מעשה באדם אחד שכונס מעות לעלות לרגל
ובא כפדן ועמד על פתח ביתו ונטלתן אשתו ונתנתן
לו ונמנע ולא עלה באותה שעה אמרו לא יעזר
על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום ושמואל
אמר לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום Col.b Ber.58b
מאי ביניהו איבא ביניהו דקעביד בהנך:

[vj] ן חופרין כוכין וקברות במועד אבל מהנכין
את הכוכין במועד ועושין נברכת במועד
יארן עם המת בחצר רבי יהודה אוסר אלא אם
כן יש עמו נסרים:

גמרא. מאי כוכין ומאי קברות אמר רב יהודה
כוכין בחפירה וקברות בבנין תניא נמי הכי אלו
הן כוכין ואלו הן קברות כוכין בחפירה וקברות
בבנין: אבל מהנכין את הכוכין: ביצד מהנכין אמר
רב(י) יהודה שאם היה ארוך מקצרו במתניתא תנא
מאריך בו ומרחיב בו: ועושין נברכת בו: מאי Mo.t.
נברכת אמר רב יהודה זו בקיע והתניא הנברכת
והבקיע אמר אביי ואיתימא רב כהנא ניהא ובר
ניהא: וארן עם המת בחצר: תנינא להא דתנו רבנן

55 איכא . M 54 לו M 53 על M 52
M יעורר M 56 — אי M 57 - אמרי P 58 הרגל
M 59 שנא . M 60 נטלתן ונתנן לו M 61 + אדם
M 62 + עד P 63 דקעבדי — M 64 במועד 65
M נקוץ והת הנך והנקוץ אמר רב כהנא ניהואה ובר ניהואה.

GEMARA. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wer die Gebeine seines Vaters und seiner Mutter zusammenliest, der trauere über sie den ganzen Tag, abends aber nicht, und hierzu sagte R. Hisda: selbst wenn sie in einem Laken eingehüllt sind!? Abajje erwiderte: Lies vielmehr: weil man durch das Fest in freudiger Stimmung ist.

Keine Trauer veranstalten. Was ist dies für eine Trauer? Rabh erwiderte: Wenn im Westen der Trauerredner zurückkommt, ruft er: Mitweinen mögen alle, die betrübten Herzens sind.

Dreissig Tage vor dem Fest. Weshalb gerade dreissig Tage? R. Kahana erwiderte im Namen R. Jehudas, im Namen Rabhs: Einst reservirte jemand Geld zur Wallfahrt, und als sich ein Trauerredner an die Thür stellte, nahm seine Frau das Geld und gab es diesem; jener aber konnte nicht zur Wallfahrt ziehen. Um diese Zeit bestimmten sie, dass man dreissig Tage vor dem Fest keine Trauer veranstalte und keine Trauerrede halte. Šemuél erklärte: Weil vor dreissig Tagen das Andenken an den Toten nicht vom Herzen schwindet. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Wenn [der Trauerredner] dies unentgeltlich thut.

Man darf am Halbfest keine Grüfte und keine Gräber graben, wol aber vorhandene Grüfte vervollständigen. Man darf am Halbfest ein Waschbassin graben, und im selben Hof, [da sich der Leichnam befindet,] einen Sarg bereiten; R. Jehuda verbietet dies, es sei denn, dass fertige Bretter vorrätig sind.

GEMARA. Was heisst Gruft und was heisst Grab? R. Jehuda erwiderte: Die Gruft wird gegraben, das Grab wird gebaut. Ebenso wird auch gelehrt: Diese heissen Grüfte, jene heissen Gräber: Grüfte werden gegraben, Gräber werden gebaut.

Wol aber vorhandene Grüfte vervollständigen. Was heisst vervollständigen? R. Jehuda erwiderte: War sie zu lang, so kürzt man sie. In einer Barajtha wurde gelehrt: Länger und breiter machen.

Ein Waschbassin graben &. Was heisst Waschbassin? R. Jehuda erwiderte: Ein Teich. Es wird ja aber gelehrt: Bassin und Teich!? Abajje, nach Anderen, R. Kahana erwiderte: Ein grosser Teich und ein kleiner Teich.

Im selben Hof einen Sarg bereiten. Die Mišnah bestätigt das, was die

Rabbanan [in einer Barajtha] gelehrt haben: Man darf alles thun, was für den Leichnam nötig ist: man schneide ihm das Haar, wasche ihm das Gewand und fertige ihm einen Sarg aus Brettern, die seit vor dem Fest vorrätig sind; R. Šimôn b. Gamaliél sagt, man dürfe auch Holz holen und heimlich, in seiner Wohnung, Bretter fertigen.

MAN DARF AM HALBFEST KEINE FRAU HEIRATEN, WEDER EINE JUNGFRAU, NOCH EINE WITWE, AUCH NICHT DIE LEVIRATSEHE VOLLZIEHEN, WEIL DIES EINE FREUDE FÜR IHN IST, WOL ABER DARF MAN SEINE GESCHIEDENE WIEDER HEIRATEN. EINE FRAU DARF AM HALBFEST IHREN KÖRPER SCHMÜCKEN; R. JEHUDA SAGT, JEDOCH NICHT MIT KALK SCHMIEREN, WEIL DIES VERUNZIERT. DER NICHTHANDWERKER DARF AUF GEWÖHNLICHE WEISE NÄHEN, DER HANDWERKER JEDOCH NUR IN HUNDEZÄHNEARTIGEN STICHEN. MAN DARF AN BETTSTELLEN, DIE STRICKE DURCHFLECHTEN; R. JOSE SAGT, NUR AUSSPANNEN.

GEMARA. Und wenn es schon eine Freude ist, was ist denn dabei!? R. Jehuda erwiderte im Namen Šemuéls, ebenso auch R. Eleâzar im Namen R. Ošâjas, nach Anderen, R. Eleâzar im Namen R. Ḥaninas: Zwei Festlichkeiten werden nicht zusammengemischt. Rabba b. Hona erwiderte: Man würde die Festfreude lassen und sich der Freude an seiner Frau hingeben. Abajje sprach zu R. Joseph: Das, was Rabba b. Hona gesagt hat, stammt von Rabh; R. Daniél b. Qaṭṭina sagte nämlich im Namen Rabhs: Woher, dass man am Fest keine Frau heiraten dürfe? — es heisst:[72] *Du sollst dich an deinem Fest freuen*, nicht aber an deiner Frau. Ûla erklärte; Wegen der damit verbundenen Umstände. R. Jiçḥaq der Schmied erklärte: Weil man die Fortpflanzung vernachlässigen würde[73]. Man wandte ein: Alle diejenigen, die am Halbfest keine Frau heiraten dürfen, dürfen dies am Vorabend des Festes; dies widerlegt ja alle Erklärungen!? Das ist kein Einwand; nach demjenigen, welcher erklärt, man mische nicht zwei Festlichkeiten zusammen, ist zu entgegnen: die Hauptfestlichkeit währt nur einen Tag, nach demjenigen, welcher erklärt, wegen der damit verbundenen Umstände, ist zu entgegnen: die Hauptumstände sind nur am ersten Tag; nach demjenigen, welcher erklärt, man würde die Fortpflanzung vernachlässigen, ist zu entgegnen: wegen des einen Tags wird man es nicht aufschieben.

Woher, dass man zwei Festlichkeiten nicht zusammenmischt? — Es heisst: *So*

עושין כל צורכי המת גוזזין לו שעריו ומכבסין לו בסותו ועושין לו ארון מנסרין המניסרין מערב יום טוב רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מביאין עצים ומנסרן בצינעא בתוך ביתו׃

[vij] אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין מפני ששמחה הוא לו אבל מחזיר הוא את גרושתו ועושה אשה תכשיטיה במועד רבי יהודה אומר לא תסוד מפני שניוול הוא לה׃ [viij] ההדיוט תופר בדרכו והאומן מבליט ומסרגין את המטות רבי יוסי אומר ממתחין׃

גמרא. וכי שמחה היא לו מאי הוי אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא ואמרי לה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה רבה בר הונא אמר מפני שמנינה שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרבה בר הונא דרב הוא דאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב מנין שאין נושאין נשים במועד שנאמר ושמחת בחגך ולא באשתך עילא אמר מפני הטורח רבי יצחק נפחא אמר מפני ביטול פריה ורביה מיתיבי כל אלו שאמרו אפורין לישא במועד מותרין לישא ערב הרגל קשיא לבולהו לא קשיא למאן דאמר משום שמחה עיקר שמחה חד יומא הוא למאן דאמר משום טירחא עיקר טירחא חד יומא הוא למאן דאמר משום בטול פריה ורביה לחד ייבא לא משתי אינייש נפשיה׃ ודאין מערבין

M 66 + כל M 67 את M 68 אין M 69 — הוא
M 70 + אשה M 71 יהודה M 72 — רב
M 73 רב הונא לפי M 74 דרב הונא דרב דניאל הוא M 75 אינייש.

71. Cf. Dt. 25,5 ff. 72. Dt. 16,14. 73. Man würde die Hochzeitsfeier auf die Feste aufschieben. 74. 1Reg. 8,65.

Reg.8,65 שמחה בשמחה מנלן דכתיב ויעש שלמה בעת
ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא
חמת עד נחל מצרים [לפני ה' אלהינו] שבעת ימים
ושבעת ימים ארבעה עשר יום ואם איתא דמעברין
שמחה בשמחה איבעי ליה למינטר עד חתן ומיעבד
שבעה לחבא ולחבא ולמא מינטר לא נטרינן והיכא
דאתרבי עבדינן איבעי ליה לשיורי פורתא שיורי
בנין בית המקדש לא משיירינן ואיבעי ליה לשיורי
באמה בולה עורב אמה בולה עורב צורך בנין הבית
Sab.98a Ar.6a Men.107a Mid.iv,6 היא אלא מדמייתר קרא מכדי כתוב ארבעה עשר
יום שבעת ימים ושבעת ימים למה לי שמע מינה
הני לחוד והני לחוד: אמר רבי פרנך אמר רבי
יוחנן איתה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים
והוו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שנאיהן של
ישראל בליה יצתה בת קול ואמרה להם בולכם
מזומנין לחיי העולם הבא מאי דהוש אמרי קל וחומר
ומה משכן קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד
דוחה שבת דאיסור בקולה מקדש דקדושתו קדושת
עולם וקרבן צבור ויום הכפורים דעגוש כרת לא כל
שכן ארא אמאי חיו דואגים התם צורך גבוה הבא
צורך הדיוט התם נמי מיעבד למיעבד מיכל לא ניכלו
ולא לישתי אין שמחה בלא אכילה ושתיה ומשכן
דדחי שבת מנלן אילימא מדכתיב ביום הראשון Nu.7,12, 18
וביום השביעי דלמא שביעי לקרבנות אמר רב נחמן
בר יצחק אמר קרא ביום עשתי עשר יום מה יום v.72

beging Šelomoh zu jener Zeit das Fest und ganz Jisraél mit ihm, — eine grosse Versammlung, von da, wo es nach Hamath hineingeht, an bis zum Bach Mizrajims. [vor dem Herrn, unserem Gott,] sieben Tage und sieben Tage, [zusammen] vierzehn Tage: wenn man nun zwei Festlichkeiten zusammenmischen dürfte, so sollte er doch warten bis zum Fest und sieben Festtage dafür und dafür[75] veranstalten!? — Vielleicht aber ist nur das Aufschieben verboten, wol aber darf man es, wenn sie zusammentreffen!? — So könnte ja [Šelomoh] etwas vom Bau zurücklassen. — Vom Bau des Tempels darf nichts zurückgelassen werden. — So könnte er ja etwas von der Rabenscheuche[76] zurücklassen!? — Auch die Rabenscheuche gehört zum Tempelbau. — Dies ist vielmehr aus den überflüssigen Worten des Schriftverses zu entnehmen; es heisst ja schon: *vierzehn Tage*, wozu noch: *sieben Tage und sieben Tage*? — schliesse hieraus, dass sie besonders [gefeiert werden müssen].

R. Parnakh sagte im Namen R. Johanans: In diesem Jahr feierten die Jisraéliten den Versöhnungstag nicht, und waren besorgt, die Feinde Jisraéls[77] könnten den Untergang verdient haben. Darauf ertönte ein Widerhall und sprach: Ihr seid allesamt für das zukünftige Leben bestimmt. — Worauf stützten sie sich? — Sie folgerten es als Wichtiges von Geringerem: wenn [die Einweihung] der Stiftshütte, deren Heiligkeit keine bleibende war und das Opfer eines einzelnen[78] den Šabbath verdrängte, dessen Entweihung mit Steinigung bestraft wird, um wieviel mehr verdränge [die Einweihung] des Tempels, dessen Heiligkeit eine bleibende ist, und das Opfer der Gemeinschaft den Versöhnungstag, dessen Entweihung mit Ausrottung bestraft wird!? — Weshalb waren sie nun besorgt? — Dort wurden die Opfer Gott gespendet, hier genossen sie es selbst. — Sollten sie [die Opfer] bereiten, aber weder essen noch trinken!? — Es giebt keine Festlichkeit ohne Essen und Trinken. — Woher, dass [die Einweihung] der Stiftshütte den Šabbath verdrängt; wollte man sagen, weil es heisst: [79]*Am ersten Tag, und am siebenten Tag*, so kann es ja der siebente der Opfertage sein!? R. Nahman b. Jichaq erwiderte: Es heisst: [79]*Am ersten Tag*; wie

75 Für das Fest und für die Einweihung des Tempels befanden sich mit Spitzen versehene Metallplatten, durch welche die Vögel verhindert wurden, sich auf dasselbe niederzulassen und es zu beschmutzen. 76 Auf die Spitze des Tempeldachs wurden von den einzelnen Familienhäuptern (Fürsten) dargebracht (cf. Num. Kap. 7). 77 Typhon im Israel selbst. 78 Das Opfer

אינ׳ B 77 בבנין הבית פורתא שיורי בבנין הבית לא M 70
ביוא B 70 מוני עורב בולו עורב צורך בנין הוא M 78
ושבת M 82 ק ו ממשכן ומה את M 80
מאי הוא M 81 דעג כרת M 83 הא ב יוחה M 84
ניש. M 86 הבא B 85

wurden von den einzelnen Familienhäuptern (Fürsten) dargebracht (cf. Num. Kap. 7). 79 Num. 19,12; 31,19. 80. Ib. V. 72.

ein Tag ununterbrochen ist, so geschah es auch an den elf Tagen ununterbrochen.

Vielleicht nur an den Tagen, an denen es zulässig war!? — Es giebt noch einen Schriftvers: "*Am zwölften Tag*; wie ein Tag ununterbrochen ist, ebenso geschah es an den zwölf Tagen ununterbrochen. Aber auch hierbei ist ja einzuwenden: vielleicht nur an den Tagen, an denen es zulässig war!? Wozu wäre dies in zwei Schriftversen angedeutet. Woher, dass |die Einweihung| des Tempels den Versöhnungstag verdrängt; wollte man sagen, weil es auch hierbei heisst: *vierzehn Tage*, so können es ja Tage gewesen sein, an denen es zulässig war!? Dies ist aus |dem Wort| *Tag* zu folgern, welches auch |bei der Stiftshütte| gebraucht wird. Ein Wiederhall ertönte und sprach: Ihr seid allesamt für das zukünftige Leben bestimmt. Woher, dass er es ihnen vergeben hat? R. Tahlipha lehrte: *Und es geschah am achten Tag, da entliess er das Volk, und sie segneten den König und sie gingen nach ihren Zelten, fröhlich und guten Muts, über all das Gute, dass der Herr seinem Knecht David und seinem Volk Jisrael erwiesen hat. Nach ihren Zelten*: sie fanden ihre Frauen in einem Zustand der Reinheit. *Fröhlich*: sie hatten vom Glanz der Gottheit genossen. *Und guten Muts*: die Frau eines jeden wurde mit einem Knäblein schwanger. *Über all das Gute*: ein Widerhall ertönte und sprach zu ihnen: Ihr seid allesamt für das zukünftige Leben bestimmt. — *Seinem Knecht David und seinem Volk Jisraél*; allerdings seinem Volk Jisraél, indem er ihnen die Entweihung des Versöhnungstags vergeben hat, wieso aber seinem Knecht David? R. Jehuda erklärte im Namen Rabhs: Als Šelomoh die Lade in den Tempel bringen wollte, schlossen sich die Thore. Da sprach Šelomoh vierundzwanzig Lobgesänge und wurde nicht erhört; alsdann sprach er: [84]*Erhebt ihr Thore eure Häupter &c.*, dennoch wurde er nicht erhört. Als er aber sprach: [85]*Herr, Gott, weise deinen Gesalbten nicht ab, gedenke doch der Gnade gegenüber deinem Knecht David*, da wurde er sofort erhört. Darauf wurden die Gesichter der Feinde Davids wie die Topfränder, und alle erkannten, dass ihm der Heilige, gebenedeiet sei er, jene Sünde[86] vergeben hat.

R. Jonathan b. Âsamaj und R. Jehuda, ein Abkömmling von Proselyten, studirten

בימי רציפ את עשתי עשר בינן רציפין ודרמא
ימים הראשין בתיב קרא אחרינא בימים שנים עשר Nm. 7,78
יום מה יום בימי רציפ את שנים עשר ימים בינן
רציפין ודלמא הכא נמי ימים הראשין אם כן תרי
קראי למה לי ומקדש דדוחה יום הכפורים מנלן
אויטא מדכתיב ארבעה עשר יום ודרמא ימים
הראשין עבר יום יום מהתם יצתה בת קול ואמרה
להם בולכם מוכנין לחיי העולם הבא ומנלן דאחיל
להו דתניא תהיפא בימים השמיני שלח את העם Par. 8,66
ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב Sab. 30b
על כל הטובה אשר עשה ה׳ לדוד עבדו ולישראל
עמו לאהליהם שהלכו ומצאו נשותם בטהרה שמחים
שמחני מזו השבעה וטובי לב שבכל אחד ואחד
נתעברה אשתו בבן וכתי על כל הטובה שיצתה בת
קול ואמרה להם בולכם מוכנין לחיי העולם הבא
לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמא לישראל עמו
דאחיל להו עין יום הכפורים אלא לדוד עבדו מאי
הוא אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש שלמה Sab. 30b
להכניס ארון למקדש דבקו שערים זה לזה אמר Sab. 10a
שלמה עשרים וארבע רננות ולא נענה פתח אמר
שאי שעריכם וגו׳ ולא נענה בינן שאמר Ps. 24,7
ה׳ אלהים אל תשב פני משיחך וכתי לחסדי דויד C. 6,42
עבדך ביד נענה באותה שעה נתחפכו פני שונאי
דוד בשולי קדירה וידעו הכל שמחל לו הקדוש
ברוך הוא על אותו עון רבי יונתן בן עכמאי יבמ׳ Sab. 33b

00 M 89 ת ב דרמא M 88 ימים M 87
M אל M 91 מנשנן M 92 יצתה...הבא
M 93 קדישא ב ה דתנו רב תח M 94 שבשאי נשותהן
M 95 מעמנו ב ז M 96 להם M 97 להיי אלא
דוד עב מנלן אמי M 98 רבות קדשי הקדושים 99
M בוה M 1 – שרמה M 2 – פתח ו M 3
ר׳ רחבני בדרבעיה אמרי מי הוא זה מה ב אמר ה׳ עזוז
וגבור ה׳ גבור מלחמה הדר אמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי
עולם ויבא מה ב ה צב הוא מה ב מלה M 4 הבני
M 5 הכנסאו.

R. Jonathan b. Âsamaj und R. Jehuda, ein Abkömmling von Proselyten, studirten

81. Das überflüssige Wort ים deutet, dass alle 11 Tage hintereinander gefeiert wurden. 82. Num 7,78. 83. iReg. 8,66. 84. Ps. 24,7. 85. iiReg. 6,42. 86. Der Raub der Frau Urijas; cf. iiSam. Kap. 11.

יהודה בן גרים תני פרשת נדרים בי רבי שמעון
בן יוחי איפטר מיניה באורתא לצפרא חדור יקא
מפטרי מיניה אמר ליהו ולאי איפטריתו מיני באורתא
אמרי ליה לצדקני רבנו תלמיד שנפטר מרבי ילן
באותה העיר ציריך ליפטר ממני פעם אחרת שנאמר
ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך ובתיב
|ו|ביום עשרים ישלשה לחדש |השביעי| שלח את Ge 7,10
העם ואלא מבאן לתלמיד הנפטר מרבי ילן באותה
העיר ציריך ליפטר ממני פעם אחרת אמר ליה לברייה
בני אדם חלולי אנשים של צירה הם זיל יכוחין
דלעברכוך אזל אשכחינהו דקא רמי קראי אהדדי
כתיב פרש מעגל רגליך וכל דרכיך יכני וכתיב אחה Pr 4,26
חיים פן תפלס לא קשיא באן במצוה שאפשר Pr 5,6
לעשיותה על ידי אחרים באן במצוה שאי אפשר Col. 9
לעשיותה על ידי אחרים הדר ותבי וקא מבעי ליהו
בתיב יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה Pr 3,15
ואתא חפצי שמים ישוו בה וכתיב |ו|כל חפציך לא
ישוו בה דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה באן
במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים באן במצוה
שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים אמרי ליה מאי
בעית הכא אמר ליהו דאמר לי אבא זיל גבייהו
דלעברכוך אמרי ליה היא בעיא דתזכע ולא תחצד
תעייל ולא תיפוק תיפוק ולא תעייל ליתהוב בוחך
ולותיב אישפיזך לבלבל פתיזך ולא יתהי שיתא
דהדתא בי אתא לגבי אבוה אמר ליה לא מבעיא
דכיבי לא ביכין אבל צעודי צעודין אמר ליה מאי

M 6 עירום P M 7 גרום M 8 בצפרא אתו חזי קא
ולא איש מיניה M 9 אלא M 10 אנשים חללין של
M 11 דגבייהו M 12 דהוו קא M 13 אמרי יקרה
M 14 האי...בת M 15 אפ' ד' ש' לא קשיא באן
M א ל M 17 תרצי P 18 דהתי M 19 בי
לא ביכין אבל צעודי צעודין.

den Traktat von den Gelübden von R. Šimôn b. Johaj. Abends verabschiedeten sie sich von ihm und am folgenden Morgen kamen sie zurück und verabschiedeten sich wiederum. Da sprach er zu ihnen: Hab ihr euch denn abends nicht von mir verabschiedet!? Jene erwiderten: Du hast uns ja gelehrt, Meister, dass wenn sich ein Schüler von seinem Lehrer verabschiedet, und in derselben Stadt übernachtet, er sich wiederum von ihm verabschieden müsse, denn es heisst: *Und es geschah am achten Tag, da entliess er das Volk, und segnete den König*; und darauf heisst es: *Und am dreiundzwanzigsten des siebenten Monats entliess er das Volk*; hieraus, dass wenn sich ein Schüler von seinem Lehrer verabschiedet und in derselben Stadt übernachtet, er sich wiederum von ihm verabschieden müsse. Darauf sprach er zu seinem Sohn: Es sind vornehme Leute, gehe hin zu ihnen, damit sie dich segnen. Als er hinkam, traf er sie, sich mit folgenden einander widersprechenden Schriftversen befassen; es heisst: *Wäge die Bahn deiner Füsse und alle deine Wege seien gestimmt*, dagegen aber heisst es: *Dass du nicht den Weg des Lebens wägest*? Das ist jedoch kein Widerspruch: der erste Vers handelt von einem Gebot, das auch durch Andere ausgeübt werden kann, der andere handelt von einem Gebot, das durch Andere nicht ausgeübt werden kann. Darauf wiesen sie auf folgenden Widerspruch hin: es heisst: *Sie ist kostbarer als Korallen und all' deine Angelegenheiten sind ihr nicht gleich*, wol aber die himmlischen Angelegenheiten, dagegen heisst es: *Keine Angelegenheit kommt ihr gleich*, also nicht einmal die himmlische!? Der erste Vers handelt jedoch von einem Gebot, dass auch durch Andere ausgeübt werden kann, der andere handelt von einem Gebot, das durch Andere nicht ausgeübt werden kann. Alsdann fragten sie ihn: Was wünschest du da? Dieser erwiderte: Mein Vater schickte mich zu euch, damit ihr mich segnet. Jene sprachen zu ihm: Es möge der |göttliche| Wille sein, dass du säen und nicht ernten sollst, dass du heimbringen und nicht fortbringen und fortbringen und nicht heimbringen sollst, dass dein Haus unbewohnt und dein Absteigequartier bewohnt sein soll, dass dein Brot in Unordnung geraten soll, und dass du kein neues Jahr erblicken sollst. Als er zu seinem Vater zurückkehrte, sprach er: Nicht allein, dass sie mich nicht gesegnet haben, sondern sie quälten mich noch.

81. Des Festes, der 22. des Monats. 88. nCht. 7,10 89 Pr 4,26 90 Pr 5,6 92 Ib. 3,15
92. Ib. 8,11.

אמרו לך הבי והבי אמרו לי אמר ריה הנך ברוהו
ברכתא נינהו תזרע ולא תקצד תוליד בנים ולא
ימותו תעייל ולא תיפוק תעייל כלתא ולא ליבמתו
בגך דליפקון תיפוק ולא תעייל תוליד בנתא ולא
ימיתו גוברייהו ולימהדרו יהוך ליחרוב ביתך וליתיב
אושפיזך דהאי עלמא אושפיזך והתיא עלמא ביתא
דכתיב קרבם בתימו לעולם אל תקרי קרבם אלא קברם Ps.49,12
לבלבל פתורך בבני ובנתא ולא תיחוי שתא חדתא
דלא תמות אנתך ולא תנכב אינתתא אחריתי: רבי
שמעון בן חלפתא אפטר ביניה דרב אמר ליה אבוה
זיל לגביה דליברכך אמר ליה יהא רעוא דלא תבייש
ולא תתבייש אתא גבי אבוה אמר ליה מאי אמר
לך אמר ליה מילין בעלמא הוא דאמר לי אמר ליה
ברוך ברכתא דברכן קודשא בריך הוא לישראל ותנא
בה דכתיב ואבלתם אכול ושבוע והללתם וגו' ולא Jo.2,26,27
יבשו עמי לעולם ויודעתם כי בקרב ישראל אני וגו'
ולא יבשו עמי לעולם: ועישה אשה הכשיטוה:
תנו רבנן אלו הן תכשיטי נשים בוחלת ופוקסת
ומעבירה סרק על פניה ואיכא דאמרי מעברת סרק
על פניה של משה דכיתהו דרב חסדא מקשטא
באנפי כלתה יתיב רב חונא בר חיננא קמיה דרב
חסדא ויתיב וקאמר לא שנו אלא ילדה אבל וקנה
לא אמר ליה האלהים אפילו איבך ואפילו איבא
דאימך ואפילו עיומדת על קברה דאמרי אינשי בת

M 20 בנין ולא ליבמתו | M 21 תפיק בנתא ולא ריבמתו
גבר׳ | M 22 הא עלמא אושפיזא הוא והך ביתא | M 23
דר׳ | VM 24 לבריה | M 25 תיבוש | M 26 כי
אתא לגביה דאבוה א״ל מילתא בעלמא אמר – M 27
דכ M 28 ומעברת שרק 29 M כבין M 30 חות
מקש באפי M 31 – פתר.

Dieser fragte: Was sprachen sie zu dir? Jener erwiderte: So und so sprachen sie zu mir. Da sprach dieser: Das sind alles Segnungen! Du sollst säen und nicht ernten: du sollst Kinder zeugen, die nicht sterben sollen; du sollst heimbringen und nicht fortbringen: du sollst Schwiegertöchter heimführen und deine Söhne sollen nicht sterben, so werden sie nicht fortgehen; du sollst fortbringen und nicht heimbringen: du sollst Töchter zeugen, deren Männer nicht sterben sollen, so werden sie zu dir nicht zurückkehren; dein Haus soll unbewohnt und dein Absteigequartier bewohnt sein: diese Welt ist ein Absteigequartier und jene Welt ist das richtige Wohnhaus, denn es heisst: *Ihr Inneres [qirbam] ist ihr Haus*, und man lese nicht: *qirbam*, sondern: *qibram* [*ihr Grab*]; dein Brot soll in Unordnung geraten: durch viele Söhne und Töchter; du sollst kein neues Jahr erblicken: deine Frau soll nicht sterben und du sollst keine neue heiraten.

Als sich R. Šimôn b. Halaphta von Rabh verabschiedete, sprach dieser zu seinem Sohn: Geh hin zu ihm, damit er dich segne. Jener sprach: Möge es der [göttliche] Wille sein, dass du weder andere beschämst, noch durch andere beschämt werdest. Als er zu seinem Vater zurückkehrte, fragte er ihn: Was sagte er dir? Jener erwiderte: Nur gleichgiltige Worte sagte er mir: Dieser sprach: Er segnete dich mit demselben Segen, mit dem der Heilige, gebenedeiet sei er, Jisraél gesegnet und auch wiederholt hat, denn es heisst:[93] *Ihr sollt reichlich zu essen haben und satt werden und sollt preisen &c., und in alle Zukunft soll mein Volk nimmermehr beschämt werden. Ihr sollt wissen, dass ich inmitten Jiraéls bin &c.; und in alle Zukunft soll mein Volk nimmermehr beschämt werden.*

Eine Frau darf ihren Körper schmücken. Die Rabbanan lehrten: Folgendes gehört zu den Schmückungen der Frauen: Sie darf Stibium in die Augen thun, sich frisiren[96] und das Gesicht schminken. Manche sagen: Sie darf das Haar an der Scham entfernen. Die Frau R. Hisdas schmückte sich noch in Gegenwart ihrer Schwiegertochter. Da sprach R. Hona b. Henana, der vor R. Hisda sass: Dies wurde nur bezüglich einer Jungen, nicht aber bezüglich einer Alten gelehrt. Dieser erwiderte: Bei Gott, selbst deine Mutter und selbst deine Grossmutter und selbst eine, die am Rand ihres Grabs steht [darf dies], denn die Leute sagen: Die Sechzigjährige läuft gleich der Sechsjährigen der Pauke nach.

93. Ps 49,12. 94. So auch ZAW, wie aber aus unserer Stelle hervorgeht, hatte der mas. Text קרבם. 95 Jo. 2,26,27. 96. Nach einer anderen Deutung heisst פקס schminken.

שיתין בבת שית לקל טבלא דהטאו׃ רבי יהודה
איסר לא תסרוד׃ תניא רבי יהודה אומר אשה לא
תסיד מפני שניוול הוא לה ומודה רבי יהודה בסיד
שכיחה לקפלי במועד שטופלתי במועד שאף על
פי שמציירה הוא עכשיו שמחה הוא לאחר זמן יתי
לית לה לרבי יהודה הא כברא ותתגן רבי יהודה
אומר נפרעין מתן מפני שמצר אמרו לו אף על פי
שמצר עכשיו שמח היא לאחר זמן אמר רב נחמן
בר יצחק הנח להלכות מועד דבולחו מצר עכשיו
ושמח לאחר זמן נינהו רבינא אמר ניי לעניין פרעון
לעולם מצר׃ אמר רב יהודה בנות ישראל שהנעשו
לפיקין ולא תניעו ענוית טופלת אותן בסוד עשרות
טיפלת אותן בסולת בנות מלכים בשמן המור
׳שנאמר ששה חדשים בשמן המור ׳ואי שמן הפר
רב חנא בר חייא אמר מטבת רב יהודה בר ׳אבי
אמר שמן זית שלא הביא שליש ׳תניא רבי יהודה
אומר ׳אנפקינן שמן זית שלא הביא שליש ולמה
סכין אותו שמשיר את השער ומעדן את הבשר׃
רב ביבי חזה ליה ברישא ׳טפלה אכר אכר שקל
כה ארבע מאה זוזי הוה החיא ניי בשבבותיה
דהוה ליה ברישא טפלא בחד זמנא ימתה אמר
קטלא ביבי לברתי אמר רב נחמן ׳רב ביבי דשתי
שיביא בעיין בנתיה טפלא אנן דלא שתינן שיביא
לא בעיין בנתן טפלא׃ ׳התדיוט תופר בדרכו׃ Fol.10
חכי דמי חדיוט אמרי דבי רבי ינאי כל שאינו
יכול לחיציא מלא מחט בבת אחת רבי יוסי בר
חנינא אמר כל שאינו יכול לכיין איסיא ׳בחפת
חלוקו׃ והאומן מכליב׃ מאי מכליב רבי יוחנן אמר

M 32 לקלפי M 33 שעמו בסיעד M 34 שהוא מצר
M 35 — אמר...ניהנו ‖ B 36 + לשנים ‖ M 37 — טופ אותן ‖
M 38 — שנא׳ ‖ M 39 אבא ‖ M 40 — תניא...שליש ‖
41 רב M 43 אנפקנן P 42 אוכמיא M בשפת.

R. Jehuda sagt, sie dürfe sich nicht mit Kalk bestreichen. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagt, die Frau dürfe sich [am Halbfest] nicht mit Kalk beschmieren, weil dies sie verunziert; jedoch giebt R. Jehuda zu, [dass es erlaubt ist,] falls sie den Kalk noch am Fest entfernen kann, denn obgleich es ihr jetzt Unbehagen bereitet, so bereitet es ihr später Annehmlichkeit. — Aber hält denn R. Jehuda von dieser Begründung, es wird ja gelehrt: R. Jehuda sagt, man dürfe sich von ihm bezahlen lassen, weil ihm dies leid thut. Jene sprachen zu ihm: Allerdings thut es ihm anfangs leid, später aber freut es ihn. R. Nahman b. Jichaq erwiderte: Lass doch die Vorschriften über das Fest; bei allen [Arbeiten am Fest] ist es ja anfangs unangenehm und später ist man froh. Rabina erwiderte: Einem Nichtjuden thut das Bezahlen immer leid.

R. Jehuda sagte: Wenn die Jisraélitinnen halb herangewachsen sind, so bestreichen sie sich, wenn sie arm sind, mit Kalk, wenn sie reich sind, mit feinem Mehl, und Fürstentöchter mit Myrrhenöl, wie es heisst: *Sechs Monate mit Myrrhenöl.* Was heisst Myrrhenöl? R. Hona b. Hija erwiderte: Stakte. R. Jirmeja b. Ami erwiderte: Oel aus Oliven, die noch nicht ein Drittel der Reife erlangt haben. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagte: Omphakinon ist ein Oel aus Oliven, die noch nicht ein Drittel der Reife erlangt haben. — Wozu schmiert man sich damit? — Weil es das Haar entfernt und die Haut geschmeidig macht.

R. Bebaj hatte eine Tochter, die sich damit jedes Glied besonders schmierte, und er erhielt für sie vierhundert Zuz. In seiner Nachbarschaft wohnte ein Nichtjude, der eine Tochter hatte; diese schmierte sich mit einem Mal und starb. Da sagte jener: Bebaj hat meine Tochter getötet. R. Nahman sprach: Die Töchter R. Bebajs, der Rauschtrank zu trinken pflegt, bedürfen des Schmierens, unsere Töchter brauchen aber das Schmieren nicht, da wir keinen Rauschtrank trinken.

Der Nichthandwerker darf auf gewöhnliche Weise nähen. Wer heisst Nichthandwerker? — In der Schule R. Jannajs sagten sie, wer nicht viele Stiche zusammen, in der ganzen Länge der Nadel machen kann. R. Jose b. Hanina erklärte: Wer nicht gut einen Saum am Rand des Hemds machen kann.

97. Von einem Nichtjuden an nichtjüdischen Feiertagen. 98. Est. 2,12. 99. Cf. Bd. I S. 501 N. 9 100. Cf. Bd. I S. 501 N. 10.

מפסוץ רבה בר שמואל אמר שיני כלבתא׃ מסרגין
את המטות׃ מאי מסרגין ומאי ממתחין בי אתא
רב דימי אמר פליגו בה רבי חייא בר אבא ורבי
אסי יתדוייהו משמיה דחזקיה ורבי יוחנן חד אמר
מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב וחד
אמר מסרגין שתי בלא ערב וממתחין שאם היה
רפוי ממתחו איני והא תני רב תחליפא בר שאול
ושוין שאין מפשילין חבלים לכתחלה בשלמא למאן
דאמר מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב
היינו דקתני רב תחליפא בר שאול ושוין שאין
מפשילין חבלים לכתחלה אלא למאן דאמר מסרגין
שתי בלא ערב ממתחין שאם היה רפוי היה ממתחו
השתא שתי וערב אמרת לא חבלים לכתחלה מיבעיא
קשיא אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבי חייא בר אבין
מי איכא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב ותתנן
רבי מאיר אומר המטה משיסרוג בה שלשה בתים Kel.xv,1
אלא בי אתא רבין אמר במסרגין בולי עלמא לא
פליגי דשתי וערב אלא בי פליגי במתחין מר סבר
ממתחין שתי בלא ערב ומר סבר שאם היה רפוי
ממתחו ביתיבי מסרגין את המטה ואין צריך לומר
שממתחין דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר ממתחין
אבל לא מסרגין ויש אומרים אין ממתחין כל עיקר
בשלמא למאן דאמר ממתחין שתי בלא ערב היינו

M 45 יפס M 46 שיני P 47 תרי M 48
חילפתא M 49 היה P 50 ותתניא M 51 – אלא
M 52 המטות.

DER HANDWERKER NUR IN HUNDEZÄHNEARTIGEN STICHEN. Was heisst "hundezähneartig"? R. Johanan erklärte: Im Zickzack. Rabba b. Šemuél erklärte: Gleich den Zähnen eines Hunds[10].

AN BETTEN STRICKE DURCHFLECHTEN. Was heisst "durchflechten" und was heisst "ausspannen"? Als R. Dimi kam, sagte er, dass hierüber R. Ḥija b. Abba und R. Asi, im Namen Ḥizqijas und R. Johanans, streiten; einer erklärt, "durchflechten" heisse [die Stricke] der Länge und der Breite nach ziehen und "ausspannen" heisse [die Stricke] nur der Länge und nicht der Breite nach ziehen; der andere erklärt, "durchflechten" heisse [die Stricke] der Länge und nicht der Breite nach ziehen, und "ausspannen" heisse stramm anziehen, falls sie lose waren. ¿Dem ist ja aber nicht so, R. Taḥlipha b. Šaúl lehrte ja, dass alle darin übereinstimmen, dass man nicht direkt Stricke flechten darf; einleuchtend ist nun das, was R. Taḥlipha b. Šaúl sagte, dass nämlich alle zugeben, dass man nicht direkt Stricke flechten darf, nach demjenigen, welcher sagt, "durchflechten" heisse [die Stricke] der Länge und der Breite nach ziehen und "ausspannen" heisse [die Stricke] der Länge und nicht der Breite nach ziehen; wozu ist diese Lehre aber nach demjenigen nötig, welcher erklärt, "durchflechten" heisse [die Stricke] der Länge und nicht der Breite nach ziehen und "ausspannen" heisse, sie stramm anziehen, falls sie lose waren; wenn schon [die Stricke] der Länge und der Breite nach ziehen verboten ist, um wieviel mehr Stricke direkt flechten!? — Das ist ein Einwand. R. Naḥman b. Jiṣḥaq sprach zu R. Ḥija b. Abin: Giebt es denn jemand, welcher sagt, "durchflechten" heisse [die Stricke] der Länge und nicht der Breite nach ziehen, es wird gelehrt: R. Meír sagt, das Bett [werde verunreinigungsfähig], wenn man drei Maschen durchgeflochten hat!? — Als Rabin kam, erklärte er vielmehr: Bezüglich des "durchflechtens" streitet niemand ob es heisse, [die Stricke] der Länge und der Breite nach ziehen, der Streit besteht vielmehr über die Bedeutung [des Worts] "ausspannen"; einer erklärt "ausspannen" heisse [die Stricke] der Länge und nicht der Breite nach ziehen, der andere erklärt, es heisse sie stramm anziehen, falls sie lose waren. Man wandte ein: Man darf [die Stricke an] Bettstellen durchflechten und um so mehr ausspannen — Worte R. Meírs; R. Jose sagt, man dürfe sie nur ausspannen aber nicht durchflechten; Andere sagen, man dürfe überhaupt nicht ausspannen. Einleuchtend ist es nun nach demjenigen, welcher erklärt, "ausspannen" heisse [die Stricke] der Länge und nicht der Breite nach ziehen, dass die Anderen auch da-

10. Die nicht von gleichmässiger Länge sind, die Stiche müssen abwechselnd, von oben und von unten gemacht werden.

דאתו יש אומרים לאיפלוגי אלא למאן דאמר שאם
היה רפוי ממתחו ליש אומרים ממתחו נמי לא אין
בין דאפשר למתלייה במאני לא מרחינן׃

עבידין תנור וכירים וריחים במועד רבי יהודה {ix}
אומר אין מכבשין את הריחים בתחולה׃

גמרא. מאי מכבשין רב יהודה אמר מנקר
ריחיא רב יהיאל אמר בת עינא מיתיבי מעמידין תנור
וכירים במועד ובלבד שלא יגמור מלאכתן דברי רבי
אלעזר וחכמים אומרים אף יגמור רבי יהודה אומר
משמו מעמידין את ההדשה ומכבשין את הישנה ויש
אומרים אין מכבשין כל עיקר בשלמא למאן דאמר
מכבשין מנקר ריחיא היינו דמשכחת לה בישנה
אלא למאן דאמר בת עינא ישנה בת עינא למה לה
בגין דקא בעי לאחזויי טפי פירתא רב הונא שמעיה
לההוא גברא דקא מנקר ריחיא בחולא דמועדא אמר
מאן האי איתחיל גופיה דקא מחיל חולא דמועדא E=104
סבר לה כיש אומרים׃ דרש רב חמא נוקרין ריחים
במועד משום רבינו אמרו אפילו סום שרוכב עליו
והמור שרוכב עליו ומותר ליטול צפרנים בחולו של
מועד אבל חמרא דריחיא לא רב יהודה שרא למישקל Col.b
טיפריה לחמרא דריחיא ולאוקומי ריחיא ולמיבני
ריחיא ולמיבני אמת ריחיא ולמיבני אודיא רבא
שרא לכרוכי בוסיא ולמיבני אקרפיטא ולמיבני
איצטבא רבא שרא למישקל דמא לבהמה בחולא
דמועדא אמר ליה אביי תניא דמסייע לך מקיזין
דם לבהמה ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של
מועד רבא שרא לבכסיכי קורצי מאי טעמא מעשה

M 53 לבתחולה במועד M 54 בית מינא V 55 אלעזר
M 56 מיבב M 57 בה M 58 דהוה קא נקר
P 59 בחולו M 60 האי דקא מחיל חולא מבא אתחיל גופיה
B 61 נקרן ריחיא בחולו דמועדא M 62 כבר
VM 63 אפי M 64 מותר לישול לו צפר M 65
M 66 בתולו של מועד M 67 — בעופרא דהמרא
M 68 רב שרו למירוקי בוסו ולמיבני אקרפיטרא
V 70 רבה P 71 רבי M 69 ולמיבב איצ
בהמה מרפואה.

gegen streiten; nach demjenigen aber, welcher erklärt, es heisse, sie stramm anziehen, falls sie lose waren, — sollte denn nach den Anderen verboten sein, [die Stricke] stramm anzuziehen!? — Freilich, da man [die Vertiefung] mit Gewändern ausfüllen kann, so ist es als unnötige Arbeit verboten.

MAN DARF AM HALBFEST EINEN OFEN, EINEN HERD ODER EINE MÜHLE AUFSTELLEN; R. JEHUDA SAGT, MAN DÜRFE NEUE MÜHLENSTEINE NICHT SCHLEIFEN.

GEMARA. Was heisst "schleifen"? R. Jehuda erklärte: Furchen machen. R. Jehiél erklärte: Das Auge machen. Man wandte ein: Man darf einen Ofen oder eine Mühle am Halbfest aufstellen, nur darf man sie nicht vollständig fertig machen — Worte R. Eleâzars; die Weisen sagen, man dürfe sie auch vollständig fertig machen. R. Jehuda sagte in seinem Namen, man dürfe eine neue aufstellen und eine alte schleifen; Andere sagen, man dürfe überhaupt nicht schleifen. Einleuchtend ist die Ansicht desjenigen, welcher sagt, "schleifen" heisse Furchen machen, dies kann bei einem alten [Mühlstein] vorkommen, nach demjenigen aber, welcher erklärt, es heisse, das Auge machen, wozu ist dies bei einem alten nötig!? — Wenn man es ein wenig vergrössern muss. R. Hona hörte einst von jemandem, dass er Mühlsteine am Halbfest schliff. Da sprach er: Wer ist es? möge sein Körper entweiht werden, wie er das Halbfest entweiht. Er ist der Ansicht der Anderen.

R. Hama trug vor: Man darf am Halbfest einen Mühlstein befurchen. Im Namen unseres Meisters sagten sie, dass man sogar einem Pferd oder einem Esel, auf welchem man reitet, die Hufen beputzen darf, nicht aber einem Esel, der zum Mahlen verwendet wird. R. Jehuda erlaubte, einem Esel, der zum Mahlen verwendet wurde, die Hufen zu putzen, eine Mühle aufzustellen, den Balken der Mühle aufzustellen und einen Stall zu bauen. Raba erlaubte, ein Pferd zu karden und einen Sitz und ein Podium zu bauen. Raba erlaubte einem Tier am Halbfest Blut abzuziehen. Abajje sprach zu ihm: Es giebt eine Lehre als Stütze für dich: Man darf am Halbfest einem Tier Blut abziehen und man unterlasse nicht, ihm Arzneimittel zu geben. Raba erlaubte feine Gewänder zu glätten, weil dies eine Laienarbeit ist. R. Jichaq b.

הדיוט היא אמר רב יצחק בר אמי אמר רב חסדא
קמטורי בירי אסור מאי טעמא מעשה אומן הוא: אמר
רבא מאן דמתקיל ארעא אדעתא דבי דרי שרי 80.54b
אדעתא דארעא אסיר היכי דמי מולייא במוליא ינצא
בנצא אדעתא דבי דרי שקל מוליא ישדא בנצא
אדעתא דארעא: ואמר רבא האי מאן דוכי זיכיא
אדעתא דצבי שרי אדעתא דארעא אסיר היכי דמי
שקיל רברבי ישבוק זוטרי אדעתא דצבי שקל רברבי
וזוטרי אדעתא דארעא: ואמר רבא האי מאן דפתח
מיא לארעיה אדעתא דבוורי[74] שרי אדעתא דארעא
אסיר היכי דמי פתח תרי בבי חד מעילאי וחד
מתתאי אדעתא דבוורי[75] פתח חד בבא אדעתא
דארעא: ואמר רבא האי מאן דפשה דיקלא אדעתא
דחיותא שרי אדעתא דדיקלא אסיר היכי דמי[76] שקיל
[77]כוליה מחד גיסא אדעתא דחיותא מהאי גיסא ומהאי
גיסא אדעתא דדיקלא[78] ואסיר: ואמר רבא הני[79] תוחלני
ביומרינהו שרי מיציניהי אסיר רב פפא אמר ביין
דמתלי בפרקמטיא האבד דמי דשרי יאמר רבא 81...114
פרקמטיא כל שהוא אסור אמר רבי יוסי בר אבין
ובדבר האבד מותר רבינא הוה ליה החוא עיסקא
דהוה מזדבן בשיתא אלפי שחויה[80] לזבוניה בתר חולא
דמודעא וזבניה[81] בתריסר אלפי רבינא הוה מסיק זוזי
בבני אקרא[82] דשנואתא אתא לקמיה דרב אשי אמר
ליה מחו למיזל האידנא עלייהו אמר ליה בין
דהאידנא[83] הוא דמשכחת להו ביומי אחריני לא
משכחת להו בפרקמטיא האבד דמי ושרי תניא נמי

M 72 בירי V בי ידי ‖ M 73 שקל מוליא ושדי בנצא אדעתא דב ר מכ"מ ונצא בנצא אדע' דאר' ואסיר ואמר ‖ M 74 אסיר ‖ M 75 שרי ‖ M 76 — פתח ‖ M 77 חוליא ‖ P 78 ואסורי ‖ B 79 תמיני M 80 תוחלי M 81 לבתר הורי ‖ M 82 בתליבר ‖ M 83 דשנואתא ‖ M 84 משכי להו ביומא אחרינא.

Ami sagte im Namen R. Hisdas: Einen Aermel zu falten ist verboten, weil dies eine Kunstarbeit ist.

Raba sagte: Die Erde zu glätten ist erlaubt, um eine Tenne zu errichten, verboten, wenn dies im Interesse des Bodens geschieht. Wieso ist dies zu unterscheiden? — Wenn man die Erde von einem Hügel auf einen Hügel, oder aus einer Vertiefung in eine Vertiefung wirft, so geschieht dies im Interesse des Bodens[102], wenn man aber die Erde von einem Hügel in eine Vertiefung wirft, so geschieht dies für die Tenne. Ferner sagte Raba: Späne zusammen zu suchen ist erlaubt, wenn man das Holz braucht, verboten, wenn dies im Interesse des Bodens geschieht. Wieso ist dies zu unterscheiden? Wenn man die grossen aufliest und die kleinen zurücklässt, so braucht man das Holz, wenn man aber die grossen und die kleinen aufliest, so geschieht dies im Interesse des Bodens. Ferner sagte Raba: Die Schleusen auf seinem Feld zu öffnen ist wegen der Fische erlaubt, verboten, wenn es im Interesse des Bodens geschieht. — Wieso ist dies zu unterscheiden? — Wenn man zwei Schleusen, oben und unten, öffnet, so geschieht dies wegen der Fische, wenn nur eine Schleuse, so geschieht es im Interesse des Bodens. Ferner sagte Raba: Eine Palme zu beschneiden ist erlaubt, wenn man [die Reiser] für das Vieh nötig hat, verboten, wenn es im Interesse der Palme geschieht. — Wieso ist dies zu unterscheiden? — Wenn man alles von einer Seite abschneidet, so braucht man die Zweige für das Vieh, wenn von beiden Seiten, so geschieht dies im Interesse der Palme. Ferner sagte Raba: Unreife Datteln darf man [zum Essen] zerschneiden, aber nicht auspressen. R. Papa sagte: Da solche wurmstichig werden, so gleichen sie leicht verderblicher Ware, somit ist es erlaubt. Ferner sagte Raba: Jeder Handel ist am [Halbfest] verboten. R. Jose b. Abin sagte: Mit leicht verderblicher Ware ist es erlaubt. Rabina hatte Ware, die er für sechs Tausend verkaufen konnte, er schob aber den Verkauf bis nach dem Fest auf, worauf er sie für zwölf Tausend verkaufte. Rabina hatte in der Burg Sanvata Geld einzufordern; da kam er vor R. Aši und fragte ihn, ob er da [am Halbfest] hingehen darf. Dieser erwiderte: Da du sie nur jetzt treffen kannst, nicht aber an einem anderen Tag, so ist es ebenso, wie bei verderblicher Ware erlaubt. Aehnlich wird auch

102 So nach einer Emendation von JSIRKES, Jahni. Col. M. unser Text ist korrupt.

גבי עבודה זרה כי תאי גיננא חורבן ירושלים שלא עיין יהושקדום בחמה עבדים ושפחות בתים שדות כרמים וכיתב ומעלה בעדבאות שלהן מפני שהוא במציל מידן רב שרא להויא בי אשי לגיגודי אהדדי בהולא דמיקרא מאי טעמא מעשה הדיוט הוא אבל אזולי אמר מאי טעמא מעשה אומן הוא רב יהודה שרא לאבי תגירתא למיגדל תגרי ולרבה בר עשבי למיגדל מהולתא אינו והא תני רבה בר שמואל ישיין שאין עדלין תניר לבתהילה לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים׃

[IX] יישין נעקרה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן שפין את הסדקין ומעגילין איתי במעגילה בוד יבגל אבל לא במחלצים הצר והצוצר והקורה והמעגל ותמפחת שנשברו מיתקנן במוער וכל כבשון שהוא יכול לאהול מהן במוער כופשין׃

גמרא. הוכי דמי מעשה הדיוט רב יוסף אמר בהדיא דתנא בברייתא תנא צר בצידר ואינו טח בטיט׃ שפין את הסדקין ומעגילין איתי במעגילה׃ השתא במעגילה אמית שדי בוד יבגל טיבעי הכי קאמר שפין את הסדקין ומעגילין איתי בעין מעגילה בוד יבגל אבל לא במחלצים׃ הצר והצוצר והקורה והמגעל ותמפחת שנשברו מיתקנן במוער׃ ומיתנחי עד יומי הוה פטיש מכה ביריושלם בר עד יומי אין מבאן יאהל לא לא קשיא כאן בהנפחי כאן בהנגרי

bezüglich des Handels an nichtjüdischen Feiertagen gelehrt: Man darf zur Messe der Nichtjuden gehen und Vieh, Sklaven, Mägde, Häuser, Felder und Weinberge ankaufen, dies schriftlich bescheinigen und [das Schriftstück] aufs Amt bringen; denn man rettet es aus ihrer Hand. Rabh erlaubte Hija b. Aši am Halbfest Reusen zu flechten, weil dies eine Laienarbeit ist; Netze zu flechten ist jedoch verboten, weil dies eine Arbeit für Handwerker ist. R. Jehuda erlaubte Ami dem Ofensetzer, Oefen zu setzen, und Rabba b. Âsbi, Siebe zu flechten. — Dem ist ja aber nicht so, Rabba b. Šemuél lehrte ja, dass alle darin übereinstimmen, dass man keinen Ofen neu setzen darf!? — Das ist kein Einwand; dies im Sommer, jenes im Winter[103].

[IX] MAN DARF EIN GELÄNDER UM EIN DACH ODER AN EINER GALLERIE MACHEN, JEDOCH NUR LAIENARBEIT, ABER NICHT FACHMÄNNISCH. MAN DARF DIE RITZEN VERSCHMIEREN UND SIE DANN MIT EINER WALZE, ODER MIT DER HAND ODER MIT DEM FUSS GLÄTEN, JEDOCH NICHT MIT EINER MAURERKELLE. WENN DER ANGELHAKEN, DAS ANGELLOCH, DER ANGELBALKEN, DAS SCHLOSS ODER DER SCHLÜSSEL ZERBROCHEN WIRD, SO DARF MAN SIE AM HALBFEST WIEDER HERSTELLEN. EINLEGESPEISEN, VON DENEN MAN NOCH AM FEST ESSEN KANN, DARF MAN EINLEGEN.

GEMARA. Was heisst Laienarbeit? R. Joseph erwiderte: Mit Stauden und Lorbeerzweigen. In einer Barajtha wurde gelehrt: Man schichte Steine auf, ohne sie mit Mörtel zu verschmieren.

MAN DARF DIE RITZEN VERSCHMIEREN UND SIE DANN MIT EINER WALZE GLÄTTEN. Wenn du sagst, dass es auch mit einer Walze erlaubt ist, so ist es ja selbstredend mit der Hand oder mit dem Fuss!? — Er meint es wie folgt: man darf die Ritzen verschmieren und sie dann, wie mit einer Walze, mit der Hand oder mit dem Fuss glätten, nicht aber mit einer Maurerkelle.

WENN DER ANGELHAKEN, DAS ANGELLOCH, DER ANGELBALKEN, DAS SCHLOSS ODER DER SCHLÜSSEL ZERBROCHEN WIRD, SO DARF MAN SIE AM HALBFEST WIEDER HERSTELLEN. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Bis zu seiner Zeit war in Jerušalem der Hammer in Thätigkeit[104]ß; also nur bis zu seiner Zeit, später aber nicht!? — Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt von einem Schmiedehammer,

103. Im Winter ist es verboten, da er erst nach dem Fest trocken wird. 104. Von Oefen u. Dächern. 105. Am Halbfest wurde gearbeitet.

das Andere handelt von einem Tischlerhammer. R. Ḥisda wandte ein: Demnach könnte man glauben, das starke Geläut sei verboten, das schwache Geläut sei erlaubt!? Vielmehr, erklärte R. Ḥisda, dies ist kein Einwand; das Eine handelt von einer Sichel, das Andere handelt von einer Axt. R. Papa erwiderte: Das Eine handelt von der Zeit vor der Anordnung, das Andere handelt von der Zeit nach der Anordnung[106]. R. Aši erklärte: Das Eine vertritt die Ansicht R. Jehudas, das Andere vertritt die Ansicht R. Joses; R. Jiçḥaq b. Evdämi sagte nämlich: Wer ist es, welcher sagt, dass man bei einem leicht verderblichen Gegenstand am Halbfest nur durch Veränderung eine Arbeit verrichten darf? das ist nicht R. Jose. Rabina sagte: Nach wessen Ansicht ziehen wir jetzt am Halbfest die Pflöcke aus der Thür? nach R. Jose.

מתקיף לה רב חכדא יאמרו קלא רבה אכיר קלא
זוטר שרי אלא אמר רב חכדא לא קשיא הא במגלי
הא בחציני רב פפא אמר באן קודם גזירה באן
לאחר גזירה רב אשי אמר הא רבי יהודה הא רבי
יוסי דאמר רבי יצחק בר אבדימי מאן תנא שינוי Mq.12f
במועד בדבר האבד דלא כרבי יוסי אמר רבינא כמאן
מדלגין האידנא קביעתא דחולא דמועדא כמאן
כרבי יוסי שהוא יכול לאכול במועד בושן
בדיתא לבאי כוותי אזול כולי עלמא צוד אייתו
כוותא שרא להו רבא למימלח מיניהו אמר ליה
אבי והא תנן בכשין שהוא יכול לאכול מהן במועד
בושן אמר ליה בין דמעיקרא אדעתא דאכילה
אייתינהו ואי שביק להו פסדי בפרקמטיא האבד 9.10b
דמי ושרי ואיבא דאמרי שרי להו רבא מיצד מיזל
אייתויי ומימלח אמר ליה אבי והא אנן בכשין
שהוא יכול לאכול מהן בושן תנן אמר ליה הני
נמי מיתאבלי אנב אצנא בי הא דשמואל עבדו
ליה שיתין אצני ואכל רבא איקלע לבי ריש גלותא
עבדו ליה שיתין אצני ואכל רב איקלע לבי בר
שפיר אייתו לקמייהו ההוא כוותא תילתא בישולא
תילתא מיחא ותילתא טוויא אמר רב אמר לי
אדא ציידא כוותא כמוך למיכרחיה מעלי ואמר רב
אמר לי אדא ציידא כוותא טוויא באהוה אסוקיה
באבוה מיכלי בבריה אשתי עליה אבוה ואמר רב

M 1 יאמרו M 2 אבא M 3 קבוותא דרישי M 4
שיכול M 5 והאנן כבש שיכול...בושן תנן M 6 אייתו
להו ואי שבקי M 7 מיצד מיזל M 8 — נמי M 9
— רבא...ואכל || B 10 רב || M 11 + סמוך למסרחיה ||
M 12 באבוה אסקיה טוויא ואוכליה בבריה מישתא עילוויה.

Einlegespeisen, von denen man noch am Fest essen kann. Die Einwohner von Leba fischten im Beditha[107] und die Leute kamen hin und holten sich Fische; da erlaubte Raba, davon einzusalzen. Abajje sprach zu ihm: Es wird ja gelehrt, dass man nur Einlegespeisen, von denen man noch am Fest essen kann, einlegen dürfe!? Dieser erwiderte: Da sie anfangs [die Fische] sofort zu essen geholt haben, und wenn man sie liegen liesse, sie verderben würden, so gleichen sie leicht verderblicher Ware, somit ist es erlaubt. Manche lesen: Raba erlaubte Fische zu fangen, heimzubringen und einzusalzen. Abajje sprach zu ihm: Es wird ja gelehrt, dass man nur Einlegespeisen, von denen man noch am Fest essen kann, einlegen dürfe!? Dieser erwiderte: Auch diese kann man [am Fest] essen, wenn man sie auspresst. So wurden solche für Šemuél sechzig Mal ausgepresst und er ass sie. Raba kam einst zum Exiliarchen; da wurden für ihn [eingelegte Fische] sechzig Mal ausgepresst, und er ass sie. Rabh kam einst zu Bar-Šapir, und man setzte ihnen da Fische vor, die ein Drittel gekocht, ein Drittel gesalzen und ein Drittel gebraten waren. Rabh sprach: Abba der Fänger sagte mir, dass Fische kurz vor ihrem Verderben am Besten sind. Ferner sagte Rabh: Abba der Fänger sagte mir: Man brate den Fisch mit seinem Bruder, thue ihn dann in seinen Vater, esse ihn mit seinem Sohn und trinke darauf seinen Vater[108]. Ferner sagte Rabh: Abba der Fänger sagte mir: Fische, Kresse und Milch trage

106. Unsere Mišnah handelt eben von der Zeit vor der genannten Anordnung. 107. Nach RḤ. ist בדיתא-לבא Ortsname, was nach der Constr. unseres Textes wahrscheinlicher ist. 108. Vater des Fisches ist das Wasser, Bruder desselben ist das Salz, das ebenfalls aus Wasser gewonnen wird, dessen Sohn ist die Fischlake.

אבר לי אדא ציידא ביזרא תחלי וחדכא ריטלין גיפא ייא ריטלין פייא יאבר רב אבר לי אדא צייידא בייא תחלי וחדכא ביא ולא שיבדא שיבדא ייא חמרא׃

der Körper und nicht das Bett. Ferner sagte Rabh: Abba der Fischer sagte mir: Nach Fischen, Kresse und Milch, trinke man lieber Wasser als Sicera, oder lieber Sicera als Wein.

ZWEITER ABSCHNITT.

Cowb

[1] שהפך את זיתיו יאוריי אבל אי אינם אי שהטעימו פעולים שעי קודם ראשונה יטעיה לאחר המועד דברי רבי יהודה רבי ייסי אומר ולא יעסוק ועד בדברו׃

[2] WENN JEMAND SEINE OLIVEN [ZUM PRESSEN] BEREITS UMGEFÜHRT, UND SICH IHM EIN TRAUERFALL ODER EIN HINDERNIS EREIGNET, ODER IHN SEINE ARBEITER ANFÜHREN, SO DARF ER ZUNÄCHST EINEN PRESSBALKEN HINAUFLEGEN UND IHN SO BIS NACH DEM FEST LIEGEN LASSEN. WORTE R. JEHUDAS; R. JOSE SAGT, ER PRESSE SIE VOLLSTÄNDIG AUS, UND VERSPUNDE [DIE FÄSSER], WIE GEWÖHNLICH.

גבירא, פתח באבל ביום במועד אמר רב שישא ביום הרב אידי ואת אומרת דברים המיתרין במועד אכזרים ביתי אבלו רב אשי אמר לא מיבעיא קאמר רא מיבעיא ביתי אבלו דמדרבנן הוא ושרי אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא במקום פסידא שרי רבנן תניא בוותיה דרב שישא ברוך דרב אידי אלו דברים המעשין לאבל ביתי אבלו

Sem 6.

ויתיו הפוכין מיעניין לו וכדו לגוף יפשתנו להעלות מן המשרה וצמרו להעלות מן הזוהה ומרביצים שדהו משתניץ עינת חמים שלו רבי יהודה אומר אף זורעין לו שדה ניר ושדה העומדת לפשתן אמרו לי אם לא תזרע בכביר תזרע באפל אם לא תזרע פשתן תזרע מבין אחר רבן שמעון בן גמליאל

M 1 יאוריי בו אבל M 2 תרא ויעניהו M 3 וגם M 4 הולו יש בו דאסורא מלא M 5 אלו M 6 M 7 העשיין M 8 לו שהתו משתניץ ‖ M 9 מן.

GEMARA. Er beginnt mit einem Trauerfall und schliesst mit dem Halbfest? R. Šiša b. R. Idi erwiderte: Dies besagt, dass was am Halbfest erlaubt ist, in den Trauertagen verboten sei. R. Aši erwiderte: Er lehrt es als Selbstverständliches: selbstverständlich ist es an den Trauertagen erlaubt, an denen die Arbeit nur rabbanitisch verboten ist, aber auch am Halbfest, an dem sie auch nach der Gesetzlehre verboten ist, ist es erlaubt, wo ein Schaden entstehen könnte. Uebereinstimmend mit R. Šiša b. R. Idi wird gelehrt: Folgende Arbeiten verrichten andere für den Leidtragenden während seiner Trauer: man rühre seine Oliven um und lege auf diese einen Pressbalken, man verspunde seinen Krug, man hole seinen Flachs aus dem Beizwasser und seine Wolle aus dem Kessel, man beriesele sein Feld, wenn die Bewässerungszeit heranreicht; R. Jehuda sagt, man besäe für ihn auch das Acker- und das Flachsfeld. Man entgegnete ihm: Wenn es nicht mit Frühgetreide besät wird, so kann es ja mit Spätgetreide besät werden, wenn es nicht mit Flachs bepflanzt wird, so kann es ja mit einer anderen Art bepflanzt werden.' R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wenn seine Oliven umzuführen

109. Dh. man gehe nicht unmittelbar nach dem Genuss derselben zu Bett. ‡ Es wird nicht angegeben, ob diese Arbeit während der Trauer erlaubt od. verboten ist.

אומר יותיו הפוכין יאין שם אימן אלא הוא בדי
תניה יאין שם אימן אלא הוא פשתני להעלית
בן המשרה יצמרי להעלות בן הרייה יאין שם
אומן אלא הוא חרי זה יעשה בצינעה ייתיר על
בן אמר רבן שמעון בן גמליאל אם היה אימן
לרבים יספר ובן לרבים יהנעל עת הרגל יאין שם
אימן אלא הוא חרי זה יעשה הארסין יהחבירין
והקבלנין חרי אלו יעשו אחרים בשבילן יהחבירין
הנמלין והספנין חרי אלו לא יעשו ואם היו מוחכרין
אי מושכרין אצל אחרים חרי אלו יעשו שכיר יום
אפילו בעיר אחרת לא יעשה היתה מלאכת אחרים
בידי אם על פי שבקיבולת לא יעשה את על פי
שבקיבולת ולא מיבעיא שאינה קיבולת אדרבה
קיבולת בדוחיה דמי ארא איבא בין קיבולת בין
שאינה קיבולת לא יעשה היתה מלאכתי ביד אחרים
בכיתו לא יעשו בבית אחר יעשו ירישין בריה
דרבון ומר בריה דרב אחא בריה דרבא חזה לחו
ההוא גמלא דתגדא בהדי הדדי איתרעא ביה
מילתא בטר בריה דרב אחא בריה דרבא ופסקיה
לגמליה אמר רב אשי גברא רבה בטר בריה דרב
אחא עביד הכי נהי דיפבידא דידיה לא חייש
אדאחרים לא חייש והא תניא אם היו מושכרין או
מוחכרין אצל אחרים חרי אלו יעשו יהוא בבר אדם
השוכר שאנו אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך
התחום אבור חוץ לתחום מיתר אבר רב פפא יאפילו
חוץ לתחום לא אמרן אלא דליבא מתא דמקרבא
להתם אבל איבא מתא דמקרבא לתחם אבור אמר
רב משרשיא וכי ליבא מתא דמקרבא להתם נמי
לא אמרן אלא בשבתות וביומים טובים דלא שביחי

M 10 להפוך M 11 וכן היה רשב ג איבר אם היה ספר
רבב או בין M 12 אומן VM 13 — אחר בשבין
M 14 איבא M 15 מריין P 16 הוו לי M 17
גמ בתחי M 18 רגמרא לאשכוחה א ר י א וראו גברא רבא
הוא נהי דאפבידא דידיה ל ח אדאחרינו מו ל ח ל M 19 —
וה ב M 20 נמי.

sind, und kein anderer Meister als er anwesend ist, wenn sein Krug zu verspunden ist, und kein anderer Meister als er anwesend ist, wenn sein Flachs aus dem Beizwasser, oder seine Wolle aus dem Kessel herauszuholen ist, und kein anderer Meister als er anwesend ist, so thue er es selbst heimlich. Noch mehr sagte R. Šimôn b. Gamaliél: Wenn er Bader, Barbier oder Badediener ist, und die Festzeit reichte heran, während kein anderer als er da ist, so übe er seinen Beruf aus. Für Quotenpächter, Pächter und Halbpächter müssen andere die Arbeit verrichten. Eseltreiber, Kameltreiber und Schiffer dürfen ihrem Beruf nicht nachgehen, wenn sie aber bei anderen verpachtet oder vermietet sind, so dürfen sie es. Der Taglöhner darf sogar in einer anderen Stadt nicht arbeiten. Hat er fremde Arbeit bei sich, so darf er sie nicht machen, selbst wenn es eine Akkordarbeit ist. — «Selbst eine Akkordarbeit, um so weniger, wenn sie nicht im Akkord ist, - im Gegenteil, die Akkordarbeit gleicht ja seiner eigenen!? — Sage vielmehr: er darf sie nicht machen, ob sie im Akkord ist, oder nicht. Wenn andere für ihn arbeiten, so dürfen sie es nicht in seinem Haus, wol aber in einem fremden.

Marjon b. Kabin und Mar b. R. Aha b. Raba hatten gemeinsam ein Ochsengespann; einst ereignete sich bei Mar b. R. Aha b. Raba ein Trauerfall, da trennte er das Gespann. R. Aši sprach: Dies thut ein bedeutender Mann, wie Mar b. R. Aha; wenn er seinen Schaden nicht berücksichtigt, braucht er denn auch den Schaden anderer nicht zu berücksichtigen!? Es wird ja gelehrt, dass wenn [Leidtragende] bei anderen verpachtet oder vermietet sind, sie arbeiten dürfen. — Er war aber der Ansicht, dass es bei einem angesehenen Mann anders ist.

Šemuél sagte: Innerhalb des Stadtgebiets darf man[2] keine Akkordarbeit abgeben, ausserhalb des Stadtgebiets darf man dies. R. Papa sagte: Auch ausserhalb des Stadtgebiets ist es nur erlaubt, wenn in ihrer Nähe keine andere Stadt da ist, wenn aber in ihrer Nähe eine andere Stadt da ist, so ist es verboten. R. Mešaršeja sagte: Auch wenn keine Stadt in ihrer Nähe da ist, ist es nur erlaubt, dass sie an Šabbathen und Feiertagen arbeiten, weil dann nur selten Leute hinkommen,

2 An Nichtjuden, die am Šabbath arbeiten.

אינשי דאולי לחתם אבל בחולו של מיעד דשכיחי
אינשי דאולי ליתי לחתם אביר מר זוטרא בריה
דרב נחמן בני ליה אפדנא מקבלי קבולת חיטן
לתחום איקלע רב ספרא ורב הונא בר חנונא ולא
עלו לגביה יאיבא דאמרי הוא נמי לא על גניה
יתאמר שמואל מקבלי קבולת בתוך התחום אסור
חיטן לתחום מיתי אדם חשוב שאני ואיבא דאמרי
סייעי סייוע בתיבנא בהדייתו רב חמא שרא ליה
לאבינעדי דבי ריש גלותא למיעבד להו עבידתא
בהולא דמיועדא אמר ביון דאגר לא קא שקלי שרשיי
הוא דקא משרשו ליה ולית לן בה: תנו רבנן
מקבלין קבולת במיעד לעשותה לאחר המיעד
ובמיעד אביר בללי של דבר כל שהוא עושה איבר
לגיי ועישה ובל שאינו עושה אינו איבר לגיי ועישה
תניא אידך מקבלין קבולת במיעד לעשותה לאחר
המיעד יבלבד שלא ימדוד ושלא ישקול ושלא ימנה
בדרך שהוא עושה בחול: תנו רבנן אין מרבעין בהמה
בחולו של מועד ביוצא בו אין מרבעין בכבוד ולא
בפגולי המוקדשין תניא אידך אין מרבעין בהמה
בחולו של מועד רבי יהודה אומר בהמה שתבעה
מרבעין עליה וכי תימא אימר מרבעין ושאר כל
הבהמות מבניסין אותן לבקרות: תנו רבנן אין
מדיירין לא בשבתית ולא ביומים טובים ולא בחולו
של מועד ואם באו מאליהן מותר ואין מסיירין איתן
ואין מיכסין להם שומר לנער את צאנם רבי שבור
שבת שבור חדש שבור שנה שבור שבוע מסיירין
איתן ומיכסין להם שומר לנער את צאנם רבי אומר

M 23 מהוכתא לחוכתא אבל M 22 אינשי M 21
מחוכתא לחוכתא אסור M 24 איקלעי רבה ורב יוסף ור ח M 25
M 27 עשל ליה ותא M 26 עשל ליה תא M 28 ליה M 29 דראי
לאבינעדי P לבנעדי M 30 ליה M 31 לא עשה בללי
אבירא שקלי M 32 ולא B 33 תמורה M 34 שדה בישם ב
M + אם.

am Halbfest aber nicht, weil dann oft Leute hinkommen. Für Mar-Zutra b. R. Nahman bauten Akkordarbeiter ein Landhaus ausserhalb des Stadtgebiets. Einst kamen da R. Saphra und R. Huna b. Hanana, sie traten aber in dieses nicht ein. Manche sagen, er selbst sei da ebenfalls nicht eingetreten. Šemuél sagte ja aber, dass Akkordarbeiter ausserhalb des Stadtgebiets arbeiten dürfen!? Anders ist es bei einem vornehmen Mann. Manche sagen, er sei ihnen mit Stroh behilflich gewesen. R. Hama erlaubte den Tischlienern des Exiliarchen am Halbfest Arbeit zu verrichten; er sagte nämlich: da sie keinen Lohn erhalten, sondern nur eine Vergütigung, so kommt es darauf nicht an.

Die Rabbanan lehrten: Man darf Arbeit am Halbfest abgeben, dass sie nach dem Fest arbeiten sollen; am Halbfest selbst ist es verboten. Die Regel hierbei ist: Wenn man selbst arbeiten darf, darf man den Nichtjuden arbeiten heissen, wenn man selbst nicht arbeiten darf, darf man auch nicht den Nichtjuden arbeiten heissen. Ein Anderes lehrt: Man darf Arbeit am Halbfest abgeben, dass sie nach dem Fest arbeiten sollen, nur darf man nicht messen, wiegen und zählen, wie man es am Wochentag thut.

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Halbfest kein Tier belegen; ebenso darf man weder ein Erstgeborenes, noch ein Tier, welches für das Heiligtum bestimmt war und unbrauchbar geworden ist, belegen[3]. Ein Anderes lehrt: Man darf am Halbfest kein Tier belegen; R. Jehuda sagt, wenn das weibliche Tier nach einem männlichen verlangt, so bringe man ihm ein solches, damit es nicht erkalte; andere Tiere bringe man in den Rinderstall.

Die Rabbanan lehrten: Man darf weder am Šabbath, noch am Fest, noch am Halbfest |das Feld| pferchen; sind die Tiere von selbst gekommen, so ist es erlaubt, jedoch darf man ihnen nicht behilflich sein, auch keinen Wächter geben, zum Bewachen der Schafe. Waren sie wöchentlich, monatlich, jährlich oder für ein ganzes Septennium gemietet, so darf man ihnen behilflich sein, und einen Wächter geben, die Schafe zu hüten. Rabbi sagte: Am Šabbath nur für einen Dank, am Fest

3. Dies wird als eine Arbeit betrachtet, u. ein solches Tier darf am Arbeit nicht verwendet werden.

gegen Kost, und am Halbfest auch gegen Belohnung. R. Joseph sagte: Die Halakha ist wie Rabbi.

BENSO DARF ER, WENN SICH SEIN WEIN BEREITS IN DER PRESSGRUBE BEFINDET, UND SICH IHM EIN TRAUERFALL, ODER EIN HINDERNIS EREIGNET, ODER IHN [SEINE ARBEITER] ANFÜHREN, DEN WEIN VOLLSTÄNDIG ABFÜLLEN UND DAS FASS WIE GEWÖHNLICH VERSPUNDEN — WORTE R. JOSES; R. JEHUDA SAGT, ER DÜRFE IHN NUR MIT BRETTERN BEDECKEN, DAMIT ER NICHT SAUER WERDE.

GEMARA. Und beide Fälle sind nötig; würde er nur den ersten Fall gelehrt haben, so könnte man glauben, dass nur in diesem Fall R. Jose seine Ansicht vertrete, weil beim Oel ein grosser Schaden entstehen kann, während er beim Wein, bei dem nur ein geringer Schaden entstehen kann, R. Jehuda zugebe; würde er nur den zweiten Fall gelehrt haben, so könnte man glauben, dass nur in diesem Fall R. Jehuda seine Ansicht vertrete, während er in jenem R. Jose zugebe, daher ist Beides nötig. R. Jiçḥaq b. Abba sagte: Wer ist der Autor, welcher sagt, dass es am Halbfest auch bei einem leicht verderblichen Gegenstand nur auf ungewöhnliche Weise erlaubt ist? — das ist nicht R. Jose. R. Joseph sagte: Die Halakha ist wie R. Jose. Man fragte R. Nahman b. Jiçḥaq: Darf man ein Fass Sicera am Halbfest verspunden? Dieser erwiderte: Der Vielwissende[1] sagte, die Halakha sei wie R. Jose. — R. Jose sagte dies ja nur bezüglich des Weins, sagte er es denn auch bezüglich Sicera!? — Bezüglich des Weins wol deswegen, weil ein grosser Schaden entstehen würde, ebenso würde auch bei Sicera ein Schaden entstehen; Abajje sagte nämlich, seine Amme habe ihm gesagt: Lieber [ein Gefäss Sicera] von sechs Seah und verspundet, als eines von acht Seah und nicht verspundet.

R. Ḥama b. Gorja sagte im Namen Rabhs: Die Vorschriften über das Halbfest gleichen den Vorschriften über die Samaritaner. — In welcher Beziehung? R. Daniél b. Qaṭṭina erwiderte im Namen Rabhs: Dies besagt, dass sie ebenfalls logisch nicht identificirbar sind und dass von einem Fall nicht auf einen anderen geschlossen wird. Šemuél sagte nämlich, man dürfe wol einen Krug verpichen, jedoch kein Fass; R. Dimi aus Nehardeâ sagte, man dürfe ein Fass verpichen, jedoch keinen Krug. Einer berücksichtigt den grösseren Schaden, der andere berücksichtigt die grössere Mühe. Abajje sagte: Es ist uns überliefert, dass die Vorschriften über das Halbfest

1. R. Joseph; cf. Bd. I S. 239 Z. 17 u. die bezügl. Note.

בשבת בטובה ביום טוב במזונות במועד בשכר אמר רב יוסף הלכתא כרבי׃

[ij] Sem. 5 בן מי שהיה יינו בתוך הבור ירדעי אבל או אונס או שהטעוהו וולף ונעטר וגף בדברי רבי יוסי רבי יהודה אומר עשה לו לעמודים בשבול שלא יחמין׃

גמרא. וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בהיא קאמר רבי יוסי משום דמישהא נפיש פסידיה אבל חמרא דלא נפיש פסידיה אימא מודי ליהרבי יהודה ואי אשמעינן בתרייתא בהתיא קאמר רבי יהודה אבל בחך אימא מודה לרבי יוסי צריכא אמר רב יצחק בר אבא במאן תנא שיניי במועד בדברי האבד Maq.13a דלא ברבי יוסי אמר רב יוסף הלכה ברבי יוסי בעי מיניה מרב נחמן בר יצחק מהו למישך חביתא דשיברא בחולא דמועדא אמר להו סיני אמר Ber. 64a הלכה כרבי יוסי אימור דאמר רבי יוסי בחביא בשיברא מי אמר חמרא טעמא מאי משום דנפיש פסידיה שיברא נמי אית בה פסידא דאמר אביי Sab. 66b אמרה לי אם בר שית מאי ושיוץ בבר תמני ולא Er. 29b 65a שיוץ׃ אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכות Qom. 78b מועד כהלכות כותים בהלכה למאי הלכתא אמר Mq. 18b Jeb. 25a רב דניאל בר קטינא אמר רב לזכר שתן עקרות Ket. 10a 39b 50a ואין למידות זו מזו דאמר שמואל זיפתין ביזתא Git. 67a 70a ואין זופתין חביתא רב דימי מנהרדעא אמר זיפתין Az. 28b חביתא ואין זופתין כוזתא מר חייש לפסידא ומר חייש לטירחא׃ אמר אביי נקטינן הלכות מועד

P 36 או — VM 37 ליה ‖ M 38 בהא בהא קאמר ‖ VP 39 בעי M 40 אמר B 41 בבר VM 42 בהלכה VM 43 — רב V 44 א״ר M 45

שעקרות הן ‖ M 46 אמר אביי זופ׳ כוזא.

בחרבות שבת יש מהן פטור אבל אסור ויש מהן
מיתר רבתחלה רב הונא חצדו ריה חצדא במועדא
איתיבי רבה בר הונא לרב הונא טוחנין קמח
במועד רצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור
דבר שאבד במועד מותר לעשותו במועד דבר שאינו
אבד במועד אסור במה דברים אמורים בתלושין מן
הקרקע אבל מחובר לקרקע אפילו כולו אבד אסור
ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר
וטוחן ובלבד שלא ידוש בפרות אמר ליה יהודאה
היא ולא כבירא הן ביותיה דתניא בלל אמר רבן
שמעון בן גמליאל משום רבי יוסי דבר התלוש מן
הקרקע אפילו מקצתו אבד מותר והמחובר לקרקע
אפילו כולו אבד אסור ואי רבי יוסי ידוש נמי
בפרות הא אמר רב יצחק בר אבא מאן תנא שינוי
במועד בדבר האבד דלא כרבי יוסי אמר לך הכא
נמי בין דכל ומא לאו בפרות דיישי האידנא נמי
לאו שינוי הוא תנו רבנן טוחנין במועד לצורך
המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם טחן והותיר
הרי זה מותר קוצצין עצים במועד לצורך המועד
ושלא לצורך המועד אסור ואם קצץ והותיר הרי
זה מותר מטילין שבר במועד לצורך המועד ושלא
לצורך המועד אסור ואם הטיל והותיר הרי זה מותר
ובלבד שלא יערים ורמינהי מטילין שבר במועד
לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור אחד שבר
תמרים ואחד שבר שעורים ואף על פי שיש לו
ישן מעריס ושותה מן החדש תנאי היא דתניא
אין מעריסין בכך רבי יוסי בר יהודה אומר מעריסין;

M 47 כחולא דמוע — VM 48 רב — M 40 לר ה
M 50 אסור לעשותו במועד כד א בתלוש מה ק אבל במחובר
M 51 מיתיתין | M 52 + גהול | M 53 ודבר המחו
M 54 א ל ה נ | M 55 עמא לאו בע קא דמי 56
M נמי | M 57 קמח | M 58 לצורך...אסור
M 59 ישל | M 60 משום ר י ב ר יהודה אמרו.

den Vorschriften über den Śabbath gleichen: manche Arbeiten sind strafbar, jedoch verboten, und manche sind von vornherein erlaubt. Für R. Hona mähte man am Halbfest. Rabba b. R. Hona wandte gegen R. Hona ein: Man darf am Halbfest Mehl für das Fest mahlen, nicht aber für später. Was während des Halbfests verderben würde, darf am Halbfest bereitet werden, nicht aber das, was während des Halbfests nicht verderben würde. Dies gilt nur von Dingen, die nicht am Boden hatten, wenn sie aber am Boden haften, so ist es verboten, selbst wenn sie ganz verderben. Wenn jemandem zur Nahrung fehlt, so darf er mähen, Garben binden, dreschen, worfeln, sieben und mahlen, jedoch darf er nicht mit Rindern dreschen!? Dieser erwiderte: Diese Lehre vertritt die Ansicht eines Einzelnen, ich bin nicht dessen Ansicht; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagte eine Regel im Namen R. Joses: Bei Dingen, die nicht am Boden haften, ist die Arbeit erlaubt, auch wenn sie nur ein wenig verderben würden, bei solchen, die am Boden haften, ist sie verboten, selbst wenn sie ganz verderben würden. Nach R. Jose sollte man ja auch mit Rindern dreschen dürfen, denn R. Jichaq b. Abba sagte, dass R. Jose es nicht ist, welcher sagt, die Arbeit sei am Halbfest bei einem leicht verderblichen Gegenstand nur auf ungewöhnliche Weise erlaubt!? Da man auch sonst nicht immer mit Rindern drischt, so ist dies keine Aenderung.

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Halbfest für das Halbfest mahlen, nicht aber für später; bleibt etwas vom Gemahlenen zurück, so ist |dessen Genuss| erlaubt. Man darf am Halbfest für das Halbfest Holz abhauen, nicht aber für später; bleibt etwas vom Abgehauenen zurück, so ist |dessen Genuss| erlaubt. Man darf am Halbfest Sicera für das Halbfest brauen, nicht aber für später; bleibt etwas zurück, so ist |dessen Genuss| erlaubt, nur darf man nicht dabei eine List anwenden. — Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Man darf am Halbfest Sicera für das Halbfest brauen, nicht aber für nachher, einerlei ob Sicera aus Datteln oder aus Gersten; und obgleich man noch alten hat, darf man eine List anwenden und vom neuen trinken!? — Hierüber streiten Tannaím; es wird nämlich gelehrt: Man darf hierbei keine List anwenden; R. Jose b. Jehuda sagt, man dürfe es wol.

רב הצדי ליה חנדא בחורא דמיעדא שבץ שמיאל
איקפד ליבא שמואל ביהודאה כבורא ליה לא הצדא
דחיטי הוה דלא הוה פסיד ורב אבי מעבא עבוד
חבי אין לי מה יאכל הוה ושמואל לא כייביה
קמיה אי נמי אדם חשוב שאני רבי יהודה נשיאה
נפק בחומרתא דמדושא יאשתי מיא דאתים קפילא
אדמאה שמע רבי אבי איקפד אמר רב ייבא מאי
טעמא איקפד אי בישום חיטרתא דמדושא הא תניא
השירין הנומים והטבעות הרי הן כבל הכלים
הניטלין בהצר אי בישום דאישתי מיא דאתים קפילא
אדמאה הא אמר שמואל בר יצחק אמר רב בר
שבאבל בשות שהוא לו אין בו בישום בשותי עיים
אדם חשוב שאני אמר רב הננאל אמר רב קיצין
אדם דקל במועד אף על פי שאינו צריך אלא לנכורת
שלו ליים עלה אבוי רב אשי הוה ליה אבא
בשלנייא אזל רמיקצייה בחורא דמיעדא אמר ליה
רב שילא משלנייא לרב אשי מאי דעתיך דקאמר
רב הננאל אמר רב קיצין אדם דקל במועד אף על
פי שאינו צריך אלא לנכורת שלו הא ליים עלה
אבוי אמר ליה לא שמיע לי בלוצר לא בבורא לי
אישתמיט נרגא בעי רמיפקקה לשקוה שבקוה יהודי
אתא רב יהודה שרא לבועקר ביתנא ולמיקטל בשיתא
ולמיעקר שומשמי אמר ליה אבוי לרב ייבי בשמעא
ביתנא חזו לחפיפה בשיתא חזו לשיכרא אלא
שמעתי למאי חזו חזו לגזי דאית בהו רבי ינאי
הוה ליה ההוא פרדיסא דנטע זבניה בחורא דמיעדא
קטפיה לשנה שהוזה מהו עלמא לפרדיסיה ההוא שתא:

M 61 — דלא ה״פ וכו׳ | M 62 כבלים המיטלטלין בחצר || M 63 + רב | M 64 בחולו של מועד | M 65 — אלא || M 66 בשיריינא | M 67 מישוריינא | M 68 ורמיקצי | M 69 אבוי ל | M 70 א ל הוא לשויתא דאית בה | M 71 לקקטפות בכד מ קטף עכו על כד תרין לשנה שהוזה לפרדיסיה לההוא | M 72 כוין דהוא רב ינאי הגיזום יהי לאהדיני לשויי לכתחלה | M 73 דההוא.

Für Rabh erntete man am Halbfest, und als Šemuél davon hörte, war er ärgerlich. Šemuél wäre demnach der Ansicht des Einzelnen!? — Nein, es war Weizenernte, bei der kein Schaden entstanden sein würde. Wieso that es Rabh!? Es fehlte ihm zur Nahrung. — Und Šemuél!?

Man berichtete ihm dies nicht; oder aber, weil es bei einem bedeutenden Mann anders ist. R. Jehuda der Fürst ging [am Šabbath] mit einem Siegelring aus und trank Wasser, welches ein aramäischer Koch aufgewärmt hatte; als R. Ami davon hörte, war er ärgerlich. R. Joseph sprach: Weswegen war er ärgerlich; wenn wegen des Siegelrings, so wird ja gelehrt, dass Armbänder, Nasenringe und Ringe allen anderen Geräten gleichen, die man im Hof umhertragen darf, wenn etwa, weil er Wasser getrunken, das ein aramäischer Koch aufgewärmt hatte, so sagte ja Šemuél b. Jiçhaq im Namen Rabhs, dass das, was man auch roh isst, nicht verboten ist, wenn es ein Nichtjude gekocht hat!? Anders ist es bei einem bedeutenden Mann.

R. Hananél sagte im Namen Rabhs: Man darf am Halbfest eine Palme abhauen, obgleich man nur der Späne bedarf. Abajje fluchte darüber. R. Aši hatte einen Wald in Šilanja; da ging er da am Halbfest hin, um ihn abzuholzen. Da sprach R. Šila aus Šilanja zu R. Aši: Du stützest dich wol darauf, weil R. Hananél im Namen Rabhs sagte, man dürfe am Halbfest eine Palme abhauen, auch wenn man nur der Späne bedarf, — Abajje fluchte ja darüber!? Dieser erwiderte: Ich hörte nichts davon, das heisst nämlich: halte nichts davon. Da entglitt ihm das Beil und wollte ihm den Schenkel durchspalten; darauf unterliess er es und kam nachher. R. Jehuda erlaubte Flachs abzureissen, Hopfen zu mähen und Sesam zu pflücken. Abajje sprach zu R. Joseph: Allerdings kann man Flachs zum Zudecken und Hopfen zu Sicera gebrauchen, wozu aber kann man Sesam [am Fest] gebrauchen!? — Wegen der Körner, die sich darin befinden. R. Jannaj hatte einen Obstgarten, dessen Erntezeit am Halbfest heranreichte; da pflückte er dann die Früchte ab. Im folgenden Jahr schoben Alle die Ernte ihrer Obstgärten auf das Halbfest auf. Da erklärte R. Jannaj seinen Obstgarten als Freigut für dieses Jahr.

5. Dass bei am Boden haftenden die Arbeit verboten sei, auch wenn es ganz verderben würde.

[iij] בנים אדם פיריתו מפני הגנבים וישרה פשתני
מן המשירה בשבול שלא תאבד ובלבד שלא
יכין את מלאכתו במועד ובולן אם ביטל מלאכתן
במועד יאבדו׃

MAN DARF SEINE FRÜCHTE WEGEN DER DIEBE EINSAMMELN, EBENSO DEN FLACHS AUS DEM BEIZWASSER NEHMEN, DAMIT ER NICHT VERDERBE, NUR DARF MAN DIE ARBEIT NICHT ABSICHTLICH AUF DAS HALBFEST AUFSCHIEBEN. WENN MAN IN ALLEN DIESEN FÄLLEN DIE ARBEIT ABSICHTLICH AUF DAS HALBFEST VERSCHIEBT, SO MUSS MAN SIE VERDERBEN LASSEN.

גמרא. תנא ובלבד שיכנסם בצנעא לתוך
ביתו רב יוסף הוה ליה כשורי עיילינהו ביומא אפר
ליה אביי והתניא ובלבד שיכנסם בצנעא בתוך
ביתו אמר ליה צנעא דהני יממא הוא ביון דבלילא
בעי גברא יתירי ובעו מדוכרי דנורא אווושא מילתא׃
ושלה פשתני מן המשרה [כו׳]׃ בעא מיניה רבי
ירמיה מרבי זירא ביון מלאכתו במועד ומת מהו
שיקנסו בניו אחריו אם תימצי לומר צרם אזן בכור
קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא ואם
תמצי לומר מכר עבדו לנוים ומת קנסו בנו אחריו
משום דכל יומא מפקע ליה ממצות תבא מאי נברא
קנים רבנן והא ליתיה או דלמא ממונא קנים רבנן
והא איתיה אמר ליה תניתוה שדה שנתקווצה
בשביעית תזרע למוצאי שביעית נטייבה או נדיירה
לא תזרע למוצאי שביעית ואמר רבי יוסי בר חנינא
נקטינן חטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידיה קנסו
רבנן לבריה לא קנסו רבנן תבא נמי לדידיה קנסו
רבנן לבריה לא קנסו רבנן אמר אביי נקטינן טימא
טהרותיו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק

GEMARA. Es wird gelehrt: Nur muss man sie heimlich nach Haus bringen. R. Joseph hatte Balken und brachte sie am Tag nach Haus. Abajje sprach zu ihm: Es wird ja gelehrt, dass man sie nur heimlich nach Haus bringe!? Dieser erwiderte: Bei solchen ist tags heimlicher, denn da nachts mehr Leute und Fackeln nötig sind, so wird es verbreitet.

EBENSO DEN FLACHS AUS DEM BEIZWASSER NEHMEN ß. R. Jirmeja fragte R. Zera: Wird die Massregelung auf die Kinder ausgedehnt, falls er die Arbeit absichtlich auf das Halbfest verschoben hatte und verstarb? Würdest du von dem Fall beweisen, wenn jemand das Ohr eines Erstgeborenen abkneift, wo die Massregelung auch auf seinen Sohn ausgedehnt wird, so ist dies ja ein Verbot der Gesetzlehre; falls von dem Fall, wenn jemand seinen Sklaven an Nichtjuden verkauft und stirbt, wo die Massregelung auch auf seinen Sohn ausgedehnt wird, so hat er ihn ja in diesem Fall, jeden Tag der Ausübung der Gebote entzogen. Wie ist es aber in unserem Fall, haben die Rabbanan die Massregelung auf die Person bezogen, die ja nicht vorhanden ist, oder auf den Gegenstand, der ja wol vorhanden ist. Dieser erwiderte: Es wird gelehrt: Man darf ein Feld, welches im Siebentjahr entdornt wurde, im Nachsiebentjahr bebauen; welches gedüngt oder gepfercht wurde, darf man im Nachsiebentjahr nicht bebauen; hierzu sagte R. Jose b. Hanina, es sei uns überliefert, dass wenn jemand es düngt und darauf stirbt, sein Sohn es bebauen dürfe; in diesem Fall haben die Rabbanan die Massregelung also nur auf ihn selbst und nicht auf seinen Sohn bezogen, ebenso haben sie sie auch [in unserem Fall] nur auf ihn selbst und nicht auf seinen Sohn bezogen. Abajje sagte: Es ist uns überliefert, dass wenn jemand reine Gegenstände [eines anderen] unrein macht und darauf stirbt, die Massregelung [des Bezahlens] auf seine Kinder nicht übertragen wird. – Aus welchem Grund? — Der unbemerkbare Schaden wird nicht als

6. Das fehlerfreie Erstgeborene ist Heiligengut, das fehlerhafte gehört dem Eigentümer, hat ihm jemand absichtlich einen Fehler beigebracht, so darf er von diesem keinen Nutzen haben. 7. Dass der Sklave dann ganz frei wird, falls er seinem nichtjüdischen Herrn fortläuft

M 74 את + M 75 במועד M 76 בתוך M 77
+– הנחו P 78 בעי, ובעי M 79 מדבורי נורא אדוושא
M 80 ומת קונסן בניו M 81 + הוא M 82 קונסן
בניו + M 83 קא M 84 אבל הבא מאי לדידיה
קנסו M 85 ממוניה קנסו M 86 זורעה M 87
הבא...לבריה...רבנן M 88 טהרות M 89 בניו.

Git.44b Bekh.34b Fol.13 Sot.iv,2 Git.44b Bekh.34b vgl. Git.53b

שאינו נוכר לא שמיה היזק לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן׃

[iv,1] ן לוקחין בתים ועבדים והמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל׃

גמרא. בעא מיניה רבא מרב נחמן שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו אמר ליה תנינא אי לצורך המוכר שאין לו מה יאכל לאתויי מאי לאו לאתויי שכר פעולה אמר ליה לא פרושי קא מפרש איתיביה אבי אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו Mo.18b א שאין לו מה יאכל הרי זה יכתוב שאין לו מה יאכל לאתויי מאי לאו לאתויי שכר פעולה שמע מינה מיתיב רב ששת והכתים אומרים שלש אומנות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות החייטין Pes.55a 1Resh.3 והספרין והכובסין החייטין שכן הדיוט תופר בדרכו Mo.8b בהולו של מועד הספרין והכובסין שכן הבאין ממדינת הים והיוצא מבית האכורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד ואי סלקא דעתך שכר פעולה שאין לו מה יאכל שרי כל מלאכות נמי לישתרו דהא איבא שכר פעולה שאין לו מה יאכל מתקיף לה רב פפא אלא מעתה בנין לישתרי שכן כותל b.7a הנוהה לרשות הרבים כותר ובונה בדרכו מפני הסכנה מתקיף לה רבינא אלא מעתה לבלר לישתרי b.18a שכן בותבין קידושי נשים גיטין ושוברין אלא אמר רב אשי מועד ארבעה עשר קא רמית מועד משום טירחא הוא ובמקום פסידא שרו רבנן ארבעה עשר משום צורך יום טוב הוא מידי דצורך יום טוב שרו רבנן מידי דלאו צורך יום טוב לא שרו רבנן׃

M 90 + קנסא דרבנן הוא M 91 + אבנים ג M 92 + לאו M 93 + א ל M 94 אבני M 95 הבא M 96 אישתרי M 97 אלא מעתה M 98 הנוהה M 99 מפני הסכנה 1 M גיטי נשים וק נשים ושוב׳ א ר שיעת מועד 2 M ולא מירחא הוא וכל מקום.

MAN DARF HÄUSER, SKLAVEN UND VIEH NUR ZUM FESTGEBRAUCH KAUFEN, ODER WENN DEM VERKÄUFER ZUR NAHRUNG FEHLT.

GEMARA. Raba fragte R. Nahman: Wie ist es bezüglich des Arbeitslohns, wenn dem Arbeiter zur Nahrung fehlt? Dieser erwiderte: Es wird ja gelehrt: Oder wenn dem Verkäufer zur Nahrung fehlt; was schliesst dies nun ein? — wahrscheinlich: den Arbeitslohn. Jener entgegnete: Nein, das ist nur eine Erklärung. Abajje wandte gegen ihn ein: Man darf am Halbfest keine Schuldscheine schreiben; wenn er ihm aber nicht traut, und wenn ihm zur Nahrung fehlt, so schreibe man; was schliesst nun [der Satz,] ‹wenn ihm zur Nahrung fehlt, ein?—wahrscheinlich doch: den Arbeitslohn; schliesse hieraus. R. Šešeth wandte ein: Die Weisen sagen, drei Handwerker dürfen am Vorabend des Pesahfestes bis Mittag arbeiten: Schneider, Barbiere und Wäscher; Schneider, denn auch der Laie darf am Halbfest auf gewöhnliche Weise nähen, Barbiere und Wäscher, denn Leute, die aus überseeischen Ländern kommen, und die das Gefängnis verlassen, dürfen am Halbfest sich das Haar schneiden und waschen; wenn du nun sagen würdest, dass derjenige, dem zur Nahrung fehlt, Arbeitslohn empfangen dürfe, so müsste ja jedes Handwerk erlaubt sein, da einer, dem Nahrung fehlt, Arbeitslohn empfangen dürfe!? R. Papa entgegnete: Demnach müsste also auch das Bauen erlaubt sein, da man eine auf die Strasse hinausragende Wand wegen der Gefahr niederreissen und auf gewöhnliche Weise wieder aufbauen darf!? Rabina entgegnete: Demnach müsste also auch das Schreiben erlaubt sein, da man Trauscheine, Scheidebriefe und Quittungen schreiben darf!? Vielmehr, sagte R. Aši, ist zwischen dem Halbfest und dem Vorabend gar kein Vergleich zu ziehen; am Halbfest ist die Arbeit wegen der Mühe verboten, wo aber ein Schaden entstehen würde, haben es die Rabbanan erlaubt; am Vorabend ist sie dagegen wegen der Vorbereitungen zum Fest verboten, somit haben die Rabbanan das erlaubt, was für das Fest nötig ist, nicht aber das, was für das Fest nicht nötig ist.

8. Schon im ersten Fall wird ja gelehrt, dass man zum Festgebrauch (dh. wenn der Verkäufer das Geld zum Fest nötig hat) kaufen dürfe.

[iv,2] אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצירו
אין מביאין כלים מבית האומן אם חיישש
להם מפנין לחצר אחרת׃

גמ׳ אי הכי אפילו חיישש אין מפנין כלל אמר
אביי כיפא אתאן לבית שבחצר׃ יאין מביאין כלים
מבית האומן׃ אמר רב פפא בדוקין לן רבא תנן
אין מביאין כלים מבית האומן ירבינתהי מהלכין
ומביאין כלים מבית האומן ואף על פי שאינן לצורך
המועד ׳שנינן ליה באן בארבעה עשר באן בחולו
של מועד איבעית אימא הא והא בחולו של מועד
באן במאניני באן בשאנו מאניני ותנניא מביאין
כלים מבית האומן בגין כך מבית הכדר ובית מבית
הזגג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית
האומן יאם אין לו מה יאכל ניתן לו שכרי ינמוהי
אצלי יאם איני מאמינו מניחו בבית חסמיך לו יאם
חיישש להם שמא יגנבו ׳מביאן בצנעה בתוך ביתו
שנית מביאין מהלכין קשיא דקתני אין מביאין יכל
שכן שאין מהלכין אלא מחוורתא בישנין מעיקרא׃

[v,1] חפין את הקציעות בקש רבי יהודה אומר
אף ׳מעבי מיבני פירות בסות וכלים מיכרים
בצנעה לצורך הציעד העיזדן ׳והדיוטות והגרוסות
׳עושין בצנעה לצורך המועד רבי יוסי אומר הם
החמירו על עצמן׃

גמ׳ פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי אסי
יתיובתי מישנתיה דחזקיה ורבי יוחנן חד אמר מחפין
אקלישי מעבון אסמוכי וחד אמר מחפין ׳בין אקלישי

MAN DARF NICHTS AUS EINEM HAUS NACH EINEM ANDEREN FORTSCHAFFEN, WOL ABER NACH DEM HOF. MAN DARF KEINE GERÄTE VOM HANDWERKER HOLEN, WENN MAN ABER UM SIE BESORGT IST, SO BRINGE MAN SIE NACH EINEM ANDEREN HOF.

GEMARA. Du sagtest ja im Anfangsatz, dass man überhaupt nicht fortschaffen darf!? Abajje erwiderte: Der Schlusssatz handelt von einem Haus, das sich im Hof selbst befindet.

MAN DARF KEINE GERÄTE VOM HANDWERKER HOLEN. R.Papa sagte: Raba prüfte uns [durch folgende Frage]: Es wird gelehrt, man dürfe keine Geräte vom Handwerker holen, und dem widersprechend wird gelehrt, man dürfe Geräte vom und zum Handwerker bringen, auch nicht zum Festgebrauch!? Wir erwiderten ihm: Eine Lehre handelt vom Rüsttag, die andere handelt vom Halbfest; wenn du aber willst, ist zu erwidern, dass beide vom Halbfest handeln, nur spreche die eine, wenn man [dem Handwerker] traut, die andere, wenn man ihm nicht traut. Es wird auch gelehrt: Man darf Gefässe vom Handwerker holen, zum Beispiel einen Topf vom Töpfer ein Glas vom Glaser, nicht aber Wolle vom Färber, noch Gerätschaften vom Handwerker; hat [der Handwerker] nichts zur Nahrung, so bezahle man ihm seinen Lohn, lasse aber die Gegenstände bei ihm; traut man ihm nicht, so lasse man sie in einem naheliegenden Haus; befürchtet man, sie können gestohlen werden, so bringe man sie heimlich nach Haus. — Der Widerspruch bezüglich des Holens ist also beseitigt, aber bezüglich des Hinbringens besteht er ja, denn es wird gelehrt, dass man nicht holen dürfe, und um so weniger darf man ja hinbringen!? — Am Besten ist das, was wir zuerst erwidert haben.

MAN DARF TROCKENFEIGEN MIT STROH BEDECKEN; R. JEHUDA SAGT, AUCH AUFSCHICHTEN. FRUCHT-, KLEIDER- UND GERÄTEHÄNDLER DÜRFEN ZUM FESTGEBRAUCH HEIMLICH VERKAUFEN. FISCHER, GRÄUPNER UND BOHNENMAHLER DÜRFEN ZUM FESTGEBRAUCH IHRE ARBEIT HEIMLICH VERRICHTEN; R. JOSE SAGT: DIESE SELBST HABEN ES MIT SICH STRENGER GENOMMEN.

GEMARA. Hierüber streiten R. Hija b. Abba und R. Asi, beide im Namen Hizqijas und R. Johanans; einer erklärt, "bedecken" heisse spärlich zudecken und "aufschichten" heisse dicht zudecken, der andere erklärt, "bedecken" heisse sowol spärlich

9. Wobei der Unterschied von Frauen und Nichtfrauen nicht angebracht ist.

בן אבטיבי מעכבן עישה אותי כמין בית תניא נמי
חבי מעכבן עישה אותי כמין בית חבית רבי יהודה
מיכרי פירות בכית יכולים מוכרין בצנעה [ויכו]
אומנין אחי הן החמירו על עצמן דלא חיי עכדי
כרי או דלמא אחי עכדי בצנעה תא שמע מוכרי
פירות בכות יכולים מוכרין בצנעה לעולם תמיד
רבי יוכי אומר תגרי טבריא הן החמירו על עצמן
שלא יהו מוכרין כל עיקר צרכי חוות ועופות ודגים
צרין בצנעה לעולם תמיד רבי יוכי איתי צדי עכי
הן החמירו על עצמן שלא יהו צדין כל עיקר השוטרי
חוקא טרפים יוכלני השוטרין בצנעה לעולם תמיד
רבי יוכי איתי דשוטרי ציפורי הן החמירו על עצמן
שלא יהו השוטרין כל עיקר אפי אכני חוקא הדא
לתרתי טרפים הדא לתרתי טוכלני הדא דאכרינה כי
אתא רב דיוי אכי כיתתא ביתיכי חוקא טרפים
ומוכלני טמאין ככי מקום כשלמא רבנן דאכי הדא
דתרתי לתרתי ויאתמא משום חכי טמאין ככל
מקום דאתכשיר אלא למאן דאכי כיתא אפאי
טמאין ככל מקום הא לא איתכשיר כמין דמיקדמן
דאי אמרת בשלמא כדי ניא לא הוה מיקלקא ואפאי
קדי הוה חוקא דשקר הלקוחי מוחכי חנידר מן
החטין אכיי אף כפיי הכצרי וכשם שמיתכי כיתר מיתכי
כאיזה כחוקא מוכלני מוכלני כשלמא רבנן דאכי
הדא לתרתי הדא לתרת ידיא דאכתן שפיי הנפקי
הני מתירת הן אלא למאן דאכי כיתא הן מעליא
הוא קשיא רב הונא שלא הני להנהו כיציירתא

M 14 תניא...יהודה 15 איתמי P איתמי 16 חני M
M 18 חיה M 19 דישתיי M 20 חני
M 21 השטרון M 22 — מאי חוקא טרפים ישתכי
M 25 חוקא M 26 טרפים הדא לתרתי ישתכי הדא דאתכתן
M 24 אי דלא תשיבא כתו ניא ר ח מיפקדא 25 B הני כניא
M 26 דשיי M 27 חוקא טרפים M 28 טרפים הדא
לתרתי ישתכי הדא דאתכתן שפיי הני M 29 אפאי
מיתי M 30 חוקא רב הונא שלא.

als auch dicht zudecken, und "aufschichten" heisse eine Art Haufen machen. Ebenso wird auch gelehrt: Man schichte sie auf und mache eine Art Haufen — Worte R. Jehudas.

Frucht-, Kleider- und Gerätehändler dürfen heimlich verkaufen &. Sie fragten: Haben sie mit sich strenger genommen, überhaupt nicht zu arbeiten, oder aber, heimlich zu arbeiten? — Komm und höre: Frucht-, Kleider- und Gerätehändler dürfen zum Festgebrauch heimlich verkaufen. R. Jose sagte: Die Händler in Tiberjas nehmen es mit sich strenger, überhaupt nichts zu verkaufen. Fänger von Wild, Geflügel und Fischen dürfen zum Festgebrauch heimlich fangen. R. Jose sagte: Die Fänger in Akko nehmen es mit sich strenger, überhaupt nicht zu fangen. Mahler von Spelt-, Weizen- und Gerstengraupen dürfen zum Festgebrauch heimlich mahlen. R. Jose sagte: Die Mahler in Sepphoris nehmen es mit sich strenger, überhaupt nicht zu mahlen. Abajje erklärte: Ḥilqa [Speltgraupen] heisst ein Korn in zwei Teile geteilt, Ṭargis [Weizengraupen] heisst ein Korn in drei Teile geteilt, Tisani [Gerstengraupen] heisst ein Korn in vier Teile geteilt. Als R. Dimi kam, erklärte er: [Ḥilqa] sei Spelt. Man wandte ein: Ḥilqa, Ṭargis und Tisani sind überall verunreinigungsfähig; einleuchtend ist es nun nach demjenigen, welcher erklärt, diese seien in zwei, drei oder vier Teile geteilt, dass sie überall verunreinigungsfähig sind, da sie dazu fähig geworden sind"; weshalb aber sind sie nach demjenigen, welcher erklärt, [Ḥilqa] sei Spelt, überall verunreinigungsfähig, sie sind ja dazu nicht fähig geworden!? — Wenn sie abgeschält sind, was ohne Wasser nicht geschehen kann. — Weshalb heissen sie Ḥilqa? — Weil sie glatt sind. Man wandte ein: Wer gelobt hat, kein Getreide zu geniessen, darf keine trockenen aegyptischen Bohnen geniessen, wol aber feuchte; ferner auch Reis, Ḥilqa, Ṭargis und Tisani; einleuchtend ist es nun nach demjenigen, welcher erklärt, diese seien in zwei, drei oder vier Teile geteilt, da sie nicht mehr zum Getreide gehören; nach demjenigen aber, welcher erklärt [Ḥilqa] sei Spelt, gehört es ja zum Getreide!? — Dies ist ein Einwand. R. Hona erlaubte den Gewürzhändlern, auf den Markt zu gehen und in gewöhnlicher Weise zu ver-

30 Lit. — verderben sie; Wasser [erweicht] wovon die Empfänglichkeit für die Unreinheit abhängt. cf. Lv. 11,38.

רמיזד לובני כי אורחיותו בשוקא איתיבוה רב כהנא חנית פתוחה לסטיו פיתח ונועל כדרבי פיתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת וערב יום טוב האחרון של חג מוציא ומעמר את שיקי העיר בפירות בשביל בבוד יום טוב האחרון מפני כבוד יום טוב האחרון אין שלא מפני כבוד יום טוב לא לא קשיא הא בפירי הא בתבלין׃

M 31 השומרותא למיזל ולוכ בשוקא כאורחיותו M 32 לבב יהודה הנ חפתוחה לפני פותח אחת ונועל אחת כדרבו חנות חפת דרת ר פותח אחד ונו אחד M 33 חשוק בפי M 34 — של הנ. M 35 מפני...לא בתבלין.

kaufen. R. Kahana wandte gegen ihn ein: Wenn ein Laden nach dem Säulengang geöffnet ist, so darf man [die Thüren] wie gewöhnlich öffnen und schliessen; ist er nach der Strasse geöffnet, so öffne man eine Thür und schliesse die andere. Am Vorabend des letzten Festtags darf man zu Ehren des letzten Festtags die Früchte herausstellen und mit diesen die Strasse schmücken; also nur zu Ehren des letzten Festtags, sonst aber nicht!? — Das ist kein Einwand; dies handelt von Früchten, jenes von Gemüsen.

DRITTER ABSCHNITT.

אלו מגלחין בחול המועד תבא מזרעת חום ומבית השבוה יהויצא מבית האסורין והמעידה שהתירוי לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם ויתיר והעוור והמצורע מטומאתו לטהרתו׃ יאלו מכבסין בחול המועד תבא מזרעת חום ומבית השבוה והויצא מבית האסורין ימעידה שהתירוי לו חכמים יכן מי שנשאל לחכם יותר משפחות הודים ומשפחות הכפרים ימשפחות הכפר הוכן והובות והנשים והולדות יכל העולם משמאה לטהרה הרי אלו מיתרי ישאר כל אדם אסורין׃

גמרא. ישאר כל אדם באי מעמא אסורין ברתנן אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס יבחמישי מותרין מפני כבוד השבת ואמר

M 1 - ישמש V — העולה.

FOLGENDE DÜRFEN SICH AM HALBFEST DAS HAAR SCHNEIDEN: WER VON EINER SEEREISE, ODER AUS DER GEFANGENSCHAFT ZURÜCKKEHRT, WER DAS GEFÄNGNIS VERLÄSST, DER DURCH DIE WEISEN VON DER EXKOMMUNIKATION LOSGESPROCHENE, WEM EIN GELEHRTER EIN DIESBEZÜGLICHES GELÜBDE GELÖST, DER NAZIRÄER UND DER AUS DER UNREINHEIT IN DIE REINHEIT ZURÜCKTRETENDE AUSSÄTZIGE. FOLGENDE DÜRFEN AM HALBFEST [IHRE KLEIDER] WASCHEN: WER VON EINER SEEREISE ODER AUS DER GEFANGENSCHAFT ZURÜCKKEHRT, WER DAS GEFÄNGNIS VERLÄSST, DER DURCH DIE WEISEN VON DER EXKOMMUNIKATION LOSGESPROCHENE, UND WEM EIN GELEHRTER EIN DIESBEZÜGLICHES GELÜBDE GELÖST; FERNER DARF MAN HAND-, BARBIER- UND FROTTIRTÜCHER WASCHEN, FERNER DÜRFEN ES MÄNNLICHE UND WEIBLICHE FLUSSBEHAFTETE, MENSTRUIRENDE, WÖCHNERINNEN UND ALLE, DIE AUS DER UNREINHEIT IN DIE REINHEIT ZURÜCKTRETEN, JEDEM ANDEREN ABER IST ES VERBOTEN.

GEMARA. Weshalb ist es jedem anderen verboten? — Wie gelehrt wird: Die Mitglieder der Priesterwache und des Beistands durften sich nicht das Haar schneiden, noch ihre Kleider waschen; am Donnerstag war es ihnen erlaubt, zu Eh-

1. Cf. S. 456 N. 12.

ren des Šabbaths; hierzu sagte Rabba b. Bar-Hana im Namen R. Eleâzars: Damit sie nicht schmutzig ihren Dienst antreten[1], ebenso auch hierbei, damit man nicht schmutzig das Fest empfange[2].

R. Zera fragte: Wie ist es, wenn man am Vorabend des Festes einen Gegenstand verloren hatte[3], ist es in diesem Fall erlaubt, da man verhindert war, oder nicht, da dies nicht ersichtlich ist? Abajje erwiderte: Man würde sagen: Alle anderen Kuchen sind verboten und die des Boëthos sind erlaubt[4]! — Demnach ist ja auch gegen das, was R. Asi im Namen R. Johanans gesagt hat, dass nämlich, wer nur ein Hemd hat, es am Halbfest waschen dürfe; ebenfalls einzuwenden: man würde sagen: Alle anderen Kuchen sind verboten, und die des Boëthos sind erlaubt! — Hierzu wurde ja gelehrt: Mar b. R. Aši erklärte: Dies beweist ja der Gürtel[5]. R. Aši lehrte [diese Frage] wie folgt: R. Zera fragte: Wie ist es, wenn ein Handwerker am Vorabend des Festes einen Gegenstand verloren hatte; ist es ihm erlaubt, da es bei einem Handwerker zu merken ist[6], oder nicht, da es bei ihm doch nicht so zu merken ist, wie bei jenen[7]? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Von einer Seereise. Unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht R. Jehudas; es wird gelehrt: R. Jehuda sagt, wer von einer Seereise zurückkehrt, dürfe das Haar nicht schneiden, weil seine Reise eine willkürliche ist. Raba sagte: Wenn es eine Lustreise war, so geben alle zu, dass es verboten ist, wenn es eine Brotreise war, so geben Alle zu, dass es erlaubt ist, der Streit besteht nur bezüglich einer Unternehmungsreise; einer vergleicht sie mit der Lustreise, der andere vergleicht sie mit der Brotreise. Man wandte ein: Rabbi sagte: Die Ansicht R. Jehudas leuchtet ein, wo die Reise eine willkürliche war, und die Ansicht der Weisen, wo die Reise eine unwillkürliche war. Was ist nun mit "willkürlich" gemeint? wollte man sagen, eine Lustreise, so sagtest du ja, dass es nach Allen verboten sei, wollte man sagen, eine Brotreise, so sagtest du ja, dass es nach Allen erlaubt sei, vielmehr ist ja damit die Unternehmungsreise gemeint, — wie nun der Schlussfatz: die Ansicht der Weisen, wo die Reise eine unwillkürliche war; was ist mit "unwillkürlich" gemeint?

2. Damit man nichts auf die Dienstwoche, bezw. auf die Festwoche aufschiebe. 3. Und man durch das Suchen verhindert ward, sich das Haar zu schneiden, bezw. die Kleider zu waschen. 4. Dh. Fremde würden den Grund nicht wissen, weshalb dies ihm erlaubt ist; über diese Redensart vgl. Pes. 37a. 5. Er hat den Gürtel ohne das Hemd an. 6. Da zu ihm viele Leute kommen, die es sehen. 7. Die in der Mišnah genannt werden.

M 2 יוחנן ‖ M 3 — הכא...מנוולין ‖ M 4 מהו בין דאבדה לו אבידה אנוס הוא א"ד ‖ M 5 א"ל אביי ‖ M 6 + ו ‖ M 7 — כל ‖ M 8 הכא ‖ M 9 + מר בר ‖ M 10 + הכי ‖ M 11 + היי אלו ‖ M 12 רבה. P רב ‖ M 13 להחווחה ‖ M 14 יציאה.

הא אמרת דברי הכל מותר ואלא "להרויחא והא
אמרת נראין דברי רבי יהודה בהא "הכי קאמר
"נראין דברי רבי יהודה לרבנן 'בשיצא שלא ברשות
ומאי ניהו לשעטי שאפילו חכמים "לא נחלקו "עליו
אלא "להרויחא אבל לשעטי מודו "ליה "ונראין דברי
רבנן לרבי יהודה 'בשיצא ברשות ומאי ניהו לבזונית
שאפילו רבי יהודה לא נחלק עליהם אלא להרויחא
אבל לבזונית מודה להו: אמר שמואל קטן הנולד
במועד מותר "לגלח במועד שאין לך בית האסורין
גדול מזה במועד אין מעיקרא לא מתיב רב פנחס
כל אלו שאמרו "ביתר לגלח במועד מותר לגלח ביבמי
אבלו הא אסור לגלח במועד אסור לגלח ביבמי אבלו ואי
אמרת קטן בזה פלוגתא נמצאת אבלות נוהגת
בקטן "ותניא מקרעין לקטן מפני "עגמת נפש אמר רב
אשי מי קתני הא אסורין דלמא יש מהן אסור ויש
מהן מותר אמיבמי ואי תיבמא רב שישא בריה דרב אידי
מיתני הכי אמר שמואל קטן מותר לגלחו 'במועד לא
שנא נולד במועד ולא שנא נולד מעיקרא אמר רב
פנחס אף אנן נמי תנינא כל אלו שאמרו "ביתר
לגלח במועד "מותר לגלח ביבמי "אבלו הא אסורין
לגלח במועד אסורין לגלח ביבמי "אבלו אי אמרת קטן
אסור נמצאת אבילות נוהגת בקטן ותניא מקרעין
לקטן מפני "עגמת נפש אמר רב אשי מי קתני הא
אסורין דלמא "יש מהן אסור ויש מהן מותר; אבל

M 15 + ועוד מכלל דפליגי רבנן אפי' לשעט והאמרת ד"ה אסור ‖ 19 ‖ שנחלקו + M 18 ‖ בשיצא P 17 ‖ רבי + M 16 M — עליו ‖ V 20 להו ‖ M 21 — ונראין...להו ‖ P 22 ליה ‖ M 23 לגלחו ‖ M 24 מותרין לגלח במו' אסורין לגלח בניבמי אבלו ואי B 25 והתנ' M 26 אמרת M 27 הא אסורין יש בהן אוסור ויש בהן מיתר M 28 בהולי של מועד M 29 מותרין M 30 אבלן ואי M 31 הא אסורין יש בהן מותר ויש בהן אסור.

wollte man sagen, eine Brotreise, so sagtest du ja, dass es nach Allen erlaubt sei, wahrscheinlich doch eine Unternehmungsreise, und in diesem Fall war ihm ja die Ansicht R. Jehudas einleuchtend!? Er meint es wie folgt: Die Ansicht R. Jehudas leuchtet auch den Weisen ein, wo die Reise eine willkürliche war, nämlich eine Lustreise, denn die Weisen streiten nur bezüglich einer Unternehmungsreise; wähsie ihm bezüglich der Lustreise zugeben, und die Ansicht der Weisen leuchtet auch R. Jehuda ein, wo die Reise eine unwillkürliche war, nämlich eine Brotreise, denn R. Jehuda streitet gegen sie nur bezüglich der Unternehmungsreise, während er ihnen bezüglich der Brotreise zugiebt.

Šemuél sagte: Einem am Halbfest geborenen Kind darf man am Halbfest das Haar schneiden, denn es giebt ja kein grösseres Gefängnis als das, in dem es sich befunden hatte. Nur wenn am Fest selbst, nicht aber, wenn vorher. R. Pinhas wandte ein: Diejenigen, welche sich am Halbfest das Haar schneiden dürfen, dürfen es auch während ihrer Trauer; diejenigen aber, die es am Halbfest nicht dürfen, dürfen es also auch während ihrer Trauer nicht; wenn du nun sagen würdest, es gebe bei einem Kind einen Unterschied[1], so wäre demnach das Kind zur Trauer verpflichtet, während gelehrt wird, dass man auch das Gewand des Kinds einreisst[2], nur damit dies Schmerz errege[3]!? R. Aši erwiderte: Wird denn von denen gelehrt, die es nicht dürfen, vielleicht dürfen es manche wol und manche nicht!? Amemar, nach Anderen, R. Šiša b. R. Idi, lehrte es wie folgt: Šemuél sagte: Einem Kind darf man am Halbfest das Haar schneiden, einerlei, ob es am Fest selbst oder vorher geboren wurde. R. Pinhas sprach: Auch wir haben desgleichen gelernt: Diejenigen, die sich am Halbfest das Haar schneiden dürfen, dürfen es auch während ihrer Trauer; diejenigen aber, die es am Halbfest nicht dürfen, dürfen es also auch während ihrer Trauer nicht; wenn man nun sagen würde, es sei bei einem [vor dem Fest geborenen] Kind verboten, so wäre demnach das Kind zur Trauer verpflichtet, während gelehrt wird, dass man auch das Gewand des Kinds einreisst, nur damit dies Schmerz errege!? R. Aši entgegnete: Wird denn von denen gelehrt, die es nicht dürfen, vielleicht dürfen es manche wol und manche nicht!?

Der Leidtragende halte am Fest keine Trauer, denn es heisst: "*Du sollst dich an*

8. Ob es am Fest selbst, oder vorher geboren wurde. 9. Cf. Bd. I S. 150 N. 3. 10. Vergl. [illegible] ist er also nicht dazu. 11. Dt. 16,14.

אנני נוהג אבילותו ברגל שנאמר וישמחת בחגך אי D.16.14
אבילות דמעיקרא היא אתי עשה דרבים ודחי עשה
דיחיד ואי אבילות דהשתא הוא לא אתי עשה
דיחיד ודחי עשה דרבים מנודה מהו שינהוג נידויו
ברגל אמר רב יוסף תא שמע דנין דיני נפשות ודיני IMq.2
מכות ודיני ממונות ואי לא צייתי דינא משמתינן
ליה ואי בלקא דעקא אינו ניתק נידויו ברגל משייתי
ואתי מעיקרא אתי רגל דחי ליה השתא משמתינן
ליה אנן אמר ליה אביי ודלמא לעיונ׳ בדיניה דאי
לא תימא הכי דיני נפשות דקתני הכי נמי דקטלינן
ליה והא קא מימעטי משמחת יום טוב דתניא רבי Syn.63a
עקיבא אומר מנין לסנהדרין שראוי באחד שהרג את Lv.19,26
הנפש שאין מועמדין כל איתי חיים תלמוד לומר לא
תאכלו על הדם אלא לעיונ׳ בדיניה הכי נמי לעיונ׳
בדיניה אמר ליה אם כן נמצאת מונה את דיני
אתו מצפרא ומעייני בדיניה ועיילי ואכלי ושתו
כולי יומא והדר אתו בשקיעת החמה ונמדי לדיניה
וקטלי ליה אמר אביי תא שמע ומנודה שהתירו
לו חכמים אמר רבא מי קתני שהתירוהו חכמים
שהתירו לו חכמים קתני דאזל ופייסיה לבעל דינא
ואתי קמיה רבנן ושדו ליה מצורע מהו שינהוג Mq.13b
צרעתו ברגל אמר אביי תא שמע והנזיר והמצורע
מטומאתו לטהרתו הא בימי טומאתו נהוג לא
מיבעיא קאמר לא מיבעיא בימי טומאתו דלא נהוג
אבר לטהרתו נעוזר שמא ישהא קרבנותיו קמשמע
לן אמר רבא תא שמע יהצריע ויבוים בהן ברגל Lv.13,45
Mq.15a

M 32 תא משו M 33 – ניה M 34 דקא
M 35 ותא M 36 שהתיו את נ M 37 – כלום
P 38 בדיניה. M בדיניה ח נ M 39 בדיניה...בן
M 40 -- אתה M 41 ראתו. V – אלא M 42 כעיר
לשקיעת החמה וצמיי ליה ליה B 43 יעמיינן M 44
רבנן M 45 לקמיתו דרבנן ושדו. B קמי דרבנן „ 46
M — לימ קא „ M 47 + מטומאתו.

dritten Fest trauern; ist es eine Trauer von vorher, so kommt das Gebot für die Allgemeinheit und verdrängt das Verbot für den einzelnen, ist es eine jetzt eingetretene Trauer, so kann ja das Gebot für den einzelnen nicht das Gebot für die Allgemeinheit verdrängen. Unterliegt aber der Exkommunicirte während des Festes der Exkommunikation!? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: Man urteilt am Halbfest Todesurteile, Strafurteile und civilrechtliche Urteile; wenn jemand nicht gehorcht, wird er ja exkommunicirt; wozu soll man ihn nun exkommuniciren, wenn du sagen würdest, dass er während des Festes der Exkommunikation nicht unterliege, wo das Fest sogar die bereits verhängte Exkommunikation verdrängt!? Abajje sprach zu ihm: Vielleicht wird nur über den Fall verhandelt; denn wieso dürfte man, falls du es nicht so erklären würdest, ein Todesurteil vollziehen, man entzieht sich ja der Festfreude!? Es wird nämlich gelehrt: R. Âqiba sagte: Woher, dass das Synedrium welches ein Todesurteil vollstreckt hat, den ganzen Tag nichts kosten dürfe? — es heisst: *Ihr sollt nicht samt dem Blut essen*. Vielmehr ist |bezüglich des Todesurteils| zu erklären, man verhandle über den Fall, ebenso ist auch bezüglich der übrigen zu erklären, man verhandle über den Fall. Jener entgegnete: Dadurch wird ja das Urteil verschleppt!? — Sie verhandeln morgens über den Fall, essen und trinken während des ganzen Tags, und erst bei Sonnenuntergang beenden sie die Verhandlung und vollstrecken das Todesurteil. Abajje erwiderte: Komm und höre: Und der durch die Weisen von der Exkommunikation losgesprochene. Raba entgegnete: Heisst es etwa: den die Weisen lossprechen, es heisst ja: der losgesprochene; wenn er seinem Gegner Abbitte thut und vor die Weisen tritt, und sie ihn lossprechen. — Hat für den Aussätzigen während des Festes das Aussatzgesetz statt? Abajje erwiderte: Komm und höre: Und der aus der Unreinheit in die Reinheit zurückkehrende Aussätzige; während seiner Unreinheit hat es also statt. Dies kann ja selbstredend sein: selbstredend hat es während seiner Unreinheit nicht statt; man könnte aber glauben, dass es für den in die Reinheit zurückkehrenden wol statt habe, damit er sein Opfer nicht aufschiebe[13], so lässt er uns hören. Raba erwiderte: Komm und höre:[14] *Und der Aussätzige*, dies schliesst auch

12. Lev. 19,26. 13. Nach dem Haarschneiden muss er ein Opfer darbringen, das er bis zum Fest aufschieben könnte, an dem die Darbringung des Privatopfers verboten ist. 14. Lev. 13,45.

והא כהן גדול דכל השנה ברגל דכוותי עלמא דמי
דתנן כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל שמע מינה
ניתנ צריכי ברגל שמע מינה: אבל אסור בתספורת
מדקאמר להו רחמנא לבני אהרן ראשיכם אל תפרעו
מכלל דכולי עלמא אסור מנודין ומצורעין מה הן
בתכפירת תא שמע מנודין ומצורעין אסורין לספר
ולכבס מנודה שמת בית דין סוקלין את ארונו רבי
יהודה אומר לא שיעמידו עליו על אבנים בגלו של
עכן אלא בית דין שולחין ומניחין אבן גדולה על
ארונו ללמדך שכל המתנדה ומת בנידויו בית דין
סוקלין את ארונו: אבל חייב בעטיפת הראש
מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל ולא תעטה על שפם
מכלל דכולי עלמא מיחויבי מנוחה מהו בעטיפת
הראש אמר רב יוסף תא שמע והן מתעטפין ויושבין
במנודין וכאבלים עד שירחמו עליהם מן השמים
אמר ליה אביי דלמא מנודה לשמים שאני דחמיר
מצירע מהו בעטיפת הראש תא שמע ועל שפם
יעטה מכלל שחייב בעטיפת הראש שמע מינה:
אבל אסור להניח תפילין מדקאמר ליה רחמנא
ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דכולי עלמא אסור
מנודה מהו בתפילין תיקו מצורע מהו בתפילין תא
שמע והצרוע לרכות כהן גדול בגדיו יהיו פרומים
שיהו מקורעים וראשו יהיה פרוע אין פריעה אלא
נידול שער דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר
נאמרה הוייה בראש ונאמרה הוייה בנגד מה הוייה

48 כולה כרגל דכולי | 49 להו אסורין, 50 לספר | 51 של אבן || 52 גדולה — + 53 שו״ת || 54 בבגדים. 55 אסורי || 56 אפא

den Hohenpriester ein: für den Hohenpriester ist ja das ganze Jahr ebenso, wie das Fest für jeden anderen, denn es wird gelehrt, dass der Hohepriester als Leidtragender das Opfer darbringe, jedoch davon nichts esse. Schliesse hieraus, dass die Aussatzgesetze während des Festes statt haben; schliesse dies hieraus.

Der Leidtragende darf sich das Haar nicht schneiden; denn da der Allbarmherzige zu den Kindern Ahrons sagte: *Ihr sollt euer Haupthaar nicht wachsen lassen*, so ist ja demnach jedem anderen [das Haarschneiden] verboten. Dürfen aber Exkommunicirte und Aussätzige das Haar schneiden? Komm und höre: Exkommunicirte und Aussätzige dürfen sich nicht das Haar schneiden, noch die Kleider waschen. Wenn ein Exkommunicirter stirbt, so lässt das Gericht seinen Sarg steinigen. R. Jehuda sagte: Nicht etwa, dass man einen Haufen Steine zusammenwirft, gleich dem Steinhaufen des Âkhan', sondern das Gericht lässt einen grossen Stein auf seinen Sarg niederlegen; dies lehrt, dass wenn jemand exkommunicirt wird und während seiner Exkommunikation stirbt, das Gericht seinen Sarg steinigen lässt.

Der Leidtragende muss den Kopf einhüllen, denn da der Allbarmherzige zu Jehezqel sagte: "*Lege keine Hülle bis über deinen Lippenbart*, so ist ja wahrscheinlich jeder andere dazu verpflichtet. Muss aber auch der Exkommunicirte den Kopf einhüllen? R.ª Joseph erwiderte: Komm und höre: Sie müssen eingehüllt sitzen, gleich den Exkommunicirten und den Leidtragenden, bis man sich ihrer im Himmel erbarmt. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist es strenger, wenn man vom Himmel exkommunicirt wird. — Muss der Aussätzige das Haupt einhüllen? — Komm und höre: "*Bis über den Lippenbart soll er sich einhüllen*; hieraus, dass er den Kopf einhüllen muss. Schliesse hieraus.

Der Leidtragende darf keine Tephillin anlegen, denn da der Allbarmherzige zu Jehezqel sagte: "*Deinen Schmuck binde dir um*, so ist es ja demnach jedem anderen verboten. Darf aber der Exkommunicirte Tephillin anlegen? Die Frage bleibt dahingestellt.— Darf der Aussätzige Tephillin anlegen? Komm und höre: "*Und der Aussätzige*, dies schliesst den Hohenpriester ein"; *seine Kleider sollen lose sein*, sie müssen zerrissen sein; "*und sein Kopf soll zerzaust sein*. Zerzaust sein, heisst das Haar wachsen lassen — Worte R. Eliêzers; R. Âqiba sagt: [Das Wort] *sein* wird ebenso vom Kopf gebraucht, wie es von den Kleidern gebraucht wird: wie das *sein*, welches von den

15. Ib. 10,6. 16. Cf. Jos. Kap. 7. 17. Ez. 24,17.

Kleidern gebraucht wird, sich nicht auf den Körper selbst bezieht, ebenso bezieht sich das *vin*, welches vom Kopf gebraucht wird, nicht auf den Körper selbst; wahrscheinlich doch auf die Tephillin. R. Papa entgegnete: Nein, auf die Mütze und das Sudarium.

Den Leidtragenden ist das Grüssen verboten, denn der Allbarmherzige sagte zu Jehezqel:[17]*Seufze still.* Darf aber der Exkommunicirte grüssen? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: Und die gegenseitigen Grüsse, gleich Leuten, die von Gott verwiesen wurden. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist es strenger, wenn man vom Himmel exkommunicirt wird. Darf der Aussätzige grüssen? — Komm und höre: *Und bis über den Lippenbart soll er sich einhüllen*: seine Lippen müssen aneinander gepresst sein, gleich dem Exkommunicirten und dem Leidtragenden, und das Grüssen ist ihm verboten. Schliesse hieraus. — Sollte er hieraus bezüglich des Exkommunicirten entscheiden!? R. Aha b. Pinhas erwiderte im Namen R. Josephs: Heisst es etwa, dass man [gleich diesen] nicht grüssen dürfe? es heisst ja nur, dass er sich gleich dem Exkommunicirten und dem Leidtragenden betrage, nämlich in anderen Angelegenheiten, und das Grüssen ist ihm ebenfalls verboten.

האמורה [58] בבגד דבר שחוץ מגופו אף הוייה [59] בראש דבר שחוץ מגופו מאי לאו אתפיריז [60] אמר רב פפא לא אבומתא וסודרא: אבל אסיר בשאילת שלום דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דם מנוחה מחו בשאילת שלום אמר רב יוסף תא שמע ובשאילת שלום שבין אדם לחבירו כבני אדם הנזופין למקום אמר ליה אביי דלמא מנוחה לשמים שאני דחמיר מצורע מחו בשאילת שלום תא שמע ועל שפם יעטה שיהו שפתותיו מדובקות זו בזו שיהא כמנוחה יכאב ואסור בשאילת שלום [61] שמע מינה וניפשוט מינה למנוחה אמר רב אחא בר פנחס משמיה דרב יוסף מי קתני שאסור שיהא כמנוחה וכאבל [62] בכילי אהרנייתא ואסור נמי בשאילת שלום: אבל אסור בדברי תורה [63] מדקאמר רחמנא ליחזקאל דם מנוחה מחו כדברי תורה אמר רב יוסף תא שמע מנוחה שינה ישונין לו נשבר ונשכרין לו מיחדם לא שינה ולא שונין לו לא נשבר ולא נשכרין לו אבל שינה הוא לעצמו שלא [64] יפסיק את תלמודו ועושה לו חנות קטנה בשביל פרנסתו ואמר רב [65] זבוני מיא בפקתא דעדבות שמע מינה מצורע מחו בדברי תורה תא שמע והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב מה להלן באימה וביראה ובירתת ובזיע [66] מכאן אמרו [67] הזבין והמצורעין ובועלי נדות מותרין לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במדרש [68] ובתלמוד בהלכות ובאגדות ובעלי

M 57 האמורה — M 58 אר פ M 59 ש מ [60] M 63 קתני + B 61 נמי | M 62 דקא"ל רח' | M 64 יפסיד בתלמודו — M 65 חסרא | אף כאן באימה וביראה בירתת ובזיע M 60 ובמשנה.

Der Leidtragende darf sich mit der Gesetzlehre nicht befassen, denn der Allbarmherzige sagte zu Jehezqel:[17]*Sei still.* Darf sich aber der Exkommunicirte mit der Gesetzlehre befassen? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: Der Exkommunicirte darf unterrichten und man darf ihn unterrichten, er darf sich vermieten und man darf sich ihm vermieten, der Anathematisirte darf weder unterrichten, noch darf man ihn unterrichten, weder darf er sich vermieten noch darf man sich ihm vermieten; wol aber darf er für sich selbst studiren, um sein Wissen nicht einzubüssen, auch errichte er sich einen kleinen Kram zu seinem Unterhalt. Rabh erklärte: Zum Beispiel eine Wasserverkaufsstelle im Thal Araboth. Schliesse hieraus. — Darf sich der Aussätzige mit der Gesetzlehre befassen? — Komm und höre:[18] *Thue deinen Kindern und Kindeskindern kund von dem Tag, da du vor dem Herrn, deinem Gott, am Horeb standest*; auch dies[19] muss mit Angst, mit Furcht, mit Zittern und mit Schrecken geschehen. Hieraus folgerten sie, dass die Flussbehafteten, die Aussätzigen und die, welche einer Menstruirenden beiwohnten, Pentateuch, Propheten und Hagiographen lesen und Midraš, Talmud, Halakha und Agada studiren dürfen; Samenflussbehaftete dürfen es aber nicht. Schliesse hieraus.

18. Dt. 4,9.10 — 19. Cf. Bd. I S. 78 Z. 8 ff.

קריין אסורין שמע מינה: אבל אסור בתכבוסת
דכתיב ויישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה
ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל
תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים [רבים] מתאבלת
על מת מנידן ומצורעין מה הן בתכבוסת תא שמע
מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס שמע מינה:
אבל חייב בקריעה דקאמר להו רחמנא לבני אהרן
לא תפרמו מכלל דכולי עלמא מיחייבי מנודה מהו
בקריעה תיקו מצורע מהו בקריעה תא שמע בגדיו
יהיו פרומים שיהו מקורעין שמע מינה: אבל חייב
בכפיית המטה דתני בר קפרא דמות דיוקני נתתי
בהן ובעונותיהם הפכתיה בפו משותיהן עליה מנודה
ומצורע מה הן בכפיית המטה תיקו: אבל אסור
בעשיית מלאכה דכתיב והפכתי חגיכם לאבל מה הג
אסור במלאכה אף אבל אסור במלאכה מנודה מהו
בעשיית מלאכה אמר רב יוסף תא שמע כשאמרו
אסור בעשיית מלאכה לא אמרו אלא ביום אבל
בלילה מותר וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי
לאו אכולהו לא אשארא תא שמע מנודה שנה
ושונין לו נשבר ונשברין לו שמע מינה מצורע מהי
בעשיית מלאכה תיקו: אבל אסור ברחיצה דכתיב
ואל תסוכי שמן ורחיצה בכלל סיכה דכתיב ותבא
במים בקרבו ובשמן בעצמותיו מנודה מהו ברחיצה
אמר רב יוסף תא שמע כשאמרו אסור ברחיצה לא
אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר וכן

Der Leidtragende darf seine Kleider nicht waschen, denn es heisst: "*Da schickte Joab nach Tegoa, liess von da eine kluge Frau holen und sprach zu ihr: Stelle dich doch trauernd und ziehe Trauerkleider an, schmiere dich nicht mit Oel und gebärde dich wie eine, die nun schon lange Zeit um einen Verstorbenen trauert.* Dürfen aber Exkommunicirte und Aussätzige die Kleider waschen? — Komm und höre: Exkommunicirte und Aussätzige dürfen sich nicht das Haar schneiden, noch die Kleider waschen. Schliesse hieraus.

Der Leidtragende muss das Gewand einreissen, denn da der Allbarmherzige, zu den Kindern Ahrons sagte: "*Eure Kleider sollt ihr nicht zerreissen*, so ist ja demnach jeder andere dazu verpflichtet. Muss aber auch der Exkommunicirte das Gewand einreissen? Die Frage bleibt dahingestellt. — Muss der Aussätzige das Gewand einreissen? — Komm und höre: "*Seine Kleider sollen offen sein*: sie müssen zerrissen sein. Schliesse hieraus.

Der Leidtragende muss das Bett umlegen; denn Bar-Qapara lehrte: Ich hatte ihnen mein Ebenbild verliehen, und durch ihre Sünde habe ich es verwandelt; sollen sie daher das Bett umlegen. Müssen aber auch der Exkommunicirte und der Aussätzige das Bett umlegen? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Der Leidtragende darf keine Arbeit verrichten, denn es heisst: "*Ich werde eure Feste zur Trauer verwandeln*: wie am Fest die Arbeit verboten ist, so ist sie auch dem Leidtragenden verboten. Darf aber der Exkommunicirte Arbeit verrichten? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: Das Verbot des Arbeitens erstreckt sich nur auf den Tag, während es nachts erlaubt ist; dasselbe gilt auch vom Exkommunicirten und vom Leidtragenden; und dies bezieht sich ja wahrscheinlich auf alle Verbote. — Nein, nur auf die übrigen Verbote. — Komm und höre: Der Erkommunicirte darf unterrichten und man darf ihn unterrichten; er darf sich vermieten und man darf sich ihm vermieten. Schliesse hieraus. — Darf der Aussätzige Arbeit verrichten? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Der Leidtragende darf nicht baden, denn es heisst: "*Schmiere dich nicht mit Oel*, und das Baden gehört ja zum Schmieren, denn es heisst: "*Und es kam wie Wasser in sein Inneres und wie Oel in seine Gebeine.* Darf aber der Exkommunicirte baden? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: Das Verbot, zu baden, gilt nur für den ganzen Körper, während das Baden von Gesicht, Händen und Füssen erlaubt ist;

M 67 מהן M 68 בכם ובעונותיכם הפכתיה יהפכו משותיכם
M 69 בעשיית מלא M 70 עלי מנודין ומצורעין מהן
B 71 דכתיב...בעצמותיו. — אמר...אשארא ||

20. iiSam. 14,2. 21. Am. 8,10. 22. Ps. 109,18.

dasselbe gilt auch vom Exkommunicirten und vom Leidtragenden; dies bezieht sich ja wahrscheinlich auf alle Verbote. — Nein, nur auf die übrigen. — Darf der Aussätzige baden? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Der Leidtragende darf keine Sandalen anziehen; denn da der Allbarmherzige zu Jehezqel sagte: [1]*Ziehe deine Sandalen an deine Füsse*, so ist es demnach jedem anderen verboten. Darf aber der Exkommunicirte Sandalen anziehen? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: Das Verbot, die Sandalen anzuziehen, gilt nur in der Stadt, während es auf der Reise erlaubt ist; und zwar: tritt man die Reise an, ziehe man sie an, kommt man in die Stadt, ziehe man sie aus; dasselbe gilt auch vom Exkommunicirten und vom Leidtragenden; dies bezieht sich ja wahrscheinlich auf alle Verbote. — Nein, nur auf die übrigen. — Darf der Aussätzige die Sandalen anziehen? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Dem Leidtragenden ist der Beischlaf verboten, denn es heisst: [2]*Und als David seine Gemahlin Bath-Šeba getröstet hatte, begab er sich zu ihr*, wahrscheinlich ist es ja vorher verboten. Ist aber dem Exkommunicirten der Beischlaf verboten? R. Joseph erwiderte: Komm und höre: All die Jahre, da sich die Jisraéliten in der Wüste aufhielten, waren sie exkommunicirt, und sie übten dann den Beischlaf aus. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist es leichter, wenn man vom Himmel exkommunicirt ist!? — «Leichter?» du sagtest ja, es sei strenger!? — Dies ist eben zweifelhaft, somit ist es in jedem Fall zurückzuweisen. — Darf der Aussätzige den Beischlaf ausüben? — Komm und höre: [3]*Er soll ausserhalb seines Zeltes bleiben*; er gleicht dem Exkommunicirten und dem Leidtragenden, und der Beischlaf ist ihm verboten, denn mit Zelt ist nur die Frau gemeint, wie es heisst: [4]*Geh, sage ihnen: Kehrt nach euren Zelten zurück.* Schliesse hieraus. — Sollte er hieraus bezüglich des Exkommunicirten entscheiden!? R. Hona b. R. Pinhas erwiderte im Namen R. Josephs: Heisst es etwa, dass ihm wie dem Exkommunicirten und dem Leidtragenden [der Beischlaf] verboten ist, es heisst ja nur, dass er sich wie ein Exkommunicirter und ein Leidtragender betrage, nämlich in anderen Angelegenheiten, und dass ihm auch der Beischlaf verboten ist.

Der Leidtragende bringt seine Opfer nicht dar, denn es wird gelehrt: R. Šimôn sagte: "Friedensopfer", nur wenn man sich in Frieden befindet, nicht aber der Leidtragende. Darf aber der Exkommunicirte seine Opfer darbringen? R. Joseph erwi-

23. iiSam. 12,24. 24. Lev. 14,8. 25. Dt. 5,27.

אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכיולהו לא
אשארא מצורע מהו בהדיא תיקו אבל אסור
בנעילת הכנדל מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל ונעליך
תשים ברגליך מכלל דכולי עלמא אסור מנודה מהו
בנעילת הכנדל אמר רב יוסף תא שמע בשאמרו
אסור בנעילת הכנדל לא אמרו אלא בעיר אבל
בדרך מותר הא ביצד יצא לדרך נועל נכנס לעיר
חולין וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכיולהו
לא אשארא מצורע מהו בנעילת הכנדל תיקו אבל
אסור בתשמיש המטה דכתיב וינחם דוד את בת
שבע אשתו ויבא אליה מכלל דמעיקרא אסור מנודה
מהו בתשמיש המטה אמר רב יוסף תא שמע כל
אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו וישמשו
מטותיהן אמר ליה אביי ודלמא מנודה לשמים שאני
דקיל קל והא אמרת חמיר בפיקא ליה זיל
הכא קמדחי ליה זיל הכא קמדחי ליה מצורע מהו
בתשמיש המטה תא שמע דתניא וישב מהוין לאהלו
שיהא כמנודה ובאבל ואסור בתשמיש המטה ואין
אהלו אלא אשתו שנאמר לך אמר להם שובו לכם
לאהליכם שמע מינה ונידשוש נמי למנודה אמר רב
הונא בריה דרב פנחס משמיה דרב יוסף בי קתני
שאסור שיהא במנודה ובאבל בכולי אהרנייתא ואסור
נמי בתשמיש המטה אבל אינו משלח קרבנותיו
דתניא רבי שמעון אומר שלמים בזמן שהוא שלם
ויא בזמן שהוא אינן מנודה מהו שישלח קרבנותיו

M 72 — ה"כ M 73 — הוה M 74 דתניא
M 75 אהא בר פנ M 76 — קתני

אמר רב יוסף תא שמע כל איתן שנים שהיו ישראל במדברי מנידין היו ושלחו קרבנותיהן אמר ליה אביי ידלמא מנידה לשמים שאני דקול קל והאמרת חמיר כפויקי מכפקא ליה ומדהוי ליה מצורע מהו שישלח קרבניתי תא שמע דתניא [ו]אחרי טהרתו אחרי Fo.44,26 פרישתו מן המת שבעת ימים יספרו לו אלו שבעת ימי כפויו וביום באי אל הקדש אל החצר החניטית Ex.27 לשרת בקדש יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שלו Fol.16 דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר בבאי יקריב בזמן Ez.44,27 שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה אמר רבא מנלן דמשדרינן שלחא דבי דינא ומזמנינן ליה לדינא דכתיב וישלח Num.16,12 משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ומנלן דמזמנינן לדינא דכתיב ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך Ib.16 לקבי גברא רבה דכתיב לפני ה׳ את ופליגא דכתיב אתה והם ואהרן דקבעינן וזמנא דכתיב מחר וזמנא כתיב וזמנא דכתיב קראי שם פרעה מלך מצרים Ex.46,17 שאון הגעיר המועד ומנלן דאי מתפקר בשלוחא דבי דינא יאתי ואמר לא מיתחזי כלישנא בישא דכתיב העיני האנשים החם תנקר ומנלן דמשטתינן Num.16,14 דכתיב אזרו מתניו והכי סברא דגברא רבה דכתיב Jos.5,23 אמר מלאך ה׳ ומנלן דמהרמינן דכתיב ארו אריור דאביל ושתי בהדיה ונקאי בארבע אמות דידה דכתיב ישובה ומנלן דפרטינן חטאת בציבורא דכתיב כי

M 77 והדהוי קא מדהי ‖ M 78 פרישתו ‖ M 79 שהוא
ראוי ‖ M 80 — בזמן...להקרבה ‖ B 81 דמשדרינן
דשדרינן שליח מבי ‖ M 82 — דכתיב...לדינא
דמזמנינן ‖ M 84 — לתו ‖ M 85 דכתר ‖ M 86 —
ליה ‖ M 87 גברא פלניא דכת ‖ M 88 — ומנלן.

derte: Komm und höre: All die Jahre, da sich die Israeliten in der Wüste aufhielten, waren sie exkommunicirt, und sie brachten dann ihre Opfer dar. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist es leichter, wenn man vom Himmel exkommunicirt ist.

Leichter? du sagtest ja aber, es sei strenger!? Dies ist eben zweifelhaft, somit ist es in jedem Fall zurückzuweisen. Darf der Aussätzige seine Opfer darbringen? Komm und höre: Es wird gelehrt:[26] *Und nachdem er rein geworden*: wenn er sich vom Leichnam getrennt hat;[27] *soll man ihm sieben Tage zählen*: das sind die sieben Zähltage.[28] *Und am Tag, an dem er das Heiligtum, den inneren Vorhof, betritt, um im Heiligtum Dienst zu thun, soll er sein Sündopfer darbringen*: das ist nämlich das Zehntel Epha[29] — Worte R. Jehudas. R. Šimôn erklärte: *Und wenn er betritt, soll er darbringen*: wenn er [das Heiligtum] betreten darf, darf er auch das Opfer darbringen, wenn er es nicht betreten darf, darf er auch keine Opfer darbringen.

Raba sagte: Woher, dass man [zum Beklagten] einen Gerichtsdiener schickt (und ihn vor Gericht ladet)? — es heisst:[30] *Da sandte Mošeh und liess Dathan und Abiram, die Söhne Eliabs, rufen*. Und woher, dass man ihn vor Gericht ladet? — es heisst:[31] *Da sprach Mošeh zu Qorah: Du und deine ganze Rotte*. Vor einem bedeutenden Mann, denn es heisst:[31] *Vor dem Herrn*. Du und jener, denn es heisst:[31] *Du und sie und Ahron*. Dass man einen Termin ansetzt? — es heisst:[31] *Morgen*. Dass man auch einen zweiten Termin ansetzt? — es heisst:[32] *Rufet dort*[33] *Pareô, den König von Miçrajim, zum Untergang, weil er die Zeit versäumt hat*. — Woher, dass wenn er sich gegen den Gerichtsdiener auflehnt, und dieser es erzählt, dies nicht als Verleumdung betrachtet wird? — es heisst:[34] *Willst du etwa die Augen dieser Leute blind machen!?* — Und woher, dass man exkommunicirt? — es heisst:[35] *Fluchet Meroz*. Im Namen eines bedeutenden Manns, denn es heisst:[35] *Spricht der Engel des Herrn*. Woher, dass man anathematisirt? — es heisst:[35] *Fluchet*. Verflucht sei, der mit ihm isst und trinkt, oder innerhalb seiner vier Ellen steht, denn es heisst:[35] *Ihren Bewohnern*. Woher, dass man seine Sünde öffentlich bekannt macht? — es heisst:[35] *Weil sie dem Herrn nicht zu Hilfe kamen*. Auch sagte

26. Ez. 44,26. 27. Cf. S. 692 Z. 9 ff. 28. Ez. 44,27. 29. Der Priester hat bei seinem Dienstantritt ein Speiseopfer von $^1/_{10}$ Epha Mehl darzubringen (cf. Lev. 6,12 ff.); u. da auch der rein gewordene Priester dies darzubringen hat, so ist zu entnehmen, dass er während seiner Unreinheit keine Opfer darbringen darf. 30. Num. 16,12. 31. Ib. V. 16. 32. Jer. 46,17. 33. Nach Rsj. deutet das W. שם auf שמתא Bann. 34. Num. 16,14. 35. Jud. 5,23.

Ûla, dass Baraq den Meroz mit vierhundert Posaunenstösse exkommunicirte. Manche sagen, es sei ein bedeutender Mann gewesen, manche sagen, es sei ein Stern[36] gewesen, denn es heisst: [5]*Vom Himmel her kämpften die Sterne.* Woher, dass sein Vermögen frei gegeben wird? — es heisst: [6]*Und wer irgend am dritten Tag nicht erscheinen würde, wie es der Beschluss der Obersten und der Aeltesten forderte, dessen ganzes Vermögen sollte dem Bann verfallen und er selbst aus der Gemeinde ausgeschlossen werden.* Woher, dass man zankt, flucht, schlägt, das Haar ausrauft und beschwört? — es heisst: [39]*Ich zankte mit ihnen, und fluchte ihnen, ich schlug und raufte einige von den Männern und beschwor sie.* Woher, dass man fesselt, einsperrt und in Verfolgung setzt? — es heisst: [40]*Sei es zum Tod, oder in die Acht, oder zu Geldbusse, oder zur Einsperrung.* — Was heisst Acht? Ada-Mari erwiderte im Namen des Nehemja b. Barukh, im Namen des R. Ḥija b. Abin, im Namen R. Jehudas: Verfolgung. — Was heisst Verfolgung? R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath, erwiderte im Namen Rabhs: Er wird sofort exkommunicirt, nach dreissig Tagen wiederum, und nach sechzig Tagen anathematisirt. R. Hona b. Ḥenana sprach zu ihm: R. Ḥisda sagte, dass er vorher an einem Montag, einem Donnerstag und einem Montag gewarnt wird. Dies jedoch nur bei Geldangelegenheiten, wegen Gesetzesverachtung wird er aber sofort [exkommunicirt].

לא באו לעזרת ה׳ ואמר עילא בארבע מאה שיפורי שמתות ברק למרוז איכא דאמרי גברא רבה הוה ואיבא דאמרי כוכבא הוה שנאמר מן (ה)שמים נלחמו הכוכבים ומנלן דמפקרינן נכסיה דכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל העדה ומנלן דנצינן ולייטינן ומחינן ותלשינן שיער ומשבעינן דכתיב ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם ומנלן דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה דכתיב הן למות הן לשרשי הן לענש נכסין ולאסורין מאי לשרשי אמר אדא מדי אמר נחמיה בר ברוך אמר רב חייא בר אבין אמר רב יהודה הרדפה מאי הרדפה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מנדין לאלתר ושונין לאחר שלשים ומחרימין לאחר שלשים אמר ליה רב הונא בר חינגא הכי אמר רב חסדא מתרין ביה שני וחמישי ושני הני מילי לממונא אבל לאפקורותא לאלתר: ההוא טבחא דאיתפקר ברב טובי בר מתנה אימני עליה אביי ורבא ושמתוה לסנק אזל פייסיה לרבא דיניה אמר אביי היכי ליעביד לישרי ליה לא הל שמתא עליה תלתין יומין לא לישרי ליה קא בעו רבנן למיעל אמר ליה לרב אידי בר אבין מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל בוטו אסר ובוטו שרי הני מילי לממונא אבל לאפקורותא עד דחייא שמתא עליה תלתין יומין אלמא קסבר אביי הני בי תלתא דשמיתו לא אתו תלתא אחריני ושרו ליה דאיבעיא לחו הני בי תלתא דשמיתו מהו למיתי תלתא אחריני ושרו

Seb.36a
Jud.5,20
Ezr.10,8
Neh.13,25
Ezr.7,26

89 M + רב || 90 M + זו || 91 M בו || 92 P לאפוקי || 93 M לר״ט ב״ר מתנה אמר || 94 P לישויה || 95 M מיעל קמיפמרי רבנן א״ל || 96 B + א״ל || 97 M דמשמתי לא אתו בי ג || 98 M ליה ד || 99 M דמשמתי מהו למיתי בי ג.

Einst lehnte sich ein Schlächter gegen R. Ṭobi b. Mathna auf, da thaten sich Abajje und Raba zusammen und exkommunicirten ihn. Endlich that er [R. Ṭobi b. Mathna] Abbitte. Da sprach Abajje: Was ist nun zu machen? spricht man ihn los, so würde ja die Exkommunikation keine dreissig Tage gedauert haben, ihn nicht lossprechen [geht ebenfalls nicht], da die Rabbanan fortgehen wollen. Darauf fragte er R. Idi b. Abin: Hast du etwas diesbezüglich gehört? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Taḥlipha b. Abimi im Namen Šemuéls: Tut[41] exkommunicirt und Tut spricht los. — Dies nur bei Geldangelegenheiten, [die Exkommunikation] wegen Gesetzesverachtung muss aber dreissig Tage dauern. Hieraus zu entnehmen, dass Abajje der Ansicht ist, dass wenn Drei über jemand Exkommunikation verhängen, andere Drei sie nicht auflösen können; es wurde nämlich gefragt, ob wenn Drei je-

36. Glücksstern, Schutzgeist des Sisra. 37. Jud. 5,20. 38. Ezr. 10,8. 39. Neh. 13,25. 40. Ezr. 7,26. 41. Naturlaut des Blashorns, Tuten.

Mq.17a לֵיה תָּא שְׁמַע מְנוּדָּה לְרַב מְנוּדָּה לְתַלְמִיד מְנוּדָּה
לְתַלְמִיד אֵינוֹ מְנוּדָּה לְרַב מְנוּדָּה לְעִירוֹ מְנוּדָּה לְעִיר
אַחֶרֶת מְנוּדָּה לְעִיר אַחֶרֶת אֵינוֹ מְנוּדָּה לְעִירוֹ מְנוּדָּה
לִנְשִׂיא מְנוּדָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל מְנוּדָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ
מְנוּדָּה לִנְשִׂיא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֶחָד
מִן הַתַּלְמִידִים שֶׁנִּידָּה וּמֵת חִלְקוֹ אֵינוֹ מוּפָר שְׁמַע
מִינָּה תֵּלַת שְׁמַע מִינָּה תַּלְמִיד שֶׁנִּידָּה לְכְבוֹדוֹ נִידּוּיוֹ
נִידּוּי וּשְׁמַע מִינָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מוּפָר חִלְקוֹ וּשְׁמַע
מִינָּה הָנֵי בֵּי תַּלְתָּא דִּשְׁמִיתוּ לָא אָתוּ תַּלְתָּא אַחֲרִינִי
וְשָׁרוּ לֵיה אָמַר אַמֵּימָר הַלְכְתָא הָנֵי בֵּי תַּלְתָּא
דִּמְשַׁמְּתִי אָתוּ בֵּי תַּלְתָּא אַחֲרִינִי וְשָׁרוּ לֵיה אָמַר
לֵיה רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר וְהָא תָּנֵיא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים שֶׁנִּידָּה וּמֵת חִלְקוֹ
אֵינוֹ מוּפָר מַאי לָאו אֵינוֹ מוּפָר כְּלָל לָא עַד דְּאָתוּ
בֵּי תַּלְתָּא אַחֲרִינִי וְשָׁרוּ לֵיהּ תָּנוּ רַבָּנָן אֵין נִידּוּי
פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְאֵין נְזִיפָה פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה יָמִים
וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לְדָבָר זְכוֹר לְדָבָר שֶׁנֶּאֱמַר
Nm.12,14 וְאִבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים
אָמַר רַב חִסְדָּא נִידּוּי שֶׁלָּנוּ בִּנְזִיפָה שֶׁלָּהֶן וְנִזִּיפָה
דִּידְהוּ שִׁבְעָה וְתוּ לָא וְהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי וּבַר
קַפָּרָא הֲווּ יָתְבִי וְקָא גָּרְסִי קְשִׁיָּא לְהוּ שְׁמַעְתָּא אָמַר
לֵיה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְבַר קַפָּרָא דְּבַר זֶה צָרִיךְ רַבִּי אָמַר
לֵיה בַּר קַפָּרָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וּמַה רַבִּי אוֹמֵר בְּדָבָר
זֶה אֲזַל אָמַר לֵיה לְאַבָּא אִיקְפַּד אַתָּא בַּר קַפָּרָא אִינִי לְאִיתְחַזּוֹיֵי לֵיה אָמַר לֵיה בַּר קַפָּרָא אִינִי מְכִירָךְ

M 1 - ליה M 2 — אינו M 3 + את M 4
B 5 דמשמתי לא אתו בי ג׳ M 6 — יום
M 7 ימים M 8 שנא M 9 שלהן שבעה אינו והא
M 11 וגרסי הוה קשיא M 12 ברבי ב ק לרש׳׳י
M 13 + רבי.

mand exkommunicirten, andere Drei ihn lossprechen können. Komm und höre: Wurde jemand vom Lehrer exkommunicirt, so gilt dies auch für den Schüler; wurde jemand vom Schüler exkommunicirt, so gilt dies nicht für den Lehrer; wurde jemand von seiner Stadt exkommunicirt, so gilt dies auch für eine fremde Stadt; wurde jemand von einer fremden Stadt exkommunicirt, so gilt dies nicht für seine Stadt; wurde jemand vom Fürsten exkommunicirt, so gilt dies auch für ganz Jisraél; wurde jemand von ganz Jisraél exkommunicirt, so gilt dies nicht für den Fürsten. R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wenn einer der Schüler über jemand Exkommunikation verhängt und darauf stirbt, so wird sie für seinen Teil nicht aufgelöst. Hieraus sind drei Lehren zu entnehmen: es ist zu entnehmen, dass wenn ein Schüler wegen seiner persönlichen Ehre über jemand Exkommunikation verhängt, sie giltig ist, es ist zu entnehmen, dass jeder für seinen Teil [die Exkommunikation] auflösen kann, und es ist zu entnehmen, dass wenn Drei über jemand Exkommunikation verhängen, andere Drei sie nicht auflösen können. Amemar sagte: Die Halakha ist, dass wenn Drei über jemand Exkommunikation verhängen, andere Drei sie auflösen können. R. Aši sprach zu Amemar: Es wird ja gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wenn einer der Schüler über jemand Exkommunikation verhängt und darauf stirbt, so wird sie für seinen Teil nicht aufgelöst; wahrscheinlich überhaupt nicht!? Nein, bis andere Drei kommen und sie auflösen.

Die Rabbanan lehrten: Keine Exkommunikation für weniger als dreissig Tage und kein Verweis für weniger als sieben Tage, und obgleich es dafür keinen direkten Beweis giebt, so giebt es doch eine Andeutung, denn es heisst: "*Wenn ihr Vater ihr ins Gesicht gespukt hätte, würde sie sich da nicht sieben Tage lang schämen müssen!?*" R. Hisda sagte: Unsere Exkommunikation gleicht ihrem Verweis. – ¿Aber währt ihr Verweis denn nur sieben Tage, R. Šimôn b. Rabbi und Bar-Qapara sassen ja einst und studirten und eine Lehre war ihnen unverständlich; da sprach R. Šimôn zu Bar-Qapara: Dies müsste man Rabbi fragen. Bar-Qapara entgegnete R. Šimôn: Was könnte da Rabbi helfen!? Darauf erzählte er es seinem Vater, und dieser ärgerte sich darüber. Als ihn Bar-Qapara darauf besuchte, sprach er zu ihm: Bar-Qapara, ich kannte dich nie! Da merkte er, dass er etwas beschlossen hat, und nahm auf

42. Num. 12,14. 43. Wir: die Babylonier, sie: die Palästinenser.

מעולם ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא
בנפשיה תלתין יומין שוב פעם[44]אחת נזר רבי שלא
ישני[45]לתלמידים בשוק מאי דרש חמוקי ירכיך כמו Cant. 7,2 Suk. 49b
הלאים מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר יצא Col. b
רבי חייא [46]ושנה לשני בני אחיו בשוק לרב ולרבה Pes. 4a
בר בר חנה שמע רבי איקפד[47]אתא רבי חייא
לאיתחזויי ליה אמר ליה[48] עייא מי קורא לך בחוץ Ker. 8a
ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה
תלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא הדר שלח
ליה[49]דלא ליתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר
מעיקרא סבר מקצת היום כבולו ולבסוף כבר לא vgl. Mq. 20b
אמרינן מקצת היום כבולו[50]לסוף אתא אמר ליה
[51]אמאי אתית אמר ליה דשלח לי מר דליתי והא
שלחי לך דלא תיתי אמר ליה זה ראיתי וזה לא
ראיתי קרי עליה [52]ברצות ה׳ דרכי איש גם אויביו Pr. 16,7
ישלם אתי[53]מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה
דכתיב חכמות בחוץ תרנה אמר ליה[54] אם קריית Ib. 1,20 Ber. 18a
לא שנית ואם שנית לא שילשת ואם שילשת לא
פרשו לך חכמות בחוץ תרונה בדרבא דאמר רבא
כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו[55]מבחוץ
והא כתיב [56]לא מראש בסתר דברתי ההוא ביומי Jes. 48,16
דכלה ורבי חייא האי חמוקי ירכיך מאי עביד לה
מוקי לה בצדקה ובגמילות חסדים אלמא נזיפה
דידהו תלתין יומין[57]נזיפת נשיא שאני: ונזיפה דידן
כמה הוי חד יומא כי הא דשמואל ומר עוקבא כי

14 M אחרת. B אחד || 15 M תלמידיו || 16 M ודרש ||
17 M אזל || 18 M אריה ראה מי קורא לך מבחוץ || 19
M לא תיתי 20 M – לסוף 21 M מ ט אתית דשלח
לי מר והא הדר שלחי 22 M א ל מ ט עבדת הכי 23
M בפרהסיא 24 M דנשיא.

fragte: Weshalb bist du gekommen? Dieser erwiderte: Weil mir der Meister sagen liess, dass ich kommen soll. – Ich liess dir ja aber darauf sagen, dass du nicht kommen sollst!? Dieser erwiderte: Den |ersten Boten| sah ich, den anderen nicht. Da las er über ihn: [46]*Wenn dem Herrn die Wege eines Menschen wolgefallen, so söhnt er auch seine Feinde mit ihm aus.* — Weshalb hast du dies gethan? Dieser erwiderte: Es heisst:[47]*Der Weisheit Rufe ertönen auf der Strasse.* Jener sprach: Hast du es einmal gelesen, so hast du es nicht wiederholt, hast du es auch wiederholt, so hast du es nicht dreimal gelesen, hast du es auch dreimal gelesen, so hat man es dir nicht erklärt. *Der Weisheit Rufe ertönen auf der Strasse*, dies ist nach einer Lehre Rabas zu erklären; Raba sagte nämlich: Wenn sich jemand mit der Gesetzlehre in Innenräumen befasst, so macht ihn sein Studium ausserhalb bekannt. Es heisst ja aber: [48]*Von Anfang an habe ich nicht im Verborgenen geredet*!? — Dies bezieht sich auf die Semestervorträge[49]. — Welche Verwendung hat nach R. Hija der Vers: *Die Wölbungen deiner Hüften*!? — Diesen bezieht er auf Almosen und Liebesthaten. Hieraus ist ja zu entnehmen, dass bei ihnen der Verweis dreissig Tage währt!? — Anders ist der Verweis eines Fürsten.

Wie lange währt der Verweis bei uns? — Einen Tag. So pflegte Mar-Ûqaba, wenn

44. Cant. 7,2. 45. Persiflage des Namens Ḥija, Nachahmung der Aussprache RḤ.s, der die Gutturalbuchstaben nicht gut aussprechen konnte; cf. S. 636 Z. 16 u. die bezügl. Anmerkung. 46. Pr. 16,7. 47. Ib. 1,20. 48. Jes. 48,16. 49. Cf. Bd. I S. 15 N. 4.

sich einen Verweis für dreissig Tage. Ferner ereignete es sich, dass Rabbi einst anordnete, die Schüler nicht auf offener Strasse zu unterrichten. Er legte nämlich folgenden Schriftvers aus:[44]*Die Wölbungen deiner Hüften sind wie Halsgeschmeide*: wie die Hüfte verborgen ist, so müssen auch die Worte der Gesetzlehre verborgen sein. Als darauf R. Ḥija seine zwei Neffen, Rabh und Rabba b. Bar-Ḥana, auf offener Strasse unterrichtete, und Rabbi davon hörte, ärgerte er sich darüber. Später besuchte ihn R. Ḥija, da sprach er zu ihm: Îja[45], wer ruft dich da draussen? Da merkte er, dass er etwas beschlossen hat, und nahm einen Verweis auf sich für dreissig Tage. Am dreissigsten Tag liess er ihn auffordern, zu kommen; darauf aber liess er ihm sagen, dass er nicht komme. Welcher Ansicht war er vorher und welcher Ansicht war er nachher? — Vorher war er der Ansicht, ein Teil des Tags werde als ganzer gerechnet, nachher aber war er der Ansicht, ein Teil des Tags werde nicht als ganzer gerechnet. Später aber kam er doch. Jener

חיי יתבי כרסי שבעיתא הוה יתיב ביר עוקבא קמיה
דשמואל ברחוק ארבע אמות וכי הוו יתבי בדינא
הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא ברחוק ארבע
אמות והוו חייקי ליה לדוכתא למר עוקבא בציפתא
יתיב עולימה כי חויר לשתמעון מילתא בל ייתא הוה
מלי ליה מר עוקבא לשמואל עד אושפיזיה ויתא חד
איטריד בדיניה הוה אזיל שמואל בתריה כי מטא
ביתיה אמר ליה לא נגיהא לי ולא שרי לי ביר בתיגרי
ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה
חד ייתא: החויא איתתא דהוות יתבה בשביבא חזית
פשטה כרעה וקא מנייפה חושלאי והוה חלים ואזיל
ציירבא מרבנן ייתא איבנעא מקמיה אמר במה חציפא
החויא איתתא אתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה מי
שמעית שמתא בפומיה אמרה ליה לא אמר לה זילי
נחתי נזיפיתא חד ייתא בנפשיך: זוטרא בר טוביה
הוה קפסיק כידרא קמיה דרב יהודה כי מטא לחאי
פסוקא [ו]אלה דברי דוד האחרנים אמר ליה אחרונים
מכלל דאיכא ראשונים ואשנים מאי נינהו שתוק
ולא אמר ליה ולא מידי הדר אמר ליה אחרונים
מכלל דאיכא ראשונים ואשנים מאי היא אמר ליה
מאי דעתך דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו גברא
רבה הוא ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא
בנפשיה חד ייתא ודאתן עלה מיתא אחרונים מכלל
דאיכא ראשונים ואשנים מאי הוא ויידבר דוד לה'
את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אתו מכף
כל איביו ומכף שאול אמר לו הקדוש ברוך הוא
לדוד דוד שירה אתה אומר על מפלתו של שאול
אלמלי אתה שאול והוא דוד איבדתי בכמה

er zusammen mit Šemuél studirte, sich vier Ellen fern von diesen zu setzen; wenn sie zu Gericht sassen, setzte sich Šemuél vier Ellen fern von Mar-Úqaba[52]. Man zeichnete einen Platz für Mar-Úqaba auf einer Matte, damit man auf seine Worte höre. Täglich pflegte Mar-Úqaba Šemuél bis zu seiner Herberge zu begleiten; eines Tags war er in einem Rechtsfall vertieft, und Šemuél kam hinter ihm zu gehen. Als er an sein Haus herankam, sprach er: Genügt es dir nicht, will mich der Meister abfertigen[53]? Da merkte jener, dass er etwas beschlossen hat, und nahm für einen Tag einen Verweis auf sich.

Einst sass eine Frau auf der Strasse, die Füsse vor sich ausgestreckt und siebte Gerstenkörner; da ging ein Jünger an ihr vorüber und sie verneigte sich nicht vor ihm. Dieser sprach: Wie frech ist diese Frau! Darauf kam sie vor R. Nahman, und er fragte sie: Hast du einen Bannruf aus seinem Mund gehört? Diese erwiderte: Nein. Da sprach er zu ihr: Geh, nimm für einen Tag einen Verweis auf dich.

Zuṭra b. Tobija trug Bibelabschnitte vor, als er zum Vers: *Dies sind die letzten Worte Davids*, herankam, sprach er: «Die letzten», wahrscheinlich giebt es auch erste, welche sind es? Dieser schwieg und antwortete nichts. Jener sprach wiederum: Die letzten», wahrscheinlich giebt es auch erste, welche sind es? Dieser erwiderte: Glaubst du etwa, dass wer die Auslegung dieses Schriftverses nicht weiss, kein grosser Mann sein könne!? Da merkte jener, dass er etwas beschlossen hat, und nahm für einen Tag einen Verweis auf sich. — Da wir schon dabei sind, was sind wirklich die ersten Worte, auf welche [der Ausdruck] *die letzten* hindeutet? — [54]*David richtete an den Herrn die Worte dieses Lieds, zur Zeit als der Herr ihn aus der Hand aller seiner Feinde und aus der Hand Šaúls errettet hatte.* Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu David: David, du singst ein Lied über den Sturz Šaúls; wenn du Šaúl wärest[55] und er David wäre, so würde ich seinetwegen viele David zugrunde gerichtet haben! Darauf deutet der Schrift-

M 25 וגברכו הוה M 26 והוו M 27 דוכתיה
M 28 דיוקיום בשוון כל M 29 למר שמו M 30 מ ע
כוינא הוה קאזיל שמו בהדיה VM 31 ביתיה B 32
נגה לך לישתי לי. M נהגא לך כי ט לא שרי לי ביר בתיגראי
M 33 הוות M 34 וקא מנייפה הוש M 35 זילי
M 36 רב M 37 מאן ניתהו M 38 כל 39
M בלמיה M 40 מאן ניתהו דכת M 41 דוד
M 42 לפני M 43 חייך M 44 שאול מלפניו.

50. Mar-Úqaba war Präsident, jedoch unbedeutender als Šemuel in der Gesetzeskunde. 51. Die Lesart B, ist hier zu bevorzugen; נגיהא in der ed. pr. ist ein kaum störender Druckfehler (st. נגיהא; dies sollte Rasi (cf. *Dikduke* zu Mq. p. 51) wissen. 52. Wörtl.: meinen Rechtstreit schlichten (natürl. ironisch; cf. Ned 62a Qid. 70b. 53. iiSam. 23,1. 54. Ib. 22,1. 55. Dh. wenn du sein Missgeschick hättest und er dein Glück

vers: "*Ein Gesang Davids, welchen er dem Herrn wegen des Binjaminiten Kuš sang*; hiess er denn Kuš, er hiess ja Šaúl!? — allein: wie der Kušite [Aethiopier] durch seine Hautfarbe ausgezeichnet ist, so war auch Šaúl durch seine [guten] Handlungen ausgezeichnet. Desgleichen heisst es: [57]*Wegen der Kušiterin, die er nahm*; hiess sie denn Kušiterin, sie hiess ja Çipora!? — allein: wie die Kušiterin durch ihre Hautfarbe ausgezeichnet ist, ebenso war auch Çipora durch ihre [guten] Handlungen ausgezeichnet. Desgleichen heisst es: [58]*Und Ebed-Melekh, der Kušite hörte*; hiess er denn Kušite, er hiess ja Çidqija!? — allein: wie der Kušite durch seine Hautfarbe ausgezeichnet ist, ebenso war auch Çidqija durch seine [guten] Handlungen ausgezeichnet. Desgleichen heisst es: [59]*Ihr seid mir ja wie die Kušiten, Kinder Jisraél*; hiessen sie denn Kušiten, sie hiessen ja Jisraéliten!? — allein: wie der Kušite durch seine Hautfarbe ausgezeichnet ist, ebenso sind auch die Jisraéliten durch ihre [guten] Handlungen von allen Völkern ausgezeichnet.

R. Šemuél b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Es heisst: [60]*Ausspruch Davids, des Sohns Jišajs, Ausspruch des Manns, der hoch erhoben ward*: Ausspruch Davids, des Sohns Jišajs, der das Joch der Busse hoch erhob. [61]*Es sprach der Gott Jisraéls, zu mir redete der Fels Jisraéls: Wer gerecht über Menschen herrscht, herrscht in der Furcht Gottes.* Was meint er damit? R. Abahu erwiderte: Er meint es wie folgt: Es sprach der Gott Jisraéls, zu mir redete der Fels Jisraéls: Ich herrsche über die Menschen; wer beherrscht mich? der Gerechte; denn wenn ich ein Verhängnis beschliesse, so hebt er es auf.

[62]*Folgende sind die Namen von den Helden Davids, der im Sitz sass* &c. Was meint er damit? R. Abahu erwiderte: Er meint es wie folgt: Folgende sind die Heldenthaten Davids: er sass im Collegium; wenn er nämlich im Collegium sass, sass er nicht auf Kissen und Polstern, sondern auf dem Fussboden. So lange Ira der Jaírite lebte, unterrichtete er die Rabbanan auf Kissen und Polstern sitzend; als er starb, unterrichtete David die Rabbanan auf dem Fussboden sitzend. Da sprachen sie zu ihm: Möge sich doch der Meister auf Kissen und Polster setzen! Er nahm es

56. Ps. 7,1 57. Num. 12,1 58. Jer. 38,7. 59. Am. 9,7. 60. iiSam. 23,1. 61. Is. V, 3 62. iiSam. 23,8.

אכרים וכסתות לא קביל עליה׳תחכמני׳אמר רב אמר Sam.23,11
לו הקדוש ברוך הוא הואיל והשפלת עצמך תהא
כמוני שאני נזר גזרה ואתה מכטלה ראש השלישים(ב) 2.
תהא ראש לשלשת אבות הוא עדינו העצני׳בשחיה 3.
יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו בתולעת ובשעה 4.
שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ׳על שמנה 5.
מאות חלל בפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל שמונה
מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתים
דכתיב ויכה יחד אחד אלף יצתה בת קול ואמרה Dt.32,30
1Reg.15,5 ׳רק בדבר אוריה החתי׳: אמר רבי תנחום בריה דרבי 10
חייא איש כפר עכו אמר רבי יעקב בר אחא אמר
רבי שמלאי ואמרי לה אמר רבי תנחום אמר רב
חנא ואמרי לה אמר רב חנא לחודיה תלמיד שנידה Fol.17
לבבודו נדויו נידוי דתניא׳ מנודה לרב מנודה לתלמיד Mq.1,8
מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לרב הוא דאנו 15
מנודה הא לבולי עלמא מנודה למאי אי׳במילי Pr.21,30
דשמיא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה׳
אלא לאי לכבוד עצמו אמר רב יוסף צורבא מרבנן
עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה: ההיא
צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה אמר רב יהודה 20
חיבי׳לעביד לישמתיה צריכי ליה רבנן לא לישמתיה
קא מיתהיל שמא דשמיא אמר ליה לרבה בר בר
חנה מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רבי
יוחנן׳ מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה Hg.1,5?
יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ צבאות הוא אם דומה Mal.2,7 25
הרב למלאך ה׳ יבקשו תורה׳מפיו ואם לאו אל

aber nicht an. "*Der Kundigen.* Rabh erklärte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu ihm: Da du dich so erniedrigst, so sollst du mir gleichen; wenn ich ein Verhängnis beschliesse, so hebst du es auf. "*Das Haupt der drei*: du sollst das Haupt der drei Erzväter sein. *Das ist Adino, der Eznite*: wenn er sass und sich mit der Gesetzlehre befasste, krümmte er sich wie ein Wurm; wenn er aber in den Krieg zog, versteifte er sich wie ein Holzstück. "*Über achthundert Erschlagene auf einmal*: er schoss einen Pfeil ab und streckte achthundert Erschlagene auf einmal nieder; dennoch seufzte er wegen der weiteren zweihundert, denn es heisst: "*Wie konnte ein einziger tausend verfolgen*; da ertönte ein Widerhall und sprach: *Wegen der Angelegenheit Urija des Hithiters.*

R. Tanḥum b. R. Ḥija aus Kephar Âkko sagte im Namen des R. Jâqob b. Aha, im Namen R. Šimlajs, nach Anderen, R. Tanḥum im Namen R. Honas, nach Anderen, R. Hona in seinem eigenen Namen: Wenn ein Jünger über jemand seiner persönlichen Ehre wegen Exkommunikation verhängt, so ist sie giltig, denn es wird gelehrt, dass wenn jemand vom Lehrer exkommunicirt wird, dies für den Schüler giltig ist, und wenn jemand vom Schüler exkommunicirt wird, dies für den Lehrer nicht giltig ist, also nur für den Lehrer nicht, wol aber für jeden anderen. Weswegen nun? wollte man sagen, wegen einer göttlichen Angelegenheit, so heisst es ja: *Es gelte weder Weisheit noch Einsicht noch Rat gegenüber dem Herrn*"; wahrscheinlich wegen seiner persönlichen Ehre. R. Joseph sagte: Ein Gelehrter darf bei einer Angelegenheit, bei der er im Gewissen ist, sich selbst Recht verschaffen.

Einst war ein Gelehrter, der einen schlechten Ruf hatte. Da sprach R. Jehuda Was ist nun mit ihm zu machen; sollte man ihn exkommuniciren, so haben ihn ja die Jünger nötig, sollte man ihn nicht exkommuniciren, so wird ja der göttliche Name entweiht? Alsdann fragte er Rabba b. Bar-Ḥana: Hast du etwas diesbezüglich gehört? Dieser erwiderte: Folgendes sagte R. Johanan: es heisst: "*Denn eines Priesters Lippen sollen sich an die rechte Lehre halten, und Unterweisung erwartet man aus seinem Mund; denn er ist der Gesandte des Herrn der Heerscharen.* Wenn der Lehrer einem Gesandten des Herrn gleicht, so erwarte man Unterweisung aus seinem Mund, wenn aber nicht, so erwarte man keine Unterweisung aus seinem Mund. Da exkommu-

M 57 א ר בשעה שעוסק בתורה מישום עצמו M 58
כתול העצני בשיצא למלח מקשה M 59 — וא ל א ר
שמלאי א ר יעקב בר אחא M 60 מנודה לרב מנ לתל׳
M 61 לשמיא M 62 נויעב נוש צ ל רב לא נוש 63
M — מ״ד ‖ M 64 מפיהו.

63. תהא כמוני wird in תחכמוני aufgelöst. 64. Dt. 32,30. 65. 1Reg. 15,5. 66. Pr. 21,30 67. Dies in diesem Fall müsste es ja auch für den Lehrer gelten. 68. Mal. 2,7.

nicirte ihn R. Jehuda. Darauf erkrankte R. Jehuda und die Jünger besuchten ihn, und mit ihnen auch jener. Als ihn R. Jehuda bemerkte, lächelte er. Jener sprach: Nicht genug, dass du mich exkommunicirt hast, sondern du lachst sogar über mich! Dieser erwiderte: Ich lache nicht über dich; ich freue mich vielmehr bei meinem Fortgehen in jene Welt, dass ich sogar einem Mann wie du es bist, nicht geschmeichelt habe. Als daraufhin die Seele R. Jehudas zur Ruhe einkehrte, sprachen die Jünger zu ihm: Einen so bedeutenden Mann wie es R. Jehuda war, der dich lossprechen könnte, giebt es hier nicht, wende dich also an R. Jehuda den Fürsten, dass er dich lossspreche. Da ging er zu ihm hin. Dieser sprach zu R. Ami: Geh, untersuche seine Angelegenheit, ob es angebracht ist, ihn loszusprechen. R. Ami untersuchte sie und wollte ihn lossprechen. Da stand R. Šemuél b. Nahmani auf und sprach: Wenn die Weisen eine von der Magd Rabbis verhängte Exkommunikation drei Jahre nicht geringschätzten, um wieviel weniger sollte es bei einer von unserem Collegen Jehuda verhängten der Fall sein! R. Zera sprach: Wie kommt es, dass dieser Greis gerade jetzt ins Lehrhaus gekommen ist, während er seit vielen Jahren nicht da war! Hieraus ist zu schliessen, dass es nicht angebracht ist, ihn loszusprechen. Da sprach er ihn nicht los. Darauf ging er weinend fort; da kam eine Wespe und biss ihn in das Glied und er starb. Alsdann wollte man ihn in die Gruft der Frommen bringen, diese nahm ihn aber nicht auf, da brachte man ihn in die Gruft der Richter, und diese nahm ihn auf. Weshalb? – Weil er nach der Lehre R. Ileâjs handelte; es wird nämlich gelehrt: R. Ileâj sagte: Sieht jemand, dass sein böser Trieb sich seiner bemächtigt, so gehe er nach einer Ortschaft, da man ihn nicht kennt, kleide sich schwarz, hülle sich schwarz und gehe dem Trieb seines Herzens nach, nur entweihe er den göttlichen Namen nicht öffentlich.

Was war es für ein Ereignis mit der Magd Rabbis? – Einst sah die Magd Rabbis jemand seinen erwachsenen Sohn schlagen, da sprach sie: Dieser Mann soll exkommunicirt sein, da er [das Verbot]: „*Du sollst einem Blinden kein Hindernis in den*

69. Lev. 19,14.

נברא בשמתא דקעבר משום |ו|לפני עור לא תתן Lv.19,14
מכשול "התניא |ו|לפני עור לא תתן מכשול במכה "לפני
נדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא
אתא ההיא נברא וקאכיל תאני רמא ביה קלא ולא
אשגח ביה אמר ליהוי ההוא נברא בשמתא אמר
ליה אדרבה ליהוי ההוא נברא בשמתא אם ממין
נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך אתא לבי
מדרשא אמרו ליה שלו נידוי שלך אינו נידוי ואי
תקנתיה זיל לגביה דלישתי לך לא ידענא ליה אמרו
ליה זיל לגבי נשואה דלישרי לך דתנא נידוהו
ואינו יודע מ"נידוהו ילך אצל נשיא ויתיר לו נידוי;
אמר רב "אניא באישא התקינו אב בית דין שפירה
אין מנדין אותו אלא "אומרים לו" הכבד ושב בביתך 2Reg.14,10
חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם ופליגא
דריש לקיש דאמר ריש לקיש תלמיד חכם שסרח Mo.99
אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר "ושלשת חיום ושלשל Hos.4,5
גם נביא עמך לילה בכתה "בליל מי זוטרא "חסידא Ned.7b
בי מיחייב צורבא מרבנן שמתא "ברישא משמית
נפשיה והדר מישמית "לדודיה כי הוה עייל באושפיזיה
שרי "ליה לנפשיה והדר שרי "ליה לדודיה" אמר רב
נידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו
אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן
"מעולם אלא בי "קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא
חיבי עביד בי הא" דבמערבא מימנו אנגדא דצורבא
מרבנן ולא מימנו אשמתא: מאי שמתא אמר רב שם
מיתה ושמואל אמר "שממה יהיה "ומתניא ביה בי

M 86 דתנא דבי ר ישמעאל ולפני M 87 בנו הגדול B 88
נדהו B 89 הוגא B 90 אומר + M 91 לך
95 M 94 בריושא M 93 הסידא P 92 ליה
M 98 קא M 97 מעולם M 96 האמר M
דבני מער M 99 שמה M 1 אמר אבוה דשמואל.

Weg legen, übertritt. Es wird nämlich gelehrt: *Du sollst einem Blinden kein Hinderniss in den Weg legen*: der Schriftvers spricht von einem, der seinen erwachsenen Sohn schlägt. Reš-Laqiš bewachte einen Obstgarten: da kam ein Mann und ass von den Früchten; jener schrie ihn an, dieser beachtete es aber nicht. Da sprach er: Dieser Mann soll exkommunicirt sein. Jener entgegnete: Im Gegentheil, du sollst exkommunicirt sein; wenn ich dir auch Geld schuldig bin, habe ich mich dir denn einer Exkommunikation schuldig gemacht? Als er ins Lehrhaus kam, sprachen sie zu ihm: Seine Exkommunikation ist giltig, deine nicht. — Was ist nun zu machen? Wende dich an ihn, dass er dich losspreche. — Ich kenne ihn nicht. Jene erwiderten: Wende dich an den Fürsten, dass er dich losspreche. Es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand exkommunicirt wird, ohne zu wissen, von wem, so wende er sich an den Fürsten, und dieser löse ihm die Exkommunikation.

R. Inja sagte: In Usa ordnete man an, dass wenn ein Gerichtspräsident sündigt, man ihn nicht exkommunicire; vielmehr spreche man zu ihm: *Habe die Ehre, daheim zu bleiben*. Sündigt er weiter, so exkommunicire man ihn, wegen der Entweihung des |göttlichen| Namens. Er streitet somit gegen Reš-Laqiš; Reš-Laqiš sagte nämlich, dass wenn ein Schriftgelehrter sündigt, man ihn nicht öffentlich exkommunicire, denn es heisst: "*Du strauchelst am Tag und auch der Prophet soll mit dir nachts straucheln*: bedecke ihn, wie die Nacht. Mar-Zuṭra der Fromme pflegte, wenn ein Jünger exkommunicirt werden sollte, zuerst sich selbst zu exkommuniciren und nachher jenen. Als er in seine Herberge ging, sprach er zuerst sich selbst los, nachher jenen. R. Gidel sagte im Namen Rabhs: Ein Schriftgelehrter kann sich selbst exkommuniciren und lossprechen. R. Papa sagte: Möge es mir zugut kommen, dass ich nie einen Jünger exkommunicirt habe. Wie machte er es, wenn ein Jünger Exkommunikation verdiente? Wie sie es im Westen machen; man hält da eine Abstimmung wegen der Geisselung eines Jüngers, nicht aber wegen der Exkommunikation eines solchen.

Was heisst Šamta |Exkommunikation|. Rabh erklärte: Šam mitha |da ist Tod|; Šemuél erklärte: Šama jihje |er wird zur Verödung|. Diese dringt in ihn, wie der Fettanstrich in den Ofen. Er streitet somit gegen Reš-Laqiš; Reš-Laqiš sagte nämlich, dass |die

70. 2Reg. 14,10. 71. Hos. 4,5.

Exkommunikation], wie sie in alle zweihundertachtundvierzig Glieder dringt, ebenso auch beim Fortgehen, aus den zweihundertachtundvierzig Gliedern schwindet. Sie dringt in diese ein, denn es heisst: *"Die Stadt soll durch den Bann [herem]* (das Wort) *herem* beträgt zweihundertachtundvierzig. Beim Fortgehen schwindet sie aus diesen, denn es heisst: *"Im Zürnen sei des Erbarmens [rahem] eingedenk.* (Das Wort) *rahem* beträgt ebensoviel.

R. Joseph sagte: Wenn du die Exkommunikation auch dem Hund auf den Schwanz wirfst, so thut sie das ihrige. Einst war nämlich ein Hund, der die Schuhe der Jünger zerfrass, und diese wussten nicht, wer (der Thäter) war; da verfügten sie über ihn Exkommunikation. Darauf fing der Schwanz (des Hunds) Feuer und er wurde verbrannt. Einst war ein Gewaltthäter, der einen Jünger quälte. Da wandte er sich an R. Joseph. Dieser sprach, Geh, exkommunicire ihn. Jener erwiderte: Ich fürchte ihn. Dieser entgegnete: So schreibe einen Exkommunikationserlass über ihn. Dies fürchte ich umsomehr. Dieser sprach: Thue diesen in einen Krug, den du in ein Grab stellen und da in vierzig Tagen tausend Posaunenstösse blasen sollst. Alsdann that er dies; da platzte der Krug, und jener Gewaltthäter starb. Was heisst Šipura? — Man zahlt ihm heim. — Was heisst Tebara[74]? R. Jiçhaq b. R. Jehuda erwiderte: Hohe Häuser zerstört es. Es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wo die Weisen ihren Blick richten, da kommt entweder Tot oder Armut.

טיחוא בתנורא ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש
בשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים
כך בשהוא יוצאה ויוצאה במאתים וארבעים ושמונה
איברים בשהיא נכנסת דכתיב והיתה העיר הרם Jos. 6,17
חרם בעימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוי בשהיא
יוצאה דכתיב ברגז רחם תזכור רחם בעימטריא הכי Hab. 3,2
הוו אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבא
ואזהי דיהה עבדה דההוא כלבא דהוה אכיל מפני
דרבנן ולא הוו קא ידעי מנו ישמתי ליה איתלי
ביה נורא בגנובתיה יאכלתיה ההוא אלמא דהוה
קא מצער ליה לההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה
דרב יוסף אמר ליה זיל שמתיה אמר ליה מסתפינא
מיניה אמר ליה שקול פתיחא עליה כל שכן
דמסתפינא מיניה אמר ליה שקלית אחתיה בכדא Col. b
ואחתיה בי קברי יקרי ביה אינפא שפירי בארבעין
יומין אזל עביד הכי פקע כדא ומית אלמא מאי
שפורי שנפרעין ממנו מאי תבראי אמר רב יצחק Ps. 59
ברייה דרב יהודה תברי בתי רבי דתניא אמר רבן Neg. 7,2
שמעון בן גמליאל כל בקיום שנתני חכמים עיניהם Sot. 46b
או ביתה או עוני והעוני והמצורע מטומאתו לטהרתן
בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא בשלא היה להם
פנאי או דלמא אף בשהיה להם פנאי אמר ליה
תנינא כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד בשלא
היה להם פנאי אבל היה להם פנאי אסורים נזיר
ומצורע אף על פי שהיה להם פנאי מותרים שלא
ישהו קרבנותיהן; תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח
האי אבל חיבי דמי אילימא שחל שמיני שלו בערב

M 2 שנכנסת נכנסת — M 3 הוו — M 4 החוא — 5
M שמתי ולא הוו ידעי מנו קא משמתי איתלי — M 6 מצער
לחהוא מרבנן ‖ M 7 — זיל ‖ M 8 — אזל + M 9
אמר רבא — 10 תני רשב"ג אומר — M 11 ע"פ שהיה
M 12 תניתה — M 13 — לגלח ורבא גילחו — M 14 לגלח
במועד האי — M 15 — בערב...שלו.

Der Naziräer und der aus der Unreinheit in die Reinheit zurückkehrende Aussätzige. R. Jirmeja fragte R. Zera: Nur wenn sie vorher keine Zeit hatten, oder auch wenn sie vorher Zeit hatten? Dieser erwiderte: Es wird gelehrt: Alle diejenigen, von denen sie gesagt haben, dass sie sich am Halbfest das Haar schneiden dürfen, dürfen es nur, wenn sie vorher keine Zeit hatten, nicht aber, wenn sie vorher Zeit hatten, der Naziräer und der Aussätzige dürfen es auch, wenn sie vorher Zeit hatten, damit sie ihre Opfer nicht versäumen. Es wird gelehrt: Der Leidtragende und der Priester dürfen sich das Haar schneiden. In welchem Fall

72. Jos. 6,17. 73. Hab. 3,2. 74. שיפורא Posaune, wird mit dem Verb פרע *zahlen, heimzahlen* identificirt, und das Wort תבראי Zerbrochenes (dh. abgerissener Ton, cf. S. 395 Z. 15 ff.) als Notarikon von תבירי בתי רבי aufgefasst.

הרגל איבעי ליה לגלוחי בערב הרגל אלא שחל
שמיני שלו לחיות בשבת ערב הרגל איבעי ליה
לגלוחי ערב שבת דאמר רב חסדא אמר רבינא בר
Mq.15b שילא הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא
שאול בשחל שמיני שלו לחיות בשבת ערב הרגל
שמיותר לילה בערב שבת לא צריכא שחל שביעי
שלו לחיות בשבת ערב הרגל תנא ברא כבר לה
vgl. Mq.20b בבא שאול דאמר מקצת היום ככולו ויום שביעי
עולה לו לכאן ולבאן וכיון דשבת הוי אנוס הוא
תנא דידן כבר לה כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת
היום ככולו ואבתי לא שלים אבלות דשבעה הוי
כהן היכי דמי אילימא דשלים משמרתו ערב הרגל
איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל לא צריכא דשלים
Suk.55b משמרתו ברגל תנא דידן כבר ביון דתנן בשלשה
פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי
תרגלים ובחילוק לחם הפנים במאן דלא שלים
משמרתו ברגל דמי ותנא ברא כבר אף על גב דשויך
בהנך משמרות משמרתיה מיהא שלימא ליה: תנו
Mq.14a (Mq.2 רבנן כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד מותרין לגלח ביבי אבלן והתניא אסורים אמר רב חסדא
אמר רב שילא כי תניא הכא מותרין בשתכפוהו
אבלין אי בשתכפוהו אבלין מאי איריא כל אלו
Taan.13a שאמרו אפילו כולי עלמא נמי דתניא תכפוהו אבלין
זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער ומכבס כפותו
במים הא אתמר עלה אמר רב חסדא בתער ולא

M 19 מש — M 18 ברגל M 17 אמר P 16
M 21 התיא דמותרין + הונא בר M 20 + דידיה
M 22 — אי בש + ג M 23

handelt es hier vom Leidtragenden; wollte man sagen, wenn der achte [Trauertag] auf den Vorabend des Festes fiel, so sollte er sich am Vorabend das Haar schneiden; wollte man sagen, wenn der achte auf einen Šabbath, der Vorabend des Festes ist, fiel, so sollte er sich am Vorabend des Šabbaths das Haar schneiden, denn R Hisda sagte im Namen des Rabina b. Šila, dass die Halakha wie Abba-Šaúl sei, und auch die Weisen geben Abba-Šaúl zu, dass wenn der achte auf einen Šabbath, der Vorabend des Festes ist, fällt, er sich am Vorabend des Šabbaths das Haar schneiden dürfe!? - Hier handelt es, wenn der siebente auf einen Šabbath, der Vorabend des Festes ist, fiel, der Tanna der Barajtha ist der Ansicht Abba-Šaúls, welcher sagt, dass ein Teil des Tags als ganzer betrachtet werde, somit wird der siebente Tag hin und her gezählt, und da dieser ein Šabbath war, so war er durch einen Notfall verhindert; der Tanna unserer Mišnah ist der Ansicht der Rabbanan, welche sagen, ein Teil des Tags werde nicht als ganzer betrachtet, somit waren dann die [ersten] sieben Trauertage noch nicht verstrichen. — In welchem Fall handelt es hier vom Priester; wollte man sagen, wenn seine Dienstzeit am Vorabend des Fests ablief, so sollte er sich am Vorabend das Haar schneiden!? — Hier handelt es, wenn seine Dienstzeit am Fest ablief; der Tanna unserer Mišnah ist der Ansicht, da gelehrt wird, dass an den drei Festen des Jahrs alle Priesterwachen an den Opferstücken und bei der Verteilung des Schaubrots gleichberechtigt waren, so ist es ebenso, als wäre seine Dienstzeit am Fest noch nicht abgelaufen; der Tanna der Barajtha ist der Ansicht, dass seine Dienstzeit, obgleich er diesbezüglich gleichberechtigt war, dennoch abgelaufen war.

Die Rabbanan lehrten: Alle diejenigen die sich am Halbfest das Haar schneiden dürfen, dürfen es auch während ihrer Trauer. — Es wird ja aber gelehrt, dass sie es nicht dürfen!? R. Hisda erwiderte im Namen R. Šilas: Was hier gelehrt wird, dass es erlaubt ist, handelt von dem Fall, wo ihn die Trauerfälle aufeinander folgen. — Wenn die Trauerfälle aufeinander folgen, ist es ja jedem erlaubt, weswegen wird es nur von diesen gelehrt!? Es wird nämlich gelehrt: Folgen ihm die Trauerfälle auf einander, und das Haar wird ihm lästig, so darf er es ein wenig mit einem Rasirmesser stutzen und darf auch seine Kleider in Wasser waschen. Hierzu wird ja gelehrt: R. Hisda sagte: Nur mit einem Rasirmesser, nicht aber mit einer Scheere,

75. Die 7 Tage waren also abgelaufen, somit war ihm das Haarschneiden erlaubt. 76 Während welcher er sich das Haar nicht schneiden lassen darf.

nur mit Wasser, nicht aber mit Natron oder Aloë. R. Ḥisda sagte: Hieraus zu entnehmen, dass der Leidtragende [seine Kleider] nicht waschen dürfe.

Die Rabbanan lehrten: Wie man am Halbfest das Haar nicht schneiden darf, ebenso darf man auch die Nägel nicht schneiden — Worte R. Jehudas; R. Jose erlaubt dies. Wie man während der Trauer das Haar nicht schneiden darf, ebenso darf man auch die Nägel nicht schneiden — Worte R. Jehudas; R. Jose erlaubt dies. Ûla sagte: Die Halakha ist wie R. Jehuda bezüglich der Trauer, und wie R. Jose bezüglich des Halbfestes. Šemuél sagte: Die Halakha ist wie R. Jose sowol bezüglich des Halbfestes, als auch bezüglich der Trauer; Šemuél sagte nämlich, dass bezüglich der Trauer die Halakha nach der Ansicht des Erleichternden zu entscheiden ist.

Bei Pinhas, dem Bruder Šemuéls, ereignete sich ein Todesfall, und Šemuél besuchte ihn, um ihn zu trösten. Als er bemerkte, dass seine Nägel gross gewachsen waren, fragte er ihn: Weshalb schneidest du sie nicht ab? Jener erwiderte: Würdest du [die Trauer] geringschätzen, falls bei dir sich so ein Fall ereignen würde!? Dies war wie ein Versehen aus dem Mund eines Machthabers, und ein Todesfall ereignete sich bei Šemuél. Darauf besuchte ihn sein Bruder Pinḥas, um ihn zu trösten. Da nahm er seine Nägel und warf sie ihm ins Gesicht, indem er sprach: Weist du denn nicht, dass mit den Lippen ein Bündnis geschlossen ist!? R. Joḥanan sagte nämlich: Woher, dass ein Bündnis mit den Lippen geschlossen ist? — es heisst: „*Da sprach Abraham zu seinen Dienern: Bleibet hier mit dem Esel, ich aber und der Knabe wollen dorthin gehen und anbeten und dann wieder zu euch kommen*“; und dies wirkte, dass sie auch beide zurückkehrten. Hieraus wäre zu schliessen, dass man nur die der Hand [abschneiden] dürfe, nicht aber die der Füsse, aber R. Ânan b. Taḥlipha sagte: Mir wurde von Šemuél erklärt, das es zwischen denen der Hände und denen der Füsse keinen Unterschied gebe. R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Mit einer Nagelschere ist es jedoch verboten. R. Šamen b. Abba erzählte: Einst stand ich am Halbfest vor R. Joḥanan im Lehrhaus, und er biss sich mit den Zähnen die Nägel ab und warf sie fort. Hieraus sind drei Lehren zu entnehmen: es ist zu entnehmen, dass man am Halbfest die Nägel ab-

במספרים במים ולא בנתר ולא באהל אמר רב חסדא זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת׃ תנו רבנן כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפורנים במועד דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר וכשם שאמרו אבל אסור לגלח ביטי אבלו כך אסור ליטול צפורנים ביטי אבלו דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר אמר עולא הלכה כרבי יהודה באבל והלכה כרבי יוסי במועד שמואל אמר הלכה כרבי יוסי במועד ובאבל דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל׃ שמואל איתרע מלתא לפנחס אהוה על שמואל למישאל טעמא מיניה חנזחו לטופריה דהוו נפשין אמר ליה אמאי לא שקלת לחו אמר ליה אי בדודיה הוה מזלזלת ביה בולי האי הואי כשנגנה היצא מלפני השלים ואיתרע ביה מילתא בשמואל על פנחס אחוה למישאל טעמא מיניה שקלינהו לטופריה הכטינהו לאפיה אמר ליה ליח לך ברית כרותה לשפתים דאמר רבי יוחנן מנין שברית כרותה לשפתים שנאמר ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם [פה] עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ואומתייא מלתא דהדור תרוייהו כבור מינה דיד אין דרעל לא אמר רב ענן בר תחליפא לדידי מפרשא לי מינה דשמואל לא שנא דיד ולא שנא דרעל אמר רב חייא בר אשי אמר רב וכנגוסטרא אסור אמר רב שמן בר אבא הוה קאימנא קמיה דרבי יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקינהו שמע מינה תלת שמע מינה מותר ליטול

Mq.15a 1Mq.2 Fol.18 Er.46a Mq.10b20a 22a26b Bek.49a Hol.50a Ket.23a 62b Bm.68a Ecc.10.5 Syn.102a Gn.22,5

M 24 בחול M 25 אבל M 26 בזו וכזו וא ש
B 27 פנחס אהוה דמר שמואל איתרע ביה מילתא על שמואל
M 28 ליה מלתא בפני אהוה עיול P 29 לטופרי 30
M אילו בדוד הוה ביו הוה מזלזל ביה P 31 מזלזלת B — מי
32 איתריע ליה מלתא M 33 לשקולי ביה טעמא שקל טופריה
שקלנהו באפיה M 34 והדרו ואתו תי M 35 ענן בר
M 36 דמר שמואל M 37 וכנגוסטרי M 38 בחש בו

17. Gen. 22,5.

צפרנים בחולו של מועד וישמע מינה אין בהן משום מיאום וישמע מינה מותר לזורקן אינו והתניא שלשה דברים נאמרו בצפרנים" הקוברן צדיק שורפן חסיד זורקן רשע "מעבא מאי שנא תעבור עלויהן אשה עיבורה ותפיל אשה בי מדרשא לא שביתא וכי תימא זימנין דמיכנשי להו ישדי להו אבראי ביון דאשתני אשתני: אמר רב יהודה אמר רב זוג בא מחמתן לפני רבי ומר זוטרא מתני זוג בא "מחמתן לפני "רבינו ובקשו ממנו צפורנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפה "והתיר להם ישמואל אמר אף בקשו ממנו שפה והתיר להם אמר אביטול "מפרא משמיה דרב "פפא שפה מזויית לזויית "אמר רבי אמי ובשפה המעכבת אמר רב נחמן "בר יצחק לדידי "בשפה המעכבת דמי לי ואמר אביטול "מפרא משמיה דרב "פפא פרעה שהיה ביני משה הוא אמה ונקנו אמה "יפרמשתקן אמה וזהת לקיים מה שנאמר ושפל אנשים יקום עליה ואמר אביטול "מפרא משמיה דרב "פרעה שהיה ביני משה אמנושי היה שנאמר הנה יצא המיומה וגו': ואלו מכבסין במועד הבא מהמדינת הים: אמר רבי "אסי אמר רבי יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד מתוב רבי ירמיה אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים בו הני מי שאין לו אלא חלוק אחד לא אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה "אספרה לך מתניתין אף על גב דאית ליה תרי וכטנפי שלח רב יצחק בר יעקב בר "גיוזי משמיה דרבי יוחנן כלי פשתן מותר לכבסן בחולו של מועד מתוב רבא מטפחות

M 39 קוב M 40 מ ט M 41 מהתי B 42 רבי
M 43 חית ביתי ויש M 44 מפראה VM 45 אפא
M 46 בר שבעכבת ובן M 47 ב י M 48 כולה
M 49 ופרמשתו B 50 — אפא M 51 אמי M 52
M 53 בי תרויפא M 54 גוירא
M 55 במועד.

nehmen dürfe, es ist zu entnehmen, dass sie nicht eklig seien, und es ist zu entnehmen, dass man sie fortwerfen dürfe. Dem ist ja aber nicht so, es wird ja gelehrt: Drei Dinge wurden bezüglich der Nägel gesagt: wer sie begräbt, ist ein Gerechter, wer sie verbrennt, ist ein Frommer, wer sie fortwirft, ist ein Frevler!? — Der Grund besteht ja darin, weil wenn eine schwangere Frau auf diese treten würde, sie fehl gebären könne, — im Lehrhaus sind keine Frauen da. Wenn du aber einwendest, man sammelt sie manchmal auf und wirft sie hinaus, — so ist mit ihnen eine Veränderung vorgegangen.

R. Jehuda erzählte im Namen Rabhs: Ein Gelehrtenpaar kam aus Hamthan vor Rabbi — Mar-Zuṭra lehrte: Ein Gelehrtenpaar kam aus Hamthan vor unseren Meister — und fragte ihn bezüglich der Nägel, und er erlaubte es ihnen; und wenn sie ihn bezüglich |des Rasirens| des Lippenbarts gefragt hätten, so würde er es ihnen ebenfalls erlaubt haben. Šemuél sagte: Sie fragten ihn auch bezüglich |des Rasirens| des Lippenbarts und er erlaubte es ihnen. Abiṭol der Schreiber sagte im Namen R. Papas: Den Lippenbart von einem Mundwinkel bis zum andern. R. Ami sagte: Nur wenn er hinderlich ist. R. Nahman b. Jiṣḥaq sprach: Für mich ist es ebenso, als wäre er mir hinderlich. Ferner sagte Abiṭol der Schreiber im Namen R. Papas: Pareô, der zur Zeit Mošes lebte, war eine Elle und sein Bart eine Elle sein Glied eine Elle und eine Spanne lang; darauf deutet der Schriftvers: [79]*Und den niedrigsten der Menschen stellt er über sie.* Ferner sagte Abiṭol der Schreiber im Namen Rabhs: Pareô, der zur Zeit Mošes lebte, war ein Magier, denn es heisst:[80]*Siehe, er geht ans Wasser hin* &c.

Folgende dürfen am Halbfest |ihre Kleider| waschen: wer von einer Seereise zurückkehrt. R. Asi sagte im Namen R. Johanans: Wer nur ein Hemd hat, darf es am Halbfest waschen. R. Jirmeja wandte ein: Folgende dürfen am Halbfest waschen: wer von einer Seereise zurückkehrt &; also nur diese, nicht aber einer der nur ein Hemd hat!? R. Jâqob erwiderte R. Jirmeja: Ich will dir dies erklären: Unsere Mišnah handelt, wenn man zwei hat, die schmutzig sind. R. Jiṣḥaq b. Jâqob b. Gijori liess im Namen R. Johanans mitteilen, dass man Linnenzeug am Halbfest waschen dürfe. Raba wandte ein: Hand- und Barbiertücher |dürfe man waschen|, also nur diese,

78. Alsdann sind sie nicht mehr schädlich. 79. Dan. 4,14. 80. Ex. 7,15.

nicht aber Linnenzeug!? Abajje erwiderte ihm: Unsere Mišnah spricht auch von anderen Stoffarten. Bar-Hedja erzählte: Ich sah, dass man aus dem See von Tiberjas am Halbfest ganze Becken mit Linnenzeug herausholte. Abajje wandte ein: Wer sagt, dass dies mit der Zustimmung der Weisen geschah, vielleicht geschah es ohne Zustimmung der Weisen!?

Col.b הידים מטפחות הכפרים הני אין כרי פשתן לא
אמר ליה אביי מתניתין אפילו דשאר מיני אבר בר
הידוא לדודי חזי לי ימא של טבריה דמפקי לה
משיכלי דמני ביתנא בהולא דמועדא מתקנ לה
G 45v אביי מאן לימא לן דברצון חכמים עבדי דלמא שלא
ברצון חכמים עבדי:

iij אלו ביתכין במועד קדושי נשים גיטין וישברין
דיותיקי מתנה ופרוזבולין אוגדות שום ואוגדות
מזון שטרי חליצה ומיאונים ושטרי בירורין וגוזרות
בית דין ואוגדות של רשות:

גמרא. אמר שמואל מותר לאדום אשה בהולו
של מועד שמא יקדמני אחר לימא מסייע ליה ואלו
כותבין במועד קדושי נשים מאי לאו שטרי קדושין
Ket.102b ממש לא שטרי פסוקתא ובדרב גידל אמר רב
o.Qid.9b דאמר רב גידל אמר רב במה אתה נותן לבנך כך
וכך במה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו
הן הן הדברים הנקנין באמירה לימא מסייע ליה
M 4.8b אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות
ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו הא לאחרים שרי
לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לאחרים דלא קעביד
בטוה אלא אפילו לישא נמי דקא עביד מצוה אסור
תא שמע דתנא דבי שמואל מארסין אבל לא כונסין
ואין עושין סעודות אירוסין ולא מיבמין מפני ששמחה
היא לו שמע מינה ומי אמר שמואל שמא יקדמני
Sot.24a אחר והאמר רב יהודה אמר שמואל בכל יום ויום
Syn.22a בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שדה פלוני
לפלוני אלא שמא יקדמנו אחר ברחמים בי הא דרבא
שמעיה לההוא גברא דבעי רחמי ואמר תזדמן לי

M 56 הנך לא M 57 הדיא M 58 דמתייא משיכלא דמני
דביתנא M 59 מתנות M 60 ג׳ במה...קנו M 61
נמי M 62 + מ יום קודם יצירת הורד + M 63
בית פלוני לפלוני M 64 רחמנא הזר.

OLGENDES DARF MAN AM HALBFEST SCHREIBEN: TRAUSCHEINE, SCHEIDEBRIEFE, QUITTUNGEN, VERMÄCHTNISSE, SCHENKUNGSURKUNDEN, PROSBUL,[81] SCHÄTZUNGSVERZEICHNISSE, ALIMENTATIONSSCHEINE, ḤALIÇABRIEFE[82], WEIGERUNGSURKUNDEN,[83] WAHLBRIEFE,[84] GERICHTSVERFÜGUNGEN UND VERORDNUNGEN DER OBRIGKEIT[85].

GEMARA. Šemuél sagte: Man darf sich am Halbfest mit einer Frau verloben, weil ihm ein anderer zuvorkommen kann. Ihm wäre eine Stütze zu erbringen. Folgendes darf man am Halbfest schreiben: Trauscheine; wahrscheinlich doch Verlobungsscheine. — Nein, Eheverträge, und zwar nach einer Lehre R. Gidels, die er im Namen Rabhs lehrte; R. Gidel sagte nämlich im Namen Rabhs: «Wieviel giebst du deinem Sohn mit?» — «So und so viel; wie viel giebst du deiner Tochter mit?» — «So und so viel.» Wenn sie nun die Verlobung beschliessen, so ist sie rechtskräftig; dies gehört zu den Dingen, die durch Verabredung rechtskräftig werden. — Ihm wäre eine Stütze zu erbringen: Man darf am Halbfest keine Frau heiraten, weder eine Jungfrau noch eine Witwe, auch nicht die Leviratsehe vollziehen, weil dies eine Freude für ihn ist; die Verlobung ist also erlaubt! — Dies ist selbstredend: selbstredend ist die Verlobung verboten, die kein Gebot ist, aber sogar die Heirat, die ja Gebot ist, ist auch verboten. — Komm und höre: In der Schule Šemuéls wurde gelehrt: Man darf sich verloben, aber nicht heiraten, noch ein Verlobungsmahl veranstalten, noch darf man die Leviratsehe vollziehen, weil dies eine Freude für ihn ist. Schliesse hieraus. — Kann denn Šemuél begründet haben: damit ihm ein anderer nicht zuvorkomme, R. Jehuda sagte ja im Namen Šemuéls, dass täglich ein Widerhall ertöne und rufe: Die Tochter von diesem für jenen, das Feld von diesem für jenen!? — Vielmehr, damit ihn ein anderer nicht durch Gebet zuvorkomme. So hörte Raba einst jemand beten, dass ihm Jene beschert werde. Da

81. Cf. Bd. I S. 278 Z. 21 ff. 82. Cf. Dt. 25,5 ff. 83. Cf. Bd. I S. 97 N. 4. 84. Zur Wahl der Schiedsmänner. 85. Nach anderer Erklärung (jer. T., MAIMONIDES): Privatbriefe.

פלניתא אמר ליה תובעי רחמי הכי או חזוא לך
לא אזלא מינך ואי לא כפתת כה בתר הכי שמעיה
דקאמי או איהו ליתות מקמה או איהי תמות
מקמיה אמר ליה לאו אמינא לך לא תיבעי עלה
דמילתא חכי אמר רב משום רבי ראובן בן
אצטרובלי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים
מה אשה לאיש מן התורה דכתיב ויקן לכן ובתואל
ויאמרו מה יצא הדבר מן הנביאים דכתיב ואביו
ואמו לא ידעו כי מה׳ הוא מן הכתובים דכתיב
בית והון נחלת אבות ומה׳ אשה משכלת׃ ואמר
רב משום רבי ראובן בן אצטרובלי ואמרי לה
במתניתא תנא אמר רבי ראובן בן אצטרובלי אין
אדם נחשד בדבר אלא אם כן עשאו ואם לא עשה
כולי עשה מקצתו ואם לא עשה מקצתו הרהר בלבו
לעשותו ואם לא הרהר בלבו לעשותו הרי זה אהרים
שעשו ושמה מתוכ רבי יעקב ויחפאו בני ישראל
דברים אשר לא כן עם ה׳ אלהיהם התם התכעים
הוא דעבוד הא שמע ויקנאו למשה במחנה לאהרן
קדוש ה׳ רב שמואל בר יצחק אמר מלבד שבל אחד
קנוא לאשתי כמשה התם מישום שנאה הוא דעבוד
הא שמע אביי רבי יוסי׳ הא חלקו עם מי שהרשיעו
איתו בדבר ואין בי ואמר רב פפא לדידי השדון
ולא הוה בי לא קשיא הא בקלא דפסוק הא בקלא
דלא פסוק וקלא דלא פסוק עד כמה אמר אביי
אמרה לי אם דובי דמתא ייתא ויפלא יהבי בילי

sprach er zu ihm: Du darfst eine solche Bitte nicht richten; ist sie dir bestimmt, so wird sie dir nicht fortkommen, wenn aber nicht, so verleugnest du sie ja. Darauf bat er, dass er früher als sie oder sie früher als er sterben möge. Da sprach er zu ihm: Sagte ich dir etwa nicht, dass du in dieser Angelegenheit nichts bitten sollst!?

Rabh sagte im Namen des R. Reúben b. Istrobili: Aus dem Pentateuch, aus den Propheten und aus den Hagiographen ist zu entnehmen, dass die Frau dem Mann von Gott zugeteilt wird. Aus dem Pentateuch, denn es heisst: *Laban und Bethuel sprachen: Wenn die Sache von Gott bestimmt ist*; aus den Propheten, denn es heisst: *Sein Vater und seine Mutter wussten nicht, dass es eine Fügung Gottes war*; aus den Hagiographen, denn es heisst: *Haus und Habe erbt man von den Vätern, aber von dem Herrn kommt ein verständiges Weib.*

Ferner sagte Rabh im Namen des R. Reúben b. Istrobili, nach Anderen lehrte es R. Reúben b. Istrobili in einer Barajtha: Niemand wird verdächtigt, wenn er [die betreffende That] nicht begangen hat; hat er sie nicht ganz begangen, so hat er sie zum Teil begangen; hat er sie nicht zum Teil begangen, so hat er gedacht, sie zu begehen; hat er auch nicht gedacht, sie zu begehen, so sah er andere sie begehen und freute sich darüber. R. Jâqob wandte ein: [90]*Und die Kinder Jisraél erdichteten unwahre Dinge wider den Herrn, ihren Gott*!?

Sie thaten es nur, um ihn zu erzürnen. — Komm und höre: [91]*Und sie wurden eifersüchtig auf Mošeh im Lager, auf Ahron, den Heiligen Gottes*, und R. Šemuél b. Jiçhaq erklärte, dass jeder seine Frau mit Mošeh verdächtigte!? — Sie thaten es nur aus Gehässigkeit. — Komm und höre: R. Jose sagte: Mein Anteil möge unter denen sein, die man unschuldig verdächtigt; ferner sagte auch R. Papa, dass er unschuldig verdächtigt wurde!? — Das ist kein Einwand; das Eine handelt von einem vorübergehenden Gerücht, das Andere handelt von einem nicht vorübergehenden Gerücht.

Wie lange [muss davon gesprochen werden,] um nicht vorübergehendes Gerücht zu heissen? Abajje erwiderte: Meine Amme sagte mir: Die Nachrede in der Stadt hält

M 65 דאי M 66 רחמנא או חזא ליתו מקמה אי חזא
M 67 אמרי M 68 רחבי דחבי אמר M 69 אצטרובלי
M 70 ריב א אימר M 71 עשאי P 72 שעשאו M שעשאתו
M 73 רב יעקב מנהר פקוד יהו M 74 ויחפאו משה
ויפול על פניו הוה שמועה שמע א״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן
שהשהדוהו מאשת איש שנא M 75 ואדישב י
ואהדר M 77 — ל ק M 78 וכמה קדל פ.

86. Statt בה ist mit M und *Lagarde* בה zu lesen; die Bezeichnung ה׳ für Gott ist in den aram. Bestandteilen des T. nicht gebräuchlich. Das Pronomen bezieht sich wahrsch. auf die Kraft des Gebets, welches event. nicht erfüllt werden kann. 87. Gen. 24,50. 88. Jud. 14,4. 89. Pr. 19,14. 90. iiReg. 17,9. 91. Ps. 106,16.

anderthalb Tage an. Dies jedoch nur, wenn sie inzwischen nicht unterbrochen wird, wird sie aber inzwischen unterbrochen, so ist nichts daran. Die Unterbrechung [der Nachrede] hat jedoch nur dann eine Bedeutung, wenn sie nicht aus Furcht geschieht, nicht aber wenn sie aus Furcht geschieht. Auch gilt dies nur dann, wenn sie nicht wieder auftaucht, nicht aber, wenn sie wieder auftaucht. Auch gilt dies nur dann, wenn er keine Feinde hat, wenn er aber Feinde hat, so haben diese das Gerücht verbreitet.

MAN DARF AM HALBFEST KEINE SCHULDSCHEINE SCHREIBEN; WENN ER IHM ABER NICHT TRAUT, UND WENN IHM ZUR NAHRUNG FEHLT, SO DARF MAN DIES. MAN DARF AM HALBFEST WEDER GESETZROLLEN, NOCH TEPHILLIN, NOCH MEZUZOTH SCHREIBEN. MAN DARF NICHT EINEN BUCHSTABEN KORRIGIREN, NICHT EINMAL IM EXEMPLAR DES TEMPELS[92]. R. JEHUDA SAGT, MAN DÜRFE FÜR SICH SELBST TEPHILLIN UND MEZUZOTH SCHREIBEN, ALS AUCH ZU SEINEN EIGENEN ÇIÇITH[93] PURPURWOLLE AUF SEINEM SCHOSS SPINNEN.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Man darf für sich selbst Tephillin und Mezuzoth schreiben, als auch zu seinen eigenen Çiçith Purpurwolle auf seinem Schoss spinnen; für andere nur gegen Dank — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, man dürfe eine List anwenden: die seinigen verkaufen und nachher für sich andere schreiben; R. Jose sagt, man dürfe schreiben und verkaufen, gemäss seinem Beruf. Rabh lehrte R. Ḥananél, manche sagen, Rabba b. Bar-Ḥana lehrte R. Ḥananél: Die Halakha ist, man dürfe schreiben und verkaufen, gemäss seinem Beruf.

PURPURWOLLE AUF SEINEM SCHOSS SPINNEN. Die Rabbanan lehrten: Man darf zu seinen eigenen Çiçith Purpurwolle auf seinem Schoss spinnen, nicht aber mit einem Gewichtstein — Worte R. Eliêzers; die Weisen sagen: auch mit einem Gewichtstein; R. Jehuda sagte in seinem Namen: Nur mit einem Gewichtstein, nicht aber mit einer Spindel; die Weisen sagen: sowol mit einem Gewichtstein, als auch mit einer Spindel. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls, und ebenso sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Johanans: Die Halakha ist: Sowol mit einem Gewichtstein, als auch mit einer Spindel; die Halakha ist auch, man dürfe sie wie gewöhnlich schreiben und verkaufen, seinem Beruf gemäss.

דרא פסק ביני ביני אבל פסק ביני ביני לית ליה בה וכי פסק ביני ביני לא אמרן אלא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה לא ולא אמרן אלא דלא הדר גבט אבל הדר גבט לא ולא אמרן אלא דלית ליה אייבים אבל אית ליה אייבים אייבים הוא דאפקוה לקלא׃

iv| 92a 13b

[92]אין כותבין שטרי חוב במועד יאם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל הרי זה וכתוב אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד יאין מגודין את אחת אפילו בספר עזרה רבי יהודה אומר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו יטווה על ירכו תכלת לציציתו׃ Fol.19

גמרא׃ תנו רבנן כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו יטווה על ירכו תכלת לציציתו יולאחרים בטובה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מעלים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו רבי יוסי אומר כותב ומוכר בדרבי בדי פרנסתו אורי ליה רב לרב הנגאל ואמרי לה רבה בר בר חנה לרב הנגאל הלכה כותב ומוכר בדרבי בדי פרנסתו׃ יטווה על ירכו תכלת׃ תנו רבנן טווה אדם על ירכו תכלת לציציתו אבל לא באבן דברי רבי אליעזר יחכמים אומרים אף באבן רבי יהודה אומר משמו באבן אבל לא בפלך וחכמים אומרים בין באבן בין בפלך אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הלכה בין באבן בין בפלך יהלכה כותב כדרבי ומוכר בדי פרנסתו׃

M 79 לא וכי M 80 נמי ר׳ א אלא דפסק שרא מחמת
M 81 דהדר נמי אבל לא ה׳ נ לא | M 82 — לאי קלא הוא
M 83 אין | M 84 בספרי העזרה. B בס׳ עזרא | M 85 וטווה... לציציתו M 86 ומוכר כדרבי

92. So nach der La. mancher Codices; sollte die La. כפר עזרא kein Schreibfehler sein, so wird damit wahrsch. eine von Ezra herrührende Handschrift gemeint sein, die den Bibelschreibern als Norm galt.
93. Cf. S. 23 N. 114.

[v] Naz.15a

קובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה
היטמו גזרת שבעה שמונה בטלו היטמו גזרת
שלשים מפני שאמרו שבת עילה ואונה מפסקת
לרגלים מפסיקין ואין עולין: רבי אלעזר אומר משחרב
בית המקדש עצרת בשבת רבן גמליאל אומר ראש
השנה ויום הכפורים ברגלים וחכמים אומרים לא
כדברי זה ולא כדברי זה אלא עצרת ברגלים ראש
השנה ויום הכפורים בשבת:

[vj] Ma.2a

Mo.4a

גמרא. אמר רב גזרות בטלו ימים לא בטלו
וכן אמר רב הונא גזרות בטלו ימים לא בטלו ורב
ששת אמר אפילו ימים נמי בטלו מאי טעמא ימים
לא בטלו שאם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח
אחר הרגל והתניא הקובר את מתו שלשה ימים
קודם לרגל בטלה היטמו גזרת שבעה שמונה ימים
קודם לרגל בטלה היטמו גזרת שלשים ומגלח ערב
הרגל אם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל
אבא שאול אומר מותר לגלח אחר הרגל שבשם
שמצית שלשה מבטלת גזרת שבעה כך מצות שבעה
מבטלת גזרת שלשים שבעה והאמן שמנה תנן קסבר
אבא שאול מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו
לבאן ולבאן אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא
הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא שאול
בשהל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר
לגלח בערב שבת כמאן אזלא הא דאמר רב עמרם

Col.b Naz.15a Sem.7

Ma.20b Ma.17a

M 87 הרגל בטלה מטמנו | 88 ימים בטלה מטמנו | M 89
+ יום || M 90 -: ה | M 91 רבא B 92 גזרת
M 93 + מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי למ"ד גזרות
בטלו ימים לא בטלו וכו מאחר דגזרות בטלו || P 94 ברגל
M 95 הרגל " M 96 - לרגל

WENN JEMAND DREI TAGE VOR DEM FEST SEINEN VERSTORBENEN ZU GRABE FÜHRT, SO IST FÜR IHN DIE PFLICHT DER SIEBENTÄGIGEN TRAUER AUFGEHOBEN; WENN ACHT, SO IST FÜR IHN DIE PFLICHT DER DREITÄGIGEN TRAUER AUFGEHOBEN; SIE SAGTEN NÄMLICH, DER ŠABBATH WERDE |ZUR TRAUER| MITGERECHNET, OHNE SIE AUFZUHEBEN[94], DIE FESTE HEBEN SIE AUF, OHNE MITGERECHNET ZU WERDEN[95]. R. ELIÊZER SAGTE: SEITDEM DER TEMPEL ZERSTÖRT WURDE, GLEICHT DAS VERSAMMLUNGSFEST[96] DEM ŠABBATH. R. GAMALIÉL SAGTE: DAS NEUJAHRSFEST UND DER VERSÖHNUNGSTAG GLEICHEN DEN ÜBRIGEN FESTEN. DIE WEISEN SAGEN WEDER WIE DIESER, NOCH WIE JENER; VIELMEHR GLEICHT DAS VERSAMMLUNGSFEST DEN ÜBRIGEN FESTEN, UND DAS NEUJAHRSFEST UND DER VERSÖHNUNGSTAG DEM ŠABBATH.

GEMARA. Rabh sagte: Die Pflicht ist wol aufgehoben, die Tage[97] aber nicht, ebenso sagte auch R. Hona: Die Pflicht ist aufgehoben, die Tage aber nicht. R. Šeŝeth sagte: Auch die Tage sind aufgehoben. In welcher Beziehung sind die |Trauer-| Tage nicht aufgehoben? — falls man sich am Vorabend des Festes das Haar nicht schnitt, so ist es auch nach dem Fest verboten; ebenso wird auch gelehrt: Wenn jemand drei Tage vor dem Fest seinen Verstorbenen zu Grab führt, so ist für ihn die Pflicht der siebentägigen Trauer aufgehoben; wenn acht, so ist für ihn die Pflicht der dreissigtägigen Trauer aufgehoben, und er darf sich am Vorabend des Festes das Haar schneiden, hat er es am Vorabend des Festes unterlassen, so darf er es auch nach dem Fest nicht. Abba-Šaúl sagt, er dürfe sich nach dem Fest das Haar schneiden, denn wie die dreitägige Trauer die siebentägige vollständig aufhebt, ebenso hebt auch die siebentägige Trauer die dreissigtägige vollständig auf. — Die siebentägige, wir haben ja von acht Tagen gelernt!? — Abba-Šaúl ist der Ansicht, ein Teil des Tags werde als voller betrachtet und der siebente Tag werde hin und her mitgezählt. R. Hisda sagte im Namen des Rabina b. Šila: Die Halakha ist wie Abba-Šaúl, und auch die Weisen geben Abba-Šaúl zu, dass wenn der achte Tag auf einen Šabbath fällt, der Vorabend des Festes ist, er am Vorabend des Šabbaths das Haar schneiden dürfe. — Wessen Ansicht ver-

94. Der Šabbath wird zu den Trauertagen mitgerechnet und nach dem S. wird sie ergänzt. Das Fest hebt die Trauer ganz auf, falls sie 3 bezw. 8 Tage vor diesem eintritt; wenn sie aber während des Festes eintritt, so beginnt sie erst nach Ablauf desselben. 95. Das nur einen Tag währt. 96. Die dreissigtägige Trauer. 97. Wenn er 3 Tage vor dem Fest die Trauerpflichten ausgeübt hat, so braucht er nach dem Fest die 7 Tage nicht zu ergänzen.

tritt das, was R. Âmram im Namen Rabhs sagte, dass nämlich der Leidtragende, sobald ihn die Tröstenden verlassen, sich waschen darf? — die des Abba-Šaúl. Abajje sagte: Die Halakha ist wie Abba-Šaúl bezüglich des siebenten Tags und die Weisen geben ihm zu bezüglich des dreissigsten Tags, dass nämlich ein Teil dieses Tags als voller betrachtet wird. Raba sagte: Die Halakha ist wie Abba-Šaúl bezüglich des dreissigsten Tags, nicht aber bezüglich des siebenten Tags. Die Nehardeênser sagten: Die Halakha ist wie Abba-Šaúl in beiden Fällen, denn Šemuél sagte, dass bei der Trauer die Halakha nach der Ansicht des Erleichternden entschieden wird.

Woher ist die dreissigtägige Trauer zu entnehmen? — Dies ist aus [dem Wort] *Haarzeuchs* zu entnehmen, welches auch vom Naziräer gebraucht wird; hier heisst es: *Den Haarzeuchs eures Haupts sollt ihr nicht stehen lassen*, und dort heisst es: *Den Haarzeuchs seines Haupts soll er stehen lassen*; wie es da dreissig Tage währt, ebenso auch hier. Woher dies [bezüglich des Naziräers selbst]? R. Mathna erwiderte: Das unbestimmte Naziräertum währt dreissig Tage. — Weshalb? — Der Schriftvers lautet: *Geweiht soll er sein jihjeh*, die Buchstabenzahl [des Worts] *jihjeh* beträgt dreissig.

R. Hona b. R. Jehošuâ sagte: Alle geben zu, dass wenn der dritte [Trauertag] auf den Vorabend des Festes fällt, das Baden bis zum Abend verboten sei. R. Nehemja b. R. Jehošuâ erzählte: Ich traf R. Papi und R. Papa, welche dasassen und sagten, die Halakha sei wie R. Hona b. R. Jehošuâ. Manche lesen: R. Nehemja b. R. Joseph erzählte: Ich traf R. Papi, R. Papa und R. Hona b. R. Jehošuâ, welche dasassen und sagten, dass Alle zugeben, dass wenn der dritte [Trauertag] auf den Vorabend des Festes fällt, das Baden bis zum Abend verboten sei.

Abajje fragte Raba: Wie ist es, wenn der Leichnam am Fest bestattet wurde; wird das Fest bei der dreissigtägigen Trauer mitgerechnet oder nicht? Bezüglich der siebentägigen Trauer ist es mir nicht fraglich, da die Pflichten der siebentägigen Trauer[100] am Fest nicht statt haben; fraglich ist es mir nur bezüglich der dreissigtägigen Trauer, deren Pflichten[101] am Fest wol statt haben. Dieser erwiderte: Es werde nicht mitgerechnet. Jener wandte gegen ihn ein: Wenn jemand zwei Tage vor dem Fest einen Verstorbenen zu Grab führt, so zähle er nach dem Fest noch fünf

98. Lev. 10,6. 99. Num. 6,5. 100. Wie zBs. das Verbot, Schuhe anzuziehen, od. im Bett zu schlafen. 101. Wie zBs. das Verbot, die Kleider zu waschen, od. das Haar zu schneiden.

אמר רב אבל ביון שעמדו מנחמין מאצלו מותר
בחוצה כמאן כאבא שאול אמר אבי הלכה כאבא
שאול ביום שבעה וימדים חכמים לאבא שאול ביום
שלשים דאמרינן מקצת היום ככולו רבא אמר הלכה
כאבא שאול ביום שלשים ואין הלכה כאבא שאול
ביום שבעה ונהדדי אמרי הלכה כאבא שאול בזו
יכול דאמר שמואל הלכה כדברי המקל באבל
שלשים יום מנלן דכתיב פרץ מצוה בתיב הכא
ראשיהם אל תפרעו וכתיב התם גדל פרע שער
ראשו מה להלן שלשים אף כאן שלשים והתם מנלן
אמר רב מתנה סתם נזירות שלשים יום מאי טעמא
אמר קרא קדש יהיה יהיה בעיסוריא תלתין הוו
אמר רב חונא בריה דרב יהושע הכל מודין בשתל
שלישי שלו לחוות עיב הרגל שאסור בראשה עד
הערב אמר רב נחמיה בריה דרב יהושע אשכחתינהו
לרב בפי ולרב בפא דיתבי וקאמרי הלכה כרב חונא
בריה דרב יהושע איבא דאמרי אמר רב נחמיה
בריה דרב יוסף אשכחתינהו לרב בפי ולרב בפא
ורב חונא בריה דרב יהושע דיתבי וקאמרי הכל
מודים שאם הל שלישי שלו לחוות עיב הרגל
שאסור בראשה עד הערב בעא מינה אבי בירבא
קברי ברגל רגל עילה לו למנין שלשים או אין רגל
עילה לו למנין שלשים למנין שבעה לא מיבעיא
ל"ד לא נהנא מצות שבעה ברגל כי קא מיבעיא לי
למנין שלשים דקא נהנא מצות שלשים ברגל מאי
אמר ליה אנו עילה איתיבוה הקובר את מתי שני
ימים קודם הרגל מונה חמשה ימים אחר הרגל

M 97 במאן M 98 רב M 99 בי ש M 1
בשתו M 2 יום — M 3 איבא M 4 ויכה
— M 5 ולרב חונא M 6 איבא...יהושע M 7 ויתבי
M 8 בשתל שבעיו שלו VM 9 ברכה M 10 אוני עילה
M 11 דקדשוש שבעה אחר הרגל בי P 12 אינה.

ומלאכתו נעשית על ידי אחרים ועבדיו ושפחותיו
עושים בצינעה בתוך ביתו ואין רבים מתעסקין "שכבר Fol. 20
נתעסקו בו ברגל בללו של דבר כל שהוא משום
אבל רגל מפסיקו וכל שהוא משום עסקו רבים אין
רגל מפסיקו קברו שלשה ימים "בסוף הרגל מונה שבעה
אחר הרגל ארבעה "ימים הראשונים רבים מתעסקין
בו שלשה "ימים האחרונים אין רבים מתעסקין
בו שכבר נתעסקו "ברגל הרגל עולה לו "מאי ראו
אכיפא לא אריישא איתיביה הרגל עולה לו למנין
שלשים כיצד קברו בתחילת הרגל מונה שבעה אחר
הרגל ומלאכתו נעשית על ידי אחרים ועבדיו
ושפחותיו עושין בצנעה בתוך ביתו ואין רבים
מתעסקין בו "שכבר נתעסקו בו ברגל והרגל עולה לו
תיובתא בי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו קברו
ברגל "וכן אודי ליה רבי אלעזר לרבי פדת בריה
אפילו קברו ברגל: תנו רבנן קיים בפנית המטה Mo.2
שלשה ימים קודם הרגל אינו צריך לכפותה אחר
הרגל דברי רבי אלעזר וחכמים אומרים אפילו יום
אחד אפילו שעה אחת אמר רבי אלעזר ברבי שמעון
הן הן דברי בית שמאי הן הן דברי בית הלל שבית
שמאי אומרים שלשה ימים ובית הלל אומרים
אפילו יום אחד "אמר רב הונא אמר רבי חייא בר
אבא אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר "ליה רבי יוחנן
לרבי חייא בר אבא ולרב הונא אפילו יום אחד
אפילו שעה אחת רבא אמר הלכה כתנא דידן דאמר Mo.21
שלשה רבנא איקלע לסורא דפתי אמר ליה רב
חביבא לרבנא הלכתא מאי אמר ליה אפילו יום

M 13 בני B · M 14 עמו בתוך M 15 · ימים ה
M 17 בי · M 18 למנין שלשים "שכבר...ברגל
M 19 + עלה לו למנין שלשים || BM 20 ואפי' M 21 ||
ואפי שעה אחת אודי ליה רבי יוחנן לר חייא ב א אפילו
V 22 לחי · M 23 מסורא דפתי.

Trauertage; seine Arbeit muss durch andere verrichtet werden, seine Diener und Mägde dürfen heimlich in seinem Haus arbeiten und das Volk braucht sich mit ihm nicht zu befassen[102], da dies schon am Fest geschah. Die Regel hierbei ist: bezüglich dessen, was den Leidtragenden selbst betrifft, bildet das Fest eine Unterbrechung, bezüglich dessen, was andere betrifft, bildet das Fest keine Unterbrechung. Bestattete er |seinen Verstorbenen| drei Tage vor Schluss des Festes, so zähle er die sieben Trauertage nach dem Fest; während der ersten vier Tage befasse sich das Volk mit ihm, nicht aber während der drei letzten, da dies schon am Fest geschah; auch wird das Fest |zu der dreissigtägigen Trauer| mitgerechnet. Dies bezieht sich ja wahrscheinlich auf den Schlussatz!? Nein, auf den Anfangsatz. Er wandte gegen ihn ein: Das Fest wird ihm zur dreissigtägigen Trauer mitgerechnet, bestattete er |seinen Verstorbenen| am Anfang des Festes, so zähle er die sieben Trauertage nach dem Fest; seine Arbeit werde durch andere verrichtet; seine Diener und Mägde dürfen heimlich in seinem Haus arbeiten, und das Volk braucht sich nicht mit ihm zu befassen, da dies schon am Fest geschah; auch wird das Fest |zur dreissigtägigen Trauer| mitgerechnet!? Dies ist eine Widerlegung. Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Johanans: Selbst wenn er |seinen Verstorbenen| am Fest bestattet. Ebenso lehrte R. Eleâzar seinen Sohn R. Pedath: Selbst wenn er |seinen Verstorbenen| am Fest bestattet.

Die Rabbanan lehrten: Hat man drei Tage vor dem Fest das Lager umgelegt, so braucht man es nach dem Fest nicht zu thun — Worte R. Eliêzers; die Weisen sagen: selbst wenn nur einen Tag, selbst wenn nur eine Stunde. R. Eleâzar b. R. Simôn sagte: Das sind die Worte der Schule Šammajs, beziehungsweise die Worte der Schule Hillels; die Schule Šammajs sagt nämlich: nur wenn drei Tage, die Schule Hillels: auch wenn nur einen Tag. R. Hona sagte im Namen des R. Ḥija b. Abba, im Namen R. Johanans; nach Anderen sagte es R. Johanan zu R. Ḥija b. Abba und R. Hona: Selbst wenn nur einen Tag, selbst wenn nur eine Stunde. Raba sagte: Die Halakha wird nach unserem Tanna entschieden, welcher sagt, nur wenn drei Tage. Rabina kam einst nach Sura am Euphrat; da fragte ihn R. Ḥabiba: Wie

102. Dh. man braucht ihn nicht zu kondolieren.

אחד ואפילו שעה אחת יתיב רבי חייא בר אבא
ורבי אמי ורבי יצחק[1]נפחא אקילעא דרבי יצחק בן
אלעזר נפק מילתא מבינייהו מנין לאבילות[2]שבעה
דכתיב והפכתי חגיכם לאבל מה חג שבעה אף Am. 8,10
אבילות שבעה ואימא עצרת דחד יומא[3]התוא מיבעי
ליה לכדריש לקיש דאמר ריש לקיש משום רבי
יהודה נשיאה מנין לשמועה רחוקה שאינה נוהגת
אלא יום אחד דכתיב והפכתי חגיכם לאבל ואשכחן
עצרת דאיקרי[4]חד יומא חג: [5]תנו רבנן שמועה Ex. 46a
קרובה נוהגת שבעה ושלשים שמועה רחוקה אינה
נוהגת אלא יום אחד איזו היא קרובה ואיזו היא
רחוקה קרובה בתוך שלשים רחוקה לאחר שלשים
דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אחת שמועה
קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום
שאתה מוצא יחיד מקיל ורבים מחמירין הלכה
כרבים חוץ מזו שאף על פי שרבי עקיבא מקיל
וחכמים מחמירין הלכה כרבי עקיבא[6]דאמר שמואל vg. Mo.18a
הלכה כדברי המקיל באבל רב[7]חנגא אתיא ליה
שמועה דאבוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב חמדא
אמר ליה[8]שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד
רב נתן בר אמי אתא ליה שמועה דאימיה מבי
חוזאי אתא לקמיה דרבא אמר ליה הרי אמרו
שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד[9]בלבד
איתיביה במה דברים אמורים בחמשה מתי מצוה
אבל על אבין ועל אמו[10]שבעה ושלשים אמר ליה

M 24 בן אלעזר אק׳ ‖ M 25 + שהוא ‖ M 26 + הוא ‖ M 27 חג דחד יומא הוא ת״ר ‖ M 28 כדברי המחמירין חוץ ‖ M 29 + כדברי המקיל באבל והלכה ‖ M 30 ואמר ‖ B 31 חנינא ‖ M 32 התואה אתא ליה שמו ביאיניה ‖ M 33 – הרי אמרו ‖ M 34 בלבד ‖ M 35 נוהגת ז׳ ול מתניתא יהודאה.

ist die Halakha? Jener erwiderte: Selbst wenn nur ein Tag, selbst wenn nur eine Stunde. R. Ḥija b. Abba, R. Ami und R. Jiçḥaq der Schmied sassen an der Thür des R. Jiçḥaq b. Eleâzar; da ging aus ihrer Mitte folgende Lehre hervor: Woher ist die siebentägige Trauer zu entnehmen? — es heisst:[103] *Ich werde eure Feste in Trauer verwandeln*: wie das Fest sieben Tage währt, ebenso währt auch die Trauer sieben Tage. — Vielleicht aber wie das Versammlungsfest, das nur einen Tag währt!? — Mit diesem wird etwas Anderes verglichen, und zwar nach einer Lehre Reš-Laqiš; Reš-Laqiš sagte nämlich im Namen R. Jehuda des Fürsten: Woher, dass man wegen einer verspäteten Todesnachricht nur einen Tag Trauer halte? — es heisst: *Ich werde eure Feste in Trauer verwandeln*, und wir finden ein Fest, das Versammlungsfest, welches nur einen Tag währt.

Die Rabbanan lehrten: Wegen einer zeitigen Todesnachricht hat die siebentägige und dreissigtägige Trauer statt, wegen einer verspäteten Todesnachricht hat nur eine eintägige Trauer statt. — Welche heisst eine zeitige und welche heisst eine verspätete? — Innerhalb dreissig Tagen ist sie zeitig, nach dreissig Tagen ist sie verspätet — Worte R. Âqibas; Die Weisen sagen: Sowol wegen der zeitigen Todesnachricht als auch wegen der verspäteten haben die siebentägige und die dreissigtägige Trauer statt. Rabba b. Bar-Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Wo sonst überall ein einzelner erleichternd und mehrere erschwerend sind, ist die Halakha wie die mehreren, ausgenommen ist es hierbei, wo obgleich R. Âqiba erleichternd und die Weisen erschwerend sind, die Halakha wie R. Âqiba ist, denn Šemuél sagte, dass bei der Trauer die Halakha nach der Ansicht des Erleichternden entschieden wird. R. Henana erhielt Nachricht vom Tod seines Vaters in Ḥozäa. Da kam er vor R. Ḥisda, und dieser sprach zu ihm: Wegen der verspäteten Todesnachricht hat nur eine eintägige Trauer statt. R. Nathan b. Ami erhielt Nachricht vom Tod seiner Mutter in Ḥozäa. Da kam er vor Raba, und dieser sprach zu ihm: Sie sagten, dass wegen der verspäteten Todesnachricht nur eine eintägige Trauer statt hat. Jener wandte gegen ihn ein: Dies[104] gilt nur von den fünf Pflichttoten[105], während wegen eines Vaters und einer Mutter die siebentägige und die dreissigtägige Trauer immer statt hat!? Dieser erwiderte: Dies ist die

103. Am. 8,10. 104. Dass wegen einer verspäteten Todesnachricht nur eine eintägige Trauer stattfindet. 105. Dh. Derentwegen die Trauer Pflicht ist; vgl. weiter S. 745 Z. 5 ff.

יהודאה הוא דלא סבירא ליה בר׳ תניא מעשה
ימת אבוי של רבי צדוק בגינוסר והודיעוהו לאחר
שלשים שנים ובא ישאל את אלישע בן אבוה וקבעו
שעבי ואמרי נתן שבעה ושלשים ושבעת בני של
רבי אחייה בעולה ישב עלהו שבעה ושלשים איני
תנא רב בר אחדה דרבי חייא בר אחדה
דרבי חייא בי מלוק לחתם אמר ליה אבא קיים
אמר ליה אימא קיימת אמר ליה אימא קיימת
אמר ליה אבא קיים אמר ליה לשמעה מלון לי
מגעלי והילוך אחרי בלי לבית המדרש שמע מינה
תלת שמע מינה אבל אסור בגעילת הפנדל ישמע
מינה שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד
ישמע מינה מקצת היום בכללי רבי חייא לחוד רבי
אחייה לחוד אמר רבי יסי בר אבין שמע שמועה
קריבה בראל למוצאי הגל נעשת רחוקה עולה לו
ואינו נוהג אלא יום אחד תני רבי אדא דבן קפרי
קמיה דרבי יוחנן שמע שמועה קריבה בשבת למוצאי
שבת נעשת רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד קורץ
אי אינו קורץ רבי מני אמר אני קורץ רבי הנינא
אמר קורץ אמר ליה רבי מני לרבי הנינא בשלמא
לדידי דאמינא אני קורץ היינו דלא איבא אבלות
שבעה אלא לדוד דאמרת קורץ קריעה בלא שבעה
מי איבא ולא והתני איבו אבוה דרבי זירא ואמרי לה
אחוה דרבי זירא קמיה דרבי זירא מי שאין לו הלוק
לקריע מגודמן לו בתוך שבעה קורץ לאחר שבעה

Ansicht eines einzelnen, wir aber halten nichts davon: es wird nämlich gelehrt: Als der Vater R. Çadoqs in Ginzaq starb, teilte man es ihm erst nach drei Jahren mit. Da kam er und fragte Eliśá b. Abuja und die Aeltesten, die mit bei waren, und diese erwiderten ihm, dass er die siebentägige und die dreissigtägige Trauer veranstalte. Und als der Sohn des R. Ahija im Exil starb, veranstaltete er seinetwegen die siebentägige und die dreissigtägige Trauer. Dem ist aber nicht so. Rabh war ein Brudersohn und Schwestersohn R. Hijas; als er da kam, fragte ihn dieser: Lebt dein Vater? Jener entgegnete: Lebt die Mutter? Dieser fragte: lebt deine Mutter? Jener entgegnete: Lebt der Vater!? Da sprach er zu seinem Diener: Ziehe mir die Schuhe ab und bringe mir meine Kleider nach der Badeanstalt. Hieraus sind drei Lehren zu entnehmen: es ist zu entnehmen, dass der Leidtragende keine Sandalen anhaben darf, es ist zu entnehmen, dass wegen der verspäteten Todesnachricht nur eine eintägige Trauer statt hat, und es ist zu entnehmen, das ein Teil des Tags als voller betrachtet wird. Somit sind R. Hija und R. Ahija verschiedener Ansicht.

R. Jose b. Abin sagte: Wenn jemand am Fest eine zeitige Todesnachricht erhält, die aber am Ausgang des Festes zur verspäteten wird, so zählt [das Fest] mit und er veranstalte nur eine eintägige Trauer. R. Ada aus Cäsarea lehrte vor R. Johanan: Wenn jemand am Śabbath eine zeitige Todesnachricht erhält, die aber am Ausgang des Śabbaths zur verspäteten wird, so veranstalte er nur eine eintägige Trauer. — Muss man dann auch das Gewand einreissen oder nicht? R. Mani erwiderte: Man brauche es nicht; R. Ḥanina erwiderte: Man müsse es wol. R. Mani sprach zu R. Ḥanina: Einleuchtend ist meine Ansicht, dass man es nicht brauche, da die siebentägige Trauer nicht statt hat; nach deiner Ansicht aber, dass man wol einreisse, — giebt es denn ein Einreissen ohne die siebentägige Trauer? — Etwa nicht, Isi, der Vater R. Zeras, nach Anderen, der Bruder R. Zeras, lehrte ja vor R. Zera, dass wenn jemand kein Oberkleid zum Einreissen besitzt, er, falls er ein solches innerhalb der sieben

106. R. Hija war väterlicherseits ein Bruder Ajbus, des Vaters Rabbs, welcher eine Stiefschwester mütterlicherseits eine Schwester R. Hijas, heiratete; Rabh war somit ein Sohn des Bruders und der Schwester R. Hijas. 107. Nach Palästina, Wohnort R. Hijas. 108. Ausweichende Antwort, da er ihm keine schlechte Nachricht überbringen wollte. 109. Er wollte damit zeigen, dass wegen einer verspäteten Todesnachricht nur eine eintägige Trauer statt habe.

P 39 נוהג — M 38 ובאו — M 37 תניא M 36
M 43 איבו — M 42 בר ח — M 41 ובר — M 40 אחיי
M 47 אחרי — M 46 לי — M 45 קיימת P 44
49 ואינה נוהגת M 48 אחייא לדוד אר חייא שמע
— M 51 עולה לו ואינה נוהגת M 50 קרובה — M
בעי רב אחא דבן קפרי M 42 דליבא והתניא B 53
M 54 אבי בן יהודה אבוה
M 55 ואמרי...קמיה דר ז
M 56 אלא הלוק אחר לק׳

אינו קורע[57] עני רבי זירא בתריה במה דברים אמורים
בחמשה מתי מצוה אבל על אביו ועל אבי קורע
והולך[58] כי תניא ההיא לכבוד אביו ואמו: תני רבנן
כל האמור בפרשת כהנים[59] שכהן מיטמא להן אבל
מתאבל עליהן ואלו הן אשתו אביו ואמו אחיו
ואחותו בנו ובתו הוסיפו עליהן אחיו ואחותו הבתולה
מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו זכשם Sem. 4
שמתאבל עליהם כך מתאבל על שניים שלהם דברי
רבי עקיבא רבי שמעון בן אלעזר אומר אינו מתאבל
אלא על בן בני ועל אבי אביו וחכמים אומרים
בל[60] שמתאבל עליו מתאבל עמו חכמים היינו תנא
קמא איבא ביניהו עמו בבית[61] כי הא דאמר ליה Ket. 4b
רב לחייא בריה[62] וכן אמר ליה רב הונא לברה בריה
באפה נהוג אבילותא בלא אפה לא תינהוג אבילותא:
מר עוקבא שבוב ליה בר חמוה סבר למיתב עליה
שבעה ושלשים[63] על רב הונא לגביה אשכחיה אמר
ליה[64] צודניתא בעית למיכל לא אמרו לכבוד אשתו Sab. 186a
אלא חמיו[65] וחמותו דתניא[66] מי שמת חמיו או חמותו Ket. 4b
אינו רשאי לכוף את אשתו לחיות בוחלת ולחיות
פוקסת אלא כופה מטתו ונוהג עמה אבילות וכן
היא שמת חמיה או חמותה אינה רשאה לחיות
בוחלת ולחיות פוקסת ארא כופה מטתה ונוהגת עמו
אבילות ותניא אידך אף על פי שאמרו[67] אינו רשאי
לכוף את אשתו לחיות בוחלת ולחיות פוקסת[68] באמת
אמרו[69] מוזגת לו את הכוס ומצעת לו[70] מטה ומרחצת
לו פניו ידיו ורגליו קשיין אהדדי אלא לאו שמע
מינה כאן בחמיו וחמותו כאן בשאר קרובים[71] שמע

M 57 וענני ר ז במה M 58 – א ל M 59 בהן מיטמא בהן
M 60 בלבד M 61 המיתאבל M 62 כי הא ד
M 63 - וכן...בריה M 64 על...אשבחוה
M 65 צורניתא קא בעית M 66 ועל המותו בלבד דתנ
M 67 אין אדם רשאי M 68 -ך אבל כופה את מטתה
M 69 - אבל M 70 - את ה M 71 שי"מ.

Trauertage erhält, es einreissen muss, nicht aber, wenn nach den sieben Trauertagen; und R. Zera bemerkte, dass dies nur von den fünf Pflichttoten gelte, während man wegen eines Vaters und einer Mutter auch nachher das Gewand einreissen müsse!? Dies nur zu Ehren seines Vaters und seiner Mutter.

Die Rabbanan lehrten: Wegen derjenigen [Verwandten], von denen es im Abschnitt von den Priestern[110] heisst, dass sich ein Priester durch sie verunreinige, muss die Trauer veranstaltet werden. Folgende sind es: Frau, Vater, Mutter, Bruder, Schwester, Sohn, Tochter; zu diesen fügten sie noch hinzu: Bruder und unverheiratete Schwester mütterlicherseits und verheiratete Schwester vater- oder mütterlicherseits. Und wie man ihretwegen Trauer veranstalten muss, thue man es auch wegen der nächstfolgenden Generation derselben — Worte R. Âqibas; R. Šimôn b. Eleâzar sagt, nur wegen eines Enkelsohns, und eines Vatersvaters; die Weisen sagen, dessentwegen man Trauer veranstaltet, mit dem veranstalte man es auch. — Die Weisen sind ja derselben Ansicht wie der erste Tanna!? — Der Unterschied zwischen ihnen ist, ob mit ihm, nur in derselben Wohnung. So sprach Rabh zu seinem Sohn Hija, und ebenso R. Hona zu seinem Sohn Rabba: In ihrer Anwesenheit halte auch du Trauer, nicht aber in ihrer Abwesenheit.

Mar-Ûqaba starb ein Schwager und er wollte dessentwegen die siebentägige und die dreissigtägige Trauer veranstalten. Als ihn R. Hona besuchte und ihn [in Trauer] traf, sprach er zu ihm: Du willst nur das Trauermahl essen; zu Ehren seiner Frau ordneten sie es nur wegen seines Schwiegervaters und seiner Schwiegermutter an; es wird nämlich gelehrt: Wenn einem sein Schwiegervater oder seine Schwiegermutter stirbt, so darf er seine Frau nicht zwingen, sich zu schminken und zu frisiren; vielmehr lege er sein Bett um und halte mit ihr zusammen Trauer. Ebenso darf sie sich, wenn ihr Schwiegervater oder ihre Schwiegermutter stirbt, weder schminken noch frisiren; vielmehr lege sie ihr Bett um und halte mit ihm zusammen Trauer. Ein Anderes lehrt: Obgleich sie gesagt haben, dass man seine Frau nicht zwingen dürfe, sich zu schminken und zu frisiren, so sagten sie aber in der That, dass sie ihm den Becher einschenke, das Bett mache und Gesicht, Hände und Füsse wasche. [Diese Lehren] widersprechen ja einander! — vielmehr ist zu erklären, dass das Eine von Schwiegervater und Schwie-

110 Lev. Kap. 21

מינה תניא נמי הכי לא אמרו לכבוד אשתו אלא
חמיו וחמיתו בלבד; אמימר שטיב ליה בר בריה
קרע עליה אתא ברוה קרע באפיה אידכר דמיושב
קרע קם קרע מעמד אמר ליה רב אשי לאמימר
קרעה דמעומד מנלן דכתיב ויקם איוב ויקרע את
מעלו אלא מעתה יעמד(ה) ואמר לא הפצתי לקחתה
הכי נמי הא תניא בין יושב בין עומד בין מיטה
אמר ליה התם לא כתיב ויעמד ויאמר הכא כתיב
ויקם ויקרע אמר רבי בר חמא מנין לקרועה שהיא
מעומד שנאמר ויקם איוב ויקרע דלמא מלתא
יתירתא הוא דעבד דאי לא תימא הכי ויגו את
ראשו הכי נמי אלא מהכא ויקם דוד ויקרע את
בגדיו ודלמא מילתא יתירתא עבד דאי לא תימא
הכי וישכב ארצה הכי נמי והתניא ישב על עבי
מטה על עבי כבא על עבי אדויני גדולה על עבי
קרקע מכולן לא יצא ידי חובתו ואמר רבי יוחנן
שלא קיים בפיית המטה אמר ליה בעון ארצה;
ואלו דברים שאסר אסור בהן אסור במלאכה
וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המטה ובנעילת הסנדל
ואסור לקדות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנית
במשנה בגמרא ובהלכות ובתלמוד ובאגדות ואם
היו רבים צריכין לו אינו נמנע ומעשה ומת בני
של רבי יוסי בציפורי ונכנס לבית המדרש ודרש
כל היום כולו רבה בר בר חנה איתרע ביה
מלתא סבר דלא למיפק לפירקא אמר ליה רב
חנינא אם היו רבים צריכין לו אינו נמנע סבר

germutter und das Andere von anderen Verwandten handle. Schliesse hieraus. – Ebenso wird auch gelehrt: Was sie gesagt haben, dass man zu Ehren seiner Frau [Trauer halte], erstreckt sich nur auf Schwiegervater und Schwiegermutter.

Amemar starb ein Enkelsohn, da riss er dessentwegen sein Gewand ein; darauf kam sein Sohn zu ihm, da riss er es wiederum ein; alsdann erinnerte er sich, dass er es sitzend that, da riss er es wiederum ein. R. Aši fragte Amemar: Dass das Einreissen stehend geschehen müsse, ist wol zu entnehmen aus dem Schriftvers: *Da stand Ijob auf und zerriss sein Gewand*, — es heisst ja aber auch: *Und wenn er aufsteht und spricht: Ich habe keine Lust, sie zu nehmen*, während gelehrt wird: einerlei ob sitzend oder stehend oder gestützt!? Dieser erwiderte: Da heisst es ja nicht: er soll aufstehen und sprechen, hier aber heisst es: er stand auf und zerriss. Rami b. Hama sagte: Dass das Einreissen stehend geschehen müsse, ist wol zu entnehmen aus dem Schriftvers: *Da stand Job auf und zerriss*, — vielleicht that er dies nur freiwillig, es heisst ja auch: *Er beschor sein Haupt*, ist man etwa auch dazu verpflichtet!?

Dies ist vielmehr aus Folgendem zu entnehmen: *Da stand David auf und zerriss seine Kleider*. Vielleicht that er es ebenfalls freiwillig, denn es heisst ja auch: *Und er legte sich auf die Erde*, ist man etwa auch dazu verpflichtet, es wird ja gelehrt, dass wenn man sich auf ein Bett, einen Stuhl, einen grossen Trog oder auf den Boden niedersetzt, man sich seiner Pflicht nicht entledige, und R. Johanan erklärte, weil man das Bett nicht umgelegt hat!? Jener erwiderte: Wie auf die Erde.

Folgendes ist dem Leidtragenden verboten: die Arbeit, das Waschen, das Schmieren, der Beischlaf, das Anziehen der Sandalen; ferner darf er weder Pentateuch, Propheten und Hagiographen lesen, noch Mišnah, Midraš, Halakha, Talmud und Agada studiren; wenn aber das Publikum seiner bedarf, so unterlasse er es nicht. Einst starb R. Jose ein Sohn in Sepphoris; darauf ging er ins Lehrhaus und trug den ganzen Tag vor. Bei Rabba b. Bar-Hana ereignete sich einst ein Todesfall und er gedachte, nicht zur Vorlesung zu gehen. Da sprach Rabh zu ihm: Es wird gelehrt, dass wenn das Publikum seiner bedarf, man es nicht unterlasse. Als er darauf einen Dolmetsch

M 72 על | M 73 בריא | M 74 מינו | M 75
M 76 מעומד ובין מיושב ובין מוטה | M 76 — א ל | M 77
M 78 יעמוד ואמר ר אמי בר אבא | M 79 אלא
M 80 מעתה הא דכתיב + ת ג | M 81 הוא ד
M 82 המטה וע ג בכא וע ג ספסל ועל אודייני גדו מכולן אמרו
M 83 אפ ע ג קרקע לא | B + ת ר | M 84 בעשיית מלאכה
M 85 במדרש | M 86 מצפורי | M 87 ובכו של רבי
M 88 בבית שעריים ונכנס להתמ ד ודרש כל היום כולו תנינא ואם.

111. Ij. 1,20. 112. Dt. 25,8. 113. uSam. 13,31. 114. Wahrsch. identisch mit אדיא Gefäss, Wasserbehälter (cf. RSj. u. R. GERSOM Bb. 144a). 115. Dh. D. legte sich nicht wirklich auf die Erde.

ראיקרי אמורא עירוי אמר ליה רב לתניא ובלבד שלא יעמיד תורגמן ואלא הוכיח עבידי בי הא דתניא מיעשה ומת בנו שהרי יהודה בר אלעאי ונכנס לבית המדרש ונכנס רבי חנינה בן עקביה וישב בצדו והחש הוא לרבי חנינה בן עקביה ורבי חנינה בן עקביה לתורגמן ותורגמן השמיע לרבים: תני רבנן אבל שלשה ימים הראשונים אסור להניח תפילין בשלישי ואילך ושלישי בכלל מותר להניח תפילין ואם באו פנים חדשות אינו חולץ דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר אבל שני ימים הראשונים אסור להניח תפילין משני ושני בכלל מותר להניח תפילין ואם באו פנים חדשות חולץ אמר רב מתנה מאי טעמא דרבי אליעזר דכתיב ויתמו ימי בכי אבל משה אמר רב עוינא באי טעמא דרבי יהושע דכתיב ויאהרוהו בימים מיר וברי יהושע נמי הא כתיב ויתמו ימי ימי אבל לך שאני משה דתקוף אבריה ורבי אליעזר נמי הא כתיב ואהרוהו בימים מיר עיקר מירא חד ויומא חד אמר עולא הלכה ברבי אליעזר בחליצה והלכה ברבי יהושע בהנחה איכעיא להו בשני לעולא חולץ או אינו חולץ תא שמע אבל עולא חולץ ומניח אפילו מאה פעמים תניא נמי הכי יהודה בן תימא אומר חולץ ומניח אפילו מאה פעמים רבא אמר ביון שהניח שוב אינו חולץ והא רבא הוא דאמר הלכה כתנא דידן דאבל שלשה בצינה שאני: תני רבנן אבל שלשה ימים הראשונים אסור במלאכה ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה מבאן ואילך עושה בצינעא בתוך ביתו והאשה טווה בפרך בתוך ביתה: תנו

M 89 תניא M 90 עירוי מתורג M 91 לועבד 92
M תניא M 93 יושב M 94 לתורגמן ומתורגמן
M — ואילך + M 96 ואילך | M 97 — תפי | 98
M עיקא M 99 הוא M 1 דאמר M 2 — ר
M 3 שמנית M 4 בעשירית ביתא M 5 ואשה.

stellen wollte, sprach Rabh zu ihm: Es wird gelehrt, dass man keinen Dolmetsch stellen dürfe. Wie macht man es nun? Wie in folgender Lehre: Einst starb R. Jehuda b. Eleâj ein Sohn; darauf ging er ins Lehrhaus und R. Hananja b. Âqabja setzte sich neben ihn, alsdann flüsterte er R. Hananja b. Âqabja zu, R. Hananja b. Âqabja dem Dolmetsch und der Dolmetsch trug es dem Publikum vor.

Die Rabbanan lehrten: Der Leidtragende darf in den ersten drei Trauertagen keine Tephillin anlegen; vom dritten ab, einschliesslich, darf er Tephillin anlegen, und auch wenn neue Gesichter kommen, braucht er sie nicht abzunehmen. Worte R. Eliêzers. R. Jehošuâ sagte, der Leidtragende dürfe an den ersten zwei Trauertagen keine Tephillin anlegen; vom zweiten ab, einschliesslich, dürfe er Tephillin anlegen, wenn aber neue Gesichter kommen, nehme er sie ab. R. Mathna sagte: Was ist der Grund R. Eliêzers? — es heisst: *Und die Tage des Weinens und des Trauerns um Mošh waren zuende.* R. Êna sagte: Was ist der Grund R. Jehošuâs? es heisst: *Und ihr Ende wie ein Tag des Trauerns.* Und R. Jehošuâ, es heisst ja: *Und es waren zuende*!? Er kann dir erwidern: anders war es bei Mošeh, bei dem die Trauer bedeutender war. Und R. Eliêzer, es heisst ja: *Und ihr Ende wie ein Tag des Trauerns*!? — Die Haupttrauer währt nur einen Tag. Ûla sagte: Die Halakha ist wie R. Eliêzer bezüglich des Abnehmens [der Tephillin] und wie R. Jehošuâ bezüglich des Anlegens. Sie fragten: Muss man sie nach Ûla am zweiten abnehmen, oder nicht? — Komm und höre: Ûla sagte: [Am zweiten] nehme man sie eventuell ab und lege sie wieder an, selbst hundertmal. Ebenso wird auch gelehrt: Jehuda b. Tema sagte: Er nehme sie eventuell ab und lege sie wieder an, selbst hundertmal. Raba sagte: Sobald er sie angelegt hat, nehme er sie nicht mehr ab. — Aber Raba selbst sagte ja, die Halakha sei wie unser Tanna, welcher sagt drei Tage!? — Anders ist die Ausübung eines Gebots.

Die Rabbanan lehrten: An den ersten drei Tagen ist dem Leidtragenden die Arbeit verboten, selbst einem von Almosen sich ernährenden Armen; von dann ab darf er heimlich daheim arbeiten, ebenso darf die Frau daheim spinnen.

Die Rabbanan lehrten: Der Leidtragende darf an den ersten drei Tagen keine

116. Neue Trostende, die am vorherigen Tag nicht waren, welche glauben könnten, er habe auch gestern Tephillin angehabt. 117. Dt. 34,8. 118. Am. 8,10.

רבנן אבל שלשה ימים הראשונים אעני חוזר לביתו
האבל מבאן ואילך חולך ואיני יושב במקום המנחמין
אלא במקום המתנחמין תנו רבנן אבל שלשה ימים
הראשונים אסור בשאילת שלום ועד שבעה
משיב ואיני שואל מבאן ואילך שואל ומשיב בדרכו
שלשה ימים הראשונים אסור בשאילת שלום והתניא
Sam. מעשה ימתו בניו של רבי עקיבא נכנסו כל ישראל
והפיזרום הספד גדול בשעת פטירתן עמד רבי
עקיבא על הפסל נדול ואמר אחוני בית ישראל
שמעני אפילו שני בניו התנים מניחם הוא בשביל
כבוד שעשיתם ואם בשביל עקיבא באתם הרי בטח
Ps. 37, 31 עקיבא בשוק אלא כך אמרתם תורת אלהיו בלבו
ולכל שכן ששברכם בפיו לבו לבתיכם לשלום בכוד
רבים שאני משלשה ועד שבעה משיב ואינו שואל
Sam. 14 מבאן ואילך שואל ומשיב בדרכו ורמינהי המוצא
את חבירו אבל בתוך שלשים מדבר עמו תנחומין
ואינו שואל בשלומו לאחר שלשים יום שואל
בשלומו ואינו מדבר עמו תנחומין מתה אשתו
ונשא אשה אחרת אינו רשאי ליכנס לביתו לדבר
עמו תנחומין מצאו בשוק אומר לו בשפה רפה
ובכובד ראש אמר רב אידי בר אבין הוא שואל
בשלום אחרים שרויין בשלום אחרים אין
שואלין בשלומו שהוא אינו שרוי בשלום והא מדקתני
משיב מבלל דשיילינן ליה דלא ידעי אי הכי התם
נמי התם מודע לחו ולא מחדר לחי הכא לא צריך
לאודועינהו ורמינהי המוצא את חברו אבל בתוך
שנים עשר חדש מדבר עמו תנחומין ואיני שואל
בשלומו לאחר שנים עשר חדש שואל בשלומו ואיני

M 6 -- אסור בעשיית מלא ו M 7 -- אמר מר אבל M 8
ובאו M 9 אחד V 10 בנים M בני אדם חתנים קרי
מנוחם M 11 מיהתים M 12 – ומכופל הוא M 13 —
מבאן...ברכו M 14 את – B 15 יום – M 16 שאיני
M 17 דשואלין לו אחרים כדלא M 18 ג׳ ימים הראשונים נמי.

Leidtragenden besuchen; von dann ab darf er es, nur setze er sich nicht auf den Platz der Tröstenden, sondern auf den Platz der zu Tröstenden.

Die Rabbanan lehrten: An den ersten drei Tagen darf der Leidtragende nicht grüssen, von drei bis sieben darf er einen Gruss erwidern, jedoch keinen bieten; von dann ab darf er wie gewöhnlich Grüsse bieten und erwidern. An den ersten drei Tagen nicht grüssen; es wird ja aber gelehrt: Als einst die Söhne R. Âqibas starben, versammelte sich ganz Israél und veranstalteten über sie eine grosse Trauer. Bei ihrem Abschied stellte sich R. Âqiba auf eine grosse Bank und sprach: Brüder, Haus Jisraél, selbst wenn mir zwei verlobte Söhne [gestorben wären], so wäre ich getröstet, durch die Ehrung, die ihr mir erwiesen habt. Würdet ihr Âqiba wegen gekommen sein, so giebt es ja viele Âqiba auf der Strasse; vielmehr habt ihr gesagt: *Die Gesetzlehre seines Gottes ist in seinem Herzen*, um so vielfacher wird eure Belohnung sein, geht in Frieden daheim. — Anders ist die Achtung des Publikums. Von drei bis sieben darf er einen Gruss erwidern, jedoch keinen bieten; ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn jemand seinen nächsten als Leidtragenden innerhalb der dreissig Tage trifft, so sage er ihm Trostworte, grüsse ihn aber nicht, wenn nach dreissig Tagen, so grüsse er ihn, sage ihm aber keine Trostworte. Wenn einem seine Frau stirbt und er eine andere heiratet, so darf man nicht in sein Haus kommen, um ihm Trostworte zu sagen; wenn man ihn aber auf der Strasse trifft, so sage man ihm solche mit leiser Stimme und schwerem Haupt!? R. Idi b. Abin erwiderte: Er darf andere grüssen[119] die ja in Frieden leben, andere dürfen ihn nicht grüssen, da er nicht in Frieden lebt. — Wenn aber gelehrt wird, dass er erwidere, so darf man ihn ja grüssen!? — Denen, die es nicht wissen. — Diesen sollte er es ja auch in jenem[121] Fall!? — In jenem Fall muss er es mitteilen und nicht erwidern, in diesem Fall braucht er es nicht mitzuteilen. — Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn jemand seinen Nächsten als Leidtragenden innerhalb der zwölf Monate trifft, so sage er ihm Trostworte, ohne ihn zu grüssen; wenn nach zwölf Monaten, so grüsse er ihn, sage ihm aber keine Trostworte, jedoch andeutungsweise. R. Meir sagte: Wenn jemand seinen

119. Ps. 37,31. 120. Eigentl. nach seinem Frieden, Befinden, fragen. 121. In den ersten 3 Tagen.

מדבר עמו תנחומין אבל מדבר עמו מן הצד אמר
רבי מאיר המוצא את חבירו אבל לאחר שנים עשר
חדש ומדבר עמו תנחומין למה הוא דומה לאדם
שנשברה רגלו והוחזה מצאו היפא ואמר לו בלך
אצלי שאני שוברה וארפאנה כדי שתדע שכמתנין
שלי יפין לא קשיא הא באביו ואמו הא בשאר
קרובים התם נמי ידבר עמו תנחומין מן הצד אין
הכי נמי ומאי אינו מדבר עמו תנחומין בדרכו אבל
מדבר עמו מן הצד תנו רבנן אבל שלשה ימים Ms. 503
הראשונים בא במקום קרוב מונה עמהן בא במקום
רחוק מונה לעצמו מכאן ואילך אפילו בא במקום
קרוב מונה לעצמו רבי שמעון אומר אפילו בא ביום
השבועי ממקום קרוב מונה עמהן אמר מר שלשה
ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהן אמר
רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן והוא שיש עדיל
חבית בבית איבעיא להי הלך עדיל חבית לבית Fol. 22
הקברות מהו תא שמע דאמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן אפילו הלך עדיל חבית לבית הקברות
מונה עמהן והתניא מונה לעצמו לא
קשיא הא דאתא בני תלתא הא דלא אתא בני
תלתא כי הא דאמר להו רב לבני הצלפוני דאתו
בנו תלתא לימנו בהדייכו דלא אתו בנו תלתא
לימני לנפשיהו אמר להי רבא לבני מחוזא אתון
דלא אזליתו בתר ערסא מכי מהדריתו אפייכו מכבא
דאבולא אתהלי מנו רבי שמעון אומר אפילו בא
ביום השבועי ממקום קרוב מונה עמהן אמר רבי
חייא בר גמדא אמר רבי ייסי בן שאול אמר רבי

19 M הוא כה צ ואמר ‖ 20 M והיה ומצאו רופא א בשוק
א׳ל לך אצלי ‖ 21 M + הן ‖ 22 M — תנח׳ ‖ 23 M
— אין ‖ 24 M ביום השבי׳ בא ‖ 25 M — מונה עמהן ‖
26 M — ימני ‖ 27 M הצלבוני ‖ 28 M — א ר׳

Nächsten als Leidtragenden nach zwölf Monaten trifft und ihm Trostworte sagt, so ist es gleich als wenn ein Arzt zu einem, der ein Bein gebrochen hatte und genas sprechen würde: Komm zu mir, ich werde dir dein Bein brechen und wieder kuriren, damit du dich überzeugst, dass meine Arzneien besser sind. — Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt von Vater und Mutter, das Andere handelt von anderen Verwandten. Sollte man ihm auch in jenem[122] Fall andeutungsweise Trostworte sagen!? — Dem ist ja auch so; man darf ihm nur direkt keine Trostworte sagen, wol aber andeutungsweise.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Leidtragender innerhalb der drei ersten Tage aus einer nahen Ortschaft kommt, so zählt er [die Trauertage] mit den anwesenden [Leidtragenden], wenn aus einer fernen Ortschaft, so zähle er besonders; wenn aber später, so zähle er sie besonders, selbst wenn er aus einer nahen Ortschaft kommt. R. Šimôn sagt, wenn er aus einer nahen Ortschaft kommt, selbst, wenn erst am siebenten Tag, so zähle er sie mit den Anwesenden.

Der Meister sagte: Wenn er innerhalb der drei ersten Tage aus einer nahen Ortschaft kommt, so zähle er sie mit den Anwesenden. R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Nur wenn der Aelteste der Familie zu den Anwesenden gehört. Sie fragten: Wie ist es, wenn sich der Aelteste auf die Grabstätte begeben hat? — Komm und höre: R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Selbst wenn sich der Aelteste der Familie auf die Grabstätte begeben hat, zähle er mit den Anwesenden. — Es wird ja aber gelehrt, dass er besonders zähle!? — Das ist kein Einwand, das Eine handelt, wenn er innerhalb der drei Tage kommt, das Andere handelt, wenn er nicht innerhalb der drei Tage kommt. So sprach Rabh zu den Çalphonitern: Die innerhalb der drei Tage kommen, zählen sie mit euch, die innerhalb der drei Tage nicht kommen, zählen sie besonders. Raba sprach zu den Mehozäern: Für euch, die ihr der Bahre nicht folgt, beginnt die Trauer von der Zeit an, da ihr vom Stadtthor zurückkehrt.

R. Šimôn sagt, wenn er aus einer nahen Ortschaft kommt, selbst wenn erst am siebenten Tag, so zähle er mit den Anwesenden.» R. Hija b. Gamda sagte im Namen des R. Jose b. Šaúl, im Namen Rabbis: Nur wenn er noch Tröstende vorfindet. R.

122. In der vorher angezogenen Lehre, wo gelehrt wird, dass man ihn nach 30 Tagen überhaupt keine Trostworte sage.

והיא שבא ימצא מנחמין אצלו בעי רב ענן נגעירו
לעמוד ולא עמדו מהו תיקו נמירי חבריה דרבי אבא
בר חייא מרבי אבא ומנו רבי זירא ואמרי לה
חבריה דרבי זירא מרבי זירא ומנו רבי אבא בריה
דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הלכה כרבי
שמעון בן גמליאל בטריפות והלכה כרבי שמעון
באבל כרבי שמעון באבל הא דאמרן ברבן שמעון
בן גמליאל בטריפות דתנן בני מעיים שנעקבו וליחה
מותרתן כשרה דברי רבן שמעון בן גמליאל מאי
ליחה אמר רב כהנא שורקא דמעיא דנפיק אכב
דוחקא אמר מאן דהוא איכי יאוסק ואנמרה לשמעתא
מפומיה דמרה בי כליך אשכחוה לרבי אבא ברה
דרבי חייא בר אבא אמר ליה אמר מר הלכה כרבן
שמעון בן גמליאל בטריפות אמר ליה אנא אין
הלכה אמרי ברבי שמעון באבל מאי אמר ליה
פלוגתא נינהו דאתמר רב חסדא אמר הלכה ורבן
אמר רבי יוחנן הלכה רב נחמן אמר אין הלכה ואין
הלכה ברבן שמעון בן גמליאל בטריפות והלכה כרבי
שמעון באבל דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל
באבל על כל המתים כולן מדהה מטתו הרי זה
משובח על אביו ועל אמו הרי זה מנונה היה ערב
שבת או ערב יום טוב הרי זה משובח שאינו עושה
אלא לכבוד אביו ואמו על כל המתים כולן רצה
ממעט בקמקן רצה אינו ממעט על אביו ועל אמו
ממעט על כל המתים כולן רצה חולין רצה אינו חולין
על אביו ועל אמו חולין ומעשה בגדול הדור אחד

M 29 שלא עמדו מנחמין מאצלו M 30 ב ה : M 31
M 33 א ר אבא M 32 דתניא רשב ג אומר בני
לית M 36 דברי רשב ג M 34 דמר M 35 - לתתם
הלכתא M 37 — הלכה M 38 כר יוחנן זר ג אמר
אין הלכה כר י ואין M 39 הדוחה את מטתו VM 40
זה. P 41 או שהיו נשמטים מולפין על מטתו

Ânan fragte: Wie ist es, wenn sie sich zum Aufstehen angeschickt, aber noch nicht aufgestanden sind? Die Frage bleibt dahingestellt. Einem Genossen des R. Abba b. Hija, das ist R. Zera, wurde von R. Abba, nach Anderen, einem Genossen R. Zeras, das ist R. Abba, Sohn des R. Hija b. Abba, von R. Zera, überliefert, dass R. Johanan gesagt habe, die Halakha sei wie R. Šimôn b. Gamaliél bezüglich des rituell ungeniessbaren Tiers, und wie R. Šimôn bezüglich der Trauer. Wie R. Šimôn bezüglich der Trauer, bei der angezogenen Lehre: wie R. Šimôn b. Gamaliél bezüglich des rituell ungeniesbaren Tiers, bei folgender Lehre: Wenn die Därme durchlocht und [das Loch] durch eine Flüssigkeit verstopft ist, so ist [das Tier] rituell geniessbar. Worte des R. Šimôn b. Gamaliél. Was für eine Flüssigkeit? R. Kahana erwiderte: Der Schleim der Därme, der beim Drücken hervorkommt. Da sprach jemand: Möge es mir beschieden sein, dort hinzukommen und diese Lehre aus dem Mund des Meisters zu hören! Als er da hinkam und R. Abba, Sohn des R. Hija b. Abba traf, fragte er ihn: Sagte der Meister, dass die Halakha bezüglich des rituell ungeniessbaren Tiers wie R. Šimôn b. Gamaliél sei? Dieser erwiderte: Ich sagte, die Halakha sei nicht wie er. — Ist sie wie R. Šimôn bezüglich der Trauer? Dieser erwiderte: Hierin besteht ein Streit; es wird nämlich gelehrt: R. Hisda sagte, die Halakha sei [wie R. Šimôn], und ebenso sagte auch R. Johanan, die Halakha sei wie er; R. Nahman sagte, die Halakha sei nicht wie er. Die Halakha ist nicht wie Šimôn b. Gamaliél bezüglich des rituell ungeniessbaren Tiers, wol aber wie R. Šimôn bezüglich der Trauer; Šemuél sagte nämlich, die Halakha werde bei der Trauer nach der Ansicht des Erleichternden entschieden.

Die Bahre hinauszudrängen ist bei allen anderen Verwandten lobenswert, bei Vater und Mutter tadelnswert; am Vorabend des Šabbaths oder des Festtags ist es auch bei Vater und Mutter lobenswert, da es nur ihnen zu Ehren geschieht. Wegen [der Trauer] über alle anderen Verwandten kann man seine Beschäftigung nach Belieben vermindern oder nicht, über Vater und Mutter muss man sie vermindern. Wegen [der Trauer] über alle anderen Verwandten kann man nach Belieben [die Schulter] entblössen[123], oder nicht, über Vater und Mutter muss man sie entblöss-

123. Beim Einreissen des Gewands.

שמת אביו ובקש להלוץ "ובקש גדול הדור אחר
שעמו להלוץ ונמנע ולא הלוץ אמר אביי גדול הדור
רבי גדול הדור שעמו רבי יעקב בר אחא ואיבא
דאמרי גדול הדור רבי יעקב בר אחא גדול הדור
שעמו רבי בשלמא למאן דאמר גדול הדור שעמו
רבי היינו דנמנע "ולא הלוץ אלא למאן דאמר "רבי
יעקב בר אחא אמאי נמנע ולא הלוץ "רבן שמעון בן
גמליאל נשיא הוה וכולי עלמא מיחייבי לביחלוץ
"על כל המתים כולן "מכתפר לאחר שלשים יום על Sem.9
אביו ועל אמו "עד שיגערו בו חבריו על כל המתים
כולן נכנס לבית השמחה לאחר שלשים יום על
אביו ועל אמו לאחר שנים עשר חדש אמר רבה בר
"בר "חנה ולשמחת מריעות מיתיבי ולשמחה ולמריעות
"שלשים יום "קשיא אמימר מתני הכי אמר רבה בר
"בר חנה ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר והא
תניא לשמחה שלשים ולמריעות שלשים לא קשיא
הא "באריסותא הא בפורענא על כל המתים כולן
קורע טפח על אביו ועל אמו עד שיגלה את לבו אמר
רבי אבהו מאי קרא "ויחזק דוד בכנדיו ויקרעם ואין Sam.1.11
אחיזה פחות מטפח על כל המתים כולן אפילו "לבוש
עשרה הלוקן אינו קורע אלא עליון על אביו ועל
אמו קורע את כולן "ואפיקרסותו אינה מעכבת "אחד
האיש ואחד אשה רבי שמעון בן אלעזר אומר
האשה קורעת את התחתון ומחזירתו לאחוריה וחוזרת
וקורעת את העליון "על כל המתים כולן רצת מבדיל Hor.12b

M 41 וביקשו גדולי הדור שעמו | M 42 + ר יעקב בר אחא |
M 43 + גדול הדור שעמו | M 44 + דהא | B 45 + קשיא |
M 46 מספר | M 47 + יגדל פרץ | M 48 רב הונא | 49
P הנא | M 50 + שלשים אימא שמחה של מריעות ל
והתניא לשמחה | M 51 + מריעות ל | M 52 באריסותא
הא בפורענותא | M 53 + היה | M 54 ואפקריסותו |
M 55 אפי איש ואפי אשה.

sen. Einst wollte ein Grosser des Zeitalters, dem sein Vater starb, [die Schulter] entblössen, als aber ein anderer Grosser mit ihm ebenfalls [die Schulter] entblössen wollte, unterliess er es und entblösste sie nicht. Abajje sagte: Der Grosse des Zeitalters ist Rabbi, der zweite Grosse, der mit ihm war, ist R. Jâqob b. Aha. Manche sagen: Der Grosse des Zeitalters ist R. Jâqob b. Aha, der andere Grosse, der mit ihm war, ist Rabbi. — Erklärlich ist diese Unterlassung nach demjenigen, welcher sagt, der zweite Grosse sei Rabbi; weshalb aber unterliess es der erste nach demjenigen, welcher sagt, [der zweite Grosse] sei R. Jâqob b. Aha, R. Šimôn b. Gamaliél[124] war ja Fürst, und dessentwegen müssen ja alle [die Schulter] entblössen!? [Während der Trauer] über alle anderen Verwandten darf man sich das Haar nach dreissig Tagen schneiden, über Vater und Mutter, erst wenn seine Bekannten über ihn schelten. [Während der Trauer] über alle anderen Verwandten darf man nach dreissig Tagen eine Festlichkeit besuchen, über Vater und Mutter erst nach zwölf Monaten. Rabba b. Bar-Ḥana sagte: Nur ein Geselligkeitsfest. Man wandte ein: Die Festlichkeit und das Geselligkeitsfest!? — Dies ist eine Frage. Amemar lehrte es wie folgt: Rabba b. Bar-Ḥana sagte: Ein Geselligkeitsfest darf man sofort besuchen. — Es wird ja aber gelehrt: Die Festlichkeit nach dreissig Tagen und ebenso das Geselligkeitsfest nach dreissig Tagen!? — Das ist kein Einwand; das Eine handelt von einem gegebenen[125]Fest, das andere handelt von einem Revanche-Fest. Wegen aller anderen Verwandten reisse man eine Handbreite ein, wegen seines Vaters und seiner Mutter, bis das Herz entblösst ist. R. Abahu sagte: Welcher Schriftvers deutet darauf hin? —[126]*Da erfasste David seine Kleider und zerriss sie*; unter einer Handbreite heisst es kein Anfassen. Wegen aller anderen Verwandten braucht man, selbst wenn man zehn Gewänder an hat, nur das obere einzureissen; wegen seines Vaters und seiner Mutter muss man sie sämtlich einreissen; bei der Kopfhülle ist es nicht nötig. Dies gilt sowol vom Mann, als auch von der Frau. R. Šimôn b. Eleâzar sagt, die Frau reisse zuerst das untere Gewand ein, drehe [den Riss] nach hinten und reisse dann das obere ein. Wegen aller anderen Verwandten darf man [das Gewand] entweder von der Halsöffnung ab lostrennen, oder nicht; wegen seines Va-

124. Der Vater Rabbis. 125. Wenn man zum ersten Mal geladen wird, darf man das Geselligkeitsfest nicht besuchen, wenn man sich aber zu revanchiren hat, so darf man es. 126. iiSam. 1,11.

קבי שפה שלו רצה אינו מבדיל על אביו ועל אמו
מבדיל רבי יהודה אומר כל קרוקה שאינו מבדיל
קבי שפה שרי אינו אלא קרע של תפלות אמר רבי
אבהו מאי מעמא דרבי יהודה דכתיב ויחזק בבגדיו
ויקרעם למעט קרעים מפושעין שנאמר ויקרעם איש
יזרע שהן לשנעים אלא שנראין קרועים בשנים על
כל המתים כולן שלולי לאחד שבעה ומאחת לאחד
שלשים על אבוי על אמי שלולי לאחד שלשים ואינו
מאחה לעולם יהאשה שלולתו לאחד מפני כבודה
בי אתא רבין אמר רבי יוחנן על כל המתים רצה
קורע ביד רצה קורע בכלי על אביו ועל אמו ביד
ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן על כל
המתים כולן מבפנים על אבוי ועל אמי קורע מבחוץ
אמר רב חסדא זכן הנשוא ביתובי לא הושוו לאבוי
ולאמי אלא ראיהו בלבד מאי לאו אפילו לנשוא
לא לבי מנשיא נשואה שביב אמר ליה רב חסדא
לרב תחנן בר רבא כפי אסותא וקום עלה ואחוי
קריעה לעלמא על חכם הולין מימין על אב בית
דין משמאל על נשוא מכאן ומכאן תנו רבנן חכם
שמת בית מדרשו בטל אב בית דין שמת כל בתי
מדרשות שבעירו בטלין ונכנסין לבית הכנסת ומשנין
את מקומן היושבין בצפון יושבין בדרום היושבין
בדרום יושבין בצפון נשוא שמת בתי מדרשות כולן
בטלין ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת וקורין שבעה Fol. 23a
ויוצאין רבי יהושע בן קרחה אומר לא שולבי ויטיילו

M 50 תפלה M 58 שלו M 57 קרע M 56
שנים אלא מלמד שנראי כשנים M 60 כולן קורע בכלי M 59
64 קורע מבפ M 63 קורע M 62 אבי M 61
M הגי V נחמן בר אמי M 65 לעמא M 66 כל
M 67 לבתי בנכוית M 68 הוי יוש M 69 היוש
M 70 יונכנסין לבי נכסיות M 71 ישיושבו.

ters und seiner Mutter muss man es durchaus lostrennen. R. Jehuda sagt: Wenn man beim Einreissen das Gewand nicht lostrennt, so heisst es überhaupt kein Einreissen. R. Abahu sagte: Was ist der Grund R. Jehudas? Es heisst: *Da zerriss* [Hiob] *seine Kleider und zerriss* [sie], schon [die Worte] "er zerriss sie", besagen ja, dass er sie entzweiriss! – dies bedeutet vielmehr, dass es in zwei Teile durchgerissen werden muss. Wegen aller anderen Verwandten darf man [das Gewand] nach sieben Tagen zusammenheften und nach dreissig Tagen zusammennähen; wegen seines Vaters und seiner Mutter darf man es erst nach dreissig Tagen zusammenheften und niemals zusammennähen. Die Frau darf es sofort zusammenheften, des Anstands wegen. Als Rabin kam; sagte er im Namen R. Johanans: Wegen aller Verwandten darf man, nach Belieben mit der Hand oder mit einem Gerät einreissen; wegen seines Vaters und seiner Mutter nur mit der Hand. R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Wegen aller Verwandten darf man von innen[128] einreissen, wegen seines Vaters und seiner Mutter nur von aussen. R. Hisda sagte: Dasselbe gilt auch von einem Fürsten. Man wandte ein: Sie[129] gleichen Vater und Mutter nur bezüglich des Zusammennähens; dies bezieht sich ja wahrscheinlich auch auf einen Fürsten!? — Nein, mit Ausnahme des Fürsten. Als einst der Fürst starb, sprach R. Hisda zu R. Hanan b. Raba: Stülpe den Trog um, stelle dich darauf und zeige dem Publikum, dass man das Gewand einreisse. Wegen eines Gelehrten entblösse man [die Schulter] rechts, wegen eines Gerichtspräsidenten links, und wegen eines Fürsten an beiden Seiten.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Gelehrter stirbt, so muss sein Lehrhaus feiern; wenn ein Gerichtspräsident stirbt, so müssen alle Lehrhäuser in der Stadt feiern; im Bethaus werden die Plätze gewechselt: die sonst nördlich sitzen, setzen sich südlich, und die sonst südlich sitzen, setzen sich nördlich. Wenn ein Fürst stirbt, so müssen sämtliche Lehrhäuser feiern; im Bethaus lesen sieben [Personen aus der Gesetzrolle[130]] und man gehe fort. R. Jehošuâ b. Qorha sagte: Nicht etwa fortgehen und auf der Strasse umherspazieren, vielmehr muss man sitzen und sich dem Schmerz hingeben

127. inReg. 2,12 128. Mit innen und aussen ist nach manchen Commentaren Innenseite des Futters und Aussenseite des Gewands gemeint, nach anderen dagegen Innenraum und Draussen die öffentlich). 129. Die in jener Lehre genannten Personen (Lehrer, Gerichtsoberhaupt etc.), derentwegen man Trauer halten muss. 130. Während das Gebet nicht gemeinschaftlich verrichtet wird.

בשוק אלא יושבין [72]ודוון ואין אומרים [73]שמועה
והגדה בבית האבל אמרו עליו על רבי [74]חנניה בן
נמליאל שהיה אומר [75]שמועה והגדה בבית האבל:
[76]תנו רבנן אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח Sam.10
ביתו שניה יוצא ואינו יושב במקומו שלישית יושב
במקומו ואינו מדבר רביעית הרי הוא ככל אדם
רבי יהודה אומר לא הוצרכו לומר שבת ראשונה
[77]לא יצא מפתח ביתו שהרי הכל נבנסין לביתו
לנחמו אלא שניה אינו יוצא מפתח ביתו שלישית
יוצא ואינו יושב במקומו רביעית יושב במקומו ואינו
מדבר חמישית הרי הוא ככל אדם: [78]תנו רבנן [79]כל b.7
שלשים יום לנישואין מתה אשתו אסור לישא
אשה אחרת עד שיעברו [80]עליו שלשה רגלים רבי
יהודה אומר רגל ראשון ושני אסור שלישי מותר
ואם אין לו בנים מותר לישא [81]לאלתר משום ביטול
פריה ורביה הניחה לו בנים קטנים מותר לישא
לאלתר מפני פרנסתן [82]מעשה [83]שמתה אשתו של b.
יוסף הכהן ואמר לאחותה בבית הקברות לבי ופרנסי
את בני אחותך ואף על פי כן לא בא עליה אלא
לזמן מרובה מאי לזמן מרובה אמר רב פפא לאחר
[84]שלשים [85]יום: [86]תנו רבנן כל שלשים יום לניחוין a.
אחד בלים חדשים ואחד כלים ישנים יוצאין [87]מתוך
המכבש רבי אומר לא אמרו אלא בלים חדשים
בלבד רבי [88]אלעזר בר שמעון אומר לא אמרו אלא
כלים חדשים לבנים בלבד אביי נפיק בגרדא דמרבלא
כרבי רבא נפיק [89]בחימוצתא רומיתא סומקתא חדתי
כרבי [90]אלעזר בר שמעון: מפני שאמרו [91]שבת עולה
ואינה מפסקת: [92]בני יהודה וכני גלילא הני אמרי
[93]יש אבילות בשבת והני אמרי אין אבילות בשבת Col.b

72 B ודוון 73 M שמעתא ואגדה 74 M חנינא
75 M שהכל נכנסין 76 M עליה 77 M אשה לאלתר
78 M מפני בטול 79 M ומתה 80 M יום
81 M מתחת ידי מכבש 82 V אליעזר ב ר 83 M בחימוציאתא
דרומי 84 M הש —+ אתמר.

Im Haus des Leidtragenden darf man weder Lehre, noch Agada vortragen. Man erzählt von R. Ḥananja b. Gamaliél, dass er im Haus des Leidtragenden Lehre und Agada vortrug.

Die Rabbanan lehrten: In der ersten Woche darf der Leidtragende nicht aus der Thür seines Hauses gehen; in der zweiten darf er hinausgehen, aber nicht auf seinem Platz sitzen; in der dritten darf er auf seinem Platz sitzen, aber sich nicht unterhalten; in der vierten ist er jedem anderen Menschen gleich. R. Jehuda sagte: Es braucht ja nicht gelehrt zu werden, dass er in der ersten Woche aus der Thür seines Hauses nicht gehen darf, wo ja alle zu ihm kommen, um ihn zu trösten, vielmehr: in der zweiten Woche darf er nicht aus der Thür seines Hauses gehen; in der dritten darf er hinausgehen, aber nicht auf seinem Platz sitzen; in der vierten darf er auf seinem Platz sitzen, aber sich nicht unterhalten; in der fünften ist er jedem anderen Menschen gleich.

Die Rabbanan lehrten: Innerhalb der dreissig Tage darf [der Leidtragende] sich nicht verheiraten; starb ihm seine Frau, so darf er, bevor drei Feste vorüber sind, keine andere heiraten. R. Jehuda sagt: [Vor dem] ersten und zweiten Fest ist es verboten, [vor dem] dritten ist es erlaubt. Hat er keine Kinder, so darf er sofort heiraten, um nicht die Fortpflanzung auszusetzen; hinterliess sie ihm kleine Kinder, so darf er sofort heiraten, wegen ihrer Versorgung. Als Joseph dem Priester seine Frau starb, sprach er auf der Grabstätte zu ihrer Schwester: Geh, versorge die Kinder deiner Schwestér; jedoch wohnte er ihr erst nach langer Zeit bei. — Was heisst "nach langer Zeit"? R. Papa erwiderte: Nach dreissig Tagen.

Die Rabbanan lehrten: Dreissig Tage bezüglich des Mangelns, sowol bei neuen als auch bei alten Kleidern, wenn sie nur aus der Mangel kommen. Rabbi sagt, man habe es nur bei neuen Kleidern verboten. R. Eleâzar b. R. Šimôn sagt, man habe es nur bei neuen weissen Kleidern verboten. Abajje ging aus mit einem gemangelten Mantel, nach der Ansicht Rabbis. Raba ging aus mit einem neuen roten römischen Hemd, nach der Ansicht des R. Eleâzar b. R. Šimôn.

Sie sagten nämlich, der Šabbath werde mitgerechnet, ohne sie aufzuheben. Die Judäer und die Galiläer [streiten hierüber]; die einen sagen, die Trauer

מאן דאמר יש אבילות בשבת דקתני עילה מאן
דאמר אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת "אי
סרקא דעתך יש אבילות בשבת השתא אבילות
נהנא אפסוקי מיכבעיא ליאלא הא קתני עילה אידי
דקבעי למיתנא כיפא אנן עילום תנא "ריישא עילה
ולמאן דאמר יש אבילות בשבת הא קתני אינה
מפסקת "בישום דקבעי למיתנא כיפא מפסקין תנא
ריישא "אינה מפסקת לימא בתנאי הני שמתי מיטל
לפניו איכל בבית אחר "אין לו בית אחר איכל בבית
חברו "אין לו בית "חברו עישה לו מחיצה עשרה
טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ויאכל
ואיני מיכב ואוכל ואיני אוכל בשר ואיני שותה יין
ואין בכרך ואין מזמן ואין מברכין עליו ואין מזמנין
עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין
וכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיכב ויאכל
"ואוכל בשר ושותה יין ומכרך ומזמן ומברכין
"ומזמנין עליו וחייב בקריאת שמע ובתפלה "ובתפיין
וכל מצות האמורות "בתורה רבן "גמליאל אומר
מתיך שנתחייב באלו נתחייב בכולן "ואמרי רבי יוחנן
תשגיש המטה איבא ביניהו מאי לאו בהא קא מיפלגי
דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות
בשבת מבאי דלבא עד כאן לא קאמר תנא קמא
התם "אלא משום דמתו מוטל לפניו אבל הבא מאין
מיתו מיטל לפניו לא "ועד כאן לא קאמר רבן "גמליאל

M 85 ואי + M 86 || נמי M 87 || איידי + M 88 ומם
M 89 לדבריו עישה מחיצה ואוכל ואם אין M 90 ואוכל
M 91 עלויו M 92 וכתפ M 93 שמעון בן
M 94 מאי בניהו אי M 95 אלא M 96 ואי נמי עד

habe am Šabbath statt, die anderen sagen, sie habe am Šabbath nicht statt. Die einen sagen, sie habe am Šabbath statt, denn er lehrt ja, dass er mitgerechnet werde; die anderen sagen, sie habe am Šabbath nicht statt, denn er lehrt ja, dass er sie nicht aufhebt, und wenn man sagen würde, sie habe am Šabbath statt, so wäre es ja selbstredend, dass er sie nicht aufhebt, wo sie sogar an diesem statt hat. Er lehrt ja aber, dass er mitgerechnet werde!? Da er im Schlussfatz lehren will, dass jene nicht mitgerechnet werden, so lehrt er im Anfangsatz, dass dieser wol mitgerechnet wird. — Aber gegen die Ansicht, die Trauer habe am Šabbath statt, [ist ja einzuwenden,] er lehrt ja, dass er sie nicht aufhebt!? — Da er im Schlussfatz lehren will, dass jene sie aufheben, so lehrt er im Anfangsatz, dass dieser sie nicht aufhebt. Hierüber streiten auch folgende Tannaím: Wer seinen Toten vor sich liegen hat, speise in einem anderen Zimmer; hat er kein anderes Zimmer, so speise er im Haus seines Nächsten; steht ihm das Haus eines Nächsten nicht zur Vertügung, so mache er sich eine Scheidewand von zehn Handbreiten; hat er keinen Gegenstand, eine Scheidewand zu machen, so wende er das Gesicht um und speise; er darf aber nicht lehnend speisen. Ferner darf er weder Fleisch essen, noch Wein trinken, noch den Segen sprechen, noch zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorbereiten, noch darf man für ihn den Segen sprechen, noch ihn beim gemeinschaftlichen Tischsegen mitrechnen. Ferner ist er vom Šemâlesen, vom Gebet, von den Tephillin und von sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten befreit. Am Šabbath darf er lehnend speisen, Fleisch essen, Wein trinken, den Tischsegen lesen und zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorbereiten, auch darf man für ihn den Segen lesen und ihn zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitrechnen; ferner ist er zum Šemâlesen, zum Gebet, (zum Anlegen der Tephillin) und zu sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten verpflichtet. R. Gamaliél sagt, da er dazu verpflichtet ist, so ist er auch zu allen Geboten verpflichtet; und R. Johanan sagte, dass sie bezüglich des Beischlafs streiten. Ihr Streit besteht wahrscheinlich in Folgendem: einer ist der Ansicht, die Trauer habe am Šabbath statt, während der andere der Ansicht ist, sie habe am Šabbath nicht statt. — Wieso? vielleicht vertritt der erste Tanna nur dort diese Ansicht, wo man ja seinen Toten vor sich liegen hat, nicht aber da, wo man seinen Toten nicht vor sich liegen hat; oder aber: vielleicht vertritt R. Ga-

131. Cf. Bd. I S. 177 Z. 17ff. 132. Nach RG. ist er am Šabbath auch zum Beischlaf verpflichtet, was am Wochentag während der Trauer verboten ist.

maliél nur dort diese Ansicht, da für ihn die Trauer noch garnicht begonnen hat[133], nicht aber da, wo sie bereits begonnen hat.

R. Johanan fragte Šemuél: Hat die Trauer am Šabbath statt oder nicht? Dieser erwiderte: Die Trauer hat am Šabbath nicht statt. Die Jünger sassen vor R. Papa und sagten im Namen Šemuéls: Wenn ein Leidtragender während seiner Trauer den Beischlaf ausübt, so verdient er den Tod. Dieser sprach zu ihnen: Es wurde nur gelehrt, dass es verboten sei, und zwar wurde dies im Namen R. Johanans gelehrt, wenn ihr aber etwas im Namen Šemuéls gehört habt, so wird es Folgendes sein: R. Tahlipha b. Abimi sagte im Namen Šemuéls: Wenn ein Leidtragender das Haar nicht wachsen lässt und die Kleider nicht zerreisst, so verdient er den Tod, denn es heisst: [134]*Euer Haupthaar sollt ihr nicht wachsen lassen und eure Kleider sollt ihr nicht zerreissen, und ihr werdet nicht sterben &*; demnach hat jeder andere, der das Haar nicht wachsen lässt und die Kleider nicht einreisst, den Tod verdient. Raphram b. Papa sagte: Im Traktat von der Trauer wird gelehrt, dass der Leidtragende während seiner Trauer den Beischlaf nicht ausüben darf. Einst übte jemand während seiner Trauer den Beischlaf aus, da schleppten Schweine seinen Körper[135] umher.

Šemuél sagte: Das Entblössen des Haupts, den Riss nach hinten umzudrehen und das Aufstellen des Lagers sind [am Šabbath] Pflicht; das Anziehen der Sandalen, der Beischlaf und das Waschen von Händen und Füssen in warmem Wasser ist freigestellt. Rabh sagte, auch das Entblössen des Haupts sei freigestellt. — Das Anziehen der Sandalen ist wol nach Šemuél deshalb freigestellt, weil nicht jedermann Schuhe anzieht[136], dasselbe sollte ja auch vom Entblössen des Haupts gelten, da nicht jedermann mit blossem Haupt geht!? — Šemuél vertritt hierin seine Ansicht; Šemuél sagte nämlich, das Einreissen, welches nicht bei der Aufregung erfolgt, sei kein Einreissen, und das Einhüllen, das nicht auf arabische Weise geschieht, sei kein Einhüllen. R. Nahman zeigte: bis zu den Bartgrübchen. R. Jâqob sagte im Namen R. Johanans: Dies nur, wenn er keine Schuhe anhat, wenn er aber Schuhe anhat, so ist es[137] schon hieraus zu ersehen. — «Das Einreissen, welches nicht bei der Aufregung erfolgt, sei kein Einreissen;» aber als man R. Šemuél er-

133. Die Trauer beginnt für ihn erst nach der Bestattung. 134. Lev. 10,6. 135. גויה heisst auch das männliche Glied. 136. Somit ist hieraus nicht zu ersehen, dass er Leidtragender ist. 137. Dass er am Šabbath keine Trauer hält.

התם דאבתי לא חל אבילות עליה אבי הבא דחל
אבילות עליה חבי נבי: בעא מיניה רבי יוחנן Fol. 24a
משמואל יש אבילות בשבת או אין אבילות בשבת
אמר ליה אין אבילות בשבת יתבי רבנן קמיה דרב
פפא ואמרי משמיה דשמואל אבל ששימש מיטתו
ביומי אבלו חייב מיתה אמר להו רב פפא אכור
אתמר ומשמיה דרבי יוחנן אתמר ואי שמיעא לבו
משמיה דשמואל חבי שמיע לבו אמר רב תחליפא
בר אבימי אמר שמואל אבל שלא פרע ושלא פירם
חייב מיתה שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם Lv.10,6
לא תפרמו ולא תמותו וגו׳ הא אחר שלא פרע ושלא
פירם חייב מיתה אמר רפרם בר פפא תנא באבל
רבתי אבל אסור לשמש מטתו ביומי אבלו ומעשה
באחד ששימש מטתו ביומי אבלו ושמטו חזירים
את גוייתו׳ אמר שמואל פתח ז חובה נתו׳ רשות
פריעת הראש חזרת קרע לאחוריו זקיפת המטה
חובה נעילת הסנדל תשמיש המטה רחיצת ידים
ורגלים בחמין ערבית רשות ורב אמר אף פריעת
הראש רשות ושמואל מאי שנא נעילת הסנדל
דרשות דלאו כולי עלמא עבידי דסיימי מסנייהי
פריעת הראש נמי לאו כולי עלמא עבידי דמגלו
רישייהו שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל קרע
שאינו בשעת חימום אינו קרע וכל עטיפה שאינה
בעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה מחוי רב נחמן עד
עובי דדקנא אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן לא
שנו אלא שאין לו מגעלים ברגליו אבל יש לו
מגעלים ברגליו מיבחין עליו כל קרע שאינו
בשעת חימום אינו קרע והא אמרו ליה לשמואל נח

M 97 + ויתבי M 98 פורע ולא פורם M 99 א ר
מנשוא בר תחליפא א ר כהנא אמר שמואל פריעת ראש וחזרת
קרע לאח ונקיפת המטה בשבת הוכח M 1 — ר M 2
ערבית P 3 ורבנן אמרי M ורב...רשות M 4
+ ותה מ P 5 + עד במה P 6 גובא M 7 לא

נפשיה דרב קרע עליה תריסר מני אמר אוי עברא
דהוה מסתפינא מיניה אמרו ליה לרבי יוחנן נח
נפשיה דרבי חנינא קרע עליה תליסר אצטלי מלתא
אמר אוי עברא דהוה מסתפינא מיניה שאני רבנן
דכיון דכל שעתא מדכרי שמעתתייהו כשעת חימום
דמי: אמר ליה רבין בר אדא לרבא אמר תלמיד
רב עמרם תניא אבל כל שבעה קורעו לפניו ואם
בא להחליף מחליף וקודם בשבת קורעו לאחוריו
ואם בא להחליף מחליף ואינו קורע כי תניא ההיא
בכבוד אביו ואמו אותן קרעין מתאחין או אין
מתאחין פליגו בה אבוה דרבי אושעיא ובר קפרא
חד אמר אין מתאחין וחד אמר מתאחין תסתיים
דאבוה דרבי אושעיא דאמר אין מתאחין דאמר רבי
אושעיא אין מתאחין ממאן שמעת ליה לאו מאביה
לא מבר קפרא רבים שמיע ליה אמר רבא אבל
מטייל באונקלי בתוך ביתו אבי אשבחיה לרב יוסף
דפריס ליה סודרא ארישיה ואזיל ואתי בביתיה אמר
ליה לאו סבר לה מר אין אבילות בשבת אמר ליה
Kat. 48 תכי אמר רבי יוחן דברים שבצינעא נוהגין רבי
אלעזר אומר משדרב בית המקדש עשרת בשבה
[וכו׳]: אמר רב גידל בר מנשיא אמר שמואל הלכה
ברבן גמליאל ואיבא דמתני לה אדרב גידל בר מנשיא
Qat. 8Gb Sem. 3 אתא כל שלשים יום תינוק יוצא בחוץ ונקבר באשה
אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים
Col. b אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים ואין
עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים

M 8 תליסר בגדי V כנגדין מני M 9 ליה + ר׳ M 10
מילתא M 11 ר׳ רב M 12 אמרו תלמידו אמר
ר׳ ע M 13 תניא כל P 14 דרב הוש׳ M השמואל
ור א וב ק M 15 דשמואל M 16 שמואל M 17
שמיע ליה רא דלמא סב ק שמיע M 18 מטייל אבל
M 19 וקאזיל בביתיה P 20 לביתיה M 21 לה. M
+ לה.

zählte, dass Rabh gestorben sei, zerriss er ja zwölf Gewänder und sprach: Ein Mann, den ich fürchtete, ist fort; und als man R. Johanan erzählte, das R. Hanina gestorben sei, zerriss er dreizehn feine wollene Gewänder und sprach: Ein Mann, den ich fürchtete, ist fort! — Anders ist es bei Gelehrten; da man stets an ihre Lehren denkt, so gleicht jede Zeit der Stunde der Aufregung.

Rabin b. Ada sprach zu Raba: Dein Schüler R. Âmram sagte, dass gelehrt wird: Der Leidtragende muss während der sieben Tage den Riss nach vorn tragen und wenn er [das Gewand] wechseln will, so thue er dies, reisse aber auch das andere ein; am Šabbath trage er den Riss nach hinten, und wenn er [das Gewand] wechseln will, so thue er dies, ohne es einzureissen. Diese Lehre spricht nur von Vater und Mutter. Dürfen diese Risse zusammengenäht werden oder nicht? — Hierüber streiten der Vater R. Ošâjas und Bar-Qapara; einer sagt, sie dürfen nicht zugenäht werden, der andere sagt, sie dürfen es. Es ist anzunehmen, dass der Vater R. Ošâjas es ist, welcher sagt, sie dürfen nicht zugenäht werden; denn R. Ošâja sagte, dass sie nicht zugenäht werden dürfen, und dies wird er ja wahrscheinlich von seinem Vater gehört haben. Nein, er hörte es von seinem Lehrer Bar-Qapara. Raba sagte: Jedoch darf er zu Haus einen [eingerissenen] Kittel tragen. Abajje traf R. Joseph mit einem Sudarium auf dem Haupt in seinem Zimmer umhergehend, da sprach er zu ihm: Ist denn der Meister nicht der Ansicht, dass die Trauer am Šabbath nicht statt hat!? Dieser erwiderte: So sagte R. Johanan: heimliche Angelegenheiten betreffend hat sie wol statt.

R. Eliêzer sagte: Seitdem der Tempel zerstört wurde, gleicht das Versammlungsfest dem Šabbath &. R. Gidel b. Menasja sagte im Namen Šemuéls: Die Halakha ist wie R. Gamaliél. Manche beziehen die Lehre des R. Gidel b. Menasja auf das Folgende: Ein Kind bis dreissig Tagen wird auf der Hand zu Grab getragen, und darf durch eine Frau und zwei Männer, nicht aber durch einen Mann und zwei Frauen bestattet werden; Abba-Šaúl sagt: auch durch einen Mann und zwei Frauen. Ferner stelle man sich wegen eines solchen nicht in die Reihe[138], noch spricht man dessentwegen den Trauersegen, noch werden dessentwegen die Leid-

138. Cf. Bd. I S. 58 N. 6.

tragenden getröstet. Ein dreissig Tage altes Kind muss in einem Sarg zu Grab getragen werden. R. Jehuda sagte: Nicht etwa in einem Sarg, den man auf der Schulter trägt, sondern den man an Trägern trägt. Ferner muss man sich seinetwegen in die Reihe stellen, den Trauersegen sprechen und die Leidtragenden trösten. Eines von zwölf Monaten wird auf einer Bahre hinausgetragen. R. Âqiba sagte: Wenn es ein Jahr alt, aber wie ein zweijähriges entwickelt, oder zwei Jahre alt, aber wie ein einjähriges entwickelt ist, so wird es auf einer Bahre hinausgetragen. R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Wenn es auf einer Bahre hinausgetragen wird, muss das Publikum wehklagen, wenn es nicht auf einer Bahre hinausgetragen wird, braucht das Publikum nicht wehklagen. R. Eleâzar b. Âzarja sagte: Kennt es das Publikum, so befasse es sich mit ihm, wenn nicht, so braucht es sich mit ihm nicht zu befassen. — Wie ist es mit solchen bezüglich der Trauerrede? R. Meír sagte im Namen R. Jišmâéls: Arme mit drei und Reiche mit fünf Jahren. R. Jehuda sagte in dessen Namen: Arme mit fünf und Reiche mit sechs Jahren; Kinder alter Leute gleichen Armen. Hierzu sagte R. Gidel b. Menasja im Namen Rabhs, die Halakha sei wie R. Jehuda im Namen R. Jišmâéls.

R. Înoni b. Sason trug an der Pforte des Fürsten vor: Ein Tag vor dem Versammlungsfest und das Versammlungsfest geben zusammen vierzehn Tage[139]. Als R. Ami dies hörte, ärgerte er sich darüber und sprach: Ist es denn seine Lehre, R. Eleâzar lehrte es ja im Namen R. Ošâjas!? R. Jiçḥaq der Schmied trug an der Pforte des Exiliarchen vor: Ein Tag vor dem Versammlungsfest und das Versammlungsfest geben zusammen vierzehn Tage. Als R. Šešeth dies hörte, ärgerte er sich und sprach: Ist es denn seine Lehre, R. Eleâzar lehrte es ja im Namen R. Ošâjas!? R. Eleâzar sagte nämlich im Namen R. Ošâjas: Woher dass [das Opfer des] Versammlungsfestes sieben Tage nachgeholt werden kann? — es heisst:[140] *Am Maççafest und am Wochenfest*: wie [das Opfer] am Maççafest innerhalb der sieben Tage nachgeholt werden kann, ebenso kann es auch am Versammlungsfest sieben Tage nachgeholt werden. R. Papa führte R. Ivja den Greis umher und trug ihm vor: Ein Tag vor dem Neujahrsfest und das Neujahrsfest geben zusammen vierzehn Tage. Rabina sagte: Demnach geben ein Tag vor

ותנחומי אבלים בן שלשים ויצא בדלוסקמא רבי יהודה
אומר לא דלוסקמא הניטלת בכתף אלא הניטלת
באצבעים ועומדין עליו בשורה ואומרים עליו ברכת
אבלים ותנחומי אבלים בן שנים עשר חדש יוצא במטה Sem. 3
רבי עקיבא אומר הוא בן שנה ואיברין כבן שתים הוא
בן שתים ואיברין כבן שנה יוצא במטה רבי שמעון בן
אלעזר אומר היוצא במטה רבים מצהיבין עליו אינו
יוצא במטה אין רבים מצהיבין עליו רבי אלעזר בן
עזריה אומר ניכר לרבים רבים מתעקמים עמו אינו
ניכר לרבים אין רבים מתעקמים עמו ומה הן בהכפד
רבי מאיר בשם רבי ישמעאל אומר עניים בני שלש
עשרים בני חמש רבי יהודה אומר משמו עניים
בני חמש עשרים בני שש ובני זקנים בבני עניים
אמר רב גידל בר מנשיא אמר רב הלכה ברבי
יהודה שאמר משום רבי ישמעאל דרש רבי עינוני
בר ששון אפיתחא דבי נשיאה יום אחד לפני עצרת
ועצרת הרי כאן ארבעה עשר שמע רבי אמי ואיקפד
אמר אנו דידיה הוא דרבי אלעזר אמר רבי אושעיא
הוא דרש רבי יצחק נפחא אקילעא דריש גלותא
יום אחד לפני עצרת ועצרת הרי כאן ארבעה עשר
שמע רב ששת איקפד אמר אנו דידיה הוא דרבי
אלעזר אמר רבי אושעיא הוא דאמר רבי אלעזר
אמר רבי אושעיא מנין לעצרת שיש לה תשלומין
כל שבעה שנאמר בחג המצות ובחג השבעות מה Dt. 16, 16
חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג
השבועות יש לה תשלומין כל שבעה אדבריה רב
פפא לרב אויא כבא ודרש יום אחד לפני ראש
השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר אמר
רבינא הלכך יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו

M 22 + יום || M 23 על הכתף אלא דלוסקמא הניטל על
אצבעים M 24 מצודרין M 25 בו M 26 איברי בישום
ר׳ M 27 שמואל M 28 משמי של M 29 עינוני
B עניני M 30 אפיתרא דבי ריש M 31 — כבא.

lungsfest und das Versammlungsfest geben zusammen vierzehn Tage[139]. Als R. Ami dies hörte, ärgerte er sich darüber und sprach: Ist es denn seine Lehre, R. Eleâzar lehrte es ja im Namen R. Ošâjas!? R. Jiçḥaq der Schmied trug an der Pforte des Exiliarchen vor: Ein Tag vor dem Versammlungsfest und das Versammlungsfest geben zusammen vierzehn Tage. Als R. Šešeth dies hörte, ärgerte er sich und sprach: Ist es denn seine Lehre, R. Eleâzar lehrte es ja im Namen R. Ošâjas!? R. Eleâzar sagte nämlich im Namen R. Ošâjas: Woher dass [das Opfer des] Versammlungsfestes sieben Tage nachgeholt werden kann? — es heisst:[140] *Am Maççafest und am Wochenfest*: wie [das Opfer] am Maççafest innerhalb der sieben Tage nachgeholt werden kann, ebenso kann es auch am Versammlungsfest sieben Tage nachgeholt werden. R. Papa führte R. Ivja den Greis umher und trug ihm vor: Ein Tag vor dem Neujahrsfest und das Neujahrsfest geben zusammen vierzehn Tage. Rabina sagte: Demnach geben ein Tag vor

139. Bezüglich der Trauer; der Tag vor dem Fest wird diesbezüglich als ganze Woche betrachtet (cf. S. 742 Z. 19), u. das V. gilt, obgleich es nur einen Tag währt, ebenfalls als volle Woche. 140. Dt. 16,16.

הרי כאן עשרים ואחד יום רבינא איקלע לסורא דפרת אמר ליה רב "חביבא מסורא דפרת לרבינא אמר בר יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר אמר ליה "אנא מסתברא כרבן גמליאל הוא דאמינא:

[vii.1] ן קורעין ולא חולצין "ואין מכבין אלא קרובין של מת ואין מכבין "אלא על מטה וקופה:

Fol. 25 Sab. 105b Mak. 2

גמרא. ואפילו "חכם והתניא חכם שמת הכל קרובי הכל קרובי כלקא דעתך אלא הכל בקרובי הכל קורעין עליו והכל חולצין עליו והכל מכבין עליו ברהבה לא צריכא דלאי הכם הוא ואי אדם בשר "חיובי מיחייב למיקרע דתניא מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים בשחן קטנים כדי שיכבה ויתאבל על אדם בשר "יכבה ויתאבל ערבונא קא "שקיל מיניה אלא מפני שלא "בכה והתאבל על אדם בשר "שכל הבוכה ומתאבל על אדם בשר מיחלין לו על כל עוונותיו בשביל בבוד שעשה לו "דלאי אדם בשר הוא אי דקאי התם בשעת יציאת נשמה חיובי מיחייב דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר העובד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע "דמה זה דומה לספר תורה שנשרף שחייב לקרוע "דלא קאי התם בשעת יציאת נשמה: בי נח נפשיה דרב ספרא לא קרעו רבנן עליה "אמרי לא גמרינן מינה אמר להו אביי מי תניא הרב שמת הכם שמת תניא ועיד כל יומא שמעתתיה בפומיה

dem Hüttenfest, das Hüttenfest und der achte desselben zusammen einundzwanzig Tage. Rabina kam einst nach Sura am Euphrat; da fragte ihn R. Habiba aus Sura am Euphrat: Sagte der Meister, dass ein Tag vor dem Neujahrsfest und das Neujahrsfest zusammen vierzehn Tage geben? Dieser erwiderte: Ich sagte nur, dass die Ansicht R. Gamaliéls "einleuchtend ist.

NUR DIE VERWANDTEN DES VERSTORBENEN DÜRFEN |AM HALBFEST| DAS GEWAND EINREISSEN, DIE SCHULTER ENTBLÖSSEN UND DAS TRAUERMAHL EINNEHMEN; DAS TRAUERMAHL WIRD NUR AUF EINEM AUFGESTELLTEN RUHEBETT EINGENOMMEN.

GEMARA. Also selbst, wenn es ein Gelehrter ist, — es wird ja aber gelehrt, dass wenn ein Gelehrter stirbt, jederman sein Verwandter sei!? — Jederman sein Verwandter,» wie kommst du darauf!? Sage vielmehr: jederman wird als sein Verwandter betrachtet; jeder muss seinetwegen das Gewand zerreissen, |die Schulter| entblössen und das Trauermahl auf dem Stadtplatz einnehmen!? — Hier handelt es von einem, der kein Gelehrter ist. —¿Wenn er aber ein rechtschaffener Mann war, so ist man ja dazu verpflichtet; es wird nämlich gelehrt: Weshalb sterben einem Söhne und Töchter in ihrer Jugend? — damit er über den Tod eines rechtschaffenen Mannes weinen und trauern soll. Weinen und trauern soll,» nimmt man etwa ein Pfand von ihm!? Vielmehr, weil er über den Tod eines rechtschaffenen Manns nicht geweint und getrauert hat; demjenigen aber, der über den Tod eines rechtschaffenen Manns weint und trauert, vergiebt man alle seine Sünden, wegen der Ehrung, die er ihm erwiesen hat. — Hier handelt es von einem, der kein rechtschaffener Mann war. ¿Wenn man aber bei der Agonie zugegen war, so ist man ja verpflichtet; es wird nämlich gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Wer bei der Agonie des Sterbenden zugegen war, ist zum Einreissen verpflichtet; dies ist gleich, als sähe man eine Gesetzrolle verbrennen, weswegen man zum Einreissen verpflichtet ist. — Hier handelt es, wenn man bei der Agonie nicht zugegen war.

Als die Seele R. Saphras zur Ruhe einkehrte, rissen die Jünger dessentwegen das Gewand nicht ein, indem sie sagten, sie hätten von ihm nichts gelernt. Abajje sprach zu ihnen: Heisst es etwa: wenn ein Lehrer stirbt, es heisst ja: wenn ein Gelehrter stirbt!? Ausserdem sind ja im Lehrhaus seine Lehren täglich in unserem

M 32 הניגא VM | M 33 אבוי מסת כר ג: | M 34 ולא
M 35 על המטות וקופות | M 36 לחכם | VM 37 הוא
M 38 יב ויתא | M 39 שקלי | M 40 נתאבל 41
M ; למדך | M 42 -- לא צריכא | M 43 למה...
רקרוע | M 44 אמרו לא גמירנא.

141. Cf. S. 740 Z. 5.

Mund. Als sie dann glaubten, man belasse es beim Geschehenen, da sprach Abajje zu ihnen: Wenn ein Gelehrter stirbt, so ist man, solange über ihn Trauerreden gehalten werden, zum Einreissen verpflichtet. Darauf wollten sie sofort einreissen, da sprach Abajje zu ihnen: Es wird gelehrt: Die Ehrung des Gelehrten besteht in der Trauerrede.

Die Seele R. Honas kehrte zur Ruhe ein, und man wollte eine Gesetzrolle auf sein Bett legen; da sprach R. Hisda zu ihnen: Soll man etwa an ihm nach der Ansicht verfahren, die er bei Lebzeiten bestritt!? R. Tahlipha erzählte nämlich, er habe gesehen, wie R. Hona, als er sich auf ein Bett setzen wollte, auf der eine Gesetzrolle lag, einen Krug umstülpte und auf diesen die Gesetzrrolle legte; hieraus, dass er der Ansicht war, es sei verboten, auf einem Bett zu sitzen, auf dem eine Gesetzrolle liegt. Als sie darauf, da das Bett durch die Thür nicht ging, es durch das Dach herausholen wollten, sprach R. Hisda zu ihnen: Es ist mir von ihm überliefert, dass es zur Ehrung des Gelehrten gehört, durch die Thür getragen zu werden. Alsdann wollten sie ihn aus diesem Bett in ein anderes legen; da sprach R. Hisda zu ihnen: Es ist mir von ihm überliefert, dass es zur Ehrung des Gelehrten gehört, im selben Bett [getragen zu werden]. R. Jehuda sagte nämlich im Namen Rabhs: Woher, dass es zur Ehrung des Gelehrten gehört, im selben Bett [getragen zu werden]? es heisst: [142] *Und sie luden die Bundeslade Gottes auf einen neuen Wagen.* Darauf erweiterten sie die Thüröffnung und trugen ihn hinaus. Da sprach R. Abba über ihn: Unser Meister war würdig, dass die Gottheit auf ihm ruhe, nur hat Babylonien Schuld daran. R. Nahman b. Hisda, nach Anderen, R. Hanan b. Hisda, wandte ein: [143] *Da erging das Wort des Herrn an Jehezqel, den Sohn Buzis, den Priester, im Land der Kasdäer*!? Da schlug ihn sein Vater mit seiner Sandale und sprach: Habe ich dir etwa nicht gesagt, dass du die Welt nicht behelligen sollst; das geschah vor langer Zeit. Als man ihn [nach Palästina] brachte, erzählte man R. Ami und R. Asi, dass R. Hona da sei. Da sprachen sie: Als wir dort waren, konnten wir vor ihm den Kopf nicht erheben, jetzt, wo wir hier sind, ist er uns gefolgt. Man erwiderte ihnen: Sein Sarg ist hier. R. Ami und R. Asi gingen ihm entgegen,

בבי מדרשא סבור[45]מה דהוה הוה[46]אמר להו אביי
[47]תניא חכם כל זמן שעוסקין בחסכד חייבין לקרוע
סבור למיקרע לאלתר אמר להו אביי[48]תניא חכם
כבודו בחסכדיו; כי נח נפשיה דרב הונא סבור
לאורובי ספר תורה אפוריה אמר להו רב חסדא
מילתא דבחייה לא סבירא ליה השתא ליקום[49]ליעביד
ליה דאמר רב תחליפא אנא הויתיה לרב הונא Men.32b
דבעי למיתב אפורייה והוה[50]מנח ספר תורה עילוה אלמא
וכן בדא אארעא ואותיב ספר תורה עילוה אלמא
קסבר אסור לישב על מטה שספר תורה[51]מונח
עליה לא הוה נפיק[52]פוריא מכבא כביר לשלשילי
דרך גגין אמר להו רב חסדא[53]הא גמירנא מיניה
חכם כבודו דרך פתח סבור לאשנויי מפוריא לפוריא
אמר להו רב חסדא[54]הכי גמירנא מיניה חכם כבודו
כמטה ראשונה דאמר רב יהודה אמר רב מנין לחכם
שכבודו כמטה ראשונה שנאמר [55]וירכיבו את ארון iiSam.6.3
[האלהים] על עגלה חדשה פרוס כבא ואפקוה פתח
עליה רבי אבא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה
אלא שבבל גרמה ליה מתיב רב נחמן בר [56]חסדא
[57]ואמרי לה רב חנן בר חסדא היה היה דבר ה' אל Ez.1,3
יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ בשדים טפח ליה אביה Bq.32b
בסנדליה אמר ליה לאו אמינא לך לא תיטרוד עלמא Bb.91a
[58]מאי היה שהיה כבר כי אסקוה להתם אמרו ליה
לרבי אמי ולרבי אסי רב הונא אתי אמרי כי הוינן
התם לא חוה לן לדלויי[59]רישין מיניה[60]השתא אתינן
הכא אתא בתרין אמרו[61]ליה ארונו בא רבי אמי
ורבי אסי נפוק רבי אילא ורבי חנינא לא נפוק

M 45 + מיניה P 46 + לאלתר M 47 תניא חכם
כ"ת שעו' בחסכדו קורעין עליו כבור. || M 48 — תניא || 49
V + ליה. M וליעי' ביה דא"ר חלבו אנא || M 50 יתיב || 51
M – מונח M 52 פורייה M 53 הכי M 54
הכי גמ' מיניה M 55 -ואמרי...הסדא M 56 מאי
P 57 רישא M 58 ואתא להכא א"ל אחוני V 59 להו.

142. iiSam. 6,3. 143. Ez. 1,3.

איבא דאמרי רבי אילא נפק רבי חנינא לא נפק
דנפק מאי טעמיה דתניא ארון העובר ממקום למקום
עומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים
ותנחומי אבלים דלא נפק מאי טעמא דתניא ארון
העובר ממקום למקום אין עומדין עליו בשורה ואין
אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים קשיין
אהדדי לא קשיא כאן ששלדו קיימת כאן בשאין
שלדו קיימת ורב הונא שלדו קיימת הוה דלא נפק
לא סיימוה קמיה אמרי היכא נינחיה רב הונא ריבין
תורה בישראל ורבי חייא ריבין תורה בישראל הוה
מאן מעייל ליה אמר להו רב חנא אנא מעיילנא ליה
דאוקימתיה לתלמודאי כי הוינא בר תמני סרי שנין
ולא חזי לי קרי ומשמע ליה קמיה וידעי בעובדיה
דיומא חד אתהפיכא ליה רצועה דתפילין ויתיב עלה
ארבעין תעניתא עייליה הוה עני יהודה מימניה
דאבוה וחזקיה משמאליה אמר ליה יהודה לחזקיה
קום מדוכתיך דלאו אורח ארעא דקאים רב הונא
בהדי דקאים קם בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חנא
איבעית זקפיה לארוניה ונפק אתא והאי דלא אינעש
ענש משום דזקפיה לארוניה דרב הונא: כי נח
נפשיה דרב חסדא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה
אמר להו רבי יצחק מילתא דלרביה לא מכסירא ליה
אנן ניקום נעביד ליה סכור דלא למישלל קרעייהו
אמר להו רבי יצחק בר אבי חכם בין שהחזירו פניהם
מאחורי המטה שוללין: כי נח נפשיה דרבה בר
Col.b הונא ורב המנונא אסקונתו להתם כי מטו אגישרא

M 60 + מ ט ד M 61 + אמרו ניחיה אצל ר חייא ד
M 62 אמרו מאן P 63 חנא M 64 לתולי תלמודא
כי הואי M 65 שנין M 66 לי קמיה וידעינא
M 67 עלה P 68 ארבעה M 69 עילוייה 70
M דקאי ר ה אבראי בהדי M 71 ר ה משום דזקוף M 72
לאוקמי M 73 + בר אבי M 74 חניא חכם שמת בין
שהחזיר פניו מאה המטה שולל.

R. Ila und R. Hanina nicht; manche sagen, R. Ila sei ihm entgegen gegangen, R. Hanina nicht. — Was war der Grund desjenigen, der ihm entgegenging? — Es wird gelehrt: Wenn ein Sarg von Ort zu Ort geführt wird, so stelle man sich in die Reihe, spreche den Trauersegen und tröste die Leidtragenden. — Was war der Grund desjenigen, der ihm nicht entgegenging? Es wird gelehrt: Wenn ein Sarg von Ort zu Ort geführt wird, so braucht man nicht sich in die Reihe zu stellen, den Trauersegen zu sprechen und die Leidtragenden zu trösten. — [Diese Lehren] widersprechen ja einander!? — Das ist kein Widerspruch; die eine handelt, wenn der Leichnam noch erhalten ist, die andere handelt, wenn der Leichnam nicht mehr erhalten ist. — Der Leichnam R. Honas war ja noch erhalten, weswegen ist [der eine] ihm nicht entgegengegangen? — Man teilte ihm dies nicht mit. Alsdann berieten sie, wo man ihn lege, [— bei R. Ḥija], da beide, R. Hona und R. Ḥija, die Gesetzlehre verbreiteten. Wer soll ihn [in die Gruft] bringen? Da sprach R. Ḥaga: Ich bringe ihn hinein, ich habe mit achtzehn Jahren den ganzen Talmud beendet, habe nie Pollution gehabt, ferner habe ich ihn bedient und kenne seine Thaten. Einst drehte sich ihm der Riemen[1] der Tephillin um, da verweilte er deswegen vierzig Tage im Fasten. Als er ihn [in die Gruft] brachte, lag Jehuda rechts und Ḥizqija links von ihrem Vater [R. Ḥija]. Da sprach Jehuda zu Ḥizqija: Steh auf von deinem Platz, es ist nicht schicklich [zu liegen], während R. Hona draussen steht. Als dieser aufstand, erhob sich eine Feuersäule mit ihm, und als R. Haga dies bemerkte, erschrak er; da stellte er den Sarg vor und ging hinaus. Und daher ist ihm nichts passirt, weil er den Sarg R. Honas vorgestellt hatte.

Als die Seele R. Hisdas zur Ruhe einkehrte, wollte man eine Gesetzrolle auf sein Bett legen, da sprach R. Jiçḥaq zu ihnen: Soll man etwa an ihm nach der Ansicht verfahren, die sein Lehrer bestritt!? Alsdann glaubten sie, den Riss nicht zusammenzuheften, da sprach R. Jiçḥaq b. Ami zu ihnen: Sobald man das Gesicht von der Bahre des Gelehrten abgewendet hat, darf man den Riss zusammenheften.

Als die Seelen des Rabba b. Hona und des R. Hamnuna zur Ruhe einkehrten,

144. Cf. Bd. I S. 21 N. 14.

führte man sie dorthin; da kamen sie an eine Brücke und die Esel blieben stehen. Da fragte ein Araber: Was hat dies zu bedeuten? Man erwiderte ihm: Die Gelehrten erweisen einander Hochschätzung; einer sagt: Meister, geh du zuerst; der andere sagt: Meister, geh du zuerst. Jener sprach: Nach meinem Urteil gehe Rabba b. Hona zuerst. Darauf schritt der Esel des Rabba b. Hona voran. Da fielen diesem Araber die Back- und Vorderzähne aus. Alsdann sprach ein Jüngling über sie: Ein Spross von Ehrwürdigen kam aus Babel, das Buch des Kriegs mit sich führend. Pelikan und Meerkatze trafen zugleich ein, um das Verderben und das Unglück mit anzusehen, das aus Šineâr gekommen ist. Er zürnte über seine Welt, raubte ihr Seelen und freute sich mit ihnen, wie die junge Braut. Der auf den Wolken reitet, jubelt und freut sich, wenn die Seele eines Unschuldigen und Frommen zu ihm kommt.

Als die Seele Rabinas zur Ruhe einkehrte, sprach ein Trauerredner über ihn: Die Palmen bewegen das Haupt wegen des einer Palme gleichenden Frommen; wollen wir Nächte wie Tage |in Trauer| verbringen. R. Aši fragte Bar-Qipoq:[146]Was wirst du an diesem Tag[147]sprechen? Dieser erwiderte: Wenn in Çedern das Feuer dringt, was kann schon der Isop an der Wand? Wenn den Levjathan die Angel gefangen, was sollen nun die Fischlein im Sumpf? Wenn in den reissenden Strom die Angel geworfen ist, was soll schon das Grubengewässer!? Da sprach Bar-Abin[148]zu ihm: Behüte und bewahre bei den Frommen die Worte "Feuer" und "Angel" zu gebrauchen! — Was würdest du sprechen? — Ich würde sprechen: Beweinet die Leidtragenden, nicht aber den Dahingeschiedenen; dieser hat sich zur Ruhe begeben, uns aber in Betrübnis zurückgelassen. Da wurde |R. Aši| ohnmächtig, darauf wurden ihnen die Füsse verdreht. An jenem Tag hielten sie über ihn keine Trauerrede. Deswegen sagte R. Aši: Weder Bar-Qipoq kann die Ḥaliçah[149]erteilen, noch kann dies Bar-Abin.

Raba sprach einst, als er am Tirgis ging, zu Bar-Abin: Sag etwas. Da stellte er sich hin und sprach: Die Mehrheit des Dritten[150]kam ins Wasser, denke und erbarme dich unser; wir irrten uns von dir ab, wie eine Frau von ihrem Mann; verlasse uns nicht beim Zeichen des bittren[151]Wassers.

145. Name eines Trauerredners. 146. An dem ich sterben werde. 147. Wenn jemand die Leviratsehe (cf. Dt. 25,5 ff.) nicht vollziehen will, so muss ihn die Frau auf dem Gericht unter verschiedenen Zeremonien den Schuh abziehen; dieser Akt heisst Ḥaliçah (Abziehen). 148. Jisraél, cf. Jes. 19,24. 149. Cf. Num. 5,18.

קמי נהרי אתי להדיא טייעא באי האי אמרי
ליה רבנן דקא עבדי יקרא אהדדי מר אמר מר ניעיל
בריש׳ יתיר אמר מר ניעיל בריש׳ אמר דינא הוא
דרכח בר הונא לניעיל בריש׳ חליף נמלתא דרכח בר
הונא נתיר בהיה ושנויה דהההוא טייעא פתח עליה
ההיא ינוקא גוז ישישים עלה בבבל ועמי כפר
מלחמית קאת וקפיד הוכפלו לראות בשוד ושבר הבא
משנער קנק על עולמו יחמס מצני נפשית ישמח
בהם בכלה חדשה רוכב ערבות שש ושמח בבא אליו
נפש נקי וצדיק כי נה נפשיה דרבינא פתח עלה
ההוא כפדנא תמרים הניעי ראש על צדיק בתמר
נשים לילות ביומים אמר ליה רב אשי לבר קיפוק
ההיא יומא מאי אמרת אמר ליה אבינא אם באדזים
נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר ליתן בחכה
הועלה מה יעשי דגי רקק בנחל שיטף נפלה חכה
מה יעשי בי נכים אמר ליה בר אבין חס ושלום
דחכה ושלהבת בצדיקי אמינא ומאי אמרת אמינא
בכו לאבלים ולא לאבידה שהיא למנוחה ואנו לאנחה
חלש דעתיה עליהו ואיתחפוך ברעייהו ההוא יומא
לא אתו לאכפודיה והיינו דאמר רב אשי לא בר
קיפוק חליק ולא בר אבין חליק רבא בי חוה אתא
לדלת אמר ליה לבר אבין קום אימא מילתא קאי
ואמר באי רוב שלישיה בבים זכור רחם תעינו
מאהריך באשה מבעלה אל תזניחנו באות מי מרה׃

M 75 להדדי ‖ M 76 — מר ‖ M 77 בדינא דידי גברא
בר גברא ליעול ‖ M 78 + צור ‖ M 79 — ממנו ‖ 80
M רשום ‖ B 81 — עד מישום יולות ביומים ‖ M 82 קיפוק
M 83 אם ‖ P 84 יעשה ‖ M 85 אילא מאי אמרת בנו
יאוכדים ולא ‖ M 86 ואגדנו לאבדות ‖ M 87 ואוכבור
M 88 לאו בר אבין חליק ולאו בר קיפוק חליק ‖ M 89 —
קום ‖ B 90 שלישית ‖ M 91 ברית רחם.

חנין יתהן זירא אבא יעקב ביבי שמואל חייא מנחם
סימן רבי חנין התניה דבי נשיאה תוה לא קא חזי
ליה בני בעא רחמי ויהבו ליה ההוא ייצא דחזה
ליה נח נפשיה פתח עליה ההוא ספדנא שמחה
לתוגה נחפכה ששון ויגון נדמכקי בעת שמחתי נאנח
בעת הנינתי אבד הנינו אכוקי ליה חנן על שמיה:
כי נח נפשיה דרבי יוחנן פתח עליה רבי יצחק בן
אלעזר קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים
דכתיב ויהי ביום ההוא ויבאתי השמש בצהרים Am. 8,9
ואמר רבי יוחנן זה יומו של יאשיהו: כי נח נפשיה 10
דרבי ייתהן ייתום רבי אבי שבעה ושלשים אמר רבי
אבא בריה דרבי חייא בר אבא רבי אבי דעבד Ber. 48a
לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר רבי חייא בר אבא Sab. 38a Tan. 149
אמר רבי יוחנן אפילו רבי שלימדו חכמה אינו יושב
עליו אלא יום אחד: כי נח נפשיה דרבי זירא פתח Mo'ed Q.
עליה ההוא ספדנא ארזן שנעקר הרס ילולה ארזן 15
צבי נידלה שעשועים איז נא לה אמרה רקת כי
אברה כלי המדמה: כי נח נפשיה דרבי אבהו אחיתי
עמודי דקסרי ביא דרבי יוסי שפעו מרוכי דציפורי Sym.1099
דמא דרבי יעקב אתחמיאו כוכבי ביממא דרבי אבי 20
איעקרו כל אילניא דרבי חייא נחותו כיפי דנורא
מרקוע דרבי מנחם ברבי יוסי אישתעי צלמניא
והוו למהלצייא דרבי תנחום בר חייא איתקצעו כל
אנדרטיא דרבי אלישיב איחתי שבעין מחתרתא
כנהדרין דרב המנונא נחיתו כיפי דכרדא מרקוע 25
דרבה ורב יוסף נשוך כיפי דפרת אחדי דאבי יהבא
נשוך כיפי דדלת אהדי כי נח נפשיה דרבי משרשיא

M 92 חנין...ביומן M 93 בר M 94 וא חי
M 95 בני M 96 ישתשון ליגון תורם בעת קובעת שמחתו
M 97 חנין M 98 פרח M 99 ישב ר א עולויות ז
V 1 שעשועים M 2 המעתא P 3 הניה M 4
M 5 איתקי M 6 אריוא דר שמואל ב ר
M 7 בי אבא נחיתו כיפי דמורא מן יצחק איעקרו כל
M 8 סומאי אישתעא כל צל יהוו למהצלייא דר ת רקוע
M 9 -- יצחק ב ר בייח דר ח איש כפר עכו איתעקרו
M 10 בעבריא M 11 דנורא מן רקוע.

R. Hanin, Schwiegersohn des Fürsten, hatte keine Kinder; da flehte er um Erbarmen und bekam einen Sohn. An dem Tag aber, an dem er ihn bekam, starb er. Da sprach ein Trauerredner über ihn: Die Festlichkeit wurde in Trauer verwandelt, Jubel und Kummer trafen zusammen: zur Zeit seiner Freude muss er seufzen, zur Zeit der Begnadigung ging der Begnadete unter. Da benannte man [das Kind] Hanin, nach ihm.

Als die Seele R. Johanans zur Ruhe einkehrte, sprach R. Jiçhaq b. Eleâzar über ihn: Schwer ist dieser Tag für Jisraël, wie der Tag, an dem die Sonne mittags untergeht; es heisst nämlich: *An diesem Tag werde ich die Sonne mittags untergehen lassen*, und hierzu sagte R. Johanan, damit sei der Todestag Jošijahus gemeint.

Als die Seele R. Johanans zur Ruhe einkehrte, hielt R. Ami die siebentägige und die dreissigtägige Trauer. R. Abba, Sohn des R. Hija b. Abba sprach: R. Ami that dies nur für sich, denn R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans, dass man selbst [beim Tod] seines Lehrers, der ihn Weisheit lehrte, nur einen Tag zu sitzen brauche.

Als R. Zera starb, sprach ein Trauerredner über ihn: Das Land Šineâr war trächtig und gebar, das Land der Pracht zog seinen Liebling grosss, welche ihm, spricht Raqqath, dass es sein köstliches Gerät verloren hat.

Als die Seele R. Abahus zur Ruhe einkehrte, vergossen die Säulen in Cäsarea Thränen. Als R. Jose [starb], strömte Blut aus den Rinnen in Sepphoris. Als R. Jâqob [starb], wurden die Sterne am Tag gesehen. Als R. Aši [starb], wurden alle Bäume entwurzelt. Als R. Ḥija starb, fielen Feuerschollen vom Himmel. Als R. Menaḥem b. Jose [starb], wurden alle Figuren wie die Glättsteine platt gedrückt. Als R. Tanḥum b. Ḥija [starb], wurden alle Statuen zerschlagen. Als R. Eljašib [starb], wurden in Neharḍeâ siebzig Einbrüche verübt. Als R. Hamnuna [starb], fielen Hagelschollen vom Himmel. Als Rabba und R. Joseph [starben], stiessen die Ufer des Euphrat an einander. Als Abajje und Raba [starben] stiessen die Ufer des Tigris an einander. Als die Seele des R. Mešaršeja zur Ruhe ein-

150. חנינו wird von Pseudo-Rsj. ganz unrichtig von חנך abgeleitet, höchstwahrsch. ist אבי חנין zu lesen. 151. Am. 8,9. 152. Während der 7 Trauertage muss der Leidtragende auf der Erde sitzen. 153. Cf. S. 547 Z. 22 ff. 154. Während er lebte, wurden keine Einbrüche verübt

טעין דיקרי שיצי׳ תנו רבנן ואלו קרעין שאין מתאחין הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלימדו תורה ועל נשיא ועל אב בית דין ועל שמועות הרעות ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף ועל ערי יהודה ועל המקדש ועל ירושלם וקורע על מקדש ומוסיף על ירושלם אביו ואמו ורבו שלימדו תורה מנלן דכתיב ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו אבי אבי זה אביו ואמו רכב ישראל ופרשיו זה רבו שלימדו תורה מאי משמע דכתרגם רב יוסף רבי רבי דטב לתון לישראל בצלותיה מרתיבן ופרשין ולא מתאחין מנלן דכתיב ויחזק בבגדיו ויקרעם [ל]שנים קרעים מימשמע שנאמר ויקרעם איני יודע שלשנים אלא מלמד שקרעום ועומדים לשנים לעולם אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אליהו חי הוא אמר ליה כיון דכתיב ולא ראהו עוד לנביה דידיה במת דמי נשיא ואב בית דין ושמועות הרעות מנלן דכתיב ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה׳ ועל בית ישראל כי נפלו בחרב שאול זה נשיא יהונתן זה אב בית דין על עם ה׳ ועל בית ישראל אלו שמועות הרעות אמר ליה רב ברר שבא לרב כהנא ואימא עד דהוו בוהו אמר ליה על הפסיק הענין ובמי קרעינן אשמועות הרעות והא אמרו ליה לשמואל קטל שבור מלכא תריסר אלפי יהודאי במזיגת קסרי ולא קרע לא אמרו אלא ברוב צבור

Fol. 26 Sem. 9

Die Rabbanan lehrten: In folgenden Fällen darf man den Riss nicht zusammennähen: wenn man das Gewand einreisst über den Tod seines Vaters, seiner Mutter, seines Lehrers, der ihn das Gesetz lehrte, eines Fürsten, oder eines Gerichtspräsidenten, über böse Nachrichten, über die Gotteslästerung, über das Verbrennen einer Gesetzrolle, über |die Zerstörung| der judäischen Städte, des Tempels und Jerušalems. Man reisse das Gewand ein wegen |der Zerstörung| des Tempels und erweitere |den Riss| wegen der Jerušalems. Woher dies von Vater, Mutter und Lehrer, der ihn das Gesetz lehrte? — Es heisst:[155] *Als Elišâ das sah, schrie er: Vater, Vater, du Israéls Wagen und Reiter.* "Vater, Vater" deutet auf Vater und Mutter; "Israéls Wagen und Reiter" deutet auf einen Lehrer, der einen das Gesetz lehrte. — Wieso ist dies hieraus erwiesen? — Nach der Paraphrase R. Josephs: Meister, Meister, der du durch dein Gebet für Israél besser warst als Wagen und Reiter. — Woher, dass der Riss nicht zusammengenäht werden dürfe? — Es heisst:[156] *Da erfasste er sein Gewand und zerriss es in zwei Stücke*; schon [die Worte] "er zerriss sie," besagen ja, dass er es entzweiriss, vielmehr deutet dies, dass es für immer in zwei Hälften bleiben müsse. Reš-Laqiš sprach zu R. Johanan: Elijahu lebt ja noch!? Dieser erwiderte Da es heisst:[157] *Und er sah ihn nicht mehr*, so galt er für ihn als tot. — Woher dies vom Fürsten, Gerichtspräsidenten und den bösen Nachrichten? — Es heisst:[157] *Da fasste David seine Kleider und zerriss sie, desgleichen alle Männer seiner Umgebung, und sie trauerten, weinten und fasteten bis zum Abend um Šaúl und seinen Sohn Jonathan und um das Volk des Herrn und das Haus Jisraél, weil sie durchs Schwert gefallen waren.* Von Šaúl ist es bezüglich des Fürsten, von Jonathan bezüglich des Gerichtspräsidenten und vom Volk des Herrn und dem Haus Jisraél bezüglich böser Nachrichten zu entnehmen. Rabh b. Šaba sprach zu R. Kahana: Vielleicht nur, wenn sich Alles zusammen ereignet!? Dieser erwiderte: |Die Wiederholung des Worts| *um* trennt die einzelnen Ereignisse. — Aber muss man denn wegen böser Nachrichten das Gewand einreissen, man erzählte ja Šemuél, dass der König Sapor zwölftausend Juden tötete, und er riss das Gewand nicht ein!? — Dies nur, wenn man es von der Mehrheit der Gemeinde hört,

M 12 ת ר M 13 חכמה M 14 + בית V 15
+ בית ה M 16 — ר ר M 17 שהם קרעים מה ת ל
שנים מלמד ‖ M 18 בשנים ‖ M 19 ר׳ מתון ‖ M 20
+ על M 21 וכת ויב׳ M 22 דאיבא — M 23
על M 24 ועל שה ר מ ק M 25 תליסר אלפי יה במזיגת דקסרי.

Mu. 22b Syn. 60b

i Reg. 2,12

i Reg. 2,12

ii Sam. 1,11

155. iiReg. 2,12. 156. iiSam. 1,11.

יבמעשה שהוה יצי קצר שביר מלכא יהודאי והא
אמר ריה שביר מלכא לשמיאל תיתי לי דלא קמלי
יהודאי מעליה הכא אינהו גרמי לנפשיהי דאמר רבי
אמי לקל יתיר דמזועת קדרי פקע שהא דלודקיא על
בירכת השם מנין דכתיב ויבא (אליו) אלוקים בן
הלקוח [אשר על הבית] וישבנא הכפר ייאה בן אסף
המזכיר אל הזקוקי קרוע בגדים: תני רבנן אחד
השיבעי יאחד השובע מפי השמע הוב לקרוע יתעדם
אין חייבין לקריע שכבר קרעו בשעה ששמעו בשעה
ששמעו מאי הוי אה קא שמעי השתא לא בלקא
דעתא דכתיב יהי כשמע הברך [הזקוקי] (את
דבריו) ויקרע את בגדיו הכלך קרע והם לא קרעו
ולא מתאהן מנלן אתיא קריעה קריעה מדוד בפר
תיתי שנשיבה מנלן דכתיב ויהי בקריא יהודי שרש
דלתית יארבעה (י)קרעו[ה] בתעי הספר יהשלך אל
האש אשר אל האה וגו׳ מאי שלש דלתות וארבעה
אמרי ליה לויהויקים כתב יריעה כפר קונית אמי
לחו מה כתוב ביה איכה ישבה בדד אמר לחו
אנא מרבא אמרי ליה בכה תבכה בלילה אנא מרבא
גלתה יהודה מעני אנא מרבא דרכי ציון אבלות
אנא מרבא חוי צריה לראש אמר לחו מאן אמרה
כי ה׳ הוגה על רב פשעיה מוד קדר כל אוכרית
שבה ישרפן באש יהוינו דכתוב יוא פחדי ולא
קרעי את בגדיהם מכלל דבעי למיקרע אמר ליה רב
פפא לאביי אימר בשום שמועה הרעה אמר ליה
שמועית רעה בההוא שעתא מי הוו אמר רבי

הכתוב P 28	מנלן M 27	אינהי M 26	
בתתב. B	השתא M 30	יכי קרעי P 30	M 29
א ל M 33	לחי M 32	א ל M 31	מיוד
M 37	שבה M 36	אמר M 35	M 34
			ובהוב.

wie es dort geschah. Aber möchte denn der König Šapor Juden, er sagte ja einst zu Šemuél, es möge ihm zuguti kommen, dass er nie einen Juden getötet hat? In jenem Fall hatten sie es selbst verschuldet. R. Ami erzählte nämlich, dass durch das Geräusch der Hacken an der Furt zu Cäsarea, die Mauern von Ludicea platzten. — Woher dies von der Gotteslästerung? Es heisst: *Darauf kamen Eljaqim, der Sohn Hilqijas, der dem Palaste vorstand, und Schna der Schreiber, auf Josas, der Sohn Asaphs, der Kanzler, mit zerrissenen Kleidern zu Hiqqija.*

Die Rabbanan lehrten: Sowol der Hörende, als auch der von diesem Hörende muss das Gewand einreissen; die Zeugen aber nicht, da sie dies bereits beim Hören gethan haben. Was nützt denn das, was sie beim Hören gethan haben, sie hören es ja jetzt wiederum!? Es leuchtet nicht ein, denn es heisst: *Und als der König Hiqqija das hörte, zerriss er seine Kleider*; nur der König zerriss also seine Kleider, jene aber nicht. Woher, dass der Riss nicht zusammengenäht werden dürfe? — Dies ist aus [dem Wort] *zerrissen* zu entnehmen, welches auch bei David gebraucht wird. Woher dies von einer Gesetzrolle, die verbrannt wird? — Es heisst: *Und als Jehuda drei oder vier Sätze vorgelesen hatte, zerschnitt jener sie mit dem Federmesser und warf sie in das Feuer auf dem Kohlenbecken &c.* — Was sind es für drei oder vier Sätze? — Man erzählte Jehojaqim, Jirmeja habe ein Buch mit Klageliedern geschrieben. Da fragte er sie, was darin geschrieben stehe. — [160]*Ach wie einsam liegt.* Dieser sprach: Ich bin König. Jene erwiderten:[161]*Sie weint und weint in der Nacht.* — Ich bin König. — [162]*Ausgewandert ist Jehuda vor Elend.* Ich bin König. — [163]*Die Wege nach Çijon trauern.* — Ich bin König. — [164]*Ihre Bedränger sind zu Häuptern geworden.* Alsdann fragte er: Wer sagt dies? — [165]*Um der Menge ihrer Sünden willen.* Sofort schnitt er die darin befindlichen Gottesnamen aus und verbrannte sie im Feuer. Deswegen heisst es:[166]*Sie erschraken aber nicht, noch zerrissen sie ihre Kleider*; demnach sollten sie ihre Kleider wol zerreissen. R. Papa sprach zu Abajje: Vielleicht sollten sie es nur wegen der bösen Nachrichten!? Diese erwiderte: Gab es denn schon damals böse Nachrichten!?

R. Helbo sagte im Namen R. Honas: Wer eine Gesetzrolle zerreissen sieht, muss

157. Bei ihrer Emporung gegen die pers. Herrschaft. 158. iiKeg. 18,37. 159. Dass sie wiederum einreissen. 160. iiReg. 19,1. 161. Jer. 36,23. 162. Thr. 1,1. 163. Ib. V. 2. 164. Ib. V. 3. 165. Ib. V. 4. 166. Ib. V. 5. 167. Jer. 36,24.

zweimal das Gewand einreissen, einmal wegen des Pergaments und einmal wegen der Schrift, denn es heisst:[169] *Nachdem der König die Rolle und die Worte verbrannt hatte.* R. Abba und R. Hona b. Ḥija sassen einst beisammen, und als R. Abba, da er austreten[170] wollte, seine Tephillin aufs Kissen legte, kam ein Strauss und wollte sie wegschnappen. Da sprach er: Jetzt könnte ich verpflichtet sein, zweimal einzureissen. Jener fragte: Wie kommst du dazu? Mit mir selbst ereignete sich so etwas, und ich wandte mich an R. Mathna und er wusste es nicht, darauf wandte ich mich an R. Jehuda, und er sprach zu mir: So sagte Šemuél: nur wenn es durch Gewalt geschieht, wie es dort war.

Woher dies von [der Zerstörung] judäischer Städte? — Es heisst: *Da kamen Leute aus Sichem, aus Silo und aus Samaria, achtzig Mann, mit abgeschorenen Bärten und zerrissenen Kleidern und mit Einritzungen bedeckt, die Speiseopfer und Weihrauch bei sich hatten, um sie zum Tempel des Herrn zu bringen* etc. R. Ḥelbo sagte im Namen des Ûla Biraáh, im Namen R. Eleâzars: Wer judäische Städte in ihrer Zerstörung sieht, spreche:[171] *Die Städte Jehudas sind zur Wüste geworden*, und reisse ein. Wer Jerušalem in seiner Zerstörung sieht, spreche:[172] *Çijon ist zur Wüste geworden, Jerušalem zur Einöde*, und reisse ein. Wer den Tempel in seiner Zerstörung sieht, spreche:[173] *Unser heiliges und herrliches Haus, in welchem unsere Väter dich lobpriesen, ist in Flammen aufgegangen, und alles, was uns köstlich war, ist ein Trümmerhaufe geworden,* und reisse ein.

Man reisse das Gewand ein wegen [der Zerstörung] des Tempels und erweitere [den Riss] wegen der Jerušalems.» Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Sowol beim Hören, als auch beim Sehen muss man, sobald man in Çophim[173] anlangt, das Gewand einreissen; man reisse ein wegen [der Zerstörung] des Tempels besonders und wegen der Jerušalems besonders!? — Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt, wenn man zuerst den Tempel sieht, das Andere handelt, wenn man zuerst Jerušalem sieht.

Die Rabbanan lehrten: Diese alle dürfen [den Riss] zusammenheften, zusammenfalten, zusammenstechen und leiterartig zusammenheften, aber nicht zusammen-

168. Ib. V. 27. 169. So nach Cod. M, *En-Jâqob* u. einer Emendation Berlins; in jer. T. (Mq. iii,7) wird dies von [אבא] ר בא u. [הונא] ר הונה erzählt, und zwar sollen es die Tephillin des letztern gewesen sein, was mit der La. B übereinstimmen kann. 170. Jer. 41,5. 171. Jes. 64,9. 172. Ib. V. 10. 173. Çophin ist nach Rsj. (Pes. 49a sv.) Name eines Dorfs in der Nähe Jerušalems; nach einer Erklärung der Tosephta (ed. Zuckermk. p. 159 Z. 10) heisst Ç. der ganze Umkreis um J., von da aus man J. sehen kann.

חלבו אמר רב הונא הרואה ספר תורה שנקרע חייב
לקרוע שתי קריעות אחד על העור ואחד על הכתב
שנאמר אחרי שרף [המלך] את המגלה ואת הדברים Jer.36,27
רבי אבא ורב הונא בר חייא הוו יתבי קמיה דרבי
אבא בעא לאפנויי שקליה לטוטפתיה אתיה אבי
סדיא אתאי בת נעמיתא בעא למיבלעיה אמר השתא
איחייבן לי שתי קריעות אמר ליה מנא לך הא והא
בדידי הוה עובדא ואתאי לקמיה דרב מתנה ולא הוה
בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה ואמר לי הכי אמר
שמואל לא אמרו אלא בזרוע ובמשכה שהיה: ערי Jer.4,10
יהודה מנלן דכתיב ויבאו אנשים משכם משלו וישמרון Jer.41,5
שמנים איש מגלחיו(ן) זקן וקרעי בגדים [ומתנדדים]
ומנחה [ולבונה בידם] להביא בית ה' וגו' אמר רבי
חלבו אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר הרואה ערי
יהודה בחורבנן אומר ערי יהודה היו מדבר וקורץ Jer.64,9
ירושלם בחורבנה אומר ציון מדבר היתה ירושלם
שממה וקורץ בית המקדש בחורבנו אומר בית קדשנו Jes.64,10
ותפארתנו אשר הללוך אבתינו היה לשרפת אש
וכל מחמדנו היה לחרבה ונקורץ: קורע על מקדש
ומוסיף על ירושלם וראינהו אחד השוענץ ואחד
הרואה בין שהגיע לצופים קורע וקורע על מקדש
בפני עצמו ועל ירושלם בפני עצמה לא קשיא הא
דפנע במקדש בריש הא דפנע בירושלם בריש:
תנו רבנן ובולן רשאין לשוללן ולמוללן וללוקטן

38 M שנשרף 39 M ארת עה ג ואחת 40 M את
המגילה וה גויל ואת הדברים וה הכתב 41 M בתדדי
קם ר א לאפ 42 M איבו 43 P כי חייב . M מיה
44 M אתא 45 M א ל 46 M המק.

וריעשותן בסין סילמות אבל לא לאחותן אמר רב
הסדא ובאיהוי אלכסנדרי׃ תנו רבנן הקורע מתוך Col.b
השלל מתוך המלל מתוך הלקט מתוך הסולמות לא
יצא מתוך האיחוי יצא אמר רב חסדא ובאיחוי
אלכסנדרי תנו רבנן רשאי להופכו למטה ולאחותו
רבי שמעון בן אלעזר אוסר מלאחותו ובשם שמוכר
אסור לאחותו כך מהלוקה אסור לאחותו לפיכך מוכר
צריך להודיעו ללוקח׃ תנו רבנן תחילת קריעה טפח
ותוספת שלש אצבעות דברי רבי מאיר רבי יהודה
אומר תחילת קריעה שלש אצבעות ותוספת כל שהו
אמר עולא הלכה כרבי מאיר בקריעה והלכה כרבי
יהודה בתוספת תניא נמי הכי רבי יוסי אומר תחילת
קריעה טפח ותוספת כל שהו׃ תנו רבנן אמרו לו
מת אביו וקרע מת בנו והוסיף תחתון מתאחה עליון
אינו מתאחה מת בנו וקרע מת אביו והוסיף עליון
מתאחה תחתון אינו מתאחה מת אביו מתה אמו מת
אחיו מתה אחותו קורע קרע אחד לכולן רבי יהודה
בן בתירה אומר על כולן קרע אחד על אביו ואמו קרע
אחד לפי שאין מוסיפין על קרע אביו ואמו מאי טעמא
אמר רב נחמן בר יצחק לפי שאינן בתוספת אמר
שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה ומי אמר שמואל
vgl. Mo.184 הכי והאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבילות
לחוד קריעה לחוד עד היכן קורע עד טיבורו ויש
אומרים עד לבו אף על פי שאין ראיה לדבר זכר
Jo.2.13 לדבר שנאמר וקרעו לבבכם ואל בגדיכם הגיע לטיבורו

M 47 ר׳ רשב א אומר מאי קאמר אמר אביו ה ק רשאי להופכו
למטה M 48 באיחוי M 49 לוקח אם לאח לפיכך
50 M 1° מת M 51 על כולן M 52 + קורע 53
M של אביו ושל אמו M 54 + ו M 55 סימן
M 56 שנא׳.

nähen. R. Hisda sagte: Mit einer alexandrinischen[174] Naht.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand [das Gewand] an der Stelle einreisst, wo es zusammengeheftet, zusammengestochen oder leiterartig zusammengeheftet war, so hat er sich seiner Pflicht nicht entledigt, wo es zusammengenäht war, so hat er sich seiner Pflicht entledigt. R. Hisda sagte: Nur mit einer alexandrinischen Naht.

Die Rabbanan lehrten: Man darf [den Riss] nach unten umkehren und ihn zusammennähen; R. Šimôn b. Eleâzar verbietet das Zusammennähen. Und wie der Verkäufer ihn nicht zusammennähen darf, so darf es auch der Käufer nicht; der Verkäufer muss es daher dem Käufer mitteilen. Die Rabbanan lehrten: Der Riss muss eine Handbreite und die Erweiterung drei Finger gross sein — Worte R. Meírs; R. Jehuda sagt, der Riss müsse drei Finger und die Erweiterung irgend wie gross sein. Ûla sagte: Die Halakha ist wie R. Meír bezüglich des Einreissens, und wie R. Jehuda bezüglich der Erweiterung. Ebenso wird auch gelehrt: R. Jose sagt, der Riss müsse eine Handbreite und die Erweiterung irgend wie gross sein.

Die Rabbanan lehrten: Wenn man einem erzählt, sein Vater sei gestorben, und er das Gewand eingerissen, sein Sohn sei gestorben, und er [den Riss] erweitert hat, so darf der untere [Riss] zusammengenäht werden, der obere aber nicht. Sein Sohn sei gestorben, und er das Gewand eingerissen, sein Vater sei gestorben, und er [den Riss] erweitert hat, so darf der obere [Riss] zusammengenäht werden, der untere aber nicht. Sind ihm Vater, Mutter, Bruder und Schwester gestorben, so reisse er derentwegen zusammen nur einen Riss, R. Jehuda b. Bethera sagt, wegen aller Verwandten zusammen reisse man einen Riss, wegen seines Vaters und seiner Mutter besonders, weil der Riss wegen seines Vaters und seiner Mutter nicht erweitert wird.

Aus welchem Grund? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Weil man diesen nicht erweitern kann[175]. Šemuél sagte: Die Halakha ist wie R. Jehuda b. Bethera. — Kann Šemuél dies denn gesagt haben, er sagte ja, dass bei der Trauer die Halakha nach der Ansicht des Erleichternden zu entscheiden sei!? — Die Trauer ist etwas Besonderes und das Einreissen ist etwas Besonderes. — Bis wie weit muss man einreissen? — bis zum Nabel, manche sagen, bis zum Herzen. Und obgleich es dafür keinen Beweis giebt, so giebt es eine Andeutung, denn es heisst: *[176]Zerreisst euer*

174. Ganz unkenntlich. 175. Der Riss muss bis zum Herzen reichen, während man wegen anderer Verwandten nur eine Handbreite einzureissen braucht. 176. Jo. 2.13.

מרחיק שלש אצבעות וקורע נתמלא מלפניו מחזירו
לאחריו נתמלא מלמעלה חופהו מלמטה והקורע
מלמטה ומן הצדדין לא יצא אלא שבהן נדיל פירס
מלמטה׃ פלגי בה רב מתנה ומר עוקבא יתיבוה
משמיה דאביה דשמואל והוו חד אמר כל שבעה
קורע לאחר שבעה מוסיף וחד אמר כל שלשים קורע
לאחר שלשים מיסיק מתקיף לה רבי זירא מאן דאמר
כל שבעה קורע אמאי הלא ניתן לשוללי אלא הא
דאמר מר האשה שלוליתו לאלתר הכי נמי התם משום
כבוד אשה הוא מאן דאמר כל שלשים קורע אמאי
הלא ניתן לאהיתי אי לאבוי ולאמו הלא ניתן לאהיתי
לעולם הכי נמי התם משום כבוד אביו ואמו הוא׃
תנו רבנן חיוצא בבגד קורע לפני המת הרי זה גיזל
את המתים ואת החיים רבן שמעון בן גמליאל אומר
האומר לחבירו השאילני חלוקך ואלך ואבקר את
אבא שהיא חולה יהלך ויבקר אבא שמת קורעני יאמרו
ובשובא לביתו מחזיר לו הלוקו ונותן לו דמי קרעו
ואם לא הודיעו הרי זה לא יעלה בו׃ תנו רבנן חולה
שמת לו מת אין מודיעין אותי שמת שמא תטרוף דעתו
עליו ואין מקרעין בפניו ימשתקין את הנשים מפניו
ומקרעין לקטן מפני ענמת נפש וקורעין על חמיו
ועל חמותו מפני כבוד אשתו ואמר רב פפא תנא

M 57 + ושמע שמועה אחרת | M 58 + נתמלא מאחוריו
מחזירו מלפניו | M 59 למטה || M 60 אשה דאיכא אשה
P 61 + ורואיתו | M 62 וכשבא | M 63 לו שמא | M 64
לו ובשב | M 65 לפניו | M 66 אבות נפש יקורע | M 67 אביו

Herz und nicht eure Kleider. Reicht der Riss| bis zum Nabel, so reisse er [den zweiten Riss[177]] in einer Entfernung von drei Handbreiten. Ist die Vorderseite voll Risse, so drehe er sie nach hinten; ist die obere Seite voll Risse, so wende er sie nach unten. Wer [das Gewand] unten, oder an der Seite einreisst, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt, nur der Hohepriester reisst es unten ein. Mo.22b

R. Mathna und Mar-Ûqaba streiten im Namen des Vaters Šemuéls und Levis; einer sagt, dass man während der sieben Trauertage eventuell von neuem einreisse, nachher aber [den ersten Riss] erweitere, der andere sagt, dass man während der dreissig Trauertage von neuem einreisse, nachher aber [den ersten Riss] erweitere. R. Zera wandte ein: Der Grund desjenigen, welcher sagt, dass man während der sieben Trauertage von neuem einreisse, ist wol der, weil man dann [den Riss] nicht zusammenheften darf[178],— demnach müsste ihn ja die Frau, von der der Meister sagte, sie dürfe ihn sofort zusammenheften, wol [erweitern] dürfen!? — Diese thut es nur des Anstands wegen. — Der Grund desjenigen, welcher sagt, dass man während der dreissig Trauertage von neuem einreisse, ist wol der, weil man dann [den Riss] nicht zusammennähen darf, — demnach müsste man es ja, wenn es eine Trauer über Vater und Mutter ist, wo man ihn niemals zusammennähen darf, [auch vorher]!? — Dies nur zu Ehren seines Vaters und seiner Mutter. Sem.9 Bm.8

Die Rabbanan lehrten: Wer mit einem [seit vorher] zerrissenen Gewand den Toten begleitet, der beraubt die Toten und die Lebenden. R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wenn jemand zu seinem Nächsten spricht: Borge mir dein Gewand, ich will meinen erkrankten Vater besuchen, worauf er ihn besucht und ihn tot vorfindet, so reisse er es ein nnd nähe es wieder zusammen, und wenn er nach Haus kommt, gebe er ihm das Gewand zurück und auch eine Entschädigung für den Riss; hat er ihm dies nicht mitgeteilt, so darf er es nicht berühren.

Die Rabbanan lehrten: Wenn einem Kranken jemand stirbt, so teile man ihm dies nicht mit, weil er das Bewusstsein verlieren kann; ferner darf man in seiner Gegenwart das Gewand nicht einreissen und man bringt die Trauernden in seiner Umgebung zum Schweigen. Man reisse auch das Gewand eines Kinds ein, damit dies Schmerz errege. Man reisse das Gewand über den Tod seines Schwiegervaters und seiner Schwiegermutter ein, zu Ehren, seiner Frau. R. Papa sagte: Im Traktat von der grossen Trauer wird gelehrt, dass ein Leidtragender kein Kind auf den Mq.14b

177. Falls sich ihm ein zweiter Todesfall ereignet. 178. Die Erweiterung des ersten Risses ist somit nicht zu merken.

באבר רבתי אבל לא יניח תינוק בתוך חיקו מפני שמכניאי לידי שחוק ונמצא מתגנה על הבריות׃ ואין מברין על מטות וקופות׃ תנו רבנן ההולך לבית האבל אם היה לבו עם בו יברוהו על מטות בפיות ואם לאו יברוהו על מטות זקופות רבא איתתע ביה מלתא על לגביה אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי רבא זקיק אבא בר מרתא בפי אמר כמה ליה ביה דעתא לאחאי צורבא מרבנן׃ תנו רבנן ההולך ממקום למקום

Fol.27a אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יגלגל עמהן׃

Sem.11 תנו רבנן מאימתי כופין את המטות משיצא מפתח

Sifra 152b Ket. 4b Syn. 47b ביתו דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר משיסתם הגולל מעשה שמת רבן גמליאל הזקן בין שיצא מפתח ביתו אמר להם רבי אליעזר כפו מטותיכם ובין שנסתם הגולל אמר להם כבר בפינו על פי זקן׃ תנו רבנן מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת בן הבנחה ומעלה אמר רבה בר חונא אף על פי בן אינו יושב עליה עד שתחשך ולמוצאי שבת אף על פי שאין לו לישב אלא יום אחד חזור וכופה׃

תנו רבנן הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה ואפילו יש לו עשר מטות בעשרה מקומות כופה את כולן ואפילו חמשה אחין ומת אחד כולן כופין ואם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה דהגיע אין צריך לכפותו אלא זוקפו רבן שמעון בן גמליאל אומר

Syn. 20a דהגיע מתיר את קרביטיו והוא נופל מאיליו מאי

M 68 מת M 69 + רבא M 70 בהאי + M 71
M 72 בעסקו M 73 את ; ואיתעו אבולות בדרך
B 74 + רבי יהושע כפו מטותיכם אמרו לו ‖ M 75 הזקן ‖
M 76 + רב M 77 לישב M 78 + ל M 79
M 80 + מהן M 81 כופה את כולן - לכפותו ודהגיע אינו
P 83 קורניטיו. M 82 את

Schoss nehmen dürfte, weil es ihn zum Scherzen veranlassen würde, weswegen ihn die Leute missachten würden.

MAN DARF DAS TRAUERMAHL NICHT AUF AUFGESTELLTEN BETTEN EINNEHMEN.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand den Leidtragenden besucht und ihm das Herz übermütig ist, so lasse man ihm das Trauermal auf umgelegtem Bett einnehmen, sonst lasse man es ihm auf aufgestelltem Bett einnehmen. Einst ereignete sich bei Raba ein Trauerfall, und Abba b. Martha, das ist nämlich Abba b. Minjomi, besuchte ihn. Da stellte Raba [das Bett] auf, Abba b. Martha aber legte es um. Darauf sprach jener: Wie wenig Verstand hat dieser Jünger!

Die Rabbanan lehrten: Wenn [ein Leidtragender] von Ort zu Ort wandert, so soll er, wenn er kann, seine Beschäftigung vermindern, wenn aber nicht, so besorge er alles durch [seine Reisegefährten]. Die Rabbanan lehrten: Wann werden die Betten umgelegt? sobald [der Leichnam] aus dem Haus ist — Worte R. Eliézers; R. Jehošuâ sagt: Sobald der Sarg geschlossen ist. Als R. Gamaliél der Aelteste starb, sprach R. Eliézer, sobald er aus dem Haus war: Legt die Betten um; als der Sarg geschlossen wurde, sprachen sie: Auf Veranlassung des Greisen haben wir die Betten bereits umgelegt.

Die Rabbanan lehrten: Wann stellt man das Bett am Vorabend des Šabbaths auf? — von der Zeit des Nachmittaggebets ab. Rabba b. Hoña sagte: Dennoch darf man sich, bevor es finster geworden, nicht hinsetzen. Am Šabbathausgang muss man es wieder umlegen, selbst wenn man nur noch einen Tag Trauer hat.

Die Rabbanan lehrten: Man muss nicht nur sein eigenes Bett umlegen, sondern sämtliche Betten, die sich in der Wohnung befinden, selbst wenn man zehn Betten an zehn Stellen hat, muss man sie sämtlich umlegen. Und selbst, wenn von fünf Brüdern einer stirbt, müssen sie allesamt das Lager umlegen. Ein für Gerätschaften bestimmtes Lager braucht man nicht umzulegen; ebenso braucht man die Ruhebank nicht umlegen, man lasse sie aufgestellt. R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Bei der Ruhebank löse man die Schnüre,[180] wodurch sie von selbst zusammenfällt. — Was ist das

179. Dem widersprechend heisst es in der Mišnah (S. 758 Z. 7); nur auf; eine Randglosse ergänzt auch hier die Partikel אלא, vgl. jed. RABB. *Diskurse* Mq. p. 82. 180. Cf. Bd. I S. 704 N. 5. 181. Der Zusatz in B rührt von SEDELS her; ein ähnlicher Zusatz wurde auch in die Parallelstelle Sem. xj eingeschoben. Statt אמר להם (wahrsch. eine falsche Abbrautlösung) ist אמרו לו zu lesen. 182. קרביטי ist wahrsch. *κράββατος: grabatus, Ruhebett, Lager, Feldbett.* Pseudo-RS) erklärt: תריסיו א (!), eine HS. hat: טרטפיט א

für eine Ruhebank? Ûla erwiderte: Das Glücksbett[183]. Rabba sprach zu ihm: Wieso wird demnach gelehrt, dass [bei dem Traurmahl] das Publikum auf der Erde und der König auf der Ruhebank sitze, — sollte er sich denn eines Gegenstands bedienen, dessen man sich sonst nicht bedient!? R. Aši entgegnete: Was ist dies denn für ein Einwand; dasselbe geschieht ja auch bei seinem Essen und Trinken: sonst werden ihm Speise und Trank nicht gebracht, dann[184] aber wol!? Wenn man aber dagegen einwenden will, so kann man es aus folgender Lehre: Die Ruhebank braucht man nicht umzulegen, man lasse sie aufgestellt; weshalb braucht man sie nicht umzulegen, falls du sagen würdest, damit sei das Glücksbett gemeint, es wird ja gelehrt, dass man nicht nur das eigene Bett umlege, sondern sämtliche Betten, die sich in der Wohnung befinden!? — Was ist dies für ein Einwand, dasselbe geschieht ja auch bei einem zum Auflegen von Gerätschaften bestimmten Lager, von dem gelehrt wird, dass man es nicht umzulegen brauche!? Wenn man aber dagegen einwenden will, so kann man dies aus Folgendem: R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Bei der Ruhebank löse man die Schnüre, wodurch sie von selbst zusammenfällt; welche Schnüre befinden sich denn am Glücksbett!? Als Rabin kam, erzählte er, einer von den Rabbanan, Namens R. Taḥlipha b. Maâraba, der in der Riemerstrasse zu verkehren pflegte, habe ihm gesagt, dass mit Ruhebett das Fellbett gemeint sei. Es wurde auch gelehrt: R. Jirmeja sagte: Bei der Ruhebank ist das Gurtwerk von innen angebracht, beim Bett wird es oben heraufgelegt. R. Jâqob b. Aḥa sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Die Halakha ist wie R. Šimôn b. Gamaliél. Ebenso wird auch gelehrt: R. Jâqob b. Aḥa sagte im Namen R. Asis: Ein Bett, aus welchem Baldachinstangen auslaufen, lasse man stehen und genug.

Die Rabbanan lehrten: Wer auf einem Stuhl, auf einem grossen Trog oder auf dem Fussboden liegt, hat sich seiner Pflicht nicht entledigt. R. Johanan erklärte: Weil er das Bett nicht umgelegt hat.

Die Rabbanan lehrten: Man fege und sprenge die Wohnung des Leidtragenden, wahrsch. Tragbett. 183. Sie hatten in ihren Wohnungen ein kleines Bett zu stehen, auf dem das Glück ruhen sollte und das zum Gebrauch nicht verwendet wurde. 184. Die Speisen zur Trauermahl werden dem Leidtragenden von Fremden verabreicht.

יקיתנית בבית האבל יאין מביאין את המיטה את הסעודה רבות האבל אינו יהא רגל בר קפיא אין מברכין יא על המיטה ויא על הסעודה בבית האבל ביתי היא ויא מברכין הא אתיי מיתתן לא קשיא הא בבית האבל הא בבית המנחמין׃

vii.2 ויא בתני א בסים יאי אומרים ברכה אבלים במועד אבל עמהן בשירה ומנחמי ומשמחי

viii.1 את הרבים׃ אין מעמיד את המטה בתוך שלא להרגיל את ההספד ויא של נשים לעולם מפני הכבוד׃

גמרא׃ תני רבנן בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלתית של כסף ושל זהב ועניים בכלי נצרים של עלבה קליפה יהוי עניים מתבישים התקינו שיהו הכל מביאין בכלי נצרים של עלבה קליפה מפני כבודן של עניים׃ תני רבנן בראשונה היו משקין בבית האבל עשירים מוכיחין רבנה ועניים מוכיחין צבועה יהוי עניים מתבישין התקינו שיהו הכל משקין מוכיחין צבועה מפני כבודן של עניים בראשונה היו מעלין פני עשירים ומכסין פני עניים מפני שהוי מישתהין פניהם מפני בצירת יהוי עניים מתבישין התקינו שיהו מכסין פני הכל מפני כבודן של עניים בראשונה היו מיציאין עשירים בדרגש 9a-b עניים בכלונה יהוי עניים מתבישין התקינו שיהו Col.b הכל מיציאין בכלונה מפני כבודן של עניים בראשונה

M 4 לא את ב ויא את M 5 שכבות B 6 מברכין
M 7 לא M 8 באיבעקוטלא M 9 ואלו קורעין ולא
מתאחז הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שאביהו תורה ועל נשיא
ואב ד ועל שמיעות תרועת ועל ברכת חשם ועל ס ת שנשתרף
ועל עיר יהודה ועל המקדש ועל ירושלם וקורע על המקדש
ומזכות על ירושלם M 10 מפני שמראין M 11 לבות
M 12 בסא ושלי M 13 מיציאין M 14 בכלי זכוכית
M 15 ת ר M 16 שהוי פניהם מיוש בשני בצ P 17
בצרות || M 18 בכליהם.

auch dart man in dessen Wohnung Teller, Becher, Gläser und Krüge einpacken, man dart man da weder Räucherwerk noch Spezereien bringen. Dem ist aber nicht so; Bar-Qapara lehrte, dass man im Hause des Leidtragenden keinen Segen über Räucherwerk oder Spezereien sprechen dürfe; man darf also über sie laut einen Segen sprechen, wol aber sie in dessen Wohnung bringen!? Das ist kein Einwand: das Eine handelt vom Trauerzimmer[185], das Andere handelt vom Zimmer der Tröstenden.

MAN DARF [DIE SPEISEN] ZUM TRAUERMAHL WEDER AUF EINEM TABLETT NOCH IN EINER SCHALL NOCH IN EINE SCHÜSSEL BRINGEN, SONDERN IN KÖRBEN. AM HALBFEST SPRICHT MAN NICHT DEN TRAUERSEGEN, WOL ABER STELLT MAN SICH IN DIE REIHE, TRÖSTET [DIE LEIDTRAGENDEN] UND ENTLÄSST DAS PUBLIKUM. MAN STELLT [AM HALBFEST] DIE BAHRE NICHT AUF DEN STADTPLATZ, UM NICHT DIE TRAUER ZU VERGRÖSSERN; DIE BAHRE MIT EINEM WEIBLICHEN LEICHNAM AUCH SONST NICHT WEGEN DES ANSTANDS.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Anfangs pflegten die Reichen in silbernen und goldenen Körben und die Armen in aus abgeschälten Weidenruten geflochtenen Körben [die Speisen] zum Leidtragenden zu bringen; da aber die Armen dadurch beschämt wurden, ordnete man an, dass sie jeder in aus abgeschälten Weidenruten geflochtenen Körben bringe, wegen der Achtung der Armen. Die Rabbanan lehrten: Anfangs pflegte man beim Leidtragenden den Reichen in Krystallgläsern und den Armen in farbigen Gläsern Getränke zu reichen; da aber die Armen dadurch beschämt wurden, ordnete man an, sie jedem in farbigen Gläsern zu reichen wegen der Achtung der Armen. Anfangs pflegte man die Gesichter der Reichen frei zu lassen und die Gesichter der Armen zu bedecken, weil ihre Gesichter vor Hunger schwarz waren; da aber die Armen dadurch beschämt wurden, ordnete man an, dass man jedem das Gesicht bedecke, wegen der Achtung der Armen. Anfangs pflegte man die Reichen auf einer Ruhebank und die Armen auf einer Tragbahre hinauszutragen; da aber die Armen dadurch beschämt wurden, ordnete man an, jeden auf einer Tragbahre hinauszutragen, wegen der Achtung der Armen. Anfangs pflegte man unter den Leichnam

185. Da sich die Leiche befindet, wegen des üblen Geruchs.

חיו מניחין את המוציא תחת חזי מעים מתים וחיו
חולי מעים חיים מתביישין התקינו שיהו מניחין
תחת הכל מפני כבודן של חולי מעים חיים בראשונה
חיו מטבילין את הכלים על גבי נדות מתות וחיו
נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על גבי
כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות בראשונה
חיו מטבילין על גבי זבין מתים וחיו זבין חיים
מתביישין התקינו שיהו מטבילין על[27] גב הכל מפני
כבודן של זבין חיים בראשונה חיתה[27] הוצאת המת
קשה לקרוביו יותר מציתתו עד שהיו[28] קרוביו מניחין
אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות ראש
בעצמו[29] ויצא בכלי פשתן ונהגו העם אחריו לצאת
בכלי פשתן אמר[30] רב פפא והאידנא נהוג עלמא
אפילו[30] בצרדא בר זוזא: אין מניחין את המטה
ברחוב: אמר רב פפא אין מוציא בפני[31] תלמיד חכם
וכל שכן חנוכה ופורים והני מילי בפניו אבל שלא
בפניו לא איני והא רב כהנא ספדיה לרב זביד
מנהרדעא בפום נהרא אמר רב[32] פפי יום שמועה הוה
ובכפניו דביו: אמר עילא הסמך על לב דכתיב על
שדים ספדים טיפוח ביד קולום כתגל תנו רבנן
המקלס לא יקלס[33] בסנדל אלא במנעל מפני הכבוד:
אמר רבי יוחנן אבל ביון שנינעץ ראשו שוב אין
מנחמין רשאין לישב אצלו: ואמר רבי יוחנן הכל
חייבין לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה: ואמר
רבי יוחנן לכל[34] אומרים להם שבו חוץ מאבל וחולה:

M 19 מתי חולי מעיין B 20 חיו M 21 גבי בר
האנשים מפני M 22 יציאתו של מת M 23 קרוביו
M 24 — ויצא...אחריו | M 25 רבה בר רב הונא | V 26
צרדא M 27 תלמודי הכמים M 28 פפא M 29
דהתם כי בפניו | M 30 לא במנעל ולא בסנדל | M 31 + אין.

eines an Leibschmerzen Leidenden Räucherwerk zu stellen; da aber dadurch an Leibschmerzen Leidende beschämt wurden, ordnete man an, es unter jeden Leichnam zu stellen, wegen der Achtung der an Leibschmerzen Leidenden. Anfangs pflegte man die Kleider der als Menstruirende Verstorbenen in einem Tauchbad zu reinigen; da aber dadurch die lebenden Menstruirenden beschämt wurden, ordnete man an, die Kleider aller verstorbenen Frauen in einem Tauchbad zu reinigen, wegen der Achtung der lebenden Menstruirenden. Anfangs pflegte man [die Kleider] der als Flussbehaftete Verstorbenen in einem Tauchbad zu reinigen; da aber dadurch die lebenden Flussbehafteten beschämt wurden, ordnete man an, die Kleider eines jeden Leichnams in einem Tauchbad zu reinigen, wegen der Achtung der lebenden Flussbehafteten. Anfangs war das Hinausführen des Leichnams für die Verwandten beschwerlicher als sein Tod, so dass die Verwandten ihn liegen zu lassen und fortzulaufen pflegten, da trat R. Gamaliél auf und geringschätzte sich selbst, indem er anordnete, ihn in Flachsgewändern zu bestatten. Darauf führte es das Volk ein, die Toten in Flachsgewändern zu bestatten R. Papa sagte: Jetzt pflegt das Volk sogar in einer Hülle im Wert eines Zuz [zu bestatten].

Man stelle die Bahre nicht auf den Stadtplatz. R. Papa sagte: Bei einem Schriftgelehrten wird das Halbfest nicht berücksichtigt, und um so weniger das Hanuka- und das Purimfest. Dies jedoch nur in seiner Gegenwart, nicht aber in seiner Abwesenheit.— Dem ist ja aber nicht so, R. Kahana hielt ja eine Trauerrede über R. Zebid aus Nehardeâ in Pum-Nahara!? R. Papi erwiderte: Dies geschah am Tag da sie die Nachricht erhielten, der der Gegenwart [des Leichnams] gleicht. Ûla sagte: Klagen heisst sich aufs Herz [schlagen], denn es heisst:[186] *Auf die Brüste [schlagend] klagen sie*; klatschen: mit den Händen; stampfen: mit den Füssen. Die Rabbanan lehrten: Man darf nicht mit einer Sandale, sondern nur mit einem Schuh stampfen, wegen der Gefahr.

R. Johanan sagte: Sobald der Leidtragende mit dem Kopf genickt hat, dürfen die Tröstenden bei ihm nicht sitzen bleiben. Ferner sagte R. Johanan: Jeder muss vor einem Fürsten aufstehen, ausgenommen der Leidtragende und der Kranke. Ferner sagte R. Johanan: Jeden heisse man, [wenn er aufsteht,] sich setzen, nicht aber den Leidtragenden und den Kranken.

186. Jes. 32,12.

אמר רב יהודה אמר רב אבא יום ראשון אסור ראבל
"לחם משלי מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל ילחם
Ez.24,17 אנשים לא תאכל רבה ורב יוסף "מחלפי בעודתיהו
לחדדין: ואמר רב יהודה אמר רב מת בעיר כל
בני העיר אסורין במלאכה רב המנונא אוקלע
"לדהרוסתא שבע קל שיפורא דשכבא הוא הנך אינשי
דקא עבדי עבידתא אמר "להו ליהוי הנך אינשי
בשמתא לא שכבא איכא במתא אמרי ליה הבורתא
איכא במתא אמר להו אי הכי שרי לכו: ואמר רב
יהודה אמר רב כל "המתקשה על מתו יותר מדאי על
מת אחר היא ביבה ההיא איתתא דהוות בשובבותיה
דרב הונא הוו לה שבעה בני "מית חד מיניהי היית
קא בכיא "ביתיהא עליה שלח לה רב הונא לא
תעבדי הכי לא אשגחה "ביה שלח לה אי צייתת
מיטב "אי לא צבית זוודתא לאידך מית ימותו בויהי
"לסוף אמר לה תישוש "זוודתא לנפשיך וביתא: אל
Jer.22,10 תבכו למת ואל תנודו לו אל תבכו למת יותר מדאי
ואל תנודו לו יותר מבשויער הא ביצד שלשה "ימים
לבכי ושבעה להספד ושלשים לגיהוץ והתספרת מבאן
ואילך אמר הקדוש ברוך הוא אי אתם רחמנים "בו
b. Bb.16a יותר ממני: בבי בכו להלך אמר רב יהודה "להולך בלא
a. בנים רבי יהושע בן לוי לא "אזיל לבי אבלא אלא
Jer.22,10 למאן דאזיל בלא בני דכתיב בכי בכי להלך": כי
לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו רב הונא אמר
Comm.86a 87a זה שעבר עבירה ישנה בה "רב הונא לטעמיה דאמר
Q.ad.20b 4a רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה
Sot.22a Ar.30b לו הותרה לו כלקא דעתך אלא אימא נעשית לו

M 32 — א"ר | M 33 משלו דקא | M 34 + הוו | M 35
M 37 להו | M 38 אמרי M 36 לדאמרי מאתא
M 40 עלות בתדויא | M 41 המתקשר M 39 שבוב
M 42 ואם לאו תימוש ההיא איתתא זוודתא 43
M 44 ההיא איתתא זוודתא לנפשה וביתה
M 46 — כי | M 47 — אמר רב 48 M 45 — יומים
M 49 + להולך בלא בנים | M 50 אמר ר' ח
M 51 — רב...בה.

R. Jehuda sagte im Namen Rabbis: Der Leidtragende darf am ersten Tag nicht von seinem eigenen Brot geniessen, denn der Allbarmherzige sprach zu Jehezqel: *"Und Brot [gewöhnlicher Leute] sollst du nicht essen.* Rabba und R. Joseph wechselten ihre Mahlzeit mit einander. Ferner sagte R. Jehuda im Namen Rabbis: Befindet sich ein Verstorbener in der Stadt, so ist sämtlichen Einwohnern der Stadt die Arbeit verboten. R. Hamnuna kam einst in Daro-Matha und hörte den Schall einer Posaune wegen eines Todesfalls. Darauf sah er Leute Arbeit verrichten; da sprach er: Diese Leute sollen exkommunicirt sein; ein Verstorbener befindet sich ja in der Stadt. Als man ihm aber erwiderte, dass Bestattungsvereine in der Stadt vorhanden sind, sprach er: So soll die Exkommunikation aufgehoben sein. Ferner sagte R. Jehuda im Namen Rabbis: Wer sich über einen Toten zu sehr grämt, wird über einen anderen Toten weinen. Eine Frau, die sieben Kinder hatte, wohnte in der Nachbarschaft R. Honas; einst starb ihr eines, und sie weinte unaufhörlich. Da liess ihr R. Hona sagen, dass sie dies unterlasse, diese beachtete es nicht. Darauf liess er ihr wiederum sagen: Willst du gehorchen, so ist es gut, wenn aber nicht, so bereite Reisevorrat für andere Tote. Darauf starben sie alle. Zuletzt liess er ihr sagen: Bereite Reisevorrat für dich selbst. Darauf starb sie.

[187] *Weinet nicht über einen Toten, noch beklaget ihn*: weinet nicht zu sehr über einen Toten, noch beklagt ihn übermässig. — Wieviel? — Drei Tage für das Weinen, sieben Tage für das Klagen und dreissig Tage bezüglich geglätteter Gewänder und des Haarschneidens. Von dann ab spricht der Heilige, gebenedeiet sei er: Seid nicht barmherziger als ich![188] *Weinet um den Fortgehenden.* R. Jehuda erklärte: Um den, der ohne Kinder fortgeht. R. Jehošuâ b. Levi besuchte einen Leidtragenden nur dann, wenn der Verstorbene keine Kinder hinterliess, denn es heisst: *Weinet um den Fortgehenden.*

[189] *Weil er nicht mehr zurückkehren und sein Heimatland wiedersehen wird.* R. Hona erklärte: Derjenige, welcher eine Sünde begangen und sie wiederholt hat. R. Hona vertritt hiermit seine Ansicht, er sagte nämlich: Wenn jemand eine Sünde begangen und sie wiederholt hat, so ist sie ihm erlaubt. — «Erlaubt,» wie kommst

187. Ez. 24,17. 188. Jer. 22,10.

du darauf!? — Sage vielmehr: Sie kommt ihm als Erlaubtes vor. R. Levi sagte: In den ersten drei Tagen komme es dem Leidtragenden vor, als läge ein Schwert auf seinen Schultern; von drei bis sieben, als läge es in einem Winkel, ihm gegenüber; von da ab, als ziehe es an ihm auf der Strasse vorüber.

DIE BAHRE MIT EINER WEIBLICHEN LEICHE AUCH SONST NICHT, WEGEN DES ANSTANDS. Die Nehardeênser sagten: Dies gilt nur von einer Wöchnerin[189], andere Frauen darf man wol. R. Eleâzar sagte, dies gelte auch von anderen Frauen, denn es heisst:[190] *Und Mirjam starb daselbst und wurde daselbst begraben*: unmittelbar nach dem Tod begrub man sie. Ferner sagte R. Eleâzar: Auch Mirjam starb durch einen Kuss;[191] dies ist aus [dem Wort] *daselbst* zu entnehmen, welches auch beim [Tod] Mošes gebraucht wird. Weshalb aber heisst es bei ihr nicht: Durch den Mund des Herrn? — weil dies zu sagen unschicklich wäre. R. Ami sagte: Weshalb wird vom Tod Mirjams nächst dem Abschnitt von der roten Kuh berichtet? — dies besagt, dass der Tod der Frommen eine Sühne ist, wie es die rote Kuh ist. R. Eleâzar sagte: Weshalb wird vom Tod Ahrons nächst dem Abschnitt von den priesterlichen Gewänden berichtet? — dies besagt, dass der Tod der Frommen eine Sühne ist, wie es die priesterlichen Gewänder sind.

כהיתר אמר רבי לוי אבל שלשה ימים הראשונים
יראה את עצמו באילו חרב מונחת לו בין שתי
ירכותיו משלשה עד שבעה באילו מונחת לו בנגדו
בקרן זוית מכאן ואילך באילו עוברת בנגדו בשוק:
ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: אמרי נהרדעי
לא שנו אלא חיה אבל שאר נשים מניחין רבי Fol.28
אלעזר אמר אפילו שאר הנשים דבתיב ותמת שם Nm.20,1
מרים ותקבר שם כמוך למיתה קבורה ואמר רבי
אלעזר אף מרים בנשיקה מתה אתיא שם שם Bt.17a
ממשה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' מפני
שנגאי הדבר לאומרו אמר רבי אמי למה נכמכה
מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה
אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת אמר
רבי אלעזר למה נכמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה
מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתן של צדיקים
מכפרת: תנו רבנן מת פתאום זו היא מיתה הטופה Sem.3
חלה יום אחד ומת זו היא מיתה דהופה רבי הנניה
בן גמליאל אומר זו היא מיתת מנפה שנאמר כן Ez.24,16
אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במנפה וכתיב
ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב שני b.v.18
ימים ומת זו היא מיתה דהויה שלשה עגרה ארבעה
גזיפה חמשה זו היא מיתת כל אדם אמר רבי חנין
מאי קראה הן קרבו ימיך למות הן חד קרבו תרי ימיך Dt.31,14
תרי חמשה הן חד שכן בלשון יוני קורין לאחת Sab.31b Syn.76b
הן מת בחמשים שנה זו היא מיתת ברת חמשים Tan.6b Sem.3

M 52 + יהושע בן M 53 – את M 54 כתפיו
M 55 קברות M 56 – את M 57 לומר M 58
פרשת מרים ומיתתה לפרה M 59 מיתתו של אה M 60
+ לומר לך M 61 מכפרין M 62 הרי הוא M 63
הרי M 64 חנינא M 65 הרי זו מית M 66 ימים
ומת הרי היא מיתת עגרה ד' ימים ומת הרי זו מיתת גזיפה
חמשה ימים ומת הרי היא M 67 שקורין בלשון יוני הן לחדא
M 68 שנה M 69 בחמ.

Die Rabbanan lehrten: Stirbt jemand plötzlich, so ist dies ein hinraffender Tod; war er einen Tag krank und stirbt, so ist dies ein übereilter Tod; R. Hananja b. Gamaliél sagt, dies sei ein Seuchentod, denn es heisst:[192] *Menschensohn, siehe ich werde dir deiner Augen Lust durch die Seuche wegnehmen*, und darauf folgt:[193] *Und ich redete am Morgen zum Volk, und am Abend starb mein Weib.* [War jemand] zwei Tage krank und stirbt, so ist dies ein rascher Tod, wenn drei Tage, so ist dies der Tod durch Anschreien; wenn vier Tage, so ist dies der Tod durch Verweis; fünf [Tage krank sein und sterben] ist der Tod eines jeden Menschen. R. Hanin sagte: Welcher Schriftvers deutet darauf hin? — [194]*Siehe [hen], deine Tage sind herangenaht, zum Sterben*, hen ist eins, sind herangenaht ist zwei, und Tage ist zwei, zusammen fünf. Hen ist eins, denn im Griechischen heisst eins *ἕν*. Stirbt jemand mit fünfzig Jahren, so ist dies der Tod der Ausrottung[195] mit zweiundfünfzig Jahren, so ist dies der

189. Weil sie durch die Geburt mit Blut besudelt sind. 190. Num. 20,1. 191. Gottes; cf. Bd. I S. 25 Z. 14. 192. Ez. 24,16. 193. Ib. V. 18. 194. Dt. 31,14. 195. Mit welchem viele

ישתים[70] שנה ז׳ הוא מיתתי של שמואל הרמתי ששים
ז׳ הוא מיתה בידי שמים אמר מר זוטרא נאי קראה
דכתיב תביא בכרה ארי קבר בכלח בעטטריא שיתין
חיי שבעים שיבה שמונים עבורת דכתיב ומי שניתני
בהם שבעים שנה יאם בגבורת שמונים שנה אמר
רבה מהמשים יעד ששים[71] שנה זו הוא מיתת כרת
יהאי דלא[72] השיב לחי משום בכידי של שמואל הרמתי
רב יוסף כי הוה בר שיתין עבד לחי יומא טבא
לרבנן אמר נפקו לי מכרת אמר ליה אביי נחי
דנפק ליה מיר בכרת דשני מכרת דזוטי מי[73] נפיק
מר אמר ליה נקטי[74] לך מיתא פלגא ביוק רב הונא
נה נפשיה פתאום הוי קא דייסי[75] לבנן תנא להו וזמא
דמהדרים לא שני אלא שלא הגיע לגבורות אבל
הגיע לגבורות זו הוא מיתת נשיקה: אמר רבא חיי
בני ימיתני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא
תליא מילתא דהא רבה וריב הסדא תמייהי רבנן
צדיקי הוי מר מצלי יאתי מיטרא ומר מצלי ואתי
מיטרא רב חסדא חיה תשעין ותרתין שנין רבה חיה
ארבעין כי רב חסדא שיתין חלולי כי רבה שיתין
תיבלי בי רב חסדא[76] במידא לכלבי ולא מתבעי בי
רבה[77] נחמא דשערי לאינשי ולא מישתכח[78] אמר רב
הונא תלת מילי[79] בעיי קמיו שניא תרתי יהבו לי
חדא לא יהבו לי חוכמותיה דרב הונא ועותריה דרב
חסדא[80] יהבו לי ענותנותיה דרבה[81] לא יהבו לי: רב
שעורים אחוה דרבא הוה יתיב קמיה דרבא חזייה
[82]דהוה קא מנמנם אמר ליה ליטא ליה מר דלא
לצעין אמר ליה מר ראי שישבניה הוא אמר ליה
כיון דאיטסר מזלא לא[83] אשגח בי אמר ליה ליתחזי

70 מיתת בר אדם אמר 71 גבורה 72 רבא
73 קדשים ליה 74 בר 75 לחו 76 מתיית בית
77 ליה 78 ידע 79 לך
80 בות רב ניצא תנא 81 ותרתין 82 ריגיא ר
83 לריגיא דשק לא משתכר יעבדי
84 ואמר רבא תני תלת 85 בעיא לי מיקמי 86 ית
87 בר רב הונא 88 סעורים 89 הקא
90 משגח.

Tod Šemuéls aus Rama mit sechzig Jahren, so ist dies ein gewöhnlicher Tod. Mar-Zutra sagte: Welcher Schriftvers deutet darauf hin? — es heisst: *Du [Hiskijahu] kommst du zu Grab*; das Wort *bekolah* beträgt sechzig. Siebzig Jahre ist ein Greisenalter, achtzig ist ein hohes Alter, denn es heisst: *Unser Lebensjahre sind siebzig Jahre und wenn es hoch kommt, achtzig Jahre*. Rabba sagte: Von fünfzig bis sechzig Jahren ist ein Tod der Ausrottung, nur giebt er dies nicht an, wegen der Achtung Šemuéls aus Rama. Als R. Joseph sechzig Jahre alt wurde, veranstaltete er eine Festlichkeit für die Rabbanan, indem er sagte: Nun bin ich der Ausrottung entgangen. Abajje sprach zu ihm: Allerdings ist der Meister der Ausrottung in Bezug auf die Jahre entgangen, aber in Bezug auf die Tage ist er es ja nicht. Jener erwiderte: Die Hälfte hast du ja allenfalls. R. Hona starb plötzlich und die Rabbanan waren darüber besorgt, da lehrte ihnen Zoga aus Hadjabene: Dies ist nur dann der Fall, wenn man kein hohes Alter erreicht, wenn man aber ein hohes Alter erreicht, so ist es ein Tod durch Kuss.

Raba sagte: Leben, Kinder und Nahrung hängen nicht vom Verdienst ab, sondern vom Glück. Rabba und R. Hisda waren beide fromme Gelehrte, wenn der eine um Regen bat, kam er, und wenn der andere um Regen bat, kam er, dennoch lebte R. Hisda zweiundneunzig Jahre während Rabba nur vierzig Jahre lebte; bei R. Ḥisda wurden sechzig Hochzeiten gefeiert, während bei Rabba sechzig Todesfälle waren; bei R. Hisda erhielten die Hunde Feinbrot, und auch dies wollten sie nicht, während bei Rabba die Menschen Gerstenbrot assen, und auch das hatten sie nicht. R. Hona sagte: Drei Dinge bat ich vom Himmel, zwei gewährte man mir und eins nicht; die Weisheit R. Honas und den Reichtum R. Hisdas gewährte man mir, die Bescheidenheit Rabbas gewährte man mir nicht. R. Seôrim, der Bruder Rabas, sass vor Raba als er in der Agonie lag. Da sprach er: Möge der Meister [dem Todesengel] sagen, dass er mich nicht quäle. Jener erwiderte: Ist denn der Meister nicht sein Beisitzer!? Dieser entgegnete: Da mein Glück fort ist, so beachtet er mich nicht mehr. Alsdann bat jener, dass

Verbote in der Bibel angedroht sind. 196. Is. 5,26 197. Ps. 90,10 198. שנה ist wohl ein eines Gelehrten (Var. שוה, שוא); die Uebersetzung Gelehrtenpaar (RSj Hoï 21b sx) ist falsch.

לי מר איתחזי ליה דהוה ליה רבי עקיבא אמר ליה כי
ריבדא דסוסילתא רבא הוה יתיב קמיה דרב נחמן
חזייה דקא מנמנם אמר ליה ליטיא ליה מר דלא
לצערן אמר ליה מר לאו אדם חשוב הוא אמר ליה
מאן חשיב מאן ספין מאן רקיע ליתחזי לי אתחזי
ליה דהוה ליה רבי עקיבא אמר ליה במישחל בנתא
מהלכא ואי אמר לי הקדוש ברוך הוא זיל בהתיא
עלמא כד חיית לא בעינא דנפיש ביעתיתה דמלאך
המות רבי אלעזר הוה קא אביר תיובתה איתחזי ליה
אמר ליה תתיבה קא אכלנא ולאו קדיש אינקי
חלפא ליה שיתא רב ששת איתחזי ליה בשיקא
אמר ליה בשוקא בבחמה איתא לעביות ביתא רב אשי
איתחזי ליה בשיקא אמר ליה איתתרה לי תתקין יתיבין
ואתדרי לתלמודאי דאמריתו אשרי מי שבא לכאן Pes.50a Bezah.16 Ned.27b
ותלמודי בידו ביום תלתין אתא אביר ליה מאי כולי Ber.48b
האי קא דחקא רגלים דכר נתן ואין מלבית ניגעת Sab.30a Num.38b
בהבירתה אפילו כמלא נימא רב חבדא לא הוה יכיל
ליה דלא הוה שתיק פיזיה מגירסא כליך יתיב בארזא
דבי רב פקיד ארזא ושתיק יכיל ליה רבי חייא לא
הוה מצי למיקרבא ליה ייתיא חד אידבי ליה בעניא
אתא טריק אבבא אמר ליה אפיק לי ריפתא אפיקו
ליה אמר ליה ולאו קא מרחם מר עלי ליה אתי ליה
שומא דגידא אמצי ליה נפשיה׃

Col.b [viii,2] Mep.3b

שים במועד מעונית אבל לא מיטפחות רבי
ישמעאל אומר הסמוכות למטה מטפחות׃
[ix] בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מעונית ומטפחות

B 91 : א ל M 93 מר — B 92 חוי בהה ע הו ברמעקרא
לא B 94 דמה מ M 95 — ולאו M 96 ניה מיניה
חלפא מינה שעתא אמר ר ש איתחזי לי בשוקא א ל M 97
אמי M 98 בשוקא M 99 איתתך. V איתתה
M 1 לי תלמי M 2 אתא M 3 א ל דקא דהקא
ריגלא דרב הונא בר חסדא לא M 4 אארזא פקיד אר אישתיק
M 5 נפשיה M 6 אמר לתו אפיקו M 7 גביה את ליה שיטא.

er ihm [nach dem Tod] erscheine. Als er darauf bei ihm erschien, fragte er ihn: Hatte der Meister Schmerzen? Dieser erwiderte: Wie beim Stich der Schröpflanzette. Raba sass vor R. Nahman als er in der Agonie lag. Da sprach er: Möge ihm der Meister sagen, dass er mich nicht quäle. Jener erwiderte: Ist denn der Meister kein bedeutender Mann!? Dieser entgegnete: Wer ist bedeutend und wer ist geachtet und wer ist vollständig!? Alsdann bat jener, dass er ihm [nach dem Tod] erscheine. Als er darauf bei ihm erschien, fragte er ihn: Hatte der Meister Schmerzen? Dieser erwiderte: Wie man ein Haar aus der Milch zieht, und wenn der Heilige, gebenedeiet sei er, mir anheim stellen würde, zurück in diese Welt umzukehren, so würde ich dies dennoch nicht thun, aus Angst vor dem Todesengel. Einst erschien er R. Eleâzar, der gerade Hebe[199]ass. Dieser sprach: Ich esse ja Hebe, die Heiliges genannt wird! Da ging er eine Weile fort. R. Šešeth erschien er auf der Strasse. Da sprach dieser: Auf der Strasse [sterben], wie ein Vieh! Da kam er zu ihm nach Haus. R. Aši erschien er auf der Strasse. Da sprach er zu ihm: Warte mir dreissig Tage, bis ich mein Studium wiederholt haben werde, denn es heisst: Heil dem, der da mit seinem Studium in der Hand anlangt. Am dreissigsten Tag kam er zu ihm: Dieser sprach: Weshalb diese [Eile]!? — Die Füsse des Sohns Nathans drängen,[200] und eine Regierung verdrängt die zweite nicht um ein Haar. Gegen R. Ḥisda vermochte er nichts, da sein Mund vom Studiren nicht abliess. Da kroch er auf eine Çeder des Lehrhauses; da brach sie, und jener hielt inne, alsdann bemächtigte er sich seiner. R. Ḥija konnte er nicht nahe kommen, eines Tags verstellte er sich als Bettler und klopfte an seiner Thür, indem er rief: Verabreicht mir etwas Brot. Da gab man es ihm. Darauf sprach er: Der Meister hat ja auch Mitleid mit einem Armen, weshalb hat er es nicht mit mir!? Da gab er sich ihm zu erkennen und zeigte ihm eine Feuerrute; da lieferte er sich ihm aus.

Die Frauen dürfen am Halbfest einen Trauergesang anstimmen, nicht aber die Hände zusammenschlagen; R. Jišmâél sagt, die sich in der Nähe der Bahre befinden dürfen auch die Hände zusammenschlagen. An Neu-

199. Priesterliche Abgabe; cf. Bd. I S. 253 N. 8.
200. Dh. dieser ist an die Reihe, zum Schulvorsteher überhaupt eingesetzt zu werden.

בוה "וה לא ניקונות נקבר המת לא מעניה ולא מיספחית איזהו עיני שבולן עינות באחת קינה שאחת
Jer.9,19 מדברת ובולן עינות אחריות שנאמר ולמדנה בניתיכם נהי ואשה רעיהה קינה אבל לעתיד לבא "הוא אומר
Jes.25,8 בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו׳:

GEMARA. Was sagen sie? Rabh erwiderte: Wehe um den Dahingeschiedenen, wehe um den Verlust.[203] Raba sagte: Die Frauen im Šekhançib sprechen: Wehe um den Dahingeschiedenen, wehe um den Verlust. Ferner sagte Raba: Die Frauen in Šekhançib sprechen: Wenn nur ein Zahn aus dem Gebiss fort ist, so thue man Wasser in die Kochmaschine.[204] Ferner sagte Rabba: Die Frauen in Šekhançib sprechen: Verhüllt und bedeckt euch, ihr Berge, denn er ist ein Sohn Hoher und Erhabener. Ferner sagte Raba: Die Frauen in Šekhançib sprechen: Die Unterwelt ist ein Prachtkleid für den Freien, dessen Vorrat zuende ist. Ferner sagte Raba: Die Frauen in Šekhançib sprechen: Er lief und fiel auf der Brücke, und borgen muss er. Ferner sagte Raba: Die Frauen in Šekhançib sprechen: Unsere Brüder, die Kaufleute, werden an ihren Nestern untersucht.[205] Ferner sagte Raba: Die Frauen in Šekhançib sprechen: Ein Tod ist wie der andere, schmerzhaft sind aber die Leiden.

גמרא. מאי אמרן אמר רב ויי לאזלא ויי "לחבילא אמר רבא נשי דשבנציב אמרן הכי "ויי לאזלא ויי לחבילא ואמר רבא נשי דשבנציב אמרן "נוד גרמא מכבא ונמטי מיא לאנטיכי ואמר רבא נשי דשבנציב אמרן עשוק וכסו טהרי דבר רמי ובר ברבי הוא ואמר רבא נשי דשבנציב אמרן "שיויל אצטלא דמלתא "לבר חורין דשליטו זוודיה ואמר רבא נשי דשבנציב אמרן רחיט ונפיל "אמעברא ויזופתא יזיק "ואמר רבא נשי דשבנציב אמרן אחנא תגרי אזבוני מיבדקי ואמר רבא נשי דשבנציב אמרן מותא "כי מותא ומרעין חיבוליא: תניא היא רבי מאיר אומר "טוב ללכת אל Ned.83b Nid.72a בית אבל וגו׳ "עד והחי יתן אל לבו "דברים של מיתה Ecc.7,2 דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דיטען יטענוניה דידל ידלוניה ואיבא דאמרי דלא ידל ידלוניה דכתיב כי טוב אמר לך עלה הנה וגו׳: "תנו רבנן כשמתו Pr.25,7

M 8 ובוה אין M 9 ואיזהו קינה עינוי כולן עינות כאחד
קינה אחת אומרת M 10 כולן עינות כאחת שנ׳ בלע
M 11 לחבולא M 12 ויי...אמרן M 13 נוד גרמא
מכבא לא נטמטו מיא לאנטוכיא M 14 שקול M 15
לברבי דשליטו M 16 בר זיורי אמברא יזפתא M 17
ואמר...מיבדקו M 18 בר מותא ומרעא וחיב׳ M 19
מאי M 20 יתן אל לבו M 21 מעשה ומחא.

MONDEN, AM HANUKA- UND AM PURIMFEST DÜRFEN SIE SOWOL EINEN TRAUERGESANG ANSTIMMEN, ALS AUCH DIE HÄNDE ZUSAMMENSCHLAGEN, EIN KLAGELIED ANSTIMMEN DÜRFEN SIE NICHT. WURDE DER TOTE BEERDIGT, SO DÜRFEN SIE WEDER EINEN TRAUERGESANG ANSTIMMEN, NOCH DIE HÄNDE ZUSAMMENSCHLAGEN. WAS HEISST TRAUERGESANG? WENN ALLE ZUSAMMEN ANSTIMMEN; KLAGELIED? WENN EINE ANSTIMMT UND DIE ÜBRIGEN ANTWORTEN, WIE ES HEISST: *Und lehrt eure Töchter ein Wehgesang und eine die andere ein Klagelied.* UEBER DIE ZUKUNFT ABER HEISST ES: *Vernichten wird er den Tod, für immer, und Gott, der Herr, wird die Thränen von jedem Angesicht abwischen* &c.

Es wird gelehrt: R. Meír sagte:[206] *Besser in ein Trauerhaus gehen* &c., bis: *und der Lebende nimmt es zu Herzen*, nämlich die Ereignisse beim Tod; wer andere betrauert, wird betrauert, wer andere beerdigt, wird beerdigt, wer andere trägt, wird getragen, und wer über andere [die Stimme] erhebt, über den erhebt man sie. Manche sagen: Ueber den, der sie nicht erhebt, erheben sie andere, denn es heisst:[207] *Denn es ist besser, dass man dir sage: Rücke herauf* &c.

201. Jer. 9,19. 202. Jes. 25,8. 203. חבולא ist hier nach manchen Comm. mit Schmerz, und nach manchen mit Last od. Pfand (der Leichnam) zu übersetzen. 204. Zum waschen der Leiche. Diese Uebersetz. ist am verständlichsten u. sprachl. am richtigsten. Die übrigen Ueberss. u. Erkll. Raš. u. RH, zSt., ʿArukh sv. נד ij, Levy, *NHWB.* i 109, Kohut, *Ar. compl.* ij 235) geben absolut keinen Sinn. 205. Dh. Bei ihrem Handel u. Wandel; so nach den Commentaren; die La. אזבוני beim Kauf ist ziehe keinen bessern Sinn. 206. Ecc. 7,2. 207. Pr. 25,7

Die Rabbanan lehrten: Als R. Jišmâél seine Söhne starben, besuchten ihn die vier Greise, R. Triphon, R. Jose der Galiläer, R. Eleâzar b. Âzarja und R. Âqiba, um ihn zu trösten. Da sprach R. Triphon zu ihnen: Wisset, dass er ein grosser Gelehrter und in der Agada bewandert ist; es soll daher niemand von euch seinem Nächsten in die Rede fallen. Da sprach R. Âqiba: Ich |spreche| ganz zuletzt. Darauf begann R. Jišmâél und sprach: Seine Sünden mehrten sich, die Trauerfälle überstürzten ihn, und er belästigte seine Lehrer einmal und zweimal. Darauf begann R. Triphon: *Einer Braut rate ich, das ganze Haus Jisraél selben den Brand bezeichnen*; es ist ja als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn dies von Nadabh und Abihu gesagt wird, die nur ein Gebot ausgeübt hatten, wie es heisst: *Die Söhne Aarons reichten ihm das Blut*, um wieviel mehr muss dies bei den Söhnen R. Jišmâéls geschehen! Darauf begann R. Jose der Galiläer und sprach:[210] *Und ganz Jisraél soll ihn beklagen und begraben*; es ist ja als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn dies von Abija, dem Sohn Jerobeâms, gesagt wird, der nur eine gute Handlung ausgeübt hatte, wie es heisst: *Weil an ihm etwas Gutes gefunden wurde*, um wieviel mehr muss dies bei den Söhnen R. Jišmâéls geschehen! — Was war das für eine gute Handlung? — R. Zera und R. Ḥenina b. Papa |streiten hierüber|; einer sagt, er habe sein Amt aufgegeben und sei zur Wallfahrt gezogen, der andere sagt, er habe die Wachen abgeschafft, die sein Vater Jerobeâm auf die Wege gesetzt hatte, damit die Jisraéliten nicht zur Wallfahrt gehen. Darauf begann R. Eleâzar b. Âzarja und sprach: [211]*In Frieden wirst du sterben und wie man über deine Väter, die früheren Könige, die vor dir waren, gebrannt*[212] *hat; so wird man auch über dich brennen*; es ist ja als Wichtiges von Geringem zu entnehmen: wenn dies von Çidqijahu, dem König von Jehuda, gesagt wird, der nur eine gute Handlung ausgeübt hatte, indem er Jirmeja aus der Lehmgrube[213]heraufgeholt hatte, um wieviel mehr muss dies bei den Söhnen R. Jišmâéls geschehen! Darauf begann R. Âqiba und sprach: [214]*An jenem Tag wird sich in Jerušalem Totenklage erheben, wie die Totenklage Hadadrimons in der Ebene von Megiddo*; und hierzu sagte R. Joseph: Wenn nicht die Uebersetzung, würde ich diesen Vers nicht verstanden haben; [diese lautet:] An jenem Tag wird sich in Jerušalem Totenklage erheben, wie die Totenklage über Aháb, den Sohn

בני של רבי ישמעאל נכנסו ארבעה וקנים ינחמוהו
רבי טרפון ורבי יוסי הגלילי ורבי אלעזר בן עזריה
ורבי עקיבא אמר להם רבי טרפון דעו שהכם גדול
הוא ובקי באגדות אל יכנס אחד מכם ברשות דבריו
דבריי אמר רבי עקיבא יאני אחרון פתח רבי ישמעאל
ואמר רבו עונותיו תכפוהו אבליו חטריה רבותיו
פעם ראשונה ושניה נענה רבי טרפון ואמר [ו]אחזיכם
בר בית ישראל יבכו את השרפה יחלא דברים קל
וחומר ומה נדב ואביהוא שלא עשו אלא מצוה אחת
דכתוב ויקרבו בני אהרן את הדם אליו כך בניו של
רבי ישמעאל על אחת כמה וכמה נענה רבי יוסי
הגלילי ואמרי ובפדו לו בר ישראל ובקבי אתי יחלא
דברים קל וחומר ומה אביה בן יבקעם שלא עשה
אלא דבר אחד דכתיב כי טוב דכתיב בזה יען (אשר) נמצא בו דבר
טוב כך בניו של רבי ישמעאל על אחת כמה וכמה
מאי דבר טוב רבי זירא ורבי חנינא בר פפא חד
אמר שביטל משמרתי ועליה ליעל וחד אמר שביטר
פרידאות שהושיב יבקעם אבני על הדרכים שלא
יעלו ישראל לרגל נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמרי
בשלום תמות וכמשרפות אבותיך המלכים הראשונים
[אשר היו לפניך כן] וישרפו לך והלא דברים קל וחומר
ומה צדקיהו מלך יהודה שלא עשה אלא מצוה
אחת שהעלה ירמיה מן הטיט כך בניו של רבי
ישמעאל על אחת כמה וכמה נענה רבי עקיבא
ואמר ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד
הדדרמון(בן טברימון)[בבקעת מגידו] ואמר רב יוסף
אלמלי תרגומיה דהאי קרא לא הוה ידענא מאי
קאמר בעידנא ההיא יבכי מכפדא בירושלים כמכפדא

M 22 בתוך הוא אל M 23 טוב M 24 יש
M 25 עת ה M 26 את

for Jehoram, the son of Jehoshaphat, king of Jehuda, of whom it is written: *And he walked in the way of the house of Aháb*, and it is written: *And he did that which was evil in the sight of the Lord*; but because of the merit of the fact that he buried Jehoshaphat, his father, he was buried with the kings, as it is written: *And Jehoram slept with his fathers and was buried with his fathers in the city of David*; and it is written: *And Jehoshaphat slept with his fathers and was buried with his fathers in the city of David*; and it is written: *And Asa slept with his fathers and was buried with his fathers in the city of David*; and it is written: *And Abijam slept with his fathers and they buried him in the city of David*; and it is written: *And Rehabeam slept with his fathers and was buried with his fathers in the city of David*; und es ist ja als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn dies von Jehoram gesagt wird, der nur eine gute Handlung ausgeübt hatte, indem er seinen Vater begrub, um wieviel mehr muss dies bei den Söhnen R. Jišmâéls geschehen! Darauf begann R. Âqiba und sprach: [215]*An jenem Tag wird sich in Jerušalem Totenklage erheben, wie die Totenklage Hadadrimons in der Ebene von Megiddo*; und hierzu sagte R. Joseph: Wenn nicht die Uebersetzung, würde ich diesen Vers nicht verstanden haben; [diese lautet:] An jenem Tag wird sich in Jerušalem Totenklage erheben, wie die Totenklage über Aháb, den Sohn

210. 1Kg. 14,13 211. Jer. 34,5 212. Cf. Tos. Sab. VIII,9
213. Cf. Jer. Kap. 38. 214. Zach. 12,11.

דאחאב בר עמרי דקטל יתיה חדדרימון בר טברימון
כמכפד דאשישה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא
בבקעת מגידו והלא דברים קל וחומר ומה אחאב
מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב
ויתמלך היה מעבד במלחמה גבה ארם כך בניו של
רבי ישמעאל על אחת כמה וכמה: אמר ליה רבא
לרבה בר מרי כתיב ביה בצדקותו בשלום תבית
יבתיב ביה את עיני צדקוהו עיר אמר ליה הכי אמר
רבי יוחנן שמת נביבה נאצר ביומו ואמר רבא לרבה
בר מרי כתיב ביה ביאשיהו לכן הנני אספיך אל
אבתיך ונאספת אל קברתיך בשלום וכתיב ויורו
תורים למלך יאשיהו ויאמר רב יהודה אמר רב
שלשאוהו בכברה אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן
שלא הרס בית המקדש ביביו: אמר רבי יוחנן אין
מנחמין ראשון לומר דבר עד שיפתח אבל שנאמר
אחרי כן פתח איוב את פיהו ויקלל את יומו: איזיו
תיבעי אמר רבי אבהו מנין לאבל שמיסב בראש
שנאמר אבהר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד
כאשר אבלים ינחם אחריני משמע אמר רב
נחמן בר יצחק ינחם בתיב מר זוטרא אמר מהכא
וסר מיזוח מרוחים מיזוח נעשה שר להרוחים אמר
רבי חנינא בר חנינא מנין להתן שמיסב בראש שנאמר
כתתן יכתן פאר מה כתן בראש אף תתן בראש יכתן
נופיה מנין דתנא דבי רבי ישמעאל יקדשתי לבל
דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון ילטעול
מנה יפה ראשון: אמר רבי חנינא קשה יציאת

M 20 בוה M 27 ליה M 28 ר יהודה אמר רב אין מנחמין ראשון לישב אלא על גבי קרקע שנא וישבו אתו לארץ ז׳ M 29 ויהודה א״ר אין מנחמין וישבו אתו לארץ ז׳ ימים וכתוב בתתות ו M 30 אחיהם M 31 מי בתוב יעזרם M 32 אבל שהוא מיזוח נעשה.

Omris, den Hadadrimmon, der Sohn Tabrimons, erschlug, und wie die Totenklage über Jošija, den Sohn Amons, der Pharaoh der Lahme in der Ebene von Megiddo erschlug. Es ist ja als Wichtiges vom Geringem zu folgern: wenn dies bei Ahâb, dem König von Jisraêl geschah, der nur eine gute Handlung ausgeübt hatte, wie es heisst: *Aber der König stand auf dem Kriegsplatz*, den Aramäern gegenüber, um wieviel mehr muss dies bei den Söhnen R. Jišmâêls geschehen!

Raba sprach zu Rabba b. Mari: Es heisst von Çidqijahu: *In Frieden wird du sterben*, und es heisst: *Und die Augen Çidqijahus liess er blenden*!? Dieser erwiderte: So sagte R. Johanan: Nebukhadneçar starb bei seinen Lebzeiten. Ferner sprach Raba zu Rabba b. Mari: Es heisst von Jošijahu: *So will ich dich deinen Vätern versammeln, dass du in Frieden in deine Grabstätte eingebracht werdest*, und es heisst: *Aber die Schützen schossen auf den König Jošijahu*, worüber R. Jehuda im Namen Rabhs sagte, dass sie ihn wie ein Sieb durchlöchert hätten!? Dieser erwiderte: So sagte R. Johanan: In seinen Tagen wurde der Tempel nicht zerstört.

R. Johanan sagte: Bevor der Leidtragende seinen Mund geöffnet hat, dürfen die Tröstenden nicht sprechen, denn es heisst: *Alsdann öffnete Ijob seinen Mund.* und darauf folgt: *Da antwortete Ijob aus Teman.* R. Abahu sagte: Woher, dass der Leidtragende obenan sitzen muss? — es heisst: *Ich wählte ihren Weg, sass da als Haupt und sass da wie ein König in der Heerschar, wie einer, der Trauernde tröstet.* Unter "tröstet" ist ja einer zu verstehen, der andere tröstet!? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Die Schreibweise ist *jinahem*[223]. Mar-Zutra entnimmt es aus Folgendem: [224]*Es soll weichen der Klageschrei der Hingestreckten*: der Klagende ist Fürst[225] der Hingestreckten. R. Hama b. Hanina sagte: Woher, dass der Bräutigam obenan sitzen müsse? — es heisst: [226]*Wie ein Bräutigam mit priesterlichem Schmuck geziert*, wie der Priester obenan kommt, ebenso auch der Bräutigam. — Woher dies bezüglich des Priesters selbst? — In der Schule R. Jišmâêls wurde gelehrt: [227]*Du sollst ihn heilig halten*: bei jeder heiligen Handlung beginne er zuerst, spreche zuerst den Segen und erhalte zuerst eine gute Portion.

215. 1Reg. 22,35. 216. Jer. 30,7. 217. Nach dem Tod Nis wurde er aus dem Gefängnis entlassen u. starb in Ehren. 218. 2Reg. 22,20. 219. 2Chr. 35,23. 220. Ij. 3,1. 221. Ib. 4,1. 222. Ib. 29,25. 223. Das W. ינחם kann sowol in aktiver als auch in passiver Form gelesen werden. 224. Am. 6,7. 225. סר *weichen* gl. שר *Fürst*. 226. Jes. 61,10. 227. Lev. 21,8.

נשמה מן הגוף בציפורי בפי[228] חושטן רבי יוחנן אמר Fol.29
כפטמרי בפי ושטן: [229]ואמר רבי לוי בר חיתא הנפטר Ber.64a
מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום
[230]הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך
לשלום[231]הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשרים אלא
לך בשלום שנאמר ואתה תבא אל אבתיך בשלום Gn.15.15
הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך
לשלום שהרי דוד שאמר לאבשלום לך בשלום[232]חלך Sam.15,9
וגתלה יתרי שאמר למשה לך לשלום הדך והצלית; Ex.4,18
[233]יאמר רבי לוי כל היוצא מבית הכנסת[234]לבית המדרש Ber.64a
ומבית המדרש לבית הכנסת זוכה ומקבל פני שכינה
שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון; Ps.84,8
אמר רב[235]חייא בר אשי[236]אמר רב תלמידי חכמים אין Ber.64a
להם מנוחה אפילו לעולם הבא שנאמר ילכי מחיל
אל חיל יראה אל אלהים בציון:

M 33 ושטן M 34 אר ל בי חליפתא M 35 והנפטר
מהבירו לא M 36 הנפטר...הנפטר...לשלום M 37
עלה M 38 אבר M 39 — ונכנס M 40 אדא
M 41 א ר.

R. Ḥanina sagte: Die Trennung der Seele vom Körper geht so schwer, wie ein Schiffstau durch den Schlund[228]. R. Johanan sagte: Wie ein Prellkissen durch den Schlund.

R. Levi b. Ḥajtha sagte: Wer von einem Verstorbenen Abschied nimmt, spreche nicht zu ihm: Geh zum Frieden, sondern: Geh in Frieden. Wer sich von einem Lebenden verabschiedet, spreche nicht zu ihm: Geh in Frieden, sondern: Geh zum Frieden. Wer von einem Verstorbenen Abschied nimmt, spreche nicht zu ihm: Geh zum Frieden, sondern: Geh in Frieden, denn es heisst:[229] *Und du wirst in Frieden zu deinen Vätern kommen.* Wer sich von einem Lebenden verabschiedet, spreche nicht zu ihm: Geh in Frieden, sondern: Geh zum Frieden; denn David sprach zu Abšalom:[230] *Geh in Frieden*, darauf ging er fort und wurde erhängt; Jitro aber sprach zu Mošeh:[231] *Geh zum Frieden*, darauf ging er fort und es glückte ihm.

Ferner sagte R. Levi: Wenn jemand aus dem Bethaus kommt und ins Lehrhaus geht, so ist es ihm beschieden, das Gesicht der Gottheit zu empfangen, denn es heisst:[232] *Sie gehen von Kraft zu Kraft, sie erscheinen vor Gott in Çijon.*

R. Hija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Die Schriftgelehrten haben sogar in der zukünftigen Welt keine Ruhe, denn es heisst: *Sie gehen von Kraft zu Kraft, sie erscheinen vor Gott in Çijon.*

228. Die Comm. u. Lexicogrr. übersetzen ושט mit Schiffsmast; abgesehen davon, dass nach dieser Erkl. der Ausdruck פי-ושט unverständlich u. der Vergleich ganz sonderbar ist, kommt dieses W. im T. in dieser Bedeut. nicht vor. Dieser Vergleich wird Ber. 8a (Bd. I S. 25 Z. 15) vom Tod durch die Bräune gebraucht, was darauf hindeutet, das hier von einer Empfindung im Schlund gesprochen wird. Möglicherweise ist ציפורי eine Variante zu פטורי, welches Hartes, Kompaktes, Festes bedeutet. 229. Gen. 15,15. 230. IISam. 15,9. 231. Ex. 4,18. 232. Ps. 84,8

מסכת חגיגה

Vom Festopfer.

כל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטום ואנדרוגינוס ונשים ועבדים שאינם משוחררים החגר והסומא והחולה והזקן ומי שאינו יכול לעמוד ברגליו אחזו קטן כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלם להר הבית דברי בית שמאי ובית הלל אומרים כל שאינו יכול לאחוז בידי של אביו ולעלות מירושלם להר הבית שנאמר שלש רגלים: בית שמאי אומרים הראויה שתי בסף והחגיגה מעה בסף ובית הלל אומרים הראויה מעה בסף והחגיגה שתי בסף:

Ar. 2b
Ex. 23,14
Ar. 2b
Pz. 4a

גמרא. הכל לאתויי מאי לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין ולרבינא דאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מן הראיה הכל לאתויי מאי לאתויי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני תניחא לר' דאמר כולן תשלומין זה לזה אלא למאן דאמר כולן תשלומין דראשון הכל לאתויי מאי לאתויי

M 1 ו M 2 בתפי M 3 והגיגה.

EDER IST ZU ERSCHEINEN VERPFLICHTET, AUSGENOMMEN DER TAUBE, DER BLÖDSINNIGE, DER MINDERJÄHRIGE, DER GESCHLECHTSLOSE, DER ZWITTER, FRAUEN, UNBEFREITE SKLAVEN, DER LAHME, DER BLINDE, DER KRANKE, DER ALTERSCHWACHE UND WER MIT BLOSSEN FÜSSEN NICHT STEIGEN KANN. WELCHES [KIND] HEISST [DIESBEZÜGLICH] MINDERJÄHRIG? — WELCHES AUF DES VATERS SCHULTER REITEND VON JERUŠALEM AUF DEN TEMPELBERG NICHT HINAUF KANN. WORTE DER SCHULE ŠAMMAJS; DIE SCHULE HILLELS SAGT: WELCHES AN DES VATERS HAND SICH HALTEND VON JERUŠALEM AUF DEN TEMPELBERG NICHT HINAUF KANN, DENN ES HEISST: *Dreimal im Jahr*. DIE SCHULE ŠAMMAJS SAGT, DAS [OPFER BEIM] ERSCHEINEN MÜSSE [MINDESTENS] ZWEI SILBER[MAÂH] UND DAS FESTOPFER EINE MAÂH WERT SEIN; DIE SCHULE HILLELS SAGT, DAS [OPFER BEIM] ERSCHEINEN MÜSSE [MINDESTENS] EINE MAÂH UND DAS FESTOPEER ZWEI SILBER[MAÂH] WERT SEIN.

GEMARA. Wen noch schliesst [das Wort] "jeder" ein? — Dieses schliesst den ein, der zur Hälfte Sklave und zur Hälfte frei ist. — Was schliesst aber [das Wort] "jeder" nach Rabina ein, welcher sagt, das wer zur Hälfte Sklave und zur Hälfte frei ist, nicht zu erscheinen brauche? — Dies schliesst denjenigen ein, der am ersten Tag lahm war und am zweiten genas. — Einleuchtend ist es nach demjenigen, welcher sagt, die [Festtage] ersetzen einander, was aber schliesst [das Wort] "jeder" nach demjenigen ein, welcher sagt, sie seien sämtlich ein Ersatz des ersten!? — Dies schliesst

1. Im Tempel zu Jerusalem, an den 3 Festen des Jahrs. 2. Ex. 23,14. 3. רגל heisst auch Fuss, also drei Fusstouren. 4. Kleinste Silbermünze im Gewicht von 16 Gerstenkörnern, $\frac{1}{4}$ Denar; cf. Qid. 12a. 5. Wenn jemand am ersten Tag nicht verpflichtet war, so ist er am zweiten verpflichtet, war er es auch am zweiten nicht, so ist er es am dritten usw., demnach ist der während des Festes Genesende zum Ersatz verpflichtet; nach der anderen Ansicht ist man, wenn man am ersten Tag frei war, überhaupt nicht mehr verpflichtet.

כיצד באחת מיעיניו ידלא בי תאי תנא דתניא יוחנן
בן דהבאי אומר משום רבי יהודה סומא באחת
מיעיניו פטור מן הראייה שנאמר יראה יראה בדרך
שבא לראות כך בא לירא[ו]ת מה לראות בשתי עיניו
אף לירא[ו]ת בשתי עיניו ואיבעית אימא לעולם
כדאמרי מעיקרא ודקא קשיא לך הא דרבינא לא
קשיא כאן במשנה ראשונה כאן במשנה אחרונה
דתנן בי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו
יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל אומרי
לחם בית שמאי תקנתם את רבו ואת עצמו לא
תקנתם לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול
ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה
שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה אלא מפני
תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין
וכותב לו שבר על חצי דמיו ויחזרו בית הלל לתורת
כדברי בית שמאי חוץ מחרש שוטה וקטן בי
קתני חרש דוויא דשוטה וקטן מאי שוטה וקטן
דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה הוא יקא
משמע לן כדתנן חרש שהיכהו הכמים בכל מקום
שאינו שומע ואינו מדבר הא מדבר ואינו שומע שומע
ואינו מדבר חיים תנינא להא דתני רבנן המדבר ואינו
שומע והי חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה
חרי הן בפקחין לכל דבריהם ומאי דמדבר ואינו
שומע והי חרש שומע ואינו מדבר והי אלם דכתיב
ואני כחרש (אשר) לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו

den auf einem Auge Erblindeten ein, und zwar gegen die Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: Johanan b. Dahabaj sagte im Namen R. Jehudas: Der auf einem Auge Erblindete ist vom Erscheinen frei, denn es heisst: *erscheinen*; wie das Sehen so das Erscheinen: wie man mit beiden Augen sieht, so muss man auch mit beiden Augen erscheinen. Wenn du aber willst, bleibe ich bei der ersten Erklärung, und wenn du von der Lehre Rabinas einwendest, so ist dies nichts, denn die eine Ansicht vertritt die erste Lehre, während die andere die zweite Lehre vertritt; es wird nämlich gelehrt: Wer zur Hälfte Sklave und zur Hälfte frei ist, diene einen Tag seinem Herrn und einen Tag sich selbst — Worte der Schule Hillels; die Schule Šammajs sprach: Ihr habt die Interessen seines Herrn gewahrt, nicht aber seine eigenen Interessen: er kann weder eine Sklavin noch eine Freie heiraten, auch nicht die Fortpflanzung ganz unterlassen, da ja die Welt darauf besteht, denn es heisst: *Nicht zur Einode hat er sie geschaffen, sondern dass sie bevölkert werde.* Vielmehr zwingt man, wegen Erhaltung der Weltordnung, seinen Herrn, ihn ganz frei zu geben, nur muss ihm dieser einen Schuldschein über die Hälfte seines Werts geben. Alsdann trat die Schule Hillels [von ihrer Ansicht] zurück und schloss sich der Ansicht der Schule Šammajs an.

Ausgenommen der Taube, der Blödsinnige, der Minderjährige ü. Er lehrt vom Tauben gleichlautend wie vom Blödsinnigen und vom Minderjährigen: wie der Blödsinnige und der Minderjährige keinen Verstand haben, ebenso handelt es auch von einem Tauben, der keinen Verstand hat, er lässt uns somit das hören, was schon gelehrt wird: Der Taube, von dem die Weisen überall sprechen, [ist ein solcher,] der weder hören noch sprechen kann, einer aber, welcher sprechen und nicht hören oder hören und nicht sprechen kann, ist demnach verpflichtet, somit wird hier [in einer Mišnah] das bestätigt, was die Rabbanan gelehrt haben: Der sprechen und nicht hören kann, heisst ein Tauber, der hören und nicht sprechen kann, heisst ein Stummer, und beide werden in jeder Beziehung als vernünftig betrachtet. Woher, dass wer sprechen und nicht hören kann, Tauber, und wer hören und nicht sprechen kann, Stummer heisse? — es heisst: *Ich aber gleich einem Tauben, höre nicht, und bin wie ein Stummer, der seinen Mund nicht aufthut.* Wenn du aber willst,

6. Jes. 45,18. 7. Ps. 38,14.

sage ich: wie es die Leute erklären: die Sprache ist ihm fortgenommen.

Einer, welcher sprechen und nicht hören oder hören und nicht sprechen kann ist verpflichtet. Es wird ja aber gelehrt, dass derjenige, welcher sprechen und nicht hören, oder hören und nicht sprechen kann, [vom Erscheinen] frei sei!? Rabina, nach Anderen, Raba, erwiderte: [Unsere Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Jeder ist zu erscheinen und zur Festfreude verpflichtet, ausgenommen der Taube, der sprechen und nicht hören, oder der hören und nicht sprechen kann, der vom Erscheinen frei ist; und obgleich er vom Erscheinen frei ist, so ist er zur Festfreude dennoch verpflichtet. Wer aber weder hören, noch sprechen kann, der Blödsinnige und Minderjährige sind auch von der Festfreude frei, da solche von sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten frei sind. Ebenso wird auch gelehrt: Jeder ist zum Erscheinen und zur Festfreude verpflichtet, ausgenommen der Taube, der sprechen und nicht hören, oder der hören und nicht sprechen kann, der vom Erscheinen frei ist; und obgleich er vom Erscheinen frei ist, so ist er dennoch zur Festfreude verpflichtet. Wer aber weder hören, noch sprechen kann, der Blödsinnige und der Minderjährige sind auch von der Festfreude frei, da solche von sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten frei sind. — Weshalb sind sie vom Erscheinen frei und zur Festfreude verpflichtet? — Bezüglich des Erscheinens ist es aus [dem Wort] *erscheinen* zu entnehmen, welches auch bei der Versammlung gebraucht wird, denn es heisst: *Versammle das Volk, Männer Frauen und Kinder*, und hierbei heisst es: *Wenn ganz Jisraél erscheint.* — Woher dies bezüglich der Versammlung selbst? — Es heisst: *Damit sie es hören und lernen*, und hierüber wird gelehrt: Damit sie es hören, ausgenommen derjenige, der sprechen und nicht hören kann; damit sie es lernen, ausgenommen derjenige, der hören und nicht sprechen kann. — Demnach könne der Nichtsprechende nichts lernen, — aber einst waren ja in der Nachbarschaft Rabbis zwei Stumme, Tochtersöhne des R. Johanan b. Godgada, nach Anderen, Schwestersöhne R. Johanans, die, sobald Rabbi ins Lehrhaus trat, sich neben ihn setzten und mit den Häuptern nickten, während sie die Lippen bewegten; und als sie, nachdem Rabbi für sie um Erbarmen flehte, geheilt wurden, stellte es sich heraus, dass

ואיבעית אימא כדאמרי אינשי אשתקיד מילותיה׃
מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב והתניא
מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור אמר
רבינא ואיתימא רבא הכורי מיחסרא והכי קתני הכל
חייבין בראייה ׳ובשמחה חוץ מהרש הבדבר ואינו
שומע שומע ואינו מדבר שפטור מן הראייה ׳ואף
על פי שפטור מן הראייה ׳חייב בשמחה ואת שאינו
׳לא שומע ולא מדבר ׳פטור אף מן
השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה
תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ׳ובשמחה חוץ
מהרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר
שפטורין מן הראייה ואף על פי ׳שפטור מן הראייה
חייב בשמחה ואת שאינו ׳לא שומע ולא מדבר Fol. 3
ושוטה וקטן פטורין ׳אף מן השמחה הואיל ופטורין
מכל מצות האמורות בתורה מאי שנא לענין ראייה
דפטורי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי לענין
ראייה גמר ראיה ראיה מהקהל ׳דכתיב הקהל את D: 31,12
העם האנשים והנשים והטף וכתיב כבא כל ישראל Ez.v.11
לראות והתם מנלן דכתיב ׳למען ישמעו ולמען ילמדו Is.v.12
והניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ולמען
ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר לימרא ׳דבי לא
משתעי לא נמר ׳והא הנחו תרי אילני דהוו בשיבבותיה
דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן נורנדא ואמרי לה
בני אחתיה דרבי יוחנן ׳דכל אימת דהוה עייל רבי
לבי מדרשא הוו עיילי ויתבי ׳קמייהו ומנידי בריישייהו Mas.63a
׳ומרחשן שפוותייהו וכלא כרבי רחמי עלייהו ואיתסי
ואשתכח ׳דהוו גמירי הלכתא וספרא וספרי וכולה

M 15 ובשמו M 16 ואף...הראייה M 17 ... ן
M 18 שומע ואינו מד M 19 פטורין מן M 20 דב...
שפטורין מה׳ חייבין M 21 אף M 22
לראות M 23 דאי M 24 ... ולא M 25 בן גודגדא
M 26 קמייהו V קמיה M 27 דגמירי.

8 אבב ist Notrikon von אשתקד מילותיה [ית] 9 Dt 31,12 10 Ib. V 11

תלמידא אמר "מר זוטרא קרי ביה למען ילמדו רב אשי אמר ידאי למען ילמדו "הוא דאי בעקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא משתעי לא גמר "יכיון דלא שמע לא גמר האי מלמען ישמעו נפקא אלא "ודאי למען ילמדו הוא: אמר רבי תנחום הרש באוני אחת
Dt.31,11 פטור מן הראיה שנאמר באזניהם "והאי באזניהם
ib. מיבעי ליה באזניהם דבולחו ישראל התוא מגמר כל
ישראל נפקא אי מגמר כל ישראל הוה אמינא אף
על גב דלא שמעי בתב רחמנא באזניהם "והוא דשמעי
התוא מלמען ישמעו נפקא: "אמר רבי תנחום חיגר
ברגלי אחת פטור מן הראיה שנאמר רגלים "והא
Hg.4a רגלים מיבעי ליה פרט לבעלי קבין התוא מפעמים
Jab.103a
Ar.16b
Ex.23,17 נפקא דתניא פעמים אין פעמים אלא רגלים וכן
Jes.26,6 התוא אומר תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ואומר
Cant.7,2
Suk.49b מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב: דרש רבא מאי
דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה נאין
הגליהן של ישראל "בשעה שעולין לרגל בת נדיב
Ps.47,10 בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר נדיבי
עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא
אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהוה תחילה
Sab.29a לעריס: אמר רב כהנא הרש רב נתן בר מניומי
Gn.37,24 "משום רבי תנחום מאי דכתיב והבור רק אין בו
מים מכאן שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו
מים אלא "נחש אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו:
tSot.7 תנו רבנן "מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר

יבוין...גמר M 30 הוא M 29 רב בספרא M 28
M 33 עד דישמעי אלא מלמען M 32 ודאי M 31
M 36 משמיה דר M 35 בנעלים + M 34 האי
+ מה ת"ל מים אין בו.

sie Halakha, Siphra, Siphrè und den ganzen Talmud studirt hatten!? Mar-Zutra erwiderte: Lies: damit sie es lehren. R. Aši sagte: So wie so lese man: damit sie es lehren; denn wolltest du sagen, er folgere es aus |der Lesart|: damit sie es lernen, so könnte man es ja auch aus |den Worten|: damit sie es hören folgern, da ja einer, der nicht hört, ebensowenig wie einer, der nicht spricht, nichts lernen kann, vielmehr folgert er aus |der Lesart|: damit sie es lehren.

R. Tanhum sagte: Der auf einem Ohr Taube, ist vom Erscheinen frei, denn es heisst: "*In ihren Ohren.* Aber |die Worte|: *in ihren Ohren*, sind ja dazu nötig, dass ganz Jisraél es hören müsse!? Dies ist aus |den Worten|: "*In Gegenwart ganz Jisraéls*, zu entnehmen. Aber |die Worte|: *in ihren Ohren*, sind ja dazu nötig, dass sie auch hören müssen, was aus |den Worten|: *in Gegenwart ganz Jisraéls*, nicht hervorgeht!? Dies ist aus |dem Wort|: *damit sie hören*, zu entnehmen.

R. Tanhum sagte: Der auf einem Fuss Lahme ist vom Erscheinen frei, denn es heisst: *Dreifmal*". Dies ist ja dazu nötig, um den auf Stelzbeinen Gehenden auszuschliessen!? — Dies ist aus |dem Wort| "*Pêâmim [Male]* zu entnehmen; es wird nämlich gelehrt: Mit *pêâmim* sind die Füsse gemeint, denn es heisst: "*Füsse zertreten sie, Füsse der Armen, die Tritte [pâmê] der Geringen*; ferner heisst es: "*Wie schön sind deine Füsse [pêâmajikh] in den Schuhen, du Tochter des Edlen.*

Raba trug vor: Es heisst: *Wie schön sind deine Füsse in den Schuhen, du Tochter des Edlen*; wie schön sind die Füsse Jisraéls, wenn sie zur Wallfahrt ziehen; du Tochter des Edlen: du Tochter unseres Vaters Abraham, der Edler genannt wird, denn es heisst: "*Die Edlen der Völker haben sich versammelt, ein Volk des Gottes Abrahams*; des Gottes Abrahams und nicht des Gottes Jiçhaqs und Jâqobs!? vielmehr, des Gottes Abrahams, der der erste der Bekehrten war.

R. Kahana erzählte: R. Nathan b. Minjomi trug im Namen R. Tanhums vor: Es heisst: "*Die Grube aber war leer, kein Wasser war darin*; wenn gesagt wird, dass sie leer war, so war ja selbstredend kein Wasser darin!? — allein: kein Wasser war darin, wol aber Schlangen und Eidechsen.

Die Rabbanan lehrten: Einst gingen R. Johanan b. Beroqa und R. Eleâzar Hisma,

11. Um die angezog. Folgerung aus diesem Vers zu entnehmen, muss das W יכוין auch ohnehin in aktiver Form gelesen werden. 12. Ex. 23,17. 13. Jes. 26,6. 14. Cant. 7,2. 15. Ps. 47,10. 16. Gen. 37,24.

[17]חסמא שהרבו להתקביר"פני רבי יהושע בפקולין אמר
להם מה חידוש"היה בבית המדרש היום אמרו לו
תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר להם "אף על
פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש שבת Ber. 28a
של בי חותה שבתו של רבי אלעזר בן עזריה חותה
ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת הקהל יומה
דרש"בה הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם Dt. 31,12
אנשים באים ללמוד "נשים באות לשמוע טף למה
באן כדי "לקבל שכר למביאיהן אמר להם מרגלית
טובה היתה בידם ובקשתם לאבדה ממני ויעד Is. 26,17
דרש את ה' האמרת היום וה' האמירך היום אמר Lv. V. 18
להם הקדוש ברוך הוא לישראל אתם עשיתוני הטיבה Beits. 6a
אחת בעולם אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם
אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שמע Dt. 6,4
ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה
אחת בעולם שנאמר [ו]מי כעמך ישראל גוי אחד Col. h
Chr. 17,21
בארץ ואף הוא פתח ודרש דברי הכמים בדרכנות Eccl. 12,11
ובכמרות נטועים בעלי אסופות נתני מרועה אחד Sol. 7
למה נמשלו דברי תורה להדבן לומר לך מה הדבן
זה מכוין את הפרה לתלמיה "להוציא היום לעולם
אף דברי תורה מכוונין "את לומדיהן מדברי מיתה
לדברי חיים אי מה הדבן זה מטלטל אף דברי תורה
מטלטלין תלמוד לומר "מכמרות אי מה מכמר זה
חכר יש יתר אף דברי תורה חסרין יש יתרין
תלמיד לומר נטועים מה נטועה זו פרה ורבה אף
דברי תורה פרין ורבין בעלי אסופות אלו תלמידי
הכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה
חלולי מטמאין וחללו מטהרין חללו אוסרין וחללו
מתירין חללי פוסלין וחללו מכשירין שמא יאמר אדם

B 37 בן — M 38 את — M 39 היום בבה מן א ל
B 42 בה M 41 אעפ כ M 40 רבי תרבי
M 45 ובמס׳ M 44 לב לומר M 43 להוציא ליתן

den R. Jehošuâ in Peqiîn zu empfangen. Da fragte er sie: Welche Neuigkeit gab es heute im Lehrhaus? Jene erwiderten: Wir sind ja deine Schüler und trinken dein Wasser! Dieser entgegnete: Dennoch, es ist ja nicht möglich, dass es im Lehrhaus nichts Neues geben sollte; wessen Šabbath war es[17]?— Der Šabbath des R. Eleâzar b. Âzarja. — Worüber trug er seine Agada vor? Jene erwiderten: Ueber den Abschnitt von der Versammlung. — Was trug er vor? — *Versammle das Volk, Männer, Frauen und Kinder*; die Männer kommen lernen, die Frauen kommen hören, wozu aber die Kinder? — um denen eine Belohnung zu gewähren, die sie bringen. Darauf sprach er zu ihnen: Eine köstliche Perle, die ihr habt, wolltet ihr mir vorenthalten.— Ferner trug er vor: *"Du hast heute den Herrn ausgezeichnet"und der Herr hat dich heute ausgezeichnet.* Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu Jisraél: Ihr habt mich als einen Herrscher anerkannt, daher werde auch ich euch zu einer herrschenden [Nation] machen. Ihr habt mich als einen Herrscher anerkannt, denn es heisst:[20]*Höre Jisraél, der Herr ist unser Gott, der Herr ist einzig*; auch ich mache euch zu einer herrschenden [Nation], denn es heisst:[21]*Wer gleicht deinem Volk Jisrael? es ist ein einziges Volk auf Erden.* Darauf begann auch er und trug vor: *"Die Worte der Weisen sind wie Stacheln, und wie eingepflanzte Nägel die Gesammelten; sie sind von einem Hirten gegeben.* Weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit einem Stachel verglichen? — wie der Stachel das Rind in die Beete lenkt, um Leben in die Welt zu bringen, ebenso lenken die Worte der Gesetzlehre die Studirenden aus den Wegen des Tods in die Wege des Lebens. Man könnte glauben, dass die Worte der Gesetzlehre unstät seien, wie auch der Stachel etwas Bewegliches ist, so heisst es: *Wie Nägel.* Man könnte glauben, dass auch die Worte der Gesetzlehre vermindernd und nicht vermehrend wirken, wie die Nägel, so heisst es: *eingepflanzt*: wie die Pflanze sich verbreitet und vermehrt, ebenso verbreiten und vermehren sich die Worte der Gesetzlehre. Die Gesammelten, das sind die Schriftgelehrten, die in Versammlungen sitzen und sich mit der Gesetzlehre befassen; die einen erklären als unrein, die anderen erklären als rein, die einen verbieten, die anderen erlauben, die einen erklären als unbrauchbar, die ande-

1. K. Beraita. 2. Vorträge. 3. K. Gemahel. Ueberwechselnd Šabbath um Šabbath. Vorträge im Lehrhaus; cf. Bd. I S. 100–102. 18. Dt. 26,17. 19. Lv. V. 18. 20. Ib. 6,4. 21. iChr. 17,21. 22. Ecc. 12,11.

היאך אני לומד תורה מעתה תלמוד לומר ויאמר אלהים
נתני מדעה אחד אל אחד נתנן פנים אחד אמרן
Ex.20,1 מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב וידבר
אלהים את כל הדברים האלה אף אתה עשה
Ber.61b אזניך כארפכסת יקנה לך לב כבן לשמוע את דברי
מבמאים את דברי מטהרים את דברי אוסרין
את דברי מתירין את דברי פוסלין את דברי
מבשירין כלשון הזה אמר להם אין דור ימים שרבי
אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו ולימדו ליה בהדיא
Jud.3 בשים מעשה שהיה דתנא מעשה ברבי יוסי בן
Deut.2 דורמסקית שהלך להקביל פני רבי אלעזר בלוד
אמר לו מה חידוש היה בבית המדרש היום אמר
Job.16,9 לו נאמני עמרן ומואב מעשרין מעשר עני
בשביעית אמר לו יכי פשוט ידך וקבל ענך פשט
Ps.25,14 ידיו יקבל ענני בכה רבי אלעזר ואמר סוד ה
ליראיו וברותיו להודיעם אמר לו לך אמרי להם אל
תהושי למנוחתכם כך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי
ששמע מרבי יוסי מרבי הלכתא למשה מסיני עמרן
Num.21 ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם הרמת
ברכים בכשי עולו מצרים ילא בכשים עולי בבל
Ps.114,2 מפני שקדושה ראשונה קדושה לשעתה ילא קדושה
לעתיד לבא והנוחים בדי שוכבתי עליהם עניים
בשביעית תנא לאחר שנתיישבה דעתו אמר יהי
רצון שיהודי עני יכי לבקשן יחודו תני רבן
Num.21 איתי שמעה חייצא ויהודי בירושה ויהלן בבית הקברות
והמקדיל את בכיתי איתבי רב הונא אבר עד שיהי
בילן בבת אחת רבי יוחנן אבר אפילי באחת מהן

M 46 — הואיל והללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו
מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין || M 47 — פולם ||
M 48 — את || M 50 — מבין || B 51 באפרכסת | M
M 54 היה M 53 אלעזר B: 52 יהבי
56 תהלכה M 55 יאיתי נאי בעמא אחרי קבבתי תרכה
58 M שיהי עניים בימכין עליהן M 57 בשעתישבה
M את.

ren erklären als brauchbar. Wenn aber einer sagt: wieso kann ich demnach das Gesetz studiren? — so heisst es: *Sie sind von einem Hirten gegeben*: ein Gott gab sie, ein Walter sagte sie, durch den Mund des Herrn der ganzen Schöpfung, gebenedeiet sei er, denn es heisst: *Und Gott sprach alle diese Worte*. Und auch du halte dein Ohr hin wie einen Trichter, und verschaffe dir ein verständiges Herz, um die Worte der als unrein Erklärenden und der als rein Erklärenden, der Verbietenden und der Erlaubenden, der als unbrauchbar Erklärenden und der als brauchbar Erklärenden zu verstehen. Folgende Worte sprach er zu ihnen: Nicht verwaist ist das Zeitalter, in welchem R. Eleâzar lebt. Sollten sie es ihm sofort sagen!? Wegen des folgenden Ereignisses; es wird gelehrt: Einst ging R. Jose b. Durmaskith, den R. Eliézer in Lud zu empfangen. Da fragte ihn dieser: Welche Neuigkeit gab es heute im Lehrhaus? Jener erwiderte: Man hat abgestimmt und beschlossen, dass [die Einwohner von] Âmon und Moab im Siebentjahr den Armenzehnt entrichten müssen. Darauf sprach dieser: Jose, strecke deine Hände aus und deine Augen sollen verdunkeln. Da streckte er seine Hände aus und seine Augen wurden verdunkelt. Alsdann weinte R. Eliézer indem er sprach: *Das Geheimnis des Herrn kennen die, die ihn fürchten, und ihr Ordnungen thut er ihnen kund.* Darauf sprach er zu ihnen: Seid über eure Abstimmung beruhigt, es ist mir von meinem Lehrer R. Johanan b. Zakkaj überliefert, der es von seinem Lehrer hörte, und sein Lehrer von seinem Lehrer, dass es eine dem Mošeh am Sinaj überlieferte Halakha ist, dass Âmon und Moab im Siebentjahr den Armenzehnt entrichten müssen. — Aus welchem Grund? — Viele Städte wurden von den Auszüglern aus Miçrajim erobert, nicht aber von den Auszüglern aus Babylonien, und da die erste Heiligkeit[25] nur für die damalige Zeit galt und nicht für später, so bestimmte man es, damit die Armen eine Stütze im Siebentjahr haben.

Die Rabbanan lehrten: Wer heisst blödsinnig? — der nachts allein ausgeht, der auf einer Grabstätte übernachtet und der sein Gewand zerreisst. Es wurde gelehrt: R. Hona sagte, er müsse alles thun; R. Johanan sagte, selbst wenn er eines da-

23. Ex. 20,1. 24. Ps. 25,14. 25. Des jisraél. Lands durch die Eroberung Jehošuâs.

היכי דמי אי דעביד להו דרך שטות אפילו בחדא
נמי[26]אי דלא עביד להו דרך שטות אפילו כולהו נמי
לא לעולם דקא עביד להו דרך שטות והכי נמי
הקברות אימור בדי שתשרה עליו רוח טומאה[27]הוא
דקא עביד והויצא יחידי בלילה אימור[27]ענדריפס אחדיה
והמקרע[27]את כסותו אימור בעל מהשבות הוא ביון
Fol.4 דעבדינהו לכולהו הוה[27]להו כבי שנגח שור חמור
וגמל ונעשה מועד לכל אמר רב פפא אי שמיע ליה
Ter.1 לרב הונא הא דתניא אי זהו שיטה זה המאבד כל
מה שנותנים לו הוה חדר ביה איבעיא להו[28]כי הוה
חדר ביה ממקרץ בסותו הוא[27]דהוה חדר ביה דדביא
להא או דלמא מכולהו הוה חדר[27]תיקו: שימטום
Qid.34b ואנדרוגינוס כו': תנו רבנן זכור לחטיא את הנשים
זכורך לחוציא טומטום ואנדרוגינוס כל זכורך לרבות
את הקטנים אמר מר זכור לחוציא את הנשים הא
Ber.20b למה לי קרא מכדי מצות עשה שהזמן גרמא הוא[27]וכל
Seb.62a Ex.27a מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אצטריך
Rh.30a Qid.29a ליה דעתך אמינא נילף ראיה ראיה מהקהל מה להלן
Men.43a 1Sot.2 נשים חייבות אף כאן נשים חייבות קמשמע לן[27]אמר
מר זכורך לחוציא טומטום ואנדרוגינוס בשלמא
אנדרוגינוס אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ואית
ליה עד זכרות ליהוי קמשמע לן דכריה כפני עצמו
Bek.41b Hor.22b הוא אלא טומטום כפיקא הוא[27]כי אצטריך[27]קרא
למעוטי כפיקא אמר אביי בשביעי מבהון[27]אמר מר כל
זכורך לרבות את הקטנים[27]יתמן חזין מחרש שוטה
וקטן[27]אמר אביי לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך

M 59 - הוא דקא עב M 60 גדרפוס M 61 ליה
M 62 בימאי הדר M 63 דהדר - ביה M 64 ביה M 65
○וכל...גרמא M 66 זכור לחוציא את הנשים זכורך
M 67 מי M 68 א כי M 69 והאמן תנן 70
M — א״א.

von thut. - In welchem Fall; wollte man sagen, wenn er es in blödsinniger Weise thut, so sollte er es auch durch eine dieser Handlungen heissen, wenn er es nicht in blödsinniger Weise thut, so sollte er es auch durch alle diese Handlungen nicht heissen!? Thatsächlich, wenn er es in blödsinniger Weise thut, nur kann er auch auf dem Begräbnis übernachtet haben, damit ein unreiner Geist auf ihm ruhe, nachts allein ausgegangen sein, weil er von der Melancholie befallen wurde, und sein Gewand zerrissen haben, weil er in Gedanken war, wenn er aber alles zusammen thut, so ist es bei ihm ebenso, wie bei einem [Ochsen], der einen Ochsen, einen Esel und ein Kamel gestossen hat, der als verwarnt gilt bezüglich all dieser Tiere. R. Papa sprach: Wenn R. Hona von der Lehre gehört hätte, dass wer das ihm Gegebene verliert, blödsinnig sei, so würde er von seiner Ansicht zurückgetreten sein. Sie fragten: Würde die Zurücktretung sich nur auf das Zerreissen des Gewands erstreckt haben, weil das gleich ist, oder auch auf die Uebrigen? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Der Geschlechtslose, der Zwitter

8. Die Rabbanan lehrten:[26] *Mannschaft*, dies schliesst Frauen aus; *deine Mannschaft*, dies schliesst Geschlechtslose und Zwitter aus; *deine ganze Mannschaft*, dies schliesst Minderjährige ein. — Der Meister sagte, [das Wort] *Mannschaft* schliesse Frauen aus; wozu ist hierfür ein Schriftvers nötig, dies ist ja ein von der Zeit abhängiges Gebot, und Frauen sind ja von jedem von der Zeit abhängigen Gebot frei!? — Er ist nötig; man könnte glauben, dass man aus dem [hierbei gebrauchten Wort] *erscheinen*, welches auch bei der Versammlung[27] gebraucht wird, folgere, Frauen seien dazu verpflichtet, wie sie es zu jenem Gebot sind, so lässt er uns hören. — Der Meister sagte, [das Wort] *deine Mannschaft* schliesse Geschlechtslose und Zwitter aus; allerdings ist dies bezüglich des Zwitters nötig, denn da man glauben könnte, er sei wegen der an ihm befindlichen männlichen Seite verpflichtet, so lässt er uns hören, dass er ein besonderes Geschöpf sei; wozu aber ist ein Schriftvers nötig, um den zweifelhaften Geschlechtslosen auszuschliessen!? Abajje erwiderte: Auch wenn er die Hoden aussen hat. - Der Meister sagte, [das Wort] *deine ganze Mannschaft* schliesse Minderjährige ein; es wird ja aber gelehrt, Taube, Blödsinnige und Minderjährige seien ausgeschlossen!? Abajje erwiderte: Das ist

26. Cf. Ex. 21,28. 27. Cf. S. 785 Z. 17.

כאן בקטן שלא הגיע לחינוך קטן שהגיע לחינוך
Suk.28b דרבנן היא אין הכי נמי וקרא אסמכתא בעלמא
Hg.7b ואלא קרא למאי אתא לבדאחרים דתנן אחרים
אומרים המקטין והמצרף נחשת והבורסי פטורין מן
Ex.23.17 התראיה משום שנאמר כל זכורך מי שיכול לעלות
עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל
זכורך: נשים ועבדים שאינן משוחררים וכו׳: בשלמא
נשים דאמרן אלא עבדים מנלן אמר רב הונא אמר
קרא את פני האדון ה׳ מי שאין לו אלא אדון אחד
יצא זה שיש לו אדון אחר הא למה לי קרא מבדי
Naz.61b Ker.7b כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה כל מצוה
Qid.23b Gt.39b.41b שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה דעמר
Hg.2b Ar.2a לה לה באשה אמר רבינא לא נצרכה אלא לגיי
שהציץ עבד והציץ בן חורין דוקא נמי דקתני נשים
ועבדים שאינן משוחררין מאי שאינן משוחררין אילימא
שאינן משוחררין כלל ליתני עבדים בתמא אלא לאו
שאינן משוחררין לגמרי ומאי נינהו מי שהציץ עבד
והציץ בן חורין שמע מינה: והחוגר והסומא והולה
Ex.28.14 Hg.3a Jeb.103b Ar.19b והוקו: תנו רבנן הגלים פרט לבעלי קבין דבר אחר
הגלים פרט לחגר והחולה והסומא והלקן והשאינו
יכול לעלות ברגליו ושאינו יכול לעלות ברגלי לאתויי
Col.b מאי אמר רבא לאתויי מפנקי דכתיב בי תבאו לראות
Is.1.12 Ps.27.8 פני מי בקש זאת מידכם רמס חצרי תנא העדל והטמא
Dt.23.5.6 פטורין מן הראיה בשלמא טמא דכתיב ובאת שמה
והבאתם שמה כל שישני בביאה ישנו בהבאה וכל
שאינו בביאה אינו בהבאה אלא עדל מנלן הא מני

kein Einwand: das Eine handelt von einem zur Uebung herangewachsenen, das Andere handelt von einem zur Uebung noch nicht herangewachsenen Minderjährigen. Der zur Uebung herangewachsene Minderjährige ist ja nur rabbanitisch verpflichtet!? Dem ist auch so, der Schriftvers ist nur eine Stütze. Wozu ist der Schriftvers nötig!? Wegen der Ansicht der Anderen; es wird nämlich gelehrt: Andere sagen, dass der Kotsammler, der Kupfererzgräber und der Gerber vom Erscheinen frei seien, denn es heisst: *Dein ganze Mannschaft*: nur solche, die mit der ganzen Mannschaft gehen können, ausgenommen diese, die mit der ganzen Mannschaft nicht gehen können.

Frauen, unbefreite Sklaven ff. Allerdings Frauen, wie wir bereits erklärt haben, woher dies aber bezüglich der Sklaven!? R. Hona erwiderte: Der Schriftvers lautet: *Vor Gott, dem Herrn*: nur einer, der einen Herrn hat, ausgenommen dieser, der einen zweiten Herrn hat. Wozu ist dafür ein Schriftvers nötig, es wird ja aus [dem Wort] *ihr*, welches auch bei der Frau gebraucht wird, gefolgert, dass der Sklave nur zu solchen Geboten verpflichtet ist, zu denen auch die Frau verpflichtet ist, nicht aber zu solchen, zu denen die Frau nicht verpflichtet ist!? Rabina erwiderte: Es ist bezüglich eines solchen nötig, der zur Hälfte Sklave und zur Hälfte frei ist. — Dafür ist auch ein Beweis zu erbringen: er lehrt: Frauen und unbefreite Sklaven, was ist nun mit "unbefreit" gemeint? wollte man sagen, ganz unbefreit, so sollte es doch einfach "Sklaven" heissen, wahrscheinlich also, nicht ganz befreite, das sind nämlich solche, die zur Hälfte Sklave und zur Hälfte frei sind. Schliesse hieraus.

Der Lahme, der Blinde, der Kranke und der Greis. Die Rabbanan lehrten: *Drei[mal]*, ausgenommen solche, die auf Stelzfüssen gehen. Eine andere Erklärung: ausgenommen Lahme, Kranke, Blinde, Greise und wer mit blossen Füssen nicht aufsteigen kann. — Was schliesst dies ein? Raba erwiderte: Dies schliesst Verweichlichte ein, denn es heisst: *Wenn ihr kommt, um vor [dem Herrn] zu erscheinen, wer hat es von euch verlangt, meinen Vorhof zu betreten?* Es wird gelehrt: Der Unbeschnittene und der Unreine sind vom Erscheinen frei. — Allerdings der Unreine, denn es heisst: [31]*Du sollst da kommen und darbringen*: wer da kommen kann, bringe auch dar, und wer nicht kommen kann, bringe auch nicht dar; woher dies aber vom Unbeschnittenen? — Hier ist die Ansicht R. Âqibas vertreten, welcher den Un-

28 Cf. Lev. 19,20 u. Dt. 24,3. 29 Der ohne Schuhe nicht gehen kann, während es [illegible] den Tempelberg mit Schuhen zu betreten, cf. Bd. I S. 143 f. 30 Jos. 1,15. 31 Lv. [illegible]

74 משים M 73 והבורסקי M 72 דתניא VM 71
M יבולין P 75 שאין M 76 לגמרי M 77
רש ולא M 78 ורשאי M 79 רע בית.

beschnittenen mit dem Unreinen vergleicht; es wird nämlich gelehrt: R. Âqiba sagte: "*Jeder Mann*, dies schliesst den Unbeschnittenen ein.

Die Rabbanan lehrten: Der Unreine ist vom Erscheinen frei, denn es heisst: *Du sollst da kommen, und darbringen*: wer da kommen kann, bringe dar, wer da nicht kommen kann, bringe auch nicht dar. R. Johanan b. Dahabaj sagte im Namen R. Jehudas: Der auf einem Auge Blinde ist vom Erscheinen frei, denn es heisst: *erscheinen*; wie man sieht, so muss man auch erscheinen: wie man mit beiden Augen sieht, so muss man auch mit beiden Augen erscheinen.

R. Hona weinte als er herankam zum Vers: *Soll erscheinen*, indem er sprach: Der Sklave, den zu sehen sein Herr sich sehnt, soll nun entfernt werden, denn es heisst: *Wenn ihr kommt, um vor mir zu erscheinen, - wer hat es von euch verlangt, meinen Vorhof zu zertreten*. R. Hona weinte, als er herankam zum Vers: *Du sollst Friedensopfer schlachten und da essen*: der Sklave, an dessen Tisch zu speisen sein Herr sich sehnt, soll nun entfernt werden, denn es heisst: *Was soll mir die Menge eurer Schlachtopfer! spricht der Herr.*

R. Eleâzar weinte als er herankam zum Schriftvers: *Und seine Brüder konnten ihm nicht antworten, denn sie waren bestürzt ihm gegenüber*; wenn es bei der Zurechtweisung eines "Fleisch und Blut" so ist, um wieviel mehr bei der Zurechtweisung des Heiligen, gebenedeiet sei er! R. Eleâzar weinte als er herankam zum Schriftvers: *Da sprach Šemuél zu Šaúl: Warum beunruhigst du mich, mich erscheinen zu lassen*? Wenn der fromme Šemuél vor dem Gericht fürchtete, um wieviel mehr müssen wir es!? — Was geschah mit Šemuél? — Es heisst: *Da sprach die Frau zu Šaúl: Ich sah aufsteigende Geister*; aufsteigende, also zwei, einer war Šemuél und der andere war Mošeh, den Šemuél mitgebracht hatte. Er sprach zu ihm: Ich werde vielleicht, behüte und bewahre, vor Gericht geladen; komm mit mir [und bezeuge], dass sich nichts in der von dir geschriebenen Gesetzlehre befindet, dass ich nicht erfüllt hätte.

R. Ami weinte als er herankam zum Schriftvers: *Er berühre mit seinem Mund den Staub, vielleicht ist noch Hoffnung*; er sprach: All dies, und vielleicht! R. Ami weinte, als er herankam zum Schriftvers: *Bethessigt euch der Gerechtigkeit, bethessigt*

רבי עקיבא הוא דמרבי לעדל כטמא דתניא רבי עקיבא אומר איש איש לרבות את הערל׃ תני רבנן טמא פטור מן הראייה דכתיב יבאת שמה יהבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ובל שאינו בביאה אינו בהבאה׃ רבי יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה׳ טומא באחת מעיניו פטור מן הראייה שנאמר יראה יראה בדרך שבא לראות כך בא לירא׳ מה׳ בא לראות בשתי עיניו אף לירא׳ בשתי עיניו׃ רב הונא בי׳ מטי להאי קרא׳ יראה יראה בכי אמר עבד שרבו מצפה לו לראותו יתרחק ממני דכתיב כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי רב הונא בי׳ מטי להאי קרא בכי ונכחת שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצפה לאכול על שלחני יתרחק ממנו דכתיב למה לי רב זבחיכם יאמר ה׳׃ רבי אלעזר בי׳ מטי להאי קרא בכי ולא יבלו אחיי לענות אתו כי נבהלו מפניו ימה תוכחה של בשר ודם כך תוכחה של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה׃ רבי אלעזר בי׳ מטי להאי קרא בכי ייאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אתי ומה שמואל הצדיק היה מתירא מן הדין אנו על אחת כמה וכמה׳ שמואל מאי היא דכתיב יתאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עלים עלים תרי׳ משמע חד שמואל ואידך דאוד שמואל ואתיית למשה בהדיה אמר׳ ליה דלמא חס ושלום לדינא מתבעינא קום בהדאי דלמא מילתא דכתבת באורייתא דלא קיימתינה׃ רבי אמי בי מטי להאי קרא בכי יקן בעפר פיהו אולי יש תקוה אמר בולי האי ואולי רבי אמי בי׳ מטי להאי קרא בכי בקשי בקשי צדק בקשי

M 80 ליה עדל מטמא M 81 ר׳ — בני תימא M 82
M 83 — בא M 84 — חזה M 85 בכני ייאה עבד שי׳
M 87 שמואל M 86 מצפה לראות פניו יתר׳
M 89 יבתיבא בתורת׳ M 88 - ליה דלמא משמע

32 Lev. 22,4 33 Dt. 27,7. 34 Jes. 1,11. 35. Gen. 45,3 36 1Sam. 28,15. 37. Ib. V. 13. 38. Thr. 3,29. 39. Zeph. 2,3.

עניה אויי תסתרו ביום אף ה׳ אמר כולי האי ואולי׃
רבי אסי בי[41]מטו להאי קרא בכבי [42]שנאו רע ואהבו Am.5,15
טוב והציבו בשער משפט אולי יחנן ה׳ [אלהי]
צבאות[43]כולי האי ואולי׃ רב יוסף כי[44]מטו להאי קרא
בכבי [ו]יש נספה בלא משפט אמר מי איכא דאזיל Pr.13,23
בלא זמניה אין כי הא דרב ביבי בר אביי הוה שכיח
גביה מלאך המות אמר[45]ליה לשלוחיה זיל אייתי[46]לי
מרים מגדלא[47]שיער נשייא אזל אייתי ליה מרים
מגדלא דרדקי אמר ליה אנא מרים מגדלא [48]שיער
נשייא[49]אמרי לך אמר ליה אי הכי אהדרה אמר ליה
הואיל ואייתיתה[50]ליהוי למניינא אלא היכי יכלת לה
הות נקיטא מתארא[51]והות קא שנרא ומחריא תנורא Fol.5
שקלתא ואנחתא אגבה דכרעא קדחא ואיתרע מזלה
ואייתיתה אמר ליה רב ביבי בר אביי [52]אית לכו
רשותא למיעבד הכי אמר ליה ולא כתיב [ו]יש
נספה בלא משפט אמר ליה והכתיב דור הלך ודור Ecc.1,4
בא אמר[53]דרגינא להו[54]אנא עד דמלו להו [55]לדרא והדר
משלימנא ליה לדומה אמר ליה סוף סוף [56]שניה מאי
עבדת אמר אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במיליה
מוסיפנא להו ליה [57]והויא חלופיה׃ רבי יוחנן כי [58]מטו
להאי קרא בבי ותסיתני בו לבלעו חנם עבד שרבו Is.2,3
מסיתין[59]לו וניסת תקנה יש לו רבי יוחנן כי [60]מטו
להאי קרא בבי [61]הן בקדשיו לא יאמין אי בקדשיו Jb.15,15
לא יאמין במאן יאמין יומא חד הוה קא אזיל באורחא
חזייה לההוא גברא דהוה [62]מנקיט תאיני שביק הנך
דמטו ושקיל הנך דלא מטו אמר ליה לאו הני מעלין

M 93 לי — M 92 ליה — M 91 אמר ; M 90
96 M 95 תיהוי — M 94 אמרי...אהדרה — שיער
B בידה. M וקא מהדר תנורא M 97 ומי אית לך ;
M 98 ליה ; M 99 אנא M 1 תייסר יהי והדר
4 M 2 מאי עבד להו אי צורבא M 3 — והויא חלו
M 6 אותו ונים מה תקנה ר׳ י M 5 — הוה
קא נקיט.

euch der Demut, vielleicht werdet ihr am Tag des Zorns des Herrn geborgen; er sprach: All dies, und vielleicht!

R. Asi weinte als er herankam zum Schriftvers: "*Hasset das Böse und liebet das Gute; erhaltet das Recht im Thor aufrecht; vielleicht wird sich der Herr, der Gott der Heerscharen erbarmen.* All dies, und vielleicht!

R. Joseph weinte als er herankam zum Schriftvers: "*Und mancher wird unschuldig hinweggerafft.* — Wird denn jemand vor der Zeit hinweggerafft? — Gewiss, so hörte R. Bebaj b. Abajje, bei dem der Todesengel zu verkehren pflegte[40], ihn einst zu seinem Boten sprechen: Geh, hole mir Mirjam die Frauenhaarflechterin. Darauf ging er fort und brachte ihm Mirjam die Kindererzieherin[41]. Da sprach jener: Ich habe ja nach Mirjam der Frauenhaarflechterin verlangt. Dieser erwiderte: So will ich sie zurückbringen. Jener entgegnete: Da du sie gebracht hast, so soll sie schon bleiben, wieso aber hast du dich ihrer bemächtigt? — Sie hielt ein Schürholz und heizte den Ofen, und als sie es darauf aufs Knie legte, verbrannte sie sich; ihr Geschick wankte, und ich holte sie. R. Bebaj b. Abajje fragte ihn: Habt ihr das Recht dies zu thun? Jener erwiderte: Heisst es etwa nicht: *Und mancher wird unschuldig hinweggerafft*!? Dieser entgegnete: Es heisst ja aber: "*Eine Generation geht, eine Generation kommt*!? Dieser erwiderte: Ich führe sie bei mir, bis die Generation voll ist, und erst dann übergebe ich sie Duma[42]. Dieser fragte: Was machst du aber mit den ihr zukommenden Lebensjahren? Jener erwiderte: Ist ein Schriftgelehrter da, der auf sein Recht zu verzichten pflegt, so gebe ich sie ihm.

R. Johanan weinte als er herankam zum Vers: "*Du hast mich verleitet, ihn grundlos zu verderben.* Giebt es denn ein Mittel für einen Sklaven, dessen Herrn man zu verleiten sucht und er sich verleiten lässt!? R. Johanan weinte als er herankam zum Vers: "*Er traut ja seinen Heiligen nicht.* Wem traut er nun, wenn er seinen Heiligen nicht traut!? Eines Tags ging er auf den Weg und sah wie ein Mann, der Feigen sammelte, die reifen zurückliess und die unreifen auflas. Da sprach er zu ihm: Sind denn jene nicht besser? Dieser erwiderte: Ich habe sie für die Reise nötig,

40. Am. 5,15. 41. Pr 13,23. 42. Cf. Bd. I S. 15 Z. 16. 43. Das Verb נגד hat eine doppelte Bedeutung: *leiten* (eigentl. *ziehen*) auch *verleiten*. 44. Ecc. 1,4. 45. Engel des Totenreichs, eigentl. Totenreich (Ps. 94,17); cf. Bd. I S. 67 N. 3. 46. Is. 2,3. 47. Jb. 15,15.

diese halten sich, jene aber nicht. Darauf sprach er: Deshalb heisst es auch: *Er traut ja seinen Heiligen nicht.* — Dem ist ja aber nicht so! einst starb ja ein Jünger, der in der Nachbarschaft R. Alexandris wohnte, in seiner Jugend, und dieser sprach: Wenn dieser Jünger [rechtschaffen sein] wollte, so würde er gelebt haben. Wenn dem nun so wäre[48], so könnte dieser ja zu denen gehört haben, von denen es heisst: *Er traut ja seinen Heiligen nicht*!? — Dieser lehnte sich gegen seine Lehrer auf. R. Johanan weinte als er herankam zum Vers:[49]*Ich werde an euch herantreten, um Gericht zu halten, und ein schneller Zeuge sein gegen die Zauberer, die Ehebrecher und die Meineidigen, gegen die, welche den Taglöhner in seinem Lohn berauben.* Giebt es denn ein Mittel für den Sklaven, den sein Herr zu Gericht führt und ein schneller Zeuge gegen ihn ist!? R. Johanan b. Zakkaj sagte: Wehe uns, dass der Schriftvers uns das Geringe gleich dem Schweren wiegt. Reš-Laqiš sagte: Wenn jemand das Recht des Fremdlings beugt, so ist es gleich, als würde er das Recht des Höchsten beugen, denn es heisst:[50]*Und die [das Recht] des Fremdlings beugen*, und die Schreibweise ist: *die mich beugen*. R. Hanina b. Papa sagte: Wenn jemand etwas begeht und es bereut, so vergiebt man ihm sofort, denn es heisst:[51]*Ohne vor mir zu fürchten*, wenn sie aber fürchten würden, würde man es ihnen sofort vergeben.

R. Johanan weinte als er herankam zum Vers:[51]*Denn alles Thun wird Gott ins Gericht bringen, über alles Verborgene.* Giebt es denn ein Mittel für den Sklaven, dem sein Herr das Versehentliche gleich dem Absichtlichen wiegt!? — Was heisst "alles Verborgene"? — Rabh erklärte: Wenn jemand eine Laus in Gegenwart eines anderen tötet, wodurch sich dieser verekelt. Šemuél erklärte: Wenn jemand in Gegenwart eines anderen ausspuckt, wodurch sich dieser verekelt. — Was heisst: [51]*Ob Gutes oder Böses*? — In der Schule R. Jannajs erklärten sie: Wenn jemand einem Armen Almosen öffentlich giebt. So sah R. Jannaj einst wie jemand einem Armen einen Zuz öffentlich gab, da sprach er zu ihm: Es wäre besser, du hättest ihm nichts gegeben, als dass du ihm gegeben und ihn beschämt hast. In der Schule R. Šilas erklärten sie: Wenn man einer Frau heimlich Almosen giebt, wodurch er veranlasst, sie zu verdächtigen. Raba erklärte: Wenn jemand seiner Frau am Vorabend des Sab-

48. Dh. dass die Frommen vorzeitig sterben, damit sie keine Sünde begehen, da Gott ihnen nicht traut. 49. Mal. 3,5. 50. Das Jod von ובמי soll Suff. der 1. Pers. Sing. sein, was aber grammatisch falsch ist. 51. Ecc. 12,14.

זה המשגר ראשתי בשר שאני מחזק בעכבי שבתות
אמר משגר רבא שאני בת רב חסדא דקים ליה
בעניה דבקאמר: רבי ייחנן בי טבי לחאי קרא בבי
Dt.31,21 יהוה כי תמצאן אתי רעות רבות וצרות ועבד שרבו
מצניא לי רעות וצרות תקנה יש לי מאי רעות
וצרות אמר רב רעות שנעשות צרות זו לזו בזמן
שכורסא עקרבא ישמעאל אמר זה חמצניא לי מעות
רעני בשעת הדחקו אמר רבא הינו דאמרי אינשי
Ps.4,7 זיגא לעלמא לא שכיחא לתליתא שבחה יהדה אפי
|בן| ביום ההוא יעזבתים והסתרתי פני מהם אמר
רב יהודא בר מנסיה אמר רב כל שאני בהסתר
Col.b פנים אני מהם כל שאני ביהוה לאבל אני מהם
אמרי ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה
ילא ביהוה לאבל איתיה אמר להו מי ידעיתו כמה
משדרנא בעניא בי שבעי בלא אפילו הבי יהבי
ביה רבנן עיניתו דאהכי שדור דבי שבור מלכא
יעכיה אמר חייני דתנן אמר רבן שמעון בן עזריאל
Mo.3,17 Nu.27,7 כל מקום שנתני הכמים עיניהם אי מיתה אי
Sir.36,3 עיני: יאנכי הסתר אסתיר פני מהם אמר רבא
Dt.31,18 אמר הקדוש ברוך הוא אף על פי שהסתרתי פני
מהם בהיים אדבר בי רב יוסף אמר ידי נטויה עלינו
Jes.51,16 שנאמר יובצל ידי כסותיך: רבי יהושע בן הנניה
חזה קאי כי קיסר אחוי ליה החוא מינא עמא
דאהדרינהו מיהה לאפיה מיניה אחוי ליה ידי נטויה

M 18 איני והא רבא קא משגר B 19 רבא משגר 20
M רבקן M 21 עצות רבות ורעות צות קן M 22
M אתא בי בידלא. B 24 לתלתא M 23 לי
מצניתי אי M 25 בהסתרי אני מהם ועל M 26 לאי מה
ויעזיתן כמה משר לשבור M 27 שדור שבור מלכא וגבבות
M 28 תהויא דשב ג אי M 29 רבת M 30 שאמתי
M 31 + איהו.

baths unzerschnittenes Fleisch schickt. Aber Raba selbst pflegte ja solches zu schicken!? Anders war es bei der Tochter R. Ḥisdas, deren Kundigkeit er kannte.

R. Johanan weinte als er herankam zum Vers: *Wenn es dann zum sechen Uebeln und Drangsalen betreffen wird*. Gibt es denn ein Mittel für den Sklaven, dem sein Herr mit Uebeln und Drangsalen überhäuft!? Was sind es für Uebel und Drangsale? Rabh erwiderte: Uebel, die einander bedrängen, wie zum Beispiel Biene und Eidechse. Šemuél erklärte: Wenn jemand einem Armen Geld in seiner äussersten Not verschafft, Raba sprach: Das ist es, was die Leute sagen: Getreide [einzukaufen] fehlt der Zuz, beim Aufhängen ist er da.

An diesem Tag wird mein Zorn über sie entbrennen und ich werde sie verlassen und mein Angesicht vor ihnen verbergen. R. Dala b. Ṭabjomi sagte im Namen Rabhs: Wem nicht das Angesicht verborgen bleibt, gehört nicht zu ihnen, wer nicht beraubt wird, gehört nicht zu ihnen. Die Jünger sprachen zu Raba: Dem Meister ist ja weder das Angesicht verborgen, noch wird er beraubt! Dieser erwiderte: Wisst ihr denn, wieviel ich heimlich an den König Sapor sende!? Die Jünger hatten aber bereits ihr Auge auf ihn gerichtet, und währenddessen wurden Leute vom König Sapor gesandt, die ihn beraubten. Da sprach er: Das ist es, was gelehrt wird: R. Šimôn b. Gamaliél sagte: Wo die Weisen ihren Blick richten, da kommt entweder Tod oder Armut.

Ich aber werde [an jenem Tag] gänzlich mein Gesicht vor ihnen verbergen. Raba sagte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Obgleich ich mein Gesicht vor ihnen verborgen habe, so spreche ich dennoch mit ihnen im Traum. R. Joseph sagte: Seine Hand ist über uns ausgebreitet, denn es heisst: *Mit dem Schatten meiner Hand bedeckte ich dich.*

R. Jehošuâ b. Hananja befand sich einst beim Kaiser. Da winkte ihm ein Minäer zu: Ein Volk, von dem sein Herr das Gesicht abwandte. Da winkte er ihm zu: Seine Hand ist über uns ausgebreitet. Darauf fragte der Kaiser R. Jehošuâ: Was winkte

52. Die Frau kann dann in der Eile vergessen, den Talg und die verbotenen Adern zu entfernen. 53. Dt. 31,21. 54. Gegen den Biss der ersteren wird Kaltes und der letzteren Warmes aufgelegt (cf. Az. 28b), das Entgegengesetzte ist schädlich; wenn nun jemand von beiden gebissen wird, so giebt es für ihn kein Mittel. 55. Nicht aber sobald er es nötig hat. 56. Des Brotkorbs; dh. wenn er billige Einkäufe machen kann, fehlt ihm das Geld. 57. Dt. 31,17. 58. Zu den Jisraéliten. 59. Dt. 31,18. 60. Jes. 51,16.

עינו[61]אמר ליה קיבר רבי יהישע מאי אהני לך
עבא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה[62]ואנא מחוינא
ליה ידי נטויה עלינו אמרו ליה[63]מאי אהנייתיך ליה
עבא דאהדרינהו מריה מיניה ומאי אחוי לך לא
ידענא אמרו גברא דלא ידע מאי מחוו ליה[64]במחנק Ber.46b
יהוי קמי מלכא אפקוה וקטלוה כי קא ניהא נפשיה
דרבי יהושע בן חנניה אמרו ליה רבנן מאי תיהוי
עלן[65]מינאי אמר להם אבדה עצה מבנים נכרהה Jer.49,7
חכמתם ביון שאבדה עצה מבנים נכרהה חכמתן
של אומות העולם ואי בעית אימא מהכא ויאמר Gn.33,12
נסעה ונלכה ואלכה לנגדך: רבי אילא הוה[66]סליק
בדרגא דבי רבה בר[67]שילא שמיעה ליניקא דהוה
קא קרי כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ו[ו]מגיד Am.4,13
לאדם מה שחו אמר עבד שרבו מגיד לו מה שיחו
תקנה יש לו מאי מה שיחו אמר רב[68]אפילו שיחה
יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו[69]לאדם בשעת
מיתה איני והא רב כהנא[70]הוה גני תותי פוריא דרב Ber.62a
ושמעיה דסח[71]וצחק ועשה צרכיו אמר דמי פומיה
דרב כמאן דלא טעים ליה תכשילא[72]אמר ליה כהנא
פוק ואי אורח ארעא לא קשיא[73]באן דצריך לרציה
הא דלא צריך לרציה: ואם לא תשמעוה במסתרים Jer.13,17
תבכה נפשי[74]מפני גוה אמר רב שמואל בר איניא
משמיה דרב מקום יש לו להקדוש ברוך הוא[75]ומסתרים
שמו מאי מפני גוה אמר רב שמואל בר[76]יצחק מפני
גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לאומות
העולם רבי שמואל בר נחמני אמר מפני נאוותה

M 32 אברהו ליה לר׳ י בן חנניה מאי M 33 - ואנא...מיניה
B 34 — ההוא מינא M 35 מישתעי במחוג קמיה M 36
קמי ביתאי M 37 קא סליק ואזל ברדגא M 38 — רב
M 39 — אפילו M 40 בשעי מיתתו M 41 הוה
M 42 ושחק ועשה צרכו אמר דמי פומא דאבא כמאן דל ט
חכש M 43 - אמר...ארגא M 44 הא M 45 מאי
במסת׳ אמר M 46 + שבוכה בו.

er dir zu? Ein Volk, von dem sein Herr das Gesicht abwandte, und ich winkte ihm zurück, dass seine Hand über uns ausgebreitet sei. Alsdann fragte man jenen: Was winktest du ihm zu? - Ein Volk, von dem sein Herr das Gesicht abwandte. Und was winkte er dir zu? — Das weiss ich nicht. Da sprachen sie: Wieso kann ein Mann, der den Wink nicht versteht, in Gegenwart des Kaisers winken!? Alsdann führte man ihn ab und tötete ihn. Als die Seele des R. Jehošuâ b. Hananja zur Ruhe einkehren sollte, sprachen die Rabbanan zu ihm: Wer soll uns nun vor den Minäern schützen!? Dieser erwiderte:[61] *Der Rat ist von den Verständigen fort, ihre Weisheit verschüttet*: sobald Rat von den Verständigen fort ist, so ist auch die Weisheit der weltlichen Völker verschüttet. Wenn du willst, hieraus:[63] *Und er sprach: Lass uns aufbrechen und weiter ziehen; ich ziehe vor dir*[64].

R. Ila hörte einst, als er die Treppen des Hauses des Rabba b. Šila bestieg, ein Kind folgenden Schriftvers lesen:[65] *Denn fürwahr, er ist einer der die Berge gebildet und den Wind geschaffen hat, der dem Menschen sagt, was er gesprochen hat.* Da sprach er: Giebt es denn ein Mittel für den Sklaven, dem sein Herr wegen jedes Gesprächs zur Rede stellt. — Welches Gespräch ist hier gemeint? Rabh erwiderte: Selbst wegen eines unnötigen Gesprächs, das der Mann mit seiner Frau führt, wird er beim Sterben zur Rede gestellt. — Dem ist ja aber nicht so! R. Kahana legte sich einst unter das Bett Rabhs und hörte wie er plauderte und scherzte als er das Nötige that, da sprach er: Der Mund Rabhs scheint die Speise noch nicht gekostet zu haben! Jener sprach zu ihm: Kahana, geh fort, dies ist nicht schicklich! — Das ist kein Einwand, das Eine, wenn man sie geneigt machen muss, das Andere, wenn man es nicht braucht.

[66] *Wenn ihr aber nicht darauf hört, so will ich im Verborgenen weinen, wegen des Stolzes.* R. Šemuél b. Inja sagte im Namen Rabhs: Der Heilige, gebenedeiet sei er, hat einen Ort, der Verborgenes heisst. — Was ist das für ein Stolz? R. Šemuél b. Jiçhaq sagte: Wegen des Stolzes, der von Jisraél abgenommen und den weltlichen Völkern gegeben wurde. R. Šemuél b. Nahmani sagte: Wegen des Stolzes der

61. Jer. 49,7. 62. Oder: Kindern, dh. Jisraél. 63. Gen. 33,12. 64. Dh. Esav (die weltlichen Völker) u. Jâqob (die Jisraéliten) gehen neben einander, keiner von beiden kommt dem anderen zuvor. 65. Am. 4,13. 66. Jer. 13,17.

של מלכות שמים ומי איכא בביה קמיה דקדושׁ
בריך הוא והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקדושׁ
1Chr.16,27 בריך הוא שנאמר הוד והדר לפניו עז וחדוה במקמו
Hg.13a לא קשיא הא בבתי גואי הא בבתי בראי ובכתי
Jes.22,12 בראי "ולא אל כתיב ויקרא [אדני] ה' צבאות
ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגר שק שאני
חרבן בית המקדש דאפילו מלאכי שלום בכו שנאמר
Ib.33,7 הן אראלים צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון;
Jer.13,17 ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה'
אמר רבי אלעזר שלש דמעות חללו למה אחת על
מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל
שגלו ממקומן ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה
בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו היינו דכתיב
כי נשבה עדר ה' אלא למאן דאמר על ביטול תורה
מאי כי נשבה עדר ה' ביון שגלו ישראל ממקומן
אין לך ביטול תורה גדול מזה; תנו רבנן שלשה
תקדיש ברוך הוא ביתה עליהן בכל יום על שאפשר
לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק
בתורה יושב ועל פרנס המתנאה על הצבור כרבי
חיה נקטו ספר קינות וקא קרי ביה מטא לההאי
Thr.2,1 פסוקא השליך משמים ארץ נפלי בן ידיה אמר באיזה
רם לבורא עמיקתא רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי
באורחא כי מטו להתיא מתא אמרי איכא צורבא
מרבנן הכא נזיל ונקביל אפיה אמרי איכא צורבא
מרבנן הכא ומאיר עינים הוא אמר ליה רבי חייא
לרבי תיב את לא תזלזל בנשיאותך איזיל אנא

himmlischen Herrschaft. — Giebt es denn beim Heiligen, gebenedeiet sei er, ein Weinen, R. Papa sagte ja, dass es vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er, keine Trauer gebe, denn es heisst: *Schonheit und Pracht sind vor ihm, Stärke und Fröhlichkeit an seinem Wohnsitz*!? — Das ist kein Einwand, das Eine handelt von den inneren und das Andere handelt von den äusseren Räumen. — In den äusseren nicht, es heisst ja aber: *Und Gott, der Herr der Heerscharen, rief an jenem Tag zum Weinen und Klagen und zum Glatzescheren und zum Anlegen von Sacken*!? — Anders war es bei der Zerstörung des Tempels, wegen der sogar die Friedensengel weinten, wie es heisst: *Da jammerten draussen die Leute, die Friedensengel weinten bitterlich.*

Und unaufhörlich rinnen meine Thränen, ja in Thränen zerfliessen will mein Auge, weil die Herde des Herrn gefangen wurde. R. Eleâzar sagte: Worauf deuten diese drei "Thränen"? einmal über die Zerstörung des ersten Tempels, einmal über die Zerstörung des zweiten Tempels und einmal über Jisraél, der aus seiner Stätte verbannt wurde; manche sagen: einmal über die Aussetzung des Gesetzstudiums. Einleuchtend ist die Ansicht desjenigen, welcher erklärt: über Jisraél, der aus seiner Stätte verbannt wurde, denn es heisst: *Weil die Herde des Herrn gefangen wurde*; welche Bedeutung hat aber dieser Schriftvers nach demjenigen, welcher erklärt: über die Aussetzung des Gesetzstudiums!? — Wenn Jisraél aus seiner Stätte verbannt wird, so giebt es ja keine grössere Aussetzung des Gesetzstudiums als dies.

Die Rabbanan lehrten: Ueber drei weint der Heilige, gebenedeiet sei er, täglich: über einen, dem es möglich ist, sich mit der Gesetzlehre zu befassen, und es nicht thut, über einen, dem es nicht möglich ist, sich mit der Gesetzlehre zu befassen, und es dennoch thut, und über einen Gemeindevorsteher, der gegen die Gemeinde hochmütig ist. Rabbi hielt einst das Buch der Klagelieder und las daraus; als er herankam zum Vers: *Vom Himmel warf er zur Erde*, fiel es ihm aus der Hand, und er rief aus: Von solch hohem Dach in eine so tiefe Grube! Rabbi und R. Hija befanden sich einst auf einer Reise; da kamen sie in eine Stadt und fragten, ob da ein Gelehrter wohne, den sie besuchen wollen. Man erwiderte ihnen, es gebe einen, der aber blind ist. Darauf sprach R. Hija zu Rabbi: Bleibe du sitzen und geringschätze deine Fürstenwürde nicht, ich werde ihn besuchen gehen. Dieser aber

‖ ממקומן + M 49 ‖ לוכא ותכ M 48 ‖ דקוב׳ה M 47
M 53 לי — M 52 ביי — M 51 אירא M 50
55 בחבם M 54 תפארת ישראל אינו נפר מאחר
M — תכא.

67. 1Chr. 16,27. 68. Jes. 22,12. 69. Ib. 33,7. 70. Thr. 2,1.

ואקביל אפיה תקפיה ואזיל בהדיה כי [70]חזו מיפטרי
מיניה אמר להו אתם הקבלתם פנים הנראים ואינן
רואין תזכו [71]להקביל פנים החזואים ואינן נראין אמר
ליה איבו [72]השתא מנעתן מהאי ביכתא [73]אמרי ליה
ממאן שמיעא לך מפרקיה דרבי יעקב שמיע לי
דרבי יעקב איש כפר [74]חטייא הוה מקביל אפיה
דרביה כל יומא [75]כי קאי אמר ליה לא נצטער מר
דלא ידיל מר אמר ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו
[76]ברבנן [77]ויהי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה Ps.49,10
חכמים ימותו ומה תרוייהו [78]חכמים במיתתן יחזה
בחייהן על אחת כמה וכמה: רב אידי אביה דרבי
יעקב בר אידי הוה רגיל [79]דהוה אזיל תלתא יהמי
באורחא [80]והד יומא בבי רב [81]חזו קרי ליה רבנן בי
כי רב דהד יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה [82]שחק 12,4
להעמו אהיה אמר ליה רבי יוחנן במטותא מינך לא
תענוש [83]להו לרבנן נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ידרש
[84]ואותי יום יום ידרשון יודעת דרבי יחפצון יבו ביום Jes.58,2
דורשין אותו ובלילה אין דורשין איתי ארא ליבי
לך כל העוסק בתורה [85]אפילו יום אחד בשנה מעלה
עליו הכתוב באילו עסק כל השנה כולה יבן בבדת
[86]פורענות דכתיב בכספי חוסים אשר תיתם את הארץ 14,34.
וכי ארבעים שנה חטאו והלא ארבעים יום חטאו
אלא לומר לך כל העובר עבירה אפילו יום אחד
בשנה מעלה עליו הכתוב באילו עבר כל השנה
כולה: אי והו קמן כל שאתי ליכול לרכוב על כתפי
של אבוי: מתקוף להו רבי זירא עד הכא מאן אתייה Fol.6
אמר ליה אבוי עד הכא דמיחייבא אינשי בשבתה

M 56 קא מיפ M 57 ותקבלו פני שכינה שיהיו M 58
השתא V 59 אמר M 60 הביא הוה רגיל דהוה מקבל
M 61 | ווטא M 62 - ברבנן M 63 בניהן של
חכמים M 64 דאתי תלתא M 65 – חד יומא באיספוא
M 66 ונקרי ליה בי M 67 להו M 68 - השנה
M 69 - ד M 70 - - והלא מי יום השאי M 71 החזה
מהחייבא

erfasste ihn und ging mit. Als sie sich von jenem verabschiedeten, sprach er zu ihnen: Ihr habt ein Gesicht besucht, welches gesehen wird und nicht sieht, es soll euch beschieden sein, das Gesicht zu besuchen, welches sieht und nicht gesehen wird. Da sprach [Rabbi zu R. Ḥija]: Sieh nun, du wolltest mir diesen Segen vorenthalten. Alsdann fragten sie ihn: Von wem hast du dies? — Ich habe dies aus einem Vortrag des R. Jâqob aus Kephar-Ḥitja. R. Jâqob aus Kephar-Ḥitja pflegte seinen Lehrer täglich zu besuchen. Als er alt wurde, sprach jener zu ihm: Möge sich der Meister nicht bemühen, da er es nicht gut kann! Dieser aber erwiderte: Nicht gering ist das, was von den Schriftgelehrten heisst: *Jemand er immer fortlebe, die Grube wird er nicht schau: er sieht wie die Weisen sterben.* Wenn nun derjenige, der die Weisen bei ihrem Sterben sieht, leben wird, um wieviel mehr derjenige, der sie bei ihrem Leben sieht.

R. Idi, Vater des R. Jâqob b. Idi, pflegte drei Monate auf der Reise zu verbringen[72] und einen Tag im Lehrhaus, und die Jünger nannten ihn daher "Eintagsschüler". Einst wurde er ohnmächtig und las über sich: *Der Spott meiner Genossen muss ich sein.* Da sprach R. Johanan zu ihm: Ich bitte dich, du sollst keine Strafe auf die Jünger heraufbeschwören! Darauf ging R. Johanan ins Lehrhaus und trug vor: [73]*Tag für Tag forschen sie nach mir und nach der Kenntnis meiner Wege verlangen sie.* Forscht man denn nach ihm nur tags und nicht nachts? — vielmehr besagt dies, dass wenn sich jemand nur einen Tag mit der Gesetzlehre befasst, es ihm die Schrift anrechnet, als hätte er sich damit das ganze Jahr befasst. Dasselbe gilt auch von den strafbaren Handlungen, es heisst:[75] *Entsprechend den Tagen, in denen ihr das Land ausgekundschaftet habt,* sie haben ja nur vierzig Tage und nicht vierzig Jahre gesündigt! — dies besagt vielmehr, dass wenn jemand nur einen Tag eine Sünde begeht, es ihm die Schrift anrechnet, als hätte er dies das ganze Jahr hindurch gethan.

Welches [Kind] heisst [diesbezüglich] minderjährig? — das auf des Vaters Schulter reitend ist. R. Zera wandte ein: Wer brachte es denn bis da[76]!? Abajje

71. Ps. 49,10. 72. Die Reise von seinem Wohnort bis zum Lehrhaus dauerte 3 Monate, u. die Feiertage (Pesaḥ- u. Hüttenfest) verbrachte er daheim. 73. Ij. 12,4. 74. Jes. 58,2. 75. Num. 14,34. 76. Ob. Nach Jerusalem

אייתיתיה אימיה מבאן ואילך אם יכול לעלות ולאחזו
בידו של אביו מירושלם להר הבית חייב ואי לא
פטור השיב רבי תחת בית הלל לדברי בית שמאי
1Sam.1,22 יהנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער
והביאתיו והא שמואל דיכול לרכוב על כתיפו של
אביו הוה אמר ליה אבי ולטעמיך תיקשי לך חנה
ניפא כי לא מיחייבא בשמחה אלא חנה מפנקותא
יתירתא הויא ליה בשמואל והשא ליה בשמואל
להולשא דאורחא: בעי רבי שמעון קטן חיגר לדברי
בית שמאי וסומא לדברי שניהם מהו תיכי דמי
אילימא בחיגר שאני יכול להתפשט וסומא שאינו
יכול להתפתח השתא גדול פטור קטן מיבעיא לא
צריכא בחיגר שיכול להתפשט וסומא שיכול להתפתח
מאי אמר אביי בל היכא דגדול מיחייב מדאורייתא
קטן נמי מחנכינן ליה מדרבנן כל היכא דגדול פטור
מדאורייתא מדרבנן קטן נמי פטור: בית שמאי אומרים
הראייה שתי כסף כו': תנו רבנן בית שמאי אומרים
הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף שהראייה עולה
כולה לגבוה מה שאין כן בחגיגה ועוד מצינו בעצרת
שריבה בהן הכתוב בעולות יותר מבשלמים ובית
הלל אומרים הראייה מעה כסף וחגיגה שתי כסף
שחגיגה ישנה לפני הדיבור מה שאין כן בראייה
ועוד מצינו בנשיאים שריבה בהן הכתוב בשלמים
יותר מבעולות ובית הלל מאי טעמא לא אמרי בכית
שמאי דקא אמרת ראייה עדיפא דעולה לגבוה

M 72 איתי M 73 לאחוז בידו של אמו לעלות מירו |
B 74 אבוה M 75 הוה חזוא M 76 דהוה חלש יהשא
M 78 מחנכין | M 77 + בר אבא. V + בן לקיש לחולשא
M 79 -- כהן M 80 + מעה M 81 אמרי | אותו
לב הן דקא אמ עולה עדיפא.

erwiderte ihm: Bis da brachte es seine Mutter, die ebenfalls zur Festfreude verpflichtet ist, von da ab ist es nur dann verpflichtet, wenn es an des Vaters Hand sich haltend von Jerušalem auf den Tempelberg steigen kann, wenn aber nicht, so ist es frei. Rabbi wandte an Stelle der Schule Hillels gegen die Ansicht der Schule Šammajs ein: *Und Hanna ging nicht hinauf, sondern sie sprach zu ihrem Mann: Wenn der Knabe entwöhnt wird, so bringe ich ihn hin.* Šemuél könnte doch auf des Vaters Schulter reitend mit!? Sein Vater entgegnete: Auch nach deiner Ansicht ist ja einzuwenden: Hanna selbst war ja zur Festfreude verpflichtet!? Vielmehr ist zu erklären: Ḥanna habe an Šemuél eine besondere Schwächlichkeit bemerkt und sie fürchtete, die Anstrengung der Reise könnte ihm schaden.

R. Šimôn fragte: Wie ist es bei einem lahmen Kind nach der Schule Šammajs und bei einem blinden nach der Ansicht beider? In welchem Fall? wollte man sagen, bei einem solchen lahmen oder blinden, der nicht mehr genesen kann, so ist er ja selbstredend frei, da sogar ein solcher Erwachsener frei ist!? — Er fragt bezüglich eines solchen Lahmen oder Blinden, der genesen kann. Abajje erwiderte: In einem Fall, in welchem ein Erwachsener nach der Gesetzlehre verpflichtet ist, muss rabbanitisch das Kind eingeübt werden, in einem Fall aber, in welchem ein Erwachsener nach der Gesetzlehre frei ist, ist das Kind auch rabbanitisch frei.

Die Schule Šammajs sagt, das |Opfer beim| Erscheinen betrage zwei Silber|maâh| &. Die Rabbanan lehrten: Die Schule Šammajs sagt, das |Opfer beim| Erscheinen müsse zwei Silber|maâh| und das Festopfer eine Maâh |betragen|, weil das |Opfer beim| Erscheinen ganz Gott geweiht ist, das Festopfer aber nicht, ferner finden wir, dass die Schrift für das Versammlungsfest mehr Brandopfer als Friedensopfer[77] angeordnet hat. Die Schule Hillels sagt, das |Opfer beim| Erscheinen müsse eine Silbermaâh und das Festopfer zwei Silber|maâh betragen|, denn Festopfer wurden schon vor der Gesetzgebung dargebracht[78], Opfer beim Erscheinen aber nicht; ferner finden wir, dass die Schrift für die Fürsten[79] mehr Friedensopfer als Brandopfer angeordnet hat. — Weshalb ist die Schule Hillels nicht derselben Ansicht wie die Schule Šammajs? — Nach dieser ist das |Opfer beim| Erscheinen bedeutender, da es ganz Gott dargebracht wird, im Gegenteil, das Festopfer ist bedeutender, da es bei diesem zweierlei

77. 1Sam. 1,22. 78. Cf. Lev. 23,18.19. 79. Cf. Ex 24,5. 80 Bei der Einweihung der Stiftshütte, cf. Num. Kap. 7.

אדרבה חגיגה עדיפא דאית בה שתי אכילות ודקא
אמרת נילוף מעצרת דנין קרבן יחיד מקרבן יחיד
ואין דנין קרבן יחיד מקרבן צבור וביה שבאי מאי
טעמא לא אמרי בבית הלל דקאמרת חגיגה עדיפא
דישנה לפני הדיבור ראייה נמי ישנה לפני הדיבור
ודקאמרת נילוף מנשיאים דנין דבר הנוהג לדורות
מדבר הנוהג לדורות ואין דנין דבר הנוהג לדורות
מדבר שאינו נוהג לדורות וביה הלל מאי שנא
חגיגה דישנה לפני הדיבור דכתיב ויזבחו זבחים Ex.24,5
שלמים ראייה נמי הכתיב ויעלו עולת וקבבי בית ib.
הלל עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוא Jab.5b
וביה שבאי בבבי עולה שהקריבו ישראל במדבר
עולת ראייה הוא: אמר אבי בית שמאי ורבי אלעזר
ורבי ישמעאל בולהו סבירא להו עולה שהקריבו
ישראל במדבר עולת ראייה הוא וביה הלל ורבי
עקיבא ורבי יוסי הגלילי בולהו סבירא להו עולה
שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוא בית Sot.35b
שמאי הא דאמרן רבי ישמעאל דתניא רבי ישמעאל Zeb.115b
איזר בללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד ורבי Col b
עקיבא אומר בללות ופרטות נאמרו בסיני וגשנו
באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ואי בלקא
דעתך עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד
הוא מי איבא בידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוה
ולבסוף בעי הפשט וניתוה רבי אלעזר דתניא עולת Num.28,6
תמיד העשיה בהר סיני רבי אלעזר איזר מעשה

M 82 קרבנות יחיד מקרבנות רבים M 83 ואמרינן
M 84 אליעזר V P 86 ר M 85 M 87 אליעזר
— ראיא.

Verzehrungen[81] giebt; wenn du aber einwendest, man folgere diesbezüglich vom Versammlungsfest, so folgert man bezüglich des Privatopfers vom Privatopfer, nicht aber bezüglich des Privatopfers vom Gemeindeopfer. — Weshalb ist die Schule Šammajs nicht derselben Ansicht wie die Schule Hillels? — Nach dieser ist das Festopfer bedeutender, weil es schon vor der Gesetzgebung dargebracht wurde, auch das [Opfer beim] Erscheinen wurde schon vor der Gesetzgebung dargebracht;[82] wenn du aber einwendest, man folgere diesbezüglich von den Opfern der Fürsten, so folgert man bezüglich einer Sache, die für immer statt hat von einer Sache, die für immer statt hat, nicht aber bezüglich einer Sache, die für immer statt hat, von einer Sache, die für immer nicht statt hat. —Wieso wurden nach der Schule Hillels vor der Gesetzgebung Festopfer dargebracht? — weil es heisst:[83] *Und sie opferten Friedensopfer*, ebenso wurden ja auch [Opfer beim] Erscheinen dargebracht, denn es heisst:[84] *Und sie brachten Brandopfer dar*!? — Die Schule Hillels ist der Ansicht, dass das Brandopfer, welches die Israéliten in der Wüste dargebracht hatten, das beständige Opfer war. — Und die Schule Šammajs!? — Sie ist der Ansicht, dass das Brandopfer, welches die Israéliten in der Wüste dargebracht hatten, das Opfer beim Erscheinen war.

Abajje sagte: Die Schule Šammajs, R. Eleâzar und R. Jišmâél sind sämtlich der Ansicht, dass das Brandopfer, welches die Israéliten in der Wüste dargebracht hatten, das Opfer beim Erscheinen war, die Schule Hillels, R. Âqiba und R. Jose der Galiläer sind sämtlich der Ansicht, dass das Brandopfer, welches die Israéliten in der Wüste dargebracht hatten, das beständige Opfer war. Die Schule Šammajs, wie wir bereits gesagt haben. R. Jišmâél, es wird nämlich gelehrt: R. Jišmâél sagte: Manches wurde am Sinaj allgemein gesagt und in der Stiftshütte besonders erklärt. R. Âqiba sagte: Sie wurden am Sinaj allgemein und besonders gesagt, in der Stiftshütte wiederholt und in Ârboth-Moab verdreifacht. Wieso könnte nun das Brandopfer, welches die Israéliten in der Wüste dargebracht hatten, das beständige Opfer gewesen sein, demnach würde ja dieses Opfer anfangs[85] das Abschinden und das Zerschneiden nicht erfordert haben, später aber wol[86]. R. Eleâzar, es wird gelehrt:[87] *Das beständige Brandopfer, das am Berg Sinaj hergerichtet ward*; R. Eleâzar sagt: Nur wie es hergerichtet wird, wurde am Sinaj gesagt, faktisch hergerichtet wurde es da nicht[87]. R. Âqiba sagt: Es

81. Es gehört zum Teil dem Eigentümer u. zum Teil dem Altar. 82. Cf. Ex. 24, 5. 83. Ex. 24,5. 84. Die in Ex. 24.5 erwähnten Opfer wurden vollständig dargebracht 85. Während nach RJ. keine neuen Gesetze hinzugekommen sind. 86. Num. 28.6. 87. Das Opfer, welches die Jisr. dann dargebracht

נאמרו בסיני "הוא עצמה יא קרבה רבי עקיבא
אימר קרבה ושוב לא פסקה "אלא מה אני מקיים
הזבחים ומנחה הנשתם לי במדבר ארבעים שנה
בית ישראל שבטו של לוי שלא עבדו עבודה זרה
הן "הקריבו איתה "בית הלל הא דאמרן רבי עקיבא
הא נמי דאמרן רבי יוסי הגלילי דתניא רבי יוסי
הגלילי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל
"ראייה וחגיגה ושמחה יש בראייה "שאין בשתיהן
יש בחגיגה "שאין בשתיהן "יש בשמחה "שאין בשתיהן
יש בראייה "שאין בשתיהן שהראייה עולה בולה
לכויה מה שאין כן בשתיהן יש בחגיגה מה שאין
בשתיהן "שחגיגה ישנה לפני הדיבור מה שאין
"בשתיהן יש בשמחה מה שאין בשתיהן שהשמחה
ניתנת באנשים ובנשים מה שאין "בשתיהן ורבי
ישמעאל מאי טעמא קא מוקמת לה בכבית שמאי
אי "סלקא דעתך עולה שהקריבו ישראל במדבר
עולת תמיד הואי מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי
הפשט וניתוח ולבסוף בעי הפשט וניתוח והא רבי
יוסי הגלילי דאמר עולה שהקריבו ישראל במדבר
עולת תמיד הואי "מעיקרא לא בעי הפשט וניתוח
ולבסוף בעי הפשט וניתוח דתניא רבי יוסי הגלילי
אומר עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה
הפשט וניתוח לפי שאין הפשט וניתוח אלא מאהל
מועד יאילך כמי מכאן רבי ישמעאל "בעי רב חסדא
הא קרא היכי כתיב וישלח את נערי בני ישראל
ויעלו עלת בבשים ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים
אי דלמא אידי יאידי פרים "הוו למאי נפקא מינה
מי זוטרא אמר "לפיסוק טעמים רב אחא בריה דרבא

M 88 אבל הוא M 89 ומה M 90 הקריבוה M 91
:: ב ה ור ע ויהו ג בולהו ב ל עולה שהקריבו יש במדבר
עולת תמיד הואי M 92 הר והה והש M 93 + מה
-- M 94 יש M 95 שחה M 96 כן M 97
משום ד M 98 ולא בעי הפש ב דתניא M 99 חזו
1 M לפסוקי.

wurde da dargebracht, ohne eingestellt zu werden; wieso aber halte ich aufrecht den Schriftvers: *"Brachtet ihr mir etwa in der Wüste vierzig Jahre hindurch Opfer der Gaben dar, Haus Jisraél?* — nur der Stamm Levi, der sich am Götzendienst nicht beteiligt hatte, brachte es dar. Die Schule Hillels, wie wir bereits gesagt haben. R. Âqiba, wie wir bereits gesagt haben. R. Jose der Galiläer, es wird gelehrt: R. Jose der Galiläer sagte: Drei Gebote haben die Jisraéliten bei der Wallfahrt zu beobachten: das Erscheinen, das Festopfer und die Festfreude; das Opfer beim Erscheinen unterscheidet sich von beiden anderen, das Festopfer unterscheidet sich von beiden anderen und das Opfer der Festfreude unterscheidet sich von beiden anderen. Das Opfer beim Erscheinen unterscheidet sich von beiden anderen, indem dieses ganz Gott dargebracht wird, nicht aber jene; das Festopfer unterscheidet sich von beiden anderen, indem dieses schon vor der Gesetzgebung dargebracht wurde, nicht aber jene; das Opfer der Festfreude unterscheidet sich von beiden anderen, indem diese Pflicht für Männer und Frauen ist, jene aber nicht. ¿Du lässt R. Jišmâél die Ansicht der Schule Šammajs deshalb vertreten, weil, wenn man sagen würde, das Brandopfer, welches die Jisraéliten in der Wüste dargebracht hatten, das beständige Opfer gewesen sei, dieses Opfer anfangs das Abschinden und das Zerschneiden nicht, später aber wol erfordert haben würde, — R. Jose der Galiläer sagt ja ausdrücklich, das Brandopfer, welches die Jisraéliten in der Wüste dargebracht hatten, sei das beständige Opfer gewesen, anfangs habe es das Abschinden und das Zerschneiden nicht erfordert, später aber wol; es wird nämlich gelehrt: R. Jose der Galiläer sagte, das Brandopfer, welches die Jisraéliten in der Wüste dargebracht hatten, bedurfte des Abschindens und des Zerschneidens nicht, weil dies erst nach Errichtung der Stiftshütte angeordnet wurde!? — Streiche R. Jišmâél.

R. Hisda fragte: Es heisst: *"Dann sandte er die Jünglinge der Kinder Jisraél, und sie brachten Brandopfer dar*, nämlich Schafe, *und sie brachten Friedensopfer dar, Rinder*; oder aber Beides aus Rindern? — Worin besteht der Unterschied? Mar-Zutra erwiderte: In der Teilung der Accente. R. Aha b. Raba erwiderte: Wenn jemand

hatten, war also nicht das beständige Opfer

Am. 5,25 Ex.24:5 Zeb.115b 1004 *Par.3 Num.5:2

אבר ראימר חדי עלי עיזה בעזרה שתקריבי ישראל
במדבר מאי פרים חיי אי כבשים חיי תיקו:
Fol.7 תנן התם אלי דברים שאין להם שיעור הפאה
והכבודים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה
אמר רבי יוחנן כבכירין אני ליבר הראיון אין לו
שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה עד שבא
רבי אישעיא ברבי ליבר הראיון אין לו שיעור לא
למעלה ולא למטה אבל חכמים אימרים הראייה בעזה
בקה והחגיגה שתי בקה מאי הראיון רבי יוחנן אמר
ראיית פנים בעזרה ויש לקיש אמר ראיית פנים
בקרקע העזרה כולי עלמא לא פליגי דראיית פנים
בקרקע כי פליגי בשאר ימות החגל כל חיבא דאתא
ואיתי כולי עלמא לא פליגי דמקבלינן מיניה כי
פליגי דאתא ולא אייתי דרבי יוחנן כבר ראיית פנים
בעזרה דכל אימת דאתי לא צריך לאתויי ריש לקיש
אמר ראיית פנים בקרקע דכל אימת דאתי צריך
לאתויי איתיביה ריש לקיש ליבי יוחנן [ו]לא יראו Ex.23,15
פני ריקם אמר ליה בעיקר הרגל איתיביה [ו]לא
יראו פני ריקם בזבחים אתה אומר בזבחים או אינו
אלא בעיפית ובנחות ודין הוא נאמרה הגיגה להדיוט 20
ונאמרה ראייה לגבוה מה הגיגה האמורה להדיוט
זבחים אף ראייה האמורה לגבוה זבחים ומה הן
זבחים עולות אתה אומר עולות או אינו אלא שלמים
ודין הוא נאמרה הגיגה להדיוט ונאמרה ראייה לגבוה
מה הגיגה האמורה להדיוט בראוי לו אף ראייה 25
האמורה לגבוה בראוי לו יכן בדין שלא יהא שוהחנך Bsp.208
מלא ושולחן רבך ריקם אמר ליה בעיקר הרגל

P 2 והראיון, וכן להלן | M 3 הוש | M 4 אמרו חכמים
M 5 הדג M 6 אבר M 7 ולא...איתיביה.

spricht: Ich nehme auf mich, ein Brandopfer, gleich dem, das die Jisraéliten in der Wüste dargebracht hatten, zu spenden, hat er ein Rind oder ein Schaf darzubringen? - Die Frage bleibt dahingestellt.

Dort wird gelehrt: Folgende Dinge haben kein festgesetztes Mass: Der Eckenlass[89], die Erstlinge, das Erscheinen, die Wolthätigkeit und das Studium der Gesetzlehre. R. Johanan sagte: Wir glauben, das |Opfer beim| Erscheinen habe kein Höchstmass, wol aber ein Mindestmass, da lehrte aber R. Ošâja Berabbi[90], dass das |Opfer beim| Erscheinen gar kein Mass habe, weder ein Höchstmass noch ein Mindestmass; jedoch sagten die Weisen, dass das |Opfer beim| Erscheinen |mindestens| eine Mâah und das Festopfer zwei Silber-|maâh| betragen müsse. — Was heisst "Erscheinen"? R. Johanan sagt, das Erscheinen in der Tempelhalle[91]; Reš-Laqiš sagt, das Erscheinen mit einem Opfer. Bezüglich des ersten Festtags geben alle zu, dass man mit einem Opfer erscheinen muss, der Streit besteht nur bezüglich der übrigen Tage. Ferner geben alle zu, dass man von ihm das Opfer empfängt, falls er bei jedem Erscheinen eines mitbringt, der Streit besteht nur bezüglich des Erscheinens, ohne ein solches mitzubringen; R. Johanan ist der Ansicht, man brauche nicht jedesmal ein Opfer mitzubringen, Reš-Laqiš ist der Ansicht, man müsse jedesmal ein Opfer mitbringen. Reš-Laqiš wandte gegen R. Johanan ein: "*Man soll vor mir nicht mit leeren Händen erscheinen*!? Dieser erwiderte: Am ersten Festtag. Jener wandte ein: *Man soll vor mir nicht mit leeren Händen erscheinen*, sondern mit Schlachtopfern; du sagst, mit Schlachtopfern, vielleicht aber mit Geflügel- oder Speiseopfern? — es ist logisch zu folgern: es wurde ein Festopfer für den Menschen und es wurde ein |Opfer beim| Erscheinen für Gott angeordnet: wie das Festopfer für den Menschen ein Schlachtopfer ist, ebenso muss auch das |Opfer beim| Erscheinen, welches Gott dargebracht wird, ein Schlachtopfer sein. Mit Schlachtopfer sind Brandopfer gemeint. Du sagst, Brandopfer, vielleicht aber Friedensopfer!? — dies ist logisch zu folgern: es wurde ein Festopfer für den Menschen und es wurde ein |Opfer beim| Erscheinen für Gott angeordnet: wie das Festopfer, welches für den Menschen angeordnet wurde, für ihn gebührlich ist, ebenso muss auch das Opfer, welches Gott dargebracht wird, für ihn gebührlich sein. So gebührt es sich auch: der Tisch deines Meisters darf ja nicht leer sein, während deiner voll ist. Dieser

89. Cf. Bd. I S. 211 Z. 1 ff. u. die dazugl. Anmerkungen. 90. Cf. Bd. I S. 595 N. 3. 91. Man kann nach Belieben im Tempel erscheinen, ohne jedesmal ein Opfer mitbringen zu müssen. 92. Ex. 23,15.

איתיביה רבי ייסי ברבי יהודה אומר שלש רגלים
בשנה נצטוו ישראל לעלות ברגל בחג המצות יכחג
השבועות וכחג הסוכות ואין נראין חצאין משום
שנאמר כל זכריך ואין נראין ריקנים משום שנאמר
Ex.23,15 ולא יראו פני ריקם אמר ליה בעיקר הרגל
איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש יראה יראה מה אני
בחגים אף אתה בחגים אלא כל היכא דאתא ילא
אייתי דכולי עלמא לא פלגי דעיול ומתחזי ונפיק
כי פלגי דאתא ואייתי רבי יוחנן דאמר ראיית פנים
בעזרה ראיית פנים הוא דאין לה שיעור הא לקרבן
יש לה שיעור וריש לקיש אמר ראיית פנים בקרבן
Pr.25,17 דאפילו קרבן נמי אין לו שיעור איתיביה הקר רגלך
מבית רעך חתם בחטאות ואשמות כדרבי לוי דרבי
P.66,13 לוי רבי כתוב הקר רגלך מבית רעך וכתיב אביא
ביתך בעולות לא קשיא כאן בחטאות ואשמות כאן
בעולות ושלמים תניא נמי הכי הקר רגלך מבית
רעך בחטאות ואשמות הכתוב מדבר אתה מוצא
בחטאות ואשמות או אינו אלא בעולות ושלמים
כשהוא אומר אביא ביתך בעולות "אשלם לך נדרי
Ps.66,14 אי עולות ושלמים אמור הא מה אני מקיים הקר
רגלך מבית רעך בחטאות ואשמות הכתוב מדבר:
יאין נראין חצאין כי סבר רב יוסף לריבוי "מאן
דאית ליה עשרה בני לא ליסקו האידנא חמשה
Col.b ילמחר חמשה אמר ליה אבוי פשיטא הי מינייהו
משעות "להו פושעים והו מינייהו משעות "להו זרזין
Eg.4,8 אלא קרא למאי אתא לכדאתרים דתניא "אחרים
אומרים המקמץ יהמצרף נחשת "והכורסי פטישין מן

אש — M 11 ובדי M 10 לרגל M 9 מצית נצמ M 8
לך נר M 12 מאן — M 13 שפלים והו M 14
— M 15 והכורסקי.

erwiderte: Am ersten Festtag. Jener wandte ein: R. Jose b. R. Jehuda sagte: Dreimal jährlich zur Wallfahrt zu ziehen, wurde den Jisraéliten geboten: am Maççafest, am Wochenfest und am Hüttenfest; man darf auch nicht geteilt erscheinen, denn es heisst: *deine ganze Mannschaft*; man darf auch nicht mit leeren Händen erscheinen, denn es heisst: *Man soll vor mir nicht leer erscheinen*!? Dieser erwiderte: Am ersten Festtag. R. Johanan wandte gegen Reš-Laqiš ein: *Soll erscheinen*: wie ich unentgeltlich, ebenso auch ihr unentgeltlich!? — Vielmehr geben alle zu, dass man auch ohne ein Opfer mitzubringen in den Tempel eintreten und ihn so verlassen darf, der Streit besteht nur, wo man beim Eintreten ein Opfer mitbringt: R. Johanan sagt, nur das Erscheinen im Tempel habe kein festgesetztes Mass, wol aber der Wert des Opfers; Reš-Leqiš sagt, auch der Wert des Opfers habe kein festgesetztes Mass. Er wandte gegen ihn ein: *Lass deinen Fuss selten sein im Haus deines Freunds*[94].— Dies handelt von Sünd- und Schuldopfern[95]. So nach einer Erklärung R. Levis; R. Levi wies nämlich auf einen Widerspruch hin: es heisst: *Lass deinen Fuss selten sein im Haus deines Freunds*, und dagegen heisst es:[96] *Ich will mit Brandopfern in dein Haus kommen*!? — allein, das ist kein Widerspruch, denn ein Vers handelt von Sünd- und Schuldopfern, während der andere von Brand- und Friedensopfern handelt. Ebenso wird auch gelehrt: *Lass deinen Fuss selten sein im Haus deines Freunds*, der Schriftvers handelt von Sünd- und Schuldopfern. Du sagst, von Sünd- und Schuldopfern, vielleicht aber von Brand- und Friedensopfern!? — von Brand- und Friedensopfern heisst es ja: *Ich will mit Brandopfern in dein Haus kommen, dir meine Gelübde bezahlen*, wieso halte ich den Schriftvers: *Lass deinen Fuss selten sein im Haus deines Freunds*, aufrecht? — indem man ihn auf Sünd- und Schuldopfer bezieht.

Man darf nicht geteilt erscheinen &. R. Joseph glaubte zu erklären: wenn jemand zehn Söhne hat, so dürfen nicht heute fünf und morgen fünf erscheinen; Abaije sprach aber zu ihm: Welche willst du demnach als tüchtig und welche als nachlässig bezeichnen!? Vielmehr ist der Schriftvers wegen der Lehre der Anderen nötig; es wird nämlich gelehrt: Andere sagen, dass der Kotsammler, der Kupfererzgräber und der Gerber vom Erscheinen frei sind, denn es heisst: *Deine ganze Mannschaft*: nur derjenige, der zusammen mit deiner ganzen Mannschaft

93. Pr. 25,17. 94. Dh. man erscheine nicht allzu oft im Tempel. 95. Dh. man sündige nicht, um nicht Sündopfer darbringen zu müssen. 96. Ps. 66,13.

gehen kann, ausgenommen diese, die mit deiner ganzen Mannschaft zusammen nicht gehen können.

BRANDOPFER werden am Halbfest von Profanem dargebracht, Friedensopfer auch von [zweitem] Zehnt. Am ersten Tag des Pesaḥfestes wird, wie die Schule Šammajs sagt, von Profanem, wie die Schule Hillels sagt, auch von [zweitem] Zehnt dargebracht. Israéliten entledigen sich ihrer Pflicht durch [Opfer von] Gelübden, freiwilligen Spenden und [zweitem] Blutzehnt, Priester durch Sünd- und Schuldopfer, Erstgeborenes und Brust und Keule, nicht aber durch Geflügel- und Speiseopfer.

GEMARA. ¿Also nur am Halbfest werden Brandopfer von Profanem dargebracht, am Fest aber auch von [zweitem] Zehnt, — weshalb denn, dies ist ja ein Pflichtopfer, und das Pflichtopfer kann ja nur von Profanem dargebracht werden. Wolltest du aber einwenden, er lasse uns damit hören, dass Brandopfer nur am Halbfest und nicht am Fest dargebracht werden dürfen, so wäre dies ja die Ansicht der Schule Šammajs[96]; es wird nämlich gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe [am Fest] Friedensopfer darbringen ohne zu stützen[97], jedoch keine Brandopfer; die Schule Hillels sagt, man dürfe sowol Friedensopfer als auch Brandopfer darbringen und auch stützen!? — [Unsere Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Brandopfer von Gelübden und freiwilligen Spenden dürfen nur am Halbfest und nicht am Fest dargebracht werden, das Brandopfer beim Erscheinen, selbst am Fest. Diese dürfen nur von Profanem dargebracht werden, die Friedensopfer der Festfreude auch von [zweitem] Zehnt. Das Festopfer am ersten Tag des Pesaḥfestes wird, wie die Schule Šammajs sagt, von Profanem, wie die Schule Hillels sagt, auch von [zweitem] Zehnt dargebracht. Ebenso wird auch gelehrt: Brandopfer von Gelübden und freiwilligen Spenden dürfen nur am Halbfest und nicht am Fest dargebracht werden, das Brandopfer beim Erscheinen, selbst am Fest. Diese dürfen nur von Profanem dargebracht werden, Friedensopfer der Festfreude auch von [zweitem] Zehnt. Das Festopfer am ersten Tag des Pesaḥfestes wird, wie die Schule Šammajs sagt, von Profanem, wie die Schule Hillels sagt, auch von [zweitem] Zehnt dargebracht. — Wodurch ist das Festopfer am ersten Tag des Pesaḥfestes anders? R. Aši erwiderte: Dies lässt er uns hören:

הראיה שנאמר כי זבוח מי שיכיר רעיות עם כל Dt.16.16
זביך יצאו אלו שאין יכולין לעלות עם כל זביך׃

[iij] עולת במועד באות מן החולין והשלמים מן המעשר יום טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין בית הלל אומרים מן המעשר׃

[iv] ישראל ויצאן ידי חיבתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאות ואשמות ובבכורות חזה ושוק אבל לא בעופות ולא במנחות׃

גמרא אלא עולת במועד הוא דבאות מן החולין הא ביום טוב מן המעשר אמאי דבר שבחובה היא יבא דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ובי תימא הא קא משמע לן דעולת במועד באות ביום טוב אינן באות במאן כבית שמאי דתנן בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן חסידי מיחברא ליחבי קתני עולת נדרים ונדבות במועד באות ביום טוב אינן באות ועולת ראיה באה אפילו ביום טוב וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין ושלמי שמחה באין אף מן המעשר׃ תנינא ביום טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין ובית הלל אומרים מן המעשר תניא נמי הכי עולת נדרים ונדבות במועד באות ביום טוב אינן באות עולת ראיה באה אפילו ביום טוב וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין ושלמי שמחה באין אף מן המעשר יכול יום טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין ובית הלל אומרים מן המעשר תאי שנא הנעת יום טוב הראשון

Pes.71a Be.19a Hg.8a Mn.82a Be.19a Mg.5a Hg.17a

M 16 והזה. V וכזרוה M 17 ובנו M 18 — דכתי... M 19 וכל M 20 והנעת...המעשר ושלמי...המעשר

97. Die der Priester von jedem Friedensopfer erhält, cf. Lev. 7,29 ff. 98. Während die Halakha nach der Schule Hs entschieden wird. 99. Cf. Lev. 3,2.

של פסח אמר רב אשי הא קא משמע לן חגיגת
חמשה עשר אין חגיגת ארבעה עשר לא אלמא Fol.8
קסבר חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא: אמר מר Pes.69b
בית הלל אומרים מן המעשר אמאי דבר שבחובה
היא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין yel.Hg.7b 5
אמר עולא בטופל אמר חזקיה טופלין בחמה לחמה
ואין טופלין מעות למעות ורבי יוחנן אמר טופלין
מעות למעות ואין טופלין בחמה לבהמה תניא ביותיה
דחזקיה תניא ביותיה דרבי ויוחנן תניא ביותיה דרבי
יוחנן מסת מלבד שאדם מביא חובתי מן החולין Dt.16,10 10
ומנין שאם רצה לעבד מעבד תלמוד לומר באשר ib.
יברכך ה׳ אלהיך תניא כוותיה דחזקיה מסת מלבד
שאדם מביא חובתי מן החולין בית שמאי אומרים
יום ראשון מן החולין מבאן ואילך מן המעשר בית
הלל אומרים אכילה ראשונה מן החולין מבאן ואילך 15
מן המעשר ושאר כל ימות הפסח אדם מוציא ידי
חובתו במעשר בהמה ביום טוב מאי טעמא לא אמר
רב אשי דלמא אתי לעשורי ביום טוב יאי אפשר Bek.58a
לעשר ביום טוב משום סקדתא מאי משמע דהאי
מסת לישנא דחולין היא דכתיב וישם המלך אחשורוש Est.10,1 20
מס על הארץ וישראל ויצאו ידי חובתן בכרמים
ובדבות: תני רבן ישמחת בחגך לרבות כל ביני Dt.16,14
שמחות לשמחה מבאן אמרו חכמים ישראל ויצאו
ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה ובחגים
בחטאת ואשם ובכבוד ובחזה ושוק יכול אף בעופות 25
ובנחית תלמוד לומר ושמחת בחגך מי שחגיגה באה Col.b

23 B חזקיה אמר 22 M זב ה אוכ׳ מה מ׳ ואמאי 21
M [חגיגתן] 24 M + טוב ה — M ואש...טוב 25
M 26 חדולי הוא א״ר משרשיא דאמר קרא וישם
M 27 חבמ׳ ‖ M 28 בחטאת ואשמות.

nur das Festopfer des fünfzehnten [Nisan], nicht aber das des vierzehnten; demnach ist er der Ansicht, das Festopfer des vierzehnten sei kein Gebot der Gesetzlehre.

Der Meister sagte: Wie die Schule Hillels sagt, auch von [zweitem] Zehnt. Weshalb denn, dieses ist ja ein Pflichtopfer, und das Pflichtopfer kann ja nur von Profanem dargebracht werden? Ula erwiderte: Gemischt. Hizqija sagt, man dürfe Tiere zusammenmischen, Geld aber nicht; R. Johanan sagt, man dürfe Geld zusammenmischen, Tiere aber nicht. Es wird übereinstimmend mit Hizqija gelehrt, und es wird übereinstimmend mit R. Johanan gelehrt. Es wird übereinstimmend mit R. Johanan gelehrt: *Nach Massgabe*, dies lehrt, dass man seine Pflichtopfer von Profanem darbringen müsse. Woher, dass man zusammenmischen dürfe? es heisst: *Nach dem Segen, den dir der Herr, dein Gott, verleiht.* Es wird übereinstimmend mit Hizqija gelehrt: *Nach Massgabe*, dies lehrt, dass man seine Pflichtopfer von Profanem darbringen müsse. Die Schule Šammajs sagt: am ersten Tag von Profanem, an den übrigen auch von [zweitem] Zehnt, die Schule Hillels sagt: die erste Mahlzeit von Profanem, die übrigen auch von [zweitem] Zehnt. An den übrigen Tagen des Pesaḥfestes entledigt man sich seiner Pflicht auch durch [zweiten] Blutzehnt. — Weshalb nicht am [ersten] Festtag? R. Aši erwiderte: Man könnte verleitet werden am Fest den Zehnt abzusondern, was wegen der Färbung[104] verboten ist. — Woher ist es erwiesen, dass *misath [Massgabe]* die Bedeutung "Profanes" hat? — Es heisst:[105] *Und der König Aḥašwerosch legte dem Land einen Tribut [mas] auf.*

Jisraéliten entledigen sich ihrer Pflicht durch [Opfer von] Gelübden und freiwilligen Spenden. Die Rabbanan lehrten:[106] *Du sollst dich mit deinem Fest freuen*, dies schliesst jede Art Freude ein. Hieraus folgerten die Weisen, dass sich Jisraéliten durch [Opfer von] Gelübden, freiwilligen Spenden und [zweitem] Blutzehnt, und Priester durch Sünd- und Schuldopfer, Erstgeborenes und Brust und Keule ihrer Pflicht entledigen. Man könnte glauben, auch durch Geflügel- und Speiseopfer, so heisst es: *Du sollst dich mit deinem Fest freuen*: nur durch etwas, wovon

100. Vorabend des Pesaḥfestes. Bei einer grösseren Gesellschaft wurde auch an diesem ein Festopfer dargebracht. 101. Wenn ein Tier für die ganze Gesellschaft nicht reicht, so nehme man ein zweites vom zweiten Zehnt. 102. Dt. 16,10. 103. Hier wird das W. ערב gebraucht, welches nur das Zusammenmischen von Geldern ausdrückt. 104. Die als Zehnt ausgehobenen Tiere wurden mit roter Farbe gezeichnet. 105. Est. 10,1. 106. Dt. 16,14.

מהם יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם רב אשי
אמר מושמחת [107]נפקא יצאו אלו שאין בהן שמחה
ורב אשי האי בחגך מאי עביד ליה [108]ההוא לבדרב
דניאל בר קטינא דאמר רב דניאל בר קטינא אמר
רב [109]מנין שאין נושאין נשים [110]במועד שנאמר ושמחת Mq. 8b Dt.16.14
בחגך ולא באשתך:

[ע] שיש לו אוכלים מרובים ובכסים מועטים מביא שלמים מרובים ועולות מועטות נכסים מרובים ואוכלן מועטין מביא עולות מרובות ושלמים מועטין זה וזה מועט על זה נאמר מעה בכף שתי Dt.16.17 בכף זה וזה [107]מרובים על זה נאמר איש במתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך:

גמרא. שלמים מרובים מהיכא מייתי הא ליתליה אמר רב חסדא טופל ומביא פר נדול אמר ליה רב ששת הרי אמרו טופלין בחמה [108]מאי קאמר ליה אילימא הכי קאמר ליה הרי אמרו טופלין בחמה לבהמה אבל לא מעות למעות ולימא ליה אין טופלין מעות למעות אלא הכי אמר ליה הרי אמרו אף טופלין בחמה לבחמה בשאן דלא בהזקוה ודלא כרבי יוחנן וכי תימא אמוראי היא דפליגי מתנייתא לא פליגי והא קתני אבילה ראשונה מן החולין מאי [109]אבילה ראשונה שיעור דמי אבילה ראשונה מן החולין: אמר עולא אמר ריש לקיש הפרישׁ עשר בהמות לחגיגתו הקריב חמש ביום טוב ראשון הזר והקריב חמש ביום טוב שני רבי ויהנן אמר בין שפסק שוב אינו מקריב אמר רבי אבא ולא פליגי כאן בהתם כאן במפרישׁ האי התם היכי

M 29 מי שיש בהן שמחה יצאו M 30 מובעי ליה לכר ד
מנין M 31 בחולו של מועד ת"ל ושמחת M 82
[מרובה] M 33 + ואין טופלין מעות למעות M 34
בהמה אין מעות למעות לא ודלמא טופ מל מ אלא אי טופ
בהמה P 35 אבילה ראשונה M 30 דמי.

man das Festopfer darbringen kann, ausgenommen dieses, von denen man das Festopfer nicht darbringen kann. R. Aši sagte: Dies geht aus [dem Ausdruck] *du sollst dich freuen* hervor: ausgenommen diese, die keine Freude veranlassen. — Wofür verwendet R. Aši das [Wort] *mit deinem Fest*? — Für die Lehre des R. Daniél b. Qaṭṭina; R. Daniél b. Qaṭṭina lehrte nämlich im Namen Rabhs: Woher, dass man am Fest keine Frau heiraten dürfe? — es heisst: *Du sollst dich mit deinem Fest freuen*, nicht aber mit deiner Frau.

WER VIELE MITSPEISENDE UND WENIG VERMÖGEN HAT, BRINGE VIELE FRIEDENSOPFER UND WENIG BRANDOPFER DAR; WER VIEL VERMÖGEN UND WENIG MITSPEISENDE HAT, BRINGE VIELE BRANDOPFER UND WENIG FRIEDENSOPFER DAR; FÜR EINEN, DER VON BEIDEM WENIG HAT, HEISST ES: EINE, BEZIEHUNGSWEISE ZWEI SILBERMAÂH; FÜR EINEN, DER VON BEIDEM VIEL HAT, HEISST ES: *Jeder, was er zu geben vermag, je nach dem Segen, welchen dir der Herr, dein Gott, gegeben hat.*

GEMARA. Woher soll ein solcher viele Friedensopfer nehmen, er hat ja nichts!? R. Hisda erwiderte: Er mische zusammen[108] und bringe einen grossen Stier dar. R. Šešeth sprach zu ihm: Sie sagten ja, dass man Tiere zusammenmischen dürfe!? — Was meint er damit? wollte man sagen, er meine es wie folgt: sie sagten ja, dass man nur Tiere zusammenmischen dürfe, aber kein Geld, so sollte er sagen: man dürfe kein Geld zusammenmischen!? — Er meint es vielmehr wie folgt: sie sagten ja, man dürfe auch Tiere zusammenmischen. — Also, weder nach der Ansicht Ḥizqijas noch nach der Ansicht R. Johanans!? Wolltest du sagen, dass nur die Emoraím streiten, nicht aber die Barajthoth[109], so heisst es ja, dass die erste Mahlzeit von Profanem sein müsse!? — Mit "erste Mahlzeit" ist der Betrag der ersten Mahlzeit gemeint.

Ûla sagte im Namen des Reš-Laqiš: Wenn jemand zehn Stück Vieh zum Fest aushebt und am ersten Festtag fünf darbringt, so bringe er die anderen fünf am zweiten Festtag dar. R. Johanan sagte: Da er unterbrochen hat, so bringe er die anderen fünf überhaupt nicht mehr dar[110]. R. Abba sagte: Sie streiten aber nicht;

107. Dt. 16,17. 108. Geld von Profanem und zweitem Zehnt. 109. Die oben (S. 804 Z. 8 ff.) citirten Barajthoth streiten nur bezüglich des Zusammenmischens von Tieren; nach der ersten dürfe man nur Geld, nach der anderen sowol Geld als auch Tiere zusammenmischen; R. Šešeth ist der Ansicht der zweiten Barajtha. 110. Weil man an zwei Tagen Opfer darbringt, während es nur für einen geboten wurde.

דבי אילימא דליכא שהות ביום ליקרב האי דלא אקרבינהו דליכא שהות ביום ואלא "מאי דלית ליה אוכלין האי דלא אקרבינהו דלית ליה אוכלין לא צריכא דאיכא שהות ביום ואית ליה אוכלין "מאי דקמא דלא אקרבינהו שמע מינה שיורי שיירינהו וחבי נמי מסתברא דבי אתא רבין אמר רבי יוחנן הפריש עשר בהמות לחגיגתו הקריב חמש ביום טוב הראשון חזר ומקריב חמש ביום טוב שני קשיין אהדדי אלא לאי שמע מינה כאן בסתם כאן במפרש שמע מינה איתמר נמי אמר "רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן

Fol. 9 לא שנו אלא שלא נמר אבל נמר חוזר ומקריב מאי נמר אילימא נמר קרבנותיו מאי מקריב אלא שלא נמר היום אבל נמר היום חוזר ומקריב:

[vj] Jom. 3a Bez. 20a Rh. 4b Meg. 5a Hg. 17a Ecc. 1,15 [vij] Jab. 22b

ת' שלא חג "ביום טוב הראשון של חג חוגג "את כל הרגל ויום טוב האחרון "של חג עבר הרגל ולא חג אינו חייב "באחריותו על זה נאמר "מעיות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות: רבי שמעון בן מנסיא אומר איזהו מעיות "שאינו יכול להתקן זה הבא על העיזה והוליד ממנה ממזר "אם תאמר בגונב ינזול יכול הוא להחזירו ויתקן רבי שמעון בן יוחי אומר אין קורין מעוות אלא לגבי שהוא מיתקן בתחילה ונתעוות ואי זה זה "זה תלמיד "חכם הפורש מן התורה:

גמרא. מנהני מילי אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל "נאמר עצרת בשביעי של פסח "ונאמר עצרת

M 37 לקרב — B 38 מאי M 39 צריכא
B 40 מבדקבא לא אקרב׳. M ומאי דלא אקר׳ P 41 רב
M 42 יום M 43 והולך כל הר גולו ויום M 44
M 45 שיורה M 46 באחריותו ועל [לא יוכל לתקן]
M 47 נא ת בנו ובנגוע י ה שיחזור B 48 זה M 49
M 50 נאמרה, ונאמרה ○ חכם

einer spricht, wenn man nichts erklärt, der andere spricht, wenn man es erklärt'". — In welchem Fall, wenn man nichts erklärt? wollte man sagen, wo er am [ersten] Tag keine Zeit mehr hatte, sie darzubringen, so hat er es ja deshalb unterlassen, weil er keine Zeit mehr hatte; wollte man sagen, wo er keine Mitspeisende hatte, so hat er es ja deshalb unterlassen, weil er keine Mitspeisende hatte!? — Es handelt wo er am [ersten] Tag sowol Zeit als auch Mitspeisende hatte, und da er sie dann dennoch nicht darbrachte, so ist zu entnehmen, dass er sie absichtlich zurückliess. Dies ist auch einleuchtend, denn als Rabbin kam, sagte er im Namen R. Johanans, dass wenn jemand zehn Stück Vieh zum Fest aushebt und am ersten nur fünf darbringt, er am zweiten die übrigen fünf darbringe. [R. Johanan] befindet sich ja in Widerspruch! — wahrscheinlich spricht das Eine, wo er nichts bemerkt, und das Andere wo er es wol bemerkt. Schliesse hieraus. Es wurde auch gelehrt: R. Šamen b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Dies nur, wenn er noch nicht zuende war, wenn er aber zuende war, so beende er die Darbringung. — Was ist unter "zuende" zu verstehen? wollte man sagen, die Opfer, was sollte er denn opfern!? Vielmehr: wenn der Tag nicht zuende war, wenn er aber zuende war'", so bringe er [die übrigen am nächsten Tag] dar.

WER DAS FESTOPFER AM ERSTEN FESTTAG NICHT DARGEBRACHT HAT, BRINGE ES WÄHREND DES GANZEN FESTES DAR, AUCH AM LETZTEN TAG DES HÜTTENFESTES. IST DAS FEST VORÜBER, OHNE DASS ER ES DARGEBRACHT HAT, SO IST ER DAFÜR NICHT VERANTWORTLICH; ABER HIERÜBER HEISST ES: "*Krummes kann nicht gerade werden, das Fehlende kann nicht mitgezählt werden.* R. ŠIMÔN B. MANASJA SAGTE: WAS HEISST KRUMMES, DAS NICHT GERADE WERDEN KANN? — WENN JEMAND EINEN INCESTUÖSEN BEISCHLAF VERÜBT UND EINEN BASTARD GEZEUGT HAT. WENN MAN STIEHLT ODER RAUBT, SO KANN MAN ES GUT MACHEN, INDEM MAN [DAS OBJEKT] ZURÜCK ERSTATTET. R. ŠIMÔN B. JOHAJ SAGTE: KRUMMES KANN NUR DAS HEISSEN, WAS GERADE WAR UND KRUMM WURDE: WENN NÄMLICH EIN SCHRIFTGELEHRTER VON DER GESETZLEHRE ZURÜCKTRITT.

GEMARA. Woher dies? — R. Johanan sagte im Namen R. Jišmâéls: [Das Wort] *Festversammlung* wird beim siebenten Tag des Pesaḥfestes und beim achten Tag des

111. Dass man sie sämtlich für den ersten Tag aushebt, der zweite ist somit eine Ergänzung des ersten. 112. Dh. wenn er am ersten Tag keine Zeit mehr hatte, die übrigen zu opfern. 113. Ecc. 1,15.

בשמיני של חג מה להלן להשלומין אף כאן להשלומין
מופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לשביעי
של פסח שכן אינו חלוק משלפניו תאמר בשמיני
של חג שחלוק משלפניו לאי אפנויי מופנה מכדי
מאי עצרת עצור בעשיות מלאכה[114]הכתיב לא תעשה Dt.16,18
(כל) מלאכה עצרת דכתב רחמנא למה לי[115]אלא שמע
מינה לאפנויי ותנא מייתי לה מהכא[116]דתניא יהתם Lv.23,41
אתו הג לה' שבעת ימים יכול יהא חוגג והולך כל
שבעה תלמוד לומר אותו אותו אתה חוגג יאי אתה
חוגג כל שבעה אם כן למה נאמר שבעה לתשלומין
ומנין שאם לא הג יום טוב הראשון של הג שחוגג
והולך את כל הרגל ויום טוב האחרון[117]תלמוד לומר
בחדש השביעי תחגו אתו אי בחדש השביעי יכול
יהא חוגג והולך[118]החדש כולו תלמוד לומר אותו אותו איתו
אתה חוגג ואי אתה חוגג חוצה לו[119]ומאי תשלומין Hg.2a
רבי יוחנן אמר תשלומין לראשון ורבי אושעיא אמר Ar.2a
תשלומין זה לזה מאי בינייהו אמר רבי זירא חיוב
יום ראשון ונתפשט ביום שני איכא בינייהו רבי
יוחנן אמר תשלומין לראשון ניתן דלא חזי בראשון Pes.80a
לא חזי בשני ורבי אושעיא אמר תשלומין זה לזה
אף על גב דלא חזי בראשון חזי בשני ימאי אמר
רבי יוחנן חבי והאמר הזקיק נטמא ביום מביא בלילה Ker.8a
אינו מביא ורבי יוחנן אמר אף בלילה נמי מביא
אמר רבי ירמיה שאני טומאה דיש לה תשלומין

M 51 האי מלא ‖ M 52 — אלא ‖ M 53 — דתניא ‖ M 54 — והולך M 55 — של הג M 56 את כל החדש
השביעי תל M 57 מאי M 58 ואי לא דיו M 59 — נמי M 60 הואיל ויש.

Hüttenfestes gebraucht; wie beim ersteren [am letzten Tag] nachgeholt werden kann, ebenso auch beim letzteren. Und es[114]ist auch entbehrlich; wäre es nicht entbehrlich, so könnte man einwenden: der siebente Tag des Pesaḥfestes ist ja von den ersteren nicht getrennt, während der achte des Versammlungsfestes von den ersteren wol getrennt ist; man wende aber nicht ein, da es entbehrlich ist: "Feier" heisst ja Einstellung der Arbeit, wozu braucht der Allbarmherzige dies zu sagen, es heisst ja schon:[115]*Du sollst keinerlei Arbeit verrichten*!? Es ist also entbehrlich. Der Autor folgender Lehre entnimmt dies aus folgendem Schriftvers:[116]*Ihr sollt es als Fest des Herrn feiern, sieben Tage lang*; man könnte glauben, man bringe alle sieben Tage Festopfer dar, so heisst es: *es*, nur an diesem bringst du Festopfer dar, nicht aber an allen sieben Tagen. Wieso aber heisst es: *sieben*?— zur Nachholung. Woher dass man, wenn man das Festopfer am ersten Festtag nicht dargebracht hat, es während des ganzen Festes, selbst am letzten Festtag darbringen kann? — es heisst: *Im siebenten Monat sollt ihr es feiern*. Man könnte glauben, während des ganzen Monats, so heisst es: *es*, nur an diesem, nicht aber ausserhalb desselben.

Welcher Art ist diese Nachholung? R. Johanan sagt, [die übrigen Tage] seien ein Ersatz des ersten; R. Ošâja sagt, jeder Tag sei ein Ersatz des vorangehenden. — Worin besteht der Unterschied? R. Zera erwiderte: Ein Unterschied besteht zwischen ihnen, wenn jemand am ersten Tag lahm war und am zweiten gesund wurde; nach R. Johanan, welcher sagt, sie seien sämtlich ein Ersatz des ersten, ist er, da er am ersten nicht verpflichtet war, auch am zweiten nicht verpflichtet; nach R. Ošâja aber, welcher sagt, jeder Tag sei ein Ersatz des vorangehenden, ist er, obgleich er am ersten nicht verpflichtet war, am zweiten wol verpflichtet. — Kann R. Johanan dies denn gesagt haben, Hizqija sagte ja, dass wenn er[117]tags unrein wurde, er ein Opfer darbringe, nicht aber wenn nachts, und R. Johanan, dass er es darbringe, auch wenn es nachts geschah!? R. Jirmeja erwiderte: Anders ist die Unreinheit, wegen dieser kann man es am zweiten Pesaḥ[118] nachholen. R. Papa wandte ein: Einleuch-

114. Das als Wortanalogie gebrauchte עצרת. 115. Dt. 16,18. 116. Lev. 23,41. 117. Wenn ein Nazir (cf. Num. 6,2 ff.) sich rituell verunreinigt, so bleibt er 7 Tage unrein u. am 8. hat er ein Opfer darzubringen; ein Opfer genügt auch für mehrere Verunreinigungen, falls von der einen bis zur anderen keine 8 Tage verstrichen sind. Wenn die 2. Verunreinigung sich in der Nacht des 8. ereignet, so muss er nach R. Johanan auch wegen der 1. ein Opfer bringen, obgleich er nachts zur Darbringung eines Opfers nicht verpflichtet ist. 118. Cf. Num. 9,10 ff.

בפסח שני מתקיף לה רב פפא הניחא למאן דאמר
Yom.93a Col.b פסח שני תשלומין הוראשון הוא אלא למאן דאמר
Yom.29b שני הל בפני עצמו הוא מאי איכא למימר אלא
אביי רב פפא קסבר רבי יוחנן לילה אינו מחוסר
Ker.8a זמן ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הרא
אחת בלילה ושתים ביום מביא שתים בלילה ואחת
ביום אינו מביא ואי סלקא דעתך קסבר רבי יוחנן
לילה אינו מחוסר זמן אפילו שתים בלילה ואחת
ביום מביא כי קאמר רבי יוחנן לדברי האומר לילה
מחוסר זמן לדברי האומר פשיטא שתים ביום ואחת
בלילה אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא באתקפתא
דרב שישא ברישה דרב אידי קמשמע לן בדרב יוסף:
עבר הרגל ולא הג אינו חייב באחריותו ועל זה נאמר
מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות:
אמר ליה בר חי חי להלל האי להמנות להמלאות
מיבעי ליה אלא זה שמנותו חבירו לדבר מצוה
Ber.26a והוא לא נמנה עמהן תניא נמי הכי מעות לא יוכל
לתקן זה שביטל קריאת שמע של שחרית או קריאת
שמע של ערבית או שביטל תפלה של שחרית או
תפלה של ערבית וחסרון לא יוכל להמנות זה
שנמנו חבירו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהן:
Mal.3.18 אמר ליה בר חי חי להלל מאי דכתיב ושבתם וראיתם
בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו
היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו אשר
לא עבדו אמר ליה עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי
נמודי נינהו ואינו דומה שונה פרקן מאה פעמים

M 61 - פסח M 62 — הוא M 63 : ראויה M 64 ;
נמי אמאי אינו M 65 – לדה א M 66 להתמלאות
M 67 א ל זה M 68 ביצד שביטל M 69 שבי
M 70 ולא M 71 עובר M 72 צדיקים גמורים נע
אבל אינו.

tend ist es nach demjenigen, welcher sagt, der zweite Pesah sei ein Ersatz des ersten; wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, der zweite Pesah sei ein Fest für sich!? Vielmehr, erklärte R. Papa, R. Johanan ist der Ansicht, die Nacht bilde keinen Defekt der Frist. Aber kann R. Johanan dies denn gesagt haben, R. Johanan sagte ja, dass wenn [der Flussbehaftete] einmal nachts und zweimal tags [Fluss] bemerkt, er [ein besonderes] Opfer darbringe, nicht aber wenn zweimal nachts und einmal tags; wenn du nun sagst, R. Johanan sei der Ansicht, die Nacht sei kein Defekt der Frist, so sollte er [ein besonderes Opfer] darbringen, auch wenn er es zweimal nachts und einmal tags bemerkt hat!? R. Johanan sagt dies nach der Ansicht desjenigen, welcher sagt, die Nacht sei ein Defekt der Frist. Nach dessen Ansicht ist es ja selbstredend!? — Dies ist wegen des Falls nötig, wenn er es zweimal tags und einmal nachts bemerkt: man könnte glauben, man entscheide gemäss dem Einwand des R. Šiša b. R. Idi, so lässt er uns hören, dass man nach R. Joseph entscheidet.

IST DAS FEST VORÜBER, OHNE DASS ER ES DARGEBRACHT HAT, SO IST ER DAFÜR NICHT VERANTWORTLICH, ABER HIERÜBER HEISST ES: *Krummes kann nicht gerade werden, das Fehlende kann nicht mitgezählt werden.* Bar-He-He sprach zu Hillel: Wieso heisst es "mitgezählt", es müsste ja heissen "nachgeholt"!? Dies spricht vielmehr von einem, den seine Genossen zu einer guten Handlung mitgezählt haben und er sich ausschliesst. Ebenso wird auch gelehrt: *Krummes kann nicht gerade werden*: wenn einer das Šemâlesen des Morgens, oder das des Abends, oder das Morgengebet oder das Abendgebet ausgesetzt hat; *das Fehlende kann nicht mitgezählt werden*: wenn einen seine Genossen zu einer guten Handlung mitgezählt haben, und er sich ausschliesst.

Bar-He-He sprach zu Hillel: Es heisst:[120] *Damit werdet ihr wieder den Unterschied sehen, der zwischen dem Frommen und dem Gottlosen, zwischen dem, der Gott dient, und dem, der ihm nicht dient, besteht.* Frommer und Gott Dienender, und Gottloser und ihm nicht Dienender sind ja ein und dasselbe!? Dieser erwiderte: Der ihm dient und, der ihm nicht dient, können beide streng fromm sein, denn einer, der seinen Abschnitt hundertmal wiederholt, ist nicht mit dem zu vergleichen, der ihn

119. Cf. Ker. 8a. 120. Mal. 3.18.

hundertundeinmal wiederholt. Jener sprach: Wegen des einen Mals soll er heissen, einer, der ihm nicht dient!? Dieser erwiderte: Geh, lerne dies in der Strasse der Eseltreiber: |eine Reise von| zehn Parasangen kostet ein Zuz, eine von elf kostet zwei Zuz.

Elijahu sprach zu Bar-He-He, nach Anderen, zu R. Eleâzar: Es heisst:[121] *Siehe, ich habe dich geschmolzen, aber nicht wie Silber, ich habe dich geprüft im Schmelzofen des Elends*; dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, unter allen guten Eigenschaften herumsuchte, um sie Jisraél zu geben, und er für sie nichts als die Armut fand. Šemuél, nach Anderen, R. Joseph, sagte: Das ist es, was die Leute sagen: Armut ziemt den Juden wie ein roter Riemen einem weissen Pferd.

R. Šimôn b. Menasja sagte: Was heisst Krummes, das nicht gerade werden kann? Wenn jemand einen incestiösen Beischlaf ausübt und einen Bastard gezeugt hat. ¿Also nur dann, wenn er einen zeugt, sonst aber nicht, — es wird ja aber gelehrt: R. Šimôn b. Menasja sagte: Stiehlt jemand, so kann er es gut machen, indem er das Gestohlene zurückgiebt, raubt jemand, so kann er es gut machen, indem er das Geraubte zurückgiebt, wenn jemand aber einer verheirateten Frau beischläft, und sie dadurch ihrem Mann verboten wird, so wird er aus der Welt verdrängt und geht verloren. R. Šimôn b. Johaj sagte: Man sagt nicht: Untersucht das Kamel, untersucht das Schwein[122], sondern: Untersucht das Lamm; ebenso ist auch hier ein Schriftgelehrter gemeint, der von der Gesetzlehre zurücktritt. R. Jehuda b. Laqiš sagte: Ueber einen Schriftgelehrten, der von der Gesetzlehre zurückgetreten ist, spricht der Schriftvers:[123] *Wie ein Vogel, der von einem Nest geflohen ist, also ein Mann, der flüchtig wird aus seiner Heimat.* Ferner heisst es:[124] *Was haben eure Väter Unrechtes an mir gefunden, dass sie sich von mir entfernt haben*!? — Das ist kein Einwand, das eine handelt von einer unverheirateten Schwester, das Andere handelt von einer verheirateten Frau. Wenn du aber willst, sage ich: beide handeln von einer verheirateten Frau, dennoch besteht hier kein Widerspruch, denn das Eine handelt, wenn es freiwillig geschah, das Andere handelt, wenn es durch Gewalt geschah. Wenn du aber willst, sage ich: beide handeln, wenn es durch Gewalt geschah, dennoch besteht hier kein Widerspruch, denn das Eine handelt von einer Priestersfrau,[125] während das Andere von einer Jisraélitenfrau handelt.[126] *Für den*

121 Jes. 48,10 122. Ob es fehlerfrei und als Opfer tauglich ist. 123. Pr. 27,8. 124. Jer. 2,5. 125. Die Frau wird nur durch einen freiwill. Ehebruch ihrem Mann verboten, die Priestersfrau auch durch einen Gewaltakt. 126. Zach. 8,10.

לשינה פרקי מאה ואחד אמר ליה ימשים חד זימנא
קרי ליה לא עכדו אמר ליה אין צא ולמד משוק
של חמרין עשרה פרסי בזוזא חד עשר פרסי בתרי
זוזי: אמר ליה אליהו לבר חי חי[121] ואמרי לה לרבי
אלעזר מאי דכתיב הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך Jes.48,10
בכור עני מלמד שחזר הקדוש ברוך הוא על כל
מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא ענוית
אמר שמואל ואיתימא רב ייסף חיינו דאמרי אינשי
יאה ענוותא להודאי כי ברזא טמקא לסוסיא
חוזרא: רבי שמעון בן מנסיא אומר אי זה הוא
מעות לא ייכל לתקן זה הבא על העריה יהולוד
ממנה ממזר וכו': הוליד אין לא הוליד לא והא
תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר נענב אדם אפשר Tract.1
שיחזיר ענבו ויתקן גוזל אדם אפשר שיחזיר גזלו
ויתקן אבל הבא על אשת איש ואכרה[122] לבעלה נטרד
מן העולם והלך לו רבי שמעון בן יוחי אומר אין
אומרים בקרי נגל בקרי חזיר אלא בקרי טלה ואי זה
זה[123] תלמיד חכם שפירש מן התורה רבי יהודה בן
לקיש אמר כל תלמיד חכם שפירש מן התורה עליו
חכתוב אומר בצפיר נידדת בקנה בן איש נידד P.v.27,8
במקומו ואומר מה מצאו אבותיכם בי עול כי תחקו Jer.2,5
מעלי לא קשיא כאן באחותו פנויה כאן באשת איש
ואי בעית אימא הא והא באשת איש ולא קשיא
כאן באונס כאן ברצון ואיבעית אימא הא והא באונס Fol.10
ולא קשיא כאן באשת כהן כאן באשת ישראל

M 73 — ואל לר"א ‖ M 74 ולא מצא לתן מדה טובה ליש' אלא ‖ M 75 נאה ענ' ליה כורדא ‖ M 76 על בעלה ‖ M 77 — רבי...התורה.

ן]ליוצא וליבא אין שלום אמר רב ביון שייצא אדם מדבר הלכה שוב אין לו שלום ישמואל אמר זה הפורש ממלמוד למשנה ורבי יוחנן אמר אפילו מתלמוד לתלמוד׃

[viij] יתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו הלכות שבת חגיגה והמעילות חרי חם בחריגים התליון בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות הדינין והעבודות הטהרות והטמאות ועריות יש להן על מה שיסמכו והן הן גופי תורה׃

גמרא. תניא רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר כי יפלא כי יפלא שני פעמים אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתר רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר אשר נשבעתי באפי נשבעתי וחזרתי בי רבי יצחק אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר כל נדיב לבן׃ תגניה בן אחי רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר נשבעתי ואקימה לשמר משפטי צדקך אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להי דידי עדיפא מדידכי שנאמר לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אמר רבא לבילחי את להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דאי מדרבי אליעזר דלבא בדרבי יהודה שאמר משום רבי טרפון דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהם נזיר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה אי מדרבי יהושע

M 78 בין חצר אמר רב יהודה] ביון שפרש אדם
לדבר מקרא M 80 בין התלמוד M 81 מי M 82
ומעילות בחרגין M 83 שהן M 84 ותנ MP 85
M 86 גופה של תו M 87 ותוזרתי M 88
תוה אצינא להו M 89 - שנ M 90 תא אר ביתי
א ר בילחי M 91 לעולם M 92 ואי

Aus- und Einziehenden giebt es keinen Frieden. Rabh sagte: Sobald jemand von der Halakha fortgeht, so giebt es für ihn keinen Frieden mehr. Šemuél sagte: Wenn jemand sich vom Talmud zur Mišnah wendet. R. Johanan sagte: Selbst, wenn von Talmud zu Talmud[127].

[viij] DIE AUFLÖSUNG VON GELÜBDEN IST ETWAS IN DER LUFT SCHWEBENDES, ES GIEBT KEINEN BELEG DAFÜR. DIE GESETZE ÜBER DEN ŠABBATH, DIE FESTOPFER UND DIE VERUNTREUUNGEN[128] SIND BERGE, DIE AN EINEM HAAR HÄNGEN, IN DER SCHRIFT SIND SIE NUR WENIG BEHANDELT, WÄHREND ES VIELE GESETZE ÜBER DIESE GIEBT. DAS RECHT, DIE GESETZE ÜBER DEN TEMPELDIENST, ÜBER REINHEIT UND UNREINHEIT UND INCEST HABEN BELEGE [IN DER SCHRIFT]; DIESE SIND HAUPTBESTANDTEILE IN DER GESETZLEHRE.

GEMARA. Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagte, es gebe einen Beleg dafür, denn es heisst zweimal: *Wenn jemand [ein Gelübde] ablegt*; einmal für das Geloben und einmal für die Auflösung. R. Jehošuâ sagte, es gebe einen Beleg dafür, denn es heisst: *Was ich in meinem Zorn geschworen habe*, ich habe es in meinem Zorn geschworen, bin aber davon zurückgetreten. R. Jiçhaq sagte, es gebe einen Beleg dafür, denn es heisst:[131] *Jeder, den sein Herz dazu treibt.*[132] Hananja, der Neffe R. Jehošuâs, sagte, es gebe einen Beleg dafür, denn es heisst:[133] *Ich habe geschworen und hielt*[134] *es, deine gerechten Ordnungen zu beobachten.* R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Wenn ich da wäre, so würde ich einen besseren Beleg erbracht haben, als jene: es heisst:[135] *Er solle seine Worte nicht auflösen*: er selbst darf sie nicht auflösen, andere dürfen sie ihm aber wol auflösen. Raba sprach: Gegen alle jene [Belege] kann ich einen Einwand erheben, ausser gegen den des Šemuél. Gegen R. Eliêzer ist einzuwenden: vielleicht ist es nach R. Jehuda im Namen R. Triphons zu erklären; es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagte im Namen R. Triphons: Keiner von beiden[136] ist Naziräer, denn Naziräer kann man nur dann werden, wenn man ein Gelöbnis ablegt.[137] Gegen R. Jehošuâ ist einzuwenden: vielleicht meint er es

127. Vom jerusal. T. zum babyl. 128. Von heiligen Gegenständen; cf. Lev. 5,15. 129. Lev. 27,2 u. Num. 6,2. 130. Ps. 95,11. 131. Ex. 35,5. 132. Wenn ihn sein Herz nicht mehr treibt, so braucht er es nicht mehr abzutragen. 133. Ps. 119,106. 134. Das Halten wird hier als besonderes Verdienst angerechnet, wahrscheinl. ist man dazu nicht verpflichtet. 135. Num. 30,3. 136. Wenn Zwei eine Wette eingehen, mit der Abmachung, dass der Verlierende Nazirär sein soll. 137. Was er aus einem der beiden angezogenen Schriftverse entnimmt.

דרמא הכי קאמר באפי נשבעתי וקא חדרנא בי[א] אי מדרבי יצחק דלמא לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל Sab.26b
נמר בלבי צריך שיוציא בשפתיו[b] הא קמשמע לן
דאף על גב דלא הוציא בשפתיו[c] אי מדהנניה בן Neg.7b
אחי רבי יהושע דלמא כרב עידל אמר רב דאמר Tem.3b
רב עידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את[d]המצות
שנאמר [נשבעתי] ואקימה לשמר משפטי צדקך Ps.119,106
אלא דשמואל[e] לית ליה פירכא אמר רבא ואיתימא
רב נחמן בר יצחק הייני דאמרי אינשי טבא חדא Ḥull.85b
פילפלתא חריפתא מכרי צנא דקרי׳ תלבות שבת׃ Meg.7a
[f]מיכתב כתיבן לא צריכא[g]לכדרבי אבא דאמר רבי Sab.70a
אבא החיפר גומא בשבת יאן צריך אלא לעפרה פטור Bez.8a
עליה במאן דכרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה Ḥ. Sab.73b
לגופה פטור עליה אפילו תימא[h]לרבי יהודה התם
מתקן הכא מקלקל הוא[i]כאי כהדרין התלויין בשערה Col.b
מלאכת מחשבת אסרה תורה[j]מלאכת מחשבת לא Ḥ. Bez.13b
בעיא הנעיה׃ [k]מיכתב כתיבן לא[l]צריכא לכדאמר
ליה רב פפא לאביי בבאי דהאי יחנתם אתי הנ לה׃ Lv.23.41
זביחה[m]דלמא הוגי הנא קאמר רחמנא אלא מעתה Ex.5.1
[n]דכתיב[o]ויחגו לי במדבר הכי נמי[p]דהוגי הנא הוא
וכי תימא הכי נמי והכתיב ויאמר משה גם אתה Is.10.25
תתן בידנו זבחים ועולת דלמא הכי קאמר רחמנא
אכלי ושתו והוגי הנא קמאי לא סלקא דעתך דכתיב
[q]לא ילין חלב חגי עד בקר ואי סלקא דעתך Ex.23.18
דהוגא הוא תרבא להנא איתי ליה ודלמא הכי קאמר

M 93 — ודאי M 94 VM המצוה M 95 + ודאי
M 96 רבינא M 97 — ת״ש M 98 — אלא M 99
ר M 1 ובאי M 2 מ״ מ בשבת לא M 3 — הני
M 4 נצריכא אלא לכדאי M 5 — הוא M 6 דכת
M 7 דהגא M 8 בהגא מי איכא ודל׳

wie folgt: ich habe in meinem Zorn geschworen und bin davon nicht zurückgetreten. Gegen R. Jiṣḥaq ist einzuwenden: vielleicht schliesst dieser Vers nur die Ansicht Šemuéls aus; Šemuél sagte nämlich, dass man den im Herzen gefassten Beschluss auch mit den Lippen aussprechen müsse, so lässt er uns hören, dass dies nicht nötig sei. Gegen Ḥananja, den Neffen R. Jehošuâs, ist einzuwenden: vielleicht ist dieser Vers nach R. Gidel im Namen Rabhs zu erklären; R. Gidel sagte nämlich im Namen Rabhs: Woher, dass man gelobe, die Gebote auszuüben? — es heisst: *Ich habe geschworen und hielt es, deine gerechten Ordnungen zu beobachten.* Gegen den Beleg Šemuéls ist aber nichts einzuwenden. Raba, nach Anderen, R. Naḥman b. Jiṣḥaq sagte: Das ist es, was die Leute sagen: Besser ist ein scharfes Pfefferkorn, als ein Korb voll Kürbisse.

Die Gesetze über den Šabbath. Diese stehen ja in der Schrift!? — Dies bezieht sich auf eine Lehre R. Abbas; R. Abba sagte nämlich, dass wenn jemand am Šabbath eine Grube nur der Erde wegen gräbt, dies nicht strafbar sei. — Also nach der Ansicht R. Šimôns, welcher sagt, dass die nicht um ihrer selbst willen verrichtete Arbeit, nicht strafbar sei!? — Auch nach der Ansicht R. Jehudas, denn er ist seiner Ansicht nur bezüglich einer verbessernden Arbeit, nicht aber bezüglich einer verschlechternden. — Wieso heisst es demnach: Berge, die an einem Haar hängen[138]!? — Die Gesetzlehre hat nur die bezweckende Arbeit verboten, was sich nicht ausdrücklich in der Schrift befindet.

Die Festopfer. Diese stehen ja in der Schrift!? — Diesen [Schriftvers[139]] ist zu erklären, wie ihn R. Papa dem Abajje erklärte: Woher, dass im Schriftvers:[140] *Ihr sollt es als Fest des Herrn feiern*, ein Festopfer gemeint ist, vielleicht befiehlt der Allbarmherzige nur eine Feier!? — Demnach ist im Schriftvers:[141] *Sie sollen mir in der Wüste ein Fest feiern*, ebenfalls nur eine Feier gemeint!? Wolltest du sagen, dem sei auch so, so heisst es ja:[142] *Da sprach Mošeh: Du selbst musst uns Schlacht- und Brandopfertiere mitgeben*!? Vielleicht meint es der Allbarmherzige wie folgt: Esset, trinket und feiert ein Fest[143] für mich!? Dies ist nicht einleuchtend, denn es heisst: [143]*Das Fett meines Festopfers soll nicht bis zum folgenden Tag aufbewahrt werden*, und wieso könnte hier von Fett die Rede sein, wenn du sagen würdest, hier sei nur eine Feier

138. Demnach sind diese Gesetze in der Gesetzlehre angedeutet. 139. Aus welchen oben (S. 807 Z. 7) die Darbringung des Festopfers gefolgert wird. 140. Ex. 5,1. 141. Ib. 10,25. 142. Hier sind also keine Opfer, sondern nur Schlachtvieh zur Gasterei gemeint. 143. Ex. 23,18.

רחמנא הכי אתבא בזמן הג לא ילין אלא מעתה אתבא
בזמן הג הוא דלא ילין הא דכל השנה כולה ילין
Lv.6,2 כל הלילה עד הבקר כתיב דלמא אי מהתיא היה
אמינא ההוא לעשה כתב רחמנא האי ללאו ללאו
Dt.16,4 כתב קרא אחרינא ולא ילין מן הבשר אשר תזבח
בערב ביום הראשון לבקר ודלמא לעכור עלין בשני
לאין יעשה אלא אתיא מדבר מדבר כתיב הכא
Am.5,25 ויחנו לי במדבר וכתיב התם הזבחים ומנחה הגשתם
לי במדבר מה להלן זבחים אף כאן זבחים ומאי
Ba.2[b] N.n.23[a] כהדרין התלוין בשערה דברי תורה מדברי קבלה
לא ילפינן מעולות מיכתב בתיבן אמר רבי בר
Nm.5,4 Qid.42[b] חמא לא נצרכא אלא לבדתנן השליח שעשה שלוחותו
Ker.9[b] Me.20[b] בעל הבית מעל לא עשה שלוחותו שליח מעל ובי
עשה שלוחותי אמאי מעל ובי זה הוטא וזה מתחייב
חיינו כהדרין התלוין בשערה אמר רבא ומאי קושיא
דילמא שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה מה
Ker.9[a] Pes.94[b] התם שלוחו של אדם כמותו את כאן שלוחו של אדם
כמותו אלא אמר רבא לא נצרכא אלא לבדתניא
Qid.50[a] Me.21[a] נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח שליח מעל עניא מאי קא עביד היינו כהדרין התלוין בשערה
אמר רב אשי מאי קושיא דלמא מידי דהוה אמוציא
מעות הקדש לחולין אלא אמר רב אשי לא נצרכא

M 9 – תבא M 10 כל M 11 ואימא לעשה בתב
M 12 בתיב קרא M 13 אימא M 14 דהב M 15 + מעי
M 16 א ר M 17 תבא נבי P 18 לבדתנן 19
M ושל עניא מאי עביד.

gemeint!? — Vielleicht aber meint es der Allbarmherzige wie folgt: wenn am Fest Opfer dargebracht werden, so soll das Fett nicht bis zum folgenden Tag zurückbleiben!? — Demnach dürfte nur das Fett von Opfern, die am Fest dargebracht werden, nicht bis zum folgenden Tag aufbewahrt werden, wol aber das des ganzen Jahrs, während es ja heisst: *Die ganze Nacht hindurch bis zum Morgen*!? — Vielleicht schrieb der Allbarmherzige diesen Vers des Verbots wegen, da von jenem nur das Gebot zu entnehmen ist!? Als Verbot giebt es einen anderen Schriftvers: *Und von dem Fleisch, das du am ersten Tag am Abend opferst, darf nichts über Nacht bis zum Morgen bleiben.* Vielleicht [steht es deshalb] um dies durch zwei Verbote und ein Gebot zu verschärfen!? — Vielmehr ist dies aus [dem Wort] *Wüste* zu folgern: hier heisst es: *Sie sollen mir in der Wüste ein Fest feiern*, und dort[146] heisst es: *Habt ihr mir denn in der Wüste Schlacht- und Speiseopfer dargebracht*; wie dort von Schlachtopfern die Rede ist, ebenso sind auch hier Schlachtopfer gemeint. — Wieso heisst es demnach: Berge, die an einem Haar hängen!? — Weil man nicht bezüglich Dinge der Gesetzlehre aus der überlieferten Schrift[147] folgern kann.

VERUNTREUUNGEN. Diese stehen ja in der Schrift!? Rami b. Ḥama erwiderte: Dies bezieht sich auf folgende Lehre: Erfüllte der Bote seinen Auftrag[148], so hat der Eigentümer die Veruntreuung begangen, erfüllte er ihn nicht, so hat der Bote die Veruntreuung begangen; wieso hat nun [der Eigentümer] die Veruntreuung begangen, falls jener seinen Auftrag erfüllte, kann denn, der eine schuldig sein, wenn der andere eine Sünde begeht!? Deshalb heisst es: Berge, die an einem Haar hängen. Raba sprach: Was ist dies denn für ein Einwand, vielleicht ist die Veruntreuung anders, da diesbezüglich aus [dem bei dieser gebrauchten Wort] *Sünde*, welches bei der Hebe ebenfalls gebraucht wird, zu folgern ist: wie bei dieser der Bevollmächtigte dem Eigentümer gleicht, ebenso gleicht auch bei jener der Bevollmächtigte dem Eigentümer!? Vielmehr, erklärte Raba, bezieht sich dies auf folgende Lehre: Erinnerte sich der Eigentümer[149] und der Bote nicht, so hat der Bote die Veruntreuung begangen; was kann nun der arme Bote dafür!? Deshalb heisst es: Berge, die an einem Haar hängen. R. Aši sprach: Was ist dies für ein Einwand, dies ist ja ebenso, als würde jemand irrtümlich dem Heiligtum gehöriges Geld zu Profanem verausgaben[150]!?

144. I,ev. 6,2. 145. Dt. 16,4. 146. Am. 5,25. 147. Cf. S. 305 N. 74. 148. Wenn jemand irrtümlich einem dem Heiligtum gehöriges Geld giebt, ihm dafür etwas zu kaufen. 149. Bevor der Bote das Geld verausgabt hat, dass es dem Heiligtum gehöriges Geld ist. 150. Der dadurch eine Veruntreuung begehen würde.

אלא לבדתנן נטל אבן או קורה של הקדש הרי זה Bq.20b Bm.99b
לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל והכירו לא מעל Mer.19b
מבדי מישקל שקלה מה לי הוא ומה לי חבירו היינו
כחררין התלויין בשערה ומאי קושיא דלמא כדשמואל Mer.20a
דאמר שמואל הכא בגזבר המסורות לי אבני בנין Fol.11
עסקינן דכל היכא דמנחה ברשותא דידיה מנחה
אלא מסיפא בנאה בתוך ביתו הרי זה לא מעל עד
שידור תחתיה בשוה פרוטה מכדי שנויי שניה מה
לי דר ומה לי לא דר היינו כחררין התלויין בשערה
ומאי קושיא דלמא לכדרב דאמר רב בנין שהניחה Bq.20b Yev.102a
על פי ארובה אי דר אין לא דר ביה לא אלא לעילם
כדרבא ודקא קשיא לך מידי דהוה אמוציא מעות
הקדש לחולין התם מידע ידע דאיבא זוזי דהקדש
איבעי ליה לעיוני הכא מי ידע היינו כחררין התלויין
בשערה מקרא מועט והלכות מרובות תנא נגעים
ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות נגעים מקרא
מועט נגעים מקרא מרובה הוא אמר רב פפא הכי
קאמר נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות אהלות
מקרא מועט והלכות מרובות ומאי נפקא בינה אי
מסתפקא לך מילתא בנגעים עיין בקראי ואי מסתפקא
לך מילתא באהלות עיין במתניתין דינין מיכתב

M 20 — א״ב || M 21 — שנויי || B 22 + ביה || M 23 — ביה || M 24 — אלא || M 25 מעות הקדש ואיבעי 26 || M + הוה || M 27 מספקא || M 28 בקרא || M 29 — מילתא || M 30 + דינין.

Vielmehr, erklärte R. Aši, bezieht sich dies auf folgende Lehre: Wenn sich jemand einen dem Heiligtum gehörigen Stein oder Balken aneignet, so hat er keine Veruntreuung begangen, wenn er ihn aber seinem Nächsten giebt, so hat er eine Veruntreuung begangen, sein Nächster aber nicht; merke, er hat sich ihn ja angeeignet, was ist nun der Unterschied, ob er ihn für sich selbst behält oder seinem Nächsten giebt!? Deshalb heisst es: Berge die an einem Haar hängen. — Was ist dies für ein Einwand, vielleicht ist dies nach Šemuél zu erklären, denn Šemuél sagte, dass es hier von einem Verwalter handle, dem die Bausteine anvertraut wurden, somit befinden sie sich in einem Besitz, wo sie auch liegen!? — Vielmehr bezieht sich dies auf den Schlussfatz: Verwandte er ihn zum Bau eines Hauses, so hat er erst dann eine Veruntreuung begangen, wenn er im Wert einer Peruṭa in diesem gewohnt hat; merke, er hat ja damit eine Aenderung vorgenommen, was ist nun der Unterschied, ob er [im Haus] gewohnt hat oder nicht!? Deshalb heisst es: Berge, die an einem Haar hängen. — Was ist dies für ein Einwand, vielleicht ist es nach Rabh zu erklären, denn Rabh sagte, es handle, wenn er ihn nur zum Auflegen auf eine Luke verwandte, deshalb nur dann, wenn er [im Haus] gewohnt hat, sonst aber nicht!? — Vielmehr, thatsächlich ist dies auf die Lehre Rabas zu beziehen, wenn du aber einwendest, dies sei ebenso, als würde jemand irrtümlich dem Heiligtum gehöriges Geld zu Profanem verausgaben, — in diesem Fall weiss er ja, dass sich [bei ihm] dem Heiligtum gehöriges Geld befindet, und sollte achtsam sein, — während er es in jenem Fall überhaupt nicht wissen konnte. Deshalb heisst es: Berge, die an einem Haar hängen.

In der Schrift sind sie nur wenig behandelt, während es viele Gesetze über sie giebt. Es wird gelehrt: Die [Verunreinigung durch] Aussatz und Bezeltung wird in der Schrift nur wenig behandelt, während es über diese viele Gesetze giebt. — Der Aussatz wird ja in der Schrift viel behandelt!? R. Papa erwiderte: Er meint es wie folgt: Der Aussatz wird in der Schrift viel behandelt, während es über ihn wenig Gesetze giebt, [die Verunreinigung durch] Bezeltung wird in der Schrift wenig behandelt, während es über diese viele Gesetze giebt. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — Ist dir etwas bezüglich des Aussatzes zweifelhaft, so suche in der Schrift, ist dir etwas bezüglich der [Verunreinigung durch] Bezeltung zweifelhaft, so suche in der Mišnah.

Das Recht. Dieses steht ja in der Schrift!? — Dies bezieht sich auf die Lehre Rabbis; es wird nämlich gelehrt: Rabbi sagte: [151]*Leben um Leben*, eine Geldentschä-

151. Ex. 21,23.

כתיב רא נצרכא אלא לכדרבי דתניא רבי אומר נפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונאמרה נתינה למעלה מה להלן ממון אף כאן ממון׃ עבודות׃ "מיכתב כתיב לא נצרכא "להולכת הדם"דתניא והקריבו זו קבלת הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה דכתיב והקריב הכהן את הכל |והקטיר| המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש למימרא דהולכה לא"תפקה מכלל קבלה׃ טהרות׃ "מיכתב כתיב לא נצרכא אלא לשעיר מקוה דלא כתיבא דתניא ורחץ את בשרו במים בבי מקוה את כל בשרו"מים שבל גופי עולה בהן וכמה הן וכמה הן אמה על אמה כרום שלש אמות ושיעורו חכמים בי מקוה ארבעים סאה׃ טמאות׃ "מיכתב כתיב לא נצרכא "לבעדשה מן השרץ דלא כתיבא דתניא בהם יכול בכולן תלמוד לומר "מהם"יכול במקצתן תלמוד לומר בהם הא כיצד עד שיגע במקצתו שהוא בכולו שיעורו חכמים בבעדשה שבן חוטש "תחלתו בבעדשה רבי יוסי ברבי יהודה אומר כזנב הלטאה׃ עריות׃"מיכתב כתיב לא נצרכא לבתו מאנוסתו דלא כתיבא דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה אתיא זימה זימה׃ "הן הן גופי תורה׃ הני אין הנך לא "אלא אימא הן והן גופי תורה׃

digung. — Du sagst, eine Geldentschädigung, vielleicht wirklich Leben |um Leben|? — Das Wort *geben* wird hierbei gebraucht, und ebenso wird es oben gebraucht wie oben die Entschädigung in Geld geleistet wird, ebenso auch hier.

Der Tempeldienst. Dieser steht ja in der Schrift!? Dies bezieht sich auf das Hinbringen des Bluts; es wird nämlich gelehrt:[151] *Sie sollen darbringen*, damit ist die Aufnahme des Bluts gemeint, nur gebrauchte die Schrift den Ausdruck "bringen", denn es heisst:[152] *Und der Priester soll alles zusammen darbringen und auf dem Altar in Rauch aufgehen lassen*, und der Meister sagte, damit sei das Hinbringen der Opferteile zur Altartreppe gemeint, demnach ist das Hinbringen vom Aufnehmen nicht zu entnehmen.

Die Reinheitsgesetze. Diese stehen ja in der Schrift!? Dies bezieht sich auf das Mass des Tauchbads, es wird nämlich gelehrt:[153] *Und er soll seinen Leib in Wasser baden*, im Wasser des Tauchbads; *seinen ganzen Leib*, Wasser im Umfang seines ganzen Leibes: eine Elle im Quadrat und drei Ellen in der Höhe, und die Rabbanan haben bestimmt, das Tauchbad müsse vierzig Śeah Wasser haben.

Die Unreinheitsgesetze. Diese stehen ja in der Schrift!? — Dies bezieht sich auf ein linsengrosses Stück von einem Kriechtier, was sich in der Schrift nicht befindet; es wird nämlich gelehrt:[154] *Mit diesen*; man könnte glauben, mit allen, so heisst es:[155] *von diesen*, man könnte glauben, auch mit einem Teilchen von diesen, so heisst es: *mit diesen*. Wie ist dies in Uebereinstimmung zu bringen? — wenn man mit einem Teilchen von diesen in Berührung kommt, das so gross ist, wie ein ganzes, und die Rabbanan schätzten: in der Grösse einer Linse, denn die Schnecke ist anfangs gross wie eine Linse. R. Jose b. Jehuda sagte: So gross wie der Schwanz der Eidechse.

Incest. Dies steht ja in der Schrift!? — Dies bezieht sich auf die Tochter seiner Genotzüchtigten, was in der Schrift nicht steht: Raba sagte nämlich: R. Jichaq b. Evdämi sagte mir, dass bezüglich dieser aus |den Worten| *sie* und *Unzucht*[156] zu folgern sei.

Sie sind Hauptbestandteile in der Gesetzlehre. Nur diese und nicht jene!? — Sage vielmehr: diese und jene sind Hauptbestandteile in der Gesetzlehre.

152. In dem Fall, wenn jemand eine schwangere Frau stosst; cf. Ex. 21,22. 153. Lev. 1,5. 154. Ib. V. 13. 155. Ib. 14,9. 156. Ib. 11,31. 157. Ib. V. 32. 158. Diese Worte werden sowol bei einer legitimen (cf. Lev. 18,17) als auch bei einer illegitimen Tochter (cf. ib. 18,10 u. hierzu Jab. 97a) gebraucht.

Syn.79a 87b Ex.21,23 Lv.1,5 Q.6.36b Zeb.13a Lv.1,13 Er.104a Pes.65b Jom.27a Zeb.44 14b 24b Men.10a Lv.14,9 Er.4a 14b Pes.109a Jom.31a Naz.52a Lv.11,31 ib.v.32 Col.b Jab.3a Syn.51b 75b 87b Ker.5a

M 31 — עכ B 32 + אלא M 33 דתנ...הדם M 34 נפקא
M 35 + טהר׳ M 36 כמים שכל בשרו עולה M 37 +
M 38 — או מהם M 39 תחלת בריאתו בכעי׳ M 40 + עד
M 41 + וה ה גופה של הו M 42 אימא
ה ה בגופה של הו.

ZWEITER ABSCHNITT.

DIE INCESTGESETZE DÜRFEN NICHT UNTER DREIEN, DIE SCHÖPFUNGSGESCHICHTE DARF NICHT UNTER ZWEIEN UND DIE HIMMELKREISLEHRE AUCH NICHT FÜR SICH ALLEIN ERÖRTERT WERDEN, ES SEI DENN, DASS ER EIN GELEHRTER IST UND ES AUS EIGENER ERKENNTNIS VERSTEHT. WER ÜBER VIER DINGE, WAS SICH OBEN, UNTEN, VORN UND HINTEN BEFINDET, BETRACHTUNGEN ANSTELLT, FÜR DEN WÄRE ES BESSER, WENN ER AUF DIE WELT NICHT GEKOMMEN WÄRE. WER DIE EHRE SEINES SCHÖPFERS NICHT SCHONT, FÜR DEN WÄRE ES BESSER, WENN ER AUF DIE WELT NICHT GEKOMMEN WÄRE.

ן דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית
בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה
חכם ומבין מדעתו כל המסתכל בארבעה דברים
יחזיו לו כאלו לא בא לעולם מה למעלה מה למטה
מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו
יחזיו לו שלא בא לעולם׃

Tam.32a Qid.40a

GEMARA. Zuerst heisst es, dass man allein die Himmelkreislehre nicht erörtern dürfe, nachher aber heisst es, dass man, wenn man gelehrt und es aus eigener Erkennsnis versteht, es dürfe!? Er meint es wie folgt: Man darf die Incestgesetze vor Dreien, die Schöpfungsgeschichte vor Zweien und die Himmelkreislehre vor Einem nicht erörtern, wol aber vor einem Gelehrten, der es aus eigener Erkenntnis versteht.

גמרא. אמרת בריש׳ ולא במרכבה ביחיד
אמרת אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו הכי
קאמר אין דורשין בעריות לשרשה ולא במעשה
בראשית לשנים ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן
היה חכם ומבין מדעתו׃ אין דורשין בעריות בשלשה׃
מאי טעמא אילימא משום דכתיב איש איש אל כל
שאר בשרו תרי שאר בשרו חד ואמר
רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה אלא מעתה דכתיב
(ו)איש איש כי יקלל אלהיו (ו)איש איש [וכי]
אשר יתן מזרעו למלך הכי נמי אלא התם מיבעי
ליה לרבות את הגיים שמיוחדין על ברכת השם ועל
עבודה זרה בישראל[2]תאי נמי מיבעי ליה [3]לרבות את

Lv.18,6

D.24.15 c.20.2

Syn.56b

M 1 ו M 2 תאי מי שרא בא M 3 למעלן ומה
למטן M — 4 והא M 5 והדר...מדעתו׃
P 6 ומב M 7 [אוילימא] דכת M — 8 דב M 9 תהוא
איש איש מיב M 10 איש איש אל כל שאר בשרו נמי.

Die Incestgesetze dürfen nicht unter Dreien erörtert werden. Aus welchem Grund? wollte man sagen, weil es heisst: *'Keiner, Mann für Mann, darf seinen Blutsverwandten nahen*; "Mann für Mann" ist zwei und "Blutsverwandter" ist eins, und der Allbarmherzige sagte damit, dass [drei] nicht zusammentreten dürfen, um [die Gesetze über] die Blutschande zu erörtern, so heisst es ja auch: *'Wenn irgend einer, Mann für Mann, seinem Gott flucht*; ferner: *'Wenn irgend einer, Mann für Mann, eines seiner Kinder dem Moloch hingiebt*; demnach wäre auch hierbei [diese Erklärung angebracht]!? Vielmehr schliesst dies auch Nichtjuden ein, dass auch ihnen gleich den Jisraéliten die Gotteslästerung und der Götzendienst verboten sind, ebenso schliesst dies auch hierbei Nichtjuden ein, dass auch ihnen, gleich

1. Lev. 18,6. 2. Ib. 24,15. 3. Ib. 20,2

הגיים שביוהרין עד העירוית בישראל אלא מדבתיב
Lv 18,30 ישמירתם את משמרתי ושמרתם תרי משמרתי חד
ואמר רחמנא לבלתי עשות "מחקות התועבות אלא
Ex.31,14 מעתה דכתיב ושמרתם את השבת ושמרתם [את]
Nu.18,5 המצית ושמרתם [את] משמרת הקדש חבי נמי אלא
אמר רב אשי מאי אין הורשין בעריות בשלשה אין
הורשין בסתרי עריות "בשלשה מאי טעמא סברא
היא כי תרי כי יתבי קמו רביהו חד שקיל ושתי
בהדי רביה "ואידך מצלי אודניה לגמרא תלתא חד
שקיל ושתי בהדי רביה "ונתך תרי שקלו ושתו בהדי
הדדי ולא "ידעי מאי קאמר רביהו ואתו למישדי
איסורא בעריות אי הכי כל התורה נמי עריות שאני
Mav.2,10 דאמר מר גזל ועריות נפשו "מחמדתן ומתאוה להם
אי הכי גזל נמי עריות "כן בפניו כן שלא בפניו
נפיש יצריה גזל בפניו נפיש יצריה שלא בפניו לא
נפיש יצריה: ולא במעשה בראשית בשנים: מנא
Dt.4,32 הני מילי התנו רבנן כי שאל נא לימים ראשונים
יחיד שואל ואין שנים שואלין יכול ישאל אדם קודם
שנברא העולם תלמוד לומר למן היום אשר ברא
אלהים אדם על הארץ "יכול לא ישאל "אדם משעת
יצי בראשית תלמוד לומר לימים ראשונים אשר היו
לפניך "יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה
לפנים ומה לאחור תלמוד לומר ולמקצה השמים
ועד קצה השמים למקצה השמים ועד קצה השמים
אתה שואל ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה

den Jisraéliten, die Blutschande verboten ist. Vielmehr, es heisst: *'Ihr sollt meine Anordnung befolgen*; "ihr sollt befolgen" ist zwei, und "Anordnung" ist eins, und der Allbarmherzige sagt, dass [drei] die Gesetze von der Unzucht nicht erörtern dürfen. — Es heisst ja aber auch: *'Ihr sollt den Sabbath beobachten*; ferner: *Ihr sollt die Gebote bezüglich der Maçah befolgen*; ferner: *'Ihr sollt den Dienst des Heiligtums beobachten*; demnach wäre auch hierbei [diese Erklärung angebracht]!? Vielmehr, erklärte R. Aši, mit dem Verbot, unter Dreien die Incestgesetze zu erörtern, ist gemeint, dass Forschungen bezüglich der Incestgesetze vor Dreien nicht cruirt werden dürfen.

Aus welchem Grund? — Dies ist einleuchtend; wenn zwei vor ihrem Lehrer sitzen und der Lehrer einem etwas erörtert, so hört auch der andere die Erörterung mit zu; wenn aber drei vorhanden sind und der Lehrer einem etwas erörtert, so unterhalten sich die beiden anderen, ohne zu wissen, was der Lehrer spricht, und sie würden dazu kommen, bei der Blutschande Verbotenes zu erlauben. Demnach sollte dies auch bei der ganzen Gesetzlehre berücksichtigt werden!? — Die Blutschande ist anders, denn der Meister sagte: Nach Raub und Unzucht gelüstet die Seele des Menschen. Demnach sollte dies auch beim Gesetz vom Raub berücksichtigt werden!? — Der Trieb zur Unzucht ist stark sowol, wenn man Gelegenheit hat, als auch, wenn man sie nicht hat, der Trieb znm Raub ist nur dann stark, wenn man die Gelegenheit dazu hat, sonst aber nicht.

Die Schöpfungsgeschichte nicht unter Zweien. Woher dies? — Die Rabbanan lehrten: *'Denn frage doch nach den früheren Zeiten nach*, nur einer darf fragen, zwei aber nicht. Man könnte glauben, man dürfe auch danach forschen, was vor der Weltschöpfung war, so heisst es: *'Seit der Zeit, wo Gott den Menschen auf der Erde erschaffen hat.* Man könnte glauben, man dürfe auch nicht danach forschen, was sich in den sechs Schöpfungstagen zugetragen hat, so heisst es: *'Nach den früheren Zeiten, die vor dir waren.* Man könnte glauben, man dürfe auch danach forschen, was oben, unten, vorn und hinten sich befindet, so heisst es: *'Von einem Ende des Himmels bis zum anderen*; danach, was sich von einem Ende des Himmels bis zum anderen befindet, darfst du forschen, nicht aber danach, was sich oben, unten, vorn und hinten

M 11 מחק התו M 12 דכתיב...המצות M 13 [לשלשה] ‖ M 14 וחד צאלי אוד' ‖ M 15 — והנך ‖ M 16 צאלו אודנייהו לגמרא ואתו למישרא מילתא בעי' ‖ 17 M –+ בורח M 18 של אדם מתאוה עליהן בכל יום ומחמדתן אי M 19 נפיש יצרייהו בין כפ בין שלב פ אתי לאיחמודי גזל כפ נפיש יצרייהו ושלא בפניו לא אתי לאוחמודי ‖ M 20 –+ אי M 21 אדם ‖ M 22 –+ אי לימים ‖ M 23 ואי.

4. Lev.18,30. 5. Ex. 31,14. 6. Dt. 12,17 7. Num. 18,5 8. Dt. 4,32

befindet. — Wozu ist demnach, wo du es aus dem Vers: *Von einem Ende des Himmels bis zum anderen*, folgerst, der Vers: *Seit der Zeit, wo Gott den Menschen auf der Erde erschaffen hat*, nötig? — Wegen einer Lehre R. Eleâzars; R. Eleâzar sagte nämlich: Adam der Urmensch reichte von der Erde bis zum Himmel, denn es heisst: *Seit der Zeit, wo Gott den Menschen auf der Erde erschaffen hat*; als er aber sündigte, legte der Heilige, gebenedeiet sei er, seine Hand auf ihn und verkleinerte ihn, denn es heisst: *Hinten und vorn hast du mich geschaffen und legtest auf mich deine Hand.*

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Adam der Urmensch reichte von einem Ende der Welt bis zum anderen, denn es heisst: *Seit der Zeit, wo Gott den Menschen auf der Erde erschaffen hat, von einem Ende des Himmels bis zum anderen.* Als er aber sündigte, legte der Heilige, gebenedeiet sei er, seine Hand auf ihn und verkleinerte ihn, denn es heisst: *Du legtest auf mich deine Hand.* — Die Verse widersprechen ja einander!? — Beide bezeichnen sie ein und dasselbe Mass.

Ferner sagte R. Jehuda im Namen Rabhs: Zehn Dinge sind am ersten Tag erschaffen worden, und zwar: Himmel und Erde, Oede und Leere, Licht und Finsternis, Luft und Wasser, und die Begrenzung von Tag und Nacht. Himmel und Erde, denn es heisst:[10] *Am Anfang schuf Gott den Himmel und die Erde.* Oede und Leere, denn es heisst:[11] *Die Erde war öde und leer.* Licht und Finsternis; bezüglich der Finsternis heisst es:[12] *Und Finsternis lag auf dem Ozean*, und bezüglich des Lichtes heisst es:[12] *Da sprach Gott: Es werde Licht.* Luft und Wasser, denn es heisst:[13] *Und der Geist[13] Gottes schwebte über dem Wasser.* Die Begrenzung von Tag und Nacht, denn es heisst:[14] *Und es wurde Abend und es wurde Morgen, der erste Tag.* Es wird gelehrt: Die Oede ist ein grüner Streifen, der die ganze Welt umringt, und von dem die Finsternis ausgeht, denn es heisst:[15] *Er machte Finsternis zu seiner Hülle, ringsum.* Die Leere besteht aus schlammigen Steinen, die im Ozean versenkt sind und aus denen das Wasser ausgeht, denn es heisst:[16] *Und er wird darüber ausspannen eine Schnur der Oede und Steine der Leere.* — Wurde denn das Licht am ersten Tag erschaffen, es heisst ja:[17] *Und Gott setzte sie an die Veste des Himmels*, und darauf folgt: *Und es wurde Abend und es wurde Morgen,*

10. Ps. 102,26. 11. Gen. 1,1. 12. Ib. V. 2. 13. Ib. V. 3. 13 רוח Geist: Wind, Luft, Hauch.
14. Ib. V. 5. 15. Ps. 18,12. 16. Jes. 34,11. 17. Gen. 1,17. 18. Ib. V. 19.

Fol. 12a

מה לפנים מה אחיר השתא דנפקא ליה מדכתיב
השמים [ו]ארץ בקצה השמים לימן היום אשר ברא
אלהים אדם על הארץ למה לי כדרבי אלעזר דאמר
רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע שנאמר
לימן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ מיכן
שכרה הניה הקדוש ברוך הוא ידיו עליו ומיעטו
שנאמר אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך: אמר Ps.139,5
רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד Syn.38b
סופי היה שנאמר לימן היום אשר ברא אלהים אדם
על הארץ ולמקצה השמים [ו]עד קצה השמים כיון
שכרה הניה הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומיעטו
שנאמר ותשת עלי כפך אי הכי קשו קראי אהדדי
אידי ואידי חד שיעורא הוא ואמר רב יהודה אמר
רב עשרה דברים נבראו ביום הראשון אלו הן שמים
וארץ תהו ובהו אור וחשך היה ימים מידת יום Gn.1,1
ומידה לילה שמים וארץ דכתיב בראשית ברא אלהים b.v.2
את השמים ואת הארץ תהו ובהו דכתיב והארץ b.
היתה תהו ובהו אור וחשך דכתיב וחשך על b.v.3
פני תהום אור דכתיב ויאמר אלהים יהי אור היה b.v.2
ומים דכתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים מידה b.v.6
יום ומידת לילה דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום
אחד הנא תהי קי יחזק שמקים את כל העולם כולו Ps.18,12
שכתבי יצא חשך שנאמר ישת חשך סתרו סביבותיו
בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן Jes.34,11
יוצאין מים שנאמר ונטה עליה קו תהו ואבני בהו Gn.1,17
אור ביום ראשון איבי דכתיב ויתן אותם אלהים b.v.19
ברקיע השמים וכתיב יהי ערב ויהי בקר יום רביעי

M 24 ו + M 25 מיכעי ליה ל M 26 — היה
B 27 ויהון M 28 יהי עליו ומיעטו יתעמיהו על ואלילו באה
אמה שנא M 29 - - תקב ה M 30 א ה M 31
M 32 ואה M 33 ישר M 34 איר דכ
M 35 + זה M 36 ביום ד איבי שב ויקו...
השמים ליהאר עה א יהי.

בדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר איר שברא הקדוש
בריך הוא ביום ראשון אדם ציפה בי מסוף העולם
יעד סופי ביון שנסתכל בהקדוש בריך הוא בדור
המבול ובדורי הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים
עמד וענוי מתן שנאמר ויכנע בושעים אדם ולמי Ij.38,15
ענוי לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא אלהים את Ge.1,4
האור כי טוב ואין טוב אלא צדק שנאמר אמרו Jom.38b Jes.3,10
צדק כי טוב ביון שראה איר שענוי ליצדיקים שמח
שנאמר איר צדיקים ישמח בתנאי איר שברא הקדוש Pr.13,9
בריך הוא ביום ראשון אדם צופה וסכבים בו מסוף
העולם ועד סופי דברי רבי יעקב וחכמים אומרים
הן הן באבירות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד
יום רביעי אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב
בעשרה דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה ובדעת
ובכח ובגערה ובגבורה בצדק ובמשפט בחסד וברחמים
בחכמה ובתבונה דכתיב ה בחכמה יסד ארץ בונן Ib.3,19
שמים בתבונה בדעת דכתיב בדעתו תהומות נבקעו Ab.v.20
בכח ובגבורה דכתיב מכין הרים בכחו נאזר בגבורה Ps.65,7
בגערה דכתיב עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו Ij.26,11
בצדק ובמשפט דכתיב צדק ומשפט מכון בסאך חסד Ps.89,15
ורחמים דכתיב זכר רחמך ה וחסדיך כי מעולם Ib.25,6
המה יאמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקדוש
ברוך הוא את העולם היה מרחיב והולך כשתי
פקעות של שתי עד שגער בו הקדוש ברוך הוא
והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו

M 37 · ראי נצרכת ל P 38 אליעז M 39 ונכוש בה
M 40 מכוש M 41 באנשי רה בי ובאנשי רה פ שפעש
M 42 מתן M 43 --את ה תבאו שברא הקב ה ביום
M 44 לא תלאן M 45 אבי M 46 רב
M 47 בצדקה M 48 בצדקה ובמשפט M 49 בצדק ובמשפ
M 50 יבי M 51 עילמי בתם הקב ה ועמדו

der vierte Tag? — Dies ist nach R. Eleâzar zu erklären; R. Eleâzar sagte nämlich: Mittelst des Lichts, das der Heilige, gebenedeiet sei er, am ersten Tag erschaffen hatte, konnte man von einem Ende der Welt bis an das andere sehen; als aber der Heilige, gebenedeiet sei er, auf das Zeitalter der Sintflut und des Turmbaus schaute und ihre schlechten Thaten sah, da verwahrte er es vor ihnen, denn es heisst: *Und den Frevlern ward ihr Licht entzogen.* Für wen verwahrte er es? Für die Frommen in der zukünftigen Welt, denn es heisst: *Und Gott sah, dass das Licht gut war,* und mit "gut" wird nur der Fromme bezeichnet, denn es heisst: *Sagt den Frommen, dass sie es gut haben.* Als er das Licht betrachtete, das er für die Frommen verwahrte, freute er sich, denn es heisst: *Über das Licht der Frommen freut er sich.* Hierüber streiten auch Tannaïm: Mittelst des Lichts, das der Heilige, gebenedeiet sei er, am ersten Tag erschaffen hatte, konnte man von einem Ende der Welt bis zum anderen sehen — Worte R. Jâqobs; die Weisen sagen, dieses sei mit den Leuchten identisch; sie wurden am ersten Tag erschaffen, aber erst am vierten [an die Veste] gesetzt.

R. Zutra b. Tobija sagte im Namen Rabhs: Durch zehn Dinge wurde die Welt erschaffen: durch Weisheit, durch Einsicht, durch Erkenntnis, durch Kraft, durch Anschreien, durch Stärke, durch Gerechtigkeit, durch Recht, durch Gnade und durch Barmherzigkeit. Durch Weisheit und Einsicht, denn es heisst: [23]*Der Herr hat die Erde durch Weisheit gegründet, durch Einsicht die Himmel festgestellt.* Durch Erkenntnis, denn es heisst: [24]*Durch Erkenntnis haben sich die Fluten gespalten.* Durch Kraft und Stärke, denn es heisst: [25]*Der durch seine Kraft die Berge feststellt, mit Stärke gegürtet ist.* Durch Anschreien, denn es heisst: [26]*Des Himmels Säulen werden ins Wanken gebracht und entsetzen sich vor seinem Schrei.* Durch Gerechtigkeit und Recht, denn es heisst: [27]*Gerechtigkeit und Recht ist die Grundlage deines Throns.* Durch Gnade und Barmherzigkeit, denn es heisst: [28]*Gedenke deiner Barmherzigkeit, Herr, und deiner Gnade, denn von Ewigkeit her sind sie.*

Ferner sagte R. Jehudą im Namen Rabhs: Als der Heilige, gebenedeiet sei er, die Welt erschuf, erweiterte sie sich unaufhörlich, wie zwei Knäuel des Webeaufzugs, da schrie sie der Heilige, gebenedeiet sei er, an und brachte sie zum Stehen-

19. Ij. 38,15. 20. Gen. 1,4. 21. Jes. 3,10. 22. Pr. 13,9. 23. Ib. 3,19. 24. Pr. V. 20.
25. Ps. 65,7. 26. Ij. 26,11. 27. Ps. 89,15. 28. Ib. 25,6.

bleiben, denn es heisst: *Des Himmels Säulen werden ins Wanken gebracht und entsetzen sich vor seinem Schelt.* Das ist es, was Reš-Laqiš sagte: *Ich bin Gott, der Allmächtige* [Šadaj]: ich bin es, der der Welt zurief: Genug [daj]! Reš-Laqiš sagte: Als der Heilige, gebenedeiet sei er, das Meer erschuf, erweiterte es sich unaufhörlich; da schrie es der Heilige, gebenedeiet sei er, an und es trocknete aus, denn es heisst: *Er schreit das Meer an und trocknet es aus und lässt alle Ströme versiegen.*

Die Rabbanan lehrten: Die Schule Šammajs sagt, der Himmel sei zuerst erschaffen worden und nachher die Erde, denn es heisst: *Am Anfang schuf Gott den Himmel und die Erde*; die Schule Hillels sagt, die Erde sei zuerst erschaffen worden und nachher der Himmel, denn es heisst: *Zur Zeit, als Gott der Herr Erde und Himmel schuf.* Die Schule Hillels sprach zu der Schule Šammajs: Nach eurer Ansicht baut jemand also zuerst den Söller und nachher das Erdgeschoss! denn es heisst: *Der im Himmel seinen Söller gebaut und sein Gewölbe auf die Erde gegründet hat.* Darauf sprach die Schule Šammajs zu der Schule Hillels: Nach eurer Ansicht fertigt jemand also zuerst den Schemel und nachher den Stuhl! denn es heisst: *So spricht der Herr: Der Himmel ist mein Stuhl und die Erde meiner Füsse Schemel.*

Die Weisen sagen, beide seien zu gleicher Zeit erschaffen worden, denn es heisst: [34]*Hat doch meine Hand die Erde gegründet, und meine Rechte den Himmel ausgespannt. Ich rufe ihnen zu: insgesamt stehen sie da.* — Und jene!? — Mit "insgesamt" ist gemeint, dass sie sich von einander nicht lösen. Aber die Schriftverse widersprechen ja einander!? Reš-Laqiš erwiderte: Bei der Schöpfung erschuf er zuerst den Himmel und nachher die Erde, beim Ausspannen spannte er zuerst die Erde aus und nachher den Himmel. — Was heisst Šamajim [Himmel]? R. Jose b. Hanina erwiderte: Dort ist Wasser [šam majim]. In einer Barajtha wird erklärt: Feuer und Wasser [eš majim], dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, sie zusammengemengt und aus ihnen den Himmel erschaffen hat.

R. Jišmâél fragte R. Âqiba, als sie sich zusammen auf der Reise befanden: Du hast ja Naḥum "Auch-dies"[35], der [die Partikel] *eth*[36] in der ganzen Gesetzlehre zur Schriftforschung verwandte, zweiundzwanzig Jahre bedient, welche Forschung

והיינו דאמרי ריש רקיש מאי דכתיב אני אר שרי Gn.35,11
אני[31] הוא שאמרתי לעולם די[32] אמר ריש רקיש בשעה
שבריא הקדוש בריך הוא את הים היה מיהדם יתיר
עד שנצר בי הקדוש בריך הוא[33] ויבש שנאמר נעיר Nah.1,4
בים ויבשהו יכר הנהרות החריבו: תני רבנן בית Tan.32a
שמאי אומרים שמים נבראו תחלה יאחר כך נבראת
הארץ[34] שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים Gn.1,1
ואת הארץ יכית הרי אומרים ארץ נבראת תחלה
ואחר כך שמים שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ Is.2,4
ושמים אמרי להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם
אדם בונה עליה יאחר כך בונה בית שנאמר הבונה Am.9,6
בשמים מעליתיו יאגדתו על ארץ יסדה אמרו להם
בית שמאי לבית הלל לדבריכם אדם עושה שרפרף
ואחר כך עושה כבא שנאמר כה אמר ה' השמים Jes.66,1
כסאי והארץ הדם רגלי יכמים אומרים הם יהו
באחת נבראי שנאמר את ידי יסדה ארץ ימיני Is.48,13
טפחה שמים קריא אני אליהם יעמדו יחדו יאידך
מאי יחדו דלא משתלפי מהדדי[38] קשו קראי אהדדי
אמר ריש לקיש[39] כשנבראו ברא שמים ואחר כך ברא
הארץ וכשנטה נטה הארץ יאחר כך נטה שמים
מאי שמים אמר רבי ייסי בי הניגא ששם מים
בתחתיתא תנא איש ימים[40] מלמד שהביאן הקדוש בריך
הוא וטרפן זה בזה ועשה[41] מהן[42] רקיע: שאל רבי
ישמעאל את רבי עקיבא[43] כשהיו מהלכין בדרך אמר
לו אתה ששימשת את נהים איש נם זי עשרים Pes.22b
ושתים שנה שהיה דיש בל אתין שבתיה את
השמים ואת הארין מה היה דיש בהן אמר לי

52 M — מ"ד אני 53 M — הוא | 54 M — ויבשו | 55
M ארץ || 56 M + נבראו | 57 M באחד | 58 M +
מכל מקום || 59 M כשנבראו הקב"ה ברא | 60 M הביא
הקב ה את ובים יצר | 61 P בהן | 62 M שמים | 63
M — כשהיו...לו.

29 Gen 35,11 30 Nah 1,4. 31 Gen 2,4 32 Am 9,6 33 Jes 66,1. 34. Ib. 48,13. 35. Cf. S. 481 Z. 18 ff. 36. Hebr. Partikel zur Bezeichnung des bestimmten Accusativs.

אלא נאמר שמים יראין חייתי אומר שמים שמי של
הקדוש ברוך הוא שנאמר את השמים ואת
Col.b הארץ שמים שמים במשמ ארץ ארץ במשמ את הארץ
Gn.1,2 למה לי להקדים שמים לארץ והארץ היתה תהו
יבוי מכדי בשמים אתחיל ברישא מאי שנא דקא
חשיב מעשה ארץ תנא דבי רבי ישמעאל משל
למלך בשר ודם שאמר לעבדיו השכימו לפתחי
חשכים יצא נשים יאנשים לבי משבה לבי שאן
דרכי להשכים והשכים תניא רבי יוסי אומר אוי
להם לבריות שריאית אנין יודעות מה יראית עיסדות
אנין יודעות על מה הן עומדות הארץ על מה
עומדת על העמודים שנאמר המרגיז ארץ ממקומה Ijo.9,6
ועמודיה יתפלצון עמודים על המים שנאמר לרקע Ps.136,6
הארץ על המים מים על ההרים שנאמר על הרים Ab.104,6
יעמדו מים הרים ברוח שנאמר כי הנה יוצר הרים Am.4,13
ובורא רוח רוח בטעדה שנאמר רוח טעדה עשה דברו Ps.148,8
טעדה תלויה בזרועו של הקדוש ברוך הוא שנאמר
[ו]מתחת זרועת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר עשר Dt.33,27
עמודים עמודת שנאמר יצב גבלת עמים למספר Ab.3,6
בני ישראל ייש אומרים שבעה עמודים שנאמר
חכמה בעמידה שבעה רבי אלעזר בן שמוע אומר Pr.9,1
על עמוד אחד יצדוק שנאמר וצדיק יסוד עולם Ab.10,25
אמר רבי יהודה שני קשיים הן שנאמר הן לה' Dt.10,14
אלהיך השמים ושמי השמים רישי לקיש אמר שבעה
יאלי הן יולין קשין שחקים וכבול מעון מכון ערבות
יולין איני ביעבוע כלים אלא נכנס שחרית ויוצא

M 64 אלהים שמים חייתי אומר שמו || M 65 — ואת׳א
שמים M 66 ארץ M 67 – רבה M 68 אחת
M 69 – למה בריאה ב ו בתרגום בעלמא ברישא תנא
M 72 ארץ P 71 מי B 70 יאן תהבר הוסת
M 73 על תהום M 74 – בטעיה...טעיה M 75 על ז
עמודים שנא M 76 – שנ הן לה אל VP 77 יוצא.

eruirte er aus: *den [ɛth] Himmel und die [ɛth] Erde?* Dieser erwiderte: Würde es geheissen haben: *Himmel und Erde*, so könnte man glauben, dies sei der Name des Heiligen, gebenedeiet sei er, wenn es aber heisst: *den [ɛth] Himmel und die [ɛth] Erde*, so weiss man, dass mit šamajim der wirkliche Himmel und mit ereç die wirkliche Erde gemeint ist.

Wozu heisst es: *die [ɛth] Erde?* Dass nämlich der Himmel zuerst erschaffen wurde. *Und die Erde war öde und leer.* Merke, mit dem Himmel hat er ja zuerst begonnen, weshalb erzählt er zuerst von den Schöpfungen der Erde? — In der Schule R. Jišmâéls wurde gelehrt: Dies gleicht Folgendem: Einst sprach ein König aus Fleisch und Blut zu seinen Dienern: Findet euch morgen früh vor meiner Thür ein, am folgenden Morgen fand er Frauen und Männer vor; mit wem ist er mehr zufrieden? — doch wol mit dem, der sonst nicht früh aufzustehen pflegt.

Es wird gelehrt: R. Jose sagte: Wehe den Menschen, welche sehen, ohne zu wissen, was sie sehen, welche stehen, ohne zu wissen, worauf sie stehen. Worauf ruht die Erde? auf Säulen, denn es heisst: *Der die Erde aufhoben macht von ihrer Stätte.* Lass ihre Säulen ins Wanken gerathen. Die Säulen ruhen auf dem Wasser, denn es heisst: *Der die Erde auf dem Wasser ausbreitete.* Das Wasser ruht auf den Bergen, denn es heisst: *Auf den Bergen stehen Gewässer.* Die Berge ruhen auf dem Wind, denn es heisst: *Denn er hat die Berge gebildet und den Wind geschaffen.* Der Wind ruht auf dem Sturm, denn es heisst: *Der Sturmwind richtet sein Gebot aus.* Der Sturm hängt am Arm des Heiligen, gebenedeiet sei er, denn es heisst: *Unten sind die ewigen Arme.* Die Weisen sagen, [Die Welt] ruhe auf zwölf Säulen, denn es heisst: *Er setzte die Grenzen der Völker nach der Zahl [der Stämme] der Kinder Jisraël.* Manche sagen, auf sieben Säulen, denn es heisst: *Sie hat ihre sieben Säulen ausgehauen.* R. Eleâzar b. Šamuâ sagt, auf einer Säule, dessen Namen ist "Frommer", denn es heisst: *Der Fromme ist die Grundlage der Welt.*

R. Jehuda sagte: Es giebt zwei Himmel, denn es heisst: *Siehe, der Himmel und der Himmel Himmel gehört dem Herrn, deinem Gott.* Reš-Laqiš sagte: Deren sind sieben, und zwar: Vorhang, Veste, Dunsthülle, Wohnung, Burg, Stätte und Gewölk. Vorhang hat gar keinen Dienst; morgens tritt er ein und abends geht er hinaus,

37. Ijo. 9,6 38. Ps 136,6. 39 Hb. 104,6 40 Am 4,13 41 Ps 148,8 42. Dt 33,27. 43. Ib. 32,8. 44. Pr. 9,1. 45. Ib. 10,25. 46. Dt. 10,14.

עכבית יחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר
הנוטה כדק שמים ויסדתם כאהל לשבת דקל
שבי חמה וכבנה בנבנים ימולת קבעיו (בי) שנאמר
ייקן אתם אלהים ברקיע השמים שתקום שבי יחיים
עימדית ישיחנית מן יצהקום שנאמר ויצי שחקים
מטעה ידלתי שמים פתח ויטטר עלותם מן ראכול
יני זכול שבי ישושלם ישית המקדש ימובה בניי
ויוכאל חשר הגדול עומד ומקריבים עלוי קרבן שנאמר
בנה בניתי בית זכל לך מכון לשבתך עולמים ימנלן
דאוקרי שמים דכתיב הכבו משמים ויאה מוביל
קדשך תפאירתך מעון שבי ביתית של מלאכי השרת
שאכיות שיחה ברולה יחשית ביום מפני בכיון
של ישראל שנאמר ימם ויצה ה חסדי יכלולה שיחה
עמי אמר דוש לקיש כל העוסק בתורה בלילה
הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום
שנאמר יומם יצוה ה חסדי ימה מעם יומם יצוה
ה חסדי משים יכלולה שיחה עמי יאוכא דאמרי
אמר דוש לקיש כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא
דומה ללולה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של
חסד שנאמר יומם יצוה ה חסדי ימה מעם יומם
יצוה ה חסדי יכלולה שיחה עמי אמר רבי לוי
כל הפוסק מדברי תורה עוסק בדברי שיחה מאכילין
איתי נחלי רתמים שנאמר הקטפים מלוה עלי שיח
[ו]שרש רתמים לחמם ימנלן דאוקרי שמים שנאמר
השקיפה ממעון קדשך מן השמים ובון שבי איציית
שלך ואיציות ברך עלולות רעים ועיות אלולם
יהחברה שלך ביפה ימציות של קוביה ודרתיעוקן
אש שנאמר יפתח ה לך את אוצרו הטוב תני

47. Jes. 40,22. 48. Gen. 1,17. 49. Ps. 78,23,24. 50. 1Reg. 8,13. 51. Jes. 63.15. 52. Weil am Tag die Jisraéliten Loblieder singen. 53. Ps. 42,9. 54. Ij. 30,4. 55. Dt. 26,15. 56. Ib. 28,12.

M 78 + ומנלן דאוקרי שמים | M 79 שם חולל וכוכ שני ||
M 80 שם || M 81 + לעתיד לבא | M 82 מלאכים שאומי ||
M 83 ○שיחו...הכי | P 84 שיחו | M 85 לעתיד לבא ||
M 86 — ב ב יצוה ה חסדי משים בכלולה שיחה עמי
M 87 — רתמים | M 88 ירחמת מוסף | B 89 — ועצוה
M 90 — שלי | M 91 פתח ה איצרי ייצא את בלי ועמי

בקשוא איתנהו הני בארגא איתנהו דכתיב תהלו
את ה מן הארץ תנינים וכל תהמות אש וברד
שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו אמר רב יהודה
אמר רב דוד ביקש עליהם החכמים והורידן לארץ
אמר לפניו רבונו של עולם לא אל חפץ רשע
אתה לא יגור במעיך רע צדיק אתה ה' לא יגור
במעיך רע ינעלן האיקרי שמים דכתיב ואתה תשמע
(מן) השמים מכון שבתך עכבית שבו צדק משפט יצדקו
נגוי חיים ונגוי שלום ונגוי ברכה ונשמתן של צדיקים
וריחות ונשמות שעתיד להחזיראות ומל שעתיד
הקדוש בריך הוא להחזות בו מתים צדק ומשפט
דכתיב צדק וימשפט מכון בכאך צדקה דכתיב וילבש
צדקה כשרין נגוי חיים דכתיב כי עמך מקור חיים
ונגוי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום ונגוי ברכה
דכתיב ישא ברכה מאת ה' ונשמתן של צדיקים
דכתיב והותה נפש אדני צרורה בצרור החיים את
ה' אלהיך והחות ונשמות שעתיד להחזיראות דכתיב
כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי ומל
שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזות בו מתים דכתיב
נשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה
שם איפים ושרפים והיות הקדש ומלאכי השרת
וכסא הכבוד מלך אל חי רם ונשא שוכן עליהם
בערבות שנאמר סלו לרכב בערבות ביה שמו ומנלן
דאיקרי שמים אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא סלו
לרכב בערבות וכתיב התם רכב שמים בעזרך והשך
ועננן יערפל מקרבן איתו שנאמר ישת השך סתרו

M 92 — הני M 93 — שנ כי לא M 94 + אמר לפניו
רבש ע M 95 ומש וגנוי M 96 ברכות M 97 שעתידין
M 98 כבוד ה ירו ג שוכן עליו שנ VM 99 + א ר אבהו

sie befinden sich ja auf der Erde, denn es heisst: *Rühmet den Herrn von der Erde her, ihr Seemungeheuer und all ihr Fluten, Feuer und Hagel, Schnee und Rauch, du Sturmwind, der sein Gebot ausrichtet!*

R. Jehuda erwiderte im Namen Rabbis: David flehte für sie und brachte sie auf die Erde herab. Er sprach vor ihm: Herr der Welt! *"du bist nicht ein Gott, der an Frevel Wohlgefallen findet, das Böse darf bei dir nicht weilen*; du, Herr, bist ein Gerechter, das Böse darf daher in deiner Wohnung nicht weilen. — Woher, dass |Stätte| Himmel heisst? Es heisst: *Du wollest du hören im Himmel, der Stätte, da du thronest.* Auf Gewölk befinden sich Gerechtigkeit, Recht und Heil, die Schätze des Lebens, die Schätze des Friedens und die Schätze des Segens, die Seelen der Frommen, die Geister, die Seelen derer, die einst geboren werden und der Tau, durch welchen der Heilige, gebenedeiet sei er, dereinst die Toten beleben wird. Gerechtigkeit und Recht, denn es heisst: *"Gerechtigkeit und Recht ist die Grundfeste deines Throns.* Heil, denn es heisst: *Und er legte Heil an, wie einen Panzer.* Die Schätze des Lebens, denn es heisst: *Denn bei dir ist die Quelle des Lebens.* Die Schätze des Friedens, denn es heisst:[93] *Und er nannte ihn: der Herr ist Frieden.* Die Schätze des Segens, denn es heisst:[94] *Er wird Segen vom Herrn empfangen.* Die Seelen der Frommen, denn es heisst:[95] *So möge das Leben meines Herrn eingebunden sein in das Bündel des Lebens beim Herrn, deinem Gott.* Die Geister und die Seelen derer, die einst geboren werden, denn es heisst:[96] *Es soll von meinem Angesicht ein Geist wehen, und die Seelen habe ich geschaffen.* Der Tau, durch den der Heilige, gebenedeiet sei er, dereinst die Toten beleben wird, denn es heisst: *"Mit reichlichem Regen besprengst du, o Gott, dein Erbe, und was ermattet war, stelltest du her.* Da finden sich ferner die Ophanim, die Seraphim, die heiligen Tiere, die Dienstengel und der Thron der Herrlichkeit; und der lebende Gott, der hohe und erhabene König, thront über diesen, denn es heisst:[98] *Machet Bahn dem, der auf dem Gewölk einherfährt, Jah ist sein Name.* — Woher, dass er Himmel heisst? — Dies ist aus |dem Wort| *einherfährt* zu folgern, denn hier heisst es: *Machet Bahn dem, der auf dem Gewölk einherfährt*, und dort[99] heisst es: *Der am Himmel einherfährt sei deine Hilfe.* Finsternis, Wolken und Nebel umgeben ihn, denn es heisst:[99] *Er machte Finsternis zu seiner Hülle, umgab sich mit Wasserdunkel, dichten Wolken als einer Hütte.* — Giebt es denn Finsternis vor ihm, es heisst ja:

57. Ps. 148,7.8. 58. Hb. 3,3. 59. 1Reg. 8,30 60. Ps. 89,15 61. Jes. 59,17 62. Ps. 30,10 63. Jer. 4,24
64. Ps. 24,5. 65. 1Sam. 25,29. 66. Jes. 57,16 67. Ps. 68,10 68. Hb. V. 3 69. Dt. 33,26 70. Ps. 18,12

Er enthüllt die tiefsten und verborgensten Geheimnisse, weiss was in der Finsternis geschieht und das Licht wohnt bei ihm!? — Das ist kein Einwand, das Eine handelt von den inneren Räumen, das Andere handelt von den äusseren Räumen. R. Aha b. Jâqob sagte: Es giebt noch einen Himmel, der sich über den Häuptern der Tiere befindet, denn es heisst: *Und über den Häuptern der Tiere war ein Gebilde wie eine Veste, wie furchtbares Krystall.* Bis da darfst du sprechen, von da ab darfst du nicht mehr sprechen, denn so heisst es im Buch Ben-Sira: Forsche nicht nach dem, was vor dir verborgen ist, grüble nicht nach dem, was vor dir verhüllt ist. Stelle Betrachtungen an, die dir erlaubt sind, befasse dich aber nicht mit Geheimnissen.

Es wird gelehrt: R. Johanan b. Zakkaj sagte: Welche Antwort gab der Widerhall jenem Frevler, als er gesagt hatte: *Ich will zu den Wolkenhöhen emporsteigen, dem Höchsten mich gleichstellen*? — der Widerhall ertönte und sprach: Frevler, Sohn eines Frevlers, Enkelsohn des gottlosen Nimrod, der die ganze Welt gegen mich aufwiegelte! wieviel währt das menschliche Leben? - siebzig Jahre, denn es heisst: *Unser Leben währt siebzig Jahre und wenn es hoch kommt, achtzig Jahre*; [der Weg] von der Erde bis zum Himmel währt fünfhundert Jahre, die Dicke des Himmels währt fünfhundert Jahre, und ebenso der Raum zwischen jedem Himmel. Ueber diesen befinden sich die heiligen Tiere, so hoch wie diese alle zusammen sind die Füsse der Tiere, ebenso die Fussgelenke der Tiere, ebenso die Unterschenkel der Tiere, ebenso die Oberschenkel der Tiere, ebenso die Hüften der Tiere, ebenso die Rümpfe der Tiere, ebenso die Hälse der Tiere, ebenso die Köpfe der Tiere und ebenso die Hörner der Tiere. Ueber diesen befindet sich der Thron der Herrlichkeit; dessen Füsse sind ebensohoch und der Thron selbst ist ebensohoch; ganz oben thront der ewig lebende Gott, der hohe und erhabene König. Und du sagtest: *Ich will zu den Wolkenhöhen emporsteigen, dem Höchsten mich gleichstellen! Aber in die Unterwelt wirst du hinabgestürzt, in die tiefunterste Grube.*

כבוכיתי כבתי חשבת מים עבי שחקים יכי איבא
חשיכא קבי שביא והכתיב (י)הוא גלא עמוקתא Dan. 2,22
ומכתרתא ידע מה בחשיכא ונהורא עמיה שרא לא
קשיא הא בכתי גיאי הא בכתי בראי ואמר רב אחא Fol. 13 neg. 5a
בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות
דכתיב ודמות על ראשי החיה הרקיע כעין הקרח Ez. 1,22
הניחא עד כאן יש לך רשות לדבר מכאן ואילך אין
לך רשות לדבר שכן כתיב בספר בן סירא כמיפלא Sirach 3,22
ממך אל תדרוש וכמכוסה ממך אל תחקור כמה
שהורשות התבונן אין לך עסק בנסתריות: תניא Pes. 94a
אמר רבי יוחנן בן זכאי מה תשיבה השובבי בת קול
לאיתי רשע בשעה שאמר אעלה על במתי עב אדמה Jes. 14,14
לעליון יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן
בנו של נמרוד הרשע שהמריד כל העולם כולו עליו Ez. 52a
כמלכיותי כמה שנותיו של אדם שבעים שנה שנאמר
ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים Ps. 90,10
שנה והלא בין הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות
שנה ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה וכן
בין כל רקיע ורקיע למעלה מהן חיות הקדש העליו
החיות כנגד כולן קרסולי החיות כנגד כולן שוקי
החיות כנגד כולן רכובי החיות כנגד כולן ירכי החיות
כנגד כולן גופי החיות כנגד כולן צוארי החיות כנגד
כולן ראשי החיות כנגד כולן קרני החיות כנגד כולן
למעלה מהן כסא כבוד רגלי כסא הכבוד כנגד כולן
כסא הכבוד כנגד כולן מלך אל חי וקים רם ונשא
שוכן עליחם ואתה אמרת אעלה על במתי עב אדמה Jes. 14,15
לעליון אך אל שאול תיורד אל ירכתי בור: ולא
במרכבה בלחוד: תני רבי חייא אבל מיסרין לו ראשי
פרקים אמר רבי זירא אין מיסרין ראשי פרקים אלא
לאב בית דין שלבי דאמ בקרבי אובא

M 1 אינו והכתיב — M 2 אמר ר׳ א עוד — P 3 תהי
M 4 הקר — M 5 בא ואתא — M 6 יצתה ב ק ו
M 7 את — M 8 עלי — M 9 מהלך חמש מאות שנה
M 10 כנגד — M 11 בתפי חיות כנגד כולן — M 12
M 13 ורקיע רב ג וישב עליו — M 14 תני ר חייא אין
ולבני — M 15 ○אובא...בקרבי.

Die Himmelkreislehre auch nicht vor Einem. R. Hija lehrte: Jedoch darf

71. Dan. 2,22. 72. Ez. 1,22. 73. Sirach 3,22. 74. Jes. 14,14. 75. Ps. 90,10.

דאמרי יהיא שרבי דיאנ בקרבו אמר רבי אבי אין מוסרין בתרי תיתי אלא לרבי שיש בו חכמה דבריה
שר המשים נשיא פנים יעיין [י]חכם הרשים ונבון
יחוש יאמר רבי אבי אין מוסרין דברי תיתי לעיי
שנאמר לא עשה כן לכל גוי וגשפטים בל ידעום׃
אבי ליה רבי יוחנן לרבי אלעזר תא אגמרך במעשה
מרכבה אבי ליה לא קשאי בי קש נה נפשיה
דרבי יוחנן אבי ליה רבי אבי תא אגמרך במעשה
מרכבה אבי ליה אי זבאי עמיתא מרבי יוחנן רך
כב יסק חזה נמיי מעשה מרכבה בבי דפיטבדיתא
חוו תנו במעשה בראשית אמרו ליה לוגמור לן
מר מעשה מרכבה אמר להו אגמרון לו מעשה
בראשית בתר דאגמריה אמרי ליה לוגמרן מר
במעשה מרכבה אמר להו תנינא בהי דבש וחלב
תחת לשונך דברים המתוקין מדבש וחלב יהו תחת
לשונך רבי אבהו אמר מהכא בבשים לרבישך דבריה
שיהו בפיעיני שר עושים יהיו תחת לבושך אמרי ליה
תנינן בהו עד ייאמר אלי בן אדם אמר להו הן הן
מעשה המרכבה מיתיבי עד הוכן מעשה המרכבה
רבי אומר עד יארא בתרא רבי יצחק אומר עד
התשמל עד יארא מעמידין מבאן יאילך מסדרין ראשי
פרקים אוכא דאמרי עד יארא מסדרין ראשי פרקים
מבאן ואילך אם היה חכם מבין מדעתו אין אי לא
לא ומי דרשינן בהשמל והא תנוא ינוקא דדרש

man einem die Hauptzüge anweisen. R. Zera sagte: Die Hauptzüge darf man nur einem Gerichtsoberhaupt und einem, dessen Herz besorgt ist, anweisen. Manche sagen: einem [Gerichtsoberhaupt], dessen Herz besorgt ist. R. Ami sagte: Die geheimen Lehren werden nur demjenigen anvertraut, der folgende fünf Eigenschaften besitzt: *Hauptmann, Hochangesehener, Ratsherr, Kunstverständiger und Zauberkundiger.* Ferner sagte R. Ami: Man darf keinen Nichtjuden das Gesetz lehren, denn es heisst: *Keinem anderen Volk hat er also gethan und seine Rechte lehrte er sie nicht.*

R. Johanan sprach zu R. Eleâzar: Komm, ich will dich die Kunde des Himmelkreises lehren. Dieser erwiderte: Ich habe das [dazu erforderliche] Alter noch nicht erreicht. Als er dieses erreichte, starb R. Johanan. Darauf sprach R. Asi zu ihm: Komm, ich will dir die Kunde des Himmelkreises lehren. Dieser erwiderte: Wenn mir dies beschieden wäre, so würde ich es von deinem Lehrer R. Johanan gelernt haben. R. Joseph studirte die Kunde des Himmelkreises; die Greise zu Pumbeditha studirten die Kunde des Schöpfungswerks. Diese sprachen zu jenen: Möge uns der Meister die Kunde des Himmelkreises lehren. Jener erwiderte: Lehrt ihr mich zuerst die Kunde des Schöpfungswerks. Nachdem sie es ihn gelehrt hatten, sprachen sie zu ihm: Möge uns nun der Meister die Kunde des Himmelkreises lehren! Dieser erwiderte: Es wird gelehrt: *Honig und Milch sind unter deiner Zunge*; Worte, die süsser sind als Honig und Milch, sollen unter deiner Zunge bleiben. R. Abahu entnimmt dies aus Folgendem: *Lämmer zu Kleidern*: Dinge, die das Geheimnis der Welt bilden, sollen unter deinen Kleidern verborgen bleiben. Darauf sprachen sie zu ihm: Wir haben es studirt bis zum Vers: *Da sprach er zu mir: Menschenkind.* Da erwiderte er: Das ist eben der Abschnitt vom Himmelkreis. Man wandte ein: Wie weit reicht der Abschnitt vom Himmelkreis? Rabbi sagte: Bis zum zweiten *Und ich sah.* R. Jichaq sagte: Bis: *soh Hašmal* ʿ*Gilum*? — Bis [zum Vers]: *Und ich sah*, darf man lehren, von da ab darf man nur die Hauptzüge anweisen. Manche sagen: [bis zum Vers]: *Und ich sah*, darf man die Hauptzüge anweisen, von da ab darf man es nicht, ausser wenn jemand weise ist und es von selbst versteht. — Aber darf man sich denn mit [den Mysterien] vom Hašmal befassen, — einst befasste sich ein Jüngling damit, da kam ein

M 10 אבי M 17 רבי...פנים M 18 יעיין P יעין
M 19 מן מרש M 20 גמירנא M 21 + השתא לא
M 22 גמירי מעשה M 23 לוגמרן מר
M 24 מעמידין מ ב בראשא M 25 דאגמרון
M 27 — בהו M 28 יהיו VM 29 + אל תיקרי בבשים
M 30 עד...התשמל M 31 + אגמרוי
M 32 מיבעיי לי B 33 דיא M 34 החית דיוש בחש
נפק נורא מהשמל ואכ׳.

76. Die über die Hehrlehre dieser Lehre Kenntnis 77. Jes. 6,3 78. Ps. 19,2 79. Hld. 4,11 80. Ps. 27,5.6 81. בבשים als Plur. von aram. בבשא Geheimnis, Verborgenes 82. Ex. 24,1 83. II,ii

בהשבר[83] ונפקא נירא ואכלתיה שאני ינוקא דלאו מצי
זיבנא אמר רב יהודה[84] ברם וכיר אותי האיש לטוב Sab.13b
והנניה בן חזקיה שמו[85] אלמלא הוא ננזז ספר יחזקאל Men.45a
שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה[86] העלו לו
שלש מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרשו: תנו
רבנן מעשה בתינוק אחד שהיה קורא בבית רבו
בספר יחזקאל[87] והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל
ושרפתו[88] ובקשו לגנוז ספר יחזקאל אמר להם חנניה
בן חזקיה אם זה חכם[89] הכל חכמים הן מאי חשמל
אמר[90] רב יהודה חיות אש ממללות במתניתא תנא Col.b
עתים חשות עתים ממללות בשעה שהדיבור יוצא
מפי[91] הקדוש ברוך הוא חשות ובשעה שאין הדיבור
יוצא מפי[92] הקדוש ברוך הוא ממללות: [ו]החיות Ez.1,14
רצוא ושוב במראה הבזק מאי רצוא ושוב אמר רב
יהודה באור היוצא מפי הכבשן מאי במראה הבזק
אמר רבי יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין החרסים:
וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון (ו)ענן גדול v.4
ואש מתלקחת וגנה לו סביב ומתוכה כעין החשמל
מתוך האש להיכן אזל אמר רב יהודה אמר רב
שהלך לכבוש את כל העולם כולו תחת נבוכד נצר
הרשע וכל כך למה[93] שלא יאמרו אומות העולם ביד
אומה שפלה מכר[94] הקדוש ברוך הוא את בניו אמר
הקדוש ברוך הוא מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי
פסילים עונותיהן של ישראל[95] הן גרמו לי: וארא החיות v.15
והנה אופן אחד בארץ אצל החיות אמר רבי אלעזר
מלאך אחד[96] שהוא[97] בארץ וראשו מגיע אצל[98] החיות

+ M 37 דלא מכי זימניה || M 36 ונפ נורא || P 35 —
אמר רב || M 38 שאל M 39 שהיו...תורה M 40
+ עלה לעליה ו M 41 והבין M 42 באותה שעה
בקשו || M 43 — ב"ח | M 44 כולן | M 45 ר' יוסי
בר רבינא M 46 + חיות M 47 השכינה M 48
+ כדי M 49 — הקב"ה M 50 — הן גרו לי 51
M יש שעומד באר B 52 + עומד M 53 + ראשו.

Feuer hervor und verbrannte ihn!? Anders ist es bei einem Jüngling, da er das [dazu erforderliche] Alter noch nicht erreicht hat. R. Jehuda sagte: Fürwahr, zum Guten sei jenes Manns gedacht, das ist nämlich Ḥananja b. Ḥizqija, denn wenn nicht er, so würde man das Buch Jeḥezqel versteckt haben, da seine Worte den Worten der Gesetzlehre widersprechen. Was that er? — er schloss sich in einem Söller ab, da man ihm dreihundert Mass Oel gebracht hatte, und erklärte sie.

Die Rabbanan lehrten: Einst las ein Jüngling bei seinem Lehrer das Buch Jeḥezqel, und erforschte, was Ḥašmal ist, da kam ein Feuer hervor und verbrannte ihn. Und als sie darauf das Buch Jeḥezqel verstecken wollten, sprach Ḥananja b. Ḥizqija zu ihnen: Ist denn, wenn dieser weise war, auch jeder andere weise!? — Was heisst Ḥašmal? R. Jehuda erwiderte: Die Tiere sprühen Feuer[84] beim Sprechen. In einer Barajtha wird erklärt: Zuweilen schweigen[91] sie und zuweilen sprechen sie; wenn nämlich ein Wort aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, ausgeht, so schweigen sie, wenn aber nicht, so sprechen sie.

[83] *Und die Tiere liefen hin und her wie der Schein des Blitzes.* Was heisst hin und her? R. Jehuda erwiderte: Wie das Feuer aus einem Kalkofen hervorlodert. — Was heisst wie der Schein des Blitzes? R. Jose b. Ḥanina erwiderte: Wie das Feuer, welches zwischen den Scherben[95] hervorlodert.

[87] *Ich sah, wie ein Sturmwind von Norden her kam und eine grosse Wolke und zusammengeballtes Feuer, und rings um sie her waren Strahlen und aus ihm, dem Feuer, blinkte es wie Ḥašmal.* Wohin ging er? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Er ging hinaus, um die ganze Welt für den Frevler Nebukhadneçar zu erobern. — Weshalb dies? — Damit die weltlichen Völker nicht sagen, der Heilige, gebenedeiet sei er, habe seine Kinder in die Hand eines untergeordneten Volks ausgeliefert. Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Wer verursachte es, dass ich ein Diener der Götzenanbeter sein muss? — die Sünden Jisraéls.

[89] *Und weiter sah ich die Tiere, da stand ein Ophan[89] auf der Erde bei den Tieren.* R. Eleâzar sagte: Es war ein Engel, der auf der Erde stand und dessen Kopf bis

83. השבר ist Compositum von חשות אש נמרות, bezw. von חשות ממללות. 85. Ez. 1,14. 86. Auf welchen Metalle geschmolzen werden. 87. Ez. 1,4. 88. Ib. V. 15. 89. Gew. mit Rad übersetzt, in der späthebr. Literatur sind Ophanim eine Klasse von Dienstengeln.

בבתניתא תנא סנדלפון שמו[90] הגבוה מחבריו מהלך
חמש מאות שנה ועומד אחורי המרכבה ומקשר כתרים
לקוני איני והכתיב ברוך כבוד ה' ממקומו מכלל Ez.3,12
דמקומי ליכא דידע[91] ליה דאמר שם אתנא ואזל
ויתיב בריש[92]: אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה
ישעיה למה יחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך
ולמה ישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך:
אמר ריש לקיש מאי דכתיב אשירה לה' כי גאה Ex.15,1
גאה[93] שירה לפי שמתנאה על[94] התנאים דאמר מר מלך
שבחיות ארי[95] מלך שבבהמות שור[96] מלך שבעופות נשר
ואדם מתנאה עליהן והקדוש ברוך הוא מתנאה על
כולן[97] על כל העולם כולו: כתוב אחד אומר ודמות Ez.1,10
פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני
שור מהשמאל לארבעתן וגו' וכתיב |ו|ארבעה פנים Ib.10,14
לאחד פני האחד פני הכרוב והשני פני אדם והשלישי
פני אריה והרביעי פני נשר ואילו שור לא קא חשיב
אמר ריש לקיש יחזקאל ביקש עליו רחמים והפכו Per.59b
לכרוב אמר לפניו רבונו של עולם[98] קטגיגר עשה Sm.26
סנגיגור מאי כתוב אמר רבי אבהו כרביא שמן בכבל Qoh.5,8
קורין לינוקא רביא אמר ליה רב פפא לאביי אימא Sab.55b
מעתה דכתיב פני האחד פני הכרוב והשני פני אדם
והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר היינו פני
כרוב היינו פני אדם אפי רכרבי ואפי זוטרי: כתיב
אחד אומר שש כנפים שש כנפים לאחד וכתוב אחד Jes.6,2
אומר וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת Ez.1,6

M 54 וגבוה מחבריו — M 55 איני — M 56 ליה
M 57 ואזל ויתיב כרוכיתה — M 58 ולימה — P 59 שיורי
M 60 גאים מלך — M 61 מלך — M 62 בכולן והקדוש
M 63 ועל כ הע כ — M 64 וכתוב אחד אומר נאה
M 65 פני — M 66 וכי קט נעשה סנ — M 67 אר א
M 68 לאביי...נעשה — M 69 פני — M 70 אין

zu den Tieren reichte. In einer Baraitha wird gelehrt: er heisse Sandalphon[90] und überrage seine Genossen um eine Strecke von fünfhundert Jahren; er steht hinter dem Thron und windet Kränze für seinen Schöpfer. — Dem ist ja aber nicht so, es heisst ja:[91] *Gepriesen sei die Herrlichkeit des Herrn in ihrer Stelle*; demnach kennt niemand ihre Stelle!? — Er spricht den Gottesnamen beim [Winden des] Kranzes, und dieser setzt sich von selbst auf das Haupt [Gottes].

Rabba sagte: Alles, was Jehezqel sah, sah auch Ješâjah; Jehezqel glich einem Dörfling, der den König sieht, Ješâjah glich einem Grossstädter, der den König sieht.

Reš-Laqiš sagte: Es heisst:[93] *Ich will dem Herrn ein Lied singen, denn hoch erhaben ist er.* Ein Lobgesang dem, der über den Hohen erhaben ist. Der Meister sagte nämlich: Der Löwe ist König der Wildtiere, der Stier ist König des Viehs, der Adler ist König der Vögel; höher als diese alle ist der Mensch, und am allerhöchsten, über der ganzen Welt, steht der Heilige, gebenedeiet sei er.

Ein Vers lautet:[95] *Ihre Gesichter zur Rechten waren ein Menschengesicht und ein Löwengesicht, und zur Linken ein Stiergesicht &c.*; dagegen lautet ein anderer:[96] *Und jedes hatte vier Gesichter; das Gesicht des einen war ein Kherubgesicht, das Gesicht des zweiten war ein Menschengesicht, das Gesicht des dritten war ein Löwengesicht und das Gesicht des vierten war ein Adlergesicht*; das Stiergesicht wird hier also nicht aufgezählt!? Reš-Laqiš erwiderte: Er flehte für ihn um Erbarmen und verwandelte es zu einem Kherubgesicht. Er sprach: Herr der Welt, kann denn der Ankläger Verteidiger werden!? — Was heisst Kherub? R. Abahu erwiderte: Ke-rabja [wie ein Kind], denn in Babylonien wird das Kind Rabja genannt. R. Papa sprach zu Abajje: Wieso heisst es demnach: *Das Gesisht des einen war ein Kherubgesicht, das Gesicht des zweiten war ein Menschengesicht, das Gesicht des dritten war ein Löwengesicht und das Gesicht des vierten war ein Adlergesicht.* Kherub und Mensch sind ja ein und dasselbe!? — Ein kleines Gesicht und ein grosses Gesicht.

Ein Vers lautet:[97] *Jeder mit sechs Flügeln*; dagegen lautet ein anderer:[97] *Ein jedes hatte vier Gesichter und ein jedes von ihnen hatte vier Flügel*!? — Das ist kein

90. Nach LEVY *συνάδελφος* Bruder habend, Mitbruder, nach KOHUT vom pers. sandel Herr, palm (hoch). 91. Ez. 3,12. 92. Ex. 15,1. 93. Ez. 1,10. 94. Ib. 10,14. 95. Das Gesicht des Stiers erinnert an das goldene Kalb in der Wüste. 96. Jes. 6,2. 97. Ez. 1,6

להנה לא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן
בזמן שאין בית המקדש קיים כביכול שנתמעטו כנפי
החיות הי מיניהו אימעוט אמר רב חננאל אמר רב
איתן שאימרות שירה בהן בתיב הבא ובשתים יעופף Jes. 6,2.3
וקרא זה אל זה ואמר ובתיב התעיק עיניך בי ואינני Pr. 23,5
וכמה אמרי אותן שמכסות בהן רגליהם שנאמר
ורגליהם רגל ישרה ואי לאי דאימעיט מנא הוה ידע Ez. 1,7
דלמא דאיגלאי והויא ליה דאי לא תימא הכי ודמות
פניהם פני אדם הכי נמי דאימעיט אלא דגלאי והויא
ליה הכא נמי דאיגלאי והויא ליה הכי השתא
בשלמא אפיה אורח ארעא לגלויי קמיה רביה ברעיה
לאי אורח ארעא לגלויי קמיה רביה: בתוב אחד
אומר אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון Dan. 7,10
ובתוב אחד אומר היש מספר לגדודיו לא קשיא Ij. 25,3
כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בית
המקדש קיים כביכול שנתמעטה קומתו של מעלה:
תניא רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי אלף
אלפין ישמשוניה מספר גדוד אחד ולגדודיו אין מספר
ורבי ירמיה בר אבא אמר אלף אלפין ישמשוניה
לנהר דינור שנאמר נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי Dan. 7,10
אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון
מהיכן נפיק מזיעתן של חיות ולחיכן שפיך אמר רב
זוטרא בר טוביה אמר רב על ראש רשעים בניהנם
שנאמר הנה סערת ה' חמה יצאה וסער מתחולל על Jer. 23,19
ראש רשעים יחול ורב אחא בר יעקב אמר על אשר

M 71 נתמ | M 72 בהן | M 73 + התם | P 74 הויא.
M ואיהזי | B 75 דאיגלאי | M 76 אלא כרעי אורח ,
M 77 א"ר משום א"ר בן דוסתאי | M 78 + וכתיב היש מספר לגדודיו אלף אלפין ל | M 79 — ו | M 80 - א ר.

Widerspruch: einer spricht von der Zeit, da der Tempel bestanden hat, der andere spricht von der Zeit, da er nicht mehr besteht, wo die Flügel der Tiere — als ob man es sagen könnte — vermindert wurden. Welche sind ihnen abgenommen worden? — R. Hananél sagte im Namen Rabhs: Diejenigen, welcher sie sich beim Lobsingen zu bedienen pflegten, denn hier heisst es: *Und mit zweien flog er; und wiederholt riefen sie einander zu*, und dort heisst es: *Sollen deine Augen auf ihn fliegen, und er ist nicht mehr da.* Die Rabbanan sagten: Diejenigen, mit denen sie die Beine zu bedecken pflegten, denn es heisst: *Und ihre Beine waren gerade*, und wenn diese ihnen nicht fortgenommen worden wären, so könnte er es ja nicht wissen. ¿Vielleicht aber haben sie sie entblösst, und er sah sie, denn wenn man nicht so erklären würde, so müssten ihnen ja auch diejenigen fehlen, [mit welchen sie das Gesicht bedecken], denn es heisst: *Und ihre Gesichter ein Menschengesicht.* Vielmehr ist hier zu erklären, dass sie es entblösst, und er es gesehen hat, ebenso ist auch zu erklären, dass sie sie entblösst, und er sie gesehen hat!? — Ist es denn gleich? wol ist es keine Unart, das Gesicht in Gegenwart des Herrn zu entblössen, eine Unart wäre es ja aber, in Gegenwart des Herrn die Füsse zu entblössen.

Ein Vers lautet:[101] *Tausendmal Tausende bedienten ihn und zehntausendmal Zehntausende standen vor ihm*, dagegen lautet ein anderer:[102] *Wer kann seine Scharen zählen*!? — Das ist kein Widerspruch; einer spricht von der Zeit, da der Tempel bestanden hat, der andere spricht von der Zeit, da er nicht mehr besteht, wo — als könnte man es sagen — die Scharen droben vermindert wurden.

Es wird gelehrt: Rabbi sagte im Namen des Abba Jose b. Dosaj: *Tausendmal Tausende bedienten ihn*, dies ist die Zahl einer Schar, die Scharen sind aber unzählig. R. Jirmeja b. Abba sagte: Tausendmal Tausende bedienten ihn, dies bezieht sich auf den Feuerstrom, denn es heisst:[103] *Ein Feuerstrom ergoss sich weit und breit von ihm aus; tausendmal Tausende bedienten ihn und zehntausendmal Zehntausende standen vor ihm.* — Woher kommt er? — Aus dem Schweiss der [heiligen] Tiere. Wo ergiesst es sich? R. Zutra b. Tobija erwiderte im Namen Rabhs: Auf das Haupt der Frevler in der Hölle, denn es heisst: [104]*Schon bricht der Sturmwind des Herrn grimmig los und ein Wirbelsturm, auf das Haupt der Frevler wälzt er sich herab.* R.

98. Jes. 6,2.3. 99. Pr. 23,5. 100. Ez. 1,7. 101. Dan. 7,10. 102. Ij. 25,3. 103. Dan. 7,10. 104. Jer. 23,19.

קימטי שנאמר אשר קימטי בלא עת נהר יוצק יסודם Ij.22,16
תניא אמר רבי שמעון החסיד אלו תשע מאות ושבעים
Fol.14 ואחת שקימטי להטבראת קודם שנברא
העולם ולא נבראו עמד הקדוש ברוך הוא וישתלן
בכל הדר והדר והן הן עזי פנים שבדור והם נחמן
בר יצחק אמר אשר קימטי לברכה הוא דכתיב אלו
תלמידי חכמים שמקמטין עצמן על דברי תורה
בעולם הזה הקדוש ברוך הוא מעלה להם כדוד
לעולם תבא שנאמר נהר יוצק יסודם׃ אמר להה Ij.22,16
שמיאל לחייא בר רב בר אריא תא אימא לך מילתא Ber.3,3a
מהני מילי מעלייתא דהוה אמר אבוך כל יומא
ויומא נבראין מלאכי חשרת מנהר דינור ואמרי
שירה וכטלי שנאמי חדשים לבקרים רבה אמיניך Thr.3,23
יפלינא דרבי שמיאל בר נחמני דאמר רבי שמיאל
בר נחמני אמר רבי יוחנן כל דוכיר דוכורי שיוצא
מפי הקדוש ברוך הוא נברא שנאמר ויאמר אליך אחד שנאמר
ברברי ה׳ שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם׃ כתוב Ps.33,6
אחד אומר לבישה בתלת הוה ושעי ראשה בעמר Dan.7,9
נקא כתיב קציתיו תלתלים שחורות כעורב לא קשיא Cant.5,11
כאן בישיבה כאן במלחמה דאמר מר אין לך נאה
בישיבה אלא זקן ואין לך נאה במלחמה אלא בחור׃
כתוב אחד אומר ברסיה שביבין די נור וכתוב אחד Dan.7,9
איביר עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לא קשיא ib.
אחד לו ואחד לדוד בדתניא אחד לו ואחד לדוד Syn.38b
דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יוסי הגלילי עקיבא
עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד לדין

M 81 — שנ׳...יסודם ‖ M 82 עמד ומרדן א״ד שטרדן בכל ‖ M 83 הוא ד M 84 — את M 85 בעה ז ◯ M 86 ◯ M 87 איויא. V לעה ב M 88 מהני מע ע M 89 מיכרו M 90 ◯יאמי שירה M 91 בי מלאך שנ M 92 וכתוב אחד אומר קיץ M 93 שאון M 94 ונאה.

Aha b. Jáqob erwiderte: Auf das Haupt der Verdrängten, denn es heisst: *Ob vordrängt wurden sie zu Zeit war, und der Strom hat ihren Grund hinweggerissen.* Es wird gelehrt: R. Šimôn der Fromme sagte: Das sind die neunhundertundsiebenundsiebzig Generationen, welche sich vorgedrängt hatten, um vor der Weltschöpfung erschaffen zu werden, und es nicht wurden, und der Heilige, gebenedeiet sei er, verteilte sie in die späteren Generationen, das sind die Frechlinge des Zeitalters. R. Nahman b. Jichaq erklärte: *Da vordrängt wurden*, nämlich zum Segen: dass sind die Schriftgelehrten, die sich für Worte der Gesetzlehre auf dieser Welt zusammendrängen, und der Heilige, gebenedeiet sei er, ihnen in der zukünftigen Welt Geheimnisse offenbaren wird, denn es heisst: *Der Strom hat ihren Grund hinweggerissen.*

Šemuél sprach zu Hija b. Rabh: Gelehrtensohn, komm, ich will dir etwas von den schönen Dingen sagen, die dein Vater gesagt hatte. An jedem Tag werden Dienstengel aus dem Feuerstrom erschaffen, singen das Loblied und verschwinden, denn es heisst: *Jeden Morgen neu, gross ist deine Treue.* Er streitet somit gegen R. Šemuél b. Nahmani; R. Šemuél b. Nahmani sagte nämlich im Namen R. Jonathans, dass aus jedem Wort, welches aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, hervorkam, ein Engel erschaffen wurde, denn es heisst:[108] *Durch das Wort des Herrn wurde der Himmel erschaffen, und sein ganzes Heer durch den Hauch seines Munds.*

Ein Vers lautet:[109] *Sein Gewand war weiss wie Schnee und sein Haupthaar wie reine Wolle*; dagegen lautet ein anderer:[110] *Seine Locken wellig, schwarz wie der Rabe*!? — Das ist kein Widerspruch; so in der Sitzung und so auf dem Kriegsplatz: der Meister sagte nämlich: In der Sitzung ist der Greis am passendsten, auf dem Kriegsplatz ist der Jüngling am passendsten.

Ein Vers lautete:[106] *Sein Thron bestand aus Feuerflammen*, dagegen lautet ein anderer: [107] *Bis Thronsessel hingestellt wurden und ein hochbetagter sich niederliess*!? — Das ist kein Widerspruch, einen für ihn selbst, den anderen für David. Es wird nämlich gelehrt: Einen für ihn selbst, den anderen für David — Worte R. Âqibas; R. Jose der Galiläer sprach zu ihm: Âqiba, wie lange noch wirst du die Gottheit profanisiren!? Vielmehr ist einer für das Recht, und der andere für die Milde bestimmt.

105. Ij. 22,16. 106. יסוד gl. סוד Geheimnis. 107. Thr. 3,23. 108. Ps. 33,6. 109. Dan. 7,9. 110. Cant. 5,11.

— Hat er diese Erwiderung angenommen oder nicht? — Komm und höre: Einer für das Recht, der andere für die Milde — Worte R. Âqibas; R. Eleâzar b. Âzarja sprach zu ihm: Âqiba, was hast du mit der Agada zu thun, befasse dich lieber mit [den Lehren über Unreinheit durch] Aussatz und Bezeltung![111] Vielmehr dient einer als Stuhl und der andere als Schemel; einer als Stuhl, zum Sitzen, und der andere als Schemel, zum Auflegen der Füsse; denn es heisst:[112] *Der Himmel ist mein Stuhl und die Erde meiner Füsse Schemel.*

Als R. Dimi kam, sagte er: Achtzehn Flüche sprach Ješâjah über Jisraél, und dennoch beruhigte er sich nicht eher, als bis er noch über sie folgenden Vers sprach: [113] *Der Knabe wird gegen den Greis und der Geringe gegen den Vornehmen auffahren.* — Welche sind die achtzehn Flüche? — Es heisst:[114] *Denn hinwegnehmen wird der Herr, der Herr der Heerscharen, jede Stütze und Stützung aus Jerušalem und Jehuda, jede Stütze an Brot und jede Stütze an Wasser; Helden und Kriegsmann, Richter und Propheten, Orakelkundigen und Vornehmen, Hauptmann über fünfzig und Hochangesehenen und Ratsherrn und Kunstverständigen und Zaubereikundigen. Und ich will ihnen Knaben zu Beamten geben und Mutwillige sollen über sie herrschen &.* Stütze, das sind die Schriftkundigen; Unterstützung, das sind die Mišnahkundigen, wie zum Beispiel R. Jehuda b. Tema und seine Genossen. R. Papa und die Rabbanan sind hierüber verschiedener Ansicht; nach der einen Ansicht habe es damals sechshundert Mišnasektionen gegeben, nach der anderen Ansicht habe es damals siebenhundert Mišnasektionen gegeben. Jede Stütze an Brot, das sind die Talmudkundigen, denn es heisst: [115] *Kommt geniesst von meinem Brot und trinkt vom Wein, den ich gemischt habe.* Jede Stütze an Wasser, das sind die Agadakundigen, die durch die Agada das Herz des Menschen heranziehen. Helden, das sind die Kundigen traditioneller Lehren. Kriegsleute, das sind diejenigen, die einen Kampf in der Gesetzlehre zu führen verstehen. Richter, das sind Richter, die ein gerechtes Urteil der Wahrheit wegen fällen. Propheten, dem Wortlaut gemäss. Orakelkundiger, das ist der König, denn es heisst:[116] *Orakelspruch ruht auf des Königs Lippen.* Vornehmer, einer der für die Sitzung würdig ist. Hauptmann über fünfzig, lies nicht fünfzig, sondern Fünfbuch, solche, die sich über das Fünfbuch zu unterhalten verstehen.

ואחד לצדקה קובלה מינוה אי לא קובלה מינוה תא
שמע אחד לדין ואחד לצדקה דברי רבי עקיבא אמר
לו רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה Syn. 67b
בלך למדבריותיך אצל נגעים ואהלות אלא אחד לכבא
ואחד לשרפרף כבא לישב עליו שרפרף להדום רגליו
שנאמר השמים כסאי והארץ הדם רגלי כי אתא Jes. 66,1
רב דימי אמר שמונה עשרה קללות קולל ישעיה
את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם
המקרא הזה יהכבו הנער בזקן והנקלה בנכבד שמונה b. 3,5
עשרה קללות מאי ניהו דכתיב כי הנה האדון ה' b. VV. 1, 2, 3, 4
צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל
משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט
ונביא וקסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ
וחכם חרשים ונבון לחש ונתתי נעלים שיחקם
ותעלולים ימשלו בם וגו' משען אלו בעלי מקרא
משענה אלו בעלי משנה כגון רבי יהודה בן תימא
וחבירוי פליגו בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות
סדרי משנה וחד אמר שבע מאות סדרי משנה בל
משען לחם אלו בעלי תלמוד שנאמר לכו לחמו בלחמי Pr. 9,5
ושתו ביין מסכתי ויכל משען מים אלו בעלי אגדה
שמושבין לבו של אדם כמים באגדה נבור זה בעל Sab. 87a
שמועות ואיש מלחמה זה שיודע לישא וליתן
במלחמתה של תורה שופט זה דיין שדן דין אמת
לאמיתו נביא כמשמעו קוסם זה מלך שנאמר Pr. 16, 10
על שפתי מלך זקן זה שראוי לישיבה שר חמשים
אל תקרי שר חמשים אלא שר המושיען זה שיודע
לישא וליתן בחמשה חומשי תורה דבר אחר שר

M 95 — עקיבא B 90 מהב. M לתר M 97 אלא
M 98 — שב...רגלי M 99 — הני M 1 הגדה
M 2 וכן הוא אומר M 3 לישב בישובה M 4 ש ה.

111. Diese bilden die allerschwierigsten Bestandteile der ganzen Gesetzlehre; cf. S. 813 Z. 15. 112. Jes. 66,1. 113. Ib. 3,5. 114. Ib. VV. 1,2,3,4. 115. Pr. 9,5. 116. Ib. 16,10.

המשים בדרבי אבהו דאמר רבי אבהו מבאן שאין
מעמידין מתורגמן על הצבור פחות מחמשים שנה
ינשיא פנים זה שנושאין פנים לדודו בעבודו למעלה
בגון רבי הנינא בן דוסא למטה כגון רבי אבהו בי
Syn.87a קיסרי יועין שיודע לעבר שנים ולקבוץ חדשים וחכם
Git.88b זה תלמיד המחבים את רבותיו הרשים בשעה שפיתה
Sot.46b בדברי תורה הכל נעשין בחרשין ונבון זה המבין
Syn.38b דבר מתוך דבר לחש זה שראוי למסור לו דברי
תורה שניתנה בלחש ונתתי נערים שריהם מאי
ונתתי נערים שריהם אמר רבי אלעזר אלו בני אדם
שמנוערין מן המצות ותעלולים ימשלו בם אמר רב
פפא בר יעקב תעלי בני תעלי ולא נתקררה דעתו
עד שאמר להם ירתכו הנער בזקן והנקלה בנכבד
אלו בני אדם שמנוערין מן המצות ירתכו כמו
שממולא במצות ברמון והנקלה בנכבד יבא מי
שחמורות דומות עליו בקלות וירתכו במי שקלות
Sab.119b דומות עליו בחמורות אמר רב קטינא אפילו בשעת
בשלונה של ירושלם לא פסקו מהם בעלי אמנה
Jes.3,6 שנאמר כי יתפש איש באחיו בית אבין (לאמר)
ib. שמלה לך קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין
Sab.119b בשמלה ישנן תחת ידך והמכשלה הזאת מאי
Git.43b והמכשלה הזאת דברים שאין בני אדם עומדין עליהן
Jes.3,7 אלא אם כן נכשל בהן ישנן תחת ידך ישא ביום
ההוא לאמר לא אחיה חבש ובביתי אין לחם ואין
שמלה לא תשימני קצין עם ישא אין ישא אלא
Ex.20,7 לשון שבועה שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך

M 5 מבאן ש M 6 בני אדם ונ פ שנוש לו פנים לו
ולדודו M 7 בקוסרי יועין זה שיודע M 8 זה שבשעה
שפותה נעשו כולן בחרשין M 9 שמבין M 10 שמוסרין
לו בתרי תורה M 11 מאי...אלעזר M 12 אתא M 13
M מאי ירתכו הנער בזקן והנקלה בנכ א"ר יוחנן יבא מי שמנוער
מן המצ' וירתוכ במי שמלא מצות M 14 דומות
ירה. M וירתיכ M 16 [ממנה] אנשי אמנה M 17 + בחם
P 18 ישנו M 19 — מאי M 20 יכולין לעמוד בהן
P 21 — כן.

Oder anders nach einer Lehre R. Abahus zu erklären: R. Abahu sagte nämlich, hieraus sei zu entnehmen, dass man keinen Dolmetsch für die Gemeinde anstelle, der nicht mindestens fünfzig Jahre alt ist. Hochangesehener, um dessentwillen man seine ganze Generation achtet, wie zum Beispiel R. Hanina b. Dosa droben[117], oder hienieden R. Abahu beim Kaiser[118]. Ratsherrn, solche, welche die Jahre zu interkaliren und die Monate zu bestimmen verstehen. Verständige, Schüler, die den Verstand ihrer Lehrer schärfen. Kunstverständige, wenn er eine Lehre vorträgt, so sind die anderen stumm[119]. Kundiger, der eine Sache aus einer anderen zu eruiren versteht. Zauberkundiger, dem man Worte der Gesetzlehre anvertrauen kann, die im Stillen[120] gegeben wurde. *Ich will ihnen Knaben zu Bramten geben*; was ist damit gemeint. R. Eleâzar erwiderte: Leute, die von guten Thaten bar[121] sind. *Und Mutwillige sollen über sie herrschen.* R. Papa b. Jâqob erklärte: Füchse[122], Abkömmlinge von Füchsen. Er beruhigte sich nicht eher, als bis er noch sprach: *Der Knabe wird gegen den Greis auffahren*, Leute, die von guten Thaten bar sind, werden gegen Leute auffahren, die voll sind mit guten Thaten, wie ein Granatapfel [mit Körnern]. *Der Geringe gegen den Vornehmen*: der, dem Wichtiges gering erscheint, wird gegen den auffahren, dem Geringes wichtig erscheint.

R. Qaṭṭina sagte: Selbst als Jerušalem im Verfall war, fehlten da keine Männer von Treue, denn es heisst:[123] *Wenn einer seinen Bruder im väterlichen Haus fasst und spricht: Du hast noch ein Obergewand, du sollst unser Gebieter sein*: du hast Dinge, wegen welcher man sich wie in ein Gewand[124] hüllt. [125]*Dieser Strauchelhaufe.* Was ist mit "Strauchelhaufe" gemeint? — Du hast Dinge, die man ohne gestrauchelt zu sein, nicht erlangen kann.[125]*So wird er an jenem Tag also sprechen: Ich will nicht Bundesführer sein; ist doch in meinem Haus weder Brot noch Obergewand; ihr könnt mich nicht zum Gebieter des Volks machen.* Mit "sprechen" ist ein Eid gemeint, denn es heisst:[126]*Du sollst den Namen des Herrn*

117. Cf. S. 501 Z. 10 ff. 118. Cf. Syn. 14a u. Ket. 17a. 119. חרשים von חרש *taub, stumm*
120. לחש *Flüstern.* 121. נערים von נער *ausschütten*; Niph. *ausgeschüttet, leer sein.* 122. תעלומים Mutwillige; gl. תעלי Füchse; der F. repräsentirt den Niedrigen u. Verachteten; cf. S. 602 Z. 15 123. Jes. 3,6.
124. Dh. man schämt sich, wenn man sie nicht versteht, nämlich die Gesetzeskunde 125. Jes. 3,7.
126. Ex. 20,7.

לא אהיה חבש לא תיתי מחובשי בית המדרש
ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא
ולא משנה ולא תלמוד ולהלכא שאני התם דאי אמר
להו נמירנא אמרי ליה אימא לן הוה ליה למימר
נמר ושבח מאי לא אהיה חובש לא אהיה חיבש
כלל איני והאמר רבא לא חרבה ירושלם עד שפסקו Sab.119b
ממנה בעלי אסנה שנאמר שוטטו (נא) בחוצות ירושלם Jer.5,1
ודעו נא וראו ובקשו ברחובותיה אם תמצאי איש
אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלה לה לא
קשיא הא בדברי תורה הא במשא ומתן בדברי תורה Col.b
הוו במשא ומתן לא הוו תנו רבנן מעשה ברבן Hg.2
יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה מתלמד
בדרך ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו אמר לו
רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה אמר לו לא
כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן
היה חכם מבין מדעתו אמר לו רבי תרשיני ליחי
לפניך דבר אחד שלמדתני אמר לו אמיר ביד ירד
רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור ונתעטף וישב על
האבן תחת הזית אמר לו רבי מפני מה ירדת מעל
החמור אמר אפשר אתה דורש במעשה מרכבה
ושכינה עמנו ומלאכי השרת מליון איתני ואני ארכב
על החמור מיד פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה
המרכבה וירדש וירדה אש מן השמים וסיבבה כל
האילנות שבשדה פתחו כולן ואמרי שירה מה שירה
אמרו הללו את ה׳ מן הארץ תנינים וכל תהומות Ps.148,7

22 מאי + M 24 מחבושי M 23 || 25 — להו M
אינא הוה M 26 — מאי...כלל M 27 אנשי
28 M -- לא...רא הוו M 29 שוצא בירושלם ומוה 30
31 M ראב ע תלמידו מהלך אחריו ולומד ממני תירה א ל
32 M — ו M — לפ 33 M ממנה 34 M —
35 M אתה יורד א ל אתה 36 M יבלאכום מלי
37 M דרש ר״א במ״ט ובאת אש (ואכלה) אותנו ואני רוכב
(וסבבה) כל האיל שבמקום ופצו פיהם ואמרו שירה אמרו הללו

nicht irgendlich aussprechen. Ich will nicht Bundesführer sein: ich will nicht zu denen gehören, die an das Lehrhaus gebunden sind. *Ist doch in meinem Haus weder Brot noch Obergewand*: ich bin weder in der Schrift, noch in der Mišnah, noch im Talmud kundig. -- Vielleicht nur deshalb, weil man ihn prüfen könnte, falls er sagen würde, er sei kundig!? Er könnte auch sagen, er sei [in der Lehre] kundig gewesen und habe sie vergessen; wozu braucht er zu erzählen, dass er überhaupt nichts gelernt habe!? — Raba sagte ja aber, dass Jerušalem nur deshalb zerstört wurde, weil da keine Männer von Treue mehr vorhanden waren, denn es heisst: *Durchstreift die Gassen Jerušalems, schauet und bringet in Erfahrung und forscht auf ihren Strassen, ob ihr jemand findet, ob da einer ist, der Recht übt, der sich um Treue müht, dass ich ihr verzeihe*!? — Das ist kein Einwand: einer spricht [von der Treue] bei Worten der Gesetzlehre, der andere spricht von geschäftlichen Angelegenheiten; für Worte der Gesetzlehre waren solche, für geschäftliche Angelegenheiten waren solche nicht vorhanden.

Die Rabbanan lehrten: Einst befand sich R. Johanan b. Zakkaj auf der Reise, auf einem Esel reitend, und R. Eleâzar b. Ârakh trieb hinter ihm den Esel an. Da sprach er zu ihm: Meister, lehre mich einen Abschnitt in der Himmelkreislehre. Jener erwiderte: Habe ich euch etwa nicht gelehrt, dass man die Himmelkreislehre auch vor Einem nicht vortragen dürfe, es sei denn, dass er Gelehrter ist und es aus eigener Erkenntnis versteht!? Dieser sprach: Meister, erlaube, dass ich vor dir etwas vortrage, was du mich gelehrt hast. Jener erwiderte: So sprich. R. Johanan b. Zakkaj stieg aber sodann vom Esel ab, hüllte sich ein und setzte sich auf einen Stein unter einem Olivenbaum. Jener fragte: Meister, weshalb bist du vom Esel abgestiegen? Dieser erwiderte: Ist es denn zulässig, dass während du über die Himmelkreislehre vorträgst, die Gottheit bei uns ist und die Dienstengel uns begleiten, ich auf dem Esel reiten soll!? Als darauf R. Eleâzar seinen Vortrag über die Himmelkreislehre eröffnete, stieg ein Feuer vom Himmel und umringte alle Bäume auf dem Feld; da begannen sie allesamt das Loblied zu lesen. — Welches Loblied lasen sie? — *Preiset den Herrn von der Erde her, ihr Seeungeheuer und all ihr Fluten, ihr Frucht-*

127. Jer. 5,1.

עין פרי וכל ארזים הללויה נעמה מלאך מן האש Ps.148,9
ואמר הן הן מעשה המרכבה עמד רבן יוחנן בן
זכאי לנשקו על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי ישראל
שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולהקשר
ולדרוש במעשה מרכבה יש נאה דורש ואין נאה Jab.83b
מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש אתה נאה דורש
ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך
יצא מחלציך וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע
היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך אמרו אף
אנו נדרוש במעשה מרכבה פתח רבי יהושע ודרש
ואותי היום תקופת תמוז היה נתקשרו שמים בעבים
ונראה בטין קשת בענן והיו מלאכי השרת מתקבצין
ובאין לשמוע ככני אדם שמתקבצין ובאין לראות
כבמזמורי ההן וכלה הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים
לפני רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ואשרי יולדתכם
אשרי עיני שכך ראו ואף אני ואתם בחלומי מסופן
היינו על הר סיני ונתנה עלינו בת קול מן השמים
עלו לכאן עלו לכאן טרקלין גדולים ומצעות נאות
מוצעין לכם אתם ותלמידיכם ותלמידי תלמידיכם
מזומנין לכת שלישית איני ותתניא רבי יוסי ברבי Hg.2
יהודה אומר שלשה הרצאות הן רבי יהושע הרצה
דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי רבי עקיבא הרצה
לפני רבי יהושע חנניה בן חכינאי הרצה לפני רבי
עקיבא ואילו רבי אלעזר בן ערך לא קא חשיב
דארצי וארצי קמיה קחשיב דארצי ולא ארצי קמיה
לא קא חשיב והא חנניה בן חכינאי דלא ארצו
קמיה וקא חשיב דארצי מיהא קמיה מאן דארצי;

M 38 הבות מתוך האש ואמר [ודאי] הן הן ' M 39 ותפש
ראב"ע ונשקו ואמר || M 40 אשר נתן || M 41 + כרב"ע
M 42 אבל ראב"ע שר"א || M 43 דבר' || M 44 + דבר'
M 45 ○ פתח ר' ודרש |— במעשה מרכב || M 46 ○ לשמוע
...ולראות M 47 במזמו M 48 — ואף M 49 —
מכו חיינו M 50 — עלינו M 51 עלו לכאן M 52
מוכנים לכם מצעות גדולות מוכנות לכם M 53 + דברים |
M 54 ר' חנינא || M 55 ○ דארצי...חשיב || M 56 דארצי ולא.

baume und all ihr Cedern preist den Herrn.
Alsdann rief ein Engel aus dem Feuer: Das ist die Lehre vom Himmelkreis. Darauf stellte sich R. Johanan b. Zakkaj hin, küsste ihn auf das Haupt und sprach: Gebenedeiet sei der Herr, der Gott Jisraels, der unserem Vater Abraham einen Sohn gegeben hat, welcher über die Himmelkreislehre Betrachtungen anzustellen und vorzutragen versteht. Mancher trägt schön vor, handelt aber nicht schön, mancher handelt schön, trägt aber nicht schön vor, du aber trägst schön vor und handelst auch schön. Heil dir, Vater Abraham, dass Eleâzar b. Ârakh dir entstammt! Dies wurde R. Jehošuâ erzählt, als er sich mit R. Jose dem Priester auf der Reise befand. Da sprachen sie: Wollen wir ebenfalls über die Himmelkreislehre vortragen. Darauf begann R. Jehošuâ vorzutragen. Es war gerade am Solstitium des Tamuz, dennoch überzog sich der Himmel mit Wolken und eine Art Regenbogen wurde bemerkt. Die Dienstengel sammelten sich dann an, wie sich Leute um Bräutigam und Braut ansammeln, um die Hochzeitsfeier mit anzusehen, um zu hören. Darauf erzählte es R. Jose der Priester dem R. Johanan b. Zakkaj. Da sprach dieser: Heil euch, heil euren Gebärerinnen und heil meinen Augen, die das gesehen haben. Und im Traum sah ich mich und euch am Berg Sinaj sitzen, und ein Widerhall rief vom Himmel: Kommt herauf, kommt herauf, grosse Paläste und schöne Lager sind für euch bereitet. Ihr, eure Schüler und die Schüler eurer Schüler sind allesamt für die dritte Klasse bestimmt. — Dem ist ja aber nicht so, es wird ja gelehrt: R. Jose b. Jehuda sagte: Drei hielten darüber Vorträge[128]. R. Jehošuâ hielt einen Vortrag vor R. Johanan b. Zakkaj, R. Âqiba hielt einen Vortrag vor R. Jehošuâ und Hananja b. Hakhinaj hielt einen Vortrag vor R. Âqiba; R. Eleâzar b. Ârakh wird also nicht mitgezählt!? — Er zählt nur solche auf, die einen Vortrag hielten und vor denen man ebenfalls hielt, nicht aber solche, die einen Vortrag hielten, vor denen aber andere nicht hielten. — Aber er zählt ja auch Hananja b. Hakhinaj mit, vor dem niemand einen Vortrag hielt!? Er trug jedoch vor einem vor, vor dem andere vorgetragen hatten.

Die Rabbanan lehrten: Vier traten in das Paradies[129] ein, und zwar: Ben-Âzaj, Ben-

128. Schüler vor ihren Lehrern. 129. Dh. sie trieben metaphysische Studien

תנו רבנן ארבעה נכנסו בפרדס ואלו הן בן עזאי ובן
זומא אחר ורבי עקיבא אמר להם רבי עקיבא כשאתם
מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים
משום[69] שנאמר דבר שקרים לא יכון לנגד עיני בן Ps.101,7
עזאי הציץ ונתת עליו הכתוב אומר יקר בעיני ה' b.116,15
המותה לחסידיו בן זומא הציץ ונפגע ועליו הכתוב
אומר דבש מצאת אכל דייך פן תשבענו והקאתו Pr.25,16
שאלו את בן זומא מהו לכרוסי בלבא אמר להם[70]
ובארצכם לא תעשו[71] כל שבארצכם לא תעשו שאלו Lv.22,24
את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכהן גדול מי Bm.11b
חיישינן לדשמואל דאמר שמואל[72] יבול אני לבעול N.3.64b
כמה בעילות בלא דם אי דלמא דשמואל לא שביחא Fol.15
אמר להו דשמואל לא שביח וחיישינן שמא באמבטי N.d.43a
עיברה והאמר שמואל כל שבבת ארץ שאינו יודה
כהן אינו[73] מורעת מעיקרא נבי יודה כהן הוה: תנו
רבנן מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על Hg.2
גב מעלה בהר הבית וראהו בן זומא ולא עמד מלפניו
אמר לו מאן וראין בן זומא אמר לו ציפה הייתי
בין מים העליונים למים התחתונים ואין בין זה לזה
אלא שלש אצבעות[74] בלבד שנאמר ורוח אלהים Gn.1,2
מרחפת על פני המים ביונה שמרחפת על בניה
ואינה נוגעת אמר להן רבי יהושע לתלמידיו[75] עדיין
בן זומא מבחוץ מבדי ורוח אלהים מרחפת על פני
המים אימת[76] הוי ביום[77] ראשון הבדלה ביום שני הוא
דהואי דכתיב ויהי מבדיל בין מים למים ובמה[78] אבר v.6

M 57 לפר׳ || M 58 — משום || B 59 + אחר קוצין בנטיעות ר ע יצא בשלום || M 60 ○כל...תעשו || M 61 בתו לכ ג || M 62 יכולני לבעי כמה בתולות || M 63 [וחיישינו שמא באמבי עיברה א״ל חיישינן] שמא || M 64 + אינו || M 65 מוליד ההוא ביעק׳ || M 66 בלבד | M 67 הזאת | M 68 ר׳ וגוגעת || M 69 כבר || M 70 בתיב || B 71 תהא || M 72 + א״ר פפא.

Zoma, Aher und R. Âqiba. R. Âqiba sprach zu ihnen: Wenn ihr an die glänzenden Marmorsteine herankommt, so rufet nicht: Wasser, Wasser, denn es heisst:[69] *Wer Lügen redet, soll vor meinem Angesicht nicht bestehen.* Ben Âzaj schaute[70] und starb. Ueber ihn spricht der Schriftvers:[69] *Kostbar ist in den Augen des Herrn der Tod seiner Frommen.* Ben-Zoma schaute und kam zu Schaden[70]. Ueber ihn spricht der Schriftvers:[69] *Hast du Honig gefunden, so iss, was dir genügt, dass du seiner nicht satt werdest und ihn ausspeiest.* Man fragte Ben-Zoma: Darf man einen Hund[71] kastriren? Dieser erwiderte:[71] *In eurem Land dürft ihr es nicht thun*: bei keinem [Tier], dass sich in eurem Land befindet, dürft ihr es thun. Ferner fragte man Ben-Zoma: Darf der Hohepriester eine schwangere Jungfrau[72] heiraten? ist bei einer solchen das zu berücksichtigen, was Šemuél sagte, dass er nämlich wiederholt den Beischlaf ohne Jungfernschaftsblut ausüben könne, oder nicht, weil dies eine Seltenheit ist. Dieser erwiderte: Dass, was Šemuél gesagt hat, ist eine Seltenheit, man nehme daher an, dass sie in einer Wanne[73] koncipirt hat. — Aber Šemuél sagte ja, dass ein Samentropfen, der nicht wie ein Pfeil herausschiesst, nicht befruchten könne!? Auch in diesem Fall kann er vorher wie ein Pfeil herausgeschossen sein.

Die Rabbanan lehrten: Einst stand R. Jehošuâ b. Ḥananja auf einer Stufe des Tempelbergs; da bemerkte ihn Ben-Zoma und stand vor ihm nicht auf. Da rief jener: Woher[74] und wohin, Ben-Zoma? Dieser erwiderte: Ich habe [den Raum] zwischen den oberen und den unteren Gewässern betrachtet; die Entfernung zwischen beiden beträgt nur drei Finger, wie es heisst:[75] *Und der Geist Gottes schwebte über dem Wasser*, wie eine Taube über ihren Jungen schwebt, ohne sie zu berühren. Da sprach R. Jehošuâ zu seinen Schülern: Ben-Zoma befindet sich noch ausserhalb; der Vers: *Und der Geist Gottes schwebte über dem Wasser* spricht ja vom ersten Tag, während die Scheidung am zweiten geschah, wie es heisst:[76] *Und sie soll eine Scheidewand*

130. Ps. 101,7. 131. Dh. er vertiefte sich zu sehr. 132. Ps. 116,15. 133. Er wurde irrsinnig. 134. Pr. 25,16. 135. Das kastrirte Tier ist als Opfer unzulässig, demnach gilt dies Verbot nur von Tieren, die als Opfer dargebracht werden dürfen. 136. Lev. 22,24. 137. Die noch im Besitz ihrer Jungfernschaft ist; der Hohepriester darf nur eine Jungfrau heiraten; cf. Lev. 21,13. 138. In welcher ein Mann einen Samentropfen ausgestossen hatte. 139. Mehr am Platz ist diese Frage nach der La. des jer. T., nach welcher sie einander auf dem Weg begegnet sind. 140. Gen. 1,2. 141. Ib. V. 6.

רב אחא בר יעקב בשלא נטמא ירבנן אמרי בי עזרא
דנטלא מר זוטרא יאיתימא רב אסי אמר בתרי עלייני
דפריסי אהדדי ואמרי לה בתרי כסי דסחיפי אהדדי׃
אחר קיצין בנטיעת עליו הכתוב אומר אל תתן את
פיך לחטיא את בשרך מאי הוא חזא ביטטרון
דאתיהבא ליה רשותא למיתב לכיתבה וכזיתא דישראל
אמר נמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרית
ולא עורף ולא עיפוי שמא חס ושלום שתי ישויות
הוי אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פילכי דנורא
אמרי ליה מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה
איתיהבא ליה רשותא למיתק זכוותא דאחר ויצתה
בת קול ואמרה שובו בנים שוכבים חוץ מאחר אמר
היאיר ואיטרוד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק
ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות רעה נפק
אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולאי אלישע בן אביה
את עקר פוגלא מיישרא בשבת ויהב לה אמרה אחר
הוא׃ שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות
רעה אמר ליה מאי דכתיב גם את זה לעמת זה
עשה האלהים אמר לו כל מה שברא הקדוש ברוך
הוא ברא בנגדי ברא הרים ברא גבעות ברא ימים
ברא נהרות אמר לו רבי עקיבא רכך לא אמר כך
אלא ברא צדיקים ברא רשעים ברא גן עדן ברא
גיהנם כל אחד ואחד יש לו שני חלקים אחד בגן
עדן ואחד בגיהנם וכה צדיק נטל חלקו וחלק חבירו

M 73 אשי | M 74 הוא מטבו | M 75 עמורה ילא ישיבה
M 76 יש אפק למטבו | M 77 לא קמאה ולא תה
M 78 הויתתי | P 78 אמרי...בקביה
M 79 למטבו למעקר זכוי
M 80 + מאחורי הפרגוד | M 81 ולית ליה תקנה לעולם
M 82 ותחזיה לההוא זונה | M 83 + ששמר וליתהני
M 84 פילגא | P 84 יצא בכל העולם כולו | M 85 מאריא ול
M 87 + בעולמי | M 88 א ל | M 89 נוטל.

zwischen dem zerschmetternden Gesetz wie Leiden. Wieviel sind sie von einander entfernt? R. Aha b. Jâqob sagte: Ein Haar breit. Die Rabbanan sagten: Wie die Bretter eines Stegs. Mar-Zutra, nach Anderen, R Asi, sagte: Wie zwei auf einander ausgebreitete Gewänder. Manche sagen: Wie zwei über einandergestülpte Becher.

Aher haute junge Triebe nieder. Ueber ihn spricht der Schriftvers: *Gestatte deinem Mund nicht, deinem Leib zu Schuld zu bringen.* Was bedeutet dies? Er sah, dass man Metatron die Erlaubnis erteilte, sich niederzusetzen und die Verdienste Jisraéls anzuschreiben. Da sprach er: Es ist ja überliefert, dass es droben weder Sitzen noch Streit noch Trennung noch Verbindung gebe; vielleicht giebt es – behüte und bewahre – zwei Gottheiten!? Darauf holte man den Metatron und versetzte ihm sechzig Feuerprügel, indem man zu ihm sprach: Weshalb bist du nicht aufgestanden, als du ihn bemerkt hattest? Alsdann erteilte man ihm die Erlaubnis, die Verdienste Ahers auszumerzen. Darauf ertönte ein Widerhall und sprach: *"Kehret zurück, ihr abtrünnigen Söhne,* ausser Aher. Da sprach er: Da ich nun aus jener Welt verdrängt worden bin, so will ich von dieser Welt geniessen: alsdann artete er aus. Als er fortging, traf er eine Hure und forderte sie auf. Diese fragte ihn: Bist du nicht Elišâ b. Abuja?[147] Darauf riss er am Šabbath einen Rettig aus einem Beet und gab ihr. Da sprach sie: Es ist ein anderer.

Aher fragte nach seiner Ausartung den R. Meír: Was bedeutet der Schriftvers: *"Diesen hat Gott neben jenem gemacht*? Dieser erwiderte: Zu allem,' was der Heilige, gebenedeiet sei er, gemacht hat, machte er auch ein Ebenstück: er schuf Berge und schuf Hügel, er schuf Seen und schuf Flüsse. Da sprach jener: Dein Lehrer R. Âqiba erklärte es anders: er schuf Fromme und schuf Gottlose, er schuf das Paradies und schuf das Fegefeuer. Jeder hat zwei Anteile, einen im Paradies und einen im Fegefeuer; der Fromme, der sich verdient gemacht hat, erhält seinen Anteil und den Anteil seines Genossen im Paradies; der Gottlose, der sich schuldig gemacht hat,

142. Dh. er artete aus. – 143. Ecc. 5,5. 144. Einer der höchsten Engel, nach LEVY *s. v.* συναγωγός (der Engel nächst dem Herrscher), nach FRANCK *La Cabale israélienne* (der Engel nächst dem Thron) vgl. auch KOHUT *Ar. compl.* v 119 ff. 145. So nach MAIMONIDES (Mišnakomm. Syn. x, 1), der übrig. עמורה satt תחרות liest. 146. Jer. 3,22. 147. Wirklicher Name desselben der Name Aher, dh. Anderer, wurde ihm zum Schimpf nach seiner "Ausartung" beigelegt. 148. Ecc. 7,14.

erhält seinen Anteil und den Anteil seines Genossen im Fegefeuer. R. Mešaršeja sagte: Welcher Schriftvers deutet darauf hin? — von den Frommen heisst es:[149] *Darum werden sie nun Zweifaches in ihrem Land erhalten*; von den Gottlosen heisst es:[150] *Und mit doppelter Zerschmetterung zerschmettere sie.*

Aher fragte nach seiner Ausartung den R. Meír: Worauf deutet der Schriftvers:[151] *Gold und Krystall kommen ihr nicht gleich, noch tauscht man sie ein für güldenes Geschirr*? Dieser erwiderte: Das sind die Worte der Gesetzlehre, die schwer zu erwerben sind, wie Gold und güldenes Geschirr, und leicht zu verlieren sind, wie Krystallgeschirr. Da sprach jener: Dein Lehrer R. Âqiba erklärte es anders: wie Gold- und Krystallgeschirr, wenn es zerbricht, hergestellt werden kann, ebenso giebt es für einen Schriftgelehrten, wenn er gesündigt hat, eine Besserung. Darauf sprach dieser: So thue auch du Busse! Jener erwiderte: Ich habe bereits [eine Stimme] hinter dem [himmlischen] Vorhang rufen gehört: *Kehret zurück, ihr abtrünnigen Söhne*, ausser Aher.

Die Rabbanan lehrten: Einst ritt Aher am Šabbath auf einem Pferd und R. Meír folgte ihm, um Lehre aus seinem Mund zu hören. Da sprach jener: Meír, kehre um, denn ich merke an den Schritten meines Pferds, dass hier die Šabbatgrenze[152] ist. — Kehre doch auch du um. — Ich habe dir ja schon gesagt, dass ich bereits [eine Stimme] hinter dem Vorhang rufen gehört habe: *Kehret zurück, ihr abtrünnigen Söhne*, ausser Aher. Da fasste er ihn und brachte ihn ins Lehrhaus. Darauf sprach jener zu einem Knaben: Nenne mir deinen Schriftvers[153]. Dieser erwiderte: [154]*Keinen Frieden, spricht der Herr, giebt es für die Gottlosen.* Darauf führte er ihn in ein anderes Lehrhaus, wo jener einen Knaben ebenfalls nach seinem Schriftvers fragte. Dieser erwiderte:[155] *Ja, wolltest du dich auch mit Laugensalz waschen und viel Seife an dich verwenden, schmutzig bleibt doch deine Missethat vor mir.* Darauf führte er ihn in ein anderes Lehrhaus, wo jener wiederum einen Knaben nach seinem Schriftvers fragte. Dieser erwiderte:[156] *Was willst du nun thun, du Zerstörter? Magst du dich auch in Schar-*

בנן עדן נתחייב ישע נשר חרקן יחרק חברי בניתנם
אבי רב משרשיא מאי קראה נבי צדיקים בתיב
לבן בארצם משנה ירשו נבי רשעים בתיב [ו]משנה 91 7
שברים שברם׃ שאל אחר את רבי מאיר לאחר 17 18
עיצא רתרבית רעה מאי דכתיב לא אלו דברי תיבה 28 17
וזכוכית יתמיהה כלי פז אמר לי אלו דברי תיבה
שקשין לקנותן ככלי יהב יכלי פז וניתין לאבדן ככלי
זכוכית אמר רבי עקיבא רבך לא אמר כך אלא
מה כלי יהב וכלי זכוכית אף על פי שנשברו יש
להם תקנה אף תלמיד חכם אף על פי שפרה יש
לו תקנה אמר לו אף אתה חזור בך אמר לו כבר
שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שוכבים חוץ
מאחרי תנו רבנן מעשה באחר שהיה רוכב על הכוס
בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה
מפיו אמר לו מאיר חזור לאחריך שכבר שיערתי
בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת אף אתה חזור בך
ראה כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי הפרגוד
שובו בנים שוכבים חוץ מאחר תקפיה עיולי לבי
מדרשא אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לי 48 22
אין שלום אמר ה׳ לרשעים עיולי לבי בנישתא
אחרויתי אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו
כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך Jer. 2, 22
לפני עיולי לבי בנישתא אחרויתי אמר ליה לינוקא Co. b
פסוק לי פסוקך אמר ליה אית שדוד מה תעשי כי 4, 30
תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך עינך

M 90 מ״ק — M 91 יאו׳ דית בושתם משנה M 92
אלהים אפי בכלי דיהם שאין בהם מתים אלא עקיבא רבי אינו
אומר חבי M 93 זהב וכרי M 94 בני שמע M 95
ולמוד יודע בטעמו בינו שהגיע לת ש א ל ר מאיר M 96
ששמעתי בעקבי הכוס שעיר B 97 ק א ל B 98
M — יאו׳...ל״ד M 99 אכפייה עיולי׳ M 1 שמעיה לההוא
ינוקא הקרי אכ...בורית יב עיולי׳ לבי מדרשא אר שמעית ההוא
ינוקא הקרי אין שלום אמר ה׳ לרשע עיולי לב״מ אח׳ שמעיה
ההוא ינוקא ההוה קרי ואת.

149. Jes. 61,7. 150. Jer. 17,18. 151. Ij. 28,17. 152. Man darf am Šabbath nicht mehr als 2000 Ellen ausserhalb der Stadt gehen; cf. Bd. I S. 146 N. 5. 153. Mit dem du dich eben befasst hast. Die von den Kindern erhaltenen Antworten galten damals als eine Art Orakelspruch. 154. Jes. 48,22. 155. Jer. 2,22. 156. Ib. 4,30.

לשוא תתיפי וגו׳ עיילוה לבי בניתא אחריתי עד
דעיילוה לתלתסרי בניתי כולהי פסקי ליה בי חאי
נינהו לכתרא אמר ליה פסוק לי פסוקך אמר ליה
ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו׳ והוא Ps.50,16
ינוקא הוה מנמנם בלישניה אשתמע כמה דאמר
ליה ולאלישע אמר אלהים איבא דאמרי סכינא הוה
בהדיה וקרעיה ושדריה לתליסר בי בניתי ואיבא
דאמרי אמר אי הואי בידי סכינא הוה קרענא ליה;
כי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לידייניה ולא
לעלמא דאתי ליתי לא מידן לידייניה משום דעסק
באורייתא ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא אמר
רבי מאיר מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי מתי
אמות ואעלה עשן מקברו כי נח נפשיה דרבי מאיר
סליק קוטרא מקבריה דאחר אמר רבי יוחנן עבורתא
למיקלא רביה חד הוה ביננא ולא מצינן לאצולויה
אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה מאן אמר מתי אמות
ואכבה עשן מקברו כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק
קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה ההוא ספדנא
אפילו שומר חפתח לא עמד לפניך רבינו; בתי של
אחר אתיא לקמיה דרבי אמרה ליה רבי פרנסני
אמר לה בת מי את אמרה לו בתו של אחר אני
אמר לה עדיין יש מזרעו בעולם והא כתיב לא נין Ij.18,19
לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו אמרה לו
זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו ויד ירדה אש

M 2 לכו...דעיולוה — B 3 בי מדרשא ושמע כי
חאי גוונא לבוש דתליסר שמעיה לתהוא ינוקא מיגמ בלישן ואמר
ולאל אמר אלה קריעה ושדריה לתליסר בי מדרשא בי שבוב
M 5 מיטב...דאתי M 4 אמרי לא ליתן ליה משום
גבריהא למיקלה לרביה בנורא חד M 6 אי...אמר
M 7 ואיפסיק M 8 בפני M 9 אראי דפני רבי
M 10 לה עדיין M 11 — והא בת P 10 לא
M 12 תור
M 13 וירדה אש מן השמים ובקש לישרוף את רבי בבת רבי ואמר.

lach kleiden, magst du dich schmücken mit goldenem Schmuck, magst du deine Augen mit Bleiglanz schminken, — umsonst machst du dich schön &c. Alsdann führte er ihn in ein anderes Lehrhaus, bis er ihn schliesslich in dreizehn Lehrhäuser geführt, und er immer Verse ähnlicher Art zur Antwort erhalten hatte. Als er den letzten nach seinem Schriftvers fragte, erwiderte dieser: *"Zum Gottlosen aber spricht Gott: Was hast du meine Satzungen herzuzählen?* &c., und da dieser stotterte, so glaubte er, er habe gesagt: Zu Elišâ[157] aber spricht Gott. Manche erzählen, dass er ihn mit einem Messer, das er bei sich hatte, aufgeschlitzt und in die dreizehn Lehrhäuser herumgeschickt habe, und manche erzählen, er habe nur gesagt, dass wenn er ein Messer in der Hand hätte, er ihn aufgeschlitzt haben würde.

Als die Seele Aḥers zur Ruhe einkehrte, sprachen sie: Weder wollen wir ihn strafen, noch soll er in die zukünftige Welt kommen; strafen wollen wir ihn nicht, da er sich mit der Gesetzlehre befasst, und in die zukünftige Welt soll er ebenfalls nicht kommen, da er gesündigt hat. Da sprach R. Meír: Lieber soll er gestraft werden und dann in die zukünftige Welt kommen; sobald ich sterbe, will ich einen Rauch aus seinem Grab aufsteigen lassen. Als die Seele R. Meírs zur Ruhe eingekehrt war stieg ein Rauch aus dem Grab Aḥers; da sprach R. Johanan: Es gehört Kraft dazu, seinen Lehrer zu verbrennen; wir hatten einen unter uns, und konnten ihn nicht retten; wenn ich ihn an der Hand bringen sollte, wer würde ihn mir abnehmen!? Darauf sprach er: Sobald ich sterbe, so lasse ich den Rauch von seinem Grab verschwinden. Als die Seele R. Johanans zur Ruhe eingekehrt war, verschwand der Rauch vom Grab Aḥers. Da sprach ein Trauerredner über ihn: Selbst der Wächter an der Pforte[158] konnte dir nicht widerstehen, Meister!

Die Tochter Aḥers trat einst vor Rabbi und sprach zu ihm: Meister, verabreiche mir Nahrung! Dieser fragte: Wessen Tochter bist du? Jene erwiderte: Die Tochter Aḥers. Da sprach er: Noch giebt es welche von seinen Nachkommen auf der Welt! es heisst ja: [160]*Nicht Spross bleibt ihm noch Schoss in seinem Volk, und kein Entronnener ist in seiner Behausung.* Darauf rief diese: Denke doch an seine Gelehrsamkeit

157. Ps. 50,16. 158. Im stotternd hervorgebrachten "ulerašâ" (zum Gottlosen) glaubte er "Elišâ" gehört zu haben. 159. Des Fegefeuers. L. LEVY, *Neuhebr. u. chald. Wörterb.* p. 31, emendirt: הפסד = Hölle, Unterwelt, jedoch ganz grundlos. 160. Ij. 18,19.

וסכסכה כפסלו של רבי בכה ואמר רבי ומה למתגנין בה כך למשתבחין בה על אחת כמה וכמה: ורבי מאיר היכי נמר תורה מפומיה דאחר והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [162]מאי דכתיב [163]כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו אמר ריש לקיש רבי מאיר קרא אשכח ודריש [164]חט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי רב חנינא אמר מהכא [165]שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וגו' קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול הא בקטן [166]כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא [167]רבי מאיר אכל תחלא ושדא שיחלא לברא: דרש רבא מאי דכתיב [168]אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו' למה נמשל [169]תלמידי חכמים לאגוז ליתר לך מה אגוז זה אף על פי שמלוכלך בטיט וכצואה אין מה שבתוכו נמאס אף תלמיד חכם אף על פי שפרח אין תירתי נמאסת: אשכחיה רבה בר [170]שילא לאליתי אמר ליה [171]מאי קא עביד [172]הקדוש ברוך הוא אמר ליה [173]קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דרבי מאיר לא [174]קאמר אמר ליה אמאי [175]מישם דקא נמר שמעתא מפומיה דאחר אמר ליה [176]אמאי רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק [177]אמר ליה השתא [178]קאמר מאיר בני אומר [179]בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון

Mq.17a
Mal.2,7
Pr.22,17
Ps.45,11
Cant.6,11
Syn.46b

14 M — אמר רב דימי תיובו דאמרי אינשי אשכחתיה תחלתא אכול גוזא ושדו שיחלא רבי לישנא אחרינא 15 M אכול תחלא ושדו שיחלא 16 M ד ת 17 M רב V| רב שילא 18 M קוב ה 19 M גרים 20 M לא קא גרים משום דגרים שמ 21 M מאי נפקא מינה א ל ר מ 22 M א ל 23 M דקאמרת הכי מאי קאמר ר מ בני אומר בשעה.

und nicht an seine Thaten! Sofort stieg ein Feuer vom Himmel und versengte die Bank Rabbis. Da weinte Rabbi und sprach: Wenn wegen solcher, die sie verächtlich machen, so etwas geschieht, um wieviel mehr wegen solcher, die sie geachtet machen!

Wieso durfte R. Meír aus dem Mund Ahers das Gesetz lernen. Rabba b. Bar-Hana sagte ja im Namen R. Johanans: Es heisst:[161]*Denn eines Priesters Lippen sollen sich an die rechte Lehre halten, und Unterweisung erwartet man aus seinem Mund, denn er ist der Gesandte des Herrn der Heerscharen*: wenn der Lehrer einem Gesandten des Herrn der Heerscharen gleicht, so erwarte man Unterweisung aus seinem Mund, wenn aber nicht, so erwarte man keine Unterweisung aus seinem Mund!? Reš-Laqiš erwiderte: R. Meír fand einen Schriftvers, den er wie folgt auslegte:[162]*Neige dein Ohr und höre die Worte der Weisen, und richte dein Herz auf meine Erkenntnis*; es heisst also nicht: auf ihre Erkenntnis, sondern auf meine Erkenntnis. R. Hanina entnimmt dies aus folgendem Schriftvers:[163]*Höre, Tochter, und sieh und neige dein Ohr und vergiss dein Volk und dein Vaterhaus &c.* — Die Verse widersprechen ja einander!? — Das ist kein Widerspruch; einer spricht von einem Erwachsenen, der andere spricht von einem Unerwachsenen. Als R. Dimi kam, erzählte er: Im Westen sagen sie, R. Meír habe die Dattel gegessen und den Stein fortgeworfen.

Raba trug vor: Es heisst:[164]*Zum Nussgarten war ich hinabgegangen, die frischen Triebe des Thals zu schauen &c.*; weshalb werden die Schriftgelehrten mit einer Nuss verglichen? — dies besagt: wie bei einer Nuss, auch wenn sie mit Kot und Mist beschmutzt ist, dennoch der Kern nicht widerlich wird, ebenso wird die Gelehrsamkeit des Schriftgelehrten nicht verächtlich, auch wenn er gesündigt hat.

Rabba b. Šila traf Elijahu und fragte ihn: Was thut jetzt der Heilige, gebenedeiet sei er? Dieser erwiderte: Er trägt Lehren aus dem Mund aller Rabbanan vor, nicht aber aus dem Mund R. Meírs. Jener fragte: Weshalb? — Weil er Lehren aus dem Mund Ahers gelernt hat. Jener entgegnete: Warum denn, R. Meír fand einen Granatapfel, ass die Frucht und warf die Schale fort!? Dieser erwiderte: Jetzt eben spricht er: Mein Sohn Meír sagte: Wenn der Mensch gequält wird, so spricht die Gottheit wie folgt: Wehe, mein Kopf, wehe, mein Arm; wenn sich nun der Heilige,

161. Mal. 2,7. 162. Pr. 22,17. 163. Ps. 45,11. 164. Cant. 6,11.

איבית ליה מיאשי קמיה מרנן אם כן קם הקדוש
ברוך הוא מבעלי על ימין של עשרים קל ותשיב על
ימין של צדיקים שנשבעת אשבחיה לרחב
יתידה דתרי בעובדא דישא יקא בבי אמי ליה
שיננא אמאי קא בכית אמר ליה מי שרירא מאי
הכתוב בתו ברכתן אזה כפר אזה שקל איה סופר
את המגדלים אזה סופר שהיו סופרים בל איתית
שבתיהה איה שוקל שהיו שוקלים בלו יתמודו
שבתיהה איה סופר את המגדלים שהיו שונין שלש
מאית הלכות במעמד הפותח באייר יאמר רבי אמי
תלת מאה בעי בעי יאוו יאהותיבי במעמד הפותח
באייר יתנן שלשה מלכים יאבעה חדיוטות אין
להם חלק לעולם הבא אלו מה תהוי עלן אמר ליה
שיננא טינא חותה בהבם אחד מאי זמר ווזני לא
פסק מפומיה אמרי עליו על אחד בשעה שהוה עומד
"בבית המדרש הרבה בפרי מינין נישתיין "מחזקין
שאל ניסום הגרדי את רבי מאיר בל עמרי הנחת
לויתה בלוק אמר ליה בל "מאן דהוה נקי אכל איבורי
בליק בל דרא הוה נקי אכל איבורי לא בליק; רבי
עקיבא עלה בשלום יורד בשלום ועלה הבתים אומר
משבני אדריך נרוצה יאז רבי עקיבא בקשי מלאבי
השרת רהוחפי אמר ליה הקדוש ברוך הוא הניחו
לזקן זה שיאני להשתמש בכבודי מאי דרש אמר
רבה בר בר הנה אמר רבי יוחנן יאתה מרבבת
קדש את הוא ברבבה שלו רבי אבהו אמר רעל

M 24 בו מעט אני עי M 25 שנשמעה ע ר ש ע עד אדת
בנות יבנות אשבו M 26 הקאו יהלי אעמיקי B 27 מאי
30 ברב...המגדלים M 29 ושר האי מאי דב M 28
M 32 M 31 אמרי ר אבהו אירבע מאות M שיתי
M 35 ... רי M 34 יהודית בבנות M 33 מבוזיות
וויא א M 37 בל...לויתן M 36 ⊃ נקי נשות אכב
M 38 ○ דגול...שלא.

gebenedeiet sei er, wegen des Bluts der Gottlosen so sehr grämt, um wieviel mehr thut er dies wegen des Blutes der Frommen, wenn es vergossen wird.

Schmuël traf R. Jehuda wie er an den Thürriegel gelehnt stand und weinte. Da sprach er zu ihm: Scharfsinniger, weshalb weinst du? Dieser erwiderte: Ist denn das gering, was von den Schriftgelehrten geschrieben steht: *Wo ist der Zählende, wo ist der Wägende, wo ist, der die Thürme abzählte*? Wo ist der Zählende: die, welche die Buchstaben der Gesetzlehre zählten; wo ist der Wägende: die, welche Leichtes und Geringes in der Gesetzlehre erwogen; wo ist, der die Thürme abzählte: die, welche dreihundert Halakhoth über einen in der Luft schwebenden Thurm lehrten. Und so sagte auch R. Ami, dass Doëg und Ahithophel dreihundert Fragen bezüglich eines in der Luft schwebenden Thurms stellten. Ferner wird auch gelehrt, dass drei Könige und vier Gemeine keinen Antheil an der zukünftigen Welt haben; was soll nun mit uns geschehen!? Da sprach jener: Scharfsinniger, ein Wurm nagte in ihrem Herzen. — Was war mit Aher los? Griechische Lieder schwanden nicht aus seinem Mund. Man erzählt von Aher, dass, als er sich im Lehrhaus aufstellte, minäische Bücher zahlreich aus seinem Schoss fielen.

Nimos der Weber fragte R. Meïr: Wirkt [die Farbe] bei jeder Wolle, die man in den Kessel legt? Dieser erwiderte: Bei einer Wolle, die vorher rein war, wirkt sie, bei einer Wolle, die vorher nicht rein war, wirkt sie nicht.

R. Âqiba stieg in Frieden hinauf und kam in Frieden herab. Ueber ihn spricht der Schriftvers:[170] *Zieh mich dir nach, lass uns laufen.* Und auch R. Âqiba wollten die Dienstngel hinabstossen, da sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihnen: Lasset diesen Greis, er ist würdig, sich meiner Ehre zu bedienen. — Aus welchem Schriftvers erforschte er es? Rabba b. Bar-Ḥana erwiderte im Namen R. Johanans:[171] *Er kam von heiligen Myriaden her*: er ist unter seinen Myriaden ausgezeichnet[172]. R. Abahu sagte:

165. Diese Stelle handelt von dem gerichtlich Hingerichteten; cf. Syn. 46a. 166. Jes. 33.18. 167. Gemeint sind hier die Lehren, die durch die hermen. Regel a majore ad minorem bezw. umgekehrt (קל וחומר) gefolgert werden. 168. Wahrsch. ein auf freiem Raum befindliches Bauwerk, das im Reinheitsgesetz Gegenstand vieler komplizirter Lehren ist; cf. Ah. iv,1 ff. 169. Cf. Syn. 90a. 170. Cant. 1,4. 171. Dt 33,2 172. אתה wird mit "Zeichen" übersetzt, er hat daher vom Glauben an die Existenz Gottes nicht ab.

"Hervorragend unter den Myriaden": er ist gekennzeichnet unter seinen Myriaden. Reš-Laqiš sagte: "Herr der Heerscharen ist sein Name": er ist Herr in seinem Heer. R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: "Der Herr war nicht in dem Sturmwind; nach dem Sturmwind kam ein Erdbeben: der Herr war nicht in dem Erdbeben: nach dem Erdbeben kam ein Feuer: der Herr war nicht im Feuer. Nach dem Feuer aber liess sich ein sanftes Sausen vernehmen — und der Herr war darin.

Die Rabbanan lehrten: Sechs Eigenschaften besitzen die Dämonen, in dreien gleichen sie den Dienstengeln und in dreien gleichen sie den Menschen. In dreien den Dienstengeln: sie haben Flügel, gleich den Dienstengeln, sie schwirren von einem Ende der Welt bis zum anderen umher, gleich den Dienstengeln, und sie wissen, was sich ereignen wird, gleich den Dienstengeln.

Sie wissen? wie kommst du darauf! Sage vielmehr: sie hören es hinter dem [himmlischen] Vorhang, gleich den Dienstengeln. In dreien den Menschen: sie essen und trinken, gleich den Menschen, sie pflanzen sich fort, gleich den Menschen und sie sterben, gleich den Menschen. Sechs Eigenschaften besitzen die Menschen, in dreien gleichen sie den Dienstengeln und in dreien gleichen sie dem Vieh. In dreien den Dienstengeln: sie besitzen Verstand, gleich den Dienstengeln, sie gehen aufrecht, gleich den Dienstengeln, und sie bedienen sich der Heiligensprache, gleich den Dienstengeln. In dreien dem Vieh: sie essen und trinken, gleich dem Vieh, sie pflanzen sich fort, gleich dem Vieh, und sie werfen Kot aus, gleich dem Vieh.

בדברה דנפא הוא בכבה שרי ירוש רקיש אמר
[ה] צבאות שמי אדון הוא בצבא שלי ירבי חייא
בר אבא אמר רבי יוחנן (י)לא ברוח ה יאדר הרוח
הרעש (ו)לא ברעש ה יאדר הרעש אש יא באש ה
יאדר האש קול דממה דקה והנה ה עברו תני
רבנן ששה דברים נאמרו בשדים שלשה במלאכי
השרת וישלשה בבני אדם שלשה במלאכי השרת
יש להם בנפים במלאכי השרת יטסין מסוף העולם
ועד סופי במלאכי השרת יודעין מה שעתיד להיות
במלאכי השרת יודעין מפקא דעתך אלא שומעין
מאחורי הפרוכת במלאכי השרת ישלשה בבני אדם
אוכלין ושותין בבני אדם פרין ורבין בבני אדם
ומתים בבני אדם ששה דברים נאמרו בבני אדם
שלשה במלאכי השרת שלשה בבהמה שלשה
במלאכי השרת יש להם דעת במלאכי השרת יתלטין
בקומה וקיפה במלאכי השרת יומפרים בשתי הקדש
במלאכי השרת שלשה בבהמה אוכלין ושותין בבהמה
יפרין ורבין בבהמה ומיתואין רעי בבהמה; כי
המסתכל בארבעה דברים רחוי לו שלא בא לעולם
כי; בשלמא מה למעלה מה למטה מה לאחוי דקיו
אלא לפנים מה דהוה הוה רבי יוחנן ורבי אלעזר
דאמרי תריהון משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו
בנו לי פלטרין שנדולין על האשפה הלכו ובנו לו
אין רצונו של מלך להזכיר שם אשפה; כל שלא
הם על כבוד קונו רחוי לו שלא בא לעולם; מאי
היא רבי אבא אמר זה המסתכל בקשת רב יוסף

Isa. 48,2

Reg. 19, 11,12

Qid. 40a

M 39 ○אמר...שרו | M 40 + מחבא | M 41 אפנים | M 42 — יודעין...חשרת | M 43 מולידים ומזרועים בבני | M 44 בכשר ודם | M 45 — | M 46 ג בבהמ ש | M 47 | M 48 — ג בבהמה | M 49 יפרי ורבי בבה | M 50 שפיר אינ מה לפנים מה לאחוי מה הוי ה רבש ויבא | M 51 בתקום דאמי תרי משמי משל למה ה למלך שאבני | M 52 אשפה יאין רצוני שתזכרי לו שם | אמר רבא זה.

Wer über vier Dinge Betrachtungen anstellt, für den wäre es besser, wenn er auf die Welt nicht gekommen wäre &. Allerdings nicht darüber, was sich oben, unten und hinten befindet, weshalb aber nicht darüber, was sich vorn befindet, was geschehen, ist ja geschehen!? — R. Johanan und R. Eleâzar erklärten beide: dies sei mit Folgendem zu vergleichen: Ein König befahl einst seinen Dienern für ihn einen grossen Palast auf einem Misthaufen zu bauen, und diese thaten es. Der König wünschte aber nicht, dass man ihm fortan des Misthaufens erwähne.

Wer die Ehre seines Schöpfers nicht schont, für den wäre es besser, wenn er auf die Welt nicht gekommen wäre. Was ist damit gemeint? R. Abba

173. Cant. 5,10. 174. Jes. 48,2 175. iReg.19,11,12.

אמר זה העובר עבירה בסתר מסתכל בקשת דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן Ez 1,28
מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' וכתיב
ויסק אמר זה העובר עבירה בסתר כדרבי יצחק
דאמר רבי יצחק כל העובר עבירה בסתר באילו Qoh 8,12
דוחק רגלי שכינה שנאמר כה אמר ה' השמים כסאי Is 66,1
ומראה הדם וגו' רגלי איני אלא כדרבי אלעא חזקן אם Mi 1,4 Qoh 4,17
רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין
מכירין אותו וילבש שחורין ויתעטף שחורין ויעשה
מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא לא
קשיא הא דמצי בייתי ליה ליצרה הא דלא מצי
בייתי ליצרה; דרש רבי יהודה ברבי נחמני מתורגמנה
דרש לקדש כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות
בקשת ובנשיא ובכהנים בקשת דכתיב כמראה
הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם [וכ] הוא מראה
דמות כבוד ה' בנשיא דכתיב ונתת מהודך עליו Nu 27,20
המסתכל בכהנים בזמן שבית המקדש קיים שהיו
עומדין על דוכנן ומברכין את ישראל בשם המפורש;
דרש רבי יהודה ברבי נחמני מתורגמנה דרש לקדש
מאי דכתיב אל תאמינו ברע (ו)אל תבטחו באלוף אם Mi 7,5
יאמר לך יצר הרע הטוא והקדוש ברוך הוא בוחנו
אל תאמן שנאמר אל תאמן ברע ואין רע אלא יצר Qoh 8,21
הרע שנאמר כי יצר לב האדם רע ואין אהוב אלא Ge 8,21 Tan 3,1
הקדוש ברוך הוא שנאמר אליך נעריו אתה שבא

M 53 + אחת M 54 + וכל העובר עבירה בסתר הקב"ה מגלה עליו בגלוי רבה אמר זה ה' M 55 ליצא ברוך זוכר חבירת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר ברוך זוכר חבירת ונאמן בברותו וקום בתאריו א"ר יצחק M 56 והתניא ר' אילעאי חוקן אומר „ ויתכסה M 57 — M 58 לוח לוץ M 59 נדחיה „ תמסתכל M 60 + M 61 כשעשעו M 62 תעם M 63 נחמ. V נחמיה M 64 ימחול לך אל תאמן בו שאין רע.

erwiderte: Wer auf den Regenbogen schaut. R. Joseph erwiderte: Wer heimlich eine Sünde begeht. Wer auf den Regenbogen schaut, denn es heisst: *Gleich dem Regenbogen, der sich am Regentag im Gewölk zu zeigen pflegt, so war der Glanz, rings um anzusehen. So war die Erscheinung der Herrlichkeit des Herrn anzusehen.* R. Joseph sagte, wer heimlich eine Sünde begeht, nach einer Lehre R. Jichaqs; R. Jichaq sagte nämlich, dass wenn jemand heimlich eine Sünde begeht, er die Füsse der Gottheit verdränge, denn es heisst: *So spricht der Herr: Der Himmel ist mein Thron, und die Erde meiner Füsse Schemel.* Dem ist ja aber nicht so, R. Eleâ der Greis sagte doch: Sieht jemand, dass sein böser Trieb sich seiner bemächtigt, so gehe er nach einer Ortschaft, da man ihn nicht kennt, kleide sich schwarz, hülle sich schwarz und gehe dem Trieb seines Herzens nach, nur entweihe er den göttlichen Namen nicht öffentlich? Das ist kein Einwand; das Eine handelt von dem Fall, wo er seinen Trieb beugen kann, das Andere handelt von dem Fall, wo er seinen Trieb nicht beugen kann.

R. Jehuda b. Nahmani, der Dolmetsch des Reš-Laqiš, trug vor: Wer auf drei Dinge schaut, dessen Augen werden stumpf: auf den Regenbogen, auf den Fürsten und auf die Priester[178]. Auf den Regenbogen, denn es heisst: *Gleich dem Regenbogen, der sich am Regentag im Gewölk zu zeigen pflegt &, so war die Erscheinung der Herrlichkeit des Herrn anzusehen.* Auf den Fürsten, denn es heisst:[179] *Und du sollst von deiner Hoheit auf ihn legen.* Auf die Priester, zur Zeit, wo der Tempel bestand und sie auf der Estrade standen und die Jisraéliten mit dem ausgesprochenen[180] Gottesnamen segneten.

R. Jehuda b. Nahmani, der Dolmetsch des Reš-Laqiš, trug vor: Es heisst:[181] *Glaubt nicht an einen Freund, verlasst euch nicht auf einen Vertrauten*; wenn nämlich der böse Trieb zu dir spricht: Sündige, der Heilige, gebenedeiet sei er, wird es dir vergeben, so glaube es nicht, denn es heisst: *Glaubt nicht an einen reâ [Freund]*, und mit *reâ* ist nur der böse Trieb gemeint, denn es heisst:[182] *Denn der Trieb des Menschen ist böse [râ]*. Vertrauter, das ist der Heilige, gebenedeiet sei er, denn es heisst:[183] *Der Vertraute meiner Jugend bist du.* Vielleicht sagst du: wer kann dies gegen

170. Ez. 1,28. 177. Jes. 60,1. 178. Wenn sie den Priestersegen sprechen. 179. Num. 27,20. 180. Der Gottesname יהוה darf sonst nicht ausgesprochen werden, cf. Sota 38a. 181. Mich. 7,5. 182. Gen. 8,21. 183. Jer. 3,4.

mich bezeugen? — die Steine seines Hauses und die Balken seines Hauses zeugen gegen den Menschen denn es heisst:[184] *Denn der Stein schreit es aus der Wand heraus schreien, und die Sparren aus dem Holzgerüst werden es zurufen.* Die Weisen sagen: Die Seele des Menschen zeugt gegen ihn, denn es heisst:[185] *Wahre die Pforten deines Munds vor der, die in deinem Busen liegt.* Wer liegt im Busen des Menschen? — die Seele. R. Zeriqa sagte: Die zwei den Menschen begleitenden Dienstengel zeugen gegen ihn, denn es heisst:[186] *Denn seine Engel entbietet er gegen dich, die dich auf allen deinen Wegen begleiten.* Die Weisen sagen: Die Glieder des Menschen zeugen gegen ihn, denn es heisst:[187] *Ihr seid meine Zeugen, Spruch des Herrn. Ich bin Gott.*

JOSE B. JOĔZER SAGTE, MAN STÜTZE NICHT UND JOSEPH B. JOḤANAN SAGTE, MAN STÜTZE WOL; JEHOŠUA B. PERAḤJA SAGTE, MAN STÜTZE NICHT UND NITAJ AUS ARBEL SAGTE, MAN STÜTZE WOL; JEHUDA B. ṬABAJ SAGTE, MAN STÜTZE NICHT UND ŠIMÔN B. ŠAṬAḤ SAGTE MAN STÜTZE WOL; ŠEMÂJA SAGTE, MAN STÜTZE WOL UND PTOLION SAGTE, MAN STÜTZE NICHT. HILLEL UND MENAHEM STRITTEN HIERÜBER NICHT; ALS ABER MENAHEM AUSSCHIED UND ŠAMMAJ EINTRAT, SAGTE DIESER, MAN STÜTZE NICHT UND HILLEL SAGTE, MAN STÜTZE WOL. DIE ERSTEN WAREN FÜRSTEN, DIE ANDEREN WAREN GERICHTSPRÄSIDENTEN.

תאמר בי מעיד בי אבני ביתי יקרות ביתי שר
אדם הם מעידין בי שנאמר בי אבן מקיר תזעק Hab. 2,11
וכפיס מעין יענה התכתים אינשים נשמתי של אדם
מעידה בי שנאמר משכבת הקר שבר פתחי פיך Mi. 7,5
אי זו היא דבר שעשבת בחזקי של אדם הוי אומר
זו נשמה רבי זריקא אומר שני מלאכי השרת המלוין
איתי הן מעידין בי שנאמר בי מלאכיו יצוה לך Ps. 91,11
לשמרך בכל דרכיך התכתים אינשים אבריי של אדם
מעידין בי שנאמר יאתם עדי נאם ה׳ ואני אל׃ Is. 43,12

ijj] ר׳ בי מעיר אומר שלא לכתוך יסא בי ויקני
אומר לכתוך ויחשע בי פתיחה אומר שלא
לכתוך ניתאי הארבלי אומר לכתוך ויחזה בי מצאי
אומר שלא לכתוך שמעיי בי ששה אומר לכתוך
שמעיה אומר לכתוך אבטליון אומר שלא לכתוך
הדר יתנים לא נידוני יצא מנכם עכנם שנאי שמאי Sam. 15a
אומר שלא לכתוך הלל אומר לכתוך הראשונים Cp. b
הוי נשיאים שניים להם אב בית דין׃

גמרא׳ תני רבנן שישה מזוגות הראשונים Jer. 2
שאמרי שלא לכתוך שנים מזוגות האחרונים שאמרי
לכתוך הראשונים הוי נשיאים שניים להם אבות
בית דין דברי רבי מאיר יהכתים אינשים יהודה בן
מצאי אב בית דין שמעון בן שטח נשיא מאן תנא
להא דתני רבנן אמר רבי יהודה בן מצאי מיאה Mak. 5f
בנחמה אם לא הרגתי עד זימם יהוציא מידן של
צדוקין שהיי אינשים אין עדים זימנין נהדרין עד
שיהדע הגידין אמר לי שמעון בן שטח מיאה בנחמה
אם לא שפכת דם נקי שהיי אמרי הכתים אין עדים
זימנין נהדרין עד שיהיו שניהם יאין יהקן עד

M 65 יהודי M 66 היא M 67 איתי דבי שמאי
בדי M 68 מיאתים תמניא דיאתם קן P 69 דבי V. ר׳ א׳
M ר׳ שילא אומר אוב יש א תן מע M 70 יהקי M 71
— איש וישתרש M 72 יהתכתים אבות ב ר M 73
תיאש M 74 ישמעאי M 75 ר M 76 שאומ

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Die Drei von den ersten drei Paaren[189], welche gesagt haben, man stütze nicht, und die Zwei von den letzten zwei Paaren, welche gesagt haben, man stütze wol, waren Fürsten und die anderen waren Gerichtspräsidenten — Worte R. Meirs; die Weisen sagen, Jehuda b. Ṭabaj sei Gerichtspräsident und Simôn b. Šaṭaḥ sei Fürst gewesen. — Wer ist der Autor folgender Lehre der Rabbanan: Jehuda b. Ṭabaj sagte: Soll ich so Trost sehen, wie ich einen Falschzeugen hinrichten liess, als Kundgebung gegen die Ansicht der Sadduzäer welche sagen, Falschzeugen werden nur dann hingerichtet, wenn [durch ihre Aussage] der Angeklagte bereits hingerichtet worden ist. Darauf sprach Simôn b. Šaṭaḥ zu ihm: Soll ich so Trost sehen, wie du unschuldiges Blut vergossen hast; die Weisen sagten nämlich, Falschzeugen werden nur dann hingerichtet, wenn beide als solche überführt werden, erhalten nur dann Geisselhiebe, wenn beide überführt werden, und

184. Hab. 2,11. 185. Mich. 7,5. 186. Ps. 91,11. 187. Jes. 43,12. 188. Die Hände auf den Kopf des Opfertiers, cf. Lev. 1,4. 189. Cf. Bd. I S. 242 N. 7.

Mak.3a שיזיזו שניהם יאין משלמין מזין עד שיזיזו שניהם ביד קבל עלוי יהודה בן טבאי שאני מיהה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח כל ימיו של יהודה בן טבאי היה משתטח על קברי של אותי חיוג והוה קולו נשמע בכבורין העם ליטר שקולו של חיוג הוא אמר להם קולי הוא תדעו שלמחר הוא מת ואין קולו נשמע אמר ליה רב אחא ברוה דרבא לרב אשי ילמא פיוסי פיוסה אי בדנא תבעיה מני הא אי אמרת בשלמא רבי מאיר דאמר שמעון בן שטח אב בית דין רבי יהודה בן טבאי נשיא הויני דקא מורי הלכה בפני שמעון בן שטח אלא אי אמרת רבנן דאמרי יהודה בן טבאי אב בית דין שמעון בן שטח נשיא אב בית דין בפני נשיא מי מיחה הלכה לא מאי קבל עלוי דקאמר לאצטריכי דאפילו אצטריכי נמי לא מצטריפנא: יצא מנחם ונכנס שבאי כו': תני רבנן יצא מנחם ונכנס שבאי לחיכן יצא אביי אמר יצא להתרבות רעה רבא אמר יצא לעבודת המלך תניא נמי הכי יצא מנחם לעבודת המלך ויצאו עמו שמונים וזוגות תלמידים לבושין סרוקין: אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן לעולם אל תהא שבות קלה בעינך שהרי בשבוה אינה אלא משום שבות ונחלקו בה גדולי הדור פשיטא שבות מצוה אצטריכא ליה הא נמי פשיטא לאפוקי מאן דאמר בשביכה גופה פליגי קא משמע לן בשבות הוא דפליגי אמר רמי בר חמא שמע מינה בשביכה בכל כחו בעינן דאי בלקא דעקר לא בעינן בכל כחו מאי קא עביד לסמוך מיתיבי דבר אל

M 77 יאין...שניהן M 78 אלא M 79 ליטר — M 80 — וזיא קולו של חיוג M 81 מבאי הלכא 82 M 85 ‖ ב ש — M 84 ‖ מנחם P 83 ‖ שב ש אב"ד M ○ M 87 ילמא לאצטריכי אב ד P 86 שב ש נשיא " בהויה קאמר רא בצטריפנא אלא בתרי שב ש: יצא B 88 — תנו...שמאי ‖ יצא — M 89 ‖ לבושים סירקונים M 90 שר וחב M 91 המצוה M 92 דאשבות. M 93

zahlen nur dann Geldstrafe, wenn beide überführt werden. Darauf nahm Jehuda b. Ṭabaj auf sich, nur in Gegenwart des Šimôn b. Šaṭaḥ eine Rechtsfrage zu entscheiden. Während seines ganzen Lebens pflegte Šimôn b. Šaṭaḥ sich auf das Grab dieses Hingerichteten niederzuwerfen. Das Volk hörte dann eine Stimme und glaubte, es sei die Stimme des Hingerichteten: da sprach er zu ihnen: Es ist meine Stimme, morgen werdet ihr merken, dass er tot ist, indem ihr seine Stimme nicht hören werdet. R. Aha b. Raba sprach zu R. Aši: Er kann ihn ja um Verzeihung gebeten, oder vor Gericht geladen haben. Einleuchtend ist es nun nach der Ansicht R. Meïrs, welcher sagt, Šimôn b. Šaṭaḥ sei Gerichtspräsident und Jehuda b. Ṭabaj sei Fürst gewesen, dass er vor Šimôn b. Šaṭaḥ Rechtsfragen zu entscheiden pflegte; wieso aber konnte er es nach den Rabbanan, welche sagen, Jehuda b. Ṭabaj sei Gerichtspräsident und Šimôn b. Šaṭaḥ sei Fürst gewesen, darf denn ein Gerichtspräsident überhaupt vor einem Fürsten über Rechtsfragen entscheiden!? Er nahm auf sich, sich nicht einmal mitzuzählen".

Als aber Menaḥem ausschied und Šammaj eintrat ū. Die Rabbanan lehrten: Menaḥem schied aus und Šammaj trat ein. Wo ging er hin? Abajje erwiderte: Er artete aus. Raba erwiderte: Er trat in den königlichen Dienst ein. Ebenso wird auch gelehrt: Menaḥem trat in den königlichen Dienst ein, und mit ihm auch achtzig Paare in Seide gekleidete Schüler.

Lv.1,2,4

R. Šamen b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Geringschätze das Feiern[191] nicht; das Stützen könnte ja nur des Feierns wegen verboten sein, dennoch stritten darum die Grössten des Zeitalters. — Dies ist ja selbstredend!? — Auch wo es sich um die Ausübung eines Gebots handelt. — Auch dies ist ja selbstredend!? — Um die Ansicht desjenigen auszuschliessen, welcher sagt, sie streiten um das Stützen selbst[192], lässt er uns hören, dass sie um das Feiern streiten. Rami b. Hama sagte: Es ist hieraus zu schliessen, dass das Stützen mit der ganzen Kraft geschehen müsse, denn sonst müsste es ja erlaubt sein, da dies gar keine Arbeit wäre. Man wandte ein: *Sprich zu den Söhnen Jisraels: und er soll stützen*[193]; nur die Söhne Jisraels

190. Bei einer Abstimmung. 191. Manche Arbeiten sind am Sabbath u. am Fest nach bekl. Gesetz erlaubt u. nur "des Feierns wegen" rabbanitisch verboten, wozu auch das Stützen auf ein Tier gehört. 192. Cf. S. 223 Z. 17. 193. Lev. 1,2,4.

בני ישראל יכנס בני ישראל בימכן יאן בנית Fr. 96b
ישראל בימכית רבי יוסי יהבי ישמעאל אימרים בנית Rn. 33a
ישראל בימכית רשית אמר רבי יוסי בה לי אבא Qid. 36a
ארעור פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים Hul. 85a
והביאוהו לעזרת נשים וסמכו עליו נשים לא מפני
שסמיכה בנשים אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים
ואי ברקא דעיקר סמיכה בכל כהו בעינן משום נחת
רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים אלא לאי שמע
מינה אפילו בכל כהו לעולם איבא לך בעינן
בכל כהו ואמר להו אקפי ידייכי אי הכי לא מפני
שסמיכה בנשים תיפוק ליה דאנחה לסמיכה כלל
אמר רבי אבי אבא הדא יעיד קאמר הדא דלית לה לסמיכה
כלל ועוד כדי לעשות נחת רוח לנשים אמר רב
פפא שמע מינה צידדין אכסירין דאי בקרא דעיקר Sab. 155a
צידדין מיתרין נכמיך רצידדין אלא ראי שמע מינה
צידדין אסורין רב אשי אמר אפילו תימא צידדין Fol. 17
מותרין כל דבהדי עבה בעבה דמי:

[iii] Bm. 19a
Mg. 5a
[iv]

ת שמעי אומרים מביאין שלמים ואי סומכי עליהם אבל לא עולות יבות הלל אומרים מביאין שלמים עולות ושלמים וסומכין עליהם: עצרת שחל להיות בערב שבת בית שמאי אומרים יום טבוח אחר השבת יבות הלל אומרים אי יום טבוח אחר השבת ומודים שאם היה להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת אין כהן נזיר מתגלח בבוקר ומודיעין בהכפר ובהעגיות שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת:

M 90 שמעון איש נצפה מוכ M 93 רבעזה M 94
האומרין M 97 משום דלוקא לבני M 98 רבי קאמר
לא מפני שסמיכה דשבה הוא בשעת הרחקת רסמיכה בכל אלא
לעשות נ ר B 99 רבעזה, M נוב ריקא ויהא עיקרן נוהגי
אלא M 1 — ב M 2 — ת M 3 אה ש

בני ישראל יסמך בני ישראל בימכין יאן בנית ישראל בימכית רבי יוסי יהבי ישמעאל אימרים בנית ישראל בימכית רשית אמר רבי יוסי בה לי אבא ארעור פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים והביאוהו לעזרת נשים וסמכו עליו נשים לא מפני שסמיכה בנשים אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים ואי ברקא דעיקר סמיכה בכל כהו בעינן משום נחת רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים אלא לאי שמע מינה אפילו בכל כהו לעולם איבא לך בעינן בכל כהו ואמר להו אקפי ידייכי אי הכי לא מפני שסמיכה בנשים תיפוק ליה דאנחה לסמיכה כלל אמר רבי אבי אבא הדא יעיד קאמר הדא דלית לה לסמיכה כלל ועוד כדי לעשות נחת רוח לנשים אמר רב פפא שמע מינה צידדין אכסירין דאי בקרא דעיקר צידדין מיתרין נכמיך רצידדין אלא ראי שמע מינה צידדין אסורין רב אשי אמר אפילו תימא צידדין מותרין כל דבהדי עבה בעבה דמי:

ת שמעי אומרים מביאין שלמים ואי סומכי עליהם אבל לא עולות יבות הלל אומרים מביאין שלמים עולות ושלמים וסומכין עליהם: עצרת שחל להיות בערב שבת בית שמאי אומרים יום טבוח אחר השבת יבות הלל אומרים אי יום טבוח אחר השבת ומודים שאם היה להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת אין כהן נזיר מתגלח בבוקר ומודיעין בהכפר ובהעגיות שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת:

stützen [die Hände auf das Opfer], nicht aber die Töchter Jisraéls; R. Jose und R. Jišmáél sagen, auch die Töchter Jisraéls dürfen stützen. R. Jose sagte: Abba Eleâzar erzählte mir, dass sie einst ein Friedensopfer - Kalb nach der Frauenhalle brachten, wo die Frauen auf dasselbe [die Hände] stützen; und zwar nicht etwa, weil Frauen zum Stützen zulässig sind, sondern um den Frauen eine Annehmlichkeit zu bereiten. Wenn man nun sagen würde, dass Stützen müsse mit der ganzen Kraft geschehen, - würde man denn die Frauen, um ihnen eine Annehmlichkeit zu bereiten, zum Dienst bei Heiligtümern zulassen!? Hieraus ist vielmehr zu schliessen, dass es nicht mit der ganzen Kraft zu geschehen brauche! Thatsächlich kann ich dir entgegnen, muss dies mit der ganzen Kraft geschehen, nur wies man dann [die Frauen] an, die Hände schwebend zu halten.—Wozu begründet er demnach: nicht weil Frauen zum Stützen zulässig sind, dies ist ja überhaupt kein Stützen!? R. Ami erwiderte: Erstens und zweitens: erstens ist dies überhaupt kein Stützen, und zweitens, um den Frauen eine Annehmlichkeit zu bereiten. R. Papa sagte: Hieraus zu entnehmen, dass es seitlich verboten ist, denn wenn es seitlich erlaubt wäre, so könnte man ja seitlich stützen. Vielmehr ist hieraus zu entnehmen, dass es auch seitlich verboten ist. R. Aši sagte: Du kannst sogar sagen, dass es seitlich erlaubt ist, denn was mit der Oberfläche gleich hoch ist, gleicht der Oberfläche[195].

DIE SCHULE SAMMAJS SAGT, MAN DÜRFE [AM FEST] FRIEDENSOPFER DARBRINGEN, OHNE ZU STÜTZEN, JEDOCH KEINE BRANDOPFER; DIE SCHULE HILLELS SAGT, MAN DÜRFE SOWOL FRIEDENSOPFER ALS AUCH BRANDOPFER DARBRINGEN UND AUCH STÜTZEN. WENN DAS VERSAMMLUNGSFEST AUF DEN VORABEND DES SABBATHS FÄLLT, SO FINDET DAS SCHLACHTEN [DER OPFER] WIE DIE SCHULE SAMMAJS SAGT, AM FOLGENDEN TAG STATT; DIE SCHULE HILLELS SAGT, ES GEBE DANN FÜR DAS SCHLACHTEN KEINEN BESONDEREN TAG. DIESE GIEBT ABER ZU, DASS, WENN ES AUF EINEN SABBATH FÄLLT, DAS SCHLACHTEN AM FOLGENDEN TAG STATTFINDET. DER HOHEPRIESTER LEGT DANN SEINE AMTSKLEIDER NICHT AN; FERNER SIND DANN TRAUER UND FASTEN ERLAUBT, ALS KUNDGEBUNG GEGEN DIEJENIGEN, WELCHE SAGEN, DAS VERSAMMLUNGSFEST FOLGE UNMITTELBAR AUF EINEN SABBATH.

194. Auf ungewöhnl. Weise; cf. Bd. I S. 710 Z. 21 ff. 195. Der Kopf des Tiers ist ja ebenso hoch wie der Rücken. 196. Man schlachte sie am Fest selbst.

גמרא. אמר רבי אישעיא מנין לעצרת ששיש לה תשלומין כל שבעה שנאמר בחג המצות וכחג השבועות וכחג הסכות מקוש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה ואימא מקוש לחג הסכות מה חג הסכות יש לה תשלומין כל שמונה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שמונה שמיני רגל הוא אימר דאמרי' שמיני רגל בפני עצמו הוא הני מילי לענין פסח קשיב אכל לענין תשלומין תשלומין דראשון הוא דתנן מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הוגע את כל הרגל ויום טוב האחרון תפשת מרובה לא תפשת תפשת מיעט תפשת אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא לחג הסכות לאקושי לחג המצות מה חג המצות טעון לינה אף חג הסכות טעון לינה ותתם מנלן דכתיב עצרת בבקר וחלכת לאהליך תנן עצרת שהל לחיית ערב שבת בית שמאי אומרים יום טבוח אחר השבת וביה הלל אומרים אין לה יום טבוח מאי לאי אין לה יום טבוח כלל לא שאינה צריכה יום טבוח ומאי קמשמע לן דמקרבינן ביומיה הא איפלגי כה הדא דימנא התנן בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם אכל לא עולות וביה הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם צריכא דאי אשמעינן בהא קא אמרי בית שמאי משום דאפשר למחר אכל הכא אימא מודו לחי לביה הלל ואי אשמעינן בהא אמרי בית

M 6 מקוש...חמצות ○ M 5 — א ר אלעזר B 4
ולקוש לחה כ מה לחלן שמנה אף כאן שמנה M 7 דאמרינן
M 10 ותולל בה ר בולי M 9 שמיני...מילי M 8
— אלא M 11 — הכא M 12 — כ M 13 — לאו
— M 14 אילימא דלא מקרבינן M 15 ולימא אין לה תשלומין
אלא אינה M 16 מאי קמ"ל דביומיה נמי מקרבינן M 17
דאפ למעבר למחר — M 18 דלא אפשר למעבר למחר
M 19 — ב"ש.

GEMARA R. Ošája sagte: Woher, dass |das Opfer des| Versammlungsfestes sieben Tage nachgeholt werden kann? — es heisst: *"Am Maççafest, am Wochenfest und am Hüttenfest*; er vergleicht mit dem Maççafest: wie |das Opfer| am Maççafest innerhalb der sieben Tage nachgeholt werden kann, ebenso kann es auch am Versammlungsfest sieben Tage nachgeholt werden. Sollte man es dem Hüttenfest gleichstellen: wie es am Hüttenfest acht Tage Zeit hat, ebenso auch am Versammlungsfest, acht Tage!? — Der achte Tag ist ein Fest für sich. — ¿Der achte Tag ist allerdings bezüglich des Loses, des Zeitsegens, des Festes, des Opfers, der Musik und des Segens ein Fest für sich, aber bezüglich des Nachholens geben ja alle zu, dass er noch zum ersten gehört: es wird nämlich gelehrt: Wer das Festopfer am ersten Tag nicht dargebracht hat, bringe es während des ganzen Festes dar, auch am letzten Festtag. Ergreifst du Vieles, so hast du nichts ergriffen, ergreifst du Weniges, so hast du es ergriffen. — Wozu wiederholt der Allbarmherzige das Hüttenfest? — Um es mit dem Maççafest zu vergleichen: wie am Maççafest das Uebernachten |in Jerušalem| erforderlich ist, ebenso ist das Uebernachten auch am Hüttenfest erforderlich.— Woher weiss man dies von diesem selbst? — Es heisst: *"Und am anderen Morgen solst du dich auf den Weg machen und heimkehren.* — ¿Es wird gelehrt: Wenn das Versammlungsfest auf einen Šabbath fällt, so findet das Schlachten |der Opfer|, wie die Schule Šammajs sagt, am folgenden Tag statt; die Schule Hillels sagt, es gebe dann für das Schlachten überhaupt keinen besonderen Tag, wahrscheinlich überhaupt nicht!? Nein, es ist kein bestimmter Tag nötig. — ¿Demnach wird damit gelehrt, dass man am |Fest| selbst Opfer darbringen dürfe, hierüber streiten sie ja schon einmal: denn es wird gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man dürfe Friedensopfer darbringen, ohne zu stützen, jedoch keine Brandopfer; die Schule Hillels sagt, man dürfe sowol Friedensopfer als auch Brandopfer darbringen und auch stützen!? Beide Fälle sind nötig; würde er nur den ersten gelehrt haben, so könnte man glauben, dass die Schule Šammajs nur in diesem Fall ihre Ansicht vertritt, weil |das Schlachten| am folgenden Tag zulässig ist, während sie im zweiten Fall der Schule Hillels zugebe.

197. Dt.16,16. 198. Cf. S. 299 NN. 41—44. 199. Dt. 16,7.

הלל משום דלא אפשר[25] למחר אבל בתרא אימא מודו
[26]לבית שמאי צריכא תא שמע מי שלא הג שבעת ימי
החפסח ושמונת ימי החג ויום טוב[27] הראשון של עצרת
שוב אינו חוגג מאי לאי יום טוב של עצרת[28] לא יום
טבוח אי הכי ניפשוט מינה דתרי[29] יום טבוח איבא
ימי טבוחה תא שמע דתני רבה בר שמואל אמרה Rh.5a Men.65b
תורה מנה ימים יקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת
מה חדש למניינו אף עצרת[30] למניינה מאי לאי נמר
[31]מחדש מה חדש יום אחד אף עצרת[32] יום אחד אמר
[33]רבא ותסברא אמר עצרת ימי מנינן שבועי לא מנינן Rh.5a
והאמר אביי מצינה למימני ימי[34] דכתיב[35] תספרו חמשים Men.66a Lv.23,16
יום ומצינה למימני שבועי[36] דכתיב[37] שבעה שבעת תספר Dt.16,9
לך ועוד חג שבועות בתיב[38] דבי רבי אלעזר בן
יעקב תנא אמר קרא וקראתם ובקרבכם איזהי חג Lv.23,21 Dt.16,11
שאתה קורא וקיצור[39] בו הוי אימר זה[40] חג עצרת אימת
אילימא ביום טוב קציצה ביום טוב מי שרי אלא
[41]לאו לתשלומין ואף על גב דאיתמר דרבי אלעזר
אמר רבי אושעיא אצטריך דרבי אלעזר בן יעקב
דאי מדרבי אלעזר אמר רבי אושעיא הוה אמינא
מה[42] תשלומין של חג המצות אמור בעשירית מלאכה
אף תשלומי עצרת נמי אמור בעשירית מלאכה
קמשמע לן דרבי אלעזר בן יעקב ואי מדרבי אלעזר
בן יעקב[43] לא ידענא במה קא משמע לן דרבי אלעזר Fol.18

M 20 — למעבר M 21 — להו M 22 — תיא M 23
ותו לא אימא M 24 יומא M 25 למנייהו M 26 עצרת
מר ח מת ר ח M 27 – נמי M 28 רבה M 29
— דב ...יום M 30 — דב ...לך M 31 -- דבי M 32
. בו M 33 הג M 34 בתשל M 35 תשלומי
חה ט אפורין בעש מלא בי חנך קנו ל M 36 + הוה אמינא.

Würde er nur den zweiten gelehrt haben, so könnte man glauben, dass nur in diesem Fall die Schule Hillels ihre Ansicht vertritt, weil [das Schlachten] am folgenden Tag nicht zulässig ist, während sie beim ersten Fall der Schule Šammajs zugebe. Daher sind beide Fälle nötig. – ¿¡Komm und höre: Wer an den sieben Tagen des Pesaḥfestes, an den acht Tagen des Hüttenfestes und am Versammlungsfest das Festopfer nicht dargebracht hat, bringe es überhaupt nicht mehr dar; hier ist ja wahrscheinlich das Versammlungsfest selbst gemeint!? — Nein, der für das Schlachten bestimmte Tag des Versammlungsfestes. — Demnach ist ja hieraus zu entscheiden, dass für das Schlachten nur ein Tag bestimmt ist!? — Lies: die für das Schlachten bestimmten Tage. Komm und höre: Rabba b. Šemuél lehrte: Die Gesetzlehre sagt, man zähle die Tage und weihe den Neumond, man zähle die Tage und weihe das Versammlungsfest: wie der Neumond zu seinen Gezählten gehört, ebenso gehört auch das Versammlungsfest zu seinen Gezählten[200]. Wahrscheinlich ist bezüglich des Versammlungsfestes vom Neumond zu folgern: wie [das Opfer des] Neumonds nur einen Tag Zeit hat, ebenso habe auch [das Opfer des] Versammlungsfestes nur einen Tag Zeit!? Raba erwiderte: Werden etwa beim Versammlungsfest nur die Tage und nicht die Wochen gezählt!? Abajje sagte ja, es sei Gebot, sowol die Tage zu zählen, denn es heisst:[201] *Ihr sollt fünfzig Tage zählen*, als auch die Wochen, denn es heisst:[202] *Sieben Wochen sollst du dir zählen*, ferner heisst es ja auch "das Wochenfest". In der Schule des R. Eliêzer b. Jâqob wurde gelehrt: Der Schriftvers lautet:[203] *Ihr sollt [ein Fest] ausrufen*, und:[204] *Wenn ihr aberntet.* Beides zusammen geschieht nur am Versammlungsfest; wann nun? wollte man sagen, am Fest selbst, so ist ja dann das Ernten nicht erlaubt, wahrscheinlich doch an den Ersatztagen[205]. Und obgleich wir die Lehre des R. Eleâzar, die er im Namen R. Ošâjas lehrte, haben, dennoch ist auch die des R. Eliêzer b. Jâqob nötig; aus der Lehre des R. Eleâzar, die er im Namen R. Ošâjas lehrte, könnte man entnehmen, dass auch an den Ersatztagen des Versammlungsfestes die Arbeit verboten sei, wie an den Ersatztagen[206] des Maççafestes, daher bringt er auch die Lehre des R. Eliêzer b. Jâqob; und wenn wir nur die Lehre des R. Eliêzer b. Jâqob hätten, so würde man nicht gewusst haben, wieviel [Ersatztage] es giebt, daher bringt er auch die Lehre des R. Eleâzar, die er im Namen R. Ošâjas lehrte. Reš-

200. Cf. S. 299 N. 46. 201. Lev. 23,16. 202. Dt. 16,9. 203. Lev. 23,21. 204. Ib. V. 22.
205. Die Woche nach dem Fest, die hier ebenfalls Fest genannt wird. 206. Dh. die 6 übrigen Tage.

אמר רבי אושעיא ורוש לקוש אמרי |:הג הקציר Ex.23,16
איהי הג שאתה חונג וקצור בו חוי אומר זה עצרת
אימת אילימא ביום טוב"קציר ביום טוב מי שרי
ארא"או להשרימין אמר"רבי ייחנן אלא מעתה הג
תאסיף'אי זהו הג"שיש בו אסיפה הוי אומר זה הג
תכוכית אימת אילימא ביום טוב"מלאכה ביום טוב
מי שרי "אלא בחילו של מועד חולו של מועד מי
שרי ארא הג הבא בזמן אסיפה הבא נמי הג הבא
בזמן קציר:! מכלל דתדוייתי כבויא לחי דחילו של
מיעד אסור בעשיית מלאכה מנהני מילי דתני רבנן
את הג המצות תשמר שבעת ימים לומר על חולו Dt.16,15
של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי יאשיה
רבי יונתן אומר אינו צריך קל וחומר ומה ראשון
וישבועי שאין קדושה לפניהן ולאחריהן"אסור בעשיית
מלאכה חולו של מיעד שיש קדושה לפניהן ולאחריהן
אינו דין "שיהא אסור בעשיית מלאכה ששת ימי
בראשית יוכיחו שיש קדושה לפניהן ולאחריהן
"יצית-ין בעשיית מלאכה מה לשעת ימי בראשית
"שאין בהן קרבן מוסף תאמר בחולו של מועד שיש
"בו קרבן מוסף ראש חודש יוכיח שיש בו קרבן
מוסף וניתר בעשיית מלאכה מה לראש חדש שאין
קרוי מקרא קדש תאמר בחולו של מועד שקדוי
מקרא קדש הואיל וקרוי מקרא קדש דין הוא שאסור
"בעשיית מלאכה תניא אידך "כל מלאכת עבדה לא Lv.23,7
תעשי ליכד על חולו של מועד שאסור בעשיית
מלאכה דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר
"אינו צריך הרי הוא אומר אלה מועדי ה' וגו' במה Lv.23,4
הכתוב מדבר אם בראשון הרי כבר נאמר שבתון
אם בשביעי הרי כבר נאמר שבתון"הא אין הכתוב

M 37 קרא – M 38 קצירה – M 39 לאו 40
M 41 ליה – M 42 שאתה חונג ואוסף
M 43 אסיפה M 44 וארא בחוש מי שרי M 45
M 46 אסורין M 47 ומוקדת P 48 שבן
M 49 בהן P 50 וקרואין P 51 בעשיית 52
M 53 – אינו...אימר' הא...מדכר.

Laqiš entnimmt es hieraus: *Und im Fest der Kornernte*; an welchem Fest giebt es eine Ernte? — am Versammlungsfest: wann nun? wollte man sagen, am Fest selbst, so ist ja dann das Ernten nicht erlaubt, wahrscheinlich doch an den Ersatztagen. R. Johanan wandte ein: Demnach wäre auch folgende Erklärung angebracht: *Im Fest der Herbstlese*, an welchem Fest giebt es eine Herbstlese? — am Hüttenfest: wann nun? wollte man sagen, am Fest selbst, so ist ja an diesem keine Arbeit erlaubt, und ebensowenig am Halbfest!? Vielmehr ist zu erklären, das Fest, um welches die Herbstlese stattfindet, ebenso ist auch hierbei zu erklären, das Fest, um welches die Kornernte stattfindet.

Demnach sind sie beide der Ansicht, die Arbeit sei am Halbfest verboten, woher dies? Die Rabbanan lehrten: *Das Mazzotfest sollst du halten, sieben Tage*; dies lehrt, dass am Halbfest die Arbeit verboten ist. Worte R. Jošijâs. R. Jonathan sagt, dies sei gar nicht nötig; es ist als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn schon am ersten und am siebenten Tag, denen keine Heiligkeit vorangeht, beziehungsweise folgt, die Arbeit verboten ist, um wieviel mehr muss sie am Halbfest verboten sein, dem eine Heiligkeit vorangeht und folgt!? Wenn man aber von den sechs Wochentagen einwendet: die Tage vor und nach diesen sind ja heilig, dennoch ist die Arbeit an diesen erlaubt, [so ist zu entgegnen]: an den sechs Wochentagen giebt es ja kein Zusatzopfer, während es am Halbfest ein Zusatzopfer giebt. Wenn man aber vom Neumond einwendet: an diesem giebt es ja ein Zusatzopfer, dennoch ist dann die Arbeit erlaubt, [so ist zu entgegnen:] wol am Neumond, da er nicht "heilige Festversammlung" heisst, während das Halbfest "heilige Festversammlung" heisst, und da es "heilige Festversammlung" heisst, so muss an diesem auch die Arbeit verboten sein. Ein Anderes lehrt:[209] *Ihr sollt keinerlei Arbeit verrichten*; dies lehrt, dass am Halbfest die Arbeit verboten ist — Worte R. Jose des Galiläers. R. Âqiba sagt, dies sei gar nicht nötig; es heisst:[210] *Dies sind die Festzeiten des Herrn* &c.; wovon spricht nun dieser Vers? wenn vom ersten Tag, so heisst es ja bereits: *Ruhetag*, wenn vom Siebenten, so heisst es ja bereits: *Ruhetag*, somit kann der

207. Ex. 23,16. 208. Ib. V. 15. 209. Lev. 23,7. 210 Ib. V. 4.

מדבר אלא בחולו של מועד[1]לומדך שאמרו בעשרת
מלאכה תניא אידך ששת ימים תאכל מצות ביום Dt.16,8
השביעי עצרת לה' מה שביעי עצירה אף ששה ימים
עצירין או מה שביעי עצירה בכר מלאכה אף ששה
עצרת השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה ימים
עצירין בכל מלאכה הא לא מכרן הכתוב אלא Bek.36b
לחכמים לומר לך אי זה יום אסור ואי זה יום מותר
אי זו מלאכה אסורה ואי זו מלאכה מותרת; ומותרין
בהספר ותענית שלא לקיים את דברי האומרין עצרת
אחר השבת; והאיתמר מעשה ים אלכסא בליד Hag.2
ונכנסו כל ישראל לביתי דלא הניחם רבי טרפון
מפני שיום טוב של עצרת הוה[2]יום טוב קלקא דעתך
אי ביום טוב בי קאתי אלא אימא מפני שיום טובה
הוה לא קשיא כאן ביום טוב שחל לחיות אחר
שבת כאן ביום טוב שחל לחיות בשבת;

Col.b
vj
Ecc.10,7
fvj
Ned.81b
יטלין לכבוד הטובה ולמעשר ולתרומה ולקדוש
משבולו לבדאת אם נטמאי ידיו[3]נטמא גיפו;
טבל לחולין לחיוך לחולי אסור למעשר טבל
למעשר לתרומה לחיוך אסור לתרומה טבל לתרומה
לחוזק אסור לקודש טבל לקודש לחוזק
לקודש אסור לתמאת טבל לתמור מוקר דבר טבל
לא הוזק באולי לא טבלו; בעלי עם הארץ מדרס
fvij
Pes.35a
v.c.38b

M 54 — לומדך M 55 נמי עצירה M 56 — דכתיב
כל מלאכה לא תעשו M 57 — יומם. B 57 — נמי M 58
הששה עצור || M 59 + למדת || M 60 ואי יום אינהו
מי קא אתי אלא מפני B 61 השבת M 62 ויטלו
מפני כל גופו || M 63 הטובל || M 64 והוחזק | 65
M הטבו בתמור מוקר בקל.

Vers nur vom Halbfest sprechen; dies lehrt dich, dass an diesem die Arbeit verboten ist. Ein Anderes lehrt:[1] *Sechs Tage sollst du Mazot essen und der siebente Tag ist eine Feier des Herrn*: wie am siebenten gefeiert wird, ebenso wird auch an den sechs Tagen gefeiert. Man könnte glauben, dass an den sechs Tagen jegliche Arbeit verboten sei, wie am siebenten, so heisst es: *Und der siebente Tag ist eine Feier*, nur am siebenten ist jede Arbeit verboten, nicht aber an den sechs Tagen. Die Schrift überliess es den Gelehrten, zu bestimmen, an welchem Tag es verboten und an welchem es erlaubt, welche Arbeit verboten und welche erlaubt ist.

Trauer und Fasten sind dann erlaubt, als Kundgebung gegen diejenigen welche sagen, das Versammlungsfest folge unmittelbar auf einen Šabbath. Es wird ja aber gelehrt: Als Alexa in Lud starb, und ganz Jisraël sich versammelte, um ihn zu betrauern, liess es R. Triphon nicht zu, weil es gerade am Versammlungsfest war. Am Fest selbst kann es ja nicht gewesen sein, da sie sich dann nicht versammelt haben würden, vielmehr ist zu lesen: weil es gerade der für das Schlachtopfer bestimmte Tag war!? — Das ist kein Einwand; das Eine spricht von dem Fall, wenn das Fest auf einen Tag nach Šabbath fällt, das Andere spricht von dem Fall, wenn es auf einen Šabbath fällt[212].

Zum Genuss von Profanem, [zweitem] Zehnt und Hebe wasche man die Hände, von Heiligem tauche man sie unter. Zum Berühren des Entsündigungswassers[214] gilt, wenn einem die Hände unrein werden, der ganze Körper als unrein. Taucht er unter, mit der Absicht, Profanes zu geniessen so darf er keinen Zehnt geniessen; taucht er unter, mit der Absicht, Zehnt zu geniessen, so darf er keine Hebe geniessen; taucht er unter, mit der Absicht, Hebe zu geniessen, so darf er kein Heiliges geniessen; taucht er unter, mit der Absicht, Heiliges zu geniessen, so darf er das Entsündigungswasser nicht berühren. Taucht einer unter, mit der Absicht, Strengheiliges zu berühren, so ist ihm das Minderheilige erlaubt. Taucht einer ohne Absicht unter, so gilt dies überhaupt nicht. Die Kleider eines Menschen aus dem gemeinen Volk gelten für den Pharisäer[215] als unrein[216];

211. Dt. 16,8. 212. Nur wenn der für das Schlachten bestimmte Tag ein Sonntag ist, sind Trauer u. Fasten erlaubt. 213. Zum Händewaschen genügt ein Gefäss von 1/4 Log Inhalt, zum Untertauchen ist ein Tauchbad erforderlich von mindestens 40 Seah Wasser; cf. S. 814 Z. 13. 214. Cf. Num. 19,9. 215. Strengfromme Leute, die die Reinheitsgesetze sorgfältig beobachten. 216. Eigentl.

רבנשיון בגדי פרושי מדרס לאוכלי תרומה בגדי
אוכלי תרומה מדרס לקדש בגדי יוחס מדרס לחטאת
ליסא בן יעזר חוה דבור שבכתונה יחוחה מטמאתי
מדרס לקדש ויתני בן גדגדא חוה אוכל על מנחת
לקדש כל ימי יחוחה מטמאתי מדרס לחטאת:

גמרא. תולין ומעשר מי בעי נטרית ידים
ורמינהי תרומה וחבוריה חוצץ עיסין מיתה
וחומש ואשם רועים יתן נכסי בתן עיסין באחד
ומאה ושלשים נטרית ידים ותקריב שמש חדי אלי
בתרומה ובחוריה מה שאין בן במעשר יכי שכן
בחוץ קשיא מעשר אמעשר קשיא תולין אתולין
בשלמא מעשר אמעשר לא קשיא הא רבי מאיר
הא רבנן דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים
ומטמא את הקדש יצטר את התרומה ויתיר החוץ
ורמעשר דברי רבי מאיר ותכמים אוסרים במעשר
אלא תולין אתולין קשיא לא קשיא כאן באבירה
כאן בנגיעה מיתקיף לה רב שימי בר אשי עד כאן
לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באבירה
דמעשר אבל בנגיעה דמעשר יבאבירה דתולין לא
פליגי אלא אידי יאידי באבירה יא קשיא כאן
באבירה דנחמא כאן באבירה דפליגי האמר רב נחמן

M 69 במעשה P 68 יאבירה M 67 יפי M 66
יתיתרין בתולין ובמעשר M 70 יאה באן באן רבי.

DIE KLEIDER DES PHARISÄERS GELTEN FÜR LEUTE, DIE HEBE ESSEN, ALS UNREIN; DIE KLEIDER DERER, DIE HEBE ESSEN, GELTEN FÜR LEUTE, DIE HEILIGES ESSEN, ALS UNREIN; DIE KLEIDER DERER, DIE HEILIGES ESSEN, GELTEN FÜR DIE, DIE DAS ENTSÜNDIGUNGSWASSER BERÜHREN, ALS UNREIN. JOSEPH B. JOĔZER WAR DER FRÖMMSTE IN DER PRIESTERSCHAFT, UND DOCH GALT SEIN TUCH ALS UNREIN FÜR HEILIGES. JOHANAN B. GUDGADA ASS WÄHREND SEINES GANZEN LEBENS NUR UNTER BEOBACHTUNG DER BEIM HEILIGEN ÜBLICHEN REINHEITSGESETZE, DENNOCH GALT SEIN TUCH ALS UNREIN FÜR DAS ENTSÜNDIGUNGSWASSER.

GEMARA. Ist denn für Profanes und [zweiten] Zehnt das Händewaschen erforderlich, ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wegen der Hebe und der Erstlinge macht man sich des Todes[1], beziehungsweise der Zahlung des Fünftels schuldig; ferner sind sie Laien verboten, sie sind Eigentum des Priesters, sie gehen unter hundert und eins[2]18auf und sie erfordern Händewaschen und Sonnenuntergang[3]19. Dies hat bei der Hebe und den Erstlingen statt, nicht aber beim [zweiten] Zehnt. Und um so weniger bei Profanem. Somit besteht ja ein Widerspruch sowol bezüglich des [zweiten] Zehnts als auch bezüglich des Profanen!? Allerdings, kann man den Widerspruch bezüglich des [zweiten] Zehnts beseitigen, indem man die eine Lehre auf R. Meír und die andere auf die Rabbanan zurückführt; es wird nämlich gelehrt: Alle diejenigen, die nur nach Verordnung der Schriftkundigen[4]20 ein Reinheitsbad nehmen müssen, machen Heiliges unrein und Hebe unbrauchbar, wol aber dürfen sie Profanes und [zweiten] Zehnt berühren — Worte R. Meírs; die Weisen verbieten es beim [zweiten] Zehnt. Bezüglich des Profanen besteht ja aber ein Widerspruch!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine spricht vom Essen, während das Andere vom Berühren spricht. R. Šimi b. Aši wandte ein: Die Rabbanan streiten ja gegen R. Meír nur bezüglich des Essens von [zweitem] Zehnt, aber bezüglich des Berührens von [zweitem] Zehnt und des Essens von Profanem streiten sie ja nicht!? — Vielmehr sprechen beide vom Essen, dennoch besteht kein Widerspruch, denn das Eine spricht von Brot und das Andere von Früchten; R. Nahman sagte nämlich, dass derjenige, der zum Essen von Früchten die Hände wäscht, zu den Hochmütigen gehöre.

"Getretenes"; die erstgradige Unreinheit (cf. Bd. I S. 301 N. 4) wird technisch Treten genannt, da der Flussbehaftete, der erstgradig unrein ist, Alles durch Auftreten und Berühren verunreinigt. 217. Wenn ein Laie sie vorsätzlich, beziehungsweise versehentlich isst, cf. Lev. 22,9. 218. Wenn sich mehr als $\frac{1}{101}$ mit Profanem vermischt, so ist einem Laien das Ganze verboten; cf. Bd. I S. 283 ff. 219. Wenn ein Unreiner ein Tauchbad genommen hat, so muss er den Sonnenuntergang abwarten, erst dann darf er davon geniessen. 220. Cf. Bd. I S. 348 Z. 17 ff.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand die Hände wäscht, so sind sie rein, falls er es beabsichtigt, wenn aber nicht, so sind sie unrein; ebenso wenn er sie untertaucht: beabsichtigt er es, so sind sie rein, beabsichtigt er es nicht, so sind sie unrein. — Es wird ja aber gelehrt, dass dann die Hände rein sind, einerlei ob er es beabsichtigt hat oder nicht!? R. Nahman erwiderte: Das ist kein Einwand; das Eine um Profanes, das Andere, um [zweiten] Zehnt [essen zu dürfen]. Woher weisst du, dass man es wegen des Profanen nicht zu beabsichtigen braucht? — Es wird gelehrt: Wenn eine Welle von vierzig Seah auf einen Menschen oder auf Geräte fällt, so sind sie rein. Hier wird vom Menschen gleichlautend wie von Geräten gelehrt: wie dies nun bei Geräten ohne Absicht geschieht, ebenso auch beim Menschen, ohne Absicht. — Wieso? es kann ja von dem Fall handeln, wenn man sitzt und darauf wartet, dass die Welle auf ihn falle; und zwar handelt es von Geräten im selben Fall, wie von Menschen: wie ein Mensch beabsichtigen muss, ebenso auch bei Geräten, wenn man es beabsichtigt hat. Wolltest du einwenden, wozu ist es von dem Fall zu lehren nötig, wenn man sitzt und darauf wartet? — man könnte glauben, man ordne Verbot an, weil man auch ein Regensturzbad nehmen könnte, oder man ordne beim Wellenboden[221] Verbot an, wegen des Wellenbogens, so lässt er uns hören, dass man es nicht berücksichtigt. — Woher weisst du, dass das Untertauchen im Wellenbogen ungiltig ist? — Es wird gelehrt: Man darf im Wellenboden untertauchen, nicht aber im Wellenbogen, weil man nicht in der Luft untertauchen kann. — Vielmehr ist es aus folgender Lehre zu entnehmen: Wenn Früchte in einen Teich fallen und jemand, dessen Hände unrein sind, sie herausholt, so sind seine Hände rein und die Früchte sind nicht verunreinigungsfähig[222]; beabsichtigte er aber die Hände abzuspülen so sind seine Hände rein und die Früchte verunreinigungsfähig. Rabba wandte gegen R. Nahman ein: Taucht er unter, mit der Absicht Profanes zu geniessen, so darf er keinen [zweiten] Zehnt geniessen; also nur wenn er es beabsichtigt [darf er Profanes geniessen], sonst aber nicht!? — So meint er es: obgleich er beabsichtigt hat, Profanes zu geniessen, so darf er dennoch nicht [zweiten] Zehnt geniessen. Er wandte gegen ihn ein: Hat man absichtslos untergetaucht, so ist es ungiltig; wahrscheinlich völlig ungiltig!? Nein, ungiltig für [zweiten]

כי הנוטל ידיו רפיות הרי זה מעכי ההיה: תנו רבנן הנוטל ידיו נתכוון ידיו טהורות לא נתכוון ידיו טמאות וכן המטביל ידיו נתכוון ידיו טהורות לא נתכוון ידיו טמאות והתניא בין נתכוון בין לא נתכוון ידיו טהורות אפר רב נחמן לא קשיא כאן לחולין כאן למעשר ומנא תימרא דחולין לא בעי כוונה דתנן כל שנתלש וכו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין קתני אדם דומיא דכלים מה כלים דלא מכווני אף אדם דלא מכוין וממאי דרמא ביושב ומצפה אימתי יתלש הגל עסקינן וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר בונה אף כלים דמכוין להו וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא סלקא דעתך אמינא לגזור דלמא אתי למיטבל בחדדלית של נשמים אי נמי נגזור ראשין אטו כיפין קמשמע לן דלא גזרינן ומנא תימרא דלא מטבילין בכיפין דתניא מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין לפי שאין מטבילין באויר אלא מהא דתנן פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות ופירות אינן בכי יותן ואם בשביל שיודחו ידיו ידיו טהורות והפירות הרי הן בכי יותן איתיביה רבה לרב נחמן המטבל לחולין והוחזק לחולין אסור למעשר הוחזק אין לא הוחזק לא הכי קאמר אף על פי שהוחזק לחולין אסור למעשר איתיביה טבל ולא הוחזק באילו לא טבל מאי לאו כאילו לא טבל כלל לא כאילו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין

Fol. 19 Hol. 31a Miq. v, 6

Hol. 31a Miq. v, 4

Hol. 31b Makhsh. v, 7

M 71 — כל | M 72 — וכן...טמאות | M 73 נמי לא מיכווני | M 74 — נבי | M 75 יבא | M 76 — אי | M 77 דל | M 78 + קמ"ל דלא גזרינן | M 79 מטבלינן בכיפי דתני | M 80 והם | M 81 רבא.

221. Der Untere, die Erde berührende Teil der Welle. 222. Wörtl.: hierbei hat statt: Wenn gethan wird; cf. Lev. 11,38. Früchte werden nur dann verunreinigungsfähig, wenn sie auf Wunsch des Eigentümers befeuchtet werden.

היא כבר[222] חזי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא
טבל ולא חזחוק אסיר[223] למעשר ומיתר לחולין; אמר
רבי אלעזר טבל ועלה מחזוק עצמו לבל מה שיעשה
מיתיבי עידהו רגלו אחת במים החזוק לדבר קל
מחזוק עצמו לדבר חמור עלה שוב אינו מחזוק מאי
לאי אינו מחזוק בלל לא עידהו אף על פי שהחזוק
מחזוק עלה אם לא החזוק מחזוק יאם החזוק אינו
מחזוק מאן תנא עידהו רגלו אחת במים אמר רבי
פדת רבי יהודה היא דתנן מקוה שנמדד ייש בו O 1/16[1]
ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים ושבלו זה אחר M 5:5,6
זה הראשון טהור והשני טמא[224] אמר רבי יהודה אם
חזי רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור
אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מחלוקת במעלות
דרבנן אבל מטומאה לטהרה דברי הכל[225] אף השני
טמא יהיני דרבי פדת איבא דאמרי אמר רב נחמן
אמר רבה בר אבוה מחלוקת מטומאה לטהרה אבל
במעלות דרבנן דברי הכל[226] אף השני טהור ופליגא
דרבי פדת; אמר עולא[227] בעי מיניה מרבי יוחנן לרבי
יהודה מהו להטביל מחטין[228] וצינוריות בראשו של
ראשון נוד אחית אית ליה לרבי יהודה נוד אסיק
לית ליה או דלמא נוד אסיק נמי אית ליה אמר M 6:3
ליה תניתיה[229] שלש נמטיות בנחל העליונה התחתונה
והאמצעית העליונה ותחתונה של עשרים[230] עשרים

M 82 החזוי M 83 בבית [לקל] מהזוק [לחמור]
M 84 M 85 ר׳ אימי M 86 את השני M 87 אם
M 88 בעי V בעאי M 89 וצינורות M 90 עש׳

Zehnt, wol aber giltig für Profanes. Jener glaubte anfangs, er wolle ihn nur zurückweisen, als er aber nachforschte, fand er folgende Lehre: Hat er absichtslos untergetaucht, so ist es für [zweiten] Zehnt ungiltig, wol aber für Profanes.

R. Eleâzar sagte: Taucht jemand unter und steigt wieder auf, so darf er nach Belieben beabsichtigen. Man wandte gegen ihn ein: Hatte er die Absicht Minderheiliges zu geniessen, so kann er, solange er noch einen Fuss im Wasser hält, seine Absicht ändern, Strengheiliges zu geniessen; ist er [aus dem Wasser] gestiegen, so kann er nicht mehr beschliessen. Wahrscheinlich überhaupt nicht!? Nein, so lange er [einen Fuss im Wasser] hält, kann er, selbst wenn er bereits eine Absicht beschlossen hat, seinen Beschluss ändern; ist er aber [aus dem Wasser] gestiegen, so darf er eine Absicht beschliessen, wenn er es noch nicht gethan hat, sonst aber nicht. — Wer lehrte [dass es darauf ankommt] ob man noch einen Fuss im Wasser hat? R. Pedath erwiderte: Es ist R. Jehuda; es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Tauchbad nachgemessen wurde und es genau vierzig Seah Wasser hatte, so ist, wenn zwei hintereinander baden, der erste rein, der andere unrein[223]. R. Jehuda sagte: Wenn [der zweite untertaucht als] noch die Füsse des ersten das Wasser berühren, so ist er ebenfalls rein. R. Nahman sagte im Namen des Rabba b. Abuha: Ihr Streit besteht nur bezüglich eines rabbanitischen Grads [von Unreinheit][224], bei einem wirklich Unreinen geben jedoch alle zu, dass der zweite unrein ist. Das stimmt eben mit dem überein, was R. Pedath gesagt hat. Manche lesen: R. Nahman sagte im Namen des Rabba b. Abuha: Der Streit besteht nur bezüglich eines wirklich Unreinen, bei einem rabbanitischen Grad [von Unreinheit] geben jedoch alle zu, dass auch der zweite rein ist. Er streitet somit gegen R. Pedath.

Ûla sagte: Man fragte R. Johanan: Darf man nach R. Jehuda Näh- oder Sticknadeln am Kopf des ersten[225] untertauchen? Ist er nur der Ansicht, man lasse das Wasser] sinken[226], nicht aber, dass man es steigen lasse, oder ist er auch der Ansicht, dass man es steigen lasse? Dieser erwiderte: Es wird gelehrt: Wenn sich drei Wassergruben an einem Abhang befinden, oben, in der Mitte und unten, von denen die obere und

223. Da etwas Wasser am ersten haften bleibt. 224. Wenn jemand ein Tauchbad nehmen muss, zBs., um Heiliges essen zu dürfen, ohne nach der Gesetzlehre unrein zu heissen. 225. Im Wasser, das sich in seinem Haar befindet, während er noch im Wasser steht; er bildet also eine Verbindung zwischen den zu reinigenden Gegenständen und dem Tauchbad. 226. Ideell; wenn der erste Badende noch einen Fuss im Wasser hat, so ist es ebenso, als befände sich das an seinem Körper haftende Wasser im Tauchbad.

untere je zwanzig und die mittelste vierzig Seah fassen und ein Regensturz sie verbindet, so darf man, wie R. Jehuda im Namen Meírs sagt, in der oberen untertauchen. — Es wird ja aber gelehrt: R. Jehuda sagte: Meír ist der Ansicht, man dürfe in der oberen untertauchen, ich aber bin der Ansicht, nur in der unteren und nicht in der oberen!? Dieser erwiderte: Ist es gelehrt worden, so richte man sich danach.

TAUCHT ER UNTER, MIT DER ABSICHT, PROFANES ZU GENIESSEN &. Unsere Mišnah vertritt also die Ansicht der Rabbanan, nach denen es zwischen Profanem und [zweitem] Zehnt einen Unterschied giebt, während der Schlussſatz, die Kleider eines Menschen aus dem gemeinen Volk gelten als unrein für den Pharisäer, die Kleider des Pharisäers gelten als unrein für denjenigen, der Hebe isst, die Ansicht R. Meírs vertritt, welcher sagt, Profanes und [zweiter] Zehnt gleichen einander. Somit vertritt der Anfangsatz die Ansicht der Rabbanan und der Schlussſatz die des R. Meírs!? — Freilich, der Anfangsatz vertritt die Ansicht der Rabbanan und der Schlussſatz die des R. Meír. R. Aha b. Ada lehrte auch im Schlussſatz fünf Grade[227] und demnach vertritt die ganze Mišnah die Ansicht der Rabbanan. R. Mari sagte: Hieraus ist zu schliessen, dass Profanes, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze gegessen wird, Heiligem gleicht. — Wieso? Da es dafür keinen besonderen Grad giebt. — Vielleicht lehrt er einen solchen deshalb nicht, weil es entweder der Hebe oder dem Profanen gleicht, bezüglich welcher besondere Grade gelehrt werden; es wird nämlich gelehrt: Profanes, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze, gegessen wird, gleicht Profanem; R. Eleâzar b. Çadoq sagt, es gleiche der Hebe!? — Dies ist vielmehr aus dem Schlussſatz zu entnehmen: Jose b. Joêzer war der Frömmste in der Priesterschaft, dennoch galt sein Tuch als unrein für Heiliges. Johanan b. Gudgada ass nur unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze, während seines ganzen Lebens, dennoch galt sein Tuch als unrein für das Entsündigungswasser; also nur für das Entsündigungswasser, nicht aber für Heiliges. Hieraus, dass Profanes, welches unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze gegessen wird, Heiligem gleicht.

R. Jonathan b. Eleâzar sagte: Wenn jemandem sein Kopftuch herunterfällt und er seinen Genossen bittet, es ihm zu reichen, was dieser auch thut, so ist es un-

227. Er schaltet noch zweiten Zehnt Essende ein, als Mittelgrad zwischen Pharisäern u. Hebe Essenden.

מעפרתו הימנו אמר לחבירו תנה לי ונתנה לי טמאה
אמר רבי יונתן בן עמרם נתחלפי לו בלים של שבת
בכלים של חול ולבשן נטמאו אמר רבי אלעזר בר
צדוק מעשה בשתי נשים חכירות שנתחלפי להן
בליהן בבית המרחץ ובא מעשה לפני רבי עקיבא
וטימאן מתקוף לה רבי אושעיא אלא מעתה הושיט
ידי לכל ליטול פת חטין ועלתה בידו פת שעורים
הבי נמי דנטמאת וכי תימא הבי נמי והתניא
חמשמר את החבית בחזקת של יין וגמצאת של שמן
טהורה מלטמא ולטעמיך אימא סיפא ואסורה מלאכול
אמאי אמר רבי ירמיה באומר שמרתיה מדבר
המטמאה ולא מדבר הפוסלה וכי איכא נטירותא
לפלגא אין והתניא הושיט ידו בכל וחכל על בתיפי
והמגריפה בתוך הכל וחיה בלבו על הכל ולא היה
בלבו על המגריפה הכל טהור והמגריפה טמאה הכל
טהור תמא המגריפה לכל אין בלי מטמא בלי
ולימא מה שבכל אמר רבינא באומר שמרתיו
מדבר שמטמאו ולא מדבר הפוסלו מכל מקום קשיא
ועוד מותיב רבה בר אבוה מעשה באשה אחת
שבאת לפני רבי ישמעאל ואמרה לו רבי בגד זה
ארגתיו בטהרה ולא היה בלבי לשומרו בטהרה
ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה אמרה
לו רבי נדה משכה עמי בחבל אמר רבי ישמעאל
כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים בלבו לשומרו
טהור אין בלבו לשומרו טמא שוב מעשה באשה
אחת שבאת לפני רבי ישמעאל אמרה לו רבי מפה
זו ארגתיה בטהרה ולא היה בלבי לשומרה ומתוך
בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה אמרה לו רבי

M 6 יהודה M 5 | לכל – M 4 רב חוש M 3
M 9 ימי M 8 הושיט M 7 שמרתיה M 10 | המטמאו ולא שמרתיו מדבר טהורה מלטמא.

rein. R. Jonathan b. Âmram sagte: Wenn sich einem Alltagskleider mit Sabbathkleidern vertauscht haben und er sie angezogen hat, so sind sie unrein. R. Eleázar b. Çadoq erzählte: Einst vertauschten zwei kundige Frauen, ihre Kleider im Badehaus, und als die Sache vor R. Âqiba kam, erklärte er sie als unrein. R. Ošája wandte ein: Demnach ist, wenn man die Hand in den Brotkorb steckt, um Weizenbrot heraus zu nehmen, und man Gerstenbrot anfasst, dasselbe ebenfalls unrein!? Wolltest du sagen, dem sei auch so, so wird ja gelehrt, dass wenn jemand ein Fass bewacht in der Meinung, es enthalte Wein, und es sich herausstellt, dass es Oel enthält, er rein ist!? — Wie willst du, nach deiner Ansicht, den Schlussatz erklären: Man darf es jedoch nicht essen; weshalb denn!? R. Jirmeja erwiderte: Wenn er sagt, er habe es nur vor solchen Gegenständen bewachen wollen, die es unrein machen könnten, nicht aber vor solchen, die es genussunfähig machen könnten. Giebt es denn ein teilweises Bewachen? Gewiss; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand die Hand in den Korb steckt, den er auf seiner Schulter hat und in welchem sich eine Spange befindet, so ist, falls er nur an den Korb und nicht an die Spange denkt, der Korb rein und die Spange unrein. Wieso ist nun der Korb rein, die Spange sollte doch den Korb unrein machen!? — Ein Gerät macht das andere nicht unrein[228]. — Sollte sie doch den Inhalt des Korbs unrein machen!? Und Rabbina erwiderte: Wenn er sagt, er habe ihn nur vor Gegenständen bewachen wollen, die ihn unrein machen könnten, nicht aber vor solchen, die [den Inhalt] genussunfähig machen könnten. — ¿Allenfalls besteht ja ein Widerspruch[229]. Und ferner wandte Rabba b. Abuha ein: Einst kam eine Frau vor R. Jišmâél und erzählte ihm, sie habe das Gewand unter Beobachtung der Reinheitsgesetze gewebt, jedoch nicht beabsichtigt, es zu bewachen. Und als sie ihm, nach den vielen Fragen, die er an sie richtete, erzählte, eine Menstruirende habe mit ihr das Webeseil gezogen, sprach er: Wie bedeutend sind die Worte der Weisen, welche gesagt haben, dass der Gegenstand nur dann rein sei, wenn man beabsichtigt hat, ihn zu bewachen, sonst aber nicht. Ferner kam eine Frau vor R. Jišmâél und erzählte ihm, sie habe das Tuch unter Beobachtung der Reinheitsgesetze gewebt, jedoch nicht beabsichtigt, es zu bewachen. Und als sie ihm, nach den vielen Fragen, die er an sie richtete, erzählte, dass sie

228. Cf. Bd. I S. 301 N. 4. 229. In der angezogenen Barajtha heisst es, dass das Oel rein sei.

גיטא נפכקה לי יקשיתיה בפה אמר רבי ישמעאל
כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים בלבי לשומרי
טהור אין בלבי לשומרי טמא בשלמא לרבי אלעזר
בר צדוק כל אחת ואחת אומרת חברתי אשת עם
הארץ ומסתה דעתה מינה לרבי יונתן בן עמרם
נמי ביון דכלים דשבת עביד להו שימור טפי מסה
דעתיה מיניהו אלא לרבי יונתן בן אלעזר נעביד
להי שיטיר בודיה החבריה אמר רבי ייתן חזקה
אין אדם משמר מה שביד חבירו ולא והתניא חרי
שהוו חמרין ופועלין מעונין טהרות אף על פי
שהפליג מהן ייתר מציל מהחיתי מהחיתי יאב אמר
להם לכו ואני אבוא אחריכם ביון שנתעלמו עיניו
מהן מהחיתי מבאית מאי שנא רישא יבאי שנא
סיפא אמר רבי יצחק נפחא רישא במטהר חמרין
ופועלין לכך אי הכי סיפא נמי אין עם הארץ
מקפיד על מעט הכירי אי הכי רישא נמי בבא להם
דרך עקלתון אי הכי סיפא נמי ביון דאמר להו לכו
ואני אבוא אחריכם מיכמך מכמא דעתייהו׃

11 M — ואחת 12 M הבירו 13 M — נפחא | 14 M — לכו.

einen durchgerissenen Faden mit dem Mund zusammengeknüpft[230] habe, sprach er: Wie bedeutend sind die Worte der Weisen, welche gesagt haben, dass der Gegenstand nur dann rein sei, wenn man beabsichtigt hat, ihn zu bewachen, sonst aber nicht. Allerdings kann man die Lehre des R. Eleâzar b. Çadoq rechtfertigen: jede glaubt ihre Genossin sei die Frau eines Menschen aus dem gemeinen Volk, somit denkt sie nicht mehr [an die Bewachung]. Ebenso kann man die Lehre des R. Jonathan b. Âmram rechtfertigen: da man Šabbathkleider sorgfältig verwahrt, so denkt man nicht an sie. Gegen die Lehre des R. Jonathan b. Eleâzar ist ja aber einzuwenden: er könnte ja an die Bewachung denken, auch wenn es sich in der Hand seines Genossen befindet!? R. Johanan erwiderte: Man bewacht nicht das, was sich in der Hand seines Genossen befindet. — Etwa nicht!? es wird ja gelehrt: Wenn seine Fuhrleute und Arbeiter mit reinen Gegenständen beladen sind, so sind diese rein, auch wenn er sich mehr als ein Mil von ihnen entfernt. Sagte er ihnen aber, dass sie vorangehen sollen, er komme nach, so sind diese, sobald er sie aus den Augen verliert, unrein. — Welchen Unterschied giebt es zwischen dem Anfangsatz und dem Schlusssatz? R. Jiçhaq der Schmied erwiderte: Der Anfangsatz handelt, wo er seine Fuhrleute und Arbeiter zu diesem Behuf sich [rituell] reinigen liess. — Dies sollte doch auch im Schlusssatz berücksichtigt werden!? — Ein Mann aus dem gemeinen Volk ist nicht behutsam mit der Berührung eines Anderen. — Dies sollte doch auch im Anfangsatz berücksichtigt werden!? — Wenn er sie durch einen Umweg überraschen kann. — Im Schlusssatz ebenfalls!? — Wenn er ihnen ausdrücklich sagt, dass sie vorangehen sollen, er komme nach, so verlassen sie sich darauf.

Col.b Az.69b Tsh.6

230. Der Speichel macht den Faden für die Unreinheit empfänglich; cf. S. 849 N. 222; vgl. auch RSJ. zSt.

DRITTER ABSCHNITT.

יכ בקדש מבתרומה שמטבילין בימים בתוך
בלום לתרומה אבל לא לקדש אחרים ותוך
יבית הצבוטה בתרומה אבל לא בקדש הנושא את
חמדים נישא את התרומה אבל לא את הקדש
בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש לא במדת הקדש
מדת התרומה שבקדש מתיר ומעגום ימטבול יאחר
[ij] Pes.19a Men.24a כך קושר יבתרומה קושר ואחר כך מטבול; בלום
הנעמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש אבל לא
לתרומה הכלי בעצי מה שבתוכו לקדש אבל לא
לתרומה הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה
יבתרומה אם נטמאת אחת מידיו חבירתה טהורה
יבקדש מטבול שהיתן שהיד מטמא את חבירתה
[ij] Fol.21 Zab.99a בקדש אבל לא בתרומה; אוכלין אוכלים מעכין
בירים מסיאבית בתרומה אבל לא בקדש האוכל
ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש אבל לא
לתרומה;

גמ׳ א בקדש מאי טעמא לא אמר רבי אילא

P 1 מטב. M — והטמר בתרומה מבקדש חומר בקדש מבתרומה) M 2 לקדש M 3 —ו M 4 —את M 5 ו M 6 ידו אחת M 7 לתר M 8 והטמה M 9 אלא שטב.

EN FOLGENDEM IST ES BEIM HEILIGEN STRENGER ALS BEI DER HEBE. MAN DARF ZUR HEBE GEFÄSSE, WÄHREND SIE SICH IN ANDEREN GEFÄSSEN BEFINDEN, UNTERTAUCHEN, NICHT ABER ZU HEILIGEM. AUSSENSEITE, INNENSEITE UND GRIFF WERDEN FÜR HEBE [ALS VON EINANDER GETRENNT[1]] BETRACHTET, NICHT ABER FÜR HEILIGES. WER UNREINES TRÄGT, DARF AUCH HEBE[2] TRAGEN, NICHT ABER HEILIGES. DIE KLEIDER DERJENIGEN, DIE HEBE ESSEN, GELTEN ALS UNREIN FÜR DIEJENIGEN, DIE HEILIGES ESSEN. DAS VERFAHREN BEIM [REINIGEN EINES GEWANDS ZU] HEILIGEM GLEICHT NICHT DEM VERFAHREN BEI HEBE: ZU HEILIGEM LÖSE MAN ZUERST DEN KNOTEN, TROCKNE ES, TAUCHE ES UNTER, UND SCHLINGE ERST DANN DEN KNOTEN WIEDER, ZU HEBE DARF MAN ZUERST DEN KNOTEN SCHLINGEN UND ES NACHHER UNTERTAUCHEN. GEFÄSSE, DIE IN REINHEIT FERTIG WURDEN, BEDÜRFEN ZU HEILIGEM DES UNTERTAUCHENS, NICHT ABER ZUR HEBE. DAS GEFÄSS VEREINIGT[4] BEI HEILIGEM, NICHT ABER BEI HEBE. BEI HEILIGEM WIRKT AUCH DER VIERTE [GRAD DER UNREINHEIT[5]], BEI HEBE NUR DER DRITTE. WENN EINEM EINE HAND UNREIN WIRD, SO GILT DIE ANDERE FÜR HEBE ALS REIN, FÜR HEILIGES MUSS MAN BEIDE UNTERTAUCHEN, WEIL FÜR HEILIGES EINE DURCH DIE ANDERE UNREIN WIRD, NICHT ABER FÜR HEBE. MAN DARF MIT UNGEREINIGTEN HÄNDEN TROCKENE [PROFANE] SPEISEN MIT HEBE[3] ESSEN, NICHT ABER MIT HEILIGEM. DER LEIDTRAGENDE UND DER NOCH DAS SÜHNOPFER DARZUBRINGEN[6] HAT, BEDÜRFEN DES UNTERTAUCHENS ZU HEILIGEM, NICHT ABER ZU HEBE.

GEMARA. Weshalb nicht zu Heiligem? R. Ila erwiderte: Weil durch den Druck

1. Wenn ein Teil unrein wird (natürlich handelt es von einem rabbanitischen, leichteren Grad von Unreinheit) wird der andere Teil dadurch nicht angesteckt. 2. Wörtl. Getretenes; cf. S. 847 N. 216. 3. In einem Gefäss, von dem er nur die Aussenseite berührt. 4. Wenn sich mehrere Stücke in einem Gefäss befinden u. eines unrein wird, so sind es auch die übrigen. 5. Cf. Bd. I S. 301 N. 4. 6. Dh. noch nicht nassgewordene; cf. S. 849 N. 222. 7. Die ihm ein anderer in den Mund steckt, oder er selbst mit einem Span u. dgl. anfasst. 8. Der Reingewordene muss noch am folgenden Tag ein Sühnopfer darbringen.

מפני שכבידו של כלי חוצץ יהא מדסיפא משום
חציצה [9]רישא לאו משום חציצה דקתני סיפא [5]ולא
כמדת הקדש מדת התרומה שבקדש מתיר ומניב
ומטביל ואחר כך קושר ובתרומה קושר ואחר כך
מטביל [11]רישא וסיפא משום חציצה וצריכא דאי
אשמעינן רישא הוה אמינא הינו טעמא דלקדש
לא משום כבידו של כלי דאיכא אבל סיפא דליכא
כבידו של כלי אימא [12]לקדש נמי לא הוה חציצה
ואי אשמעינן סיפא הוה אמינא הינו טעמא דלקדש
לא משום דקיטרא בציא אהדוקי מיהדק אבל רישא Col.b
[13]דמיא אקפויי מקפו ליה לבנא [5]לא הויא חציצה
צריכא רבי [14]אילא לטעמיה דאמר רבי [14]אילא אמר
רבי [15]חנינא בר פפא עשר מעלות [16]שנו כאן חמש
ראשונות בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת
הקדש אההנית לקדש אבל לא לחולין שנעשו על
טהרת הקדש מאי טעמא חמש קמייתא דאית [17]להו
דרא דטומאה [18]מדאורייתא נזרו בהו רבנן בין לקדש
בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש בתרייתא דלית
[17]להו דרא דטומאה [18]מדאורייתא נזרו בהו רבנן
[19]לקדש [20]לחולין שנעשו על טהרת הקדש לא נזרו
בהו רבנן רבא אמר מדסיפא [21]הוי משום חציצה
רישא לאו משום חציצה ורישא [22]הינו טעמא גזירה
[23]שלא יטביל מחטין [24]וצינוריות בכלי שאין בפיו
שפופרת הנוד [25]כדתנן עירוב מקוואות בשפופרת Yeb.15a Mid.v.,7
הנוד בעוביה וכחללה [26]בשתי אצבעות חיזרת לבקיבן Fol.22

M 10 + הוי ‖ M 11 לא רישא משום חציצה וסיפא M 12
+ אפי ‖ M 13 מיא ‖ M 14 אלעא ‖ P 15 חיננא
M 16 + לקדש ‖ M 17 בהו ‖ M 18 דאור' ‖ M 19
בקדש M 20 לחולין...רבנן M 21 — הוי P להו
M 22 ה ט M 23 שמא B 24 וצינורות M 25
M 26 בשפ הנוד בעוביה וכחללה B 27 בשתי V יתנן

des [inneren] Gefässes eine Trennung entsteht. — ¿Wenn aber die Trennung im Schlussfatz behandelt wird, so handelt ja der Anfangsatz nicht von der Trennung: im Schlussfatz wird nämlich gelehrt: Das Verfahren bei Heiligem gleicht nicht dem Verfahren bei Hebe: zu Heiligem löse man zuerst den Knoten, trockne es, tauche es unter und schlinge erst dann den Knoten wieder, zu Hebe darf man zuerst den Knoten schlingen und es nachher untertauchen. — Sowol im Anfangsatz als auch im Schlussfatz wird die Trennung berücksichtigt. Und beide sind nötig; würde er nur den Anfangsatz gelehrt haben, so könnte man glauben, dass es nur in diesem Fall bei Heiligem nicht zulässig sei, wegen des Drucks des Gefässes, im Schlussfatz aber, wo dies nicht zu berücksichtigen ist, werde es nicht als Trennung betrachtet. Würde er nur den Schlussfatz gelehrt haben, so könnte man glauben, nur in diesem Fall sei es bei Heiligem nicht zulässig, weil ein Knoten fest verschlungen ist, im Anfangsatz aber werde es nicht als Trennung betrachtet, weil das Wasser das Gefäss aufhebt. Daher sind beide nötig. R. Ila vertritt hierin seine Ansicht; R. Ila sagte nämlich im Namen des R. Hanina b. Papa: Zehn[10] Fälle werden hier aufgezählt; die ersten fünf haben sowol bei Heiligem als auch bei Profanem, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird, statt, die letzten haben nur bei Heiligem statt, nicht aber bei Profanem, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird. — Aus welchem Grund? — Bei den ersten fünf, bei denen es einen nach Vorschrift der Gesetzlehre unreinen Gegenstand giebt, haben die Rabbanan sowol für Heiliges als auch für Profanes, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird, Unreinheit angeordnet; bei den letzten aber, bei denen es keinen nach Vorschrift der Gesetzlehre unreinen Gegenstand giebt, haben die Rabbanan nur für Heiliges Unreinheit angeordnet, nicht aber für Profanes, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird. Raba erklärte: Da die Trennung im Schlussfatz behandelt wird, so handelt der Anfangsatz nicht davon; vielmehr ist es im Anfangsatz deshalb verboten, damit man nicht Näh- und Stecknadeln in einem Gefäss untertauche, dessen Mündung nicht die Breite eines Schlauchmundstücks hat; es wird nämlich gelehrt: [Der Kanal zur] Vereinigung[11] von Tauch-

9. Cf. Bd. I S. 436 N. 1. 10. In unserer Mišnah werden aber 11 aufgezählt, wahrscheinl. ist bei zwei Fällen ein u. derselbe Grund anzuwenden. 11. Wenn zwei nebeneinanderliegende Tauchbäder nicht

כבר ית בהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה
אחת עשיה מעלית שנו באן שש ראשונות בין
לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש אחרונות
לקדש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת חקדש
מאי איכא בין דרבא לדרבי אילא איכא בניהו
סל וגרעתני שמילאן כלים והטבילן לטאן דאמר
משום חציצה איכא לטאן דאמר משום גזירה
שבא יטביל מחטין וצינוריות בכלי שאין בפיו
בשפופרת חנוך סל וגרעתני שאין בפיהן בשפופרת
חנוך ליבא ואידא רבא לטעמיה דאמר רבא סל
וגרעתני שמילאן כלים והטבילן מחמירין ומקשה שהלכך
בסל וגרעתני הטובל שם לא עלתה לו טבילה דהא
איצא בולה הלחולי מהלחלא ובעינן דאיבא ארבעים
סאה במקום אחד וחני מילי בכלי טהור אבל בכלי
טמא מיבי דכלקא טבילה לטולה ניפיה דמנא כלקא
להו נמי לכלים דאית בוה דתנן כלים שמילאן כלים
יהטבילן הרי אלו טהורין ואם לא טבל מיום המעורבים
עד שיהו מעורבין בשפופרת חנוך מאי קאמר ואם
לא טבל הכי קאמר ואם אינו צריך להטבילו מיום
המעורבין עד שיהו מעורבין בשפופרת חנוך והא
דרבא "ידרבי אילא תנאי הוא דתניא סל וגרעתני
שמילאן כלים והטבילן בין לקדש בין לתרומה
מחורין אבא שאול אומר לתרומה אבל לא לקדש
"אי הכי תרומה נמי לטאן קאמרינן חברים הבאים

M 31 רבא לריב M 30 המש — M 29 רבא — M 28
M 34 || מלחנוך — M 33 || וצינורות V 32 || משום —
M 37 || עד + M 36 — בולה || M 35 — את לקדש +
M 39 שבתוכו אינן מעורבין עד — M 38 עבויה
מים אינן מעורבין M 40 וי M 41 מיש
קדש דלא משום גזירה אפי תרומה.

bädern muss die Breite eines Schlauchmundstücks haben, darin sich zwei Finger umdrehen lassen. Er ist also der Ansicht R. Nahmans, der im Namen des Rabba b. Abuha sagte, dass hier elf Fälle gelehrt werden, von denen die ersten sechs sowol für Heiliges als auch für Profanes, das auch unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird, die letzten aber nur für Heiliges, nicht aber für Profanes, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird, statt haben. — Welchen Unterschied giebt es zwischen den Erklärungen Rabas und R. Ilas? — Einen Unterschied giebt es, wenn man Geräte in einen Korb oder eine Reuse legt und sie untertaucht: eine Trennung ist hierbei zu berücksichtigen, nicht aber, dass man Näh- und Sticknadeln in einem Gefäss untertauchen würde, dessen Mündung nicht die Breite eines Schlauchmundstücks hat, da diese nicht so schmal sind. Raba vertritt hierbei seine Ansicht: Raba sagte nämlich, dass wenn jemand Geräte in einen Korb oder eine Reuse legt und sie untertaucht, sie rein"seien, wenn jemand aber ein Tauchbad durch einen Korb oder eine Reuse teilt und da untertaucht, dies ungiltig sei, weil der ganze Boden Wasse: hervorsprudelt", während es vierzig Seah an einer Stelle sein müssen. Dies gilt jedoch nur, wenn das Gefäss rein ist, wenn es aber unrein ist, so werden auch die innern rein, denn da das Untertauchen für das Gefäss selbst giltig ist, so ist es auch für die darin befindlichen Gegenstände. Es wird nämlich gelehrt: Wenn man ein [unreines] Gefäss mit Geräten füllt und sie untertaucht, so sind sie rein; wenn man es aber nicht untertaucht, so wird das Wasser nur dann vereinigt, wenn [die Mündung] die Breite eines Schlauchmundstücks hat. Was heisst: wenn man es aber nicht untertaucht? — wenn man nicht nötig hat, es unterzutauchen, so wird das Wasser nur dann vereinigt, wenn [die Mündung] die Breite eines Schlauchmundstücks hat. Den Streit von Raba und R. Ila führen auch Tannaim; es wird nämlich gelehrt: Wenn man einen Korb oder eine Reuse mit Gefässen füllt, und sie untertaucht, so sind sie rein, sowol für Heiliges als auch für Hebe; Abba-Saul sagt, wol für Hebe, aber nicht für Heiliges. — Demnach sollte ja [das Verbot] auch für Hebe statt haben!? — Diese Bestimmungen gelten ja nur für Genossen", und solche

die erforderliche Wassermenge haben (cf. S. 814 Z. 13), so können sie durch einen Kanal vereinigt werden. 12. Auch für Heiliges. 13. Dh. das Wasser dringt nicht durch die Löcher der Korbwand, sondern quillt direkt aus der Erde. 14. Das sich ausserhalb u. innerhalb des Gefässes befindet. 15. Cf. Bd. I S. 251 Z. 5.

sind darin kundig. — Demnach sollte dies ja auch vom Heiligen gelten!? Ein Mann aus dem gemeinen Volk könnte es sehen und ebenfalls untertauchen. — Auch bei der Hebe könnte es ja ein Mann aus dem gemeinen Volk sehen und ebenfalls untertauchen!? — Man empfängt sie nicht von ihm. - Sollte man auch kein Heiliges von ihm empfangen!? — Dies würde Feindseligkeit veranlassen. — Auch bei der Hebe veranlasst dies ja Feindseligkeit!? — Daraus macht er sich nichts, er giebt sie dann seinem Genossen, einem Priester, der ein Mann aus dem gemeinen Volk ist. - Wer ist der Autor, welcher Feindseligkeit berücksichtigt? es ist R. Jose; es wird nämlich gelehrt: R. Jose sagte: Weshalb ist jeder für die Reinheit des Weins und des Oels während des ganzen Jahrs beglaubt? - damit nicht ein jeder einen Altar für sich baue und die rote Kuh für sich verbrenne. R. Papa sagte: Nach wessen Ansicht nehmen wir jetzt das Zeugnis eines Menschen aus dem gemeinen Volk entgegen? — nach der des R. Jose. — Sollte doch das Leihen berücksichtigt werden; es wird nämlich gelehrt: Das Thongefäss schützt alles[18] — Worte der Schule Hillels; die Schule Šammajs sagt, es schütze nur Speisen, Getränke und Thongefässe. Die Schule Hillels sprach zur Schule Šammajs: Weshalb? Die Schule Šammajs erwiderte: Das Gefäss ist durch den Mann aus dem Gefäss gewährt keinen Schutz. Die Schule Hillels entgegnete: Ihr habt ja aber die darin enthaltenen Speisen und Getränke als rein erklärt!? Die Schule Šammajs erwiderte: Wir haben sie nur für ihn[19] selbst als rein erklärt, sollen wir denn auch das Gefäss als rein erklären, wodurch es für ihn und für dich als rein gelten würde!? Es wird gelehrt: R. Jehošuâ sprach: Ich schäme mich mit euren Worten, Schule Šammajs, ist es denn möglich, dass wenn eine Frau in einer Mulde knetet, die Frau und die Mulde sieben Tage unrein seien, während der Teig rein bleibe, dass von einem Lägel mit Getränken das Lägel unrein und die Getränke rein seien!? Da schloss sich ihm ein Schüler aus der Schule Šammajs an und sprach zu ihm: Ich will dir den Grund der Schule Šammajs sagen: Dieser rief: Sage doch. Jener sprach: Ge-

מידע ידעי אי הכי קדש נמי חזי ליה עם הארץ
ואזיל מטביל "תרומה נמי חזי ליה עם הארץ ואזיל
מטביל רא מקבלנן "מיניהו "קדש נמי לא נקבל
"מיניהו הויא ליה איבה תרומה נמי הויא ליה
איבה "לא איכפת ליה דאזיל "יהיב ליה לכהן עם
הארץ חבריה ומאן תנא דחייש לאיבה רבי יוסי
היא דתניא "אמר רבי יוסי מפני מה "חכל נאמנין
על טהרת יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יהא
כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו "וישורף פרה
אדומה לעצמו אמר רב פפא כמאן מקבלנן האידנא
"כחדדיתא מעם הארץ כמאן כרבי יוסי "וניחוש לשאלה
"דתנן כלי חרס מציל על הכל דברי בית הלל בית Ed.ii,14
שמאי אומרים אינו מציל אלא על "אוכלים ועל Ke.v,1
המשקים ועל כלי חרס "אמרו להם בית הלל לבית
שמאי מפני מה "אמרו בית שמאי מפני שהוא טמא
על גב עם הארץ ואין כלי טמא חוצץ אמרו להם
בית הלל והלא טהרתם אוכלין ומשקין "שבתוכו
אמרו להם בית שמאי בשטהרנו "אוכלין ומשקין
שבתוכי "לעצמו טהרנו אבל נטהר את הכלי "שטהרתיו Col.b
לך ולו תניא אמר רבי יהושע בושני מדבריכם בית Ah.6
שמאי אפשר אשה לשה בעריכה "אשה ועריכה Ah.v,4
טמאין שבעה ובצק טהור "לנין מלא משקין "לנין Ab.Hg.26a
טמא טומאת שבעה ומשקין טהורין נטפל לו
תלמיד אחד מתלמידי בית שמאי אמר לו אומר לך
טעמן של בית שמאי אמר לו אמור אמר לו כלי

M 42 — א ה M 43 מינוה M 44 + תרומה 45
M ויהוכ לכהן M 46 ר י או M 47 + אמרו M 48
— ושורף פ״א לעצ׳ | P 49 כהדנ׳ || M 50 + דחייש
לאיבה M 51 — ה M 52 + שבתוכו M 53 אינו
מצוי על הכר אמרו להם ב ש מפני שטמאה M 54 + וכלי
חרס M 55 או מ שבתוכו M 56 שטהרנו M 57
ונוער טמאה טומאת ז B 58 לונין P 59 — לנין.

16. Cf. Num. 19,2 ff. 17. Man könnte von einem Mann aus dem gemein. Volk Gefässe borgen, die er ohne Beobachtung der Vorschriften untergetaucht hat. 18. Wenn es reine Gegenstände enthält u. geschlossen sich mit einem Leichnam in einem Zimmer befindet; cf. Num. 19,15. 19. Den Mann aus dem gemeinen Volk, da Pharisäer ohnehin mit ihm nicht speisen.

טמא חוצץ או אינו חוצץ אמר לו אינו חוצץ
כלי של עם הארץ טמא או טהור אמר לו טמא
יאם אתה אומר לו טמא כלום משגיח עליך ולא
עוד אלא שאם אתה אומר לו טמא אומר לך שלי
טהור ישלך טמא יוהו טעמן של בית שמאי מוד
חלק רבי יהושע נשתטח על קברי בית שמאי ואמר
נעניתי לכם עצמות בית שמאי ומה תמוהות שלכם
כך מפורשות על אחת כמה וכמה אמרו לו ימיו
Naz.62b השתחרי שיני מפני תענוניתו קתני מיתת לך ולו
אלמא שאלינן מיניהו כי שיילינן מיניהו מטבלינן
להי אי הכי ניחתהו להו בית חלל לבית שמאי כי
שאלינן מיניהו מטבלינן להי טמא מת בעי הזאה
שלישי ישבעי ומנא לשבעה יומי לא משיללי אינשי
יאטבילה לא מהימני והתניא נאמנין עמי הארץ על
טהרת טבילת טמא מת אמר אביי לא קשיא הא
בניפי הא בכלי רבא אמר אידי יאידי בכלי ולא
קשיא הא דאמרי מעלים לא הטבלתי כלי בתוך כלי
והא דאמרי הטבלתי אבל לא הטבלתי בכלי שאין
בפי כשפופרת הנוד יהתניא נאמן עם הארץ ליומר
פירות לא הוכשרי אבל אינו נאמן ליומר פירות
הוכשרי אבל לא נטמאי יאמטפי מי מהימן והתניא
חבר שבא לחזות מזון עליו מיד עם הארץ שבא
לחזות אין מזון עליו עד שיעשה בפניני שלושי
וישבעי אלא אמר אביי מתוך חומר שהחמירת עליו

M 60 כלי	M 61 שאם...טמא	M 62 שאו	
M 63 - - לחם	M 64 -- שלכם	M 65 פני	M 66
מיהא דשתרי לה	M 67 שיילי	M 68	א א
M 69 הא ניחא	M 70 ול ק	M 71 כלי לתוך כלי	
שאין	M 72 - חללי	M 73 ובגיפי לא מתוגן והתניא	
M 74 אלא אם כן מנח בפניני	M 75 אמר ר אבי.		

währt das unreinе Gefäss einen Schutz oder nicht? Dieser erwiderte: Es gewährt keinen Schutz. Ist das Gefäss eines Menschen aus dem gemeinen Volk unrein oder rein? Dieser erwiderte: Unrein. Würde er denn auf dich hören, wenn du ihm sagen würdest, es sei unrein!? Und noch mehr: wenn du ihm sagst, es sei unrein, so erwidert er dir, seines sei rein und deines unrein. Das ist der Grund der Schule Šammajs. Darauf ging R. Jehošuâ und warf sich auf das Grab der Schule Šammajs nieder und sprach: Ich beuge mich vor euch, Gebeine der Schule Šammajs! wenn dies eure unerklärten Lehren sind, um wieviel vortrefflicher sind eure erklärten Lehren! Man erzählt, dass während seines ganzen Lebens seine Zähne durch das Fasten schwarz waren. Hier heisst es also: für ihn und für dich, demnach darf man ja von ihm borgen!? — Wenn man etwas von ihm borgt, muss man es zuerst untertauchen. Demnach sollte die Schule Hillels der Schule Šammajs erwidern, dass wenn man etwas von ihm borgt, man es zuerst untertauchen müsse!? — Das durch einen Leichnam Verunreinigte bedarf nach drei und sieben Tagen des Besprengens, und auf sieben Tage verborgt man keine Gegenstände. — ¿Sind sie denn bezüglich des Untertauchens nicht beglaubt, es wird ja Volk bezüglich des Untertauchens wegen erwiderte: Das ist kein Einwand; das Eine Andere von seinen Gefässen. Raba erwiderte: Beides handelt von seinen Gefässen, dennoch besteht hier kein Widerspruch; das Eine handelt, wenn er sagt, er habe überhaupt keinen in einem Gefäss befindlichen Gegenstand untergetaucht, das Andere handelt, wenn er sagt, er habe wol untergetaucht, aber nicht in einem Gefäss, dessen Mündung nicht die Breite eines Schlauchmundstücks hat. Es wird auch gelehrt: Ein Mann aus dem gemeinen Volk ist beglaubt, wenn er sagt, die Früchte seien für Unreinheit noch nicht empfänglich geworden, nicht aber, wenn er sagt, sie seien wol für Unreinheit empfänglich, jedoch nicht unrein geworden. — Aber ist er denn bezüglich seines Körpers selbst beglaubt, es wird ja gelehrt, dass wenn ein Genosse ihn zu besprengen ersucht, man dies sofort thue, und wenn ein Mann aus dem gemeinen Volk ihn zu besprengen ersucht, man dies erst dann thue, wenn er drei und sieben Tage abwartet!? Vielmehr, erklärte Abajje, durch die Strenge, die man

20. Bei Speisen und Thongefässen, da von diesen, wenn sie [illegible] kein Untertauchen [illegible] machen ist. 21. Cf. S. 849 N. 222.

בתחילתי הקדת עליו בסופי׃ אחורים יהיך׃ מאי
אחורים ותיך כדתנן כלי שנטמא אחוריו במשקין
אחוריו טמאין תיכו אינני אומי יידי טהורין נטמא
תוכו כולו טמא׃ בית הצבוטה וכו׳׃ מאי בית הצבוטה
אמר רב יהודה אמר שמואל מקום שעיבטי יכן
הוא אימר ויעכט לה קלי רבי אבי אמר רבי יוחנן
מקום שנקבי הדעת ציבעין׃ תני רב ביבי קמיה דרב
נהמן כל הכלים אין להם אחוריים ותיך אחד קדשי
המקדש ואחד קדשי הגבול אבר לית קדשי הגבול
מאי׳ נינהו תרומה׃ התנן אחוריים ותיך בית הצבוטה
לתרומה דלמא לחולין שנעשו על טהרת הקדש
קאמרת׃ אדברתן מיבלא דאמר רב בר אבוה אתת
עשירה מעלית שני באן שש ראשונית בין לקדש
בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש׃ אחרונות לקדש
אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקדש׃ הנישא
את המדרס נישא את התרומה אבל לא את הקדש׃
קדש מאי מעמא לא משום מעשה שהות דאמר
רב יהודה אמר שמואל מעשה באחד שהות מעכיר
חבית של יין׳ קדש במקום לחקום נתפקח יציקה
של כנדו׳ יעטרה והנידה על פי הבית נפלה לאויר
החבית יטמאת באיתה שעה אמרי הנישא את
המדרס נישא את התרומה אבל לא את הקדש אי
הכי תרומה נמי הא מני רבי חנינה בן עקביה
הוא דאמר לא אמרו אלא ביורין וכספינה וכמעשה
שהוה מאי היא דתניא לא יצא אדם בי חמאת

Ber. 52a
Bek. 38a
Kel. xxv, 6
Nid. 7b
Ruth 2,14
Fol. 23
1 Par. 8
Jeb. 116b
Par. i, 6

79 מני M 78 ציבטין M 77 נטמא כולו M 76
M 82 ‖ ניהו P 81 ‖ ובית הצבוטה — M 84 יאמרי M 83 והאנן תני M 80 + שמן M
+ של M 86 בכנדו׳ M 87 הניגא M 88 — ר׳ הניגא ב׳ ע׳

hat, dass nämlich hier[26] elf Fälle gelehrt werden, von denen die ersten sechs sowol von Heiligem als auch von Profanem, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird, und die letzten nur von Heiligem und nicht von Profanem, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wird, gelten.

ihm auferlegt, kann man es später leichter"nehmen.

Aussenseite, Innenseite. Wieso Aussenseite und Innenseite? Es wird gelehrt: Wird die Aussenseite eines Gefässes durch Flüssigkeit verunreinigt, so ist die Aussenseite unrein, während die Innenseite, der Rand, der Henkel und die Griffe rein bleiben; wird die Innenseite verunreinigt, so ist es gänzlich unrein.

Und Griff &. Was heisst Griff? R. Jehuda erwiderte: Woran man es anfasst, wie es heisst:[23] *Und er reichte*[24] *ihr geröstete Körner.* R. Asi erklärte im Namen R. Johanans: Woran saubere Leute anfassen[25].

R. Bebaj lehrte vor R. Nahman: Bei allen Gefässen giebt es keinen Unterschied zwischen Aussenseite und Innenseite, einerlei ob bei Heiligtümern des Tempels oder bei Heiligtümern der Provinz. Dieser entgegnete: Mit Heiligtümern der Provinz ist ja wahrscheinlich Hebe gemeint, und wir haben ja eine Lehre, dass bezüglich der Hebe Aussenseite, Innenseite und Griff [als getrennt gelten]!? Vielleicht meinst du Profanes, das unter Beobachtung der bei Heiligem üblichen Reinheitsgesetze bereitet wurde. Du hast mich damit an etwas erinnert, was Rabba b. Abuha gesagt

Wer Unreines trägt, darf auch Hebe tragen, nicht aber Heiliges. Weshalb kein Heiliges? — Wegen des folgenden Ereignisses, das R. Jehuda im Namen Šemuéls erzählte: Einst führte jemand ein heiliges Weinfass aus einem Ort nach einem anderen, währenddessen platzte ihm ein Riemen seiner Sandale und er legte sie auf das Fass; da fiel sie hinein und machte es unrein. Alsdann ordneten sie an, dass wer Unreines trägt, wol Hebe tragen dürfe, jedoch kein Heiliges. — Demnach sollte er auch keine Hebe tragen dürfen!? — Hier ist die Ansicht des R. Hananja b. Âqabja vertreten, welcher sagt, es sei nur in einem Schiff auf dem Jarden verboten, wie es dort war. — Worauf deutet dies? — Es wird gelehrt: Man darf nicht das Entsündigungswasser oder die Entsündigungsasche in einem Schiff über

22. Da er infolge der ihm auferlegten Schwierigkeiten später behutsam ist. 23. Ruth 2,14. 24. צבט *reichen, langen* (so nach Targ., von manchen bestritten), בית הצבוטה woran gereicht wird, Griff, Henkel. 25. צבץ eigentl. *stützen, anlehnen* (cf. RSJ zSt., jedoch auch *anfassen*). 26 In unserer Mišnah, cf. S. 855 Z. 12 ff.

יאפי חטאת ויעבורם בירדן יכספינה ויא יעמוד
בצד זה ויזרקם לצד אחר ולא ישיטם על פני חמים
ולא יירכב על גבי בהמה ולא על גבי חבירו אלא
אם כן יחיי תלוי נגעות בקרקע אבל מעבירן על
גבי הגשר יאני חושש אחד יחידן ואחד שאר
תנחיית רבי חנינה בן עקביה אומר לא אמרי אלא
בירדן יכספינה יכמעשה שהיה מאי מעשה שהיה
דאמרי רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שהיה
מעביר מי חטאת יאפי חטאת בירדן יכספינה ינמצא
בזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה באותה שעה
אמרי לא ישא אדם מי חטאת יאפי חטאת ויעבירם
בירדן בספינה איבעיא להי סנגדל טמא מגדל בתוך
מהו חבית פתוחה חבית סתומה מהו עבר ונשא
מהו רבי אילא אמר אם עבר ונשא טמא רבי זירא
אמר עבר ינשא טהור: ביום העמרים בטהרת כי:
דמרינהו מאן אילימא דמרינהו חבר למה להו
טבולה אלא דמרינהו עם תארן נגמרין בטהרה
קרי להי אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר
שמואל לעולם דמרינהו חבר ומשום צינורא דעם
תארין דנפל איתי אילימא מקמי דלעמריה הא לאו
מנא הוא אלא כתר דעמריה מיוחר זוחר בהו לעולם
מקמיה דעמריה ודלמא בעידנא דעמריה עדיין לחה
הוא טבולה אין העמד שמש לא מתניתין דלא כרבי
אלעזר דתנן שפיפרת שחתכה לחטאת רבי אלעזר
אומר יטבול ביוד רבי יהושע אומר יטמא יאחר כך
יטבול והוינן בה דחתכה מאן אילימא דחתכה חבר
למה לי טבולה יאלא דחתכה עם תארן בהא ליטמא

M 90 יכיוצא עד תדמיר ויא ע"ג בתמ - חזי
M 91 גבי M 92 - ת M 93 משום מעשה שהות דאר י
M 94 - בי נוחיני M 95 אי א עכי M 96 דאמנ
M 97 קרית M 98 דלמא לבתי דאמריתי יבעידנא דאמרי
עדיין M 99 -- ליטמא M 1 יטבול M 2 ויעבול

den Jarden führen, noch an einem Tier stehend, nach dem anderen Tier werfen, noch auf dem Wasser schwimmen lassen, noch auf einem Tier oder auf seinem Nächsten reitend [sie bei sich tragend], es sei denn, dass seine Füsse den Boden berühren; wol aber darf man sie auch über eine Brücke tragen, sowol über den Jarden, als auch über jeden anderen Fluss. R. Hananja b. Âqabja sagte, sie hätten es nur in einem Schiff auf dem Jarden verboten, wie es dort war. Was war dies für ein Ereignis? — R. Jehuda erzählte im Namen Rabhs: Einst führte jemand Entsündigungswasser und Entsündigungsasche in einem Schiff auf dem Jarden und darauf fand man ein olivengrosses Stück von einem Leichnam im Boden des Schiffs stecken. Alsdann ordnete man an, weder Entsündigungswasser noch Entsündigungsasche in einem Schiff auf dem Jarden zu führen. Sie fragten: Wie ist es bezüglich einer reinen Sandale, oder eines geschlossenen Fasses? Wie ist es, wenn man übergetreten und getragen hat? R. Ila sagte, wenn man übergetreten und getragen hat, sei es unrein; R. Zera sagte, wenn man übergetreten und getragen hat, sei es rein.

GEFÄSSE, DIE IN REINHEIT FERTIGWERDEN &c. Wer soll sie gefertigt haben, wollte man sagen, ein Genosse — wozu ist denn das Untertauchen nötig, wollte man sagen, ein Mann aus dem gemeinen Volk — wieso nennt er es: in Reinheit gefertigt!? Rabba b. Śila erwiderte im Namen R. Mathnas im Namen Śemuéls: Thatsächlich, wenn sie ein Genosse gefertigt hat, nur kann es ein Mann aus dem gemeinen Volk mit seinem Speichel bespritzt haben. — Wann? wollte man sagen, bevor es fertig wurde, so war es ja noch kein Gerät, wollte man sagen, nachdem es fertig wurde, so ist er ja damit behutsam!? — Thatsächlich bevor es fertig wurde, jedoch kann beim Fertigwerden [der Speichel] noch feucht gewesen sein. — Also nur Untertauchen ist erforderlich, Sonnenuntergang[27] aber nicht, somit vertritt unsere Mišnah nicht die Ansicht R. Eliézers; es wird nämlich gelehrt: Wenn man ein Rohr zur Aufnahme der Entsündigungsasche abschneidet, so muss man es, wie R. Eliézer sagt, sofort untertauchen, wie R. Jehošuâ sagt, zuerst unrein machen und dann untertauchen. Dagegen wandten wir ein: Wer soll es abgeschnitten haben? wollte man sagen, ein Genosse, wozu ist dann das Untertauchen nötig, wollte man sagen, ein Mann aus dem ge-

27. Cf. S. 848 N. 219.

רבי יהושע יטמא ויטבול הא טמא וקאי ואמר רבה
בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל לעולם דהתכה
חבר ומשום צינורא דעם הארץ דנפל אימה איליבא
מקמי דליהתכה הא לאו מגא הוא ואלא בתר דהתכה
מיזהר זהיר בה לעולם מקמי דליהתכה דלמא בעידנא
דהתכה עדיין להה היא בשלמא לרבי יהושע היינו
דאיבא היכירא לצדוקין דתנן מטמאין היו את הכהן Jom.2a Zeb.21a Par.iii,7
השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקין שהיו
אומרים במעורבי שמש היתה נעשית אלא לרבי אליעזר
אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש היינו
דאיבא היכירא לצדוקין אלא אי אמרת בעלמא לא
בעינן הערב שמש מאי היכירא לצדוקין איבא אמר
רב עשאוה בטמא שרץ אלא מעתה לא תטמא אדם Col.b
אלמא תניא חותכה ומטבילה טעון טבילה ואלא
עשאוה בטמא מת אי הכי תיבעי הזאת שלישי
ושביעי אלמא תניא חותכה ומטבילה טעון טבילה
טבילה אין הזאת שלישי ושביעי לא אלא עשאוה
בטמא מת בשביעי שלו והתניא מעולם לא חידשו
דבר בפרה אמר אביי שלא אמרו קודם מטמא
מושב בדתניא והישב על הכלי יכול בפה כאה Lv.15,6 Sab.59a Nid.49b
וישב עליה תרקב וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר

M 3 ויטבול והא קמטמייא וקיימא ‖ M 4 לבתר דהתכה עדיין היא להה M 5 כהן לשרוף את הפרה מפני הצדוקין M 6 + והכא לא בעי ה ש M 7 + נמי M 8 זירא [לעולם לא בעינן ה ש] M 9 התכה והטבילה M 10 + משכב ו] M 11 עליו M 12 + כפה M 13 + יכול.

meinen Volk, wieso würde R. Jehošuâ sagen, dass man es zuerst verunreinige und dann untertauche, es ist ja unrein!? Und Rabba b. Šila erklärte im Namen R. Mathnas, im Namen Šemuéls, dass es thatsächlich handelt, wenn ein Genosse es abgeschnitten, jedoch kann es ein Mann aus dem gemeinen Volk mit seinem Speichel bespritzt haben. Wann? wollte man sagen, vor dem Abschneiden, so war es ja noch kein Gerät, wollte man sagen, nach dem Abschneiden, so ist er ja damit behutsam!? Thatsächlich vor dem Abschneiden, jedoch kann beim Abschneiden [der Speichel] noch feucht gewesen sein. Allerdings gilt dies nach R. Jehošuâ als Kundgebung gegen die Sadducäer, denn es wird gelehrt, dass man den Priester, der die [rote] Kuh verbrennen sollte, unrein zu machen pflegte, als Kundgebung gegen die Sadducäer, welche sagten, dies müsse durch einen geschehen, der den Sonnenuntergang abgewartet hat[28]; nach R. Eliêzer aber ist es allerdings einleuchtend, wenn du sagst, man müsse sonst Sonnenuntergang abwarten, somit wäre dies[29] eine Kundgebung gegen die Sadducäer; welche Kundgebung gäbe es aber, wenn du sagen würdest, dass man auch sonst Sonnenuntergang nicht abzuwarten brauche!? Rabh erwiderte: Sie stellten[30] es mit dem durch ein Kriechtier Verunreinigten gleich. — Demnach sollte es keinen Menschen unrein machen, während gelehrt wird, dass der es abschneidet und untertaucht, des Untertauchens bedarf!? — Sollten sie es etwa dem durch einen Leichnam Verunreinigten gleichgestellt haben? demnach müsste er ja des Besprengens am dritten und am siebenten Tag bedürfen, während gelehrt wird, dass der es abschneidet und untertaucht, des Untertauchens bedarf, also nur des Untertauchens nicht aber des Besprengens am dritten und am siebenten Tag!? — Vielmehr, sie stellten es dem durch einen Leichnam Verunreinigten am siebenten Tag gleich. — Es wird ja aber gelehrt, dass man niemals etwas bezüglich der [roten] Kuh erneuert habe!? Abajje erwiderte: Man hat nicht erneuert, dass eine Axt, durch Sitzen verunreinige[31]; es wird nämlich gelehrt: [32]*Und wer sich auf das Gerät setzt*; man könnte glauben, dass, wenn [der Flussbehaftete] eine Seah oder einen Trikab[33] umgestülpt und sich darauf gesetzt hat, sie unrein seien, so heisst es: *Und wer*

28. Dh. durch einen völlig reinen Priester, nicht aber durch einen solchen, der zwar ein Reinigungsbad genommen, jedoch den Sonnenuntergang (cf. S. 848 N. 219) nicht abgewartet hat. 29. Dass der die rote Kuh verbrennende Priester Sonnenuntergang nicht abwartet. 30. Das Rohr; bei einem solchen Grad von Unreinheit muss man sonst Sonnenuntergang abwarten, um rein zu sein, bei der roten Kuh ist dies aber nicht nötig. 31. Wenn man sich auf einen unreinen Gegenstand, der zum Sitzen bestimmt ist, niedersetzt, so ist man unrein, nicht aber, wenn man sich auf einen Gegenstand niedersetzt, der nicht zum Sitzen bestimmt ist; auch bei der roten Kuh wurde es in dieser Beziehung nicht strenger genommen. 32. Lev. 15,6 33. Hohlmass von 3 Kab Inhalt.

Lv 15,6 והיושב על הכלי אשר ישב עליו יטמא מי שמיוחד
לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:
הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה:
Pes.19a Nm.7, 14 uö. מנא הני מילי אמר רבי חנין דאמר קרא נפש אחת
עשרה זהב מלאה קטרת הכתוב עשאו לכל מה
Pes.19a Jom.48a Ed.v,1 שבבף אחת מתיב רב כהנא הוסיף רבי עקיבא
הסלת והקטרת והלבונה והנחלים שאם נגע טבול
יום במקצתו פסל את כולו והא דרבנן היא ממאי
מדקתני רישא העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר
הטאת שנגע הטמא במקצתו שטימא את כולו ונקתני
הוסיף רבי עקיבא אמר ריש לקיש משום בר קפרא
Fol.24 Men.24a לא נצרכא אלא לשירי מנחה דאוריתא צריך לכלי
הכלי מצרפו שאין צריך לכלי אין כלי מצרפו ואתו
רבנן וגזרו דאף על גב דאינו צריך לכלי כלי מצרפו
תינה סלת קטורת ולבונה מאי איבא למימר אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבוה בגון שעבדן על גבי
קרטבלא דאורייתא יש לו תוך מצרף אין לו תוך
אינו מצרף ואתו רבנן ותיקנו דאף על גב דאין לו
תוך מצרף ופלינא דרבי חנין אדרבי חייא בר אבא
Pes.19a דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעדותו
של רבי עקיבא נשנית משנה זו: הרביעי בקדש
Pes.19a Sot.29a Hg.3 פסול: תניא אמר רבי יוסי מנין לרביעי בקדש
שהוא פסול ודין הוא ומה מהוסר כפורים שמותר
בתרומה פסול בקדש שלישי שפסול בתרומה אינו
דין שיעשה רבועי לקדש ולמדנו שלישי לקדש

14 M וכל הכלי אשר ישב עליו הזב 15 M עשאן 16 M שאם נגע טבול יום 17 M אפי׳ במקצתן פסל את כולן 18 M סיפא 19 M את שע לכלי כלי מצרפן ואת שא׳ צ׳ לכלי א כ מצרפן 20 M התינה סלת וקטו הלבונה והנחלים 21 M שצרפו ע ג קנבלא 22 M ונזרו 23 M מאי 24 M חנין אדר 25 M הרביעי בקדש מנין שפסול בקדש.

sich auf das Gerät setzt, auf dem er gesessen hat, soll unrein sein: nur was zum Sitzen bestimmt ist, ausgenommen diese, bei welchem man sagen kann: Stehe auf, wir wollen [das Gerät] zu seinem Gebrauch verwenden.

Das Gefäss vereinigt [das darin Befindliche] bei Heiligem, nicht aber bei Hebe. Woher dies? R. Hanin erwiderte: Der Schriftvers lautet: *Eine Schale, zehn Gold[šeqel schwer], gefüllt mit Räucherwerk*; der Schriftvers machte alles, was sich in der Schale befand, zu Einem. R. Kahana wandte ein: R. Âqiba fügte noch das Mehl, das Räucherwerk, den Weihrauch und die Kohlen hinzu, wenn nämlich einer, der am selben Tag untergetaucht hat, einen Teil davon berührt, so ist das ganze unbrauchbar; dies ist also nur eine Anordnung der Rabbanan!? — Wieso? — Im Anfangsatz heisst es: R. Šimôn b. Bethera bekundete[35], dass wenn ein Unreiner einen Teil der Entsündigungsasche berührt, das Ganze unrein sei, und darauf heisst es: R. Âqiba fügte noch hinzu. Reš-Laqiš erklärte im Namen Bar-Qaparas: Dies[36] bezieht sich auf die Ueberreste des Speiseopfers; nach der Gesetzlehre vereinigt das Gefäss nur solche Dinge, die des Gefässes bedürfen, nicht aber solche, die des Gefässes nicht bedürfen, darauf kamen die Rabbanan und ordneten an, dass das Gefäss auch solche Dinge, die dessen nicht bedürfen, vereinige. — Einleuchtend ist dies beim Mehl, wie ist es aber beim Räucherwerk und beim Weihrauch[37] zu erklären!? R. Nahman erwiderte im Namen des Rabba b. Abuha: Wenn man sie auf eine Lederplatte zusammen gehäuft hat; nach der Gesetzlehre vereinigt nur das, was einen Innenraum hat, nicht aber das, was keinen Innenraum hat, darauf kamen die Rabbanan und ordneten an, dass auch das, was keinen Innenraum hat, vereinige. R. Hanin streitet somit gegen R. Hija b. Abba; R. Hija b. Abba sagte nämlich im Namen R. Johanans, dass unsere Mišnah auf der Bekundung R. Âqiba beruhe.

Beim Heiligen wirkt der vierte [Grad der Unreinheit]. Es wird gelehrt: R. Jose sagte: Woher, dass beim Heiligen, auch der vierte [Grad der Unreinheit] wirkt? — dies ist als Schluss zu folgern: wenn einem, der noch der Sühne bedarf, dem Hebe erlaubt ist, Heiliges verboten ist, um wieviel mehr muss der drittgradig Unreine, dem Hebe verboten ist, bei Heiligem zum vierten Grad der Unreinheit werden.

34. Num. 7,14 uö. 35. Die dort aufgezählten Bekundungen sind tabban. Verordnungen [illegible] Hinzufügung R. Âqibas. 37. Die des Gefässes bedürfen.

Wir wissen also beim Heiligen die drittgradige Unreinheit aus der Gesetzlehre und die viertgradige aus [einer Folgerung vom] Leichteren auf das Strengere. Die drittgradige aus der Gesetzlehre, denn es heisst: [38]*Auch solches Fleisch, welches mit irgend etwas Unreinem in Berührung gekommen ist, darf nicht gegessen werden*, und dies kann doch auch von dem Fall handeln, wenn es mit zweitgradig Unreinem in Berührung gekommen ist. Die viertgradige aus [einer Folgerung vom] Leichteren auf das Strengere, wie wir bereits erklärt haben.

Bei Hebe, wenn unrein &. R. Šezbi sagte: Nur zusammen[39], sonst aber nicht. Abajje wandte gegen ihn ein: Die trockene Hand macht die andere unrein, um Heiliges unrein zu machen, nicht aber Hebe — Worte Rabbis; R. Jose b. R. Jehuda sagt, nur um unbrauchbar, nicht aber um unrein zu machen. Erklärlich ist die Hervorhebung, die trockene Hand, wenn du sagst, auch nicht zusammen; welche Bedeutung hat aber diese Hervorhebung, wenn du sagst, nur zusammen, sonst aber nicht‘..?

Es wird gelehrt: Reš-Laqiš sagt, dies gelte nur von seiner eigenen Hand, nicht aber, wenn er die Hand seines Nächsten berührt; R. Johanan sagt, einerlei ob seine eigene Hand oder die seines Nächsten, diese Hand kann wol [Speisen] unbrauchbar, nicht aber unrein machen. — Woher dies? — Er lehrt im Schlussfatz, dass eine Hand die andere bei Heiligem unrein mache, nicht aber bei Hebe; wozu ist dies nötig, er lehrt es ja schon im Anfangsatz? — wahrscheinlich schliesst dies die Hand seines Nächsten ein. Und auch Reš-Laqiš ist von seiner Ansicht abgekommen; R. Jona sagte nämlich im Namen R. Amis, im Namen Reš-Laqiš‘, einerlei ob seine eigene Hand oder die seines Nächsten, die Hand kann wol [Speisen] unbrauchbar, aber nicht unrein machen. Hierüber streiten auch Tannaím; es wird gelehrt: Alles, was Hebe unbrauchbar macht, macht die Hände zweitgradig unrein, und eine Hand macht die andere unrein — Worte R. Jehošuâs; die Weisen sagen, die Hände sind zweitgradig, und das Zweitgradige kann nicht anderes zweitgradig machen; zweitgradig unrein können sie also nicht machen, wol aber drittgradig. — Nein, weder zweitgradig noch drittgradig. — Vielmehr streiten hierüber folgende Tannaím; es wird gelehrt: Die trockene Hand macht die andere

מן התורה ורביעי בקל וחומר שלישי לקדש מן
התורה [37]מנין דכתיב [38]והבשר אשר יגע בכל טמא Lv.7,19
לא יאכל מי לא עסקינן דנגע בשני וקאמר רחמנא
לא יאכל רביעי מקל וחומר הא דאמרן: ובתרומה
אם נטמאת בו׳: אמר רב שיזבי בחיבורין שני אבל
שלא בחיבורין לא איתיביה אביי יד נעובה מטמא[ה]
[39]תבירתה [40]לטמא לקדש אבל לא לתרומה דברי [41]רבי
רבי יוסי ברבי יהודה אומר לפסול אבל לא לטמא
אי אמרת בשלמא שלא בחיבורין היינו רבותיה דנעובה
אלא אי אמרת בחיבורין אין שלא בחיבורין לא מאי
רבותיה דנעובה: איתמר [42]נמי אמר ריש לקיש לא
שני אלא ידו אבל יד חבירו לא ורבי יוחנן אמר Col.b
אחד ידו ואחד יד חבירו באותה היד לפסול אבל
לא לטמא מנאי מדקתני סיפא שחיד מטמאה
חבירתה לקדש אבל לא לתרומה הא תו למה לי
הא תנא ליה ריש אלא [43]לאו שמע מינה לאתויי
יד חבירו ואף ריש לקיש חדר ביה דאמר רבי יונה
אמר רבי אבי אמר ריש לקיש [44]אחד ידו ואחד יד
חבירו באותה היד לפסול אבל לא לטמא ולפסול
[45]אבל לא לטמא תנאי היא [46]דתנן כל הפוסל [47]בתרומה Jad. 4,2
מטמא ידים להיות שניות ויד [48]מטמא חבירתה דברי
רבי יהושע וחכמים אומרים ידים שניות הן ואין
שני עושה שני [49]כחולין מאי לאו שני הוא דלא עביד
הא שלישי עביד [50]דלמא לא שני עביד ולא שלישי
אלא [51]כי הני תנאי [52]דתניא יד נעובה מטמאה את
חבירתה לטמא [53]בקדש אבל לא לתרומה דברי רבי

M 26 – לקדש M 27 מנין M 28 + את M 29
M לטמא P 30 ר׳ יוסי ר׳ יהודה M 31 - - נמי
M 32 — לאו ‖ M 33 + ואף אי״ל אפי׳ אי״ל ‖ M 34
— אבל לא לטמא ‖ M 35 דתניא M 36 את תחר׳ מטמא
את הידים M 37 מטמאה את רב M 38 – בני M 39
לא לא שני לא M 40 - בי M 41 ... מיעטו M 42 לקדש.

38. Lev. 7,19. 39. Die unreine berührt die reine, während diese das Heilige anfasst. 40. In diesem Fall kann ja die unreine Hand selbst das Heilige berührt haben

רבי יוסי ברבי יהודה אומר "אותה יד לפסול אבל
לא לטמא: אוכלין אוכלים נגובין בידים מבואבות
בי: תניא אמר רבי חנינא בן אנטיגנוס "ובי יש [Hg.3
"נגובה לקדש והלא חיבת הקדש מבשרתן לא צריכא
בנגן שתחב לו חבירו לתוך פיו או שתחב הוא
לעצמו בכיש ובכרכר ובקש לאכול צנון "וכצל "חולין
עמהן לקדש גזרו בהו רבנן לתרומה לא גזרו בהו
רבנן: האומן ומחוסר כפורים בי: מאי טעמא בין
דעד האידנא הוו אסירי אצרבינהו רבנן טבילה:

[iv] יכיר בתרומה שביהודה נאמנין "על טהרת יין
ישמן כל ימות השנה ובשעת הגיתות והבדים
אף על התרימה עברו הגיתות והבדים והביאו לו
חבית של יין של תרומה לא יקבלנה ממנו אבל
מניחה "לגת הבאה ואם אמר "לו הפרשתי לתוכה
Fol.25 רבעית "קדש נאמן בדי יין ובדי שמן המדומעת
נאמנין עליהם בשעת הגיתות והבדים וקודם לגיתות
שבעים יום:

גמרא. ביהודה אין ובגליל לא מאי טעמא
אמר ריש לקיש מפני שרצועה של "בותים מפסקת
בניהן וניתיב בשידה תיבה ומגדל הא מני רבי היא [20
Er.30b דאמר אחל זוהן לאו שמיה אחל דתניא הנכנס
Git.8b Naz.55a לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא וחכי
יוסי ברבי יהודה מטהר ולויתיה בכלי חרס המוקף
צמיד פתיל אמר רבי "אליעזר שונין אין הקדש ניצול
Par.xi,1 בצמיד פתיל והתניא "אין חטאת ניצלת בצמיד [25

M 43 באותה היד | P 44 כי | M 45 נגיבה | M 46 או
בצל | B 47 — של | M 48 + עמי הארץ | M 49 לשנה
M 50 — לו | M 51 + של | M 52 פרסים מפי | וניתוב
M 53 אליעזר.

unrein, um Heiliges unrein zu machen, Hebe aber nicht — Worte Rabbis; R. Jose b. Jehuda sagt, nur um unbrauchbar, nicht aber um unrein zu machen.

Trockene Speisen mit ungereinigten Händen. Es wird gelehrt: R. Hanina b. Antigonos sagte: Nützt denn beim Heiligen das Trockensein, dessen Würde macht es ja für die Unreinheit empfänglich!? — Dies bezieht sich vielmehr auf den Fall, wenn ein anderer sie ihm in den Mund steckt, oder er selbst sie mit einer Spindel oder einem Stäbchen aufgabelt und dazu Rettig oder Zwiebel von Profanem essen will; bei Heiligem haben die Rabbanan Verbot angeordnet, bei Hebe aber nicht.

Der Leidtragende und, der noch das Sühnopfer darzubringen hat. Aus welchem Grund? — Da es ihnen bis dahin verboten war, so haben sie die Rabbanan zum Untertauchen verpflichtet.

[iv] In Folgendem ist es bei der Hebe strenger: In Judäa ist jeder während des ganzen Jahrs hindurch bezüglich der Reinheit des Weins und des Oels, und zur Zeit des Kelterns und des Pressens auch betreffs der Hebe beglaubt. Wenn man ihm[a], nachdem die Zeit des Kelterns und des Pressens vorüber ist, ein Fass Wein als Hebe bringt, so darf er es nicht annehmen; jener lasse es vielmehr bis zur Zeit des Kelterns im nächsten Jahr stehen. Sagt er, er habe darin ein Viertellog als Heiliges bestimmt, so ist er [bezüglich des ganzen Fasses] beglaubt. Hat jemand Oel- und Weinkrüge, welchen Heiliges beigemischt ist, so ist er [bezüglich deren Reinheit] zur Zeit des Kelterns und Pressens und siebzig Tage vorher beglaubt.

GEMARA. Also nur in Judäa, in Galiläa aber nicht, aus welchem Grund? Reš-Laqiš erwiderte: Sie waren durch einen Streifen samaritanischen Gebiets[a] getrennt. — Man kann es ja in einem Kasten, einer Truhe oder einem Turm hereinbringen!? — Hier ist die Ansicht Rabbis vertreten, welcher sagt, das transportable Zelt heisse nicht Zelt[a]; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand in das Land der Nichtjuden in einem Kasten, einer Truhe oder einem Turm kommt, so ist er, nach Rabbi unrein, nach R. Jose b. Jehuda rein. — Man kann es ja in einem mit einem Deckel geschlossenen Thongefäss bringen!? R. Eliêzer erwiderte: Man lehrte, dass Heiliges durch festen Verschluss nicht geschützt werde. — Es wird ja aber gelehrt, dass das

41. Ein Mann aus dem gemeinen Volk dem Priester. 42. Das nichtjüdische Gebiet ist levitisch verunreinigend (cf. Bd. I S. 351 Z. 14 ff.), daher konnte aus Galiläa überhaupt nichts für das Heiligtum eingeführt werden. 43. Es gewährt bezügl. der Unreinheit keinen Schutz.

פתיר מאי לאו הא קדש ניצול לא הא מים שאינן
מקודשים ניצולין בצמיד פתיל והאמר עולא הכרייא Nid.69
מדכן בגלילא מניחן ולבשיבא אליהו ויטהרנה:
ובשעת הגיזות נאמנין אף על התרומה: ורמינהי
הגיזר זיתו ישייר קופה אחת ויתננה לעני כהן Tos. 4,4
אמר רב נחמן לא קשיא הא בחרפי הא באפלי
אמר ליה רב אדא בר אהבה כנון מאי באותן של בית
אבוך רב יוסף אמר בגלילא שני איתיביה אביי לעבר
תירדן ונגלול תרי הן ביהודה נאמנין על היין בשעת Hg.3
היין ועל השמן בשעת השמן אבל לא על היין
בשעת השמן ולא על השמן בשעת היין אלא
מחוורתא כדשנין מעיקרא: עברו הגיזות והברים
והביאו לו חבית של יין לא יקבלנה הימנו אבל
מניחה לגת הבאה: בעו מיניה מרב ששת עבר
וקיבלה מהו שיניחנה לגת הבאה אמר להו תניתוה
חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ יכול Co.b
לומר לו בול אתה תטין שבמקום פלוני ואני תטין Dem.6 9
שבמקום פלוני בול אתה יין שבמקום פלוני ואני
יין שבמקום פלוני אבל אל יאמר לו בול אתה לה
ואני יבש בול אתה תטין ואני שעורים ותני עלה
איתי חבר שורק הלה ובניה את חיבש אמאי יניחנה
לגת הבאה בדבר שאין לו גת ויניחנו לרגל בדבר
שאינו משתמר לרעל: יאם אמר הפרשתי לתוכה

M 54 (מניחון) לכש׳ | M 55 את זית משייר || M 56 — לעני כהן V רעני M 57 רב נחמן אפלי הוכי דבי באותן M 58 והגליל || M 59 + שביהודה || M 60 אין נאמנין על M 61 P הביאו M 62 בול...ואני...פלוני M 63 VM יא — M 64 את.

Entsündigungswasser durch festen Verschluss nicht geschützt werde; wahrscheinlich wird das Heilige wol geschützt!? — Nein, das ungeweihte Wasser wird durch festen Verschluss wol geschützt. — Aber Ûla sagte ja, dass die Genossen in Galiläa [Heiliges] in Reinheit bewahren!? Sie verwahren es, und wenn Elijahu kommen wird, wird er es als rein erklären.

Zur Zeit des Kelterns, auch betreffs der Hebe. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn [ein Mann aus dem gemeinen Volk] die Olivenlese beendet, so lasse er ein Korb [als Hebe] zurück und gebe es dem Priester in seiner Gegenwart!? R. Nahman erwiderte: Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt von der Frühlese, das Andere handelt von der Spätlese. R. Ada b. Ahaba sprach zu ihm: Welche [heisst Spätlese]? — Zum Beispiel die im Haus deines Vaters. R. Joseph erklärte, dies beziehe sich auf Galiläa. Abajje wandte gegen ihn ein: Das Transjardengebiet und Galiläa gleichen Judäa; jeder ist da zur Zeit des Weinkelterns bezüglich des Weins und zur Zeit des Oelpressens bezüglich des Oels beglaubt, nicht aber zur Zeit des Oelpressens bezüglich des Weins, oder zur Zeit des Weinkelterns bezüglich des Oels!? — Am richtigsten ist vielmehr die erste Erklärung.

Wenn man ihm, nachdem die Zeit des Kelterns und des Pressens vorüber ist, ein Fass Wein [als Hebe] bringt, so darf er es nicht annehmen, jener lasse es vielmehr bis zur Zeit des Kelterns im nächsten Jahr. Man fragte R. Šešeth: Darf es [der Priester] bis zur Zeit des Kelterns im nächsten Jahr lassen, falls er übertreten und es angenommen hat? Dieser erwiderte: Es wird gelehrt: Wenn ein Genosse und ein Mann aus dem gemeinen Volk ihren Vater, einen Mann aus dem gemeinen Volk, beerben, so ist jener zu sagen berechtigt: Nimm du den Weizen an dieser Stelle und ich nehme den Weizen an jener Stelle; nimm du den Wein an dieser Stelle und ich nehme den Wein an jener Stelle, er kann ihm aber nicht sagen: Nimm du das Feuchte und ich nehme das Trockne; nimm du den Weizen und ich nehme die Gerste. Hierzu wird gelehrt, dass der Genosse das Feuchte verbrenne und das Trockne zurücklasse; weshalb nun, er sollte es ja bis zur Zeit des Kelterns im nächsten Jahr stehen lassen!? — Hier handelt es von einem Gegenstand, der nicht gekeltert wird. — Soll er es bis zum Fest "stehen lassen!? — Wenn der Gegenstand bis zum Fest sich nicht hält.

Wegen Nachlässigkeit der Leute am gem. Volk nicht Fernhebeschuld wird [s. Sot. 27

Pes. 92b
Ab. zar. 4
רבוית קדש נאמן: תנן התם מודין בית שמאי
ובית הלל שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי
תרומה מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל
vgl. Mo. Kat. 5b
מנפח אדם בית הפרס והולך ורבי חייא בר אבא
משמיה דעולא אמר בית הפרס שנדש טהור לעושי
פסח לא העמידו דבריהן במקום כרת לאוכלי תרומה
העמידו דבריהן במקום מיתה: איבעיא להו בדק
לפסחו מהו שיאכל בתרומתו עולא אמר בדק לפסחי
מותר לאכול בתרומתו רבה בר עולא אמר בדק
לפסחו אסור לאכול בתרומתו אמר ליה ההוא סבא
לא תפלוג עלויה דעולא דתנן בוותיה ואם אמר
הפרשתי לתוכה רבוית קדש נאמן אלמא מדמחוסן
אקדש מחוסן נמי אתרומה הבא נמי מדמחוסן
אפסח מחוסן נמי אתרומה: כדי יין וכדי שמן כו׳:
תנא אין נאמנין לא על הקנקנים ולא על התרומה
קנקנים דמאי אי קנקנים דקדש מיגו דמחוסן אקדש
מחוסן נמי אקנקנים אלא קנקנים דתרומה פשיטא
השתא אתרומה לא מחוסן אקנקנים מחוסן אלא
ברוקנים דקדש ובשאר ימות השנה ובמלאן דתרומה
ישעית הניחות תנן כדי יין וכדי שמן המדומעין
מאי לאו מדומעות דתרומה אמרי דבי רבי חייא
בדומעית דקדש ומי איכא דיחוץ לקדש אמר רבי

M 65 יהודה בר אמי M 66 בריה דרב M 67 לרבה
בריה דרב לא M 68 מתנ׳ M 69 מדבדק לך לגב
פסח בדק נמי לגבי תרומה M 70 אילימא M 71
פשיטא M 72 והתנן M 73 לא מדומי לקדש ומי
איקרי דומי B 71 אמרי דבי ר אלעאי.

Sagte er, er habe darin ein Viertellog als Heiliges bestimmt, so ist er beglaubt. Dort wird gelehrt: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels stimmen beide überein, dass man wegen der Darbringung des Pesahopfers [den Platz] untersuchen darf, nicht aber zum Essen von Hebe. — Was heisst untersuchen? R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls, man blase auf einem Grabstätten-Acker [die Erde] weg und gehe weiter; R. Hija b. Abba sagte im Namen Ûlas, ein ausgetretener Grabstätten-Acker gelte als rein[45]. Bei der Darbringung des Pesahopfers haben sie bei einem Verbot, auf welches die Ausrottung gesetzt ist, ihre Worte nicht aufrecht gehalten. Beim Essen von Hebe haben sie bei einem Verbot, auf welches der Tod gesetzt ist, ihre Worte aufrecht gehalten.

Sie fragten: Darf man von seiner Hebe essen, wenn er zur Darbringung seines Pesahopfers untersucht hat? Ûla sagte, man dürfe von seiner Hebe essen, wenn er zur Darbringung seines Pesahopfers untersucht hat; Rabba b. Ûla sagte, man dürfe von seiner Hebe nicht essen, wenn er zur Darbringung seines Pesahopfers untersucht hat. Ein Greis sprach zu ihm: Streite nicht gegen Ûla, übereinstimmend mit ihm wird gelehrt: Sagt er, er habe darin ein Viertellog als Heiliges bestimmt, so ist er beglaubt; hieraus, dass er, da er bezüglich des Heiligen beglaubt ist, es auch bezüglich der Hebe ist, ebenso ist er auch hierbei bezüglich der Hebe beglaubt, da er es bezüglich des Pesahopfers ist.

Wein- und Oelkrüge &c. Es wird gelehrt: Sie sind weder bezüglich der Krüge noch bezüglich der Hebe beglaubt. — Welcher Krüge? wenn Krüge von Heiligem, so sollten sie ja, da sie bezüglich des Heiligen beglaubt sind, es auch bezüglich der Krüge sein; wenn Krüge von Hebe, so ist es ja selbstredend, sollte er denn bezüglich der Krüge beglaubt sein, wo er auch bezüglich der Hebe nicht beglaubt ist!? — Hier handelt es sich um leere Krüge von Heiligem, während des ganzen Jahrs, und um gefüllte Krüge von Hebe zur Zeit des Kelterns. — Es wird gelehrt: Wein- und Oelkrüge, welchen [Heiliges] beigemischt ist; wahrscheinlich wenn sich Hebe beigemischt hat!? In der Schule R. Hijas erklärten sie: Wenn sich Heiliges beigemischt hat. — Wird denn beim Heiligen [das Wort] „mischen“[47] gebraucht!? R. Eleâ erwiderte: — Wenn man Unverzehntetes[48] zur Libation rein hält.

45. Dh. die Erde wegscharren, um zu sehen, ob sich da Gebeine eines Leichnams befinden. Man darf ihn passiren, um das Pesahopfer darzubringen. 47. Das W wird nur von einer Beimischung von Hebe gebraucht. 48. Getreide, von dem die levitischen Abgaben nicht abgehoben wurden.

אדעא בטהר את טבלי ליטול ממני נכנים׃ קודם
לניהות שבעים יום׃ אמר אביי שמע מינה דינא
הוא דעדייה אדיא למיטרח אנולפי שבעים יומין
מקמי מעצרתא׃

[vj] המידעים ודפנים נאמנין על כלי חרס מן
המידעים ולחוץ אין נאמנין ביצד הקדר
שהוא מוכר נכנס לפנים מן המידעים הוא הקדר
ומן הקדרות יצא הלוקחין נאמן יצא אינו נאמן׃

גמרא. תנא מודיעים פעמים בלפנים פעמים
בלחוץ ביצד קדר יוצא והבר נכנס בלפנים שניהן
נכנסין או שניהן יוצאין בלחוץ אמר אביי אף Fo.26
אנן נמי תנינא הקדר שמכר את הקדרות ונכנס
לפנים מן המידעים טעמא דלפנים מן המידעים
הא מידעים גופה לא מהימן אימא סיפא יצא אינו
נאמן הא מידעים גופה נאמן אלא ראו שמע מינה
כאן בקדר יוצא והבר נכנס כאן בשניהן יוצאין
או שניהן נכנסין שמע מינה תנא נאמנין בכלי חרס
הדקין לקדש אביי היש לקוש והא שניטלין בידי
אדם ורבי יוחנן אמר אפילו שאין ניטלין בידו אהת
אמר היש לקוש לא שנו אלא דיקנין אבל מלאין
לא ורבי יוחנן אמר אפילו מלאים ואפילו אפיקרסיתו
לתיבי אמר רבא ימודה רבי יוחנן במשקין עמקן
שהן מטאין יאל תתמה שהרי לגין בלא משקין לגין
מטאין טומאת שבעה ומשקין מהורין׃

[vij] גבאין שנכנסו לתוך הבית וכן הגבים שהחזירו
את הכלים נאמנין לומר לא נגענו וברושלם

M 75 שמוכר הקדרות שנכנס — B 70 הקדרות — M 77 —
הנותן ׳ M 78 שמוכר קדרותיו שנכנס — M 79 — ממנו
M 80 מהימן M 81 שנותנם M 82 על בלי M 83 אפ
עד בי שאין M 84 אפי נפר אפקריסותו M 85 ׳ M 86
— רגין מילא מיש M 87 שנכנסו לתוך הבית וגבו והחזירו הכלים.

Siebzig Tage vor der Zeit des Kelterns. Abajje sagte: Hieraus zu entnehmen, dass der Pächter verpflichtet ist, siebzig Tage vor der Presszeit Krüge zu besorgen.

[vj] Von Modeîm ab einwärts sind [die Töpfer] bezüglich [der Reinheit von] Thongefässen beglaubt; von Modeîm ab auswärts sind sie nicht beglaubt. Zum Beispiel: wenn der seine Ware verkaufende Töpfer einwärts von Modeîm kommt, so ist nur er bezüglich seiner eigenen Töpfe den dortigen Käufern beglaubt. Geht er hinaus, so ist er nicht mehr beglaubt.

GEMARA. Es wird gelehrt: Modeîm selbst gleicht zuweilen dem Gebiet einwärts und zuweilen dem Gebiet auswärts; zum Beispiel: wenn der Töpfer [von einwärts] nach Modeîm herauskommt und der [kaufende] Genosse [von auswärts] hereinkommt, so ist es gleich, als befänden sie sich einwärts; wenn sie beide herein- oder herauskommen, so ist es gleich, als befänden sie sich auswärts. Abajje sprach: Auch wir haben es gelernt: Wenn der seine Ware verkaufende Töpfer einwärts von Modeîm kommt, demnach ist er nur einwärts von Modeîm beglaubt, in Modeîm selbst aber nicht, dagegen heisst es im Schlussſatz, dass wenn er auswärts hinausgeht, er nicht beglaubt ist, demnach ist er in Modeîm selbst wol beglaubt!? Schliesse hieraus, dass das Eine von dem Fall handelt, wenn der Töpfer heraus- und der Genosse hereinkommt, und das Andere von dem Fall, wenn sie beide heraus- oder hereinkommen. Schliesse hieraus. Es wird gelehrt: Sie sind nur bezüglich kleiner Thongefässe bei Heiligem beglaubt. Reš-Laqiš sagte, nur wenn man sie mit einer Hand tragen kann; R. Johanan sagte, selbst wenn man sie mit einer Hand nicht tragen kann. Reš-Laqiš sagte, dies bezieht sich nur auf leere Gefässe, nicht aber auf gefüllte; R. Johanan sagte, auch auf gefüllte, und selbst wenn er seine Hülle darin liegen hat. Raba sprach: R. Johanan giebt jedoch zu, dass die Gefässe selbst als unrein gelten. Dies braucht dich nicht zu wundern, denn von einem Lägel voll Getränke ist der Lägel[49] sieben Tage unrein, während die Getränke rein sind.

[vij] Wenn Steuereinnehmer ins Haus kamen, oder wenn Diebe gestohlene Gegenstände zurück brachten, so sind sie beglaubt, wenn sie sagen, sie hätten nichts berührt. In Jerušalem ist jeder bezüglich des Heiligen

49. Welcher unrein wird.

נאמנין על הקדש ובשעת הרגל אף על התרומה׃

גמרא. ורמינהי הנכנסין שנכנסו לתוך הבית בולי טמא לא קשיא הא דאיכא גוי בהדייהו הא דליכא גוי בהדייהו דתנן אם יש גוי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו ובי איכא גוי בהדייהו מאי הוי רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר אימת גוי עליהן וחד אמר אימת מלכות עליהן מאי בינייהו איכא בינייהו גוי שאינו חשוב׃ וכן הנכנסים שהחזירו את הכלים׃ ורמינהי הנכנסים שנכנסו לתוך הבית אינו טמא אלא מקום דריסת רגלי הנכנסים אמר רב פנחס משמיה דרב בשעשו תשובה דוקא נמי דקתני שהחזירו את הכלים שמע מינה׃ וברושלם נאמנין על הקדש׃ תנא נאמנין על בלי חרס לקדש יבל בן למה שאין עושין בכשונות בירושלם׃ ובשעת הרגל את על התרומה׃ מנחני מילי אמר רבי יהושע בן ריי דאמר קרא ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים חברים עשאן בינן חברים׃

פיתח את חביתי והיתחיל בעיסתי על גב הרגל רבי יהודה אומר נעשה וחכמים אומרים לא נעשה׃

גמרא. יתיב רבי אבי ורבי יצחק נפחא אקיל'א דרבי יצחק נפחא פתח חד ואמר מהו שיניחנה לרגל אחר אמר ליה אידך יד חבל מטמטמתן בה יאת אמרת ניחנה לרגל אחר אמר ליה אפי עד האידנא לאי יד חבל מטמטמתן בה אמר ליה חבי השתא בשלמא עד האידנא טיבאת עם האיזן ברגל החמנא

M 88 דתניא M 89 שהחזירו את ב M 90 תא - M 91 כשעשו. B 91 דרוסת רגלי תנן מיהא שמא M 92 תנ M 93 - לפי P 94 יאת...בת.

AND ZUR FESTZEIT AUCH BLEIBT DIE HEBE BEGLAUBT.

GEMARA. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen. Wenn Steuereinnehmer ins Haus kommen, so ist das ganze Haus unrein!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine handelt, wenn ein Nichtjude dabei ist, das Andere handelt, wenn kein Nichtjude dabei ist; es wird nämlich gelehrt: Ist ein Nichtjude dabei, so sind sie beglaubt, wenn sie sagen, sie seien überhaupt nicht eingetreten, nicht aber, wenn sie sagen, sie seien eingetreten ohne etwas berührt zu haben. — Was ist denn dabei, wenn sich ein Nichtjude unter ihnen befindet? R. Johanan und R. Eleâzar [erklärten es]; einer erklärte, sie fürchten vor dem Nichtjuden[52], der andere erklärte, sie fürchten vor der Regierung[53].—Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Wenn es ein untergeordneter Nichtjude ist.

ODER WENN DIEBE GESTOHLENE GEGENSTÄNDE ZURÜCKBRINGEN. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn Diebe in ein Haus kommen, so ist nur der Platz unrein, den sie betreten haben[54]!? R. Pinhas erwiderte im Namen Rabhs: Wenn sie Busse thaten. Dies ist auch zu beweisen: es heisst ja: wenn sie gestohlene Gegenstände zurückbrachten. Schliesse hieraus.

IN JERUŠALEM IST JEDER [illegible] DES HEILIGEN BEGLAUBT. Es wird gelehrt: Sie sind selbst bezüglich grosser Thongefässe bei Heiligem beglaubt. — Weshalb dies? — Weil man in Jerušalem keine Brennöfen errichtet.

ZUR FESTZEIT BEZÜGLICH DER HEBE. Woher dies? R. Jehošuâ b. Levi erwiderte: Es heisst: *Da versammelten sich alle Israeliten bei der Stadt, [illegible]* der Schriftvers machte sie alle zu Genossen[55].

WER FÜR DIE WALLFAHRT EIN FASS ANSTICHT ODER EINEN LAIB ANSCHNEIDET, DARF WIE R. JEHUDA SAGT, AUCH DEN REST AUSHÖKERN; DIE WEISEN SAGEN, MAN DÜRFE ES NICHT[56].

GEMARA. R. Ami und R. Jičhaq der Schmied sassen an der Pforte R. Jičhaqs des Schmieds; da fragte der eine: Darf man es[57] zum nächsten Fest aufheben? Der andere erwiderte: Aller Hände haben es betastet, und du fragst, ob man es zum nächsten Fest aufhebe. Jener entgegnete: Bis dann haben es ja ebenfalls Aller Hände

50. Er kann sie bestrafen, bezw. anzeigen, wenn sie nicht alles sorgfältig untersuchen, um so mehr die von ihnen berührten Gegenstände. 52. Jud. 20,11. 53. הכיים Gemeinschaft S. N. 215. 54. Cf. S. 195 N. 68. 55. Nach der Ansicht der Weisen.

betastet!? Dieser erwiderte: Ist es denn gleich? die Unreinheit der Leute aus dem gemeinen Volk erklärte der Allbarmherzige am Fest als rein, von jetzt ab ist es ja aber [rückwirkend] unrein. Es wäre anzunehmen, dass hierüber Tannaím streiten; das Eine lehrt nämlich, dass man es zum nächsten Fest aufhebe, während ein Anderes lehrt, dass man es zum nächsten Fest nicht aufhebe; demnach streiten hierüber Tannaím. — Nein, dasjenige, welches lehrt, man hebe es auf, vertritt die Ansicht R. Jehudas, und dasjenige, welches lehrt, man hebe es nicht auf, vertritt die Ansicht der Rabbanan. — Glaubst du? R. Jehuda sagt ja nur, dass man den Rest aushökere!? — Vielmehr, dasjenige, welches lehrt, man hebe es nicht auf, vertritt die Ansicht R. Jehudas, und dasjenige, welches lehrt, man hebe es auf, vertritt die Ansicht der Rabbanan, und zwar ist unter "nicht aufheben" zu verstehen: man brauche es nicht aufzuheben.

טהרה אלא השתא טמאה היא ניטא כתנאי דתני חדא ניחנה לרגל אחר ותניא אידך לא ניחנה לרגל אחר מאי לאו תנאי היא לא הא דקתני ניחנה רבי יהודה הוא דקתני לא ניחנה רבנן ותסברא הא רבי יהודה נעמור קאמר אלא הא דקתני לא ניחנה רבי יהודה הוא דקתני ניחנה רבנן ימאי לא ניחנה שאין צריך להניחה׃

[vii.2] שעבר הרגל בעבודתו על טהרת עזרה עבר הרגל ליום ששי לא היו בעבודתו בפני בתי השבת רבי יהודה אומר אף לא ביום הכיפורים שאני הכהנים בעניין׃

גמרא׃ תנא שאין הכהנים פנויין להזיעא בדשן׃

[viij] צריך בעבודתו על טהרת עזרה בטבולי את הכלים שהיו במקדש ואומרים להם הזהרו שלא תגעו בשרצי כל הכלים שהיו במקדש אע״פ להם שעתים ושלשים שאם נמצאו הראשונים טמאים שעתים הראשונות כל הכלים שהיו במקדש טמאין טבולה יום בטומאה הוחב יומה הנשרפה מפני שהן בכרקע רבי רבי אלעזר ורבנים אומרים מפני שהן מצופין׃

גמרא׃ תנא הזהרו שמא תגעו בשרצין ובמגיפה יתנא דרבן מאי טעמא לא תגו מגיפה שרצין בתיב בית תגיף מגיפה לא כתיב בה תגיף יאחיך ביין דכתיב ית המגיפה נכה השרצין במאן דכתיב בה תגיף רבי יאחיך התיא לקביע לה מקום היא ראתא

M 95 אחי יאחי רבנן היא ׳ P 90 רבי M 97
בתים שהשתי M 98 יכו אי את היום הרגו מפני שאני בתעם
M 99 תהניא הדשני M 1 תגי מגע בי הכפרם M 2
נלא M 3 שהני בעקן M 4 שלא P 5 בית
M 6 התוא P 7 לו

GEMARA. Es wird gelehrt: Weil die Priester beschäftigt waren, nämlich mit der Fortschaffung der Asche.

SOBALD DAS FEST VORÜBER WAR, RÄUMTE MAN DEN TEMPELHOF ZUR REINIGUNG, WENN ES AUF EINEN FREITAG FIEL, SO UNTERLIESS MAN ES ZU EHREN DES ŠABBATHS[56]. R. JEHUDA SAGT, AUCH WENN ES AUF EINEN DONNERSTAG FIEL, WEIL DIE PRIESTER BESCHÄFTIGT WAREN.

WIE WURDE DER TEMPELHOF ZUR REINIGUNG GERÄUMT? — MAN TAUCHTE DIE GERÄTE, DIE IM HEILIGTUM WAREN, UNTER. DEN [UNWISSENDEN PRIESTERN] RIEF MAN ZU: SEID AUFMERKSAM, DASS IHR DEN TISCH NICHT BERÜHRT. SÄMTLICHE GERÄTE WAREN IM TEMPEL ZWEIFACH UND DREIFACH VORHANDEN, DAMIT MAN, WENN DIE ERSTEN UNREIN WÜRDEN DIE ANDEREN HERBEIBRINGEN KÖNNTE. SÄMTLICHE GERÄTE IM TEMPEL MUSSTEN UNTERGETAUCHT WERDEN, AUSGENOMMEN DER GOLDENE ALTAR UND DER KUPFERNE ALTAR, WEIL SIE DEM BODEN GLEICHEN — WORTE R. ELIÊZERS; DIE WEISEN SAGEN, WEIL SIE ÜBERKLEIDET WAREN.

GEMARA. Es wird gelehrt: Seid aufmerksam, dass ihr nicht den Tisch oder den Armleuchter berührt. — Weshalb nennt unser Tanna nicht den Armleuchter? — Beim Tisch heisst es "stets"[57], beim Armleuchter aber nicht. — Und jener!? Es heisst "*Den Armleuchter gegenüber dem Tisch*, demnach ist es ebenso, als würde auch bei jenem [das Wort] "stets" gebraucht worden sein. — Und jener!? — Dieser Vers bestimmt

56. Die Priester hatten persönl. Vorbereitungen zum Šabbath zu treffen. 57. Cf. Ex. 25,30. 58. Ex. 26,35.

ותיפוק לי דכלי עץ הקשוי לנחת הוא וכל כלי עץ
הקשוי לנחת לא מטמא מאי טעמא דומיא דשק
בעינן מה שק מיטלטל מלא ויוקם אף כל מיטלטל
מלא ויוקם האי נמי מיטלטל מלא יוקם הוא
בדרדש לקוש דאמר ריש לקוש מאי דכתיב על
השלחן הטהר מבפל שהוא טמא ואמאי כלי עץ
הקשוי לנחת הוא יאיני מקבל טומאה אלא מלמד
שמנכיהן איתי ליראין כי לעולי רגלים רחם הפנים
יאמירים להם ראו חיבתכם לפני המקום בולהקי
כסדורי דאמר רבי יהושע בן לוי נס גדול נעשה
בלחם הפנים בסדורי בולוקן שנאמר לשים להם חם
ביום הלקחו יוקיפ לי משום ציפוי דהתנן השלחן
והסולמות שנפחתו או שחיפן בשייש ושייר בהם
מקום הנחת כיסת טמא רבי יהודה אומר מקום
הנחת התיבות וכי תימא שאני עצי שטים דחשיבי
ולא בטלו הנחא לריש לקוש דאמר לא שני אלא
בכלי אבכלים הבאין מבדינת הים אבל בכלי מכשים
לא בטלי שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר אפילו בכלי
מכשים נמי בטלי מאי איכא למימר וכי תימא באן
בציפוי עימד באן בציפוי שאיני עימד הא בעא מיניה
ריש לקוש מרבי יוחנן בציפוי עומד או בציפוי שאינו
עומד בחופה את לבזוזו או בשאינו חופה את
לבזוזי יאמר ליה לא שנא בציפוי עומד ולא שנא
בציפוי שאינו עומד לא שנא בחופה את לבזוזו
ולא שנא בשאינו חופה את לבזוזו אלא שאני
שהתן דהתכנא קריית עין דכתיב המוכה עין שלש

M 8 איני מקבל טומאה M 9 הוא M 10 מטהר מקבל
הזות טמא אמאי M 11 B 12 כך — M 12 א"ר טומאה
M 13 התנן חשל והסולמות M 14 כדי תנחת שתי בוס
M 15 את M 16 B התחתונות M 17 הכוזן
דהשתיו לא M 18 אבלתכין M 19 מיכנס M 20
כלי מכשים בעלי M 21 לבזוזו M 22 ב.

nur seinen Platz. [Der Tisch] ist ja aber ein Holzgerät, das bestimmt ist auf einem Ort zu ruhen, und ein solches ist ja für die Unreinheit nicht empfänglich, weil es dem Sack ähnlich sein muss, wie der Sack gefüllt und leer tragbar ist, ebenso muss auch alles andere gefüllt und leer tragbar sein? Auch dieser ist gefüllt und leer tragbar, nach einer Lehre Reš-Laqiš'. Reš-Laqiš sagte nämlich: Es heisst: *Und zu seinem Tisch*, demnach wäre er für die Unreinheit empfänglich, — wieso denn, er ist ja ein auf einem Ort ruhendes Holzgerät und ein solches ist ja für die Unreinheit nicht empfänglich? Dies lehrt, dass man ihn aufzuheben, den Wallfahrern die Schaubrote zu zeigen und zu ihnen zu sprechen pflegte: Schauet, wie ihr bei Gott beliebt seid, das Abräumen gleicht dem Anrichten! R. Jehošuâ b. Levi sagte nämlich: Ein grosses Wunder geschah beim Schaubrot: beim Abräumen war es ebenso [frisch] wie beim Anrichten, denn es heisst: *Frisches Brot aufzulegen, am Tage, da er* [es] *genommen wird.* ¿Sollte er doch wegen der Ueberkleidung [für die Unreinheit empfänglich] sein; es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Tisch oder Anrichtetisch zerbrochen wird, oder man sie mit einer Marmorplatte überdeckt und soviel [von der Holzplatte] zurückbleibt, dass man Becher heraufstellen kann, so sind sie verunreinigungsfähig; R. Jehuda sagt, nur wenn man ganze Portionen heraufiegen kann. Wolltest du sagen, beim Akazienholz sei es anders, da es wertvoll ist und seine Bedeutung nicht verliere, so kann man dies allerdings nach Reš-Laqiš gelten lassen, welcher sagt, dass dies nur bei Geräten aus gewöhnlichem, überseeischem Holz statt hat, während Geräte aus wertvollem Holz ihre Bedeutung nicht verlieren; wie ist es aber nach R. Johanan zu erklären, welcher sagt, dass auch Geräte aus wertvollem Holz dadurch ihre Bedeutung verlieren. Wolltest du erwidern, hier handle es von einer befestigten Verkleidung, dort aber von einer unbefestigten, so fragte ja Reš-Laqiš den R. Johanan, ob dies nur von einer befestigten Verkleidung oder auch von einer unbefestigten gelte, ob man auch die Ränder bedecken müsse oder nicht, und dieser erwiderte, es sei einerlei, ob es eine befestigte Verkleidung oder eine unbefestigte ist, ob man auch die Ränder bedeckt hat oder nicht!? — Vielmehr, anders ist es beim Tisch, den der Allbarmherzige [auch überkleidet] Holz nennt, denn es

59. Cf. Lev. 11,32. 60. Lev. 24,6 61. 1Sam. 21,7 62. Lit. Legenti. Beispiel. 63. Beim Tisch des Tempels.
Putztisch.

heisst:[64] *Der Altar war von Holz, drei Ellen hoch, und zwei Ellen lang (und seine Länge); und er hatte Ecken, und seine Wände waren aus Holz. Und er sprach zu mir: Dies ist der Tisch, der vor dem Herrn steht.* — Er beginnt mit dem Altar und schliesst mit dem Tisch!? R. Johanan und Reš-Laqiš erklärten beide: So lange das Heiligtum bestanden hat, pflegte der Altar dem Menschen Sühne zu verschaffen, jetzt aber verschafft es ihm sein Tisch[65].

SÄMTLICHE GERÄTE WAREN IM TEMPEL ZWEIFACH UND DREIFACH VORHANDEN. Der kupferne Altar, denn es heisst: *Einen Altar aus Erde sollst du mir errichten*; der goldene Altar, denn es heisst: *Den Leuchter und die Altare*, die Altare gleichen also einander.

DIE WEISEN SAGEN, WEIL SIE ÜBERKLEIDET WAREN. Im Gegenteil, weil sie überkleidet waren, sollten sie ja für die Unreinheit empfänglich sein!? - Lies: Die Weisen sagen, sie seien unrein, weil sie überkleidet waren; wenn du aber willst, sage ich: die Rabbanan sprachen es zu R. Eleâzar: Du bist wol deswegen dieser Ansicht, weil sie unbekleidet waren, - die Ueberkleidung war bei diesen belanglos.

אמות גבוה וארכו שתים אמות ומקצעותיו לו [וארכו] וקרתיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה׳ פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר [64]על אדם עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו: כל הכלים שבמקדש יש להם שניים כו׳: מזבח הנחשת דכתיב [66]מזבח אדמה תעשה לי מזבח Ex.20,24
הזהב דכתיב [ו]המנורה והמזבחת איתקוש מזבחות Nm.3,31
זה לזה: וחכמים אומרים מפני שהן מצופין: אדרבה כיון דמצופין ניתנו [67]מיטמאו אימא יהכמים מטמאין מפני שהן מצופין [68]ואי בעית אימא רבנן [69]ורבי אליעזר קאמרי מאי דעתיך משום דמצופין מיכטל בטיל צפויין נמיהו: אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא ומה סלמנדרא [70]שילדת אש היא הכך מדמה אין אור שולטת בו תלמידי חכמים [71]שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש נאם ה׳ על אחת Jer.23,29
כמה וכמה: אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת [72]בפישעי ישראל קל וחומר מזוכה הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו [73]אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בי פישעי ישראל שמראין מצות בדמים דכתיב בפלח הרמון רקתך אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך על אחת כמה וכמה: Ex.19[a] Cant.4,3 Ber.57[b] Meg.6[a] Syn.37[a]

M 23 עליו עכש שאין בתמ ך קיום שלהני M 24 נוטמו
P 25 ואומצי חיבא M 26 לחבריו רב א קאמי להו מאי טע
כיון דבצע נעתה מיט בטיל צפוי לנבוזתו M 27 שהוא מיקר
האש M 27 שבולה אש יכיום בהן — M 29
M 30 -: צפוי M 31 כ ש.

R. Abahu sagte im Namen R. Eleâzars: Das Feuer des Fegefeuers hat keine Gewalt über die Schriftgelehrten, was durch die Folgerung vom Leichteren auf das Schwerere vom Salamander zu entnehmen ist: wenn über einen, der sich mit dem Blut des Salamanders, der nur ein Erzeugnis des Feuers[68] ist, schmiert, das Feuer keine Gewalt hat, um wieviel weniger hat es Gewalt über die Schriftgelehrten, deren ganzer Körper Feuer ist, denn es heisst:[69] *Mein Wort ist ja wie Feuer, Spruch des Herrn.*

Reš-Laqiš sagte: Das Feuer des Fegefeuers hat keine Gewalt über die Frevler Jisraéls, was durch die Folgerung vom Leichteren auf das Schwerere vom goldenen Altar zu entnehmen ist: wenn das Feuer während so vieler Jahre über den goldenen Altar, der nur eine denardicke Goldplatte hatte, keine Gewalt hatte, um wieviel weniger hat es Gewalt über die Frevler Jisraéls, die voll sind mit guten Handlungen, wie der Granatapfel [mit Körnern], denn es heisst: [70]*Wie eine Granatapfelscheibe ist deine Schläfe*, und man lese nicht *raqatekh [deine Schläfe]*, sondern *raqanim šebakh [deine Leeren]*.

64. Ez. 41,22. 65. Durch Verabreichung von Speisen an Arme. 66. Ex. 20,24. 67. Num. 3,31. 68. Hier ist wahrscheinl. nicht der bekannte, gefleckte Feuersalamander (salamandra maculata) gemeint, der thatsächlich so viel Saft aus seinem Körper auszuscheiden vermögen soll, um sich einige Zeit gegen Feuer schützen zu können, sondern, wie RSJ. bemerkt, ein molchartiges Tier, welches nach einem im Altertum verbreiteten Glauben durch ununterbrochenes Heizen an einer Stelle entstehen soll. 69. Jer. 23,29. 70. Cant. 4,3.

מסכת שקלים

Von der Tempelsteuer.

Der Traktat Šeqalim hatte für das praktische Leben der babylonischen Diaspora keine Bedeutung u. wurde in den babylon. Lehrhäusern nicht studirt; er wird daher im Canon des babylon. Talmuds nicht interpretirt. Zu diesem Taktat lag mir nicht das Original der editio princeps vor, sondern die nach dieser gedruckte bekannte Amsterdamer Ausgabe (1644—48), die in den Varianten mit A signirt ist. Auch die ep. wurde berücksichtigt, jedoch nach secundären Quellen.

אחד באדר משמיעין ע[ל] השקלים ועל הכלאים בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין ומתקנין את הדרכים ואת התחוכות ואת [2]מקואות חוץ ומיישרין כר צורבי [3]הדרכים ומציינין את [4]הקברות וייצאין אף על הכלאים׃

Mg.1,3?
Sq.3
Mq.6?

Am ersten Adar wird eine Kundmachung ausgerufen betreffs der Šeqalim[1] und der Mischfrucht[2]; am fünfzehnten desselben liest man in den Grossstädten die Esterrolle und man bessert die Wege, die Stadtplätze und die Tauchbäder aus, und man verrichtet alle öffentlichen Bedürfnisse; gleichzeitig bezeichnet man die Gräber[3] und sendet Leute wegen der Mischfrucht aus.

II. אמר רבי יהודה בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם משרבו עוברי עבירה היו עוקרין ומשליכין על הדרכים [5]ומתקנו שיהו מפקרין כל השדה כולה׃

Mq.6?

II. R. Jehuda sagte: Anfangs pflegten sie [die Mischpflanzen] herauszureissen und vor sich hinzuwerfen; als aber die Uebertreter sich mehrten, pflegte man sie auszureissen und auf die Strasse zu werfen; endlich ordnete man an, das ganze Feld als Freigut zu erklären.

III. בחמשה עשר בו שולחנית היו יושבין במדינה בעשרים וחמשה [6]יושבי בקדש מישיבו במקדש התחילו למשכן את מי שמשכנין להם וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים כל קבן שהתחיל אבוי לשקול על ידו שוב אינו פוסק אין משכנין את הכהנים מפני [7]דרכי שלום׃

Mqn.2?
Mq.6?
Sq.4?

III. Am fünfzehnten desselben wurden Wechseltische in der Provinz und am fünfundzwanzigsten im Tempel errichtet, und sobald sie im Tempel errichtet waren, fing man an, [die Säumigen] zu pfänden. Wer wurde gepfändet? Leviten, Jisraéliten, Proselyten und freigelassene Sklaven, nicht aber Frauen, Sklaven und Minderjährige; wenn aber jemand für seinen minderjährigen Sohn zu zahlen angefangen hat, so darf er nicht mehr aufhören. Priester werden nicht gepfändet, des Friedens wegen.

IV. אמר רבי יהודה העיד בן בוכרי בוכנה כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבי יוחנן בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן [8]כל מנחת

Mqn.2?
Sq.4b
Ar.4?
Lv.6,16

IV. R. Jehuda erzählte: Ben-Bukhri bekundete in Jamnia, dass wenn ein Priester den Šeqel entrichtet, er keine Sünde begehe. R. Johanan b. Zakkaj sprach zu ihm: Anders: wenn der Priester den Šeqel nicht entrichtet, so begeht er eine Sünde. Die Priester aber legen folgenden Schriftvers zu ihrem Vorteil aus: '*Alle Speiseopfer der Priester sollen Ganzopfer sein, sie dürfen nicht gegessen werden*'; wie dürften

1 M מקויות 2 M — ה 3 M הקברים 4 V תחק
5 M ○ יש בו 6 A דרך 7 M בוכרין.

1. Tempelsteuer. 2. Cf. B.I. I S. 257 Z. 11 ff. 3. Mit Kalk, cf. S. 687 Z. 20 ff. 4. Lv. 6,16.

כהן בלחל תרומה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך נאכלים׃

V. אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידן הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מהן ואין מקבלין ממידן קוני זבים וקוני זבות וקוני יולדות והטמאות ואשמות זה הכלל כל שניתר וניתר מקבלין מידן כל שאין ניתר וניתר אין מקבלין מידן שנפתרש על ידי עזרא שנאמר לא לכם ולנו לבנות (את) בית [ל]אלהינו׃ E.r.4,3

VI. יאלו שחייבין בקלבון לוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים אבל לא בהנים ונשים וקטנים השוקל על ידי כהן על ידי אשה על ידי עבד על ידי קטן פטור ואם שקל על ידי ועל יד חבריו חייב בקלבון אחד רבי מאיר אומר שני קלבונות הנותן סלע ינוטל שקל חייב שני קלבונות׃

VII. השוקל על ידי עני ועל יד שכני ועל יד בן עירו פטור ואם חלוץ חייב חאחין והשותפין שחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה ובשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון וכמה הוא קלבון מעה בסף דברי רבי מאיר וחכמים אומרים חצי מעה׃ Beq.86b bek.56b Pe.25b

M 8 אבל —] A 9 מידן B 10 אבל נדרים ונדבות
B 11 וכן הוא משו מקבלין מידן B 12 ועבדים — נדרים
M 13 חייב...אומר A 14 — יד.

wir denn die Webegarbe, die zwei Brote und die Schaubrote essen, wenn wir dazu beizutragen hätten.

V. Obgleich sie gesagt haben, dass Frauen, Sklaven und Minderjährige nicht gepfändet werden, dennoch nimmt man es an, wenn sie den Šeqel entrichten. Wenn ein Nichtjude oder ein Samaritaner den Šeqel entrichten, so nimmt man es von ihnen nicht an. Ferner nimmt man von ihnen weder Geflügelopfer für männliche oder weibliche Flussbehaftete oder Wöchnerinnen, noch Sünd- oder Schuldopfer an. Die Regel hierbei ist: Alles, was durch Gelübde oder freiwillig gespendet wird, nimmt man von ihnen an, was aber nicht durch Gelübde oder freiwillig gespendet wird, nimmt man von ihnen nicht an. Dies wurde ausdrücklich durch Êzra erklärt, denn es heisst: *Wir haben nichts mit euch zu schaffen, dass wir mit euch zusammen unserem Gott einen Tempel bauen sollen.*

VI. Folgende müssen auch einen Kollybus zahlen: Leviten, Israéliten, Proselyten und freigelassene Sklaven, nicht aber Priester, Frauen und Minderjährige. Wer für einen Priester, eine Frau, einen Sklaven oder einen Minderjährigen den Šeqel entrichtet, ist [vom Kollybus] frei; Wer für sich und für seinen Nächsten den Šeqel entrichtet, muss einen Kollybus zahlen; R. Meír sagt: zwei: Wer einen Selâ zahlt und einen Šeqel herausbekommt, muss zwei Kollybus zahlen.

VII. Wer für einen Armen, seinen Nachbar oder Mitbürger den Šeqel entrichtet, ist [vom Kollybos] frei; wenn er es für sie leihweise thut, so ist er verpflichtet. Brüder, die zugleich Gesellschafter sind, sind vom Blutzehnt frei, wenn sie zum Kollybus verpflichtet sind[9], und vom Kollybus frei, wenn sie zum Blutzehnt verpflichtet sind. Wieviel beträgt der Kollybus? — eine Silbermaâh — Worte R. Meírs, die Weisen sagen: eine halbe Maâh.

5. Cf. Lv. 23,10 ff. 6. Ezr. 4,3 7. Agio, Aufgeld, Wechselgebühr; cf. S. 284 N. 31. 8. Der bibl. Seqel hat denselben Wert des Selâ; der Š. in unserem Traktat hat die Hälfte des biblischen. 9. Cf. S. 284 N. 32

Zweiter Abschnitt.

צרפין שקלים לדרכונות מפני מישוי הדרך בשם שהיו שיפרות במקדש כך היו שיפרות במדינה בני העיר ששקלו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לזכי ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן ונמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים ואין עילין להם לשנה הבאה:

Bek. 51a
Com. 65a
Bm. 57b

MAN darf wegen der Last des Transports die Šeqalim in Dariken[1] einwechseln. Wie Sammelbüchsen im Tempel aufgestellt waren, so waren solche auch in der Provinz aufgestellt. Wenn die Einwohner einer Stadt ihre Šeqalim [durch Boten] sandten und sie ihnen gestohlen wurden oder verloren gingen, so müssen diese, falls vom Geld etwas abgehoben[2] wurde, den Schatzmeistern einen Eid leisten, wenn aber nicht, so leisten sie den Einwohnern der Stadt einen Eid, und diese müssen es ersetzen. Findet es sich später, oder bringen es die Diebe zurück, so gehört alles dem Šeqalimfonds, ohne ihnen im nächsten Jahr gut gerechnet zu werden.

II. Wenn jemand seinem Nächsten einen Šeqel giebt, um ihn für ihn zu entrichten, und dieser ihn für sich entrichtet, so hat er eine Veruntreuung begangen, falls bereits vom Geld etwas abgehoben wurde. Wenn jemand seinen Šeqel aus Geld vom Heiligen entrichtet, so hat er eine Veruntreuung begangen, wenn bereits vom Geld etwas abgehoben und von diesem ein Opfer dargebracht wurde; wenn aus dem Erlös vom zweiten Zehnt oder Siebentjahrsfrüchten, so muss er diesen Betrag [in Jerušalem] verzehren[3].

III. Wenn jemand einzelne Münzen sammelt und spricht: «Dies sei zum Šeqel bestimmt», so ist der Ueberschuss, wie die Schule Šammajs sagt, freiwillige Spende, wie die Schule Hillels sagt, Profanes. [Sagt er aber:] «Daraus will ich meinen Šeqel entrichten», so geben Alle zu, dass der Ueberschuss Profanes ist. [Spricht einer:] «Dies soll zu einem Sündopfer bestimmt sein», so geben Alle zu, dass der Ueberschuss freiwillige Spende ist. [Spricht er aber:] «Davon will ich ein Sündopfer darbringen», so geben Alle zu, dass der Ueberschuss Profanes ist.

IV. R. Šimôn sagte: Welchen Unterschied giebt es zwischen den Šeqalim und einem Sündopfer? — die Šeqalim haben einen bestimmten Betrag, das Sündopfer

כשם שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים ואין עילין להם לשנה הבאה:

II. הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו על ידי עצמו אם נתרמה תרומה מעל השוקל ששקלו ממעות הקדש אם נתרמה תרומה וקרבה הבהמה מעל מדמי מעשר שני ומדמי שביעית יאכל כנגדן:

III. המכנס מעות ואומר הרי אלו לשקלי בית שמאי אומרים מותר נדבה ובית הלל אומרים מותר חולין שאביא מהן לשקלי שוין שמותר חולין אלו לחטאת שוין שמותר נדבה שאביא מהן לחטאת שוין שהמותר חולין:

IV. אמר רבי שמעון מה בין שקלים לחטאת לשקלים יש להן קבוצה לחטאת אין להן קבוצה רבי

M 1 ששלחו שקל ‖ B 2 לגזברים ‖ M 3 (+ אחרים) ‖ A 4 על רבי ‖ A 5 — שקלו ‖ B 6 תחר' ‖ M 7 בה' ‖ M 8 מד' ‖ M 9 שמאי או' ‖ B 10 מותרן ‖ B 11 שהמותר ‖ M 12 שמו' ‖ B 13 לה.

1. Darikus od. Dareikos, altpersische Goldmünze. 2. Cf. S. 879 Z. 1 ff. 3. Da der Erlös des zweiten Zehnts verausgabt wurde

יהודה אומר אף לשקלים אין להן קצבה "שבשעלו
ישראל מן הגולה היו שוקלין הדכונות חזרו לשקול
בלעים" חזרו לשקול מבעין ובקשו לשקול דינרין אמר
"רבי שמעון אף על פי כן בולן שוה אבל חטאת
זה מביא בסלע זה מביא בשתים וזה מביא בשלש:

Men.10[8]a V. מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה
"חולין מותר קיני זבין קיני זבות "זקיני יולדות
"וחטאות ואשמות" מותריהן נדבה "זה הכלל כל "שבא
לשם חטאות לשם אשמות מותריהן נדבה מותר
עולה לעולה מותר מנחה למנחה מותר שלמים
לשלמים מותר פסח לשלמים מותר נזירים לנזירים
מותר נזיר לנדבה מותר עניים לעניים מותר עני
Syn.48[a] 1Seq.2 לאותו עני "מותר שבועים לשבועים מותר שבוי לאותו
שבוי מותר המתים למתים מותר חמת ליורשיו רבי
מאיר אומר מותר חמת יהא מונח עד שיבא אליהו
"רבי נתן אומר מותר חמת בונין לו נפש על קברו:

A 14 דכש. M כשע 15 לשקול מובעי A 16 רשב ל
— A 20 חמ M 19 וקיני M 18 חולין B 17
מות נדבה M 21 זה...נדבה B 22 שהוא בא לשם חטא
ולשם אשמה M 23 ר נ קברו.

aber nicht. R. Jehuda sagte, auch die Šeqalim haben keinen bestimmten Betrag, denn als die Jisraéliten aus dem Exil kamen, entrichteten sie Dariken, alsdann begannen sie Selaïm, und darauf Tabaïm', zu entrichten, und später wollten sie sogar Denarien entrichten. R. Šimón entgegnete: Dennoch waren ja bei den Šeqalim alle gleichmässig beteiligt, während das Sündopfer von einem im Wert eines Selâ, vom anderen im Wert von zwei und vom dritten im Wert von drei Selâïm dargebracht wird.

V. Der Ueberschuss der Šeqalim ist Profanes, der Ueberschuss des Zehntel Epha', der Geflügelopfer für männliche oder weibliche Flussbehaftete und Wöchnerinnen und der Sünd- und Schuldopfer ist freiwillige Spende. Die Regel hierbei ist: der Ueberschuss von dem, was als Sünd- oder Schuldopfer dargebracht wird, ist freiwillige Spende. Der Ueberschuss des Brandopfers wird zu Brandopfern verwendet, der Ueberschuss des Speiseopfers wird zu Speiseopfern verwendet, der Ueberschuss des Friedensopfers wird zu Friedensopfern verwendet, der Ueberschuss des Pesahopfers wird zu Friedensopfern verwendet, der Ueberschuss des Naziräerfonds wird für [andere] Naziräeropfer verwendet, der Ueberschuss des einzelnen Naziräers ist freiwillige Spende, der Ueberschuss von Armengeldern gehört den Armen, der Ueberschuss des für einen Armen bestimmten Gelds gehört diesem Armen, der Ueberschuss des Lösegelds für Gefangene wird für [andere] Gefangene verwendet, der Ueberschuss des Lösegelds für einen Gefangenen gehört dem Gefangenen, der Ueberschuss des Begräbnisgelds für Tote wird für [andere] Tote verwendet, der Ueberschuss des Begräbnisgelds für einen Toten gehört seinen Erben; R. Meír sagt, der Ueberschuss des Begräbnisgelds für einen Toten bleibt unberührt liegen bis Elijahu kommt; R. Nathan sagt, man errichte dafür dem Toten ein Grabmal.

4. Eigentl. Geprägtes, wahrsch. Benennung einer bekannten Münze 5 Speise-Sündopfer eines Armen; cf. Lev. 5,11 ff.

Dritter Abschnitt.

DREIMAL jährlich wird Geld aus der Schatzkammer abgehoben: vor dem Pesaḥfest, vor dem Versammlungsfest und vor dem Hüttenfest. Um diese Zeiten muss auch der Blutzehnt entrichtet werden — Worte R. Âqibas; Ben-Âzaj sagt: am neunundzwanzigsten Adar, am ersten Sivan und am neunundzwanzigsten Ab; R. Eliêzer und R. Šimôn sagen: am ersten Nisan, am ersten Sivan und am neunundzwanzigsten Elul. Weshalb gerade am neunundzwanzigsten und nicht am ersten Tišri? weil dieser Festtag ist und man am Festtag nicht den Zehnt abheben darf; daher hat man es auf den neunundzwanzigsten Elul versetzt.

II. In drei Gefässen von je drei Seah wurde die Hebe vom Tempelschatz abgehoben; diese waren mit [den Buchstaben] Aleph, Beth, Gimel gezeichnet; R. Jišmâél sagt, sie seien mit griechischen [Buchstaben] Alpha, Beta, Gamma, gezeichnet gewesen. Der Abhebende durfte weder mit aufgekrempeltem Gewand noch mit Schuhen noch mit Sandalen noch mit Tephillin noch mit einem Amulett[1] eintreten, damit, wenn er arm würde, man nicht sage, er habe sich am Tempelschatz vergriffen, und wenn er reich würde, man nicht sage, er habe sich durch den Tempelschatz bereichert. Der Mensch muss nämlich vor seinen Mitmenschen ebenso rein dastehen, wie er vor Gott rein dastehen muss, denn es heisst: [3]*Ihr sollt vor dem Herrn und Jisraél rein sein*; ferner: [4]*Finde Beifall in den Augen Gottes und der Menschen.*

III. Die Angehörigen der Familie R. Gamaliéls pflegten mit dem Šeqel zwischen den Fingern einzutreten und ihn vor den Abhebenden hinzuwerfen, und dieser pflegte es zielend in das Gefäss zu werfen[5]. Der Abhebende darf erst dann abheben, wenn

שלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה בפרוס הפסח בפרוס עצרת בפרוס החג והן נרנות למעשר בהמה דברי רבי עקיבא בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר ואחד בסיון ובעשרים ותשעה באב רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בניסן באחד בסיון ובעשרים ותשעה באלול מפני מה אמרו בעשרים ותשעה באלול ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב לפיכך הקדימוהו לעשרים ותשעה באלול׃

Bek. 57b

II. בשלש קופות של שלש שלש פאין תורמין את הלשכה וכתוב בהן אלף בית ניטל רבי ישמעאל אומר יונית כתוב בהן אלפא ביתא נמלא׃ אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל המסומר ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר לפי שאדם צריך לצאת ידי חבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם נקיים מה׳ ומישראל ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם׃

Jom. 62a Meg. 21b Jab. 102a Nm. 32.22 Pr. 3,4

III. של בית רבן גמליאל נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזורקו לפני התורם והתורם מתכוין ודוחפו

A I הן — B 2 באלול — M 3 ואי...בטוב M 4
שמעון M 5 + היה M 6 אלא בפרי האפות M 7
○ ולא בפה״נ B 8 — המס M 9 בעין M 10
— העני או ‖ M 11 ○ העש׳ לפי ‖ B 12 המקום ‖ B 13 חבריות.

1. Cf. S. 473 N. 5.
2. Wahrscheinl. Beutel od. Sack, in welchem solche getragen wurden.
3. Num. 32.22.
4. Pr. 3,4.
5. Damit dieses Geldstück zu den Opfern verwendet wurde.

רקיפה אין התירים תורם עד שיאמר להם אתרום יהן אימרים לו תרים תרום תרום שלש פעמים׃

IV. תרם את הראשונה ומחפה ׳בקטבלאות שניה ימחפה ׳בקטבלאות שלישית לא היה מחפה שבא ישבה ׳את התרום ויתרום את דבר התרום תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל ׳ושניה לשום כרכים המוקפין חומה שלישית לשום בבל ולשום מדי ולשום מדינת הרחוקות׃

M 14 בקוט M 15 את הת B 16 והשניה
B 17 רה.

er gefragt, ob er abheben solle, und man ihm zugerufen: Hebe ab, hebe ab, hebe ab, dreimal.

IV. Den ersten [Geldbehälter'] deckte er nach dem Abheben wieder mit der Lederdecke zu, den zweiten ebenfalls, den dritten brauchte er nicht zuzudecken, denn dies geschah nur deswegen, damit er nicht vergesse, aus welchem er bereits abgehoben, und aus diesem wieder abhebe. Die erste Hebe wurde im Namen des ganzen Jisraéllands, die zweite im Namen der angrenzenden Ortschaften und die dritte im Namen der [Diaspora in] Babylonien, Medien und den weiten Ländern vorgenommen.

Vierter Abschnitt.

Bm.118a Man.84a

תריסה מה היו עושין בה ליקחין בה תמידין ומוספין ונסכיהם העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ׳וכל קרבנות הציבור שומרי ספיחית בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה רבי יוסי אומר ׳מתנדב שומר חנם אמרו ׳לו אף אתה אומר ׳שאין באין ׳אלא משל ציבור׃

II. פרה ושעיר חמשתלה ולשון של זהורית באין מתרומת הלשכה כבש פרה וכבש שעיר Kel.106b Q.54b המשתלה ולשון שכן קרניו ואמת המים וחומת העיר ומגדלותיה וכל צורכי העיר באין משירי הלשכה אבא שאול אומר כבש פרה בהנים ׳עושין ׳אותו משל עצמן׃

A 1 בתר M 2 -- וזבחו שלמי צבור M 3 -- רצה.
B -- אף הרוצה M 4 לו אף V 5 שאין M 6
אלא M 7 ולש ז שבראש שעיר המש לשון שכן קרניו
באין B 8 -- גדולים. M + גר היו B 9 אותן.

WOFÜR wurde diese Hebe verwendet? — man bestritt davon das beständige Opfer, die Zusatzopfer nebst den Trankopfern, die Webegarbe, die zwei Brote, die Schaubrote und sämtliche Gemeindeopfer. Die Wächter, die den Nachwuchs im Siebentjahr bewachen', erhalten ihren Lohn aus der Hebe des Tempelschatzes. R. Jose sagt: dies kann ja auch jeder unentgeltlich übernehmen'! Jene erwiderten ihm: Auch du musst ja zugeben, dass sie vom Gemeindegut dargebracht werden müssen.

II. Die [rote] Kuh', der Sündenbock' und der scharlachrote Streifen' werden aus der Hebe des Tempelschatzes bestritten, die Brücke' für die [rote] Kuh, die Brücke für den Sündenbock, der Streifen zwischen dessen Hörnern, der Wasserkanal [am Tempel], die Stadtmauer nebst ihren Türmen und sämtliche Bedürfnisse der Stadt werden aus dem Rest des Tempelschatzes bestritten; Abba-Šaúl sagte: Die Brücke für die [rote] Kuh pflegten die Hohenpriester aus eignen Mitteln zu errichten.

6. Der Tempelschatz wurde in drei Behältern verwahrt. 1. Aus welchen die Webegarbe und die zwei Brote dargebracht wurden. 2. Demnach würde die Webegarbe Spende eines Privaten sein. 3. Cf. Num. 19,2 ff. 4. Cf. Lev. 16,8 ff. 5. Der an den Sündenbock gebunden wurde. 6. Leute, welche man die rote Kuh und den Sündenbock führte, um sie vor jeder Verunreinigung fern zu halten.

III. Woför wurde der Ueberschuss vom Rest des Tempelschatzes verwendet? - man kaufte dafür Wein, Oel und feines Mehl und der erzielte Gewinn gehörte dem Heiligtum — Worte R. Jišmâéls; R. Âqiba sagt: Weder mit Heiligengeldern noch mit Armengeldern werden Geschäfte gemacht.

IV. Woför wurde der Ueberschuss der Hebe verwendet? - für die Goldplatten zur Verkleidung des Allerheiligsten. R. Jišmâél sagt: Der Ueberschuss des Verdienstes fiel dem Reservefonds des Altars zu und der Ueberschuss der Hebe wurde für Dienstgeräte verwendet. R. Âqiba sagt: Der Ueberschuss der Hebe fiel dem Reservefonds des Altars zu und der Ueberschuss von den Trankopfern wurde für Dienstgeräte verwendet. R. Hanina der Priestervikar sagte: Der Ueberschuss von den Trankopfern fiel dem Reservefonds des Altars zu und der Ueberschuss der Hebe wurde für Dienstgeräte verwendet. Beide geben sie nicht zu, dass ein Gewinn erzielt worden sei.

V. Woför wurde der Ueberschuss vom Räucherwerk verwendet? man tauschte ihn in den Lohn für die Verfertiger ein, der zuerst [vom Tempelschatz] reservirt wurde, und gab ihn diesen als Lohn; später kaufte man ihn wieder für Geld aus der neuen Hebe. Ist nämlich die neue Hebe zur rechten Zeit eingelaufen, so kaufte man ihn für Geld aus der neuen Hebe, wenn aber nicht, mit Geld aus der alten Hebe.

III. מיתר שיורי הרשבה מה היו עושין בהן לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות והשבר התקדש דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין משתברין בשער התקדש ולא בשער עניים׃

IV. מותר תרומה מה היו עושין בה רקועי זהב ציפוי כתלי קדשי הקדשים רבי ישמעאל אומר מותר הפירות קיון למוכה ומותר התרומה לכלי שרת רבי עקיבא אומר מותר התרומה קיון למוכה ומותר נסכים לכלי שרת רבי חנינא סגן הכהנים אומר מיתר נסכים קיון למוכה ומיתר התרומה לכלי שרת זה יוה לא היו בידים בפריה׃

V. מותר הקנטורת מה היו עושין בה מפרישין ממנה שכר האומנין ממחלין איתה על שכר האומנין ונותנין לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין איתה מתרומה הדשה אם באו הדמים בזמני לוקחין איתה מתרומה חדשה ואם לאו מן הישנה׃

VI. המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות הציבור ינתנו לאומנין בשכרן דברי רבי עקיבא אמר לו בן עזאי אינה היא תמהה אנא מפרישין מהן שכר האומנין ממחלין איתה על מעות האומנין ונותנין איתן לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותן מתרומת הלשכה׃

VII. המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי המזבח זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים ומכרי רצרבי עזרית נקבות ימכרי רצרבי ובהי

10 בשר. M בתקן אה רא בשר B 11 בשר B 12 תתי-
13 M פרום M 14 שבעי M 15 פורית M 16
מ ת לם ש ר רבעגא מה ב אי ב ת לקה ם ת ת לם ש ר רק א
מ ג לקה ב ת ת לם ש יה יה M 17 מבעה M 18
מעות M 19 איה בשב M 20 – מהן B 21 אם
M 22 לוקחין איה בתרומה ישנה M 23 הדא רק צ
M 24 – מהי M 25 — מהן B בתרומה הדשה M 26
והיו בהמ הראוי] M 27 — ובהי.

Kel.10 6a

Men.91b

Sek.10b Ker.6a Me.14b

Ker.6a

Bh.151a Zab.103a Tam.26a 31b

VI. Wenn jemand sein Vermögen, in welchem sich als Gemeindeopfer geeignete Gegenstände befinden, dem Heiligtum weiht, so darf man damit die Verfertiger bezahlen — Worte R. Âqibas. Ben-Âzaj sprach zu ihm: Dies ist nicht das Richtige, man sondere vielmehr zuerst den Lohn für die Verfertiger ab, tausche sie in deren Lohn ein, und gebe sie ihnen; alsdann kaufe man sie von ihnen für Geld von der Hebe der Schatzkammer.

VII. Wenn jemand sein Vermögen, in dem sich für den Altar geeignetes Vieh, männliches oder weibliches, befindet, dem Heiligtum weiht, so werden, wie R. Eliêzer sagt, die männlichen Tiere als Brandopfer und die weiblichen als Friedensopfer verkauft, und der Erlös fällt mit dem übrigen Vermögen dem Tempelreparaturfonds

7. Zum Wiederverkauf an solche, die Speiseopfer darzubringen hatten. 8. Cf. Z. 2. 9. Das Räucherwerk wurde für das ganze Jahr im Voraus reservirt. 10. חלל eigentl. *entweihen*; die Heiligkeit wird auf den eingetauschten Gegenstand übertragen. 11. Spezereien zum Räucherwerk.

שרמים "ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית רבי יהישע איסר זברים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביאו בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית "רבי עקיבא אומר רואה אני את דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע שרבי אליעזר חשוה "את מדתי ורבי יהושע חלק אמר רבי פפיים שמעתי כדברי שניהן המקדיש בפירוש כדברי רבי אליעזר והמקדיש סתם כדברי רבי יהושע:

VIII. המקדיש "נכסים והיו בהן דברים "ראויין על גבי המזבח יינית שמנים ועיפית רבי "אליעזר אומר ימכרו לצורכי איתי המזבח "ויביא בדמיהן עולות ישאר נכסים יפלו לבדק הבית:

IX. אחת לשלשים יום משערין את התשבה "כל המקבל עליו לספק סלתות מארבעה עמדו משלש יספק מארבעה משלש ועמדו מארבעה יספק מארבעה שיד הקדש על העליונה "ואם התליעה "סולת התליעה לו ואם החמיין יין החמיין לו ואינו מקבל את מעיתיו עד שיהא "המזבח מרצה:

M 28 ודמיהן...בדמיהן עולות M 29 אר ע M 30
מידותיו VM 31 נכסיו M 32 היאו לגבי מזבח בנין יש
V 33 אליעזר M 34 ויביאו בדמי עולות בשר לשם ועזרות
לכהנים: M 35 — כל M 36 אם M 37 — סולת
M 38 מזבח מרצה.

zu; R. Jehošuâ sagt, die männlichen werden als Brandopfer dargebracht und die weiblichen als Friedensopfer verkauft und für den Erlös werden Brandopfer dargebracht, während das übrige Vermögen dem Tempelreparaturfonds zufällt. R. Âqiba sprach: Die Ansicht R. Eliêzers leuchtet mir mehr ein als die Ansicht R. Jehošuâs: R. Eliêzer empfiehlt ein gleichartiges Verfahren, während R. Jehošuâ ein geteiltes empfiehlt. R. Papias sprach: Wie ich gehört habe, ist nach der Ansicht beider zu verfahren: wenn jemand [das Vieh] besonders dem Heiligtum weiht, so verfahre man nach R. Eliêzer, wenn jemand aber [sein Vermögen] im Allgemeinen dem Heiligtum weiht, so verfahre man nach R. Jehošuâ.

VIII. Wenn jemand sein Vermögen, in welchem sich für den Altar geeignete Gegenstände, als Weine, Oele, Geflügel, befinden, dem Heiligtum weiht, so werden sie, wie R. Eliêzer sagt, als entsprechende Opfer verkauft, und für den Erlös werden Brandopfer dargebracht, während das übrige Vermögen dem Tempelreparaturfonds zufällt.

IX. Einmal in dreissig Tagen werden die Preise [für die Bedürfnisse] des Tempels vereinbart. Wenn jemand übernommen hat, vier [Seah] Mehl [für den Selâ] zu liefern, und es auf drei steigt, so muss er vier liefern; wenn auf drei [vereinbart wurde] und es auf vier fällt, so muss er vier liefern; das Heiligtum behält nämlich immer die Oberhand. Kommen Würmer in das Mehl, so ist es [des Lieferanten] Schaden, wird der Wein sauer, so ist es [des Lieferanten] Schaden. Das Geld erhält er erst dann, wenn der Altar befriedigt ist.

Fünfter Abschnitt.

Mon.65a

לי הן הממונין שהיו במקדש יוחנן בן פנחס על החותמות אחיה על "הנסכים מתתיה בן שמיאל על הפיטום "פתחיה על הקינין פתחיה זה

M 1 — M 2 הסלתות מתי.

FOLGENDE Amtsvorsteher[1] hatte der Tempel: Johanan b. Pinhas verwaltete die Siegel, Ahija die Trankopfer, Matithjahu b. Šemuél die Lose, Pethahja die

1. Hier wird natürl. nur die Aufzählung der Aemter bezweckt, die erwähnten Männer, die nicht zu einer Zeit lebten, waren wahrscheinl. die bekanntesten

מרדכי [1]למה נקרא שמו פתחיה [2]שהיה פיתה בדברים
ודורשן ויודע שבעים [3]לשון בן אחיה על חולי מעיים
נחוניה [4]חופר שיחין נביני ברוז בן גבר על נעילת
שערים בן [5]ביבי על הפקיע בן ארזא על הצלצל Jom.23a
[6]הונדוס בן לוי על השיר בית נרמו על [7]מעשה לחם
הפנים [8]בית אבטינס על מעשה הקטורת אלעזר על
[9]הפרכות ופנחס על המלבוש׃

II. [10]אין פוחתין משלשה גזברין וכשבעה Tan.26b
אמרכלין ואין עושין שררה על הציבור בפחות Bb.8b
משנים הין [11]מבן אחיה שעל חולי מעיים [12]ואלעזר
שעל [13]הפרכות שאותן קבלו רוב הציבור עליהן׃

III. ארבעה הותמות היו במקדש וכתוב עליהן
ענל זכר גדי חוטא בן עזאי אומר [14]חמשה היו
וארמית כתוב עליהן [15]ענל זכר גדי חוטא דל וחוטא
עשיר [16]ענל משפש עם נכבי בקר [17]של נדולים [18]ושל Maj.92a
קטנים [19]זכרים ונקבות גדי משפש עם נכבי צאן
נדולים וקטנים זכרים ונקבות הוין משל אילים זכר
משפש [20]עם נכבי אילים בלבד חוטא משפש [21]עם נכבי
שלש בהמות של מצורעים׃

IV. [22]מי שהוא מבקש נסכים הולך לו אצל
יוחנן [23]שהוא ממונה על החותמות נותן לו מעות
ומקבל ממנו [24]חותם בא לו אצל אהיה [25]שהוא ממונה
על הנסכים נותן לו [26]חותם ומקבל ממנו נסכים [27]ולערב
באין זה אצל זה [28]ואהיה מוציא [29]את החותמות ומקבל

A 3 שהוא. M על שפותה ודורשן || M 4 לשונות || M 5 איש || M 6 ביבאי. B בבי || A 7 הוגרס || M 8 בית || A 9 — מעשה || V 10 הפרוכת || M 11 מאחי׳ — M 13 על ח מ שאותו קבלו הציבור || A 12 רבי אלע׳ — M 14 חמשה היו ו || M 15 עגול דכר || B — שה׳ M 16 של זכר ושל נקב || M 17 — עם || M 18 כל מי שמבקש || M 19 בן פנחס שממונה || M 20 חותמו || M 21 הממונה על הפלחות נ״ל חותמו׳ || A 22 — חותם ומקבל ממנו || M 23 — ו || M 24 — את ה.

Geflügelopfer. Pethahja ist Mordekhaj, nur deshalb heisst er Pethahja, weil er die Schriftworte zu eröffnen [pataḥ] und sie auszulegen pflegte; er war auch in den siebzig Sprachen kundig. Ben-Aḥija vertrat [das Heilamt der] Unterleibkranken[2], Nehunja war Brunnenmeister, Gabinaj war Ausrufer, Ben-Geber beaufsichtigte die Schliessung der Pforten, Ben-Bebaj verwaltete die Dochte[3], Ben-Arza die Cymbel, Higros b. Levi war Musikleiter, die Familie Garmo beaufsichtigte die Zubereitung der Schaubrote, die Familie Evtinos die Zubereitung des Räucherwerks, Eleâzar beaufsichtigte die Vorhänge und Pinḥas die Garderobe.

II. Es dürfen nicht weniger als drei Schatzmeister und sieben Tempelherren angestellt werden; ferner werden nicht weniger als zwei Beamte über die Verwaltung von Gemeindegeldern gesetzt; eine Ausnahme machten Ben-Aḥija, der [dem Heilamt der] Unterleibkranken vorstand und Eleâzar, der der Verwaltung der Vorhänge vorstand, die ihre Aemter durch Gemeindebeschluss verwalteten.

III. VIER Stempel gab es im Tempel, bezeichnet mit Kalb, Widder, Ziege, Sünder. Ben-Âzaj sagt: Fünf waren es, mit aramäischer[4] Aufschrift: Kalb, Widder Ziege, Armer Sünder, Reicher Sünder. Der Stempel mit Kalb wurde bei Trankopfern von Rindopfern verwendet, ob gross oder klein, ob männlich oder weiblich. Der Stempel mit Ziege wurde bei Trankopfern von Kleinviehopfern verwendet, ob gross oder klein, ob männlich oder weiblich, ausgenommen Widder. Der Stempel mit Widder wurde nur bei Trankopfern von Widderopfern verwendet. Der Stempel mit Sünder wurde bei den Trankopfern der drei Viehopfer der Aussätzigen verwendet.

IV. WER Trankopfer bringen wollte, ging zu Johanan, der die Siegel verwahrte, zahlte ihm das Geld und erhielt einen Siegel; alsdann ging er zu Aḥija, der über die Trankopfer gesetzt war, gab ihm den Siegel und erhielt Trankopfer. Abends kamen [die Beamten] zusammen, Aḥija lieferte die Siegel ab und erhielt dafür das Geld, war etwas zuviel, so gehörte es dem Heiligtum, war etwas zu wenig, so ersetzte

2. Unterleibkrankheit war unter den Priestern sehr verbreitet, da sie viel Fleisch zu essen und viel Wasser zu trinken, auch barfuss auf dem kalten Pflaster umheruzgehen pflegten. 3. So nach jer. T., nach MAIMONIDES: über die Prügel; die Priester erhielten wegen Vernachlässigung ihrer Obliegenheiten Prügelstrafe. 4. Weil das Volk im Hebräischen nicht kundig war.

כנגדן מעות יאם היתירו הותירו להקדש יאם פחתו ישרם ייתנן מבית שוד הקדש על העלונה׃

V. מי שאבד חותמו מתתינין לו עד העריב אם מצאו לו כדי חותמו ניתנין לו יאם לאו לא היה לו ישם הוים בתוך עלתן מפני הרמאין׃

VI. שתי לשכיות היו במקדש אחת לשכת החתנים יאחת לשכת הכלים לשכת החתנים יראי חטא ניתנין לתוכה בחשאי ענניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי לשכת הכלים כל מי שהוא מתנדב כלי ומרקו לתוכה יאחד רשלשים יום עוברין פותחין אותה יכל כלי שמצאו בי ציוך לברק חטית מניחין איתו יהשאר נמכרין בדמיהן וניפרין מלשכת ברק חטית׃

M 25 מכנו רעכ מעית — B 27 כר — M 26 מכנו
M 28 נמצ — M 29 נתן — V 30 חוי ניתנים לו — 31
B חשאוכ. M חתנאית — M 32 משיכין — M 33 וענניים
...בחנאי — M 34 שמתנכב ויתק לתוכה — A 35 אותה
וכל | M 36 ומכרו ויפלו דמיהו לבדק.

es Johanan aus seiner Tasche. Das Heiligtum hat nämlich die Oberhand.

V. Verlor jemand seinen Siegel, so wartete man bis zum Abend; fand man [in der Kasse] einen Ueberschuss im Betrag seines Siegels, so gab man ihm [Trankopfer], wenn aber nicht, so erhielt er nichts. [Die Siegel] waren mit dem Tagesdatum versehen, wegen der Betrüger.

VI. Zwei Kammern gab es im Tempel, eine hiess "Kammer der Verschwiegenen" und die andere hiess "Kammer der Geräte". In die "Kammer der Verschwiegenen" brachten sündenscheue Leute heimlich ihre Spenden, aus welchen Arme aus guter Herkunft heimlich unterstützt wurden. In die "Kammer der Geräte" brachte jeder die von ihm gespendeten Gerätstücke. Einmal in dreissig Tagen wurden sie von den Schatzmeistern geöffnet, jedes Gerät, das für die Tempelreparatur geeignet war, wurde aufbewahrt und die übrigen wurden verkauft und der Erlös fiel dem Tempelreparaturfonds zu.

Sechster Abschnitt.

M 6, 3 לשה עשר שפיות שלשה עשר שולחנות שלשש עשרת השתחויות היו במקדש של בית רבן גמליאל ישל בית רבי חנניא בן חכינאי חוי משתחוים ארבעה עשרה ותוכן חותה תותה בנגד דיר העצים שבן מסירת בידם מאבותיהם ששם הארין נגנז׃

Jom 54a II. מעשה בכהן אחד שהוה מתעכל ויצאה הרצפה שהוא משנה מחבריותה בא לאמר לחבורו לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ידעי בוודאי ששם הארין נגנז׃

M 1 — M 2 תנוא VM 3 תיתוית בנגד רשפת
M 4 דיר — M 5 אדר — M 6 לוטרן — 7
M ... את ה.

DREIZEHN Sammelbüchsen, drei am Tische und dreizehn Verbeugungen gab es im Tempel. Die Familien R. Gamaliéls und R. Hananja des Priestervikars pflegten sich vierzehnmal zu verbeugen. Nach welcher Richtung geschah diese übrige? — gegen die Holzkammer, denn es war ihnen von ihren Vorfahren überliefert, dass da die Bundeslade verborgen sei.

II. Einst bemerkte ein Priester, der da beschäftigt war, dass das Steinpflaster an dieser Stelle anders aussah und erzählte es einem Kollegen; bevor er aber mit seinem Bericht zuende war, gab er seinen Geist auf; da wusste man mit Bestimmtheit, dass da die Bundeslade verborgen ist.

III. Wohin waren die Verbeugungen gerichtet? vier gegen Norden, vier gegen Süden, drei gegen Osten und zwei gegen Westen, gegen die dreizehn Thore. Im Süden, mehr westlich lagen das Obere Thor, das Brennthor, das Erstgeborenenthor und das Wasserthor. Weshalb heisst es Wasserthor? — weil man da den Wasserkrug zur Wasserzeremonie am Hüttenfest hinzustellen pflegte. R. Eliêzer b. Jâqob erklärte: An diesem ergoss sich das Wasser, um wieder von unter der Schwelle des Tempels hervorzukommen. Gegenüber im Norden, mehr westlich, lagen das Jekhonjathor, das Opferthor, das Frauenthor und das Musikthor. Weshalb heisst es Jakhonjathor? — weil durch diesen Jakhonja ging, als er in die Gefangenschaft geführt wurde. Im Osten lag das Nikanorthor, welches zwei Pforten hatte, eine rechts und eine links. Die zwei Thore im Westen hatten keine Namen.

IV. Dreizehn Tische gab es im Tempel, acht aus Marmor im Schlachthaus, auf welchem die Eingeweide abgespült wurden, zwei westlich von der Altartreppe, einer aus Marmor und einer aus Silber, auf den marmornen legte man die Opferstücke und auf den silbernen die Dienstgeräte, zwei in der Vorhalle, draussen an der Tempelthür, einer aus Marmor und einer aus Gold, auf den marmornen legte man das Schaubrot beim Hereinbringen und auf den goldenen beim Fortnehmen, beim Heiligen muss nämlich [die Ehrung] gesteigert, aber nicht verringert werden, und einer aus Gold im [Tempel], auf dem das Schaubrot permanent lag.

V. Dreizehn Sammelbüchsen gab es im Tempel, die mit folgenden Aufschriften versehen waren: Neue Šeqalim, Alte Šeqalim, Geflügel, Ganzopfertauben, Holz, Weihrauch, Gold zu Sprengbecken, und sechs waren für freiwillige Spenden bestimmt. Neue Šeqalim: die jährlichen Beiträge; alte Šeqalim: wer im vergangenen Jahr nicht entrichtet hatte, zahlte im laufenden Jahr; Geflügel: Turteltaubenopfer; Ganzopfertauben: Opfer aus jungen Tauben; sämtlich waren es Ganzopfer — Worte R. Jehudas; die Weisen sagen, die erste war sowol für Sündopfer als auch für Ganzopfer und die zweite nur für Ganzopfer bestimmt.

1 Cf. S. 134 Z. 9 ff.

VI. ᵃהָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי עֵצִים לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁנֵי Mish. 106b
עִיזְרֵי לְבוֹנָה לֹא יִפְחוֹת מִקּוֹמִין "וְהַכֹּהֵב לֹא יִפְחוֹת
מִדִּינָר וְהַכֹּל שִׁשָּׁה לִנְדָבָה "נִדְבַת מַה הָיוּ עוֹשִׂין "כַּה
Zeb. 10:4d Tam. 29b Lv. 5, 19 "לוֹקְחִין בָּהּ עוֹלוֹת הַכְשֵׁר לְשֵׁם וְהָעוֹרוֹת לַכֹּהֲנִים" זֶה
מִדְרָשׁ דָּרַשׁ "יְהוֹיָדָע כֹּהֵן גָּדוֹל אָשָׁם הוּא אָשֹׁם [אָשֹׁם]
לַה' "זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהוּא בָּא מִשּׁוּם חַטָּא וּמִשּׁוּם
אַשְׁמָה יִלָּקַח בּוֹ עוֹלוֹת הַכְשֵׁר לְשֵׁם וְהָעוֹרוֹת לַכֹּהֲנִים
נִמְצְאוּ שְׁנֵי כְתוּבִים קַיְימִים אָשָׁם לַה' וְאָשָׁם לַכֹּהֲנִים
2 Reg. 12, 17 וְאוֹמֵר כֶּסֶף אָשָׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית ה' "לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ׃

M 31 -- לִבְוֹנָה M 32 - נִדְבָה A 33 כֹּה M 34
וְלִקְחוּ מִכֹּהֵן עוֹלוֹת בְּשֵׁר לְשֵׁם וְעוֹר B 35 זֹהוּ A 36
יְהוֹדָע M יְהוֹי הַכֹּהֵן אָשָׁם M 37 כָּל שֶׁבָּא מֵחֲמַת חַטָּא׳
וּמֵחֲמַת אַשְׁמוֹ בְּשֵׁר לְשֵׁם וְעוֹר׳ לַכֹּהֲנִים שֶׁנֶּאֱמַר.

VI. Spricht jemand: »Ich gelobe Holz zu spenden«, so darf er nicht weniger als zwei Scheite spenden; Weihrauch zu spenden«, nicht weniger als einen Haufen; Geld zu spenden«, nicht weniger als einen Golddenar. Sechs für freiwillige Spenden. Wofür wurden diese Spenden verwendet? — man kaufte dafür Ganzopfer, das Fleisch für Gott und die Felle für die Priester. Dies deutete Jehojadâ der Hohepriester aus folgendem Schriftvers: [2]*Es ist ein Schuldopfer, er hat sich gegen den Herrn verschuldet.* Die Regel ist, dass für alles, was als Sünd- oder Schuldopfer dargebracht wird, Ganzopfer gekauft werden, von denen das Fleisch Gott und das Fell den Priestern gehört. Somit stimmen beide Ausdrücke überein: ein Schuldopfer für den Herrn und ein Schuldopfer für die Priester. Ferner heisst es: [3]*Das Geld für Schuldopfer und das Geld für Sündopfer sollen nicht in das Haus des Herrn gebracht werden, es gehört vielmehr den Priestern.*

Siebenter Abschnitt.

עִירִית שֶׁנִּמְצְאוּ בֵּין ᵃהַשְּׁקָלִים לִנְדָבָה קָרוֹב לְשִׁקְלִים
ᵇיִפָּלוּ לְשִׁקְלִים לִנְדָבָה יִפָּלוּ לִנְדָבָה מֻחֶצֶת
לְמֻחֶצֶת יִפָּלוּ לִנְדָבָה בֵּין עֵצִים לִלְבוֹנָה קָרוֹב לְעֵצִים
ᶜיִפָּלוּ לְעֵצִים לִלְבוֹנָה ᵈיִפָּלוּ לִלְבוֹנָה מֻחֶצֶת לְמֻחֶצֶת
יִפָּלוּ לִלְבוֹנָה בֵּין קִנִּין לְנָזְלֵי עוֹלָה קָרוֹב לְקִנִּין
ᵉיִפָּלוּ לְקִנִּין לְנָזְלֵי עוֹלָה יִפָּלוּ לְנָזְלֵי עוֹלָה מֻחֶצֶת
לְמֻחֶצֶת יִפָּלוּ לְנָזְלֵי עוֹלָה בֵּין חוּלִּין לְמַעְשֵׂר ᶠשְׁנֵי
קָרוֹב לְחוּלִּין ᵍיִפָּלוּ לְחוּלִּין לְמַעְשֵׂר שְׁנִי יִפָּלוּ לְמַעְשֵׂר

M 1 ה M 2 שְׁקָלִים קָרוֹב לִנְדָבָה מֻחֶצֶת עַל מֻחֶצֶת
לִנְדָבָה M 3 לְעֵצִים קָרוֹב לְלֵב M 4 לִבְוֹנָה מִן מ לִלְבוֹנָה |
M 5 קִנִּין לֵ ן מִן מ לֵ ן M 6 שְׁנֵי M 7 חוּלִּין
קָרוֹב לְמִן מֵעֵשׂ מִן מ לְמִן זה כ |הַכֹּל| הוֹל.

WENN Geld zwischen der Šeqalimbüchse und der Freiwillige-Spendenbüchse gefunden wird, so gehört es zu den Šeqalim, falls es diesen näher ist, und zu den freiwilligen Spenden, falls es diesen näher ist, liegt es in der Mitte, so gehört es zu den freiwilligen Spenden; wenn zwischen der Holzbüchse und der Weihrauchbüchse, so gehört es zur Holzbüchse falls es dieser näher ist, und zur Weihrauchbüchse, falls es dieser näher ist, liegt es in der Mitte, so gehört es zur Weihrauchbüchse; wenn zwischen der Geflügelbüchse und der Taubenganzopferbüchse, so gehört es zur Geflügelbüchse, falls es dieser näher ist, und zur Taubenganzopferbüchse, falls es dieser näher ist, liegt es in der Mitte, so gehört es zur Taubenganzopferbüchse. Wenn zwischen Profanem und zweitem Zehnt, so gehört es zum Profanen, falls es diesem näher ist,

2. Lev. 5,19. 3. üReg. 12,17.

שני מחצה למחצה יפלו למעשר שני זה הכלל חולבין אחר הקרוב למחצה למחצה להחמיר׃

II. מעות שנמצאו לפני בהמה לעולם Pes.7a Bm.26a
מעשר בהר הבית חולין בירושלם בשעת הדגל מעשר ובשאר כל ימות השנה חולין׃

III. בשר שנמצא בעזרה אברין עולות התיכות חטאות בירושלם זבחי שלמים זה וזה תעובר צורתי ויצא לבית השריפה נמצא בגבולין Hor.25a אברין נבילות התיכות מותרות בשעת הדגל שהכשר מרובה את אברין מותרין׃

IV. בהמה שנמצאת בירושלם יעד מגדל עדר Qid.55a ובמידתה לכל רוח וכרים עולות נקבות זבחי שלמים רבי יהודה אומר הראוי לפסחים פסחים קודם לרגל שלשים יום׃

V. בראשונה היו ממשכנין את מוצאיה עד שהוא מביא עמה נסכיה הורו לחזות מניחן אותה ובורחין התקינו שיהו נסכיה באין משל ציבור׃

VI. אמר רבי שמעון שבעה דברים התקינו Men.21b בית דין זה אחד מהן גזי ששלה עולתי מדרגת 5,1 הים ישלה עמה נסכים קרבן משלי ואם לאו קריבין משל ציבור וכן גר שמת והניח זבחים אם יש לו נסכים קריבין משלו ואם לאו קריבין משל ציבור ותנאי בית דין הוא על כהן גדול שמת שתהא מנחתו קריבה משל ציבור רבי יודא אומר משל יורשין ושלמה היתה קריבה׃

B 8 -- לחקל 9 M על מת 10 M --והכל 11 M כל
M 12 + ו | 13 M צורתן ויוצאין „ 14 M בור׳ עד׳ | 15
M הראוין לפסח פסח | 16 M שמביא נסכים מי שהיו (משהיו)
מנחתן (ואיתה) | 17 B - עמה 18 M [קריבין] A 19
— שמעון „ 20 M שהעלה „ 21 M ׳ „ 22 M
אם „ VM 23 יהודה. P ועקי.

שנו מחצה למחצה יפלו למעשר שני זה הכלל חולבין אחר הקרוב למחצה למחצה להחמיר׃

II. מעות שנמצאו לפני בהמה לעולם Pes.7a Bm.26a
מעשר בהר הבית חולין בירושלם בשעת הדגל מעשר ובשאר כל ימות השנה חולין׃

III. בשר שנמצא בעזרה אברין עולות התיכות חטאות בירושלם זבחי שלמים זה וזה תעובר צורתי ויצא לבית השריפה נמצא בגבולין Hor.25a אברין נבילות התיכות מותרות בשעת הדגל שהכשר מרובה את אברין מותרין׃

IV. בהמה שנמצאת בירושלם יעד מגדל עדר Qid.55a ובמידתה לכל רוח וכרים עולות נקבות זבחי שלמים רבי יהודה אומר הראוי לפסחים פסחים קודם לרגל שלשים יום׃

V. בראשונה היו ממשכנין את מוצאיה עד שהוא מביא עמה נסכיה הורו לחזות מניחן אותה ובורחין התקינו שיהו נסכיה באין משל ציבור׃

VI. אמר רבי שמעון שבעה דברים התקינו Men.21b בית דין זה אחד מהן גזי ששלה עולתי מדרגת 5,1 הים ישלה עמה נסכים קרבן משלי ואם לאו קריבין משל ציבור וכן גר שמת והניח זבחים אם יש לו נסכים קריבין משלו ואם לאו קריבין משל ציבור ותנאי בית דין הוא על כהן גדול שמת שתהא מנחתו קריבה משל ציבור רבי יודא אומר משל יורשין ושלמה היתה קריבה׃

und zum zweiten Zehnt, falls es diesem näher ist, liegt es in der Mitte, so gehört es zum zweiten Zehnt. Die Regel hierbei ist: man richtet sich nach dem Näheren; wenn es in der Mitte liegt, nach dem Strengeren.

II. Wenn man [in Jerušalem] Geld auf dem Platz der Viehhändler findet, so ist es immer [zweiter] Zehnt; wenn auf dem Tempelberg, so ist es Profanes. Was sich sonst in Jerušalem befindet, ist zur Festzeit [zweiter] Zehnt und während des ganzen Jahrs Profanes.

III. Wenn Fleisch im Tempelhof gefunden wird, so ist es, wenn es in ganzen Gliedern ist, Ganzopfer, wenn in Stücken zerschnitten, Sündopfer; was sich in der Stadt befindet, ist Friedensopfer. Sowol dies als auch jenes muss man verderben lassen und der Verbrennungsanstalt überweisen. [Fleisch,] das man in der Provinz findet, gilt, wenn es in ganzen Gliedern ist, als Aas, wenn in Stücken zerschnitten, so darf man es essen. Zur Festzeit, da viel Fleisch vorhanden ist, sind auch ganze Glieder zum Essen erlaubt.

IV. Wenn man ein Vieh zwischen Jerušalem und Migdal-Êder findet, und in derselben Entfernung im ganzen Umkreis [von Jerušalem], so ist es, wenn es ein männliches ist, ein Brandopfer, wenn ein weibliches, ein Friedensopfer. R. Jehuda sagt, was als Pesahopfer tauglich ist, darf man, wenn es bis zum Fest nicht mehr als dreissig Tage sind, als Pesahopfer darbringen[1].

V. Anfangs pflegte man die Finder [solcher Tiere] auszupfänden, bis sie die erforderlichen Trankopfer dargebracht haben, als man aber das Vieh stehen liess und fortging, ordnete man an, die Trankopfer aus Gemeindemitteln darzubringen.

R. Šimôn sagte: Sieben Dinge verordnete das Gericht, zu denen auch dieses gehört. Wenn ein Nichtjude aus überseeischem Land ein Brandopfer nebst den erforderlichen Trankopfern schickt, so werden diese dargebracht, wenn er aber letztere nicht mitschickt, so werden sie aus Gemeindemitteln dargebracht. Ebenso auch wenn ein Proselyt stirbt und Schlachtopfer hinterlässt: hinterlässt er auch Trankopfer, so werden sie dargebracht, wenn aber nicht, so werden sie aus Gemeindemitteln dargebracht. Ferner war es Gerichtsbeschluss, dass wenn ein Hoherpriester stirbt, sein Speiseopfer[2] aus Gemeindemitteln dargebracht werde; R. Jehuda sagt auf Kosten der Erben; [nach beiden Ansichten] wurde es vollständig dargebracht.

1. Wenn sich später der Eigentümer meldet, so hat er ihm den Wert zu ersetzen. 2. Cf. Lev. 6,13.

VII. עד המידה יעל העצים שיהו הכהנים ניאותין בהן יעל הפידה שלא יהו מועלין באפידה יעל הקינין הפסולית שיהו באית משל ציבור רבי יוסי אומר המכפיק את הקינין מכפיק את הפסולית׃

M 24 קריבות — M 25 בר המפקוק את ק׳ הוא מפקוק.

VII. Ehemals: dass die Priester vom Salz und vom Holz gebrauchen dürfen, dass die Priester an der Asche der [roten] Kuh keine Veruntreuung begehen, und dass unbrauchbar gewordene Geflügelopfer aus Gemeindemitteln ersetzt werden. R. Jose sagt, der Lieferant der Geflügelopfer müsse für die unbrauchbar gewordenen Ersatz leisten.

Achter Abschnitt.

Pes.13b כל הכלים הנמצאין בירושלם מטהרין חוץ משל שוק העליון דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר בשאר ימות השנה שבאמצע טמאין ושבצדדין מטהרין ובשעת הרגל שבאמצע מטהרין ושבצדדין טמאין שמפני שהן מועטין מסתלקין לצדדין׃

II. כל הכלים שנמצאין בירושלם דרך ירידה לבית הטבילה טמאין דרך עלוה מטהרין שלא כדרך ירידתן עליהן דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר כולן מטהרין חוץ מן המל ומן המגריפה והמגריפה המיוחדין לקברות׃

III. מכין שנמצאת בארבעה עשר שיחט בה מיד בשלשה עשר שנה ומטביל וקיפין בין בזה ובין בזה שנה ומטביל של ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה מיד בחמשה עשר שוחט בה מיד נמצאת קשורה לסכין הרי זו כסכין׃

IV. פרוכת שנטמאה בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד ואת שנטמאה באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ וישוטחין אותה

M 4 ש — M 3 בל — M 2 והכנים אומרים — B 1 M 5 והמגרפ והמרחצ׳ והמיוחד — M 6 בחמשה — M 7 מיד ‖ בחוץ.

3 REDER Speichel in ganz Jerusalem, mit Ausnahme des oberen Marktplatzes gilt als rein. Worte R. Meirs. R. Jose sagt während des ganzen Jahrs gelte der in der Mitte [der Strasse] befindliche als unrein und der auf den Seiten befindliche als rein, und zur Festzeit gelte der in der Mitte befindliche als rein und der an den Seiten befindliche als unrein, weil die Unreinen] dann geringzählig sind und daher an der Seite zu gehen pflegen.

II. JEDES Gerät, das man in Jerusalem findet, ist, wenn es sich auf dem zum Tauchbad hinabführenden Weg befindet, unrein, wenn auf dem vom Tauchbad heraufführenden Weg, rein; für das Hinabsteigen und für das Heraufkommen gab es nämlich verschiedene Wege. Worte R. Meirs; R. Jose sagt, jedes Gerät gelte als rein, ausgenommen Korb, Schaufel und Axt, die zum Begräbnis bestimmt sind.

III. FINDET man am vierzehnten [Nisan] ein Schlachtmesser, so darf man damit sofort schlachten, wenn aber am dreizehnten, so muss man es wiederum untertauchen; das Hackmesser muss man sowol an diesem als auch an jenem wiederum untertauchen; fällt der vierzehnte auf einen Šabbath, so darf man damit sofort schlachten'. Findet man es am fünfzehnten, so darf man damit sofort schlachten; ist es mit einem Schlachtmesser zusammengebunden, so gleicht es diesem.

IV. WENN ein Vorhang des Heiligtums durch eine secundäre Unreinheit verunreinigt wird, so tauche man ihn innerhalb [des Vorhofs] unter, und bringe ihn sofort [auf seinen Platz]; wenn er aber durch eine primäre Unreinheit unrein wird,

3. Wenn sie davon Gebrauch machen. 1. Ausserhalb [s gilt [wie] Speichel als [rein]. cf. Tah. iv, 5. 2. Weil der Verlierende es wahrscheinl. am 13. untergebracht hat.

בחיל מפני שצריכה הערב שמש ואם היתה חדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא כדי שיראו הנם את מלאכתן שחיא נאה׃

V. רבי שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן פרוכת עביה טפח ועל שבעים ושנים ניזין נארגת ועל כל נימא ונימא עשרים וארבע חוטין ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה ומשמנים ושתי רבוא נעשית ושתים עושין בכל שנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה׃

VI. בשר קדשי קדשים שנטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרים הכל ישרף בפנים חוץ בי שנטמא באב הטומאה בחוץ ובית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ חוץ מי שנטמא בולד הטומאה בפנים׃

VII. רבי אליעזר אומר את שנטמא באב הטומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בחוץ ואת שנטמא בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בפנים רבי עקיבא אומר מקום טמאתו שם שריפתו׃

VIII. אברי התמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח ושל מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב ושל ראשי חדשים ניתנין מתחת כרכוב המזבח ולמטה השקלים והכבורים אין נותנין אלא בפני הבית אבל מעשר דגן ומעשר בהמה והכבורות נותנין בין בפני הבית בין שלא בפני הבית המקדיש שקלים וכבורים הרי זה קדש רבי שמעון אומר האומר בכורים קדש אינן קדש׃

Ho. 90b Tam. 29a

Suk. 54b

Bek. 53a

M 8 בחול ‖ B 9 — מפני שצ׳ ה׳ש ‖ M 10 גב ‖ 11
M נאוה 12 — בן M 13 נירין היתה נאר 14
A קדש הקדשים M 15 אימורי תמיד M 16 ניתנין

so tauche man ihn ausserhalb unter und breite ihn im umfriedigten Raum aus, weil man Sonnenuntergang abwarten muss. Wird ein neuer untergetaucht, so breitet man ihn auf dem Dach des Stibadiums aus, damit das Volk die schöne Arbeit zu sehen bekomme.

V. R. Šimôn b. Gamaliél sagte im Namen R. Šimôns, des Sohns des Priestervikars: Der Vorhang war eine Handbreite dick und auf zweiundsiebzig Kettenschnüre gewebt, die aus je vierundzwanzig Fäden gedreht waren; er war vierzig Ellen lang und zwanzig Ellen breit, und wurde von zweiundachtzig Myriaden hergestellt. Jedes Jahr wurden zwei angefertigt, und dreihundert Priester tauchten ihn unter.

VI. Wenn Allerheiligenfleisch unrein wurde, ob durch eine primäre Unreinheit oder durch eine secundäre, ob innerhalb [des Vorhofs] oder ausserhalb, so muss es vollständig, wie die Schule Šammajs sagt, innerhalb, ausser was ausserhalb durch eine primäre Unreinheit unrein wurde, wie die Schule Hillels sagt, ausserhalb, ausser, was durch eine secundäre Unreinheit innerhalb unrein wurde, verbrannt werden.

VII. R. Eliêzer sagt: Was durch eine primäre Unreinheit unrein wurde, ob innerhalb oder ausserhalb, muss ausserhalb verbrannt werden, und was durch eine secundäre Unreinheit unrein wurde, ob innerhalb oder ausserhalb, muss innerhalb verbrannt werden. R. Âqiba sagt: Wo es unrein wurde, da wird es auch verbrannt.

VIII. Die Teile des beständigen Morgenopfers werden auf die untere Hälfte der Altartreppe, östlich, die des Zusatzopfers auf die untere Hälfte der Altartreppe westlich, und die des Neumondtags unterhalb des Altargesimses gelegt. Die Gesetze von den Šeqalim und den Erstlingen gelten nur zur Zeit, da der Tempel besteht; die Gesetze vom Sackzehnt, vom Blutzehnt und von den Erstgeburten gelten sowol zur Zeit, da der Tempel besteht, als auch zur Zeit, da er nicht besteht. Wenn jemand Šeqalim oder Erstlinge weiht, so gelten sie als heilig. R. Šimôn sagt: Spricht jemand: ‹Die Erstlinge sollen geweiht sein›, so gelten sie nicht als heilig.

3 Arbeiterinnen, od. Fäden od. viell. Angabe des Werts; die Erklärungen sind verschieden. 4. Cf. Bd. I S. 315 ff.

I.

Register erklärter Wörter u. Ausdrücke.

Die Zahlen bedeuten die Zahl der Seite und der Note.

אבן המשקן 471,2
אהל מועד . . 9,22; 25,120
איפן 825,89
אחרים 20,102
אטב"ח 148,43
אימורים 159,99
אני והו . . 124,19; 151,61
אריה ע"ג לבנה . . 603,502
אשורית 562,137
[עשרה] בטלנים . . 540,33
ביצת הגיר 206,92
בייתוסי 120,11
בית אב 456,11
בית גליא 550,77
בית מרזן 338,241
בכור 712,6
בריותא 52,199
דנקא 366,13
דרכון 877,1
הושענא 83,7
חומנק 86,17
הלל 517,21
חוסט 562,130
[יום] הנק 112,114
הערב שמש 848,219
הרדיסאות 237,66
זוגא 774,198
חבר 847,215
חול המועד 23,113
חליצה 761,147
חלקים 361,33
חנוכה 128,31
חציצה 15,60
טבל 866,48
טבילה 847,213
טמא מיסגר ומוחלט 561,126
כהן משוח 565,168
כי יתן 849,222
כלל יפרט 141,5
כלל יפרט וכלל . . 677,19
כניסה 531,1
לולב 30,131; 102,71
מיני 18,91
מגילה 541,41
מגילת תענית . . 340,248
מדומע 848,218
מדרס 847,216
מוסתכין 267,25
מועד 673,1
מזוזה 8,12
מילה סדומית ואסתרוקנית 282,27
מסורה 536,19
מעה 783,4
מעמד 456,12
מעמד ומושב . . . 632,44
מערבא 26,121
משמהוג 354,7
משער 456,11
מת מצוה 539,30
מוד העביר . . . 346,261
סלמנדרא 871,68
סלע 112,110
ספוקא דיומא . . 130,41
עבור 306,82
עברית 563,141
עומר s. הנף
עם הארץ 195,68
עצרת 104,82
עזרת הצרות . . . 8,17,18
עזרת תבשילין . . 177,38
עשירית האיפה . . 724,29
פלימו 502,76
פסח שני 132,49
פסי בירתא 19,99
פסים 578,298
פריטה 123,17
פרוס החג 473,5
פרטא 107,92
פרס 15,63
ציפים 765,173
ציצית 23,114
צפצפה 93,38
[דבי] קבלה . . . 305,74
קדיש 107,91
קינדס 269,28
קיטורא 233,62
קלכון 284,31
קרבט 768,182
רבה זוטא 255,96
רבי 20,101
רביעית 15,67
רמון (שעיר טוראה) . 15,71
שבית 842,191
שלחני 659,69
שומרת יום 619,69
שוחת דקלים . . . 76,62
שיבתא 479,23
שק ויתיב 656,54
תקיפה 452,266
תרביצא 421,90
תרומה 199,76
תריטא 249,89

II.

Register der biblischen Citate.

Genesis.

1,1 136. 564. 817. 819
1,2 . 817. 820. 833
1,3 817
1,4 818
1,5 . . 569. 620. 817
1,6 833
1,11 316
1,12 316
1,17 . . 817. 821
1,19 817
1,26 564
2,1 316
2,2 564
2,4 819
2,6 . . 31. 316. 434
2,7 488
2,10 436
5,2 564
6,1 569
6,5 148
7,11 318
8,1 319
8,13 315
8,21 . . 147. 840
9,27 565
11,2 569
11,7 564
11,29 589
12,1 331
14,1 569
15,8 . . 513. 669
15,9 . . 513. 668
15,15 779
16,5 331
16,16 604
17,15 331
17,16 331
18,12 564
18,14 317
20,6 653
26,16 595
20,18 429
21,1 318. 391. 429.
666
21,5 604
21,12 589
21,17 331
22,1 666
22,5 735
23,2 331
24,14 411
24,50 738
25,17 604
25,23 550
25,26 604
27,1 . . 595. 652
27,27 521
27,30 14
28,6 604
29,10 569
29,12 585
29,25 585
30,22 . . 318. 406
30,23 429
31,47 563
32,11 478
33,3 . . 108. 624
33,10 14
33,12 795
33,17 605
33,19 366
33,20 611
35,11 849
35,22 640
36,43 574
37,10 630
37,24 786
38,15 570
41,12 586
41,46 604
41,50 439
42,1 438
42,28 431
44,3 438
45,3 791
45,12 602
45,14 602
45,22 601
45,23 602
45,24 438
47,8 605
47,9 605
47,22 209
47,31 602
49,6 564
49,8 600
50,5 366
50,18 602
50,21 602

Exodus.

2,4 520
2,5 583
3,16 391
4,18 . . . 779
4,20 . . . 564
5,1 811
6,6 518
6,20 . . . 575
6,26 574
7,15 . . . 739
10,14 . . . 14
10,25 811
12,1 . . 359. 564
12,2 305. 307. 311.
313. 345. 364.
545. 663
12,4 116
12,6 305
12,8 622
12,12 . . 89. 622
12,16 . 227. 557
12,17 816
12,18 . . . 72. 347
12,22 . . . 31. 81
12,40 564
12,42 318
13,7 182
13,17 665
14,20 571
15,1 826
15,2 . . . 31. 91
15,18 291
15,20 589
16,4 432
16,23 . . . 208
17,8 . . 665. 667
17,11 . . . 370
17,12 . . . 449

17,14 . . 554. 610
18,20 685
19,1 665
19,3 12
19,13 . 175. 176. 483
19,15 176
19,20 12
20,1 788
20,4 359
20,7 830
20,8 . . 207. 368
20,23 358
20,24 . . 151. 871
21,22 596
21,23 814
22,19 126
23,11 . . 123. 676
23,14 . 783. 784. 790
23,15 . . 801. 802
23,16 . . 321. 846
23,17 . 786. 789. 790
23,18 811
23,26 317
24,5 . 565. 796. 800
24,9 360
24,11 565
24,16 518
24,18 518
25,10 12
25,20 14
25,22 . . . 12. 385
25,25 13
25,31 141
26,15 125
26,16 14
26,35 869
28,2 578
28,20 581
29,27 104
29,34 137
30,12 659
30,23 570
31,13 210
31,14 816
31,17 . 210. 211. 514
32,15 549
32,19 518
32,21 640
32,24 641
32,25 640
32,32 332
33,12 666
33,20 617
34,3 . . 176. 483
34,6 535
34,10 335
34,21 . 312. 678. 679
34,29 210
35,5 810
36,6 398
36,25 664
40,3 20
40,17 . . 293. 518
45,18 664

Leviticus.

1,2 . 82. 394. 842
1,3 302
1,4 . . . 559. 842
1,5 814
1,13 814
3,2 622
4,5 566
5,19 886
6,2 . . . 622. 812
6,16 875
7,9 160
7,16 300
7,18 301
7,19 863
7,30 133
7,38 622
8,35 119
9,1 569
9,9 777
9,16 222
9,22 609
10,6 457. 720. 722.
741. 755. 777
10,9 465
11,6 565
11,8 331
11,31 814
11,32 814
11,42 179
12,3 620
13,6 561
13,12 693
13,14 692
13,45 562. 685. 719.
720. 722
13,46 562
13,59 691
14,2 622
14,3 562
14,8 . . 692. 723
14,9 . . . 16. 814
14,34 643
14,35 693
14,36 692
15,6 . . 861. 862
15,13 . . 560. 561
15,15 560
15,26 620
15,31 685
15,32 690
16,1 . 634. 665. 666
16,11 621
16,14 13
16,30 621
17,13 183
18,6 815
18,21 637
18,30 . . 685. 816
19,3 609
19,6 622
19,14 . . 685. 732
19,19 . . 205. 676
19,23 . . . 96. 316
19,24 . . 313. 314
19,25 314
19,26 719
19,32 609
20,2 815
21,1 331
21,8 778
21,20 657
22,4 791
22,21 248
22,24 833
22,32 632
23,2 357
23,4 330. 346. 348.
351. 360
23,7 846
23,10 321
23,12 622
23,14 . . 113. 382
23,15 846
23,16 845
23,21 845
23,22 845
23,24 318. 373. 379.
388. 392. 397.
664
23,27 634
23,32 . . 312. 346
23,34 . . . 22. 258
23,37 621
23,39 305
23,40 31. 73. 81. 87.
89. 91. 93. 95.
96. 113. 118.
121. 126. 621
23,41 . . 807. 811
23,42 4. 24. 73. 77.
102. 119
23,43 . . 3. 31. 389
23,44 357. 665. 670
24,6 870
24,8 622
24,15 815
24,18 227
25,4 311. 312. 676.
678. 679
25,5 676
25,6 109
25,7 420
25,9 311. 371. 380.
396. 397
25,10 311. 313. 357
25,11 . . 311. 312
25,12 . . 110. 111
25,13 110

25,14 110
25,21 322
25,22 322
25,29 540
25,30 304. 540. 547
568
25,46 633
26,1 629
26,4 489
26,6 488
26,14 669
26,16 621
26,31 653
26,44 573
27,2 810
27,8 . . 426. 572
27,34 536

Numeri.

3,31 871
5,2 483
5,6 77
5,25 622
5,30 622
6,2 810
6,5 . 441. 464. 741
6,7 539
6,11 441
6,26 . . 336. 641
6,27 609
7,12 696
7,14 862
7,48 696
7,72 696
7,78 697
8,2 625
9,6 67
10,2 369
10,5 . . 154. 396
10,6 397
10,7 . . 154. 396
10,8 155
10,10 155. 157. 377.
389
10,11 . . 293. 518
10,33 519
11,4 519
11,20 . . 519. 545
12,1 729
12,11 423
12,14 726
12,15 519
13,2 519
13,25 519
14,1 519
14,5 453
14,6 453
14,11 667
14,27 . . 632. 667
14,34 797
15,19 98
15,21 98
15,24 497
15,38 23
16,12 724
16,14 724
16,15 565
16,16 724
16,21 632
18,5 816
18,26 . . 201. 320
18,27 201
18,29 201
19,17 103
19,18 103
19,19 620
20,1 . . 432. 773
20,2 432
20,29 . . 293. 432
21,1 . . 293. 432
21,8 376
23,1 397
23,21 392
24,6 476
24,21 316
26,9 594
26,11 589
27,20 840
28,2 507. 511. 626.
659
28,4 652
28,6 799
28,7 . . 137. 408
28,11 . . 665. 667
28,14 . . 307. 659
29,1 377. 379. 392.
396. 621. 666
29,18 131
29,27 407
29,35 209
29,39 298
30,3 810
32,22 879
33,38 . . 292. 294
33,55 573
33,56 573
35,24 364
35,25 364
36,6 526

Deuteronomium.

1,3 292
1,4 . . . 293. 294
1,11 374
1,46 624
2,16 526
2,17 526
2,25 476
3,4 568
3,5 . . . 535. 568
4,2 374
4,7 . . . 338. 573
4,9 721
4.10 721
4,19 565
4,25 667
4,32 816
4,34 573
4,35 339
4,39 393
5,12 368
5,27 175. 176. 692.
723
5,28 623
6,4 . 393. 607. 619.
787
6,6 . . . 607. 619
6,7 66
6,8 565
6,10 431
8,8 15
8,9 . . . . 96. 411
9,9 624
9,10 617
10,8 511
10,10 624
10,12 638
10,14 820
10,16 147
10,17 . . 336. 666
10,18 666
11,11 434
11,12 307. 310. 311.
313. 330. 336
11,13 406
11,14 . . 406. 419
11,17 410. 425. 428
12,5 298. 302. 304.
700
12,6 298. 302. 304.
700
12,9 567
13,18 264
14,22 100. 309. 431
14,23 301
14,25 102
14,26 74
14,29 320
15,2 676
15,4 479
15,11 480
15,19 665
16,1 . . 305. 348
16,3 98
16,4 812
16,7 . 132. 299. 844
16,8 . 132. 209. 847
16,9 . 664. 665. 845
16,10 804
16,13 23. 32. 62. 73.
322. 324
16,14 602. 695. 719.
804. 805
16,16 221. 298. 757.

16,16 . . 803. 844
16,17 805
16,18 807
17,3 565
17,6 349
17,9 362
17,11 622
17,16 145
18,6 160
18,7 160
18,8 160
18,9 359
19,10 684
20,19 . . 422. 423
20,20 423
21,4 422
22,12 23
23,22 300. 301. 304
23,24 302
24,1 64
24,5 565
25,3 558
25,8 746
25,17 610
25,18 674
25,19 610
26,4 . . 132. 133
26,10 132
26,12 320
26,13 621
26,15 821
26,17 787
26,18 787
27,7 791
28,1 129
28,8 430
28,10 602
28,12 406. 430. 432.
821
28,24 . . 410. 435
28,27 641
28,29 635
28,30 641
28,40 272
28,49 145
28,63 571

28,68 573
30,3 656
30,17 129
31,2 317
31,10 321
31,11 . . 785. 786
31,12 . . 785. 787
31,14 773
31,17 794
31,18 794
31,21 794
32,2 422
32,4 440
32,7 128
32,8 820
32,30 730
33,1 666
33,2 . . 242. 838
33,4 116
33,5 392
33,12 643
33,17 365
33,19 549
33,26 822
33,27 820
33,29 599
34,8 747
34,10 349

Josua.

3,10 476
4,19 322
5,11 322
5,13 . . 538. 569
5,15 538
5,18 592
6,5 364
6,17 733
6,27 569
7,10 453
8,9 538
10,7 630
10,12 476
10,13 475
19,35 547
24,30 592

Richter.

1,30 549
4,4 590
4,6 592
4,10 590
5,18 549
5,20 725
5,23 724
5,28 396
6,24 822
10,6 241
11,31 412
14,4 738
20,11 868
21,1 526

I. Samuelis.

1,1 . . . 569. 589
1,19 318
1,20 318
1,22 798
2,1 590
2,2 590
2,5 597
2,6 333
2,10 333
2,21 318
2,27 656
2,33 338
3,14 338
8,1 . . . 416. 569
10,16 586
12,6 361
12,11 362
12,17 . . 407. 445
15,2 663
15,11 416
17,14 574
17,25 411
18,14 569
20,18 667
21,7 870
22,6 417
25,29 . . 591. 822
25,31 . . 591. 596
25,33 591

25,38 338
28,13 791
28,15 791

II. Samuelis.

1,11 . . 751. 763
5,21 353
6,3 759
7,1 569
12,3 584
12,4 149
12,22 435
12,24 723
13,31 746
14,2 722
15,9 779
18,23 . . 107. 624
22,1 . . 665. 728
22,11 385
22,12 434
22,16 430
22,27 585
23,1 . . 728. 729
23,3 729
23,8 . . 729. 730
24,23 595

I. Könige.

1,2 582
1,31 630
3,12 555
4,3 151
5,4 574
6,1 . 292. 294. 317.
569
6,2 14
6,20 570
6,26 14
6,36 297
8,2 . . . 316. 666
8,13 . . 333. 824
8,22 666
8,34 . . 425. 630
8,37 454
8,39 822
8,59 . . 310. 329

8,65 696
8,66 697
9,1 666
14,13 777
14,15 476
15,5 730
17,1 409
18,1 409
18,10 575
18,37 462
18,11 839
19,12 839
21,29 506
22,25 778

II. Könige.

2,11 . . . 12. 438
2,12 . . 752. 763
3,14 652
3,27 412
4,23 . . . 74. 331
6,25 641
6,30 453
8,1 415
8,4 646
10,27 641
12,5 660
12,17 886
14,10 732
17,9 738
18,27 641
18,37 764
19,1 764
22,10 107
22,14 . . 591. 592
22,15 592
22,16 107
22,19 107
22,20 778
23,17 592
25,8 519
25,9 646
27,25 576

I. Chronik.

1,27 574
4,18 583
7,27 592
8,12 540
9,22 512
12,19 . . 592. 594
16,27 796
17,21 787
24,4 512
24,6 512
26,31 512
28,19 146
29,23 575

II. Chronik.

3,1 458
3,2 294
5,13 143
6,42 697
7,10 698
14,5 540
14,6 540
20,21 571
28,22 574
29,27 143
35,21 487
35,23 . . 487. 778

Jesaja.

1,1 570
1,11 791
1,12 . . 790. 791
1,14 667
1,21 667
1,25 609
1,26 609
1,28 609
2,11 384
3,1 89
3,2 829
3,3 . . . 824. 829
3,4 829
3,5 829
3,6 830
3,7 830
3,10 818
4,6 17
5,1 136
5,2 355
5,18 146
6,2 . . . 826. 827
6,3 827
6,10 . . 335. 608
7,1 569
7,19 570
8,17 636
9,19 415
10,32 665
12,3 . . 134. 140
14,14 823
14,15 823
14,22 570
14,23 . . 367. 612
19,13 423
19,22 587
21,14 423
22,1 521
22,5 521
22,12 796
22,13 439
22,14 439
23,13 149
25,8 776
25,9 528
26,5 386
26,6 786
27,13 318
28,5 595
28,6 596
28,7 596
29,4 386
29,23 608
29,24 608
30,18 126
30,21 670
32,12 771
33,7 796
33,17 464
33,18 838
33,21 354
34,11 817
35,10 135
36,20 576
40,22 521
40,28 . . 406. 434
41,2 482
41,19 . . 103. 353. 354.
42,21 646
43,10 440
43,12 841
43,14 656
45,1 577
45,8 424
46,1 641
46,2 641
48,2 839
48,10 804
48,13 819
48,16 727
48,22 835
49,7 453
49,16 412
51,16 794
52,2 389
52,3 634
52,4 634
52,5 . . 149. 634
55,1 . . 148. 423. 424
55,6 338
55,7 608
55,10 . . 420. 429
55,12 135
55,13 570
56,7 609
56,12 439
57,1 439
57,14 . . 147. 685
57,15 666
57,16 822
58,2 797
58,13 26
59,17 822
60,17 354
60,21 84
61,3 457
61,7 805
61,8 82

61,10 778
62,5 674
63,1 656
63,9 458
63,15 821
64,4 428
64,9 . . 354. 765.
64,10 765
66,1 . 819. 829. 840
66,10 525
66,22 667
66,24 333

Jeremjas.

1,3 569
2,5 809
2,10 416
2,11 416
2,13 416
2,22 337. 338. 835
3,3 425
3,4 840
3,22 834
4,7 572
4,14 337
4,30 835
5,1 831
5,25 490
6,4 520
7,16 . . 426. 427
7,21 630
8,13 667
8,22 412
9,19 776
10,2 80
10,8 416
10,13 595
10,15 416
12,8 460
13,17 . . 795. 796
14,1 454
17,18 835
17,22 197
18,6 149
19,5 412
22,10 772
23,19 827
23,29 .148. 411. 423.
871
26,10 550
27,8 575
29,10 . . 576. 577
29,11 521
30,10 417
30,17 . . 102. 382
31,19 666
32,14 645
33,25 667
34,5 777
36,18 615
36,23 764
36,24 764
36,27 765
38,7 729
39,7 778
40,1 355
41,1 593
41,5 765
45,18 . . 647. 784
46,17 724
46,18 657
48,11 581
49,7 795
49,38 571
50,36 423
51,13 436
51,39 597
52,6 . . 340. 518
52,7 518
52,12 519

Ezechiel.

1,3 759
1,4 825
1,6 826
1,7 827
1,10 826
1,14 825
1,15 . . . 825
1,22 823
1,27 824
1,28 . . . 840
2,1 824
3,12 826
6,9 296
7,13 591
8,16 153
9,3 385
10,4 385
10,14 826
11,16 657
11,23 385
16,2 . . 639. 640
17,5 93
20,25 670
20,33 391
24,1 340
24,2 340
24,16 773
24,17 67. 720. 721.
723. 772
24,18 773
26,2 550
32,27 526
33,21 340
36,8 608
36,26 . . 147. 149
36,27 149
37,4 667
37,13 406
38,18 667
39,15 685
41,22 870
44,9 . . 465. 685
44,20 . . 464. 465
44,21 465
44,26 . . 692. 724
44,27 724
46,9 658
48,35 126

Hosea.

2,8 355
2,13 523
3,5 609
4,5 732
4,12 149
5,4 149
5,8 391
5,15 385
6,2 384
6,3 412
6,4 421
6,5 417
6,11 592
7,1 587
10,5 641
10,12 138
11,9 . . 416. 441
13,6 149
14,6 412

Joel.

1,4 415
1,14 445
2,13 . . 454. 766
2,20 147
2,23 . . 414. 419
2,26 699
2,27 699
4,21 355

Amos.

4,7 . . 421. 470
4,13 . . 795. 820
5,15 792
5,25 . . 800. 812
6,7 778
7,7 385
8,9 762
8,10 . 68. 722. 743.
747
9,1 385
9,6 819
9,7 729

Jonas.

3,8 . . . 426. 459
3,10 .331. 454. 459

Micha.

2,13 . . 108. 624
4,6 149
5,4 150

6,2 316
6,8 138
6,9 385
7,5 . 440. 840. 841
7,18 . 334. 335. 652
7,19 334

Nahum.

1,4 819

Habakuk.

1,13 552
2,1 490
2,11 . . 440. 841
3,2 733
3,6 656

Zephanja.

1,1 593
2,3 791
2,4 550

Haggaj.

1,15 295
2,1 296

Zacharja.

1,7 306
1,8 583
2,3 149
2,4 150
2,10 409
7,1 306
8,6 146
8,10 810
8,19 . . . 89. 339
9,7 550
9,14 391
9,15 391
9,16 579
10,1 433
11,8 . . 432. 433
12,10 146
12,11 . . 537. 777
12,12 146
13,9 332
14,1 666
14,4 12

Maleachi.

1,3 139
1,13 81
2,7 . . . 730. 837
2,9 476
2,11 593
3,5 793
3,8 366
3,10 . . 431. 489
3,18 808
3,20 430
3,21 333

Psalmen.

1,3 58
2,7 147
2,8 147
3,8 596
5,5 822
7,1 729
8,6 349
10,5 551
10,15 608
10,16 391
12,7 349
18,12 435. 817. 822
19,9 525
21,5 147
22,2 596
22,3 541
22,21 596
22,22 596
24,1 383
24,5 822
24,7 . . 391. 697
25,6 818
25,14 788
26,8 657
29,1 158. 388. 607
29,2 . . 388. 607
29,8 383
29,11 610
30,13 541
33,5 138
33,6 390. 625. 825
33,7 435
33,15 . . 328. 339
35,12 428
36,8 138
36,10 822
37,1 551
37,11 81
37,31 748
37,32 148
37,33 148
38,14 784
42,8 505
42,9 821
44,2 500
45,10 297
45,11 837
47,7 392
47,9 392
47,10 . . 137. 786
48,2 383
48,3 366
49,10 797
49,12 699
49,15 333
50,16 . . 158. 836
50,23 609. 685. 686
51,6 440
51,12 147
55,23 . . 367. 612
58,9 690
62,13 335
65,2 610
65,7 406. 434. 818
65,10 429
65,11 . . 418. 431
65,14 . . 309. 316
66,12 572
66,13 802
68,5 . . 666. 822
68,6 666
68,10 822
68,17 657
68,20 . . 128. 210
69,23 597
69,29 . . . . .
69,32 . . . . .
75,11 . . . . .
78,23 . . . . .
78,24 . . . . .
78,33 . . . . .
78,36 . . . . .
78,37 . . . . .
78,39 . . . . .
80,3 . . . . .
81,2 . . 383. 384
81,4 209. 310. 318.
81,5 209. 310. 351.
81,7 158. 318. .
82,1 . . . . .
82,5 . . . 158
84,8 . . . 779
85,2 . . . 425
89,15 . . 818. 822
90,1 657
90,10 . . 774. 823
90,11 428
91,11 . . 440.
91,15 . . . .
92,1 . . . . .
92,13 . . . .
93,1 . . . .
93,4 . . . .
94,1 . . . 384
94,8 . . . .
94,16 . . . .
94,23 . . . 520
95,11 . . . 810
97,11 . . . 454
98,3 . . . .
98,6 . . . .
99,1 . . . 391
99,6 . . 362 417
101,7 . . . .
102,1 . . . .
103,3 . . . .
103,4 . . . .
103,17 . . . 138
104,3 . . .

104,6 820
104,13 . 434. 435
104,19 . . . 360
106,2 610
106,4 391
106,16 . . . 738
107,23 . . . 336
107,28 . . . 331
109,18 . . . 722
113,1 . . 106. 589
113,2 . . 606. 607
113,3 . . 606. 621
115,16 . . . 12
116,1 . . 156. 333
116,6 333
116,15 . . . 833
118,24 . 606. 621
118,27 . . . 125
119,106 . 810. 811
119,162 . . . 602
120,1 454
121,1 454
122,3 416
122,6 609
124,1 572
124,2 572
126,1 492
126,4 430
126,5 415
126,6 415
130,1 . . 454. 495
136,6 820
137,7 391
139,5 817
140,9 551
145,16 . 406. 429
145,17 . . . 335
147,20 . . . 824
148,7 . . 822. 831
148,8 . . 820. 822
148,9 832
150,3 390

Sprüche.

1,29 727
3,4 879
3,8 422
3,11 668
3,15 698
3,17 . . . 87. 89
3,18 . . 422. 423
3,19 818
3,20 818
4,2 422
4,8 . . . 367.612
4,25 614
4,26 698
5,6 698
5,16 423
5,17 423
6,23 . . 426. 602
8,11 698
8,21 76
8,26 435
8,35 422
8,36 651
9,5 829
9,10 820
10,2 331
10,7 516
10,25 820
10,26 413
11,17 441
13,9 818
13,16 581
13,23 792
14,28 150. 393. 649
15,27 652
16,7 727
16,10 829
16,18 597
18,5 653
19,3 431
19,14 738
21,3 138
21,9 385
21,19 385
21,29 425
21,30 730
22,7 386
22,17 837
22,20 554
22,27 302
23,5 . . 614. 827
23,17 552
23,25 . . 472. 491
24,17 599
25,7 776
25,14 431
25,16 833
25,17 802
25,21 . . 147. 597
25,22 147
25,23 425
27,6 476
27,8 809
27,17 423
27,26 824
28,4 551
28,13 459
28,15 572
29,2 572
29,21 148
30,6 555
30,8 209
31,26 139

Ijob.

1,20 746
2,3 792
3,1 778
4,1 778
5,10 406. 434. 435
5,20 439
5,26 774
7,10 406
7,18 329
9,6 820
9,10 434
10,11 57
11,20 385
12,4 797
12,6 149
14,19 148
15,15 792
15,23 264
18,19 836
22,16 828

Lied der Lieder.

1,4 838
2,5 226
2,7 727
2,8 316
2,12 506
3,10 570
3,11 509
4,3 871
4,11 824
5,10 838
5,11 828
6,11 837
7,2 . . 136. 137. 786
8,6 412

Ruth.

1,1 569
2,14 857

Klagelieder.

1,1 . . . 476. 764
1,2 764
1,3 764
1,4 764
1,5 764
1,15 519
1,17 476
1,18 488
2,1 796
3,9 355
3,23 828
3,29 791
3,33 578
3,41 . . 428. 459
4,19 347
4,20 488

Prediger.

1,4 792
1,15 . 72. 806. 808
1,18 116
2,14 325
2,26 571
4,9 546
5,5 834
6,11 600
7,2 776
7,10 362
7,14 834
8,1 426
10,5 735
10,10 . . 426. 427
10,11 427
10,18 . . 426. 572
11,10 411
12,10 349
12,11 787
12,14 793

Ester.

1,1 . . . 534. 568
1,2 575
1,3 . . . 575. 577
1,4 . . . 577. 578
1,5 578
1,6 . . . 578. 579
1,7 579
1,8 579
1,9 579
1,10 580
1,12 580
1,13 580
1,14 581
1,16 581
1,20 . . 563. 564
1,22 581
2,1 580
2,3 581
2,5 . . . 579. 582
2,6 583
2,7 . . 570. 583. 584
2,9 584
2,12 . . 584. 700
2,14 584
2,15 . . 555. 584
2,16 . . 306. 584
2,17 585
2,18 585
2,19 585
2,20 . . 583. 586
2,21 586
2,22 . 555. 586. 595
2,23 586
3,1 586
3,6 587
3,7 . . . 306. 587
3,8 587
3,9 588
3,10 588
3,11 588
3,15 593
4,1 594
4,4 594
4,5 594
4,12 594
4,16 594
4,17 594
5,1 . . 592. 594. 596
5,2 596
5,3 597
5,4 597
5,11 597
5,13 597
6,1 598
6,2 598
6,3 598
6,4 598
6,6 555
6,10 598
6,11 . . 598. 600
6,12 600
6,13 600
6,14 600
7,4 600
7,5 600
7,6 . . 579. 601
7,7 601
7,8 601
7,9 601
7,10 . . 319. 601
8,2 571
8,9 . . . 306. 563
8,10 611
8,15 . . 572. 602
8,16 602
8,17 135
9,7 603
9,10 555
9,12 603
9,19 . . 534. 535.
546. 615
9,21 534
9,22 . . 532. 547.
556. 557
9,25 603
9,26 616
9,27 532. 606. 615
9,28 534. 535. 556.
606. 610. 620.
621
9,29 554. 615. 616
9,30 603
9,31 532
9,32 603
10,1 . . 574. 804
10,2 577
10,3 695

Daniel.

1,5 108
1,16 584
2,18 429
2,22 824
2,28 573
3,12 582
4,14 736
4,16 122
5,23 . . 297. 576
5,30 576
6,1 576
6,2 575
6,17 595
6,26 575
7,5 582
7,9 828
7,10 827
9,2 . . . 576. 577
9,27 518
10,7 537
10,12 430
11,16 322
12,2 332
12,11 518

Ezra.

1,2 . . . 575. 577
1,3 577
2,2 694
4,3 876
4,6 574
4,24 577
6,4 296
6,15 296
7,8 296
7,22 297
7,26 725
8,23 429
9,4 . . 476. 694
9,5 . . 446. 694
9,9 574
10,2 583
10,8 725

Nehemja.

1,1 . . . 294. 295
2,1 . . . 294. 295
2,6 297
4,15 620
4,16 620
5,19 301
7,7 604
8,4 631
8,8 536
8,10 208
8,15 102
9,3 . . . 446. 664
9,5 460
10,35 515
13,25 725

Sirach.

3,22 823

Berichtigungen.

Seite 7 Zeile 31: lies nichts statt nicht. S. 9 Z. 39: l. wird es st. werden sie. S. 21 Note 107: l. E.n st. El. S. 82 Z. 8: l. ישנא st. שנוא. S. 90 N. 29: l. Lev. st. Dt. S. 93 N. 38: l. Candolle. S. 97 Var. 63: l. משום st. שום. S. 100 Z. 9: l. Wenn. S. 109: die letzten 4 Margg. gehören zu Z. 23. S. 175 Z. 21: streiche das W. die. S. 249 N. 89: l. *τρυτάνη*. S. 297 Z. 23: l. Schmuck. S. 299 Z. 33: l. der Allbarmherzige st. die Gesetzlehre. S. 307 Z. 2: l. Jošija. S. 309 Z. 1: l. שנים(ה). S. 355 Z. 17 l. שיהו st. שהיו. S. 359 Var. 25: l. ביון. S. 368 Z. 14: l. Neujahrsfest st. Versöhnungstag. S. 374 Var. 54: l. מנבח. S. 440 Z. 18: l. den st. dem. S. 444 Z. 4: l. antwortet er st. hört er u. Antwortet auch. S. 454 Var. 2: l. וגותן. S. 503 Z. 17: l. welche Bären. S. 505 Z. 36: l. Pflugschar st. Pflanzenschar. S. 525 Z. 26: l. einen st. ein. S. 538 Z. 40: l. Halbfest st. Fest. S. 555 N. 96: l. Schrift. S. 565 Z. 1: l. den st. die. S. 566 Z. 16: l. dem st. den. S. 631 Z. 31: l. Ânanja. S. 638 Z. 2: l. benedeien. S. 639 Z. 33: l. dem st. bem. S. 657 Var. 15: l. — st. +. S. 744 Z. 6: l. bei ihm st. mit bei. S. 764 Z. 38: vor *Um* fehlt die Uebersetz. der Worte כי ה' הוגה, was hier wahrsch. übersetzt wird: *denn Gott spricht dies*. S. 889 Z. 18: l. allerheiliges Fleisch st. Allerheiligenfleisch.

Verzeichnis des Inhalts.

Transscription. Signatur der Varianten. Abkürzungen . . . . . vij

Vorwort . . . . . viij

Sukkah I

Jom-tob (Beça) 165

Roš-haŝanah 289

Tânith 403

Megilla 529

Moêd-qatan 671

Hagiga 781

Seqalim 873

Register erklärter Wörter 891

Register der Bibelcitate 892

Berichtigungen 901

Vorliegende Talmudausgabe giebt einen diplomatisch genauen Neudruck der ersten, censurfreien Ausgabe dieses Werks, jedoch mit Beseitigung der offenbaren Druckfehler und Signirung der falschen Lesarten. Die Varianten unter dem Strich geben einen reichhaltigen Apparat von kritischen Lesarten der neueren Ausgaben und deren Randglossen, sowie der bekannten Münchener Handschrift, und oft aus verschiedenen anderen Werken talmudischer Literatur. Auf die Korrektur des Textes wird die peinlichste Sorgfalt verwendet. Für die Mišnah und die Stichsätze (פיסקא) aus derselben wird eine besondere Type verwendet, was eine bessere Orientirung wesentlich erleichtert.

Die Uebersetzung ist eine möglichst wortgetreue, das Hauptgewicht wird jedoch auf die Wahrung des Sinns gelegt; sich oft wiederholende talmudische Redeweisen, sowie die dem Talmud eigentümliche Ellipse wird, soweit möglich, beibehalten. Die Erklärungen, in möglichster Kürze gehalten, sind rein sachlicher und sprachlicher Natur; dunkle Worte, bezw. Sätze werden nur einmal erklärt, bei einer Wiederholung wird nur auf die erstmalige Erklärung verwiesen, und wenn die Wiederholung eine öftere ist, auch dies unterlassen.

Das ganze Werk wird in neun systematisch geteilten Bänden, von ziemlich gleichmässigem Umfang, mit Beibehaltung der in der separaten Mišnah festgesetzten Reihenfolge, erscheinen; ein zehnter Band, der eine Einleitung in den Talmud, Register und Supplement (die apocryphen, sog. kleinen Traktate) enthalten wird, wird das Werk vervollständigen. Der Herausgeber behält sich jedoch vor, das frühere oder spätere Erscheinen eines jeden Bands von dem ihm zu Gebot stehenden kritischen Material abhängig zu machen.

Einteilung der Bände

ERSTE und ZWEITE SECTION:

סדר זרעים. סדר מועד.

(Von den Sämereien. Von den Feiertagen)

in drei Bänden:

Bd. I.

ברכות. משנה ותעם. שבת.

Bd. II.

עירובין. פסחים. יומא.

Bd. III.

סוכה. ביצה. ראש השנה. תענית. מגלה. מועד קטן. חגיגה. שקלים.

DRITTE SECTION:

סדר נשים.

(Das Eherecht und Einschlägiges)

in zwei Bänden:

Bd. IV.

יבמות. כתובות. נדרים.

Bd. V.

נזיר. סוטה. גטין. קדושין.

VIERTE SECTION:

סדר נזקין.

(Civil- und Strafrecht)

in zwei Bänden:

Bd. VI.

בבא קמא. בבא מציעא. בבא בתרא.

Bd. VII.

סנהדרין. מכות. שבועות. עדיות. עבודה זרה. אבות הטומאות.

FÜNFTE und SECHSTE SECTION:

סדר קדשים. סדר טהרות.

(Von den Heiligtümern. Vom Reinheitsgesetz)

in zwei Bänden:

Bd. VIII.

זבחים. מנחות. חולין.

Bd. IX.

בכורות. ערכין. תמורה. כריתות. מעילה. תמיד. מדות. קנים. נדה. משנה טהרות.

Bd. X.

Einleitung in den Talmud.
Supplement. Register.

Druck von Feldmann & Edelmann.
Berlin C., Prenzlauerstr. 17.